

Lib. I

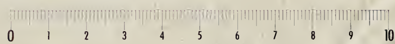

VERSANTUR HIS TRIBUS
Pharmacopœi Parisienses
Ex Dono Magistri
BATAILLE
1765

207. j. [illegible]

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

CONRADI GESNERI Tigurini medici & Philoſophiæ profeſſoris in Schola Tigurina, Hiſtoriæ Animalium Liber III. qui eſt de Auium natura.

ADIECTI ſunt ab *initio* Indices alphabetici decem ſuper nominibus Auium in totidem linguis *diuerſis*: & ante illos Enumeratio Auium eo ordine quo in hoc Volumine continentur.

CVM Priuilegijs S. Cæſareæ Maieſtatis ad octennium, & Chriſtianiſsimi Regis Galliarum ad decennium.

TIGVRI APVD CHRISTOPH. FROSCHOVERVM,
ANNO M. D. LV.

CONRADVS GESNERVS ÆTATIS SVÆ XXXIX AN DOM M D LV

CAROLVS QVINTVS, Diuina fauente clementia, Romanorum Imperator Auguſtus, ac Germaniæ, Hiſpaniarum, utriuſq; Siciliæ, Hieruſalem, Hungariæ, Dalmatię, Croatię, &c. Rex, Archidux Auſtrię, Dux Burgundiæ, &c. Comes Habſpurgi, Flandriæ, Tyrolis, &c. Notum facimus tenore præſentium. QVOD quum expoſitum nobis fuerit ex parte noſtri & Imperij ſacri fidelis dilecti Chriſtophori Froſchoueri Typographi Tigurini, ipſum in gratiam ſtudioſorum ſuſcepiſſe imprimendum ingens opus Conradi Geſneri, de omni animalium genere, in aliquot uolumina digerendum, magno iam in illud labore & ſumptu in ſculpendis ad uiuum animantium imaginibus facto, & id opus partim iam ædidiſſe in publicum, partim uero adhuc ſub incude, & præterea Epitomen eiuſdem operis Latine & Germanice ædendum præ manibus habere: uereri autem, ne quis ipſum fructu ſuorum laborum & impenſarum priuet, huiuſmodi opera temere imitando. Itaq; à nobis ſuppliciter petijt, ut ſuæ indemnitati cauere, & ipſum Priuilegio noſtro aduerſus hanc iniuriam munire, de benignitate noſtra Imperiali dignaremur. NOS qui plurimum illis fauemus, qui ſua opera & induſtria publica ſtudia iuuare contendunt, admiſſis huiuſmodi precibus, tenore præſentium, authoritate noſtra imperiali, & ex certa ſcientia, decernimus, ſtatuimus & ordinamus, ne quis Chalcographus, Bibliopola, Mercator, Inſtitor, aut quicunque alius, cuiuſcunq; ſtatus, aut conditionis fuerit, noſter & Imperij ſacri ſubditus, quacunq; Imperij & Ditionis noſtræ fines patent, memorata opera Geſneri, ſeu aliquam eorum partem, aut quicquam inde excerptum ſiue Latine, ſiue Germanice, intra tempus octo annorũ, à cuiuſuis operis prima æditione typis incudere, aut alibi excuſum, intra fines Imperij & Ditionis noſtræ adportare, uendere, diſtrahere, aut uendi ſeu diſtrahi facere, aut uænũ exponere publice, uel occulte, neq; audeat, neq; præſumat, abſq; ipſius Chriſtophori Froſchoueri expreſſa uoluntate, & beneplacito. Quatenus præter librorum, ſic ad æmulationẽ impreſſorum, amiſſionem, quos ipſe Chriſtophorus Froſchouerus, ſuiue hæredes, ubicunq; locorum nactos, per ſe aut ſuos, adiumento Magiſtratus loci, uel citra id, ſibi uendicandi plenũ ius & poteſtatem habeant, pœnam ſeu mulctam octo Marcharum auri puri Fiſco noſtro, & ipſi Chriſtophoro Froſchouero eiuſue hæredibus ex æquo irremiſſibiliter pendendam, uitare cupiant. Harum teſtimonio literarum ſigilli noſtri appenſione munitarum. Datum ad Oenipontem, die quinta Menſis Ianuarij. Anno Domini, Milleſimo quingenteſimo, quinquageſimo ſecundo. Imperij noſtri trigeſimo ſecundo. Et regnorum noſtrorum trigeſimo ſexto.

Ad mandatum Cæſareæ & Catholicæ Maieſt. proprium.

Obernburger.

HEnry par la grace de dieu Roy de France/ A noz amez et feaulx conseilliers/ les gens tenãs noz courtz de Parlement de Paris/ Thoulouze/ Bordeaux/ Rouen/ Dijon/ Prouẽce/ Grenoble/ Chambery: Preuost de Paris/ Seneschaulx de Lyon/ Thoulouze/ Prouence/ et a tous noz aultres Officiers ou leurs Lieutenans/ Salut. Receu auons lhumble supplication de nostre cher et bien ame Monsieur Conrad Gesner/ Docteur en la faculte de Medicine a Zurich. Contenant que a son grand labeur il auroit escript et compose vng liure intitulle Historia animalium. Lequel a lutillite des studieux il feroit voluntiers imprimer/ tant en langue Latine que Francoyse/ et tãt leuure total/ qui est assez grant/ que le Sommaire dicelluy. Mais il doubte/ que apres ladicte impression/ par luy mise en lumiere a ses coustz et despens/ plusieurs aultres Libraires ou Imprimeurs le veullent faire imprimer/ ou aulcun liure dicelluy/ en Latin ou en Francoys/ ou ledict Sommaire: en priuant par ce moyen ledict suppliant de sondict labeur fraiz et mises/ si par nous ne luy estoit pourueu de noz cõge/ grace et prouision au cas requiz et necessaires. Pource est il que nous a ces choses cõsiderees inclinãs a la supplication et requeste dudict suppliãt/ luy auõs de grace specialle par les presentes permys et octroye/ permettõs et octroyons/ voulõs et nous plaist/ quil puisse et luy laisse imprimer ou faire imprimer/ vendre et debiter/ ledict liure en Latin et Francoys/ et Sõmaire dicelluy/ en chascune desdictes langues/ par tel imprimeur ou imprimeurs que bon luy semblera/ iusques a dix ans prochains ensuyuans/ a commẽcer du iour que ledict oeuure sera acheue dimprimer/ sans ce que durant ledict temps aultre que luy/ ou ayant mission de luy/ le puisse imprimer/ ou faire imprimer/ vendre ne debiter/ sur peine de mil escuz damende/ et confiscation de tous lesdictz liures ainsi imprimez sans son conge et permission. Si vous mandons et expressement enioignons/ et a chascun de vous/ si comme a luy appartiendra/ que de noz presentes grace/ conge/ permission vous faictes ledict Cõrad Gesner iouyr et vser plainement et paisiblement/ durant ledict temps de dix ans/ en faisant/ ou faisant faire expresses inhibitions et deffences de par nous/ si mestier est/ sur les peynes cy dessus/ a tous imprimeurs et libraires et aultres quil appartiendra/ que durant ledict temps de dix ans ilz nayent a imprimer/ ou faire imprimer/ vendre ne debiter ledict liure/ partie ou portion dicelluy/ soit Latin ou Francoys/ sans le vouloir et consentement dudict suppliant/ sur lesdictes peines de mil escuz damende/ et confiscation desdictz liures/ formes et caracteres/ qui se trouueront auoyr este faictz au contraire et en cas dopposition/ contredict ou debat desdictes inhibitions et deffences faictes et audict cas tenans et cõtreuenãs a icelles a ce contrainctz/ sur les peines dessusdictes/ ledict temps durant. Nonobstãt oppositions ou appellations quelzconques faictes/ ou a faire rellevees/ ou a relleuer/ et sans preiudice dicelluy faictes aux parties ouyes raison et iustice. Car tel est nostre plaisir: nonobstant (cõme dessus est dict) quelzcõques letres subreptices impetrees ou a impetrer a ce contraires. De ce faire vous auons donne et donnons pouoir/ puissance/ auctorite/ commission et mandement special par ces presentes. Mandõs commandons a tous noz iusticiers/ officiers et subiectz/ que a vous en ce faisant soit obey. Donne a Chaalons le xviij. iour de May/ lan de grace mil cinq cens cinquante deux. Et de nostre regne le sixiesme.

Par le Roy en son conseil
estably aupres la Royne
regente vous present.

Coignet.

ILLVSTRI ET GENEROSO
VIRO D. IOANNI IACOBO FVGGERO,
KIRCHBERGAE ET VVEISSENHORNI DOMINO, &c.
Domino & Mecœnati suo Conradus Gesnerus
Tigurinus S. D.

VICQVID LITERIS ITA PRODENDVM AC ILLVstrandum est, uir amplissime, ut nihil præterea eo in genere desideretur, quãtum quidem ab uno homine perfici potest, ad id duo maximè requiruntur, iudicium siue ratio & experientia. Illud à natura, uel Deo potiùs (à quo omnis natura dependet) confertur, hæc in hominis posita arbitrio uidetur. Nam ut aliquis ratione & iudicio polleat, uel natura ingeniosus solersq; sit, non penes ipsum est: Vt uerò multa experiatur, audiat, uideat, legat, peregrinetur, obseruet, & inerti otio ignauiaq; superior in usum atq; experientiam omnia uocet, hoc quisq; uel facere uel non facere potest: nisi ualetudo, aut fortunã, aut maior aliqua causa impediat. Multi ingenio præstant, experientia destituti, qui rationem potius alijs gnauis & laboriosis, rerum scientiam acquirendi præscribere, quàm ipsi aliquid cum laude perficere possunt. Sic dialectici cum rerũ cognitionem nullam profiteantur, artibus & scientijs omnibus modũ, ac rationem qua constituantur, quaq; commodè tum disci tum doceri possint ostendunt. Alij cum iudicio & ratione parum, utcunq; experientia multum ualeant, sæpe neque delectum habere, neq; modum aut ordinem in rebus seruare, non ex paruis magna, non ex manifestis seu rationi seu sensibus, obscura; nõ omnino alterum ex altero uenari & deprehendere, non uidere res inter sese cognatas, similes aut dissimiles: non deniq; alia huiusmodi, quæ uiri ingenio acres & rationali methodo instructi præstare possunt. Rarò autem contingit ut unus homo his ambobus donis pariter excellat: eò quòd ferè uni temporis tãtum detrahitur, quantũ impenditur alteri. Quamuis enim ingenium multis natura datum sit, oportet tamẽ id quoq; bonis disciplinis & artibus condiscendis à puero coli ac perfici, periturum alioqui negligentia, qua fœcundissimi interdum agri pereunt. Plato philosophos utcunq; sapientes uiros, in forũ & actiones publicas si prodeant, prorsus ineptos ac ridiculos uulgo se præbere ait. An quòd ingenio illi careant? Nequaquã. sed quoniam deest eis rerum ciuilium usus, & litigandi, & uarijs iudicum auditorumq; affectibus se accõmodandi experientia, quam illi ueluti se indignam aspernantur. Hæc duo (ratio inquam & experientia) reipsa separari non debent, neq; alterum sine altero quisquam sibi optare: nisi fortè aliquis siue fortunis siue animo diues, idemq; otiosus & solitarius, ratione rerum ac contemplatione esse contentus, quàm ad actiones & experientias progredi malit; & contrà alius propter genus uitæ, per quod ei otioso ac solitario esse non licet aut libet, agere potius & experiri multa uel exigua cum ratione, quàm summa cum intelligentia otiari, ac sibi & Musis uiuere, optârit. Sed siue reipsa separentur, siue cogitatione solum contemplantis, ratio sanè multò nobilior, magisq; honoranda fuerit, experientia fortè utilior. Quamobrem illa apud paucos & sapientes, hæc multorum & uulgi iudicio præfertur. Author est Galenus hæc duo tanquã crura esse, quibus ars omnis innitatur absoluaturq;, in alterutro seorsim omnino uacillatura. Sed è duobus cruribus nobilius dextrum est. nam omne dextrum ferè sinistro calidius ualidiusq; esse aiunt; inq; cruribus & manibus, motus initium à dextris proficisci. Vita corporibus nostris primum à iecore, deinde etiam corde & cerebro influit. à iecore quidem utilior, hoc est, magis necessaria, & tempore prior, à corde uerò nobilior, à cerebro nobilissima. Sic solam experientiam, licet illam aliquis magis necessariam, utilioremq;, & fortè etiam tempore priorem esse affirmet, (quod tamen non omnino conceditur,) per se ignobilem esse dixerim, quæ si cum ratione suum opus peragat,

Rationis & experientiæ ad omnes artes necessitas, earũq; inter se cõparatio.

iam præſtantior fuerit. præſtantiſſima uerò ratio, quæ cum nihil ipſa particulare agat, animo interim contempletur uniuerſa, (ſiue ſimpliciter, ut primus philoſophus: ſiue quæ intra certos ſcientiarum limites concluduntur, ut architectus in ſua, alij in alijs artibus,) & cæteris quid factu ſit opus imperare, & docendo dictandoq; præeſſe nôrit. Ratio uniuerſalia præcepta complectitur, quibus tanquam ideis & exemplaribus, icones & particularia omnia inſunt potentia, ut loquuntur philoſophi, & ex hoc tanquam fonte ſcaturiunt. Hac inſtructus haud paulò facilius & breuiori tempore, experientiæ quantum ſatis eſt ſibi comparabit, quàm fieri contrà poſſet. Nam ab experientia & particularibus ad rationem ac uniuerſalia longè difficilior uia eſt: ut ardua in aduerſum fluminis nauigatio ad fontem, deorſum à fonte facilis: & ſimiliter omnis ferè deſcenſus procliuior aſcenſu. Ratio enim ſemper à ſuperioribus ſcientijs inchoans quaſi deſcendit, à particularibus uerò ad rationem aſcenſus eſt. Vt facile per uaſta maria nauigatio magnetis & nauticæ pyxidis opera dirigitur: ſine illa, ſi longius iter ſit, erratur. ad proxima uerò & quæ conſpectum non effugiunt, magnete opus non eſt. Ita ad res nobis proximas, quæq; noſtris ſenſibus uſurpantur, ratione nõ indigemus, ut neq; lumine per meridiem accenſo. At ſi quid remotius eſt, ſi obſcurius, nihil abſq; ratione perficitur. Hæc uerò ſicut magnes ad Septentrionem ſeu polum, ad Deum, hoc eſt uerè ſupremum mundi faſtigium, in quo ſolo immobili uertuntur ac mouentur omnia, ſiue ſuapte natura, ſiue diuina potius & ineffabili quadã ui influente trahenteq;, ſeſe conuertit. Hæc nobis in animo lucet, non quidem per ſe, ſed mutuata hanc lucem à ſuprema lucidiſsimaq; ſpirituali mente ac luce, ut ſuam Luna à Sole, obſcura alioqui & opaca. Sed uideo me iſta nimis altè repetere, ac inſtituti oblitum, neſcio qua uoluptate has contemplationes promouente, longius digreſſum.

Libri de animalium hiſtoria, qua ratione, quoq; ordine, & quantis laboribus ſint conſcripti.

Ad hiſtoriam animalium uenio. In hac equidem conſcribenda eadem hæc duo, quæ ad artem omnem atq; omne opus laudabile conſtituendum neceſſaria ſunt, quantũ eius omni ingenio meo ſummiſq; laboribus efficere potui, coniungere ſum conatus. Quòd ſi ingenium iudiciumq; aliquando mihi defuit, in hac rerum ſingularium infinita fermè copia ac uarietate, & occupationibus meis omnino diuerſi generis, mirum non eſt: atque facilius hac parte, ni fallor, ueniam merebor apud illos qui ipſi etiam homines neq; iudicij undequaq; abſoluti ſe eſſe meminerint. Rationis quidẽ & iudicij uis in ipſo eorũ quæ conſcribuntur ordine, maximè eluceſcit. Ordo autem primum in toto, deinde per partes ſingulas conſideratur. Ego meos de Quadrupedibus & Auibus libros literarum ordine diuidere uolui, doctorum tum ueterum tum noſtræ memoriæ quorundam in hoc exempla ſecutus. Ne uerò hic ordo cognatas animantes nimium diſtraheret, eas plerunq; pariter coniunxi, ſingulis nempe poſt cõmune & præcipuum unius generis nomen deinceps cõmemoratis: ut hîc in Auium hiſtoria poſt Accipitrem uarijs accipitrum falconumq; differentijs: poſt Gallinaceas alites uillaticas, plurimis eiuſdem generis terreſtris aut aquatici auibus. Omnia equidem per ſuas claſſes ordine magis artificioſo digerere potuiſſem, id quod feci in libris qui ſolas effigies Quadrupedũ & Auium cum nomenclaturis Latinis, Italicis, Gallicis & Germanicis cõtinent. ſed alphabetica ſeries cum alijs, tum præcipuè minus exercitato lectori, quiq; genera & ſpecies non ſatis diſtinguit, ad inquirendum commodior mihi uiſa eſt. Cæterum in partibus ſingularum hiſtoriarum, quas primis octo alphabeti Latini literis plerunq; notaui atq; diſtinxi, obſeruati ordinis rationem reddidi cum in primum de animalibus librum præfarer. Sunt ſanè omnia in eis eo ordine partim naturali partim artificioſo diſpoſita, ut nihil uſquam extra ſuum & conſtitutum ſemel ab initio ordinem reperiatur, & tãquam in acie ſuum ſingula locum tueantur, ita ut ſi uel prius uel poſterius legerentur, inſtitutũ turbaretur noſtrum. Hoc etiam rationis opus fuit, ad quod genus animal quodq; pertineret uidere: item quo nomine apud ueteres Græcos, Latinos, Hebræos (neq; enim in alijs linguis monumenta habemus uetuſta) appellatum fuiſſet: & in multis magniſq; ſcriptorum diſſenſionibus uerum aut uero proximum deprehendere: & ubi uetera nomina non inueniebantur, ſolerter imponere noua. In his & alijs quæ ratione duce perficiuntur, nũquid effecerim, aliorum eſto

iudicium,

iudicium, bonorum ſcilicet ac eruditorum hominum. Rogo autem illos etiam ne præcipitem fortè aut temerariam de ſcriptis noſtris ſententiam ferant, antequam ea quæ in primum librum ad lectorem præfati ſumus legerint atq; perpenderint. His enim intellectis uelim eos in ipſis libris ſparſim quæ uoluerint deguſtare, & inde nō tam an optimus qui in hoc genere ſcribi poſſet hic ſit liber, neq; an talis qualē ipſi maximè probarent, cum ſua ſit cuiq; ſententia: quàm an propoſito ac promiſsionibus meis magna ex parte ſatisfaciat experiri. Sed ut iudicio parum præſtiterim, diligentiæ certè, curæ & laboris nō multum ſpero in me deſideratum iri. Nam & annis hactenus multis hoc inſtitutum exercui, ita ut ſi minus etiam temporis in cuiuſcunq; profeſsionis aut ſcientiæ ſtudium collocaſſem, in ea iam fortè non eſſem poſtremus. Libros ueterum ac recentiorū in diuerſis linguis (quarum qualemcunq; notitiam Dei gratia ſum conſecutus) innumeros legi: & ſcripta authorum ſupra centum quinquaginta, quos poſt præfationem in primum librum enumero, in unum uolumen concluſi: ita ut quorundam ferè integros libros, omnium nempe qui ex profeſſo de animalibus quicquam condiderunt, ſed ordine mutato, aſſumpſerim: ex alijs paſſim quæ huius argumenti erant excerpſerim. Literas ad homines doctos in diuerſas Europæ regiones frequentiſsimas miſi, quibus animalium effigies eorumq; naturæ deſcriptiones petij, & ſæpius fruſtra, ut ſemper maior eſt illiberalium numerus. Quid dicam de laboribus illis quos domi ac foris uidendo ſubinde ſciſcitandoq; quàm plurima pertuli? Sumptibus etiam pro mea tenuitate non peperci, quos ſi facere maiores potuiſſem, uel ullus Mecœnas meis ſtudijs contigiſſet propitius, multò abſolutius hoc opus euaſurum fuiſſet. quod fortaſſis in poſterum aliquando fiet, ſi Deo opt. max. uidebitur. Ego quidem quandiu uixero paulatim præcipuam hanc de animalibus Naturæ in hoc mundi theatro partem, & alteram quæ de ſtirpibus agit, ornare atq; excolere pergam, & contra noſtri ſæculi in hęc ſtudia ingratitudinem & contemptum forti animo eluctabor. Sat mihi ſolatij fuerit, utcunq; paucis ſed doctrina & uirtute præſtantibus uiris, ac tibi inter illos in primis nobiliſſime IO. IACOBE FVGGERE, non diſplicuiſſe. Dedi equidem operā ut & iucunda & utilis tota hæc tractatio eſſet, nec ad ullius priuata ſtudia eam accōmodaui, ſed in uniuerſum prodeſſe omnibus uolui. Eſt quod hîc legāt philoſophi, præſertim naturæ ſtudioſi, ſed etiam morum atq; uirtutum diſciplinæ. eſt unde medici, poetæ, grammatici, philologi & utriuſq; linguæ candidati, proficiant ac oblectentur. Ea ſanè quæ circa uictum & cibum ex ſingulis animantibus docentur, communi omniū utilitate legentur. Primarius quidem hæc ut conderem ſcopus mihi fuit, ipſa rerum notitia, & honeſtiſsima contemplatio naturæ, quæ animis ad architecti per omnia ſummi & noſtri naturæq; domini ac patris cognitionem ac uenerationem conſcendentibus, ſeſe ſubmittens ſcalarum inſtar præbet, & ueluti per gradus in ſublime prouehit. Secundus, ut hoc ueluti communi cōmentario multa & uaria quæ de animalibus extant, pulcherrima præſertim ueterum ſcripta, interpretarer, quæ uel ex profeſſo uel obiter de illis reliquerunt. Et quoniam in ſacris quoq; literis crebra diuerſorum animalium mentio fit, & magna hactenus circa quàm plurima eorum nomina, alijs aliter interpretātibus, diſſenſio ac ignorantia apud ipſos etiam Iudæos & eorum Rabinos fuit: in Hebraicis etiam nominibus enucleandis non mediocrem diligentiam adhibui. Reliquas utilitates taceo: hoc tantum addam, multa ſanè præclara & cognitu digna in his libris extare de affectibus, moribus, uarijsq; uirtutibus, uitijs & ingenijs animalium, quæ non tantum legentem oblectare, ſed hominem etiam docere & ſui officij admonere poſſunt. De uenatione & aucupio multa: item quomodo ali ſeruariq; debeant animantes ſingulæ. Volui autem celſitudini tuæ, clariſsime heros & Mecœnas optime, pulcherrimam huius operis partem, hoc de Auium natura uolumen dicare & conſecrare, ut & fœlicius in tui nominis auſpicio publicè appareret, & meam erga te obſeruantiam teſtaretur. Te certè unum omnium hoc munere digniſſimū iudicaui: & multis hactenus annis, quibus in eo perficiendo elaboraui, animo meo id tibi nec temere nec immeritò deſtinaui. Nam ut cæteras in te uirtutes, quibus te Dominus Deus pleniſsimè ornauit, tuaq; in quàm plurimos mortalium beneficia

De utilitate huius operis.

Dedicatio.

& liberalitatem, & quæcunque in te laudanda sunt, ijs relinquã celebranda, qui id facere grauius locupletiusq́ possunt, & te tuaq́ propius ac familiarius norunt: quis nobilium & principum uirorum, tantum in bonis literis & hominibus earum studiosis fouendis ac promouendis operæ sumptusq́ collocare dignatur? Neq́ tu uerò in hoc solum plerosq́ omnes longè post te relinquis, sed doctrina etiam & penitiore literarum cognitione, in principibus uiris rara, luculenter excellis. Testantur hoc multæ doctissimorum uirorum lucubrationes (& inter præcipuos Hieronymi Vuolfij Bibliothecæ tuæ præfecti) quas illi clarissimo nomini tuo, non tam ut splendoris aliquid illi adferrent, quàm ut authoritatem suis operibus inde mutuati compararent, inscripsêre. Testatur amplissima illa quam paras omne genus librorum BIBLIOTHECA, tanto quidem studio, ut plerosq́ etiam reges in eo iam aut æques aut superes. Ac sanè regium istud opus te liberalissimum & regio uerè animo præditum heroëm uehementer decet, maiorem tuæ famæ in omnem posteritatem gloriam propagaturum, apud omnes bonos & sapiẽtes perennaturam, quàm si eundem aut multò maiorem sumptum in magnifica ædificia, uel alias res, quę uulgo hominum admirationem pariunt, conferre uoluisses. Quamobrem Deum bonorum omnium benignissimum authorem etiam atque etiam orabimus, ut & amplitudinem tuam, fortunasq́ omnes, & hunc in te nũquam satis laudatum animum quàm diutissimè incolumem conseruet. Vale. Tiguri Heluetiorum. idibus Martij, anno Salutis D. M. LV.

CONRADI GESNERI AD LECTOREM PRAEFATIO.

LIBRORVM noſtrorum de animalibus prolixitatem, & ex omni genere ſcriptorum ſed non inordinatam congeriem, quanquam copioſe excuſaui in primi libri ingreſſu, atque omnem conſilij mei inſtitutiq; rationem explicaui, non deſinunt tamen quidam hæc nobis ceu uitia obijcere, quibus nunc etiam, ſi forte illa non legerint, breuiter reſpondebo. Primum quod ad prolixitatem, fuit illa mihi ſane laborioſa, ac maluiſſem tantis laboribus abſtinere, niſi aliud propoſitum noſtrum fuiſſet. Sic enim in uniuerſum mihi perſuadeo, nihil utilius, nihil magis optandum eſſe ſtudioſis hominibus, quàm ut in omnibus artibus, ſcientijs, hiſtorijs, & quibuſcunq; rebus utilibus quæ in libros & literas relatæ ſunt, duos extare libros, Pandectas & Epitomen. Pandectas appello uolumen maius, & diexodicam, hoc eſt plenam & copioſam tractationem, in qua omnia omnium quæ bene & utiliter dicta ſcriptaue ſunt, bono ordine congerantur, Epitomen uerò compendium illius maioris operis, in quo omnia certius breuiusq; proponantur, & rerum explicationis maior quàm uerborum habeatur cura. Sed paulò fuſius ſententiam meam exponam, quoniam ad communem ſtudiorum rationem utilis uidetur. Pandectas igitur in quocunque argumento conſcribi operæpretium foret, à uiro erudito, ingenioſo, diligente, laborioſo, & uariarum linguarum perito, ut transferre ex omnibus aliquid poſſet: quem uel rex aut princeps, uel diues aliquis & liberalis Mecœnas propoſito honeſtiſsimi laboris præmio foueret. Antequam uerò rem aggrederetur, diu ſecum meditari & cum uiris doctis deliberare oporteret, cum de opere uniuerſo, tum eius ordine, methodo, ac locis locorumq; partibus & particulis, ita ut tota diuiſio nō temere, ſed ex philoſophiæ & dialecticæ præceptis inſtitueretur. Deinde operis iam inchoati ſpecimen, non multis, ſed paucis & in eo genere doctiſsimis uiris oſtendendum, illorumq; conſilio & conſenſui candide acquieſcendum. Sic igitur nobis inſtructus Pandectarum, ſi contingat, futurus author, congerat ille primum & materiam operis paret, uel ex omnibus qui id argumētum ex profeſſo, aut etiam obiter aliquam eius partem tractauerint libris: uel illis tantū qui ipſi ac doctis (quorum conſilio utitur) probati fuerint. Cōgeſta deinde in locos & ordines quæq; ſuos referat, quorum tabulam ſeu breuem rationem ipſe ſibi conſcripſerit ab initio operis præfigendam: & ne quid abſq; cauſa repetatur & abundet, cum multa à multis eadem dicantur: & è conuerſo ne quid omittatur, caueat. Authorum nomina ubiq; adſcribat: non ſolum ut ſuum cuiq; reddatur, quod homines gratos decet, cum omnes iuuandi & bene merendi animo ſcripſerint: ſed etiam propter rerum certitudinem. plus enim aut minus cuiq; creditur, prout alius alio doctrina, aut experientia, aut quo uixit ſæculo prior aut poſterior fuerit. Et quod plurium teſtimonio confirmatur, id certè fidem magis meretur. Nominentur igitur authores, nec magna interim de ſtilo cura ſit, quanquam is inæquabilis futurus eſt. Satis enim laboris circa cætera inſumitur. Stili uerò elegātia & æqualitas ad Epitomen magis pertinet, quæ quidem ſcribetur ut ſerie continua legatur, cum Pandectæ commentariorum potius loco ſint. Addat etiam uocabula & ſentētias, ſi ſit opus, Græcæ & Hebraicæ linguarum, quæ ut antiquiſsimæ inter cæteras, ita doctiſsimæ ſunt: & ſacri profaniq; libri his linguis cōſcripti quàm plurimi extant. Sententias uerò, id eſt coniuncta aliquot uerba quandocunq; in his linguis citauerit, mox Latinè exprimat, propter eos qui harum linguarum imperiti ſunt. Ex cæteris autē linguis nihil adferet, ſed quæ ex ijs placuerint Latinè reddet. Nuda tamen rerū de quibus agitur, præſertim ſi phyſicum argumentum fuerit, in diuerſis linguis poni uocabula, laudarim. Quæ ad philologiam, Grammaticam & poëticam ſpectant, non omittat, ſed ſeparet. Quod ſi res aut ſententia eadem ad locos diuerſos quadrare uideatur, ſat fuerit in uno poſuiſſe, & à cæteris ad illum remittere. Verba & ſententias authorum, in quibus aliquid dubium, obſcurum, falſum aut corruptum eſt, quoad eius poteſt, explanare, conciliare, arguere, & emendare conetur, ubi res poſtulabit. Sæpius enim hoc facto opus non erit, cum ipſi authores inter ſe hoc præſtant, quod uel apertè fit, uel ex collatione deprehenditur. Eſt autem hoc optimum genus commentariorum, cum loca authorum collatione mutua dilucidantur. quod in Pandectis facillimè fit, cum eiuſdem argumenti ſcriptorum ſententiæ in unum omnes locum conueniant. Ita fiet ut non ſolum in Epitomen eiuſdem operis, ſed prorſus in omnes quotquot iiſdem de rebus aliquid literis mandarint authores, unū hoc uolumē abſolutiſsimi commentarij uice ſit. Poſtremò non aliena tantum recitet, ſed ſumma cura omniq; ſtudio de ſuis etiam obſeruationibus, quicquid deſiderari poteſt, quicquid utile aut iucundum cognitu adinuenerit, ſcriptis ac inuentis ueterum addat. Sic abſolutæ fuerint Pandectæ ſeu Cōmētarij, quorum uſus erit præcipuè doctoribus & profeſſoribus uni alicui ſcientiæ peculiariter addictis: ac digni erunt ut tanquam theſauri in Bibliothecis aſſeruentur. Et quanquam non ſcripti ſunt ut continua lectione euoluerentur, præſertim ab illis quibus per occupationes, aut genus diuerſum ſtudiorum, aliamue ob cauſam, id facere aut non libet aut non licet: erunt tamen illis etiam utiles, ſi eis tanquam Dictionarijs uti uoluerint, ita ut una tantum de re de qua inquirunt in ipſis legant, quam propter ordinem eundem perpetuò ſeruatum reperient facile. Ex his Commentarijs poſtea fiet Epitome, ita ut certa tantum & uera, aut maximè probabilia accuratè deligātur, & ſicut dixi rerum duntaxat cura habeatur, non etiam uerborum. Quicquid ad philologiam aut Grammaticam facit, poëtica,

Excuſatur operis prolixitas.

Optandum in omnibus ijs quæ literis prodita ſunt, duos extare libros, Pandectas in quas ordine omnia omnium diligenter ac curioſe digeſta ſint: & earum Epitomen, &c.

prouerbia, similia, fabulæ, superstitiosa, superflua, dubia, falsa, obscura, pugnantia, & quicquid est huiusmodi omittantur. Authorum nomina non citentur. Stilus esto purus, elegans, & æquabilis: elocutio breuis & arguta. Nihil nisi Latinũ afferatur. Græca, Hebraica, & multò magis cæterarum linguarum uocabula omittantur. Ab hac Epitome Lector ad Pandectas tanquam cõmentarios se recipiet ubi uoluerit. Hæc discentibus aptior erit, illæ docentibus. Talem quandam rationem ferè in Iuris ciuilis prudentia secutus est Iustinianus: cum primum Pandectas, deinde Institutiones ueluti earum Epitomen conscribi imperauit. Et Procopius Gazæus sophista in plerosq; ueteris testamenti libros commentariorum ex patribus Pandectas primum, deinde compendium ædidit, quod patrueles mei typographi Latinitate donatum proximè in lucẽ dabunt. Idem olim Vincentius Belluacensis, uir non malè de bonis literis meritus, multis magnisq; de omni philosophia, theologia & historijs uoluminibus editis, præstare conatus est. Et ego nuper amico meo Hieronymo Massario Italo medico excellenti author fui, ut optimos uetustissimosq; rei medicæ authores in Pandectas redigeret, quod opus iam propemodum ab eo confectum & breui Basileæ excudendum spero. Sic certè studiorum laboribus consulitur, ne eadem toties apud diuersos sint legenda, non acquiescente interim animo, dum aliud apud alios fortè melius inuentum iri speratur. Magna hæc cõmoditas est, omnia semel tãtum legi, & uno in loco, ne tempus inquirendo abeat. Sic etiam sumptibus parcitur, quo minus multi codices sint emendi. Poteram pluribus de huius consilij in omnibus literis utilitate differere, nisi hæc satis factura uiris bonis & doctis arbitrarer. Illis si hoc probabitur, & ego eandem in hisce libris rationem secutus sum, quam ad Pandectas quascunq; condendas laudaui, eadem opera prolixitatis nostræ & tot scriptorum congestionis excusationem admittent: præsertim cum agnoscam rerum magnitudine copiaq; me superatum, meo quoq; desiderio non satisfecisse, & in multis tum doceri tum reprehẽdi me posse fatear, idq; ut fiat cupiam. Non enim tam gloriæ meæ, quàm pulcherrimi huius operis illustrandi auidus sum. Cæterum Epitomen omnium cum primum fuerit commoditas, si non ipse conscribam, per eruditum ac diligentem aliquem uirum fieri curabo. Interim hisce tanquam Pandectis & Cõmentarijs super animalium natura fruantur studiosi, neq; duros se mihi & nimium seueros uel operis totius æstimatores, uel in singulis si quæ occurrant erratis ad ueniam difficiles præbeant. In peregrinis quarundam linguarum uocabulis lapsus sum fortè aliquando, siue in orthographia tantum, siue quòd falsa pro ueris posuerim, ut in Illyricis, Hispanicis, Italicis & alijs fortasse. quod sicubi deprehendetur, culpa in illos rejicienda fuerit à quibus scripta uel dictata accepi. Iam si animalia quædam omissa sunt, poterunt illa tamen ferè omnia ad genera aut species eorum quæ posuimus referri. Fateor equidem tum icones tum historias complures accedere potuisse, si nihil in fortuna mea & alijs quibusdam causis impedimenti fuisset. Sed hæc ipsa quæ præstiti tam multa sunt, ut facile sperem non negandam mihi ueniam propter omissa. Quòd si quis indices tantum, qui nomina animalium continent ordine literarum, inspicere, & in Latinis ac uernaculæ linguæ tantum uocabulis, quantum ex illis numerum ignoret, uel saltem Latinè nominare nequeat, experiri uoluerit, quanto in labore ac difficultate sim uersatus facile intelliget. Figurarum siue iconum inæqualitatem, & quòd sæpe nulla proportione seruata minores factæ sunt, quæ maiores esse debebant, uel contrà, in primi libri præfatione excusaui. Culpa quidem mea non est: neq; hoc impediet lectorem aut spectatorem, cum magnitudinis differentia plerunq; à nobis adscripta sit. Auium quidem nomina naturasq; ante nos & pauci & breuiter attigerũt, ex quibus Gyb. Longolius Germanus, & Guilielmus Turnerus Anglus uiri doctissimi præcipuam merentur laudem. Miratus sæpe sum (inquit Longolius) Galeni tempestatem, cum uiris etiam magnis auium formæ cognitionesq; tam fuere ignotæ, ut is coactus sit alaudas ita lectoribus suis, citatis hac & fabulis & poetarum testimonijs, describere, quemadmodum in ludo grammatico literatores solent. Idem animaduertit Aristotelẽ hac in parte minus quàm in alijs historijs fuisse diligentem. Sanqualis & immussuli auium Plinij sæculo nomina solum tenebant. Quidam (inquit) post Mutium augurem uisos non esse Romæ confirmauêre. Ego (quod uerisimilius est) in desidia rerum omnium non arbitror agnitos. Quod si olim cum libri multi de animalium natura adhuc extabant, qui iam interierunt, tam obscura eorum natura fuit, uenia certè nos sumus digniores qui in tanta obscuritate & tam paucis angustisq; ueterum descriptionibus adiuti scribimus, si quando offendimus, si multa ignoramus. Frustra desideramus Trogi de animalibus libros, ex quibus decimum citat Charisius: qui etiam Fabiani seu Fauiani philosophi de animalibus & causarum naturalium libros nominat. Ptolemæum aliquot libros reliquisse cõmentariorum de regia Alexandriæ & animalibus in ea nutritis, Athenæus refert. Apud eundem liber secundus Alexandri Myndij de animantibus uolucribus memoratur. Callimachi de auibus libri crebra est in Scholijs Aristophanis mentio. Ex ueteribus hi omnes interierunt, & alij complures in primi libri ingressũ nobis enumerati. Ex recentioribus Græcis inuenio Georgij Pisidæ quædam de diuersis animalibus scripta in quibusdam Italiæ bibliothecis latitare: quæ quidem non magni momenti esse iudico. Mallem qui Bononiæ in cœnobio quodam occultatur Nemesiani poetæ Latini de aucupio librum nobis tandem publicum fieri. Ego nullum ex scriptoribus nondum publicatis hactenus consequutus sum, præter Græcam paraphrasin in Oppiani Ixeutica, id est, de aucupio libellos, quos quidem Latinos feci & passim huic de auibus uolumini integros inserui: & recentiorum quorundam Demetrij Constantinopolitani & alterius

Excusantur alia quædam.

Tractationis de animalibus præsertim auibus difficultas: & eius causa ueterum huius argumenti aliquot librorum interitus.

Qui extent nondum publicati.

Ad Lectorem.

alterius innominati de accipitribus eorumq; cura libros similiter Græcè scriptos: item Aeliani animaliũ historiam Græcam, quæ tamen interprete Petro Gillio iandudum Latinè legitur. Edoardus Vuottonus Anglus nuper de animaliũ differentijs libros decẽ ædidit, in quibus etiamsi suarũ observationum quod ad historiam nihil adferat, neq; noui aliquid doceat, laude tamen & lectione dignus est, quod pleraq; ueterum de animalibus scripta ita digesserit, ac inter se conciliârit, ut ab uno ferè authore profecta uideantur omnia, stylo satis æquabili & puro, scholijs etiam ac emendationibus utilissimis adiectis: & quod priusquam ad explicandas singulorum naturas accederet, quę communia & in genere dici poterãt doctissimè exposuerit. Petri Bellonij Cenomani de auibus librum Lutetiæ hoc ipso tempore excudi audio, qui fortè iam absolutus est, ad nos quidem nondum peruenit. In illo non dubito raras aliquot auium & icones & descriptiones haberi. Nã ille partim in Gallia, partim in remotissimis orbis regionibus, quas peregrinationibus suis ei inuisere datum est, non pauca quibus nos caremus sibi comparare potuit. Idem in libro Gallico, quem Singulares obseruationes inscripsit, passim aliquot auium meminit, unde nos & alia quædam & meropis effigiem mutuati sumus. Publicati quidam.

CATALOGVS DOCTORVM VIRORVM, QVI AD ABSOLVENDAM AVIVM HISTORIAM liberalissimè nos adiuuerunt.

Aegidius Tschudus, Claronensis, uir illustris.
Guliel. Rondeletius, medicus, in Schola Monspeliensi professor regius, cuius nuper doctissimi absolutissimiq; de piscibus libri prodiuerunt.
Hieronymus Zanchus Italus, theologiæ & philosophię interpres in Schola Argentinensi.
Hierony. Massarius Vicetinus medicus.
Melchior Guilãdinus Borussus medic9.
Ioannes Caius Anglus medicus.
Ioannes Dryander, medicus & professor in Academia Marpurgensi.
Leodigarius Grimault Normannus.
Ludouicus Lauaterus Tigurinus, Ecclesiæ minister.
Nicolaus Dalonuille diœcesis Charnoteñ.
Raphael Seilerus Augustanus CL. V. Geryonis Seileri medici F.
Thomas Erastus Heluetius medicus.
Vlysses Aldrouandus Bononiensis medicus.

¶ Et præter hos alij in primo & secundo libro à me nominati, tum ab initio librorum, tum etiam cum iconibus, descriptionibus uel historijs quas singuli communicarunt, ex diuersis Germaniæ, Galliæ, Angliæ & Italiæ regionibus ad me missis. Scio etiam in Hispanijs, in Dania & remotioribus ad Septentrionem Scandinauiæ locis, multos esse doctissimos uiros ad quos fortasis nostri quoq; libri deportantur: quorum si quis liberalitate ac beneuolentia sua me prosequi, ac laboribus nostris fauere dignabitur: næ ille & mihi alacritatem & stimulũ ad reliquos de aquatilibus, serpentibus & insectis libros citius absoluendos addiderit, & publicum in promouenda hac naturæ historia beneficium præstiterit. Rogo itaq; doctos omnes in remotissimis regionibus, qui in hos libros inciderint, primum ut æquos ac benignos censores se nobis exhibeant, deinde si quid ad eos emendandos, augendos, iconibus & descriptionibus nouis, aut quoquo modo illustrandos conferre possunt, id candidè, liberaliter matureq; ut faciant. Quod si quis non multa docere aut communicare possit, illum utcunq; pauca, & uel unum aut alterum quippiam duntaxat nobis præstitisse, gratissimum fuerit. Scribendi quidem mittendiq; occasio nõ deerit, per mercatores præcipuè, qui magna emporia frequentant, Antuerpiam, Venetias, Lugdunum, Francfordiam & alia, ad quæ etiam maiorum Germaniæ nostræ ciuitatum mercatores adire solent, per quos curari & transmitti ad me facile poterit quicquid acceperint. Ego quoq; eadem uia ad uiros doctos & liberales, quorum nomina & uoluntatem cognouero, tum scribendo, tum si quid desiderarint mittendo gratum me declarare potero.

ENVMERATIO AVIVM, EO ORDINE QVO IN HOC VOLVMINE DESCRIBVNTVR. NVMERVS adiectus paginam indicat.

Enumeratio

FINIS.

INDICES

INDICES ALPHABETICI QVI AVIVM HVIVS VOLVMINIS NOMINA IN DIVERSIS LINGVIS CONTINENT, HEBRAICA, PERSICA, GRAECA uetera & noua, Latina, Italica, Hispanica, Gallica, Germanica, Anglica, Illyrica, Turcica.

HEBRAICA quibus etiam Arabica & Chaldaica adiunximus, & recentiora quædam ex uulgaribus linguis, & alia quædam incognitæ dialecti, sed Hebraicis literis in Rabinorum libris scripta. Arabicis Hebraicè scriptis plerisque Ar. syllabam apposuimus: Latinè uerò scriptis, quæ plurima in medicorum libris leguntur, notam nullam adiecimus, præsertim cum de non paucis Arabicáne essent dubitaremus. articulum al uel a. qui frequenter Arabicis dictionibus præponitur, quod ad literarum ordinem plerunque neglexim⁹. Ch. nota Chaldaicum designat. Quod ad literarum ordinem & Orthographiam in plerisque mihi incognitam, coniecturis usus sum: & Latinè scripta quæ ab s. incipiebant, ad ש retuli, quæ à t. uel th. ad ת &c. Arabum quidem interpretes multas uoces è Græcis ita peruerterunt, ut cuius sint linguæ, non facilè appareat.

Index.

Index.

GRAECA VVLgaria.

LATINA VOCAbula, quibus etiam barbara quædam admixta sunt, sed usurpata ab iis qui utcunque Latine scripserunt.

A

Index.

Index.

patascio

GERMANICA, quibus cognata quædã etiam inter Anglica reperies.

Index.

meerrind

ANGLICA ET Scotica.

buntinga

Index.

Finis Indicum.

DE PROVIDENTIA DEI CIRCA ANIMALIA, EX PSALMO CIIII.

DOMINVS fontes emittit in fluuios, qui inter medios montes defluunt: ut inde potet omne genus animalium quod in agris degit, & ſitim extinguāt onagri. Supra fluuios quæ in aëre uolitant aues nidulātur, & inter arborum frondes cantillant. DOMINVS rigat montes è nubibus, & fructu operum eius ſatiantur quæcunq; deguntin terris. Fœnum in uſum beſtiarum producit, & è terra cibum homini olera ac fruges. Vinum etiam prouenire facit, quod animos hominum exhilaret: & oleum, quo niteant corpora: & panem, qui uires hominum confirmet. Ab illo incrementum capiunt arbores, & quæ in Libano eminent cedri tam excelſæ, ut ipſe uideri poſsit plantaſſe illas. In ijs nidificant uolucres, ciconię nidum abies ſuſtentat. Montes altiſsimi capris feris incoluntur, in ſaxis latitant cuniculi. Lunæ ſtata mutationum tempora definiuit, & Soli occaſum. Ab illo ſunt etiam tenebræ noctis, in quibus quæ per diem latuerant ſylueſtres beſtiæ prorepunt. Leones tum rugientes inhiant prædæ, ut beneficio Dei ſaturentur. Iterum exorto Sole in latibula & cubilia ſua ſe recipiunt: homo autem ad perficiendum opus quiſq; ſuum progreditur uſq; ad ueſperam. Quot quantaq; ſunt opera tua Domine: quæ tu omnia ſapienter feciſti. plena eſt terra uarijs poſſeſsionibus tuis. Immenſi maris littora quantum inter ſe diſtant: hoc natantium & reptilium innumeras continet tum maximas tum minimas animantes. Per mare tranſeunt naues, & cete ac belluæ marinæ, quas ut in eo luderent creauiſti. Hæc omnia te ſuſpiciunt, & ut tempeſtiuè à te alantur expectant, &c.

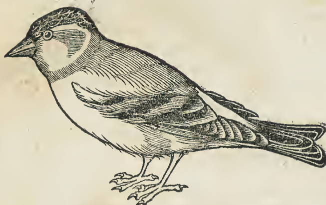
CONRADI GESNERI TIGURINI HISTORIAE ANIMALIUM LIBER III. QUI EST DE AVIBUS.

DE AVIBUS, QUARUM NOMINA SIVE PARTICULARIA SIVE GENERALIA AB A. LITERA INCIPIUNT.

DE ACANTHIDE AVICULA, QUAM Gaza spinum & ligurinum uocat.

A.

ACANTHIDEM & carduelem pleriq; nostro seculo pro eadem aue accipiunt, quòd utriq; à spinis siue carduis nomen sit: diligentiores discernunt. Acanthylis auis *est quæ* & acanthis dicitur; spinus & *ligurinus* à Theodoro, alia *omnino* ab argathyli. distat etiam à *carduele*, quæ thraupis uocatur *Aristoteli*, Hermolaus. Gaza quidem *thraupin* carduelem uertit. hæc, ut omnes norũt, uoce & colore floridis commendatur. acanthides uerò Aristoteli & uita & colore ignobiles sunt, sed ualent uocis amœnitate. Hinc facilè constat uulgò hodie dictam carduelem, quum uarijs floridisq; coloribus placeat, ab acanthide diuersam esse. Est autem acanthis, cuius figuram dedimus, colore uiridi, sed obscuro non splendido: (uiridem sanè colorem in chlorione etiam aue Aristoteles damnat: Vireo, inquit, totus uiridis est. & mox, nec grati est coloris.) uertex nigri coloris est, & similiter alarum pennæ, uiridi tamen eas distinguente. quamobrem aliqui (ut Gybertus Longolius) chlorin putauerunt: quam ego potius aliam auiculam totam χλωρὰν, hoc est uiridem, existimo, unde & nomen ei apud Germanos. Grapaldus grammaticus non indoctus, rectè acanthida aliam à carduele credit: carduelem uerò passerem solitarium esse non rectè. Nostra igitur, Gazæ & Hermolai acanthis, Siculis legora dicitur: Italis lugaro, & lugarino, uel legorin & luganello: unde etiam Gaza ligurinum transtulit. Vocis origo forsan Græca fuerit, διὰ τὸ λιγυρὸν τῆς φωνῆς, à uocis argutie. Niphus Italus leucarum uulgò dici scribit. Gallis, ut audio, appellatur scenicle, alibi serin uel cerisin, alibi cinit. Germanis Zinsle, uel Zeisel, uel Zysele, uel Zyschen. Louaniensibus Gälvogel, Frisijs Sisgen. Polonis, czizek. Illyrijs czisz. Turcis utlugán. ¶ Albertus ex Auicennæ nimirum interprete ubi acanthis apud Aristotelem legitur, corruptissimas uoces habet, ut fatalyz, afflatiados, amastorochoz. Acanthidis seu ligurini duo sunt genera, minus quod non ualde dissimile cardueli colorem ex albo nigroq; mixtum habet, nos etiam Distelfincken uocamus. Maius fringillam duplo excedit, cætera ferè simile, Kirchfincken (potius Kirßfincken) & Kernbeisser. colore utrunq; ignobile, amœnitate uocis commendatur, Eberus & Peucerus. Ligurinus communia quædam habet cum cardueli auicula per excellentiam dicta, quod & colorum elegantia & uocis amœnitate cæteris in hoc genere præferatur. item cum fringilla & miliaria siue linota: quas omnes, ceu unius *generis* carduelĩũ species quatuor diuersas Albertus enumerat. Turnerus acanthidem facit auiculam *cui à uiriditate nomen* apud nos, *ein* Grünfinck uel Grünling, de qua nos inter chlorides dicemus. nostram uerò acanthidem, chlorin putat propter colorem uiridem, etsi Gaza luteolam transtulit. Luteola (inquit Turnerus acanthida nostram intelligens) Anglis uocatur a siskin, Germanis *ein* Zeysich, quibusdam *ein* Engelchen: lutea (chloreo) multò minor est, & colore ad uiriditatem magis tendente, pectore luteo, & rostro longiusculo, tenui & acuto, auriuittis simili, duas habet maculas nigras: alteram in fronte, alteram sub mento, cantillat non insuauiter. Rara apud Anglos hæc est, nec uspiam ferè alibi quàm in caueis cernitur. Semel tamen in Cantabrigianis agris uidisse recordor. Huius generis sunt quas Anglia aues CANARIAS uocat, Hæc ille. Syluaticus acalanthida (uoces apud ipsum corruptæ sunt, acardelentes & acalantia) carduelem exponit.

B.

Spini magnitudine est culicilega auicula, Aristot. De colore eius præcedēti capite dictum est. Acanthis auis minima est, Plinius. Fœmella cinerea est & uaria, imò uentre pallida, Eberus & Peucerus.

C.

Capiuntur ligurini in Heluetia non passim, sed in montibus præcipuè, ijsq; nemorosis, in quibus etiam per æstatem nidificare ac degere solent. Carduelium genera omnia gregatim uolant, Albertus. Idem in carduelium genere præcipuè musicam esse scribit illam, quæ hoc nomen per excellentiam sibi uulgò uendicauit: ab ea ziselam, id est ligurinum. Ligurini & uita & colore ignobiles sunt, sed ualent uocis amœnitate, Aristot. Spinus splendidè canorus est, Aelian. Littoraq; alcyonem resonāt, & acanthida dumi, Vergilius. Ἄειδον κόρυδοι καὶ ἀκανθίδες, Theocritus. ¶ In spinis uiuit, Plinius: inde nomen, Aelianus. In spinis habitare acanthidem Aristoteles & Alexander scribunt, Cælius. Acanthophaga neq; uermem neq; ullum animal attingunt, Aristot. Hæc sunt apud nos (inquit Albertus) genera uinconum, sicut aues ceycos (Zeysle potius) dictæ apud nos, & uinco cardui (id est carduelis) & uinco rubens pectore, & auis Gurse dicta,) Hæc ille. Sed uinconem simpliciter appellamus fringillam, quæ quidem uermibus pascitur. Spinus, carduelis & auriuittis, dormiunt & pascuntur eodem in loco. uermem aut quoduis animal edere aspernantur, Aristot. Acanthis est auis minima, sed fœcunda. nam duodenos simul parit pullos, Plinius. Herbarum pabulo reficitur: & ob hoc odio habet equos, &c. Author libri de naturis rerum, acanthidem cum floro (sic transfert Gaza ἄνθον Græcè dictum) confundens. Aucupes nostri nihil certi de acanthidis nostræ pullorum numero & nido referre potuerunt, quòd hæc auicula nō apud nos, sed in altis montium syluis nidificet. Aues paruæ, ut philomena, alauda & sciscendula, (ligurinum intelligere uidetur,) & huiusmodi, semel anno pariunt quatuor aut quinq; oua, Albertus. ¶ Spini aues in posterum longissimè prouidentes, hominibus ad rerum futurarum coniecturam sapientiores sunt. Etenim hyemem futuram præsentiunt, & niuem prænoscūt, & multa cautione obseruant, ne ijs opprimantur: itaq; earum acerbitates metuentes, tanquam ad perfugia, sic ad loca nemoribus frequentia confugiunt, Aelianus.

D.

Spinus, florus & ægithus (quem salum uoco) odium inter se exercent. & nimirum sanguinem ægithi & flori misceri non posse dicitur, Aristot. Gillius ex Aeliano eundem locum transferens, spini & sali sanguinem, si quis in eodem uase permisceat, coire & commisceri negat. deinde, Hunc (inquit, spinúmne an salum intelligens nescio) sacrum esse aiunt genijs, qui præsunt hominibus itinera ingredientibus. Plinius etiam lib. 10. Acanthis (inquit) in tantum odit auem ægithum, ut non coire credant sanguinem eorum. Spinus & asinus inimici inter se sunt. uictus enim spino à uepribus, quas asinus tenellas adhuc pascit, Aristot. & Plinius. Corydalis, id est alauda odit acanthylidem, Aelianus & Philes.

E.

Γρῦτη sunt uascula parua testacea, ut aurificum αἱ μικραὶ χῶναι, & potistrides, id est potoria uascula omnium auium acanthidum, Tzetzes: in caueis scilicet inclusarum. Genera carduelium omnia cornu suspensum, rostro trahunt ut bibant, sed à potu temere delabi sinunt, Albertus. Eadem omnia quomodo capiantur in Carduele scribam ex Alberto.

H.

a. Acánthis auis eadem quæ acanthyllis, (malim ἀκανθυλὶς per λ. simplex:) & apud Lacones ἀκαλανθίς, Hesychius & Varinus. Ἀκανθυλλὶς, genus passeris, Iidem. Ἀκανθιλὶς, apud Theocriti Scholiasten legitur, per iôta in penultima, ego per υ malim. Acalanthis, ἀκαλανθὶς, auis nomen est, Varinus: Videtur autem hæc uox per metathesin facta pro acanthylis. Resonant & acanthida dumi, Vergilius lib. 3. Georg. sunt qui legant, Resonant acalanthida dumi. Aristophanes in Auibus Dianæ acalanthidis nomen fingit in auium honorem. nam acalanthis nomen est auis ut interpres admonet: item canis, παρὰ τὸ ἀκάλλειν, id est ab adulando fortassis. quòd familiaribus aduletur, peregrinos allatret. Rursus idem poëta in Pace, obscurum quoddam & fictum oraculum referens, Χ' ἡ κώδων (obstrepera, clamosa) ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει. ubi Scholiastes, de solo cane memoratur in prouerbio, quòd festinans cæcos pariat. itaq; acalanthis uidetur hîc canis alicuius insignis nomen esse, quanquam & aues βασιλικοὶ (id est regiæ) uulgò dictæ acalanthides nominētur. Acanthis auis est, quam alij lusciniam, alij carduelem esse uolunt, Grammaticus quidam. Ἀκανθὶς ἢ ἀκανθυλλὶς, στρουθίον ἐν ταῖς ἀκάνθαις καθήμενον, Varinus. Locus est apud Aristotelem historiæ anim. 9. 13. de acanthyli, ubi Plinius 10. 33. & Gaza melius argathylim legerunt. Est autē argathylis auis diuersa, quæ lino intexit nidum, in ripariarum genere.

¶ Est & apud Græcos spînus uel spinnus dicta auis, & Pollux σπινίδια auiculas nominat. ὅτι συνείρων τοὺς σπίννους πωλεῖ καθ' ἑπτὰ τοῦ ὀβολοῦ, Hoc est fascem è septenis spinnis cōnexam obolo uendit. Aristophanes: ubi interpres nihil aliud quàm spinnum genus auis interpretatur, & ex eo Varinus. Idem Aristophanes in Pace τῷ σπίνῳ penultima breui dixit, Scholiastes εἶδος στρουθοῦ facit. Σπῖνοι ab Oppiano in Ixeuticis numerantur inter aues quæ uisco fallantur. Idem paulò pòst spinos & turtures

tures sub arboribus capi scribit, aue sui generis demonstrata. τίλλειν τε φάττας καὶ κίχλας ὁμοῦ σπίνοις, Eubulus apud Athenæum. est autem senarius iambicus, penultima in spino correpta. Idem, citante rursus Athenæo inter alias auiculas σπίνια & ἀκανθυλλίδας nominat. Hic spinus Græcorũ an idem sit acanthidi, quam uoce Latina Gaza spinum uertit, non facilè dixerim, sed diuersus uidetur, & per onomatopœiam sic dictus. Σπῖνα, ὁ σπῖνος, Hesych. Gelenius spinum Illyricè uocat pienicze, Germanicè Grasmugg. sed hæc curruca est ut ego iudico, & docti ferè consentiunt. Σπῖνος per onomatopœiam dicitur, (ut & uerbum σπίζειν apud Aratum,) Varinus in Ἀσπίδας. Sed Aratus primam corripit, & acuit, καὶ σπίνος ἠῶα σπίζων, id est, Et spinus in aurora sibilans, inter signa imminentis tempestatis. Videtur autem prima semper acui debere, non circunflecti, tanquam breuis. nam Aristophanes cum producere uellet, n. literam duplicauit. Auienus ex Arato pro spino fringillam reddidit, hoc uersu: Si matutino fringilla resultat ab ore. Σπινθία, εἶδος ὀρνιθαρίων, σπῖνοι. Cæterum σπῖνος penanflexum, nomen est lapidis Aristoteli in Mirabilibus. Auis spinæ, id est auis tragumlitides, obscurus quidam, Syluaticus si bene memini.

¶ Acanthis picta, apud Textorẽ in epithetis. Sed apparet hoc epitheton acanthidi adscriptum à recentiore aliquo qui eandem carduelem putauit, ut etiam ipse Textor.

¶ Acanthidem superat cornix, ab Erasmo inter prouerbia memoratur. Astyle credibile est, si uincat acanthida cornix, Vocalem superet si turpis aëdona bubo, Calphurnius.

¶ Auicula quædam rubente capitis uertice insignis ex parorum siue ægithalorum genere, uulgò Thannmeisle, id est parulus abietum, (uolitat enim in syluis circa abietes,) appellatus, à nonnullis etiam Waldzinsle, id est acanthis syluatica nominatur. figuram eius inter paros requires.

Pontani solertiam mirari licet, qui in libro *de aspiratione lenam Acanthida Propertio de loquacitate nuncupatam & aurium offensaculis, prodere sibi permisit. nisi quòd apud Theocriti interpretem obseruatum est, dici acanthida auem colore uariam, uoce λιγυρὰν, id est stridulam (argutam potius, quod laudatur, stridulum non item) quam ex uarietatis ratione pœcilida item nuncupent, Cælius. nos de pœcilide in pica dicemus. ista quidem Theocriti Scholiastæ pœcilis, omnino carduelis uulgo etiamnum dicta uidetur, non ligurinus. sed nimirum ueteres etiam, in diuersis regionibus præsertim & temporibus, hæc nomina confuderunt. Quòd si acalanthis auis eadem quæ acanthis est, acalanthis autem κωτίλων, id est tinnula, obstrepera, loquax ab Aristophane cognominatur, ut supra citaui, non ineptè dixerit Pontanus.

DE ACCIPITRE, IN CVIUS HISTORIA MVLta insunt communia omnibus auibus uncorum unguium quæ ad prædam auium nutriuntur & instituuntur, accipitrum, falconum, aut aquilarum generis.

A.

ACCIPITER auis rapax ab accipiendo nomen tulit, uel quòd in auspicijs olim accepta grataq; esset. Est autem nomen cõmune, & multa auium prædæ inhiantium genera complectitur, ut falcones, nisos, buteones, &c. Astures etiam de natura accipitrum sunt; Crescentiensis. Et alibi, Accipitres quidam sunt parui, qui communi nomine uocantur accipitres: & quidam magni; qui uocantur astures. sunt autem ita congeneres ut magnus & paruus canis. Accipiter dicitur etiam astur ab astu naturali quem habet, quia semper ferè latet; & iuxta terram, contra morem falconum, Albertus. Astures, id est accipitres Theodotion ad Ptolemæum regem Aegypti scribens, in falconum generibus collocauit, accipitres & omnes aues rapaces, quarum usus est in aucupio, falcones uocans, Idem. Astures uulgo notæ aues sunt, sic nuncupatæ Firmico Matheseos quinto; qui & falcones non reticet, Cælius. Accipiter asterias est Aristoteli, quem nos asturem corruptè dicimus, Niphus. Vide infra in Capite de accipitribus diuersis. Accipitres ambo carniuori sunt, id est palumbarius & fringillarius, qui multum inter se magnitudine differunt, Aristot. de hist. anim. 8. 3. unde apparet duo hæc genera præ cæteris, accipitris nomine simpliciter ferè nominari. Albertus in huius loci interpretatione palumbarium asturem facit: fringillarium uerò, id est minorem accipitrem, nisum aut sperueriũ uulgò dictum. Michael Ephesius accipitrem palumbarium, falconem gentilem interpretatur, Niphus. Astorgios Pausanias ponit, quos Itali astures dicunt, Volaterranus. Ego in Pausaniæ libris hactenus hoc non legi. Torgos quidem uultures dici inuenio apud Hesychium, à Torgio Siciliæ monte, in quo nidificent: Astures ex genere infimo aquilarum uel miluorum esse Paulus Iouius scribit. sed cum accipitrum generis eos esse inter omnes harum rerum peritos conueniat, cum aquilis aut miluis eos confundi absurdum est. Tertiolus (aliqui etiam tricellum & trizolum scribunt) uocatur mas in accipitrum & falconum genere, quia simul tres in nido nascuntur, duæ fœminæ, & tertius mas: qui fœmina minor est, minusq; audax & fortis. fœminæ quidem simpliciter accipitres aut falcones dicuntur;

Crescentiensis. *Tertiolum* absolutè positum pro accipitre mare accipi obseruauimus: alioqui pro aliarum etiam rapacium mare usurpatur, quæ ternos scilicet pariunt. nam tinnunculus (inquit Arist.) fœcundissimus in hoc genere, non parit supra quatuor. Aquila, Theodotion, & Symmachus omnia accipitrum genera falcones uocant: & ea quatuor generibus dirimunt, asturem primę quantitatis ponentes in genere primo: & asturem minorem quem tercellinum uocamus in genere secundo: & nisum in genere tertio, muscetum in quarto: Quibus nullo modo consentiendum. Nam tercellinus (qui sic uocatur, quoniam pulli tres in uno nido nascuntur, duæ fœminæ & tertius mas, Tardiuus) inuenitur in nido accipitris, & muscetus in nido nisi. Sexu enim dũtaxat differunt, cũ tercellinus mas sit, accipiter fœmina: & similiter nisus fœmina, muscetus mas, Alber. Crescentiensis accipitres mares, qui fœminis minores & inutiliores sunt, muschetos uocauit: nos Alberti sententiam & nomina magis probamus. Hoc admonendus est lector, quòd cum falconibus & accipitribus permulta sint cõmunia, operępretium fore ut qui curiosius horum uel illorum historiam cogniturus est, utranq; perlegat. sæpe enim authores communia quædam de uno tantum genere prodiderunt. ¶ נץ, nez, Hebræis accipiter est. Rabi Kimhi interpretatur auem quæ uenetur, & ad dominum suum redeat, uulgo dictã sparuerium: similiter R. Salomon Leuit. 11. Author Chaldaici dictionarĳ asturem exponit. Chaldaica interpretatio Leuitici 11. habet נבא, naba. Arabica באזי, basi. Andreas Bellunen̄. albazi interpretatur auẽ quæ falco peregrinus uulgò dicatur. Persica מראן בז, mar an bas. Septuaginta ἱέραξ. Hieronymus accipiter. Deuteronomĳ etiam cap. 14. pro nez uoce Hebraica L X X. uerterunt κόραξ, id est coruus. Sed hæc uox omnino accipitrem significat, à qua forsitan etiam nisus Latina descenderit. uidetur autem facta à uerbo נצה, nazah, quod uolare significat, quoniam hæc auis uolatu plurimum ualeat. Iob 39. נוצה, nozah, uocabulum plumam significat, & non accipitrem ut quidam uertunt, Munsterus. Septuaginta relicta uoce Hebraica νέσσα reddiderunt. פרס etiam, peres, Leuit. 11. & Deut. 14. accipiter exponitur uel haliæetos: à Iudæis uulgo בלאפוז, blafūß. περνὸς quidem uel περκνὸς aquila est uenationi dedita: item πεφαός, aquila, apud Macedones, Varinus. Plura de Hebraica uoce peres, deq; Græcis περκνὸς & πέρνης, leges infra in Capite de accipitribus diuersis. ¶ Albasach est auis quæ dicitur accipiter, Bellunensis. nos supra basi Arabicam, bas Persicam uocem esse diximus. Albazi & falco sachari & albasach, auium rapacium nomina, leguntur apud Auicennam 2. 614. ubi uetus interpres habet, accipiter & cristatela (si rectè legitur. tinnunculum quidem accipitrem Italorum aliqui tristunculum uocant) & basich. Vocem albazi Bellunensis falconem peregrinũ interpretatur. Sarsir Hebraicam uocem Prouer. 30. alĳ aliter exponunt, ut recitabimus in Aquila. quidam auem אשטורגל, asturgal. sturnum aliqui conĳciunt intelligendum, ego asturem malim. Pro schachaph dictione Hebraica Leuit. 11. Septuaginta hierax, id est accipiter uertunt. nobis bubo potius uidetur. uide in Bubone. Aegyptĳ accipitrem thaustum nominãt, Aelianus. Apud Libyes βάρβαξ uocatur, Hesych. Græcè ἱέραξ: & hodie uulgò γεράκι, quod nomen etiam falconi attribuunt. Accipitris nomen licet, ut dixi, ueteribus

plura

plura genera contineat, apud recentiores tamen pro uno ferè usurpatur, cuius hîc effigiem damus; in quo genere mas tercellinus uocatur. Alunnus tamen accipitrem Italicè simpliciter terzolo interpretatur, alij sparauiero uel sparuiere; quem uulgò nisum interpretantur. Accipiter Hispanis est halcon. Gallis, austour, mas tiercelet. Germanis, Hapch uel Habich, uel Habicht: (mas uerò qui minor est, das Häbchle.) Flandris, Hafkin. Anglis hawke uel hobie. Illyrijs gestrzab. Polonis zastrzamp. Nuper quidam, qui animalium nomenclaturas scripserunt, accipitrem Germanis simpliciter dictum (Habicht) subbuteonem Aristotelis interpretati sunt, quibus ego non assentior.

B.

Accipitres fortiores maioresq; fiunt in regionibus aquilonem uersus, Albertus. Et alibi, Omne animal abundat ubi copia fuerit cibi quo utitur. quare cum huius generis aues pascatur auibus, præsertim aquaticis, quæ & tardiores sunt ad uolatum, & carnosiores ad escam: ideirco uersus septentrionem accipitrum & falconum & aquilarum abundant genera, ut in Britannia, Suecia, Liuonia, & finitimis regionibus Sclauorum, Prutenorum & Rutenorum. Et quia frigidæ sunt istæ regiones, & in terris frigidis nascuntur corpora magna, quæ copioso sanguine & spiritu abundant, unde audacia & feritas proueniunt: ideo etiam aues rapaces in iam dictis regionibus magnæ sunt, magisq; rapaces & feroces. In alijs uerò locis secundum proportionem uigor, audacia & ferocitas in eis spectantur. Inueniuntur accipitres in alpibus quibusdam nidificare, qui cæteris præferuntur, ut qui nascuntur in alpibus de Brusia in Sclauonia. boni etiam reperiri dicũtur in alpibus circa Veronam & Tridentum, Crescentiensis. In Helueticis etiam alpibus multi ijq; magni & fortes capiuntur, cum alijs plerisq; tum Galanda monte Rhætico, inde Mediolanum & in Italiam delati magno uenduntur. Tappius præ cæteris laudat Germanicos, præsertim in Marchia Vuestphaliæ captos, unde (inquit) in Brabantiam, Galliam, Hispaniam & Angliam deferuntur, ac maioris inter cæteros uæneunt. Aduentitij accipitres etiam ex Creta importantur, Budæus. Astures & nisos circa Neapolin captos, multò maiores & præstantiores nostris (Helueticis) esse audio. Astures (inquit Crescentiensis) nascuntur in alpibus & nemoribus. Sunt autem super pulchritudine & bonitate asturum indicia eadem quæ de accipitribus traduntur. ¶ Accipitrum genera diuersa, quæ magnitudine, forma, & uenandi modo differunt, mox post communem accipitris historiam singillatim prosequemur. Astures (inquit Tardiuus) ex Armenia & Persia omnibus præferuntur: deinde è Græcia, tertio ex Africa. Armenijs oculi uirides, sed præstant qui oculis & dorso nigricãt. Persicus corpore grandi est, & bene uestito plumis, oculis claris, cauis: supercilijs pendentibus. Grecus capite grandi spectatur; & raris in collo plumis. Africano dorsum nigrum, & oculi similiter in iuuentute. nam ætatis progressu ruffescunt. Cæterum forma asturis laudatur huiusmodi: Astur boni ponderis esto, ut qui ex Armenia magna adfertur. In Syria aues quæ prædæ & aucupio seruiunt, ad pondus emuntur, eoq; maioris quò plus appenderint, colorem & alias earum conditiones parum curant. Albus astur obesior est, pulcher & facilis institutioni, sed inter cæteros infirmior. gruem enim capere non potest. sed quoniam in sublimi uolat, & facilius fert frigiditatẽ in alto aere, ad aues quæ altius uolant capiendas probatur. Astur subniger, & cui plumæ à uertice frontem uersus instar capillitij dependent, elegans est, sed parum fortis. Laudabilis forma asturis est, si caput sit modicum, facies longa & angusta sicut in uulture, & si similitudine aquilam referat: fauces & gula probantur amplæ: oculi magni, caui, cum paruo orbe nigro in eis: nares, aures, cauda & pedes ampli: rostrum longum & nigrum: collum longum, pectus crassum, caro dura, coxæ longæ carnosæ & distantes: ossa crurum & genuum breuia, ungues crassi & longi: plumæ coxarum caudam uersus latæ: & similiter plumæ in cauda, quæ etiam subruffæ & molles præferuntur. Color sub cauda non alius quàm in pectore, probatur: & super singulis pennis in superiore parte caudæ aliqua diuisio. Color in extremis caudæ pennis niger esse debet circa caules seu lineas pennarum. Inter colores excellit ruffus qui uergit ad nigrum aut fuscum splendidum, &c. Signa in paruis asturibus laudantur hæc: oculi clari & ampli, item capacitas aurium & oris ampla, caput paruum, collum longum, digiti longi, pennæ breues & occultæ, pedes uirides, ungues ampli & excarnes, concoctio facilis, excrementi meatus amplus, & excretio longius emissa. Si quæ nigredo in extremo rostro fuerit, bonum est signum. Damnantur tum in magnis tum paruis asturibus, caput magnum, collum breue, carnosum, molle, & plumis plenum: pennæ colli mixtæ & inuolutæ: coxæ breues & graciles, crura longa, digiti breues, color Bæticus nigricans, asperitas sub pedibus. Oculi rubentes instar sanguinis, nunquam quiescere, semper appetere pugnam, & de pertica in faciem astantis uelle inuolare, improbantur & qui maciem ferre non possunt, & si obesentur, fugiunt. Timidus etiam, quòd uix posit institui, & manum aucupis fugiat. Item cui plumæ supra oculos dependent, & alba oculorum pars nimium alba est, color ruffus aut Bæticus clarus. His notis insignes plerunq; mali sunt, & reuocati ad manũ non redeunt. Si quando tamen huius formæ accipiter reperiatur bonus, illum planè optimum fore existimandum. Fit enim interdum, sed rarò, ut improbam quoq; corporis speciem bonæ conditiones & uirtutes sequantur. Placet accipiter, leuis, alacris, quiq; non facilè fatigetur, & aues magnas capiat, Hæc omnia Tardiuus. Accipitrum pulchritudo cognoscitur, si sunt magni, breues, paruo (& oblongo, Tappius) capite, pectore & spatulis crassis, tibijs amplis, pedibus

magnis & expansis, pennarum colore nigro, Crescentiensis. Tappius præterea requirit in probo accipitre, collum paruum & longum, nares amplas, linguam & interiora oris nigra, alas paruas & breues, modicè inflexas ferè ut gallinę, cum pennis latis & ualidis: cruribus magnis, latis (seu planis) & altis, quæ uersus coxas angusto interuallo distent, magno uersus pedes, modicè inflexis: cauda oblonga, ruffa aut nigra: maculis in pectore fuscis, pennis dorsi puniceis quarum extrema albicent: plumis femorum giluis seu subruffis absq; maculis: cauda etiam maculis quę fulmina picta referant insigni cum aliis diuersæ figuræ, Hæc Tappius. ¶ In accipitrum delectu primæ partes tribuuntur neanisco, id est iuueni, (inquit Demetrius Constantinopolitanus:) secundæ ophiocephalis dictis, quòd caput serpentium instar paruum & planum habeant. Rotundi & quadrati oblongis præponuntur. Nares sint amplæ. citrinus color in naso non admodum splendeat. talis enim accipitrem breuis futurum uitæ significat. Lingua optima quæ nigra fuerit, deinde quæ dimidiam partem alteram nigram, alteram albam habuerit: pessima ex toto alba. Est etiã is breuis uitæ, qui uulgò ἐλαιοφόρος dicitur, (à maculis in naso quas Græci elæas uocant.) Omnis laudatus accipiter pennas tredecim in cauda gerit, & in paruis digitis χιώματα, ὥς καὶ φασὶ βαρυθῆρας εἶν μάλιστα. Et rursus, Laudabilis accipiter caput habet paruum, & superius planum, (ὡς ὀφιόμορφος κεφαλὴν ἔχων,) linguam nigram, elæas, id est maculas in naso nigras, pennas caudæ tredecim uel undecim: in unguibus ueluti squamas (διὰ χαράγματα, ἤγουν εἰς τὰ χιώματα λεπίδας) instar cyprini piscis: & intrinsecus clauos habet post id quod cornu (κόρνον) uocatur tanquam perdix mas. Καλὸν δὲ ἐστιν ἐὰν καὶ ἤγουν μακρὰν οὐκ ἀπὸ πολὺ λαγγίαν τὴν οὐρὰν ἔχει. Et mox, Accipiter laudatur ἐλαφάλγος (forte ἐλαιοφόρος, quem tamẽ supra dixit breuis uitæ esse: sed rursus laudauit elæis, id est maculis in naso nigris insignem) id est qui grana tanquam milij nigra habet, uel qui circa unguis radicem scissuram (χάραγμα) ceu lineam habet: uel infra alam pennam acutam uersus latus aut humeros: καὶ ἐὰν τὰ βασιλισκάρια μακρὰ ἔχει ἰσαστῶν πτερύγων: καὶ ἐὰν ἔχει ἤγουν πτερὸν σκέπον λεχλεχόρον τὴν οὐρὰς αὐτοῦ τὸ μέσον, Hucusq; Demetrius. De accipitrũ siue falconum natura, uiribus, animiq; præstantia ex pennarum colore iudicanda, in genere dicemus in Hierofalcho ex Belisario. ¶ Accipitres in Aegypto minores quàm in Græcia fiunt, Aristot. Accipitres magnitudine aquilis non inferiores sunt, Gillius. Non in hoc tantum, sed omni auium rapacium genere mas minor est, fœmina maior & fortior. Ferocia accipitribus non nisi diuino ex calore inest, qui quanto est in masculo uehementior, tanto minus uirium sufficit ad crementum: fœminis autem, quia remissior est, maius crescendi adiumentum præstat. Impedit enim minus id naturæ calor intemperatus, Calentius in epistolis. Aues prædatoriæ colore uariant, pro ratione loci & arborum. nam quæ in frutice spinoso aut acere (opulo) habitant, ad ruffum aut nigrum colorem magis inclinant: quæ in fago, ad giluum seu pallidũ. In regionibus frigidis, & in rupibus accipitres maiores & fortiores fiunt, sed difficilius instituuntur quàm qui in loco calido nati educatiq; fuerint, Tappius. Quædam temporis ratione mutari uidentur, ut accipiter, upupa, & similes uolucres, Theophrastus & author Geoponicorum 15. 1. Donatus mihi aliquando est accipiter totus albus, captus in montibus nostris, Augustinus Niphus Suessanus. Accipiter colorem oculorum mutat & rostrum, Physiologus. Accipiter totus est uarius: sed primo anno fuluas & nigras habet maculas, deinceps autem maculis albis & nigris distinguitur, quæ albiores & nigriores fiunt cum sæpius mutatus fuerit. Pedes eius crocei, ungues magni, sed non quanti aquilarum. Caput quàm aquilæ rotundius: rostrum curuum, & pro eius portione breuius quàm aquilæ, & longius quàm falconum. In dorso paucas habet maculas albas, & plures nigras. Alas pro sua portione habet acutiores quàm aquilarum genera, & minus acutas quàm genera falconum, Albertus. Accipiter auis est elegans, ualido corpore, dorsi colore fusco uel subnigro, capitis fusco dilutiore, pectore & uẽtre uarius, oculis splendidis, rostro adunco, aspectu alacri, pedibus crassis, & unguibus longis, Stumpfius. Accipiter eiusdem ferè figuræ est cum niso, qui speruerius uocatur, licet maior eo sit. Est etiam minor aquila truncali, sed maior quàm aquila quæ pisces rapit, Albertus. In asture anterior pars capitis extensa paulatim angustior fit, & terminatur in rostrum, ut etiam in capite aquilæ, Idem. In asture anterior capitis pars paulatim extensa colligitur & terminatur in rostrum, sicut & aquilæ caput. falconis uerò caput naturale non extenditur nec similiter se colligit, Albertus. Vncinatis unguibus sunt quibus incuruum est rostrum, ut accipitres, aquilæ, Aelianus. ἱέραξ τὴν ὀπισθοχίδα γαμψώνυχα ἀπὸ τὴν γῆν, Innominatus apud Suidam. Rostra accipitrum nimis magna non probantur. accipitres enim parum leues arguunt, ut in Hierofalcho recitabimus ex Belisario. Accipitri uentriculus est feruentior, Aristot. Iecori eius simul & intestino iungitur fel, Idem. Fel plerisq; toto intestino est, sicut accipitri, miluo, Plinius. Et alibi, Fel in quibusdam intestino tantum iungitur, ut columbis, accipitri. Accipitrum & aquilarum fel colore ærugineo est interdum, Galenus. Accipitris lien magnitudine deficit, Aristot. Et rursus, Accipitribus, ut magnæ parti auium, lien adeò exiguus est, ut propemodum sensum effugiat. Asturis & nisi cauda dependet, Albertus. Apud Demetrium Constantinopolitanum & alia quædam partium accipitris rariora nomina leguntur, superius à nobis memorata: & hæc, ὀβελοὶ ὀνύχων, mucrones unguium. ἐλάται, uel ἐλατῆρες τῶν πτερῶν ἢ οὐρᾶς: maiores pennas intelligo, quæ in alis & cauda sunt, (schwingfäderen:) ut καλύπτηρας (aliâs καλύπτερας) minores. Verba eius de accipitre in caueam incluso subscribam: Καὶ ὅταν γένηται λιπαρὸς πάνυ, καὶ ἄρξηται ἀφ' ἑαυτοῦ ῥίπτειν τοὺς καλύπτηρας, καὶ τότε λοιπὸν μαδίζει ὅλα τὰ πτερὰ τῶν ἐλατῶν παρέξ καὶ ὀλί-

γων

γων καλυπτύρων τῶν ἐγγὺς τῶν ἐλατῶν. Et alibi, Πρὸς θεραπείαν πτέρων ἱέρακος: Ὕδατι γλυκεῖ καὶ θερμῷ συχνῷ τοὺς (τὰς potius in fœminino) ἐλάτας αὐτοῦ διάβρεχε. Et rursus, Ἐὰν ῥευματισθῇ ὁ ἱέραξ τοὺς ἀγκῶνας, ῥίπτει αὐτοῦ τὰς ἐλάτας. Item, Προσέχων ὥστε μὴ βλαβῆναι αὐτοῦ τοὺς ἐλατῆρας τῶν πτερῶν, ἤγουν ὀρεῖς. Hinc & πρωτελάται, uel potius πρωτελάται uox composita uidetur, & ex maioribus alarũ pennis primas ac longissimas significare, quas & ocyptera nominari censeo. nam, ut Scholiastes Aristophanis scribit, pennarum aliæ πτίλα uocantur, (minores scilicet molliores[que], plumæ potius dicẽdæ:) aliæ πτερά, id est pennæ simpliciter. aliæ ὠκύπτερα, maximæ scilicet, in quibus ad pernicitatem uolandi præcipua uis. Ἐπὶ τοῖς σοῖς ὠκυπτέροις γελῶ, Aristoph. in Auibus. Porrò ἀλειπταρέαν partem in orrhopygio pustulæ instar eminentem interpretor, sic dictam fortassis quòd humorem album & pinguem contineat. Ἀλειπταρέα δέ τὸ ἐπάνω τῶν ὀπισθίων τὸ ἐξιστάμενον, ὃ παρά τινων καλεῖται κριθή, Demetrius. Hoc est, Aliptarea pars est supra crura (sic interpretor τὰ ὀπίσθια in auibus) quæ eminet, hordeum nonnullis dicta. Hac parte inflammata uel tumescente aues quædam morbo acuto pereunt, nostri morbum auium uocant. ¶ Asturis & nisi cauda dependet (ob longitudinem scilicet) quod in falconibus improbatur, Albert. Accipitrum caudæ tęnijs quibusdam transuersis distinguuntur, & cruribus quàm buteones breuioribus sunt.

C.

Aues omnes quarum adunci sunt ungues, carnibus uescuntur, ut genera aquilarũ, miluorum, accipitrum & falconum omnium, Albertus. Accipiter auidissimè & raptim cibum suum deuorat. Auium quas ceperit cor nunquam edit: id[que] nõnulli in coturnice & turdo, alij in alijs obseruarunt, Aristot. Auium non edunt corda, Plinius. Accipitres nunquam auium corda, ueluti religione quadam constrictos, edere accepimus, Aelianus. Albertus contrarium scribit: Si quid (inquit) de præda appetunt, cor eruunt ac deuorant, quare auem captam ad latus perforant. aliquando cerebrum è capite extractum uorant, reliquo corpore reiecto. Idem coredulum auem facit quæ uenatione uiuat, & corda eorum quę uenatur edat, de reliquo corpore parum accipiat: quasi idem planè coredulus qui accipiter sit. Vide infra in a. Sed Albertum reprehendit Niphus, cor auium ab accipitre, quas rapuerit, gustari negans. Nullum genus accipitrum aut falconum ad reliquias prædæ suæ reuertitur dum syluestre est: nec ullum ex eis insidet cadaueri, sicut faciunt aquilarũ & miluorum genera, Albertus. Accipiter nullas fruges exedit & conficit, sed & carnes uorat, & sanguinem exsorbet, ijsdem[que] suos alit pullos, Aelianus. Accipiter syluestris adhuc prædatur aues domesticas, ut gallinas & anates, quas statim deuorat. Capit etiam cornices, & huiusmodi. Quum lepores capit, sinistrum pedem terræ infigit, & dextro prædam tenet: tum quàm primum potest oculos eius eruit, & interficit. Cicuratus autem etiam magnas aues inuadit, audaciam acquirens ab adiutore homine: nempe gruem, anserem, ardeam, & alias huiusmodi aues. Absq[ue] negotio quidem rapit anatem maiorem, & mergum, & fulicam: eas[que] etiam in satis magna copia, Albertus. Plura de accipitrum cicuratorum cibo dicemus infra capite quinto. Vescuntur etiam muribus. Accipitres nobiles aquilonares maximè delectantur cancris, quos tamen non uenantur: & ideo cicurati isti melius quibusuis alijs aues magnas capiunt, & cancrorum cibum à dominis præmij loco accipiunt, Albertus. ¶ In hieroglyphicis legitur accipitres aquam nõ bibere, sed sanguinem, Cælius. Ὅσα τῶν πτερωτῶν τὴν ὑπερυγχίδα γεγαμψωκεν ὑπὸ τὴν γῆρων, οἷα δή ἀετὸς, ἱέραξ καὶ κεγχρῆς, ἄλλα τε τὰ μὴ πίνοντα, Suidas in Γαμψώνυχος, unde locum in uoce ἐπιρυγχίδα corruptum restitues. At Gillius bibentes eos facit, his uerbis: Accipiter si corpus (hominis defuncti) attigerit, ieiunus manet: neq[ue] si unus tantum aquam in sulcum deriuet, aquam gustat: quòd sanè existimet illi unico homini incommodare, sua nimirum potione aquã ex illius usu auferens: Sin plures homines irrigant, uidens affluentis aquæ copiam, uelut ab eis inuitatus, libenter bibit. ¶ Accipitres ad libidinem sunt inflammatissimi, Aelianus. Accipitres etiam specie diuersi inter se coire putantur, Aristot. Coëunt etiam cum aquilis & spurias aquilas gignunt, Idem. Quo tempore aues libidine accenduntur, quicquid rapacium auium est, ut falcones, sacri, & aliæ, cum asture congregantur. hinc fit ut pro diuersitate parentum audacia & fortitudine multum inter se differant, Tardiuus. Accipitrum minimo similis est cuculus magnitudine atq[ue] uolatu, qui magna ex parte per id tempus non cernitur, quo cuculus apparet. Vnde putauerunt aliqui cuculum ex accipitre fieri immutata figura. Sed ita ferè euenit ut ne cæteri quidem accipitres item cernantur, cum primum uocẽ emisit cuculus, nisi perquam paucis diebus. Aliquando tamen unà uisi sunt & cuculus, & similis ei accipiter. Quinetiam ab accipitre interimi cuculus uisus est, quod nulla auis suo in genere solet facere. Imitatur autẽ accipitrem non alio quàm colore, nisi quod hic maculis distinguitur ceu lineis: cuculus uelut punctis, Aristoteles. Coccyx (inquit Plinius) ex accipitre uidetur fieri, tempore anni figuram mutans, quoniam tunc non apparent reliqui, nisi perquam paucis diebus: ipse[que] modico tempore æstatis uisus nõ cernitur postea. Est autem neq[ue] aduncis unguibus solus accipitrum, nec capite similis illis, neque alio quàm colore, ac rictu (aliàs uictu) columbi potius. Quin & absumitur ab accipitre, si quando unà apparuẽre, sola omnium auis à suo genere interempta. Accipitres (inquit Aelianus) ineunte uere delecti ex omnibus duo in Aegyptum ablegãtur, ad speculandas insulas quasdam desertas quæ Libyæ adiacent. Ii autem ubi reuerterint, præeuntes eò, alios deducunt: quibus duobus cæteri peregre illius profectionis festum agunt. Cum ad eas insulas peruenerunt, quas illi duo speculati com-

modiores sibi indicarunt: hic in multa quiete, & tranquillitate pariunt, & excludunt, passeresq; & columbas uenantur. pullos cum magna redundantia alunt, deindeq; firmos ad uolandum in Aegyptum abducunt, tanquam ad paternas sedes. Accipiter cum ex sese tria oua peperit, unum solum selectum alit, alia duo frangit, quod ipsum eo tempore facit, cum ungues amisit, quòd tres pullos tum alere nequeat, Gillius. Tria aut quatuor oua parit, aut ut plurimum quinq;, Albert. Vicenis diebus incubat, Aristot. & Plinius. ¶ Accipiter locis saxosis & arduis nidulatur, Aristoteles. Genus eorum quoddã nidos facere in petris excelsis præruptisq; assolet, Idem. Nostrates etiam obseruarunt eos nidulari in asperis & altis rupibus inter uepreta, quandoq; super arbore, acere præsertim, aut quercu, aut fago, & super abiete aliquando uel pinu. In insula Africæ Cerne in Oceano accipitres totius Massyliæ humi fœtificant, nec alibi nascuntur illis assueti gentibus, Plinius. ¶ Θοάσονας ἱρήκων, Homerus Iliad. ν. Accipiter uelocissimè uolat, nec nisi in primo sui motus impetu rapit, postea lentius uolat: quòd si in principio frustretur, ab auis persecutione cessat, & in aliquam arborem insidet tanta nonnunquam indignatione ut ad dominum reuerti recuset, Crescentiensis. Et rursus, Quantum potest ad rapiendum prope terram uolitat, ne ab auibus, quibus insidiatur, uideri possit. Solus & absq; socio uolat, quòd prædæ participem non admittat, Idem. Omnes accipitres uolant iuxta terram, Albertus. ¶ Accipitres cæteri hyeme abeunt præter æsalona, Plinius. ¶ Sonus falconum ut plurimum crassior & prolixior est, & ab acuto in grauius procedens quàm asturum uel nisorum, Albertus. Accipiter pipat, Author Philomelæ. πύζειν uerbum per onomatopœiam factum de accipitrum uoce in Polluce legimus. Accipitres, atq; ossifragæ, mergiq; marini Longè alias alio iaciunt in tempore uoces, Lucretius. ¶ Gallus Indicus perinde ut accipitres acri atq; acuto uidendi sensu uiget, Gillius. Accipiter oculos habet celeriter mobiles, ὀξυκινήτους, Aristot. in Physiog. ¶ Accipitres pennas mutant inter solennes D. Vualpurgæ, & D. Iacobi dies, Tappius. Cum primum pennas mutârit accipiter, formosior euadit: & similiter omnes quæ ad aucupium adhibentur aues, ætatis progressu subinde pulchriores fiunt, Stumpfius. Diuus Gregorius author est, accipitrem ubi consenuit & pennis se grauatum sentit, ad Solis iubar conuerti, præsertim austro flante: tum corporis meatibus calore patefactis, alas tandiu uibrare, donec pennæ ueteres defluant: sic nouas renasci, & senectam eius renouari, Tappius.

Quæ ad accipitrum ualetudinem, & morbos eorumq; curationem spectant, ad caput quintum referre placuit.

D.

Homines quorum oculi fuerint mobiles, præcipites (ὀξεῖς) & rapaces iudicantur, argumento accipitrum, Aristot. in Physiognomicis. Accipiter eiusdem ferè consuetudinis est & rapacitatis ut aquila, Albertus. Auis est iracunda, quamobrem solitariè uolat præterquã tempore coitus, Idem. Isidorus accipitrem auem regiam esse scribit, & animo planè regio præditam. Est enim animosus, & magis animo quàm unguibus armatus, ita ut animi fortitudine in eo compensetur quod corporis magnitudini deest, quod ferè etiam in paruis hominibus cõtingit. Quamuis enim pectus ei angustum & modicæ carnis sit, in illo uno tamen unguibus & rostro neglectis confidit. Est & hoc fortitudinis signum, quòd in sublimi & patente longe lateq; aëre prædam inuadere non dubitat, Tappius. Accipiter præ cunctis auibus fortis & intrepidus est, & omnes impugnat, etiam corpore maiores, Stumpfius. In hoc genere nobiliores, prædam non tam propter escam quàm auiditate gloriæ petunt, & ipsa crudelitate delectantur, Albertus.

¶ Aucupes fide digni in superiori parte Germaniæ, quæ Sueuia superior nuncupatur, narrauerunt nobis se aliquando ingressos in penitissimum syluæ locum ut caperent astures, inuenisse asturem magnum, ætate ualde prouecta, & præ senio ferè canum, in cuiusdã arboris ramo, & cum paulatim accedentibus ipsis non fugeret, tandem cæcum esse propter senium deprehendisse. itaq; latentes obseruare uoluisse unde nam uiueret: uidisseq; paulò pòst accipitres duos iuniores, qui carnes ex præda allatas minutatim discerptas ei administrarint, Albert. Olores & accipitres soli aues sui generis deuorant, Eberus & Peucerus. Accipitres tum astures tum sparuerij (id est maiores & minores) pullos suos uolantes cibant ferè mensis spatio, & postea recedunt ab eis. Et docent eas capere aues, quas uiuas adferunt, & coram eis dimittunt, incitanteq; pullos ad capiendum. Vbi autem perfectè iam uolaces & ad capiẽdum idonei fuerint, relinquunt eos. Hæc quidem ita se habere non ex aucupibus tantum accepi, sed etiam ipse expertus sum, Albert. Nisus ac tertiolus locum deligunt, in quo aues captas quotidie deplumant, multaq; cura mundant, quandiu compares aues incubant, quibus & eas ministrant, Alexander quidã author obscurus. ¶ In insula Africæ Cerne in Oceano accipitres totius Massyliæ humi fœtificant, nec alibi nascuntur, illis assueti gentibus, Plinius. Et mox, In Thraciæ parte super Amphipolim homines atq; accipitres societate quadam aucupantur, &c. ut in E. referam. Accipitrum genus est quod escæ illecebris capitur, ijsdemq; mansuefactum, postea nunquam abscedit ab eo quem experitur in se benignum, Aelianus. Accipiter Aegyptius mitis est præter alios qui alibi sunt, Strabo lib. 17. Accipiter auem quam ei sors sub noctem offert, tota nocte sub pedibus tenet, tandẽ oriente Sole licet famelicus eam dimittit: & quamuis eandem aliâs obuiam habuerit, non persequitur, Physiologus. ¶ Hieracium herbam accipitres scalpendo, succoq; oculos tingendo, obscuritatem cum sensêre discutiunt, Plinius. ¶ Accipitres

pitres aiunt à cordibus tanquam sacro quodam initiatis se sustinere. nunquam enim auium corda, ueluti religione quadam constrictos edere, Gillius: Vide supra in C. Hominem mortuum si inhumatum perspexerint, iniecta gleba humare dicuntur: etsi illos hoc ipsum Solon, sicut Athenienses, non facere instituerit, Gillius ex Plutarcho de Iside. Homini insepulto desuper puluerē inijciunt, Tzetzes 61. Accipitrem Aegyptij Soli acceptum putant, cuius totam naturam aiunt ex sanguine & spiritu cōstare: & hominis misericordia eum affici, & mortuum lugere, ac in oculos eius terram aggerere, in quibus scilicet Solis lumen habitasse existimet. Eundem (accipitrem) compluribus annis uiuere arbitrantur, & post uitam ui quadam uaticinandi pollere, & à corpore solutum summa ratiocinandi & præsagiendi scientia præditum esse, πελεῖν τε ἀγάλματα καὶ ναὸς κινεῖν, Porphyrius lib. 4. de abstinendo ab animatis. Accipiter si corpus (hominis defuncti) attigerit, ieiunus manet, neq; si unus tantum aquā in sulcum deriuet, aquā gustat: sed tantum si plures, ut in C. recitaui ex Gillio.

¶ Accipiter bellum gerit cum aquila, Textor. Aquila capit accipitrē & quamuis aliam auem rapacem, quum eas uiderit gestare lora pedum, cibi (prædæ) aliquid esse putans: quare eas capere conatur, ut conijcimus. nam in deserto (ubi hæ aues feræ sunt & sine loris) non inuadit eas, Albert. Noctuæ à cæteris auibus infestatæ auxiliatur accipiter collegio quodam naturæ, bellumq; partitur, Plinius. ¶ Accipiter congrediens cum aue quæ dicitur kokye, uincitur. ipsa tamen pugnā non incipit, Obscurus quidam ex Aristotele. Accipiter ab omnibus quibus insidiatur instinctu naturæ cognoscitur, & cum eum uident aut sentiunt (aues,) garriunt, fugiunt, & se quantum possunt occultant, Crescentiensis. Anseres & canes & magnas struthiones nihili faciunt, contrà accipitrem uel multò minimum formidant, Aelianus. Lepus uocem accipitris exhorret latitans, Volaterranus. Columbis inest quidam & gloriæ intellectus. nosse credas suos colores, uarietatemq; dispositam. quinetiam ex uolatu creduntur plaudere in cœlo, uarieq; sulcare. Qua in ostentatione ut uinctæ præbentur accipitri, implicatis strepitu pennis, qui non nisi ipsis alarum humeris eliditur, alioquin soluto uolatu in multum uelociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipsa gloria rapit. Ob id cum ijs habenda est auis quæ tinnunculus uocatur. defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potentia, in tantum ut uisum uocemq; eius fugiant, Plinius. Columbæ fœtæ emissæ, propter pullos quos habent, utiq; redeunt, nisi à coruo occisæ, aut ab accipitre interceptæ: quos columbarij interficere solent, duabus uirgis uiscatis (&c. ut in E. referemus,) Varro. De columbario aut potius palumbario accipitre, infra in peculiari capite agetur. Accipitres alij non nisi ex terra rapiunt auem: alij non nisi circa arbores uolitantem: alij sedentem sublimi: aliqui uolantē in aperto. Itaq; & columbæ nouēre ex ijs pericula, uisoq; considunt, uel subuolant, contra naturam eius auxiliantes sibi, Plinius & Aelianus. Plura uide infra in Capite de accipitribus diuersis. Distinctio generum ex auiditate: alij non nisi ex terra rapiunt auem: alij non nisi circa arbores uolitantem: alij sedentem sublimi: aliqui uolantem in aperto, Plinius. Venandi differentia in accipitre notatur. neq; enim simili modo æstate ut hyeme rapit, Aristot. Albus color in columbis à quibusdam non nimium laudatur, nec tamen uitari debet in ijs quæ clausæ continentur. nam in uagis maximè est improbandus, quòd eum facillimè speculatur accipiter, Columella. Et alibi, Albæ gallinæ propter insigne candoris ab accipitribus & aquilis sæpius abripiuntur. Si accipitris uocem audierint incubantes gallinæ, oua uitiantur, Plinius. Vestibulum in quo aues aluntur, retibus munitum sit, ne aquila uel accipiter inuolet, Columella. Omne ornithoboscîon apricum eligi debet, intento supra rete, quod prohibet gallinas extra septa uolare, & in eas inuolare extrinsecus accipitrem aut quid aliud, Varro. Primam coturnicum (quum uere ad nos redeunt) terræ appropinquantem accipiter rapit, Plinius. Alauda in segetibus artificio magno, quo pueros & accipitres fallat, nidum constituit, Gybertus Longolius. Nessotrophium (id est locus ubi anates aluntur) contegitur clatris superpositis uel grandi macula retibus, ne aquilis aut accipitribus inuolandi potestas sit, Columella. Accipitres crocodilorum hostes sunt, Aelianus, ut pluribus referam in h. Accipitres serpentibus & uenenatis bestijs inimicissimi sunt. nec enim ipsos serpēs, nec scorpius, ulláue alia mala bestia latere potest, Aelianus. Buteo genus auis, qui ex eo se alit quod accipitri eripuerit, Festus. ¶ Chamæleonti uis maxima contra accipitrum genus. detrahere enim suprà uolantem ad se traditur, & uoluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus, Plinius. Vite nigra si quis uillam tinxerit, fugere accipitres aiunt, tutasq; fieri uillaticas alites, Idem. Accipiter odit radicem syluestris asparagi, Textor. Accipitrem panis necat secundum Augustinum, Physiologus. Os tibiæ accipitrum si ad aurum admoueatur, sic ipsum illecebra quadam mirabili ad se allicit, quemadmodum Heracleotem lapidem sua ui prædicant quasi præstigijs & captionibus ferrum ad se attrahere, Aelianus.

E.

Aquilæ, Symmachi & Theodotionis epistolæ extant apud Ptolemæum Philometorem regem Aegypti, in quibus de moribus & remedijs auium rapacium in genere tractatur, Albertus. De struzeria, sic uocant aucupium per accipitres, multi & magni libri extant, Tortellius in Orthographia ubi de Horologio. Nos nuper Demetrij cuiusdam Constantinopolitani librum Græcum, quem ille ad Imperatorem Constantinop. scripsit, de accipitrum educatione & cura, doctissimi Augustæ Vindelicorum medici Achillis Gassari beneficio nacti sumus. Albertus Magnus libro 23.

uoluminis sui de animalibus, multa de accipitribus & cæteris rapacibus auibus conscripsit, & ex alijs scriptoribus collegit, uidelicet ex epistolis Aquilæ, Symmachi & Theodotionis: item ex Guilielmi cuiusdam libro, & altero falconarij Friderici Imperatoris. Petrus Crescentiensis etiã in opere de agricultura quædam de hoc genere auium scripta reliquit: deinde Belisarius Aquiuiuus Arageneus Neritinorum dux: & nostra memoria Eberhardus Tappius Lunensis de ijsdem librũ Germanicum condidit: & Guilielmus Tardiuus Gallicum ad Carolum octauum Galliæ regem. Nec dubito quin aliæ etiam linguæ, præsertim Italica, eiusdem argumenti libros habeant. Nos quæ apud iam dictos aliosq; authores reperimus, pleraq; omnia ab eis mutuabimur, remedijs tantum ad singulos morbos pertinentibus exceptis: quòd ea persequi uelle cum ex alijs quibusdam, tum ex Demetrio maximè, nimis longum foret. Quæ tamen apud Albertum, Petrum Crescentiensem & Belisarium remedia inueniuntur, ponemus omnia.

¶ Empturus accipitrem certis notis sanum ab ægro discernet. Accipiter igitur ægrotans (inquit Albertus) pennis & alis quodammodo inhorrescit, alæ ei dependent, clamosus est propter sensum doloris. cibum sæpius rejicit incoctum: Struma afficitur, & interdum repletione ut homo, quo tempore obtusius cernit, grauis ac piger ad uolandum est, cibum fastidit, somni & quietis cupidus est, prædam obiectam negligit, & in terram residet: reuocatus cum esca ad manum domini nõ citò reuertitur, uocatus non respicit uocantem, Hęc Albertus. Columbæ bibendum infundito uinum uetus odoratum admixto asaro, (Græcè ἄσαρ scribitur:) deinde columbam accipitri obijcito, qui si æger fuerit non attinget eam, Demetrius. Vel accipitrem humi pone iuxta pedes tuos, & manum qua carnem teneas quantum potes eleuato uocatóq; accipitrem, qui si continuò ad manum aduolârit, sanum esse iudicabis: secus, ægrotum & non emendum, Idem. Vel, scobem ferri bene tritam accipitri obijce cum carne qua solitus est pasci. hanc si deuorârit, partes eius interiores infirmas esse conijcies. Quòd si aliquando à deglutita ferri scobe ossa eius uel articuli crepitum ediderint, interiora eius infirma fuisse conijcies, auxilium uerò ex hoc ipso remedio maximum ei futurum expectabis. Vel, Pulmone ouillo adhuc calente ciba accipitrem, & si nihil incommodi inde senseris, interiora eius sana esse credito. Si uerò deterius habuerit, & ægrè concoxerit, signum est eum ægrotare, & postridie inuenies eum tristiorem. Hunc ne emito: si uerò tuus sit, idoneam curam ei impendito, Hucusq; Demetrius. Signa sanitatis in auibus rapacibus à Tardiuo hæc referuntur: Si alui excrementum continuum fuerit, non interruptum, nec densum: Si turundos ingestos (de quibus infra dicemus, Galli curã uocant) non humidos sed siccos aluo reiecerit: Si super pertica tranquillè se gesserit: Si rostro alas suas repurget ab inferiore parte usq; ad summam: Si pennæ eius ueluti unctæ splendeant: Si coxas æqualiter teneat: Si uenæ duæ quæ in radicibus alarum sunt motu moderato pulsauerint, Tardiuus. Et rursus, Accipitrem (aut quamuis auem rapacem) calore externo affici intelligitur, si os aperiat, lingua tremat, & anhelus sit, &c. Frigoris uerò signa sunt, si oculos claudat, pedem alterum eleuet, plumis inhorrescat. Defatigatus aut æger notatur, si os clausum fuerit, alæ dependeant, & crebrò respiret per nares. Deniq; morti uicinus, si alui excrementum uiride redditur, & quum in perticam ipse uolatu se eleuare non potest.

Accipiter qui de nido extractus fuerit, nidarium uocant, præ cæteris laudatur: & dominũ rarò deserit: similiter ramarius, hoc est qui de nido egressus de ramo in ramum matrẽ sequitur, optimus esse solet. Secundi meriti est sorus dictus, captus scilicet postquam nidum reliquit, antequam pennas in feritate mutaret. Qui uerò post id temporis captus fuerit, rarò consueuit cum hominibus uiuere uel morari. si tamen permaneat, bonus est. quia in feritate fuit solitus aucupari. & quantò animosior uidetur & audacior in opere ac meliorum morum, tantò ab expertis melior iudicatur, Crescentiensis. Nidularios mansuefactarij uocant, qui ex nidulo rapti sunt, & domi adoleuerunt. Ramales, qui iam fermè adulti & nido oberrantes, ramulatim uolitantes capiuntur. Hos (ut arbitror) præferunt. celeritate enim nidularijs præualent. Nidularij ut obsequiosissimi, sic deterrimi. Peregrini ut in primis uolucres, sic contumaces & maiore negotio curabiles, ut qui ab infantia non obduruerint. Hi tamen duorum generum: hornotini præstantissimi putantur, id est qui antequam deplumescant mansuescunt. anniculi, id est deplumes, bimi, trimi & deinceps ad obsequium redigi non possunt, Budæus in Pandect. Rob. Stephanus ramâge Gallicè dictum interpretatur accipitrem, qui aliquandiu liberè uolârit. sed is potius sorus fuerit. In nido captum nieds nominat, Tardiuus eundem nyais. Illum qui nuper nido egressus pauco tempore matrem suam uolando de ramo in ramum secutus est, branchier, id est ramarium. nam Galli ramum branche appellant. Tardiuus rectè accipitrem branchier & ramâge eundem facit: Sorum uerò dictum ait à colore quem Galli soret nominent. Est autem sorus qui aliquandiu liberè uolauit, sed antequam pennas mutaret hornotius adhuc, id est primo anno captus est. Tappius nidarium Germanicè uocat ein Nisteling, ramarium ein Esteling, sorum ein Wildfang. nostri nidarium ein Nestuogel, ramarium ein Astuogel.

¶ Accipitres, falcones & omnes aues rapaces, item auiculæ minores, quomodo capiantur retibus, tum magnis quæ parietes, tum minoribus quæ araneas uocant, Crescentiensis scribit libro decimo operis de agricultura, capitibus 21. & 23. Accipitres nondum adulti facilè capiuntur: Rete sublime tenditur, & post id alligato graculo, auceps iuxta latens in tugurio sono fistulæ accipitrem

uocat,

uocat, donec is propior factus graculum conspiciat, in quem conspectum mox inuolans intricatur & capitur. Sic etiam nisi & musceti capiuntur, Stumpfius. Columbæ fœtæ emissæ, propter pullos quos habent, utiq; redeunt, nisi à coruo occisæ, aut ab accipitre interceptæ: Quos columbarij interficere solent, duabus uirgis uiscatis defixis in terram inter se curuatis, cum inter eas posuerint obligatum animal, quod intercipere soleāt accipitres, qui ita decipiuntur cum se obleuerint uisco, Varro. ¶ Visco (inquit Crescentiensis) capiuntur accipitres cæteræq; aues rapaces. In terram duæ uel tres infiguntur uirgulæ insiscatæ, parum distantes, & ad se inuicem inflexæ, in medio quarum ligatur auis aliqua, ut columbus, uel pullus, uel caro, aut mus pro miluis & quibusdam alijs auibus rapacibus quæ talia petant, ad quæ cum aues uenerint, capiuntur cordulis. ¶ Falcones & aquilæ capiuntur apud nos in nidis, per hominem fune longissimo de rupe submissum, Albertus. Accipitrum pullos aliqui è nidis scalis oblongis ad arbores appositis non sine periculo eximunt. Sic autem captorum enutritio, periculosa simul & molesta est. Nam & tenera pullorum corpora facilè ægrescunt: & si præter spem conseruentur, toto die miserabiles uoces ædunt. est quando ne noctu quidem intermittant, & improbam istam consuetudinem perpetuò clamosæ retineant, Demetrius. Apud eundem alios quoq; modos diuersos, accipitres capiendi, reperies, cum fistula, reti, uisco: ex quibus ille imprimis mirabilis, quo capitur accipiter ab homine supino iacente; ita ut totus paleis aut herbis integatur, manu sinistra auem (gallinā aut columbam) teneat, & fistula uocet accipitrem, quem cum aduolārit dextera apprehendat, & fascijs ritè obligatum in tugurio condat. Accipitres nidarij & ramarij (inquit Crescentiensis) nutriuntur bonis auibus & carnibus pluries & in die paulatim in hora ut magis dominum diligant. Possunt etiam eis dari oua in paropsidibus fracta & agitata, & in aquam feruentem proiecta, & postea digitis simul constricta. Idem fit in foris à principio; sed cum omnino iam cicures facti sunt, semel tantum quotidie pascendi sunt post tertiam, absoluta concoctione scilicet, non prius: quod per gutturis uacuitatem cognoscitur ab expertis. quòd si cibus de gutture usq; ad diem sequentem non descenderet, tandiu etiam sine cibo relinquantur. Si uerò de gutture descenderit, bis die cibum offerre poteris securè: nisi uelis eodem die aut sequente ad aucupium accedere. tunc enim accipitrem famelicum esse oportet, ut auidius in prædam ruat, & facilius ad dominum redeat, Hæc ille. Carnes (inquit Demetrius) accipiter edat recentes: & si necesse fuerit, intra biduum mactatas: nunquam uerò ante triduum. Talis enim caro & calculum & omnem morbum pestilentem & corruptionem inducit. Sint autem carnes agnorum, ouium, hircorum, boum & porcorū: cum pilis, si animalia adhuc tenera fuerint: sin adultiora, absq; pilis. Quod si accipitres labore attenuati fuerint, per unum aut alterum diem tantum præbeantur. nam si pluribus diebus eis uescantur, efferantur animis, & calculi in eis generantur. Dandæ igitur prædictæ carnes diebus alternis. bubula enim pluribus diebus sumpta cruditatem facit. caprina uerò concretos in uentre calculos probè dissoluit, sed stomachum aquosum reddit, & appetentiā deijcit. Ouilla subinde data, calculos gignit. quare sanguinem hircinum recentem, ut primum à mactatione coiuerit, dare oportet, ut qui calculos maximè soluat: & ab hoc uno adamantem lapidem uinci aiunt. Leporina cum sanguine data sine ossibus & medullis, prodest. Illa uerò (ossa & medullas) deuorata uermes in uentre auis generare aiunt, unde illa aucupe causam ignorāte intereat. Ceruina ad satiem concedi non debet, est enim difficilis concoctu. Potest etiā ursina, si contingat, pauca & calida præberi. Copiosius enim sumpta etiam hæc plurimum grauat. Catulorum uerò seu canicularum sanguinem totum calidum unà cum carnibus edant, conducit enim ut soluantur qui in uentre coierint calculi ut hircinus quoq;. Murina sola etiam quotidie data, aut saltem alternis diebus, iuuat, unà cum pilis, omnibus interaneis utilis, phlegma enim & bilem purgat, fluxiones pituitosas reprimit, calculos soluit, coryzam seu grauedinem instantem pellit, stomachum dissolutū corroborat: in summa, omnino salubris est accipitri. In auium genere utilissima columba, alis & pedibus minutatim concisis, licet sitim ad breue tempus moueat. Corui cor, cerebrum, iecur, & perparum de pulpa pectoris conceduntur: sanguis omnino uitandus est, utpote salsus & perniciosus accipitri, sicut omnia salsa. Idem de cornice dicimus. Ossa etiam & interiora relinquenda. urunt enim & nimiam ac noxiam sitim excitant. Cæterum anatis caro omnis & sanguis conducit maximè. item gruis, & anseris, sed absq; multo sanguine. nam si copiosum anseris sanguinem sumpserit accipiter, corde grauatur: & sicut homines ebrij uim rationis obtundunt, & temere se gerunt, sic accipiter antequam concoxerit ad uenatum ineptus est. Ardeolæ cerebrum cum corde & iecinore edat, si opus sit: ne scilicet tristetur accipiter si nihil de suo labore præmij ceperit, & alacrior ad prædam fiat. carnes cæteras tanquam noxias relinquat. Lari etiam, si fortè capiatur, cor cum sanguine & paucis de pectore carnibus edat. reliquæ enim eius partes uirosæ grauesq; sunt. De mergo ad satietatem edere potest. est enim auis hæc dulcissima & facilis concoctu. Otidis etiam & picæ caro tota utilissima est. præterea palumbis, merulæ, & gallinæ, si temperatè dentur, carnes maximè iuuant. caput tamen, pedes & alas adimito gallinis, ne auem domesticam edere se intelligat, & neglectis deinceps auibus feris circa casas uolitet, Hucusq; Demetrius 1.27. Et cap. 22. Caro (inquit) non semper prodest. Suilla tum datur accipitri cum macilentus fuerit. obesat enim omnino, præcipuè uerò hyeme datur cum frigore læsa & consumpta fuerint accipitrum corpora. Bubula rarò conuenit. est tamen apta ad purgationem, pondere suo auis aluum deprimens, si astricta fuerit. datur autem bis, aut ut plurimum

ter mense. Caprina & ouilla omni tempore conueniunt. Præ omnibus quidem utilis est cibus de pullis columbarum, si calidi edantur, tum æstate tum hyeme. Καὶ ἡ συνεχὴς δὲ ἐκβολὴ τῶν πτερῶν τῶν ὀρνίθων, (locus est mutilus.) Cæterum corui & cornicis carnes tanquam omnino noxiæ nunquam dari debent. Anseris uerò caro perutilis est. His addemus reliqua etiam ex eiusdem Demetrij præcedentibus aliquot capitibus quæ ad cibum accipitris pertinent. ¶ De modo & quantitate alimentorum accipitris cap. 19. Edat accipiter lance appensam carnem, scilicet ouillæ uncias nouem, caprinæ unc. decem, hircinæ nouem, ceruinæ octo, leporinæ quinque, de sue magna sex, de porcello septem, de catulo octo, ursinæ sex. De auibus uerò, ut grue, ansere, perdice, palumbe, turture, merula, sturno, satiari eum licet, diligenter & subinde cauendo ossa, aut pilos, aut pennas. Oportet autē accipitrem non prius moueri quàm excrementa illa uomitu reiecerit. Imperitus quidem auceps hoc tempore auem ægrotare suspicabitur, quòd segnior facta sit & cibum fastidiat. Cæterum pennas, ossa & pilos unà cum carne deuorari perutile fuerit. Nam cum asperæ & siccæ hæ partes sint, pituitam stomacho inhærentem abradunt, & secum educunt: unde accipitrem à difficilibus morbis seruari cōtingit. ¶ Quomodo nutriri debeat accipiter caput 20. Nutriendus est accipiter hora quarta postquam gestatus fuerit, deinde ad perticam (contum) suam religandus donec concoxerit. Pertica sit ex phillyrea (phillyra potius, id est tilia: aliqui perticam ex acere siue opulo laudant,) æqualis, neque crassior iusto, neque tenuior. Quòd si ægrè concoquat, in offam carnis (unamquanque) maluæ satiuæ (folium) tenerum indito, ut simul deglutiat. hoc etiam prodest accipitri qui pennas suas offendit. Tempore hyemis pridie antequam ad uenationē exeas, dabis ei σίλιω τὸ λεγόμενον γιγνόμενον (sile uel seseli intelligo,) & aloēn puram pro magnitudine auis, nempe si magna sit, instar fabæ: si minor, instar ciceris. Purgari etiam debet sumpto mure, uel oleo bono, uel melle. ¶ De ijs quibus abstinere debet accipiter caput 21. Carnem olidam cuiuscunque animantis ne dederis accipitri. parit enim luem pestilentem, & lapides: & interanea eius putredine afficit, unde auis subitò perit. Carnē etiam cum sale non dabis. Sal enim in corpore accipitris dissolutus, uitalem eius spiritum extinguit. Idem sine carne per se datus, uiscera accipitris perdit. Pinguedo etiam carnis de quocunque animali, cibo accipitris non conuenit, quòd facultatem cōcoctricem impediat, & stomachum remittat seu laxet. Denique oleum accipitri contrarium est, propter admixtum salem. Hæc omnia Demetrius.

¶ Auibus rapacibus (inquit Tardiuus) præter cibum cōsuetum interdum dari debet modicum de coxa aut collo gallinæ. hic cibus enim auem corpulentam reddit. Intestina gallinæ cum plumis deuorata dilatant intestinum auis infimum, quo excrementum redditur & humores redundantes exiccant. Carnes insalubres sunt frigidæ, & caro bubula, suilla, aliæque difficiles concoctu, maximè uerò animalium quæ libidine agitantur, ex quorum carne sumpta nonnunquam moritur auis aucupe causam ignorante. Caro gallinę nō conuenit aui. nam cum frigida sit, uentrem eius turbat: & quoniam dulcis & lauta est, cum gallinæ ferè ubique reperiantur, auis desiderio harum deliciarum, si inter uolandum gallinam conspexerit, præda relicta ad illam se conuertet. Quòd si hoc uitio laborare auem animaduerteris, pasces eam paruis auiculis, & columbis ubi primū uolare incipiunt, aut hirundinibus paruis. Columbæ adultæ & picæ (atqui Demetrius picam laudat: sed differentia fortè est respectu ætatis) caro amara & noxia est. Nocet etiam uaccina, quòd uentrem laxet, non quidem qualitate, sed pondere suo. Quòd si penuria melioris deteriore carne auem pascere oportuerit, lauetur illa aqua tepida, & parum in ea reponatur: deinde exprimatur, si hyems fuerit: sin æstas, refrigeretur. non tamen nimium exprimatur. aqua enim pondus addit carni, & ut citius per gulam descendat efficit, & intestina dilatat, & crassos humores si qui insunt expurgat. Non omnis autem caro, sed ea tantum quæ crassioris succi est, lauari debet, & præberi illo tempore tantum quo auem purgare & attenuare uisum fuerit. Reliquo omni tempore bonis & calidis cibis eam alemus, sine pinguedine, sine uenis & neruis. Cum pasces eam, non permittes eam auiditati suæ, sed intercipies, ut per interualla modicè quiescat. sic enim suauius edet. Interdum ei subtrahes carnem antequam saturetur, & esum eius retardabis. Sed cura ne uideat carnem, & auido ad eam motu fatigetur. Denique fac ut paruas auiculas deplumet, ut ruri facere solet. ¶ Accipitres (inquit Tappius) optimè aluntur carne & minutis auiculis. Columbæ nondum adultæ, & gallinæ pectore discissæ laniatæque in duas partes, calidæ adhuc non parum eis sapiunt. Vidi etiam aucupes quosdam in aliarum carnium & auium inopia, catulos accipitribus in cibum mactasse. Cerebrum auium commendatur, utpote laxum & facile concoctu. Medulla ex cruribus præfertur. Pinguedo etiam (Demetrius omne pingue uituperat) ex calidis auibus sumpta conducit, & uenas & ossa purgat, & pennas ualde confirmat. Intestina dari non debent pro alimento, sed tantum cum uentrem & corpus purgare libuerit. Lingua optimè quidem sapit accipitri, sed cæteris alimentis postponi debet. Cor sanè præfertur, & nihil eo suauius gustant accipitres, quod Aristotelem, Plinium aliosque ignorasse miramur, qui accipitrem corde abstinere falsò scribunt. Pulmo etsi non admodum lautus sit, facilè tamen concoquitur, iecur difficulter. Renes & lien improbantur. Alæ de gallina calidæ abreptæ coxis præferuntur. Coxæ quidem frigidæ potius dari debent, sed in aqua calida recalfactæ: & similiter uenter ac lumbi, quæ partes si absque aqua calfiant, insalubriter alent. Hæc ille. ¶ De cibo & potu accipitris diximus nonnihil etiam supra capite tertio. Mutationis pennarum tempore quomodo nutriendus sit, inferius dicetur. ¶ Accipiter si sæpe sanguinem auium biberit, uires acquirit & audaciam

audaciam ac desiderium capiendi, Albertus ex Aquila, &c. Accipitri dum nutritur non debet negari aqua frigida: nec multum coniungantur alæ eius nisi pendeant, Ex eodem, &c. Ponuntur aliquando accipitres in riuulum fluentem ut lauẽt, quod si tum biberint, Germani suo uocabulo eum haurire dicunt, schöpffen.

¶ De mutatione pennarum in auium rapaciũ genere, quam nostri uocant mussen, Galli muer. Auiarium uel cauea cui includuntur mutationis tempore à Demetrio ἔγκλειστρα uel ἔγκλειστρον, οἴκημα, οἰκίσκος, & μῦτα nominatur. Vnde uerbum etiam μυτοῦσαι, uel μυτῶσαι apud recentiores: pro quo Demetrius ἀποβάλλειν τὰ πτερὰ, μεταβάλλειν, ἀλλάττειν, ῥίπτειν, πτεροῤῥυῆσαι, μαδίζεσθαι. Accipitres anniuersaria cura plumas in auiarijs amittunt, Budæus. Accipitres (inquit Crescentiensis) mutantur singulis annis. Debent autem poni mense Martio uel Aprili in gabia (cauea) magna de industria ad hoc facta, exposita ad Solẽ in loco calido, ut iuxta muros plagæ meridionali oppositos. Et perficitur mutatio pennarum eius principio Augusti, & in pluribus in medio, & quibusdã in fine. In quibusdam uerò non perficitur omnino. Ad hoc conducit, si bene pascantur bonis carnibus, præcipuè auium, & ouis, ut satis pinguescant. Sic enim optimè mutant. Quidam conferre aiunt stelliones, testudines & lacertas in cibo. Sunt qui eos deplument, ut nouæ pennæ citius subnascantur. sed multi hoc modo iam læsi & perditi sunt, Hæc ille. Cum mutare pennas inceperit, exime eum ab omni labore & abundanter ciba. quoties enim esurierit, tot signa fracturarum uel fracturas habebit in pennis. Conducunt etiam hoc tempore glebæ (cespites) uirides substratæ pedibus, & Solis calor moderatus. nimius enim æstus nocet, Albertus. Accipiter tempore mutationis pennarum (ut prolixius differit Belisarius) cibis calidis, id est auibus uiuis pascatur: *idq́ in loco* à uentis & frigore tuto, eodemq́ tranquillo, & à strepitu remoto. Iam cum eis *sic inclusis* exercitiũ negetur, ne in otio cibis nimium saturati de ualetudine periclitentur, *alternis diebus* modo solidioribus cibis modo fluidis alantur. quum uerò alarũ pennas *principaliores* mutauerint, solidiores dandi sunt cibi, offaq́ uesperi: dummodo accipitris deinde *guttur* discerptis auium collis impleatur. Cæterum qui ex ipsis pinguiores euaserint, *nimiumq́ saturi cibo* (adeò ut cibum respuant) pipionibus nõ omnino pennatis pasci debent. hi *enim & palato* magis sapiunt, & facilius concoquuntur.

¶ *De eadem* ex libro primo Demetrij. Quomodo post uenationem tractandus & nutriendus sit accipiter, (tempore mutationis,) & qualibus auiarijs includendus, Caput 15. Quum iam tempus fuerit (abierit) uenationis auium, quando scilicet peregrinationem suam perficiunt anseres, anates, grues & aliæ aues, auceps quotidie exeat ad aucupium coruorum & cornicum, earumq́ auium quæ regionem non mutant, nec peregrinantur. Hoc autem faciat circa calendas Maias; obiter & tanquam per ludum hoc aucupio se exercens, usq́ ad tempus includendi accipitris. Deinde auiarium paret egregium & peramplum, aut saltem mediocre & quod includendæ aui satis capax sit, cuius ostium Solem orientem spectet. Debet autem id uirgis septum esse, non uitro clausum, ita ut & satis sit luminis, & nullus aui exitus pateat. Vitrum enim statim effringit, aduolãs scilicet, ludens & allidens se. Vitro fracto uel auolat, uel uitri fragmentis uulneratus perit. Sit aũt in medio auiarij pertica transuersa cui insistat. Aqua etiam perpetuò adsit in uase ligneo, quotidie mutanda. Vas neque profundũ esto, neq́ omnino nimis exigua cauitate: sed latum amplumq́ & moderatè cauum, ne dum lauat accipiter pectus offendat, aut pennas recens pullulantes peruertat. tales enim illæ manent in posterum, quales ab initio formantur. Sic inclusus uescatur carne calida, aut saltẽ ante diem unum mactata. Dabis etiam alternis diebus suillam de porcello, in auiario. iuuat enim. & similiter alternis columbas, mures & catulos pro more obijce. Item senecta anguis minutatim concisa, ut fieri solet, & carnibus admixta iuuat; ac optimè promouet mutationem pennarum. Aliud. Testudinem in locis siccis captam adempto cortice supinam accipitri edendam appone. qualitas enim carnis eius & succus conducunt, & mutationem pennarum totius corporis accelerant. Præter hæc nihil aliud tentabis in accipitre incluso. nam imperiti quidã pennas cum dolore euellunt, cum longe satius sit, secundum naturam per uictus rationẽ ac sine dolore id moliri, ut pennæ paulatim defluant. In cauda tantum, si quæ fractæ fuerint, leniter & paulatim nec ulla ui extrahes, & ne sanguinem elicias cauebis. hic enim si fluat, ut pennæ distortæ subnascantur efficit. Quòd si accipitrem penitus mansuetum desideres, ut cum ad uenatum prodiueris non multo labore opus sit, unum & alterum diem de manu eum pascito: deinde carnem in pertica ei alligato ut inde petat, ne humi posita sordes terræ adhæreant & auem lædant. Sic nutriri solitus cicur manebit, & cum tempus postulauerit promptus erit, nec multo labore ad correctionem egebit. Debet autem, cum ab auiario eximitur, *eodem modo* institui ac cicurari, quo nouelli & qui primum uenari incipiunt. Mutatis iam pennis formosior fiet. Cæterum caudam primo anno magnã habent accipitres, secundo minorem; reliquis deinde semper æqualẽ, ita ut neq́ crescat neq́ decrescat. ¶ Ex alio libro Græco rudiore, quomodo includendus sit accipiter, & qualibus caueis. Vtile fuerit à septentrione simul & meridie, uel ab ortu & occasu lumina seu fenestras habere caueam, ut auis mediocri & temperatè calida aëris constitutione fruatur. Oportet etiam perfectam & amplam esse caueam, ut duas aut tres perticas (cõtaria) capiat, per quas accipiter transilire & ubi libuerit insidere queat. Plurimum enim hoc exercitio proficit. Porrò cum accipitrem pascere uolueris ut pennæ ei decidant, purgatione ad hoc præscripta (inferius cap. 25. ut conijcio, quam nos quoq́ infra inter purgationes ponemus;)

utere: Et in nares eius diligẽter infla, ut ne minimum quidem sordium relinquatur in temporibus eius. Postquã uerò purgatus fuerit, fac ut saltem per quinq; dies satietur perdicibus. & noctu cœlo sereno sub dio ipsum colloca, ita ut nullam prorsus fumi acrimoniam percipiat. Saturato iam perdicibus dabis suillam, donec abunde corpulentus fiat & pennas alarum (quas καλυπτῆρας uocant) sponte abijcere incipiat. Tum deinceps reliquas quoq; pennas detrahito, exceptis elatis (id est maioribus alarum pennis) & paucis quę iuxta elatas sunt calypteribus. Quod si bene pastus fuerit, sine dolore pennas remittet: Quo facto uinum astringens ore haustum insperge in loca pennis nudata, ne sanguinis fluxus sequatur. Tum in pertica eum per unum aut alterum diem siste: deinde in caueam dimitte, & uas rotundum suppone in quo lauetur, cuius latitudo sit trium pedum, profunditas dodrantalis, aquam autem perpaucam contineat ab initio cum auis primum immittitur, nempe ad duos uel tres digitos, ut bibere tantum possit, non etiam lauare. Vbi uerò pennas eius iam pulchrè subnasci uideris, tum uas implebis aqua ut etiam lauet. Est autem aqua quotidie mutanda, & uas diligenter lauandum. Nam si excrementum in uas inciderit, & auis ex illa aqua uel biberit uel lauerit, statim coryza infestante interit. Auis ex manu aucupis edat in cauea carnẽ omnino puram, & plerunq; calidam. nam si carnem sordidam ingesserit, calculi innascuntur & perit. Quòd si non ex aucupis manu, sed (ut quidam faciunt) perticæ alligatam carnem ederit, breui efferatur, & hominem accedentem uidens, in cauea perturbata seipsam offendit, & planè fera redditur: & si iam pinguis fuerit, facilè in morbum incidit. ¶ De accelerando pennarum defluuio, & accipitre citius è cauea eximendo, Caput 17. Si auis inclusa caueæ tardius remiserit pennas, uictus rationẽ adhibebis huiusmodi: Primum cibos ei præbebis ut prædictum est: deinde aquam bibendam nullam dabis, & post septem dies lixiuium factum de cinere è sarmentis uitium puro, absq; alia materia admixta, aqua dilutum appones. Sunt qui marinam aquam apponant, aut eius loco salsam. Lixiuio quidem de sarmentis, ut dictum est, apposito, siue inde bibat accipiter, siue lauetur tantum, corpore eius relaxato pennas omnino facilius mutabit. Quòd si inde biberit, nunquam laborabit calculo. Pennis iam reiectis aquam puram, ut prius, iterum dato. Aliud ad idem. Semen agni seu uiticis contusum macera in aqua dulci. eam colatam in potu dato columbæ, & adhuc pernoctare eam dimitte, deinde accipitri laniandam obijce. Aliud. Lacertam uiridem in olla noua cum aqua probè decoquito. deinde in mortario contere, & in uase aliquo cum decocto suo permisce aquam aliam tepidam affundens. In hanc aquam demersum accipitrẽ laua, & citò abijciet pennas. Aliud. Opobalsamum carni quam edit frequenter permisce. Aliud. Lacertam minutatim discinde, ita ut ne possit carnem apprehendere unguibus, sed ore tantum sumat. nam si unguibus comprehenderit eam, emanans inde lacteus liquor unguibus nocet constringendo eos. Aliud. Pullis hirundinum frequenter pasce accipitrem.

¶ De eadem ex lib. 2. rudiore, (quem cum Demetrij libro manuscriptum habemus Græcè,) cap. 53. Vt accipiter mutet, Priusquam ipsum in mutam, id est caueam immittas, caput eius extende, (ἐκτίναξον,) & cum aqua siue decocto lupinorum (hoc supra contra pediculos faciendum præceperat) ablue, & sic demum in caueam immitte: in quam arenam inijcies & pumicem (ἵνα τρίβῃ τὴν μύταυτου: fortè, ut affricet rostrum,) & mensam rotundam impones: & per dies decem pullum columbæ dabis (singulum nimirum quotidie.) Si tardius mutet, pellem serpentis tritam & carni inditam in cibo dabis: aut lac edendum à potu. Augusto mense quotidie aquam appones. Cæterum antequam eum è cauea eximas diebus decem antè quotidie ingreditor prope eum, ne si subito eum è cauea auferas, aufugiat & auolet. Varij modi ad promouendam accipitris mutationem. Lacertos uirides uiuos (uel μυστρὸς, uel σταβάθιν) uel mures, uel ciconiam, uel turturem ei in cibum dabis tertio quoq; die. Aut lacertos uirides in Sole sicca, & tritas cũ suilla misce, quam accipiter deuoret. Cum uerò iam mutauerit accipiter aqua marina calida pennas eius foueto per triduum, uel cum aceto acerrimo calefacto. Et rursus cap. 80. Accipitrem de cauea exempturus, ante lucem cum ipso obambula: & antequam Sol oriatur ad perticam eum repone. Vesperi uerò lucernam huc illuc (ante ipsum) mouebis, & gestabis ipsum donec illucescat. ¶ Vt auis mutet pennas super manu (inquit Tardiuus) quò melius cicuretur, nec metuat sibi ab hominibus, nutrito ipsum in manu, nunc hoc nunc alio cibi genere, subinde mutans, frequentius tamen illum cibum præbebis quem ipsa prætulerit. Mane & uesperi eam gestato. Tempore calido pone ipsam in domicilio frigido, in quo pertica sit super qua uolare possit pro arbitrio. Si inquieta fuerit in manu, afflato in rostrum eius, & sub alas & per reliquum corpus. Ferè autem non est irrequieta, nisi cum incipit pennas abijcere. Cum igitur abijcere iam cœperit, include illam in domicilium iam dictum, & cespitem herbæ uiridis ei substerne & sabulum. Aquam semel ei per septimanam appones. Sic rectè mutabit, & bona euadet. Quòd si uelis ut auis sine carnis esu pennas mutet, uitellum oui duriusculè coques, tum in aqua refrigerabis, & absterges ouum. Et quando primum auem eo pascere uolueris, ut facilius assuescat, miscebis uitellum cum sanguine gallinæ aut alterius auis. Mutatio pennarum auis perfici debet in loco incluso, solitario, à puluere & fumo immuni: & quò nullus sit gallinis accessus, ne pediculis eorum decidentibus auis inuadi possit. Locus hic meridiem uersus ne pateat, uentos ac pluuiam uitandi causa. Impones autem sabulum, & tertio quoq; die herbas recentes, salicum frondes, (& huiusmodi quæ refrigerent:) & ante auem uas aqua plenum ad bibendi lauandiq; usum. Auem in domicilium

micilium mutationis immiſſurus, à pediculis prius libera: Eandem cum exemeris purgato medicamentis, ut in capite de purgatione docetur. Roſtrum ei acuendum ungendumq́; eſt. Pennas ſeu plumas ſub collo & cauda ei demes. Tempore mutationis per dies ſeptem pullis columbarum unà cum ſanguine cibetur, deinde per tres alios carne macerata parum in urina. Vt bene ac citò mutet, paſcatur carne erinacei ſine pingui: Aut glandulas quæ in collo ouium ſub auriculis ſunt minutatim inciſas cibo eius immiſce, ut quoquo modo deglutiat, ſiue ſponte, ſiue aliqua inuentione tua. Et cum pennas iam abijcere inceperit, ne amplius dederis, ne fortè nouas etiam pennas cum ueteribus amittat. Aut pro glandulis iam dictis carnem murium maiorū (rattos uocant) uel talparum butyro unctam triduo ei dabis. Deinde fruſtulum de carne ſerpentis præbe unà cum pelle, nempe tres paruos globulos, inter caput & caudam. Vt quælibet auis bene mutet, paſcito eam catulina lardò perfuſa, ex illa canis parte quam Galli mulettam uocant: & poſtea eandem partem in fruſta ſeu bolos diſſectam præbe. nam hic cibus maximè ei ſecundum naturam eſt. Quum pennæ iam defluere inceperint, carnem qua ueſcitur unge oleo ſeſamino. ſic enim pennæ craſsiores molliores q́; naſcentur. nam ſicciores facilè rumpuntur. Nō eximes autem eam à domicilio mutationis, donec pennas omnes probè mutauerit. Quòd ſi pennæ ſubnaſcantur macræ, ſiccæ, & breues, & auis non abundârit pingui eis alendis ſufficiente, nutries eam pipionum & alijs calidis carnibus. Si quæ pennæ non exciderint, aut malè natæ fuerint, ungantur oleo laurinò, quod & ueteres defluere facit & bonas ſuboriri. Si quid incommodi uel morbi ingruerit aui inter mutandum pennas; præſtabit medicamenta omnia (pro mutatione inſtituta) differri, donec conualeſcat. nam ea quæ mutationem pennarum promouent, naturę eius contraria ſunt. ¶ Si auis (rapax fœmina, mutationis tempore) oua in uentre gignat in domicilio mutationis uel alibi, ægrotat aut mori periclitatur. Signa autem ſunt hæc: Anus ei inflatur & rubeſcit, nares etiam & oculi inflantur. Dabis igitur ei præſeruandi cauſa poſt Martium menſem auripigmentum piſi quantitate cibo eius permixtum: ſic deſiderium iſtud amittet. Et caro qua ueſcetur per octo aut decem dies abluatur liquore illo qui de uitibus recens putatis deſtillat. ¶ Auis à mutationis tempore corpulentior facta, ſi aërem & uentum frigidum ſentiat, irrequieto corporis motu ſe calfacit. eſt autem periculum ne ab aſcititio iſto calore refrigeretur & fortè moriatur. Geſtabis igitur eam placidè & extra calorem, capitio inuolutam, (capitium, id eſt capitis tegmen noſtri in accipitre uocant haub, Galli chapperon.) Et quoniam obeſus & ferocior factus eſt, ne fugiat, purgabis eum globulo è pinguedine lardi, in capite de purgatione deſcripto. Paſces autem pulmonis ouilli ſegmentis, tandiu lotis donec ſanguinem & ſuccum omnem amiſerint. ſic enim maciem aui conciliant. Perticam eius fimo pingui aut quauis pinguedine inunges ut lubrica fiat. ſic alligata ſuper eam auis noctu, cum firmo gradu inſiſtere nequeat & ſubinde labatur, non poterit ſomno frui, unde macreſcet & mitior fiet. Sed fac ut diligenter alliges, ne auolet. nam ſi nimis obeſus ſit, nec ſatis purgatus & reuocationi obediens, auolabit. ¶ Auis ſi poſt mutationem cibum faſtidiat, appetitum ei hoc remedio excitabis: Aloën citrinam tritā miſce cum ſucco braſsicæ rubræ, & inde infarci inteſtina gallinæ in imo ligata, quæ accipitri glutienda dabis. Deinde manu geſtabis uſq; ad tranſactam meridiem: Tum bono recentiq́; cibo, poſtridie gallina eum paſces. Deinde aquam ut lauet appones. Hoc remedio (ex aloë) uermes etiam de corpore accipitris exiguntur. Hæc omnia Tardiuus. ¶ Aſtures (id eſt maiores accipitres,) mutantur ut accipitres, Creſcentienſis.

DE RELIQVA TRACTATIONE ACCIPITRVM AVIVMQVE RApacium, & manſuefactione, & ipſo aucupio.

¶ Aucupij genus per accipitres, hodie ubiq; gentium notum & frequentatum, mirū eſt priſcis inauditum fuiſſe. neq; enim Ariſtoteles neq; Plinius, qui genera aquilarum accipitrumq́; tradidêre, uſquam eius rei meminerunt, nec alius prorſus ueterum ſcriptorum qui extant, ut arbitror. Iulius tantum Firmicus lib. 5. cap. 8. mentionem eorum facit, qui tempore Conſtantini Imperatoris fuit, Conſtantini magni filij. Quin & Plinius lib. 10. ita inquit, In Thraciæ parte ſuper Amphipolim homines atq; accipitres ſocietate quadam aucupantur. hi ex ſyluis & harundinetis excitant aues, illi ſuperuolantes deprimunt. Rurſus captas aucupes diuidunt cum eis, Budęus in Pandectas. Addit Plinius, Traditum eſt miſſas in ſublime ibi (aliâs ſibi) excipere eos, & cum tempus ſit capturæ, clangore ac uolatus genere inuitare ad occaſionem. Mihi poſtrema illa uerba, & cum tempus ſit capturæ, &c. non ſuo loco collocata uidentur. Ariſtoteles enim in Mirabilibus narrationibus pueros in Thracia ſcribit cum auiculas aucupantur, accipitres aſciſcere (παραλαμβάνειν) ſocios, & cum in locum capturæ commodum peruenerint, καλεῖν τοὺς ἱέρακας ὀνομαστὶ κεκραγότας, id eſt, accipitres nominatim clamando aduocare. Plinius uerò ab ipſis accipitribus clangore ſuo ac uolatus genere (uolant enim deorſum perſequentes) homines ad occaſionem inuitari ſentit. quod etſi uerum eſſe uidetur, non ſuo tamen loco & ordine à Plinio ſcribitur. Primum enim accipitres uocantur, deinde auiculæ exturbantur, (uel contra,) tertio auiculæ ab accipitribus homines clangore & uolatus genere inuitantibus deorſum impelluntur, quarto ab hominibus capiuntur, poſtremò pars earum præmij loco in ſublime accipitribus ibi excepturis reijcitur, quod Ariſtoteles in hiſtoria animalium lib. 10. cap. 36. dixit, ῥίπτουσι γὰρ τῶν ὀρνίθων· οἱ δ' ὑπολαμβάνουσι, quæ uerba Gaza præterijt. Thraciæ parte (uerba ſunt

Aristotelis ex loco iam citato, Gaza interprete) quę olim Cedropolis uocabatur, homines societate accipitrum per paludes aucupantur. Cum enim ipsi lignis, quæ tenent, arundines & fruteta mouerunt, quo aues euolarent, accipitres desuper insectantur: quorum metu aues perculsæ terram repetunt, mox homines percutiunt baculis, itaque capiunt, tum partem earum quas ceperint auium, accipitribus impartiuntur. Atqui in libro Mirabilium, non ἐν τῇ Θρᾴκῃ τῇ καλουμένῃ ποτὲ Κεδρειπόλει, sed περὶ τὴν Θρᾴκην τὴν ὑπὲρ Ἀμφιπόλεως legimus. ego posteriorem lectionem malim. legimus enim Amphipolim Thraciæ uel Macedoniæ ciuitatem esse, uel inter utranq; sitam. Cedropolim uerò in Caria ponunt authores. Circa Thraciam (inquit Aristot. in Mirabilibus) quæ supra Amphipolim est rem prorsus admirandam, & ijs qui nõ uiderint incredibilem fieri aiunt. Pueri enim è uicis & agris uicinis ad aucupium auicularum egresi, accipitres sibi socios assumunt. Nempe cum ad locum capturæ aptum peruenerint, accipitres clamando nominatim uocant: qui audita puerorum uoce aduolant, & auiculas deturbant in fruteta, ubi pueri eas baculis percussas capiunt. Hoc quidem maximè aliquis miretur, quod accipitres quascunq; ipsi aues ceperint, pueris aucupibus deijciant, cum pueri ex omnibus captis parte tantum aliqua accipitribus reddita discedant. Gillius in Aeliano suo aliter: Accipitres (inquit) in Thracia accepi ad hanc rationem cum hominibus per paludes societatem aucupandi coire: homines explicatis retibus quiescere: accipitres autem superuolantes exterreaueis, ac intra retia compellere. Thraces si quas ceperint aues, cum accipitribus partiri, eosq; tum ad aucupij societatem fidos habere: Sin cum his earum partem quas ceperint auium, nõ communicauerint, dissociari atq; distrahi. Nota & exercita priscis Romanis & Græcis uenatoria fuit: at uolatile aucupium, cuius est hodie studium flagrantissimum, atq; omni organo oblectandi animi instructissimum, antiquitas ipsa nunquam suspicata est. Quod certè mirum uideri potest, quum in tantum hodie creuerit id aucupandi artificium, ut nec ardeæ nec milui intra nubes conditi, euadere humanas manus possint: imò uerò quum huiusmodi alites sublimipetæ, cum genere illo prædonum in nubium superficie tanquam in theatro commissi, spectaculum suæ necis præbere adigantur aucupantium oculis: sic uociferantibus auiarijs dimicantes certamine atroci & capitali, quasi lanistis imperantibus: usqueadeo pollet hominum artificium in auctorandis accipitribus, & ad uenatum sublimem instituendis, & mansuefaciendis ad obsequium, Budæus in Philologia. Et rursus, Aucupandi disciplinam (ait) non leuiter colui & exercui: libensq; nunc ipse, sed animi tantũ causa, spectare alites illos prædones in campestri & lacustri riualiq; aucupatu soleo. Qui uenatus tamen quidam sublimis uidetur magis esse, aut uolaticus, quàm aucupium: tametsi in utroq; ludicro, non tam capturæ & prædæ studere instituimus, quàm uoluptati aucupandæ aurium & oculorum. Nam ut in syluestri uenatione omnes aditus ceruis liberæ fugæ pandimus: sic in illa sublimi & aërea, miluos & ardeas non humi captare, non in uolatu depresšiore opprimere, aut incautis anteuertere solemus: sed alite prius emissario generoso more utimur: imbelli quidem illo, sed tamen eas aues anfractu inaniter infesto consectante & territante, quoad sublimes euaserint: quum interim prędones illos alites sinistro brachio gestemus, obnuptis capitulis, nec antè manu mittamus, quò sublimius sit aucupium & cœlestius, Hæc Budæus. Apud priscos nullum exemplum fuit domuisse aues ad uenandum. Venabantur illæ suapte natura sibi, nunc etiã nobis, quæ diligentia aut exercitatio adeò increuit, ut in artem & quidem nõ paruam euaserit, studium nobilium hominum ac diuitum: sicut pauperum ac tenuiorum illud, quod nec ipsum affirmem olim in usu non fuisse, noctua, asione, ulula, alijsq; quibusdam uolucribus captare alias uolucres, quod propriè aucupari dicitur. nam alterum magis uenari est. hoc insidiosum, illud uiolentum. hoc ex occulto, illud ex aperto. hoc blanda specie decipiens, illud etiam antequam noceat minans, Tortellius in Orthographia in mentione Horologij.

¶ Aues rapaces cicurare primus inuenisse dicitur rex Daucus, qui diuino intellectu nouit naturam accipitrum & falconum, & quomodo cicurandi & ad prædam instruendi essent, & quibus remedijs curandi. Hunc alij multi secuti, plures ipsarum auium rapacium addiderunt, Crescentiensis. Accipiter facilè domatur, præsertim fœmina. mas enim plerunque aliquanto morosior est, Stumpfius. Caueat dominus accipitris ne quo modo lædat eum: sed cum uiderit eum paratum & uolentem stare super manu uel pertica, suauiter tangat ipsum: & eleuet, si pendet. & quãtum potest consideret mores & uoluntatem eius, & per omnia ipsius uoluntatem sequatur. Et semper in manu eum cibet, nec ulla in re ei resistat. est enim hæc auis ingenij perquam iracundi. Mœrentem ad aucupium ne emittat, nisi uiderit prædæ auidum, & maximè ad graculos & garrulos. Sed neq; nimis è longinquo eum emittat. nam cum assequi auem non potest, sæpe indignans recedit, & aliquando in arborem descendit, nec ad dominum uult redire. Cauendum etiam ne dominus accipitrem nimium fatiget, neq; tam auarus sit circa coturnicum aut aliarum auiũ acquirendam multitudinem, ut accipitrem lædat, uel ad indignationem prouocet. sed captis ijs, quas accipitrem sponte appetere uidet, sit contentus, & ex ipsa præda eum cibet, ut sibi suam uenationem sentiat profuisse, & ad uenandi amorem incitetur, Crescentiensis. Et rursus, Cicurantur accipitres si plurimum tenentur in manu, & maximè in aurora tempestiuè, & inter multitudinem hominum: & inter sonitus molendinorum, fabrorum, & similium. Instruuntur nidarij & ramarij (nam cæteri per se sunt in feritate instructi) hoc modo: Cibetur accipiter hora nona bono cibo, & postridie teneatur in loco perobscur-

ſcuro uſq; ad nonam. Tum portetur ad locum uenationis, & non emittatur primò aduerſus picas, graculos aut perdices, quòd hæ aues robuſtiores ſint: & ſi eas ſuperare non poſſet, imminueretur eius audacia: ſed emittatur in coturnices, turdos, merulas & ſimiles. Quòd ſi uis ut graculos capiat, habeas unam captam, cui multas pennas de alis auferes: & in aliqua foſſa abſconſus, ante conſpectum accipitris proijcies, & accipitrem dimittes. Capiunt autem coturnices, perdices, graculos, garrulos, picas, & alias aues, ut merulas, turdos, paſſeres, & his ſimiles, Hæc omnia Creſcentien̄. Accipiter ſylueſtris citius manſueſcit, ſi multum ieiunare permittatur. Quòd ſi iuuenis eſt auis, cuſtodiatur in loco temperato inter calidum & frigidum, & in loco in quo ſtat habeat ſemper mentam & ſaluiam. Et accipiter præcipuè inter rapaces, in folijs ſalicis, demum ſuper lignum ſalicis aut abietis ſemper ſedeat, Albertus ex Aquila, Sym. Theodot.

¶ De inſtitutione accipitrum ex Alberti de animalibus lib. 23. cap. 22. Si cum aſture uel niſo aucupari uolueris, curandum eſt prius ut probè ad manum aſſuetus ſit accipiter. Cicurabis autem hunc in modum. Primò uincies per diem ac noctem, & tenendo eum cum zona prælonga ut ſæpius ad manum aduolet facies: & quoties aduolârit, ſemper aliquid cibi dabis. Cum autem uolueris ut aucupetur, primo die accipe columbam cuius alis detractæ ſint pennæ, hanc ſæpius fac ſub pedibus eius effugere, & ut iterum capiat eam (cura.) Deinde muta eam ſubinde in melius uolantem: & pro paruis infirmisq; auibus fortiores & maiores ſubſtitue, ut in hiſtoria falconum quoq; docebimus. Hac enim in parte inſtitutio quarumuis auium rapacium conuenit. Quotieſcunq; autem ceperit auem, aliquid ſanguinis ei ſorbendum concedatur, cum prouocatione & ſibilo aucupis, idq; coram canibus. ſic enim reddetur audacior. Porrò accipitrem in aues ſylueſtres dimiſſurus, cibato eum bubula adhuc tenera, aut lingua porcina quæ in aceto urinâue parum macerata ſit, & poſtridie ſummo mane aucupium aggredere. Curabis autem ne dimittas accipitrem, ſi fieri poterit, niſi cum auis prope eſt, & è regione eius, ita ut eam uideat. Sunt qui dicant, ſi accipiter mane paſcatur carne macerata in urina (ut prædictum eſt) & ueſperi de eadem parum ſumat, poſtridie uerò mane de lingua porcelli, & ueſperi exeas ad locum (rapariam) in quo ſunt aues, auſurum etiam magnas aues capere. Porrò ſi accipiter uidens uenationem neglexerit, nimis obeſum eſſe, & pennas pinguedine refertas habere cogites, quòd delicatius nutritus ſit. Subtrahas ergo ei partem alimenti conſueti, & cibum leuem ac facilem concoctu dabis. Nam fames naturalis excitabit in eo deſiderium maiores aues capiendi. Seruabis autem illam uictus rationem continenter, quam ei conuenire experiêris. Et ſi nimium corpulentus fuerit albeo trito (aloë trita, legerim) cum pulegio eum extenuabis, non nimium tamẽ, ne infirmus & puſillanimis fiat. A menſe Auguſto ad Nouembrem uſq; accipitrem media inter macram & obeſam corporis conſtitutione ſeruari conuenit: à Nouembri uerò & deinceps obeſum & robuſtum eſſe præſtat. Diu etiam in die manu geſtandus eſt: & hora tertia paſcendus coxa de pullo gallinæ. Poſtea concedendum ei ut per horæ ſpatium in aqua lauet. Deinde dimittatur ad Solem donec pennas componat ſe perungendo. Poſtea ponatur in loco obſcuro uſque ad ueſperam. Perticæ cui inſiſtit pannus lineus imponatur, ne ungues lædat. A ueſpera teneatur (geſtetur) manu uſq; ad primum ſomnum. tum ſtatues eum in perticam, ſuppoſito panno ut dictum eſt, & accendes coram eo lucernam per totam noctem. poſtridie circa diluculum uino aſperges & pones ad ignem clarum. Orto iam die ad aucupium progredieris: & ſi uideris eum aues appetere, emittes: ſin minus, ea quæ iam diximus repete. Si quid uerò ceperit, permitte ei cibum de præda pro arbitrio.

¶ Auis rapax (nuper capta) ſi tam ualida ſit, ut pedibus ſe ſuſtinere poſsit, ſtatues eam ſuper trunco ligneo, aut potius ſuper pertica, ut commodius moueat & extendat alas, nec in terram offendat. Subijcies autem ei herbam ebulum, cui facultas ineſt calfaciendi & reſiſtendi uitijs renum & articularijs. Carne ſemper uel ut plurimum uiua nutries. ſic enim pennæ probiores naſcẽtur. Cæterum auis tenera adhuc capta, & in locum frigidum poſita, ex renibus (lumbis) laborabit, nec ſeipſam ſuſtinere poterit, & mori periclitabitur, Tardiuus. ¶ De aue geſtanda, aſpiciẽda, & ad canes aſſuefacienda, ex eodem. Auis manu dextra melius geſtatur quàm ſiniſtra. facilius enim dextra ad uolatum proijcitur, & auis inde ad uolatum leuior ac pernicior fertur. Inter aſcẽdendum etiã in equum & ab eo deſcendendum, auis tutior in dextra quàm ſiniſtra erit. Quòd ſi ſuper manu irrequieta fuerit & uolitârit, repone eam leniter & placidè, ut cognoſcere te familiariter & amare addiſcat. Quū capitium ei demes, in faciem eius ne inſpexeris. Inter equitandum geſtans auem, caueto diligenter ne alicubi, preſertim in portis & ad parietes, eam offendas, quod fieret ſi illis in locis inquieta foret aut uolitaret. Fumus & puluis ab ea arceantur. Fac ut canibus aſſueſcat, & ſequatur eos, non refugiat. quare curabis ut ante & circa eam ſint dum paſcitur. Deniq; ad illa omnia quæ ad aucupium pertinent uidenda aſſuefieri eam oportet. ¶ Auis interdum alas ſuas non bene ſuſtinet, quando ſcilicet nuper ſuper manu geſtari aut in pertica inſiſtere cœpit, & ex nimio irrequieto motu calefacta eſt, & poſtea refrigerata. Ligabis eam igitur ſuper aqua, ita ut aquam ingredi cogatur, & mouendo concutiendoq; ſe in aqua alas dirigat & emendet. Deinde pones eam ad Solem aut ignem, & curabis ut calida maneat neq; refrigeretur. Aut per triduum urinam ſemper in alas eius emitte, & recte eas ſuſtinebit. ¶ Vt auis bene aſſueſcat reuocatorio, (ſic enim uocant recentiores quidam inſtrumentum, quod Galli loirre, noſtri lůder: unde uerbum loirrer, lůderen, reuocare:) & ad aucu-

pium uolatu rectè utatur. Auem (inquit Tardiuus) nõ ſolues, donec decenter ad manum redire & cibum ſuper ea capere aſſueuerit. Sic demum à manu ſolues, & ne fugiat modicum uini in oculos eius inflabis: & cum ad ſomnum te recipies, collocabis eam prope te in pertica (ſur terteau) aut aliter commodè, cum candela ardẽte iuxta. Tum ante diem capitio obnubatur & manui imponatur. Sic eam tractabis donec reuocatorium ei familiare ſit, & ab hominibus non amplius ſibi timeat. Deinde docebis eam inuadere prædam, & ungues placidè à præda remittere ne rumpantur. Curabis autem ne ad manum reuertens in terram cadere conſueſcat, ſed ad manum redeat. & cum eam conſcenderit, proijce reuocatorium in medium hominum, ut dum id perſequitur, homines ſequi, non fugere, conſueſcat. Et cum à manu deſcenderit, diligenter reuoca, ut reuocatoriũ amet, id enim niſi amauerit, utcunq; bona aliàs auis, non laudatur. Auis emiſſa iuxta flumina, aut inuia loca & ubi eam ſequi non licet, plerunq; amittitur. Prima eius præda coturnix eſto, uel perdix, deinde lepus, poſtremò aues magnæ. Saturetur parte prædæ, præſertim ſi præda magna fuerit. Ad felix aucupium requiritur uenator diligens & peritus, auium rapacium ſocietas egregia, & locus prædæ ferax.

¶ Hyemis tempore (inquit Beliſarius) cibi maior eſt appetentia auibus: tum etiam à coëundi ardore magis ſunt alienæ. Fieri enim ſolet, ut ſi Maio menſe miluos accipitres uolãdo perſequantur, ſylueſtrium accipitrum amore ad dominum nõ redeant. Nam per aëra deperdi ſæpius eos conſpeximus. Veris etiam principium ſatis accipitrum uenationi aptum eſſe dicimus. toto enim diei ſpatio uenari licet, propter aëris temperiem.

¶ Accipitres quando capiendi, & quomodo commodè nutriendi cicurandiq;, ex Demetrij lib. 1. cap. 7. Accipitres capiendi tempus primum ante octauum diem calendarum Iunij incipit, & uſq; ad finem Iulij durat. de paruis loquor, quiq; è nido eximuntur. Illorum enim qui iam à parentibus ad uenationem inſtituti ſunt, capiendi tempus uſq; ad Auguſtum (Auguſti finem nimirum) durat. Oportet autem accipitres captos in domicilio obſcuro includi, ita ut placidè inſiſtant perticæ, & modica diei parte manu moderatè geſtentur, diluculo ſcilicet, & rurſus ueſperi, ut per frigidiores tantum diei partes in aëre æſtiuo ferantur. Nam qui ſubinde & multum in aëre calido geſtantur, uolitantes & à manu aucupis pendentes calorem ſupra naturam augent, & pulmones accẽdunt, unde breui omnino pereunt, exiguo ad uenatum tempore utiles, nec ullum in eis mortis futuræ ſignum aucupi apparet. Deinde pedibus eis lorum alligabis quindecim digitorum longitudine, colore nigro, non rubro, propter aquilas: Quæ rubro colore eminus conſpecto, eſcam (nempe carnem recentem) ab eis ferri putantes, inuolant & abripiunt eos. Porrò geſtari debent accipitres in ſummo carpo (brachiali) manus ſiniſtræ, digitis introrſum ſpectantibus. (γινέσθω δὲ τὸ κοινὸν αὐτοῖς ἀνάβλημα βάσις τῷ ἱέρακι στάσις.) In ſumma uerò manus parte aut in pollice inſiſtere accipitri non permittendum, quòd inde ad uenationem non ſatis ualidè impelli & proijci poſsit, unde fit ut minus ſtrenuè in prędam feratur. Facile autem & probe cicuratur poppyſmis ſiue ſonis per labia ad fiſtularum imitationem effictis, & manuum palpatione, & uerbis blandis. Eſt enim hoc animal exquiſito ingenij ſenſu præditum, nec rationis pro ſua natura, nec memoriæ expers, itaq; conſuetudinem, naturæ ſuæ oblitus, facile aſſumit, & per totam uitam conſeruat. Fumo læduntur; quamobrem non debent nimis prope ignem uel lucernam geſtari. Solet autem lucerna in tenebris ſplendens liberam & duram ac ferocem ipſorum ingenij uim emollire ac mitigare. Pertica cui inſiſtunt, nec admodum craſſa, nec tenuiſsima ſit, nec inæqualis, ſed commoderata, ita ut ungues aperti dum perticam complectuntur, interiorem pedis partem impleant, ut nihil cauum ſeu uacuũ relinquatur; & unguis poſterior cum anterioribus copulari poſsit & concludi. Vinculum quo pedibus religantur ad perticam paulò laxius ſit, ut modicè auolantes reuolanteſq; facile in ipſam redeant. nam breuiore uinculo interdum fit ut accipitres uolando impediti ad perticã ſe allidant & perdant. (Ἔστω δὲ ἤγουν παραπέτασμα καὶ βῆλον [uelum] ὑποκάτω αὐτῶν εἰς τοὺς δεσμοὺς ὅπου ἐφεστήκασιν, ἵνα ἀνιπτάμενοι μὴ διαστρέφωνται.) Porrò cum plures accipitres in una pertica ponuntur, interuallum inter uincula ſingulorum circiter digitos uigintiquinq; eſto, ne ſi ſe contingere poſsint, inter ſe pugnantes unguibus ſe mutuò conficiant. Cum enim ſemel aſſueti ſint uenationi, & prædam guſtarint, ſi eſurire cœperint, ne ſuo quidem generi parcunt. Cibum aucupes quotidie dabunt diluculo, eumq; recentem, nec ſemper eundem quod faſtidium parit: ſed alium atq; alium quotidie, ſi fieri poteſt. Sic enim auis appetitus ſeruatur, & ipſa ſuauius ueſcitur, ac ideo facilius concoquit. Cæterum lauacra eis eſſe oportet ex aquis dulcibus, ut fontibus aut fluuijs perennibus, tertio plerunq; aut quarto die, ut ſordibus alarum abſterſis liberius & uelocius uolent. Tum paucis diebus elapſis, modicum de cibo conſueto ſubtrahes, & uocanti adeſſe aſſuefacies. Et primum quidem de manu alicuius prope aſtantis, in manum uocantis ipſum aucupis & carnem tenentis tranſilire diſcat. Hoc ubi iam ſatis didicerit, funiculum tenuiſsimum uigintiquinq; cubitos longum extende, & per catenulam ferream annulum cuius tenuiſsima ſit circunferentia (ad pedem auis alligato.) Funiculi igitur extremitatem unam accipitri liberam dimittes ut uolet: alteram manu ſiniſtra retinebis unà cum carnis fruſto. debet autem manus pellibus ualidis muniri propter mucrones unguium accipitris. Et cum accipiter iam uolat, eleuabis manum ſiniſtram paulatim & carnem ei oſtẽdes cum magno clamore, ſibilo & adhortationibus ad te uocans & inuitans ut mox aduolet. Quòd ſi omnino auolare uoluerit, facile per funiculum retrahetur. Sic

diligenter

diligenter institutus, deinceps etiam reuocatus rectà ad te redibit. Cum in manu iam fuerit, permitte ei bis aut ter degustare carnem: & tum, ut rursus recordetur cibi, cautè eam subtrahito ex unguibus, ne pedes eius aut ungues lædas, aut tuam ipsius manum. Vulnerat enim unguibus suis tanquam gladio. Obteges igitur carnem ueste circa pedes accipitris, & paulatim digitis dexteræ manus carnem trahens, pollice sinistræ eandem elides. Subtractam manu dextra in humerum tuum læuum impones. Sunt qui eminus stantes accipitrem alicubi fune alligatum ad se uocent: quod aui periculosum & noxium est, nam dum celeri uolatu ad aucupem contendit, lapide aliquo, uel arbore uel herba (frutice) supra terram eminente intercepta & offensa, in solum quandoq; alliditur & perit: Aut si forte seruetur, propter malam tamen hanc consuetudinem, semper sibi tutum huiusmodi uolatum fore putans, in posterum omnino læditur. Porrò cum iam satis assueta fuerit ad uocem aucupis promptè aduolare, feritatis suæ libertatem omnino oblita, tum demum funiculum ab aue solutum à loco aliquo sublimi uel arbore suspendimus (ἐλλύβδρου τοῦ δεσμοῦ τῶν χοῖνον ἐξάψαντες, &c.) & auem ut protinus uoce audita aduolet consuefacimus. Postremò cum hoc etiam probè fecerit, ad uenationem adgredimur, quam primò aduersus minores aues suscipimus, ut graculos, cornices & similes. In his enim exercitatus ac institutus ab aucupe, & audacia sibi comparata, maiore deinceps animo magnas etiam aues inuolabit.

¶ Ex eiusdem Demetrij lib. 1. cap. 8. quomodo oporteat instituere (κανονίζειν) accipitres, & uenationem docere, ac uenantibus eis auxiliari: Tertio antequam uenatum exeas die (sic enim legēdum uidetur) parum alimenti præbebis accipitri, & per totum diem manu gestabis, altero (etiā) die propter collectam in eo pituitam, cibi omnino parum dabis, nempe ad nucis auellanæ quantitatem, ac similiter manu gestabis quietè per totum ferè diem. Nocte sequente somno fruatur quieto. Postridie ante Solis ortum, Deo inuocato ut uenationi faueat, cum accipitre ad pugnam aduersus aues alacriter te pares. Vbi iam parum à porta progressus, accipitrem uinculo liberâris, & lora simul collecta sinistræ manus chirotheca obuelaueris, undiq; circunspicies sicubi uolantes aues appareant. Et cum locum insidijs aptum deprehenderis, manum dextram accipitri obtēdes, & aliorsum prospicere simulans, cælansq; astutè prospectum tuū, cautè ad locum uenationis procedes: Quò cum iam prope accesseris, cum impetu adcurre & auium gregem excita, simulq; magna ui & contentione accipitrem de manu emitte, & in aues tanquam hostes audacter impetum ut faciat alta uoce hortare. Tum statim etiam ipse magna celeritate accipitrem sequere: & priusquam graue aliquid patiatur, præsentia tua eum iuua. Quippe si solum tuoq; auxilio destitutum aues illi quæ capta est congeneres uiderint, grues grui, anseres anseri, (hæc enim duo genera præcipuè gregatim degunt,) accipitrem perdunt. Et siue tu omnino non adsis, siue longius absis, opem aui congeneri laturæ adsunt magna cum promptitudine, itaq; accipitrem uulnerant, & undiq; eum cingentes pennas ei abrodunt, & auem captā rostris apprehensam trahunt, donec uel relinquat eam accipiter, uel simul cum ea pessundetur. Tu igitur placidè propius ad accipitrem accedes, & ferarum auium genus dissipabis: tum auem captam accipies, & humi sedens pede altero pennas caudæ accipitris subleuabis, ne quid de eis frangatur. Has enim natura ei contulit, ut hisce ceu gubernaculis utens aërem in quamcunq; libêret partem remigio alarum sulcaret. Deinde euaginato cultro, qui ad latus sinistrum gestandus est auium cædi paratus, fauces primum captæ auis incides, & sanguinem scaturientem calidum accipitri bibendum permittes: & de carnibus circa collum, deinde etiam de cerebro, corde, iecinore & uentre (eum pasces.) Postea pedibus apprehendēs auem captam, latenter & astutè carnem subtrahes, ita ut auis dolum omnino non percipiat. Et sic ad nouam uenationem te parabis, quam quidem accipiter cibo satur negligeret. Itaq; pedes etiam eius sanguine captæ auis illines, ut de alia etiam capienda promptius cogitet. Est enim accipiter memoria probè præditus: & præsentibus rebus scitè se accommodat: & contumeliam ab adulatione pulchrè discernit. Porrò ubi tertio aut ad summum quarto ad uenationem euolârit accipiter, non amplius eum emittes, utcunq; auidus & promptus ad eam uideatur & è manu subinde prouolet, ne uno die nimis defatigatus, inutilis multo deinceps tempore fiat. quiete enim recreatur: continui uerò laboris molestia, graui plerunque morbo implicatur. Cæterum multæ sunt causæ ut aliquando præda frustretur & aberret accipiter: ut cum in celeri uolatu repente aquilam uiderit, metu fortioris se auis seipsam potius seruare quàm prædam persequi cupit. Sæpe de manu imperitè emissus, & lumbis subito læsus, captura frustratur. Interdum & loris intricatur, & alias multas ob causas impeditur & aberrat, quas paulatim studiosus uenator experiendo cognoscet. Recreatum igitur accipitrem per diem unum, aut alterum ad summum, ad pectus tuum admotum uerbis & uocibus blandis delinies, & ueluti strenuam ac generosam auem alloquêris, cui per malum aliquem genium uictoria impediatur: nam & laudes & contumelias hoc animal agnoscit, & hominis animum ac uoluntatem è gestibus conijcit. Quòd si post dictam quietem accipiter uenari pergat, nihilo propter frustrationem tristior, bene habet: sin ad uolandum necessariò magis quàm uoluntate segnior fuerit, propter lassitudinem quæ præcessit, mox cibo eum satiabis, & ut solus aliquandiu quiescat curabis, ac domum reuersus ita tractabis ut suo loco inter remedia accipitris explicabimus. At si statim à prædæ frustratione in arbore aliqua insideat, tanquam dolens, arte prædicta reuocetur. Quòd si uocantem tardius exaudiat, siue quòd natura durus & difficilis sit ad parendum, siue propter frustrationem, siue propter contumeliam

aliquam à te illatam, (per hæc ad odium mouetur accipiter:) Si sic inquam afficiatur, & arbori insidens magna diei parte, inspiciat quidem te dum gestas carnem, non tamen descendat, tum carne in funiculum tenuem (in laqueum scilicet funiculi) innexa ab una parte, & ab altera lapide uel ligno quod eleuare secum non possit alligato, de cõspectu eius discedes. Sic enim te nusquam apparente, paulatim ad carnem aduolans retinebitur. Sed quoniam consuetudo ceu altera natura inhærere solet, abdicatus uenatione accipiter iste ad sobolem tantum procreandam seruetur, quam expectare ex eo præstat, quàm tam incommoda aue tanta molestia ad uenandum uti.

¶ De tractando & pascendo accipitre: & quomodo unà cum cane perdices ab eo capiantur, ex Demetrij cap. 194. & 195. Cum accipiter iam satis institutus exercitatusq;, & nutritoris sui uocem ac sibilum agnoscere assuetus fuerit, ita ut cum semel eum alloquutus fuerit, mox uel euolet, uel ad manum redeat, & inde emissus demonstratam sibi escam petat: In summa, Cum ad uenationem idoneus fuerit, pasces eum die ante futurã uenationem proximo carne caprina uel ouilla, uel de grillo puro, non neruosa nec pingui, eaq; recenti, nec ad satiem, sed ad dimidium duntaxat illius qua saturari posset. Quòd si recens (& calida à mactatione) caro defuerit, frigida utatur, sed eiusdem diei: at si pridie mactatum sit animal, caro ne præbeatur frigida, sed recalfacta, præsertim si tempus frigidum fuerit. Hyeme igitur cibum accipitris in carnem tepidam inijce, & expurga si quid foris iniecerit sordium, tum extractam accipitri edendã dato. Quòd si aqua tepida desit, igne calfactam carnem digitis contrecta & celeriter circumage, ut calfiat quidem non tamen siccetur. At si aqua tepida simul & igne destituaris, sanguine puro madefactam escam sub axilla repones, ita ne carnem nudam attingat linteum quo esca inuoluitur, sed supra indusium sit, ne odore corporis humani infecta, & suam qua pollet roborandi uim amittat, & insuper accipitri noceat. Sic calefacta carne accipitrem pasces. Iam nutritum loco consueto collocabis, ubi ad octauã usq; uel ad nonam horam maneat. Tum manu sinistra exceptum sursum atq; deorsum ages placidè cum poppysmo siue sibiloeris, manu dextera interim anteriores & posteriores partes demulcens, & ita gestabis usq; ad uesperam. Prodest hoc & excitat auem ad uenationem, & aluũ promouet (καὶ εἰς τὸ χωνεῦσαι,) & cibi appetitum conciliat. Vesperi loco solito eum statues ad diluculũ usq;, & rursus cum surrexeris manu gestabis, idq; prope lumen siue ex cera, siue lychnum, sed fumum cauebis. Sibilo (poppysmo) etiam uteris, & demulcebis, ut familiaris tibi & cicur reddatur, & ab eo amêris. Nam gestatio in manu, assentatio & poppysmi mitem efficiunt. Debet autem canicula quoq; uenatoria ei adesse, cum uescitur, & cum sursum deorsumq; agitur, ut mutua familiaritate inter se assuescant: & cum opus fuerit, accipiter canem ceu socium respiciat, nec tanquam ab hoste refugiat. Tum in aurora uenatum exibis, & circunspicies locum qui non omnino planus & supinus (ὕπτιος) sit, sed & riuo aliquo irrigetur, & fruteta habeat, non illa quidem continua, sed longiusculis interuallis dissita: & qui non inæqualiter partim accliuis partim decliuis sit. Hæc enim auibus, quas accipiter insectatur, cõducunt, & refugia eis suppeditant: ipsi uerò accipitri, continuo nunc sursum nunc deorsum uolatu, & laborem augent & audaciam minuunt, & aduersus aues ignauiorẽ efficiunt, ipsius deniq; aucupis gloriam imminuunt. Porrò locum nactus idoneum, antequam perdices te conspiciant, in solum subsideto, & perdicum cantus auscultato. Solent enim diluculo uocem quandam placidam & claram ædere, hanc tu secutus, locum quàm fieri potest proximè occupa, leniter interim enuncians, ἴα, ἴα, ἴα. Hæc enim uox perdicibus persuadere solet, ut capita inclinent deorsum & non turbentur prius, quàm illo qui ita placidè uocat, conspecto. Cum uerò iam propius accesseris, continuè uocem ἴα, ἴα, ἴα blandè repetito: & simul obseruato ne paulatim dilapsæ è cubilibus perdices, tibi & uenatoribus negotium inquirendi pariant. His ritè peractis ab eo qui perdices tranquillat & cohibet, tu qui uenaris unà cum socio, canes uenaticos uinctos tenebis: cumq; intellexeris perdices loco quiescere, locum fruticosum & densum circunspicies, qui ad refugium quoque latendi gratia aptus sit. Illic uenationis socios statues, & rite diligenterq; (cum attentione) progredi eos iubebis, & uoces ædere consuetas, & sibilis uti, & uirgis quas pro more uenatores ferunt, ramos obuios quosq; ferire, item terram & herbas, & si quid aliud obuiam fuerit. Virgis confractis lapides proijciant, aut glebas terræ, ut continuo sonitu perdices exturbentur. Tu uerò qui accipitrem manu læua gestas, perdices euolaturas è longinquo expecta: & cum uocem exturbantium (παγανευτῶν) audieris, uidenum accipiter quoq; ut primum uolantes conspexit perdices, inuolare in eas cupiat: non solues tamen ipsum, sed auertes parum ne uideat donec transuolârint, tum demum emittes eum demonstratis perdicibus, ut rectà à tergo eas persequatur. Emittes autem solerter manu porrecta, cum blanditijs & adhortatione, ut animosum reddas: & uocem eò magis intendes, quo longius ille insequendo distabit. Similiter deinceps etiam singulis uicibus accipitrem solues. nam uoce familiari & consueta auribus hausta, audacior fit & promptior ad persequendum, ita ut inter uolandum uocem domini audiens ne aquilæ quidem aduentum, à qua conficitur, extimescat. Cæterum si nondum uisis perdicibus cum primo exturbatorum clamore dimittatur, aberrabit, & forte alicubi offendet, ac segnior ad uenationem & inutilis erit. Hæc de emissione dixerim. Porrò ubi iam comprehenderit auem accipiter, festinabis ad eum prope & placide accedens, & blandè uoce consueta utêris, nempe ὢι, ὢι, ὢι: & ore sibilans assidebis, manu altera contos apprehendens, (τῶν κοντῶν ἀντιλαβόμενος,) altera caudam eius complanabis, (demulcebis:) & prædam pro arbitrio gustare, eaq; satiari eum permittes.

mittes. Deinde in sedem solitā (in contum) leniter & sine molestia eum collocabis: nec illic insidentem negliges, sed per diem ac noctem semper quinquies manu palpabis, & loco etiam mouebis. Hoc enim modo & cibum gula contentum concoquet, & sanus deget. Si uerò neglexeris, cibum non concoquet, & is qui in gula relictus est acescet. Vnde accipiter non parum lędetur, partim cruditate, partim odore prauo cibi corrupti. Hoc igitur si acciderit, diluculo eum manu gestabis, & ad secundam usq; horam circunferens obserua num aluus ei soluatur. deinde ad cibum inuitatus, modicè tantum de eo gustet. Postridie uenatum exibis secundum modum præscriptum. Et cum ab exturbatoribus perdices inquisitæ euolarint, eminus accipitrē solues ut à tergo persequatur. Sic enim solutus non dissipat perdices, sed uno in loco collectas ut in fruteto assequitur. Tum tu clamore urgebis, sibilabis, & lapides (si opus sit) in perdices emittes. Sic enim cogente necessitate una saltem (aut plures) de fruteto euolabit, & ab accipitre capietur. qua capta, noli accipitrem amplius urgere. Interea uerò dum perdicem à se captam retinet, cultro perdicis guttur aperies, & caput cum medulla (cerebro) in duas partes secabis: & accipitri permittes ut unguibus & rostro perdicem fortiter apprehendat, & edat, te interim dextra manu eam ad os accipitris admouente. Dum autem perdix sic ab accipitre tenetur, noli perdicem quam manu tenes ad te retrahere, sed molliter remitte. Retinet enim accipiter perdicem unguibus tam ualidè, ut nullo modo dimissurus esset, sed quò tu magis traxeris eò fortius apprehensurus. Te uerò manum dextram, ut dixi, laxius ac mollius remittente, non poterit de capite perdicis epulari, nisi unguibus etiam, reliquo corpore omisso, ipsam apprehendat. Illo igitur circa caput occupato, tu reliquum suffuratus in peram conde. Festinabis autem ut cures carnosas duntaxat capitis partes & medulla refertas ab accipitre deuorari: osseas uerò solerter unguibus eius exemptas cani obijcies, ut is quoq; edat & alacris fiat. Ergo si prima uenatio bene successit, aggredieris alteram. Quòd *si inter uolandū* (ἐκ τοῦ πτόρου) accipiter perdices ceperit, maior is labor est: at si in frutetū aliquod *se abdiderint* perdices, accipiter uerò sursum euolet, aut prope eas considat, canem uenaticum uocabis, & solito more alloquendo hortaberis: quòd si festinare ipsum, & subinde olfacere, & caudam frequenter mouere uideris, illic latere scias perdices: & quando una ex eis *euolatura* sit obserua, ut simul uoces & horteris accipitrem clamando, ὖλ, ὖλ, λάλει, λάπτζεν, (*uide an melius scribatur infra*, ὖλει, λάλα, λαί.) Hæ nanq; uoces animant accipitrē & fortem reddunt. *Si* uerò locus humilior aut alioqui incommodus fuerit ubi accipiter desedit, reuocatum ad te sinistra excipe, & cum cane te sequente perdices inquire: Et cum ex signis prædictis perdicum motum animaduerteris, clama τὸ πρόσχε. Cæterum accipiter subinde audiens illud ὁλωνοί, (forte ὖλει, ὠί,) uolatum perdicis obseruat, & ad capturam se parat. Quòd si accipiter prædam conspexerit, & inuolare in eam gestiuerit, ab aucupe uerò parum uigile & negligente, semel aut iterum impeditus, nec uolare permissus fuerit, ignauior fit in posterum, & prædæ negligentior. Sin uerò cum attentione emissus, unam aut alteram perdicem aut plures facile nec multo negotio comprehenderit, sexies aut octies emissio eius repeti poterit. At si propter impedimentum aliquod, duas aut tres tantum in diuersis emissionibus assecutus fuerit, idq; labore multo, fac ne amplius eum soluas, ne nimium fatigetur & fame laboret. Est quando promptè de manu auolat, sed postea (ῥᾶον δ᾽ οὖν, locus est corruptus) instar timidi militis, in arbore aliqua se occultat, & ad escam quoq; uocatus redire detrectat, tui prædæq; pariter oblitus. Hoc si acciderit, siue propter loci difficultatem, siue propter stationem incommodam, siue quòd nihil adiuuetur à cane, siue quòd cibum non appetat: oportebit te subire latibulum siue frutetum, (& cani pro more blandiri:) & si quam habes abscondità perdicem, siue uiuam, siue mortuam, in accipitrem latenter inijcito: aut si perdix non sit, pullum gallinaceum uel columbam: & simul uoce consueta utitor, ὖλει, λαάλα, λαί. Quòd si ad te redierit accipiter, nutries eum placidè, & non urgebis, ne deinceps etiam in uenatu frustreris. Nam accipiter, præsertim si nimium urgeatur, uenationem prorsus obliuiscitur & omnino inutilis fit, nisi aliqua arte emendetur. Dicunt autem imperiti quidam emendari eum, & ad uenandi alacritatem reuocari, si cibus ei negetur: quod forte aliquid rationis habet: sed ita macrescet & extenuabitur. quamobrem non istum, sed qui subijcietur emēdandi modum probarim. Sint igitur duo accipitres (sic enim transfero, locus est obscurus) alter scilicet ad uenatum promptior, alter inertior, qui si uenari nō pergat, & in frutetum subire metuat, ut extrahat inde quam insequebatur perdicem, tu alteram perdicem accipitri promptiori obijcies, ita ut uideatur illa esse quam ignauior accipiter persequebatur: & promptiorem ceu prædam nactum ad te recipies: alterum longius abesse iubebis, & canem odorum iuxta frutetum collocans, prædam in eo latentem ut prodat, & perdicem exturbet, curabis. Sic quidem accipitres ignaui celeriores fiunt, & ad diligentiorem deinceps inquisitionē præparantur, ceu qui frustra confertas frutetorum frondes extimuerint agnoscentes.

¶ Quomodo assuefaciendi sint accipitres ad capiendos phasianos, ex Demetrij cap. 196. Aduersus phasianos etiam exercendi sunt accipitres, non tamen circa finē uenationis. Postremæ enim perdices capiendæ sunt, ut postquam de eis degustarint accipitres, uenandi labor desinat: non autem ex remissa & leuiore persecutione, impetus uehementia hebetetur & infirmetur. (Sed ex his uerbis cōtrarium inferri uidetur, nempe perdices prius capiendas esse.) Cæterum ad inuentionem phasianorum, uocibus & clamoribus nihil opus est. strepitus tantum in frondibus & ijs quæ obuia fuerint, & sibili subtiles ædantur. Nam si clamorem audierit phasianus, pedibus paulatim fugiens

dilabitur, ita ut nisi à cane cõprehendatur, aliter capi nequeat. At si strepitus in ramis & sibili ædantur, metu affectus euolat è fruteto ubi latet: & si auceps in propinquo fuerit, statim illo uolante accipitrem soluet, qui uel illico phasianum capiet, aut saltem non procul elapsum, ut non multo labore opus sit. Plurimum autem iuuatur accipiter, si è loco sublimi in prædam emittatur. Sic enim etiam solertes accipitres minus frustrantur: & ineptiores maiorem sibi solertiam acquirunt.

¶ De capiendis anatibus, ex eiusdem cap. 197. Cum accipitrem animaduerteris iam inutilem factum (ætate nimirum) nec amplius persecutioni perdicum sufficere, exercebis eum postremò aduersus anates. adsuefacies autem hunc in modum. Gestato eum manu sinistra ut moris est: & à dextro femore tuo cymbalum ęreum suspendes, quod cum opus erit pulsabis. Tum anatem admodum cicurem (hæc enim syluestribus similis est) alteri cuipiam committe in loco decliui (humili) tenendam. deinde cum accipitre accede propius, & cymbalo pulsato, ex composito, emittatur anas ab eo qui retinet in sublime. tu uero accipitrẽ solues, qui facile capta anate satiabitur, & deinceps in reliquas quoq; anates similiter se geret. eadem enim ratio in syluestribus seruanda est. Nam cum illę in humilibus & nemorosis locis uersantur, (κάθηνται, καθίζονται, considunt,) accipiter ne ab eis uideatur ad terram usq; demitti debet. & paulatim ex improuiso accedendum, tum subito cymbali sono & clamore excitata aliqua anas in altum subuolabit: de qua capta accipiter gustet, ut ad reliquas etiam capiendas paratior sit. Capiuntur & alio modo, quando scilicet nõ in stagnis degunt, sed eminus in aquoso aliquo loco cõsidentes accipiter uiderit. mox enim ut uidit persequi gestit. at auceps ulterius progreditur, ne ante tempus accipitre conspecto diffugiant anates. Cum igitur quàm fieri potest accesserit proximè, accipitrem eis ostendet, & cymbalum pulsabit: postremò in euolãtes immittet accipitrem. Debet autem anatarius accipiter sine tintinabulo esse.

¶ Accipitrem prædæ non appetentem (ἄγευστον, pro ἀνόρεκτον) hoc modo auidum reddes: Gallinæ mactatæ sanguinem folio aliquo excipe, & coagulari sine. De hoc sanguine ad uenationem exiturus dato accipitri aliquid in cibo, sic escæ appetentior & ad prædam alacrior fiet, utpote sanguinis dulcedine inuitatus, Demetrius cap. 14. ¶ Si uenari recuset, include eum per dies quindecim loco obscuro, ita ut lucem non uideat, nisi quantum opus est ad capiendum cibum, cuius tertiam partem detrahes, demum ad uenationem educes, Innominatus in Orneosophico cap. 94. A uiro quodam aucupij perito audiui, si quis accipitri duo aut tria ad summum grana cocci gnidij integra dederit, illum omnino cogi ad prædam inquirendam, aut de morte periclitari: nimirum quòd gula nimis inflammata tam acri pharmaco, cibum, quo acrimonia temperetur & extinguatur, requirat.

¶ Si auis quæ uenari debet famem non sentiat, dabis ei uesperi in cura sua (ut uocant) pilulam aloës cum succo brassicæ rubræ: aut tres offulas carnis, saccharo magnitudine pisi singulis incluso. Mox enim aluus bis aut ter subducetur & fames sequetur, Tardiuus. ¶ Si auis in arbores offendere soleat, sine ut ter quatérue tempore nubilo, pluuio & cum ros cecidit, se offendat. Sic enim per cepta molestia in posterum sibi cauebit, Idem. ¶ Aui uolare detrectanti, aquam ut lauet appones: & cibum eius aqua tepida diligenter ablues. Aut dato ei catapotium de pinguedine lardi, quod in capite de purgatione auis descripsimus, Idem.

¶ Aberrat quandoq; auis longius, ita ut tintinabula eius non amplius audiantur. Hoc accidit quoniam aues rapaces sæpe prædam suam ad cauernas deferunt iuxta aquas, quamobrem tintinabula earũ audiri nequeunt. Circunspicies igitur ubinam cæteræ aues uolitent & clament. Illic enim tuam esse putabis, quæ causa clamoris est aliarum. At si neq; uideris neq; audiueris quicquã, ascende in locum aliquem altum, & aurem alteram ad terram submitte occlusa superiore, & audies aues clamantes. Quòd si locus planus & apertus sit, frontem in terram inclinato, & aure altera obturata, audies qua in parte auis tua tibi quærenda sit, Tardiuus.

¶ Auem aduersus prædam animabis, & ut aues magnas aggrediatur, efficies, hoc pacto: Escam qua tempore uenationis utitur, uino madefacito: aut si astur sit, aceto, & magnitudine amygdali dato. Quum uis ut uolet, da ei tres offulas carnis uino madentes. Aut pullo columbæ uinum rostro infundes, deinde facies eum uolare donec uinum (aliàs acetũ) in carnem eius distribuatur. ea auem tuam pasces in aucupio. Si auis sit audax, ne gestaueris eam manu nisi in loco solitario, Tardiuus. ¶ Si auis aliam prædam quam debet persequatur, odium eius sic illi excitabis: Fel gallinæ tecum in promptu habeas, eoq; inungas pectus auis quam ceperit, & ut modicum inde gustet permitte. nam propter amaritudinem illam odio habebit deinceps id genus auium, Idem.

¶ Adnectuntur eorum pedibus tintinabula cum orbiculis argenteis indice circunscriptis, ut si amissi inuenti fuerint, ad dominos referantur. Sæpe enim euagari longissimè & ultra famam solent ij qui sublimiuagi dicuntur, Budæus in Pandectas. Accipitres uenatorum uocibus altis prolixioribusq; (ut ab acuto in grauius procedant) longius assuefaciendi sunt, ad eosq; redire (quum uenatores uoluerint) uel fame uel consuetudine cogantur, Belisarius. ¶ Si auis rapax detrectat uel obliuiscitur reuerti, obijcito ei auem aliquam. amat autem præ cæteris columbum album. Quam obcausam columbum aut aliam auem albam semper tecum in aucupio habebis, ut auem tuam non sua sponte reuertentem ea obiecta reuoces. Caro gallinæ, ut supra dictum est in capite de cibo, hîc parum utilis est. Recusat autem auis reuerti diuersas ob causas, uel quia non satis assueta est portari & manu teneri: uel quia odit dominum suum, quòd durius ab eo tractetur: uel propter dolorem

aliquem

aliquem qui recens accidit. Nidarius quidem non tam facile fugit, quàm qui mutauit, (le mue, Gallicè.) Si auis morosior sit ad reditum, rostrum eius noctu inunge pinguedine de umbilico equi magnitudine fabæ, sic amabit dominum suum, & facile ad eum redibit. Aut glycyrrhizam tritam per noctem in aqua relinque, & in ea aqua colata carnem uaccinam per segmenta incisam macera, ac inde pascito auem. Etsi enim caro uaccina in cibo accipitris improbetur, ad hoc remedium tamen conuenit. Si præ superbia non redeat, salem rubentẽ instar magni pisi cibo eius impone. inde enim omnia excrementa reddet, & superbia eius corrigetur, Tardiuus. ¶ In accipitrem δυσκλητοῦντα, id est difficulter redeuntem: Misodulum (id est ocimum) herbam siue aridam, siue recentem, & cyminum, trita cribrataq́ꝫ, & cum optimo melle subacta, per biduum dato. Aliud: Staphisagriæ albæ (ἀγριοσταφίδος λευκῆς: uide ne bryoniam intelligat, alioqui σταφίδος ἀγρίας dicturus ut alibi: & nullam nos agnoscimus staphisagriam albam) grana quindecim: aloës siliquas tres: geponi (γηπόνου, sil uel seseli accipio,) grana decem, laseris siliquas tres: oui album: uini optimi quantum satis est: aphronitri albi dimidium: mellis parum, trita liquidis misce, & inunge, Demetrius. ¶ In accipitrem fugientem, (πρὸς διασύροντα, malim διαφεύγοντα:) Accipitrem linteolis inuolutum in balneũ parum immitte, & non amplius fugiet, Idem. ¶ In ferum & ægrè mansuescentem: Inuolutum linteolis in officina fabri (χαλκεῖον, lego καμινεῖον) suspende, & crebris illic sonis cicurari sine, Idem. ¶ In flentem & clamosum: Allium de sulco (area) acceptum tere & inunge, dicens: Aduersus fletum te inungo, Demetrius. Aliud: Vespertilionem captam pasce tribus granis staphisagriæ: deinde accipitri edendam obijcito, & in contum collocato: ubi si non statim cõcoxerit, per biduum flebit, deinceps uerò clamosus esse desinet, Demetrius. Si auis rapax nimium clamosa fuerit, accipe uespertilionẽ, cui piper tritum impones, & aui in cibo dabis: aut si uespertilio non sit, alia quæuis auis eodem modo cum pipere parata ad idem non oberit. Nimius quidem clamor uel propter morbum aliquem, uel debilitatem ex macie, uel propter oua in aue generata prouenit, Albertus.

¶ Accipiter aues capit supinus ferè & sursum se conuertens, Albertus. Falco uenationis tempore amat socium uenandi falconem, & diuidit cum eo prædam sine pugna, quod nõ facit astur uel nisus, Idem. ¶ Si auem rapacem obesam habere uolueris, pasce eam carne bouis masculi, uel porci: sin macram, gallinis nondum adultis aqua madefactis: sin temperatam, gallinis prouectæ ætatis. Quòd si uoles ut expedita sit ad aucupandum, cura ut facias ei bonam uesicam gutturis, & include in tenebris, accensa ibi lucerna modica, & aucupare alternis diebus, Albertus.

¶ Sturni ad quemlibet impetum accipitris comprimuntur in aere, & flatu alarum coniunctarum remouent accipitrem: qui super ipsos ascendẽs (ascensurus) comprimitur stercoribus ipsorum & inquinatur, ita ut appropinquare non possit, Albertus. ¶ Perdices, phasiani & anates quomodo per accipitrem capiantur, supra ex Demetrio docuimus. ¶ Astures, id est maiores accipitres (ut ipse interpretatur) cicurantur, instruuntur & nutriuntur sicut accipitres. Capiunt autem perdices & coturnices, phasianos & angutiones (forte agirones, id est ardeas) & multas similes aues, scilicet anates, anseres, corniculas, & ferè omnes aues in quas emittuntur: nec non cuniculos, lepores paruos & magnos: licet eos sine auxilio canum retinere nequeant. feriunt etiam capreolos paruos, & eos impediunt adeò quòd canes eos capere possint, Crescentiensis. Accipiter mas rapere potest leporem qui ad dimidium corpulentiæ suæ peruenerit: fœmina uerò etiam adulto lepore potitur. Vidi ipse felem satis robustam ab accipitre capi. Iucundum sanè aucupium est omne genus auium per accipitrem uenandi, sed sumptuosum atq; laboriosum, Stumpfius. Accipitres ut & falcones auium etiã maiorum genus omne capiunt, nempe grues, ardeas, anseres, tardas, & reliquas, Tappius. ¶ Si uis ut auis tua lepores aut cuniculos capiat, doce eam in iuuentute, & gyros liga in cruribus eius prope pedes interiecto spatio palmæ, quæ sit distantia cruris à crure. sic enim sine læsione capiet, Albertus. ¶ Iustæ magnitudinis accipitres & integræ ætatis cum uulpibus pugnaciter certare aiunt, & sæpenumero contra aquilas & uultures pugnare, Gillius.

¶ Accipitrum genera diuersa, siue institutione tantum, aut cõsuetudine & uenandi modo, siue etiam specie differentia, infra seorsim describemus.

¶ Quiescente etiam accipitre aues capiuntur, (ut Oppianus lib. 3. Ixeuticorum docet,) res mira uisuq́ꝫ iucunda. Auceps accipitrem circa aliquem arboris truncum deponit, (alligat.) Huius conspecti metu auiculæ sub frondibus se occultant, & timore astricti, tanquam homines in itinere cum subito apparuit latro, nullam in partem prouolare audent. Tum auceps sic perturbatas & attonitas paulatim ab arbore detrahit.

¶ Germani peculiaria quædam ad aucupium per aues rapaces pertinentia uocabula habent. nam nidos eorum uocãt gestend, id est stationes. Captæ induuntur capitijs, Sy werdend geheubt mit reuschhuben: vnd wann man sy anfacht zů tragen werdend sy erst recht geheubt. Vincula pedum calceos nominant, Jre gsesß heißt man geschuech. Lora breuiora, wurffriemen: longiora, Das lang gfäß. Manui aut conto insistere non insidere dicuntur, Sy stand vff der hand oder stangen/vnd heißt nit gesessen. Institui dicuntur, non mansuefieri aut cicurari. Inuitantur & pascuntur in reuocatorio, Man lockt vnd ätzt sy vff dem lůder, Galli loirre nominant. Turundis è stupa aut alia materia ingestis uesperi interdum purgantur, Man gibt jnen zů zeyt gegen abent zů werffen/das ist vff grob Tütsch ein gwell. Volantes ascendere dicunt, stygen. Cum accipiter

captam à ſe perdicem aufert deducere dicitur, **Wann der habch ein veldhůn hinweg fůrt/heißt es geleitet.** Ardeas uel anates ſuperne alternis feriunt, & rurſus uolant, (ſed hoc falconibus propriū puto:) **Sy ſchlahend die reiger oder antuögel von oben herab/ ye einer vmb den anderen/vnd ſtygend dann wider.** Super præda quam ceperint paſcuntur: **Wann ſy ichts fahen/ werdend ſy vff dem das ſy gefangen abgericht vnd geätzt.** Si uerò nihil ceperint, inuitatæ & uocatæ ad reuocatorium paſcuntur: **So ſy aber nichts gefangen / lockt vnd ätzt man ſy vff dem lůder.** Alas earum appellant **ſchwingen**: dorſi partem ſuperiorem inter alas, **das tach.** Cum aberrarunt, in aliam regionem feruntur, & breui quidem tempore multa miliaria emetiuntur: **Wann ſy irr werden/ fallend ſy ein ander land yn/kurtzer zeyt vil meylen.** Accipiter uenatori familiaris & ad uenationem promptus redditur, **Der habch wirdt lock oder bereit.** Cum aucupem uolando ſequitur accipiter, hoc noſtris priuatim dicitur **geriben.** Aucupium, aut uenationem potius, per aues rapaces exercere, **beitzen.** Reuocatorium uocat Albertus, quod Germani, **lůder**, Galli ſimili uoce loirre & rapel. Conijcio autem uocem Germanicam factam à uerbo **laden**, quod eſt inuitare. inuitatur enim accipiter cicur cibo porrecto, & alta uoce aduocatur, ut ad manum redeat inſtrumentum reuocatorium dictum tenentis uenatoris: cui aliquando etiam alæ adduntur, ut accipiter eminus uidens auem eſſe putet. Sed utuntur hoc uocabulo aucupes etiam de alio inſtrumento, quo accipitrum genera fera ad eſcam propoſitam inuitantur, ut laqueis aut uirgis uiſco illitis circa eſcam capiantur. Ponitur autem eſca aliquando inter quatuor parietes, & aliâs de mortua, aliâs de uiua aue, ut cum ulula uel noctua exponitur. ad noctuam ſanè auidius feruntur quàm ad ululam accipitres. Eſcam huiuſmodi de uiua aue noſtri peculiariter nominant **růr oder fürlaß.** Mouetur enim à uenatore, ut accipiter ex motu eam uiuere animaduertens, promptius ad eam deſcendat, mouere autem noſtri **rüren** dicunt.

¶ Auem rapacem cui penna una aut plures fractæ ſunt, Galli nominant halbrenè, Robertus. Vt pennæ accipitris deficientes creſcant, inuolue eum ſolerter, & caules pennarum (τοὺς καυλίσκους τῶν πτερῶν) pinguedine urſi inunge, & ſtatim enaſcentur pennæ, Demetrius. Vt pennæ accipitris teneræ citò alantur, radices rubi in uino ad tertias decoque, & foramina inde madefacito, Idem. Sed remedia plurima ad pennarum uitia diuerſa tradit Demetrius à cap. 147. uſq; ad cap. 162. Multa etiam eiuſdem argumenti in Gallico Tardiui libello, & alijs recentioribus leges: nempe quomodo pennæ fractæ ſiue ab una parte, ſiue utraq;, ſolidentur: uel diſtortæ tantum aut curuæ, dirigantur: uel omnino amiſſæ reparentur: uel inuiſcatæ, uiſco liberentur. ¶ Si pennam fractam ſine dolore extrahere uolueris, accipe ſanguinem grylli (ſeu gliris) uel ſanguinem muris, & unge locum pennæ, & cadet. Tum melle per decoctionem ualde denſato, fac uirgulam ad modū foraminis in quo penna inhæſit, & inſere foramini, & enaſcetur noua penna. Item ſucco papaueris calido perunge pennas eius, & intinge cibos eius in eundem, Albertus.

¶ Vngues fracti ut reparentur, ex Tardiuo. Si unguis in aue fractus fuerit aliqua ex parte, ungatur pinguedine ſerpentis & creſcet, ita ut eo commodè uti poſsit non minus quàm cæteris. At ſi totus fractus eſt, & ſola pars tenerior relicta, fac digitale (ut uocant) id eſt tegumentum digiti è corio, quod pinguedine gallinæ implebis, & digito cuius unguis fractus eſt inſerto, corioq; alligato, alternis diebus inſpicies, donec pars tenerior indurata ſit. Quòd ſi propter unguem uiolentius fractum caro ſanguine manet, impoſito ſanguine draconis trito cohibebis. Si digitus tumeat, perungatur pinguedine gallinæ, oleo roſaceo & uiolaceo, cum terebinthina trita & maſtiche. Cæterum quomodo reparetur unguis amiſſus, & quomodo emendetur is qui in rectum naſcitur, non aduncus, docebimus infra in capite de uitijs pedis, Hæc Tardiuus.

¶ De purganda & extenuanda aue. Ineunte autumno accipitrarij ſaginam auiarij medicamentis exinaniunt, (extenuare id appellant, quod noſtri exagitare dicunt,) rurſusq; ad prædam inſtituunt; inedia perdomitant, inditis in os ſtupeis turundis auiditatem eorum ludificantes, ſimul ſic euocatis excrementis uolaciores reddi affirmantes, ſimul famem irritari, atq; ita ad obſequium redigi. Hyeme etiam ad gelu ſub dio nonnullos alſiſſe iuuat, nonnulli ſi alſerint continuò inhorreſcunt & morte periclitantur reiecta ingluuie. In omni genere ueterani difficilius extenuantur, & minus uolucres ſunt, ſed ad prædam ſolertiores & minus obnoxij. terram enim uolatu ſtringentes, deuolantem auem excipere nouerunt, aut anguſtiſsimis finibus latebram eius circumſcribere ne uenatores aberrent. Tyrones ut uolaces, ſic errones & expatiatores, Budæus in Pandectas. Noſtri turundos illos è ſtupa uel plumis factos uocant **ein gewell**, à rotunditate ut conijcio. formantur enim inſtar pilulæ uel oliuæ. Solent autem eos accipitribus & falconibus ſub noctē dare, quos illi poſtridie mane aluo reddunt. quòd ſi ſiccos reddiderint, ſignum eſt ſanitatis: ſin humidos & uiſcoſos, morbi. quare ſæpius hoc purgandi genus in eis repetitur, niſi nimium macri fuerint, Tappius. Pluma quæ datur falconi, fit è pedibus leporis aut cuniculi: uel è lana xylina, uel è plumis quæ reperiuntur ſuper articulo alarū gallinæ ueteris, Robertus. Turundi interdum dari debent accipitri, ut ingluuies eius & inteſtina purgentur ab excrementitijs humoribus qui illic ex auibus deuoratis colliguntur: nec alius poſtea cibus detur donec turundos reiecerit. Quòd ſi nimis parum forte ſumpſerit, & nihil reiecerit, iterum aut tertio dabis: & tandem plumas ſimul omnes reddet. Si poſt mutationem pennarum, uel poſt hyemem, uel poſtquam accipiter diu ſine exercitio manſerit,

præſertim

præsertim in abundantia cibi, plumæ uiscosæ & sordidæ reddantur, purgandus est hoc modo. Lardum ad quantitatẽ articuli extremi in digito, id est tertiæ partis digiti, in quatuor partes dissectum, misce & subige diu cum pipere trito, sale usto & modico lateris usti: & accipitrem leniter tene donec hoc remedium in gulam ei inseratur. Deinde manu eum excipe, & ingluuiem ac guttur eius frigida consperge, ne statim reijciat. Tum in locum purum depone, & uidebis excrementa multa ab eo reddi. sic uacuatus per horas sex ieiunet, quibus exactis modicum carnis recentis ei dato, uel oua butyro mixta, Tappius.

¶ Rursus ex eodem. Accipiter præter turundos, alias quoq; sex ob causas cibum reijcit. Prima est, cum ingluuies eius offensa uel allisa fuerit. Altera, cum uena aliqua uel neruus ex animali quod uorat, linguæ eius implicatur. Tertia, cum pastus ante tempus datur, nimis cito scilicet à præcedente pastu. Quarta, cum nimio cibo repletur, ita ut uincere illum & cõcoquere nequeat. Quinta, cum cibum prauum aut putridum edit. Sexta, cum uentriculus crudus & ineptus concoctioni est, Tappius: à quo etiam petes remedia aduersus hæc omnia singillatim, ex cap. 55. libri eius de aucupio per aues rapaces. ¶ Cura (sic Gallicè uocat purgationem per turundos) fieri debet è pluma, aut paruis auiculis contusis, aut è pedibus cuniculorum leporúmue fractis, ita ut ungues & ossa demantur. E lana xylina turundus improbatur. lædit enim & urit pulmonem, unde auis moritur: & maximè cum lana xylina non fuerit lota. Nam si alia supradicta desint, lana xylina uti licebit per diem unum in aqua macerata. Tempore igitur purgationis quotidie dabis aliquem turundum, siue de lana xylina (ut dictum est,) siue de pluma, siue de carne lota, si nihil obstet. Turundus ex aliquo prædictorum in aqua maceratus & lotus, intestinum auis egregiè dilatat, & siccat humorũ in aue redundantium copiam. Cæterum mane reiectus ab aue, si sit purus, nõ siccus tamen, & sine malo odore, bonæ ualetudinis signum est. Fimus auis debet esse purus, albus & clarus, & nigredo in medio eius bene nigra. Idem si glutinosus sit, & digito attactus adhæreat, bonam concoctionem & sanitatem auis indicat. Humidus, putidus, & crassus, phlegma & cruditatem. Auis diutius retinet turundos nec facile reijcit, cum in corpore eius caro superflua fuerit, aut pustulæ, aut humores nimij. Quòd si tremat super manu, signum id est turundos adhuc retineri. quare non pasces eam donec reiecerit. & nisi eodem die reddat, cura saltem ut reddat postridie, hoc modo: Pinguedinẽ lardi aqua bis aut ter ablutam, recenti semper affusa, cum pauco sale & pipere trito, formabis in catapotium, quod auis deglutiat. Tum obserua quidnam reijciat, & nisi turundos illos reiecerit, accipe quicquid ab eo reiectum est, idq; contusum & panno inuolutum aui olfaciendum præbe. tunc enim turundos reddet. Vel aliter, da ei magnitudinem fabæ de duabus aut tribus fibris radicis chelidoniæ bona carne inuolutam, ad cælandam eius amaritudinem. Deinde auem Soli aut igni expone, & nisi turundos reijciat, pascito eam uesperi coxa gallinæ calida & saccharo condita, Tardiuus.

¶ Si auem quolibet tempore purgare uolueris, & appetitum ei excitare, & bonam aluum reddere, sic facies: Octauo aut quintodecimo quoq; die, da ei pilulam unam ex illis quas communes uocant, aut magnitudine fabæ aloën citrinam inuolutam bona carne ad cælandam eius amaritudinem. Tum inducto capitio pones eam in locũ calidum aut ad Solem uel prope ignẽ, ubi per duas horas eam relinques, ut aluus interim ei deijciatur. Et cum aloën siue pilulam reiecerit, (neq; enim tam cito liquescit,) acceptam serua in aliud tempus. Auem deinde manu exceptam bono & uiuo cibo nutries, ut ab infirmitate ex purgatione acquisita reficiatur. Aloë quidem hoc modo exhibita uesperi, uermes etiam de corpore auis egregiè educit. Et pilulæ iam dictæ (communes) ab aue deglutitæ initio Septembris similiter contra uermes profuerint, & cõtra alios auium rapacium morbos. Sed debet hoc remedium pro auiũ diuersitate augeri minuiue. Accipitri enim minus dabis quàm cæteris rapacibus, excepto niso cui minimus modus conuenit. Vel aliter, Pinguedinem lardi suilli per diem unum in aqua recente macerati, aliquoties mutata, saccharum, piper tritum, aloën, & medullam, pari singulorũ quantitate, unde tres quatuórue aut plures pilulas effingas pro iudicio tuo, permisce, & inde unam aui dato mane. Deinde Soli aut igni exponito, neq; ante duas horas pascito: quibus elapsis, in cibo ei conuenient gallinæ, auiculæ, & mures maiores minorésue, in paruas buccellas dissecti. Tum uesperi cum ingluuies reducta seu imminuta fuerit, dabis ei quatuor aut quinq; semina caryophyllorum trita & bona carne modica inuoluta. Cum uerò prædictis pilulis usus fuerit, & humores ab eis commoti, palatum & nares bono aceto cum pipere trito semel asperges: & postea si opus sit, aqua in nares inspirata eam refrigerabis: Et Soli igniue expones. sic enim humores capitis & omnem aliam ægritudinem eijciet, Tardiuus. ¶ Vt uenter & intestinum auis amplientur, præbe ei cibum leuem qui nocte una aceto maceratus sit, & eundẽ cibum sacchare condi aut melle despumato: aut aqua saccharata eam potato, Idem.

¶ Diebus XX. antequam includas accipitrem, alternis diebus hoc medicamentũ ei dabis purgationis gratia: Oui uitellum cum pauco melle & æquali rosaceo oleo misce, & intinctas in eo carnis recentis partes (buccellas) tres, edendas accipitri præbe. Deinde cum iam propè fuerit tempus ut includatur, tribus aut quatuor diebus ante, ouillum cerebrum adhuc calẽs quotidie ei in cibo dabis, Demetrius. Quod si accipitrem omnino laxare & (uentrem eius) soluere uolueris, sume illam quæ radix uocatur, & quæ nulla adhuc uena pullulet, & uiridem scinde in tres partes ad quantitatem auricularis digiti, & acue utrunq; (singulum è tribus) ad modum grani hordei, & inuolutum

butyro edendum da, & ipſum Soli expone, & laxabitur, Albertus.

¶ Ad conſeruandam auis ſanitatem quatuor hæc neceſſaria ſunt, in eſca trahenda exercere, humidam reſiccare, purgare, & lauare. Sed de purgationibus & balneo alibi diximus. Quod ad exercitium eſcæ trahendæ, fac ut circa carnem neruoſam laboret mane, & ueſperi antequam paſcatur, & antequam ad prædam euolet inter expectandum. Si plumæ carni inhæreant, uide ne illas degluțiat interdiu: ueſperi uerò nihil eſt periculi. Et quanquam aliqui trahendo eſcam lumbos eius lædi exiſtiment, ipſum tamē exercitium ei prodeſt. Porrò humectam reſiccabis ad Solem uel ignem. ſecus enim periculum erit morbi alicuius, ut rheumatis, aſthmatis, uel alterius. Siccatam in locum ſiccum & calidum pones: & perticæ, cui inſiſtit, molle aliquid impones, ut pānum uel aliud, pedes recreandi gratia. Sæpenumero enim inter uenandum pedes ei læduntur, rumpuntur, aut nimium calefiunt. Quam ob cauſam defluentibus in pedes humoribus generari poſſent qui claui aut gallæ uulgò uocantur, & podagra ac tumores: quæ quidem affectiones noxiæ & difficiles curatu ſunt, Tardiuus. ¶ Vt accipiter integra ſemper ſanitate fruatur, nec uiſcera eius reſtringantur, (exiccentur,) caules & ramos maluarum coque in aqua donec tota conſumatur. Deinde ſiccatos contere diligenter, & in aliquo uaſe butyri pleno coque diu, deinde cola inſtar ceræ, & de pinguedine illa paſce accipitrē per interualla, quam ſi refutârit, admiſcebis illam carni felinæ. Aliud: Rutam, ebulum, maluam, ſerpillum, rorem marinum, (& illum quàm cætera copioſiorem, aut eius loco ſauinam,) & adipem porci qui nunquam guſtârit glandes, ſimul trita in uino coques, & exprimes tanquam ceram, dabiſq; in cibo accipitri ueſperi uel per noctem, Albertus.

¶ Conuenit aliquando etiam balneo uti auem rapacē tum ſanitatis gratia, tum ut melior promptiorq; ad uolatum fiat. Interdum enim potū uel aquæ uſum deſiderat, ut cum iecinore reliquóue corpore incaluit. refrigeratur autem aqua. Quin & animoſior manſuetiorq; balneo redditur auis. Sæpe igitur id ei adhibebis, uel quarto quoq; die. nam ſi ſæpius balneetur, ſuperbior & fugitiua fit. Quum balneo eam adhibes, ligno ſicco impone. Aqua uerò ſit pura, & omnis ueneni expers. A balneo paſces eam alimento uiuo, ut pipione aut auiculis, cui parum ſacchari aut theriacæ addes, & ſimiliter in nares auis (theriacam indes.) Quòd ſi falco à balneo ſeipſum fricet & ungat, non ſine periculo tangitur. halitus enim tunc ei uenenoſus eſt, & pedes quoq;. Quamobrem geſtaturus eam, manum ualida chirotheca, ne lædatur, munies. Lotæ non dabis carnem madefactam. Si uis ut ſtatim à balneo uolet, aſperges eam aqua pura. Quòd ſi auis infecta fuerit ueneno ex balneo aquæ uenenatæ per ſerpentem aut aliter, theriacam admixtis tribus granis iuniperi tritis deglutiendam dabis, & per octo dies balneo eam abſtinebis, & paſces eam carne felina cui aloēn tritam inſperſeris, Tardiuus.

REMEDIA AD DIVERSOS ACCIPITRVM MORBOS, VAGOS PRIMVM uel toti corpori communes, deinde ſingulis partibus peculiares à capite ad pedes.

Albertus remedia aſturum, accipitrum, falconum & niſorum, ſeparatim tradit: deinde communia quædam ſubiungit: & ubi de cura accipitrum docet, eadem ad falcones quoq; referri poſſe, ipſe inſinuat. Græci quidem accipitrum curam & remedia in genere nobis propoſuerunt, ita ut omnia facerent communia. Ego, ut reprehēdi minus poſſim, medium quendam modum ingrediar, ita ut neq; ſingulorum remedia ſeorſim conſcribam, quod prolixius foret, & multa forſan repetenda: neque tamen ita confundam, quin ſi quæ alicui generi magis peculiaria uidebuntur, prout recentiores ſcriptores docuerint, admoneam. Et in illis quidem quæ de accipitre dicentur, non opus erit accipitrem nominare: falconem uerò, aſturem, & niſum, prima ſaltē ſyllaba indicabimus. Hoc etiam non tacendum, remedia quæ apud Albertum, Creſcentienſem & Beliſarium inueni, omnia hîc ad uerbum ferè commemoranda: quæ uerò Græci habent, & Tardiuus Gallicè, & alij alijs uulgaribus linguis conſcripta, breuitatis cauſa omiſi: niſi quòd communiora quædam, hoc eſt ad morborum in accipitribus curam in genere pertinentia, ex Græcis transtuli. ¶ Ad morbos accipitrum in genere & incertos, ex Demetrio Conſtantinop. Quibus ſignis deprehendatur internus accipitris morbus, & unde proueniat, & quomodo curetur. Si accipiter in manu inſiſtens aut pertica, crebrius reſpiret, & eam deferendo tardius euolet, parumq; edat & triſtior uideatur, & ſimum nigrum craſſumq; excernat, præſertim poſtquam carnem recentem & puram ſumpſerit: ſciendum eſt hæc ſigna (atq; ſymptomata) morbi alicuius nuncia eſſe, fieriq; à craſsis humoribus in uentre nondum colliquatis, & à carnibus putidis, uel herbis nonnunquam quas accipiter roſtro euulſas deuorârit. Itaq; curabitur hunc in modum: Dabis ei portulacam parum contritam & butyro permixtam cum carne ouilla calida. Aut rutæ contritæ cum uino uetere cochlearia tria quotidie, & liberabitur morbo, Demetrius cap. 101. ¶ De incerto morbo accipitris. Si accipiter in uenatione nihil guſtare uelit, interno aliquo morbo affici eum non dubitabis. Illi medeberis dando mel ac butyrum cum carne calida. Sed optimè feceris exhibito ei pipione calido. Nam cibis calidis uti (τὸ θερμοφαγεῖν) omnibus ferè antidotis præferēdum eſt, Idem cap. 102. ¶ Pro accipitre triſti & negligente (prædam.) Butyrum recens, & arſenicum coccinum, & ſandaracham, ea quantitate quæ ſubtripla ad butyrum ſit, commiſce, & cum carne recente accipitri dato. Aliud. Si accipiter macilentus fuerit, ac triſtis, plumiſq; horrens, ita curabitur; Columbam pridie potabis aqua mulſa, deinde accipitri in cibum offeres,

offeres, Demetrius cap. 103. ¶ Ad morbos latentes, & ictus interiorum. Styracis primarij scrupulus dimidius; butyri recentis, medullæ ceruinę, utriusq; uncia. mellis boni & olei Hispanici quantum satis est. hæc simul ad ignem leniter calefiant permisceanturq;, tum refrigerata in cibo dentur cum carne, aut in pellem muris iniecta, & sanabitur accipiter à morbis internis. Aliud. Ouillum cerebrum cum rheo Pontico trito cribratoq; ei dabis. Aliud. Columbam defruto potatam per diem relinque, deinde accipitri uiuam obijce. Aliud. Mellis & olei Hispanici ana cochlearium, & album oui liquorem, in uase aliquo permiscens, trita inspergito, salis Cappadocici, nitri ana scrupula duo; & carnem minutatim incisam adde, datoq; accipitri, Idem cap. 104. ¶ Astur, id est accipiter maior, ijsdem morbis obnoxius est quibus minor; eodemq; modo curatur. Est tamen ualidior natura, quamobrem non facile ægrotat aut moritur; & non requiritur circa eum tanta diligentia, & sic non facile accedit ad omnes, Crescentiensis. ¶ Si cauteria aui rapaci adhibenda uideantur, prima inustio (ut ueteres Græci docent) fiat sub lachrymali (interiore angulo) oculi. hæc enim prodest uisui. Secunda in summitate oculi, utilis capiti. Tertia supra nodum alæ, aduersus guttam. Quarta in planta pedis, contra guttam crurium. Vtiliora autem erunt omnia cauteria, si mense Martio fiant, Albertus.

¶ Ad uulnera uel puncturas auium. Si uulneratus sit falco, album oui cum oleo impone, & caue ne locus lęsus aqua madefiat; & cum hoc epithema mutare uolueris, ablue locum uino calido; & sic facere pergas donec locus læsus acquirat crustam qua uulnus claudatur. Si autem uulnus ipse falco tetigerit, impone aliquantulum aloës. Quòd si forte uulneratus fuerit sub ala, uel in pectore, uel in costis, uel in coxa, immittatur stuppa crassa bene trita cum cultello donec mala caro corrodatur; postea misce thus, ceram, sepum & resinam, partibus singulorum æqualibus, ad ignem. Hoc unguentum serua, & cum opus fuerit, ad ignem liquefactum inunge cum penna, donec uerruca (crusta) claudatur uulnus. Quòd si caro mala excreuerit, immittatur urtica Græca, uel uiride æris (ærugo,) donec erodatur. Tum unge locum unguento albo, & sanabitur, Albertus & Belisarius. Cum autem caro superflua iam corrosa est, ex cerussa cum oleo rosaceo & exiguo camphoræ, uulnus inunges, Belisarius. Si mala (superflua) caro alicubi in falconis corpore creuerit, accipe calchiam (forte cadmiam) & aloën æquis partibus, & trita impone, Albertus.

¶ Si os in crure uel alibi fractum fuerit, aloën calidam superilliga, & per horas 24. relinque. Vel stercus galli in aceto decoctum superliga, Idem.

¶ Si nascentias astur habeat, sanguisugas mitte in eas, & postridie illine lac arboris quæ celsa siue ficus fatua dicitur: & demum accipe radices herbæ quæ brancha lupi uocatur, quas contritas impone nascentijs cum lacte celsæ, & relinque per tres dies & tres noctes. Deinde accipe radicem caudæ porci, & decoque, auiq; in potu dato mane & uesperi, nouem diebus ad tres fabas, Albertus.

¶ Si scabiosus sit accipiter: Axungiam ueterem, sulfur & argentum uiuum tere simul cum aliquot caryophyllis & cinnamomo. Inde perunge scabiem ad ignem uel in balneo, Idem. ¶ Si falco sepedibus pectit, & scalpit, & pennas de cauda uellit, pruritu laborat, & hunc in modum curari debet. Fimum anseris & ouis cum aloë miscebis, in acetum acre infundes in uase æreo, insolabisq; per triduum: uel si calor Solis desit, ad ignem lentum coques. Inde totus falco lauetur (balneetur,) & carne columbina pascatur cum melle & pipere, & collocetur loco obscuro, idq; fiat per nouem dies. Et cum apparuerint pennæ meliores de cauda enascentes, lauetur aqua rosacea & sanabitur, Albertus.

¶ Est quando alas non bene sustinet auis, quod contingit, quum nuper manu gestari aut perticę imponi cœpit, nec prohibita est irrequieto motu calfieri, unde postea refrigerata alis languet. Tenebis eam igitur supra aquam & intrare compelles, ita ut dum luctatur super aqua, alas eo motu ad statum naturalem reducat. Postea Soli aut igni eam expones, & curabis ut loco calido maneat ne refrigeretur. Aut per triduum urinam in alas auis emittę, & efficies ut probè sustineat, Tardiuus. ¶ Si alæ extra febrem pendulæ fuerint: sanguine anseris eas ad Solem perfrica: adipem uerò anseris edendum dato. Vel potius oleo laurino, alis eleuatis, axillas ei inunge, & fel suillum alis illine; & cibum eius succo uerbenæ uel saluiæ intinge, Albertus. ¶ Si alas guttosas (arthriticas) habuerit, hederæ terrestris in aqua coctæ folia bene contusa, alis eius circa latera circumliga; & cibum eius in eandem aquam intinge, Idem.

¶ Contra tineas asturis: Millefolium tritum & fimum anseris subige cum aceto, & post tres dies succo per linteũ expresso, loca tineis infestata illine, præcipuè in alis & cauda. Demum ferruginẽ tritam alis & caudæ asperge tribus uicibus, altero quoq; die semel, Albertus. Contra tineas quæ falconum pennas consumunt, (quod cum macrescunt euenire plurimum solet, Belisarius.) Cera rubea muscata, myrobalani, salgemmæ, gummi Arabicum & grana tritici, in acri aceto per dies nouem macerentur in aliquo uase. Tum repones acetum in ampullam, & quotidie inde lauabis falconem aliamue auem rapacem, donec sanata uideatur. Tum ablues aqua rosacea auem, & Soli expones. Pones autem singulorum de prædictis partes æquales, ceræ uerò amplius, ut omnia continere possit. Sunt qui iubeant tineas cum acu de corio extrahi, & deinde cum aloë locum affectum lauari: demum aqua rosacea ablui. Cauebis autem ne rostro se tangat, quandiu aloë inhæret. hoc enim ei noxium foret, Idem. Rursus contra easdem. Balsamum purum, in foramine de quo penna ex-

cidit immitte, ſic tinea remouebitur, & penna noua ſubnaſcetur. Aliud, Croci orientalis triti unciam, luti, fimi anſerini recentis per pannum colati cochlearia tria, & totidem aceti acerrimi permiſce, & in uaſe æreo tandiu relinque, donec cum flore ipſius ad ſpiſsitudinem redigantur. Deinde per tres uices loca ex quibus pennæ exciderunt aceto puro diligēter lauabis, & cum illis (alijs prædictis) loca perungantur. Aliud, Pauonum pennas ſuper fumum ignis pone, & de adhærente eis fuligine fiat puluis, æqua portione miſcendus cum ſanguiſugis uſtis ſuper tegulas. hunc puluerem acri aceto ſubige, ita ne admodum liquidum fiat medicamentum. Deinde locum unde pennæ exciderint acri aceto laua: poſtea lardi ſegmenta intinge in medicamentum præſcriptum quouſq; adhæreat, & locos affectos bis per hebdomadem inunge donec pennæ recreuerint, item equi pilos longos contritos tenuiſsimè, carni qua falconem ales inſperge. Item pyretrum tritum cum raphani ſucco & acri aceto miſce, & tineas inde perunge. Aliter, Vſtum bufonem, aui edendum præbe: uel ferri ſcobem carni qua paſcitur inſperge, Albertus.

¶ Subſticioſus accipiter in pennis uaria ſigna defectū (morbi) producit, quæ hunc **grimal** (ſic habet codex impreſſus) Germanicè uocantur. Procedit ſanè hic morbus ab interioribus corruptis: & eſt corruptio maximè in radice pennarum. Fiat igitur miſcela de fimo humano, quod uim theriacæ habet, & ſale: in qua intingantur plumę accipitris: & immittatur etiam aliquid eius in fundamentum pennarum ubi carni infiguntur, & ſanabitur. Deinde aquam bibat, & caro qua cibandus eſt intingatur in ſucco ſemperuiui. Item maluā & ſatureiam cum adipe porcino diu coctas in os accipitris immitte, donec inde tria cochlearia conſumas. Poſtea dabis ei integrum fel porci uel pulli cum calido porci pulmone. & quotidie mane ieiunum potabis aqua donec ſanetur: ueſperi uerò cibabis eum butyro, Albertus. ¶ Ad excæcationem pennarū: Acu ſolerter aperies pennam excæcatam, & oleum cum butyro æqualiter mixto infundes, Demetrius. ¶ Si accipiter pennas fregerit, incide aliam pennam ſimilem, & fractæ inſeras. Si autem fregerit pennam, in concauo harundinis (caulis) pone aliam accipitris pennam: uel ſi deſit alia, cornu in illam inſere cum acu ferrea uel cuprina in medio quatuor angulos habente, ita quòd ex ambabus partibus acuti fiant: Sed hæc facere uiſu & experientia melius quàm ex ſcriptis diſcitur, Albertus.

¶ Accipiter aliquando corruptis humoribus pediculos patitur, Albertus. Creſcentienſis aduerſus ſexcupedes (pediculos intelligo) accipitris, iubet eum inuolui panno madēte ſucco marellæ (id eſt parthenij) uel abſinthij: & ſic relinquere in Sole àb hora matutina uſq; ad tertiam. Ad pediculos in auibus rapacibus. Succo decoctóue abſinthij auis plumas corpuſq; totum ad Solem perfunde, Albertus. Cōtra pediculos: Mentam Romanam tritā miſce uino acri, & adde ſaxifragam: & ſi aër ſerenus calidusq; fuerit, in hoc liquore balneetur. Si uerò turbidus & frigidus, adipem gallinæ in eum impone, & relinque ſuper fimo per noctem: & poſtridie unge aſturem in alis, & in dorſo ſuper caudam, Idem. Pediculi in falcone hoc remedio perimuntur: Argentum uiuum ſaliua humana extinctum cum axungia uetere miſceto. hinc inunge caput falconis, & filis intinctis collum eius circunliga. Vel piper cum granis ſeſami tritum coque in olla noua ſuperinfuſa aqua, & hoc decocto auem lauato. Vel coque ſaxifragam in aqua, & permitte eam balneari. deinde ſubſterne ei linteamē album ſuper gramine uel lapide. ſic omnes pediculos in linteū excutiet. Et hoc remedium cōuenit omnibus auibus rapacibus, Alber. ¶ Contra aculeos ſiue puncturas acutas aſturis. Setas porcorum minutatim inciſas carni qua ueſcetur inſperge per nouem dies. Deinde ſucco trifolij carnem edendam ei perfunde, Idem.

¶ Si accipitrem uolueris macrum fieri, da ei allium tritum cum pulegio, uel carnem macram de perna ſalſa, quæ per noctem in aqua macerata ſit, comedat, & poſtea quater aquā bibat. ſed caue ne defectum & puſillanimem reddas, Albertus.

¶ Patitur aliquando maciem nimiam: & tunc humido naturali deſtituitur, ac pennæ eius contrahunt maculas quas famis ſigna appellant: & tunc etiam pennæ franguntur facile, & uolatum continuare non poteſt, & amittit audaciam. ideo non niſi parua inſequitur, & uociferatur multum, & ſemper ad dominum redire deſiderat, Albert. Ad nimiam maciem auis. Macra & languida auis fimum excernit nec album neq; nigrum, ſed medij coloris & fuſcū. Hanc ut reſtaures, ueruecum, murium, rattorum, aut auicularum carne paſcito per buccellas paruas. Aut in fictili nouo circiter duas aut tres libras aquæ decoques cum cochleario mellis, & tribus aut quatuor cochlearijs butyri recentis: tum in hoc decocto tepido madefac & laua carnem porcinam, quam aui bis quotidie in cibo dabis buccellis minutatim diuiſam. Aut quinq; uel ſex limaces (qui inueniuntur in uineis, aut in herbis cum alijs tum fœniculo) per noctem macerato in lacte uaſe operto ne euadant, & poſtridie mane perfractis teſtis limaces lacte recenti ablue, abſterſosq; aui in cibū præbe. tum auem Soli igniue expone donec aluum quinquies aut ſexies exonerârit: quòd ſi calorem bene ferat, utilis ei fuerit. A meridie uerò cibo bono & minutis buccellis paſcatur, & loco calido ſiccoq; collocetur. Veſperi quum ingluuiem remiſerit, dabis ei caryophyllos aromaticos, ut ſcriptum eſt ſupra in Capite quod inſcribitur, Si auis non bene deglutiat, &c. Tardiuus. ¶ Si accipitrem obeſiorem deſideras, paſce eum frequenter carne anſeris & palumbium, Albertus. Et rurſus, Relinque eum per plures dies ocioſum, & da ei lumbum porci, & carnem gallinæ pinguiū: Et ſemper ab uno homine paſcatur, & qui geſtat eum ferat in equo ambulante: & ſæpius paſcatur cerebro ueruecis uel arietis.

¶ Si

¶ Si faſcinatus putetur aſtur, accipe fungum de myrto, thus, aſphaltum, & palmã benedictam, (aquifolium intelligere uidetur:) Hiſq; omnibus teſtæ impoſitis auem ſuffito, Albert. Cum faſcinatus fuerit falco, ranunculum in puluerem redige, quem edendum carni calidæ aſperges, Idem.

¶ Falconem à balneo caue ne ſupra lignum putridum colloces, ne ueneno inficiatur. Si autem ueneno infectus fuerit, theriacam cum tribus granis piperis contritis lapide dabis ei, & per nouem dies eum cuſtodies, tunc iterum dabis theriacam, & piperis grana combures in teſta, & puluerem inſperges carni qua paſcetur, Albertus. ¶ Si quod animal (uenenatum) falconem momorderit, oportet quòd deplumetur locus, & ſi morſus nimis exiguus eſt, augeatur uulnus cum nouacula, & mox ungatur butyro calido: poſtea uerò unguento ex thure, reſina, ſepo & cera æqualiter mixtis, Idem.

¶ Si accipiter à Sole læſus ſit, aquam roſaceam in nares eius immittas, & mel cum carne caprina comedat: & uinum ore contentum in faciem eius efflando expue, Albert. Quòd ſi dum prædam ſequitur læſus fuerit à tempeſtate, aquam tepidam in ſcapulas eius effunde, apertis tamẽ prius pennis eius: tum aquæ tantùm infundas, ut per lumbos uſq; ad pedes eius deſtillet. At ſi interiora eius pro uenatione (forte, propter uenationem) infirma fuerint, noctuas calentes adhuc & ueſpertiliones per triduum comedat: &, ſi non recuſet, tres offas carnis porcinæ intinctas aceto edat. Hoc enim etiam faſtidium eius tollit, & contra morbum capitis ac pectoris ſalubre eſt, Albertus.

¶ Accipiter febriens tactu erit calidus, & uidebitur triſtis: quod quandoq; accidit ex ſolis ſpiritibus inflammatis nimio labore, & quandoq; ex humoribus putrefactis in aliqua parte corporis eius. Tunc igitur, ſi macer eſt, parum & ſæpe cibetur carnibus pullorum & paruarum auium. paſſeribus tamen, quòd calidiores ſint, abſtineat. Exhibeantur autem carnes iam dictæ cum rebus refrigerantibus, ut ſeminibus cucurbitarum & cucumerum tritis, aut lento pſyllij ſimiliúmue ſucco: uel paulisper coquantur in ſyrupo uiolato & ſimilibus. Accipiter ipſe in loco frigido & obſcuro collocetur ſuper pertica pannis lineis inuoluta, qui plerunq; ſuccis refrigerantibus madeant, Creſcentienſis. Accipiter febriens dignoſcitur ex horrore & tremore ac triſtitia, Albertus. Ad febrim. Da ei ter uel quater ſuccum artemiſiæ cum carne gallinæ. Vel liga ei dextrum crus fortiter, & apparentem in medio cruris uenam ſubtiliter incide. (Sunt enim quatuor uenę in crure iſtarum auium, una anterius, altera inferius, tertia exterius magis, quarta poſterius ſuper unguem maiorẽ.) Signa autem febris ſunt, alæ pendulæ, caput demiſſum, ſi uomit (horret potius) quaſi frigeat: ſi cibum abſq; cauſa faſtidiat: aut auidè quidem ſumat, ſed malè glutiendo inducat, Idem. Falconis febrientis ſignum eſt, ſi pedes eius ultra modum caleant. Dabis igitur ei per interualla deglutiendam aloën cum axungia gallinæ in aceto forti ſubactam: aliâs uerò edendam limacem. Hunc cibum ſi retinuerit, conualeſcet, Albertus.

¶ De refrigeratione accipitris, uide mox in Cruditate. Accipiter interdum refrigeratur, & cibum concoquere nequit: itaq; triſtis eſt, & tactu frigidus: oculi pallidi & diſcolores fiunt. Sic affectum tenebis in loco calido, & leniter manu geſtabis: & modice aliquando euolare permittes. In cibo carnes auium dabis, præcipuè paſſerum, & pullorum (gallinaceorum) maſculorũ & pipionum, coctas parum in rebus calidis, ut uino, uel aqua cum ſaluia, mentáue aut ſamſucho aut pulegio & ſimilibus. inuolues eaſdem melle, uel tritis ſeminibus fœniculi aut aniſi, aut cymini. Sed caue ne cibum des nouum, niſi omnis antè ingeſtus de ingluuie deſcenderit. Quòd ſi macer eſt, ſæpius paſcatur: ſin obeſus, minus & rariùs: ita tamen ut in utroq; habitu modum ſerues, donec ſanetur. Porrò ſi cibum prorſus non concoquit, & illum omnino retinet, cor ranæ filo ligatum cum penna in gulam eius immitte: & poſtea trahas filum. ſic enim paſtum eijciet, ut aſſerunt experti, Creſcentienſ.

¶ Fellera ſeu fel uocatur in aſture, repletio quædam ex humore corrupto, hoc modo curanda. Fel urſæ ad magnitudinem ciceris impone cordi gallinæ, & hoc eum paſce uſq; ad nouem dies antequam in mutam (mutationis caueam) eum imponas. Poſtea accipe ſauinam, roſmarinum, ſatureiam, betonicam, mentam & ſaluiam, ſingula æquali portione, raphani uerò paulò plus. Tritis omnibus modicum mellis admiſce. Hoc remedium ieiuno dabis, deinde in mutã impones. Ad idem in quauis aue rapace: Puluerem florum gemmarúmue ſalicis cibo eius aſperge, Albertus. Contra felleram ſimul & tineam aſturis, accipe conchas teſtudinum (limacum:) & ranunculos uirides de rubis (forte rubis,) & ſaxifragiam, ſaluiam, & folia oliuarum, & ſpumam poledri (pulli equini) iuuenis quam proijcit de naribus cum naſcitur, & fel anguillæ. Hæc omnia mitte in ollam nouam, & ad ignem torre, donec in puluerem redigantur. Hinc mane ieiuno aſturi edendam dato partem ad modum dimidiæ auellanæ cum carne pauca: & accipe rhabarbarum & pone in aqua per diem unum, eamq; bibendam offer. Hoc ter facies, altero quoq; die ſemel, Idem.

¶ Si accip. gutta in articulis alæ uel coxæ laboret, detrahe parum ſanguinis de uena quæ ſub ala aut coxa eſt, in qua laborat, Creſcentienſis. Si gutta laboret aſtur: accipe adipes anſerinum, urſinum, & uulpinum: & eiectis de corpore felis uiſceribus & oſſibus, carnem minutatim incide. His mixtis adde parum ceræ, ladani & xyloaloës, & fac puluerem: item ſuccum pulicariæ maioris ac minoris. Et incide cepam albam, mixtaq; ſimul omnia in uentrem anſeris immitte: & foramine diligenter conſuto, relinque per diem. Deinde fac anſerem bene aſſari, & pinguedinem inde defluentem excipẽ aliquo fictili. Hoc unguento omnibus arthriticis animalibus utili, locus affectus unga.

tur, Auicenna. Ad guttam (arthritidem) asturis. Detur ei edenda Aurea Alexandrina instar dimidiæ fabæ uel auellanæ: & die tertio theriaca, Albertus. Quòd si guttæ acris & acutæ fluxio falconem infestat, fimum anseris uel columbæ cum cortice radicis ulmi in aqua decoques donec rubescat, tum permisceatur fimus cum aqua agitando, & inde lauetur falco per triduũ, Idem. ¶ Morbi in renibus & arthritidis (guttæ) signum est, quum saltare aut alis extensis à manu longius se proijcere & ad manum facile redire non potest. Hanc aliqui guttam mortalem (renalem forte) uocant. Accipe igitur grana rubea spinæ albæ, quam Germani nominant **hagedorn** (id est spinam sæpium:) eaq; contusa & cum pilis leporinis subacta, misce cum carne cocta, & hunc cibum per dies nouem ei præbeto, quem si retinuerit, sanabitur, Albertus. ¶ Est & aliud guttæ (arthritidis) genus, quæ sylera aut nullis (sylera à nonnullis) uocatur. quæ quum defluere incipit per corpus falconis, ueneni naturam refert. Albescit enim rostrum summum, & unguium mucrones. Accipies igitur serpentem nigrum qui tyrus uocatur, & abscindes à capite eius palmum, & tantũdem à cauda, reliquum friges in olla noua, & eliquatam inde pinguedinem colliges, dabisq; falconi calidam cum carne pauonis paulatim per dies octo. Deinde porcellum aqua calida deglabrato, & teneram de pectore carnem cum mure paruo edendam dato. hoc si bene concoxerit, de recuperanda eius ualetudine non dubitabis, Idem. Quòd si falco sæpe leuato pede rostro crus percutiat, gutta salsa eum laborare intelliges: curabis autem sanguine exhausto è uena quæ est inter crus & coxam, Albertus.

¶ Quòd si ex capite ægrotet accipiter, raphanum, sauinam, rorem marinum, sambucum, satureiam, mentam, rutam, saluiam, betonicam, singula trita melle excipito, & instar auellanæ edenda dato, Albertus. Si caput falconis purgandum est, picem mundissimam magnitudine fabæ, digitis calefac ad ignem, & postea tandiu cum ea palatum falconis frica, donec ei adhæreat. deinde ex quatuor granis staphisagriæ, & totidem albi piperis subtilissimum puluerem impone super picem palato falconis adhærentem: & id quod de puluere remanet, immitte in nares falconis: & cum Sol bene calidus fuerit, tandiu in Sole auem dimittas, donec omnem sui capitis malum humorem & pituitam deposuerit. tum biduo pasces eam suaui ac dulci carne, Idem.

¶ Ad capitis dolorem in falcone. Huius signum est quòd oculos claudit, & caput huc illuc mouet. Dabis igitur ei lardum cum pipere trito, & diebus alternis aliquantulum aloës cum carne pulli gallinacei. Fit enim hic capitis dolor euaporante uentriculo, qui hoc remedio purgatur. Quòd si oscitatio & pandiculatio siue crebra extensio alarum, in eo appareat, & rostro pedem percutiat, uel contra: signum id est caput malis humoribus laborare: quamobrem torquebis eum stilo argenteo uel aureo ad nares, (ut foramina narium dilatentur,) ut humor effluat: qui cum effluxerit, ungatur tortura (cicatrix) oleo uel butyro, Albertus. Curandum est ne fumo accipitres, néue alia re caput eorum grauetur: quod quidem uel palpebrarum & oculorum clausura, uel lachrymarum defluxu, uel narium constrictione, præsertim accipitre hinc inde caput mouente, cognoscitur. Huic morbo medeberis, (ut ex Alberto iam scriptum est.) Cæterum dilatatio narium cum stilo, etsi perutilis sit, experimento tamen uidemus, accipitres quorum nares sic dilatatæ fuerint, altissimos nimium uolatus auium persequi non posse. Nam uento, qui per dilatata ingredi foramina solet, ne altius ascendant prohiberi eos putamus, Belisarius. Porrò si sternutet falco & aquam è naribus fundat, cerebrum immodicè humidum esse conijcimus. Itaq; tria grana saxifragæ cum totidem granis piperis contrita, & acri aceto subacta, & lana xylina excepta, in nares & palatum eius inijciantur: & postea cibetur de pullo gallinaceo, Albertus.

¶ Ad rheûma, id est fluxionem in capite auis. Rutam pone iuxta nares eius, & carnẽ qua uescetur in succum rutæ intinge. Item allium contritum cum uino per nares ei immitte, & toto die loco obscuro resideat ieiunetq;, Albertus. Si pituitam (quam quidam pipiam uocant) habuerit, apprehensam eius linguam aperto ore frica cum puluere saxifragiæ melle condito. Quòd si nihil proficias, butyrum ei edendum dabis. Puluis etiam densitate (uox apparet corrupta) caulis ad idem ualet, Albertus. Si pipiat accipiter tanquam ex morbo pituitæ, & clamare uoce sonora nequeat, acu ærea nares eius perforabis, Idem. Si rheuma (nostri **rihe** uocant) à capite fuerit, staphisagriã cum aqua ardente naribus utiliter inseri audio. sin eiusdem apud nostros nominis affectus in pectore natus sit, sanguinem sub lingua detrahi præsente remedio. ¶ Si ex capite, oculis præsertim, auis rapax laboret, unge sæpius oleo communi, & præcipuè si dolor est in exterioribus oculi partibus, Albertus. Si per senectutem auis rapacis oculus caliget, argenteo uel aureo instrumento ure eam super nares, ubi sinciput in medio oculo medio rostri coniungitur, Idem. Accipitres oculorum hebetudini præ cæteris auibus ita obnoxij sunt, ut etiam curationem huius ægritudinis in promptu habeant, lactucæ scilicet (de agresti intelligo) quam medicinæ gratia rescindunt, liquorem lacteum, Oppianus. Ex lactucis sponte nascentibus rotunda folia & breuia habentem sunt qui hieraciam uocent, quoniam accipitres scalpendo eam, succoq; oculos tingendo, obscuritatẽ cum sensere discutiant, Plinius. Ad clarificandos oculos asturis, accipe dulcem herbam, aloën & cerussam, æquali singula pondere, & cõtunde fortiter: & trita cum oleo & axungia ad ignem liquefac, & misce cum his quæ dicta sunt, ualidè simul agitando. Huius unguenti mane & sero aliquid in oculos asturis impone, Albertus. ¶ Ad dolorem oculorum: Zinziber, thus & aloën, singula pari pondere trita in peluim impone, & uino albo superinfuso per noctẽ relinque. deinde in oculos immitte. Item aloën & ce-

& ceruſſam æquali portione miſce cum pauco lardo ueteri, quod è lardi medio eraſeris. & ueſperi in oculos auis immitte, Idem. Accipitres aliqui oculorum grauedine laborant, ita ut palpebræ quaſi coeant, Beliſarius. ¶ Si aſtur ſpumam oculis emittit, melancholici humoris illic redundantis ſignum eſt. itaq; ſeſeli montanum & ſemen cicutæ ſuper carbones imponito, & carnes quibus uefcetur inde ſuffito: & ipſum ſupra hunc ignem paſce, ut fumus in guttur & oculos eius ſubeat. poſtridie dabis ei in cibo aloën inſtar dimidiæ fabæ: & uiridem cicadam ſiue locuſtã, quam ſi uiridem non inueneris, tere ſiccam à te repoſitam, & carni qua ueſcetur aſperge, Albertus. ¶ Ad maculam oculorum falconis. Piper & aloën æquis portionibus trita impone: & ſi per tempus anni pruna ſylueſtria habere poſsis, tres guttas ex illis ſuper maculam inſtilla. multum enim proderunt, Albertus. ¶ Si albugo creſcit interiore parte oculi auis, inijce puluerem ſeminis fœniculi cum lacte mulieris maſculum enixæ, Idem.

¶ Si clauſas (obſtructas) nares habuerit auis, per caulem paruæ pennæ in nares eius inſpirando immite puluerem piperis & ſaxifragiæ, Albertus. Vide ſupra in cura rheumatis. ¶ Si quando ſanies è falconis naribus fluit, & ipſe cibum faſtidit, & ſanies mali odoris eſt, fiſtulam eſſe intelliges, quam ſic curabis. Accipiatur poſterior pilus capræ, & axungia, uel (ſi deſit) butyrum: & uena quæ de naribus ad oculos tendit, incidatur, & cum acu ferrea calefacta inuratur uena inciſa ex diuerſa parte quàm ſita eſt fiſtula: & locus quotidie cum butyro perungatur: & falco in loco calido collocetur per nouem dies, Albertus.

¶ Humorem, qui è capite fluens in palatum decumbit, reſtringes, ſi butyrum uetus & chelidoniam æqualiter miſceas, & factum inde puluerem in calida carne des falconi, Albertus.

¶ Roſtrum eius fractum quacunq; ex cauſa, repurgato, & ſi quid computruit reſecato: tum inungito coronam roſtri, primum ſerpentis pinguedine, deinde gallinæ, & iterum creſcet. Deinde quintodecimo aut uigeſimo poſtquam creſcere cœperit die, frange ei roſtrum ſuperius, ut quod inferius eſt melius creſcere poſsit ad modum debitum. Interea buccellis minutatim conciſis eam paſces: aliter enim paſci non poſſet. Porrò diſiunctum roſtrum recludetur, ſi farinam ſubactam & fermento mixtam impoſueris, & reſinam, Tardiuus.

¶ Si collum falconis infletur, ſignum eſt catarrhi calidi. Collum igitur deplumetur, & ſanguis de uena auriculari detrahatur: & rana ei in cibo detur, quam ſi concoxerit, de proſpera ualetudine eius nihil dubitabis, Albert. Quum autem guttur uel arteria aſpera intumuerit, & falco tanquam ſuffocandus reſpirârit, rheumatiſmum patitur, & hoc modo curabitur. Sanguinis pauonis, nucis moſchatæ, myrobalanorum chebulorum, caryophyllorum, cinnamomi, zinziberis, ſingulorũ par pondus accipito: & pilulas formato nouem, de quibus ſingulam quotidie dabis hora tertia, & nona deinde carne murina paſces, Albertus. Accipitres etiam ſtrumoſi fiunt, Idem.

¶ Si præ nimia edendi feſtinatione aliquid in arteriam auis inciderit, tubum oblongum è penna factum, aut è metallo, in arteriam inſeres, exugesq; donec id quod incidit ſequatur. aliter enim periclitabitur auis, Tardiuus. Accipitribus ingluuiem reieciſſe letiferum, quod nonnullis generibus contingit ſi paulò incautius curentur, Budæus.

¶ Auis non bene deglutit, uel ingluuiem non remittit, ſi bucceis maioribus paſcatur: uel ſi nimium præda ſua ſe ingurgitârit, uel ſi refrigerata fuerit. Dabis igitur ei cibum pro una uice modicum, & carnem leuem uino albo tepido maceratam. Veſperi dabis ei quatuor aut quinque caryophyllos tritos, & immiſſos lanæ xylinæ uino maceratæ. calfacient enim ei uentriculum & caput. Quòd ſi bucceam, quam deuorare nõ poteſt, uomitu ab eo reddi uelis, ut liberetur ingluuies ea infarctá, parum piperis triti in acri aceto macerari aliquandiu permittes: deinde palatum auis hoc aceto collues: & tres aut quatuor guttas naribus immittes. Deinde cum reiecerit quod inhærebat, pauco uino partes dictas aceto inflammatas adſperge. Cauebis tamen ab uſu aceti in aue nimis macra. ferre enim non poſſet. Sed in Sole aut prope ignem ſiſtes, ut bucceam reijciat. Eſt quando auis deglutit quidem eſcam, ſed paulò pòſt reuomit. Hoc ſi acciderit, & quod reijcitur non puteat, dabis ei parum aloës hepaticæ, ita ut poſt ſex demũ horas pauco & bono cibo nutriatur. At ſi puteat quod redditur, halitu auis corrupto, id fit ſi carne craſſa, aut minus pura aut putente alatur. itaque curabis ut caro eius munda ſit, & cultro mundo ſecetur. auem quoq; loco mundo in Sole pones, cum aqua appoſita ad potum. nec paſces eam uſq; ad ueſperam, tum bucceas paruas dabis de carne recente conſperſa uino, aut contrita ſcobe aciei ferri ſiue ſtomomatis, aut ſcobe eboris: hæc enim auis cibum retinent. Quòd ſi ne ſic quidẽ retinuerit, da ei auiculas, mures aut rattos donec curetur. aut in aqua tepida coriandrum tritum dilue: & in aqua illa colata per quatuor aut quinq; dies eſcam aui dandam lauato. Aut folia lauri in uino ad dimidias coquito, eoq; refrigerato columbam potato donec moriatur. eius deinde coxam, aut tantundem quantitate in cibo accipitri dabis, Tardiuus.

¶ Si pulmo uel arteria falconis laboret, ſume fimi paſſeris & muris, lanæ ſuccidæ ana unc. j. piperis albi grana quinq;, ſalis gemmei unc. ij. His tritis admiſce mellis & olei puri utriuſq; æqualiter ſex guttas, & lactis fœminæ maſculum lactantis ex ſe genitum guttas nouem: & butyri quantum ſufficit. Ex his cum lacte effinge tres pilulas ad magnitudinem auellanæ, & inſere in fauces falconis, tenetoq; eum per duas horas in manu, ut potionem totã reuomat. Deinde poſt uomitum pone eum iuxta aquam: unde ſi biberit, paulò pòſt paſce eum pulmone & corde lactentis agni & nondũ her-

bam pascentis. Debet autem caro tam calida esse quàm fieri potest. Postea alia carne suaui pasces eum assiduè, & uesperi dabis ei abunde de passere & pullo, Albertus. ¶ Quòd si uulsus falco siue æger ex pulmone uideatur, accipe auripigmenti triti unciam, piperis grana nouem: & hæc permixta falconi cum carne calida præbe. Iterum autem accipe tria lardi frusta (segmenta,) quanta falco deglutire potest, quibus melle intinctis limaturam ferri insperges, & in fauces auis immittes. Hoc facies per triduum, nec alium cibum dabis. Tum quarto die porcellum tenerum uino forti & claro inebria, & pectus inebriati ad ignē calefac: & cum bene calefactus fuerit, tunde pectus eius ut sanguis uino infusus in pectus ascendat. Mox occide porcellum, & pectus sic calidum in calido capræ lacte intinge, & falconem per aliud triduum tali cibo pasce, & sanabitur, Idem. ¶ Quòd si accipiter frigore tactus in pectore læsus sit, granis saxifragæ cõtritis addes pisani (forte ptisanam) aut mel, & fricabis inde palatum accipitris, & expones eum Soli. Item semen herbæ quæ radix (raphanus nimirum) uocatur, cum ruta syluestri & pipere æquali pondere teratur. hinc pilulas finges cum melle, ad modum granorum piperis, quas ei dabis per triduum. Hoc facies quotiescunq; frigoris iniuriam senserit, & uel aliâs inde læsus fuerit, uel foriolus euaserit. Item succum marrubij, piper tritum, mellis modicum, & semen apij cribrò excretum commisce, sic ut succi partes duæ sint, mellis una. facilius autem sumet hoc medicamentū, si esurienti & cibum feruentius appetenti detur. Item ad pectus accipitris curandum mentam tritam cum melle subige, & accipitri edendam dato. Vel radicem sinapis & trifolium æquali pondere trita cum lacte & oleo hyssopino in cibo dabis accipitri. Nasturtium quoq; cum melle mixtum in carne porcina prodest, Albertus.

¶ Si asthmaticus fuerit accipiter, tegulam coctam contritam dabis illi cum carne calida & sanguine hirci per tres dies: Et succum absinthij cum lacte asinæ infundes inter pellem & carnem coxę gallinæ, quam ei in cibo dabis, Idem. Asturem asthmaticum sic curabimus. Caryophylli, cinnamomum, zinziber, cuminum, piper, aloë, sal, tragacantha, thus, ęquali singula pondere trita cõmisceantur, & ponantur in tegula, & calefiant ad ignem. Et pars pulueris per fistulam injciatur inflando in nares asturis: Reliquum misce cum lardo claro magnitudine auellanæ, optimè trito. Hoc impõsito in palatum asturis, expone eum Soli tandiu, donec reuomat. postridie edat lardum pondere unciæ, & tertio die pullum columbinum rubeum, quarto die balneetur & curabitur, Albert. nĩ fallor.

¶ Si fastidio laboret auis, sorices uiuos edat, uel catellum recens natum antequam uideat, Albertus. Contra fastidium & siccitatem falconis. Ouum cum lacte caprino sine fumo in sartagine purissima donec durescat decoquito, & aui edendum dato. id si concoxerit, liberabitur. Proficit enim contra omnem morbum, Idem. Si auis cibum fastidiat, quod fit cum uesperi nimium magnis buccellis pasta est & immodicè saturata, aut cum corpus prauis humoribus scatet: dabis ei columbam, quam pro arbitrio occidat & sanguine fruatur, de carne edat coxam aut tantundem quantitate. Et si auis carnem columbæ nolit discerpere, dabis eam minutatim in buccellas concisam, & saccharo aspersam uel oleo oliuarū bono, recenti ac dulci, aut amygdalino: idq; subinde facies paulatim donec sanetur. Aut dabis ei passerculum uino maceratum, uel melle rigatum, uel puluere mastiches aspersum: aut sub diluculum dabis ei pilulam unam ex illis quas communes uocant: & capitio intectum in Sole aut iuxta ignem tenebis, sinesq; uomere pro arbitrio. Quum iam per tres quatuórue dies his pilulis usa fuerit, & iam cibum appetierit, cibum eius scobe ferri per alios totidem dies consperge, Idem.

¶ Ad malam concoctionem auis. Auem malè concoquere his signis animaduertitur: Si subinde hiat ore & respirat, si escam suam deplumat, nec edit, sed relinquit aut reuomit: si fimū crasso humore nigro & pallido infectum egerit: si turundos curæ gratia (ut loquuntur) ingestos, tempestiuè non reddit: si rostro eius utraq; manu fortiter diducto odorem de gutture eius fœtidum percipias. Solet autem malè concoquere, si diluculo ante cœnam concoctam pascatur, aut uesperi nimis serò & maioribus bucceis. Remedio est, ne pascatur ante concoctionem ritè peractā, & antequam probè appetat. Tunc accipe fuliginem quæ sartaginis fundo adhæret, & per horam in aqua macerato, aquam deinde colatam tepefacito, & in ea macerato carnem qua pasces auem in buccellas incisam. nec alium cibum ante uesperam dato. tum carnis saccharatæ buccellas tres præbe: uel cibo eius admisce semen quod in caryophyllis aromate reperitur, contritum, Tardiuus. ¶ Contra nimiam famem falconis: Muris sanguinem, mel, & semen apij, æquis portionibus mixta in cibo da, Albertus. ¶ Si astur cibum indigestum reiecerit, cinnamomum, caryophyllos, cyminum & folia lauri, pari portione singula contrita, in olla noua cum uino albo decoque, ita ut parum uini remaneat. sed caue ne ebulliendo effundatur. Quod remanet pone in panno lineo forti, & succi expressi infunde in fauces asturis quantum sufficit: cibum quidem eam ob causam ei non negabis: postridie fœniculum contunde, & succo expresso carnem quam ei daturus es, intinge, Idem. Si cibum sæpius incoctum euomit, dabis ei scammonij quartam partem oboli & tantundem cymini, asperges autem trita carni suillæ pingui: aut si illam edere nolit, albo oui liquore excipies, & in os eius inseres. Vel oua cruda in lac caprinum euacuata, simulq; decocta, ter ei in cibum dato, Albert. Si accipiter projcit granum siue carnem inconcoctā, immitte in gulam eius lixiuiū cum sarmentis, mensura cochlearij: & si inde offendi uideatur, syrupi uiolati cum aqua frigida mixti cochlearia tria in fauces eius infunde. Et postquam uomuerit & ad se redierit, balneetur in aqua, nimirum si cœlum fuerit

fuerit serenum. Vtile sanè fuerit salgemmam quoq; tritam miscere lixiuio: purgat enim & uomitum promouet, Idem. ¶ Quando accipiter cibum per triduum in gula uel digestione (uentriculo) retinuerit, dabis ei lixiuium è sarmentis uitium bene colatū cum carne calida per biduū: & triduo sequente carnem caprinam cum butyro & mastiche trita. Quando autem cibum oblatum recusat sumere, & carnem oblatam rostro à se remouet, carnem aliam præbe, ut gruis, sed granum staphisagriæ sub lingua eius pone, & statim euomet carnes sumptas, Albertus. Est quando infusione laborat falco sicut equus: cuius signum est quòd cibum respuit, & oculos habet inflatos. Facies igitur lixiuium de sarmentis uitis, eoq; ter colato implebis guttur falconis: quem sic relinques donec egerendo se cibum quem sumpserat concoxisse demonstret. Postea dabis ei lacertam in cibo. Aut uinum calidum cum pipere trito in fauces eius infundes, relinquesq; donec concoxerit cibum quo infusus fuerat, Idem.

¶ Ad nimiam sitim asturis. Radicem dulcem, rhabarbarum, betonicam, cum syrupo uiolato & aqua commisce, & per noctem relinque. Et quotidie mane fac ut inde bibat quantum uoluerit per dies octo, & ranas in cibo præbe, Albertus. Et rursus, Si ualde sitiat auis, accipe puluerē caulis libystici, & carnem (caulem) de anetho & fœniculo, & coque cum uino, admixto etiam cochleario mellis. Hunc liquorem colatum aui bibendum da, uel in os eius inijce. Et si bibere detrectet, da ei carnem illitam melle, & altero die oleo rosaceo frigido illitam. Si auis siticulosa fuerit, quòd alterata & nimis calefacta sit, dabis ei in potu aquam, in qua saccharum cum croco & spodio maduerit: sed exiguam, quanta duntaxat faucibus refrigerandis sufficit. At si ob nimiam obesitatem, uel calores internos siticulosa sit, adde prædictis terram sigillatam ut uocant. Si propter cruditatem, cuminum dulce in aqua decoques, & in os eius infundes. aut zinziber, aut pulegium in uino ueteri coque, aut caryophyllos in aqua, & inde madefacito escam auis. Quòd si subinde sitire pergat, appone ei bibendam aquam, cui inieceris drachmam boli Armeniæ cum decem granis caphuræ, Tardiuus.

¶ Si falco carnem rostro laniatā acceperit, paulò post uerò inconcoctā reiecerit: certum est durum uiscosumq; humorem in eius ingluuie, uentriculo & intestinis concretum esse, quem aliqui petram uocant. Pasces igitur eum carne passeris, inspersis caryophyllis tritis: ita ut altero quoque die hunc cibum des, altero uerò pipionem uel purgationē, (ein guel:) sic enim curabitur. Quòd si alui excrementa longe non egerit (non procul reijcit,) eiusdem hoc morbi signum est. itaq; dabis ei cor porcinum cum seta porcina minutatim incisa usq; in diem tertium, & liberabitur, Albertus. Ad lapidem in uentre: Pinguedinem axungiæ edat & butyrum. Vel aloēn herbam cum puluere apij inuolue cordibus paruarum auium, quibus uescatur, Albertus. Contra lapidem asturis: Cinnamomum, aloēn, caryophyllos, saccharum, saxifragiam, gerulam (forte uiridem, ut etiam ad oculos spumantes) cicadam, singula æquo pondere teres & cum syrupo rosaceo miscebis: & cum pascis asturem, carni quam edit de hoc remedio adde instar duarum fabarum, Albert. Contra lapidem asturis & renum corruptionem. Adipis galli partem j. uerbenæ partes ij. tere, & de succo expresso tertiam partem cochlearis asturi ieiuno da, & sine cibo eum relinque usq; ad meridiem. Quòd si læsus uideatur, da ei cochlearia tria syrupi uiolati distemperati (id est aqua diluti:) uel mel rosaceum (dilutum.) Et quarto die succi centinodiæ & centineruiæ siue quinqueneruiæ, tertiam partem cochlearij, infunde in fauces asturis ieiuni, & curabitur, Idem.

¶ Contra omne uitium iecoris. Sumatur arboris quercus, (non exprimit quidnam de ea sumi debeat,) & boli (Armeniæ scilicet) tantūdem. Hæc trita cum carne pulli (gallinacei) calida, qui uino inebriatus sit, falconi præbeantur, Albertus.

¶ Ad lumbricos accipitris: Da ei cum cibo succum foliorum persici, aut santonicum tritum, & liberabitur, Crescentiensis. Si falco lumbricis affligitur in uentre, & lumbrici in excrementis apparuerint, scobem (squamas, Belisarius) ferri & maximè chalybis depurati carni suillæ insperges, quam aui in cibo dabis usq; in diem tertium, & sanabitur, Albertus. Lumbrici sæpius nascuntur ex cruditate, quamobrem studendum est plurimum ut bene concoquant: quod ut fiat, leuioribus cibis, pullis scilicet gallinaceis, non bubula carne & his similibus cibandi accipitres sunt. Si uero lumbrici iam nati sint, curetur (ut iam ex Alberto recitauimus:) Vel sume passerum stercus, piscisq; pellis crudæ, cui tinca nomen est, crematæ puluerem, eboris rasuram, & squamam ferri pari pondere. hæc trita & suillo cordi inspersa accipitribus dato, Belisarius. Si anguillæ id est lumbrici lōgi infestent falconem, accipe teneri pulli intestinum aqua bene ablutū, & fac inde tres nodos ad mensuram dimidij pollicis, & utrinq; uinciatur tenui filo. hoc oleo impletum limpido, pone in fauces falconis sicut & alia potio poni consueuit. Quòd si postridie adhuc lædatur lumbricis, sume scobis eboris & fimi passeris Indici siue solitarij, aut (si is desit) communis, ana unc. j. Hęc trita falconi cum carne calida præbe. Et si etiamnum tertio die perseuerent, abstrahatur cruda pellis de pisce tinca: & in calida testa sine fumo & flamma super carbones comburatur, sumaturq; hic cinis cum scobe eboris, & fimo passeris, partibus æqualibus: ita ut farina ex eis permixtis cum carne calida detur. Et si necesse fuerit, quarto die his iam dictis scobem ferri adijcies, Albertus.

¶ Accipiter aliquando patitur obstructionem, & tunc grauis manet, nec cibum nec prædā desiderans, Albertus. Intestinorum restrictione induratis recrementis interdum afficitur ita ut su-

perueniente demum febri extinguatur, Beliſarius. Si auis aluum exonerare nequeat, quod apparet ſi caudam fricet & aquam bibat; dabis ei carnem ſuillam calidam cum pauca aloë: aut inteſtina terræ ſuper latere calido ſiccata, & trita carni calidæ & concoctu facili, quam in cibo ſumat, inſperges, Tardiuus. Si aluus ſupprimatur, fel galli edat, uel teſtudines albas decoctas. Si uerò nimium ſoluta ſit, modicum de ſucco hyoſcyami bibat, & carnes eodem intinctas edat, Albertus.

¶ Contra omnia uitia renum falconis. Puluerem candriæ, (uidetur uox corrupta: forte cardami) uel naſturtij aquatici, in corde pulli (gallinacei ſcilicet) in cibo da, & proderit, Albertus.

¶ Ad ficum in ano aſturis. Pinnulis alarum ſiccatis & tritis carnes quibus paſcitur conſperge: & ſic nouies eum paſcito, Albertus.

¶ Quod ſi crus fregerit accipiter, thus, bolum (Armeniam) ſerpentinam, conſolidam & maſtichen, fortiter tere, & miſce cum albo liquore oui, & ſuper linteo extende, & dirige crus fractum & linteo illo inuolue. Tum pennam de ala uulturis ſcinde, & incannatum ex ea os fractum per quinque dies relinque, Albertus.

¶ De morbo articulari ex ueteribus ſcriptum eſt ſupra in arthritidis differentijs.

¶ Ad podagram aſturis. Tithymallum cum melle & aceto tritū, & modica calce, illiga. & poſtquam ſe mouerit, unge aloë cum uino, & ſanabitur, Albertus. Ad podagrā accipitris quæ fit cum humor deſcendit in articulos pedum & digitorum: Pedes eius inunges lacte herbæ quæ lactaiola (nimirum è genere tithymallorum) uocatur: & collocabis eum in pertica ſuper panno lineo eodem lacte imbuto, donec rupta ſit podagra: tunc pannus auferatur, & inungatur locus ſeuo donec curetur, Creſcentienſis. Si pedes falconis citra ullam uiolentiam inflati fuerint, podagricus eſt, & ſic curabitur. Inungatur unguento ex butyro, oleo, & aloë, æquali portione permixtis, per tres dies, & Soli exponatur: & carne felina cibetur. Vel licinium factum de carne (de lana) bombacina (xylina,) incende, & ure plantam pedis falconis. Deinde impone eum in petram uiuā, quæ inuncta ſit axungia ueteri, & liberabitur. Paſces autem eum interea muribus, Albert. Contra inflationem pedum falconis. Aloë & albus oui liquor ſimul ſubigantur: deinde quære cotem in qua ſæpe acutum eſt ferrum, & in qua ferri aliquid inhæret: ſuper qua tandiu puluerem (medicamentum prædictum) frica, ut omnis acutio (ſubſtantia ferri quæ in cote eſt,) in puluerem tranſeat. Tum pedibus inflatis illum ſuppones tandiu, donec cruſtam faciat & pedi hæreat. Poſtridie optime ſapone perunges, & tertio die facies ut uideris expedire, Idem. Si pedes guttoſi (arthritici) ſint, uel tineæ eius pennas erodāt, carnes hircinas edat aceto madidas: & alas eius aceto calido & oleo laurino ſæpius perfrica, Albertus. Ad pedes falconis ſanandos, milleſolium, ſaxifragam, uerbenā & plantaginem, ſingula æqualia, contere: & carni calidæ ad cibum inſperge, Idem. ¶ Si falco naſcentias in pede habuerit, medium iuniperi corticem tenuiſsimè tritum per nouem dies alternis diebus ei præbebis cum carne, & curabitur, Albertus. Si accipiter digiti articulum læſerit, ſcinde murem, in cuius uiſcera calida pedem eius immittes, & faſciola aptè conſtringes. Si ita non ſanetur, dextram ungulam porci frange, & exempta inde medulla pedem accipitris unge per triduum, Idem. Quòd ſi falco unguem radicitus perdidit, non recreſcit: ſed digitus pedis in calido mure aperto eſt colligandus, & cum medulla pedis & digiti porcini poſtea inungendus, donec ſanetur, Albertus. Si laboret morbo quem rampam uocant, ſucco artemiſiæ cibus eius intingatur. & ſanguine agni calido pedes eius perfrica: uel uino tepido in quo decoctæ ſint urticæ, & eodem uino cibum eius madefacito, Idem.

PARALIPOMENA QVAEDAM QVAE IN PRAECEDENTIBVS ſuo loco hoc in capite omiſſa ſunt.

Si inquieta ſit auis in pertica, uel ſuper manum, myrrham in aqua decoque, & inde corpus eius aſperge, ac cibum eius nouenis uicibus in eandem intinge, Albertus. ¶ Si accipiter nimis clamoſus fuerit, cibetur ueſpertilione pleno pipere trito, Idem.

¶ Vt falco hominem non deſerat: Apium, mentam nigram, & petroſelinū ſimul trita, cum carne calida ei præbe, Albertus.

¶ Si accipiter pennas iam aliquoties mutauerit, Calendis Ianuarij in mutam mittatur. at ſi pullus eiuſdem anni fuerit, mittatur in mutam Calendis Iulij, & auibus uiuis ueſcatur ſi inueniri potuerunt. Caryophyllos etiam & ſemen fœniculi cum carne ſumat. Domus mutę apta & ampla ſit, à qua poſt mutationem extrahatur. Quòd ſi pennas nō cito proiecerit, ſerpentem uarium, qui inter alios minus habet ueneni, & Germanicè huf (forte unc) uocatur cum tritico coque: deinde tritico illo gallinam paſces, & aquam decoctionis in potu ei dabis. Huius poſtea gallinæ carnibus paſtus accipiter, pennas reijciet, & morbo, ſi quem patitur, liberabitur: ſolidis quoq; pennis nouis plurimum decoratus, longo tempore ſanus & hilaris uiuet. Triti etiam piſciculi minuti fluuiatiles, carnibus ab accipitre edendis aſpergantur, & cum carnibus muris in cibo ei dentur. Sic enim proculdubio cito mutabit. Idem fiet ſi lumbis porci ſanguine agnino intinctis & inciſis ueſcatur. Lacerta etiam uiridis uſta iuuat. Item grana ſambuci menſe Septembri terra obruas, & poſtea hordeum uel alium cibum in eis (ſucco eorum) madefactum gallinis obijcias, quarum carnibus accipitrem paſces. Alij qui ſanguiſugas inciſas per ſe, uel cum carnibus, offerunt accipitri, aut uſtas tritasq; carnibus aſpergunt. Proſunt & mures uiui dati, & minutatim fracti, ac in fauces immiſsi, Albertus.

¶ Per

¶ Per quasuis aues rapaces aucupium nostri **Weidwerck** appellāt, accipitres, nisos, falcones, aquilas, priuatim uerò quod per accipitres & nisos fit, canum odorantium & excitantium ut plurimum auxilio, **fäderspil** nuncupant: in quo genere aues rapaces rectà à manu prouolāt, prędamq; persequuntur, non in altum statim scandunt ut superne deijciant feriantq; ut falcones. ¶ Galli sua lingua curam (la curee) uocant, plumas stupásue conuolutas ad oliuæ fructus formam ferè, quæ uesperi accipitribus deuorandæ exhibentur, quas postridie aluo reddant, ualetudinis gratia.

F.

Accipiter in sacris literis, ut & cæteræ rapaces & uncorum unguium aues, cibo interdicitur: ut inde conijciatur displicere Deo eos qui alijs insidias moliuntur, & cædes meditantur, sicut accipiter, qui nullam auium infirmiorum non inuadit, Procopius. Pulli accipitrum suaues ualde pingues efficiuntur, Aristot. Auicenna & R. Moses. Caro accipitris dulcis & leuis est, propter bonum nutrimentum quo alitur, Albertus. Assus & in cibo sumptus accipiter, morbum sacrum curat, Kiranides.

G.

Hierax potest quæcunq; & uultur, debilius tamen, Kiranid. Assa & in cibo sumpta hæc auis, morbum sacrum curat, Idem. Carnes pullorum accipitris boni saporis sunt, animum corroborāt, melancholiæ & perturbationi mentis resistunt, R. Moses in Aphorismis. Magi in quartanis adalligari iubent puluerem in quo se accipiter uolutauerit, lino rutilo in linteolo. Accipiter decoctus in rosaceo, efficacissimus ad inunctiones omnium in oculis uitiorum putatur, Plinius. Cum unguento susino coctus oculorum hebetudini medetur, Galenus ad Pisonem & Constantinus Afer. Decoctus in oleo susino, donec caro eius resoluatur, oculis inde frequenter inunctis, hypochysin (suffusionem) & caliginem discutit, *Sextus & Marcellus* Emp. Viui deplumati accipitris & cocti in oleo susino donec dissoluatur, iure colato inunctæ oculorum nebulæ & hebetudines sanantur, Kiranides. Adeps accipitris teritur in oleo, quo inunctis oculis caligo depellitur, Aesculapius. Accipitris seuum *iuncturis utile est*, Io. Vrsinus.

¶ Anseris, *accipitris*, gruum, & similium stercora, de quibus multa nugaces quidam fabulātur, inutilia esse experimento compertum est, Aetius. Fimum accipitris in mulso potum uidetur fœcundas facere, Plinius. Si retineantur secundæ, fimi accip. scrupulum propina, aut drachmā eiusdem (in pessi forma) suppone, Symphorianus Champegius. Fimus eius cum uino dulci potus partum accelerat, Kiranides. Nisi fimum tritum, quantum duobus digitis capere poteris, ex uino aut aqua mulieri propina quæ parere non potest & parturigines non habet. Curandum est autem ut fœtus in utero prius rectè ad exitum spectet. Similiter potum secundas promouet, Obscurus. Suffitus qui fœtum uiuum uel mortuum educit: Spolium serpentis, opopanax, myrrha, galbanum, castoreum, sulfur citrinum, rubia, stercus columbinum uel accipitris: Hæc omnia, uel quædam eorum, trita felle uaccino excipiantur, & fumus inde per embotum (fistulam) in uterum recipiatur, Arnoldus in Breuiario. Accipitris fimi cinis cum Attico melle laudatur ad inunctiones omnium in oculis uitiorum, Plinius. Parum fimi falconis cum uino pro antidoto datur contra morsum stellionis, Ponzettus.

¶ Oculi accipitris à collo suspensi tertianam fugant, Kiranides.

¶ Ad quasuis malas corporis affectiones: Accipitris uētriculum tribus diebus & noctibus mero maceratum conteres, & cum tribus cochlearijs succi fœniculi ac mellis permiscebis, & sub somnum propinabis, Obscurus.

¶ Accipitrum & aquilarum fellia ualde acria sunt: quinetiam erodunt, quod uel colore suo æruginoso (uiridi) testantur, qui tamen interdum niger in eis est, Galenus lib. 10. de simplic. Accipitris fel oculis prodest, Io. Vrsinus. Palam mollis asote petis, Idem. ¶ Accipitrum ungues tritos aduersus dysenteriam utiliter bibi quidam affirmant, tanquam experimentis cognitum. ¶ Fimum nisi uel accipitris tenuissimè tritum, aliqui utiliter equorū oculis caligantibus flatu immitti putant.

¶ Diligenter cauere oportet afflatum, morsus & ungues accipitris ac falconis, & omnium rapacium auium, præcipuè postquam hæ aues balneatæ fuerint, & pennas rostro composuerint. Adhæret enim rostro pinguedo quædam uenenosa, quam de cauda accipiunt. Habēt autem tum pennas, tum pedes & anhelitum non absque ueneno, ita ut mordendo uel laniando periculum creent: & nonnullos inde iam mortuos esse constat, Albertus.

H.

a. *Accipiter dictus uideri potest ab accipiendis & rapiendis auibus*, (ut scribit Textor,) ut & Germanis forte *ein* **Habich**, à uerbo **haben**, quod est habere & retinere. Sed ueteres grāmatici ab auguribus factam hanc uocem uolunt, ut accipiter dicatur quasi ter accepta auis. Vide infra in h. Accipiter generis est masculini, Vergilius lib. XI. Quàm facile accipiter saxo sacer ales ab alto. Aut fœminini, Lucretius lib. 4. Accipitres somno in leni, si prælia, pugnasq; Edere sunt persectantes, uisæq; uolantes. ¶ ἱέραξ ἀπὸ τοῦ ἵεσθαι ῥᾷον, nempe à celeritate motus sui, cuius gratia & Soli sacer existimatur, Eustathius. ἱέραξ παρὰ τὸ ἵεσθαι ἤγουν φέρεσθαι ἐν τῷ ἀέρι ῥαδίως, & per crasin ἶραξ, Etymologus. Ego potius hieraca dictum existimarim tanquam hieròn sacrum alitem: ad quod Vergilius etiā alludere uidetur, Accipiter saxo sacer ales ab alto. Vide mox inter Epitheta. ἵρηξ, ἱέραξ,

Heſychius & Varinus. Eſt autem Ionicum. Nam Iones & alpha in η uertunt, & ſyllabam ſæpe detrahunt, & pro denſo ſpiritu tenuem ponunt, ut ἰρεὺς, ἦμαρ, pro ἱερεύς, ἡμέρα. quare & ἴρηξ ſine aſpiratione ſecundum eoſdem ſcribendum. Scholiaſtes Homeri anonymus ἵρηκας genus aquilarum interpretatur, quod non probamus. inuenimus tamen aliquando ἵρηξ aſpiratum, & ab ἱέραξ per craſin ἷραξ fieri Etymologus ſcribit. ἱερακίσκος, uox eſt diminutiua ab accipitre. Κἂν λαχόντες ἀρχίδιον, εἶθ' ἁρπάσαι βούλησθέ τι, ὀξὺν ἱερακίσκον ἐν τὰς χεῖρας ὑμῖν δώσομεν, Aues ad Athenień. apud Ariſtophanem, id eſt ἁρπαγὴν ὀξεῖαν. ἢ τάχος ὡς ἱέρακος ἵνα ταχέως φύγωσι. Κίρκος, accipiter, Heſychius. ὁ κωπηλάτης, ἢ ὁ ἱέραξ, Varinus. ſed nos circum, peculiarem accipitris ſpeciem, deſcribemus infra. Accipiter communis quem cerchum dicunt, Kiranides lib. 1. in Φ. lego circum uel cercnon. Κέρκνος, ἱέραξ ἢ ἀλεκτρυών, Heſychius & Varinus. Κέρκαξ, accipiter, Iidem. Xiphias auis hieracos (id eſt accipitris, malim ſpecies accipitris) quæ uocatur κados, (lego κercnos uel κirκos,) Kiranides lib. 1. in Ξ. mox quidem in amuleti deſcriptione, pro xiphia accipitrem ſimpliciter nominat. Ἴσραξ, auis quædam, Heſychius & Varinus: uidetur autem accipitrem ſignificare, ut & ἷραξ uel ἴρηξ. Ciris uel cirrhis uox, apud Græcos grāmaticos uariè ſcribitur, κεῖρις, κειρὶς, κιρὶς, κιῤῥὶς, κῆρυξ: & ab alijs ſimpliciter auis genus, ab alijs accipiter uel genus accipitris exponitur, ut copioſius infra peculiari capite proſequemur. ¶ Βέρακες, ἱέρακες: Βερακίνη, ἡ ἁρπακτική, Heſychius & Varinus. Στωνὶξ, ἱέραξ, Iidem. Σίττον etiam noctuam, uel picam, uel accipitrem interpretantur. Βάρβαξ, ἱέραξ παρὰ Λίβυσι, Heſychius & Varinus. Νέρτος, accipiter: alij ſimpliciter ſpeciem auis exponunt, Iidem. Opinantur Aegyptij animæ conſeptum eſſe cor: qua ratione quum accipitris nomine indicari animam putent, illum uocabulo gentilitio Βαιὴθ nuncupant, quod animam ſignat & cor: ſiquidem Βαὶ animam eſt, ηθ uero cor. Hieroglyphico argumento adijciunt, accipitrem aquam non bibere, ſed ſanguinem, quo & connutriatur anima, Cælius Rhod. ¶ Accipitres etiam acipenſeres uocant, Albertus ridiculè. Eſt enim accipenſer in piſcium genere, non uolucrum. Coredulus auis ſic eſt uocata, eò quòd uenatione uiuat, & corda eorum quæ uenatur edat: & parum de reliquo corpore prædæ accipiat, Albert. Videtur autem uel accipiter eſſe, uel aliqua eius ſpecies, cum & rapina uiuat, & cordibus auium edendis delectetur, quod & accipiter facit, ut in C. ſcripſimus.

¶ Epitheta. Acer, hyperboreus, ferus, prædo, apud Textorem. Prædo fuit uolucrum, famulus nunc aucupis idem Decipit, & captas non ſibi mœret aues, Martialis. Videtur & ſacer epitheton eſſe accipitris: Quàm facile accipiter ſaxo ſacer ales ab alto, Vergil. 11. Aeneid. ubi Seruius, Sacer ideo quia eſt Marti conſecratus: aut auibus execrabilis, ut Auri ſacra fames. aut quod uerius eſt, nomen Græcum expreſsit. nam ἱέραξ dicitur, hoc eſt ſacer. cur autem Græcè ſic dictus ſit, ratione non caret, quæ nota eſt ſacrorum peritis. Demetrius etiam ἱέρακας, ἱεροὺς ὄρνιθας uocat. Vide infra in h. Eſt enim Apollini & Marti ſacer. alij ſacrum cæteris auibus, id eſt execrabilem, quòd ab eo capiantur: alij magnum exponunt. ¶ Homerus accipitrem (φασσοφόνον, ut infra recitabimus) ὤκιστον tantum uocat, ἀετὸν uerò κράτιστον ſimul & ὤκιστον. Ariſtophanes in auibus accipitres ἱπποτοξότας cognominat: nomine compoſito ab equo, propter pernicem eius uolatum: & ab arcu, propter ungues aduncos, ut Scholiaſtes monet. Ὠκυπέτης & Τανυσίπτερος, apud Heſiodum.

¶ Hieraciten gemmam Plinius à colore accipitris dictam ait. Meminit & Georg. Agricola: Hieraciten (inquit) Paulus Aegineta in lapidibus rectius numerat, quàm Plinius in gemmis. is (inquit Plinius) alternat totus miluinis nigricans ueluti plumis. Inuenitur in tractu Hildesheimio qua itur uerſus occaſum in colle ultra flumen & citra. eſtq; ſimilis ſpecie & colore accipitrum mollioribus pennis, quæ ipſis ſunt in pectore. Hieraciten dextro femori alligatum ſiſtere dicunt ſanguinem per ora uenarum profuſum, Hæc Agricola. Interpretatur autem hunc lapidem Germanicè quoq; non aliter quàm accipitris lapidem uocans, conficto nimirum per imitationē uocabulo, Habichſtein. Hieraciten lapidem geſtans muſcis infeſtari negatur, Hermolaus.

¶ Hieracium (uel hieracia fœmino genere, ut apud Aetium & Horum legitur, referente Hermolao) herba ab accipitribus nomen ſortitur. Ex lactucis ſponte naſcentibus rotunda folia & breuia habentem ſunt qui hieraciam uocent: quoniā accipitres ſcalpendo eam, ſuccoq; oculos tingendo, obſcuritatem cum ſenſere diſcutiant, Plinius. Vide ſupra in E. Nos nuper ex Italia miſſum ab amico hieracium accepimus, quod is Creticum appellauit, ex Creta nuper in Italiam aduectum, cubitale, tenerum, lacte manans, mollibus aculeis, flore luteo diluto, qui in pappos abit, quibus ſemina oblonga & aſperiuſcula ſubduntur: folijs laciniatis, breuioribus quàm in pleriſq; lactucis ſylueſtribus, anteriore ſui parte latioribus & rotundis, amaris: ſed foliorū ſpecies ætate mutatur. Dioſcoridis uerba ſuper utroq; hieracio, ne ſim prolixior, omitto. Minus quidem hieracium (quod doctorum pleriq; hodie illud eſſe putāt, quod uulgò dens leonis nominatur) Romani intybum ſylueſtre uocant, ut inter nomenclaturas Dioſcoridi adiectas legitur. Ruſtici quidam apud nos caudam miluì appellant, Wyenſchwantz: alij flores ſuillos, ſüblůmen, alij aliter. Eandem hedypnoidem putant eruditi: aut ſi quid intereſt, uiribus tamen & genere proximæ ſunt. Ex eodem genere picris eſt, id eſt intybum uel cichorium ſylueſtre ab amaritudine dictū, quod Aelianus refert circum accipitrem nido ſuo imponere, tanquam ad cuſtodiā pullorum aliquid conferat. ¶ Dracunculus etiam hieracium cognominatur apud Dioſcoridem, fortaſsis propter caulem maculis inſignem, ut & accipiter ſuo pectore maculoſus eſt: & lychnis ſylueſtris hieracopodiō, id eſt pes accipitris, nimirum

à figura

à figura folij, nam lychnis coronaria alio nomine ballaria appellatur: inuenio autē apud Varinum & Hesychium, Balaris herba est triphyllos, id est triplici folio, ut ita forte ungues accipitris imitetur. Alius accipitrinus pes (inquit Hermolaus Barbarus) apud nostrum uulgus est, quæ corneola quoque dicitur (fortè quòd siliquis quasi corniculis insigniatur) folio salicis ferè pusillo, flore subluteo, cum siliquis ciceri similibus: & in ijs semen inficere capillos dicitur colore rubro. Corneolam infectorum flore aureo, lysimachion ueterum esse, Leonicenus in secunda æditione de erroribus Plinij & aliorum medicorum, omnino defendit. sed quærendum an genistæ potius species sit.

¶ Medici collyria quædam siue medicamenta ad oculos hieracia uocitarunt, nimirum quòd oculorum aciem adeò acuant, ut ne perspicacissimo quidem accipitrum uisu inferior sit futura. tale est Apollonij Phœnix apud Galenum de compos. sec. locos lib. 4. cap. 7. Hieracium cognominatum, (hoc est ab Hierace compositum, & ab Apollonio in usum assumptum, ut Cornario placet) & aliud ibidem Hieracis, utrunque ad aspritudines, &c. Fuerunt sanè uariæ compositiones Hieraci inscriptæ, inquit Cornarius: Plinius 34. 11. recenset unam, his uerbis: Hieracium uocatur collyrium, quod ita maximè constat. Temperatur autem idem ammoniaci uncijs quatuor, æruginis Cypriæ duabus; atramenti sutorij (quod chalcanthum uocant) totidem, misyos uerò una, croci sex. Hæc omnia trita aceto Thasio colliguntur in pilulas excellentis remedij contra glaucomatum initia & suffusionum, contra caligines & scabricias & albugines, ac genarum uitia. Aliud à Plinij & utroque Galeni hieracio Celsus describit lib. 6. cap. 6. ad aspritudinem.

¶ Est & hierax piscis, Latinè miluum & lucernam interpretantur. Hic cum sibi à maiore pisce metuit, uolitat, sed summa tantum maria attingens, ut nescias uolitétne, an super aquam natet. Milui (aues) ex eodem accipitrum genere, *magnitudine differunt, Plinius*. Aues Memnonis figura corporis & forma accipitribus similes esse *uidentur*, sed frugibus uiuunt non carnibus, Aelianus.

¶ Accipitrarius dici potest, qui accipitrum curam gerit, (ut apiarius:) Albertus falconarium dixit qui falcones curat. *Accipitrem* pecuniarum Plautus in Persa metaphoricè & per iocum uocat hominem auarum & raptorem. Accipitrinus adiectiuum. herbam quādam pedem accipitrinum dici, paulò antè ex Hermolao retuli. Accipitro, accipitras, uerbum apud Næuium authore Gellio lib. 19. *nunc* abolitū, olim iacere significabat. ¶ Magi patres appellant aquilas & accipitres: ut leones qui sacris ijsdem initiantur, &c. Omnes enim metempsychosin credunt, & communem nobis cum reliquis animalibus naturam, nominum etiam communitate testantur, Porphyrius. ἱερακοτρόφος, accipitrarius, qui accipitres alit & curat, apud Demetrium Constantinop. γυναικοϊέρακες, mulierum sectatores, mulierosi, οἱ περὶ ἔρωτας ἐπτοημένοι. Δεινοὶ γὰρ οἱ γυναικοϊέρακες, ὑπηρετεῖς αἰτίας ἐνεῖσκειν εἰς ἄγραν τῶν θηλειῶν, Suidas ex authore innominato. Aristophanes in Auibus per iocum multa ad auium nomenclaturas accommodās, scribit, ὦ σουνιέρακε χαῖρ' ἄναξ πελαργικέ. Videtur autem Neptunum dicere pro Suniarato, (quòd illi in Sunio Atticæ promōtorio preces & ἀρὰς funderent: & pro Pelasgico pelargicum, &c.

¶ Icones. Regis Persarum uestem purpuream & accipitribus aureis distinctā fuisse legimus alicubi apud Cælium Rhodig. In Hori monumentis adnotatum, uxorē uiro præcipuè obnoxiam obedientemque, ab Aegyptijs Venerem dici: obluctantem uerò pugnacemque non ita. quo argumento accipitrem fœmellam expingentes Venerē intelligunt, de animalis natura intellectum rei promentes, Cælius. Et alibi ex quarto Bibliothecæ Diodori, Accipiter rem denotat citò factam, quoniam hæc aliarum fermè omnium auis sit uelocissima. Transfertur hæc notatio ad domesticas res quæ uelociter fiant. Accipiter pictus uentos notat, &c. Orus 2. 16. Hermupoli Typhonis simulachrum ostendunt, equum fluuiatilem, cui insistit accipiter serpentem impugnans: per equum demonstrantes Typhonem, per accipitrem uerò uim & principatum, quo ille uiolenter sibi quæsito sæpe per improbitatem tum ipse turbari, tum alios perturbare sua sponte uoluerit, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. In Diospoli (in Sai, Plutarchus in libro de Iside) Aegypti in uestibulo quod sacrum appellatur, imagines expressæ spectantur, puellus generationis, senex corruptionis: accipiter dei, piscis odij, crocodilus denique impudentiæ symbolum. Quæ omnia si coniungas, hunc sensum constituent: O nascentes & morientes, Deus odio habet impudentiam, Clemens lib. 5. Stromatum. Et rursus ibidem, In comessationibus (κωμασίαις, inquit,) apud Aegyptios dictis, deorum aurea simulacra circunferunt, canes duos, accipitrem unum, & ibin unam: eaque literas quatuor appellant. Sunt autem canes symbola duorum hemisphæriorum, ut quæ circuitū & ueluti custodiam peragant. Accipiter Solis. feruidæ enim naturæ est, & ad perdendum comparatus. nam ad Solem etiam morbos pestilentes referunt. Ibis denique Lunæ. tenebrosam enim lunæ faciem, nigris in hac aue pennis: lucidam albis comparant. Sunt qui per canes circulos tropicos notari uelint: qui scilicet Solis meridiem & Septentrionem uersus transitum determinant & instar ianitorum obseruant. Iisdem æquinoctialem circulum sublimem & exustum, accipiter designat, ut ibis zodiacum. uidetur enim Aegyptijs hæc auis præ cæteris animalibus, numeri & mensuræ initium exhibuisse, ut inter circulos zodiacus. ¶ De dijs qui pingebantur accipitris forma, aut capite accipitris, dicetur infra in h.

¶ Antiochus quidam cognominatus est hierax, ut in Apophthegmatis meminit Plutarchus. Hierax unus fuit ex legatis Amphipolitarum Athenas missorum ut ciuitatem ac regionem suam

Atheniensibus traderet, Suidas. ¶ Apud Chelonophagos insulæ tres sunt deinceps, quarum una testudinum, alia phocarum, alia accipitrum dicitur, Strabo. Meminit & Ludouicus Patritius in noui Orbis descriptione accipitrum insulæ. ¶ Accipitrum ciuitas, ubi accipiter colitur, nominatur Straboni lib. 17.

¶ b. Demetrius Constantinop. Græcè scribens accipitrum aliquot partes Latinè nominat, ut sunt, γοῦλα, καῦτα, id est gula, cauda, quæ & οὐραῖον & κωτία ab eo uocatur.

¶ Titus Vespasianus Stroza lib. 6. Eroticôn Bagarini sic dicti accipitris laudes à Cosmo quodam pictore picti, hisce uersibus elegantissimè expreßit.

Non fuit accipitres inter formosior alter, Nec magnis meritis carior ullus hero.
Purpureis maculis plumam insignibat & auro, Qualis apum decorat corpora picta color.
Penna fuit dorso si non argentea, saltem Argento similis uel speciosa magis.
At procera caput ceruix fulcibat honestum Desuper, inque oculis uiuidus ardor erat.
Cauda nec in longi speciem temonis abibat, Nec breuis, at potius inter utrunque fuit.
Acer inhærebat pugno, & formidinis expers Horrebat nullas nocte dieque manus.
Blanditijs gaudebat heri, placideque mouebat Alternos agili dexteritate pedes.
Nulla recusabat capiti uelamina mitis Accipere, & tanquam luce careret, erat.
Illo non alius pernicibus ocyor alis In miseras tanta strage ruebat aueis.
Non fuga perdici, non magni corporis ingens Phasiacis robur profuit alitibus.
Non illum uano cuculus deceperat astu, Dum uagus incertas itque reditque uias.
Non tibi se eripuit turtur Bagarine sequenti, Non uelox pennis & pede segnis anas.
Congressusque tuos corui tremuêre feroces, Et picas leto tradere lusus erat.
Haud facile euasit, quem tu semel unguibus hostis Attigeras, quamuis strenuus ille foret.
Quinetiam paruas uolucres placidissime rerum Ad domini assueras ipse referre manus.
Nec minus ex altis ad sibila prima redibas Arboribus, medium Sole tenente diem.
Teque canum quamuis auidorum læderet error, Præda sub hamato dum pede capta iacet,
Non tamen ingenuum tibi cor excanduit ira, Parcebas, ueniæ certaque signa dabas.

¶ c. Pastus accipitris à nostris uocatur, **das abs**, hoc est esca: **der kropff**, hoc est ingluuies, per synecdochen. inde uerbum **überkröpffen**, nimio cibo replere. ¶ Corui & graculi cum gregagatim apparent, & similem accipitribus uocem ædunt (id est acuta uoce clamant. talis enim accipitrum uox est, Scholia) pluuiam prædicunt, Aratus. ¶ Velocitas picto accipitre repræsentatur, ut supra inter Icones scriptum est. ἡ δ' ἴρηξ ὡς ἆλτο κατ' οὐλύμπου νιφόεντος, Homerus de Thetide. Αὐτὸς δ' ὥσθ' ἴρηξ ὠκύπτερος ὦρτο πέτεσθαι, ὅς ῥά τ' ἀπ' αἰγίλιπος πέτρης περιμήκεος ἀρθεὶς ὁρμήσει πεδίοιο διώκειν ὄρνεον ἄλλο, Homerus Iliados ν. de Neptuno discedente. Hunc locum imitatus uidetur Vergilius lib. XI. Aeneid. Quàm facile accipiter saxo sacer ales ab alto Consequitur pennis sublimem in nube columbam. Ἀλλὰ πτερῶ με ταχέσι καὶ κούφοις πτεροῖς ἱέρακος, ἢ κερχνῇδος, Aristoph. in Auibus. Θάσσονας ἰρήκων ἔμεναι καλλίτριχας ἵππους, Iliad. ν. Vide infra in prouerbijs.

¶ d. Quorum oculi instabiles, ij præcipites & rapaces habentur, quòd eiusmodi sint accipitrum oculi, Aristot. in Physiogn. Accipiter nulli satis æquus in omnes Sæuit aues, Ouidius XI. Metam. Accipiter uelut molles columbas, Horatius. Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγεν, ὥστε πέλεια, ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος (scilicet διωκομένη) κοίλην εἰσέπτατο πέτρην χηραμόν, Homerus Iliad. φ. Rapto quæ uiuit & omnes Terret aues, Ouidius 11. Metamor. Visa fugit Nymphe, ueluti perterrita fuluum Cerua lupum: longeque lacu deprensa relicto Accipitrem fluuialis anas, Ibid. At uariæ fugiunt uolucres, pennisque repente Sollicitant diuûm nocturno tempore lucos, Accipitres somno in leni si prælia pugnasque Aedere sunt persectantes, uisæque (accipitres in fœminino genere ponit) uolantes, Lucretius lib. 4. ¶ Aegyptij turture in cibo abstinebant, eò quòd accipiter, ut aiunt, hanc auem deprehensam dimittere soleat, μισθὸν ἀποδιδοὺς μίξεως σωτηρίαν. ne quãdo igitur imprudentes turturem ab accipitre dimissam gustent, toto eorũ genere abstinent, Porphyrius lib. 4. de abstinendo ab animatis. Huc facit quod Physiologus scribit, author obscurus, Accipiter (inquit) auem, quam sub noctem forte ceperit, tota nocte sub pedibus tenet, tandem oriente Sole licet famelicus eam dimittit; & quamuis eandem aliâs obuiam habuerit, non persequitur.

¶ e. Aucupem auibus rapacibus quibusuis utentem Germani appellant **ein Weidmann**: accipitribus uerò priuatim **ein häbicher**, id est accipitrarium. ¶ Quia non rete accipitri tenditur, neque miluio, Qui malè faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur. Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur, Terentius in Phormione. ¶ Accipiter potest quæcunque uultur, debilius tamen, Kiranides. Cor accipitris gestatum, ad omnia roborat & conseruat gestantem, Idem. In xiphia lapide, id est sapphiro, sculpe accipitrem, & sub pedibus eius xiphiã piscem, & reclude sub lapide radicem herbæ (xiphij,) & gesta. hic annulus est castus, quem si habueris circa te in oraculo, uidebis quicquid uolueris. Et si posueris eum in animali uel idolo aliquo, oraculum dabit de omnibus rebus quas uolueris scire, Idem.

¶ h. Accipiter auis sacra habetur, unde & Græcis forte ἱέραξ dicta, uide supra in Epithetis. Quisquis ibi aut accipitrem necauerit, siue uolens siue nolens, necessariò morte afficitur. Ex alijs uerò sacris in Aegypto feris, si quis uolẽs aliquam occiderit, morte mulctatur: sin inuitus, plectitur ea mulcta

ea mulcta quam sacerdotes statuerint, Herodotus lib. 2. Et rursus, Mygalas & accipitres defunctos Aegyptij in urbem Butum asportant. Colunt animalia quædam Aegyptij præter modum, tum ui ua, tum mortua, ut accipitres, canes, &c. Qui accipitrum curam habent, hi uolantibus eis carnes incisas proijciunt, magna uoce, donec carnes capiant, appellantes, Diodorus Sic. lib. 2. Biblioth. Et paulò post, Hoc mirabilius, sicubi uinum frumentúmue, aut aliud quid uictui accommodatum, ubi aliquod animal sacrum expirasset, inuentum esset, non amplius illo utebātur: eodemq; luctu etiam ad alia loca profecti, æluros & accipitres mortuos ad Aegyptum, deficiente persæpe uiatico deferebant. Et rursus, Accipitres ab Aegyptijs coluntur. prosunt enim admodum ad scorpiones, cerastasq; & parua animalia quæ morsu nocent. Quidam ob eam causam honorem haberi accipitri uolunt, quòd his utantur augures, in futurorum prædictione. Alij accipitrem priscis temporibus dicunt, librum, Puniceis inscriptum literis, in quo continebatur, qui cultus dijs, quiue honor, deberetur, Thebas, ad sacerdotes detulisse. Quapropter literarum sacrarum scriptores & puniceum filum gestant, & accipitris alam in capite. Accipitrum ciuitas in Aegypto est, ubi accipiter colitur. Est & Aethiopicus accipiter qui in Philis colitur, communi Aethiopum & Aegyptiorum habitatione, (ut mox dicetur in Capite de accipitribus diuersis,) Strabo lib. 17. Accipiter quoad uiuit, cum apud Aegyptios egregiè charus deo esse existimatur, tum post excessum è uita, futura ostendere. ab eodemq; somniorum significationes proficisci persuasi sunt: atq; apud eosdem populos tripoda accipitris aliquando fuisse, unde oracula consulentibus diuino instinctu afflata funderentur, fama est, Aelianus. Et rursus, Accipitres Tentyritæ sanctissimè colunt & adorant, propter comparationem quam cum igne ijs esse affirmāt: atq; huius rei testimonium adferunt, quòd similiter atq; ignis hi ueloces & uiolenti sint: aquam uerò simul cum igne existere posse negant. Contrà Coptitæ accipitres ut crocodilorum hostes sæpe in crucem agunt. hi quippe crocodilos ob similitudinem quam eis cum aqua esse affirmant, diuino honore afficiunt. In uestibulo ædis Mineruæ in Sai (Aegypti ciuitate) sculptura uisebatur huiusmodi: primò infans, deinde senex, accipiter, piscis, & postremò equus fluuiatilis. Indicant autem symbolicè (per infantem ac senem) nascentes & morientes: per accipitrem uerò deum, &c. Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Vide supra inter Icones in a. ¶ Accipiter Marti consecratus est, unde quidam putant sacrum à Vergilio dici, Seruius. ¶ Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, Apollinis accipiter & coruus, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Accipitrem Apollini consecrant Aegyptij, & uenerantur. Oron (ὦρον, ut & Orus in Hieroglyphicis scribit) sua lingua deum hunc appellant. Auem autem eiusmodi thaustum nominant. Cum Apolline idcirco conuenientiā habere aiunt, quòd de auibus soli accipitres semper nullo negotio aduersos solis radios intuentur, neque intentis oculis sursum uersus iter suscipere grauantur, nec diuina flamma offenduntur. ijdem ipsi serpentibus & uenenatis bestijs inimicissimi sunt. nec enim ipsos serpens, nec scorpius, ulláue alia mala bestia latere potest, Aelianus. Iupiter in sceptro suo (uel super capite) aquilam habet. Minerua archegetis noctuam manu gestat. Apollo accipitrem, tanquam auem uaticinijs aptam, & tanquam ipse minister Iouis. accipiter enim aquila minor est, Scholia in Aues Aristoph. ἱέραξ ἱέρωται ἡλίῳ Ἀπόλλωνι, &c. hoc est, Accipiter sacer est Soli Apollini, tum propter motus sui uelocitatem, (nam ut sol uelocissimus est, sic uolatu suo pernicissimus accipiter:) tum propter cognationem ex origine sui nominis. uocatur enim ἱέραξ παρὰ τὸ ῥᾷον ἵεσθαι, id est à facili motu, qui quidem Soli uel maximè conuenit. Quin & cœlestem sphæram Iapetū aiunt dici, παρὰ τὸ ἵεσθαι καὶ πέτεσθαι, quòd ita facile scilicet feratur ac si uolaret, Varinus & Eustathius in Homerum. Quin & propter oculorum splendorem Soli sacer uideri potest. Apollinem quidem ipsum in accipitrem aliquando mutatum, & Dædalionem ab eo in eandem auem conuersum, inferius referetur. Deos aliquot animalium nominibus ueteres appellarunt, ut Solem lacertum, leonem, draconem, accipitrem, Porphyrius lib. 4. de abstin. Sacrilegum medicum Delphis, cum in eum incurrisset accipiter, eius caput conuellens, indicauit, Aelianus. Eruditissimi quidam Apollini attribuunt accipitris genus, quod perdicoteros (forte percnopteros) dicitur, Gyraldus. ¶ Aegyptij Osiridem sæpe accipitris forma exprimunt. excellit enim hæc auis acie uidendi, & ui uolandi, (καὶ διοικεῖν αὐτὸν [αὑτὸν] ἐλάχιστα τῇ τροφῇ πέφυκε.) Fertur etiam in cadauerum insepultorum oculos terram superuolando inijcere. Et cum bibendi gratia ad fluuium appulerit, alas erigit, quas cum biberit rursus demittit, unde saluum eum esse & à crocodilo illæsum apparet: Nam si ab illo rapiatur, alæ ut erant erectæ rigidæq; manent, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Horum posteriorem partem Cælius Calcagninus ita transtulit: Descendentem ad flumen rectis pennis deferri tradunt: quas rursus inclinat in latus metu crocodili ad fugam paratus: quòd ne quando improuisus opprimatur, incessanter meditari solet, Sic ille. Nos ut in Græcis publicatis legitur ad uerbum transtulimus. Fuisse diuinum animal, ac diuinam serpentis naturam, non Tautus modo (qui & Thoth ab Aegyptijs dicitur) in Phœnicum Theologia testatus est: sed etiam Phœnices atq; Aegyptij, quòd in eo supra cætera quidem animantia spiritus acrior atq; amplius ignis existat. Quæ res cum ex illo celeri gressu ostenditur, sine ullis pedibus manibusq; uel alijs instrumentis, tum quòd ætatem subinde cum exuuijs renouant ac iuuenescunt. Itaq; Phœnices populi dæmonem hunc fœlicem, Aegyptij Eneth appellarunt, cui caput accipitris adijcientes, celeritatem illius præcipuam indicabant, quod & Philon Biblius scribit, qui Sachoniati historiam ex

Phœnicum lingua in Græcum sermonem conuertit. Epies uerò (qui apud Aegyptios deorum maximus interpres est habitus) cum naturam accipitris & anguis referret, Diuinissimum (inquit) animal serpens, & accipitris habens caput perquam mirificum est. nam sicubi sublatis palpebris effingebant, tum omnem Aegypti regionem suo lumine complebat: sin clausis oculis fuisset, tenebras circunfundi notabatur, ut nihil dubium sit, naturam eius maximè igneam existimasse. Iidem præterea Aegyptij, totius orbis molem demonstrantes, inter circulum aëreum & igneum serpentis effigiem cum capite accipitris circunducunt, ut instar sit Græcæ literæ quæ thêta dicitur, ⊖. Per circulum enim magnitudinem & formam totius orbis intelligunt: per anguem uerò, qui medium intersecat, bonum dæmonem, cuius merito ac beneficio omnia alantur, uigeant, atque contineantur. Quin & Zoroastres ille Oromasi filius (qui apud Persas maximè sapientia præstitit) in sacra historia de rebus Persicis in hunc modum de re hac meminit. Deus (inquit) accipitris caput habet. Is enim inter omnia quæ labem nullã aut corruptionem sentiant, primus ingenitus, nec interiturus unquam, partium expers, sibique ipsi simillimus, bonorum omnium auriga & author, rerũ pater omnium optimus ac prudentissimus, sacrum iustitiæ lumen, absolutissima naturæ perfectio, eiusque inuentor & sapientia: quæ omnia copiosè prosequitur Pamphilus Eusebius ad episcopum Theodorum, Petrus Crinitus de honesta disciplina 16. 2. ¶ Si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactamus illis & mulos & asinos, &c. cur non coruos, accipitres, &c? Arnobius lib. 7. contra gentes.

¶ Qui animalium uaticinijs pollentium animas in se recipere uolunt, deuoratis principalibus (corporis eorum) partibus, ut corde coruorum, aut talparum, aut accipitrum, animam quoque singulorum præsentem & ingredientem in ipsos accipiunt, & dei instar futura præsentientem, Porphyrius lib. 2. de abstinendo ab animatis. ¶ Ciconiam non ut grues prodigium facere dicunt: sed in augurijs non dubiam ferre concordię significationem. Proxima est accipitrum natura: præcipuum uerò genus quod circum appellant. altero pede claudum, quod fortunatum nuptijs & pecuariæ rei opinati sunt, Alexander ab Alexandro. Et paulò post, Dario accipitrum uisio duo uulturum paria uellicantium, omen fuit, quòd è coniuratis sumpto supplicio, haud multò post Persarum regno potiretur. M. Aemilio, D. Bruto Coss. Didius Lælius legatus Pompeij, cui prodigium Romæ erat factum, in lecto uxoris duo angues conspecti, in diuersumque lapsi: proximè Pompeio in castris sedenti accipiter super caput accesserat, in Hispania aduersus Sertorium inter pabulatores occisus, Iul. Obsequens. Consulo (id est optimum augurium præbeo) rebus In læuum uergit cum mea penna latus, Io. Vrsinus.

¶ Apologus de accipitre & luscinia ex lib. 1. Operum & dierum Hesiodi.

Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.
Ὧδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον,
Ὕψι μάλ' ἐν νεφέεσσι φέρων ὀνύχεσσι μεμαρπώς.
Ἡ δ' ἐλεὸν γναμπτοῖσι πεπαρμένη ἀμφ' ὀνύχεσσι
Μύρετο. τὴν δ' ὅγ' ἐπικρατέως πρὸς μῦθον ἔειπε.
Δαιμονίη, τί λέληκας; ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων.
Τῇ δ' εἶς, ᾗ σ' ἂν ἐγώ περ ἄγω καὶ ἀοιδὸν ἐοῦσαν.
Δεῖπνον δ' αἴκ' ἐθέλω, ποιήσομαι, ἠὲ μεθήσω.
Ἄφρων δ' ὅς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν,
Νίκης τε στέρεται, πρός τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.
Ὣς ἔφατ' ὠκυπέτης ἴρηξ τανυσίπτερος ὄρνις.

¶ Est illic (in tela Arachnæ puellæ cum Minerua certantis) agrestis imagine Phœbus, Vtque modo accipitris pennas, modo terga leonis Gesserit, Ouidius Metamor. 6. Dædalion Ceycis regis Trachiniæ frater, præ impatientia doloris propter Chionen filiam à Diana (cui illa se prętulerat) interfectam, in accipitrem mutatus est, ut canit Ouidius undecimo Metamorph. Vir fuit, (qui nunc accipiter est) & tanta est animi constantia, quantum Acer erat belloque ferox, ad uimque paratus. Illi fera bella placebant, Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas. Et paulò post describens quàm ægrè tulerit mortem Dianæ filiæ, Effugit ergò omnes, ueloxque cupidine leti

Vertice Parnasi potitur, miseratus Apollo,
Cum se Dædalion saxo misisset ab alto,
Fecit auem, & subitis pendentem sustulit alis:
Oraque adunca dedit, curuos dedit unguibus ha-(mos,
Virtutem antiquam, maiores corpore uires.
Et nunc accipiter, nulli satis æquus, in omnes
Sæuit aues, alijsque dolens fit causa dolendi.

¶ Ocyor accipitre: admirandam celeritatem hyperbola prouerbiali licebit indicare, quæ est apud Homerum Iliad. ν. (de equis) θάσσονες ἰρήκων. id est, Pernices magis accipitre. Venustius fiet, si ad famam, aut ingenium, aut nuncium, aut eiusmodi quippiam detorqueatur, Erasmus. ¶ Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ, ἴρηκες δ' ἴρηξιν, ἐμὶν δ' ἁ μῶσα καὶ ᾠδά, Theocritus Idyllio 9.

DE ACCIPITRVM GENERIBVS & differentijs.

CALLIMACHVS sex genera accipitrum facit in libro de auibus: alij uerò ueterum genera decem statuunt, Varinus. Etymologus quidem Callimachum ait genera accipitrum octo statuere: sed Varinus (ut iam recitaui) & Scholiastes in librum primum Argonauticorum Apollonij, sex tantum genera à Callimacho memorari docent. Genera accipitrum (inquit Aristot.) non pauciora quàm decem esse aliqui prodiderũt, quæ modo quoque uenandi

inter

inter se dissident. Alij enim columbam humi considentem rapiunt, uolantem non appetunt. alij super arborem, aut tale quid conscendentem uenantur: sin humi est, aut uolat, non inuadunt. Alij neque humi, neq; in sublimi manentem aggrediuntur, sed uolantem capere conantur. Fertur etiam à columbis quodq; accipitrum genus cognosci. itaq; cum accipiter prouolat, si sublimipeta est, manent quo constiterint loco: sed si humipeta, qui prouolat, est, non manent, sed continuò auolant; Hæc ille. Quæ uerò decem hæc genera sint, paulò mox ipsius Aristotelis uerbis explicabitur. Accipitres campestres appellāt perdicarios, leporarios, picarios: Lacustres & riuularios lacunariosq;, dicunt anatarios, Budæus. Plinius genera accipitrum (inquit Guil. Budæus) sedecim meminisse se dicit, nec tamen prosequitur ne nominatim quidem, cum Aristoteles genera tantum decem ponat, ut fortasse erratum esse in notis numeri apud Plinium suspicari debeamus. Quæcunq; enim de aquila & accipitre dicit, ex Aristotele ad uerbum uertisse uidetur. Hodie nomina seruari (ut arbitror) uix possunt, quo modo permulta in reliquis auibus piscibusq;. Primam differentiam faciunt pugillarium & pinnariorum. quidam enim prętento pugno reuocantur emissi, alterum genus non nisi pinnarum scapo reuocatur. Secunda differentia est inuolātium & deprimentium, quòd unum genus inuolare prædam solet, alterum tantum deijcere ac deturbare. Est & alia differentia eorum qui sublimes prædam humi latentem circunuolitare solent, & cum à canibus aut uenatoribus excitata est (sic enim uocauerim potius quàm aucupes) supernè sese librare, deuolātes, subuolantes, prouolantes spectanda celeritate, sic interdum prædam lancinantes ut humi afflictam enecent elisis interaneis, quod testari oculata fide possumus, qui eius oblectamenti studiosi magis in prima & plena pubertate quàm literarum fuimus. punctim subrigi casitareq; appellant. Grauiores & qui sublimi uolatu lustrare prædam atq; humi latentem prodere ac circunscribere circinatu non solent, arboripetæ dicuntur & statarij: quod qui non faciunt temere transuolantes, errones appellantur & stationis desertores. Quidam sublimipetæ (μετεωροθήρας Aristoteles uocat) prædam non nisi uolantem impetunt, quam si prouolatu assequi nequiuerunt, in fruteta cadentem subsequentibus magistris emicatu produnt, sagittæ modo sursum uersus elisi. Humipetæ (χαμαιπέται Aristoteli) ad terrā cum præda deferuntur. Sunt quos sublimiuagos dicant, qui neglecta interdum prędа cum differenauit, ad meridiem plęrunq; apricatione delectati in nubes licentius subuehi solent, & diu ex hominum prospectu auferri quasi quidam emansores, quod prouidentes magistri receptui Stentorea uoce canunt, interim scapum oblongo loro rotantes. Si uerò nubilauerit, nullum est periculum. Hæc omnia Budæus. Sed de accipitribus sublimipetis, humipetis, arboripetis, dictum est nonnihil supra quoq; in D. ubi de accipitre in genere egimus. Videntur autem differentiæ istæ non unius generis, sed diuersorum esse, uel Aristotele teste, qui (ut paulò ante recitauimus decem) accipitrum genera etiam ipso uenandi modo inter se dissidere scribit. Cæterum accipitres dicti nidularij, ramarij, & sori uel peregrini, non genere, sed ætate differunt, ut supra in E. docuimus: Elæophoro nomen à forma, ut in B. ubi & neaniscum & ophiocephalos accipitres à capitis forma dictos ex Demetrio Constantinopolitano memorauimus. Porrò decem accipitrum genera ab Aristotele nominātur hæc: Accipitrum genus præcipuum buteo est, triorcha à numero testium nuncupatus. secundum æsalo. tertium circus. Stellaris autem (ἀστερίας) palumbarius & pernix (πέρνης) differunt. Latiores uerò accipitres hypotriorchæ, id est subbuteones appellantur. Alij percæ (πέρκοι) & fringillarij uocantur. Alij læues & rubetarij (λεῖοι καὶ φρυνολόχοι) qui abunde uiuunt (εὐβιώτατοι) atq; humiuolę sunt. Accipitrum genera sedecim inuenimus, inquit Plinius: tum adnumerat, circon, triorchen siue buteonem, & æsalonem, qui solus omni tempore apparet, cæteri hyeme abeunt: postremò nocturnum accipitrem cymindim. ¶ Asturis, id est accipitris (inquit Tardiuus in libro Gallico) species quinq; sunt: Prima & nobilior, accipiter fœmina. Altera semiastur uocatur (demy austour qui est maistre, & peu prenant.) Tertia tercellinus, hoc est accipiter mas, qui capit perdices, grues autem capere non potest; nominatur autem tercellinus (uulgo tertiolo) quòd in uno nido tres pulli nascantur, duo fœminæ, tertius mas. Quarta sparuerius. Quinta, sabech, quem Aegyptij nominant baydach. is similis est sparuerio, sed minor, oculis cœruleis. Ex eodem Tardiuo supra in B. scripsi de accipitribus Armenio, Persico, Græco, Africo, deq; albo & nigricante: & quibus signis accipitres parui commendentur.

Tempore quo aues in libidinem aguntur, binęq; degunt generandæ sobolis causa, omne genus falconum, aliarumq; auium rapacium ad asturem (accipitrem) colliguntur, Tardiuus. Nothi accipitres esse creduntur, qui censentur in genere aquilarum, Aelianus. Θεοκρόνος auis notha nominatur in Ixeuticis Oppiani libro 2. accipitre patre, & aquila matre progenitus, amphibius. Genus quoddam accipitris (inquit) adeò in libidinē profusum est, ut uerno tempore omni robore amisso, minimarum etiam auicularum morsibus obnoxia sit. Deinde adulta æstate & sub canicula uiribus recuperatis, de auiculis sese ulciscitur, & quascunq; assecutus fuerit deuorat. Quòd si aquilæ fœminæ uocem audiuerit, aduolans cum ea miscetur. Illa quæ ex ignobiliore aue conceperit oua ne incubare quidem dignatur, & ut aquilas mares lateat procul ab eis auolat. Nam illi quam adulterio corruptam senserint omnino ulciscuntur & abigunt. Pulli tandem ouis Sole concalfactis exclusi, amphibij sunt & piscium captura uictitant.

Accipiter ASTERIAS, id est stellaris ab Aristotele dictus, Nipho is esse uidetur quē recen-

tiores asturem corruptè dicunt, nec aliud addit. Quod si ita est, nomen hoc ei inditum uidebitur à punctorum uarietate, quibus eum insigniri diximus supra in B. Cognominantur & ardeæ & musteli pisces stellares eandem ob causam. nam & ποικίλοι iidem musteli uocantur. Est & aquila stellaris Aeliano, eadem ut conijcio quæ germana & omnium maxima. Cæterum cur læues quidam accipitres (λεῖοι) ab Aristotele dicantur, nõ facile dixerim. nam musteli pisces læues dici uidentur, quoniam aculeos dorsi ut acanthiæ in eodem genere non habent: Est & læuiraia à priuatione spinarum dicta. Coniecerim tamen læuem dici accipitrem, qui nullis punctis aut maculis distinguatur & ueluti exasperetur, ut asterias & cenchris. Nam & elæophoro inter accipitres nomen à maculis nasci. Eberus & Peucerus accipitrem stellarem Germanicè interpretantur Blawfüß, id est falconis genus cui nomen est à cœruleo pedum colore: læuem uerò, Baumfalck, id est falconem arborum, quas tamen interpretationes suas nec authoritate nec argumentis astruunt. Niphus accipitres λείους & φρυνολόγους specie diuersos facit, πέρκους uerò & σπιζίας non diuersos. Ego uocem πέρκους neque apud authores neque apud grammaticos legisse memini: quamobrem περκνός oxytonum & cum nî in ultima legerim: quod nigricantem uel nigris maculis distinctum significat. Percnoptero etiam aquilæ ab alarum notis uel nigritie nomen. Περκνός siue aquilam, siue aliud quid (ut colorem) significet, uerbi περκάζειν quod est nigrescere, sensum continet, Varinus. Cæterum uerba περκάζειν pro μελαίνεσθαι καὶ πεπαίνειν, (nam uua cum maturescit nigrior euadit) & περκαίνειν pro διαποικίλλεσθαι, sine nî post cappa scribuntur: ut nomen etiam περκώματα, τὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου ποικίλματα. Sed & perca (πέρκη ἢ πέρκις) piscis à colore nomen traxisse uidetur. lineis enim nigricantibus uariatur: unde & γραμμοποίκιλον cognominant. Scio etiam πέρνος apud Varinum legi, exponique κυνηγετικὸς ἀετὸς, ὁ πεδιασῶς καίνων καὶ κόπτων. Sed planè deprauatam uocem existimo, legendumque περκνὸς, siue accipitrem siue aquilam ita cognominare libeat. Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε τελειότατον πετεηνῶν Μορφνὸν, θηρητῆρ', ὃν καὶ περκνὸν καλέουσιν, Homerus Iliad. ω. Vbi Scholia μορφνὸν interpretantur, φόνιον, id est cædis auidam, uel nigram, uel rapacem; uel peculiare genus aquilæ. & mox περκνὸν, τὸν αὐτὸν τῷ προειρημένῳ, μέλανα. ἀφ' οὗ καὶ τὸν μελαινόμενον καρπὸν περκάζειν λέγομεν. Leporis colorem epipercnõ dici legimus, quòd sit percne oliuæ species, non acerbæ quidem, sed nec nigrescentis omnino, Cælius. Eratosthenes περκάδα κίχλην inter pisces nominat. Eberus & Peucerus percum putant esse illũ qui Schmirlein uulgò dicitur, quem mox in Aesalone describam: uel nisum, id est sparuerium, nullis ad hoc argumentis usi. ¶ Cæterum accipiter πέρνης, ut apud Aristotelem scribitur, à Gaza pernix transfertur. Niphus illum esse conijcit qui uulgo speruerius appellatur, & à celeritate sic dictum scribens suam in Græcis literis imperitiam prodit. Gaza enim pernicem cõuertit, alludendo ad uocẽ Græcam, & terminationem Latinam ei asciscendo. nam πέρνης alioqui significationem nullam apud Græcos habet. ego πέρκης potius legerim, ut eadem ratio sit nominis quæ percno iam dicto accipitri, & percæ pisci. Si quis tamen πέρνης legere malit, quòd & πέρνος κυνηγετικὸς ἀετὸς apud Varinum habeatur, per me quidem licebit: etsi quod sequitur ὁ πεδιασῶς καίνων, uoci percnos magis conuenit. Πέρνις, species accipitris, Hesychius & Varinus. Πέρνης accipiter, uel (ut Gaza reddit) pernix, Ebero & Peucero exponitur uulgò dictus gyrofalco, Germanicè Stoßfalck, sed absque authoritate & argumentis.

¶ Perdicotheros accipiter Apollini sacer & minister esse dicitur, ut morphnos matri deorum, Gillius. sed forte percnopteros legẽdum. neque enim memini apud authores perdicotheron legisse. quod si à perdicum uenatu tale nomen componere uelis, per as in prima declinatione περδικοθήρας dicendum fuerit, ut μετωροθήρας Aristoteli. Est autem percnopteros, ut morphnos quoque, aquilarum generis. Accipiter mas (tercellinus) capit perdices, grues autem capere non potest, Tardiuus. Vidimus pridem accipitrem ex genere perdicariorum palumbis magnitudine, gruem tractim deturbantem, uisenda solertia oculis inuolatam, ita ut præda torpens & in terram decidens à cane leporario exciperetur, stupente principe Carolo, atque ob rei miraculum quingentis aureis emercato, Budæus.

¶ Tanysipteros accipiter Iunoni sacer est, Gillius. Apud Hesiodum quidem τανυσίπτερος accipitris simpliciter epitheton est, ab alarum extensione factũ. Apud Varinum legitur epitheton hoc commune esse auium, quæ inter uolandum alas extendunt.

¶ Accipitres chiluones à Plinio nominari, qui nunc falcones dicantur, Blondus author est in Latinis. Ego hanc uocem apud Plinium nusquam reperio.

¶ פרס pæræs, apud Hebræos, auis magna est & solitudinem amans, ut Dauid Kimhi interpretatur. R. Iona docet Arabicè uocari עקאב, okab. Augustinus Steuchus genus accipitris uel aquilæ esse suspicatur, siquidem gryphes fabulosi sunt. Deuteronomij cap. 14. Chaldæus interpretatur ער, ar: Arabs עוקאב, ukab: Persa סומי, somi: sequitur tamen עקב, okab, ut nomina uideantur transmutata. Vide infra in Haliæeto. L X X. γρῦπα, Hieronymus gryphem. Eruditus quidam apud nos haliæetum esse cõijcit. Vox quidem ipsa pæræs ad Græcam πέρνης accedit, quę accipitris species est apud Aristotelem, nisi πέρκης potius legendum, ut paulò ante scripsimus. Quod ad Persicam uocem somi, inuenio apud Tardiuum secundam speciem aquilæ quæ capreolos, id est paruas capreas rapiat, semy appellatam. Vide supra in Accipitre A. plura de uoce pæræs.

¶ Paulò supra Catarrhacten Nili sitæ sunt Philæ, communis Aethiopum & Aegyptiorum habitatio. Hęc templa Aegyptia habet, ubi ales colitur quem accipitrem uocant, qui nec nostris simile

quicquam

quicquam habet, nec Aegyptijs. Nam & magnitudine excedit, & uarietate longè diuersus est, dicunt enim Aethiopicum esse, & inde afferri cum alter deficit, ac etiam multò ante: & tunc nobis ostensus est, cum iam morbo deficeret, Strabo libro 17. De Aegyptio quidem accipitre scriptum est supra in D.

¶ Accipitres leues & rubetarij abunde uiuunt (εὐβιώτατοι, id est commodè uiuunt: quòd uictum ingeniosè & strenuè sibi parent, nec pigri aut inertes sint) atque humiuolæ (χθαμαλοπέτητοι) sunt, Arist. Speruerij etiam uulgò dicti uolatu humili feruntur. Rubetarium (inquit Turnerus) esse credo accipitrem illum quem Angli hen harroër nominant à dilaniandis gallinis. Palumbarium magnitudine superat, & coloris est cinerei. Humi sedētes aues in agris, & gallinas in oppidis & pagis repentè adoritur. Præda frustratus, tacitus discedit, nec unquam secundum facit insultum. Per humum omnium uolat maximè. Hæc ille. Eundem accipitrem Eberus & Peucerus Turnerum sequuti **Hünerahrn** interpretantur. Nostri miluum (ni fallor) **Hünerdieb**, id est gallinarum furem appellant.

¶ Sabaudi genus quoddam accipitris auberet nuncupant.

¶ Accipitrum genera quatuor sunt. Ex ijs primum grandi corpore est, & facilè cicuratur, oculis uarijs, perlucidis, uultu hilari, pede crasso, longis unguibus, delicatum in uictu: quod aues omnes inuadit, nec ullam metuit, Liber de nat. rerum. Videtur autem primum hoc genus non aliud esse quàm accipiter uel astur simpliciter dictus.

¶ AEGITHALVS, ut Aristophanis Scholiastes scribit, species est accipitris, sic dicta quòd ubera capræ sugat. Sed parum auiculam propriè ægithalum dici, eam uerò auem quæ caprarum ubera sugere fertur ægothelam, id est caprimulgum, suo loco docebimus.

¶ OCYPTERVS etiam de genere accipitrum uidetur auis, à uolandi pernicitate dicta. nam & ὠκυπέτης accipitris simpliciter epitheton est. Miluum & ὠκύπτερον μασοφαγῆ, & aquilam in cibo damnat legislator, nullum cum illis commercium habendum insinuans, qui rapina uictitant, Clemens Pædagogi lib. 3. *Et rursus* quinto Stromateων, Moses interdixit mensis aquilam, oxypterum, (ὀξύπτερον, sic enim hic scribitur non ὠκύπτερον ut supra,) miluum, coruum, innuens scilicet non oportere coniungi aut similes fieri illis, qui uictum sibi non labore parant, sed rapto & iniquitate *uiuunt.* aquila enim rapinam, oxypterus iniquitatem significat.

¶ FALCONES accipitrū nobile genus antiquis fuisse putamus, Paulus Iouius. Falconum genera plura sunt, cum aliàs, tum quia specie diuersi falcones & inter se, & cum accipitribus, nisis & aquilis permiscentur, Albertus.

¶ Accipitres quidam Claronæ, qui insignis Helvetię pagus est, **Habspurger** uel **Krewelberger** dicuntur, quos audio ea magnitudine & audacia esse, ut etiam leporem retineant.

¶ Accipitrem marinum recentiores quidam parum eruditi (ut Kiranidæ interpres) conuertunt, ubi Græcè haliæetum legi conijcio, id est aquilam marinam. Sed accipitris pelagij Aelianus etiam meminit, scribens illum inimicum esse coruo.

DE AESALONE.

ACCIPITRVM genus præcipuum triorches est, secundum æsalo, Aristot. Græcè αἰσάλων scribitur, paroxyt. Apud Varinum oxytonum, quod non placet: apud Hesychium αἰσάρων corruptè. Albertus & recentiores quidam ineptè (ut solent) assalon & azalon scribunt, & cum salo, id est ægitho auicula confundunt. Aesalona Græci uocant qui solus omni tempore apparet: cæteri accipitres hyeme abeunt, Plinius. Aristoteles similiter scopes discedere scribit, aiscôpes semper apparere: inter accipitres uerò buteonem tantum semper apparere. Inter minores accipitres (inquit Guilhelmus Turnerus) sola merlina, ut Angli uocant, siue smerla ut Germani, semper adparet, quamobrem eandem æsaloni esse conijcit. Aesalo uulpi est inimicus. ferit enim pilosque eius euellit, occiditque catulos. uncis nanque unguibus est. Aesalonem coruus impugnat, & uulpem aduersus ipsum defendit, Aristot. Coruus cum etiam robusto æsalone decertat, Aelianus. Aesalo uocatur parua auis, oua corui frangens, cuius pulli infestantur à uulpibus. Inuicem hæc catulos eius ipsamque uellit. quod ubi uiderint corui, contrà auxiliatur, uelut aduersus communem hostem, Plin. Aesalo cum uulture pugnat, Aristot. Et rursus, Aesalo & uultur inuicem inimici sunt. ungues enim utrique unci habentur. ¶ Aesalon, qui & æsalus, ut habent grammatici quidam, sed absque authore.

¶ Smerla uel smerlus Germanorum, **ein Smirle** uel **mirle**, ut Albertus nominat, à Gallis emerillon, à Sabaudis esmereillon uocatur, ab Italis smerlo uel smeriglio: quarum prior uox maiori uidetur conuenire, posterior minori. faciunt enim duas species, siue aliter siue sexu tantum differentes, ut smerlus fœmina sit, smerillus mas. Smeriglio, haliæetus, ethis, nisus, Alunnus absque authore & absque ratione. Capiunt smerilli easdem aues quas musceti, ut audio, nonnulli etiam perdices. Fringillarium accipitrem Albertus sparuerium putat, Ephesius illum qui fringillas sequitur: hic puto est smerillus, Niphus. Falco arborū apud Germanos dictus, medius est quantitate & uigore

inter gibboſum falconẽ & mirle, eodemq́ modo ut mirle regitur, Albertus. Decimum & ultimum falconum genus quantitate minimum eſt, (inquit idem Albertus) quod mirle & ſmirlin uulgò uocatur. Et quamuis magnitudine cæteris inferior ſit, nulli tamẽ animo & audacia cedit pro corporis & uirium ſuarum portione, pręcipue ſi peritia & uſus accedant, ſpesq́ auxilij à falconario propinquo. Itaque Guilielmus Falconarius refert ſe harum auium opera aliquãdo gruẽ cepiſſe. Alioqui enim alaudas & ſimiles aues tantum uincere poteſt, & ad ſummũ perdicem & columbam, niſi (ut diximus) uires arte iuuentur. Guttas in facie habent hæ aues ut & cæteri falcones, alas longiſsimas reſpectu ſui corporis, caudam menſuratam, (mediocrem intelligo:) crura & pedes planos citrinos. Minores ſunt niſis, æquales ferè muſcetis. Dum feri ſunt, cardueles ferè capiunt. ſunt enim celerrimi & inſidioſi, & in capiendo aſcendunt ac deſcendunt feriẽdo, ſicut & alia falconum genera. Sed de hoc genere hæc dixiſſe ſufficiat, quòd omnibus ferè notũ ſit, Hæc Albertus de animalib. 23.14. Et mox ſequenti capite, Ex falconum ignobilium genere lanarius rubeus eſt, qui minor eſt & mirle imitatur. Rurſus in eodẽ libro in elemento M, Meriſtiones (inquit, ego merilliones legendũ puto, eoſdemq́ eſſe ſmerillis, uel mirle) aues ſunt paruę, rapaces, & aliquid habẽt de falconum natura. ſocialiter enim uolant ad prædam, (ſicut accipitres & herodij, Iſidorus:) & quaterni aliquando ita inſtituũtur, ut ſpe auxilij hominis cygnũ proſternant: unus ſcilicet capiti, bini alis inſidentes, quartus collum & pectus oppugnans. ſic cygnum opprimendo deijciunt ut ab aucupe capiatur. Quando autẽ ſylueſtres ſunt, aues paruas inſequuntur. Colore & figura merulam referunt (non multò maiores merula, Iſidorus: & fieri poteſt ut inde etiam merilli uel merillones nominentur) niſi quod roſtrum & ungues aduncos habent. Eadem ferè omnia Iſidorus, merillum appellans: Quaterni (inquit) merilli cygnum à diuerſis partibus (ut iam dictum eſt) inuadunt: Vnde cygnus auis grauida (grauis corporis) anguſtijs circumſepta, mouere ſe non ualens, ab aucupe præuenta capitur & occiditur. ¶ Iſmerli ſunt quaſi falconelli, id eſt falcones parui, quos & corporis ſpecie & colore pennarum referunt. Horum aucupium plus uoluptatis quàm utilitatis adfert. Capiũt præcipuè alaudas, quas tanto deſiderio & impetu perſequuntur, ut uel ad clibanum uſq́ ardentem quandoq́, uel in puteum, uel hominum ueſtes offendant. Capiunt etiam paſſeres & alias auiculas. Cætera quæ ad ipſorum inſtitutionem & curam pertinent, ex accipitrum hiſtoria petentur, Creſcentienſis. Merillo formam habet falconis, minor ſperuerio, uolacior quàm ulla auis alia. Aues capit eaſdem quas ſperuerius: præcipuè uerò paruas, ut paſſerem, alaudam, & ſimiles, quas mira animoſitate perſequitur. Debet cicurari & inſtitui intra octo dies: nam poſt id tempus inutilis redditur. ¶ עזניה, aſnija, uocem Hebraicam, Leuit. 11. & Deuter. 14. aliqui Gallicè eſmerellon interpretantur. Vide infra in Haliæeto. In Alberti commentarijs de animalibus pro æſalon legitur celon uoce corrupta, quam falconẽ lapidum interpretatur. Haliæetus, lo ſmiriglio, à quibuſdam muſchette, Scoppa grammaticus Italus. Eberus & Peucerus æſalonem Germanicè reddunt Arhn: percum uerò ſmerillum uel niſum, Smirlein oder Sperber.

DE BVTEONE, DE QVO PLVRA REquires infra in Lanarijs inter Falcones.

A.

ACCIPITRVM genus præcipuum (κράτιστον) buteo eſt, triorcha à numero teſtium nuncupatus, Ariſtot. Triorchen accipitrem dictum inuenimus à numero teſtium: buteonem hunc appellant Romani, Plinius. Buteo genus auis, qui ex eo ſe alit quod accipitri eripuerit, uaſtitatisq; eſt cauſa (locus eſt corruptus) his locis quæ intrauerit, ut bubo, à quo etiam appellatur buteo, Feſtus. Apud Albertum & eiuſdem claſsis authores buteus pro buteo inepte ſcribitur. ¶ Hæc auis, ut conijcio, Italice poyana uocatur: quaſi pagana, ni fallor. nam & uillanos has aues uocant, ut dicam in Lanarijs inter Falcones. Circa lacum Verbanum aieta. Buteo à nonnullis putatur bucciarius: ſed, ut Epheſio placet, falco eſt habẽs tres teſtes, Niphus. Hiſpanis

aut Lusitanis, gauiam, ni fallor. Gallis, buysard, buzart, uel bousant, uel bousat, ut Sabaudis apud quos & bose nomẽ usitatum est. Sunt tamen qui dicant etiam milui alterum genus buysart Gallicè nominari. Sabaudi quidem suum bousatum quatuor generum faciunt: primum cognominant nobilem, alterum communem, tertium album aut caligatum, (blanc ou chaulsé,) quartum marinum. Buteo Anglorum busharda est, nisi fallor. nam miluo magnitudine æquiparatur, semperq́ue ipse cernitur, quod de buteone Aristoteles scribit, Turnerus. Aliqui Anglicè bussard scribunt. Germani quoq; nostri Bushard uocitant: uel Busant, Busarhn, Buse, uel Bushen, inferiores Brobuyen, ut Albertus & Murmellius annotarũt. Saxones Rüttelwy, à similitudine milui. Sunt qui eundem apud nos appellent Maßwy, id est miluum palustrem: quòd circa paludes auibus insidietur, & forte etiam piscibus: uel Maßhuw, id est bubonem palustrem, quòd corporis specie aliquatenus bubonem referat. Genera eius tria faciunt, magnitudine discreta. Nos alium Maßwy aquilarum historiæ subiungemus. Accipitres nonnulli pigerrimi sunt, & ad uolandum ignaui adeò, ut ab aliis nutriri desiderent, & serò tandem ad uenationem procedant, solisq́ue ranis insidientur, Oppianus. Hi quidem buteones esse uidentur, accipitrum ignauissimi.

B.

Buteo miluo æquatur magnitudine, Aristot. De genere accipitrum est, sed paulò nigrior, Obscurus. Subniger, uncis unguibus & rostro, magnitudine ferè milui, Albert. Buteonibus testes terni, Plinius. ¶ Buteo apud nos triplex habetur, magnus, mediocris, & paruus. Differunt etiam coloribus. audio album quoq; reperiri.

¶ Poiana Italis uulgò dicta, auis est magna, similis miluo, nigrior, tardior, &c. ¶ Ego olim in Sabaudia bushardum marem ad me delatum, consideraui. Is rostro erat breui, adunco, nigro: in fronte color ex uiridi & flauo mixtus, (quem tamen in altero quodam non deprehendi.) Pedes flaui, ad media ferme crura innatæ plumæ. Tergum fuscum, pennæ extremæ nonnihil ruffi coloris præferebant. Interior pennarũ pars quæ mutuo obtectu latet, albescebat, multis densis crispis mollissimisq́ue plumulis obsepta. In uentre & pectore pennæ albicãtes erant, nigris pleræq; maculis per medium insignes. Capitis quoq; pennæ fuscæ per margines albicabant. Alarum maximæ pennæ cæteris nigriores erant, sed omnes in alis pennæ altera extremitate, interiore scilicet, albidæ erant. Longitudo corporis extensi à rostro ad imum pedem, uel etiam ad imam caudam, dodrantes duo cum palmo, hoc est palmi septem. Cauda ab orrhopygio dodrantalis. Collum breuissimum, ut in omni accipitrum genere. Tota deniq; magnitudo & pondus uidebantur mediocrem gallinam referre. Testes, cum inciderem, nullos inueni, & fœminam fuisse puto. Rursus uerò alio tempore marem incidi: Illi magnitudo per omnia æqualis erat superiori: pondus unciarum triginta. Colore nonnihil à superiore uariabat, ut in fronte & alibi. Circulus in oculis iridem nigram flauissimus ambiebat. Crura à uentre ad ungues usq; digitos circiter nouem longa. Veter, latera & crura superius plumis albis uestiebantur, quas latiusculi circuli obscurè ruffi per transuersum distinguebant. Tota pars prona cõcolor erat, castanearum coloris obscuri. Plumæ in cauda magis albebant, zonis quidem eiusdem coloris (obscurè ruffis) distinctæ. Testes ad spinam dorsi inter utrosq; renes, binos tantum (ut triorchæ nomen à ternis testibus non uerè sit factum) albos ac pusillos reperi, altitudine æquali. In medio quidem particula quædam erat teste minor & flaua. Tinnunculum quidem Itali aliqui hodie tristinculum uocãt, quasi à tribus testiculis. Vngues buteoni minores infirmioresq́ue quàm cæteris accipitribus. ¶ Obseruaui & buteonis pullum, nido exemptum recens, undiq; cinereum, rostro tamẽ, pedibus oculisq́ue flauis. Post aliquod tempus oculi & anterior rostri pars, ad fuscum uel subcœruleum colorem mutabantur, cum iam quinq; aut sex hebdomadas dierum uixisset.

C.

¶ Buteo semper cernitur, Aristot. quod Plinius de æsalone accipitre reddidit. ¶ Carniuorus est, Idem. Hostis est ranæ & rubetæ & anguis, rapit enim eos atq; exedit, Idem. Sed forte non aliter horum animalium hostis est, quàm cibi gratia. Mures & ranas pro cibo suo ruri inquirit, Stumpfius. Venatur ranas & mures, & auiculas pigras aut infirmas quæ uolare nequeunt: & quandoq; pullos auium rapit, Albertus. Ego in buteonis cuiusdam incisi uentriculo talpam integram reperi, & in alterius cuiusdam uentriculo insecta quædam nigra. Ἐρωδιὸς γὰρ ἔγχελυν μαιανδρίην τριόρχου εὑρὼν ἐσθίοντ᾽ ἀφείλετο, Simonides apud Athenæum: Quasi triorchæ siue triorchi pisces etiam deuorent. Notatur autem ex hoc loco buteonis ignauia, qui ab ardea sibi anguillam eripi passus sit. Buteo auis est tarda & pigri uolatus: præda tamen uiuit, quam uel dolo ceperit, uel languore aliquo aut pigritia detentam assequutus fuerit, Obscurus. Tarditas quidem & pigritia huius auis, quam telo petitam, nõ ad primum aut secundum ictum, sed uix ad tertium cedere aiunt, prouerbio apud nos occasionem fecit, Du sitzest wie ein Bußhart, Buteonis instar sedes, in homines ignauos & diutius ad mensam uel alibi otiosè desidentes.

D.

Buteo uilis ac timidus est, & uel à paruis auibus nonnunquam fugatur. quamobrem Itali timidos & effœminatos prouerbio poyanas uocant. Propter eandem timiditatem non audent ut milui prope domos & habitationes hominum prædam inuadere, sed ruri & in agris eam perquirunt, Stumpfius. Hostis est ranæ, rubetæ, & anguis. rapit enim eos atque exedit, Aristot. sed hoc cibi causa

causa forte potius facit, quàm quòd aliter oderit, nam & anguillam capit, ut supra ex Simonide recitaui. Harpæ & miluo communes inimicitiæ contra triorchin sunt, Plinius. Et rursus, Harpæ & triorches accipiter dissident. Sed forte hæc non rectè ex Aristotele transtulit, apud quem in historia animalium sic legitur: Quæ cibum à mari petunt, anas, gauia (βρύνθος καὶ λάρος) inuicem dissident, buteo in alio genere hostis ranæ & rubetæ & anguis est. Et rursus, Amici etiam pisex, harpa, miluus.

E.

Buteo capitur uisco, nempe mure humi posito (ab aucupe faciem auertente) & circumquaq; illitis uisco uirgis erectis: quibus buteo murem rapturus implicatur, Stumpfius.

F.

Buteo quanquam auis rapax, à quibusdam tamen inter delicias ciborum appetitur, Stumpfius. Pinguescunt apud nos, & uæneunt deplumati. In Balearibus insulis buteo etiam accipitrum generis in honore mensarum est, Plinius. Dulcissimus & boni saporis in cibo est, si assus edatur, Albertus & Author libri de nat. rerum.

G.

Qui in Venerem infirmior erit, testiculos millonis ex aqua fontana, quæ perennis est, cũ melle decoctos edat ieiunus per triduum, statim remediabitur, Marcellus. Cæterum quæ nam auis sit millo, nusquam legere memini. conijcio autem triorchen esse, quæ miluo similis describitur, ut auis maximè testiculati testes, à quibus ternis etiam nomen adeptus est, ad promouendam Veneream facultatem adhibeantur.

H.

a. Millo apud Marcellum *Empiricum buteo* esse uidetur, ut iam in G. scripsimus. Falconiger accedit ad formam auis *quæ butorius uocatur*, Albertus: lego buteus, sic enim ab Alberto & eiusdem farinæ *scriptoribus buteo nominatur*. Cæterum butorius ijsdem auis est ex ardearum genere, quæ ab *authore Philomelæ* butio per onomatopœian appellatur hoc uersu, Inq; paludiferis butio bubit *aquis*. *Triorches*, phrynus & ophis pugnant, Aristot. Hunc locum Albertus ex Auicennæ *translatione* Græcis uocabulis turpissimè corruptis sic uertit, Frichachyz & coronos, id est *coruus* aquaticus. tyrus autem aquaticum est animal uocatum trihaue. Τριόρχης quidem uox usitatior est pro buteone, sed legitur etiam τρίορχος, ut supra in C. ex Simonide citaui: & in Auibus Aristophanis, ταυτηνὶ τίς ὢν ξυλλήψεται, ἀναπτάμενος τρίορχος; Vbi Scholia, Ioco nominat triorchum indicata Iride meretrice. nimirum pro homine libidinoso & prono ad Venerem. Τρίορχος uel τριόρχης, species est aquilæ, Varinus & Hesychius. Sed illi aquilę nomen ad accipitres non rectè extendunt. Κεγχρίλης, τριόρχης, Iidem. ego tinnunculum accipitrẽ potius, qui & κεγχρὶς & κεγχρηὶς uocatur, cenchrilen esse dixerim. Μόρφνης, τρίορχος, Hesychius & Varin. Βελλόνης, τριόρχης, apud Lacones, Iidem. Germani quidem & Angli (ut in A. docui) buteonem Busshard uocant: tetracem uerò siue tetraonem Angli priuatim bustard, alij ex eis melius bistard, ut & alij quidam recentiores bistardam. ¶ Epitheta huius auis nulla inuenio, possunt tamen hæc esse, tardus, ignauus, timidus, uilis, ignobilis, & huiusmodi.

¶ Tertia est centauris cognomine triorchis, qui eam secat, rarum est ut non uulneret sese. Hæc succum sanguineum mittit. Theophrastus defendi eam, impugnariq; colligentes tradit à triorche accipitrum genere, à quo & nomen accepit. Imperiti confundunt hæc omnia (centaurij genera) & uni generi assignant, Plinius. Quibus uerbis dum aliorum imperitiam arguit, suam ipse prodit. Apparet enim omnino eum esse deceptum Theophrasti uerbis non intellectis, qui de hist. plant. 9.9. sic scribit. Febrifugiam secantes accipitrem triteștigerum (sic Gaza uertit triorchen) nuncupatum cauere aiunt, ut sine uulnere possint discedere. Non igitur herba ipsa triorchis uocatur, sed ab accipitre huius nominis fodienti periculum esse aiebant homines siue superstitiosi, siue impostores uerius. Gaza eo loco non rectè febrifugiam uertit, quod nomen minori non maiori centaurio conuenit. Maioris quidem radix succo sanguineo est: minoris inutilis. tertium uerò genus à bonis authoribus nullum traditur. Idem Theophrastus de hist. plant. 1.19. centaurij succum amarum esse scribit, de minore intelligens, (cui præter nomen nihil commune cum maiore,) ubi Gaza rectè fel terræ transtulit. Rursus lib. 9. cap. 14. Centauris (inquit Theophrastus) per 12. annos durat. est autem pinguis & densa. quæ uerba de centaurio maiore accipi debẽt, hoc est eius radice. etsi centauris formula diminutiua dicatur. Gaza hoc loco non rectè fel terræ posuit. Item eiusdem operis 3.5. Centaurium in Eleo agro nascitur. montuosis quidem locis fœcundum: planis infœcundum & flore tantum gaudens: concauis uerò ne floret quidem nisi improbè. Hæc etiam uerba ad maius centaurium refero. Postremò initio lib. 9. Succus quorundam (inquit) sanguineus est, ut ceuteriæ (κενταυρίας) & atractylidi. Vbi omnino non ceuteria, sed centaurium legendum, intelligendumq; maius. Hæc occasione triorchis herbæ, quam somniauit Plinius, obseruata mihi apud Theophrastũ, necdum ab alijs quod sciam prodita, hoc loco adferre uolui.

¶ Familia etiam ex buteone cognominata est, cum prospero auspicio in ducis naui sedisset, Plinius. Ego (inquit Cælius) in gente Fabia id fuisse cognomentum accipio. Nam ab urbe condita libro uigesimotertio T. Liuius M. Fabium Buteonem nominat. Meminit & in Fabio Maximo Plu-

tarchus. Sed ibi mendum(opinor)inoleuit: nam scribitur modò Fabius Bulco. Græcus tamen codex φαβίου præfert βουλκῶνα, &c. Denique Buteonis oratoris mentio est Senecæ Controuersiarum lib. 2. Cælius. Et rursus, Triorchæ auis Aristophanes meminit in Vespis. Et quoniam hæc auis, ut scribit Sex. Pompeius, uastitatis est causa in his locis quæ intrauerit, ab hac eius natura uideri potest Agathocles tyrannus cognomentū traxisse: nisi quis malit ab efferata libidine. Nam egressus Agathocles pubertatis annos libidinem à uiris transtulit ad fœminas. Traditur item quum esset perfunctus fato, uxorem querulam flebilibus modis illud subinde ingessisse: τί δ' οὐκ ἐγώ σε; τί δ' οὐκ ἐμὲ σύ; Quid non ego tibi? quid tu non præstitisti mihi?

¶ h. Buteonem Dianæ sacrum esse dicunt, Gillius. ¶ Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis immussulos, buteones, &c? Arnobius lib. 7. cōtra gentes. ¶ Triorchæ accipitri principatum in augurijs Phemonoë dedit. buteonem hunc appellant Romani, familia etiam ex eo cognominata cum prospero auspicio in ducis naui sedisset, Plinius. Alites uolatu auspicia facientes istæ putabantur, buteo, sanqualis, &c. Festus: quod & alibi repetit, aues oscines ab illis distinguens quæ alis ac uolatu auspicium faciunt. De augurio ex præpetibus auibus, ut buteone, sanquali, uide in Aquila h. ¶ Prouerbia. Timidi & effœminati Italicè poyanę, id est buteones uocantur. Prouerbium Germanicum, Du sitzest wie ein Bußhart, in desides ac pigros, supra in c. exposui.

DE SVBBVTEONE.

SVBBVTEONES appellantur in accipitrum genere, qui latiores sint, Aristot. Græcè scribitur ὑποτριόρχαι. Sed quærendum est an γυποτριόρχαι potius legi debeat. nam & in generibus aquilarum codices nostri gypæeton habent, & rectè quidem, refert enim ea auis speciem uulturis, ut Aristoteles ibidē adscribit. An uero similiter γυποτριόρχαι legendū sit, non æquè asseruerim. coniectura tamen hæc nostra est, præsertim cum aues istas latiores esse dicat Aristoteles, ut ad latitudinem scilicet uulturum accedant. Turnerus non maius neque latius hoc genus buteone, sed minus facit. Subbuteonem(inquit) esse puto, quem Angli ringtalum appellant, ab albo circulo qui caudam circuit. Colore est medio inter fuluum & nigrū, buteone paulò minor, sed multò agilior. Prædam eodem modo quo superior captat, Hæc ille. Ego apud Græcos præpositionem ὑπὸ minuere interdum scio significationem uocabulorum, sed cum uerbis tantum compositā & nominibus ab ijsdem deriuatis, & adiectiuis, cum substantiuis uerò nunquam, nisi (ut dixi) uerbalia sint. Sit igitur siue hypotriorches, siue gypotriorches potius, auis ex buteonum genere, quod triplex apud nos inueniri supra dixi, nominibus non aliter quod sciam, præterquam illis quæ differentiam indicent magnitudinis, discretum.

DE CIRCO ACCIPITRE.

A.

CIRCVS ab Aristotele tertium genus accipitris numeratur post triorchen & æsalonem. Apud Græcos poëtas aliquando ἴρηξ κίρκος, aliâs κίρκος simpliciter nominatur. Sirenes apes dissident cum circa: itemque CIRCA (κίρκη) & circus non solum genere, sed & natura inter se diuersi sunt, Aelianus & Eustathius. CIRCANEA auis quæ uolans circuitum facit, Festus. Albertus circum interpretatur genus falconis cui à cœruleis pedibus nomen: Eberus & Peucerus falconem simpliciter: sed nullis argumentis, quod dicunt, probant.

B.

Ex accipitrum generibus inuenimus circon claudum altero pede, Plinius. Aristoteles de hist. 9.15. non de circo, sed de ægitho aue scribit, ὅτι τὸν πόδα χωλὸς ἐστιν, id est, pede claudo esse. Albertum χλωρὸς legisse uideo: uertit enim pedes habere citrinos.

C.

¶ Cercis, id est radius textorius, à sono dictus est ἀπὸ τοῦ κρέκειν, ut & crex auis: & forte circus etiā ἀπὸ τοῦ κρίζειν per metathesin, ut à crico organo differret, Varinus. Vide infra in a. ¶ Volatus est celerrimi accipiter circus, secundum Homerum: quamuis idem epithetō ὠκύτατος accipitri etiam simpliciter tribuit. Volando, præsertim cum insidiatur, ut & aliæ aues rapaces & milui, circuitum facere uidetur: ut inde circus dictus uideri possit, quanquam Græci auem circum appellant, circulum uerò κρίκον. Itaque circaneam Festi eandem esse conijcio, tum à nominis similitudine, tum à genere uolatus. ¶ Gallina ardet studio & amore pullorum: primum enim ut circum auem rapacem supra tectum gyros agere cognoscit, statim uehementer uociferatur, tum explicatis alis timidos pullos protegit, auemque procacem retrocedere cogit, Gillius. Vuottonus circum inquit ex ferociorum accipitrum numero esse, & gallinarum domesticarum pullis insidiari. τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται, ἠὲ κολοιῶν οὖλον κεκλήγοντες, ὅτι προΐδωσιν ἰόντα κίρκον, ὅς τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν, Homerus Iliad. ρ. Comparat autem Aeneam & Hectorem circo, Græcos auibus quæ à circo capiuntur.

Clangorem

Clangorem quidem aquilarum aut uulturum facile columbæ ſpernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Aelianus. Et alibi, Aquilas marinas & circos horrent columbæ. Mus in Homeri Batrachomyomachia conqueritur ſe timere circum & muſtelam. ¶ Circus, larus, uultures, &c. mali Punici grano pereunt, Aelianus.

D.

Circi amaraginem (πικρίδα, Philes, id eſt intybũ ſylueſtre uel lactucam ſylueſtrẽ) ad cuſtodiam pullorum in nidos imponunt, Aelianus & Zoroaſtres in Geoponicis. Alibi tamen apud Philen reperio circum florem croci nido imponere. Eiuſdem generis herba eſt hieracium, cui accipitres nomen dedere, quòd eius uſu caligini oculorum medeantur, ut ſupra ſcripſimus. ¶ Cum circo accipitre uulpi inimicitiæ ſunt, Ariſtot. & Philes. circus enim, quia unguibus eſt aduncis, & carne uiuit, uulpem inuadit ac uulnerat, Ariſtot. Cum turture coruus & circus inſitas inimicitias gerunt: & turtur uiciſsim hoſtili odio ab utroque diſsidet, Aelianus. Inimicitiæ intercedunt cornici cum circo, Idem.

H.

a. Circus ſpecies eſt ἱέρακος (grãmatici quidam Græci accipitrum & aquilarũ genus confundunt, triorchen quoq; aquilis adnumerantes, &c. ſed hic proxime poſt nominatur ἱέραξ, & à præcedente diſtinguitur,) quæ accipiter uocatur. aquila enim maiora animalia occidit, Scholia in Homerum Iliad. ε. ubi poeta dixerat, circum aues paruas occidere. Ἴρηξ κίρκος ab Heſiodo quoq; memoratur. Κίρκοι, κρίκοι, ἅρπαγες: & incurua omnia κίρκοι dicuntur, Heſych. quare fieri poteſt circum à roſtri & unguium aduncitate ſic uocatum eſſe. etſi grammatici quidam (Euſtathius & Varinus) per onomatopœiam ἀπὸ τοῦ κρίζειν (quo uerbo Homerus alicubi utitur) per metatheſin, ut à crico, id eſt circulo ianuæ ferreo (qui ab eodem uerbo deriuatur) differret, deriuent. Κίρκος, κρίκος, ἱέραξ, κωπηλάτης, καὶ ἡ ἀγέρχη Βλάση, Heſych. Lupi etiam genus ſecundum circus uocatur apud Oppianum, nimirum à rapacitate: ut quartum ictinus, id eſt miluus.

¶ Epitheta eſſe poſſunt quæcunq; accipitris ſimpliciter. ἐλαφρότατος πετεηνῶν, Homerus. ὠκυπέτης, Apollonius.

¶ b. Harpyiæ in Thracia habent uulturum corpora, facies circorum, (quamuis codex impreſſus κύρκων habet per ypſilon,) Varinus in Scylla.

¶ c. Οὐδέ κεν ἴρηξ κίρκος ὁμαρτήσειεν ἐλαφρότατος πετεηνῶν, Homerus. Equis Iberis uelociſsimis, inquit Oppianus, ſola forte aquila uolando contenderit, ἢ κίρκος ταναῆσι, τανυσσόμενος πτερύγεσσιν. Apollonius Argonaut. ſecundo, Ἠύτε τίς τε δ' ἠέρος ὕψοθι κίρκος Ταρσοῖς ἐφεὶς πνοιῇ φέρετ' ὠκὺς, οὐδὲ τινάσσει Ῥιπὴν, εὐκύκλοισιν ἐνὶ δίαισι πτερύγεσσι. Circus ὀξὺ λελήκως, Iliad. χ. propria enim eſt circo uox acuta, cum iam prædæ propinquus de ea apprehendenda anxius eſt, Euſtathius.

¶ d. Circus perſequitur τρήρωνα πέλειαν, id eſt timidã columbam alicubi apud eũdem poëtam. Οἱ δ' ἄλλοι εἴξαντες ὑπέτρεσαν, ἠύτε κίρκους Ὠκυπέτας ἀγεληδὸν ὑποτρέσωσι πέλειαι, Apollonius in Argonaut. Ἠύτε κίρκοι Φῦλα πελειάδων κλονέουσιν, Idem.

¶ h. Inter accipitrum genera inuenimus circon claudum altero pede, proſperrimi augurij nuptialibus negotijs & pecuariæ rei, Plinius. Circum de genere aquilarum columbam diſcerpentem unguibus felix nuncium attuliſſe Homerus uoluit, Alexander ab Alex. Vide ſupra in Accipitre ſimpliciter. ¶ Κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος, Homerus. Oſtenſum eſt autẽ ſuprà accipitrem etiam ſimpliciter dictum, Apollini ſacrum eſſe.

DE CIRI VEL CIRRHIDE.

CIRRHIS, κιῤῥὶς, per duplex rhô, uox oxytona, piſcem ſignificat, ſic dictum à cirrho, id eſt fuluo uel pallido colore: item accipitris ſpeciem. Cirrhis etiam (paroxytonum) adonin ſignificat Cyprijs, (nimirum piſcem adonin, cui color ſubfuluus ſubrufuſue tribuitur,) Laconibus uerò lychnum, Varinus. Κιρὶς, (per rhô ſimplex, oxyt.) lychnus, auis, uel adonis, apud Lacones, Idem & Heſychius. Κεῖρις, auis quædam, accipiter, uel alcyon: ſecundum alios, Heſychius & Varinus. Κίρις nomen auis, ita ſcribitur ut σίρις & ἴρις, Euſtathius. Κειρίδες, κνεῖχ, ὄρνεα, Iidem. Κήρυξ, genus accipitris, Iidem & Suidas. Κήρυλος, auis eſt, quam aliqui κήρυν (κύρυν, Varinus per υ.) uocant. Antigonus quidem alcyonum mares κηρύλους nominat, Heſychius. Κίρυλος, piſcis quidam, & ſpecies auis, Idem.

¶ Ouidius Metam. lib. 8. de Scylla ſcribit in cirin auem mutata: quam metamorphoſin nos hîc partim ex Ouidio, partim ex Grammaticis paucis perſtringemus. Niſus rex fuit Megarenſium: aureos habens capillos (cui ſplendidus oſtro, id eſt purpureus, Inter honoratos medio de uertice canos Crinis (πλόκαμος, Oppianus) inhærebat magna fiducia regni, Ouid.) cui oraculo reſpõſum eſt, ipſum tam diu regno potiturum, quàm diu capillos intonſos retineret. Cum igitur à Minoë ob interfectum dolo ab Athenienſibus & Megarenſibus Androgeum filium Megara (Ouidius Alcathoën uocat) obſideretur, Scylla Niſi filia hoſtis (Minois) amore flagrans, ut illi magis placeret, noctu purpuream comam patri totondit, eamq; Minoi obtulit: qui dono accepto uictoria potitus Niſum euerſa regia occidit. Tum Niſus deorum commiſeratione conuerſus eſt in ſui nominis auem, quam & haliæetum uocant, perpetuum odium exercens in cirin auẽ, in quam Scylla fuit transfor-

mata, & sic dicta παρὰ τὸ κείρειν quod tondêre significat. Cum enim à Minoë impietatem eius ac proditionem detestante contempta relinqueretur, illa amoris impatiens insilit undis, Consequiturque rates faciente cupidine uires,

Gnosiacæque hæret comes inuidiosa carinæ.
Quam pater ut uidit (nã iam pendebat in auras,
Et modo factus auis fuluis haliæetus alis,)
Ibat ut hærentem rostro laceraret adunco.
Illa metu puppim dimisit, & aura cadentem
Sustinuisse leuis, ne tangeret æquora, uisa est.
Pluma fuit, plumis in auem mutata uocatur
Cîris, & à tonso est hoc nomen adepta capillo,

Hæc Ouidius. Cuius interpretes quidam cîrin auem alaudam siue galeritam interpretantur, nimirum quòd existimarint nisum non alium esse quàm accipitrem minorem, (uulgò sparuerium uocitant) qui alaudis maximè insidiatur: qui tamen ab haliæeto plurimum differt. Ego cîrin potius è genere cepphorum esse putârim, quæ quidem aues leuissimæ minimum corporis, plurimum plumæ habent, maritimæ sunt, & circa naues uolitant clamosæ; uideturque eis conuenire execratio ista Minois, qua Scyllam munus illud impium offerentem execratus est, Tellusque tibi pontusque negetur. ¶ In Ixeuticis Oppiani cirrhis oxytonum scribitur, ubi cętera ferè similiter ut apud Ouidium legimus: hoc interest quòd cirrhin non scyllam hanc uirginem uocat, aitque illam à Minoë religatam ad nauim per mare tractam fuisse; atque ita in auem mutatam ab omnibus auibus nunc odio haberi; & si haliæetus ipsam oberrantem uiderit, mox per insidias eam adoriri & perdere. ¶ Cîrin auem patrem suum in capite tumulasse, (quod Galenus & alij de alauda scribunt,) apud Cælium Calcagninum legimus in libello quòd Stoici magis paradoxa scribant quàm poëtæ, quem ad imitationem libri eiusdem tituli à Plutarcho scripti composuit; in quo tamen ego nihil tale inuenio. Vergilius in Bucolicis cum scribit, Quid loquar aut Scyllã Nisi, quam fama secuta est Candida succinctam latrantibus inguina monstris Dulichias uexasse rates, &c. Scyllam Phorci (& Cretæidis nymphæ filiam) dicere debuit, hæc enim ut Seruius narrat, media sui parte in feram mutata & in deam marinam conuersa dicitur. Sed hic memoriæ lapsus est, alioqui lib. 1. Georg. idem poëta inter signa serenitatis Scyllam Nisi filiam in auem mutatam agnoscit his uersibus: Apparet liquido sublimis in aëre Nisus, Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo. Quacunque illa leuem fugiens secat ęthera pennis, Ecce inimicus atrox magno stridore per auras Insequitur nisus, qua se fert nisus ad auras, Illa leuem fugiens raptim secat æthera pinnis. ¶ Fuit & Nisus Troiani cuiusdã nomen Aeneid. 9.

DE ACCIPITRE FRINGILLARIO.

ACCIPITRES quidam percæ & fringillarij uocantur, (πέρνοι καὶ σπιζίαι,) Aristot. De percis seu percnis supra diximus. Niphus percos & spizias pro uno genere accipit. Σπιζίας, species est accipitris, Hesych. & Varin. Accipitres ambo, id est palumbarius & fringillarius, carniuori, Aristot. tanquam hæc duo genera præ cæteris accipitrum nomine uocari mereantur. habent enim alij omnes etiam alia nomina, ut triorches, æsalo, circus, asterias, pernes, percnus, læuis. hi uero duo, ut & rubetarius, simpliciter accipitres dicuntur, adiecto cognomine ab animali quod singuli præcipuè capiunt. Fringillarium accipitrẽ Albertus sparuerium putat: Ephesius illũ qui fringillas sequitur, is puto smerillus est, Niphus. Nos supra smerillum æsalonem fecimus. In genere quidem sparuerij mas appellatur muscetus, Germanis Sprinz, quæ uox quodammodo ad spizian accedit. ¶ Fringillarium (inquit Turnerus) Anglorum hobbiã esse conijcio. Est autẽ hobbia accipiter minimus, coloris cæteris nigrioris. In capite duos habet nigerrimos in pallido næuos. Galeritas & fringillas plerunque captat, in excelsis arboribus nidulatur, & hyeme nusquam cernitur. His uerbis Turnerus minimum accipitris genus, quod nostri ab arbore denominant, designare uidetur, de quo infra inter falcones agetur. Accipitres palumbarius & fringillarius, multum inter se magnitudine differunt, Aristot. maior scilicet aues maiores capit, ut palumbes: minores minor, ut fringillas. ¶ Accipitrum aliqui in cassitas ruunt & hirundines, tanquam Tereo cognati, Oppianus. Accipitrum aliqui celeres sunt ad aucupium, columbis maximè & palumbis exitiales; alij aues minores captant, Demetrius. Sed aues minores à diuersis accipitribus capiuntur, ut æsalone, circo, smerillo, niso, musceto, falcone arboreo.

¶ Ego obseruaui ACCIPITREM Qualearium, id est coturnices uenantem, quatuor peperisse, nunquam tamen plures, Niphus. ¶ Eberus & Peucerus accipitrem fringillarium Germanicè interpretantur Rotelgeyer, nescio quàm rectè. ignotum enim nobis hoc uocabulum est, nisi quòd de genere uulturum uidetur, cum geyr uulturem significet.

DE ACCIPITRE PALVMBARIO.

ACCIPITER palumbarius, stellaris, & pernes differũt, Aristoteles. De hoc quædam etiam proxime in fringillario diximus. Græci φασσοφόνον cognominant, quòd φάσσας, id est palumbes imprimis persequatur. Ἔστι δὲ (addo φάσσα) εἶδος περιστερᾶς ὑπὸ τὴν τρυγόνα, Hesych. & Varinus. nos contra potius τρυγόνα speciem esse dicimus ὑπὸ τὴν περιστεράν. Palumbarius in ferociorum accipitrum numero censetur, Vuottonus. Φαβοτύπος, genus accipitris est, & (addo φάψ) genus columbę syluestris

frugiuoræ,

frugiuoræ, Hesych. & Varinus. φαβοκτόνος, ἱερακοκτόνος, Hesychius. ego legerim, ἱέραξ ὁ τὰς φάβας κτείνων. φαλακτόνιος (apud Hesychium φαλακτόνοιο) genus accipitris, Varinus. uidetur autem legendum φασσοκτόνος aut φαβοκτόνος. ¶ Accipiter palumbarius est falco tertiolus dictus (id est mas in genere falconis,) Niphus. Et alibi, Accipitrem palumbarium (inquit) Albertus asturem exponit (id est accipitrem maiorem, nam is quoque columbas capit. uide supra in D. in Accipitre in genere,) Ephesius falconem gentilem qui palumbos insequitur. Accipitrem palumbarium ideo Anglorum sparhaucam & Germanorum speruerum (Sperwer) esse puto, quòd palumbos, columbos, perdices & grandiusculas aues insequatur, Turnerus. ¶ Homerus celeritatem uisus & actionis, aliâs confert accipitri ἴρηκι φασσοφόνῳ, ὅς τ' ὤκιστος πετεηνῶν, aliâs aquilę, &c. Varinus in παραβολή. Palumbarius accipiter omnium celerrimè uolat, Porphyrius lib. 3. de abstinētia ab animatis. Eberus & Peucerus Germanicè interpretantur Taubenfalck, id est falconē columbarium. Columbarium accipitrem alicubi legi Mercurio sacrum esse. Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas, Ouidius XI. Metam. de Dædalione mutato in auem rapacem, grammatici dicunt accipitrem.

DE SPARVERIO VEL NISO RECENTIOrum, nam Nisus Ouidij Haliæetus est.

A.

ACCIPITRES ambo carniuori sunt, *id est palumbarius & fringillarius, qui multum inter se magnitudine differunt,* Aristot. *Veniunt enim hæc duo genera præ cæteris accipitrum nomine, cum apud ueteres, ut iam supra in Fringillario docui: tum apud recentiores, qui plærique omnes accipitrem in duo genera distrahunt: magnum alio nomine asturem appellantes, paruum uerò nisum, id est sparuerium. nam ueterū nisus haliæetus est, id est aquila marina, de qua suo loco agemus.* Ego quidem sparuerium eundem & fringillarium esse cum Alberto sentio: *quanquam Turnerus palumbarium speruuerum esse suspicetur.* Vide supra in Fringillario. *Mich. Ephesius minimum accipitrem sparuerium interpretatur,* Niphus. Cuculus magnitudine atque uolatu similis est accipitri minimo, &c. Aristot. Hîc Auicennæ interpres conuertit, & est æqualis aui quæ dicitur sparaxonis. ego sparuerium intelligo, ut etiam Niphus. Accipiter minor Latinè nisus uocatur, à conatu ad prædā, quia nititur capere aues se fortiores, ut columbam, anatem, corniculam, Albertus. Et rursus, Nisum uulgò sperueriuṁ uocant. Fieri quidem potest ut uox nisus ab Hebræis descenderit, qui neser aquilam uocant: & nez accipitrem, alij asturem, alij nisum interpretantur. Vide supra in Accipitre A. Eliota Anglus sparuerium accipitrem humipetam cognominat. Pernix accipiter, πέρνης, à celeritate dictus, sparuerius appellatur rusticè, Niphus. Sed de uoce πέρνης, & contra Niphi etymologiam, scripsi supra in Capite de accipitribus diuersis. Columbæ cum simul uolant, nec serpens nec oxiteros (forte oxypteros uel ocypteros) id est sparauerius, eas lædere potest uel audet, Kiranides lib. 3. Sed idem lib. 1. elemēto ultimo ocypteron chelidona, id est hirundinem interpretatur. ὠκυπέτης apud Hesiodū accipitris epitheton est. ¶ Itali hoc genus accipitris uocant sparuiero, uel ut alij scribunt sparauier, sparauiero, sparauero: & aliqui illum distinguunt in maiorem & minorem, nescio an propter sexum tantum magnitudine differentem, an quòd specie differant. Aliqui (ut audio) loyette nominant, quòd alaudas uenetur. Galli esperuier, uel esparuier. Germani Sperber uel Sperwer. Frisij (ni fallor) Wickel, nisi is tinnunculus est per onomatopœiam. Angli sparhauke. Poloni sokol. Græci uulgò ξυπτέρι, forte corrupto nomine ab oxyptero. Eberus & Peucerus percum Aristotelis smerillum uulgò dictum, aut sperueriuṁ esse suspicantur.

¶ Qui muscetum & nisum genere distinguūt, (ut Aquila, Theodotion & Symmachus) errant. sexu enim duntaxat differunt, (ut scripsimus in Accipitre A.) cum nisus fœmina sit, muscetus mas, Albert. Accipitrum genus tertium nisus est: quartum frogellus quem muscetum dicimus, multo quidem minor, sed colore consimilis, sicut nisus accipitri consimilis est in dispositione habitus & colore. Hæc auis (muscetus) citò mansuescit, & delicatè nutriri postulat. leuiter aucupatur, & uelox est ad uolatum, Author libri de nat. rerum. Vocem frogellum detortam puto à fringillario. Vnde & Hispani forte francello hanc auem uocant: nisi malis ita dici tanquam francos, id est nobiles uel ingenuos. Germani muscetum uocant Sprinz, Sprintzel, Sprintzle, uel Sprintzling: quæ itidem uoces ad Græcorum σπιζίαν, id est fringillarium accedunt, de quo superius seorsim egimus. Quinta accipitris species sabech uocatur, quam Aegyptij nominant baydach, similis sparuerio, minor tamen, oculis ferè cœruleis, Tardiuus. Videtur autem idem hic & muscetus esse. nam proximè quoque asturem marem ceu species duas diuersas numerauit. Smerillus minor est quàm nisus, magnitudine ferè nisi illius quem muschet uocant, Albertus. Flandri (qui multis uocabulis Gallicis utuntur) Muschet appellant. Scoppa grammaticus Italus haliæetum interpretatur smerillum, uel muscetum. Muscetum capere aiunt coturnices, alaudas, passeres, cæterasque aues paruas: ad maiusculas inutilem esse.

¶ Sparuerius accipitris naturæ proximus est: quamobrem pleraque in historia Accipitris simi-

pliciter iam à nobis prodita, illi quoque communia erunt.

B.

Aſtures & ſperuerij quos Apulia mittit, noſtris multò maiores & præſtantiores ſunt. Accipiter eſt ferè eiuſdem figuræ cum niſo, qui ſemper uarius (lego, qui ſperuerius) uocatur, ſed maior eo eſt, Albert. Niſus auis eſt nobilis forma & robore, minor quàm herodius, (accipiter, Stumpfius,) ſed unus eſt color plumarum ambobus, Author libri de nat. rerum. Minimus & uiliſsimus eſt in genere accipitrum, Stumpfius. ¶ In regionibus Europæ ad ultimum Septentrionem ſitis, ſperuerij albi inueniuntur, Olaus Magnus in deſcriptione Germanica. nam in Latina, picas pro ſperuerijs poſuit. Speruerij ruffi dicti, quòd maculis rubentibus eorum pectora inſigniãtur, nobiles exiſtimantur ad uenationem coturnicum & perdicum. Niſus in facie guttas habet, ſicut peregrinus & cætera falconum genera, Albertus. Ingluuies (pappam uocãt indocti) in quibuſdam parua eſt, & fermè rotunda, ut in ſperuerio & columba, Albertus. Aſturis & niſi cauda dependet (propter longitudinem ſcilicet) quod in falconibus non probatur, Idem. ¶ Superioribus annis quum niſum minorem (muſcetum) mortuum manibus tenerem, obſeruaui in eo crura ſubflaua, nigris unguibus aduncis armata, decem digitos longa. Roſtrum exiguum, breue, nigrũ: cuius inferior pars canaliculata, non acuta, ſuperior deorſum ualde inflexa, acutiſsimaq;, ut in aue quam infra lanium appellabimus, (thurntreẞer.) Lingua exigua, nigricans, non acuta. Longitudo à capite ad finem caudæ palmi quatuor, hoc eſt digiti ſedecim. Tota pars prona, capite, alis, dorſo, cauda, eodem & ſimplice colore eſt, nigro diluto. Caudæ interioris pennæ alternis ſpatijs candicant ac nigricant: & ſub alis ſimiliter. Ad principium caudæ, multæ ſunt albæ plumæ. Cauda circiter duos palmos longa. Reliqua parte ſupina, nempe collo, pectore, uentre, plumæ ſunt alternis albidæ & ruffæ, alicubi tamen nigricantes. Albicare etiam uidetur extremitas pennarum caudæ.

C.

Sonus falconum ut plurimum craſsior & prolixior eſt, & ab acuto in grauius procedens, quàm aſturum uel niſorum, Albertus. Volatu niſus admodum uelox eſt. ¶ Speruerius pennas mutat menſe Martio aut Aprili, mutationem Auguſto perficit, Tardiuus. Ex accipitre minimo, id eſt ſparuerio, ueterum quidam putarunt cuculum fieri. Vide ſupra in Accipitre C. & infra in Cuculo. ¶ Niſi coëunt aliquando cum falconibus, Albert. Nidificant in abietibus, & oua (ut audio) quaterna aut quina pariunt. Quaſnam aues uenetur, dicemus mox in E. nam de muſceto dictum eſt in A.

D.

Niſus licet minor accipitre, æquè tamẽ animoſus eſt, & alacris pro ſua facultate. Ad uenandum promptiſsimus, quamuis minimus inter aues aucupij ſtudioſas, Obſcurus. Sola hæc auis (inquit Albertus) prædæ ſocios dedignatur: & expertus ſum, quòd ſi duo niſi pariter emittantur, præda dimiſſa alter inuadit alterum. Aiunt etiam quòd auem hyeme uiuam teneat ſub pedibus caloris gratia, & nocte tranſacta beneficij memor uiuam auolare permittat: quod an uerum ſit expertus non ſum, Hæc ille. Obſcurus quidam non niſum, ſed accipitrem ſimpliciter, hoc facere ſcribit. Vide in Accipitre H. d. Niſum aiunt ſocios uolatus recuſare, quaſi inuidia aliqua & ambitione ad uictoriam moueatur, ac ſolus ea potiri uelit: ſed ueriſimilius eſt eum inhiare prædæ tantũ, ne ſi in uolatu ſocium habuerit, idem ad paſtum quoq; admittatur. Certum eſt enim niſum parem ſui generis aſpernari, eumq; tanquam alienam auem perſequi, idq; contra totius auium generis naturam. Omnis enim auis in uolatu prædam capiens, Ariſtotele teſte, parcit ſui generis auibus. Solus itaq; niſus huius generoſitatis expers eſt: ut homo etiam ſolus ferè animalium terreſtrium in ſui generis animal inſidias molitur, Author libri de nat. rerum. ¶ Niſus ac triciolus (accipiter mas) locum eligunt in quo aues captas deplumant ſingulis diebus, multaq; diligentia mundant quandiu compares aues (fœminæ) incubant, quibus eas miniſtrant, Obſcurus. ¶ Albertus ſua obſeruatione & Auicennæ & quorundam aucupum aſſerit accipitres, quos uocant aſtures & ſparuerios, pullos ſuos uolantes enutrire uno menſe, poſtea ſe ab eis retrahere: docereq; illos capere aues, ferendo eis uiuas aues, quas dimittentes concitant ad capiendum: & cum agnoſcunt poſſe uenari, derelinquunt, Niphus.

E.

Niſi capiuntur ſimiliter ut accipitres, nempe reti, graculo aut auicula aliqua (niſi & muſceti præcipuè illa quam zaranto Itali uocant è genere chloridum,) iuxta rete alligata & expoſita. Vide ſupra in Accipitre E. ¶ Cito manſueſcit, & delicatè nutriri poſtulat, & leuiter aucupatur, Author libri de nat. rerum. Falcones & niſi bene nutriti ac inſtituti ad domicilium reuertuntur ſicut columbæ, Albertus. De inſtitutione & manſuefactione niſi, Alberti uerba recitaui ſupra in Accipitre E. Falco amat ſocium uenandi falconem, & diuidit cum eo prædam ſine pugna, quod non facit aſtur uel niſus, Albertus. Vide paulò ante in D. ¶ Speruerius capit omnes uolucres quas & aſtur, maioribus tantum exceptis, Tardiuus. Columbas, & alias quaſcunque aſſequi poteſt, Stumpfius. Niſus uocatur à niſu, id eſt conatu ad prædam, quia nititur capere aues ſe fortiores, ſicut columbam, anatem & corniculam, Albertus. Speruerij laudabiles capiunt anates, palumbes, perdices, coturnices, graculos, picas, alaudas, & omne genus auium minorum.

Si

G.

Si mulieris partus differatur, & parturigines absint; item ad secundas pellendas, fimum sperue=rij tritum prodest: Vide supra in Accipitre G.

H.

Nostri sorbum arborem **sperwerbaum** uocant, per epenthesin literæ p. cum speruerio quidem nihil ei commune. ¶ Nisus rex apud Ouidium in haliæetum, id est aquilam marinam mutatus celebratur, ut in Cirrhide scripsimus. De haliæeto uerò inter aquilas scribetur.

DE TINNVNCVLO ACCIPITRE.

A.

CENCHRIDEM accipitrum generis Græci faciũt, Plinius. Videtur autem ignorasse eandem auem Latinis tinnunculum dici, cum Græcam uocem semper relinquat. nam tinnunculi semel tantum meminit, lib. 10. cap. 37. quem locum nõ è Græcis transtulit, sed à Columella sumpsit. Loco Plinij iam citato antiqua ferè lectio tristunculus habet, quod & Theodorus quandoq; sequitur: ex maiori uerò parte tinnunculus, (scilicet *uertit Theodorus* ex *Aristotele pro cenchride* uoce Græca,) *Hermolaus*. Ego tinnunculus (per *n. duplex*. nam Grãmatici quidam *non rectè* per n. simplex scribunt) legere *malim*, ut in Columellæ etiam codicibus habetur, unde mutuatus est Plinius. Videtur autem tinnunculus per onomatopœiam dici à tinnitu: tristunculus cur diceretur ratione non uideo, nisi forte tanquam à tribus testiculis ut apud Græcos accipiter triorches. Niphus quidem tinnunculum uulgo in quibusdam Italiæ locis tristinculum nominari scribit. Ego tristunculum in Gazæ traductione nusquam legi, sed ubiq; tinunculum per n. simplex, quũ per duplex potius (ut dixi) scribẽdum uideatur. Cenchridem eandem puto quam Latini tinunculum uocant, Ruellius: & Hermolaus qui per n. duplex scribit. ¶ Ab Italis hodie canibellus uocatur, & tristinculus, & tristarellus, Niphus. Ab alijs in Italia gauinellus, quem duplicem faciunt, maiorem & minorem, nimirum pro differẽtia sexus non speciei. Ab Hispanis cernicalo uel zernicalo, quæ uox formata uidetur à cenchride Græca. Iidem accipitris quoddam genus gauiam nominant, à qua uoce gauinellus ceu diminutiuum factus uidetur. A Gallis quercerela (quasi cenchridion) nominatur, *Ruellius*. aliqui uocem Gallicam scribunt, cercerelle. In Narbonensi Gallia uocant siricach. Germani nostri **Wannenwäher, Wandwäher, Wanntwehen, Wiegwehen**. Videtur autẽ nomen **Wannenwäher** factum ab eo quòd alas extendant uentilentq; instar uentilabri, quod uannum nominant: uel **Wandwäher**, quòd in parietibus (turrium) nidificent. Angli a kestrell, (quæ uox à quercerella Gallorum detorta uidetur) kistrel, kastrel, in regionibus ad austrum; ad boream uerò a steyngall. Eberus & Peucerus Saxonica dialecto interpretant̃ **Steingall, Steinschmatz**.

B.

Tinnunculi in Heluetia multi reperiuntur, Stumpfius. Corpore paruo sunt, magnitudine musceti, colore multò magis fuluo quàm reliqui accipitres, plumis mustelinis aut castaneis, ungui-

bus aduncis, rostro aquilino, pedibus flauis, Turnerus. Tinnunculo uentriculus similis est ingluuiei, minimè carnosus, Aristot.

C.

Cenchris aliter à tinnitu uocis appellatur tinnunculus, Textor. ¶ Papiliones sectatur interdum: sed & auiculas insequitur ac dilaniat, Turnerus. Mures capit, Stumpfius. Auceps quidam asseruit mihi tinnunculum cum pullis in picarum nido sibi inuentum, & simul paruum serpentem, ac si serpentibus quoq; uescatur. Cerchnes auis locustas deuorat Aristophani in Auibus. Edit (ut audio) reptilia: ego uespā ab eo deuorari uidi. ¶ Tinnunculus licet adūcis unguibus sit, bibit tamē aliquando, sed rarò, Aristot. Et rursus, Solus ferè inter uncungues bibit. At Aelianus, Cenchris (inquit) accipiter nulla potione eget. Et Suidas, Cenchrines auis est quæ omnino non sitire dicitur, quod & Varinus ex eo repetijt. Atqui Aristoteles præ cæteris uncunguibus hanc auem bibere aliquando, testatur. Vide in Accipitre C. ¶ Tinnunculus nidificat in altis urbium turribus, Ruellius. In ædificijs ferè, Columella. In ædificijs & tectis eorum, Stumpfius. In cauis arboribus nidulatur & in templorum muris, & æditioribus turribus, ut apud Germanos Argentorati & Coloniæ, & apud Anglos Morpeti obseruaui, Turnerus. Et rursus in epistola ad me, Interdum in cauis quercubus, non more cornicum super fronde, sed monedularum more in latibulis semper. Ardenti in fœminas amore inflammatur, moreq; hominum amatoria leuitate flagrantium, semper sectando eas in oculis fert. Si quò clam fœmina abscesserit, ex eo maximum capit dolorem, & clangorem fundens uastum exclamat; utq; homines uehementer amantes ex amore uexantur, perinde amatorijs molestijs affligitur, Aelian. ¶ Tinnunculus inter uncungues fœcundissimus est, sed ne ipse quidem multa admodum parit, uerum cum plurimum quatuor, Aristot. de generat. 3. 1. Sed alibi, Plurima in adunco genere parit. Iam enim quatuor (inquit) eius reperti sunt pulli, sed plures etiam procreari apertum est. Pennatorum infœcunda sunt quæ aduncos habent ungues. cenchris sola ex his supra quaterna edit oua, Plinius. ¶ Tinnunculi (cenchridis) ouum minij modo rubet, Aristot. rubri coloris est, Plinius. Cum ex oculis laborat, syluaticam lactucam euellit, eiusq; acerrimum succum expressum suis oculis imponens, ad sanitatem restituitur. Hoc uti medicamento ad sanandos oculorum dolores medici dicuntur, unde oculorum medicina Hieracia, quasi Accipitraria appellatur. Vnde uidere licet homines se auium discipulos profiteri, atq; etiam præ se ferre non uereri, Aelianus. Vide supra in Accipitre H. a.

D. & E.

Tinnunculus pullos diu uolātes tātisper alit, dum ipsi ex ꝓprio uenatu uiuere possint, Turner. ¶ Quomodo in oculorum doloribus hieracij siue lactucæ syluestris succo utatur, dictum est in fine præcedentis capitis. ¶ Gaudent incolere loca non remota ab hominibus, ut muros & tecta turrium, & altiorum ædificiorum, & amantur etiam ab hominibus, quibus prędando nihil nocent, sed prosunt potius captura murium quibus uescuntur, Stumpfius. ¶ Auis quæ tinnunculus uocatur cum columbis habenda est, defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potētia, in tantum ut uisum uocemq; eius fugiant. Hac de causa præcipuus columbis amor eorum. feruntq; si in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem columbas, Plinius. Ne columbę sedes suas perosæ relinquant, uetus est Democriti præceptum. Genus accipitris tinnunculum uocant rustici, qui ferè in ædificijs nidos facit. Eius pulli singuli fictilibus ollis conduntur, stipatisq; opercula supponuntur (superponuntur, forte) & gypso lita uasa in angulis columbarij suspenduntur, quæ res auibus amorem loci sic conciliat, ne unquā deserant, Columella. ¶ Tinnunculi auiculas captant sicut smerilli, Stumpfius. possunt enim ut audio similiter cicurari.

G.

Fimum cenchridis (accipitrum generis hanc Græci faciūt) albugines oculorum extenuat, Plin.

H.

Accipitris & cristatelæ (forte tristunculi) stercus, legitur apud Auicennam 2. 614. ex ueteri interpretatione, ubi Bellunensis habet, Stercus albazi & falconis sachari. Cenchris Græcè uocatur quasi miliaria. nam milium à Græcis cenchros, à Strabone cenchrys dicitur, Hermolaus & Ruellius. Quid autem huic aui cum milio commune sit, nemo explicat; ego coniecturas meas afferam. Miliariæ quidem aues Varroni dicuntur, quæ milio pascuntur: & κεγχρῖται Oppiano ex anserum uel auium aquaticarum genere, milio inescati capiuntur. Tinnunculus uerò milium nō edit, quare alia huius nominis causa inquirenda est. Cenchrines, (uel, ut alij scribunt, cenchrites,) serpentis genus est, quem sic dictum aiunt, uel quòd tempore milij appareat, uel quòd colore uario sit instar milij, Etymologus. Aëtius hunc serpentem colore uiridi describit, maximè iuxta aluum, ut milium colore referat, unde & cenchrias (inquit) appellatur: aiunt etiam hūc seipso fortiorem fieri cum milium floret. Est & cenchrias, id est miliaris, genus ulceris herpetis, à similitudine quam habet cum granis milij dictum, quòd istorum instar exiguis pustulis exasperetur. Et forte eandem ob causam à milio nomen tum aui tum serpenti datū est, quòd multis milij instar punctis insignes spectentur: nisi quis aliam ex prædictis rationem malit. Nominatur autem hæc auis non tantum κεγχρὶς, sed etiam κεγχρίνης apud Suidā & Varinum. (Κεγχρίλης uerò apud Hesych. τριόρχης est.) Item κεγχρηῒς apud Suidam in uoce γαμψώνυχος. In Auium choro apud Aristophanem κερχνῆς nominatur, ubi in Scholijs

Scholijs κέρχνις bissyllabum legitur, his uerbis: Cerchnis auis in Callimachi libro de auibus non memoratur, sed κερχνή. Et quibusdam interiectis, Didymus paruum accipitrem interpretatur. Vbi ego omnino cenchridem accipio, ut κερχνηΐς Didymo idem quod κεγχρὶς sit. Si homines colant aues, uites eorum immunes erunt à locustis, ἀλλὰ γλαυκῶν λόχος εἰς αὐτοὺς καὶ κερχνηΐδων ἐπιτρίψει, Aristoph. in Auibus, ubi Scholiastes, Sic (inquit) & alibi forte κερχνηΐς cum iôta legendum, non κερχνὴς. Nam alibi in eadem fabula sic scribitur, χωρεῖ δὲ πᾶς τις ὄνυχας ἠγκυλωμένος κερχνῆς, τριόρχης, γύψ. ubi κερχνῆς cum iôta subscripto legendum uidetur, circunflexum ita ut est: quanquam Scholiastes suprà oxytonum scripsit. οὔτοι μὰ τὰς κερχνῇδας, Aristoph. ibidem. Et rursus, ἀλλὰ πτεροῦ με ταχέσι καὶ κούφοις πτεροῖς ἱέρακος, ἢ κερχνῇδος. Eubulus apud Atheneum κερχνῇδας nominat inter paruas auiculas, nempe σπίνια, ἀκανθυλλίδας, βιττάκους. & hæ forsan miliariæ Latinorũ fuerint, de quibus suo loco dicemus.

¶ Ischades (genus ficuum) κεγχρίτιδες apud Suidam memorãtur. alioqui cenchramidas uocant semina seu grana interiora ficuum milij seminibus similia. Κέρχνη, genus est auis, καὶ τὸ ἐκ τῆς μελαίνης ἕψημα. pro μελαίνης lego μηλίνης, ut ferculum sit è panico, nam & è milio ferculum κεγχρίνη dicitur: & κέγχρος semen simile melinæ, id est panico. Κερχνώματα, τραχύσματα, κυκλώματα, καὶ ὁ περὶ τὰς ἴτυς τῶν ἀσπίδων κόσμος, Hesych. & Κεγχρώματα, περιφέρειαι, καταστρώματα, Idem. Et κερχνοειδῆ, ποικίλα, τραχέα, πολύπαστα, &c. Videntur autem omnes istæ uoces quæ per κερχν. literas scribuntur, à cenchro, id est milio factæ, & asperitatem aliquam significare, sic & uerbum κερχνεῖ, τραχύνει. ut κέρχνη quoque auis non alia sit quàm κεγχρίς, &c.

DE CHALCIDE VEL CYMINDIDE, quam & hybridem & ptyngem uocari putant.

CHALCIS (inquit *Aristoteles*) rarò apparet, montes etenim incolit, nigro colore est, magnitudine accipitris, quem *palumbarium* nominant, forma longa ac tenui. Iones cymindem eam appellant, cuius *Homerus* etiam meminit in Iliade, cum dicit: Chalcida dij perhibent, homines dixere *cymindem*. Sunt qui eandem hanc auem non aliam esse ac ptyngem uelint. interdiu minus apparet, quia nõ clarè uidet, sed noctu uenatur more aquilę. pugnat uerò etiã cum aquila adeò acriter, ut sæpius ambę implexæ deferantur in terrã, & uiuæ à pastoribus (ὑπὸ τῶν νομέων, Varinus nõ rectè legit ὑπὸ τῶν νέων) capiantur. Parit hæc oua duo, & saxis speluncisq; nidulatur, Hæc Aristoteles de hist. anim. lib. 9. cap. 12. interprete Gaza. Vbi Niphus, in annotationibus suis, scribit exemplaria omnia quæ hactenus uiderit, post carmen Homeri, hybridis auis mentionem facere: Gazam uerò eam omittere, idq; sibi probari, quoniam Plinius quoq; hybridis nusquam meminerit. Sed Græca Aristotelis uerba perpendamus, quæ statim post uersum Homericum sic sonant. Ἡ δὲ ὕβρις, φασὶ δέ τινες εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον ὄρνιθα τῷ πτυγγί, οὗτος (scilicet ὄρνις) ἡμέρας μὲν οὐ φαίνεται, &c. Hoc est, Cæterum hybris, aiunt autem aliqui hunc auem eandem esse ptyngi, interdiu quidem nõ apparet, &c. Varinus in uoce Κύμινδις, Aristotelis uerba recitans, hæc omnia (ἡ δὲ ὕβρις, φασὶ δέ τινες εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον ὄρνιθα τῷ πτυγγί) omittit, ut & Eustathius Iliad. ξ. [consyderandum an hæc uerba margini forte adscripta ab aliquo, in textum à librarijs inserta sint] & reliqua inter se connectit. Idem tamẽ hybridem auem nocturnam cõmemorat, in elemento Υ. ut Hesych. quoq;: qui nisi hoc in loco auis istius mentionem legerit, nullus sanè alius ullius authoris occurrit. Relinquamus igitur ea quæ in omnibus exemplaribus Græcis leguntur uerba, ut ὕβρις etiam (uel ut grammatici iam citati scribunt, ὑβρὶς oxytonum) auis nomen sit, diuersæ nimirum à chalcide, & maioris forsitan ac fortioris, quæ aquilam aggredi audeat. nam chalcidem λεπτὴν, id est gracili ac tenui corpore auem esse scribit Aristot. & quòd rarò appareat; hybridem uerò siue ptyngem, non rarò, sed noctu tantum apparere. Porrò si quis cõtendat eandem esse auem, ut hoc illi concedam, dicam tamen fieri posse, ut auis eadem sit, sed hoc ipsum Aristoteles ignorârit. Certe uerba ista, ἡ δὲ ὕβρις, omnino de aue diuersa, (aut quam diuersam ipse putârit,) eum loqui testantur, ut uetus etiam interpres reddidit. nam & de alijs auibus diuersis ibidem scripturus, simili initio utitur: ἡ δὲ χαλκὶς, ἡ δὲ κίττα, &c. Iam cum sequatur, Nidulatur autem hæc quoq; in petris & speluncis, intelligendum est prædictum esse de alia quoq; aue quæ similiter niduletur: atqui non reperies nisi de chalcide, quam in montibus (nimirum montium petris & speluncis) nidificare dixit. Plinius quidem (non semper laudatus interpres) hybridis & ptyngis mentionem præterijt, quem Gaza in hoc imitatus est, ut sæpe solet. Nocturnus accipiter (inquit Plinius) cymindis uocatur, rarus etiam in syluis, interdiu minus cernens, bellum internecinum gerit cum aquila, cohærentesq; sæpe prehenduntur. Hermolaus apud Plinium pro cymindi cybindin in suis codicibus legit, nec putat mutandam eam uocem, quoniam & in alijs dictionibus Græcis β. in m. transeat apud Latinos, ut proboscis in promuscide. Eadem repetit Cælius. Κύμινδις quidem in Græcorum Lexicis, & apud authores scribitur: quam uocem grammatici (ut Eustathius) aiunt tum masculino tum fœminino genere efferri. Genitiuus casus κυμίνδιδος in Crâtylo Platonis legitur. Κυμίνδιος uel κύμινδος, aquila est, Suidas & Varinus: apud quẽ tamen κύμινιδος pro κύμινδος scribitur. Sed apud authores cymindis tantum reperitur. Non est autem aquila, ut neq; accipiter, (confundunt enim grammatici aquilæ & accipitris appellationem ut diximus,) sed propter unguium

rostrique aduncitatem, & quoniam ex auium præda uiuit, aquilarum aut accipitrum generis esse uidetur: magis autem aquilarum, quòd aquilam ipsam impugnet. Sed & ἔλιξ, id est aluco accipitris species dicitur. Somnus apud Homerum Iliad. ξ. sopiturus Iouem, inter abietis ramos latet, ὄρνιθι λιγυρῇ (ὀξείᾳ) ἐναλίγκιος, ἥν τ᾽ ἐν ὄρεσσι Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμινδιν. Solet autem Homerus non raro διώνυμα quædam facere, quorum nomen alterum usitatum sit hominibus, alterum dijs, ita deorum sermonem se intelligere & à Musis edoctum esse insinuans. Platoni quidem deorum uocabula maximè secundum rationem imposita uidentur: quæ uerò hominibus à poëta tribuuntur, & magis quæ mulieribus, ferè barbara uidentur, & nulla eorũ ratio aut origo nobis constat. Grammatici (ut Varinus) chalcidem à colore dictam suspicantur, ἀπὸ τοῦ χαλκίζειν περὶ τὴν χροιὰν ἐν τῇ πτήσει (τῶν πτερῶν.) hoc est quod æris quendam colorem inter uolandum præferat. διὰ τὸ χαλκοειδὲς ἔχειν τὸ πτερόν, Schol. in Aristoph. μέλας γάρ ἐστι, χαλκίζων τὴν χρόαν, Eustathius. nam alioqui nigra ab Aristotele describitur. Somniculosa est & caput semper condit sub ramis, Scholiastes Homeri. Cymindis dicitur quasi κρύμινδις, οἱονεὶ κρύψις τοῦ ἰδεῖν, ab occultatione. Conueniebat autem somnũ utpote nocturnum, aui nocturnæ & somniculosæ, caputque inter ramos subinde abdenti, à poëta comparari, Varinus. caput enim abscondit εἰς τὰς φάραγγας τῶν δένδρων καταδύουσα. aut forte propter uocis similitudinem sic dicta est, Etymologus. Χωρεῖ δὲ πᾶς τις ὄνυχας ἠγκυλωμένος, Κερχνῆς, τριόρχης, γύψ, κύμινδις, ἀετός, Aristoph. in Auibus: ubi Scholiastes dubitat an cimindis (κίμινδις, forte κικυμίς, ut sequetur ex Callimacho) potius scribendum sit: quoniam cymindis à Callimacho non memoretur: quasi non satis sit ab Aristotele, Homero, Platone, &c. eam nominari, & ita scribi. Idem cymindim & chalcidem eandem cum noctua simpliciter dicta facit, imposito chalcidis nomine à colore pennarum: quæ sententia mihi minimè probatur. Et rursus, Κικκαβαῦ (inquit) uocem aiunt esse noctuarum, quas inde etiam κικκάβας nominant. alij κικυμίδας (scilicet hanc uocem ædere dicunt:) Κρῶζ᾽ ἀγαθὴ κικυμίς, Callimachus. Et mox, Homerus uerò cymindin uocat noctuam, & ab æris colore chalcidem, Hęc Scholiastes ille. Vbi in mentem uenit quòd Gaza apud Aristotelẽ pro nycticorace, id est coruo nocturno cicumam transtulit. & sanè nominum similitudo, κικυμίς & κύμινδις, unam & eandem esse auem propemodum persuadet, cum utraque nocturna describatur, & nycticorax à colore corui dictus uideatur, ut & cymindis niger ab Aristotele describitur. Nycticorax (inquit Strabo) aquilæ æqualis est, uocemque grauem ædit: in Aegypto uerò graculi habet magnitudinẽ, & uocem omnino diuersam. Hîc etiam magnitudo aquilæ cymindi conuenit, uel hybridi. nam cum cõtra aquilam pugnare audeat, magnitudo etiam uiresque aquilæ ei conueniunt. Cicumæ quidem uocabulum Gaza à Græcis accepisse uidetur: quanquam Grammatici κικυμίδα noctuam simpliciter interpretentur. Κικυμῆϊς (Varinus κικυμῆος habet. neutrum placet, malim κικυμίς) γλαύξ, id est noctua, Hesych. Κικυμώττειν, τυφλώττειν, δυσβλέπειν, id est cæcutire, hallucinari, Iidem & Suid. Hinc nimirum cicuma à cæcutiendo dicta. Κίκυμος, λαμπτὴρ ἢ γλαυκός, ὁμοίως καὶ κίκυβος, Hesych. & Varinus. Nycticoracem (inquit Aristot.) nonnulli uocant otum, auem scilicet illam quæ se coturnicibus hinc abeuntibus ducem præbet. Est autem otus noctuæ similis, &c. Aristot. de hist. 9. 12. ubi Gaza pro nycticorace ululam & asionem transtulit. Adeò uaria & confusa nominibus est nocturnarum auium historia, ut operæpretium sit diuersa nomina ad rem quæ significatur unam, aut saltem genus unum redigi. Sint igitur si non idem, saltem sub uno genere, Chalcis, cymindis, hybris, ptynx, cicuma, nycticorax, otus: & præterea bubo, ulula, & aluco, & scops. Sed scops minor est noctua, & otus quoque fortassis nõ magnus. Cæteræ omnes magnæ, & quæ magnitudinis merito cum aquila certare possint. Nam bubo, βύας, non minor aquila fertur. Aluco, ἔλιξ, maior gallinaceo, picas uenatur ut ægolios quoque, gallinaceo æqualis, quam ululam Gaza interpretatur. eam similiter saxa & speluncas colere ferunt, quaternos nunquam ædere pullos, &c. Sed de singulis istis plura suis locis dicentur. Hybris sanè Græcis, & byas, ut bubo & ulula Latinis, & hybou Gallis, & Germanis Vl, Huw, Hüru, &c. nomina per onomatopœiam diræ & absonæ uocis facta uidentur. ¶ Chalcidem piscem Gaza æricam transtulit, & ipsum forsitan à colore suo dictum. ¶ Quæ ad philologiam spectant, in chalcide lacerta protulimus. Harpalycen aiunt Clymeno patri per uim mixtã, Presbonem filium coctum ei apposuisse, & deinde in auem chalcidem mutatam esse. alij fabulantur quòd cum in Chalcide degens hæc mulier cum Ioue concubuisset, à Iunone in auem conuersa sit. Hybris etiam uel hybrida dicitur canis natus ex uenatico & gregario, &c. Vide in Apro C. ¶ Eberus & Peucerus cymindim interpretantur Germanicè ein Bergfalck, id est falconem montanum, non probo.

DE ACCIPITRE AEGYPTIO, ET ALIA QVAEdam Corollaria superiorum, ex Gallico opere Petri Bellonij, de rebus memorabilibus per diuersas regiones sibi obseruatis.

AVIS est in Aegypto frequens, magis quàm cæteræ aues quæ rapto & cadaueribus uiuunt, corporis magnitudine coruum referens, capite miluum, rostrum ei inter coruum & aquilam medium, in extremo modicè aduncum. crura etiam & pedes, partim coruũ, partim aues rapaces imitantur.

tantur. Colore ad (falconem) ſacrum accedit. quanquam fortaſsis alijs etiam coloribus inueniri poteſt. Hæc planè uidetur quam Herodotus & alij quidã ueteres accipitrem Aegyptium nominant. Et alibi, Accipitres Aegyptij perquam frequentes ſunt in Aegypto: nec admodum ab ea regione diſcedunt.

TVRCAE quum aues rapaces, quarum opera ad uenandũ utuntur, reuocant, clamare ſolent, hub, hub. Falconarij Turcæ aues manu dextra gerunt, & ouis gallinarum duris nutriunt cum caro recens defuerit.

DE FALCONE IN GENERE.

A.

FALCONIS nomen pro aue non admodum uetus eſt. Falcones & aſtures nominantur à Firmico Matheſeos quinto. Falcones Seruius grammaticus commemorat, quibus Guillermus, qui Rogerij regis Siciliæ auibus præfuit, librum dicauit, Volaterranus. Marchio Montherculeus librum de Falconibus condidit, Niphus. Campaniam Italiæ ciuitatem conſtat à Thuſcis conditam uiſo falconis augurio, qui Thuſcica lingua capys dicitur, Seruius in decimum Aeneid. Vergilij. Vbi poëta Capyn uirum appellat, à quo nominata ſit Campania, (uel potius Capua.) Itaq; Capys & uiri & auis nomẽ fuerit, ut falco etiam. Sic enim habet Suidas: φάλκων, φάλκωνος, nomen (proprium,) & ſpecies accipitris. Capuam in Campania quidam appellatam ferunt à Capy, quem à pede introrſus curuato nominarunt antiqui, falconem noſtri uocant; alij à planicie regionis, Feſtus. Falcones accipitrum nobile genus antiquis fuiſſe putamus, Paulus Iouius. Aquila, Theodotion & Symmachus omnia accipitrum genera, uel omnes aues rapaces quarum uſus *eſt in aucupio*, falcones uocant: Vide in Accipitre A. Nos pleraque falconibus & accipitribus *communia*, in Accipitris hiſtoria retulimus. ſed hîc etiam in falcone nonnulla referentur, *quæ ad accipitres* quoq; accommodari poterũt, ut operæpretium ſit ab eo qui huius uel *illius hiſtoriam* curioſius requirat, utranq; perlegi. ¶ Falconum quidam ſunt magni, qui falcones communi nomine dicuntur: quidam parui, qui uocantur iſmerli. Rurſus ex magnis alij nigri ſunt, alij per comparationem albi: alij rubei, qui ex horum (albi & nigri) inter ſe coitu generantur, uidelicet cum mas unius ſpeciei amiſſa ſocia ſua, cum altera permiſcetur, Creſcentienſis. ¶ Tricellum uel trizolum (tertiolum) uulgò uocant marem in accipitrum falconumq; genere, ut in Accipitre docuimus. Accipiter palumbarius eſt falco tertiolus dictus, Niphus. Petrus Bembus in epiſtolis falconem dicit eſſe aquilam. Regio circa Tarnaſari Indiæ urbem aquilis, quas falcones appellamus, abundat. Accipitres chiluones à Plinio uocari, quos nunc falcones nominamus, ſcribit in Latinis Blondus. ego in Plinio chiluonum mentionem nuſquam reperio. ¶ ראה, daah, auis nomen Leuit. 7. per daleth: ſed Deuteronomij 14. raah ſcribitur per r. Hieronymus miluum interpretatur, &c. Eruditus quidam apud nos falconem eſſe ſuſpicatur. R. Salomon, כוס, kos, Deuter. 14. interpretatur פלקין, id eſt falconẽ, ſed bubo potius aut alia auis nocturna hac uoce ſignificatur, ut in Bubone oſtendemus. ¶ Falco apud pleroſq; Europæ populos idem nomen obtinet, Italis falcon uel falcone dictus, Gallis faulcon, Germanis Falck, Belgis Valke. Illyrijs ſokol.

B.

Falcones primo dicuntur ueniſſe de monte Gelboẽ, qui nõ procul Babylone diſtat, in Illyriam primum ad Palum nudum: inde per alios quoſdam excelſos montes diſperſi ſunt in quibus repeřiuntur, Creſcentienſis. (Hoc Albertus non de falconibus ſimpliciter, ſed de nigris tantum ſcribit.) Falcones quibus in locis abundent, diximus in Accipitre B. In mari congelato inſulæ quædam grifalchos & falcones plurimos producunt, Paulus Venetus. Falconum genus maius, ferocius & præſtantius ad Septentrionem habetur, ut è Suetia & Liuonia, quæ plus quàm quinquaginta gradus ab æquinoctiali diſtant. & hi in cibo piſces carnibus præferunt, Albertus. Balaſcia regio herodios & optimos falcones habet, Idem. Aderant (in aula principis Moſcouiæ) complures falcones, alij albi, alij phœnicei coloris, magnitudine excellentes, Sigiſmundus Liber Baro. In Septentrionalibus locis multi falcones albi reperiũtur, Olaus Magnus. Sed de falconibus albis, nigris & rubeis, quoniam non colore tantum, uerum etiam ſpecie differunt, copioſius infra ſcribetur, ſeparatim de ſingulis. Falconum (inquit Albertus) conueniens color eſt, habere maculas nigras in maxillis, & albas circa oculos utrinq; ex utraq; parte roſtri, & cilia habere nigra, & cinereum ſubnigrum colorem in craneo & dorſo & ſuperiore colli & exteriore alarum parte, & caudæ etiam exteriore, & in alijs partibus uarium eſſe paſsim & quaſi uirgulis diſtinctum, interruptis quandoq;. Et iſta uarietas ſemper quidem habet nigredinem pro colore uno: ſed primo anno ſecundus color ruffus eſt remiſſæ rubedinis: albeſcit autem deinceps paulatim eò amplius ſcilicet quò ſæpius pennas mutârit. Color oculorum admodum flauus (croceus) eſt, ita ut ad rubedinem accedat. pupilla nigricat. Color pedum optimus croceus, multum declinans ad albedinem. nam quò minus albeſcunt, eò ignobilior eſt falco. quòd ſi uergat ad colorem cœruleum, is quoq; ignobilis, (ut dicemus infra in falcone qui ab hoc pedum colore denominatur.) Quanquam autem diuerſæ falconum ſpecies iam di-

ctis pedum & pennarum coloribus differunt, in genere tamen colores isti falconi conueniunt. Capitis quidem color iam dictus conuenit etiam nonnullis nocturnis auibus rapacibus, quæ hactenus ad falconum generositatem accedunt. Sed quoniam figura(forma & species corporis)magis quàm color ingenium(complexionem)indicat, iccirco excludũtur illæ simpliciter à falconum nobilitate, Hæc omnia Albertus. Nisus in facie guttas habet sicut peregrinus & cætera falconum genera, Idem. Aquilæ & falconis corporis partes quid differant à partibus accipitris, diximus in Accipitre B. Quod ad corporis figuram, omnibus falconibus in genere conuenit crassius habere caput, & collum breuius, & similiter breuius rostrũ, & pectus maius cum osse pectoris acuto: & alas longiores, & caudam habere contractiorem: & crura breuiora ac fortiora habere proportione sui corporis quàm cæteræ aues rapaces. Sic & reliquarum partium positam à nobis descriptionẽ per comparationem ad alias aues rapaces accipi uolumus. quanquam uerò dixerimus caput debere esse crassum, non tamen enorme caput laudamus; quòd hoc accedat ad speciem auium nocturnarum

quæ

quæ omnes capita habent enormia, timidæq; ſunt, magnitudine capitis materiæ potius abundantiam quàm uirtutis excellentiam indicante. Sed neq; omnino rotundum caput probamus, quòd in concauo ſphærico nimis diffluant ſpiritus. Sed cum in aſture capitis pars anterior longiuſcula ſtringatur paulatim, & terminetur in roſtrum, ſicut & aquilæ caput ſtringitur, caput naturale falconis neq; oblongius eſt, neq; ſtringitur, ita ut roſtrum fermè uideatur ſphæræ appoſitum, & frons eius ex rotunditate dilatatur. Superior cranei pars plana à rotunditate deficit. Maxillares partes bene rotundæ & breues ſunt: quæ quidē ſpecies eſt humidi cholerici bene mobilis & bene audacis. nam & falconis inter aues proprium eſt, cito moueri in prædam, & nō diſcernere, & plus audere quàm poſsit. Idem dixerim de colli breuitate. In genere enim breue eſt collū falconis, magis quàm aquilę & aſturis & niſi. ſed nimia breuitas uituperatur, phlegmaticam frigiditatem aut melancholicam ſiccitatem ſignificans, & ad proprietatem noctuarum (auium nocturnarum) accedens. ferè autem (ut in Phyſiognomonicis docui) quodcunq; animal ſpeciē alterius refert, ingenio quoq; & moribus ad id accedit. Et licet crura breuia eſſe debeant, coxæ tamen ſint longæ & bene pennatæ. Pes bene patulus, digiti fortes præcipuè in nodis articulorum, & ungues ualidi magisq; aliquantulum curuati ad interiorem pedis partem. Similiter deniq; caudam non ſimpliciter breuem probamus, ſed comparatione ad aſtures & niſos. nimium enim breuis noctuæ & bubonis caudam referret. Sit igitur longitudo eius tanta, ut compoſitæ alæ ſe ſuper caudam attingant, aut ferè attingant in extremo longiorum anteriorum pennarum: & ab illa coniunctione cauda non multum deſcendat, nec dependeat ſicut aſturis uel niſi cauda. Nam cauda longa ſpinæ dorſi medullam nimis humidam indicat, & timiditatem arguit, Hucuſq; Albertus. ¶ Habet falco os acutum ac durum in pectore, quod ei natura prouidens indidit ad impulſionem *prædæ*, Author libri de nat. rerum. Quoniam falconis eſt ictu pectoris percutere, *addidit ei natura anterius in pectore os latum*, triangulum, ualidum, cuius prominens & rectus angulus *in ſuperiori pectoris* eſt perquā durus & firmus: & ſuper illum ſunt ungues pedum, *findit autem poſteriori* ungue quod percutit. ¶ Tardiuus laudat falconem, cui caput ſit *rotundum, ſuperius* planum: roſtrum craſſum & breue: pectus amplum, carnoſum, neruoſum, *durum & ualidis* oſsibus munitum, cui falco ipſe fretus eo ad feriēdum utitur. Et quoniam inquit, *coxæ (femora) ei paruæ* debilesq; ſunt, unguibus uenatur. Anchæ (*id eſt* coxendices) plenæ ſint, *alæ* longæ extenſæq; ſupra caudam, cauda breuis & agilis, femora craſſa, crura breuia, &c. Talis enim falco grues & aues magnas capiet. ¶ Pulchritudo & nobilitas falconis (in quacunq; falconum ſpecie, Albertus) cognoſcitur: ſi caput rotundum habet, & ſummitatē eius planam, roſtrum breue & craſſum, humeros (ſpallas uel ſpatulas) amplos, & pennas alarum ſubtiles, coxas longas, tibias breues & craſſas: pedes liuidos, ſparſos. Qui talis eſt, ut plurimum bonus erit, licet aliqui ſatis deformes ſæpe optimi ſunt inuenti. ideoq; falconum bonitas & audacia ſolo experimento perfectè cognoſcitur, Creſcentienſis. Albertus in quibuſdam uariat. Caput enim requirit mediocriter craſſum, pennas alarum & coxas longas, pedes latos, ſparſos & macros: & falconem ipſum probat, qui frequenter pedes ſuos reſpicere ſoleat. Ignobilis autem eſt qui in aliquo uel pluribus iſtorum deficit. Fit tamen aliquando ut ignobilis nihilo inferior ad aucupium ſit quàm nobilis, aut etiam ſuperior, quod à falconario conſiderandum eſt. ¶ Falconum genus alas habet longas & acutas, ut aquilarum magnas & latas, Albertus. ¶ Falconum generi fel eſt in hepate, Idem.

¶ Accipitrem palumbariū Epheſius falconē gentilē (id eſt generoſum) interpretatur, Niphus.

C.

Sonus (uox) falconum ut plurimum craſsior & prolixior eſt, & ab acuto in grauius procedens quàm aſturum uel niſorum, Albertus. Vide plura de uoce eorum infra in E. ¶ Accipiter ſemper ferè latet iuxta terram, contra morem falconum, Albertus. ¶ Tertiolus uel tricellus uocatur mas in *accipitrum* & falconum genere, quia ſimul tres in nido naſcuntur, duæ fœminæ, tertius mas qui minor eſt fœmina, minusq; fortis, Creſcentienſis. Rubei falcones naſcuntur ex albi & *nigri* inter ſe coitu, Idem. ¶ In rupibus & montibus Heluetiæ noſtræ reperiuntur falcones, cum alibi tum non procul Berna & Solodoro.

D.

Falco perquam animoſus eſt, & nobiliſsimi generis, Creſcentienſis. *Auis eſt nobiliſsima*, uolatu impetuoſiſsima, & in cuſtodia ſui minus cauta, &c. ut in E. referetur *amplius*. Falco raptu uiuit, & ſolus pergit ad prædam, ſicut omnis auis rapax, propter cauſam in *Accipitre dictam*, Creſcentienſis. Falconis proprium eſt cito moueri in prædam, & non diſcernere, & plus audere quàm *poſsit, Albertus*. ¶ Omnis auis rapax, maximè tamē herodius & falco, pullos iam adultos eijcit è regione ſuæ habitationis, Albertus. ¶ In Gallia Belgica non longè ab urbe Leodio (uerba ſunt Aeneæ Syluij in deſcriptione Europæ capite 53.) prælium inter falcones & coruos conſtanti fama geſtum ferunt huiuſmodi. Nidum ſiue in arbore ſiue in rupe falco ſibi parauerat, ouaq; fouens pullos auidus expectabat. Hunc corui ſuperuenientes loco deturbauère, ouis eius effractis ac uoratis. Poſtridie mirabile dictu falcones coruiq;, quaſi ex toto orbe ad pugnam uocati, iſti ſeptentrionem, illi meridionalem partem tenentes, ordinatis aciebus & tanquam rationis capaces eſſent, alijs qui cornua obſeruarent, alijs qui media ducerent agmina diſpoſitis, atrox ac ferociſsimum prælium in aëre commiſerunt. In quo cum modò corui, modò falcones cederent, & iterum reſumptis uiribus

certamen instaurarent, totus undiq; subiectus ager & pennis & cadaueribus obtectus est. Ad extremum uictoria penes falcones fuit, qui non solum rostris, sed etiam unguibus acerrimè decertantes coruos omnes ad internecionem deleuêre. Exin paruo tempore interiecto, cum duo de Leodiensi ecclesia contenderent, alter à Gregorio tertiodecimo, alter à Benedicto duodecimo in episcopum electus (erant enim inter illos de Romano pontifice disceptantes) ambo cum copijs in eundem locum pugnaturi uenerunt. Ioannes dux Burgundiæ alterum armis iuuit, alterum Leodiensis populus sequebatur. Pugnatum est collatis signis summa utrinq; contentione, horrendum cruentumq; prælium factum, in quo tandem uictor Ioannes dux triginta milia hostium cæcidit. Memorabile eius rei fanum conditum est, quod nos illac postea transeuntes cæsorum ossibus plenum uidimus. Sed de illo falconum atq; coruorum prælio, suam cuiq; opinionem relinquimus, ueri periculo penes famam dimisso, Hæc Syluius.

E.

Falcones capiuntur ut accipitres, uide in Accipitre E.

¶ De falconum institutione, & quomodo tum ad manum assuescant, tum audaciores ad prædam fiant. Falconum bonitas & audacia solo experimento perfectè cognosci potest: ueruntamen eorum bonitatem & auiditatem aues capiendi, multum auget dominorum industria: & eosdem à probo ingenio sæpe reuocat eorundem imperitia, Crescentiensis. Falcones non nisi bene nutriti & edocti, ad domicilium reuertuntur sicut columbæ, Albertus. Et rursus, Falcones quidam adeò domiti sunt, ut sponte semper redeant ad falconarium: alij nõ nisi in fame redeunt. Ego quidem (inquit) iam uidi falcones, qui sine ligaturis intrabant & exibant: & nobis accumbentibus super mensam ueniebant, in radijs Solis se extendentes coram nobis tanquam adblandientes. Et uenationis tempore à tectis & fenestris sponte supra homines & canes in aëre uolando ueniebant ad campum: & quum placebat falconario, redibant ad acclamationem. Quòd si nõ satis cicurati sunt, causa propter quam non redeunt est metus hominis. itaq; isti non sunt dimittendi nisi tempore famis. tum enim cibi desiderio redire consuescunt. Falco melior est qui paulò ante mutationem captus fuerit, Tardiuus.

¶ In falconis institutione duo spectantur, primum ut assuescat ad manum hominis: alterum ut audax & præceps in captura auium efficiatur. Assuescet autem ad manum, si super manu semper cibetur. Et cicurationis quidem initio ante lucem pileo indui (caput eius pellicula obnubi, Volater. nos hanc pelliculam capitium uocamus, Albertus alibi mitram, alibi capellum & capitegium, ein haub) & manu teneri debet usq; ad horam tertiam. Deinde pastus coxa gallinæ ponatur supra gramen apposita aqua, (ubi riuus sit seu fons quo abluatur, si id expetat, Volaterr.) ut si uelit balneetur. Relinques autem eum in Sole donec satis se purgauerit, (donec siccetur, Volaterr.) Pòst collocetur in loco obscuro usq; ad uesperam. Tum rursus manu teneatur usq; ad primum somnum (usq; ad somni tempus, Volaterranus.) deinde locetur in loco obscuro (in angulo super pertica, Volaterr.) & accendatur ignis clarus uel lucerna ante eum per totam noctem usq; ad diluculum. Tum inducto ei capitio aliquandiu iuxta ignem assiste manu tenens auem. Scias autem quòd falcones in nidis suis perfecti, meliores sunt, & pennas habent ualidiores. Quòd si è nido ante perfectionem eximatur falco, ponatur in nido facto quàm fieri potest maximè ad similitudinem eius unde sumptus est: & sæpius pascatur carne pullorum (gallinaceorum:) quoniam temperata est. interdum etiam recente ursina. producit enim hæc & confirmat pennas. Quòd nisi hoc modo curetur, debilitatur alis & coxis, adeò interdum ut ala uel coxa frangatur. Curandum etiã ne manu ante perfectionem tangatur. Deinde ubi iam satis assuetus fuerit ad manum, cauendum ne unquam aliquid duri in manu experiatur, sed semper beneficam & blandam eam sentiat, Albert. Et alibi, Quoniã falco temere appetit quicquid obuium fuerit, debet habere mitram oculos tegentem, &c. ut repetetur infra. Ciliarem (cillier) uocant Galli falconem, cum ei nouello cilia consuuntur.

¶ De uoce falconum, eorumq; uocatione seu acclamatione per aucupes. Sonus uocis falconum (inquit Albertus) plerunq; est crassior & prolixior, & ab acuto in grauius procedẽs quàm asturum uel nisorum. Vocantur autem (Albertus reclamari dicit) à falconario non sibilo, sed uoce magna, sicut & canes: & simul circunducitur in chorda quiddam ex quatuor alis uel pluribus ad modum auis colligatum, cui caro recens superligatur, (reclamatorium pinnatum uocant, Belisarius instrumentum uolubile auis speciem præ se ferens.) Falcones aliquando nimis clamosi sunt, quod signum est eos uel iracundos esse, uel nimis macilentos. Quòd si iracundi sint, capitio obnubãtur: macilenti, reficiantur. Nam falco clamosus multum detrimenti affert aucupio, fugientibus quæcunq; clamorem audierint auibus, antequam falco satis prope sit ut emittatur. A falconario etiam quandoq; reuocati non redeunt, præcipuè qui montani cognominantur, quod ferè duas ob causas contingit, uel præ indignatione quòd præda eis euaserit: uel ob repletionẽ qua cibum fastidiunt. Quòd si talis falco ab ineunte ætate à bono falconario educatus est, deposita iam indignatione aut sequẽte esurie, domum sponte redibit. hæc enim ingenuitas falconum & nisorum est, ut bene nutriti institutiq;, domum sicut columbæ reuertantur. Quòd si satis cicurati non sint, nec satis familiares homini, non dimittantur nisi esurientes. sic enim consuescunt redire desiderio cibi. ¶ Cæterum audacior reddetur falco (inquit idem Albertus) si sæpius aues uiuas accipiat & cõprimat, & occidat cum

clamore

clamore quo incitari solet à falconario, & sicut supra diximus (in Accipitre, & in Lanarijs falconibus) sæpius euadentes per solertiam falconarij ab unguibus eius aues, iterum capiat, & dimittatur per se (solus) uincere aues: & caueatur ne aues eum possint lædere unguibus uel rostro. Nam si iunior falco ab auibus læditur, pusillanimis fit: Si autem crebro illæsus uicerit & occiderit, audacior euadit crudeliorq; in aues. Debet autem hoc exercitium semper fieri cum magna incitatione falconarij, & præsentibus canibus. aues etiam subinde mutentur, ita ut paulatim fortiores ei inuadendæ exhibeantur. Et cum iam satis instructus est ad aucupium, statim diluculo orto iam Sole, falco cibi concoctione peracta ad aues dimittatur. Quòd si audax & promptus ad prædam fuerit, eadem uictus ratione & cura, ut hactenus, curetur etiam deinceps: & pascatur auibus quas ceperit pro arbitrio (donec per se satietur:) & hoc fiat tribus uel quatuor diebus in quolibet aucupio. At si in primò aucupio forte piger & non promptus uideatur, denuo manu eum gestabis, & intermittes aucupiū, & illo die non alium cibum præterquam dimidiam coxam gallinę ei dabis: reponesq; in locum obscurum: & postridie dimidiam coxam gallinæ & tria purgatoria (ꝗuel uocant Germani uulgò, quæ fiunt è plumis, melius autem è xylo) in aqua frigida pones, & usq; ad horam tertiam relinques, tum dabis ea falconi, (coxam dimidiam dico cum tribus purgatorijs.) His deuoratis seponatur in locum obscurum usq; ad uesperam. Tum rursus cibetur cum purgatorijs, ut dictum est. Postridie ad aucupium exi: & si audax auidusq; prædę fuerit, retine ipsum in eodem in quo tunc est corporis habitū, (in eadem maceratione.) Sin minus, intermisso rursus aucupio, non aliud eo die in cibo ei præbebis quàm tria purgatoria (ut diximus) ex aqua frigida. Quòd si postridie adhuc ignauior sit ad uenationem, pascito eum coxa pulli (gallinacei) imposita in acre acetum cum tribus purgatorijs è lana xylina. Deinde ponatur loco obscuro usq; ad uesperam, tum manu sustineatur usq; ad primū somnum. tum balneum ei parabis in aqua calida: *lotum sub dio* expones, & si pluuia non impediat, usque ad crepusculum matutinum relinques. *Tum* calefacies eum ad ignē super manu tua: & ad aucupium egrediêris. Quòd si tum non *promptissimè* capiat, omnino infirmus & languidus est. Cæterum ratio ista purgandi *curandiq; ut nunc* præscripsimus, maceratio uocatur falconum: in qua nonnulli uariant. Nam *carnem* in aceto repositam imprimunt in aridum medicamentum, quod constat pipere, *mastiche* & aloë contritis. Sed huiusmodi purgationes nulli aui rapaci dari debent, nisi quum uiscera eius infercta sunt humore uiscoso phlegmatico. Vide plura supra in Accipitre E. & hîc mox in uerbis Petri Crescentiensis, qui lib. 10. cap. 11. sic scribit: Cum uoles ut falco alias (plures uel maiores) aues capiat, stringe (macera) eum hoc modo: Depluma gallinam, & tria purgatoria quæ inde feceris da falconi madefacta in aqua. & positum in obscuro relinque usq; ad aurorā diei (sequentis:) postea cum ad ignem calefeceris eum, exi aucupatum: nec amplius eum fatiges quàm ei collubeat, ita ut non dimittatur in prædam nisi quandiu auiditas eius in promptu fuerit. Sic enim familiarior tibi fiet, & quocunq; auolârit ad te reuertetur. Quòd si falco tuus audax fuerit, acriq; desiderio aues ceperit, diligenter considera habitum eius quod ad maciē corporis & obesitatem: & in quo illum habitu ita alacrem inueneris, in eodem retinebis. Nam falconum alij melius se gerunt cum obesi sunt, plerîq; in habitu mediocri: pauci in macredine, ut rubei ferè præ cæteris. Debent autem primò emitti ad aues minores, deinde ad mediocres, postremò ad maiores. Si enim initio statim dimitterentur aduersus aues magnas & superarentur ab eis, deficiente adhuc potentia & industria quas usu acquirunt, magnas & mediocres aues postea timerēt, & perquam difficulter ad audaciam pristinam, imperitia moderatoris sui amissam, redirent. Plurimum etiam audaciam in falcone promouet, si eum frequenter manu sustineas, & pulli (gallinacei) coxam hora tertia præbeas: deinde aquam in qua lauet ei apponas, postea Soli exponas ut resiccetur: deinde postquàm loco obscuro usq; ad uesperam reliqueris, in manu teneas ferè usq; ad primum somnum. Posteà per totā noctem lucerna uel candela coram eo ardeat, & cum diluxerit, aspergatur uino, & teneatur ad ignem. Tum adhuc in aurora ad aucupium gestetur, & de præda quam obtinuerit pro arbitrio edat. At si nihil ceperit, detur ei ala gallinæ cum coxa dimidia, & in loco obscuro ponatur. Capit autem falco anates, anseres, agirones (id est ardeas) grues, starnas (perdices) & alias aues. Sed fertur quòd si ederit sanguinem agironis, omne desiderium capiendi grues amittit. si uerò carnes solum sine sanguine ederit, hoc uitium incurrere nō creditur, Hucusq; Crescentiensis. Falconem aiunt capere ardeas, tardas siue bistardas, anates, & omnes maiores aues. In ardeæ captura duo falcones pariter emittuntur, quorum unus summa petit, alter iuxtà terram inuolat: ut uidelicet ille uolantem ardeam impulsu præcipitet, hic uerò præcipitatam excipiat, Author libri de nat. rerum. Ardeas & anates superne *feriunt alternatim*, iterumq; ascendunt uolando, Stumpfius.

¶ Falconi inter aues rapaces maximè proprium est impetu ferri in prædam, in custodia sui parum cautam. Cauebit itaq; falconarius ne prædam falconi statim (in proximo) ostendat, sed aue aliquantulum remota dimittat in prædam, ne se subito præcipitet, sed prædam impetu moderato subsequatur, Albertus & Author libri de nat. rerum. Cum ad prædam inuadendam pergit laudabilis falco, celeri uolatu ascendit, & compositis unguibus ad pectus impetu in auem descendit, tam ualido conatu, ut strepitum quasi concitati uenti suo descensu excitet. & tali impetu ferit, non rectà aut perpendiculariter descendens, sed ex obliquo. quia tali descensu percutiens incidit unguibus longum uulnus, ita quòd aliquando auis à capite usq; ad caudam diuisa decidit, & aliquando toto ca-

pite truncata inuenitur. Est autem boni falconis inter ascensionem & descensionem nihil aut minimum quietis interponere (alioqui enim inter duos motus duæ quietes necessariò contingunt) sed postquam descenderit, aliquando auem inferius uolando præuenire & impedire, donec à socio qui ascendit feriatur. Sic enim optimum fit aucupium quando duo socij falcones uel plures mutuum auxilium conferunt. Fit etiam nonnunquam quòd superior falco superius sequitur auem, donec uideat eam eo interuallo distare quod percussioni conueniat. Sed diligenter cauendum est ne quasi alis suspensis stare assuescat: id enim signum est timiditatis, & quòd non nisi reptilia terrę audeat inuadere. Quia uerò falconis est ictu pectoris percutere, addidit ei natura anterius in pectore os latum triangulare, ualidum, cuius prominens & rectus angulus in superiore pectoris parte est perquam durus ac firmus, & super illum sunt ungues pedum, & posteriore ungue findit quod percutit. Subito igitur in præceps descendens est optimus: stans autem in sublimi suspensis alis, degenerat in naturam auium quæ lanarij dicuntur, uulgò Germanicè ſuuemere. Etsi autem bonus falco etiam solus uenetur, melius tamen id facit cum socijs uel socio, quia in ascensu uel descensu necesse est moram fieri, & interim longius abscedit præda si socius non impediat. Et hanc ob causam falco, licet iracunda auis (ut & cæteræ rapaces omnes) & solitaria esse quærens, uenationis tamen tempore socium diligit, partiturq́ cum eo prædam sine pugna, quod non facit astur uel nisus. Et hæc quidem natura falconibus omnibus in genere conuenit. Quoniam uerò (ut diximus) temere appetit falco quicquid obuium fuerit, oportet oculos eius mitra tegi dum manu gestatur, necdum euolãdi tempus est, ne nimium conetur euolare. nam cum polleat alis, frequenter uolare desiderat, ideoq́ retardandus est à falconario. Præterea si oculos clausos habuerit, & statim mitra deposita prædam uiderit, quasi per admiratione͂ citius audaciusq́ inuadit. Sic deniq́ facilius & placidius cicuratur, magisq́ obliuiscitur societatis alienæ, Albertus. Falco mirabili uolatu utitur in principio, medio, & fine. nam sursum rotando conscendit, inferius (deorsum) intuitu fixo. Et si uiderit anatem, anserem, aut gruem, instar sagittæ clausis alis ad auem ungue posteriore lacerandam descendit. Quòd si eam non tetigerit, persequitur fugientem. Et sæpe cum auem in fugam conuersam capere non potest, præ indignatione longius persequendo, nimium à domino suo remotus nõ redit, Crescentien.

¶ Falcones parui hircina uel pullorum (gallinaceorum) carne nutriuntur. Præcipuè uerò cum aues capere inceperit falco, permitte ut de prima quam ceperit uescatur pro libito: & similiter de secunda ac tertia, ut sic ad raptum auium & ad obediendum domino animetur, Crescentiensis.

¶ Duxi aliquando canes indagatores mecum ad aucupium: & falcones in aëre uolantes me sequebantur, à quibus aues quas canes fugauerant percussæ sunt. Aues uerò territæ ad terram deuolarunt, seq́ manibus capi permiserunt. Tum in fine uenationis singulis falconibus auem unam dedimus, quo præmio illi accepto recesserunt, Albertus. ¶ Falco gibbosus non statim descendendo percutit sicut alia falconum genera, sed potius cum à descensu rursus ascendere incipit, Albert. ¶ Vocabula quæ de auibus rapacibus earumq́ aucupio Germani peculiariter usurpant, declarauimus in Accipitre E.

¶ De uictus ratione, & quomodo uariari debeant remedia pro temperamentis ex Alberto. Falconarius non imperitus falconem pascet cibo & horis & copia, ita ut syluestris pasci consueuit: & præcipuè carne leui auium, & adhuc calore uitæ spirante: & ne uel obesior uel macilentior euadat curabit. macies enim nimia imminutis uiribus detrahit audaciam, & pusillanimem reddit & clamosum. talis è manu dimissus residet humi iuxta falconarium & clamat. Nimia uerò obesitas pigritiam & fastidium aucupij inducit. Quamobrem laudatur mediocritas, ita ut neque imbecillior fiat falco, neq́ incitetur ad prædam nimia inanitione, sed tantum naturalis famis desiderio. quod optimè fit, si alter cibus non ingeratur priusquam concoxerit priorem & excrementa reiecerit. Sed hęc periti aucupis iudicio relinquimus. nam falconum aliqui melius uenantur si à mediocri habitu ad obesum modicè, quàm si ad macilentum declinent: alij uerò contrà. Nullus tamen uel macie exhaustus, uel nimium obesus uenatur. Considerandum præterea falcones tempera͂etis differre, præsertim specie diuersos. Nam nigri plus atræ bilis habent, & cibis qui moderate calfaciant & humectent nutriri debent, ut sunt carnes pullorum gallinaceorum, columbarum, hœdorum, & huiusmodi. Et si remedijs egea[n]t, adhibeantur calida, ut piper, aloë, Paulinum, & similia. Albi frigidi & humidi sunt, & malis humoribus pituitosis abundant, calidis & siccis tum cibis tum remedijs curandi, ut sunt carnes hircorum, canicularum, * mulcrũ, picarum, passerum, & huiusmodi: ex medicamentis piper, cinnamomum, galanga, & similia. Qui autem pennas habent rubeas, feruido sanguine redundant: quibus conueniunt frigida & humida (nam frigida & sicca calorem natiuum extinguunt) ut pulli gallinacei, aues aquaticæ, & interdum cancri, cassia fistula, tamarindi, & similia, quæ omnia ex aceto dari conuenit. Sunt etiam quidam falcones nobiliores in singulis generibus, quibus meritò uictus ratio & cura quàm cæteris accuratior debetur, si modo ut forma excellunt, sic etiam in uenatione præstent. fit enim interdum ut formosis deformes uenando præstantiores sint. Cæterum quibus notis falconum nobilitas dignoscatur, iam supra in B. docuimus.

¶ Falco pennas mutat circa medium Februariũ, Tardiuus. Hoc tempore igitur (inquit Crescentiensis) falconem in mutam (caueam, ut in Accipitre docuimus) pones, & omni genere carnium pasces spatio mensis. postea appones ei * cunctam aquam. prius tamen eum cibabis. & si non mutârit,

târit, carnem qua ueſcitur melle ungito, & ſi ne tum quidem mutet; ranam aridam tritam carni inſperge, & mutabit. Non auferes autem eum de cauea mutationis antequam pennæ eius perfectæ ſint. Et poſtquam exemeris, non tenebis eum ad calorem, ſed plerunq; manu geſtabis: nec ante exactos quindecim dies cum eo aucupaberis.

¶ Vnguium & pennarum cura. Falcones non ſunt collocandi ſuper ligno, ſed ſolum ſuper lapide terete; id eſt rotundo & oblongiuſculo. hoc enim natura & conſuetudine magis gaudent, Creſcentienſis. Vt ungues & pedes falconis cuſtodiantur, caueat auceps ne unquam inſiſtat niſi ſupra lapidem uiuum uel ſuper murum, non tamen in calce aut intrita calci permixta. Non probo enim quòd quidam in perticis, alij in cratibus tenent falcones. ars enim naturam imitari debet. inueniuntur autem ſylueſtres ſemper in petris uel in terra ſedere. Caueat etiam ne quæ pennæ frangantur, & tertio quoq; die aqua calida eas irriget; ne nimis exiccentur. Eiſdem diebus aliquantulum aloës falconi det. hæc enim ſtomachum & inteſtina roborat & purgat: & pennas confirmat. Quòd ſi ob nimiam humiditatem pennæ languidiores fuerint; caro qua ueſcetur falco per duas horas maceretur in ſucco expreſſo de raphano & lumbricis terræ contuſis. Sic enim exiccantur & indurantur pennæ. Imprimis uerò cauendum ne uiolentia ulla alarum aut caudæ pennæ lædantur; Albert.

¶ Accidunt falconibus affectus & morbi omnes, quos ſuprà diximus accipitri accidere, quorum ſigna & curæ eadem ſunt. Omnium enim auium rapacium ferè eadẽ eſt natura. quamobrem de iiſdem hîc agere non opus eſt. Hoc non ignorandum falcones fortioris eſſe naturæ quàm accipitres. itaq; non ita facile ægrotant aut moriuntur, ſi antequam cibus prius ſumptus de gula deſcenderit alium ingerant. Falconarij quidem nonnulli multos modos curandi falcones præſcribunt: & morbos diuerſos eorumq; curas diuerſas docent: ex quibus aliqua forſan uera ſunt per longam experientiam comprobata: ſed multa ab iiſdem ſine ratione dicuntur, nec temere fides eis eſt adhibenda. Quamobrem quæ hîc defuerint quod ad curam falconum & auium rapacium, per uiros non ſemel ſed pluries & longo tempore expertos ſuppleantur, Creſcentienſis.

G.

Parum fimi falconis cum uino pro antidoto datur contra morſum ſtellionis, Ponzettus.

H.

a. Falcones dicuntur quorum digiti pollices in pedibus intro ſunt curuati, à ſimilitudine falcis, Feſtus. Noſtri bombardarum ſiue tormentorum bellicorum genus quoddam falcones appellant, eorumq; alios magnos, alios paruos. Φάλκης, nomen uiri Iliad. ν. Φαλκωνίλα mulieris apud Suidam. Probæ Falconiæ uxoris Adelphi proconſulis Romani Centones extant, hoc eſt poëma ex diuerſis Vergilij uerſibus & hemiſtichijs conſarcinatum, continens deſcriptionem utriuſq; Teſtamenti. Flauius Vopiſcus in diui Aureliani uita meminit Falconij Probi proconſulis Aſiæ. Capys Samnitum dux fuit. uocabant autem illi falconem ſua lingua capyn. Vide ſupra in A.

¶ c. Emblema Alciati quod inſcribitur Imparilitas.

Vt ſublime uolans tenuem ſecat aëra falco,
Vt paſcuntur humi graculus, anſer, anas:
Sic ſummũ ſcandit ſuper æthera Pindarus ingens,
Sic ſcit humi tantum ſerpere Bacchylides.

¶ d. Iacobus Micyllus de duobus falconibus & pica elegiam condidit, & de iiſdem epigramma huiuſmodi.

Falcones inter, ſublimis in aëre pica,
Dum uolat, & cantu prouocat una duos.
Illi ira accenſi, quatiunt clangoribus alas,
Atq; hoſtem curuis unguibus ambo petũt.
Sed ſpe dum nimia, nimiaq; cupidine cædis
Ardent, & neuter præcauet ipſe ſibi.
Mutua collidunt alterno pectora niſu;
Atq; alter moritur uulnere in alterius.
Pica ſuperſtes abit, ſed mox dum colligit alas,
Et uelut ex certo funere rapta fugit,
Ecce eadẽ à canibus miſeranda rapina uoratur,
Et fato, occumbens, deteriore perit.

¶ e. Falcones cicurantur, domantur, condocefiunt, manſueſcunt. Sy werdend gemüßt/ vnd heiſſend denn müſſerfalcken.

¶ h. Federici Georgij cuiuſdam liber de falconibus extat. ¶ Falconis augurium Thuſcis tam auſpicatiſsimum fuit, ut uiſo eo Capuam in ſolo feliciſsimo condiderint, (uide ſupra in A.) Alexander ab Alexandro. Et rurſus, Triorchen, cui principatum dedêre augures; & falconem felicis euentus futuriq; maximi boni ſpem habere; augurio expertiſsimo compertum eſt. ¶ Vnicuiq; ulula ſua falco uidetur, Ein yeden dunckt das ſein eül ein falck ſeye: Prouerbium apud Germanos eiuſdem ſententiæ cum illo, Suus rex reginæ placet. Et aliud, Falconem non uulnerat ulula, Ein eüle hecket kein falcken: hoc eſt, fortem & generoſum uirum uilis & timidus non lædit; E ſquilla non naſcitur roſa.

DE FALCONIBVS DIVERSIS.

FALCONVM genera plura ſunt, non ſolum propter regionum diuerſitatem, unde color moresq; uariant: ſed etiam quia ſpecie differentes falcones inter ſe permiſcẽtur: item cum accipitribus; niſis & aquilis, Albertus. Et rurſus, Quæ ad nos peruenerunt ſunt decem genera falconum nobilium; & tria alia ignobilium: & tria ſunt mixta ex nobilibus & ignobilibus: quorum genus unum

quia non omnino ex ignobili parente naſcitur, perquam ſtrenuum ad uenationem eſt. Galli ſalconem qui ardeas uenetur, uocant heronnier (noſtri Reigerfalck:) qui grues, gruier. Haultain Gallicè nominatur falco qui altè uolat, ſublimipeta. Campeſtris eſt, qui paſcitur auibus, ut cornicibus, ſturnis, merulis. A paſtu nomen habet apud Gallos (de repaire) qui ſolitus paſci in aliquo loco, capitur illic per eſcam, Robertus Steph.

¶ Paſſager, id eſt commeans, qui capitur dum tranſit mare, Rob. Stephanus. Hic à Tardiuo nominatur faulcon de paſſage, quòd inter migrandum (dum mare tranſit) capiatur, ut peregrinus etiam, à quo tamen eum diſtinguit: item tartarot de Barbaria, eò quòd per regionem ſic dictam uolare ſoleat, & in eadem frequentius quàm alibi capi. Laudatur è Creta, paulò maior eſt (peregrino,) craſſus, & ruffus ſub alis, probis pedibus, digitis longis, bene uolans, ſtrenuus contra omne genus auium ut & peregrinus. Vtrunque hoc genus uolare (aucupari) poteſt per totum menſem Maium & Iunium, quòd tardius mutare ſoleat, & quū mutare cœperit, breui pennis exuitur. Vide etiam inferius in Falcone ſacro ex Tardiuo.

¶ Idem Tardiuus primum falconis genus nominat abier.

¶ Faucon haultain, qui altè uolat, uel ſublimipeta, à Gallis uocatur.

¶ Tuniſius (Tunicien, inquit Tardiuus) ſic nuncupatur à Tunis ciuitate primaria in Barbaria Africę, ubi abundant falcones. Naturam refert lanarij, paulò minor, ſimilibus pennis ſed magis decuſſatis & longioribus: capite rotundo & craſſo, ſatis in ſublime uolans, ad aues tum aquaticas tum cæteras utilis.

¶ Pecerra regio apud Moſchouitas falcones mirificos præbet, qui non modo phaſianos & anates, ſed cygnos & grues conſectantur, Paulus Iouius.

¶ Græci hodie falconum & accipitrum genera non ita diligenter diſtinguunt, ut Galli noſtri: ſed ferè confundunt, Bellonius.

¶ De falconum duobus generibus, nobili & ignobili, uide ſupra in Ardea E. ex Authore libri de nat. rerum.

¶ Quærendum an inter falconū genera maiores, ut ſacer, girfalco, aquilis adnumerari poſsint: minores uerò, ut ſmerillus, lithofalcus, dendrofalcus, accipitribus potius.

¶ Ariſtoteles inter aues ingluuie carentes graculum, coruum & cornicem nominat: ubi apud Albertum legimus coruum, & auem quæ guidez uel gaudes nominetur, quæ ſecundum quoſdam (inquit) eſt falconum genus, ſed ineptè ut apparet.

¶ Sunt qui haliæetum quoq; falconis generibus adnumerent, de quo nos inter Aquilas.

¶ Apud Gallos & Sabaudos uſitata ſunt nomina faulcon de mareſt, & faulcon de riuiere: id eſt falco paluſtris, falco fluuiatilis: uel potius, qui ſupra paludes, & qui ſupra fluuios uenatur.

DE FALCONE SACRO.

IN Accipitrum genere præſtant ij quos Græci hieracas, id eſt ſacros uocant, Perottus. quaſi uero accipiter generis nomen ſit, hierax ſpeciei: cum utrunq; uocabulum ex æquo pateat, & idem omnino ſit Græcis hierax, quod Latinis accipiter. Porrò inter accipitres ſpeciem quandam peculiarem recentiores ſacrum uocitāt, Galli ſacre, Germani Sacker uel Kuppel, alij Sockerfalck, alij ineptius Stocker, (niſi aquilæ ſpeciem Stockahrn, hoc eſt truncalem, ut Albertus nominat, hac uoce ſignificent.) Primum genus nobilium falconum eſt (inquit Albertus) quod quidam ſacrum uocant: Symmachus Britannicum, aliqui aëlium (aelyon) quaſi aëreum falconem (aut forte à Gallica uoce qui aquilam uocant aigle:) alij aëriphilum, quaſi falconem amantem aëris. amat enim uolatum in aëre ſublimem. Crura ei craſſa & nodoſa, (ungues & crura maxima,) ungues crudeliores quàm aquilæ, (pennæ ruffæ, uel ſubruffæ) aſpectus terribilis, oculi ualde flammei ex citrino colore ad rubrum declinantes, caput magnum, roſtrum quoq; magnum & fortiſsimum, iuga ſiue complicationes alarum magnæ & quaſi ſuperexhibitæ, (uox barbara aut corrupta,) cauda longa, & huic quidem ſoli in falconum genere. Magnitudo ferè aquilæ, (uel paulò maior.) Sub ipſo (in eius conſpectu) nec aquila uolat, nec ulla auis rapax propter timorem: ſed ſtatim ut uiderint ſacrum cæteræ aues cum clamore ad loca arboribus condenſa uel ad terram refugiunt: & manibus capi ſe potius permittunt, quàm in aërem patentem redeant. Volant autem bini, (hinc forte kuppel quaſi copulati falcones à noſtris dicuntur,) & adeò cicurantur, ut in una pertica bini conſideant, & hominem ſequantur, ac ſi abſq; eo degere eis moleſtum ſit. Nulla eſt auis tanta, quam non ſtatim deijciant: nec unam tantum, ſed quotquot habuerint obuias. Capiunt etiam capreolos & hinnulos, quorum oculos & cerebella unguibus dilaniant. (Capreolis in quos uiſum defixerint, inſident, & cerebrū capite perforato excutiunt.) Nutriri eos delicatiſsimè oportet, cibo ſemper recente, pręcipuè cordibus, cerebellis, & ſanis carnibus, quæ ita recentes ſint, ut ab animatis uitali calore adhuc caleant. Cibi tantundem ferè conſumunt, quantum aquilæ. Hoc genus falconum regale eſt, & diutiſsimè uolat & prædam ſequitur, nec deſerit ad duarum triumue aut etiam quatuor horarū ſpatium. Et quanquam ſolitarium egregiè uenatur, cum ſocio tamen uenationis præſtantius eſt. Hominem & canes uenaticos amat, ac in eorum præſentia uenatur libentius, tanquam uires ſuas illis oſtentans. Porrò conueniunt

ueniunt ei eadem, quæ falconibus in uniuerſum cõuenire diximus, quod ad guttas faciei, figuram, uenandi ſtudium modumq; & uocem. Vox eius eſt certifica (ſic habẽt libri excuſi,) & raro clamat. Cum autem reuocatur, oportet quòd auceps uoce alta & ſonora utatur. altè enim & longè uolat: & reclamatorium ualde magnum requiritur, quod è longinquo uideri poſsit. Et quamuis non ſtatim redeat, periculum non eſt. Solet enim ſua ſponte ad domicilium reuerti, Hucuſque Albertus. Et rurſus (in eiuſdem libri 23. litera A.) Aëriphilus (inquit) altiſsimè uolat. nubes enim tranſcendere dicitur, & aues obuias interemptas deijcere: ita ut decidentes aues aliquando in terra inueniantur, nec cognoſcatur unde ceciderint, uel quomodo perierint, quòd in tam ſublimi loco aëris aëriphilus uideri non poſsit. Nidum in montibus altiſsimis conſtruit, ubi aliquando iuuenis capitur, & ita cicuratur, ut ſine uinculo in parietibus & domibus maneat. Venatur cum ſocio ſicut falco: nec à domino recedit poſtquam cicuratus eſt, prædamq; omnem illi reponit, quamobrem nobiliſsimus dicitur. Aëriphilos alis uelociſsima auis eſt. aëris ſerena inhabitat in tantum, ut uix unquam uel parum in terra reſideat aut quieſcat. Cibum in aere capit, prædantium auium more. Pullus adhuc capitur, & inſtituitur ad uenationem, Author libri de naturis rerum. Aquila rex auium eſt, ſi non (forte, modo) alarionem excipias, quæ fortè aquilarum ſpecies potentiſsima eſt, Io. Saresbarienſis in Polycratico. Tertium aquilæ genus, colore nigricãs, minimum, &c. ab Ariſtotele deſcribitur. hoc illuſtris Marchio Montherculeus in eo libro quem ſcripſit de falconibus, credidit eſſe genus falconis, quem uenatores uocant hierofalcum: cum & montes ſyluasq; colat, & lepores captet, & colore nigricet, Niphus. Pernix (περκνὸς Ariſtoteli) gyrofalco exiſtimatur Ebero & Peucero, qui Germanicè etiam Stoßfalck interpretantur. nos de perne accipitre plura ſcripſimus in Capite de accipitribus diuerſis.

¶ Sacri accipitres (inquit Beliſarius) qui multorum opinione aliorum omniũ uolaciſsimi ſunt, aerini à quibuſdam nuncupantur. quidam aerophilos uocant, quaſi aerẽ amantes. Nam & ex pennarum colore leuitas eorum arguitur, ad ignis ſimilitudinem pennati quũ ſint. bilis enim colorem in pennis præ ſe ferunt. Quare calidi cordis eſſe putandi ſunt, iraſciq; nimium, ſi præda fraudari ſe aliquo modo ſenſerint, magis quàm alij ſolent. Vnde acres potius dicendos putamus. Volare conſueſcunt bini terniue, quum aliorum generum accipitres ignobiles perſequũtur, ut miluos & alios ſimiles. Nam quũ manibus (unguibus) ſint paruis, hoſtisq; fortior ad uolatumq; perſiſtens nimium, mutuo auxilio ut alter alterũ iuuet neceſſe eſt, & maxime ſi milui nigri eis capiendi ſint. Sunt enim miluorum genera duo, alterum tempeſtate noſtra regale, alterum nigrum appellamus. Nigri robuſtiores ſunt, ita ut quamuis etiam ad terram uſq; capti & à ſacris falconibusq; circumacti per aera deſcendant, à falconum tamen manibus quandoq; euadant. Qui quoniam cauda utuntur in cœlo flexili (gubernandi artem monſtrantes in profundo,) relictis in terra falconibus (qui propter aeris denſitatem huius generis miluos amplius perſequi nequeunt,) in aera iterum, ſoluti ſacrorum unguibus falconum, ad ſydera tolli uidentur. Qua ex re indignari falcones dimiſſa præda, inter ſeſe rixantes ac ſeſe inuicem aduncis unguibus ferientes ſæpius uidimus: adeò quidẽ ut aucupandi animum abieciſſe uiderentur. Quod ne contingat, iniuriasq; ſacri obliuiſci poſsint, omni cura ſtudendum uenatoribus eſt ut ſimul unà ſacri nutriantur, ſimulq; ſedeant ac quieſcant, ſimul (quum à uenatore ad ueſcendum inuitantur inſtrumento uolubili auis ſpeciẽ præ ſe ferente) reſideant, ut communi carnis paſcuo nutriri ſociatim poſsint. Frigoribus uentóue aut imbribus, magis quàm cætera falconum genera, reſiſtunt. Quamobrem nec mirum eſt Ferdinandum olim Siciliæ regem, huic uenationis generi magis deditum fuiſſe. quoniam & plurium generum auibus officere magis ſacri uidentur, & uentis ac imbribus prohiberi huiuſmodi auium uenatio non poteſt. Maximilianum Cæſarem nuper audiuimus, è ſuis quoſdam ad extremas Sarmatarũ partes (Polonos nominamus) exploratum miſiſſe, ut hoc genus falcones è proprijs nidis ad ſe deferrent. Quos quidem in illis locis in arboribus, non proceris, nidificare inuenerunt: unde facile conijcitur non paruis ſed magnis tantum auibus eos ueſci & inſidiari. quanquam uenatores quidam nõnullas aues hanc ob cauſam non in ſublimi nidificare exiſtimãt, quòd omnis generis cadaueribus paſci ſolent. Inuenti enim aliquando ſunt huiuſmodi accipitres ſacri animalium cadaueribus quandoq; ueſci. Porrò ſacros è nidis abductos non adeò uolaces ut eiuſdem generis cæteros experiũtur. Credimus tamen ad grues capiendas animoſiores aptioresq; eſſe, quum longiori canum conſuetudine fiat (qui eis auxilio eſſe ſolent) ut maiores aues capere atq; unguibus detinere facilius poſsint. Hæc omnia Beliſarius.

¶ Falco ſacer (inquit Tardiuus) trium generum eſt: primum uocatur ſeph ſecundum Babylonios & Aſſyrios. hoc inuenitur in Aegypto & in parte occidentali, & in Babylone. capit lepores & hinnulos. Alterum genus dicitur ſemy, à quo gazellæ (capreæ) paruæ capiũtur. Tertium hynaire, & peregrinus ab Aegyptijs ac Aſſyrijs: uel commeans, (uulgò Gallicè de paſſaige) quoniam neſcitur ubi naſcatur: & quotannis commeat Indos aut meridiem uerſus. Capitur in inſulis ad orientem ſitis, Cypro, Creta, Rhodo. quamuis etiam ex Ruſsia, Tartaria & Oceano (Septentrionali) ad nos uenire dicuntur. Falco ſacer poſt mutationem pennarum captus, uolacior & melior eſt. Sacer dictus maior eſt quàm peregrinus, (atqui ſuperius tria ſacri falconis genera ſtatuit, ex quibus unum facit peregrinum, nullum uerò peculiariter ſacrum nominat:) deformibus pennis, alis breuibus, audax. Præfertur is cui color rubicundus aut ruffus aut incanus (griſeus) fuerit, & qui forma ac ſimili-

tudine falconem refert: cui lingua crassa & pes amplus est, id quod in paucis sacris reperitur: digiti crassi, & colore fermè cœruleo diluto. Hæc auis inter rapaces & aucupio idoneas, præcipuè patiens laboris est, mansueta & tractabilis: & cibos crassiores facilius concoquit. Prædatur aues magnas, anseres syluestres, grues, ardeas, & imprimis quadrupedes syluestres, ut capreolos & alias. Hæc ille. ¶ Ad Inugros Vgolicosq; per asperos montes peruenitur, in quorum iugis nobilissimi falcones capiuntur, cum alij tum sacri & peregrini dicti, quos antiquorum principum luxus in aucupijs non agnouit, Paulus Iouius de legatione Moscouitarum scribens. ¶ Vt recentiores falconis hoc genus sacrum nominant, quod ab omni auium genere, etiam ab aquila timetur, sic ueteres sacrum serpentem nominarunt, cuius conspectum reliqui omnes fugerent: & sacrum piscem qui à nullo læderetur: Nisi quis sacrum uel Græcorum imitatione dictum malit, quasi hieraca, id est accipitrem per excellentiam, ut poëtam pro Vergilio ponimus: uel à corporis magnitudine uiriumq; præstantia. Hoc genus forte ad aquilam germanam Aristotelis referri debet, nam color, magnitudo, uires, & prædandi ingenium conueniunt. Falco sachari nominatur ab Auicenna lib. 2. cap. 246. de re medica, qui an idem cum sacro sit nescio. Vetus quidem interpres cristatelam uertit.

DE HIEROFALCHO.

HVIVS auis nomen recentiorum alij aliter scribunt, ego hierofalchum ceu Græcæ originis uocem, cum Paulo Iouio scribere malui, quasi sacrum falconem dicas, quod nomen magnitudinis & uirium ergò meretur, non minus quàm antecedens, quem sacrum Latinè nominauimus. Aut forte hierofalco primum nominatus est, quod herodios, id est ardeas capiat (aut agirofalco. nam Itali ardeam agironem uocãt) unde fortassis etiam herodium eum uocauerunt recentiores: cum herodius tamen (uel potius erodius sine aspiratione) non falconem Græcis ardearum uenatorem, sed ardeam ipsam significet. Volaterranus Albertum secutus gyrofalcum arbitratur dictum à gyro & circuitu quo inter uolandum utitur, ut prædam circumagat. Aliqui grifalchum uocitant. Girifalco, Latinè falco, Alunnus. sed scimus falconis nomen communius esse. Inuenio & zerifalco scriptum Italicè cum maioris minorisq; differentia, quæ (nisi fallor) ad sexũ duntaxat pertinet. Gallicè gerfau. Germanicè Gerfalck, uel Gierfalck, ein grosser falck, id est falco magnus. Moscouiticè, Kretzet. Polonicè byalozor. ¶ Triorches accipiter Latinè uocatur astur, & capit grues & ardeas: apud nos gyrofalco dictus. Author Glossæ in Deuteronomion scribens, Herodius (inquit) uulgo girfalco dicitur & rapit aquilam. Et in Psalmum 103. Herodius est auis rapacissima omnium auium maiorum, quæ & aquilam uincit. Girfalco ad nos uenit è locis transmarinis inter greges anserum syluestrium, ex quibus unum noctu protrudit sub pedes suos uitandi frigoris gratia, & alterum interdiu ut uescatur dilaniat, Obscurus. Vide in Accipitre D. Paulus Venetus alium uidetur herodium facere quàm grifalchum ut ipse uocat. Balascia prouincia (inquit) habet herodios, & optimos falcones. Et alibi, In mari congelato insulæ quædam grifalchos & falcones plurimos producunt. Et rursus, (lib. 1. cap. 61.) Grifalchi qui è Christianorum terris ad Tartaros portantur, non perferuntur ad magnum Cham, qui hoc genere auium abundat: sed perueniunt ad eos Tartaros qui Armenis & Cumanis confines sunt: Cum paulò ante in eodẽ capite sic scripsisset: A monte Alchai Aquilonem uersus uenitur ad campestria regionis Bargu, quæ dierum quadraginta itinere patent: post ea peruenitur ad Oceanum, ubi in montibus nidificare solent herodij siue falcones peregrini, qui inde ad magni Cham curiam perferuntur. Nec inueniuntur ullæ aliæ aues in his montibus, præter herodios, & aliud auiculæ genus quo pascuntur herodij. Hæc ille. Vnde apparet herodium falconem peregrinum ab eo existimatũ, ab hierofalcho diuersum. Paulus Iouius etiam hierofalchum ab herodio distinguit, in libro de legatione Moschouitarũ, his uerbis: Ad Inugros Vgolicosq; per asperos montes peruenitur, qui fortasse Hyperborei antiquitus fuerunt. In eorum iugis nobilissimi falcones capiuntur, ex ijs genus unum est candidum guttatis pennis, quod herodium dicunt. Sunt & hierofalchi ardearum hostes, & sacri, & peregrini, quos antiquorum principum luxus in aucupijs non agnouit. Albertus herodios ait nidificare in parietibus montium altissimorum in alpibus ad quos uix est accessus. Hoc idem ferunt de hierifalcis, qui falcis sunt maiores. & quod dixit Albertus de herodijs, fortasse intellexit de hierifalconibus. herodius enim est de genere aquilę, non autem falci. nec Aristoteles herodios accipitres appellauit, sed aquilas, ut alibi dicetur, Niphus. Atqui Albertus non hierifalcum, sed primum & præcipuum aquilarum genus herodium uocat, tanquam heroëm auium, ut ipse somniat. Nisus minor est quàm herodius, sed unus est color plumarum ambobus, Author libri de nat. rerum.

¶ Aderant quoq; complures falcones (inquit Sigismundus Baro in cõmentarijs rerum Moscouiticarum) alij albi, alij phœnicei coloris, magnitudine excellentes, quos nos girofalcones, hos illi Kretzet appellant: quibus uenari cygnos, grues, & alias id genus aues capere solent. Sunt autem Kretzet, aues audacissimæ quidem, at non tam atroces impetuq; horrendo, ut aliæ aues quantumuis rapaces, illarum uolatu seu conspectu (quemadmodum quidam de duabus Sarmatijs fabulatus est,) decidant extinguanturq;. Illud quidem experientia ipsa constat, si quis uenatur accipitre, aut niso, aut alijs falconibus, & interim kretzet (quam à longè uolantem cõtinuò sentiunt) aduolauerit, quod

quòd prædam ulterius nequaquam insequũtur, sed pauidæ subsistunt. Retulerunt nobis fide digni ac insignes uiri, Kretzet, quando ex illis partibus ubi nidificant, afferuntur, tum aliquãdo quatuor, quinq; aut sex in quodam uehiculo ad hoc præparato, simul includuntur: atq; escam quæ illis porrigitur, obseruato certo quodam senij ordine, capere solent. Id autem ratione, an natura illis indita, an quo alio modo fiat, incertum est. Præterea quemadmodum in alias aues aduerso impetu feruntur, rapacesq; existunt: ita inter se ipsas mansuetiores, mutuis sese morsibus minimè dilaniantes. Nunquam aqua se, ut cæteræ aues, lauant: sed sola arena, qua pediculos excutiunt, utuntur. Frigiditate adeò gaudent, ut perpetuò aut super glacie aut lapide stare soleant. Hæc Sigismundus Baro. Notat autem Matthiam à Michou canonicum Cracouiensem, cuius in Sarmatiæ Asianæ descriptione capite XIIII. uerba hæc sunt. Adfertur ad nos auis quædam rapax ex locis Septentrionalibus, (ex Iurrha Scythiæ, Cardanus) magnitudine aquilæ, sed alis & cauda prolixioribus quàm aquila, in similitudinem accipitris, & uocant eam Moscouitæ kiczoth, nostri uerò (Poloni) byalozor, quasi albicans splendor, quia subalba est secundum uentrem. Hanc omnes rapaces aues, accipitres, falcones, & cæteræ rapto uiuentes, in tantum metuunt, quòd inspecta ea tremunt, & cadunt, & extinguuntur.

¶ Post falconem sacrum (inquit Albertus) proximum genus nobilium falconum est gyrofalco. Hic figura, colore & actu (moribus) & uoce, omnino naturam falconis refert, maior asture, minor aquila, gyrofalco dictus quoniam diu gyrando acriter prædam insequitur. appetit autem aues maiores tantum, ut grues & cygnos & huiusmodi: minores aspernatur. Auis est perpulchra, cauda ei ad corporis sui proportionem non longa: alarum iuga decora & ualida: crura plana, non nodosa: ungues satis fortes & præcipuè posteriores. Solus uenatur, sed melius cum socio. Solet autem præ cæteris falconibus erectus & pennis bene compositis stare. In uenatione diu persequitur prædã: quare uenator ut eum assequatur ueloci equo indiget, nec non canibus uelocibus, qui auxilientur ei quum prædam deijcit. Præcipuè autem docendus est hic falco, ne in aqua prædæ insideat, quia frequenter (longius) distat à falconario, & lædi posset in aqua. Quamobrem non secundum longitudinem aquæ emittendus est ad prædam: sed tenendus donec aues extra ripam in aere appareant: & tunc gyrofalco à loco aquæ uersus campum iaciendus est ad eas. Sic enim illæ gyrofalconis metu ad aquam redire non audebunt. Quòd si à campo uersus aquam emittatur, aues ad aquam fugient, ac uel euadent, uel si percussæ fuerint, in aquam decident: falco autem prædam sequens lædetur uel mergetur. Et si euadit, reddetur tamen timidior propter acceptam noxam. Sub gyrofalcone alij falcones & astures non bene uolant: sed ne aquila quidem facile cum eo congreditur. Pascendus est carne sana, delicata & recenti, & quæ adhuc uitali calore caleat. Delicatam uoco, ut quæ cordi propinquior est, tanquam magis elaboratam. Nam & syluestres (aues rapaces) de præda quam ceperint cor imprimis edunt, deinde partes ei propinquas uersus alam dextram, rarò uersus sinistram. Præcipuè uerò pasci debet gyrofalco calidæ naturæ auibus, ut columbis, palumbis, & similibus, ijsq; recentibus. Nam omne genus accipitrum, falcones, astures, nisi, recẽtibus tantum aluntur, nec unquam reuertuntur ad reliquias suæ prædæ, dum sunt syluestres, neque cadaueribus ut aquilæ & milui insident. Sed postquam semel de aliqua aue gustarint, illa deinceps relicta nouã semper prædam persequuntur. Maximè uerò gyrofalco recenti & etiamnum calenti carne delectatur, quamobrem de præda comedere prius incipit quàm occiderit. Itaq; non laudo quod nonnulli gallinæ uiuæ coxam uel alam extrahunt, & rursus postridie de eadem gallina partem alteram, quam gyrofalconi in cibum exhibeant. Proculdubio enim sic semel laniatum gallinæ corpus, mox & calorem febrilem pati, & saniem generare incipit. Debet sanè peritus falconarius naturam sequi, atq; ijs maximè & talibus cibis, quibus & qualibus syluestres ipsi pascuntur, falcones nutrire.

¶ Gyrfalcus auis est fortis & mirè audax, adeò ut inuenti sint qui etiam aquilas aggredi nõ dubitarint. Capit omnes aues quantumuis magnas: eiusdem ferè cum falconibus naturæ, quamobrem quæ ad falconum nutritionem dicta sunt, ipsis quoq; accommodabuntur, Crescentiensis.

¶ Hierifalcones (inquit Belisarius) ut rarius inueniuntur, ita pulchriores accipitribus cæteris dicendi sunt. Nam etiam præter corporis formam, eo standi modo erecti permanent, eaq; membrorum compositione hominum oculos ita delectant, ut quandam aucupãdi maiestatem præ se ferant. Vltima Germaniæ pars ad Septentrionem uergens, quæ Noruegia nuncupatur, eorum patria est. Nidificant etiam in insula quam Hirlandiam uulgò nominant: quæ adeò præ cæteris frigidissima est regio, ut aliorum ibi generum accipitres non inueniantur. Est eadem sterilissima, altissimisq; montibus & saxis plurimis geluq; nimio ac frigore inhabitabilis, &c. Mercatores qui insulam adeunt, frumenti farinæue parum ac uilissimas ibi merces important, quæ siccis piscibus commutari dicuntur. Hi quidem hierifalcones accipitres ad Maximilianum Germanorum Imperatorem deferunt. Quorum pennæ magis albæ formaq; maiores cæteris sunt. Nam ij qui è Noruegia transportantur non albi sunt, nec adeo magni, quamuis illos meliores putemus. In ijs tamen duabus solum mundi partibus hierifalcones nidificare compertum est. Qua è re natura ducuntur (locus obscurus est, & forte corruptus) adeò frigidos eorum esse motus pigrosq;, ut uenatorum ingenio & arte, & uolandi in dies assuetudine exercitioq;, altissimos auium uolatus persequi soleant. Quoniam uerò satis constat ex pennarum coloribus accipitrum animos dignosci, fuluum ac lucidum auroq; simi-

lem cæteris præferendum esse dicimus: utpote audacem, facilem, mitem, placidum. Deinde illum qui ad albedinem tendit, tanquam fortem & robustum, &c. Vide supra in Accipitre in genere B. Quòd ad reliquam formam attinet, sint hierifalcones rostro adunco, eo tamen non nimis magno. Neq; enim in uniuerso genere rostri nimia magnitudo unquam laudabilis fuerit. Nam ad reliqui corporis portionem male respondet: & uerisimile est nimia nec utili humorum abundantia, rostra & ungues crescere ac augeri. Quamobrem accipitres huiusmodi, tanquam nimijs referti humoribus minus leues existimabuntur. Sint præterea unguibus ualidis, posterioribus maxime: planis cruribus, nodosis, nec longis: cauda ad sui corporis formam decenti. Alarum uerò summitates ita sint fortes, ut facile iudicari, ut animaduerti inde posit in uolatu eas quàm diutissimè perseuerare posse. Vidimus tempestate nostra peregrinos sacrosq; accipitres adnitentes ardeas uolando persequi: illosq; relictis tandem ardeis uenatorum uocibus altis ad eos redijsse: emissumq; tandem è falconis manu hierifalconem ita citatissimo uolatu uagantem per aëra in gyrũ crebriori alarum percussione perspeximus, (ut filo in sublimi tractum censeres,) derelictam ab alijs ad sydera ardeam uicisse cepisseq;. Assuefaciendi tamen sunt hierifalcones ac paulatim instruendi, ut si uolatu cæteris præualent, auium sanguine quotidie saginentur. nam interficiendi aues consuetudine animosiores efficiuntur: assequenturq; id si paruas etiam iugulare aues cõsueuerint. sic enim postea magnas etiam uolatu uincere, ac audacius capere ualebunt. Porrò nutriendi sunt auibus uiuis ac leuibus, & etiamnum calentibus, eo præsertim tempore quo pennas mutant, Hucusq; Belisarius.

¶ Girfalco siue herodius auis inter omnes nobilissima est, parui corporis respectu alarum eius: colore cœruleo, maxima tamen parte corporis ad albedinem declinans, præterquam in pectore & alis, ubi cœlestem colorem euidentius imitatur. Carnes crudas (forte, putridas) & seruatas non gustat, sed recentes tantum. Adeò fortis ac animosus est ut aquilam capiat. Quòd si in quinque grues, uel alias quasuis aues in aperto aëre uolantes emittatur, non prius persequi desinit, quàm singulas in terram deiecerit. Instruitur autẽ simul canis qui deiectas ab herodio aues capiat & occidat. Cum prædam uidet herodius, excutiendo se animare & an ad capiendum idoneus sit experiri uidetur, Author libri de nat. rerum.

¶ Girfalcus nascitur in regionibus frigidis, ut Dacia, Noruegia, & Prussiæ parte quæ ad Russiam uergit. Capitur autem plerunq; inter migrandum in Germaniam. Probis pedibus præditus est, digitis longis, corpore ualido & pulchro præsertim postquam pennas mutauerit. Strenuus item & ferox est, & magistrum benignum manumq; portantis placidam requirit; utilis ad omne aucupium ut etiam peregrinus, Tardiuus.

DE FALCONE MONTANO.

FALCO montanarius ab Alberto nominatur, qui ab Italis montanaro, à Gallis montagner, à nostris Birgfalck. Sic autem per excellẽtiam uocatur, quanquam peregrinus quoq; & gibbosus, & alij falcones in montibus montiumq; rupibus nidulentur. Montanarium (inquit Albertus, nos montanum potius dicemus) genus falconum, tertiæ (post sacrum & gyrofalconem) nobilitatis est. Corpus ei breue & ualde spissum, præcipuè uerò cauda huiusmodi. pectus planè rotundum & magnum: crura fortia & breuia proportione corporis: pedes nodosi, ungues fortes. Solet autem pedes frequenter respicere. Dorso alisq; exterius color cinereus: qui paulatim magis magisq;, quo sæpius scilicet pennas mutauerit, clarior efficitur & pallidior, modica & fusca uarietate interposita. Est autem hoc falconum genus ferum & malis præditum moribus, iracundum, inconstantis iræ. Itaq; rarus est falconarius qui mores eius satis perspectos habeat. quamobrem præceptum est Ptolemæi regis Aegypti, rarò tenendum manu, præterquam in aurora & aucupij tempore. Alijs uerò temporibus includatur loco obscurissimo, ubi bis uel ter ignis clarus nõ fumosus accendatur: neq; teneatur manu extra tempora iam dicta, nisi cum pascendum est. Sic enim mitescit, ad manum falconarij tanquam beneficam, & iracundiam deponit. Irascenti falconarius ne multum resistat. sic enim citius remittetur eius ira. Huic falconi crassitudo ferè eadem quæ accipitri siue asturi, sed multò breuior est. Pedes ei admodum pallent, crura squamosa sunt squamis sese prementibus. Figura eius, quum stat, ab humeris ferè pyramidem refert, si fingatur pyramis aliquantulum in dorso cõpressa. Si præda euaserit, præ cæteris indignatur, ita ut per iracundiam aliquando reuocantem se inuadat, & caput aut faciem falconarij, uel cui is insidet equi dilaniet. Est quando falco unus alterum inuadit. qua in re falconarius patiens requiritur, qui non aduersetur, sed patienter dissimulet reuocationem, donec ira deposita mitescat animus falconis. Quòd si etiam reuocatus falco non rediret ad reuocatorium, non admodum curandum est, nisi ut caueat falconarius ne capiatur ab alio. Quia deposita ira sua sponte ad domum falconarij reuertetur. Cæterum propter huiusmodi mores non est abijciendum hoc genus falconis, quòd in auibus magnis inuadẽdis mirè sit audax. nam uel aquilam aliquando inuadit & occidit. Præcipit autem industrio falconario Ptolemęus, ne hunc falconem in fortes aues frequentius dimittat. nam si per iram immoderatè incaluerit, præcipitat se in mortem: quod accidisse iam in alpibus quidam è socijs nostris obseruarunt. Nempe cum falco montanus è rupe ueniens perdicem sequeretur, & aquila forte aduolans ex aduerso illam ei præripuisset, nec falco

falco illam aquilæ denuo extorquere poſſet, cum aliquandiu fruſtra id conatus eſſet, altiſsime tandem conſcendit, & impetu deorſum facto caput aquilæ feriens, ſe pariter & aquilã interemit. Semper igitur ne in tantam iracundiam incidat, cauendum eſt. Frequentior eſt quàm falcones cæteri, & mire gaudet feritate ſua. Itaq; ſæpe reperiuntur ex hoc genere falcones, quibus auem unam uulneraſſe & deieciſſe non ſufficit, ſed multis deijciendis gloriari uidentur: adeoq; interdum crudelitati ſuæ indulgent, ut occidendis auibus occupati cibi obliuiſcantur, Hæc Albertus.

¶ Falco montanus coloris eſt betici uel fuſci, (quem Galli brunum uocant,) & ſi ſanus ſit cæteris præfertur. Magnus & ſtrenuus eſt, aues magnas tantum, nõ paruas captat: difficulter regitur & cuſtoditur. Amplius quàm cæteri falcones geſtandus, (contrarium ſcribit Albertus,) & in uigilia diutius retinendus eſt. Corporis habitu inter obeſum & macilentũ mediocri ſeruari debet. Aegrotanti aquam puram diu decoctam in olla fictili apponito, & ut bibat curato. Quòd ſi non ſanetur, remedia alibi à nobis præſcripta adhibeto. Quum purgare eum & macerare uolueris, tres offulas de pelle gallinæ ei dabis. Ad ſanitatem eius tuendam facit, ſi chirothecam tuam moſcho inunxeris. Cum ad uenationem eum emittis, proijce eum ante alios, & ſic, quamuis nihil capiat, cum alijs redibit, Tardiuus.

DE FALCONE PEREGRINO.

ALBAZI eſt auis quæ dicitur falco peregrinus, Andreas Bellunenſis. Nominatur autem albazi ab Auicenna 2.614. ubi fimum ipſius & aliarum auium rapacium, quòd ualde excrementitia ſint, raro à medicis uſurpari ſcribit. Leuitici cap. 11. pro Hebraica uoce nez, (accipitrem interpretantur,) Arabica interpretatio habet באזי *baſi uel bazi*: Perſica mar an baz. Itali pelegrino uocant, & marem terzolo pelegrino. Galli *faulcon* pelegrin. Paulus Venetus falconem peregrinum herodium uidetur interpretari: *cum alij herodium* hierofalcum faciant, alij præcipuum aquilæ genus, ut in Hierofalcho docui. *Vide* etiam ſupra nõnihil de peregrino in Capite de falconibus diuerſis, ubi mentio fit *falconis de* paſſagio, id eſt commeantis. Inueniuntur peregrini in aſperis quibuſdam *Moſchouiæ* aut uicinis montibus, ubi & ſacri & hierofalchi, ut ſuprà commemorauimus.

¶ *Niſus* in facie guttas habet ſicut peregrinus & cætera falconum genera, Albertus. Idem lib. 23. de animalibus cap. 8. Quartum (inquit) nobilitatis locum (poſt ſacrum, gyrofalconem & montanum) falco peregrinus obtinet. Vocatur autem peregrinus, quia ſemper peregrinatur & migrat de una regione in aliam: uel quia neſcitur nidus eius, nec inuenitur à falconarijs: ſed inter uolandum longe à loco ſuæ generationis capitur. Cauſam nobis retulit peritiſsimus quidam falconarius, qui in eremo alpium prope iuga altiſsima montiũ multis annis habitauerat. Dicebat ille hoc genus falconum in altiſsimis & præruptis parietibus montium nidos conſtruere, ita ut nuſquã adire ſit, niſi quis à cacumine montis ſubmittatur per funem longiſsimum, plerunq; centum paſſuum longitudine, aliâs centum quinquaginta, aliâs ducentorum uel trecentorum: Interdum uerò, uel propter nimium interuallum, uel propter aſperitatem ſcopulorum, ne ſic quidẽ nidum adiri poſſe: & hanc ob cauſam uulgò locum generationis eorum ignorari. Addebat ſæpius ſe uidiſſe parentes prædam pullis attuliſſe in ſpecus & rimas talium montium, & pullos adultiores à parentibus loco habitationis ſuæ expelli, propter cibi & auium in iſtis locis penuriam: & pullos mox ad planiciem ſe cõferre ubi aues abundent, & ſic deinceps per regiones diuerſas ſine certa ſede uagari. Capiuntur autem hi falcones tribus modis, quorum duos ipſe uidi, tertium ab eremita iam dicto audiui. Primus & ubique communis modus eſt, ut rete diſponatur patulum, ita ut facile conuertatur cum chorda ſuper id quod intenderit auceps. Cæterum ante rete extenditur chorda, cui alligatur rubeus lanarius, quem uulgo ſuueimer uocant, & ad chordam dependentem ad eam extenſa chorda alligatur auis, uel laneum aut piloſum quippiam ſimile aui, ita ut quando chorda extenſa trahitur & concutitur ab aucupe, ſuueimerius uideatur auem inſequi ad prædandum. Videns autem falco qui forte peregrinatur, hunc modum auis aut illius quod auem eſſe putat, chordã ſæpius concuſſa, cum impetu deſcendit, ut prædam lanario præripiat, & ſic deceptus irretitur. Sed alter multò melior modus eſt: Ligna duo inſtar crucis componuntur, & ſuper extrema illorum curuantur duo alia ad ſemicirculorum ſpeciem: & extrema circulorum inſigũtur extremis lignorum. & inter *illas* quartas arcuum circulorum alia (ligna) curuantur ad locum interſectionis ſemicirculorum, & inferius infiguntur in ligna ab angulis interſectionis crucis uenientia, donec non niſi ad tres uel quatuor digitos diſtent inter ſe *ligna*. Tum ſingula ligna implentur laqueis à ſummo uſq; ad imum. Debet autem fieri hoc uas ad altitudinem ſeptem uel octo pedum: & ad latitudinem quinq; uel ſex pedum. Tum collocetur in eo cauea ſex pedes alta, ita ut pede uno diſtent inter ſe latera uaſorum quum unum eſt in alio. Et in interiori ſint ligna trabium inſtar, ſibi inuicem ab imo uſque ad ſummum impoſita, & aues in eodem ſex uel ſeptem includantur, quæ per trabes continue aſcendant deſcendantq;. Oportet autem hoc totum fixũ & immobile eſſe ſuper muro uel porta, uel in campo libere. Sic enim falco qui peregrinatur cõſpectas aues dum conatur prædari, capitur laqueo: & hoc modo uidi capi falcones optimos. Cæterum eremita ille cuius mentionem iam feci, reti extenſo & aui ante id alligata abſque lanario, hoc genus falconum quotannis ſe cepiſſe aiebat, falconem enim auidum prædæ ſeipſum in

rete præcipitare. Eſt autem hic falco qui communiter habetur in pleriſꝗ regionibus minor montano, cauda breui, alis longis, capite craſſo, coxa longa, cruribus breuibus, iiſdem & pedibus albicantibus. Præfertur qui crura nodoſa habet. Si bene nutriatur, bonis eſt moribus. Anates plerunꝗ capit: ſed aucta per induſtrium falconarium eius audacia, ardeam quoꝗ & interdum gruem, (quæ ſumma eius audacia eſt,) inuadet.

¶ Peregrinorum accipitrum (inquit Beliſarius) duo ſunt genera, quorum forma eadem. ſed alterum, colore nigrius eſt, ut ferè gentilis (id eſt nobilis priuatim dictus, de quo paulò poſt dicetur,) appareat. Alterum pennis colorem aëreum præ ſe fert: in ſinguliſꝗ pennarum capitibus ad coronę modum albedine ſingillatim diſtinctæ pennę quaſi picturam oſtendunt. Hos omnes eodem uolare modo, eodemꝗ ferire uidemus. Nam ſupra paludes altius uolare ita dicuntur, ut anates anſereſꝗ & quandoꝗ cæteras aquatiles aues aduncis unguibus feriant: quum à ſublimi in pronum uelociſſimè deſcendant, ac eo animo uiribusꝗ, ut unica poſteriorum unguium percuſsione ictuꝗ eodem mortuam per aëra deſcendiſſe deuictam auem quandoꝗ perſpexerimus. Horum natura adeò mitiſsima eſt, ut quodammodo iraſci neſciant: ad hominumꝗ nutus magnitudine quadam animi, potius quàm famis maceratione inediáue, aucupentur. Quippe uenatorum ingenio arteꝗ inſtituuntur, eorumꝗ uocibus atque nutibus adeò parent, ut (ſi macilenti non ſint) enixiſsimos auium uolatus altiſsimoſꝗ aggredi peregrinos poſſe, uenatores aſſerant. Horum patria ignoratur, nec quomodo aut ubi naſcantur ſciri hucuſꝗ potuit: quam ob rem peregrinos nominari putamus. Nutriendi ſunt delicatius, & ea corpulentia conſeruandi, ut uolaciſsimarum etiam magnarumꝗ auium pugnam audacius fortiuſꝗ aggredi non expaueſcant. Sic etiam morbi, qui ferè ob macilentiam euenire falconibus ſolent, cauentur. Si tamen efficere uenatores uoluerint, ut falcones peregrini perſequantur & capiant ardeas, uel alias huiuſmodi aues quas ſua ſponte alioqui perſequi non ſolent, fame nimia cibiꝗ parcitate & abſtinentia ad hoc inducendi ſunt, ne inſolitis ardearum uocibus terreantur, nec ineptam (magnam & turpem) eorum formam lætaleſꝗ roſtrorum ictus pertimeſcant. Hoc ut facilius cōſequatur uenator, ter aut quater per interualla ardeæ uiuæ falconum manibus attrectandæ ſunt deplumandæꝗ. Curandumꝗ eſt ut paſto prius leuioribus cibis falcone, bombycina offula plumeáue ſaltem ueſperi, ſi poſtridie uenandum ſit, ſolertius offeratur.

¶ Peregrinus inter peregrinandum menſe Septembri capitur in Cypro & Rhodo inſulis. Laudatur ex Creta. Fortis & ſtrenuus eſt, capit grues, anates & anſeres ſylueſtres, mergos, & reliquas aues aquaticas, item tardas, perdices, & alias minores, Tardiuus. Peregrino ſimilis eſt falco niger figura corporis per omnia, ſed breuior eſt aliquanto & colore differt.

¶ Omnes aues rapaces, maximè tamen herodius & falco, pullos iam adultos eiiciunt è regione in qua habitant: quam ob cauſam falcones & herodii eiecti à parētibus, retibus aucupum capti illis in regionibus ubi nunquam nidi eorum inueniuntur, peregrini uocantur, Albertus. Vide ſupra in Sacro cuius ſpeciem peregrinum Tardiuus facit: quanquam ab eo ſcribitur ſacrum maiorem eſſe peregrino.

¶ Peregrinis medianos etiam dictos, & gentiles, tanquam congeneres ſubiungemus.

DE MEDIANIS.

EST & alterum peregrinorum accipitrum genus, quod circa Noruegiā nidificat. Colore ſunt nigri, ad rubedinē tamen tendunt pennæ. In Britannia minores nigrioreſꝗ naſci ſolent, quare medianos (forte à media magnitudine, ſi maioribus peregrinis cōferas) hos potius dicendos putamus. At uerò qui in Belgis nidificare conſueſcunt, peiores aliis eiuſdem generis à uenatoribus iudicantur, nam perdices aucupari tantummodo ſolent, Beliſarius.

DE FALCONIBVS QVOS GENTIles uocant.

SVNT quidem ferè in omni falconum genere, nobiliores & ignobiliores, qui quomodo diſcernantur diximus ſupra in Falcone ſimpliciter B. Hi uerò, quibus de nunc agimus, abſolutè nobiles ſiue generoſi (uulgus gentiles uocat) dicuntur. De his Beliſarius, Gentiles (inquit) paulò minores forma ſunt peregrinis: & dubitant quandoꝗ uenatores iudicentne peregrinos eſſe, quum eiuſdem ferè formæ ſint, & eodem pennarum colore diſtincti. Sed uolatu diſcernuntur. nam motus alarum inter uolandum ſpiſsior crebriorꝗ, gentiles eſſe demonſtrat: quum peregrinorum alæ quaſi triremium remorum motus eſſe uideatur. Animoſiores tamē adeò ſunt ut ad omnia auium magnarum genera audaciſsimi iudicentur. Sed differunt à peregrinis plurimum, quòd nec adeò ueloces ſint, nec animi generoſitate aliqua, ſed fame potius prædam inſectari conſueſcunt. Eo tamen ſunt animo, iiſꝗ animi uiribus præſtant, ut (maximè ſi antequam aues alias cognouerint, & adhuc ad hominum manus è nidis [non, uidetur addendum] egreſsi peruenerint,) non anſeres ſolum, uerum etiam grues capere maiores audeant: quæ docti uelociſsimiꝗ canis auxilio, donec uenator aduenerit, detinendæ

tinendæ sunt. frequentia enim uisus, falconemq; apud canes cibandi assuetudine fit ut ab alijs auibus falconem canes discernant.

¶ De falcone nobili, & quomodo falconis nobilitas in diuersis falconum generibus intelligatur, scriptum est supra in Falcone B. Sed quoniam Tardiuus inter decem falconum genera nobile tanquam peculiare genus recenset, uerba eius subijciam. Falco nobilis (inquit) ad capiendas ardeas idoneus est, siue illas superne siue inferne ferire opus fuerit: item ad omne aliud auium genus, imprimis aquaticum, ut sunt mergi, anates syluestres, plataleæ, & garsotæ dictæ, (ardeolas interpretor.) Cæterum ut aduersus grues idoneus sit, e nido exemptum esse oportet. secus enim non foret adeo strenuus & audax. Vt uero audacior sit, initio statim antequam alias aues nôrit, in gruem ipsum emittes.

DE FALCONE GIBBOSO: ET ILLO QVI semper tanquam uolaturus alas extendit.

FALCO gibbosus sic appellatus est, quod breuitate colli & alis eminentibus insignis gibbo uideatur, nostris ein Hagerfalck, uel potius Hogerfalck. Gallis hagar, quæ uox Germanica est & gibbum significat. nos tamen pro gibbo hoger dicimus. Sed Robertus Stephanus hagar interpretatur falconem ueterem, iam quinq; aut sex annorum, pennis abbreuiatis aut læsis, præda proposita captum. Quintus nobilitatis locus (inquit Albertus) falconi gibboso debetur: quem sic mihi nominauit eremita ille, de quo in Falcone peregrino dixi. Hoc genus nobilissimum quidem est & audacia ac strenuitate uolandi cum prædam insequitur mirabile, sed corpore exiguo, quo parum excedit nisum, id est speruerium. In facie guttas habet sicut peregrinus & cætera falconum genera. Gibbosum autem uocatur, eo quod propter breuitatem colli eius caput uix apparet ante iuga alarum suarum quando super latera dorsi componit. Est autem caput ei magnum proportione corporis reliqui, rostrum perbreue & rotundum: alæ prælongæ & ualde exortæ (exertæ, id est eminẽtes:) cauda breuis, coxæ fortes, & crura longiuscula pro portione cæterorum membrorum, & quodammodo squamosa ut sunt squamæ serpentum & lacertorum in lateribus uentrium ipsorum. Pedes habent nodosos matriculis digitorum, præcipue ad interiorem partem plantæ pedis, oculos flammeos ardentes, colorem falconum peregrinorum. Cranium superius bene planum est, & retro in capite non prominet, continuum fere collo. Facile cicuratur hic falco, & bonis moribus præditus est. Nidificat in rupibus inaccessis, ut etiam peregrinus: & similiter ut idem de nido euolans capitur. Audax & strenuus est, adeo ut anseres syluestres, ardeas & grues deijciat. Velocissimus est insuper & altissime uolat, ita ut uisum hominis effugiat. Non contentus est unam auem deiecisse, sed multas uulnerat. Socios aucupij plures desiderat propter sui paruitatem & auium quas uenatur magnitudinem. Cæterum falconarius (eremita) cuius mentionem iam feci, narrauit mihi, se aliquando huius generis falcones tres uiro cuidam nobili uendidisse: qui statim, cum forte apparuissent anseres albi syluestres, dimissi altissimum anserum uolatum superarunt, ita ut a nemine præsentium amplius conspicerentur. Et cum uir ille nobilis falcones amissos cõquereretur, paulatim anseres uulneribus debilitati cadere circa eos cœperunt: inuentiq; sunt amplius quam uiginti anseres deiecti. Tandem etiam falcones reuocati ad instrumentum reuocatorium redierunt. Erant autem anseres omnes letaliter saucij, ac si cultello diuersis sui corporis partibus fissi fuissent. In causa est, quoniam hic falco non statim descendendo percutit sicut alia falconũ genera: sed potius cum a descensu rursus ascendere incipit. Tunc enim posteriore ungula ante pectus disposita ferit, & ideo longum uulnus facit & letale. & sæpe adeo fortiter ferit, quod unguem amputat, ac seipsum ualde lædit in pectore uel occidit. EST etiam genus falconum, quod semper quasi ad uolandum alas extendit, animosius quidem illud quoq; quam robustius. Id pascendum est cibis plane recentibus, & uitalem adhuc calorem spirantibus. sic enim plurimum proficit. Si tamen alijs interdum carnibus cibetur, curandum ut illæ leues sint, sicut carnes altilium & recentes, aut saltem non putridæ, & in aqua frigida ablutæ. Nam aues rapaces uentriculum admodum debilem & tenui pellicula contextum habent: quamobrem insalubri cibo facile afficitur, itaq; leui etiam occasione cibum crudũ reuomunt, præsertim cum graui & melancholica carne uel ad putredinem disposita, pasti fuerint. Hoc genus falconis diu mane & uesperi manu gestari desiderat. nam quando assuetum fuerit manui hominis, libentissime ei insidet, & libenter ad eam redit. Hæc de gibboso falconum genere, Hucusq; Albertus, insinuans alterum etiam illud genus quod alas semper extendit de genere gibbosorum esse.

DE FALCONE NIGRO.

FALCO niger a nostris Kolfalck, id est carbonarius falco appellatur. Sextum gradum nobilitatis (inquit Albertus) possidet falco niger, breuior quidẽ aliquanto falcone peregrino, sed figura similis per omnia. colore enim differt. quia in dorso & exteriore alarum parte, & cauda tota fuscam habet nigredinem, & in pectore, uentre, & lateribus fuscam uarietatem. In facie autem guttas falconarias habet prorsus atras, quæ circunfunduntur quodam obscuro & fusco pallore. Crura, un-

gues & roſtrum habet ſicut peregrinus. Multum accedit hic falco ad formam auis quæ butorius (buteo potius) uocatur. Hunc falconem Federicus Imperator ſecutus ſcripta Guilielmi falconarij regis Rogerij, dixit alium (aliquando) uiſum eſſe in montanis quarti climatis, quæ Gelboë uocantur: ac poſtea iuuenes expulſos à parentibus apparuiſſe in Salamine Aſiæ montana: & iterum expulſos nepotes priorum ad Siciliæ montes perueniſſe, & ſic deriuatum eſſe hoc genus per Italiam: (Hæc Creſcentienſis de falconibus ſimpliciter ſcribit.) Nunc quidem in alpibus & Pyrenæis montibus reperitur, & in Germaniam quoq; deriuatum eſt, quamuis rari adhuc inueniantur. Ingenio & audacia peregrinos referunt, ac ſimiliter nutriri debent. Temperamenti uidentur bilioſi: & materia bilis terreſtris aduſtæ conuerti in pennas, quamobrem nigreſcunt. Aetatis progreſſu tandem albeſcunt. & ueriſimile eſt in regionibus calidis nigriores eſſe quàm noſtrates. Eſt autem in omnibus figura magis conſyderanda quàm color. nam & monedulas & coruos albos uidimus. Figuræ igitur ratione uidetur hoc falconum genus perſimile eſſe peregrinis: & inſuper quoniam, ſicut diximus, parentes in hoc genere filios cogunt peregrinari à loco ſuæ generationis, Hæc Albertus. Creſcentienſis è falconibus magnis alios nigros, alios albos, alios rubeos eſſe ſcribit: ac alios ex horum inter ſe coitu generari. ¶ Falco niger (inquit Tardiuus) ut dicunt Alexandrini, melior eſt: & primus natiuusq; ei color nigredo eſt, quanquam illum deinde in ſolitudinibus mutat. naſcitur in inſulis maris. Nutriendus eſt ita ut mediocris inter obeſum & macilentum ſit. Carnem madidam ei ne dederis, niſi ſuperbior fuerit. Manu geſtato crebrius quàm alios falcones. Benigne tracta, nec ultra quàm ei gratum eſt fatiga. Aquilam ne uideat caue. alioqui enim non amplius aucuparetur. Cura etiam ne pennæ eius contrectentur. Quum ad prædam eum proijcies, uide ne manu lędas. ſic enim animum amittit.

DE FALCONE ALBO.

EX falconibus magnis quidam ſunt nigri, alij per comparationem albi, alij rubei, Creſcentienſis. Apud Moſcouitas falcones eſſe albos & phœniceos Sigiſmundus Baro refert. Ad Inugros Vgolicosq; per aſperos montes peruenitur, in quorum iugis nobiliſsimi falcones capiuntur. ex ijs genus unum eſt candidum, guttatis pennis quod herodium dicunt, Paulus Iouius de legatione Moſchouitarum. Sed de herodio falconum generis plura ſcripſi ſupra in Hierofalcho. ¶ Genus ſeptimum falconum (inquit Albertus, nobiliores quoſq; priore loco deſcribens) ſibi uendicat falco albus, quem mittit Septentrio & Oceanus è Noruegia, Suetia, Eſtouia & finitimis ſyluis ac montibus. Eſt autē ita in uarietate ſubalbidus, ſicut is de quo proximè diximus, eſt niger. Albedinis cauſa eſt regio frigida & humida in qua naſcitur. In dorſo & alis ſubalbus eſt. alibi uerò maculas ſiue guttas habet ualde albas interpoſitas alijs guttis ſuppallidis. Maior eſt falcone peregrino, & multum accedit ad ſimilitudinem lanarij albi qui uolat per campos inſidiando muribus. Quamobrem falconarij quidam tradiderunt hunc falconem natum eſſe primum ex falcone peregrino patre, & lanaria alba matre: quod falſum eſſe audacia eius oſtendit. Eſt enim perquam audax & bonus, nec uſquam à natura falconis degenerat, nec mores lanarij refert. Nam cum inter uenandum aſcenderit, non more lanarij alis ſuſpenſus manet, ſed ferit ſtatim ut falco. Figura etiam pedum, unguium, roſtri, ac totius corporis, naturam falconis præ ſe fert: quamuis crura habeat craſsiora & nodoſiora quàm falco niger. quod ei accidit propter temperamentum humidius, unde crura eius magis craſſa ſunt quàm illius cui temperamentum eſt ſiccum & bilioſum. Quanquam autem frigidior humidiorq; ſit falco albus quàm niger, non tamen iccirco minus audax eſt. nam cum robuſtior nigro ſit, uirium ſuarum fiducia audacem quoq; ipſum reddit. Et licet non tam uelox in uolando ſit quàm niger, diutius tamen in auium perſequutione durat: & hac in parte compenſat quod deeſt uelocitati. Quòd uero ad nutritionem & aucupium, nihil ab alijs diſtare uidentur. ¶ Falco albus qui pennas habet albas, bonus & audax eſt. quòd ſi ſorus (id eſt adultior) captus fuerit, non emittes eum ad uolandum donec pennas mutauerit. his enim mutatis perfectus erit, Tardiuus. ¶ Eberus & Peucerus cataracten interpretantur falconem album, qui uiuat in maritimis locis paulò minor accipitre. Creſcentienſis quidem de falcone ſcribit, in conſpectam anatem aut aliam auem, inſtar ſagittæ clauſis oculis ungue poſteriore lacerandam deſcendere. unde forſitan aliquis catarracten appellare poſſet falconem album ſi is priuatim id faceret. Sed nos de catarracte ueterum ſententiam noſtram ſuo loco dicemus.

DE FALCONE RVBEO.

FALCO rubeus (ein roter falck) ex numero maiorum falconum, ferè cum macilentus eſt melius aucupatur: cæteri uerò pleriq; in mediocri habitu: quidam uerò cum obeſi ſunt, alacriores ſe præbent, Creſcentienſis. Apud Moſcouitas falcones eſſe albos & phœniceos Sigiſmundus Baro refert. ¶ Octauus nobilitatis locus (inquit Albertus) tribuitur falconi qui rubeus à priſcis appellatur, nō quòd tōtus rubeat, ſed quia guttæ in cæteris albæ, in hoc genere ſunt rubræ: & nigræ guttæ ſicut in alijs ſunt (forte, non ſunt) interpoſitæ, nec in dorſo uel exteriori alarum parte. Non autem apparet

apparet rubere nisi cum alas exerit, tunc enim fusca in eis apparet rubedo. Hoc genus falconũ perperam & absurdè quidam ex lanario rubeo & falcone procreari tradiderunt, cum nulla in re præterquam colore cum lanario conueniat. Est autem rubedinis in eo causa calor debilis potius infusus in superficiem corporis & inflammans fumosum humidum quod excernitur ad generationem pennarum. Et hoc facit media inter album & nigrum temperies. quamuis enim etiam alij colores medij sint & in quibusdam auibus reperiãtur, ut uiridis, hyacinthinus, croceus & similes, falconum tamen generi & rapaci audaciq; naturæ, & uolatus agilitati non congruunt. Nam uiridis ferè frigiditatem arguit, hyacinthinus aëream & euanidam temperiem, croceus bilem corrumpentem. Cæterum hic falco non magnus est, paulò minor peregrino: unguibus tamen, pedibus & rostro fortis: perquam agili uolatu, sed non satis diu perseuerans. Cicur fit admodum. Melior efficitur post secundam aut tertiam pennarum mutationem. Vitæ non est tam longæ ut reliqui. quamobrem nutriri debet carnibus planè recentibus & uitalem calorem adhuc spirantibus, non nimijs tamen, neq; sæpius in die, sed mane & uesperi tantum. Et quoniam ad leues occasiones alteratur, cautius cum eo agendum ne temperamentum eius afficiatur. Ad aucupium cogi non debet supra modum. Temperies enim rubea facile uincitur & læditur labore, quamuis facile faciat impetũ à principio. Aetas uerò accedens & humores calidos remittens, non parum iuuat huiusmodi temperamentũ, & præcipuè per mutationem pennarum. Penna etiam rubea mollior est, nec diu uolandi impetum sustinet quin frangi pereclitetur. Hæc Albertus. ¶ Falco rubeus inuenitur ferè in locis planis & palustribus. audax est, sed difficulter regitur. quamobrem antequam uolet, ter eum purgabis offulis è pelle gallinacea quam ablueris aqua: & ubi dederis, singulis uicibus calefactum falconem in locum obscurum aliquantisper repones, Tardiuus.

DE FALCONE CVI PEDES COErulei, cyanopoda dixeris.

PERES, פרס, uocem Hebraicam Leuitici 11. & Deuter. 14. accipitrem interpretantur, alij haliæetum: *Iudæi* uulgò בלאבוו, Blafüß, id est falconem pedis cœrulei, ut Germani appellant. Vide *supra in* Accipitre A. & in Capite de accipitribus diuersis. Illyrij hunc falconem nominant raroh. Itali zafiro, (à sapphirino colore pedum, ut Albertus nominat) quem magnum & paruum faciunt, nimirum pro sexus discrimine. Albertus falconem qui uulgò pes blauus uel hyacinthinus dicatur, circum facit. nos de Circo supra seorsim egimus. ¶ Nonum genus falconum (hoc est nono gradu nobilitatis æstimatum, inquit Albertus) & iam declinans ab excellentia nobilium falconum, est id cuius pedes hyacinthini siue azurini sunt, falconi peregrino æquale magnitudine & simile figura: sed hoc differt, quòd dorsum eius & exterior alarum pars minus nigredinis, & pectus plus albedinis habet, & alæ breuiores sunt, cauda uerò longior aliquantulum, & uox acutior quàm peregrini. est enim humidior & pituitosior, ideoq; in auibus etiam inuadendis minus audax. raro enim inuadit aues pica uel cornice maiores, cum peregrini alijq; falcones, maiores quasuis aues aggrediantur. Hinc fit ut falco pedis cœrulei cum è sublimi deorsum se præcipitare & in prædam impetu ferri debet, propter metum loco maneat alisq; suspendatur. Per disciplinam tamen & industriam hominis eum iuuantis, frequenter audacior fit, uerum nõ ita ut nobilis falco. Nam ut milites quandoq; etsi parum robusti, scientia tamen & usu militandi confligendiq; instructi, & sociorum fiducia animati, sæpe claras auferunt uictorias: sic falco cyanòpus usu deijciendi tenendiq; aues; & falconarij sibi propinqui fiducia melius & audacius ferit quàm per naturam faceret, ut nisus quoq; siue sperueríus. Itaq; etiam fortiores se inuadunt & maiores aues. nec mirum, cum etiam lanarij (qui natura adeò timidi tardiq; sunt ut non nisi mures aut auium pullos nondum uolantes, sed forte currentes humi uel in nido iacentes, captent) eodem modo ad audaciam erudiantur instituanturq;. (Quomodo autem audacia in accipitribus excitetur, explicatum est suo loco.)

¶ Reperiuntur cyanòpodes in Heluetia multis in locis. Nidificãt autem in excelsis quibusdam petris iuxta aquas aut ualles profundas, cum alibi tum præcipuè, ut audio, circa oppidũ quod Tribunal Cæsaris uocant. Nidis exempti mansuefiunt. Bini aucupio aptiores sunt, Stumpfius. Aiunt capi ab eis non tantum perdices, columbas, cornices, arcuatas (id est brachuogel,) anates, sed etiam phasianos & tetraones.

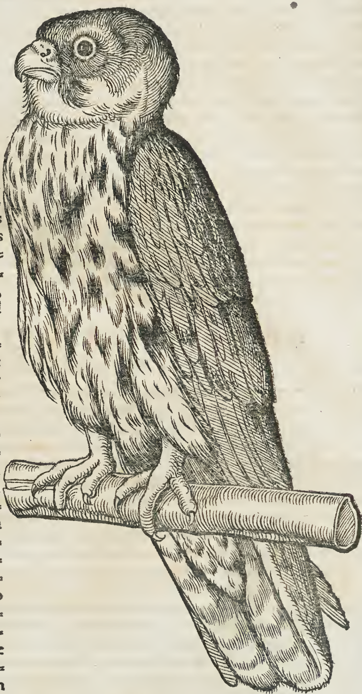
¶ Prouerbium Germanicum, Ein eüle hecket kein blafüß (oder kein falcken,) hoc est, Viula non sauciat cyanopodem aut falconem, eundem sensum habet quem illud, E squilla non nascitur rosa.

¶ Eberus & Peucerus stellarem accipitrem Germanicè interpretantur Blawfüß, nullis quidem rationibus nec authoritate adhibitis.

¶ DE MERILLO cui decimum & ultimum inter falcones nobilitatis gradum Albertus tribuit, supra inter accipitres in Aesalone scripsimus.

DE LITHOFALCO ET DENDROFALCO.

Figura hæc Dendrofalci est.

PRAETER supradicta falconum genera (inquit Albertus) duo adhuc apud nos reperiuntur, falco lapidarius, (Germanis **ein Steinfalck**: pro quo nos lithofalci nomen fingimus) & arborarius, (Germanis **ein Baumfalck**, uel **Baumfelckle**, posterius diminutiuum est & mari potius conuenit, ut primitiuum fœminæ. quæ differentia in lithofalco etiam & cæteris omnibus accipitrum falconumque generibus in lingua nostra obseruari potest. Nos dendrofalcũ dicere uoluimus.) Lapidarius quidem mediæ quantitatis est & uigoris inter peregrinum & gibbosum: & inuenitur in alpium rupibus: & est eiusdem nutritionis cum peregrino, Albert. Celon, (çalon forte) uocatur falco lapidum, quòd in præruptis petris pullificet, Idem.

¶ Arborarius uerò medius est quantitate & uigore inter gibbosum & mirle (merillum:) & regitur ac nutritur similiter ut mirle, Albert. Dendrofalcus auis egregia & nobilis est, specie nõ admodum dissimilis speruerio, nigrior tamen, aliquanto & minor. & quanquam propter paruitatem infirmitatemque uirium nõ admodum eius usus est in aucupio, est tamen auis planè amabilis & ingenio mitis adeò ut emissa per syluas & agros ad dominum suum redeat. Iucundissimum quidem illud spectaculum est quod conflictu suo cum monedulis exhibet, Stumpfius. Dendrofalcus, quem ipse manibus tractaui, à rostro ad caudæ finem longus erat palmos quatuor, id est digitos sedecim. pedes erãt pallidi, tanquam ex subflauo & uiridi colore mixto. dorsum nigrum, sed margines infimos pennarum capitis & dorsi, præsertim inferioris, semicirculi subruffi ambiebant. Pennæ alarum nigriores erant: & latus alarum illud quod uersus auem est, maiusculis maculis ex candido ruffis distinguebatur. Pectus albidæ & nigricantes maculæ uariabant. Plumæ ex albo subflauæ retro aures & in ceruice maculas quasdam constituebant. Oculi nigricabant, rostro color ferè cœruleus. Pennæ in cauda maculis distinguebantur, sicut de alis dixi, duabus tantum medijs exceptis. In uentriculo plumas reperiebam & cantharides quasdam. ¶ An accipiter fringillarius, de quo supra scripsimus, idem fortè cum dendrofalco nostro sit, diligentiores inquirent. ¶ Itali falconem paruũ falcheto nominant, quasi falconellum. parui autem sunt & duo iam dicti, & merillus (quem Itali smerlo uel smeriglio uocitant:) & quem nostri uocant **Stoßfelcklin**, hoc est falconellum ferientem, quamuis eundem smerillum esse conijcio. Eberus & Peucerus accipitrem læuem interpretantur dendrofalcum. ¶ Falco rochier apud Sabaudos dictus à rupibus, idem forte lithofalco fuerit.

¶ His etiam plura in diuersis locis falconum genera forte inueniuntur, sed quæ dicta sunt de natura & nutritione singulorum, ad reliqua etiam si quę supersunt genera facile accõmodari possunt.

DE LANARIIS, DE QVIBVS ETIAM supra in Buteone scripsimus inter Accipitres.

LANARIVS apud recentiores falco ignobilis appellatur nescio qua ratione, nisi quòd conijcio

ficio uel à laniandis auibus, uel quòd plumas multas densasq; & molles lanarum instar habeat. Italicè lainero, & mas in hoc genere terzolo lainero. Gallicè lanier. Sabaudicè lanoy. Germanicè lanete uel suuemere ut Albertus & Murmellius interpretantur: alij schweymer scribere malunt. Albertus tamen alibi non quemuis sed rubeum lanarium sweimer à Germanis uulgò dici scribit.

¶ Falconum ignobilium (inquit Albertus) genera sunt tria, quæ ut ueteres aucupes Ptolemæi Aquila Symmachus & Theodotion tradunt, lanarij potius quàm falcones uocãtur: quod uocabulum Germani quidam imitantes sua lingua lanete dicunt: alij suuemere uocitant: Sunt autem butherij, (sic ipse buteones uocat) qui mures in agris uenantur & pullos auium nondum uolantes, sed currentes in terra uel in nido iacentes, adeò natura timidi & tardi sunt. Differunt coloribus, sunt enim albi, nigri & rubei: ex quibus duo priores ad falconis magnitudinem accedunt. Rubeus minor est, & refert mirle (id est merillum.) Hi omnes, in iuuentute præsertim propter humiditatem & caloris hebetudinem, nulla ferè audacia præditi sunt: ut & pueri natura sunt timidiores. Vbi uerò bis uel ter pennas mutauerint, & arte industriaq; aucupis animosiores facti fuerint, colũbas & anates capiunt. Curandum est aũt ut primo anno cum cicurantur, uiuis tantum auibus pascantur, quæ cum parum deplumatæ ab eis fuerint, dimittantur è pedibus eorum euadere, non ad uolatum primò, sed ad cursum. Deinde cum sæpius has insequi didicerint, dimittantur euadere ad motum mixtum ex uolatu & cursu. Et quum sic quoq; frequenter eas persequutæ fuerint, postea tardo uolatu euadentes, (curtatis scilicet alarum pennis:) demum perfectè uolantes insequãtur. In omnibus uerò his exercitijs fortissimè & alta uoce prouocetur ac incitetur lanarius, & ad retinendam auem à falconario adiuuetur. sic enim reddetur audacior. Porrò secundo anno paruæ aues in grandiusculas commutentur, & tertio iterum in maiores. Omnis enim auis hoc modo peritia simul & audacia ad aues quas uoluerit falconarius capiendas proficit. Quamuis enim primæ nobilitatis falcones, qui sunt octo primorum generum, hoc exercitio & inductione à minoribus auibus ad maiores capiendas non indigeant, ad omnium tamen audaciam & peritiam augendam nõ parum momenti habet. Hucusq; Albertus. Idem alibi redarguit illos qui falconem rubeum ex lanario rubeo & falcone procreari tradiderunt: & falconem album ex falcone peregrino patre & lanaria alba matre. Et alibi, Falco stans in alto suspensis alis neq; ruens in prædam, degenerat in naturam auium quæ lanarij dicuntur.

¶ Quærendum est an lanarius rubeus recentiorum, idem sit qui tinnunculus ueterum.

¶ Lanarius (inquit Tardiuus) satis cõmunis est per omnes regiones, minor falcone nobili: pulchris pennis præditus, pedibus breuioribus quàm cæteri falcones. Præfertur cui caput grandius, & pedes magis ad cœruleum colorem inclinantes, siue is nido exemptus, siue iam adultior captus sit. Non opus habet delicato uictu. Vtilis est ad aucupium tum in terra tum super aquas, nempe ad picas, perdices, phasianos, anates, & alias aues. Et alibi, Lanarium gruibus capiendis idoneum reddes hoc modo: Impone eum in cauernam siue cellam subterraneam, ubi lucem, nisi quum pascitur, nunquam uideat. Manu non gestabis præterquam noctu. Quum uolueris eum uolare (aucupari,) ignem in loco illo excita ut calefiat, tum igne remoto, lauato auem in uino mero, & in locum eundem reponito, cerebello gallinæ pascito, & ante diem ad aucupium egreditor. Quum primum illuxerit, eminus eum in grues emittito. Nihil autem capiet primo die, nisi fortuitò id accidat: reliquis uerò deinceps diebus utilis erit, præcipuè quidem à medio mense Iulio usq; ad Octobrẽ medium. Postquã pennas mutârit, præstantior erit. Tempore frigido, ut hyeme, inutilis est. Hæc Tardiuus.

¶ Accipitres quos Belisarius ignobiles & uillanos uocat, eosdem lanarijs esse conijcio. Vulgo enim Itali uillanos uocant homines rusticos & in uillis habitantes, aut rusticis moribus prędítos, ut Galli quoq;. Villanos (inquit Belisarius) audiuimus in Gallia optimos reperiri: quod an uenatorum arte industriáue aut ipsarum auium natura eueniat, non comperimus. Fieri enim posset ut quum frigidior sit Galliæ regio (frigore enim fit ut cibi appetentiores sint aues) duci (impelli) inde possint uillani, ut sociatim magis ferire aucuparíq; aues soleant. Vnum hoc scimus, auium istarum operam apud nos proprietati nominis respondere: quum in regione nostra nec animo uiribusq;, nec uolatu ita ualeant, quin reliqua à nobis descripta accipitrum & falconum genera, longè præstantiora eis ad aucupij usum inueniantur.

DE FALCONIBVS MIXTIS.

QVVM autẽ quodlibet ex prædictis generibus (inquit Albertus) cuilibet permisceatur, multa fiunt falconum genera, ex quibus ad nos peruenerunt quatuor. Falco enim peregrinus frequenter miscetur cum illo cui pedes cœrulei. Quòd si falco nascatur ex peregrino patre & matre pedũ cœruleorum, patrissat plerunq; & parum declinat à nobilitate: licet parum coloris cœrulei in pedibus appareat. Si uerò matre nobili & patre ignobili natus fuerit, magis ad ignobilitatẽ patris quàm maternam nobilitatẽ accedit. Rursus peregrini qui ad omnia loca frequenter solitarij uolant, aliquando commiscentur cum lanarijs nigris, uel albis, uel rubeis. Generatur autem animal ex seminibus etiam differentium specie animalium, si conueniant inter se temperamento & natura, & impręgnationis ouorum ac incubationis tempus congruat, ut alibi copiosius explicatum à nobis est. Cæ-

terum hæc permixtio fit quando falcones specie diuersi, sed temperamento similes, tempore libidinis conuenerint, nec suæ speciei sexum cui permisceantur inuenerint. Et quanquam modo diximus quatuor huiusmodi genera ad nos peruenisse, ratio tamen postulat multa esse, & plura quotidie posse fieri talia falconum genera. Et hanc ob causam tam diuersa eorum genera in diuersis regionibus inueniri coniicimus. Quamuis enim pro regionibus mores & colores animaliũ uarient: tamen specierum tam similium diuersitatis causa præcipua est permixtio quam diximus: ut etiam in generibus anserum, canum & equorum fieri uidimus temporibus nostris. Et nõ hoc solum fieri probabile est ex falconum generibus inter se permixtis: sed etiam ex falconum cum asturibus & nisis & aquilarum generibus coitu, multas auium rapaciũ species diuersas nasci uerisimile est. Porrò in memoratis quatuor generibus, præcipuè falconis peregrini commixtionem fieri diximus, eò quòd peregrini à parentibus statim expelluntur, & frequenter separãtur propter prædam & iram. Et cum suæ speciei coniuges non inueniunt, ad speciem alteram, quam sibi simillimam inuenerint, tempore libidinis se conuertunt. Quod si cum falcone pedis cœrulei peregrinus misceatur, ferè similis peregrino generatur auis. Si cum lanario nigro, ignobilis falco niger uel nigro similis procreatur: Sin cum lanario albo, similis falconi albo: Si denique cum lanario rubeo, falconi rubeo colore & figura similis gignitur. Et hi quidem mixti falcones facilius iuuantur arte, quàm hi qui omnino (ex utroque parente) sunt ignobiles, præsertim si pater nobilis fuerit. Si contra uerò, mater nobilis, pater ignobilis fuerit, ignobilior quidem generabitur auis, institutione tamen & disciplina proficiet, præcipuè post unum uel alterum annum. Hæc de falconum generibus dixerim, ex quibus reliqua etiam si quæ sunt poterunt cognosci, Hæc omnia Albertus.

DE ACREDVLA.

APVD Aratum quidam ololygona, ὀλολυγόνα, interpretãtur auis solitariæ genus, quam Cicero acredulam uocârit, id est lusciniam ut grammaticis placet, Versus Ciceronis ex Arato hi sunt: Et matutinis acredula uocibus instat, Instat, & assiduas uocum iacit ore querelas, Cum primum gelidos rores aurora remittit. Acredula auis canora (inquit author innominatus libelli de animalibus & plantis à Rob. Stephano excusi cum nomenclaturis Gallicis) à quibusdam uulgò dictus rauatinus esse creditur: aliis noster tarinus, aliis luscinia. Ex earum genere est ex quibus futura tempestas (pluuia) prędici potest, ut scribit Aratus: Ἢ τρίζει (aliâs τρύζει) ὀρθρινὸν ἐρημαίη ὀλολυγών, quem uersum sic interpretatur Cicero lib. 1. de diuinatione, Et matutinis acredula uocibus instat. Eberus & Peucerus acredulam interpretantur Germanis (Saxonibus) dictam Grynerlin, auẽ hoc nomine mihi incognitam. Scoppa & Arlunnus Itali calandram uulgò dictam, quæ ex genere alaudarum est. Ἁ δ᾽ ὀλολυγὼν Τηλόθεν ἐν πυκινῇσι βάτων τρύζεσκεν (τρίζειν per ι. & τρύζειν per υ. reperitur. sed de ololygine malim τρύζειν per υ. propter onomatopœiam, quæ & ololygini nomen fecit) ἀκάνθαις, Theocritus Idyl. 7. inter uoluptates ruris, & omnino pro auis nomine accepisse eum apparet ololygóna. nam alii aliter interpretantur, ut ranam marem, aut eius potius uocem qua per libidinem fœminam uocat, aut insectum lumbrico simile, ut docuimus in Rana c. Theocriti Scholiastes ololygóna interpretatur hirundinẽ quæ ityn deploret, uel lusciniam. Idem, Animalia multa (inquit) nomen à uoce acceperunt, ὀλολύζω, ὀλολυγὼν, (quod & Eustathius tradit:) στάζω, σταγὼν: πλάσσω, πλαγὼν: κοκκύζω, κόκκυξ. Intelligendum aũt est uocabula σταγὼν (id est stilla) & πλαγὼν (id est calathiscus cereus, uel reticulum, aliâs per γ. duplex πλαγγὼν) nequaquam animalium esse nomina, sed propter formationis tantum similitudinem proferri. Ololygo (inquit interpres Arati) auis est quæ solitudine gaudet ut turtur. in desertis igitur locis & frigidis degens, matutino præsertim tempore frigus sentit & canit (τρύζει.) Secundum alios uerò ololygo animal est palustre, aquis & frigore gaudẽs (ἡμέριον) oblongum, indiscretum, lumbrico simile, sed multò tenuius, & pluuia imminente clamans. Sed Aristoteles ololygonis nomine nihil quàm masculæ ranæ tempore libidinis uocem intelligit, Hæc ille.

Vêre calente nouos componit acredula cantus, Matutinali tempore tunc mitilans, Author Philomelæ.

DE ALAVDIS.

A.

ALAVDARVM genera sunt diuersa. Sed alauda simpliciter à Græcis uocatur κόρυδος uel κορυδαλός. Ab iisdem hodie uulgò cuzula, Hermolao Barbaro teste: à quibusdã etiam (ut audio) τρουλίτης. in Creta, ut Bellonius scribit, chamochilados: quæ uox corrupta uidetur à chamæzelos, ut infra dicetur. Cuzula uox etiam à chamæzelo per syncopen facta apparet. ab Italis allodola uel allodetta, lodola, lodora. Germanis Lerch. Flandris & Saxonibus Leewercke. Hollandis Leurick. Anglis lerk, uel lark, uel lauerock. Illyricè skrziwan. Sed ferè quæ subiiciemus nomina primo generi alaudæ, hoc est cristatæ maiori attributa, alaudæ etiam simpliciter conueniunt.

Alauda

ALAVDA SINE CRISTA.

ALAVDA CRISTATA ALBICANS.

Alaudarum Ariſtoteles genera duo tantum commemorat: unum gregale ſine criſta, de quo paulò pòſt: alterum terrenum criſtatum. Nominat autem ipſe κορυδαλὸς communi nomine utranq; ſpeciem: Gaza interpres criſtatæ nomen peculiare facit galeritam, alaudam uerò commune. Ab apice (inquit Plinius) galerita appellata quondam, poſtea Gallico uocabulo etiam legioni nomen dedit alauda. Alauda criſtam in capite habet ad ſimilitudinem galeri, unde Varro galericum appellat. ¶ Alcanabiri (aliâs alcanabir, canaberi) eſt auis nota Damaſci, cuius meminit Auicenna in curatione colici affectus, & creditur eſſe auis illa quæ Venetis lodola (id eſt alauda, aliâs capelluta, id eſt alauda criſtata) appellatur, Bellunenſis. Idem lib. 2. cap. 187. rerum medicarum Auicennæ pro cambura legit canaberi uel camberi, & lodolam interpretatur. Apud Serapionem in libro de ſimpl. pharmacis cap. 426. hanabroch legitur, interpres upupam exponit, ſed ineptè: in quo errore etiam Syluaticus eſt: rectius Aggregator citato eodem loco Kambrah legit, & capellutam interpretatur. Syluaticus ex Almanſoris interprete alaudam pileatam nominat. Alcubigi eſt auis quę dicitur alauda capellata, Vetus gloſſographus Auicennæ. ſed Bellunenſis interpretatur auem perdici ſimilem, (aut ipſam perdicem, ſecundum aliquos,) roſtro & pedibus rubeis. Vide in Perdice.

Galeritæ cristatæ geceid uocantur, Albertus, nimirum ex Auicenna. Idem alibi Auicennam & eius interpretem secutus pro Græca uoce córydos ineptè scribit kocoroz, & alibi coratoz, & forodóz. ¶ Græcis alauda est κόρυδος, κορύδων, κορυδαλλός: uide infra in a. Omnes autem hæ uoces factæ sunt ἀπὸ τῆς κόρυθος, id est à galea: ut & Latinis galerita, uel potius à galero: nam & milites galeis utentes dicebantur alaudæ. Sic & cassita à casside, id est galea nominatur. Et quanquam omnia hæc nomina alaudis cristatis tantum conueniant, attribuuntur tamen abusiuè etiam minoribus quorũ uertex planus & non cristatus est. Itaq; Aristoteles differentiæ gratia cristatam, λόφον ἔχουσαν periphrasticè uocat. Quamobrem miramur authorẽ prouerbij, qui dixit corydalis omnibus cristam inesse. Author obscurus libri de nat. rerum alaudas cristatas (ut ego interpretor) gosturdos uocat, (uide infrà in fine capitis secundi) cuius uocabuli ratio quæ sit non uideo, nisi quòd à similitudine coturnicum sic dictos esse ab illiteratis conijcio. Elluchasem medicus de Baldath (uel interpres) cuzardos uocat, quod nomen à gosturdis factum uidetur. ¶ Italicè (ut diximus) lodola capelluta uocatur, secundum alios chapelina, item couarella aut cipperina, ut Niphus testatur. Gallicè alouette, & cocheuis. Germanicè simpliciter Lerch: uel Heubellerch, Saxonibus præsertim, nostris Wäglerch, id est alauda uiarum, nam (ut Galenus scribit) sæpe eam in uijs uidemus. Alauda cristata Aristotelis (inquit Turnerus) uariam habet in uarijs regionibus cristam, alicubi semper apparentem, in alijs locis talem ut pro arbitratu suo possit erigere aut deponere. Est sanè una eademq; utriusq; auis magnitudo. Angli hoc genus (galeritam maiorem) propriè lercam nominant. In libro Rhazæ de remedijs ex 60. animalib. cap. 45. alaudæ cristatæ nominantur: & mox cap. 46. minoræ, adscribit autem his quoq; remedia quæ alij authores alaudis tribuunt.

¶ Alaudarum alterum genus gregale est, nec singulare (σποράς) more alterius; uerum colore simile, quanquam magnitudine minus, & galero carens, Aristoteles. Alaudæ similis est terraneola, nisi quod apicem non habet: sic dicta quoniã in terra, non in arboribus diuersatur nidificatq́; (quanquam alioqui altius uolet quàm cristata, quam Aristoteles terrenam esse ait,) Hermolaus, Sipontinus, & Grapaldus. Apud nos (Parmenses) triuialiter regius appellatur, Grapaldus. Ego terraneolam non à quoquam ueterum dictam puto, sed à recentioribus tantum Italis imitatione uulgi. Sunt qui petronellam appellent. Vocatur & alauda campestris ab Italis nonnullis, lodola champestra. Alaudam quæ apice caret, magnitudine uerò (Aristoteles minorem facit) & colore similis est cristatæ, rustici Lombardi fartagniam appellant, nos autem, ut puto, calandrellam. Sed chalandra seu chalandrella, generis quidem alaudę, diuersi tamen esse uidetur, de qua mox priuatim. Hoc etiam non probo quod Niphus suspicatur tetricem ab Aristotele hoc genus alaudæ nominari, non alio argumento quàm quòd Aristoteles alaudam & tetricem condenso frutice prolem munire scribat: quum idem Aristoteles libro nono de alaudis ex professo agens, nullum illius quæ crista caret peculiare nomen adferat. Alauda non cristata (inquit Turnerus Anglus) à nostris fera alauda a uuilde lerc, uel a hethlerk: à Germanis ein Heidlerch nominatur. Sunt & alia Germanica eius nomina, Sanglerch, id est alauda canora, quod cristatæ ferè præferatur cantu. & Himmellerch, id est alauda cœlipeta, uolatu enim alta petit, cum cristata, de qua diximus, & raro euolet, & euecta alis statim rursus procumbat, neq; altis nec longis spatijs confectis, ut Eberus & Peucerus scribunt. Item Holtzlerch, ut Gyb. Longolius interpretatur. ¶ Haud scio an idem genus sit quæ circa Basileam Lurlen dicuntur, aut potius calandræ, de quibus nunc dicemus. alaudarum quidem generis eas quoq; esse, & inter alaudas uolare nobis constat. Huic similis est uox gurgulio, qua inepti quidam literatores calandram interpretantur, cum gurgulio Latinis nunquam pro aue, sed pro insecto frumentis infesto capiatur. Albertus gurgulum auem nominans, hanc forte intelligit.

¶ Calandris auis est parua, similis ferè alaudæ, colore fusca, plumis despecta: sed uocis modulatione audientes mirificè oblectat, ac omnes auium uoces expressissimè imitatur. quinetiam capta inclusaq́;, captiuitatis suæ oblita uix unã diei horam sine cantu præterit, adeoq́; per diuersos auium cantus euagari gaudet, ut de cibo solicita non sit, Author libri de nat. rerum. Antonius Eparchus Corcyræus, uir eruditus, Venetijs aliquando calandram omnino Græcè κορύδαλον, id est alaudam appellari mihi asseruit, colore ferè & forma coturnicis, minorem, &c. Syluaticus quoque galeritam kalandram interpretatur. Nominis origo forsitan Græca fuerit, ἀπὸ τοῦ καλῶς ᾄδειν, id est à suauitate cantus: ἢ ἀπὸ τοῦ κηλεῖν καὶ τέρπειν τῇ φωνῇ τοὺς ἄνδρας. Non probo Alunnum Italum, qui calandram facit acredulam & aëdóna, aëdòn enim sine dubio luscinia est. Sed minus Aggregatorem probârim, qui uocis affinitate seductus, calandriam auem pro charadrio accipit. Sunt qui calandram Italicè dici conijciunt, à uerbo calare quod eis descendere sonat, quoniam uox eius ascendat quidem, sed plurimum descendat. Itali ferè chalandram pro hac aue scribunt: Hispani similiter, uel calandra, calandria. Galli & Angli quoq; eandem uocem seruant. Germani Kalander proferunt, alij Galander. Niphus fartagniam uel calandrellam uulgò Italicè dici putat alterum ab Aristotele memoratum alaudæ genus, nõ cristatum scilicet, ut paulò ante scripsi. Medici Elluchasem, qui Arabicè scripsit, interpres, calandrellas inter laudatissimi nutrimenti aues numerat. Chamæzelos, id est calandrus auis, Syluaticus. Est autem nomen Græcum, & humilem uel humi soliq; amantem significat χαμαίζηλος, quod alaudis conuenit. nam & primam speciem terrenam esse tradit Aristoteles, & alteram uulgo aliqui terraneolam uocant. hinc forte corrupta est chamochilados uox, qua alaudam uulgò in Creta

in Creta nuncupari Bellonius scribit. ¶ Oppianus libro tertio Ixeuticorum χαλάνδραν & χάλανδρον auem nominat, nescio an alaudarum aut diuersi generis, sed uerba paraphrastæ adscribã. Chalandram (inquit) nemo facile ceperit, nisi reti iuxta aquam extenso ab aucupe iuxtà in tugurio latitante: qui auem ad potum hauriendum accedentem funiculo retis attracto inuoluat.

¶ Superest aliud galeritę genus (inquit Turnerus) Germanis Copera, à longissima, ut arbitror, crista ita dictum, (Anglis a uuodlerck,) Aristoteli planè incognitum. nam prius Aristotelis genus esse non potest, quia minor est quàm ut illud esse possit: minus autem illud genus esse non potest, quia galerum habet, qui Aristotelis posteriori generi deest. Iam cum Colonieses aucupes coperam (quæ mediæ est magnitudinis inter Aristotelis galeritam cristatam & non cristatam) concordibus adfirment suffragijs, nullam habere peculiarem cantiunculam, sed ineptè aliarum quibus cum uictitat auium uoces referre, adducor planè ut credam hanc esse recẽtiorum Græcorum córydon illum cuius in adagio mentio est, ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται; Et in hoc uersu: εἰ κύκνῳ δυνατοὶ κόρυδος παραπλήσιον ᾄδειν. Nam reliqua duo alaudæ genera pulchrè & suauiter cantant, Hæc ille. ¶ Cum frigus intensum est, & nix agros passim tegit, in sterquilinijs & prope horrea conspiciuntur sæpe alaudæ. Et illæ ipsæ quæ hyeme nobiscum uiuunt, per æquinoctium auolant. Non cantillare autem eas expertus sum. sæpe enim in auiario carcere à me conclusæ & educatæ præter uocem, quam subinde iterant, & à qua Germanicum nomen habent, nihil planè loquuntur. Præterea nidos nõ construunt in segete, uerum in fossis senticosis, non aliter ac passeres maiores, Gyb. Longolius. Nostri hanc alaudam, hoc est cristatam minorem appellãt Kobellerch, Steinlerch, Baumlerch: & uocem earum inconcinnam esse aiunt, tanquam lü lü sæpius repetitum. scribo autem ü. pro u. Gallico.

¶ Est postremò aliud syluestre genus alaudæ cristatum, albicantius proximè dicto, præsertim parte prona, id est uentre, & circa collum & oculos, ut pictura à perito aucupe eodemq; pictore nobis communicata indicat. nam auem ipsam nondum uidi. nomen ei Germanicum Waldlerch, id est alauda syluatica: quod Angli etiam proximè dictæ tribuunt.

B.

Alaudæ magnitudine est lutea dicta auis, Aristot. Alaudæ coturnicibus similes sunt, Suidas & Varinus. Aues paruę, Galenus & Dioscorid. apice eminente in uertice, ut in pauone, Dioscor. Passer qui syluestris & maior cognominatur, colore & magnitudine alaudam refert, Actuarius. Alauda, ut ait Galenus (& Aëtius) adsimilis est passerculis qui pyrgitæ & troglitæ nominantur in oppidorum muris ac turribus frequentes, extraquàm galero quo illi carent, Hermolaus. Alauda non cristata colore similis est cristatæ, sed magnitudine minor, (duplo ferè minor, & rostro tenui, Turnerus,) Aristot. ut in A. recitaui, ubi & alia quædam de colore, magnitudine & crista in diuersis alaudarum generibus dicta, hîc repeti superuacaneum foret. Color κέραμνος, id est testaceus, communis est ferè pulueratricibus, ut alaudæ, coturnici, perdici, Longolius. ἐπιτυμβίδιας alaudas aliqui à colore dictas conijciunt, à uerbo τύφω, quod est uro, quòd ad flammeum colorem accedant. φλογοειδεῖς γάρ εἰσι. Sed magis placet huius nominis causam referri ad fabulam, quam referemus in h. Gosturdi (uide supra in A. inter nomina alaudæ cristatæ) aues sunt admodum paruæ, coloris terrei, cristam paruam ex plumis habentes in capite, Author libri de nat. rerum, & partim Albertus, sed lectio apud hunc corrupta est. Alauda est coloris cinerei (lego terrei) paulo maior passere, & in posteriore digito pedis longissimum habet unguem, Albertus.

C.

Alauda (prima cristata) in agris habitat, non in syluis, Albertus. in segetibus nidulatur, Gellius. In uijs sæpe obuia est, Galenus. inde nostri Wäglerch uocitant. Circa uias, hyemis præsertim tempore, Aetius. Eæ uerò quæ cristam non habẽt, in planis & locis erica consitis, & ad ripas lacuum magna ex parte degunt, Turnerus. inter iuniperos & uepres pręsertim ubi frequens myrica (erica) est, gregatim cursitant, Longolius. nam cristatæ, ut diximus, non sunt gregariæ. ¶ Alaudæ uescuntur granis (id est frumento & seminibus cerealibus) & uermibus, Albertus. Quæ crista carent ad ripas lacuum, uermium causa quibus uictitant, sæpe obuersantur, Turnerus. Alaudæ attelaborum (locustarum generis) oua perquirunt & conficiunt (κόπτουσι,) Plutarchus in lib. de Iside. ¶ Alauda nunquam in arbore consistit, sed humi, Aristoteles. Cristata, ut supra diximus, raro euolat, & si quando euolârit, mox rursus procumbit. Gosturdi non uolant aliarum auium more, sed uento cogente nunc alta nunc ima petunt, Author libri de nat. rerum. Non altè nec depressè gregatim uolant, Albertus. ¶ Cantus. Alauda ingenio est ad cantum docili, Hermolaus. Ambæ (cristata maior, & non cristata) suauissimè cantillant caueis inclusę, Grapaldus. Galerita maior pulchrè & suauiter cantat, & minorem cantu non minus ualere tradunt aucupes, Turnerus. Alauda mira alacritate pennis exertis in aëre, uocis modulatione lætæ serenitati temporis quasi applaudit, (tum gestu alarum, ijs expansis, tum uoce.) nam nubilo pluuióue cœlo uix aut nunquam canit: ut neq; humi, sed inter ascendendũ. ascendit autem paulatim, subitò uerò & instar lapidis descẽdens cantillat, Author libri de nat. rerum. Mas in hoc genere ualde musicus est, & multæ modulationis. æstatem primus inter aues prænuntiat, & cantu suo diem antelucano prænũtiat. pluuias & tempestates abhorret, Albertus. Et rursus, Cantat ascendendo per circuitum uolans: & cum descẽdit, primo quidem paulatim id facit, & tandem alas ad se conuertens (contrahens) in modum lapidis subitò decidit, &

in illo caſu cantum emittit. Cicurata uerò in cauea inter cantillandum alas mouet, hoc ueluti geſtu ad liberum aërem redire depoſcens, quòd ſi diu captiua teneatur, ut plurimum alterius oculi cæcitate afficitur: id quod nono ferè anno eis accidere aliquoties ſum expertus, Albertus. Alauda criſtata in caueis oblectamenti gratia, quod cantu ſuo ſuauiſsimo præbet, alitur. De ſuaui calandræ cantu & criſtatæ minoris (cui uox inepta) ſupra in A. ſcriptum eſt. ¶ Alauda ſeſe in puluere uolutat utpote non altiuola, Ariſtot. ¶ Alauda in condenſo frutice, non nido, prolem parit. nidumq; auræ patentem habet. minus enim uolat, Ariſtot. In ſegetibus artificio magno, quo pueros & accipitres fallat, nidum conſtituit: Longolius, de criſtata maiore loquens. Alaudæ in nido cuculus aliquando parit, Ariſtot. & Aelianus. uide in Cuculo. Alaudæ hyemales, id eſt criſtatæ minores, nidos non conſtituunt in ſegete, uerum in foſsis ſenticoſis, non aliter ac paſſeres maiores, Longolius. De goſturdis fertur uulgò, quòd earum oua in terra poſita à bufone foueantur: & pullos demum excluſos à parentibus curari, & cibo allato nutriri donec uolatus tentare poſsint, Author libri de nat. rerum. Oua dicuntur in terra ædere & raro fouere, propter quod uulgus mentitur hęc à bufonibus foueri. Verum eſt quidem calorem modicum cum Sole fouendis eis ſufficere. Excluſi autem pulli à matre colliguntur & ſolicitè procurantur in paſtu, quæ de ouis ante minus uidebatur eſſe ſolicita, Albertus. Aiunt eas gramen in nidum amuleti cauſa inferre, ut in prouerbijs referemus in h. Alauda & aliæ paruæ aues, ſemel anno quatuor aut quinq; oua pariunt, Albertus.

¶ Alaudæ etiam epilepſia affici traduntur, Aloiſius Mundella. Alaudam ſinapis ſemen conficit, Aelianus. ¶ Alauda hyeme latet, Ariſtot. & Agricola. Vuottonus exemplar Ariſtotelis mendoſum hoc loco eſſe ſuſpicatur, cum Aetius dicat hyemis maxime tempore galeritas inueniri. Sed forte aliqua parte hyemis latent, reliqua uerò conſpiciuntur, & quidem propius domos & ſemitas cibi gratia inquirendi.

D.

Alaudas aiunt peculiari quadam induſtria & amore pullos ſuos curare & alere. ¶ Lauri folia edit alauda, Philes: neſcio an ualetudinis aliámue ob cauſam. In nidum etiam illa fertur amuleti gratia gramen imponere. Contra faſcinationis metum folia quercus comedit, Philes. ¶ Alauda & iunco amicæ ſunt, Ariſtot. Alaudis diſsident uariæ (ποικιλίδες, nimirum picarum generis) dictæ aues, Idem. oua enim inuicem exedunt, Vuottonus. Corydalis odit acanthylidem, Philes & Aelianus. quærendum an acanthylis eorum eadem ſit quę pœcilis Ariſtoteli. Vide in Acanthide uel Carduele. Apud nos coruus aliquando deuorauit alaudam iuuenem, cuius rei ipſe ſpectator fui, Albertus. Alauda ardeolæ oua diripit, Ariſtot. Accipitres quidam in caſsitas & hirundines ruunt, Oppianus. Alauda accipitrem adeò timet, ut in hominum ſinus confugiat, & loco manens uel in terra ſedens capi ſe permittat, Albertus.

E.

Alauda hyeme capitur, & præcipuè tempore niuis, Obſcurus. Iſmerlos accipitres Galli loyettas uocitant, id eſt alaudarios, quòd alaudæ ab eis præcipuè capiantur. Oppianus in Ixeuticis uiſco eas capi ſcribit. Et rurſus in Ixeuticis, Auceps (inquit) noctua expoſita in apſide aliqua ærea ſubinde funiculum attrahit, & uirgulas undiq; circumpoſitas uiſco illinit. Tum alaudæ ad noctuam capiendam properantes inuiſcantur. Alaudæ, columbæ, corui, &c. quomodo capiantur reti, docet Creſcentienſis lib. 10. cap. 20. Chalandra auis quomodo capiatur, ex Oppiano ſupra in A. præſcripſi. ¶ De cantu alaudarum quæ captæ & caueis incluſæ ſunt, ſcripſi ſupra in C. Retis genus quo ad corydalos capiendos, & eas auiculas quas peregrinas appellant, utuntur, Guil. Budæus deſcribit in Annotationibus in Pandectas: Genus eſt (inquit) retis bimembre, quod duabus alis conſtat, humiq; expanſum deuolantibus auibus adducto fune in ſe complicatur ad eas obruendas: nec ſemel ut illud ſimplarium genus, (pantheron,) ſed identidem contrahitur expanditurq;. Alaudæ, perdices, ruſticulæ, & aues aquaticæ capiuntur noctu ad ignē, tintinabulo, & retis genere quodam, (ſic enim interpretor quod Gallicè legitur au reel ou couuertoir.) Ignis hoc modo fit: Ellychnium facito de linteis ueteribus ſiccis in ſeuo liquato madefactis: eaq; contorqueto ad craſsitudinem brachij, & longitudinem pedis, accenditoq;, Rob. Stephanus.

¶ Obſeruationes circa temporis conſtitutionem eiusq; mutationes ex cantu alaudæ, retuli ſupra in C.

F.

Alaudæ genus nō criſtatum cibo idoneum eſt, Ariſtot. Carne eſt longe ſuauiſsima, Turnerus. Odorata, ut quibuſdam uidetur. Cuzardi magis conueniunt medicinæ quàm cibo, Elluchaſem. Alauda carne & iure non inutilis homini eſt, Platina. Cuzardi (alaudæ, Baptiſta Fiera) ſiſtunt uentrem, & ius eorum colicis ſalubre eſt, Elluchaſem. Caro alaudæ criſtatæ uentrem conſtringit: ius autem eius eundem fluxum reddit, ut aliqui citant ex opere Raſis ad Almanſorem. Idem in libro de 60. animalibus: Alaudæ criſtatæ (inquit) in cibo calfaciunt & aſtringunt. quòd ſi quis utetur eis, condimentum addat ex aceto, coriandro & ſucco ſinapis. Et mox, Finoræ (inquit: hîc etiam alaudas intelligo) calidiores & ſicciores ſunt quàm paſſeres domeſtici. Alauda (inquit Mich. Sauonarola) eſt calidi & ſicci temperamenti. caro quidē ſiccior eſt, & in fine ſecundi gradus calida ſiccaq; uidetur. hanc Galenus ſcribit uentrem aſtringere, ius uerò eius ſoluere. Eligi debent iuuenes & pingues.

pingues. Præferuntur carnibus cuzardorum, Elluchasem. Rufus inter aues syluestres præfert calandrellas (id est alaudas non cristatas) & sachar (aliâs sathur) pingues. Secundum locum tribuit sturnis, phasianis, perdicibus, &c. tertium coturnicibus & cuzardis, Elluchasem. Cambura (Auicenna 2.187. Bellunensis legit canaberi uel camberi) quum concoquitur, nutrit plurimum, sed tarde concoquitur.

G.

Alauda cristata assa & in cibo sumpta cœliacos adiuuat, Dioscorides ut uulgati codices habent & Ruellius transtulit: sed melius Marcellus Vergilius, pro cœliacis colicos restituit. Sic uero omnino legendum esse, facile ex plurimis quæ subijciemus authorum testimonijs constabit. Finoræ decoctæ cum aqua soluunt uentrem, (uide supra in F.) & colo medentur, Rasis. Mande galeritam uolucrem, quam nomine dicunt, Serenus inter colli remedia. Elixa in iure (ἐν ζωμῷ. Aegineta & Aetius habent σὺν λιτῷ ζωμῷ, id est cum simplici iure, hoc est non operoso, nec rebus alijs nimirum præterquam modico sale condito. λιτὸν enim interpretantur, ψιλὸν, εὐτελὲς, ἀποίκιλον, ἁπλοῦν) colicos iuuat. edenda est autem subinde & frequenter unà cum iure. Ego quidem hanc facultatem uerè ei attribui experimento cognoui, Galenus. Quinetiam corydalis (κορυδαλὶς) appellata herba colicis utilis est, Idem. Cæterum Aegineta post corydi, id est alaudæ ad colicam declaratum usum, subijcit coronopodis quoque radicem aduersus colicum affectum ualere, sed ita ferebat ordo literarum ut mox de coronopode agendum illi esset: cuius tamen radicem astringere, & ea gratia non colicis sed cœliacis prodesse Dioscorides & Galenus scribunt. Nos apud Dioscoridem (inter nomenclaturas ei adscriptas) legimus capnon, id est fumariam herbam, à quibusdã corydalion uel corydalion agrion, uel corion appellari. Et quanquam non memini fumariæ à quoquam uim colicis auxiliarem attribui, non dubito tamen quin utilis eis esse posit, illis præsertim qui propter excrementa alui indurata & flatus hac ipsa de causa collectos in hunc affectum inciderint. soluit enim aluum succus fumariæ, qua soluta flatibus etiam uia patet. Conueniunt autem colicis non uehementia, sed leuia tantum medicamenta quæ aluum modicè ducant. Quid uerò cum alaudis fumariæ commune sit non uideo, nisi quod florum ueluti calcaria longiuscula alaudarum forte digitis pedum, aut posteriori saltem longiori (similiter ut in alaudis) comparari possunt. Alauda assa in cibo sumpta, mirabiliter sæpe colicos sanauit, Galenus ad Pisonem. Coli uitium efficacissimè sanatur ab aue galerita assa in cibo sumpta. Quidam in uase nouo cum plumis exuri iubent in cinerem, cõterique (diligentissimè, Marcellus,) bibique ex aqua (calida, Marcellus) cochlearibus ternis per quatriduum (triduum, Marcellus,) Plinius & Alexand. Trallianus. Hoc iam præscriptum remedium (inquit Marcellus) colo & omnibus intestinorum doloribus, & tam hominibus quàm iumentis ex hac re laborantibus efficacissimè subuenit. Et rursus, Alauda cum sua pluma in uase fictili gypsato in furno posito, ita comburitur ut teri posit. contritæ autẽ tenuissimus puluis reponitur, & cum opus fuerit ex eo cochlearia duo uel tria cum aqua calida per triduum aut quatriduum dantur. incredibile hoc colicis remedium, quod adeò prodest, ut omnia medicamenta meritò superare uideatur, Hæc ille. Porrò cinerem auium uel aliorum animalium desideratum sic fieri oportet. in ollam nouam mittitur auis, aut quodlibet aliud animal quod putaueris exurendum, quod addito operculo, circunlitoque argilla, in furno feruenti torrebitur, spiramento permodico facto, Plinius Secundus in epistola de medicina, quæ Marcelli Empirici uolumini præposita est. Quidam cor alaudæ (aduersus colicum affectum) adalligari femini iubent. alij recens tepensque adhuc deuorari. Consularis Asprenatum domus est, in qua alter è fratribus colo liberatus est aue hac in cibo sumpta, & corde eius armilla aurea incluso. alter sacrificio quodam facto crudis laterculis (forte incluso corde) ad formã camini, atque ut sacrum peractum erat obstructo sacello, Plinius. Ad colum: Thraces uiuente adhuc alauda cor eximentes, alligatorium faciunt, femori sinistro ipsum circundantes, Alex. Trallianus.

H.

a. Κόρυδος apud Galenum, Aeginetam, Theocritum, & alios proparoxytonũ scribitur. In Auibus uerò Aristophanis in textu & in scholijs oxytonum duobus in locis, ut apud Varinum quoque. Apud Athenæum Εὐκράτης ὁ κορύδος, paroxytonum habetur, perperam ut conijcio. Aristophanes in Auibus κορυδὸν genere fœminino dixit, Plato comicus autem masculino, Varinus & Scholiastes Aristophanis. Aristoteli κορύδων nominatur, nisi alia ea auis est, Aristophanis Scholiastes & Varinus. mihi quidem non alia uidetur, quanquam terminatio uariet. Pugnant inter se ποικιλίδες & κορυδαλῶνοι, Aristot. uoce penanflexa. ego κορύδαλωνοι proparoxytonũ potius legerim. Κόρυδος auis est, κορύδαλος uerò (proparoxyt.) uicus Atticæ in quo templum erat σωτῆρος κόρης, Ammonius in differentijs uocum. Sed Aristoteles, Oppianus, Dioscorides, Aristophanis interpres, Varinus, & alij κορυδαλὸν oxytonum protulerunt. Corydalus auis, id est quæ alauda uocatur, quæ animos hominum dulcedine uocis oblectat, Marcellus. Κορυδαλλὸς auis & uicus Atticæ, Hesychius & Varinus. sed per lambda duplex poetice scribitur, quanquam & apud Aeginetam sic scriptum reperio. Ἄρχεσθαι δ' ἀμῶντας ἐγειρομένω κορυδαλλῶ, Καὶ λήγειν εὕδοντος, ἐλιννῦσαι δὲ τὸ καῦμα, Theocritus Idyl. 10. Hoc est, Incipienda messis est cum expergiscitur alauda, & rursus ea dormiente cessandum, euitare autem æstum oportet. Κορυδαλλίδες αἱ, Oppianus in Ixeuticis. Κορυδαλλίδες Theocritus per λ. duplex. Galeritam Græci corydon & scordalon (lego corydalon) & corydalida appellant, omnes à

galero siue galea, Hermolaus. Κορύφαλος genus auis, Suidas & Varinus. sed quoniam apud alios authores nusquam (quod equidem sciam) hæc uox reperitur, κορύδαλος forte legendum fuerit: nisi quis pro eodem κορυφὴν & κόρυθα accipiat, & ab hoc corydalon, ab illo coryphalon deriuet. πίπυξ, alauda, Hesych. sed Varino πίπυξ auis est sic dicta παρὰ τὸ πίω, id est à potu, quòd aquis gaudeat. πιφαλλίς, πίπυξ, Iidem. nos auem, quam Barbari uanellum appellamus, gifitz, per onomatopœiam. gaudet autem hæc quoq; aquis. Piphex harpa & miluus, amici sunt, Aristoteles lib. 9. de hist. anim. ubi Græcè πίφηξ scribitur. ¶ Alauda olim etiam legionis cuiusdam Romanæ nomen fuit. Huc accedunt alaudæ cæteriq; ueterani, Cicero 13. in Anton. Alaudam auem Plinius & Tranquillus aiunt, ut referunt grammatici, legioni dedisse nomen, quæ alauda uocabatur: de qua Cicero ad Atticum, Antonius (inquit) cum legione alaudarum ad urbem pergere, pecunias municipijs comparare. Videntur autem & milites ipsi alaudæ dicti, & legio alauda. & quoniã alauda uocabulũ Gallicum fuisse perhibetur, nostram super eo coniecturam qualemcunq; explicabo. Veteres Gallos magna ex parte lingua Germanica usos esse constat: & cum Cicero (ut modo recitaui) alaudas cæterosq; ueteranos dicat, alaudas quoq; de ueteranorum conditione fuisse conijcio, præsertim ex natione Germanica siue Gallica oriundos. nam ueteranos & homines quosuis ætate progressos, lingua nostra uocamus die alten uel alden. nam inferiores Germani olden pronunciant. Recentiorum quidam scribunt milites qui galeis uterentur dictos fuisse alaudas, ita scilicet ut aues ipsæ alaudæ galeatæ sunt. Hodie quidem alaudæ dici possent milites illi, qui ut excellentiores uideantur, struthionum alijsue pennis pileos aut galeas suas fastigiare solent. Alaudium (inquit Budæus) appellatum esse uidetur à laudando, id est nominando authore, & a. priuatiuo: quòd qui prædia eo iure habeant, laudare authorem suum nemini teneantur, ut qui nullum soli dominum cognoscant nec patronum. Robertus Stephanus alaudium etiam Gallicè interpretatur, ung franc aleu. Sed forsan ab alaudis, id est ueteranis militibus hæc quoq; dicta fuerint: quòd illis huiusmodi prædia ab initio tanquam bene meritis diuisa & donata sint. Sanè a. priuatiuum in huiusmodi compositionibus inusitatum est Latinis. Sed hanc quæstionem grammaticis & Iureconsultis relinquo. Recentiores uerò illos (Albertum & similes scriptores) qui alaudam auem à laude nominatam aiunt, eò quòd mira alacritate pennis in aëre sereno exertis musicam & canoram se declaret (à laudato cantu sic dictam insinuantes) non possum nõ ridere. quomodo enim Gallicæ aut Germanicę uoci origo Latina quadraret? Rideo & Syluaticum qui alaudam interpretatur upupam, quasi uerò omnem auem cristatam upupam esse oporteret. Differt ab alauda parcus, etiamsi quidam negant. est autem parcus auicula palumbo minor aliquanto, subtus candida, cætera pauoni similis, & crista quoque, Hermolaus. Hanc auem recentiores uanellum uocitant, ut in litera V. docebimus. ¶ Alaudarium accipitrem, hoc est alaudas captantem, Galli uocant, sua lingua loyette, quam etiam S. Martini auem uocari audio, colore fusco, à speruerio diuersam. ¶ Cassitam, pro alauda, media producta dicunt. Nec sua luctificis cassitæ funera plangunt Vocibus, Eobanus Hessus in translatione Theocriti. Cassida uerò, pro galea, media breui ponitur. Aurea cui postquam nudauit cassida frontem, Propertius. Aurea uati Cassida, Vergilius 11. Aeneid. ubi Seruius, Ex accusatiuo (inquit) Græco facit nominatiuum Latinum.

¶ Corydelis salsamentarius piscis est, quem nos cordyllam uocamus, &c.

¶ De herba quæ corydalis uel corydalion uocetur, in G. dictum est. Nostri alaudarum flosculos appellant qui nascuntur cœrulei pratis humidioribus quibusdam, ex genere paruo herbæ arthriticæ quam & primulam ueris nominant, rari inuentu, cum lutei passim uulgares sint.

¶ Epitheta. Κορυδαλλίδες ἐπιτυμβίδιοι, Theocritus Idyl. 7. aliqui sic dictas uolũt, quasi circa sepulchra uersari soleant. alij à colore φλογοειδεῖς interpretantur, παρὰ τὸ τύφω. Sed magis placet causam huius epitheti ad fabulam referri recitandam in h. Καὶ πᾶσας ἔχε λιπὲ κόμης θρίξας λοφῶντας, καὶ τῇ ὅροισιν ἀκμαίας, de alauda author innominatus apud Suidam. ¶ Alauda galeata, Bapt. Fiera.

¶ Homines olim (inquit Aristophanes in Auibus) auium cognomina usurparunt: & Philocles corydus nominabatur. ubi Scholiastes, nimirum quod capite superius acutiore esset, ὡς ὀρνιθώδης τὴν κεφαλήν. nam deformem illum fuisse hominem in Thesmophoriazusis etiam indicat poeta. Κορυδεὺς (Κορυδὸς legendum puto) & filij eius tanquam deformes in comœdijs traducuntur, Hesych. & Varinus. Corydeo deformior, prouerbium apud Apostolium, quòd Corydeùs iste admodũ deformis fuisse perhibeatur. Corydos apud Athenæum insignis cuiusdam parasiti nomen est. Εὐκράτης ὁ κορυδὸς apud eundem legitur. Corydon nomen proprium est pastoris apud Theocritum Idyllio 4. & in Aeglogis Vergilij. ¶ Perdices Athenis ab altera parte Corydali quæ urbem respicit, aliam quàm in ulteriore uocem ædunt, Theophrastus ut citat Athenęus. Corydalum autem uicum esse Atticæ supra diximus. Stephanus Corydallum hunc uicum per λ. duplex nominans in tribu Hippothoontide collocat: à quo tribulis dicatur Κορυδαλλεύς. Apud eundem Corydalla urbs Rhodiorum est, gentile Κορυδαλεῖς. Chelidoniæ insulæ contra Tauri promontorium pestiferæ nauigantibus duæ sunt, quarum una Corydela (Κορύδελα) altera Menalipea dicitur, Idem. ¶ Κορυθαλλία Ἄρτεμις apud Athenæum memoratur.

¶ b. Hortulanum auem quandã audio Bononiæ uulgò appellari, alaudæ magnitudine & colore, lautam & pinguissimam.

¶ c. Ἀείδω κορύδοι, καὶ ἀκανθίδες, ἔστενε τρυγών, Theocrit. Idyl. 7. Vulgò quidã apud nos de februario dicunt, ante meridiem dies adeò frigidos esse, ut plaustrum per gelu in orbita transeat; à meridie uerò in eadem alauda lauet.

¶ e. Dum turdos uisco, pedica dum fallit alaudas, &c. Alciatus in Emblem. ¶ Alexander Trallianus inter remedia ad colum, annuli ferrei circulum octangulum fieri iubet, & in octangulum inscribi, φεῦγε φεῦγε ἰοὺ χολὴ ἡ κορυδαλὸς ἐζήτε.

¶ h. Plinius quum fabulosa quædã à ueteribus tradita scripsisset, subdit: Qui credit ista, etiam Democrito credet quum alia (fabulosa,) tum quæ de aue galerita priuatim cõmemorat, etiam sine his immensa uitæ ambage circa auguria. ¶ Lemnij corydos colunt propter utilitatem quam ex eis percipiunt, eò quòd attelaborum (bruchorũ de genere locustarum) oua perquirant & deuorent; τὰ τῶν ἀττελάβων ἐκζητοῦντας ὠὰ καὶ κόπτοντας, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. ¶ οὐδ' ἐπιτυμβίδιοι κορυδαλλίδες ἠλαίνονται, (βρέμβονται, ubi τῆς αὐλῆς πλανῶνται,) Theocritus Idyl. 7. de tempore meridiano loquens. Habet alauda (inquit Galenus libro undecimo Simplicium pharmacorum in capite cristam è plumis innatam, (λόφον ἐκ τῶν τριχῶν αὐτοφυῆ,) unde occasio data est fabulæ quam Aristophanes Comicus describit, his uerbis:

Ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς, κοὐ πολυπράγμων, οὐδ' Αἴσωπον πεπάτηκας:
ὃς ἔφασκε λέγων κορυδὸν πάντων πρώτην ὄρνιθα γενέσθαι,
προτέραν τῆς γῆς, κἄπειτα νόσῳ τὸν πατέρ' αὐτῆς ἀποθνῄσκειν,
γῆν δ' οὐκ εἶναι. τὸν δὲ προκεῖσθαι πεμπταῖον. τὴν δ' ἀποροῦσαν
ὑπ' ἀμηχανίας, τὸν πατέρ' αὐτῆς ἐν τῇ κεφαλῇ κατορύξαι.

Adscripsi autem hos uersus eò libentius, quòd apud Galenum nonnihil corrupti essent. Sensus est, Alaudam auem priorem terra enatam: unde mortuo patre, quum ubi sepeliretur non extaret, nondum producta terra, illum in capite contumulârit. tumuli signum seu uestigium adhuc in ea spectari surrectũ capitis apicem. Et hoc etiam Theocritum insinuasse aiunt (inquit Galenus) ἐπιτυμβιδίους κορυδαλλίδας scribendo, quasi parẽtis tumulum in capite gestantes, (etsi aliqui, ut in a. retuli, hanc uocem aliter interpretentur.) Hęc eadem memini alicubi in Lexico Varini legere. Corydo igitur tanquam antiquissimæ auium in Auibus Aristophanis regnum decernitur. Cirin etiam auem, de qua inter accipitres scripsimus, parentem suum in capite tumulasse quidam scribunt. ¶ Colænus quidam condidit Colonidas urbem colonia deducta Athenis, corydo auicula duce usus ex oraculo, Pausanias in Messenicis.

¶ Prouerbia. Corydalis (uel Galeritis) omnibus cristam inesse oportet, πάσαισι κορυδαλλοῖσι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, citatur ex Simonide & usurpatur aliquoties à Plutarcho, nominatim in uita Timoleontis, in hunc sensum: nullum esse mortalis ingenium, cui non sit aliquod uitium admixtum, ceu perinde secundum hominis naturam sit non carere uitio, ut galeritæ naturale est habere cristam. Plutarchi uerba subscribam: ἐπεὶ δὲ χρὴ, ὡς ἔοικεν, οὐ μόνον πάσαις κορυδαλοῖς λόφον ἐγγίνεσθαι κατὰ Σιμωνίδην, ἀλλὰ καὶ πάσῃ δημοκρατίᾳ συκοφάντην, hoc est, Quoniam autem oportet, ut uidetur, non solum omnibus galeritis cristam inesse, quemadmodum dixit Simonides: uerum etiã omni democratiæ sycophantam. Congruit huic dictum Cratetis, quod refertur apud Laertium, uix esse quenquã qui prorsus omni uitio careat, sed omnibus malis punicis aliquod inesse granum putre. Hæc Erasmus. Nos quidem supra ostendimus genus gregale alaudarum non esse cristatum, itaq; de illis non uerũ erit hoc prouerbium. ¶ Credebatur laurus efficax aduersus uenena, inde iactatum ut qui se tutum approbare uellet, δαφνίνην diceret φορῶ βακτηρίαν, id est, Laureum gesto baculum. cui ferè consimile prouerbium est de corydo aue nido gramen inserente aduersus animalium noxia, ἐν κορυδοῦ κοίτῃ σκολιὴ κέκρυπται ἄγρωστις, Cęlius ex Geoponicis Gręcis 1.15. authore Zoroastre. In corydi nido intorta occultatur agrostis: adagij usus est (ut inquit Alexander Brassicanus,) si quando significamus nobis non deesse tacita quædam & paucis cognita præsidia: quemadmodum corydus auicula agrosti occulto quodam aduersus ea quæ nocere possint amuleto utitur. Simillimũ illi quod Germani uulgò iactitant: Er ist jm wie ein spieß hinder der thüre, Eberhardus Tappius. ¶ Inter indoctos (amusos) etiam corydus sonat, ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται: quadrabit in quosdam qui apud idiotas audẽt sese uelut eruditos uenditare, inter doctos alioqui prorsus elingues: id quod citra metaphoram eleganter extulit Euripides in Hippolyto coronato: οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. Corydus uilissimum auiculæ genus, minimeq; canorum, strepit tamen utcunq; inter aues mutas, apud lusciniam canens ferri nequaquam posset. Corydum auem minimè canoram esse testatur & Græcum epigramma, licet ἄδηλον,

Εἰ κύκνῳ δύναται κόρυδος παραπλήσιον ἄδειν,	τολμῷεν δ' εἰσάπαι σκῶπες ἀηδόνισι:
εἰ κόκκυξ τέττιγος ἔφη λιγυρώτερος εἶναι,	ἴσα ποιεῖν κἀγὼ Παλλαδίῳ δύναμαι,

Erasmus. Nos primum & secundum alaudæ genus supra à suaui uocis modulatione commendari, tertium uerò ἄμουσον & ineptæ uocis esse docuimus. ¶ Aquilæ senecta, corydi iuuenta: Αἰετοῦ γῆρας, κορυδοῦ νεότης: de uiuida uiridiq; senecta, quæ præstantior sit aliquorũ iuuenta. nam anus aquila præstat corydo auiculæ etiam ætate integra. Citra allegoriam extulit Euripides in Andromache: πολλῶν νέων γὰρ καὶ γέρων εὔψυχος ὢν κρείσσων, Erasmus. nam aquila utcunq; annosa, quauis tamen aue præstantior est, Suidas.

¶ Apologus. Cassita auicula est (inquit Grapaldus) quæ in segetibus diuersatur & nidulum

ſtruit,id fermè temporis cum meſsis inſtat,pullos habens iamiã plumãtes. De qua Aeſopus Phryx ille egregius fabulator luſit apologum, quem hîc noſtris inſerere operæpretiũ duximus. Caſsita itura cibum pullis quæſitum,monet eos,ut ſi quid audiant,id cum redierit,ſibi referãt.Interim aduenitat dominus ſegetis illius:& filio,matura inquit,hæc operas poſtulant. idcirco in craſtinum amicos adibis,& roga,ueniant operam mutuam daturi,ut meſsis peragatur. Vbi rediјt mater, renunciant omnia,& trepidi orant,ut ſeſe auferat. Iubet illos caſsita bono animo eſſe. nam ſi dominus (ait) ad amicos meſſem reijcit,craſtino ſeges non metetur. Die igitur poſtero caſsita ad pabula euolat, dominus fruſtra amicos præſtolatur.Tum ille rurſum ad filium:Amici nulli ueniũt,quin potius imus & cognatos affinesq́; noſtros oramus,ut adſint diluculo ad metendum. Nunciant hoc itidem pulli pauidi caſsitæ.Ea hortatur ſint à metu otioſi, futurum ut neceſſarij fermè nulli obſequiales ſint, aduertant modo ſi quid denuò dicetur.Orta luce proxima,& auicula in paſtum profecta,affines opellam non præſtant.Hinc dominus filio, Valeant(inquit)beneuoli cum propinquis, noſmetipſi cras metemus.Id quod ubi à pullis mater accepit:hora(inquit)iam eſt abeundi, nunc dubio procul meſsis peragetur. in ipſo enim iam uertitur cuium eſt negotium, non in alio à quo petitur. Atque ita caſsita cum pullis ſeceſsit, & ſeges demetitur. Et hic eſt Aeſopi apologus de amicorum & propinquorum,ut Gellius(lib.2.cap.29.)notat,leui plerunq; & inani fiducia. Vnde audenter dicere poſſumus, O amici,amicus nemo:ô affines, nulli affines; & illud ex oraculo quaſi Delphico exijſſe, Ne quid expectes amicos,ne quid cognatos,quod tu per te agere poſsis.

DE ALCYONE.

A.

LCYON auis eſt marina,quanquam & amnes ſubit, Ariſtotele teſte.nomen ei παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν,quòd in mari pariat, ut Scholiaſtes Theocriti & Varinus ſcribunt, qua ratione aſpirari debebat:& ſanè cum ueteres quidam Latini,ut Varro in opere de lingua Latina, & Seruius in primum Georgicorum Vergilij,huic auis nomini ab initio aſpirant,tum ex recentioribus eruditi quidam. Non recipere flatilem in prima uerbum alcyonas, auctor Euſtathius eſt, etiam canone ſubiecto: quoniam A. ante L. ſi ſequatur κ.flatilem non admittat, Cælius. Halcyonem cum aſpiratione ſcribendũ,ex Theocrito apparet,χ᾽ ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα. nam ſi non aſpiraretur, non opus fuiſſet cappa,id eſt primam literam coniunctionis καὶ in χ.denſam mutari, Io. Tortellius. Alcyon(inquit Io.Iouianus Pontanus lib.1.de aſpiratione)pro aue Græci non aſpirant,licet fiat ab eo quod eſt ἅλς.illi enim ut grammaticis placet, nunquam aſpirant a. ante l. ſequente cappa. Chœroboſci grammatici, qui Græcè de aſpirandis uocalibus ſcripſit,uerba hęc ſunt: Alcyon uerò etſi ab eo quod eſt ἅλς deriuatur,tamen quia ſequitur cappa,tenuatur: & ſimiliter præteritum ἄλτο,licet fiat à uerbo ἅλλομαι(& ἁλτῆρες ab eodem uerbo: Vide Etymologum.)Nam a.ante l.ſequente conſonante ſemper tenuatur, niſi fortaſſe ſtatim ſequatur liquida. Nihilominus (inquit Pontanus)apud Theocritum eſt uidere Græcos ueteres huic nomini aſpiraſſe:ac licet ipſe uiderim in uetuſtiſsimis codicibus noſtris huic nomini aſpirationem eſſe prænotatam, hodie tamen aſpirat nemo,& ſimiliter dictionibus alcedo,alcedonia, (de quibus plura ſuo loco,) Hæc ille. Varro quidem etiam halcedinem cum aſpiratione dixit: Vide infra in a. Eſt autem alcedo Latinis, eadem quæ Græcis alcyon auis. ¶ Alcyon Arabicè ſecundum Auicennam uocatur cheren, Albertus. Alicubi tamen ubi apud Ariſtotelem alcyon legitur, Auicennæ tranſlatio (quod Albertus fatetur) habet alchorab, quæ uox coruum ſignificat. res ipſa quidem, hoc eſt per hyemem quatuordecim diebus operam dare(nido &)excludendis ouis,ad alcyonem pertinet, non ad coruum. Et mox, Alcyon(inquit Albertus)eſt auis nigra, non admodum magna: & forte hanc uocauit Auicenna coruum marinum propter coloris ſimilitudinem. ſed nigram eſſe alcyonem, falſò & ſine authore ſcribit.Et rurſus eodem capite,Alcyon eſt eadem cum alchorab marino,& ſecundum Ouidium & Homerum auis eſt Diomedis,raro apparens,&c. Sed de auibus Diomedeis toto genere diuerſis, nos ſuo loco priuatim agemus. Alcyonem ignorauit Albertus dicens eam coruum marinum eſſe, Niphus. Apud Auicennæ interpretem alcyonis ceu Græcum nomen in publicatis codicibus abſurdiſsimè legitur. Albertus cum alcyonis ſcripſiſſet hiſtoriam ex Ariſtotele uel Auicenna, mox ſubiungit:Alia autem auis eſt,quæ uocatur Græcè fauorath, quæ eſt picus marinus & agreſtis, maior aliquantulum paſſere,&c.cum & hæc & quæ ſequuntur omnia non minus quàm quæ prius de alcyone expreſſe ſcripſerat, alcyoni ſoli conueniant, & eadem fermè repetantur. Idem Ariſtotelis de alcyone uerba recitans,cum cinnamomo aue eam confundit. Fui ego aliquando in ea opinione, ut auem quæ à barbaris iſpida nominatur, alcyonem eſſe conijcerem. quam ſententiam meam etiam doctiſsimus uir Guil.Turnerus Anglus tunc approbatam in ſuo de auibus libro publicauit, & illum nuper ſecuti Georg.Agricola,Eberus & Peucerus,idem tradiderunt, ſed cum diſtinctione,ac ſi hæc auis alcyon fluuiatilis eſſet,non autem marina:cum ueteres huius differentiæ non meminerint.nam Ariſtoteles ſcribit alcyonem auem marinam fluuios etiam ſubire: non autem diuerſam fluuiatilem à marina eſſe. Verum hæc ſcribo non ut conjecturã, cuius author ipſe fui,refutem: neq;

neq; ut uiris longe doctissimis aduerser: sed ut diligentius inquirendi occasionē harum rerum studiosis excitem. Hæc iam scripseram cum Petrum Bellonium etiam diligentissimū uirum in Græcia nuper alijsq; remotissimis regionibus peregrinatum, similiter ispidam, quam ipse uocat martinet pescheur, id est apodem piscatricem, pro alcyone accipere cognoui. Idem iyngem auem in Atho monte Græciæ uulgò alcion nominari scribit. Alcyonem habemus in inferiori Germania in littoribus maris, & ad Hauelam flumen, ubi ab incolis uulgò impropriè Wasserhünle dicitur, & aliquo modo propriè Eißuogel, quia glaciosa hyeme nidificat & excludit pullos. illo tamē nomine dicitur & alia auis, nempe quæ ispida est, Christophorus Encelius. ¶ Aristoteles de hist. animalium 8.3. aues quasdam degere scribit circa fluuios & lacus, alios circa mare. Ex pärydris & iuxta aquas dulces degentibus præter cæteras numerat etiam τὸ τῶν ἀηδόνων γένος, ut in exemplaribus nostris habetur, Gaza & Niphus uertunt alcedonum, cum Græci luscinias ἀηδόνας uocent: sed illæ non degunt iuxta aquas. quare cum uox corrupta sit, apparet illos diuinasse legēdum ἀλκυόνων. Albertus ex Auicenna hoc in loco habet seorahon, corruptissimam uocem. Sed quid si legamus χελιδόνων: id est hirundinum. nam & hæc uox magis ad ἀηδόνων accedit: & aquis eas gaudere certum: & quæ ibidem subijcit Aristoteles, hirundinibus (ni fallor) magis quàm alcyonibus cōueniunt. nempe duarum eas generum esse, unam arundinibus insidentem uocalē, (alibi etiam uel iam auem paruam, ἐλέαν, ex arundinibus paludes spectare, & uoce proba esse ait) alteram mutā & maiorem, dorsum utriq; cœruleum. Alcyonum sanè hoc loco non rectè legi etiam quæ proximè sequuntur philosophi uerba indicant: Circa mare uerò uersantur (inquit) alcyon (Gaza de suo inserit, quoq;, nimirum ad excusandum quòd proximè etiam alcedones inter παρύδρους nominarit) & carulus, (sic Gaza κήρυλον reddit.) Absurdum autem foret cum prius alcyones nominasset inter eas quæ degunt circa dulces aquas: mox easdem primas nominat inter maritimas. quanquam enim (ut diximus) fluuios quoq; subeat alcyon, primum tamen & præcipuè maritima est, & à ueteribus omnibus maritima nominatur. Kiranides eam in littoribus maris degere scribit. Suidas in uoce Ἡμερινά inter aues maritimas numerat, his uerbis: Θαλάσσια δὲ ἀλκυών, ἀηδών, κήϋκες, αἴθυιαι, &c. ubi rursus mireris, quomodo aëdon maritima sit, cum in Aristotelis codice circa aquas dulces degentibus (ut iam dictum est) adnumeretur. Nos sanè Aristotelis locum deprauatum esse conijcimus: Suidæ falsum imitatione librariorum. Obijciat aliquis Plinium quoq; lib. 10. cap. 32. ubi & reliquam alcyonis historiam ex Aristotele transfert, hæc uerba interserere. sed forsan Plinij quoq; codex corruptus fuerit. Quod si quis ispidam recentiorum pleraq; cum alcyone paria facere, uel omnino speciem quandam alcyonis esse contenderit, hoc equidem illi concessero. ¶ Sig. Gelenius alcyonem auem in mari, eiusdem generis esse putat cuius est auis circa aquas dulces uulgo gyfytz dicta, de qua in Vanello dicemus. ¶ Cælius Calcagninus auem quæ à nautico uulgo (circa Italiam) hodie hirundo marina dicatur, alcyonem esse conijcit: passere (inquit) haud multò ampliorem, colore tum cœruleo, tum uiridi, tum etiam leniter purpureo insignem, eoq; non partiliter ita distincto, sed ex indiscreto uariè toto corpore & alis & collo refulgentem, rostro subuiridi & longo & gracili, querula admodum uoce peruolantem maria, & in præruptis scopulorum nidificantem, cui præterea pisces in cibo sunt, Hęc ille. Nostri ab hac diuersam hirundinem marinam uocant Seeschwalm, quam ego meropem aut meropi congenerem esse puto, ut in illius historia dicam. Sed ueram alcyonem paucissimis, præsertim mediterraneis, notam esse, mirum non est: quoniam (ut Aristoteles scribit) omnium rarissimum uidisse alcyonem est: ferè enim circa Vergiliarum occasum brumamq; ipsam apparet: & ubi primum per portum non plus quàm nauem circunuolârit, statim abit, ut nusquam præterea uideatur. quomodo Stesichorum quoq; eius meminisse notum est. Chærephon etiā apud Lucianum alcyonis cantum tanquam inauditū sibi hactenus & peregrinæ auis miratur. Audio tamen in Græcia hodieq; agnosci alcyonem, uulgari nomine φασιδένις.

¶ Cerylus, κήρυλος, non alia est auis quàm alcyon mas, ut Antigonus, citante Varino, scribit, & alij authores: qui & ceyx appellabatur. Vide infra in a. Theocriti interpres tradit ab Antigono proditum senescentes alcyonas uocari cerylos, Cælius: sed perperam. dicendū enim, alcyones mares uocari cerylos, eosdemq; in senecta à fœminis gestari. Κήρυλος, auis est fœmina, libidini dedita: aliqui alcyonem interpretantur, Hesychius. Alcedo apud mare uersatur, & carulus, Aristoteles de hist. anim. 8.3. non quòd aliter quàm sexu has aues differre existimaret, sed ut nomina uulgo usitata nō omitteret: sic in eodem capite ficedulam & atricapillam pariter nominat, & alibi erithacum & phœnicurum, cum istas aues non specie sed affectione tantum aliqua (colore) differre fateatur. Albertus eo in loco ex Auicenna corruptissimis nominibus pro alcyone habet tharaglyon, pro cerylo kydeloz. Niphus carulum putat esse auem, quæ rusticè apud Italos ciurlus appelletur, quæ autem qualisq; illa sit, non explicat. Petrus Bellonius carulum Gallicè caniard interpretatur, nec aliud addit, nisi quòd delphini uenationem sequantur, & pisces deuorent, qui fugientes delphinum supra mare exiliunt. Sed Galli uulgò anatem marem canard nominant. Carulum marem alcyonem esse Aelianus quoq; agnoscit: quanquam alibi alcedonem & carulum mutuo inter se amore teneri scribit: ubi diuersarum specie auium amicitias & discordias mutuas recenset.

B.

Alcedo non multo amplior passere est, colore tum cœruleo, tum uiridi, tum etiam leuiter pur=

pureo insignis, uidelicet non particulatim colore ita distincta, sed ex indiscreto uarie refulgens corpore toto, & alis, & collo. rostrum subuiride, longum & tenue. Talis species eius est, Aristot. Quod ad colorem, illum pro diuerso ad lucem aut Solem conuersione uariare conijcio, & iridis colores quodammodo imitari, sicut serici genus ab ista colorum uariatione apud nos denominatum. Similem colorem in uanello aue & coruo syluatico obseruaui, & alijs quibusdam. Agnoscit autem hunc in alcyone colorem, quæ uulgo Italis quibusdam nautis hirundo marina dicatur, Cælius Calcagninus quoque ut in A. recitaui. quamobrem miror ab eo defendi Plinium, quem Aristotelis sensum hac parte non assequutum, ex ipsius (quæ hic subijcimus) uerbis apparet. Alcyon (inquit) auis paulò amplior passere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & candidis admixtis pennis, collo (rostro, Aristot. quod magis placet) gracili ac procero. Et mox, Alterum genus earum magnitudine distinguitur, minores in harūdinetis canunt: (de quibus uerbis sententiam meam explicaui in A.) Calcagninus sentit codices nostros minus quàm Plinij emendatos esse, potius credendum quàm Plinium male transtulisse: Ego uerò contra sentio. iudicabunt eruditi. Albertus quidem ea quæ ad colorem & rostrum alcyonis pertinent, non ut Plinius, sed ut codices nostri habent, ex interprete Auicennæ repetit. Plenumque querelæ Ora dedêre sonum tenui crepitantia rostro, Ouidius 11. Metam. Ξουθαὶ ἀλκυόνες, id est fuluę alcyones à colore in Epigrammatis cognominantur. sed poetæ non raro colorum nominibus impropriè utuntur. Kiranides alcyonem auem ualde speciosam esse scribit, subcœruleam uel uiridem, uariam colore. Cætera leguntur supra in A.

C.

Alcyon auis est marina, Suidas & alij, (ut supra in A. dictum est,) maris adeò amans, ut prope fluctus nidificet, pectus aquis aspergat, caudam in terra sicca imponat, Oppianus in Ixeut. Athenæus lib. 8. Clearchum authorem adfert, piscem adonidem siue exocœtum in littus aliquando unà cum fluctu extra aquam se recipere, atque inibi super saxis quiescere, & si uigilet aues τὰς εὐδιαστὰς cauere, ne ab eis deuoretur. sic autem uocat τῶν ἐν ταῖς εὐδίαις παρὰ τὸ ξηρὸν νεμομένων, hoc est aues illas quæ sereno & tranquillo cœlo iuxta littus pascuntur, ut cerylum, trochilum, & creci similem elorium. Viuit ex uenatione piscium maris, Albertus. subit & in amnes, Plinius: in amnes longius ascendit, Aristot. Iupiter alcyones noctu pasci uoluit, & circa stagnorū fluuiorumque maximè solitarias partes, ne hominibus molestæ essent, Oppianus. Τὸν δ' οἷα δύπτην (κολυμβὸν) κηρύλον δίχα στένω Αὐλῶνος (θαλασσίου) οἴσει κῦμα γυμνίτην φάγρον, Lycophron. Κρᾶναι τ' αἰγείροισι κατάσκιοι, ἃς ἀνὰ νᾶμα Ξουθαὶ ἀφύσσουσι χείλεσιν ἀλκυόνες, In Epigrammatis. ¶ Iupiter Ceyci & Alcyonę eius uxori iratus, mutauit eos in aues singularem & disiunctam uitam degentes, εἰς ὄρνεα χωρὶς ἀλλήλων βιοῦντα, Varinus. ¶ Halcyonem uidere rarissimum est (ut in A. etiam retuli ex Aristotele) nec nisi Vergiliarū occasu, (cum occasu heliaco occidunt Pleiades, hoc est à quarto nonas Aprilis uêre, Albertus) & circa solstitia brumámue, naue aliquando circunuolata statim in latebras abeuntem, Plinius. ¶ Piscibus (pisciculis paruis) uiuit, Aristoteles & Kiranides. Ex alto in mare se immittit, Oppianus. rectà nimirū ut catarrhactes & aliæ quædam pisciuoræ aues. Carulum quidē deuorare pisces & τὴν εὐδιαστὴν esse, paulò ante ex Athenæo repetij. ¶ Scimus musicas esse alcedines, Aelianus. Aues quæ suauius quàm alcyones cantillent, nemo ullas dixerit, Oppianus. Chærephôn apud Lucianum suauem alcyonis uocem admiratur. Littoráque halcyonem resonant, & acanthida dumi, Vergilius in Geor. Lugubrem reuera sonum ab ea ædi testatur Chærephôn apud Luc. Alcedines à maritorum obitu multo tempore lugent & se disperdunt. desituræ canere, ceyx ceyx aliquoties repetunt, atque ita cessant. Porrò ceycis (maris alcyonis) uocem nunquam uel mihi uel alijs audiendam optârim, curas enim & mortes, & infortunia significat. quamobrem Iupiter eas nocte pasci uoluit, & locis circa aquas maximè desertis ne quid hominibus molestæ forent, Oppianus. Alcyonum genus unum uocale est, alterū mutum, ut ex Aristotele Gaza trāstulit: uide supra in A. ¶ Cerylum aliqui auem masculum & libidinosum, alij alcyonem interpretantur, Hesychius. Ceryli, id est alcyones mares in coitu immoriuntur, Aristophanis Scholiastes: iam senes in coitu extinguūtur, Isacius Tzetzes. Fœtificat alcedo toto suæ ætatis tempore. parere nata menses quatuor incipit, Aristot. Coniugis amans adeò est, ut non uno quopiam sed quolibet anni tempore cohæreat, congressúsque huius admittat, non per libidinem, quippe quæ alteri nulli prorsus miscetur, sed beneuolentiæ quæ nuptam decet & amicitiæ studio, Plutarchus.

¶ Nidificatio. Nidus (inquit Aristot.) marinæ similis pilæ, & ijs quæ à flore maris halosachne dicantur, (de halosachne dicemus infra in G.) sed colore leuiter ruffo, figura proxima cucurbitis medicinalibus ijs, quibus collum porrectius est. magnitudo maximis amplior quàm spongiæ, (hoc est, ut ego interpretor, maximus alcyonis nidus maximam spongiam excedit.) sunt enim alij maiores, alij minores. conseptus, stipatúsque undique est, & crebro tum inani, tum solido constat. renititur ferramento acuto, ut uix possit discindi. Sed si unà & ferro tundis, & manu collidis, facile perinde ut flos aridus maris (halosachnam dico) confrangitur. Os eius angustum, quoad sit exiguus aditus, ut etiam si uertatur mare, influere nequeat. habet sua inania proxima cauis spongiarum. Ambigitur ex quanam materia componatur. Videtur tamen è spinis potius acus piscis constitui. piscibus enim alcedo uiuit, Hæc ille. Nidi eius figura assimilatur figuræ pineali, aut uentosæ quæ habet collum longum, Albertus. Et rursus, Propter artificiosam compositionem materiæ, non facile ferro secatur,

ſecatur, ut nux pinea, quæ ex lignis inuicem conſertis componitur, quæ facilius manu diſiunguntur, quàm ferro ſcindantur. Sed Ariſtoteles aliter ſentit, nempe nidũ hunc ſi ſimul ferro cædatur, & manu atteratur & confrietur, (θραύειν enim & διαθρύπτεσθαι dicit,) facile diſsipari. Cæterum mare nõ intrat in nidum alcyonis (inquit Albertus) quoniam introitus fit è materia per aquam intumeſcente inſtar ſpongiæ, & tumore ſuo claudente uiam ne aqua ingredi poſsit: quæ tamen materia ab aue ingreſſura comprimitur, & aquam exudans aditum illi præbet. Et rurſus, Nidum facit cauum inſtar cannæ, ex materie ſimili oſsi ſepiæ (haloſachnæ, Ariſtot.) prædura, quæ facile friabilis eſt, difficulter uerò ſecabilis aut fiſsilis. Nidi alcyonum (inquit Plinius) admirationem habent, pilæ figura (nos pilam uel ballam ut uulgò uocant marinam uidimus, orbiculatam, & ueluti ex feſtucis coalitam) paulum eminenti ore perquam anguſto, grandium ſpongiarum ſimilitudine. ferro intercidi non queunt, franguntur'que ictu ualido, ut ſpuma arida maris. nec unde confingantur inuenitur. putant ex ſpinis aculeatis, (lego aculeati, id eſt acus uel belonæ piſcis.) piſcibus enim uiuunt, Hæc ille. Roſtro ſuo, nec alio inſtrumẽto, nidum fingit alcedo, imò nauis inſtar fabricat, opus euerti mergiq́ fluctibus neſcium. componit quippe deuinciti'que conſerens inuicem acus piſciculi ſpinas, ac rectis alijs ceu ſtamini, tranſuerſas alias ueluti ſubtegmen implicat, mox conſertum recuruat, & in orbem reducit: ac ſic coaptat deniq;, ut opus nauigij ſpecie turbinatum, ac qualo (κύρτῳ) propemodũ piſcatorio oblongiuſculo ſimile euadat. perfectum littori quô fluctus extremi pertingunt applicat. hic unda molliter feriens, nõdum firma ſatis hiantiaq́ procellarum uerbere deprehenſa, ſarcire docet: ſolida uero & iam cohærentia conſtringit figitq́ adeò, ut nec ſaxo nec ferro diſſolui diffringiue facile queant. Qua quidem in re magna comprimis admiratione dignum oſtiolum eſt, ſic modificatum figuratumq́, ut hanc unam ſubeuntem recipiat, cæcum cæteris & abditum, ac aliud prorſus nihil admittens, ne undarum quidem. Equidem arbitror nidum huius neminem non uidiſſe. mihi certe quoties uidi tetigiue, (uidi autem perſæpe) iſtuc in animũ ſubit dicere canereq́: Talem quondam oculis Phœbea uidimus arce Deli, corneam illam aram, inter ſeptem, quæ uocant, mundi miracula celebratam: *quæ quidem citra glutinum omne uinculumq́ dextris tantum cornibus coaptata ac commiſſa fuit, Plutarchus in libro Vtra animalium prudentiora*, & Aelianus: Et eadem fermè rurſus *Plutarchus* in libro de amore in prolem: & poſt cætera, Nidi orificium (inquit) ea cõmoderatione ad alcyonis magnitudinem factum eſt, ut aliud nullum animal neq; maius neq; minus id ſubire poſsit, ſed aqua etiam (ut ferunt) ne minima quidem admittatur. Iam nido ſuo perfecto, circunlata in eo undis, pullos nutrit, Gillius ex Aeliano. dum nido uehitur, fœtificat, Volaterranus ex eodem: At non eſt uerisimile nidum alcyonis in mari huc illuc iactari; quin potius ſaxo alicui proximè aquam (ita ut aquæ ἐποχεῖσθαι uideatur) agglutinari. Incubat alcyone pendẽtibus æquore nidis, Ouidius. Alcyones ſupra aquam marinam oua ſua in ipſo mari (ἐν τῷ βυθῷ) poſita incubant & fouent, alij uerò dicunt in extremo margine maris, in arena oua ab eis foueri, Scholiaſtes Ariſtophanis in Ranas. De alcyonio medicamento quod ex nidis alcyonum & ceycum peti quidam exiſtimarunt, dicemus infra in G. Nidos ut ſibi ſtruant alcyones, non ut cæteræ aues feſtucas è terra colligunt, ſed marinas aliquot herbas, quales ſunt fuci, algæ, ampelides, boſtryches, otacides & aliæ, Oppianus. Halcyon in littoribus fœtus ſuos ædere ſolet, nam in arenis oua ſua deponit, medio ferè hyemis, Ambroſius.

¶ Parit alcyon circiter quinq; oua, Ariſtot. Et alibi, Partus huic ouis maximè quinq; conſumitur. Pariunt oua quina, Plinius.

¶ Alcyonei dies. Alcyon (inquit Ariſtot.) circa brumam parere ſolita eſt. quamobrem quoties bruma ſerena exiſtit, dies alcyonei appellantur, ſeptem ante brumam, & ſeptem à bruma, ut Simonides quoq; ſuo carmine tradidit, ut: Cum per menſem hybernum Iupiter bis ſeptem molitur dies teporis, clementiam hanc temporis, nutricem ſacram uariæ, & pictæ alcyonis mortales dixêre. tranquillum uero tantiſper tempus efficitur, ſi ita euenerit, ut bruma auſtrina uergilijs aquilonijs (τῆς Πλειάδος βορείου γινομένης) fiat. Septem primis diebus nidum cõficere auem hanc fertur, reliquis ſeptem parere, educareq́ pullos. Dies alcyoneos fieri circa brumam, non ſemper noſtris locis contingit: at in Siculo mari penè ſemper id euenit, Hæc ille. Sed libet etiam Græca Simonidis uerba adſcribere: ὡς ὁπόταν χειμέριον κατὰ μῆνα πινύσκῃ (temperat, caſtigat, πινυτὰ ποιῇ, σωφρονίζῃ) Ζεὺς ἤματα τεσσαρακαίδεκα, λανθάνεμόν τέ μιν ὥραν καλέουσιν ἐπιχθόνιοι, ἱερὰν παιδοτρόφον ποικίλας ἀλκυόνος. Solſtitio (brumali) maximè ſunt inſignes halcyones. dies earum partus maria quiq; nauigant nouêre, Plinius. Et rurſus, Fœtificant bruma, qui dies halcyonides uocantur, placido mari per eos & nauigabili, Siculo maximè. In reliquis partibus eſt quidem mitius pelagus, Siculum utiq; tractabile. Faciunt autẽ ſeptem ante brumam diebus nidos, & totidem ſequentibus pariunt. Fouent oua ſeptem diebus, tunc pullos educunt quos alijs ſeptẽ diebus enutriunt, Ambroſius. Ante brumam ſeptẽ diebus totidemq́ poſtea, ſternitur mare halcyonum fœturæ, unde nomen hi dies traxêre, Plinius. Et rurſus, Circa brumam pleriſq; bis ſeptem diebus halcyonum fœtura uentorum quiete mollius cœlum: ſed & in his & in alijs omnibus ex euentu ſignificationum intelligi ſydera debebunt, non ad dies utiq; præfinitos expectari tempeſtatum uadimonia, Plinius. Sunt & ſui in naturæ hiſtorijs felices in mari dies, à uentis qui conſileſcunt omnino alcyonides nuncupati, de quorum numero mira inter Græcos diſceptatio cooritur, quinq; modo eos ſtatuente Simonide, cui calculũ adijcit Ariſtoteles, (ſic apud

Varinum quidem legitur, & Eustathium quoque, sed falsò. idem locus apud Suidam corruptus est, qui Simonidem in Pentathlis, & Aristotelem in libro de animalibus, hos dies undecim facere scribit. Sed Aristoteles ipse quatuordecim facit, & Simonides totidem ut supra recitauimus, & rectè à Plinio conuersum est:) Samio uerò Demagora septem, nouem autem Philochoro: alijs denique quatuordecim. Nec me fallit esse inter clasicos (de Columella puto intelligit, cuius uerba inferius recitabo) qui tradant, octauo calendas Martias esse alcyonios dies, quibus in Atlantico quidem mari summa notetur tranquillitas, Cælius. Ἀλκυονίδες καὶ ἀλκυόνειοι ἡμέραι, αἱ εὔδιειναὶ, νηνέμοι καὶ γαλήνην ἔχουσαι, Suidas. Iouem dicunt quindecim dies, uel (ut alijs placet) quatuordecim, tranquillos fecisse, ut alcyoni iuxta littora pariendi opportunitas esset: Vel alcyonides dies uocantur, septem ante huius auis partum & septem illum sequentes, Varinus. Ἀλκυονίδας τ' ἂν ἤγεθ' ἡμέρας ἀεὶ, Aristoph. in Auibus: hoc est, & perpetuò alcyonios dies ageretis, ac totam hyemem placidam, non septem solum, ut nunc quidam esse dicunt, dies brumales tranquillos, Scholiastes. Alcyones pariūt septem ordine diebus, & educant fœtum. Fertur aūt beneficium hoc (ut mare eis parientibus tranquilletur) Nereides in eas contulisse, propter insignem in maritum pietatem, (de qua dicemus in a.) Oppianus in Ixeut. Alcyone pariente circa solstitia mare totum tranquillum placidumque sternitur, ita ut septem perpetuos dies ac noctes totidem media hyeme liberè nauigetur, omni tum per maria profectione longè quàm per continentem tutiore, Plutarchus. De hac maris admirabili per hoc tempus tranquillitate, si cui otium suppetit, Alcyonem etiam Luciani dialogum perlegat, quanquam nihil ferè quod non ex alijs authoribus hîc à nobis perscriptū sit ab illo tradatur. οὐχ ὁρᾷς (inquit illic Socrates ad Chærephontem) (ὡς αἴθρια μὲν τὰ ἄνωθεν, ἀκύμαντον δὲ καὶ γαλήνιον ἅπαν τὸ πέλαγος, ὅμοιον (ὡς εἰπεῖν) κατόπτρῳ; Similia de huius temporis tranquillitate Aelianus prodit. Halcyonei dies sunt à Virgiliarum occasu circa solstitia brumámue. Octauo calendas Martij Sagitta crepusculo incipit oriri, uariæ tempestates, halcyonei dies uocantur, Columella lib. XI. Varro hebdomadon I. Dies deinde illos, quibus halcyones hyeme in aqua nidulantur, eos quoque septem esse dixit, Non. Marcellus. Vide infra in H. h. prouerbium Alcyonij dies. Albertus cur alcyones bruma nidificent, causam adfert raritatem corporis earum quod uehementer terreum sit, & æstate uehementer exiccetur, adeò ut semen habere non posit, in maximo uerò frigore clausis undique poris humidum induci ait: & non esse credibile alcyonem uiuere posse in regione quæ excedat latitudinem quinti climatis propter nimium frigus.

D.

Plutarchus alcyonem sapientissimum diuinissimumque marinorum omnium animal appellat. Quas enim luscinias (inquit) circa musicæ studium, quas hirundines circa indulgentiam (τῷ φιλοτέχνῳ, nisi quis malit φιλοτέκνῳ, ut proximè de columbis φιλάνδρῳ potius quàm φιλανθρώπῳ) quas columbas circa mariti amorem, quas apes summæ alcyonum industriæ conferemus? Miram earum circa nidificandum solertiam in C. exposuimus. ¶ Mariti amans est adeò, ut non uno quodam, sed quolibet anni tempore cohæreat congressusque huius admittat, non per libidinem, ut quæ alteri nulli prorsus miscetur, sed beneuolentiæ coniugalis & amicitiæ studio: Eundem grauem iam annis & ægrè sequentem, suscepta cura fert fouetque senem, (γηροφορεῖ καὶ γηροτροφεῖ,) nusquam destituens, nusquam post se relinquens. Nam & humeris impositum (τοῖς ὤμοις, in dorso gestantes, Gillius ex Aeliano. τοῖς πτεροῖς βαστάζουσι, Isacius Tzetzes, id est alis ferentes. sed melius dorso aut humeris ne alarum motus impediatur) circunfert ubilibet curatque, & adest in mortem usque, Plutarchus. Theocriti interpres tradit ab Antigono proditū senescentes alcyones uocari cerylos, Cælius: sed ineptè, dicendum enim, alcyones mares uocari cerylos, eosdemque in senecta à fœminis gestari, ut ex Antigono citatur in Scholijs in Aues Aristophanis, & Varinus etiam scribit ex authoritate Pausaniæ. ¶ Si maritus obierit, fœminæ cibo ac potu omni abstinentes, multo tempore lugent & se disperdunt, &c. ut in C. relatum est.

E.

Alcedines à morte mariti lugubriter canunt, & desituræ canere, ceyx ceyx, aliquoties repetunt, atque ita cessant. Porrò ceycis uocem nunquam uel mihi uel alijs audiendam optârim. curas enim & mortes & infortunia significat, Oppianus in Ixeut. an uerò ceycis, id est alcyonis maris uocem infaustam esse dicat, aut fœminæ luctuosum illum cantum quo ceyx ceyx aliquoties repetit, dubitari potest.

G.

Alcyonij (inquit Dioscorides) quinque cognoscūtur genera, primum quod densum, sapore acerbo, spongiosumque aspectu est: uirosum itidem, ponderosum, piscoso (piscium putrium, Galenus) odore, quod copiosum in littoribus inuenitur. Secundum (oblongius, Galenus) concreti in hominis oculo unguis (sic uertit Marcellus Verg. πτερυγίου ὀφθαλμικοῦ, Galenus omittit,) aut spongiæ figuram habet, sine pondere, fistulosum, odore penè algoso. Tertium uermiculorum speciem ostendit, colore magis purpureo, (consistentia molle, Galen.) quod quidam Milesium dicunt. Quartum succidis lanis simile, fistulosum, nec ponderosum est. Quintum fungorum figuram habet, sine odore & asperum: intus pumicis similitudinem aliquam, foris læuorem habet & acre est: quod plurimum in Bembico (Besbico, habet Græcus codex, & Stephanus) Propontidis insula nascitur, & gētis eius

uocabulo maris spuma (ἁλὸς ἄχνη) appellatur. Primi & secundi ad smegmata muliebria (ad exterendum & inducendum læuorem, Marcellus,) usus est, cõtra lentigines, impetigines, (scabies, Galen.) lepras, uitiligines, nigredines, uultusq; & reliqui corporis maculas omnes. Vtile tertium urinæ angustijs est, & concrescentibus in uesica arenis: præterea nephriticis, cutẽ subeuntibus aquis & lieni. Idem ustum ex uino (fuluo & tenui, Galenus) utiliter cataplasmatis modo contra capilli defluuia, quas alopecias dicunt imponitur, eas explens. Vltimum dentifricijs accõmodatum candorem dentibus affert. Miscetur & ad alia smegmata & psilothra addito sale. Si cremare aliquod eorum uolueris, cum sale in crudum fictile conijcito: lutoq; circunlito ore eius, in fornacem ponito: cumq; coctum fictile penitus fuerit, ablatum ex fictili alcyonium reponito & utere. Lauatur autem cadmiæ modo, Hucusq; Dioscorides. Auicenna lib. 2. cap. 613. spumam maris nominat, Arabicè zebd albhar. Calfacit (inquit) & siccat abscessu tertio: abstergit & adurit. Duo spongiosa adhibẽtur ad abluendum (abstergendum) & inter remedia bothor lactei & panni, & uestigiorum (macularum) in facie: cætera in psilothris. Planum (quod fungi speciẽ refert) medetur abscessibus qui clauis similes sunt: purpureum scrophulis, & podagræ cum cera & oleo rosaceo, &c. ut Dioscorides. ¶ Galenus lib. XI. de simplicibus medic. alcyonia (ἀλκυόνια) omnia abstergere & discutere scribit, acri & calida facultate prædita. Tertium præ cæteris tenuissimarum esse partium: quartũ simile illi facultate sed non paulò imbecillius. quintum calidissimum omnium, ita ut pilos deurere, & cutim ulcerare possit. Hoc Dioscorides (ut retuli) in Propontide halòs achnen uocari ait: cuius tamẽ Galenus in alcyonio non meminit, sed postea priuatim, Halòs achne (inquit) ceu spuma quędam est salis efflorescẽs; multò quàm sal tenuiorum partiũ. itaq; & attenuare & discutere eo multò ualidius potest. reliqua uerò eius substantia ita ut sal astringere non potest. (Hæ propemodum uires sunt salis petræ hodie dicti, ut in locum eius rectè substitui posse uideatur.) Interpretes Latini salis spumam transferunt: non florem maris, ut Gaza, ubi *Aristoteles ei alcyonis* nidum comparat: nec maris spumam, ut hodie quidam. etsi ἄχνην etiam *Græci quidam* grammatici maris spumam interpretentur. Alioqui hęc uox significat *minimas festucas* (quas *nostri* similiter uocant aglen) quisquilias, sordes, aceres, ἄχυρα. & metaphoricè minimas guttulas roris aut uini, inde apud poetas οὐρανίαν ἄχνην, & οἰνωπὸν ἄχνην legimus, *guttas* scilicet dispersas minutatim: & κύματος ἄχνην apud Homerũ, tenuissimam fluctuum partem, siue spumam, siue conspersionem guttarum. Et quoniã mare salsum est, quod ex aqua marina ad scopulos conspersa spumeo aspectu in eis concrescit, ἁλὸς ἄχνη uocatur, maris asperginem dixeris. Spumosa maris (salis) lanugo halosachne est (inquit Dioscorid. lib. 5. ἐπίψηγμα ἁλὸς ἀφρῶδες.) inuenitur in saxis. easdem sali uires habet. Videtur autẽ hæc tum uiribus tum descriptione diuersa à quinto alcyono, quod Dioscorides nõ ubiq;, sed in Propontide tantum ab indigenis halosachnen uocari scribit. id enim corpus solidum est fungorum figura. propriè uerò dicta halosachne spumam & asperginem referre debet, cõsistentia nimirum nitrosæ illi parietum lanugini quam uulgò salem petræ uocamus, similis. εἴλυτο δὲ πάντῃ ἁλὸς ἄχνῃ, Odyss. ε. ¶ Fit in mari & halcyoneum appellatum (inquit Plinius) ex nidis, ut aliqui existimant, halcyonum & ceycum: ut alij è sordibus spumarum crassescentibus: alij è limo uel quadam maris lanugine. Quatuor eius genera: Cinereum spissum, odoris asperi: alterum molle, lenius, odore ferè algæ. Tertium candidioris uermiculi. Quartum pumicosius, spongiæq; putri simile, penè purpureum. Quod optimum, id est Milesium uocatur. Quò candidius autem, hoc minus probabile est. Vis eorum, ut exulcerent, purgent. Vsus tostis & sine oleo, mirè lepras, lichenas, lentigines tollunt cum lupino, & sulphuris duobus obolis. Halcyoneo utuntur & ad oculorum cicatrices, Hæc ille. ¶ Apud Galenum in opere de medicamentorum compositione sec. loc. diuersos alcyonij usus à me obseruatos, hîc subijciam. Alcyonium inter abstergentia pharmaca quibus attenuantur pili censetur, lib. 1. cap. 5. Idem miscetur remedijs quæ ad alopecias faciunt. præstat autẽ (inquit) in hunc usum quod durius & asperius est: & rursus, ustum non usto præstantius fuerit. Ibidem Soranus alcyonium medicamento ad alopeciam composito adijciens, id aqua coctum unà cum siccis læuigari iubet. Crito etiam duobus ad achôras medicamentis hoc addit: & alijs ad lichenes inscriptis tum simpliciter tum ustum. Alcyonium tum simpliciter tum torrefactum (in eodem opere 4. 7.) medicamentis liquidis ocularibus Asclepiadę ad ficosas eminentias ac omnem extuberantiam carnis seu callum admiscetur. ¶ Ad dentium dolores ex causa frigida: Suffito canis mortui dentem ita ut fumus inde progressus ore excipiatur. pòst uerò ipsum dentem ustum & modico aceto tritum, calidum ore retinendum præbe, & dolore liber erit. poteris & alcyoniũ suffire, Aetius 8. 28. Celsus alcyonio rodendi & exedendi uires adscribit.

¶ Nonnulli pharmacopolæ (inquit Antonius Musa Brasauolus) pro spongia re quadam utuntur intus lanosa, quam aliqui maris spumam arbitrantur, quoniam apud Dioscoridem halòs achne, id est maris spuma, spumosa maris lanugo dicatur. At reuera non est maris spuma quam pro illa sumunt. Suspicatus sum aliquando urticam marinam esse, quoniam si aperiatur internæ partes manum urunt ueluti in urtica herba, quod in uetustiore obscurius, in recenti uehementius fit, sicut & in herba urtica. Facile est autem spumam maris habere circa scopulos collisam. Sed re accuratius perpensa, inueni hoc quod spumam maris uocatis, spongiæ figuram habens præduræ, aut pumicosum, ueterum alcyonium esse. Habent uerò aliqui primam speciem spongiæ similem: alij quintam, quæ pumicosa est. debebant autem seorsim haberi propter uires diuersas. Serapio cap. 388. alcyo-

nium zebethalbahar nominat, interpres spumam maris reddidit: unde forsitan factum ut uulgò etiam à pharmacopolis sic nominaretur: reuera quidem ex spumæ collisu fit. Cæterum salis spuma aut maris spuma, & alcyonium, quanquam res sunt diuersæ, tamen ab eodem principio nasci, & uiribus quodammodo conuenire certum est, Hæc ille. Alcyonium omne hodie spumam maris appellant, excepto subrotundo (primo genere) quod ex figura pilam marinam solemus nominare, (de quia nos plura inferius.) Theophrastus alcyonium pumicem nominat, Georg. Agricola. Dioscorides quidem quinto generi intus pumicis similitudinem aliquam esse refert. Lanuginosam illam pilam (inquit Cælius Calcagninus epistolarum lib. 12. in epistola ad Vincentium Caprilem) quam ad me misisti, planè uideo non esse opus halcyonum, esse tamen halcyonæum (sic ille scribit per æ. diphth. in penultima) tecum sentio: uel quòd ex eo halcyones nidum struant: uel, quod magis reor, quoniam eadem sit utriusq; materia, & propè par opificium, sed hoc naturæ sponte cõcretum. Nam quomodo in hoc nidulari possint halcyones? cui neq; aditus sit, neq; conceptaculum in quo pulli ædantur, uel æditi alantur: præsertim quum Plinius, & ante Plinium Aristoteles, nidis halcyonum os paulum eminentius, sed perquàm angustum tribuat. abest præterea huic durities ferro impenetrabilis, abest rigor ille à spinis belones siue acus, ex quibus constant, cõtractus. Ad hæc nihil habet simile medicorum cucurbitulis quibus est collum porrectius. Ergo hoc halcyonæũ existimabimus, non illud auicularum opera confectum, sed quod intra fornacem excoctũ delicijs fœminarum paratur, de quo lepidus poëta meminit, Ore fugant maculas, halcyonea uocãt, (ἀλκυόνεια per ει. diphth. in penult.) Hæc Calcagninus. Vidi ego frustum illius quam seplasiarij spumam maris appellant, & eruditi alcyonium esse conijciunt. id erat mali magnitudine (puto autem multò maiora reperiri) rarum, spongiosum, leue, friabile, tenui quadam crusta albicante, qua integrum erat, obductum: colore intus ad ruffum & fuscum declinante, gustu subsalsum, mandenti arenosum. Inerant intus corpuscula quædam oblonga, paulò solidiora, albicantia, accensum non ardet, sed pessimè olet. Videtur autem hoc primum esse alcyonij genus cum aliâs tum fœtoris ratione, quanquam Georg. Agricola pilam marinam uulgò dictam, ut supra recitaui, primum alcyonij genus faciat, subrotundum id esse scribens, quod ueteres non exprimunt, nisi quis Dioscoridis uerba καὶ τῇ ἰδέᾳ σπογγῶδες, id est aspectu spongiosum, ita accipiat: præsertim quum Galenus genus alterum oblongius esse scribat. Sed demus esse rotundum, non tamen satis erit figura ad conuincendum quòd res eadem sit. Ballæ (sic uulgò pilas nominant Itali & Germani) siue pilæ potius marinæ, exiccant, & eundem ferè usum, quem spongiæ, præstant. Mentionem earum apud antiquos non reperi. (atqui Aristoteles, ut supra citauimus in C. alcyonum nidos sphæris, id est pilis marinis comparat.) Ego in spongiarum genere eas repono, quamuis zoophyta non sint, id est plantanimalia ut spongię. Nam ex maris spuma ad littora collisa & cuiusdam herbæ minutissimę festucis fiunt. Nonnulli ex fractis spongijs & spuma, alij arte faciunt ex glutino & taurinis pilis, ignaros pharmacopolas decipientes. Cum æstus & impetus maris herbam in minimas festucas diuisam ad littora detrudit: conglobantur illæ immixta spuma, & ob motum supra littus ex fluctu collidente in gyrum tendunt & pilæ formam, Brasauolus. Idem uerò alcyonij primam & ultimam speciem apud pharmacopolas reperiri ait, ut recitauimus, spumæ maris nomine. Pila marina, quam inter scribendum manibus tractabam, ex mediterraneo mari Gallico mihi allatam, magnitudine malũ æquabat, mole laxa & rara, exilibus pilorum instar & breuibus festucis (nescio cuius marinæ herbæ) mutuò intricatis conferta, omnibus ferè unius generis, fuscis, inodora, aut suo potius quodam odore non ingrato, insipidis ferè. festucæ illæ dentibus facile franguntur aut scinduntur, ut hac & alijs notis facile discernere sit à pilis animantium. nullum intus cauum, omnia undiq; sibi similia, nec spumam nec aliã præter festucas illas substantiam reperi. Quòd si aliæ quædam præter has pilæ marinæ reperiantur, quas ipse nondum uiderim (quamuis alias reperiri non puto) de illis mihi sermo non est. Nicolaus Myrepsus ungento 78. contra lumbricos inscripto, admiscet pilam marinam ustam, ubi Græcè scribitur πίλαι μαρῖναι. reperitur autem (inquit) in mari rotunda, ut lana congesta. Et rursus in ungẽto sequente, maris lanam rotundam eam uocari ait, ubi Leonhartus Fuchsius scholiastes: In hodiernam usq; diem (inquit) deprauata uoce ballam marinam uocant pro pila marina. sic enim uocat Galenus lib. 1. de compos. medic. localium cap. 2. inquiens, σφαῖραν θαλασσίαν κεκαυμένην, ubi Cornarius quid sphæra marina esset ignorare se fassus, spongiam transtulit. miscetur autem cum alijs quibusdam in unguento Critonis ad capillorum defluuia. ¶ Sed locum obscurum apud Dioscoridem ferè præterieram. Alcyonium secundum (inquit) περὶ μὲν τὸ σχῆμα πτερυγίῳ ὀφθαλμικῷ ἢ σπόγγῳ ἐοικὸς, &c. ubi Marcellus uertit, concreti in oculo unguis (ut & uetus interpres apud Serapionem, Galenus hæc uerba prorsus omisit) aut spongiæ figuram habere, id quod mihi ridiculum uidetur. quid enim spongiæ uel alcyonio cum ungue oculorum uitio, quem Græci pterygion uocant? Ego quanquam authorem nõ habeo, tamen re ipsa admonitus pterygion ophthalmicum hîc penicillum ocularem interpretor. nam & spongiæ genus mollissimum, è quo fiunt penicilli, ut docent grammatici, penicillus dicitur. Penicillus igitur ocularis siue ex spongia, siue ex alia materia mollissima fuerit, aptus erit ad gramias & lippitudines abstergendas: in quem usum etiam leporis pilo uel cauda utebantur, ut docui in Lepore E. Quin & penicilla fiebant ex linteolis concerptis, uel medulla sambuci, uel spongia, uulneribus inserenda ne clauderentur, &c. ¶ Alcyonio nomen alcyones marinæ aues fecerunt, haud

sanè

sane quia ex earum nidis alcyonium mari innatet, sed quia ex eo mari innatanti & fluitanti halcyones nidos sibi ad fœturam faciant, Marcellus Vergilius. Alcyonium igitur aut mari innatat, aut in littoribus eiectum reperitur, ut de primo genere Dioscorides exprimit: quemadmodum & pila marina. alcyonum uerò nidi, ut diximus, saxis adhærent. Grammatici Græci quidam, ut Hesychius & Varinus, alcyonium inepte herbam quandam esse scribunt, ut etiam adarcen. Est autem adarce, ut Dioscorides prodit, ueluti palustre quoddam alcyonium: nempe materia quædam concreta & subsalsa, in palustribus locis arundinibus & plantis quibusdam (χορταρίοις) circunadnascens, dum paludes resiccantur, Asij lapidis flori colore similis, tota uerò specie alcyonio molli & inani. Acre est admodum, & calidum abscessu quarto, uiribus etiam alcyonio præcipue quinto respondens. Quinta alcyonei species, cuius Dioscorides meminit, in littoribus maris eiecta reperitur, quam incolæ Samothraciæ, Imbri & Lemni uulgò arkeilli nominant, abundat in Besbico Proponidis insula non procul sub Marmara, adeò ut naues inde onerari possent. uenditur tamen satis magno pretio, propter mercatores & seplasiarios coëmentes: à quibus iam ueteri nomine relicto propter leuitatem & similitudinem spumæ, uulgò spuma maris appellatur, Petrus Bellonius.

H.

a. Cum de muliere dicimus, hæc Halcyone (uide inferius in proprijs) facit: cum de auibus, hic & hæc halcyon, hi & hæ halcyones, Seruius. Alcyon auis, Alcyone uerò cognomen Cleopatræ, Eustathius. sed Ouidius alcyone in recto singulari etiam de aue dixit. Incubat alcyone pendentibus æquore nidis. Alcyonum meminit Seneca in Agamemnone. τὰς ἀργυὰς ἀλκυόνας, Isacius Tzetzes dixit. Ἀλκυονὶς diminutiuum est pro parua alcedine, Varinus. Halcyonis ritu littus peruolgans furor, (forte, feror,) Pacuuius. hæc enim auis nunc Græcè dicitur ἀλκυὼν, à nostris halcedo, Varro. Et alibi, Halcedo quòd ea (Græcè) halcyone. Alcedo dicebatur ab antiquis pro halcyone, Festus. Alcedonas nostri uocant quasi algedonas ab algore, Hermolaus. Grammaticis quibusdam alcedo dicta uidetur quasi algedo quòd frigidissimis temporibus nidificet: sed longè probabilius est à Græcorum alcyone descendisse hanc uocem. Sed absurdissime author libri de nat. rerum, alcyon (inquit) quasi ales oceani: eò quòd hyeme in stagnis Oceani nidos facit & pullos educat. Nos Græcam originem ἀπὸ τοῦ ἐν ἁλὶ κύειν retulimus in A. Alcyoneus, id est uespertilio, Syluaticus & obscurus quidam barbarus in Synonymis nescio qua ratione. Ἀλκμαὼν, ὄρνεον θρηνητικὸν, id est auis lugubris, Varinus: uidetur autem uox esse corrupta pro ἀλκυὼν. ¶ Cerylus, id est alcyon mas, penultima correpta, per ypsilon in medio scribitur, accentus autem uariat. Apud Comicum Aristophanem κηρύλος paroxytonum scribitur, & per lambda simplex in plerisque exemplaribus, Pausanias proparoxytonum facit & lambda duplicat, Eustathius & Varinus. Κηρύλος paroxytonũ per η. in prima syllaba Doricum est: per ει. uerò diphthongum in prima & proparoxytonum, Atticum, ut ait Euphronius (in scholijs in Aues Aristophanis) sed uerius est Aeolicum esse hoc secũdo modo scriptum: priore uerò Doricam, Atticam & cõmunem linguam pariter uti, Isacius Tzetzes in Lycophronem. Didymus quidem putat (ut ibidem refert Scholiastes Aristophanis) nomen hoc secundum naturam (id est ex proprietate etymologiæ) debere scribi κείρυλος. Iocatur autẽ poëta, & Sporgilum quendam tonsorem (κουρέα Græci παρὰ τὸ κείρειν dicunt) κηρύλον cognominat. Euphronius ait dictum hoc apud Dores uulgatum esse, βάλλε δὲ βάλλε, κηρύλος εἴην: quod & Suidas repetit: quo quid sibi uoluerint non facile est conijcere: nisi forte idem quod perditissimus ille poëta in ipsa libidine mortem sibi contingere optarint, ut quoniam semel moriendum esset, Epicuri de grege porci morte etiam Epicurea fruerentur. Cerylum enim, id est alcyonem marem in ipso coitu extingui in C. recitauimus Κήρυλος proparoxyt. scribitur apud Athenæum, & κήρυλοι apud Varinum. Κηρύλος, oxytonum, apud Theocritum & Lycophronem. Κίρυλος (in prima per iôta,) piscis quidam, & genus auis, Hesychius. apud Varinum per rhô duplex habetur κίρρυλος, quod minus placet, quamuis apud Hesychium quoque sic scribi ordo literarum postularet. Κέρυλος auis quam aliqui κύρυν (Varinus habet κύρον, ego κεῖριν legerim,) Hesychius. Vide etiã supra in A. Κεῖρις auis est, accipiter uel alcyon, Hesychius. & Varin. Vide supra inter Accipitres diuersos. ¶ Ceyx etiam, κήϋξ, alcyon mas nominatur, lege infra ubi Alcyones in auem transformatione scribetur inter propria. Halcyoneum appellatum (inquit Plinius) in mari fit ex nidis, ut aliqui existimant, alcyonum & ceycũ. Aliqui ceyx per æ. diphthongum scribunt. Porrò κήξ uel καύηξ alia auis est, nempe larus uel cepphus. ¶ In halcyonum genere fœmina nuncupatur δάμαρ, id est uxor, ut est apud Lycophronem & exposuit interpres, Cælius.

¶ Epitheta. Alcyones, mœstæ, dilectæ Thetidi, Ceycis (scilicet coniuges.) Nunc ego desertas alloquor alcyonas, Propertius. ¶ Ceyx, Trachinius, Oetæus. ¶ Κηρύλος δύπτης, (id est κολυμβός,) Lycophroni. ¶ Ἀλκυὼν, θρήνων μελῳδός, πολύθρηνος, πολύδακρυς, Luciano. Ξανθαί, in Epigrammatis. Ποικίλα, Simonidi apud Aristotelem: Gaza uariam & pictam reddit. Πολυπενθής, Homero Iliad. 9. Σεμνὴ πελάγιος, Plutarchus de alcyone. Σπονόεντά τε φῦλα ἀλκυόνων, Oppianus. Τανυσίπτεροι, Ibyco apud Athenæum.

¶ Deriuata. Ab alcedine, alcedonia, id est dies alcedonios dicimus. Ἀλκυονὶς, parua alcedo est: item adiectiuum fœmininum. Græcis alcyonei dies ἀλκυονίδες ἡμέραι dicuntur, ut Luciano: & ἀλκυονίδες, ut Scholiastæ Aristophanis in Ranas: & ἀλκυόνειοι apud Suidam.

¶ Propria. ἀλκυονὶς & ἀλκυονίτης, mater Alcyonis, Suidas. ¶ Ceyx Trachiniorum rex Luciferi stellæ filius, cum Alcyonem Aeoli filiam (uel Neptuni & Alcyones Pleiadis) uxorem duxisset, præ nimia superbia inter deos censeri, seq́ Iouem, illam uerò Iunonem uocari uoluit. Deinde cum ad Clarium oraculum de statu regni consulendum uxore prohibente nauigaret, indignatus ei Iupiter, nauim & ipsum in Aegeo mari perdidit. Tum Alcyone uxor uiso mariti cadauere in littus eiecto, miserabiliter illum defleuit (παρὰ τὸν τύμβον, aliàs σπλῶς:) Iupiter uero eam (sic lugentem, alij præ impatientia doloris in mare se submersisse addunt) miseratus in auem eiusdem nominis mutauit: & Ceycem quoq́ in eiusdem generis auem masculam quam cerylum nominant, alij adhuc Ceycem. Sunt qui scribant eos à Ioue irato necdum miserto in aues mutatos: auctaq́ pœna, ut hyeme tantum & circa littus maris parerent constituisse Iouem: demum uerò cum fluctibus marinis oua sua confringi, nec ullam sobolis spē esse alcyon lugeret, tranquillos dies quatuordecim Iouis (Thetidis & Luciferi, Seruius) commiseratione, quibus illa & nidi structuræ & excludendis incubitu ouis operam daret institutos: qui hanc ob causam alcyonei dicantur. Hæc Scholiastes Aristophanis in Ranas, Varinus in uoce ἀλκυὼν & rursus in κυλωίνη: & in Ixeuticis Oppianus, & Scholiastes Homeri in nonum Iliados. Copiosius autem hæc omnia describit Ouidius lib. XI. Metamorph. Vide Cæyx in Onomastico nostro. ¶ Sed alij aliter, ut subijciemus. Probus grammaticus primum Georgicorum Vergilij interpretans, Varia est (inquit) opinio harum uolucrum originis, itaque in altera sequitur Ouidius Nicandrum, in altera Theodorum. Putatur enim Ceyx Luciferi filius cum halcyone Aeoli filio mutatus in has uolucres. Idem refert halcyonem Scironis filiam latronis Attici Polyphemonis filij, quum pater ei præciperet ut quæreret maritum, arbitratam permissum sibi ut concumberet cum quibus uellet, ab irato patre deiectam in mare mutatam in hanc uolucrem. Iccirco autem dilectas Thetidi poëta dicit has aues, quòd per septem dies quibus excludunt fœtus, in mari tranquillitas est ut tuta sit nauigatio. Hæc ille. Fuisse Alcyonei gigantis filias Alcyones Pausanias prodit, ac est ab Apostolio in Ionia repetitum, Phthoniā, (aliàs Phosthoniam, φωσθονίαν, Suidas in Φ.) Anthen, Methonen, Alcippam, Pallenen, Drimò, (aliàs Drymò,) Asterien: quæ à patris obitu ex Pallenæ (non Pellenæ ut Suidas habet) promontorio Canastræo (uel Canastro, apud Varinum non rectè scribitur Caistro) quod etiamnum sic appellatur, in mare se præcipites dederint: uerum ab Amphitrite in auitiam gentem sint cooptatæ, ita ut mares ceryli dicantur, fœminæ uerò à patris nomine alcyones, Cælius: & Eustathius, & Suidas qui testem huius fabulæ citat Hegesandrum. Alcyoneum (ἀλκυονέα, uel ut poeta habet ἀλκυονῆ) gigantem terribilem Hercules circa Isthmum Corinthi interemit, cum illac cum bubus ex Erythea abductis transiret, ut canit Pindarus in Nemeis Carmine 4. Hunc ipsum Alcyoneum septem Alcyonum patrem, & Porphyrionis gigantis fratrem ab Hercule telis confossum grammatici quidam tradunt. ἀλκυόνος δ᾽ ὁ πόσος ἐπ᾽ ἀλγεσιν ἴσχετο κηΰξ, Theocritus Idyl. 19. Hercules occiso Cygno, Trachinem ad Ceycem uenit, Cygni socerum, qui filiam suam Themistonomen ei locauerat, ut legimus in Periocha in Scutum Herculis Hesiodi.

¶ Dialogus Luciani extat de metamorphosi alcyonis, Alcyon inscriptus. Apud Varinum in uoce κήρυλοι, legitur Pausaniam condidisse Alcyones, huius inscriptionis librum. Proclus Diadochus Alcyonen numerat inter septem Atlantis filias Pleiadas: & quum alias alijs sphæris cœlestibus attribuat, ut Celæno Saturni, &c. Alcyonem ad Veneris sphærā refert, Cælius. Alcyone una Pleiadum ex qua Neptunus Irea sustulit, Gyraldus. Glaucum dæmonem marinum aliqui filium faciunt Anthedonis καὶ ἀλκυόνας, Athenæus.

¶ Fuit & Cleopatra Marpissæ filia Alcyone cognominata à parentibus, ad memoriam luctus quo mater affecta fuit Idæ mariti desiderio, cum ab Apolline rapta esset, ut meminit Homerus lib. 9. Iliados, ubi Marpissam Eueninen, id est Eueni filiam cognominat. κούρη Μαρπήσσης καλλισφύρου Εὐηνίνης, ἴδεώ τ᾽, &c. de Cleopatra, quæ διώνυμος, id est binominis fuit, ut & Hectoris filius & alij duobus nominibus uocati, alterum quidem amicis tantum & intimis domi usurpantibus, alterum uerò cæteris communiter, Varinus & Eustathius. ἴδεω genitiuus Ionicus est pro ἴδου, à recto Idas: quod nō animaduerterunt indoctiores quidam, Ideum nō Idam eum appellantes: quos Pontanus etiam uir alioqui doctus in libro de aspiratione secutus Ideum Marpissæ maritum non rectè uocat, & Marpissam ipsam Alcyonen cognominatam fuisse non uerè scribit: & an eadem fuerit Marpissa Eueni filia, Idæq́ uxor dubitat, quum eandem fuisse omnino constet. Sed illis in quibus errauit Pontanus omissis, ea duntaxat quæ rectè ab eo prodita sunt recitemus: ita ut quę illi desunt ex alijs authoribus suppleamus. Euenus igitur Martis filius, Aetoliæ rex, cum Marpissa eius filia propter formæ raritatem à multis peteretur, hanc procis conditionem proposuit, ut curuli certamine inito pręmium illa uictori cederet, uictus uerò capite plecteretur, quod domus suæ fastigio affixum penderet. Itaque pluribus interfectis Idas Neptuni filius, frater Lyncei, licet à multis Apharei filius haberetur, equis uelocissimis à Neptuno patre acceptis puellam rapuit, conspicatus eam Dianæ festo die cum alijs uirginibus choreis indulgere, (& in Pleurōnem abduxit, Plutarch.) Quo cognito Euenus dolore atq́ ira percitus, equos ascendit, Idam insequitur, quem ubi assequi posse desperat, equis confosis, in Lycórman se fluuium, qui pòst Euenus ab ipso appellatus est, deturbauit, cuius rei etiam Plutarchus meminit in libro de fluuijs. Idam autem uoti compotem non passus est Apollo, (ut refert Lycophron)

cophron) & ipse Marpissæ forma captus, quam etiam rapere cogitasset, securum abire: sed obuiam factus in itinere illum aggressus est. Sed nec Idas certamen detrectauit, sagittis eum impetere conatus, erat enim sagittandi peritissimus. Et cum diu pugnatum esset, (inquit Pontanus: ex Scholiaste Homeri, cum prius tamen alios secutus authores, Marpissam ab Apolline raptam abductamq; & compressam fuisse scripsisset,) Iupiter ægre id ferens Mercurium misit qui prælium dirimeret, potestate facta Marpissæ, ut eius optio esset utrum sequi ipsa uellet, quæ rem hanc animo uoluens reputansq; sese mortalem esse, Apollinem uerò deum, ac timens ne ubi uetula facta esset repudiaretur ab eo, decreuit potius Idam sequi mortalis mortalem. Et quoniã in magno luctu fuerat Ida marito suo charissimo formosissimoq; priuata, cum à Phœbo rapta esset, filiæ postea supra legitimum nomen Cleopatræ, cognomen Alcyonæ adiecit, luctus sui memoriã in filiæ cognomine reponens, ab alcyone aue quę & ipsa maximo luctu propter Ceycis mariti calamitatem affecta fertur. Nupsit autem Alcyone postea Meleagro, &c. Hæc fere Pontanus ex Scholijs in nonum Iliados, & alij. Quod autẽ Apollo olim Marpissæ amore captus perhibetur, admirandæ eius pulchritudinis significatio est, quasi forma heroidi isti solaris hoc est Sole digna & maximè spectabilis fuerit, Varinus in uoce Εὐηνίνη: ubi Μάρπησσα in medio per η. scribitur, ut apud Plutarchum quoq;, sed perperã. debet enim per iôta scribi cum heroinam significat: Μάρπησσα uero per η. mõs est Pari insulæ à quo lapides excinduntur, Stephano: unde Marpesiam cautem poeta dixit. Alcyon de aue dicitur, Alcyone de Cleopatra, Cælius & Varinus. ¶ Apud Athenæum lib. 13. legimus Demò mulierem ab Antigono amatam esse, ex qua filium susceperit Alcyoneum, Ἀλκυονέα. ¶ Ἀλκυών, uicus quidam, δῆμός τις, Hesychius. Pausanias in Corinthiacis scribit se (prope Lernam in Argiuo uel Mycenæo agro) uidisse Alcyoniam paludem: per quam (inquit) ut Argiui memorant, Bacchus Semelen ab inferis ducturus, descendit. Polymnus ei descensum hunc ostendit. Alcyonia infinitæ est profunditatis: nec homo ullus reperitur qui ad fundum potuerit ulla machina penetrare. Vnde & Nero multorum stadiorum funes cõnexuit, & plumbo appenso alijsq; instrumentis paratis, demisit, fundum tamen inuenire nullum potuit, &c. Transtulit hunc locum etiam Leonicenus in Varia historia. Mare ab Antirrhio (quod in Aetolorum Locrorumq; finibus locatum est) adusq; Isthmum, Alcyonium uocatur, Crissæi sinus portio, ab Isthmo ad Araxum stadia x x x. supra distans, Strabo lib. 8.

¶ Vespasianus Augustus utebatur etiam uersibus Græcis tempestiuè satis, ut de Cerulo liberto, qui diues admodum ob subterfugiendum quandoq; ius fisci, ingenuum se & Lachetem mutato nomine cœperat efferre, Ὦ Λάχης Λάχης, ἐπὰν ἀποθάνῃς αὖθις ἐξ ἀρχῆς ἔσῃ σὺ Κηρύλος, Suetonius.

¶ c. Ἀλκυόνες, αἳ παρ' ἀενάοις θαλάσσης κύμασι στωμύλλετε τέγγουσαι νοτίοις πτερῶν ῥανίσι χρόα δροσιζόμεναι, Aristoph. in Ranis. Ὄρνις ἃ παρὰ τὰς πετρίνας πόντου δειράδας ἀλκυὼν ἔλεγον οἶτον ἀείδεις, Chorus in Iphigenia Euripidis. Ἀλκυόνες δ' ὥς σοὶ οἰκτρὸν γόον ἀΐξουσι, Sibylla in Sardiniam insulam. Οὐδὲ τόσον γλαυκοῖς ἐνὶ κύμασι κηρύλος ᾄδει, Theocritus Idyllio 19. Ἢ σὺν ἀλκυόνων παῖδας ἔτ' ἀπτέρυγας, Hedyle poëtria de muneribus quæ Glaucus deus marinus Scyllæ quam amabat attulerit.

¶ e. Alcyonis caput uel pennam uel uentrem si piscator gestârit, non frustrabitur piscatione, Kiranides. Auis ipsa in domo posita, seditiones & litem auertit, Idem. Si quis gestârit eius oculos nauigans in mari, non timebit tempestatem aut hyemem aut qualemcunq; necessitatem. Gubernator quoq; si gestârit eos, securè & absq; hyemis afflictione gubernabit nauim, Kiranides. Cor alcyonis gestantem gratiosum, amabilem, pacificum omnibus & formosum reddit: ita ut uel in medio hostium tutus sit, & neq; tempestate neq; fulmine lædatur. debet autem consui in pelle eiusdem auis & in thalamum aureum imponi, Idem.

¶ g. Alcyon tota assa & comesta, dæmoniacos sanat, Kiranides. Alcyonis oculos linteo inclusos si quis capiti nimium dormientis apponat, depellet ab eo somnum, Idem.

¶ h. Hymnus in alcyonem sub Socratis persona à Luciano scriptus est in Alcyone dialogo.

¶ Prouerbium. Quod dixit in Casina Plautus, Tranquillũ est, Halcedonia sunt circa forum, prouerbij speciem gerit, inquit Erasmus. significatur hac uoce tranquillitas & silentium. Idem in Pœnulo, Nisi mihi illam tam tranquillam facis, Quàm mare est olim, quum alcedo pullos educit suos. Extat etiam in Græcorum commentarijs huiusmodi prouerbium, Ἀλκυονίδας ἡμέρας ἄγεις. id est, Halcyonios agis dies, de tranquillam & otiosam agentibus uitam. Aristophanes in Auibus, Ἀλκυονίδας τ' ἤγεθ' ἡμέρας ἀεί. Vergilius inter prognostica futuræ tempestatis hoc quoq; refert: Non tepidum ad Solem pennas in littore pandunt Dilectæ Thetidi alcyones. Meminit harũ & Theocritus Idyllio 7.

Χ' ἁλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν,
Τόν τε νότον, τόν τ' εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ.
Ἀλκυόνες γλαυκαῖς Νηρηΐσι, ταί τε μάλιστα
Ὀρνίθων ἐφίλαθεν, ὅσαις τέ περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα.

¶ Alcyonios dies discedentibus à se mari, aut eodem elemento reuersuris coniugibus & amoribus suis, amicæ & uxores precabantur, apud antiquos Græcorum & Latinorum poëtas, Marcellus Vergilius. Alcyonitides dies dicuntur, cum oua sua fouent alcyones, quod tempus uentorũ undarumq; tranquillitate celebratur, Scholia in Ranas Aristophanis. Perq; dies placidos hyberno tempore septem Incubat alcyone pendentibus æquore nidis: Tum uia tuta maris, uentos custodit, & arcet Aeolus egressu, præstatq; nepotibus æquor, Ouidius Metam. x i. Alcedonia dicuntur ab alcedine, sicut ab halcyone halcyonides, hoc est tranquilli dies quibus nidificant halcyones,

Varro. Propertius tempestate uexatus lib. 1. alcyones alloquitur & inuocat. Halcedo hyeme quòd pullos dicitur tranquillo mari facere, eos dies halcyonios appellant, Varro. Sed copiosè de his diebus scriptum est supra in C.

¶ Emblema Alciati, cuius lemma, Ex pace ubertas.

Grandibus ex spicis tenues contexe corollas,
Quas circum alterno palmite uitis eat.
His comptæ halcyones tranquilli in marmoris unda
Nidificant, pullos inuolucresque fouent.
Lætus erit Cereri, Baccho quoque fertilis annus,
Aequorei si rex alitis instar erit.

DE ALVCONE.

ALVCO auis est nocturna, ut Gaza ex Aristotele reddidit pro Græca uoce ἐλεός. Vnguibus aduncis, maior gallinaceo, picas uenatur ut etiam ulula: cui & asioni specie quoque similis est. Ἐλεός, auis quædam, & mensa coqui seu lanij, τράπεζα μαγειρική, Suidas. Videtur autem acui ultima ad differentiam uocis ἔλεος, quæ misericordiam significat. Ἐλειός (per ει. diphthongum in penult.) accipitris genus, Hesychius & Varinus. Sed alias etiam nocturnas aues grammatici quidam cum accipitrum & aquilarum genere ineptè confundunt, ut docuimus in Chalcide supra. Vbi apud Aristotelem lib. 8. cap. 3. de anim. hist. ἐλεὸς legitur, Albertus (nimirum ex Auicenna) habet aquila aleni. Sed glis etiam animal quadrupes ἐλειὸς uocatur. Est & ἐλαιὸς per αι. auis nomen, de qua dicam inter paros. Item ἐλέα, aut forte ἑλέα, parua est auis, quæ ἕλη, id est paludes inspectat ab arundinibus, uoce proba, Aristoteli. Et forte aluco etiam Græcè ἕλεος cum aspiratione quasi ἕλειος, id est palustris dictus fuerit. nam ululæ quoddam genus à paludibus, Germani etiam Moßhuw appellant: quod nomen aliqui etiam buteoni tribuunt, quòd is corporis specie aliquatenus ululã aut bubonem referat. Italicè hæc auis nocturna uulgo nominatur alocho, unde Gaza uidetur formasse uocem aluco, quæ apud ueteres Latinos nõ reperitur: hanc auem aiunt magnam & ruffam esse: & aliam eiusdem nominis minorem cornutam, id est plumis utrinque ad aures cornuum instar eminentibus. Talis quidem est bubo, cuius iconem suo loco ponemus. Ololigus, id est luocalis auis, Syluaticus. apparet autem illum luocalem pro alocho uel alucone dixisse. sed ololygon apud Græcos uarijs modis accipitur, à nullo tamen pro aue nocturna, ut in Rana scripsimus, (nam Aristoteles ranarum marium uocem qua fœminas ad coitum alliciunt, ololygóna nuncupat,) etsi onomatopœia ipsa ad ululam auem accedat. Aluco, uulgò lucarus, Niphus Italus. Λέκαλος legitur apud Aristotelem circa finem lib. 2. hist. anim. ubi Gaza uertit ciconia, quasi legerit πελαργός. sed apparet hoc nomen Italicum esse auis nocturnæ, ab aliquo forte adscriptum ut uocem ascalaphon interpretaretur, & à librarijs postea perperam insertum. Illyricè, lelek, Gelenius. Aliqui Germanicè interpretantur ein Eul, quod uocabulum ululæ conuenit, quæ auis aluconi similis est specie naturaque, & magnitudine æqualis.

DE AMPELIDE.

AMPELIDES, ἀμπελίδες, aues sunt quas nunc ampelionas, ἀμπελίωνας uocant, inquit Pollux: numerat autem eas inter aues cibo appetitas. Ἀμπελὶς nominatur etiam Aristophani in Auibus in Choro auium: meminit & Callimachus. Germani aues quasdam uocant Wynuögele, hoc est uinearum auiculas, de quibus in Rubeculis scribã. Iidem turdorum genus minimũ uinearum aues, Wyngartuögel, nominant, nostri Wynßlen. Hos forte Arnoldus Villanouanus frigellos nominat, cum scribit: Frigelli sturnis similes in uineis reperiuntur, & racemis inebriãtur. Ficedula quoque auis non ficis tantum, sed & uuis uescitur, teste Martiali. Vuottonus an eadem sit ampelis, dubitat. Κρῆπις (inquit Pollux) placenta fiebat ex farina & melle, in qua impositæ erant aues ampelides aut ficedulæ assæ, quibus in cibo consumptis, placentam etiam ipsam in ius auium intritam (ζωμῷ ὀρνιθείῳ ἐνθρύψαντες) edebant. Oppianus in Ixeuticis ampeliones leuissimas aues uisco capi ait, ἀμπελίωνας scribens cum acuto in antepenult. id quod magis placet quàm si ω. circunflectatur ut apud Pollucem. In eodem opere Oppianus ampelides nominat herbas quasdam marinas cum fucis & algis, ex quibus alcyones nidificent.

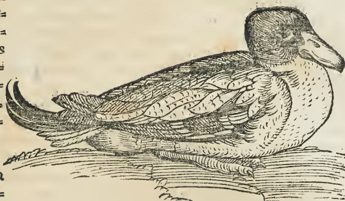
DE ANATE CICVRE, ET IN GENERE.

A.

ANAS apud Auicennam bath per t. aspiratum, & sine aspiratione bat apud Serapionem nominatur: à qua uoce corruptæ mihi uidentur istæ, bar, barar, baltat, har, apud Syluaticum: apud quem etiam anax pro anas aliquoties legitur. Idem burachet, & fengarion & ascebete anatem interpretatur. Beseher, id est anas, Vetus glossographus Auicennæ. Adduuta pro anate apud Albertum legitur ubi boscas cõparatur anati ex Aristotele. Anas Græcè νῆσσα dicitur, νῆσσα κατοικίδιος de cicure apud Scholiasten Arati. Χλῶα recentioribus Græcis, ut audio,

audio, alijs πάπιτζα uel pappos. Italis anatre, anadre, anitra. Hispanis anáde. Lusitanis aden. Galli marẽ appellant canard, fœmellam cane. canon & canichõ diminutiua sunt ijsdem. Germani Endt, Ent, Ant, Antuogel: marem priuatim Entrich uel Entrach, (aliqui Retschen, à uoce quæ rauca est, fœminarum argutior. Vocantur tamen & anates feræ maiores Retschenten à nostris,) & Saxones eundẽ Erpell. Flandri anatem uocitant Aente uel Aende. Angli duck: cuius uocabuli origo Germanica est, & mergis potius conuenit. Illyrij kaczier. Poloni kaczka.

B.

Anas est auis (lato dorso, minor ansere, & maior pullo aquatico, [fulicam forte intelligit,] Albert.) aliquantulũ maior (minor potius. Kirañ. gallinæ magnitudinẽ ei adscribit) gallo. mas caput & collũ uiridis coloris habet, rostrum uerò latũ: & alas albo uiridi nigroq; distinctas: torquẽ album circa collũ, pedes ruffos & latos ad natandũ aptos, Author lib. de nat. rerum. Anas domestica & alba inuenitur, & cinerea, & compositi coloris ex utrisque dictis, ut etiam anser, Albertus. Alexander Myndius marem maiorem esse scribit, magisq; uarium, Athenæus: & eidem quod cæsium in oculis est paulò minus quàm fœminæ esse, ut Gillius ex Aeliano reddit, sed ineptè. nam Athenæus lib. 9. non colore oculorum marem à fœmina distinguit, sed auem aquaticam quæ γλαυκίου ab oculorum colore dicatur, anate paulò minorem esse scribit. Masculis omnia membra præstantiora & colorata pulchrius tum in cicure tum in fero genere. Anatum circa superficiem corporis separati sunt musculi, quorum interiores albiores sunt: quod si exteriores liueant, quod ui frigoris fieri uidetur, bonam æstatem secuturam rustici apud nos conijciunt: quæ coniectura forte ex syluestri anatum genere certior habetur. Anates quædam candida tanquam zona cinguntur, ex pennis albis, ut Scholiastes in Aues Aristophanis refert: unde iocus poetæ, Καὶ νὴ, Δί' αἱ νῆτται γε περιεζωσμέναι, ἐπλινθοφόρουν. Sed talem in medio collo circulum anas fera maior habet, ut infra dicemus. ¶ Lingua in plerisq; anatibus propriè dictis utrinq; uidetur quasi plumas habere, & interius dentata esse asperiusculis utrinque eminentijs, ut in feris quibusdam anatibus obseruatum nobis est. ¶ Anati gula tota ampla est & lata, Aristot. Quà intestinum definit appendices paucas habet, & palmipes est, Idem. Auium palmipedum aliæ habent rostra lata, ut anas & anser, & omnia eorum genera. est enim rostri latitudo apta ad fodiendum & quasi cribellandum (euentilandum) lutum. aliæ acutum & longum, &c. Albertus.

C.

Anas circa lacus & amnes uersatur, Aristot. qui & marinam eam alibi facit. Amphibiam uitam degit, sed in aquis quàm terra libentius. Aquis fluminũ gaudet, difficileq; sine his uiuere potest, maximè cum cibos siccos ingurgitat, Author libri de nat. rerum. Alites quædam quæ inclusæ aluntur non sunt contentæ terra, sed etiam aquam requirunt, ut anates, &c. Varro. ¶ In fluuijsq; natans forte tetrinit anas, Author Philomelæ. Nostri per onomatopœiam de anatum gregatim uociferantium clamore uerbum rätschen in usu habent. alioqui anates mares peculiariter eodẽ uocabulo appellant, quorum uox rauca & grauis est, fœminarum argutior, ut quidam putant. sed Albertus contrarium scribit: In omni (inquit) anatum genere, uox fœminæ crassior est, maris acutior. ¶ Anates rostro fodiunt cœnum in aquis, ubi reperiunt radices herbarum, & semina plantarum aquaticarum, & uermes, & oua animaliũ aquaticorum, & alia huiusmodi quæ sunt cibus anatum, Albertus. Anates domesticæ auena aut herbarum radicibus aluntur. Anates Ponticas edendis uulgò uenenis uictitare tradit Aul. Gellius: nostræ uermibus, pisciculis, lumbricis, gramine, herbis, limo, sordibusq; aquarum uictitant: & uenenata etiam quædam attingunt, ut araneã, lacertam, ranam rubetam, Ge. Fabricius. Delectatur in cibo herba anatina, quæ in superficie aquæ stagnantis ex Solis adustione nascitur: quæuis etiam reptilia & uermes & fœda quæcũq; deuorare gaudet, Crescentiensis. ¶ Anates solæ, quæq; sunt eiusdem generis, in sublime sese protinus tollunt, atq; è uestigio cœlum petunt, & hoc etiam ex aqua. itaq; in foueas, quibus feras uenamur, delapsæ solæ euadunt, Plinius. ¶ Mares aliquando cum plures fuerint simul, tanta libidinis insania feruntur, ut fœminam solam coëundo uicissim ac certatim occidãt, Author libri de nat. rerum. ¶ Anatum oua gallinis sæpe supponimus: è quibus pulli orti, primũ aluntur ab ijs à quibus exclusi fotiq; sunt. deinde eas (pulli matres) relinquunt, & effugiunt sequentes, cum primum aquam quasi naturalem domum uidere potuerunt, Cicero de nat. deorum 2. Super omnia est, anatum ouis subditis gallinę atq; exclusis admiratio, primò non planè agnoscentis fœtum, mox incertos incubitus solicitè conuocantis: postremò lamenta circa piscinæ stagna, mergentibus se pullis natura duce, Plinius. Qui

cupiunt anates mansuetiores habere, magisq́ domesticas, iꝗ quidem si circa stagna inuestigauerint oua, gallinisq́ subiecerint, enutriuerintq́, cicures habebunt eas, Didymus in Geoponicis. Vide etiam infra in E. ex Columella. Anas quasi conscia infirmitatis, quòd neque terræ neq; aquæ suos fœtus credat, iuxta paludes & rigua parit, & statim à partu aquas petit, Volaterranus. ¶ Primum ut anas peperit (parit autem in terra extra aquam) prope aut stagnum aut paludem, aliúmue aquosum locum, statim eius fœtus recondita quadam natura & propria aquam prosequitur, Aelianus. Et alibi, Anaticularum pulli primum ut lucem aspiciunt, continuò à partu natant. Hoc apud eundem lib. 10. uariæ historiæ Græcè sic legimus, Τὰ δὲ τῶν νηττῶν νεόττια, ὅταν ἴδῃ φῶς παραχρῆμα ἐξ ὠδίνων, νήχεται. Anatum pulli mox ut ouum exeunt, tanta agilitate uigent, ut etiamsi matrem mori uel alienari contigerit, sine nutrice uiuant, Author libri de nat. rerum. ¶ Palumbes, &c. annuum fastidium purgant lauri folio: anates, anseres cæteræq́ aquaticę herba siderite, Plinius. sed sideritis incertum & uagum nomen est, & diuersis herbis quarum uis esset ad uulnera ferro facta glutinandum attributum. Dioscorides triplicem facit, unam marrubiꝗ, alteram filicis, tertiam coriandri folio. Plinius præterea latissimo folio sideritidis genus, quod & scopa regia nominetur, commemorat. Chamæpitys quoq; in Eubœa, ut refert Dioscorides, sideritis appellatur. Apud eundem inter nomenclaturas Achillei, helxinæ, & uerbenacæ alterius sideritidem legimus. Ex his omnibus quænam aquaticis auibus conueniat sideritis, loco etiam aquoso nascens quærenda est. Infestantur anates, ut & anseres, pediculo sui generis.

D.

Aues quædam imitantur ciuilitatem gregaria conuersatione & defensione communi. itaq; facilius decipiuntur ab aucupibus. positis enim quibusdam suæ speciei auibus, aut auium imaginibus iuxta retia, mox cum ad illas conuersandi gratia accesserint, retibus includuntur, ut grus, anas, & sturnus, & huiusmodi. Eædem defendunt se mutuo aduersus accipitres & aquilas. Nam anates & cæteras palmipedes aquaticas, uidemus uisa aquila congregari simul in aqua, & cum illa impetum fecerit ad rapiendum, demerso capite aquam spargẽtes in faciem aquilæ, accessum eius prohibere, Albertus. Cum aquila in anates (aut earum pullos) rapiendos inuolat, se intra aquam submersione abdunt, atq; infra aquam natando, ex alio loco extra aquam eminent. Quòd si aquila illuc quoque incumbat, & instet, iꝗ iterum demerguntur, atque tandiu sursum deorsum commeant, dum aquila fuerit submersione suffocata, aut discesserit in aliam prædã. tum enim hæ deposito hostis suæ metu, ad summam aquam elatæ rursus natant, Aelianus. Visa fugit nymphe ueluti perterrita fuluum Ceruа lupum, longeq́ lacu deprensa relicto Accipitrem fluuialis anas, Ouidius Metam. XI. Anas, gauia (larus) & harpa inuicem dissident. quoniam omnes cibum à mari petunt, Aristot. sed Plinius hunc locum transferens, aliter: Aquaticæ (inquit) anates & gauiæ dissident: Harpe & triorches accipiter (etiam dissident.) Vulpes cum alias aues tum anates rapiunt.

E.

Quæ de anatibus capiendis apud authores legimus, ad syluestres referre placuit. cicures enim capi non opus est. Ex syluestrium autem ouis cicures nasci, si gallinis fouenda subiꝗciantur, scriptum est in C.

¶ Anates sunt naturæ anserum, & eodem modo nutriuntur ut anseres, Crescentiensis. ¶ Nessotropheiꝗ cura similis (ut anserũ, inquit Columella 8.15.) sed maior impensa est. nam clausæ pascuntur anates, querquedulæ, boschides, phalerides, similesq́ uolucres, quæ stagna & paludes rimãtur: locus planus eligitur, isq́ munitur sublimiter pedum quindecim maceria: deinde clatris superpositis, uel grandi macula retibus contegitur, ne aut euolandi sit potestas domesticis auibus, aut aquilis, uel accipitribus inuolandi. Sed ea tota maceries opere tectorio leuigatur extra, intraq́, ne feles, aut uipera perrepat: media deinde parte nessotropheiꝗ lacus defoditur in duos pedes altitudinis, spatiumq́ longitudini datur, & latitudini quantum loci conditio permittit. Ora lacus ne corrumpantur uiolentia restagnantis undæ, quæ semper interfluere debet, opere Signino consternuntur: eaq; non in gradus oportet erigi, sed paulatim cliuo subsidere, ut tanquam è littore descendatur in aquam. Solum autem stagni per circuitum, quod sit instar modi totius duarum partium lapidibus inculcatis, ac tectorio muniendum est, ne possit herbas euomere, præbeatq́ nantibus aquæ puram superficiem. Media rursus terrena pars esse debet, ut colocasiꝗs conseratur, aliꝗsq́ familiaribus aquæ uiridibus, quæ inopacant auium receptacula. sunt enim quibus cordi est uel in syluulis tamaricum, aut sirporum frutetis immorari, nec ob hanc tamen causam totus locus syluulis occupetur: sed ut dixi, per circuitum uacet, ut sine impedimento, cum apricitate diei gestiunt aues, nandi uelocitate concertent. Nam quemadmodum desyderant esse ubi irrepant, & ubi delitescẽtibus fluuiaticis animalibus insidientur, ita offenduntur, si non sunt libera spatia, qua permeent extra lacum. deinde per uicenos undiq; pedes gramine ripæ uestiantur. sintq́ post hunc agri modum circa maceriam, lapide fabricata, & expolita tectoriꝗs pedalia in quadratum cubilia, quibus nidificent aues: eaq; contegantur intersitis buxeis, aut myrteis fruticibus, qui non excedant altitudinem parietum. statim deinde perpetuus canaliculus humi depressus construatur, per quem quotidie mistí cum aqua cibi decurrant. sic enim pabulatur id genus auium. gratissima est & (eis) esca terrestris leguminis panicum & milium, necnon & ordeum: sed ubi copia est (non est) etiam glans ac uinacea præbeantur.

Aquatili-

Aquatilibus autem cibis, si sit facultas, datur cammarus, & riualis alecula, uel si qua sunt incrementi parui fluuiorum animalia. Tempora concubitus, eademq́ cæteri syluestres aliter (forte, eadem quæ cæteri[uel cæteræ]syluestres alites) obseruant Martij, sequentisq́ mensis, per quos festucæ, surculiq́ in auiarijs paßim spargendi sunt, ut colligere poßint aues, quibus nidos construant. Sed antiquißimum est, cum quis νησσοτροφεῖον constituere uolet, ut prædictarum auium circa paludes, in quibus plerunq́ fœtant, oua colligat, & cohortalibus gallinis subijciat. sic enim exclusi educatiq́ pulli deponunt ingenia syluestria, clausiq́ uiuarijs haud dubitanter progenerant. Nam si modo captas aues, quæ consueuere libero uictu, custodiæ tradere uelis, parere cunctãtur in seruitute, (quod & Didymus scribit, ut recitauimus in C.) Sed de tutela nantium uolucrum satis dictum est. Hucusque Columella. Qui greges anatum habere uolunt (inquit Varro 3. 11. de re rust.) & constituere νησσοτροφεῖον, primum locum, queis est facultas, eligere oportet palustrẽ, quòd eo maxime delectantur. si id non, potißimum ibi, ubi sit naturalis aut lacus, aut stagnũ, aut manufacta piscina, quò gradatim descendere poßint. Septum altum esse oportet, ubi uersentur, ad pedes quindecim, ut uidistis ad uillam Sei, quod uno ostio claudatur. circum totũ parietem intrinsecus crepido lata, in qua secundum parietem sint tecta cubilia: ante ea uestibulum exæquatum tectorio opere testaceo. In eo perpetua canalis in quam & cibus ponitur, & immittitur aqua. sic enim cibum capiunt. Omnes parietes tectorio leuigantur, ne feles aliáue quæ bestia introire ad nocendum poßit. id septum totum rete grandibus maculis integitur, ne eò inuolare aquila poßit, néue ex ea euolare anas. Pabulum his datur triticum, ordeum, uinacei, uuæ, nonnunquam etiam ex aqua cammari, & quædam huiusmodi aquatilia. Quæ in eo septo erũt piscinæ, in eas aquam large influere oportet, ut semper recens sit. Sunt item non dißimilia alia genera, ut querquedulę, phalarides, sic perdices, quæ, ut Archelaus scribit, uoce maris audita, concipiunt. Quæ ut superiores, neq́ propter fœcunditatem, neque propter suauitatem saginantur, sed sic pascendo fiunt pingues, Hæc Varro. Similiter ferè Didymus in Geoponicis, Anates (inquit) alendæ sunt in locis muro cinctis, ne quò euolent. In media autem piscina gramen est seminandum, nutrimentumq́ in canalem plenum aqua inijciendum: triticum nempe, aut milium, aut hordeum, aut deniq́ acini uinacei contusi: (γίγαρτα τεθρυμμένα) interdum etiam locustas caridásue (ἀκρίδας ἢ καρίδας) & similia his lacustria aut fluuialia, quę anates comedere consueuerunt. Saginat autem ipsas uberior cibus, ut auium maximam partem. Varro de re rust. 3. 5. describens operosißimum ornithotropheon, id est auiarium, Intra falere (inquit) est stagnũ cum margine pedali, & insula in medio parua. circum falere & natatilia sunt excauata anatum stabula. Et mox, Ex suggesto faleris ubi solẽt esse peripetasmata, prodeunt anates in stagnum, ac nant. è quo riuus peruenit in duas, quas dixi, piscinas: ac pisciculi ultro ac citro commeant.

¶ Vtilitas anatum præcipua est è plumis.

¶ Mergi anatesq́ pennas rostro purgantes, uentum præsagiunt, Plin. Anates alarum gestu exultantes uehementem uentum prædicunt, Aelianus. Aratus hoc prognosticon ad anates syluestres refert. At si domesticæ anates, inquit alibi, sub tectum (ὑπὸ γεῖσα) aduolent, & alas concutiant, τινασσόμεναι πτέρυγας, pluuiæ imminentis signum est. concutiunt enim illas (inquit Scholiastes) quòd aëris humiditatem sentiant, ut & cæteræ aues humectatæ. Cum frequentes cõgregantur, aut se sæpius lauant merguntq́, futuros denunciant imbres aut tempestates.

F.

Caro anatis calidior est omnibus carnibus auium domesticarum, Auicenna & Serapio. (hoc & alia quædam similiter de carne anseris apud authores scribuntur: nempe de utraq́ quòd sit calida, humida, crassa, dura, concoctu difficilis, excrementitia. Et quanquam indocti quidam interpretes Arabum anatem cum ansere aliquando confundant: uidentur hæc tamen ex æquo ferè utrique aui conuenire.) Anatis caro non multum differt ab anserina, sed calidior est, Platina & Bapt. Fiera. Anates excrementitiæ sunt, Psellus. Anatum caro durior est quàm gallinæ, columbæ, &c. Galenus lib. 3. de alimentis. Refrigeratum calfacit, ut quidam dicunt, & aliquãdo febrim inducit, Auicenna. Calida est ualde, nam comedi de ipsa & calefecit me: & dedi de ea calefacto, & incaluit amplius: & rursus refrigerato, & calefecit eum, Galenus de compos. catà gen. ut citat Serapio. ego locum hunc apud Galenum nusquam puto extare. Anates & anseres aues sunt calidæ & humidæ abscessu secundo, (quod & Auicenna scribit in fine secundi, Mich. Sauonarola) humidiores cæteris domesticis auibus (aliàs aquatilibus, Elluchasem.) Caro anatis calidior est, (& multum nutrit) non tamen plus quàm caro gallinæ, Rasis. Frigida est & melancholica, Albert. Caro anatis & aquaticarum auium nimium humida est, Hippocrates ut quidam citant: & in eo similis ouillæ, Auicenna. fastidium inducit, Mich. Sauonarola. Craßior quauis auium domesticarum carne, Serapio. Durior quàm turdorum merularúmue aut paruarum auium caro, Vuottonus. Minus dura quàm caro anseris, Albert. Humores auget excrementitios, Rasis & Elluchasem. Fastidium inducit, Rasis. febres breui tempore generat, Elluchasem. Alexander Benedictus in libro de peste anatem damnat in cibo & earum pullos, quos Galenus (inquit) in primis coarguit. Carne etiam anatum & pullorum utimur, quanquam difficili concoctu & tenaci, Crescentiensis. Anates & fulicæ magis per autumnum conueniunt. sed corporibus temperatis nunquam expedit his uel illis uti, Arnoldus de Villanoua in libro de sanitate tuẽda. Archigenes apud Galenum in opere de compos. medic. sec.

locos 8.4. inter cętera quæ stomachicis in cibo conueniant, anates quoq; numerat. Et M. Cato Censorius (ut Plutarchus in eius uita scribit) ægrotos ieiunio macerari prohibens, ali iubebat oleribus & modica carne (σαρκιδίοις) anatis aut palumbi aut leporis. Atqui Elluchasem & alij medici pleriq;, carnes earum, eò quòd duræ & concoctu difficiles sunt, stomacho conuenire negant. Caro anatis admodum humida est ac difficilis concoctu: colorem tamen & uocem clarificat, & flatus tollit. mollis (dura secundũ alios) & pinguis est, stomacho grauis, corpus roborat, Serapio ex Aben Mesuai. Auicenna anatis carnem obesare, flatus frangere, & uocem clarificare scribit: adipem uerò coloris claritatem facere. Tarde à uentriculo descendit, & grauat illum, in primis uerò anserina. Si tamen concoquatur harum auium caro plus nutrit quàm cæterarum, & impinguat, Auicenna. Coitum promouet ac genituram auget, Idem & Serapio. Plurimum nutrimentũ confert, sed non tam laudabile quàm gallinarum & similium auium, Auicenna. Torminosis in cibo prodest, Marcellus. Præferuntur anates & anseres in nido remanentes, (id est pulli harum auium, ut ego interpretor.) Corpus macrum obesant: sed excrementitio humore id replent. Noxa quæ ab eis in cibo sumptis fieri posset, emendatur inflatione boracis in (nitri forte) in gulam earum priusquã occidantur. Succum gignunt phlegmaticum: prosunt calidis & iuuenibus: & hyeme magis & ad Septentrionem regionibus quàm contrarijs conueniunt, Elluchasem. Eligi debent iuuenes. Erunt autem meliores, si ante interfectionem insufflentur: item si assentur unganturq; oleo, & aromatibus condiantur, ut zinzibere rusticorum, Mich. Sauonarola. Præstantior alis Est cibus. hæ prosunt moribus & Veneri, Bapt. Fiera de anate. Tota quidem ponatur anas: sed pectore tantum Et ceruice sapit, cætera redde coco, Martialis. Anatem ceruice sapere Germani non iudicant, qui demisso in colla auium suffocatarum sanguine, ut Itali & Hispani, non delectantur, Georg. Fabricius. Auicenna alas tanquam leuiorem & meliorem in anate partem commendat. Idem, uentres earum (inquit) suaues sunt: & hepata bona suauiaq; in cibo & boni succi. sed hoc anseribus potius conuenire uidetur. Adeps anatis impinguat, Auicenna. Anatis adipem Brudus Lusitanus addit decoctioni pullastræ in febri, nimirum humectandi gratia. Ventriculus eius plurimum nutrit, Idem. ¶ Ex anatum genere quædam Germaniæ dicuntur, quòd plus cæteris nutriant, Calepinus. ¶ De ouis anatum, dicam in Anserinis ouis ex Tacuinis medici Elluchasem. ¶ Macrobius 3. 13. cœnam quam Lentulus flamen Martialis exhibuit describens, inter cætera anates nominat, & querquedulas elixas. Anates & anseres eliguntur cum assantur (id est assæ præferũtur hæ aues) & inunguntur oleo ad abolendum ingratum odorem ipsarum. debent autẽ addi aromata, tum propter odoris gratiam, tum ut crassities harum auium emendetur, Elluchasem. Anas elixari debet, Platina. Anas condimentis quibusdam farcta instar porcelli assari potest, ut docet Platina de honesta uoluptate 6. 15. cuius uerba recitaui in Sue G.

¶ Ex Apicij de arte coquinaria lib. 6. cap. 2. In grue uel anate. Gruem uel anatem lauas, ornas & includis in olla: adijcies aquam, salem anethũ: dimidia coctura decoques dum obduretur: leuas, lauas, & iterum in caccabum mittis cum oleo & liquamine, cum fasciculo origani & coriandri: prope cocturam defrutum modicè mittis, ut coloret. Teres piper, ligusticum, cuminum, coriandrum, laseris radicem, rutam, carænum, mel, suffundis ius de suo sibi, aceto temperas, in caccabum reexinanies ut calefiat: amylo obligabis: imponis in lancem & ius perfundis. In grue, in anate, uel in pullo. Piper, cepam siccam, ligusticum, cuminum, apij semen, pruna uel damascena enucleata, mustum, acetum, liquamen, defrutum, oleum, & coques. Aliter gruem uel anatẽ ex rapis. Lauas, ornas, & in olla elixabis cum aqua, sale & anetho, dimidia coctura. Rapas quoq; ut expromari possint leuabis de olla, & iterum lauabis, & in caccabum mittis anatem cum oleo & liquamine & fasciculo porri & coriandri: rapam lotam & minutatim concisam desuper mittis, facies ut coquatur modica coctura, mittis defrutum ut coloret. Ius tale parabis: Piper, cuminum, coriandrum, laseris radicem: suffundis acetum, & ius de suo sibi, reexinanies super anatẽ, & ferueat: cum ferbuerit, amylo obligabis, & super rapas adijcies: piper aspergis & apponis. Aliter in gruem uel anatẽ elixam. Piper, ligusticum, cuminum, coriandrum siccum, mentham, origanum, nucleos, caryotam, liquamen, oleum, mel, sinape & uinum. Aliter in gruem uel anatem assam. Eas de hoc iure perfundis. Teres piper, ligusticum, origanum: liquamen, mel, aceti modicum & olei: ferueat bene, mittis amylum, & supra ius rotulas cucurbitæ elixæ uel colocasiæ ut bulliant: si sunt & ungellæ, coques, & iocinora pullorum, in boletari piper minutum aspergis, & inferes. Aliter in grue uel anate elixa. Piper, ligusticum, apij semen, erucam & coriandrum, mentham, caryotam: mel, acetum, liquamen, defrutum & sinape. Idem facies & si in caccabo assas. Hæc omnia Apicius.

¶ Ex anatibus similiter pastilli parantur ut è gallinis seu pullastris, quibus tum calidis tum frigidis uescuntur, ut in Gallina F. ex Balthasaris Cellarij Magirico præscribemus: sed pro anatibus quidam insuper cepas addunt. ¶ Anatis omnis caro & sanguis in cibo conueniunt accipitri, Demetrius Constantinop.

G.

Caro & adeps anatis in cibo quas facultates habeant, prædictum est in F. ¶ Ventris & intestinorum dolor in bubus sedatur uisu nantium, & maximè anatis, quam si conspexerit cui intestinum dolet, celeriter tormento liberatur. Eadem anas maiore profectu mulos & equinum genus conspectu

conspectu suo sanat, Columella 6. 7. & Vegetius Mulomedicinæ 3.3. Quod traditur in torminibus mirum est, anate (uiuente, Marcellus) apposita uentri transire morbum, anatemq; emori, Plin. Carnem etiam anatis in cibo torminosis prodesse Marcellus scribit.

¶ Sanguis anseris, anatis & hœdi utilissimè in antidota miscentur, Dioscorid. Anatis sanguis recipitur in Zopyrion medicamentum apud Marcellum cap. 22. Aduersus omnia mala medicamenta pollet sanguis anatum Ponticarum, Itaq; & spissatus seruatur, uinoq; diluitur. quidam fœminæ anatis efficaciorem putant, Plinius. Apud Galenum lib. 2. de antidotis, leguntur aliquot diahæmaton inscriptæ antidoti, hoc est è sanguinibus, quæ anatis sanguinē (aliâs simpliciter, aliâs siccum & de anate recens occisa collectum) recipiunt: aliæ solum, aliæ insuper anseris, hœdi, quædā & marinæ testudinis. Videtur autem melior anatis fœminæ, Damocrates ibidem in cuiusdam antidoti descriptione. Panacia antidotus diahæmaton inscripta inter Andromachi descriptiones pseudepigraphus est, cum sanguinis nullius in ea mentio fiat, nisi mutilati sunt codices nostri: Similis illi quidem est Damocratis quam diximus, paucis exceptis, in quam sanguines diuersi miscentur. In antidotum diahæmaton ex Asclepiadis descriptione anatis utriusq; sexus sanguis adijcitur, & præterea hœdinus ac anserinus. Eodē in libro ab Andromacho scriptæ antidoti, altera Vrbani Indi, eosdem tres sanguines accipit: altera incomparabilis dicta, eosdem, sed anatis fœmellæ, & insuper testudinis marinæ. Scribonius Largus cap. 177. antidotum Marciani describit, cui anatis utriusq; sexus sanguis, & anseris masculi, hœdiq; & testudinis marinæ admiscentur. Mithridatis inuentum autumant sanguinem anatum Ponticarum miscere antidotis, quoniam ueneno uiuerent, Plin. Anates Ponticas dicitur edendis uulgò uenenis uictitare. Scriptum etiam à Leneo Cn. Pompeij liberto Mithridatem illum Ponti regem medicæ rei & remediorum id genus solertem fuisse; solitumq; earum sanguinem miscere medicamentis quæ digerendis uenenis ualent: eumq; sanguinem uel potentissimum esse in ea confectione, Gellius 17.16. Ad perniciosa medicamenta: Anatis (νήσσης, interpres non rectè transtulit *fulicæ*) sanguis liquidus ex oleo potus seruat à potu uenenosi medicamenti, & à uiperæ morsu liberat, Galenus Euporist. 3.282. Anatis sanguis calidus (recens) uel siccus cum uino potus sanat bibentem ab omni ueneno: & à uipera morsos curat, & sanitatem ac robur præstat, & bonam ualetudinem, Kiranides. Sanguis anatis aduersatur omnibus uenenosis & mortiferis animalium morsibus, Galenus Euporist. 2.143. Ad deleteria letaliàue mirabile: Anatis sanguinem cum uino bibendum dato, Nicolaus Myrepsus. Gualth. Ryffius in libro Germanico de liquoribus stillatitijs, Anatum ferarum sanguis (inquit) uarijs uenenis aduersatur. itaq; antidotus è sanguinibus dicta, cui hic admiscetur, loco optimæ theriacæ usurpari potest, quod & Manardo Ferrariensi uisum est. Hac nimirum occasione aliqui excitati, in eundē usum chymicis instrumentis puriorem huius sanguinis partem ui ignis abstraxerunt. Liquoris ita secreti sescūcia aut unciæ duæ potæ, uenenis resistunt: calculum etiam renum & uesicæ mirum in modum cōminuunt; Hæc ille ex Hieronymo Brunsuicensi, ut conijcio. Vide infra in Anatibus feris G. Sanguinem à cerebro profluentem anseris sanguis aut anatis infusus sistit, Plinius. Sanguis anatum, fel anserinum contusis oculis laudantur, ita ut postea hyssopo (lego œsypo) & melle inungantur, Plin. Sistit & anatum mascularum sanguis, Idem mox à remedio pro ijs præscripto qui cibos non conficiunt. Mulcet adeps neruos & sanguis uiscera sistit, Vrsinus de anate.

¶ Anatis adeps præstantior est quouis adipe: non enim ullum inueni qui uel subtilior sit, uel emolliat resoluàtue magis, Serapio ex Galeni opere de compos. medic. sec. genera: ubi ego nihil tale reperio. conijcio autem interpretem anatis adipem pro anserino ineptè reddidisse. Pinguedo anatis calida & subtilis est, Serapio. Mordicationes interiores (in profundo) corporis & dolores maximè sedat, Idem & Auicēna & Galenus iuxta Serapionem, inter auium pinguia principatum tenet, Auicenna. sed Galenus hunc anserino attribuit. Coloris claritatem conciliat, Auicenna. Quidam ad splendorem faciei inducendum, putamina ouorum trita & semina melopeponum purgata pinguedine anatis excipiunt, illinuntq;. Idē pingue apud Nic. Myrepsum emplastro ad pleuritidem immiscetur. Anatis adeps cum alijs in ansere exenterato assatur, &c. ut adeps defluens ad paralysin utilis colligatur. uide in Ansere G. Cum rosaceo coctus sanguinem à cerebro profluentem sistit, Plin. Adipes anatis, anseris, gallinarum & alij quomodo debeant curari & reponi, docetur in uulgatis Nicolai Præpositi codicibus, his ferè uerbis: Animalium recens mactatorum adipes diligenter purga à pelliculis, & pone in olla noua figlina, quæ non supra dimidium impleatur. hanc opertam in aliud uas calidissimum (uel aqua feruida plenum secundum alios) impone, & subinde id quod liquatum fuerit in aliud uas defunde, donec nihil amplius liquetur, & colatū in loco frigido repone. Sunt qui reposituri modicum salis adijciant. ¶ Antidotus Ecloge dicta, utilis cœliacis & sanguinem spuentibus, numero 330. apud Nicolaum Myrepsum, inter cætera anatis uuluam recipit. ¶ Morsibus uenenatis utiliter imponitur stercus columbinum uel anatinum, Arnoldus de Villanoua.

H.

a. Anas Græcè νῆσσα dicitur, Atticè νῆττα, Hesychius. à uerbo νήχεσθαι, quod est natare, Scholiastes Aristophanis & Varinus. Vel παρὰ τὸ νῶ, νήσω, τὸ κολυμβῶ: ἐξ οὗ καὶ τὸ νήχω καὶ ἡ ναῦς, Eustathius & Varinus. Νήσσας & κολυμβάδας aues, à quibus uerba νήχεσθαι & κολυμβᾷν descendunt, Aristophanes

in Acharnensibus, Athenæo teste. τί φέρεις; ὅσ' ἐστ' ἀγαθὰ Βοιωτοῖς ἁπλῶς, νάσσας, κολοιούς, &c. Aristophanes ut iam citauimus. Anates Græci nessas & necta uocãt: quanquam necta magis est ut septa anataria significent, quàm anates ipsas, Hermolaus. Τὰ νηττία τινὲς καλοῦσι νήσσας, Didymus in Geoponicis. Apud Nicostratum quidam ad cibum emi iubet νηττία, id est anaticulas. Νησσοτροφεῖον Varro & Columella dixerunt pro septo anatario. Glaucium auis est νησσοειδής, id est anatiformis, Eustathius. Est & adiectiuum νησσαῖος, hoc est anatarius. Aratus νησσαίους ὄρνιθας dixit. ¶ Anas à natando, Varro. Recentiores quidam Albertus & alij, anatem masculino genere protulerunt, quod non probo. Apud Crescentiensem inepte aliquando annates per n. duplicatum scribuntur: ineptius etiam annetæ & annatæ. Anaticula dimunitiuum apud Ciceronem de finibus bonorum. recentiores grammatici interpretantur paruam anatem, aut potius aquatilem auiculam uulgò notam, anati forma persimilem, sed multò minorem. ego simpliciter pro anate parua aut pullo anatis accipio. nam & anguiculos, id est angues paruos ibidem nominat Cicero. Anaticulus etiam masculinum legitur in Calepini dictionario, sed sine authore. Quod ad prosodiam prima corripitur. Tota tibi ponatur anas, Martialis in hexametro. De secunda ex uersibus poëtarum certi nihil habeo. Et anatis habeas uropygiũ macræ, Martialis lib. 3. in senario iambico. Aut anates aut coturnices dantur quis cum lusitent, Plautus in Captiuis in Trochaico tetrametro. Vtinam fortuna nunc ego anatina uterer, Idem in Rud. senario iambico. Sed in omnibus istis quod ad carminis rationem secunda syllaba producatur an corripiatur nihil refert. mihi quidem longa uidetur. ¶ Anatem morbum anuum, id est uetularum ueteres dicebant, sicut senium morbum senũ, Festus. Anatarius quod ex anate est, uel quod ad anates pertinet, ut anatariæ plumæ: & anataria aquila Plinio, quæ anates uenatur, Græci νησσοφόνον dicunt. Lacustres & riuularios quosdam accipitres dicunt anatarios, Budæus. Similiter anatarium aucupem dixeris, qui anates aucupat. Potest & anatum custos anatarius appellari. Anatinus. Vtinam fortuna nunc ego anatina uterer, Vti postquam exissem ex aqua, arerem tamen, Plautus in Rud. sunt autem uerba lenonis naufragi. Chirurgi apud nos uulgò rostrum anatis uocitant, à similitudine figuræ, instrumentum quo spinæ, aut si quę faucibus inhæserunt, extrahuntur.

¶ Epitheta. Νῆσσαι οἰκουροί, Aratus, ad differentiã τῶν ἀγριάδων. Fluuialis anas, Ouidius Metam. XI. Non uelox pennis, & pede segnis anas, T. Vespasianus Stroza. Claudus, Vrsinus. Item ingluuiosus, pinguis, tumidus, mollis, latipes, apud Textorem.

¶ Anatina herba, uide supra in C.

¶ Νῆττα etiam nomen proprium est, Suidas.

¶ b. Anatibus similes sunt aues sed minores, quas glaucia Græci uocant ab oculorum colore, Athenæus. Inuenitur & boscadis unum genus maius anate, sed minus chenalopece. huc & phascades pertinent paulò grandiores quàm colymbi, cætero similes anatibus, Hermolaus. sed de anatibus feris diuersis mox singillatim agemus. Fulicæ sunt aues anatibus paulò minores, sed corporis forma consimiles, Seruius.

¶ c. Buffones gignio (anas loquitur apud Io. Vrsinum) putrida tellure sepultus, (melius, sepulta,) Humores pluuij forte quòd ambo sumus. Humet is & friget, mea sic uis humet & alget, Cum perit in terra qui prius ignis erat. Glaucam citharistriam alij ferunt canem, alij anatem, alij anserem amasse, Aelianus in Varijs.

¶ e. Aut anates, aut coturnices dantur (patricijs pueris) quibus cum lusitent, Plautus Cap.

¶ f. In cõuiuio Attico apud Atheneũ erãt tredecim νῆσσαι è Salamine, λίμνης δὲ ἱερῆς μάλα πίονες.

¶ h. Anas Neptuno sacra est, Athenæus: deo humoris scilicet auis quæ humore & natatione gaudet, Eustathius & Varinus. Si quis hactenus Neptuno suẽ sacrificauit, posthac anati triticum immolet, Aristoph. in Auibus. ¶ Anates domesticas circa annum à nato Christo M.LXXXVII. cum gallinis, anseribus, pauonibus, & alijs auibus hominum usibus subiectis, domesticæ mansuedinis oblitas, ut & subitò efferatas, syluas petijsse, in Vindelicis Annalibus legitur. Secuta infelix promiscuæ multitudinis in Syriam nauigatio, domi fames & pestis. Quod etiam in canibus, equis, asinis, bobus ante bellum sociale in Latio accidisse, D. Augustinus testatur.

¶ Emblema Alciati sub lemmate Dolus in suos.

Altilis allectator anas, & cærula pennis
Adsueta ad dominos ire redire suos,
Congeneres cernens uolitare per aëra turmas
Garrit, in illarum se recipitq; gregem:
Prætensa incautas donec sub retia ducat.
Obstrepitant captæ, conscia at ipsa silet.
Perfida cognato se sanguine polluit ales,
Officiosa alijs, exitiosa suis.

DE ANATIBVS FERIS, ET PRImum in genere.

A.

NATES feras, syluestres siue mansuetas, quæ uagantur liberè, Aratus νήσσας ἀγριάδας uocat, Scholiastes ἀγρίας & ἀνημέρους νήσσας: interpretatur autem aues marinas quæ in insulis degant, quasi νῆσσαι ἀπὸ τῶν νήσων, id est ab insulis dictæ uideri possint. Cæterum in sequentibus

tibus

tibus etiam νησσαίας ὄρνιθας uocat Aratus, non quidem inſulares aues, (ſic enim per σ. ſimplex ſcribi oporteret) ſed anatini generis, hoc eſt νησσοειδεῖς, ut ſit adiectiuum à νῆσσα. Germani uocant wilde Enten: & cæteræ nimirum linguæ omnes ſimiliter: id eſt anates ſua quæq; dialecto, ſyluestrium differentia adiecta. In harum deſcriptione, præſertim ſyluestrium, uir longè doctiſsimus diligentiſsimusq; Georgius Fabricius, plurimum me adiuuit, & in reliqua etiam uniuerſa animalium hiſtoria multa communicauit. Egò pro conſuetudine mea, ut hominem gratum decet, ubicunque aliquid eorum quæ ad me ſcripſit commemorabo, nomen eius ſemper adijciam.

B.

Heluetia noſtra plurimis aquaticarum auium & anatum generibus abundat, propter lacuum & fluuiorum copiam. Anatum ſyluestrium (inquit Albertus) apud nos multæ differentiæ ſunt, ſed omnes conueniunt roſtri ac pedum figura. roſtrum omnibus latum, ſerratile, non nimis longum, & ualde apertum (patulum) ad cribrandum lutum. pedes ruffi, digiti membranis iuncti ad natandum aptis. ¶ Ego cum nuper querquedulam diſſecarem, appendices inteſtinorum binas reperi, eo ſitu ut interuallum inter anum & initium appendicum (quæ retrorſum uertebantur quinq; digitos longæ) quatuor digitorum eſſet.

¶ Quæ ſequuntur omnia ex obſeruationibus Georg. Fabricij ſunt. Anates omnes palmipedes ſunt & latiroſtræ, exceptis generibus tribus, quæ palmipedes quidem ſunt, ſed roſtra acuta habent, quæ inter mergos referemus. Latiroſtris omnibus in extremitate corneus quaſi unguis eſt, quo cibos apprehendunt. Dentium loco circa roſtrum ſtriæ aſperiuſculæ. Membranæ pedum in extremo omnibus ſerratæ. ¶ Differunt inter ſe coloribus, qui ſpeciatim deinceps explicabuntur in ſingulis. Aut corporis quantitate, unde magnæ, mediocres, & paruæ, tã proprijs nominibus, quàm communi quæq; appellari poteſt, excepto mergulo, qui eſt minimus. Aut grauitate & leuitate corporis, quod diſcrimen ex ſuperiore oritur, & ab Ariſtotele non eſt prætermiſſum. Aut etiam partium ſingularum diuerſitate, ut roſtris, capite, alis, pedibus, cauda. Roſtris, unde latiroſtra & longiroſtra, item muſtelaris, clangula, fuligula, fiſtularis. Capite, propter criſtas, ut longiroſtra, muſtelaris, raucedula: propter colorem, ut muſtelaris, & mergus ruber: propter magnitudinem, ut anas magna, clangula, mergus ruber. Alarum firmitate, ut clangula: longitudine, ut alticrura: breuitate, ut mergulus. Colorum in alis ut pulchritudo maxima, ita & diuerſitas maxima. Pedibus uniformes ſunt, præter mergulum. Croceos pedes habent, anas magna & latiroſtra & longiroſtra: luteos, mediocris & ſtrepera: flauos, clangula, iuncea, & uterque mergus: albos, alticrura. Caudis æquales ſunt, præter eam quæ ab acuta cauda nomen traxit, & mergulum.

C.

Anates differũt inter ſe uocibus: ut fiſtularis, ſtrepera, raucedula, cercia, muſcaria. à cæteris item uolatu. nam aliæ in ſublime feruntur tardius, aliæ celerius. mergulus ob alarum breuitatem potius ſalit quàm uolat, Georg. Fabricius. ¶ Anatum ferarum & mergorum genera apud nos hyeme tantum reperiuntur: quæ in Italia, ut Ferrariæ & Venetijs, æſtate etiam & autumno uidi. Anates (feræ ſcilicet) quotannis diſcedunt, Demetrius Conſtantinop. Aquatiles uolucres temporibus hybernis ſe conferunt ad lacus & fluuios in auſtri partibus ſitos, qui frigore non congelant: aut ad aliquam fluminum partem cui aqua non conglaciat: ut ardeolæ, mergi, anates immanſuetæ, querquedulæ, &c. Georg. Agricola. Hyemis tempore, aut in ripis fluuiorum, aut piſcinarum aggeribus, aut paludũ frutetis latere: aut ſyluarum propinquitates, hortorumue uicina præſidia petere depræhenſum eſt: aliqui migrare eas perſuaſi ſunt, Georg. Fabricius. Anates anſeresq; feri quomodo cum ciconijs migrent in Lyciam, atq; illic circa Xanthum fluuium aduerſus coruos, cornices, uultures aliasq; carniuoras aues pugnent, in Ciconia C. ex Kiranide recitaui. ¶ Graminis genus anguſtis perpetuò folijs uirens ſtagnantibus aquis innatat. paſcuntur eo anates ſylueſtres, Tragus. hanc herbam anatinam Creſcentienſis uocat: uide ſupra in Anate C. Anates Ponticas ueneno uiuere autumant. Anatum ſyluestrium oua ſi incubantibus gallinis excluſa fuerint, anates inde cicures naſcuntur, hoc eſt quæ facile manſueſcant.

D.

Anates feræ noſtri lacus noctu ſæpe tranſuolant ad uicinum fluuium Silum, tanquam tutiores illic à uulpibus & lutris futuræ, ut audio.

E.

Canes aquatici non quadrupedes tantum, ut caſtores, lutras, ſed aues quoq; aquaticas & anates uenantur, ut ſcripſi in Caſtore E. Quomodo accipitris opera capiendæ ſint anates, ex Demetrio Conſtantinopolitano docui in Accipitre E. Lanarij omnes primo timidi ſunt, ſed poſtea ad columbas & anates capiendas inſtituuntur, Albertus. Anates falconum & aſturum præda ſunt, Creſcentienſis. Idem lib. 10. cap. 17. docet quomodo anatum ſyluestrium ſæpe ingens copia per cicures allecta irretiatur, ita ut una hora mille quandoq; capiantur, pantheræ dicti retis opera: & rurſus per aliud retis genus, ibidẽ cap. 20. Vide etiam Alciati Emblema ſuperius in fine hiſtoriæ Anatis manſuetæ. Anates aliæq; aues gregariæ quomodo decipiantur ab aucupibus, ſuæ ſpeciei auibus uel auium imaginibus iuxta retia poſitis, dictum eſt in Anate cicure D. Non omnes eodem tempore capiuntur: quædam ſtatim ſe dant fluminibus: quædam, cum iam fluuij gelu incipiunt conſiſtere, è

latebris suis aduentant, ut clangula, raucedula, fuligula: quæ cum capiuntur, aucupium scitur non esse diuturnius, Georg. Fabricius. Aues quæ gregatim incedũt (inquit Cardanus) gregatim etiam capiuntur, ut perdices: magis his anseres, omnium maximè anates. Cicuratas enim ex suo genere præcisis alis iuxta aquas uallo circunducto alere oportet copioso iucundissimoq́ illic cibo. id anatibus inter reliqua est sorgum incoctum aquæ. nocte dum cicures clamant, agrestes descendunt ad cibum. Nam animalia omnia consensum habent in quatuor uocibus, cibi, Venereorum, pugnæ ac timoris, seq́ mutuò intelligunt. Retibus igitur quæ coopertoria uocant contractis (hærent enim palis inuoluta) clauduntur: ut quandoq́ mille uno impetu anates captas referant. Et quanquam mirum uideatur, certum tamen est nullum esse felicius aucupium. eliguntur uerò è cicuribus quæ colore agrestibus sint simillimæ, Hæc ille. Anates illaqueantur, παγίσι καὶ βρόχοις θηρῶνται, Oppianus in Ixeut. Anates cæteræq́ aues aquaticæ etiam uisco capiuntur, cum uisco inuoluitur funis longus ex paueris quibus scoria fiunt (locus uidetur corruptus) compositus, & præcipuè serò in lacu uel alibi, ubi aues istæ sæpius morari consueuerunt. Nam aues per aquam natantes noctu incidunt in funem super aquam extensum, & capiuntur, & postridie captæ inueniuntur. Sed oportet hunc uiscum ita esse temperatum ut aqua non corrumpatur, Crescentiensis. Viscum quoddam est aquę aptum, arte paratum, ex melle uidelicet, aut oleo nucum, aut oleo oliuarum. quo utuntur aucupes ad irretiendas aues tempore pluuio, uel etiam ad pisces ipsos capiendos, Brasauolus. Capiuntur & escis quibusdam obiectis anates aliæq́ auer, tanquam inebriatæ, quales sunt lappæ (hoc nomen, Kletten, ad personatiam & alia lapparum genera apud Germanos refertur:) semina sparge in locum quem anates frequentant, quo illæ ingesto ita afficiuntur uertigine, ut manibus capi possint. Alia esca. Tormentilla in uino bono coquatur, tum in eodem cocta frumenti aut hordei semina proijcito in spatium auibus capiendis destinatum: sic enim tormentillę frustula simul cum seminibus deuorabunt, & inebriatæ cum uolare nequeant, capientur manibus. Hoc autem commodius fiet cum cœlum præfrigidum & nix profunda fuerit. Alia. Per locum auibus frequentari solitum hordei grana disperge. deinde ex farina hordeacea, felle bubulo & seminibus hyoscyami, medicamentum instar pultis parato, quod in tabella eis expones. eo gustato aues adeò grauãtur ut uolare nequeant & manibus capiantur. Alia. Hordeum, fungos quos à muscis denominant, cum seminibus hyoscyami misce, & pulticulam inde factam in tabella expone ut supra, Hæc de escis ex authore innominato Germano, & quibusdam manuscriptis. Si quis locum ex quo anates bibunt cognitum habens, exhausta ab eo aqua uinum nigrum infuderit, ubi biberint statim concident atque capientur. Idem etiam & fex uini molietur, Didymus in Geoponicis.

¶ Nessæas aues (Scholiastes interpretatur nessas, id est anates) si frequentes & conglobatas ferri animaduerteris, quanquam cœlo æstiuo & sereno, imminentem pluuiam expectabis, Aratus. Vide supra in Anate mansueta E. Sæpe anates feræ aut æthyiæ marinæ alis in continente concussis, uentum instare monent, Aratus. Aquaticæ aues, ut anates aliæq́, si principio gelu quærant aquas magnas incongelabiles iuxta mare, signum longæ durationis gelu præbent, Gratarolus.

F.

Anates feræ ad cibum parari poterunt non aliter quàm de cicuribus scriptum est. Anatibus feris in pastillo coquendis addito lardum, & caryophyllos tritos cum zinzibere, Coquus Gallicus.

G.

Gualtherus Ryffius anatum ferarum sanguinem aduersus uenena commendat, ut scripsimus in Anate cicure G. Veteres quidem simpliciter anatum sanguinem laudant: nisi quis Ponticas (quarum sanguis contra uenena præfertur) syluestres esse dicat: quod facile concessero. syluestres enim quàm domesticas ueneno pasci (quod de Ponticis scribunt) uerisimilius est. quanquam & anserum sanguis eundem in usum pollere scribitur, non syluestrium, sed simpliciter.

DE BOSCADE duplici: & de PHASCADE.

BOSCA palmipes est, similis anati, sed minor. circa lacus & amnes uersatur, Aristot. de hist. 8. 3. interprete Gaza. In Gręco legitur βόσκας paroxytonũ & masculinum, βόσκας ὅμοιος μὲν νήττῃ, &c. Albertus eo in loco (nimirum ex Auicennæ interprete, corrupta uoce Græca batichen habet. Apud Grammaticos oxytonum scribitur βοσκάς: sunt autem huiusmodi uocabula fœminina. Vt à uerbo βόσκω deriuatur βοσκὰς, quæ auis est anate minor: sic à φορβέω, φορβάς, Eustathius. Et alibi, ἐκ δὲ τοῦ βόσκειν ὥσπερ ὄρνεον ἡ βοσκὰς, οὕτω καὶ προβοσκὶς ἐλεφάντων, &c. Βοσκὰς, φασκίας, Libyes, Hesychius. Apud eundem legitur βάσκας, auis nomen. Καὶ ἐλεᾶ, καὶ βάσκᾳ καὶ ἐλασᾶ, Aristoph. in Auibus, ubi Scholiastes, Basca auis (inquit) etiam à Callimacho nominatur. Auium quæ boscades (βοσκάδες) nominantur, mas magis uarius cernitur, Athenæus. ut transtulit Vuottonus. Græce legitur, ὁ μὲν ἄῤῥην κατάγραφος νήττης, ubi Vuottonus μᾶλλον adijcit, νήττης omittit. ego ὁ μὲν ἄῤῥην κατάγραφος, ἐλάττων νήττης. hoc est, mas uarius est, anate minor. melius autem simpliciter κατάγραφος dicetur mas, quàm fœminæ comparatione: cum omni anatum generi, & alijs etiam pluribus cõmune sit, ut mas fœminam colorum tum uarietate tum pulchritudine uincat. Habent etiam mares in hoc genere rostra sima & minora proportione, Athenæus. Apud Columellã boschides pro boschades legitur, quæ quomodo

modo inclusæ nutriantur scripsimus supra in Anate mansueta E. Cæterũ cum Columella querquedulas, boschides & phalerides simul nominet, Varro querquedulas, phalarides & perdices coniungit, mox subijciens: quæ, ut Archelaus scribit, uoce maris audita cõcipiunt. Quæ ut superiores (anates) neq; propter fœcunditatem, neq; propter suauitatem saginãtur, sed sic pascendo fiunt pingues. atqui perdices cum aquaticis auibus numerari, eodemq; modo nutriri, & fœcũdas suauesq; in cibo esse negare, nõ conuenit. quamobrem mendum subesse reor, ac pro perdices legendum boschides ut apud Columellam. Bosca rusticè puto sartella dicitur, Niphus Italus. accedit autem hoc nomen apud Gallicum cercelle uel cercerelle, quam auem Latinis querquedulam dici putant eruditi quidam. Eberus & Peucerus boscades interpretantur anates syluestres, quibus rostra latiuscula & sima, color cinereus nigredine uariatus, Germanicè dictas Mittelenten, id est mediæ magnitudinis anates. Querquedulam quidem Latinè & boscaden Græcè dictam auem eandem existimare nihil prohibet, cum utraq; anatum generis, & cætera similis sit, magnitudine tantum inferior. sed de querquedula priuatim scribam inferius. Bosca (inquit Turnerus Anglus) auis est aquatica anati similis, sed minor. Quum uerò multæ sint aues aquaticæ anati similes, sed minores, ut sunt telæ uocatæ ab Anglis, uuigenæ & pochardæ: eam puto boscam esse, quæ proximè ad magnitudinem & similitudinem anatis accedit. hoc quum pocharda faciat, illam Aristotelis esse boscam iudico, Hæc ille. Videtur autem dicta pocharda, quod rostrum eius ad cochlearis figuram aliquo modo accedat. nam Galli, quorum linguam Angli in plurimis imitantur, cochleare pocham uocitant. Βοσκάδα νηδὺν Nicander dixit uentrem magnum & prominulum. Βοσκάδης χλωὸς νεὸν ὀρταλιχῆα; id est anseris altilis pullum, Idem in remedijs contra toxicum.

¶ Est & alterum boscadum genus maius anate, sed minus chenalopece, Atheneus. Nostri has aut similes anates cognominant magnas, & cœruleas syluestres, Großenten, Wild blauw enten: Vide infra in Anate fera maiore.

¶ Cæterum quæ PHASCADES, φασκάδες dicuntur; paulo maiores sunt quàm parui colymbi, (paruæ colymbides,) cætero similes anatibus, Athenæus & Hermolaus Barb. Hæ si non querquedulæ sunt, (quas paulò ante boscades minores esse conijciebam,) congeneres saltem ac simillimæ, paulò tantum minores fuerint. Phascades anatibus syluestribus fœmellis (quas uarias esse dixerunt, nempe cinereas, & nigris albisq; maculis distinctas) simillimę, sed minores sunt, Varroni querquedulæ, Germanis Krigenten, Eberus & Peucerus. Φασκάδες, aues quædam, Hesychius & Varinus. Βοσκάς, φασκίας, Libyes, Hesychius. Fieri quidem potest ut uulgus φασκάδας corruptè pro βοσκάδας dixerit, cum utræq; anati similes & minorȩs describantur: & phascadum nomẽ neq; apud uetustiores reperiatur, neq; certam eius etymologiam agnoscamus.

DE QVERQVEDVLA, ET SIMILIBVS AVIbus, hoc est anati similibus, sed minoribus.

ALITES quædam quæ inclusæ aluntur, non sunt contentæ terra solum, sed etiam aquam requirunt, ut sunt anseres, querquedulæ, anates, Varro de re rust. Idem in opere de lingua Latina, cum de anate & mergo dixisset, subdit: Item aliæ in hoc genere à Græcis: ut querquedula, cercuris: halcedo, quòd ea halcyone. quasi cercuris æquè Græcum sit ac alcyon, pro auis nomine. Ego nihil huiusmodi apud authores Græcos inueni, κέρκουρον tantum pro genere nauis breuioris legisse memini. Psellus lib. I. de uictus ratione Georg. Valla interprete, querquedulas inter alimenta excrementitia numerat. Quid uerò Græcus codex eo in loco pro querquedulis habeat, quoniam ad manum non est, ignoro. Querquedula Latinis per onomatopœiam nuncupata uidetur: Græcis boscadem minorem aut phascadem dictam conijcio, ut superius retuli. ¶ Querquedulæ quomodo inclusæ nutriantur, scriptũ est supra in Anate, E. ex Columella & Varrone. ¶ In cœna quo die Lentulus flamen inauguratus est, præter cætera anates & querquedulæ elixæ appositæ sunt, Macrobius. ¶ Querquedulam Galli, ut in Boscade dixi, cercellam uel cercellam interpretantur. Bellonius anatum genera apud Gallos esse scribit sarcellas & morillonos. Sunt qui genus quoddam anatis syluestris minus, Gallicè alebrandam uocitent. eandem Italis sartellam dici puto: quanquam Ambrosius Calepinus Italus, querquedula (inquit) semper in aquis natat sicut anas, quam qualiam dicimus à uoce. atqui coturnicem Galli & Itali uulgò qualeam nominant. Vulgus nostrum querquedulam corrupte cercedulam uocat, Theodosius Trebellius Foroiuliensis. Hispani puto cerceta. Querquedulam Georg. Agricola Germanicè uocat Krichentlein, Eberus & Peucerus Krigente. Georg. Fabricius Kruckentle. Conijcio autem eandem esse quam apud nos appellant Kleinenten, id est anatem paruam: & à colore Grauwentle, id est anaticulam fuscam: & à locis aquarum cœnosis in quibus uictum quæritat, Mürentle, Sorentle, uocibus diminutiuis. (nam alia quædam maior Mürent uocatur.) Alibi in Germania Trößlen: in Heluetia alicubi etiam Socken. Easdem omnino Ferrariæ in Italia rustici qui in foro uendebãt, nomen interroganti mihi scauolos & cerceuolos (quasi querquedulas) appellarunt. Mediolani audio garganello dici, quod nomẽ aliqui etiam alijs anatibus aut mergis impropriè tribuant. Eliota Anglus querquedulas interpretatur teale. Turnerus quidem Anglis telas uulgo uocari scribit quæ

anatibus minores ſint, alioqui ſimiles, ut & uuigenæ. Vuigenæ & teelæ (ut Anglus quidam mihi dictauit) non diſsimili magnitudine, ſed colore, anates ſunt. hæ cæſij (fuſci) coloris dorſo & pennis, ſed pectore albo. illæ uarijs coloribus diſtinctæ, columbis maiores utræq;, & dulcium aquarum incolæ, in quibus piſciculis & gramine aquatico ueſcũtur. in pretio ſunt Anglis, quòd & præpingues ſint ut plurimum, & carnem grati ſaporis habeant. Telam Anglorum inferiores Germani (Friſij) Teling uocitant, ni fallor: eamq; anate fera minorem faciunt, meanca maiorem.

¶ Querquedulæ noſtræ ſyluestres ſunt, elegãtes, minores multò communibus anatibus, roſtro tamen pedibusq; & cætera ſimiles: fuſcæ (uel ſubnigræ) ſed partem in alis uiridem habent, roſtro nigricante; ſuperior & anterior colli pars ad roſtrum uſq; plumis obſcurè ruffis uel caſtanearum coloris ueſtitur. Victu eodẽ quo anates utuntur, (illæ præſertim quas noſtri ſcrutatrices uocant, Stozenten,) roſtro enim fundum aquarum & herbas enaſcentes perſcrutantur. ueſcuntur enim herbis aquaticis, earumq; ſeminibus & uermiculis: quæ in diſſectarum quarundam uentriculis unà cum lapillis inueni; & circa infimum inteſtinum quatuor digitorum interuallo ab ano, appendices binas retrò conuerſas quinq; digitos longas obſeruaui. ¶ Anas parua, ein Kruckentle, (inquit Georg. Fabricius,) quæ proprio nomine querquedula, diſcernitur à cæteris anatibus corporis exiguitate, & alijs partibus. Roſtrum nigrum, caput rubrum, cum uiridante utrinq; macula, collum nigris albisq; pennis quaſi ſquamoſum. Gula alba, atris notata punctis, uenter item albus. Alæ in cæſio uiridantes, nigris candidisq; tranſuerſim admixtis pennis. In fœmella minus inſigne caput, minus

gula,

gula, uenter magnæ anati fœmellæ similis. In utrisque pedes cum membranis nigris cinerei, Hæc Fabricius.

¶ Querquedulæ licet per onomatopœiam potius sic dictæ mihi uideantur, coniecerit tamen aliquis quoniam querquero, id est frigido & hyemali tempore maximè apparent, ut & reliquæ aues aquaticæ feræ, (apud nos quidem, & ubicunque lacus aut fluuij sunt qui per hyemẽ glacie non astringuntur,) inde sic dici potuisse. Iactas me ut febris querquera, Lucilius. Et alibi, Querquera consequitur febris, capitisque dolores. Festus querqueram exponens frigidam cum tremore, à Græco (inquit) κάρκαρα certum est dici. Ego non κάρκαρα Græcè (quæ uox apud nullum authorem extat quod sciam) sed κέγχρα legerim. An tu forte morbum appellari hîc putas, ægrotationem cum febri rabida & quercera? Querceram enim grauem & magnam quidam putant dici, Gellius libro ultimo. Is mihi erat bilis querqueratus, Plautus citante Festo. Querquetularia porta Romæ dicta quòd querquetum intra muros urbis iuxta se habuerit, Festus. Sed apud Plinium 16.10. Querculana hæc porta nominatur: uel, ut alij legunt, Querquetulana.

ANAS Circia, ein Birckilgen, à sono uocis ita appellata, cum parua anate habet similitudinẽ, colore alarum & uentris differens. Alæ enim gemmantibus pennis carent, & in hoc genere uenter magis maculosus est, Georg. Fabricius. Hoc genus in nostris etiam lacubus Helueticis reperiri puto. Vidi enim non ita pridem, initio Ianuarij captum anatis genus exiguum, paulò maius mergulo, corpore toto fuscum: rostro anatis, hoc est latiusculo, fusco, pedibus etiã fuscis, collo palmum longo, reliquo corpore sex digitorum. Erat autem fœmella, & oua continebat. mas nimirũ (ut conijcio) colore elegantior est. in uentriculo nihil quàm calculos minimos, & semina quædam herbarum aquaticarum lentiformia ferè (minora altioraque lente) subruffa, reperiebam.

AMARELLVS nominatur in Regimine Salernitano inter aues cibo idoneas. Arnoldus de Villanoua aquaticam esse dicit, anati similem, sed minorem.

Ad querquedulas siue anates minores, illam quoque pertinere puto, quæ circa Argentoratum Kernell uocatur, nomine ad Gallicum cercella alludente. Color ei uarius. rostrũ indici ferè coloris est. circa caput ruffa est, sed punctis albis aspergitur. uertex niger, gula alba, ut pars etiam uentris superior. duæ lineæ albæ longiusculæ ab oculis retro ex latis in angustias tendunt. dorsum nigrũ, ut & cauda. alæ cinereæ, transuersis duabus lineis albis distinctæ, superiore latiuscula, angusta inferiore, quarum interuallum nigricat, ut & inferior pars alarum. Pectus ruffum nigris maculis magnitudine figuraque diuersis distinguitur. Crura fusca uel cinerea ferè. Sed hæc omnia ad auis depictæ inspectionem scripta mihi sunt. In Germania inferiore alicubi Crackasona uocatur, ni fallor.

DE GLAVCIO.

GLAVCIVM γλαυκίον, dicta auis ab oculorum colore, paulò minor est anate, Athenæus: & Hermolaus, apud quẽ maiores pro minores mendosè legitur. Idem ab Eustathio repetitur in commentarijs in secundum Odysseæ, ubi glaucium auem esse νησσοειδῆ, id est anati similem scribit, minorem. Videtur itaque à querquedula uel phascade aut boscade minore, nõ aliter differre quàm oculorum colore, quod authores expresserint. γλαύκιον, glaucium, herbæ nomẽ est, proparoxytonum: non paroxytonum ut γλαυκίον auis.

DE PENELOPE.

PENELOPS circa lacus & amnes uersatur, Aristot. de hist. anim. 8. 3. numerat autẽ eum cum ansere & chenalopece, congenerem illis & palmipedem esse insinuans. Græcè in codicibus nostris πηνελόψ oxytonum scribitur: sed scribendum πηνέλοψ paroxytonum, ut Eustathius, Hesychius, & cæteri omnes habent. Auibus olim adeò delectati sunt homines, ut plerunque decantarent carmina in quibus mentio fieret hirundinis, anseris, columbæ aut penelopis, Aristoph. in Auibus: ubi Scholiastes, Penelops auis est, similis anati, magnitudine columbæ, cuius mentionem fecêre Stesichorus & Ibycus, (quæ uerba ex eo Varinus repetit,) uel, ut alijs placet, ὁ πηνέλοψ μείζων μὲν (nisi forte legendum μείων, id est minor, Vuottonus) ἢ τὴν νῆτταν, ὅμοιος δέ, hoc est, maior est anate, sed similis. Anserum genus sunt penelopes, & quibus lautiores epulas nõ nouit Britannia chenalopeces fero (aliâs ferè) ansere minores, Plin. 10. 22. Sed uetus lectio, inquit Hermolaus, pro penelopes habet chenalopeces: & posteriore loco pro chenalopeces, ceramides. significat autem ceramides colorem figlini, qualem in plumis quorundam anserum aspicimus, unde nomen quoque gemmarum uni ceramites, Hæc ille. uerum codices quidam posteriore loco neque chenalopeces neque ceramides legunt, sed chenerotes. Sed cum Plinius omnia ferè sua è Græcis transtulerit, & uocabula hæc omnia Græca esse appareat, ea potissimum ad hanc lectionem usurpârim quæ apud Græcos reperiuntur & anserum generis esse uocabula ipsa testantur, ut chenelopes & chenalopeces: quanquã Hesychius duo hæc nomina χηνέλοψ & πηνέλοψ ab aliquibus pro aue una eademque accipi scribit: ex quo & Varinus repetijt. Ceramides pro auibus nusquã legi. sed forte anseres aliquos hoc colore descriptos Plinius legerat, (si modo sic scripsit,) & non intellecto uocabulo huius nominis aues fecit. Color quidem

κέραμνος, id est testaceus, communis est ferè pulueratricibus, ut alaudæ, coturnici, perdici, Longolius. Vria, de qua inter mergos loquemur, colore est ῥυπαροκέραμος, Athenæus. Mnesias Africæ locum (forte lacum) Sicyonem, & Cratin amnem appellat, in Oceanum effluentem è lacu, in quo aues quas meleagrides & penelopas uocat, uiuere tradit, Plin. 37.2. Ion poëta penelopem auem φοινικόλεγνον cognominat. habet enim penelops collum planè phœnicei, id est punicei coloris. uox autem λέγνη in compositione abundat, Hesychius & Varinus. sed fortè λέγνη uox non abundat. λεγνώδεις enim interpretantur ποικίλας, id est uarias. Varius est autem in penelope color, si non aliâs, propter collum puniceum saltem. aut quia λέγνας fimbrias uocant, & λέγνα extrema, nomen fortè fuerit inde factum quod partes extremas hæc auis puniceas habeat. Sed hac de re iudicabunt qui uiderint auem, nobis enim ignota est, nisi ea sit anas fera quam Germani appellant Rothalß, à collo rubicundo aut potius puniceo castaneæúe colore, quanquam non solum collum eius, sed etiam caput eo colore sit: rostrum fuscum, latum. pectus nigricat, item cauda & extremæ alarũ pennæ, uenter albicat, (nisi pictura nos fallit, ex qua hæc describimus) & partim ad fuscum uergit: pedes fusci, pupillam oculorum nigram circulus ambit ex flauo rutilus. nota est circa Argẽtoratum. Nos aliam congenerem & similem illi describemus infra, nempe anatem fuscam maiorem, simili colli & capitis colore. Sunt & mergi quidam collo capiteq; puniceo siue castaneæ colore, de quibus infra scribemus, ut quæ uocantur lingua nostra Merch, & Yßentle, non adeò tamẽ quàm anates Rothalsa & fusca fera: æquè tamen aut magis rubet circa collum plumis ruffis iubatus mergus rostro angusto, ein Tüchel. ¶ Τῶ μὲν πετάλοισιν ἐπ' ἀκροτάτοισι ξανθοῖσι ποικίλαι πανέλοπες αἰολόδειροι, Ibycus apud Athenæum. ὠκεανῶ γὰρ ἀπὸ περάτων ἦλθον πανέλοπες ποικιλόδειροι τανυσίπτεροι, Alcæus in Scholijs Aristophanis.

¶ Penelope filia Icarij & Peribœæ, à parentibus in mare proiecta, per aues penelopes in littus exportata seruataq; est, & à parentibus suis iterum educata, Isacius Tzetzes in Lycophronem. Penelopen Didymus ait Ἀμειράκην & Ἀρνακίαν (Arnæam, quòd à parentibus abiecta repudiataq; esset, Hermolaus) propriè uocatam esse: cum uerò Nauplius eam in mare proiecisset, ut propter filium Palamedem se ulcisceretur, nomen mutasse. Sed potuit etiam Penelope dici παρὰ τὸ πηνίζεσθαι τὸν λόπος, ἤγουν ὕφασμα λεπτόν· ἢ παρὰ τὸ πηνίον ἤτοι μίτον ἑλεῖν, quòd huiusmodi nomen texturæ studiosæ mulieri conueniat, Eustathius. Hermolaus & Volaterranus Penelopen ab auibus istis cum in mare proiecta esset, non exportatam ad littus, sed simpliciter educatam scribunt, sine authore. Vide in Agno in Philologia inter propria. Penelope dictus ludus describitur ab Athenæo lib. 1. in quo calculos (ψήφους, ludum ipsum πεττείαν uocat. ludebant autem stantes) utrinq; per uices aut sortes ad calculum in medio positum, quem Penelopen uocabant, emittere solebant, donec aliquis Penelopen de suo loco depulisset. quo facto oportebat illum ex eo loco, in quo calculus à primo iactu remanserat denuo Penelopen petere: quam si cæteris globis omnibus intactis assecutus esset, uictor habebatur. Hunc ludum procos Penelopes exercuisse ait Appion, calculis quinquaginta quatuor utrinque dispositis. erant enim proci omnes numero centum & octo, ueluti ominis captandi gratia. nam qui uicisset, de nuptijs iungendæ sibi Penelopes bene sperabat. Non dissimilis puerorum nostrorum ludus uidetur, quo nuces proijciunt per uices, ad quaternarios nucũ cumulos, ut euertant, &c.

DE CAPELLA AVE.

CAPELLA auis, (ut Gaza uertit. αἲξ Græcè legitur, id est capra) penelops & uulpanser, circa lacus & amnes uersantur, Aristot. de hist. anim. 8.3. nec alibi usquam eius mentionem inuenio. Videtur autem illis congener quibus cum numeratur, hoc est anatibus, & similiter palmipes. Vnde uerò capræ nomen ei contigerit, cum auis nobis incognita sit, non facile est diuinare. nam uel uoce, uel aliqua corporis parte ut capite, quemadmodum & capriceps auis: uel oculorum colore, quem caprinum (αἰγωπὸν uocant) ad capram quadrupedem forte accesserit. Sic & glaucium anaticula ab oculorum colore nominatur. Bellonius uanellum auem (ein gyfytʒ) uulgò hodie in Græcia αἶξ, id est capram uocari ait, nimirum à uoce. Vide plura in Vanello.

DE BRENTHO ANATIS AVT MERGI specie: & alia eiusdem nominis aue montana.

BRENTHVS (βρένθος) larus & harpa dissident: quoniam omnes è mari uictum petunt, Aristot. de hist. anim. 9.1. ubi Plinius pro laro gauiam uertit, pro brentho anatem: quem & Theodorus secutus est. Albertus (nimirum ex interprete Auicennæ, bathyos habet pro brentho, & merguli pisces uenãtis speciem interpretatur. Et sanè uidetur mergi potius quàm anatis genus esse: & quoniam similiter ut larus & harpe piscibus uiuat (id quod mergi, non anates faciunt) iccirco eis inimicus esse. Cæterum eiusdem lib. cap. 11. Aristoteles brinthum (βρίνθον, ut in Græcis nostris codicibus legitur. Theodori uerò translatio hîc etiam brenthum habet, legi autem βρένθον etiam per ε. in codicibus quibusdam Græcis testatur Niphus) diuersam auem, quæ montes & syluas colat, uictu probo & uoce sonora: uel si Græcè mauis, εὐβίοτος καὶ ᾠδικός. Vbi Niphus, Auis est monticola, generis

neris unci apud nonnullos(authorem non adfert)ſed non cognoſcitur in regione noſtra. alibi uerò (inquit)interpretatur anas, quod hic non licet, cum monticola dicatur. Βρενθός, fundus, tumulus, & auis quæ etiam Βρένθος dicitur, Suidas. iiſdem duobus modis apud Varinũ ſcribitur, & coſſyphos, id eſt merula exponitur. Βρένθος auis quam aliqui coſſyphum dicunt, Heſychius. Sed brenthum de quo priore loco diximus anatis aut mergi genus eſſe coniicio, cum aliâs tum quia adhuc Angli anates quaſdam brantas appellant, de quibus paulò mox ſcribetur: & Galli anatis parue genus, alebrandam, querquedulam nimirum aut congenerem.

¶ Βρένθος pro ſuperbia apud Comicum legitur, unde βρένθειον unguentum celebre: & uerbum βρενθύεσθαι quod eſt κατατρυφᾶν ἀλαζονικῶς, ſuperbe & procaciter ſe gerere, Euſtathius. proxima huic uox Germanica eſt eiuſdem ferè ſignificationis prangen, ſuperbire & aliquam nobilitatis oſtentationem uultu ac geſtibus ad id compoſitis præ ſe ferre. Διὰ τὸν βρένθον ἡμῶν τὸν πολύν, Athenæus circa finem lib. 13. Plura de his uocibus lege apud Grammaticos: ubi hoc annotandum occurrit, quod apud Heſychium etiam τύμβον, id eſt tumulum dici, errore forſan librariorũ pro τῦφον, id eſt faſtum & ſuperbiam, legitur.

DE BRANTA VEL BERNICLA.

PLINIVS, inquit Turnerus Anglus, duo præcipua anſerũ genera facit, penelopes (aliâs chenalopeces. uide ſupra in Penelope) & quibus lautiores epulas Britannia non nouit chenalopeces(aliâs chenerotes) anſere ferè(aliâs fero) minores. Poſterior lectio, ut chenalopeces prius, deinde chenerotes legantur, mihi (inquit Turnerus) magis approbatur. nam & nos una aue locupletat, & penelopes anatini potius quàm anſerini generis eruditis eſſe uidentur. Deinde cum chenalopecẽ deſcripſiſſet: Chenerotes uerò (inquit) quænam aues ſint, puto paucißimos hodie eſſe qui nouerunt. Neq; ego, licet Britannus, chenerotes noſtros ſatis noui. nam præter duo Ariſtotelis genera, (anſerem ſcilicet domitum & ferum,) anſerum adhuc duo genera noui in Britannia, ad quorum neutrum ſi chenerotes pertineant, illos mihi penitus ignotos eſſe ingenuè fatebor. Prior anſer à noſtris hodie branta & bernicla uocatur, & fero anſere minor eſt, pectore aliquouſq; nigro, cætero cinereo. anſerum ferorum more uolat, ſtrepit, paludes frequentat, & ſegetem depopulatur. Caro huius paulò inſuauior eſt, & diuitibus minus appetita. Nidum berniclæ, aut ouum nemo uidit: nec mirum, quum ſine parentis opera berniclæ ad hunc modum ſpontaneam habeant generationem. Quum ad certum tempus, malus nauis in mari computruit, aut tabulæ, aut antennæ abiegnæ, inde in principio ueluti fungi erumpunt: in quibus temporis progreſſu, manifeſtas auium figuras cernere licebit, deinde pluma ueſtitas, poſtremò uiuas & uolantes. Hoc, ne cui fabuloſum eſſe uideatur, præter commune omnium gentium littoralium Angliæ, Hiberniæ & Scotiæ teſtimonium, Gyraldus ille præclarus hiſtoriographus, qui multò fœlicius quàm pro ſuo tempore Hiberniæ hiſtoriam conſcripſit, non aliam eſſe berniclarum generationem teſtatur. Sed, quum uulgo non ſatis tutum uideretur fidere, & Gyraldo ob rei raritatem non ſatis crederem: dum hæc, quæ nunc ſcribo, meditarer, uirum quendam, cuius mihi perſpectißima integritas fidem merebatur, profeßione Theologum, natione Hibernum, nomine Octauianum, conſului num Gyraldum hac in re fide dignum cenſeret: qui per ipſum iurans, quod profitebatur euangelium, reſpondit, uerißimum eſſe, quod de generatione huius auis Gyraldus tradidit, ſeq; rudes adhuc aues oculis uidiſſe, & manibus contrectaſſe: breuiq; ſi Londini mẽſem unum aut alterum manerem, aliquot rudes auiculas mihi aduectas curaturum. Porrò hæc berniclæ generatio nõ uſqueadeò prodigioſa illis uidebitur(inquit) qui quod Ariſtoteles de uolucre ephemero ſcripſit, legerint, quòd in Hypani fluuio ex folliculis quibuſdam erumpat, &c. Alter anſer (ex duobus quos ſolos mihi in Britannia notos dixi ultra duo anſeris Ariſtoteli memorata genera) marina auis eſt, uulgò dicta à Solendguſe, in mari Scotico circa inſulam Baſſi, ex uenatu piſcium uictitans, (&c. uide inferius in Anſere Scotico poſt caput de Anſeribus diuerſis.) Iam quum anſerum genera, licet diligentißimè inquirens, apud Britannos plura inuenire non poſſim, chenerotes (qui ab amore mihi nomen habere uidentur) aut berniclæ aut Baſſani anſeres ſunt, aut mihi prorſus ignoti, Hucuſq; Turnerus. Idẽ poſt librum ſuum de auibus publicatum, in epiſtola ad me data, Berniclas ſiue brantas(inquit) ex putridis nauis malis fungorum more naſci, minimè fabuloſum eſſe doctorum & honeſtorum uirorum oculata fides mihi perſuaſit. Branta anſerem paluſtrem ualde refert: his tamen notis ab eo differt. Branta breuior eſt, à collo quod rubeſcit nonnihil, ad medium uſq; uentrem, qui candicat, nigra eſt. anſerum more ſegetes populatur. In Vuallia (quæ pars eſt Angliæ) in Hibernia & Scotia aues iſtæ adhuc rudes & implumes in littore, ſed non ſine forma certa & propria auis, paßim inueniuntur. Et rurſus, Præter brantam aut berniclam eſt alia auis, quæ originem ſuam arbori refert acceptam. Arbores ſunt in Scotia ad littus maris creſcentes, è quibus prodeunt ueluti fungi parui, primum informes, poſtea paulatim integram auis formam acquirunt, perfectæ tandem magnitudinis illæ, roſtro aliquantiſper pendent, paulò poſt in aquam decidunt, & tum demum uiuunt. Hoc tot tantæq; integritatis uiri affirmauerunt ut credere audeam, & aliis credere ſuadeã, Hæc ille. Eliota Anglus aues quas Angli barnaclas uocitent, Chenalopeces eſſe coniicit. Meminit harum auium (brantæ

ſiue berniclæ dico) Olaus Magnus quoq; in deſcriptione Septentrionaliũ Europæ regionũ, ex fructu arboris cuiuſdam naſci ſcribẽs in paruis inſulis circa Scotiam. In Scotia (inquit Seb. Munſt.) inueniuntur arbores quæ producunt fructum folijs conglomeratum: qui cum opportuno tempore decidit in ſubiectam aquam, reuiuiſcit, conuertiturq; in auem uiuam, quam uocant anſerem arboreum. Creſcit eadem arbor in inſula Pomonia, quæ haud procul abeſt à Scotia uerſus aquilonẽ. Veteres quoq; coſmographi, pręſertim Saxo Grammaticus, mentionem faciunt huius arboris, ne quis putet eſſe figmentum à nouis ſcriptoribus excogitatum. Aeneas Syluius quidem de hac arbore in hunc modum ſcribit: Audiueramus nos olim arborem eſſe in Scotia, quę ſupra ripam fluminis enata fructus produceret anatum forma: hos maturitati proximos ſponte ſua decidere, alios in terram, alios in aquam: & in terram deiectos putreſcere, in aquam uerò demerſos, mox animatos enatare ſub aquis, & in aëre plumis pennisq; euolare. De qua re cum auidius inueſtigaremus dum eſſemus in Scotia apud Iacobum regem hominem quadratũ, didicimus miracula ſemper remotius fugere, famoſamq; arborem non in Scotia, ſed apud Orchades inſulas inueniri. ¶ Iunius Dentatus Parthenopæus, uir apprime nobilis & eruditus, referre ſolebat pleraq; prodigioſa & admirabilia, inter quæ miraculũ ingens in penitiſsimis oris Britanniæ & ſinu intimo, ubi æſtus effuſi Oceani, ſecundi & reciproci ad Lunæ augmenta & damna, ac frequẽtes fluxus maris & refluxus, haud ſecus quàm tempeſtas ſtatis uicibus littora infeſtant, ab authoribus memorati exiſtunt, ſæpe malos & nauium carinas uetuſtate tabeſcentes, ad littora expoſitos, & diutina aqua madefactos, quoſdam ueluti fungos breui pediculo, iuxta aquas gignere, paulatimq; adoleſcere inter fluctus, lapſisq; diebus etiam moueri, ſed tamen à trunco minimè diuelli. Interiecto deinde tempore uelut ad iuſtam magnitudinem peruenerint, mirum dictu tradit, quod omnem ſuperat fidem, fungos eiuſmodi ita genitos, à trunco ſponte euelli, mox alis emiſsis & penniculis enatis euolare, & marinas aues exiſtere, ueſciq; piſciculis littoralibus, perq; maria paſsim enatare, pariterq; apud incolas mirum nõ haberi: ſed quia paſsim id euenire ſoleat, quotidiano uſu miraculum eſſe deſinere, Alexander ab Alexãdro dierum genialium 4.9. ¶ Genus teſtatum quoddam nauigijs putreſcente fæce ſpumoſa adnaſci apud Ariſtotelem legimus. ¶ Barliatæ (uox corrupta uidetur, malim brãtæ uel berniclæ) dictæ aues è ligno creſcunt. Fertur enim abiegnum lignum in aqua marina relictum, cum paulatim putruerit, humorem craſſum emittere, quo denſato paruæ ſpecies auium formentur ad magnitudinem alaudarum, quæ nudæ primum paulatim deinde plumis ueſtiantur, & roſtro interim à ligno ſuſpenſæ per mare fluitent uſq; ad maturitatem, donec ſe commouentes abrumpantur, & ita demum ad iuſtum incrementum perueniant, (&, ut Iacobus Athonenſis epiſcopus in Orientali hiſtoria ſcribit, ſicut aues cæteræ uolare incipiant,) Iſidorus. De his certum eſt quòd in orbe noſtro circa Germaniã nec per coitum generant, nec generantur, Bartolemæus Anglicus. Berneca (Bernicla) quę ex arbore naſcit̃, in quibuſdam quoq; Flandriæ partibus inuenitur. Hæc auis ſuperfluitatem nõ habet, ſicut nec arbores, Obſcurus. Barbates (inquit Albert. lib. 23. de hiſt. anim. malim brantæ uel barniclæ) aues falſò quidam dicũt iccirco nominari uulgo **Baumgenß**, (id eſt anſeres arborũ) eò quòd ex arboribus naſcãtur, à caudice & ramis dependentes, & ſucco qui inter corticem eſt nutriantur. dicunt etiam aliquãdo ex putridis lignis hęc animalia in mari generari, præcipuè ex abietum putredine, aſſerentes à nemine unquã has aues uiſas coire uel oua parere. Sed hoc omnino abſurdum eſt. ego enim & alij complures mecum uidimus eas coire, & oua fouere & pullos alere.

Auis

Auis hæc aliquanto minor anſere eſt, & roſtrum anſeris habet: caput quaſi pauonis (aliàs, colorem capitis ut pauo, ſed nullam è pennis criſtam:) pedes nigros ut cygnus, digitos membrana coniunctos ad natandum, color in dorſo cinereus ad nigredinem declinat. ſtruma (collum parte ſupina) nigra eſt, uenter cinereus uel ſubalbidus. Hucuſq; Albertus. ¶ Diuerſus ab hoc uidetur anſer arboreus, Germanicè uulgò dictus, Baumganß, coloribus præcipuè differens, cuius iconẽ egregius pictor & auceps Argentoratenſis ad uiuum (ut ait, auem enim ipſe non uidi) expreſsit, quam hic adiecimus. Anſere paulò minor eſt, & in ſalicibus moratur infra ſupraq; aquã. Roſtrũ ei nigrum (ut pictura indicat) qui color etiam capitis eſt, colliq; proni, dorſi, caudæ & alarum, circa oculos & gula tota ſiue collo ſupino albicat, ubi & maculis quibuſdam cinereis aut fuſcis notatur, quæ in pectore fuſco magis nigricant, in uentre tum albæ tum nigricantes apparent. crura fuſca.

ITERVM DE EISDEM, EX DESCRIptione regni Scotiæ Hectoris Boëthij.

Has figuras auium, quas Scoti Clakis appellant, ut & alias quaſdam Scotici maris, quas infra memorabimus, doctiſsimus Io. Ferrerius Pedemontanus ad nos miſit, præſtantiſsimi apud Scotos uiri Henrici à S. Claro liberalitate. Mari huius generis roſtrum acutius, fœminæ obtuſius eſt, ut geminæ icones oſtendunt.

RESTAT iam de anſeribus (inquit Hector Boëthius) quos Clakis appellant, quosq; uulgò perperam in arboribus naſci in his inſulis (Hebridibus) credunt, ea quæ huius rei cognoſcendæ multo iam tempore ſtudioſi re diligenter explorata perſpectaq; cognouimus, diſſerere. Mari enim illis interiecto mihi magis eorum procreandi uis quædam ineſſe uidetur quàm alicui alij rei. Varijs enim modis, uerum in mari ſemper, prouenire conſpeximus. Etenim ſi lignum in id mare proijcias, temporis tractu primũ in eo uermes excauato ligno naſcuntur, qui ſenſim enatis capite pedibusq; atq; alis plumas poſtremò edunt. demum anſeribus magnitudine æquales, cum ad iuſtam peruenerint quantitatẽ, cœlum petunt auium reliquarum more remigio alarum per aëra delati. Id quod luce clarius anno à partu uirgineo milleſimo quadringenteſimo nonageſimo plurimis ſpectantibus in Buthquhania uiſum eſt. Nam quum in eam ad Pethslege caſtellum fluctibus huiuſcemodi lignum quoddam ingens delatũ eſſet, rei nouitatem, qui primi conſpexerant admirantibus, ad loci illius dominum accurrentes rem nouã nunciant. Is adueniens trabem ſerra diuidi iubet, quo facto ingens confeſtim apparet multitudo partim uermium, alijs adhuc rudibus, alijs membra quædam formata habentibus, partim etiam formatarũ perfectè auium: inter quas quædam plumas habebant, aliæ implumes erant. Itaq; rei miraculo ſtupentes iubente domino in templum D. Andreæ Terç (aliàs, Tyrç, & melius. id pago cuidam nomen eſt) lignũ comportant, ubi & hodie manet undiq;, ſicuti erat, à uermibus perforatum. Huius ſimile duobus ſubinde annis in Taum æſtu appulſum ad Bruthe caſtellum multis accurrentibus oſtenſum eſt. Nec diuerſum eſt quod exinde duobus ruſum annis Lethe portu Edinburgenſi uniuerſum populum ſpectare contigit. Ingens enim nauis, cui inſigne ac nomẽ Chriſtophori erat, ubi tres perpetuos annos ad unam Hebridum in anchoris cõſtitiſſet, huc reducta atq; in terram ſubducta, plena omnia exeſis trabibus qua mari ſemper merſa fuerat, uermium huiuſcemodi rudium partim aut perfectam nondum auis formam habentium, partim iam abſolutorum, oſtendit. Cæterum cauillari id quiſpiam poſsit arbo-

rum truncis ac ramis, illis in insulis natarum, uirtutem hanc inesse: Christophorum quoq; illam ex trabibus Hebridianis contextam asserens. Itaq; quod ipse quoq; abhinc septem annis uidi haud grauabor in medium adducere. Alexander Gallouidianus Kilkendensis ecclesiæ pastor (uir præter insignem probitatem rerum admirandarum studio incõparabili) cum extracta alga marina inter caulem & ramos à radice statim pariter & usq; ad cacumen enatos qua coniunguntur conchas adnatas uideret, rei nouitate attonitus, mox cognoscendi studio eas aperit, ubi magis multò quàm antea obstupefactus constitit. Non enim piscem in testis conclusum comperit, sed (dictu mirabile) auem, ac pro illius magnitudine testas quoq; inauctas. quibus enim paruæ inerant, & ipsæ quoq; apertæ eas pro quantitate complectebantur. Itaq; ad me extemplo, quem eiusmodi rerũ cognoscendarum iam olim magna cupiditate detentum nouerat, celeriter accurrit, remq; omnem monstrat, nõ magis rei miraculo obstupefacto, quàm re tanta ac tam inaudita conspecta, læto. hac enim re satis constare arbitror, non hæc procreandarum auium semina aut truncis, aut arborum inesse fructibus, sed ipsi Oceano: quem Maro, ut Homerus, patrem rerum haud temere appellauit. Verum quoniã id fieri uidebant cadentibus in aquam arborum ad littus positarũ pomis, ut temporis tractu ex illis eæ apparerent uolucres alites, in eam sententiam abducti sunt, ut poma illa in ipsas commutari opinarentur, sed falsò. Nam tempore adnatis ex ui maris primum uermibus, atq; ijs sensim excrescentibus, uicissimq; pomis illis ex humiditate corruptis disparentibusq;, non satis accuratè perspicientibus ex illis in has transmutari formas uisæ sunt, Hector Boëthius.

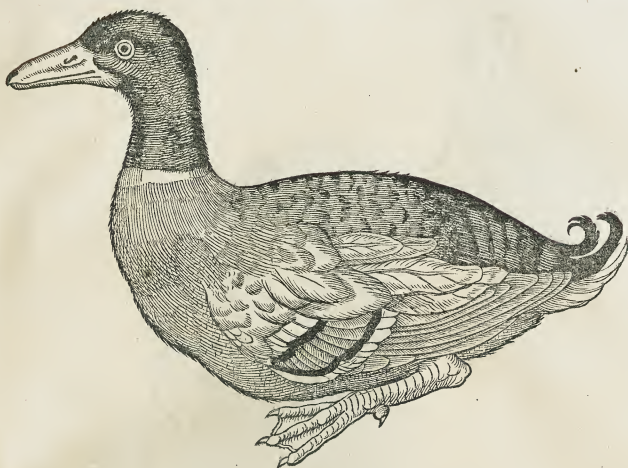
DE PVFFINO ANGLICO.

AVIS quædam aquatica, anati similis colore (licet uiridem colorem circa caput & collum non habeat) & rostro, magnitudine minor, plumosa, apud Anglos (ut audio) puffin uocatur. sale conditur, & in delicijs habetur. editur etiam quadragesimæ tempore, quòd uideatur quodammodo piscibus affinis, cum sanguinem frigidiorẽ habeat. In mari degit, & uolat, ubi etiam capitur, ut Anglus quidam nobis narrauit. Et rursus alius quidam Anglus eandem auem his uerbis nobis descripsit: Marina est, consimili penè forma cum aue quam Angli cotam appellãt (aut fulicæ nostræ fluuiatili) nisi quòd exilior est, & colore magis subfusca, (quàm nigra:) pennis caret, plumis tantum ceu lanugine quadam uestitur. itaq; subuolare nõ potest. suburinans alga & cochleis uictitat. Si quando uel metu uel aliam ob causam locum ocyus mutare instituit, alarum pedumq; extremitate nitẽs, aquas celeriter quasi prorepens præterlegit. Retibus gregatim capiuntur, uasisq; sale conditæ in quadragesimam reponuntur, Hæc ille. Turnerus tertiũ urinatricis genus, quod anserculo nuper ab ouo excluso simile facit, rostro tantum exiliore, pro pennis lanuginem quandam habere scribit, nec in mari sed stagnis aut fluuijs non rapidis degere. Veteres Græci in gripho auem non auem pro uespertilione dicebant, Angli puffinum suum, quem auem natura fecit, non solum nomine, sed re ipsa etiam & licentia cibi, auem non auem uel auem piscem faciunt.

DE ANATIBVS FERIS IN HELVETIA communibus, quarum nomina Latina nobis incerta sunt: & primum de duabus Anatibus feris torquatis.

ANAS FERA TORQVATA MINOR.

ANAS fera torquata, quæ magnitudine, forma & uoce inter cæteras proximè ad cicures accedit, (aut magnitudine etiã superat,) à nostris appellat̃ **Großent**, id est anas magna, & à uoce **Retschent**. ad Constantiensem lacũ à capitis alarumq; coloribus **Blassent, Spiegelent**. Circa Verbanum lacum Italicè, ni fallor, ceson: quanquam aliqui cygnum sic appellant. Caput ei uiride, rostrum subflauum. collum superius uiride est, infra castaneæ coloris, in medio circulus albus, unde torquatam appellauimus: ut uideri possint anates illæ quas Aristophanes πτιλοζωσμένας uocat, & Scholiastes pennis candidis tanquam zona ambiri scribit. In medijs alis transuerso situ cœruleus color est, (inde nomen apud aliquos, **Wild blauw enten**,) qui tamen pro diuerso ad Solem obiectu uariat: paucis infra supraq; pennis candidis. Pars dorsi caudam uersus ex cœruleo ferè ad uiridem & nigrum inclinat. inferius puto, nigra est. Venter ex albo cinereus & uariè maculosus, uel (ut Græcè dicam,) στικτός. quæ quidem uarietas ex macularum punctis per pennas quasi guttatim dispersis in aquaticis auibus non paucis spectatur. Cruribus rubet. ¶ Idem genus Eberus & Peucerus describunt, his uerbis: Anates syluestres maiores, quas Germani **Großenten, Mertzenten** uocant, (id est anates maiores uel Martias à Martio mense,) ima supremaq; corporis parte cæsiæ sunt. pennas alarum & alijs aspersas coloribus, præcipuè tamen purpureo nitentes habent. collo capitiq; uiredo ad nigredinem tendens inest, medium collum candidus ambit circulus. Fœmellæ uariæ, sed cinereæ & nigris albisq; maculis distinctæ, Hæc illi. Non alias equidẽ boscades maiores Athenæi esse dixerim, quarum supra memini. ¶ Easdem anates à nonnullis in nostra regione puto appellari **Hagenten**, id est anates sæpium, nimirũ quòd circa sepes in fluuiorum ripis

ripis (quanquam illæ de quibus superius scripsi in lacubus frequentes sunt) obuersentur. aiunt illas magnitudine cicures æquare, coloribus insigniri pulchris, uiridi, spadice uel castaneæ, uario: in medijs alis uirere, pedibus rubere. Anas syluestris uera (id est domesticæ maximè similis, inquit Albertus) dorso & uentre grisea (cinerea) est. mas in collo quasi pauonis radiātes habet pennas, colore composito ex uiridi & cœruleo, torquem album circa collum, & in alis uersus uentrē maculam uirore splendentem. sed fœmina magis declinat ad nigrum colorem cum cinereo mixtum. Est autem uox fœminæ crassior, maris acutior, ut in omni anatum genere. Cæterum hoc genus anatis duplex est, nempe maius & minus, utrunque notum apud nos, Hæc ille.

DE ANATE FERA TORQVATA MAIORE.

VNIVS generis, ut ex Alberto recitaui, anatum torquatarum duæ sunt species: de minore iam dictum est. maior apud nos uulgò nominatur Stortzent uel Stozent, hoc est anas scrutatrix. quòd rostro fodiens fundum, arenam & herbas, uictum sibi perscrutetur, quod & reliquæ propriè dictæ anates faciunt: sed hæc forte magis aut frequentius, cum corpore etiam maior sit. Glandes etiam amat & auenam, & in agros auena consitos aliquando inuolat. Coloribus cum præcedente magna ex parte conuenit, præsertim rostri, capitis & colli, &c. Qui uenantur eas apud nos in lacubus, tandiu persequuntur donec fatigatas capiant.

ANAS magna, ein grosse Ente. Rostrum eius in medio nigrum, à lateribus flauescēs: tergum in nigro flauicante maculosum. Venter reliquo corpore dilutior. Alæ cinereæ, in quibus pennæ quædam lineis duabus transuersis albæ, quædam insigni fulgore sic radiantes, ut aliter in opaco, aliter in sole gemmare uideantur. In mare omnes propemodum partes insigniores. Rostrum flauum, caput collumque gemmantis uiriditatis, medium collum circulus ambit albus: pars altera spadicis colore est. Venter magis uarius atque densus, plumas perdicū habens similes. Cauda in nigro uiridans, quæ in fœmella, tergo æqualis est: pedes crocei, qui in eadem fœmella, lutei, Georg. Fabricius.

ANAS graminea uel iuncea, ein Schmilente, nomen habet apud Misenos, quòd certo graminis iuncíue genere (cui à foliorū angustia nomen uulgare schmalen. uide supra in Anate C.) pascatur, inque eo frequens uersetur. rostro & pedibus nigris. reliqua cum anate magna illi sunt æqualia, color tantum corporis est dilutior, Idem.

DE ANATE FERA FVSCA VEL MEDIA,
id est mediæ magnitudinis.

NAS syluestris fusca à colore dicta apud nos, *ein wilde grauwe Ent*, magnitudine & figura ad urbanam accedit. Rostrum ei latum, inferius omnino nigrum: superior uerò rostri pars ante & retro tantum nigricat, per medium ex fusco albicat. Caput totum & maxima colli pars colore ruffo uel castaneę splendent nitentéq;. Inferior uerò colli pars iuxta dorsum & pectus undiq; nigricat, ut dorsi etiam finis & cauda. Reliqua dorsi pars cum alis, mustelinum colorem refert ut mures pontici seu uarij dicti. insunt autem pennę uario colore distinctæ ex albis

albis nigrisq; lineis cymatili ductu perquam elegantes. Idem in uentre color, sed obscurior: à quo præcipuè uentris colore nomen anatis fuscæ à nostris impositum uidetur. Interior alarum pars pennis albis constat. Crurum color glaucus. digiti quoq; pedum glauci uel subalbi, sed nigris membranis coniuncti. Idem aut omnino proximũ genus est, quod supra à colore nominauimus Rothalß, (quo nomine circa Argentoratum utuntur,) & an penelops dici posset dubitauimus, cum similiter φοινικόλεγνος & ποικιλόδειρος sit, hoc est collo puniceo & uario; & anatum generi adscribatur. nam de magnitudine nihil habemus: cum Scholiastes Aristophanis & magnitudine columbæ; & rursus anate maiorem penelopem describat. Esto igitur nobis tum rothalsa tum anas fusca (siue una planè species est, siue generis unius proximi duæ species minimum differentes) nõ aliud quàm penelops ueterum, donec alius aliquid certius adferat. Eberus & Peucerus anates quasdam Germanicè uocant Mittelenten (hoc est mediæ magnitudinis, ut ego interpretor,) latiusculis & simis rostris, cinereum colorem nigredine in eis uariante, & ueterum boscades esse suspicantur. Sunt autẽ hæ uel eædem cum illis quas hic descripsimus: aut saltem magnitudinis ratione idem uocabulum Germanicum eis conuenit.

ANAS mediocris (inquit Georg. Fabricius) *ein Mittelente*, à magna differt quantitate & forma: minor enim est, minusq; colorata, in alis præsertim atq; pedibus: nam & horum membranæ ni-

græ ſunt, quæ in anate magna flaueſcũt: & uenter quoq; candidior, ac minus uarius. Alæ in maſculis partim nigræ, partim albæ ſunt, & pauculis pennis rubris tinctæ.

DE ANATE MVSCARIA.

ANAS muſcaria, Muggent, ſic uocatur à noſtris, quòd muſcas ſupra aquam uolantes captet. Huic quoq; ut ſuperiori magnitudo & figura ferè ut domeſticæ anati. Roſtrum latum & ſimum, cuius lamina ſuperior per medium nigricat, utrinq; flauet: inferior planè crocea eſt. longum, quatenus extra plumas eminet, digitos duos. Dentes utrinq; ſerrati, latiuſculi, & quodammodo membranacei, flexiles, eminentes. inferioris tamen laminæ dentes minimum eminent, & ſtrias oblongas ducunt. Color plumarum per totum ferè corpus uarius eſt, ex nigricante, charopo, albo & muſtelino alicubi mixtus: uel, ut breuiter dicam, qualis perdicum ferè,

hoc

hoc eſt κορακινὸς, ut pulueratricum plerarunq;, ſed diſtinctus. Ventris plumæ albent, interius fuſcæ. Pedes flauent, digiti nigricantibus membranis cohærent, collũ tam ſupina quàm prona parte στικτὸν eſt, hoc eſt uarium quibus ſupra dixi coloribus. Vertex magis nigricat quàm cæteræ partes: qui color etiam in alis habetur, eędem & cauda breues ſunt. Huic congener uidetur anas ſtrepera, quam infra deſcribemus Georg. Fabricij uerbis. Sed in Podamico lacu circa Conſtantiam aliud etiam anatis feræ genus muſcarium appellari audio, quod alibi à cœno paluſtri etiam Mürent (ut querquedulæ diminutiua uoce Mürentle) & Moßent dicatur, corpore magno & coloribus elegantiſſimis inſigni, unde eandem quam ſupra torquatam maiorem nominaui eſſe conijcio. Sed cæteras etiam anates pleraſq; muſcas ſectari aiunt. Georg. Fabricius aliã nobis muſcariam deſcripſit, quæ apud Miſenos nominetur Pilente uel Pilwegichen. Hæc (inquit) muſcas captat, & ideo à pueris delectationis cauſa alitur. ad quod reſpexit in Captiuis Plautus, Patricijs pueris aut monedulæ, Aut anates, aut coturnices dantur, quîs cum luſitent. Muſcis autem ſuſpenſo gradu placidè ingrediens inſidiatur. Roſtrum longum & molle, & colore cinereum; qui & reliqui corporis eſt, excepto uentre, qui nonnihil candidior. Vocem noctu lachrymanti aut lamentanti ſimilem edit. paulò maior eſt motacilla. Hæc Fabricius. ſed apparet eum motacillam nobis hoc nomine ignotam facere.

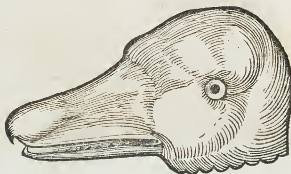
DE ANATIBVS PLATYRYNCHIS, id eſt latiroſtris.

Figura hæc ſchellariæ noſtræ roſtri latitudinem non exprimit: quod emendabit pictor, ſi quis colores addet.

NATEM platyrynchum appello à roſtri latitudine. rhynchos enim non de ſuibus tantum dicitur, ut quidam putant, ſed etiam de auibus, non rhámphos modo, ut annotauit Euſtathius. Noſtri ſchellariam uocant, **Schellent**, à roſtri figura, ut conijcio. imitatur enim quodammodo genus quoddam crepitaculorum ex ære, quę Germani ſchellas nuncupant: uel potius, quoniam inter uolandum (ut audio) alis ſuis ita perſtrepat, ut crepitaculorum huiuſmodi ſonum repræſentet. Roſtrum ei nigrũ, breue, medio palmo (id eſt duobus digitis) longum, & eiuſdem ferè latitudinis: non planum aut ſimum ut muſcariæ, ſed conuexum inſtar clypeorum, quare aliqui **Schiltent**, id eſt clypeatam appellant. Hæc etiã anatis urbanæ magnitudinem non excedit, ut & muſcaria: & pedes ſimiliter flauos habet, ſed maiores, lõgiores: & digitos itidem nigris iunctos membranis. Pennæ ubiq; nigræ ſunt, ſed in collo nigricant ex albo: in alis inferioribus albæ. Capitis color qui caſtaneæ obſcurus, uel ruffus admixto nigro. Prona (anterior, puto) pars colli & uenter albent. Dentes in ſuperiore roſtri parte undiquaq; conduntur interius, nec eminent: inferiores uerò oblongas ſtrias ducũt ut in muſcaria anate. Lingua nigricat. Audio eam piſcibus quoq;ueſci. Eadem uel omnino congener eſt, quam clangulam Geor. Fabricius nominauit. nam & Miſeni (ut ſcribit) appellant **ein Klinger**, ab alarum clangore, quæ firmiſsimæ ſunt, nec ſine ſono in uolatu mouentur. Roſtrum ei latum, ſed breue ac obtuſum, & nigrum, caput magnum & in nigro uiridans. ſecundum oculos, qui in hoc genere pulchri ſunt, utrinq; macula alba eſt. in fœmella nec uiror ille, neque hæc macula apparet, (figuram ſchellariæ noſtræ ex fœmina factam arbitror, quoniam macula caret.) Tergum & cauda nigra. alæ partim nigræ, partim candidæ. gula cum uentre tota candida. in fœmella gula nonnihil in cinereo maculoſa. Pedes in ambabus flaui, Hæc ille. Sed capitis etiam quam miſit iconem apponemus, ut & roſtri latitudo (non expreſſa à pictore noſtro) & macula ſecundum oculos, appareant.

CAPVT CLANGVLAE.

RVRSVS idem uel maximè congener platyrynchi anatis genus eſt, quod audio uocari à Germanis (circa Argentoratũ) **weiſſer Stittvogel**, (neſcio qua nominis ratione, cuius generis etiam fuſcam ſpeciem inueniri aiunt, illam nimirum quam ſupra deſcripſimus:) ab Anglis ſcheldrake, quæ uox ad Germanicam **Schellent** accedit. Roſtrum ei ſimiliter breue & bene latum (ut in pictura ad me miſſa cõſpicor) & nigrum. ut caput etiam ac dorſum & alæ: quarum tamen in medio magna pars alba eſt, & rurſus in ſuperiore parte. colli etiam pars inferior, pectus & uenter albent. inter roſtrum quoque & oculos albæ ſunt maculæ. reliqua circa oculos pars maculis è cœruleo uiridibus ambitur. Crura & pedes è ruffo flaueſcunt. **Sed alij aliter deſcribunt ſcheledracum Anglorum: uide infra inter** Mergos magnos.

ALTERVM apud nos genus platyrynchi anatis, ſimiliter ut primum **Schiltent**, id eſt clypeatam nuncupant: aliqui priuatim **Täſchenmul**, ob inſignem roſtri latitudinem, quæ ad duos pollices accedit. taſcham enim appellant noſtri marſupij genus latiuſculum quod à zona ſuſpenditur. Roſtrum ei nigrum, latum & in fine quadam cochlearis ſpecie. mediæ extremitati breuis quidam & paruus uncus adiungitur. inferior roſtri pars ſiue lamina ſuperiorem ita ſubit ut intra eam tota includatur. Dentes ab utraq; roſtri parte molles, flexiles, recti, in hoc anatum genere (quod ſciam) omnium longiſsimi, ad dimidij digiti longitudinem. aut forte etiam cæteris anatibus dentes æquè longi, ſed roſtro magis adhærent, non ita prominent. Caput nigricat, ſed occipitium & pars poſterior uſq; ad medium colli uiriditatem præ ſe fert. Collum duos palmos longum. Reliquum corpus ut anatis cõmunis, uel aliquanto minus. Pedes & crura crocei coloris. plumæ uẽtris ruffæ (quæ in ſuperiore genere albæ ſunt.) Superior alarũ pars ex cinereo cœrulea. reliquæ pennę partim fuſcę, partim ſubuirides. Hanc quoque piſces captare aiunt.

CAPVT FVLIGVLAE.

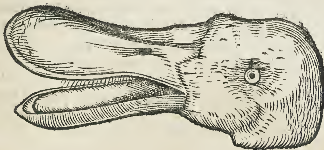
ANAS fuligula (ſic uocat Geor. Fabricius imitatione Germanicę uocis apud Miſenos **ein Rüſgen**) à fuligineo totius corporis colore. roſtrũ ut in clangula breue eſt, ut in latiroſtra (maiore, mox deſcribẽda) latũ. unde & latiroſtra minor uocari poteſt. In alis una linea tranſuerſim alba. uenter albus. pedes ut anatis paruæ (querquedulæ,) à qua etiam nõ differt magnitudine.

ANAS latiroſtra maior, **ein Breitſchnabel**.

Huic

Huic roſtrum duplo ferè, quàm in cæteris latius, idq; in mare nigrũ, in fœmella modò flaueſcens, modò maculis uarium. Striæ quoq; longæ, & frequentes magis, quàm in ullo alio genere. Collum in albo cinereoq; maculoſum, gulæ pars inferior alba. Alæ in parte ſuperiore iſatidis colore ſunt, media albæ, poſtrema in nigro uiridantes, reliqua cinereæ. Venter ſpadicis colore, in fœmella mediocri anati ferè ſimilis, in albo flaueſcens. pedes cum primo genere conueniunt, in utroque ſexu, Georg. Fabricius.

CAPVT LATIROSTRAE MAIORIS.

¶ HIS aliam ſpeciem addo quam peregrinam eſſe aiunt, & Seeuogel, id eſt auem marinam cognominãt: roſtro itidem breui, latoq; & conuexo, ad cœruleum colorẽ dilutum inclinãte: pars media tamẽ nigricat, ut & caput & cauda extrema, & longiores alarum pennæ: quæ tamen duabus zonis diſtinguuntur, inferiore alba: & ſuperiore ſimiliter, ſed quam per medium linea ruffa diuidat. Collum breue, album inferius, dorſum fuſcum, pectus ruffum: ut etiam pedes, ſed hi dilutius. Latera cinerea, fuſcis & breuibus punctis lineiſue diſtincta. Oculos puncta obſcurè uiridia ambiunt. Sed hanc quoq; deſcriptionem picturæ tantum intuitu confecimus. Quærendũ an hęc ſit Flub dicta apud Friſios, auis aquatica anate minor, ſed roſtro latiore.

ANATEM quandam cirrhatam noſtri à corpulentia Vollenten appellãt: cui itidem roſtrum latiuſculum, corpus gallinæ magnitudine, plenum & obeſum: quamobrem in cibo cæteris pleriſq; præfertur. Totum roſtrum ſuperius in hac glauco colore eſt: inferius nigrum. Caput etiam & collum undequaq; nigra. mas apicem in uertice gerit nigris pennarum cirrhis conditum: prope quem pennæ utrinq; ex nigro uirent. Dorſum eſt fuſcum punctis albicantibus tanquam puluere inæqualiter aſperſum, quæ tam parua ſunt ut lateant niſi penitus aſpexeris. Fuſcis alarum pennis candidæ ſubſunt, quarum extremitas iterum nigreſcit. Cauda breuis, ut anatũ generibus, undiq; fuſca. Venter & ſupinæ partes alarum albent. Pedum digitos glaucos nigræ coniungunt membranæ.

DE ALIIS QVIBVSDAM ANATIBVS, QVAS Georg. Fabricius apud Miſenos nobis deſcripſit.

ANAS fiſtularis, ein Pfeifente, à ſono acutiore, quem fiſtulæ modo emittit, denominata, aëris meatus in roſtro habet latiores: roſtrum colore iſatidis, circa unguem ductus nigros quaſi fila. Collum rubro nigroq; uarium. tergum partim plumeũ, ut uenter anatis magnæ, partim rubris nigriſq; pennis temperatum. Alæ parte ſuperiore cum tergo conueniunt, media maximaq; albæ ſunt, ima cinereæ. In fœmella uerò nec roſtrum, nec tergum, nec alæ eodem ſunt ornatu: ſolus uenter in utriſque candidus.

ANAS ſtrepera, ein Leiner, à uocis ſtrepitu grauiore. Roſtrum nigrum, collũ in nigro alboq; quaſi ſquamoſum, dorſum in cinereo flauicans, ſubalæ quaſi perdicum pennæ. Alæ rubras, nigras, albas pennas permixtas habent. Venter ſupernè candidus, cauda nigra, & in extremo cinerea. Pedes lutei, membranæ nigræ. Hæc muſcariæ noſtris appellatæ, quam ſupra deſcripſimus, congener uidetur.

ANAS caudacuta, ein Spitzſchwantz, nomen à cauda longiuſcula accepit. Roſtrum ſupernè nigrum, à lateribus iſatidis dilutæ imitatur colorem: in fœmella cum maculis nigris cinereũ. In alis pennæ infimæ tranſuerſim albæ: mediæ in nigro gemmantes uiridi & damaſceno: extremæ nonnullæ flauicantes. Hæc in fœmella uarietas non eſt: ſed lineæ tantũ duæ tranſuerſim albæ. Capite cum anate mediocri, dorſo cum ſtrepera conuenit, pedes membranæq; cinereæ.

ANAS quadrupes, magnitudine anatis paruæ. Roſtrum latum, & in latitudine tenue, figura à noſtratibus omnibus aliquantum differens, priore parte nigrum, extrema flauum. Capitis ſumma pars ad collum uſq; nigra, circa oculos cinerea. Niger circulus collum ambit, nigrum tergum, nigræ alæ, nigra cauda. Venter albus. Pedes flaui, & inter ſe non procul diſtantes, ut pictura indicat. Hanc anatem mortuam uidi. nam duæ aſſeruantur Torgæ in armamentario illuſtriſsimi Electoris Saxoniæ. Audiui à quibuſdam circa Merſeburgum ad Salam eius generis captas eſſe. Hæc Fabricius: qui imaginem quoq; anatis quadrupedis ſibi uiſæ ad nos miſit, quam hoc loco appoſuiſſem, ſi à ſculptore dum hæc æderemus cælata fuiſſet. Vidi ego columbæ etiam quadrupedis effigiem typis excuſam & publicatam, de qua ſuo loco ſcribetur. Alæ & crura auium ex oui luteo fiunt, indicio eſt quòd pulli, qui ex ouo cuius lutea duo ſunt abſq; ſepiente membrana quatuor alis & totidem pedibus naſcuntur, arbitranturq; prodigium, quale olim Mediolani contigit, Cardanus lib. 12. de Subtilitate. Atqui anas hæc, ut & columba cuius memini, tetrapodes tantum fuerunt, non etiam

tetrapteri. Sed de ouis geminum uitellum habentibus, plura adferam in Gallina C.

ANATES longiroſtra, muſtelaris, raucedula & alticrura, ſic dictæ à Georg. Fabricio imitatione uernaculæ linguæ, quoniam piſcibus uictitare mihi uidentur, quod uel ex roſtri figura conijcio, inter mergos infrà à nobis referentur.

ACRONIVS lacus, quem Conſtantienſem uocamus, multa anatum genera alit: & inter alias, quæ ab accolis uocantur Krautenten, id eſt herbiuoræ: Mooren uel Mürenten, quas puto ab ab anate torquata maiore non differre: Trybuögel, Kätzle, de quibus nihil hactenus certum reſciui. Bellonius morillons Gallicè dictas aues in anatum genere numerat.

HISPANI in Hiſpaniola inſula & uicinis inuenerũt anſeres ſylueſtres, turtures, anates noſtris grandiores & cygneo candore, capite purpureo, Petrus Martyr. Sed aliter Chriſtophorus Columbus, In Hiſpana inſula (inquit) turtures ſylueſtres & anates noſtris proceriores inuenimus, anſeresq́ oloribus candidiores, capite tantum rubeo.

DE ANATIBVS QVIBVSDAM GERMANIAE inferioris & maritimæ, Meanca, Tela & Slupo, &c. anate fera minoribus.

IN Germania inferiori & maritima apud Friſios audio inueniri auium aquaticarum & anatibus ferè ſimilium diuerſa genera, & nominatim iſta, Smeant, Teling, Slup, Grißuogel, Wild enten: Primum ex his minimum eſſe, ſecundum maius primo, tertium ſecundo, quartum tertio, quintum omnium maximum. Meancæ aues (Murmellius Germanicè uocat Meank) ab imitatione uocis ſic dictæ, anatibus maiores (lego minores) ſunt, breui collo, breuibus pedibus, coloris cinerei, oculis glaucis, roſtro partim croceo, partim rubeo. ſemper clamant meanca, cadauerum cupidiſsimę, & præcipuè hominum: itaq; gaudẽt tempeſtatibus. inſidiãtur tamen etiam paruis animalibus. Ab his auibus etiam multas alias aues maritimi meãcas (nimirum quas uulgò Mew dicunt) uocant, Albertus. Scribit autem eadem quoq; de fulica: nempe auem aquaticã eſſe, de genere mergorum, anate minorem, cadaueribus ueſci & tempeſtatibus gaudere: colore tamen diſtinguit nigram eſſe docens. Vnde apparet has aues congeneres eſſe: & generis quidem larorum, uel (ut Plinius uocat) gauiarum, quæ aues ſubinde circa aquas uolitant columbarum ferè magnitudine, clamoſæ, famelicæ, piſciuoræ, plumoſæ & leues: roſtro collo & pedibus omnino tales, quales meancas Albertus deſcribit, palmipedes, &c. ut pluribus dicetur in Lari hiſtoria. Fulicam etiam Albertus nidificare ſcribit in petris circa aquas, & laros Ariſtoteles in petris maritimis. ſed Ariſtoteles cinerei tantum lari meminit, qui circa lacus & fluuios uictitet: quem meancam Albertus uocat, noſtri Mewb & Holbrot, &c. & albi, qui è mari uictũ quærat, ein wyſſer Mewb. nos uerò alias etiam differentias coloris eorum ſuo loco adferemus. Alberti quidem fulica de qua nunc diximus, alia eſt quàm fulica hodie Italis appellata. uide in Fulica. Ex Friſio quodam accepi meancam anati ſylueſtri ferè ſimilem eſſe, minorem, quæ in ſublime uolatu efferatur imminente ſerenitate, alba circum latera. uocabat autem ipſe Germanicè Schmeant. Sed hæ aues cum uolaces ſint, & rarò natent, anatum generi non debent adſcribi.

¶ De tela & uuigena, uide ſupra in Querquedula.

¶ SLVB uel Schlub Friſiorum lingua genus anatis eſt, minus quàm anas fera propriè dicta, ſed roſtro latiore. Hæc forte fuerit ſpecies una ex anatibus platyrynchis, quas ſupra deſcripſimus.

NON dubito quin & alia complura anatum genera cõperiantur, alia in alijs regionibus: quanquam ueteres pauca nominarunt, ut ardearum quoq; tria tantum genera, quæ tamen innumera reperiri Oppianus in Ixeuticis author eſt. ego uerò non plura ardearum quàm anatum genera extare puto, multoq́ magis ſi quis mergorum etiã genera anatibus adnumeret. ſunt enim mergi nonnulli anatibus non cætero tantum corpore ſed etiam roſtro fermè ſimiles, ut anates primo intuitu exiſtimari poſsint.

DE MERGIS IN GENERE, QVIDQVE AB ANAtibus differant, & ſeorſim de Mergo apud Latinos ueteres, & Aethyia apud Græcos.

MERGVS non tam ſpecies auis eſt, quàm genus multas ſub ſe ſpecies continens. aues tamen, quæ ut plurimum mergi (Merch apud Germanos) uocantur, uariæ ſunt ut picæ, (&c. ut infra dicemus inter diuerſos mergos, quorum uulgaria tantũ nomina tenemus,) Albertus. Veteres non fecerunt plura mergorum genera, fortè quòd cum anatibus ea confuderint. Nos cum aliâs diſtinguimus, tum dentibus, qui anatibus omnibus molliores, flexiles tranſuerſiq; per roſtrum pertingunt: mergorum, illis quibus roſtrum latiuſculum (minus tamen latum quàm anatibus) duri ac rigidi, utrinq; tantum in marginibus roſtri: cæteris, quibus roſtrum latum

tum non est, sed in acutum desinit, nulli. Veteres quidem nullius auis, quod sciam, dentatæ meminerunt, præterquam Diomedeæ, quam Iuba cataractam uocat: ut hæc quoque mergorũ generis existimari possit, ut suo loco dicemus. Mergi præterea magis aquatici sunt quàm anates: ideoque semper ferè in aquis manent, non æquè in terram & ripas egrediuntur ut anates. Et crura uel non æque absoluta habent, uel breuiora, uel non eodem situ sed posterius: quamobrem incõmodè ingrediuntur. Piscibus magna ex parte uiuunt: & diutius quàm anates urinari possunt, & natando celerius insequi. Plerisque eorum ceruix procerior. in fame etiam herbis & alijs quibus anates uescuntur. Mergum Varro ait dictum esse quòd mergendo se in aquã captet escam, sed hoc cum diuersarum specierum aues aquaticæ faciant, (omnes quidem palmipedes & quodammodo anatiformes, magnitudine tamen, coloribus, rostrique figura differentes,) de una tantum specie mergi uocabulũ usurpasse ueteres Latini uidentur, eadem scilicet quam Græci æthyiam uocant. Obijci quidem potest, æthyiam apud Græcos marinam tantũ nos legere, & quæ in saxis maritimis oua pariat Aristoteli: mergum uerò à Plinio non marinum tantum, sed etiam stagnorum incolam poni: non in saxis sed in arboribus nidificantem: unde doctissimus Vuottonus mergum ab æthyia auem diuersam esse suspicatur. Sed cum eruditi hactenus omnes eandem esse auem tradiderint, & pleraque de æthyia à Græcis tradita, Plinius de mergo interpretatus sit, nihil eas inter se differre præterquã nomine credimus. Idem enim animal & marinum aut maritimum esse, & circa fluuios stagnáue aut in ipsis morari, cum in auium tum in piscium genere, nihil prohibet: siue quòd à mari quædã ascendant, ut alcyones aues, lupi pisces: siue quòd utrobique nascãtur, idque uel nullo discrimine corporis & naturæ, uel aliquo illo discretæ, ut percę marinæ à fluuiatilibus. Quin & easdẽ aues in arboribus nidificare, aut si arbores desint, in nudis scopulis, nihil erit absurdi: ut apes aliàs in arborum aliàs in terræ cauis nidificant. Transtulit sanè locum suum Plinius ex Aristotelis de animalibus historia 5. 9. ubi nulla arborum mentio: sed tum lari tum æthyiæ saxis maritimis oua parere scribuntur. Quòd si æthyiam mergum esse negemus, nullum aliud quo appellari Græcè possit uocabulũ nobis relinquitur. nam dypten, poyngem & bungem poëtica esse legimus, & idẽ cum æthyia significare. Hæc nostra quidem est sententia: ut pluribus tamen per nos satisfieret, seorsim quæcunque apud ueteres Latinos de mergo prodita inuenimus, seorsim etiã quæ apud Græcos de æthyia, cõscripsi, ut cõferenti utriusque historiam unam eandemque auem aut diuersas iudicandi libertas relinqueretur. His iam perscriptis incidi in Turneri Angli de mergo scripta. Mergus (inquit) Anglicè a cormorant, Germanicè ein Sucher, (sed alibi urinatricis quoque primum genus Germanicè Sucher interpretatur, Anglicè douckera uel louna.) Et rursus, Mergus auis est magnitudine ferè anseris, pulla, rostro longo, & in fine adunco, palmipes, corpore graui: forma corporis aui sedenti, erecta est. Plinius in arboribus nidulari scribit, at Aristoteles in saxis maritimis. Quod uterque aut uidit, aut à referentibus aucupibus didicit, scripto mandauit. Et ego utrunque obseruaui. nam in rupibus marinis iuxta hostium Tinæ fluuij mergos nidulantes uidi, & in Northfolcia cum ardeis in excelsis arboribus. Qui in rupibus maritimis nidificant, ex præda marina ferè uiuunt: qui uerò in arboribus, amnes, lacus & fluuios uictus gratia petunt. Hæc Turnerus. Apparet autem ex descriptione, quòd mergum auem intelligat, quam nostri Scharb nominant, Angli (ut audio) cormorant. quanquam Galli etiã aliam auem cormorant uocãt, nempe phalacrocoracem, quem inferiores Germani Schwemmerganß appellant. De mergo magno nigro (sic enim Albertus uocat, & carbonem aquaticum) qui & simpliciter mergus ueteribus dictus uidetur, per excellentiam scilicet, plura leges infra inter mergos magnos. Mergum aquarum dulcium audio uulgò Græcè hodie βουτικίδι nominari.

¶ קאת, kaath, & שלך, schalac, Hebraicas uoces ferè confundi, & pro eadem aue accipi uideo, cum Deut. 14. utraque seorsim nominetur inter immundas aues: ubi Munsterus pro kaath, upupam uertit. LXX. catarrhacten, Hieronymus mergulum: aliqui ardeam: ut schalac etiam Leuitici 11. Hieron. & LXX. nycticoracem, aliqui mergulum, alij ardeam. Dauid Kimhi schalac ex magistrorũ sententia השולה, heschula, auem quandam marinam exponit piscium captatricem: Onkelos שלינונא, schalenuna, mergulum. Abraham Esre Leuit. 11. auem (inquit) dicunt esse, quæ natura ea est prædita ut abijciat fœtus suos. Is nimirum (ut iudicat eruditus quidam apud nos) est cuculus. Arabica translatio Deut. 14. habet זמג, semag: Persica uocẽ retinet Hebraicam. קאת, kaath, Dauid Kimhi à uomendo dictam putat. Rabi Ionas auem uocatam dicit קאה, kaah, & thau radicalem putat literam, ut Psalmo 102. לקאת מדבר. Porrò in Thalmud magistri uocant קיק, kik, uel hakik, quam auem cuculum Iudæi putant. adstipulatur R. Abrahã Psalmo 102. & Leuit. 11. auis est, inquit, solitudinem amans à uomendo dicta, cuius uox ceu בכי, cohi, id est ploratus, in Thalmud kik dicta. Deuter. 14. Chaldæus קתא, *katha*, Arabs קוק, *kuk*, reddit, Persa uocem Hebraicam seruat. LXX. Leuitici 11. & Psalmo 102. pelecâna uertunt. Deuter. 14. (ut dixi) catarrhacten: Esaiæ 34. ὄρνεα. Sophoniæ 2. chamæleontes, (sed koah uel koach chamæleon est, non kaath.) Hieronymus Psalmo 102. LXX. imitatus pelicanum, alibi onocrotalum. Sunt quidem aues istæ, mergus, catarrhactes, pelicanus & onocrotalus, omnes pisciuoræ, & onocrotalum uideo à quibusdam cum pelicano confundi: alioqui pelicano magis conuenit uomitus. aiunt enim illum conchas deuoratas postquam concoctionis calore apertæ fuerint reuomere, ut carnem à testis seligat. uox uerò lamentabilis (aut potius terribilis, instar rudentis asini) onocrotali est. Pagninus & Oecolampadius kaath Esaię 34. pro onocrotalo ac-

cipiunt קאת, kaath, Iudæi nostri dicunt esse **Widhopff**, id est upupam, Munsterus.

¶ Græci hodie mergum marinum, ut audio, uocant καλικατζου. Mergum alij mergonē uocant, Ambrosius Calepinus. sed mergón, uox apud Italos uulgaris est, nō Latina. faciunt autem mergones diuersos & magnitudine differentes. Mergi ab imperito uulgo smergi dicuntur, Erythræus Italus. Mergi sunt nonnulli quos ceruos aquaticos uocant, Seruius: ego pro ceruis coruos reposuerim. nam & Hispani (ut eruditus quidam ex illa gente nos docuit) mergum coruū marinum uocant, cuoruo marino: corui nimirū nomine indito à colore nigro. Albertus catarrhacten (ipse perperam carthates scribit) mergum nigrum interpretatur, qui forte scharbus noster fuerit, & coruus aquaticus Aristotelis potius quàm catarrhactes. Scio quidem mergos quosdam cornutos uocari, quod plumas instar cornuum habeāt, ut Seuerus Sulpitius scripsit, si rectè citat author libri de nat. rerum. sed hoc nihil ad ceruos. cristæ potius quàm cornua dici debent: & si cornibus conferri possent, non tamen ceruinis & ramosis. sed de his infra pluribus, adiecta etiam figura. Mergum Galli uulgò interpretantur ung plongeon uel plongett: quæ uox ad Græcorum πώϋγγας & βύγγας accedit. ¶ Germani mergum **Sucher** interpretantur, aliqui **Teucher** scribunt, **Tucher**, **Suchent**. sed alij alias aues his nominibus designant. illam quæ propriè **Sucher** appelletur, aiunt columba minorem esse, &c. Vide in Vrinatrice. Flandri uoce diminutiua **Sükeckin**.

B.

Substricta crura gerentem, & spatiosum in guttura, Ouidius mergum cognominat. Longa internodia crurum, Longa manet ceruix, caput est à corpore longè, Idem. Mergi contra omne genus auium pedes habent in cauda, ita ut in terra stantes instar hominis pectus erectum præferant, Author libri de nat. rerum. Insatiabilia animalium, quibus à uentre protinus recto intestino transeunt cibi, ut lupis ceruarijs, & inter aues mergis, Plinius. Aristoteles animalia illa quibus intestina recta sunt, ciborum auida esse scribit.

C.

Mergus tum in aquis dulcibus degit, tum in mari, ut supra docuimus. Mergi maria aut stagna fugientes uentum præsagiunt, Plin. Idem alibi mergos marinos nominat. Mergū mare carpentem, Ouidius dixit. Aequor amat: nomenq; manet, quia mergitur illi, Idem. Mergus flumina stagnaq; innatat, sic dictus quòd in aquis se mergat. diutius tamen sub aquis morari non ualet, quòd aëris respiratione indigeat. quum percuti metuit, in aqua mergitur, & pisces persequitur, Author libri de nat. rerū. Inter aquaticas mergi soliti sunt deuorare quæ cæteræ reddunt, Plin. In aquam se cibum captans assiduè mergit, Varro. Mergos apricos, Verg. 5. Aeneid. Celeres, Georg. 1. ¶ Mergi etiam uocem mutant, ut canit Lucretius: Accipitres atq; ossifragæ, mergiq; marinis Fluctibus in salso uictum uitamq; petentes, Longè alias alio iaciunt in tempore uoces. ¶ Mergi in arboribus nidificant, Plinius. sed quoniam æthyia eadem mergo esse uidetur, æthyiam uerò Aristoteles in saxis maritimis oua parere scribit: Io. Claymondus, ne Plinius ab Aristotele dissentire uideatur, hunc locum sic legit: Gauiæ in petris nidificant, mergi etiā in arboribus. Verum codices omnes, quos quidem uiderim, inquit Vuottonus, in altera litera consentiunt. ¶ Oua pariunt mergi incipiente uere, plurimum terna, Plin. ¶ Mergorum pulli ut primum ab ouis exclusi fuerint, si matrem eos perdere contigerit, adeò ualidi sunt, ut ipsi sese nutrire possint, Albertus & Author libri de nat. rerum.

E.

Mergos plerosque capi puto similiter ut anates, uisco, defatigatione, bombarda, pisciculis in acum aut hamum affixis funiculo insertum. In ciuitate quadam ad magnū fluuium sita in Oriente, hospitem piscaturum comitatus uidi in nauiculis eius mergos super perticas alligatos, quibus ille guttur filo ligauit, ne pisces captos deuorare possent. Ponunt autem ad singulas naues tres magnas cistas, unam in medio, & ab utroq; extremo singulas. Tum mergos solutos dimisit: qui mox pisces quàm plurimos cepere, & ipsimet in cistas illas imposuère, ita ut breui tempore omnes repleuerint. Tum hospes filis à gutture eorum solutis, eos iam sibi ipsis piscari & piscibus pasci permisit. Hi pasti ad loca propria reuertuntur, iterumq; perticis alligantur, Odoricus de Foro Iulij.

Mergi anatesq; pennas rostro purgantes, uentum præsagiunt: cæteræq; aquaticæ aues concursantes: item mergi maria aut stagna fugientes, Plin. Iam sibi tum curuis male temperat unda carinis, Cum medio celeres reuolant ex æquore mergi, Clamoremq; ferunt ad littora, Verg. 1. Geor. Huius auis natura est ut sæpe mergens aurarum signa colligat, & præuidēs tempestatem futuram, propere medio reuolet ex æquore, & ad littorū tuta cum clamore contendat, Ambrosius Calepin.

F.

Si quis tunc mergos suaueis edixerit assos, Parebit praui docilis Romana iuuentus, Horat. 2. Serm. Hyeme obesiores sunt propter pauciorem tum temporis motum. omne enim animal sereno aëre gaudet, & in eo amplius uagatur, Obscurus.

G.

Remedia quæ Latini ex mergo tradiderunt, & ex æthyia Græci, coniungere uolui, (non sine distinctione tamen nominum,) quòd authores ipsi unam & eandem auem his nominibus intellexisse uideantur. ¶ Aethyia tota assata & in cibo sumpta elephantiasin sanat, & spleni medetur, Kiranides.

ranides. ¶ Aethyiæ ſanguis antipharmacum eſt, & feris uenenatis reſiſtit, Idem. ¶ Magi contra quartanas deuorari iubent cor mergi marini ſine ferro exemptum, inueteratumq; conteri, & in calida aqua bibi, Plinius. ¶ Aethyiæ uenter aridus potus (codex manuſcriptus habet, & portatus & potatus) concoctionem perfectam ac bonum ſtomachum præſtat, Kiranid. Serenus etiam ſcribit uentriculum mergi raptum (id eſt in cibo ſumptum) ſtomacho mederi. Ventrem mergi aliqui commendant tanquam medicamen pepticum, id eſt concoquens, ſiue protinus elixum, ſiue areſactum (σκελετευθὲν) comedas. At nos id experti uanam eſſe promiſsionem cõperimus, ſicut ſanè etiam quod de interna tunica gallinarum memoriæ eſt proditum, Galenus de ſimplic. lib. x I. Atqui nec ipſe mergi uentriculus facile concoquitur, neq; quicquam ad aliorum concoctionem iuuat, Vuottonus è Galeno. Crediderunt forte aliqui, mergi uẽtriculum in cibo, quod ea auis uoraciſsima eſt & plurimum concoquit, noſtram quoq; cõcoctionem roborare poſſe: quemadmodum noſtro tempore multi putant pellem mergi maioris nigri (ſcharbum uocant noſtri) unà cum plumis interioribus paratam à pelliſice, & uentriculo noſtro applicatam, uim concoctricem eius promouere, non calore tantum ſuo, ſed peculiari proprietate. ¶ Inueteratum ſale (σκελετευθὲν, id eſt ſimpliciter exiccatum) æthyiæ iecur, ex hydromelite duobus cochlearijs potum, ſecundas pellit, Dioſcor. Aethyiæ iecur aſſatum cum oleo & modico ſale datum, mirificè conferre affirmant à rabido cane morſis, ita enim præſentaneum eſſe remedium, ut æger protinus aquam flagitet, Aëtius. ¶ Aethyiæ fel cum cedria inunctum, euulſos palpebris pilos non ſinit renaſci, Kiranides. Aethyiæ oua dyſenteriam & renes & ſtomachum ſanant, Idem.

H.

a. Mergus etiam genus propagationis in uite dicitur. Nonnullos tamen in uineis characatis animaduerti (& maximè eluenaci generis) prolixos palmites quaſi propagines ſummo ſolo adobruere; deinde rurſus ad arundines erigere, & in fructum ſubmittere, quos noſtri agricolæ mergos, Galli condoſoccos uocant, eosq; adobruunt ſimplici ex cauſa, quòd exiſtiment plus alimenti terram præbere fructuarijs *flagellis*, Columella lib. 5. cap. 5. Et rurſus 4. 15. mergum eſſe ait, ubi ſupra terram iuxta ſuum adminiculum uitis curuatur, atq; ex alto ſcrobe ſubmerſa, perducitur (aliâs producitur) ad uacantem palum, tum ex arcu uehementer citat materiem; quæ protinus applicata ſuo pedamento ad iugum euocatur. Item Palladius, 2. 21. Mergum (inquit) dicimus, quoties uelut arcus ſupra terram relinquitur, alia parte uitis infoſſa. Mergi poſt bienniũ reciduntur in ea parte quæ ſupra eſt, & in loco iuſtas uites relinquũt. Veteres uineas mergis propagare potius quàm totas ſternere Atticus præcipit, quòd mergi mox facile radicantur, ita ut quæq; uitis ſuis radicibus tanquam proprijs fundamentis innitatur, Columella 4. 2. Galli hodie uulgò mergum in uinea appellant marquotte, quaſi mergottam per diminutionem, alij courſon, brin, Carolus Stephanus. ¶ Metendi genera complura ſunt, multi mergis, alij pectinibus ſpicam ipſam legunt, Columella 2. 21. Videntur mergi (inquit Beroaldus) eſſe ferramẽta idonea metendis frugibus, quæ à Plinio mergites appellantur, ſic ſcribente: Stipulæ alibi mediæ falce præciduntur, atq; inter duos mergites ſpica diſtringitur. Notum eſt illud Maronianum, Aut fœtu pecorum, aut cerealis mergite culmi. Exponunt Grammatici mergites dici manipulos ſpicarũ, (ut Seruius,) quo intellectu an hic & apud Plinium mergi mergitesq; accipi poſsint, æſtiment eruditi, Beroaldus. Mergæ, furculæ quibus aceruí frugum fiunt: dictæ à mergis uolucribus. ut enim illi ſe in aqua mergunt, dum piſces perſequuntur: ſic meſſores eas in fruges demergunt, ut eleuare poſsint manipulos, Feſtus. Palas uendundas ſibi mergas datas, Vt hortum fodiat atq; ut frumentũ metat, Plautus in Pœn. Si attigeris oſtium, Iam hercle tibi meſsis in ore fiet mergis pugnis probis, Idem Rudente. Hinc eſt conijcere mergitem apud Vergilium accipi poſſe pro manipulo uel aceruo, quantus ſcilicet uel ſemel inſtrumento meſſorio (quod mergum Beroaldus uocat, maſc. g. à plurali ablatiuo mergis apud Columellam, qui à ſingulari etiam fœminino merga formari poſſet: Plinius mergitem) meti poteſt, uel quantus mergite furca ſimul tolli. ¶ Mergus, aliâs mergur, mergoris, genus uaſis quod nonnulli ſitulam appellant, quòd hauriendæ aquæ mergatur, Calepinus ſine authore. Mergulus, inſtrumentum quo lampadis lychnus continetur, Idem ſine authore. ¶ Mergi aues in aqua merſant uel merſitant, uel (ut ueteres dixêre) mertant.

¶ Epitheta. Celeres, Vergilius. Tranquillo ſilet, immotaq; attollitur unda Campus, & aprícis ſtatio gratiſsima mergis, Idem Aeneidos 5. Marini, piſcantes, edaces, turpes, incolæ aquæ, apud Textorem.

¶ *Smilax aſpera* à Romanis mergina uocatur, ut inter nomenclaturas apud Dioſcoridem comperimus.

¶ h. Aeſacos filius Priami & Alyxothoës, dum nympham Heſperien quam amabat inſequitur, Ecce latens herba coluber fugientis adunco Dente pedem ſtrinxit, uiruſq; in corpore liquit, Ouidius x I. Metam. Et mox, Vulnus ab angue, A me cauſa data eſt, Aeſacus loquitur. Tum propter dolorem è ſcopulo in mare ſe præcipitans, à Tethy in mergum conuerſus eſt, & optatę non eſt data copia mortis. Indignatur amans ſe inuitum uiuere cogi, Obſtariq; animæ miſera de ſede uolenti Exire, utq; nouas humeris aſſumpſerat alas Subuolat, atq; iterum corpus ſuper æquora mittit. Pluma leuat caſus, furit Aeſacus, inq; profundum Pronus abit, letiq; uiam ſine fine retentat

I

tat. Fecit amor maciem, longa internodia crurum, Longa manet ceruix, &c. id est in mergum mutatur. ¶ Est & Aesacus fluuius Troianus ad Idam montem.

¶ Mergos diuus Martinus diuina uirtute coëgit aquam contra naturam suam deserere, & arida loca desertaque petere, Author libri de nat. rerum, ex uita puto diui Martini per Seuerum Sulpitium condita.

¶ Mergus prius uitabit aquas, de re incredibili dixit Ouidius 1. de Ponto. Nam prius incipient turres uitare columbæ, Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas, Quàm male se præstet ueteri Græcinus amico.

DE AETHYIA.

A.

AETHYIAM Grecorum non aliam auem quàm mergum Latinorum esse, supra dixi: sed quoniam aliqui super hoc dubitant, de utraque seorsim agere placuit: remedia tamen quæ ex æthyia sunt supra in Mergo commemoraui. ¶ Αἴθυια (quę & ἀίθυια apud Demetrium Constantinopolitanum recentem admodum scriptorem nominatur,) Eustathio, Hesychio, Suidæ, Etymologo & Varino, eadem est quæ κορώνη θαλάσσιος (uel θαλασσία, uel ἁλία, uel ἐναλία) id est cornix marina. Atqui Arrianus in Pontici maris nauigatione cornicem marinam unà cum æthyia, tanquam aues diuersas, enumerat. Eadem fortassis apud illum est quæ coruus marinus uocatur, Vuottonus. In Pontica insula (inquit Arrianus) quæ Achillis insula uel cursus dicitur, multæ sunt aues, lari, æthyiæ, & cornices marinæ innumeræ. hæ colunt Achillis fanũ. mane enim quotidie aduolant ad mare: inde madefactis pennis ad templum studiosè redeunt & aspergunt: & cum bene habet, rursus pauimentum alis exiccant, Hæc ille. Appion coronen ait eandem esse auem quæ & larus & æthyia dicatur, Etymol. Nos de alia cornice aquatica quæ hodie in quibusdã Angliæ locis sic appellatur, aue eiusdem ferè naturæ cuius ispida, infra dicemus post Cornicem, & plura ibidem de Cornice marina. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus æthyias uocat: mergi uerò Græci ab Arato ἐρωδιοὶ appellantur, Ioach. Perionius: sed erodios ardeas esse, æthyias uerò mergos ueterum scripta ostendunt. Apud Aristotelem de hist. anim. 1. 1. ubi Græcè αἴθυια καὶ κολυμβὶς legitur, Albertus habet anser salicis. ¶ Mergum æthyiam Græci uocant, & poetæ dypten. alioqui nihil est aliud dyptes uerbum ex uerbo, quàm mergus. poetæ Græci etiam poyngas & bungas dicunt aues eas, Phocion author, Hermolaus. πώϋγγες, αἱ αἴθυιαι, κληθεῖσαι βύγγες, παρὰ τὴν βοὴν καὶ τὴν ἠχὴν, (melius ἰυγὴν, ut Varinus habet,) Etymologus. Ad poyngem quidem Græcam uocem Gallica plongeon accedit. sic enim Galli mergum uocant. Τὸν δ' οἷα δύπτην κηρύλου δίχα στένει Αὐλῶνος ὅσει κῦμα γυμνίτην φάγρον, Lycophron. ubi δύπτης caruli, id est alcyonis maris epitheton est: Scholiastes κολυμβὸν interpretatur. Δύπτης, αἴθυια, κολυμβητὴς, δύτης, Hesychius & Varinus. hoc est, homo urinator uel natator, uel mergus auis. Δύπται δ' ἐξ ἁλὸς ἐρχόμενοι, Apollonius Argonaut. lib. 1. Νησσάδας, τὰς αἰθυίας, Hesychius & Varinus. Κήξ, auis est marina, hirundini similis, quam alij larum, alij mergum interpretantur, Eustathius: & Varinus idem in Κὴξ εἰναλίη. Peculiaris quædam species mergi marini est in Creta, urinari solita, diuersa à phalacrocorace (cormorant) & reliquis mergis, quam Aristoteles æthyiam uocauit. qui littora Cretæ habitant, uutamaria nominant & calicatczu. magnitudine est querquedulæ (d'une sarcelle,) albo uentre, capite & dorso nigra, itemque alis & cauda. digito pedum posteriore caret sola palmipedum. Pluma ei instar lanuginis, ualidè inhærẽs cuti. Rostrum marginibus acutis, cauum & planum ferè, lanuginosis plumis bona sui parte obducitur, nigrum superiore, album inferiore parte: uertice lato, Petrus Bellonius in libro Gallico Obseruationum, &c.

C.

¶ Suidas in uoce Ἠμιθέα æthyias marinas facit. ¶ Mergi (æthyiæ inquit Oppianus in Ixeuticis 2. 6.) insatiabiles sunt & maximè uoraces. pisces ingestos mox aluo reddunt, atque etiam uiuos nonnunquam. Soli inter amphibias aues uolitando piscantur, ita ut simul utrunque faciant (πέτονται τὸν θηρῶσι καὶ ἵπτανται.) Congros, anguillas, & alios lubricos læuesque pisces deglutiunt. Vrinantur & sub aqua manent diutissimè. (merguntur autem toto corpore, non collo tantũ ut pelecani.) Alios quoque pisces delphinorum & canicularum instar persequuntur. Non in pelago solum, sed paludibus etiam uersantur, tum maximè cum uis aliqua uentorum mare infestat. tunc enim immorari in eo non solent. Has in auium genere solas uocem emittere aut percipere negant, Hæc ille. Apparet autem ex his Oppiani uerbis, æthyiam oportere magnam aliquam auem esse, quæ congros & anguillas deuorare possit, & delphinorum canicularumque instar uenari, quod morsicem (uide infra inter mergos magnos) facere Albertus scribit. Itaque nostri merguli parui nigri, & alij anatibus non maiores, æthyiæ dici non poterunt. Aethyia apud mare uictitat, Aristot. Auis est marina, insatiabilis, omnibus nota, Kiranides. Aethyiæ & aliæ quædam uolucres degunt quidem in fluido, uictumque inde emoliuntur, sed aërem non humorem recipiunt, & foris parere solent, Aristot. Mergi & gauiæ saxis maritimis oua bina ternàue pariunt: sed gauiæ æstate, mergi à bruma ineunte uere, & incubant

cubant cæterarum auium more, sed neutra earum auium conditur, (latet,) Aristot. de hist. 5. 9. quem locum transferens Plinius, mergos in arboribus nidificare reddidit, quod Aristoteles nusquam scribit.

D.

Aethyis perquam inimicæ sunt ciconiæ & creces, Philes.

E.

Sæpe anates feræ aut æthyiæ marinæ alis in continente concussis, uentum imminere præmonent, Aratus. Aethyia si obuia fuerit naui uelificanti, & uolans submerserit se in mari, tempestatem minatur. si uerò peruolans (præteruolans) supra petram resederit, (alias, si uerò peruolauerit, aut super petram consederit,) felicem nauigationem promittit, Kiranides. Aethyas cum frequentius in mare sese immergunt, tempestates nauigantibus futuras præsagire ferunt. huius causam reddunt, quòd tranquillo mari progredi non audet æthya marinarum belluarum metu: at cum tempestatem præsenserit, audacter progreditur, quòd tunc temporis marinæ illæ beluę in altum abierunt. Verum Aratus, Aethyę (inquit) maria aut stagna fugientes, pennasque in terra rostro purgantes, uentum præsagiunt, Vuottonus. ego nihil huiusmodi apud Aratum legisse memini: nisi Vuottonus forte putat Plinium pro τινάσσωσι πτέρυγας, pennas rostro purgare, ex Arato uertisse.

F.

Aethyia ad saturitatem usque ab accipitre in cibo sumi potest, suauissima enim eius caro est, & facilis concoctu, Demetrius Constantinopolitanus.

G.

Vide supra in Mergo G.

H.

¶ a. Aethyam aliqui Latinè per y. tantum scribunt: Græci uerò semper υι. diphthongum in penultima. Dicta quidem æthyia uideri potest, quasi ædyna, ἀπὸ τοῦ ἀεὶ δύνειν καὶ δύπτειν: uel ἀπὸ τοῦ αἴθειν propter nigrum colorem, ut etiam Aethiopes. Αἰθύσσειν καὶ ἀναιθύσσειν, ῥίπτειν, πλεῖν, φέρεσθαι, ἀπὸ τῆς αἰθυίας τῆς θαλασσίας κορώνης, Etymologus. Aethyiam Græci etiam pro thyia, id est pila uel mortario dicunt: forte quòd pistillus in eo mersetur emergatque subinde.

Epitheta. Aethyas Aratus uocat δίνας, quoniam (ut inquit Theon) dum mersantur mari fiat δῖνος, id est uortex, siue κυκλοτερὴς τοῦ ὕδατος φορά, Cælius. Ὅς τόδε ναίεις Εὐστιβὲς αἰθυίαις ἰχθυβόλοισι λέπας, in Epigrammatis ut citat Suidas. id est, Qui habitas in hoc promontorio mergis piscatoribus frequentato.

¶ Αἰθυίας ἄνθος, genus est herbæ, Hesychius & Varinus.

¶ Erysichthonem quendam inuenio αἴθωνα (αἴθυιαν potius) cognominatum, quòd cibo inexplebilis esset.

¶ c. Ἀλλ᾽ ἐμὸς αἰὼν Κύμασιν αἰθυίης μᾶλλον ἐδινήσατο, piscator quidam apud Callimachum. Ἔνθ᾽ αἱ μὲν ἐπὶ βένθος ἁλίγκιαι αἰθυίῃσι Δῦνον, Apollonius lib. 4. Τῆς οὔτ᾽ αἴθυιαι, οὐδὲ κρυερὸς κέπφος, Euphorion apud Suidam in Κέπφος: quæ uox larum significat. est autem utraque auis perquam uorax.

¶ h. Aethyiæ epitaphiũ legimus Anthologij Græci lib. 3. sectione 24. in fine. ¶ Leucothea apud Homerum Odysseæ E. æthyiæ comparatur: Αἰθυίῃ δ᾽ εἰκυῖα ποτῇ (uolatu) ἀνεδύσετο λίμνης. Et rursus, Αὐτὴ δ᾽ ἂψ ἐς πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα Αἰθυίῃ εἰκυῖα, μέλαν δέ ἑ κῦμα κάλυψεν. ¶ Αἰθυῖα, ἀθηνᾶ ὑποθετικῶς ἢ φωσφόρος παρὰ τὸ αἴθω, ut uidetur apud Lycophronem, Eustathius. Pallas æthyia cognominatur, quoniam humana prudentia (quæ per Palladem innuitur) inuenta est nauigatio mergi quadam imagine, Cælius.

¶ Diuus Martinus aliquando mergos in flumine conspicatus pisciũ prædam sequi, & rapacem ingluuiem assiduis urgêre capturis: Forma (inquit) hæc dæmonum est, insidiantur incautis, capiunt nescientes: captos deuorant, exaturarique non queunt deuoratis. Imperat deinde potenti uirtute uerborum, ut eum cui in[n]atabant gurgitem relinquentes, aridas peterent desertasque regiones: eo nimirum circa aues illas usus imperio, quo dæmones fugare cõsueuerat. Ita grege facto, omnes in unum illæ uolucres congregatæ, relicto flumine, montes syluasque petierunt, Seuerus Sulpitius in uita D. Martini.

DE MERGIS DIVERSIS.

¶ FVLICA auis est aquatica, quæ mergus niger uocatur, anate minor, Albertus. sed de fulica suo loco dicemus in F. litera.

¶ BRENTHVS merguli species est pisces uenantis, Albertus. quanquã bathyos apud illum corrupte scribitur. Vide supra in Brentho inter anates feras.

¶ Seuerus Sulpitius tradit mergorum quãdam speciem à re cornutam uocari, eò quòd rubeas plumas in capite instar cornuum habeat, Author lib. de nat. rerum.

DE COLYMBO ET COLYMBIDE, VEL VRInatrice, item de Thracibus & Dytinis.

COLYMBIDEM, colymbadem & colymbum apud authores inuenio inter aues aquaticas: apud Aristotelem etiam colymbris legitur, sed corrupte. Gaza apud Aristotelem transtulit urinatricem. Vrinatrix auis ex aqua sibi uictũ emolitur, circa lacus & amnes uersatur, ex palmipedum numero, sed foris parit, Aristot. Colymbi & colymbades ab urinandi uoluptate appellantur, inter omnes (aquaticas aues) minimæ, atri ac sordidi coloris, (ῥυπαρομέλαιναι,) acuto rostro, soli earum spectantur oculi, cætero merguntur, Hermolaus ex Athenæo. σκέπτονται τὰ ὄμματα, τὰ δὲ πολλὰ (λοιπὰ) καταδύεται, Athenæus. Idem non colymbos neq; colymbadas, ut Hermolaus uertit, sed colymbida bis nominat, utrobiq; adijciens paruum: quasi colymbum alium maiorẽ esse insinuet. Nos quidem infra mergi genus describemus, quod colymbus maior recte appellari posse uidetur. Κολυμβίς, auis quædam est, Hesychius & Varin. Κόλυμβοι, αἱ κολυμβάδες, τὰ ὄρνεα ἢ ζωΰφια ἐν κολυμβήθραις, Iidem: hoc est, aues uel animalcula in piscinis. Phascades dictæ paulò maiores sunt quàm paruæ colymbides, cætero similes anatibus, Athenæus. Κολυμβὶς nominatur in Auium choro apud Aristophanem. Νήττης καὶ κολυμβάδος, (id est, anatis & urinatricis,) Callimachus meminit in libro de auibus: item Aristophanes in Acharnensibus pariter nominans, ἀττάγας, φαλαρίδας, Τροχίλους, κολυμβούς, (cum acuto in ultima,) &c. Athenæus. Numerat autem has aues inter lautitias Bœotorum. Nostri codices Aristophanis, κολύμβους paroxytonum habent, quod placet. Κόλυμβοι (inquit Oppianus lib. 2. Ixeuticorum) semper natant, & ne somni quidem aut cibi gratia in continentem exeunt, ne noctu quidem, neq; tempestatis metu aut frigoris: sed solo partus tempore. Ventis aduersi natant, ne illorum ui aliquando inuiti in terram extrudantur. quod THRACES etiam ac DYTINI faciunt. Quanquam autem tria hæc auium aquaticarum genera (inquit idem lib. 3. Ixeut.) omni tempore (πανημέριον) natare soleant, non tamen effugiunt uenatores, qui cum tranquillum est mare, nauiculam ingressi aliquousque nauigant, quatenus aues remigij strepitu non terrentur. Tum is qui rete fert, puppi insistit: alter uerò proræ, paulatim nauiculam temone promouens. qui & lucernam in testa gerit, (alius forte tertius hoc facit, aut idem qui rete gerit,) quam auibus ostendit cum iam prope fuerint. Aues stellam uidere se putantes, nauiculam propius accedere patiuntur. Tum auceps lucerna in naui occultata ne aues dolum intelligant, rete extensum eis inijcit.

¶ Vrinatrices aues quæ natando in aquam demerguntur & rursus emergunt, sunt innumeræ, magnæ & paruæ, inter quas gainæ & id genus sunt, Niphus. ¶ Vrinatrix minima mergorum & reliquarum auium quæ uictum ex aquis petunt, ῥυπαρομέλαινα tota, præterquam in uentre ubi albet, mergit sese & conspectos pisces diu sub aquis prosequens huc illuc fertur, priusquam reuertitur, unde & nomen inuenit Germanicè Schwartztücherlin, hoc est mergulus niger: & Wasseramsel, hoc est merula aquatica, Eberus & Peucerus. Sed nos aliam uocamus merulam aquaticam, quæ piscibus quidem uiuit, palmipes tamen non est. Aristoteles urinatricis unum tantum genus (inquit Turnerus) commemorat: ego tamen tria urinatricum genera uidi. Horum primum totum nigrum est: & si cirrum, quem in capite gerit, exceperis, mergo, quo tamen triplo minor est, cætera quod ad corporis attinet effigiem, non dissimile est. & hoc genus nautæ nostrates lounã nominant, alij doukeram (Angli a douker, Germani ein Sucher. sed alibi mergũ quoq; Germanicè Sucher interpretatur, Anglicè uerò cormorant.) Secundum genus turdo nõ maius est, anati colore & corporis effigie simile: & hoc Angli mediam urinatricem nuncupant. Tertium genus adeò nuper ab ouo exclusum refert anserculum, ut nisi rostrum huius paulò tenuius esset, ægrè alterum ab altero discerneres. Non enim pennas, sed lanuginem quandam (quod nos supra de puffino Anglorũ scripsimus) earum loco obtinet. Degunt hæc plerunq; tria genera in aquis stagnantibus, aut fluuijs non admodum rapidis, in quorum ripis arundines & carices nascuntur, Hæc Turnerus. Audio & COOTTE dictam apud Anglos auem esse in fluuijs ac stagnis, quæ subinde ad fundum usq; urinetur, non piscibus tamen, sed alga, limo, gramine, paruisq; cochleis uictitet: forma & colore fulicæ nostræ similis, paulò minor: in cuius rostro paruum tuberculum rubeum emineat. Ad uolandum ineptam esse aiunt: quare uulgo fertur non posse illam diutius uolare quàm pedis cauo arreptam (priusquam uolat) aquã retineat. Auem, quæ Sucher appellatur, in nostris lacubus & Acronio, minorem columba esse audio, fuscam, & latiusculo rostro. Eandem puto Albertus mergulum nigrum uocat.

H.

a. Græci uerba νήχεσθαι & κολυμβᾶν deriuarunt ἀπὸ τοῦ νήττης καὶ κολυμβάδος, (κολυμβίδος, Eustath.) Athenæus. Κολυμβᾶν uerbum natare significat, pro quo Dôres significantius dicunt κολυμφᾶν, ἀπὸ τοῦ κόλους φαίνεσθαι τοὺς ἐν ὕδασι, quòd natantium in aquis corpora mutila & non integra appareant, Etymologus. Matres planus Alexandrinus iocosa quędam problemata quasi ad Aristotelis imitationem cõfinxit, quale est: Διατί ὁ ἥλιος δύνει μὲν, κολυμβᾷ δ' οὔ; hoc est, Cur Sol mergatur quidem (nam δύνειν Græcis mergi significat, idemq; uerbum de Solis occasu usitatum est) non natet tamen. Cæterum urinari uerbum apud Latinos, uel urinare etiam (ut Grammatici scribunt) & inurinare apud

Columellam in aquam mergi, & natando (rursus) emergere significat. Eadem est causa quare sub aqua diu ranæ & phocæ urinentur. Hinc urinator dictus qui sub aqua natat. Callistratus Iureconf. Ad legem Rhodiam, urinatores appellat eos, qui merces è mari extrahunt, nauigij gratia iactatas. Sed in rem emendabilem uisus lapsus esse, quod per urinatores omne fermè extractum est, &c. Liuius 4. Dec. lib. 5. Quæ uerò huius uocis origo sit, non memini hactenus legere: quare coniecturam meam adscribere non grauabor. Vrinatorem Græci ἀρνευτῆρα uocant. ὁ δ' ἀρνευτῆρι ἐοικὼς. Κάππεσ' ἀφ' ὑψηλοῦ πύργου, Homerus Iliad. μ. ubi Scholia ἀρνευτῆρι interpretantur κυβιστητῆρι δύτῃ, id est urinatori. nam hi quoque in caput seipsos proijciunt, quemadmodū ἄρνες, id est agni petulci & lasciui in caput saltare & quasi aërem cornibus impetere solent. Aut igitur urinare Latini ab hac uoce Græca dixerunt: aut ab uria aue urinatrice, de qua nunc scribemus. Sunt & oliuæ colymbades apud Athenæum. Est columbarium uas quasi colymbarium, à uerbo κολυμβᾶν: uide in Columba.

DE VRIA.

VRIA, οὐρία, dicta (auis aquatica) non multò minor est anate, rostro longiore ac tenui, colore sordido figlinæ, (figlino, Vuottonus,) Hermolaus ex Athenæo. Τῷ χρώματι ῥυπαροκέραμος (ὑποκέραμος, Eustath.) ἐστι, τὸ δὲ ῥύγχος μακρόν τι (forte μικρόν, Vuottonus, sed Eustathius etiam μακρὸν habet) καὶ στενὸν ἔχει, Athenæus. Videri quidem potest hoc nomen non origine Græcum esse, sed ab urinari uerbo Latino deriuatum: & urinatrix siue colymbis, de qua proximè dictum, ferè non aliud ab hac uria differre, quàm quod minor est. Vriæ plus cæteris (anatibus feris) nigricant, Eberus & Peucerus, sine authore, interpretantur autem Meerenten, hoc est anates marinas. Ego urias esse dixerim quas nos appellamus Dücchele: de quibus infra seorsim, & colore magnitudineque tantum à colymbide prædicta differre, quamuis dycchelina nostra, anate multò minor est, sed inueniuntur eiusdem generis anati pares, & quędam maiores, de quibus in Colymbo maiore scribam.

DE PHALARIDE.

ANGVSTVM & phalaris rostrū obtinet, caput rotundius, uentrem subcinericeo colore, tergus nigricat, Hermolaus ex Athenæo: apud quem tamen nos legimus, ὑπόφαιος τὴν γαστέρα καὶ τὸ νῶτον. Apud eundem phálaris proparoxytonum scribitur, apud alios φαλαρὶς aut φαληρὶς, oxytonum. Aristophanes in Acharnensibus ἀτταγᾶς, φαλαρίδας inter Bœotorum delicias nominat. ubi Scholiastes phalarides genus auium interpretatur, quæ secundum quosdam in Phaleride nascantur: quod & Varinus repetit. Est autem Phaleris uel Phaleros, portus Athenis celeber, à quo Demetrio Phalereo cognomen. Aristophanes in auibus ludens, & auium quasi apotheosin conscribens: Veneri (inquit) immolaturus, aui phaleridi (prius) triticum immolet: siue hanc auem tritico uesci innuens, (quanquam laro, quam auem pisciuorā esse constat, paulò pòst placentas mellitas sacrificari iubet,) seu aliam ob causam. Monet autē eo in loco Scholiastes phaleridem auem esse palustrem siue lacustrem, & pulchram: hîc uerò iocosè eam attribui Veneri, διὰ τὸν φαλλόν. hoc est propter nominis allusionem ad membrū uirile. unde corruptus Suidæ locus emendari potest. Vide plura apud Varinum in φαληρὶς. Phaleris auis sacra habetur Veneri, nō modo propter phallos & ithyphallos quos Comici introducunt, sed etiam propter albū genituræ colorem. φαλιὸν enim album est, Eustathius. Aristoteli phalaris nominatur inter palmipedes quæ circa lacus & amnes uersantur. Aristoteles ait (citante Athenæo) passeres mares hyeme perire, fœminas superare, coniecturam faciens è colore, mutari enim pro diuersis anni partibus colorem passerum, ut merularum etiam & phalaridum quæ aliquando albescunt. quem locum ego corruptum arbitror, ex Aristotelis de anim. hist. lib. 8. capite ultimo, ubi legitur merulas pisces & turdos & caridem (non phalaridem) colorem mutare, ut & aues quasdam. Vere enim eas nigrescere, post uer denuò albescere. Non ignoro tamen merulas etiam aues colorem mutare. Legimus præterea apud Athenæum ἀθληρίδας ταριχηρὰς μυελὰς, πυλάδας καὶ χήνια ἤτοι ὀρτύγια ταριχηρά. ubi pro ἀθληρίδας suspicor φαληρίδας legendum. Possunt autem etiam aquaticæ aues sale condiri, ut puffini in Anglia. Αἱ φαλαρίδες, ut & aliæ amphibiæ uolucres, laqueis capiuntur, ad quos alliciuntur sparsis ad stagnorum fluminúmue margines frugibus, hordeo, siligine aut milio, Oppianus Ixeut. 3. Phalerides in Seleucia Parthorum, & in Asia aquaticarum laudatissimæ habentur, & iam in Italia quoque, Plinius. Phalerides, & querquedulæ quomodo inclusæ nutriantur, scripsimus supra in Anate E. ex Columella & Varrone. Apud Varronem non phalerides sed phalarides legimus. qui cum de anatibus scripsisset, subdit: Sunt item non dissimilia alia genera, ut querquedulæ, phalarides, &c. ¶ Phalaris anatum syluestrium fœmellarum colore, qui entephros (subcinericeus) est, cōspicitur, rostro angusto & oblongo, rotundo capite, Germanicè Muttuogel, Reck, Eberus & Peucerus. Aggregator phalaridem auem apud Kiraniden folegam (id est fulicam) interpretatur. Phalaris auis est (ut Kiranidæ interpres transtulit) quæ dicitur alba frons. Nam tota nigra est, & frontem solum albam habet. Inuenitur autem in fluminibus & stagnis. Huius cerebrum cum ueteri oleo permixtum omnes passiones ani curat. Auis ipsa in cibo sumpta uenenis aduersatur, Hæc ille. Et sanè huiusmodi auis est quę hodie à nobis Bölch uel Böl-

bene,ab Italis folega dicitur,tota nigra,macula tantum frontis alba, &c. ut in fulica copioſius dicetur: ac fieri poteſt ut phalaris Græcè, à macula illa alba nominata primum ſit. φάλον enim album & ſplendidum ſignificat,unde & phaleræ dictæ.

DE MERGIS ALIQVOT, QVORVM NOMINA uulgaria tantum nobis cognita ſunt: primum in genere, deinde de mergis uarijs,hoc eſt albo nigroq; diſtinctis: ex quibus unum anatem Rheni uocant, cuius figurã hîc appoſuimus: cui aliæ quædam congeneres ſunt, magnitudine quidem & coloribus diuerſæ,collum omnibus quàm in anate procerius.

E mergis in genere iam supra scripsimus, hic pauca addam, quæ ad illos tantum mergos pertinent quorum sola uulgaria nomina mihi cognita sunt. Nostri igitur cum anates à mergis non rectè distinguant, auem illam aquaticam, quam mergum Rheni dicere debebant, & alteram quę mergus glaciei uel brumalis uocanda erat, anatem Rheni, & anatem glaciei uocitant: Rhynenten, Yßenten, Suchenten. quod nomen postremum ex mergo & anate compositum uideri potest. Sunt autem hæc duo genera collo longiore inter illos mergos de quibus deinceps hic agemus: qui omnes anatibus similes sunt, cum aliâs, tum magnitudine ferè & rostri latiusculi figura. rostrum tamen eis aliquanto angustius quàm anatibus est, & aliter dentatum, ut supra dixi: & omnibus in fine magis aduncum, ut commodius pisces retineant. Mergus Rheni maior est cæteris: nam cæteri ferè anate paulò minores sunt, ille par. Quidam ex eis apud alios Germanos appellantur merchi, (Merch,) hoc est mergi corrupto nomine. alij nonnæ, (Nunnen,) id est moniales, à colorum uarietate, albi & nigri præsertim. Kernellæ nomē unde Germani quidam imposuerint nescio, quæ sola etiam in hoc mergorum genere, albo & nigro non similiter ut cæteri distinguitur. hanc supra descripsi post querquedulas, id est anates minores, an ex earum genere esset addubitans.

¶ Sed dicam primò de mergo Rhenano, qui in hoc genere mergorũ anatiformi maximus est. Corpus huic undiq; albo & atro colore distinctum. Rostrum & pars circa oculos nigrum est. in occipitio maculæ utrinq; atræ. Reliquum caput partim album, partim fuscum aut cinereum. Prona colli & pectoris pars cum uentre candidi coloris sunt, sed qui passim cinereis punctis aut maculis distinguatur: quæ quidem inferiore uentris & laterum parte cymatili ductu delectant intuentem. Crura circa imum uentrem prominent. Pedes digitiq; fusci, membranæ intersunt nigræ. cauda nigra. alæ dorsumq; totum nigris & candidis aliquot spatijs uicissim distinguuntur. Sunt qui nõnam (id est monialem) albam appellent: ut fuscam monialem alteram quæ infra describetur. aliqui Yßenten, id est anatem glacialem. Et hic est mergus cuius apposita hic figura est.

¶ Eiusdem planè generis est, nec aliud ferè differt mergus alter, nisi quòd magnitudine inferior est, & caput collumq; exterius candidius habet, ac dorsum totum nigrum, non albis spatijs distinctum. Puto etiam ore differre, quod huic cum lingua & dentibus interius rubeat: illi non item sed potius nigricet. Hunc aliqui mihi mergum album uocauerunt, ein wysse Tuchent. Italicè morgon quasi mergum: Lucarni & Bellinzonæ, gyuen: in alijs quibusdam Italiæ lacubus polono: quidam garganellum, nescio quàm rectè. nam & alijs anatibus hoc nomen ab Italis tribui uideo. sed alium quoq; mergum maiorem cirrhatum circa Bellinzonam Itali garganey uocant: ut garganello diminutiuum sit. Hic mihi circa brumam ex Ursa Heluetiæ fluuio allatus est, paulò minor anate fera communi. pisces adhuc faucibus continebat. Longitudo ab extremo rostro ad caudam extremam dodrantes duo cum palmo. caput album erat: sed maculæ nigræ cingebant oculos. quales & occipitium utrinq; insigniebant, medio interuallo albo relicto. Pectus, collũ & uenter tota alba. In dorso supremo egregiæ quædam plumæ alternatim albæ nigræq;. inde etiam ad latera uersus pectus tæniæ similiter discolores utrinq; procedebant. Rostrum ut anatis, denticulatum, angustius, è fusco ad cœruleum dilutum uergens: extremitate deorsum incuruata. crura digitiq; ut præcedentis. Alæ nigræ candido spatio maiusculo distinctæ: & inferius alijs duabus lineis candidis, ut in præcedente etiam. Dorsum planè nigrum. cauda fusca palmum longa. Ventris plumæ minimæ interiores, fuscę erant: exteriores & quæ apparent, ut dixi, albæ. ¶ Piscibus tantum uescuntur, cum alijs, tum gobijs fluuiatilibus, & interdum troctis. lapides etiam subuertunt, ut gobios captēt. Hæc etsi de priore tantum genere audiui: de utroq; tamen uerè dici puto.

¶ Hoc genus Albertus mergum uariũ appellat. Et lib. 23. in Mergo, Aues (inquit) qui ut plurimum mergi uocantur, uariæ sunt ut picæ, anatibus alioqui magnitudine rostro & pedibus non dissimiles. (Ex diuersis sanè quos hic describimus mergis uarijs, primum & secundum genus colorum albi nigriq; distinctione ad picam magis accedit quàm sequentia.) Et rursus in Anate, Anatis tertium genus uarium est ex albis maculis & dicto colore (sed de nullo certo colore prius dixerat. quamobrem lego, & nigro colore) compositum: & est genus mergi, cuius duæ sunt species magnitudine tantum diuersæ. Ego pro duabus istis mergi uarij speciebus, duas quas iam descripsimus acceperim. quanquam enim ea quæ sequitur quoq; mergus uarius minor appellari possit, non tamen nigro tantum & albo coloribus ut præcedentes distinguitur, sed alijs insuper (capite & collo præsertim) ut dicemus. Idem Albertus alibi trochilum Aristotelis, authoritate Auicennæ, asserit esse auem similem picæ, sed aquaticam & uariam, rostro anatino. Eberus & Peucerus hanc auem Germanicè Saucher uocant. uaria est (inquiunt) candida quibusdam partibus, quibusdam nigra, palmipes.

¶ Tertium mergi uarij siue glacialis (nam nostri uocant Yßentle) genus est, simile superioribus, sed capite & superiore colli externi parte ruffo spadiceue aut puniceo, (id est ruffo obscurè) collo inferiore uersus pectus fusco uel cinereo ferè. eminētibus modicè plumis capitis, magis quidem in mare, in quo etiam rostrum anterius qua incuruatur, rubere puto: in fœmina albere. Dorsum undique nigrum est. Alæ etiam nigræ, sed albo distinctæ ut præcedentium: hoc est primũ spatio ampliore albo, deinde alijs duabus lineis inferius. constant autem lineæ istæ albæ, extremis pennarũ alben-

tibus. Venter etiam albus eſt & ſupina(interna)pars colli ſuperius. Crura ut præcedentium, breuia, fuſca, membranis inter digitos nigris. Roſtrũ ex cœruleo nigricat: anguſtius & breuius quàm anatis, dentatum. Magnitudo totius auis querquedulæ par, hoc eſt anate minor. Collum digitos circiter octonos longum: corpus reliquum ferè ſeptenos, cauda quaternos. In uentriculo eius piſces inueni. Per ſumma frigora tantum, unde & nomen ei à gelu, apud nos capitur in lacubus, & fluminibus etiam puto. Aiunt hoc genus aliquãdo ferè totum album reperiri, ſed rarò, primum forte genus, id eſt maius(ſupra nobis deſcriptum) intelligẽtes, quod paſsim toto corpore multò plus albi habet. In cibũ apud nos per hyemẽ ueniunt hi mergi, non minus quàm anates feræ uulgò laudati.

¶ Non alia eſt, ni fallor, quam Georg. Fabricius muſtelarem uocauit (uulgò *ein Wiſelgen*) à ſimilitudine muſtelę, quam(inquit) refert capitis rubore. Roſtrum cęſium, non latum eſt, ſed ungue(unco) corneo acuminatum, ut in longiroſtra. Collum in cinereo album, gula & uenter candida, tergum nigrum, alæ nigræ, in initio, medio, atꝗ extremo albis pennis tranſuerſim diſtinctæ. Pedes cinerei, membranæ nigræ. Eiuſdem cum longiroſtra magnitudinis. Capitis eius figura hæc eſt.

ALII EIVSDEM GENERIS MERGI, OMnes ex Georg. Fabricij deſcriptione.

¶ ANAS longiroſtra, *ein Langſchnabel oder Schluchtente*, primum nomen à roſtro, alterum à gemitu uocis traxit. Roſtrũ nonnihil rotundum, digiti longitudine, colore in nigro flauicante. Caput criſtatum, collum ſubrubrum, corpus totum nigrum, præter alas, in quibus paucæ tantum pennæ candidæ. Vẽter magnæ & paruæ anati fœmellę ſimilis. Pedes crocei, membranæ lutre. Mediocri anate paulò eſt minor. Caput ei huiuſmodi.

Longiroſtram maiorem paulò inferius deſcribemus.

¶ Anas raucedula, *ein Rogis*, à raucedine uocis originẽ nominis apud nos ſortita. Caput criſtatum; roſtrum cum longiroſtra conuenit, niſi quòd colore eſt nigrius. Corpus & alæ cinereæ, gula & uenter alba. Pedes nigri, & ut in mergulo, rectà extantes.

¶ Mergus ruber, *ein roter Teucher*, à parte ſuperiore capitis & colli rubra denominatur. Huic gula in nigro flaueſcens. Corpus alæꝗ plumis uariegatis, anatis ſtreperæ ſubalis, & uentri anatis magnæ reſpondent. Alarum extremitas nigra: cauda itidem nigra. Capitis magnitudine anatẽ magnam æquat, latitudine pedum reliqua genera omnia ſuperat.

¶ Mergus niger, *ein ſchwartzer Teucher*, omnia anati mẽbra paria & æqualia habet. Roſtrum ei nigrum, collum ſpadicis colore, corpus ut in fuligula: alæ nigræ, cum linea tranſuerſa alba. Venter in nigro alboꝗ flaueſcens. Pedes & membranæ nigræ. ¶ Albertus mergi nigri anate minoris meminit, quæ alio nomine fulica dicatur. Nos etiã infra mergulũ nigrũ roſtro acuto deſcribemus.

¶ Anas alticrura, huius nomen lingua nobis uernacula ſcire ex aucupibus non potui, hoc impoſui differentiæ gratia, dubitans tamen, an inter anates numerari debeat. Roſtro acuto eſt, partim nigro, partim rubeo. Collum albus ambit circulus, tergum in cinereo album, uenter candidus. Alæ latiſsimæ, in quibus pennæ quatuor, extremæ utrinꝗ nigræ, in medio candidæ, reliquæ nigræ cum candidis apicibus. Cauda tota candida, in extremitate ſuprema parumper nigra. Crura quàm in dictis generibus exiliora & altiora, pedes candidi, & candidæ membranæ. Hucuſꝗ Georg. Fabricius. Volui autem alticruram quoꝗ anatem ab eo dictam, mergis adnumerare, quòd roſtrum acutum ei tribuat, quamuis hoc in loco illos tantum mergos quibus roſtrum latiuſculum & anatiforme eſt, deſcribere inſtitueram.

DE CAETERIS MERGIS EIVSDEM GENERIS, hoc eſt anatiformibus, roſtro latiuſculo anterius adunco, & albo nigroꝗ diſtinctis: ſed collo breuiore multò.

EST & uarius ille mergus, (ſed collo breui, ut ſequentia etiam tria genera, quantum ex picturis conijcio.

conijcio, ipſas enim aues nondum uidi,) quem circa Argentoratum Germani monialem fuſcam (Grauwe nuñ: ut primum genus ſupra deſcriptum monialẽ albam) appellant. Huic ſi collum breuius non eſſet, per omnia fere cum mergo illo quem tertio loco ſupra deſcripſimus, conueniret.

Ab hoc fere coloribus tantum differt, qui iiſdem in locis (circa Argentoratum) Merch, hoc eſt mergus ſimpliciter uocatur. roſtrum ei ruffum, unco extremo albo, caput collumq; ruffo colore claro ſpectantur, cirris retro exiguis eminentibus. Crura ſubflaua: pectus & uenter albent. Dorſum nigrum eſt, ut etiam cauda & longiores alarum pennæ. ſuperior alarum pars ad fuſcũ uel cinereum uergit, media candicat.

¶ Huic rurſus congener eſt, ſed maiori alarum parte albus, quem circa Argẽtoratum mergum album uocitat uulgus, (wyſſe Merch:) Hollandi ni fallor, Pylſtert. Roſtrum huic quoq; ruffum: ſed caput cum collo nigrum, uiridibus aliquot (uel è cœruleo uirentibus) punctis reſperſum. Crura rubicunda, dorſum nigrum, macula inferius alba adiuncta.

DE MERGO CIRRHATO SIVE LONGIROſtra maiore, & illo qui à thymallis piſcibus uorandis nomen apud Germanos habet.

MERGI cirrhati quanquam & alij quidam ſunt, ſed cirrhis criſtiſue plumarum breuioribus; illum cuius capitis figura hic adiecta eſt, priuatim ſic nuncupare libuit. Circa lacum Acronium (Conſtantienſem nos dicimus) uocatur ein Gann uel Ganner, neſcio quam ob cauſam: niſi fortè quòd maior anate cum ſit, ad ganſæ, id eſt anſeris fere magnitudinem accedat. Aliqui uocant Merg uel Merrach, nominibus à mergo corruptis. Sed alius etiam hoc maior mergus & anſeri magnitudine propior, de quo proximè dicetur, Merrach à noſtris appellatur: Bellinzonæ & circa lacum Verbanum Italicè garganey: à quo diminutiuum eſt garganello ſupra memoratum. Capitur aliquando *in lacu noſtro* circa brumam, maximi frigoris indicium. Roſtrũ ei anguſtius quàm anati, *minimi digiti longitudine*, extremitate ſuperiore uncata. unde & longiroſtra maior appellari poterit. nam minorem longiroſtram, ſimiliter cirrhatam, &c. ſuperius Georg. Fabricij uerbis deſcripſimus. cutis ad latera roſtri ſuperioris rubicunda uel punicea eſt, in medio nigricat. dẽtes duri, firmi, ſerrati, retrorſum flexi, ut in merrachio maiore. Caput ruffum uel teſtacei coloris eſt, cirrho retrorſum eminente. Eiuſdem coloris & collum eſt aliquantiſper: cætero extrinſecus cinereum, ut & dorſum cum cauda alisq;. Sed maiores alarum pennæ fuſcæ ſunt: macula in eis media parte inferiore alba. Crura & digiti pedum rubent, interiectis membranis ex ruffo fuſcis. Collum paulò breuius dodrante. dorſum quoq; dodrantale eſt, cauda digitorum quinq;. Corpus in latitudinem quodammodo compreſſum. Plumæ uentris ex albo luteæ uel ruffæ. Huius generis mergus ad me allatus, uiſco captus fuerat. Ad incedendum ineptum eſſe aiunt: ſemper in aquis manere, nidulari inter harundines. ſub aqua diutiſsimè omnium ſe continere, & urinando ad quadraginta aut quinquaginta pedes procedere: caput inter natandum ſublime attollere. ¶ Hipparion auem chenalopeci ſimilem eſſe Grammatici Græci tradunt, nec aliud. Nos ita dictam conijcimus, quòd equi inſtar iubata ſit, iuba ſcilicet ruffa uel pili uulpini ferè colore: quod mergo cirrhato pulchrè conuenit: ut magnitudo quoq; chenalopecis, quæ infra anſerem eſt, anatem ſuperat. Si quis tamen colymbum maiorem, de quo paulò pòſt ſcribetur, hipparion à iuba eiuſdem coloris appellare malit, per me licebit. quanquam ille magnitudine ad chenalopecem non accedit, & iubam nõ extrinſecus tantum ut equi, ſed in circuitu totius colli ſupremi habet.

¶ In lacu Acronio mergi quoddam genus, collo procero, pedibus nigris, anate communi maius, audio nominari Aeſchenten, hoc eſt anates thymallorum, quòd thymallis piſcibus uictitent.

DE MERGIS MAGNIS, MERGANSERE, Gulone, Scheledraco, & Morfice.

MERGVS anſeri ſimilis magnitudine figuraq;, Meerrach dictus à noſtris, (quanquam ſuperius quoq; deſcriptum mergum cirrhatum aliqui ſimiliter nominant,) per hyemem aliquando in lacu noſtro capitur, ſed raro. Hunc nos merganſerem appellabimus. Caput ei cum tertia colli parte ex uiridi nigricat. Collum reliquum album eſt cum aliquo pallore. infima colli pars nigreſcit, itidemq; dorſum. cauda cinereo colore eſt. alæ dorſum uerſus nigræ, mox albæ cum pallore quodam, dein iterum nigricant ſed remiſsius, mox iterum albæ ſunt idq; intenſius, extremæ pennæ nigricant. Sub alis prima pars albet, poſterior ex albo nigroq; mixta reſplendet. Plumæ uentris & ſupinæ caudæ, giluæ ſunt, id eſt ex albo & flauo. Palmipes eſt ut anſer, crura & pedes cum membranis inter digitos minij colorem habent. femorum plumę in prona parte uariæ ſunt, ſubalbidæ & nigricantes per interualla cymatili ſpecie. roſtrum eius, mergi cirrhati roſtro ſimile eſt, ab extremitate ad oculum uſq; ſi metiaris digiti medij, id eſt longiſsimi, longitudine.

Color eiuſdem per mediam partem pronam niger, utrinq; ruffus uel puniceus. dentes habet ſerratos, aſperos, retrorſum inflexos: & alium ordinem dentium minorum paulò interius, ſed id tantum in ſuperiori roſtro, cuius etiam extrema portio adunca eſt. Cutis & caro, euulſis plumis, pallido ſeu luteo colore ſunt. Aliqui apud nos hoc genus mergi anatem Italicam uocant, in cibo laudant: & pondere aiunt interdum ad libras duodecim accedere: uentriculum ei corneum eſſe, firmiſsimum puto intelligentes & omnia concoquentem.

¶ In Acronio lacu eadem uel cognata auis, anſere maior, inepta ingredi, Seefluder nominatur.

¶ GVLO nobis appelletur propter uoracitatem, auis marina, quam Angli (ut audio) gul indigetant.

getant. Vorax est piscium, magnitudine anseris, colore giluo (aut ex fusco flauente,) gregaria, mensis lautioribus contempta.

¶ SCHELEDRACVS (Scheldrack) ab iisdem uocitatur auis fluuiatilis, genere mergi quod cormorantũ appellant, minor, (uel si mauis, ansere minor,) anate maior, rostro lato, extremitate acuminata (unco fortasis,) & dentibus acutissimis pleno: ex giluo subruffo, ut pedibus quoq;, pectore albo, cæteræ partes uariæ sunt. Piscium uoracissimum hoc genus auium est: quos mira industria quasi constipatæ, & ordine dispositæ insectantur, donec ex alto in angustias minus profundas compulerint: quò coactos deuorant. Caro eorum minus lauta. ¶ Sed alij diuersam auem, quam supra inter anates platyrynchos tertio loco descripsimus, Anglorum scheledracum esse aiunt: de quo Angli ipsi iudicent, nos hæc ex auditu tantum prodimus.

¶ Eadem uel proxima est quæ MÖRFEX nominatur Alberto, auis aquatica, magna, uulgò apud inferiores Germanos Scolucherez (uel ut Murmellius scribit Scholucheren) dicta, nigra est, rostrum ei serratum & ualidum, ungues fortes. Sub aqua mergitur, & pisces magnos capit, præcipuè anguillas. Gregatim nidificat in arboribus iuxta aquam, & pullos piscibus pascit. Voraces sunt hæ aues, & à nido auolaturæ, si cibis recens ingestis nimium grauari se senserint, euomunt eos, ut leuiores ad fugam sint, quæ uerò non euomunt, aliquando pereunt. Fimus earũ siccat arborum ramos in quos inciderit. Saturatæ alas ad Solem expandunt ut siccentur, palis & arboribus insidentes. Volatura uix eleuatur, & caudam diu in aqua trahit, unde & à quibusdam humidus culus (Vuchtars, ut Murmellius scribit: nos potius scriberemus Füchtars) uocatur. Hæc Albertus lib. 23. historiæ anim. Cæterum lib. 5. cap. 3. de eadem sic scribit: In nostris regionibus auis est aquatica nigra, quæ pisces in fluminibus & maribus uenatur, ac plurimum detrimenti infert: pectore & uentre cinereo, tardi uolatus. Cùm mergitur, diu manet sub aqua. Rostrum ei dentatum instar falcis messorum, quo retinet pisces lubricos ut anguillas. Rami uentris eius eluuie infecti arescunt, ut ardeæ etiam & ferè omnium aquaticarum fimo. hanc quidam uocant coruum aquaticum, Germani Schaluchorn (fortasis à uoracitate, quasi ein Schlucker. uide plura mox in Carbone aquatico.) Pullos uere educat, ut cæteræ aues. nidificat in arbore alta & magna iuxta aquam piscosam. Vide mox etiam in Carbone aquatico. Sed de coruo aquatico, quoniam diuersæ sunt sententiæ, dicam infra post Corui historiam. Quærendum an hæc sit auis, quam audio quibusdam inferioris Germaniæ locis uocari Aelgüß, quasi anserem anguillarum, quòd illas deuoret, magnam & totam nigram esse aiunt. Sed alij algusam mihi narrant accipitrum generis esse, magnam, & apud nos quoq; capi: piscibus & anguillis uictitare, in quos ab alto conspectos rectà deferatur. Quęrendum etiam an eadem sit quam à Gallis audio cormarin, id est coruum marinum appellari, anate maiorem, rostro anatis rubente.

DE CARBONE AQVATICO, ET MAGNALIBVS.

ARISTOTELES de animalibus 7.3. Corui aquatici, (inquit, ut Gaza uertit, Græcè κόραξ tantum legitur,) magnitudo est quãta ciconiæ, sed crura breuiora, palmipes, natansq; est, colore niger, insidet arboribus & nidulatur in ijs hic unus ex hoc (palmipedum) genere: ubi Albertus, Hunc (inquit) uocamus carbonem aquaticum, uulgo Scalueren (Stettini Schulueren.) Scalucheren uel Scholucheren, idem coruum aquaticum in duobus alijs locis interpretatur, quem tamen ab hoc diuersum existimo, quòd rostrum ei serratũ tribuat, pectus & uentrem cinereum, quæ nostro scharbo (aui quam uulgò Scharb & Netzescharb uocamus) non conueniunt. Vtriq; tamen ut uictus idem, sic magnitudo ni fallor eadem tribuitur. utræq; merguntur, & diu sub aquis manent. Vtræq; in arboribus nidificant. Vtranq; coruum à colore dixeris: ut confundi eas aliquando mirum non sit. Audio & apud nos scharbos dictos, alios uentre albo esse, alios alterius coloris, cætera similes. Scharbi quidem nomen uel à coruo factũ conijcias, qui Italis corbo & coruo dicitur: uel ab atro carbonis colore. nam uicini nobis Galli carbonem uocãt scharbon, ipsi charbon scribunt. in qua sententia etiam Albertus fuisse uidetur carbonem aquaticum hanc auem nominans. uel ab acumine marginum rostri eius. nostri enim acutum dicunt scharpff. Turnerus hanc auem simpliciter mergum appellat, Anglicè cormorant, Germanicè ein Sucher: & tum circa mare in rupibus maritimis, tum circa amnes, lacus & fluuios in arboribus nidificare testatur, ut supra recitaui in Mergo. Aues palmipedes sunt mergus uarius: & mergus magnus niger, qui à quibusdam carbo aquaticus uocatur, Albertus 7.3. Scharbus, quem hæc dum conderem manibus tractabam, longus erat dodrãtes quatuor cum palmo, à summo rostro ad extremam caudam extensus. rostrum ei acutum & peculiare, superiori parte instar Latinæ literæ sigma ſ, inflexũ uncò descendente, piscibus attrahendis apto, sex digitos longum. idem superius nigricans, utrinque albebat. Cutis inferiori rostro & utrinq; sub oculis obtendebatur crocea. Plumæ uẽtris albæ. Crura octo digitorum longitudine. digiti pedum quaterni, nigri, amplis nigrisq; mẽbranis iuncti. Pennæ dorsi in ambitu colorem ex uiridi nigroq; mixtum præ se ferebant, per mediũ ex cinereo lucido ac rufo. Collum supinum plumæ partim albæ partim nigricantes tegebãt. Capitis colliq; prona parte color ex uiridi & nigro permixtus mihi uidebatur. Alæ ad sedecim digitorum longitudinem extendẽ

bantur: eodem colore quo dorsum, nisi quòd amplius subrufsi coloris ex subrusso lucido ac cinereo mixti.

¶ Carthates (inquit Albertus lib. 23. scribendum Catarrhactes) de genere est mergorum, auis nigra, quæ submersa aquis continet spiritum ad spatium quo homo uelox potest ambulando geometricum miliare conficere. Piscibus multum nocet & uorax est. Videtur autem eundem carbonem aquaticum esse insinuare, nigri coloris esse scribendo, cum Oppianus catarrhacten album faciat. Aristoteles nihil aliud de catarrhacte scribit, quàm uictitare eum mari, & cum se in altum immerserit, manere non minus temporis quàm quo spatium transieris iugeri. minorem esse accipitre, gula tota ampla & lata. Cæterum in prædicti ex Aristotele loci interpretatione, catarrhacten Albertus Latinè mergum magnum uocari scribit, nulla de colore eius mētione facta. Nos gauiarum potius siue larorum generis quàm mergorum catarrhacten arbitramur. Vide infra in Catarrhacte. Sa-

baudi

haudi autem quandam cui rostrum sit instar anatis, corbeau crochereyx uocat: nimirum ab anterioris partis aduncitate. Galli enim crochu uocant aduncum uel hamatum, quod scharbo nostro conuenit: similitudo uerò ad anatis rostrum non conuenit. quare inquirendum an auis ea Alberti potius morfex sit. Itali auem aquaticam totam nigram magun appellant: ut & homines urinatores: uel mergum minorem nigrum, uel potius magnum (de quo hic scribimus) intelligentes. nam eundem quoq; alij morgon appellant, uel mergon. ¶ Cum in Rheno apud nos scharbi apparent, signum aiunt esse magni frigoris, & periculum ne uites frigore pereant. memini tamen in lacu nostro etiam Septembri Mense in fine alterius decadis aliquando captos, cœlo quidem frigido. Porrò quanquàm hæ aues totæ nigræ appareant, si quis tamen penitius inspiciat colores deprehendet diuersos. nempe in alis nonnihil ruffi splendentis admixtum, & in cæteris plerisque pennis aliquid subuiride, ut in coruo quem syluaticum uocamus. Fieri tamen potest, ut pro sexus ætatisq; differentia colores quoq; uarient. Memini ego me scharbum uidisse cui in collo supremo & in uertice, multæ plumæ albæ inerant, nescio senectutis ne, an alia ratione. Certum est hanc auem longo spatio urinari posse, non admodum in aqua natat, sed frequentius alicubi insidens, palis præsertim aut perticis aquæ fundo infixis, pisces speculatur. Per autumnum ferè ad lacus nostros aduentat. In magno frigore subinde alas extendit. Pisces nantem sequi & passim adnatare ferunt, quasi odore eius illectos. Pellifices nonnulli pellem eius præparant, ut pro tegumento imponatur uentriculo, tanquam uim concoquendi promoueat. nam & auis ipsa ualidissimo uentriculo & alimentum omne celeriter consumente esse creditur. unde uulgò dicunt, de homine uorace uel multi cibi, scharbi uentriculum ei esse. Vide supra in Mergo G. Sic apud Aristophanem legimus galli uetrem habere, qui omnia concoquat.

¶ MAGNALES aues sunt Orietis, ualde magnæ, pedibus nigris & rostro, hominib. innoxiæ; piscibus in fluminib. & stagnis & alijs aquis insidiantes ut deuorēt, Alber. ex epist. Alex. ad Aristot.

DE COLYMBIS MAIORIBUS.

MERGORUM genus cui rostrum angustum est & in acutum desinit anate uel maius, uel par, (nam de minimo dicemus mox priuatim,) nostri Düchel uocant, unius scilicet literę mutatione à mergo quem uocāt Tucher. Inuenitur in nostro lacu & uicinis quibusdam, & Lemanno seu Geneuensi. Is quem in Lemanno captum uidi paulò minor ansere erat; collo oblongo; rostro duos digitos longo cum dimidio, angusto & in mucronem desinente: dorso nigro, collo inferiore & uentre albo plumis ferè niueis. Digiti pedum terni, lati, adhærentibus membranis, sed aliquousq; diuisi, non ut in cæteris aquaticis coniuncti. Venetijs hanc aut simillimam auem spergam uocant (quasi smergam nimirum: nam & mergi uulgò illic smergi dicuntur) rostro & pedibus ut dixi, colore è fusco nigricantem, collo ferè castaneæ colore, &c. Inuenitur apud nos aliud genus, cætera quidem simile, sed cristatum plumis circa uerticem & collum supremum eminentibus, superius nigris, ad latera ruffis, instar pilorum uulpis. Vngues omnibus in hoc genere latiusculi, præsertim medius, non ut in cæteris auibus omnibus teretes & in mucronem attenuati: ut non solus homo, sicut Plato eius definitioni contra cauillantem Diogenem addebat, πλατυώνυχος dici debeat. Crura etiam omnibus iuxta aluum ferè retrorsum porrigūtur, natationi potius quàm ingressui apta, femoribus in uentre conditis: quamobrē in terram si quando egrediantur, facile capiuntur, propter incommodum ingressum. Vidi in uno aliquando inæqualem tibiarum situm, altera antrorsum, altera retrorsum porrecta. Quidam eos nunquam in terram egredi putat, & in ipsa aqua (in arundinibus nimirum) nidificare. Alta uoce clamant, pisciculis uiuunt. Appellatur hic mergus circa lacum Verbanum iurar: à Sabaudis (ni fallor) loere: quo nomine etiam pigram & segnem mulierem uocant, à nota huius auis ad incessum tarditate. Seuerus Sulpitius tradit quandam mergorum speciē esse, quæ à re cornuta uocetur, eò quòd rubeas plumas in capite instar cornuum habeat, Author libri de nat. rerum. sed mergus cirrhatus quoq;, de quo iam scripsimus, cristatus est cirrhis retrorsum uersis, instar iubæ potius, quàm sursum & cornuum instar ut mergus hic de quo in præsentia agimus. & quoniam hipparion Græci auem chenalopeci similem faciunt, eundē mergum cirrhatum, quòd ferè equi instar iubatus sit & ad chenalopecis magnitudinem propius accedat, potius quàm hunc præsentem, chenalopeca facere placuit. Vocetur ergò mergi, de quo agimus, genus cristatum, cornutum: in uniuersum uerò colymbus maior, siue cristatū siue absq; crista fuerit. quòd ut colymbis parua (superius descripta) minima ferè in uolucrum aquaticarum genere; perpetuò in aquis natet, rostro similiter angusto & acuto. Atheneus sanè colymbidem paruam nominat, & rursus describens phascades, maiores esse dicit quàm paruas colymbides, innuens scilicet eiusdem generis etiam maiores inueniri. quod ipsa quoq; nominum forma ostendit, quæ colymbo primitiua est, colymbidi diminuta. Nos tamen quæcunq; uel de colymbo, uel de colymbide colymbadeue apud ueteres scripta extant, suprà in unum caput coniunximus. Quòd si cui etiam uriam maiorem appellare libuerit, non repugnabo, quoniam & rostri figura conuenit, & urinandi consuetudo: & minimum in genere mergorum de quibus hîc scribimus, supra uriā simpliciter dictam esse coniecimus. ¶ Mergi contra omne genus auiū pedes habēt in cauda, ita ut cum in terra stant, gestu pectoris sicut homo erigantur, Author libri de natur. rerum. Conuenit autem hic pedum si-

ni

tus, & corporis erectio, præsenti mergorum generi magis quàm ulli cæterorum: nisi forte carboni etiam aquatico, id est scharbo nostro conueniat.

¶ Colymbi maioris cornuti uidi etiam alterum genus plumis, quæ circa caput eminent, minus ruffis aboq; permixtis, breuioribus, collo circiter duos palmos longo, &c.

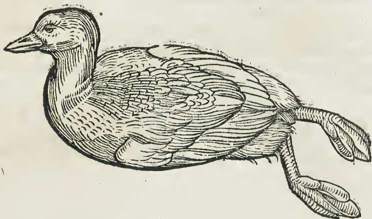
¶ In Acronio lacu auem quandam nunc dictis congenerem, sed ansere maiorem, rarò capi audio, Fluder appellatam, nimirum ab inepto eius per aquæ superficiem motu, cum neq; uolare possit rectè, neq; ingredi commodè, nisi simul pedibus alisq; nitatur, ut cæteri etiam colymbi, propter crura retrorsum uersa: rostrum ei oblongum esse, angustum, acutum. Vocem altã sui cuiusdam generis ædere, urinari quàm profundissimè, ita ut orgyarum uiginti spatio quandoq; sub aqua capiatur, reti uidelicet aut mucrone ferreo cui infixus piscis fuerit. Singulas duabus drachmis & dimidia argenteis

argentei ferè uænire. Hanc ego colymbum maximum appellauerim.

¶ Colymborum genera in agro Tigurino circa medium Augusti mensis plerunque, lacu Gryphio dicto, retibus magna copia publice capiuntur: & diem illum inde colymborum nominant accolæ, den Tücchel tag. eo enim tempore uolare omnino non possunt propter pennarum mutationem. Merguntur quidem semper celerrime, ut auditum etiam bombardæ ictum effugiant.

DE TRAPAZOROLIS VEL MERGVLIS.

TRAPAZOROLAM Ferrariæ in Italia uocant (alibi arzauolam: circa Verbanū lacum piombin, id est plumbinam; quod nomen alij ispidæ aui melius, ut puto, attribuunt) mergi genus exiguū; quod etsi uriam Athenæi esse conijcio, aut congenerem maximè, de qua supra egi: quemadmodum & colymbidi, id est colymbo minori: (Videntur enim colymbis & uria magnitudine tantum differre,) ut suum tamē cuique iudicium liberum relinquam, peculiariter quę de trapazorola Italis dicta cognoui, hic cō scribam. Trapazorola igitur omnino à colymbo maiore, quem descripsi proximè, nihil aliud quàm magnitudine differt, quum longe minor sit: & insuper quod trapazorolæ nullæ cristam iubámue habent, colymbi uerò maiores aliqui habent. Nostri hunc mergulum uocant Sücchelin, quæ uox diminutiua est à uoce Sücchel, id est colymbo maiore, aliqui Hürchele. aliqui Suchentle, sed minus propriè. nam cum rostrum ei angustum sit non debet ab anate denominari. Sunt & alia Germanica nomina de eadem hac aue (ni fallor) usurpata: Rüchen uel Rüggelen, Tüchterli, Pfurtzi, apud Heluetios: & Käferentle apud Sueuos aut Rhętos quosdam, quasi anaticulas scarabeorū dicas, quos forte persequuntur, minimas & pinguissimas esse aiunt. Angli, ut audio, dob chekin, hoc est mergum pullum à paruitate. Hollandi Arsevoet, (nos scriberemus Arßfüß) eò quòd podici pedes sint adiuncti, (unde pygoscelis Græcè uocari posset, πυγοσκελὶς, ζῶόν τι, καὶ ὁ βραχὺς, Hesychius & Varinus. etsi idem situs crurum in maiore etiam colymbo est.) Lusitani adem uel gatirhas. Magnitudo ei ferè columbæ, rostrum tanquam turdi aut merulæ, digiti pedū lati, adhærentibus membranis fuscis, non continuis tamen sed trifariam dissectis, ut in colymbo maiore quoque: unguibus similiter latiusculis. Pectoris & uentris plumæ argenteæ sunt, sed in imo uentre coloris fusci. Rostrum superius nigricat, utrinque rubet. inferior rostri pars ferè tota rubet sanguineo colore. Capitis colli uentrisque plumæ fuscæ sunt, admixto perpauco rufo. alæ nigricant. habent tamen etiam albentes pennas, sed non sine fuscis maculis. Supina alarum pars, ut uenter, albet. Collum utrinque rufum est: & in supina quoque parte, sed remissius. Capitis supina pars alba est. Ad dorsi extremi latera partim rufæ, partim nigrantes pennulæ habentur. cauda nulla. Pupillam nigram circulus ambit spadicis coloris obscuri, si bene memini. Odor quidem grauis, sed in cibo commendantur, carne ferè teneriore pinguioreque quàm cæteræ palmipedes auium. Multa tenuia ossicula in femoribus habent ab una tantum parte circa articulum agglutinata, dimidia ossis femoris longitudine. In dissectis imam gulæ partem amplam & capacem reperi: in uentriculo pisces concoctos & lapillos. Pedibus incedere non queunt, nisi pariter etiam alis nitantur. Primæ inter palmipedes feras ad urbem nostram in lacu, ut audio, adueniunt.

¶ His ita perscriptis, eiusdem auis descriptionem à Georg. Fabricio accepi huiusmodi. Mergulus, ein Mirgigeln, rostro acuto est quale turdorum. corpus nigrum: gula excepta, quæ in mare rubra, in fœmella est candida. Venter in nigro alboque maculosus. Pennæ alarum nigrę & cæsiæ siue glaucæ, & albo conspersæ. Pedes fissi, nec acutis unguibus incurui, sed planis recti: & adeò rectà extantes, ut in tergum queat reijcere. Crura plumis densissimis uestita. Quatuor igitur ab alijs insignes differentias habet. Rostri, ut dixi, quod acuminatur, non hebescit: alarū, quæ sunt breuissimę: pedū, qui à cęteris fissione aliquantum, digitorum aūt latitudine, & rectitudine unguium planè sunt differentes. Caudæ denique, quæ teres est, & uix articuli longitudine. Hæc auis ob alarū breuitatem salit potius quàm uolat: neque innatare aquis, sed globi instar inuolui uidetur.

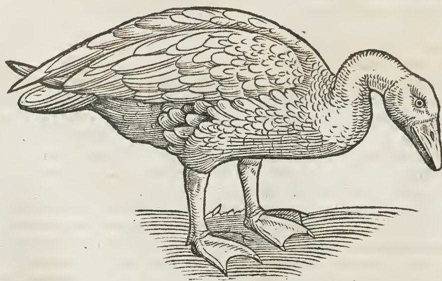
¶ Vidi etiam alterum genus, aliquanto maius & nigrius, per caput scilicet, collum & dorsum,

roſtro etiam nigro. Ventre albo; circa clunes & femora pennis quibuſdã albis, alijs ruffis: ad latera etiam capitis poſt oculos utrinq; ruffis paucis. Circulo in oculis pulchro & croceo; genas etiã linea eiuſdẽ coloris ambiente. lõgitudine à roſtro ad extremos pedes extenſos retro, dodrantũ duorum, ſi bene memini. hoc mihi Turca quidam karabatak uocabat. Huius capitis icon hæc eſt. Merguli nigri Albertus meminit, haud ſcio hanc an diuerſam auem intelligens. Sunt ex hoc genere mergulorum alij dorſo fuſco, alij ad ruffum inclinante: & alis alij nigris, alij non item, &c. Præterea alij in fluuijs tantũ degunt, alij in medijs aquis gregatim ferè. ¶ Puffinum apud Anglos dictum audio huic generi non diſsimilem eſſe, cum aliâs tũ quod plumas inſtar lanuginis potius quàm pennas habeat, id quod Turnerus de tertio urinatricis genere ſcribit, quod anſerculũ nuper ouo excluſum (inquit) adeò refert, ut niſi roſtrum huius paulò tenuius eſſet, ægrè alterum ab altero diſcerneres.

¶ In Gallia mergus paruus fluuiatilis eſt, uulgò un caſtagneux, (fortè quòd colorem caſtaneæ referat, ut ex ſupraſcriptis quidam, capite præſertim,) ignotus in Græcia, Petrus Bellonius.

DE ANSERE DOMESTICO: ET DE Anſeribus quædam in genere.

A.

ANSER lingua Arabica aut finitimis dicitur אווז, auaz, ſi rectè ſcribitur, fortè legendum anaz, (nam alioqui anatem & anſerem qui libros Arabicos ſuperiore ſeculo Latinè reddidêre, confundunt:) aut קקי, kaki, ut legimus apud Munſterũ in Lexico trilingui. in Hebraicis quidem Lexicis nihil tale inuenio. Græcè χὴν dicitur, hodie uulgò χῆνα: quanquam & anas (ut quidã ſcribit) uulgo hodie χῆνα nominetur. Italicè la papara, ocho, ut Scoppa ſcribit. uulgò paparum uel paparus, Monachi Itali in Meſuen. Aliqui papero Italicam uocem, pullum anſeris interpretantur. Recentiores Græci quidam anatẽ uocant pappon uel pappitzan. Euphronius Grammaticus in Auibus Ariſtoph. πάππου genus auis interpretatur. alij negant, & Callimachum inter aues pappi non meminiſſe aiunt. Verbum quidem παππάζειν etiam ueteres Græci de anſerum uoce dicunt, teſte Polluce. Anſeres & ocæ ſiue aucæ à Græcis χῆνες appellantur, Hermolaus Barbarus Venetus. Raſis interpres & alij recentiores barbari Italicæ linguæ uulgaris imitatione aucam pro anſere ſcripſerunt. Ocha nomẽ eſt à Græco deductum, ac à noſtris compoſitum ex illorum maſculino articulo, & χὴν, id eſt anſer, ultima litera abiecta, aliqui o. in au. diphthongum commutantes dixerunt aucha, Io. Tortellius. Aut forte à Saracenis. ſcribit enim quidam anſerem marem Saracenis ocke nominari, fœminam Vuoſzhe. Hiſpanicè anſaron. Gallicè oye uel iars, oyard priuatim de mare. Oyon & oyſon diminutiua ſunt. Germanicè Ganß, Friſij Gūs proferunt, ut uulgus noſtrum Gauß. Mas priuatim Ganſer uel Ganſerich. Plinius tradit à Morinis Belgicæ

Belgicæ populis ganzas appellari: (aliâs gantas, ut Rhenano placet,) anseres quosdam, (candidos, uerum minores:) & hoc nobis compertum in Morinis est, ita tamen ut omne genus anserum ganzas ferè nominent, Hermolaus. Anglice a gose uel goose. Illyricè hus uel gensy.

B.

Aristoteles de hist. anim. 8. 3. duo anseris genera facit, maius, & minus quod gregatile sit: Plinius domitum & ferum. quare aliqui minorem Aristotelis anserem, eundem & ferum existimant. Anseres hodie optimos habet, ut audio, Turingia. abundant ijsdem circa Norlingam in Germania regio, & Gallis finitima Mediomatricum. Arabiæ pars austrum uersus contra Aethiopiam assurgens, aues omnis generis habet præter anseres ac gallinas, Strabo. ¶ In regno Senegæ Nigritarũ anseres sunt non ut nostræ, sed colore & pennis multijugis uariatæ, Aloysius Cadamustus. Hispana insula anseres habet oloribus candidiores, capite tantum rubeo, Christophorus Columbus. In prouincia Manzi uel India superiore præcipua ciuitas est Censcalan: in hac anseres habentur pulchri, duplò maiores nostris, toti albi: cum osse supra caput unius breui (forte oui) quantitate, colore sanguineo. sub gula pellis per semissem pendet. pinguissimi sunt, Odoricus de foro Iulij. Sed hi anseres forte syluestres sunt.

¶ Anser est auis aquilæ magnitudinis, Author lib. de nat. rerum. Anser domesticus ferè cuiuslibet coloris inuenitur qui in ansere syluestri est. nempe albus, & cinereus, & utroq; uarians, (ut etiam anas cicur:) sed non niger, nec uiridis, nec alterius quàm dictum est coloris, Albertus. Anseres maximos & candidissimos eligere oportet, Anatolius. Albi fœcundiores sunt: uarij uel fusci minus, quia de agresti genere ad domesticum transierunt, Palladius.

¶ Anser rostrum latum habet ut anas, Albert. Gula ei tota ampla & lata, Aristot. Aues quæ anterius in collo pappam siue strumam (ingluuiem) habent: hæc in quibusdam maxima est, ascendens in collo usq; ad linguæ radicem, sicut in ansere, Albertus. Appendices quasdam paucas habet infra qua desinit intestinum, Albertus. Testes lumbis innexi sunt infra septum transuersum omnibus ouiparis: de singulis singuli meatus pertinent, eodemq; coëunt supra ostium excrementi, ut in piscibus. isq; meatus qui in coitu amborum consistit genitale est: quod in minoribus latet, in ansere uerò & similibus euidentius est cum recens inierint, Aristot. Anser palmipes est, Aristoteles & Plinius.

C.

Anser tum maior tum minor circa lacus & amnes uersatur, Aristot. Non terra solum contentus est, sed etiam aquam requirit, Varro. ¶ Omnis anser clamosus est, & uix unquam tacet, Albertus. Gratitat improbus anser, Author Philomelæ. Græci παππάζειν dicunt de uoce anseris, authore Polluce: & anserem ipsum Itali paparam. Aratus κλαγγηδὸν aduerbio de anserum uoce utitur. Argutus anser, Martialis. Anserum clãgorem Plinius dixit. Anser nocturnas excubias celebrat, & uigilias suas cantus assiduitate testatur. Gallos in limine adesse canebat, Vergilius 8. Aeneid. de ansere. ubi Seruius, quasi prædiuinabat. nam canere & dicere & diuinare significat. Omnis anser parum dormit, Albertus. Leuiter audit, Idem. Natura est ad sensus & strepitus ales acuta & solicita, Grapaldus. Nullum animal ita odorem hominis sentit, Plinius. Humanum longè præsentit odorem Romulidarum arcis seruator cãdidus anser, Lucretius. Canibúsue sagacior anser, Ouidius 11. Metam. Adnotatum est in apris præcipuum esse auditum: uel (ut Græcus præfert codex) in anseribus, Cælius. ¶ Anser natura uorax est, uentriculo calidissimo. gaudet herbis, riguis & frigidis. laurum non attingit. Cibarijs summè humidis, quibus interius refrigeretur, delectatur, Aelianus. Improbum anserem apud Vergilium aliqui insatiabilem interpretantur. Herbilis anser, herba pastus, qui gracilior est quàm frumẽto pastus, Festus. χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐείκοσι σῖτον (πυρὸν, apud Athenæum) ἔδουσιν ἐξ ὕδατος, Homerus. De cibo & saginatione anserum, uide plura in E. Herbam in Varrone pabulo anserum seri solitam, non herin, ut habent exemplaria, sed serin scribendum monemus, authore Columella. ferunt eam cum est aqua tacta, & cum est arida, quasi renouellari uiridemq; fieri, Hermolaus. ¶ Mirum in hac alite à Morinis usq; Romam pedibus uenêre: fessi proferuntur ad primos, ita cæteri stipatione naturali propellunt eos, Plinius. Sunt autem Morini Belgicæ, quos Plinius ultimos hominum dicit, & ita uocantur hodie, Hermolaus. Volant extento collo omnes anseres, ardea contracto, Albertus. Anseres feri maximè uolaces sunt, & uix à uolatu cessant, nisi necessitate cibi: domesticis contra, uolatus est grauis, pascere officiosissimum, quiescere ac dormire præcipuum, Author libri de nat. rerum. Quòd natura calidissimi sunt, idcirco lauationum cupidissimi existunt, etenim natare gaudent, Aelianus. ¶ Anseres in aqua coëunt, (uide etiam in E.) pariunt uere: aut si bruma coiuêre, post solstitium, quadraginta propè diebus: bis anno, si priorem fœtũ gallinæ excludant: aliâs (uidetur abundare uox aliâs. fortè al' in margine scriptum fuit. non enim bis, sed ter anno pariunt, ad summum quater, uide in E.) plurima oua sedecim, paucissima septem. Si quis surripiat, pariunt donec rumpantur, (&c. Vide in E.) Plinius. A partu sese aquis ingurgitant, Aristot. Aliquando hypenemia oua pariunt, Idem & Plinius. quę quidem reliquias esse prægressi coitus (ut quidam dicunt) falsum est. satis enim conspectum est in nouella tum gallina tum ansere, gigni sine coitu, Aristot. Coëunt, non subinde, nec quouis anni tempore ut gallinæ & anates fere, (ut audio,) sed uere tantum. itaq; magis propter plumas apud nos, quàm

propter oua nutriuntur. Varios, albo & cinereo coloribus, apud nos & in Sueuia albis præferri aiunt: quòd & firmioris sint ualetudinis, & fœcundiores, nec deteriore pluma. Chychelinches apud Auicennam sunt aues compositæ ex ansere & struthione, quæ pullos æstate educunt, Albertus. mihi hic locus ex Aristotele de hist. anim. 6. 2. translatus corruptusque uidetur, & pro chychelinches legendum chenalopeces, id est uulpanseres. Anserum fœminæ tantum incubant, quæ ut cœperunt, nunquam intermittunt, sed perpetuo fouent incubitu, Idem. Anser tricenis diebus incubat, Aristot. uigintiocto, Columella. ad uicesimam nonam usque diem, Florentinus. tricenis diebus; si uerò tepidiores sint, uigintiquinque, Plinius. ¶ Anates, anseres, cæteræque aquaticæ annuum fastidium purgant herba siderite, Plinius. Anser unus ex pedestribus morsus à cane rabido, nec rabit, nec moritur ex morsu. quare apud Aristotelem libro 8. cap. 22. de historia anim. ubi legitur, animalia à cane rabido morsa omnia rabiunt excepto homine, (πλὴν ἀνθρώπου. ubi aliqui legunt πρὶν ἀνθρώπου, id est prius uel citius quàm homo:) quidam medicus legit πλὴν χηνός, id est excepto ansere, quod licet uerum sit, non temere tamen mutandus est Aristotelis locus, Niphus. Anser coruusque ab æstate in autumnum morbo conflictari dicuntur, Plinius. Lauri folia etiam in fame non attingunt, ut neque rhododaphnen ullo modo. præclarè enim intelligunt, si quid tale comederint, se uita priuatum iri, Aelianus. Infestantur sui generis pediculo. Pimpinella maiore quæ in pratis nascitur mulieres quędam ad pituitam anserum utuntur, Tragus. ¶ Anseris uita perlonga est. uidimus enim anserem domesticum, qui annos sexaginta excessit, Albertus.

D.

Anseres uerecundi & cauti sunt, Aristot. Ab authoribus non gloriosum tantum animal pauo traditur, sed & maleuolum, sicut anser uerecundum. quoniam has quoque quidam addiderunt notas in his, haud probatas mihi, Plinius. Anser & catus imitantur uerecundiam, Albertus. Tribuitur autem anseri uerecundia fortè, quòd non frequenter ut gallinæ & anates, nec quouis anni tempore coëat, & in aqua tantum. χὴν Græcis nomen tulit παρὰ τὸ χαίνειν, id est ab hiando. quoniam & uorax animal est, & solet plerunque cum uel superbia aliqua uel metu ducitur, (ὅτε ἢ θρασυνέται ἢ δειλιᾷ) hiare, Varinus. Anseres feri etiam mitigantur, ut in B. diximus. ¶ Anserum historias qui homines amauerunt, differam ad Philologiam d. ¶ Anseres nihili faciũt canes & magnas struthiones, accipitrem uerò uel minimum formidant, Aelianus. Aquila anseres ex cohorte rapit, Idem. ὡς ὅδε χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus de aquila. Et rursus, ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεινῶν αἰετὸς αἴθων ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν παρὰ βοσκομενάων χηνῶν ἢ γεράνων. Inimicitia est inter pennas aquilæ & anseris: & una aquilæ penna coniuncta multis pennis anseris, consumit eas: id quod expertus sum in pennis alarum: & forte idem accidit etiam in aliis earundem auium pennis, Albert. uide in Oue D. Anseres à lupis & uulpibus rapiuntur, & ideo ab eis custodiendæ sunt, Crescentiensis.

E.

Anseres quomodo capiantur, quæ ab authoribus tradita sunt, omnia ad feros tantum capiẽdos pertinere uidentur, quamobrem eousque differemus.

Amphibii generis sunt quæ non terrestria tantum, sed aquatilia quoque desyderant pabula, nec magis humo quàm stagno consueuerunt: cuius generis anser præcipuè rusticis gratus est, quòd nec maximam curam poscit, & solertiorem custodiam præbet quàm canis, Columella. Idem anserem nutriendum censet, non quia magni fructus, sed quia minimi oneris. Anates sunt naturę anserum, & eodem modo nutriuntur, Crescentiensis. Genus auium quod philogræci uocant amphibion, non est ulla uilla ac terra contentum, sed requirit piscinas: quas, quia ibi anseres aluntur, nomine χηνοβοσκεῖον appellatis. Horum greges Scipio, Metellus, & M. Seius habẽt magnos aliquot. Merula, Seius (inquit) ita greges cõparauit anserum, ut hos quinque gradus obseruaret, quos in gallinis dixi. Hi sunt de genere, de fœtura, de ouis, de pullis, de sagina. Primum iubebat seruum in legendo obseruare, ut essent ampli, & albi, quod plerunque pullos similes sui faciunt. Est enim alterum genus uarium, quod ferum uocatur, nec cum his libenter congregatur, nec æque fit mansuetum, Varro. Curandum est ut mares, fœminæque quàm amplissimi corporis, & albi coloris eligantur. nam est aliud genus uarium, quod à fero mitigatum domesticum factum est: id neque ęque fœcundum est, nec tam preciosum, propter quod minime nutriẽdum est, Columella. Et rursus, Qui greges nantium possidere student, chenobosciа constituant, quæ tum demum uigebunt, si fuerint ordinata ratione tali. Cohors ab omni cætero pecore secreta, clauditur, alta nouem pedum maceria, porticibusque circundata, ita, ut in aliqua parte sit cælla custodis: sub porticibus deinde quadratæ haræ cęmentis, uel etiã laterculis extruuntur: quas singulas satis est habere quoquouersus pedes ternos, & aditus singulos firmis ostiolis munitos, quia per fœturam diligenter claudi debent, & extra uillam: deinde non longe ab ædificio si est stagnum, uel flumen, alia non quæratur aqua: sin aliter, lacus, piscinæque manu fiant, ut sint quibus inurinare possint aues. nam sine isto præsidio, non magis quàm sine terreno recte uiuere queunt. Anser non ubique haberi potest, ut existimat uerissimè Celsus, qui sic ait: Anser neque sine aqua, nec sine multa herba (sine herba, Palladius:) facile sustinetur, neque utilis est locis consitis: quia quicquid tenerum contingere potest, carpit. sata & morsu lædit & stercore. Sicubi uerò flumen aut lacus est, herbæque copia, nec nimis iuxta satæ fruges, id quoque genus nutriendum est, Columella & Palladius. Si desit fluuius, lacuna formetur, Palladius.

¶ Anseri-

¶ Anseribus pascendis destinetur ager palustris, sed herbidus, Colum. & Quintilij. atq; alia pabula conserantur, (si herba non suppetit, Palladius) ut uicia, trifolium, fœnumgræcum, agrestia intyba, (sed præcipuè genus intubi quod serin Græci appellant, Colum.) lactucæ quoq; in hunc usum semina uel maximè serenda sunt, quoniam & mollissimum est olus, & libentissimè ab his auibus appetitur. Tum etiam pullis utilissima est esca, Colum. Palladius, Quintilij. Cæterum cauendum est ne edant gramen, (agrostin,) quod eis causa cruditatis existit, Quintilij. Anseres pascunt in humidis locis, ubi pabulum serunt, quòd aliquem fructum ferat: seruntq; his herbam, quæ uocatur seris, quòd ea aqua tacta etiam cum est arida, fit uiridis. Folia eius decerpētes dant, ne si comederint ubi nascitur, aut obterendo perdant, aut ipsi cruditate pereant. Voraces enim sunt natura. Quo temperandum ijs, qui propter cupiditatem sæpe in pascendo si radicem prenderint, quam educere uelint è terra, abrumpunt collum. (Columella & Plinius hoc non anseri, sed tenero tantum pullo accidere scribunt.) Perimbecillum enim id, ut caput molle. Si hæc herba non est, dandum ordeum, aut frumentum aliud. Cum est tempus farraginis, dandum ut in satu seris dixi. Cum incubant, ordeum his intritum in aqua apponendum, Varro. Inter anserum cibaria legumen omne porrigi potest excepto eruo, Palladius & Quintilij. De saginatione anserum inferius dicetur.

¶ Saliunt (coëunt, Plinius) ferè in aqua, dum se mergunt in flumen aut piscinam, Varro. Ineunt non ut priores aues (cohortales terrestres) de quibus diximus, insistentes humi. nam ferè in flumine aut piscinis id faciunt, Columella. Anseribus ad admittendum tempus aptissimum est à bruma: mox ad pariendum & ad incubandum à Calendis Martij usq; ad solstitium æstiuum, quod fit ultima parte Mensis Iunij, Colum. Varro, Palladius. Si permittit locorum conditio, anseres uel paucos utiq; oportet educare: singulisq; maribus ternas fœminas destinare. nam propter grauitatē plureis inire non possunt, Colum. & Palladius. Albi fœcundiores sunt: uarij uel fusci minus. quia de agresti genere ad domesticum transierunt, Palladius. Germani uarios, ni fallor, albis præferunt, ceu firmioris ualetudinis, nec minus fœcundos, nec pluma deteriore. Singulæ ter (non plus quater, Varro) anno pariunt, Columella & Quintilij: si prohibeantur fœtus suos excludere, quod magis expedit quàm quod ipsæ suos fouēt. nam & à gallinis melius enutriuntur, & longè maior grex efficitur, Columella. Plus parient, si gallinis oua illarum supponantur, Palladius. Bis anno pariunt, si priorem fœtum gallinæ excludant: plurima oua sedecim, paucissima septem. Si quis surripiat, pariunt donec rumpantur, Plinius. Pariunt usq; ad duodecim, interdum tamen & plura: ex quibus sane aliqua ipsi aui (ταῖς ὄρνισι, Cornarius uertit gallinis, quod non probat Andreas à Lacuna) sunt supponenda, Quintilij. Minimè autem concedendum est fœminis extra septum parere: sed cum uidebuntur sedem quærere, comprimendæ sunt, atq; tentandæ: nam si appropinquant partus, digito tanguntur oua, quę sunt in prima parte locorum genitalium. quam ob rem perduci ad haram debent, includiq; ut fœtum edant: idq; singulis semel fecisse satis est, quoniam unaquæque recurrit eodem, ubi primo peperit, Columella. Sed nouissimo fœtu cum uolumus ipsas incubare notandi erunt (aliquo signo) uniuscuiusq; partus, ut suis matribus subijciantur. quoniam negatur anser aliena excudere oua, nisi subiecta sua quoq; habuerit, Idem: sed Plinius, Varro & Quintilij simpliciter scribunt, oua aliena ab eis non excludi. Pariunt singulis fœtibus oua, primo quina, sequenti quaterna, nouissimo terna. quem partum nōnulli permittunt ipsis matribus educare. quia reliquo tempore anni uacaturæ sunt à fœtu, Columella. Extremum partum matribus iam uacaturis educare permittimus. pariturae ad haram perducantur. Cum semel hoc feceris, consuetudinem sponte retinebunt. Gallinis sicut pauonina, etiam anseris oua supponas. Sed anserina oua ne noceant suppositis, subijciatur urtica, Palladius. Custodiri debet ut ouis subijciantur radices urticarum, quo quasi remedio medicantur ne noceri possit excussis anserculis, quos enecant urticæ, si teneros pupugerint, Columella. Vide inferius etiam de urtica, in cura pullorum. Intra cohortem ut protecti sunt, secretis angulis haras facere oportet, in quibus cubitent & fœtus ædant, Columella. Singulis ubi pariunt faciundum haras quadratas circum binos pedes & semipedem. Eis substernendum paleas, Varro. Cellas, in quibus incubitant, siccissimas esse oportet, substratasq; habere paleas: uel si eæ non sunt, gratissimum quodq; fœnum: cætera eadem quæ in alijs generibus pullorum seruanda sunt, ne coluber, ne uipera, felesq;, aut etiam mustela possit aspirare: quæ ferè pernicies ad internecionem prosternunt teneros, Columella. Oportet oua subijcere usq; ad nouem, Quintilij. Ad incubandum plerunq; supponunt nouem aut undecim, Varro & Plinius. qui hoc minus, septem: qui hoc plus, quindecim, Varro & Columella. Supponuntur etiam gallinis anserum oua (sicut pauonina) plurima quinq;, paucissima tria, Columella. Incubant fœminæ tantum tricenis diebus: si uerò tepidiores sint, uigintiquinq;, Plinius. tempestatibus (cum sunt frigora) dies triginta, tepidioribus uigintiquinq;, & Columella similiter: sæpius tamen (inquit) anser trigesimo die nascitur. Vt plurimum incubant dies undetriginta, sed frigore inualescente triginta integros, Quintilij. Sunt qui hordeum maceratū (aqua) incubantibus apponant, nec patiantur matrices sæpius nidum relinquere, Columella & Quintilij.

¶ Anserem recens excussum quinq; diebus primis patiuntur in hara clausum esse cum matre. deinde quotidie cum serenitas permittit producunt in prata iuxta piscinas aut paludes, ut pastu saturatus etiam potu fruatur, Varro, Colum. Quintilij. Faciunt autem eis haras supra terram aut

subtus: easq; cellas prouident ne habeant in solo humorem: sed habeant molle substramen è palea, aliáue qua re: néue eò accedere possint mustelæ, aliæúe bestiæ quæ noceãt, Varro. Pullos quidem non expedit plures in singulas haras quàm uicenos adijci: nec rursus omnino cum maioribus includi, quoniam ualidior enecat infirmum, Idem & Columella. Porrò cauendum est ne teneri anserculi aculeis urticæ compungantur, unde (interdum) enecantur, Idem & Palladius. Pullis anserum urtica contactu mortifera. remedium contra eam est, stramento ab incubatu subdita radix earum, Plinius. Vide supra ubi de incubatione anserum scripsimus. Prospiciendum igitur ne uel ab urtica, uel spina aliqua exasperentur: & ne hœdinos porcinósue pilos deuorent, (ne setas deuorent, Palladius,) quibus deuoratis intereunt, Quintilij. Præterea ne esuriens anserculus mittatur in pascuum: sed ante concisis intubis, uel lactucæ folijs saturetur. nam si adhuc parum firmus & indigens ciborum peruenit in pascuum, fruticibus aut solidioribus herbis obluctatur ita pertinaciter, ut collum abrumpat, Columella. Mortifera pullis anserum etiam auiditas, nunc satietate nimia, nunc suamet ui: quando apprehensa radice morsu sæpe conãtes auellere, ante colla sua abrumpunt, Plinius. Varro quidem non pullo sed anseri simpliciter collum hac ui aliquando abrumpi refert. Milium, aut etiam triticum, mistum cum aqua pullo rectè præbetur: atq; ubi se paulum confirmauit in gregem coæqualium compellitur, & ordeo alitur, quod & matricibus præbere nõ inutile est, Columella. Pullis exclusis (primis quinq; diebus, Colum.) polẽtam uel maceratum far, (ἄλφιτα καὶ σῖτον διαβεβρεγμένα, id est polentam uel frumentum maceratum, Quintilij,) sicut pauonibus obijciunt. nonnulli etiam uiride nasturtium confectum minutatim cum aqua præbent, eaq; eis est esca iucundissima. Pullis primum biduo polenta, aut ordeum apponitur: tribus proximis nasturtium uiride confectum minutatim ex aqua in uas aliquod. Cum autem sunt inclusi in haras, aut speluncas, ut dixi, uictui obijciunt his polentam ordeaceam, aut farraginem, herbámue teneram aliquam concisam, Varro. Semine papaueris primis decem diebus pascendi sunt, Crescentiẽsis. Lactuca circa chenobosciũ seri debet, olus anseribus gratissimum, & pullis etiam eorũ utilissima esca, Colum.

¶ Mox ubi quatuor mensiũ sunt, farturæ maximus quisq; destinatur. (Quatuor mensibus bene saginantur, Pallad. sed Varro ad saginandum eligi inquit pullos circiter sesquimense qui nati sint, eos includi in saginario.) quoniam tenera ætas præcipuè habetur ad hanc rem aptissima: & est facilis harum auium sagina. nam præter polentam & pollinem ter die nihil sanè aliud dari necesse est, (polentam & pollinem aqua madefacta dant cibum, ita ut perinde se saturent, Varro. Polenta dabitur in die ter, Palladius:) dummodo secundum cibum largè bibendi potestas fiat. Ne uagandi facultas detur: sintq; calido & tenebroso loco inclusi, quæ res ad creandas adipes multum cõferunt. Hoc modo duobus mẽsibus pinguescunt: & ea propter etiam tenerrima pullities sæpe quadraginta diebus redditur opima, Columella. (nam paruuli sæpe die trigesimo moriuntur, Palladius. apparet autem uocem, moriuntur, corruptam esse pro saginantur.) Locus (saginarium) solet purgari: quòd ipsi amant locum purum, neq; ipsi ullum, ubi fuerint, relinquunt purum. M. Cato de re rust. cap. 89. gallinas quæ primum parierint, conclusas farcire docet cum turundis factis è polline uel farina ordeacea conspersa, quę in os indantur. paulatim (inquit) quotidie addas & ex gula cõsyderes quod satis fiet. bis in die farcias, & meridie bibere dato, nec plus aquã ante (anseri in uase appositam) sinas quàm horam unã. Eodem modo anserem alito nisi prius dato bibere bis in die, & bis escã. Græci saginandis anseribus polentæ duas partes, & furfuris quatuor aqua calida temperant, & ingerunt pro appetentis uoluptate sumenda: tribus per diem uicibus potu adiuuant: media quoque nocte aquam ministrant. peractis uerò XXX. diebus, si ut iecur his tenerescat, optabis, tunsas caricas, & aqua maceratas in offas uolutabis exiguas, & per dies uiginti continuos ministrabis anseribus, Palladius. Impinguantur anseres domi delitescentes (in domibus calidis, ut addit Cornarius) si primis duobus diebus duabus partibus polentæ & furfurum quatuor aqua calida subactis pascantur uel ad saturitatem usq;, (ut uertit Cornarius, cuius translationem paulò ante recitata Palladij uerba confirmant. Andreæ à Lacuna translationem hîc non probo.) Edunt autem ter in die ac circa noctem mediam: sed largius bibunt. Vbi iam adoleuerint ischades aridas in tenues partes comminuens, & cum aqua læuigans curriculo uiginti dierum in potu exhibe, Quintilij. Et mox, Exactis triginta diebus, si quis uelit hepata eorum distendere, ischadas aridas comminuens & aqua subigens, eas curriculo uiginti dierum, aut ad minus decem & septem illis per os inijcito. Nonnulli ad saginandum anserem, augendumq; hepar illius, ubi ipsum anserem incluserunt, triticum madefactum proijciunt & hordeum. Triticum siquidem pinguefacit celeriter. At hordeum carnem candidam reddit. Vescatur itaq; dies uigintiquinq;, speciebus nutrimentorum iam dictis, aut per se altera aut utraq; simul. Secundo autem collyria apponenda sunt, nimirum ex eis cõfecta, septem quidem quotidie singulis, idq; quinq; dierum spacio. Dein uerò paulatim augendus est numerus, perseuerandumq; dies XXV. ut sint ex toto triginta. Quibus expletis, elixans ischadas, fermẽtumq; earum decocto subigens, humectansq;, porrigito, sic dies quatuor perseuerãdo. Quibus etiam diebus melicratum offerendum est. Cæterum ter in die idipsum mutabis, & non eadem uteris. Atq; in hunc modum reliquis sex (sexaginta, Cornarius) diebus sequentibus cum fermẽto dicto caricas tundens, proijcito. Qua solicitudine post dies septem (sexaginta, Cornarius) frueris tum ansere ipso, tum iecinore ipsius & tenero & candido. Quod quidem ubi primum extractum est, inijcere oportet in uas

aliquod

aliquod latum, cui sit aqua tepida infusa. Ipsam autem aquam secundo & tertio mutare conuenit. Præstant autem fœminarum tum corpora tum iocinera. Sint uerò anseres nõ anniculi, sed duorum annorum usq; ad quatuor, Hæc illi. Saginantur uerò melius si ad satietatem milium præbeamus infusum, Pallad. Anserem unum aiunt saginari posse modio (quem nostri quartarium uocãt) auenæ, ea tantum & aqua subinde appositis. Sunt apud nos qui hoc modo saginent. Anserem loco angusto includunt, in quo conuerti non possit, sed sedere tantum aut stare, aliqui etiam oculos ei effodiunt, ut audio. tum pascunt eum insertis offis è milio, in sartagine frixis, deinde lacte madefactis, potum nullum apponunt. Sic pinguescere aiunt, & iecur ad mirificam magnitudinem excrescere. Sed plura de iecore anseris, & quomodo in ansere augeatur, leges infra in F.

¶ Anserum pennæ duræ (hoc est maiores in alis) scriptoribus conueniunt & sagittis, Crescentiensis. Molliores, quæ plumæ potius dicuntur, culcitras farciunt. hæ quibusdam in locis bis anno uelluntur, ut delicatorum ceruices mollius recumbant, Platina. Anser plumas præstat, quas & autumno uellamus & uere, Pallad. & Colum. Nostri uellunt uere, æstate media, & autumno quoq; si hyems non sit præpropera. Sunt qui albam praeferunt plumam, alij coloris differentiam non curant. Mollissimarum pretium in libras quæ sedecim unciarũ sunt, duo denarij, id est didrachmum: cæterarum ferè sesquidrachma. Pluma non modo culcitras & ceruicalia, sed & totos lectos facimus, ut mollius cubemus, Humelbergius. Candidorum alterum uectigal in pluma. Velluntur quibusdam locis bis anno. Rursus plumigeri uestiuntur, molliorq; quæ corpori quamproxima, & è Germania laudatissima. Candidi ibi, uerum minores, ganzæ uocantur. Precium plumæ eorum, in libras denarij quini. Et inde crimina plerunq; auxiliorum præfectis, à uigili statione ad hæc aucupia dimissis cohortibus totis. Eoq; delitiæ processere, ut sine hoc instrumento durare iam ne uirorum quidem ceruices possint, Plinius.

¶ Tempestatis signum imminentis præbent anseres κλαγγηδὸν ἐπειγόμεναι βρωμοῖο, Aratus: hoc est maiore solito clangore ad pascua exeuntes. Ex quo loco Plinius uertit, Anseres continuo clangore intempestiui. Auienus uerò, Gramina si carpit semesa petacius anser, clangoris mentione omissa, quod non placet.

¶ Anser etiam custodia nobis est usui. Horas, noctes, & fures clangore prodit, Author libri de nat. rerum. Clangore prodit insidiantem, sicut etiam memoria prodidit in obsidione Capitolij cum aduentu Gallorum uociferatus est canibus siletibus, Columella. nos eam historiam referemus infra in h. Sunt qui acerrimos ac sagacissimos canes in turribus nutriant, qui aduentum hostium odore præsentiant, latratuq; testentur. anseres quoq; non minore solertia nocturnos superuentus clamoribus indicant, Vegetius.

¶ Anserum lætamen satis omnibus inimicum est, Palladius.

F.

Anseris & struthocameli caro excrementitia est & difficulter concoquitur, Galenus 3. de alim. & Symeon Sethi. A Celso numeratur anser inter cibos ualẽtissimæ materiæ & plurimi alimenti. Anserinæ partes, alis exceptis, duræ & excrementosæ sunt, nec facile concoctionem admittunt, Galenus in lib. de cibis boni & mali succi. Domesticis cunctis auibus crassiorem, calidiorem humidioremq; carnem habent, Symeon Sethi & Elluchasem. Anseres natura humidiores sunt omnibus auibus & duriores concoctu, Rasis. Anserum caro crassa est, Auicenna. calida & humida abscessu secundo, Elluchasem. Anserum caro abunde calida est, sed minus quàm anatum, & humidissima inter cicurum auium carnes, crassæ substantiæ: & propter nimiam humiditatem febres generat. corrigitur autem ut in anatibus dictum est, Mich. Sauonarola. Propter frigiditatem & crassitiem insalubris est anserina caro, Albertus. Anser tempore pestilentiæ ab Alexand. Benedicto mensis damnatur. Vide plura in Anate G. in plerisq; enim anatina & anserina conueniunt. Anatis caro non multum differt ab anserina, sed calidior est, Platina. Carnes pullorum anserum, si pingues fuerint, & quatuor mensium ætatem non excesserint, à pluribus appetuntur, Crescentiensis. Caro anseris frigida, sicca, dura, atribiliaria, & concoctu difficilis est, Albertus: quod & de anate scripsit, quum medici iam citati utranq; auem calidam & humidam faciant. Anserina minus dura est quàm anatina, Idem. Inter grues & anseres caro otidum, (id est tardarum) media est, Galenus. Anseres ueteres noxios esse ijs quos hæmorrhoides frequenter uexãt, Arnoldus de Villanoua monuit. Anseris caro in cibo conuenit accipitri, sed absq; multo sanguine. nam si eo copiosiore utatur accipiter, corde grauatur: & ad uenationem donec concoxerit ineptus fit, instar hominis ebrij, Demetrius Constantinop. ¶ Anseris carnem & recẽtem & salitam comedimus, Platina. Anserinas carnes Iudæi hodie, ut audio, saliunt, & fumo exiccant: unde pulchrè rubescunt. Anser iuuenis assus præfertur, Tragus.

¶ Anserem & cæteras terra & aqua uiuentes aues, mali nutrimenti crediderim: tutius quidem & alis & pectore uescemur, Platina. Anserina & gallinacea colla quàm cæterarum uolatiliũ meliora putantur, si sanguine intercutaneo caruerint, Idem. Anserum caro quidem est qualem diximus: alæ uerò non sunt cæterarum auium alis deteriores, Galenus. Anseres ad cibum hyeme probiores sunt, Arnoldus de Villanoua in libro de conseruanda sanitate. Et rursus, Pulli gallinarum & anserum quandiu pipticantur, (pipiunt,) magis conueniunt æstate & autumno. Atqui Plinius,

Anserem coruumq́ (inquit) ab æstate in autumnum morbo conflictari dicunt. Anglos in cœna nunquam anseribus uesci audio. ¶ Ventriculus uolatilium si concoquatur uberrimè nutrit: gallinæ quidem & anseris præstantissimus est, Galenus. præfertur uentriculus anseris pinguis, deinde gallinæ pinguis, Elluchasem. ¶ Testes & lingua anseris quidnam iuuent in cibo, quære in G.

¶ Anser diebus festis ad conuiuium ueniebat Alexandro Seuero, Lampridius. Aegyptij anseres tum elixos tum assos apponūt quotidie, Diodorus Siculus. Anser elixari debet, Platina. De porcello lactente condimentis quibusdam farciendo assandoq́, Platinæ uerba recitaui in Sue G. Idem autem (inquit) ex ansere, anate, &c. Ius candidum in ansere elixo: Piper, careum, cuminum, apij semen, thymum, cepam, laseris radicem, nucleos tostos: mel, acetum, liquamen & oleum, Apicius 6.5. In ansere: Anserem elixum calidum è iure frigido Apiciano. Teres piper, ligusticum, coriandrum, mentham, rutam, refundis liquamen & oleum modicè temperas. Anserem elixum feruentem sabano mundo exiccabis, ius perfundis & inferes, Idem 6.8. Anseres iuuenes minutatim concisi in pastillo per duas horas coquuntur. Possunt etiam integri coqui in massa farinæ secalis cum aqua calida subactæ, quemadmodum pastilli de carne ceruina coquūtur, & tantundem temporis. Anseres σιτευτοί, id est altiles & saginati dipnosophistis apponuntur in conuiuio quod Athenæus descripsit: qui & coqui cuiusdam apud Diphilum hæc uerba citat: ἐγὼ δ' ὑμῖν χοιρίδια πορφύρεινα κρομβώσας ὅλα δόρειον ἐπάγω χῆνα τῷ φυσήματι. uidetur autem dicere anserem in porcello assum se apponere. Vocabant autem Troianum siue Durium porcellū, in cuius uentre aues & condimenta diuersa coquebant, ut expositum est in Sue G.

¶ Nostri sapientiores (exteris, inquit Plinius) qui anseres iecoris bonitate nouêre. Fartilibus in magnam amplitudinem crescit, exemptum quoq; lacte mulso augetur. Nec sine causa in quęstione est, quis primus tantum bonum inuenerit, Scipio Metellus uir consularis, an M. Sestius eadem ætate eques Rom. Pinguibus & ficis pastum iecur anseris albi, Horatius Serm. 2. 8. ubi Acron, ex parte (inquit) totum (scilicet anserem denotauit.) Anseris ante ipsum magni iecur, anseribus par, Altilis, Iuuenalis Sat. 5. In omni iecinorum genere præstat anserinum, tanquam humidius, tenerius, & suauius: deinde iecora gallinarum, Rasis citans Galenum. Adhibetur & ars iecori suum, sicut anserum, inuentum M. Apicij, fico carica saginatis, à satietate (aliâs, ac satie) necatis repente mulsi potu dato, Plinius. Aspice quàm tumeat magno iecur ansere maius. Miratus dices, hoc rogo, creuit ubi? Martialis. Hepar συκωτὸν, (id est ficatum, ficubus saginatum. unde Itali hodieq; uulgò iecur simpliciter ficatum nominant) præsertim suum ficis siccis multis nutritorum, est præstantissimum: sic (ficis) pastum iecur anseris albi, seu iecur anseris nutriti alimētis lacte imbutis suauius, coctu facilius, melioris succi, Syluius. χήνεια ἥπατα, id est anserina iecinora memorat Pollux: item Athenæus, qui hæc Romæ in magno pretio fuisse scribit. Idem hunc Eupolidis uersiculum citat, εἰ μὴ σὺ χηνὸς ἧπαρ ἢ ψυχὴν ἔχεις. hoc est, Nisi anseris forte hepar, aut sensus habes: quod ego interpretor, nisi parum sapis, aut non amplius ansere. nam & mulierculæ nostræ hominē parum sapientem uocant ein witzige ganß, id est anserem prudentem. Nec defensa iuuant Capitolia, quo minus anser Det iecur in lances Inache laute tuas, Ouidius 1. Fastorum. Ansere occiso iecur scitè exime, in frigidam impone, ut solidius sit. deinde in adipe anserino in sartagine frige, & aromatibus condi. Cibus est principum, ut quidam celebrant. Plura de iecore anserino augendo scripsimus præcedenti capite in saginatione anseris.

¶ Anseres commendantur apud nos & adipe: liquamine etiam inde excogitato, quo præcipuè Hebræi condimentis utuntur, Grapaldus. Hoc adipe plura cibaria cōdiri Platina scribit. Liquamen quomodo fiat ex adipe porcino uel anserino, docet Platina de honesta uoluptate 2. 21. cuius uerba recitaui in Sue F. ¶ Alæ gallinarum & anserum in cibo laudantur: & colla quoq; si sanguine intercutaneo caruerint, Platina. Anseris lac uocamus lingua uernacula, anserinum pingue lacti incoctum, sachare uuisq́ passis adiectis: hoc inter lautelas recensetur. ¶ Messalinus Cotta Messalæ oratoris filius, palmas pedum ex anseribus torrere, atq; patinis cum gallinaceorum cristis condire reperit, Plinius.

¶ Gallinarum ac phasianorum oua præstantiora sunt, deteriora uerò anserum ac struthocamelorum, Galenus. Oua anserum deterrima, Psellus. Apud nos pauperiores soli anserum & anatum ouis uescuntur, frixis aut iuri permixtis. Oua anserum, anatum, & struthionum crassa sunt, & difficilia concoctu. quòd si quis ijs uti in cibo uelit, uitellis tantum utatur. Anserum oua malum succum pariunt, Symeon Sethi: & mox subijcit: Dicūtur proprietate quadam peculiari euphyián, hoc est ingenij bonitatem præstare ijs qui cum melle & butyro assiduè ea esitauerint. quæ uerba de anserinisne priuatim an de ouis in genere prolata sint, incertum.

G.

Gallinæ & similiter anseris ius post uomitum dari contra sumpta uenena, memini legisse. Si neq; qui exugat (uenenum morsu serpentis inflictum,) neq; cucurbitula est, sorbere oportet ius anserinum, uel ouillum, uel uitulinum, & uomere, Celsus 5. 29. & Nicander contra cantharides. Iis qui coriandrum hauserunt post uomitionem irino oleo cōcitatam, auxiliatur ius salsum ex gallina & ansere, Dioscorides. Ius de pullo anseris in aqua elixi contra toxicum dat Nicander. Heraclides medicus eryngen herbam in iure anseris decoctam, remedijs omnibus contra toxica & aconita efficacio-

efficaciorem arbitratur, Plinius. Ius anſeris potum cum uino, prodeſt eis qui biberint uinum multum, aut aconitum, uel dorycnium, id eſt herbam Apollinarem. proſunt & uiſcera anſeris aſſa & in cibo ſumpta, Kiranides. ¶ Cygni auis loco ponitur anſer, Syluaticus. ¶ Antonius Guainerius inter remedia arthritidis unguentum ex anſere deſcribit quo innumeri homines reſtituti ſint, ſed ipſos quos recitat innominato authore uerſus utcunque barbaros, adſcribam. Anſer ſumatur ueteranus qui uideatur, Mox deplumetur, uitalibus euacuetur. Intus ponantur quæ ſuperius numerantur. Trita caro tota triti, (locum apparet mutilum & deprauatum eſſe. legi poteſt, Trita caro catti parui) mox pelle remota, Vnctum porcinum, thus, cera, ſagimen ouinum. Pondere ſint æquo ſal, mel, faba, ſitque ſiligo. Poſt hoc aſſetur: tamen aſſus non comedetur. Vas ſupponatur, ſic ut liquor accipiatur. Quo membris unctis, gutta diſſoluitur omnis. Certe hoc unguentum præſtat ſuper omne talentum. Io. Gœurotus in libro Gallico de curandis morbis unguentum ad arthritin deſcribit huiuſmodi: Anſerem pinguem deplumatum exenteratumque felibus paruis bene habitis minutatim inciſis farcito, adiecto etiam ſale, & ad ignem lentum aſſato: & quod deſtillauerit, reſeruato. Aduerſus ſpaſmum (inquit M. Gatinaria) extat experimentum egregium, quod Nic. Florentinus ex Thadæo refert: conuenit autem poſt diuerſiones & euacuationes, reſoluens ac remittens dolorem, huiuſmodi. In anſeris pinguis exenterati uentre cattus minutim inciſus cum lardo, myrrha & thure (uentre ſcilicet à farctura conſuto) aſſetur in ueru: & ſupponatur uas aceto albo medium, (ex dimidio plenum.) Defluentem hinc pinguedinem, poſt primum ſuccum qui minus utilis eſt, colligito ſupernatantem aceto, & in aliquo uaſe recondito. Deinde bulliat anſer in dicto aceto, & pinguedo quæ copioſe ab eo ſeparabitur, aceto ſupernatans, ſimiliter colligatur & miſceatur cum prima. Hac inungetur membrum ſpaſmo affectum. Ipſe noui quendam ſimili unguento feliciter uſum ad tendines in ceruice induratos atque obtortos. Anſerem exenteratum farcimus carnibus felis annoſæ, & herbis quæ neruos iuuent, ut inde eliquatus adeps ſit medicamentoſior, Syluius. Leonellus Fauentinus reſolutionis curam præſcribens, anſerem ueterem deplumari exenterarique iubet, & in uentrem eius imponi, pinguedinis anatis, lupi, uulpis, taxi, felis ſylueſtris, ana ℥.2. ſaluiæ uiridis, iuæ, primulæ ueris, herbæ paralyſis uel arthriticæ ana manip. ſemis. Herbæ uirides (inquit) cum adipibus ualide tundantur. his farctus anſer in ueru aſſetur: & pingui quod deſtillauerit collecto, ſpina dorſi membrumque paralyticum inungatur.

¶ Sanguis anſeris utiliſsime in antidota miſcetur, Dioſcor. Vide ſupra in Anate G. Ad deleteria letaliaue mirabile: Sanguinem anſerinum cum aceto bibendū dato: aut anatis ſanguinem cum uino, Nicolaus Myrepſus. Anſeris ſanguis calidus bibitur contra leporis marini uenenum, Dioſcorid. Auicenna calidum bibendum eſſe non exprimit. Aetius adhuc calentem cum paſſo bibi iubet. Sanguis anſerinus contra lepores marinos ualet cum olei æqua portione. item contra medicamenta mala omnia aſſeruatur cum Lemnia rubrica, & ſpinæ albæ ſucco, paſtillorum drachmis quinque qui in cyathis ternis aquæ bibantur, Plin. Idem ſanguis ſiccus miſcetur medicamento ad febres chronicas in libro qui Galeno adſcribitur de remedijs experimento probatis inter Azariconis medicinas. Sanguinem à cerebro profluentem anſeris ſanguis aut anatis infuſus ſiſtit, Plinius. Ad coryzam equi: Anſerem album per dies XXVIII. hordeo ſolo paſces, & uino potabis. deinde decollati ſanguinem colliges, & folle exceptum in nares equi immittes, Innominatus.

¶ Plumas de uentre anſerum tritas & inſperſas, ſanguinē ſiſtere aiunt, Innominatus. Ad ſanguinem è naribus profluentem ſiſtendum: Pinnam anſeris quàm maximam, uel calami ſcriptorij fiſtulam modicè pleniorem, aptare oportebit ad longitudinem naſi, atque ita præcidere ut ex utraque parte perforata ſit, atque inuoluere eam faſciola tenui lintea quaſi inſtita, & explere circuitum eius, donec uideatur in narem cum cunctatione quadam recipi poſſe: atque ita ut eſt circunuoluta immergere eam naſo aceto acri infectam: & per eam inijcere interdum acetum acre, uel ſuccum ſupradictorum medicamentorum. Hoc autem remedio magis uti oportebit cum per utraſque nares fluxerit ſanguinis abundantia. nam qui ſine inſtrumento temere acetum aliaque acria medicamenta infundunt, ſæpe nares ipſas lędunt, unde reſpiratorius ad fauces meatus quandoque obturatur, Marcellus. Vt ſanguinem è naribus elicias, pēnæ anſerinæ caulem craſsiorem ſumito, eiuſque neruoſam partem denticulatim inſtar ſerræ inciſam in narem uſque ad oſſa ethmoide immittito.

¶ Subdititium purgatorium: Medullam anſeris aut cerui magnitudine fabæ affuſo unguento roſaceo & lacte muliebri terito, uelut pharmacum teri ſolet, & cum hoc os uteri illinito, Hippocrates lib. 1. de morbis mulieb. Et mox, Aliud ſubdititium molle: Medullam anſeris magnitudine nucis, ceram magnitudine fabæ, reſinæ lentiſcinæ aut terebinthinæ magnitudinem fabæ: Hæc cum roſaceo unguento ad lentum ignem liquefacito, & uelut ceratū efficito. deinde ex hoc tepido os uteri illinito, & pectinem irrigato.

DE ADIPIS ANSERINI REMEDIIS EXTRA CORPVS. SVMITVR ET intra corpus aliquando, ſed raro: quod ubi fit, aſteriſcum apponemus.

Anſerum quoque & omnium auium adeps præparatur, exemptiſque uenis omnibus patina noua fictili operta in ſole, ſubdita aqua feruenti liquatur: Saccaturque lineis ſaccis & in fictili nouo repo-

situs loco frigido minus putrescit addito melle, Plinius. Recens exemptis membranis in fictilem ollam demissus, quæ altero tantopere capacior sit, quantus sit modus adipis, quem curare institueris, obstructo diligenter uase, flagrantissimo soli exponitur. eliquescens inde humor in fictile alterum excolatur, donec adeps omnis absumatur. mox loco uehemẽter frigido reconditur. & ad usus digeritur. Alij fictile fulciunt super aquam calidam, aut tenuem & elanguidam prunam, quæ solis uicem penset. Est & alia curandi ratio: Exemptis membranis teritur, coniectusq́ in ollam eliquatur, adiecto minuti salis momento. Mox lineo colo transfusus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur, quæ lassitudines & fatigationes leuant, Dioscorides. Vide etiam supra in Anate G. Gallinaceus anserinusq́ sic odoribus imbui solent: Cuiusuis eorum percurati sextarij duo fictili olla excipiuntur. erysisceptri, xylobalsami, palmæ elatæ, & calami planè contusi, singulorum sescuncia admiscetur. uini Lesbij ueteris cyathus unus adijcitur. ea ter efferuescunt prunis. mox uase sublato ab igne, die noctuq́ refrigerantur postridie liquata per linteum crassum, mundum in uas excolantur. ubi uerò adeps coierit, concha excipitur, fictiliq́ nouo densius operto perfrigidis locis reponitur. Hyberno tempore id instituere oportet. æstate siquidem pinguia non coguntur. Nec desunt qui Tyrrhenicæ ceræ momentum adijciant, quò facilius in unum corpus omnia coalescant. (Vide infra in Comageni unguenti descriptione ex Plinio.) Eadem ratione suillus adeps & ursinus cæteriq́ id genus, odoramentis imbuuntur. Verum sampsuchi odorem adeps ipse repræsentabit hoc modo: Curati quàm optimè adipis, præsertim taurini, mina una, tempestiuiq́ sampsuchi exquisitè confracti sesquimina miscentur, & insperso largiore uino digeruntur in offas, quæ in uase cooperto nocte quiescunt. matutinis in fictili olla leuiusculo igni, affusa aqua, leuiter coquuntur. dumq́ suum adeps odorem exuerit, defæcatus ac bene opertus, nocte tota permanet. postero die detersa sorde quæ pessum ierat, sampsuchi, ut dictum est, contusi iterum sesquimina priori pastillo adijcitur, eodemq́ modo in offas cogitur. alijs quæ diximus peractis, decoquitur & colatur. & si qua fundo hæsit spurcitia, deraditur, & frigido loco reconditur. Si quis tamen incuratum adipem anserinum, gallinaceum, aut uitulinum, à putredine tueri uelit, ita faciundum est: Quemuis adipem diligenter elotum & siccatum in umbra super cribrum, per lintea munda manibus uehementer exprimat, linoq́ consutum umbroso in loco suspendat. & post multos dies noua charta inuolutum, frigido loco recondat. Pinguia autem indito melle uindicantur à putredinis uitio. uis omnium est excalfacere, mollire, rarefacere, Hæc omnia Dioscorides.

¶ Anserinus adeps calidior est suillo, & morsus in alto corporum magis obtundit, Galenus. Idem in opere de compos. med. sec. genera medicamentum ex liquabilibus describens, adipẽ inijci iubet tenuium partium: qualis est (inquit) leoninus, pardalinus, hyænæ, ursi. nam de anserino quid attinet dicere? præsertim si anseres rustici (ἐξ ἀγροικίας, hoc est ruri degentes non inclusi,) fuerint. Anserinus maximè tenuium partium est, gallinaceus illi proximus, Syluius. Citra molestiam resiccat, Galenus sec. loc. in medicamentis Apollonij ad capitis dolorẽ. ¶ Pro medulla cerui adeps anserinus substitui potest, Hippocrates in libro de sterilibus. Heras (inquit Galenus sec. loc. 9.6.) pro œsypo adipem ans. pari pondere coniecit: est autem locus inter medicamenta ad ani uitia. Seuum struthocamelinum efficacioris est ad omnia usus, quàm adeps anserinus, Plinius. Cucurbita tosta in argilla ac trita cum adipe anseris uulneribus medetur, Idem. Bubonis cerebrũ cum adipe anserino mirè uulnera dicitur glutinare, Plin. Anserinus (uidetur cinis repetendum ex præcedentibus: sed de adipe anserino intelligendum ex Marcello hunc locum recitante patet) cum cerebro & alumine & œsypo, attritis medetur, Plinius. Adeps anserinus cum butyro pari pondere pastillis ingestus sanguinem sistit, Idem. Marcellus adipem anserinum cum pari butyro infusum naribus sanguinem inde manantem sistere scribit. & Plinius alibi adipem anseris aut anatis infusum sanguinem à cerebro profluentem cohibere. ¶ Anseris adeps cum oleo rosaceo phlegmonis medetur, Galenus ad Pisonem. Anseris pingui in phymate curando usus, bene habui, Amatus Lusitanus. Anserinus adeps maximè tenuium partium est, ob id in uolucrum genere præstat ad scirrhi curationem, Syluius. Tubera & quæcunq́ molliri opus sit, efficacissimè anserino adipe curantur, Plinius. Adeps ans. omnes durities soluit, Aesculap. & Constantinus. Emollit etiam uteri durities & collectiones, ut infra dicetur. Igni sacro medetur, Plinius. Sinapi illinitur liuoribus sugillatisq́ cum melle & adipe anserino, ut cera Cypria, Idem. Post uenena sumpta uomitus est prouocandus cum aqua calida mixto butyro, cui rectè additur etiam parum adipis anseris: uel adeps ipsa cum uino dulci decocta *bibitur, Gainerius. Adeps ans. utilis est in acopis ac malagmatis, Kiranides. ¶ Honorem debemus Comagenorũ clarissimæ rei, (inquit Plinius 29. 3.) Fit ex adipe anserum, alioquin celeberrimi usus est, ad hoc in Comagene Syrię parte cũ cinnamo, casia, pipere albo, herba quæ comagene uocatur, obrutis niue uasis, odore iucundo, utilissimum ad perfrictiones, conuulsiones, cæcos ac subitos dolores, omniaq́ quæ acopis curantur, unguentumq́ pariter & medicamentum est. Fit & in Syria alio modo, adipe auium (anserum) curato ut diximus, additis erysisceptro, xylobalsamo, phœnice elate, item calamo, singulorum pondere qui sit adipis, cum uino bis aut ter subferuefactis. Fit autem hyeme, quoniam æstate non glaciat nisi accepta cera. Et lib. 10. cap. 22. Aliud (inquit) reperit Syriæ pars quæ Comagene uocatur: adipem eorum in uase æreo cum cinnamo niue multa obrutum, ac rigore gelido maceratũ, ad usum præclari medicaminis, quod ab

gente

gente dicitur Comagenum. Vide etiam supra ex Dioscoride, ubi eius uerba retuli de odoribus imbuendo gallinaceo anserinoq; adipe. sed Comageni nomen Dioscorides non habet: quod tamen apud Nicolaum Myrepsum alicubi legisse memini. ¶ Adeps anseris & phasianorum recipitur in emplastrum diapyranu apud Aeginetam 7.17. tribuit autem huic emplastro uim discutiendi.

¶ Apollonius apud Galenum sec. loc. medicamenta quædam ad capitis & temporum dolorem ex adipe ans. illinere iubet. ¶ Sanguinem à cerebro profluentem anseris aut anatis adeps cum rosaceo coctus (& infusus) sistit, Plinius. uidetur autem sanguinem è naribus fluentem intelligere. ¶ Somnos allicit œsypum cum adipe anserino & uino myrtite, Plinius. ¶ Cutem in facie adeps anseris uel gallinę custodit, Plinius. utilis est εἰς ἐπιμέλειαν προσώπων, Diosc. hoc est, ad conseruationem faciei, ne scilicet tempestatibus aut Sole lædatur. Ruellius uertit, ad mangonizandam faciem: Marcellus Vergilius, ad nitorem uultus. ¶ Si uulnus (δακώπῃ) acciderit in oculo equi, & gramiæ (lemæ) crassæ emanant, cum periculo ne oculi substantia effluat; medullam ouillam tritam illines, & manu aliquandiu cohibebis bis die. præstat autem medulla recens. quod si ad manum illa non fuerit, adipe ans. gallinaceóue uterìs. iuuat etiam medulla cum adipe ans. permixta, Absyrtus & Hierocles hippiatri. Commēdatur etiam ab Hierocle sepiæ ostracum ad equorum leucomata, cum aliis quibusdam & adipe anseris permixtum. Seuum uituli cum anseris adipe & ocimi succo, genarum uitiis aptissimum est, Plinius. ¶ Adeps ans. alopeciæ medetur, Auicenna. Infantum alopeciarum uitia anserinæ adipis perfrictione supplentur, Marcellus. Galenus de compos. medic. sec. loc. inter remedia alopeciæ, Vrsæ adeps (inquit) præstat si uetustior extet: quanquam etiam hyænę, leonisq; ac pardalis ac anseris adipes conueniunt, & quicunq; tenuium partium substantiam habent, quò promptè in cutis profundum penetrare queant, atq; ad radices usq; capillorum pertingant. Et rursus ad eundē affectum, Quæ ex adipibus (inquit) componuntur modica item thapsia ammixta, similiter prosunt: præsertim si euphorbii & adarcii addatur pars duodecima. fit autem adeps trium generum, leonini, pardalii & hyænæ, cuiusq; pars una. Si uerò hyænæ adeps non adsit, sufficit præsentibus reliquis duobus uti, anserino ammixto. si uerò omnes quatuor habeas, simul omnes miscebis, addito insuper (si adsit) ursino, &c. ¶ Porriginem & ulcera capitis nasturtii semen emendat cum adipe ans. authore Sestio, Plinius. Nasturtii semen mixtum adipi anserinæ tritumq;, furfures capitis assidua lauatione depellit, Marcellus.

¶ Ad aurium uitia diuersa. Adipem anserinum, gallinaceum, suillum, uulpinum, auricularibus medicamentis multis admisceri apud Nicolaum Myrepsum obseruauimus. Si auricula aliquo pacto uitiata fuerit, anserina adipe infusa diligenter expurgabitur, sanitatiq; reddetur, Marcellus. Vide inferius ad aures percussas aut fractas. Si terreni uermes cum adipe anseris decocti infundantur auribus, constat deplorata uitia eo remedio sanari, Plinius & Marcel. ¶ Adeps ans. instillatus dolorem aurium lenit, Dioscor. Auicenna & Symeon Sethi. Anserinum aut gallinaceum adipem liquefactum sensim instilla, Apollonius ad aurium dolores apud Galenum de comp. sec. locos, ubi Galenus: Gallinaceus (inquit) & anserinus adeps, siquidem euacuatum corpus inuenerint, & humorem qui inflammatam affectionem excitat non amplius influentem, duabus rationibus tum mitigandi tum curandi profuerint. Si uerò influente adhuc causa adhibeatur, affectioni quidem nihil auxiliantur, leniunt tamen doloris accessionem siue symptoma, quemadmodū etiam si ob humorum acredinem mordacitas contingat. Ocimum auribus utilissimum infantium, præcipuè cum adipe anserino, Plinius. Adeps ans. cum ocimi succo tepefacta instillataq;, dolores auricularum infantilium leuat, Marcellus. Aures mirificè iuuat adeps ans. cum ocimi succo impositus, Plinius. Seuum uitulinum adipe ans. mixtum adiecto ocimi succo, tepidum auribus dolentibus infusum optimè sanat, Marcellus. ¶ Ad contusas & fractas aures: Adipem anserinum & lac muliebre mixta instilla. aut adipem bubulum ac anserinum æquis partibus liquefactos instilla. aut myrrham & adipem ans. uel butyrum, uel resinam, & conchylii partem internam æquis partibus trita super aurem & propinqua tempora impone, Asclepiades apud Galenum. Lac muliebre aurium uitiis medetur modicè admixto oleo: aut si ab ictu dolent, anserino adipe tepefactum, Plin. Cum auris percussa & rupta fuerit, seuum anatis (lego anseris: anserē enim & anatem interpretes Arabum nonnunquam confundunt:) coletur guttatim, & apponatur cum eo lac muliebris. hæc tepida cum succo basilici cuius semen est rubeum, apponantur, (instillentur,) Rasis ex Galeno in Ansere in libro de 60. animalibus. Si ex ictu aliòue casu auricula uitiata fuerit, tum per se anserina adeps sola diligenter expurgata, leuiq; igne liquefacta, infusa auriculæ, & dolorem tollit, & uitium persanat, Marcellus. Ad aurium inflammationes in superficie cutis ex humorum impressione aut plaga obortas: item tumores ac rubores, adipem anserinum & lac muliebre mixta instilla: aut adipem bubulum ac anserinum æquis partibus liquefactos instilla, Apollonius apud Galenū. Apud eundem Andromachus medicamento ad auriū ulcerationes siccas non humentes inscripto, miscet adipem anserinum, &c. ¶ Terreni uermes cum anseris adipe uel cum oleo decocti, sine dubio medentur auribus purulentis, Marcellus. ¶ Si uerò obtusa sensus remoretur in aure, Lumbricos terræ, seuumq; ex ansere rauco Excoque, sic ueterē poteris depellere morbum, Serenus. Grauitatem aurium emendat adeps anserinus: quidam adiiciunt succum cepæ & allii pari modo, Plin. Auricularum sonitum ac grauitatem emendant succo ceparum cum adipe ans. aut cum melle in-

n

stillato, Idem. Et alibi, Allij succus auribus instillatur cum adipe ans. Adeps ans. cum cepæ succo mixtus bene, auriculæ infusus, surdis auditum reuocat, Sextus. Adipem ans. & fel bouis, ac laurinum pari mensura mixta instillato ad auditus grauitatem, Apollonius apud Galenum. Si maior sit dolor aut grauitas aurium, seuum bubulum cum adipe ans. tepefactum infundunt, Plin. Et rursus, Prodest & seuum uituli cum anseris adipe & ocimi succo. Adeps anserinus miscetur croci succo, & allij contusi succo, quæ infusa auribus incommodos sonitus tinnitusq; earum propriè & unicè tollunt, Marcellus. Ad sonitus & inflationes aurium, Nitrum & resinam & adipem ans. æquis partibus cum oleo ammixto dissoluta instilla, Apollonius apud Galenum. Et rursus, Cepas & allium & adipem ans. pari mensura trita & excolata infunde. Sonitum ac grauitatem in auriculis emendant cum adipe anserino aut cum melle instillantes ceparum succum, Plinius. ¶ Si aqua auditorium meatum intrauerit, plurimum prodest adeps anserinus, (atq; item uulpinus, & gallinaceus,) mediocriter calidus infusus, Galenus sec. loc. & Euporist. 1. 16. Adeps ans. cum croci succo mixta & tepefacta ac sic infusa, aquam & omnem humorem de auriculis euocat & persanat, Marcellus. Si aqua aurem subierit, anseris aptus Immittetur adeps ceparum nō sine succo, Qui grauis est oculis, sensum tamen auribus auget, Serenus. Idem planè remedium legi apud Plinium, Sextum, Aesculapium, & Galenum, qui tepefactum instillari iubet: Sextus bene misceri.

¶ Adeps de anseribus cum butyro pari pondere infusus profluuium narium sistit, Marcellus. Vbi crustæ ulceri narium obductæ exciderint (ui sternutatoriorũ,) adipe anserino aut butyro cum rosaceo cerato curantur, Lampon ad ozænas apud Galenũ sec. loc. Eodem in opere medicamento cuidam Asclepiadis ad ozænas adeps ans. adijcitur. ¶ Adeps ans. labiorum rimas illitus sanat, Dioscor. Symeon Sethi, Plinius, & Marcellus. fissuras faciei & labiorum, Auicenna. Profundiores in labijs fissuras, adipe caprino aut anserino curabis, Nicolaus Myrepsus. Hirci seuum efficax est labrorum fissuris cum adipe anserino ac medulla ceruina, resinaq; & calce, Plinius. Sed pauló aliter Sextus, Sepum capræ (inquit) & adipem anserinum, & medullam cerui, & cepe cum resina simul & calce uiua, fac ut malagma, mirè sanant labiorum fissuras. Vlcera oris ac rimas (scissuras) seuum uituli uel bouis cum adipe anserino optimè iungit, Marcellus: Plinius etiam ocimi succum addit. Ad aphthas, id est ulcera oris, adipem suillum aut anserinum manna inspersa illinito, Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. ubi Crito etiam ad aphthas medicamentum componit ex alumine & malicorio punici dulcis: quod (inquit Galenus) nisi adipem anserinum miscuisset ad putrefactiones fortes congrueret.

¶ Rigor ceruicis adipe anserina, uel potius gruina perunctus, uelocissimè mollietur, Marcel. Ad ceruicum tumores sedandos, ouorum uitelli cocti cum adipe anserino illiniuntur, felle caprino æquis ponderibus permixto, atq; inde ceruices fricantur, Idem. Anethi sicci ueteris puluerem, & resinæ pityinæ puluerem cum adipe uetere anserino aut gallinaceo, * edendũ mane ieiuno empyico cochlearia tria, & uespere tantundem dabis, mirè subuenies, Marcellus. Idem medicamento è cancris marinis, &c. pro phthisico, * adipem ans. addit. ¶ Hydropicis œsypum ex uino addita myrrha modicè * potui datur, nucis auellanæ magnitudine. aliqui addunt & anserinum adipem, & oleum myrteum, Plin. Adeps anserinus cum eiusdem cerebro & butyro & alumine & œsypo impositus ad ceroti modum efficaciter renibus prodest, Marcellus. Adeps anserinus cum eiusdem cerebro & œsypo & alumine subigitur, & imponitur ani omnibus causis, Idem. Adeps anserinus alijq; diuersi apud Galenum de comp. sec. locos miscetur medicamẽtis ad sedem. Sedis uitijs prodest butyrum cum adipe ans. ac rosaceo. modum ipsæ res statuunt, ut sint illitu faciles, Plin. Argimonia trita cum adipe ans. imposita condylomatis medetur, Marcellus. Condylomatis priuatim araneus dempto capite pedibusq; infricatur. ne acria perurãt adeps ans. cum cera Punica, cerussa, rosaceo infricatur. item adeps cygni. hæc & hæmorrhoidas sanare dicuntur, Plinius. cuius uerba, ne acria perurant, contra acres & calidos sedis dolores interpretor. Nam & apud Galenum Euporiston 1. 116. sic legimus: Ad sedis ex ardore dolores recentem ans. adipem inungito & emplastri in modum imponito. Heras in medicamentum quoddam sedis, pro œsypo (inquit Galenus) adipem anserinum pari pondere coniecit. ¶ Medicorum aliqui axungia ad podagras uti iubent, admixto anseris adipe, taurorumq; seuo & œsypo, Plinius. Lac muliebre podagris illini iubent aliqui cum œsypo & adipe anserino, Idem.

¶ Oesypum sanat ulcera genitalium cum anserino adipe, Dioscor. ¶ Inhiberi Venerem pugnatoris galli testiculis anserino adipe illitis adalligatisq; pelle arietina tradunt, Plinius. Vrinæ incontinentiam cohibent leporis testiculi tosti, uel coagulum cum anserino adipe in polenta, Plinius.

¶ Adeps anserinus matrici utilis est, Auicenna. Adeps ans. aut gallinaceus recens & sine sale conditus, ad uuluæ uitia proficit: sale inueteratus, & qui temporis spatio acrimoniam concepit, uuluæ inimicus est, Dioscor. Et alibi, Adeps anserinus & gallinaceus conueniunt muliebribus malis. Lac muliebre cum œsypo & adipe anserino, uuluarum doloribus imponitur, Plin. Hippocrates hunc adipem mollitorijs uteri medicamentis crebro admiscet. Vuluarum duritias & collectiones (locorum duritias & concretiones, Sextus) adeps anserinus aut cygni illitus emollit, Plinius: quin & cæteras durities ubiuis, ut supra dictum est. Adeps anserinus utilis est in pessarijs, Kiranides. Si menses non prodeant, adipem anseris & netopum, ac resinã permixta ac lana excepta apponito,

ponito, Hippocrates de morb. mulieb. 1. Si aqua ex uteris fluat, sulfur & anseris adipe in *delingat, Hippoc. de morbis mulieb. Olympias Thebana maluas cum adipe anserino abortiuas esse dicit, Plinius. Subdititium ad eijciendum fœtum immortuum, Testam recentem & adipem ans. terat ac apponat, Hippoc. de morbis mulieb. lib. 1. Medicamenta quædam cum adipe ans. aut ouilla * bibenda consulit mulieribus abortui obnoxijs Hippocrates in libro de sterilibus. Ibium cineres cum adipe anseris & irino perunctis, si conceptus sit, partus continere tradunt, Plin. Adipem ans. calentem adhuc à recenti ex uentre anseris exemptione illini iubent uentri & coxis puerperæ statim à partu, & eadem loca mox fascijs lineis astringi, quæ per dies nouem relinquantur, ita uentrem sine rugis & læuem permansurum, And. Furnerius. ¶ Vt castigentur (constringantur) papillæ, Anseris seuum illine cum lacte tepente, Serenus. Mammas à partu custodit adeps anseris cum rosaceo & araneo, Plinius. Cum anserino adipe perunctis mammis dolores minuere putant, molas uteri rumpere, scabiem uuluarum sedare si cum cimice trito illinantur, Idem.

DE REMEDIIS EX CAETERIS PARTIBVS, ET EXCREMENtis ans. & primum ex cerebro.

¶ Anserinus (addendum, adeps, ex Marcello) cum cerebro & alumine, & œsypo, attritis medetur, Plinius. Adeps ans. cum eiusdem cerebro & œsypo & alumine subigitur, & imponitur ani omnibus causis, Marcellus. Adeps ans. cum eiusdem cerebro & butyro & alumine & œsypo impositus ad ceroti modum efficaciter renibus prodest, Idem. Cerebrum ans. (inquit Kiranides) cum proprio adipe & melle lotum, & decoctione uel iure superpositum, rhagades & hęmorrhoides, omnemq́ tumorem ani curat. cum roseo (rosaceo oleo) uerò & adipe, & asisfgusis (sic habet codex noster manuscriptus) uel testis ouorum solutum, ad tumores matricis facit. cum medulla ceruina ad scissuras labiorum & chimetla conuenit. ad athas (lego aphthas) utile cum succo stringit. cum melle quoq́ ea quæ circa linguam sunt sanat. cum nardo ad rheumatizātes aures facit & antiquas, (Vide inferius in remedijs ex iecore) cum passulis uerò purgatis carbunculos curat. cum liliaceo oleo immissum mortuos fœtus educit. Hæc omnia Kiranides.

¶ Lingua. Ad eos qui inuoluntariè urinam reddunt: Anserinas linguas per triduum, quoque die unam, edendas apponito, Galenus Euporist. 2. 76. Idem apud Plinium & Marcellum legimus: sed linguas inassatas illi in cibo sumi iubent. authorem Plinius citat Anaxilaum. Lingua ans. peculiari proprietate ad stranguriam, hoc est urinæ difficultatem facit, Symeon Sethi. Apud Marcellum inuenio, anserum syluestriū linguas assatas à calculosis in cibo efficaciter sumi. Anseris linguam in cibo uel potione sumptam, mulierum libidinem mouere aiunt.

¶ Stomachus ans. prodest stomachicis, intestina cœliacis, cor & pulmo phthisicis, Kiranides.

¶ Iecur ans. iuuat hepaticos, Kiranides. Salsum cum nardo eliquato, & repurgans in aurem indito, magnum aurium dolorem remittit, Galen. Euporist. 2. 4. Nos supra adipem ans. ad aurium dolores commendari scripsimus: & adeps sanè cum nardo, (id est oleo nardino) permisceri eliquariq́ potest, iecur non item. Verum Kiranides neq́ iecur neq́ adipem, sed cerebrum ans. cum nardo ad rheumatizantes aures commendat.

¶ Fel ans. contusis oculis laudatur, ita ut postea hyssopo (lego, œsypo) & melle inungantur, Plinius. Fel anseris cum felle bubulo & succo daphnæ, surdos sanat, Kiranides. Anginis felle ans. cum elaterio & melle citissimè succurritur, Plinius, & Constantinus Monachus apud quem corrupta est lectio. Fel anseris, maximè quidem syluestris, cum succo prasi aut polygoni, in pessario positum, conceptionem præbet, uirisq́ intensionem, Kiranides.

¶ Testes anserum si comedantur, dicuntur multum ad sobolem creandā facere, Symeon Sethi.

¶ Recentiores quidam cinerem plumarum anseris aduersus calculum commendant, Alexander Benedictus.

¶ Anseris, accipitris, gruum, & similiū stercora, de quibus multa nugaces quidam fabulantur, inutilia esse experimento compertum est, Aetius. Excrementum ans. ob nimiam acrimoniam inutile est, Galenus de simplic. lib. 10. Nostri anserē ruri persequi iubent, & stercus quod in fuga concalfactus emiserit collectum, inflammationibus quibusdam (gebrüt uel griggelen uulgò uocant) in manibus puerorum imponunt, ut eas maturet rumpatq́. Laurentius Rusius medicamento acri contra morpheam serpiginem uel impetiginem in equis inscripto, fimum ans. admiscet. Recentiores quidam medici medicamentis ad anginam hoc fel adijciunt. Stercus ans. potum tusses mitigat, Kiranides. Facilius enituntur, quæ fimum ans. cum aquæ cyathis duobus sorbuere, Plinius.

¶ Oua anserina & pauonina, idem faciunt quod gallinarum, Kiranides. Cocti anserini oui putamen minutissimè tritū dimidia drachmæ quantitate ex uino propinato, Galenus Euporist. 1. 114.

H.

a. Volucrum pleræq́ à suis uocibus nominantur, ut hæc, upupa, cuculus: item hæc, anser, gallina, &c. Varro. Recentiores quidam anserem fœminino genere proferunt, quod non laudo. ueteres enim semper masc. genere dixerunt, extra quod rei rust. scriptores, cum de fœminis anseribus earumq́ partu loquuntur, genere utuntur fœm. ut Varro & Columella, Singulæ (inquiunt) non

plus quater in anno pariunt. Columella anserculum uoce diminutiua dixit. χλὼ, id est anser à Grecis sic dicitur à uerbo χαίνειν & χανδὸν ἐσθίειν, hoc est ab oris hiatu & uoracitate. nam & uorax est animal, & insuper hiare solet subinde cum uel audaciam uel timorem præ se fert, Eustathius & Varinus. χῆνες cōmuniter masculino genere dicuntur, Ionicè fœminino. apud Homerum in utroque genere reperimus, Eustathius & Varinus in φερῶν. χῆνες ἐπεγρόμεναι, Aratus genere fœm. Αἰετὸς ἀργὴν (legendum, ἀργὴν) χῆνα φέρων, Homerus. Et alibi fœminino, ὡς ὅδε (αἰετὸς) χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus ο. Odysseæ, citat Athenæus. χὴν generis communis est. ἔστι δὲ καὶ εἰδικόν. & deriuatur à uoce ἠχή, quæ clamorem significat. est enim animal clamosum & uocale, Etymologus & Varinus. Ganß, id est anser, uox Germanica, facta uideri potest ex Dorica χάν. ¶ χηνία ὀπτά, anserculi assi, Menippus Cynicus apud Athenæum. χηνὼ, τὸ χηνάριον, Suidas. θερμὰ χηνίσκων μέλη, Eubulus apud Athenæum. χηνιδεὺς, pullus anseris, Varinus in λαγωός: unde χηνιδεῖς in plurali apud Eustathium. Porrò χήνια non anserculos, sed coturnices paruas interpretantur.

¶ Epitheta. Argenteus anser, Verg. 8. Aeneid. à colore: de ansere illo albo, qui clangore suo Gallos Capitolium inuasuros prodidit, quem Lucretius quoque candidum cognominat. Homerus etiam ἀργὴν χῆνα, id est album anserem dixit, Odyss. ο. sed hæc epitheta propriè non sunt dicenda, quæ non omnibus in eadem specie indiuiduis conueniunt. Argutus anser, Martialis. Herbilis anser, herba pastus, qui gracilior est quàm frumento pastus, Festus. Improbus anser, Verg. id est, insatiabilis, nulli probandus, Seruius. Plumigeri, Plinius & Cicero pro S. Roscio. Canibúsue sagacior anser, Ouidius x I. Metam. Raucus, Q. Serenus. Et apud Textorem, palmipes, planipes, latipes, clangens, garrulus, gratitans, saginatus, stridulus, aquaticus, canorus, palustris. ¶ Ἀργὴν χῆνα ἥμερον, Homerus Odyss. ο. Βοσκάδος χηνὸς νέον ὀρταλιχῆα, Nicander in Alex. Καὶ πολιὸν χηνῶν ζεῦγος ὑγρυδροβίων, in Epigrammate ut Suidas citat. Πλατύποδες, Scholiastes Aristoph. in Auibus.

¶ Deriuata. Anserinus, quod ad anserē pertinet, uel ex ansere sumptus, Plinio & Columellæ. Oua ædit fœtus anserini similia, Marcellinus de crocodilo. | Anserarium, hara anserum, ut legitur apud Columellam lib. 8. in capitis 14. inscriptione: in textu uerò ipso chenoboscîū tantum & hara.

¶ χηνὸς uel χήνεια oua, id est anseris uel anserina, nominantur ab Athenæo. χηνίσκος, pars nauis, Suidas. Ὡς δὲ ἡ πρύμνη μὲν ἐπανέστηκεν ἠρέμα καμπύλη χρυσοῦν χηνίσκον ἐπικειμένον, Lucianus in dialogo qui πλοῖον ἢ εὐχαὶ inscribitur. id est, Vt uerò ipsa puppis sensim assurgit inflexa aureo anserculo ornata, Lazaro Baysio interprete. Quod nos anserculum (inquit) uertimus, intellige formā anserculi effictam ad puppis ornamentum, ut uidimus in antiquis nauibus depictis, (quarum mox iconem apponit.) ὅ, τι γὰρ ὁ ἐν τῇ πρύμνῃ χηνίσκος ἄφνω ἐπτερύξατο καὶ ἀνεβόησε, Lucianus in ueris narrationibus. id est, Anserculus enim qui ad puppim erat, repente alas promere cœpit, & clangorē fundere. Grammatici Græci cheniscum scribunt lignum esse in puppi seu prora, ex quo anchoræ suspendantur. Cheniscus (inquit Phauorinus) pars est proræ cui appenduntur anchoræ, quæ & carinæ nauis est principium. Sunt & qui puppis potius principium dicant, ad quam epotides nauis connectuntur. Sed utcunque sit, cheniscus dictus est, quoniam nauium artifices eam partem in anserini capitis formam effingunt, ponuntque in summo nauis, fortè quòd uel nauigium in eius speciem & similitudinem formant: uel potius boni augurij causa, tanquam immersibilis nauis sit, ut auis illa quæ fluctus enatet. Hæc fermè ille (ex Varino, qui ex Etymologo trāscripsit, & Eustathio in Iliados septimum. Chenisci meminit Artemidorus etiam lib. 2. Onirocriticorum, ubi cheniscon ait in somnis significare nauis gubernatorem. Meminit & Lucianus (locis superius recitatis.) Vt mirū sit Cælium Rhodiginum (inquit Lil. Greg. Gyraldus) uirum multæ lectionis, planè hoc ipsum ignorasse, ut qui nauem esse cheniscum putârit, non nauis partem. Sunt & qui in Apuleio x I. libro parum scitè ita legant: Puppis intorta cerucho: cum antea rectè legeretur, puppis intorta chenisco. Hæc L. Greg. Gyraldus. Τὰ κοῖλα τοῦ ζυγοῦ ὑφ' ἃ ὑπάγονται οἱ ἵπποι, ζεύγλαι: ὧν τὰ ἄκρα, ἀκροχηνίσκοι, Iulius Pollux libro I. unde acrocheniscos intelligimus extremas iugorum (quibus equi iunguntur) partes nominari, nimirum à similitudine quadam figuræ ad anserina rostra. Chenisci, cuiusmodi sunt in lyra, excogitati sunt ad axes continendos. ubi enim fibulæ non sint, quid poterit aliud utilius inueniri? quod ad uim igitur usum habent fibularum: decoris autem causa insculpta habent anserina capita lignea, Oribasius in libro de machinis cap. 4. ¶ χηνίζειν uerbum ad Musicos pertinet, quasi tibiarū sonum præsentans, Hermolaus. Et alibi, Gingrinas tibias ab anserina uoce dictas putant. nam & Græci χηνιάζειν, pro eo quod est tibia sonare, dicunt. De gingrijs tibijs uide infra in c. χηνίζειν δὲ εἴρηται ἀπὸ τῶν αὐλούντων. Diphilus Synoride, ἐχήνιασας, ποιῶσι γὰρ πάντες οἱ περὶ Τιμόθεον, Athenæus. ¶ χήνημα, καταμώκημα, id est irrisio, illusio. χηνῆσαι, deridere, Hesychius. χηνύστρα, oscitatio, καὶ τὸ στραγγεύεσθαι, (lego στραγγεύεσθαι, id est pigritari & segniter agere,) Hesych. χηνυστρᾶσθαι, χασμᾶσθαι. χηνυσεῖς, βοᾶς, κέκραγας. ἔνιοι στραγγεύῃ, Hesychius & Varinus. χηνοτρόφοι, qui nutriunt, pascunt uel saginant anseres, χηνοβοσκοὶ dicti à Cratino apud Athenæum. χηνοβοσία, χηνοβοσκία, Hesych. Plato in Ciuili circa campos Thessalicos χηνοβοτίας esse scribit. sed forte χηνοβοσίας legendum per σ. Extra urbem sunt συβόσια: forte & γερανοβοσίαι & χηνοβοσίαι secundum Platonem, Pollux lib. 9. χηνοβοσκεῖον, locus ubi aluntur anseres, Hermolaus. utitur hac uoce Varro. Quintilij in Geoponicis χηνοβόσκιον proparoxytonum scribunt, nisi mendum est. Legimus & χηνοτροφεῖον apud Columellam. ¶ Gensßlachtig, ac si dicas χηνοειδῆ, nostri uocant cutim perfrigeratam & in poros surgentem, (φρικώδη,) cum scilicet porum

rorum ueluti margines perfrictione eriguntur & inhorrescunt: qualis anserum plumis euulsis spectatur pellis. Conuenticulum mulierum de rebus inutilibus blaterantium uulgus nostrum deridens, forum anserinum, ein genßmerckt, appellat.

¶ Icones. Boëthi statuarij infans ex ære eximiè anserem strangulat, Plin. In uaccam æream circa Pyrenen bos conscendit, & anseris picturæ anser accesit & insilijt, Athenæus lib. 13. οἴδ' ὦ μόλις ἔοικας ἐπίδρωμένῳ, εἰς εὐτέλειαν χηνὶ συγγεγραμμένῳ, id est, anseri uilißimè picto, Aristoph. in Auibus. De chenisco nauigij paulò ante scriptum est.

¶ Plantæ. Nostri genßfüssel, hoc est chenopodem appellant herbam à foliorum figura. Est autem fortè eadem chenopus illa, cuius flores, ut etiam rumicis, apibus attingi Plinius negat, lib. 11. cap. 8. nostri eam suibus ueneno esse obseruarunt: ut copiosius scripsi in Sue C. Rursus apud Plinium 21. 15. ubi cynops legitur, codices quidam manuscripti (ut Hermolaus annotauit) chenopus habet: quod non probo, cum locus ille totus ex Theophrasto translatus sit, apud quem nulla chenopus legitur. Hermolaus ibidem promittit se de chenopode dicturum in Corollario, in quo tamen ego nullam eius mentionem reperio. Aspalathus nomen seruat in Creta, & alia planta persimilis ei ibidem achinopodia uocatur, Pet. Bellonius. Vocant & uitis genus gensfüssel in Palatinatu regione Germaniæ. ¶ Nyctegreton herbam Democritus chenomychon etiam uocari autor est: quoniam anseres à primo conspectu eius expauescant, Plin. 21. 11. ¶ Hederam (inquit Calcagninus, ex Plutarcho nimirum) Dionysio cõsecrarunt, quam Aegyptij chenosirim, id est Osiridis plantam uocitant. Chenoseris quidem uocari posse uidetur herbę quam serin uocant genus, anseribus præcipuè gratũ, unde & genßdistel, id est carduus anserinus à nostris uocatur. sonchi asperi & syluestris species. seri autem herba anseres delectari, supra in C. docuimus. Hieronymus Tragus intybum hortense etiam Germanicè inquit dici posse genßzungen. Anserina herba nominatur in Breuiario Arnoldi, capite de ramice: & fortè non aliam intelligit quàm Germanicè similiter ab ansere dictam genserich uel genßkraut, quòd anseres eius pabulo gaudeãt: & Gallicè bec d'oye, id est rostrum anseris. potest autem illa uideri argemone altera Dioscoridis, quanquam scio illud caput, ut Marcellus Vergilius monet, in uetustißimis codicibus nõ extare. Recentiores quidam eandem herbam à colore argentariam uocant, ut & aliam quandam ab hac diuersam. Vis ei astringendi, glutinandi, siccandi sine morsu. Bellis maior, flos anserinus uulgò (genßblům) multis Germaniæ locis appellatur. Maluam syluestrem minorem aliqui uocant genßbappeln, id est, anserinam maluam: & sedi genus tertium, genselkrut: & ulmariam à recentioribus quibusdam herbarijs sic dictam genßleiterle: & auriculam muris (quam uulgò morsum gallinæ uocant) genßkraut, id est anserum herbam, ab eo scilicet quòd eius cibo delectentur. Nostri anserinum uinũ, genßlewyn, per iocum de aqua dicunt.

¶ Propria. Anser poëta quidam fuit Vergilij obtrectator, cuius meminit Seruius Bucolica enarrans æglogа 7. Et rursus æglogа 9. ubi poëta scripserat, Argutos inter strepere anser olores, alludit (inquit Seruius) ad Anserem quendam Antonij poëtam, qui eius laudes scribebat, quem ob hoc per transitum carpsit. De hoc etiam Cicero in Philippicis dicit: Ex agro Falerno anseres depellantur: ipsum enim agrum ei donârat Antonius. Idem Cicero in oratione pro Roscio Amerino Brutium aduersarium irridens, ac cæteros qui accusationes factitabant oratores, anseres eos appellat. Χηνίας, nomen proprium est, Suidas. Est & Χηνίδας uiri nomen ab ansere factum in meretricijs dialogis Luciani: sicut Gensericus Germanicæ originis. Chena, Χῆνα, urbs Laconicæ, ciuis Χηνεύς. Cheneus uel Chenensis fuit Myson, meminit Laërtius. Chenæ uicus memoratur à Pausania alicubi, in Messenicis ni fallor. Chenoboscia, Χηνοβοσκία, urbs Aegypti è regione Diospolis, quasi ab anserum pasturis dicta, quæ tamen nullæ illic apparent: circa crocodilos autem occupantur Chenoboscіatæ, Stephanus.

¶ b. Onesicritus perdices conscripsit in India anserum magnitudine esse, Aelianus. In maris Caspij insulis auem nasci ferunt quæ magnitudine uel egregium anserem superet, & uocem ranis (aliâs catelli, aliâs capræ) similem ædat, &c. Idem, alibi uerò hanc auem Caspiam Indicámue nominans, anseri magnitudine æquat. Alhalbari est auis magna sicut anser, non multum uolans, & est nota apud uenatores Damasci, Andr. Bellunen̄. Μνοῦς est lana uel lanugo tenerrima, quæ in agnis & pullis equorum prima nascitur: uel pennæ tenuißimæ, anserum præsertim, Varinus. Visæ sunt etiam serpentes anserinis pedibus, Plin. οἱ χῆνες ὑποτύπτοντες (forte ὑπορύττοντες)· ὥσπερ ταῖς ἄμαις ἐς τὰς λεκάνας ἐνέβαλον αὐτοῖς τοῖν ποδοῖν, Aristophanes in Auibus: ubi Scholiastes addit, διὰ τὸ πλατύποδας τῶν ἄλλων μᾶλλον εἶναι τοὺς χῆνας.

¶ c. De uoce anserum Germani quidam, ni fallor, utuntur uerbo schnättern, quod etiam ad muliebres blaterationes transferũt. Gingrire, anserum uocis proprium est. unde genus quoddam tibiarum exiguarum gingriæ, Festus. hinc & gingritor tibicen appellatur, Perottus. Γίγγρας parua quædam tibia lugubrem & flebilem uocem emittit, Phœnicum inuentum, & Musæ Caricæ congruens. Porrò Phœnicum lingua Adonia Gingran uocat, unde & tibiæ nomen, Pollux, 4. 10. Et rursus cap. 14. Gingras (inquit) erat etiam saltatio ad tibiã, ab ipsa tibia sic dicta: ὄρχημα πρὸς αὐλόν, ἐπώνυμον τοῦ αὐλήματος. Gingriæ tibiæ dicebantur, quæ licet breuiores essent, subtilioribus tamen modis insonabãt, Perottus. Gingrinas tibias ab anserina uoce dictas putãt. nam & Græci χηνιάζειν, pro

eo quod eſt tibia ſonare dicunt, ego à Ginge, qui ſit Adonis, Hermolaus. Ἢ χῆνα πλαταγίζοντα καὶ κεχηνότα, Eubulus apud Athenæum. Τῶν δ' (Græcorum in aciem euntium) ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα, Ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται, ἀγαλλόμενα πτερύγεσσι, Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών, Homerus Iliad. β. ¶ Καστρέων νῆστις χορὸς, Λαχάνοισιν ὥσπερ χῆνες ἐξενισμένοι, Theopompus apud Athenæum. Χῆνας πυρὸν ἔδοντας ἀπὸ τὸ πεπομένους πάρα πύελον, Homerus Odyſſ. τ. ¶ In craſſa ſatur urinare lacuna Anſer auet, Politianus.

¶ d. Εἰ μὴ σὺ χηνὸς ἧπαρ, ἢ ψυχὴν ἔχεις, Eupolis apud Atheneum: dictum uidetur in ſtolidum: uide ſupra in F. Ὡς δ' ὁπότ' ἔρκει ἐντὸς ἐεργμένοι ἀθρήσωσιν Ἥμενοι ἀνδρὰ χῆνες, ὅς τις σφίσιν εἴδατα βάλλοι, Σαίνουσιν, τοῦ τ' ἦτορ ἰαίνεται εἰσορόωντος: Ὡς ἄρα τρώϊοι υἷες ἐγήθεον, Q. Calaber lib. 6. ¶ Cum Lacyden (aliâs Lycaden) peripateticum altorem ſuum anſer tantopere amaret, ut & cum ipſo ſimul ambularet, & cum ille ſederet, hic quoq; ab ambulando quieſceret, & ipſum nunquã relinqueret, eum ipſum Lacydes mortuum non minus ambitioſè, quàm aut fratrem aut filium ſepulturæ honore affecit, Aelianus. Poteſt & ſapientiæ uideri intellectus anſeribus eſſe: ita comes perpetuò adhæſiſſe Lacydi philoſopho dicitur, nuſquam ab eo, non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digreſſus, Plinius. Hermeas Samius anſerem ſcribit ἐρασθῆναι Λακύδους τοῦ φιλοσόφου, Atheneus. Quin & fama amoris, in Glaucen Ptolemæo regi cithara canentem, quam eodem tempore & aries amaſſe proditur, Plin. Glaucam citharœdam à cane amatam fuiſſe audio: alij dicunt non à cane, ſed ab ariete: alij ab anſere, Aelianus interprete Gillio. Et alibi, Nihil mirum in Chio Glaucen citharœdam homines, cum ea eſſet pulchritudine eximia, adamaſſe: ſiquidem ab ariete & anſere etiam eandem audio amatam fuiſſe. ¶ Anſeri Argis dilecta fertur forma pueri nomine Oleni, Plinius: qui locus corruptus aut ab autore non rectè ſcriptus, ex ſequentibus Aeliani & Athenæi uerbis emendari poteſt. In Aegio (legendum enim Αἰγίῳ, non Ἀγίῳ) puerum amauit anſer, ut Clearchus prodit Eroticorum primo: quem Theophraſtus in Erotico Amphilochum appellatum, & genere Oleniũ fuiſſe ſcribit, Athenæus & Euſtathius. In Aegio Achaię urbe (cuius etiam Stephanus meminit) præſtantem forma puerum nomine Amphilochum, ſicut Theophraſtus refert, anſer amauit. Nam cum in Aegienſi cuſtodia is puer cum perfugis ab Olenio (ſi rectè tranſtulit Gillius; malim, ab Oleno, urbe ſcilicet Achaiæ, uel Aetoliæ, uel Bœotiæ) teneretur, ei anſer dona afferebat, Aelianus. Emendandus igitur & Plutarchi locus, apud quem in libro Vtra animalium, &c. non in Aegio, ſed in Aegypto, hic anſer fuiſſe legitur.

¶ e. Anſeres σιτευτοὺς apud Athenæum lego, nos fartiles & altiles dicere poſſumus. ¶ Anſeris uiuentis ſi quis abſciderit linguam, poſueritq; ſuper pectus uiri aut mulieris dormientis, confitebitur omnia quæcunque fecit, Kiranides. ¶ Parte alia bifero plumoſam corpore meſſem Nutrit, Politianus de anſere. ¶ Agris & ſegetibus nocent, improbus anſer, Strymoniæq; grues, Vergilius 1. Georg.

¶ f. Sacerdotibus Aegyptijs quotidie carnis bubulæ & anſerinæ ſatis abundeq; eſt, Herodotus. Χηνία ὀπτά, id eſt anſerculi aſsi, nominantur à Menippo apud Athenæum inter delicias. Ὡς καὶ σιτευτοῦ χηνὸς ὁμοῦ σκευάζει νεοττὸν ὀπτὸν ἁπλῶς καὶ τόνδε, Archeſtratus apud Athenæum. Heliogabalus canes iecinoribus anſerum pauit, Lampridius. Χόνδρον αὐτῷ δίδοτε γάλακτι χηνός, Eubulus in Procride, de lacte autẽ anſeris dicto ſcripſi ſupra in F. Vt tuus iſte nepos olim ſatur anſeris extis, &c. Perſius Sat. 6.

¶ h. Extat Germanicum carmen de anſeris laudibus non illepidè ſcriptum. Eſt & anſeri uigil cura, Capitolio teſtata defenſo, per id tempus canum ſilentio proditis rebus. quamobrem cibaria anſerum cenſores in primis locant. Eadem de cauſa ſupplicia annua canes pendunt, inter ædem Iuuentutis & Summani, uiri in furcas ſambucea arbore fixi, Plinius. Hanc hiſtoriam deſcribunt T. Liuius ab urbe condita lib. 5. & Plutarchus in Camillo, & Io. Tzetzes Chiliade 3. cap. 102. Atq; hîc auratis uolitans argenteus anſer Porticibus, Gallos in limine adeſſe canebat, &c. Vergilius 8. Aeneid. ubi Seruius, Hiſtoria (inquit) talis eſt: Brenno duce Senones Galli uenerunt ad urbem, & circa Alliam fluuium occurrentem ſibi deleuerunt exercitum omnem populi Romani. Alia quoq; die quum uellent ingredi ciuitatem, primò cunctati ſunt timentes inſidias, quia & patentes portas, & nullum in muris uidebant. Poſtea paulatim ingreſsi, cuncta uaſtarunt octo integris menſibus, adeò ut ea quę incendere nõ poterant, militari manu diruerent, ſolo remanente Capitolio, ad quod cum utenſilibus reliqui confugerant ciues: qui tamen à Gallis obſidebantur, etiam id penetrare cupientibus: quos alij per dumeta & ſaxa aſpera, alij per cuniculos dicunt conatos eſſe aſcendere. Tunc Manlius cuſtos Capitolij Gallos detruſit ex arce, clangore anſeris excitatus, quem priuatus quidam Iunoni dederat dono. Nanq; ſecundum Plinium, nullum animal ita odorem hominis ſentit: quod Ouidius in Metamorph. intelligens dixit, Nec ſeruaturis uigili Capitolia uoce Cederet anſeribus. Et paulò poſt, Et ſatis prudenter argenteum anſerem dixit. nam quaſi epitheton eſt coloris, & ſignificauit rem ueram. nam in Capitolio in honorem illius anſeris, qui Gallorum nunciârat aduentum, poſitus fuerat anſer argenteus. Galli (inquit Aelianus) uictis Romanis, in urbem irruperunt, Romamq; præter arcem Capitolinã, ad quam difficilis aſcenſus erat, ceperunt: quam etiam fidei ſuæ permiſſam cuſtodiebat M. Manlius conſul (qui filium ſuum, etſi rebus præclare geſtis, & pugna ſtrenuè pugnata, tamen quòd iniuſſu imperatoris pugnaſſet, morte mulctauit:) Eam Galli

undiq;

undiq; sibi inaccessam uidentes, & noctem intempestam ad inuadendos ex insidijs arctissimè dormientes, accommodatam rati, qua non custodiebatur, ac silentium à custodibus erat, non arbitrantibus inde Gallos inuasuros esse, aggrediuntur: ac tum capta arx fuisset, nisi anseres interfuissent. Nam canes obiectum cibum silentio edebant. At enim anseres, cum ex eorum natura sit ad obiecta cibaria clamores tollere, & minime ab strepitu conquiescere, editis clangoribus, M. Manlium & circunfusas custodias è somno excitarunt. Ex quo factum est, ut nunc iam quotannis canes suę fraudis pœnas Romanis dent, ad memoriam ueteris eorum proditionis. Anser uerò certis diebus in honore est apud Romanos, & magna pompa in foro incedit, Hæc ille. Censores magistratu assumpto cur primum anserum cibaria locare soliti fuerint, inquirit Plutarchus in problematis rerũ Romanarum 94. Faciunt hoc, inquit, in memoriam Capitolij anserum clãgore seruati. ante omnia autem id faciunt, siue ut rem minimi sumptus primum perficiant: siue quòd cum custodes ipsi rerum maximarum futuri sint, & rerum publicarum tum sacrarum tum ciuilium inspectores; ab animali in primis cauto & prouido boni scilicet ominis & significationis gratia, initium sui muneris & curam auspicantes. Romulidarum arcis seruator candidus anser, Lucretius. Hæc seruauit auis Tarpei templa Tonantis. Miraris? nondum fecerat illa Deus, Martialis.

¶ Vidimus aliquando anserem bicorporem: & nusquam erant connexa corpora nisi in dorso: bicipitem, alis quaternis ac totidem pedibus. & ibat ad quamcunq; partem conuertebatur. fuit autem breuis uitæ, Albertus de animalibus 18.6. ¶ Eriphus poëta (Athenæo teste) ex ouo anserino Ledam (imò Helenam) natam ait. alij simpliciter ex ouo. Vide in Aquila h. in metamorphosi Iouis in aquilam.

¶ Per anserem & huiusmodi iurare mos erat ueteribus, Hesych. & Varinus. οἱ δὲ περὶ κυνῶν καὶ χηνῶν καὶ πλατάνων ἐπώμνυντο, Lucianus. Λάμπων δ' ὄμνυσιν ἔτι καὶ νῦν τὸν χῆνα, ὅταν ἐξαπατᾷ τις τι, Aristoph. in Auibus. id est, Lampon etiam nunc iurat per anserem, ubi quis fallit in aliquo. ubi Scholiastes: Primi (inquit) Socratici hoc iuramentum usurparunt. Nam Socrates libro 12. Creticorum sic scribit: Rhadamanthus cum regnum administraret, uidetur omnium hominum iustissimus fuisse: & ferunt de illo quòd iuramentis per deos interdictis, iurare iusserit anserem, canem & arietem & similia. Fuit autem Lampon sacrificus, diuinator (oraculorum autor) & uates, cui etiam Atheniensium coloniam in Sybarim deductam aliqui attribuunt, ipsum cum Atheniensis esset cum alijs nouem ducem eius fuisse dicentes. Iurabat autem per anserem tanquam auem uaticinam, (μαντικὴν, auguralem, Erasmus.) consecutus est etiam cibum honorarium in Prytaneo, Hæc ille: & eadem Suidas, qui insuper addit hunc Aristophanis uersum conuenire in illos qui iuramento adhibito quempiam decipiunt. Hinc & Erasmus in Chiliadibus, Λάμπων ὄμνυσι τὸν χῆνα, id est, Lampon iurat per anserem, inter prouerbia recenset. ita autem loquebantur (inquit) ubi quis decipere tentaret iureiurando. Per anserem quidem iurare Socrati apud Platonem familiare est. Socrates quidam Atheniensis (sic loquentem inducit Thespesionem gymnosophistam Philostratus in uita Apollonij) senex fatuus, ut uos putabatis, canem, anserem, platanum deos putans, per eos iurare consueuit. Minimè uerò fatuus habitus est, inquit Apollonius, sed diuinus quidam uir & uerè sapiens. iurabat autem per ea quæ dixisti, non tanquam deos, sed ne per deos iuraret. Ne deorum nomina cuiuis sermoni adhiberentur, Rhadamanthus per anserem & arietem iurare iussit, non Socrates ùt quidam uolunt, Suidas in χῆνα. Socrates per animalia quædam, ut canem & anserẽ iurabat, & ante ipsum Rhadamanthus, Porphyrius lib. 4. de abstinendo ab animatis. Et mox, Lex apud Cretenses erat authore Rhadamantho, omne genus animalium iuramentis adhibere. Conijciat autem aliquis per χῆνα & κύνα frequentius quàm alia animalia quosdam iurasse, quòd hæc uocabula quodammodo alludant ad Ζῆνα, id est Iouem. sic enim & nostrum uulgus in iuramentis Dei nomen declinans, ferè una litera immutata id effert.

¶ Telemacho patris reditum optanti & de procis uindictam, Odysseæ ο. ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Ἀργὴν χῆνα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον Ἥμερον ἐξ αὐλῆς. hoc est, aquila ad dextram uolãs apparuit, magnum & candidum anserem domesticum ex corte raptum unguibus ferẽs. uide in Aquila h. Somnium Penelopæ de anseribus uiginti ab aquila interemptis, referam in Aquila h.

¶ Iuxta Lebadiam ciuitatem Phocensibus finitimam nemus est Trophonij. Ferunt ibi Hercynnam unà cum Proserpina ludẽtem, anserem, quem tenebat, inuitam dimisisse. Atqui in cauam speluncam auis cum deuolaret, & subter lapidem sese occultaret, ingressa Proserpina, cepit sub lapide sedentem. Aquam itaq; profluxisse aiunt, quo loco lapidem amouerat Proserpina, & hac de causa fluuium dictum fuisse Hercynnam, Pausanias in Bœoticis. ¶ Martialis lib. 9. Velium Domitiani comitem inducit Marti anserem uouere: qua de re eius pulchrum legimus epigramma, Dum comes Arctoi, &c. Petronius Arbiter anseres Priapo sacros facit, cuius uerba adnumerabo. Itaq; ad casæ (inquit) ostiolum processi, & ecce anseres sacri impetum in me faciũt, fœdoq; ac ueluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem. atq; alius tunicam meam lacerat, alius uincula calciamẽtorum resoluit ac trahit: unus etiam dux ac magister sæuitiæ non dubitauit crus meũ serrato uexare morsu. Oblitus itaq; nugarum pedem mensulæ extorsi, cœpiq; pugnacissimum animal armata elidere manu. nec satiatus defunctorio ictu morte me anseris uindicaui. Cum protuli anserem, anus ut uidit tam magnum æquè sustulit clamorem, ut putares iterum anseres limen intrasse: & complosis ma-

nibus, Scelerate, inquit, occidisti Priapi delitias, anserem omnibus matronis acceptissimum, &c. Hæc ille. mulierculæ quidem nostræ in pueris membrum uirile uulgò & iocantes anserem nominant. Iunoni etiã anser dicatus est, ut T. Liuius in Capitolina obsidione indicat. Isidi deæ Aegyptiorum, (quæ & Luna putabatur, ab aliquibus Ceres,) anser mactabatur, iecurq; illi apponebatur, ut Herodotus & Ouidius testantur, Gyraldus. Aegyptijs quibusdam nullam pecudem fas est immolare præter sues, & boües mares & uitulos, dummodo mundos, & anseres, Herodotus libro 2. De sacrificijs ex animalium sex generibus, inter quæ etiam anser numeratur, apud ueteres usitatis, diximus in Oue h.

¶ Tota urbe in hostium potestatem redacta, solus collis Capitolinus remanserat, qui etiam ipse caperetur, nisi saltem anseres dijs dormientibus uigilarent. Vnde penè in superstitionem Aegyptiorum, bestias auesq; colentium, Roma deciderat, cum anseri solennia celebraret, Augustinus de Ciuitate Dei 2.22. Minus mirum autem anseri hunc honorem habuisse gentiles, cum Christiani contra gentiles profecturi, diuinum penè honorem anseri tribuerint. Hæc enim uerba in uita Henrici quarti imperatoris in Saxonum Chronicis leguntur: Vrbanus Pontifex habito in Hispania concilio, crucem contra gentiles prædicari tum primum decreuit. Collecta magna hominum multitudo, duce Godeschalco presbytero Hierosolymã nauigare instituit, quæ uniuersa perijt naufragio. nam Godeschalcum impostorẽ fuisse sermonibus ferebatur. Secuta alia multitudo, quæ Petro Monacho duce, inter uias Iudæos omnes ubicunq; locorum inuentos occidit: & quò uoluit, peruenit incolumis. Fuerunt in eadem expeditione Godefridus & Balduinus comites Lotharingiæ, Robertus Flandriæ, Raimundus S. Eligij, Boimundus Siciliæ, & nepos eius Tancredus, & quidam Italus episcopus. Tantus autem erat hominum concursus, ut ab aratro agricolæ, pastores à gregibus, matres à cunis, monachi & uestales è claustris aduolarent. Secum uehebant anserem, quẽ publicè alebant, & spiritum ei sanctum inesse erant persuasi. Carolum quoq; Magnum reuixisse, & tanti itineris comitem credebant, & prouincias inter se distribuebant, antequam eas caperent. Hæc ex Chronicis Saxonicis ad uerbum excerpsimus.

¶ Anseres uicinis uel familiaribus furtim auferre, pro furto ferè apud nos non habetur: sed etiã familiaritatis indicium, si illi quorum anser fuerat, ad cõuiuium in quo anser subreptus apponatur, inuitentur. itaq; sæpe è culina dum assatur, aufertur. Celebratur à nostris prouerbij instar conuiuale hoc dictum, **Essend was jr hand / vnd lassend den lüten die genß gon.** id est, Vescimini præsentibus, & anseres alienos relinquite. cuius originem ferunt huiusmodi. Vir quidam parum astutus, cui anser subreptus erat, passim de illo inquirens circumibat: & cum forte cœnantes quosdam obseruasset, suspicatus anserem suum, (id quod res erat,) ab illis cõsumi, stans foris pone fenestram, sermonibus illorum auscultabat. Tum quendam intus (qui nimirum foris stantem illum animaduerterat) cæteros hortantẽ audiens, ut cibis præsentibus uescerentur, relictis anseribus alienis, suspicione deposita, discessit.

¶ De prouerbio, Lampon iurat per anserem, paulò ante scriptum est. ¶ Cœlum nõ animum mutant qui trans mare currunt, Horatius. eiusdem sententiæ prouerbium celebrãt Germani, **Ein ganß über meer / ein ganß wider här.** hoc est, Anser etiam mari traiecto redit anser. Quidam sic efferunt, **Es flog ein ganß über Rhein / Vnd kam ein gagag wider hein.** nam gága de uoce anseris per onomatopœiam dicimus. Anserem autem pro stolido dici uulgò, scriptum est supra in F. in mentione iecinoris anserini. ¶ Omissa hypera pedem insequeris, prouerbium affine illi Hollandorum, **Su süst nae thennen ay / vnde lest tgansen ay varen.** id est, Gallinarum oua conquiris, & anserina negligis.

DE ANSERIBVS FERIS IN GENERE.

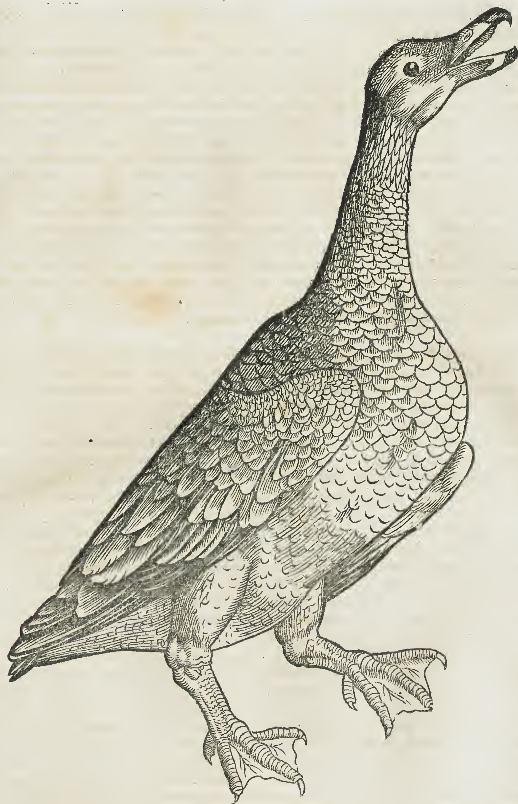
Figura subsequens anseris syluestris est, ex illis qui sub initium hyemis sublimi uolatu migrant.

A.

NSER ferus, syluestris uel immansuetus, quomodo appelletur in diuersis linguis, nihil est opus recensere, cum nullum ei peculiare nomen sit, sed cum adiectione syluestris in omnibus (quod sciam) linguis nominetur: ut ab Italis ocha saluatica: ab Hispanis ansár bráuo, à nostris **wilde Ganß**: & à quibusdam **Schneeganß**, hoc est niuis anser. quòd sub initium hyemis imminentibus iam niuibus apud nos migrare soleat. Anseres indomiti & propriæ libertatis, uolacissimi sunt: domestici contrà, Author libri de nat. rerum. Aristoteles anserum duo genera facit, maius & minus. recentiores aliqui minus idem quod ferum esse putant, quoniam Plinius non aliter quàm in domitum & ferum partitur.

¶ Anser syluestris (inquit Albertus) apud nos quatuor generum inuenitur. Est enim anser cinereus maior, qui à colore uulgò **Graganß** dicitur: (Huius generis esse puto illum cuius figuram apposui.) & eiusdem coloris ac figuræ minor, qui propter corporis leuitatem altius ac longius uolat. Tertium genus totum album est, præter alarum extremas quatuor uel quinq; pennas, quæ nigerrimæ sunt. uulgò anseres grandinis siue niuis uocantur, (**Hagelgänß, Schneegänß.** sed nostri alios

alios etiam feros primi & ſecundi generis niuis anſeres uocitãt, ut dixi.) ſunt autem hi quoq; parui, & altè ac longè lateq; uolant. Sed minores ſunt quarti generis anſeres, quibus roſtrum anſerinum eſt, color capitis ut pauoni, abſq; criſta tamen. in dorſo cinerei ſunt, ad nigrum declinantes, in ſtruma (collo) nigri, & in uentre cinerei, anſeres arborum dicti, quòd uulgus eos ex arboribus naſci credat. (Hos alibi ſcribit maculas nigras in uultu habere, & cinereos eſſe. Sed de anſere arborum plura leges ſupra in Branta uel Bernicla inter anates feras.) Cygnus etiam uidetur generis anſerini eſſe tum roſtri figura, tum pedum, uictuq; : & ſibilo tempore pugnæ ſimili. ſed magnitudine excedit. Quidam deniq; anſerum generi addunt auem quæ poſt ſtruthionem maxima ſit, & in alpibus ac locis ad aquilonem deſertis degat: quam nos nunquam uidimus. niſi forte ſit auis illa quam uolinare uocamus, cygno maior, Hæc omnia Albertus. Eſt autem auis, quam uolinare nominat, onocrotalus, diuerſa ab illa quam Plinius tetraonis genus alterum facit, maximam auium poſt ſtruthocamelum. ¶ Anſerum ferorum genera dicta miſcentur inter ſe. apud nos enim anſer ferus, qui colore capitis pauonem refert dempta criſta, cum domeſtico coiuit: unde prognati pulli omnes patris colorem repręſentarunt, magnitudine uerò exceſſerunt, Albertus. Inter anſeres (domeſticos) genus uarium ferum uocatur, & cum albis nec libenter congregatur, nec æquè ſit manſuetum, Varro: nec tam fœcundum nec tam pretioſum eſt, eoq; non nutriendum, Columella.

B.

Anseres feri niuales dicti, multi reperiuntur in alpibus Helueticis, Stumpfius. Anserum generis sunt chenalopeces (aliâs chenerotes, aliâs ceramides) ansere fero minores, Plinius. Anseres indomiti glauci coloris sunt, Author libri de nat. rerum. sed quomodo diuersa eorum genera tum magnitudine tum coloribus differant, dictum est præcedenti capite. Anser ferus, quem ego uidi, tota forma parum à domestico differebat, longus dodrantes circiter quatuor, aut paulò minus: extensus scilicet à summo rostro ad imos pedes, magnitudine domestici. rostro nigro utrinq;, per medium croceo: palmipes, crura pedesq; toti, id est digiti cum membranis ex croceo rubebant. capitis colliq; color fuscus erat, supra magis nigricans & forte nonnihil russi habens: inferius uerò plus cinerei. Venter totus cinereus. inferior pars caudę, & in tergo etiam utrinq; pars à cauda alas uersus, plumis uestiebatur albissimis. Caput ferè anatinum magis quàm anserinum, aliquanto minus quàm anseris. Dorsum & alæ nigricabant, admixto modicè castaneæ colore, præsertim in minoribus & superioribus pennis. margines tamen extremi in nonnullis albicabant, in alijs cinerei erant. in extrema uerò dorsi parte caudam uersus purè nigricabant. in media cauda albæ quædam erant, subcinericeæ tamen pennæ eminebant: inde rursus nigræ. ultima pennarum caudæ postremitas albicabat. Alis bene extensis una aut altera series pennarum in extremo albentium apparebat. ultimæ maximæq; alarum pennæ omnium præcipuè nigræ erant, altera earum extremitate, quæ in conspicuo erat, in angustam lineam albentem degenerante. in eisdem alis pennæ ab externo angulo cinereæ descendebant, & paruulæ quædam eiusdem coloris ab interno.

C.

Reperiuntur, ut dixi, in alpibus. Omnes (inquit Albertus) nutriuntur ad Aquilonem in paludibus. ¶ Anseres, similiter ut grues, tum uolandi duces, tum somni custodes habent, nunquã sine clamore. Vox eis absurda, silentium rarum: quod ubi necessarium uidetur lapillo ori immisso uocem continent, tanquam non aliter sibi temperaturi. Hoc autem faciunt ob metum aquilarum. nam Taurum montem superaturi, ubi aquilas timẽt, lapillos (uide eadem de re paulò pòst) rostris ferunt, ad coercendam linguam. Cæterum pascua locorũ, etiamsi lætissima nacti fuerint, facile obliuiscuntur, ideoq; semper oberrant & uagantur. sed lucri nonnihil ex hoc malo eis accedit, quòd non facile capiantur ab aucupibus, qui familiares auibus locos obseruant, & quò ire illę redireq; solent semina ad illiciendum proijciunt. anseres uerò propter obliuionis uitium locos eosdem non repetunt, Oppianus Ixeuticorum 2. Anseres, grues & anates quotannis discedunt, Demetrius Constantinop. Plutarchus anseres Cilices in Tauri montis traiectu (ut modo ex Oppiano Cilice poeta retuli) calculis satis magnis ora obstruere scribit, ut obstreperã naturæ suę garrulitatem tantisper compescant, dum hostem clam præteruecti fallant. Aelianus & Marcellinus anseres simpliciter Taurũ montem transmittentes hoc facere scribunt. sed forsan hoc præcipuè faciunt qui circa Ciliciam sunt anseres feri, quòd ijs uicinus mons Taurus necessario transuolandus sit. Sed grues quoq; in sua migratione arenam ore, alij pedibus lapillos gestare tradunt: ut minores quoq; aues inter migrandum, contra uim uentorum, ut Plinius refert: & coturnices etiã. Silentij bonum uel cassa ratione animantia prę monstrant. nam æstu oriente digressi anseres, & syderis uapore coacti nimio, ac occidua petentes, ubi Taurum superaturi montem sunt aquilis abundantem, rostra lapillis occludunt, ne clangorem eliciat uel ultima necessitas, quos uolatu pernici collibus eiectẽt transmissis, Cælius. Anseres quoque & olores simili ratione (ut grues & ciconiæ) commeant. sed horum uolatus cernitur, (hoc est, ut ego interpretor, magis in cõspicuo est quàm gruum, quòd minus in sublimi uolent.) Liburnicarum more rostrato impetu feruntur, facilius ita findentes aera, quàm si recta fronte impellerent, à tergo sensim dilatante se cuneo porrigitur agmẽ, largeq; impellenti præbetur auræ. Colla imponunt præcedentibus, fessos duces ad terga recipiunt, Plinius. Et mox de minoribus quoq; auibus, quæ migrare solent, dicturus, Verum hæc (inquit) commeantium per maria terrasq; peregrinatio, non patitur differri minores quoq;, quibus est natura similis. Vtcunq; enim supradictas magnitudo & uires corporum inuitare uideri possunt. Io. Tzetzes Chiliade tertia migrationẽ & uolatum in sublimi gruum describens, gruibus planè eundem modum seruare etiam anseres ait. Syluestres anseres omnes gregatim uolando, ordinem seruant literatum, sicut & grues: & quò facilius uolent, flatui se committunt uentorum. quamobrem multi prædicunt uentos, frigora & imbres ad uolatum ipsorum. Altè autem uolant (ut grues, Stumpfius) superiorem uentũ præualere inferiori cognoscentes. Vix unquam uerò expectant hominem: & de loco ad locum sicut grues se mutant, sed non latent. Volando defessi dolent, & uociferantur, Albertus. Et alibi, Anseres feri omnes (quorum genera quatuor esse diximus) recedunt à terra nostra quæ est latitudinis 47. graduum, & in Sclauiam (Illyriam) ad loca aquosa, palustria & arundinibus referta, ubi fœturæ operam dant, se recipiunt. In principio autem hyemis reuertuntur ad nos propter pascua & aërem magis temperatum: & tunc uolant in gregibus maximis, ita quòd milleni uel amplius uidentur. Volant autem, cum uentus spirat à septentrione, ad meridiem: quum à meridie, ad aquilonem. itaq; uolantes semper flatu uenti sustinentur. unde uulgò dicunt uolatum anseris indicare uentum. Similiter scribit Auicenna, obseruatum sibi in regione sua, quòd aues quædam aquaticæ tempore ueris ad mare mortuum (salsum) ueniant, quod propriè dicto mari salsius & calidius est: & inde recedant ad intus qui demore uo-

cantur,

cantur, (forte, ad Indos qui Mauri uocantur. ſed Auicennæ de animalibus codex impreſſus, habet: & inde recedũt ad locum de cauriſiue) ac inde traiecto Nilo ad lacum de canteſme (de traulustem) dictum, quædam uerò uſq; ad lacum deterrabeſten dictum, & alios in ijs regionibus lacus, perueniunt. Et paulò poſt, Aues quædam ante hyemem receſſuræ, uociferantur altè uolando, ne qua earum remaneat, & ut augeatur ſocietas recedentium, ut ſcribit Auicenna. Ambroſius addit, quòd etiam debiliores quaſq; & tardiores fulciunt aduentatione (ſuſtentatione) alarum: & expectant ſe inuicem quò minus obnoxiæ ſint inſidijs auium, à quibus perirent, niſi ſe mutuò & expectarent & iuuarent. Hæc omnia Albertus. Aues aquaticas, ut ciconias, hyeme in Aegypto degere, in quam è Septentrione auolarint, Pet. Bellonius obſeruauit. Anates anſereſq; feri quomodo cum ciconijs migrent in Lyciam, atq; illic circa Xanthum fluuium aduerſus coruos, cornices, uultures, aliaſq; carniuoras aues pugnent, in Ciconia C. ex Kiranide recitabitur. Anſeres indomiti aëris alta petunt; uolantq;, ut grues, ordine literato, uolatu ſecundum flatus uentorũ directo. Aquilone flante petunt auſtrum, frigidam aëris conſtitutionem imminere præſentientes. Vix autẽ à uolatu ceſſant, niſi eſurie coacti. in tantum enim uolatu delectantur ut rarò dormiant: cum domeſtici contrà ad uolandum propter grauitatem ignaui ſint, Author libri de nat. rerum. Girfalco uenit à regionibus tranſmarinis in cohorte multarum aucarum ſylueſtrium, Obſcurus. Audio grues citius migrare, nempe Septembri menſe. obſeruaui ego circa decimum eius menſis diem auolantes, tum die, tum nocte, quod ex clangore ipſorum intelligitur. anſeres autem feros tardius, nempe in fine Septembris, & Octobris initio. Vidi enim aliquando ſexto Octobris die permultas auolãtium turmas, quæ ab Oriente Galliam & Occidentem uerſus per turmas triangulas (trianguli ſpecie ſine baſi, duabus tantum productis coſtis) uolabant. hoc enim ordine forſan commodius omnes uentum recipiunt, quo ſuſtinetur uolatus, nec ullus impedit alterum. ſic etiam omnes facile ducem ſuũ quem ſequantur proſpiciunt. Volant ferè ſilentes, niſi turbatus ſit ordo. tum enim clamant, defeſſos ac procul ſequentes expectant & clangore uocant. Expectando uidentur ſe humilius terram uerſus demittere, quod quidem facilius faciunt quàm aſcendere, cum nec prorſus loco manere poſsint, nec pergere uelint.

¶ Anſeres feri incipiunt coire poſt hyemale ſolſtitium, deinde initio ueris pariunt oua, ad ſummum ſedecim. Aiunt autem ſi oua ſubinde ſubtrahantur, parituram anſerem uſq; ad defectum, Albertus. ſed Plinius hæc de numero ouorum, & partu ſi ſurripiantur, donec rumpatur, de anſere domeſtico tantum ſcribit. fieri tamen poteſt, ut idem de utriſq; uerum ſit. Quæ ex feris mitigentur, non concipere tradunt, ut anſeres, Plinius. ¶ Anſer ſylueſtris captus fuit apud nos, qui per elixationem trium dierum naturalium emolliri non potuit: & tandem induratus fuit, ita quòd cultello ſcindi non potuit, nec ullum animal de ipſo uoluit guſtare, Albertus. Noſtri ſanè anſerem ſylueſtrem ſiue niualem, longè uiuaciſsimum eſſe putant, ita ut ætatem maximè longæuam ſignificaturi, uulgò dicant **alſo alt alſo ein Schneeganß**. hoc eſt, tam prouectæ ætatis quàm anſer niualis.

D.

Anſeres feri tam cauti ſunt, ut in Tauri mõtis tranſitu propter metum ab aquilis lapillis ora impleant, ne clangant, teſte Ammiano Marcellino, ut ſupra dictum eſt copioſè in C. Eorundem uolatus quo literam Pythagoræ referunt, ingenio non caret.

E.

Anſeres capiuntur à falconibus & aſturibus, Creſcẽtienſis. Girfalco uenit à regionibus tranſmarinis in cohorte multarum aucarum ſylueſtrium, quarum unam nocte propter frigus pellẽs ſub pedibus ſuis, aliam interdiu capit in cibũ, Obſcurus. Anſeres, cygni, & aliæ aues quædam quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum, Creſcentienſis deſcribit lib. 10. cap. 18. & mox alium anſeres irretiendi modũ cap. 19. Quomodo anſeres & aliæ magnæ aues baliſtis & ſagittis capiantur, ibidem cap. 28. Anſeres quomodo gregatim reti capiantur, lege ſupra in Anatibus feris E.

F.

Anſer ferus quem uidi, deplumatus exenteratuſq;, crudus adhuc ſuauiter olebat, inſtar leporis aſsi quodammodo.

G.

Anſerum ſylueſtriũ linguæ aſſatæ efficaciter ſumuntur in cibo à calculoſis, Marcellus. Fel anſeris, maximè quidem ſylueſtris, cum ſucco praſi (porri) aut polygoni in peſſario poſitum, conceptionem promouet, & in uiris intenſionem, Kiranides. Anſeris feri fimus ſuffitus dæmonia eijcit, & lethargum ſanat, & ſuffocationem matricis, Idem.

DE VVLPANSERE.

A.

CHENALOPEX, Latinè uulpanſer dici poteſt, ut Gaza ex Ariſtotele tranſtulit, Plinius nomen Græcum reliquit. χηνέλοπες aues quæ & χηναλώπεκες dicuntur, Heſychius & Varinus. Chenelopem aliqui eandem penelopi auem exiſtimant: uide ſupra in Penelopis hiſtoria inter Anates feras. Anſerũ generis ſunt chenalopeces (aliâs penelopes,) & qui-

bus lautiores epulas non nouit Britannia chenerotes (aliâs chenalopeces, aliâs ceramides,) fero anſere minores, Plinius. Chenalopex (inquit Turnerus Anglus) ab anſere & uulpe nomen habet. Noſtrates hodie uocant bergandrum (forte quaſi mõtanam anatem, Bergenten.) anate longior & grandior uulpanſer eſt, pectore ruffeſcente. in aquis degit & in cuniculorum foueis. interdum & in excelſarum rupium cauernis (unde forte nomen ab Angloſaxonibus, noſtris patribus, ſortitus eſt) nidificat. Nuſquam aliâs uulpanſerem uidi, niſi in Tamiſi fluuio. Aiunt tamen frequentem eſſe in inſula Tenia uocata, & illic in ſcrobibus cuniculorum nidulari. Moribus admodum uulpinis eſt, nam dũ teneri adhuc pulli ſunt, ſi quis eos capere tentet, prouoluit ſeſe uulpanſer ante pedes captantis, quaſi iam capi poſsit: atq; ita allicit ad ſe capiendam hominem, eouſq; dum pulli effugiant: tum ipſe auolat & reuocat prolem, (idẽ refertur de perdicibus & uanellis dictis,) Hæc ille. an uerò amorem illum in ſobolem, & in ea tuenda aſtutiam tanquam de aue quam bergandrum ipſi uocant, obſeruatum tradiderit: an potius quod Aelianus de chenalopece prodit, repetierit, incertũ eſt. Et rurſus in epiſtola ad me, Vulpanſerem Angli uocãt à bergander. nidulatur in cuniculorũ foueis more uulpium, anate maior, minor anſere, alis ruffis. Eliota Anglus chenalopecem ſuſpicatur eſſe auem quam Angli nominent barnaclam, de qua ſcriptum eſt nobis inter Anates feras. Infra deſcribetur anſer ſtellatus uulgò dictus, de quo inquirent eruditi an forte chenalopex ſit ueterum. Petrus Bellonius ſcribit ſe menſe Septembri in Aegypto uidiſſe uulpanſerem pullos recenter excluſos in Nilum deducentem: atq; eam eſſe auem fluuiatilem, quæ à Gallis bieure, id eſt fiber dicatur, eò quòd ſimiliter ut fiber uiuarijs noxius ſit, deuorandis ſcilicet piſcibus.

B.

Boſcadum genus alterum anate maius eſt, chenalopece minus, Atheneus. Anſeris ſpeciem habet uulpanſer, Aelianus. De ſpecie bergandri, quam Turnerus chenalopecem facit, uide in A.

C.

Vulpanſerem Ariſtoteles numerat inter aues palmipedes quæ circa lacus & amnes uerſantur, de hiſt. anim. 8, 3. Et alibi oua hypenemia quãdoq; ab ea pari ſcribit, quod & Plinius ex eo repetijt.

D.

Rectè uulpanſeri nomen inductũ eſt, inquit Aelianus, quod ex ingenitis naturæ ſuæ rebus trahit. Cum enim anſeris ſpeciem habet, tum probe cum uulpe callida improbitate comparari poteſt, atq; etiam ſi corpore quàm anſer inferior ſit, animi tamen robore ſuperior, & ad inuadendum præſtantior habetur. ab aquilæ & felis & cæterorum hoſtium ſuorum iniurijs ſe defendit, & propulſat. Pullos ſuos uehementer amat, eandemq; operam quam perdix in eis tuendis ponit. nam ante ſuos fœtus ſeſe prouoluens, aucupi ſpem ſui capiendi oſtendit. hi uero interea cum uenator illuditur, elabuntur: quibus fuga elapſis, is ſeſe alis alleuans diſcedit, ac ſæpe ut pulli facilius elabantur, capiendum ſe uenatoribus præbet. Hinc eſt quòd Aegyptij in hieroglyphicis (ut refert Orus) pro filio deſignando anſerem pingunt.

F.

Inter oua principatũ tenent pauonina, deinde uulpanſeris, tertio gallinarum, Epænetus & Heraclides Syracuſanus apud Athenæum.

G.

Faciei tumoribus ſarmentorum cinerem alicui ferarum adipi admiſcens illinito, leonis uidelicet, aut pantheræ, aut urſi: ſin his careas, animalis quod Græci chenalópeca uocant, Aretæus ad Elephantiaſin.

H.

a. χηναλώπηξ auis eſt quam diximus. κυναλώπηξ uerò canis Laconicus ex uulpe & cane natus. Ciceluchez pro chenalopece uox eſt corrupta apud Auicennam de animalibus: in Alberti opere chychelinches ſcribitur. ¶ χηναλωπέκεια ὠά, id eſt uulpanſerina oua apud Athenæum legimus. ¶ Theagenes quidam in Auibus Ariſtophanis χηναλώπηξ nominatur, ubi Scholiaſtes hominem illum improbum & uerſutum fuiſſe interpretatur. Didymus uerò (eodem citante) hunc ſimul & Philoclem ὀρνιθώδεις fuiſſe ſcribit, hoc eſt capite ſuperius acuminato. Plura de hac uoce dicemus mox in h. Lyſiſtratus etiam, qui tanquam mollis, & alibi tanquam pauper & aleator traducebatur, χηναλώπηξ appellabatur, Scholiaſtes Ariſtophanis in Acharnenſibus & Suidas.

¶ b. ἱππάριον auis quædam eſt chenalopeci ſimilis, Heſychius & Varinus.

¶ h. Aegyptij ex uolucribus uulpãſeres ſacros eſſe aiunt, Herodotus lib. 2. Aegyptij uulpanſeribus honorem habent, quia ſunt pullorum ſuorum amantes, Aelianus. ¶ χηναλώπηξ tanquam uocabulum prouerbiale ab Eraſmo in Chiliadibus ponitur. Theagenes (inquit) quòd eſſet garrulus ac ſtupidus more anſerum, & uerſipellis more uulpiũ, uulgari ioco dictus eſt χηναλώπηξ, uoce compoſita ex anſere & uulpe. quanquam Didymo magis probatur anſeris nomen additum, quòd auitio ac præſertim anſerinis ſupra modum delectaretur, uidelicet uulpium more, Hæc Eraſmus: ſed ineptè. neq; enim tale quicquam apud Didymum legitur, uerum ea tantum uerba quæ nos paulò ante ex Scholijs in Aues Ariſtophanis citauimus, ubi ὀρνιθώδη conuertimus, non illum qui auitijs & anſerinis carnibus delectaretur, ut Eraſmus uertit: ſed hominem capite ſuperius acuminato. Nam eodem in loco Scholiaſtes rationem inquirens cur Philocles Corydus nominatus ſit, ſic ſcribit:

Μήποτε

μήποτε ὀξυκέφαλος ἦν ἐν τῷ ἄνω καὶ ὀρνιθώδης τὴν κεφαλήν. & mox subiungit quòd Didymus scribat, Theagenem quoq; & Philoclem ὀρνιθώδεις fuisse. οἱ τὴν ῥῖνα ἄκραν λεπτὴν ἔχοντες, ὀρνιθώδεις, Aristoteles in Physiognom. hoc est, qui summum nasum tenuē habent, aues hac parte referunt. Sed aliter Adamantius, ῥὶς μακρὰ καὶ λεπτὴ πάνυ ὀρνιθώδης. τοιαῦτα οὖν καὶ τὰ ἤθη προσδόκα. Et in præfatione, γίνεται δὲ ἐν ἀνθρώποις εἴδη ὀρνιθοειδῆ, καὶ θηριοειδῆ, οὐ παντελῶς, ἀλλὰ τρόποις ἐξεικασμένα.

DE ANSERVM GENERIBVS DIVERSIS.

LAQVEIS & retibus (παγίσι καὶ βρόχοις) anates capiuntur, & linurgi (λινουργοί) & cenchritæ (κεγχρῖται) & alia genera anserum, & celeres phelini, (φήλινοι,) & phalarides, & plurimæ aliæ aues amphibiæ cibo deceptæ. nam ad ripas lacuum aut fluuiorum hordeum, siliginem, aut milium spargunt, Oppianus lib. 3. de aucupio. Videntur autem ex his linurgi & cenchritæ anserum generi annumerari: dictiq; cenchritæ, quòd cenchro, id est milio inescentur.

¶ Gulæ partem inferiorem amplam habent bubo, anseres agrestes, & aquosus anser similiter; Albertus: ubi Aristoteles ægocephalū, noctuam, anatē, anserem, larum & catarractē nominat, &c.

Chenerotes (sic enim aliqui apud Plinium legunt, ubi alij chenalopeces, alij ceramides) fero ansere minores, Eberus & Peucerus Germanicè interpretantur Seegensse, id est anseres marinos. Vide supra in Branta.

¶ Anserum genera fera tria ex Alberto memorauimus supra. Est præterea quartum genus (inquit idem) minimum inter cætera, cui rostrum anseris, color in capite qui pauoni, sed crista nulla. color dorsi cinereus ad nigredinem uergens, in struma (colli parte anteriore) niger, in uētre cinereus. hoc uulgus de arbore nasci ait. Cæterum alibi faciem eius maculis distingui scribit. Sed de ansere cui uulgare nomen ab arboribus factum est, plura leges supra in Branta: ubi cum multa recitassem de generatione auium quæ in mari ex putredine nascantur, hęc etiam addenda fuerant: Audisse me nuper ex hominibus nō indignis fide, in Normannia putrescentibus lignis ad mare auiculas quasdam gigni. & rursum ex alio quodam homine literato, Circa Normanniam in Oceano (præcipuè in insula cui nomen Re) nasci testas quasdam biualues, rubicundas, quæ singulæ adhæreant ad nexum quendam communem enascentem è foraminibus earum ceu umbilicis, eiusdem substantię, & reperiri aliquando circiter octoginta cohærentes. ex his testis auiculas nasci, lautas, magnitudine coturnicis, quæ in mari uiuant. Kiranides sanè author est (non satis grauis) è thynnis piscibus in littore putrescentibus uermiculos quosdam nasci, qui paulatim crescente magnitudine, quæ muscas initio non excedat, in aues coturnices conuertantur.

Ascalaphus aliquibus putatur esse genus anseris, Niphus. sed nos ascalaphū bubonem esse credimus, aut congenerem auem nocturnam. Vide infra in Bubone.

Est in alpium montibus anserum genus inter aues maximum præter struthionem, sed tanti ponderis ut manu capiatur immobile super terra, Author libri de nat. rerum ex Plinio, ut apparet: qui tamen non anserum, sed alterum tetraonum genus hoc appellat. Videtur autem congener esse auis quam Germani anserem trappam (Trappganß) appellant, uide Tetraonem post Gallinæ historiam. Otides stardas (uulgò) uocant, quasi tardos anseres, Budæus in Pandectas annotans.

Anseris genus quoddā ferum Itali ciccun, uel ocham sternā uocant, ut audio: Germani Sterngans, hoc est anserem stellatum. Hunc Ferrariæ in Italia uidi in insula Padi. leuis est pōdere, dorso & alis cinereis, reliquo corpore albo, palmipes, ut anser, pedibus tamen non rubris, pectore maculis asperso, ut inde stellatus fortè sit appellatus. ciccun quidem à uoce dictum putârim. rostrum minus latum est quàm anseris, magnitudo inter anatem & anserem. Quærendum an hic ueterum uulpanser sit.

Sunt & alia ferarum anserini generis auium Italica nomina: ocha marina, id est anser marinus, ocha grossa, id est anser magnus, ocha baletta, quæ piscibus uiuit. & ocharella, quæ forma diminutiua ab ocha, id est ansere est. hanc deplumatam & calidam uentri impositam colicam sanare promittunt aliqui, ut Venetijs audiui.

Phalacrocoraces in Germania inferiori uulgò uocāt Schwemmergenß: hoc est anseres natantes, si rectè interpretor. maculam habent in medio capite.

Anserum etiam generis sunt aues quædam supra nobis inter mergos magnos descriptæ, ut quæ apud nos merrachi uocantur: & qui apud Anglos gulones marini & scheldraki, pisciuoræ omnes: duæ priores anseri pares, postremæ minores. Sunt & anguillarū deuoratores anseres, uulgò Germanis Aelgenß, (id est anguillarum anseres, in Frisia) dicti, toti nigri. de his quoq; leges supra inter Mergos magnos in Morfice.

¶ IN insula Hispana turtures syluestres & anates nostris proceriores inuenimus, anseresq; oloribus candidiores, capite tantū rubeo, Christoph. Columbus. Hispani in Hispaniola insula & uicinis inuenerunt anseres syluestres, turtures, anates nostris grandiores & cygneo candore, capite purpureo, Petrus Martyr.

DE ANSERE BASSANO SIVE SCOTICO, cuius figuram, ut & ſequentium duarum auium, è Scotia accepimus Cl. V. Henrici à S. Claro liberalitate.

NSER Baſſanus marina auis eſt, inquit Turnerus, uulgò dicta a ſolendguſe, prædicto anſere (bernicla, de qua ſupra ſcripſimus inter anates feras: & in eodem capite de anſere arboreo Baumganß, uulgò dicto) paulò minor, anſerem tamen uoce & forma per omnia refert, nidulatur in mari Scotico, in rupibus excelſis inſulæ Baſsi, per antiphraſim, opinor, dictæ: nec alias uſpiam in tota Britannia. Hic tanto amore ſuos pullos proſequitur, ut cum pueris per funes in corbibus ad auferẽdos eos dimiſsis, acerrimè non ſine uitæ periculo confligetur. Nec ſilentio prætereundum eſt, ex adipe huius anſeris (eſt enim inſigniter adipoſus) unguentum à Scotis ad multos morbos utiliſsimũ fieri, quod cum Comageno à Plinio celebrato, meritò bonitate & remediorum numero poteſt certare, Hæc Turnerus. Ego nuper ex erudito homine Scoto accepi, hos anſeres Solendgenß dictos, longiores domeſticis eſſe, ſed minus latos: in rupibus oua parere: & ſuperpoſito pede altero (unde nomen fortaſsis à ſolea, id eſt planta pedis, quam & Germani ſic nominant) tandem excludere. magnam eorum copiam capi ad inſulam Baſs iuxta Feurt fluuium, qui præterlabitur Edeburgum in Scotia: nec alibi uſquam reperiri. digredi procul, uel ad ſex circiter miliaria à littore, eius naturæ eſſe, ut cum nouum piſcem uiderint, priorem euomant, idq; ſæpiſsimè faciant, & ultimum demum pullis ſuis afferant. tot autem piſces euomere, ut qui in præſidio arcis ſunt, piſces eiectos ad cibum colligant. facile capi, nec refugere capturos.

¶ In æſtu Scotici maris circa Hebrides inſulas (inquit Hector Boëthius in deſcriptione regni Scotiæ) præter alias inſulas nobilis eſt Maia diui Hadriani ac eius ſodalium martyrio pro Chriſti nomine coronatorum reliquijs. Altiſsimo hîc ſcopulo fons aquæ dulcis largiſsimus, admirando naturæ miraculo, medio mari ſcaturit. Omnia exuperans rerum in ſe nouitate Bas caſtellum uiribus humanis propè inexpugnabile. In hoc quoq; æſtuario ſitus eſt ſcopulus anguſto aditu uix piſcariam nauem recipiens, qui non in ſeſe ædificia extructa habet, ſed excauatus non incommodiora domicilia intus præbet quàm ſi magnis operibus extructus eſſet: cæterum longè hac re munitiora. Quicquid autem in eo eſt, portentoſæ plenum eſt nouitatis. Auium enim quas uernacula lingua Solandis (ane ſolend gwys) appellamus, haud abſimilium ijs quas Aquilas Plinius aquatiles uocat, in eo ingens copia inhabitat, nec in ullo ferè alio loco. Eæ quum primum adueniunt incipiente uere conſtruendis nidis tantam lignorum uim comportant, ut auferentibus qui illic inhabitant (nec enim id ægrè ferunt) ſatis in annum ex ea parte proſpectum ſit. Pullos ſuos piſcibus alunt ijsq; delicatiſsimis. Nam ſi quempiam ante ceperint auolanteſq; meliorem fundo maris nantẽ conſpiciant, abiecto illo, magno ſeſe impetu præcipitantes immergenteſq; prædam perſequuntur illam, ubi uero ad nidum eſcam pullis adportarunt auferentibus rurſus hominibus haud grauatè cõcedunt, continuò pro alijs auolantes. Pullos quoque nec repugnantibus deprædantur, unde ingens commodum ad Caſtelli dominum redit. Nam cutem detrahentes cum pingui, oleum inde magni precij conficiunt: habent quoq; inteſtinum quoddam paruum oleo ſingularis uirtutis refertum. Coxendicem enim arthritimq; & id genus morbos ſanare conſueuit, ut appareat hanc auem, cum alioqui omnibus modis hominum uſibus inſeruiat, quòd rarior ſit hoc ſolo ſe eſſe inferiorem, Hæc ille. Et rurſus, Eſt & Aliza una Hebridum, ijs auibus quas ſolandis nominatas diximus abundans.

DE GV-

DE GVSTARDA AVE SCOTICA.

HANC etiam auis aquaticæ, ut apparet, & anſerum ferorum generis iconem è Scotia accepi, abſq; alia deſcriptione. nam quæ guſtardæ auis in Hiſtoria Scotica Hectoris Boëthij nobis demonſtrata eſt, non ad auem quæ hîc pingitur, ſed ad otidē pertinet, (ut in hiſtoria eius recitabimus,) quæ tarda & ſtarda hodie in multis Europæ regionibus uulgò uocatur, noſtris trappa. itaque cum in nomine huius ad nos miſſæ iconis erratum ſuſpicer, nihil aliud addam donec rem certius cognouero.

DE CAPRICALCA,

quam Scoti uulgò appellant ane capricalze.

CAPERCALZE, id eſt ſylueſtres equi appellati, ſolius pinus arboris extremis flagellis uictitant, Hector Boëthius in Hiſtoria Scotica. Audio hāc auem coruo paulò maiorem eſſe, ac in delicijs haberi. Tænijs tranſuerſis fuſcis per collum, pectus, & uentrem diſtinguitur: cauda ferè nulla, &c. ut pictura oſtendit.

FIGVRA HAEC CAPRICALCAE EST.

DE ANTHO.

ANTHVS auis eſt magnitudine fringillæ, Ariſtot. Pulcher ei color, Idem: hinc nimirum & nomen factum, ut ἄνθος, quaſi floridus diceretur. Gaza ex Ariſtotele florum tranſtulit. Pedes habet fiſſos. uermiculis ueſcitur, Ariſtot. de hiſt. anim. 8. 3. nec ijs ſolum, ſed herbis quoq; paſcitur, Vuottonus: quod tamen ego apud Ariſtotelem nuſquā reperio. Circa aquas (amnes) & paludes degit, uictus facilis, (εὐβίοτος,) Ariſtot. Florus, ſpinus & ægithus odium inter ſe exercent: & nimirum ſanguinem ægithi & flori miſceri non poſſe dicitur, Idem. Aegithum anthus odit in tantum, ut ſanguinem eorum non credant coire, multiſq; ob id ueneficijs infament, Plinius. Florus odio equum habet. pellitur enim ab equo pabulo herbæ qua ueſcitur. nubeculans (ἐπάργεμος) hic, nec ualens acie oculorum eſt: quippe qui uocē quidem equi imitetur, atq; aduolans equum fuget: ſed interdum excipiatur, occidaturq; ab equo, Ariſtot. Eſt quæ equorum hinnitus, anthus nomine, herbæ pabulo aduentu eorum pulſa, imitatur, ad hunc modum ſe ulciſcens, Plin. Equus & piſcis anthias inimici ſunt, Philes: ſed inepte, cum anthum auem dicere debuiſſet. ¶ Florus, φλόρος, auis eſt per o. breue: φλῶρος uerò per o. longum, nomē proprium uiri, Suidas, per linguæ Latinę ſcilicet imperitiam. debet enim prima, etiam cum auem ſignificat, produci, cum uerbum floreo primā ſemper producat. apparet autem recentiores Græcos Latinorum imitatione florum dixiſſe. nam &

anthos Græcè flos est. Flori quidem nomen de hac aue Græci hodieq; retinent, Gallis bruant dicitur, ut Bellonius annotat. Eberus & Peucerus Germani Saxones Tyrolt interpretantur. ¶ Auē illam quæ hinnitum equi imitetur, ipsumq; fuget, nostris regionibus ignotam esse Albertus scribit. Apud eundem & Auicennam hæc auis corruptè ybos, ibis, ydos, hyz, acontis & accurtis, nominatur. duo posteriora nomina corrupta apparet ab anthos, cætera ab hippo, id est equo, quoniam equi uocem imitatur. Albertus alicubi stultè eandem facit ciconiam, ubi ybos uel ibis legerat, nimirum quia ibis Aegyptia ciconiæ similis est. Sed alia est auis Aristoteli de hist. anim. 9. 21. dicta πίπω, ubi Gaza piponem uertit: ut alibi πίπραν, picum auem intelligens.

DE APODE.

A.

PODES apud Aristotelem legũtur, Gaza apedes seu depedes reddit, à paruitate pedum sic dictæ aues. Eædem ab alijs cypseli uocantur, Aristot. & Plinius. κύψελος auis similis hirundini, Hesychius & Varinus. Aliqui hanc uocem per l. duplex scribunt, cypsellus, quod non placet: facta est autem à specie nidi, ut in c. ostendam. Cypselos Psellus in libro de uictus ratione trogletas nuncupat, quia in foraminibus & cauis ferè latitent, Cælius. Sed Cælium ex translatione Ge. Vallæ deceptum suspicor. nam hoc interprete, Psellus laudat in cibo passeres & troglatas, (legerim passeres trogletas. hęc quidem uerba, quæ hirundinibus similes sunt, pedibus curtis, G. Vallam de suo adiecisse cõijcio,) qui foraminibus turrium solum se committunt, (unde nimirum etiam pyrgitæ hi passeres appellantur, inter attenuantes cibos cum merulis, perdicibus, &c. circa finem lib. 1. de uictus ratione à Psello memorati.) Eberus & Peucerus Germani χελιδόνας θαλασσίας, id est hirundines marinas etiam nominant, sine authore: nisi forte ex Plinio ita nominandas putauerunt, qui scribit: Apodes hirundinum specie toto mari cernuntur. Sunt qui alcyonem alicubi hodie uulgò hirundinem marinam uocent: Germani uerò meropem aut meropi congenerem auem. Albertus lib. 1. de animalibus, cum scripsisset de apodibus, quorũ pedes mali sint, sed alæ bonæ, subdit: Dicit autem Auicenna auem minorem quàm sit uespertilio, (hirundo potius, ut uitium sit interpretis, sed apus hirundine maior est. Itaq; legerim, Dicit Auicenna apodem auem maiorem esse quàm sit hirundo) & est (inquit) de genere uespertilionis, (hirundinis,) quæ in terram cadens super alas cadit, & Arabicè uocatur abasic, (uoce forsan corrupta ab apode,) & uacillat in motu ac si careat pedibus, &c. Aristoteles quidem illo in loco nullam uespertilionis, sed apodis tantum & hirundinum mentionem facit. Apedes dicuntur hirundines saxatiles & speluncariæ, Niphus. Apodhia (apodes, melius) uocantur aues similes hirundinibus, maiores tamen, plurimum uolantes, sic dictæ quia usu pedum carent, apud plures dardani uocantur uulgò, Syluaticus Italus. Sed Itali quidam meropem quoq; dardanum aut simili nomine uocant. Scoppa Italus cypselum auem Italicè interpretatur la rendena: sed ea uox hirundinem simpliciter significat, & ipse alibi chelidona, id est hirundinem sic reddit. Apodes aues sunt hirundinum specie, quas & cypselos uocamus hodie in Venetia prouincia, Hermolaus. Hispanis apus uencéio dicitur, alijs arrexáquo. Gallis martinet, uel martelet, & la grande hirondelle, id est hirundo maior. Geor. Agricola apodem eandem cum hirundine riparia facit, & Germanice interpretatur Spirschwalben, nostri Spyren nominant, & Murspyren. alij Gerschwalm, uel Geyrschwalb. sunt autem istæ hirundinibus maiores. has Turnerus Anglus uel hirundines rusticas appellandas putat, uel apodes maiores, Anglicè dictas the great swallowes, hoc est hirundines magnas, (uel martlettes, ut Eliota Anglus habet.) Minores uerò apodes, quæ hirundine minores sint, in templis & turribus nidulari solitas, unde & nomen habent apud Anglos à turribus, apud Germanos à templis, (Kilchenspyren, Reyn-

Reynschwalben,) quas ego potius hirundines rusticas fecerim. In præsentia quidem de maioribus tantum agam. Idem Turnerus diuersam ab utraque iam dicta auem facit falculam siue ripariam, quam Germanice interpretatur ein überschwalbe uel Speiren. sed nostri apodes maiores, ut dixi, Spyren nominant, quæ uox per onomatopœiam forte facta fuerit. Illyrij (ni fallor) apodem uocant rorayg, uel roreycz. De riparia hirundine scribemus suo loco in H. & de argathyli quoque inter hirundines: quam Plinius etiam ripariarum generi adnumerat; alij parrarum legunt. Eberus quidem & Peucerus argathylin hirundinum generis faciunt; & Germanicè Spirschwalben interpretantur.

B.

Apodes similes sunt hirundinum, Aristot. & Plinius. haud enim discerni ab hirundine possunt, nisi quòd tibijs sunt hirsutis, Aristot. Apus maior (cuius figuram dedimus) hirundinum maxima & nigerrima est, Turnerus. Apodes à paruitate pedum dictæ specie hirundini & falculæ proximæ sunt, Gaza ex Aristotele. Apodes dicuntur, non quod sine pedibus sint, sed eorum careant usu, (ut Plinius quoque scribit:) hoc autem differunt ab hirundinibus tam agrestibus quàm domesticis, quòd tibias habent hirsutas, Georg. Agricola. Qui negant uolucrem ullam sine pedibus esse, confirmant & apodas habere, & ocen (Hermolaus legit nycterin ex Aristotelis primo de animal.) & drepanin in eis quæ rarissimè apparent; Plin. Alas habent longas & latas; pedes pilosos & adeò minutos, ut his carere putentur, Eberus & Peucerus. Digiti pedum duo antrorsum, & totidem retrorsum tendunt; quod in icone quam damus, expressum non est.

C.

Apes auis apparet omnibus anni temporibus, Aristot. Apud nos, ut audio, primæ auiũ discedunt, ultimæ redeunt. Plurimum uolant apodes. hæ sunt quæ toto mari cernuntur, nec unquam tam longo naues tamque continuo cursu recedunt à terra, ut non circumuolitent eas apodes. Cætera genera residunt & insistunt: his quies, nisi in nido, nulla. aut pendent aut iacent, Plinius. Gregatim plerunque uolant & altius cæteris: & in arbore more hirundinum aliarum nunquam consistunt, Turnerus. Pennis plurimum ualent, moribus, uolatu & specie hirundini ac falculæ proximæ sunt; Aristot. Apodes plures numerò hybernis mensibus inter se nexæ latent in ripis fluminũ, lacuum, paludum, & in littoribus ac scopulis maris. unde accidit ut piscatores interdum ita inter se iunctas ex aquis extrahant. dictæ autem sunt ripariæ, quòd soleant ripas excauare, & in eis nidos construere ac latêre, Georg. Agricola. Nidificant in scopulis, Plinius. Apodes nidum specie cistellæ productæ longius, fictæ ex luto, (νεοττεύουσιν ἐν κυψελίσιν ἐκ πηλοῦ) uno aditu dato arctissimo faciunt: idque locis angustis intra saxa & specus, ut & belluas deuitare possint & homines, Aristot. & hyeme à frigoribus tutæ esse, Georg. Agricola. Hirundo quam Galli martinetam uocant, nidificat in terra, & in ripis fluuiorum, Bellonius. Circa turres degit, in terram delapsa se erigere nequit. Nidulatur in crepidinibus fluuiorum altissimè, uel in terra, uel in glarea. Pedibus dependens somnum capit.

E.

Pueri in Creta apodes & meropes capiunt cicadis, ut in Merope dicetur.

G.

Apodes ex uino tormina sanant, Plinius.

H.

a. Apodes, genere masc. apud Aristot. de hist. anim. 9.30. Plinius fœm. gen. protulit. Scoppa uocem cypselos fœmininam facit, ego masculinam malim.

¶ Κυψέλη & κυψελὶς sordes aurium significant. Κυψέλαι καὶ κυψελίδες, ὁ ἐν τοῖς ὠσὶν ὑποσυνιστάμενος, (lego ῥύπος συνιστάμενος,) Hesych. & Varinus. item uasa frumentaria, καὶ τὰ κενὰ σκεύη (lego σκεύη:) & auris pars caua, & pars quædam camini, Idem. Κυψελόβυστον, sordibus obturatum, Suid. & Varin. Κυψέλη, alueare, πλεκτὸν ἀγγεῖον μελισσῶν, Hesych. Κύψελον, κύβδρτον μελισσῶν, Idem. Κυψέλη, κυβδρτιον μελισσῶν. λέγεται δὲ καὶ ἡ ὀπὴ τοῦ ὠτός, αἱ δὲ μέλιτται ἐκπεφωλεύκεισαν ὥσπερ ἐν κυψέλῃ τῷ φωλεῷ. τὸ μέλι δὲ ἐλείβετο περὶ τῶν κεφαλῶν, Suidas & Varinus. Κυψελικόν, μελισσοφάτναι, Hesych. & Varinus: malim κυψελίδες. Κυψέλη, genus mensuræ sex medimnos capiens, quo triticum uel hordeum metiebantur: sic dictum διὰ τὸ κεκρύφθαι αὐτοῦ τὴν ἕλω. ἐστὶ γὰρ σκοτεινόν. erant autem cypselæ non solum ex uiminibus contextæ, (πλεκταί,) sed etiam figlinæ, Varinus ex Scholijs in Pacem Aristoph. Cypselidas in auribus apud Hippocratem memini legisse. has Latini (inquit Aretæi interpres Iunius Paulus Crassus) aurium marmorata seu cerumina uocant. Cypseli aues nomen habent quoniam nidulantur ἐν κυψελίσιν ἐκ πηλοῦ πεπλασμέναις, ut Aristoteles loquitur. hoc est cistellis ex luto fictis, ut Gaza reddit. Suidas cypselen etiam uas uinarium fuisse scribit, citans hæc innominati authoris uerba: Ἅμα τῷ σιδήρῳ καὶ ταῖς οἰνηραῖς κυψέλαις συγκομιζόμενος. Parisijs qui collegia inhabitant literarum studiosi, cæteros martinetos nominare solent. Sunt qui Indicam auem pedibus omnino destitutam, (quam auis Paradisi nomine describemus in P. elemento,) apodem appellent: quibus ad uitandam nominum confusionem non assentior, nisi Indica aliúdue cognomẽ adijciatur. Galli & Itali quidam ispidam auem uulgò uocant martinet pescheur, id est apodem piscatricem. ¶ Vnni populi apodes cognominati sunt, quòd nunquam ferè pedites sed semper equites iter facerent, ut meminit

Suidas in uoce ἀκροσφαλεῖς. ¶ Cypselus Corinthiorum tyrannus fuit. unde patronymicum Cypselidæ. Cypselidarum anathematis in Phædro meminit Plato. Vide Suidam. Athenæus libro 14. Niciam testem adfert, qui in Arcadicis scribat Cypselum urbem condidisse iuxta Alpheum in campo, & Cereri ædem cōstruxisse cum ara: & in eius festo certamen de pulchritudine mulierū instituisse, in quo uxor eius Herodice prima uicerit. Cypsela locus munitus est in Arcadia, cuius apud Thucydidem mentio fit historia quinta. Est & in Thracia nominis eiusdem adiacens Hebro ciuitas, Cælius. ¶ Cypselus non parit aquilam, prouerbium citatum à G. Heldelino. Erasmus non memorat.

DE AQVILA GERMANA, (QVAM HERODIVM Albertus & alij quidam uocant: Aelianus chrysaëton & stellarem:) & de Aquilis in genere.

Figura subsequens aquilæ est, quæ in montibus Rhætiæ & Heluetiæ capitur.

A.

Ex his quas nouimus aquilæ maximus honos, maxima & uis, Plinius. Aquila mas rex est omnium auium, Kiranides. Aquilam auium reginam esse uolunt, Acron. Herodius rex dicitur auium, non quòd regem uerè imitetur, sed potius à uiolentia tyrannidis, quòd omnibus uim inferat, Albertus. uocat autem herodium, primum & præcipuum aquilæ genus. Omnis aquila (inquit) uiget acie uisus, maximè uerò illa quæ nobilis aquila uocatur, quæ herodius Latinè (suo scilicet sæculo, non apud eruditos) dicitur, Hæc ille. Sed alij herodium interpretantur hierofalchum, alij diuersam auem. Vide supra in Hierofalcho inter falcones. Nos ubicunq; hoc in capite herodium nominabimus ex Alberto, primam & præcipuam aquilam intelligemus. Aquila rex auium est, si non alarionem excipias, quæ forte aquilarum species potentissima est, Ioannes Saresbariensis in Polycratico. ego pro his uerbis, si non alarionem, malim legere, si modo aërophilon excipias. legimus enim falconem sacrum siue Britannicum à quibusdam aërophilum (corrupta forsan uoce pro hierofalco, quanquam hierofalcum & falconem sacrum diuersos faciunt) uocari, sub quo nec aquila nec ulla auis rapax ausit uolare. Videtur sanè falco sacer uel aëriphilus, colore, magnitudine, fortitudine, & prædandi ingenio, ad aquilam germanam Aristotelis accedere. ¶ Petrus Bembus in epistolis falconem dicit esse aquilam. nos aquilam à falcone genus esse diuersum docuimus in Accipitre B. Regio circa Tarnasari Indiæ urbem eius generis aquilis, quas falcones appellamus, abundat, Ludouicus patritius. Aristoteles sextum aquilarum genus gnesium, id est uerum germanumq; appellari scribit. Vnum hoc (inquit) ex omni auium genere esse ueri incorruptiq; ortus creditur. cætera enim genera & aquilarum, & accipitrum, & minutarum etiam auium, promiscua adulterinaq; inuicem procreant. Sed aliter Plinius, Percnopteros (inquit) imbellis & degener, sola aquilarum exanima fert corpora, cæteræ cum occidêre considunt, (sic habent codices impressi: sensus est, aquilas cæteras non uesci cadaueribus, sed ijs tantum animalibus quæ ipsæ occiderint. Hermolaus, Gelenius, Vuottonus, nihil hîc mutant.) hæc facit ut quintum genus gnesion uocetur, uelut uerum, solumq; incorruptæ originis, &c. quasi ad percnopteron tantū (quæ degener est & cadaueribus uescitur, & gypæetos dicitur, quasi ex uulture & aquila composita) comparata gnesios dicatur, non ut Aristoteles uult (ex quo tamen transtulit) ad totum aquilarum accipitrumq;, imò omnium auium genus. Recentiores quidam barbari, ea quæ Aristoteles aquilæ, omnia ferè uulturi adscribunt. Aristoteles & alij quidam, inquit Albertus, aquilam & uulturem ad idem genus auis referunt, (nos hoc neq; apud Aristotelem, neq; alium ueterem legimus. decepit eum forte gypæeti descriptio, quæ aquila uulturina specie est: aut potius Auicennæ & Arabum interpretes, qui pro aquila aliquādo uulturem reddunt.) hinc est quòd aliqui uulturem nobilissimum genus auis esse scribunt, quod non est in usu nostro. nam uultur apud nos permagna quidem auis, sed pigra & ignobilis est. aquilarum uerò apud nos magna ualde est diuersitas in colore, quantitate & moribus, Hæc Albertus. unde apparet uerba eius non rectè intellecta à Nipho, qui scribit: Albertus maximam & legitimam aquilam propriè putat esse uulturem, quod exploratum mihi non est, nisi forte alium Alberti locum legerit. Aelianus maximum genus aquilarum chrysaëton, (id est auream aquilam, à colore ruffo fortasis) ab alijs stellarem (nimirum propter notas macularum, ut etiam ardeæ genus) appellari scribit, & non sæpe apparere. hoc (inquit) Aristoteles ait uenari hinnulos, lepores, grues, anseres ex cohorte. Describit autem eius pugnam aduersus taurum, ut recitabimus infra in D. eandem enim cum Aristotelis aquila germana esse apparet. Est & accipiter asterias, de quo supra dictum.

¶ Aquila Hebraicè נשר neser dicitur, ut & inter Iudæos conuenit, & interpretes Veteris testamenti Christianos, pro hac uoce Deuteron. 14. Chaldæus habet נישרא, nisra. Arabs נסר, neser, samech litera pro schin posita. Persa, אן סי מורג, an si mureg. L X X. ἀετός, Hieronymus aquila. Psalmo 103. ubi alneser legitur in Arabica translatione, Abraham testis est lingua Ismaëlitica ita uocari aquilam.

aquilam. Ab hac uoce Latini fortaſſe niſum accipitris ſpeciem dixerint. ¶ זרזיר, ſarſir, ut Dauid Kimhi docet, quidam canem leporarium interpretantur curſu uelocem. alij nemer, id eſt pardum. alij ſpeciem auis immundæ. alij gallum, ut Hieronymus Prouerb. 30. ſecutus Septuaginta interpretes, qui ἀλέκτορα reddiderunt. nam R. Ioſeph dicit eſſe nomen animantis ambulantis inter gallinas, Munſterus. Dauid Kimhi præterea ſarſir ſecundum aliquos interpretatur, אשטורגל, aſturgol: qua uoce aliqui ſturnum denotari putant, ego potius aſturem ſiue aſtorgium, id eſt accipitrem maiorem. Leui ben Gerſon exponit טכפר, tacphu, (forte טרפותא, tarphuta, id eſt uulturem intelligens:) uel דבורים, id eſt apiculam: uel neſer, id eſt aquilam. Author commentarij cui titulus Cabuenaki, canem leporarium. ¶ Deuteron. 14. Chaldæus pro Hebraica uoce פרס, pheres uel peres reddit עַר, ar: ubi Auguſtinus Steuchus accipitris uel aquilæ genus eſſe ſuſpicatur. Germani quidem aquilam Ar, uel Arn uocant, ſed de uoce peres dixi in Accipitre A. & in capite de Accipitribus di-

uersis. Aridam uel aradam Alberto ex Auicenna uultur est: quo in loco Aristoteles uulturis tantum mentionem facit, Albertus etiam aquilarum genera addit. alibi uerò uulturem, uel uulturem & bubonem, ubi Aristoteles aquilam habet, ineptè ponit, Auicennę nimirum interpretem secutus. Aquilæ duo genera sunt, aquila absolutè, & altera dicta zimiech, uel zummach, Tardiuus. Et rursus, Albedo in capite aut dorso aquilæ, signum est aquilæ melioris, quæ Arabicè uocatur zummach, Syriacè napam, Græcè philiadelphe, Latinè milion. Sed ex his Græcum & Latinum aquilæ nomen apud nullum idoneum authorem reperias. Barbara nomina, achal, gagila & haukeb, Syluaticus aquilam interpretatur: ut hager achthamach, aliâs athamach, lapidem aquilæ Serapionis interpres. ¶ Aquila Græcis est ἀετὸς, & hodie uulgo similiter, uel αἰτὸς. Cyprijs ἀγὸρ, ut Hesych. & Varinus scribunt. Italis aquila uel aguglia: mas priuatim terzolo d'aquila. Hispanis águila. Gallis aigle. quo nomine Sabaudos puto etiam de miluis uti: ut Germani quoque uoce Aar de aquila propriè, sed etiam de miluo. alij scribunt Ar uel Arn, uel Art: unde composita nomina, Stockar, Stoßart, Fischarn, Busart: hoc est, aquila truncorum, aquila feriens (quam maximam & germanam esse puto, cuius etiam supra figuram posui,) haliæetus, buteo. Flandri Arnt uel Arent proferunt. Heluetijs & alijs plerisque Germanis uox Adler usitatior est: quæ uox mihi composita uidetur, quasi Adelar, id est aquila nobilis, ein edel Arn, ut priuatim & per excellentiam de uero & nobiliore genere dicatur. Sunt qui Aern scribant, uel Ern pro aquila, sed audio apud Frisios & Anglos ernam peculiare genus aquilæ dici, de quo nos infra in Pygargo. Vox quidem Ar, deriuata uideri potest à Chaldæis, nam Deuter. 14. pro Hebraica uoce peres, quæ accipitrem significat, Chaldæus reddit ער, ar: ubi August. Steuchus accipitris uel aquilę genus esse suspicatur. Postremò Anglis aquila est an egle, aquila germana, a right egle. Illyrijs orel uel orzil.

B.

Aquilæ quibus in locis abundent, dictum est in Accipitre B. Multæ sunt in Tauro monte, Cælius: & in Caucaso, Philostratus. Rhodus aquilam nõ habet, Plinius. quare pro ostento habitum, quòd aquila in culmine domus Tiberij in hac insula consedisset, ut Suetonius annotauit. Scythia & Sarmatia aquilam non gignunt, Strabo lib. 7. ¶ Aquila germana aquilarum omnium maxima est, maior etiam quàm ossifraga, sed cæteras aquilas uel sesquialtera portione excedit, Aristot. media magnitudine est, Plinius: sed locus uidetur mihi corruptus: malim, cæteras media magnitudine excedens. Aquila magnitudine est anseris, Liber de nat. rerum. Volantium apud nos maxima, ansere multò est maior, maximè alis & cauda potius quàm corpore ipso ac põdere, Cardanus. Accipitres magnitudine non inferiores aquilis habentur, Aelianus. Falco sacer magnitudine est aquilæ uel paulò maior, Alber. Bubo apud nos aquilę magnitudinẽ æquat, Albert. ¶ Aquila germano colore est ruffa, (ξανθὴ, Vergilius aquilam fuluam dixit,) Aristot. colore subrutilo, Plin. Rubeus uel ruffus color laudatur in aquila, Tardiuus. Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse uidetur, Festus. de aquilo colore uide plura in a.

¶ Aquila aduncis est unguibus, Aristot. Vncis unguibus sunt quibus incuruum est rostrum, ut accipitres, aquilæ, Aelianus. ὅσα τῶν ζώων τὴν ἀγκυλοχειλίαν γεγάμψωκεν ἀπὸ τῶν ὀνύχων, οἷα δὴ ἀετὸς, ἱέραξ, καὶ κεγχρηὶς, ἄλλα τε μὴ πίνοντα, Suidas in Ἐπιγρυχίς. Oculi profundi laudantur in aquila, præsertim si nata sit in montibus occidentalibus, Tardiuus. Albedo in capite aut dorso aquilæ, signum est aquilæ melioris, quæ Arabicè uocatur zummach, Idem. Quorũ oculi non glauci sed charopi sunt, animosi habentur, per coniecturam à similitudine ad leonem & aquilam, Aristot. quales autem sint oculi charopi, docui in Leone B. Quorum nasus est aduncus (ῥὶς γρυπὴ) & à fronte bene discretus (διηρθρωμένη) magnanimi cõijciuntur, exemplo aquilarũ, Idem. Huiusmodi nasum quidem etiam in homine aquilinum uocant, & regium quiddam præ se ferre existimant. quoniam aquila quoque rex auium habetur. Genus aquilæ uniuersum cauda breui præditum est, alis magnis & latis potius quàm longis & acutis, sicut sunt alæ generis falconum. Rostrum etiam aquilæ magnum, oblongum & paruum (uncum, potius) habent, pedes magnos & flauos, Albertus. In asture anterior capitis pars porrecta paulatim arctatur & terminatur in rostrum, sicut & aquilæ caput, falconis non item, Idem. Quomodo accipitres sui corporis partibus ab aquilis & falconibus differant, expositum est in Accipitre B. ¶ Herodius oculos habet supra modum ardentes, croceos: ita quòd alba oculi pars topazium ferè exprimit, & pupilla ad sapphirum nigrum perlucidum conculcatæ nigredinis accedit: & loca ciliorum (superciliorum forte) eius sunt os eminens aliquantulũ super (supra) oculos, ita quòd membra (palpebras puto intelligit) eius uisum colligere uidentur, Albertus. uidetur autem nihil aliud dicere quàm oculos eius cauos & profundos esse, & uidendi aciem in eis ita melius colligi. Et rursus, Herodius est aquila prægrandis, tota nigra, licet in senecta color in dorso & super alas ad cinereum uertatur. pedes ei admodum crocei, ungues longi ac ualidi: rostrum magnum cinereum ad nigredinem declinans: alæ magnæ & planæ, pennæ rectæ, quæ in fine alarũ nonnihil diuaricatæ & sursum recuruæ sunt. Aquilæ maxima uis, quocirca ossa ijs natura tribuit durissima crassissimaque, quibus & medullæ minimum inest, Vuottonus. Fel earum peracre est, colore ærugineo, interdum nigro, Galenus.

¶ Aquilæ pullum ante paucos annos in agro Tigurino captum & in urbem allatum uidi huiusmodi; Alarum pennæ maximæ in contrarium extensæ interuallum relinquebant dodrãtum nouem &

uem & dimidij. Longitudo à principio rostri ad finem caudæ, dodrantes quinq;. Proceritas stantis pro more, non extenso collo, dodrantes tres, palmo minus. Pedes erāt crocei, & crura à pedibus ad palmi mensuram sine plumis. digiti pedum medij, lōgitudine & crassitudine humani medij in uiro mediocre, aut paulò maior. pars dorsi superior inter alas cucullum quodammodo sua figura referebat, nempe triangula, mucrone deorsum uerso. Ventris plumarum color ruffus ferè aut castaneæ, maculis albis aspersus. rostrum posterius subflauum, anterius nigricabat Indico propè colore. longitudo rostri superioris ad tres digitos ferè, unco præterea ad digiti mensuram descendente. A media lingua unci duo hamorum instar retrorsum spectabant. In agro etiam Heluetiæ Solodorensi quinto priusquam hæc scriberem anno, iuxta pagum Hofestettam, Iulio mense, capti sunt duo pulli aquilæ, descriptioni præmissæ conuenientes. pennæ ceruicis rigebant & longiusculè distabant. qui aquilam adultam uiderant, colorem cum ætate mutari aiebant, & pennas albas in capite, pectore & alis, omnes ad fuluum colorem conuerti. Hoc genus aquilæ audio etiam circa Geneuam sæpe capi, prægrande, ita ut cum uolare nititur aquila, licet nondum adulta, fune alligata ad crus hominis robusti, ægrè ab eo retineri possit: Cicuratas per urbem uolare aiunt, & feles aliquando super tectis arripere ac dilaniare.

C.

Aquilæ locis æditioribus considunt, Aristot. Montium uertices æditos & conspicuos incolunt, siue cum à uenatu ad quietem se recipiunt, siue soboli nidos parant: & rarò sanè ad campos rupibus relictis descendunt: sed ut plurimum è speculis suis cœlum prospectant, Oppianus in Ixeuticis. Montes magnos sæpius quàm paruos frequentant, Xenophon. De nidis eorum, ac quibus eos in locis collocent, dicetur inferius. Dicunt quidam herodium, ut alias quoq; rapaces aues, rostrum nimis aduncum & ungues, ad lapidem acuendo atterere, quum hæc instrumenta ad prædam hebetata fuerint: & hoc quidem compertum est esse uerum. alio autem tempore non facilè nec diu sedent aues rapaces in saxis, ne acies unguium retundatur. apud nos tamē herodius semper in præruptis silicibus sedens & nidificās inuenitur: sed semper substratum habet cespitem, uel puluerem, uel linum, uel animalium prædando comparatorum pelles, Albertus. ¶ Aquila germana conspectu rara est, Aristot. & Plinius: more eius quam cymindē uocari diximus, Aristot. ¶ De aquilarum uoce κλάζειν dicimus, ut κλαγγάζειν de gruibus, κλαγγῶ de utrisq;, Pollux & Varinus. Ἀετὸς ὀξὺ κεκληγὼς, Q. Calaber. Clangunt aquilæ, Author Philomelæ. Melanæetus aquila sola est sine clangore, sine murmuratione, Plinius. Clangorem aquilarum aut uulturum facile columbæ spernunt, Gillius ex Aeliano. εὔφημός ἐστι. οὐ γὰρ μινυρίζει οὐδὲ λέληκεν, Aristoteles de melanæëto. ubi Theodorus transfert, modesta neq; petulans est. quippe quæ non clangat, neq; lippiat aut murmuret. sed uerbum lippire apud Latinos non aliter quàm pro ὀφθαλμιᾶν, id est lippitudine oculorum laborare inuenio: & forsan à Gaza primum per onomatopœiam confictum est.

¶ Cælius Rhodiginus adnotauit in aquila uisum esse præcipuum, in cane uim odorandi, &c. Aphrodisiensis etiam in problematis scribit, aquilas inter aues oculorum acie acutissima principatum sibi uendicare. Ex sensibus ante cætera homini tactus, deinde gustus: reliquis superatur à multis, aquilæ clarius cernunt, &c. Plinius. Cur in amicorum uitijs tam cernis acutum, Quàm aut aquila, aut serpens Epidaurius? Horatius Serm. 1. 3. Ἀετὸς ὄρνις ὀξυρατικὸς (lego ὀρατικὸς uel ὀξυορατικὸς,) καὶ ὀξὺς ἐν τῷ ὁρᾷν καὶ ἵπτασθαι, &c. id est, Aquila auis est in primis perspicax, & plurimum tum uisu tum uolatu ualet. ait enim Aristoteles, pullos eius ad Solis radios opponi à parente, & non conniuentem pro genuino agnoscere, alterum eijcere ex quo haliæetus fiat, Scholia in Iliados ρ. Aquila ex auibus maximè acres & acutos oculos habet, in quam Homerus hoc consentit & testimonio est, in morte Patrocli similem huic aui inducens Menelaum, cum requireret, quē ad Achillem mitteret nuntium de morte amici, Aelianus. Omnis aquila uiget acie uisus, maximè uerò illa quæ herodius & nobilis aquila uocatur, Albertus. Et rursus, Aquila cicurata prædam uidet leporum inter fruteta latentem, antequam ab homine uel canibus obseruari possit. Aquila ab acumine oculorum nominatur. est enim tanti obtutus, ut cum super maria immobili penna feratur, nec humanis pateat obtutibus, de tanta sublimitate pisciculos natare uideat, & instar tormenti descēdens raptam prædam pennis (pedibus) ad littus pertrahat. Nam & contra radios Solis fertur obtutum non flectere. Vnde & pullos suos ungue suspensos radijs Solis obijcit, & quos uiderit, ceu dignos genere conseruat, qui uerò flexerint obtutum, quasi degeneres abijcit, Isidorus: sed horum uel utrunq;, uel saltem quod priore loco refertur, ad haliæetum, id est aquilam marinam potius pertinet. Aquila hoc indice suorum pullorum ingenuitatem legitimam experitur, eos adhuc implumeis ac ex ætate infirmos solem intueri aduersum cogit: ac si quis illorum solis radios ægre intuens, nictatione oculos obnubat, nido expellit, & uelut adulterinum abdicat. Sin autem solem sine nictatione respiciat, extra suspicionem est, atq; idcirco inter legitimos adscribitur, quòd cœlestis ignis est generis incorruptus index, Aelianus & Io. Tzetzes 12. 438. Maximè curant aquilæ ut generosos fœtus alant: quare pullos uolatu aduersus solem probant: & nimio splendori cedentem, aut oculis conniuentem pro spurio reijciunt, nidoq; pellūt, Oppianus in Ixeuticis. Herodius acutissimè uidet, ita ut solem in rota possit intueri. itaq; pullos dicitur suspendere, & illos eijcere qui solem in rota sine lacrymis aspicere nequeant, Albertus. Idem scribit Ambrosius lib. 5. Hexam. at Plinius non aquilam, sed

haliæetum, id eſt aquilam marinam pullos ſuos cogere aduerſos intueri ſolis radios refert, loco ut apparet tranſlato ex Ariſtotele de hiſtoria anim. 9. 34. ubi tamen Græcus Ariſtotelis codex noſter ἀετὸν, id eſt aquilam ſimpliciter pro haliæeto habet. Vuottonus totum Ariſtotelis caput iam citatum mendoſum ſuſpicatur, mihi quidem ſi pro æeto haliæetum reſtituas, mendi nihil ſupereſſe uidetur. Haliæetum autem legendum eſſe cum ſequentia probant, ubi hanc aquilam per mare & litora uagari, & auium marinarum uenatu uiuere tradit: & haliæetum Gaza ex hoc loco tranſtulit, Plinium ſcilicet ſecutus: ſed Albertus quoq; haliæetum legit, nimirum ex Auicenna.

¶ Aquilarum genera omnia carniuora ſunt, Ariſtot. Delectātur aquilæ agnina, hinnulorum & leporum pulpis, Oppianus in Ixeut. Aquila uiolentum animal non modo in aſſequendis ad uiuendum neceſſarijs rapinas facit, ſed etiam uſu carnium delectatur. nam ad ſe explendam lepores, hinnulos, anſeres ex cohorte, & alia pleraq; rapit. Vna tantum ex aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, ſed ad uictum ei herba ſatis eſt, Aelianus. Vide etiam infra in D. quænam animalia uenetur aquila: & rurſus in E. cicurata quibus cibis alatur. Vnum par aquilarum magno ad populandū tractu ut ſatietur indiget. determinant ergo ſpatia, nec in proximo prædantur, Plinius. Cymindis noctu uenatur more aquilæ, Ariſtot. Videtur autem ſentire, non quidem aquilam noctu uenari, ſed cymindem ita uenari noctu ut aquila interdiu. Et alibi, Tempus aquilæ operandi uolandiq; à prandio ad meridianum, mane enim quieſcit uſq; dum forū frequens, & prandendum iam ſit. Idem ex Ariſtotele repetijt Plinius. Cadauer aquilæ nullum attingunt, niſi forte ab ipſis relicti animalis, Oppianus in Ixeuticis. Io. Tzetzes in Varijs 5. 9. Leones (inquit) & aquilæ cadauera non deguſtant, ſiue propter fœtorem, ſiue per ſuperbiam quandam, cum in ſuo uterq; genere regiam dignitatē obtineat. de feris loquor. nam de captis incluſisq; tum leonibus tum aquilis, non habeo quod dicam. putarim enim illos non mortua ſolum corpora uorare, ſed etiam ex melle placentas, & huiuſmodi. Aquilæ & uultures ultra maria cadauera ſentiunt, &c. Niphus in libro de augurijs ni fallor. Nullum genus falconum aut accipitrum ad reliquias prædæ ſuæ reuertitur quando ſylueſtre eſt: nec ullum ex eis inſidet cadaueri ſicut faciunt aquilarum & miluorum genera, Alber. Aquilæ (ut quidā his in rebus exercitatiſsimus mihi narrauit) in regionibus ad Septentrionem, ut in Suetia & Liuonia, ut plurimum piſces edunt, & in nidis ac circa nidos earum, inueniuntur anguillæ & piſces, Idem. In uetere Teſtamento quoq; in hiſtoria Iobi legimus de neſer, id eſt aquila: Vbi fuerint cadauera, illic adeſt: & in nouo, Vbi fuerit corpus (σῶμα, cadauer) illuc congregabuntur & aquilæ, Matthæi cap. 24. & Lucæ 17. Ariſtoteles gypæetum tantum ex aquilis cadaueribus ueſci ſcribit. Aquila multis diebus ieiunat, Author libri de nat. rerum.

¶ Aquila, ut aduncæ (& carniuoræ) aues propè omnes, ſine ullo potu uiuit: quod Heſiodus neſciuit. facit enim in narratione obſeſsionis Nini, aquilam augurij præſidem bibentem, Ariſtot. Aquila nunquam fontium ad potionem eget, nec puluerulentas uolutationes quærit, ſed & contra ſitim ſuperior eſt, & laboris alleuationem extrinſecus obiectam non expectat: uerum & aquas & requietem præclarè contemnens, ſublime fertur, ſurſumq; in cœleſtem locum uolans, maxime procul ex alto æthere acutiſsimè inferiora uidet, Aelianus. & Piſides apud Suidam: cuius & hoc carmen citat: Ἀλλ' εἰσὶ δίψης καὶ κενῆς ἀνώτεροι. Suidas etiam in uoce Ἐπιγυγχὶς aquilam inter aues aduncas non bibentes numerat. Quod ad potum, ſanguis animalium quæ ceperint, eis ſufficit: aquam uerò non guſtant, Oppianus in Ixeut. Aegyptij aquilam non aquam ſed ſanguinem teſtantur bibere, Gillius. Aquilæ pulli ſanguinem lambunt, Iob 39.

¶ Herodius hoc commune habet cum cæteris rapacibus, quòd niſi eſcam prædámue, aut illum à quo tenetur, aſpiciat, ſemper ferè pedes reſpicit, quum ſcilicet ſibi relinquitur, Albertus.

¶ Herodius cur altiſsimè uolet, dicam in D. ex Alberto. Aquilæ aērem uolatu ſuperāt, & ſublimius euadunt, Oppianus Ixeut. Aquila ſola auium directo uolatu ſurſum aut deorſum fertur, cæteræ flexionibus utuntur, Aelianus. Aquilo uentus à uehementiſsimo uolatu adinſtar aquilæ appellatur, Feſtus.

¶ Renouabitur ut aquilæ iuuentus tua, Pſalm. 103. ſentit autē Pſaltes uires ſuas quæ debilitatæ & propè fractæ ſint, ſic redintegrandas ut aquilæ iuuentutis robori & uigori pares eſſe queāt. Quomodo autem renouetur uel ad iuuentam redeat aquila, alij aliter interpretantur, ut oſtendam: mihi quidem uix alia ratio huius mutationis tam probabilis uidetur, quàm quæ à mutatione pennarum intelligitur. uidentur enim aues quæ pennas mutarint, quod in rapacibus præcipuè animaduertitur, ut aquilis & accipitribus, quodammodo renouari. Meminit autem pennarum abiectionis in aquila Micheas propheta, Caluitium tuum (inquit) ſicut aquila, capite primo. Sic & ſerpentes iuueneſcere dicuntur quotannis cum leberidem, id eſt pellem ueterem exuerint. Super aquilæ ſenio duo ſcientiſsimi ac ſanctiſsimi uiri ſic ſcribunt: Aquilæ (inquit Hieronymus) ubi conſenuerit, grauantur pennæ (& oculi) quærit illa fontem, erigitq; pennas, calorem in ſe colligit, eo modo ſanantur oculi, in fontem ſe ter mergit, atq; ad iuuentutem redit. Vnde in Pſalmo, Renouabitur ut aquilæ iuuentus tua. Quo in loco Auguſtinus quoq;: Dicitur (inquit) aquila dum ſenio grauatur, roſtri immodicè creſcentis unco non poſſe os aperire, (uide infra ad finem huius capitis C.) nec cibum capere, unde langueſcens naturæ ui collidit roſtrum ad petram, cuius attritu excuſſo quod redundabat, ad cibum redit, atq; ita reparatur ut iuueneſcat omnino, Cælius. Quòd autem nimiam roſtri & unguium

guium aduncitatem acuendo ad lapidem emendet aquila, uerum & compertum esse scribit Albertus. Rabi Sahadias, ut testatur R. Dauid (in commentario in caput Esaiæ 40. ni fallor) ait aquilam ante omnes aues esse maximi uolatus, & quolibet decennio, donec ad centum annos perueniat, petere ignem elementarem, atque eius calore supra modum accensam in mare se præcipitem dare, & sic renouari, plumasq; ei nouas repullulare: at cum centesimo anno id facere tentet, destitui uiribus, ita ut è mari cum se in illud præcipitauerit, resurgere nequeat, atq; ita emori. Aquila cum senecta grauatur, nubes omnes uolatu sublimi superat: unde calore solis oculorum eius caligo consumitur: & mox impetu cum ipso caloris æstu descendens aquis frigidissimis tertio immergitur, indeq; resurgens statim nidum petit: & inter pullos iam ualidos ad prædandum, in qualitate (sic legitur) frigoris & caloris, quasi quadam febri correpta, cum sudore quodam plumas exuit, & à pullis suis fouetur ac pascitur, donec pennas plumasq; recuperans innouetur, Obscurus. Quòd autem dicit Iorach & Adelinus (inquit Albertus) de herodio, non sum expertus. Dicunt enim hanc aquilam, quum senuerit tempore quo pulli iam adulti uenari possunt, sicubi deprehēdat fontem clarum & latè scaturientem, rectà supra illum in sublime efferri, usq; ad tertium aëris locum, quem in Meteoris æstum uocauimus, ubi cum incaluerit ita ut ferè exuri uideatur, subitò demissis retractisq; alis in fontem frigidum illabi, ut à frigiditate forinsecus astringente calor internus augeatur: tum fonte relicto ad nidum suum non procul distantem aduolare, & inter alas pullorum tectam resolui in sudorem: & sic cum ueteribus pennis senectam exuere, induiq; nouis: interea uerò donec renatæ fuerint, nutriri præda pullorum. Ad hoc non habeo quod dicam, nisi mirabilia naturæ esse multa. in duobus quidem herodijs qui apud nos alebātur, nihil huiusmodi obseruaui. erant enim illi cicures, & ad modum aliarum auium rapacium mutabantur, Hæc Albertus.

¶ Aliorum animalium non semper maribus fœminæ ad coitum obediunt: aquilæ coitum nunquam recusant. nam & ter & decies quamuis initæ sint, si tamen mares præterea eas appetant, parent, Gillius. Falconum genera plura sunt, cum propter regionum diuersitatem, tum quia cum accipitribus, nisis & aquilis permiscentur, Albertus. Sextum aquilæ genus (de quo nos hîc præcipuè agimus) gnesium, id est uerum germanumq; appellant. unum hoc ex omni auium genere esse ueri incorruptiq; ortus creditur. cætera enim genera & aquilarum & accipitrum, & minutarum etiam auium, promiscua adulterinaq; inuicem procreant, Aristot. Haliæeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet, è quibus uultures progenerantur minores: & ex ijs magni, qui omnino non generant, Plinius. uideo autem eum hæc transtulisse ex Mirabilibus Aristotelis, cuius loci uerba quoniam aliqua ex parte obscura sunt, Græcè adscribam: ἐκ (τοῦ ζεύγους) τῶν ἀετῶν (θατέρου τῶν ἀγόνων) ἁλιαίετος γίνεται (παραλλὰξ, ἕως ἂν σύζυγα γένηται:) ἐκ δὲ ἁλιαιέτων φήνη γίνεται. ἐκ δὲ τούτων (οἱ πέρκνοι) καὶ γῦπες. οὗτοι δὲ (οὐκέτι διορίζουσι πρὸς τοὺς γῦπας, ἀλλὰ) γεννῶσι τοὺς μεγάλους γῦπας. οὗτοι δὲ εἰσὶν ἄγονοι. Ex his quæcunq; parenthesi inclusimus Plinius nō attigit: nisi forte ab initio pro his uerbis, ἐκ τῶν ἀετῶν θατέρου τῶν ἀγόνων, legit ἐκ τῶν ἀετῶν ἑτερογόνων, uertitq;: ex diuerso (hoc est, diuersi generis) aquilarum coitu, quod non displicet: quanquam magis inclinat animus ut legatur, θατέρου τῶν ἐκγόνων, quasi hoc sensu, Ex coitu aquilarum pullus alter fit haliæetus, (idq; uicissim, nunc mas scilicet, nunc fœmina,) donec utriusque sexus haliæeti prognati fuerint. ex his deinde ossifraga nascitur. ex ossifragis percni aquilarum generis & uultures. hi tandem etsi uultures gignant maiores, quoniam tamen ij steriles sunt, οὐ διορίζουσι πρὸς τοὺς γῦπας, non dicuntur peculiarem speciem gignere. speciem enim illam appello quæ possit sibi simile procreare. Hæc interpretatio nostra si cui non placet, doceat meliorem. ¶ Theocronos accipitris quodam genere ignauo patre, & aquila matre nascitur. uide supra in Capite de accipitribus diuersis. ex tali quidem parente conceptum ouum enixa fouere negatur.

¶ Nidificant in petris & arboribus, Plinius. Vide supra ab initio huius capitis C. Nidulantur locis non planis, sed celsis, præcipuè quidem arduis saxis & præcipitibus, sed arboribus etiam, Aristoteles. An propter imperium tuum eleuat se aquila, atq; exaltat nidum suum? in petra habitat, & moratur in prærupto saxo ueluti in munito loco: inde explorat escam: in longinquum prospiciunt oculi eius, Iob 39. Aliæ ab alijs longissimè nidificant, ne mutua ex loci propinquitate inopes prædæ pereant, Aelianus. Vnam sedem & unum nidum semper habent, Iorath. Nidum aquilæ magnæ difficile est adire propter altitudines montium in quibus nidificat. qui pullos inde eximere uolunt, à rupe demittuntur longissimo fune, ut etiam ad falconum nidos, Albertus.

¶ Aquilæ oua pariunt terna, sed pullos binos excludūt, ut ex uersu, quem ad Musæum referunt autorem constat, Excludit binos, ædit terna, educat unum. Sed quamuis magna ex parte sic fiat, tamen & tres uisi aliquando sunt pulli, Aristot. & Plinius. Plutarchus in Mario scribit aquilam geminos tantum pullos parere, Textor Rauisius. Herodius apud nos rarò supra unum pullum inuenitur habere, quamuis duo oua pariat. Et hoc iam comperimus per sex annos continuos inspecto nido aquilæ cuiusdam, idq; magna difficultate. non enim potuimus experiri, nisi ab alta rupe submisso homine per longissimum funem, Albertus. Et alibi, Herodius unum tantum ouum parit, & si duo pepererit, plerunq; alterum corruptum inuenitur: & hoc experti sunt aucupes terræ nostræ, quæ est superior Germania, per octo continuos annos, nec unquā in nido herodij supra unum pullum inuenerunt. Sunt enim hæ aues (rapaces & aduncæ) calidissimæ naturæ: quare oua incubanti-

bus illis caleſcunt ac ſi ebulliant. Et rurſus lib.23. Dicunt aliqui (inquit) herodium duos aut tres pullos excludere, oua tantum bina parere: ex quorum altero unicus pullus, ex altero bini enaſcantur. quod ego falſum eſſe arbitror, quin potius hæc aquila cum magno ſit corpore, parum ad ſemen confert: eoq; non ſupra unum aut duo oua parit, aut ad ſummum tria ſi iuuenis fuerit, ita ut ex ſingulis ouis pulli ſinguli procreentur, niſi quid forte contra naturam nouetur. Cum uero plures duobus enati fuerint, alterum ferè abijcit propter nutriendi difficultatem: id quod ſæpe in multis auibus obſeruatum eſt. Ego tamen, ut ſupra dixi, non inueni unquam plus uno pullo in nido aquilæ. indiget enim pullus copioſo nutrimento, quod à parentibus procul requirendum eſt. quòd ſi quando duo inueniantur, id erit in Septentrionalibus regionibus iuxta ſyluas & mare, ubi cum è mari piſcium, tum auium & quadrupedum minorum è ſyluis præda copioſa habeatur. ¶ Pullum alterũ in educando expellunt tædio nutriendi. nam & degenerare ac hebeteſcere aquila dicitur, eo tempore, ut fœtus ferarum rapere non queat: nomenq; hinc exaëti, hoc eſt degenerantis aquilæ accipit. ungues etiam eius inuertuntur diebus paucis, & pennæ albeſcunt, ut meritò ſuos oderit partus. ſed pullum eiectum oſsifraga excipit, atq; educat, Ariſtot. Alterum (inquit Plinius) expellũt tædio nutriendi. Quippe eo tempore ipſis cibum negauit natura, proſpiciẽs, ne omnium ferarum fœtus raperentur. Vngues quoq; earum inuertuntur diebus ijs, albeſcũt inedia pennæ, ut merito partus ſuos oderint. Sed eiectos ab his cognatum genus oſsifragæ excipiunt, & educant cum ſuis. Verum adultos quoque perſequitur parens, & longe fugat, æmulos ſcilicet rapinæ. Aquilæ in regionibus noſtris nõ alunt pullos ſuos niſi in nido: & poſtea educunt ad prædam, & cum per ſe iam prædari poſſunt, longiſsimè à nido ſuo eos abducunt, ita ut circa nidum ipſorum rariſsimè appareant. ipſi uerò retinent habitationem, ut retulit mihi falconarius peritus: qui aiebat quòd ne in eadem quidem regione parens pullum iam adultum & ad acquirendam prædam idoneum ſecum eſſe pateretur, Albertus. ¶ Incubat aquila tricenis diebus, & ferè maiores alites, Ariſtot. & Plinius. Mittit (expellit) pullos ſuos aquila antequam tempus ſit, adhuc parentis operam deſiderantes, nec uolandi adeptos facultatem: quod per inuidiam ita facere creditur. natura enim inuida & famelica eſt, nec copioſæ uenationis. magnum tamen quid nanciſcitur, cum uenatur. inuidet igitur ſuis liberis iam maiuſculis, atque edaciuſculis, & ob eam rem unguibus ſecat. Pulli etiam ipſi inter ſe pugnare incipiunt de ſede, ac paſtu. Itaq; à parente eijciuntur, & pulſantur. deiecti uociferantur, periclitanturq;. Sed oſsifraga recipit eos benigne, & tuetur, & alit, dum quantum ſatis ſit adoleſcant, Ariſtot. Genera aquilarum non æquè omnia prolem faſtidiunt: ſed difficilior in alendo una, cui nomẽ pygargo: benignior quæ tota nigricat colore, Idem. Cauſam eiectionis (inquit Albertus lib.23.) alij aliam aſsignant. dicunt enim quidam ideo abijci pullum, quòd ſpurium & ignobilem eſſe parens ſuſpicetur. hi enim aiunt aquilam fœminam cum alio genere quàm herodij aliquando coire, quod nos improbamus. Alij uerò aquilam diuerſi generis oua ſua fractis herodij ouis ſupponere aiunt: & ideo alienum aliquando eſſe pullum aquilæ, & propter hoc probatione indigere. Sed quia herodius ferociſsima auis eſt, cui etiam ineſſe dicitur præſcientiæ quiddam, quo abſens quoq; ſi quid aduerſum nido appropinquet, præſentit: uidetur nullum genus auis tantæ audaciæ, quod ad nidum eius auſit appropinquare: præcipuè cum ponere oua in alieno nido non ſit niſi uiliſsimarum auiũ & ignobilium: quæ ouis ſuis fouendis non ſufficiunt: & huiuſmodi aues ad nidum herodij nunquam acceſſerint. Alij deniq; dicunt herodium ipſum ſua oua alterius generis aquilæ ſupponere, permiſcendo inter oua illius: ouis uerò iam excluſis herodium naturæ inſtinctu reuerti, & pullos ſuos, quos ab alienis ad inſpectionem radiorum Solis dignouerit, alere: alienos abijcere. hos uerò colligi & nutriri ab aquila, cui ab initio herodius oua ſua ſuppoſuerat. Et hoc ego, ſi experientia non deeſſet, probabilius iudicarem. Nam incubatio ouorum, occupatio eſt & maceratio per abſtinentiam, quam herodius propter naturæ ſuæ mobilitatem & cibi copiam, qua uti conſueuit, non facile ſuſtinet. Dici etiam poteſt pullum aliquem ab herodio, non tanquam ſpurium & adulterinum, ſed ſimpliciter tanquam uiliorem & minus generoſum abijci, Huc uſq; Albertus. Iniquiſsima circa pullorum educationem aquila eſt: alterum enim è duobus quos excluſerit in terram eiectum pulſu alarum allidit: & alterum tantum educat: fœtu proprio dum laborem nutricationis fugit abalienato. Huiuſmodi ſcilicet parentes illi ſunt, qui paupertatis prætextu infantes exponunt, quiq; in diſtribuenda hęreditate erga liberos nimium inæquales ſe exhibent, Author Græcus incertus apud Antonium Monachum Meliſſæ 2.10.

¶ Tribus primis aquilarum generibus (hoc eſt melanæeto, pygargo, morphno) & quinto (hoc eſt, gneſio) inædificatur nido lapis aëtites, quem aliqui dixère gagaten, Plinius. Nos de nominibus, deſcriptione, natura & remedijs huius lapidis, plura ſcribemus infra in G. ubi & gagaten diuerſum eſſe lapidem oſtendemus. In præſentia ſat fuerit cauſas annotaſſe, cur hunc lapidem aquilæ nidis inferant, in quibus tradendis authores diſſentiunt. Aquilæ aëtiten gentilem ſuum lapidem in nidum imponunt tanquam aduerſus faſcinationis iniuriam amuletum, Aelianus ut ex Gillij interpretatione apparet. E mari uel terra ſublatum lapidem inferũt in nidum quo tutior ſit ac firmior, Orus: depreſſus ſcilicet pondere, Gillius. Cum parturiunt, lapidem quendam nidis imponunt ut tempeſtiuè pariant, neq; per uim pulſo fœtu immaturo abortiant. Non conſtat autem de hoc lapide: ſunt qui de montibus Caucaſeis, alij ab Oceani littore peti tradunt, Oppianus in Ixeuticis.

Aquila per naturam nimij est caloris, adeò ut & oua quibus supersedet possit coquere, (percoquere, Cælius,) nisi admoueat gagatem lapidem frigidissimum, ut testatur Lucanus, Fœta tepefacta sub alite saxa, Seruius. Sunt qui aëtiten in nido aquilæ prodesse dicunt ad mitigandum calorem ouorum uel corporis aquilæ, id quod est probabile. alij ut formentur aut uiuificentur oua. alij ne frangantur, quod falsum est. nam citius ad lapidem, quàm ad seipsa collisa franguntur, Albertus. Aquilæ & ciconiæ nunquam nidos extruunt, quin lapides illis imponant: aquila aëtiten, ciconia lychniten dictum: propterea quòd facem adhibent, ut oua fœtum producat, & serpentes nidis non appropinquent, Philostratus in uita Apollonij. Sunt qui tradant duos lapides aquilã in nido ponere, (nomine Indes, sine quibus parere non possit, Author libri de nat. rerum,) sine quorum præsentia oua uiuificari nequeant. sed an uerum sit ignoratur. hoc certum est, aues quasdam interponere ouis lapides, ut grues, Albertus. Plinius, ut Salueldensis citat, aetitas scribit in aquilarum nidis reperiri binos, unà marem & fœminam, & sine his parere aquilas nõ posse. exclusis uerò pullis (inquit Salueldensis) achaten supponũt, qui eos à uenenatorũ morsu custodiat. Sed achatę in aquilę nido nullus author probus mentionem facit. uerisimile est aetiten indoctos in echiten & achaten mutasse. Est autem gagatæ potius quàm achatæ uis serpentibus contraria. Quærendum an ut gallinæ libentius & commodius pariunt cum ouum (aut lapidem colore figuraq; ouo similem) in nido habent, sic aquilæ lapidem ouiformem in nidum suum deferant, cui forte inter pariendum innixæ enitantur commodius. Oua à corruptione præseruat aquila lapide in nidum imposito, Author uetus cuius nominis non recordor. In Geoponicis Græcis 1.15. aquilam callitrichum (non expressa causa) nido imponere legi, authore Zoroastre.

¶ Vt aquilarum pulli teneras adhuc pennas sortiti, & à parentibus uolatus edocti, non longè ab ipsis primò discedunt: deinde robustiores facti ipsos etiam parentes superuolant, præsertim cum gulosos sentiant, ac nidoris gratia terram uolando radentes: sic Apollonius paruus adhuc Euxeno præceptori uoluptuario obtẽperabat, &c. *Philostratus* ex quo descripsit Suidas in Εὔξενος. Aquilæ pulli sine clangore sunt, & sine murmuratione, Author libri de nat. rerum. Aquilæ parentes quomodo pullos suos intuitu aduersus solem probent, dictum est supra in mẽtione aciei oculorum huius alitis. *Pullis*, quorum excrementi locum ligârit aliquis ut cibum fastidientes prædam relinquant, *multiplicem* prædam afferunt, quam colligit qui ligauit, ut referetur infra in E.

¶ Scythiæ terræ incola auis est, magnitudine otidis, hoc est auis tardæ, quæ duos procreat pullos. & quæ peperit oua non incubitu fouet, sed condita in leporina, aut uulpina pelle relinquit, atq; ita obuoluta in summa arbore collocat. cumq; à uenatione uacat, custodit. & si quis scandit, impugnat, & uerberat alis, perinde ut aquilæ faciunt, Aristot. 9.33. In Scythis auis magnitudine otidis, binos parit, in leporina pelle semper in cacuminibus ramorum suspensa, Plinius. Niphus dubitat an auis hæc Scythica otidis genus sit, sed ab otide, id est tarda nobis cognita diuersum. quoniam Græcè legitur, Ἐν δὲ Σκυθίᾳ ὀρνίθων γένος ὅσον αἱ ὠτίδες. sed Gaza legit ὡς ὠτίδες, ut ex translatione conijcio, Plinium scilicet secutus: & rectè mea quidem sententia. neq; enim otidem siue nostram siue alterius generis hanc esse putârim, sed de genere aquilarum. Est aquila grãdis in Septentrione, quæ duo oua semper parit, ut scribit Plinius (imò Aristoteles,) eaq; in leporis aut uulpis pelle in cacuminibus ramorum suspendit ut calore Solis foueantur, Author libri de nat. rerum. Eadem Albertus tanquam ex Plinio recitat: sed neq; Plinius nec Aristoteles hanc auem aquilam esse scribunt, ut facile constat ex uerbis eorum paulò ante citatis. Omne genus aquilarum (inquit Albertus) partes uulpinæ pellis siue à uulpe quam raptam dilaniârit, siue casu inuentas, colligere solet, ut oua in eis reponat, uel in alio quopiam molli & calido pilo. Quòd autem Plinius prodit aquilam aquilonarem oua in pelle uulpis inuoluta à ramis arborum suspendere, donec Solis calore perficiantur, (& excludantur pulli) tum ad eos redire, expertus sum esse falsissimũ. quoniam in Liuonia ubi aquilæ aquilonares & perquã feroces magnæq; sunt, nihil planè huiusmodi experimur: sed potius fouent oua aquilæ, & piscibus, auibus, quadrupedibusq; nutriunt pullos suos, Hæc ille. Circa Scricfinniã regionem Septentrionalem remotissimam aquila grandis detracta leporis pelle oua sua inuoluit, cuius fœtifico calore pulli educuntur, Olaus Magnus: ex cuius Regionum Septentrionalium Tabula hanc figuram adiecimus.

¶ Viuit tempore longo, quod diuturnitate nidi eiusdem declaratur, Aristot. ¶ Aquilæ senecta, corydi iuuenta, uide supra inter prouerbia ex Alauda. Senectam quomodo deponat, & iuuentutem recuperet, lege supra in mutatione pennarum eius. ¶ Testudines pro medicamento uorant aquilæ, Oppianus in Ixeut. ¶ Oppetunt non senio, nec ægritudine, sed fame, in tantum superiore accrescente rostro, ut aduncitas aperiri non queat, Plinius. Senescentibus aquilis rostrum superius accrescit, incuruaturq; subinde magis magisq;, ut demum fame intereant, Aristot. Senem qui fame perierit uolentes monstrare Aegyptij, aquilam pingunt adunco rostro. huic enim senescenti aduncum fit ro-

ſtrum, itaq; inedia perit, Orus. Symphyto interimitur aquila, Aelianus & Philes. Negant unquam ſolam hanc alitem fulmine exanimatam, ideo armigeram Ioui cõſuetudo iudicauit, Plinius.

D.

Qui aquilarum modo oculos charopos uel naſum aduncum habent, animoſi eſſe conijciuntur, εὔψυχοι καὶ μεγαλόψυχοι, Ariſtot. Herodius perquam iracundus eſt & ſuperbus ſicut & aliæ rapaces, & ideo ſolus uolat præterquam tempore generationis & educationis pullorum. tum enim ſuper pullos uolitat docens eos uolare & prædari, Albertus. Vnum genus aquilarum eſt, quod in nutricios ſuos admirabilem charitatem retinet, cuius rei exemplum eſt aquila Pyrrhi, quam ab omni cibo ſe prorſus abſtinentem, mortuo domino ſuo immortuam fuiſſe ferunt, Aelianus. Aquilam Pyrrhus honorabat, Io. Tzetzes. Pyrrhus rex aquila appellari gaudebat, Plutarchus: Vide infra inter Propria in a. Pyrrhus Epiri rex habuit aquilam, ἀετὸν, ὃς ἴσχυεν ἀκούων, Εἴ τις ποτὲ προσφθέγξαιτο, Πύῤῥος ὁ ἠπειρώτης, Io. Tzetzes 3.134. reliqua ut Aelianus. Quod idem alumna uiri priuati feciſſe dicitur, ſeſe nimirum in medios rogos, cum dominus cremaretur, immiſiſſe: ſunt qui dicant non uiri, ſed mulieris alumnam fuiſſe, Aelianus. De eadem Plinius, Eſt (inquit) percelebris apud Seſton urbem aquilæ gloria: educatam à uirgine retuliſſe gratiam aues primo, mox deinde uenatus (feras ſcilicet à ſe captas) aggerentem. Defuncta poſtremò, in rogum accenſum eius inieciſſe ſeſe, & ſimul conflagraſſe. Quam ob cauſam incolę, quod uocant Heroum in eo loco fecere, appellatum Iouis & uirginis, quoniam illi deo ales aſcribitur. Vide plura inferius in H.d. De gratitudine aquilæ cuiuſdam à ſerpente ſeruatæ in ſeruatorem ſuum, hiſtoria referetur infra in mentione pugnæ aquilæ contra ſerpentes. Herodius prædam cum alijs auibus liberaliter communicat: ſi tamen præda non ſufficerit, proximam ſibi quanq; deplumat & deuorat. Nõ facile etiam prouocatur ab æmulis auibus, ſed patientiam ſimulat donec prouocatrix tanquã confidens appropinquet, quam illa mox captam dilaniat, Albertus.

¶ Aquila ſi quem deprehenderit uiolantem nidum, uerberat ſuis alis & unguibus lacerat, Ariſtot. Ex omnibus animalibus maximo ſtudio in fœtus ſuos exiſtit: quare acerrimo odio eum perſequitur, quem in nidum inuaſiſſe conſpexerit, non inultum impunitumq; dimittit, nec ad repetendam pœnarum moderationem quandam roſtro utitur, ſed illum alis uerberat, & unguibus lacerat, Aelianus. Aquila altiſsimis arboribus nidificat, quò mala beſtia non accedat: pulloſq; cautè cuſtodiens non deſerit, donec ipſi ſeſe defendere ſciant ac poſsint. Itaq; contra draconem uel hominem aliúdue animal quod eos turbare uel rapere uoluerit, mira animoſitate pugnat, ſeq; mortis periculo pro eis exponit, eoſdem humeris ſuis tollit, ut ad uolatum prouocet, & ſanguinem lambere docet, Author libri de nat. rerum. Aquila prouocans ad uolandum pullos ſuos & ſuper eos uolitans, expandit alas ſuas, & portat in humeris ſuis: ſic Deus Iſraelem, Deuteron. 32. ¶ Pullum alterum tædio nutriendi expellit, hunc excipit & educat cum ſuis oſsifraga, ut dictum eſt ſupra in C. Adultos pullos (pullum potius: nam unum tantum educare fertur, uide in C.) perſequitur longè fugans, æmulos ſcilicet rapinę, Author libri de nat. rerum. (Hoc idem faciunt omnes aues rapaces, maximè uerò herodius & falco: propter quod etiam falcones & herodij eiecti à parẽtibus, retibus aucupum capti in regionibus ubi nunquam nidi eorum inueniuntur, peregrini uocantur, Albertus.) Alunt ſuos pullos donec poteſtas uolandi fiat: tum nido eos expellunt: pòſt regione quam ipſi genitores incolunt, tota exterminant. Tenent enim ſingula aquilarum paria longũ tractum. unde fit ne ullo pacto uicinos habere patiantur, Ariſtot. Genera aquilarum non æquè omnia prolem faſtidiunt, ſed pygargus præcipuè in alẽdo difficilis eſt, benignior quæ tota nigricat colore, Ariſtot. hanc & Plinius ſcribit ſolam aquilarum fœtus ſuos alere. Aquila quomodo pullos legitimos probet ac dignoſcat aduerſo in Solem intuitu, ſcripſimus ſupra in C. ¶ Pulli aquilarum & ciconiarum adulti, parentes ſuos alunt, & uolatum ipſorum promouent, Io. Tzetzes in Chiliad. ¶ Aquila aliquando, ut refert Auicenna, uiſa eſt deuorare aquilam, ſed hoc non facit niſi præ nimia ira, in colluctatione nimirum propter prædam. in hac enim tandem quæ uicerit deuorat uictam, ſi præda ab ea extorta non ſuffecerit, Albertus & Niphus.

¶ Apes non ſunt ſolitaria natura ut aquilæ, ſed ut homines, Varro.

¶ Fiunt multa ſolerter & prouidè ab aquilis, quorum hic aliquot exempla ſubijciam. In Septentrione quòd frigidius illic cœlum eſt, in uulpis aut leporis pellem detractam & ab arbore ſuſpenſam oua ponit, ut in C. ſcriptum eſt. A meridiano tempore operantur & uolant: prioribus horis diei, donec impleantur hominum conuentu fora, ignauæ ſedent, Ariſtot. & Plinius. Vnum par aquilarum magno ad populandum tractu ut ſatietur indiget. determinant ergo ſpatia, nec in proximo prædantur, Plinius: ſentiens, ut apparet, aquilas diuerſorum parium non in propinquis inuicem, ſed multum diſtantibus locis prædari, quod quidem uerum eſſe uidetur: ſed Ariſtoteles (unde hunc locum tranſtulit Plinius) alio ſenſu dixit, aquilas (eiuſdem paris) non uenari locis ſuo nido propinquis, ſed longè diſtantibus. quod quidem non temere facere uidetur, ſed ut ita minus nidum prodant, qui ex longinquo obſeruari non facile poteſt: uel ut prædam quæ in proximo capi poſſet, ad uſum magis neceſſarium reſeruent, cum illa ſemper ferè potiri poſsint: remotior uerò citius aut euaderet aut ab alijs rapacibus auibus comprehenderetur. Aelianus eas hoc facere ſcribit, ne mutua ex loci propinquitate inopes prædæ pereant. Rapta nõ protinus ferunt, ſed primò deponunt,

expertæq;

expertæq́ pondus tunc demum abeunt, Plinius. Gaza ex Aristotele paulò aliter: Rapta(inquit) non protinus ferunt: sed cum corripuerint & sustulerint, deponunt, expertæq́ iam pondus requiescũt. (Græcè legitur, ὅταν δὲ κυνηγήσῃ καὶ ἄρῃ, τίθησι· καὶ οὐκ εὐθὺς φέρει, ἀλλὰ ἀποπειραθεὶς τοῦ βάρους ἀφίησι.) leporem etiam non statim rapiunt, sed expectant dum prodeat in planã. nec protinus de alto in terram ruunt, sed paulatim descendunt. quæ ideo faciunt, ut tutiores ab insidijs sint. considunt etiam locis æditioribus, quia difficulter à terra tolluntur. uolãt sublimes, ut perquammaximè procul aspiciant. quapropter homines solam auium omnium aquilam esse diuinam perhibent. Omnes (aues) profectò quibus ungues adunci, minime in saxis consistunt, quoniam saxi durities impedimento curuaturæ unguium est, Hæc Aristot. Frequenter herodius ungues pedum rostro acuit, ut firmius retineat prædam, Albert. Et rursus, Herodium aiunt, sicut & alias aues rapaces rostrum & ungues nimis aduncos ad lapidem atterendo acuere, quando hæc ad prædam hebetata fuerint instrumenta, & hoc quidem uerum esse constat. Condunt reseruantq́ suo in nido quantum cibi pullis superfit. quòd enim die quaq́ facultas uenandi non datur, fit interdum ne quod portent extrinsecus habeant, Aristot. Aetiten lapidem nidis imponunt, uel ad confirmandos illos pondere, uel aliam ob causam, ut copiosè scriptum est capite præcedenti. Zoroastres solus, quod sciam, callitrichon herbam eas in nidum inferre meminit. Aquilæ testudines pro medicamento uorant, Oppianus in Ixeut.

¶ Aquila uiolentum animal & tyrannicum non modo in assequendis ad uiuendum necessarijs rapinas facit, sed etiam usu carnium delectatur. nam ad se explendam lepores, hinnulos, anseres ex cohorte, & alia pleraq́ rapit, Aelianus. Falcones & accipitres prædam digitis apprehensam capiunt: aquilæ uerò (ut audio) posteriore digito pedis prius feriunt: unde & à feriẽdo aquilæ nomen Stoßart apud nos impositum. Venatur aquila lepores, hinnulos, uulpes & reliqua quæ uincere ualeat, Aristot. Aquila absolutè dicta capit leporem, uulpem, capreolum. aquila autem dicta ziniech, capit gruem & aues minores, Tardiuus. Lepores, præsertim anniculi, rapiuntur ab aquilis, uide in Lepore D. Cyro aduersus Armenium proficiscenti, continuò in primo agro exurgit lepus: aquila autem uolans dextera, leporem despiciens fugientem, & irruit & percussit illum, extulitq́ correptum, eoq́ ablato in collem proximum, pro libidine utebatur præda, Xenophon 2. de pædia. Et alibi, Lepores(inquit) plures sunt in insulis, quòd illic nec à uulpibus occidantur, nec ab aquilis. nam aquilæ montes magnos potius frequentant quàm paruos cuiusmodi in insulis sunt. In leporario oportet esse latebras, ubi interdiu lepores delitescant in uirgultis atq́ herbis, & arbores patulis ramis quæ aquilæ impediant conatus, Varro. Melanæetus aquila priuatim à præda leporum λαγωφόνος cognominatur: de qua infra priuatim. ¶ Vulpes supina aquilæ impetum excipit, ut ex Pindari Pythijs scripsi in Vulpe D. Sed aquila quoq́, referẽte Aeliano, quum in pugna (nescio contra quæ animalia) uicinam se ad succumbendum sentit, sese supinam ad terram abijcit, & in hostem ungues dirigit, quod ipsum cum hostis præstare non possit, in fugam facile impellitur. Aquilæ quædam cicuratæ in Tartaria etiam in lupos insilire, eosq́ in tantum diuexare non dubitant, ut ab hominibus sine labore capi possint, Paulus Venetus.

¶ Herodius rex dicitur auium, non quòd uerum regendi modum imitetur, sed potius à uiolentia tyrannidis, quia omnibus dominatur dum omnes uincit ac deuorat: quamobrem & aues omnes hostes habet, Albertus. ¶ Aquilarum pennæ mixtas reliquarum alitum pennas deuorant, Plin. Non modo præsentem & uiuentem reginam auium aquilam cæteræ omnes uolucres extimescunt, atq́ eius conspectum exhorrent: sed & pennæ eiusdem si quis cum aliarum pennis commiscuerit, incorruptæ atq́ integræ manent: aliæ cum illis communitatem non ferentes, putrescunt, Aelianus. Pennæ aquilarum alias consumunt. est enim aquila auis fœtidissima & σηπεδονώδης, hoc est putrefactioni inferendæ idonea. Vnde ab eo exesas animalium reliquias nullum aliud attingit, Theophylactus Simocatus. Vna penna aquilæ coniuncta multis pennis anseris consumit eas: id quod expertus sum in pennis alarum: & forte similiter res se habet in cæteris quoq́ harum auium pennis, Albertus. Vide plura in Oue D.

¶ Accipiter eiusdem ferè consuetudinis & rapacitatis est ut aquila, Albertus. Aquila capit accipitrem & quamuis aliam auem rapacem, quum eas uiderit gestare lora pedum, cibi id aliquid esse putans: ac ideo eas capere conatur, ut conijcimus. nam in deserto, ubi hæ aues feræ sunt & sine loris, non inuadit eas. hoc periculum ut euitetur, aquilam aliámue auem rapacem cicuratam non nisi ademptis loris in prædam emittes, Tardiuus. Accipitres iustæ magnitudinis & integræ ætatis, sæpenumero contra aquilas & uultures pugnare aiunt, Gillius. Herodius, qui uulgo girfalco dicitur, aquilam quoq́ uincit, Glossa Biblica. Falco montanus miræ est audaciæ, ita ut aliquãdo aquilam inuadat, ut in eius historia diximus. ¶ Cymindis siue chalcis, qui accipiter nocturnus est, bellum internecinum gerit cum aquila, cohærentesq́ sæpe prehenduntur, Plinius & Aristoteles. ¶ Dissident olores & aquilæ, Plin. Aquilæ pugnat olor, uincitq́ eam sæpius, Aristot. Et alibi, Aquilam si pugnam inceperit repugnantes uincunt: ipsi autem nunquam nisi prouocati inferunt pugnam. quod & Athenæus ex eo repetijt, sed in singulari numero, cum Aristoteles (hoc quidẽ in loco, lib. 9. cap. 12. nam superius cap. 1. aquilam à cygno uinci scribit) in multitudinis numero cygnos aquilam uincere scribat. quod uerisimile est, si cygni plures, cum sit auis gregaria, aquilã unam

aggrediantur. sin aliquando singularem cygnum inuenerit aquila, aut ab alijs eum auerterit, non mirum est si uincit. Cygnus ab aquila sæpe hostiliter appetitur, nunquam tamen uincitur. sed eam prouocantem animi non solum robore, sed iure etiam optimo uincit, Aelianus. Si qua auium rapacium (inquit Albertus) ut uultur uel aquila inceperit pugnam cum cygnis, defendunt se fortiter, ipsi tamen pugnam non incipiunt: & aliâs uincunt, aliâs uincuntur. Tempore enim nostro multis uidentibus ex socijs nostris pugnauit aquila cum cygno: & euolabant simul in aerē adeò sublimem ut uisum nostrum effugerent: demum post duas ferè horas deciderunt. erat autem aquila uictrix & superior cygno. tum accurrente ministro nostro ut cygnum caperet, aquila fugit. Qualis ubi aut leporem, aut candenti corpore cygnum Sustulit alta petens pedibus Iouis armiger uncis, Vergilius 9. Aeneid. Aquila etiam cum ardeola pugnat. unguibus etenim ualens aggreditur. hęc autem repugnando emoritur, Aristot. Grues cum se ab aquila impeti perspiciunt, in orbem consistunt, & contractæ in sinum falcatæq;, ac tanquam in aciem structæ, speciem pugnæ ostendunt: quare aquila regreditur, Aelianus. ¶ Ammianus Marcellinus anseres dicit in Tauri montis transitu propter aquilarum pauorem lapillis ora implere ne clangant. uide supra in Anseribus feris C. Ὡς ὅτε χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus. ¶ Nessotrophium contegitur clatris superpositis uel grandi macula retibus, ne aquilis aut accipitribus inuolandi potestas sit, Columella. Anates ab aquila quomodo se defendant, lege supra in Anate D. quanquam anates feras in aquis marinis haliæetus potius, id est aquila marina inuadit: morphnus uerò, quæ & nessophónos, id est anataria ab anatum cęde nuncupatur, in dulcibus ut conijcio. ¶ Vestibulum in quo cohortales aues aluntur, retibus munitum sit, ne aquila uel accipiter inuolet, Columella. Albæ gallinæ propter insigne candoris ab accipitribus & aquilis sæpius abripiuntur, Columella.

¶ Clangorem aut aquilarum aut uulturum facile columbæ spernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Aelianus. Et si aquilas conflictationibus cornices eludere student, has tamen illæ præclarè contemnunt, & deorsum ferri sinunt: ipsæ uerò sursum subuolantes, æthereum locum secant, quod quidem ipsum non cornicum timore agunt. (Quisnam hoc dicat, qui planè sciat aquilarū uim?) sed potius propria quadam animi magnitudine earum infra se uolantiū lapsus facile patiuntur, Aelianus. Apud nos pugnāt cum aquila cornix & pica & monedula & huiusmodi aues, eò quòd aquila deuorat eas. Vidimus enim aliquando cornices & picas deplumantes aquilam, quæ residens in arbore patienter iniuriam dissimulabat: propter quam dissimulationem cornicula quædā propius accedens rapta est ab aquila & deuorata, Albertus. ¶ Chenalopex audax est in felem & aquilam à quibus infestatur, Aelianus. ¶ De aquilæ pugna cum cygnis sæpe uincentibus, superius dixi. ¶ Aquila & ciconia causam pugnæ habent quòd una comedit oua alterius, Albertus. Et alibi, Ciconia aquilas etiam insequitur tempore pullorum, & cætera rapacia. & si sola non sufficit, aduocat alias. ¶ Herodius altissimè uolat ut de præda circunspiciat, & propter auium æmulationē, nam aliquando aues quædam leues super eam euectæ deplumant eam. Aues etiam magnæ si sublimitate eam excederent, ut grues & ciconiæ rostrorum mucrone interimerent eam, Albertus. ¶ Falco sacer aquilam ferè magnitudine æquat: & sub ipso nec aquila uolat, nec ulla auis rapax propter metum: sed statim hoc uiso cæteræ aues cum clamore fugiunt, Idem. ¶ Aquilæ hostes sunt sitta & trochilus. sitta enim oua aquilæ frangit. aquila tum ob eam rem, tum etiam quòd carniuora est, aduersatur, Aristoteles. Apud Nigidium subis appellatur auis quæ aquilarum oua frangat, Plinius. Aquila cum auicula trochilo, cui & senatoris & regis nomen, pugnare fertur, Aristot. Aquila & trochilus dissident, si credimus, quoniam rex appellatur auium, Plin. ¶ Vultures & aquilæ hostes inter se sunt, Aelianus. Aquilam uultur timet, Philes.

¶ Dissidet aquila cum dracone. uescitur enim aquila anguibus, Aristot. Aquilæ alarum crepitum ubi primum draco auribus perceperit, in latebras statim abditur, Aelianus. Aquilę non unus hostis satis est, inquit Plinius, (dixerat autem proximè de primi & secundi generis, hoc est melanæeti & pygargi aduersus ceruum pugna. sed quæ hic aduersus draconem describitur pugna aquilæ simpliciter tribuenda est, quod & alij authores faciunt:) acrior est cum dracone pugna, multoq; magis anceps, etiamsi in aere. Oua hic consectatur aquilę auiditate malefica: at illa ob hoc rapit ubicunque uisum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita se implicans, ut simul decidat. Aquila infesto animo contra draconem pugnat: draco quidem ex fruticibus prodiens, facile aut ouem aut leporem eximit ex unguibus aquilæ. Et interea dum hic cum aquila pugnat, lepus sese in fugā dat: & draco frustra oculos in aquilam retorquens, eam persequitur, quòd in sublime elatam attingere non possit, Gillius ex Nicādro. Aquilam ferunt ubicunq; uiderit ex alto serpentem, magno mox stridore oppressum laniare: & postquam extracta de uisceribus uenena decerpserit, adhuc (forte, suctu) faucium deuorare, & uirus quod inerat extinguere, ueneno calore decocto, Iorath. Aristoteles uidetur dicere uulturem cum dracone pugnare, quod non est uerum: (nusquam hoc scribit Aristoteles, sed Auicenna aut eius interpres uulturem cum aquila sæpe confundit:) sed neq; aquila omnis cum dracone pugnat. Sed quoddam aquilæ genus est paruum, quod uenatur serpentem quendam qui draco generali uocabulo nominatur. Aquila etiam cum tyro (uipera) & dracone pugnat pro animalibus quæ aliquando uenantur, dum alter alteri prædam auferre conatur, Hæc Albertus. Vtq; uolans altè raptum cum fulua draconem Fert aquila, implicuitq; pedes, atque unguibus hæsit:

Saucius

Saucius at ſerpens ſinuoſa uolumina uerſat, Arrectiſq; horret ſquammis, & ſibilat ore, Arduus inſurgens: illa haud minus urget adunco Luctantem roſtro: ſimul æthera uerberat alis, Vergilius Aeneid. XI. His addam ex Aeliano hiſtoriam prolixiorem quidem, ſed memorabilem: Decem (inquit) & ſex uiri frumentum in area baculis excutientes, uaſtiſsimis ſolis ardoribus cum ardentiſsime ſitirent, unum ex ſuis ut aquam de proximo hauriret fonte, miſerunt: Is meſſoriam falcem in manibus habebat, & in humeris ſitulam geſtabat: ubi uero ad fontem uenit, aquilam extrictiſsime offendit ſerpente circumplicatam, iam iam proximam ut ſtrangularetur. in eam, ut ſæpe ſolet, inuolauerat: ueruntamen non ſuarum fraudum compos in ea ipſa expugnanda euaſerat. at enim ſpiris illius circumuenta, uicina erat ad pereundum. Agricola uel quòd non ignoraret, uel quòd auditione accepiſſet aquilam Iouis nuntiam & miniſtram eſſe, & item quòd egregie teneret feram beſtiam eſſe, falce ſerpentem ab aquila abſcidit, & uinculis eam, unde effugere non poterat, exſoluit. Cumq; his obiter geſtis reuertiſſet, atque hauſta aqua uinum temperatum omnibus miniſtraſſet, ij quidem auidiſsime bibere ingrediuntur: is autem qui aquam hauſiſſet, iam poſt illos bibiturus erat (nam tum famulus non compotor erat) ad labra poculum cum admouiſſet, ſeruata aquila circum locum illum etiam nunc uerſans, ſic in poculum inuolauit, ut potio effunderetur (ut ſcyphus frangeretur, Io. Tzetzes 3.134.) Ille quòd grauiter ſitiret indignatus ait: Hãc ne gratiam, cum ſis illa (nam auem recognoſcebat) tuo conſeruatori refers? itáne Iouem gratiarum inſpectorem & præfectum uereris? Cum hæc elocutus ſe ad alios conuerteret, uidet ex uenenata potione palpitantes, extremum ſpiritum efflare. Serpens, ut conijcere licebat, ſuo ueneno fontem imbuerat. (Aquila ſerpentem ſcilicet uiderat uenenũ euomentẽ in uas [quo aqua hauſta fuerat, uel è quo bibebant] Tzetzes.) Itaq; redemptionis præmium ei qui ſe conſeruaſſet, aquila cum pari ſalute compenſauit. Hæc dicit Crates Pergamenus, & Steſichorus in quodam poemate graui & antiquo, & in uulgus haudquaquam peruulgato. Hæc omnia Aelianus.

¶ Idem Aelianus polypi cum aquila pugnam his uerbis deſcribit: Quum in ſaxum (inquit) non admodum è mari eminens polypus aliquando correpens aſcendiſſet, ibiq; explicatis alis ſumma cum uoluptate, quòd frigida tempeſtas eſſet, à tepore ſolis caleſceret, neque ſanè ſe in ſaxi colorem uertiſſet, quod quidem ipſum cum ad declinandas, tum magis ad moliẽdas piſcibus inſidias facere ſolet, aquila acris & acuta in uidendo, prędam, ſi non ſibi futuram bonam, attamen paratã & promptam ſibi & ſuis pullis perſpicue cernens, quanto potuit maximo alarum impetu in polypum inſiluit: Sed & piſcis hic circumplicantibus aquilam & pertinaciter adhæreſcentibus cirris, in profundum detraxit, hoſtem capitaliſsimam, ſimul & interfecit: quæ quidem Lupus hians (ut eſt in prouerbio) inani ſpe illuſa, deinde in mari mortua fluitabat. Legitur in eandem rem Antipatri Theſſali epigramma libro I. Epigrammatum Græcorum, titulo In piſces inſcripto. In Creta ui tauros inuadi ab aquila chryſaëto ſiue ſtellari dicta ſolere in hunc modum narrant. Interea taurus ſecum abijcit ad paſtum, ex inſidijs aquila in ceruicem inuolans, crebras illi ac acerrimas plagas roſtro infligit. Ille tanquam aſilo excitatus, primum incenditur ad curſum, deinde quà poteſt ſe in fugã confert. Quandiu in plano & ſtabili loco fertur, ab aquilæ moleſtia requieſcit, ea nimirum quoad in planiciem excurrit, nihil ei negotij exhibet, at quieta uolans illum acerrime obſeruat, quacunq; ingreditur. Cum illum proxime ad præcipitem locum ac decliuem acceſsiſſe uidet, explicatis in orbem alis, illius oculos quatit, & ea quæ ante pedes ſunt, nihil illum prouidentem, magna ui præcipitem agit, laniatuq; uentrem appetens, quantum eius cupiditas fert, nullo deinde negotio præda potitur. Ab aliena præda ſe continet. nihil enim tale etſi humi iacet attingit, ſed ex ſuis laboribus gaudet, atque à communicando cum alijs ſe ſuſtinet. Poſteaquam expleta atq; exſaturata eſt, ſua aſpiratione graui & tetra reliquias imbutas relinquit, alijs iam ad uſum ineptas, Aelianus.

E.

Accipitrum uel aquilarum pullos fune longiſsimo ab excelſis montium rupibus in ſportis demiſsi auferunt è nidis, Albertus. Aquilas quicunq; Caucaſum habitãt inimicas habent: quamobrem illarum nidos ubicunq; apparent, igniferis ſagittis incẽdunt, laqueos inſuper ad eas capiendas tendunt, Promtheũ ulciſci dictitantes, Philoſtratus in uita Apollonij. Falcones & herodij eiecti à parentibus, & retibus aucupum capti in regionibus ubi nunquam nidi eorum inueniuntur, peregrini uocantur, Albertus. ¶ Plura aquilarum eſſe genera ſatis notum eſt; quorũ ad uenationem nonnullis utimur, Grapaldus. Aquila capi debet adhuc parua. ſolet enim audacia & ingenio per ætatem proficere. quare difficilius adulta capitur, Tardiuus. Aquilæ cicurantur, quæ paruæ ſcilicet nidis exemptæ fuerint. nam illas quæ in feritate adoleuerint non tutò cicuraueris. quoniam facile propter audaciam ſuam & robur inſtruentis faciem aliáſue partes grauiter læderent. Manſuefiunt autem ut hominibus uenatu acquirant quaslibet aues magnas: præcipuè uerò ut canum auxilio capiant lepores, cuniculos & capreolos. Qui aquilam ad uenationem effert, debet eſſe robuſtus, ut pondus eius ſuſtinere poſsit. Et ſtatim cum uiderit prædam à cane deprehenſam, aquilam conſuetam & inſtructam dimittet, quę ſemper ſuper canes uolabit, & cum leporẽ uiderit ſubitò deſcendet & capiet eam, Creſcentienſis. Herodius cicur ſuper manu ſedens geſtari non poteſt, ſed potius brachio toto ſuſtineri debet ab humero ultra manum pelle ceruina munito, & cum uolare conatur, dimittenda eſt ne brachium geſtantis lædat. itaq; aut coopertis fertur oculis, aut cum uolarẽ

cupit dimittitur. Reuocata, redit ad brachium aucupis, ut uel prædã adepta uel frustrata, quiescat, Albertus. ¶ Rubeus color laudatur in aquila & oculi profundi, præsertim si nata sit in montibus occidentalibus, Tardiuus. Plura leges quod ad electionem aquilæ, supra in B. ¶ Quũ aquila uolans caudam extendit, & se circa illam conuertit, & uersus plagam aliquam ascendit, signum est meditantis fugam: Item si non descenderit ad sonum pastus offerendi: nisi forte nimis satura est, aut nimium obesa. Ne igitur fugiat, cõsue pennas caudæ ipsius ne extendere possit, nec ad uolatum eis uti. aut depluma ambitum podicis, ita ut podex nudus appareat. sic enim propter frigiditatem aeris sublimis, non conabitur tam altè uolare. Verum tunc timendum est illi à cæteris aquilis, quas propter caudam consutam euitare non poterit, Tardiuus. Quum aquila pugno relicto circa illũ uolat, aut in terra, signum est fugitiuæ. quòd si periculum sit, ne tempore illo quo aues libidine incensæ generationi operam dant, aquila aufugiat, dabis ei in cibo arsenicum siue auripigmentum rubeum, quod libidinem eius extinguet, Idem. Quum aquila dominum suum circunuolat, sic ut nõ longè ab eo recedat, signum est fugitiuam non futuram, Idem. Aquila (fera) capit accipitrem & quamuis aliam auem rapacem, aquilam quoq; cicurem, quum uiderit eas gestare lora pedum, cibi id aliquid esse putans. hoc periculum igitur euitandi causa lora pedum aquilę cicuri, aut cuiuis aui rapaci uolaturæ, adimito, Tardiuus. Aquilæ quædam cicuratæ in Tartaria etiam in lupos insilire, eosq; in tantum diuexare non dubitant, ut ab hominibus sine labore & periculo capi possint, Paulus Venetus. Lepores & uulpes (inquit Aelianus) ad hunc modum Indi uenantur, neq; enim ad capturam eorum canibus egent: aquilarum & coruorum & miluorum pullos educunt, ad uenationemq; instituunt. Instituendi ratio hæc est: Primum ut ad leporem & uulpem mãsuefactos carnem appenderunt, eos de manibus dimittunt, ad quos à tergo insequendos auibus emissis fruendæ carnis ad eos ipsos alligatæ potestatem uenatores cõcedunt. Aues autem acriter insequuntur, & simul ut uel hanc, uel illam ceperint, præmium pro captura carnem consequuntur. Hæc nimirum apud eos prosequendi has bestias maxime illecebra est. Postea uero quàm eas exacte ad uenandi scientiam erudierunt, in montanos lepores, ac feras uulpes emittunt. aues consueti prandij spe quæ ex obiecta præda eis ostenditur, & insequuntur, & celeriter comprehendunt: atq; ut Ctesias ait, quod ceperunt, dominis reportant, non plane insciæ pro carne illa prædæ domesticæ antea appensa, se ex fera præda nunc uiscera habituras esse. Nutritur aquila omni genere carnium, nec facile morbo corripitur. cum leporẽ ceperit, pascatur eo sæpius, ut postea libentius persequatur, Crescentiensis. Plura de cibo aquilæ uide supra in C.

¶ Qui prope nidum aquilæ habitant, unum ex pullis eius (accedentes ad nidum armati, præcipuè capitibus, timore aquilæ) auferunt, & ad palum alicubi alligant. Tum illi uociferanti parentes adferunt lepores & cuniculos, si in locis illis reperiantur, & gallinas & anseres, quæ accolæ sibi colligunt. interdum feles ac uulpes. nuper quidam pullo sic alligato gallinam attulerunt cum pullis aliquot intra pennas matris, qui sine ulla læsione ab accolis collecti & nutriti sunt, Crescentiensis. Aquilæ magnæ & feroces in Liuonia regione Septentrionali (inquit Albertus) piscibus, auibus, & quadrupedibus pullos suos nutriunt. Incolæ autem nidis exemptos sub arboribus ponunt aluo ligata uel consuta, ut cibi appetitum amittant. Parentes uerò nihilominus auiũ pisciumq; prædam apportant, quam incolæ colligunt ut se & familias pascant. interdum tamẽ soluunt pullis anum ne moriantur, quo præda fruantur diutius. Et aliquando quidam, ut ab illo ipso homine fide digno accepi, in uno nido aquilarum antequam pulli complerentur, plus quàm trecentas anates, & supra centum anseres, lepores circiter quadraginta, & plurimos magnos pisces collegit.

¶ Aquilæ, uel cuiuslibet uastæ alitis pinnis quæ rigorem habent, aluearia emundentur qua parte emundari non poterunt, Columella. Scythæ, & imprimis Androphagi ex eis & Melanchlæni & Arimaspi aquilarum ac uulturum ossibus ad tibias utuntur, ἀετῶν καὶ γυπῶν ὀστοῖς αὐλητικῶς ἐμπνέουσι, Pollux.

F.

Aquila Deuteron. 14. & Leuit. 11. inter aues immundas recensetur. Aquilæ cibum nobis interdixit legislator, ut & aliarum rapacium, insinuans nullo commercio illis hominibus qui per rapinam uiuunt coniungi nos oportere, Clemens lib. 3. Pædagogi & Stromateon 5. Aquilam, haliętum, uulturem & huiusmodi sublimipetas ac rapaces aues, Moses in cibo prohibuit, fastum scilicet supra alios se extollentem & rapacitatem damnans, Procopius.

G.

Vultur eadem omnia potest quæ aquila, sed infirmius. pro uulture etiam absente accipiter substituetur, sed minore efficacia, Kiranides. Aquila quomodo mactari, & ut singulæ eius partes ad remedia ualeant, adiurari debeat, idem author lib. 3. superstitiosissimè describit. ¶ Pellis aquilæ curata diligenter cum plumis suis, & uentri stomachoq; pro fascia apposita, colicos magnificè adiuuat & stomachicos: & eos qui colicam (uitio) stomachi patiuntur, liberat, & concoctionem iuuat, Kiranides. ¶ Aquilæ pennam uel alam si quis ponat sub pedibus mulieri in partu laborãti, mox pariet. ubi uerò primum pepererit, tolles pennam, Kiranides. ¶ Ad cephalalgiam magnum miraculum: Os capitis aquilæ alligatum patienti in corio ceruino uerticem sanat. tempora uerò aquilę hemicraniam curant, dextrum dextro alligatum, sinistrum sinistro, Kiranid. Ad dolorem hemicranij:

cranij; Aquilæ capitis os, aut uulturis, dextrum dextro lateri dolenti, ſiniſtrũ ſiniſtro appende, Galenus Euporiſt. 3.34. ¶ Cerebrum aquilæ cum oleo & modica cedria inunctum, ſcotomaticos & omnem capitis affectum ſanat, Kiranid. Cerebrum perdicis aut aquilæ in uini cyathis tribus morbo regio reſiſtit, Plinius. Oculis aquilæ cerebro aut felle inunctis claritatem uiſus reſtitui dicunt, Idem. his quidam uerba eodem in loco ſequentia, cum melle Attico, adiungunt: alij ad ſequens medicamentum referunt. Et alibi, Aquilæ cerebro uel felle uiſus claritatem reſtitui & ſuffuſiones curari dicunt. Hepar aquilæ ſiccum & tritum, cum proprio ſanguine ac oxymelite per dies decem (potum) epilepticos ſanat, Kiranides. ¶ Fel omne acre eſt & calfacit, ſed aliud alio magis aut minus: aquilinum inter efficaciſsima numeratur, Dioſcor. Accipitrum & aquilarũ fella nimis acria ſunt, quin etiam exedunt, quod uel colore ſuo æruginco teſtantur, qui tamen interdum niger reperitur, Galenus de ſimplicibus 10.13. Apud eundem de compoſit. ſec. locos 4.7. fel aquilæ miſcetur ocularibus compoſitionibus ad ficoſas aliasq; eminentias, & oculorum ſuffuſiones, &c. De uſu huius fellis ad oculorum claritatem reſtituendam, & emendandas ſuffuſiones, Plinij uerba recitaui paulò ante inter remedia ex cerebro aquilæ. Aquilæ quam diximus pullos ad contuendum ſolem experiri, mixto felle cum melle Attico inunguntur oculorum nubeculæ & caligationes & ſuffuſiones, Plinius. ſcripſerat autem hoc facere haliæetum. ſed alij hãc facultatem ſimpliciter aquilino felli adſcribunt. Oculis hebeſcentibus felle aquilæ cum melle Attico inunctis, uiſus præſtatur acutiſſimus: ut non ſibi tantum ſed hominibus quoq; acutũ cernant aquilæ, Aelianus. Idem remedium Sextus ad ſuffuſionem oculorum commendat. ſed quidam (inquit) illud magis prodeſſe credunt, qui his medicamentum hellebori l.j. aut dimidiam myrrhæ, tantundẽ mellis Attici, obtemperatam faciunt inunctionem, (ſed uidentur hæc uerba corrupta.) compoſitio forte talis eſt, ut fellis & hellebori ana ʒ.j. myrrhæ & mellis Attici ana ʒ.ſ. ad inunctionẽ miſceantur. Fel aquilæ cum ſucco praſij herbæ myrrhaq; & melle fumum non experto, inunctum oculis, omnem obſcuritatem & hebetudinem tollit, nec ullum in eis uitium fieri ſinit, Kiranides.

¶ Tuſsi medetur lingua aquilæ collo ſuſpenſa, Galenus Euporiſt. 3.37.

¶ Ad lumborum dolorem, aquilæ pedes euellunt in aduerſum à ſuffragine, ita ut dexter dexteræ partis doloribus adalligetur, ſiniſter læuæ, Plinius.

¶ Stercus anſerinum præ nimia acrimonia inutile eſt. conijcio autem ita eſſe & accipitrum & aquilarum. Verum fugiẽda eſt materia omnis eiuſmodi quæ difficulter comparari poteſt, Galenus. Verrucas & myrmecias fimus aquilæ illitus curat, Kiranides. Florentinus in Geoponicis confirmat illuc nunquam acceſſurum ſerpentem, ubi aquilæ aut milui fimus cum ſtyrace in ſuffimentum fuerit adhibitus. Aquilæ fœminæ ſtercus cum melle ſynanchicos ſanat, & quaſuis paſsiones circa collum, & ad tuſſes prodeſt, Kiranides. Fimus aquilæ ſuffitus, in partu laborantes adiuuat mulieres, & corruptos fœtus educit, & ſecundas extrahit, Idem.

¶ De aëtite lapide quem Latinè aquilinum dixeris, aut aquilæ lapidem, ut Sextus. Quòd aquilæ hunc lapidem, & quam ob cauſam, in nidos imponant, ſuprà in C. docuimus. Tribus primis aquilarum generibus, (hoc eſt melanæeto, pygargo, morphno) & quinto (hoc eſt, gneſio) inædificatur (fortè non ſimpliciter imponi, ſed cum reliqua materia intertexi & implicari ſentit) nido lapis aëtites, nihil igne deperdens, Plinius. Eſt autem lapis iſte prægnans, intus cum quatias alio uelut in utero ſonante, Idem & Dioſcorid. Aquilæ lapis in uentre eius aut in nido inuenitur, Sextus. Aëtites lapis gignitur in Euphrate fluuio Parthiæ, Chryſermus apud Stobæum. De aëtite nõ conſtat: ſunt qui è montibus Caucaſeis, alij ab Oceani littore peti tradunt, colore candidiſsimo, ſpiritu grauidum, qui etiam ex agitatione ſonum ædat: ita potentem ut aquæ bullientis in lebete feruorem extinguat, Oppianus in Ixeuticis. Aëtites duas naturas habet, alter rarus & inanis eſt, alter denſus ac ſolidus, Zoroaſtres in Geopon. 15.1. Aëtites lapis (inquit Plinius 36.21.) ex argumento nominis magnam famam habet. Reperitur in nidis aquilarum, ſicuti in decimo uolumine diximus. Aiunt binos inueniri, marem & fœminam: nec ſine ijs parere quas diximus aquilas, & ideo binos tantum. Genera eorum quatuor. In Africa naſcentem puſillum & mollem, intra ſe ac ueluti in aluo habentem argillam ſuauem, candidam, ipſum friabilẽ, quem fœminei ſexus putant. Marem autem, qui in Arabia naſcitur, durum, gallæ ſimilem, aut ſubrutilum, in aluo habentem durum lapidem. Tertius in Cypro inuenitur, colore illis in Africa naſcentibus ſimilis, amplior tamen atq; dilatatus: cæteris enim globoſa facies. habet in aluo harenam iucundam & lapillos, ipſe tam mollis ut etiam digitis frietur. Quarti generis Taphiuſius appellatur, naſcens iuxta Leucadem in Taphiuſa (oppido Cephaleniæ,) qui locus eſt dextra nauigantibus ex hac ad Leucadem, inuenitur in fluminibus, candidus & rotundus. huic eſt in aluo lapis qui uocatur callimus, nec quicquam tenerius, Hæc Plin. Apud nos (inquit Ant. Braſauolus Ferrarienſis medicus) duo genera ſunt, alterum album marmoris colore & effigie: alterum nigrum, ſubnigrum, uel cinereum. Vocant & lapidem prægnantem quòd intus alterum lapidem album contineat, qui ſonat ſi quatiatur. In aquilarũ nidis inueniri ſcribunt ueteres, quod nos nunquam fieri putamus. Frequens eſt in Apulia monte Gargano, & uarijs Apennini locis. Albus in fluminibus inuenitur, (præcipuè circa initia riuorum & fluminum.) Ex Armenia alioqui Alexandriam uehitur, inde Venetias. Abutuntur eo quidam ad multas ſuperſtitiones & uanitates. hoc uolunt furta detegi, hoc non poſſunt etiam optima cibaria edi, hoc futura

prædicere tentant, hoc deprehenduntur uxorum furta, Hæc Brasauolus. Lapis aquilæ inuenitur in India inter Chimonas & Sarandin, (aliàs Chimoas & Sarãdi.) Græci antarron (uox apparet corrupta, forte à Græca apud Dioscoridem κατόκιον, nisi potius κατόχιον legendum est. est enim (inquit) aëtites κατόκιον ἐμβρύων, hoc est amuletum retinens fœtus) id est alleuiantem partus. Reperta est autem huius lapidis facultas ab ipsa aquila. nam cum aquila fœmina paritura est oua, mas ei hunc lapidem ex India allatum supponit, ut facile & minori dolore pariat, Serapio. Hic lapis ex India adfertur, similis castaneæ, nisi quòd habet colorem nebulæ uel pulueris, (aliàs, colorẽ uellereum, fortè cinereum) & cum agitatur, lapillus alius interior auditur, qui fracto exteriore apparet sicut auellana, ad albedinem declinans, Rasis apud Serapionem. idem alibi (inquit Serapio) hunc lapidem ouo similem facit. Multa eruditè de aëtitis eorumq́ differentijs scribit Georg. Agricola lib. v. de natura fossilium. Vt belemnites (inquit) aut terram aut arenam aut lapidẽ in se continet, ita geodes amplectitur terram: aëtites lapidem uel arenam, enhydros liquorem. sed hi differunt à belemnite figura. nam plerique omnes in speciem orbis globati sunt, sed modo absoluti, modo cõpressi. eum certè qui complectitur terram Plinius aliàs in aëtitis numerat, aliàs geoden uocans separatim persequitur. Dioscorides geoden ab aëtite distinguit: quòd ille terram, unde ipsi nomẽ impositum, hic lapidem contineat. adeò certè magnam cognationem inter se habent, ut ex eadem constent materia, non aliter ac belemnitæ diuersas res etiam ipsi continentes, ut ferè in eodem loco gignantur. gignuntur autem in Saxonibus ad Hildesheimum: in Misenorum montibus ad Salam, & nõ longè ab Aldebergo, ac uerò etiam sub arce Motestha, inueniuntur uerò cum torrentes ex magnis & assiduis imbribus terrã eluunt. Dictus est aëtites uel à colore aquilæ candicante cauda, ut sentit Plinius: uel quòd in aquilę nidis reperiatur. Misenus nõ longè ab Aldebergo repertus in rutilo niger est, (&c. omitto enim differentias eorum quas adfert mox à colore, odore, figura, magnitudine, duritie, asperitate et contrarijs, postremò à contentis.) Quidam cum quatiuntur, sonum non ædunt, quòd calculi intus adhæreant: sonant uerò in quibus illi liberi ac soluti intus iacent. Nec uerò pæantides, gemonides etiam uocatæ, quæ in Macedonia inueniuntur iuxta monumentum Tiresiæ: nec cissites qui nascitur in Aegypto circa Copton: nec gasidane, quam Medi & Arbelitæ mittunt, alij sunt lapides quàm aëtitæ candidi. quia enim ipsi medentur parturientibus, pæantides uocãtur: quia prægnantes quasi fiunt & pariunt alterum lapidem, appellantur gemonides: quia concipiunt, cissitæ (sed ita cyssitæ potius per y. dici deberent) nomen inuenerunt. Gasidanæ uocabulum peregrinum est, tamen quia concipere dicitur, & intra se partum fateri concussa, satis intelligimus etiam aëtiten esse. Verum de his lapidibus quisq; quod sibi uidebitur uerius sentiat. Omnino autem iam dicti lapides sunt hi, quos Theophrastus & Mutianus parere crediderunt. Enhydros quoque ad aëtitas pertinet, Hæc Georg. Agricola. Aëtitæ genus unum (inquit Christoph. Encelius) prægnans est arena & lapillis. aliud chelonitide (sic uocat impropriè lapidem cui species sit conchæ, pectinis aut strombi.) aliud silicem candidum continet. talem ego ad Albim inueni, candidum, subrotundum, durissimum, in cuius superficie cellulæ erant tanquam in fauis apum: cuius speciem alteram aliquãdo extra matricem (lapidem continentem) inueni solam, pilei quadã forma. ¶ Vidi ego aëtiten magnitudine & forma paruæ pilæ lusoriæ, planè rotundum, ex ruffo albicantem. & alterum oblongiusculum, angulosum (tribus aut quatuor angulis) spadiceum ferè uel magis fuscum: longitudine pollicis transuersi, crassitudine minimi digiti ferè. uterq; lapillum continebat. item alium ex Palæstina allatum, asperum sabulo, nigricantem, latum, qui arenam continebat. alium deniq; oui figura. Aëtites siue geodes quem aperui dum hæc scriberem, ruffus erat, magnitudine pruni, terra siue argilla prægnans albicante, glutinosa, terræ sigillatæ uulgaris colore saporeq;. crustam quoq; ambiẽtem ex eadem substantia induruisse gustus prodebat. crusta quidem potẽtius quàm argilla siccare & astringere uidebatur. Eadem, ut conijcio, generatur cum argillæ exiguæ massæ (possunt autem in aquis & fluuijs uolutatione offensioneq; tum diuidi in exiguas partes, tum in figurã rotundam redigi) per superficiem frigore indurantur: aut forsitan etiam calore, siue Solis, siue ex terra subeunte, uel temporis diuturnitate. Exiccatis autem exterioribus & in crustam conuersis, tanquam in oui generatione, interiora molliora manent & humiditatem suam conseruant, ut quæ per crustam nimis densam euaporare non possit. Quòd si fortuitò massula non mera argilla constet, sed lapillum arenãue contineat, ea quoq; in medio relinquuntur, crusta ambiente propter exiccationem se contrahente, minusq; loci occupante. quare spacium aliquod inane relinquitur. unde sonitus. Hæc quidem de generatione & differentijs aëtitæ obseruaui. & ut naturam quoq; eius experirer, bis unum huius generis igne candefeci, qui nihil inde lædi aut mutari uisus est, ne colore quidem: ut conijciam eandem ferè eius substantiam esse, quæ argillæ illius ex qua uascula fusoria aurifabrorum fiunt. ¶ Vultures quum cœperunt oua ædere, aliquid afferunt ex Indico tractu, quod est tanquam nux, intus habens quod moueatur, sonumq; subinde reddat. Quod ubi sæpe apposuerunt, multos fœtus producunt: sed unus tantum remanet qui immusulus uocatur, Textor. ¶ Chymistæ aëtiten pro chrysolitho, & porphyrite, & chrysochromo cognomine Macedonico, & polychromo accipiunt, Hermolaus in Corollario. Ocytocius lapis est minor aëtite, planus tactu & resonans, Kiranides 1. 24. Et alibi, Aëtites lapis rubeus est colore ut cera, gestatus seruat in utero fœtus, & abortus prohibet. est enim ocytocius, (forte κατόκιον, ut Dioscorides habet.) ¶ Lapis echites (corrupta uox pro aëti-

te) id

te) id est aquileus, gemmarum optima est, coloris punicei, & uocatur ab aliquibus herodialis (ab indoctis scilicet, qui herodium ut dixi in A, pro aquila maxima & nobilissima accipiūt) eò quòd aquilæ eum in nido ouis suis apponant, Albertus. Aetiten aliqui dixere gagaten, (aliâs gagiten,) Plinius. Seruius quoq; aetiten nominat gagaten. sed gagaten scimus esse longè diuersum lapidem, qui cum uritur odorem sulphureum reddat, ut Plinius alibi scribit: aut bituminosum resinæúe ut Dioscorides & Orpheus. itaq; non potest nihil igne amittere, neq; frigidissimus esse, quæ duo aetitæ attribuuntur. quanquam de gagate Plinius refert, uti eo magos in ea quam axinomantiam uocant, & peruri (inquit) negant, si euenturum sit quod aliquis optet. sed magicum hoc, non naturale est. Strabo gangiten in Armenia repertum scribit quo serpentes fugentur, hunc (gagiten seu aetiten Plinij) an alium accipiat, nondum liquet, Hermolaus. Mihi uerò dubium non est, quin gagaten intellexerit Strabo. hoc enim tantum serpentes fugari authores scribunt, non etiam aetite. Alius ab aetite est gagates uel gangites lapis, quem Nicander ἐγγαγγίδα πέτρην dixit, medicis notus, Cælius. Cæterum cum aetites igni resistere possit, teste Plinio: & aquæ bullientis in lebete feruorem extinguere, ut Oppianus scribit, (alij idem de iaspide tradunt) eo quidem nomine pyrimachus dici posset. Sed alius est lapis pyrimachus cuius meminit Aristoteles lib. 4. de Meteoris, scribens illū quoque ut ferrum igne uehemente liquari; & quod ab eo igne soluto fluat, rursus concrescere & durari. Eiusdem & Theophrastus meminit in libro de lapidibus. Interpretes Aristotelis qui nam hic lapis sit, non docent, aliqui recentiorum pyritem esse suspicantur. Pyrimachum aliqui alabastrum esse dicunt, quod non credo: alij lapidem è quo ignis ferro excutitur, Niphus. Bellonius in Memorabilibus suis capite 53. lapidem quendam describit, quem Græci uulgò asbeston, alij uarouitnicon nominent, &c. qui an sit pyrimachus, inquirendum est. Est & amiantus lapis alumini similis qui nihil igne deperdit ut scribit Plinius. sed hunc non puto liquari, ut neq; aetiten. liquari enim & nihil deperdere, forte solius auri est.

¶ Aetites ad multa remedia utilis est. sed uis illa medica non nisi in nido direptis, Plinius. Et alibi, Lapis aetites in aquilæ repertus nido, custodit partus contra omnes abortuum insidias. Aetitæ omnes grauidis adalligati mulieribus uel quadrupedibus, in pelliculis scarificati, uteri animaliū continent partus, non nisi parturiant, remouendi, alioqui uuluæ excidunt. Sed nisi parturientibus auferantur, omnino non pariunt, Idem 36. 20. est autem obscurum quid sibi uelit per hæc uerba scarificati uteri: & forte corruptus est locus: malim ego, lubrici uteri animalium, ex Dioscoride. Aetites mulieribus commodus abortibus aduersatur, Aelianus. Phylacterium est prægnanti, & præstat ut mulier partum perferat, Sextus. Aetites alter densus est & solidus, qui mulieribus alligatus perficit fœtus: alter rarus & inanis intus, (uidetur hîc aliquid deesse, tum quia de facultate posterioris nihil dixit, tū quia Græcè legitur: ἀλλ’ ὁ μὲν ναστὸς πεδιαστόμενος, &c. & sequi debebat, ὁ δὲ ἀραιός, &c.) Zoroastres in Geoponicis 15. 1. Collo appensus aetites amolitur abortum, Author incertus. Vt fœtus retineatur, lapis aetites appēdatur, Galenus Euporist. 2. 57. Aetites sinistro brachio adalligatus contra muliebrium locorum lubricitatem fœtus in utero retinet. parturientibus uerò à brachio sublatus femori alligandus est, ut sine dolore fœtus excludatur, Dioscorid. Collo mulieris suspensus cōceptum impedit, Cōstantinus: per errorem fortasis, quòd apud Dioscoridem uel ipse uel alius quem sequutus est, ἀτόκιον pro ὠκυτόκιον legerit. Non igitur pugnāt authores si alij appenso hoc lapide fœtum retineri, alij promoueri partum & facilem reddi tradunt: quoniam diuersis corporis locis alligatus diuersum præstet; nempe supra uterum retineat, infra uterum uerò detrahat partum. quanquam Chrysermus apud Stobæum aetiten ait obstetrices difficulter parietibus super uteros (ἐπὶ τὰς γαστέρας) imponere: & sic illas confestim ac sine dolore eniti. Aetius uero 16. 21. aetites (inquit) super uentre gestatus, prægnantes fœtusq; conseruat, nec sinit uuluam emollescere. Mulieribus & cæteris animalibus si supponatur hora partus, facile minoriq; dolore parient, Serapio. habetur autem (inquit) apud nos à quàm pluribus, & persæpe hanc uim ei uerè attributam esse experimento cognoui. Hoc idem Rasis (Serapione citante) expertum se ait. Nos superioribus diebus periculum aetitæ in parturiente facientes, nihil iuuamenti obtinuimus, Amatus Lusitanus. Iac. Syluius in Gallia usu quotidiano huius lapidis uim probatam ait, ut supra quidem alligatus partum contineat, ad femina uerò attrahat. Apud nos aliqui in hunc usum hoc genus lapidum uel rude uel crusta superiore dempta complanatum, argento includunt, ut ad quanque corporis partem alligari commodè possit: quasi uerò uis certa huic lapidi insit fœtum ad sese attrahendi ut magneti ferrum. Atqui experimentis etiam hac in re non uidetur fides habenda. quicquid enim appenderis parturienti, instantibus iam doloribus partus & utero nitente, naturaq; mouente fœtum, ut plurimum paulò pòst pariet mulier: non minus forte, quàm aliud quodcunq; à natura excernitur, si iam maturum sit ac nisus partis excernentis accedat, ut plurimum procedet, nisi nimium infirma & debilitata sit natura. Scio animum & fiduciam nonnihil præstare: sed hic uerbis potius spe & consolatione plenis & religione confirmari, atq; in Deum dirigi debet, nō in phylacterijs & amuletis hærere, ne per simplicem in illa fiduciam idololatria committatur. Conatur enim dæmon ut per alios innumeros dolos, sic præcipuè per magiam quæ uerbis & amuletis uires mirificas tribuit, mentes hominum à Deo abstrahere, hanc interim non magiam sed creatæ à Deo naturæ uim esse asserens. Scio etiam occultas rerum esse facultates, qualis est magnetis in attrahendo ferro, sed in illis, cum

ex primis aut secundis qualitatibus (ut physici & medici uocant) causas cur quidque fiat reddere nequeamus, unam habemus communissimam, nempe totius substantiæ similitudinem aut dissimilitudinem. ὡς αἰεὶ τὸ ὅμοιον ἄγει φύσις εἰς τὸ ὅμοιον. Quænam uerò substantiæ similitudo, quæ uera sympathia lapidis ad fœtum in utero fuerit? An quòd similiter aliquid inclusum intra se gestat, quod concepisse, quoque ueluti grauidus lapis uidetur, sicut uterũ fœtus? Sed ficta huiusmodi inter se rerum similitudo innumeras nobis superstitiones peperit. atqui magis fermè ridiculũ est hanc facere similitudinem secundum substantiam, atque animal pictum eiusdem substantiæ cum uiuo asserere. Sed his omissis ueniam ad reliqua quæ de facultatibus aetitę authores tradũt. Omnes aetitæ exiccant: quidam insuper astringunt: ex quibus geodes ea quæ obscurant oculos, purgat: & cum aqua illitus, ledat inflammationes mammarum & testium, Georg. Agricola. Verrucas & myrmecias aetites applicatus sanat, Kiranides. Prohibet casum epilepticorum, Euax & Albertus. hinc est forte quòd Serapio scribit poni eum loco pæoniæ. Tritus & exceptus ceroto parato cum cyprino (unguento) aut gleucino alióue calfaciente, comitialibus magnopere prodest, Dioscorid. Adalligatus unà cum pisce aquila ossa confracta restaurat, Kiranides. Prodest cum ad alia plurima, tum ad rigores qui per circuitus reuertuntur, & præsertim ad quotidianas facit si corpori alligetur, Trallianus. Aetiten lapidem cum ouo ac modico rosaceo podagris illini iubet Aetius 12.44. ¶ Κλεπτέλεγχος est, hoc est furta detegit, si quis eum imposuerit in panem qui edendus sit. nam fur panem illum quamuis commansum dentibus suis deglutire non poterit. eodem modo cum cibarijs coctum, furem prodere aiunt, cum cibaria illa deuorare nequeat, Dioscorid. Hunc morem sic deprehendendi furem in Græcia etiamnum durantem pluribus describit Bellonius in Memorabilibus capite 23. Si quis de cibo aliquo tanquam uenenato suspicionem conceperit, aetites in cibum impositus prohibet ne deglutiri possit si uenenum sit mixtum: lapide uerò subtracto nihil prohibebit quin cibus deglutiatur, Euax & Albertus qui hoc à Chaldæis prodi scribit. Kiranides uidetur aetitæ lapidis facultates quasdam superstitiosas non satis distinguere à facultatibus attributis lapidi, quem ait reperiri in capite piscis aquilæ.

H.

a. Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse uidetur: quamuis etiam ab acutè uolando dictam uolunt, Festus. Aquila ab acumine oculorum uocata est, Isidorus. ab acumine: habet enim tria acuta, uisum, iram, & instrumenta uenandi, quæ sunt ungues & rostrum, Albertus. Iouis ales, & Iouis armiger per antonomasiam absolutè pro aquila apud Vergilium ponuntur. uide infra in h. Flammiger ales, pro aquila quæ Iouis fulminibus seruit, ut exponit Lactantius, Statius 8. Thebaid. οἰωνὸς ταχὺς ἄγγελος, pro aquila Iliad. ω.

¶ Αἰετὸς, Atticum est: ἀετὸς commune. utroque modo apud Aristotelem scriptum inuenio. Attici ut pro κλαίω, κλάω: sic ἀετὸς sine iôta proferunt, idque aptius, ut uidetur, quoniam παρὰ τὸ ἀΐσσειν (hoc est ab impetu uolãdi) hæc auis denominatur, Orion apud Etymologum. Aetòs dicitur à uerbo ἀΐσσω quod est impetum facio, quasi ἀΐτός. uel παρὰ τὸ ἀεὶ ἐτεὸς εἶναι. fertur enim illam à Ioue semper ueri euentus nuntiam emitti, Etymologus. uel ab ᾱ. particula intendente & nomine ἐτεὸς, ὡς λίαν ἀληθὴς καὶ αἴσιος ἐν τοῖς οἰωνίσμασι. uel quoniam Ioui, qui allegoricè aërem denotat, sacra est, eadem origine qua aer, à uerbo ἄω (id est spiro) deriuatur, Eustathius. ¶ Αἰβετὸς, aquila, Pergæis, Etymologus & Varinus. locus apud Hesychium deprauatus est. ἴβινος, aquila, Varinus. Γαρός, aquila Macedonibus, Idem & Hesychius. Alibi tamen apud eosdem inuenio, quòd aquila Macedonum lingua ἀεργιόπτος dicatur: & rursus eadem lingua ἀεγίποψ, apud Etymologum & Varinum. Φλέγμας, aquila est fulua & uehemens: aut si Græcè mauis, ἀετὸς ξανθὸς, ὀξὺς, Hesychius & Varinus. sed pro φλέγμας repono φλεγύας, quam uocem Suidas quoque pro aquila interpretatur. Φλεγύας est aquila dicta ἀπὸ τοῦ φλέγειν καὶ λαμπρὸς εἶναι. aliqui auem uulturi similem interpretantur. Μορφνοῖο φλεγύαο, Hesiodus in Aspide. Varinus aquilæ nigræ interpretatur: & potest sanè à uerbo φλέγω, φλεγύας, pro nigro accipi, ut αἴθων ab αἴθω. sed de morphno aquila dicam infra priuatim. φλεγυὼ quidem & φλεγυρὸν Grammatici βίαιον & λῃστρικὸν, id est uiolentum & prædonem uel rapacem exponunt, quod aquilæ conuenit. Ἀερξιφος, aquila apud Persas, Hesychius & Varin. Ἀκυλεὺς, aquila, Hesychius. apparet autem uocem esse corruptã à Latina. Escos, id est aquila auis, Syluaticus, corrupta forsitan uoce à Græca aetos. Hyperionis auis est aquila fœmina, similis aquilæ mari, Kiranides. Καταῤῥάκτης, aquila, Sophocli in Laocoonte: harpyias etiam in Phineo catarrhactas uocat. sed catarractes uel cataractes propriè & priuatim uocatur non aquila ipsa, sed aquilæ similis quædam auis rapax, ὄρνεόν τι ἀετῶδες, ut Eustathius in Dionysium scribit: in parecbolis Homericis simpliciter genus auis rapacis interpretatur.

¶ Epitheta. Iouis ales, Iouis armiger (Aeneid. 9.) quibus & per antonomasiã absolutè pro aquila utuntur. Ferox, Horatius. Fulua, Aeneid. 11. Et apud Textorẽ, Alituũ regina, altiuolans, astriuolans, bellatrix, corusca, flammigera, grata Ioui, nubiuaga, nuncius Iouis, prædatrix, præpes Vergilio. (Vide Festum in dictione præpetere. Vergilius etiam præpetes pennas dixit. Nec respirandi fit copia præpete ferro. Ennius de pugna Cæcilij, ingruentibus in eum ueluti imbre, telis.) rapax, regalis, regia, sublimis, uenatrix. ¶ Αἰετὸς αἴθων, Iliad. ο. licet autem αἴθωνα interpretari uel à colore nigrum, fuluum, ruffum: uel ab animi feruore, aut ab impetu & uehementia uolandi. Διὸς αἴσιος ἀετὸς ὄρνις, Theocritus Idyl. 17. Μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης, Odysseæ τ. Ἀγκυλοχείλην interpretantur uel qui.

χεῖλος, id est rostrum aduncum habeat, uel chelas, id est ungues uncos. Cleonem Aristophanes traducens, coriarium & furem illum esse innuens βυρσαίετον ἀγκυλοχείλην cognominauit, quasi aduncas & rapaces manus habentem. Sed de huius uocis etymologia & interpretatione plura leges apud Varinum in elemento A. Βασιλήϊος ὄρνις αἰετὸς, Nicander. Accipitrem Homerus ὤκιστον tantum uocat, αἰετὸν uerò κράτιστον simul & ὤκιστον. ὀξὺς, in Epigram. οἰωνὸς ταχὺς ἄγγελος, absolutè pro aquila, Iliad. ω. Αἰετὸς τανύπτερος, Hesiodus in Theogonijs. τανυσίπτερος ὄρνις, ibidem de aquila. τελειότατος πετεηνῶν, Homerus Iliad. θ. ubi Scholia exponunt aquilam auium maximam, uel auspicia perfecta præbentem, ἀποτελεστικώτατον. Αἰετὸς ὑψιπέτας, Aristoph. in Auibus. ὑψιπέτης, Iliad. μ. & ν. ὑψιπετήεις, Iliad. χ. οἰωνῶν βασιλεὺς per antonomasiam, Pindarus. ὠμηστὴς, Apollon. Argon.

¶ Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse uidetur, quãuis eam ab acutè uolando dictam esse uolunt. Aquilus autem color ab aqua est nominatus. qui color incertus est inter album & nigrum, Festus. Aquila quidem germana colore ruffo uel subrutilo describitur, melanæetus autem & anataria seu morphnus nigricant. Aquilius prænomen (cognomẽ) ab aquilo colore, id est nigro est dictum, Idem. Corpore aquilo, Plautus Pœn. Colorem inter aquilum candidumq;, Suetonius in Augusto. Aquilinus, quod ad aquilam pertinet, aut quod aquilæ est simile. An tu inuenire postulas quenquam cocum, Nisi sit miluinis, aut aquilinis ungulis? Plautus, id est rapacibus. Aquilo uentus à uehementissimo uolatu adinstar aquilæ appellatur, Festus. Vt aquilifero moranti cuspide sit comminatus, Tranquillus in Cæsare. sed legendum aquilifer casu recto, ex Plutarcho, Cælius. Vide inferius inter icones.

¶ Legimus in templis etiam uocari ἀετοὺς, id non aliud indicat, quàm tecta, quæ item pterà uocant, sed & aetómata, sicuti in Agamemnone auctor est Ion, (ex Scholiaste Aristophanis.) Corinthiorum autem fuisse inuentum id cecinit Pindarus, quum in Olympijs ita scribit de Corinthijs, τίς θεῶν ναοῖσιν οἰωνῶν βασιλῆα δίδυμον ἔθηκε; Antè uerò retroq; aetómata concinnari solita, prodidit auctor Didymus, Cælius. Corinthij inuenerũt τὰ ἐπάνω τῶν νεῶν διπλᾶ ἀετώματα, Scholiastes in Olympia Pindari Carmine 13. Sed alij uidentur aquilæ effigiem interpretari apud Pindarum, quæ templis imponi solita sit, ut ex hisce Scholiastæ uerbis colligo: ὁ ἀετὸς οἰωνῶν βασιλεύς ἐστιν ὃ ἐπὶ τῶν ἱερῶν τιθέμενος. πτερὰ καὶ πτέρυγας, καὶ ἀετώματα, καὶ ἀετοὺς, id est pinnas & aquilas uocant tecta templorum, Varinus & Suidas. Ἀέτωμα, τὸ εἰς ὕψος ἀνατεταμένον τῆς ὀροφῆς ὥσπερ τρίγωνον, Galenus in Glossis & Suidas. hoc est tectum quod utrinq; in altum tendit figura triangulari. neque enim omnia tecta hac specie constituuntur. apparet autem non modo templorum, sed quarumuis ædium tecta in hanc formam constructa sic dicta fuisse. Solent autẽ ditiores huiusmodi tectis ante ac retro muros triangulari figura per interualla scansilia se colligentes in mucronem, pinnarum extensarum similitudine, adiungere qui ipsi muri uel pinnę murorũ an similiter aeti uel aetómata dici possint, iudicẽt alij. Ἀετὸς uel αἰετὸς, τὸ ὀρόφωμα τὸ ἐπὶ τὸν ὄροφον ὃ τινὲς ἀέτωμα καλοῦσι, στέγασμά τι τῶν οἴκων ἐμφερὲς τῇ πτήσει τοῦ ζώου, Suidas & Etymologus. Eustathius simpliciter aetòn & aétoma partẽ templi esse scribit, sic dictam à similitudine alarum aquilæ. Galenus lib. 3. commentariorum in Hippocratem de articulis, Ἀέτωμα οἴκου (inquit) uocat culmen seu supremam domus partem triangulari forma. nam si solarium (ἡλιαστήριον) quispiam facere uelit, loco tegularum aream planam cõstituet. at si tegulas imponat, ea forma tectum erigit, qua facile pluuialis aqua defluere queat. unde in altum medio culmine à posteriore in anteriorem partem per longitudinem porrecto hinc & inde supra laterales parietes tectũ humiliter deducitur, ut geminarum demissarum alarum speciẽ præferat. ex qua similitudine ueteres huiusmodi tecto aetomatis nomen indidisse uidentur: quod & ἀετὸν appellarunt cum alij, tum Diocles Carystius hunc locum paraphrasticè reddẽs. Hæc ferè Galenus. Græcus quidem codex admodum deprauatus est. Interpres Latinus uertit lacunar, & testudinatum, quàm rectè uiderit ipse. Ἀετὸν quidem dictum apparet, quòd in tali contignatione tecti, trabes inter se oppositæ, colligatæ uideantur & connexæ. Aquilas templi Tegeatarum Pausanias in Arcadicis dixit. τὰς γὰρ ὑμῶν οἰκίας ἐρέψομεν πρὸς ἀετὸν, Aristophanes in Auibus. Ἀετὸς, τὸ ἐφ᾽ ἑκάστῃ κνήμῃ τοῦ τροχοῦ σιδήρεον, id est ferramentum iuxta singulos rotæ radios, Pollux, Etymologus, Hesiodus & Varinus. καὶ κνημίδιον τὸ ἐν τοῖς γέισσοις, Hesiodus & Varinus. ¶ Ἀετιδεῖς, pulli aquilarũ Aeliano, Suidas. ¶ Aristophanes Cleonem traducens tanquam coriarium & pecunias publicas suffurantem βυρσαίετον ἀγκυλοχείλην nominauit. ¶ Ἀέτειον πτερὸν καὶ κρέας, id est aquilinam pennam & carnem Græci dicunt, Suidas. ¶ Ὄρνεον ἀετῶδες, auis aquilæ similis, ut de catarrhacte & harpe auibus apud Grammaticos legimus.

¶ Αἰετὸς ἵππων, equus celerrimus, in epigrammate Archiæ, Anthologij 1. 33. pro equo omnium pernicissimo, quãdo aquila inter aues uelocissima est. Oppianus Iberos equos tantæ celeritatis esse scribit, ut solæ cum eis aquilæ certare possent. Ἀετογενεῖς dicti equi à genitiua quadam nota, quam habent circa armos, à Sarmatis probantur tanquam ad cursus aptissimi: improbantur qui eadẽ circa caudam & clunes habuerint, Absyrtus 115. Conuenit sanè à pernicissima auiũ aquila equos etiam uelocissimos sic appellari, etsi nulla huiusmodi corporis nota foret. ¶ Exaetus dicitur aquila dum nutrit pullitiem à fortitudine sua degenerans, adeò ut fœtus ferarum rapere non queat, ut in C. docuimus. ¶ Est & aquila piscis, ἀετὸς apud Athenæum. Καρχαρόδοντα dicuntur, quorum rotundi & alternatim (uel pectinatim) inuicem inserti dentes sunt, ut leo, canis, pardalis, ἀετίδες & pisces carniuori, Scholia in Aristophanis Equites. ¶ Aetites lapis descriptus est in G.

¶ Ἀετὸς, herba quædam in Libya naſcens, Varinus & Etymologus. ſed ἀετὸς etiam tanquam herbæ nomen apud Varinum legitur, uoce nimirum corrupta. Galenus lib. 6. de ſimplicibus medicamentis refert Pamphilum quendam in opere ſuo de herbis grammatico & magico potius quàm medico, ἀετοῦ, id eſt aquilæ herbæ meminiſſe, cuius apud neminem Græcorum mentionem ſe inueniſſe ſcribat, ſed tantum in libro quodam qui Hermæ Aegyptio tribuatur de 36. ſacris herbis horoſcoporum, quas omnes (inquit Galenus) nihil quàm nugas & figmenta eſſe conſtat. Hæc fortè fuerit Prometheum dicta herba Apollonio in Argonauticis, quã fingit natam è ſanguine Promethei aquila iecur eius depaſcente, unde & radix ſanguinolenta appareat: flore croceo cubitali, (uel cubitum diſtante à terra,) caule gemino. Scholiaſtes ait poetam hæc fingere. à nullo enim rhizotomo talem ſtirpem deſcribi. Nos centaurij maioris tantum radicem ſucco manare ſanguineo apud ueteres legimus, cui tamen reliqua deſcriptio non conuenit. Ἀετώνυχον, herba, Heſychius & Varin. Dioſcorides (aut quiſquis nomenclaturas ei adiecit) leontopodium dictam herbam, aetonychon etiam nominari prodit. Aegineta uerò lithoſpermum aetonychi ſemen eſſe ait. Sed lithoſpermon ea eſt herba quam uulgò milium ſolis uocitant, longè à Dioſcoridis leontopodio diuerſa. Lignũ aquilæ quoddam dictum peregrinum & aromaticum hodie in noſtrũ orbem afferri audio. Herba quam Galli ancholiam uocant, noſtri aquilegiam, aliqui angelicam, Matthæolus Senenſis aquilinam nominat: aliqui amorem perfectum.

¶ Icones. In ſceptris regum aquila erat, Scholiaſtes Ariſtophanis. ¶ Aquila fuit ſignum ſingularum legionum Romanarum: unde aquilifer dicebatur ſignifer in Romana militia. Aquilam Romanis legionibus C. Marius in ſecundo conſulatu ſuo propriè dicauit. Erat & antea prima cum quatuor alijs: lupi, minotauri, equi apriq́ſ ſingulos ordines anteibãt. Paucis ante annis ſola in aciem portari cœpta erat, reliqua in caſtris relinquebantur. Marius in totum ea abdicauit. Ex eo notatum, non ferè legionis unquam hybernaſſe caſtra, ubi aquilarum non ſit iugum, Plinius. Ex quibus L. Petroſidius aquilifer, quum magna multitudine hoſtium premeretur, aquilam intra uallum proiecit, Cæſar 5. belli Gall. Quum ſigna militaria, quum aquilam illam argenteam (cui etiam ſacrarium ſcelerum domi ſuæ fecerat) ſcirem eſſe præmiſſam, Cic. 2. in Catil. Signa decus belli Parthus Romana tenebat, Romanæq́ aquilæ ſignifer hoſtis erat, Ouid. 5. Faſt. Infeſtiſq́ obuia ſignis Signa, pares aquilæ, Lucan. lib. 1. Vt notæ fulſère aquilæ, Romanaq́ ſigna, Ibid. Aquilæ duæ, ſigna ſexaginta ſunt relata Antonij, Galba ad Cicer. lib. 10. Iupiter egrediens ad bellum contra patrem Saturnum, aquilę uidit augurium: cuius cum uiciſſet auſpicio, fictum eſt quòd ei pugnanti tela miniſtraſſet: unde etiam à felice augurio natum eſt, ut aquilæ militum ſigna comitẽtur, Seruius. Primum ſignum totius legionis eſt aquila, quam aquilifer portat, Vegetius de re milit. 2. 13. C. Cæſare, M. Lepido Coſſ. decimæ legionis Aquilæ Cn. Pompeij filio, quæ fulmina tenebant, uiſæ dimittere, & in ſublime auolare: ipſe adoleſcens Pompeius uictus, & fugiens occiſus, Iul. Obſequens. Traditur primam aquilam, quæ in exercitu Craſsi ferebatur, ſua ſponte cogente nemine, eſſe conuerſam, aduerſus Parthos proficiſcentis, Plutarchus in uita Craſsi. Ἀετοφόρων λεγεώνων, libro 8. Sibyllinorum. Aquila etiamnum ſignum eſt imperij Romani, cui bina capita affinxerunt poſtquam imperium in Orientale & Occidentale diuidi cœpit. ſed pictores dum elegantius quàm uerius repræſentare aquilam ſtudent, iconẽ eius paulatim omnino corruperunt. Ὦ ἔβενος, ὦ χρυσός, ὦ ἐκ λευκῶ ἐλέφαντος Αἰετῶ οἰνοχόον Κρονίδᾳ Διὶ παῖδα φέροντες, Theocritus Idyl. 15. De aquilis aureis in tẽplo Delphico, leges infra in h. Aquila aurea in porta templi Hieroſolymitani ab Herode conſecrata, à Iudæis aliquibus poſtea deiecta eſt: quorum aliqui comprehenſi iuſſu Herodis uiui combuſti ſunt, ut tradit Ioſephus Antiquitatum Iud. lib. 17. cap. 8. De aquila ſuper tumulo Ariſtomenis, uide in h. mox poſt prouerbia. In carcerum Olympici certaminis embolo, id eſt roſtro, delphis æreus in canone erectus uiſitur, & in medio ara quæ aquilam ex ære alis longè extenſis ſuſtinet. Eſt autem machina huiuſmodi, ut ea commota delphinus in terrã cadat, aquila uerò ſurſum proſiliat, Idem Eliacorum 2. Leocras (lego Leochares, ex Tatiano) ſtatuarius aquilam fecit, ſentientẽ quid rapiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem unguibus etiã per ueſtem, Plinius 34. 8. Diuus Auguſtus in Curia quam in comitio conſecrabat, duas tabulas (pictas) impreſsit parieti: quarum alterius admiratio eſt, puberem filium ſeni patri ſimilem eſſe, ſalua ætatis differentia, ſuperuolante aquila draconem complexa, Idem. Memini cum Romæ ætatem tererẽ, ad Palatij radices ponè Anaſtaſiæ templum, ſacellum effoſſum fuiſſe, quod tum pleriq́ Conſi putarunt, propter frequentes conchas marinas ibi repertas. ubi & effigies albæ aquilæ cum criſta rubra in ſacelli fornice ſeu teſtudine, quod tum pleriq́ conſilij ſymbolum interpretabantur, Lil. Greg. Gyraldus. Apis Aegyptiorum in tergore effigiem aquilæ habet, Herodotus. Vt hominem ſignificent Aegyptij qui tutò urbem habitat, aquilam pingunt quæ lapidem geſtet. hæc enim è mari uel terra ſublatũ lapidem in ſuum infert nidum quò tutior ſit ac firmior, Orus 2. 50. Regem qui ſolitudine gaudeat, quiq́ errata non condonet ſi uelint ſignificare, aquilam pingunt. hæc enim deſertis in locis nidum ſibi conſtruit, ſublimiusq́ cæteris uolucribus uolat, Idem 2. 57. Cum ſuis ſacris literis Aegyptij uictoriam pingerent, aquilam formabant, quoniam ea auis cæteras aues ſuperare ſolet, Lil. Greg. Gyraldus. Aquilæ pullus maſculum & orbiculatum (ἀῤῥενογόνον καὶ κυκλωειδόν) quippiam, uel ſemen hominis connotat, Orus 2. 3. Emblemata quædã Alciati de aquila, infra in h. referam. ¶ Eſt & aquila ſydus, de qua Higinus:

Hæc

Hæc est(inquit) quæ dicitur Ganymedem rapuisse, & amanti Ioui tradidisse. hanc etiã Iupiter primus ex auium genere delegisse sibi existimatur: quæ sola tradita est memoriæ, cõtra Solis exorientis radios contendere ualere. itaq; super aquarium uolare uidetur. Hunc enim complures Ganymedem esse finxerunt. Nonnulli etiam dixerunt Meropem quendam fuisse, qui Coon insulam tenuerit regno, & à filiæ nomine Coon, & homines ipsos à se Meropas appellârit. hunc autem habuisse uxorem nomine Ethemeam, genere Nympharum procreatam: quæ cum desierit colere Dianam, ab ea sagittis figi cœpit, tandemq; à Proserpina uiua ad inferos arrepta est: Meropem autem desiderio uxoris permotum, mortem sibi consciscere uoluisse: Iunonem autem misertam eius, in aquilam corpus eius cõuertisse, & inter sidera cõstituisse: ne si hominis effigie eum collocaret, nihilominus memoriam tenens coniugis desiderio moueretur. Aglaosthenes autem qui Naxica scripsit, ait Iouem Cretæ surreptum, Naxum delatum, & ibi esse nutritum: qui postquam peruenerit ad uirilem ætatem, & uoluerit bello lacessere Titanas, sacrificanti ei aquilam auspicatam: quo auspicio usum esse, & eam inter astra collocasse. Nonnulli etiam dixerunt Mercurium, alij autem Anapladem pulchritudine Veneris inductum in amorem incidisse: & cum ei copia nõ fieret, animum ut contumelia accepta defecisse: Iouem autem misertum eius, cum Venus in Acheloo flumine corpus ablueret, misisse aquilam, qui soccum eius in Amythaoniam Aegyptiorum delatum Mercurio traderet: quem persequens Venus ad cupientem sui peruenit: qui copia facta, pro beneficio aquilã in mundo collocauit. Hæc omnia Higinus. Aquila occidit 13. kalend. Augusti, Plinius. Exorto Leone occidit. exoritur autem cum Capricorno, &c. Vide astronomos: ut Higinum de sagitta qua Hercules aquilam interfecit. Griphus est apud Athenæum, quænam eadem in cœlo, terra, & mari habeantur: ad quem respondetur, Vrsus, serpens, aquila, & canis. addo & leporem. ¶ De spectro tricipiti, capitibus aquilæ, leonis & bufonis, quod Marcomiro Troianorum circa Mæotin regi apparuit, ex Munstero historiam scripsi in Bufone a.

¶ Propria. Aegyptus dicta est olim Aëria, & Aëtia (Ἀετία) ab Aëto quodam Indo, Eustathius in Dionysium. Aquila urbs Brutiorum ex ruinis Furconij antiquissimi oppidi à Longobardis ædificata, ut scribit Volaterranus. Aquileia urbs Carnorum metropolis, à legenais aquis dicta existimatur. Aëtos fluuij nomen est in Scythia, aliqui Nilum etiam olim Aquilam dictum uolunt, Vide in h. in fabula Promethei. ¶ Aquilam Iudæum Ponticum & Priscillam uxorem eius inuenit Corinthi, Actor. 18. Pontij Aquilæ tribuni meminit Suetonius in C. Iulij Cæsaris uita. Aquilius prænomen (cognomen) ab aquilo colore, id est nigro, est dictum, Festus. Huic simile est apud Græcos Aetius. Εὐρυμέδων, ὁ Περσεύς, ἢ Ποσειδῶν, ἢ ἀετὸς, καὶ Ἑρμῆς, Hesychius & Varinus. Eurymedon quidem fluuius est Pamphyliæ. fuit & hoc nomine auriga Eurycreontis regis, & Nestoris minister, ut Varinus scribere uidetur: item Fauni filius apud Statium in Thebaide. Aiax Telamoni natus primum Aëtos dictus est, propter auspicium aquilæ præteruolantis cum Hercules in Telamonis gratiam sacrificaret eo nomine ut filius ei nasceretur, ut copiosius scripsi in Leone h. in leonis Nemeæi mentione. Pyrrhus rex aquila appellari gaudebat, Plutarchus. Ab rerum gestarum excellentia præsigni Pyrrhum esse aquilam cognominatum, id est aëtòn, prodit historia, Cælius. Πύῤῥος τῶν στρατιωτῶν ἀετὸν αὐτὸν προσαγορευόντων, Τί γὰρ (εἶπεν) οὐ μέλλω τοῖς ἡμετέροις (nisi ὑμετέροις per υ. legendum est) ὅπλοις ὥσπερ ὠκυπτέροις αἰρόμενος, Plutarchus in Apoph. Aetius uiri nomen, hæretici ex Antiochia Syriæ, de quo multa Suidas: item scriptoris rei medicæ. Huic Latinè respondet Aquilius. Magi hominum ad animalia bruta affinitatem insinuantes, brutorum etiam nominibus eos appellant: ut leones, ijsdem sacris initiatos, mulieres hyænas, ministros coruos, patres aquilas & accipitres, Porphyrius in libro de abstinendo ab animatis.

¶ b. Quòd si omni tẽpore similes miluijs sint stymphalides atq; aquilis, aues mihi uidẽtur Arabicæ, Pausanias in Arcadicis. Diuus Ioannes in Apocalypsi scribit se uidisse quatuor animalia plena oculis ante & retro, quorum quartum simile fuerit aquilæ uolanti, &c. Vide in Leone H.a. Similem uisionem legimus in prophetia Ezechielis cap. 1. Inter bestias quatuor à Daniele uisas, (ut legimus cap. 4. historiæ eius) prima erat sicut leo, erãtq; ei alæ sicut aquilæ. Aquilæ inter aues aspectu sunt masculo, ἀῤῥενωποὶ, perdix fœmineo, Adamantius. Ctesias scribit gryphes aquilino ore esse, Aelianus.

¶ c. Ὃν (Eteoclẽ) ἐφ' ἁμετέρᾳ γᾷ Πολυνείκης Ἀρθεὶς νεικέων ἐξ ἀμφιλόγων Ὀξέα κλάζων αἰετὸς εἰς γᾶν Ὣς ὑπερέπτα, Λευκῆς χιόνος πτέρυγι στεγανός, Sophocles in Antigone. Ὣς ἄρα φάμενος εἶπεν, ὁ δ' ὑψόθεν ἔκλαγξεν φωνᾷ Ἐς τρὶς ὑπαὶ νεφέων Διὸς αἴσιος αἰετὸς ὄρνις, Theocritus Idyllio 17. Reperitur etiam de homine κλάζειν. ὀξέα κεκληγὼς, Homerus de Thersite. ¶ Vt in cane uulturina sagacitas, sic acies aquilina in uenatore requiritur, Budæus. Aquila de rupibus dispicit escam, & è longinquo prospiciunt oculi eius, Iob 39. Sic fatus Menelaus abiuit, Πάντοσε παπταίνων, ὥς τ' αἰετὸς, ὅν ῥά τέ φασιν Ὀξύτατον δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνῶν· Ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτὼξ Θάμνῳ ὑπ' ἀμφικόμῳ κατακείμενος. ἀλλά τ' ἐπ' αὐτῷ Ἔσσυτο. καί τέ μιν ὦκα λαβὼν ἐξείλετο θυμὸν, Iliad. ρ. Homerus cernẽdi agendiq; celeritatem aliâs accipitri palumbario comparat: aliâs aquilę, ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτὼξ. indicat enim aciem uisus, quòd è sublimi cernat: pernicitatem uerò quoniam uelocissimum animal capiat, Varinus in Παραβολή. Κείνοισιν (equis Iberis uelocissimis) τάχα μοῦνος ἐναντίον ἰσοφαρίζοι Αἰετὸς αἰθερίοισιν ἐπιθύων γυάλοισιν, Oppianus. Excitabit Dominus contra te gentem è longinquo,

quæ ut aquila aduolabit, Deuteron. 28. Aquilis uelociores, leonibus fortiores Saul & Ionathas, 2. Regum 1. Velociores aquilis equi illius, Hieremias 4. Sicut aquila uolabit (hostis,) & expandet alas suas super Moab, Idem 48. Aquilis cœli uelociores sunt persecutores nostri, super montes persecuti sunt, in deserto insidiati sunt nobis, Idem in Threnis 4. Venient equites eius è longinquo, & aduolabunt ut aquila festinans ad uorandum, Abacuc 1. Diuitiæ faciunt sibi alas, & ue luti aquila subuolant in cœlum, Prouerb. 23. Tria sunt mirabilia apud me, imò quatuor quæ non cognoui: Via aquilæ (pro quauis aue hoc loco, Munsterus) in cœlo, &c. Prouer. 30. Dies mei transierunt instar aquilæ quæ uolat ad escam, Iob 9. Aquila in petris manet, in saxis præruptis atque inaccessis rupibus commoratur, Iob 39. Aquila nunquid ad tuum præceptum eleuabitur, & in arduis ponet nidum suum: Ibidem. Si eleuaueris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te dicit Dominus, Hieremias 49. & Abdias similiter. Sustinentes Dominū mutabunt uires: renascentur (eis) pennæ in modum aquilarum, Esaias 40. Lais meretrix uidetur mihi ταυτὰ πεπονθέναι τοῖς ἀετοῖς. ὅτοι γὰρ ὅταν ὦσι νέοι Ἐκ τῶν ὀρῶν πρόβατ᾽ ἐσθίουσι καὶ λαγώς, Μετέωρ᾽ ἀναρπάζοντες ὑπὸ τῆς ἰσχύος, ὅταν δὲ γηράσκωσιν, ἤδη τότε Ἐπὶ τοὺς νεὼς ἵζουσι πεινῶντες κακῶς, Κἄπειτα τοῦτ᾽ εἶναι νομίζεται τέρας. Sic & Lais nunc (inquit) otiosa est & bibula, nihil aliud quærens quàm ut in diem cibo ac potu saturetur, Epicrates apud Athenæum. Aquilam adhuc iuuenem in ouilia Demisit hostem uiuidus impetus. Nunc in reluctanteis dracones Egit amor dapis atq; pugnæ, Horatius in Odis 4. 4. Oculum qui subsannat patrem, & cōtemnit doctrinam matris, corui eruent, & pulli aquilæ deuorabunt, Prouer. 30. Qualis ubi aut leporem, aut candēti corpore cygnum Sustulit alta petens pedibus Iouis armiger uncis, Vergilius nono Aeneid. imitatus illud Homeri, Οἴμησεν δ᾽ ἀλεὶς ὥς τ᾽ αἰετὸς ὑψιπετήεις, ὅς τ᾽ εἶσιν πεδίονδε διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν, Ἁρπάζων ἢ ἄρν᾽ ἀμαλλω̃, ἢ πτῶκα λαγωόν, ut Seruius obseruauit. Ὥς ὅτε χῆν᾽ ἥρπαξ᾽ ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus alicubi de aquila. Testudines terrestres fœminæ in coitu supinæ iacent: quo peracto cum se conuertere nequeant, præda tum alijs animalibus tum aquilæ relinquuntur, Aelianus. ¶ Est in iuuencis, est in equis patrum Virtus: nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam, Horatius in Odis 4. 4. ¶ Massurius apud Pliniū immussulum auem dicit esse pullum aquilæ priusquam albicet cauda: Vide infra in Capite de aquilis diuersis.

¶ d. Portaui uos super alas aquilarum, Exodi 19. ubi Munsterus in Scholijs, Portaui uos quasi in humeris, sicut aquila pullos suos portat in alis præter morem aliarum auiū, quæ pullos pedibus, quo uolunt, portant. Est etiam aquilæ natura (inquit Paulus Fagius) ut sensim pullos suos ad uolandum excitare & prouocare soleat. Sic Deus populum suum excitauit, quando ex Aegypto eduxit. R. Salomon hunc locum explicans, Omnes cæteræ aues (inquit) pullos suos ponunt inter pedes suos, eò quòd timeant sibi ab auibus quæ altius uolitant. aquila uerò non timet sibi, cū una omnium altissimè uolet. quia uerò ab homine timet, ne forte iaculo impetatur, pullos super alis gestat: quasi malit seipsam iaculo perire quàm pullos suos. ¶ Puerum auium studiosissimum, Philarchus memoriæ prodidit, aquilæ pullum quem dono accepisset, uario & multiplici cibo aluisse, & studiose diligenterq; curasse, (& ægrotantem aliquando curasse, Io. Tzetzes 3. 134.) Nam cum ipsum non tanquam rem ludicram alebat, sed tanquam uel amores suos & delicias, uel natu minorem germanum fratrem, sic sanè is aquilam magna cum cura & diligentia tuebatur. Cum autem progressu ætatis in mutuam inter se amicitiam uehementer exarsissent, atq; accidisset ex morbo ut puer laboraret, tum ei aquila assiduitate officij assidebat. Cum enim is quietem caperet, ipsa quoq; quieti se dabat: cum uigilaret, eadem assistebat: cum non ederet, ipsa pariter cibum non admittebat. Postea uero quàm è uita excessisset, atq; efferretur ad monumentū sepulchri, eum prosecuta est: postq; ubi cremaretur, in medios rogos se immisit, Aelianus. Sed carmina tantum Nostra ualent Lycida tela inter Martia, quantum Chaonias dicunt aquila ueniente columbas, Vergilius Aegl. 9. Tam dispar aquilæ columba non est, Nec dorcas rigido fugax leoni, Martialis. Ἀλλ᾽ ὡς ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν πάρα βοσκομενάων Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Homerus Iliad. ω. Ὥς δ᾽ αἰετὸς ὑψιπετήεις, ὅς τ᾽ εἶσιν πεδίονδε διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν, Ἁρπάζων ἢ ἄρν᾽ ἀμαλλὼ, ἢ πτῶκα λαγωόν: Ὥς Ἕκτωρ οἴμησε, Iliad. χ. Τῷ μὲν (draconi) ἔκπαγλον κοτέων Βασιλήϊος ὄρνις Αἰετὸς ἐκ πλαγχῆς (aliâs ἐξ αἴθρης) ἐπαΐξεται, &c. draco enim auium omnium nidos inuadit, & si aquila recens agnum aut leporem rapuerit, is illi è fruteto aliquo prosiliens abripit, Nicander.

¶ e. Proditur memoriæ, Pythagoram, quum superuolantem susurraminibus magicis excantasset aquilam, ita deduxisse, ut mitem redderet ac prorsus cicurem. Propterea Ammianus: Pythagoras (inquit) femur suum apud Olympiam aureum ostentabat, & cum aquila colloquens subinde uisebatur, Cælius. Apollonidæ epigramma extat lib. 1. epigrammatum Græcorum titulo εἰς ὄρνις, in aquilam quæ in Rhodum uenerit, ubi alioqui aquilæ insunt, quum Nero Imperator illic ageret, eiq; ultro māsuetam se præbuerit. ¶ Πληγεῖσ᾽ ἀτράκτῳ τοξικῷ τὸν αἰετὸν, Aeschylus: hoc est, aquilam sagitta ictam. ¶ Aëtites lapis suspensus in sinistro brachio conciliat amorem, & diuitias auget ubi fertur, Euax & Albertus. Quæcunq; facit aquila (in remedijs & amuletis) hæc & uultur, Kiranid. Idem superstitiosas quasdam & uanas facultates aëtitæ lapidi si cum alijs quibusdam gestetur, attribuit, indignas adscribi. iubet quidem in eo sculpi aquilam, &c. Et rursus, In hyænio lapide sculpe aquilam dilaniantem piscem, &c. locus est corruptus.

¶ Ad gratiam & fortunam, Dexter oculus aquilæ in panno mundo ligatus, & in sinistra manu retentus,

retentus, in collocutionibus magnam gratiam & amicitiam præstabit. Sinister autem oculus in corio ceruino appensus nunquam sinit ophthalmiam pati gestantem, Kiranides. Supra oculos aquilæ in supercilijs inueniuntur duo lapides, unus in unoquoq; supercilio: qui ligati in pelle lupi aut phocæ aut hyænæ, aut aquilæ, ad collum gestantem conseruant ab omni iniuria, & contra noxas ferarum, & dæmonum hominumq; insidias arcent, & omne bonum conciliant, Idem. Si quis cubitum se conferens os uel rostrum aquilæ ad caput ponat, uidebit in somnis quod uoluerit, Idem. Cor aquilæ impositum uino cum melle & aromatibus, & ita smyrnizatum per dies septem, deinde in corio lupino gestatum, omne malum, morbos & feras amolitur: ita ut gestans semper prosper, beatus ac diues futurus sit, Kiranides. Ad amorem: Aquilæ renunculi & testiculi sicci infusi & superspersi condito, in potu uel cibo dati, siue uiro siue mulieri, concupiscentiam & amorē magnum excitant, Idem. De aquila dextræ alæ penna retenta, diuitem & amabilem facit gerentem, Idem. Vngues aquilæ à pueris & à perfectis gestatæ, ab omni malo ac phantasmate iniquo, & ab omni nocumento liberant gestantem, Kiranides. ¶ Elleborum nigrum effossuros circumscribere iubent, spectando exortum precandoq; (ut id liceat sibi concedentibus dijs facere, Plinius) cauereq; aquilam tam à dextra quàm à sinistra, periculum enim secantibus imminere aiunt: & si aquila prope aduolauerit, moriturum illo anno qui succidit, augurium esse, Theophrast. de hist. 9. 9.

¶ g. Nerui de collo & dorso aquilæ ad collum & spondylos ligati, dextri ad dextrum, & sinistri ad sinistrum latus, chiragricis prosunt. Similiter & nerui pedum, podagram pedum, & genuum dolores sanant, Kiranides. Aquilæ lingua appensa in panno lineo, arthriticos, cionidas, & tussientes magnificè sanat, Idem. Sinistræ alæ pennam si quis tenuerit, & in oleo tinxerit, & à loco tenente usq; ad sacram spinam (os sacrum) mulierem in partu laborantem unxerit, ilico pariet, Idem.

¶ h. Historiæ & fabulæ. Aristomenem quomodo aquila sustinuerit, & uulpecula è Ceada liberârit, ex Pausania narraui in Vulpe h. ab initio ferè. ¶ Ptolemæum Soterem Arsinoæ filium, ferunt Macedones expositum & ab aquila nutritum esse, quæ sublimis supra infantem alis extensis & æstum Solis nimium & pluuiam auerterit, & aues gregales depulerit, & laniatarum coturnicum sanguine tanquam lacte ipsum aluerit, Suidas in Lago. Ganymedes Trois filius fuit, iuuenis speciosissimus, quem aquila (ut fabulantur) dum uenaretur in Ida monte Troadis, rapuit, mensæq; Iouis ad præministranda eidem pocula adhibuit, contempta Hebe Iunonis filia (quæ prima causa fuit inuidiæ Iunonis erga Troianos) postea in Zodiaco positus. Xenophon in Symposio non ob formā corporis, sed ob præstans ingenium à Ioue raptum esse ait. Et genus inuisum, & rapti Ganymedis honores, Vergilius primo Aeneid. Raptus alite sacra Miscet amatori pocula grata suo, Author Priapei carminis. Nam Ioui ad pocula stare finxerunt. Non enim ambrosia deos aut nectare, aut Iuuentute pocula ministrante lætari arbitror: nec Homerum audio, qui Ganymedem à dijs raptum ait, propter formam, ut Ioui pocula administraret, nō iusta causa, quur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus, & humana ad deos transferebat: diuina mallem ad nos. Aquilam quæ rapuit Ganymedem, quem aquarium in Zodiaco aliqui esse finxerūt, inter sydera collocatam nugantur, ut supra inter icones retuli ex Higino. Leocras (Leochares, ex Tatiano) statuarius aquilam fecit, sentientem quid rapiat in Ganymede, & cui ferat, parcētem unguibus, etiam per uestem, Plinius. Aetherias aquila puerum portante per auras Illæsum timidis unguibus hæsit onus, &c. Martialis. Alciati emblema sub lemmate Deus, siue Religio, In Deo lætandum:

Aspice ut egregius puerum Iouis alite pictor Fecerit Iliacum summa per astra uehi.
Quis ne Iouem tactum puerili credat amore? Dic, hæc Mæonius finxerit unde senex?
Consilium, mens atq; Dei cui gaudia præstant, Creditur is summo raptus adesse Ioui.

¶ Cum Prometheus post factos à se homines Solis ignem furatus esset, irati dij febres & morbos immiserunt terris: & ipsum Prometheum in mōte Caucaso per Mercurium religauerūt ad saxum, adhibita aquila quæ eius cor exederet. Hæc autem omnia non sine ratione finguntur. Nam Prometheus uir prudentissimus & à prouidentia sic dictus, primus astrologiam Assyrijs indicauit: quam residens in monte altissimo Caucaso, nimia cura & solicitudine deprehenderat. Dicitur autē aquila cor eius exedere, quòd ἄχος est solicitudo, qua ille affectus syderum omnes deprehenderat motus, &c. Seruius enarrans illud Vergilij sextæ Aeglogæ, Caucaseasq; refert uolucres furtumq; Promethei. Iupiter (ut canit in Theogonia Hesiodus) Prometheum ligauit, & aquilam ei immisit quę hepar eius immortale exederet, cuius tantundem noctu reparabatur, quantum interdiu aquila consumpsisset, hanc deinde Hercules interemit. Higinus in sagitta sydere sic scribit: Hanc unam de Herculis telis esse demonstrant, qua aquilam dicitur interfecisse, quæ Promethei iocinora dicitur exedisse. Et paulò post, Iupiter Prometheo uincto aquilam admisit, quæ assiduè noctu renascentia iocinora exesset. Hanc autem aquilam nonnulli ex Typhone & Echidna natā, alij ex Terra & Tartaro, complures Vulcani factam manibus demonstrant, animamq; ei ab Ioue traditam dicunt, &c. Agrœtas tertio & decimo rerum Scythicarum scribit, aquilam Promethei iecur depasci solitam, inde uideri receptum uulgò, quòd is perfœcunda potiretur regione, sed quam tamē fluuius Aëtos, id est aquila, maximè infestaret. Scimus autem hepatis aut uberis appellatione fertilitatem plerunq; significari. Quum illuc accessisset Hercules re perspecta, fluminis impetum & copiam alueorum crebritatę exinanisse, atq; inde iudicatum, aquilam peremisse, & à uinculis soluisse mox Prome-

theum, Cælius. Et pauló post, Herodotus adijcit Prometheum Scytharum regem fuisse: quumq́ eius imperio obnoxia regio summa necessariorum laboraret inopia, nec succurri ab rege posset, quòd Aquila fluuius excrescens nimio plus agros dilueret, ibi coortos homines in uincula Prometheum conieciſſe. Herculem uerò illum liberaſſe, & fluuium corriuaſſe in mare. Ad Nilum qui diceretur Aquila, rem deducit Siculus Diodorus. Aquilas quicunque Caucaſum habitat, inimicas habet, propterea illarum nidos, ubicunq; enatę fuerint, igniferis ſagittis incendunt, laqueos inſuper ad eas capiendas tendunt, Prometheum ulciſci dictitantes, eò uſq; fabulis fidem adhibuère, Philoſtratus lib. 2. in uita Apollonij, ubi plura etiam de Prometheo eiuſq; uinculis ſcribit. Vide Apollonium in Argonauticis lib. 2. & eius Scholiaſten Græcum ad numerum 56. Alciati Emblema inſcriptum, Quæ ſupra nos, nihil ad nos:

Caucaſia æternum pendens in rupe Prometheus Diripitur ſacri præpetis ungue iecur:
Et nollet feciſſe hominem: figuloſq; peroſus Accenſam rapto damnat ab igne facem.
Roduntur uarijs prudentum pectora curis, Qui cœli affectant ſcire, deûmq; uices.

Fulgentius in Mythologico (ut Gyraldus recitat) non ab aquila Promethei iecur corrodi, ſed à uulture tradit, idq; perbelle interpretatus eſt, cui & Petronius Arbiter in his hendecaſyllabis congruit: Cui uultur iecur ultimum pererrat, Et pectus trahit, intimaſq; fibras, Non eſt, quem tepidi uocant poetæ, Sed cordis mala, liuor atq; luxus. Vide Macrobiũ 1, 10. De Prometheo herba nata è ſanguine Promethei aquila eius iecur depaſcente, unde & radix ſanguinea ſit, ſupra in a. ſcriptum eſt. ¶ Seneſcentibus aquilis roſtrum ſuperius accreſcit, incuruaturq; ſubinde magis magiſq;, cui rei data eſt fabula, ut hoc ita accidat aquilæ, quoniam cum olim homo eſſet, hoſpiti iniuriam intulerit, Ariſtot. ¶ Fertur aquilam aliquando ſagitta ictam, cum pennam ſagittæ adaptatam uidiſſet, dixiſſe, τάδ᾽ οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεθα. ita hic etiam Euelpis inquit, οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων πάσχομεν ταῦτ᾽, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν γνώμῃ. Aeſchylus hanc parœmiam Libyſticam uocat. ¶ Apud Ariſtophanem Comicum in Auibus homines quidam interrogant ab auibus, quomodo uiuere cum eis queant implumes ipſi & uolandi neſcij. Epops auis reſpondet commodè id fieri poſſe, Piſthetærus uerò dubitat: quoniam & apud Aeſopum fabula feratur de uulpe, quòd infeliciter aliquando commercium cum aquila habuerit. Scholiaſtes monet hanc fabulam apud Archilochum eſſe Aeſopo antiquiorem. ¶ Scarabeus contra aquilam, Vide infra inter prouerbia. ¶ Καὶ δόμους Ἀμφίονος κατουδαλώσω πυρφόροισιν αἰετοῖς, Ariſtoph. in Auibus. ¶ Vaticiniũ Eſdræ de aquila gerente typum eccleſiæ Romanæ, doctiſsimus uir Theodorus Bibliander præceptor noſter expoſuit, libro typis publicato.

¶ Aquila Ioui ſacra. Armigerum Iouis pro aquila dixit Vergilius 9. Aeneid. & Ouidius Metam. 13. Negant unquam ſolam hanc alitem fulmine exanimatam, ideo armigeram Iouis conſuetudo iudicauit, Plinius. Aliqui eò quòd altiſsimè uolet, à poetis armigeram Iouis fingi aiunt, & alitum reginam dici. Regia ales pro aquila Ioui ſacra, Ouidius 4. Metam. Tutelæ Iouis deputata dicitur, quia proſperum auſpiciũ eius aduerſum Titanas pugnaturus accepit, Acron in Horatium. Aquilam fingunt in bello Giganteo Ioui arma miniſtraſſe. Quoniã Iupiter & Saturnus reges fuerunt. ſed dum Iupiter cum patre Saturno haberet de agris cõtentionem, ortum bellum eſt: ad quod egrediens Iupiter aquilę uidit augurium: cuius quum uiciſſet auſpicio, fictum eſt quòd ei pugnanti tela miniſtraſſet: unde etiam à felice augurio natum eſt, ut aquilæ militum ſigna comitẽtur, Seruius in nonum Aeneid. Et alibi, Aquila (inquit) in tutela Iouis eſt, quia dicitur dimicanti ei contra gigantes fulmina miniſtraſſe: quod ideo fingitur quia per naturam nimij eſt caloris adeò ut & oua, quibus ſuperſedet, poſſet coquere, niſi admoueat gagatem lapidem frigidiſsimum. Auium præſtantiſsimæ ſunt aquilæ, quæ Iouis etiam ſceptris proximè fulmina inſidere creduntur, Oppianus in Ixeuticis. ὁ Ζεὺς γὰρ αἰετὸν ἕστηκ᾽ ὄρνιν ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, Ariſtophanes in Auibus: ubi Scholiaſtes, Debuit dicere in ſceptro, ut etiam Pindarus: Εὕδει γ᾽ ἀνὰ σκάπτῳ Διός, aut dixit in capite, quoniam ſolebant aues unicuiq; deo ſacras in capite imaginis cuiuſque collocare. Iouis imago continebat læua ſceptrum: dextra uerò nunc aquilam protendere uidebatur, nunc Victoriam. Et quidem aquilam, quòd Iupiter ita ſuperioribus & cœleſtibus imperet, ut aquila cæteris auibus: Victoriam uerò, quoniam omnia ei ſubiecta atq; deuicta ſint, Lilius Greg. Gyraldus. Iupiter aquilã delegit, Ζεὺς αἰετὸν εἵλετο: prouerbium uſitatum ubi quis aſciſcit ſibi præclaros, ſuiſq; rebus accommodos, Eraſmus. Aquila Ioui ſacra eſt, & Græcis à uerbo ἄω quod eſt ſpiro uidetur αἰετὸς dici, à quo uerbo etiam ἀὴρ, id eſt aër (quem Iouis nomine allegoricè innuunt) deriuetur. Huic igitur cõſecratur tanquam & nomine affinis, & tanquam deo perfecto auis perfecta, & cœleſti altiuolans, Euſtathius in primũ Iliados. Fabula eſt, quòd cum Rhea parturiret Iouem, aquila apparuerit, (uel etiam eodem die nata ſit, ut habet Scholiaſtes Homeri Iliad. θ. & in pugna aduerſus gigantes præteruolârit, Idem.) ideoq; Iouem hanc alitem ſibi delegiſſe in auium diſtributione cum res inter ſe diuiderent Titanes, κατὰ τὴν διακλήρωσιν τῶν τιτάνων, Idem in octauum Iliados. Aquila Ioui gratiſsima auis eſſe fertur, ſiue tanquam rex regi, ſiue quia ſecũdum fabulam eodem die nata eſt quo Iupiter. uel quoniam ei regnum occupaturo, felicis fauſtiq; euentus augurium præbuit. uel quia natum Iouem in cœlum deportauit. Fabulantur aliqui Meropem Coum, cum uxorem mortuam deflere non deſineret, & in luctu hoſpitio Rheam ſuſcepiſſet, in aquilam mutatum ſemper adeſſe Ioui. Aelianus uerò latronem quen

dam fu-

dam fuisse scribit, qui deinde in aquilam mutatus, uncis unguibus uideatur, & in senecta rostro eius nimia aduncitate reddito inutili, hanc pœnam (famem scilicet in senectute) uitæ dum homo esset nimium belluinæ luat, & insuper odium scarabeorum. Cæterum Byzantia Mœro poëtria scribit, ut refert Athenæus in libro x i. de poculis, quòd Iupiter in Creta nutritus sit, νέκταρ δ' ἐκ πέτρης μέγας αἰετὸς αἰγὶ ἀφύσσων γαμφηλῆς, φορέεσκε πιτῶν (fortè ποτὸν) Διὶ μητιόεντι. Τὼ καὶ νικήσας πατέρα Κρόνον εὐρύοπα Ζεὺς ἀθάνατον ποίησε καὶ οὐρανῷ ἐγκατένασσε. Vocat autẽ Hecuba aquilam Ioui charissimum οἰωνῶν, id est auium uel simpliciter, uel illarum potius ex quibus auspicia sumũtur, Hæc omnia Eustathius in Iliad. ω. Iupiter aquilæ imperat, & tanquam ministro utitur erga homines quibus aliquid significare uoluerit, Scholiastes Homeri. Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, ciconia Iunonis, &c. Porphyrius lib. 3. de abstinẽdo ab animatis. Ἐκ Διὸς αἰγιόχου τιμὰν ἔχει αἰετὸς οὕτως, Theocritus Idyl. 33. Ὣς ἄρα νᾶσος ἔειπεν, ὁ δ' ὑψόθ' ἔκλαγξεν φωνᾷ Ἐς τρὶς ἀπὸ νεφέων Διὸς αἴσιος αἰετὸς ὄρνις, Theocritus Idyl. 17. Vna tantum ex aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, sed ad uictum ei herba satis est, Aelianus.

¶ Aquilæ sublimes uolant, ut perquam maximè procul aspiciant, quapropter homines solam auium omnium aquilam esse diuinam perhibent, Aristoteles. Aquilam Thebani colunt, Strabo lib. 17. Thebæ aquilam honorant, tum quia regia uidetur auis, tum Ioue digna, Diodorus Siculus lib. 2. de fabulosis antiquorum gestis.

¶ Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis uulturios, aquilas, &c? Arnobius lib. 7. contra gentes. Si hecatombe imperatorio sacrificio fiat, non centum pecora, sed centum leones, centum aquilæ, & cætera huiusmodi animalia centena feriuntur, Iul. Capitolinus.

¶ Cum Lacedæmonij peste uexarentur, acceperunt oraculum desituram illam si quotannis uirginem nobilem immolarent. Et cum sors aliquando in Helenam incidisset, & ea pro more ornata ad sacrificium produceretur, aquila repente deuolans abreptum ensem ad armenta detulit & in iuuencam demisit, quare Lacedemonij deinceps à uirginibus mactandis abstinuerunt. Historiam refert Plutarchus in Parallelis minoribus: & mox alteram subiungit de Valeria Luperca apud Valerios similiter seruata, hoc est ense per aquilam rapto & in iuuencã demisso. Est autem locus is mutilus, & idem apud Varinum quoq; Lexici scriptorem in Neoptolemo corruptus: uterq; collatione alterius emendari potest. Transcripsit ex Plutarcho etiam Cælius 13. 20. sed loca obscuriora non attigit. Iis uerò comparant fidem (inquit Cælius) quæ de Prisco Tarquinio T. Liuius perscribit.

¶ Delphi in medio uniuersæ quodammodo Græciæ & intra & extra Isthmum, imò & totius orbis consistere uidebantur, unde & telluris umbilicum appellabãt, fabulam addentes quam refert Pindarus, confingens ab Ioue duas dimissas aquilas in hoc coisse loco, unam ab ortu, alteram ab occasu. quidam autẽ dixère coruos, Strabo lib. 9. Pindarus in Pythijs carmine quarto Pythiam siue Sibyllam χρυσέων Διὸς αἰετῶν πάρεδρον cognominat: Vbi Scholiastes, Ferũt Iouem cum uellet maximè mediam orbis habitabilis partem certa mensura deprehendere, duas pari uelocitate aquilas, unam ab oriente, alteram ab occidente emisisse: illas uerò conuenisse Delphis seu Pythone. itaq; Iouem in memoriam rei ad designandum terræ habitabilis medium in templo Apollinis aquilas aureas consecrasse aiunt, quæ postea in bello Phocico, cuius author Eumelus fuit, sublatæ sint.

¶ Metamorphoses. Iouem transformatum in aquilam ut raperet Ganymedem describit Ouidius lib. 10. Metam. Idem lib. sexto de Arachne puella telam cõtexente, Fecit & Asterien aquila (id est Ioue in aquilam mutato) luctãte teneri. uide in Coturnice h. Idem lib. 12. Metamorphoseon fabulatur Periclymenum in aquilam uersum, ab Hercule, quem plurimum unguibus uncis infestabat, sagitta in sublimi confossum, quum inquit: Mira Periclymeni mors est, cui posse figuras Sumere quas uellet, rursusq; reponere sumptas, &c. De Merope qui Côon insulam tenuerit in aquilam conuerso, fabulam ex Higino retuli supra mox post icones: & ex Eustathio paulò superius in Aquila Ioui sacra. Aelianus uerò latronem quendam in aquilam mutatum scribit, quæ sceleris sui pœnam luat rostro per senectam adeò incuruato, ut cibum capere non possit, & scarabeos infestos patiatur. Venus in aquilam mutata Iouem in olorem mutatum sequitur: & uterq; demum inter sydera locatur. uide in Cygno h. ex Higino: & Cælium Rhodiginũ 11. 19. Vt apud Mœrò poëtriam aquilæ: sic apud Homerum peleiades (uel pleiades Ioui ambrosiam adferunt, Eustathius: Corrupta forsan lectione: nam Ioui infanti aquilam nectar attulisse, peleiades uerò ambrosiam Mœrò canit, ut recitat Athenæus, ex quo sua Eustathius mutuatur. Vtrisq; (aquilæ & peleiadibus) ut gratiam referret Iupiter, inter sydera eas retulit.

¶ Auspicia. Aquila alis & uolatu auspicium facit, Festus. Octauius Augustus cum lustrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eum sæpius circumuolauit, transgressaq; in uicinam ædem, super nomen Agrippæ ad primam literam sedit, &c. Suetonius in uita Augusti. Contractis ad Bononiam triumuirorũ copijs, aquila tentorio Octauij Augusti supersedens, duos coruos hinc & inde infestantes afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu, futuram quandoq; inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præsagiente, Ibidem. Auspicia quædam ex aquila, retulimus etiam paulò antè in Aquila Ioui sacra. Arabes audiunt (ἀκούουσιν, intelligunt) coruos, Tyrrheni aquilas, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Ἀετὸν Grammatici Græci dictum aiunt, ab α. particula intendente & ἐτεός, quod ualde & semper uera sit ales ac

fatalis in auspicijs. Troianis feliciter pugnantibus apud Homerum, & iam fossam ac uallum Græcorum transituris aquila sinistra apparet, non tanquam infausta auis (ut Scholiastes interpretatur) cum alioqui aues sinistræ infortunatæ sint, sed ad decipiendos Græcos quo minus illi sibi cauerent, tanquam Troianorum desiderio non successuro. Sed poetæ uersus adscribam. ὄρνις γὰρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν Αἰετὸς ὑψιπέτης ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων, Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον, Ζωὸν ἔτ' ἀσπαίροντα. καὶ οὔπω λήθετο χάρμης. Κόψε γὰρ αὐτὸν ἔχοντα (κρατοῦντα) κατὰ στῆθος παρὰ δειρὴν, Ἰδνωθεὶς (καμφθεὶς) ὀπίσω. ὁ δ' ἀπὸ ἕθεν ἧκε χαμᾶζε Ἀλγήσας ὀδύνῃσι, μέσῳ δ' ἐγκάββαλ' ὁμίλῳ. Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇς ἀνέμοιο. Τρῶες δ' ἐρρίγησαν ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν Κείμενον ἐν μέσοισι, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο, Homerus Iliad. μ. Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Αἰετὸς ὑψιπέτης. ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς Ἀχαιῶν Θάρσυνος οἰωνῷ, Iliad. ν. Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε (Agamemnoni oranti Iupiter) τελειότατον πετεηνῶν Νεβρὸν ἔχοντ' ὀνύχεσσι, τέκος ἐλάφοιο ταχείης. Πὰρ δὲ Διὸς βωμῷ περικαλλέϊ κάββαλε νεβρόν, Iliad. θ. Et mox οἱ δ' ὡς οὖν εἶδον ὅτ' ἄρ ἐκ Διὸς ἤλυθεν ὄρνις. Hîc Scholiastes τελειότατον πετεηνῶν, id est, perfectissimã auium interpretatur maximam, uel signa perfecta ædentem, & maxime perficientem ea quæ significat: uel præcipuã & nobilissimam auium, ut Eustathius docet. Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Αἰετὸς ἀργὴν χῆνα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον Ἥμερον ἐξ αὐλῆς, &c. Odyss. ο. Χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐείκοσι πυρὸν ἔδουσιν Ἐξ ὕδατος, καί τέ σφιν ἰαίνομαι εἰσορόωσα. Ἐλθὼν δ' ἐξ ὄρεος μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης Πᾶσι κατ' αὐχένας ἦξε καὶ ἔκτανεν. οἱ δ' ἐκέχυντο Ἀθρόοι ἐν μεγάροις. ὁ δ' ἐς αἰθέρα δῖον ἀέρθη. Αὐτὰρ ἐγὼ κλαῖον ὅ μοι αἰετὸς ἔκτανε χῆνας Ἂψ δ' ἐλθὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ προὔχοντι μελάθρῳ, Φωνῇ δὲ βροτέῃ κατερήτυε φώνησέν τε: Θάρσει Ἰκαρίου κούρη τηλεκλειτοῖο, Οὐκ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλόν, ὅ τοι τετελεσμένον ἔσται. Χῆνες μὲν μνηστῆρες, ἐγὼ δέ τοι αἰετὸς ὄρνις Ἦα πάρος, νῦν αὖτε τεὸς πόσις εἰλήλυθα: Ὃς πᾶσι μνηστῆρσιν ἀεικέα πότμον ἐφήσω, Somnium Penelopes quod illa Vlyssi nondum agnito recenset Odysseæ τ. Priamo Iouem oranti αἰετὸς ὀξὺ κεκληγὼς Ἤδη ἀποπνείουσαν ἔχων ὀνύχεσσι πέλειαν Ἐσσυμένως οἴμησεν ἀεισφρός, Quintus Calaber libro primo. ¶ Mirum & rarum prodigium aquilæ & cygnorum ex Aeneidos Vergilij duodecimo recitabitur in Cygno h. Auspicium aquilæ præteruolantis fecit ut Aiax Telamonis filius primum Aetos diceretur, ut scripsimus in Leone h. & supra in a. inter nomina propria ab aquila ducta. Scribit Plutarchus (in Parallelis minoribus cap. 6.) aquilã quandoq; cum duces manipulorum epularentur cum Polynice Amphiarai hastam abreptam sustulisse in altum, moxq; demisisse: eã uero terræ impactam lauri speciem præbuisse ueram: insequenti die hostibus acri prælio ibidem cõgredientibus, terræ hiatu repentino haustum cum curru, quod hárma dicunt Græci, Amphiaraum perijsse: conditam ibi postea urbem, hármatis cognomine fuisse insignem. Cuius rei auctor sit in tertio Κτίσεων Trisimachus. Fuit uerò præcellens uates Amphiaraus, &c. Cælius. Aquila correptum à satellite iaculum, in sublime detulit, dehinc in profundum abiecit, Plutarchus in uita Dionis inter portenta Dionysio tyranno exhibita, quibus illi exilium & regni amissio funestæq; calamitates prædicebantur. Xanthias seruus in Vespis Aristophanis narrat somnium suum, Ἔδοξεν αἰετὸν καταπτάμενον εἰς τὴν ἀγορὰν μέγαν πάνυ Ἀναρπάσαντα τοῖς ὄνυξιν ἀσπίδα Φέρειν ἐπίχαλκον ἀνεκὰς εἰς τὸν οὐρανόν, Κἄπειτα ταύτην ἀποβαλεῖν Κλεώνυμον. Traducit autem Cleonymum ceu ῥίψασπιδα. Strabo lib. 17. de pyramide tertia in Aegypto, quæ primis duabus minor sit, sed maiore impensa structa, sic scribit: Hæc dicitur meretricis sepultura ab amantibus effecta: quam Sapphò poetria Doricham uocat. alij eam Rhodopem nominant, atq; fabulam quandam narrant, quod ea dum lauaretur, aquila alterum ex calceis è manu ancillæ correptum Memphim deportârit, & in sublime supra regis uerticem iura dantis elata, calceum in illius gremium demiserit: & quod ille calcei concinnitate & rei miraculo permotus, per totam regionem misit ad eam inquirendam quæ huiusmodi calceum ferret, & quod ea in urbe Naucratitarum inuenta atq; adducta, & regis uxor fuerit, post mortem uerò hanc sepulturam habuerit, Hæc Strabo. Eandem historiam recitat Aelianus lib. 13. Variæ historiæ, regem Aegypti in cuius gremium iniectus sit calceus Psammetichum nominans. De aquila quæ Augustæ ex alto abiecit in gremium conspicui candoris gallinam, scribemus in Gallina h. inter auguria. Pro uirginibus immolatas legimus iuuencas in quas aquilæ ereptos sacrificis enses, quos iam uirginibus intentabant, demiserant, referente Plutarcho in Parallelis Græcarum & Romanarum historiarũ. fuit autem uirgo altera apud Lacedæmonios nomine Helena, altera apud Valerios nomine Valeria Luperca. in quas sors ceciderat ut immolarentur, cum deus propter pestem uirginem aliquam quotannis sacrificandam respondisset. Vide etiam Varinum in Neoptolemo. ¶ Aquila partem extorum immolante Hecuba in Ilio, ad Græcos portat, apud Dictyn Cretensem libro 4. Et rursus libro 5. sacrificantibus Troianis aquila stridore magno immittens sese, extorum partem ereptam ad naues Græcorũ deponit. Galbę Cæsaris auo procuranti fulgur, cũ aquila de manibus exta rapuisset, & in frugiferam quercũ contulisset, summum, sed serum imperium portendi familię, respõsum est. Atq; ille irridens: Sanè, inquit, cum mula pepererit, ut pluribus retuli in Mulo h. Exta de sacrificantis manu ab aquila rapta, tam efficaci auspicio fuêre, ut nullũ præsentius aut felicius fuerit, Alexander ab Alex. Cyro aduersus Armenium proficiscenti continuò in primo agro exurgit lepus: Aquila autem uolans dextera, leporem despiciens fugientem, & irruit, & percussit illum, extulitq; correptum, eoq; ablato in collem proximum, pro libidine utebatur præda. Augurium igitur Cyrus intuitus, cum lætatus est, tum Iouem regem adorauit, dixitq; ad præsentes: Venatio quidem pulchra est futura, si Deo libuerit, Xenophõ 2. de Pædia Cyri. Aquila, ut aduncæ aues propè omnes,

sine

sine ullo potu uiuit, quod Hesiodus nesciuit. facit enim in narratione obsessionis Nini, aquilam augurij præsidem bibentem, Aristoteles. Ex aquilæ significatione filium suũ nomine Midam, Gordias regem fore coniecit: cum supra huius caput arantis primo uolasset, deinde totum diem in iugo sessitare non prius destitisset, quàm is ad uesperam arationem dimisisset, Aelian. Galeotes & Telmissus fratres, filij Apollinis, & Themistûs filiæ Zabij regis Hyperboreorum, oraculo in Dodona accepto, ut hic orientem, ille occidentem uersus nauigaret, & ubicunq; de sacrificijs ipsorum femora rapuisset aquila, aram ibi conderent: Galeotes in Siciliam, Telmissus in Cariam, ubi Apollinis Telmissij ædem condidit, Stephanus. Ante ultimam Bruti (aduersus Cæsarem & Antonium pugnam) ut P. Volumnius prodidit, aquila prima (uexillum) apum plena conspecta est: & duæ aquilæ in medio utriusq; exercitus spacio ante prælium cõgressæ simul pugnarunt: quarum pugnam dum ambo castra utrinq; intuentur, silentium incredibile tenuerunt: cessit uerò atq; fugit aquila è partibus Bruti profecta, Plutarchus in uita M. Bruti: & Val. Maximus 1. 4. Deiotaro uerò regi omnia ferè auspicata regenti, salutaris aquilæ conspectus fuit: qua uisa abstinuit se ab eius tecti usu: quod nocte insequenti, ruina solo æquatum est, Val. Max. ibidem. C. Pansa, Hircio Coss. in castris Cæsaris luce prima, in culmine prætorij super linteum consedit aquila: inde circunuolantibus minoribus auibus excita: de conspectu abijt, Iul. Obsequens. Tranquillus in Tiberio cap. 24. Ante paucos (inquit) quàm reuocaretur dies, aquila nunquam antea Rhodi cõspecta, in culmine domus eius assedit. Extat & epigramma super hac re Apollonidæ Græcum, Anthologij lib. 1. sectione in Aues inscripta. Præpetes aues dicuntur (inquit Alexander ab Alexandro) quæ uolatu auguria faciunt & futura prædicunt. Ex his autem, aquila, uulture, & buteone, sanquali & immussulo lætãtur, easq; felicis euentus esse (aiunt,) cum ingentibus alis patulæ & porrectæ uolant. Et mox, Aquila si dextra ex parte uenit, felix omen facit, & magnarum rerum auspicia: quas quidem uolatu augurium facere, præcipuè si stridentibus alis euolare uideant, omen futuri maximi boni, ac læta & magna portendere dixerunt. Vultures aquilarum fœtus implumes occidisse, nidosq; euertisse, ipsosq; à pastu pedibus & rostro abegisse, Tarquinio Superbo exilium & regni amissionem, quæ mox secuta sunt, portenderunt. Aquilam Tarquinio Prisco pileum detraxisse in sublimi, deinde capiti reposuisse, regnum ominatam ferunt: Sicut Aristander aquilæ augurio uictorem Alexandrum prædiuinauit, Idem. Et rursus, Si uultures, corui, & aquilæ in unum coirent, cædem haud dubiam interpretabantur. Obseruatum est ut minora auspicia semper maioribus cedant, licet priora sint. siquidem cornicis aut columbarum auspicia, aquila superueniente, irrita fiunt: aquilarũ uerò augurium, fulmine adueniente, nullum est, Alexander ab Alex. Si cor uictimæ raptum ab aquila aut auibus fuisset, nimium propicios deos ostenderunt, Idem. Et mox, Galbæ fulgur procuranti, cum aquila exta rapuisset, & in sublimem quercum detulisset, imperium portendit. C. Marius Syllam fugiens iam fermè omni spe destitutus, hortabatur tamen socios, ne in ultima spe, ad quã seruari se antiquorum augurum responso credebat, desererent. Nam cum ualde adolescẽs esset & in agris uersaretur, nidum aquilæ septem pullos habentem domum retulit. Parentes hoc magna cum admiratione intuentes, augures consuluerunt. Illi responderunt, Marium clarissimum uirum futurum, maximum principatum atq; imperium septies habiturum. Sed hoc aliqui fabulosum putant, quòd aquila geminos tantummodo pullos pariat, Plutarchus in Marij uita.

¶ De Cypselo Corinthi tyranno adhuc priuato oraculum Pythia huiusmodi reddidit. Concipit in petris aquila enixura leonem, &c. ut ex Herodoto recitaui in Leone h. proximè ante prouerbia à leone facta.

¶ Aquila grandis magnarum alarum, plena plumis & uarietate, uenit ad Libanum, tulit Cedri medullam, transportauit in negotiatorum urbem, Ezech. 17. Aquila grandis tulit de semine terræ, posuit illud in terræ superficiem pro semine, ut radicem firmaret super aquas multas, quod creuit in uineam latam, fructificauit in palmites, & emisit propagines, Ibidem. Aquila altera grandis magnis alis, multis plumis, & uinea ista mittit radices suas ad eam, & palmites suos ut irrigaret eam de areolis germinis sui, Ezech. 17. Aquila nonne radices uineæ grandis euellet, fructus eius distringet, siccabit omnes palmites germinis eius, & arescet, & non in brachio grandi, ut euellat eam radicitus, Ibidem. Quasi aquila super domũ Domini, clama uelut tuba in gutture, eò quòd transgressi sunt fœdus meum, Oseæ 8. Aquilæ cum duodecim suis alis, & octo subalaribus, & tribus capitibus mysterium exponitur 4. Esdræ 12. Aquilæ somnium, duodecim alarum & trium capitum, regnantium super totam terram, habens octo contrarias pennas, cui uenit finis primo, secundo & tertio 4. Esd. 11. Aquilæ unius uolantis audita uox magna, Væ uæ uæ inhabitantibus terram, Apocalypsis octauo.

PROVERBIA.

E squilla nõ nascitur rosa, prouerbiali figura dixit Theognis, innuens è probis parentibus nasci liberos probos, ex improbis improbos. Simili forma dixit Horatius in Odis, Neq; imbellem feroces progenerant aquilæ columbam, Erasmus. Tam dispar aquilæ columba non est, Nec dorcas rigido fugax leoni, Martialis. ¶ Aquilam cornix prouocat, Ἀετὸν κορώνη ἐρεσχελεῖ. Tradunt peculiare cornicibus esse irritare aquilam, uerum illa negligit prouocantem, intelligens nimirum sibi ab illa noceri nõ posse. Locus igitur fuerit adagio, si quando leuiusculus quispiam homuncio, qui neq;

prodesse queat, neq; lædere, maximis uiris oblatrat, Erasmus. ¶ Cypselus nō parit aquilam, prouerbium citatum à G. Heldelino. ¶ Iupiter aquilam delegit, ubi quis ascíscit sibi præclaros suísq; rebus accommodos, uide supra in Aquila Ioui sacra. ¶ Ioan. Tzetzes Chiliade 8. cap. 243. cum recitasset prouerbium, τοῦ γὰρ ἐστὶ τοῖς κολοιοῖς φροντὶς τῶν βασιλέας; mox subĳcit, Huic simile est illud nostrum, τοῦ γὰρ φροντὶς τοῖς ἀετοῖς τῶν Πλάτωνος δογμάτων, καὶ νόμων τούτου ποργικῶν; &c. ¶ Lupus aquilam fugit, Vide in Lupo h. ubi periculum imminens euitari non potest. ¶ Aquila non captat muscas, Ἀετὸς οὐ θηρεύει τὰς μυίας. Summi uiri negligunt minutula quæpiam. Animus excelsus res humiles despicit: aut egregiè docti nonnunquam in minimis quibusdam labuntur. Et maximis occupati negotĳs ad pusilla quædam conniuent. Effertur & citra negationem adagium, Ἀετὸς μυίας θηρεύει, id est, Aquila uenatur muscas, quoties magnis minima sunt curæ. Huic non absimile est quod habet Gregorius Theologus in epistola ad Eudoxium rhetorem, Μὴ ἀνάσχῃ ἀριστεύειν ἐν κολοιοῖς ἀετὸς, id est, Non sustineas tenere primas inter graculos aquila, Erasmus. Pindarus etiam graculos cum aquilis confert, ut paulò post in prouerbio Aquila in nubibus, recitabimus. ¶ Aquilam noctuæ comparas, Ἀετὸν γλαυκὶ συγκρίνεις. Martialis in Scazonte, Aquilasq; similes facere noctuis quæris. Aquila uisus acerrimi, adeò ut ἀσκαρδαμύκτως, id est, non conniuens aduersus solem intueatur. contrà noctua solis lumen modis omnibus refugit, Erasmus. ¶ Aquila in nubibus, pleriq; interpretantur de re magna quidem illa, sed quam non facile assequaris: alĳ de ĳs, qui longè reliquis præcellunt. Aristophanes in Equitibus: Ὦ Φοῖβ' ἥδομαι, ὡς ἐν νεφέλαισιν ἀετὸς γενήσομαι. Gaudeo isthoc nomine Quòd aquila fiam in nubibus uidelicet. Verba sunt populi Atheniensis, promittentis sibi futurū ut orbi uniuerso imperet. Et paulò inferius in eadem comœdia tanquam oraculum pronunciatur, Ἀετὸς ὡς γίγνει, καὶ πάσης γῆς βασιλεύσεις. Quippe aquila es, terræq; omnem dominaris in orbem. Dicuntur & hæc de populo Atheniensi: nisi fortè placet allusio ad spes huius principatus inanes. Rursum in Auibus, Ἀετὸς ἐν νεφέλαισι γενήσεται. id est, Aquila in nubibus fies. Interpres admonet alludere poëtam ad oraculum, quondam Atheniensibus redditum, quo prædicabatur futurum, ut Athenienses tanto interuallo reliquas urbes superarent, quanto aquila in nubibus reliquis auibus esset sublimior. Pindarus item in Nemeis, se uocat aquilam, Bacchylidem æmulum graculum, uidelicet quòd illum immenso uinceret interuallo. Αἰετὸς ὠκὺς ἐν πετανοῖς, ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μεταμαιόμενος Δαφοινὸν ἄγραν ποσί. Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. Quorum carminum hæc est sententia: Aquila pernix inter uolucres, quæ repente aduolans eminus, corripuit cruentā prædam: Loquaces aūt graculi humi pascuntur, Erasmus. Ἀετὸς ἐν νεφέλαις, ἐπὶ τῶν δυσαλώτων, παρόσον ἀετὸς ἐν νεφέλαις ὢν οὐχ ἁλίσκεται, Suidas & Varin. ¶ Κάνθαρος ἀετὸν μαίεται, id est, Scarabeus aquilam quærit: cum imbecillior atq; impotentior, mali quippiam molitur, struitq; insidias inimico longè potētiori. Est & altera lectio, atq; ea meo quidem iudicio uerior, ὁ κάνθαρος ἀετὸν μαιεύεται. id est, Scarabeus aquilæ obstetricatur. Sensus, utrumuis legas, fermè idem est. competit enim in humilem & imbecillum, qui uiribus longè præpollenti, maliciosis insidĳs & clancularĳs dolis perniciem machinatur. Aristophanes in Lysistrata, Ὑπερχολῶ γάρ, ἀετὸν τίκτοντα κάνθαρός σε Μαιεύσομαι, id est, Supra modum irascor tibi. scarabeus aquilam ego te, Quando oua paries obstetrix iuuabo. Super hac refertur apologus quidā apud Græcos non inelegans, quem Lucianus indicat Aesopicum esse, cum ait in Icaromenippo, fabulatum fuisse Aesopū, quemadmodum aliquando scarabei & cameli cœlum conscenderint. Meminit eiusdem fabulæ etiam comicus Aristophanes in Pace, &c. Erasmus. Aquila utpote regia auis, quamuis cætera parua animalcula contemnit, scarabeum tamen odio prosequitur, quoniam oua eius à scarabeis perduntur. Hinc & fabula conficta est, scarabeum reptando aut euolando (ut hippocantharus apud Comicum) in aquilæ nidum, oua eius perdidisse. itaq; aquilam inopem consilĳ, supplicem in Iouis gremio oua deposuisse: scarabeum uerò illuc quoq; peruenisse, & Iouem ut eum excuteret surgentem, simul etiam oua effusa fregisse, id quod optabat scarabeus. Inde ortum prouerbiū, Ἀετὸν κάνθαρος μαιεύσομαι, Eustathius in Iliados ultimum. Suidas hoc prouerbium usum habere scribit, si qui potentiores qui priores iniuriam fecerint ulciscantur. fertur enim scarabeum aquilæ oua perdere, ἀφανίζειν. Emblema Alciati, inscriptum A minimis quoq; timendum:

Bella gerit scarabæus, & hostem prouocat ultrò Robore & inferior, consilio superat.
Nam plumis aquilæ clàm se neq; cognitus abdit, Hostilem ut nidū summa per astra petat.
Ouaq; cōfodiens, prohibet spem crescere prolis. Hocq; modo illatum dedecus ultus abit.

¶ Aquilæ senecta, corydi iuuenta, Vide in Alauda h. ¶ Ἅπας μὲν ἀὴρ ἀετῷ περάσιμος, Ἅπασα δὲ χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρίς, Euripides. hoc est, Nullus non aër patet aquilæ, & nulla non terra uiro forti patria est. ¶ Aquilam testudo uincit: Vide supra in Testudine terrestri h. ¶ Aquila thripas aspiciens, Ἀετὸς θρῖπας ὁρῶν: de magnis qui pusilla negligunt. Est thrips auicula quædam (imò uermiculus) minutissima, quam aquila cum uideat, ut est oculatissima, haud tamen dignatur persequi, utpote prædam unguibus suis parum dignam. Ad hunc quidem modum (inquit Erasmus) inuenio in commentarĳs Græcorum, uerū haud scio an mendosè. nam thripas reperio uermiculi genus esse. ¶ Aquilam uolare doces, Ἀετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις: eiusdem sententiæ est prouerbium cuius illud, Delphinum natare doces. Quod enim delphini inter pisces, id aquila inter uolucres. Allusisse uidetur huc Gregorius in epistola quadā ad Eudoxum rhetorem: Τοὺς πολλοὺς ἔα χαίρειν, καὶ τῶν κολοιοὺς τὴν πτῆσιν ἀετῶν δοκιμάζοντας: Sine ualere uulgus, sine esse graculos, qui uolatum aquilarum probent, Erasmus.

Meminit

Meminit Suidas, & ait conuenire in illos qui alios docere conantur ea quæ ipsi melius callent. ¶ Fertur (inquit Aeschylus, qui parœmiam hāc Libysticam uocat,) πληγῦτ' ἀτράκτῳ τοξικῷ τὸν αἰετὸν εἰπεῖν ἰδόντα μηχανὴν πτερώματος. τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεσθα. Ita hic etiā Euelpis inquit, οὐχ ὑπ' ἄλλων πάσχομεν ταῦτ', ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν γνώμῃ.

¶ Emblema Alciati cum lemmate Fortitudo uel Signa fortium, per dialogismum:

Quæ te causa mouet uolucris Saturnia, magni
Vt tumulo insideas ardua Aristomenis?
Hoc moneo: quantū inter aues ego robore præsto,
Tantum semideos inter Aristomenes.
Insideant timidæ timidorum busta columbæ,
Nos aquilæ intrepidis signa benigna damus.

DE AQVILIS DIVERSIS, QVARVM ueteres meminerunt.

ARISTOTELES & Plinius sex aquilarum genera fecerunt, in quibus enumerandis neque magnitudinis neq; nobilitatis, neq; alius ordo ab eis obseruatur. nos quidem literarum ordine singula deinceps recensebimus. Sed prius dicendum de illis, de quibus uel dubitatur, uel quæ inepte à quibusdam aquilarum generi adscribuntur. Postremò aquilini generis aues à recentioribus memoratas adijciemus. ¶ Diuersæ sunt species aquilarum, permagnæ, mediocres, paruæ. Rursus quædam nobiliores sunt, nec appetunt nisi aues & animalia terrestria uiua, aliæ ferè ignobiles & degeneres, quæ non solum carnes uiuas, sed etiam cadauera (ut asinorum & alia) & pisces exanimatos petunt: & hæ accedunt ad naturam & ignobilitatem miluorum, Crescentiensis.

¶ ACCIPITRES, ἱέρακες, genus est aquilarum, Scholiastes Homeri. Sed accipitrinum genus cum aquilino imperitè confundi, scripsi in Accipitre a. Nothi accipitres esse creduntur qui censentur in genere aquilarum, Aelianus.

¶ ACMON, ἄκμων, genus aquilæ est, Hesychius & Varinus. Forte autem duo luporum genera apud Oppianum ab hoc aquilæ genere sic dicta sunt, ut circus etiam & ictinus lupi ab eiusdem nominis auibus rapacibus. Alrachme aquilam Syriacè dictam in gypæeto describemus: cui uoci si literam initialem demas (nam al articulus est) omnino cum acmone conuenit.

¶ Αἰγυπιόν alij genus aquilæ, alij uulturem interpretantur, ἀπὸ τοῦ αἴσσειν, Hesychius, Varinus, & alij. nimirum quasi αἴσσοντα γῦπα. Suidas priscos non γῦπας, sed αἰγυπιοὺς tantum protulisse scribit: & αἰγυπιῶν pro γυπῶν apud Herodotum quoq; legi. Sed nos Iliados σ. legimus, πολλοὺς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται Τρώων. in quo loco penultimam uocis γῦπας produci monet Eustathius. Cæterum Iliad. σ. ubi hi uersus Homeri leguntur, οἱ δ' ὥς τ' αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι πέτρῃ ἐφ' ὑψηλῇ μεγάλα κλάζοντε μάχονται, (Hi duo uersus leguntur etiam in Aspide Hesiodi,) ὣς οἱ (Patroclus & Sarpedon) κεκλήγοντες ἐπ' ἀλλήλοισιν ὄρουσαν: Eustathius αἰγυπιοὺς aquilarum generis esse scribit: & aquilis maximè proprium esse ut petris insistant: quòd arborum rami eas non ita capiant, & in terra propter unguium aduncitatem incedere non possint. Mihi quidem αἰγυπιός, si aquila est, ut Grammaticis placet, gypæetus esse uidetur, cui sententiæ nominis etiam ratio astipulatur. ἑζέσθην ὄρνισιν ἐοικότες αἰγυπιοῖσι φηγῷ ἐφ' ὑψηλῇ, Iliad. η. de Minerua & Apolline. Μηριόνης δ' ἐξαῦτις ἐπάλμενος αἰγυπιὸς ὥς, Iliad. ν. Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤ τ' οἰωνοί φῆναι, ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι, Odyss. π. de Vlysse & Telemacho filio eum agnoscente. οἱ δ' (Vlysses cum suis) ὥς τ' αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι ἐξ ὀρέων ἐλθόντες ἐπ' ὀρνίθεσσι θόρωσι. ταὶ μέν τ' ἐν πεδίῳ νέφεα πτώσσουσαι ἵενται: οἱ δέ τε τὰς ὀλέκουσιν ἐπάλμενοι, οὐδέ τις ἀλκὴ γίνεται, οὐδὲ φυγή. χαίρουσι δέ τ' ἀνέρες ἄγρῃ, Odyss. χ. Παταγοῦσιν, ἅτε πτηνῶν ἀγέλαι, μέγαν αἰγυπιὸν ὑποδείσαντες, Sophocles in Aiace. Nulla auis tangit cadauer animalis à basilisco mortui, non Αἰγυπιοὶ γῦπές τε, κόραξ τ' ὀμβρήρεα κρώζων, Nicander. ¶ Auium nomina in ιος, quæ tres syllabas excedunt acuunt ultimam, ut αἰγυπιός, χαραδριός, &c. Etymologus. ¶ Αἰγίποψ etiam aquilam significat Macedonibus, Hesychius, Varinus & Etymologus. ὡς αἰγυπιὸς τοῖς πτεροῖς τὰς ἐμπίδας (νικᾷ,) Philes. id est, Quantum aquila uolatu culices uincit. Melampus uates ex ægypio uolucre quædam cognouisse traditur, ut in Nelei historia refert Scholiastes Homeri in Odyss. λ.

¶ Aquila AEGOLIOS non est nota apud nos, Albertus ex Aristot. de animal 8. 3. ubi Græcè αἰγωλιὸς legitur: quæ uox ululam significat.

¶ CIRCVS, κίρκος, genus aquilæ quod accipiter dicitur, Scholiastes Homeri. Vide supra in Accipitre a.

¶ CYMINDIS, aquila, Suidas. Vide supra inter Accipitres.

¶ HARPE, ἅρπη, miluus aut genus aquilæ, Varinus. alij auem aquilæ similem interpretantur. Plura leges infra in Elemento H. in Harpe.

¶ Accipiter laudabilis caput habet paruum & planum supra sicut aquila HONGYLAS dicta, ὡς ὀγγύλας καλούμενος ἀετός, Demetrius.

¶ Nicandri interpres ICHNEVMONEM aquilæ speciem facit, Herculi sacrā, ex Aegyptiorum sententia, Cælius. Hermolaus Barbarus interpretem istum ichneumonē pro genere aquilæ interpretantem miratur. nos ichneumonem in Historia quadrupedum uiuip. non ἀετόν sed ἔνυδριν, id est lutræ genus esse docuimus.

¶ Sanqualem auem atque IMMVSSVLVM augures Romani in magna quæstione habent. Immussulum aliqui uulturis pullum arbitrantur esse: Massurius pullum aquilæ dicit esse, priusquam albicet cauda. Quidam post Mutium augurem uisos non esse Romæ confirmauêre. ego (quod uerisimilius est) in desidia rerum omnium non arbitror agnitos, Plinius. Apud Festum immusculus & immustulus scribi reperio, uocibus (ut apparet) corruptis. Immusculus auis genus, quam alij regulum, alij ossifragam dicunt, Festus. Et alibi, Immustulus ales ex genere aquilarum est, sed minorum uirium quàm aquila, quæ uolucris rarò, & non ferè præterquam uere apparet: quia æstum algoremque metuit. appellatur autem ita quòd subito & inexpectata se immittat, Hęc ille. uidetur autem secundum hanc deriuationem ab immittendo immissulus potius scribi debere, & sic alibi apud Festum scribitur, inter hæc uerba: Oscines aues Appius Claudius esse ait quæ ore canentes faciant auspicium, ut coruus, cornix, noctua, aut quæ alis (lego, alites autem quæ alis) ac uolatu, ut buteo, sanqualis, immissulus, &c. Alibi uero, Alites uolatu auspicia facientes istæ putabantur, buteo, sanqualis, immusculus, aquila, uulturius. Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis uulturios, aquilas immussulos? &c. Arnobius lib. 7. contra gentes. Sanqualis & immussuli alitum uolatus, licet æuo priore incognitus, secundissimos habere euentus censebatur, Alexander ab Alex. De augurio ex præpetibus auibus, ut buteone, sanquali, immussulo, uide supra in Aquila h.

¶ Vna tantum ex aquilarum genere, quæ IOVIS aquila appellatur, carnes non attingit, sed ad uictum ei herba satis est, Aelianus. Ego ullam talem aquilam neque noui neque legi: conijcio autem bistardam uulgò dictam auem, de qua inter gallos syluestres dicemus, ab aliquibus propter magnitudinem corporis & rostrum non admodum aquilino dissimile, aquilam herbiuoram creditam esse, sed ineptè.

¶ TRIORCHIS, id est buteo, à nonnullis inter aquilas censetur, ut Varinus scribit. Sed is accipitrum, non aquilarum generis est.

DE AQVILA ANATARIA QVAM ET clangam seu plangam, & morphnum appellant.

ALTERVM (à pygargo) genus aquilæ, magnitudine & uiribus secundũ, planga aut clanga nomine, saltus & coualles, & lacus incolere solitum, cognomine anataria, & morphna (à macula pennæ, quasi næuiam dixeris) cuius Homerus etiam meminerat in exitu Priami, Aristoteles: parenthesi inclusa Theodorus interpres de suo adiecit. Theodorus aquilæ genus à clangore clangam interpretatur. Plangum habet Plinius, uetusti codices clangum, Hermolaus. facile quidem fuit pro κλάγγος legere πλάγγος. uocant aũt Græci etiam clangorem κλαγγὴν, qui de aquilarũ uoce propriè dicitur, ut supra in Aquila C. docuimus: & paulò ante in uersibus Homeri de ægypijs apparet. sunt autem aquilæ quædam præ cæteris clamosæ & querulæ: melanæetus hoc uitio caret. est enim δύσφημος, ὅτι μινυρίζει, ὅτι λέληκε. Percnon & morphnon Hermolaus in Plinium annotans 10.3. pro eodem colore interpretatur. Vide in Lepore B. Πόρνος (lego περκνός) κυνηγετικὸς ἀετὸς, ὁ πεδιοσῶς καίνων καὶ κόπτων, Varinus. Vide supra in Capite de accipitribus diuersis. Cæterum quod ad magnitudinem anatariæ aquilæ, cum Aristoteles eam magnitudine & uiribus proximè pygargum sequi doceat, intelligendum est, eodem authore, in aquilarum genere minimum esse melanæetum, gnesion, id est germanam aquilam maximam, anatariam, pygargum, percnopterum & ossifragam, mediæ magnitudinis, ita ut unaquæque maior sit præcedente & minor sequente. itaque anataria omnium præter melanęetum minima fuerit. Haliæeti uerò magnitudo non exprimitur. Sunt qui apud Plinium pro planco planũnta legant, quasi errantem, homines imperiti, & ab Hermolao etiam reprehensi, quod & authorem illi non habeant, & Aristoteles πλάγγον uocârit. Morphnos est aquila (inquit Plinius) quam Homerus & percnon uocat, aliqui & plancum & anatariam, secunda (à melanæeto, quam Plinius primo loco numerat) magnitudine & ui: huicque uita circa lacus. Phemonoë Apollinis dicta filia, dentes ei esse prodidit, mutæ aliâs carentique lingua, Plin. Nos in auium genere nullas dentatas nouimus præter anates quasdam aut mergos quosdam maiores: cuius generis etiam catarractæ esse uidentur, quas aues accipitre minores esse dicũt, aliqui aquilæ similes, & longissimo tempore sub aqua manere. de quibus Plinius, Diomedeas aues (inquit) Iuba catarractas uocat, & eis esse dentes oculosque igneo colore tradit, cætero candidis. (Vide plura infra in Catarractæ historia de auibus dentatis.) Sed morphnos nigro colore non candido est, ut nomen ipsum ostendit. μόρφνον enim grammatici nigrum & obscurum interpretantur, παρὰ τὴν ὄρφνην, id est, à tenebris & caligine. Νύκτα δ᾽ ὀρφναίην, Homerus. περκνὸν quoque nigrum interpretantur, & unam nigram περκάζειν dicunt. sed ea nigredo nõ sine quodam cœruleo colore est, qualem ferè indicum dicunt. μόρφνον uerò simpliciter pro nigro aut fusco dixerim. Sunt qui μόρφνον exponant non à colore, sed à cæde quasi μορόφονον per syncopen, tãquam auicidam: hoc est cædis aliarum auium authorem, ἢ μεμορημένον περὶ φόνον, ἢ μόρον φέροντα. alij εὔμορφον, id est formosum. alij rapacem, παρὰ τὸ μάρπτειν, τὸ συλλαμβάνειν, unde preteritum μέμαρφα, alpha in o. breue conuerso, & nî abundante,

Eustathius

Eustathius & Varinus. Phemonoë morphnon aquilarum nigerrimam esse prodidit, (hic color melanæeto potius aut ęquè conueniret,) prominentiore cauda. consensit & Boëthus. Ingenium est ei, testudines raptas frangere è sublimi iaciẽdo: quæ sors interemit poetam Aeschylum, prædictam fatis (ut ferunt) eius diei ruinam, secura cœli fide cauentem, Plinius. Vide supra in Testudine terrestri D. Μόρφνος, εἶδος ἀετοῦ, καὶ ξανθός, Hesychius. Aquila illa (inquit Plinius) quam tertiam fecimus, circa stagna aquaticas aues appetit, mergentes sese subinde, donec sopitas lassatasq́ rapiat, (donec uel strangulet in humore uel per summa corripiat, Aristot. qui hæc de haliæeto refert, Plinius ad morphnum transtulit. & nimirum utræq; circa uenatum auium aquaticarum, quibus uictitant, eodem ingenio utuntur.) Spectanda dimicatio, aue ad perfugia littorum tendente, maximè si cõdensa harundo sit: aquila inde ictu abigente alæ, & cum appetit in lacus cadente, umbramq́ suam nanti sub aqua à littore ostendente: rursus aue in diuersa, & ubi minimè se credat expectari, emergente. Hæc causa gregatim auibus natandi, quia plures simul non infestantur, respersu pinnarum hostem

obcæcantes. Sæpe & aquilæ ipsæ non tolerantes pondus appensum, unà merguntur. Hæc Plinius. Vide supra in Aquila D. Anates contra aquilam simpliciter, quomodo se defendant, uide in Anate D. ¶ Iliados ω. cum Priamus Ioui supplicaret, Iupiter ei aquilam misit, τελειότατον πετεηνῶν, μόρφνον, θηρητῆρ᾽. ὃν καὶ περκνὸν καλέουσι: cuius alæ tantum patebant, quantum ianua (ualuæ ianuæ) thálami diuitis alicuius uiri. Hac ad dexteram uolante per urbem plurimum lætati sunt Troiani. Vbi Eustathius interpres, Morphnos, inquit, scribitur cum acuto in penultima, περκνὸς uerò ultimam acuit, quanquam Aristarchus hanc quoque uocem barytonam scripserit. Porrò auspicium (inquit) ueteres sic interpretantur, tanquam auis nigro colore clam adeundum esse Achillem Priamo indicârit, & spẽ petitionis ratæ futuræ ei fecerit quòd esset θηρητὴς, id est uenationis & capturæ studiosa. Præterea quia prædam nullam tenebat, Achillem quoque (qui tanquam uir regius per alitem regiam designetur) placidum & mitem ipsi futurum, & quæ desyderet perfecturũ. Hæc Eustathius ex quo Etymologus etiam & Varinus transcripserunt. Κορφνὸς, genus aquilæ, Varinus in τρίορχος, uoce (ut apparet) corrupta pro μόρφνος: ut & περωνὸς pro περκνὸς ibidem. Diuersum à percno aquilæ genus est percnopterum, de quo infra. Φλεγύας aquila eadẽ mihi uidetur quæ morphnus, uel potius morphni epitheton. legimus enim in Aspide Hesiodi, μορφνοῖο φλεγύαο, ubi Grammatici exponunt, μέλανος ἀετοῦ, ut habet Varinus: quasi phlegyam substantiuum faciant, morphnum adiectiuum, cum mihi contrà faciendum uideatur. Plura de uoce phlegyas uide supra in Aquila a. Scribit autem Hesiodus Herculem sagittas habuisse, quæ pẽnis aquilæ morphni alatæ fuerint. Ex haliæetis ossifragæ nascuntur, ex his uerò percni & uultures, Aristoteles in Mirabilibus. Morphni & aliæ quædam aquilæ nidis inædificant aëtiten lapidẽ, ut refert Plinius, de quo plura scripsimus in Aquila C. & G. Anataria aquila Auicennæ interpreti dibachi nominat. ¶ Morphnos matri deorum sacer est, Gil.

¶ Omnia (inquit Turnerus) quæ Aristoteles & Plinius percno hactenus tribuerũt, Anglorum balbushardo (bushardum enim buteonem accipitrem uocant) conueniunt, si solam magnitudinem exceperis, quæ si alia adfuerint, hîc fortassis nõ oberit. est autem illa, quam anatariam esse conijcio; auis buteone maior & longior, næuo albo in capite, colore fusco proximo, ad ripas fluminum, stagnorum & paludium semper degens. uiuit ex uenatu anatum & gallinarum nigrarum, quas Angli coutas nominant. Venationem hanc, cuius meminit Plinius, inter aquilam istam (si aquila dicenda sit) & aues aquaticas, nõ solum ego sæpissimè uidi, sed infiniti apud Anglos quotidie uident. Si qua terræ portiuncula super aquas inter arundineta emineat, in hac solet nidum facere, ut quoniam uolatu non admodum ualet, à præda nõ procul absit. Aues subitò adoritur, & sic capit. Cuniculos ista interdum etiam dilaniat. Nunc an ista anataria sit, néc ne, doctis uiris iudicandum propono. Hæc Turnerus. Est autem eadem auis quæ à nostris nominatur Wasswy (quod tamen nomen puto aliquos etiam buteonibus tribuere) hoc est miluus palustris: quòd circa paludes & lacus anates aliasque aues palustres uenetur. ab alijs Fischer, id est piscator, quòd pisces etiã captet quandoque. fertur enim à nostris rectà in aquam se præcipitare ad piscium capturam (ut haliæetus quoque apud ueteres) quare hoc nomine etiam alias aues appellant quæ similiter piscantur. In lacubus & uiuarijs uoracitate sua admodum noxius est: ita ut in quibusdam locis homini qui hanc auem ceperit aut occiderit tres drachmæ donentur è publico. Circa Acronium siue Constantiensem lacũ Entenstössel ab anatum cæde nuncupatur. persequitur enim ut audio anates uolantes, & si quæ in aquam inciderit, rapit: uel gregatim siue uolantes siue natantes, tandiu persequitur, donec fatigatam aliquam rapiat. solent autem illæ fugientes in gregem se colligere. Gallicè, ni fallor, appellatur huard, in quibusdam locis. Turcis schaháu. Italis aquilastro, ut conijcio. aiunt enim hoc nomine auẽ piscibus uiuere. Aquila truncalis etiam uulgò dicta, cinerei coloris, anates rapit, uide infra circa finẽ historiæ Melanæeti. ¶ Hæc scripseram quum à uiro quodam Acronij lacus accola, audiui auem circa lacum illum Entenstössel, id est anaticidam dictam, unguibus esse aduncis, miluo colore & rostro similem, maiorem: quæ anates rapiat, in quas toties præceps feratur, donec defatigatas tandem capiat: quod aliquando ad duos aut tres horæ quadrantes in anate una capienda differtur. ¶ Græci harpen describunt auem aquilæ similem, quæ facile in quem uoluerit locum rectò impetu deuolet, ὄρνεον ἀετῶδες ἐυχερῶς ὅπου θέλει καταφέρεσθαι, Varinus. hæc autẽ uel miluo, uel aquilæ anatariæ nostræ cognata fuerit.

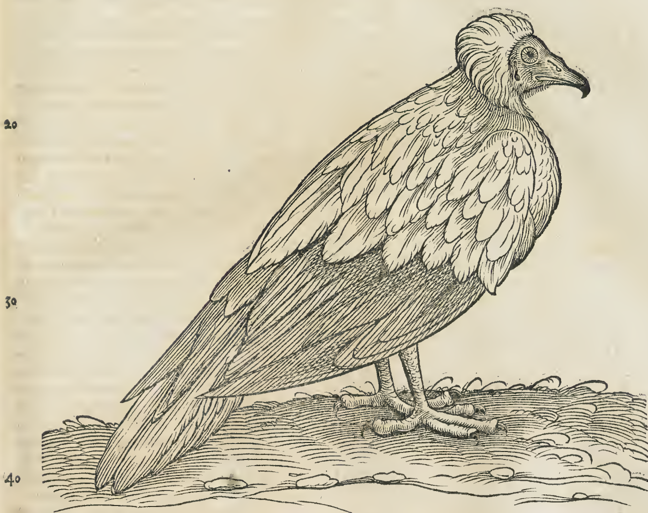
DE ANOPAEA HOMERI.

ANOPAEA apud Homerum Odyss. α. de Minerua (ὄρνις δ᾽ ὣς ἀνόπαια διέπτατο) genus auis exponitur de genere aquilarum, ossifragæ similis. alij uocem ἀνόπαια interpretantur pro ἀφανὴς, quod est inuisibilis: uel pro ἀναφορὴς, quod est sursum euecta, ut Empedocles de igne scribit, καρπαλίμως δ᾽ ἀνόπαιον. id est, celeriter uerò sursum. & sic Herodianus apud Homerum accipit, ἀνοπαῖα penanflexum scribens, neutrum plurale loco aduerbij, ut πυκνὰ pro πυκνῶς. Alij ἀνόπαια interpretantur, ἀνὰ τὴν ὀπὴν, id est per foramen in medio tecti, quod κάπνην & καπνοδόκην (infumibulum) nominant. ἢ διὰ τῆς ὀπαίας κεραμίδος, ἤτοι τετρημένης τῆς ἐπὶ τῆς ὀροφῆς. Sunt postremò qui πανόπαια scribant, & hirundinem intelligant: quòd Panope ciuitas in Phocide sit. finguntur autem in Aulide Phocidis contigisse quæ poetæ fabulantur de Tereo, Varinus ex Eustathio. Est & montis nomen Anopæa Herodoto, & uiæ iuxta Locridem.

DE AQVILA ALBA SIVE CYGNEA.

AQVILAS cygneas (ut uocãt) albedine cygno planè ſimiles, in Sipylo circa paludem Tantali, ut nominant, uidere memini, Pauſanias in Arcadicis. Album genus aquilæ rarum eſt, inuenitur tamen aliquãdo in alpibus & rupibus circa Rhenum, ut ſæpe experti ſumus. Eſt autem hæc aquila tota alba niuei candoris, magnitudine fermè herodij, id eſt aquilæ germanæ, ignobilior tamen minusq́ uelox. Viuit uenatu leporum, cuniculorum, & huiuſmodi paruorũ animalium, nam aliquando catulos, uulpeculas, & porcellos rapit: & quandoq́ piſces in ſumma aqua natantes, Albert.

DE AQVILA QVAM PERCNOPTERVM ET oripelargum & gypæetum uocant.

AQVILAE genus quod percnopterum uocant (Gaza addit ab alarum notis, ſed quoniam notas ferè maculas appellamus, malim ſimpliciter transferre, ab alarum colore. περκνὸν enim tum ſimpliciter nigrum, tum nigro colore diſtinctum Grammatici interpretantur: uide in Lepore B. alia eſt autem aquila percnus, quæ & anataria, ſuperius deſcripta. alia de qua hic agimus percnopterus, illa ſcilicet eodem per totũ corpus colore, quo hæc in alis tantum inſignis,) capite eſt albicante, corpore maiore quàm cæteræ adhuc dictæ hæc eſt: ſed breuioribus alis, cauda longiore. uulturis ſpeciem hæc refert. ſubaquila, & montana ciconia cognominatur. incolit lucos degener, nec uitijs cæterarum caret, & bonorum quæ illæ obtinent, expers eſt: quippe quæ à coruo cæteriſq́ id genus alitibus uerberetur, fugetur, capiatur. grauis eſt enim, uictu iners, exanimata fert corpora. famelica ſemper eſt, & querula, clamitat, & clangit, Ariſtoteles interprete Gaza. Percnopterus in aquilarum genere, eadem oripelargus, uulturina ſpecie, alis minimis, reliqua magnitudine antecellens, ſed imbellis & degener, ut quam uerberet coruus, eadẽ ieiunæ ſemper auiditatis, & querulæ murmurationis. ſola aquilarum exanima fert corpora, cæteræ cum occidêre conſidunt. Hæc facit ut quintum genus gneſion uocetur, uelut uerum ſolumq́ incorruptæ originis, Plinius. Sunt qui aquilas ſimpliciter cadaueribus uefci ſcripſerint: uide ſupra in Aquila C. Gillius accipitrum & aquilarum genera enumerans perdicotheron Apollinis miniſtrum eſſe ſcribit, ubi forte percnopteros legendum. Porrò cum apud Ariſtotelem γυπάετος legatur, uoce composita à uulture & aquila (quod etſi aquilæ genus ſit, uulturem tamen & corporis ſpecie & ignobilitate præ ſe fert, ut Ariſtoteles ipſe interpretatur) Gaza ὑπάετος legit, uertit enim ſubaquila. Eſt & buteonis genus quod ad uulturem accedere uidetur, unde gypotriorcha dicendum ſit, ſed codices

nostri hypotriorchen habent, & Gaza uertit subbuteonem. uide supra inter Accipitres de Subbuteone. Vultures qui medij sunt inter uulturum genus & aquilarum, esse tum mares tum nigros colore audio, & nidos extruere, in quibus non oua sed pullos statim pariant, Aelianus. Subaquilum pro subfusco Plautus in Rud. dixit. Eia corpus cuiusmodi, Subuolturium : illud quidẽ subaquilum uolui dicere. Subuulturium interpretantur rapiens ad se homines, quemadmodum solent uultures. Gypæeto uoci uicina est uox grypæetus. γρυπαιέτους χαλκηλάτους, καὶ ῥήμαθ' ἱππόκρημνα, Aristoph. in Ranis. Scholia γρυπαιέτους interpretantur, insignia scutorum peregrina (ἀλλόκοτα:) quod aquilas in scutis pingere solerent. Sunt quidem aquilæ omnes γρυπαὶ, id est rostris recuruis, unde & gryphes dictæ uidentur. & nasum aquilinum pleriq; nominant, quem Græci γρυπόν. Aegypios, de quo copiosius scripsi suprà inter Aquilas diuersas ueterum, ex ipsa nominis compositione partim ad uulturum partim ad aquilarum genus pertinere uidetur, ut eadem cum gypæeto existimari possit. Circa Gazaram urbem Aegypti murium tanta copia est, ut nisi abundarent illic aues percnopteri dictæ Aristoteli, à Gallis boudrées, à quibus deuorantur, periculum foret ne fruges omnes ab ijs consumerentur, Bellonius in Singularibus.

¶ Alrachme est auis magna sicut miluus, plumis corporis albis, & pennis alarum nigris. edit carnes putridas & similiã. in Syria abundat, And. Bellunensis. Vocatur autem rachame (uulgaris lectio habet rachamat) apud Auicennam lib. 2. cap. 589. ubi remedia aliquot ex eius felle describit, his uerbis: Auis rachame fel destillatur cum oleo uiolaceo in aurem oppositam aduersus hemicraneam & aurium dolorem. Fit ex eodem caputpurgium medicamentum pro infantibus, (pueris,) aut infunditur in nares eorum ut flatus (inclusi) dissoluantur. Fit etiam ex eo alcohol ad albedinem (leucoma) oculi cum aqua frigida. Filius Alpatrich docet, fel huius auis exiccari in uase uitreo in umbra, fieriq; inde alcohol in latere morsus uiperæ, quod non est uerisimile. Aliqui experimẽtum eius prædicarunt ad uenenum scorpij & serpentis, & uiperæ maioris, per illitionem ut uidetur. Fimum eius si suffiatur fœtum expellere traditur, Hæc Auicenna. Fimus rocham suffitus fœtum expellit, Serapio ex Dioscoride, qui fimum gypòs, id est uulturis, hoc facere dicit. Syluaticus & uetus glossographus Auicennæ, alrachame (etsi apud illos corruptè legitur arathamati, aracamati, & akakamati) exponunt auem quæ dicitur frangens ossa, id est, ossifragam. Sed alrachame gypæetus potius mihi uidetur, auis inter uulturis & aquilæ naturam ambigens, quæ & oripelargus, id est ciconia montana dici possit, propter pennarum colorem in alis nigrum, reliquo corpore albicantem. Vide infra in ossifraga. Acmon, ἄκμων, genus aquilæ apud Varinum exponitur, quæ uox ab Hebraica rachame uel rocham facta uideri potest. Plura de Hebraica uoce racham, lege infra in Cygno A. Aquila percnopterus, quasi uermicularia, aut uermiculata ab alarum notis & coloris pennarum uarietate. & fortè non imperitè Albertus coniicit hoc genus aquilæ esse miluum, Niphus. ego neq; Niphi sententiã de huius alitis colore ꝓbo, & minus Alberti qui miluo eandẽ suspicatur.

¶ Auis illa cuius figuram damus à præclaro typographo Io. Heruagio ad nos missam, si non est gypæetus uel oripelargus, ex altero parente saltem huius generis aquilæ nata uideri potest. nam rostro uulturem, colore ciconiam fermè refert, ignobilis & ignaua. Nostris aucupibus ignota est, nunquam apud nos quod sciam capta. Sed anno salutis nostræ 1551. Septembris die 29. cum nix insolita caderet, huius generis auis alis grauatis madidisq; in locum sub dio angustum ciuis cuiusdam ædibus adiunctum incidit. Magnitudo eius (ut Heruagius ad nos scripsit) per omnia referebat ciconiam forma & coloribus. Carniuora erat, pisces non attingebat, frigoris impatiens, corpore intenso calore, ita ut tangentium manus frigidæ mox incalescerent. Quatuor aut quinq; horis uno loco immota sedebat, & Solem aliquando splendentem intuebatur. Gallinæ & aues innocuam oderant. Illam plus mense domi alui, cibum manibus præbui, è quibus bolos deuorauit, frusta unguibus decerpsit, & cum non biberet ex rostro stillas aqueas emittebat. Tandem inter falcones ad magistrum equitum Galliæ deportata est, Hæc Heruagius.

DE HALIAEETO, ID EST AQVILA MARINA.

HALIAEETVS, ἁλιάετος, aquila est marina, quanquam etiam lacus adit, ut Aristoteles testatur. Varinus ἁλίαιετος scribit quatuor syllabis, & spiritu tenui ab initio, quod equidem non probo, in A. elemento, & in uoce τρίορχος. Ἁλιάετος genus aquilæ est in mari uictum quærentis, Scholia Aristophanis. Nisum fabulantur in auem mutatum, quæ apud Latinos nomen retinuerit, (etsi multi uulgò accipitrem minorem, nisum appellent,) Græcè uerò haliæetos dicatur. Et modo factus auis fuluis haliæetus alis. quanquam impressi codices habent, halyætus in alis. Vide supra in Accipitre a. item in Cirrhide, ubi fabulam Nisi ex Ouidio, Vergilio, alijsq; descripsi. Apparet liquido sublimis in aere nisus, Verg. 1. Georg. inter serenitatis signa. Fuit & alius Nisus Hyrtaci filius, indissolubili amicitiæ uinculo coniunctus Euryalo, quorum historiam copiosè describit Vergilius 9. Aen. Thyr uel thyrna auis est, similis accipitri marino, Kiranides. uidetur autem accipitris marini nomine haliæetũ intelligere. Linachos apud authorem libri de nat. rerum & Albertum Magnum pro haliæeto scribitur. Aquilæ quintum genus est quod haliæetus, hoc est marina uocatur, ceruice magna, & crassa, alis curuantibus, cauda lata. moratur hæc in littoribus & oris. accidit huic sæpius, ut cum

tum ferre quod ceperit nequeat, in gurgitem demergatur, Aristot. Et rursus, Aquila marina clarissima oculorum acie est, ac pullos adhuc implumes cogit aduersos intueri solē, percutit eum qui recuset, & uertit ad solem. Tum cuius oculi prius lachrymarint, hunc occidit, reliquum educat. Vagatur hæc per mare & littora, unde nomē accepit: uiuitq; auium marinarum uenatu; ut dictum est. Aggreditur singulas, cum emergentem obseruarit, refugit auis ut euolans uidit aquilam, & metu perculsa se rursus ingurgitat, ut in diuersa prolapsa emergat. Sed hæc acie oculorum ualens, sedulò aduolat donec uel strangulet in humore, uel per summa corripiat. Vniuersas nunquam inuadit, arcent enim frequentes, respergentesq; suis alis repellunt, Hęc Aristot. sed eadem ferè omnia Plinius transtulit ad morphnon siue anatariam aquilam. potest autem fieri ut cum utraque auibus aquaticis uictitet, simili in uenatu earum ingenio utatur.

¶ Haliæetus clarissima oculorum acie, librans ex alto sese, uiso in mari pisce, præceps in mare ruit, & discussis pectore aquis rapit, Plinius. fertur autem de catarracta quoq;, & aquila anataria nostra, quam miluum palustrem uocamus, & ispida, & cepphi quodam genere, quæ similiter piscibus uiuunt, præcipites eas in aquam delabi. unde & nomen catarrhactæ apud Græcos: & ispidam Galli plumbinam uocant, quòd plumbi instar rectà in aquam cadat: & Itali eodem nomine haliæeton, l'aquila pionbina, quam in maiorem minoremq; diuidunt, nescio à sexune tantum an specie diuersa, magnitudine distinguentes. ¶ Haliæeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. Id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet, è quibus uultures progenerantur minores: & ex ijs magni, qui omnino non generant, Plinius ex Mirabilibus Aristotelis. uide supra in Aquila C. ¶ Haliæetus tantum (id est solus inter aquilas. sed alij hoc de aquila simpliciter scribunt, ut etiam quòd acutissimo omnium uisu sit, alij de halięeto, ut docuimus in Aquila C.) implumes etiamnum pullos suos percutiens, subinde cogit aduersos intueri Solis radios: & si coniuentem humectantemq; animaduertit, præcipitat è nido, uelut adulterinū atq; degenerem, illum, cuius acies firma contra steterit, educat, Plinius. Aristoteles scribit aquilam pullos cogere oculos aduersus Solem aperire, & illum qui intueri Solem sustineat, pro genuino agnoscere: alterum eijcere, qui haliæetus fiat, Scholiastes in Iliad. ρ. Vide in Aquila C. ¶ Aquila marina (inquit Oppianus lib. 2. Ixeuticorum) inter amphibias aues præstantissima est: specie quidem terrestribus aquilis non dissimilis: sed è mari uictitat, & piscium præda, illorum maximè qui sublimius & in superficie aquę natant, ita ut corporis ipsorum pars aliqua sub conspectum ueniat. At non perpetuus eis successus est. Interdum enim cum in maiores pisces aduncos unguium mucrones infixēre, nec in altum leuare possunt, pondere uicti unà cū piscibus pessum eunt, & perduntur magis quàm perdant ad imum pelagi fundum, quò pisces urgente dolore se recipiunt. Hos aiunt spurium esse fœtum terrestrium aquilarum, ideoq; à paternis nidis repelli, deinde per alios quosdam alites educatos, neglecta terra maritimum uictum amplecti. quamobrem conspectus ipsorum exoptatus boniq; indicij (nimirum copiæ piscium) apud piscatores habetur, Hæc Oppianus. Est & theocronus eidē aquilæ genus spurium, quod similiter piscibus insidiatur. ¶ Columbæ sibi timent ab aquilis marinis, Aelianus duobus in locis. Halięetus rapina pascitur, sed quia uiribus destituitur, minoribus tantum auibus, quibus præualet, infestus est, Rodolphus in Leuiticum.

¶ Secundum genus accipitris, quod haliæetum dicere possumus, priore minus est, alis crassis, pro sui corporis magnitudine breuibus, unguibus crassis, oculis magnis & obscuris, (Aristoteles ossifragæ obscuros oculos tribuit, haliæeto perspicacissimos.) Non citò mansuescit, quamobrem à multis odio habetur. Anno primo cicurationis parum ualet, secundo magis placet, tertio demum satis bene aucupatur, Author libri de nat. rerū, cuius nulla apud me authoritas: & hîc quoq; haliæetum imperitè inter accipitres adnumerat.

¶ Haliæetus cur in uetere Testamento mensis interdictus sit, dictum est supra in Aquila F.

¶ Aquilæ quam diximus pullos ad contuendum Solem experiri (id autem dixerat haliæetum facere) mixto felle cū melle Attico, inunguntur nubeculæ & caligationes & suffusiones oculorum, Plinius. alij aquilæ felli simpliciter hanc uim adscribunt.

¶ Βαθὺν δ' εἰσέδραμε φᾶσιν Αἰετὸς ὡς μέγα λαῖτμα, ἀφ' οὗ τότε χοιράδες ἔσταν, Theocritus Idyllio 13. de naue Argo. uidetur autem per αἰετὸν intelligere ἁλιαίετον. ¶ Κρατεροί τ' ἁλιαίετοι ἁρπακτῆρες, Oppianus lib. 1. de piscatione, numerās eos inter aues qui piscibus uiuunt. ¶ Ἐπὶ ποῖον ἱερεῖον καλεῖς ἁλιαιέτους καὶ γῦπας; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι ἰκτῖνος εἷς ἂν τοῦτ' οἴχοιθ' ἁρπάσας; Aristophanes in Auibus, haliæetos & uultures multò maiores miluis esse insinuās, maioriq; epulo indigere. Si cirrhidem (quæ ex puella in auem mutata fertur, &c. uide in Cirrhide supra) auem haliæetus oberrātem uiderit, mox eam per insidias captam perdit, Oppianus lib. 2. Ixeut.

¶ Hebraicam uocem עזניה, asnija, qua auis immunda significatur Leuit. 11. & Deut. 14. Septuaginta interpretes haliæetum uertunt: Iudæi quidam gryphem. aliqui Gallicè esmerellon, id est accipitrem uulgò dictum smerillum: nomen ei impositum est à multo robore & fortitudine, ut Kimhi scribit. In ijsdem locis ueteris Testamenti aliqui etiam פרס, peres, haliæetum interpretantur, alij aliter: Vide in Accipitre A. & in Capite de accipitribus diuersis. In Auicennę interpretatione pro haliæeto alchilim redditum obseruaui.

¶ Haliæetum Turnerus Germanicè interpretatur ein Vischarn, nostri scriberent Fischarn, id

est piscium aquilam. Est in terra nostra (inquit Albertus lib. 2. de animalib. & alibi) genus aquilę paruum, quod aquila piscium uocatur. pisces enim tãtum uenatur. huius pes alter digitos membranis iunctos habet ut palmipedes, ad natandum idoneus: alter fissos, unguibus uncis & acutis, aquilæ instar, ad capiendum aptus. Idem ab eo repetitur lib. 23. ubi hoc quartum genus aquilæ facit. est autem (inquit) uarium, in uentre album, & nigrum in dorso: & in struma etiam nigras habet maculas. insidet arboribus super flumina & stagna piscibus insidiãs. Haliæetus Anglicè uocatur an osprey (inquit Turnerus) Anglis hodie notior quàm multi uelint, qui in uiuarijs pisces alunt. nã pisces omnes breui tempore aufert. Piscatores nostrates escis fallendis piscibus destinatis, haliæeti adipem illinunt aut immiscent, putantes hoc argumento escam efficaciorem futuram, quòd haliæeto sese in aere librante, pisces quotquot subsunt (natura aquilæ ad hoc cogente, ut creditur) se resupinent, & uentres albicantes, ceu optionem eligendi illi facientes, exhibeant. Hæc ille. Quidam haliæetum Germanicè Sößer interpretatur, Illyricè ostrzíss: quæ uox cum Anglica ostrey conuenit. Aurifrigius est auis sic dicta quasi auram Phrygiam sequens (ridicula etymologia:) habet autem pedem alterum uncis unguibus ad prædam instructum, alterum latum ad natandum. Giro multiplici utitur in aere, nunc more ludentis, nunc more insidiantis, donec præda in aquis uisa impetuosè descendit, altero pede prædam rapiens, altero natante rapientem adiuuans, Obscurus & Vincentius Beluac. Audiui & ipse ab Anglis ospreium ipsorum pedem unum anseris habere, alterũ milui: quem & magnitudine referat, pectore albo esse, pisces maximos capere, oleum (adipem) in cauda pretiosum continere: uolitare per aerem, & in eo ueluti pendere uideri interdum, tum demittere adipis aliquid in aquam, unde statim pisces attoniti uertantur supini: illum mox rectà præcipitem ferri instar lapidis, & unum ex illis altero pede adunco suo arripere. Burgundi etiam auis, quam crot pescherot, id est coruum piscatorem appellant, pedes similes & eundem piscandi morem esse ferunt: qui cum piscem pede altero aquilino in aqua corripuerit, & propter pondus ex aqua euolare nequeat, altero quo palmipes est ad ripam usq; remiget. Cæterum aurifrigij nomen corruptum coniecerim à porphyrione: de quo similiter à Vincentio & Alberto scriptum inuenio, pedem alterum ei tanquam anseris esse, alterum digitis fissis: quod quidẽ ueteres neq; de porphyrione, neq; de haliæeto, neq; de ulla omnino aue, quod sciam, prodiderunt. Aut fortè aurifrigij nomen confictum est ad imitationem Gallicę uocis orfraye, quæ rursus corrupta uidetur ab ossifrago Latinorũ. quanquam Galli non ossifragum hoc nomine, sed haliæetum intelligunt, Bellonio teste. qui in Singularibus suis, Ophraye (inquit) Gallicè dicta auis haliæetus est, qui super fluuios & stagna plerunq; cernitur. Is in conspectos pisces rectà lapidis instar ex aere descendit. & quanquam Gallicũ eius nomen orfraye ad Latinum ossifragus accedat, diuersum tamen hoc aquilæ genus est. Sed rursus in Libro de piscibus in Aquilæ marinæ piscis historia haliæetum Græcorum cum Latinorum ossifraga confundit, auem unam & eandem faciens. Itali (inquit ibidem) lacum Lemanum incolentes (forte, Larium accolentes) Agnistam piumbinam uocant, Galli offraye.

¶ Haliæetum aliqui è recentioribus falconem, alij accipitrem, alij nisum interpretantur, omnes ineptè. Apud Sabaudos audio nominari aygle de mer, id est aquilam marinam, (non aliam puto quàm haliæetum auem:) & aliam bousat de mer, id est buteonem marinum, de quibus certi nihil scribere possum. Scoppa Grammaticus Italus haliæetum facit smerillum uulgò dictum, aut illum qui uulgò muscetus dicatur: ex quorum historijs (quas inter accipitres collocauimus) facile quiuis quantum ab haliæeto differant, iudicârit. Accipiter (absolutè dictus) minor est aquila truncali uulgò nominata, & maior quàm aquila quæ pisces rapit, Albert. ¶ Accipitris marini Kiranides & Aelianus meminerunt, qui inimicus sit coruo.

DE MELANAEETO SEV VALERIA AQVILA.

TERTIVM genus aquilæ, inquit Aristoteles, colore nigricat, unde & melanæetus (uel melanaëtus. nam melænaëtum scribi per diphthongum in secunda syllaba, ut impressi codices Aristotelis habent, quos etiam Hermolaus sequitur, non probo. Apud Eustathium rectè μελανάετος scribitur. Gaza pullam & fuluiam reddidit, sed fuluus color nihil cum pullo aut nigro commune habet) uocatur. magnitudine minima, sed uiribus omnium præstantissima hæc est. Colit montes ac syluas, & leporaria cognominatur. una hæc fœtus suos alit atq; educit. pernix, concinna, polita, apta, intrepida, strenua, liberalis, non inuida est: modesta etiam, nec petulans, quippe quæ non clangat, neque lippiat, aut murmuret. De uerbo lippire, uide supra in Aquila C. Est autẽ non hæc tantum aquila nigra, sed etiam morphnos, id est anataria, quam Phemonoë (ut Plinius scribit) aquilarum nigerrimam esse prodidit. Albertus etiam herodium, sic aquilam germanam uocat, totum nigrum esse author est, cui tamen Plinius & Aristoteles ruffum aut subrutilum colorem tribuunt. Genera aquilarum non æquè omnia prolem fastidiunt, sed pygargus præcipuè in alendo difficilis est, benignior quæ toto nigricat colore, Aristot. & Auicenna. Melanæetos à Græcis dicta, eademq; ualeria, minima magnitudine, uiribus præcipua, colore nigricans: sola aquilarum fœtus suos alit: cæteræ, ut dicemus, fugant, sola sine clangore, sine murmuratione. conuersatur autem in montibus, Plin. Valeria Hermolao dicta uidetur quòd uiribus præcipuè ualeat: nisi (inquit) inularia legendum est. sed Aristoteles

Ariſtoteles aliud aquilæ genus, nempe pygargum, νεβροφόνον, id eſt inulariã cognominat. melanaëtus uerò aquila leporaria Latinè dici poterit, ut Gaza reddit pro Græca uoce λαγωφόνος. Λαγοθήρας, aquilæ ſpecies, Heſychius & Varinus. Captant autem etiam germanæ aquilæ lepores. Apud Varinũ in uoce Τείορχος, ineptè ſcribitur μελανοδέτης pro μελανάετος. Πηλείδης δ' ἀπόρουσεν, ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς ἐρωήν, Αἰετοῦ οἴματ' (aliâs ὄμματα, ſed Euſtathius mauult οἴματα) ἔχων μέλανος τοῦ θηρητῆρος, ὅς τ' ἅμα καρτιστός τε καὶ ὤκιστος πετεηνῶν, Homerus Iliad. φ. comparat autem aquilæ nigræ Achillem, quem ſimiliter ut illam fortiſsimum & celerrimum facit. Euſtathius hunc locum enarrans melanæetum aquilam ſcribit phaſſophonon etiam, id eſt palumbariam nominari, ubi lagophónon legendum eſt. ſic enim ab Ariſtotele nominatur. meritò autem ſi aquila hęc fortiſsima eſt à leporum potius quàm palumbium præda denominabitur. deſcripſiſſe autem locum ex Ariſtotele Euſtathium apparet, quoniam hoc etiam addit, eſſe hanc aquilam paruo corpore, ſed cæteris robuſtiorem. Phaſſophonon quidem nos ex Ariſtotele inter accipitres deſcripſimus. Porrò pro μέλανος τοῦ θηρητ. aliqui legunt μελανός του, id eſt nigri alicuius uenatici alitis. alij μελανόοσσου, nigros oculos habentis. alij denique μελανόστου, nigra oſſa habentis, (quod contra naturam uidetur.) Sed omnes uidentur reprehendendi, ſcribendumq́ μέλανος τοῦ (per articulum, nõ pronomen encliticum) θηρητ. ut Euſtathius annotauit. Melanæeti & aliarum quarundam aquilarum nido inædificatur lapis aëtites, teſte Plinio, de quo plura ſcripſimus in Aquila C. & G. Primo & ſecundo generi aquilarum, non minorũ tantum quadrupedum rapina, ſed etiam cum ceruis prælia. multum puluerẽ uolutatu collectum, inſidens cornibus excutit in oculos, pennis ora uerberans, donec præcipitet in rupem, Plin. ¶ Illuſtris Marchio Montherculeus in eo libro quem ſcripſit de falconibus, melanęetum eſſe credit genus falconis quod uenatores uocant hierofalcum: quòd & nigro colore ſit, & montes ſyluasq́ colat ac lepores capiet, Niphus. Albertus Magnus tertium aquilæ genus (quod melanaëtus Ariſtoteli eſt) interpretatur aquilam quæ uulgò truncalis dicatur, Stockarn, quòd arboribus (forte truncis arborum) inſidere ſoleat. Hoc (inquit) rapit animalia parua ſi quæ occurrunt, & etiam anates & aliquando anſeres & huiuſmodi. minus primo & ſecundo genere, cinerei coloris. ſed color melanæeti niger non cinereus proditur. Audio in Gallia uel Sabaudia cinerei ferè coloris aquilas ſępe conſpici, quæ non ſolæ ſed quaternæ aut quinæ ſimul uolitent. Accipiter minor eſt aquila truncali, ſed maior quàm aquila quæ piſces rapit, Albertus. Erna uulgò dictum genus aquilæ nigrum, per hyemem apud Friſios circa Oceanum Germanicum cernitur. hanc genus quoddam cornicum ſequitur, & prædę ipſius reliquijs inhiat.

DE OSSIFRAGA.

OSSIFRAGVS ſiue phinis, & ut Ariſtoteles appellat phine, alienos fœtus cum ſuis alit, quos aquilæ nutriẽdi tædio eiecerint, Hermolaus Barb. Et rurſus, Differt oſsifragus ab oſsifraga, etiamſi confundunt aliqui, quòd oſsifraga ſeptimum eſt aquilæ genus, quæ barbata dicitur (harpe auis ab Oppiano ſola barbata memoratur, & uel eadem cum oſsifraga eſt, uel ſaltem cum ea confunditur: uide in Harpe) & ſanqualis, oſsifragus uerò qualem indicaui, &c. Ego nullam huiuſmodi apud authores differentiam inuenio. Plinius maſculino genere oſsifragum profert: Lucretius oſsifragam fœminino, Marcellus Empiricus utroq́. Gaza ex Ariſtotele φήνην oſsifragam reddere ſolet. Ego utro genere efferatur nihil intereſſe & eandem auem ſignificari dixerim. Phinis (ut Hermolaus & Cælius ſcribunt) φήνης, ut χήνης, caſu recto non inueniri puto, ſed φήνη tantum ut μύλη. φήνη, auis eſt aquilæ ſimilis, ἀετώδης, Euſtathius. εἶδος ὀρνέου ἴσον ἀετῷ, Suidas. Oſsifraga uulgò appellatur auis quæ oſſa ab alto dimittit & frangit, unde & hoc nomen accepit, Iſidorus. Ariſtoteles ſex aquilarum genera facit, quibus oſsifragam non adnumerat, nimirum tanquam degenerẽ, & ex haliæetis naſcentem ut mox dicemus. Aquila germana (inquit idem) maxima aquilarum omnium eſt, maior etiam oſsifraga, μείζων τῆς φήνης. Sex aquilarum generibus quidam adijciũt genus aquilæ quam barbatam uocant, Thuſci uerò oſsifragam, Plinius. Cabarum (inquit Auicennæ interpres in hiſtoria animalium) id eſt oſsifraga, lingua Arabica dicitur belez, & Perſicè, ut puto, hamoni. Arathamati, id eſt frangens oſſa, Syluaticus. apparet autem uox corrupta pro alrachame: quam uocẽ pro uulture poſitam reperio apud Auicennæ interpretem in hiſtoria animalium. Raham uel racham, רחם, auis quædam ſic dicta quòd ſit benigna in pullos ſuos quam Iudæi noſtrates picam interpretãtur. tranſlatio noſtra habet Porphyrio, Leuitici cap. 11. Munſterus. Scio Hebræis uocem rahã ſignificare miſericordem & benignum: & cum oſsifragæ benignitas in alendis tum ſuis tum aquilæ (quos è nido parentis eiectos ſuſcipit) pullis celebretur, eandem eſſe auem credi poteſt. Aut forte latius patet uocabulum racham, ita ut uulturem, oſsifragam & gypæetum cõprehendat. Vide ſupra in Gypæeto. Auis quæ Græcè kym (corrupta uox à φήνη) Arabicè cekar uocatur, quam Auicenna uocat kabin, eiectum aquilæ pullum recipit & nutrit. Et hoc apud nos (quanquam in montibus noſtris plurima ſunt genera aquilarum) nunquam licuit experiri, niſi quòd fama uulgaris eſt quòd aquila quoſdam pullos eijciat: & alia quædam parua aquila & nigra eiectos quum inuenerit nutriat. qui cum adoleuerint ita ut iam uolare queant, deuorent nutritores ſuos, Albertus. Et alibi, Pullos ab aquila eiectos dicunt aliam auem colligere quam Græci fehit, (uox corrupta pro φήνη) Latini fulicã dicunt;

ut quidam interpretantur, sed falsò. nam quæ fehit uocatur auis consubæ (sic habet) species est, quæ aquilam non nutrit. fulica autem est mergus niger uocatus, & anate minor, quæ similiter aquilam nullo modo nutrit, Hæc ille. D. Ambrosius etiam & alij quidam recentiores φήνην fulicam non rectè interpretantur. Auis quam cuni Græci quidam uocant, reuera est illa quam alij cyfred uocauerunt, & Latinè uocatur ossifragus. deijcit enim ossa ex alto super saxa, ut eis confractis medullam edat, Albertus. Idem libro 23. ubi aues singulas ordine literarum describit, ossifragam uocat kyrij, uel ut alij legunt, kynium, suprà kym scripsimus: quæ uox pro kyni forte corrupta est, aut contrà. nam m. litera & ni syllaba, facile inter se permutantur, in dictionibus barbaris præsertim: ego kyni duabus syllabis potius legerim, cum etiam cuni alibi scribatur: quæ forsitan uox à Græca φήνη corrupta est, ut aliæ pleræque à scriptoribus Arabicis ita detortæ sunt à Græcis ut origo uix agnoscatur. ¶ Chym uel kym auis est aquila (aliâs uulture) maior: & hoc genus aquilæ quidam gryphem esse putant, Albertus: qui alibi etiam nomen kym pro uulture ponit.

¶ Ossifragæ magnitudo maior quàm aquilæ, color ex cinere albicans, Aristot.

¶ Parum oculis ualet. nubecula enim oculos habet læsos, Aristot. Carniuora est, Idem. Accipitres, ossifragæ, mergi, Longè alias alio iaciunt in tempore uoces, Lucretius. Ossifraga probè & fœtificat & uiuit. cœnæ gerula & benigna est. nutricat bene & suos pullos & aquilæ. cum enim illa suos nido eiecerit, hæc recipit eos ac educat, Aristot. Plura lege in Aquila C. de hac alite excipiente & alente eiectos aquilæ pullos. Haliæeti suum genus nō habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet, è quibus uultures progenerantur minores: & ex ijs magni qui omnino non generant, Plinius. uide in aquila C. Phene auis non solum carnes sed etiam ossa rodit & frangit, Kiranides.

¶ Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον, ἤτ᾽ οἰωνοὶ Φῆναι, ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι, Homerus Odyss. π. de Vlysse & Telemacho filio eum agnoscente, huius generis alitum erga sobolem suam amorem celebrans. Quem locum imitatus est Oppianus lib. 1. de piscatione: Καὶ μήν τις φήνης ἀδινὸν γόον ἔκλυεν ἀνὴρ Ὄρθριον, ἀμφὶ τέκεσσιν, &c.

¶ G. Ossifragi uenter arefactus & potus (madefactus & appositus, in codice Marcelli empirici, quod non placet,) ijs qui cibos non conficiunt, utilissimus, uel si manu tantum teneant capientes cibum. quidam adalligant ex hac causa, sed continuare non debent. maciem enim facit, Plinius. Vnum est ossifrago intestinum mirabili natura omnia deuorata conficienti. huius partē extremam adalligatam prodesse contra colum constat, Idem. huius pars extrema colligitur & reponitur, & cum opus fuerit, uentri laborantis alligatur. remedio miro omnes intestinorum dolores citissime sanat, Marcellus empiricus. Auis ossifragæ partem crematam potu morbum comitialem tollere quidam referunt, Trallianus ex Archigene. Ossifragi uentrem arefactum contra calculos & alias difficultates uesicæ commendant, Plinius. Ossifragi auis uenter particulatim potus calculos cum lotio pellere proditur, Dioscorid. Idem remedium Kiranides scribit de uentre harpyię auis. Auis ossifragæ uentriculus salitus ut seruari possit, aut exustus & in puluerem redactus, cum uini potione datus, urinam efficaciter prouocat, Marcellus. Eadem ferè remedia etiam harpæ aui attribuuntur, ut suo loco referam. ¶ Phenes os ad coxam suspensum, crissos, id est uarices in pedibus curat, Kiranides. Fel eius cum melle albedinem (leucen) & lepram sanat, Idem. Stercus aridum tritum si quis biberit uel gestauerit, concoctionem perfectam reddet: & calculosæ affectioni & dysurię medebitur, Idem.

¶ H. a. Ossifragus, qui ossium fractura debilitat quempiam, Cassius Seuerus apud Senecam lib. 6. controuersiarum. ¶ Φήνειον, mons ita dictus, Suid. Φήνεια, oppidum in Arcadia Stephano.

¶ Ossifragam & harpam aues Mineruæ attribuunt, Gillius. Minerua è Pylo abijt φήνῃ εἰδομένη, id est ossifragæ similis, apud Homerum Odysseæ γ. ubi interpretes phenen auem aquilæ similem faciunt. Honestior autem (inquit Eustathius) hæc comparatio Mineruæ ad ossifragam est, quàm illa, ὄρνις δ᾽ ὣς ἀνόπαια διέπτατο. nam φήνη uidetur denominata παρὰ τὸ φαίνειν. est autem Minerua φωσφόρος, id est lucifera. Cæterum anopæam auem aliqui genus aquilæ simile ossifragæ esse tradunt: Vide supra in capite de aquilis diuersis.

¶ Sanqualem auē atque immussulū augures Romani in magna quęstione habent. Immussulum aliqui uulturis pullum arbitrantur esse, (uide supra in Aquilis diuersis plura de immussulo:) & sanqualem ossifragæ. Massurius sanqualem ossifragam dicit esse. Quidam post Mutium augurem uisos non esse Romæ confirmauēre. ego, quod uerisimilius est, in desidia rerum omnium non arbitror agnitos, Plinius. Sanqualis auis est quæ ossifraga dicitur, Festus. Alites uolatu auspicia facientes istæ putabantur, buteo, sanqualis, immusculus, &c. Idem. quod & alibi repetit, quem locum mutilum supra sub immussuli mentione inter aquilas diuersas expleuimus. Fuit diu quæstioni an sanqualis & immussulus inter aquilas censendi forēt: quorum uolatus licet æuo priore incognitus, secundissimos habere euentus censebatur, Alexāder ab Alex. De augurio ex pręepetibus auibus, ut buteone, sanquali, &c. uide in Aquila h. Sāqualis porta appellatur proxima ædis Anci, Festus. ¶ Immusculus (legerim, immussulus) auis genus, quam alij regulum, alij ossifragam dicunt, Festus.

¶ Quintum aquilarum genus (inquit Albertus) apud nos est perparuum & uarium, & à quibusdam uocatur frangens os, eò quod quando carnes ossium comedit, ossa in altum subuecta super lapidem

lapidem deijcit, & ex fractis ossibus medullam sugit, Hæc ille. sed cum paruulam admodum hanc aquilam esse scribat, non potest esse ossifraga aut φήνη, quam Aristoteles omnibus aquilis, excepta tantum germana, maiorem facit. Audio in montibus Heluetiæ nostræ auem aquilini generis nominari beinbrecher, hoc est ossifragam: ab alijs steinbrüchel, quasi dicas saxifragam: quoniam ossa (ut ex Alberto retuli) saxis iniecta confringat: de hac olim amicus quidam ex Clarona insigni Heluetiæ pago sic ad nos scripsit. Ossifraga quam uidi annicula erat, capite nudo & flauo colore, rostro incuruo, plumis albis: alæ hinc inde nigras habebant pennas ueluti ciconia. affirmabat auceps eas crescere ferè in magnitudinem uulturis, & omnino flauescere: & ex interioribus eius plumis, quæ teneriores sunt, pelliculas pretiosas fieri, ut ex uulturibus quoq;, ad fouẽdum nimirum debilem ac frigidum uentriculum, Hæc ille. Rursus ab alijs accepi, hanc auem aliquanto minorẽ uulture esse, eiusq; genus quoddam uideri: colore fusco, cum uultur pectore, collo & capite magis flauescat: rarò capi: & si quando à montibus propius ad domos & pagos aduolarit, hyemem propinquam & asperam expectari. Item ab alio, auem esse tantam, ut spatium ab ala extrema extensa ad alteram, orgyiam siue ulnam excedat: uaria animãtium genera inuadere, mures alpinos, rupicapras paruulas: nidificare in rupibus: singulas & solitarias agere, colore ex castaneo nigricante. Sed hæc forsitan aquilæ ueræ descriptio fuerit, ego nihil affirmo. ¶ Sabaudi aquilæ quoddam genus nominant aigle courte, id est aquilam breuem: & auem diuersam freynno: quam fortè Aristotelis φήνην esse, nõ alio quàm ex nominis collusione parum firmo argumento ductus, amicus quidam ad nos scripsit. ¶ Orfraye auis Gallicè dicta, propriè ossifragus est: etsi quidam hoc nomen caprimulgo impropriè tribuant, qui ab alijs rectius uocatur fresaye uel effraye, Bellonius in Singularibus. Et rursus, Græci suam phenen scribunt præcipuè benignæ esse naturę, & tum suos tum eiectos aquilę pullos bene nutricare, &c. hinc factum & nomen (ut conijcimus) & figmentum de phœnice aue apud recentiores, quæ auis super nido pingitur pectus suum dilaniãs, ut cruore proprio pullos pascat. quanquam uerò Galli ophraye (aliàs orfraye) auem appellant, quæ ex uocabuli uicinitate ossifragus uideri posset, non ossifragus tamen sed haliæetus est, & circa aquas præda piscium uiuit.

DE PYGARGO.

PYGARGVS, πύγαργος, genus aquilæ sic dictum ab eo quod caudam habeat albam, παρὰ τὸ τὴν πυγὴν ἔχειν ἀργὴν καὶ λευκήν, Hesychius & Varinus. Pygargus (ab albicante cauda dicitur, ac si albicillam nomines, ut Gaza de suo addit) aquila, gaudet planis, & lucis & oppidis. hinnularia (νεβροφόνος) à nonnullis uocata cognomine. montes etiam syluasq; suis freta uiribus petit. reliqua genera rarò plana & lucos adeunt, Aristot. Et rursus, Genera aquilarum nõ æquè omnia prolem fastidiunt: sed difficilior in alendo pygargus. Multæ aues quibus nutrimentum non sufficit pro omnibus pullis eijciunt aliquos, & imprimis genus illud (scilicet aquilæ) quod dicitur barbaium, Auicenna. Pygargus in oppidis mansitat & in campis, albicante cauda, Plinius. Pygargus & alia quædam aquilarum genera inædificant nido lapidem aëtiten, Plinius. Aëtites nomen habet à colore aquilæ candicante cauda, Idem. Pygargus Aristoteli maior est morphno, & melanæeto quæ minima est aquilarum: minor autem percnoptero & germana aquila quæ magnitudine omnes excedit, etiam ossifragam. Pygargo & melanæeto aquilis non minorum tantum quadrupedũ rapina, sed etiam cum ceruis prælia. multum puluerem uolutatu collectum insidens cornibus (hæc uel illa) excutit in oculos, pennis ora uerberans donec præcipitet in rupes, Plinius.

¶ Pygargum aliqui putant esse aquilam illam quam uenatores regalem uocant, Niphus. Belisarius meminit milui regalis, qui minus ualeat uiribus quàm miluus niger. Post herodium (sic uocat aquilam germanã) apud nos nobilior aquila est quæ anseres rapit, & cygnos & huiusmodi aues magnas, & etiam lepores & cuniculos, præcipuè quando pullos habent. hæc minor est herodio, uaria ex albis & cinereis pennis intermixtis. sed in cauda penultimæ extremæ pennæ uidentur esse albæ, & alba est in pennis ani, & est breuis admodum caudæ, Albertus. uidetur autem hæc mihi uerum pygargus. Pygargum (inquit Turnerus) literatores quidam ineptè trappum à Germanis dictum (tardam, uel bistardam) interpretantur. Sed pygargus Anglorum lingua, nisi fallar, erna uocatur, an erne. Ego ernam audio dici genus aquilę quod apud Frisios ad Oceanum Germanicum per hyemem degat, colore nigro, quod cornices quædam ut ex escarum eius reliquijs uictitent sequantur. Pygargus est forte quam Anglicè dicimus ringetayle, Eliota. Sed Turnerus ringtalum Anglis dictum ab albo circulo caudam circumeunte, buteone minorem, subbuteonem Aristotelis esse suspicatur. Quòd si minor est buteone, non poterit esse pygargus. ¶ Eustathius in commentarijs suis in Homerum Iliad. decimo, pygargum (authore Zopyro) ardearũ genus illud facit, cui in coitu oculi sanguine manent. sed Aristoteles pellon ardeam difficulter coire scribit, pygargum uerò inter aquilas tantũ recenset. sed Zopyri pygargus ardea, forte stellaris Aristotelis fuerit, quæ & ocnos, id est ignaua dicitur. nam argos & ocnos synonyma sunt. Pygargũ (inquit Cælius Rhodiginus) esse aquilæ speciem sciunt omnes: inde Græcis rapacẽ quoq; indicat uox ea. Sed & in Venerea procliuior sic item dicitur (per antiphrasin, Varinus) ueluti cui minimè sit pyga ociosa. nam ἀργὸν uocant Græci cessantem. Quin & timidum rectè pygargum dixeris, quòd albicãs ei sit pyga:

cui diuersum est prouerbium, Melampygo necdum occurristi. Hic enim uti Hercules robore intelligitur insignis: proinde leucopygi imbellia infames concipi ferè ualent, Hæc ille ex Varini Lexico ut uidetur: ubi pro ἐὰν γὰρ οἱ μελάμπυγοι, καθάπερ ἡρακλῆς: lego, ἀνδρεῖοι γὰρ οἱ μελάμπυγοι, &c.

DE AQVILIS DIVERSIS APVD RECENTIORES.

ASTVRES ex genere infimo aquilarum uel miluorum: falcones uerò accipitrum nobile genus antiquis fuisse putamus, Paulus Iouius. Nos asturem uulgò dictum, accipitrem maiorem esse docuimus. Cæterum ex falconum generibus maiores, ut sacrum & hierofalcum aquilis, (sacer quidem ad aquilam germanam proximè accedit:) minores uerò, ut smerillum & lapidarem, &c. accipitribus adnumerandos iudico.

¶ Aquilæ duo genera sunt, aquila absolutè, & altera dicta zimiech uel zumach, Tardiuus.

¶ Aquilæ an accipitris genus sit ignoro, quod apud Germanos inferiores circa Oceanum CATVL appellari audio, accipitre maius, corpore uario ceu maculis aut punctis asperso, à quo gallinę & anseres rapiantur.

¶ De Aquila truncali Alberti, quæ uulgò Stockarn dicitur, lege supra circa finem historiæ Melanæeti.

¶ Incolæ partis cuiusdam Scandinauiæ aquilæ (coruum ipsi uocant) quodam genere occiso, quod agnos & alia animalia prædatur, rostra præfecto regionis adferunt, ut testentur noxiam auem se occidisse, Olaus Magnus.

¶ IN alpibus quibusdam Heluetiæ, ut circa Curiam Rhetiæ oppidum, & circa Lucernam, auis rapacis genus (aquilæ nimirum) ab agnorum raptu Lammerzig nominant.

¶ IN regione circa Tarnasari urbem Indiæ, complura auium genera sunt, raptu præsertim uiuentia, longè aquilis proceriora. nam ex superiore rostri parte ensium capuli fabricantur. id rostri fuluum est phœniceo colore distinctũ. nihil sanè uisu pulchrius, nihil amœnius, aliti uerò colos est niger, & item purpureus, intercursantibus pennis nonnullis, Ludouicus Patritius.

¶ IN India referunt auem esse rapacem, longè aquila maiorem, nigram purpureamque, intercursantibus pennis candidis: cuius rostrum fuluum, cœruleoque seu phœniceo colore distinctum, adeò pulchrè ut nil iucundius uisu esse possit: unde & ob pulchritudinem & ob magnitudinem capuli ex rostro huius auis fieri solent. Constat autem prędurum hoc rostrum esse oportere. Hanc uolantium auium maximam esse constat, Cardanus lib. 10. de subtilitate.

¶ INTER Misenam & Bresam Germaniæ oppida, cum rustici multa pecora, uitulos & sues amissa in syluis perquirerent, inuentus est nidus ingens, per tres quercus extensus, tanto spacio ut currus sub illo conuerti potuisset, ex magnis arborum ramis & baculis uel palis cõstructus. Quare in urbe nunciata, homines multi ad nidum missi cum ascendissent, pullos tres maximos inuenerunt, & in urbem asportarunt. è quibus mox unus mortuus est, cuius alæ per transuersum extensæ, septem ulnarum mensuram æquarunt. ungues uiri magni & corpulenti digitis nihilo erant inferiores, crura leoninis maiora. In nido multa uitulorum & ouiũ coria reperta, & hinnulus recens, & capita animantium uaria, ut uir doctissimus & fide dignus Georgius Fabricius ad me perscripsit, anno Salutis quingentesimo supra sesquimillesimum, quo ipso hic nidus ęstiuo tempore inuentus est.

DE AQVILA HETEROPODE.

AQVILAE istius picturam ab Argentinensi quodam ciue pictore accepi, homine diligentissimo & auium præcipuè naturæ studioso, qui tamen nihil certi super hac aquila referre potuit. hoc tantum dicebat ab alijs quibusdam pictoribus hanc picturam ceu ueram se accepisse. Nos heteropodem appellare uoluimus, quòd in una hac auium (si uera est pictura) crura coloribus diuersis insigniantur, sinistrum cœruleo, ut rostrum quoque: dextrum fusco albicante. Venter fuscus est & punctis nigricantibus maculosus, ut pectus etiam & collum. reliquum corpus magis nigricat, oculi subrubent. pars etiam alarum fusca est, & punctis notatur nigris ut uenter. capitis & ceruicis pennæ summæ rigere uidentur: & dorsi initium circa alarum summitates in gibbum attolli.

Hæc subsequens figura Aquilæ heteropodis est.

HISTORIA

HISTORIA DE ARDEA IN GENERE VBI CVM cæteris ardearum generibus, tum pellæ imprimis siue cinereæ uulgò dictæ pleraque conueniunt.

A.

ARDEA diuersorum generum est. apud nos quidem pellam siue cineream, simpliciter ardeam uocamus, & Aristoteles pugnam aduersus aquilam aliâs ardeæ simpliciter tribuit, aliâs pellæ cognomento. Idem de historia animalium 8.3. leucerodion erodio minorẽ esse tradit, per erodium proculdubio pellòn non asterian intelligens, quæ tantum tria genera ab eo numerantur. Saxones tamen ardeam simpliciter sua lingua nominantes, de alba intelligunt. Ardeola quanquam diminutiuũ est, pro ardea tamẽ simpliciter à Plinio & alijs accipitur. ¶ שׁלך, Schalac, Deuter. 14. & Leuitici 11. nomen auis impuræ, quam Iudæi interpretantur Reiger, id est ardeam, Munsterus: aliqui mergulum: Vide supra in Mergo post anates statim. Ibidem leges de uoce קאת, kaath, uel kaas, quam alij ardeam, alij mergulum, alij aliter interpretantur. Huic finitima uidetur uox כוס, kos, quam exponunt herodium, falconem, nycticoracem, &c. uide infra in Bubone. sed herodium an pro ardea accipiant, ut Græci faciunt, an pro genere aquilæ, ut recẽtiores quidam indocti, dubitari potest. Ardea schalach Hebræis à proijciendo, quòd se ad capiendum pisces in mare proijciat. nam & Hebræi pisces eam è mari prædari scribunt. Chaldæus schalenuna uertit, uoce composita à schalal, quod est prædari, & nuna quod piscem significat, à præda piscium. Aben Ezra aliam adfert causam, nempe quòd abijciat pullos suos, P. Fagius. אנפה, Anapha, Dauid Kimhi auem dicit, quam magistri uocant דיה רגזנית, daiah ragasinith, id est uulturem ferocissimum &

uehementissimum. Ita quidem R. Salomon interpretatur Leuit. 11. & addit, sibi uideri auem quam uulgus appellat היירון, (heron:) Sanctes exponit ardeam. nam heron Gallis ardea est. Abraham à celeriter spirando nomen tulisse notat. Septuaginta & Hieronymus Deuter. 14. charadrium interpretantur: Chaldæus אבו, ibu: sed uidētur Chaldæi anapha potius accipere pro upupa. Persa an koh, אן כה. Arabs בבגה, babgach. Anapha (inquit Munsterus) aliqui picum, alij miluum esse uolunt. putant autem auem illam sic uocatam, quod facile irritetur & ad iram concitetur. quam quidam טראת, **trapp** uulgò (Germanicè) uocant, Hæc ille. Idem graculum interpretatur, Leuit. 11. & Deut. 14. apparet sanè auem esse quæ species aliquot similes contineat, quoniam additur iuxta genus suum. חסידה, Chasida, Zachariæ 5. Aquila, Symmachus & Theodotion, erodium transferunt, & LXX. Leuit. 11. alij aliter. sed magis placet ciconiam uerti. uide in Ciconia A. ¶ Græcè ἐρωδιὸς oxytonum & sine aspiratione scribitur, recentiores quidam Latini (barbari potius) non rectè aspirant: & per aphæresin etiam ῥωδιός apud Hesych. & Varinum. Ἀρδιόλη (ardeola) quam & λαλκρίω aliqui uulgò (in Græca lingua uulgari, uide ne à laro corruptum sit nomen. nam & Lycophronis interpres erodium larum esse putat) uocitant, ueteres autem Græci ἐρωδιόν, Demetrius Constantinop. A Græca uoce erodios apud Albertum deprauatæ leguntur, anydion, artadaton, & mothyos. ¶ Ardea Italis garza dicitur, alijs airone ut Scoppa grammaticus docet: hinc est corrupta uox Latina apud Crescentiensem agiron: sunt qui anghiron efferant. Hispanis similiter garza, præsertim Lusitanis: aliquibus grou quasi grus, propter corporis similitudinem. Gallis heron, quæ uox uideri potest deducta à Græca erodius. Sabaudis airon uel heyron: (quanquam & lari genus sic ab eis uocari puto.) Anglis similiter an heron. Germanis quibusdam **ein heergangß**, uoce detorta ab herodio, uel à Gallica heron. sed usitatius **ein reiger**, nostris **reigel**, alijs **reiher** uel **rayer**, Frysijs **rarg**, Flandris **rieghet**. Illyrijs cziepie: Poloni ardeæ genus zoraw appellant. Turcis balakzél. ¶ Albertus Magnus ardeam tantalum quoque dici scribit, ab Isidoro mutuatus.

¶ Erodium aliqui putarunt esse auem ex ijs quas Romani Diomedeas uocant. Vide infra in Elemento D. Suidas ciconiam esse suspicatur ineptè: sed mox tanquam emendans subdit, aut ciconiæ similem. Longè alius est herodius recentiorum. nam Albertus Magnus aquilam maximam et Germanam sic uocat: alij hierofalcum ut in eius historia ostendi. Αἴθυια, id est mergus, memoratur ab Aristot. de hist. anim. 5. 8. ubi Albertus habet abij, & quidam (inquit) putant esse ardeam: sed ineptè. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus æthyias uocat. mergi Græce ab Arato ἐρωδιοὶ appellantur, Ioach. Perionius. Fortè etiam Plinius fulicam pro ardea è Græco alicubi reddidit, nam & cirrhum fulicis tribuit, qui ardearum est: & Diomedeas aues fulicarum similes facit, quas alij (ut Stephanus & Seruius) ardearum generi attribuunt. Gaza in libro de communi animalium gressu, pro Græco ἐρωδιοί, uertit fulicæ, uel potius ardeolæ. Fulicam quidem pro erodio transtulit Augustinus quoque, & Lycophronis interpres larum esse arbitratur: Ambrosius etiam sturnum, quem tamen Græci non erodiòn sed psâra dicunt, Cælius. Auem quam Aratus κέπφον dicit, ardeam Vergilius nominat, Perionius. Sed ardeam à mergo, fulica & cepphо prorsus diuersam esse auem, qui historias singularum inter se contulerit, manifestissimè deprehendet.

B.

Ardeæ apud Heluetios abundant, propter multos & magnos fluuios & lacus piscosos, unde uictum petunt Aristotele teste. Ardeolis omnibus communis uidetur longitudo rostri, colli & crurum, quibus ciconias referunt. sed collum ardeis magis inuolutum. digiti pedum terni, longi, membranis modicè iuncti, & quartus retrò pro calce similiter longus. corpus pro sua magnitudine non amplum, sed leue & exile. Ardea coloris est cinerei (nos de hoc genere infra priuatim scribemus) minor grue, longi colli, & sicut reliquæ etiam aues aquaticæ rostro non multum inuoluto, Albertus. Erodius auis in capite gerit cumulum pennarum ueluti comam (aliâs coronam) oblongam, Kiranides. sed hoc non de omnibus ardeis uerum est, aliæ enim apicem illum è pennis retro extensis conditum habent, aliæ non habēt. Porphyrioni & ardeæ inutile est uropygium, (cauda,) ut & alijs aquatilibus, Aristot. in lib. de ingressu animalium.

C.

Ardeæ circa aquas & lacus piscosos degunt. quare in Heluetia nostra abundant. & grammaticis (Suidæ & Eustathio) erodios Græcè quasi helodios dici uidetur, à lacubus & paludibus, quas Græci ἕλη nominant. Sed in mari (circa mare) etiam degunt, ut ex Arati prognosticis apparet. Erodius auis in templis & ædificijs ciuitatum nidificat, Kiranides, nescio quàm uerè. ¶ Procopius Gazæus sophista Pentateuchum Mosis enarrans, erodium cum noctua & uespertilione &c. aues noctis & tenebrarum amicas esse scribit, quod non probo. Aristoteles sanè de pella, quæ & absolutè ferè ardea dicitur, disertè scribit, uenationi (piscium) eam interdiu operam dare. Eustathius uerò in decimum Iliados ardeam noctu in aquis rapinæ operam dare. ¶ Ardea licet in aquis cibum suum quærat, in syluis tamen & altis arboribus nidum collocat, (in abietibus, Stumpfius,) Author libri de nat. rerum. Piscibus insidiatur: & dum per aquam ingreditur pisces pedibus eius non sine desiderio adnatantes, ut audio, deuorat. Erodius ostreorum uoracissimus est. & quemadmodū conchas pelecânes exsorbent, sic is ostrea testis obducta uorat, & ingluuie sua concalefaciens tandiu custodit, quoad calore stomachi discluduntur. Pòst ubi is ipse diductas senserit testas, eas euomit, &

carnem

carnem ad sustentandum se retinet: Aelianus, Philes, & Plutarchus. Cochleis etiam seu limacibus uescitur, ut in D. referam ex Aeliano: nec minores tantum pisces, sed anguillas quoque deuorat. Ardea, ut & mergus, cibum ferè crudum excernit, (excrementum scilicet liquidũ:) itaque semper est uorax hæc auis, Albert. ¶ κλάζειν, id est clangere, de uoce ardeæ legimus apud Homerum Iliad. κ.

¶ Ardea per antiphrasin dicitur, quòd breuitate pennarum altius nõ uolet, Seruius: qui & hoc Lucani è lib. 5. citat, Quòd ausa uolare Ardea sublimis pennæ confisa natanti. Ardeola dicitur quasi ardua propter arduos uolatus, cum altius uolauerit, tempestatem significat, Isidorus & Albertus. Volatus ei sublimis & uehemens, Stumpfius. Anseres omnes extento collo uolant, ardea contracto, Albertus. Vropygium ei inutile, ut & alijs aquatilibus: proinde uolat pedibus retro extensis, Aristoteles de anim. ingressu. Ardeæ in grege sui generis nidificant: gregatim uerò non uolant, eo quòd pullis earum insidiantur accipitres & aliæ aues rapaces, à quibus defendi non possent nisi complures semper ardeæ circa nidos uersarentur, Albert. ¶ Ardeas dicunt aliqui tanto dolore coire, ut lachrymas sanguineas oculis emittant; quod ego falsum puto. Vidi enim ipse (inquit Albertus) sæpe coire ardeas & oua parere, nec quicquam tale experiri potui, sed sicut reliquæ aues quarum longa sunt crura, similiter & ardea coit cruribus super dorsum fœminæ flexis, ita ut pedes maris ad caput fœminę sint, & genua uersus excrementi sedem super dorsum: & tunc motu alarum se sustinens locum conceptionis fœminæ cõtingit ac semen infundit. Hæc ille. Aristoteles priuatim hoc de ardea pella scribit. pellæ (inquit) coitus difficilis est. uociferatur enim & sanguinem ex oculis, ut aiunt, emittit cum coit. parit etiam ægrè summoque cum dolore. Idem ex eo Plinius repetit. Grammatici uerò (Eustathius & Etymologus) ἐρωδιόν, id est ardeam simpliciter, dictam coniiciunt, ὅτι ἔαρ ἱδροῖ, id est ab eo quòd sanguinem exudet in coitu. In animalibus quædam ui uel contra naturam eueniunt, ut ardeæ coitus, & ephemeri uita, Theophrastus in Metaphysicis. debet autem de ardea mare coëunte intelligi. nam Græcè legitur, ὥσπερ ὁ ἐρωδιὸς ὀχεύει. Ardea auis est Venerea, unde aliqui ἐρωδιὸν dictum putant quasi ἐρωτίδιον, hoc est auem amori & Veneri propriam. uide infra in h. ¶ Nidificant ardeæ, ut iam diximus, in excelsis arboribus, & gregatim. Licet omnes ex mari uiuant, in terra tamen nidificant, Oppianus in Ixeut.

D.

Ciconiæ cum aliunde pullis alendis cibum comparare nequeunt, esculenta quæ prius ederant, euomunt, atque in educandos fœtus cõuertunt: & ad uolandum pullis imperitis duces sunt. herodios & pelecanos similiter facere audio, Aelianus. Quomodo pullos aduersus accipitrem defendant ardeæ, paulò inferius dicetur. Ardeolæ fascinationis amuletũ ut pullos defendant, nidis cancrum imponunt, Aelianus, Philes & Zoroastres in Geoponicis. Pisces captant industriè sanè & dolosè, nempe Solis radios ita excipiunt, ne pisces uisa ipsarum umbra refugiant, Oppianus in Ixeut. Ostrea quomodo deuorent, & calore uentriculi dehiscẽtia reuomant, ut pulpam interiorem à testis seligant, supra in C. recitaui.

¶ Ardeola & cornix amicæ sunt, Aristot. Aelianus & Plinius.

¶ Dissident sorices & ardeolę inuicem fœtibus insidiantes, Plinius. Ardeolam aquila, utpote ualens unguibus, aggreditur. ipsa autem repugnando emoritur, Aristot. alibi uerò de pella priuatim scribit, infestam ei aquilam esse. Harpa & erodius inimici sunt, Aelianus. Ardea seipsam aut pullos suos aduersus accipitrem prædonem defendens, excrementi sedẽ illi opponit, & stercus putridum emittit: quod si accipitrem tetigerit, pennas eius putrefacit, Albertus & Author libri de nat. rerum. De falconibus qui ardeas capiũt, leges in E. Ardea odit albos laros, Philes. Pipo (pipra, sed Græcè legitur hippos in codicibus impressis) inimica ardeolæ est. oua enim & pulli ardeolæ uiolantur à pipone, Aristot. Πιπώ, ὄρνεον πολέμιον ὥς τινες, ἐρωδιός, Hesych. lego ἐρωδιῷ, hoc sensu: Pipo auis est inimica ardeæ, ut aiunt. Perdices & erodios idcirco defugiunt cochleæ, quòd eos pernoscunt penitus hostes sibi esse: nec cernere est limaces ibi serpere, ubi illi ipsi uersentur: eos tamen naturali quadam astutia cochleæ quædam præstantiores decipiunt, & circumueniunt. Siquidem ex natiuis testis egressæ, in magna securitate pascuntur. Aues autem, quas modo dixi, in testas inanes, tanquam in easdem illas inuolant: ut uerò nihil inuenerint, eas ut sibi inutiles abijciunt, atque discedunt. Illæ uerò singulæ exsaturatę pastu, atque ex aberratione qua hostes fefellerunt seruatæ, ita in testas tanquam suam propriam domum reuertuntur, Aelianus.

E.

Ardea cum accipitrem fugit in altum euolat, Albertus. Falcones capiunt ardeas, grues, &c. Crescentiensis. Hierofalchi ardearum hostes sunt, Paulus Iouius. Nostri falcones ardearum uenatores, uocant Reigerfalcken, Galli heronniers. In ardeæ captura duo falcones pariter relaxantur, quorum unus summa petit, alius iuxta terram inuolat, ut uidelicet ille uolantem ardeam impulsu præcipitet, hic præcipitatam arripiat, Author libri de nat. rerum. Et rursus, Falconum genera duo sunt: alterum nobile, quod auem usu paruo naturaliter capit: alterum ignobile ac uile, quod nõ nisi multo labore & maceratione assuefactum hoc facit. hoc posterius genus cum ardeam ad terram impulerit, & iam prope fuerit ut eam capiat, ardea anguillam uel alium piscem quem recens uorauerit euomit: & tunc falco liberè eam uolare permittens, piscem ceu minus fœtidũ cibum sibi oblatum præferens, ocyus apprehendit. at falco nobilis piscem eiectum uilipendens, ardeam ipsam ag-

greditur, Hæc ille. Fertur falcones si sanguinem ardeæ gustarint, omne desiderium capiendi grues amittere: si uerò carnes solùm sine sanguine ederint, hoc uitium incurrere non creduntur, Crescentiensis. ¶ Ardeæ sæpe oculos petũt, Turnerus. ¶ Nauta nunquam occiderit ardeam, nam quod accipitres in terra uenatoribus, hoc in mari piscatoribus ardeæ significare creduntur, Oppianus in Ixeuticis.

¶ Ardeæ hominibus charissimæ sunt, & æstatis hyemisq; tempus præsagiunt. capita scilicet pectori imponunt, eoq; maximè inclinant; unde concitatissimus uentus expectari debet, Oppianus in Ixeut. Ardea cum altius uolauerit, tempestatem significat, Seruius & Isidorus. Quòd ausa uolare Ardea sublimis pennæ confisa natanti, Lucanus lib. 5. Ardea, quasi ardua, eo quòd altè uolat. nam cum tempestatem præsentit, altè supra nubes uolare dicitur, Albertus. Ardea obstrepero clangore (& inconcinno uolatu, ut interpres Theon adijcit) è mari ad terrã auolans, uentum & tempestatem imminere præsagit, Aratus. Et rursus inter pluuiæ signa hanc auem ponit, cum terra relicta ad mare multo cum clangore festinat. Quem locum Auienus sic reddidit, Cum procera salum repetit languore (lego, clangore) frequenti Ardea. Triste (obstreperum, potius) sonans ardea tempestatem denunciat: eademq; ad mare rectà proficiscens, pluuiam portendit, Gillius ex Aeliano. apparet autem Aelianum ex Arato mutuatum. Notasq; paludes Deserit atq; altam supra uolat ardea nubem, Verg. lib. 1. Georg. inter signa tempestatis futuræ, qua non sit tutum nauigare. Ardea in medijs arenis tristis hyemem indicat, Plinius.

¶ Ardeas aliqui dictas suspicantur ab ardendo, nam quarumuis arborum rami in quibus nidificant, proluuie uentris earum infecti, aduruntur & exiccantur, ut omnium ferè auium aquaticarum fimo, qui piscibus uiuunt, Albertus.

¶ In libro quodam Germanico manuscripto hæc uerba reperi: Si pedes (die füß, nisi potius legendum fuerit die feißte, id est pinguedo) ardearum destillentur per descensum, & oleo inde collecto inungantur manus, pisces sponte adnabunt ut comprehendi possint. Pharmacopolę apud nos ardeæ adipem uendunt piscium inescatoribus. audio autem escas piscibus capiendis fieri ex adipe & ossibus ardeæ.

F.

Ardeam legimus carnis esse fœtidæ & nõ salubris. Pullorum caro præfertur. nam adultiorum caro grauiter olet. Ardeæ pro ætate diutius assari debent: possunt autem pastillis includi, eo modo quem in Gallina F. præscribemus. Quicunq; hæmorrhoides crebrò experiuntur, præsertim pulsantes, inter alia grues & agrones (id est ardeas) præcipuè caueant, Arnoldus de Villanoua.

G.

Somnos allicit ardeolæ rostrum in pelle asinina fronti adalligatũ. putant & per se rostrum eiusdem effectus esse uino collutum, Plinius. Erodij ramphum (ramphos, id est rostrum, interpres inepte ungulam transfert) cum cancri felle in corio asinino si suspenderis ad collum uigilantis, dormitabit. Si quis in conuiuio pannum in quo est ramphos (id est rostrum ardeæ) cum uino deponat, bibentes obdormient, Kiranides. Hippiatri quidam Germani equorũ oculos illini & lauari iubent coturnicum uel ardearum adipe ut sani & clari fiant.

H.

a. Ardea per antiphrasin dicitur, quòd breuitate pennarũ altius non uolet, Seruius. uel quasi ardua, quòd altè uolet. nam cum tempestatem præsentit altè supra nubes uolare dicitur: item cum accipitrem fugit. uel ab ardendo, quia fimus eius exurit id quod contingit, ut & aliarũ auium aquaticarum quæ piscibus uiuunt, Albertus. Ego ardeam uocem Latinam à Græca ἐρωδιὸς per syncopen factam coniecerim. ¶ Ἐρωδιὸς uel deriuatur à uoce ἔαρ quæ sanguinem significat, ut apud Cyrenæum: & uerbo ἰδίειν, quod est sudare. quoniam hæc auis in coitu, ut ferunt, sanguinem exudat. uel sic dicitur quasi ἑλωδιὸς, ἀπὸ τοῦ ἕλους καὶ τοῦ ἴδιον, (forte ᾄδιον.) φιλήδει γὰρ τοῖς ἑλώδεσι τόποις, quòd locis palustribus delectetur. uel quasi ἐρωτίδιος, ἀπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ ἴδιον, id est amori propria & sacra auis. est enim Venerea, ut aiunt. Sed Claudius philosophus Veneream esse negans, Mineruæ potius sacram esse ait, iuxta poetam: Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθηναίη. Cui respondere licet, ardearum secundum Aristotelem multa esse genera, ex quibus nihil prohibet alia Mineruæ sacra esse, alia Veneri. Sed Herodianus scribit ἀπὸ τοῦ ῥοίζου (quæ uox sibilum significat) fieri ῥοίδιος, ut ab ἁρμόζω ἁρμόδιος, & abundante epsilo, & omicro in o. magnum mutato ἐρωιδιὸς, iota adscripto manente. Acuit autem ultimam, ut & cætera auium nomina in ιος, quæ syllabas plures tribus habẽt, αἰγυπιὸς, χαραδριὸς, βομβυλιός. Apud Hipponactem scribitur etiam ῥωδιός: Κνεφαῖος ἐλθὼν ῥωδιῷ κατηυλίσθην: quod per aphæresin factum dixeris, si usum communem spectes: perfectum uerò si formationem, Etymologus. Ἄραμος, ἐρωδιὸς, id est ardea, Hesychio & Varino. Ἐρωγὰς quoq; & κορκιθαλλὶς pro ardea exponuntur ijsdem. ¶ Herodij domus dux est eorum, Psalmo 104. è uulgata translatione. Hebraicè chasida legitur. Munsterus uertit, Ciconia pro mansione sua habet abietes.

¶ Epitheta. Ardea procera, Auienus. Ἐρωδιοί τε πολλοὶ μακροκαμπυλαύχενες, Epicharmus in Nuptijs Hebæ apud Athenæum lib. 2.

¶ Xiphiam, id est gladium piscem, Galli sua lingua ardeam maris uocitant, Pet. Bellonius. Ἐρωδιὰξ, ἅμαξα, Hesych. & Varinus. Erodialis lapidis meminit Albertus Magnus, eiusdem puto cum

actite, nam aquilã germanam erodiũ uocat. Ardelio, est homo inquietus, huc atq; illuc semper uolitans: & ab ardeola deducitur, sicut à stella stellio, Sipontinus. Nil bene quũ facias, facis attamẽ omnia belle. Vis dicam qui sis? Magnus es ardelio, Martialis lib. 2.

¶ Propria. Ardea, Ἀρδέα, Vlyssis & Circes filius fuit, ut Stephanus memorat in Antea. Ab hoc etiam Ardeam ciuitatem in Latio dictam aliqui putant, decem & octo miliaria (170. stadijs in monte) ab urbe positam: alij à feruore regionis dictam malunt, alij à Danaë Persei matre, uel à Dauno Pilumni filio qui eam condidit, ut quidam existimant. Alij conditam scribunt à Pilumno Iouis filio & Turni abauo. Hæc olim Turni & Rutulorum regia fuit. Locus Ardea quondam Dictus auis, & nunc magnum tenet Ardea nomẽ, Verg. lib. 7. Aeneid. ubi Seruius, Bene alludit, nam Ardea quasi ardua dicta est, id est magna & nobilis. quanquam Higinus in Italicis urbibus ab augurio auis ardeæ Ardeam dictam uelit. illud nanq; Ouidij in Metamorphosi fabulosum est, incensam ab Aenea Ardeam, & in hanc auem esse conuersam. Hinc ciues Ardeates dicti: ut ab Ardia Illyriæ ciuitate, Ardiæi, Stephano. Est & Ardea urbs Persidis Ammiano Marcellino lib. 23.

¶ b. Ardeæ, ut inquit Ouidius, Et sonus, & macies, & pallor, & omnia captam Quæ deceant urbem. nomen quoq; mansit in illa Vrbis. Clitarchus in India scribit uolucrem amatorio affectu flagrantem, nomine horionem, nasci, magnitudine herodio similem, &c.

¶ c. Ἐρωδιὸς φωνῇ πολλὰ λεληκώς, Aratus. Ῥωδιὸν aliqui à sono uocis dictum uolunt, ἀπὸ τοῦ ῥοίζου, uide supra in a. Ἐρωδιὸς γὰρ ἔγχελυν Μαιανδρίαν Τελεσχόρ εὑρὼν ἐσθίοντ' ἀφείλετο, Simonides apud Athenæum.

¶ h. Ab ardeis uictum ex aquis primum inuentum aiunt, reliquas ab eis didicisse, cum uictus unus initio omnibus esset auibus; deinde cum gloriarentur hoc inuento, & ne ipsum quidem Neptunum natando cum eis contendere posse iactarent, hanc artẽ irato deo amisisse, quod etiã Thamyridi superbo cantori ex Musis cõtigisse aiunt. Hinc adeò reliquæ omnes aues captãdis piscibus merguntur in aquam: ardeæ natandi facultatis expertes in littore stantes uenantur, Oppianus in Ixeut. Fabulosum est illud Ouidij, incensam ab Aenea Ardeam (Latij ciuitatem, de qua supra in a. post Turni mortem) in auem esse cõuersam, Seruius. Vide Ouidium Metamorph. lib. 14. ¶ Higinus Ardeam ciuitatem ab augurio auis ardeæ dictam uult, Seruius. At nos ardeis & trochilis & coruis deum ad futura enuncianda uti putamus, Plutarchus in libello Cur Pythia non amplius carmine respondeat. Aliqui ardeam Veneream auem esse dicunt: alij negant, & Mineruæ potius quàm Veneri eam consecrant: quoniam Homerus Iliados 10. à Minerua Vlyssi & Diomedi ardeam immitti canat. Sed respondere licet ardearum secundum Aristotelem multa esse genera, ex quibus nihil prohibet alia Mineruæ sacra esse, alia Veneri, Etymologus. Vlyssi & Diomedi noctu euntibus aduersus Troianos Minerua ardeam (ἐρωδιὸν) dextram in uia misit, quam illi quidem propter tenebras non uiderunt, sed clangentem audierunt. Gauisus est autẽ (inquit Eustathius) hac aue Vlysses, uir scilicet prudentia celebris aue præsaga. nam quòd ardea insidiantibus lætum auspicium faciat Hermon testatur. Cæterum quòd illi auem audierunt tantum, non etiam uiderunt, significabat, ipsos quoq; non uenturos in hostium aspectum, sed facinus tale designaturos quod hostes omnino auditu cogniturі essent. Quòd nisi sapiens fuisset Vlysses, deterreri hac aue potuisset, quasi periclitarentur deprehendi & non latere, sicut nec ardeæ clangor ipsos latuit. Venatur autem ardea noctu (Aristoteles interdiu hoc eam facere scribit) in aquis & paludibus, & rapax est. quamobrem Minerua, non noctuam sibi sacram, sed ardeam eis immittit, palustribus scilicet circa Scamandrum locis conuenientem. Porrò Zopyrus pro uoce παλλὰς scribit πελλὸν, ut rapina significantius designetur, (quasi hoc genus ardeæ cæteris rapacius sit,) Eustathius.

¶ Ἐρωδιοὶ ἐπηλοφόρουν λεκάναισιν, apud Aristophanem, cum aues urbem conderent. ubi Schol. ἐρωδιὸς nomen finitimum est τῇ ἔρα, id est terræ. constat autem lutum quoq; ex terra, itaq; lutum gestare eas poeta finxit.

DE ARDEA PVLLA SIVE CINEREA.

ARDEAM pullã (cuius figura in sequẽti pagina posita est) nos simpliciter ardeã uocamus: quoniã ea apud nos magis abundat. Vide supra in Ardea simpliciter A. Sed alia etiã multa superius in Ardea simpliciter dicta, cæteris quoq; ardearũ generibus conueniunt: quedam uerò pellæ peculiariter, ni fallor, ut pugna aduersus aquilã, &c. Ardea pella igitur ijsdem nominibus quibus ardea simpliciter nominatur in diuersis linguis, aut cinereæ cœruleæue cognomen adijcitur: ut apud Germanos ein blauwer (uel grauwer) Reiger: apud Anglos the blue heron. Itali airon negro, id est ardeam nigram, nisi aliam forte intelligant ardeæ speciem. hæc enim nostra dorso cinereo magis ad cœruleum uergente quàm nigro est. Aristoteli & Plinio Græcè pellos dicitur, πελλὸς oxytonum, similiter à colore. nam πελλὸν Grammatici colorem fuscum interpretantur, φαιὸν χρῶμα ἐμφερὲς τῷ πελιδνῷ, liuido colori similem. & πελιοί, μέλανες, ὠχροί. Ex ardeis genera duo sunt cinerei coloris, magnum uidelicet & paruum, Albertus. Et rursus, Genus ardeæ unum est cinereum, acuti rostri & longi colli. Zopyrus apud Eustathium pellòn ardeam rapacem facit. scripserat autem de ardea simpliciter paulò ante Eustathius, noctu eam in aquis prędari pisces; cum

Ariſtoteles contrà, interdiu eã operari (id eſt prædæ operam dare) ſcribat. Vide ſupra in Ardea c. Pella colore eſt prauo, & aluo humida: ſed ſagax & cœnæ gerula eſt, & operoſa, (ἐπίχολος, id eſt induſtria circa cibum & prædam,) Ariſtoteles. Pellæ coitus difficilis eſt. uociferatur enim & ſanguinem ex oculis, ut aiunt, emittit cum coit. parit etiam ægrè ſummoq; cum dolore, Idem & Plinius. At Zopyrus apud Euſtathium in decimum Iliados, non pellon ſed pygargon ardeam, difficulter coire, & ex oculis in coitu ſanguinem fundere ſcribit. Vide ſupra in Ardea ſimpliciter c. Pella apud Anglos (inquit Turnerus) in excelſis arboribus non procul à ripis fluminum creſcentibus nidum facit. Superior pars corporis cyanea eſt, inferior autem nonnihil candicat. Ventris excrementis liquidioribus, inuadentes ſe ſubitò aquilas aut accipitres abigit, & ſe ita defendit. Vidi & huius generis, licet raras, albas, quæ neq; corporis magnitudine, neq; figura, ſed ſolo colore à ſuperiore diſtulerunt. Viſa eſt etiam alba cum cyanea apud Anglos nidulari, & prolem gignere. Quare eiuſdem eſſe ſpeciei, ſatis cõſtat, Hæc ille. Pella prælium cum ijs init, à quibus læditur, hoc eſt cum

aquila

aquila, à qua rapitur: cum uulpe, à qua noctu capitur: cum alauda, à qua oua eius diripiuntur, Aristoteles. ¶ Iliad. 10. legimus Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθηναίη. ubi aliqui pro Παλλὰς legunt πελλόν: quasi Minerua illis (Vlyssi & Diomedi noctu euntibus aduersus Troianos) non simpliciter ardeam, sed pullam siue cineream immiserit, quæ scilicet alijs rapacior est, ipsos etiam rapina & præda sperata potituros significans, Eustathius. Vide supra in Ardea simpliciter h.

DE ARDEA ALBA.

ARDEARVM genus album Græcè ἐρωδιὸς λευκὸς, uel λευκερωδιὸς dicitur,(apud Aristot.de hist.animalium 8.3. oxytonum est,) Aristoteli & alijs. Ardeolarum tria genera,leucòs, asterias,pellòs,Plinius ex Aristotele. Theodorus Gaza in historia animalium ex Aristotele translata lib.8.cap.3. albiculam numerat inter eas aues quæ circa lacus & fluuios uictum quærunt,ubi in Græcis nostris codicibus excusis nihil quod huic uocabulo respondeat,inuenio.Niphus Scholiastes albam uel albiculam auem,in margine æditionis suæ & in Scholijs,Græcè λευκὸν dici scribit,quasi ita legerit in codice suo Græco:& esse ex ardeolarũ genere, quod equidem non laudo. nam cum paulò ante leuceródiõ nominârit Aristoteles, quid attineret inutiliter repeti? Nihil autem prӕterea illic de leuco,(ut hoc uocabulum pro quacunq; aue nostris exemplaribus addendum concedam)philosophus tradit, quàm quòd caudam motitet similiter ut cinclus & aliæ ibidem nominatæ aues. Albardeola minor est quàm ardeola (pellos scilicet,) rostro lato porrectoq́, itidem ut illa lacus & fluuios petit,Aristot. Et rursus,Ardea candida colore est pulchro, & coit facile(ἀσινῶς.nã ardea pella difficulter coit:)& nidulatur ac parit probè. pascitur paludibus,lacu,campis & pratis. Ardeæ quædam breues(paruæ) & albæ sunt, aliæ maiores colore uario,&c. Oppianus in Ixeut. Inter aues ardeolarum genere quos leucos uocant, altero oculo carere tradunt, (& ideò facilius capi à uenatore in latere cæco insidiante,ut Albertus addit citans Plinium:sed hoc,inquit, præter naturam esse uidetur & falsum:) optimi augurij, cum ad austrum uolant, septentrionémue.solui enim pericula & metus narrant,Plinius. Cum aues albæ frequentes cõueniunt,multam tempestatem demonstrant,Aelianus.an uerò ardeas albas intelligat,incertum nobis est. Albę aues cum congregabuntur,Plinius inter signa hyemis. Insula heroum è regione Borysthenis fluuij sita,uocatur etiam Leuce. ὀρνεά δὲ τὰ περὶ σφι κινώπετα λευκὰ τέτυκται, Dionysius. ubi Eustathius κινώπετα interpretatur aues,ὧν ἡ κίνησις ἐν τῷ πέτεσθαι,ἀσυνήθης δὲ ἡ λέξις. intelligit autem fortè (inquit) laros(albos,)uel secundum alios ciconias. Ab ardea alba creditur Alba insula in Ponto nuncupata, quòd inibi uisatur plurimum: ac proinde Pindaro per metalepsin dici Phaenna. quippe φαεινὸν significare τὸ λευκὸν,Cælius. Zopyrus apud Eustathium in decimum Iliados tria ardearum genera facit, pellòn rapacem,pygargũ cui in coitu oculi sanguine manent, (quòd alij authores de pello scribunt, hic solus de pygargo;)& aphrodision,id est Veneream,quæ forsitan albardeola fuerit.ea enim Veneri sacra præ cæteris æstimari poterit,ὅτι ὀχεύει ἀσινῶς,hoc est quoniam facile coeat, Aristotele teste, non difficulter ut pellós. Hæc ex ueteribus de ardeola alba.

¶ Nos ardeam albam duplicem obseruauimus, unam fusca seu cœrulea maiorem, Itali girono uocitant:minorem alteram quæ ijsdem garzetto uel garietto uel gargea nominatur. Germani sine differentia magnitudinis ardeam albam periphrasticè dicunt,ein wysser Reiger: Saxones Reiger simpliciter.uide supra in Ardea simpliciter.& Itali similiter, garza biancha. Angli a white herow. Ardeæ genus tertium album est niuis instar, maius cinereis, Albertus. Sed de maiori genere albardeolæ Turneri uerba recitaui superius in Cinerea. Garzettum,id est minorem albardeolam in Italia uidi Ferrariæ,cuius iconẽ hîc damus.auis est albissima & iuxta maris paludes inuenitur, magnitudine ardeæ.sed quam ego illic uidi calendis Augusti adhuc parua erat: & per omnia, colore excepto,cum uulgari(cinerea)ardea cõgruebat.cristam ex plumis in capite gerebat, (cristatas quidem esse ardeas quasdam Oppianus etiam in Ixeuticis annotauit.)Rostrum erat longum,acutum, pedes nigricabant,inferius tamen subitò in medio cruris niger color desinebat, & uiridis è glauco suberat ad extremos usq; ungues.minimus pedis digitus binis articulis constabat, proximus ab eo ternis, medius quaternis, ultimus quinis. In crista capitis dorsum uersus pennæ oblongæ ad duos cum dimidio dodrantes(si bene memini) nascebantur circiter sex.eas aiebant rusticos Ferrarienses cogi ad suum principem deportare: aliquando tamen clam ab eis magno pretio uendi, circiter 36. denario aureo. Guil.Turnerus albardeolam Anglicè interpretatur a cryel heron, or a dwarf heron,a myre dromble.Hanc(inquit)semel tantũ in Italia uidi, pella multò minor est,& hominis conspectum non perinde atq; cœrulea fugit.Hanc si non uidissem,Anglorũ shouelardam albardeolam esse iudicassem,Hæc ille. Ardeæ genus alterum undiquaq; album est, per omnia simile cinereæ, melius pennatum, collo longiore, & rostro anterius rotundo. tanquam duobus circulis uno alteri incumbente,unde cochleari nomen illi datum,Albertus. Nos hanc tertiã albardeolæ speciem statuimus:ita ut duæ sint rostris acutis,supra memoratæ:& hæc tertia rostro anterius lato,quã alio nomine plateam & pelecanum dici puto:de quo plura in Elemento P.

DE ARDEA STELLARI MINORE, QVAM BOtaurum uel butorium recentiores uocant.

ARDEA stellaris Aristoteli & Plinio memoratur, ἀστερίας Græcè cognominata, quòd punctis tanquam stellis eleganter picta distinctaq; sit. Ardea stellaris piger(ocnus)cognominata,in fabula est,ut olim è seruo in auem transierit, atq; (ut cognomen sonat,) iners otiosaq; est.talis ardeolarũ uita est,Aristot. ¶ Italicè trumbono appellatur, à uoce tubæ opinor:ut & salpinx auis,siue hæc siue alia apud Gręcos.ab alijs tarabusso,uel terrabusa,præsertim Ferrariæ, quasi terram perforans, rostro enim inserto palustri terræ uocem ædit horribilem. Eadem

puto

puto eſt quam diminutiua uoce aigeron appellant, id eſt ardeolã. nam & ruffam eſſe aiunt. Hiſpanicè apud Luſitanos gazola, fortè quaſi garzola, uoce diminutiua à garza, id eſt ardeola. Gallicè butorius, boutor. Vlulæ (ut habet uetus gloſſematarius in Eſaiam) ſunt aues magnitudinis coruinæ, maculis reſperſæ, quæ roſtro in palude fixo horrendè ſtrident uoce luporum ululatui ſimili, unde per onomatopœiam Gallicè uocantur buhort, (lego buttor,) Author obſcurus. Recentiores quidam butoriũ imperitè cum onocrotalo confundunt; quoniã uterq; abſonam & horribilem uocem emittit. Emittunt & olores interdum bombos ruditui aſinino non diſsimiles: ſed breues, & quæ longè audiri non poſſunt, Turnerus. ſed onocrotalus potius quàm ardea ſtellaris uocem ædit quam aſininæ compares. Germanicè, Urrind, Merrind, Maßrũ, quæ uoces omnes à boue

factæ sunt, eò quòd eius uocem mugientis imitetur, & ab arundinibus, Rortrum/Rordump/Rorreigel. ex quibus duo priora nomina ab arundinibus & tuba composita sunt, quòd inter arundines degere soleat & tubæ sonũ reddere: ut Moßkü uel Moßochs/à paludibus, ac si bouem palustrem dicas. Rorreigel/ardeam arundinum significat: ut Moßreigel (nam sic quoq; apud Vuirtenbergenses uocatur) ardeã palustrem. Aliqui non Rordump/sed Rordumpf scribunt, alij Rordum̃el/ Frisij Reidom̃el/alij corruptius Rosdam. Sunt qui retineant Gallicum nomen pittouer. Aliqui Lorrind potius apud nos quàm Vrrind appellant, id est mugientem bouem, à uerbo lüyen, (quasi ein lüyend rind.) Saxones ein wasserochs/id est bos aquaticus. Et aliqui à colore (ut amicus quidam nuper ad nos scripsit, qui hæc nomina pleraq; onocrotalo tribuebat (ein mor/ id est Aethiopem: quòd colore nigro sit, inspersis pennis rubentibus, ut in gallo fero. In Germania inferiore alicubi audio uocari Domphorn uel Domphorn / à sonitu tubicinis uel cornicinis. in Austria Erdbüll/quòd rostro terræ (in cauo aliquo terræ) inserto sonet. quanquã alij arũdini, alij aquæ rostrum cum mugit inserere putant. Sunt qui aquam rostro haurire dicant, & rursus emittere. Augustæ Vindelicorum Hortybel/fortè à sono qui nimium grauis & absonus audiatur, quasi δύσφημος. quidam deniq; Pickart/ (à pungendo fortassis. nam & oculos appetit,) ut Eberus & Peucerus Saxones scribunt. Anglicè etiam buttour uel bittour uel pittour uocatur. Polonicè bunk. Illyricè bukacz, aut fuser. Turcicè geluæ.

¶ Collum botauro ut & cæteris ardeis longum est, quod contrahere & extendere solet. hoc aquæ immittere dicitur, & in aquæ fundo maximè strepitum ciere, uoce contenta instar tauri, quæ ad dimidium ferè miliare Germanicum (id est horæ unius itinere) exaudiatur, idq; pluuiæ prognosticon esse. Lacus nostri Tigurini accolæ audita huius auis uoce lætantur, & annum fertiliorem sibi promittunt. Auis est, inquit Turnerus, toto corporis habitu ardeis reliquis similis, ex piscium uenatu ad ripas paludum & amnium uiuens, pigerrima & stolidissima, ut quæ in retia ab equo factitio agi potest facillimè. Colore est ferè, quantum memini, phasiani, rostro limo indito, asininos ronchos uoce refert: oculos hominum auidissimè omnium auium appetit. Quare si quid impediat quo minus stellaris esse posit, (quod mihi nõdum cernere datum est,) phoica esse oportebit, quam Aristoteles oculos maximè appetere testatur. quanquam & cæteræ ardeæ idem facere sæpe uisæ sunt, Hæc ille. Et rursus, Buttora (inquit) quam multi etiam docti onocrotalum esse putant, auis est tota corporis figura ardeæ similis, longis cruribus, sed ardeæ breuioribus. longo collo, & mirè plumoso, & rostro nec breui nec obtuso. caput pennæ tegunt nigerrimæ. reliquum uerò corpus fuscæ & pallidæ maculis nigris densissimè respersæ. Pedes habet longissimos. nam inter extremos ungues medij digiti pedis unius & calcis eiusdem, spithames longitudo intercedit. Vngues habet longissimos. nam ille qui calcis uicem in auibus gerit, longitudine sesquiunciam superat. quare ad fricandos dentes nostrates utuntur, & argento inserunt. Medius digitus utriusq; pedis, qui cęteris longior est, unguem habet portentosum, nempe dentatum & serratum, non secus atq; pectunculorum testæ serratæ sunt, ad lubricas anguillas, quas ceperit retinendas, proculdubiò à natura ordinatum. Cauda illi breuissima est, & stomachus capacissimus, quo ingluuiei loco utitur. Ventriculum non cæterarum auium uentriculis, sed canino similem habet, eumq; grandem & capacem. (atqui Aristoteles caninum uentriculum angustum & intestino ferè parem esse scribit.) Ad ripas lacuum & paludium desidet, ubi rostrum in aquas inserens, tantos edit bombos, ut ad miliarium Italicum facilè posit audiri. Pisces & præsertim anguillas uorat auidissimè, nec ulla auis est, excepto mergo, quæ ista uoracior est. Porrò præter cætera quæ superius attigi, Aristoteles in fabula fuisse ostendens, ardeam stellarem ex seruo auem fuisse factam, opinioni meæ (buttoram esse ardeam stellarem) multum patrocinatur. Vt fugitiuorum enim seruorum post fugam deprehensorum, cutis loris, flagris, uirgis & scorpionibus icta, uerberum uibicibus, tota maculosa redditur: ita huius auis plumæ nigris ubiq; maculis, sed potissimum in tergo, distinctæ & ueluti picturatæ, serui flagris cæsi cutem proximè referunt: quam rem fabulæ occasionem dedisse ex hoc colligo, quod fabularum uariarũ author Aristophanes, de attagene aue, quod ad plumarum colores attinet, huic simillima, ad hunc modum scribat: Si quis ex uobis erit fugitiuus atq; ustis notis, Attagen is sanè apud nos uarius appellabitur, Hæc omnia Turnerus. ¶ Botaurus quasi bootaurus dicitur, eò quòd tauri boatum, id est mugitum imitari uidetur. rostrum enim in terra palustri defigit, & ad modum tauri clamores ædit. Exclusos pullos mater mox sub alis fouet, singulum sub singula: & sic pullis materno corpori adhærentibus incedit, prominentibus eorum rostris cibum benignè ministrans, Physiologus author obscurus. ¶ Butorius auis sic dicta à uoce, crura habet longa, collum extensum, rostrumq; longum & acutũ sicut ardea: (cui & figura & magnitudine similis est, Albertus) sed colore differt. est enim terræ simillima. Versatur circa stagna, pisciũ auida. ranas etiam & animalia uenenata edit. Hæc sola ueris tempore pro cantu uocem horrificam reddit. In littore ardente Sole, eo loco ubi pisces frequentes nouit, adeò quieta stat, ut mortua appareat, & incautis piscibus minus suspecta sit. Sed cum collum longum habeat, breue id incuruando facit, ut cum pisces incautius ei quasi nihil præmeditanti adnatârint, collo extenso illos arripiat, Author libri de nat. rerum. ¶ Butorius auis collum oblongum contrahit curuando, & (mox subitò) producit extendendo, sicut ardea. cruribus quoq; longis prædita est, ut circa ripas & littora uenari pisces posit. Stat autem cum uenatur adeò immobilis, ut mor-

ut mortua uel res inanimata putetur. Similiter cùm illaqueatam se sentit, stat immobilis, & uenatorem apprehensurum rostro (quo multum ualet, ut ardea) incautum uulnerat. Hæc auis miri odoris est cum assatur: Sanguis eius prodest arthriticis. Tempore ueris cũ libidine accenditur horribilem sonum tanquam cornu ædit, rostrum cœno paludis immittens, ut uox in ipso rumpatur ad modum tonitrui, Albertus. Onocrotalus, id est butorius, nisi fallor (certum est eum falli, cum onocrotalus longè alius sit) fixo in palude rostro horrendè clamat, putatur autem cibum trahere de profunditate terræ uel aquæ, Obscurus. Pigra est auis, & non facile refugit hominem: ut aliquando ad nidum usq; accedentẽ expectet. Apollonius per epistolam Tarsenses reprehẽdit, quòd iuxta Cydni aquas ociantes tanquam fluuiatiles aues sederent. existimo autem cum cæteras fidipedes aues pisciuoras, tum stellarem præcipuè, dum pisces adnantes expectant quibus insidiatur, quietas & otiosas longo interdum tempore manere.

¶ His perscriptis amici cuiusdam hominis docti epistolam accepi, qua ille mihi onocrotalum describit, sed à botauro non distinguit. uidentur autem mihi hæc etiam eius quæ subscribam uerba, ad botaurum omnia, non ad onocrotalũ pertinere. Faucibus (inquit) est hæc auis in tenuitate adeò laxis, ut collo suo anguillas duplo crassiores deuoret. Vocem autem cum emittere uult, rostrum, quod oblongum habet, uel aquis immergit, uel in ripã infigit: idq; facit post Solis occasum, & boatum sæpe totam noctem continuat, ad ortum Solis uel paulò post conticescens. Reliquo diei tempore, quasi lateat, non exauditur. latêre autem uel inde colligo, quòd auditus multis sit, uisus perpaucis, apud nos (Misenos) præsertim, ubi rarior inuenitur. Insidias tendentem usqueadeò non metuit, ut se loco non moueat, nisi proximè uentum sit, tum se aut iuncis abdit, aut in aquas immergit. Versatur circa paludes, & maximè piscinas: & ad loca maritima quoq;, ut in Saxonia ad Vuismariam & Stralesundam, Hæc ille.

¶ Est auis quæ boum mugitus imitetur, in Arelatensi agro TAVRVS appellata, alioqui parua, Plinius. Eadem forte ardea stellaris est, quando & botauri nomen conuenit, & uox mugiens. magnitudo tantum obsistit. Sed si ad tantam uocem conferatur tanta auis, parua dicetur: & eadem in ardearum genere ferè minima est. Hæc scripseram cum Pet. Bellonium quoq; idem sentire reperi: Butorius (inquit) Latinè à Plinio bos taurus dicitur à uoce tauri, ab Aristotele ardea stellaris.

¶ Ardea stellaris quam ipse uidi, minor & breuior erat altera, cuius descriptionẽ subijciemus cum figura. coloribus per totum corpus ijsdem, uarijs & elegãtibus, perdicis rusticæ aut attagenis instar, ruffis uel subflauis, nigris maculis aspersis, splendentibus, per dorsum præsertim. cruribus ex uiridi luteis, uertice nigro, collo tres palmos cum tribus digitis longo: reliquo corpore tres palmos tantũ. Vnguis maximus ab altera parte serratus erat. digitus medius medium humanum longitudine superabat sesquidigito transuerso. Corpus tenue tanquam pulli gallinacei ferè: alæ etiam ferè ut gallinarum. Aegrè euolat nisi prius salierit. Oua parit ad undecim uel duodecim, & pauciora. Nidum eius arundinibus intertextum uidi in lacu quodam, cum ouis duodecim. Ipsa quidem colore ita ad arundineum accedit, ut inter arundines latens uix deprehendatur. In Hollandia etiam cristatam reperiri audio.

¶ Est & accipiter asterias, unde asturem corruptè uulgò dici putant. item in mustelorũ piscium genere, utriq; scilicet (ut & ardeę) stellaris, à punctorum aut macularum uarietate imposito nomine. Sed chrysaëton quoq;, quam nos aquilam germanam interpretamur, stellarem cognominat Aelianus. Apud eundem auis simpliciter ASTERIAS dicta describitur. Hæc (inquit) mansuescit in Aegypto, atq; adeò præclarè humanam uocem intelligit, ut si quis huic conuicium fecerit uel appellauerit seruam, ex ea contumelia irascatur: uel eandem ipsam uocauerit pigrã, ea sic dolenter tanquam ignobilitatis & segniciæ arguta indignetur. Mihi sanè hæc auis non alia quàm ardea stellaris uidetur, cui seruæ & pigræ conuicia conueniunt. nam ex seruo mutatam eam fabulantur, & ocnon quoq;, id est pigram cognominant. Sed & cicurari facile puto, ut cæteras quoq; ardeas, & ad iracundiam moueri facile, cum præ cæteris ardeis ut dictum est, hominum oculos appetat. ¶ Butorio aui uulgò dictæ prorsus uidetur eadem quæ ab authore Philomelæ butio nominatur, hoc uersu: Inq; paludiferis butio bubit aquis. Sed Albertus alicubi butorium ineptè nominat pro buteone accipitrum generis, ut quum falconem nigrum ei comparat. Pygargus etiam ardea quibusdam dicta, eadem stellari siue ocno uidetur: uide mox in Ardeis diuersis.

¶ Ad ardeam stellarem siue botaurum tum nominis tum soni similitudine pertinent soni qui βόμυκοι Græcè appellantur Aristoteli in problematis 25. 2. bomugi Gazæ, bubices interpreti ueteri. Et quoniam eadem ratio uidetur sonitus etiam harum auium, nec alia reddi posse, philosophi uerba adscribam. Cur paludibus iuxta fluuios positis fieri soleant qui bomugi appellantur, quos tauros numinis religiosos fabulæ narrant? Est id sanè fremitus mugitui tauri adeò similis, ut boues cum audiunt non secus afficiantur, quàm si taurum senserint mugientem, (ὥστε αἱ βοαὶ οὕτω διατίθενται ἀκούουσιν, ὥσπερ μυκωμένου ταύρου. Gaza uidetur legisse, αἱ βόες ἀκούσαι, ego nihil mutandum censeo. nam & uetus interpres sic reddit: uoces ita disponuntur auditæ: id est, tales uidentur audientibus quibuscunque animalibus.) An cum aut fluuij in paludes se fundunt, aut paludes restagnant, & uel à mari offensæ retorquentur, uel flatũ uniuersum emittunt, tum fremitus ille excitatur? Causa uerò, quòd terræ cauernæ infodiuntur, in quas aqua interrumpens, quoniam fluctus in eiusmodi redundatione mouet

aerem per angustias, (διὰ στενῶν εἰς εὐρυτέραν κοιλίαν) ceũ si quis in amphoram inanem strepitũ per osculum mouerit, mugimẽto similis sonus exultabit. mugitus etenim bobus per id ipsum figuræ genus profertur. Multas autem mirasq; uoces informare figuræ cauernarũ uariæ (inæquales) possunt. nam & amphoræ fundum si quis detracto operculo uicissim modo intus attrahẽs modo extra depellens perterat, sonum per intercapedinem tam ingenuum reddet, ut belluæ pertimescãt & fugiant, quod pomariorum custodes (oporophylaces) emoliri consueuẽre, Hæc ille. ¶ Pausanias in Phocicis describens imagines quæ Delphis spectantur: Post Vlysis socios (inquit) uir quidam sedens conspicitur. inscriptio Ocnum esse testatur. funiculum autem nectit. Astat asina, quæ quicquid est nexum, deuorat. Ocnum hunc hominem fuisse laboriosum memorant, sed uxorẽ habuisse sumptuosam: à qua, quicquid is laboribus collegerat, non ita multò pòst fuisse dilapidatum. Hæc per Ocni uxorem obscurè tradidisse Polygnotum putant. Scio item ab Ionibus dici, si quem laboribus intentum conspicerent, ex quibus nihil ipse commodi caperet: Hic uir Ocni funiculum contexit. Augures præterea & auem ocnum appellant, quæ inter ardeolas & maxima est & pulcherrima, & auium si qua alia hæc certe rara est. Plura uide in Asino h. in prouerbio Torquet piger funiculum, quanquam nihil illic quod ad hanc auem pertineat, affertur. ¶ Alciati Emblema inscriptum Ignaui:

Ignaui ardeolam stellarem effingere serui
Quæ famulum Asteriam uolucris sumpsisse figuram
Degener hic ueluti qui cæuet in aere falco est,
Et studia, & mores, fabula prisca fuit.
Est commenta: fides sit penes historicos.
Dictus ab antiquis uatibus ardelio.

DE ARDEA STELLARI MAIORE.

HOC genus ardeæ cuius figuram seorsim apponimus, compositum uidetur ex ardea pella siue fusca & stellari. libuit autem nobis stellarem maiorem appellare. Itali quidam circa lacum Verbanum russey appellant, forte à colore russo colli & uentris. Auis, quam manibus ipse tractaui, longa erat sex dodrantes, extenso corpore à summo capite mortuæ ad usque pedes imos. pedes longi duos dodrantes, nempe à clunibus ad extremos pedum digitos. rostrum octo uel decem digitos longum. Iris oculorum flaua. collum perangustum, paulò breuius duobus dodrantibus. Pennæ in collo ex ruffo, albo & nigro coloribus mixtæ. cauda non quatuor aut quinq; digitis longior. rostri pedumq; color flauus, sed in tibijs & digitis fuscus. summa femora rubræ tegebant plumæ. Dorsum & alæ colore fusco erant. Subtus alas in superiore ambitu rufæ erant pennæ, sub rostro & oculis albæ; uertex niger. Venter plumis rutilabat. In collo imo iuxta scapulas longiusculæ pennæ, partim albæ, partim fuscæ uisebantur.

¶ Congenerem huic quaiottum Italicè dictum, mox inter ardeas diuersas describemus.

DE ARDEIS DIVERSIS.

GENERA ardearum infinita sunt, Oppianus in Ixeuticis. Ardeæ quædam breues & albæ sunt: aliæ maiores, colore uario: aliæ mediocres. Sunt quibus à capite ceu crista quædam nutet: aliæ cristatæ non sunt, Ibidem. Ardearum genera apud nos duo sunt cinerei coloris, magnum scilicet & paruum, & alba utrisq; maior, Niphus. ¶ Tria (inquit Zopyrus apud Eustathium in Iliados decimum) ardcarũ genera sunt, pella quæ rapax est. pygargus, cui in coitu oculi sanguine manant. (Aristoteles pellam ardeam difficulter coire scribit, pygargum uerò inter aquilas tantum recenset.) & tertia, Venerea, ὁ ἀφροδίσιος. Fuerit autem hæc forte alba ardea Aristotelis, ut supra in eius historia docui: pygargus uerò stellaris, quæ & ocnus dicitur, quoniam argos & ocnos synonyma sunt uocabula. utrunq; enim pigrum significat.

¶ Pelecanus etiam ardearum generis uidetur. nam ardeæ albæ Aristoteles rostrum latum tribuit: & reliqua ferè natura pelecano & ardeæ communis traditur circa uictum. Vide infra in Elemento P.

¶ Ardeolas marinas Totanum & Limosam ab Italis ad mare Adriaticum dictas, describam inter Gallinas palustres.

¶ Ardeolæ genus cristatum similiter ferè ut uanellus auis, Itali garzetam, uoce diminutiua, nominant. Sed quærendum an hæc forte eadem sit cum stellari. est enim stellaris alia cristata, alia sine crista.

¶ QVAIOTTI circa Adriaticum mare dicuntur ardeæ quædam similes stellari maiori, iride oculorum similiter flaua: quæ cum ad ætatem peruenerunt cirros ẽ capite retro oblongos tendunt, albos, in extremitate nigros, alæ infra pectus albent, si bene memini. uel, partim albæ sunt, partim (superius) ex fusco rubẽt, qui color in alijs corporis partibus reperitur. dorso color simplex, (fuscus puto) collo uarius.

¶ AVEM quandam ciconiæ per omnia similem, rostro subflauo, Danico sermone audio uocari Onschwal, & in delicijs haberi. Rursum alius mihi narrauit in aula ducis Bauariæ ali auẽ nomine ũrenschwalb, magnitudine & rostro ardeæ, longo, acuto, collo fortè breuiore aliquanto, albo & nigro colore distinctam, cruribus altis & rubris, uertice modicè cristato ut columbæ, uescentem omnibus

Figura hæc est ardeæ stellaris maioris, cuius descriptionem præcedens pagina continet.

nibus ijs ferè quæ è culina reijciuntur, quadrupedum scilicet ac piscium intestinis, &c.

¶ DIOMEDEAS aues aliqui ardearum generis esse uolunt. Vide in Elemento D.

DE ALIA QVADAM ARDEA.

¶ VIDI nuper captum apud nos ardeæ genus magnum, rostro subflaui ferè coloris, longo digitos octo ab oculis ad extremum mucronē, marginibus acutis & parte anteriore leuiter dentium loco exasperatis serratisue. Caput & collum candida, crista capitis è plumis nigris retrorsum tendebat. Dorsum & alæ cinereæ, sed maiores alarum pennæ nigricantes, &c. Pupillam oculorum circu-

culus ambiebat lucidus ex flauo ruffus, palpebræ ex uiridi flauæ. Longitudo colli ad duos dodrantes aut ſupra: in quo articuli uel ſphondyli tredecim, omnes eodem inflexu, præter unum, quartum ni fallor à primo, qui in contrarium flectitur. Crura fuſca ferè, quinq; palmos longa. Vnguis medij digiti ab altera parte denticulatus. Colli ſuperior pars ad cinereum inclinabat colorē, prona candidior nigris maculis pulchrè diſtincta, plumis uerſus pectus oblongis.

DE FALCINELLO.

AVIUM rostra alia recta sunt: alia adunca ut accipitrum: alia falcata, idq; uel sursum, ut auosettæ dictæ apud Italos, uel deorsum ut arquatæ & falcinelli similiter Italicè dictarum auium, quod arcus aut falcis speciem rostro imitentur. Libuit autem falcinellum ardeis statim subijcere, quod & magnitudine ferè & tota corporis specie ardeã referat, rostro tantum excepto. Hanc uiuam æstate aliquando Ferrariæ in Italia uidi. Corpus ei maius columba, eleganti colore uiridi ferè, alicubi etiã puniceo admixto, ut in uanello aue, uariante scilicet colore pro diuersa ad lucem obuersione, capite & collo fusco: sed superior pars colli anterius albicat maculis nigris interuenientibus, rostrũ oblongum, tenue & anterius falcatũ sicut arquatæ (cuius figurã paulò post subiungimus) & coruo syluatico. Crura oblonga, pedes fissi. Aliqui ardeam nigram Italicè, ayron negro, uocitant. Sed hæc quam uidi non erat adulta, maiorem fieri aiunt: & forsitan in colore etiam aliquid mutat per ætatem. ¶ Inter omnes quidem quas mihi uidere cõtigit aues, nulla magis ad ibidem mihi accedere uidetur, sed color obstat, quo minus ibis existimari possit.

ARGATHYLIS ex ripariarum genere inter hirundines dicetur.

DE ARQVATA SIVE NVMENIO.

ARQVATAM hanc auem Latinè uocare uolui, quòd rostrum eius inflectatur instar arcus, nam Itali quoq; eandem (ut conijcio) ob causam arcase nominant, aliqui uerò (Venetijs & in Apulia tarlinum siue terlinum per onomatopœiam à sono uocis, alij torquatum, quia rostrum intortum habet, alij charlot, (ut Angli kurlu, Galli corlis,) alij spinzago circa lacum Verbanum: ubi diuersam quoq; auem spinzago d'aqua uocant, quam nos infra Auosettam nominabimus. Germani (circa Oppenhemium) Brachuogel, à mense Iunio quo aduẽtare solent. sed alia quoq; eiusdem nominis est minor, quam inter gallinas aquaticas describam. alij Regenuogel, (circa Argentoratum) id est auem pluuiæ: alij Winduogel, id est uentorum auem, uel Wetteruogel, quòd tempestatis futuræ & imminentium uentorum prognosticon ex ea sumatur. sed rursus aliam quoq; minorem auem pluuiæ uulgò dictam inter gallinulas syluestres ponemus. Circa lacum Acronium ein Gr̈üy: Frisij ein Schrye, (Schryck à Germanis dicitur, quam crecem esse conijcit Turnerus,) utriq; nimirum per onomatopœiam facto uocabulo. Hollandi Hanikens. Angli, ni fallor, a kurlen, quam auem aiunt lautissimam esse. ¶ Marianus Sanctus Barolitanus in libro de lapide renum & uesicæ rostrum arcuatum appellat instrumentũ quod inseritur in meatum urinarium colis, ut urina retenta eliciatur: à similitudine rostri animalis quod Veneti arcuatum nominãt, nos autem (inquit) terlinum ab ipso uocis sonitu. ¶ Auis arquata quam manibus tractaui ab extremo rostro ad pedes ultimos extensa circiter septem palmos æquabat longitudine. Corporis longitudo à pectoris seu dorsi initio usq; ad finem caudæ alarúmue, sesquidodrãs, pondus accedebat ad uncias triginta, crura erant oblonga, colore subfusco uel cinereo, digitorũ extrema pars magis nigrescit, sunt autem fissi, sed aliquatenus membrana coniunctí: quæ etiam utrinq; iuxta singulos digitos descendit, & inferiorem digitorum partem dilatat. Vngues nigerrimi. Rostrum circiter octo digitos longum, aliquando etiam dodrantẽ æquat, idẽ post tres digitos flecti incipit deorsum, colore nigrum. Pennarum color fuscus ferè, sed uarius & maculosus est, ex eis maximè fulgẽt instar serici uillosi, quæ inter alas & dorsum sunt: in medio nigræ, in circuitu per interstitia subrufæ. Collum sex digitos longum, color ei obscurior, & plus cinerei habet quàm albi, pluma mollissima. Pennæ in cauda quinque digitos longa nigris & albicantibus interuallis distinguuntur. In pectore circa nigricantes maculas plumæ subrubent, in alis extremitas pennarum nigrescit. Venter & pars sub alis albicant. Alæ ipsæ maiusculæ sunt, ex egregijs pennis partim nigris, partim albis & fuscis discolores. Occisa erat ictu bombardæ in prato quodam.

¶ In uentriculo dissectæ uermiculos quosdã & lapillos inueni. Oua parit, ut audio, ferè quanta gallinæ, quaterna, pallida, mense Aprili. ¶ Laudantur in cibis, & gallinis etiam præferuntur: singulæ denario argenteo ferè uæneunt. mihi semel gustanti caro solida, sicca, & leporinæ ferè similis uisa est, fortè quòd ætate prouectior fuerat auis.

¶ Quærendum an hæc sit ueterum numenius, νουμήνιος, (apud Varinum non rectè νουμήνις scribitur,) quam auem esse attageni similem Hesychius docet, quæ & trochilus dicatur, (nimirum à celeritate cursus, qua attagen quoq; ualet.) Legimus autem attagenem fuisse pteropœcilon, id est uarietate pennarum insignem, quod arquatæ etiam pulchrè conuenit. Hinc factum est prouerbium, Attagâs, numenius, si quando duo improbi conuenissent usitatum. Improbos enim seruos & multis stigmatibus notatos, attagênas uocabant. Poterit autem, ut ego quidem conijcio, numenius auis dicta uideri à neomenia, id est nouilunio, quòd rostri figura arcũ Lunæ recens à nouilunio crescentis in cornua repræsentet. Quòd si quis non approbata hac coniectura nostra scolópacem (gallinaginem Gaza uertit) potius numenium esse uelit, quòd Aristoteles illi attagenæ colorem tribuat, non multum illi contendero: etsi figura rostri gallinaginis nouæ Lunæ, id est nouiter apparenti non conueniat. Quantum ad sensum quidem prouerbij, nihil refert quancunq; auem uariam & attagenę similem ei cõiungas. Porrò trochilum auem (quem Hesychius eundem numenio facit) Clearchus apud Athenæum lib. 8. cum carulo & elorio inter παροδίτας nominat, sic autem uocat aues τὰς ἐν

ταῖς εὐδίαις περὶ τὸ ξηρὸν νεμομένας, hoc eſt quæ cœlo ſereno in littore paſci ſoleant, piſcibus ſcilicet in littore aut uado inſidiantes. Sed plura de trochilo in Elemento T. requires. Iam cum carulum quoque, κήρυλον, Clearchus inter aues parendiſtas connumeret, facile conijcio illum differre à carulo alcyonis mare, qui & ceyx appellatur, neq; enim hæc alcyonum natura eſt. itaq; trochilo ipſum congenerem eſſe arbitror; & forſitan ut carulus corporis ſpecie trochilo ſimilis eſt, ita trochilus ſimili nomine curlu ab Anglis, corlis à Gallis appellatur. ¶ Corlis Gallorum, auis eſt quam Græci uulgò hodie à longitudine naſi (id eſt roſtri) macrimito nuncupant, Bellonius. Idem alibi crecē auem corporis magnitudine mediā eſſe ſcribit inter aues à Gallis dictas corlis & cheuallier, roſtro etiam & cruribus inter utranque, & mox ibidem nigram (quam ipſe ſic appellandam conijcit. uidetur autem

tem coruus syluaticus noster esse) crassitie corporis ad auem corlis accedere, uel paulò inferiorem esse ait.

DE ASILO.

ASILVS, ut Theodorus Gaza uertit, ubi Græcè οἶστρος legitur, inter aues quæ uermiculis uictitant numeratur ab Aristot. de hist. anim. 8.3. Niphus insectum esse putat quod uulgò tabanus dicatur à sono, & inter aues numerari miratur. Sed idem insecto & aui nomen esse non mirum, cum & alia non pauca animalia in diuersis generibus sæpe nomen unum homónymon obtineant propter communem aliquam in utrisque similitudinem, coloris, ingenij, uocis, aut quamuis aliam.

DE ASIONE.

ASIO auis est quam Græci σκῶπα uocāt, ut Gaza ex Aristotele transfert, nos infra ostendemus asionem potius otum esse. Asiones (σκῶπες) aliqui omnibus anni temporibus patet, & ob eam rem perennes, & semperasiones (ἀείσκωπες) uocabulo composito appellantur: qui esui non sunt propter uitium carnis. Aliqui autumno interdum apparent, nec plus uno aut altero die immorantur: qui & esui sunt, & ualde probantur. differunt hi nullo ferè alio à perennibus illis, nisi corpulentia pingui: & quòd uox his deest, illis non deest. de generatione eorū, quænam sit, nihil adhuc exploratum habemus, nisi quod fauonijs flatibus apparent. certum enim hoc est, Aristot. Callimachus ait duo genera esse σκωπῶν, καὶ τοὺς μὲν φθέγγεσθαι, τοὺς δὲ οὔ. (Videtur hîc addendum, καὶ τοὺς μὲν ἀεὶ φαίνεσθαι, τοὺς δ' οὔ. quanquam Eustathius etiam sic citat ut hîc habetur: sed causalem coniunctionem διὸ, quæ proximè sequitur, omittit. Aelianus etiam ex Callimacho habet, τῶν σκωπῶν τοὺς μὲν φθέγγεσθαι, τοὺς δὲ συγκεκλῃρῶσθαι σιωπῇ.) διὸ καὶ καλεῖσθαι τοὺς μὲν σκῶπας αὐτῶν, τοὺς δ' ἀείσκωπας. sunt autem colore glauco, Athenæus. Asio (Scops) minor quàm noctua est, Aristot. Sed Plinius lib. 10. cap. 23. inter aues migrantes otidem & cychramum nominat: ubi in Aristotelis historia anim. 8.12. otus non otis legitur. Rursus in eodem capite apud Plinium ubi legitur, otis bubone minor est, manuscripti quidam codices otus habent, & similiter Aristoteles. Otus bubone minor est, noctuis maior: auribus plumeis eminentibus, unde & nomen illi. quidam Latinè asionem uocāt: imitatrix aliâs auis ac parasita, & quodam genere saltatrix. capitur haud difficulter, ut noctuæ, intenta in aliquo circumeunte alio; Plinius ex Aristot. lib. 10. & rursus lib. 11. buboni & oto plumæ sunt uelut aures. Otus noctuæ similis est, pinnulis circiter aures eminentibus præditus, unde nomen accepit, quasi auritum dicas. nonnulli ululam eum appellant, alij asionem, (Græcè nihil aliud legitur, quàm, alij eum nycticoracem nominãt, (Tyrannio σκῶπας esse nycticoraces dixit, Vuottonus. Apud Auicennæ interpretem hîc bubo & golochiz legitur.) blatero hic est & hallucinator (ἔστι δὲ κόλοβος, lego κόβαλος, καὶ μιμητής:) & planipes (id est saltator.) saltantes enim imitatur. capitur intẽtus in altero aucupe, altero circumeunte, ut noctua, Aristoteles interprete Gaza. Aristoteles libro secundo animalium historiæ (legendum libro octauo) otum scribit κόβαλον καὶ μιμητὴν ὄντα ἀντορχούμενον ἁλίσκεσθαι, Suidas in uoce Κόβαλος, quam per βωμολόχος interpretatur. bomolóchon autem esse ait qui ludendo aliquem decipiat. item illiberalem, malignum. κόβαλα γὰρ τὰ κακά. κακότεχνον, λῃστὴν ἀπὸ τοῦ κοπίδος, quasi κοπίβαλον, Etymologus. sed κίβαλος etiam λῃστὴς exponitur apud Suidam. item κοβαλίαν uel κόβαλον, τὴν μετὰ ἀπάτης παιδιάν, ἢ παρὰ πονηροῦ ἀνθρώπου κολακείαν. cæterum ludẽdo aliquem decipere, etsi accipi potest etiam simpliciter, tanquam per ludum & iocum aliquem decipere. (nam Etymologus κοβαλίαν interpretatur τὴν προσποίητον καὶ μετὰ ἀπάτης καὶ μίμησιν παιδιάν:) uidetur tamen ad ludos qui pecunia deposita fiunt, ut in alea, proprie pertinere, ut κόβαλος sit aleator astutus uel improbus, ὁ κοῶν ἤτοι νοῶν καὶ δεινὸς ὢν περὶ βάλλειν καὶ παίζειν τοῖς πεσσοῖς ἢ ἀστραγάλοις: uel quasi κακόβαλος, ὁ κακοῦργος περὶ τὸ βάλλειν, ut ipse conijcio. nā ueteres Grammatici aliter deriuant, ut ἀπὸ τοῦ κόψαι, quod pro blaterare accipiatur, unde κόπις pro blaterone, & δημοκόπος. Aristoteles quidem mihi uidetur, ut κόβαλον uocẽ interpretaretur, per epexegesin addidisse καὶ μιμητὴν. nam blateronem dicere auem noctuarum generis, parum conuenit; ut forte nec parasitam. Cæterum βωμολόχοι proprie dicebantur homines aris assidentes & assentando aliquid de sacrificijs petentes. deinde tibicines & uates, qui sacrificijs adhibebantur. tertiò per metaphoram homines leues & abiecti, & nihil non sui lucri causa ludendo assentandoque facere sustinentes, Suidas. Graculi etiam genus unum ab ingenio scilicet βωμολόχος Aristoteli cognominatur. A nomine κόβαλος fit uerbū κοβαλεύειν, τὸ μεταστρέφειν (aliâs μεταφορεῖν) τὰ ἀλλότρια μισθοῦ κατ' ὀλίγον, Suidas. in Etymologico non rectè κολεύειν legitur. Porrò quum Gaza μιμητὴν uerterit hallucinatorem, quæ uox Græca imitatorem significat, suspicor illū aliter in Græco codice suo legisse, nempe μύωπα aut tale aliquod uocabulum uitij oculorum.

¶ Vt oti saltatione capiuntur, sic & scopes. Gaudent sanè scôpes imitatione, (ὁμοιότητι:) & ab eis uerbum σκώπτειν deductum est, τὸ συνεικάζειν καὶ καταστοχάζεσθαι τῶν σκωπτομένων, (aliâs τοὺς σκωπτομένους,) διὰ τὸ τὴν ἐκείνων ὑποκρίνεσθαι προαίρεσιν: Athenæus, ex quo etiam Eustathius & Varinus repetierunt. Apud nos quidem Græco uerbo σκώπτειν simile est & eiusdem significationis spotten. Scops, ut inquit Alexander Myndius, minor est noctua, & in colore plumbeo (μολυβδοφανεῖ) albicantia puncta habet, & ab utrisque temporibus duas pinnas subrigit, Iidem & Aelianus & Eustathius.

¶ Eberus & Peucerus aſionem ſiue ſcopem illam quæ ſemper conſpiciatur, Keützlin interpretantur Germanicè, hoc eſt noctuam paruam. alteram uerò quæ autumno tantum appareat uno atq; altero die, ein Steinül/ (id eſt noctuam uel ululam ſaxatilem:) illi (inquiunt) ἄφωνοι ſunt, hi clamant ſub crepuſculum. Atqui auis quam noſtri noctuam ſaxatilem nominant, Steinkutz/ auriculas nullas erigit, noctuis potius adnumeranda, cum quibus à nobis deſcribetur: quare ſcops, qui auritus eſt, eſſe non poteſt: niſi huius etiam generis, ut audio, auritæ quædam inueniantur. Quærendum igitur an ſcôpes ſint minimæ in noctuarum genere auritæ, ut ego conijcio, quas noſtri paruas noctuas Italicas, (kleine frömbde oder wälſche kützle/köpple/) Itali chus uel zus, in agro Patauino. harum caudas maculis uarias eſſe aiunt. His ſimile genus eſt apud nos, quod uocant uulgo Tſchauytle, exiguum, Italicis albius, cauda longiore, auriculis altioribus. ¶ Scopes eſſe uidentur, inquit Euſtathius, quas Romani cucubas uocant, ἃς κουκούβας οἱ Ῥωμαῖοι φασίν. uel potius, ut Varinus habet, ἃς κούφους ἢ γούφους οἱ Ῥωμαῖοι φασί. hodie guuo uocitant, & locala. quæ uox (λόκαλος) legitur apud Ariſtotelem in fine libri 2. de hiſtoria animalium. uidetur autem ab aliquo in margine adſcripta fuiſſe ut proximam uocem nycticorax aut aſcalaphus interpretaretur. Gaza nycticorax & localos uocibus omiſsis, ciconia uertit. Alij bubonem Italice guuo uocant. ¶ Vlula, aſio & aluco ſimili ſpecie conſtant, & carne uiuunt, Ariſtot.

¶ Alexander Myndius ait apud Homerum aliquos κῶπας legere abſq; ſigma initiali (quod Euſtathius etiam annotat in quintum Odyſſeæ) & Ariſtotelem quoq; ſic eos nominaſſe: & hos ſemper uideri, nec admitti in cibum. illos uerò qui per autumnum uiſantur uno aut altero die, edendo eſſe. differunt uerò ab ijs quos aiſcôpas uocant (lege ταχεῖ, legendum πάχει) corpulentia, & ſimiles ſunt turturi ac palumbi. Speuſippus quoq; & Metrodorus κῶπας dixerunt: item Epicharmus qui ait τοὺς κῶπας αὐτοραχουμένους ἁλίσκεσθαι, Athenæus & Aelianus. Sunt ex Græcis qui ſcôpas bubones (βούφους forte pro κούφους legit) interpretentur. Alexander, ſicuti Theocriti interpres inquit, τοὺς σκώπας ſcribit, οὐκ εὐτρεπεῖς εἶναι τῇ φωνῇ: quod eſt, ſcôpas eſſe uoce inamœna inſuauiq;, Cælius. Scôpes dicuntur (inquit Euſtathius) uel à uoce inepta, παρὰ τὸ σκαιὰν ὄπα ἔχειν. κακόφωνοι γάρ. uel quod uocem noctu emittant, παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ, ὅ ἐστι νυκτὶ ἀφιέναι ὄπα. uel quòd noctu maximè cernant, παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ ὦπα ἔχειν ἐνεργόν. uel deniq; quod uarietate geſticulationum ſuarum quibus naturaliter utuntur, homines σκώπτοντας, id eſt illos qui alios irridere & deludere ſolent, referant. Ab hac aue, ut ſcribit Athenæus, ſaltationis quoddam genus σκὼψ nominatur, uarietate motuum inſignis ſimiliter ut hęc auis. Ab eadem uerò etiam σκωπαῖοι fortaſsis denominantur apud Timonem, in Laconia non infrequentes, homunculi ſcilicet parui, σίλπωνες ab alijs dicti: qualis etiam Γίθων Pindaricus fuiſſe uidetur, ὃν καλὸν ἐκεῖνος ἐπονομάζει κατά τινα ὁμοιότητα σίλπωνος. Ex Athenæo quidem apparet, quòd σκὼψ, & σκώπευμα quoq; forſitan, ſaltationis quædam figura (ſiue geſtus inter ſaltandum) fuerit. nam σκὼψ (inquit) geſtus quidam eſt proſpicientium, extrema manu ſupra faciem inclinata, τῶν ἀποσκοπευόντων τι σχῆμα ἄκραν τὴν χεῖρα ὑπὲρ τοῦ μετώπου κεκυρτωκότων. Καὶ μὴν παλαιῶν τῶνδέ σοι σκωπευμάτων, Aeſchylus. Solent quidem manum oculis hoc modo ad frontem imam opponere ſpectaturi aliquid ne offendātur luce, ut oculorum imbecillitati conſulatur. Et forte qui ſcôpem ſaltant, hoc modo ſimulant imbecillibus ſe ſcopum aut noctuarum inſtar oculis eſſe, qui lucem ferre apertam nequeant. quanquam ſcriptores priſci, ut Athenæus, ſaltationem quandam ſcopem dictam uelint, non ab hac oculorum prætectione, ſed à motuum & geſticulationum uarietate: quòd auis hæc imitatrix ſimiliter uarijs geſticulari motibus ſoleat. Sed decentior aptiorq; forſan hæc ſaltatio fuerit, tum corporis geſtibus, tum uiſus infirmitate pariter ſcopem auem imitando. In ſcope ſaltatione, quæ & σκωπίας (forte σκώπευμα) diceba tur, collum quodammodo circumagebant ad imitationem auis eiuſdem nominis, quæ, dum ſaltantem admiratur hominem, capitur, Pollux. ¶ Σκῶπες, aues quædam, uel gracculi, Heſychius.

¶ Scops genus eſt auis nocturnæ, Suidas. Σκῶπες, ὄρνεα νυκτινόμα, κακόνομα, κακόφωνα, οἱονεὶ σκαιόπες τινὲς, Scholiaſtes Homeri. Scops omnes aues oris expreſſione, & articulata uoce longè ſuperat: & quemadmodum pſittacus & pica, ſic hominum & aliarum auium uoces exprimit, Gillius tanquam ex Aeliano. nos non apud Aelianum, ſed apud Athenæum libro 9. hæc uerba legimus: Πάντα δὲ τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα καὶ διηρθρωμένα ἐστὶ τὴν φωνὴν, καὶ μιμεῖται τοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχους. quo in loco etſi Athenæus tum prius tum pòſt de ſcôpe aue ſcribat, non uidentur tamē hæc uerba mihi ad ſcôpem pertinere, ſed in genere ad aues quorum lingua liberior (latiuſcula) & uox articulatior eſt, ut illas & hominis ſermonem & aliarum auium uoces imitari dicamus. quod quidem non ſolum ſcopem non facere puto, ſed neq; ullam aliam nocturnam auem. ſcops enim geſtu corporis & colli circumactione tantum, non etiam uoce, ad imitationem idonea uidetur. ¶ Scopes aues, (quarum Homerus in Odyſſea mentionem facit, cum eas circum Calypſus antrum uerſari ſcribit,) uiri ſaltandi bene periti tradunt cum ſaltatione comprehendi, tum genus quoddam ſaltationis eſſe, quæ (ſi adhibenda ijs fides ſit,) ſcops appellatur. nam quòd ijs auibus iucundiſſimum ſit quoſdam ridicule imitari, ex eo profectum eſt uerbum σκώπτειν, id eſt, effingere, & non aberrare ab eis imitandis, quos ludicra aſsimulatione imitantur, Aelianus. Turturem quoq; ſaltatione capi author eſt in Hieroglyphicis Orus. ¶ Scôpes mali punici grano pereunt, Aelianus.

¶ G. Glaucomata dicunt magi cerebro catuli ſeptem dierum emendari, ſpecillo dimiſſo in dextram partem, ſi dexter oculus curetur: in ſiniſtram, ſi ſiniſter: aut felle recenti aſionis. Noctuarum

eſt

eſt id genus maximum, quibus pluma aurium modo micat, Plinius.

¶ Ex his Plinij uerbis aſionem aliam eſſe auẽ quàm ſcôpem, apparet. Scops enim, ut ſupra ex Ariſtotele & Athenæo Alexandrum Myndium citante, Euſtathioq́ retulimus, minor eſt noctua. aſio uero ſecundum Plinium maximum genus noctuarum, quod mihi ſanè non aliud quàm Græcorum otus uidetur, quod Plinius etiam aſſerit, & noctua maiorem eſſe ſcribit. id quod à Gaza non animaduerſum miror. Aſio quidem ab auribus dicta uidetur quaſi aurio, uel à Græca uoce οὖς, uel Hebraica און aſen uel oſen. Sic enim Græci & Hebræi aurem uocant. Nominantur ab Homero ſcôpes auium genus: neq; harum ſatyricos motus cum inſident; pleriſq; memoratos facile conceperim mente: neq; ipſæ iam aues naſcuntur, Plinius. Aſio auis aurita ſeruat hodie quoq; nomẽ apud Marſos, Hermolaus. Cæterum ut recentiores otum & aſionem, cum ſcope confundunt, quoniam utraq; auis imitatrix eſt, & ſaltationibus capitur, utraq; ſimilis noctuæ: ſic ueterum quidam uicinitate uocabulorum decepti otum & otidem, ut ſuo loco dicemus in Oti hiſtoria. Apud Heſychium & Varinum memoratur etiam ἄσις pro aue.

¶ Thopios (Thops legendum puto, ut àuis eadem ſit quæ ſcops) auis eſt nocturna; huius oculi & cor ſi noctu geſtentur, metum exterminant, audaciam conferunt, & noxam omnẽ ab oculis auertunt. Eadem in cibo ſumpta proſperitatem (ſanitatem;) & bonum ſtomachum facit; Kiranides lib. 3. in Elemento Θ.

DE ATTAGENE.

Effigies hæc eſt Gallinæ corylorum uulgò dictæ Germanis.

A.

Attagas, ἀτταγᾶς Atticè (apud Aristophanem in Acharnensibus) ultima circunflexa, auis quàm nos ἀτταγῆνα uocamus, Varin. Athenæus attagas non attagenas dicit, etiamsi Varro & Gellius ita nominent. Atagenus (melius, attagenus per t. duplex, ἀτταγηνὸς Athenæo lib. 7.) certe piscium è numero est, Hermolaus. Aristoteles quoque cum bis tantum huius auis mentionem faciat, nempe lib. 9. cap. 26. & rursus cap. 49. utrobique ἀτταγῆνα nominat. Attici nō rectè circunflectunt ἀτταγᾶς. nam quæ in ας. desinunt plus quàm dissyllaba, barytona sunt, ut ἀδάμας, ἀκάμας. Dicendi igitur ἀττάγαι (à recto ἀττάγας, non ut quidam nuper scripsit ἀττάγα) & non ἀτταγῆνες, Athenæus. Quæ in ας. desinunt plus quàm dissyllaba, & α. in penultima habentia, barytona sunt, ut Ἀθάμας, πολυδάμας. quare non rectè Attici uocem ἀτταγᾶς circunflectunt. est autem nomen auis, quæ communius dicitur ἀτταγὴν, unde gignendi casus ἀτταγῆνος. hinc pluralis numerus, Atticè ἀτταγαὶ, communiter ἀτταγῆνες, Eustathius. Ἀτταγαὶ quidem etiam à Polluce nominantur. Inuenio & ἀταγᾶς (& ἀταγὴν aliquoties apud Galenum) aliquando per t. simplex scriptum, quod nō placet. Attagâs autem dictus est per onomatopœiam, ut Aelianus docet. Ἀτταγᾶς, auis est, quam nos ἀτταγῆνα dicimus, Scholiastes Aristophanis in Vespis & Varinus. Suidas uulgò etiam tagenarium, ταγηνάριον uocari refert. Apud eundem ταγὴν legitur auis nomē, quæ sanè non alia quàm ἀτταγὴν uidetur. Ἀτταβυγᾶς, εἶδος ὀρνέου, καὶ ὁ ἀτταγᾶς, Hesychius & Varin. malim ego ὁ καὶ ἀτταγᾶς. Conijcio enim omnino eandem esse auem. ¶ Attagen Ionicus apud Horatium legitur, apud Martialem uerò attagena fœminino genere: ut Gaza etiā ex Aristotele transtulit. ¶ Alduragi sunt aues quæ dicuntur franculini Latinè, Andreas Bellunensis in glossis Auicennæ. meminit autem Auicenna 2.221. ubi uetus translatio habebat duraz. ¶ Docti plerique in Italia attagênem interpretantur auē quæ uulgò dicatur francolinus uel francolina: ut Laurentius Valla in libro in Raudensem, Augustinus Niphus, & Amatus Lusitanus medicus: item Rob. Stephanus Gallus. etsi non puto Gallis usitatam esse hanc uocem. Videtur autem francolinus dictus uoce diminutiua à franco, id est nobili, quòd in cibo auium nobilissima delicatissimaque sit auis. Bononiæ, ut audio, uulgò franguelli nominantur. Est autem eadem Germanorum Haselhün, id est corylorum gallina, (sic dicta puto quòd inter corylos uersari soleat,) quod & in Italia ipse audiui, & ex icone francolini Venetijs dicti, quam doctissimus medicus Aloisius Mundella ad me misit, citra ullā dubitationem cognoui. Sed quoniam alij alium quendam francolinum faciunt, cruribus rubris, piscibus uiuentem, Ferrariæ ut audio notum: Neapoli uerò auem rostro, collo & pedibus longis, gallina crassiorem: & de gallina etiam corylorum nostra non planè constet an attagen sit, cum non palustribus locis, ut attagen ueterum, sed syluis & nemoribus tantum gaudeat: consultius uisum est, ut primum de attagên ueterum duntaxat dicta conscriberem: & mox de francolino, deinde etiam de gallina corylorum siue bonosa (nam hac tanquam Latina uoce Albertus & alij quidā recentiores utuntur) seorsim agerem: ut siue eadem auis est, siue diuersæ, suum cuique iudicium relinquatur. Gybertus Longolius attagenem esse putabat gallinam syluestrem illam quæ uulgò Germanis Birckhün à betulis appellatur, de qua inter Gallinas rusticas scribemus mox post Vrogalli historiam. neque enim attagenem esse puto, cum fœmina tantum in eo genere maculosa sit instar perdicis uulgaris. mas enim (ut quidam putant) totus niger est ex uiridi ferè. Vide infra in capite de Gallinis syluestribus in genere, & in Grygallo minore. Videtur sanè grygallus noster attagen alpinus nominari posse. Bellonius alicubi in Singularibus attagenem speciem facit lagopodis: & auē quoque Gallicè dictam canne petiere, ternis tantum digitis insistentem, lagopodis speciem attageni simillimam. ¶ Si attagenem auem palustrem & uarijs maculis distinctam esse ab Erasmo Rot. uerè scribitur (palustrem esse Aristophanis Scholiastes scribit, sed dubitari potest. uide infra in C.) Anglorū goduuittam siue fedoam, attagenam esse, indubitanter auderem affirmare. est autem ipsa gallinagini ita similis, ut nisi paulò maior esset, & pectoris color magis ad cinereum uergeret, altera ab altera difficulter posset distingui. Viuit in locis palustribus, & ad ripas fluminum. rostrum habet longum. sed capta triticum (ueteres attagenam captam cibum detrectare scribunt) non secus atque columbi, comedit. Triplo pluris quàm gallinago apud nos uenditur, tantopere eius caro magnatum palatis arridet, Guil. Turnerus. gallinaginem auē intelligit auem illam palustrem & maculis distinctā quæ uulgò nobis Schnepff, Gallis beccassa nominatur, Anglis uuodcoccus, de qua rursus idē Turnerus: Falluntur, inquit, Britannici ludimagistri, qui suum uuodcoccum attagenem faciūt, qui solis uescitur uermibus, & grana nunquam attingit. Attagân Aristophanes in Auibus dulce canere dicit. Sunt qui has starnas hodie uocatas putent, manifesto errore, quum ipsarum cantus minimè commendetur. hæ potius aues externæ uocantur, Volaterranus. Vide infra in C. de uoce attagenis. ¶ Actago, attago, atage, atehemigi, & atacuigi uoces corruptæ ab attagêne apud Syluaticum leguntur. Attagena, id est coturnix, Idem. Sunt autem quædam (inquit alibi) coturnices magnæ, similes columbis, & hæ sunt attagenes. aliæ uerò paruæ, quæ uulgò dicuntur qualeæ. Attagen auis optimæ carnis inuenitur abundanter in Rhodo: de qua Hieronymus epistola 15. ad Assellam de fictis amicis ait: Tu attagenem eructas, & de comesto ansere gloriaris. aliqui fasianū, alij perdicem interpretantur, sed neutri bene, cum Galenus ab utrisque distinguat. reuera autem est auis quæ ab aliquibus uocatur francolino, magnitudine

gnitudine fasiani, sed cauda dissimilis: pennis uario modo coloratis, sicut gallina Indica, interdum tamen colore uiridi & cœlesti conspicitur, sapore quidem delicato aues omnes superat, Syluaticus: ex quibus uerbis francolinum auem in Rhodo frequentem diuersam esse à nostra corylorum gallina deprehenditur: quòd ea neq; peregrina sit, nec unquam uiridi cœruleóue colore spectetur.

B.

Attagen auis Asiatica, ex Ionia olim præcipuè laudata est authore Gellio, Textor. Attagē maximè Ionius celebratur, quondam existimatus inter raras aues, & in Gallia Hispaniaq; capitur, & per alpes etiam, Plinius. Mirabile in Creta ceruos non esse (præterquam in Cydoniatarum regione) item apros & attagenas, Idem. Attagênes in Cypro insula hodie domi aluntur, Alex. Benedictus. Attagâs Aegyptias à gulosis celebrari Clemens in Pædagogo refert. ¶ Attagen (inquit Alexander Myndius apud Athenæum lib. 9.) paulò maior est perdice, totus circa dorsum κατάγραφος, id est uersicoloribus pictus maculis, figulinæ testæ colore, sed magis ruffus: corpore graui, alis breuibus. Aristophanes attageni epitheton πτεροποίκιλος tribuit à pennarum uarietate, uide infra in prouerbio Attagen, in seruum fugitiuum & stigmatiam. Aristoteles ascalopan (Gaza gallinaginem interpretatur) attagenis colore describit. Differunt genera auium, quòd alia sunt βραχέα (malim βραχύπτερα, id est alis breuibus,) & non uolacia, ut attagen, perdix, phasianus, gallus: eademq; εὐθὺς βαδιστικὰ καὶ δασέα: hoc est, statim nata & ingredi possunt & plumis uestiūtur, Theophrastus apud Athenæum.

C.

Aristophanes in Auibus attagân nominat post aues palustres, & post illas quæ locis riguis (εὐδρόσοις) & Marathonijs pratis gaudeant. ubi Scholiastes hanc auem in locis lacustribus & palustribus pasci scribit, τὰ λιμνώδη καὶ ἕλεα (apud Suidam λεῖα legitur, non rectè. unde decepti quidam locis campestribus uerterunt) χωρία καταβόσκεσθαι. Rursus idem poeta in Vespis, τὸν πηλὸν ὥσπερ ἀτταγᾶς (quanquam codex impressus, ἀτταγὰς habet, oxytonum) τυρβάσεις βαδίζων. ubi Scholia, Attagâs auis in paludibus reperitur & locis cœnosis gaudet. Cæterum miretur aliquis quòd aliorum scriptorum nullus palustrem hanc auem esse scripserit. Aristoteles quidē lib. 9. cap. 49. historiæ anim. aues quæ circa fluuios, paludes aut mare degant, lotrices esse scribit: cum proximè antè inter pulueratrices attagenam cum perdice, gallina, phasiano & alauda nominasset. ¶ Attagen pulueratrix est (quod & Alexander Myndius testatur) ut reliquæ aues non altiuolæ, sed terræ propinquæ, Aristot. ¶ Fœcundus est, πολύτεκνος, Alexand. Myndius. ¶ Attagen, uocalis aliâs, captus obmutescit, Plinius. Attagân Aristophanes in Auibus dulce canere dicit, Volaterranus. ego neq; apud Aristophanem neq; ullum alium authorem dulcem attagênis cantum memoratum legi, & planè somniare uidetur Volaterranus. Ἀτταγᾶν dictum per onomatopœiam à uoce sua ex Aeliano constat, qui ipsum nomen propriū loqui & canere scribit. Socrates in libro de igne & lapidibus, ut Athenæus citat, scribit attagenes Pylas (Thermopylas Nic. Leonicus ex eodem authore transferens: in Aegyptum, Gillius ex Aeliano) è Lydia aduectas (in syluamq; dimissas, Aelianus) ad tempus aliquod coturnicis uocem ædidisse: deinde cum ex Cœli fluuij inundatione (τοῦ ποταμοῦ κοίλου ῥυέντος) fames (λιμὸς. sed Gillius & Leonicus, legerūt λοιμὸς per οι. id est pestis) superuenisset, & multi in regione perirent, deinde mutata uoce expresſius dearticulatiusq; quàm quiuis expeditioris etiam linguę puer, loquutas subitò fuisse, neq; postea cessasse isthuc identidem (ad nostra usq; tempora) blaterantes; τρὶς τοῖς κακούργοις κακά: id est, Ter malis mala. (sed κακοῦργος uox Græca significantior est, & uidentur Pylæi ab attagenibus cacurgi, id est nō mali tantum sed malefici appellati, quòd ipsos nimirum in fame & rerum omnium charitate captos in cibis consumerent.) Aiunt autem eos captos neque mansuescere, neq; idcirco amplius pristinas uoces ædere, quòd seruitute conticescunt & obmutescunt: Quòd si ex potestate in libertatem uolandi dimittantur, & in suas sedes perueniant, rursum loqui, pariterq; cum libertate uocem recipere, Hæc ille & Aelianus. Luscinia quoq; capta obmutescit, nec fert seruitutem, Oppiano: & uenatrix auis (ἀγρευς) Aeliano. ¶ Auis est spermológos, (id est, frugibus & granis uescens,) Alexander Myndius: sicut gallinacei, quod Gillius & Leonicus de suo addiderunt. Vuottonus dubitat an σπερμολόγος uertendum sit frugibus uictitans, (quod nobis placet:) an potius, seminibus frugibúsue erutis atq; effossis, ut spermologus auis dicta: quā ex Athenæo scribit ab eruendis seminibus nomen habere. Sed hoc parum interest, siue effossis in agro antequam prouenerint, siue aliter repertis seminibus uescatur.

D.

Attagenes ceruos amant, & in dorso eorum saliunt, Gillius ex Oppiano. Attagâs & gallinaceus mutua exercent odia, Aelianus. ¶ Capti non solum nō mansuescunt, sed ne uocem quidem amplius ædunt, nisi denuo liberi dimittantur, Alexander Myndius. Atqui Alexander Benedictus scribit attagênes in Cypro insula hodie domi ali.

E.

Attagênas pedum celeritate magis quàm uolatu fretos uenator canibus immissis tanquam lepores capiet, Oppianus in Ixeuticis. Propter corporis grauitatem ac breuitatem alarū à canibus uenaticis (ὑπὸ τῶν κυνηγῶν) capiuntur, Alexander Myndius. ¶ Quomodo nutriendæ & educandæ sint hæ aues, in Phasiano leges ex Varrone.

F.

Inter sapores fertur alitum primus Ionicarum gustus attagenarum, Martialis. Phœnicides apud Athenæum libro 14. inquit se uarias delicias gustasse, myrta, mel, propylæa, (quam uocem pro cibo nusquam inuenio,) ischadas: sed horum nihil conferri posse cum attagêne. κοὐδὲν ἦν τούτων ὅλως πρὸς τὴν (malim τὸν, sed sic ἀταγῆνα uox quæ sequitur rectè per t. simplex legetur carminis gratia, cum alioqui per t. duplex scribi soleat) ἀταγῆνα συμβαλεῖν τῶν βρωμάτων. Vbi Athenæus addit, ἐν τούτοις τηρητέον τὴν τοῦ ἀταγῆνος μνήμην. similiter per t. simplex. Ἀτταγᾶς ἥδιστον ἑψεῖν ἐν ἐπινικίοις κρέας, Aristophanes in Ciconijs apud Athenæum. Attagen auis Asiatica inter cibos electiles quondam numerata est, maximè quæ in Ionia nascitur, authore Gellio, Io. Textor. ¶ In alimenti ratione coniunguntur ferè attagenæ cum perdicibus apud Galenum, & Oribasium & cæteros medicos, Vuottonus. Caro earum facillimè excoquitur & probum creat succum, Idem ex Galeno de alimentorum facultatibus & de cibis boni & mali suc. dicit autem Galenus succum ex attagenum carne laudabilem, neque tenuem neque crassum gigni. Idem libro 6. de sanit. tuenda attagenum carnes quibus conueniant docet: & quòd stomachicis conueniant libro 8. de compositione secundum locos. Pro nephriticis etiam laudantur in libro de renum affectibus, qui Galenò adscribitur. Alexander Benedictus uictus rationem pro calculosis describens, Laudatissimus (inquit) in cibo est attagen, si domi non educatus fuerit. nam in Cypro insula hodie domi aluntur. ¶ Duraz auis (inquit Auicenna lib. 2. cap. 221. ex emendatione Bellunensis) præfertur carni cubugi (coturnicem interpretatur Bellunen. uulgò Venetijs dictam, hoc est perdicem cuius rostrum & pedes rubent) & alfuachut (hoc genus turturum est uel palumbium colore camelino aut cinereo, Bellunensis:) eadem temperatior, tenuiorque ac siccior est carne altedarugi, (hoc est phasiani, uel perdicis, uel auis coturnici similis, Bellunen.) & minus calida. Cerebrum & intellectum ac genituram auget, libidinemque promouet, Hæc Auicenna. Et alibi, Inter aues melior est caro alduragi, & gallinarum est subtilior ea, & non sunt cum nutrimento carnium alchabagi, & altaiaigi & altedarigi, (qui locus obscurus est, & haud scio an deprauatus.) Secundo loco sunt post atagenas gallinarum pulli quo ad bonum succum, sed magis præpingues. tales enim corpus humectant, & ociosos (eos qui non ualde exercentur) iuuant, coloremque bonum comparant, & genitali semini adijciunt, & cerebri substantiam augent, & imprimis horum medulla. cerebrum quippe abunde nutrit: & idcirco aiunt quòd his qui leuiori ingenio ac mente sunt, prodest, Symeon Sethi ex interpretatione Gyraldi per nos emendata. ¶ Trallianus purulentis in cibo concedit phasianos non pingues, attagenas &c. ¶ Oua aldurági sequuntur naturam ouorum gallinaceorum, Auicenna. ¶ In perdice & attagena & in turture (scilicet condimentum:) Piper, ligusticum, mentham, rutæ semen; liquamen, merum & oleum calefacies, Apicius 6. 3.

H.

a. Epitheta. Ionius, Horatio. ¶ Ἀτταγεινὸς piscis nomen est apud Athenæum, qui & scepinos. Est & Attaginus nomen uiri proprium libro 9. Herodoti.

¶ f. οὐδ' ἀτταγᾶς τι καὶ σιλαγὼς (forte λαγὼς) καταπρώγων, Hipponax apud Athenæum. Meminit eorum & Aristophanes in Acharnensibus, ut qui in Megarica abundent, Athenæus.

¶ h, PROVERBIA. Attagen, Ἀτταγᾶς. Suidas indicat hoc cognominis prouerbiali ioco dici solere in seruos stigmaticos, quòd hæc auis plumas habeat uarijs colorum notis distinctas. Aristophanes in Auibus, Εἰ δὲ τυγχάνει τις ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος, Ἀτταγᾶς οὗτος παρ' ἡμῖν ποικίλος κεκλήσεται. Si quis è uobis erit fugitiuus atque ustus notis, Attagẽ is sanè apud nos uarius appellabitur. Ad eundem modum ταὼς, id est pauones appellant Græci nitidius cultos & uersicoloribus amictos, Erasmus Rot. Idem in prouerbio Attagenæ nouilunium, sic scribit. Refertur hoc adagium à Suida, nec explicatur, (Ἀτταγᾶς νουμηνία, ἐπὶ τῶν, Suidas: nec plura. apparet autem locum esse mutilum. Apostolius qui reliqua Suidæ prouerbia transcripsit, hoc prorsus omisit:) nisi quòd è diuersis locis haud difficile coniectura colligi potest dictum fuisse in turbam abiectorum & seruilium hominum. Siquidem attagen auis est palustris, uersicoloribus plumarum maculis distincta, unde seruum hominem stigmaticum, & cui tergum ob plagarum uibices, uarijs punctis esset picturatum attagenam uocabant. Porrò ad nouam lunam (sic enim Græci uocant initium mensis cum calendas non habeant, & serui distrahebantur apud Athenienses, & militum delectus agebatur, (ut Suidas scribit in uoce Νουμηνία,) Hæc ille. sed nesciebat numenium auem esse attageni similem, de quo plura leges supra in fine historiæ Arquatæ auis, Itaque quadrabit prouerbiũ si duo inter se similiter improbi, & uarijs dolis referti (ut aues istæ maculis) conuenerint. Nesciebat etiam idem planè prouerbium esse quod alibi retulit, Conuenerunt Attabas & Numenius. Συνῆλθον ἀτταβᾶς τε (legendum ἀτταγᾶς τε) καὶ νουμήνιος. Quidam (inquit) legunt attagas: (& sanè omnino sic legendum est.) Dici solitum quoties improbus aggregatur cum improbo. Diogenianus tradit hos insigne par furum fuisse. Meminit huius Diogenes Laërtius in uita Timonis Nicei. Nam hoc prouerbio nòtabat eos, qui putabant intellectu attestante sensibus esse credendum, quum ipse nec rationi nec sensibus assentiendum putaret. Simillimum illi, quod alibi dictum est, Cum Bitho Bacchius, Hæc Erasmus: deceptus (ut apparet) à Diogeniano, qui auium nòmina, hominum fuisse nomina putauit. Attagenæ macularum uarietate similis est etiam ardea stellaris, quam ex seruo (nimirum stigmatia) in auem mutatam fabulantur,

lantur, eadem scilicet ratione qua seruus improbus, uibicibus & liuoribus aut etiam cauterijs notatus, attagen dicitur.

DE FRANCOLINO.

QVONIAM francolinum uulgò apud Italos dictam auem alij aliam facere uidentur, & rursus alij attagenem francolinum esse aiunt, alij aliam quandã auem, ut supra in Attagêne diximus in A. uisum est ea quæ recentiores de francolino tradiderunt, seorsim conscribere, ijs tamen quæ iam in Attagêne A. dicta sunt cum alijs tum ex Syluatici descriptione non repetitis. Caro perdicis & francolini apud nobiles pretiosa est: & est temperata, declinans ad aliquam siccitatẽ. Videtur sanè francolinus non multum à perdice distare, uisi sunt mihi eiusdem saporis, & odoris etiam ferè. sed francolini leuiores calidioresq; & sicciores perdicibus sunt, utpote magis syluestres. nam in locis altis ac montibus degunt: & maioris sunt apud nos pretij & rariores, Mich. Sauonarola. ¶ Attagenes, id est frangolinos aues Romæ cardinalium cibum appellant, Amatus Lusitanus. Lagopis, quos francolinos uocant, ager Vicentinus abundat, qui optimi saporis bonitate fasianos & perdices superant, Zacharias Lilius. Frangolini columbarum syluestrium species, post perdices & coturnices in usu sunt, si iuuenes & pingues fuerint, optimum sanguinem generant, Nic. Massa. sed gallinarum potius quàm columbarum eos genus esse dicere debuerat.

DE GALLINA CORYLORVM SEV BONOSA Alberto dicta, cuius figuram habes superius cum historia attagenis.

A.

AVIS cuius effigiem suprà posuimus, Italis uocatur pernis alpedica, uel perdice alpestre, id est perdix alpina, in locis scilicet qui non procul alpibus distant, ut circa lacũ Verbanum, ab alijs fasanella, ut Bellinzonæ: alijs francolino. Gallis, gelinette, uel gelinette sauuage, id est gallina syluestris, in Burgũdia & Lothoringia: uel perdris de montaigne, id est perdix montana: item geline uel gelinote de boys. Illyrijs gerzabek uel rzierziabek. Vngaris tscha sarmadàr, id est Cæsaris auis. Anglis a morehen, ut quidam mihi interpretatus est. sed hoc nomine potius gallina quædam palustris significari uidetur. Turcis iabantaù. Germanis ein Haselhůn. Græcè & Latinè attagen, ut doctorum plerique sentiunt, & mihi quoq; uidetur. Solus Gybertus Longolius otidẽ esse putauit, cui minimè assentior. Vide supra in Attagêne A. Visum est enim de attagêne, frãcolino, & gallo seu gallina corylorum, distinctè agere, hoc est de singulis separatim, quòd alij eandem tribus his nominibus, alij diuersas aues indicari existiment, ut suũ cuiq; iudicium relinquatur. facilius enim fuerit, si una est auis, coniungere hæc omnia: quàm, si diuersæ, confusa seligere. ¶ Orix genus est pulli (galli) syluaticum, perdice maius, eodem ferè colore, & uocatur à Germanis Haselhůn, id est pullus coryli: Albertus, ubi Aristotelis locum ex historia animalium 8.12. interpretatur. nulla est autem uox Græca eo in loco quæ huic respondeat. Eandem auem Albertus & author libri de naturis rerũ bonosam appellant, nescio qua ratione, nisi forte origo est Gallica, quasi bonæ auis, quòd in cibo lautissima sit. Francolinũ (inquit Aloisius Mundella in epistola ex Italia ad nos missa unà cum auis francolini icone) Venetijs ad me deferri curaui, ut ita & sapor illius, & temperamentum gustanti mihi magis ac magis innotesceret: quæ profectò ambo mihi uisa fuerunt optima. In nostris regionibus (circa Brixiam Venetorum) ea auis capi non consueuit, licet auceps quidam mihi proculdubio affirmauerit, se plurimas per anteactam hyemẽ uenando cepisse: easq; per montes tantum arboribus consitos & syluas uideri, non per campestria, ut quæ rapacium uolucrum insidias magis timeant, quàm hominum astus: ac quandoq; in arborum ramis humilioribus insidere: & uelociter, ut coturnices quoq; assolent, currere. Palato sanè quàm gratissima est, ac magis quàm perdix, aut etiam coturnix suauior: probeq; ac multum nutrit, Hæc Mundella. Erat autem, quam misit auis, omnino eadem cum nostra corylorum gallina.

B.

Bonosa in Germania abundat, perdice maior est, (phasiani magnitudine,) colore perdicis, carne foris nigra, interius alba, Albertus. Otis (inquit Gyb. Longolius, intelligit autem gallum coryli) plumas circa aures non erigit ut ôtus, sed demittit, ut palearum quandam speciem repræsentet (potius quàm auricularum.) Perdici autem adeò similis est, ut præter hoc indiciũ, & quòd rostro paulò longiore est, ab illa parum distet, corpulentior tamen, & cruribus plumosioribus currit, ut fortassis ob hoc ab Alexãdro Myndio lagodias dictus sit, ob id quòd ceu uillis leporinis hirta uideatur, Hęc ille. Gallus coryli quem ipse consyderaui, talis erat: paulò minor gallina, rostro perbreui nigro. palpebra superior croceo aut ferè cocci colore splẽdebat, (puto autem in maribus hunc colorem intensiorem esse, in fœminis remissum.) Pennæ undiq; uariæ, sic ut color glaucus siue cinereus, niger, castaneus & albus in eis spectarentur. deniq; tota erat uaria & elegans auis. (Alarum pennæ longiores cinerei ferè coloris sunt, nigro ammixto, caput fuscum, Stumpfius.) Cauda quàm perdici lon-

gior: in extremitate coloris glauci: paulò interius uerò linea latiuscula nigra erat. In supina etiam capitis parte plumæ nigræ. Pedes omnino hirsuti plumis ad principium usq; digitorum pertingentibus, quæ uillos leporinos ferè referebant. Digiti pedum corticosi, squamosi, glauci, multis lineis articulati, ut in gallo syluestri illo quem gallum frondium (Laubhan) nostri uocant.

C.

In syluis condensis & opacis degere solent, & plurimæ reperiuntur in syluis montanis circa radices alpium, præsertim ubi coryli & rubi abundant: nimirum ut & alantur ijs in locis & ab auium rapacium insidijs tutiores sint. Hyeme etiam in syluis manent, Georgius Agricola. Amant arbusculas, quas aliqui sambucos aquaticas (Germani Schwelken) uocant, Tragus. Insidere corylis frequenter inueniuntur, quarum iulis seu nucamentis, quæ piper longum specie referunt, uescuntur, Albertus. hinc & nomen eis Germanicum factum apparet. Negant eas coire instar aliorum animantium: sed tempore libidinis marem hiante ore discurrere donec spuat seu spumam eijciat, quam fœmina mox deuoret & concipiat, Author libri de nat. rerum. Sed hoc falsum esse Albertus ait. nam quod ore (inquit) accipitur, in uentrem fertur, ubi alteratum nutrit, & quod superfluum est aluo redditur. Fermè omnes gallinæ syluestres (inquit Christophorus Encelius in opere de Re metallica) coeunt ore, diuerso tamen modo. Hæ species gallinarum syluestrium, quæ à corylis & uitibus nomen habent, (dicuntur enim Haselhüner & Räbhüner,) item quæ ab agris requiescentibus nomen inuenêre in Marchia, Brachhüner, Brachuögel,) coloris cyanei, optimi saporis, boni chymi, coeunt ore circa æquinoctium uernũ, osculatione facta ut solent columbæ. gallus enim istarum specierum rostrum inserit in os fœmellæ, & ita sperma infundit, more uiperarũ, in fœmellam. Hinc credibile est quod ferunt aucupes & uenatores, gallos de syluestribus gallinis, quæ à corylis nomen inuenêre (quas aliâs, nescio an bene, bonosas uocant) senio confectos oua more fœmellæ ponere, quæ excludant buffones, & ex illis nasci basiliscos syluestres, (die Haselwürm:) sicuti ex ouo galli gallinacei domestici post nouem annos excluditur basiliscus per rubetam domesticus: id quod testatur experientia. Sunt enim isti serpentes (die Haselwürm) uerè basilisci syluestres descriptione Nicandri, qui basiliscum syluestrem describit. Neque est genus per se, & rarissimè reperitur. In Marchia & in ditione abbatis Zinnensis, prope urbem Luckenwaldam cõtigit mihi uidere talem serpentem interfectum à pastore. & profectò magna in syluis ibi est copia talium gallinarum; (der Haselhüner.) Serpens erat capitis acuminati, flaui coloris & fermè crocei, longitudine ad tres palmas & ultrà, immensæ crassitudinis, cauda turbinata in latus, multis notulis candidis aluo insignitus, tergore tendẽte ad colorem cyaneum, oris immensi pro portione corporis. Pastor qui eum interfecerat acuminata securi, narrabat mihi illum uesci ranis, serpentibus, & omnium generum animalculis, præter bonosis, ut de quarum prosapia sit genitus. habitationem eius esse ad paludes, præcipuè ubi coryli sint. mirum in modum delectari lacte. propterea interficere eum uaccas uenenato ictu, & propterea ipsum quoq; eò magis peti à pastoribus & interfici. Retulit idem mihi pastor eius uocem esse ueluti anseris defendentis pullos, & hanc uocem Nicander uocat iygen, Hæc ille. Fides autem eorum penes authorem esto. mihi quidem nunquam persuadebit aliquis animalia ulla ore coire aut concipere, aut ex auium ouis serpentes generari. refert autem mox similem historiam de urogallorum conceptione, & serpentium quorundam ex spermate eorum in terram effuso generatione. Basiliscos etiam aliquos syluestres, alios domesticos esse, & illos à Nicandro describi, nullo authore aut teste, ne ipso quidem quo nititur Nicandro defenderit. quamobrem ad accuratiorem de hisce serpentibus inquisitionẽ, hoc scripto nostro, si forte inciderit, excitari ipsum uelim, ita quidem ne uulgo & pastoribus temere fidem adhibeat.

D.

Pullos ubi educauerunt ut iam uolare possint, aliò eos abducunt extra locum educationis ipsorum. illi uerò bini, mas & fœmina, alij aliorsum se conferunt, Stumpfius. Gyb. Longolius, qui nostram coryli gallinam otidem ueterum facit, illam quoq; equis (quod ueteres de otide scribunt) gaudere tradit, nescio ex propria ne obseruatione, an inde tantum quòd auem eandem esse persuasum habebat. Verba eius in dialogo hæc sunt. LONGOLIVS, En tibi otin (otidem potius) ut equo delectatur, caudam illius ut uellicat, ut assilit sternutãti. PAMPHILVS, Nidum parat. quamobrem setas equinas colligit. LONGOL. Nihil minus. naturalis est amor is. quamobrem qui uel uisco uel retibus uel arcu illam fallunt, equum adducunt, sed eum aucuparium, qui bombardæ uel scorpionis fragorem non exhorrescit. Nam fictis equis, quibus perdices illaqueant, rarò prehenditur.

E.

Gallinæ corylorum bis anno capiuntur, mense Martio & autumno. Auceps uocem earum diligenter obseruatam fistula imitatur in sylua. illæ si præsentes fuerint, respondent. tum auceps in tugurio aliquo humili se abscondit, & rete erectum aliquot passuum longitudine ante tugurium extendit. tum auem fistula uocat. aduolat illa, & per terram iuxta tugurium huc illuc discurrens, reti implicatur & capitur, Stumpfius. Si gallus tantum huius generis capiatur, gallina relicta, gallum alterum adducet: ita ut plures galli unam semper fœminam sequẽtes deinceps aliquando capiantur. Gallina uerò capta, gallus alteram sequitur gallinam, nec amplius ad pristinæ habitationis locũ reuertitur, Idem. Captas audio non diu ali posse, sed breui emori. Sed nuper auceps quidam mihi narrauit,

narrauit, ſe captæ cuiuſdam ingluuiem & uentriculũ reſcidiſſe, & cibo quo alerentur in eis animaduerſo, aliam quandam deinde multo tempore pauiſſe.

F.

Bonoſæ caro foris nigra eſt, intus alba, tenera & gratiſsimi ſaporis, Albertus: delicata, & perdicis ferè ſapore, Author libri de nat. rerum. Noſtri cibum prorſus nobilem & ferarum auium omnium laudatiſsimam hanc auem prędicant: ita ut principibus etiam interdum poſtridie quàm cocta eſt apponatur ſola auium, aut omnino animalium fortaſsis. Sunt qui colores quatuor diuerſos in eius carne inueniri dicant. Aloiſius Mundella in probitate ſucci perdici eam comparat, ſapore etiam præfert, ut ſupra in Francolino retuli. Bonoſa capta per excrementi locum exenterari & ſaliri condiriq́; poteſt, ut cum plumis etiam diu ſeruari aut procul deferri poſsit, Stumpfius.

G.

Epilepticis ſalubrem eſſe aiunt bonoſam in cibo, Stumpfius. Harum auium pennis mulieres audio uti aduerſus uteri ſuffocationem certo tempore (ſuperſtitioſè forſitan) decerptis: neſcio ſuffitúne, ut perdicum etiam pauonumq́; pennis, an aliter. ¶ Ventriculos bonoſarum tres quatuórue unà cum cibo in eis contento equis aſthmaticis deuorandos dari præcipiunt hippiatri quidam recentiores.

DE GALLO PALVSTRI.

VIS quam Scoti (& Angli quoq; ut conijcio) uocant gallum paluſtrem, ane mwyr cok, Germanicè ſcripſerim ein Mürhan) attagenis hiſtoriæ ſubijcienda uidetur. nam & in ſummis delicijs habetur, & in locis paluſtribus (unde nomẽ) paſcitur. & corpus ei ſubruffum aut ſubflauum undique punctis nigricantibus diſtinguitur. Supercilia & barbulæ è membrana rubente, ut in reliquis ferè gallis ſylueſtribus nulla. Effigiem eius ad nos è Scotia mitti doctiſsimus uir Io. Ferrerius Pedemontanus curauit. Haud ſcio an eædem ſint aues de quibus Hector Boëthius in Scotiæ deſcriptione ſic prodidit: Sunt in Scotia galli gallinæq́; ſylueſtres uocati, qui frumento abſtinent, & enaſcentibus tantum minutisq́; cytiſi folijs ueſcuntur, humanæ gulæ perquam ſuaues. Gybertus Lõgolius gallinæ ſylueſtris quoddam genus uocat Kürhenn, quaſi Mürhenn: quam meleagridem ſeu Africanam gallinam interpretatur: quæ itidẽ in paluſtribus locis uerſatur: ſed Athenæi deſcriptio meleagridum, Scoticis paluſtribus iam dictis non conuenit.

DE AVOSETTA.

VIS hæc, cuius iconem in ſequẽti pagina damus, apud Italos Ferrariæ auoſetta (ni fallor) nominatur, neſcio qua ratione: & à roſtri ſurſum inflexi figura beccoſtorta & beccoroëla. Lucarni circa lacum Verbanum ſpinzago d' aqua: nam & arquata auis iam ſupra nobis deſcripta ſpinzago ſimpliciter eis nominatur. hæc uerò aquatica eſt, & palmipes. Turcis zeluk. Germanicum nomen nondum diſcere potui: quanquam apud nos etiam interdum capiatur, ſed rariſsimè. Ea quam Ferrariæ uidi crura habebat dodrantalia, roſtrum nigrum & ſurſum tendens in extremo acutum, quinq; digitorum ferè longitudine. pedes colore cyaneo diluto, digitos membranis iunctos. corpus ſupinum totum album erat, pronum ex albo nigroq; alternis diſtinguebatur. caput & ceruix ſuperius ex fuſco nigricabant. magnitudo totius corporis ferè columbæ aut paulò gracilior. longitudo ab extremo roſtro ad extremam caudam dodrantes duo.

Figura hæc est Auosettæ, cuius descriptionem præcedens pagina continet.

DE AVRIVITTI.

AVRIVITTIS (ut Gaza uertit ex Aristotele, ꝑ Gręca uoce χρυσομήτρις, quidã codices perperam habẽt ῥυσομήτρις) in spinis uictitat, uermẽ & quoduis aliud animal aspernatur. dormit & pascitur eodem in loco, ut & cæterę quæ spinam appetunt, nempe spinus & carduelis, (thraupis,) Aristoteles. Guil. Turnerus auem carduelem uulgò dictam interpretatur, Germanis ein Distelfinck / uel ein Stigelitz. Auriuittis (inquit) una est ex auiculis, quæ carduorum semine uictitãt, & uermes etiam oblatos non attingunt. Alij goldfincam aut distelfincam, spinum; alij carduelem esse uolunt. Sed si quis ex spiniuoris præter hanc aliam aurea uitta redimitam ostenderit, cui magis auriuittis nomen competat, quàm huic, opinionem meam facilè patiar explodi; alioqui non uideo, quin digna sit quę probetur,

probetur, Hęc Turnerus. Eberus uerò & Peucerus auriuittem aliam auem faciunt, quæ Germanicè dicatur Goldfinck, Lobfinck, Thumpfaff, & Gümpel, (Heluetijs Güger:) uertice tota nigra, ima parte punicea, ſuperiore cinerea nigricans. Sed de hac aue plura dicemus in elemento R. inter eas quibus nomen à colore rubro factum eſt uulgò.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA A B. ELEMENTO INCIPIVNT.

DE BARITIS.

BARITAE, Βαρῖται, aues memorantur Oppiano lib. 3. de aucupio inter illas quæ uiſco capiunt.

DE BETHYLO.

EST & auicula quæ uocatur betylus, olim dicta detylus, Hermolaus. ſed th. aſpiratũ ſcribi debet. βήθυλος, εἶδος ὀρνέου, δήθυλος ἦν. mutatur enim deleta in bêta, ut Belphi pro Delphi, Etymologus & Varinus.

BITTACOS, βιττάκους, auiculas Eubulus apud Athenæum nominat.

DE BVBONE.

A.

BVBO auis eſt de genere noctuæ, Albertus. uidetur autem noctuam genus ad aues nocturnas facere, cum ueteres id nomen tantũ pro ſpecie una poſuerint. Kos, כוס, nomen auis Hebraicum alij aliter interpretãtur: Dauid Kimhi auem immundam ignotam nobis: uel auem quæ locis deſertis degat, & uocẽ ædat ſimilem בכי ploratui. Rabi Salomon, פלקון, id eſt falconem. Hieronymus Pſalmo 102. nycticoracem, ut & L X X. Munſterus bubonem. Idem in Lexico linguæ Hebraicæ, Kos (inquit) eſt nomen uolucris ululantis & clamantis de nocte, nycticorax, uulgò קוץ, Kutz, (ſic Germani noctuam uocant: & ſanè Hebraica uox pulchrè alludit: ſed bubonem quoq; & alias aues nocturnas noctuarum generis eſſe dici poteſt,) Hæc ille. Verba Pſalmi ſunt, Similis factus ſum pelicano (kaat) deſerti, factus ſum ut bubo (kos) qui eſt in ſolitudinibus. Aquila & Theodotion, & quinta æditio nycticoracem reddũt: ſexta æditio noctuam. Symmachus upupam. R. Salomon Leuitici 11. auem ait eſſe remotam ab hominum conſpectu, (quidam ſanè Hebraicè ab abſcondẽdo dictam rentur) nocte uociferantem, cui ſimilis alia ſit quam uocant ייבן, ibin: forte hibou. ſic enim Galli bubonem uocant. & ſolet R. Salomon Hebraica nomina Gallicè interpretari. Nominatur ſanè Leuit. 11. kos auis inter impuras. ubi interpres Chaldæus uertit קריא, kadia: Arabs כוס, kus: Perſa הכוס, hakus (quæ uoces magis etiã quàm Hebraica kos ad Germanicam Kutz, accedunt.) L X X. nycticorax, Hieronymus bubo. Et Deuter. 14. ubi L X X. & Hieronymus herodium uertunt. Pſalmo 102. Chaldæus habet קיפופא, kiphupha, (noctuam quidã interpretatur. accedit quidem hæc uox ad nomen cicuma, quo Gaza nycticoracem reddit. Euſtathius ſcôpas ait eſſe aues quas Romani cucubas nominent:) Arabs עצפור, azphur. Pagninus ex R. Salomone exponit noctuam, quæ uernacula (Gallica) lingua ciuetta nominetur, ac noctu clamet. Mihi quidem inter tam diuerſas interpretationes animus magis ad bubonẽ inclinat. Schachaph, שחף, Leuitici undecimo & Deuter. 14. exponitur bubo, à Munſtero. L X X. & Hieronymus larum aut fulicam interpretantur. Chaldæus reddit ſchachefa: Perſa etiam uocem eam retinet, Arabs שאח, ſchaph. Dauid Kimhi interpretatur auem quæ laboret morbo ſchachefet Hebræis dicto, quo corpus attenuetur & deficiat (phthiſi nimirum:) Sed Rabi Salomon ſic uocat morbum in quo naſcantur in carne ampullæ inſtar pomorum, (bubones forte, ſic dicta apoſtemata Græcis. translatio communis Deuter. 28. pro hoc morbo uertit febrim, egeſtatem.) Iudæi recentiores cuculum auem interpretantur. quod ſi bubonem ſignificat, deriuatũ inde (uel ab Arabico ſchaph) uideri poterit Germanicum bubonis nomẽ ſchüffel, & noctuæ generis Tſchafytle, & apud Gręcos aſcalaphi. Sed ſi auis eſt corpore macro & tenui, & tanquam phthiſi cõſumpto, larum potius eſſe dicemus, quæ auis admodum tenuis leuiſq;, & ſemper famelica eſt. Vicina huic apud Hebræos uox eſt ſchanaph, שנף, quam interpretantur noctuam. אי, ij, apud Hebræos aliqui bubonem intelligunt, Eſaiæ cap. 13. Septuaginta onocentauros uerterunt, &c. Vide in Onocentauris inter Quadrupedes. Aduduc eſt nycticorax, & ſecundum alios eſt auis quæ dicitur bubo, Vetus gloſſographus Auicennæ. Et alibi, Hudubub, eſt auis quæ clamat de nocte. Hudud eſt auis quæ clamat nocte, Syluaticus. Ex hiſce nominibus quodnam rectius ſcribatur haud ſcio: primum quidem ad Sabaudicũ accedit. uocant enim illi bubonem ung duc. Alharbe eſt animal uenenoſum, & eſt auis quæ dicitur bubo, Vetus gloſſographus Auicennæ. Et rurſus, Harbe, id eſt bubete auis. Sed nos harbe Arabica uoce chamæleontem ſignificari, in hiſtoria eius docuimus.

¶ Bubo Græcè βύας appellatur, per onomatopœiam ſcilicet, ut & apud Latinos. Gaza ex Ariſtotele pro bya bubonem reddere ſolet. Videtur autem nomẽ eſſe primæ declinationis, quod alpha

in genitiuo & datiuo retineat. inde nominatiuus pluralis Βύαι. nam in Lexico Varini Βυαὶ (oxytonum, malim paroxytonum) ὠφθησαν legitur. In eodem ſolo Βοίας reperio per οι. diphthongum, nec probo. Butalis, Βούταλις, in Aeſopi fabulis, non alia auis mihi quàm bubo uidetur. quod & noctu tantum canat, & ſimiliter nomẽ (ut byas & bubo) à ſono bu inditum habeat. Fingit autem eius cum ueſpertilione colloquium Aeſopus, reddentis cauſam cur noctu tantũ canat, quoniam interdiu aliquando canens capta fuerit. Sunt ex Græcis qui ſcôpas bubones interpretentur, Cælius. Vide ſupra in Aſione. Audio in Græcia hodie bubonem dici σκλόπα. Buffus apud Kiraniden lib. 3. nocturna auis, ut Gerardi Cremonenſis translatio habet, bubo eſt. coniicio autem Græcè Βοῦφος ſcriptum fuiſſe, nam & apud Symeonem Sethi Βοῦφοι noctuæ ſunt: & in quibuſdam Italiæ locis bubo uulgari lingua lo bufo dicitur. Recentiores quidam nycticoracem, id eſt coruum nocturnũ, eundem cum bubone faciunt, ſed aues eſſe diuerſas, collatis utriuſq; hiſtorijs, facile deprehendetur.

¶ Bubo

¶ Bubo Italicè nominatur guo, uel guuo potius. hanc enim nocttuarum maximam eſſe aiunt. Varinus ſcôpas eſſe ſcribit aues, quas Romani κούφους ἢ γούφους (uel cucubas, ut Euſtathius habet) appellent. In alijs Italiæ locis bubonem duco uel dugo uocitant, auem ſcilicet cornutam, duorum generum, quæ magnitudine diſtinguantur. Bubo auis, id eſt lo buſo, Syluaticus. Bubo magnitudine eſt aquilæ, & corruptè uulgò buſo dicitur, Niphus. Alibi uerò barbaiân, de maiori tantũ bubone, in uſu eſt nomen. quanquam Scoppa Grammaticus ciuettam, id eſt noctuam & barbaianum unam auem faciat, ut Arlunnus bubonem & ciuettam. Et quanquam uulgus nimirum in diuerſis regionibus hæc nomina confundit, docti tamen diſtinguere debebant.

¶ Bubo Hiſpanis búho eſt, Luſitanis búſo uel mócho. ¶ Gallis chat huant, chahuhan, hibou. Sabaudis ung duc, id eſt dux, quaſi princeps auium: quòd cæteris dominari uideatur, ceu uiribus ſuperior, & cornibus in capite ceu corona inſignis ſit. & chaſſetont, id eſt uenatricem, quia aucupes hanc auem adiutricem aucupij habent: & alibi (ni fallor) lucherant. ¶ Germanis Vhu, uel groß Hubu, ut Georg. Agricola interpretatur. ein Schuffauß (uel Schuffans,) ein Schüffel (uel Schüffeul,) ein Kautz, ut Turnerus. ſed ultimum nomen, noctuæ magis conuenit. Nominum Schuffans & Schüffeul etymologia, ad Hebræos referri poteſt, quod ad primam ſyllabam, qui bubonem ſchachaph, ut Arabes ſchaph, appellant. Alijs, ut in Saxonia, Vho: in Carinthia, Steinauff. Heluetijs Huw, Berghuw, Hüru uel Hüruw, quaſi Oruw, (ein groſſer üwel mit oren) uel per onomatopœiã à uoce: aliquibus Hertzog. Anglis, a lyke foule, ut Turnerus exponit: uel a ſhriche oule, ut Eliota. Illyrijs wyr. Turcis ugú.

¶ Glauces, id eſt noctuæ & nycticoraces nominantur Ariſtoteli hiſtoriæ animalium 9. 34. ubi Albertus ſic habet, Auis quæ hein uocatur, & ea quæ glauces, ſunt genera bubonum, & aliæ quædam genera ſunt noctuarum. Rurſus eiuſdem lib. cap. 22. Alberti translatio bubonem habet pro glauce, & alibi etiam ſimiliter, ut pluribus dicetur in D. Item libri octaui cap. 12. ubi ab Ariſtotele nominatur otus, quem aliqui nycticoracẽ appellent, Auicennæ interpres habet bubo & golochiz. Adeò auium nocturnarum præcipuè nomina confunduntur.

¶ Bubonis apud nos genus alterum reperiri puto, cætera quidem illi, cuius effigiem damus, ſimile, ſed cruribus non æquè hirſutis. ¶ Buteonem aliqui apud nos uocant, Maßhuw, id eſt bubonem paluſtrem, quòd corporis ſpecie aliquatenus bubonem referat.

B.

Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet, & graue canit: in Aegypto uerò alius eſt, magnitudine graculi, & uoce diuerſa, Strabo lib. 17. Byas magnitudine nõ minor quàm aquila eſt, ſpecie ſimilis noctuæ, Ariſtot. Bubonem ſemel Venetijs iuſta aquilæ magnitudine uidi, ſed crura erant paulò breuiora quàm aquilæ crura ſolẽt eſſe. cætera aquilæ ſimilis erat, Turnerus. Otis (aliâs otus, quod magis placet) bubone minor eſt, noctuis maior, &c. Plin. Pennatorum animalium buboni tantum & oto, plumæ uelut aures, cæteris cauernæ ad auditum, Idem. Byas unguibus aduncis eſt, Ariſtot. Vncos ungues & nocturnæ aues habent, ut noctuæ, bubo, ululæ, Plinius. Bubo eſt auis curuorum unguium, & acuti curuiq; roſtri, ſicut ſunt ungues & roſtra ferè omnium auium rapacium. plumis uaria eſt (ſicut accipitres & aquilæ quædam) & magnitudine nocturnas omnes excedit, Albertus. Fuluas alas, caput magnum, grandia lumina, longos & aduncos ungues, buboni Ouidius in Metamorphoſi tribuit. Nulli auium oculi maiores, Albertus. Zuetis (id eſt noctuis) & bubonibus collum (pro ſua magnitudine) perbreue, Idem. Bubo (ut & genera picorum) binos digitos ante, & totidem retro habet. Flectit enim bubo digitum unum retro, & ſuper binis utrinq; digitis reliquum corporis eius quieſcit, ſicut quieſcit ſerpens comprimendo ſe ſuper uentrem & pectus ſuum. Vngues habet magnos, ſimiles unguibus aquilæ, Albertus. Atqui id genus bubonis quod nos hîc pictũ dedimus, digitos (ut pleræq; aues cæteræ) anterius ternos habet, poſterius unum. illud uerò genus nocturnæ auis, quod Germani uocãt Schleieriil, ululam eſſe puto, digitos utrinque binos gerit. Stomachi inferiorem partem amplã habent, bubo & anſer agreſtis ſecundum omne genus ſuum, Albertus: ſed eo loco (lib. 2. cap. ultimo hiſtoriæ anim.) ab Ariſtotele nominantur, capriceps, noctua, anſer, anas, &c. aues, non bubo, mox tamen in fine eiuſdem capitis aſcalapho etiam, quem aliqui bubonem putant, talis gulà tribuitur; ut & alijs nocturnis, noctuæ, nycticoraci, localo. ¶ Bubo quem ipſe uidi, cuius icon adiecta eſt, magnitudine uincebat anſerem, aut ſaltem æquabat reliquo corpore: alis uerò magnis erat, & lõgis ad tres dodrantes, cum ab initio alarum ad finem uſq; maximæ pennæ ad eandem rectam lineam deflexæ extendebantur, à ſupremo oſſe alarum ad infimam extremitatem rectà, dodrans unus cum palmo erat. Caput tum forma tum magnitudine felinum referebat. pennæ ſupra utranq; aurem nigricantes ſubrigebantur, trium digitorum altitudine. oculi magni, plumæ circa orrhopygium denſæ & molliſsimæ, digito extenſo (palmo, ſi bene memini) longiores. Longitudo ab extremo roſtro ad ultimos pedes, ſiue ultimam caudam quoq;, tres dodrantes cum palmo æquabat. iris oculorum croceo colore ſplẽdebat. roſtrum breue, nigrum & aduncum erat. pennis remotis aurium meatus magni & patentes apparebant. Vtrinque ad nares pili barbularum inſtar ex pennulis rigebant. pennis per totum corpus color uarius, ex albicantibus maculis, nigricantibus & ſubruffis. Cruris longitudo, dodrans cum palmo. eius pars ſupra genu, perquam craſſa & toroſa erat. ungues nigri, adunci, acutiſsimi: pes ad extremos uſque

digitos piloſus, plumis ex albicante colore ſubruffis.

C.

Byas auis eſt nocturna, Ariſto. & Suidas. idem dicere uidetur Albertus, cum inquit bubonem eſſe de genere noctuæ. Bubo, ut & ueſpertilio, uictum ſibi noctu parat, Ariſtot. ut recẽtiores quidam citant. Bûphum aiunt amare uigilias, nam interdiu non apparet, Kiranides. Hebetes buboni, ut & cæteris nocturnis, interdiu oculi, Plinius. Die minus quàm noctuam uidere aiunt. ¶ In cauernis locisq; deſertis commoratur, noctu uolitat ſolus, Io. Rauiſius. Interdiu antra quærit tenebroſa, ut in cauis arborum, aut in cauernis (petroſis) montium, aut umbraculis ædificiorum quę homines non frequentant. & ſi quandoq; de die apparet, ab auibus in luce uolantibus deplumatur, Albertus. Deſerta incolit: nec tantum deſolata, ſed dira etiam & inacceſſa, noctis monſtrum, Plinius. Reperitur iuxta horrea aliquãdo propter mures, Albertus. In eccleſijs habitat, & oleum de lampadibus bibit, quas ſtercoribus defœdat, Author libri de nat. rerũ. Germani quidam & Flandri non bubonem, ſed ululam, ni fallor, Kirchül appellant ab eccleſijs. Plinius cum meminiſſet remedij cuiuſdam ex ouo bubonis, ſubdit: Quis quæſo ouum bubonis unquam uidere potuit, cum tam auem ipſam uidiſſe prodigium ſit? ¶ Byas carnibus uiuit, Ariſtot. Bubo uiuit præda animalium nocte ambulantium, ut murium, & aliquando leporum & huiuſmodi paruorum animalium, Albertus. Qui ad me allatus eſt bubo, anatem raptam deuorauerat. Oleum de lampadibus in eccleſijs bibit, & oua columbarum exorbet, Author libri de nat. rerum. Volucres pleræq; à ſuis uocibus nominantur, ut bubo, ulula, &c. Varro. Bubo nomen habet à uocis ſono, Albertus & author libri de nat. rerum, Bubulat horrendum ferali carmine bubo, Author Philomelæ. Non cantu aliquo, ſed gemitu uocalis eſt, Plinius. Nocte emittit uoces magnas, & boat, Kiranides. Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet & graue canit: in Aegypto uerò aliuſmodi eſt, nempe gracili magnitudine & uoce diuerſa, Strabo libro 17. ¶ Bubo debilis eſt ad uolatum, Rauiſius. Vixq; mouet natas per inertia brachia pennas, Ouidius de Aſcalapho in bubonem mutato. Volat nunquam quo libuit, ſed tranſuerſus aufertur, Plinius. ¶ Hylas tradit noctuam, bubonem &c. à cauda de ouo exire, quoniam pondere capitum peruerſa oua poſteriorem partem corporum fouẽdam matri applicent, Plinius. De bubone Plinius ſcribit, licet probabile non ſit, quòd poſterius ab ouo egrediatur. quod ſi uerum eſt, cauſa eius eſſe non poteſt alia quàm capitis grauitas, propter quam caput diu declinat & immobile manet: poſterius (pars poſterior) autem paruum eſt & breue, ac ſi auis ipſa ſit decurtata, Albertus.

D.

Indoctiores quidam, ut qui ex Arabico ſermone de animalibus ſcripta quædam tranſtulerunt, quiq; illorum interpretationes ſequuntur Albertus & alij, cum ſæpe bubonem pro noctua uerterint, ut apparet conferenti cum ſcriptis Ariſtotelis (ex quo tanquam fonte pleraq; hauſerunt Arabes) multa buboni tribuunt quæ noctuæ ſunt: ut inimicitias cum coruo. quanquam in hoc duplex error eſt. non enim cum coruo noctuam, ſed cum cornice diſſidere Ariſtoteles tradidit. Item cum Ariſtoteles ſcribat, cæteras auiculas omnes interdiu noctuam circunuolare, quod mirari uocetur, eamq; percutere: quamobrem (inquit) aucupes ea conſtituta auicularum genera multa & uaria capiunt: illi iiſdem ferè uerbis de bubone agunt. Bubo (inquiunt) ſi quando de die apparet ab auibus in luce uolantibus deplumatur: & ideo ab aucupibus ponitur iuxta retia, ut per eum aues cæteræ capiantur. Sed hic error bene cecidit: nam bubo ſimiliter ut noctua ab auiculis odio habetur, ſimiliſq; eius ad aucupium uſus eſt. Bubo cum ab illis auibus quæ in luce habitant impugnatur, reſupina pedum unguibus ſe defendit, Author libri de nat. rerum. Incendula auis coruini generis pugnat cum bubone, Albertus. ſed monedulam forte ſcripſit, non incendulam. monedulam enim alij hoſtem buboni ex Ariſtotele citant, quanquam falſò. noctuam enim cum cornice pugnare Ariſtoteles author eſt. Sunt autem & cornix & monedulæ graculiue coruini generis. Incendulæ uerò nomen nuſquam legimus. Plinius ſemel incendiariæ meminit, (quæ ſuo tempore ignoretur) qua uiſa ſæpenumero urbs luſtrata ſit, ut & bubone uiſo.

E.

Bubonis ad aucupium idem qui noctuæ uſus eſt, ut iam in D. diximus: & Sabaudi hanc ob cauſam bubonem ſua lingua uenatorem appellant, chaſſetont. Aliquando ad me allatus eſt bubo, captus in fouea quales ad capiendos lupos parari ſolent. ¶ Buteo uaſtitatis eſt cauſa his locis quæ intrauerit, ut bubo, à quo etiam appellatur buteo, Feſtus.

F.

Bubonem maiorem ſiue montanum cum præpinguis eſt, à quibuſdam edi audio. Sed in ueteꝛe teſtamento apparet hanc auem & nocturnas omnes impuras habitas.

G.

Ex bubone remedia quanquam omnia nobis aut uana & inutilia, aut ſuperſtitioſa, aut certè ſuperflua uidentur, referemus tamen ut propoſito noſtro ſatisfiat. ¶ Sanguis bubonis, aut ius, aut caro eius, aſthmaticis utiliſſima ſunt, Auicenna libro 2. in capite de ſanguine. Sanguine pulli bubonis criſpari capillum promittunt, Plinius. ¶ A lienis dolore liberat cinis è capite bubonis cum unguento, Plinius. Eundem cinerem alibi commendat contra neſcio quod malum, cum lilij radice potum,

tum, si Magis (inquit) credimus. ¶ Bubonis cerebrum cum adipe anserino mirè uulnera dicitur glutinare, Plinius. Scabiem bubonis cerebrum cum aphronitro sedat, Idem. ¶ Bubonis oculorum cinis collyrio mixtus claritatem oculis facere promittitur, Plinius. Idem inter phreniticorum remedia, Bubonis certè (inquit) oculorum cinerem, inter ea quibus prodigiosè uitam ludificantur, acceperim. ¶ Bubonis pedes usti cum plumbagine (aliàs plantagine) contra serpentes auxiliantur, Plinius. ¶ Quartanis magi excrementa felis cum digito bubonis adalligari iubent, & ne recidant, nō remoueri septeno circuitu. Quis hoc quæso inuenire potuit? quæue est ista mixtura? cur digitus bubonis potissimum electus est? Plinius. Catæ stercus cum ungula bubonis in collo uel brachio suspensum, post septimam accessionem discutit quartanam, Sextus. ¶ Bubonis ouo ad capillos remedia demonstrant magi. Quis quæso ouum bubonis unquam uidere potuit, cum tam ipsam auem uidisse prodigium sit? quis utiq; experiri, & præcipuè in capillo? Plinius.

H.

a. Bubo generis fœminini. Vergilius Aeneid. quarto, Seraq; culminibus ferali carmine bubo. Genere masculino Agellius historiarum lib. 4. Et quòd bubo in columna ædis Iouis sedens conspectus est, Nonius Marcellus. Solaq; (aliàs Seraq;, ut Nonius citat) culminibus ferali carmine bubo, Vergil. ubi Seruius, Sola bubo contra genus posuit: referens ad auem. plerunque enim genus à generali sumimus relicta specialitate. Lucanus, Et lætæ iurantur aues bubone sinistro. Grammatici quidam recentiores bubonem dictum coniiciunt à bouis quodam mugitu, quem non uocali cantu sed gemitu potius reddat. Sed nobis potius placet per onomatopœiam quàm à boue sic dictum.

¶ Epitheta. Sinister, Lucano: infandus Ouidio: ignauus, dirum mortalibus omen, eidem Metam. 5. funereus Metam. 10. Stygius, Metam. 15. raucus, in Tristibus. Lucifer, Senecæ in Hercule. Infestus, Claudiano in Eutrop. Commemorantur & hæc Ioanni Rauisio, trepidus, fœdus, profanus, damna canens, dirus, mœstus, nocticanus, ater, feralis.

¶ Βουβὼν, bubo, uocabulum Græcum est, quo & Latini utuntur, de abscessu, siue tumore simplici potius, circa inguen maximè. nam & inguina ipsa Græci bubones uocant. uulgò quoq; nostri collectiones & inflammationes (uel inflationes potius) eius partis, inguinarias appellant, Hermolaus Barb. nostri appellant **schwinten, büilen.** Huic tumori nihil commune cum aue eiusdem nominis quod Latinum est & à sono fictum, illud Græcum, à uerbo βαίνειν & βου particula intendente. ὁ μεγάλως βαίνων. nam articulus inguinis maximè necessarius est ad incessum, δι' οὗ μεγάλως βαίνομεν. Vel tumor ipse sic nominatur eo in loco, quoniam ualde & in altum attollitur, aliqui βομβῶνα nuncupant. βουβὼν ἐπήρθη τῷ γέροντι, Menander. hinc & uerbum βουβωνιῶ apud eundem, Etymologus. Aster (herba) ab aliquibus bubonium appellatur. quoniam inguinum præsentaneum remedium est, Plinius. Sedum maius, bubophthalmus à quibusdam dicitur, ut legitur inter nomenclaturas apud Dioscoridem: Plinius quidem zoophthalmon aliter dici meminit, quod magis placet.

¶ Buccones appellatos credunt (Pompeio Festo tradente) à buccarum magnitudine: sed alij, bubones scribere malunt, Cælius. ¶ Bubo, Βουβὼν, Lyciæ oppidum est, à Bubone latrone conditum, Stephanus. Nascitur & in Lycia creta circa Bubonem, Plinius. Grammaticus quidam recentior, Lydiæ oppidum esse scribit: sed omnino Lyciæ legendum cōiicio ex Plinio & Strabone. apud Etymologum Lycaoniæ ciuitatem esse legimus. unde Βουβωνεὺς gentile fiat, cum Βουβώνιος dici deberet.

¶ e. Non omittam in bubone exemplum magicæ uanitatis. quippe præter reliqua portentosa mendacia, cor eius impositū mammæ mulieris dormientis sinistræ, tradunt efficere ut omnia secreta pronunciet. præterea in pugnam ferentes idem, fortiores fieri, Plinius. ¶ Buphi ungula fortunata est, & non fallens, & phylacterium appensa homini, Kiranides.

¶ h. Bubonem cum apparuit mali ominis esse, & bellum aut famem portendere uetus persuasio est, & ad nostrum usq; seculū deriuata. Bubo funebris (inquit Plinius) & maximè abominatus, publicis præcipuè auspicijs. deserta incolit: nec tantum desolata, sed dira etiam & inaccessa, noctis monstrum: nec cantu aliquo uocalis, sed gemitu. Itaq; in urbibus, aut omnino in luce uisus, dirum ostentum est. Priuatorum domibus insidentem plurimis scio non fuisse feralem. Capitolij cellam ipsam intrauit Sex. Papellio Istro, L. Pedanio coss. propter quod nonis Martijs urbs lustrata est eo anno. Hæc ille. Et rursus, L. Crasso, C. Mario coss. bubone uiso urbs lustrata est. Et quòd bubo in columna ædis Iouis sedens conspectus est, Agellius lib. 1. hist. apud Non. Marcellum. C. Claudio, M. Perpenna coss. bubo in æde Fortunæ equestris comprehensus inter manus expirauit, Iul. Obsequens. Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo, Ouidius Metam. 15. inter prodigia quæ Cæsaris mortem portenderint. Cum imperante Tiberio iuxta palatium Agrippa in uinculis ad arborem teneretur, insigni amictus ueste, ut eius fortuna ferebat: Germanus augur qui in uinculis etiam tenebatur, cum supra Agrippæ caput in arbore cui alligatus erat bubonem uidisset, ad colloquium eius admissus, affirmauit illum præsentem uinculorū iniuriam euasurum, ac Iudæorum regno fœliciter potiturum: item liberos quibus regnum relinqueret procreaturum. sed si in posterum capiti suo iterum eiusmodi auem impendere uidisset, sciret morti se propinquum (intra quinq; dies moriturum) fore. quæ paulò post omnia, ut augur prædixerat, cuenerunt, ut refert Baptista Fulgosus Memorabilium lib. 8. cap. 11. transcripsit autem ex Iosephi Antiquitatum Iudaicarum lib. 18. cap. 13. & rursus eiusdem operis lib. 19. cap. 7. Bubulat horrendum ferali carmine bubo, Humano generi

tristia fata ferens, Author Philomelæ. Solaque (aliâs Seraque) culminibus (scilicet templi) ferali carmine bubo. Sæpe queri, & longas in fletum ducere uoces, Vergilius quarto Aeneid. inter portenta mortis Didûs. Byas apparens calamitatem imminentẽ significat: unde apud historicos non rarò legitur, βύας ὤφθη, & βύαι ὤφθησαν. Dion sanè in historijs Romanorum has aues uisas inter portenta (τέρατα) sæpe numerare solet, Suidas & Varinus. Ignauus bubo, dirũ mortalibus omen, Ouidius quinto Metam. Hinc infelicia epitheta, quæ supra recẽsui, funereus, Stygius, infandus, dirus, ater, feralis, &c. Hîc uultur, hîc luctifer bubo gemit, Seneca de palude Cocyti. Aues nigræ, inauspicatę, ut cornix, coruus, bubo, Scoppa: qui hoc tanquam prouerbiale recenset, Auibus nigris huc accessisti & ego candidis. Bubo cantans uel gemẽs potius per 12. signa, Luna in singulis existente, quid significet, Augustinus Niphus explicat lib. 1. de augurijs tabula sexta. Maximè uerò abominatus est bubo, tristis & dira auis, uoce funesta & gemitu: qui formidolosa, dirasque necessitates, & magnas moles instare portendit. ipsum tamen cantu & stridore querulo, dirũ facere auspicium putant: tacens non semper malus fuit. quippe bubonis aspectus Agrippæ captiuo Iudæorum regnum portendisse fertur, Alexander ab Alex. Die natali Ibidis, quod nomen inimici sui fingit Ouidius, Sedit in aduerso nocturnus culmine bubo, Funereoque graues ædidit ore sonos.

¶ De Bubonis augurio historiam memoratu dignam refert Nicolaus Clemangius, Baiocensis ecclesiæ in Gallia aliquando Archidiaconus, qui Pisani Concilij improbitate offensus, in quandam de Concilijs disputationem incidit. Agens autem de Concilio Romano, quod Ioannes XXIIII. Pontifex, in Esquilino monte æde D. Martini celebrauit, talè narrat prodigium. Conuocauerat (inquit) ante quatuor annos Romæ Concilium, maxima quorundam impulsus contentione, Baltazar Cossa perfidissimus, nuper è Petri sede, quam turpissime fœdabat, eiectus: in quo paucissimis extraneis præsentibus, ex aliquibus qui aderãt Italicis (Italis) & aulicis suis, sessiones aliquot tenuit, de rebus superuacaneis, nihilque ad Ecclesiæ utilitatem pertinentibus. Cum autẽ ante primam Concilij cõgressionem pro inuocatione spiritus sancti, sacra de more fuissent facta, ut patres assederunt, & Baltazar sublimi in loco præsedit: ecce dirus ac feralis bubo, funeris aut alterius, ut ferunt, calamitatis semper nuncius, è latebris erumpens, uoce illa sua horrifica continuo aduolat, superque trabem templi mediam, oculis in Baltazarem intentis, astitit. Vniuersis mirantibus, quod nocturna auis & lucifuga, in turbam diurna luce aduenisset, malumque ex prodigio ominantibus, Baltazar in quem fixa acie oculos intendebat, angi, sudare, atque intra semetipsum æstuare cœpit, & dimissis patribus ac soluto conuentu, discessit. Aliqui prodigium in risum uerterunt, dicentes, Specie bubonis in congregationem improborum spiritum sanctum aduenisse. Secuta altera deinceps sessio, in quam eodem modo rursus bubo aduenit, uerso semper in Baltazarem contuitu, qui maiore pudore quàm prius perturbatus, auem ominosam clamoribus abigi, & supplosione manuum terreri præcepit: Sed illa non prius amota fuit, quàm fustium ictibus pulsata, in conspectu omnium exanimis decideret. In hanc sententiam Clemangius. Hic autem bubonis aduentus, augurio suo nõ caruit. nam & Concilium cum dedecore Pontificis dissolutum, & Baltazar paulò post Constantię exauctoratus est, & Monhemij in oppido principis Palatini in uinculis detentus. Suam autem fortunam in carcere his uersibus, deplorauit: qui quamuis ad hanc historiam nihil faciant, utilem tamen de fortunæ mutabilitate admonitionem comprehendunt.

Qui modò summus eram lætatus nomine præsul,
Tristis & abiectus nunc mea fata gemo.
Excelsus solio nuper uersabar in alto,
Cunctaque gens pedibus oscula prona dabat.
Nunc ego pœnarum fundo deuoluor in imo,
Vultum deformem, pallidaque ora gero.
Omnibus è terris aurum mihi sponte ferebant:
Sed nec gaza iuuat, nec quis amicus adest.
Sic uarians fortuna uices, aduersa secundis
Subdit, & ambiguo numine ludit atrox.
Cedat in exemplum cunctis, quos gloria tollit,
Vertice de summo mox ego Papa cado.

¶ Accidit aliquando ut Changius Can imperator Tartarorum uictus ab hostibus inter arbusta lateret: inter quæ cum forte bubo insideret, uictores dum perquirunt uictos passim occultatos, neminem latere putarunt, quasi aue minime illic mansura si hominum quisquam adesset. itaque factum est ut silentio noctis secutæ imperator ad suos euaserit & salutis suæ causam exposuerit. Ab hoc igitur tempore Tartari bubonem ceu auem felicem & sacram reuerentur, & plumas eius ceu amuletum & prosperitatis causam in capitibus gestãt, ac quicunque illas habere possunt se felices existimant, Haithonus in libro de Tartaris.

¶ Ascalaphi in bubonem metamorphosis describitur ab Ouidio lib. 5. Metam. Ascalaphus (ut tradunt Grammatici) Acherontis & Orphnes (uel Stygis, secundum Seruium in Georgica) infernalis nymphæ filius fuit. Hunc aiunt rapta Proserpina à Plutone, cum quæreretur, num aliquid gustasset apud inferos, eam accusasse, atque dixisse, septem grana mali Punici ex uiridario Ditis gustasse: ex quo factum est ut non in totũ restitueretur Proserpina. Ob hanc causam Ceres irata eundem mutauit in bubonem. Alius fuit Ascalaphus Martis ex Astyocha filius, Ialmeni frater, cuius à Deiphobo occisi Homerus meminit Iliad. N. Eustathius in quartum Odysseæ Ascalaphum uirum dictum putat, quasi Acalaphum, pleonasmo literę sigma, per antiphrasin, eò quòd minimè mollis aut facilis tactu esset, ἀλλ' ἀπρόσψαυστος καὶ ἀνέπαφος δι' ἀνδρείαν: qua ratione etiã urtica Græcis ἀκαλήφη dicatur, quòd tactus earum minimè ἀκαλὸς, id est lenis, tener, aut mollis sit. Idem ab eo scribitur in Ilia-

in Iliados ο. ubi, Ascalaphum (inquit) Martis filium, aiunt in Hebræam (Iudæã) translatum, in Samaria sepultum esse, unde & Samaria dicta sit, quòd Mars illic filio sepulchrum fecerit, διὰ τὸ ἐκεῖ σῆμα τὸν Ἄρην, τουτέστι σῆμα, ποιῆσαι τῷ υἱῷ. (Ascalaphi Martis filij Iliad. iôta etiam meminit Homerus.) Verum Etymologus & Scholiastes Homeri innominatus Iliad. ν. Ἀσκάλαφον dictum interpretantur παρὰ τὸ ἀσκαλὲς τῆς ἁφῆς, τὸν λίαν σκληρόν. Sed ἀσκελὲς per e. potius quàm per a. scribi debet, cum durum significatur, uide Varini Lexicon. nimirum à uerbo σκέλλω quod est resicco, induro: & α. litera intendente: uel, ut α. priuatiuum sit, rigidum & inflexile, quod σκέλη, id est crura flexusq; non habet. Cæterum ἀσκάλαβος siue ἀσκαλαβώτης, stellio est, quadrupes ouipara, παρὰ τὸ ἀκαλῶς βαίνειν sic dicta, hoc est à molli leniq; ingressu. ASCALAPHVS, ἀσκάλαφος, ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristoteles in fine lib. 2. historiæ anim. cum alibi nusquam hoc nomen apud eum reperiatur. itaq; ascalaphum à bya (quem Gaza ex eo bubonem uertit) diuersum facit. Niphus ascalaphum genus anseris esse putauit, deceptus fortassis quòd anseris simpliciter & agrestis hoc in loco reddendo Albertus (ex Auicennæ nimirum interprete) meminit. Ego omnino bubonem, aut similem & congenerem buboni auem esse dixerim. Hebraicam uocem schachaph שחף, Deuter. 14. aliqui bubonem uerterunt. uideri autem potest ab ea Græcis deductum esse ascalaphi nomen, ut supra in A. scripsimus. ¶ Qui animalium uaticinorum animas sibi asciscere uolunt, præcipua aliqua eorum parte deuorata, animas quos illorum præsentes habent, ut corde coruorum, ἀσπαλάκων & accipitrum, easq; Dei instar futurorum præscias, Porphyrius lib. 2. de abstinendo ab animatis. Et quanquam scio ἀσπάλακα Græcis talpam esse, & hoc ipsum de corde talpæ à Plinio scribi, dubito tamen an ἀσκαλάφων melius legatur, hoc est bubonum. quoniam bubonibus, ut dictum est, præcipua fides in augurijs habetur: & bubones tanquã aues cum alijs auibus, ut coruis & accipitribus, aptius quàm talpæ numerantur. Iam cum talpæ Græcis ἀσπάλακες & ἀσφάλακες dicantur, facile factũ est ut ἀσκαλάφων pro ἀσφαλάκων poneretur. Eadem nimirum fuerit etiã ἀσφαλὸς auis, quæ alio nomine etiam ἐνθύσκος, enthyscus appellatur, Hesychio & Varino testibus.

¶ Bubo canit lusciniæ, inter prouerbia recensetur ab Erasmo Rot. cum infans suadere conatur eloquenti, aut ineruditus docere doctissimum. Authorem citat Theocritũ in Thyrside, ubi hic uersus legitur, Κὴξ ὀρέων τοι σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο, hoc est, ut ipse uertit, Buboq; montanus philomenis occinat ipsis. Etsi uerò scops alia auis quàm bubo sit, licet recentiores quidã uideantur confundere, quod ad sensum tamen prouerbij nihil interest, cum uox utriq; absurda sit. Et similiter Calphurnius etiam Aegloga sexta ex Theocrito uertisse uidetur, hoc carmine, Vocalem superet si turpis aëdona bubo, quod Erasmus citat in prouerbio Acanthida uincit cornix.

¶ Emblema Alciati, sub lemmate Senex puellam amans:

Dum Sophocles, quamuis affecta ætate, puellam
A quæstu Archippen ad sua uota trahit,
Allicit & precio, tulit ægrè insana iuuentus
Ob zelum, & tali carmine utrunq; notat.
Noctua ut in tumulis, super utq; cadauera bubo,
Talis apud Sophoclẽ nostra puella sedet.

DE BVDYTIS.

BVDYTAE, Βουδύται, aues imbecilles uisco capiuntur, Oppianus Ixeuticorum tertio. uidentur autem de passerum, id est paruarum auicularum genere esse, & ita dictæ quod circa boues uolitare, easq; subire soleant. imbecillitas quidem paruitatis nota est. Coniecerim equidem has esse auiculas quæ inter boues & armenta uersari & caudas motitare solent, nostri uocant Rinderschysser, & Ryserle.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT A C. LITERA.

DE CACA.

CACA, κακὰ, Græcis nomen est auis, & idem quod κακία, id est malitia significat, Hesychius & Varinus. Videtur sanè cuiuscunq; auis hoc nomen est per onomatopœiam ei impositum.

¶ CALAMODYTES, quem cedri folio perire Aelianus author est, ad passeres pertinere uidetur. nam uulgò etiam passeris genus quod inter calamos degit, nostri Rorspatz, id est arundinarium passerem nuncupant.

DE CALIDRI.

CALIDRIS, καλιδρὶς oxytonum, lacus & fluuios petit. color ei cinereus, distinctus uariè, Aristot. Græcè legitur, ἔστι δὲ τέφρον τὸ ὄρνεον ποικιλίαν ἔχον, τὸ δὲ ὅλον ἀποδηλές, lib. 8. cap. 3. de hist. anim. Eberus & Peucerus calidrin interpretantur auiculam minimã, quæ per arbores reptat picorum more, quam Germani uocant Baumkletterlin, de qua inferius in Certhia copiosius scribã. sed cum auicula hæc aquatica nõ sit, non placet calidrin appellare. quin potius inter gallinagines aquaticas eam collocârim, quarum quædam cinereo colore inueniuntur, pleræq; etiam στικταὶ, id est uariè maculosę in eo genere sunt.

DE CANARIA.

CANARIAM auiculam è Canarijs insulis mercatores adferũt, & uulgò auiculam facchari uocitant, Zuckervögele. Auis est uulgaris pari magnitudine, rostro albo, paruo, & in acutum tendente: alarum & caudæ pennis totis uiridi colore: exiguo sanè discrimine ab auiculis illis quas nostri citrinas nuncupant: aut ijs quas ziselas nostri, Itali ligurinos. nisi quòd paulò maior est quàm utraq; illarum, huic aspectu similior, illa nonnihil uiridior. Cibis hæ omnes ijsdem uescuntur, lini scilicet aut papaueris semine, uel etiam interdũ milio. Canaria priuatim saccharo eiusq; arundine summopere gaudet: ut & auricula muris herba, quam uulgò morsum gallinæ uocant. hac enim ad cantum statim excitatur. Concentu ualde amœno est & acuto, quem spiritu diu non interrupto, nunc in longum, nunc in altum, uaria uocis inflexione, & musica propè, sanè lepida & artificiosa melodia extendit. Sonus emissus omnino gracilis, tamq; uibrans est, ut cum paruos faucium aliquãdo neruos intenderit, auscultantium aures, tereti quasi clangore percellat & obtundat. Ob hanc ipsam delicatam cantus suauitatem, & quod è remotissimis locis, per mare procul, deinde terra quoq; longè, summa cura & diligentia non nisi rara asportatur, magnatum ædibus alitur. Nam & ipsa per se peregrina raritate, & tanta gutturis dulcedine homines delectari, stupendum non est, præsertim quum ab Homero, Dyonisio Afro, Strabone, Ptolemęo, μακάρων νῆσοι (Latinis Fortunatę numero quinq;, Plinio, Melæ) istæ insulæ dicantur, ex quarum una, hæc auis nomen apud nos adepta est, ubi captam negociatores adferunt. Solet autem magna in eius dignotione fraus exerceri, ita ut non pauci in ea agnoscenda decipiantur. Hæc omnia super hac aue doctrina & genere præclarus iuuenis Raphaël Seilerus Augustanus Geryonis Seileri nobilissimi medici filius ad nos perscripsit, & suum hoc in eandem epigramma adiecit.

Quid miror digitis quando rudis organa pulso Suaue tot è cannis ire redire melos?
Plures una sonos auis hæc nil passere maior Gramineis herbis æqua colore, dedit.
Illa tonos aptè medios quos maxima moles, Nec calami poterant mille sonare, canit.
Ergo chelys, citharæq; fides uos, dicite nostram Vel mutam si fas est, uel ἄμουσον auem.

DE CAPRA.

CAPELLA, αἴξ, auis circa lacus & amnes uersatur, Aristot. hist. anim. 8. 3. Bellonius in Singularibus 1. 10. auem quæ uulgo uanellus dicatur Aristotelis æga esse cõijcit, quod illa hodieq; apud Græcos æx nominatur. de quo plura leges in Vanello. Audio circa Francfordiam ad Mœnum auem quandam à uulgo Himmelgeiß appellari, id est cœlestem capram. Hieronymus Tragus nescio quas aues (uidentur autem de gallinaginũ genere) Germanicè Brüchschnepflin uel Habergeißlin uocitari scribit, quasi capellas auenæ dicas, quòd hæ gallinulæ syluestres forte in agris auena consitis reperiantur, & uocem caprinæ similem ædant.

DE CAPRICIPITE.

CAPRICEPS auis, αἰγοκέφαλος, liene omnino caret. gulæ eius pars inferior paulò latior est, & eius iecori simul ac uentri fel iungitur, Aristot. Aegocephalo aui lienem non esse constat, Aristot. Auis cuius caput simile est caprino, uocatur Latinè apud uulgus caper hirundinis, Albertus de animalibus 2. 2. 1.

DE CAPRIMVLGO.

CAPRIMVLGVS, αἰγοθήλας, auis montana est, magnitudine paulò maior quàm merula, minor quàm cuculus, moribus mollior, (audax est, Aelian.) parit oua duo, aut tria cum plurima. sugit caprarum ubera aduolans, unde nomen accepit. Cum suxerit, uber extingui, (resiccari Aelianus) capramq; excęcari aiunt. Parum clare interdiu uidet, sed noctu perspicax est, Aristot. & Aelian. Paruas aues aspernatur, & caprarum uberibus aduolat ut exugat, (ἐπιτίθεται ταῖς αἰξὶ ἐπὶ τὸ καρπτοῦν,) Aelianus. Caprimulgi appellantur grandioris merulæ aspectu, fures nocturni: interdiu enim uisu carent. intrant pastorum stabula, caprarumq; uberibus aduolant, suctum propter lactis: qua iniuria uber emoritur, caprisq; cæcitas quas ita mulsère oboritur, Plinius. Vetus interpres Aristotelis, ut quidam citant, addit hanc auem interdiu inter lapides degere. & pro Græca uoce βλακικὸς (Gaza uertit mollior, Vuottonus segnior & mollior) reddidit moris (ingenij) astuti, quod nõ probo. nam βλὰξ & βλακικὸς, ut grammatici docent, contrarium potius indicant, μωρὸς, εὐήθης, ἀνόητος, βραδὺς, μαλακὸς, ἐκλελυμένος. nam qui ἀλαζόνα interpretãtur, errant. Sunt autem & aliæ quædam nocturnæ aues, stolidæ, ut otus & scops. Diuersa ab hac auis ægithalus est, quam Latinè parum dicimus. aliqui tamen nominis uicinitate decepti cum ægothela confundunt. nam Aristophanis scholiastes in Auibus, Aegithalus (inquit) accipitris species est, sic dicta παρὰ τὸ ἐξ αἰγὸς τεθηλακέναι, quòd caprã suxerit.

¶ Caprimulgos aues Romæ cognosci, & sæpe à pastoribus deprehendi, Petrus Gillius Venetijs aliquando mihi narrauit. Cum essem apud Heluetios (inquit Turnerus) senem quendam conspicatus,

ſpicatus, capras paſcentem in montibus, quos herbas quærendi gratia aſcenderam, rogabam num auem nouiſſet merulæ magnitudine, interdiu cæcam, noctu perſpicacem, quæ caprarum ubera noctu ſugere ſoleat, unde capræ poſtea cæcæ euadunt: qui reſpondit, ſe in Heluetiorū montibus ante quatuordecim annos, multos uidiſſe, & multas iniurias ab ipſis paſſum, ut qui ſemel ſex capellas à caprimulgo occæcatas habuerat. cæterum nunc omnes ad unū ab Heluetijs uſq; ad inferiores Germanos, ubi hodie non ſolum capras lacte priuant & occæcāt, ſed & oues inſuper occidunt, auolaſſe. Nomen auis quærenti, paphum, id eſt, ſacerdotem dici reſpondit. Sed uetulus ille mecum fortè iocatus eſt. Ego uerò, ſiue iocatus fuerit, ſiue ſeriò locutus, aliud Germanicum caprimulgi nomen quàm quod me docuit iſte, non teneo. Si qui ſint, qui melius & aptius nomen in promptu habeant, proferant, Hæc Turnerus in libro de auibus. Idem poſtea in literis ad me miſsis, caprimulgum ſe uidiſſe ſcribit prope Bonnam (Germaniæ ciuitatem ad ripam Rheni, ſupra Coloniam) ubi à uulgo appelletur Naghtrauen, id eſt coruus nocturnus. Nos auis illius quæ Argētinę uocatur Nachtram, corrupto forſan nomine, alibi Nachtrap, effigiem infra ponemus cum hiſtoria nycticoracis. nam caprimulgum eſſe nondum auſim aſſerere, præſertim cum iuxta aquas & inter arundines eam uerſari audiam, ubi noctu clamet uoce abſona, & tanquam uomiturientis.

¶ Iſidorus & Albertus ægothelan (agothiles in eorum codicibus imperitè ſcribitur) auem peregrinam faciunt, quę in Oriente reperiatur, magna, roſtro lato: cætera uerò addunt ex Ariſtotele aut Plinio. ¶ Aeſalon uulgò caprimulgus uocatur, Niphus: cuius ego ſententiam non probo.

¶ Caprimulgus in Creta uulgò cognoſcitur. is à Gallis, quoniam noctu per urbes uolat, & clamorem perquam horribilem ædit, (un cry moult effrayant,) freſaye uel effraye nominatur: ab alijs parum rectè orfraye, quod nomen oſsifrago conuenit. Hic interdiu non uidet, non magis quàm noctua aut bubo. Colore & magnitudine fermè cuculum repræſentat. Nidificat in altis turribus & cauis templorum. in Creta uerò inter rupes montium circa mare, ubi capras nocturno ſuctu infeſtat. neq; enim ſtabulis noctu includuntur illic. Meminit harum auium etiam Ouidius ſtriges appellans, his uerſibus. Carpere dicuntur lactentia uiſcera roſtris. Eſt illis ſtrigibus nomen: ſed nominis huius Cauſa, quòd horrēda ſtridere nocte ſolent, Bellonius. Normanni freſaiam auem dicunt uolare pedibus ad cœlum conuerſis: ſpeciem eſſe bubonis, non maiorem ulula, fuſci coloris.

DE CARDVELE.

A.

CARDVELIS dicitur eò quòd ſpinis & carduis paſcitur, unde apud Græcos acanthis dicitur à ſpinis quibus alitur, Iſidorus. Recentiorū quidem Græcorum acanthis, eadem carduelis uideri poteſt. ſcribit enim Theocriti interpres acanthidem auem eſſe uariam & argutam, & à coloris uarietate etiam ποικιλίδα dici. Ariſtotelis uerò ac ueterum acanthis, diuerſa fuerit, ut Gazæ & Hermolao quoq; uiſum eſt, ut pote auis colore ignobili. Vide ſupra in Acanthide A. Auis Ariſtoteli thraupis, θραυπὶς, dicta, à Gaza carduelis conuertitur: quod & Hermolao probatur. Turnero quidem non aſſenſerim, qui chloridem noſtram (Grünling uulgò uocant) thraupin eſſe conijcit. Zena, id eſt auis Iouis, quam Græci uocant aſtragalinū, nos uerò carduelem: in capite pennas rubeas habet, in alis aureas, & omnino tota eſt uaria colore, Kiranides. Aſtrolinum & aſtrogallum Matthæus Syluaticus cardellam uel carduellum auē interpretatur. apparet autem uoces eſſe corruptas pro aſtragalino uel aſtragalo. Carduelis olim ποικαλὶς Græcis, in Creta uulgò guardelli, uel ſtragalino dicitur, Bellonius. Sed alij uidentur aſtragalini Oppiani lib. 3. de aucupio ubi celeres aſtragalinos (ὠκὺς ταχέας ἀςραγαλίνυς) uiſco capi legimus. & nimirum illi paſſeribus adnumerandi ſunt, ut & ampeliones, budytæ, baritæ, ſōdes & ſpini, quas ibidem nominat & ſimiliter inuiſcari ſcribit. Nomen eis à magnitudine aſtragali inditum uidetur, tanquam minimis

auiculis. Solent enim aliquando authores ueteres (medici) aſtragali magnitudinem nominare, quaſi notam uulgò, ut nos ferè nucis. Polybus in opere de affectibus corporis, medicamẽtum quoddam inſtar tali ouis accipi iubet. Cæterum aſteres (ἀστέρας) Oppiani, quas ibidem inuiſcari ſcribit, cardueles forſitan fuerint, quibus (inquit) rubicundus circulus ſtellæ inſtar in capite fulget. quanquam & alia apud nos auicula canora inuenitur, & ipſa (ni fallor) è ſpinis ſeu carduis uictitãs, Schöſſerle uocant noſtri, rubente in uertice circulo. ¶ Thraupis, acanthis & auriuittis, auiculæ diuerſæ, carduorum ſemine omnes ueſcuntur, ut difficile mihi dictu uideatur, quamnam è tribus Plinius carduelem fecerit, Turnerus. Putat autem auriuittem eam eſſe quam nos hic pro carduele ſimpliciter dicta pingimus. (Vide ſupra in Auriuitti.) Quanquam enim & aliæ aues carduorum ſeminibus paſcantur, hæc tamen per excellentiam ſic dici uidetur, quòd & aliarum pulcherrima ſit, & cæteris (Alberto teſte) cantu præferatur. ¶ Carduelis etiam apud Græcos hodie uulgò γαρδέλι uocitatur. Italis gardello & gardellin, ut Nic. Erythræus ſcribit, etſi is acanthidem ſic interpretatur. alij aliter ſcribũt, gardelino, cardellino, carzerino. Carduelis (inquit Niphus Sueſſanus Italus) uulgò etiam raparinus dicitur. Sed alibi rauarinum ſonant, ut circa lacum Verbanũ. Acanthida aliam à carduele crediderim, ut ſit quæ ſpinus dicitur: carduelis autẽ paſſer ſolitarius, ſuauiter cantillans, Grapaldus. Sed paſſerem ſolitarium à carduele & thraupide longè diuerſam eſſe auem, facile ex eius hiſtoria conſtabit. Hiſpani carduelem appellant ſirguerito, ſielecolore: & ni fallor aliqui etiam pintacilgo. Galli chardonneret. quanquam & alias aues quæ ſpinas & carduos appetunt, eodem nomine uocent. Sabaudis, charderaulat. Carduelis auicula apud Germanos Diſtelfinck (uel Diſteluogel) dicitur, quòd carduis inſideat: apud quoſdam uerò Stigelitz ab imitatione uocis, Albertus. Carduelis multorum generum eſt, ſed tria apud nos notiora ſunt. Primum genus dorſo cinereo eſt, à lateribus croceum, & ante roſtrum in capite rubet minij inſtar, & hoc nobilius habetur. Alterum eſt croceum paruum, quod uulgò Ziſich (Zinßle) uocatur, (de quo in Acanthide ſcripſi.) Tertium uulgò nominatur Finck, (uide in fringilla,) cui pectus omnino flammeũ rubet. Sunt qui quartum genus adijciant, lino inſidens: quare auis lini (Schößle) uocatur. id in dorſo ferè cinereum eſt ut primum, & in pectore ad croceum colorem cinereo dilutum uergit, Idem. Carduelem Roſtochij uocant Rotkögelken, Friſij ein Petter. Rhæti qui Germanicè loquuntur, Truns, ni fallor. Illyrij uel Bohemi ſteglick. Poloni ſczigil. Eberus & Peucerus Germani ligurini duo genera faciunt, minus quod non ualde diſsimile cardueli colorem ex albo nigroq; mixtum habeat. nos etiam (inquiunt) Diſtelfincken uocamus. maius, quod fringillã duplò excedat, cætera ferè ſimile, Kirchfinck (forte Kirßfinck) & Kernbeyſſer: colore utrunq; genus ignobile, ſed laudatum amœnitate uocis, Hæc illi. nos de poſteriore hoc genere, quod neq; paruum eſt, neq; uoce admodum placet, in Coccothrauſte dicemus. Apud nos quidem carduelis genera duo haberi audio, alterum uertice fuſco, alterum rubente. Turnerus auiculam cui nomen apud nos à uiriditate (Grünfinck, alijs itidem Kirßfinck) acanthidem eſſe conijcit. nam hæc quoq; carduorum maiorum & lapparum ſemine ueſcitur. ego illam inter chlorides poſui. ¶ Acardelentes, acalantia & actalantia, nomina corrupta ab acanthis & acalãthis, Syluaticus cardellam, id eſt carduelem interpretatur. Liſinia, id eſt auis cardella, Idem. Thraupis nominatur Ariſtoteli hiſtoriæ anim. 8.3. ubi Albertus (ex Auicenna nimirum) azamicoz habet.

B.

Cardueles, aues minimas eſſe Plinius ſcribit. Totas albas in Rhætia aliquando reperiri audio. Carduelis eſt auis parua, croceo in corpore, (alis,) rubeo in capite colore decorata, Author libri de nat. rerum. Carduelibus dorſum cinereum & fuſcum, alæ croceo colore nigroq; mixtim & alternatim uariatæ, albiſq; notatæ maculis, uertex nigricans: roſtrum niger ambitus, hunc miniatus, miniatum cæſius circundat, Eberus & Peucerus.

C.

Carduelis (thraupis) ſpinam appetit. dormit & paſcitur eodẽ in loco. Vermem & quoduis aliud animal edere aſpernatur, ut & reliquæ ſpinam appetentes, ſcilicet ſpinus & auriuittis, Ariſtot. Mirum uidetur quòd hęc auicula carduorum acutis aculeis paſcitur, Author libri de nat. rerum. Quod carduelis dicitur paſci acutis ſpinarum & aculeis, experimento nouimus falſum eſſe. Paſcitur enim ſeminibus carduorum, lapparum, & uirgæ paſtoris, (dipſaci,) & ſimilium. Edit etiam ſemen papaueris, & rutæ & cannabis. & quæcunq; ſemina edit, roſtro decorticat, ut pura medulla ueſcatur, Albertus. Et alibi, Genera uinconum, inquit, ex ſpinis uictitant, ut auis Zeyßle Germanis dicta, & uinco cardui (id eſt carduelis) & uinco rubens pectore, & auis Gurſe dicta. Virgæ paſtoris, id eſt dipſaci, ſemina & uermiculos quæ ſunt in carduis ſuper radices ſiccatis, quærũt auiculæ, & cantant cum dantur eis, Creſcentieñ. ¶ Cardueles ualent amœnitate uocis, Eberus & Peucerus. Carduelis auicula Germanis Diſtelfinck dicitur, quòd carduis inſideat: apud quoſdã uerò Stigelitz ab imitatione uocis, Albertus. Et alibi, Carduelis omnia genera (quaterna enumerauimus in A.) muſica, ſed præcipuè primum: deinde ſecundum, eoq; minus tertiũ, & minimè quartum. ¶ Carduelium genera omnia gregatim uolant, Albertus. ¶ In caueis incluſas aliquando epilepſia laborare obſeruauimus. ¶ Carduelis auicula etiam ultra uigeſimum annum uiuit. Moguntiæ enim puer carduelem uidi, egreſſam uigintitres annos, cui ſingulis ſeptimanis roſtrum ac ungues præcidebantur,

debantur, ut papauer cibum, potumque capere, & suo loco consistere posset. Cauea uerò & carceribus suis exuta, quo locabatur, uel prona uel supina iacebat immota prorsus præ ætate; & ad uolandum inepta, & iamiam propemodum pennis genuinis immutatis cana effecta, Iustinus Goblerus in epistola ad me.

D.

Cardueles imperata faciunt, nec uoce tantum, sed pedibus & ore pro manibus, Plinius. 10. 42. Nollem cardueles deuorari, plus enim uoce quàm patina hominem delectant. imperata enim faciunt, & pedibus atque ore pro manibus utuntur: ut is quem in cubiculo Francisci Gonziaci cardinalis, cibum ac potum duobus uasculis æquilibribus funiculo ad se trahentem, cum uoluptate pariter & admiratione cernimus, Platina. Carduelis ergastulo clausa suppositam aquam ab imo per filum uasculo suspenso, ad se rostro trahit, pedique filo interdū supposito cum attigerit uasculum sitim potu sedat, Author libri de nat. rerum. Carduelium genera cornu (uasculum) à caueis, ubi includuntur, dependens, rostro trahunt ut bibant, sed cum biberint temere decidere sinunt, Albertus. Non una solum ex auium genere quæ carduorum seminibus uescuntur, imperata facit, & rostro ac pedibus pro manibus utitur, sed diuersæ spiniuoræ, nempe auriuittis (hanc ipse interpretatur uulgò dictam carduelem, & nobis **ein Distelfinck**) & alia colore uiridi (à quo & nomen ei Germanicum, **ein Grünling**:) & miliaria, quam linotam nostrates appellant. hæ omnes è duabus situlis uicissim ascendentibus & descendētibus, cibum ex una, & potum ex altera desumunt, (sumere assuescunt,) Turnerus. ¶ Cardueles domi in caueis aluntur multis annis propter cantum, nouem interdum aut amplius annis, donec iam senecta deficiant: & in mensas aliquando emissæ cicures admodum se præbent. Quòd si uterque sexus coniunctus fuerit, præsertim si spatium uolandi eis negatum non sit, prolem procreant, nidificantque in ipsis zetis siue hypocaustis apud nos, & pullitiem educunt, quanquam rariusculè. pariunt autem oua septem uel plura.

E.

Carduelium genera omnia, cum carduis insident adeò sunt stulta, ut frequētes una post alteram laqueo in uirgæ extremitate ligato per collum attrahantur, per foramen parietis post quem auceps lateat, non fugientibus cæteris. Similiter quando fisso ligno (amite) capiuntur, una hærente multæ conueniunt iuuandi animo, & capiuntur, Albertus.

F.

Ficedularum, carduelium, & reliquarum auium minutarum caro, si pingues sint, modo non nidificent, boni alimenti est, Platina.

G.

Zena, id est carduelis, assa & in cibo sumpta, iliacos & colicos perfectè curat, Kiranides.

H.

a. τρωάπιν, genus auis, Hesychius & Varinus: corrupto forte nomine pro θρασύπιν.

CARYSTIAE aues sunt, quæ impune flammas inuolant, ita ut nec plumæ nec carnes earum flammis ignium aliquatenus cedant, Albertus Solinum citans, perperam ut uideo. neque enim auis, sed lanæ potius, aut lapidis, qui lanæ instar pecti texique aptus erat, genus est quod Carystium ab oppido Eubœæ Carysto appellabatur, ex quo etiā mantilia fiebant, quæ igni iniecta à sordibus expurgabantur ac si abluta fuissent, ut Varinus refert. Plinius etiam (lib. 19. cap. 1.) meminit lini uiui siue asbesti, quod ignibus non absumatur, in India nascentis. Plura huiusmodi leges in Salamandra.

DE CARYOCATACTE.

CARYOCATACTEN appellare libuit genus graculi alpinum siue montanum, quod in sequenti pagina depictum ponitur, ut uocis Germanicæ **Nußbrecher** significationē exprimerem Græcè. Latinè nucifragam dixeris. quanquam non ignoro caryocatacten apud Athenæum lib. 2. nominari uel instrumentum quo nuces frangantur, uel hominē qui nuces confringat. ut & mucerobaton, μυκηρόβατον, τὸν ἀμυγδαλοκατάκτην. muceros enim (μυκήρυς) Lacones amygdala uocitant, ut ex Pamphilo Athenæus retulit. Et paulò antè, Seleucus (inquit) in glossis tradit, nuces magnas myceros (μυκήρυς) appellari. Amerias uerò μύκηρον scribit amygdalam dici. Μυκηρόβας, καρυοκατάκτης, Hesychius & Varinus. Nucifrangibulum ioco appellat Plautus dentem, in Bacch. Mihi cautio est Ne nucifrangibula excussit ex malis meis. Sed redeo ad auem. Hæc igitur Germanis uocatur, ut dixi, **Nußbrecher**, uel **Nußbretscher**, **Nußbicker**, **Nußhäher**. Gallis cassenoix, eadem significatione. etsi auem quam nos inferius coccothrausten appellabimus, Gallis quibusdam sic dici audiam. Italis circa alpes & lacum Verbanum, merle alpadic, id est merula alpina. sed graculorum potius quàm merularum generis eam esse apparet. Turcis gargá.

¶ Præter tria graculorum genera ab Aristotele descripta (inquit Turnerus) noui & quartum genus, quod in alpibus Rhæticis uidi, Aristotelis lupo (monedula communi) minus, nigrum, & albis maculis per totum corpus, more sturni, distinctum, garrulitate reliqua graculorū genera multum superans, semper in syluis & montibus degens: cui Rhæti nucifragæ nomen, à nucibus, quas rostro frangit & comedit, indiderunt, Hæc ille. Amicus quidam noster cum ex Curia Rhætorum op-

pido hanc auem ad nos misisset, hæc simul scripsit: Nucifraga auis similis est per omnia monedulæ in turribus nidulanti, sed minor, maculis undiq; candidis. alæ etiam extremæ candicant, & sub cauda plumæ quędam prorsus albæ uisuntur. Abundat maximè circa Curiam, & omnino graculorum generis uidetur, similiterq; obstrepera est. ¶ Est & alia auis quæ nuces rostro non frangit, sed perforat, ut nucleos comedat, unde Germanis Nußhäcker/ id est nucifora, nominatur, alijs Chlän: alijs Nußbicker/de qua nobis inter picos dicetur. Quænam uerò auis sit ea quam Miseni uocãt Nußhäher/Lusatij Gabich, nondum cognoui.

DE AVE CASPIA SIVE INDICA.

FAMA quædam uenit in sermonem hominum apud Caspios auem procreari magnitudine maximi gallinacei, uersicolore uarietate florentem; atq; auditione accepi eam supinam uolare, & sub

sub collum extensis cruribus subleuare, (ὑποτείνων τῷ τραχήλῳ τὰ σκέλη, καὶ οἷον ἀνέχων αὐτὸς αὑτὸν) tum catelli uocem mittere, neq; in sublime, sed circum terram idcirco uolare, quòd in altum non queat sese attollere, Aelianus. Et alibi, In maris Caspij insulis cum alias aues nasci ferunt, tum maximè unam ea ui & natura affectam, ut magnitudine quidem uel egregium anserẽ superet: pedes autem habeat grui persimiles, dorso sit uehementer rubro, uentre uiridi, collo albo, & disseminatis maculis croceis distincto, non minus quàm duo cubita longo, capite itẽ tenui & longo, rostro nigro, uocem ranis similem mittat. Item alibi, Auis Caspia, uel potius Indica (nam in India etiam nascitur) anseris magnitudine, & lato quidem, sed tenui capite, cruribus paruis est, uario colore distinguitur: nam eius dorsum purpureum est, uenter maxime coccineus, caput & cutis (δέρμα, melius δέρη, id est collum, ut supra) exalbescunt, uocem caprinam mittit.

DE CATARRHACTE.

A.

CATARRHACTAS aues Callimachus memorauit, Aristophanis interpres. Video cataracten per ρ. simplex rectè scribi: cum scilicet deriuatur à præpositione κατὰ & uerbo ἀράσσω. & rursus per duplex ρ. à uerbo eiusdem significationis ῥάσσω. ut στάχυς quoq; & Atticè ἄσταχυς, σταφὶς & ἀσταφὶς idem significant. geminatur autem ρ. in compositione, si præcedentis qua cum componitur præpositionis uocalem sequatur. sic à ῥέω, ῥήγνυμι, composita extant καταῤῥέω, & καταῤῥήγνυμι, &c. Videtur autem mihi catarrhactes auis esse larorum seu gauiarum generis, quæ apud Frisios uocatur Seemeew, id est larus marinus, miluo ferè æqualis, cadaueribus uescens, & in fame etiam anates rapiens. Cõueniunt enim uictus, & prædandi modus, & (ni fallor) etiam corporis figura. Aristoteles quidem utriq; gulam totam amplam & latam tribuit. Et Oppianus, Cataractes (inquit) auis est instar lari minoris. Plinius diuersi generis aues quæ Diomedeæ & à Iuba cataractæ dicuntur, fulicarum similes esse tradit: deceptus forsitã, ita ut pro laris, id est gauijs fulicas reddiderit: nam Græci quoq; nonnulli cepphum (fulicam interpretantur) & larum confundunt: & Diomedeæ non fulicis sed cygnis apud alios authores comparantur: nisi fulicam ueterum pro lari genere nigro accipias, de quo suo loco scribemus. Recẽtiores quidam obscuri fulicam cum Diomedea & herodio prorsus confundunt. Scio Albertum cataracten Latinè mergum magnum exponere. sed mergorum natura non ea est, ut similiter ab alto in præceps ruant: quanquam cataractes similiter ut mergi & piscibus uiuat, & diu sub aquis se contineat. Aliud catarrhactæ genus est, de quo Eustathius in Dionysium, Catarrhactes (inquit) uocatur auis aquilæ similis, è sublimi cum impetu rectà aues inuadens, ὄρνεον ἀετῶδες, ὡς ἄνωθεν καταῤῥάσσον ἐν τῷ θηρεύειν τὰ ὄρνεα. Harpe, miluus est uel auis alia aquilæ similis, quæ in sublime euecta, facile quo libet cum impetu rectà se demittit, εὐχερῶς ὅπου θέλει καταράσσει, Varinus. uide in Harpe. Sophocles in Laocoonte aquilam ipsam catarrhacten uocauit, & in Phineo harpyias, Hesychius & Varinus. Iuba Diomedeas etiam aues, ut Plinius refert, cataractas nominauit, quæ quidem ardearum generis uidentur: eò quòd in barbarorum capita, qui in Diomedeam insulam aduenerint, rostro ferientes & uulnerantes καταράσσειν, id est cum impetu se demittere soleant: de quibus priuatim suo loco dicemus. ¶ Diuus Hieronymus in Biblijs Leuitici cap. 11. ubi LXX. pro Hebraica uoce schalac catarrhacten uertunt, mergulum reddit. uide supra in Mergo in genere. Iidem LXX. Deut. 14. Hebraicam uocem kaath, קאת, catarrhacten uertunt, Hieronymus mergulum, alij aliter. Vide rursus supra in Mergo in genere. ¶ Eberus & Peucerus catarrhacten falconẽ album interpretantur. uide in Falcone albo circa finẽ.

B.

Cataractes auis instar lari minoris est, robustior & colore candido (Albertus mergorum generis hanc auem facit, ut dixi, colore nigro, sed absq; authore,) accipitri palumbario similis (πελειόμοιος,) Oppianus. Cataracta auis minor quàm accipiter est, gula tota ampla & lata, Aristot.

C.

Cataracta mari uictitat, Aristot. Scopulis & littoribus & petris, quas chœrades uocant, supra aquam eminentibus insidet, Oppianus. Suidas etiam in uoce Ἡμερινὰ catarrhactẽ marinis animalibus adnumerat. ¶ In potu marina aqua, non ut cæteræ aues fluuiatili aut fontana utitur, Idem. scribit autem laros quoq; marinam aquam bibere. Cataractæ adhuc teneri pisciculos tantum captant, adultiores deinde maiores inuadunt. Mors illis grauior quàm ulli ambiguæ uitæ auium contingit. acies enim oculorum senio confectis obtusa, in causa est ut in mare se præcipites ferri ad piscium prædam arbitrantes, scopulis ac præcipitijs illidantur & pereant, Oppianus. Cataractes ubi pisces aliquot natantes uiderit (perspicacissimus enim est uel ad fundum usq; maris) altius uolat, & pennis omnibus contractis, in mare tanquam delapsus per medium aëris interuallum quouis telo celerius fertur. & ad ulnę seu passus (ὀργυιᾶς) spatium immergitur, donec comprehensum piscem extraxerit, quem mox euolans palpitantem adhuc deuorat, Idem. Cum se alto ingurgitârit, manet non minus temporis, quàm quo spacium transieris iugeri, Aristot. Piscium uorax est, Procopius. Cataractæ fucum aut algam ouis super petram insternunt, nec aliter fouent, sed uentis semper ex-

poſita relinquunt. præterea ſic etiam tractant oua ſua: mas illa unde marem procreandum conijcit, fœmina unde fœminam, in ſublime ferunt unguibus comprehenſa, inde mittunt in pelagus; atque hoc ſubinde repetunt per dies aliquot. Hoc motu concalefactis ouis pulli excluduntur, Oppianus.

D.

Pulli cataractæ mox ut lucem aſpexerint, nulla in nidis mora, parentes uolatu ſequi cōtendunt, à parentibus autem ſuſcepti, in mare demittuntur, & rurſus illico extrahuntur, ut ſic facilius auxilio parentum hoc genus exercitij ipſis reddatur. Itaq; non ineptè comparaueris eos filijs agricolæ alicuius grauem annis patrem ſequentibus: quorum alter impoſito bubus aratro terram proſcindit, præit alter & ſulcis ſemina cōmittit, operantibus pater docens ſimul & gaudens aſsiſtit, Oppianus.

E.

Catarrhactas imaginibus piſcium ſuper tabulas pictis capiunt. nam dum impetu in illas ceu uiuos piſces feruntur, illiſi pereunt, Oppianus. Gauiarum genus in Rheno etiam ſic decipi audio, ut ad tabulam in qua imago gauiæ eſt, aduolantes capiantur.

F.

Cataractes interdictus eſt cibis, in translatione L X X. interpretum Leuitici X I. & Deuter. 14. Cataractes, ibis, &c. menſis prohibentur, eò quòd aues ſint piſcium uoraces, quorum rapinæ inhiant, Procopius.

H.

a. Cataractes uel catarrhactes dici poteſt, uide ſupra in A. item cataracta, ut Gaza ex Ariſtotele tranſtulit. ¶ A uerbo ῥῶ fit ῥάζω & ῥαίνω eiuſdem ſignificationis. item ῥάσσω, quod eſt cum impetu decido, ἐῤῥωμένως καταπίπτω. unde & catarrhactes dicitur ἐπί τε ὀρνέων καὶ τῶν πετρωδῶν ποταμῶν, μεταφορικῶς δὲ καὶ ἐπί τινων ἄλλων καταῤῥασσόντων, Euſtathius in Odyſſeæ Y. Καταῤάσσειν ἢ καταῤῥάσσειν, κατακλάνεσθαι, (uidetur uox corrupta,) προθυμεῖν πίπτειν, καταβαλεῖν, καταῤῥίπτειν, καταῤῆξαι, κατιψῆσαι, aliâs καταψῆσαι, Heſychius & Suidas. Haliæetus librat ex alto ſeſe, uiſoq; in mari piſce præceps in mare ruit, Plinius. quod Græce dixerim εἰς τὴν θάλατταν καταῤῥάττει. Καταρέκτης, ὁρμητικός, Varinus: lego καταῤάκτης. ¶ Catarrhactæ propriè dicuntur loca petroſa, ubi fluuij curſu impedito, & aqua copioſa collecta, ex alto cum impetu decidunt, τῇ πλημμύρᾳ καταῤῥάσσοντες, ἤτοι ἄνωθεν βιαίως κατιόντες, unde & cœli catarrhactas dicimus, Euſtathius in Dionyſium Afrum. Catarrhactes amnis eſt Pamphyliæ, multus & torrentis more impetuoſus, ab alta petra deſcendens, adeò ut longiſsimè ſtrepitus exaudiatur, Strabo, meminit eius & Melas. Catarrhactas Danubij, id eſt partes quaſdam in quibus præceps decurrit, apud Strabonem legimus lib. 7. Sunt autem petræ quædam, & ueluti mons, per quas ingente cum ſtrepitu & uorticibus uertiginibusq; multis deuoluitur, ut deſcribit Suidas in uoce Καταῤῥάκται. Nili catarrhactas legimus apud Plinium lib. 5. cap. 9. & Strabo lib. ultimo. Dionyſius Afer poëta Blemyum κολώνας dicit, τὰς δύο καταῤῥάκτας ἤτοι καταδύπους καὶ κρημνούς, id eſt duo illa præcipitia per quæ Nilus labitur, Euſtathius. ſunt autem duo (utrinq; ſinguli) montes, per quos defluit. Sunt & Rheni in Heluetia paulò infra Scaphuſiam, Lauffen appellant locum à decurſu aquarum: deinde aliæ ad oppidum Lauffenberg. Cataractæ appellantur etiam è terra exeuntes aquæ, & ita ex alto defluentes, ut ruere potius quàm defluere uideantur: qualem Tyburi cernimus Anienem. Item loca ipſa è quibus exeunt aquæ, cataractæ dicuntur, unde in maximis imbribus apertas eſſe cœli cataractas dicere ſolemus. Reperitur autem hæc cataracta fœminino genere, & hic cataractes maſculino. à Græcis καταῤάκτης maſculino genere dicitur, Sipontinus. Cataractas quidam cœli feneſtras, aliqui nubes, & alij ſubterraneos ſpecus uocant, Io. Tortellius. In ſacris legimus, Rupti ſunt omnes fontes abyſsi magnæ, & cataractæ cœli apertæ ſunt. hoc eſt, feneſtræ aërei cœli, in quo generantur nubes & pluuia. Sicuti cataractis ex aſſeribus temperantur aquarum curſus, nunc aperiendo, nunc occludendo, in foſsis plerunq; manu factis, quarum prærípia lateritio muniuntur pariete. hinc & à Diodoro Nili celebrantur cataractæ. Quoniam, ut in remotioribus Græcorum Lexicis comperi, cataractas ea gens riuos intelligit, ac (ut apertius agam) cōductus, (Καταῤῥάκτης, ὀχετός, ῥύαξ, Heſych.) Cælius. Cataractæ dicuntur fores pendulæ intra portas murorū, aduerſus irruptionem hoſtium, ex ligno ferróue, quæ demitti ac tolli pro uoluntate cuſtodum poſſunt, Germani uocant ſchutzgatter. Οἱ δὲ καταῤῥάκται οὓς εἶχον ὀλίγον ἐξωτέρω διὰ μηχανημάτων ἀνημμένους, ἀφνίδιον καθῆκαν, καὶ ἐπεβάλοντο. καὶ τούτους κατασχόντες πρὸ τοῦ τείχους, ἀνεσκολόπισαν, Varinus ex authore innominato poſt uocem Ἥμερος. Porta cataracta deiecta clauſa erat: eam partim uectibus leuāt: partim funibus ſubducunt in tantum altitudinis, ut ſubire recti poſsint, Liuius 7. belli Pun. Dictæ cataractæ, quòd ex alto defluere uideantur. Græci enim καταῤῥεῖν defluere dicunt: (ut Sipontinus ineptè interpretatur. cataractæ enim à uerbo καταράττειν quod ſupra expoſitum eſt, dicūtur.) Dicuntur hac ratione etiam obices, quibus aquæ curſus temperatur & ſuſtinetur, ait Budæus. Patauij ſoſtegni uulgò dicuntur, Germanis loßladen, uel potius laßladen, id eſt tabulæ dimiſſoriæ: quod uel eleuatis illis aqua in præceps dimittatur, uel depreſsis cohibeatur.

DE CATREO.

CATREVS, κατρεύς, auis quædam eſt, Heſychius & Varinus. Catreum autem (inquit Aelianus)

nus) ita nuncupatam, cum ex nimia formæ pulchritudine Clitarchus ait, tum pauonis magnitudine eſſe, tum pennarum eius extremitates ſmaragdi ſimilitudinem gerere: ac ſi alios intuetur, eius oculi neſcias quo colore ſint; ſin te aſpiciat, purpureos dices. Quod in aliorum oculis album, in illius pallidum eſt, acri atq; acuto uidendi ſenſu prædita eſt. Capitis plumæ partim candidulis ocellis, partim guttis quibuſdam alijs in alias implicatis diſtinctæ ſunt. Eius pedes ſandaricini, & uox canora, & ſicut luſciniæ ſic eadem acuta & conciſa eſt. Eam in delicijs maxime omnium auium Indi habent, ut aſpectu illius expleri non poſſint. Ex oculis facula ſplendet, lucidiſsimæ ut flammæ ſimilis ſit; tantoq; opere gregatim uolant, ut nubes eſſe uideantur. Cantādi ſuauitas & oris expreſsio tanta eſt, ut comparationem nullam habeat, ut craſſum ſit, Sirenes quaſdam alatas eas dicere. Hæc ille.

DE AVE ALCATRAZ.

CATREO aui peregrinæ alteram ſimiliter peregrinam & nomine etiam finitimā ſubiecimus, de qua Hier. Cardanus: Genus auium, inquit, piſcoſum (lego picoſum, quòd roſtro magno longoq; ſit, ut pici) eſt, roſtri magnitudine & corporis celebre, in occidentali India alcatraz dictum, cinerea croceaq; pluma diſtinctum, roſtro duorum palmorum in acutum tendente, à qua tamen magnitudine parum abeſt roſtrum tum ciconiæ tum gruis.

CAVCALIAS, Καυκαλίας, auis quædam, Heſychius & Varin. Καυκιάλης, herba ſimilis coriandro, & auis, Iidem. ſed cum herbæ nomen eſt, caucalis potius ſcribitur.

CEBLEPYRIS, Κεβλήπυρις, auis apud Ariſtophanem nominatur in Choro auium. ubi Scholia, Forte non una uox eſt, ſed duæ, nam & à Callimacho CEBLE, κέβλη, auis nominat. ἔστι μύρμηξ Ἑρμίππῳ τετραμέτροις. καὶ Θεμιστοκλέους τὸν πρωνός τις ὤν κεβλή πυρίς τις ὀνομάζεται, (locus uidetur planè corruptus,) ut uel hîc (apud Ariſtophanem) uel illic (apud Hermippum) aliquid in ſcribendo peccatum ſit. Aliter, Ceblepyrin uocem in duas diuidi non conuenit, propter numerum uigintiquatuor auium, quo conſtituitur chorus. abundaret enim una. Κέβλη Grammaticis Græcis alioqui caput ſignificat.

CEBRIONES auis nomen apud Ariſtophanem in Auibus, ubi Epops ciuitatem ab auibus conditam uidens, exclamat: Ὦ κεβριόνα καὶ πορφυρίων, ὡς σμερδαλέον τὸ πόλισμα. Pulchrè autem (inquit Scholiaſtes) cebrionæ porphyrionem coniunxit, quoniam gigantes etiam duo qui contra deos pugnarunt, ijſdem nominibus fuère: præſertim cum aues quoq; pugnam aduerſus deos inſtituerent. Memoratur autem Cebriones gigas à Venere captus. Cebriones etiam filius Priami nothus fuit, qui à Patroclo ſaxo ictus interijt, apud Homerum Iliad. π.

DE CELA.

AVEM in India naſci accepi, magnitudine triplo maiorem otide, ore permagno & longis cruribus, abſonum quiddam ſonare, eiuſq; ſummas alas pallidas, cæteras uero pennas cinericias eſſe, Aelianus interprete Gillio. nam Volaterranus ex Aeliano camelam hanc auem uocat. ſed Græcus codex noſter manuſcriptus κήλαν habet, id eſt celam: & (quod Gillius omiſit) ingluuiē ei tribuit maximam, coryco, id eſt peræ ſimilem: unde & nomen illi forſitan factū eſt. cela enim Gręcis herniam & in gutture tumorem ſignificat. Itaq; auem onocrotalo hac pręcipuè parte & abſona uoce ſimilem eſſe coniecerim, maiorem tantum noſtro & colore differentem: nec onocrotalum Indicum appellare dubitârim. Reperitur & CILLA, κίλλα, ζῶον πτηνὸν, id eſt animal uolucre, (ex auiúmne an inſectorum genere neſcio,) apud Varinum. Κίλλαι, ἀστράγαλοι ἢ ὄνοι, Heſychius.

DE CELEO.

CELEVS auis, κελεός, ſemel & iterum Ariſtoteli memoratur. hanc enim & libyum pugnare ſcribit, lib. 9. cap. 1. de hiſtoria anim. ubi Gaza uertit galgulum cum libyo pugnare. Sed de galgulo nos priuatim agemus ſuo loco. Et rurſus eodem capite Ariſtoteles: κελεὸν & λιβυὸν (galgulum & lędum habet trāſlatio Gazę) aues inter ſe amicas eſſe tradit. colere enim celeòn fruteta & nemora (ut Gaza uertit; nos Græcè legimus, περὶ ποταμὸν καὶ λόχμας, id eſt iuxta amnes & fruteta, quod placet, & uetus quoq; interpres ſic legit:) libyum uerò ſaxa & montes, ſuiſq; locis utrunq; contentum degere pacificè. Sed ne Ariſtoteles ipſe ſibi aduerſetur, celeum & libyum, nunc amicas nunc inimicas inuicem aues eſſe ſcribens, priore loco nō celeum (κελεόν) ſed κολιὸν per o. breue in prima ſyllaba legerim, quæ auis uel galgulus eſt, ut Gaza uertit, uel potius picus uiridis uulgò dictus. Quære in pico. poſteriore uerò celeòs, quæ ut mihi uidetur auis aquatica eſt, cum Ariſtoteles ſcribat, degere eam iuxta fluuios. Κελεός auis eſt celerrima, unde & κέλλειν uerbum, celeriter pergere, Suidas & Varinus. apud Heſychium κελαιός ſcribitur. Sunt autem aquaticæ aliquot aues, cruribus longiuſculis, admodū celeres curſu, ut quæ trochili etiam inde nominantur. Fuit Κελεός etiam nomen herois Athenis, Heſych. Ariſtophanes in Acharnenſibus memorat aut fingit Celeum quendam (Κελεόν) filium Amphithoi. Ἀλλφεός fit abundante uocali epſilo, ut & κηνεός nimirum, & forte κελεός ὡς ἀπὸ τοῦ κέλω, Euſtathius in Iliados β. Καὶ τὸν ἰσόπεδα κελεὸν λέγουσιν ἀστείζόμενοι, Etymologus.

DE CEPPHO.

A.

CEPPHVM Theodorus Gaza ex Aristotele fulicam interpretatur, sed quoniam an recte id ab eo factum sit, non satis mihi constat, & quæ hodie fulica à plerisq; populis qui Latinæ linguæ uestigia retinuerunt appellatur, nihil cum laris aut cepphis commune habere uidetur, uisum est priuatim de singulis, quæ apud authores obseruata nobis sunt, conscribere. Cepphus ea est auis quæ communiter larus dicitur, Scholiastes in Plutum Aristophanis, ex quo Suidas etiam & Varinus repetierunt. Cex, κὴξ, uel cauex, καύηξ, ab alijs larus, ab alijs cepphus exponitur, Hesych. sed plura de hac uoce in Laro. Ego illorum potius sententiam sequor, qui cepphum non larum, sed λαρώδη, id est laro similem esse scribunt, ut Nicandri interpres & sequutus eũ Varinus. Nam & Aristoteles uir hac in re omnium diligentissimus diuersas has aues facit, congeneres tamen esse conijcio, cum locus ubi degunt, uictus ratio, ingenium, & corporis species conueniant. Sed lari nomen latius patêre dixerim, quando & marini & fluuiatiles lari sunt: cepphi uerò et cataractæ (quos supra quoq; larorum generis esse ex mea coniectura docui) marina duntaxat esse larorum genera, colore & magnitudine discreta.

¶ Recentiores Græci (inquit Turnerus) qui post Aristotelem scripserunt, larum & cepphum eandem auem fecerũt, ut Erasmus in adagio λάρος κέπφος, ex Aristophane & eius interprete ostendit, (ex eo quidem quod hæc nomina in prouerbio coniunguntur, non est necesse unam esse auẽ, quin magis quadrat, duas sed eiusdem naturæ leuitatis scilicet & stoliditatis aues simul nominari, ad hominem stolidũ ac leuem & clamosum designandum: ut de improbis & mastigijs seruis similiter duæ aues diuersæ quidem, sed utraq; uariè punctis distincta, attagen & numenius in prouerbio iunguntur. Verũ ab Erasmo tantum cõiunctas has uoces in unũ prouerbium puto, non à ueterum quoquam.) Sed Aristoteles distinguit libro octauo de hist. anim. his uerbis, ἔτι δὲ λάρος ὁ λευκὸς καὶ κέπφος. Iam qua nam ratione autores istos conciliem, nescio, nisi dicam poetas rerum peculiares & proprias notas ac discrimina, philosophis multò negligentius obseruantes, aues corporis figura, natalibus & uictus ratione similes, licet manifestis notis differentes, easdem aues fecisse, quas seueriores philosophi ad amussim omnia expendentes, in diuersas species distinxerunt. (Atqui ego non poetas, sed grammaticos quosdam recentiores cepphum & larum cõfundere uideo, quod & ipsum facile excusatur, si larus, ut ipse sentio, genus ad cepphum sit.) Post hæc quoniam Gaza cepphum interpretatur fulicam: recentiores autem alij fulicam uanellum auem interpretantur, quam Germani *kyuittam* uocant, alij gallinæ aquaticæ nigræ genus, cui alba in fronte macula, de qua nos in Fulica recentiorum scribemus, reprehẽsis utrisq;, subdit. sed iam restat, ut quam auem fulicam (seu cepphum. ipse enim non distinguit) esse iudicem, ostendam. Est auis marina (inquit) magnitudine monedulæ, sed alis acutioribus & longioribus, colore tota albo, excepto nigro quem in capite gerit cirro: rostro etiã & pedibus puniceis. Hanc ego sæpe in mari nauigans consideraui, tũ præsertim quando uel deficiente uento, uel flante contrario, emissa anchora, uentũ sequundiorem quiescẽtes expectauimus. Hęc statim soluta anchora, gauijs comitata aduolat, ex purgamẽtis nauis eiectis, escę non nihil sibi promittẽs, diutino clangore defatigata tandem keph profert, ut lari cob. unde à nostris marini cobbi dicuntur, Hæc Turnerus: qui hanc auem Germanicè ait uocari **ein wyß mewe**, Anglice a uuhite semauu uuith, uel a blak cop. uocant autem Angli laros quoq; seecob, id est cobbõs marinos ut iam recitauimus. Gauiam albam (inquit idem) à fulica (cepphо) parum differre arbitror, solo nimirum cirro & rostro. Turneri de ceppho sententiam Eberus etiam & Peucerus confirmant. & sanè mihi quoq; placet hanc auem cepphum esse, & eandem fortaßis Plinij fulicam propter capitis cirros. fulica uerò recentiorum alia demonstrabitur suo loco. in laro etiam genera eius aliquot Germanicè nominabo, ex quibus num aliqua cum ceppho aut cataracta conueniant, diligentiores qui loca maritima habitant adeúntue, obseruabunt. ¶ Auicennæ interpres in historia animalium casu alicubi habet pro ceppho, ut Albertus alicubi sokocol. Hispanus quidã cepphum seu fulicam sua lingua cercetam mihi interpretatus est, quod nomen ego querquedulæ magis conuenire suspicor. Auis quam Aratus cepphon dicit, ardeam Vergilius nominat, Perionius.

B.

Cepphus laro similis est, Scholiastes Nicandri. Plumis abundat, carne exigua præditus, Scholiastes Aristophanis. Gracilis est auis, (ἰσχνὸς,) carne nulla ferè, cum tota propè ossibus & plumis constet. Leuissima est, unde facilè uento impellitur, Hesychius: & fluctibus innatat, Scholiastes in Plutum Aristophanis & Suid. & ab ipsa leuitate nomen tulit, ut cepphos διὰ τὴν κουφότητα dicatur, Oppianus. Currit per summam aquam, Idem. Reliqua uide in A.

C.

Cepphus apud mare uictitat, Aristot. Auis marina est, Scholiastes Nicandri. Circa mare degit, Hesychius. Circa aquas semper moratur, Scholiastes Arati. Vescitur spuma maris, qua etiã obiecta capitur, Nicander. Vide in E. Maris spumam edit, unde Aratus, Θηρεύων ἀφροῖο νέον κλύδα λευκαίνουσαν, Scholiastes. ¶ Auis est uilissima & obstrepera, λάλος, Scholia in Plutũ Aristophanis. ¶ Currunt cepphi per summam aquam, & prosperum piscatoribus successum promittunt. uersari enim

enim his in locis gaudet, in quibus meliores piſcium greges fuerint, thunnos maximè comitantur: quòd ab ijs piſciculorum, quos dentibus ſuis diſcerpunt, carunculæ aliquot in aquis relinquuntur, quas cepphi ſtatim ingurgitant. ſequuntur etiam delphinos, & piſcium ab illis occiſorum ſanguine paſcuntur. ſed maris quoq; ſpumam ingerunt. Nunquam ſanè otioſos aut dormiẽtes cepphos terra mariue aliquis facile deprehenderit: ſemper aut uenantur, aut uolitant. Ad tonitrua adeò timidi ſunt, ut eorum ſonitu exaudito ex aëre in mare decidant. Generatio quidem eorum ex mari ne an ex aëre ſit, (locus hic in Græco codice noſtro mutilus uidetur,) non conſtat. nam terra etiam cum tonuerit fructus quoſdam (ut de tuberibus legimus) ſponte emittit, Oppianus. ¶ Διοσὰς τε πέτρας κέπφος ὣς πεδοίλατο Δαυνὸς χατίζων, Lycophron. Nicander cepphũ celerem cognominat. ¶ Cepphum parturientem imprimis clamare aiunt, uide infra prouerbium, Cepphus parturit.

D.

Cepphus auis eſt ſtolida, εὐήθης, Scholiaſtes Ariſtophanis. nam facile decipitur, ut dicemus in E. unde homines ſtolidi & deceptu faciles prouerbio etiam cepphi dicuntur.

E.

Cepphi ſpuma capiuntur. appetunt enim eam auidius. quocirca ſpuma inſperſa eos uenari in uſu eſt, Ariſtot. Veſcitur cepphus ſpuma maris, & eadem per piſcatores (mare turbantes ut ſpumam colligant) obiecta capiuntur, Scholiaſtes Nicandri. Τῷ γὰρ (ἀφρῷ) ἐπὶ ζωὴν τε σαοῖ, καὶ πότμον ὑπάγει, Nicander. Piſcatores marinam ſpumam cepphis eminus primũ obijciunt, deinde propius ſubinde, donec paulatim ad manum uſq; illiciant, (aut manu ipſa ſpumam porrigant,) & ita facile capiunt, Scholia in Plutum Ariſtophanis & Suidas. ¶ Cepphi cum uentum imminentem ſentiunt, aduerſi uolant, ut piſces quoq; contra uentum niti ſolent. ſic enim unda à capite eis defluens caudam uerſus, ſquamas eorum quo minus inhorreſcant componit, (complanat.) Sic & cepphi gregatim contra uentum uolantes, ne illũ ſequentibus pennæ ac plumæ peruertantur & rigeant, uenti imminentis indicium præbet, Scholiaſtes Arati. Cepphi cum relicto mari gregatim in terram aduerſo uento reuolant, uentũ prænunciant, Vuottonus ex Arato. Noſtri etiam fluuiatiles & lacuſtres lari (Holbrotten) inſtante uento, in aëre ſublimes uolitant, & uento ſe obuertunt. ¶ Cepphi his in locis, in quibus meliores piſcium greges fuerint, uerſari ſolent. itaq; proſperum ubi apparent piſcatores ſibi ſucceſſum promittunt, Oppianus.

F.

Caro cepphorum probi odoris eſt, excepta parte poſteriore ultima, quæ ſola lituũ (lego limum. Græcè ſcribitur θώμης, malim θινὸς, id eſt littus, & ſic quoq; legi poteſt, nõ limum, quanquam eodem ſenſu, in Gazæ translatione. Vetus interpres, quæ ſola fœtet) olet. pingueſcunt ſatis, & eſui ſunt, Ariſtot. Niphus lituum herbam exponit, ſine authoritate.

G.

Fama eſt crudæ fulicæ cor comeſum comitialem morbum diſcutere: ipſe quidẽ periculum non feci, Aretæus Iunio Paulo Craſſo interprete. in Græco exemplari legitur æthyiæ, id eſt mergi.

H.

a. Cepphi auis præter alios Callimachus in Hymnis meminit, Scholiaſtes Ariſtophanis. Cepphus quidem dictus uidetur quaſi κοῦφος, à leuitate, cum leuiſsima auiũ ſit pro magnitudinis ratione: aut per onomatopœiam. Inuenio & κέμφος, apud Varinum, pro eadem aue. Ciris etiam uel cirrhis auis, de qua priuatim inter Accipitres ſcripſimus, è genere cepphorum forſitan fuerit, propter cauſas illic aſsignatas. Ἁλιάδροπα, τὸν κέμφον, ἢ θαλάττιον ὄρνιν, Heſychius & Varin.

Epitheton cepphi, θοός, id eſt celer, apud Nicandrum.

Κεπφωθεὶς, ἐπαρθεὶς, βριθωθεὶς, ὀξέως ἐλαυνόμενος, ἀπατηθεὶς, Heſych. & Varinus, de homine nimirum leui, inconſtante, aut ſtolido & facili deceptu. nam & cepphus auis leuiſsima eſt, & huc illuc uento impellitur, & decipitur facile. legitur etiam κεμφωθεὶς apud Varinum eadem ſignificatione. item Κεκεπφωμένοι, ἐπηρμένοι, apud utroſq;. Κεπφωθεὶς, καταγελασθεὶς. εἴρηται δὲ ἐπὶ τῶν ἀλόγως δίκην ἀνοήτως συμπαγομένων, Heſychius non ſuo loco, nempe poſt Κέφαλον.

¶ h. Prouerbia. Cepphus larus, Κέπφος λάρος, in garrulum ac uecordẽ dicebatur, pręcipuè qui cuiuſuis rei cupiditate deceptus capitur: ab auis ingenio ductum, quam ſpuma marina gaudere & capi aiunt, (uide ſupra in E.) Ariſtophanes utitur in Pluto, interpres admonet cognomen eſſe prouerbiale. Rurſum in Nebulis Cleonem larum uocat, quòd furtis ac rapinis inhiaret. Lucianus in libello de mercede ſeruiẽtibus, Σαυτὸν δὲ παρακαλέσας θαῤῥεῖν, ἐπιχείρει τῇ ἄγρᾳ εἰ θέλεις, καθάπερ ὁ λάρος ὅλον παρεγχανὼν τὸ δέλεαρ. id eſt, Sumpta uerò fiducia uenatum aggredere, ſi uidetur, lari in morem, totam eſcam ore deuorans. Athenæus indicat auem hanc (larum) Herculi attributam à priſcis, quòd & ille fuerit ἀδηφάγος, atq; itidem βουφάγον eſſe uocatam. Olim præcipuus gurgitum luxus erat in piſcibus: quo magis mirum eſt hodie religionis cauſa uulgus piſcibus ueſci. proinde congruet & in obſonatores, quòd larus auis piſciũ ſit appetens, Eraſmus. Sed ueterum nullus hoc prouerbio utriuſque auis nomine in ipſum coniuncto, quod ſciam, uſus eſt. uide ſupra in A. Laros uocamus homines ſtolidos, εὐήθεις: eoſdemq; cepphos, à leui huius nominis auicula ut ueteres docent, ἀπὸ κούφου τινὸς καὶ εὐμεταχειρίστου ὀρνιθαρίου, Euſtathius. uidetur autẽ εὐμεταχείριστον ei idem quod κοῦφον ſignificare, quòd ut unumquodq; leuius eſt, ita manibus geritur & tractatur facilius. Κέπφος, πάσχει ἡ παροιμία ἐπὶ ἀλα-

γίςων καὶ ἀνοήτων ἀνδρῶν, Scholiastes Aristophanis. Καὶ κέπφοι τρήρωνες ἀλωπεκιδεῖς πέπηδε, Aristophanes in Pace, ubi Scholiastes: Τρήρωνος οὐκ ἐπὶ τοῦ κέπφου, ἀλλὰ καθ᾽ αὑτό. κέμφοι (κέπφοι hîc legit Varinus, quod placet) γὰρ οἱ κοῦφοι ἀπὸ τῶν ὀρνέων, ὅθεν καὶ τοὺς ἐλαφροὺς τὰς φρένας κούφους (forte κέπφους) καλοῦμεν. A cepho aue quæ leuissima est, ac facile uento impellitur, homo etiam leuis ingenij, (ὀξὺς καὶ κοῦφος, ut inconstantes & ardeliones) cepphus cognominatur, Hesychius. Cepphus prouerbialiter dicitur pro homine uili & loquace, Suidas. Κεμπός, κοῦφος, ἐλαφρὸς ἄνθρωπος, Idem & Varinus. Conijcio autem hanc quoque uocem deprauatam esse à cepho, etsi literarum ordo in Lexicis obstet. ¶ Cepphus (etsi Erasmus larum uertit, quod non probo) parturit, Κέπφος ὠδίνει, antiquitus dicebatur in eos qui pollicerentur ingentia, nihil dignum promissis exhiberent. aiunt enim cepphū auiculam cum parturit uociferari, hinc natum prouerbium, ubi quis magna præ se fert, pusilla præstiturus, Hæc ferme scribit interpres Aristophanis in Comœdiam Pacem, Erasmus Chiliad. primæ Cent. 9. repetit autem idem Chiliadis secundæ Cent. 2. ubi addit, Confine est illi, Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

CERCIS, Κερκίς, à Varino & Hesychio exponitur genus auis, radius textorius: stirps quędam, & piceæ aut populi (αἰγείρου) arboris cacumen. Est & crex auis, de qua infra, eadem forte quæ κερκίς. nam & Κερκᾶς apud Hesychium non alia quàm crex est, per onomatopœiam dicta. & CERCION apud Aelianum, de qua dicemus inter Motacillas.

DE CERTHIA.

Certhius Turneri.

NOVIMVS auiculam quandam exiguam, nomine certhiam, cui mores audaces, domicilium apud arbores, (καὶ οἰκεῖ περὶ τὰ δένδρα,) uictus ex cossis, (ἔστι θριποφάγος,) ingenium sagax in uitæ officijs, uox clara, Aristot. historiæ anim. 9. 17. Græcè legitur huius auiculę nomen κέρθιος, certhius. Albertus in sua translatione legit rarycheus, ubi & alia quædam ineptè scribit, & pro thripophago, deuorare eam aliam quādam auiculam canoram, nempe uinconem Germanis dictum, (id est fringillam.) uocari autē Germanicè Barchengel, de qua scribemus in Lanio, ficto à nobis nomine.

¶ Auis est quædam, inquit Turnerus, quam Angli creperam, id est reptitatricem nominant, quòd super arbores semper repat, quam certhiam esse credo. Ea regulo paulò maior, pectore pallido (nos tota parte supina alba uidimus) cætera fusca & maculis nigris distincta est: uoce acuta, & rostro tenui (oblongo, instar upupæ ferè) & leuiter in fine adunco: nunquam quiescit, sed semper per arbores picorum modo scandit, & cossos è corticibus eruens comedit, Hæc ille. Eberus & Peucerus certhiam auiculam carduelem minorem esse scribunt, uariam, pulchrā, audacem, uoce clara, thripophágon, & Germanicè uocari Hirengryl, (ab alijs puto Hirngryll, inter auiculas musicas maximè commendatam: quam nos infra inter chlorides species gryllum appellabimus.) Iidem reptitatricem Turneri auiculam (quam ipsi Germanicè uocāt Baumheckel, & Baumkletterlin) calidrin Aristotelis faciunt, de qua supra scripsimus. Auicula (inquiunt) parua est, cinerea & uaria, agilis & ad motū expedita: rectà sursum prorepit, & accliuia quæque conscendit rectissimo tramite. (nisi fortè non hanc, sed auem quam nos Chlān uocamus, inter picos describendā intelligunt. nam eam quoque apud Saxones audio Baumhecker uocari.) Atqui ego cum Turnero potius senserim: quoniam calidris lacus & fluuios petit. quanquam dubius sum an culicilegam potius reptatricem illam Turneri (quam scandulacam Latinè dixeris) appellem. (Vide infra in Cnipologo.) Aliqui Germanicè Rinnenklåber nominant.

DE CHARADRIO.

A.

CHARADRIVS auis nomen est, quam Gaza Latinè hiaticolā dici posse scribit, quod circa fluminum alueos & riuorum charadras, siue hiatus riparum uersari soleat: alibi uerò rupicem transtulit, à recto rupex. Hebraicam uocē anapha, אנפה, Leuitici 11. & Deut. 14. Septuaginta & Hieronymus charadrium transtulerunt. sed non uidetur charadrius hac uoce

uoce ſignificari, quoniam adijcitur iuxta genus ſuum, charadrij uerò ſpecies haberi plures non legimus. quanquam Niphus charadrium ſpeciem noctuæ eſſe cõijcit, eò ſcilicet quòd noctu ſe abdat. ſed is noctuæ uocabulo nimis generaliter utitur. Recentiores quidam obſcuri, pro charadrio ineptè caladrius, caladrion, & calandria ſcribunt. Sunt qui charadrium eandem ictero ſiue galgulo aut galbulæ auem eſſe ſuſpicetur, quoniam Ariſtoteles icteri non meminit, & ex charadrij aſpectu hic morbus curari tradatur. Vocatur autẽ morbus idem etiam regius, ut galbula auis alio nomine (uulgò Italis) regalbulus [& ſecũdum aliquos regaliolus Suetonio] dicitur. hinc eſt quòd Gerardus Cremonenſis charadrium in Kirànide regulum conuertit. auem enim regiam charadrium eſſe Kinides ſcribit, nimirum quòd à regibus ad huius morbi curationẽ requireretur. Ego, ne quid confuſiſſe uidear, priuatim de ſingulis ueterum recentiorumq́ ſcripta recitabo. Hoc quidem certò nobis conſtat, galgulum ſiue galbulam Latinè dictum, qui hodieq́ nomen in Italia retinet, nõ eſſe charadrium Ariſtotelis, quod hiſtoriam utriuſq́ conferentes facillimè deprehendent. De ictero aue plura uide infra in galgulo. ¶ Charadrium ipſe conijcio eam eſſe auẽ, cuius imaginem appoſui. Ea Germanicè alicubi, ni fallor, Triel uel Griel nominatur. Italis coruz. Hanc aliquando apud ciuem meum, qui uno aut altero anno domi aluerat, conſideraui. Videtur nonnihil ad accipitris ſpeciem accedere, niſi quòd nec roſtrum nec pedes uncos habet, ſed pennis ut accipiter aut tinnunculus ſubruffis eſt, collo, capite, pectore & uentre maculoſis: iiſdemq́ partibus ex luteo ſubruffis, niſi quod colli pars poſterior magis ad fuſcum tendit. in dorſo & alis maculas quaſdam ruffas habet, cætero color fuſcus his partibus. cauda breuis & anguſta. magnitudo ei quæ gallinæ paruæ aut columbæ. crura oblonga duos palmos excedunt, colore tota ſubluteo. in quibus digiti terni, breuibus interiore parte membranis iuncti. digito poſteriore caret, ut tarda & ſtruthio. ungues breuiſsimi, mutili. Oculi magni. pupillam circulus flauus, uel aureus ambit. Roſtrum longiuſculum, anterius ni-

gricat, posterius flauet, extremis partibus inferiore scilicet superioreq; leuiter decussatis, quod in pictura non satis apparet. Auis est stolida & stupida, unde homines etiã stolidos nostri uocant **Triellappen**. Domi inclusa subinde obambulat, aliquando in orbem ad multum tempus, circa columellam aut aliud quippiã: aliquando recto tramite, & si quid impedimento fuerit, transilit potius quàm à uia recta declinet. oculos, etiamsi digitos admoueas, nõ claudit. facile mansuescit: nam etiamnum libera ruri, parum sibi timet ab homine. Aquatica est, & in pratis palustribus uel circa paludes degit. audiui aliquando in lacu nostro glacie astricto, manibus se capi permisisse. Noctu, etiam in domibus, mures captat. In Germania inferiore abundare audio, noctu uagari, & uocem tanquam fistulæ ædere. Videtur sanè & morbus arquatus siue icterus ei conuenire, cum crura tota, rostrum & iris oculorum flauo luteóue colore in ea spectentur, & tota pars corporis supina ex ruffo colore pallescat. Hic igitur, nisi fallor, charadrius Aristotelis fuerit.

Audio etiam auem quæ uulgò à Germanis quibusdam (circa Confluentiam) **Weicker** appelletur, mures captare. quamobrem etiam mustela nominatur à Carolo Figulo, quòd mustelę quadrupedis instar muribus insidietur: quæ an eadem sit charadrio nostro non possum asserere. ¶ Charadrius noster cum domi aleretur, imminente tempestate perquam inquietus erat.

B.

Charadrius colore & uoce prauus est, Aristot.

C.

Vox charadrio praua. noctu apparet, die aufugit, Aristot. A Procopio Gazæo etiam inter aues noctis & tenebrarum amicas cum noctua, upupa & uespertilione numeratur. ¶ Apud mare uictitat, Aristot. & Suidas in uoce Ἡμφρινά. Atqui Aristophanes charadrium aliasq; aues fluuiatiles ad ciuitatem auium condendam, aquam adferre fingit: & charadrę, à quibus illi nomen, ut grammatici quoq; testantur, fluuiorum potius quàm maris dicuntur, prærupta scilicet & confragosa cauernosaq; circa ripas loca, præruptos torrentium alueos Gaza transtulit. in his enim uersari gaudet. Nihil igitur prohibet & circa mare & circa dulces aquas charadrium degere. ¶ Charadrius sulfure interimitur, Aelianus interprete Gillio. sed Philes qui sua ex Aeliano transcripsit, charadriũ titano poto perire docet. τίτανος autem calcem, interdum etiam gypsum significat.

F.

Charadrium aliqui non aspectu, sed in cibo sumptum ab ictero liberare putant. uide mox in G. in uetere quidem testamento hæc auis mensis impura pronunciatur. causam adfert Procopius interpres Græcus, quod noctis ac tenebrarum amica sit, quemadmodum & noctua & uespertilio.

G.

Charadrius morbo regio medetur, ut affirmant quidam, si ab ægro uel conspiciatur duntaxat: quocirca qui auem uendunt, abscondunt eam, ne ab ægro prius uideatur quàm eam uendiderint, & ille gratis curetur, ut author est Euphronius: Andreas non hoc uisam, sed in cibo efficere author est, Scholiastes Aristophanis. Vide etiam infra in prouerbio, Charadrium imitans. Charadrius ictericis medetur. & si ictericus eum intueatur, refugit ille & auersatur oculis conniuẽs, non propter inuidiam remedij (ut quidam putant) sed quia contagione se affici sentit, transeunte in ipsum per obtutum alterius affectionis ceu fluxu quodam, Heliodorus libro 3. Aethiopicæ historiæ & Simocatus. Charadrius auis eximio naturę beneficio affecta est, nam si quis ictericus in eam acerrime intueatur, illa contrà sine nictatione ex animo respiciat, sic affectum hominem suo obtutu ad sanitatem reducit, Aelianus. Rubetam aliquis aspiciens utcunq; optimè coloratus, pallore tanquam ictericus afficitur: & rursus charadrium intuens (χαραδριῷ περὶ γαληνῷ) liberatur, Philes.

H.

a. Χαραδριὸς quando auem significat, acuit ultimam. εἶδος ὄρνεου μεταβαλλομένου εἰς τὰ προκείμενα, hoc est auis colorem rerum obiectarum in se recipiens, (quanquam alij authores ictericorum duntaxat colorẽ ab eo recipi tradiderunt. pro charadra uerò barytonũ est, χαράδριος (Erasmus legit χαράδριον gen. neutro, forma diminutiua) Scholiastes in Aristophanem. Auium nomina in ιος. quæ syllabas plures tribus habent, ultimam acuunt, ut χαραδριός, αἰγυπιός, Etymol. Χαράδρα, locus est inæqualiter concauus, φαραγγώδης, à uerbo χαράσσειν: ἀφ' οὗ καὶ ἡ χαράδρα ὀνοματοπεποίηται. ἴσως δὲ καὶ ὁ χαραδριός, Eustath. Concitant & charadræ melodiam quandam fluctibus suis, Scholiast. Aristoph. Χαραδριὸς ὄρνεον ὠνοματοπεποίηται παρὰ τὸ ἐν ταῖς χαράδραις διατρίβειν, Idem. ¶ Varonum ac rupicum squarosa incondita rostra, Lucilius apud Festum: ubi an rupices charadrios intelligat, non constat.

¶ PROVERBIVM. Charadrium imitans, χαραδριὸν μιμούμενος, dici solitũ de dissimulante ac rem utilem occultante. Suidas refert hunc senarium scazontem ex Hipponacte, καὶ μὴν καλύπτει. μῶν χαραδριὸν περνάς; id est, Et num charadrion quæso uenditor cælat. (nos aliter distinximus, ut duæ personæ in hoc uersu loquantur.) Item Aristophanes in Auibus: Ἄλλως ἄρ' οὔποψ, ὡς ἔοικ', εἰς τὴν λόχμην ἐμβὰς ἐπῶζε, χαραδριὸν μιμούμενος, id est, Alioqui upupa, ut uidetur, saltum ingressa abdidit sese, charadriũ imitans. Quo loco interpres narrat huius auis uim medicam (&c. uide supra in G.) Erasmus. Sed commodius uidetur, ut charadrium imitans accipiatur pro latente uel occultato instar charadrij, non pro occultante. nam & charadrius ipse interdiu (ut diximus) latêre in cauernis, noctu prodire solet. & cum uenduntur, latent occultanturq; à uendentibus. Εὐφρόνιος ἐκ τοῦ χαραδριὸν μιμούμενος ἀξιοῖ δέχεσθαι ἀποκεκρυμμένως, Scholiastes Aristophanis.

Socrates

Socrates apud Platonem in Gorgia, quum Callinicen eò pellexiſſet, ut fateretur beatam uitam non eſſe ſitam in copia rerum, ſed in perpetuo influxu, nam qui ſatur eſt, aut non ſitit, quoniam nec moleſtiam ſentit, nec uoluptatẽ, lapidis more uiuit, potius quàm hominis: ita ſubijcit, χαραδριοῦ τινὰ σὺ βίον λέγεις, ἀλλ' οὐ νεκροῦ, οὐδὲ λίθου. id eſt, Rurſus tu charadrij quandam narras uitam, non mortui lapidisue. Marſilius uertit auem, quum Socrates uideatur ſentire de uoragine, in quam quum perpetuò decurrat aqua, nunquam tamen expletur. niſi fortè charadrius auis eſt de numero uoracium, quemadmodum & larus, ut hinc nomen inuenerit à charadra ductum, Eraſmus in prouerbio iam recitato Charadrion imitans.

¶ Ab his quæ apud ueteres de hac aue leguntur, recentiorum quorundam & obſcurorum ſcripta de eadem ſeparatim proponere uolui, quòd quædam ſine authore & nugacia ab ijs tradantur. ¶ Charadrius eſt auis garrula, Rodolphus in Leuiticum. Auis eſt tota alba, ut quidam ferũt, quæ in Perſide reperitur, (inuenta in Perſide ab Alexandro,) ſed illic quoq; rara, & atrijs regum requiſita, eò quod multi ei capiendæ inſidientur propter augurium (auxilium) quod ictericis ex ea præſtatur, Albertus. Charadrios auis regia eſt, futuri præſcia. nam ſi infirmum intueri recuſet, mortis ſignum eſt. ſi uerò aciem oculorum in faciem eius direxerit, omnem ab eo morbum aufert, & uolans aduerſus Solem, proijcit morbum: ita ut & ipſa & æger ſeruentur, Kiranides & Phyſiologus, & Albertus ferè ſimiliter. Charadrius omnẽ hominis ægroti malum intra ſe colligit, & in aëre uolans illic comburit atq; diſpergit, Author libri de nat. rerum. Infirmum moriturum non reſpicit: ſed ſi ualetudinis reſtituendæ ſpes ſit, aſpectu ſuo omnem ab eo morbum ad ſe trahit, ita ut æger liberetur, auis ægrotet, & ſæpe pro illo moriatur, Obſcurus quidam Ariſtotelem falſò citans: qui hoc etiam addit, Hæc auis habet os craſſum in crure, cuius medulla oculos caligantes ſi quis illeuerit, uiſus claritatem in eis promouet. Pars interior femoris caliginem aufert ab oculis, Author libri de nat. rerum, & Albertus.

¶ Charadrij cor & caput geſtatum, illæſum & innocuum ab omni infirmitate facit geſtantem per omne tempus uitæ ſuæ, Kiranides.

DE CHLORIDE.

A.

CHLORIS legitur apud Ariſtotelem hiſtoriæ anim. lib. 9. cap. 13. ubi Gaza luteam uertit, cum alibi (ſemel ſcilicet lib. 8. cap. 3. ubi chloris in numero earũ eſt quæ uermibus paſcuntur. neq; enim alibi ab Ariſtotele memoratur) chlorida luteolam uertat, diminutiua uoce Latina Græcam eiuſdem formæ: chloreum uerò luteam uel luteũ, utrunq; hiſtoriæ anim. lib. 9. cap. 1. Hinc decepti quidam recentiores chloridem & chloreum uel cõfuderunt uel non rectè diſtinxerunt. Chloridem mirum eſt Gazam uertiſſe luteam, cum uulgò nota auis ſit, & à uiriditate uocetur Græcè, Volaterranus & Niphus Itali, quibus & ipſe aſſentior: primum enim non probo quòd Gaza luteam aut luteolam uerterit, cum chlorionem tamen reddat uireonem. quanquam ſcio χλωρὸν apud Græcos non de uiridi tantum, ſed luteo etiam colore dici: & uitellum ſiue luteum oui eodem nomine uocari. deinde non aliquam lutei coloris auiculam, ſed illã quæ à uiriditate apud Germanos etiam denominatur, chloridem eſſe iudico: non ligurinum quam Germani ciſelam uocant, ut Gyb. Longolius & Guil. Turnerus putauerunt, quòd illi acanthidis apud Ariſtotelem hiſtoria magis conuenire uideatur. Vtriſq; obijci poteſt, quòd & acanthis & noſtra à uiriditate dicta ſeminibus ueſcantur, chloris uerò Ariſtotelis uermibus. Sed nos aliam chlorin non inuenimus in præſentia: itaq; diſtinguendi gratia moneo lectorem, ea quæ ſequuntur omnia de noſtra chloride intelligenda eſſe, quam & uiridiam uocare libuit, ubi Ariſtotelis nomen non ſubijcitur. ¶ Noſtra igitur chloris Italis appellatur uerdon aut uerderro, aut uerdmõtan, alijs (ni fallor) zaranto, caranto, aut taranto: alibi frinſon, ut circa Tridentum. Luſitanis uerdelham. Sabaudis uerdeyre. Germanis Grünling, Grünfinck, alibi Kuttuogel, & circa Francfordiam ad Mœnum Tutter: alibi

Rappfinck, quia semen raporum edit. Illyrijs (ni fallor) zeglolka. Turnerus acanthidem hanc auem facit, & Germanicè interpretatur, Kirßfincke, melius puto scripturus Hirßfinck, id est miliariam. non enim cerasis, sed milio uescitur, unde apud aliquos Hirßuogel appellatur. Idem Turnerus in epistola ad me scripta kirsfincam istam (id ėst chloridem nostram) putat esse thraupin. Anglicè a grenefinche. Auis quæ Gallicè uerdier dicitur, & Græcè chloris, uulgò hodie à Græcis assarandos uocatur, ut in quibusdam Galliæ locis serrant, Bellonius.

B.

Chloris à colore partis suæ inferioris pallido (ochro) dicta, Aristot. atqui nostra chloris ut & ligurinus, quam alij chlorin putant, non infra tantũ sed supra quoq; uirent, nisi quòd pennas aliquot nigras in alis & cauda habent, ligurinus etiam in capite. Magnitudine alaudæ est, Idem. hæc magnitudo ligurino non conuenit, sed uiridiæ. Videntur sanè hæ duæ aues tum natura tum corporis specie similes, magnitudine tantum differre. Grenefinca (uiridia) nostra magnitudine passerem æquat, tota uiridis est, præsertim mas in hoc genere, fœmina pallida est, Turner. Auicula quã Itali zarãto uocãt, (eadẽ, ni fallor, uiridię nostrę) ligurino similis est, sed paulò maior, rostro latiusculo, minus uiridis per dorsum, in pectore & sub alis egregiè crocea. nuces edit. usus eius in aucupio nisorũ.

C.

Chloris uermiculis uescitur, Aristot. Viridia nostra inter spinas plurimum degit, & ex herbarum seminibus uictitat, præcipuè carduorum maiorum & lapparum, ut auriuittis minorum, Turnerus. Raporum etiam semen edit, unde à Germanis quibusdam Rappfinck appellatur. Chloris nidũ sibi ex symphyto (quod magna difficultate & reperitur & effoditur, Aelianus) stirpitus euulso facit: sed stragulum subijcit ex lana & uillo. parit aũt quatuor aut quinq;, Aristot. Chloris nidulatur in arboribus, Vuottonus. Chloridis in nido cuculus aliquãdo parit, Idẽ. Vide in Cuculo. Viridia nidulatur in ramis salicũ aut prunorũ syluestrium. cantat amœnè, Turnerus. Cantu & uolatu libero est, Volater.

D.

Viridia præ cæteris mansuescit, Volaterranus. Cibum & potum è situlis haurire non recusat, Turnerus: attrahendo scilicet è cauea suspensas, ut in Carduele diximus.

H.

Luscinia apud Homerũ χλωρηὶς cognominatur, quòd in locis uiridibus uersari soleat, uel quòd simul cum uirescentibus plantis, id est uêre appareat, uel propter colorem, Eustathius. ¶ Chlorites gemma herbacei coloris, quam dicunt magi inueniri in scyllæ auis uentre, Plinius.

¶ Est & χλῶρις apud Homerum Odyss. λ. filia Amphionis (qui filius fuit Iasi regis Orchomeni & Pyli) & Phersephones filiæ Mij, mater Nestoris, Eustath. & Innominatus Scholiastes. hãc à Diana occisam ferunt ob matris superbiam. Chloris Amphionis filia cursus certamine uicit in Elide ad Iunonis templum, Pausanias. Fuit & Chloris Arcturi filia, cuius meminit Plutarchus in libro de fluuijs. Item Chloris una ex filiabus Niobes apud Io. Tzetzen. Apud Argiuos Latonæ simulacrum est: cui appositam uirginis imaginem à pallore Chlorin appellant, Niobes filiam fuisse, & Melibœam initio nominatam asserentes, Pausanias in Corinthiacis. Chloris nympha apud Textorẽ, cuius epitheta, Zephyrîtis, cãdida, uerna, florigera. fingitur hæc à Zephyro dilecta & in uxorem ducta, cui ille in munus amoris ac uiolatæ pudicitiæ, omne ius in flores cõcesserit, & pro Chloride Floram uocauerit. itaq; dea florum habetur. Lampsacidæ flores candida Chlori tibi, Claudianus. Est etiam Chlôris mœcha uetula apud Horatium Carm. 3. 15.

¶ Viridiæ quam Germani Grünling uocant, similis est alia auis ijsdem dicta Grünlinger, eadem (ni fallor) magnitudine, sed rostro unco & uiridior.

¶ Alia præterea Greßling, quasi graminea uocatur, dorso uiridi, rostro albicante, magnitudine fringillæ, uentre albicante & fusco, cantu satis suaui.

DE CITRINELLA.

ITRINELLA in quibusdam Italiæ locis, ut Tridenti, nominatur auicula chloridi nostræ uel ligurino congener, pectore luteo seu citrino, capite cinereo. in caueis alitur propter cantum quo mirè excellit, præ omnibus huius generis serino tãtum excepto. papaueris nigri seminibus uescitur. Galli uocant tarin, & alibi (ut circa Auinionẽ) tirin, Neapolitani lequila, Turci sarè. Hanc si quis chloridem esse malit à flauo citrinóue colore partis inferioris, cõcedam. ¶ Capitur in altis Heluetiæ montibus & alpibus, ut retrò thermas Fabarias.

¶ Simi-

¶ Similis huic est, ut audio, Canaria dicta auicula, quæ è Canarijs insulis sacchari feracibus aduehitur, suauissimi cantus.

¶ Auicula aurea, uccello d'oro, ab Italis dicitur, auicula parua instar citrinellæ, & admodum canora, aureo pectoris colore, unde & aureola dici posset Latinè, ex Italia ad Germanos adfertur.

¶ Citrinellis etiam comparatur, aut ligurinis magnitudine & partim colore, auicula in quibusdam Germaniæ regionibus, ut Alsatia, gyrola (Gyrle) nomine, per onomatopœiam ut cōijcio, cantu laudatissima. Serinus etiam auis de qua nunc scribam, alicubi Girlitz uocatur.

DE SERINO.

AVICVLA cuius hæc icon est, cantu egregiè musico omnibus huius generis (etiã citrinellæ) prælata, Italicè (ut audio) serin uocatur, unde nos etiam serinum diximus: Gallicè cedrin, haud scio an à colore citrino. nam ligurinum auiculã refert, & magnitudine & colore partim, pectore ac uentre scilicet ex uiridi fuluescens: parte superiore partim eiusdem coloris partim fusca. Imprimis mansuescit, & ad multos annos (tredecim aut quatuordecim) caueis inclusa alitur. Væneunt apud nos quæ cantu præstant, singulæ statere duplici, aliæ sesquistatere aut tetradrachmo. Germanicum eius nomen est Fädemle: & in Heluetia alicubi Schwäderle (quamuis aliqui diuersam hanc esse auiculam uolunt:) circa Francfordiam ad Mœnum Girlitz: ut alia quædam parua auicula huius generis in Alsatia gyrola. ¶ Non aliæ sunt, ut audio, scartzerini dictæ auiculæ, circa Tridentum capi, & ad Germanos deferri solitæ, à quibus Hirngryllen appellantur. suauiter cantillant: & forsitan nomen eis à continuo cantu factum. nam ut grylli in agris apricis & circa balnea ac fornaces cantu suo continenter utuntur. aut fortè quòd uocem mirè flectant & uarient ad suauitatem modulationis, quasi ui quadam intellectus & phantasiæ id faciant. nam & homines εὐφαντασιώτους, hoc est qui phantasia ualent, gryllos cerebro continere uulgus dicit. est autẽ hirn, Germanis cerebrum. Aut potius quòd summa & argutissima uocis acutie cerebrum penetrare uideantur. circa Francfordiam simpliciter Gryllen appellant. Itaq; Latinè etiam gryllum aut gryllodum, & Græcè similiter γρύλλον ἢ γρυλλώδη, hãc auem appellêmus licet. Capiuntur & in Germania apud Carinthios. Augustæ Vindelicorum simul uterq; sexus (canit enim uterq;) trium staterum siue drachmarum duodecim pretio uænit, ut audio. Magnitudine sunt qua ligurini, uel paulò minores, sed minus lutei. Capiuntur etiam in Heluetiæ nostræ montibus ac syluis quibusdam, & circa Vocetium montem, & circa Bellinzonam. Auceps quidam apud nos cum utrunq; sexum domi inclusum aleret, ita ut aliqua uolandi libertas esset, pullos etiam ex eis habuit. sed aliquando cum pro mare gryllo marem ligurinum adhibuisset, oua quidem nata sunt, sed ex quibus fotis nihil prouenit.

DE CHLORIONE SEV CHLOREO.

CHLOREVS, quem Theodorus quandoq; luteum, quandoq; luteam uocat, mea quidem sententia longè alia auis est, & maior quàm chloris. nam turtur & chloreus pugnant Aristoteli, & occiditur à chloreo turtur. Ad hæc chloreus & pipra dissident. oua enim inuicem exedunt, apud eundem. Et coruus & chloreus pugnant, ut refert Plinius: nisi forte exemplaria hoc in loco sint mendosa. In hoc genere lutearum nonnulli uireonem marem esse opinatur, Aelianus. Mihi sanè chloreus & chlorion Aristotelis una eademq; auis uidetur: quod inde etiam conijcimus, quoniã à chloreo turtur uincitur, chlorioni turturis magnitudo tribuitur. frequentius autem quarum magnitudo conuenit pugnant & cõmittuntur. Plinium etiam uideo non distinxisse: Pugnant (inquit) coruus & chlorio, noctu inuicem oua exquirentes: qui locus translatus est ex Aristotelis historię anim. lib. 9. cap. 1. ubi Græcè legitur πίπρα καὶ χλωρεύς. Iam ut chloreum à chlorione recentiores quidam non rectè, ut ipse conijcio, separant: sic chloridem & chloreum confundunt, ut supra ostendi in Chloride A. Guil. Budæus, Gyb. Longolius & Guil. Turnerus & alij quidam recentiores chlorionem auem interpretantur illam quæ uulgò oriolus dicitur, Gallis lorion, nobis Widewal: de quo nos inter picos agemus. Iidem Longolius & Turnerus diuersum à chlorione chloreum rati, Germanicè interpretantur Gälgorß, quem ego passerem spermologum esse suspicor, & à Saxonibus uulgò Wonitz nominari. sic enim chloreum Eberus & Peucerus interpretantur, Turnerum scilicet sequuti ut in alijs plerisq;. ¶ Habent Itali auem quæ circa Bononiam regalbulo & rigey uo-

catur, quam in Galbula describam: & Germani habent quam à rostri figura cruciatam indigetant, nos Loxiam diximus: quarum alterutram potius chlorionem esse coniecerim quàm uel oriolum uel passerem spermologum nostrum: sed animus magis ad galbulam inclinat. ¶ ALSECRAH est auis uiridis nota Damasci, Andr. Bellunen. hæc chloris ne an chlorion sit, inquirant quibus occasio fuerit.

¶ Vireo (chlorionem sic Gaza reddit, nescio quàm rectè, cum Plinius non uiridem, sed totam esse luteam scribat hanc auem, & Gaza alibi chlorin auiculam luteam aut luteolam uerterit, & similiter chloreum quem nos eundem chlorioni esse sentimus luteum luteámue) docilis & ad uitæ munera ingeniosus notatur, sed malè uolat, nec grati coloris est, Aristot. nō mirum autem si χλωρὸν siue uiridem siue luteum colorem in hac aue ingratum dixerit, cum eundem in chloride etiam improbârit. Et rursus, Vireo totus uiridans (χλωρίων δὲ χλωρὸς ὅλος) ex obscuro est, (hoc Gaza de suo addidit.) Hyeme hic non uidetur, sed æstiuo solstitio potissimum uenit in conspectum, discedit exortu arcturi syderis, Idem, Plinius & Aelianus. Magnitudine turturis est, Aristot. Vireo in luteæ genere mas, uitæ munerum sciens est, simul & aptus ad quiduis discendum, ideoq; & laboris in discendo patiens, Aelianus. Chloreus, uulgò etiam gloreus siue grallus, de genere milui parui est, ut dicunt, Niphus ineptam Alberti sententiam secutus. nam pro chlorione Albertus habet glaro, & imperitissimè exponit genus milui parui, qui turturis pullos è nido rapere conetur, & impugnando parentem etiam aliquando interimat. Idem Albertus ex loco Aristotelis de historia anim. 9. 15. pro chlorione habet florietus. hanc auem Auicenna (inquit) uocat haudon (aliâs halydon) imitatricem esse scribens gestuum humanorum sicut simia, & cantum exercere persuauem: linguam extremam non habere acutam, praui coloris esse qui aliquantulum ad nigredinem pallidam declinet. Chlorioni hostis est crex. nocet enim & ipsi & pullis. ex flagratione (incendio) procreatam hanc auem fabulantur quidam, Aristot. ¶ Χλωρεὺς, ὀρνιθάριον χλωρὸν, Hesychius & Varinus. Χωρεῖον, θυχεῖον κόπρου, id est matula uel receptaculum stercoris, & auis quædam, Hesychius. apud Varinum χωρείων per ω. magnum in ultima scribitur. ego pro aue χλωρείων scribendum puto, pro matula (uel latrina fortassis) χωρεῖον. Χλωρεῖον, genus animalis, Suidas. ego potius χλωρείων legerim, genus auis. Φωκίων, auis quædam, Hesych. suspicor autem hîc quoq; χλωρείων legendum.

CHYRRHABVS, χύῤῥαβος, auis quædam est, Hesychius & Varinus. Sigismundus Gelenius propter nominis similitudinem, eandem auem esse coniicit quam Germani scharbum uocāt, quem inter mergos magnos descripsimus. Sed ubi descriptiones ipsæ desunt, nihil momenti adfert nominum similitudo.

DE CICONIA.

A.

CICONIAM Hebræi uocant chasida, חסידה, ut recentiores Iudæi ferè interpretantur, & Munsterus in Leuitico & Deuteron. & Iob 8. & Hierem. 8. transtulit. accedit etymologia pietate & benignitate insignē auem indicans, qualis ciconia apprime est, quin etiam certo tempore abit reditq;, quod Hieremias propheta illi tribuit. Quamobrem diuersas interpretum opiniones miramur. nam Dauid Kimhi ex magistrorum sententia uulturem album interpretatur: daiah lebana, id est miluum album, ut P. Fagius interpretatur. hunc uerò aiunt (inquit) hasida dictum, quòd faciat gratiam uel pietatem cum sodalibus suis, distribuendo eis cibos suos. R. Salomō Leuitici 11. ea repetit quæ D. Kimhi transcripsit: additq; uulgò dici ציגוניא, ciconia: idem sentit Abraham Esra. Aquila, Symmachus & Theodotion Zachariæ quinto (ubi alas mulierum quas propheta per uisionem uidit, alis comparat auis chasida, Munsterus miluum uertit) herodium uerterunt. Hieremiæ octauo Symmachus & Theodotion uocem Hebraicam posuerunt, Aquila herodiū uertit. Rursus Septuaginta Leuitici undecimo & Psalmo 104. herodium, Deuteronomij uerò 14. pelecâna, Zachariæ quinto epopa, id est upupā: Hieremiæ 8. Hebraicū relinquūt (Hieronymo teste) ἀσίδα enim transtulerūt, ut & Iob 39. Hieronymus in Leuitico & Psalmo 104. herodiū conuertit, in Deuteron. onocrotalum, & Hieremiæ 8. miluum pro chasida, pro agur uero (עגור, de qua uoce plura dicam in Grue A.) ibidem ciconiam. Symmachus & Sexta æditio Psalmo 104. ἰκτῖνον, id est miluum. Rabi Salomon Zachariæ 5. uulturem putat. Deuteronomij 14. Chaldæus interpres pro chasida habet charadita חרדיתא, quæ uox ad Græcam herodius alludit, (aliâs chorota, חוריתא forte à candore, Fagius.) Arabs zakid, צקד, Persa Hebraicam uocem relinquit. Arnobius & Augustinus Psalmo 104. fulicam reddiderunt. Chasida (inquit Munsterus) auis est, quam trāslator noster uocat miluum & porphyrionem. Rabi uerò Dauid & Abraham, dicunt esse auem magnam quæ nidificet in sublimioribus domibus & abietibus, ac per singulas hyemes & æstates locū mutet. ¶ Vires quas fimo ciconiæ Dioscorides tribuit, Serapio illum locum transferens auis lacalic fimo adscribit. Albertus pro ciconia lalath habet, nimirum ex Auicenna, ubi transtulit locum ex Aristotelis historia animalium 9. 13. quanquam ipse ciconiam hac uoce significari nesciuit. Alibi etiam apud eundem (ex Aristotelis hist. animal. 9. 6.) ladach pro ciconia scriptum inuenio. Sebastianus Munsterus in Lexico trilingui post Hebraicum ciconiæ nomen chasida, hæc etiam subiungit:

iungit: deiutha דיותא: chauaritha, חוריתא: machuautha, & forte machuarta, מחוריתא: quę ego omnia Chaldaica esse puto. Alocolobri, id est ciconia, Syluaticus.

¶ Græcis πελαργὸς dicitur, quod nomen etiam hodie seruant. Italis cigogna uel zigognia. Hispanis ciguẽna. Gallis & Sabaudis cicogne uel cigogne. Germanis ein Storch uel Storck. Saxonicè ein Ebeher, ut Turnerus refert. Rostochij & alibi in Germania Adebar uel Odeboer. Flandris Houare. Anglis a storke. Illyrijs cziap. Polonis boczan. Turcis leglék.

B.

Ciconiæ in Heluetia abundant, præsertim ijs in locis à quibus paludes aut lacus non procul distant. Transpadana Italia iuxta alpes Larium locum appellat, amœnum arbusto agrum, ad quem ciconiæ non permeant: sicuti nec octauum citra lapidem ab eo, Plinius. In Fidenâte agro nec pullos nec nidum faciunt, Idem. In Germania auis est notissima, Britãnis uerò plerisque omnibus tam

ignota est, quàm quæ omnium ignotissima. nec mirum, cum nusquam in insula nostra nisi captiua ciconia uideatur. Auis est mediæ magnitudinis inter gruem & ardeam, pennis albis & nigris distincta: crura longa habet, rostrum gruinum, sed rubrum & crassum, Turnerus. Ciconia alas habet nigras, & caudam aliasq; partes albas, Albertus. Sunt qui ciconijs non inesse linguas confirment, Plinius. Hoc & Germani in grypho quodã insinuant, **Ein vogel on zungen, Der ander saugt sine jungen,** &c. ¶ Ciconiæ cur habeant rostrum magnum & collum oblongum, meminit Galenus lib. XI. de usu partium. Ciconia δολιχόδειρος est, (id est collo prælongo.) Rostrum ei rubicolor, rectum, & orthogono acuto persimile. Linguam habet quidẽ, sed breuissimam. Pedes etiam ut rostrum rutilescunt. In pullis uerò rostra simul ac pedes fusco colore cernuntur, Gaspar Heldelinus. Crura ei procera & excelsa, Idem.

C.

Glotorat immenso de turre ciconia rostro, Author Philomelæ. Ciconias ferunt linguas nõ habere, uerum sonum quo crepitant, oris potius quàm uocis esse, Solinus. Ciconiæ quasi cicaniæ à sono quo crepitant dictæ sunt, quẽ rostro quatiente faciunt, Isidorus. Idem de uoce ciconiæ clangere dixit. In Pythonos comę congregatæ, inter se commurmurant, Plin. Extat Philostrati epistolium ad Epictetum huiusmodi: Εἰ κρότῳ ἀνοήτῳ χαίρεις, καὶ σὺ πελαργοὺς ἐπειδὰν παριόντες (forte παριόντας) ἡμᾶς κροτῶσιν, ἡγοῦ δῆμον (δήμου) τοσούτῳ σωφρονέστερον (scilicet κροτεῖν, aut lege σωφρονεστέρους) τῶν Ἀθηναίων, ὅσῳ μηδὲ αὐτοῖσι μηδ' γὲ ὑπὲρ τοῦ κροτεῖν. Hoc est, Si plausu temerario delectaris, ciconias etiam cum prætereuntibus nobis applaudunt modestius Atheniensium populo id facere putabis, quòd gratis & absq; mercede plaudant. Ciconiæ pulli uocem gauijs (uanellos puto intelligit) pressiorem parentum desyderio emittunt. Porrò sono illo, qui siue arterię interioris uehemẽtiore impulsu, siue (quod magis uidetur) modulata linguæ rostriq; cõplosione æditur, certe uix est alius uel gratior, uel plausibilior. Hoc crepero sono uer prænunciat, coniugem salutat, gratias Deo factori eglottorat. Videtur autem hoc uerbum (glottorare) ἀπὸ τῆς γλώττης factum, Gaspar Heldelinus.

¶ Circa Thessaliam aiunt tantam serpentium uim prouenire, ut nisi à ciconijs cõficerentur, incolas pellerent, Aristot. in Mirabil. Circa Alexandriam in sinistra Nili parte, fertili & herbosa, aues aquaticæ per hyemem collectæ uidentur, quarum copijs campi & prata albent, præsertim ciconijs, quas Aegyptij merito amant, cum propter ranas quas illic nimis abunde nascentes ciconiæ consumunt, tum quia serpentes etiam integros deuorant, Bellonius. Ciconia duo maximè loca uictus quærendi gratia infrequentat, stagna scilicet & prata. E stagnis lacubusq;, adde etiam paludibus, uaria quidem & multa animalcula, sed præcipuè omnis generis ranas mira celeritate comprendit, comprensa statim iactu quopiam non fallente in fauces deijcit, deiectas stomacho recondit. Verum eas modo ranas infensius insectatur, quæ regni sui (aquarum) terminos egrediuntur. Cęterum prata ea potissimum frequentare insueuit, quæ in conuallibus aut locis irriguis iacent, quod genus Græci βαθυλειμῶς uocãt: inde lacertas, chersydros aliosq; serpentes, ranas calamitas, aliasq; pratorum pestes capit, maximè autem cicinias (cæcilias, id est cęcos serpentes) quibus unicè delectatur, sectari solet, Gasp. Heldelinus. Serpente ciconia pullos Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta, Iuuenalis: qui arguens Romanos quorum liberi tales euadebant, quales à parentibus instituebãtur memorat naturam ciconiæ eiusq; pullorum. hi enim à teneris assuefacti colubris uescuntur. Ciconia circa lacus & paludes degit, ranas, bufones, angues & pisces comedens, Turnerus. Multifariam serpentibus insidiatur, eosq; deuorat & alia uenenata animalia, nec inde perit: bufonem uerò non nisi in magna fame gustat, tanquam præ cæteris uenenosum, Author libri de nat. rerum. ¶ Quædam in ingressu ante se pedes iaciunt, ut ciconiæ & grues, Plinius. ¶ Ciconia uolans pedibus, tanquam gubernaculo nauta, cursum moderatur: porrectisq; in caudam quæ breuior illi contigit, pedibus, per magnum aëra contendit, Gasp. Heldelinus. ¶ Cur grus, ciconia, & aliæ quædam aues dormientes uni tantum pedi innitantur, & caput humero alteri imponant, Hieron. Garimbertus quærit quæstione 51. ¶ Neq; enim hirundines & ciconię, quæ in Italia pariunt, in omnibus terris pariunt, Varro. Apud Germanos in summis tectis, aliquando in ipsis summis fumarijs nidulantur, Turnerus. Nunquam nidos extruunt, quin lychniten dictum lapidem imponãt, quasi facem adhibentes ut oua fœtum producant, & serpentes nidis non appropinquent, ut aquilæ aëtiten, Philostratus in uita Apollonij. Turdi non ut aduenæ uolucres faciunt pullos, ut in agro ciconiæ, in tecto hirundines, &c. Varro. Ciconia primo protinus aduentu ueterem nidum repetit, quem si quidem saluum & incolumem inuenit, collectis hyberno situ sordibus statim repurgat, instauratq;: sin sæuiore aliqua uentorum tempestate deiectum cernit, ramentis illico undiq; ex agris palustriq; ulua comportatis, possessionem sedis nouo nido occupat. Pomeria primum rotunda sciotherico (quod uulgus Mathematicorum concauum uocat) ualde similia figit, mox ædificat, deinde consiabilit. Postremò si quid distortius horret, admirabili quadam rostri industria in ordinem componit. Nidificat autem in æditioribus ædium fastigijs, aut aridis proximè, idq; rarius, arboribus, Gasparus Heldelinus. ¶ Veneri non alibi indulgent quàm in nido. Oua triginta non amplius diebus fœmina, quatuor, anserinorum tum magnitudine tum colore ponit: quæ quamprimum, uariatis quidem uterq; uicibus, plumis fouent. Obit autem pater incubandi munus tantisper, dum illa sibi per otium cibum quærat. Incubitum, nisi asperior tempestas impediat, spatio mensis, ut plurimum absoluunt, Gasp. Heldelinus.

¶ Ciconiæ

¶ Ciconiæ quo nam è loco ueniant, aut quo se referant, incompertum adhuc est. E longinquo uenire non dubium, eodem quo grues modo: illas hyemis, has æstatis aduenas. Abituræ congregantur in loco certo: comitatæq; sic, ut nulla sui generis relinquatur, nisi captiua & serua, ceu lege prædicta die recedunt. Nemo uidit agmen discedentium, cum discessurum appareat: nec uenire, sed uenisse cernimus: utrunq; nocturnis fit temporibus. Et quamuis ultra citráue peruolent, nunquam tamen aduenisse usquam, nisi noctu existimantur. Pythonos comen uocant in Asia patentibus campis, ubi congregatæ inter se commurmurant, (ubi primo aduentus sui tempore ciconiæ aduolant, Solinus:) eam quæ nouissimo aduenit lacerãt, atq; ita abeunt. Notatum, post idus Augustas non temere uisas ibi, Plinius. Simulatq; ciconiolæ in pennas integras excreuêre, iamq; alarum firmiore ope leniter spirante aura, nido se tollere, mox proxima nido tecta circumuolare audent: deinde libero etiam cœlo sublimes ludere sustinẽt. Postremò cum finitimas ciconiarum ædes obuolitantes, ad alarum facienda pericula euocant: id quod idibus Iunij faciunt (eo enim tempore nidos primum egredientes deserunt, euolantq; ac reuolant. accedit quòd è pratis ipsæ quod sumant ductu instinctuq; parentum uenantur) tum, inquam, solertissima quadã ingenij perspicacitate profectionis tempus obseruant, est autem sub æstatis exitum circiter idus Augusti, (circiter diem ascẽsionis Mariæ,) Gasp. Heldelinus. Et rursus, Idibus Augusti ciconiæ iuuenesq; senesq;, collecto agmine pulcherrimo, iter laboriosum illud pernocte luna ingrediuntur. Priusquam uerò mare traijciunt, omnes quas quidem agri nostri emisêre, Athesim Galliæ flumen, non ita procul ab Sextinianis aquis, seu (ut alijs placet) Sestianis aris, nimirum ubi Marius Cimbros ferro fudit, congregantur. Illic habitis inter se publicis concionibus commurmurant, exercitum lustrant, cognitionibus diem unum aut alterum traducunt, iudicia grauitẽr exercent: & si quam tardatior segnities morata est, aut adulterij crimen conuicit, eam communibus sententijs dispungunt occiduntq;. Cæterum abituræ aquilonis secundum flatum prudẽter expectant, qui simulatq; pronior incidit, tum ceu lege prædicta die abitum maturant. Auium multa genera locum ita mutant, ut certum sit unde & quò se recipiant: ciconiæ uerò unde ueniant, quò reuertantur, non satis constat. Quidam ex Lycia uolare aiunt, alij ex Aethiopia, quo loco inchoata exundatione Nili fœcundatur Aegyptus, Oppianus in Ixeut. Ciconiæ hyeme latent, Aristot. nidos eosdem repetunt, Plinius. Audio ciconias cum gruibus (non simul sed diuersis temporibus) iniurias frigoris fugientes, mutatione cœli solum uertere, ac rursus hyberno tempore exacto, ad patriam sedẽ remigrantes, cum illas, tum has, sicut homines domum, probè nidos suos recognoscere, Gillius ex Aeliano. Vulgus agreste & rapa post ciconiæ discessum malè seri putat: nos omnino post Vulcanalia, & præcocia cum panico, Plinius. Ciconiæ à nobis prius recedunt quàm hirundines, Albertus. In Heluetiã ad nos aduẽtare solent circa octauum calẽdas Martij. Ciconiæ quæ æstate in Europa sunt, magna hyemis parte ut in Aegypto, sic etiam circa Antiochiam (iuxta Amanum montem) degunt, Bellonius. Et rursus, Cum circa Abydum essem uicesimo quarto die Augusti, ingentem ciconiarum uim conspexi, quæ ad tria uel quatuor millia accedere uidebatur. Volabant illæ à Russia & Tartaria, & Hellespontum agmine decussato transuersum traijciebant. Et cum supra Tenedum insulam essent, longo per anfractus tractu se conuertebant, donec in circulum omnes colligerentur. inde priusquam longius à faucibus Propontidis pergerent, in minores aliquot turmas supra uiginti se distribuebant, & se inuicem uersus meridiem sequebantur. Haud equidem adfirmare ausim, quòd quidam autores sunt hybernis in Africa ciconias diebus delitescere, perinde ut apud nos gauias (uanellos, ut conijcio, sic uocat) hirundinesq; factitare ferunt: & cum has tum illas (id est gauias & hirundines) aspera hyemis tempestate, in cauas se ad mare stipites cõdere, folijs aridis muscoq; obtectas uelut demortuas latere uulgò aiunt. Sed hoc ne modo, an in longinquioribus Aphricæ terræ montium recessibus ciconiæ lateant, tanquam incompertum in medio relinquimus, Gasp. Heldelinus. Ciconias ex Africa usque ad nos proficisci, multorum nõ incerta opinio persuadet, Idem. Circiter x. calendas Martias ciconia mas aduentare consueuit, Idem. Et rursus, Ciconia mas uerno aduentu coniugem suam ad summum decem dies anteuertit. Tum nido, si fortè uiolatum inuenerit, reparato, cõiugem solicitus expectat. ea aliâs prius, aliâs decima demum nocte, perluni scilicet, aduentat. Huius ille aduentui mirè gratulatur & alis applaudit. Vbi autem nido etiam accepit, dij boni, quæ dulcissima salutatio? quanta ob felicem aduentum gratulatio? quos applausus? quos complexus? quàm mellita cernas oscula? Atq; interim lenes quoq; susurri quidam audiuntur. Ciconiæ aduentus cum alijs omnibus gratissimus est, quòd dura hyemis tempestate sint leuati, tum maximè illis qui angusta contractaq; paupertate premuntur. is certe qui primus ciconiam uenisse aduertit, in quemcunq; incidit pleno ore Homeri illud decantat, Δός μοι ἐυαγγέλιον ὅτι ἔαρος ἦλθε πελαργός, Idem. ¶ Mox primo uere pelargi (id est ciconiæ) simul gregatim pergunt: ut & aliæ aues, anseres feri, anates, aliæq;: quæ ab Aegypto, Libya & Syria aduolant, & in Lyciam ad flumen Xanthum perueniunt. ubi prælium committunt cum coruis, cornicibus, colis (κολοιὸς, id est graculos intelligo) uulturibus & quibuscũq; carniuoris. Nam hæ quoq; præsciunt tempus, & eodem aduenient omnes. Tum pelecanorum (lego pelargorum, uel pelargorum & pelecanorum, ut inferius quoq; legitur) exercitus in altera ripa fluminis aciem instruit: corui autem & uultures aliæq; carniuoræ in altera consident. Totum uero sextum (uidetur locus corruptus) mensem in pugna expectant. sciunt enim dies in quibus aggressio futura est: qua

facta clamor ad cœlum usque auditur, & in flumine sanguis uulneratarum auium apparet, ac pennæ plurimæ euulsæ decidunt, quibus Lycij lectos suos farciunt. Finito iam conflictu dilaniatas reperiunt innumeras aues, cornices aliasque carniuoras, & ab altera parte non paucos pelargos & pelecanos. Quòd si (pelargi &) pelecani uicerint, conijcitur inde tanquam ex certo signo, abundantiam omne genus frugum futuram: sin carniuoræ, ouium & boum & aliarum quadrupedum fœcundus prouentus expectatur, Kiranides. Sed cornices ciconijs inimicas esse parum est uerisimile, si uerè ab alijs scribitur non aliter quàm ijsdem ducibus eas migrare, ut in D. referam.

¶ Videtur ciconia caput perquam rheumaticum habere. nam de rostro eius aqua subinde extillat, & magis hyeme, Author libri de nat. rerum.

D.

In ciconia admiramur ingenium & prudentiam, iustitiam, gratitudinem, temperantiam, & naturale in alias quasdam aues odium. Primò igitur de ingenio ac prudentia ipsarum, de reliquis deinceps dicendum.

¶ Quòd certis temporibus uno in loco congregatæ discedant ac reuertantur ciconiæ, utrunque clam & noctu, & alia quædam ad ingenij earum admirationem pertinentia, in C. retulimus. Ambrosius & Magnus Basilius tradunt ciconias iamiam commigraturas non aliter quàm collecto proficisci agmine: ac uelut per tesserarios, militiæ quadam imagine, tempore pronunciato, pariter moueri omnes, mirè seruatis ordinibus, ceu nec agminis coactor desit. Cæterum ducendi functionem cornices subire, quæ illas & dirigant, & turmis quodammodo stipatricibus consectentur eatenus, uti uel aduersus inimicas aues munimento haudquaquam contemnendo esse credantur, ac periculis subire proprijs non suam bellandi aleam, Cælius. Cornices eas (ciconias) duces præcedunt, & ipsæ quasi exercitus consequuntur, Isidorus. Ciconiæ cæteræque aues cum uulnus per pugnam acceperint, origanum (Gaza cunilam uertit) plagæ imponunt, Aristot. Græcè legitur, οἱ δὲ πελαργοὶ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν ὀρνίθων: atqui Aelianus non quasuis aues hoc facere scribit, sed præter ciconias perdices tantum & palumbos: Plinius ciconiam tantum. Ciconiæ in urbes uastatas non ueniunt, ut in Philostrati epistolis legimus, his uerbis: οἱ πελαργοὶ τὰς πεπορθημένας πόλεις οὐκ ἐσπέτονται κακῶν πεπαυμένων ἠχὼ φθεγγόντων. ¶ Ciconias audio cum primum adueniunt nidum aliquoties lustrare & circunuolare antequam ingrediantur. Ciconiæ nidos suos quotannis repetunt, & unum è fœtibus suis domino loci, sub quo fœtificant, deplumatum quasi tributum, ut fertur, deijciunt: sed forte causa magis est tædium nutriendi. Quinimò, ut uulgo dicitur, pro decimis deijciunt deo ius suum seruantes. In cuius signum Thuringiam, ubi decimæ non dantur, neque intrant neque inhabitant, ut experientia docet, Author libri de nat. rerum.

¶ Magna cura ciconiæ exacta ætate parentes alunt, etsi humanis hoc facere legibus nullis iubentur, sed sola bonitate naturę ad id impellantur. Iidem parentes amanter suos fœtus curare dicuntur: Cuius rei hoc testimonium est, quòd pullos qui per ætatem è nido nondum euolare queunt, cum aliunde ad eos alendos cibum comparare nequeunt, esculenta quæ prius ederant, euomunt, atque in educandos fœtus conuertunt, & ad uolandum pullis imperitis duces sunt. Herodios & pelecanos similiter facere audio, Aelianus. Ἀντιπελαργεῖν (inquit Erasmus Rot. in prouerbijs) apud Græcos est mutuam officij uicem rependere, maximè nutricandi fouendique eos, à quibus aliquando fueris enutritus aut institutus: ut si liberi parentes ętate fessos uicissim alant foueantque: aut si discipulus præceptorem inuicem erudiat. A ciconiæ natura sumptum quæ Græcè pelargus dicitur. Ea inter aues una pietatis symbolum obtinet. Extat autem lex pietatis magistra, quæ edicit, ut liberi parentes alant, aut uinciantur. ad id respexisse uidetur Homerus Iliad. δ. cum ait, οὐδὲ τοκεῦσι θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰών. id est, Nec nutricandi officium genitoribus unquam Persoluit charis, breue at illi contigit æuum. Animantium reliqua tantisper amant agnoscuntque parẽtes, dum egent illorum ad nutricationem opera. una ciconia parentes senecta defectos uicissim alit, & uolandi impotentes humeris gestat. quorum posterius laudatur in Aenea, cui inde pij cognomen: alterum miris laudibus fertur in puella, quæ matrem captiuam complureis dies suis uberibus aluit. Hanc ob causam, ut author est Suidas, antiquitus in regum summo sceptro ciconiæ figura ponebatur, in imo hippopotamus: ut ipso gestamine admonerentur, pietatem plurimi facere oportere, uiolentiam cohibere. nam hippopotamus animal efferum est ac uiolentum, atque adeò impium, quippe quod interfecto patre matrem init, teste Plutarcho. Diuus Basilius etiam ciconiarum nobis pietatis erga parentes exemplum proponit. Eôdem allusit Crates Cynicus scribens Hipparchiæ uxori de filio nato, cùm pollicetur sibi curæ futurũ, ut illum matri ciconiam pro cane remittat in senecta. canes enim uocantur Cynicæ sectæ philosophi. Significat igitur puerum fore pium, qui parentem iam decrepitam mutuò foueat. De ciconiarum pietate meminit & Aristophanes in Auibus. ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισιν νόμος παλαιὸς, ἐν ταῖς τῶν πελαργῶν κύρβεσιν. ἐπὴν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπετησίμους πάντας ποιήσῃ τοὺς πελαργιδεῖς τρέφων, δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν. id est, Nobis quidem auibus peruetusta lex uiget, Ciconiarum inscripta tabulis, ut simul Ciconia parens educauerit suos Ciconiadas, (pullos, imitatione Græci uocabuli,) & iam uolucres euaserint, Pulli uicissim nutriant patrem suum. Vtitur eodem Plato in Alcibiade primo. Sed nemo profecto uenustius, nemo felicius, quàm Angelus Politianus in quodam epigrammate, Κοὔτι γε θαῦμα Εἴ γε νέοι τὴν γραῦν ἀντιπελαργέομεν.

πελαργέομεν. id est, Si nos Latini olim Græcorum literis educati, nunc Græciam uelut anum atque effœtam uicissim suas doceamus literas. Porrò huiusmodi officium quod liberi uicissim in parentes collocant, Græci unico uerbo dicunt, γηροβοσκεῖν seu γηροτροφεῖν & γηροκομεῖν. Extat in hãc sententiam huiusmodi senarius, ἱκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν σοὺς γονεῖς. id est, Viuax eris, senes parentes confouens, Hæc omnia Erasmus. Ciconias genitorum senectutem inuicem educare inuulgatum est, (θρυλλεῖται παρὰ πολλοῖς,) Aristot. unde apparet Aristophanis Scholiasten & Suidam non rectè scribere, Aristotelem simpliciter hoc uerum esse asserere. Genitricum senectam inuicem educant, Plin. Eximia illis inest pietas, etenim quantum temporis impenderint fœtibus educandis, tantum & ipsæ à pullis suis inuicem aluntur. Ita enim impensè nidos fouēt, ut incubitus assiduitate plumas exuant, Solinus. Pelargici nomi ab Aristophane dicti sunt quasi ciconiariæ leges, quibus liberi parentes alere iubentur, id quod in iure quoq; cautum est. Ideo in sceptris regijs antiqui ciconiam sculpere solebant in summo, in infimo autem hippopotamum animal improbissimum, significare uolentes iustitiæ obnoxiam esse (ὑποπεπτάχθαι) uiolentiam: cuius iustitiæ symbolum est ciconia, quæ parentes senio confectos alere, humerisq; gestare in uolatu creditur, Budæus ex Aristophanis Scholiaste ut apparet. ἀντιπελαργεῖν, παροιμία ἐπὶ τῶν τὰς χάριτας ἀντιδιδόντων: καὶ ἀντιπελάργωσις, Suidas & Varinus. A ciconiæ pietate ductum est uerbum antipelargēn, hoc est promerentibus gratiam in tempore referre, & antipelargia, huiusmodi gratiarum relatio, Budæus in Pandectas. Apud Aesopum pelargus ab agricola captus dimitti orans, Sum (inquit) pelargus auis pientissima, quæ meis parentibus obsequi soleo, eosq; non desero unquam. Quæ causa est ut Aegyptij hieroglyphica litera pietatem scribentes, ciconiam pingerent. Petronio Arbitro pietaticultrix epitheto decoratur. Diuus quoq; Ambrosius auem piam appellat. Et uerba eius Io. Baptista Pius è libro 5. Hexameron hæc recitat: Aues non erubescunt reuerendi senis membra portare. est enim uectura pietatis, quod eousq; frequenti testificatione percrebuit, ut congruæ mercedem remunerationis inuenerit. nam Romanorum usu auis pia uocatur. Quódq; uix uni imperatori consulto senatus delatū dicitur, istæ hoc aues in commune meruerunt. pios enim filios patrum prius oportuit in iudicio prædicari. Habēt etiam uniuersorum suffragia. nam retributio beneficiorum ἀντιπελάργωσις nominatur. Pelargòs enim ciconia dicitur. Virtus itaq; ab his nomē accepit, cum relatio gratiarum ciconiæ uocabulo nuncupetur, Hæc ex Ambrosio Bapt. Pius, qui idē ἀντιπελαργεῖν Latinè interpretatur redhostire. Aeneam pium à Virgilio appellari ideo scribit idem Baptista, quoniam patrem succollauit, ut ciconię patrem seris annis inuolucrem succollare solent, Franc. Syluius in epistolas Politiani. Parentes senes & ad uolatum inualidos, filij suis alis huc illuc gestant ut nutriantur: & si cæci fuerint, cibum eis ingerunt, Kiranides. Ciconiæ aues piæ parentes senio affectos suis alis gestantes incedunt, (βαδίζουσι,) Scholiastes Aristophanis, Suidas & Varinus. Ciconiæ à sua prole aluntur, & incessu uolatuq; ab eis iuuantur, Io. Tzetzes: uel si Græcè mauis, πελαργοὺς τρέφουσι τὰ τέκνα τὰ οἰκεῖα, καὶ τῇ βαδίσει πτήσει τε τῇ τούτων συνέργουσι. Ciconia dicitur auis pia, cum enim seniores pennis amissis uictum sibi quærere nequeunt, iuniores frigida genitorum membra refouentes cibum eis procurāt, donec pennæ ualidiores subnascantur, Author libri de nat. rerum. Parentes senes alunt & pastum educunt, Eberus & Peucerus. Ferunt autem lalath (id est ciconiam) parentes autumno nutrire, ut uêre nutrita est ab eis. alij eos non prius quàm senecta exhausti sint à prole nutriri sentiunt, Albertus. Merops eò iustior ciconijs existimanda est, quòd non in senectutem parentes alere differt, sed statim ut per ætatem uolare potest, hoc ipsum exequitur. iustitia enim & pietate omnibus auibus præstat, Aelianus. Aegyptiorum sapientes ut parentis amatorem significent, ciconiam pingunt. hæc enim à parentibus enutrita non separatur ab illis, uerùm ad ultimam usque senectutem permanens parentibus uictum sufficit, Orus. Quantum temporis ciconiæ impenderint fœtibus educandis, tantum & ipsæ à pullis suis inuicem aluntur, Paulus Fagius è commentarijs Iudæorum. Genitores pullos, si forte spurca tempestas, aut ingentibus procellis imber effundatur, explicatis alis, ceu fomentis quibusdam amicis, ne algeant, obtegunt. Simulac parens progeniem paruam reuisens ad dulcem nidum appulit, ciconiolæ suaui quodam sibilo aduentum congratulantur, escamq; rostulis, tanquam osculis eliciunt. atq; interim etiam λαρυγγίζοντες glotteraturiunt, colla porrigunt, hiant. tum parens quicquid immenso labore illo suo animalculorum uenata est, torto retortoq; gutture, è stomacho, quo uiua omnia condiderat, egerit: egesta pulchro certoq; ordine singulis suum dimensum dispensans, cuiusq; in os uelut præmansum inserit: eumq; laborem pium tantisper sibi sumit, dum pulli per se cibum ore collatum capere possunt, Gasp. Heldelinus.

¶ Gratam accepti beneficij memoriam (inquit Aelianus) ipsæ etiam bestię retinent. Tarentina mulier, nomine Heracleis, & cæteris in rebus ex maximè raro fœminarum genere fuit, & uerò ab omni stupro integram castamq; se marito conseruauit: quippe quæ ut uiuentem eum studiosè & diligenter coluisset, sic posteaquam è uita excessisset, se fidissimam & ab omni libidine continentem humato coniugi præstans, urbanas commorationes, & domum, in qua mortuum uidisset maritum, adeò malè odit, ut præ mœrore ad sepulchri monumentum, ubi sepultura affectus ille esset, miserrimè commoraretur. Hæc igitur fœmina cum æstiuo anni tempore ciconijs pullorum suorum uolatum experientibus, unus & infirmissima ætate, & alarum debilitate delapsus, alterum crus fregisset, eiusmodi casum intuita, se cognito morbo, misericordem pullo præbuit. nam & uulnus obli-

gauit, & medicamentis & cibo potioneq́ adhibitis cicatricem obduxit, & ad incolumitatem perduxit, atq; iam ad uolatum confirmatum, è manibus dimisit. Hic admirabili quadam naturæ intelligentia non ignorans se conseruatæ uitæ præmiū mulieri debere, anno pòst cum ad uernum solem forte apricantem eam, quæ sibi benignè fecerat, perspexisset, demisso atq; humili uolatu proximè ad ipsam profecta, in eius sinum lapidem euomuit, deinde in tecto subsedit. Cuius facti admiratione commota Heracleis, dubitabat quid istuc esset. Cum igitur lapidem intus alicubi deposuisset, nocte insequenti somno soluta, eum fulgere, & radiatam domum tanquam immissis facibus ex eo splendere perspexit: ubi uero ciconiam comprehendisset, & uulneris cicatricem percepisset, hanc agnouit eam esse quam miseratione commota curauisset, Hactenus Aelianus. Eandem historiam breuius & paulò aliter Oppiani in Ixeuticis paraphrastes hoc modo expresit: Mirabilis omnino & solertis ingenij sunt, siue iniuria cauenda, siue gratitudinis ædendum aliquod signum fuerit. Nam & hoc accidisse fertur: Cum quidam ciconiæ crus lapide confregisset, eaq́ in nidum transuersa, ut poterat, se reciperet, à mulieribus quæ claudicātem uiderant, restituta est, & cum cæteris auolauit. Sequentis deinde anni uere cum redijsset ad eundem locum (agnoscebatur autem ex claudicationis signo) & mulieres conspectu sui, ceu quæ libenter apud ipsas diuerteret, exhilarasset: mox è rostro oblongo egregiam & pretiosam gemmam ad pedes mulierum euomuit, quod quidem illæ gratitudinis ergò fieri intellexerunt. Huic planè similis est historia, quam doctissimus uir Iustinus Goblerus I. C. ad nos perscripsit, his uerbis: Præter pietatis erga parentes laudem Gesnere, quam ciconijs & natura & historia ab antiquo tribuit, etiam re ipsa compertum est, hospitalitatis officium uicemq́ ciconias agnoscere beneficio suo, & compensare. Contigit enim non procul à patria mea (Sanctogoarinum uulgus appellat) in ciuitate quondā imperij libera Vuesalia superiore, quod sæpe audiui auos & maiores meos mihi commemorare, ut ciconia nidum in cuiusdam ciuis tecto haberet, in quo per multos annos ex more oua excluderet, & pullos nutricaret. Tanto autem tempore eadem auis benigni hospitis clementiam experta, ut quæ à nemine domesticorum (pio patrefamiliâs ita cauēte) infestaretur, quotannis suo tempore & auolare & redire, eundemq́ nidum repetere solebat. Habuit autem in more præter cæteras sui generis aues hæc bestia, siue hospitis frugi & modesti humanitate ducta, siue commoditate loci ædiumq́, siue (quod uerisimilius est) natura ad hoc ipsum inuitante, ut bis quotannis, nimirum sub ueris & autumni tempus pridie ferè antequam auolaret, & postridie cum rediret circum limen ac porticum domus hospitis sui uolitaret, & stridenti rostro se præsentem uelut indicaret, semper lætabundo ac ceu applaudente gestu uoceq́ à patrefamiliâs accepta ac rursus dimissa. Hæc cum iam multis annis inter auem & hospitem consuetudo fuisset, tandem aliquando ex more sub autumnum auolatura ante ad porticum domus obstrepero impetu fertur, ac crepitanti rostro ceu hospiti ualedictura insolentius aliquanto gestire uisa est, cui bene precatus herus amico ore auem quasi alloquens iubet ut salua & incolumis redeat. Sub uerigitur postmodum reuersa bestia ex more hospitem in foribus ædiū rostri crepitu salutat, ac mox ante pedes uiri radicem magnam recentis zinziberis è gutture exerens tanquam gratulabunda collocat, rostro ut plurimum obstrepero, in symbolum hospitalitatis. Admiratus hospes peregrinum & informe quodammodo munus accipit, & uicinis uidendum præbet, certo cognoscentibus gustando ueram ac uiridem zinziberis esse radicem. Et quādoquidem hactenus apud multos dubium fuit, & quodammodo incompertum (inter quos etiam Plinius est) quonam è loco ueniant, aut quo se referant ciconiæ: uel ex hoc facto constabit, calidas eas terras & ultramarinas, ubi zinziber hodie nasci dicitur, cum à nobis auolant, petere. Verum & hoc exemplo qualicunque, si non aliud certe nos admoneri arbitrarer, inter homines etiam cum pietatem tum hospitalitatem plurimi fieri oportere.

¶ Extat & aliud luculentum super ciconiarum mirifica gratitudine exemplum in Ixeuticis Oppiani: In Italia (inquit) ut fertur, cum serpens quidam ad nidum prorepens ciconiarum pullos deuorasset, & alteram deinde sequentis anni fœturam similiter perdidisset, ciconiæ tertio demum anno reuersæ, nouam quandam auem & prius nō uisam, (quæ breuior quidem ciconijs erat, sed rostrum magnum & acutum ensis instar à capite exerebat,) secum adduxêre, indicata nimirum ei fœtus calamitate sui, siue pollicitationibus ullis siue uerbis ut opem ferret inuitatam. Nam utrum aues & animantes aliæ, suum inter se colloquium nobis ignotum misceat, in dubium uocari potest. Auis hæc, nondum absoluto ciconiarum fœtu, coniuncta eis non erat: pullis uerò iam exclusis cum parentes ad comparandum pullis auiq́ custodi uictum longius auolarent, ipsa nidum non deseruit, ut serpenti obsisteret. Serpens igitur paulò post progressus è latibulo, pullos aggreditur: & licet ab aue custode rostro impeteretur, non statim recesit, sed erectus corpore, caudæq́ innitens, se opponebat: & secundò iam ictus spiris inuoluere custodē frustra moliebatur, utcunq́ plurimis se flexibus insinuaret, nam facile euadebat auis in sublime se recipiēs. Sic dum ille perdere, hæc seruare pullos annituntur, plurimis tandem ille uulneribus confossus iacuit: at non impune, auem enim in conflictu dentibus uenenatis adeò læsit, ut omnes ei pennæ defluerent. Cum uerò reuertendi tempus appetijsset, ac reliquæ ciconiæ iam auolassent, parētes cum pullis seruatis, ut beneficij memores se declararent, tantisper mansêre, donec nouis ei pennis renatis simul auolarent, Hæc Oppianus.

¶ Ciconia riuali inuidia laborare fertur: Nam cum in Cranône Thessaliæ eximia forma mulier, cui no-

cui nomen esset Alcinoë, à coniuge peregre profecto domi relicta, stupri cõsuetudinem cum seruo quodam fecisset, hoc quidem ipsum ciconia intelligens, seruiles iniurias in dominum nõ sustinuit, quo minus quàm mox facto impetu eum sensu oculorum orbans, iniuriam in dominum illatam ulcisceretur, Aelianus. Ego hanc uirtutem potius castitatis quàm riualem inuidiam in hac aue appellârim. Nam, ut Author libri de nat. rerum scribit, non dubium est ciconias castitatis sectatrices esse, fœdusq; coniugij inuicem seruare. Fertur enim quòd in eminentiori loco domus cuiusdã par ciconiarum habitârit: unde mare ad pastum recedente, frequenter alius mas adueniens fœminam adulterino coitu polluebat. At illa statim eminus in fonte se mergebat, sic scelus adulterij per aquæ lauacrum delens, marem proprium deludebat. huiusmodi factum dominus habitationis freq͠uẽter aduertit, & quadam die post adulterium eam à fonte ne lauaretur prohibuit, nec mora, masculus à pastu rediens in fœmina sua scelus adulterij deprehendit, & in præsentia dissimulans abijt. Reuersusq; secunda die maximam multitudinem secum adduxit, quæ singulæ adulteram aggressæ miseram crudeli laniauerunt morte. ¶ Ciconia tempestatẽ præsentit, quæ sicunde imminet, tum antè se medium in nidum ambobus pedibus (nam alternis aliâs insistens quiescit) confestim sistit, pennas tristior diffundit, rostrum in pectus condit, unde & plumas, ceu barbam promittit, uultum demissum eò obuertit, qua parte tempestas uentus aut imber ingruit. quod si in angulis aut marginibus nidi temere insisteret, facilius ui tempestatis præcipitaretur, Gasp. Heldelinus.

¶ Ciconia & crex, aues sunt inimicę, Gillius ex Aeliano, nescio quàm rectè. nam Philes, qui sua omnia ex Aeliano mutuatur, sic scribit: ἔχθος γε μὴν ἔχουσιν αἰθυίαις μέγα Μακροὶ πελαργοί, καὶ βραδύπτεροι κρύκοι, (lego κρέκοι,) id est, Ciconiæ & creces mergis admodum infensæ sunt aues. Sed fieri potest ut eandem ob causam propter quam mergos oderunt, tanquam eodem uictu piscibus scilicet, utentes (ut conijcio) ipsæ etiam inter se inimicæ sint. Ciconia aquilas etiã insequitur tempore quo pullos nutrit, & alias rapaces aues: quibus obsistere si sola non ualeat, aduocat alias, Albertus. Aquila & ciconia causam pugnæ habent quòd una comedit oua alterius, Idem. sed Aristoteles sittam scribit aquilæ hostem esse, & eius oua frangere. Herodius (sic uocat aquilam germanam) altissimè uolat, ita ut aues omnes superet. nam si magnæ aues, ut grues & ciconiæ, sublimius ea uolarent, rostrorum acie eam conficerent, Albertus. Ciconia non modo magno uespertilionis odio tenetur, sed hæc etiam illius, Aelianus. Et rursus, Ciconiæ ouis suis perniciẽ molientes, uespertiliones sapientissime uindicant. Cum hæ itaq; solo suo contactu oua ipsa sterilia efficiant, hoc remedio utuntur ciconiæ: Platani folia in nidos suos inferunt, (quod & Zoroastres in Geoponicis confirmat) ad quæ accedentes uespertiliones, torpore comprehensæ, perniciem afferre non queunt. Ciconiæ serpentum hostes sunt, Isidorus.

E.

Aduenæ aues sunt, quæ certo anni tempore à nobis auolant, certo redeunt: quas cum in auiario amputatis pennis longioribus cludimus, inter mansuetas & domesticas uiuere discunt, feritatemq; exuunt, ut grues & ciconiæ, Gyb. Longolius. ¶ Qui sibi metuit, noctu præsertim dormiens, à uenenosis animalibus, nutriat circa se grues, pauones, cygnos, Auicenna: sed Bellunensis pro cygnis ciconias reponit, quod probo. ¶ Ciconia aduentus sui testimonio ueris initium denotat, D. Ambrosius. ¶ Ex ciconiarum cum carniuoris auibus conflictu in Lycia, si ciconiæ cum suis uicerint, frugum fertilitas futura præsagitur: sin carniuoræ, pecorum prouentus abundans speratur, ut supra in C. ex Kiranide recitauimus.

F.

Ciconia in uetere Testamento inter aues mensis impuras censetur: quanquam illic Hebraicam uocem chasida alij aliter interpretantur, nos omnino ciconiam esse credimus, ut in A. docuimus. Cornelius Nepos scripsit ciconias magis placere quàm grues, cum hæc nunc ales inter primas expetatur, illam nemo uelit attigisse, Plinius. Ciconiæ pullos apponere mensis instituit Rufus Prætorius, ut apud Porphyrionem legimus, Grapaldus. Ciconia etiam pietaticultrix Nequitiæ nidum in caccabo fecit meo, Petronius Arbiter. Ciconiam pauci nunc uelint tangere, nedum esse, ob pastum credo quem è serpentibus & luridis bestiolis colligunt. caro eius eadem ferè quæ gruis est, Platina. Idem hanc auem elixari iubet. Mihi aliquando ciconiæ pullum gustanti caro mollis & humida uisa est. Ibidem, ciconiam & gruem Baptista Fiera in cœna sua, tanquam graues cibos improbat. Ibis (inquit) in antiquos redeatq; ciconia luxus, &c. Remedij quidem causa ciconias aliqui esitabant, ut dicetur in G. Ciconiæ in cibo non laudantur, Tragus.

G.

Ciconia assa elixáue si semel anno edatur, uẽre incipiente antequam aduolet (auolet) ad bellum, innocuum & illæsum seruabit quod ad neruos & articulos eum qui comederit. Fugient enim ab eo podagra, chiragra, gonagra, ischias, arthritis, opisthotonus, & quæcunq; neruorum passiones sunt & articulorum, Kiranides. ¶ Ciconiæ pullum (elixatum, Marcell.) qui ederit, negatur annis (multis, Marcell.) continuis lippiturus, Plinius & Marcellus. Si pullum ciconiæ in olla rudi clausa usseris, habebis cinerem illum pro collyrio ad nebulam oculorum, & lachrymarum epiphoram & trichiasin. Quod si collyrium liquidum malueris, mellis acapni quantum sufficit, ut inungi possit, addito, Kiranides. Pelagonius aduersus omnes morbos (aduersus pestem) efficacissimum puluerem

credit esse, si pullum ciconiæ nondum adhuc stantem, (uolantem,) sed iam plumas habẽtem uiuum in cacabum (ollam testaceam) mittas, & gypses (gypso illinas,) perustumq; uapore furni, in puluerem redigas, & tritũ uitreo uase custodias: (& cum opus fuerit) grande cumulatumq; cochlearium cum uini sextario (cum uino) animalis faucibus infundas, donec recipiat sanitatem, Vegetius de art. Vet. 1. 17. & Hippiatrica Græca cap. 4. In uentrem pulli ciconiæ exenterati necdum uolantis imponito unciam camphoræ cum drachma ambræ optimæ: & extillantem chymico artificio liquorem colliges, ita ut pro coloris mutatione uasa quibus liquor excipitur ter mutes. Hi faciem purgant & nitidam reddunt, sed postremus præcipuè, Andreas Furnerius in Gallico libello de decoratione naturæ humanæ. Oleum ex ciconijs utilissimum ad inungenda membra paralytica, à Leonello Fauentino his uerbis describitur: Ciconia exenterata & deplumata in sufficiente modo olei communis discoquatur donec carnes ab ossibus separentur. Tum carnes per se contritæ ac denuò in eodem oleo coctæ exprimantur. hoc oleum adseruato. habet enim eundem usum cum uiperino oleo ad paralysin, Leonellus Fauentinus. Aliud ad idem: Pullum ciconiæ rostro sub alam inclinato suffocabis puluino imposito: deinde (incisum nimirum minutatim) in alembico rosario stillatitium ex eo liquorem colliges. & primum membra paralytica decocto cancrorum absq; sale ablue, deinde liquore è ciconia collecto inunges: atq; hoc alternis facere aliquandiu perges. Aiunt quosdam omnino resolutos, contractos & claudos huius remedij ui egregiè restitutos esse. neruos enim extendit & dirigit, Innominatus in libro manuscripto.

¶ Ciconiæ uiuæ neruos de pedibus, cruribus & alis aufer: qui podagricos & chiragricos, similes similibus alligati, sanant, Kiranides. Medicamentum naturale ad fistulam pedum, admodum celebre, & à multis comprobatum: Neruos onagri, & apri, & ciconiæ sumito, ac plicatis inde chordis, dextros quidem neruos dextris ægrorum pedibus, sinistros autem sinistris alligato, ac statim dolorem leuabis. Vbi autem dolor conquieuerit, non amplius alligabis, sed ubi rursus dolorem senserit: ac miraberis, quòd neq; dolor, neq; aliud quid periculosum subsequatur, quemadmodum multos attonitos fieri conspicimus, ubi pedes fluxionibus tentari desierint. Nonnulli uerò ciconiæ neruos alijs non complicant, uerum retinent, mittuntq; in phocæ pellem, ac illigant chordis seorsim absq; neruis ciconiæ plicatis. pedibus ægri similiter illigant dextros dextris, sinistros sinistris, cum Luna est in occasu, uel in signo sterili, & Saturnum ingreditur, Trallianus lib. 11.

¶ Contra uenena omnia ciconiarum uentriculus ualet, Plinius. Echinus (id est interior membrana) de uentriculo ciconiæ, lotus in uino & in umbra siccatus tritusq;, bibitur cum uino diluto aqua marina aduersus uenena mortifera, Kiranid. Tradunt aliqui uentriculum ciconiæ uel eius cerebrum cum uino diluto sumptum, additis duobus granis spicæ nardi curare uenenũ cuiuscunq; naturæ, Ferdinandus Ponzetus. Nec capræ nec oues peste inficientur, si ex ciconiæ uentriculo aqua intrito singulis cochleare unum infuderis, Quintilij Geop. Canem à pestilentia seruat puluis uentriculi ciconiæ, solutus in aqua, inq; canis os iniectus. idem facit ius elixi eiusdem uentriculi canis ori infusus, Blondus. Furunculis mederi dicitur uentriculus ciconiæ ex uino decoctus (& impositus,) Plinius. ¶ Intestina eius in cibo sumpta colicos sanant & nephriticos, Kiranides. ¶ Fel inunctum uisum acuit, Idem. ¶ Ciconiæ fimum si ex aqua hauriatur, comitialibus prodesse credunt, Dioscor. Nonnulli ciconiarum fimum potum orthopnoicis auxiliari asserunt, Aegineta. Fugienda est materia omnis eiusmodi quæ difficulter comparari potest. qua occasione complures ualidissimas uires talibus materijs testimonio adscribunt suo, ceu non facile redarguendi. uelut qui ciconiarum stercus comitiali morbo mederi scriptitant. Verum quanquam hoc multis alijs quæ scribunt, longè sit parabilius, curiosum tamen est, ut taceam falsum esse, quod de illo est proditũ. Nam quidam ijs qui talia memorant, credulus, epoto hoc stercore nihil adiutus est. Nam & antequam experiare promissorum prauitatem ac falsitatem ipsi qui talia scribunt, detegunt. Nam cum multis modis difficulter homines spirent, nec quòd omnibus conferant adscribũt, nec quòd his aut huic. Tam etsi sunt inter eos qui talia scriptitant, qui non simpliciter dyspnϾ, hoc est difficilis spirationis, sed orthopnϾ talia esse remedia dicũt, nempe ciconiæ stercus, noctuæ sanguinem, urinam humanam & alia his absurdiora, &c. Galenus lib. 10. cap. 27. de medic. facult. Vnguentum multa experientia cognitum, inueteratæ etiam podagræ accommodatum: Stercoris ciconiæ quadrantem cum pari axungia tritam illinito. Vtere, neq; cuiquã patefacito. multos enim seruauit, Aetius 12. 44. Idem à Nicolao Myrepso præscribitur, hisce uerbis: Emplastrum ciconiæ omnino podagricos sanans, habet stercoris ciconiæ, adipis suilli ueteris, singulorum selibram. Fimum ciconiarum, sed de nido ipso dum ciconiæ pullos habent, sumes, & cum axungia uetustissima permiscebis & conteres, atq; emplastri modo pedibus appones, efficaciter podagram sanabis, Marcellus empiricus. Ciconiæ fimum cum hyoscyami folijs & lactucæ syluestris, podagricis prodest, Kiranides. ¶ Oua ciconiæ cum uino soluta, denigrant capillos. oportet autem cum pasta (farina subacta) frontem & oculos operire, ne liquor defluens has partes tingat. Capilli iam tincti, ablui debent, & oleo irino inungi, aut omphacio in quo solutus sit adeps ursinus uel aprinus, Kiranides. Auicẽna oua auis albabari (tardam Bellunensis exponit) item oua alocloæ (aliâs alochloch: ciconiam intelligo, quæ aliâs lalath & lacalit dicitur Arabicè) capillos denigrare scribit.

H.

a. Ciconiæ quasi cicaniæ à sono quo crepitant dictæ sunt, Isidorus. Κικώνιον, auis sic dicta memoratur in Lexico Varini, non alia nimirum quàm ciconia Latinorum. Ciconias Germanis Storcken dictas, παρὰ τὴν στοργὴν, hoc est à mirabili illo affectu & amore quo parentes prolem prosequũtur, et proles illos uicissim, Gasp. Heldelinus pulchrè diuinat. ¶ Sed huic operi exigẽdo quasi quandam machinam commenti maiores nostri regulam fabricauerunt, in cuius latere uirgula prominens ad eam altitudinem, qua deprimi sulcum oportet, cõtingit summam ripæ partem. id genus mensuræ ciconiam uocant rustici, Columella lib. 3. Telonem hortulani uocant lignum longum, quo hauriunt aquas (è puteis.) hoc instrumentum Hispani ciconiam uocant, eò quòd imitetur eiusdem nominis auem, leuantem ac deponentem rostrum dum clangit, Isidorus. Organon quo ex puteo hauritur aqua celonium inuenio appellatum: ciconiam quidam Latinè dicunt, Cælius. Κηλώνειον, τὸ γέρανιον, Suidas, cum ει. diphthongo in penultima. idem rursus eandem uocem cum iôta simplici in penultima, equum admissarium, ἵππον ὠχευτήριον, interpretatur. Sed Hesychio κήλων admissarius est, ὀχευτὴς simpliciter: Celonium uerò tum per diphthongum, tum per iôta simpliciter, lignum quo aqua hauritur, ἀντλητήριον ξύλινον, & κήλων quoque ἄντλημα. Et sanè uidetur κήλων uox primitiua esse, κηλώνιον diminutiua, ut melius per iôta tantum scribatur, etsi Varinus cum diphthongo scribat, & antepenultimam per ο. breue, deriuans à κᾶλον, quod est lignum, & uerbo νεύειν, τὸ ἀνανεῦον καὶ κατανεῦον ξύλον. interim tamen geranium, id est instrumentum haustorium paruum interpretatur, quasi uocem diminutiuam agnoscens. Κηλώνιον equum admissarium idem dictum ait παρὰ τὸ κήλων, quod est calidum, ego παρὰ τὸ κήλεον legerim, quod poëtis feruidum significat, & ignis epitheton est. Eustathio κήλων asinus admissarius est, & per metaphorã etiã homo libidinosus, à uerbo κηλεῖν quod demulcere & delectare significat: & κηλωσὸν lupanar, à uerbo κηλόω κηλώσω, cuius turpis significatio sit. Et forte tum κήλων pro libidinoso, procque admissario iumento, tum uerbum κηλεῦν pro συνουσιάζειν, (ut uidetur,) metaphoricè à sordida plebe sic dicta sunt, διὰ τὴν ὁμοίαν κήλωνι ἀντλητηρίῳ κίνησιν πρὸς τὸ συνουσιάζειν, ut κηλεῦν sit Græcis quod ceuere Latinis. Nos lignum illud oblongum, quod alteri in terram infixo transuersum imponitur, ut anteriore sui parte (cui funis cum urna appẽditur) ceu rostro gruis ciconiæue instar nutans, in puteum demittat, urnam, renuensque extrahat, uocamus ein brunnenschwenckel. Aliqui simpliciter perticæ oblongæ absolutę, funem cum uase appendunt, & perticam manibus demittunt in puteum: quam ipsam quoque aliquis celonem uel celonium dixerit, ut & perticam illam qua per canalem in puteo inserta (instrumento quali sentina nauiũ exhauritur) aqua per eundem canalem regurgitat: Et forte hoc est quod Hesychius scribit, κήλων ὁ ἐν τῇ νηῒ λεγόμενος. Isidori uerba qui hoc instrumentum telonem uocat, Sipontinus etiam repetit: Sed eruditi quidam tollonem potius uel tollenonem uocandum conijciunt. Nam tolleno, genus est machinæ, ut ait Festus, à tollendo dictum, quo trahitur aqua in alteram partem prægrauante pondere, à tollendo dictum. Collectis rursus animis in arietes tollonibus libramenta plumbi aut saxorum, stipitésue robustos incutiebat, Liuius 8. belli Maced. Vel tollenonum haustu rigandos, Plinius lib. 19. Heus sic tolloni gratia: cape hanc urnam tibi, Plautus Rud. Tolleno describitur à Vegetio 4. 21. ¶ Πελαργὸς ciconia Græcis dicitur, uocabulo composito ex contrarijs. nam πελὸν (oxytonum) nigrum seu liuidum significat (ut & πελιδνὸν, uel πελιὸν: unde πελιώματα, liuores, uibices, suggillata,) & ἀργὸν album, Eustathius, Suidas, Etymologus. διὰ τὸ ἔχειν πτερὰ μελάντερα ἢ λευκά, Suid. lego, μέλανα καὶ λευκά, ut & Eustathius habet in Iliad. λ. & Etymologus. Πελαγὸς pro πελαργὸς poëticum est, rhô litera omissa, Etymologus. Κίκνψ, ciconia, ut Gelenius in Lexico symphono scribit. ego hãc uocem nusquam reperio. Proxima quidem huic uox est cucupha, κουκοῦφα. scribit autẽ in Hieroglyphicis Orus Aegyptios gratitudinem significantes, cucupham pingere. ubi Mercerus interpres in Obseruationibus suis cucupham, ciconiam esse conijcit. sed quærendum an forte upupa sit, quæ ipsa quoque à pietate in parentes celebratur, eoque nomine apud Aegyptios in honore est, ut Aelianus refert. Erodium auem, ἐρωδιὸν Suidas ciconiam esse putat, aut ciconiæ similem: nos omnino ardeam esse suo loco ostendimus. Ybos uel ibis pro antho aue apud Albertum legitur: qui eam stultè eandem ciconiæ facit. sed & recentiores quidam ibidem cum ciconia confundunt. Insula Heroum è regione Borysthenis fluuij sita uocatur etiam Leuce, ab auibus albis. nam κινώπετα λευκὰ aues albas Eustathius illic interpretatur. intelligit autem fortè (inquit) laros albos, uel secundum alios ciconias.

¶ Epitheta. Candida pennis ciconia, Ouidius 6. Metam. Glotorans, apud Textorem. Ciconia etiam grata peregrina hospita, Pietaticultrix, gracilipes, è tota Istria (Crinitus & alij legunt choralistria, quod placet,) Auis exul hyemis, titulus tepidi temporis, Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo, Petronius Arbiter. ¶ Μακροὶ πελαργοί, Philes. Ζάρικός, epitheton ciconiarum, Hesychius. sed uidetur potius peculiare in aliqua lingua ciconię hoc nomen substantiuum esse. ad Germanicum sanè Storck alludit.

¶ Derisuri aliquem digitis dextræ manus in unitatem collectis ueluti ciconiæ rostrũ effingunt, & manum post tergum eius motitantes derident. Persius, O Iane à tergo quem nulla ciconia pinsit. Vnde paulò post posticam sannam appellat: Posticæ occurrite sannæ, hoc est derisioni quæ post tergum fit, Perottus. A ciconia fit ciconinus, ut ciconinum rostrum, Idem.

¶ Πελαργιδεῖς Aristophani & Aeliano dicuntur, ciconiarum pulli: ut ἀετιδεῖς aquilarum, Suid.

Videtur autem forma patronymica. πελαργιδεύς, ὁ τοῦ πελαργοῦ (malim πελαργοῦ, cum rectum πελαργὸς oxytonum ferè ſemper ab eruditis ſcribi inueniam) γόνος, Varinus in λαγωός. ¶ Πελαργὸς, genus uaſis fictile, Heſychius: nimirum à figura roſtri prominentis, unde & alembica uulgò dicta, hoc eſt uaſa roſtrata, in quibus uapores per halitum ui ignis euecti è uaſis ſubiectis (cucurbitas uocant) in liquorem denſantur, & cauo limbo excepti per roſtrum deſtillant, non ineptè pelargos aut ciconias nominâris. λάϊνον, λίθινον, πελαργόν, Heſychius: denotans fortè eiuſdē figuræ uaſis genus lapideum. Varinus nihil tale habet. ¶ Ὀρειπέλαργος, id eſt ciconia montana inter aquilas dicta eſt. ¶ Pelargitis herba, πελαργῖτις, ac ſi ciconiariam dicas, nominatur apud Galenum de compoſ. med. ſec. locos lib. 9. cap. 2. ſect. 3. inter remedia ſplenicorum ex Aſclepiade. propinantur eius tritæ cochlearia duo cum aceto mulſo. Cornarius fatetur ſe ignorare quæ herba ſit: quod & ipſe fateor, coniicio tamen geranium primum eſſe, quod inter nomenclaturas Dioſcoridi adſcriptas pelonitis etiam nominatur. quanquam nulla ei ad lienem uis attribuitur. Vaſorum quidem quæ ſemina includunt figura, ut gruis roſtro confertur, unde gruinaria dicitur, ciconiæ etiam roſtro rectè conferri poteſt. quare & à Germanis ab utriuſq; auis roſtri ſimilitudine appellatur, ſtorckenſchnabel/kranichſchnabel. ¶ Πελαργᾶν Pythagoræ ſignificabat conſulere & admonere, Suidas & Varinus. Πελαργοχρῶτες νῆες apud Lycophronem dicuntur naues ciconiarum coloribus tinctæ, hoc eſt atro & candido diſcretis, Euſtathius & Varinus in μίλτος. A Lycophrone naues ciconias appellari crediderim, quòd ut hæ ſuperiore corporis parte albis, inferiore nigris ſint pennis: ita naues albo uelo utantur, cætera parte propter picem, qua oblinuntur, nigra, Gaſp. Heldelinus. Pelargicæ, id eſt ciconiariæ leges, πελαργικοὶ νόμοι, ab Ariſtophane dicuntur, quæ parētes à liberis nutriri, ἀντιπελαργεῖσθαι, ſanciunt, Suidas: ut ſupra in D. recitauimus.

¶ Icones. Ciconia ſuper ſceptris regum antiquitus ſculpebatur, hippopotamus in imo, ut uiolentiam & impietatem iuſtitiæ pietatiq; apud reges præſertim cedere & ſubijci debere innueretur: ut ſupra in D. docuimus. ¶ Apollonius Tyaneus olim cum ciconias marmoreas pinxiſſet, è Byzantio ueras expulit, Io. Tzetzes 2. 60. Non ciconiam, ut Grammatici quidam putarunt, ſed cornicem concordię ſymbolum eſſe Politianus in Miſcellaneis oſtendit. uide in Cornice. Aegyptij ut parentis amatorem ſignificent, ciconiam pingunt. hæc enim à parentibus enutrita non ſeparatur ab illis, uerum ad ultimam uſq; ſenectutem permanens parentibus uictum ſufficit, Orus.

¶ Propria. Ciconius nomen eius qui Brixiam condidit, ut quidā tradunt. Cicones Homero populi Thraciæ ſunt iuxta Hebrum. ſed his nihil commune cum ciconia aue, cum eius appellatio hæc Latina ſit. ¶ Varus Pergæus ſophiſtes à forma naſi Pelargus cognominabatur, id eſt ciconia, Cælius. Pelarga Potnei filia Pauſaniæ memoratur. Πελαργικὸς apud Ariſtophanē in Auibus Neptuni cognomen eſt, pro Pelaſgico, ut ad pelargum, id eſt ciconiam alluderetur, quemadmodum & Sunieracus ibidem pro Suniarato cognominatur, ut alluſio fieret ad accipitrem, quoniam in auium rep. ſermo eſt: uel pro pelagio, quoniam pelagi præſes eſt Neptunus, ut Scholiaſtes monet. In eadem fabula memoratur pelargicus murus, Πελαργικὸν τεῖχος, qui Athenis in arce fuit: cuius & Callimachus meminit, Τυρσηνῶν τείχισμα Πελαργικόν. uocat autem murum Tyrrhenum, quòd à Tyrrhenis ſuffoſſus & dirutus ſit: quos qui uiderant pelargos nominabant, propter ſindones quas geſtabant, Etymologus. Erant nimirum ſindones illæ albo & atro coloribus diſtinctæ, à quibus etiā monachorum & monialium neſcio quæ genera hodie pelargos & pelargas dicere poſsis. Didymus Pelargicum murum in petris ſitum fuiſſe ſcribit. Coniecerim ego ita dictum quòd ſuper eo forte ciconiæ nidificarent: ut & Pelargicum collem album in Iouis Dodonæi luco, cuius mentionem facit Euſtathius Iliad. π. ubi Iupiter Pelaſgicus cognominatur: alia lectio Pelargicus habet, inquit Euſtathius, à colle prædicto. Πελαργοὶ fabula ſic inſcripta ab Ariſtophane citatur ab Athenæo.

¶ b. Ciconia candida pēnis, Ouidius 6. Metam. Gracilipes, Petronius Arbiter. Auis quam Galli uulgò flambant uocant, Bellonius phœnicopterum interpretatur, ciconiæ ſimilis eſſe fertur, ſed roſtro recuruo, breuiore, tota eſt alba: partes uerò alarum rubent, quæ in ciconijs nigræ ſunt.

¶ c. Ciconia (chaſida) pro manſione ſua habet abietes, Pſalm. 103. interprete Munſtero. Ciconia (chaſida) in cœlo cognouit tempus ſuum, Hieremiæ 8. Choraliſtria, epithetō ciconiæ apud Petronium Arbitrū à uocis aut ſoni potius crepitatione. quærendū an legi poſsit crotaliſtria. eſt enim crotalum inſtrumentum quod manu pulſatur, laminis quibuſdam ex ære rotundis, ſonum ex colliſione reddentibus. Auis exul hyemis, apud eundem. Quum Pompeius Magnus animi releuandi gratia ad ædes Luculli in Tuſculano forte ſe contuliſſet, Lucullum culpauit, quòd ædes magnis quidem æſtatis caloribus adpoſitas, cæterum ſæuiente hyemis rigore incommodiſsimas eduxiſſet. Cui ſubridens Lucullus, prudenter, ut ſolitus, reſpondit: An uerò, ô Pompei, minus tibi nos quàm ciconiæ mentis habere uidemur, ut non cum ipſo pariter tempore ſedem quoq; permutemus?

¶ e. Pelargi uictoris cor in accipitris aut uulturis uicti pelle ligetur, ſcribaturq; in corde, Quoniam uici aduerſarios, hoc amuletum dextro brachio alligatum quicunq; geſtârit, inuictus erit & admirabilis in bello & certaminibus omnibus, potieturq; indubia uictoria & magna, Kiranides.

¶ h. Gaſpar Heldelinus Lindauienſis ciconię encomium doctiſsima declamatione noſtra memoria condidit. Quis dedit ciconiæ (chaſida) pennas & plumas? Iob 39.

¶ Circa Theſſaliam aiunt tantam ſerpentium uim prouenire, ut niſi à ciconijs conficerentur, incolas

incolas pellerent. Quamobrem ciconias honore afficiunt, & ne quis occidat lege sanxerũt, eadem in eum qui occiderit pœna decreta qua homicidas puniunt, Aristot. in Mirab. & Plinius. Necare eis omnibus quidem locis nefas ducunt, sed in Thessalia uel maxime, ubi serpentium immanis copia est: quos dum escandi gratia insectantur, regionibus Thessalicis plurimum mali detrahunt, Solinus. Thessali ciconias colunt, eò quòd serpentium magnam multitudinem in regione (aliquando) perdiderint, quare lege sanxerunt, ut exilio mulctetur quisquis ciconiam occiderit, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Ciconiæ apud Aegyptios eò ueneratione habent, quòd senectute affectos parentes alunt, Aelianus. ¶ Ciconiam non ut grues prodigium facere dicunt; sed in augurijs haud dubiam ferre concordiæ significationem, Alexander ab Alex. Anno à Christi natiuitate 454. cum Attila Aquileiam obsideret, ciconias animaduertit quæ in turribus ciuitatis nidificauerant, uno impetu ex urbe migrare atq; fœtus suos exportare: unde magnam in urbe famẽ esse coniecit, & milites hoc auspicio exhortatus tanquam urbem interitui proximam ciconiæ desererent, urbem cepit. Aues hominibus deorum uoluntatem nunciant, Iunonis ciconia, Mineruæ crex & noctua, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis uulturios, ciconias, &c? Arnobius lib. 7. contra gentes.

¶ In Germania quidam, ut fertur, stultitiam simulans propter paupertatem, liberos suos in ciconiarum nidum imposuit tanquam ab illis alendos: quo animaduerso annona à magistratu donatus est. ¶ Pallas apud Ouidium Metam. 6. cum Arachne contendens, in tela sua Antigonen pinxit ausam contendere quondam Cum magni consorte Iouis; quam regia Iuno In uolucrem uertit: nec profuit Ilion illi, Laomedonue pater, sumptis quin candida pennis Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro. Alexander Myndius ciconias scribit exacta ætate decursaq; circum Oceanitidas insulas uolantes, hoc præmium pro pietate, quam gesserint aduersus parentes, assequi, ut ex auibus conuertantur in homines: quod existimo confictum, ob pietatem & sanctitatem hominum illarum insularum, Aelianus. De ciconia rege dato ranis à Ioue fabulam inter Aesopicas legimus, quam G. Heldelinus in Ciconiæ encomio elegantissimè describit.

¶ Prouerbium ἀντιπελαργεῖν, ac si reciconiare dicas, ut retaliare, explicatũ est supra in D. O Iane à tergo cui (aliqui legunt, quem) nulla ciconia pinsit, Nec manus auriculas imitata est mobilis albas, Persius Sat. 1. id est, quem nemo digitis dextræ manus in unum collectis ad instar rostri ciconiarum ridet. Verbi pinsere (quod à Græco πτίσσειν factum uidetur) nota est significatio, unde & pistillum & pistrinum dicimus ac pistorem. Pinsebantur enim in pilis olim fruges, pistillo subinde alternis immisso eleuatoq;. unde hordeum sic suis corticibus exutum ptissanam uocant, cum prius ἄπτισον, hoc est integrum nec decorticatum esset.

¶ Alciati emblema, inscriptum, Gratiam referendam,

Aërio insignis pietate ciconia nido,
Inuestes pullos pignora grata fouet.
Taliaq; expectat sibi munera mutua reddi,
Auxilio hoc quoties mater egebit anus.
Nec pia spem soboles fallit, sed fessa parentum
Corpora fert humeris, præstat & ore cibos.

DE AVIBVS CICONIAE SIMILIBVS.

TRINCOS auis nominatur Monspessuli in Gallia, ut audio, auis ciconiæ persimilis, minor tantum: quæ serpentibus similiter uescitur, sed regionẽ non mutat. ¶ Est & circa Oceanum Germanicum, ut in Dania, auis magna ciconiæ similis, paucę carnis, quam ONSCHVAL Germanicè uocitant. ¶ Oppianus in Ixeuticis meminit auis innominatæ, quæ ciconijs similis sit, sed minor, rostro magno & acuto ensis instar, serpentium hoste, &c. ut recitauimus supra in Ciconia D.

¶ De ibide, quam aliqui ferè colore tantum & rostri aduncitate à ciconijs differre putant, suo loco dicetur. Strabo eam magnitudine & figura ciconiæ persimilem esse scribit: item de Phœnicoptero alibi.

DE CICONIA NIGRA.

INVENITVR etiam genus ciconiæ dorso omnino nigrũ, uentre subalbum, quod non in locis habitatis ab hominibus, sed in paludibus deserti nidificat, Albert. Idem ex Aristotele de historia anim. 9. 6. pro ichneumone (quanquam eam uocem ex Auicenna corrupte legit anschycomon & thyamon) ibidem interpretatur, quæ sit auis Aegyptia, nempe ciconia tota nigra in dorso, & inuenitur etiã fusca, (grisea,) inquit. Nos hanc ciconiam nigram appellamus, ein schwartzer Storck: quæ sæpe reperitur in montanis & syluosis Heluetiæ locis, ut circa Eremum D. Virginis, circa Lucernam oppidum, circa Tosam fluuium, & alibi. Forma & magnitudine à ciconijs propriè dictis non differt. Nidulatur in arboribus, præcipuè abietibus. quòd si rostrum aduncum haberet, ibidem generi adnumerassem, nunc cum id ei rectum sit, ciconijs subiungere placuit. Ciconia nigra quam ipse uidi Septembris initio captam cis Alpium montem non procul ab urbe nostra dissitum, huiusmodi erat: Dorsum colore eminus totum nigrum apparebat; sed si propius inspiceres uanelli uel corui syluatici colorem referebat, in quibus color niger, si

propius conſideres, cum uiridi uel ſubcœruleo & pauco purpureo mixtus uidetur. Ventri & lateribus ſub alis color albus. Auis tota à principio roſtri ad extremos pedes extenſa, dodrantes quinq; cum dimidio excedebat. Roſtrum magnum & ualidum erat, colore puniceo, ut crura etiam ac pedes. Longitudo roſtri ſupernè à mucrone extremo modicè deorſum inflexo, uſq; ad initium plumarum capitis, digiti octo. Oculos pellicula rubra ambiebat, orbicularis, niſi ante & retro in angulos deſineret. Collum pedem ferè uel digitos quatuordecim longum: Ala dodrantes quatuor, ſi ad finem longiſſimæ pennæ in rectum quoad fieri poteſt extenſæ menſura procedat: cauda dodrantem: & ſimiliter cruris pars ſupra genu ad coxã: inferior uerò pars à genu ad pedem paulò breuior erat. Corpus item inter collum & caudam dodrãtale. Dorſum & pectus latiuſcula, ut in anſere ferè. Digiti pedum diuiſi, apparebat tamen initium quoddam membranæ palmipedum, præſertim inter duos longiores digitos. digitus medius quinq; digitos longitudine æquabat. Lingua breuiſſima. Pondus, libræ medicinales ſeptem cum dimidia. Longiores in alis pennæ magis quàm cæteræ nigricabant. Qua parte alæ iunguntur corpori, oblonga cauitas retrorſum extenſa cernebatur. Anterior pars pennarum intra poſteriores condebatur. Inteſtina erant inuoluta. In femore diſſecto neruos quatuordecim inueni magnitudine differentes, quorum duo latiſſimi in genu partem cartilagineam ſe inſerebant utrinq;, ſex alij minores erant, tres minimi. Poſtremò tres planiori parti incumbentes minimis aliquanto maiores. Fel uiride erat. In uentre apparebant quiſquiliæ quædam ſtercoroſæ ceu fimi bubuli, & inter eas reliquiæ quædam ſcarabeorum uel locuſtarum, nempe capita & uaginæ, quarum quædam erant diſcretæ ceu cortex in hippuri: Vnde conijcio eam tum herbis tum cruſta tectis inſectis ueſci. Sono eam crepitare aiunt ſimiliter alijs ciconijs. ¶ In cibo ferini admodum odoris eſt, & ferè piſcoſi. Videtur prius elixari debere, tum aſſari & aromatibus condiri. caro eius paulò minus rubet quàm troctæ uel ſalmonis. adeps etiam nonnihil rubet. Caro mihi guſtanti ſat bona & dulcis uiſa eſt, ſed pellis tenacior eſt, & grauiter olet, ut eam detrahi præſtet, & forſan ea detracta, præcedente elixatione nihil opus fuerit. Pediculis infeſtatur.

DE CINAMOMO AVE.

CINNAMOLGVS (apud Plinium, aliâs cynamulgus) auis Aristoteli cinnamomus uocatur, nisi quis κιννάμολγον, non κιννάμωμον, in eo quoq; scribendum censeat, Hermolaus in Plinium. Ego omnino cinamomum duntaxat scripserim, à cinamomo aromate; ut ex sequentibus apparebit, idq; per n. simplex. nam apud Græcos semper κινάμωμον scribi reperio pro aromate simul & aue apud medicos, Theophrastum, Aelianum, Philem, Dionysium & eius interpretem Eustathium. ὄρνιθες δ' ἑτέρωθεν ἀοικήτων ἀπὸ νήσων ἦλθον φύλλα φέροντες ἀκηρασίων κινάμωμων, Dionysius in periegesi. Nestor etiam Grammaticus contendit cinamomum prima syllaba correpta scribendum, quanquam poetę aliquando carminis gratia produxerint. Atqui cinnamum eadem significatione, apud Martialem, Ouidium, Claudianum poetas n. duplici scribitur, & Plinium quoq; lib. 10. & Solinum, unde & cinnamologus dici posset hæc auis, quam uocem in Pliniano indice reperimus, ut spermologũ & cnipologum aues dicimus. nam cur cinnamolgus aut cynamulgus scribatur, nulla plane ratio est. Plinius in fine lib. 12. Historiæ naturalis, diuersi etiam cinnami meminit: quod (inquit) caryopon appellant. Hic est succus nuci expressus, multum à surculo ueri cinnami differens, uicina tamen gratia, (unde nomen quoq; idem conijcimus impositum,) in Syria nascens. Id forte carpesium fuerit, cum & nomen alludat, & pro cinnamomo substituatur; & in Cilicia Syriæ uicina nasci dicatur: quanquam fructus cubebæ, quæ carpesium creditur, acinus uel bacca potius quàm nux est. zibibas quidem uuas puto Arabica aut uicina lingua uocari. Videtur sane mihi Hebraica uel Arabica huius uocis origo esse, siue à ken, קן, id est nido, quòd in Arabia ex nido auis eodem nomine dictæ sagittis decuteretur: siue à kaneh, קנה, quæ uox cannam & arundinem significat. est enim cinamomum cortex fruticis figura cannæ seu canalis instar, unde & Galli hodie uulgo canellam uocitant.

¶ In Arabia cinnamomus (τὸ κιννάμωμον, genere neutro) auis appellatur, quam surculos cinnamomi portare, ac nidum ex his conficere aiunt. nidificat excelsis arboribus & ramis: sed incolæ sagittis plumbatis nidum petunt, atq; ita discusso in terram cinnamomum legunt, Aristoteles, Aelianus & Philes. In Arabia cynamolgus (aliâs cinamomus) auis appellatur, cinami surculis nidificat. Plumbatis eos sagittis decutiunt indigenæ, mercis gratia, Plinius. Phœnix rogos suos struit cinnamis, Solinus. Et mox, Cinnamolgus perinde Arabiæ auis, in excellentissimis lucis texit nidos è fruticibus cinnamorum: ad quos quoniam non est peruenire propter ramorũ altitudinem & fragilitatem, accolæ illas congeries plumbatis petunt iaculis, deiectasq; pretijs uendunt amplioribus, quòd hoc cinnamum magis quàm aliud mercatores probent. Dionysius Afer cinamomũ canens ex insulis inhabitatis ab auibus eiusdem nominis afferri, terram quæ cinamomũ ferat ignotam esse insinuat, quod & Herodotus scribit. conijcimus tamen insulas aliquas circa mare rubrum intelligi. Apud Aristot. tum surculos ipsos, tum aues ex illis nidũ struentes (κινάμωμα τὰ) cinamoma (genere neutro plurali, quod apud Græcos commodius fit, apud quos ὄρνεον etiam generale auium nomen, neutrum est. ego nullum præterea neq; apud Græcos neq; Latinos auis nomẽ neutri generis noui) dici apparet, Eustathius. Cinamomum Arabes mirabilius quàm thus aut casiam legunt. nam aut quo modo, aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: nisi quòd probabili ratione utuntur quòd quidam uolunt id gigni in his regionibus, ubi Dionysius educatus est: & ipsas cinnamomi festucas afferri à grandibus quibusdam alitibus ad nidos è luto constructos in præruptis montium & homini inaccessis. Contra quas hoc Arabes excogitauerunt: Boum asinorumq; defectorũ, & aliorum iumentorum membra minutatim concisa, in ea loca portant: & ubi iuxta nidos posuere, procul abscedunt. Ad hæc frusta delapsæ uolucres, ad nidos suos carnem comportant: cui sustinendæ impares nidi, ad terram discissi labuntur. Tunc Arabes ad eos colligendos accedunt, Herodotus lib. 3. Cinnamomum fabulosa narrauit antiquitas, princepsue Herodotus, auium nidis, & priuatim phœnicis, in quo situ Liber pater educatus esset, ex inuijs rupibus arboribusq; decuti, carnis quam ipsæ inferrent pondere, aut plumbatis sagittis, Plinius. Et mox, Omnia falsa: siquidem cinnamomum, idemq; cinnamum, nascitur in Aethiopia, &c. ¶ Cynamulgos auicula in Aethiopia de cinamomo nobiliore nidum texit, &c. hæc auicula cum suis interaneis non euiscerata comeditur, propter aromaticum odorem eorum quibus nutritur, Albertus sine authore. Nos apud Plutarchum rhyntacen auiculam legimus apud Persas nasci, in qua nihil inueniatur excrementi, sed interna omnia adipe plena sint: unde eam aëre atque rore solum nutriri arbitrantur. ¶ Idem Albertus Aristotelis ex hist. anim. 9. 14. de alcyone locum transferens, alcyonem cum cinamomo aue imprudenter confundit: ut & alij eum secuti ineptissimi scriptores.

CINDAPSVS, Κίνδαψος, auis quędam, Suidas, Hesychius & Varinus. Est & musicum instrumentum eiusdem nominis, ὄργανον κιθαριστήριον: (pro quo etiam σκινάψος legitur in Lexico uulgari, nescio quàm rectè,) eadem uoce Indus significatur, Hesychius.

CINOPEON, Κινώπετον, ὄρνεον, Varinus: tanquam certa quædam auis species hoc nomine indicetur: uel potius auis in genere. Ego κινώπετον legendum suspicor: quæ uox aliquando auem in genere significat. Nam apud Dionysium Afrum κινώπετα λευκὰ Eustathius aues albas interpretatur, ut scripsimus in Ciconia H. a.

CINNYRIDES, Κιννυρίδες, auiculæ paruæ, τὰ μικρὰ ὀρνιθάρια, Hesychius & Varinus: per ono-

matopœiam fortè sic dictæ, siue quis in genere (propter τὰ articulum adiectum) quasuis paruas auiculas hac uoce designari putet; siue certam aliquam speciem. Nam & κίσσεις, & κίσιρις, species auis, apud eosdem legitur.

DE CNIPOLOGO, QVEM CVLICILEgam Gaza interpretatur.

ARISTOTELES historiæ anim. 9.3. picorum genera enumerans, post dryocolapten siue pipram, id est picum Martium maiorem minoremq́; & coliòn (galgulum interpretantur) siue picum uiridem, qui omnes non alio magis uiuunt quàm uenatu uermiculorum circa arbores lignáue nascentium, quos Græci κνίπας uel σκνίπας uocant: In ijs (inquit) est & auis quæ proprio nomine κνιπολόγος dicitur: magnitudine parua, quanta est acanthylis. colore cinereus, distinctus maculis, uocè parua. hic etiam lignipeta est. Gaza pro cnipologo culicilegam uertit, quod non placet. Etsi enim cnips uel scnips apud Græcos aliquando pro culice aut insecto uolucri accipiatur, tamen cum certum sit cossos, id est uermes qui ligna erodũt σκνίπας dici, & pici (inter quos hic minimus est) cossis uermiculisq́; magis quàm culicibus uictitent, unde & dryocopi & xylocopi, id est lignipetæ dicuntur, cum culices uenandi gratia, ligna rostro impetere nihil opus sit, cnipologon Græcum uocabulum potius relinquere, quàm culicilegam cum Gaza Latinè dicere uisum est. CVLICILEGA uerò alia auis fuerit, κωνωποθήρας à uenatu culicum Hesychio & Varino dicta. Albertus cnipologi descriptione ex Aristotele posita, ut iam recitauimus, in picorum genere: hæc etiã auis (inquit) uocatur apud nos picus generali nomine.

¶ Guil. Turnerus in libro de auibus cnipologon facit motacillæ genus albo nigroq́; uariè distinctum, deceptus nimirum translatione: ut Eberus & Peucerus quoq́;, qui cnipológon Germanicè interpretantur Fliegenstecher, id est muscipetam. hæc (inquiunt) à motacilla differt, quanquam & ipsa caudã moueat, muscas uenatur & culices, colore cinereo maculis distincto, uoce parua, magnitudine spini. Sed Turnerus postea re melius perpensa, in familiari ad nos epistola: Culicilegam Aristotelis (inquit) in terra Bergensi (in Britannia) uidi. tota cinerei ferè coloris est, & speciem habet pici Martij.

¶ Est apud nos auicula minima in syluis lignipeta, uariè distincta, per arbores reptans & cossos disquirens, quam Turnerus certhium uel certhiam Aristotelis esse conijcit, cuius figuram & descriptionem supra dedimus in Certhia, ubi plura de hac auicula leges. cui si color cinereus conueniret, omnino cnipologon faceremus. nunc cum colore differant, natura tamen et genere aues proximas esse dicemus. Vtriq; natura pici, hoc est circa arbores uersari, & cossis uiuere. nam certhiam θριποφάγον Aristoteles facit, ut cnipologon κνιποφάγον. utriq; magnitudo exigua. Sed cnipologo uox parua, φωνεῖ δὲ μικρὸν, Aristoteles. certhiæ clara, φωνὴ λαμπρά. ¶ Culicilega, hoc est cnipologos ueterum Græcorum, hodie à Græcis sufurada uocatur, à Gallis bergeronnette, similis aui cui apud Gallos nomen lauandiere, (alaudam cristatam esse puto,) Bellonius.

CLIVINAM quoq; auem ab antiquis nominatam animaduerto ignorari. quidã clamatoriam dicunt, Labeo prohibitoriam, Plinius. Ego non certam aliquam auem, sed quæcunq; in auspicijs aliquid suo clamore fieri prohiberet, sic dictã ex uerbis Festi conijcio. Is enim, Cliuia (inquit) auspicia dicebant antiqui, quæ aliquid fieri prohibebant. omnia enim difficilia, cliuia uocabant. unde & cliua, loca ardua.

DE COCCOTHRAVSTE.

A.

COCCOTHRAVSTES, κοκκοθραύστης auis quædam est, Hesychius & Varin. Nos hoc nomine appellare uoluimus auem cuius effigiem in sequenti pagina damus, quod rostro suo coccos & interiora grana siue ossicula cerasorum confringere soleat, ut nucleis uescatur. Italice frison uel frusone nominatur, uel grison: & circa Verbanum lacum franguel montagno, id est fringilla montana. Gallicè choche pierre: & alibi (ut audio) cassenoix, id est nucifraga, quod nomẽ Caryocatactæ aui supra descriptæ magis cõuenire uidetur. Germanicè Steinbysser, Klepper, apud Heluetios: Kernbeiß, in Austria: Kirßfinck, circa Francfordiam ad Mœnum: & alibi Kirsesch̃neller. Eberus & Peucerus acanthidis duo genera faciũt: minus (inquiunt) quod nõ ualde dissimile carduelí colorem ex albo nigroq́; mixtum habet: nos etiam Distelfincken uocamus. Maius fringillam duplo excedit, cætera ferè simile, Germanicè dictum Kirchfincken, (lego Kirßfincken,) & Kernbeysser, colore utrunq; genus ignobile, sed ualet & commendatur amœnitate uocis, Hęc illi. Audio etiam Bollebick alicubi uocari, hoc est gemmiuorã, quòd gemmas arborum comedat, sicut illa quæ per onomatopœiam à nostris Gügger dicitur. Auem etiam cui à uiriditate nomen apud nos, ut Turnerus scribit, aliqui Kirßfinck appellant, sed legendum arbitror Hirßfinck, à milio quo in cibo utitur. Est & alia auis Steinbysser dicta, quòd calculos puto in ripis fluminum rostro feriat dum muscas petit, de qua in Motacilla dicemus. hanc enim Turnerus

nerus cinclum esse coniicit. Coccothraustes noster lingua Turcica, ut audio, giegen uocatur.

B.

Magnitudo ei alaudæ aut loxiæ nostri. Rostrum durum, ualidum, breue, latum, simile ferè rostro auis quam Gügger uocamus, maius, fuscum. Color capitis (in fœmina) charopus uel ex flauo ruffus, in pectore & uentre ex cinereo rubicundus. Pennæ alarum superius nigricant, in medio albent, in imo coloris ferè cœrulei uel indici sunt, item minores aliæ superinnatæ partim albicant, partim charopæ sunt. Pennis nigris rostrum inferius ambitur, & similiter oculi. Collum pronum & utrinque ad latera plumis uestitur cinereis. dorsum ex ruffo nigricat. propius caudam charopæ sunt pennæ, extremæ in cauda albicant.

C.

Capitur in syluis, & in cibum uenit. Cerasorum ossa frangit & nucleis uescitur. Cantu peculiari nec insuaui utitur, cymbalorum (ut audio) ferè æmulo. caueis tamen includi non solet, nisi rarò forte. Nam nuper auceps quidam, ut rem ridiculam ostentaret, turdi genus Bohemicum (ut Germani appellant) in cauea inclusit, idque cerasis aridis pasci assuefecit. quæ cum turdus integra deuoraret, ossicula cerasorum quæ subinde excernebat, in subiectam caueã cui inclusus erat coccothraustes delapsa, illum alebant. ¶ Nidificat, ut audio, in arborum cauis. æstate rarius, hyeme frequentius apud nos uisitur. ¶ Itali hominem crassi ingenij, & deceptu persuasuque facilem significantes, coccothrausten crassi rostri appellant, Tu sei un frisone da l' becco grosso.

DE COERVLEO.

NOVIMVS & saxatilem auiculam quandam, cui nomen cœruleus (cyanos, κύανος proparoxyt. quamuis apud Hesychium oxytonum legitur.) quæ maxime in Scyro colit, saxa amans, magnitudine minor quàm merula, maior paulò quàm fringilla. pede magno est, scanditque saxa. colore tota cœruleo, rostro tenui (ῥύγχος χαλεπόν, Gaza legit λεπτόν, cui astipulatur etiam Alberti translatio quæ habet gracile: uetus interpres, angustum) & longo crure breui similiter ut pipo (ἴππος. Gaza uidetur πίπρα legisse, pro qua uoce etiam alibi pipo trãstulit) est, Aristoteles. Turnerus cœruleum coniicit esse auem quæ Anglicè uocetur a clotburd, a smatche, an arlyng, a steinchek: & Germanicè ein Brechuogel. Hanc inquit in cuniculorum foueis & sub lapidibus in Anglia nidulari, & hyeme non apparere. Sed Brachuogel apud Germanos aliarum etiam auium nomẽ est, ut Arquatæ supra descriptæ, & auis cuiusdam circa aquas degentis proceris cruribus, quarum neutra cœruleus esse potest. Ego Turneri cœruleum non agnosco: ut neque Eberi & Peuceri qui cœruleum interpretantur klein Ziммer, id est turdum minorem. nullum enim turdum cœruleum nouimus. Est apud nos pici genus paulò maius fringilla, dorso cœruleo, & rostro tenui longoque, uulgò Chlän appellant: quod an cœruleus sit, inquirẽdum. Huic similem colore aiunt esse auem quæ Steinrötele appellatur, in Austria & alibi, à saxis imposito nomine, dorso cœruleo, uentre rubicundo, suauiter canora: muris adhærens, & in eis nidificans. Omnino sanè cœruleum de genere picorũ esse coniecerim: cum & crure similiter breui ut pipra sit: (pipra autem (uel, ut Gaza uertit, pipo) Aristoteli nõ alia auis quàm picus est,) & eo ad scandendum apto: & rostro etiam ut picorum genus oblongo:

Auis, cui cyanus nomen est, natura sua ab hominum consuetudine abhorret, urbanas commorationes odio persequitur, locorum agrestium ubi homines uersari soleant insolens est. eis locis in quibus est ab hominibus solitudo, & montium iugis, & præcipitijs delectatur. Epirum & insulas hominum frequentia habitabiles, haud sanè in amore habet: Scyro, & si qua est eiusmodi alia sterilis, & ab hominibus inops, delectatur, Aelianus.

¶ Auis quam cyanon Aristoteles, Plinius cœruleum uocat, quoniam in rupibus altorum montium uersatur & merulæ similis est, nomine mutato nunc uulgò Græcis petrocossypho uocitatur, hoc est merula saxatilis. est autem merula minor, undiquaque cœrulea, & in magno pretio propter cantum ut caueis includatur. uox ei eadem quæ merulæ, Gallicum nomen nullum: quoniã in Gallia non reperitur, ut neque in Italia, nisi in caueis apportetur. quandoque enim nido eximitur ut sermonem humanum edoceatur, Bellonius. Eadem prorsus mihi uidetur auis illa de qua nuper genere & doctrina supra ætatem suam ornatissimus iuuenis Augustanus Raphael Seilerus nobilissimi medici Geryonis Seileri filius his ferè uerbis ad me perscripsit. Auis quam à cœruleo colore Germani Blawuogel nominant, sturni magnitudine est: pectore, lumbis & ceruice pulchrè cyanea, obscurius tamen quàm ispida: dorso & alis nonnihil nigricat obscurè interim glaucis uel subcœruleis. Rostrum ei sesquidigiti longitudine, subter nares fuscum, in imo aculeatum, superiori parte adunca inferiorem ut plurimum contegente. pedes fissi ut in cæteris auibus. Degit in altissimis alpibus, neque cacumine montium contenta, in scopulis maximè, & præruptis & niuosis locis uiuit, nec alibi eam reperiri constat quàm in montibus circa Athesim fl. præcipuè circa Aenipontem urbem. Hanc ob causam apud ipsos inquilinos in magno pretio habetur, aliturque quibuscunque cibis mẽsæ hominum familiaribus, istisque qui merulis turdisque aucupio destinatis prębentur. Voce articulata, amœna admodum & uaria est: ipsa tam docilis, tamque diligenter res obseruat, ut pleraque uocis articulo aliquo significet & indicet. Media & intempesta nocte expergefacta, ad astantis prouocationem, quasi iussa, claro spiritu canit, imperata quæ sibi putat iniungi, probè suo officio executura, quod uersiculis aliquando utcunque delineaui. Cæsia auis glaucæ (glaucum colorem intelligit cœruleum) uerè sacrata Mineruæ, Præ te cui seruit noctua nulla magis. Quid sibi uult? quis te docuit parere monenti? Instinctu proprio num facis ista tuo? Non puto sed deus est qui te ciet, usque monenti Scilicet ut morem sic homo quisque gerat. Oculos hominum aliorum alitum more appetit, quòd imaginem in ijs suam uelut in speculo intuẽs, cognati desyderio trahitur, ipsiusque consuetudinẽ desyderat. Ante tempus autumni quo cæteræ aues incubant, prolique dant operam, cum colore etiam uocem mutat, ac alis expansis nouos cantus excogitat, secum ipsa continuò murmurans, nec ueteris tamen quem olim didicit, obliuiscitur. Color sub hyemem è cœruleo nigrior euadit, quẽ mox circa ueris initium, in proprium rursus commutat. Adulta uel è nido materno semel egressa, uolatuique paulum adsuefacta, non amplius ullis (quod omnes aucupes affirmant) blandimentis uel astutijs ob innatam solertiam capitur. Nidum in præaltas deuiasque solitudines desuper in specus congerit, quando locũ securitati idoneum nacta est, cui tutò se fœtumque suum credere ausit, eumque sua quoque fraude altissimis iugis ab hominum accessu non solum abdit, sed à rupicapris etiam alijsque feris, in cauernas deorsum condit, ibique pullos binos aut quaternos uermibus nutrit, dum eos extra nidum productos exponat. Tum prius uenatores siue aucupes, uel fortuitò uel ex insidijs loco animaduerso, gralla seu sparo lõgo, tereti, læui, cuius singulare & rarum inuentu lignum est (qualis rupium scansoribus rupicaprasque præcipitantibus sæpe uitæ periculo, semper inscendendis scopulis adiumento esse solet) arrepto, ibi etiam ascendunt ubi uni plantæ uestigium non crederes. Et ne quid prætercam, faciem hi, non totam, sed qua in transuersum prospiciunt, ac inde caput illis uertigine afficitur, fasciolis obtegunt, partim aduersus ipsos pullorũ parentes, partim & ueriore causa, ne quoquam latius oculorum radijs acieue pertingant, quàm quò solo pede innitendum, uel manus implicanda est. Sic illi tandem ad nidum, non absque extremo periculo & defatigatione permeant, quem prælongæ illa quam diximus sude sursum è profundo ad sese attrahentes auferunt, domique fouent & alunt, deinde uel carè uendunt, uel proceribus notis mares distribuunt. Hæc omnia ad nos Raphael Seilerus. suspicor autem eandem hanc auem quæ Blawuogel ab ipso nominatur, aut certè congenerem, à Rhætis circa Curiam alibique, Steinrötele nuncupari.

DE COLARI.

COLAREM (τὸν κόλαριν) ulula cæterique adunci rapiunt, unde his oritur bellum, Aristoteles de hist. anim. 9. 1. ubi Alberti translatio sic habet, Colyeuz (pro ægolio, id est ulula) genus parui accipitris, comedit auem quæ uocatur bolarcheon, id est speciem quandam passeris. Niphus etiam de colari scribit, quod passeris species uideatur. Sed certi nihil habemus. Ipse quidem suspicor eũdem fortassis collyrionem esse, de quo nunc agemus, facili librariorum lapsu.

DE COLLVRIONE.

COLLVRIO eisdem quibus merula uescitur. magnitudo eius eadem quæ superioribus est, (pardalo scilicet, & mollicipiti cui magnitudo paulò infra turdum.) Capitur hyberno potius tempore,

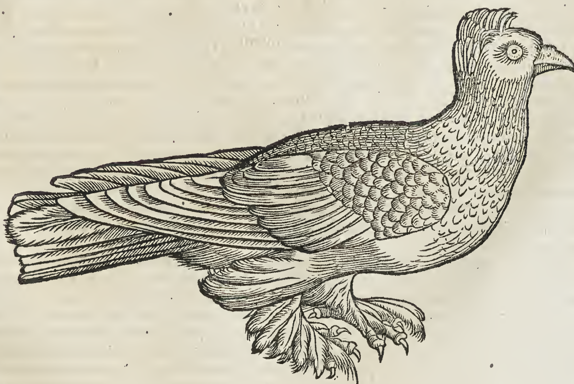
pore, Ariſtoteles. Apud Heſychium & Varinum κολλυρίων & κορυλλίων legitur, utrunque pro genere auis. Sed magis placet ut collyrio legatur, nam & collyram legimus panis genus quod pueris daretur, uel panem ſubcinericium dictum. ¶ Guil. Turnerus in libro quem de auibus ædidit, collurionem eſſe putabat auē quæ Germanis Krametsuogel dicitur, id eſt iuniperi auis, Anglis a feldfare. Sed poſtea datis ad me literis, iuniperi auem uulgò dictam, ſecundā potius turdi ſpeciem nunc ſibi uideri ſcripſit, (quæ & noſtra iam prius ſententia erat:) collyrionem uerò auem quæ uulgò Germanis Surſtel (Sroſtel noſtris, id eſt turdela) dicatur. Eberus etiam & Peucerus collurionem turdorum generis faciunt, quæ Germanis Brachuogel (ſed hoc nomen uagū eſt, & aliȷs etiam commune) dicatur. Capitur (inquiunt) ſub hyemem maximè, nec figura nec magnitudine multum diſsimilis merulę, colore fuſco terreo obſcuro, ut humi ſedens uix agnoſci & à terræ colore diſcerni poſſit. Ego hanc eſſe coniȷcio quæ à noſtris Winſel appellatur. ¶ Quærendū an etiam colaris auis ſemel tantum ab Ariſtotele nominata, ubi abulula & cæteris aduncis eam rapi ſcribit, nō alia quàm collurio ſit, librariorum forte lapſu.

DE COLVMBA DOMESTICA, ET IN GENERE quæ ad columbaceum genus pertinent.

COLVMBA VVLGARIS.

COLVMBA ANGLICA VEL RVSSICA.

A.

COLVMBACEVM genus appello, quod Ariſtoteles περιστεροειδὲς, quo & domeſticæ ſiue cellares, ut Columella nominat, & feræ columbę comprehenduntur, ut palumbes, cœnades, liuiæ, turtures. Nos de domeſticis primum agemus, quarum hiſtoriæ illa etiam quæ columbaceo generi in uniuerſum communia occurrẽt, adiungemus. ¶ Hebræis ion, יון, columbus eſt, in plurali ionim, Ezechielis 7. In fœminino ionah, יונה, columba, Geneſ. 8. Cæterum Ieremiæ cap. 26. & 46. ubi translatio noſtra habet, columba: Hebræi legunt mœror uel triſtitia, ut ſit deriuatum à uerbo ianah, ינה, quod eſt mœrore affecit, afflixit, Munſterus. Ion quidem maſculinum pro columbo, in ſcriptis Rabinorum frequentius eſt. Geneſeos 8. Chaldæus interpres Hebraicam uocem ionah relinquit, pro qua Arabs habet atlekeha, אטלקתא, & hamamah uel chamamah, חמאמה: Perſa kaphtar, בכתר. Rurſus Pſal. 55. Chaldæus habet ionetah, יונתא, Arabs dazamah, דזאמה. Charmiuno & Taëra præfectæ erant curæ capillorum & unguium Cleopatræ, ſignificat autem Hebræorum & Syrorum lingua charmi (χαρμὶ) uitem, ὐνὼ uerò columbam illam quam Græci οἰνάδα uocant. Taëra uerò, τάερα, Iſmaëlitarum lingua columba eſt, Io. Tzetzes Chiliad. 6. cap. 44. Hamam Auicennæ columba eſt. Quidam hemame Saracenis columbam eſſe ſcripſit. Demen chame, ſanguis columbæ, Syluaticus: & pro eodem dem alcamer, apud ueterem Gloſſographum Auicennæ. Hara hamen, ſtercus columbinum, Syluaticus: pro quo etiam alibi apud eundem laaman & caſicium legitur.

¶ Columba Græcè περιστερὰ dicitur, Atticè etiã περιστερός: & uulgò hodieq́ ſimiliter, uel περιστέρι. columba domeſtica, περιστερὰ οἰκιδία Galeno. Columbarum genus unum Galeno (de compoſ. ſimpl. phar. lib. 10.) κατοικίδιον eſt, hoc eſt domeſticum, alterum νομαδικὸν, hoc eſt paſcuum & ſylueſtre, Hermolaus. Italicè columbo, columba, colomba, puniono, & palumbo etiam apud Scoppam Grammaticum. Sed Hiſpani quoq; columbam palóma uocant: quæ tamen nomina à palumbo, id eſt columbo ſylueſtri facta apparet. quanquam & palumborum alij cicures dicuntur, aut dici poſſunt, (ut audio,) alij feri. Gallicè coulon, colombe, colombe priuee. Germanicè, Tub, Taube, zame Taube, Hußtube, Saxonicè & Flandricè Duue. Noſtri columbum, id eſt marem priuatim appellant ein Kuuter, per onomatopœiam. Sunt & palumbi cicures, noſtris zam Schlagtuben, quos & Italicos puto aliqui uocant, Welſchtuben, pedibus plumis induti: quos alij Ruſsicos appellant, ghößlet Tuben, hoc eſt daſypodes columbas, ut Galli pigeon patè. ſed has Anglicas potius dicendas audio, & criſtas etiam è plumis in capitibus habere. ¶ Anglicè a culuer, uel doue, a houſe doue, a tayme doue. Illyricè, golub. Turcicè, iugargen.

¶ Columba ſaxatilis Varroni inter altiles nominatur, (alia, ni fallor, quàm quæ Rhætis uulgò Steintube, id eſt ſaxatilis dicitur, quæ prorſus fera eſt.) hæc ſcilicet eſt quæ Galeno νομὰς & βοσκὰς dicitur, quòd liberius in agris & campis paſcatur. (Sic & equas nomades dicunt, quæ in armento liberæ paſcuntur, tanquam paſcuas aut paſcales:) & πυργῖτις quibuſdam, ut Vuottonus docet. nam Varro ſaxatiles columbos agreſtes dicit. Sed adſcribam ipſa Varronis uerba de triplici columbarum genere: In uillam intrò inuolant columbæ, de quibus Merula: Axi, ſi unquam περιστεροτροφεῖον conſtituiſſes, has tuas eſſe putares, quamuis feræ eſſent. Duo enim genera earum in περιστεροτροφείῳ eſſe ſolent: Vnum agreſte, ut alij dicunt ſaxatile, quod habetur in turribus, ac columinibus uillæ, à quo appellatæ columbæ, quæ propter timorem naturalem ſumma loca in tectis captant. Quo fit, ut maximè agreſtes ſequantur turres, in quas ex agro euolant ſuapte ſponte, ac remeant. Alterum genus columbarum eſt clementius, quòd cibo domeſtico contentum intra limina ianuæ ſolet paſci. Hoc genus maximè eſt colore albo. Illud alterum agreſte ſine albo, uario. Ex his duabus ſtirpibus fit miſcellum tertium genus fructus cauſa, atq; incedunt in locum unum, quòd alij uocant περιστερεῶνα, alij περιστεροτροφεῖον, Hæc Varro. Ex columbo agreſti & columba domeſtica, ſiue ex domeſtico maſculo & agreſti fœmina, dum ſimul coëunt, naſcitur genus tertium columbarum, quæ magnitudine inter utranq; columbam ſunt, natura ad blandiendum natæ, pronæq; ad laſciuiam. Corrumpunt quippe alias, furtoq; comitatiores domum reuertuntur, (ſed hoc Plinius ſimpliciter de columbis ſcribit.) Vnde publico edicto uetantur ali. Miſcellæ à noſtris ob duorum generum commiſtionem appellantur, Perottus. Columbi quidam uulgò ſaxaroli dicuntur: (& alij à pennarum colore turgni.) hi in columbarijs melius durant quàm cæteri. albi omnino uitẽtur, Creſcentienſis. Hoc genus Gallis & Sabaudis eſt colombe paſſagiere aut rocheray. Germanis Veldböck, Veldtuben by den hüſeren.

¶ Pipiones pulli columbarum dicuntur, uide in H. a. Cicero pullos columbinos dixit: recentiores quidam minus Latinè columbinos abſolutè. Hebræi goſal, גוזל, uocitant pullum auis, præcipuè columbæ. Dauid Kimhi goſal auiculam paruam interpretatur: Chaldęus in uetere Teſtamento bar ionah, id eſt pullum columbæ. Arabs pherak hamas, פרך חמס, melius hamam. Perſa kebuhar (forte kaphtar legendum ut ſupra, uel contra) bezar, בכותר בצר. Septuaginta περιστερὰ, Hieronymus columbam. Rabi Abraham quoq; & Salomon & Ioſephus, pullum columbæ exponunt. Rurſus Septuaginta Deuter. 32. νεοσσοί, Hieronymus pulli. Alfrach eſt nomẽ commune ad omnes pullos: & aliquando uſurpatur pro gallina iuuene quæ nondum oua peperit: abſolutè uerò pro pullo columbino,

lumbino, imperfectis adhuc pennis necdum uolante, And. Bellunen͂. Alnuaheb, ut scribunt Arabes, sunt columbi qui iam pennis perfectis uolare incipiunt, Idem. περιστερίδιον & πιπισρίον Græcè diminutiua sunt, ut columbulus apud Latinos: πιπισριδεὺς etiã, uel πιπισρίδης patronymica forma, de pipione dici potest. uide infra in H. a. περισρόπουλον apud recentiores Græcos, ut Demetrium Constantinopolitanum, legitur. Gallis pipio appellatur pigeon. Italis piccione. Nos circumscribimus, ein junge Tub: uel diminutiuo utimur ein Tüble.

¶ Columbæ agrestes, quæ & saxatiles Varroni dicuntur, maximè sequuntur turres, in quas ex agro euolant suapte sponte ac remeant. Hoc genus Græci πελειάδας nominant à liuore. uarij enim sunt coloris, ac liuidi: propter quod è nostris quidam (Gazam uidetur intelligere) eas liuias appellauere. Paucæ inter eas albæ sunt, colore improbato. Pedes plumis nudos habent, rubidos & scabrosos, Perottus. Sed nos liuias omnes, syluestres esse ostendemus, in quo unius omnes coloris sunt, nec ali solent, nisi allectatrix forte ex eo genere. Perottus quidem eius quam liuiã puto omnino non meminit. Color albus (inquit idem Perottus) in domesticarum genere non improbatur, (sed agrestium duntaxat,) quòd hæ scilicet accipitrum iniurijs minus obnoxiæ sint. nam intra limina ianuæ solent depasci. Domesticæ magnitudine superant agrestes, pedibusq; sunt ita plumatis, ut uix aliquando ingredi possint, Perottus.

B.

Columbæ etiam patriam nobilitauêre, in Campania grãdissimæ prouenire existimatæ, Plinius. Alexandrinæ & Campanæ columbæ, tanquam peculiare quiddam habeant, à Columella nominantur. In Campania grandissimæ nascuntur, & in Therapne, cum alioqui Spoleti sint perexiguæ: mirum inter duodecim millia passuum tantam esse differẽtiam, Perottus. Siculas columbas olim laudatas fuisse Athenæus refert, qui hæc Alexidis uerba citat: περιστερὰς γοῦν τρέφω τῶν Σικελικῶν τούτων πάνυ κομψάς. Et ex Georgicis Nicandri, qui Siculas columbas ali iubet. Insulæ Veneri antiquitus consecratæ, ut Paphus, Cythera, & Sicilia circa Erycem, præcipuè columbis abundabant: nam hæ quoq; Veneri sacræ erãt. Theophrastus tradit inuectitias esse in Asia etiam colũbas, Plin.

¶ Columba palumbe & œnade minor est, maior turture, Aristot. Columbæ uariæ sunt, hoc est coloribus inter se differentes, Aristoteles. Columbæ genus alterum clementius est, & colore maximè albo: agreste uerò siue saxatile, sine albo, uario, Varro. In Noruegia columbæ totæ albæ habentur, Gyb. Longolius. Indiam dicunt habere columbas colore melinas, (giluas, Gillius,) Aelianus in Varijs. Athenæus Dæmachum (Daimachum) huius rei authorem adducit. Eo tempore primum quo exercitus Persicus circa Athon montem interijt, columbæ albæ in Græcia uisæ sunt, ignotæ prius, Athenæus. Reperiuntur apud nos columbæ aliæ candidissimæ, aliæ atræ totę, aliæ reliquo corpore præter caput & pedes; aliæ cœruleæ ferè, alię præterea capitibus cristatis modicè, Cyprias nuncupant, quæ ceu nobiliores præferuntur. aliæ cruribus totis hirsutis ad extremos usq; pedum digitos, quas dasypodes uel hirtipedes dixeris. à regione uulgo Russicas uel melius Anglicas nominãt, magnitudine circiter alaudæ, rostellis exiguis. tales Venetijs pretiosissimas haberi audio. geschöplet oder Reussisch Tauben. Nuper etiam genus nouum allatũ est Augustam Rhæticorum, rostris paruis ceu fringillarum. Nostri columbas uulgares & uiles colore Veldböck uocitant, omnes ferè præter Cyprias: & uel unam pennam aliquando uitium coloris facere aiunt. Plumæ uersicolores columbis à natura ad ornatum datæ, Cic. lib. 3. de finibus.

¶ De coloris uarietate in pennis ceruicis columbarum ita cecinit Lucretius lib. 2. Qualis enim cæcis poterit color esse tenebris, Lumine qui mutatur in ipso: propterea quòd Recta aut obliqua percussus luce refulget. Pluma columbarum quo pacto in Sole uidetur, Quæ sita ceruices circùm, collumq; coronat. Nanq; aliâs fit, uti claro sit rubra pyropo: Interdum quædam sensu fit, uti uideatur Inter cœruleum uirideis miscere smaragdos. In Solis deliquio (inquit Cælius Rhodig.) colorata omnia, insita priuantur uenustate. Liquet id amplius in columbarũ mirè splendicantibus pennulis, quas in earum collo conuisimus. nanq; etiamsi unius sint coloris, uarijs tamen aspectibus uariè illustratæ sub differenti specie oculis exhibent sese. cuius ratio est, quia mouendi uim à luce color suscipit: quò uerò amplius ab illa mouetur, amplius & ipse mouet. imbecilliores autem colores esse in intensioribus, sicuti imperfectum in eo quod perfectum est. Sunt qui existiment diuersos re ipsa esse inibi colores, diuersasq; superficies ex diuersarum portionibus pennularum radiantes. Columbini quidem colli submutantis colores meminit Hieronymus aduersus Ioannem Origenis consectatorem: Columbarum (inquit) colla ad singulas conuersiones colorẽ mutant. Sed & Martianus de nuptijs Philologiæ: Arcesilas (inquit) collum intuens columbinum dubitabat, siquidẽ hac permotus uarietatis incertitudine, amplius astruere ἀκαταληψίαν cœpit, id est incomprehensibilitatem. Sed & Nero Cæsar disertissimè, ut primo Naturalium quæstionum Seneca tradit: Colla Tiberiacæ splendent agitata columbæ, (sed Cytheriacæ potius legendum, cuius uocis primam aliâs produci, aliâs corripi inuenimus. Armigerumq; Iouis Cythereidasq; columbas. Tiberiacæ quidem legi syllabæ mensus nõ patitur.) Meminit & Academicorum secundo M. Tullius. Hæc Cælius iudicans ipse in collo columbæ plures uideri colores, nec esse plus uno. Ceruices columbarum ad lucem refractam auricolores fermè se offerunt, χρυσοειδεῖς, Aristoteles in libro de Coloribus.

¶ Columbæ & similia utraque palpebra conniuent, Aristot. & Plinius. Ingluuies eis præposita uentriculo est, Idem. Aues quoque geminos sinus habent: quædam unum in quo merguntur recentia, ut guttur: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, ut gallinæ, palumbes, columbæ, Plinius. Ingluuies in quibusdam parua est, & fermè rotunda, ut in speruerio & columba, Albertus. Columbo uentriculus est feruentior, & lien eius magnitudine deficit, Aristot. Columbis, ut magnæ parti auium, lien adeò exiguus est, ut propemodum sensum effugiat, Idem. Sexum dignosci haud facile est, nisi interiorum aspectu, Idem. Columbis alijs uentri, alijs intestino fel iungitur, Aristot. Intestino tantum fel iungitur in columbis, Plinius. Columbam felle carere traditur, Orus in Hieroglyphicis & Beda. Sed Galenus in libro de atra bile, ridiculos illos esse ait qui columbam felle carere putant, quoniam uesicam eius non habeant. Idem Orus alibi columbę bilem in dorso esse scribit.

C.

Columbi semper uisuntur, & hyemem etiam nobiscum agunt, Aristot. & Plinius qui columbas propter hoc inter aues perennes ponit.

¶ Volucres pleræque à suis uocibus nominantur, ut gallina, columba, &c. M. T. Varro. Et castus turtur atque columba gemunt, Author Philomelæ. Non murmura uestra columbæ, Brachia non hederæ, non uincant oscula conchæ, Gallienus imperator in Epithalamio. γογγίζειν (per iôta in penultima, uel γογγύζειν per ypsilon,) de uoce columbæ dicitur, (authore Polluce,) τονθορίζειν, Varinus. γογγύζειν uerò & γογγύσαι, de uoce suum apud Hesychium legitur. Et apud eundem βομβῆσαι de columbina uoce. ¶ Columbi frugibus uiuunt, Aristot. Granis (Cerealibus) uescuntur, uel his quæ ex granis conficiuntur, nec alio cibo, Albertus. Cadauere nullo pascuntur, sed puro grano, Author libri de nat. rerum. Cætera quæ ad cibum eorum pertinent leges infra in E.

¶ Proprium columbarum & palumbium & turturum esse uidetur, ne collum cum bibunt, resupinent (eleuent, uetus interpres) nisi satis hauserint, (biberint,) Aristot. Videtur autem hic locus Vuottono suspectus: fortassis quod apud Athenæum aliter legatur, hoc modo: ὁ δὲ Μύνδιος Ἀλέξανδρος οὐ πίνειν φησὶ τὴν φάσσαν ἀνακόπτουσαν (lego ἀνακύπτουσαν ex Aristotele) ὥσπερ τὴν τρυγόνα. Ego Athenæi locum corruptum, Aristotelis integrum esse iudico, ut melius legatur, ὥσπερ οὐδὲ τὴν τρυγόνα, nam Plinius quoque sic transtulit, Proprium generis eius, & turturum, cum bibant colla non resupinare, largè bibere iumentorum modo. Vide infra in H. c. Columba iuxta aquas quiescere gaudet, ut sitim sedet, Author libri de nat. rerum. ¶ Columba auis est multiuaga, Plinius.

¶ Aspicis ut ueniant ad candida tecta columbæ, Accipiat nullas sordida turris aues, Ouidius. Columbi (præsertim agrestes) à columinibus ædificiorum dicti sunt, nidificant enim propter timorem in summis locis, Varro. In alto nidificat, quò nocens bestia nulla perueniat, Author libri de nat. rer. D. Iulius apud Mundam cum syluam cæderet, arborem palmæ repertam, conseruari ut omen uictoriæ iussit. ex ea continuò enata soboles, adeò in paucis diebus adoleuit, ut non æquipararet modo matricem (arborem primum consitam) uerumetiam obtegeret, frequentareturque columbarum nidis: quamuis id auium genus duram & asperam frondem maximè uitet, Suetonius in Augusto. Columbæ debilem nidum faciunt, eò quòd calida habent corpora, & non multum indigent calore nidi, Albertus.

¶ Coeunt intra annũ columbæ, quippe quæ semestres nosse incipiant Venerem, Aristot. Pullos quinquemestres fœtificare, author est Plinius. Peculiare columbis illud etiam est, ut in coitu, nisi ante mutuò osculentur, mas non ascendat, sed iunior sit, an senior, interest: senior enim primum coitum osculo exorditur: sequentem & sine osculo agit. At iunior quoties libet coire, toties osculatur, Aristot. & partim Plinius. Fœmina marem non admittit, nisi præosculatus ante coitum fuerit, Aelianus in Varijs Aristotelem citans & Athenæus. Atqui Oppianus Ixeuticorum primo de turturibus scribens: Oscula (inquit) antequam procreandæ soboli indulgeant, permiscent: idque inter eas quæ prouectiores ætate sunt perpetuum est. iuniores non rarò absque osculis id faciunt. Columba senex coire non potest, sed tantum osculatur, Obscurus quidam ex Aristotele, apud quem nos nihil tale legimus. Coruorum exosculationem illam quę sæpe cernitur, qualis in columbis esse ab Aristotele traditur, Plinius. Rostrorum coniunctio coruis & id genus auibus solita est, quod in monedulis quas mansues alimus, planum est. genus etiam columbinum hoc idem facit, Aristot. Amorem mutuum querulo gutture ictuque rostri ostendunt columbæ. in Venerem crebro ruunt, frequenti pedum orbe facta adulatione, Platina. Columbæ quæ calidiores sunt tempore libidinis caudam flectunt ad terram, & trahunt eam super terra, & sic ad Venerem mouentur mas & fœmina, Albertus. ¶ Hoc etiam columbis proprium est, ut fœminæ saliant, ac supergressu mutuo agant, si mas non sit, & cum osculo, ut mares. & quamuis nihil altera emittat in alteram, tamen plura sic oua, quàm ex maris coitu pariunt. Verum nullus his enascitur pullus, sed sunt omnia irrita, (hypenemia Græci uocant, Plinius,) Aristot. Columba cum peperit, postridie marem repetit & concipit, inquit Athenæus & Eustathius. Excludunt die XVIII. statimque concipiunt, Plinius. Columbi cum pluribus adolescere, aut coire non patiuntur, neque coniugium iam inde à primo ortu initum deserunt, nisi cœlebs, aut uidua. Quinetiam fœminæ parturienti mas adest, & cultu, omnique officio fungitur, sæpe etiam fœminam pigrius euntem ad nidum propter partus laborem mas percutit, co-

tit, cogitq; intrare. Exclusis iam pullis terram salsuginosam potissimum præmanducatam in eorum os inserens, suum ingerit, atq; ita præparat ad cibum recipiendum. adultos iam, cum tempus prodeundi ex nido est, mas subigit. Ita magna ex parte columbæ mutuo degunt amore: sed interdum nonnullæ etiam ex maritatis cum alijs coëunt, Aristot. cuius uerba ferè etiam Plinius transtulit, de amore mutuo scilicet & coniugio columbarum, deq; mariti circa coniugem cura & pullos, quæ infra in D. recitabimus, plura etiam de coniugio columbarum ibidem allaturi. Cæterum inter uerba Aristotelis iam recitata, ubi Græcè legitur, φροντίζει τῆς ἁρμοττούσης τροφῆς, id est de cibo eis conueniente curam gerit, Gaza legit τῆς ἁλμυριζούσης γῆς. quæ lectio mihi quoq; probatur, & Athenæus Aristotelem citans similiter legit: etsi codex noster deprauatus λαμυριζούσης habet. Salsis quidem columbas delectari, docebimus infra capite 5. Paulò supra uerò Athenæus Aristotelis uerba hoc modo refert, καὶ γενομένων τῶν νεοττῶν ὁ ἄῤῥην ἐμπτύει ὡς μὴ βασκανθῶσι. cum Aristoteles nõ tanquam remedium aduersus fascinationem marem in os pullorum inspuere dicat, sed ut appetitionem cibi in eis excitet; ad quam rem aptus est sapor salsus. sed Athenæus in uerbis hisce ultimis simpliciter marem inspuere dicit. Albertus etiam in sua translatione substantiam terrestrem salsam in os pullorum à patre infundi scribit. Plinius, Pullis (inquit) primo salsiorem terram collectam gutture in ora inspuunt; præparantes tempestiuitatem cibo: ubi inspuit fortassis, & præparans legendum, ut de mare duntaxat intelligatur.

¶ Columbæ soboli procreandæ plærunq; indulgent, unde sacræ Veneri creduntur. Vel decies anno pariunt, Aristot. omnibus anni partibus, Aelianus. Tota æstate fœtant, Aristot. Et rursus: Pariunt columbæ omnibus anni temporibus, pullosq; educant, si locum apricum habeant, & cibum. sin minus, æstate tantummodo fœtant. Sed proles præstantior uere, quàm autumno est: deterrima æstate, & omnibus tempore calidiore. Et alibi, Decies anno pariunt: nonnullæ etiam undecies: Aegyptiæ uerò & duodecies. In Aegypto etiam brumali mense, Plin. Columbæ ouum citius perficitur quàm gallinæ. huius enim ouum decem à coitu diebus magna ex parte consistit, columbæ paucioribus, Aristot. Albertus ouum columbinum in utero septem diebus perfici scribit. A coitu decem diebus oua maturescunt in utero: uexatæ autem gallinæ & columbæ penna euulsa, aliáue simili iniuria, diutius, (id est tardius,) Plinius. Et rursus, Pariunt à coitu quinto die. Facultas columbis retinendi oui, etiam tempore parturiendi est. Nam si ab aliquo uexetur, aut penna in nido euulsa, uel quauis alia simili re infestetur, aut etiam sponte morosius habeat, ouum per tristitiam retinet, partumq; differt, Aristot. Columbarum oua candida sunt, Idem & Plinius. Columbarium genus, ut palumbes & turtur, pariunt magna ex parte bina oua. sed complurimum terna palumbes & turtur, Aristot. Columbacei generis aues rarò tria oua pariunt: quod etiam cum contingit, tertium ferè corrumpitur, Albertus. Columbæ pariunt ferè bina oua, ita natura moderante, ut alijs crebrior sit fœtus, alijs numerosior, Plinius. Columbarium genus pauca parit, utpote uolax, sicut & aues uncæ. materia enim uolatu consumitur, & in alas pennasq; conuertitur. sæpe autem parit, utpote corporis magno & uentris calore, & facultate concoquendi maxima præditum, & quòd cibum facile sibi acquirat, Aristot. De columbarum fœcunditate plura leges infra in E. Columbæ magna ex parte marem & fœminam generant: priorem marem, posteriorem fœminam. & cum pepererint primum ouum, uno interposito die, secundum pariunt, Aristot. Marem semper & fœminam pariunt, priorem marem, postridie (uel citius, Albertus) fœminam, Plin. Natura fœcundissimum est animal. quippe singulis quadragenis diebus concipit, parit, fouet, ac denique enutrit pullos: idq; ferè totius anni curriculo facit. nam si ab hyemali solstitio usq; ad æquinoctium uernum excludas tempus, reliqua parte anni fœturam ædit. licet etiam uidere columbas ipsas nondum integrè educatis pullis oua ædere atq; incubare, Florentinus. A partu caudam distendunt, Aristoteles. Columba citra dies triginta (quadraginta Florentinus, ut iam recitaui) prole expedita superiore, parit, Aristot. Aestate quidem interdum binis mensibus terna ædunt paria. nanque octauodecimo (paulò ante scripserat, uicesimo) die excludunt, statimq; concipiunt. quare inter pullos sæpe oua inueniuntur, & alij prouolant, alij erumpunt, Plinius. ¶ Pariunt aliquando oua hypenemia, Aristot. Et rursus, In columbis maximè notatum est, quod oua quandoq; infœcunda pariant, uel ex ijs ipsis quæ conceperint coitu. nullus enim prouenit fœtus, quamuis incubitu foueantur. Irrita oua, quæ hypenemia diximus, aut mutua fœminæ inter se libidinis imaginatione concipiunt, (ut supra quoq; de columbis scriptum est,) aut puluere: nec columbæ tantum, sed & gallinæ, &c. Plinius.

¶ Incubant ambo & mas & fœmina, Aristot. & Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Incubat uicissim omne columbaceum genus, Athenæus ex Aristotele, & Aelianus in Varijs. Fœminæ parturienti mas adest, & cultu omniq; officio fungitur. sæpe etiam fœminam errantem & uagantem ad nidum cõpellit: & cum pepererit oua, cogit ut incubet, Aelianus ex Aristot. Sic & Porphyrius, καὶ τὴν θήλειαν, ἂν πλείονα χρόνον ἀποπλανηθῇ, κόπτων ὁ ἄῤῥην εἰσελαύνει πρὸς τὰ ᾠὰ καὶ τοὺς νεοττούς. ubi Aristoteles habet, ἐὰν ἀπομαλακίζηται πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς νεοττιᾶς, διά τε τὴν λοχείαν, τύπτει καὶ ἀναγκάζει εἰσιέναι, sed sensu eodẽ. Incubãt ambo uicissim, interdiu mas, (in Græco codice nostro additur, ἐν τῷ θέρει, quod Gaza rectè omisisse uidetur, cum aliorũ nemo addiderit,) noctu fœmina, Aristot. & Plinius; qui addit, in eo genere, quasi palumbes etiam & turtures idem faciant. Excludunt uicesimo die, Plinius; mox uerò subiungit, Aestate interdum binis mensibus terna ædunt paria, nanq; octauode-

cimo die excludunt. Et nimirũ æſtate celerior fit excluſio. Oua columbarum propter caliditatem quindecim (tantum) diebus fouentur & excluduntur. alijs autem quindecim diebus complentur ad uolandum, Albertus. ſed Ariſtoteles de hiſt. anim. 6. 4. de palumbis & turturibus hoc ſcribit, nempe oua harum auium diebus quatuordecim (non quindecim) in utero geſtari, totidem incubari, totidem deniq; excluſa perfici ad uolatum. Columbarum uero oua ante dies decem, in utero perfici, ut ſupra ſcripſimus. Concoquunt atq; aperiunt columbæ citra diem uiceſimum ouum quod prius ædiderint, (maſculum ſcilicet, quod ferè die uno prius quàm fœmineũ ædunt.) perforant (πιτρώσκει, in ſingulari, nimirum ut de fœmina intelligatur) ouum pridie eius diei quo pullum excludunt, Ariſtoteles. Græcè legitur, πιτρώσκει δὲ τὸ ᾠὸν τῇ προτέρᾳ (ſcilicet ἡμέρᾳ) ᾗ ἐκλέπει. Alberti trãslatio ſic habet: In fiſſura oui primò columba paruula in ouo exiſtens penetrat teſtam anteriore (parte) roſtri ſui, ita ut teſta eleuetur ad magnitudinem grani tritici: & poſtea diuidit eam in duas partes & exit pullus. Idem alibi, Ouum columbæ in utero completur ſeptem diebus: deindè fouetur per quatuordecim, poſtea fiſſo ouo exit pullus.

¶ Fouent prolem ambo (inquit Ariſtoteles) ad certum tempus, eodem modo quo oua. fœmina in opere ſobolis acerbior mare eſt, ut cæteris quoq; à partu euenit animalibus. Mares pullis excluſis primi cibum in os ingerunt, ψωμίζουσι πρότεροι τὰ νεόττια, Porphyrius. Terram ſalſuginoſam præmanſam ori eorum inſerit, præparans eos ad cibum capiendum, ut ſupra hoc in capite ex Ariſtotele ſcriptum eſt. Pulli ab utroq; parente alternis cibantur, Albertus. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, ut quæ paruæ corpore multos progenerant: & quæ in pauciparo genere copiam alimenti parere unà cum prole non ſolent, ut palumbes, turtur, columba, Ariſtot. In pullos excluſos maſculum inſpuere aiunt, repellentem ab ipſis omnem inuidiam, ne quo pacto faſcinari poſſint, Aelianus in Varijs lib. 1. Adultos iam, cum tempus prodeundi ex nido eſt, mas ſubigit, Ariſtot. Non exeuntes (tempeſtiuè) de nido pullos alis percutiunt, & aliquando mas coit cum eis, & eijcit, Albertus. Pulli ut primum abſoluti ſunt, mox cum ſuis matribus parere incipiunt, Florentinus. Si uerè nati tempeſtiuè fuerint, ante hyemem autumno eiuſdem anni pullos habebunt, Albertus. Hominum dentibus quoddam ineſt uirus: quod & columborum fœtus implumes necat, Plinius. & forſitan id ſenſit Martialis in diſticho, Ne uioles teneras præduro dente columbas: Tradita ſic Gnidiæ ſint tibi ſacra deæ. ¶ Pulli columbarum in nido manent, donec mater alia oua pariat, niſi alium nidum illa habeat. expellit autem pater pullos è nido aſcendẽs ſuper eos tanquam coiturus cum ipſis, Albertus.

¶ Columbus tum lauare tum puluerare ſolet, Ariſtot. Gyb. Longolius tamen columbas inter aues pulueratrices rectè numerari non putat. ¶ Gregatim degunt, Ariſtoteles.

¶ Viſum nouies recuperant, Author libri de nat. rerum.

¶ Columbæ calidiſsimæ ſunt, & lapillos propter (calidam) ſtomachi temperiem deuorant, Author libri de nat. rerum. Fimum etiam feruidum habent, Idem. Columbo uentriculus eſt feruentior, Ariſtot. ¶ Columbæ & turtures annis octonis uiuunt, Plinius. In columbarijs non inueniuntur ultra octo annos durare, Creſcentienſis. Turtures & columbæ uel ad annum octauum uiuunt, ſcilicet quæ excæcatæ allectatrices (παλεύτριαι) aluntur, Ariſtot. Compertum eſt apud nos columbam uiuere per uiginti annos, & raro ſupra, Albertus. Columbæ, turtures & gallinacei herba quæ uocatur helxine annuum faſtidium purgant, Plinius.

¶ Columbas perimunt fabæ aut frumentum, macerata in aqua, in qua elleborus albus infuſus fuerit, Serapio. Hominum dentibus ineſſe uirus columbis implumibus letale Plinius author eſt.

D.

Columbi gregales ſunt, Ariſtot. Columbam errantem cum uiderint ſibi aggregant, Author libri de nat. re. Ars illis eſt inter ſe blandiri, & corrumpere alias, furtoq; comitatiores reuerti, Plin. Perottus quidem priuatim de columbis miſcellis hoc ſcribit. Vide infra ab initio capitis quinti de uerbo παλεύειν. Cum hominibus degere ſolent, Ariſtot. In urbibus columbæ cum hominibus frequentes habitant, ſeq; ad pedes horum huc & illuc magna manſuetudine & facilitate uerſant. In locis autem, ubi ab hominum frequentia ſolitudo eſt, propinquitatem hominum minime expectantes, aufugiunt. In multitudine hominum confidentiores ſunt, ſeq; nihil ibi graue paſſuras planè ſciunt: ubi aucupes uenatoriaq; inſtrumenta uerſari uident, non amplius ſine ſumma ibi formidine habitant, Aelianus. Aloiſius Cadamuſtus in hiſtoria nauigationum ſuarum cap. 40. ſcribit ſe in Oceani quædam inſula innominata & incognita prius, dierum aliquot ultra Canarias nauigatione, incolas nullos inueniſſe: ſed columbos duntaxat & uaria genera auium. Columbi (inquit) capiebantur pro libito manu hominis. non enim pauebant ad uiri conſpectum, utpote ad rem ſibi hactenus inuiſam. Cepere igitur ex his quàm plurimos, quos ſcipionibus occiderant, nobiſq; attulère. Columba auis innocens eſt, nec roſtro nec unguibus lædens, Albertus. ¶ Ecce ego emitto uos uelut oues in medio luporum. eſtote igitur prudentes ueluti ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ, Chriſtus ad diſcipulos Matthæi x. Vbi Eraſmus paraphraſtes, Columbina (inquit) ſimplicitas præſtabit, ut de omnibus bene mereri cupientes, neminem lædatis, ne prouocati quidẽ. ſerpentina prudentia, ne quam anſam illis præbeatis calumniandi doctrinam. Ioannes Tzetzes Chiliade 9. capite 263. hoc ſenſu hæc uerba à Domino prolata ait, Seruate capita ueſtra quemadmodum ſerpens, qui

insidijs petitus uapulansq; ad mortem, omni modo caput suum abscondit: sic uos à tyrannis & impijs cruciati, caput seruate mihi, fidem uestram, & ne Deum negetis usq; ad ipsam mortem. Simplices autem sitis sicut columbæ, ac prudentes (pariter) sicut columba Noe, quæ diluuij tempore dimissa ad arcam reuersa est. Omnis sanè columba si nata fuerit domi, non recedit inde, nisi fuerit spuria, & nō genita ibi sed aliunde adducta. Poterit præterea aliquis rhetoricè hoc dictum illustrando, seruanda iubere capita hoc est authores (αὐθέντας) & dominos nostros, nec illos decipere aut fallere dolis sacrilegis, Hæc Tzetzes. ¶ Nihil timidius columba, Varro. Fimum columbæ & ipsæ nido eijciunt, & pullos eijcere docent, Author libri de nat. rerum. Columbis inest quidam & gloriæ intellectus, nosse credas suos colores uarietatemq; dispositam. quin etiam ex uolatu creduntur (aliâs quæritur) plaudere in cœlo, uarieq; sulcare, Plinius. Aliquando sola sedens auri splendores in pennis colli sui intuens delectatur, & uolando sibi congratulatur, Albertus: colores uarios circa collum admirans, alarum plausu rostroq; plumas fulcit, & ad uolatum cultius pennas disponit, Author libri de nat. rerum. Animantes quædam magis ualent memoria, ut quibus purgatior & absolutior imaginatio est, ut apes, columbæ, Themistius. Columbi pudicitia aues omnes antestant. plures enim in eodem columbario mixtim degunt, neq; tamen quis alterius connubia uiolat, Platina. A perdicibus (inquit Plinius) columbarum gesta spectantur maximè simili ratione: mores ijdem, sed pudicitia illis prima, & neutri nota adulteria. Coniugij fidem nō uiolant, communemq; seruant domum. Nisi cœlebs aut uidua, nidum non relinquit. Et imperiosos mares, subinde etiam iniquos ferunt: quippe suspicio est adulterij, quamuis natura non sit. Tunc plenum querela guttur, sæuiq; rostro ictus, mox in satisfactione exosculatio, & circa Veneris preces crebris pedum orbibus adulatio. Amor utriq; sobolis æqualis: sæpe & ex hac causa castigatio, pigrius intrante fœmina ad pullos. Parturienti solatia & ministeria ex mare, Hæc Plinius ex Aristotele translata: cuius eadem de re uerba, nempe de amore mutuo & coniugio columbarum, itemq; de cura & cultu mariti tum circa coniugem parturientem & incubantem, tum fœtum exclusum, iam supra in C. recitaui. Columbas ab adulterio castissimas esse percepi, nunquam enim ex societate inter se instituta, neq; mas nisi morte ipsa uxoris distrahitur, neq; fœmina dissociatur, nisi uidua fuerit, Aelianus. Idem rursus de palumbis scribens: Ex auibus (inquit) castissimi sunt ab omni stupro. Mas enim & fœmina in hoc genere tanquam nuptijs alligati mutua consensione adeo ad stabile & certum connubium per summam castimoniam adhærescunt, ut neuter alienum cubile attingat. si autem impudico amore capti ad alienam Venerem libidinis oculos adiecerint, eos reliqui circumsedentes marem quidem mares discerpunt, fœminas uero fœminæ disperdunt. Huiusce etiā modi lex castitatis ad turtures pertinet, sanctaq; & syncera permanet: tum etiam ad columbas albas manat, præterquam quòd non utranq; occidunt, nam marem duntaxat perimunt, fœminam uerò illius misericordia permoti impunitam atque inultam in uiduitate reliquam ætatem ducere permittunt. Aegyptij mulierem uiduam, quæ ad mortem usque permanserit in eo uitæ statu uolentes significare, nigram columbam (περιστερὰν μέλαιναν) pingunt. Hæc enim quandiu uidua est, alteri uiro non miscetur, Orus in Hieroglyphicis. Mas & fœmina (inquit Albertus) postquam semel coiuerunt, non facile deserunt coniugium. Antequam uerò coiuerint, mares qui carent coniugibus, suas alijs abstrahere conantur, unde acerrima pugna oritur. Auicenna refert se uidisse duos columbos pro fœmina pugnātes: accessisse autem fœminam ad uictorē. deinde pugna repetita cum uinceret qui antea uictus erat, ad eundem relicto altero fœminam redijsse. Hic sanè mos est columborum, ut si mas sine uxore, fœminam marito carentem uiderit, mox cum ea coeat: hæc statim à coitu illum sequatur & obediat, Hucusq; Albertus. Aegyptij hominem ingratum ac infestum ijs à quibus beneficio affectus est significantes, columbam pingunt. Mas enim ubi robustior euaserit, ex consortio matris patrem expellit, itaq; ei connubio iungitur, Orus in Hieroglyphicis, quod & Aelianus ex eo repetijt. ¶ Columbæ fascinationis amuletum laurinos ramulos tenues primum colligunt, deinde ad custodiam pullorum in nidos imponunt, Aelianus. Zoroastres in Geoponicis palumbes nidis laurum imponere scribit, nec causam addit, nisi quis propter blattas id eas facere conijciat: quoniam proximè de hirundinibus dixerat, ea causa apium ab eis nido imponi.

¶ Columbæ propter genuinum timorem nidificant in summis locis, Varro. Pugnax hoc animal est. alter alterum infestat, nidumq; alter alterius subit, sed rarò. nam etsi ex longinquo minus, tamen apud ipsum nidum summo certamine dimicatur, Aristot. Quum plures columbæ nidos inuicem propinquos habent, pugnant inter se pro nidis & uxoribus tota die, Albertus. Pennis eleuatis pugnant, Author libri de nat. rerum.

¶ Cum turture amicitia columbæ intercedit, Aelianus. Amici pauones & columbæ, Plinius. ¶ Vulpes communis est hostis pauonum, columbarum & omnium ferè auium, Stumpfius. Accipitres quidam celeres ad aucupiū sunt, columbis maximè & palumbis exitiales, Demetrius Constantinop. Distinctio accipitrum ex auiditate. alij non nisi ex terra rapiunt auem: alij non nisi circa arbores uolitantem: alij sedentem sublimi: aliqui uolantem in aperto. Itaq; & columbæ nouêre ex ijs pericula, uisoq; considunt, uel subuolant, cōtra naturam eius auxiliantes sibi, Plinius, Aelianus, & Albertus. Columbas nosse credas suos colores uarietatemq; dispositam. quinetiam ex uolatu creduntur plaudere in cœlo, uarieq; sulcare. Qua in ostentatione ut uinctæ præbētur accipitri (niso

Author libri de nat.rerum)implicatis strepitu pennis,qui non nisi ipsis alarũ humeris eliditur, alioquin soluto uolatu in multum ueiociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipsa gloria rapit. Ob id cum ijs habenda est auis quæ tinnunculus uocatur. Defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potentia,in tantum,ut uisum uocemq; eius fugiant. Hac de causa præcipuus columbis amor eorum. Feruntq;,si in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem columbas, Plinius. Columba accipitris uenientis umbram in aquis prospicit, Author libri de nat.rerum. Clangorem quidem aut aquilarum aut uulturum facile columbæ spernunt,nõ item circi & marinæ aquilæ, Aelianus. Bubo oua columbarum exorbet, Author libri de nat.rerum. Cornix ouis columbę insidiatur,ut ea dissipet & exugat, Author libri de nat. rerũ. Gallinas etiam columbis infestas esse audio.

E.

Columba sedens, ἡμμένη πελειάς, à Suida prouerbij titulo commemoratur,qui hoc dici solitum indicat de supra modum mansuetis ac simplicibus, (ἐπὶ τῶν ἁπλουστάτων, διὰ τὸ σύνηθες τοῦ ζῴου, Eustathius) comparatione ad paleutriam columbam, sensu scilicet contrario. nam columbæ, inquit, quæ euolant, fallunt cæteras, παλεύτριαι dictę, à uerbo παλεῦσαι, quod est fallere, Hæc Suidas. Erasmus uerò, Columbæ (inquit) cum auolant, fallunt cæteras pernicitate motus: cum sedent, nihil mitius aut simplicius. neq; quicquam habent quo se tueantur aduersus miluios & accipitres, præter alarum uelocitatem. Mihi uidetur dici posse & in eos qui simplicitatem simulant, quò magis imponant: propterea quod mos sit aucupibus, exoculatam columbam in reti ponere, quæ subsultans cæteras columbas alliciat. Ea Græcis dicitur, παλεύτρια, à uerbo παλεύειν quod est seducere, siue in laqueum illicere. Aristophanes in Auibus de columbis loquens, Καὶ ἐπαναγκάζῃ παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ. id est, Et cogit paleutriam agere, alligatas in reti. (Et rursus, δεδεμένοι παλεύετε: ubi Scholiastes, Aues excæcatæ, præsertim columbæ & palumbi, in retibus locantur ut uoce alliciant alias sui generis, quod glossematici παλεύειν dicunt.) Vide lector num legendum sit ἡμμένη, id est illaqueata. id enim patitur quo fallat alias, Hæc Erasmus. Sed apud Suidam ut ἡμμένη per μ. duplex legatur, ratio ordinis literarum non admittit. deinde Suidas non eandem facit τὴν ἡμμένην, & τὴν παλεύτριαν, ut Erasmus. sed illam sedentem & simplicem: hanc euolantem astutam, cuius comparatione etiam contrario sensu (hoc enim est quod dicit ἐκ τῶν ἀντιπαρεξετάσεων) columba sedens, pro homine simplici accipiatur. Euolantes quidem columbas arte blandiri alijs, easq; corrumpere, furtoq; comitatiores reuerti, Plinius author est: ut hoc nimirum Suidas παλεύειν dixerit. Cęteri uerò scriptores non item, ut mox patebit, quamobrem non aliter reprehendo Erasmum, quàm quòd Suidæ uerba quæ interpretabatur, non assecutus mihi uideatur. Idem Erasmus in prouerbio, Pulchrè fallit uulpem, παλεύει καλῶς τὴν ἀλώπεκα, dictum, inquit, apparet in eum qui dolis captaret astutum. nam παλεύειν est arte illectare. Vnde & columbæ exoculatæ, quas aucupes in reti ponunt, quò subsultantes reliquas deceptas alliciant, paleutriæ dicuntur: & qui feris tendunt casses παλευταὶ uocantur. Turtures & columbæ uel ad annum octauum uiuunt, scilicet quæ excæcatæ allectatrices (παλεύτριαι) aluntur, Aristot. Et mox de palumbis ac turturibus scribens, Et cum mares (inquit) in totum diuturniores quàm fœminæ sint, in his marem prius quàm fœminam mori nonnulli aiunt, uidelicet documento earum, quæ domi allectatrices aluntur. Vbi Niphus Italus, Apud nos etiam (inquit) allectatrix siue hallucinatrix (hoc forte dicit, quoniam excæcari solent. sed aliud est cæcum esse, aliud hallucinari) fit palumbes è syluestribus. Nostri etiam liuias, id est minimas columbas syluestres, allectatrices faciunt, Lockstuben/ut sui generis aues in rete pelliciant. Παλεύτρια περιστερά, πλάνος: & uerbum παλεῦσαι, ἐξαπατῆσαι, ὑπαγαγέσθαι, θηρεύειν, προκαλέσθαι. solent enim aues aliquas excæcatas in reti collocare, Suidas & Varinus. Παλεύεται, θηρεύεται, ἀγρεύεται. Παράνομον γάμον παλεύσας, ἀντὶ τοῦ ὑπαγαγόμενος, per metaphoram. sunt enim paleutriæ columbæ, quæ alias decipiunt & alliciunt, αἱ ἐξαπατῶσαι καὶ ὑπάγουσαι πρὸς ἑαυτὰς, ἤγουν ἐνεδρεύουσαι. Παλευταὶ, οἱ τὰ λίνα ἱστῶντες οἷς τὰ θηρία παλεύεται, Hesych. Παλεύειν pro decipere apud Lycophronem legitur hoc uersu, Ἢ μὴν παλεύσει δυσλύτοις οἴστρου βρόχοις. Παλεύτριαι, αἱ πλάνοι καὶ οἷον εἰπεῖν ἀνδραποδιστήριαι περιστεραὶ, Scholiastes Lycophronis. Eubulus apud Athenæum lib.13. meretrices paleutrias appellauit, τὰς φειδωλοὺς ἑρμάτων παλευτρίας, πώλους Κύπριδος ἐξησκημένας. Fuerint autem paleutrię columbæ forsitan dictæ, quasi ueteranæ quædam. sunt enim ueteres, id est olim captæ, πάλαι ᾑρημέναι, ut paraphrastes Oppiani de aucupio scribit. Vide etiam infra in Coturnice E. Lanarij omnes primo timidi sunt, sed postea ad columbas & anates capiendas instituuntur, Albertus. Columbi & aliæ aues quomodo capiantur reti, docet Crescentiensis libro 10. capitibus 20. & 21. & rursus capite 26. quomodo laqueis è pilis caudæ equinæ capiantur, & alijs quibusdam. & capite 28. quomodo feriantur sagittarum illo genere quod caput crassum habet, pulzones uocat. Columbæ retibus capiuntur ut palumbi, (uide in Palumbo E.) sed facilius laqueis, Oppianus tertio Ixeuticorum. Diuus Basilius in epistola ad Iulittam, columbas agrestes & αὐτονόμους à quibusdam capi scribit allectas per mansuetam, quam aliquandiu domi familiariter aluerint. hanc alis unguento suauiter fragrante inunctis emitti ad externas, quæ postea ipsam domum reuolantem suauitate odoris inuitatæ comitentur.* Serapio scribit columbas perimi deuoratis frugibus aut fabis madefactis aqua, in qua elleborus albus maceratus fuerit.

¶ Nihil columbis fœcundius. Itaq; diebus quadragenis concipit, & parit, & incubat, & educat, & hoc

& hoc ferè totum annum faciunt. Tantummodo interuallum faciunt à bruma ad æquinoctium uernum. Pulli nascuntur bini, qui simulac creuerunt, & habent robur, cum matribus pariunt, Varro. Nos plura de columbarum fœcunditate scripsimus supra in C. Fœcunditas columbarum (inquit Columella) quamuis longè minor sit, quàm est gallinarum, maiorem tamen refert quæstum. Nam & octies anno pullos educat, si est bona matrix, & precijs eorum domini complent arcam, sicut eximius autor M. Varro nobis affirmat, qui prodidit etiam illis seuerioribus suis temporibus paria singula, millibus singulis sextertiorum solita uenire. Nam nostri pudet sęculi, si credere uolumus, inueniri qui quaternis millibus numûm binas aues mercentur. Quanquam uel hos magis tolerabiles putem, qui oblectamenta delitiarum possidendi, habendiq́ causa graui ære & argento pensent, quàm illos, qui Ponticum phasim, & Scythica stagna Mæotidis eluant. Iam nunc Gangeticas, & Aegyptias aues temulenter eructant, Hæc ille. Paria singula uulgo ueneunt ducenis numis, necnon eximia singulis millibus numûm (hoc est denarijs 250. Gallico uerò nomismate libris quinquaginta Turonensibus, Rob. Cenalis) quas nuper cum mercator tanti emere uellet à L. Axio equite Romano, minoris quadringentis denarijs (hoc est libris Turonicis octoginta, Rob. Cenalis) daturũ negauit. Axius, Si possem, inquit, emere περιστερῶνα factum, quemadmodũ in ædibus cum habere uellem, fictilia columbaria, iam ijssem emptum, & misissem ad uillam. Quasi uerò (inquit Pica) non in urbe quoq; sint multi, columbaria qui in tegulis habent. An tibi nõ uidentur habere περιστερῶνας, cum aliquot supra centum millium sextertium habeant instrumẽtum? è queis alicuius totum emas censeo, & antequam ædifices rure, magnum condiscas hic in urbe quotidie lucrũ ex asse semissem condere in loculos. Qui nostro tempore in nostris regionibus (in Italia circa Bononiam) rem experti sunt, columbas dicunt post sex menses parere, & nõ prius: & quandiu uiuunt quater aut quinquies, aut sexies, aut etiam amplius per annum parere, si alimentum abunde contingat: sin minus, ter saltem parere, uidelicet per æstatem, Crescentiensis. Agriculturę studiosis utilissima est columbarum possessio, cum ob alias causas, tum uel maximè ob commoditatem stercoris atq; pullorum, qui ægris conualescentibus admodum necessarij sunt. Reddunt enim columbæ uectigal magnum suis possessoribus: & quum duos tantum mẽses hyemis nutriantur sub tecto, reliquo anni tempore sua industria ex agris sibi quæritant pabulum, Florentinus. Columbarum amore insaniunt multi, ac super tecta exædificant turres ijs, nobilitatemq́ singularũ & origines narrant, uetere iam exemplo. L. Axius eques Romanus ante bellum ciuile Pompeianum denarijs quadringentis singula paria uenditauit, ut M. Varro tradit. Columbas redire solere ad locum licet animaduertere, quòd multi in theatro è sinu missas faciunt, atq; ad locum redeunt, quæ nisi reuerterentur, non emitterentur, Varro.

¶ De columbario seu peristereône. Vulgo columbarium uocant stabulum columbarum, ipsum ædificium & locum columbis alẽdis accommodatum: & ita Palladius quoq; appellat: Verum Columella & M. Varro columbaria capiunt pro nidis & loculamentis & cellis, in quibus singula paria fœtificant, Phil. Beroaldus. Columborum etiam possessio non abhorret à cura boni rustici. Sed id genus minore tutela pascitur longinquis regionibus, ubi liber egressus auibus permittitur, quoniam uel summis turribus, uel æditissimis ædificijs assignatas sedes frequentant patentibus fenestris, per quas ad requirendos cibos euolitant. In peristereône (inquit Varro) uno sæpe uel quinque millia sunt inclusæ. περιστερὼν fit, ut testudo, magna camera tectus, uno ostio angusto, fenestris punicanis aut latioribus, reticulatis utrinq;, ut locus omnis sit illustris. Neue serpens, aliúdue quod animal maleficum introire queat, intrinsecus quàm leuissimo marmorato toti parietes ac cameræ oblinuntur, & extrinsecus circum fenestras, ne mus, aut lacerta qua adrepere ad columbaria possit. Nihil enim timidius columba. Singulis paribus columbaria fiunt rotunda in ordine crebra. Ordines quàm plurimi possunt à terra usq; ad cameram. Columbaria singula esse oportet, ut os habeant, quo introire & exire possint, intus ternorũ palmorum ex omnibus partibus sub ordines singulos tabulæ fictæ (factæ,) ut sint bipalmes, quo utantur uestibulo, ac prodeant. Aquam puram esse oportet, quæ influat, unde & bibere, & ubi se lauare possint. Permundæ sunt enim hæ uolucres. Itaq; pastorem columbaria quotquot mensibus crebro oportet euerrere. Est enim quod eum inquinat locum, appositum ad agriculturam, ita ut hoc optimum esse scripserint aliquot. siue si columbam quid offenderit, ut medeatur: si qua perierit, ut efferatur. Si qui pulli idonei sunt ad uendendum, promat. Item quæ fœtæ sunt, ut certum locum disclusum ab alijs rete habeant, quo transferantur, è quo foras euocare possint matres. Quod quidem faciunt duabus de causis. Vna, si fastidiunt aut inclusæ consenescunt, quo libero aëre cum exierint in agros redintegrentur. Altera de causa propter illicium. Ipsæ enim propter pullos, quos habent, utiq; redeunt, nisi à coruo occisæ, aut ab accipitre interceptæ, Hæc Varro. Nec in plano uillæ loco, (inquit Columella) nec in frigido, sed in ædito fieri tabulatum oportet, quod aspiciat hybernũ meridiem. Eiusq; parietes, ut in ornithone præcepimus, continuis cubilibus excauentur: uel si ita non competit, paxillis adactis tabulæ superponantur, quæ uel loculamenta, quibus nidificent aues, uel fictilia columbaria (nidi seu loculamenta, quæ è uiminibus etiam non improbãtur, Grapaldus) recipiant, præpositis uestibulis, per quæ ad cubilia perueniant. Totus autem locus, & ipsæ columbarum cellæ poliri debent albo tectorio, quoniam eo colore præcipuè delectatur hoc genus auium. Nec minus extrinsecus læuigari parietes maxime circa fene-

stram, & ea sit ita posita, ut maiore parte hyberni diei solem admittat, habeatꝙ appositam satis amplam caueam retibus emunitam, quæ excludat accipitres, & recipiat egredientes ad apricationem columbas, nec minus in agros emittant matrices, quæ ouis, uel pullis incubant, ne quasi graui perpetuæ custodiæ seruitio contristatæ senescant. Nam cum paulum circa ædificia uolitauerint, exhilaratæ recreantur, & ad fœtus suos uegetiores redeunt; propter quos ne longius quidem euagari, aut fugere conantur, Hæc ille. Columbarium potest accipere sublimis una turricula in prætorio constituta, læuigatis ac dealbatis parietibus, in quibus à quatuor partibus (sicut mos est) fenestellæ breuissimæ fient; ut columbas solas ad introïtum, exitumꝙ permittant. Nidi figurentur interius, Palladius. Extruere domum conuenit (ut docent Quintilij in Geoponicis Gręcis) temporibus (locis) claris & lucidis, tutam ab accessu serpentium, eamꝙ illinire accuratè. In ipsius autem columbarij muris, à pauimento usꝙ ad summum fastigium, nidi faciendi sunt, quos nōnulli quidem οἴκους appellant, ac si dicas loculamenta, nos uerò κρυθίνας (nullā huiusmodi uocem in Lexicis reperio) dicimus: in quibus sanè & pullos ædere, & degere coniugatæ debent columbæ. Singulis porrò nidis asseres inserendæ sunt, ut per eas ipsis transitus fiant. In ipsa autem domo latiorem peluim expedit collocare, in qua & bibere & ablui possint columbæ, nec ipsius aquæ occasione homo assiduè perturbet eas, id quod certe maximè incommodat. Non tamen prorsus damnandus hominum est ingressus. Necessarium quippe est interdum uerrere columbarium, fimumꝙ legere: & si quid intus sinistre habeat, id corrigere, & instaurare, ne serpens aut alia reptilia columbas uastent atque deturbent. Ego quidem accessui reptilium uolens obsistere, ubi elegi locum selectum remotumꝙ à contubernio domorum, columnas transtuli illuc pro ratione magnitudinis operis fabricandi. Quibus quidem minimè ad rectam lineam, sed ordine circulari dispositis, imponēs capita, ac in ipsis postea capitibus insidentibus dictis columnis admodum generosas trabes (ἐπίσυλα) confirmans tandem supra columnas in formā orbis domunculas duas extruxi altitudine cubitorum septem. In earum autem parietibus ab occasu quidem gratia splendoris, fenestram unam aperiens, ab ortu uerò aliam in hac per quam sunt egressuræ ad pasturam, posui dictum cathectem (nempe quod retinendi columbas uim possidet) unde columbas ad pascua exire oportet. Cæterum à latere meridionali ianuā constitui ut per eam pateat ingressus ei, qui curandarum auium prouinciam subijt. Hoc enim modo ipsas uolucres hactenus illęsas seruaui. Siquidem nec reptilia possunt ascendere per columnas utpote bitumine accurate inductas & læuigatas, neꝙ item catus, nec aliud animal in eas grassari poterit quum domus haud quidē consistant prope è quibus insidiari queant. Columbaria (ut scribit Crescentiensis) duobus prçcipuè possunt fieri modis, aut super columnis & parietibus ligneis muro circundatis lapideo, aut super turri è crassis muris constructa, & utrunꝙ nidos seu nidorum foramina potest habere. Sed præstat in turri lapidea quàm lignea fieri: & nidos interius construi: qui si exterius sint, fimus perditur, qui maximè utilis est, & pulli facilius à rapacibus auibus capiuntur. Excitetur ergò turris lapidea ampla angustáue pro domini arbitrio, non admodum alta, parietibus læuigatis & dealbatis cemento (tectorio) albo, habens à singulis quatuor partibus breuissimas fenestellas seu foramina, quæ columbis solum ad introitum exitumꝙ sufficiant: sub quibus quàm proximè circuitus lapideus emineat circunquaꝙ, quo mustelæ aliæꝙ nocentes feræ ascēdere prohibeantur. Super tectum etiam fenestra sit, per quam ingrediantur & exeant columbi, qui ad Solē super tecto morari gaudent. Sit autem cancellata lapidibus aut lignis, ne per ipsam rapaces uolucres alis apertis intrare queant. Nidi formantur interius, quos quidam faciunt rectos & mediocriter angustos, alij obliquos, quibus incubantes columbæ se contineant. Quidam præterea prouidè faciunt fenestellas latas & modicè concauas seu longas. Sunt qui cultellos paruos circa parietes & tectum affigunt, asserentes in his columbas libentius incubare. Ego experimēto didici, columbas quasdam in muro libentius quàm cistellis nidificare, quasdam è diuerso: & rursus alias libentius esse in aperto, & super quacunꝙ re cum nido uel sine nido incubare, alias gaudere occultari. Quamobrem non inutile puto in columbario cuiuscunꝙ generis nidos habere, ut diuersis columbarum affectibus satisfiat. quamuis qui in muro sunt à fimo & pediculis purgentur facilius, quod crebrò fieri expedit, eò quòd ab eis cum augentur, plurimum incubantes columbæ lædantur. Est etiam opportunum quòd intra columbarium ponantur trabes in pluribus partibus, & præcipuè in circuitu, & assides (asseres) super quibus tempore pluuiarum & niuium & superflui æstus, columbæ in magna multitudine morari ac quiescere possint. Sic enim à loco proprio non facile recedent. Purgetur etiam crebrò ipsarum locus, & undiꝙ sit decorus. nam in pulchra domo, sicut & homines, morantur auidius. Hoc animaduertendum, quòd unumquodꝙ par tres uel saltem duos nidos requirit, licet aliquando augeātur in tantum ut nidos omnes & solarium atꝙ trabes, & cætera loca omnia repleant, Hactenus Crescentiensis. Colore albicante præsertim delectantur columbi, unde Ouidius: Aspicis ut ueniant ad candida tecta columbæ, Accipiat nullas sordida turris aues.

¶ Aluntur in peristereône columbæ tum clementiores, tum agrestes & saxatiles: ex quibus fit miscellum tertium genus fructus causa, Varro. Qui erigere columbarium uult, is à tenellis columbis auspicari non debet, sed ab eis quæ iam ędere pullos cœperunt. Quod si in ipsis primis auspicijs, columbarum decem paria iungantur citò quidem multiplicabuntur, Quintilij. Seligendæ uerò sunt ad educationem neque uetulæ, nec nimium nouellæ, sed corporis maximi. Curandum si fieri possit,

posit,ut pulli,quemamodum exclusi sunt,nunquam separentur.Nam fere,si sic maritatæ sunt, plures educant fœtus.Sin aliter,certe nec alieni generis coniunguntur,ut Alexandrinæ,& Campanæ. minus enim impares suas diligunt, & ideo nec multum ineunt; nec sæpius fœtant. Plumæ color non semper,nec omnibus idem probatus est: atq; ideò qui sit optimus; non facile dictu est. Albus, qui ubiq; uulgo conspicitur,à quibusdam non nimium laudatur, nec tamen uitari debet in ijs quæ clauso continentur.Nam in uagis maxime est improbandus; quod eum facilime speculatur accipiter,Columella. Item feras has in turribus, ac summis uillis, qui habent agrestes columbas; quoad possunt immittunt in περιστερῶνας ætate bona,parantq; ut nec pullos, neq; uetulas, totidemq; mares quot fœminas habeant, Varro. In columbarijs nouis columbi prouectiores ætate(inquit Crescentiensis)ponendi nō sunt,quòd ij recedere & ad sedes pristinas reuerti soleant,sed iuuenes cum pennas perfectas aut ferè perfectas habent.Præferuntur autem saxatiles,secundo loco qui à pennarum colore uulgò turgni dicuntur.hi enim in columbarijs melius durãt quàm cæteri.albi uitandi, quòd neq; durare posint,& ab auibus rapacibus etiam è longinquo conspiciantur. Quanto plures quidem initio ponentur,tanto ocyus implebitur locus.Id faciendum est præcipuè Augusto & Septembri mense,uel etiam Iulio:quo tempore facilius cibum in agris uicinis inueniūt; unde fit ne longius à columbario recedant nec perdantur. Mense quidem Martio, Aprili uel Maio ponendi non sunt propter contrariam rationem.Dies circiter quindecim ut minimum includendi sunt: sic enim pinguescent(postea,)& ad reuertendum peritiores erunt. nam primis quindecim diebus emaciantur. Postea uerò per dies aliquot præbeatur eis in columbario (etiamnum inclusis) bonus & copiosus cibus & aqua. Demum emittantur cœlo nubilo uel sereno, sed præstat pluuio emitti. tunc enim egresi reuertuntur,nec subitò euolant ad remota, Hæc ille. Cæterum cibos iuxta parietem conueniet spargi,quoniam fere partes eæ columbarij carent stercore.Commodisima cibaria putantur uicia,uel eruum; tum etiam lenticula, miliumq;, & lolium, nec minus excreta tritici,& si qua sunt alia legumina,quibus etiam gallinæ aluntur, Columella. Cibus apponitur circum parietes in canalibus,quas extrinsecus per fistulas supplent.Delectantur milio,tritico,ordeo,piso,faseolis, eruo, Varro. Gratus eis cibus est cicercula,fœnogræcum,eruum,pisum,lens,frumentum; & quæ ex eo zizania(lolium nimirum)dicitur,Florentinus. Fœtus frequentant,si ordeum torrefactum,uel fabam, uel herbum sæpe consumant. Triginta autem columbis uolantibus diurni tres sextarij tritici sufficient,aut creturæ,ita ut herbum fœtus gratia mensibus præbeamus hybernis; Palladius. Pastor columbarum sæpe locum purgato; & fimum agriculturæ utilem reponat: & si quem saucium inuenerit,curet:si quem extinctum,eijciat:si qui nimis feri ac pugnaces alijs molesti sunt,remoueat & alio seponat:pullos uendi idoneos depromat, cibum deniq; & potum cum opus erit affatim præbeat,Crescentiensis. Glans fagi turdis & columbis conuenit,& eorum carnes concoctu faciles facit,Crescentieñ. Duobus aut tribus mensibus acceptant condititia cibaria, cæteris se ipsas pascunt seminibus agrestibus.Sed hoc suburbanis locis facere non possunt; quoniam intercipiuntur uarijs aucupum insidijs: itaq; clausæ intra tectum pasci debent, Columella. Plura de columbarum cibo scripsi supra in C. Cauendum ne euolent columbæ; ne scilicet nidificent alibi; neue distrahantur egressæ:quare in fame sunt exercendæ; (sic transfert Andreas à Lacuna quod Græcè legitur, ἀλλὰ περὶ τὸ πεινᾶν ἀσχολῶνται: ubi Cornarius uertit, circa columbarium exerceantur. Vide an pro uerbo πεινᾶν commodius legatur γεννᾶν.Sensus quidem hic mihi uidetur, cibum columbis affatim suppeditandum,ut ipsæ soboli tantum incubandæ, & pullis postquam exclusi fuerint alendis, operã dare posint,neq; alimentum foris quærendo diutius ab ouis aut pullis absint.) Si uerò tanta alimenti copia non suppetit,matribus tantum educantibus pullos exitus permittẽdus est:quod ubi famem illæ expleuerint,citius redeant,pullisq; nutrimentum apportent, Florentinus.

¶ Qui saginare solent pullos columbinos, quo pluris uendant, secludunt eos, cum iam pluma sunt tecti.Deinde manducato(mollificato & masticato,uel molli,Crescentieñ.)candido farciunt pane:hyeme hoc bis,æstate ter,mane,meridie,uesperi.hyeme demunt cibum medium.Qui iam pinnas(pennas magnas,Crescentieñ.)habere incipiunt,in nido relinquunt illisis(fractis,Crescentieñ.) cruribus,& matribus, uberius ut cibo uti posint, obijciunt. Eo enim totum diem se,& pullos pascunt.Qui ita educantur,celerius pinguiores quàm alij fiunt, & candidiores: parentes eorum Romæ,si sunt formosi,bono colore,integri,boni seminis, Varro. Eadem ratione qua gallinas,palumbos etiam columbosq; cellares, pinguisimos facere contingit. neque est tamen in columbis farciendis tantus reditus, quantus in educandis. Sed potest in hoc etiam auiario(columbario) sagina exerceri.Nam si quæ steriles,aut sordidi coloris interueniunt, similiter ut gallinæ farciuntur. Pulli uero facilius sub matribus pinguescunt,si iam firmis, prius quàm subuolent, paucas subtrahas pinnas,(alterius alæ, Crescentiensis,) & obteras crura, ut uno loco quiescant, præbeasq; copiosum cibum parientibus,quo & se,& eos abundantius alant. Quidam leuiter obligant crura, quoniam si frangãtur,dolorem & ex eo maciem fieri putent.Sed nihil ista res pinguitudinis efficit. Nam dum uincula exercere(exerere,excutere)conantur,non conquiescunt, & hac quasi exercitatione corpori nihil adijciunt.Fracta crura non plus quàm bidui,aut summum tridui dolorem afferunt,& spem tollunt euagandi, Columella.

¶ Columbis utile esse aiunt lutum rubrum, quod appetitum in eis excitet, & pullis statim dari

debeat. Hoc Aristoteles de terra falsa scribit, eamq; à parente mare pullis recens natis in os inseri.

¶ Columbi qui nascuntur in colũbario, uel parui in eo ponuntur, non facile recedunt, etsi quandoq; ad alia columbaria se conferunt in quibus cibum inueniunt, quum non præbetur eis in suo nec in agris inueniunt. sed omnes ferè postea tempore quo non egent cibo, reuertuntur ad locum proprium: ad quod maximè refert ut columbarium pulchrum & bonum sit. Si temporibus quibus non inueniunt escam copiosè eis præbeatur domi, ut cum nix uel gelu magnum obtinet, & mense Aprili & Maio aratis stipulis, non recedunt, & plurimos fœtus ædunt. Cibus quidem eis conueniens est frumentum, faba, uicia, melica, & alia genera quibus uesci gaudent. Pro centum autem paribus columbarum detur granorum pars corbis octaua diebus singulis, & duplum cum nihil omnino per se inueniunt. Potus etiam in columbario adsit sufficiens, quoties aquam nisi ualde remotam propter æstum uel gelu inuenire non possunt. uel in aliquo uase prope columbaria ponatur, quò descendere possint. Præcipuum sanè & ferè necessarium eis est, quòd sedes ipsorum sit prope locum in quem aqua influat, unde & bibere & ubi lauari possint. Laudatur etiam ut omne genus granorum eis exhibeatur, ut sunt frumenta, faba minuta, cicercula, uicia, orobus, melica, hordeum, spelta, lolium, & alia, ut quodnam præcipuè appetant obseruetur, & id præcipuè detur eis ut auidius ibi morentur & pluries pariant. Palladius probat ut æstate quæ maximè pinguescunt triticum uel milium mulsa maceratum semper accipiant. Quibuscunq; enim granis mulsa remollitis pastæ non recedent, & alias secum adducent, quod non pauci asserunt. Alij uerò dicunt non referre an sit mellita esca necne, cum eis datur esca uesperi potius quàm mane, ut interdiu escam sibi quærere curent, & qui non inueniũt, intus inueniant. nam si daretur mane, non curarent alibi inuenire. Sed tempore niuis mane dari oportet, ne exeant ad loca in quibus capiuntur, cum certum sit alibi non posse inuenire, Crescentiensis. Columbas abigit graueolentia, Basilius. Debet custos sæpe ad columbas accedere: & quoties in columbarium intrat aliquam escam modicam secum portare tempestiuè, easq; semper aliquo certo & consueto modo uocare, ut magis mansuescant. Idem tegulam figlinam pro aqua in columbario collocare, quæ asidem (asserem) habeat supra se aliquantulum eleuatam, habentem multos & spissos pedes incisos atq; adhærentes, inter quos possint caput ponere & aquam haurire nec in uas intrare, ut aqua munda permaneat, Crescentiensis. Vasa, quibus aqua præbeatur, similia esse debent gallinarijs, quæ colla bibentium admittant, & cupientes lauari, propter angustias non recipiant. Nam id facere eas nec ouis nec pullis, quibus plerunq; incubant, expedit, Columella. ¶ Oppianus libro 1. de uenatione author est colores in columbis artificiales fieri posse. nam cum columbæ, inquit, Veneris desiderio mouentur, & oscula iam maritis miscent, columbarius pulcherrimas uarias præsertim purpureas uestes in conspectum earum exponit, quibus illæ delectatæ pullos etiam eiusdem coloris ædunt.

¶ Locus autem subinde conuerri, & emundari debet. Nam quanto est cultior, tanto lætior auis cõspicitur. eaq; tam fastidiosa est, ut sæpe sedes suas perosa, si detur euolãdi potestas, relinquat, quod frequenter in his regionibus, ubi liberos habent egressus, accidere solet. Id ne fiat uetus est Democriti præceptum. Genus accipitris tinnũculum uocant rustici, qui ferè in ædificijs nidos facit. Eius pulli singuli fictilibus ollis conduntur, stipatisq; opercula supponuntur, & gypso lita uasa in angulis columbarij suspenduntur, quæ res auibus amorem loci sic conciliat, ne unquam deserant, Columella. Columbæ tinnunculos præcipuè amant, à quibus contra accipitres defenduntur. feruntq; si in quatuor angulis defodiãtur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem columbas: Quod auro incisis alarum articulis quæsiere aliqui, non aliter innoxijs uulneribus, multiuaga alioquin aue, Plinius. Tradunt ueteres quòd si columbarum alæ annulo aureo argenteóue inurantur, cito & libenter eas ad columbarium semper suum redituras, nec deserturas unquam, Serapio. Non pereũt, & neq; locum deserunt, si per omnes fenestras aliquid de strangulati hominis loro, aut uinculo, aut fune suspendas. Inducunt alias, si cumino pascantur assidue, uel setosi hirci alarum balsami liquore (ladanum uidetur intelligere) tangantur, Palladius. Columbæ persistent, & alias peregrinas perducent secum, si fragranti unguento eas unxeris: uel si cyminum uorandum dederis abeuntibus ad pastũm. Quòd si lygi (id est uiticis) semen triduo in uetere uino maceràris, ac postea orobos eodem uino madefactos columbis obtuleris, & mox eas abegeris, ut primum columbæ exteræ halitum senserint, continuo omnes festinabunt ad columbarium. Citius reuocabis columbas elelisphaco (id est saluia) unà cum thure intra columbarium combusto. Perseuerabunt etiam columbæ si caput uespertilionis posueris in columbarij fastigio: aut etiam uitis agrestis ramum quo florescit tempore decerptum in colũbario reposueris, Didymus. Et rursus, Ianuas atq; fenestras nec nõ angulos colũbarij oleo opobalsami inungito, & sic manebũt. Nec etiã fugiẽt si cyminũ lentemq; melicrato infusa sparseris. Si melicratũ dederis illis in potum, ac lentibus per se passo incoctis eas cibàris, prolẽ non deserent. Non recedẽt & alias secũ adducent, si granis quibuscunq; mulsa maceratis pascantur, ut supra recitaui ex Crescentiensi. Præparant aliqui retinẽdis columbis hocce pharmacũ amatorium. Testulam (ostracum) cribratã & costum, cũ ueteri odoratoq; uino miscẽtes simul, eis porrigunt exeuntibus ad pasturam. Sunt qui hordeaceam farinam unà cum caricis (ficubus siccis) coquentes & læuigantes mellis aliqua portione adiecta, columbis offerant. Alij ad pastum prodeuntibus dant cyminum, Didymus. Cracca ex leguminibus degenerat, in tantum columbis grata, ut pastas ea negent

gent fugitiuas illius loci fieri, Plinius. Rex Cypri in Papho inter cœnandū columbarum circumuolantium alis nec alio flabro uentilabatur. Vngebatur enim unguēto quodam Syriaco, cui admixtus erat copiosè fructus quidam cuius cibo columbas delectari aiunt. Itaq; aduolantes odore allectæ tanquam in caput regis insessuræ, cum proximè erant à pueris repellebantur: unde parum auolantes mox reuolabant, ita ut subinde regem mediocri & commodo flatu refrigerarent, Athenæus lib. 6. Peristereon uocatur herba, caule alto, foliato, cacumine in alios caules se spargens, columbis admodum familiaris, unde & nomen, Plinius. Sunt qui hanc in columbario spargi, & circa nidos suspendi suadeant. Salsa adeò appetere dicuntur, ut nec hospitia commutent si argillam parietum sale condiueris: & iure caseorum delectari, quod à salsis demanat caseis. Sunt qui pro retinendis columbis in fenestra columbarij ponant argillā de furno admixta uicia. Columbæ alliciuntur hoc pastillo: Maizi seu sorgi lib. LX. cymini libræ VI. mellis X. costi libr. I. seminis uiticis libræ V. coquuntur omnia in aqua ad illius consumptionem. inde additur uini odorati optimi quantum sufficit cum libris quindecim cæmenti uetusti: & fit tumulus in columbarij medio. Columbæ aliæ cum odorem senserint ad locum ueniunt. sentiunt autem cum ipsis commiscentur indigenis columbis, cum semel adierint locum relinquere nequeunt, suauitate cibi allectæ, Hier. Cardanus. Herba carlina uulgò dicta, quæ chamæleontis species est, columbis obijcitur alijs quibusdā mixta, ut euolantes alias secum adducant. Escam columbarum quo multas alias uenentur, è radice carlinæ conficiunt hac ratione: Radici adiungunt lutum adustum de clibano, mel, urinam, muriamq; qua haleces (harengæ) conditæ fuerint, (häringlack,) & massam inde formatā columbarijs imponunt, Hieron. Tragus interprete Dauide Kybero. Sunt qui radicem carlinæ in aqua coquant, cui adijciunt lutum ruffum de furno in urina remollitum simul cum salis manipulo in eadem dissoluti, & modicum mellis. Alij carlinam cum pisis albis melle excipiunt: ad cuius massæ odorem columbæ alliciuntur. Sunt qui in unum subigant carlinam, cannabis semina, coriandrum, & lutum fornacis ueteris cum urina. Nonnulli sanguinem humanum (ut audio) cum pisis integris in uase figlino per quadrantem horæ circumagunt. deinde sanguinem manu columbis illinunt, & pisa edenda obijciunt, ut hoc remedio adhibito tum ipsæ maneant, tum alias alliciant. Cumino quidem (quod medici & pharmacopolæ Romanum uulgò cognominant) mirificè columbas delectari asseritur. itaq; hæc semina cum terra figlina miscent, adduntq; legumina quædam, & salem fortè. aliqui linteola, quibus inclusa hæc semina fuerint, subalis columbarum alligant. hunc enim odorem columbæ alienæ sequuntur. rem aiunt certam esse, ac legē prohibitā in aliquibus Italię locis, ubi sacerdotes etiam qui confitentes audiunt inter genera furti super hoc inquirant. Columbę amabunt locum, & alias etiam adducent, ut quidam mihi asseruit, si caput caprę excoriatum in aqua coquatur, cum copioso (libræ pondere fortassis) cumino Romano, & multo sale, (quatuor unciarum forte,) quod deinde in columbario ponatur. Vasculum uitreum impleto lacte mulieris puellam lactantis, & in columbario suspendito. sic enim augebuntur & allicietur aliæ, eruntq; mansuetiores, Ex libro Germanico manuscripto.

¶ Contra animalia columbis noxia. Aduersus serpentes & alias animantes noxias quomodò strui possit columbarium super columnis, recitatum est supra ex Quintilijs. Ne mus aut lacerta adrepat, partes columbarij circa fenestras læuissimo marmorato oblinūtur: ac similiter toti parietes & cameræ intrinsecus, ne serpens aliudue quod animal maleficum introire queat, Varro. Rutæ ramulos in columbarijs pluribus locis oportet contra animalia inimica suspendere, Palladius. Auicenna quidem mustelas etiam ruta fugari scribit, id quod mireris cum eandē impugnaturæ serpentes gustare dicantur. uide in Cato E. Didymus etiā ad feles (æluros) abigendas rutam poni suspendiq; iubet passim in columbario, præcipuè circa fenestras atque aditus omnes. Ruta enim (inquit) uim possidet feris aduersantem. A mustelis tutæ fient, si inter eas frutex uirgosus sine folijs asper, uel uetus spartea proijciatur, qua animalia calciantur, ut eam secretò non uidentibus alijs unus attulerit, Palladius. Mustelæ cinis pullis columbinis datus in offa, tuetur eas à mustelis, Plin. Caput lupi in columbario suspensum, ne catus uel furo, uel aliud animal columbis nocens accedat, efficit, Rasis & Albert. Læduntur columbæ à faginis (mustelis rusticis quas uulgò foynas uocāt, à fago, nostri Martes fagorum) mustelis & catis, & cæteris pluribus animalibus quæ de raptu auium uiuunt, contra quæ debet custos hostium & omnia loca unde intrare possunt diligenter claudere, & stafas circunquaq; eminentes procurare, ne quid sursum per parietē repere possit. Columbarium habeat appositam satis amplam caueam, retibus emunitā, quæ excludat accipitres, &c. Columella, ut supra recitatum est. Corruos aut accipitres qui columbas intercipiunt columbarij interficere solent, duabus uirgis uiscatis defixis in terram inter se curuatis, cum inter eas posuerint obligatū animal, quod intercipere soleant accipitres, qui ita decipiuntur, cum se obleuerint uisco, Varro. Læduntur columbæ ab auibus rapacibus tam diurnis quàm nocturnis: cōtra quas (nocturnas) claudat custos de nocte fenestram: uel si ea aperta intrauerit auis rapax, & ipse perturbationē ac strepitum columbarum audierit, intret audacter cum lumine, auemq; captam occidat, nec curet de exitu columbarum. Aues autem diurnas uisco uel paruo reticulo capiat & occidat. Fenestram de subsellis cancellet & claudat, ut columbi intrare ualeant & exire, non autem auis rapax quæ non nisi alis apertis intrat, Crescentiensis. Serpens non ingredietur columbarium, si in quatuor angulis eius

hanc uocem Ἀδὰμ inscripseris, fenestræque (hostio, Florentinus) etiam si illam habeat. Abiges autem ipsos ex peucedano suffimentum molitus, Democritus & Florentinus. Sed de remedijs quibus serpentes pellantur, copiosè scribemus in Serpente in genere.

¶ Molestantur pulli plerunque etiam pediculis, quos custos inquiret, & nido abiecto alium mundum reponet. Item nascuntur eis uarioli circa oculos qui excæcant eos, maximè mense Augusto. Vendendi sunt aut comedendi cum solo capite sunt infecti, Crescentiensis.

¶ Impostores quidam aromatibus sanguine columbino exceptis siccatisque ad Solem, rursusque tritis & aqua rosacea moschata aliquoties rigatis siccatisque, quarta uel tertia parte moschi ueri admixta, moschum adulterant. ¶ Margaritas aliqui sic mentiuntur: Conchas palustres in forti lixiuio coquunt, donec cortices nigri separari possint, reliquum album contundunt, & rore inter Pentecosten & Augustum collecto destillatoque excipiunt, subigunt, & globulos minutos formant, quos acicula pertusos filoque insertos ad Solem indurant, tum columbis deuorandos obijciunt, ita ut cibi aliud nihil præbeant, in loco puro, & per aluum redditos seligunt in cribro, abluunt, & aliquandiu coquunt in aqua calcis clara & forti: demum Soli per dies octo exponunt, ut perfectè dealbentur. Alij conchas in forti aceto ad Solem uel iuxta fornacem macerant, ut à crusta nigra purgari possint. ¶ Sunt qui antidotorum uim in columbis experiantur: nam postquam duabus columbis uenenum (arsenicum ferè) dederint, alteri mox antidotum præbent, alteram relinquunt: quòd si hæc moriatur, illa superuiuat, antidotum ceu rectè paratam & hominibus etiam aduersus uenena auxiliarem prædicant. Aliqui ut uerum monocerotis cornu, quod in superandis uenenis nulli antidoto cedat, se uendere declarent, aquam in qua illud iniectum fuerit, columbæ alteri à ueneno superbibendum dant: alteram sinunt, ut dictum est. Sed homines impostores, nisi diligentissimè caueatur, hîc quoque fraudem facere possunt. nihil enim non comminiscitur auaritia. ¶ De columbis quæ epistolas pertulerunt, dicetur in Philologia e. ¶ Homerus Iliados penultimo celebrationem funeris Patrocli describens inter reliqua aliorum certamina, sagittarios columbam (πελειάδα) funiculo suspensam à malo nauis, eminus eam impetentes facit.

¶ Fimum columbarum ad agriculturam appositum est, ita ut hoc optimum esse scripserint aliquot, Varro. Et rursus, Stercus optimum scribit Cassius esse uolucrum, præter palustrium ac nantium. de hisce præstare columbinum, quòd sit calidissimum ac fermentare possit terram. id ut semen aspergi in agro oportere, non ut de pecore aceruatim poni. Ego arbitror præstare ex auiarijs turdorum ac merularum. Cassius secundum post columbinum scribit esse hominis: tertiò caprinum, &c. Proximum turdorum fimo Columella columbarijs, mox gallinarijs facit. Aliqui columbaria præferunt, proximum deinde caprarum est, &c. Plinius. Columbinum feruidissimum, cæterarumque auium satis utile est, excepto palustrium, Palladius. Stercus columbinum spargere oportet in pratum, uel in hortum, uel in segetem, Cato. Fimus columbarum optimus est omnibus plantis & seminibus, & potest spargi quocunque tempore anni quoties aliquid seritur cum ipso semine, ac etiam postea quandocunque. & unaquæque corbis huius fimi æquiualet fimi ouium quadrupedum plaustro. nam ex uiginti corbibus satis commodè, ex uigintiquinque bene, ex triginta optimè impinguatur iugerum frumenti, si manibus per agrum spargatur æqualiter, & cum ipso grano tunc sato uertatur. Tria quidem paria columbarum in anno faciunt corbem fimi, si columbaria nidos intrinsecos habeant. & quò magis cibantur in columbario, tanto plus fimi recipietur ab eis. sic enim diutius in eo morantur, nec semper coguntur extra quærere uictum, Crescentiensis.

¶ Facta est fames magna in Samaria, & tandiu obsessa est, donec uenundaretur caput asini octo argenteis, & quarta cabi stercoris columbarum quinque argenteis, ut legitur 4. Reg. 6. æquat autem quarta pars sextarium Atticum, argenteus numus (qui idem stater & siclus dicatur) quatuordecim solidos Gallicos ualebat, ut Robertus Cenalis computat. Mirari uerò aliquis meritò poterit (inquit idem Robertus) in quem usum tanti emeretur fex illa columbina. Sunt qui dicant ad ignem construendum: quod minimè credibile est, cum nec huiuscemodi materia ignem foueat, nec tam abundans esse potuerit ut ciuitati satis esse posset. Existimant alij in strumis columbinis recondita granula nondum digesta empta fuisse ab his qui inediam patiebantur. At nec id quidem fidem meretur. nam unde illis tanta copia, ut columbos alerent, cum deesset pabulum tribus aut quatuor equis alendis? Rectius ergo sentit Iosephus, quòd fece illa columbarum utebantur obsessi uice salis. quæ sanè misera conditio summæ calamitatis specimen dabat.

¶ Columbino ac suillo fimo plagis quoque arborum medentur, Plinius.

¶ In ea Mysia quæ est Asiæ pars, domus hac aliquando ratione conflagrauit. Erat proiectum columbinum stercus, cui iam putri & excalfacto ac uaporem edenti & tangentibus admodum calido, in propinquo fenestra fuerat ita, ut iam contingeret eius ligna, quæ largè nuper illita resina fuerant. media igitur æstate cum Sol plurimus incidisset, accendit tum resinam tum ligna. hinc autem & fores quædam aliæ, quæ propè fuerant, & fenestræ nuper etiam resina illitæ facile ignem conceperant, atque ad tectum usque sum miserant, Galenus lib. 3. de temperamentis. meminit etiam primo de differentijs febrium, & in libro de causis morb. & libro sexto de medicamentis simplicibus columbarum agrestium stercus maiori tempore perfectè accendi scribit, & ignem ex illo diutius durare.

¶ Columbæ uesperi tardius solito ad columbarium reuolantes, signum faciunt pluuiæ, Incertus.

Auium

F.

Auium caro minus nutrit quàm quadrupedum, sed facilius concoquitur, præcipuè perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ, Galenus lib. 3. de aliment. Idem in libro de cibis boni & mali succi, inter alimenta laudata & neque tenuem neque crassum succum gignentia, columbas adnumerat. In libro de uictu atten. turricolas domesticis ad tenuantem uictum præfert. easdem Psellus inter attenuantia recenset. Gregales in turri nidificantes conueniunt siccis, Galenus lib. 6. de sanit. tuenda. Idem in libro de attenuante uictu, columbas modicè edendas cõsulit ijs qui otiosè uiuunt. Psellus columborum & palumbium meminit inter ea quæ humores excrementitios pariant. Rursus Galenus in libro de uictus ratione in morbis acutis columbas olim languentibus dari consuetas refert: & in libro de renum affectibus, columbas ceu cibum laudabilem commendat. Columbæ nimium calidæ sunt, & sanguinem accendunt, & corpus obnoxium febribus reddunt. quamobrem salubrius in pastillis sumentur cum uuis acerbis quàm assæ. sic enim minus calfacient sanguinem. Veteres quidem columbæ (ut & nouellæ priusquam euolarint) propter caliditatem nimiam & siccitatem & concoctionis difficultatem, (& quia crassum malumque succum generant, Mich. Sauonarola) uitari debent, Arnoldus Villanou. Veteres durioris alimenti sunt & improbandi, Platina. Purum autem hoc animal esse uidetur. siquidem cum aëris constitutio pestilens est, omniaque tam animata quàm inanima, ea afficiuntur, quotquot hoc uescuntur animali, soli ab hac lue immunes seruantur. ideoque hoc tempore regi in cibo sumendo nihil aliud præter columbas apponitur: idemque ijs, qui quòd dijs ministrent puri castique permanent, Orus in Hieroglyphicis. Ex uolucrium genere gallinæ altiles omnibus præstant: deinde perdices & palumbi debilis nutrimenti gratia exhibendi, turturesque altiles & columbæ, Aetius 9.30. in cura colici affectus frigidi & phlegmatici. Inter aues laudantur palumbus, columbus, & aliæ quæcunque haud ita multum pingues sunt, Aretæus in cura cephalææ. Hippocrates in libro de internis affectionibus diætã præscribens in morbo hepatico quodam, columbas edi iubet.

¶ Pulli columbarum admodum necessarij ægris conualescentibus existunt, Florentinus. Columbarum pulli sunt boni chymi & subtilis, Galenus in libro de dissol. contin. Sanguinem generant calidiorem & crassiorem temperato, Ibid. Ab eodem libro 8. methodi medendi columbæ iuuenes laudantur pro calidis & siccis. Pulli columb. calidi & humidi, crassique succi sunt, quod animaduertitur ex grauitate motus eorum, & quoniam calidi actu sunt, & cibos celeriter percoquunt, Auerrois. quare ueteres cum frigidis sumi præcipiunt, ut cum aceto (liquore) uuæ acerbæ, pomi citrini (citrij) portulaca, lactuca, scariola, coriandro & similibus. qui uerò iam uolare incipiunt, minus iam graues & concoctu leuiores sunt. Conueniunt phlegmaticis non cholericis, Auicena & Rasis. Columbulorum caro uel pullorum columbarum calida est & humida & superuacanea, hoc est superfluitatis multæ, & præcipue domesticorum, & sanguinem crassiorẽ calidioremque mediocri gignit, atque ideo nonnunquam febres facit, & frigiditate dolentes renes iuuat, seminique genitali & sanguini adijcit, caput uerò & oculos lædit. Ferunt etiam, si nimiũ usurpetur, lepram gigni, Symeon Sethi. Pulli columbarum qui iam uolare incipiunt, in cibo uires augent, Nic. Massa. His rite paratis medici uesci consulunt ijs qui parũ sanguinis habent, & quos uires ac calor innatus destituunt, præsertim ex longo morbo. Conferunt autem proprietate quadam dolori renum, sperma & sanguinem augent, Rasis. Sunt ex Arabum schola qui tradãt corpora pullorum columborum esse tardæ digestionis (cõcoctionis) & longæ moræ in stomacho. Rasius tamen, Columbus (inquit) leuis est cibus & subtilis. Et rursus, Est cibus mirabilis (si rite paretur) ad caliditatem declinans. Pulli columbini numerantur à Rufo in secundo ordine auium laudabilium cum perdicibus, &c. nam in primo ordine calandrellas & fachar (aliàs fathur pingues) ponit. Pulli columbini turtures & filacotonæ, natura inter se proximæ sunt. Sed pulli columbini nocẽt cerebro & oculis, præsertim assi; & multos superfluos humores generãt. Sanguis eorum facile corrumpitur, (putrescit, Haliabbas,) & morbos sanguineos producit: & cibi cum succo ab his pullis destillante parati. quibus si adderetur pingue ex ijsdem columbis, augerent coitum & renibus prodessent, Elluchasem ex Galeno, Theodosio & Hippocrate si rectè citat. Pipiones nondum uolantes calidæ & humidæ plus quàm satis est naturæ sunt, & ob hanc rem tardæ concoctionis habentur, Auicenna. Multum alimenti ac plus sanguinis generant, unde inflammationes & febres oriuntur, Platina. Synanchẽ eam ob causam aliquando inducunt: & propter cibum eorum perijt quidam Cassifa nomine, qui die uno comederat ter de assa columba, Rasis. Crassos humores generant propter nimiam humiditatẽ, Auicenna & Arnoldus. ¶ Qui tentare iam uolatum incipiunt, leuius concoquuntur, & succum meliorem præstant. debent autem ab hominibus calidi temperamẽti edi cum omphacio & coriandro & medulla citroli, (mali citrij nimirum: nam & Bapt. Fiera in magno calore labrusca condiri iubet, & acribus pomis, quanquam Albertus ex Auicenna legit citrulli, quod est genus cucumeris,) Auicenna. Salubriores sunt, maximè si cocti ex agresta fuerint, ne biliosis ob caliditatem obsint. Hic cibus (columbarum iuuenum iam uolucrium) pituita laborantibus non incongruit, Platina. Volantes propter motum minus humidæ sunt, & meliores, Albertus. Caro columbarum iuuenum calida est usque ad secundum gradum, & humida amplius, Mich. Sauonarola. Coitum promouent, R. Moses in Aphoris. ¶ Columbarum proles præstantior uere quàm autumno est: deterrima æstate, & om-

nino tempore calidiore, Ariſtot. Per uer & autumnum meliores ſunt columbuli, (quoniam his temporibus granis maximè ueſcuntur, Albertus) quàm qui per æſtatem & hyemem naſcuntur, Symeon Sethi. ¶ Columbarum pulli dantur his quibus dolet caput, apud Galenum in opere de compoſit. ſec. locos. Aretæus elephantiacos perdicibus & columbis ueſci iubet. Morſus à cane rabido, poſtquam mala ſymptomata ſedata fuerint, poſt triduum cibetur pullis auium præter columborum, Arnoldus. Pipionis coxam præ cæteris partibus ganeones laudant.

¶ Columbino ſanguine aliquos ueſci, nec eſſe illum ſuillo inferiorem, leporino uerò multò peiorem, Galenus author eſt lib. 3. de alim. facult. Sanguis pullorum columbinorum facile corrumpitur & morbos ſanguineos producit, Elluchaſem.

¶ Oua columbarum percalida habentur, & mali ſaporis, Auicenna. nec facile indurantur per aſſationem, Albertus. In cibo ſumpta intenſionem (colis) præſtant, Kiranides.

¶ Apparatus ad cibum. Columbi elixantur aliquando, ſed ut plurimum aſſi uel in ſartagine cocti comeduntur, Nic. Maſſa. Sunt qui ſub alis compreſſos digitis circa cor ſuffocent; alij in collo ſuperius uenam incidunt ut ſanguis omnis effluat, qui etiam ſalubrius facere uidentur. Aut relinquendi ſunt, aut aſſandi deſiccandiꝗ cum frigidis & ſiccis condimentis. ſylueſtrium autem uel eorum qui in turribus degunt non admodum pinguium caro, melius elixabitur, Ant. Gazius. Obſeruandum ut capita eorum abſcindantur cum præparantur; quoniam habent uim quandam morbum capitis chronicum generandi, teſte Raſi Aphoriſm. 4. Auenzoar etiam in Teiſir 9. 10. capita eorum & colla abſcindi iubet, cuius rei cauſam alibi eandem aſſignat. Meſſos (Almoſos, Syluaticus) genus eſt cibarij, ut cum columba in aceto, uel rhu, uel omphacio, uel ſucco limonum aut granatorum acidorum coquitur, cuius uentri imponitur menta uel gelatina, ut legitur apud Auicennam cap. 7. de uictu hecticorum, Vetus gloſſographus Auicennæ & Syluaticus. In palumbis & columbis altilibus: Piper, liguſticum, coriandrum, careum, cepam ſiccam, mentham, oui uitellum, caryotam: mel, acetum, liquamen, oleum & uinum. Aliter in elixis: Piper, careum, apij ſemen, petroſelinum, condimenta moretaria, caryotam: mel, acetum, uinum, oleum & ſinape. Aliter: Piper, liguſticum, petroſelinum, apij ſemen, rutam, nucleos, caryotam; mel, acetum, liquamen, ſinape & oleum modicè. Aliter: Piper, liguſticum, laſer, uinum, ſuffundis liquamen: uino & liquamine temperabis: & fundis ſuper columbum uel palumbum, pipere aſperſum inferes, Apicius 6. 4. ¶ Columba iuuenis quomodo in paſtillo ad cibum paretur; docebitur in Gallina F. Innominatus qui Gallicè Magirica ſcripſit, in paſtillum è pipionibus addi iubet lardum minutatim inciſum, & gingiberis aliquid. Ex pipionibus ius conſumptum, uide in Capo F. ex Platina. Si cruſtam uoles ex pipionibus & quauis aue, primum facito ebulliant. ubi ad cocturam ferè uentum erit, ex lebete eximito: exemptaꝗ in fruſta conciſa, in ſartagine cum abundanti larido frigito. Inde in patellam uel teſtam bene unctam, cruſtaꝗ inſtratam, deuoluito. Huic pulmento non iniuria pruna & ceraſa uel auſtera addes. Agreſtam deinde & oua octo, ſi plures conuiuas habebis: uel pauciora, ſi paucos, cum modico iure tudicula agitato. Huic petroſelinum, amaracum, mentham, gladio minutatim, quoad fieri poteſt, conciſam admiſceto, ad ignemꝗ ponito, longè tamen à flamma. Lente enim ebulliat neceſſe eſt. Cochleari interim tandiu miſceri debet, donec cochleare ob craſsitudinem integat. Fundito poſtremò hoc iuſculum in cruſtam, ad ignemꝗ, ac ſi artocrea eſſet, ponito: coctam, conuiuis apponito. Multum alet, tardè concoquetur, pauca recrementa relinquet, bilem reprimet, corpus exaſperabit, Platina 6. 10. Idem mox capite XIII. Mirauſe Catellonicum ex capis aut pipionibus parare docet: ut recitabimus in Capo F. & quomodo fiat ius conſumptum ex pipionibus, ibidem. In pipionem exoſſatum: Pipionem exinanitum & bene lotum, per diem ac noctem in aceto acri ſines: lotum deinde, ac repletum aromatibus & herbis, elixum pro libidine aut aſſum facies. Vtrouis modo ſine oſsibus inuenies, Platina 6. 39. Et mox ſequenti capite, quomodo ex uno pipione duo fiant docens, Pipionem (inquit) ſine aqua ita appoſitè deplumato, ne pellem frangas. Exenterato deinde cutem integram auertes ac diriges: directam, optimo farcimine replebis. integer tum omnino uidebitur. Verum pipionem hoc modo aſſum, frictum, elixum facies. Aſſum, ſemicoctum, ſale ac trito pane aſperges, inungesꝗ leniter uitello oui, ut cruſtam pro cute faciat. Vbi incoctus omnino fuerit, uehementi igne ſtatim torreto, quò coloratior fiat. inde conuiuis appones. ¶ Iudebot eſt cibus qui uocatur rui; ſunt autem micæ panis quibus ſuperfunditur pingue de pullis columbinis dum aſſantur, Syluaticus.

G.

Columbæ turrium proſunt paralyticis, & partibus torpidis trementibusꝗ. Odor etiam columbarum in aerem reſolutus, ab affectibus iam dictis præſeruat, Filius Zor apud R. Moſen. Pulli columb. in cibo ſumpti membra reſoluta roborãt, & tremorem uniuerſi corporis ſanant, relaxata crura & minimè incedere potentia, ac ſenſu motuꝗ ferè priuata reparãt, Nic. Maſſa. Aliqui catulum uiuum aut columbum diſſectum per ſpinam melancholicorum aut deſipientium capiti affecto admouent, quod faciendum conſulit Amatus Luſitanus Curatione 34. Columbarum caro recens concerpta contra ſerpentes auxiliatur, Plinius. Columba inciſa (per uentrẽ, Arnoldus Villanou.) & impoſita calida morſui ſerpentium, uenena omnia rapere & ſanare creditur, Sextus. Sin autem ſubitò replicantur (id eſt contrahuntur) corpora morbo, Contractos reuocat neruos caro ſumpta columbæ, Serenus.

¶ Columbæ

¶ Columbæ sanguis in oculis cruore suffusis & recentibus eorum uulneribus illinitur, Dioscorides. Si ictus oculum lædit ut sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est quàm sanguine uel columbæ uel palumbi uel hirundinis inungere. neq; id sine causa fit, cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimeq;(forte, celerrimeq;) hirundinis. Eorum ergo sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu commodissimè tuetur, hoc ordine, ut sit hirundinis optimus, deinde palumbi, minimè efficax colũbæ, & illi ipsi & nobis, Cels. lib. 6. ubi rursus inter ea quæ purgant ulcera harũ triũ auium sanguinem cõmemorat, nescio quàm rectè. Columbarum, turturum, palumbium, perdicum sanguis, oculis cruore suffusis, eximiè prodest. in columbis masculæ efficaciorẽ putant. Vena autem sub ala ad hunc usum inciditur, quoniã suo calore utilior est. superimponi oportet splenium è melle decoctum, lanamq; succidam ex oleo aut uino, Plinius. Ad sanguinem in oculis ex ictu: Columbæ sanguis recisus, deinde infusus, optime facit. Debebit autem uena aperiri quæ in ascella eius est: imponitur & sanguis in lanula & melle decocto mixto supra oculos, optime facit, Sextus. Sanguis columbarum de loco pinnarum, eo momento quo pinna auellitur, oculis dum adhuc tepet, debet infundi, qui ictu aliquo uulnerati aut sanguine suffusi fuerint. album quoq; oui incocti cum croco trito oculis superpositum, & lana alba succida inuolutum medetur, Marcellus. Sanguis columbæ oculis calidus infusus, sanat lippitudinem & uulnera & ulcera oculorum, Kiranides. Sanguine col. (inquit Galenus de simpl. medic. 10. 3.) ad hyposphagmata, id est sugillata in oculis consistentia, quidam utuntur, protinus uidelicet sumentes qui ex animante mactata effluit. Hunc calidum in hyposphagmata affundebat quidã, uenis ad alarum exortus incisis, quò uidelicet ad multos usus idem animal sufficeret. (ut iterũ scilicet & sæpius ex eadem columba sanguinem oculo sugillato infundere posset. nam ex mactata semel tantum uti licet.) Alter pullorum tenerorum extractis pennis (sunt autem hæ molles, & fistulas humore plenas obtinent) eum ipsum humorem exprimebat, oculis instillans. At alijs medicis controuersia fuit, pulline sanguinem, an columbæ adultæ meningi affundere oporteret: & an maris an fœminæ. Sed collyria sunt plurima quæ medeantur hyposphagmatis: & maximè quod plurimam recipit myrrham, quale est quod à Democrate compositum diasmyrnon uocant. Secundò sunt quæ habent multum thuris: post quæ sunt quæ ex croco constant. Quin & fœnigræci succus sanguine columbino in hoc utiq; præstat. Quid ergo moramur aut columbos, aut palumbos aut turtures, cum omnium medicamentorum paratu facillimum habeamus fœnumgræcũ? tum memorata collyria in promptu seruemus? Idem lib. 4. cap. 8. de compos. sec. locos, Archigenis hæc uerba recitat: Ad hæmalopas & hyposphagmata, id est, ad cruentatos oculos & sugillatos: Cum plagæ oculis illatæ sunt & oboriuntur ex eis cruentæ suffusiones, statim in principio tum ad inflammationem, tum ad dolorem compescendum, facit columbinus sanguis instillatus, & præsertim is qui ex teneris pennis exprimitur. Qui locus mihi suspectus est: neq; enim sanguis ex pennis exprimitur: sed humor quidam, ut iam ex opere Galeni de simpl. med. recitatum est. utebantur autem alij sanguine ex uenis, alij humore pennis teneris expresso. Idem remedium apud Galenum in libro de medicamentis parabilibus legitur. Item quòd petiam (sic habet interpres barbarus) oculi emẽdet, & oculorum tumores, in libro de oculis notho. Quocunq; ictu læsus oculus, si sanguinolentus uidebitur, palumbinus ei, uel perdicis, uel turturis sanguis: aut si hęc animalia non erunt, columbinus de pinna sublatus statim, id est adhuc calens infundatur, Marcellus. Col. sang. lusciosis (nyctalopsi) illinitur, ut turturum etiam & palumbium, Dioscor. & Plinius. Instillatus nyctalopa, (id est nocturnam oculorum cæcitatem) iuuat, Galenus Euporist. 1. 46. Idem legitur ex Archigene in opere Galeni de compos. sec. locos. Sanguis col. miscetur medicamento ad leucoma equi composito, in Hippiatricis Græcis. Peculiariter col. sang. cruorem membranis cerebri erumpentem inhibet, Dioscor. Abscindit fluxum sanguinis narium qui est ex uelamine cerebri, Auicenna. E naribus fluentem sanguinem sistit columbinus sanguis, ob id seruatus concretusq;, Plinius & Marcellus & Serenus. Columbæ sanguinem (inquit Galenus de facult. simpl. lib. x.) Pergameni nostri atq; adeò per totam ferè Asiam qui capitis ossa confracta perforant, in crassum cerebri inuolucrum effundere assolent. Postea quidam cum haberet palumbum, nec esset ad manum columba, usus est palumbi sanguine, & tamen seruatus est homo ille. Et alius turturem eundem ad usum applicans, nihil hominem læsit. Quippe similia efficere posse similia constat. Et paulò post, Ego uerò sexcentos noui eorum quibus Romæ perforata fuere capitis ossa, nec quicquam ab usu rosacei citra columbi sanguinẽ offensos. Verum id calidum sit æquè atq; columbæ sanguis necesse est, ac fortassis ipsa tantum caliditatis in contactu moderatione est utilis, haudquaquam eximia & incognita facultate. Adest illi quoq; bona facultatis temperatura. Sed quid hoc? nam & hæc rosaceo inest, præterquam quòd leuiter astringat. Itaq; melius inuenire nihil possis in capite perforato, quàm ut rosaceo probo utaris, Hæc Galenus ex quo & Auicenna repetijt. Hierocles medicamento cuidam ad stranguriã equi sanguinem columbæ admiscet. Sanguis columbæ prodest podagræ, Auicenna.

¶ Adipem columbinum ad dysuriam commendat Alexander Benedictus, inunctum scilicet.

¶ Columbinæ pinnæ maximè primum nascentes ustæ cum urtica atq; impositæ podagræ dolores leuant, Marcellus.

¶ Cerebella columbarum recentiores quidam medicamẽtis Venerem promouentibus miscẽt,

ostentatione magis, ut uidetur, quàm utiliter. nam cibi ratione & copiosius sumpta magis ad hanc rem nimirum contulerint, quàm cum medicamentis parcè admixta. ¶ Columbarum uentriculi internam membranam adijciunt aliqui dysentericis medicamentis, ut apud Nicolaum Myrepsum medicamento 79. & 80. obseruauimus: quanquam illic Fuchsius echinos non internas membranas uentriculi simpliciter uertit, sed adijcit erinaceorum terrestrium, & pro περιστερῶν legit χερσαίων: ut apud Aetiũ quoq; lib. 9. cap. 48. ubi Cornarius similiter uertit ut in Nic. Myrepso Fuchsius. Oro scius quidem nihil in eum locum animaduertit. ¶ Celsus 4. 8. ad hepaticum morbum inter alia columbæ iecur recens & crudum commendat.

¶ Columbarum oua cum thure aut hordei decocto prosunt contra cerussæ uenenum, Dioscor. Venerem concitant lutea ex ouis quinq; columbarum si admixto adipis suilli denarij pondere ex melle sorbeantur, Plinius. Ad rhagadia, Columbina oua coquenda sunt, & ubi indurueruntpurganda: deinde alterum iacere in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus, sic ut inuicẽ utroque aliquis utatur, Celsus lib. 6. Et mox de condylomate tuberculo, Iisdem etiam ouis rectè tuberculum id fouetur, sed desidere ante homo in aqua debet, in qua uerbenæ decoctæ sunt ex reprimentibus. Paulò post etiam hæmorrhoidum uitium ouis foueri iubet, sed simpliciter, ut gallinacea intelligamus.

¶ Columbinum fimum uehementius & excalfacit & urit, Dioscorid. Gallinaceum omnia eadem sed inefficacius præstat, Idẽ. Galenus etiam acre esse & ualde attrahere scribit. Idem lib. 3. de medic. simpl. Columbino stercori (inquit) si manum inseras, manifestam senties caliditatem. In agro etiam columbinum stercus feruidissimum esse Palladius scribit: & nos supra in E. retulimus quomodo aliquando hoc fimo arido per Solem accenso domus conflagrârit. Columbæ stercus euocat & educit, Celsus. In columbis, quarum stercoris nobis creber est usus, multò semper inferius ac imbecillius expertus sum earum stercus quæ in domibus degebant: quàm earũ quæ in montibus, quas nomadas nuncupant, Galenus. Gallinaceum fimum omnia quæ columbinum, sed inefficacius præstat, Dioscor. minus calidum est columbino, Galenus. Pro fimo palumbi fimum columbæ ad remedia adhiberi posse, & rursus pro gruis fimo columbinum, in Antiballomenis quæ Galeni & Aeginetæ operibus adijci solent, legitur. Fimo columbarum agrestium (nomadum) inquit Galenus lib. 10. de simplic. persæpe utor ad multa ceu calfaciente pharmaco. & cum nasturtij semine tusum incretumq; aridum pro sinapi in ijs quæ phœnigmo (rubificatione) indigẽt, adhibeo, ut sunt inueterati affectus, hemicranea, coxẽdix, scotomata, uertigines, & cephalæa: & in lateribus, scapulis, ceruice, lumbis dolores inueterati: item nephritides & affectus cœliaci, & podagricæ arthritides, quando uidelicet in articulis eorum nondum cõstiterint tophi siue pori. Atq; hoc stercus planè fœtidum non est, maximè arefactũ. quocirca & in urbibus eo uariè utimur, aliâs alijs miscentes medicamentis. Et rursus lib. 3. de compos. medic. sec. genera, Columbarum (inquit) in turribus rusticorum agentium stercus acre est, quo interim ruri usus sum in adolescente nerui uulnere affecto. atq; hoc agricola loco illi præfectus cum uidisset (erat enim non imprudens) imitatus semper usurpat, & neruis uulneratis medetur. Porrò compositio & usus similiter se habet ut in medicamine ex euphorbio, sic ut cætera nihil discrepent, sed euphorbij loco stercus indatur. Verum stercus hoc subtilitate euphorbio cedit, eoq; duris corporibus ruri ex usu est. Temperaui idem aliquando cum metallicis, experiundi gratia, statim à principio cum eis terens ex aceto ad Solem, sicut supra docui, multoq; acrius medicamentum euasit, quemadmodum & cum æruginem non ustam acceperit, Hæc ille. ¶ Stercus columbæ omnes dolores soluit & humores desiccat, Aesculapius. ¶ Morsibus uenenatis utiliter imponitur stercus columbinum uel anatinum, Arnoldus Villanou. Ad pastinacas marinas, Columbinum stercus perfundens aqua, id ex similagine leuigato (& impo nito,) Tarentinus. Ad nigras cicatrices inalbandas, columbinum stercus ex aqua illinito, ipsumq; cito abluito ne exulceret: aut alijs medicamentis id misceto, ut thuri, saponi, cimoliæ, ana, cum aceto, Oribasius apud Aetium 13. 129. Cataplasma è fimo columbarum cum farina hordei & aceto, aliqui ad omnem tumorem commendant. Panos aperit fimum columbarum per sese uel cum farina hordeacea aut auenacea illitum, Plinius. Fimus col. cum farina illitus prodest aduersum paniculas, Marcellus. Ad uomicam, id est tumorem suppuratum aut similem: Simplice rhesina misce bimus hordea tusa, Et mulsos amnes & purgamenta columbę, His bene decoctis languẽtia membra fouentur, Serenus. Stercus col. utile est ad impetigines, Aesculapius. miscetur medicamentis ad impetigines apud Aetium. Cum cedria mixtum lefros (leucas) & alphos, & lichenas & lepras perfectè curat, Kiranides. Fimus colum. cum lacte caprino mixtus & potus putredinem uulnerum in uisceribus, & extra appositus mirè sanat, & apostematibus & fistulis maximè prodest, Arnoldus lib. 4. Breuiarij. Carbunculos emarginat, tritum cum melle (oxymelite, Plinius & Serenus) lini semine & oleo, Dioscorid. Carbunculus fimo columb. aboletur per se illito, uel cum lini semine ex aceto mulso, Plinius. Carboni medendo, Dulcacidum laticemq; cumini (lego, Dulcacidum laticem cum lini, Ex Plinio & Diosc.) semine iunge, Atq; fimum pariter Paphiæ compone columbæ, Hinc line diruptas partes, & clausa uenena, Serenus. Cum farina hordeacea & ærina (id est è lolio) & uisco ac adipe superpositum, gangrænas circuncauat & scrophulas disrumpit: cum aceto autem illitum lenticulas & maculas facieį & puncturas tollit, Kiranides. Cum farina hordeacea

deacea mixtum ſtrumas ex aceto diſcutit, Dioſcor. Aduerſus ſtrumas prodeſt fimum columb. illinire per ſe, uel cum farina hordeacea auenaceáue ex aceto, Plinius. Ambuſtis igni medetur, Dioſcorid. Hordeum cum fimo columbarum ad duritias commendatur, Plin. Col. ſtercus omnes duritias diſcutit, & humores exiccat cum oleo aut melle calefacto diſtemperatum, & ſuper duritias ligatum, Sextus. Stercus columb. medicamentis contra myrmecias in equis miſcet Hierocles. Clauos pedum ſanat fimum col. decoctum ex aceto, Plinius. Fimum col. ex melle cicatrices ad colorem reducit, item uitiligines albas ex uino, Plinius. Cum aceto tritum cicatrices omnes ſanabit, Marcellus. Liuentia & ſuggillata extenuat, Plin. Stigmata (faciei) delet ex aceto, Idem: ita ut aſsiduè medicamen ſuperducatur, Marcellus. Attritis medetur cum melle, Plin. Reperio & uſum eius ad thlaſma equi in Hippiatricis Græcis.

¶ Stercus col. uel ſolum uel cum ouo tritum, dolentibus articulis illitum prodeſt, Marcellus. Conuenit doloribus articulorum, Auicenna. Coxendicem, & podagrā in qua tofi nondum conſtiterint hoc fimo iuuari, ſupra ex Galeno retulimus. ¶ Si calueſcat mulier ex defluuio capillorum, ſtercus columbinum impone, Hippocrates. Cum aceto tritum capiti impoſitum, alopecias & cicatrices omnes ſanat, Marcellus. Ad alopeciam Archigenis medicamentum probatum, quod Nic. Myrepſus refert: Fimum columb. bene tritum cum aceto irrigato; & nitro prius fricato loco illine, poſtea ſubtile linteum imponito: quod ubi abſtuleris, locum prius irrigato. Commendat Galenus huius fimi uſum ad inueteratos capitis affectus, hemicraneam, ſcotomata, uertigines, cephalæam. In apoplexia quidam columbum diſſectum ſyncipiti admouent, & cantharides ſpatulis. Author Additionum in Breuiario Arnoldi de Villan. antidoto cuidam contra epilepſiam ſtercus col. miſcet. Cum epilepſia fit ex bile atra, ſtercus columb. tritum cum ouis coruorum miſce, & ceu cataplaſma ſpleni impone, appoſitis prius ſanguiſugis. hoc enim cataplaſma materiam trahit à capite ad ſplenem & generat febrim. & ſic epilepticum liberat, idq; maximè ſi fiat per autumnum, Arnoldus. ¶ Stercus col. miſcetur medicamento oculari ad cicatrices, ut uidetur, in iumentis apud Vegetium Veterinariæ 2.22. Ex aceto (coctum & illitum, Marcel.) laudatur ad ægilopas, ſimiliter ad albugines & cicatrices (oculorum, Marcel.) Plinius. Ad ægilopas probè facit thus cum ſter. columb. recenti impoſitum, Archigenes apud Galenum de compoſ. ſec. loc. Ad ægilopas, hoc eſt fiſtulas oculorum, Fimi col. aridi drachmas quatuor cum maſculo thure tere & inſperge; certū eſt, Galenus Euporiſton 3.14. Fimum col. adhibetur etiam ad pilorum ablationem in oculis, in libro de oculis qui Galeno adſcribitur. ¶ Fimum col. fomentis ad aurium dolorē adhibendis, miſcendum aliquando ſcribit Apollonius (ſi bene memini) apud Galenum de compoſ. ſec. loc. Parotidas comprimit col. ſtercus uel per ſe, uel cum farina hordeacea aut auenacea, Plinius. Tritum cum farina hordeacea & melle ſubactum calideq; adpoſitum naſcentes parotides comprimit, Marcellus. ¶ Inflammatas tonſillas Nic. Myrepſus illini conſulit ſtercore col. Fimum col. cum paſſo gargarizatum tonſillas & fauces adiuuat. etiam cum fico arida ac nitro impoſitum extra, Plinius. Marcellus, qui ſua ex Plinio tranſcribit, poſterius hoc remedium aſperitatem faucium mollire deſtillationemq; caſtigare tradit: quæ uerba apud Plinium mox ſubiecta ad ſequens ex cochleis remedium pertinent. ¶ Ad anginam & colli dolorem, fimum ex melle inſtar cataplaſmatis impoſito, Galenus Euporiſt. lib. 3. cap. 265. & ibidem cap. 69. Plinius uino & oleo permixtum, anginis illitum remedio eſſe tradi docet. ¶ Galenus, ut ſupra recitaui, huius fimi uſum prædicat ad ueteres dolores in ceruice, ſcapulis, lateribus & lumbis. ¶ Fimum col. toſtum potumq;, cœliacorum (uide ne potius colicorum) dolores mulcet, Plinius. Commendatur & Galeno ad cœliacos affectus ueteres, ſed foris adhibitum. Tritum ex melle uentri illitum, alui incontinentiam ſtringit, Marcellus. Equi ſtrophoſi collyrijs in anum indendis Hippiatri cum alia tum ſtercus col. miſcent. Ad inflationem ilium & uentris equi: Fimum col. aut gallinaceum quantum manus capit in uino diſſoluimus cum nitro, & inde clyſterem iniecimus, &c. Abſyrtus & Hierocles. Ad hydropicos Archigenis remedium apud Galenum de compoſ. ſec. locos, Aeris uſti, ſtercoris col. ana drachmam unam, rutæ ramulos tres, ſalis communis parum, cum uino Epheſio & aqua, ita ut tota mixtura heminæ dimidiæ ſit præbeto. Col. ſtercus adijcitur emplaſtro cuidam ad lienoſos hydropicos & cachecticos, apud Nic. Myrepſum, numero 71. Fimum col. cum melle illitum ileo reſiſtit, Plinius. Dolorem colicæ curat in clyſtere, Auicenna. ¶ Galenus hoc fimum laudat ad ueteres lumborum dolores: item ad nephritides. ¶ Cum oleo & uino potum Venerem inhibet, Plinius. Col. ſtercus tritum cum hordei farina, & adipe ſuilla & ouorum albo permixtum & coctum, emplaſtri more rectiſsimè renibus (dolentibus) imponitur, Marcellus. Ad urinæ difficultatem in equo, Aliqui columbinum ſtercus cum uini duabus heminis infundūt, Theomneſtus in Geoponicis. Si urina retineatur propter calculum à renibus delapſum & in lotij meatu hærētem, noſtrum electuarium uel puluerem eius dabis, cuius hæc eſt deſcriptio: Stercoris murium, columborum (ſcilicet ſtercoris) porcellionum, (id eſt aſellorum integrorum,) ſingulorum unciam miſcebis cum ſeſquilibra mellis deſpumati, & facies electuarium, de quo exhibebis ſemunciam cum iure uel uino. Vel loco mellis accipe tantundem ſacchari optimi, & morſellos inde para; de quibus itidem ſemunciam præbeas cum iure gallinaceo uel uino. Hoc remedium ſi exhibere pergas, intra triduum urinam promouebit, quamuis etiam prima ſtatim die utilitas eius ſentietur. nam lapidem renum comminuet. Quòd

i puluere uti mâlis, dentur inde ſcrupuli duo cum iure uel uino, Marianus Sanctus Barolitanus. Conſtat aquam fieri poſſe quæ lapidem ueſicæ per catheterem immiſſa illico confringat. ad quod duo ſunt neceſſaria ut & lapidem atterat, & ueſicæ ſit neceſſaria. primum præſtabit modus & materia. nam extremos uapores è ſcorpionum cinere, uel Macedonici petroſelini, uel tecolitho aut lapidibus cancrorum excipiemus. Sic enim aqua fiet quæ etiam porphyriten comminuat. Porrò innocentiam pręſtat, ſi materia ex qua aqua excipitur, omnis ſalſedinis expers fuerit. non igitur è ſalis genere aliquo, aut alumine uel chalcantho aut uini fæce: ſed ex aliquo eorum quæ nuper retulimus aquam excipere oportebit. Equidem ſcio ſtercus columbinum ac parietariā, hoc uel illud hac arte in aquam deductum, lapides ueſicæ duriſsimos frangere poſſe. Quodnam autem illud ſit quod id facturum ſit & abſq; noxa, experientia declarari oportet, &c. Hæc ille libro 2. de Subtilitate. Fimum col. in aceto per diem ac noctem macerabis, & colando ſeparabis acetum, propinabiſq; calculoſo. In hoc aceto iniectum lapidem frangi aiunt, Ex libro manuſcripto. Aliqui ſeptem diebus in uaſe uitreato macerari in aceto uolunt, deinde acetum colatum bibi. Alij fimum col. purgari diligenter iubent, & poſtquam in aceti modo qui ſufficere uideatur (ſextarijs tribus aut amplius) diebus ſeptem maceratus fuerit, deſtillant in alembico inſtar aquæ roſaceæ. hoc liquore poto calculum ueſicæ & renum pelli aiunt, idq; experimentis cōſtare. Galenus Euporiſton 3.273. calculoſis turturis ſtercus uſtum ex mulſa propinat, ut lapides per urinam exturbentur. Ad calculum ueſicæ, Siue palumborum capitur fimum acre ferorum. Dulcacidis ſparſum ſuccis, tritumq; ſolutum, Serenus. ¶ Ad diſcutiendas genuum fluxiones, Salem columbinumq; fimum terens ex oleo inungito, Galenus Euporiſton 3. 131. ¶ Clauos pedum ſanat fimum col. decoctum ex aceto, Plin. ¶ Stercus col. ſuffitum (Symphorianus Champegius ad ſecundas educendas radicem ariſtolochiæ rotundæ addit) per infundibulum, ſecūdas educit, Arnoldus Villanou. Idem in Breuiario fœtum uiuum aut mortuum & molam quoq; expelli tradit, ſi fimum col. per ſe uel cum alijs (ut caſtoreo, opopanace, myrrha) felle uaccino exceptū ſuffiatur. Suffitum huius fimi aiunt fœtum extrahere, Aſpaſias apud Aetium.

¶ Remedia ex fimo col. uſto. Incuſsi articuli fimi col. cinere cum polenta & uino albo curantur, Plinius. Ambuſtis fimi col. cinis medetur ex oleo illitus, Idem. Fimi col. cinis cum arſenico & melle ea quæ erodenda ſunt (in ulceribus) aufert, Plin. Col. fimi cinis ex oleo ulcera omnia pedum ſanat, Idem & Marcellus. Emplaſtrum de fimo col. uſto cum aceto forti, imponitur ſuper ficus uel hæmorrhoides ani, &c. ut legimus in Additionibus Breuiarij Arnoldi Villanou. Fimum turturis (cui columbinum pares obtinere facultates uidetur) uſtum ex mulſa propinatur calculoſis, ut lapides per urinam exturbentur, Galenus in Euporiſtis.

¶ Andreas Furnerius in libro de decoratione, liquorem quendam ſtillatitium, qui faciem nitidam & teneram reddat, præſcribit, cui inter cætera (oua recentia, caſeum muſteum pinguiſsimum, uinum Maluaticum, poma arantia, oleum tartari & ceruſſam, diuerſis ponderibus mixta) pipionem adijcit.

H.

a. Columbus maſc. gen. & columba fœminini apud authores legitur: qui tamen in plurali numero fœminino magis utuntur, ut obſeruant grammatici. Columbæ appellatæ ſunt à columinibus (culminibus) uillæ, (in quibus degere ſolent,) Varro. Nonnulli à uoce primis ſyllabis correſpondente dictas putant, Grapaldus. Quòd ſi columbus per onomatopœiam dictus fuerit, eandem palumbi quoq; nominis rationem eſſe conijciemus. Columba dicta quod lumbos colat multa generatione, Albertus. Columbæ à Græco uerbo κολυμβᾶν (quod urinare ſignificat, inde forſan quod bibentes roſtrum aquæ diutius immergant) appellantur, Hermolaus in Corollario. Seruius in Bucolico ludicro titos ſcribit dici columbos non Latinè quidem, ſed multorum auctoritate tanquam Latinè. Titos uerò palumbes dici arbitror ex paſſerum ſalacitate qui ſolent τιτίζειν, id eſt, titiſſare. quanquam & στρουθίζειν de uoce eorum uſurpatur. hinc forte titis deriuatur, ut ſcribit Dionyſius, auiculæ ſpecies, aut etiam auis quælibet minutior, Cælius. Palumbes, ut Seruius inquit, non dicuntur Latinè, ſed multorum auctoritas Latinum fecit, ut Ciceronis in elegia, quę Thalemaſtis inſcribitur, & Virgilij in Bucolicis. Palumbes uulgus titas uocat: ita enim apud Seruium legendum (ut doctiſsimus Ge. Fabricius nos admonuit) ut ex Cornuto Perſij interprete apparet, qui titos, columbos agreſtes interpretatur, in prima Satyra. Aſcenſius in eundem locum, Titos (inquit) eſſe pullos columbinos, congruit uulgari Flandrico, quo ſic pulli gallinacei uocantur, & de iuuenibus ignauis per irriſionem dicitur, quòd ſint pulchri titi.

¶ Περιστερὰ apud Græcos dicta uidetur à duro & laborioſo uolatu, παρὰ τὸ πέτεσθαι στερρῶς. uel à nimio amoris affectu, παρὰ τὸ περισσῶς ἐρᾷν. eſt enim feruidiſſima ad Venerem, Etymologus et Varinus. Attici maſculino genere περιστερὸν efferunt, ut Alexis & Pherecrates, citante Athenæo. meminit & Euſtathius. Ἀπόπεμψον ἀγγέλλοντα τὸν περιστερόν, Pherecrates. Πελειάς, άδος, auis, uox deriuata à primitiuo πέλεια, non ſimpliciter columba eſt, ſed genus columbę nigrioris, ut dictio ipſa inſinuat. nam πελός uel πελιὸν (oxytona) nigrum ſignificant, etſi nonnihil à nigro differant, (liuidum enim potius deſignant, qui color nigricans cœruleo dilutus uidetur, unde & Gaza liuias hoc genus columbarum ex Ariſtotele transferens nominauit,) Euſtathius in Iliados λ. Dôres πελειάδα pro columba ponunt,

ponunt, ut Sophrō, Athenæus. Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγεν ὥστε πέλεια, Ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος (διωκομένη) κοίλην εἰσέπτατο πέτρην Χηραμόν. Iliad. φ. ubi Scholiastes simpliciter columbam reddit. Καὶ πού γε θρέψαιο δρακοντιάδας διτοκεύσας, Ἢ Σικελὰς μεγαροῖο πελειάδας, Nicāder in Georgicis apud Athenæum. Videtur autem per διτοκεύσας palumbes aut turtures intelligere, quæ bis anno pariunt, Aristotele teste: columbæ uerò singulis mensibus, exceptis nimium frigidis. quare non placet quod apud Hesychium & Varinum legitur, Δίγονος ἡ περιστερά. Chaoniæ (Vergilio) dictæ sunt columbæ ab Epiri parte, pro Epiroticæ. nam olim in Dodona sylua Epiri oracula reddebāt. Quod ideo fingitur, quia lingua Thessala Peliades & columbæ & uaticinatrices uocātur, Seruius. Sic & Hesychius, πέλειαι, columbæ: & uaticinatrices in Dodona. Plura uide infra in h. ex Herodoto. Πέλης, περιστεράς, (lego περιστερά,) Hesychius & Varinus. Peleiades poëtis etiam Pleiades sydus significare, ostendemus in Peleia, id est Liuia columba H. a. Τρήρων epitheton est omnis generis columbarum proprium, Eustathius. Homerus hoc epitheton columbis tribuit propter timiditatem, Varinus. ἀπὸ τοῦ τρεῖν καὶ εὐλαβεῖσθαι, Scholiastes Homeri. Et simpliciter aliquando pro columba ponitur. hinc dictio composita apud poëtam πολυτρήρωνα, Iliad. β. sic autem Thisben Bœoticam cognominat à copia columbarum, ut Grammatici interpretantur. Αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι, Homerus. id est, timidis columbis, Suidas. Δειλαὶ τοι δειλοῖσιν ἐφεδρήσσουσι πέλειαι: Ἄμμες δ' ἀτρέστοις ἀνδράσι τερπόμεθα, aquila loquitur ut Suidas citat in πελειάδες. Γλῆνις ὡς ὄμμα πελείας πεφόβημαι. est enim perquam timidum animal, Ibidem. Τρήρων, δειλή, ἀπὸ τοῦ τρεῖν, ὃ ἐστι φοβεῖσθαι. δειλὸν γὰρ τὸ ζῶον καὶ ταχύ, Hesychius. Τρήρων, ἐλαφρόν, δειλόν, ταχύ, πλοῖον μικρόν, Idem. Porrò peleiás etsi pro columba simpliciter à poëtis poni uidetur, aliquot tamen eius nominatæ testimonia infra in Columbæ liuiæ historia ponemus.

¶ Columbulus, diminutiuum. Tu passerculis & columbulis nostris inter aquilas uestras dabis pennas, Plinius epistola 202. Vt albulus columbulus Dionæus, Catullus epigrammate 27. de Cæsare cuius mollitiem notat. Περιστέριον diminutiuum apud Athenæum legitur, qui hæc Pherecratis uerba citat: Ἀλλ' ὦ περιστέριον ὅμοιον Καλλιθέᾳ πέτου, κόμισον δέ μ' εἰς Κύθηρα καὶ Κύπρον. Ab hoc etiam alterum fit diminutiuum περιστερίδιον, apud eundem Athenæum. ¶ Pipio, id est columbæ pullus, apud Lampridium. uidetur autem per onomatopœiam sic dictus. Περιστεριδεῖς, id est, pulli columbini, Aristophanis Scholiastes, Suidas & Eustathius. ¶ Apud Germanos quosdam Taub epicœni generis nomen est, Tauber masculini, Teübin fœminini.

¶ Epitheta. Aëriæ columbæ, Ouidius, id est alte uolantes. Blanda, Idem 2. Amorum. Chaoniæ, Vergilio, à Chaonia Epiri parte, ut paulò ante docuimus. Non me Chaoniæ uincent in amore columbæ, Propertius lib. 1. Molles, Horat. 1. Carm. Molles ubi reddunt oua columbæ, Iuuenalis Sat. 3. de loco sub tecto. Thisbeæ. Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas, Ouidius x 1. Metamorph. de Dædalione mutata in auem rapacē, hoc est accipitrem secundum Grammaticos. Est autem Thisbe in Bœotia urbs, & portus Thisbeorum & nauale columbis plenum, unde πολυτρήρωνα Thisben Homerus cognominauit. Teneræ. Ne uioles teneras præduro dente columbas, Martialis. sed de pullis intelligere uidetur, quibus dens hominis uenenum est. Volucris, Vergilio 5. Aeneid. Veneri eas consecrauit antiquitas, unde Epitheta, Cythereiades Ouidio 13. Metamor. Colla Cytheriacæ splendent agitata columbæ, Nero ut citat Seneca lib. 1. Nat. quæst. Ales Cytherea pro columba, Silius Italicus lib. 3. per antonomasiam. Paphia, Q. Sereno. Dionææ, Statio lib. 3. Præterea, Imbellis, Horatio 4. Carm. Pauidæ, Valerio lib. 8. Argonaut. Placida, Ouidio 7. Metam. Plaudens alis, Vergilio 5. Aeneid. Præcipites, Festinæ, 2. Aeneid. Totas sine labe columbas dixit Ouidius 2. Metam. ¶ Περιστερά uox uersibus hexametris non commodè admittitur: quamobrem poëtæ Græci πέλειαν & πελειάδα, quod genus columbæ peculiare & ferum esse dicemus, simpliciter pro columba ponunt: ut & τρήρωνα aliquando per antonomasiam, quod nomen Eustathius omnis columbacei generis proprium epitheton esse scribit. Πέλειαι δειλαί, apud Suidam. Circus apud Homerum τρήρωνα πέλειαν persequitur, id est pauidam columbam, Iliad. χ. Ῥηϊδίως οἴμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν, Ἡ δέ θ' ὕπαιθα φοβεῖται, id est ante ipsum fugit. Αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' (ἴχνη, βήματα,) ὁμοῖαι, Iliad. ε. de Iunone & Minerua. Rursus Iliad. ψ. τρήρων πέλεια sagittis in certamine ferienda proponitur. Θοὰς τρήρωνας, Oppianus. Epitheton quidem τρήρωνες pro pauidis, etiam alijs auibus fortè attributum inuenias, sed rarissimè. Καὶ κέπφοι τρήρωνες ἀλωπεκιδεῖσι πεποίθατε, Aristoph. in Pace. ubi tamen Scholiastes hanc uocem non cepphis attribuendam, sed per se accipiendam docet: ac si dicat poëta, Vos cepphi (id est stolidi ac leues) & timidi fidem habetis hominibus astutis.

¶ Columba in sacris literis pro sponsa uel cōiuge charissima accipitur: quòd in columbaceo genere præcipuè coniugij lex firmissima, & mirus inter coniuges amor spectetur. Columba mea, formosa mea, Canticorum 2. Columba mea una, perfecta mea, Ibid. 6. Et capite quinto, Aperi mihi soror mea amica mea, columba mea, integra mea. Et cap. 1. Ecce tu pulchra es amica mea, oculi tui (similes sunt oculis) columbarum. Væ prouocatrix & redempta ciuitas, columba, Sophoniæ 3. ab initio capitis: ut Hieronymi translatio habet. Sed Munsterus sic reddit, Væ sordidæ & pollutæ urbi molestatrici העיר היונה. Audiui de uiro docto, cum diceret carinam propriè esse id quod uulgò Venetijs dicitur la columba: sed eam columbam puto esse quod δρύοχον à Polybio dicitur. Latinum nomen (quod sciam) non habet. Verba Polybij sunt in primo, Αὖθις ἐγνώσαν ἐκ δρυόχων

εἴκοσι καὶ διακόσια ναυπηγεῖσθαι σκάφη. Id est, Rursus decreuerunt à fundamētis ducentas & uiginti ædificare naues. Quod enim est fundamentum in domo, id est δρύοχον in naui. sic dictum opinor, quòd omnem δρυῶ, id est materiam nauis contineat, Lazarus Bayfius. Columbarium accipitrem Mercurio aiunt sacrum esse, Gillius. ego authores phassophoni tantum accipitris, id est palumbarij meminisse reperio. Columbarius Varroni lib. 3. de re rust. custos & pastor columbarum est. Columbarium neutri generis & columbaria fœminini (ut cellam subintelligas) locus dicitur, ubi habitant columbæ agrestes. nam domesticarum peristereônas uocamus, Perottus. ego nihil interesse puto, & omnino idem columbarium Latinis significare, quod peristereon Græcis. Qualia columbaria tectis superponuntur, Columella lib. 9. An tibi columbaria qui in tegulis habent non uidentur habere peristereônas? Varro lib. 3. de re rust. Hic locus Italicè hodie uulgò la palumbara, uel la colombara uocatur. Porrò columbarium aliâs pro ipso ædificio, nempe stabulo columbarum capitur; aliâs pro nidis seu loculamentis in quibus singula paria fœtificant, ut supra in E. apparet. ¶ Columbaris, quod est columbi. Columbinus, idē, uel quod ad columbas pertinet. Columella columbare stercus dixit. Pulli colūbini Varro & Cicero. Gaza Aristotelis interpres per columbarium genus, & aues quæ specie columbacea continentur intelligit columbas, palumbes, œnada & turturem. ¶ Cionion siue cion uasculi genus est, quo nomine in hodiernum usq; diem utuntur cauponæ, (Germanis puto ein stÿtze.) hoc columnas à nostris ex interpretatione Græca uocitatum putes. unde apud Iurisperitos columnarium. quanquam nō columnarium, sed columbarium fortasse pronunciandum sit. instrumenti genus ita nominatur Vitruuio, ad aquam hauriendam per tympana: etiamsi à colluuie colluuiarium sunt qui legant. In quo illud mihi occurrit, columbarium non à columbis, sed à Græco uerbo quasi colymbariū uenisse: quando Græci κολυμβᾷν & colymbistàs uocant, quod nos urinare & urinatores dicimus. Vrinatorium ergo uas, quo uidelicet aut uinū promitur, aut aqua, columbarium à ueteribus dictum existimare possumus. alioqui & columbæ ab hoc ipso uerbi Græci significatu appellantur. Quid si columnarium apud Iurisperitos pro mensa lapidea, quæ cartibum & cartibulum quoq; dicebatur, accipias? de qua M. Varro: Altera (inquit) uinaria mensa erat lapidea, quadrata, oblonga una columella, (&) uocabatur cartibulum, in qua uasa ponerentur ænea. Hæc omnia Hermolaus in Corollario. Columnarium esse uidetur Pomponio Digestis De argēto legato, ad bibendi usum uas comparatum, etiam si minus fallor plausibilius uisum iri plerisq;, si colum legas niuarium, Cælius. Ego columbaria in tympanis siue rotis haustorijs uasa eadem esse dixerim, quæ & haustra dicuntur ab usu: & columbaria à figura dicta conijcio, quia referant loculamenta seu nidos quæ pro columbis in cellis columbarijs fiunt. nisi hoc interest, ut uideatur, quòd haustra illa quæ columbaria propriè dicuntur, caua sunt & in ipso tympano: alia uerò, ut modioli quadrati foras prominent: ut etiā figuræ Vitruuio adiectæ declarant. is enim lib. 10. cap. 9. tympanum ad aquam hauriēdam describens: Secundum axem (inquit) columbaria fiunt excauata in singulis spacijs ex una parte, &c. ubi Io. Iocundus hoc scholion margini adiecit: Columbaria, id est caua & canales fiunt in singulis octantibus axis, per quæ aqua concepta in tympano educitur. Opàs Græci uocāt tignorum & asserum cubilia, nostri caua & columbaria, Cælius. Sunt & in organis (chirurgicis & mochlicis) quædam columbaria insculpta ad similitudinem columbarum, quæ ornandi causa facta sunt: atq; ad id etiam, ut aliud ferant epipegma, Oribasius in libro de machinamentis cap. 4. Columbar apud Plautum in Rud. genus uinculi est, teste Prisciano. Illic in columbam, (columbar,) credo, leno uortitur. Nam in columbari collum haud multò pòst erit. Et alibi, ut Sextus Pompeius citat: Non ego te noui naualis scriba columbari impudēs? siue quòd columbaria (inquit) in naue appellabantur ea, quibus remigent, siue quod columbariorum quæstus temerarius incertusq;, Hæc Festus. Sed forte hìc etiam columbar genus uinculi accipiendum: quod à collo denominatum aliquis coniecerit. ¶ Cn. Mattius in Mimiambis, Sinuq; amicam recipere frigidam caldo, columbatim labra conferens labris, ut Perottus citat.

¶ Περιστεροειδῶν, hoc est auium columbarij generis plures sunt species, Aristot. Περιστερίου πέτηλα Nicander in Ther. dixit folia uerbenæ. Extra urbem sunt stabula, haræ, & περιστερεὼν Platoni in Theæteto dictus, Pollux lib. 9. Græca uoce περιστερεὼν, quæ columbarium significat, (uide supra inter Deriuata Latina,) utitur etiam Varro in præfat. lib. 2. de re rust. & lib. 3. cap. 7. eundem locum περιστεροτροφεῖον appellat, quòd in eo columbæ alantur. Villaticæ pastionis genus in uilla est, quod appellant Græci ὀρνιθῶνας καὶ περιστερεῶνας, Columella 8. 1.

¶ Icones. De Archyta Pythagorico plerisq; nobilium Græcorum & Phauorinus philosophus affirmatissimè scripserunt, simulacrum columbæ è ligno ab Archyta Pythagorico ratione quadam disciplinaq; mechanica factum uolasse. ita erat scilicet libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa atq; occulta concitum. Libet hercle super re tam abhorrenti à fide ipsius Phauorini uerba ponere. Ἀρχύτας Ταραντῖνος φιλόσοφος ἅμα καὶ μηχανικὸς ὢν ἐποίησε περιστερὰν ξυλίνην πετομένην· ἥ τις εἴποτε καθίσειεν, οὐκέτι ἀνίστατο. μέχρι γὰρ τούτου. id est, Archytas Tarentinus philosophus pariter & mechanicus uir columbam ligneam fecit uolantem: quæ sicubi subsedisset, præterea non exurgebat. hactenus enim (nimirum moueri poterat,) Hæc Gellius 10. 12. At Cælius Calcagninus in libro de perenni motu terræ, Columbam (inquit) illam Archytæ ligneam certis machinis ac pondusculis instructam fuisse legimus; ut quum moueri semel cœpisset, semper moueretur, neq; desineret; ui illa scilicet pristina

quæ

quæ motus principium dederat, nunquam deserente impulsum, structura præterea & artificio adiuuante. De hoc Archyta Pythagorico Diogenes Laertius lib. 8. scribit, primum ipsum mechanica mechanicis principiis usum exposuisse, primumque motum organicum descriptioni geometricę admouisse, &c. Huic non dissimilem artificē Cassiodorus in Variis Boëthiū prædicat. nam ad eundem Boëthium scribens, ut recitat Crinitus: Tibi (inquit) ardua cognosse, & miracula monstrare propositum est. Tuæ artis ingenio metalla mugiunt, Diomedes in ære grauius buccinatur, æneus anguis insibilat; aues simulatæ sunt, & quæ uocem propriam nesciunt habere, dulcedinem cantilenæ probantur emittere. Parua de illo referimus, cui cœlum imitari fas est, Hæc Cassiodorus. Ad imaginem columbæ circa Pyrenen pictæ (tanquam uiuæ) columba aduolauit; Athenæus lib. 3. In poculo Nestoris Iliad. λ. quatuor aures uel ansæ erāt, δοιαὶ δὲ πελειάδες ἀμφὶς ἕκαστον χρύσειαι νεμέθοντο. Athenæus ex eo loco peleiádas simpliciter columbas exponit, uel Pleiadas sydus. Περιστέρια, κοσμάρια ποιά, Hesych. hoc est, ornamēta quædam exigua; quasi columbulos dicas, columbarum fortassis imagunculæ ex auro argentóue aut alia re pretiosa. nam peristerion diminutiuum est à peristera. quare non probo penultimam apud Varinum per ει. diphthongum scribi. Phigalenses in antro quodam Cereris simulacrum consecrarunt, quod manu altera delphinum, altera columbam sustinebat, &c. Cælius 15.31. De columbis adoratis, leges infra in h. Hominem qui suapte natura bile careat, sed eam ab altero suscipiat notantes Aegyptii, columbam pingunt dorso erecto. illic enim bilem habet, Orus in Hieroglyphicis. Iidem columbam pingunt pro homine ingrato & infesto iis à quibus beneficia accepit. (Columbus enim talem se in parētes præstat, quippe qui robustior factus, patrem pugnando à matre fugat, cui ipse miscetur; Cælius.) item columbam nigram pro uidua, quæ ad mortem usque permanserit in eo uitæ statu, Idem. Spiritus sanctus super dominum Iesum columbæ specie descendens uisus, ut legimus Matthæi 3. Marci 1. Lucæ 3. Ioannis 1.

¶ Columbinam (argillam uel margam) Gallia suo nomine eglecopalam appellat. glebis excitatur lapidum modo. Sole & gelatione ita soluitur, ut tenuissimas bracteas faciat, Plin. Eadem aut similis fuerit argilla nigricans, qua agros alicubi stercorari audio: ex qua etiam optima uasa figlina & ignis tolerantissima fieri puto, quibus aurifabri utuntur. Et ex eadem nimirum materia, sed magis indurata, etiam lapis ille niger in tenuissimas laminas scissilis, quo ad pugillares & ædium tecta utuntur. Io. Augustinus Pantheus alchymista lapidem lebetum uocat fuscum illum, qui Plurii prope Clauennam in Rhętia non procul à Lario lacu ex montibus deportatur, & ferro tornatur in uasa ignis apprime patientia: uidetur autem eundem nominare petram columbinam. Argillam crustaceam aliquando inueniri Ge. Agricola refert.

¶ Stirpes. Peristereon, περιστερεών, uocatur herba columbis admodum familiaris; unde & nomen, Plin. Aliqui recentiores Latinè columbinam herbam, uel columbariā, uel columbarem appellant. Nicander in Theriacis περιστερόεντα πέταλα uocat uerbenæ folia. Scholiastes peristereôna dici scribit, ex Crateia, quòd folia diuisa habeat & pedibus columbinis similia. Est & inter fumariæ nomenclaturas apud Dioscoridem peristereon, à florum scilicet specie, quæ columbarum ingluuiem quodāmodo repræsentat, unde à nostris quoque nominatur **tubenkröpfle**: uel ad differentiam generis cuiusdam loti syluestris inodori, (cui similes sed lutei flores; quæ similiter **tubenkröpfle** apud nos uocitatur,) **rote tubenkröpfle**. Audio & chamæbatum ruribus nostris alicubi **tubenkröpfle** appellari, uel ipsum uel fructum eius. Lithospermon à Romanis columbam appellari, inter nomenclaturas Dioscoridi adiectas legitur. Columbinæ uuæ acinosissimæ, Plinius. Columbinum cicer alii Venereum uocant, candidum, rotundum, lęue, arietino minus, Plinius. hoc fortè est quod uulgò pisum album nominatur, interius flauesces, foris læue, rotundum: quod & pisis aliis in cibo ferè præfertur: de quo plura leges apud Ruellium lib. 2. cap. 36. qui id orobiæum & orobiam Græcis uocari docet, sub quo genere etiam syluestre contineatur, eruo simile, subamarum, secundum alios dulcissimum. Rhaialhamam, hoc est pastus columbarum, (aliâs additur & camelorum, ut scribit Auicēna 2.565.) est herba quæ fert granum simile grano myrti, sed magis cinereum: cuius medulla colore & gustu refert lentem excorticatam cum exigua dulcedine. Calida gradu primo, & humida secundo. Carnē in uulneribus generat: & cum aceto imposita ulcera perniciosa & serpentia sedat, resoluit abscessus pituitosos: tenuium partium est, nec nocet camelis in cibo. Vermibus uenenosis aduersatur. decoctio eius capillos denigrat; Hæc ille. apparet autem leguminis quoddam genus esse, & uires easdem ferè habere quas cicer. Kuzikenden (inquit Auicenna 2.386.) est res leuis sicut asne lutea: & in Rakia nominatur stercus columbarum & in Baldach & Aegypto nominatur kenden, (uel, ut Bellunensis legit, in Bagaded nominatur nux handem, uel nux gendem:) ex qua concussa cum aqua & melle fit uinum, &c. calida & humida est abscessu primo, sanguinē incidit secundum aliquos & coitum promouet. Geranii genus cui folia maluæ, rotunda, sed multipliciter dissecta, quidam uulgo pedem columbinum nominant, præsertim in Galliis, teste Ruellio. Seukar, id est pes colūbinus, quo tingitur oculus uel cera, Vetus Glossographus Auicennæ. Hippuris in quibusdam Germaniæ locis **tubenrock** appellatur, (à columbis,) Adamus Lonicerus.

¶ Propria. C. Cæsar Caligula Columbo (mirmilloni) uictori, leuiter tamen saucio, uenenum in plagam addidit, quod ex eo Columbinum appellauit. sic certe inter alia uenena scriptum ab eo repertum est, Suetonius. Columbarienses nominantur à Io. Baptista Egnatio in historia principum

Romanorum. Est autem Columbaria insula in mari Thusco. Peristere, Περιστερὴ, urbs Phœnicum; gentile Peristerites, Stephanus. Peristerides, insulæ iuxta Smyrnam, Plinius 5. 31.

¶ b. Rhyndace & lagopus aues columbæ magnitudine describuntur. Oculi tui uelut columbarum sunt, absque eo quod intrinsecus latet, Cāticorum primo & quarto. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & uolabo, & requiescam, Psalmo 54. Si iacueritis inter ollas (fuligine infectas: eritis sicut) alæ columbæ, quæ tegitur argenteis (pennis,) & sunt plumæ eius similes auro fuluo, Psalmo 68. interprete Munstero. ¶ Anno à Christo nato 1550. prope Lindauiam oppidum situm in ripa Acronij lacus, in pago Rikkenhouio nata est colūba quadrupes ano duplici, nos quam ob causam aues quandoque quadrupedes nascantur, inter anates diximus.

¶ c. Sonantque turres plausibus columbarū, Martialis lib. 3. Relinquite ciuitates & habitate in petra habitatores Moab: & estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis, Hieremiæ 48. Qui sunt isti qui ut nubes uolant, & quasi columbę ad fenestras suas? Esaiæ 60. Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, Canticorum 2. ¶ Meditabor ut columba, Esaię 38. Vociferamur nos omnes quasi ursi, & meditando meditamur quasi columbæ, Esaię 59. ubi Munsterus, Meditatio columbæ, inquit, gemitus est. Meditabar sicut columba, Ezechias moribundus Esaiæ cap. 38. Et ancillæ eius minabantur gementes ut columbæ, murmurantes in cordibus suis, Naum 2. ¶ Helioscopion quartum genus tithymali circa oppida nascitur, semine albo, columbis gratissimo, Plin. Nostri hominem qui affatim uno haustu bibat, haustum columbinum trahere dicunt, ein tuben schluck thün/ἀμυστὶ πίνειν Græci. ¶ Tollunt se celeres: liquidumque per aera lapsæ, Sedibus optatis gemina super arbore sidunt, Vergil. 6. Aen. de columbis. Et rursus, Geminæ tum forte columbæ Ipsa sub ora uiri cœlo uenêre uolantes, Et uiridi sedêre solo. Et libro 5. Qualis spelunca subito commota columba Cui domus & dulces latebroso in pumice nidi, Fertur in arua uolans: plausumque exterrita pennis Dat tecto ingentem: mox aere lapsa quieto Radit iter liquidum, celeres neque commouet alas. Sic Mnestheus, sic ipsa fuga secat ultima pristis Aequora. Et alibi eodem libro, Et alis Plaudentem nigra figit sub nube columbam. ¶ Nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam, Horatius in Odis 4. 4. Murmur apricantes niuea dant turre columbi: Expanduntque alas, & amicā blanda rogantes Oscula circumeunt, insertantque oribus ora. Iam uicibus nido incubitant, genitrixque paterque: Iamque ora excudunt: natisque implumibus escā Commansam alternant, rostellaque hiantia complent, Politianus in Rustico.

¶ d. Terra eorum facta est in desolationem à facie iræ columbæ, & à facie iræ furoris domini, Hieremiæ 25. Et rursus cap. 50. Disperdite satorem de Babylone, & tenentem falcem in tempore messis à facie gladij columbæ. Sed utrobique Hebraicè legitur ionah, יונה, Munsterus sæuitiam interpretatur, uel gladium sæuientem secundum Kimhi: Ionathan uiuum inebrians. Columba seducta Ephraim, non habens cor, Osee 7. Non me Chaoniæ uincant in amore columbæ, Propertius lib. 1. Issa est purior osculo columbæ, Martial. lib. 1. Hîc Hecuba, & natæ nequicquam altaria circum Præcipites atra ceu tempestate columbæ Condensæ, & diuûm amplexæ simulachra tenebant, Vergilius 2. Aen. ¶ Accipiter uelut molles columbas, Horatius. Quàm facilè accipiter saxo sacer ales ab alto Consequitur pennis, sublimem in nube columbam: Comprensamque tenet, pedibusque euiscerat uncis: Tum cruor, & uulsæ labuntur ab æthere plumæ, Vergilius XI. Aene. ¶ Peridexion (forte peristereon, hyperdixin habet Albertus) arbor est in India, cuius fructus dulcis est & gratus columbis, cuius gratia in hac arbore diuersari solent. Hanc serpentes timent, adeò ut etiam umbram eius fugiant. Nam si umbra arboris ad Orientem uertatur, serpentes ad Occidentem recedunt, & è diuerso. itaque ui huius arboris serpentes columbis nocere non possunt. Si quæ autem forte aberrauerit, serpentis flatu attracta deuoratur. Nam si gregatim degant aut uolitent, nec serpens nec ocypteros, id est sparauerius eas lædere potest uel audet. Huius arboris folia aut cortex suffitu omne malum (bestias uenenatas) auertunt, Kiranides & Albertus.

¶ e. In Medera insula olim ignota, quam Lusitani nunc obtinent, copia maxima columborum fuit, quibus capiendis non alia arte usi sunt aucupes, quàm alligato perticæ uncino ex arboribus, quibus insidebant, aues admirabundas (ut quæ in insula deserta hominē prius non uidissent) & nihil pauentes detrahendo, Aloisius Cadamustus. Idem etiam in alia quadam insula noui orbis columbos ab hominibus nihil pauentes, scipionibus cæsos refert. Heroes apud Homerum ne aerem quidem uolucribus liberum permittebant, sed laqueos & retia (παγίδας καὶ νεφέλας) turdis & columbis (κίχλαις καὶ πελειάσι) tendebant, Athenæus. ¶ Polyphemus apud Ouidium Metam. 13. Galateæ canēs, Munera tibi (inquit) erunt, Damæ, leporesque, capræque, Parque columbarum, demptusue cacumine nidus. Aeneas 6. Aen. certamina suis proponens, inter cætera malum nauis Erigit, & uolucrem traiecto in fune columbam, Quò tendant ferrum, (sagittas,) malo suspendit ab alto, quam Eurytion deijcit, & alis Plaudentem nigra figit sub nube columbam. Videtur autem Vergilius in hoc imitatus Homerū, qui & ipse Iliados penultimo in certamine funebri τρήρωνα πέλειαν sagittis feriendam in malo nauis proponit.

¶ Columbæ etiam internunciæ in rebus magnis fuêre, epistolas annexas earum pedibus obsidione Mutinensi in castra consulum D. Bruto mittēte. Quid uallum & uigil obsidio, atque etiā retia amne prætenta profuêre Antonio, per cœlum eunte nūcio? Plinius. Frontinus scribit Hirtium literas

teras collo columbæ seta religatas ad Decium Brutum Mutinæ obsessum ab Antonio misisse. Et forsan hanc per columbas missionē Iuuenalis innuit, cum scribit: Tanquam à diuersis partibus orbis Anxia præcipiti uenisset epistola penna, Grapaldus. Vno eodemq́ die uictoria Taurosthenis ex Olympia Aeginam nunciata est ipsius parenti, ut alij affirmant, per spectrum. Alij uerò dicunt Taurosthenem columbam à suis pullis madidis adhuc & inuolucribus abstractam secum deportasse: cumq́ uicisset, purpura amictam eam remisisse, eamq́ summa cum festinatione ad pullos properantem eodem die ex Pisa in Aeginam aduolasse, Aelianus Variorum lib. 9. Iacobus tradit trans mare uersus Orientem columbas esse quæ nunciorum fungentes officio literas dominorum suorum sub alis breui tempore perlongè deportent, imprimis necessarias cum per agros inimicorum alijs nuncijs uia non patet, Author libri de nat. rerum.

¶ Columbini testiculi mulieri à uiro dati, amoris poculum sunt: sic & matrix columbæ uiro à muliere data, Kiranides. ¶ Nostri uulgaribus metris, illi qui domum castam & puram seruare uoluerit, sacerdotes & columbas non admittere consulunt. **Wilt du din huß halten suber, So hüt dich vor pfaffen vnd vor tuben.** fere enim ubi columbę aluntur, pediculi & cimices oriuntur, & mures quoq́ propter cibum alliciuntur. ¶ Surrentina uafer qui miscet fæce Falerna Vina columbino limum (fæcem, Acron: nec aliud in hunc locum) bene colligit ouo, Quatenus ima petit, uoluens aliena uitellus, Horatius Serm. 2. 4. Ouorum quidem gallinaceorum ad potiones crassas & turbidas purificandū pharmacopolis hodie usus est: ut in ipsorū historia copiosius exponet.

¶ h. Columba Carnos & Illyricos in bellum commisit, Aelianus. ¶ Nota est historia sacra de columba à Noe ex arca diluuij tempore emissa, quæ primum uacua reuersa est: iterum uerò post septem dies emissa uesperi redijt cum oliuæ ramo: & rursus post septem dies, non redijt. Hanc Græci etiam poetæ ad suas fabulas mutuati sunt. nam columbā (ut refert Plutarchus in libro de comparatione terrestrium & aquatilium animantium) Deucalioni scribunt arca emissam quantisper remearet, & eodem continuò se reciperet, tempestatis: postquam auolasset, serenitatis argumentum dedisse. Cum diluuij aqua paulum cessasset, Noe ex arca coruum primum emisit, qui quidē non est reuersus iterum, cadaueribus se pascens multorum quæ interierant. Deinde columbam emisit, quæ arrepto ramo oliuæ reuersa est: id quod indicium erat manifestū aquas subsedisse, Io. Tzetzes 6. 81. Qualis & ipse fuit, quo præcipiente columba Est data Palladiæ præuia duxq́ rati, Ouidius in Ibin. ¶ Dercetûs deæ Syriæ filia Semiramis à colūbis fuit educata, quæ aues ideo Syris sacræ sunt, Diodorus libro 3. qui eodem loco subdit, Venerem aliquando obuiam factam Derceto, amorem cuiusdam adolescentis sibi sacrificantis iniecisse: ex quo cum filiam dea suscepisset, sui erroris pudore affectam, adolescentem ab se amouisse, & filiam in deserta & saxosa loca, ubi columbarum erant ingentes turmæ, exposuisse: quæ columbæ puellam enutriuerunt. Mammes uir sanctus columbam habuit, Io. Rauisius Textor.

¶ Auguria. Sed carmina tantum Nostra ualent Lycida tela inter Martia, Quantum Chaonias dicunt aquila ueniente columbas, Vergil. 9. Aegloga. ubi Seruius, Minora enim inquit auguria maioribus cedunt, nec ullarum sunt uirium licet priora sint. Quod & Alexander ab Alexandro ex eo repetit: Et insuper, Siquidem cornicis (inquit) aut columbarum auspicia, aquila superueniente irrita fiunt. Columba si comitata est, (principibus uel regibus, uidetur addendum, ut mox ex Seruij uerbis patebit) prosperos successus auguratur, cæteris autem nullius auspicij credita est, Alex. ab Alexandro. Geminæ columbæ Aeneidos sexto, Aeneæ duces sunt ad inueniendum ramum aureum in nemore latentem. Geminæ tum forte columbæ Ipsa sub ora uiri cœlo uenêre uolantes, Et uiridi sedêre solo. Et mox, Pascentes illæ tantum prodire uolando, Quantum aciê possent oculi seruare sequētum. Est autem boni ominis (ut fertur) in augurio uidere pascentes aues. Bene autem à columbis (inquit Seruius) Aeneæ datur augurium, & Veneris filio, & regi. nam ad reges pertinet columbarum augurium, quia nunquam solæ sunt, sicut nec reges quidem. Animæ alas, quas ei Plato attribuit, contemplatiuam intelligamus uirtutem, atq́ item moralem, &c. Columbas sanè geminas ad aureum ramum inueniendum Aeneæ duces, non aliud quàm hasce alas esse contenderim, quibus connitentibus erigitur mens ad sapientiam, auri nomine sæpius significatam. Sed & à Venere mittuntur, quia amor diuinorū eximius alis præstat alimenta, quibus surrigimur, mox & in deum transimus. Quam rem illa significant, Tollunt se celeres, liquidumq́ per aëra lapsæ Sedibus optatis gemina super arbore sidunt, Cælius. Telemacho locuto ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος· ἐν δὲ πόδεσσι Τίλλε πέλειαν ἔχων, κατὰ δὲ πτερὰ χεῦεν ἔραζε, Odysseæ ο. Circum de genere aquilarum (accipitrum) columbam discerpentem unguibus, felix nuncium attulisse Homerus uoluit, Alexander ab Alexan. ¶ De columba Aretullę Martialis carmē lib. 8. numero 32.

Aëra per tacitum delapsa sedentis in ipsos
Fluxit Aretullæ blanda columba sinus.
Luserat hoc casus, nisi inobseruata maneret,
Permissaq́ diu nollet abire fuga.
Si meliora piæ fas est sperare sorori,
Et dominum mundi flectere uota ualent:
Hæc à Sardois tibi forsitan exulis oris
Fratre reuersuro nuncia uenit auis.

¶ Charon Lampsacenus in Persicis de Mardonio scribēs, & exercitus Persici interitu circa Athon montem (cum triremes Persarū Athon præterlegentes perirent, Aelianus in Varijs,) Tum (inquit) primum columbæ albæ in Græcia uisæ sunt, cum prius non fuissent, Athenæus.

¶ Somnia. περιστερὰς βλέπειν τι πονηρὸν βλάβην, Senarius apud Suidam, hoc est, Columbas uidere malum aliquod præsagit. Aspasia Hermotimi filia Phocensis uiri pauperis, cum mentum ei maximo formæ detrimento intumuisset, nec haberet unde sumptum in medicos faceret, in somno columbam uidit: quæ in mulierẽ mutata bono animo ipsam esse iussit, & rosea serta Veneris iam arida cõtrita tuberi imponere: quod cum fecisset, tumor euanuit: ipsaq; rursus inter formosissimas puellas numerata est aut potius omnibus prælata. Tandem inuita relicto patre ad Cyrum Darij filium adducta, una omnium concubinarum charissima illi fuit. Vnde Aspasia insomnij memor, Veneri sacrificia gratificatoria peregit: & ingens idolum in honorem eius faciendum curauit, iuxta quod gemmis picturatam columbam statuit. Deinde Cyro in prælio contra fratrem occiso, ab Artaxerxe quoq; similiter amata & in honore fuit, ut multis scribit Aelianus ab initio lib. 12. Variæ hist.

¶ Columbæ Syris sacræ fuerunt, quòd Dercetûs deę Syriæ filiam Semiramidem aluisse crederentur, ut supra ex Diodoro Sic. recitauimus. Assyrij columbam coluerunt, Gyraldus. Et rursus, Syri pisces & columbas deos sibi consecrarunt. (quamobrem iniuria affici non patiebantur, Xenophon Anabaseos primo.) Chaoniæ Vergilio dictæ sunt columbæ ab Epiri parte. nam olim in Dodona sylua Epiri oracula reddebant. quod ideo fingitur, quia lingua Thessala Peleiades & columbæ & uaticinatrices uocatur, Seruius. πελειαι, columbæ & uaticinatrices in Dodona, Hesych. Mulieres Dodonæi oraculi antistites (ut scribit Herodotus lib. 2.) aiũt geminas ex Aegypto columbas aduolauisse, utranq; nigram, unam quidem in Africam, alterã in Dodonam: quæ fago insidens humana uoce elocuta sit, eo loci Iouis oraculum condi debere, & se interpretes esse. Eam uerò quæ ad Afros abisset columbam, iussisse Afris ut Ammonis oraculum conderent, quod oraculum & ipsum Iouis est. Sic illæ referebant, quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ, proximæ Timaretæ, minimæ natu Nicandrę: De quibus ita mea fert opinio. Si reuera Phœnices ablegauerunt fœminas sacerdotes, & earum alteram in Africa, alteram in Græcia uendiderũt: hanc quæ in Græcia illa quæ Pelasgia uocabatur, uænijt, eam esse quæ apud Thesprotos uænijt atq; deinde ancillantem ibidem condidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Et posteaquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiunt, sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus (ut ipsa fuisset) uænundatam. Quòd autem mulieres à Dodonæis columbæ uocatæ sunt, ob id mihi uidetur factum, quia barbaræ essent: quòd uidelicet simile quiddam auibus sonarent. Interiecto deinde tempore columbam humana uoce locutam aiunt, postquam more ipsorum mulier locuta est, tandiu uolucris modo sonare uisa, quandiu barbare loquebatur. Nam columba quodammodo humanam uocem sonat. Nigram autem columbam esse dicẽtes, Aegyptiam fœminã significant. Sunt itaq; simillima inter se oracula, & illud apud Thebas Aegyptias, & hoc apud Dodonam, &c. Hæc omnia Herodotus. Palęstæ locus Epiri est apud Oricũ, ut Lucanus in quinto Pharsaliæ innuit. Eum uerò locum Palęstæ dictum aliqui putant, quoniam geminæ columbæ fatidicæ è Syria Dodonam euolauerunt, quæ Palęstinæ sunt appellatæ. In illis quoq; fuisse inferorum ostium ferunt, item Acherusiam, Gyraldus. aliqui uerò (ait) Palæstinas deas in Fastis Ouidij pro Furijs accipiunt. ¶ Persæ columbas albas abigunt propter leucæ affectionis odium, Cæl. ex Herod.

¶ Græci rectè dicunt & sentiunt columbam Veneri sacram esse, Plutarchus in libro de Iside & Osirid. Etymologus causam addit, quoniam maximè ferueant ad coitum, & sæpius anno pariant, quod aliæ aues non faciunt. Hinc epitheta apud poetas, Cythereiades, Cytheriacæ, Dionææ. Vt albulus columbulus Dionæus, Catullus in epigrammate Cæsaris mollitiem notans. λευκὸς Ἀφροδίτης εἰμὶ γὰρ περιστερός, Alexis apud Athenæum. Venerem curru uectam aliquando legimus, columbis tracto, ut in sexto facit Apuleius: quod & Phurnutus interpretatur, propter columbæ puritatem & castitatem, propterq; oscula, ut in Peristeræ puellæ fabula, in hanc auem cõuersæ Lactantius Grammaticus retulit, Gyraldus. Et alibi, Veneri albas columbas dicabant ueteres, & ideo Aeneas apud poëtam maternas appellat aues. Athenæus author est in Sicilia ad Erycis montem statis quibusdam diebus, quas loci illius accolæ profectorios (ἀναγωγὰς) appellant, quoniã Venerem inde in Libyam quotannis id temporis proficisci (ἀνάγεσθαι, quod uerbũ propriè dicitur de naui soluente) constantissimè credant, nullas eo tractu columbas uideri, (reliquo uerò tempore ingentem earundem auium copiam, super deæ templo superuolare constat, Aelianus in Varijs:) ueluti quæ abeuntẽ uenerantes deam cum illa peregre sint profectæ. Quæ postea nonam post diem (ἐν τοῖς λεγομένοις καταγωγίοις, hoc est in festo reuersorio. nam κατάγεσθαι de naui ad littus appellẽtę dicitur) una præueniente, quæ ex mari in Veneris templum uolare percipitur, omnes uno turmatim agmine illico adesse uisuntur. Quamobrem incolarum profusissimo gaudio, quod magnificis epulis locupletes testantur, cæteri qua possunt hilaritate & applausu, festum concelebratur hoc tempus: uniuersusq; regionis illius tractus butyrum olere dicitur, quod aduẽtantis deæ certissimum esse indicium perhibent, Nicolaus Leonicenus in Varijs ex Athenæo 3. 64. meminit etiam Aelianus in Varijs. & in Animalium historia post reliqua, Nouem (inquit) diebus lapsis, unam forma insignem ex pelago Libyco spectari aiunt reuolantem, quæ non sit quemadmodum reliquæ gregales liuiæ columbæ (sic habet Gillij translatio) sed rubra, qualem nobis Anacreon canit esse Venerem: quum eam quodam loco purpuream & auro similem canit. Hanc cæterarum greges sequuntur, & rursus Erycini reuersionis dies celebrant.

¶ Sacrifi-

¶ Sacrificia. Geneseos 15. columbam legimus adhibitam fœderi pangendo. Columbæ pulli quomodo sacrificandi, uide Leuitici 1. & 14. Turtur aut columba quomodo offerendi, Leuitici 5. Turtures duos uel duos pullos columbarum non potens offerre, offerat decimam ephi similæ, sine oleo & thure, Leuitici 5. Cum expleti fuerint dies purgationis, &c. pullus columbæ siue turt. pro peccato offeratur, Ibid. 12. Par turturum aut duos pullos columbarum, Lucæ 2. Columbas uendentibus dixit: Auferte ista hinc, &c. Ioan. 2. Matth. 21. Marci 11. ¶ Ergo sæpe suo coniunx abducta marito Vritur in calidis alba columba focis, Ouidius lib. 1. Fastor. de sacrificio auium loquens.

¶ Metamorphoses. Semiramis in columbam mutata memoratur Ouidio, libro 4. Metamor. his uersibus: Vt sumptis illius (Dercetidis) filia pennis Extremos altis in turribus (aliâs montibus, quod magis placet) egerit annos. Grammatici Græci, ut Varinus, semiramin, columbam montanam interpretantur. Transit (Medea in aëre uecta) & antiquæ Carthæia mœnia Cææ, Qua pater Alcidamas placidâ de corpore natæ Miraturus erat nasci potuisse columbâ, Ouid. lib. 7. Metam. Idem lib. 15. Metam. Anij filiarũ, quæ omnia suo tactu in frumentum, uinũ oleũmue conuertebant, in columbas mutationem memorat. Achiui commemorant (Autocrates scribit, Athenæus) Iouem ipsum in figuram columbæ uersum esse cum amaret Phthiam uirginẽ habitantem in Aegio, Aelianus in Varijs: & Athenæus, cuius uerba mutila ex Aeliano restitui possunt. Peristeram puellam in columbam conuersam Lactantius Grammaticus refert, Gyraldus.

¶ Prouerbia. Aquilæ columbam non generant: Vide in Aquila h. ¶ Mitior (uel Mansuetior) columba, πρᾳότερος περιστερᾶς. Columbina simplicitas ac mansuetudo, laudatur etiam in diuinis literis. Nam hoc est columba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipsa nulli animantium meditatur noxam: nec aliunde præsidium habet aduersus miluios, quàm à celeritate uolandi. Adagij meminit Diogenianus, Erasmus. ¶ Palumbem pro columba, φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, subaudi uerbum ad sententiam accommodatũ. In epistola Mormiæ nescio cuius ad Chremetem, (in epistolis Aeliani:) Αὐλητρίδα δὲ λυσάμενος ἧς ἐτύγχανεν ἐρῶν, νύμφης στολὴν αὐτῇ περιβαλὼν ἐπανήγαγέ μοι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς φασίν, ἑταίραν ἀντὶ νύμφης. id est, Redemptam tibicinam quam forte amabat, sponsæq́ stola amictam mihi induxit columbæ loco palumbam, ut aiunt, meretricem pro sponsa. Vsus est Plato in Theæteto, λαβὼν οἷον φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς. id est, Si uelut accipiat palumbem pro columba. Error est in re non in ipsa scientia. Palumbes aũt columbis sunt adsimiles. Coueniet, ubi quod deterius est & adulterinum, pro eo quod est præstantius ac legitimum supponitur, Eras. ¶ Columba sedens: Vide supra in E. ¶ Columbæ prius uitabunt turres, de re incredibili dixit Ouidius 1. de Ponto. Nam prius incipient turres uitare columbæ, Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas: Quàm male se præstet ueteri Græcinus amico. ¶ Non tam ouum ouo simile, quàm illud prouerbij speciem præ se fert, quod est apud Iuuenalem Sat. 2. Dat ueniam coruis, uexat censura columbas. Pœna legum exercetur in humiles quospiam, & à quibus ob ingenij mãsuetudinem aliquid emolumenti potest auferri. Rapacibus ignoscitur. Sumptum est ab apophthegmate Anacharsidis, qui hoc dicto elusit studium Solonis in cõscribendis legibus, quemadmodum refert Plutarchus in uita Solonis. Leges (inquit) aranearum telis adsimiles dicebat, propterea quod in illas si quid leuius aut imbecillum incurrerit, hæret: sin maius aliquid, dissecat ac fugit. Ad eandem pertinet sententiam quod in Phormione ait Terentius: Quia non rete accipitri tenditur neq́ miluio, Qui male faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur. Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur, Erasmus. Hoc sensu Germani proferunt, Die grossen dieben henckend die kleinen. Et, Die kleinen dieben henckt man an den galgen/die grossen in den seckel: Vel, die grossen laßt man lauffen. ¶ Socrates ad Theodotam lib. 3. Apomnemoneumatum apud Xenophontem, Vtrum (inquit) fortunæ permittis, numquis amicus ad te ut musca uolet, (pro quo nostri dicunt, Expectare columbã assam ori hianti inuolaturã, Warten ob einem ein gebratne tuben in das mul fliege:) an uerò tu etiam aliquid machinationis confers? ¶ Quos de re leui & uili cõtendere significamus, de fimo columbino certare dicimus, Vmb ein tuben dreck haderen.

COMMVNIA QVAEDAM OMNI COlumbaceo generi.

QVANQVAM in historia columbæ mansuetæ iam perscripta, plurima omni columbaceo generi (quod complectitur mãsuetas, agrestes, palumbes, liuias, œnadas & turtures) communia dicta sint: uisum est tamen hîc seorsim breuiter ea conscribere quæ authores communia esse expressè docuerunt, quæ cum pauca sint, facilius sic inuenientur.

C.

Proprium columbis & palumbis & turturibus esse uidetur, ne collum cum bibunt resupinent, nisi satis hauserint, Aristot. Omnes uno tractu bibunt demisso capite, & non erigunt in potu sæpe capita sicut aliæ aues, nam collum earum breue & amplum est, & multæ aquæ capax, in alijs auibus non item, Albertus. ¶ Cantus omnibus similis atq́ idem trino conficitur uersu, præterq́ in clausula gemitu, hyeme mutis, uere uocalibus, Plinius 10. 35. uidentur autem hæc uerba non ad palumbes tantum pertinere, ut quidam putauit, sed ad omne genus columbarum. A sono uocis turtur

uocatur, & gemit pro cantu, sicut & cætera genera columbarum, Albertus. ¶ Columbæ (& huius generis aues) coniugium mutuum ad mortem usque non deserunt. & altero coniugum extincto alter uiduus manet, Aristot. apud Athenæum. ¶ Columbæ uel decies anno, aliæ (ut palumbes, turtur, uinago,) semel anno & parcius generant, Aristot. ¶ Pariunt magna ex parte bina oua quæ specie columbacea continentur omnia, ut palumbes, ut turtur: sed complurimũ terna, palumbes, & turtur, Aristot. Columbariũ genus cur multoties pariat, sed pauca, bina plerunque oua: Vide in Columba C. Mare uno contenta, & turtur & palumbes uiuit, (ut & columbæ,) nec alterum recipit, Aristot. Incubat uicissim omne columbaceum genus, Athenæus ex Aristot. Vide supra in Columba C. ubi etiam ex Aristotele causam scripsi, cur palumbes, turtures & columbę, imperfectos & cæcos pariant pullos. ¶ In omni columbaceo genere mares quàm fœminę minus uiuaces uidentur. uide in Palumbe C.

¶ Sanguine columbæ, palumbi aut turturis ad remedia utare parum interest, ut ex Galeno docuimus in Columba G.

DE COLVMBIS FERIS IN GENERE.

SEMIRAMIS columba montana est, Hesychius & Varinus. Vide supra in Columba h. inter Metamorphoses. ¶ Indi ad regem suum afferunt columbas quas negant mansuefieri posse, Aelianus. ¶ Erunt in montibus quasi columbæ cõuallium, Ezechielis 7. ¶ In Italiæ quibusdam locis mustelis domesticis, ut audio, utuntur, ut extrahant columbas è cauernis uel nidis suis. ¶ Columbæ feræ, quæ autumno auolant, uerno ante cæteras aues ad nos reuertuntur, ut audio. Sed Aristoteles, Veniunt (inquit, columbæ feræ) ad nostra loca cum iam fecerint prolem. cætera uerò omnia quæ æstate accedunt, nidulantur apud nos, & carne magna ex partę suos enutriunt pullos, excepto columbaceo genere.

F.

Ius consumptum quomodo fiat ex capo aut columbis syluaticis &c. in Capo monstrabimus ex Platina.

G.

Columbos mares syluestres in cibo membris trementibus ac resolutis, & linguæ ad loquendum impeditæ prodesse constat, Arnoldus Villanou. in Antid. Columbarum syluestrium fimum priuatim contra argenti uiui potum ualet, Plinius: Dioscorides ad eundem usum aridum bibi suadet cum nardo & uino.

DE COLVMBIS FERIS QVIBVSDAM, porcellana, saxatili, œnade.

PORCELLANAE Venetijs dicuntur columbæ quædam maritimæ, rostro pedibusque rubris, cætero nigræ.

¶ FRANGOLINI, columbarum (gallinarum potius. uide in Attagene) syluestrium species est, post perdices & coturnices in usu, Nic. Massa.

SAXATILES columbas, Steintuben / in quibusdam Rhætiæ locis uocari audio maiores mansuetis, colore cinereo, quæ in saxis nidulentur. has frequentes apparere aiunt eo tempore quo prata demessa sunt, quòd tum locustas persequantur. Eadem, ni fallor, colombo sassarollo dicitur. Columba saxatilis Varroni inter altiles nominatur, &c. uide in Columba simpliciter A. Liuia etiam aliquando in templorum muris & montium rupibus nidificat, sed ea minor est quàm colũba.

OENAS (Vinago ut Gaza uertit) autumno potissimum & conspicitur & capitur: (unde & nomen à uino, seu uindemiæ tempore ei inditum coniectura est:) cui magnitudo maior columbo, minor quàm palumbi est, quod & Aelianus repetit. Modus maximè capiendi eam dum se in aquam bibendo propendit, Aristot. Frugibus quoque uiuit ut columba, & bina parit oua, Arist. 6. 1. hist. anim. ubi Gaza de suo addit semel tantum anno eam parere. id quod de œnade uerum mihi uidetur. turturem uerò de qua simul ibidem agit, bis anno parere constat. Veniunt ad nostra loca cum iam fecerint prolem, Aristot. hist. 8. 3. uidetur autem de turture simul & œnade ea uerba protulisse. Eustathius œnadem maiorem columba esse scribit, colore quem Græci οἰνωπὸν appellant, (qualis scilicet uini nigri est, uel qualis in uuis nigris maturis apparet:) ut ab eo ne colore, an uindemiæ tempore quo capitur, œnàs dicta sit dubitemus. οἰνὰς, genus corui, aut columba fera, (aliâs, columbæ feræ species,) Hesych. & Varinus. οἰνιὰξ, species corui, Iidem. οὐνὼ Hebraicè & Syriacè significat columbam illam, quam Græci uocant οἰνάδα, Tzetzes. Vide in Columba A. Quidam Gallicè interpretatur œnadem, grand columb, id est columbam magnam, uel biset: Robertus Stephanus coulomb biset. Oenáda etiam interpretantur aliqui locum uitibus consitum. οἰνάδες, ἀμπελώδεις τόποι, Hesych. οἰνάδας ἀκτὰς, ἀντὶ τοῦ οἰνομαίτιδας, Idem. οἰνὰς auem significat, non (ut quidam putant) uitem. in Sparta quidem etiam οἰναδοθῆραι quidam uocantur ab huius auis aucupio, Aelianus. Viscum nasci aiũt ab excremento œnadis, cum illa uisci deuorato semine super arbore aliqua excreuerit, Athenæus. Plinius pro œnade palumbem reddidisse uidetur: Viscum (inquit) satum nullo modo nascitur, nec nisi per aluum auiũ redditũ, maximè palũbis & turdi. ¶ Alia est OENANTHE auis,

auis, οἰνάνθη, Aristoteli & Plinio, (uitifloram Gaza reddit,) quæ statos latebræ dies habet, exoriente Sirio occultata, ab occasu eiusdem prodit: quod miremur, ipsis (iisdem) diebus utrunque. Vitat enim interdum frigora, aliâs æstum. Plinius sane lib. 18. cap. 30. eadem de parra & uireone scribit, quæ lib. 10. cap. 29. de œnanthe & chlorione, ut œnanthen parram eum transtulisse appareat. Niphus œnanthen à colore simili germinantibus uuis dictam conijcit. Est & uua œnanthe quam uites syluestres ferunt, quæ cum flore colligitur, suauissimo odore cum floret, ut & satiuæ uitis: qualis puto & tiliæ & fabarum florentium est. hinc œnantharia medicis dicta. ¶ Oenas (inquit Guil. Turnerus Anglus) mihi nunquam hactenus uisa est: nec quid habeat nominis apud nostros aut apud Germanos, compertum habeo. Vidi tamen Venetijs columbos his nostratibus sesquialtera proportione maiores. sed hos non uinagines fuisse credo, sed columbos è Campania ad Venetos aduectos, ubi Plinius columbos scribit esse grandissimos. Niphus in Aristot. de hist. anim. 8. 3. dubitat an uinago sit genus illud columbæ, quod in Italia habeatur ex columbo cellari & palumbo nascens. & quoniam Aristoteles hoc in loco columbarum genera numerans peleiadem omittit, ut libro quinto œnadem, dubitat an œnàs & peleiàs eadem auis sit. Sed œnadem Aristoteles columbã maiorem facit, peleiadem minorem. Oenàs etiam canis nomen est apud Xenophontem, si bene memini.

DE LIVIA COLVMBA.

COLVMBACEI generis est liuia (πελειὰς, à liuore dicta,) minor quàm colũba, & minus patiens mansuescere. liuet etiam plumis & penè nigricat (Græcè simpliciter, nigra est,) & pedibus rubidis scabrosisque est: quas ob res nullus id genus cellare alit, Aristot. Gaza interprete: ex quo etiam Athenæus repetijt, & Aelianus in Varijs lib. 1. Apparet sanè πελειάδα (poetæ etiam πέλειαν dicunt,) à colore liuido dictam, quam Græci πελὸν & πελιὸν & πελιδνὸν uocant. Vide in Columba H. a. ubi etiam ostendi πελειάδα Doricè & poeticè simpliciter pro columba accipi. A πέλεια fit πελειὰς, ut à μαῖα μαιὰς, Etymologus. Πέλεια non simpliciter columba est, sed species columbæ nigrioris, ut dictio ipsa subindicat, Eustathius in Homerũ. Πέλεια, genus columbæ simile palumbi, Varinus. Πέλειαι, columbæ nigræ, φρᾶσσαι, Hesych. legendum autem φάσσαι, id est palumbes. quanquam palumbium genus diuersum sit, & maius. Liuiæ discedunt & palumbes, nec hybernare apud nos patiuntur, Aristot.

¶ Columbæ cauernarum nigræ sunt aliquantulum, & in arboribus habitant, Albertus. Et rursus, Columbæ belez (uox corrupta à Græca πελειάδες) domesticis griseis (fuscis) similes sunt, minores: & uocãtur apud nos columbę cauernarum (Lochtuben uulgò, kleine wilde Tuben: & alicubi, ut Turnerus scribit, Holtztaube,) & insident arboribus, uolant gregatim, nec cicurantur, & si retineantur, non pullificant. Nidificant nõ in lapidibus aut muris, sed potius in cauernis arborum, aut in arboribus. pedes eis asperi, ualde rubei, Hæc ille. Columbæ syluestres in turribus & montiũ ripis nidificant, domesticis minores, à nonnullis liuię quasi liuidæ dictę. harum fimus ad sinapismum requiritur, Monachi in Mesuen. Niphus Italicè uulgò palumbellas dici scribit: & sanè Latinè etiam palumbus minor rectè appellabitur. nam maior est qui simpliciter palumbus dicitur, uel ad minoris differentiã torquatus. A Gallis liuia croiseau appellatur, Brabandis croisi. Anglicè stocdoue, ut Turnerus docet.

B.

Vidi ego apud nos liuias captas cum aliàs tum Februario etiam & Augusto mensibus. Auis

ea columbæ domesticæ specie persimilis est, paulò minor, pedibus rubet, rostrum albicat, circa nares tamen purpurei parum habet. Plumæ ubiq; cinereæ; sed in cauda extrema pennæ nigrescunt, mediæ subruffum aliquid habēt. Collum pronum & ad latera partim purpureas, partim subuirides plumas habet, pro diuerso ad lucem positu hoc uel illo colore splendentes. Collum supinum ex cinereo purpureum est. Alarum pennæ quatuor longiores nigricant cum aliquo subruffo colore: minimæ cinereæ sunt: mediæ partim cinereæ, partim ad extrema nigricant, & earundem ultimæ dorsum uersus subruffæ sunt. Longitudo à rostro ad extremam caudam dodrans & digiti quinq; ferè. Differt à palumbe quòd & multò minor est, & maculas albas circa collum & in alis ut illa non habet. ¶ In India liuiæ columbæ uirides pennas habent; ut primo aspectu, si quis in auium cognitione rudis sit, psittacum non columbam dicat. Rostrum illis & crura Græciæ perdicibus sunt similia, Aelianus.

C.

Columbę cauernales glandibus & granis uescuntur, Albert. Semper cateruatim noctu propè pagos in aliquam arborem aduolant, & eandem singulis noctibus repetunt, ut Brabandus quidam nobis narrauit. Nidificant liuiæ in cauis aliquando arboribus & templorum muris, Turner. Perdicum uita amplius quàm ad sedecim annos extēditur, Aristot. histor. anim. 6.4. sed cum eo in loco de columbaceo genere agat, suspecta est dictio περδίκες; & tradunt aliqui (ut Niphus annotauit) in urerioribus codicibus legi πέλειαι.

D.

Liuiæ, ut audio, cicurari non solent.

F.

Quod ad cibum attinet, liuijs conuenire uidentur omnia ferè quæ in palumbe afferuntur. Aridior si te delectat forte columba Liuia, turrita quæ tibi ab arce cadit: Non sapiat torquata minus mihi cara palumbes, Si modo fert molles non diuturna (non annosa) dapes, Bapt. Fiera. Liuiæ apud nos, ut audio, palumbis, tanquam teneriores, in cibo præferuntur.

¶ Πέλεια columbæ genus est imprimis timidū, quare & τρήρων dicitur, Eustathius. Sed idem docet peleiáda Doribus (ac poetis, qui & peleian efferunt) columbā simpliciter sonare. & τρήρων commune esse epitheton columbarum omnium; quandoq; etiam per antonomasian τρήρων simpliciter pro columba usurpatur. Apud Homerum Odysseæ 12. legitur supra Planctas petras marinas nullas aues transire posse, sed ne peleias quidem, quæ Ioui patri ambrosiam afferāt, quo nomine scilicet maior reuerentia eis deberetur. Non modo (inquit Eustathius enarrator) poeta ne peleias quidem supra Planctas transire posse canit, propter pernicitatem harum auium in uolatu: sed etiam ut imprudentiam earum argueret, quæ ne ijs quidem auibus parcant, quæ Ioui ambrosiam adferant, Eustathius. Alexander Paphius tradit Homerum Aegyptijs parentibus Dmasagora patre & Aethra matre natum, nutricem habuisse prophētin quandam, filiam Ori sacerdotis Isidis: ex cuius mamillis mel aliquando in os infantis manauerit, unde is noctu uoces nouem diuersas ædiderit, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, lusciniæ & merulæ: & puerum inuentum esse cum nouem columbis colludentem in lecto, & aliquando Sibyllam in conuiuio apud parentes pueri insania captam carmen effudisse, cuius initiū, Δμασαγόρα πολύνικε. in quo Dmasagoram etiam μεγακλεῆ & στεφανίτην appellârit, & templum nouem Pegridarum, hoc est Musarum, condere iusserit. Hoc illum fecisse, & puero iam adulto rem omnem aperuisse. Itaq; poetam in honorem auium quibus cum infans collusisset, finxisse eas ipsas Ioui ambrosiam aduehentes, Idem. Et rursus, Poetæ Pleiades sydus Peleiades nominant per epenthesin. nam Simonides eas πελειάδας οὐρανίας (& Atlantis filias, Athenæus) uocat, & τρήρωνας cognominat; unde quidam decepti aues intellexerunt. Pindarus ὀρείας πελειάδας dicens, tanquam οὐρίας, situm earum ἐπὶ τῆς οὐρᾶς, id est in cauda tauri innuit: Aeschylus easdem ἀπτέρους πελειάδας, (id est inuolucres, ut uitaret homonymiam cum auibus, Athenęus.) & Lamprocles, Αἱ ποταναῖς (pro πτηναῖς) ὁμώνυμοι πελειάσιν ἐν αἰθέρι κεῖνται. Item Euripides, Ἑπταπόρου δρόμημα πελειάδος. & Theocritus (Idyl. 13.) Ἀντέλλοντι πελειάδες. Homerus certe Pleiades inter stellas fixas tanquam celeberrimas agnouit: nam in Aspidopœia ante cæteras earum meminit. De ijsdem Mœro Byzantia sic cecinit, Ζεὺς τρήρωσι πελειάσιν ὤπασε τιμὴν, Αἳ δή τοι θέρεος καὶ χείματος ἄγγελοί εἰσι. Conuenit autem his quoq; (non tantum πελειάσιν, id est liuijs columbis propriè dictis) epitheton τρήρωνες, quòd Orionem fugiant, ut in fabulis est, persequentem matrem ipsarum Pleionen, Πληιόνην, à qua secundū aliquos Pleiades denominantur, Hæc omnia Eustathius ex undecimo Dipnosophistarum Athenæi mutuatus. Mœro (aliâs Myro) etiam Byzantia (inquit Athenæus) nō peleiades, sed Pleiades, in poemate Mnemosyne, Ioui ambrosiam ferre canit. nec âbs re id fingitur à poetis: quoniam hominibus quoq; ortu occasuq; partium anni discrimina & arationis messisq; tempus (id est generationis frugum & perfectionis) significant: unde Hesiodus, Πληιάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων, Ἄρχεσθ' ἀμητοῦ, ἀρότοιο δὲ δυσομενάων. Et Aratus, Iupiter (inquit) Pleiadibus θέρεος καὶ χείματος ἀρχομένοιο Σημαίνειν ἐπένευσεν ἐπερχομένου τ' ἀρότοιο. Et sanè multò augustius fuerit stellas Ioui ambrosiam ferre, quàm columbas confingi. Cæterum figmentum Mœrûs, cuius etiam carmina recitat Athenæus, huiusmodi est: Cum Iupiter in specu quodam Cretæ nutriretur, Peleiades τρήρωνες ambrosiam ei ex Oceano afferebant, nectar uerò è saxo quodam rostro hauriens aquila. Has aues

postea

postea Iupiter uicto patre Saturno, ut gratiam referret, inter sydera collocauit, quæ aquilam uocant & Pleiades. Author etiam astronomiæ quæ in Hesiodum refertur Peleiades semper pro sydere dicit. Itaq; Homerum quoq; uerisimile est in Nestoris poculo sydus sic appellasse: quod cum aures siue ansas geminas haberet, utraq; scilicet in binas partes uersus poculum rursus coeuntes diuisa, ut cum binæ sint aures, & circa utranq; (περὶ ἑκάτερον) binæ Peleiades spectentur, & rursus aliæ duæ sub fundo poculi, in uniuersum sex habeantur, quot scilicet in cœlo etiã conspiciuntur. Sed cum poeta περὶ ἕκαστον dixerit, geminæ columbæ circa unanquanq; binarum aurium diuisionem, quæ quatuor sunt numero, non debent accipi: sic enim octo fierent. Potuit autem ἕκαστον pro ἑκάτερον dicere, quoniam ad unum principium binæ diuisiones aurium rursus conueniunt. Sed præstat illum qui plura super hoc Nestoris poculo & allegorica eius ad cœlum relatione, nosse uoluerit, ad ipsa Athenæi uerba remittere. Quòd ad imaginem uel sculpturam attinet, potuerunt (inquit Athenæus) Pleiades in illo uel auibus uel uirginibus similes fuisse, sed stellis exornatæ. Extat super eodem poculo elegans Alciati Emblema, Scyphus Nestoris inscriptum. Δοιαὶ δὲ πελειάδες ἀμφὶς ἕκαστον (scilicet οὖας τοῦ ποτηρίου) χρύσειαι νεμέθοντο. Iliad. λ. ubi Scholiastes: Pascebantur, id est pascentibus & uiuis similes erant columbæ seu liuiæ columbæ.

¶ Πελειάδες columbæ epitheta, habes supra in Columba simpliciter. sunt enim ferè cõmunia, &c. ¶ Ἴθματα πελειάσιν ὅμοιαι, Homerus Iliad. ε. de Iunone & Minerua. id est, progressu suo similes columbis, quarum uestigia occulta (ἀφανῆ) esse scribunt antiqui, & nõ pro ratione magnitudinis discreta, Varinus. ¶ Πελειὰς ἠμύων, uide supra in Colũba E. ab initio. ¶ Οἱ δ᾽ ἄλλοι ἕξαντες ὑπετρέσσαν, ἠύτε κίρκους ὠκυπέτας ἀγεληδὸν ὑποτρέσωσι πέλειαι, Apollonius in Argonaut. Et alibi, Ἠύτε κίρκοι φῦλα πελειάων κλονέουσιν. Idem lib. 2. Phineum fingit Argonautis suadere, ne per Symplegades petras nauigent, nisi prius eminus emissa columba, οἰωνῷ δὴ πρόσθε πελειάδι πειρήσασθε, ut si illam uiderint incolumem euadere per ipsas, sequantur: sin minus, retrorsum nauigent tanquam prohibentibus dijs. ubi Scholiastes, Veteres (inquit) nauigaturos usos esse columba (præmissa scilicet supra mare tanquam duce nauigationis) Asclepiades etiam testatur in Tragodumenis. Αὐτεῖ δὲ πελειάδες ἄλλα καὶ ὑμεῖς, Theocritus in Epitaphio Bionis Idyl. 19. Αἰετὸς ὀξὺ κεκληγὼς Ἤλθ᾽ ἀερπνείουσαν ἔχων ὀνύχεσσι πέλειαν Ἐσσυμένως οἰωνῶν ἄριστος, Q. Calaber lib. 1. auspicium hoc referens Priamo Iouem orante uisum. Ἡ Κύπρος ἔχει πελείας διαφόρους, id est Cyprus præstantissimas habet colũbas, Antiphanes apud Athenæum. Celebrantur sanè hodieq; à nostris etiam columbæ Cypriæ. Πελειάδα χεῖρε μεμαρπώς, & πελειοθρέμμονα νῆσον, Varinus citat ex poeta quopiam. Idem in uoce Κίχλαις, Turdis (inquit) & columbis (πελείαις) Homerus Odysseæ χ. comparat ancillas Penelopes, turdis forte, à cichlismo, id est inconcinno & lasciuo risu, quo utebantur ut se mutuò exhilararent. columbis uerò propter libidinem, ad quam hæ aues procliues sunt: ὥρ τὸ πάντροφον διὰ τὸ ἀεὶ μίγνυσθαι. ¶ Cum Phineus ab Iasone consilium petente, deberetne cum Argonautis inter Symplegadas petras nauim transmittere, nauis eam quæ columbæ (πελειάδος) celeritatem esse audiuisset, columbã præmitti iussit: quæ si salua euaderet, ipsis etiam tutam fore eam nauigationem. Præmissæ igitur columbę postrema tantum caudæ parte retenta, Argonautæ illam sequuti sunt, & nauis similiter Symplegadum cõcursu extremæ tantum proræ confractæ damnum passa est, Eustathius in Odysseæ μ. Meminit etiam Ouidius in Ibin, ut retuli in Columba h.

DE PALVMBE.

COLVMBACEI GENERIS SVNT:

I. PHATTA maxima, palumbus maior.
II. INDE phaps, palumbus minor.
III. OENAS, uinago.
IIII. COLVMBA.
V. LIVIA, peleias.
VI. TVRTVR, omnium minima.

PALVMBVS & palumba apud authores leguntur, ut columbus & columba. sed palumbes frequentius est, idq; in utroq; genere. Plinius etiam palumbum ferum dixit. nam & domesticus siue cellaris palumbus est, pedibus pennatis: nostri uocant zam Schlagtube/ Welschtuben. Palumbes antiqui cellares habebant, quas pascẽdo saginabant: nostris temporibus aucupij duntaxat gratia aluntur, Perottus. Niphus colũbæ genus quoddam ex palumbo & colũba cellari nasci testatur. Idem & Perottus palumbos esse docent, qui uulgò Italis torquati dicãtur, à torque siue circulo albo collum ambiẽte: unde Martialis etiam hoc epitheton

eis tribuit. Et mihi quoque uidetur palumbus cũ absolutè dicitur, pro torquato accipiendus, tanquam maiore. nam alterius generis Aristoteles meminit φάβα nominans, ut inferius referam: cuius Latinum nomen peculiare non habemus, sed palumbum minorem appellare licebit. Palumborum genus unum cuius fimo uiscũ nascatur, Athenæus œnadem appellari tradit, Hermolaus & Perottus. atqui ueterum nemo phattis aut phapsi œnadem adnumerauit, sed columbaceo generi simpliciter. Si tamen palumbum genus ad hanc quoque extẽdere placet, fuerit sanè genus, sub quo columbæ syluestres omnes continebuntur, excepto turture: nempe phatta, id est palumbus maior, qui & torquatus ab authoribus cognominatur, phaps, id est palũbus minor, œnas & peleiàs, id est uinago & liuia. ¶ Alursan seu alurasen est species columborũ syluestriũ, q sunt alijs maiores et noti in Syria, Bellunensis. Et rursus, Aluers sunt columbi magni syluestres. Sanguis columbæ, guarascen (alursan, Bellunensis) & turturis memorantur ab Auicenna lib. 2. cap. 610. ex Galeno, qui sanguinem columbi, palumbi ac turturis nominat. & eiusdem libri capite 299. sanguis guarescen ad uulnus oculi commendatur, Bellunensis uresan legit. Sed alia etiam quæ Græci phattis, id est palumbis tribuunt, Arabes aui guarescen nominatæ adscribunt. Conijcio autem Arabes huius uocis initium per ain literam scribere, cuius uim aliqui gamma præposito efferunt, alij omittunt. Apud Hebræos hoc nomen non inuenio. Apud Syluaticum & alios Arabes indoctiores uariè scribitur. Guarascen, id est turtur uel palumbus syluestris, Syluaticus. Guariscen, genus columbæ, Idem. Algauariscen, genus columbæ, Vetus Auicennę glossematarius. apud quem etiam guarisdẽ legitur. Alguesim, genus columbarum quæ semel anno pariunt, Syluaticus. ¶ Græcis palumbus φάσσα, Atticè φάττα dicitur. hodie uulgo φάσσα. A phatta uoce Albertus, uel Auicennæ interpretes quos sequitur, fehita & uehica detorserunt. ¶ Palumbes Italicè uulgò torquati dicuntur, Niphus. Seruant & palumbi nomen, lo palumbo: sed de columba cellari potius quàm syluestri id efferunt, ut & Hispani palóma. Palumbes domesticis maiores aliqui glandiphagas nominant, à glandibus quibus libenter pascuntur: alij torquatas, Monachi Itali qui annotationes in Mesuen dederunt. Circa lacum Verbanum tudon appellari audiui: quę uox à Germanica Tuben forsan detorta est. Circa Ferrariam colombo fauaro, ac si fabariam dicas, quòd fabis uescatur, ut audio. Græci quidem phába palumbum minorem appellant. Arnoldus in libro de sanitate tuenda cadones nominans post turtures, uidetur mihi palumbes intelligere. ¶ Hispanicè, palóma torcáz, id est columba torquata. ¶ Gallicè ramier, fortè quod inter ramos arborum nidificet. Græcè quidem semiramis columba syluestris exponitur, cuius dictionis posterior pars cum Gallica congruit. Robertus Stephanus palumbem interpretatur coulon ou pigeon ramier, ung mansart. Vocem mansau Brabandis usitatam audio. ¶ Germanicè, Ringeltub / à circulo siue torque circa collum. Alijs, ut in Heluetia, Schlagtub / groß Holtztub. Alijs Plochtub / nomine forsan à palumbe facto. Flandris Kriesduue. Albertus alicubi non rectè pro phatta Aristotelis columbam cauernalem uertit: quã liuiam esse supra docuimus, & Germanicè dici Lochtub. ¶ Anglicè, a coushot, a ringed doue, ut G. Turnerus interpretatur; uel, ut Eliota, a wood culuer, id est columba syluestris, ut alij, a blokdoue, a stokdoue. ¶ Illyricè, diwoky.

¶ Aristoteles (libro 8. hist. anim.) columbarũ species quinque facit, quæ sunt: περιστερά, οἰνάς, φάψ, φάσσα, τρυγών. Libro autem quinto de partibus animal. φάβα non nominat, Athenæus. Gaza pro duabus uocibus phaps & phassa, unam Latinam posuit, palumbes. Eberus & Peucerus sexu tantum differre putant, ut phatta fœmina sit, phaps mas: sed sine authore. Phaps (inquit Eustathius Homeri interpres) media est magnitudine inter columbam & œnadem. phatta uerò magnitudine gallinacei, colore cinereo, ut Athenæus etiam ex Aristotele citat. Oenas maior est columbo, minor palumbe, Aristot. interprete Gaza. Græcè est, ἐλάττων φαβός, ut Athenæus quoque legit: Alberti translatio habet, minor quàm kyloz uel kaloz. Σιτουμένην δύστηνον ἀθλίαν φάβα Μέσακτα πλευρὰ πνευστίοις πεπληγμένην, Aeschylus in Proteo. idem in Philoctete φαβῶν dixit in genitiuo plurali, ut Athenæus citat. Quanquam autem phaps & phassa, ut scripsi, differunt, idem tamen accipiter à priore uoce phabotypos appellatur & phaboctónos, quasi palumbicida: à posteriore phassophónos: Latinè palumbarium reddũt. Φαβοτύπος, εἶδος ἱέρακος, καὶ περιστερᾶς (lego, καὶ φὰψ εἶδος περιστερᾶς) ἀγρίας σπερμοφάγου, Hesychius & Varinus. Φασσοφόνω, τῷ τὰς φάσσας φονεύοντι. ἔστι δὲ (addo, ἡ φάσσα) εἶδος περιστερᾶς ὑπὸ τὴν τρυγόνα, Iidem. id est, phassa autem species est columbæ sub turture: cùm contrà uerius turtur sub columba sit. quærendum an rectius legatur ὑπὲρ τὴν τρυγόνα. Aquitani Galli phába (genus à phatta diuersum, quod cæteri Galli, nescio an ipsi quoque, ramier nominant) sermonis Græci uestigium retinentes, phauier appellant, Author libelli de nomenclaturis animalium & stirpium Latinis, Græcis & Gallicis innominatus. sed quærendum diligentius, diuersám ne autem Aquitani phauier appellent, an potius eandem quam cęteri Galli ramier, ut ego puto. nam Itali quoque palumbem communem, id est torquatã fabariam uocitant. Phassa æstate apparet, hyeme latet: phaps uerò & columba semper apparent, Athenæus Aristotelem citans, apud quem nihil tale inuenio.

¶ ALCHATA est genus columborum syluestrium, quorum alæ oblongæ sunt, pennæ & plumæ coloris coturnicum, & cutis extrema pędura. quamobrem medici in regionibus ad Orientem præcipiunt huiusmodi columbos excoriari, ut cutis remoueatur. Vulgo noti sunt in Syria, pedibus nigris & ualde breuibus, Andreas Bellunẽs. Caro palumbi & alcatha dura est, Auicenna 2. 146.

Et rur-

Et rursus ibidem, Caro alcatha salubris est illis quorum iecur obstructum est & infirmum, & quorum corruptum est temperamẽtum (cachecticis) & hydropicis. Eadem auis aliâs alfuachat uel alfuachet uocatur, nam de hac quoque Bellunensis scribit, speciem esse turturum coloris camelini uel cinerei, alij (inquit) dicunt speciem esse columborum syluestrium paruorum, coloris ut dictum est, notam in Syria. Caro auis duraz (id est francolini) præfertur carni auis cubugi (id est perdicis, cuius rostrum & pedes rubent,) & alfuachat, (uetus lectio, alfaguakit,) Auicenna 2. 221. FILACOTONAE apud Elluchasem qui Tacuinos Arabicè scripsit, cum columbis & turturibus numerantur; unde palumbium generis esse conijcio, & easdẽ forte quas Auicenna alfuachat nominat. Paulò ante quidem idem Elluchasem palumbes syluestres & filacotonas simul commemorat.

B.

In agrum Volaterranum palumbium uis è mari quotannis aduolat, Plinius. ¶ Πέλεια, id est liuia columbæ genus est simile palumbi, phattæ, Varinus. ¶ In columbaceo genere maximo corpore sunt palumbes, φάτται: inde φάβος, ut in A. ostendi. Oenas maior est columba, minor palumbe, ἐλάττων φαβός. phassa uerò (id est palumbus maior) magnitudine est gallinacei, colore cinereo, Athenæus Aristotelẽ citans: & Eustathius. haud multò minor paruis gallinaceis, Nic. Leonicenus. nonnullis locis gallinaceum æquat, Vuottonus. Ego tantas ferè columbas memini uidere Venetijs aduectas, quæ forsan huius generis palumbes cicuratæ erant. Palumbi feri ad cœruleum colorem inclinant: cellarium pedes plumis uestiuntur. Palumbes maior est columba cõmuni, & magis ad albedinem declinans, cum tamen sit coloris grisei, (cinerei,) Albertus. Torquati cognominantur à torque siue circulo albo ex plumis collum coronante. ¶ Palumbo ingluuies præposita uentriculo est, Aristot. Caput habet subcœruleum purpureumue, & nigrum oculi rotundissimũ, Vuottonus. Aues quædam sinum unum habent quo merguntur recẽtia, ut guttur: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, ut gallinæ, palumbes, columbæ, Plinius. ¶ Palumbis dum Venerem exercent testes insigniter augentur, cum hybernis mensibus ne ullos quidem testes in ijs haberi nonnulli arbitrentur, Aristot. ¶ Palumbus torquatus, quem manibus tractaui dum hæc scriberem, longus erat circiter duos dodrantes, à rostro ad pedes retro extensos. pondere unciarum sedecim cum dimidia. circulus albus in collo imperfectus, supina colli parte desinens, duorum digitorum interuallo. is in minoribus ætate non percipitur. Candidæ aliquot pennæ in medijs alis apparent, in liuijs non item, ut neque circulus colli. Externa pars alarum, quæ longioribus pennis constat, colore nigricat. interior magna ex parte fusca est, ut etiã dorsi superior pars. reliquum dorsum & cauda cinerei planè coloris sunt. In collo, præcipuè prono & ad latera, pẽnæ (præter albas) uariæ, & pro alio atque alio ad lucem positu, purpureæ, uirides, cœruleæ, cinereæ. Collum pronum cum aliqua parte pectoris purpurei coloris plumas habet, cui cinerei etiam nonnihil confusum est. Cauda extrema nigra, pedes rubicundi: rostrum subflauum, cute utrinque purpurea inductum. Ventris plumæ partim albæ, partim cinereæ. Aliâs etiam mihi inspicienti torquati uenter magis ruffus uisus est quàm liuiæ.

¶ Petrus Martyr Oceaneæ Decadis primæ lib. 10. refert Hispanos in quadam insula noui Orbis inuenisse palumbes nostris grãdiores, sapore & gustu perdicibus nostris meliores, aromaticum quendam odorem spirantes: quorum ingluuies cum dissecuissent, odoratis floribus plenas deprehenderint.

C.

Camporum incola palumbes est, Aristot. Degit & in syluis. Palumbes hyeme non gemit, nisi quod aliquando ex asperrima hyeme placidum tempus successisset, gemuerit: quod apud peritos in admiratione habitum est. cæterum ineunte uere gemere incipit, Aristot. Cantus omnibus (omni columbaceo generi, ut ego accipio: etsi Vuottonus ad palumbes tantum referat) similis atque idem, trino conficitur uersu, præterque in clausula gemitu, (aliâs, præterquam in clausulæ gemitu,) hyeme mutis, uêre uocalibus, Plinius 10. 35. Audiuimus torquatos palũbes hyeme serena & tranquilla multis diebus gemere, qui aduenientibus imbribus statim silent. Rustici quidem dicunt gemitum palumbium esse signum ueris præsentis, Niphus. Alexãder Myndius palumbes (phassas) negat uocem ædere hyeme, nisi serenitas (εὐδία) fuerit, Athenæus. Solstitij tempus indubitatis notis signauit natura, palumbium utique exauditur gemitus, Plin. Plausitat arborea clamans de fronde palumbes, Author Philomelæ. Palumbes minurriunt, Ael. Spartianus in Antonino Geta. Dum sua torquati recinunt dictata palumbes, Politianus in Rustico. ¶ Cibus. Palumbes frugibus uiuit, Aristot. Glandes & grana comedunt palumbi & columbæ cauernales (id est liuiæ,) Albertus. Palumbos sunt qui à glandibus quibus libenter uescuntur, glandiphagas nominant: & hyemali tempore cum non inueniunt semina & fructus, fame coactæ pascuntur herbis, Monachi in Mesuen. Fabarias Itali quidam uulgò uocant, eò quòd fabis uescãtur, ut audio. Viscum satum nullo modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum, maximè palumbis & turdi, Plin. Athenæus de œnáde colũba scribit, si deuorato uisci semine super arbore aliqua excreuerit, uiscũ nasci. ¶ Alexander Myndius tradit palumbem (phassan) non bibere collum resupinantem: Vide supra in Columba C. ¶ Palumbes & colũba toto anno uisuntur, Aristot. & Athenæus. Græcè legitur phaps, quæ est palumbes minor. Palumbes (φάτται, quæ maximæ sunt) discedunt, & liuiæ, nec hy-

bernare apud nos patiuntur, Aristot. Et rursus, Palumborum aliqui latent: aliqui non latent, sed cum hirundinibus abeunt. Abeunt & palumbes, quonam & in ijs incertum, Plin. Volant gregatim tum palumbes tum turtures, cum accedunt, & cum suo tempore abeunt, Aristot. Palumbium uis quotannis in agrum Volaterranum (Blondus legit Veliternum) ex mari uolitat, Plin. Turtures (ut audio) in genere columbaceo primæ auolant, deinde liuiæ: postremò palumbi torquati, quorum tamen aliqui remanent. ego nuper medio Septembri torquatos uidi Tiguri: & aliâs circa medium Februarij torquatum & liuiam uidere memini. Quædam cum æstate æuum degat in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, mōtium recessus secutæ: sicut merulæ, palumbes, &c. Georg. Agricola. Et rursus, Palumbes aliquando in angustis montium locis latere consueuerunt. Apud Epiphanium Theologum legimus palumbes quadraginta diebus latitare quasi mortuos, inde reuiuiscere. ¶ Mare uno contenta & turtur & palumbes uiuit, nec alterum recipit, (ut & columbæ,) Aristot. Palumbus amisso cōsorte, nec uiride quicquam in quo requiescat petit, nec alios amores requirit, Liber de nat. rerum. Vide in Columba D. ¶ Columbæ amorem mutuum querulo gutture ictuq; rostri ostendunt. In Venerem crebrò ruunt, frequenti pedum orbe facta adulatione. Idem faciunt & palumbes: uerum quia semiferi sunt, rarius fœtant, Platina. palumbes & turtures trimestres coire, fœtificareq; aliqui referunt, argumento quod larga eorum copia est. Gerunt uterum decem & quatuor diebus, ac totidem alijs incubant, & totidem alijs fœtus ita uolucer fit atque perficitur, ut uix possit apprehendi, Aristot. Palumbes gemina ædit oua, idq; semel duntaxat anno, Idem. In locis frigidis semel, in calidis bis, Albertus. Alguesion (palumbes) genus est columbarum quæ semel anno pariunt, Syluaticus. Colūbacei generis aues omnes bina oua pariunt: sed columba uel decies anno: aliæ semel anno & parcius generant, Aristot. Et rursus, Turtur & palumbes pariunt uere, nec plus quàm bis: atq; ita, si prior fœtus corruptus est. frangunt enim oua mares auium complures. sed quamuis tria interdum pepererint oua, nunquam plus duobus pullis educunt. nonnunquam etiam unum tantum. reliquum ouum semper irritum est, quod urinum uocant. Palumbes & turtures plurimum terna oua, nec plus quàm bis ferè pariunt: atq; ita, si prior fœtus corruptus est. & quamuis tria pepererint, nunquam plus duobus educant. Tertium quod irritum est, urinum uocant, Plinius. Turtures & palumbes bis uere pariunt: & si oua secunda auferri aut corrumpi contingat, tertio aliquando pariunt, Albertus. Palumbi & turtures bis anno pariunt, cæteræ aues ferè semel, Plinius. Columbacei generis aues magna ex parte bina oua pariunt, ut palumbes & turtur: sed complurimum terna, palumbes & turtur, Aristot. Palumbes & turtur imperfectos & cæcos pariunt pullos, ut in Columba C. dictum est. Transisse solstitium caueto putes, nisi cum incubantem uideris palumbum, Plinius. Et alibi, Pariunt post solstitia. Palumbium fœmina incubat à pomeridiano incipiens, totaq; nocte, & usq; ad tempus ientaculi (post meridiana in matutinum, Plinius) perseuerans: reliquo tempore munus idem mas subit, Aristot. Nigidius putat, cum oua incubat sub tecto nominatam palumbem relinquere nidos, Plinius. Mas palumbium sugit terram salsam & humidam, ac ponit in os pulli ut assuescat cibo, Liber de nat. rerum. sed hoc ueteres de columbis tantum scribunt. ¶ Palumbis siccitas cœli prodest, tum ad cæteram sanitatem, tum ad partum. Quamuis enim huiusmodi constitutio auibus omnibus cōueniat, præcipuè tamen palumbis idonea est, Aristot. ¶ Nidificat in arboribus, Monachi in Mesuen: & sæpibus, Textor & Perot. Ante uer frigore adhuc preualente nidificant, Alciatus. Palumbes in condensa hedera nidulatur, aut super ramū arboris ex pauculis ligniculis transuersim positis tenuissimū nidum construit, Turnerus: sed latum, ut audio. Nidulantur & palumbes & turtures semper locis eisdem, Aristot. In palumbium (φαβῶν) nido maximè (aliquādo) cuculus parit, quorum oua esu absumens, sua relinquit, Idem. Cuculus semper in alienis nidis parit, maximè palumbium, Plinius. ¶ Vita palumbibus longa. nam ad uigesimum quintum (πεντεκαίδεκα, in nostris codicibus, id est quintum decimum) & ad trigesimum annum protrahitur. nonnullas quadraginta etiam annos compleuisse exploratum habetur. ætate autem prouectis ungues accrescunt, quos recidere solēt, qui alunt. nihil, quo lædantur apertè, aliud his senescentibus accidit, Aristot. Viuere palumbes ad tricesimum annum, aliquos ad quadragesimum, Aristoteles author est: uno tantū incommodo unguium, eodem & argumento senectæ, qui citra perniciem reciduntur, Plinius. Et cum mares in totum diuturniores quàm fœminæ sint, in his (de palumbis & turturibus proximè scripserat: sed uidetur de toto columbaceo genere hoc intelligendum, quod id omne ad libidinem sit profusum: cuius quidem causa [ut ibidem Aristoteles scribit, lib. 9. cap. 7. hist. anim.] passerum etiā mares breuioris uitæ sunt quàm fœminæ) marem prius quàm fœminam mori nōnulli aiunt, uidelicet documento earum quæ domi allectatrices aluntur, Aristot. ¶ Palumbes cum morbo laborat, lauri folium in nidum suum inferens conualescit, Orus. uide mox in D.

D.

Palumbes semiferi sunt, Platina. ¶ De coniugali castitate palumbium & turturum Æliani uerba recitaui in Columba D. Palumbes consorte suo amisso, amplius non coit. extra nidum stercus eijciunt, & pullos crescentes ad idem faciendum erudiunt, Liber de nat. rerum. Mira est palumbium in cōiugio castitas, (σωφροσύνη πρὸς τὰς συνουσίας:) quæ etiam adulterio corruptæ, interimunt corruptorem si assequi possint, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Palumbes ante uer

magno

magno adhuc frigore nidificans, plumas sibi euellit, ut pulli calidiore nido fruantur: quibus ipsa nudata frigore aliquando perit, Alciatus. ¶ Perdices aiunt, & ciconias, & palumbos uulneri accepto origanum imponentes, ad sanitatem redire, Aelianus. ¶ Palumbes lauri folio annuum fastidium purgant, Plinius. Laurum nido imponunt, Zoroastres. uide in Columba D. Laurũ edunt contra fascinationem, Philes. Palumbes ubi morbo laborat, folium lauri in nidum suum inferens conualescit, Orus. Palumbes & perdices bene inter se sentiunt, Aelianus.

E.

Palumbi difficillime capiuntur. statim enim uisis aucupibus procul auolant. Vincuntur tamen & ipsæ dolo. Nam auceps arbori insidentes conspicatus, rete in solo extendit, ac tenues paleas inspergit, ut lateat: & palumbos alios olim captos excæcatosq; imponit, & pedibus funiculos illigat, quo commoto sese concutere & strepitum ædere palumbos cogit: eo percepto cæteri pascuis & arbustis relictis aduolant. Auceps in attegia conditus, quantum potest retium funem attrahit, & perticis simul omnibus euersis, palumbos retium finibus intricatos capit. Eiusmodi retibus (ἐπίσπαστρα uocant) columbæ etiam comprehenduntur, sed multò facilius laqueis, Oppianus. Palumbes antiqui cellares habebant quas pascendo saginabant: nostris temporibus aucupij duntaxat gratia aluntur, Perottus. Apud nos etiam allectatrix siue hallucinatrix fit palumbes ex syluestribus, Niphus Italus. In Antiate agro Italiæ palumbium aucupium est per autumnũ. Palumbæ cum mari transuolato Italiam relicturæ sunt, aliquandiu in nemoribus Antiatum commorantur. quare peritissimi Neptunienses retia quàm maxima in id aucupij magno parata impendio suspendunt. Exinde palumbes quascunq; longo tractu uiderint congregatas in arboribus cõsidere, iactu lapidis & clamore territas in aera uolare compellunt: dumq; aues in magnum coactas numerum aduolando, tensis retium insidijs uiderint supereminere, contorta funda paruum lapidem uel naturaliter album, uel gypso delinitum maximo emittunt crepitu. quo territæ bombo palumbes, ut accipitres chiluones à Plinio appellatos, quibus nunc falchonibus est nomen, quos in lapide bomboq; fundę timent, declinando seruentur, terræ quàm possunt uolatu rapidius appropinquant, sicq; amẽtes in retia se pręcipitant, Blondus in Latinis.

¶ Offæ panis uino madefactæ, hyeme turtures, sicut etiam palumbos, celerius opimant quàm cæteri cibi, Columella. Eiusdem uerba quomodo pinguissimi reddantur palumbi, scripsi in Columba E. Palumbes eodem modo farciunt ac reddunt pingues, quo gallinas, Varro: cuius de gallinis saginandis uerba suo loco referemus. Palumbum recentem sic farcito. Vti prehensus erit, ei fabam coctam tostam primum dato: ex ore in eius os inflato item aquam. Hoc dies VII. facito. Postea fabam fresam puram, & far purũ facito, & fabæ tertia pars ut inferuescat: cum feruere incipiet, puriter facito, & coquito bene: id ubi excoxeris, deponito. bene oleo manũ ungito, depsitoq; primum pusillum, postea magis depses, oleo tangito, depsitoq;, dum poteris facere turundas, & eas ex aqua dato, & escam temperato, M. Cato cap. 90.

F.

Ruffus auium tres ordines statuit: & præfert ex auibus syluestribus alaudas non cristatas & sathur, (forte turdos:) deinde sturnos, phasianos, perdices, turtures, pipiones, palumbes syluestres & filacotonas, &c. Elluchasem. Auium caro minus nutrit quàm quadrupedum, sed facilius concoquitur, præcipuè perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ & galli. his uerò durior est caro turturis, palumbi, & anatis, &c. Galenus lib. 3. de alimentis. Itaque concoctu difficilis est, (Auicenna teste) & excrementosa, Vuottonus. Palumbus & alcatha (quod est genus palumbi) duræ sunt carnis, Auicenna. Columbi & palumbes inter excrementosa numerãtur à Psello lib. 1. Pulli columbini, (columbæ,) turtures & filacotonæ, proximæ inter se naturæ sunt, Elluchasem de alimentis. Palumbes siccat in cibo & uentrem astringit, Hippocrates. Idem lib. 1. de morbis muliebribus, mulieri, cui menses pituitosi fluunt, palumbæ & similibus uesci consulit. Palumbus aluum astringit, Celsus & Auicenna: magisq; si in posca decoctus est, Celsus. Palumbi hyeme salubriores sunt, Arnoldus de conseru. sanitate. Nostri liuias torquatis in cibo præferunt. Ex aucupio palumbarum Romanus nostri temporis populus nuptias & conuiuia maiori ex parte parat. melioris quidem saporis & nutrimenti paruæ (liuiæ nimirum) quàm aliæ sunt palumbes, Blõdus. Archigenes apud Galenum de compos. med. sec. loc. palumbes stomachicis in cibo conuenire scribit, Trallianus tympanicis. M. Cato Censorius iubebat ne ægrotis imponeretur ieiunium: sed potius alerentur oleribus & modica carne anatis, aut palumbi aut leporis, Plutarchus in uita eius. Turtures ac palumbes tempore pestilentiæ in cibo laudantur ab Alexandro Benedicto. Aretæus elephãtico uictum præscribens, perdices, palumbes & columbos probat: & rursus palumbum torquatum in cibo eius qui cephalæam patitur. In colico affectu frigido & phlegmatico, gallinæ altiles ad cibum præferuntur: deinde perdices & palumbi debilis nutrimenti gratia exhibendi, turturesq; altiles & columbæ, Aetius. Inguina torquati tardant hebetantq; palumbi, Non edat hanc uolucrem qui cupit esse salax, Martialis. ¶ Vidimus & merulas poni, & sine clune palũbes, Horatius Serm. 2. 8. ubi Acron Scholiastes, Quia in clunibus (inquit) aliquid habetur tetri odoris & saporis minus iucundi. Sunt qui priusquam coquant palumbũ, in aqua frigida aliquandiu relinquant. Apicij uerba de condimento in coctura columbi altilis & palumbi, recitauimus in Columba F. Ad pastillos è palumbis pa-

randos, uteris salsa (iure intinctorio) calida, ut pro bubula carne, & speciebus aromaticis eisdem, nisi quòd cepa requiritur in liquamine suillo frixa, Coquus Gallicus.

G.

Caro alcatha (quæ est species palumbi) utilis est ijs qui ex obstructo aut infirmo hepate laborant, & corruptione temperamenti (cachexia) & hydrope, Auicenna. ¶ Palumbes siccat in cibo & uentrem astringit, Hippocrates & Auicenna. Aluum astringit palumbus, magísque si in posca decoctus est, Celsus. Palumbum ferum ex passo concoque, atque inde potiones singulas cœliaco per triduum da bibendas, Marcellus. Caro palumbi in aceto decocta dysentericis & cœliacis medetur, Plin. Palumbus ferus ex posca decoctus tormina sanat, Idem. Palumbi torminosis in cibo prosunt, Marcellus. Palumbus ferus & è posca decoctus ilio resistit, Idem. In contractione neruorum caro palumbina in cibis prodest & inueterata, Plinius. Si mulier concepit & periculum sit effluxionis, uescatur palumbe, Hippocrates lib. 1. de morbis mul. Torquati palumbi caro ob glandium esum traditur Venerem hebetare, cum columbæ potius stimulent, Perottus. Non edat hanc uolucrem qui cupit esse salax, Martialis. ¶ Iumentorũ uerminatio finitur ter circunlato uerendis palumbo: mirum dictu, palumbus emissus moritur, iumentum liberatur confestim, Plinius. ¶ Palumbi, turturis & columbæ, nec non sanguis perdicis, oculis cruore suffusis, & recentibus eorum uulneribus, lusciosísque illinuntur, Dioscorides. Plura de usu palumbini columbiniue sanguinis ad oculos sanguinolentos, seu sanguine suffusos, & sistendum sanguinem qui è membranis cerebri fluit (præsertim cũ ossa capitis à chirurgis perforãtur) leges in Colũba G. Palumbi sanguis utilis est uulneribus oculi, Auicenna. Vulnera purgat, Celsus. uide in Columba G. Vrtica trita cum sanguine miluino aut palumborum permixta, pedes illiti efficaciter sanãtur, Marcellus: ad podagrã ni fallor. ¶ Cinis plumarum aut interaneorum palumbis in mulso ad cochlearia tria potus morbo regio resistit, Plinius. Cinis plumarum palumbium ferarum ex aceto mulso contra calculos & alias uesicæ difficultates sumitur: item intestinorum ex his cinis cochlearibus tribus è nido hirundinum, Idem. ¶ Pro fimo palumbi columbino ad remedia uti licebit, ut legimus in Antiballomenis quæ Aeginetæ libris adijciuntur. Palumbi stercus adurit, Celsus. Vires quas Dioscorides columbarum fimo adscripsit, recentiores quidam indocti palumbino attribuerunt. etsi enim palumbium fimus eadem possit quæ columbinus, efficacior etiam, conseruanda tamẽ sunt bona fide authorum uerba. Ad calculum uesicæ: Siue palumborum capitur fimus (g. n. ut uidetur. nam fimum hîc legi non potest, cum prima huius dictionis alibi semper ab eo corripiatur) acreferorũ Dulcacidis sparsum succis tritúque solutũ, Serenus. id est, ex oxymelite bibitur. De columbini quidem fimi usu aduersus calculum, multa diximus in Columba. Fimum palumbium in faba sumitur contra calculos & alias difficultates uesicę, Plinius. Fimus palumb. in sorbitione sumptus ex faba facta (forte, fracta) admirabile stranguriosis præsentat auxilium, Marcellus. ¶ Lapilli in palumbium uentriculo inuenti, contriti potioni insperguntur contra calculos, Plinius.

H.

a. Palumbus m. g. passim apud authores legitur: palumba fœmininum apud Propertium. Palumbi (lego, Palumbes) fœm. g. Nec tamen interea raucæ tua cura palumbes, Vergil. Bucol. Macrósque palumbes, Lucanus lib. 14. masc. g. Qui enim intelligo duæ unum expetitis palumbem, Plautus Bacchid. Quo palumbem unum ex ore tollit, Pomponius de Vite, ut Nonius citat. Palumbium ferorum Plinius dixit, sed alia lectio habet ferarum. Palumba & columba syluana, uidelicet auis casta ex moribus appellata. est enim comes castitatis: cum amisso corporali consortio solitaria incedat, nec carnalem ultrà copulam requirat, Isidorus. Hoc alij quidam recentiores nullius doctrinæ homines clarius exprimendo, Palumbus (inquiunt) castus putatur, quasi parcens lumbis: ut contrà columbus, quasi colens lumbos. Quòd si columbus per onomatopœiam dictus fuerit, ut Grapaldus suspicatur, eandem in palumbo quoque nominis rationem esse conijciemus. Palumbula diminutiuum legitur in Cornu copiæ Perotti, authore non citato. Vulgo quidem apud Italos hodie palumbella dicitur, palumbis genus alterum & minus, quod liuiam Niphus interpretatur. ¶ Titos palumbos dici arbitrantur quidam, &c. uide in Columba H. a. ¶ φάττιον, id est palumbulus, (nam & columbulus dicitur,) diminutiuum à φάττα, Antiphani nominatur apud Athenæum. φὰψ. auis genus apud Lycophronem. τὰς οἰνοτρόπους λέγομεν, αἳ ἐπὶ (τῶν) τοῦ Ἀγαμέμνονος τῶν Ἑλλήνων λιμῷ συνεχομένων, μετεπέμψατο τὰς οἰνοτρόπους διὰ Παλαμήδους, αἳ ἐλθοῦσαι εἰς τὸ Ῥοίτιον ἔτρεφον αὐτούς, Varinus. quasi phabes columbarum genus sit, quod aliâs οἰνοτρόπου dicatur, à quo Græci sub Agamemnone fame laborantes in Rhœtio nutriti sint. Idẽ Varinus alibi οἰνοτρόπους interpretatur Oeneæ filias. Rhœtium uel Rhœteium promontorium Troiæ fuit. Οἰνειάδαι populus dicebantur, & eodem nomine Acarnaniæ urbs quam habitabat, iuxta Acheloum.

¶ Epitheta. Aeriæ, Vergil. Buc. Cana, Alciatus. Macri, Lucanus. Plausitantes, Textor. Raucæ, Vergilius Buc. Torquata uel torquatus epitheton proprium & distinguendi causa adiectum, magis quàm poeticum uidetur. Sed cape torquatæ Venus ô regina colũbæ, (alij codices palumbæ habent, quod minus placet. facit enim poeta hanc auem Veneri sacram. existimatur autem columba Veneri, palumbes Proserpinæ sacra,) Propertius. Inguina torquati tardant hebetántque palumbi, Martialis. ¶ Τρήρωνες apud Græcos commune epitheton est omni columbaceo generi.

¶ Palumbina caro, Plinius. Palumbarius accipiter est, ut Gaza transfert ex Aristotele, quem

Græci φαβοτύπου, φαβοκτόνου, & φασσοφόνου cognominant, ut supra in A. ostendi. Apud Eustathium Homeri interpretem & Varinum, melanæetum, id est aquilam nigram, legimus etiam phassophónon dici: sed legendum est lagophónon, id est leporariam, ut Aristoteles habet. ¶ Phassachates gemma de genere achatis, apud Plinium: à palumbo sic dicta, quem aliquando uenarum & macularum discursu exprimit, ut Georg. Agricola annotauit. ¶ Caniculam mustelorũ generis in quibusdam Galliæ locis uulgò palumbum uocari audio.

¶ Icon. Hominem qui se ipse ex oraculo pristinæ sanitati restituerit uolentes innuere Aegyptij, palumbum (phassam) pingunt lauri folium tenentẽ. hic enim ubi morbo laborat, lauri folium in nidum suum inferens, conualescit, Orus. ¶ T. Manlius summo loco natus, dictus est Torquatus, quòd Gallum quendam immani corpore, qui se ad singulare certamen prouocauerat, occidit, eiq; caput præcidit, torquem detraxit, eamq; sanguinolentam sibi in collum imposuit, Perottus.

¶ b. Scôpes turturibus & palumbis similes sunt, Aelianus.

¶ e. Præterea tenerum leporem geminasq; palumbes Nuper, quæ potui syluarum præmia misi, Nemesianus. Apud Theocritum Idyllio quinto pastor puellæ suæ palumbem dono se daturum promittit, Κἠγὼ μὲν δωσῶ τᾷ παρθένῳ αὐτίκα φάσσαν Ἐκ τᾶς ἀρκεύθω καθελών. τηνεὶ γὰρ ἐφίσδει.

¶ h. De gallinis & palumbibus auguria non accipiuntur præterquam ex ouis. Liuia enim Augusta ex Nerone grauida cum parere uirilem sexum cuperet, hoc usa est puellari augurio, ouum in sinu fouendo, &c. ut referetur in Gallina H. h. ¶ Pherephattæ, id est Proserpinæ nomen multi ex Græcis Theologis factum putant παρὰ τὸ φέρβειν τὴν φάτταν, id est à pascẽda palumbe. est enim hæc auis Proserpinæ sacra, quamobrem etiam mulieres Maiæ sacerdotes eam ipsi immolant. Maia uero eadem est quæ Proserpina, tanquam μαῖα quædam, id est obstetrix & nutrix. est enim dea terrestris, & eadem Ceres, Porphyrius lib. 4. de abstinẽtia ab animatis. ¶ Dum iter facimus prope urbem Mecham (in Arabia) cœlum inumbrabant palumbes innumeri. Aiunt autẽ incolæ has aues traxisse genus ab illa palumbe quæ Mahumeti in aurem loquebatur sub uelamento sacri pneumatis. Inerant dicti palumbes uicis, ædibus, tabernisq; ipsis frumentarijs milij ac oryzæ: uixq; licet eos abigere. occidere quidem aut capere huiusmodi palumbes propè capitale censetur. Arbitrantur enim incolæ, si hæ aues uapularent, orbem ruiturum. ob id impensa (publica) aluntur in templo medio, Ludouicus Romanus. ¶ Palumbem pro columba prouerbium explicauimus in Columba h.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur, Amor filiorum.

Ante diem uernam boreali cana palumbes Frigore nidificat, præcoqua & oua fouet.
Mollius & pulli ut iaceant sibi uellicat alas, Queis nuda hyberno deficit ipsa gelu.
Ecquid Colchi pudet, uel te Procne improba? mortẽ Cum uolucris propriæ prolis amore subit?

DE TVRTVRE.

A.

TVRTVR plerunq; masculini generis, raro fœminini reperitur. Hebraicè dicitur tor, תר uel תור, ut legitur Canticorum 2. in multitudinis numero torim, Leuitici 1. Geneseos 15. Chaldæus pro tor, habet שפנינא, saphnina, & similiter Arabs. Persa תתרו, tetaru. Septuaginta τρυγόνα & Hieronymus turturem transtulit. Apud Auicennam articulo pręposito alsafanin dicitur, interprete Andrea Bellunensi. Inuenio & צוצלתא, zuziltha, nescio cuius linguę uocabulum pro turture, in Lexico trilingui Seb. Munsteri. Duram, id est turtur auis, Syluaticus. Sed Andreas Bellunensis apud Auicennam 2.221. uocẽ duraz (ipse duragi legit) interpretatur francolinum: qui nobis attagen uidetur. certum est aliam à turture auẽ hoc nomine designari ex ijs quæ de ipsa scribuntur ab Auicenna. Guarascen, id est turtur uel palumbus syluestris, Syluaticus. sed omnino palumbem hoc nomine indicari in palumbe A. docuimus. In Alberti historia animalium semel & iterum targula legitur, ubi Gręcè apud Aristotelem habetur τρυγών. quidam (inquit) dicunt targulam esse sturnũ. Sed omnino turtur est. & alibi thagoren pro turture apud eundem. ¶ Gręcè τρυγὼν uocatur, & hodie uulgò τριγόνι uel τρυγόνα. ¶ Italicè tortore, tortole, tortora, turtura. ¶ Hispanicè tórtola. ¶ Gallicè tourte, tourterelle, tortorelle. ¶ Germanicè Turteltub, Turtel. ¶ Angli & Saxones communi uocabulo Turteldune nominãt, Turnerus. Vsurpatur & turtell nomen in Anglia. ¶ Illyricè hrdlicze.

¶ Alfuachet est genus turturum uel palumbium in Syria, colore camelino uel cinereo. Vide in Palumbe A. circa finem. ¶ Henrico Galliarum regi nostro tempore coronando, Turcarum Imperatorem inter cætera munera audio misisse par turturum rari cuiusdam & peculiaris generis.

B.

Turtures in Germania sunt multò frequentiores quàm in Anglia, Turnerus. ¶ Turtur in columbaceo genere minima est, Aristot. colore cinereo, Eustathius, & Athenæus Aristotelem citans. Cinerei coloris est, sed in dorso color rufus superinspergitur in superficie pennarum, Albert. Turtures albas sæpe apparere audiuimus, Aelianus. Menstrua fœtura albæ inter illas commendantur, Grapaldus. In Germania etiam albæ in pretio & rarę sunt. Turtur (τρυγὼν) inter omnes uolucres

sola dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2.53. ego omnino uespertilionem (quæ νυκτερὶς Græcè dicitur) hoc loco pro turture reposuerim.

C.

Degunt æstate turtures locis frigidis, hyeme tepidis, Aristot. Loca sabulosa libenter frequentant, Platina. Turtur tum campestris tum monticola est, Aloisius Mundella. Semper in iugis montium & arborum uerticibus commoratur, ut scribit Origenes Homilia 2. interprete Hieronymo: unde Vergilius aëriã cognominare uidetur, Cælius. Loca tutissima & amœnissima incolit, Author libri de nat. rerum. In montium iugis, syluis & locis desertis commoratur. tecta enim hominum & conuersationem fugit, Isidorus. ¶ Turtur frugibus uiuit, Aristot. Glandes & grana edit: ut palumbi etiam & columbæ cauernales dictæ, Albert. Plura de cibo earum & saginatione scribemus in E. ¶ Columbacei generis & turturum proprium est, cum bibunt colla non resupinare, large bibere, iumentorum modo, Plinius. Vide in Columba C. ¶ A sono uocis turtur uocatur, Albertus & Isidorus. & gemit pro cantu, sicut & cætera genera columbarum, Albert. Græci etiam eas στένειν, id est gemere dicunt. Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo, Vergilius. Et castus turtur atque colũba gemunt, Author Philomelæ. Τρυγὼν dicitur à uerbo τρύζειν, quod proprium est uocis turturum, ut τρίζειν (per iôta) uespertilionũ, Eustathius & Varinus. Τρύζειν uocem exprimit asperiusculam, unde & inflectitur trygon, Cælius. Et rursus, τρύζειν, hoc est tryssare ab Græcis dicitur de inani obstreperaque uerborum multitudine, unde corriuatur etiam trygon, id est turtur. ὄρτυγας γρυλίζειν, apud Pollucem legimus. Turturi & alijs nonnullis auium proprium est crepitus alui. pars etiam nouissima alui earundem uehementer citatur cum uocem reddunt, Aristot. Turturem loquaciorem dicunt, quòd non modò oris inexhausta assiduitate uocalis sit, uerum etiam ex posterioribus sui partibus quàm plurimum, ut ferunt, loquatur. Menander huius prouerbij mentionem facit in comœdia quæ inscribitur Plotius: atque eandem etiam Demetrius in Dramatico opere, quod Siciliam inscripsit, meminit postica corporis parte clamare, Aelianus. Turture loquacior, τρυγόνος λαλίστερος, prouerbium in garrulos & impendio loquaces homines dici solitum, Erasmus. quoniam turtures non ore tantum, sed & posterioribus partibus loquuntur, Suidas. Scomma est in loquaces, Varin. Turturem loquacissimam agnoscit parœmia, quemadmodum & cercópen, (κερκώπην, genus cicadę, aut simile cicadæ animal,) Eustathius & Varinus. Ἔστι δὲ ἡ κερκώπη ζῷον ὅμοιον τέττιγι καὶ τρυγονίῳ, Athenæus lib. 3. sed nimirum non alia re cercope turturi similis est quàm obstrepera garrulitate. Τρυγόνων ἀναφαίνονται λαλίστεροι, Clemens Stromat. 1. Theocritus in Syracusanis mulieres quasdam loquaculas turtures appellat. Παύσασθ' ὦ δύστανοι ἀνάνυτα κωτίλλοισαι, Τρυγόνες· ἐκκναισεῦντι πλατυάσδοισαι ἅπαντα. ¶ Turtures & cursu & peregrinatione lætantur, Cicero 2. de Finibus. Multum ualent uolatu, & pedibus etiam, Albertus. ¶ Nidulantur & palumbes & turtures semper locis eisdem, Aristot. Turtur in nido suo ponit folia squillæ, ne lupus pullos eius infestet, Ambrosius. sed uulpem hoc facere, non turturem, Zoroastres tradit in Geopon. 15. Cuculos in Helice aiunt parituros non construere nidum, sed in palumbium aut turturum nidis parere, Aristot. in Mirabilibus. ¶ De coitu, uteri gestatione, partu, incubitu fœtuque turturis, scripsimus non pauca in Palumbe C. quòd ea cum palumbe communia habeat. Turtures oscula antequam procreandæ soboli indulgeant, permiscent: idque inter eas quæ prouectiores ætate sunt, perpetuum est: iuniores non raro absque osculis id faciunt. quòd si fœmina desit, mares præter cõmunem auium legem se inuicem conscendunt: & oua, sed infœcunda, progenerant, Oppianus lib. 1. de aucupio. sed legendum potius fœminas se inuicem conscendere si mas desit. Aristoteles hoc columbis attribuit, & aliter. uide in Columba C. Turtur bis anno parit. apud Aristotelem quidem historiæ animalium 6.1. Gaza interpres de suo adiecit, eam semel anno parere. Menstrua fœtura albę inter turtures commendantur, Grapaldus.

¶ Turtures non patiuntur apud nos hyemare, sed discedunt: nisi paucæ locis apricis remanserint, Aristot. Turtures ac coturnices immani numero, suo tempore trans mare in Italiam aduolant, & alio tempore reuolant, Varro 3.5. de re rust. Turtures peregrinatione lætantur, Cicero 2. de Finib. Hæ in genere columbaceo apud nos primæ auolant, deinde liuiæ à cauernis uulgò dictæ, postremò palumbi torquati. Turtur æstate tantum apparet, hyeme se condit. latitat enim suo tempore, Aristot. Et rursus, Turturem hyeme latêre maximè omnium constat. nemo enim propè dixerim uidisse per hyemem uspiam turturem dicitur. latêre autẽ incipit prępinguis: & quanquam pennas in latebra dimittit, tamen pinguedinem seruat. Vêre turtur occultatur, pennasque amittit, Plinius & Platina. Sunt qui dicant eam hyeme deplumem iacere in concauis rimarũ, (tota hyeme in concauis arboribus latêre, uêre demũ prodire, Liber de nat. rerum.) & idem aiunt de cæteris auibus, quod nondum exploratum est. nam quod huius signũ afferunt, aues latentes non inueniri pennas mutare, non satisfacit. aues enim duobus modis pennas mutant: quædam scilicet uno eodemque tempore pennas omnes exuunt, sicut accipiter: quædam paulatim, ut pica & coruus, Albert. Turtures multæ terras calidas hyeme petunt, multæ etiam remanent, si locum habeant Soli expositum & quieti aptum, Author libri de nat. rerum. Sæpe manent, quum montem habuerint contra Boream, & ab altera parte locum liberum & patentem, in quo se Soli exponãt, & regio temperata fuerit, Albertus. Turtures aliquando in angustis montium locis (aut in arboribus) latêre consueuerunt:

runt: qua de cauſa uerno tempore deplumes cõſpiciuntur, Geor. Agricola. Aduentu ſuo uernum tempus prænunciant, Albert. Veniunt ad noſtra loca cum iam fecerint prolem, Ariſtot. hiſt. animal. 8.3. uidentur enim mihi hæc uerba de turture & œnade tantum accipienda. Plinius turtures trimeſtres eſſe ſcribit (hoc eſt tribus menſibus nobiſcum degere) columbas perennes. ¶ Volant gregatim tum palumbes tum turtures, cum accedũt, & cum ſuo tempore abeunt, Ariſtot. ¶ Columbæ & turt. octonis annis uiuunt, Plinius. uel ad annum octauum uiuunt, ſcilicet quæ excæcatæ allectatrices aluntur, Ariſtot. Mares quidem fœminis minus uiuaces uidentur. Vide in Palumbe C. Columbæ & turt. herba quæ uocatur helxine annuum faſtidium purgant, Plin. Aliquando ita debiles ſunt ut manu capi poſsint, Liber de nat. rerum. Turtur & aliæ quædam aues, mali punici grano pereunt, Aelianus.

D.

Volant gregatim turtures & palumbes, cum accedũt, & cum ſuo tempore abeunt, Ariſtoteles. Turtur pauló plus lupo cicuratur, Albertus. Nulli auium eſt infeſta, & ad omnium infeſtationes patientiſsima, Liber de nat. rerum, & Albertus. ¶ De cõiugali caſtitate palumbium & turturum Aeliani uerba recitaui in Columba D. Mare uno cõtenta & turtur & palumbes uiuit, nec alterum recipit, Ariſtot. idem de columbis fertur. Poſt primum coniugem ſecundum neſcit, ut fertur, Albertus. Mortuo uel capto marito ſolitaria ſiccis arborum ramis gemens ac triſtis inſidet, Liber de nat. rerum. Illud ſcitu & admiratione dignum eſt, quod traditur turturem amiſſo uiduam marito, arborem uiridem non petere: ſed ſiccis ramalibus & truncis ſemper inſidere, ac fluenta limpida ad potum turbidare, Grapaldus. ¶ Turtures gladiolum (irim, fortè) nidis imponunt, tanquam faſcinationis amuletum, & ad pullorum cuſtodiam, Aelian. irim comedit, Philes. ¶ Turturem amat merula, Ariſtot. Cum turture amicitia columbæ intercedit, Aelianus. Turtures & pſittaci amici ſunt, Plinius. ¶ Turtur cum pyralide (Gaza ignariam uertit) pugnat. locus enim paſcendi uiuſcuiusꝗ idem earum eſt, Ariſtot. & Plinius. Turtur odit pyrallidem (πυῤῥαλλίδα,) Philes: nam quod apud eundem proxime antè legitur, Turtur odit pyrrham (πύῤῥαν) deprauatè legi apparet. Turtur & luteus (chloreus, id eſt chlorion) pugnant. occiditur à luteo turtur, Ariſtot. Cum turture coruus & circus inſitas inimicitias gerunt: & turtur uiciſsim hoſtili odio ab utroꝗ diſsidet, Aelianus. Magna eſt naturarum familiaritas inter pſittacum & turturem. nam hunc de omnibus amat ille: & contra. Quod mihi & item multis exploratum ſæpe fuit. Sed Ouidij teſtimoniũ huc adferre pulchrum erit, ex epiſtola Sapphûs: Et uarijs albæ iunguntur ſæpe columbæ: Semper & à uiridi turtur amatur aue, Ant. Mizaldus.

E.

Turtures aliquando ita debiles ſunt naturaliter, ut manu capi poſsint, Liber de nat. rerum. Turtures etiam excæcatæ allectatrices aluntur, Ariſtot. Ad hanc rationem aucupantur turtures, qui abſolutè perfecteꝗ earum aucupium tenent, nec longiſsimè ab experimento aberrãt, ut ſaltent, ualdeꝗ ſuauiter præclareꝗ canant: quorum auditu hæ delectantur, ſaltationisꝗ conſpectu permulcentur, acceduntꝗ propius. aucupes ſenſim & pedetentim eò ſecedunt, ubi retiũ explicatorum poſitæ ſunt inſidiæ, in quas incidentes, capiuntur, captæ primum ſaltatione & cantiunculis, Aelian. Turtur tibia ac ſaltatione capitur, Orus 2.54. ¶ Turtures uiſco capiuntur: & ſub arbore cuius ramis turturem alteram (allectatricem) inſidere uiderint, Oppianus lib. 3. de aucupio. Et rurſus, Turtures capiuntur cum ſiticuloſæ ad fontem acceſſerint, prope quem uenator arundinem erigit, pennis ad ſummum alligatis, quarum motus turtures admodum terret fugatꝗ. Sed alia turtur iampridem capta, in propinquo ponitur, qua conſpecta cæteræ aduolitant, & retis tractu obteguntur. Turtures columbæ & aliæ aues quomodo capiantur retibus, Creſcentienſis docet lib. 10. cap. 21. & rurſus cap. 26. quomodo intricentur laqueis è pilis caudæ equinæ & alijs quibuſdam.

¶ In ſeptis uillæ affixis nutriri poſſunt turtures, &c. Varro. Et rurſus Merula apud eundem lib. 3. cap. 8. Turturibus, inquit, locum conſtituendum proinde magnum ac multitudinem alere uelis. Eumꝗ item, ut de columbis dictum eſt, ut habeat oſtium, ac feneſtras, & aquam puram, ac parietes, ac cameras munitas tectorio. Sed pro columbarijs in pariete mutulos, aut palos in ordine, ſupra quos tegeticulæ canabinæ ſint impoſitæ. Infimum ordinem oportet abeſſe à terra non minus tres pedes, inter reliquos dodrantes, à ſummo ad camerã ad ſemipedem, æque late mutuli à pariete extare poſſunt, in quibus dies nocteſꝗ paſcuntur. Cibatui quod ſit, obijciunt triticũ ſiccum in centenos uicenos turtures ferè ſemodium, quotidie euerrentes eorum ſtabula, à ſtercore ne offendantur. Ad ſaginandum appoſitiſsimum tempus circiter meſſem. Etenim matres eorum tunc optimæ ſunt, cum pulli plurimi gignuntur, qui ad farturam meliores. Itaꝗ eorum fructus id temporis maxime conſiſtit, Hæc ille. Turturum educatio ſuperuacua eſt, quoniam id genus in ornithone nec parit, nec excludit. A uolatura ita ut capitur, farturę deſtinatur: eaꝗ leuiore cura, quam cæterę aues ſaginatur. Verum non omnibus temporibus. Per hyemem, quamuis adhibeatur opera, difficulter gliſcit. Et tamen, quia maior eſt turdi copia, pretium turturũ minuitur. Rurſus æſtate uel ſua ſponte, dummodo ſit facultas cibi, pingueſcit: nihil enim aliud, quàm obijcitur eſca, ſed præcipuè miliũ: nec quia tritico uel alijs frumentis minus craſſeſcant, uerum quòd ſemine huius maxime delectantur. Hyeme tamen offæ panis uino madefactę: ſicut etiam palumbos, celerius opimant quàm cæteri

cibi. Receptacula non tanquam columbis, loculamenta: uel cellulæ cauatæ efficiũtur, sed ad lineam mutuli per parietem defixi, tegeticulas cannabinas accipiunt, prætentis retibus, quibus prohibeantur uolare, quoniam si id faciant, corpori detrahunt. In his autem assidue pascuntur milio, aut tritico. sed ea semina dari nisi sicca non oportet. Satiatq; semodius cibi in diebus singulis uicenos & centenos turtures. Aqua semper recens & quàm mundissima uasculis, qualibus columbis atq; gallinis præbetur. Tegeticulæq; mundentur, ne stercus urat pedes, quod tamen & id ipsum diligenter reponi debet ad cultus agrorum, arborumq;, sicut & omnium auium, præterquam nantium. Huius auis ætas ad saginam non tam uetus est idonea, quàm nouella. Itaq; circa messem, cum iam confirmata est pullities, eligitur, Columella. Columbarij cellę duo subiecta cubicula fiant. Vnum breue, & propè obscurum, quo turtures claudi possint, quos nutrire facillimum est. Nam nihil expetunt, nisi ut æstate, qua sola maxime pinguescunt, triticum, uel milium mulsa maceratum semper accipiant, Palladius. Turtures impinguantur tum milio tum panico, atq; potu largiore, ut anates, oblectantur, Didymus. Aucupes Lombardiæ, præcipuè Cremonæ, tota æstate turtures feras retibus capiunt, & in domunculam quæ lumen habeat includunt: eisq; dant continuè aquam puram, & milij quantum sumere uoluerint: & ferè usq; ad hyemem uel partem (maiorem) autumni exactam seruant. atq; ita quingentas & mille quandoq; congregant; quæ mirificè impinguantur. sic saginatas optimè uendunt, Crescentiensis.

¶ Turturum quæ domi saginantur stercus seruatur ad agrum colendum, Varro.

¶ Turtur aduentu suo uernum tempus prænunciat, Albertus.

F.

Turtur pinguior in cibis probatur, Grapaldus. Dum pinguis mihi turtur erit, lactuca ualebit, Et cocleas tibi habe; perdere nolo famem, Martialis. Turtures autumno magis conueniunt in cibo, quòd eo tempore solum reperiantur, Arnoldus Villanou. Edi debent postridie quàm occisæ fuerint, & antequam annum ætatis transegerint, Elluchasem. Comedi debent à nece ipsarum duodecim horis hyeme, ut scribit Auenzoar: uel potius horis 24. pòst, ut Isaac, Ant. Gazius. Turtur carnes habet siccas & calidas, Albertus. Caro eius calida est usq; ad tertium (aliàs secundum) gradum, & sicca: licet habeat humiditatem quandam superfluam. ueteres difficulter concoquuntur, & crassum ac melancholicum sanguinem generant, Mich. Sauonarola. Turtures calidæ sunt, & siccę admodum. quare non probantur nisi pulli, & qui iam prope sunt ut euolent, Elluchasem. Turtur bene alit & bonum succum generat, Arnoldus. Ex turture alimentum laudabile est, & neq; tenuius quàm par sit neq; crassius, Galenus. Auicenna laudauit carnes turturum præ cæteris, siue quòd respexit uim illam qua ingenium confirmare creduntur: siue quia in regione ipsius meliores quàm alibi reperiuntur, Recentior quidam cuius nomen nobis excidit. Sed Auicenna hæc scribit de aue duraz uel duragi, quam Francolinum uulgò dictum Bellunensis interpretatur, non turturem ut alij quidam indoctiores: à quibus & Fiera Mantuanus in poemate de alimẽtis ea tribuit turturi, quæ aui duragi Auicenna adscripsit, ut intellectum confirmare, genituram augere. De turture quædam quod ad nutrimenti rationem, ex Galeno & Elluchasem medicis recitauimus in Columba & Palumbe. Alexander Benedictus tempore pestilentiæ turtures ac palumbes in cibo laudat. Psellus turturem damnat. Archigenes apud Galenum in libro de comp. sec. loc. inter cibos stomachicis utiles numerat. Arnoldus in lib. de conseru. sanit. ijs quos hæmorrhoides uexant interdicit. Turtur, ut docet Isaac in u. d. c. XVI. domi per aliquos dies ali & (modicè) saginari debet, priusquam in cibum ueniat, ut sic nimia eius siccitas temperetur: & sic tutius poterunt assari. si uerò macræ fuerint, elixas edere præstabit, Ant. Gazius. Turtures & palumbes tympanicis apud Trallianum permittuntur: item colicis apud Aetium palumbi, & turtures altiles. ¶ In perdice & attagena & in turture (condimentum:) Piper, ligusticum, mentham, rutæ semen, liquamen, merum & oleum calefacies, Apicius.

G.

Dysentericis in cibo turtures mirè prodesse dicuntur, utpote uentrem sistentes: sed efficacior ad hoc ipsarum sanguis habetur, Grapaldus. Columbarum, turturum, palumbium, perdicum sanguis oculis cruore suffusis eximiè prodest, &c. Plinius. Vide plura in Columba G. cum de hoc remedio, tum ad sistẽdum sanguinem qui ex cerebri membranis erumpit. Sanguis turturis calidus destillatur super aurem contritam & dolentem, Auicenna. ¶ Turturis fimum albugines extenuat, Plinius. cum melle albulam curat, Kiranides. Ad summam leuitatem tritum & cum melle Attico aut etiam alterius generis, dummodo optimo & despumato inunctus, leucomata oculorum potenter extenuat, Marcellus. Ex mulso coctum, & ceroti modo uentri ac renibus laborantis impositum, efficaciter prodest, Idem. Difficulter mingentibus auxilium admodum probatum: Turturis stercoris drachmam tritã da ieiuno bibẽdam cum melle, tribus diebus, Nic. Myrepsus. Cum roseo solutum & inunctum matricem sanat, Kiranides. Turturis stercus ustum ex mulsa præbeto calculosis. lapides enim per urinam exturbat, Galenus Euporiston 3. 273. Idem usus ex columbæ stercore à quibusdam mirè prædicatur. Turturis fimum in mulso decoctum, uel ipsius decoctę ius prodest contra calculos & alias difficultates uesicæ, Plinius. Stercus zezir, id est sturni (Latinus interpres malè uertit turturis) oryza pasti, impetigines abstergit, Serapio. Vide in Sturno.

a. Turtur

H.

a. Turtur à uoce nominatur, Isidorus. Albertus ubi ex Aristotele turdorum speciem tertiam memorat, turturis eam speciem esse scribit, cum turdi scribere debuisset. Sed Auicennæ etiam interpres pro turdo turturē habet, ut citat Aggregator. ¶ τρυγὼν Græcis etiam per onomatopœiam ἀπὸ τοῦ τρύζειν, à sono dicitur. Est autem τρύζειν secundum Grāmaticos γογγύζειν, ψιθυρίζειν, λογοποιεῖν, πολυλογεῖν, ἀσήμως λαλεῖν, & propriè de uoce turturum usurpatur, (metaphoricè uerò in iam dictis significationibus, Scholiastes Homeri:) Vide supra in c. Τρύζειν, hoc est tryssare ab Græcis dicitur de inani obstreperaque uerborum multitudine: unde corriuatur etiam trygon, id est turtur, Cælius. Et rursus, Τρύζειν uocem exprimit asperiusculam, unde inflectitur trygon, ex Eustathio. Cæterum τρυγὼν piscis marinus radio in cauda uenenato, quem pastinacam Latinè dicimus; etsi recentiores quidam (ut Diuus Ambrosius) turturem uerterunt: non à uoce, sed forsan παρὰ τὸ τρύειν ἢ τρύχειν dictus fuerit, quæ uerba βλάπτειν καὶ κακοῦν, hoc est nocere & affligere interpretatur. Apud authores semper fœmininum inuenio τρυγών, ut apud Etymologum etiam in uerbo τρύζειν, quamuis ibidem τοῦ τρυγόνος masculinum legitur, mendosè ut iudico. Τρυγῶς, (malim τρυγὼς oxytonum,) τρυγόνας, Hesych. & Varinus. Τειγός, τρυγών, Hesychius. Ἠδυτέρα, αἱ τρυγόνες, Hesychius & Varinus. Τρυγητής, ὁ τρυγών, Varinus: sed legendū τρυγῶν ultima cū cunflexa, ut sit participiū à uerbo τρυγάω, quod uindemiare significat. Κέρκωπη animal est simile cicadæ & trygonio; (τρυγονίῳ,) Athenæus lib. 3.

¶ Epitheta. Turtur aëria Vergilio, sicut & palumbes eidem. Castus; Authori Philomelæ. Cæreus, Martial. lib. 5. Niger, Ouidio epist. 21. Item Raucus & Pudicus apud Textorem.

¶ Τρυγὼν piscis marinus aculeo uenenato: καὶ ἡ τῶν γυναικῶν μίξις, καὶ σιωπηρὸς, Hesychius & Varinus. Turturem piscem Robertus Stephanus trutam (troctam) interpretatur, sed authorem non adfert. ¶ Turturis appellatione sanctus intelligitur spiritus; ubi de magnis & occultioribus mysterijs agitur, quæ capere haud possunt multi, Origenes Homilia 2. interprete D. Hieronymo. Τρυγονῶσι τὴν θύραν, Aristoph. ἡσύχως κνῶσι, Suidas.

¶ Mulierem lactantem ac bene nutrientem pictura expressuri Aegyptij turturem pingebant, sola enim inter omnes uolucres hæc dentes ac mammas habet; Orus. sed hoc de uespertilione uerum est, non de turture. Iidem hominem saltatione tibiarumque cantu gaudentem notantes, turturem pingunt, hæc siquidem tibia & saltatione capitur, Idem.

¶ Ladon relicta æde Erinnyos, ad dextram præterfluit Aesculapij pueri templū, ubi monumentum extat Trygonis: quam nutricem Aesculapij fuisse perhibent, Pausanias in Arcadicis.

¶ b. Scopes turturibus & palumbis similes sunt, Aelianus. Ortygometrā Alexander Myndius ait magnitudine turturis esse, Gillius ex Athenæo nimirum. Genæ tuæ sicut turturis, Cant. 1.

¶ c. Vox turturis audita est, Cant. 2. Ἄειδον κόρυδοι καὶ ἀκανθίδες, ἔστενε τρυγών, Theocritus Idyl. 7. Et turtur nidum ubi ponat, Psalm. 83. Turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini, Hierem. 8.

¶ f. Aegyptij (ut scribit Porphyrius lib. 4. de abstinendo ab animatis) multa curiosè obseruabant, & inter cætera turture etiam abstinebant. ἱέραξ γὰρ ἔφασαν πολλαχοῦ τὸ ζῶον συλλαβὼν, ἀφίησι, μισθὸν ἀποδιδοὺς μίξεως σωτηρίαν. Itaque ne in talem (ab accipitre dimissum) turturem imprudentes inciderent, genus eorum uniuersum in cibo uetuerunt.

¶ h. Turtur aut columba in Vetere Testamento quomodo offerri iussæ sint, uide in Columba h. Turtures quomodo offerendæ Domino, Leuitici 1. Si pauper est, olei sext. duosque turtures, Leuit. 14. Qui patitur fluxum seminis, &c. die octauo offerat duos turt. Ibid. 15. Octaua autem die offeret duos turtures, Num. 6. Turtur adhibita est fœderi pangendo, Geneseos 15. Moloch fuit imago concaua, habens septem conclauia, unum aperiebant similæ offerendæ, alterum turturibus; &c. Munsterus in Tophet. ¶ Auditum est albas turtures sæpe apparere, easdemque cum Veneri & Cereri, tum uerò Parcis & Furijs sacras esse, Aelianus. Sed placet Vrsidio lex Iulia: tollere dulcem Cogitat hæredē, cariturus turture magno, Mulorumque iubis, & captatore Macello; Iuuenalis Sat. 6. id est, non uult esse adulter & sine uxore, ut hæreditatem eius alij donis ambiant.

¶ Prouerbium Turture loquacior, (cuius meminit Eustathius) iam supra expositum est in c. Turturem psallere, τρυγόνα ᾄδειν, de ijs usitata parœmia qui malè & ineptè canerent; ἐπὶ τῶν φαύλως πραττόντων, (forte ψαλλόντων.) nimirum à uerbo τρύζειν, quod de turturum uoce in usu est, (& ad indecoram aut nimiam in homine loquacitatem transfertur,) ut in illo, μή μοι τρύζητε, Suidas. Erasmus huius prouerbij non meminit.

CONTILVS, κόντιλος, genus auis, uel coturnix: item serpentis nomē, Hesychius & Varinus. Si pro serpente accipias iaculum significare uidetur; qui Græcis etiam acontias dicitur, quod iaculi instar in hominem se uibret. Est & κοντὶς auis, quæ aliâs sycalis, id est ficedula dicitur. Apud Eustathium in Odysseæ ρ. scribitur contylus per y. Colaphum (inquit) Attici condylum uocant, contylus uerò genus est auis.

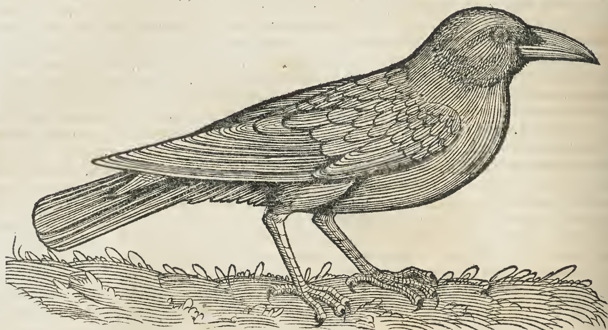
¶ CORAPHOS, κόραφος, auis quædam, Hesych. & Varinus.

CORCORA, auis (quædam) Pergæis sic dicta. Κορκόρα, ὄρνις, Περγαῖοι, Hesych. & Varinus.

CORINTA, (aliâs Cornica) auis maxima est in Oriēte, quæ ferè ad magnitudinem pulmonis uaccæ (pulmonem) habet mollem, & multo infusum sanguine; ideoque multò plus quàm aliæ aues

bibit, paucas & paruas habet plumas & pennas, Albertus Plinium citans, apud quem nihil tale inuenitur.

DE CORNICE.

A.

CORNIX auis est generis coruini, Albertus & Theon in Aratum. Aristoteles etiam coruini generis aues nominans, uidetur intelligere coruum, cornicem, graculos & huiusmodi. Oreb Hebraicè coruus est; quæ uox cum coruis etiam cornices & genus omne coruinum comprehendere uidetur. Monchar algorab, id est rostrum cornicis, Bellunen. uide in Coruo A. In trilingui Dictionario Seb. Munsteri kurka, כורכא, Chaldaica (ut cõijcio) uox, pro cornice scribitur. Kaath, קאת, Septuaginta pelecanum uertunt, uulgata æditio onocrotalum: in Thalmud hæc auis (teste R. Dauid Kimhi) alio nomine קיק, kik, uocat, quæ auis sit solitaria & loca maritima incolat. Iudæi uulgò kra (id est cornicẽ) interpretantur, P. Fagius. Auicẽnæ interpres algadem & bubonem pugnare scribit, ubi in Aristotelis historia anim. legimus cornicem & noctuam pugnare. Albertus etiam alicubi pro cornice guidez uel gaudes, nimirum ex Auicennæ interprete, reddere uidetur. Aues quædam ingluuiem non habent, ut κολοιός, κόραξ καὶ κορώνη, Aristoteles. ubi Albertus, Coruus (inquit) & auis quæ guidez uel gaudes uocatur, quæ secundũ quosdam est falconum genus. Ego non falconum generis auem hac uoce significari, sed cornicem aut graculum hoc in loco ex collatione contextus Græci animaduerto, magis tamen ad cornicem animus inclinat, ut graculi nomen omissum sit. Cornix in Libro de nat. rerum etiam kokis dicitur. Rursus Albertus in Aristotelis historiæ anim. 6. 6. scribens, pro cornice ponit hachoac: & alibi karyme (quã uocem apparet à Græca κορώνη corruptam. nam eo loco Aristoteles scribit cornicem deuorare eiecta à mari) inquit animal est quod quidã uocant hacham. Idem alibi ubi Aristoteles cornicem habet, monedulam ponit: & alibi cum coruo eandem (cornicem) confundit. Borositis, id est auis corone, cornix, Kiranides. Xercula, id est cornix auis, Syluaticus. ¶ Græcum nomen κορώνη est, & uulgare hodie κουρούνα uel κορώνα. ¶ Italica, cornice, cornacchia, cornachio, gracchia. Hispanicum, cornéia. ¶ Gallica, corneille, graille, graillat. ¶ Germanicum Kråe uel Kråye, Krahe, Hußkråe, Schwartzkrae, Winterkråe. ¶ Anglicum a crouu. Illyricum wrana.

B.

Cornices in Britannia abundant, Cardanus. Totæ nigræ sunt, media magnitudine inter monedulam & coruum, Turnerus. Erat in urbe Roma hæc prodente me equitis Romani cornix è Bætica, colore mira admodum nigro, Plinius. ¶ Solent Rhodigini mei (inquit Lodouicus Cælius) perelegans usurpare prouerbium, ubi rarenter quid admodum & ferè nunquam obtingere uolunt significare. dicunt enim perinde esse infrequens, ac sit alba cornix. ceu ferè non uisatur auitij id genus albicans. Nam & M. Tullius Familiarium epistolarũ septimo, ipsum hoc innuisse uideri popotest: Quòd, inquit, quasi auem albam uidentur bene sentientem ciuem uidere. Cęterum scitu condignum est, uisam temporibus meis, dum ista proderem, duorum ferè stadiorum spatio à patriæ (Rhodigij) mœnibus, cornicem albam, capite nigricante sicuti cæteris, alarum apicibus in rubedinem uergentibus. nec erat expressus candor, sed liuens aliquo modo. Fuit ea mensibus aliquot omnibus conspicua, non parum multis ad insolentem speciem ad spectaculum confluentibus. Quin & nonnullis abijt res ea in prodigium; quòd post eam uisam, loco nunquam fuisset pax; tumentibus tunc perniciosissimis bellorũ procellis, ac latius grassante ferri licentia, &c. Hæc ille. In domo Ludouici

Ludouici Patauini Cardinalis cornix alba uisa est, Niphus. Perottus quoque cornicem albam à se uisam testatur. Peculiare Hispaniæ esse Posidonius asserit, ut nigræ ibi sint cornices, Strabo. ¶ Cornix pro ingluuie gulam habet patentiorem propius uentriculũ, Aristot. & Plinius. Est hæc auis, ut obseruaui, rostro, cruribus & toto corpore undiquaque nigerrima, ita ut præ nigredine splendeat, & ad lucem obuersa quasi Indicum colorem, id est nigrum subcœruleum referat. Superiore rostri parte barbulas quasdam ueluti setas emittit circa palpebras, aliquando etiam inferius, nigra quædam ueluti granula minima habet.

C.

Cornices circa urbes præcipuè uersantur, Vuottonus: item circa domos & sterquilinia. Omniuoræ sunt, littora petunt, & quæ unda eiecerit animalia tangunt, Aristot. Carnes, pisces & grana interdum uorant, circa littora maris & ripas fluminum multum uersantur, ut ea animalia quę unda eiecit, tangant, Turnerus. In Britannia ingens copia est cornicum, quoniam in pabulo humido illic uermes multi abundant, ubi enim pabulum, ibidem animalia sunt quæ eo uescuntur, atque immodicè tunc multiplicantur, cum ubique abundauerit, Cardanus. Cornix nucibus in cibo gaudet, Liber de nat. rerum. Baccis oliuarum uescitur, Io. Vrsinus. ¶ Aues quædam ambulãt (non currunt, nec saliunt,) ut cornices, Plinius. ¶ Cornix uel coruus κράζειν uel κρώζειν dicentur, à uocis asperitate, Varinus in ἔκλαγξα. Et alibi, κρώζειν de coruo, de cornice κράζειν dicitur. Sed contrà fortè legendum, ut κρώζειν cornicum sit, & κράζειν coruorum, nam Pollux τὰς κορώνας κρώζειν scribit: & Euphorion apud Athenæum, ὑετόμαντις ὅτε κρώξειε κορώνη. & Aratus, παχέα κρώζουσα, de cornice. & Hesiodus, μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. Ne forte insideat cornicans garrula cornix, ut Erasmus Roterod. interpretatur. φθονερὰι γὰρ ὑποκρώζουσι κορῶναι, Aristoph. in Equitibus. Crocituque graui pluuiam increpat usque morantem, Politianus in Rustico. Cornix & ipsa uoces humanas imitatur. Papinius in Syluis, Qua refert iungens iterata uocabula cornix. Omnes tamen ferè codices perdix habent; quod etiamnum legi posse ipse crediderim propter perdicis fabulam Ouidianam. Adde quòd Serenus illam garrulam appellat, id est canoram. Cornicem uerò uocalem inueniri & nos liquidò scimus, & Plinius locupletissimus testis accedit in decimo sic scribẽs: Nunc quoque erat in urbe Roma, hæc prodente me, equitis Romani cornix è Bætica, primum colore mira admodum nigro, deinde plura contexta uerba exprimens, & alia atque alia crebro addiscens, Grapaldus. Cornices prę ter carnem etiam alio pabulo utuntur: atque duritiem nucis rostro repugnantem, uolantes in altum in saxa tegulasue iaciunt, iterum ac sæpius, donec quassatam perfringere queant, Plinius. Super frondibus arborum nidulantur, Turnerus. ¶ Cornices eodem secum inuicem modo naturaliter coëunt, quo homines, Orus. Palàm non coëunt, Volaterranus ex Aeliano; ubi Politianus uertit, Cornices non uideat quispiam licenter misceri ac temere. Gillius uerò, Societatem non temere instituunt, quam tamen ubi semel inierint, fidem inter se mutuã seruant amanter. Ego Politiani translationem prefero. nam Grecè legitur: οὐκ ἂν ἴδοι τις μιγνύμενα ταῦτα τὰ ζῶα ἀνέδην καὶ ὡς ἔτυχε; nec aliud ad hanc sententiam pertinens additur. ¶ Fœtus earum post solstitium accidit, Plinius. Cornix gemina solet oua (oua picta, Albertus, ut picæ & passeres) parere, ex quibus mas & fœmina plerunque gignuntur, rarius ex utroque mas aut fœmina nascitur, Orus. Cornicum fœminæ tantum incubant, assiduèque in opere perseuerant, mares his cibum suggerunt, pascuntque incubãtes, Aristoteles. Idem corui faciunt, ut generis hoc potius proprium sit quàm speciei, Albertus. Cornicum pulli ouis non ad caput ruptis, ut cæterarum auium, sed retrorsum, pedibus primum prolatis, excluduntur, Oppianus. Hylas tradit cornices à cauda de ouo exire, (& alias quasdam aues quarum grandiora sunt capita,) quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. Cornix cæcos pullos excludit, Aristot. ex quo causam retuli in Columba c. Cum pullos pascit, assiduè cursitat, Gillius. Pullos quidem, ut audio, non prius solent pascere, quàm plumis uestiri incipiant, ut & aliæ pleræque aues, quæ uolaces magis quàm pulueratrices sunt, hæ enim per se edunt. Cornices fœtum etiam iam uolantem, diu sequuntur & pascunt, Albertus. Non cuculum modo in alienis nidis parere quidam putant, sed etiam auem rapacem asturi (accipitri) similem, in nido corniculæ, Albertus; ubi exponit locum Aristotelis de hist. anim. 9.29. nihil autem tale Aristoteles habet. sed alibi docet cuculum à quibusdam accipitrem existimatum. ¶ Cornices & corui toto anno manent, Demetrius Constantinop. Ab Arcturi sydere ad hirundinum aduentum notatur cornicem in Mineruæ lucis templisque raro, alicubi omnino non aspici, sicut Athenis, Plin. Cornix uulgò à Germanis quibusdam hyberna cognominatur, Winterkrae, quòd hyemis nuncia sit. nam æstate ingruente auolat, Tappius. Ego apud nos cornices simpliciter dictas uel domesticas, audio non migrare: sed genus earum cinereum; cui à nebulis nomen apud nostros. Cornicum ductu quomodo migrent ciconiæ quum maria transuolant, & in Asiam collecto agmine pergunt, recitauimus in Ciconia D. ¶ Cornix natura est calida, Theon in Aratum.

¶ Cornicis uita longissima: utpote cui nouem nostras ætates dedit Hesiodus. Hinc Iuuenalis de Nestore ætate polychronia longæuo, Exemplum uitæ fuit à cornice secundæ. Hinc ἐννεαγήρα κορώνη apud Aratum, quòd nouem ætatum annos uiuat. uel nouem pro multis accipiendum poeticè, ut sit πολυγήρα, uti Theon interpretatur. Et cornicibus omnibus superstes, Martialis. est autem hy-

perbole prouerbialis de uehementer annosis, ab auis huius prodigiosa uiuacitate sumpta. Seruatura diu parem Cornicis uetulæ temporibus Lycen, Horatius 1. Carm. Cornix centum iuxta Aegyptiorum morem computatis annis uiuit. constat autem Aegyptiacus annus quatuor usitatis & communibus annis, Orus. Viuit usq; ad annos quingentos, Kiranides. Hesiodi uersus de ætatibus cornicis, cerui, corui & phœnicis, & ueteris cuiusdam innominati authoris interpretationem (quæ inter poematia Maronis circunfertur) recitaui in Ceruo C. Hesiodus cornici nouem (Pisthetærus in Auibus Aristophanis quinq; tantum) nostras tribuit ætates, (γενεὰς,) quadruplum eius ceruis, id triplicatum coruis, Plinius. coruos uerò (ut canit Hesiodus) nouies excedit phœnix, phœnicem decies Nymphæ. Sed quid per γενεὰν Hesiodus intellexerit, annum ne tantum, ut Cleombroto Lacedæmonio placet apud Plutarchum in libro de oraculorum defectu: an, ut Heraclitus uult, annos triginta: an octo & centum, ut alij quidam, (qui non ἡβώντων, sed γηρώντων apud Hesiodum legunt,) an nonaginta sex, ut uetus Hesiodi carminum interpres sentit, ambigitur, ut Plutarchus pluribus differit: sed magis inclinat animus γενεὰν pro anno uno accipi, quòd intra id spacium generentur & perficiantur, non omnia tantum quæ terra profert, sed etiam homo in utero: & ut annus unus dicatur γενεὰ, id est ætas, quo tota deinceps hominis uita & ætas mẽsuratur: ita ut unitas etiam numerus appellatur, qui numerus propriè non est, sed aliorum numerorum mẽsura prima. Quòd si ætatem pro anno uno accipias, cornicis uitam nouem annorum faciemus: cerui, triginta sex: corui, centum & octo: phœnicis, nongẽtorum & septuagintaduorum: nympharum deniq; nouies mille septingentorum & uiginti. Cornicibus uiuacior, Ὑπὲρ τὰς κορώνας βεβιωκὼς, prouerbium ab Erasmo recensetur de uehementer annosis. Huc pertinet (inquit) quòd philosophus ille moriens, cornicibus inuidisse legitur longæuitatem, quam natura negasset homini. Synesius in epistola quadam, Εἰκὸς ὅσι κορώνης ἡλικιῶν ἄρξαι τὸν ἡμῖν τὸν δικαιότατον. id est, Consentaneum est iustissimum principem, cornicis annis imperaturum esse. Corui ante solstitium generant: ijdem ægrescunt sexagenis diebus, siti maximè, antequam fici coquantur autumno. cornix ab eo tẽpore corripitur morbo. Cornix in solstitio morbo corripitur, Author libri de nat. r. Scabiem & lepram patitur, Porphyrius libro 3. de abstinentia ab animatis. Cornix si inciderit in comesæ à lupo carnis reliquias, moritur, Aelianus & Philes.

D.

Cornices nucum duritiam si rostro perfringere nequeant, in altum uolantes, in saxa & tegulas iaciunt iterum ac sæpius, donec quassatas perfringere ualeant, Textor & Vuottonus. Imitantur etiam sermonem humanum, ut in C. scripsimus. ¶ Cornicum fœminæ tantũ incubant, assiduéq; in opere perseuerant. mares his cibum suggerunt, pascuntq; incubantes, Aristot. & Plinius: ut & corui, Albertus. Cornix aliquandiu pullis suis prouidet: & iã uolantes pascẽs ipsa comitatur: cum cæteræ postquam enutriuerunt pullos, nihil amplius curent, Aristoteles & Albertus. Sola cornix uolantes pullos aliquandiu pascit, Plinius. Author libri de nat. r. idem scribit de aue kokis, quam iccirco non aliam à cornice esse conijcimus. Cornix etiam uolans (malim, uolantes) pullos suos pascit, Orus. ¶ Palumbes (ut turtures etiam & columbæ) coniugium seruant, nec mas à fœmina, neq; hæc à mare relinquitur ad exitum usq; uitæ: quod corui etiam, cornices & graculi faciunt, Athenæus ex Aristotele. Coróne siue fœmina siue mas si moriatur, coniux alter uiduus permanet, Kiranides & Athenæus. Cornices inter se fidissimæ sunt, mira his castitatis & matrimonij cura, haud palàm coeuntibus (Amanter mutuam inter se fidem seruant, cum semel societatem inter se coierunt, quam non temere ac licenter inter se instituunt, Gillius ex Aeliano. uide in C.) extincta consorte, alteri uiduitas impolluta. quare & inter hymenæos (post Hymenæum, Politianus) pro concordiæ pudicitiæq; felici auspicio inuocatur. In augurijs quoq; una ex his uisa fortunatissimum putant, Volaterranus ex Aeliano. Ego fortunatum hoc auspicium esse apud Aelianum non legi: & si legeretur apud eum, non approbarem. nam Orus in Hieroglyphicis ita scribit: Cum uni cornici occurrerint homines, augurantur præsagium sibi hoc esse uiduæ uitæ, quòd scilicet animali uiduam agenti uitam obuij facti fuerint. Cælius hunc locum transferens simpliciter reddit, Cornix solitaria uisa ostentum ueteribus faciebat. Sed melius Politianus, Qui sedes auium (inquit) & uolatus obseruant, inauspicatum esse captantibus auguria dicunt, unius tantum cornicis obsequium. Plura leges infra in H. a. Cornix gemina solet oua parere, ex quibus mas & fœmina gignuntur. ubi uerò, quod rarò tamẽ accidit, uel duo mascula, uel duo fœminea oua pepererit, mares fœminis connubio iuncti nunquam ad alteram diuertunt cornicem: ac ne ipsa quidem fœmina, quoad uiuit, ad alterum marem. sed disiuncti, soli deinceps semper degunt, Orus in Hieroglyphicis. magis autem conueniret, ut cum ex duobus ouis alter mas, altera fœmina gignitur, genitę cornices connubio inter se iungerentur, quàm cum uterq; mas aut utraq; fœmina generatur, sed Græcus etiam codex sic habet, ut Mercerus interpres Latinus transtulit. Græci quidem (inquit idem Orus) in hũc usq; diem, ob tantam harum auium concordiam, in nuptijs ignorantes uerbum illud usurpare solent ἐκκορί, nimirum κορί cornicem appellãtes. Memini ego audire ex amico quodam qui ruri habitabat, se per annos decem aut amplius cornicum coniugium, id est marem & fœminam, certo anni tempore aliquandiu quotidie ad domum suam aduolantes, ut cibum ipsis expositum caperẽt, obseruasse. ¶ Cornices uerbenacã supinã nidis imponunt ut blattas abigant, Zoroastres in Geoponicis.

¶ Cornix

¶ Cornix dux est auiũ, Io. Vrsinus. Ciconijs cum maria transuolant, & in Asiam collecto agmine pergunt, duces se præbent, ut scriptum est in Ciconia D. In eiusdem Ciconiæ historia capite tertio, pugnam ciconiarum & pelecanorum aduersus cornices, coruos, uultures, aliasq; carniuoras aues descripsimus ex Kiranide. Amicæ sunt aues cornix & ardeola, Aristot. Plinius & Aelianus. Mustela cornicis oua pullosq; uiolat, Aristoteles: nidos sæpe diripit, Perottus. Cornix ualde infesta est auibus rapacibus: & ideo interdum dilaceratur ab eis, Albertus. Horribiles (rapaces nimirum) aues tanquam suos hostes impugnant: sed illæ frequenter cum impugnantibus multum detulerint, tandem impatientia uictæ lacerant importunas, Author libri de nat. rerum. Cornix, pica, monedula & huiusmodi aues, apud nos cum aquila pugnant, quoniam aquila comedit eas, Albert. Cornices quomodo eludant aquilas & aliquando deplument, uide in Aquila D. ex Aeliano. Inimicitiæ intercedunt cornici cum circo, Aelianus. Cornix ouis columbæ insidiatur, ut ea dissipet & exugat, Author libri de nat. rerum. A cornice (auis) tympanus nomine occiditur, Aristot. In morte kokis auis, aues omnes cum dolore suauiter uociferantur, Author de nat. rerum. Cornix cum noctua dissidet. cornix enim meridie oua surripiens noctuæ absumit, cum non clarè interdiu noctua uideat. noctua cõtra oua cornicis noctu exedit, estq; altera interdiu, altera noctu potentior, Aristot. & Aelianus. Cornices & noctua dissident, Plinius: inexpiabili bello, Aelian. Interpretes barbari quidam bubonem (uel noctuam) & monedulam, uel bubonem & coruum, pro noctua & cornice ex Aristotele reddiderunt: uel incẽdulam & bubonem, corrupto incendulæ nomine pro monedula. Aliud noctua sonat, aliud cornix: Ἄλλο γλαὺξ, ἄλλο κορώνη φθέγγεται, prouerbium de ijs qui inter se nõ consentiunt, ἐπὶ τῶν ἀλλήλοις οὐ συμφωνούντων, Suidas: Apostolius addit, καὶ ὑβριζόντων τοῖς κρείττοσι. Accommodari potest (inquit Erasmus) uel ad eos qui decertant cum longe præstantioribus: uel ad illos inter quos ob morum ingenijq; pugnantiam, minimè cõuenit. Siue cum est alius alio longè facundior. Quemadmodum enim auem etiamsi non uideas, tamen è cantu licet dignoscere: ita stilus diuersus prodit pseudepigraphiam. Nullum enim est autorum genus, ubi non reperies notha quædam & subdititia τοῖς γνησίοις admixta, Erasmus. Noctuam inter cornices esse uulgò Germani dicunt, **Ein eule vnder einem hauffen kräyen**, quum stolidus aliquis incidit in homines nasutos & contumeliosos: quale Latinum illud prouerbium est, Asinus inter simias.

E.

Multæ magnæ aues capiuntur magnis uirgulis inuiscatis, præcipuè corui & cornices, cum auxilio gummi (gimmi, id est noctuæ) hoc modo. In ijs locis quos frequentare solent aues, truncatur ramis arbor aliqua, quæ ab alijs arboribus multũ distet, sed aliqui rami frondibus nudati relinquuntur in ea, uel perticæ aliquæ super eam ponuntur. his leuiter infiguntur uirgulæ magnæ uisco illitæ. gimmus in terra ponitur, in loco parum eminente, ut facilius ab auibus uolantibus uideatur: quem cum aues uiderint circunuolitant, & uolando defessæ in arborem uisco litam se recipiunt, unde in terram decidunt. Eas auceps pertica persequatur & occidat. nam si manibus caperet, læderetur ab eis, Crescentiensis 10.27. Et rursus cap. 28. Capitur (inquit) cornix delectabili quodam modo. Cornix capta duobus perbreuibus palazolis (lignis, bacillis) ad principium alarum annexis, suprema in terram firmatur. clamat illa & fugere conatur. aduolant aliæ iuuandi animo, ex quibus illa proximam rostro & unguibus correptam detinet, quæ sic detenta facile capitur. Eodem modo aiunt aregazas (picas) capi posse. Memini me aliquando cornices manu cepisse, cum inter carnes nucem uomicam tritam miscuissem, Cardanus. Sunt qui ut cornices & graculos alliciant, cum uiuis allectatricibus carent, pelles occisarum materia aliqua farctas, ut uiuentiũ speciem referant, exponant.

¶ Mutant cum tempestatibus unà Raucisonos cantus cornicum secla uetusta, Coruorumq; greges, ubi aquam dicuntur & imbres Poscere, & interdum uentos aurasq; uocare, Lucretius. Ὑετόμαντις ὅτε κρώξει κορώνη, Euphorion apud Scholiasten Nicandri. id est, Cum pluuiæ uates cornix crocitauerit. Antequam stantes repetat paludeis Imbrium diuina (præscia) auis (cornix, Acron) imminentum, Horatius Carminum 3.27. Domum ædificans imperfectam ne relinquito, ne insidens illi garrula cornix crocitet, Hesiodus. hoc est ne tempestas & pluuia ingruens sic imperfectæ noceat. uox enim cornicis tempestatis signum est, Moschopulus. sed alij aliter interpretantur. uide infra in h. inter prouerbia. Magnum tempestatis signum est cornix noctu canens, Aratus: ubi Theõ Scholiastes, Vox eius noctu acuta signũ est tempestatis. Si nocturna tibi cornix canit, Auienus Arati interpres. Si coruus, cornix, graculus, crepusculo uespertino uocales sint, tempestatis aduentum prædicunt, Aelianus. Tum uespertinum cornix longæua resultat, Auienus. Quum terrestres uolucres contra aquam clangores dabunt, perfundentes sese, sed maximè cornix, signum est hyemis, Plinius. Garrula cornix terrestris sub initiũ tempestatis (χείματος) littus eminens subit, (iuxta mare apparet, ut quæ aquis gaudeat, Theon:) aliquando & in fluuij aquam à capite usque ad summos humeros se immergit, aut etiam tota innatat: aut frequenter uersatur iuxta aquam (ἢ πολλὰ στρέφεται παρ' ὕδωρ, in aquis fluuiorũ aut marinis, Theon) crassa uoce crocitans, Aratus. ubi Theon Scholiastes, Cornix (inquit) & coruus (sunt enim eiusdem generis) cum corpore admodũ sicco sint, plurimum gaudent humectantibus. cum igitur initium hyemis (χειμῶνος) senserint, & aër corpora earum humectârit, tunc etiam innatant aquis, ceu quibus ualde gaudeant. Cæterum aqua ipsa fluuiatilis aut marina parum eas iuuat, nisi aer quoq; humidus fuerit. Et rursus, Immergit autem se

cornix refrigerandi gratia,ſiue quòd aëre ambiente refrigerato, animalia ipſa calore intus collecto magis caleant,ſiue propter externum calorem. Vt plurimũ enim ante pluuias aër terram ambiens calidior fit. Vel illud πολλὰ ςρέφεται,accipi poteſt, quaſi multum gaudeat cornix & ſaliat, frigiditatis amans,eſt enim ipſius natura calida. Fuſcaq; nonnunquam curſans per littora cornix Demerſit caput,& fluctum ceruice recepit,Cicero ex Arato. Tum cornix plena pluuiã uocat improba uoce, Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur arena, Vergilius.ubi Seruius,Plena uoce,id eſt rauca(forte potius craſſa,cum & Aratus dicat,παχείᾳ κρώζουσα)cõtra naturam ſuam,pluuiam uocat,id eſt denunciat. Corui uerò contra,non ſolitarij, ſed plures, nec rauca, ſed tenui & puriſsima uoce contra naturam ſuam,pluuiæ ſignum faciunt. Aratus inter ſerenitatis (εὐδίας) ſigna cornicem ponit, ueſperi uoce placida & uaria utentẽ,his uerbis: καὶ ἥσυχα ποικίλλουσα δείελον ἑσπερίη κρώζει πολύφωνα κορώνη. Vbi Theon in Scholijs,Corui (inquit) & cornices per initia tempeſtatis (χειμῶνος) gaudent:in progreſſu uerò creſcente frigore non amplius gaudent.incipiente deinde æſtate rurſus gaudẽt.exceſſus enim temporum non ferunt.itaq; cornix cum placida(nõ aſpera)uariaq; uoce lætitiam ſuam teſtatur,ſignum eſt ſerenitatis. Et mox,Apud Archilochum legitur, ὑφ' ἡδονῆς σπαλδόμενη κορώνη. id eſt, pennas concutiens præ gaudio,quod facere ſolet ſignum ſerenitatis exhibens.

¶ In Britannia abundant cornices, ut ob frugum damna nuper publico conſilio cornices perdentibus propoſita præmia ſint,Cardanus.

F.

Cornicis carnes eſſe in longiſsimis morbis utiliſsimum putant, Plinius. Demetrius Conſtantinop.corui aut cornicis carnem accipitri dari prohibet, quòd ualde noceat. Et rurſus, Accipiter (inquit)de coruo edat cor,& cerebrum & iecur,& perparum de pulpa pectoris.ſanguine uerò eius omnino abſtineat.eſt enim ſalſus & pernicioſus accipitri, ut omnia ſalſa.Idem in cornice cauendus eſt. Vtriuſq; etiam oſſa & interiora uitabit.urunt enim ac nimiam ſitim & noxiam inducunt.

G.

Cornicis carnes eſſe,& nidum illinire,in longiſsimis morbis utiliſsimum putant, Plinius 30.11. Cornicis cerebrum coctum in cibo ſumptum,capitis doloribus(grauibus et inueteratis,Marcellus) remedio eſt,Plinius:effectu mirabili, Marcellus. In cibo ſumptũ palpebras gignere dicitur,Plin. Fimus in uino potus dyſenteriã ſanat,Kiranid. Vt pili fiant albi: Vermes(uẽtres,forte)coruorum ſeu cornicum iugulatarum & poſitarũ ſub fimo recenti tribus diebus, ponantur in cacula,& affuſo oleo bulliant donec liquefiant.inde pilos quater inunges,Elluchaſem.

H.

a. Cornicem à coruo quidam exiſtimant appellatam,Perottus. Cornicula, diminutiuũ apud Horatium. ¶ Κορώνη dicitur quaſi κρώνη,à uerbo κρώζω.ἢ παρὰ τὸ καῦρον ἢ γαῦρον, ὅπερ σημαίνει τὸ κακόν, Etymologus. Κολοιοί, μικραὶ κορωνίαι, Varinus & Heſychius. quaſi κορωνία diminutiuum ſit à κορώνη, quod non probo.potius enim κορωνὶς dicendum fuerit.& ſic legitur apud Io. Tzetzen 8.205.κολοιός, ἡ μικροτέρα κορωνίς. Κορωνιδεὺς,pullus cornicis,Heſychius & Varinus. hinc pluralis numerus κορωνιδεῖς,apud Euſtathium. Græci in nuptijs ignorantes uerbum ἐκκορεῖ uſurpãt,nimirum κορεῖ cornicem appellantes,Orus. ¶ Κορώνη non ſolum pro terreſtri cornice accipitur,ſed etiam pro marina apud poëtas:ut hoc carmine,οἱ δὲ κορώνῃσιν ἴκελοι κύμασιν ἐφορέοντο.dicit autem Apion eandẽ eſſe auem,quæ & larus & æthyia,(id eſt mergus)dicatur, Etymologus & Euſtathius. Κορῶναι,ἁλίαι αἴθυιαι,(malim poſt ἁλίαι diſtinguere,non ante,) κολυμβίδες, Heſych. & Varinus. ſunt autem colymbides etiam de mergorum genere,colore nigro nimirum,atq; inde cornices dictæ, ut etiam lari forte. Aethyiam eandem eſſe cum cornice marina, authores ſunt Heſych. & Suidas. Coruus aquaticus Ariſtoteli dictus Vuottono uidet̃ eſſe κορώνη θαλάσσιος Arriani in Ponti Euxini nauigatione,& alia ab æthyia. Sunt & marinæ cornices,de quibus Homerus, τανύγλωσσοί τε κορῶναι, Theon in Aratum. Plura de cornice marina,uide infra inter Cornices diuerſas. ¶ Κόμβα,κορώνη,* πολιρείνιοι,Heſychius.lego πολυρῥήνιοι:ut Polyrhenij populi Cretæ,cornicem combam appellent. eſt enim Polyrrhenium Plinio, πολύρῥην Stephano,urbs Cretæ. Combe etiam dicta fuit mater Curetum, Varinus. Κράας,cornix, Heſychius & Varinus.huic proxima eſt uox Germanica, Kräe. Δαυλίαν κορώνην, ἀντὶ τοῦ δῶνα (legerim ἀηδόνα)οὕτως δὲ ἀηδὼν ἐλέχθη,Heſychius. Δαυλία κορώνη,luſcinia, τουτέστιν ἡ δασεῖα, Suidas. Δαῦλος penanflexum,δασὺ,id eſt denſum ſignificat.δαυλὸς uerò oxytonum ſubſtantiuè, τὸ δάσος.unde & Daulis uel Daulia ciuitas Phocidis dicta uidetur,quod in loco dẽſo,id eſt nemoroſo, uel fruticibus & arbuſtis pleno ſita fuerit,ut Euſtathius ſcribit. huiuſmodi autem locos luſciniæ etiam frequẽtant. Δαυλίαν κορώνην,id eſt Dauliam cornicem luſciniam uocant poëtæ, (Lycophron fortaſsis, qui multa huiuſmodi inuſitata & ferè abſurda habet,) ſiue quòd Tereus in Daulide Phocidis cum ea uixerit: ſiue quòd illic Philomela mutata ſit in auem. Non uideo quid ſibi uelit adagium, niſi forte dictum eſt in garrulos aut canoros.Magis autem ſuſpicor Zenodotum ſiue Zenobium,ſiue quiſquis alius fuit,hoc prouerbium fuiſſe commentum, quò locum faceret narrandæ fabulæ; quod idem in nonnullis alijs ab eo factum conijcio, Eraſmus Rot. Mihi etiam nullus prouerbij ſenſus ſubeſſe uidetur. Geographus ſcribit Daulidem oppidulum eſſe in mediterranea (Phocide) poſt Delphos, ubi Tereum Thracem regnaſſe,& ea quæ de Philomela ac Procne feruntur,accidiſſe fama ſit. Δαυλία,

cornix

cornix & luscinia, Varinus, sed apparet hic error ab eo cõmissus, non enim Daulia uox aues diuersas significat, cornicem & lusciniam: sed Daulia cornix periphrastice, lusciniam tantum. Iuxta fluuios Tanaim & Volham, nascitur Rhaponticum, quod Tartari nominant cinireuent nomine Persico, & cucilabuca, uel ut alij efferũt kilcabuha, quod Latine sonat oculus cornicis, naturæ perquam calidæ, Matth. à Michou.

¶ Epitheta. Cornix annosa, Horatius 3. Carm. Fusca, Cicero ex Arato. Garrula, Ouidius 2. Metam. quem garrula motis Consequitur pennis scitetur ut omnia cornix. Improba, Vergil. 1. Georg. ab importuna & assidua garrulitate. Longæua, Auienus. Rauca, Lucret. lib. 6. sed forte tempestatem tantum præsagiens rauca est, uide supra in E. Sinistra, Vergil. 9. Aegl. Vaga, Horat. 3. Carm. Vetula, Idem 4. Carm. Leguntur præterea apud Textorem, Ingrata, Inuisa Mineruæ, Lõgæua, Sedula, Viuax. ¶ ἐννεάγηρα, Arato. λακέρυζα, Hesiodo, Arato & Apollonio. Grammatici interpretantur κορώνη, κράκτρια, μεγάλα κράζουσα, λοίδορος, φλύαρος, λάλος, Hesychius & Varinus. Etymologus deriuat à λα particula intendente, & uerbo κρῶ κρύζω, ἢ μεγάλως κεκράζουσα: δὲ οὗ καὶ ῥῆμα λακρύζω. Πολιαὶ κορῶναι, Aristophanes, id est canæ cornices, ab ætate scilicet, quæ his auibus imprimis longæua est. Ὑετόμαντις, Euphorion.

¶ Cornicari, tanquam prouerbialis uox ab Erasmo recensetur. Quin & Græci, inquit, prouerbio κρώζειν dicunt, pro eo quod est inhiare prædæ, aut inepte garrire. Aristophanes in Pluto, Σὺ μὲν οἶδ' ὃ κρώζεις, ὡς ἐμοῦ τι κεκλοφότος Ζητεῖς μεταλαβεῖν. id est, Quid crocites scio, nempe si quicquam rei Furto inuolârim, ut hinc tibi partem feras. Interpres admonet esse prouerbiũ in eos, qui cornicum more frustra cornicantur. Persius Satyra quinta, Nescio quid tecum graue cornicaris inepte. Vsus est & D. Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum. Galli hoc uerbũ gazouiller interpretantur, à gaza aue, ut conijcio. sic enim Itali picam uocant. Diaphragma, id est septum transuersum, in pecoribus coqui apud nos lingua nostra cornicem appellant, die kräien oder lysten.

¶ Coronen (κορώνην) dicimus in arcu, hoc est summum cornu & incisionem ubi neruus sedet. Vnde, inquit Eustathius, bonum rerum finem, auream coronen prouerbium dicit, Cælius. Locus Eustathij est in Commẽtarijs in Iliad. α. his uerbis: ὅθεν καὶ τὸ ἀγαθὸν τέλος τῶν πράξεων χρυσῆν κορώνην ἡ παροιμία καλεῖ: ὡς ὅτε τις ἐπὶ χρυσέαν ἐπιθεῖναι κορωνίδα ταῖς πράξεσιν ἢ τοῖς λόγοις, ἤτοι συμπέρασμα καὶ τέλος, &c. coronen uel coronidem auream factis dictisue imponi dicemus, fine uel exitum felicem intelligentes, ducta translatione à corone quæ in arcu est, aut forte à coronide nauium; aut corone illa quæ ianuam claudit, Hæc ille. Suidas κορώνην interpretatur πλήρωσιν, hoc est perfectionem. Κορώνεια, urbs Bœotiæ, ἀκρώρεια, τέλος, Hesychius. sed significationes duę posteriores, magis pertinent ad uocem κορωνὶς, ut Varinus habet. Κορώνη significat etiam speciem coronæ (στεφάνου εἶδος καὶ γῦρος ἐμπλοκῆς, Eustathius. κορωνὶς, στεφανὶς, Hesych.) & figuram rotũdatam (σχῆμα περιφερὲς, Hesychius & Varin.) Cælius. est autem coronis etiã è capitis ornamentis ut Latini appellant, figura rotunda: ut hęc etiam Latinorum uox Græcæ originis uideri debeat. Priuatim uero de uiolis contextæ corollæ, κορωνίδες dicuntur, ut Varinus annotat & Cælius obseruauit. Scoppa quoq; Grammaticus nostri sæculi, coronam Latine dictam interpretatur Italice, la cornice de la porta, muro. Sic & κορωνὶς infra, quod supremum & ultimum ædificio imponitur. Coronæ (inquit Budæus) sunt prominentiæ & ueluti supercilia quædam parietum, arcendis stillicidijs inuenta, siue structura siue intestino opere constẽt: quod minutiariam lingua uernacula dicimus. Vitruuius libro secundo, Summis parietibus structura testacea sub tegula subijciatur, altitudine circiter sesquipedali, habeatq; proiecturas coronarum, ita uetari poterunt quæ solent in ijs fieri uitia. A corone, id est cornice aue, cuius collum flexibile est, (εὐλύγιστον,) res alias diuersas, inflexas aut flecti faciles eodem nomine appellamus, ut coronen in ianua & in arcu, & in naui coronidem. Est autem corone in arcu extremitas, (incisio in extremitate utraq;, quam crenam uocamus, uoce fortasis deducta à corone per syncopen: Germani similiter krinnen,) cui neruus immittitur, Eustathius. habet enim cornix auis collũ flexibile & fere incuruum, τράχηλον εὐλύγιστον καὶ οἷον ἐπικαμπῆ, Etymologus. Idem coronen in arcu τὴν τοῦ τόξου ἐγκοπὴν interpretatur, id est incisionem in summo cornu arcus, & summitatem arcus inflexam. & hunc Homeri uersum citat, πᾶν δ' εὖ λειήνας χρυσῆν ἐπέθηκε κορώνην. à quo fortasis etiã prouerbium tractum est, κορώνην χρυσῆν ἐπιθεῖναι, paulo ante memoratũ. Αὐτὸς δ' ὠκὺ βέλος καλῇ προσέκλινε κορώνῃ, Odysseæ φ. Δὴ τότε τόξον ἑλὼν στρεπτῆς ἐπέλασσε κορώνης Νεῦρον, Theocritus Idyllius 32. ¶ Histoboë uel histoboeus, lignum est in aratro ad iugum usq; protensum inter bouem utrunq;, cuius apicem uocant coronen, Cælius. Τὸ τέλος τοῦ ἱστοβοέως τὸ μετὰ τὸν ζυγὸν, κορώνη, Pollux. Κόρων, (lego κορώνη,) τὸ ἐπικεκαμμένον τοῦ ῥυμοῦ, Hesychius. Apollonio lib. 3. annulum iugi significare uidetur, ut quidam in Lexicon retulit. ¶ Κορώνη significat etiam summam partem penis, quæ glans Latinis dicitur, Cælius. Et rursus, Eadem pars (inquit) quinto Therapeutices à Galeno balanus, à nobis etiam glans per similitudinem uocatur. Κορώνη, τὸ ἄκρον τοῦ αἰδοίου. Ἔδοξέ τις τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ ἄχρι τῆς κορώνης περιῃχῶσθαι, Suidas. ¶ A corone, id est cornice aue, fortasis etiã naues κορωνίδες dicũtur, non solum quod cornicis instar nigræ sint, sed etiam quod ἄφλαστα (ligna uel tabulas, de qua uoce plura Varinus) in prora & puppi per curuaturam inflexa habeant. nam & cornicis collum flexibile est. Videntur autem naues nigrę κορωνίδες dici, ad differentiam τῶν μιλτοπαρῄων, id est minio rubentium, quarum in Bœotia Homerus meminit, Eustathius in Iliad. α. Idem alibi coronen partẽ puppis in naui interpretatur. ¶ A cor-

nice aue, cui collum flexibile, in ianuis quoque κορώνη per translationem dicta est, quæ & à coruo córax siue coracion appellatur, qua ianua clauditur, Eustathius. Et rursus, Κορώνη, τὸ κοράκιον· ἢ μᾶλλον κατὰ τοὺς παλαιοὺς ὁ κρίκος, ᾧ ἔστι τὴν θύραν ἐπισπάσαι: id est, annulus quo ianua attrahi potest. Quod rursus alibi alijs uerbis effert, Κορώνη τὸ κρικίον ᾧ ἐπισπᾶταί τις τὴν θύραν. Item, Τὸ κοράκιον ἢ ὁ κρίκος, ᾧ ἔστι τὴν θύραν ἑλκύσαι. Item, Τὸ τῆς θύρας ἐπίσπαστρον, quod & rhoptron uocatur. Córaca (id est coruum) appellatum Homerus corónen nominat, Pollux. Et alibi, Quem nunc κόρακα uocant in ianua, Homerus κορώνην dixit. Κόρακι κλείεται θύρα, Posidippus apud eundem. Αὐτίκ' ἄρ' ἥγ' ἱμάντα θοῶς ἀπέλυσε κορώνης, Homerus de Penelope aperiente ianuam: ubi Scholiastes κορώνης interpretatur κρίκου, κόρακος. Vide expositionem Eustathij in eum locum. Χρυσῇ δὲ τέτατο κορώνη, Idem de annulo ianuę ut Etymologus citat. Κορώνη, annulus hostij quo pulsatur, uel ob figuram, uel ob garrulitatem sic dictus, ut quidam in Lexico uulgari annotauit. Simplicius Theocriti glossematarius citatur ab illo qui Epigrammata Græca exposuit, & hæc eius uerba referuntur: Ἔστι δὲ κόραξ σιδηροῦς ἐμπίπτων εἰς τὸ μέσον καὶ ἀποκροτῶν τὴν θύραν. uidetur autem non aliud sentire, quàm coracem esse annulum aut alterius figurę ferrum, quo feriente ianua media pulsetur. ¶ Κορώνη pars est cubiti, ut Philoxenum aiunt scripsisse in libro de dialecto Romanorum, per metaphoram à flexibili cornicis collo, ἐκ τοῦ ζώου τῆς κορώνης λυγίζειν εἰωθυίας τὸν τράχηλον, Eustathius. nimirum quod circa exortum illum siue processum in ulna rotundum, quē κορώνην & κορωνὸν uocari legimus, brachij inflexus fiat. Radij & cubiti in brachio excessus ambos quidem coronas à rotunditate nominant: priuatim magnum posteriorem Attici olecranum, Hippocrates anconem, Theophilus. Κορῶναι dicuntur duæ eminentiæ in imo occipitio, uel sub parencephalide, quæ in duas cauitates laterum primi spondyli insident, Pollux.

¶ Coronis uocabulum deriuatum, κορωνίς, uidetur quædam eadem quæ κορώνη primitiuum significare, ut in præcedentibus annotatum est. Κορωνίδες propriè dicuntur βλαστήματα, id est germina, Cælius & Varinus. nimirum ut & corone pro summa & extrema parte in alijs etiam rebus accipitur. sunt enim germina partes summæ, & quibus stirpes ceu coronantur. Κορωνίς, quod supremū & ultimum ędificio imponitur, τὸ ἄκρον ἢ τὸ τελευταῖον τῆς οἰκοδομῆς ἐπίθεμα, propriè uerò cacumen montis, ἡ ἀκρώρεια, Suidas & Varinus. Coronida imposuisse (inquit Cælius) adagium est, significans ultimam rei manum admotam, nec affectum opus, sed prorsus completum finitumque. siquidem coronis est quandoque montis uertex, aut structuræ summum: quandoque uerò quod in fine libri ponitur: unde est adagionis origo. Quod in libro de Alexandri fortuna manifestum Plutarchus facit: Dionysius, inquit, Philoxenum poetam in Latomias coniecit: quod quum illi tragœdiam à se concinnatam recoquendam emendandamque tradidisset, totam is ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδος περιέγραψεν, id est ab initio ad coronidem usque circunscripsit: quod est expūxit deleuitque. nam περιγράψαι est etiam ἐκτεῖναι, Hæc ille. Et paulò post, Hinc est illud Plutarchi elegantissimum, in sermone qui est An seni administranda respublica: Qui uerò, inquit, ciuilibus actionibus & certaminibus innutritum non permittit ad facē & uitæ coronidem progredi, prorsum ingratus est. Vide plura mox in prouerbio Ad coronidem, ex Erasmo Rot. Κορωνὶς summa pars nauis est: & in genere pro summo accipitur: οἷον, ἡ κορωνὶς τῆς σοφίας, id est summa uel perfectio sapientiæ, Etymologus. ¶ Κορωνὶς diminutiuum est à κορώνη, de puppe nauis, Etymologus. Κορωνίδες νῆες apud Homerum leguntur Iliad. β. & λ. Grammatici καμπυλοπρύμνους interpretantur, id est quarum extremitates & puppes incuruę sunt. Vide etiam supra in Κορώνη. Κορώνη, omne quod incuruatum est, unde & naues coronides, Eustathius. Sunt qui coronida nauis puppim interpretātur, quòd sit in eius apice curuatum rostrum. Quidam rostratas exponunt. Ouidius lib. 15. naues coronatas dixit. Torta coronatæ soluunt retinacula naues. Etymologus nihil quidem rostro simile in puppi nauis poni scribit, ut quidam ineptè tradūt: sed ita, Τίθεται ἡ κορωνὶς ὧδε τῆς πρύμνης τῆς νεώς, hoc est coronis dictio ponitur pro puppi nauis, eò quòd puppis in summa naui sit. Ad coronidem usque, Μέχρι τῆς κορωνίδος, prouerbium (apud Erasmū Rot.) quum extremum finem rei significamus. A nauibus (inquit) translatum putant literatores, quibus aliquid rostri speciem gerens solet addi. Corone Græcis uocatur quicquid uelut ornamenti gratia rebus perfectis additur. Plutarchus aduersus Stoicos, Ἐκ προόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος. id est, Ab ingressu & initio usque ad coronidem, (ducta metaphora ut apparet à chori parodo, id est ingressu in fabulis.) Iucūdius erit quoties transfertur ad animum, ueluti si quis studiorum coronidem dicat, aut moneat ut egregiè cœptis auream addat coronidem: aut uitæ laudabiliter actæ auream iubeat imponi coronidem, hoc est mortem piam, Hæc Erasmus. ¶ Coronis in libri calce apponi solita (inquit Cælius) ferè hanc præfert figuram J. (ego non erectam sed iacentem lineam pinxerim cum unco deorsum uergente ⌐. Nam Aristophanis interpretes scribunt, esse lineam breuem utique, sed ab inferiori parte flexam. Ex ijs uerò amplius Martialis carmē illustratur ex libro decimo, Si nimius uideor, seraque coronide longus Esse liber, legito pauca, libellus ero. Cæterum quod Græci coronida impingere dicunt, Latinè ad umbilicum perducere non minus rectè dicitur. Nam poetæ elegantissimi quum exactum opus significant, ad umbilicos se uenisse scribunt. Promissum carmen iambos Ad umbilicum adducerem, Horatius in Epodo. Quem locum dum exponit Porphyrio, ita scribit: Ad umbilicum adducere, pro finire & consummare opus posuit Horatius. quia in libri fine ex ligno aut osse umbilici solent apponi. Plura de umbilico libris addi solito eundem in locum lib. 15. cap. 20. Cælius congessit, quæ nos præterimus. Κορωνίς, τὸ προσηγορικόν, τὸ ἐπιτιθέμενον ἐν τῷ τέλει τῶν βιβλίων, Etymologus. Coronis nota est corniculatæ lunæ figurā exprimens, in fine librorum pingi

pingi solita, ut Aristophanis Scholia exponunt. Sic quidam in Lexico uulgari nescio quàm rectè. Coronis hac nota ⁓. (est autem quasi zêta paruum, cuius apex supremus in rectam lineam extenditur longiusculè sinistrorsum) in fine uniuscuiusque epodi ponitur apud Pindarum, ut in fine totius carminis Asteriscus, Hephæstion. Est autem idem signũ quod in uetere comœdia, ut passim apud Aristophanem habetur: de quo Aristophanis Scholiastes in Pluto, Cum carmina generis diuersi non sunt, sed ijsdem uersibus quibus ab initio actores utuntur, coronis uocatur, quoniam ijs finitis coronidis signum adijci soleat. id uerò est linea breuis deorsum inflexa. Alia igitur est coronis quæ in fine librorum quorumuis addebatur, & alia nimirum figura: alia quæ pingebatur in fine carminum quorundam in fabulis poetarum. Quando autem hæ coronides appingi solerent, pluribus ex Hephæstione docet Cælius 15.19.20. & Varinum in Κο.

¶ Κόρωνος proparoxytonum, montis nomen. oxytonum uerò κορωνὸς angulum significat, Cyrillus. Οἳ γε μὲν ἤμων Αἰχμῇς ὀξείῃσι κορωνιόωντα πέτηλα Βριθόμενα σταχύων, Hesiodus in Aspide. Id est, Metebant illi falcibus acutis culmos supremos uel coronatos, spicis grauidos. Sed alia lectio habet κορυνιόωντα, id est capitatos. spica enim in culmo instar corynæ uel clauæ est. κορωνιόωσι apud Varinũ geminatio est, & κορωνώδης ramosum. Paraphrasis Ioannis Pediasimi sic habet, οἱ μὲν ἐκείνων ἐν δρεπάναις ὀξείαις ἐθέριζον τὰ πέτηλα, ἤγουν τὰς καλάμας τὰς ἀκρεμονώδεις (uerbum obscurum uel corruptum) διὰ τὴν ἄσταχυν. Et paulò pòst, Scribitur etiam κορωνιόωντα, id est nigros. nam spicarũ aliæ sunt albæ, aliæ ruffæ, aliæ nigræ, quæ & maximè probatur. Κορωνιόωντα uerò interpretatur ῥαβδώδη, καὶ δὴ δύναμιν ἐνεργοῦντα. ¶ Κορωνὸς oxytonum, superbus, elatus, ὁ γαῦρος καὶ ὑψαύχην. Κορωνᾶν, γαυριᾶν, καὶ ἐκορώνα, ἐγαυρία, Hesychius & Varinus. Κόρωνος, proparoxytonum, improbus, & taurus ὀρθόκερως, id est cornibus excelsis uel erectis, Iidem. Et rursus Κορώνιος, bos cornua lunata habens. ¶ Ceruus τετρακόρωνος Hesiodo & Oppiano cognominatur, quòd cornicis uitam quater superet. ¶ Aristodemum tyrannum apud Cumas μαλακὸν cognominatum aliqui tradunt à barbaris hostibus, quo uerbo intelligatur ἀντίπαις, id est puber. quoniam id ætatis cum coætaneis etiamnum comantibus, quos inde coronistas uocant, in bello aduersum barbaros manu promptus apparuerit, &c. Cælius ex Dionysij Romanis antiquitatibus. ¶ Apud Rhodios festum siue ludus celebrabatur, in quo cornici aggregatio quædam hordei & id genus rerum aliarum fiebat: unde id, Καὶ τῇ κορώνῃ παρθένος φέρει σῦκα. id est, Cornici uirgo fert ficos. Qui uerò eiusmodi præessent curæ, dici coronistas inuenio: sicuti in libro de nominibus Alexandrinus commeminit Pamphilus. Quæ ab eisdem præcinerentur, id est τὰ ᾀδόμενα, uel ut in alijs reperio τὰ διδόμενα, id est quæ dabantur, (melius ᾀδόμενα, ut Athenæus & Eustathius habent, quàm διδόμενα ut Varinus & Hesychius) coronismata uocabant, Cælius ex Athenæo. Τὸ μοχίον Τὸ δὲ κορώνης ἄνεμον δειπνήσομεν, Antiphanes apud Athenæum: ubi Plutarchus Rhodiacam quandam historiam esse ait, cuius iam olim sibi lectæ non amplius meminerit: scire uerò se Phœnicem Colophonium mentionem facere ἀνδρῶν τινῶν ὡς ἀγειρόντων τῇ κορώνῃ, καὶ λεγόντων ταῦτα: Ἐσθλοὶ κορώνῃ χεῖρα (manum plenam) πρόσδοτε κριθῶν, Τῇ παιδὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἢ λέκος πυρῶν, & reliqua. neque enim uersus omnes recitare libet, quòd plures sint, & ut uidetur corrupti. Eodẽ modo apud Rhodios uerno tempore pro hirundine colligebant, χελιδονίζειν id uocantes, ut suo loco narrabimus.

¶ Κορώνεως, ficus arbor fructus nigros proferens. Τὴν κορωνέων γε μὴ 'ξέκοψαν, Aristoph. in Pace. ubi Scholiastes docet κοράκιον etiam dici, quòd fructus eius colore coruum referat. quod Suidas etiam & Varinus repetunt. Apud Varinum scribitur, Κορώνεον σῦκον, τὸ καὶ κοράκειον. Ischádes (ficus) quædam uocabantur βασιλέως, aliæ Κορωνέως, Pollux. ¶ Monchar algorab, id est rostrum cornicis, Andreas Bellunensis. Coronion, sesamoides paruum, inter nomenclaturas Dioscoridi adiectas. Dioscorides quidem folia coronopodis ei tribuit. Est autem κορωνόπους herba à Dioscoride & medicis memorata, à foliorum similitudine ad cornicis pedem dicta, quam & κορακόποδα uocant, id est coruinum pedem. Κορωνοπόδιον herba à Tarentino ad inescationem pisciũ additur. Fuchsius Germanicè Krаenfüß interpretatur, Tragus rappenfüß. Coronopus herba inter aculeatas à Theophrasto ponitur, sponteque nascentes, interim & seritur medicinæ ad usum. Silago aut stilago dicitur à nostris, à Græcis etiam coronopodion, ut Galeno. Sunt Arabes qui hanc coruinum (pedem) uocent. nec prohibeo, dum res cõstet, quibus cuique libet uocibus utatur. Illud monendi sunt, herbam, quæ modo pes coruinus ab officinis & herbicidis appellatur, non tam coronopoda uideri, quàm ranunculi genus, quod polyanthemon cognominatur. quandoquidem aculeata & oblonga esse coronopus herba traditur, & aluinis prodesse: coruinus autem pes, apiis eius & ranunculi similitudine conspicitur, plurimis foliorum diuisuris, cuius uel tactu solo pustulæ ambusti modo corporibus attolluntur, flore aureo copiosoque: quibus notis ranunculum polyanthemon uocatum cõijciunt, Hermolaus. Plura de coronopode scripsimus in Boue H. c. Fico folia sunt laciniosa & cruciformia, hoc est, ut Theophrastus inquit, σχιζοπεδῆ. nisi quis κορωνοποειδῆ magis legendum putet. nam Hippocrates uerè inquit, folia sunt fico pedibus cornicis similia, Hermolaus. In Germania inferiore alicubi genus allij syluestris, folijs latiusculis geminis circa syluas & sæpes proueniens, nescio quam ob causam cornicum porrum uocitant, Kraelauch.

¶ Icones. Corone ciuitas in Peloponneso (uide mox inter propria nomina) quibusdam dicta creditur, quòd mœnium fundamenta defodientibus ænea sit inuenta cornix. cuius forte argumento rei in Acropoli æneum stabat Pallados simulacrum sub dio, cornicem manu tenens, Cælius.

Heron in Pneumaticis inter automata opera cornicem confingit, quæ se ad auiculas itidem fictas conuertat αὐτομάτως, Politianus in Miscellaneis cap. 97. ¶ Aegyptij in Hieroglyphicis Martem & Venerem scribentes, duas pingunt cornices, ut marem ac fœminam: & similiter cum nuptias innuunt: item ad designandum uirum qui cum uxore cõsuetudinem Veneream habeat, Orus. Eum qui iustam hominis ac legitimam uixerit ætatem uolẽtes monstrare, cornicem mortuam pingunt, propter longæuam eius ætatem, Idem. Eum qui in cõtinuo motu & animi intentione usque adeò uersetur, ut ne uescens quidem quiescat, significantes Aegyptij, cornicis pullos pingunt. hæc enim etiam uolans pullos pascit, Idem. Cornice, non ciconia, ut quidam putant, prisci concordiæ effigiem repræsentabant: quod uel Aeliano authore cõstat, qui cornices inter se fidissimas esse, & cum societatem coierint maximo se opere diligere testatur, Politianus. Vide in Ciconia a. Sed & in nomismatis aureis duobus Faustinæ Augustæ, manifestam prorsus imagunculam nuper mihi Laurentius Medices ostendit, cum titulo ipso Concordiæ, Idem. De Concordia dea Iuuenalis ita meminit: Queq; salutato crepitat Concordia nido. Quo in loco (inquit Lilius Greg. Gyraldus) diuersa sentiunt. Et Probus quidem uetus interpres: In tutela, inquit, Concordiæ ciconia est. Templũ Concordiæ uetus fuit, in quo ciconia multa, &c. Merula de ciconia & ipse multa affert, ut hoc astrueret, & eum secutus Britannicus, item Valla Georg. Politianus uerò in Miscellaneis cornicem, non ciconiam intelligit: idq; tum Aeliano auctore de animalibus, tum quibusdam antiquis nomismatibus affirmat, quorum etiam ego nonnulla conspexi, Hæc ille. Mineruæ simulachrum quoddam legimus quod cornicem præferebat, Lil. Gr. Gyraldus.

¶ Propria. Corone dicta, Κορώνη, quædã mulier Delijs ostendit locũ in quo natus esset Apollo, ut refert Plutarchus in libro de oraculorum defectu. Meretrix quædam Callisto nomine, cui mater Κορώνη fuerit, memoratur apud Athenæum lib. 13. Et rursus in eodem, Ἦν δὲ Κορώνη τῆς Νάννιου θυγάτηρ τὸ τῆς τήθης ἀναφέρουσα ἐκ τριπορνείας ὄνομα, hoc est, Corone scortum fuit Nannij scorti filia, neptis Coronæ similiter scorti. Coronus, Κορωνὸς, filius Thersandri. uide mox in Coronea ciuitate. Orthopolidis filia fuit Chrysorthe, hanc, ut putant, Apollo compressit, & ex ea natus puer Coronus est appellatus. Coroni filius Corax fuit, Pausanias in Corinthiacis. Fuit & Coronus quidam Lapithæ filius, cuius meminit Stephanus in Philaida. ¶ Coronen, id est cornicem, filiã Apollinis, legimus in Coronismatis dictis carminibus apud Athenæum. sed qui hæc cantillabant auem ipsam cornicem, per iocum forte, Apollinis filiam fecisse uidentur. ¶ Coronis, Κορωνὶς, una Hyadũ apud Hesiodum. Obseruatum in Pausaniæ monumentis (in Corinthiacis) deam in Sicyonia Coronidem coli, cuius tamen simulacrum peculiare templum habeat nullum: sed cum sacrificij appetit tempus, id in Palladis transferunt sacraria, honoreq; prosequũtur, Cælius. Coronis, alio nomine Arsinoë, nympha fuit, Phlegyæ, uel (ut alij tradunt) Leucippi filia: quæ ex Apolline Aesculapium peperit. Postea coruus auis sacra Apollini quum eam deprehendisset cum iuuene quodam Aemonio (Elati filio, cui Ischys nomen erat,) rem habentem, ad Apollinem detulit. Quare Apollo iratus eam (maturo iam partu, Seruius in septimum Aeneid.) sagittis interemit: factiq; tandem pœnitens, quum illam ab inferis nequiret reuocare, secto eius utero conceptum ex se eduxit infantem, eumq; Aesculapium appellauit, & Chironi centauro tradidit educandum, ut Grammatici annotarunt. Coronides (inquit Gyraldus) cognominatus est Aesculapius à matre, qua de re lege fabulã apud Ouidium libro 2. Metamorph. quæ ita incipit: Pulchrior in tota, quàm Larissæa Coronis, Non fuit Aemonia, placuit tibi Delphice certè, &c. quo loco Coronis Larissęa ab omnibus legitur, ab urbe Larissa. Ego uerò ex tertio hymno Pyth. Pindari, Lacerea legendum puto, ab urbe, cuius post Pindarum Hellanicus etiam & Stephanus meminère: Hæc ille, pluribus etiam subiunctis de eadem hac Coronide ex Pindaro & eius Scholiaste, quæ breuitatis studio relinquimus. Homerus, inquit, & Hesiodus Χορωνὶν uocant. ego nunquam à bonis authoribus per χ. scribi opinor.

¶ Corone, Κορώνη, urbs Messeniæ, quæ à Strabone etiam Coronea, κορώνεια dici uidetur. scribit enim Coroneam ciuitatem esse prope Heliconem in alto conditam, quam Cuarius fluuius alluat, ubi Pambœotia celebrata fuerit: cuius ciues Coronij (Κορώνειοι, Varinus per ει. scribit penultimam) dicantur, ut alterius Messeniacæ Coronenses, Κορωνεῖς, Eustathius in Iliad. β. Addit Bœoticam Coroneam à Corono Thersandri filio (Sisyphi nepote, Pausanias in Bœoticis) nominatam. Et alibi ſp Coronen Messeniæ olim Pedasum dictam docet. Vide plura in Stephani Ethnicis & Onomastico nostro, de his & alijs etiam eiusdem nominis urbibus. In Peloponneso ad Pamisi fluuij dextram (ad mare, sub monte Temathia, Pausanias) Corone ciuitas fuit, à Bœotiæ Coronia (ex qua conditor eius oriundus fuit) sic appellatione ducta: uel quòd mœnium fundamẽta defodientibus ænea sit inuenta cornix, cuius forte argumento rei in Acropoli (arce) ęneum stabat Pallados simulacrum sub dio, cornicem manu tenens, Cælius ex Messenicis Pausaniæ. ¶ Coronus, Κόρων☉ proparoxytonum, Cyrillo montis nomen est.

¶ b. ἰατρικὴν δὲ, λοιμῶδες θόρ☉ ἀραχνίων πλήθει προδηλοῦν, καὶ θρίοις ἐαρινοῖς, ὅταν κορώνης ποδὶ εἴκελα γένηται, Plutarchus in libro de oraculorum defectu. Θρία quidem folia fici dicuntur, quæ figura ac diuisione cornicis pedem referunt, ut diximus supra in coronopodis herbæ mẽtione. Hesiodus libro secundo Operum nauigationem uernam cum folia summæ ficus tantum apparent, turgentia scilicet primo uêre, quantum cornicis uestigium terræ imprimitur, ὅσον τ' ἐπιβᾶσα κορώνη ἴχν☉ ἐποίησεν.

Videtur

Videtur autem hæc comparatio folij ficulni turgentis ad cornicis uestigium, quod ad magnitudinem, eò elegantior, quoniam figura etiam comparantur, ut ibidem in Scholijs Proclus testatur.

¶ c. Corniculæ in medio cœli, Baruch. 6. Ab arcturi sydere ad hirundinum aduentum notatur eam in Mineruæ lucis templisq́ raro, alicubi omnino non aspici, sicut Athenis, Plinius. κρώζειν uerbum, & nomen κρωγμὸς (à Moschopulo) de cornicis uoce usurpantur. κρώζειν Aratus etiam de pullis gallinaceis dixit. Tum uespertinum cornix longæua resultat, Auienus. Homerum infantem Aegyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis uberibus in os eius manasset, ea nocte nouē uoces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, lusciniæ & merulæ, ut recitaui in Colūba Liuia ex Eustathio. ¶ Φυλόμαχον τὸν πάντα φαγεῖν βόρον, οἷα κορώνην Παννυχικὴν αὐτὴ ῥωγὰς ἔχει κάπετος, Posidippus in Phylomachum gulonem. Κίκιμον, τῆς κορώνης τὸ κόπριον, id est excrementum cornicis, Hesych. & Varin.

¶ e. Ad nuncupatum lacum Mœrida (Myridis, Cælius qui & Græca Aeliani uerba recitat 25. 28.) in Aegypto, ubi Crocodilon oppidum est, Cornicis sepulchrū ostenditur: cuius causam Aegyptij eam afferunt, quòd cum eorum rex, cui Marrhes nomē esset, cornicem ualde cicurem haberet, quæ postquam audisset quò uolatus dirigendus, & quænam regio transeunda, & ubi terrarum requiescendum esset, eò regis literas ocyus quàm quiuis nuncius perferret, eam mortuā & sepulchri honore affecit, & cippo ornauit, Aelianus.

¶ Cornicem occisam tandiu relinques donec puteat. cadauer iam fœtidum expones in locum ubi mures aranei sunt. conuenient illi ad hanc escam consumendam qui in domo fuerint omnes: & ita congregati uel scopis uel aliter occidi capiue poterunt, ut nuper ex homine quodam polyistore cognouimus. ¶ Ad amorem coniugalē, Si uir gestauerit cornicis masculæ cor, mulier fœminæ, mutuo inter se amore pariter per omnem uitam concordes degent, Kiranides. Cornicis interiora assa si mulieri ignoranti dederis, ualde te diliget, Idem.

¶ g. Si cui pedes dolent, cornicem capias illæsam, & posteriorem digitum dextri pedis cornicis abscinde à pede iuxta crus per puerum incorruptum: & ligans filum suspende uel circumnecte. cornicem uerò terebinthino unguēto uel oleo totam unge, & dimitte eam uiuam uolare. Digitum uerò eius (illigatum pelli ceruinæ) circūliga patienti pedi, &c. Kiranides: qui etiam uerba quædam concepta simul effari iubet.

¶ h. Coronidis in cornicem mutatæ fabulam prosequitur Ouidius Metam. 2. Leucippe, Aristippe & Alcithoe sorores, dictæ Minyades, mutatæ sunt, una in cornicē, altera in uespertilionem, tertia in noctuam, Aelianus Variorum lib. 3. Socrates Platonis inuidiam & improbitatem notans narrauit amicis in somnis sibi uisum Platonem in cornicem mutatum, caput suum inuadere & lancinare caluitium, Athenæus lib. 12.

¶ Cornix auis est augurijs & incantationibus apta, Albertus. Cornicem aiunt augures hominum curas significationibus agere, insidiarum uias monstrare, futura prædicere. Magnū nefas hoc credere, Deum consilia sua cornicibus mandare, Isidorus. Obseruatū est, ut minora auspicia semper maioribus cedant, licet priora sint: siquidem cornicis aut columbarum auspicia, aquila superueniente irrita fiunt, Alexander ab Alex. Auium uoces usque adeò uariæ sunt pro diuersis earum affectibus, ut earum uarietatis differentias omnes obseruare difficillimū foret. itaq; cornicis & corui uarietatem augures aliquatenus obseruarunt, cæteris tanquam supra hominis captum differentijs relictis, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Oscinum tripudium (augurium) est quod oris cantu significat quid portēdi cum cecinit coruus, cornix, &c. Festus. Et rursus, Oscines aues Appius Claudius esse ait, quę ore canentes faciant auspicium, ut coruus, cornix, &c. Quid augur? cur à dextra coruus, à sinistra cornix faciat ratum? Cicero 1. de diuinatione. φθονεραὶ γὰρ ἐπικρώζουσι κορῶναι, Aristoph. in Equitibus. Coruus uel cornix crocitans, uel quæuis auis augurifica, quid significet per duodecim signa Luna in eis existente, docet Augustinus Niphus libro primo de augurijs, tabula sexta. Vlpij Traiani imperium aduenienS pleraq; mirifica denunciauerunt. in queis præcipuum, cornix è fastigio Capitolij Atticis sermonibus effata, καλῶς ἔσται, S. Aurelius Victor. Aues nigræ inauspicatæ habebantur, ut cornix, coruus, bubo, Scoppa. Cornix ales est inauspicatæ garrulitatis, à quibusdam tamen laudata, Plinius. Inauspicatissima est fœtus tempore, qui acciditpost solstitium, Idem. Sæpe sinistra caua prædixit ab ilice cornix, Vergilius Aegl. 9. Vbi Seruius, Augures, inquit, designant spatia lituo, & eis dant nomina, ut prima pars dicatur antica, posterior postica: item dextra & sinistra. Modo ergo cornicem ab amica ad sinistram partem uolasse dicit, & in caua ilice consedisse, quæ res agrorum damnum significabat per milites clamore gaudentes & litibus, sicut cornix etiam. Nam hæc auis & clamore lætatur & alias frequēter inuadit, Sic ille. A dextra coruus, & à sinistra cornix uel picus, spem non ambiguam & ratum auspicium fecēre, Alexander ab Alexand. ex hoc Plauti nimirum in Asinaria, Picus & cornix est ab læua, coruus porrò ab dextera. Teq; nec lęuus uetet ire picus, Nec uaga cornix, Hor. Car. 3. 27. Cornicis per Iunonem immissæ augurium, cum Iason & Medea amantes cōuenturi essent, Apollonius describit lib. 3. Argonaut. De augurio ex cornice solitaria apparente, uide supra in D. ¶ Cornix non placuit Mineruæ: an quia garritu pluuiosæ nuncia lucis Dicar, & infelix omen habere putor? Siue quòd excerpam baccas pallentis oliuæ, Io. Vrsinus. Cornix inuisa Mineruæ dicitur, quòd prodidisset ei

tres filias Cecropis quæ Erichthonium in cista inclusum eis seruandum dederat, & ne inspicerent prohibuerat, ut prosequitur Ouidius lib. 2. Metam. In arce Coronæ urbis Messenię Palladis simulacrum erat sub dio cornicem manu gestans, Pausanias. Corniscarum diuarum locus trans Tyberim erat cornicibus dicatus, quod in Iunonis tutela esse putabantur, Perottus. Rex Calechut cum cibum sumere desierit, mox sacerdotes quicquid dapum superfluit, in locum quendam transferũt, inq; nuda humo collocant: quo facto rursus & iterum manibus complosis excitant corniculas aues nigricantes, quæ ad hoc unũ aluntur, hę enim signo huiusmodi assueuere. propterea ueluti tessera data ilico aduolant, regiasq; reliquias depascuntur. Has uolucres nefas est lædere, ob eam rem tutò uolitant quocunq; libuerit, Ludouicus Romanus 5. 3.

¶ Ne si forte suas repetitum uenerit olim Grex auiũ plumas, moueat cornicula risum, Furtiuis nudata coloribus, Horatius in epistolis 1. 3. ex apologo Aesopi. Vide in Graculo h. in prouerbio Aesopicus graculus.

¶ PROVERBIA. Cornicari, uide supra in a. ¶ Acanthida uincit cornix, prouerbium usurpatum Calphurnio in Bucolicis Aegl. 6. Nyctilon ut cantu rudis exuperauerit Alcon Astyle, credibile est ut uincat acanthida cornix, Vocalem superet si dirus aëdona bubo. ¶ Prouerbium, Tam rarum ac alba cornix, dictum est supra in B. ¶ Aquilam cornix prouocat, Vide in Aquila h. ¶ Domum cum facis ne relinquas impolitam, Ne forte insideat cornicans garrula cornix, Hesiodus in Operibus. Græci uersus hi sunt, Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν, Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. Proclus interpres (inquit Erasmus) admonet locum hunc bifariam accipi. quibusdam uideri monere poetam uti quisq; domicilium ante hyemem absoluẽdum curet, ne tum non habeat quo depellat frigoris molestiam. hyemem enim cornicis indicatam symbolo, uidelicet auis hybernæ. Alij putant significatum ædificium semel institutum non oportere imperfectum relinquere, ne uulgo risui sis: & qui pręterierint obloquantur carpantq; leuitatem tuam, qui quòd cœperis non absoluas. Eam autem obtrectantium petulantiam per cornicem uoluit indicare poeta, nempe auem garrulam & obstreperam, ut hinc etiam uerbum prouerbiale ductũ sit κρώζειν. At ipsi Proculo magis probatur, ut καθολικῶς accipiamus, unicuiq; negotio, quod semel instituerimus, finem idoneum imponendum, ut nihil omnino desideretur, & ubiq; connitendum ad perfectionem. Id quò longius auocabitur à simplici sermone, hoc uenustius fiet, & magis prouerbiale. Veluti si quis adhortetur aliquem, ne literarum studiũ deserat, sed laudabiliter institutis summam imponat manum, ne uulgo ludibrio sit quòd à bene cœptis destiterit. Hęc omnia Erasmus. Nos hoc insuper obseruauimus pro ἀνεπίξεστον aliâs legi ἀνεπίῤῥεκτον, quod Scholia exponũt ἀθυμίαστον ἢ ἀτελέωτον. ¶ Aliud noctua, aliud cornix sonat, Vide supra in Cornice D. ¶ Cornicum oculos configere, prouerbium de quo non satis liquet unde sit natum, ex apologo quopiam, an ex euentu, an ex metaphora sumptum. Videtur autem perinde ualere quasi dicas, nouo quodam inuento ueterum eruditionem obscurare, efficereq; ut superiores nihil scisse, nihil uidisse uideantur. Effertur autem per ironiam. Fieri quidem potest ut cornicum uiuacitas & concordia huic adagioni locum fecerit: ut is uideatur cornicum oculos uelle configere, quisquis ea quæ antiquitas magno consensu approbauit, damnare ac rescindere conetur. Nec admodum absurdum, si quis in hunc modum accipiat, ut dicatur oculos cornicum cõfigere, qui perspicacissimis oculatissimisq; uisum adimat offundatq; tenebras: aut qui rem ipsissimam acu, quod aiunt, tangat, tantus uidelicet artifex, ut nõ solum scopum aut auem, uerum & ipsos oculos iaculo feriat, Sic Erasmus. apud quem pluribus leges quomodo Tullius & d. Hieronymus hoc prouerbio usi sint. Nec admodum diuerse, inquit, usurpauit Macrobius libro Saturnalium septimo, his uerbis: Et quia his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Vecti, hortemur Eustathium, ut recepta contraria dispositione, quicquid pro uario cibo dici potest, uelit communicare nobiscum: ut suis telis lingua uiolenta succumbat, & Græcus Græco eripiat hunc plausum, tanquam cornix cornici oculos effodiat. Prouerbium in M. Tullij oratione positum, Cornicum oculos configere, non tam enarrat Valla, quàm implicat, Cælius Rhodig. 25. 28. ubi ne ipse quidem huius prouerbij uim explicat, quamuis id se fecisse insinuet. ¶ Cornix scorpium, subaudi rapuit: Quadrat in hos qui parant eos lædere, unde tantundem mali sint uicissim accepturi. Quemadmodum cornix correpto scorpio, arcuata illius cauda uulnus accepit letale, perijtq;. de qua re extat Græcum epigramma Archiæ, quod Erasmus recitat, & carmine etiam Latino reddit. Atq; id (inquit idem Erasmus) in rebus humanis frequenter usu uenire solet, ut qui cepisse uideatur, ipse captus sit. Queamdmodum & Horatius, Græcia capta ferũ uictorem cepit. Cornix scorpium, parœmia in eos qui tum grauia, tum nocumenti inferentia plurimum toto petunt conatu, Cęlius ex Suida & Hesychio. Vide Emblema Alciati in fine historię Corui. Huic affine est illud, Coruus serpentem. ¶ Cornicibus uiuacior, prouerbium explicatum supra in C.

¶ Habent & Germani sua à cornice prouerbia, qualia sunt: Die kräe gehet jres hupfens nit ab. id est, Cornix suam claudicationem non deserit: de ijs qui nunquam mutaturi sunt ingenium. quicquid enim natiuum, id haud facile mutatur. Eiusdem sententiæ est illud, Aethiops non dealbescit. Ein kräe beisset der anderen kein aug auß. id est, Cornix una alterius oculos morsu non excæcat. quo sensu illud effertur, Bestia nouit bestiam.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur in simulacrum Spei.

Quæ

Quæ tibi adest uolucris? cornix fidissimus oscen, Est bene cum nequeat dicere: dicit, Erit, &c.

¶ Aliud eiusdem sub titulo, Prudens magis quàm loquax.

Noctua Cecropijs insignia præstat Athenis, Inter aues sani noctua consilij.
Armiferæ merito obsequijs sacrata Mineruæ est, Garrula quo cornix cesserat ante loco.

¶ Aliud Concordia inscriptum, uel Concordiæ symbolum.

Cornicum mira inter se concordia uitæ est, Inque uicem nunquã contaminata fides.
Hinc uolucres hæc sceptra gerunt, quòd scilicet omnes Cõsensu populi stantque cadũtque duces:
Quem si de medio tollas, discordia præceps Aduolat, & secum regia fata trahit.

¶ Eiusdem Emblema quod inscribitur, Iusta ultio, de coruo scorpium rapiẽte, referam in Coruo h. quanquam prouerbium cornici eam historiam tribuat, ut supra dictum est.

DE CORNICIBVS DIVERSIS: ET PRImum de Cornice frugiuora.

COCIX Latinè uocatur auis, cornice maior, rostro magno & albo iuxta caput ubi sunt nares, ea carnes non gustat, & à quibusdam graculus uocatur; Germanicè touch, (lego růch,) Albertus. Sed quòd Latinè cocix uocetur, sine authore scribit. omnino enim inusitata est hæc uox Latinis scriptoribus. coccyx quidem Græcis cuculum sonat. Vide in Cornice A. Graculum etiam nõ esse, ex graculorum historia facile conuincetur. Cornix quædam graniuora est, rostro albo, cætera nigra. hanc σπερμολόγον, id est frugilegam Aristotelis, Longolius esse coniecit, Turnerus. Spermologus, uulgò ein roeck, Longolius. Apud Anglos etiam, ut audio, rook uocatur hæc auis, rostro nõ planè nigro, sed posterius albicante, eodemque scabriore, unde nomen fortassis à Germanis impositum ab asperitate: in agris degens, non ut cornices propriè dictæ, quæ & carniuoræ sunt, circa domos & sterquilinia: in arboribus nidificans. Σπερμολόγος, κολοιώδες ζῶον, Hesychius.

¶ CORNIX fera & syluestris, uulgò Germanis Holkrae, maior reliquis: color ei partim cinereus ad albedinem uergens: partim fuscus, ut in capite & collo. alæ uarijs mixtim coloribus tinctæ. degit in syluis, Eberus & Peucerus.

DE CORNICE VARIA.

CORNIX uaria, quæ partim cinerea est, partim (nigra,) à Germania inferiore recedit æstate, & reuertens autumno manet per hyemem. sed à superiore Germania uersus meridiẽ nunquam recedit. Causa est, quia in inferiori parte Germaniæ sunt loca aquosa ex quorũ uaporibus aër hyeme temperatur. in superiori uerò est aer purissimus, & loca perquam alta, ad quæ æstate accedunt, Albertus. Cornix cinerea, σποδοειδής, Germanis Schiltkrae, Näbelkrae, Eberus & Peucerus. Est & marina quædam cornix, quam aliqui hybernam cornicem uocant, capite, cauda & alis nigris, cætera cinerea. an hanc aliquando uiderint Aristoteles & Plinius, dubito. nam de ea nusquam mentionem fecerunt, Turnerus. Cornices istæ in Heluetia nunquam nidificant, ut audio. migrant enim aliò. Ab Italis, ni fallor, mulacchiæ uel munacchiæ dicuntur. aues enim è cornicum genere sic uocari Alunnus author est. In huius nido reperiri fabulantur herbam uel radicem, quæ gestantem inuisibilem reddat: quod alij de corui nido nugantur: Vide in Coruo H. d. Audio hanc cornicem in Germania inferiori Bundtekrae uel Pundterkrae uocari, & in cibũ admitti: aduenire hyeme, ideoque pueros eis imprecari, Pundterkrae gott gäbe dir den range, Du bringst den kalten winter ins lande. Gallicè cornicem syluestrem dici, corneille sauage. Eine Bundtekrae macket gheinen winter. id est, Cornix una hyemem nõ facit, prouerbium apud Vuestphalos celebratum: cui illud Græcorum respondet, Vna hirundo non facit uer. Est autem cornix (uaria) hyemis nuncia, & æstate ingruente auolat, Tappius.

¶ Cornix uaria (captam Decembri mense apud nos nuper obseruaui) dorso, uentre & collo cinereis est, (sed dorsum in medio etiam nigricantibus maculis distinguitur: à quibus fortè punctis & reliqua etiam colorũ uarietate, Pundterkrae Germanis inferioribus appellatur,) cæteris partibus nigris, alis scilicet, cauda, capite, cruribus & colli parte inferiore. Sed hæ pleræque ita nigræ sunt, ut ad cœruleum siue Indicum colorem uergant. Mentum (hoc est, pars infra oculos & rostrũ) præ cæteris atrum est. Plumæ quædam sui generis, setiformes ferè, bonã rostri superioris partem ultra nares usque tegunt. In uentre dissectæ reperi quisquilias quasdam & cortices granorum quorundam, & substantiam quandam albam pinguem ex ijsdem forte granis concretã, & lapillos. In iecore fel nullum, siue quòd non habeat, siue quòd globo bõbardæ (quo interempta erat) uiscera essent confracta.

DE CORNICE AQVATICA ET MARINA.

MORPETENSES in Anglia cornicem aquaticam uocant auẽ, quæ sturno paulò minor est, corpore toto nigro, excepto uentre albo. Caudam habet breuiusculam, rostrum alcedone, (alcedo ei est ispida uulgò dicta) paulò breuius. Ante uolatum alcedonis (ispidæ) more crebrò nutat, & in uo-

latu gemit, uoce alcedonem ita refert, ut, nisi uideas, alcedonem esse iurares. Hanc apud Morpetenses in ripis fluminum, non procul à mari, uidi, aliâs nusquam. Pisciculis uictitat ut alcedones, Turnerus. Audio hanc auem apud nos quoque reperiri circa Limagum fluuium.

CORNIX Marina, κορώνη θαλάσσιος uel ἁλία & εἰναλία, Homero etiam simpliciter κορώνη dicta, & alibi τανύγλωσσος, id est linguã exerens cognominata, Eustathio, Suidę & Hęsychio non alia quàm æthyia est, Arrianus distinguit. Vide supra in Aethyia statim post Mergum, & in Cornice H.a. Circa speluncã Calypsûs erat nemus, in quo & alię aues nidificabãt, τανύγλωσσοί τε (πλατύγλωσσοι, Schol.) κορῶναι εἰνάλιαι, τῇσίν τε θαλάσσια ἔργα μέμηλε, Homerus Odyss. ε. id est cornices marinę, piscari & pisces deuorare (hoc enim per marina opera intelligit poeta Eustathio) solitę. Oceani Germanici accolæ Schyrkryen (forte quasi clamosas cornices, uel nomine per onomatopœiam facto) cornices quasdam appellant, quæ aquilam marinam (Ern dictam ab eis) sequuntur, & reliquias eius deuorant. Fulicæ quædam marinæ apud Frisios Marcol dictæ (nescio à marine an à mergo) cadaueribus uescuntur, & coruorum instar odio habentur: de quibus, num phalacrocoraces, aut potius cornices marinæ sint, inquirendum.

¶ Pyrrhocoracem, circa Athesin Germani uocant Steinkræ, id est cornicem rupium: quòd in rupibus degat & nidificet, eandem Anglus Eliota cornicem Cornubiæ appellat. ¶ In Lotharingia coruum syluaticum quem post Corui historiam describemus, cornicem marinam, corneille de meer, nominari audio. Multa enim rara & peregrina, uulgus marina uocitat.

CORVINO GENERI COMMVNIA QVAEDAM.

CORVINI generis aues (ὄρνεα κορακοειδῆ) appello coruorum, cornicum, graculorum, & huiusmodi species. Coruini generis auibus robustum & prædurum rostrum est, Aristot. Minus Venere ualent, & rarò solent coire, Idem. Ex his corui & cornices coniugia seruant. Gregatim degunt ferè. Corui & cæteræ omnes coruini generis aues, præter cornices, pellũt nidis pullos ac uolare cogunt, Plin. Curant pullos diu etiam postquam euolauerint è nidis. comitantur enim uolantes & pascunt, præcipuè cornix: deinde cocix (sic ipse uocat ineptè) quæ maior est cornice, rostro albicante, uulgò ein Rück: & monedula, & plura alia auium genera his similia, Albertus in Aristot. de hist. anim. 6.6.

DE CORVO.

CORVVS

A.

CORVVS est auis maior & perfectior in suo genere, Albert. Complectimur autem coruini generis appellatione (ut Aristoteles nominat) coruum, cornicē, & monedulam siue graculum. Cornix & coruus congeneres sunt, Theon Scholiastes Arati. Coruus & graculus eiusdem generis sunt, Crescentieñ. ¶ Hebræis coruus oreb, עֹרֵב, dicitur: pro qua uoce Deuteron. 14. Chaldæus trāstulit עורבא, ureba: Arabs, גראביב, gerabib: Persa, בלך, calak: Septuaginta κόραξ: Hieronymus, coruus. Videtur autem (ut doctus quidam apud nos conijcit) omne genus coruinum hoc uocabulo indicari, ut præter coruum, cornix, graculus, pyrrhocorax, &c. nam Deuteron. 14. legitur, Omnis coruus iuxta genus suum. Orebim, id est corui, numero plurali, Leuit. 11. Psalmo etiam 147. & Esaiæ 34. pro oreb coruus à Græcis & Latinis redditur. Regiel algerab, pes coruinus, herbæ nomen apud Auicennā 2. 568. Sed Bellunensis in Glossis Auicennæ Monchar algorab, rostrum cornicis transfert. Syluaticus gorab coruum uertit. conciliari possunt, si gorab uel oreb, generis uocabulū esse dicamus. Alchorab, id est coruus, initio hyemis parit quatuordecim diebus, &c. Albertus ex Auicēna. Verū Aristoteles id de alcyone scribit, quod & Albertus agnoscit: sed fortè, inquit, Aristoteles de coruo marino sentit, ut alcyon à coloris similitudine hoc nomen tulerit. Sed in hoc etiam errat. neque enim alcyon nigra est auis. Rursus alibi idem Albertus, Coruus abka (inquit) est coruus communis magnus: hunc miluum interimere scribit, ubi Aristoteles habet, non coruum, sed cornicem occidere tapynum, de hist. anim. 9. 1. Pes alacona, id est pes corui, Syluaticus. ¶ Coruus apud ueteres Græcos κόραξ, hodie uulgò κόρακας dicitur. Italicè coruo uel corbo. Hispanicè cueruo. Gallicè corbeau. Germanicè Rapp uel Rab, quæ uox ab Hebraica orab uel gorab facta uideri potest per aphæresin. Flandris, Raue. Anglicè a rauen, uel crowe, quanquam & cornicem sic interpretatur Eliota. Illyricè, hawran.

¶ Albertus cornicem alibi cum coruo, alibi cum monedula confundit, Auicennæ interpretem barbarum sequutus. Idem coronen, id est cornicem, Græcæ linguæ ignarus coruū interpretatur.

¶ Corui ueri & maiores Germanicè (Saxonicè) dicuntur Kolckraben à sono uocis, qui pullos per quadragesimam excludunt. altera species corui à Saxonibus dicitur Corracken, quæ æstate circa solstitium excludit pullos, de quibus loquitur hoc carmen: Coruus maturis frugibus oua refert, Christoph. Encelius.

B.

Theophrastus tradit in Asia inuectitios esse coruos, Plinius. In Cranone Thessaliæ duos tantum coruos in ciuitate esse dicunt: qui cum pullos ædiderint, discedant, & alios duos ex se genitos relinquant, Aristot. in Mirabilibus & Plinius. Hęc apud Eustathium Crannon nī. duplici scribitur, ciuitas quæ aliàs Ephyre. Cranon in Thessalia, ut Hecatæus inquit, oppidum iuxta Tempe, ubi nunquam plures duobus corui sunt. Fuit & in Epiro Cranon, &c. Hermolaus in Pliniū. ¶ Coruus maior est cornice, Turnerus. In Aegypto minores quàm in Græcia fiunt, Aristot. ¶ Coruus auis est nigerrima, Perottus. Totus est niger, rostro & corpore ualidis, Albertus. Corui pennæ per magna frigora interdum albicant, Aristot. Et alibi, Iam perdix uisa est alba, & coruus, &c. Arcesilao regnante apud Cyrenæos coruus albus apparuit, de quo triste oraculum ferebatur, &c. Heraclides in republica Cyrenæorum. Coruus albus de raris inuentu dixit Iuuenalis hoc hemistichio, Coruo quoq; rarior albo. Ammianus in Epigrammate, θᾶττον ἦν λευκοὺς κόρακας πτηνάς τε χελώνας εὑρεῖν. Id est, Aut albus coruus prius, aut testudo uolucris Inuenietur. Galenus libro de naturalibus facultatibus primo, Itaq; Lycus (inquit) dum palàm est eum neq; uera loqui, neque eadem cum Erasistrato, similis uidetur albo coruo, qui nec ipsis coruis admisceri possit ob colorem, nec columbis ob magnitudinem. Conueniet in hominem sui ingenij & alienum à sensu communi. Sunt enim quos pudet usquam cum quoquam consentire, quasi nihil uerum sit, nisi diuersum sit, Hæc Erasmus in Prouerbijs. Phœnices in Rhodo ciuitatem Achęam obtinebant duce Phalantho. eam cum Iphiclus Gręcorum dux obsideret, obsessi negligentiores erant, quòd nunquam futurum sperarent se expugnatum iri, propter oraculum quo eis promittebatur ciuitatem tandiu in eorum potestate futuram, donec corui albi & in crateribus pisces apparerent. Hoc cognito Iphiclus, capto cuidam Phalanthi familiari qui ex urbe aquatū prodierat, persuadet ut pisciculos ex proximo illic fonte captos in urna secum deferret, & eos in craterem è quo uinum Phalantho miscebatur, immitteret. Id ita factū est, eodemq; tempore Iphiclus coruos aliquot gypso illitos dimisit. His uisis Iphiclus territus, & oraculo iam satisfactum existimans, conditionibus ab Iphiclo acceptis urbem tradidit, &c. Athenæus lib. 8. In ueteribus memorijs obseruatum, Bœotia Thracum impetu, & bellico furore deuastata, redditum ijs, qui stragibus superfuerant, ex intimo specu oraculum, Ibi sedem firmaturos, ubi coruos albentes conspicati forent. Id uerò in Thessalia mox factum ad Pagasæticum sinum. Illorum nanq; oblati aspectibus sunt, Soli qui dicebantur sacri corui, quos uino madentes pueri gypso litos emiserant, Cęlius. Eadem historia copiosius ex Erasmi Chiliadibus recitabitur infra in Prouerbio, Ad coruos. Fabula corui ex candido in nigrum mutati, describitur ab Ouidio Metam. lib. 2. fingit autem ab irato Apolline colorem atrum ei inductum, quòd in causa fuisset ut Coronidem (quæ Aesculapium ex eo conceperat) nunciato ipsius cum iuuene Aemonio cōcubitu,

subita ira commotus sagitta conficeret. Vide Higinum in Hydra. Ipsi apud Alphonsum Siciliæ regem, dum Neapoli sub Callisto pontifice essemus, uidimus coruum ei à rege Britanniæ missum, miro candore cõspicuum, Perottus. Olaus Magnus scribit in regionibus Septentrionalibus quibusdam coruos albos abunde conspici. Monedulas iam uidimus propter frigus regionis nasci albas, & similiter coruos: figura quidem indicante eas uerè esse de specie monedularum & coruorum, Albertus. Coruum album in Noruegia uidere raritas nulla est, Gybertus Longolius. Io. Carus qui cum Hispanis in nouum orbem nauigauit, albos coruos & merulas istic se uidisse adserit, Idem. Coruus dealbabitur, ut quidam (nugator, ut uidetur) nobis retulit, si ouum corui pinguedine uel cerebro felis illitum, gallinæ albæ loco frigido incubandum supponatur. ¶ Coruum uiridem ex India aduectum Monaci (quod oppidum est Bauariæ) nuper sibi uisum quidam nobis retulit. Coruus ætatis initio minus nigricans est, quum cœlesti rore pascitur, ut scribit Casiodorus & propheticus perdocet psalmus, Cælius.

¶ Coruini generis auibus robustum & prædurum rostrum est, Aristot. aptum scilicet ad frangendum cibum & ad pugnandum, Albertus. Qui nasum habent aduncum à fronte statim, (ῥῖνα ἐπίγρυπον ἀπὸ τοῦ μετώπου εὐθὺς ἀγομένην,) impudentes sunt, instar coruorum, Aristot. in Physiog. Quibus oculi lucidi sunt, (στιλπνοί,) ij libidinosi (λάγνοι) habentur, ceu qui gallos & coruos hac parte referant, Ibidem. ¶ Coruus pro ingluuie gulam habet patentiorem propius uentriculum, Aristot. Aues quædam carent sinu illo in quem ex gutture demittunt concoctione maturata, sed gula patentiore utuntur, ut graculi, corui, Plinius. ¶ Coruis, alijs uentri, alijs intestino fel iungitur, Aristot. Fel renibus, & parte tantum altera iungitur intestino, in coruis, coturnicibus, &c. Plinius.

C.

Cornix ac coruus insigniter aquis oblectantur, ut Theon Arati interpres scribit. nam cum earum alitum corpora admodum sicca sint, humentia expetunt. quin & solitudinis amicum animal coruus est prouerbio suffragante, βάλλ' ἐς κόρακας, Cælius. ¶ Corui carniuori sunt. Frequenter cibos uenantur, sed carne morticina, hoc est animalis per se mortui uescuntur, ut uultures & aquilarum genera, Grapaldus. Cadaueribus uescuntur, Scholiastes Aristophanis & Author de nat. r. Hinc prouerbium βάλλ' ἐς κόρακας: & illud Horatij epistola 7. Non pasces in cruce coruos, id est, non suspenderis. Delphini cum pompylum gustauerunt, inefficaces stupidiq́ redditi fluctu in litora eijciuntur, ubi à coruis gauijsq́ cæterisq́ maritimis auibus exeduntur, Aelianus. Terra tenera est (ut Cato uocat) colore pulla, temperatæ ubertatis, mollis facilisq́ culturę, &c. quam recentem exquirunt improbæ alites uomerem comitantes, coruiq́, aratoris uestigia ipsa rodentes, Plinius. Corui & cornices multiplici cibo utuntur, omnibus cadaueribus inhiant, uniuersisq́ seminibus insidiantur, fructus arborum persequuntur, Macrobius. Coruus ætatis initio minus nigricans est, quum cœlesti rore pascitur, ut scribit Cassiodorus & propheticus perdocet psalmus, Cælius. Nos corui pullum aliquando nutriuimus carne cruda, pisciculis, & pane ex aqua madido. ¶ Coruus quòd æstiuo tempore alui relaxatione se laborare planè sciat, idcirco ab humidis cibis se continet, Aelianus. at Simocatus non ab humidis cibis, sed à potu coruũ æstate abstinere tradit propter uentris profluuium. Apud Ouidium secundo Fastorum Phœbus coruo minatur: At tibi dum lactis hærebit in arbore ficus, De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ. Siti ægrescit antequã fici coquantur autumno. Quandiu ficus concoquuntur negatur bibere posse, quòd guttur habeat pertusum illis diebus, Higinus. Ebrietatem quoq; sentit, ut dicam in E. ¶ Merdas albas coruorum Horatius dixit Serm. 1. 8.

¶ Coruus auis est ualde clamosa, Albertus. Alitum pleræq; à suis uocibus nominantur, ut cuculus, coruus, Varro. Coruus crocitat, Author Philomelæ. A corui uoce fit factitium uerbum croco, à quo crocito. Inde uerò crocatio & crocitatio deducuntur. item crocio, à quo crocitus quartæ declinationis. Simul radebat pedibus terram, & uoce crocitabat sua, Plautus. Nonius eundem Plauti locum ex Aulularia citans, pro crocitabat legit crocibat. Crocitum (inquit idem) propriam coruorum uocem ueteres esse uoluerunt. Et rursus, Crocire cum sit coruorum, Plautus Aulularia cantare eos dixit. Crocatio, coruorum uocis appellatio, Pompeius lib. 3. Mutant cum tempestatibus unà raucisonos cantus cornices, coruorumq́ greges, Lucretius. Coruus auis clamosa nihil aliud sonare nouit quàm cras, cras: diuersas tamen uoces format, scilicet sexaginta quatuor ut dicit Fulgentius, Author libri de nat. r. Maxime omnium auium multos clãgores & uarias uoces fundit. nam institutus cum humanam uocem mittit, tum eius locutio alia quædam est ludentis, alia longè seriò agẽtis. Si enim quod pertineat ad deum agit, hic tibi sacrum quippiam & diuinationis plenum loquitur, Aelianus. Cicuratus aliquando loquitur, Albertus. Et rursus, Voces hominum imitatur, & cantus auium domesticarum. Vide infra in Psittaco ex Plutarcho. Corui loqui & salutare addiscunt, ut pluribus recitabitur mox in D. Ouantes gutture corui, Vergilius 1. Georg. Corui singultu quodam latrantes, seq́ concutientes, si continuabunt, uentos portendunt. κράζειν aut κρώζειν uerba apud Græcos dicuntur de uoce cornicis aut corui (per onomatopœiam) propter asperitatem uocis quam ædunt, Varinus in Ἔκλαγξα. Κρώζει ὁ κόραξ, ἡ δὲ κορώνη κράζει, Idem. Vide supra in Cornice C. ¶ Cur animalia quædam mutantur, alia non? ut coruus qui semper incommutabilis persistit. An quorum natura uincere perdomareq́ humorem non potest, ut auium, quæ uesi

cam

cam quoq; nullam ob eam rem obtinent, hæc nusquam mutari possunt? Aristoteles problematum 10.8. Coruus & pica pennas suas paulatim mutant, accipitres uerò uno tempore pariter, Albert. ¶ Noctuæ & corui (κόρακες, sed uideo erratum esse ac legendum nycticoraces) interdiu non uident, Atheneus lib. 8, tanquam ex Aristotele in epistola Epicuri. ¶ Coruus ante tempus uernum (semper Martio mense) oua parit & fouet, ante tonitrua, Albertus. Et rursus, Coruus coit, parit & nidificat mense Martio, timēs, ut dicunt experti, tonitruum. hoc enim aiunt oua eius perdere. Corui mares non coëunt cum fœminis, priusquam cantu quodam ceu nuptiali & hymenæo eas demulserint, hæ uerò maribus ita conciliatæ, admittunt, Oppianus lib. 1. de aucupio. Coruinæ speciei aues minus Venere ualent, & rarò solent coire, Aristoteles. Albertus hoc de gracocenderon aue scribit, nempe omnium minimè eam coire, & semel tantum anno. sed apparet eam uocem corruptam à Græca κορακοειδὲς, quæ coruinum genus significat, non unam aliquam auem. Coruum uulgus, ut Plinius scribit, ore parere & coire arbitratur: ideoq; grauidas si ederint coruinum ouum per os partum reddere atq; in totū difficulter parere si tecto inferantur. Aristoteles negat, sed exosculationem illam in ijs esse, qualem in columbis sæpe cernimus. Sunt qui coruos & ibin (inquit Aristot. de generatione anim. 3. 6.) ore coire opinētur; inter quadrupedes etiam mustelam ore parere. Hæc enim & Anaxagoras, & alij quidam naturales authores scribunt simpliciter ualde & inconsideratè: qui in auium genere ratiocinatione illa falluntur, quòd rarò coruorum coitus cernatur, rostrorum coniunctio sæpenumero, quæ omnibus id genus auibus solita est. quod in monedulis, quas māsues alimus, planum est. genus etiam columbinum hoc idem facit. Verum hæc, quoniam coire quoque uisuntur, ea fama caruerunt. coruinum genus libidinosum non est, quippe quod parum fœcundum sit. coire tamen id quoq; uisum est. Sed enim non cogitasse quemadmodum semen per uuluam deueniat ad uentriculum, qui semper quod ingestum est concoquat, ut patet in cibo perficiendo, absurdum omnino est. Vuluas autem id quoq; auiū genus, & oua habere cernitur iuxta septum, Hæc Aristot. Albertus hunc locum enarrans, Auicenna (inquit) diligentius cōsiderans, scribit se uidisse coire duos coruos non aliter quàm aliæ aues coëunt. rarò autem in hominum conspectu coëunt corui. itaq; multi cum uident eos oscula inter se conferre, coire putant. Mihi uerò uidetur has aues forte ante lucem uel in crepusculo coire, quo tempore ab hominibus non uidentur, nec obseruatur eorum coitus, Sic ille. Corui pariunt cum plurimum quinos. Ore eos parere aut coire uulgus arbitratur. Ideoq; grauidas, si ederint coruinum ouum, per os partum reddere: atq; in totum difficulter parere, si tecto inferantur. Aristoteles negat, nō hercule magis quàm in Aegypto ibim: sed illam exosculationem quæ sæpe cernitur, qualem in columbis esse, Plinius. Multæ aues ore cōcipiunt & coëunt, ut corui, exosculatione facta, ut fit in columbis; licet hoc negat Aristoteles, nec ego multum adfirmo, quia non uidi coëuntes. coëunt enim corui circa æquinoctium uernum, loquor de ueris & magnis coruis, qui à sono uocis Kolckraben dicuntur, & per quadragesimam excludunt pullos & fouēt. nam ipse aliquoties in Saxonia circa festum paschatis illorum pullos uidi & habui. Altera uerò species corui, quæ dicitur à Saxonibus Corracken, æstate circa solstitium excludit pullos, de quibus loquitur hoc carmen: Coruus maturis frugibus oua refert. Et potest fieri ut corui isti ueri ore coëant in frigore. nam si uulgari modo auium coirent, frigus semen unà incidens in matriculam corrumperet. & profecto ea species quæ templa incolit, monedula dicta, ore coit tēporè uerno, Christophorus Encelius. qui & bonosas & urogallos (ut in illarum auium historia recitaui) & omnes ferè gallinas syluestres ore coire scribit: cui fidem habeat qui uoluerit, mihi sanè non persuaserit: & friuola est ratio, quòd coruos in frigore ore coire scribit, ne cum semine irrumpens in matriculam frigus id corrumpat. cur enim non eandem ob causam cæteræ etiam animantes quæcunq; hyeme coëunt ore coëunt? uel quomodo frigus non etiam per os irrumpere æquè ac in matricem posset, cum multo amplior hic meatus sit? Sed his in rebus ubi an sint affirmare non possumus, cur sint inquirere stultū est. Coruū ore coire & parere uulgus arbitratur, ad quod respiciens Epigrammatarius poëta in Apophoretis scriptum reliquit: Corue salutator, quare fellator haberis? In caput intrauit mentula nulla tuum, Grapaldus. Parit coruus quatuor & (aut) quinque, Aristot. Et alibi, Non modo bina, ut aliqui uolunt, parit, uerumetiam plura. Incubat autem uiginti diebus, & pullos nido expellit. quod idem & aliæ complures uolucres faciunt. quibus enim partus numerosior est, unum sæpe eijciunt, Aristot. tædio nutriendi, Albertus. Quinos aliquando parit coruus, Plinius. Fœminæ coruorum oua solæ incubant, & mares eis escas administrant, Author libri de nat. rerum. Coruus turres incolit, in quibus etiam nidificat, Idem. Pulli coruorū septem diebus absq; ulla cibi alimonia degere feruntur. septima uerò die nigrescunt, Idem. Pulli coruorum, ut fertur, antequam nigrescant à parentibus utcunq; neglecti, inedia affecti, huc illucq; uagantur in nido, & ciborum expectant aperto ore subsidium. Vnde etiam scriptum est, Iob. 38. Quis præparat coruo escam? &c. Sed cum nigrescere illi cœperint, tanto eis alimenta præbenda coruus ardentius requirit, quanto illos alere diutius distulit, Gregorius in Moralibus. Sunt qui non à matribus pullos coruorum nuper natos, sed à muscis præteruolantibus ali putent. Plinius dicit coruos obliuiosos esse, & plerunq; minimè ad nidos suos reuerti: sed quadam ratione naturæ congerunt ad suos nidos quæ uermes possint creare, ex quibus relicti eorum pulli alūtur interdum. Horum obliuionem probat etiam ex rebus, quas quum absconderint, derelinquunt, Seruius in primū Georg. ¶ Aues

quæ in urbibus ſolent præcipuè uiuere, ſemper apparent, nec loca mutant aut latent, ut coruus & cornix, Ariſtot. Corui toto anno manent, Demetrius Conſtantinop. ¶ De diuturnitate uitæ corui, leges quæ ſcripſimus in Cornice C. Retulit mihi quidam fide dignus, coruos à temporibus quorum non extat memoria, hoc eſt amplius annis centum, in turri quadam manſiſſe apud ciuitatem Galliæ quæ Coruatum uocatur: & quotannis pullos nutriuiſſe: & quanquàm ſubtraherentur illi locum eam ob cauſam non mutaſſe, Albertus. ¶ Coruus ab æſtate in autumnum morbo conflictari dicitur, Plin. Aeſtiuo tempore potu abſtinet; quòd tum ſcilicet alui profluuio obnoxius ſit, ut ſuperius hoc in Capite ſcripſimus. Siti ægreſcunt, antequã fici coquantur, autumno. ¶ Coruus erucæ ſemine occiditur, Aelianus. Eruca coruum interimit, Philes.

D.

Moſes Iudæis coruum in cibo prohibuit, improba ingenia & animos tenebroſos hoc interdicto traducens, Procopius. Coruos obliuioſos eſſe, ex Plinio & Seruio ſcripſi ſupra in D. Coruus cicuratus furatur multum aliquãdo coartata per comminationem, (apparet locum eſſe corruptum,) Albertus. Coruus natura procliuis eſt ad furtum, ut experientia Erfordiæ docuit, ubi coruus cicur paulatim de menſa in qua pecuniæ iacere cõſueuerant, in hortum uicinum ſub lapidem numos aliquot, qui pretio quinq; uel ſex florenos æquabant, abdidit, Obſcurus.

¶ Coruus longæuus citiſsimè fit domeſticus, Author libri de nat. rerum. Aegyptij corui, Nilum accolentes, nauigantibus quaſi ſupplices eſſe uidetur, ſibi quippiam largiri efflagitantes. quòd eis ſi quid dono detur, petere ceſſantes, nihil moleſti amplius ſunt: ſin autem horũ quæ poſtularint nihil impetrauerint, in nauis roſtro inſidentes, inſequuntur nautas, funes arrodunt, ac uincula conſcindunt, Aelianus. ¶ Tempore quo apud Pharſala hoſpites Mediæ periere, corui locis Athenarum Peloponneſiq; defuerunt, quaſi ſenſum haberent aliquem, quo inter ſe rerum euenta ſignificarent & mouerentur, Ariſtot. Scientiſsimus eſt mutationũ aeris nuncius, &c. ut in E. dicetur. Quantum cum ſterili ferax ager differat; planè noſcunt: in uberrimo enim gregatim feruntur, per ſterilem agrum & infructuoſum bini uolare aſſolent, Aelianus. Locis arctioribus, & ubi non ſatis cibi pluribus ſit, duo tantum incolunt: & ſuos pullos, cum iam poteſtas uolandi eſt, primum nido eijciunt, deinde regione tota expellunt, Ariſtot. Corui robuſtos fœtus ſuos fugant longius, itaque paruis in uicis non plus bina coniugia ſunt: circa Cranonem quidem Theſſaliæ ſingula perpetuò: genitores ſoboli loco cedunt, Plinius. Tradendum putauêre memoriæ quidã, uiſum coruum per ſitim lapides congerentem in ſitulam monumenti, in qua pluuia aqua durabat, ſed quæ attingi non poſſet: ita deſcendere pauentem, expreſsiſſe tali congerie quantum potuto ſufficeret, Plin. Corui Libyci ſeſe inclinantes roſtrorum aduncitatem quoad poſſunt in uaſa intrudunt; atque inferunt, quæ homines ſitis metu aquæ compleuerant, ac (ne rumperentur) ſupra tecta ad ſeruandum aëris beneficio aquam poſuerant, itaq; potione fruuntur. Cum aquam deficere uident, calculos ore & unguibus apportantes, in uaſa inferunt: atque calculi quidem in fundũ detruduntur, ac deſident, aqua uero de uaſis fundo ex ſubſidentium occupatione calculorum alleuata, ſuperiorem uaſis uacuitatem replet: qua ſolerti machinatione corui aquam contingentes, potione referciuntur: non ignorantes, quæ ſunt penitius in media philoſophia recõdita atq; abdita; unum & eundem locum duo corpora capere non poſſe, Aelian. Idem hoc coruos in Africa facientes uiſos ſibi Ariſtotimus refert apud Plutarchum in libro Vtra animalium, &c. Reddatur & coruis ſua gratia, indignatione quoq; populi Romani teſtata, non ſolum conſcientia. Tiberio principe ex fœtu ſupra Caſtorum ædem genitus pullus, in oppoſitam ſutrinam deuolauit, etiam religione cõmendatus officinæ domino. Is mature ſermoni aſſuefactus, omnibus matutinis euolans in roſtra, in forum uerſus, Tiberium, deinde Germanicum & Druſum cæſares nominatim, mox tranſeuntem populum Rom. ſalutabat, poſtea ad tabernam remeans, plurium annorum aſsiduo officio mirus. Hunc ſiue æmulatione incitatus manceps proximæ ſutrinæ, ſiue iracundia ſubita, ut uoluit uideri, excrementis eius impoſita calceis macula, exaninauit, tanta plebei cõſternatione, ut primo pulſus ex ea regione, mox & interemptus ſit, funusq; innumeris aliti celebratum exequijs, conſtratum lectum ſuper Aethiopum duorum humeros præcedente tibicine, & coronis omnium generũ, ad rogum uſq;: qui conſtructus dextra uiæ Appiæ ad ſecundum lapidem, in campo Rediculi appellato fuit. Adeo ſatis iuſta cauſa populo Romano uiſa eſt exequiarum ingeniũ auis, aut ſupplicij de ciue Romano in ea urbe, in qua multorum principum nemo deduxerat funus: Scipionis uero Aemiliani poſt Carthaginẽ Numantiamq; deletas ab eo, nemo uindicauerat mortem. Hoc geſtum M. Seruilio. C. Ceſtio Coſſ. ad V. kalend. Aprilis, Plinius. Exprimit coruus ſermonem humanum miro modo. cum ex Actiaca uictoria reuerteretur Auguſtus, occurrit ei inter gratulanteis quidam, coruum tenens, quem inſtituerat proferre hæc uerba: Aue Cæſar uictor imperator. Miratus Cæſar tam officioſam auem, uiginti millibus eam emit, (hoc eſt quingentis aureis ſolatis, Robertus Cenalis) multasq; præterea ſimileis comparauit. Quo exemplo motus pauper ſutor inſtituere ipſe quoq; aggreſſus eſt coruum ad parem ſalutationem, ſed impendio exhauſtus ad auem nõ reſpondentem dicere ſolebat, Opera & impenſa perijt. Cœpit tamen aliquando coruus optatam ſalutationem exprimere, ac forte audita, dum tranſiret Auguſtus, reſpondiſſetq;, Satis talium ſalutatorum habeo domi, ſuperfuit coruo memoria, ut et illa, quibus dominum querentem ſolebat audire, uerba ſubiungeret, Opera & impenſa perijt. Ad quod

ſubridens

subridens Cæsar, emi autem iussit quanti nullam aliam emerat, Perottus. Vide Macrobium libro 2. Saturn. cap. 4. Corui loqui & salutare discunt: Vide supra in C. ¶ Columbæ coniugium inter se mutuum seruant fidum ad mortem usq; : & altero defuncto coniux alter uiduus permanet, quod idem corui etiam faciunt, Athenæus ex Aristotele. Fœtus suos nutritos, & ætate procedente firmos, acriter insectantur nidoq; expellunt. Quamobrem filij coruiculi deinde ea quæ sunt ad uiuendum necessaria inquirunt, genitoresq; suos minime alunt, Aelianus interprete Gillio. Corui pullos suos cum iam potestas uolãdi est, primum nido eijciunt, deinde regione tota expellunt, Aristot. Coruus iam ætate affecta cum pullos alere non potest, seipsum eis cibum præstat, hi autem comedunt patrem: unde prouerbium esse natum ferunt, Mali corui malum ouum, Aelianus. alij aliam huius prouerbij originem adferunt, ut in h. referemus. ¶ Corui nidis suis (agnum, id est) amerinam (ἄγνου ἔγκαρπου, Philes) imponunt amuleti gratia, Aelianus.

¶ Coruus tauro & asino aduersarius est: quippe qui aduolans feriat, & eorum oculos laceret, Aristot. & Aelianus. Coruus uulpi amicus est. pugnat enim cum æsalone. unde fit, ut huic cum ab illo percutitur, auxilietur, Aristot. Aesalon parua auis, oua corui frangit, cuius pulli infestantur à uulpibus. inuicem hæc catulos eius ipsamq; uellit. quod ubi uiderint corui, contrà auxiliantur uelut aduersus communem hostem, Plinius. Si quod animal coruus contra uulpem pugnare animaduerterit, subsidio ei uenit, amicitia adductus quæ illi cum uulpe intercedit, atq; ulciscitur, Aelianus. Sed non ueram amicitiam inter coruum & uulpem intercedere, ex Alberto & Auicenna recitauimus in Vulpe D. Lepus coruorum & aquilarum uoce metuit, & aduersus harum auium insidias in dumeta se abdit, Aelianus. In regione quadam ad Septentrionem remota capita coruorum (liber Germanicus habet aquilarum, quod placet) præsidi regionis pro tributo adferuntur, in signum occisæ auis noxiæ quæ illic agnos & oues interimit, Olaus Magnus. Coruus occiso (à se & gustato, Solinus) chamæleonte, qui etiam uictori nocet, lauro infestum uirus extinguit, Plinius. ¶ Miluus & coruus hostes sunt, Aelianus. Miluo est quoddã bellum quasi naturale cum coruis, Cicero 1. de Nat. Coruum miluus impugnat. eripit enim miluus à coruo quicquid tenet, ut qui & unguibus sit præstantior & uolatu. ita fit, ut eos quoq; uictus ratio faciat inimicos, Aristot. Coruus & miluus dissident, illo præripiente huic cibos, Plinius: ac si coruus miluo præripiat, ut Perottus etiam scripsit, his uerbis, Coruus miluo uolanti præripit escas. Ego cũ Aristotele & interprete eius Gaza, potius dixerim miluum coruo præripere. Ictinos (inquit Albertus, quanquam codex eius impressus perperam habet acrinoz & lartinoz) paruum genus est milui, quod uocatur apud nos miluus risus, non rapit oua uel pullos coruorum, sed potius quod inuenit de cibo præparatum, coruo extorquet, eoq; pugnat cum ipso. nam robore unguiũ & uolatu pernice coruo præstantior est. Præteritis temporibus (inquit Niphus) apud Apuliam ingens bellum annotatum est inter coruos & miluos, quod tribus diebus noctu diuq;, ut fuit narratum perdurauit: ubi tandem milui superati fuerunt. Et non multo tempore pòst in eadem regione non defuit bellum acerrimum inter Hispanos & Gallos: ubi Gallis superatis, interficitur prorex Gallorum. ¶ Mutuo uterq; in alterũ odio pelagius accipiter & coruus flagrant, Aelianus. ¶ Falconum & coruorum prælium ex Aenea Syluio descripsi in Falcone D. ¶ Percnopterus aquila degener est, & à coruo etiam uerberatur, Aristot. & Plinius. ¶ Pugnam ciconiarum & pelecanorum, aduersus cornices, coruos, uultures, aliasq; carniuoras, descripsimus in Ciconia C. ex Kiranide. ¶ Pugnãt coruus & chlorio (aliâs chloreus) noctu inuicem oua exquirentes, Plinius ex Aristotele de hist. anim. 9. 1. ubi Græcè legitur, πίπρα καὶ χλωρεὺς, Gaza uertit pipo & lutea. pipram autem Aristoteles alibi dryocolapten, id est picum nominat. Choretes (uox corrupta pro chloreus) contra coruos pugnat, Albertus. Turturem chloreus odit, chloreum coruus, Philes: qui in omnibus Aelianum sequitur. atqui Gillius ex Aeliano aliter, Cum turture coruus & circus inimicitias gerunt, & turtur uicissim hostili odio ab utroque dissidet. ¶ Coruum aliquando alaudam iuuenem deuorasse obseruauimus, Albertus. ¶ Coruus interdiu præualet, bubo nocte, & uicissim alter alterius oua uorat, Author libri de nat. rerum, sed Aristoteles hoc de cornice & noctua scribit. uide in Cornice D.

¶ Apud Celtas aiunt pharmacum (herbam uenenosam) esse xenicũ dictum, quo citissima mors inferatur. eo sagittas inficiunt. aduersus hoc inuentum ferunt remedium corticẽ quercus, (Dioscorides hoc remedium contra toxicum commendat.) alij folium quoddam (herbam quandam) diuersum, quod coracium (κοράκιον) nominent, eò quòd corax, id est coruus ab eis obseruatus sit, qui cum xenico gustato periclitaretur, quæsito hoc folio deuoratoq; conualuerit, Aristot. in Mirabilibus. Videtur autem mihi xenicum illud non aliud esse quàm uenenosissima herba, tora hodie dicta: & coracium quę antitora nominatur, de quibus copiosè docui in Lupo a. ¶ Cadente fulmine corui ex sua natura lumen ferre (forte, fugere) uidentur, Hermolaus Barbarus.

E.

Corui quomodo reti capiãtur, Crescentiensis docet lib. 10. cap. 20. Item corui & cornices quomodo inuiscentur, eiusdem libri cap. 27. ut iam supra in Cornice scripsimus. Vidi ego canem spatio horæ interijsse, qui carnes nucis uomicæ puluere aspersas deuorãrat. corui etiam eiusmodi carnes comedentes, per breue spatium uolantes decidunt, Brasauolus. Corui & canes herba œnutta deuorata inebriantur. & sic inebriati corui etiam capiuntur, Athenæus ex Aristot. lib. de ebrietate.

¶ Traditur ingruentis mali certißimum haberi præsagium, ubi exercitum uultures insequantur, coruos equidem ipsum hoc quandoq; factitasse compertum est, Cælius.

¶ Coruus scientißimus est mutationis aëris nuncius: & alia crocitationis uoce præsagit auram tranquillam, alia tempestatem, Author libri de nat. r. Mutant cum tempestatibus unà Raucisonos cantus cornicum secla uetusta, Coruorumq; greges, ubi aquam dicuntur & imbres Poscere, & interdum uentos aurasq; uocare, Lucretius. Κόραξ ὀμβρήεια κρώζων, Nicander, id est, Coruus pluuiam crocitando præsagiens. Cornix & coruus, eiusdem generis aues, cum corpore admodum sicco sint, plurimum gaudent humectantibus. cum igitur initium tempestatis (χειμῶνος) senserint, & aer corpora earum humectârit, tunc etiam innatant aquis, ceu quibus ualde gaudeant, Theon Arati Scholiastes. Corui & graculi cum gregatim apparent, & similem accipitribus uocem ædũt (id est acuta uoce clamitant. talis enim accipitrum uox est, Scholia) pluuiam prædicunt. Corui præterea imminente pluuia magnas pluuiæ stillas uoce imitantes, & proferẽtes (subinde) ἐλάξ. uel cum confusam habent uocem instar stillarum, pluuiam significant. uel grauem (magnam) uocem ingeminant, (subinde repetunt,) & pennis omnibus concußis uehementer perstrepunt, Ex Arato & Theone Scholiaste. Imbrium guttas coruus effingere conatur, Aelianus. Auienus priorem partem loci ex Arato iam recitati, sic transfert: Agmine cum denso circunuolitare uidetur Graculus, & tenui cum stridunt gutture corui. Coruus excitato & uolubili sono crocitans, & alarum plausu se concutiens, tempestates præmonstrat. Rursus si coruus, cornix, graculus, crepusculo uespertino uocales sint, tempestatis aduentum prædicunt, Aelianus. Notandum cornicem rauca uoce, & solam, (iuxta carmen Vergilij, Tum cornix plena pluuiam uocat improba uoce,) pluuiam prædicere: coruos uerò & plures, & uoce tenui & purißima contra naturam suã, Tum liquidas corui presso ter gutture uoces, Seruius. atqui Vergilius primo Georgicorum hoc de coruis carmen inter serenitatis signa ponit, ut paulò pòst recitabimus. Coruus si in serenitate non consuetam uocem ædiderit, & nimium clamosus fuerit, aquam significat: item si pediculos sibi eximat super oliuam, Obscurus. Corui singultu quodam latrantes, seq; concutientes, si continuabunt, uentos: si carptim uocem resorbebunt, uentosum imbrem præsagiunt, Plinius. Et è pastu descendens agmine magno Coruorum increpuit densis exercitus alis, Vergilius primo Georg. inter pluuiæ signa: ex Arato, ut apparet, qui tamen non coruorum habet, sed κολοιῶν, id est graculorum. ¶ Corui stantes aduersus Solem, si rostra aperiant, calorem significant, Obscurus. Corui & cornices per initia tempestatis (χειμῶνος) gaudent, in progressu uerò crescente frigore non amplius gaudent. incipiente deinde æstate rursus gaudent. excessus enim temporum non ferunt. Itaq; cornix cum placida (non aspera) uariaq; uoce lętitiam suam testatur, signum est serenitatis, Theon Arati Scholiastes. Aratus inter Prognostica, Καὶ κόρακες μοῦνοι μὲν ἐρημαῖοι βοόωντες Δισσάκις &c. id est, Sereni & tranquilli cœli signum faciunt etiam corui, quando primum quidem seorsim clamant & geminant uocem: deinde uniuersi (μεταθρόα κεκλήγοντες: ubi Scholiastes, λαμπροτέρᾳ τῇ φωνῇ χρώμενοι:) & plures gregatim collecti, cum multo (pleniore) clamore, (φωνῆς ἔμπλειοι: ubi Scholia, μετὰ γεγωνοτέρας φωνῆς) gaudentibus similes (ut ex placida & remissa uoce conijci potest) somnum ineunt, (κοίτοιο μέδονται: ubi Scholia, περὶ τὴν τοῦ ὕπνου ὥραν συνεστιαζόμενοι.) Multi etiam corui (Scholiastes addit, circa matutinum tempus) super cortice (trunco) arboris, uel ramis eius considentes, & uolatu eam repetentes, (qui motus gaudentium est, crocitantes interim cantantesq;) pennas concutiunt, (uel arbori insidentes laxant & remittunt alas,) Hæc ex Arato & Scholijs. Hunc Arati locum Vergilius primo Georgicorum sic reddidit, inter signa serenitatis:

Tum liquidas corui presso ter gutture uoces Aut quater ingeminant, & sæpe cubilibus altis
Nescio qua præter solitum dulcedine læti, Inter se folijs strepitant: iuuat imbribus actis
Progeniem paruam, dulcesq; reuisere nidos. Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis
Ingenium, aut rerum fato prudentia maior. Verum ubi tempestas, & cœli mobilis humor
Mutauere uias, & Iuppiter humidus austris Denset, erãt quæ rara modò: & quæ dẽsa, relaxat:
Vertuntur species animorum, & pectora (aliâs pectore) motus Nunc alios, alios dum nubila uentus agebat, Concipiunt. hinc ille auium concentus in agris: Et lætæ pecudes, & ouantes gutture corui, Hæc Vergilius. Seruius addit, ex uenturæ propinquitate serenitatis coruos lætari.

¶ Coruus longæuus citißimè fit domesticus, coruosq; syluestres inuitos retinet ac seducit, Author libri de nat. r. Vidi aliquando coruum uenaticum, qui perdicem cepit & alios coruos syluestres: sed coruos non capiebat nisi fretus auxilio hominis propinqui, Albertus. Ipsi apud Alphonsum Siciliæ regem, dum Neapoli sub Callisto pontifice essemus, coruum uidimus missum à rege Scytharum, aucupio mirabilem: siquidem alios coruos & phasianas cum eo capere solebat, Perottus. Coruorum & miluorum pulli apud Indos quomodo cicurentur & instituantur ad prædam hominibus adferẽdam, scripsi in Aquila E. ex Aeliano. Recens est fama Crateri Monocerotis cognomine, in Erizena regione Asiæ, coruorum opera uenãtis, eo quòd deuehebat in syluas eos considentes corniculis humerisq;. illi uestigabant agebantq;, eò perducta consuetudine ut exeuntem sic comitaretur & feri, Plinius. Perottus aliter legit, In Troccena regione Asię Craterus coruorum opera uenari solitus proditur, quos deuehebat in syluas insidentes humeris, illi uerò coruiculos uestigabant agebantq;, &c.

¶ Scripse-

¶ Scripserunt quidam, porcos sequi eos à quibus cerebrum corui acceperint in offa, Plin. Cerebellum corui de pane collectum scrofæ si dederis comedere, sequetur te quocunq; ieris, Sextus.

F.

Coruus iuxta genus suum, id est quæuis coruini generis auis, in cibis damnatur Leuitici 11. & Deuteron. 14. Reprobat legislator, inquit Procopius Gazæus, maligni ingenij & tenebrosi (atri) homines, qui per huiusmodi aues qualis coruus est, indicantur. Coruo in lege prohibito auaritia (πλεονεξία) prohibetur, Clemens Stromat. 5. ¶ Corui aut cornicis carnem nunquam dabis accipitri, ualde enim nocet, &c. uide supra in Cornice F.

G.

Multa remedia sunt ex ansere, quod miror æquè quàm in capris (aliàs coruis.) nanq; anser coruusq; ab æstate in autumnum morbo conflictari dicuntur, Plinius lib. 29. in fine capitis 3. Gelenius in annotationibus suis docet uetustos codices non in coruis, sed in capris habere, quod & ipse probat, &c. Coruus uiuus sepultus in fimo equino, & per dies quadraginta putrefactus, deinde combustus, & in ceroti formam redactus, podagricos sanat perfectè, Kiranides. Medicus quidam celebris nostra ætate, coruos duos mense Martio è nido combustos in læuissimum pollinem redactos, epilepticis propinabat, bis uel ter in die drachmæ pondere exhibito cum aqua decoctionis castorei. Aliqui coruum excoquunt, & nocte concubia in plumbeum uas condunt; ad denigrandos capillos, Plinius. ¶ Sanguis coruorum subtiles reddit capillos; Rasis. Sunt qui sanguine & cerebro corui utuntur cum uino nigro ad denigrandos capillos, Plinius. ¶ Seuum corui nigri & rutam recentem cum oleo misce, quo inuncti capilli nigrescent, Rasis. ¶ Quidam sanguine & cerebro corui utuntur cum uino nigro ad denigrandos capillos, Plinius. Cerebrum corui cum stillatitio liquore uerbenæ haustum epilepticis prodesse nuper amicus quidam ad nos scripsit tanquam experimentis probatum remedium. ¶ Fel corui mixtum cum oleo de aliuiule & corpori toti illitum, soluit hominem ligatum ne coëat, Rasis. Oportet aliquando hominum cogitationes fallere medicum, & persuasioni eorum etiam falsæ se accommodare, & remedia quædam etiam cōtra rationem permittere in quibus illi confidant. Memini ego quendam uirum nobilissimum iurasse, se esse ligatum ne cum mulieribus coiret, quem cum ab hac persuasione nulla arte reuocare possem: finxi me quoq; omnino credere ipsum esse ligatum: & remedium ostendi ex libro Cleopatræ de informanda fœminarum speciositate: in quo promittitur, si ita ligatus fel coruinum cum sesamelæo misceat, ac corpus totum inungat, adiutum iri. Hoc ille audiens confisus est libri uerbis, & cum id fecisset, liberatus coëundi libidinem recepit, Constantinus in libro de incantatione. Quidam suffiebat se (felle coruino, ni fallor, de hoc enim proximè dixerat) ut redderet capillos albos, quod quidem consequutus est, Rasis. ¶ Si pes corui ad collum tussientis pueri suspendatur, multum prodest, Rasis. ¶ Corui fimus suffitus alphos albos & albam lepram sanat, Kiranides. Dentium dolorem statim abire tradunt fimo corui lana adalligato, Plinius. Fimus corui lanula obuolutus denti cauo insulcitur minutatim, ac sine dolore eum discutiet, Marcellus. Cauo denti fimum corui si imposueris, dentem rumpit & tollit dolorē, Sextus. Constantinus Afric. in libro de animalibus de cerebro corui hoc scribit. Fimum corui lana adalligatum infantium tussi medetur, Plinius.

¶ Ouum corui grauidis cauendum cōstat, quoniam transgressus abortos asperos facit, Plinius. Oua eius denigrant capillos, Kiranides. si pilis rasis à capite illinantur, Rasis. Corui ouum (coruini oui interiora, Marcellus) in æreo (Cyprio, Sextus) uase permixtum, (& diu coagitatum, Marcellus. donec mutet colorem, Sextus) illitumq; deraso capite (in umbra per peniculum pictoris, Marcellus. donec ouum consumatur, Sextus) nigritiam capillis affert. sed donec inarescat (siccetur infectio, Marcellus) oleum in ore habendum est, ne & dentes simul nigrescant. (tanta enim solet esse uis eius, ut etiam dentes dum siccatur inficiat. Et seuo ceruino faciem perungi oportet, ne distillantibus guttis maculetur, Marcellus.) idq; in umbra faciendum, neq; ante triduum abluēdum, Plinius. uel, ut Sextus, medicamento illito caput ligabis, & post diem quartum solues. & hoc efficit ut nec cani unquam exeant. Quarto die (inquit Marcellus) caput lauari oportet post medicamen impositum. Eadem ferè Aelianus & Constantinus in libro de animalibus scribunt. Oua etiam auis tardæ, (alhabari,) & alocloæ (alochloch, ciconiam intelligo) apud Auicennam capillos denigrare legimus. Oua coruorum ab Arnoldo Villanouano ad epilepsiam commēdantur. Cum epilepsia fit ex melancholia, stercus columbinum tritum, cum ouis coruorum misce, & ceu cataplasma spleni impone, appositis prius sanguisugis: hoc enim cataplasma materiam trahit à capite ad splenem, & generat febrem, & sic epilepticum liberat, & maximè si fiat in autumno, Arnoldus Villan. Tres guttæ sanguinis de spatulis patientis epileptici per scoriationem (scarificationem) extractæ cum ouo corui, patiente adhuc existente stupido, in potu datæ multum prosunt, Idem. ¶ Vt pili fiant albi: Vermes coruorum uel cornicum iugulatarum & positarum sub fimo, &c. uide in Cornice G.

H.

a. Coruus dicitur à Græco κόραξ, Perottus. Κόρβας Romani uocant quos Græci κόρακας, fortassis à uerbo κρώζειν, Suidas. Corax uox Græca pro coruo nouè ponitur à Cicerone lib. 3. de Oratore, citante Nonio: Quare Coracem istum uestrum patiamur nos quidem pullos suos excludere in nido, qui euolent clamatores odiosi ac molesti. Phœbeius ales pro coruo, Ouidius 2. Metam.

Coruum satyram auem dixit in Valerij Coruini historia L. Florus: cuius nominis causam sunt qui ad fellationem referant, de qua Martialis, Corue salutator quare fellator haberis? In caput intrauit mentula nulla tuum. Et Plinius lib. 10. coruos inquit ore parere aut coire uulgus credit: Aristoteles negat. Quid si ad Saturam paludem seu Satyram relatum malis? ea uero Pontina est, uiginti quatuor olim urbium locus capax, cuius meminit Vergilius Aeneid. 7. in agro autē Pontino rem gestam auctor idem Florus est, nec non A. Gellius ac T. Liuius, etiamsi apud hunc Pomptino legitur, Cælius. Alij apud Florum non Satyram, sed satyriā (quatuor syllabis) auem legunt. Coruiculus, diminutiuum à coruo, si rectè Perottus sic apud Plinium legit. uide supra in fine capitis 5.

¶ Coruus Græcè κόραξ à colore nigro dicitur. κορὸν enim nigrum est, Cælius ex Oppiani Scholiaste. Κόραξ, παρὰ τὸν (τὸ) κόρον (paroxytonum. Cælius ultimā acuit, quod placet ut differat à substantiuo κόρος, quod est saties: præsertim cum & alia colorum nomina in ος oxytona sint,) id est à nigro colore, uel à magnitudine capitis, παρὰ τὸ κόραν μεγάλην ἔχειν. Alectoridas Persæ etiam coruos uocant, Hermolaus. uide in Gallo B. Σαβαρίχειν, τὸ σάβειρος, σάβειος, κόραξ, Hesychius. Coruus Celticè λοῦγος dicitur, Plutarchus in libro de fluuijs. Phalangia, ligna rotunda, (nostri wellen uocāt, quòd ad uoluendum apta sint, cylindri forma:) στρογγύλα ξύλα καὶ σύμμετρα: Ἀττικοὶ δὲ κόρακας, Hesych. Phalanx & phalāgium, araneus est. καὶ οἱ κόρακες δὲ παρὰ Ἀττικοῖς φαλάγγια, Etymologus & Suidas. οἰωνοὶ nomen est generale ad omnes alites carniuoras, ut uultures, coruos, ut poetarū interpretes docent. Migerus, id est coruus auis, Kiranides 1.12. γοινεῖς, corui, Hesychius & Varinus. οἰνὰς, genus corui, aut columba fera, Idem. οἰνιάξ, genus corui, Idem. sed posterior hæc uox corrupta uidetur. de œnade aue inter columbas scripsimus.

¶ Epitheta. Loquax coruus, Ouidius 2. Metamorph. Oscen, Horatius 3. Carm. Salutator, Martialis. Phœbea ales, Silius. Phœbeius ales per antonomasian Ouidio 2. Metam. Præterea apud Textorem, latrans, niger, nigrans, uocalis, crocitās, garrulus, querulus, uiuidus, increpitans, Delphicus, uilis, feralis.

¶ Aegilops malum est in angulis oculorum, quod Auicenna garab uocat, Haliabas coruum, Manardus. Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis, Tam subitò coruus, qui modo cygnus erat, Martialis. Magi eos qui sacris ijsdem initiati sunt, leones appellant: ministrātes uerò coruos, Porphyrius. Germani quidam Februarium coruorum mensem uocitant, Hadrianus Iunius. Fieri nequit ut ex albo in nigrum mutatio fiat, nisi per medios colores, imò & per medias substantias. norunt hoc Chymici, per multitudinem colorum ad desideratum illud, quod caput corui uocant, peruenientes, quum tamen in rem simpliciter albam non operentur, sed cui sit croceū aliquod admixtum, Manardus. ¶ Coruinus, adiectiuum, quod ad coruum pertinet.

¶ Corone uocatur annulus quo ianua attrahitur, qui & rhoptrum, & corax, id est coruus: Vide plura in Cornice a. A cornice aue cui collum flexibile, coróne in foribus per translationem dicta est, quemadmodum etiam à coruo córax, ὁ κόραξ δηλαδὴ τὸ κοράκιον, Eustathius. Ἐπιστάτης lignum est córacas, id est coruos habens, à quo instrumenta coquinaria suspendunt, Scholiastes in Aues Aristophanis. alij aliter interpretantur. Artemidorus mulieres quasdam Hispanicas monilia ferrea collo circundata gestare refert, quæ coruos (κόρακας) supra uerticem incuruatos habeāt, & ante frontem longius se extendant. hos ad coruos uelum cum uelint attrahere, ut extentum faciei præbeant umbraculum: hocq; magnum ducere ornamentum, Strabo lib. 3. ¶ Lupi instrumenta sunt uncinata quibus uasa quæ in puteos forte inciderunt, extrahuntur: quæ Græco uocabulo etiam harpages & harpagæ uocantur: ut scripsimus in Lupo & Onagro. Sunt & in belli usibus harpagæ (inquit Cælius) ab Agrippa excogitatæ, capiendis oblaqueandisq; nauibus. Ea uerò sunt cubitorum quinq; ligna, ferro circumplexa, fibulasq; ab capite utroq; præfixas continentia. uni falx ferro curuata inhæret, alteri funes destinantur plurimi, falces machinis attrahentes, ubi in tendiculam incidit hostica nauis: cui intercipiendæ machinula præstò & altera est: córaca uocant, id est coruum. Diades suis scriptis ostendit se inuenisse coruum demolitorem quem nonnulli gruem appellant, Vitruuius 10.29. Et rursus circa finem eiusdem capitis, De corace nihil putauit scribēdum, quòd animaduerteret eam machinam nullam habere uirtutem. Hunc locum enarrans Gulielmus Philander Castilionius, Quòd dicat (inquit) coruum à nonnullis gruem uocari, uenire quis possit in suspicionem, eo usos esse capiendis aduersariorum machinis transferēdisq; in muros, cuiusmodi machina usum fuisse scribit Vitruuius capite ultimo Calliam architectum Rhodi, cum accedētem ad mœnia helepolim correptam transtulit in muros. hoc ut credam facit quòd apud Iulium Pollucem legatur libro 4. géranon, id est gruem, in theatro machinam fuisse, quæ ex sublimi ferebatur ad rapienda corpora, ea usam Auroram cum Memnonis rapuit corpus. Sed quod demolitorem adiecisset Vitruuius, aliud esse suspicatus sum. interea cogitanti se offert mihi Polybij locus ex lib. primo quem ad hunc modum uertit Nic. Perottus, (cui nos ex codice Græco Vaticanæ Bibliothecæ cum Aldinum mutilum reperissemus, uersus amplius tres addidimus:) Lignea (inquit coruū describens) columna proris inerat, longitudinis quatuor ulnarum, latitudinis palmorum trium, in eius apice rotam constituerant. huic præterea tabulæ inhærentes scalas conficiebant, quarum latitudo erat pedes quatuor, longitudo sex ulnæ. foramen autem tabulati erat oblongum & circumambibat columnam post primas statim scalæ duas ulnas. habebat autem ueluti sepem ad utrunq; oblongum latus

genu tenus altam, in ligni extremo ferrum erat instar mallei peracutum, præterea annulus fune alligatus, ita ut hæc machina, machinis frumentarijs simillima uideretur. Igitur simul ac nauis hostium aduentabat, laxato fune scalæ demittebantur, ferrum pondere ac ui ligni super hostium nauim delapsum figebatur: si aduersa prora erat, bini milites per scalas descendebant, duo primi præferentes scuta, reliqui latera scutis protecti. si uerò obliqua erat hostium nauis, in eam ex tota pariter naui desiliebatur, Hactenus Polybius: Quæ uerba mirè faciunt ad rem nostrã. Coruorum mentio est apud Q. Curtium libro quarto, Hucusque Philander. Harpagones (inquit Plinius) Anacharsis excogitauit primus, & manus (ferreas) Pericles Atheniẽsis. auctor nobis est in Viris illustribus Nepos Cornelius, hisce usum ex Romanis primum Imperatorem Duillium, Cælius. Coruis & manibus ferreis hostes arripiebant ex propugnaculis, Diodorus Siculus de gestis Alexandri. Circa Hieronis nauim côraces erant ferrei, qui organis emissi hostium scaphas tenebant, καὶ παρέβαλλον εἰς πληγήν, Athenæus. Nominatur & apud Appianum côrax cum ferreis manibus, inter instrumenta pugnę naualis. ¶ Κόραξ, gallinaceorum summa rostra παρὰ τὸ κόρον, id est à nigro colore sic dicta, Hesych. & Varinus. ¶ Κοράκινος, proparoxyt. in Lexico Græcolatino uulgari coruinus exponitur, sed absque authore. Κορακῖνος quidem penanflexum piscis nomẽ est, cuius mentio apud Palladium in remedijs aduersus arborum formicas. non enim coracina pix illic, ut uulgati codices habent, sed coracinus piscis legendum, quod constat ex Geoponicis Græcis. Coracinus color memoratur Vitruuio lib. 8. cap. 3. his uerbis, Ex potu fluminum quorundam pecora quamuis sint alba procreant alijs locis Leucophæa, alijs pulla, alijs coracino colore. Hunc locum enarrans Guil. Philander; Strabo (inquit) lib. 12. de Laodicensium pecoribus loquens, τὴν κόραξιν χρόαν uocat, cuiusmodi scilicet in coruis conspicitur, id est nigerrimum: (Hermolaus uertit, coracino colore.) Eum locum Georgius Tifernas non rectè interpretatus est. Talis color est, si quid intelligo, serici uillosi, quod uillutum uulgò dicitur. Coraxorum lanitium omnium pulcherrimum ex Turditania Hispaniæ uenit, Strabo lib. 3. A corui colore lanæ coraxicæ dicuntur, Hermolaus. Corybas lapis quidam colore κόραξος (id est nigredine saturata splendens) in Inacho fluuio nascitur, Plutarchus in libro de fluuijs. Λίθοι κορακοὶ τὴν χρόαν, Idem in Strymone fluuio: ubi similiter forte κόραξοι legendum. & apud Strabonem, loco iam citato à Philandro, cõsiderandum, an rectius τὴν κοραξὴν χρόαν legeretur, quàm κόραξιν per iôta in ultima. Est colorum unus coraxis nomine, cuius Strabo lib. 12. meminit, in Laodicensis lanæ præconio. nec præterijt lib. 8. Plinius, Cælius. sed Plinius lib. 8. cap. 48. inter lanarum differentias, Laodiceæ tantum, non coraxis, meminit, ne quis fallatur. Κόραξοι, genus Scytharum; & pudendum muliebre, Hesych. & Varinus. Κοράκιον emplastrũ describitur à medicis, Galeno, Paulo & Nicolao Myrepso, à colore atro, ut apparet, dictum. recipit enim gallas & chalcitidem. ¶ Coracina sacra legimus apud Ambrosium in Pauli epistola ad Romanos, quæ Coraci præstarentur; siue is intelligatur coruus, seu eius nomenclaturæ deorum mutorum (multorũ forte) unus, Cælius. ¶ Os acromij, id est scapulæ processum ad summum humerum, Galenus κορακοειδῆ nominauit: Arabes pi haoreb (uel pi algorab) id est rostrum porcinum, (legendum, coruinum,) Vesalius. Est & in scoptulo utroque, in inferiore capitis eius parte exiguus acutusque processus: qui cũ anchoræ aut coruini rostri similitudinem referat, ἀγκυροειδὴς (scilicet ὀστοῦν) à nõnullis, ab alijs κορακοειδὴς nuncupatur, quandoquidem extrema eius pars uti coruinum rostrum extenditur, Vuottonus. Destructum, id est rostrum corui, & est quoddam additamentum, Syluaticus. ¶ Σκορακίζειν uerbum, & inde composita, reperies infra in Prouerbio, Ad coruos. ¶ Κορακοφοροκλείδης, ἔστι γὰρ (κατά τινας ὁ) Ἰσοκλείδης, Hesychius & Varinus. ¶ Κορακεύειν, ἢ κοράξαι, τὸ ἄγαν προσκαρτερεῖν καὶ λιπαρεῖν, id est improbè & pertinaciter quippiam flagitare: ducta translatione à coruis fores circunuolitantibus, nec discedentibus, Suidas, Hesychius & Varin. Κορακοστεῖ, ὀρχεῖται, (est & κορδακίζει, αἰσχρῶς ὀρχεῖται apud Suidam,) καὶ ἄκλητα ἐλήλυθε, Hesychius. Κορακεύειν, κορακεύεσθαι, Idem. Κόραξι, πόρθει, Varin. ¶ Galli coruum (corbeau) appellant partem lapidis è muro prominentis sustinendæ trabis gratia, Latini mutulum, (Germani puto Kragstein,) Rob. Stephanus. Scapum in botro seu uua, ramosum illud à quo acini dependent, quidam appellant, nostri trapp/ rapp/ oder kam: Galli grappe. hinc & uini genus indocti quidam scriptores raspatitium nominarunt, Nicolaus Myrepsus raspe antidoto 500. & alibi, nostri rappis.

¶ Coronopus, id est Cornicis pes, herba est quam & κορακόποδα uocant, Hesychius. Vide plura supra in Cornice a. Auicenna lib. 2. cap. 568. uocat regiel algerab, id est pedem coruinum, ut reddit interpres. est autem gerab Arabicè nomen commune ad cornicem & coruum. ¶ Coracion, Κοράκιον, nomen est folij siue herbæ Aristoteli in Mirandis narrationibus, ut supra in D. ostendi. Coronopodem Fuchsius Germanicè kräenfüß, id est cornicis pedẽ interpretatur, Tragus rappenfüß, id est corui pedem. Hippoglosson in monte Atho frequentem herbam uulgò nominant coracobotano, hoc est corui herbam, P. Bellonius. Rostrum coruinum herba est, quam multi consolidæ speciem faciunt, sed falsò. est enim herba modicè pilosa, odore borraginis, ui conglutinandi pollens, Syluaticus. Hæc forte pulmonaria Plinij fuerit, quæ consolidæ species dici potest, & borraginem redolet, folijs hirsutis: rostrum coruinum autem dici potuit à foliorum præsertim minorum figura, ut conijcio. ¶ Corui oculum aliqui uulgò uocant nucem uomicam, nostri kroneugle, quæ uox potius cornicis ocellũ sonare uidetur. ¶ Κοράκεως, ficus arboris species Aristophani in Pace:

ubi Scholiastes docet κοράκιον etiam dici, quòd fructus eius colore coruum referat. Κορακίων σύκων meminit Hermippus, hoc uersu: φιβαλέων μάλισ' ἂν ἢ τῶν κορακίων, Athenæus. Rhæti alpini gentianam omnium minimam, sed flore maximo calathiformi, in altissimis montibus nascentem, sua lingua rischcorff/id est radicem corui appellant, nostri ab amaritudine bitterwurtz.

¶ Phalacrocorax, pyrrhocorax, & nycticorax aues suis locis describentur. Coracias, κορακίας, Aristoteli graculus est, ut Theodorus uertit, e monedularum genere, ab atro corui colore dictus. Κορακίας, ὁ μέλας, καὶ κολοιός, Hesychius. Κορακίας, μέλας, Suidas. ego utrumque locum corruptũ arbitror, & lego Κορακίας, ὁ μέλας κολοιός. Κορακόνιοι, genus auis, Hesychius & Varinus. Corax piscis est, & alius ab eo coracinus: utrique à coruo uel nigro colore nomen. etsi coracinum quidam dictum existimant ab assiduo pupillarum motu, διὰ τὸ συνεχῶς τὰς κόρας κινεῖν. Theodorus modò coruulum, modò graculum reddit. Κορακῖνος, genus piscis, Hesychius & Varinus. Speusippus κόρακον inter malacostraca numerat apud Athenæum.

¶ Coruina lapis apud recentiores quosdam qui parum Latinè scripserunt, in capite coracini piscis reperitur. ¶ Nugatores quidam coruinum lapidem quendam memorant, (rappenstein) de quo scribam mox in d.

¶ Coruus inter sydera nominatur Proclo in libro de Sphæra, & Vitruuio 9. 7. fertur autem ab Apolline inter sydera relatus. uide infra in Prouerbio Coruus aquatur. Pausanias scribit Nemesin coronam gestare, in qua corui & fortunæ parua insignia contineantur: cuius rei rationem se nescire fatetur. Relatu dignum ex Græcorum thesauris: Metellum nepotem curiosius Philagri sepulchrum exstruentem, lapideum apposuisse coruum, id quum foret intuitus Cicero, in eius leuitatem iocatus: Hoc, inquit, sapientius à te factum: πέτεσθαι γάρ σε μᾶλλον ἢ λέγειν ἐδίδαξε: Volare magis te docuit quàm dicere, Cælius.

¶ Propria. Coruinus nomen uiri apud Horatium Carminum 3. 21. L. Valerius in Pontino agro insidente galeæ satyria alite (id est coruo) adiutus est, Florus. Lucius cognominatus est Coruinus (κόρβινος ἐκλήθη ὁ Λεύκιος) ab euentu, eò quod in monomachia aduersus Gallum corui auxilio usus est: Vide Suidam in Κορβῖνος & in Ἀμύνασθαι, & copiosius in Κελτοί. Describitur historia à T. Liuio & A. Gellio lib. 9. cap. 11. Valerius Coruinus tribunus militum, sub duce Camillo reliquias Senonum persequente, aduersus Gallum prouocatorem solus processit. Coruus ab ortu Solis galeæ eius insedit, & inter pugnandum ora oculosque Galli reuerberauit: & hoste uicto Valerius Coruinus dictus fuit, ut Grammaticus quidam annotauit. Idem Messala cognominatus est, quia Messanam urbem in Sicilia uicit, n. litera in l. mutata. Tiberius Cæsar in oratione Latina secutus est Coruinum Messalam, quem senem adolescens obseruauerat, Suetonius. Valerij Coruini historiam persequuntur Plinius Secundus de uiris illustribus cap. 29. Liuius lib. 7. dec. 1. Florus lib. 1. cap. 13. Plinius 7. 48. Valerius Max. 8. 14. Gellius 9. 11. Orosius 3. 6. Eutropius 3. 1. Gellius Maximum Valerium uocat, Florus Lucium, alij quidam Marcum. Quis ignorat diremptos gradibus ætatis floruisse hoc tempore Ciceronem, Hortensium, &c. & proximũ Ciceroni Cæsarem, eorumque uelut alumnos Coruinum ac Pollionem Asinium? Velleius Paterculus. ¶ Retulit mihi quidam fide dignus, quòd corui à temporibus quorum non extat memoria, hoc est plus quàm per centum annos, in turri quadam manserunt apud ciuitatem Galliæ quę Coruatum uocatur, Albertus in Aristot. de hist. anim. 9. 20.

¶ Opuntius quidam luscus κόραξ cognominabatur. erat enim homo rapax & deformis: uel, quia rostrum (os) magnum habebat, Scholiastes in Aues Aristophanis. Vlysses ab Lycophrone corax dicitur, hoc est coruus, διὰ τὸ πολυχρόνιον. quoniã ætate iam fessus interijt, ab Telegono interemptus, quem ex Circe susceperat, cuius rei uel Oppianus commeminit, Cælius ex Isacio Tzetze Scholiaste Lycophronis. Orthopolidis filiam Chrysorthen, ut putant, Apollo compressit: & ex ea natus puer Coronus est appellatus. Coroni filius Corax fuit, sine liberis mortuus, Pausanias in Corinthiacis. Coracis aurigæ cuiusdam meminit Ammianus Marcellinus libro 14. Corax Ithacus quidam fuit, à quo denominata est Coracospetra, ut mox dicemus. ¶ Corax & Tisias Siculi dicendi præcepta condiderunt, Cælius. Et alibi, Corax rhetoricæ initia propagauit, (quod & Suidas testatur,) hic præpotens fuerat apud tyrannum Hieronem. quo uita functo, quum eandem requireret potentiam Corax, uideretque populum ἀστάθμητον καὶ ἄτακτον, nec tyrannidem ulterius pati, in concione orationis artificiosæ rudimẽta deprompsit. Discipulum habuit Tisiam, Perottus. Vide plura in Onomastico nostro. Ab hoc natum ferunt adagium, Mali corui malum ouum, quod infra explicabitur in h. Cicero etiam tertio de Oratore rhetorem quendam Coracem cognominat, sed metaphoricè, ut supra citauimus ab initio Philologiæ. Corui rhetoris stupidi meminit Seneca in secunda Suasoria. Hic est Coruus, inquit, qui cum tentaret scholam Romæ, summo illi, qui Iudæos subegerat, declamauit controuersiam, de eaque apud matronas disserebat, liberos non esse tollendos. ¶ Callondas (Callonides à Plutarcho uocari uidetur, in libro de ijs qui à Deo serò puniti sunt, Gyraldus) quidam Corax cognominatus, Archilochum in bello occidit, Cælius. Archilochum poetam quidam nomine Corax, interfecit: quem, cum oraculum ei dixisset ἔξιθι νηοῦ: id est, Exi de templo, ferunt respondisse, At innocens sum rex. ἐν χειρῶν γὰρ νόμῳ ἔκτεινα. id est, cominus eum occidi, quemadmodum lex iubet, Heraclides in Repub. Pariorum Iusto Vulteio interprete. sed quum obscurum sit illud

illud Coracis responsum, locum corruptum esse suspicamur: & forte legendum, ἐν πολέμῳ γὰρ (uel tale quid,) νόμῳ ἔκτεινα. Quòd autem in bello à Calonda, Corace cognominato, interemptus sit Archilochus, Suidas etiam refert: & pluribus Gyraldus in historia poetarum. ¶ Corax dictus fuit frater Tyburti, à quo oppidum Volscorum cognominatum est, Perottus. Hic cum fratre Catillo oppidum Tybur in Italia constituit, authore Seruio apud Vergilium in illud Aeneid. 7. Tum gemini fratres Tyburtia, &c. sed codices emendatiores habent Coras. ¶ Author incertus in Anthologio Græcorum Epigrammatum iocatur in hominem deformem, quem magnam simiam & Córaca cognominat, ex quo Hermione Hermolyci filia, similes scilicet parenti filios cōplures ἑρμοπιθηκιδέλας (& ἑρμαγέλην, sic uocat à multitudine, quasi gregem simiolarum, filiorum Hermionæ, & nepotum Hermolyci) pepererit, neq; id mirū ait, deformes & nigros è Córace natos, cum Iupiter in Cygnum candidissimam alitem mutatus, Helenam & Dioscuros è Leda pulcherrimam sobolem susceperit.

¶ Corax nomen fuit unius ex equis Cleosthenis Epidamnij, ut scripsimus inter propria equorum nomina, nostri etiam equum colore nigrum rapp, id est coruum uulgò uocitāt. Corax unus è canibus Actæonis apud Aeschylum, Pollux.

¶ Loca Laodiceæ proxima oues optimas ferunt, ex quarum lana Coraces (Græcè est, lanæ sunt præstantes, non solum mollitie, uerum etiam εἰς τὴν κοραξὴν χρόαν, id est colore atro) maximū prouentum capiunt, Strabo lib. 12. ¶ Coraxi, Κοραξοί, genus Scytharum, Hesych. & Varinus. Plinius 6. 5. & Pomponius lib. 1. Colchidis regionis populos esse scribunt: Stephanus gētem esse Colchorum πλησίον κώλων, (sic habet codex impressus,) authore Hecatæo in Asia: unde Coraxicus murus & Coraxica regio dicatur. Iuxta eosdem pars Tauri montis Corax (aliâs Coraxis) appellatur: Plinio Coraxicus lib. 5. cap. 27. Coraxis apud alios memoratur mons, qui à Septentrione Colchidē claudit: & Corax fluuius qui ex eodem (uel ex Caucaseis montibus) oritur. Corax montis nomen in Sarmatia Europæ apud Ptolemæum: Stephano mons est inter Callipolim & Naupactum, cuius meminerit Polybius lib. 20. gentile Coracius. Aetoli latus Parnasi incolunt iuxta Coruum, sic enim montem Aetolium appellant, Strabo lib. 9. ¶ Coracij regio appellatur in mediterraneis Arabię, ubi maxima Indicarum arundinum copia nascitur, Strabo lib. 16. ¶ Corax uocabatur locus supplicij in Thessalia, ut dicemus infra in Prouerbio, Ad coruos. ¶ Κόρακος πάγος mons Europæ in Nicandri Theriacis. ¶ De coruorum portu in Oceani Germanici uel Britannici littoribus, sito, infra inter auspicia scribemus. ¶ Coraconnesus, Κορακόννησος, insula quædam Stephano, cuius meminisse ait Alexādrum tertio Libycorum. Vbi Ladon Arcadiæ fluuius prorumpit in Alpheum, Coruorum insula locus appellatur, Pausanias in Arcadicis. ¶ Πὰρ Κορακοσπέτρῃ in fine Odysseæ N. ubi Scholiastes innominatus docet, hunc locū in Ithaca sic dictum esse, quòd ibi Corax inter uenandum à petra delapsus obierit, propter quem casum mater eius Arethusa seipsam strangulârit, & fonti in Ithaca nomen dederit, ut filius saxo. sed huius nominis fontes etiam alibi sunt, in Syracusis, in Smyrna, in Chalcide, & Argis. Eadem ferè apud Hesychiū legimus. Κορακοσπέτρα, uox enuncianda ὑφ' ἕν, ὅ ἐστι κατὰ συμπλοκήν, unde gentile Κορακοπετρίτης uoce composita, (uel κορακοπετραῖος, ut Stephanus habet) sic dictus est locus in Ithaca (quod & Stephanus scribit) ab incola quodā Corace, qui inter uenandum leporem persequens, ab eo loco præceps delapsus est, Eustathius. ¶ Coracesium, Κορακήσιον, locus in Cilicia, cuius incolarum improbitas notatur, Eustathius. sunt qui partem Tauri montis esse doceant. Primum Ciliciæ castellum est Coracesium, in petra prærupta positum, Strabo.

¶ b. Cincinni eius condensi & nigri ueluti coruus, Canticorum 5. Apud Apuleium de deo Socratis, uulpes astutè coruum laudat, his uerbis: Quantum ad decorem pluma mollis, caput argutum, rostrum ualidum, iam ipse oculis perspicax, unguibus tenax, &c.

¶ c. Coruus in superliminari, Sophonię 2. interprete Hieronymo. sed melius Munsterus, Desolatio erit in poste eius. Hebraicè enim non oreb, id est coruus legitur, sed horeb, id est uastitas & desolatio. Noctua & coruus habitabunt in ea, Esaiæ 34. hoc est, desolata reddetur. Coruorū pullis dat escam inuocantibus eum Deus, Psalm. 147. Coruo Deus præparat escam suam dum pulli clamant ad Deum, uagantes, eò quòd non habeant cibos, Iob 38. Considerate coruos, qui non serunt neq; metūt: quibus non est penuarium neq; horreum, & Deus pascit illos. Quanto magis uos præstatis uolucribus? Lucæ 12. Oculum qui subsannat patrem, & uilipendit doctrinā matris, hunc eruent corui torrentis, (orebe nahal,) deuorabuntq; ipsum pulli aquilæ, Prouerb. 30. Ἐκρέμασε κόρακος δ' ἄπνουν, Aristoph. in Thesmophoriaz. Mētior at si quid, merdis caput inquiner albis Coruorum, Horatius Serm. 1. 8.

¶ d. Corui & picæ homines (uoce) imitantur, retinentq; memoriam eorū quæ audierint, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Nugantur quidam coruinum quendam lapidem appellari (rappenstein uulgò) qui gestatus inuisibiles faciat, & ab ignium aquarumq; nocumentis præseruet. reperiri illum in nido corui: si quis subrepta inde oua elixaq; in eundem reponat. hoc enim animaduerso coruum parentem auolare, & lapidem (uel radicem) adferre, qui suo contactu ouis pristinum uigorem & cruditatem restituat. Sunt qui cornicem uariam nido suo herbā uel radicem imponere nugentur, cuius beneficio non uideantur, & gestantes quoq; homines reddātur inuisibiles.

¶ g. Cor corui gestatū ad inhibendū somnum aliqui efficax esse putāt, ut Fernelius annotauit.

¶ h. A Noe diluuij tempore coruus primum emissus est, & reuersus: deinde columba, ut Geneseos octauo legimus: & recitatum est supra in Columba h. ex Io. Tzetze. Succurrit in hac uolucre (coruo) fabulas poetarũ cum sacra historia conuenire, apud illos à Phœbo, apud nostros à Noëo ex archa aquæ gratia dimissa, ac eius contumacia utrobiq; accusata, Volater. ¶ Dion in Pompeij rebus scribit populi clamore dissono superuolantem coruum grauius ictũ decidisse ὥσπερ ἐμβρόντητον, Cælius. Titus Imperator cum in Isthmijs aliquot Græcorum ciuitatibus libertatem donasset, ea per præconem promulgata, præ immensa uocis gaudentium magnitudine accidit, ut corui qui forte superuolabant in ipsum deciderent stadium, aere diuiso. Nam cum uox permagna æditur, ipsius ui disiunctus aer nullam uolantibus firmitatem exhibet: unde aues tanquam ad inane peruenerint delabuntur, aut certe è clamoris ictu, tanquam sagitta quadam saucię, exanimes concidunt. Potest & quidam aeris, sicut & pelagi uortex esse, qui uiolento circumagat impetu, Plutarchus in uita T. Quintij Flaminij. ¶ L. Valerius in singulari pugna aduersus Gallum prouocatorem à coruo galeæ eius insidẽte adiutus, uictoria potitus est, & ab euentu Coruinus cognominatus. Vide supra inter Propria. ¶ Corui deferebant panem & carnes Eliæ prophetæ manc ac uesperi, & de torrente Carith bibebat, Regum 3. 17. Paulus primus anachoreta ministros sibi & familiares coruos in eremo habuit, Textor. Meginradum quendã eremitam apud Heluetios eo in loco qui etiamnum Eremus appellatur, circa tempora Caroli Magni, duo latrones occiderunt. eos Tigurum usq; à coruis persequentibus infestatos, eoq; argumẽto deprehensos pœnam dedisse è uulgò aliqui credunt, & inde adhuc durare insigne domus in quam diuerterant. Historias quasdã de coruis, infra etiam inter auspicia reperies.

¶ Coruos duos (uel aquilas, secundum alios) à Ioue dimissos, unum ab ortu, alterum ab occasu, Delphis conuenisse fabulantur. quare illic medium totius orbis constituunt, & telluris umbilicum appellant, Strabo lib. 9. refert autem fabulam Pindarus. ¶ Coruum ex albo in nigrum ab irato ei Apolline mutatum fabulantur, ut supra in B. retuli. In pugna gigantum cõtra deos, Apollo in coruum mutatur apud Ouidium 5. Metam. ¶ οὕτω κόρακ' ὤν ἐμπεφορβιωμένον, Aristophanes in Auibus. irridet autem tibicinem quendam tanquam nigrum, qui coruum nimirum repræsentabat. Habebant autem tibicines phorbia, id est pelliculas quasdam circa os, ne labia eorum læderentur.

¶ Auspicia ex coruorum aliquo facto, aut uolatu, aut uoce. ¶ Qui animalium uaticinorum animas sibi adsciscere uolunt, præcipuas illorum partes uorant, ut corda coruorum aut accipitrum: & sic animam eorundem in se recipiunt, quæ dei instar futura eis præsagit, Porphyrius lib. 2. de abstinendo ab animatis. Aues nigræ inauspicatæ sunt, ut cornix, coruus, Scoppa. ¶ Artemidorus portum quendam in Oceani (Germanici uel Britannici) littoribus esse scribit, quem duorum coruorum uulgò nominent. in eo quidem duos apparere coruos, dextris albicantibus alis. Qui igitur ulla de re controuersantur, illuc accedere, in sublimi loco posita tabella, utrinq; seorsum in ipsa lagana collocare. ipsas dehinc aduolantes alites partim commanducare, partim dissipare. cuius autem lagana dissipentur, illum uictorem euadere. Hæc quidẽ fabulosius memorat, Strabo lib. 4. ¶ Corues aurum corrosisse uelut dirum maliq; portenti procuratum fuit, Alexander ab Alex. Clitodemus in Attica historia inquit, cum Athenienses classem iam Siciliam uersus instruxissent, infinitam coruorum multitudinem prouolasse Delphos, & mutilasse quasdam simulachri (Mineruæ aurati) partes, aurumq; ab eo rostris detraxisse. Addit idem, hastã fregisse coruos, & noctuas, & quicquid ad imitationem fructuum autumnalium erat ad palmam (æneam ab Atheniensibus dedicatam, ut & Mineruæ simulacrum) effictum, Pausanias in Phocicis. Inter cætera portenta quæ expeditionem Atheniensium in Siciliam præcesserũt, hoc etiam accidit. In Delphis Palladis aureum simulacrum æneæ palmæ superpositum stabat, quod Athenienses pro re bene ac feliciter aduersus Medos gesta constituerant. Hoc diebus plurimis corui rostro unguibusq; petẽtes quodammodo lacerare conabantur, ac palmæ fructus qui ex auro fabricati erant, partim uorantes absumpsère, partim ui conuulsos deiecerunt, Plutarchus in Nicia. Idem in libro, De eo quòd Pythia non amplius carmine respondeat, Quo tempore (inquit) Athenienses cladem à Siculis acceperunt, Palladij (id est Palladis) simulacri scutum corui tundebant, (περιέκοπτον, mutilabant.) Alexander Magnus Babylonem ingressurus, contemptis Chaldæorum monitis, propinquus iam urbi complures altercantes seq; mutuo ferientes coruos aspexit, ex quibus nonnulli penes ipsum delapsi sunt. Ipse paulò pòst in urbe uita defunctus est, Plutarchus in eius uita. Cum Marius Romæ perniciosissimã seditionem (qua plurimo sanguine pugnatũ est inter ipsum & Syllam) moliretur, inter cætera diuinitus ædita signa, tres corui pullos in uiam productos deuorarunt, eorumq; reliquias intra nidum retulerunt, Idem in uita Syllæ. Marco Ciceroni mors imminens auspicio prædicta est. cum enim in uilla Caietana esset, coruus in conspectu eius horologij ferrum loco motum excussit: & protinus ad ipsum tetendit, ac laciniam togæ eò usq; morsu tenuit, donec seruus ad occidendum eum milites uenisse nunciaret, Valerius. Iuxta Ararim flumen situs est mons Lugdunus. in eo Momorus & Atepomarus imperio pulsi à Sesironeo, ciuitatem condituri dum fundamenta fodiunt, derepente corui apparuerunt, & circunuolitando arbores circunquaq; repleuerunt. Quamobrẽ Momorus auspiciorum peritus urbem Lugdolum nominauit. Lûgos enim Celtica lingua coruum sonat. dûlon uerò (forte dunum, quæ uox aliarum etiam ciuitatum quarundam nominibus adijcitur) excellentem, ut tradit Clitophon

Clitophon lib. 13. Ctiseon, Plutarchus in libro de fluuijs. L. Sylla, Q. Pompeio coss. Stratopedo, ubi senatus haberi solet, corui uulturem tundendo rostris occiderunt, Iul. Obsequens. Contractis ad Bononiam triumuirorum copijs, aquila tentorio eius supersedens, duos coruos hinc & inde infestantes afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu, futuram quandoq; inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præsagiente, Suetonius in Octauio Augusto.

¶ Cum Metellus pontifex Maximus, Thusculanum petens iret, corui duo in os eius aduersum ueluti iter impedientes aduolauerunt: uixq; extuderunt ut domum rediret. insequente nocte ædes Vestæ arsit, quo incendio Metellus inter ipsos ignes raptum Palladiũ incolume seruauit, Valerius. Alexandro Magno Hammonis oraculum per deserta & arenosa loca adeunte, quum ductores iam errare cœpissent, dispersis ex ignoratione comitibus, coruos (duos, Strabo lib. 17.) qui præuolantes eis iter monstrarent, & tardius subsequentes præstolarentur, apparuisse constat. Quod uerò longè mirabilius est, tradit Callisthenes, noctu palantes cantu ac uocibus ad sequenda comitum uestigia reuocasse, Plutarchus in uita Alexandri. Tempore quo apud Pharsala hospites Mediæ periere, corui locis Athenarum Peloponnesiq; defuerunt, quasi sensum haberent aliquẽ, quo inter se rerum euenta significarent, & mouerentur, Aristot. Ex quo Plinius sic transtulit, Corui in auspicijs soli uidentur intellectum habere significationum suarum. nam cum Mediæ hospites occisi sunt, omnes è Peloponneso & Attica regione uolauerunt.

¶ Arabes coruos audiunt, (uel intelligunt: κοράκων ἀκούουσι,) Porphyrius de abstinendo ab anim. lib. 3. Auium uoces usq; adeò uariæ sunt pro diuersis earum affectibus, ut earũ uarietatis differentias omnes obseruare difficillimum foret. itaq; cornicis & corui uocum differentias aliquot augures obseruarunt, reliquas tanquam supra hominis captum reliquerunt, Ibidem. Oscines aues Appius Claudius esse ait, quæ ore canentes faciant auspicium, ut coruus, cornix, Festus. Oscinum tripudium est quod oris cantu significat quid portendi, cum cecinit coruus, cornix, &c. Idem. Oscinem coruum prece suscitabo Solis ab ortu, Horat. Carm. 3. 27. Ab ortu enim Solis, inquit Acron, prospera corui omnia sunt, aduersa ab occasu. Si ab ortu clara uoce occinuerint, præsentem felicitatem: contrà uerò ab occasu exitium apportant, Alexander ab Alex. Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, ut & aliarum quæ cadaueribus uescuntur, uulturum, graculorum, miluorum, aquilarum, cornicum, Niphus. Apud Indos quædam regio est, quæ dicitur nunc Pharcelos, ubi coruorum magna multitudo perijt: ad quam quum postea redijsset longè maior multitudo, desolationem regionis, & incolarum interitum significauit, Idem. Vt uulturum & aquilarum, sic & coruini generis unum in locum congregatio, mortes significat & uastitates futuras. Retulerunt quidem nobis multi fide digni aliquando multos coruos apparuisse in castro superioris Sueuiæ, quod Ruffum castrum uocatur, ita ut numerus coruorum muros & tecta domorum operire uideretur: & subito mortuum fuisse comitem, qui princeps castri erat, coruosq; recessisse: unde uulgò dicebatur coruos animam eius abduxisse, Albertus in Aristot. de hist. anim. 9. 36. Pessima coruorum significatio, cum glutiunt uocem uelut strangulati, Plin. Coruus uel cornix glocitans (crocitans) per 12. signa Zodiaci, Luna in eis existente, quid significent, explicat Niphus libro 1. de augurijs tabula 6. Tiberius Gracchus cum ad res nouas pararetur, auspicia domi prima luce petijt: quæ illi perquam tristia responderunt. & ianua egressus, ita pedem offendit, ut digitus ei decuteretur. tres deinde corui in eum aduersum occinentes, partẽ tegulæ decussam ante ipsum protulerunt. quibus omnibus contemptis à Scipione Nasica pontifice Maximo decussus Capitolio, fragmento subsellij ictus procubuit, Valerius. Picus & cornix est ab læua, coruos porrò ab dextera, Plautus Asin. Non temere est, quòd coruos cantat mihi nunc ab læua manu, Simul radebat pedibus terram, & uoce crocitabat sua, Euclio apud eundem in Aulularia. Quid augur, cur à dextra coruus, à sinistra cornix faciat ratum? Cicero 1. de diuin.

¶ In ditione Carthaginensium aiunt duos coruos circa Iouis templum perpetuò manere, nec usquam aliò uolare, & alterum ex eis anteriorem colli partem habere albam, Aristot. in Mirabilib.

¶ Corui Romæ publicè sepulti historiam recitaui supra in D.

¶ Coruum sacrum & Apollinis pedissequum esse dicunt: idcirco diuinationibus præditum fatentur, eiusq; clamori dant operam, qui auium sedes, & clangores, & uolatus ipsarum à dextra ac sinistra cognoscunt, Aelianus. Græci coruum Apollini sacrum esse dicunt, Plutarchus in libro de Iside & Osir. est enim auis nigra, qui color tenebrosæ nocti conuenit: nam & cygnus eidem deo sacer est ob diei candorem, ut scribit Eustathius, & Varinus in Λυκηγενής. Cum duo præstabiles colores piceus ac niueus forent, quibus inter se nox cum die differunt, utrunq; colorem suis Apollo alitibus condonauit, coruo nigrum, cygno autem album, Apuleius de Socratis dæmonio. Coruus & accipiter hominibus Apollinis sententiam nunciant, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Corui apud ueteres futura significare putabantur cantu & uolatu. inde Phœbo aues dicatę deo diuinationis: ex eoq; à Silio Italico Phœbea ales coruus nuncupatur, Grapaldus. Coruus ab Ausonio Phœbeius oscen dicitur. At Phurnutus coruum à Phœbo ait alienum esse, quòd uel ipso colore profanus ac impurus sit habitus, id est μιαρός: illiq; potius cycnum auẽ attribuit, quòd is auium maximè sit musicus & candidissimus, Gyraldus. Apollo cum gigantes dijs bellũ inferrent, in coruum mutari uoluit, tanquam in auem scilicet sibi sacram. ¶ In Thessalia ad Pagæaticum sinum

corui erant Soli sacri, ut meminit Scholiastes Aristophanis in Plutum. ¶ Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis canes, coruos, &c? Arnobius contra gentes.

¶ Apologum corui & uulpis Apuleius describit in libro de deo Socratis. Vide infrà in prouerbio, Si coruus posset tacitus pasci: & alium apologum in prouerbio Coruus serpentem.

¶ PRÔVERBIA. Coruus albus: Vide supra in B. ¶ Coruus aquat (Κόραξ ὑδρεύει, παροιμία ἐπὶ τῶν δυσχερῶς τινὸς τυγχανόντων, Suidas, Hesych. & Varinus:) dici solitum ubi quis non citra negotium, citraq; ingenium consequeretur ea quæ cuperet. Aut ubi quis rem nouis artibus tentaret efficere. Ductum ab apologo de coruo quum sitiret, cõgestis lapillis aquam ex imo fundo in summam uasis oram euocãte, quod Plinius ut rem gestam memorat lib. 10. cap. 43. Sed probabilius uidetur, ut adagium referatur ad eam fabulam quam Fastorum libro 2. narrat Ouidius ad hunc modum,

Forte Ioui Phœbus festum solenne parabat,
Non faciet longas fabula nostra moras:
I mea, dixit, auis, ne quid pia sacra moretur,
Et tenuem uiuis fontibus adfer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratêra recuruis
Tollit, & aereum peruolat altus iter.
Stabat adhuc ficus duris densissima pomis:
Tentat eam rostro, non erat apta legi.
Immemor imperij sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; satur, nigris longũ capit unguibus hydrũ:
Ad dominumq; redit, fictaq; uerba refert.
Hic mihi causa moræ uiuarũ obsessor aquarũ,
Hic tenuit fonteis officiumq; meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, & audes
Fatidicum uerbis fallere uelle deum?
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Proinde prouerbium mihi magis uidetur conuenire in cessatorem, Erasmus. Ego non aquat, sed aquatur potius uerbo deponente dixerim. Coruus Apollinis tutela usus (inquit Higinus in Hydra) eo sacrificante missus ad fontem aquam puram petitum, uidit arbores complures ficorum immaturas: eas expectans dum maturescerent, in arbore quadam earum consedit. Itaq; post aliquot dies coctis ficis & à coruo compluribus earum comesis, expectans Apollo coruum, uidit eum cum cratere pleno uolare festinantem. Pro quo admisso eius dicitur (quòd diu moratus sit Apollo, qui coactus mora corui, alia aqua est usus) hac ignominia eum affecisse, ut quandiu ficus concoquerentur, coruus bibere non possit, ideo quòd guttur habeat pertusum illis diebus. Itaq; cum uellet significare sitim corui, inter sidera constituit crateram, & supposuit hydram quæ coruum sitientem moraretur, uidetur enim rostro caudam eius extremam uerberare, ut tanquã non sinat se ad crateram transire. Per æstatem coruus exarescit siti confectus, eum clamore ultionem testari fama est, cuius causam afferũt, quòd cum ad aquationem eum famulum suum Apollo misisset, ille magna segete inuenta adhuc uiridi, inuestigare uolens granum frumenti, expectans ut maturuisset, mandatum domini neglexit: quam ob rem siccissimo anni tempore siti affectus, suæ moræ dat pœnas. Hoc fabulæ simile uidetur, Aelianus. Corui auium soli pullis suis potum ministrant (forte, non ministrant,) mento (gutture) eis statim à coitu dehiscẽte. quod ueteris cuiusdam peccati culpa eis accidere fama est. nam cum Coronis in Tricca Aesculapium pareret, Córax aquari iussus re neglecta, libidini indulgebat, (ἐλαγνεύετο, malim ἐστραγγεύετο, id est nimiam moram trahebat.) Quamobrem iratus Apollo cõuertit eum in auem atram, & absq; potu rostrum (δίχα ποτοῦ τὰς ῥῖνας) ei excrescere fecit: quæ res pullis est molestissima, Paraphrastes Oppiani lib. 1. de aucupio. ¶ Dat ueniam coruis, uexat censura columbas, Iuuenalis Satyra 2. uide in Columba h. Coruum delusit hiantem, dictum est ab Horatio (2. Serm. Sat. 5.) in eum qui captatorem suum arte frustratus fuerat. Plerunq; (inquit) recoctus Scriba ex quinqueuiro coruum delusit hiantem. Loquitur de Corano, qui Nasicæ socero, spe testamenti per dolum ostẽtata, moriens, nihil præter plorare reliquit. Videtur autem hoc adagium effictum, & imitatum ad illud Græcorum, λύκος ἔχανεν: id est Lupus hiat. Vt itidem dicere liceat, Lupum delusit hiantem: & Κόραξ ἔχανεν, id est, Coruus inhiabat, Erasmus. ¶ Corui luscinijs honoratiores, Κόρακες ἀηδόνων αἰδεσιμώτεροι: Cum indocti doctis præferuntur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis & integris uiris. Aut cum plus tribuitur improbitati & audaciæ, quàm eruditioni ac sapientiæ, Erasmus. ¶ Inter Ledæos ridetur coruus olores, Martialis lib. 1. ¶ Mali corui malum ouum, Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν: aptè usurpabitur quoties à malo præceptore discipulus malus proficiscitur: ex improbo patre filius improbus: ex patria illaudata uir illaudatus: denique facinus sceleratum ab homine scelesto. Metaphoram alij referunt ad naturam animantis, quæ nec ipsa est idonea cibis humanis, nec ouum parit ad quicquam utile. Sunt qui dicant fieri, ut coruorum pulli parentes ipsos deuorent, si forte non pascant illos ad satietatem, (uide ex Aeliano, supra in D.) & hinc ductum adagium. Alij (ut Suidas & Varinus) malunt ad huiusmodi fabulam referre: Corax quidam primus Syracusis, (de quo supra inter propria nomina diximus) post mortem Hieronis, instituit artem rhetoricen mercede profiteri. Cum hoc adolescens quidam Tisias hac lege pactus est, ut tum demum mercedem persolueret, ubi iam artem perdidicisset. Dein ubi iam arte cognita præmium reddere cunctaretur, Corax in ius discipulum uocat. Ibi iuuenis huiusmodi dilemma proponit. Percontãti quis esset artis finis, ubi Corax respondisset, persuadere dicendo: Age (inquit) si persuadeo iudicibus me nihil debere, non reddam, quia uici causam: sin minus persuadeo, nõ reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tisiæ dilemma tanquam uitiosum & antistrephõ, in discipulum retorsit, ad hunc modum: Imò (inquit) si persuades, dabis, quia tenes artem, & debes ex pa-

ex pacto: sin minus, dabis, quia sententijs iudicum damnatus. Quod cōmentum tam uafrum, tamq; callidum ubi iudices audiſſent, admirati uerſutiam adoleſcentis, ſucclamarunt, Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. Sunt qui narrent hoc ſucclamatum à corona circunſtantium, cum alter alteri litem intenderet; Huiuſmodi fermè leguntur in Prolegomenis in Hermogenis Rhetoricen, Hæc Eraſmus. adijcit idem ex A. Gellio ſimillimam per omnia hiſtoriam de Protagora Rhetore & Enathlo eius diſcipulo, quam à L. Apuleio etiam in Floridis deſcribi ait. Tappius idem prouerbium tanquam Germanis quoq; iiſdem uerbis uſitatum refert: Böſe raben/böſe eyer: & eiuſdem ſententiæ hoc, Wie der vogel iſt ſo legt er eyer. ¶ Volantia ſectari, τὰ πετόμενα διώκειν, apud Ariſtotelem lib. 3. τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, de uehementer obſcuris, & quæ difficillimum ſit peruestigare. Cui non diſsimile eſt illud, Eſt aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum? An paſsim coruos ſequeris, teſtaq; lutoq;? de ijs qui nullum certum uitæ ſcopum ſibi proponunt, ſed ex tempore uiuunt, ad quamuis occaſionem mutabiles, Eraſmus. Plato in Euthyphrone, Τί δέ, πετόμενόν τινα διώκεις; id eſt, Quid autem uolātem quempiam inſectaris? Eundem ſenſum habet prouerbiū, Aues quæris. ¶ Si coruus poſſet tacitus paſci. Si breuis apologus autore Fabio parœmiæ genus eſt, cur non illud etiam prouerbijs annumeremus, quod ſcripſit Horatius: Sed tacitus paſci ſi poſſet coruus, haberet Plus dapis, & rixæ multò minus inuidiæq;. Quidam exiſtimant mutuò ſumptum ex Apologo, quem in libro de deo Socratis refert Apuleius, de coruo prædam nacto, quam uulpes ita intercepit, dum arte perſuadet illi, ut canere incipiat. Quadrat in eos, qui ſi quid bonæ rei nacti ſunt, continuò iactant oſtentantq;, atque ad eum modum efficiunt, ut alij tum obſiſtant, quò minus eiuſmodi plura commoda nanciſcantur, tum quæ nacti ſunt interuertant, Eraſmus. ¶ Coruus ſerpentem, Κόραξ τὸν ὄφιν, ubi quis ſuo ipſius inuento perit. ſumptum ex apologo quodam Aeſopi. Coruus eſuriens ſerpentē in aprico dormientem conſpicatus rapuit, à quo morſus perijt. Cognatum ei quod aliâs retulimus, Cornix ſcorpium. Torquere licebit & in hominem ob edacitatem periclitantē: ueluti Diogenes Cynicus comeſo polypo crudo perijt, Eraſmus. ¶ Ad coruos, Βάλλ' ἐς κόρακας: id eſt, Abi ad coruos, perinde ualet quaſi dicas, abi in malam rem atq; in exitium. Βάλλ' ἐς κόρακας, τίς ἐσθ' ὁ κόψας τὴν θύραν; id eſt, Apage ad coruos, quis eſt qui pepulit hoſtium? Ariſtophanes in Nubibus. Rurſum in Pluto, οὐκ ἐς κόρακας; id eſt, An non ad coruos? Iterum in eadem fabula, ἔῤῥ' ἐς κόρακας θᾶττον ἀφ' ἡμῶν. id eſt, Ocyus hinc in coruos abeas. Reperitur apud hunc poetam & alijs pleriſq; locis. Plutarchus in commentario quem ſcripſit aduerſus Herodotum, taxat eum, quòd Iſagoram ad Cares, uelut ad coruos relegârit: id eſt, quòd eum Carem fecerit. Zenodotus ſcribit in Theſſalia locum eſſe quendam, cui nomen inditum Coruis (Κόραξ, ut recentior quidam annotauit,) in quem nocentes præcipites dabantur. atq; huius adagij Menandrum etiam meminiſſe. Quoſdam autem originem adagionis ad huiuſmodi quandam hiſtoriam referre. Bœotijs quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum eſt, futurum ut è finibus expellerentur, ſimulatq; corui albi apparuiſſent. Euenit deinde ut adoleſcentes aliquot per laſciuiam & temulentiam coruos, quos ceperant, gypſo oblitos rurſum emitterent. Quos ubi uidiſſent uolantes Bœotij, recordantes oraculum, arbitrati adeſſe tempus, quo forent ſuis è ſedibus eijciendi, ſummopere perturbati ſunt. Cæterum adoleſcentes territi & ipſi tumultu, profugerunt, ac locum quendam ſibi mercati ſunt, cui nomen Coracon, id eſt Coruorum. Cōtigit aliquanto poſt ut Aeoles eiectis Bœotijs, Arnam occuparent. apud quos hic deinde mos receptus, ut maleficos relegarent in eum locum, cui nomē erat Corui. (Vide ſupra in B. & in Lexico Varini in Βάλλε.) Ariſtophanis interpres paulò diuerſius hanc recenſet hiſtoriam; nempe Bœotijs aliquando à Thracibus ſubuerſis ac profligatis reſpondiſſe deum, ut ibi ſedē figerent, ubi coruos albos cōſpexiſſent. conſpexiſſe autem in Theſſalia iuxta ſinum Pagæaticum circumuolantes coruos quoſdam Soli ſacros, quos pueri per luſum gypſatos dimiſerāt. Bœotij uerò rati iam perfectum oraculi ſymbolum, inibi ſedem conſtituerunt. Sunt qui parœmiam ad coruorum uolatū referant, quòd in deſertis ferè locis uolitare conſueuerint, (& obſeruare cadauera, Scholiaſtes in Plutum Ariſtophanis.) Vt prouerbium conueniat cum illo, in extremas ſolitudines publicitus deportandum. Euripides in Hecuba, οὐχ ὅσον τάχος Νήσων ἐρήμων αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ ποι; Stratonicus citharœdus apud Athenæū lib. 8. detorquet in cantorem (pſalten) quendam, is quum ei neſcio quid moleſtus eſſet, Ψάλλε, inquit, ἐς κόρακας, deprauata per iocum uoce ψάλλε pro βάλλε, Hæc omnia Eraſmus. Εἰς κόρακας, εἰς σκότος, εἰς ὄλεθρον, Apoſtolius. οὐκ ἐς κόρακας φθαρήσεται ὁ σκνιπὸς ὁ λεσβιος; Alciphron. Εἰς κόρακας ὦ μαστιγία, Hipparchus apud Athenæum. Παῦ' ἐς κόρακας. οἱ σφῆκες οὐκ ἀπὸ τῶν θυρῶν, Ariſtophanes in Acharnenſibus. Eiuſdem Scholiaſtes in Ranas, cum Bacchus dixiſſet ἐς κόρακας, locum ait Athenis fuiſſe hoc nomine, in quem aliqui ſupplicij cauſa abijcerentur. οὐκ ἦν λαβὼν θύραζε τὰ ψηφίσματα καὶ τὴν ἀνάγκην ἐς κόρακας ᾤχετο; Ariſtophanes apud Pollucem lib. 8. Σκορακίζειν uerbum compoſitum eſt, pro ἐσκορακίζειν, hoc eſt ἐς κόρακας ἀποπέμπειν, unde etiam nomen σκορακισμὸς fit, Suidas, Etymologus ſic κόρθυν pro ὕσφυν, &c. epſilo initiali abiecto, & Euſtathius. Μὴ ἀποσκορακίσῃς με, μὴ ἀποδιώξῃς, ἢ ἀποδοκιμάσῃς: hoc eſt, ne me reijcias aut deteſteris, Varinus. Ἐκσκορακίζειν, ἀποδιώκειν, Idem. Germani etiam malum & exitium imprecantur per coruos: Das dich die raben fräſſen: hoc eſt, Corui te deuorent. ¶ Eleganter dictum eſt à Diogene Cynico, κρεῖττον εἶν ἐς κόρακας ἀπελθεῖν ἢ ἐς κόλακας. id eſt, ſatius eſſe ad coruos deuenire quàm ad adulatores, quòd hi & uiuos & bonos etiam uiros deuorarent, Athenæus: ex quo Eraſmus trāſtulit in prouerbio, Ad coruos. Οἱ μὲν κόρακες τῶν τετελευτηκότων τοὺς ὀφθαλ-

μοὺς λυμαίνονται, ὅταν αὐτῶν οὐδὲν δεῖ χρεία: οἱ δὲ κόλακες τῶν ζώντων τὰς ψυχὰς διαφθείρουσι, καὶ τὰ τούτων ὄμματα τυφλώττουσι, Epictetus. Est autem ſcita colluſio uocum κόραξ & κόλαξ: & quoniam balbutientes pro litera rhô, lambda pronunciare ſolent, Soſias ſeruus apud Ariſtophanem in Veſpis narrans ſomnium ſuũ, inter cætera ait ſe uidiſſe θεωρὸν κεφαλὴν κόρακος ἔχοντα: (ubi Scholiaſtes, Traducit, inquit, Cleonem tanquam rapacem, & improbum, & adulterum.) Εἶτ᾽ Ἀλκιβιάδης εἶπε πρός με τραυλίσας, ὁλᾷς θέωλος τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει. & mox ſubdit, conijciendum eſſe, ὅτι ἀρθεὶς ἀφ᾽ ἡμῶν ἐς κόρακας οἰχήσεται. Similis alluſio etiam inter κόλαξ & σκώληξ eſt, qua utitur Anaxilas apud Athenæum, his uerbis: ἔνιοι κόλακές εἰσι τῶν ἐχόντων οὐσίας Σκώληκες, &c.

¶ Cum uir optimus (opulentus) obit, inquit in Emblematis Alciatus, Maxima rixa oritur: tandem ſed tranſigit hæres, Et coruis aliquid uulturibusq; ſinit. ¶ Eiuſdem Emblema quod inſcribitur, Iuſta ultio. Raptabat uolucris captum pede coruus in auras Scorpion, audaci præmia parta gulæ. Aſt ille infuſo ſenſim per membra ueneno, Raptorem in ſtygias compulit ultor aquas. O riſu res digna, alijs qui fata parabat, Ipſe perit: proprijs ſuccubuitq; dolis. At qui prouerbium, Cornix ſcorpium, non coruo ſed cornici, eam hiſtoriam tribuit.

DE CORVIS AQVATICIS.

DE CORVO aquatico multa iam ſcripſimus ſupra inter Mergos maiores. Mergi ſunt nonnulli, quos ceruos (lego coruos) aquaticos uocant, Seruius. Hiſpanis hodieq; mergus cueruo marino appellatur. Georg. Agricola coruũ aquaticũ Germanicè ad uerbum interpretatur Waſſerrabe. Idem, Corui aquatici (inquit) hybernis temporibus ſe conferunt ad lacus aut fluuios qui frigore non congelant. Coruus aquæ, id eſt macha, Auicenna de animalibus lib. 8. Ariſtoteles coruum aquaticum magnitudine ciconiæ eſſe ſcribit, cruribus breuioribus, palmipedem, natantem, colore nigrum: arboribus inſidere & nidulari in ijs unum ex hoc (palmipedum) genere. Hæc deſcriptio conuenit aui, quam noſtri ſcharbum appellant, cuius hiſtoriam & figuram inter Mergos requires. Vbi & Morfex auis aquatica nigra palmipes, &c. à nobis deſcribitur, eiuſdem cum ſcharbo generis ut apparet, utraq; in arboribus nidificat. Corax, auis eſt palmipes, Varinus. Niphus hunc Ariſtotelis coruum aquaticum, uulgò coruum marinũ dici ſcribit. ¶ Plinius coruos aquaticos naturaliter caluere, & inde nomen eis apud Græcos eſſe docet, unde apparet phalacrocoracem Græcorum poſteriorum Ariſtotele (nam apud Ariſtotelem hoc nomen non inuenitur, conijcimus autem eum quem coruum uocat aquaticum, uel palmipedem eundem phalacrocoraci eſſe) à Plinio coruum aquaticum transferri. Robertus Stephanus phalacrocoracem Gallicè interpretatur, ung corbeau d'eau, ung cormorant, corbeau peſcheret. In Burgundia uocari audio auem quandam crot peſcherot, id eſt coruum piſcatorem, cui pedes diuerſi ſint. alter unguibus uncis ad rapinam comparatus, alter palmipes ad natãdum. nam cum piſcem arripuit in aqua, nec facile propter pondus ex aqua euolare poteſt, piſcem altero pede retinẽs, altero remigat uſq; ad ripam. Idem Angli de aquilæ marinæ quodam genere narrant, quam oſprey appellant. Fulicæ genus duplex fecerim, alterum minus, apud nos cõmune per hyemem præſertim in lacubus, alba frontis macula inſigne. alterum maius, quod in Italia notum aiunt, & in arboribus nidificare, piſces magnos uorare: quod an phalacrocorax & coruus aquaticus Ariſtotelis ſit, nondum comperi. Vide infra in fine hiſtoriæ Cornicis marinæ. Gelenius phalacrocoracem Illyricè lyska interpretatur, ſed fulicam ſic nominari Illyrijs puto. Coruum aquaticum Ariſtotelis Vuottonus ſuſpicatur eandem eſſe cum cornice marina, cuius in Ponti Euxini nauigatione Arrianus meminit, ab æthyia eam diſtinguens: nam Heſychius & Suidas non diſtinguunt. Pugnant inter ſe frichachyz & coronos, id eſt coruus aquaticus, Albertus, abſurdiſsimè. nam apud Ariſtotelem eo in loco ſic legitur, Triorches, phrynus & ophis pugnant. Plura de Phalacrocorace leges in Elemento P.

¶ Auicennæ tranſlatio ex Ariſtotele pro alcyone alicubi habet alchorab, quæ uox coruum ſignificat. ubi Albertus, Alcyon (inquit) eſt auis nigra, non admodum magna: & forte hanc uocauit Auicenna coruum marinum propter coloris ſimilitudinem. Et rurſus, Alcyon eſt eadem cum alchorab marino, & ſecũdum Ouidium & Homerum auis eſt Diomedis. Sed alcyonem auem eſſe nigram falſum eſt.

¶ Coruus rubro roſtro apud Anglos inuenitur, cuius meminit Plinius, Longolius. apparet autem eum ſentire de pyrrhocorace, qui in Cornubia Angliæ, & in alpibus reperitur. unde uulgò à noſtris Alprapp, id eſt coruus alpinus nominatur: cui tamen roſtrum luteum, nõ rubrum. Sed nuper ſpeciem alteram pyrrhocoracis uidi, quam in Bauariæ quibuſdam locis Steintahen, id eſt graculum ſaxatilem uocant, roſtro longiuſculo, rubro, &c.

¶ Incendula auis coruini generis cum bubone pugnat, Albertus, legendum monedula. uide in Bubone in fine capitis quarti.

DE CORVO SYLVATICO.

AVIS, cuius hîc effigies habetur, à noſtris nominatur uulgo **ein Waldrapp**, id eſt coruus ſyluaticus, quòd locis ſyluoſis, montanis & deſertis degere ſoleat: ubi in rupibus, aut turribus deſertis nidificat. quare etiam **Steinrapp** uocatur, & alibi (in Bauaria & Stiria) **ein Clauſzrapp**: à petris ſeu rupibus, & pylis (nam pylas, id eſt anguſtias inter duos montes Germani **clauſen** appellant, hoc eſt loca clauſa) in quibus nidos ſtruit. Lotharingi, ut audio, corneille de mer, id eſt cornix marina: quam et in iuglandibus aliquando nidificare ferunt, ſed forte ea alia auis eſt. Circa lacum Verbanum coruus marinus dicitur. alibi in Italia coruus ſyluaticus, ut in Iſtria circa promontorium Polæ, ubi homine per funem demiſſo per rupes nidis eximuntur, & inter menſarum delicias habentur, ut apud nos quoq; in montium quorundam rupibus. ſic enim Fabarias thermas repertas aiunt, cum auceps quidam per altiſsimas rupes propter has aues ſe demiſiſſet. Alibi in Italia coruo ſpilato, id eſt coruus depilis, quoniam ſeneſcens calueſcat. Germanicè quidam nuper confictо à ſe à ſono uocis eius nomine **Scheller** uocabat. ¶ Sunt qui phalacrocoracem hanc auem interpretentur, quoniam & magnitudine & colore ferè coruum refert: & calueſcit, ut uidi, cum adultior eſt. Turnerus Ariſtotelis coruum aquaticum & Plinij phalacrocoracem, & coruum ſyluaticum noſtrum auem unam eſſe arbitratur, tertium genus graculi. Coruus ſyluaticus Heluetiorum, inquit, auis eſt corpore longo et ciconia paulò minore, cruribus breuibus, ſed craſsis: roſtro rutilo, parum adunco (curuo) & ſex pollices longo: alba in capite macula, & ea nuda, ſi bene memini. Quòd ſi palmipes eſſet & interdum nataret, indubitanter tertium graculorum genus eſſe adfirmarem. uerũ licet auem in manibus habuerim, an palmipes fuerit, necne, & calua, non bene memini. Sic ille. Sed cum nos certò ſciamus, palmipedem non eſſe coruum ſyluaticum noſtrum, non poterit eſſe coruus aquaticus Ariſtotelis, ſed neq; Plinij, qui (ut diximus) phalacrocoracem, id eſt coruum caluum, eundem & aquaticum facit. Noſter uerò ſyluaticus non eſt aquaticus, neq; in aquis degit: ſed in pratis, & locis paluſtribus uictum ſibi quæritat. Iam cum Ariſtoteles tertium graculi genus palmipes faciat, id quoq; coruus ſyluaticus noſter eſſe non poteſt.

¶ AVIS quam prius hæmatopodem eſſe putabam (inquit Bellonius) nunc potius ibin nigram eſſe conijcio: cuius Herodotus & Ariſtoteles meminerunt. Ea corporis mole auem à Gallis uulgò corlis (arquatam maiorem noſtram eſſe arbitror) dictã refert, uel paulò minor eſt, tota nigra, capite phalacrocoracis, roſtro iuxta caput plus quàm pollicari craſsitudine, inflexo modicè in arcum & in acutum deſinẽte, rubicundo, qui crurum etiam color eſt. Proceritas crurum ea ferè quæ in ardea

ſtellari. colli longitudo quæ in aue quam Galli uocant aigrette, ita ut primò uiſa à me hæc auis ardeam ſtellarem quodammodo referre uideretur corporis ferè ſpecie, Hæc ille in Gallico libro Singularium obſeruationum ſuarum.

¶ Coruo ſyluatico noſtro magnitudo eſt gallinæ, color niger toto corpore, ſi eminus uideas; ſin propius, ad ſolem præſertim, cum uiridi permixtus uidetur. pedes ferè ut gallinæ, longiores, digiti fiſsi, cauda non longa, à capite retrò criſta tendit, haud ſcio an in omnibus aut ſemper; roſtrum rubicundum, oblongum & aptum inſeri anguſtis terræ, arborum & murorum aut petrarum foraminibus, ut latitantia in eis inſecta & uermes, quibus paſcitur, extrahat. Crura oblonga, obſcurè rubētia. Locuſtis, gryllis, piſciculis, & ranunculis eos ueſci audio. Vt plurimum nidificat in altis arcium deſtructarum muris, qui in Helueticis montium regionibus frequentes ſunt. In uentriculo diſſecti aliquando præter alia inſecta, reperi plurima illa quæ radices frugum populantur, milij præſertim, Galli curtillas uocant, noſtri tranſuerſas (twären) à pedum ſitu ut conijcio. Edunt & uermes è quibus ſcarabei à Maio menſe dicti naſcuntur. Volant altiſsimè. Bina aut terna oua pariunt. Primæ omnium, quod ſciam auolant, circa initium Iunij, ni fallor. Pulli eorum diebus aliquot antequam uolare poſsint nidis exempti, nutriri & facile cicurari poſſunt, ita ut in agros euolent, & ſubinde reuertantur. Laudantur ijdem pulli in cibis, & in delicijs etiam habentur, ſuaui carne oſsibus mollibus. Qui è nidis eos auferunt, in ſingulis ſingulos relinquere ſolent, ut anno ſequente libentius redeant.

CORYTHVS, κόρυθος, auis eſt, una è genere trochilorum, Heſychius. Sunt autem trochili gallinæ ſylueſtres quædam, pedibus longis, corpore gracili, curſu celeres, ut conijcio.

DE COTVRNICE.

A.

COTVRNICEM eam eſſe auem, cuius hic figura cernitur, ut homines docti noſtra ætate omnes conſentiūt, & copioſe in epiſtolis ſuis Aloiſius Mundella medicus approbauit; ita literatores quidam repugnant, eam quæ hodieq; uulgò coturnix apud Italos dicatur ueterum quoq; coturnicem eſſe putantes. ſed horum error craſsior eſt, quàm ut nos in eo refellendo tempus collocare conueniat, & iam à doctiſsimo uiro Mundella ſatis eſt reprehenſus. Nos hoc in loco de coturnice ueterum agemus, de altera, quam Itali uulgò ſic uocāt, poſt Perdicē.

¶ Schelau, שלו, apud Hebræos coturnix eſt, unde pluralis numerus ſchaluim. Dauid Kimhi interpretatur auem præpinguem, quæ dicatur uulgò קוליא, qualea: & ſimiliter R. Salomon, adſtipulantur Ioſephus & Hieronymus. Septuaginta ortygometram, id eſt coturnicum matricem uerterunt. Exodi 16. Chaldæus interpres habet סליו, ſelau: Arabs סלוי, ſalui: Perſa, מורג צה, moreg zah. & Numeri 11. Arabs ſimiliter, Chaldæus שליו, ſchaliu: Perſa מורג צהא, moreg zeha. Pſalmo 105. Chaldæus פסיונין, phaſiani: Arabs אלשלוי, elſchalui cum articulo el. Munſterus in Lexico trilingui pro

pro coturnice habet שלו, ſchalau: שליוא, ſchiluah: סלוא, ſalua: & בבלי, kakli. Bellunenſis apud Auicennam lib. 2. ſeman coturnicem uel qualeam interpretatur: altedarugi uerò (aliâs altaiugi) phaſianum, uel perdicem, uel auem coturnici ſimilem. Dorache, id eſt coturnices, Interpres Auicennæ ex Ariſtotele de hiſt. anim. 8. 12. ¶ Coturnicem Græci ortyga uocant, Iſidorus. à recto ὄρτυξ. hodie uulgò ὀρτύκυ, uel ὀρτίκι. ¶ Itali quaglia, ut Alunnus & Scoppa ſcribunt: uel quallia. unde & barbari quidam authores qualeam ceu Latinam uocem ſcribunt. Coturnices uulgò quaquilæ dicuntur uel qualeæ, Ant. Gazius. Quiſcula, id eſt coturnix, nomen à ſono fictum, Arnoldus Villanou. Calepinus querquedulam quoq; (ea anas fera eſt, parua) qualiam uulgò à uoce dici meminit. Hiſpani cuaderuiz. ¶ Galli caille. ¶ Germani Wachtel: Flandri Quackel. hinc forte Albertus, Coturnix (inquit) auis, quam uulgò quiſculam uocamus. ¶ Angli quayll. ¶ Illyrij krziepelka, uel krzepelka. ¶ Coturnicem uulgò currelium dicimus, à currẽdo, Comeſtor. hinc & Ortygiam dictam putant, quòd harum auium greges è mari in eam prouolent, Athenæus.

B.

In Delo primum uiſæ coturnices, Solinus. In ſinu Arabico præcipuè nutriuntur, Comeſtor. In conuallibus alpium Heueticarum apud Rhætos, Sedunos & Leopontios, non pauciores quàm alibi capiuntur, alioqui copioſæ per Heluetiam præſertim circa Auenticum, ubi canes ad earum aucupium egregiè inſtitutos alunt, Stumpfius. ¶ Perdicibus ſimiles ſunt, ſed multis partibus minores, Turnerus. Theophraſtus forte illas perdices nanas dicet. ſic enim per omnia perdicem imitantur, ut præter exiguitatem & preſsitudinem corporis planè nihil diſtent, Longolius. Coturnix parua auis eſt, Plinius. ¶ Color κέραμνὸς, id eſt teſtaceus, cõmunis eſt ferè pulueratricibus, ut alaudæ, coturnici, perdici, &c. Longolius. Coturnix aliquando alba uiſa eſt, Ariſtoteles in libro de coloribus. nam μέλας illic pro λδυκὸς non rectè legitur. uide in Ceruo B. ¶ Coturnicibus & gallinaceis pennæ ſunt duræ, Ariſtoteles in Phyſiognomon. Coturnicum oſſa difficulter afficiuntur aut patiuntur quicquam (δυσπαθῆ ſunt, dura nimirum ac ſolidiora,) Orus. ¶ Coturnici proprium eſt præ cæteris auibus, ut & ingluuiem, & gulam infrà prope uentriculum amplam & latam habeat, Ariſtot. Et alibi, Gula eis amplior eſt infrà. ¶ Coturnicibus alijs uentri, alijs inteſtino fel iungitur, Ariſtot. Plinius aliter, Fel (inquit) renibus, & parte tantum altera iungitur inteſtino in coruis, coturnicibus, phaſianis. Pedibus fiſsis ſunt, Athenæus ex Ariſtotele. ¶ Alexander Myndius apud Athenæum, coturnicem inquit fœminam graciliore collo quàm marem eſſe; neq; nigras partes ſub mentum ſubiectas poſsidere. ingluuiem (τρίβολον, lego πρόλοβον cum Gillio) in aue diſſecta nõ magnam ſpectari: cor magnum & tricuſpidatum, (τρίβολον.) Iecur etiam habere, & fel inteſtinis adnexum: ſplenem paruum & qui uix conſpiciatur: teſtes ſub iecinore contineri ut in gallinaceis.

C.

Coturnix appellatur à ſono uocis, Feſtus. Blondus etiam à recentioribus qualeam à uoce dictam ſcribit. Si iteratim ſones co tur nix, ita ut ſingulas ſyllabas toni tractu pronuncies, auis uocem te liquidò imitatum cognoſcas, Gyb. Longolius. Coturnicibus maribus tantum cantus datus eſt; Ariſtot. & Albertus. Coturnix mas uocem ædit exilem, ferè ſicut grillus: fœmina craſſam, Albertus. Coturnicibus uox eſt in pugna, Ariſtot. Alijs in pugna uox, ut coturnicibus: alijs ante pugnam, ut perdicibus, &c. Plinius. ¶ Coturnix humi nidulatur, nec unquam in arbore conſiſtit, ſed humi; Ariſtot. Cum ad nos uenit; terreſtris potius quàm ſublimis eſt, Plinius. Pulueratrices ſunt, Gyb. Longolius. ¶ Coturnicem uulgò currelium dicimus à currendo, Comeſtor. Currit ſatis uelociter, Albert.

¶ Coturnix eſt auis miliaris, hoc eſt milio ut plurimum ueſcitur, Aloiſius Mundella. Coturnices milio & tritico, & præterea pura aqua pingueſcunt, Didymus in Geoponicis. Coturnicibus ueratri (aliâs, ueneni) ſemen gratiſsimus cibus, Plinius. Et rurſus; Veneris capreæ & coturnices (ut diximus) pingueſcunt, placidiſsima animalia. Quod alijs cibus eſt, alijs eſt acre uenenum, Lucretius. Et mox, Præterea nobis ueratrum eſt acre uenenum; At capris, (capreis, ex Plinio) adipes & coturnicibus auget. Cicutâ ſturnos nutrit, nos uerò interimit: & elleborus coturnici pro cibo eſt, homini uenenum, Galenus ad Piſonem. Elleborus homini uenenum eſt, alimentum coturnicibus, Ariſtot. lib. 1. de plantis, & Aphrodiſienſis in Problematis. Orobus coturnicum apud Arnoldum Villanou. in libro de uenenis, Auicennæ napellus eſt: Vide in Lupo a.

¶ Coturnices cum ceciderint (ὅταν πέσωσι, malim ὅταν πέτωνται: quod uerbum in ſequentibus etiam bis ponitur: id eſt cum uolauerint) ſi ſerenum ſit aut aquilonium tempus, ſociantur, & proſperè degunt, (ἠρεμοῦσιν; id eſt quietè agũt. Gaza uidetur legiſſe συνημερῦσι:) ſed ſi auſtrinum, moleſtè, propterea quod parum uolant. humidus enim grauiſq; auſter eſt. Quam ob rem qui aucupantur, auſtrum, non aquilonem obſeruant. omnino ægre propter ſui corporis pondus uolant. ſunt enim corpore grandiore, quàm ſuis pennis deferri poſsint, uociferanteſq; ob eam rem uolant. laborant enim quaſi oppreſſæ onere. cum hæc adeunt loca, ſine ducibus pergunt. at cum hinc abeunt, ducibus lingulaca, oto, otide Plinius & matrice (ortygometra) proficiſcũtur, atq; etiam cynchramo, à quo etiam reuocantur noctu, cuius uocem cum ſenſerint aucupes, intelligunt parari diſceſſum, Ariſtot. Aduolant coturnices non ſine periculo nauigantium, cum appropinquauère terris. Quippe uelis ſæpe inſidunt, & hoc ſemper noctu, merguntq; nauigia, Plinius. Blondus ex Plinio legit, uelis incidunt;

non insidunt: quam lectionem Solinus quoq; secutus est, & ex Oppiano eadem approbari potest. Iter est his per hospitia certa. austro nō uolant, humido scilicet & grauiore uento. Aura tamen uehi uolunt, propter pondus corporum uiresq; paruas. Hinc uolantium illa cōquestio labore expressa. Aquilone ergo maximè uolant, ortygometra duce. Primam earum terræ appropinquantem accipiter rapit. Semper hinc remeantes comitatum sollicitāt, abeuntq; unà persuasæ glottis & otis (aliâs otus, ut & Aristoteles habet) [&] cenchramus (aliâs cynchramus.) Quòd si uentus agmen aduerso flatu cœperit inhibere, pondusculis lapidum apprehensis, aut gutture harena repleto, stabilitæ uolant, (uide in D.) Plinius. Eadem ferè Solinus, cuius tamen uerba non omittam, ne quid ad maiorem claritatem desiderari possit: Adueniendi (inquit) habent tempora æstate depulsa. Cum maria tranant, impetus differunt, & metu spatij longioris uires suas nutriunt tarditate. Vbi terram persentiscunt, coëunt cateruatim: deinde globatæ uehemētius properant; quæ festinatio plerunq; exitium portat nauigantibus. Accidit enim plerunq; noctibus ut uela incidant, & præponderatis sinibus alueos inuertant. Austro nunquam exeunt. nam metuunt uim flatus tumidioris. plurimum se aquilonibus credunt, ut corpora pinguiuscula atq; eò tarda facilius prouehat siccior & uehemētior spiritus. Ortygometra dicitur quæ gregem ductitat. eandem (primam, scilicet ex coturnicibus, non ortygometram, Plinius) terræ proximantem accipiter speculatus rapit, ac propterea opera est uniuersis, ut solicitent ducem generis externi, per quem frustrentur prima discrimina. Hæc ille. Coturnices pascuis prioribus relictis gregatim uolitant, & maris spacium uolatu non intermisso, (sunt qui in Delum insulam è mari eas deferri scribant, ut non uno continuo uolatu mare traijciant,) ceu auitū celerrimæ, superant: tam timidæ interim, ut maris aspectum exhorreant, & oculis cōniueant: unde aliquando uelis illisæ nauium à nautis capiuntur, Oppianus in Ixeuticis. Redeunt sine ducibus, Eberus & Peucerus. Coturnices quoq; discedunt, nisi paucæ locis apricis remanserint: quod & turtures faciunt, Aristot. Semper ante adueniunt quàm grues, Plinius. Prius abeūt quàm grues, hi enim Septembri mense, illæ Augusto incipiunt, Aristot. Ciconiæ prius recedunt quàm hirundines, & hæ quàm coturnices, Albertus. Coturnices ad nos, ut audio, medio ferè Aprili ueniunt, & abeunt cum prima pruina ingruit: ita ut si pridie plurimæ apparuerint, & postridie pruina subsequatur, ne una quidem amplius reliqua cōspiciatur. Coturnicum multitudo ex Italia uolantium, in Capreis insulis prope Neapolim capiebatur principio autumni. Ad maritimā regionem circa Pisaurum ingens coturnicum copia aduentare consueuit, & mille insidijs capi: sed potissimum sub extremum uerni temporis illarum aduētu obseruato, Aloisius Mundella. Turdi quotannis trans mare in Italiam aduolant, circiter æquinoctium autumnale, & eodē reuolant ad æquinoctium uernum, & alio tēpore turtures ac coturnices immani numero. Hoc ita fieri apparet in insulis propinquis Pontia, Palmaria, Pandataria. Ibi enim in prima uolatura cum ueniunt, morantur dies paucos requiescendi causa. idemq; faciunt cum ex Italia trans mare remeant, Varro. Coturnicem multi credunt trans mare auolare, quod falsum esse conuincitur. quoniam trans mare per hyemem non inuenitur. latet ergo, sicut aues cæteræ quibus superflui lentiq; humores concoquendi sunt, Albertus. Cum è Rhodo Alexandriam Aegypti nauigaremus, plurimæ coturnices à Septentrione meridiem uersus uolantes, in naui nostra captæ sunt. unde certo persuasus sum coturnices cœlum mutare. nam prius etiam cum è Zacyntho insula in Moream seu Nigropōtum nauigarem uerno tempore, coturnices contraria profectione à meridie ad Septentrionem uolantes obseruaram, ut illic per totam æstatem degerent: quo tempore etiam permultæ in naui nostra captæ sunt, cum diuersis alijs migrantium auium generibus, Petrus Bellonius.

¶ Vsque adeò tum perdices, tum etiam coturnices copia libidinis gaudent, ut in aucupantes corruant, & sæpenumerò capitibus eorum residant, Aristot. & Athenæus ex Alexandro Myndio, ubi pro καθίζοντας ἐπὶ τῶν κεφαλῶν, legendū est ex Aristotele, καθιζάνειν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς. Clearchus scribit perdices, passeres, coturnices & gallos gallinaceos, non modo cum uident fœminas semen emittere, sed etiam cum earum uocem audiunt: causam esse in animo impressionem. quod ipsum coitus tempore cognosces, si contra eos speculum posueris, & ante hoc ipsum tendicularum insidias. nam ad imaginem suā quæ inaniter in speculo repræsentatur accurrentes, capiuntur, & semen emittunt: gallinaceis exceptis, quos imago conspecta ad pugnam tantum excitat, Athenæus & Eustathius. Proprium hoc coturnicum generi, ut rara inter eas fœmina sit, & mares multi fœminā unam quærant, Albertus. Aristoteles cum perdicum pugnam pro fœminis descripsisset, & marium in hoc genere salacitatem: & quòd cum fœminæ ad incubandum aliquò diffugientes clam pariunt, ne oua à maribus propter salacitatem frangantur, mares interim cœlibes inter se pugnent, uictusq; uictoris uenerem patiatur, nec ab alio nisi suo uictore subigatur: idq; non semper, sed certo tempore anni fieri, demum subdit: Hoc idem à coturnicibus quoq; agi animaduertimus. Idem ferè Plinius scribit, ex Aristotele (ut apparet,) mutuatus. Coturnicibus uox est in pugna, Aristot. & Plinius. Testudines montanæ uento implentur quemadmodum coturnices, Scholiastes Nicādri. Athenæus refert ex Phanodemo Delum insulam ab Achæis Ortygiam dictam, quòd obseruati sint coturnicum greges è mari uolantes (φορομένας ἐκ τοῦ πελάγους, quasi in mari etiam generētur. Phanodemum enim hæc de generatione coturnicum referre scribit) in hanc insulam considere, eò quòd portus habeat commodos. Cum hyemes (tempestates) fiunt magnæ in partibus desertæ Libyę, mare magnos

producit

producit thynnos in littore (proijcit in littus:) ex quibus putrescentibus uermes enascuntur intra dies quatuordecim, primum muscarum instar, deinde locustarũ magnitudine, donec paulatim coturnicum magnitudinem acquirant. Demum noto, id est austro flante, uel libonoto, auctę adultæq; maria transeunt in Pamphyliam uel Ciliciam & Hyberniam: & consequenter borea flante pergunt ad maritima loca & reliqua Melanitidis terræ. Cæterum indocti sophistæ ignorantes earum naturam, pudicas (castas, cum ex putredine non ex coitu nascantur,) esse dicunt, Kiranides lib. 1.

¶ Aues grauiores nidos sibi non faciunt, ut coturnices, ut perdices, & reliquę generis eiusdem. quibus enim uolandi facultas deest, ijs nidus non prodest, sed facta in aprico area (alibi enim nusquam pariunt) atq; materia, ut uepribus quibusdam congestis, quoad accipitrum & aquilarum iniuriam deuitare possint, oua ædunt, & incubãt. Mox cum excluserint, protinus pullos educunt, propterea quod nequeunt suo uolatu ijs cibum administrare, Aristoteles. Et rursus, Coturnix non nido, sed condenso frutice prolem munit. minus enim uolat. Nidulantur humi, ut dixi, coturnices, quæ etiam nunquam in arbore consistunt, sed humi, Idem. ὄρτυξ νεοττιὰν οὐ ποιεῖ, ἀλλὰ κονίστραν, καὶ ταύτην σκεπάζει φρυγάνοις, Athenæus ex Aristotele. ¶ Refouent suos pullos sub se ipsæ ducendo more gallinarum & coturnices & perdices. nec eodem in loco & pariunt & incubant, ne quis locum percipiat longioris temporis mora, Aristot. ¶ Coturnicum pulli mox ut exclusi sunt, per se comedunt, Albertus: ut & perdicum & omnium pulueratricum ni fallor. ¶ Coturnicibus ueratri (aliâs, ueneni) semẽ gratissimus cibus. quam ob causam eas damnauêre mensę, simulq; comitialem propter morbum despui suetum, quem solæ animalium sentiunt præter hominem, Plinius & Solinus. Coturnices comitiali morbo corripi non pauci nostro tempore obseruarunt. Sed quanquam Plinius solas illas præter hominem hunc morbum sentire scribat, constat tamen alia quoq; animalia eodem malo affici, ut cattos, quod nos sępe uidimus: &, ut ab alijs accepimus, capos gallinaceos, alaudas, equos, picas. Dici tamen potest ad defendendum Plinium, non solas quidem coturnices post hominem, sed illas potissimum huic morbo obnoxias esse, Aloisius Mundella.

D.

Aues quibus duræ sunt pennæ, fortes (& pugnaces) habentur, ut coturnices & gallinacei, Aristot. in Physiognom. Pugnant inter se pro fœminis, & inter cœlibes etiam mas uictus uictoris uenerem sustinet, ut in C. scriptum est: & mansueti inter se spectaculi gratia certaturæ committuntur, ut referemus in E. ¶ Cum mare transuolant, ut intelligãt superatumne iam ipsis mare sit, necne, singulæ ternos ore lapillos ferunt, quorum singulos per interualla demittunt: & diligenter obseruant, utrum in mare lapillus quisq; deciderit, ulteriusq; uolandum sit: an in terram, & tempus iam adsit quiescendi, Oppianus in Ixeut. Si uentus agmen (traijcientium mare) aduerso flatu cœperit inhibere, pondusculis lapidum apprehensis, aut gutture harena repleto, stabilitæ uolant, Plin. Hoc & grues similiter factitare aliqui prodiderunt. ¶ Ex coturnicum grege (postquam mare traiecit) primam terræ proximãtem accipiter speculatus rapit. ac propterea opera est uniuersis ut solicitent ducem generis externi, per quem frustretur prima discrimina, Solinus. Author libri de nat. rerum sic legit, Idcirco cura est uniuersis, ut externi generis ducem solicitent, scilicet cornicem, per quam prima discrimina caueant. Sed dicendum potius ortygometram, aut cenchramum, aut aliam ex illis quas Aristoteles & Plinius memorant, duces coturnicum esse. ¶ Pelecanus de coturnicis exitio acerbè & crudeliter cogitat: rursus coturnix ab ea uehementer dissentit, Aelianus & Philes. ¶ Astures capiunt coturnices, &c. Crescentiensis.

E.

Qui coturnices aucupantur, austrum non aquilonem obseruant: causam retuli in C. ex Aristotele. Capiuntur imitatione uocis fœminæ, Albertus. Instituuntur ad aucupiũ earum canes apud nos uulgò, qui priuatim etiam à coturnicibus denominantur. Reti quod expegatorium uulgò uocatur, satis magno, capiuntur perdices, coturnices & phasiani, & aliæ quædam aues cum auxilio catuli ad hoc instructi, qui aues inquirit, quas cum uiderit, subsistit, nec ad eas progreditur ne depellat, sed ad aucupem dominum suum respiciens retro caudam mouet, unde auceps cognoscit aues esse prope canem: & tunc ipse ac socius rete trahũt, quo aues unà cum catulo operiunt. Est & aliud paruum rete in capite perticæ præparatum, ut apertum existat, quo unus solus utitur auceps, & ad coturnices solum cum quasilatorio (instrumento) cuius sonus est per omnia similis uoci coturnicis fœminæ, ad quem mares ardenter accedunt, & sic irretiuntur, Crescentiensis lib. 10. cap. 25. Et rursus cap. 26. Item fiunt laquei multi de pilis caudæ equinæ, in funiculo eiusdẽ materiæ texti, qui tenduntur in sulcis frumenti, funiculo à terra eleuato ultra altitudinem auis, parum decliuis laqueis & apertis, ut auis transiens capite immisso capiatur collo: & hoc modo capiuntur perdices in agris, & coturnices ac phasiani in semitis nemorum per quas transeunt. Coturnices (inquit Oppianus in Ixeuticis lib. 3.) noctu retibus, quæ nubes uocant, capiuntur, clamantibus alijs natu maioribus, (παλαιοτέρων, iam olim captis, unde forsan uerbum παλεύειν factum:) ad quarum uocem dum accurrunt, in sagenas incidunt. Interdiu etiam in terra hoc modo capiuntur: Reti extenso aliquis tunicam supra caput erectam calamis utrinq; sustinens mouet, paulatim progrediẽs: metuunt illæ sibi, & dum uestis huc illuc nutantis umbram fugiunt, retium laqueis inuoluuntur. Capiuntur ab auibus rapacibus, asture & accipitre, (& nisis præcipuè rubris, ut quidam scribit,) Crescẽtiensis. Circa Neptu-

nium Italiæ oppidum (inquit Blondus in Latinis) aucupium eſt coturnicum. Nam quum ad prima ueris ſigna hirundines & ſimul cum ipſis coturnices, transmiſſo mari infero in Italiam redeunt, omnia Antiatum quõdam littorum ſupercilia paſſus quinq; milia Neptunienſes contiguis retibus complent, ſedensq; unuſquiſq; in fundi proprij & magno pretio comparati loco, ad particulam retium propriam uenientes noctu coturnices fiſtula illectat. & quum turmatim illæ retibus intricentur, ſi aliqua de longiſsimo uolatu feſſa extra rete in ſabulum ceciderit, eam auceps manu percipit, fuiſſeq; audiuimus intra menſem unum, quo id continuatur aucupium dies aliquot, in quorum ſingulo centies huiuſmodi auicularum mille ſit captum, Hęc ille. Coturnices, perdices & paſſeres, quomodo coitus tempore ſpeculo propoſito capiantur, recitaui in Coturnice C. ex Athenæo.

¶ Quidam in ornithone præter turdos ac merulas alias quoq; includunt, quæ pingues uęneunt locare, ut miliariæ ac coturnices, Varro. Petrus Creſcentienſis lib. 9. cap. 93. quomodo coturnices & aliæ aues incluſæ pingueſcant præſcribit. Vide infra in Turdis.

¶ Pergami & Athenis fuit pugna gallinaceorum & coturnicum, tanti decoris, ut ad illud tanquam gladiatorum munus effuſiſsimo ſtudio omnes conuenirent, Alexander ab Alexandro. Ludus quidam eſt in quo coturnices in gyrum (γῦρον Pollux ſimpliciter κύκλον περιγραπτὸν dicit hunc ludum deſcribens. alioqui gyros Græcis ſcrobem ſignificat) collocant, quas feriunt in caput. & is qui coturnicem in gyro comprehenderit, lucratur ſibi deinceps quotquot poteſt. ſin fruſtretur, alteri coturnices ferire permittit, idq; alternis fit. Meminit Plato in Alcibiade. item in Phædone: Non (inquit) cum hominibus abiectæ ſortis nobis certamen eſt, ſed cum præſtantiſsimis. quare non negligenda nobis res eſt, neq; tanquam feriendis coturnicibus ludamus agendum, Suidas. Qui ita ludunt ὀρτυγοκόποι dicuntur. Plato etiam uerbum ὀρτυγοκοπεῖν uſurpat. Pergami certamen gallorum omnibus annis publicè ædi ſolitum, Plinius ſcribit. id & Athenis factitari cœptum, auctor Aelianus eſt, à Themiſtocle ſuperatis Perſis. Adijcit & in ſermone qui Anacharſis ſeu de gymnaſijs inſcribitur Lucianus, coturnicum magno ſtudio, non gallorum modo certamina ibidem ſpectari conſueuiſſe. Seueri quoq; filios Herodianus ſcribit, diſsidere ſolitos puerili primum certamine, ædendis coturnicum pugnis, gallinaceorumq; conflictibus, Cælius Rhodiginus. Ariſtophanes Carcini poetæ filios, quòd domi inter ſe contentioſi eſſent, ὄρτυγας οἰκογενεῖς uocabat, quaſi dicas domigenitas & altiles coturnices. ſcimus enim quòd huiuſmodi genus auium inter ſe certantium, paſsim ludo hoc tempore habetur, & ab antiquis etiam habebatur: id quod ex Polluce, Luciano, Herodiano, Plutarcho & Ouidio alijsq; in Obſeruatis meis oſtendi, Gyraldus. In præſcripto circulo coturnicem ſtatuebãt, tum alter eam digito percutiebat: alter in aduerſum nitebatur illam intra circulum continere. quod ni feciſſet, coturnicis dominus ſuccumbebat, Cælius Calcagninus ex Polluce ut apparet. Sed Pollux ſimplicius ſic ſcribit, ut nos uertimus: Coturnicem in circulo circunſcripto poſitam aliquis digito feriebat. quod ſi illa ictui cedens extra circulum ſe reciperet, (ἀνεχώρησεν ἔξω τοῦ κύκλου,) iam uictus erat coturnicis dominus, Hæc Pollux: qui etiam hæc Eupolidis uerba citat, οὐκοῦν περιγράψας ὅσον εἰς ἄριστον κύκλον ἀποκρίνεται. τί δεῖν εἰς ἅμιλλαν: ἀριστήσομαι, ἢ κόψομαι τὴν μάζαν, ὥσπερ ὄρτυγα, libro nono, capite de ludis. ubi etiam paulò poſt uocabula aliquot ad hoc certamen pertinentia recenſet, ut ſunt, ὀρτυγοκοπεῖν, ὀρτυγοκοπία, ὀρτυγοκόποι qui & συμφοκόποι dicebantur, (uide plura infra in H. a.) καὶ τὸ κόπτειν τοὺς ὄρτυγας, καὶ ἀνακλαδάλλειν, καὶ ἀντερεθίζειν, ἀντεγείρειν, προξύνειν. Et hæc (inquit) uocabula ſunt ὀρτυγοκοπικά. Et rurſus ibidem, Circulum (inquit) deſcribebant in arca aliqua (τηλία,) qualis piſtorum eſt uel eorum qui panes uendunt, in quo coturnices (duas pariter) ſiſtebant inter ſe certaturas. quod ſi altera è circulo excederet retrò conuerſa, uincebatur & ipſa & dominus ipſius. præmiũ uictori erat pro quo certabant, aliâs ipſa coturnix, aliâs argentum. Interdum uerò alter (hominum ſic certantium) coturnicem ſiſtebat: alter digito indice feriebat, & plumas è capite uellebat (ἀπέσειλε. lego ἀπέτιλλε, nam & paulò pòſt ſequitur τίλλων) quòd ſi coturnix ſuſtineret, uictoria penes illum ſtabat cuius erat alumna: ſin cederet & refugeret, penes ferientem aut uellentem. Sic uictis coturnicibus remedium adhibebant, inclamando in aurem, quod τρυλλίζειν uel φθρυλλίζειν nominabant, (uide ne θρυλλίζειν legendum ſit per θ. & φθεγλ. à uerbo θρυλλέω. nam & Varinus θρυλλίζειν fortaſsis ab eo uerbo primitiuo deriuatum ſuſpicatur) ut coturnicis quæ uictrix extiterat uox quàm citiſsimè è memoria eius tolleretur, Hucuſq; Pollux. unde apparet non rectè ſcripſiſſe Calcagninum, alterum ex ijs qui concertabant ferijſſe coturnicem, alterum uerò in aduerſum intra circulum eam continere conatum. neq; enim alter alterius conatus impediebat: ſed coturnix icta ſibi permittebatur, ut uel maneret intra circulum, uel excederet. ¶ Adiantum facit gallos coturnicesq; (perdices, Plinius non coturnices) pugnaciores, cibarijs eorum admixtum, Dioſcorides & Auicenna. Κωδωνίζειν uerbum probare & experiri ſignificat, ducta translatione uel à uaſis figlinis, quæ ſono experimur an integra ſint: uel à tintinabulis (Græci codonas uocant) quæ agitata ſi argutius ſonant probantur: Vel ab equis aut auibus quibuſdam, ut coturnicibus. ſolent enim equi & coturnices, ſi parum fortes ſint, ſonitu tintinabulorum terreri: animoſiores uerò facile ferũt, Varinus. Vide plura ſuper hoc uerbo in Equo H. b.

F.

Coturnix eſt auis regia, Comeſtor. In pretio ſum nunc, olim damnata coturnix, Vox nomẽ pretium dat ſapor ipſe mihi, Grapaldus. Autumno quàm uere pinguior eſt, Ariſtot. Noſtris temporibus

poribus autumno in pretio est, uere cum redit insipida & mali alimenti habetur, in littore Antiaci captas edi, nihil insipidius, Platina. Pulli perdicum autumno conueniunt, quo quidem tempore etiam solum reperiuntur, sicut & pulli coturnicum (iuuenes coturnices) & turtures, Arnoldus Villanou. de conserua. sanit. Quandoquidem coturnices quæ pascuntur elleboro, eos à quibus comestæ fuerint, in tantum uitæ discrimen agunt, ut distendantur, conuellanturq; ceu correpti uertigine, cum illis milium certè elixandum est. Quòd si aliquis prius quàm sic prospexerit sibi, ex eis comedens, tali corripiatur affectu, is milium decoctum hauriat. Idem etiam faciunt myrti baccæ. Milium quidem naturali quadam facultate uenenis resistit, nam si ex milio panem confectum prius comederit quispiam, à nullo deleterio lædetur, Didymus in Geoponicis. Coturnicibus ueratri (aliàs ueneni) semen gratissimus cibus, quam ob causam eas damnauêre mensæ, simulq; comitialem propter morbum despui suetum, quem solæ animalium sentiunt præter hominem, Plin. Vide plura supra in C. Ex coturnicū cibo timetur tetanus & spasmus, nō quia comedant elleborum tantum, sed quia in substantia earum hosce producendi affectus facultas inest, Auicenna. Coturnices improbantur assæ, quia siccæ sunt: & maximè quæ pastæ fuerint elleboro, Elluchasem. Et rursus, Rufus auium tres ordines statuit: præcipuè laudans calandrellas & sathur: inde sturnos (turdos) phasianos, perdices, &c. postremo coturnices & cuzardos.

¶ Sint autumnales croceo tibi pabula lumbo,
Siue coturnices, siue uocas qualeas.
Sensibus hæc mala sunt, tenebrisq; replentia fuscis,
Ventri inuisa, malis febribus exitium.
Si tamen ulla tuos circumuolitauerit orbes,
Cœna tibi nō sit, sed leue prandiolum,

Bapt. Fiera. Quiscula, id est coturnix, ab authore carminum Salernitanorum inter cibos laudabiles numeratur: ubi Arnoldus Villanouanus in commentarijs, Huius auis (inquit) caro secundum aliquos est subtilis substantiæ, & bonum chylum generat, utilissima sanis conualescentibus. Secundum Isaac tamen coturnices cæteris auibus deteriores sunt, nec nutrimento nec concoctione laudabiles: quòd ijs in cibo sumptis timeatur spasmus & tetanus, ut Auicenna etiam scripsit. Hinc est quòd Galli comedunt coturnices cum molli & pingui caseo, & inde faciunt pastillos. Sed potest per coturnicem intelligi etiam alia auis quæ Italis uulgò sic dicta est: cuius carnem Rasis tertio ad Almansorem auium omnium carnibus præfert post carnes starnæ (perdicis minoris,) Hæc Arnoldus. Sed Michael Sauonarola ea quæ Arnoldus de quiscula scribit, tanquam laudabilis alimenti aue, de coturnice uulgò Italis dicta tradit, de ueterum uerò coturnice, quam ipse qualeam uocat, eadem ferè quæ Baptista Fiera, his uerbis: Caro quaFlearū calida est in fine primi gradus, aut potius usq; ad secundum, ut uidetur, excrementitia admodum (uel, ut ipse loquitur, multæ humiditatis,) quare cito corrumpitur, & neq; temperatis hominibus conuenit, neq; dyscratis, cibus difficilis concoctu, præparans corpora ad febres, & iam factas augens. Auicenna rectè mea sententia à coturnicis usu abstinendum suadet, ueluti tetanum & spasmum inducentis, Amatus Lusitanus. Rasis in c. 420. libri 20. se uidisse scribit homines spasmum patientes propter has aues in cibo sumptas. Pro hecticis laudantur qualeæ Septembri captæ, mediæ pinguedinis, Gaynerius. Alexander Benedictus in pestilenti constitutione coturnicem damnat. Coturnicis carnes non probo, non solum quoniam à maioribus nostris improbatas inuenio, sed etiam quia ueris & æstatis tempore siccæ admodum sunt, & ad atram potius bilem quàm bonum sanguinem gignendum idoneæ, autumno & hyeme pinguedine nimia obesæ, ut palato gratiores, ita uentriculo & concoctioni ineptissimæ, exigui nutrimenti, nauseamq; & fastidium pariunt, & quibusdam etiam in aquilonari ora extremam perniciem, ut à fide dignis intellexi, attulerūt, Manardus in epistolis 18, 1. Aristoteles (inquit Aloisius Mundella) de coturnicibus & perdicibus in eodem capite tradit, quasi utræq; natura inter se non multum differant. quamobrem cum eiusdem generis esse uideantur, manifestum relinquitur coturnicem non ita ut uulgò fertur praui succi esse, neq; à mensis ablegandam, nisi pauperum fortasse, ut qui minoris impensæ cibis uesci consueuerint. Neq; etiam quòd morbo comitiali corripiatur, quodq; ueneno pascatur ab huius esu abstinendum esse censuerim. nonnulla enim nouimus animalia quæ licet uenenis quandoq; nutriantur, boni tamen succi sunt, quemadmodum sturni qui cicuta uescuntur. Quòd si elleboro uescitur coturnix, quod nobis nondum constat, (milio quidem eam uesci, & in aruis milio consitis ut plurimum eam inueniri scimus,) eo cibo iuuari eam probabilius est quàm lædi, (hoc quidem concedi potest Mundellæ, sed non ideo hominem quoq; coturnicis elleboro pastæ cibo iuuari magis quàm lædi probabile est: constat enim uenenis pastas animantes homini etiam uenenosas esse.) Quare coturnicis nutrimentum, quòd non ingrati etiam saporis sit, laudandum potius quàm damnandum censeo. nam & Auerroes mirificè coturnicum carnem laudat, tanquam bonum generantem succum. Et licet ueneno interdum uescantur, & interdum comitiali morbo uexentur, non tamen semper, nec omnes existimo, sed illas fortasse quæ in auiarijs captæ reseruantur. nam & hac ratione capi gallinacei, quòd nonnulli eorum quandoque comitiali morbo corripiantur, improbandi essent. Id quoq; non prætermiserim Dominum Deum nostrum Israelis populum, quem ardentissimè diligebat, dum per deserta illa trāsiret loca, ad satietatem usq; coturnicibus non pasturum fuisse, nisi probati illæ fuissent alimenti & salutaris. Ex methodis quidem à Galeno traditis, quibus facile quæ sint alimenta bona & mala cognoscere possimus, satis manifestum fieri posse puto, coturnicem, præsertim assam, quòd boni & grati odoris sit & saporis,

omisso etiam ipsius condimento: quodque manducanti non displiceat, sed optimè respondeat, atque oblectet, boni esse alimenti. Psellum quidem inter illa quæ boni succi non sunt coturnicem connumerare non me latet, nullis tamen rationibus adhibitis. Sed esto quòd non multum laudabilis succi sit coturnicis caro: at certè concedetur, non omnino eam à nostris mensis ablegandam, quoniam comedentes multum delectet ac iuuet. nam cibus qui cum uoluptate sumitur, Galeno teste, quamuis paulò deterior, non modò non manet deterior, sed quandoque redditur melior, Hæc ille. ¶ Coturnices aiunt uim concoquendi roborare, Rasis. Coturnices, id est qualeæ, eiusdem temperamenti sunt cuius perdices, sed paulò siccioris. probè nutriunt, Nic. Massa. ego hæc uerius dici putârim de coturnice uulgo dicta Italis. Paulò post quidem de qualeis, Qualeæ (inquit) uulgo dictæ, & sturni & passeres non laudantur in cibo, quòd uel nimis siccæ sint & parum nutriant: uel nimis humidæ & io succum ad putredinem paratum generent.

¶ De coturnicis coctura aliquid leges in Pauone. Phasiani & coturnices & perdices eduntur ut plurimum assæ, & aliquando elixæ aspersæ aromatibus temperatis, Nic. Massa.

G.

Coturnicis ius uentrem emollit, ipsa in cibo sumpta renes curat, Kiranides. Ant. Gainerius aduersus napellum puluerē coturnicis uel turdi utiliter dari posse suspicatur, deceptus (ut apparet) ab Arabibus quibusdam aut interpretibus eorum, qui coturnices napello pasci scripserūt. atqui Græci coturnices elleboro, sturnos uerò (non turdos) cicuta uesci tradiderunt. Arabes & auium & uenenorum nomina confuderunt. ¶ Ad morbum comitialem remedium ualde efficax: Coturnicum cerebrum ex unguento myrteo tritum stanneo uase reponito: & cum quempiam morbo comitiali prolapsum uideris, eo faciem illinito. admiraberis enim huiusce naturalis auxilij efficaciam. nam statim ægrotus exurget, Galenus Paratu facilium 3. 155. ¶ Coturnicis oculi suspensi ophthalmiam sanant, & tertianam & quartanam, Kiranides. ¶ Io. Kuefnerus medicus adipem coturnicis cum pauco elleboro ad uim ueneris excitandam membro pudēdo inungit. Pessus ad conceptum promouendum apud Aetium lib. 16. cap. 34. Radicis althææ expurgatæ & lotæ uncias iij. diligenter contusas in olei sextario torrefacito: deinde abiectis radicibus adipis coturnicis uncias sex, ceræ uncias duas admisceto. ego uerò uncias iiij. admisceo. Vnguentum præclarum ad tunicas uel cicatrices, ungues & diuersa uitia oculorum, ex libro manuscripto: Mellis unciam, adipis coturnicis semunciam, myrrhæ, chalcanthi (albi) utriusque drachmam, misce, cola, fiat unguentum: quo dormiturus bis singulo mense oculos illinat, & nunquam opus habebit alio remedio aduersus uarios oculorum affectus. Sunt qui equorum oculis aduersus eadem uitia zinziber tritum cum adipe coturnicis subactum inungant, uel adipe per se inuncto oculos incolumes seruari promittant. ¶ Oua coturnicis inuncta testibus uoluptatem inducunt, & pota libidinem augent, (amorem faciunt,) Kiranides.

H.

a. Coturnix fœm. generis meminit Plautus Capt. Primam producit, ut in hoc uersu Lucretij, At capris (capreis, Plinius) adipes & coturnicibus auget. sed magis probo Iuuenalem qui corripuit Sat. 12. Verum hæc nimia est impensa, coturnix, &c. Aut anates aut cothurnices (sic habet codex impressus per th.) dantur quicum lusitent, Plautus in Capt. uersus est trochaicus tetrameter. Videtur sanè hæc dictio à Grę̨ca ortyx facta per metathesin, uel utraque potius per onomatopœiam: ut & qualea apud recentiores, sicut Blondo uidetur: cuius sententię & ego potius accesserim, quàm amici cuiusdam nostri qualeas appellari suspicantis à qualis, in quibus tanquam in uiuarijs captæ mensis reseruentur. ¶ Coturnices apud Albertum uocibus deprauatis dicuntur antogos (pro ortyges) & hakalokyrim, & harcoyz. alij (inquit idem) guagias (forte, qualeas) uocant. Ortyga Attici dicunt media producta, ut & κήρυκα, Atheneus. sed aliquando propter carmen corripitur, Scholiastes Aristophanis & Eustath. ὄρτυγας (media correpta) οἰκογενεῖς, Aristophanes in Pace. ὄρτυξ, κόκκυξ, declinantur per υγος. nam nomina in υξ. masculina simplicia bissyllaba, si consonantem aliquam immutabilem initio secundæ syllabæ habent, declinantur per κος, ut κῆρυξ, excipe ὄνυξ: reliqua per γος ut ὄρτυξ, Athenæus. ὀρτύγιον nomen est diminutiuū, Eustathius. ac si coturniculam dicas. Eupolis ὀρτύγια μικρὰ dixit. Ὡς δὴ σὺ τί ποιεῖν δυνάμενος (τίς νοῦν [lego, τί σὺ ἂν] ποιεῖν δύνασαι, legit Eustathius) ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχων, Antiphanes, in timidum ut uidetur, & pusillanimem. ὁ ἐλλέβορος τῶν ὀρτυγίων ἐστὶ τροφή, Galenus ad Pisonem. χέννιον, id est coturnix parua nominatur à Cleomene, qui scripsit χέννια ταριχηρὰ μύελα. Hipparchus quoque χέννια dixit, οὐ μοι Αἰγυπτίων βίος ἤρεσεν, οἷον ἔχουσι χέννια τίλλοντες, Athenæus. χέννιον auicula quædā quæ apud Aegyptios sale asseruari (ταριχεύεσθαι) solebat, & genus piscis, Varinus & Hesych. Est & Chennis insula in Aegypto, aliâs Chemmis, &c. κέαρος, coturnix, Hesychius & Varinus. κόντιλος, auis genus, aut coturnix, est & serpens, (iaculus nimirum, quasi acontilus,) Iidem. τόρτυξ, coturnix, Varinus.

¶ Epitheta. Pia, peregrina, apud Textorem. ἀδύφωνος, apud Athenæum.

¶ Dic igitur me tuum passerculum, gallinam, coturnicem, Agnellum, hœdillum, Plautus in Asin. Carcinus poëta tragicus fuit, cuius filij tres memorantur à Scholiaste Aristophanis in Pace, ipsi etiam tragici poëtæ, à paruitate corporis ortyges cognominati, aut forte quòd contentiosi & pugnaces essent, sicut coturnices mares sunt. Corpore minutuli perbreuesque ortyges dicuntur,

Cælius.

Cælius. ¶ Οἱ τὰ κυνίδια (sic legendum, non κυνήγια) τρέφοντες ἐν τοῖς ὀρτυγοτροφείοις, Aristoteles Problem. 10. 14. Gaza uertit, in caueolis. ¶ Ἀλεκτρυοφόρον Aeschines dixit in Antiocho; unde nos etiam forte ὀρτυγοφόρον dicere poterimus, (eum fortaſsis qui circũferat coturnices ad ludos uel certamina; in quibus etiam gallinaceorum usus erat, uel ad uendendum.) nam ὀρτυγοκόπος usitatum non est. Potest & ὀρτυγοπώλης dici, qui coturnices uendit. Τυμφόκους (συμφοκόπους lego) etiam Comici nominant (scilicet τοὺς ὀρτυγοκόπους.) Sunt & hæc ortygocopica uocabula, ἐκόπτον τοὺς ὄρτυγας, ἐτρύλισαν, (ἐτρύλλισαν,) ἀνεκλαίδαλον, (forte ἀνεκλάδαλλον, uide supra in E.) Pollux. Apud Aristophanem in Auibus Midias quidam Ortyx cognominatur. Καὶ γὰρ ἤκειν (ἤκει pro ἐῴκει, ut Suidas interpretatur) ὄρτυγι ὑπὸ συφοκόμπου τὴν κεφαλὴν πεπληγμένῳ. Vbi Scholiastes, Ammonius, inquit, Midiam putauit ortyga cognominatum esse, διὰ τὸ κυβευτὴν εἶν, καὶ ἐν πυρῷ (forte γύρῳ) τοὺς ὄρτυγας κόπτειν. Nam & alibi μειδίαν ὀρτυγοκόπον appellat: & alibi etiam gallinaceorũ studiosum eum fuisse scribit. Traducitur alioqui tanquam uir improbus & fur pecuniæ publicę, & πτωχαλαζών. Habent autem pleriq; codices συφοκόμπου, dictione obscura: quam aliqui interpretantur coturnicem pugnacem, παρὰ τὸ στερεῶς κόπτειν: ficto nomine auis παρὰ τὸ κολάπτειν τὴν κεφαλὴν, ὃ συμβαίνει τοῖς ὄρτυξι. Dionysius Zopyrus ὀρτυγοκόμπου legit, & μ. literã (propter carmẽ, aut forte de industria, ut simul κόμπον, id est fastũ, hominis notaret) insertam ait. Hæc ille. Mihi quidem in mentem uenit posse etiam τυφοκόμπου legi apta significatione & hominis qui notatur moribus cõueniente. sunt enim τῦφος & κόμπος uocabula synonyma quibus fastum & superbiam Græci appellant. erat autem Midias homo fastuosus & inde πτωχαλαζὼν etiam cognominatus. Vt sensus sit, Midias uocabatur ortyx, eò quòd præ nimio fastu coturnicem capite ictam referret. Videntur enim coturnices in ludo ab hominibus, uel ipsæ inter se certantes percussæ, pręsertim pugnaciores, ut & gallinacei, caput & ceruicem magis erigere. ¶ Niphus accipitrem qualearium nominat qui coturnices capiat.

¶ Plantaginem aliqui ortyga uocant, Plinius. ὀρτυξίς, herba quædam, Hesych. & Varinus.

¶ Coturnicis osse picto stabile ac tutum quippiam indicabant Aegyptij, quòd difficile huius animalis os afficiatur ac patiatur quicquam, Orus in Hieroglyphicis 2. 11.

¶ Propria. Ortyges, ὀρτύγης, uiri nomen apud Athenæum lib. 6.

¶ Delus olim Ortygia dicebatur, Strabo. Phanodemus scribit insulam Delum ab Achæis idcirco Ortygiam nuncupatam, quòd eiusmodi uolucres gregatim ex mari proficiscantur in hanc insulam portuosam, (εὔορμον,) Aelianus & Athenæus. In Delo primum uisæ coturnices aues quas ortygas Græci uocant, Solinus. hinc & Ortygiam hanc insulam dictam aiunt, Perottus. Lycophron Delum insulam ὄρτυγα πεφρυγμένην dixit, propter Asteriam. hæc enim (ut scribit Isacius Tzetzes Scholiastes) Iouis concubitum fugiens, mutauit seipsam in coturnicem, & in mare prosiliens facta est insula, quæ ab ipsa Ortygia & Asteria dicta est. Lycophronis Scholiastæ Delũ Ortygiam dictam putant παρωνυμουμένην ὄρτυγι δαιμονίᾳ τινὶ, (coturnicem illam intelligo, in quam mutata fertur Asterie,) uel à coturnicibus in eam aduolãtibus, Eustathius in Odysseam. Meminit Ortygiæ Homerus Odyss. ε. Latona ex Ioue in coturnicẽ mutato Dianam & Apollinem concepit, quos peperit in Delo quæ prius inde Ortygia uocabatur, Scholiastes Pindari in argumẽto Pythiorum. Aliqui, ut Nicander, Delum sic dictam putant ab Ortygia oppido. Linquimus Ortygiæ portum, Vergilius. Fuit & Ortygia alia circa Siciliam ex opposito Plemmyrij Siciliæ amnis, quæ ponte iungitur Syracusis, & fontem habet Arethusam, cuius meminit Vergilius Aen. 3. ¶ Ephesus etiam Ioniæ urbs olim Ortygia dicta est, ut scribunt Eustathius & Stephanus.

¶ b. Capreæ insula ultra Surentum Campaniæ, Tiberij principis arce quondam nobilis, nunc coturnicum multitudine, Perottus. Plura de hac insula in Caprea diximus. In Medera insula coturnices abundãt, Aloisius Cadamustus. ¶ Lagopus altera à coturnicibus magnitudine tantum differt, Plinius. Chrysantheron auis magnitudine coturnicis, Kiranides. Otis est colore coturnicis, (secundum alios perdicis,) Athenæus. Corydi, id est alaudæ, aues sunt coturnicibus similes, Suidas & Varinus. Alchata est species columbarum, quæ coturnices colore pennarum referunt, And. Bellunen̄. ¶ Quibus digiti pedum connexi sunt (συμπεφραγμένοι, arctè coniuncti) timidi iudicantur, ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ὄρτυγας τοὺς στεγανόποδας τῶν λιμναίων, Aristot. in Physiog. sed ortyx auis palustris non est. legendum conijcio ὄρνιθας non ὄρτυγας. sunt enim aues palustres multæ digitis pedum angustius iunctis & timidæ.

¶ c. Pratinas coturnicem peculiariter ἀδύφωνον uocat, πλὴν εἰ μή τι παρὰ τοῖς Φλιασίοις ἢ τοῖς Λάκωσι φωνάεντες, ὡς καὶ οἱ πέρδικες, Athenæus. Attagênes è Lydia allatæ Pylas, aliquandiu coturnicis uocem ædebant, &c. Socrates in libro de igne & lapidib. apud Athenæum. ¶ Ecce coturnices inter sua prælia uiuunt, Ouidius 2. Amorum.

¶ e. Quasi patricijs pueris aut monedulæ, Aut anates, aut coturnices dantur quibus cum lusitent, Plautus Capt. Potius ego mihi amicum probum optarim, quàm optimam (strenuissimam) inter homines coturnicem aut gallinaceum, Plato in Lyside. ¶ Tarentinus in Geoponicis coturnicum carnem inueteratam, miscet ad escam porcorum piscium.

¶ f. Κιχλίζειν, coturnices pingues edere, uel immodestius ridere, Suidas. Dominus Deus filijs Israel non mannam solum dedit, sed aliquando etiam coturnices abunde. sic enim legitur Exod. 16. Facto uespere ascendit coturnix, operuitq; castra. Et Numeri 11. Et profectus uentus à Domino

coturnices de mari proiecit in castra, ut undiq; circa ea itinere diei omnia plena coturnicibus essent, duobus cubitis supra terram. Et surgens populus tota illa die nocteq; & postridie etiam collegerũt coturnices. Coturnix uobis in signo fuit, castra ad tutelam, 4. Esdræ 1.

¶ g. Oculi coturnicis cum radice œnotheræ (aliâs althææ) alligati rigorem (typum) quotidianum & quartanum mitigant in diminutione Lunæ, Kiranides.

¶ h. Coturnix nulla unquam pro patre cadet, Iuuenalis Sat. 12. traducens eos, qui cum pro amicorum uel parentum ægrotantium salute ne minimum quidem sumptum facerent, pro diuitibus orbis quorum hæreditatem expectabant, magnifice impendebant. ¶ Iupiter in coturnicem mutatus cum Latona concubuit, Scholiastes in Pindarum in argumento Pythiorum. sed aliter Perottus, Iupiter (inquit) cum Latonam compresśisset, sororem quoq; eius nomine Asterien uitiare conatus est, quæ deorum miseratione in auem conuersa est, quam nos coturnicem uocamus. at Iupiter sese in aquilam, ut eam raperet, uertit. Illa uerò rursus deorum miseratione in lapidem transmutata est, qui diu sub aquis latuit. Tandem uerò precibus Latonæ à Ioue in summas aquas deductus est. Vide supra in a. inter Propria. ¶ Coturnices in Latonæ tutela existimant constitutas, Solinus. Persina boum greges & coturnicum &c. præmiserat, partim ut ex unoquoq; genere sacrificaret hecatomben, partim populo inde pararentur epulæ, Heliodorus.

¶ Prouerbia. ὄρτυξ ἔσωσεν Ἡρακλῶ τὸν καρτερόν. id est, Seruauit Herculem coturnix strenuum. Senarius est Græcis prouerbij uice celebratus: quem tamen Zenodotus negat apud ullũ ueterum scriptorum inueniri. cæterum dici solitum, de his qui in periculo seruati essent ab his à quibus minimè sperarant. Adagionis originem ad huiusmodi fabulam referunt: Coturnicem quandam Herculi in delicijs fuisse, cuius nidore cum uiua incenderetur, ille mortuus sit in uitam restitutus. Meminit huius fabulæ Athenæus quoq; libro 9. scribens, Herculem Iouis & Asteriæ filium, in Libyam proficiscentem à Typhone fuisse interemptum: reuocatum autem in uitam odore coturnicis, illi ab Iolao admotæ, & ob eã causam Phœnices Herculi coturnice sacrificare, Erasmus. Athenæus Eudoxum Cnidium huius fabulæ authorem citat: Reuixit (inquit) cum olfecisset coturnicem. nam ea aue etiam uiuens delectabatur. Meminit & Eustathius. ¶ κιχλίζειν tanquam prouerbiale uerbum Erasmus in Adagijs coturnissare transtulit. cum cichla Græcis turdum non coturnicem significet. Vide in Turdo h. ¶ Alia uoce psittacus, alia coturnix loquitur: prouerbiali schemate dixit Martialis in clancularium quendam poëtam, qui corniculam Aesopicam referens, suos ineptos uersiculos nomine Martialis in uulgus spargebat, ratus futurũ ut titulo decepti lectores, Martialis esse crederent. Credis hoc Prisce, Voce ut loquatur psittacus coturnicis. Conueniet in musicos aut poetas longè dispari stylo, longeq; dissimili facultate, Erasmus.

DE ORTYGOMETRA.

RTYGOMETRA, (ὀρτυγομήτρα, Gaza simpliciter matricem uertit,) forma perinde ac aues lacustres est, & coturnicibus auolantibus ducem se præbet, Aristot. Vide supra in Coturnice c. Alexãder Myndius apud Athenæum, hanc auem ait esse magnitudine turturis, cruribus longis, timidam, (δυσθαλῆ καὶ δειλὸν.) Vox δυσθαλὴς forte gracilem ac tenuem corpore significat. Nuper anonymus quidam, qui de animalium nominibus Latinis et Gallicis libellum ædidit, hanc auem colore inter uiridem & croceum medio esse tradidit, tanquam eodem Alexandro Myndio authore: quod quidem apud Athenæum non legitur. Ithacesiæ ortygometræ Crates meminit, Athenæus. Ortygometra dicitur quòd gregem coturnicum ducit, Isidorus.

¶ Ortygometram uulgò Itali coturnicum regem appellant, (el re de qualie,) maiorem aliquanto, ac nigriorem, Perottus. Quidam Gallicè interpretatur, aut potius circũloquitur, le roy & mere des cailles, proprij nominis ignoratione, ut etiã Germanicè quidam **den wachteln künig**. ¶ Ortygometra ut in Italia, sic per totam Græciam reperitur, in Creta rarior. Refert hæc auis coturnicem quibusdam notis, & quum uolatu non admodum ualeat, cursus celeritatem à natura accepit. Galli nominant un rasle, Itali roy des cailles. Refert autem gallinam aquaticam, quam Itali fulicam appellant, quoniam & nigra colore est, & aquam quotidie frequentat. Sed longè minor est, & non omnino sic nigra, cum sub alis colore albo uariet, & utrinq; ad latera. Cauda eius ruffa est inferius, & breuis ut in omnibus auibus aquaticis. rostrum duos digitos longum, quod tamen si rusticulæ aut gallinaginis rostro conferas, breue dixeris, Petrus Bellonius in Memorabilibus Græciæ. Quanquam uerò scribat eandem auem quam Itali regem coturnicum uocant, Gallorum rasle uel rallam esse, mihi

mihi tamen alius uidetur rex coturnicum Italis dictus, ut conijcio ex figura, quam clarissimus medicus Aloisius Mundella ad nos misit, cui color fuscus potius quàm niger, & rostrũ breuius quàm à Bellonio scribitur. Memini ego à Gallis audire rallam uulgò Gallicè dictam auem corpore gracili esse, magnitudine merulæ, quæ in pratis uelociter currat, rarò uel nunquam uolet, altis cruribus, uoce kr. kr. kr. frequenti, colore subruffo: satis lautam in cibis, carne colore æruginosi æris, quæ contra morbum regium in cibo commendetur, ut etiam ius decoctæ. Sed de rala aquatica & terrestri plura scribam inter Gallinulas. Angli perdicem rusticam siue gallinaginem ralam appellant, ut audio. Aristoteles quidem aquaticis auibus eam forma, id est corporis specie, similem esse scribit, nõ colore aut aquæ frequentatione. Est autem hæc ferè species aquaticarum auium, ut crura oblonga habeant, digitum qui pro calce est perbreuem, corpus gracile, & plumas plerunq; uarias, uentrem albicantem, & caudam breuem, rostrum longiusculum, modicè flexum. Idem Bellonius in Memorabilibus Syriæ inter aues nominat rasle (aliâs ralle de genet,) nec explicat quæ aut qualis ea sit. Non probo illos qui ortygometram interpretati sunt ein Schnepff, id est rusticulam. hanc enim gallinaginem uel scolopacem Aristotelis esse docebimus. certum est eam cum coturnicibus non discedere. In hac sentẽtia uideo Arnoldum Villanouanum fuisse, qui pro ortygometra, ethigometram scribit, & auem interpretatur lautam, perdici similem, longo rostro.

¶ Ortygometram (inquit Turnerus) aliqui eandem esse auem cum crece & cychramo (cenchramo) uolunt, sed Aristoteles omnino distinguit. Et rursus, Aliqui ortygometram esse uolunt Germanorum scricam, & Anglorum dakerhennam, quæ nobis crex non ortygometra uidetur. Vide mox plura in Crece. Ego planè scricam Germanorum, uel ortygometram, uel cynchramum, uel alterutri prorsus congenerem auem esse sentio. nam crex ibidis est magnitudine, pedibus gruinis. Ortygometra, id est scrica nostra, ein Screcke, (inquit Gybertus Longolius,) duplo maior est. Vocem mirificam instar coaxantium ranarum clamoris ædit, sed subtiliorem multò & acutiorem: ita ut rubetam assereres, ni unico spiritu sæpius ingeminaret. Rostrum ei quàm coturnici longius est & acutius. crura pedesq; satis etiam pro corporis spatio longos (longiora coturnice) obtinet, colore inter croceum & uiridem medio. quinetiam frugilega est: & aducna, antequam coturnices haud uspiam audias: & cum illa non auditur, neq; coturnices te speres amplius tum uisurum. Græci quoque cenchramum appellant, ut nos Germani screccum. Neq; etiam aliter ac coturnices retibus fallitur, nisi quòd his fistula imponitur: screccos uerò imitatione uocis, ferrata costa, quam ferrea lamina, aut cultro serratim leuiter percutiunt, in perniciem agunt, Hæc ille. Et alibi, Scricæ nostræ primæ discedunt, & primæ ueniunt.

¶ Heluetij auem quandam Brachuogel appellant, à mense Iunio quo capitur uel in quasdam regiones aduentat: alij Brachamsel, quod magnitudine corporis merulam referat (forte & colore partis pronæ,) reperiri eam audio in pratis palustribus plerunq; rostro oblongo, cruribus longis, auolare autumno, deinde uerno tempore cum coturnicibus redire. hæc quidem ortygometra an cenchramus sit (alterutram enim esse suspicor) nondum mihi constat. Sed cenchramum potius esse conijcio, quòd differat ab ea, quam ex Italia accepi, ortygometræ effigie. figurã eius infra dabimus inter gallinagines aquaticas. ¶ Ortygometram Perottus scribit sic dictam, quòd dux sit ac moderatrix coturnicum, ab ortyx & metron quod est mensura. sed ineptè. producit penultimam hæc uox, & Græcè per η. scribitur, non per ε. ut μέτρου. sic & tettigometra, & eiusdem originis reliqua, composita scilicet ab ortyx & μητὴρ (malim μήτρα) id est mater, ut sit ortygometra coturnicum mater seu matrix. sic metropolis dicta est urbs matrix, ex qua coloniæ deductæ, ut pluribus docet Budæus in Annotationibus prioribus in Pandectas. Μήτρα sanè uox Græca in compositione magnitudinem & in suo genere principatum significare uidetur, ut in Leone dixi initio capitis secundi. ¶ ὀρτυγομήτρα, coturnix prægrandis, Hesychius. ὀρτυγομήτρα, παρὰ τὸ ὄρω τὸ διεγείρω, Etymologus & Varin. sed locus uidetur corruptus. ortyx enim potius dictio simplex est, & à uerbo ὄρω, quod est excito, deriuari poterat: fortè quod facile ad pugnam animo concitetur. Sed magis placet per onomatopœiam sic dici.

¶ Hebraicam uocem schelau aliqui ortygometram interpretantur: sed coturnicem simpliciter ea uoce significari magis probamus. Vide in Coturnice A. Albertus lib. 23. ortygometram & ortygem confundit. Idem alibi ortygometram facit genus galli syluestris maximum, quod uulgò Orhan uocetur. quam eius interpretationem ineptissimam Niphus etiam referens non improbat.

DE CRECE.

CREX moribus pugnacibus est, ingenio ualens ad uictum, sed cætera infelix. crura habet longa, ac ideo posteriorem digitum, qui pro calce est, minutum. pugnat cum galgulo, & merula, & uireone. nocet enim his & eorum pullis, Aristot. Auis est marina, ibidi similis, Varinus. Ibis nigra in Aegypto, pedibus est gruinis, &c. eadem qua crex magnitudine, Herodotus. Creci similis traditur elorius, Athenæus. Crex & ciconia inimicę sunt, Aelian. Ad ciuitatem auium condendam è Libya uenerant innumeræ grues, θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. Τούτους δ' ἐτύκιζον αἱ κρέκες τοῖς ῥύγχεσιν, Aristoph. in Auibus, ubi Scholia, Crex genus est auis rostro admodum acuto & serrato, (idem

Suidas & Varinus repetunt.) Τύκος uero instrumentum est quoddam, quo lapides poliunt, (πελεκύνουσι, καὶ ξέουσι.) is uerò labor non ineptè auibus longum rostrum habentibus tribuitur. βραδύπτεροι κρέκες, Philes. sunt enim aues aquaticæ tardioris uolatus. Vide in Ciconia ad finem quarti capitis. ¶ Κρὲξ auis nomen fictum per onomatopœiam, ut & κέρκις, id est radius textorius, à uerbo κρέκειν, quod est ἠχεῖν, Eustathius. Κέρκας, auis eadem quæ crex, Hesychius & Varin. Eadem fortè etiam cercis fuerit. Vide supra in Cercis. Crex auis est inauspicata nuptijs, ὄρνεον δυσοιώνιστον τοῖς γαμοῦσι, Suidas. Ὄρνεόν τι ὃ τοῖς γαμοῦσιν οἰωνίζεται, Hesychius. id est, auis à qua auspicia petebant pro nuptijs. Κρὲξ, κορυφαία, (κέρκις quidem exponitur Varino ἡ ἐπὶ πίτυος κορυφή, ἢ αἰγεῖρος: κερκίδα etiam αἴγειρον interpretantur Grammatici:) τάσσεται δὲ καὶ ἐπὶ τροχοῦ, (fortè de rota currus, propter sonum quem reddit dum uoluitur,) Hesychius & Varinus. ¶ Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, Mineruæ crex & noctua, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis.

¶ Est auis quædam apud Anglos, longis cruribus, cætera coturnici, nisi quòd maior est, similis, quæ in segete & lino, uere & in principio æstatis non aliam habet uocẽ, quàm crex crex: hanc enim uocem semper ingeminat, quam ego Aristotelis crecem esse puto. Angli auem illam uocãt a dakerhen, Germani ein Schryk. (audio à Frisijs uocari ein Schrye, auem quam nos arquatam appellauimus) nusquã in Anglia nisi in sola Northumbria uidi & audiui, Turnerus. Vide infra inter Gallinulas terrestres. Quærendum an hæc à Turnero descripta auis, ortygometra sit: aut an eadem forte quam circa Argentoratum Mattkern appellant, cuius figuram inter gallinas syluestres dabimus. Ortygometram aliqui eandem esse auem cum crece & cynchramo uolunt, sed Aristoteles planè distinguit, Turnerus. ¶ Albertus pro crex habet cratoz, quam coruini generis auem esse imperitè scribit. ¶ Poëta κρέκα etiam pro capillo dicunt, ut innominatus quidam apud Suidam in hoc hemistichio, πορφυρέην ἤμησε (ἔκοψε) κρέκα. Κρέκειν & ὑποκρέκειν uerba usurpantur de concentu citharæ, Cælius.

DE CVCVLO.

A.

KAATH, קאת, Hebraicam uocem, aliqui קיק, kik uel hakik (ut uocant magistri in Thalmud) id est cuculum, interpretãtur: alij onocrotalum, pelecanum, cataracten, mergulum, &c. Vide supra in Mergo in genere. Dominus ponet Niniuen sicut desertum, & pernoctabit in superliminaribus eius cuculus, (kaath,) Sophoniæ secundo, interprete Munstero. Idem in Lexico trilingui cuculum nominat kik, קיק: & kakata, קאקאתא. Schalac etiam Hebraicè quidam cuculum dici putãt: alij mergulum, alij nycticoracem. Vide itidem supra in Mergo in genere. Larus auis Hebraicè schachaph nominatur à morbo quo laborat. Hebræi uulgò cuculum sic uocant, quòd hæc præ cæteris scabiosa appareat, P. Fagius. In Auicennæ animalium historia typis excusa, modò banchem, modò euchem pro cuculo legitur. ¶ Græcè, coccyx, κόκκυξ, uocatur: unde karkolix uox corrupta apud Albertum lib. 23. In Creta hodie decocto, Bellonius. ¶ Latinè, cuculus, cucullus, cuccus: Vide infra in a. ¶ Italicè, cucculo, cucco, cuco, cucho. ¶ Hispanicè, cuclillo. ¶ Gallicè, cocou, coquu. Germanicè, Gucker/Guggauch/Kuckuck/Gugckuser. Flandricè, Kockock, uel Kockuut. ¶ Anglicè, a cukkouu, & a gouke. ¶ Illyricè ziezgule.

B.

Cuculus quidam componitur ex columba & niso siue speruerio: alius ex columba & asture, mores etiam habet ex utroq; compositos. ex columba enim habet quòd non prædatur aues alias, ex niso autem & asture habet, quòd insidiatur nidis auium aliarum debilium, & ideò aues pugnant cum cuculis tempore quo oua pariunt, Albertus lib. 23. Et ubi librum sextum Aristotelis de historia animalium interpretatur, cap. 7. Cuculus (inquit) duplex est, (etiam ex Auicennæ sententia,) maior & minor. Maior ex asture & columba componitur. quoniam rostrum & ungues & pedes habet similes palumbo: reliquum corpus simile est asturi, nisi quòd uarietas pennarũ in cuculo habet maculas nigras ferè rotundas, in asture uerò sunt lineæ nigræ: uolatu etiam asturẽ refert. hæc auis Græce kakakoz dicitur (pro coccyx uoce corrupta.) aliquando enim quando coniungit uoces triplicat eas, & profert sonum kakakoz. Minor autem cuculus cõponitur ex columba & speruerio, habens rostrum & pedes columbæ: & cætera corporis membra & uolatũ similia speruerio: unde falsa uulgi opinio nata est cuculum maiorẽ aliquando esse asturem, & econuerso. Magnitudine quidem & uolatu cuculus maior magnum accipitrem refert, minor paruum. Et forte plures sunt differentiæ huiusmodi cuculorum, Hæc ille. Maiorem cuculum (inquit Niphus) nonnulli putant petere saxa & domicilia in quibus columba nidificat, ut illius oua uoret, & sua imponat. Secundũ uerò cuculum, petere nidos auium minorum, in quibus pariat. Sed, pace Alberti dixerim, non inuenitur cuculus maior. Non cuculum modo in alienis nidis parere quidam putant, sed etiam auem rapacem asturi similem in nido corniculæ, Albertus. ubi exponit locũ Aristotelis de histor. anim. 9. 29. nihil autem tale Aristoteles habet, sed alibi docet cuculum à quibusdam accipitrem existimatum, ut in c. referemus.

remus. Vnde apparet Albertum parum ſibi conſtare: nec tanquam ſuam de duobus cuculi generibus opinionem, ſed alienam referre. ¶ Vnguibus non eſt aduncis cuculus, ſed ijs & capite ac roſtro rictuq́ʒ columbam potius (uetus lectio habet uictu columbi potius, ut intelligamus eum & leguminibus ueſci præter reliquorum accipitrum morem. ad hoc rictum uix puto inueniri de ullis auibus, nedum de columbis, Gelenius in Plinium; mihi placet rictu legi ex Ariſtotele) quàm accipitrem refert. colore tantum accipitrẽ imitatur: niſi quòd accipiter maculis diſtinguitur, ceu lineis: cuculus uelut punctis. magnitudo atqʒ uolatus ſimilis accipitrum minimo, Ariſtot. & Plinius. Turturis (forte accipitris) ferè colorem habet, Author libri de nat. rerum. Immutatur colore cum ſe abditurus eſt, Ariſtot. Inſpexi aliquando cuculum iuuenem, qui uentre & adiacentibus partibus ſimilis erat ſperuerio. colore totus nigricãs, ſed maculis ſubruffis per alas aſperſus. foramina narium in roſtro multum eminebant. oris pars interior flaui coloris erat. Digiti eius bini antrorſum tendebant, bini alij retrorſum ut in pico.

C.

Cuculus à ſua uoce nominatur, Varro & Iſidorus, non apud Latinos tantum, ſed apud Græcos

quocp, & alijs plerisqꝫ linguis, ut uix alia auis sit quę similiter in tot linguis unam aut similem habeat nomenclaturam. Cretenses cuculum hodie decocto uocant, uocis ipsius imitatione, Bellonius. ὁ κόκκυξ ἐστὶ δύσφωνος, Varinus. Cuculus est auis improba quæ uocem suam in cantando non mutat, sed semper eandem replicat, Liber de nat. r. Abditurus se uocem mutat, Aristot. & Plinius. Et cuculi cuculant, fritinit rauca cicada, Author Philomelæ. Cucculat & frigulat uoce, Alunnus. nos frigulare de cuculi uoce nusquam legimus. Græci κοκκύζειν uerbum cum de cuculi tum de galli uoce usurpant, uide infra in a. Plinius cuculi cantum dixit. Audiuntur apud nos cuculi plerunqꝫ usqꝫ ad diem d. Ioannis.

¶ Auis pigerrima est, & loco non stabilis, Author de nat. r. Breues & paruos uolatus facit, Isidorus. Non illum (accipitrem quem celebrat) uano cuccus deceperat astu Dum uagus incertas itqꝫ reditqꝫ uias, Vespasianus Stroza. ¶ Vermibus & insectis quibusdam, ut muscis, erucis, cuculos uesci audio.

¶ Cuculus saxa & domicilia petit in quibus nidificet, Aristot. sed cum idem alibi cuculum alienos tantum nidos petere scribat, conciliari potest, dicendo cuculum per se perrarò nidificare: in nidis uerò alienis frequenter, Niphus. Vide ne pro κόκκυξ apud Aristotelem legendum sit κύκνος. Locus est historiæ anim. 6. 1. ubi Albertus non cuculum sed cygnum habet. Cuculus non nidificat, sed in nidis parit alienis, & præcipue in palumbium, & curucæ, & alaudæ humi, atqꝫ etiam in nido luteolæ appellatæ super arborem. parit hic unum ouum, nec ipse incubat. Sed auis in cuius nido pepererit, ea incubat, excludit, atqꝫ enutrit. quæ cum ipse alienigena pullus accreuerit, suos eijcere dicitur, ita ut pereant. Alij eos à genitrice occîdi, & dari in cibo cuculi pullo aiunt, uidelicet improbatos propter speciem cuculi elegantiorem. sed quanquam plurima ex ijs uidisse nonnulli confirmant, tamen de pullorum interitu non conuenit inter omnes. Alij enim cuculum ipsum repetere nidum, cui suum ouum mandarit, pullosqꝫ deuorare nutricis uolunt. alij pullum cuculi, quod magnitudine præstet, posse percipere cibum omnem oblatum, atqꝫ ita cæteros fame perire autumant. alij ipsum ut fortiorem, cæteros pastus consortes occidere autores sunt. Sed prudenter sanè prolis suæ procreationem moliri uidetur cuculus. Cum enim se ignauum, minimeqꝫ opitulandi potentem nouerit, facit quasi suppositítios suos pullos, quò seruari possint. timiditate enim hæc auis excedit, quippe quæ ab auiculis uellatur, & præ metu earum fugiat, Aristot. Causa subijciendi pullos putatur, quod sciat se inuisam cunctis auibus. Nam minuta quoqꝫ infestãt. ita non fore tutam generi suo stirpem opinatur, ni fefellerit: Quare nullum facit nidum, alioquin trepidum animal. Educat ergo subditum adulterato fœta nido. Ille auidus ex natura, prçripit cibos reliquis pullis, itaqꝫ pinguescit, & nitidus in se nutricem conuertit. illa gaudet eius specie, miraturqꝫ sese ipsam, quòd talem pepererit. Suos comparatione eius damnat ut alienos, absumiqꝫ etiam se inspectãte patitur, donec corripit ipsam quoqꝫ iam uolandi potens, Plinius. Pullos cuculi nemo se ait uidisse, Aristot. ferè nemo, Vuottonus. nemo se ait uidisse in nido proprio, Albertus. Parit cuculus, uerum nõ in nido quem ipse fecerit, sed interdum in nidis minorum auium: & oua quæ aliena repererit, edit. maxime uero nidos palumbium petit, quorum & ipsorum oua esu absumens, sua relinquit. parit maiore ex parte singula oua, raro bina, Aristot. & Plinius. Propter naturæ suæ frigiditatem, ut quidam conijciũt. Curucæ quoqꝫ in nido parit. fouet illa, & excludit, & educat, Aristot. Cuculos in Helice aiunt parituros, non construere nidum, sed in palumbium aut turturum nidis parere, nec incubare, neqꝫ excludere, neqꝫ nutrire eos: sed pullum educatum ab aliena matre cęteros pullos de nido eijcere, quos tanquam maior & ualidior facile superat. Quin & matrem aiunt eius forma delectatam, in pullis proprijs expellendis eum iuuare, Aristot. in Mirabilibus. Cuculus (inquit Aelianus) sibi conscius est, se neqꝫ incubare, neqꝫ ex ouis pullos excludere posse, ob frigidam corporis constitutionem. itaqꝫ in alieno nido parit, non tamen cuiuslibet auis, sed alaudæ & luteolæ: quòd non ignoret ab ijs oua suis persimilia pari solere. si autem illarum nidos ouorum inanes & uacuos repererit, non eò diuertit, sed in eos ubi intus oua sint, atqꝫ ad ea ipsa admiscet sua: si autem illarum oua complura offenderit, ex ijs quædam perdit, ac in eorum locum sua (totidem, ne dum illa numero superflua inuenerit auis incubatura, quasi aliena repudiet, Author libri de nat. r.) supponit, quæ non ab illarum ouis internosci possunt, ob similitudinem. Iam uero aues quas dixi aliena oua excludunt: pulli uero cuculi cum ætate procedenti ad uolatum firmi paulùlum existunt, sibi conscij se esse illegitimos fœtus, ad parentem suum euolant. iam enim succrescentibus pennis (ab aue quæ eos exclusit) alieni deprehenduntur, atqꝫ acerrime uerberantur, Hæc ille. Nidum non facit ipse, aliarum uerò auium deuoratis ouis, & suis suppositis, discedit. fouentur ea per alienam matrem, donec exclusis pullis fraus detegatur: qua cognita eos relinquit, & alium nidum struit, & ita demum cuculus accedens pullos nutricatur, Oppianus Ixeutic. primo. Cuculi genus non extaret, nisi sua oua alieno nido supponeret, Theophrastus in hist. Plant. Cuculus ouis quæ in palumbi nido inuenerit clam confractis, sua reponit, Albertus. Auis quæ exclusit pullum cuculi, nutrit eum, & specie eius delectatur adeò, ut ipsa nutriendo illum famem ferat, Idem. De pullo cuculi (inquit Niphus) sententiæ sunt diuersæ. dicunt enim nonnulli nutricem incubare ouum cuculi, & simul etiam sua. sed quoniam ouum cuculi citius excluditur, ideo uiso pullo cuculi, auis nutrix non amplius excludit oua sua. Alij dicunt cuculum oua auis, in cuius nido parit, uorare & proprium relinquere incubãdum: quam

quam opinionem Albertus & Auicenna magis probarunt, & Aristoteles nonunquam. Alij dicunt cuculum patrem repetere nidum, & uorare pullos auis nutricis, ac suum relinquere. Nonulli uero asserunt pullum cuculi suis motionibus propter suum pondus opprimere pullos nutricis auis, præsertim in prima teneritate, cum uidelicet primum excluduntur, Hæc Niphus. Cuculi oua in passeris nido reperta comedunt, & sua obijciunt, quæ ille inuenta fouet ac nutrit, Isidorus. Vulgo fertur quod non cuculus tantum, sed etiam alia quædam auis rapax similis fere asturi (quam etiam aliqui falso asturem uocant in terra nostra) in nido alieno pariat. hæc quidem in nido corniculę parere creditur: cuculus uero præcipue parit in nido auiculæ gräsemuschæ (id est currucæ) dictæ, aut alterius paruæ illi similis. Cuculum autem nunc simpliciter uoco quem alibi minorem cuculum appellaui. is & in currucæ nido parit, & alterius citrinæ cuiusdam auis, quam alij gursam, alij ameringam uocant. interdum etiam in nido auiculæ, quæ iuxta ripas aquarum cauda oblonga & ualde mobili insignis est, unde & nomen ei apud Germanos. Fertur autem ouum cuculi citius excludi, eoq; excluso auiculam non amplius incubare alia oua, sed nutrire pullum cuculi, qui deinde paulatim crescendo reliqua oua incubet & excludat. Ouum enim cuculi fere semper est in medio ouorum aliorum. Alij dicunt oua omnia simul excludi, & cæteros pullos à matrice interimi darique in cibum pullis cuculi, quod illos propter formam & magnitudinem mater pullorum præferat. & hoc rustici quidam & aucupes se uidisse testantur. Verum hoc apud nos non de cuculo, sed de cornicula fertur, in cuius nido auis asturi similis parit, Albertus. Et alibi, Maioris cuculi mos est, parere in nido palumbi: minoris uero in nido currucæ aut motacillæ. & Auicenna scribit se cuculum minorem in utriusq; auis nido inuenisse aliquando in ripa fluminis, & semel in arbore: & auiculas illas cuculum uermiculis nutrientes obseruasse. Sed cuculi genus simplex esse, nec maioris & minoris differentia distingui, ostendimus supra in B. Ego ab aucupibus nostris audiui cuculum in diuersarum auicularum nidis reperiri, à quibus alatur: nempe rubeculæ, (quam Hußrötele uocant,) lusciniæ, motacillæ albæ, & brunellæ uulgo dictæ. Acron apud Horatiũ Satyr. 1. 7. cucullum esse scribit auem abiectam, quæ hoc uitio naturali laboret, ut oua ubi posuerit oblita, sæpe aliena calefaciat. unde rustici sibi obijciunt, quasi alieni curam sustinentes. Sed currucam potius aut similem aliam auem nõ cuculum hoc facere scribendum fuerat. Cuculus parum generat, quanquam aduncus nõ est, quia naturæ frigidæ est, Aristot. Nulla auis unum parit, excepto cuculo, qui & ipse duo interdum parit. nec multa parit, sed sæpe bina, aut terna cum plurimum, bina quidem magna ex parte, Idem.

¶ Cuculus (inquit Aristot.) ex accipitre fieri immutata figura à nonnullis putatur: quoniam quo tempore is apparet, accipiter ille, cui similis est, non aspicitur. sed ita fere euenit, ut ne cæteri quidem accipitres item cernantur, cum primum uocem emisit cuculus, nisi perquam paucis diebus. Ipse autem breui tempore æstatis uisus, hyeme non cernitur. est hic neq; aduncis unguibus, ut accipiter, neq; capite accipitri similis: sed ea utraq; parte columbum potius, quàm accipitrem repræsentat. nec alio, quàm colore imitatur accipitrem, nisi quod accipiter maculis distinguitur, ceu lineis: cuculus uelut punctis. magnitudo atq; uolatus similis accipitrum minimo, qui magna ex parte per id tempus non cernitur, quo cuculus apparet. nam uel ambo unà uisi aliquando sunt. Quinetiam ab accipitre interimi cuculus uisus est, quod nulla auis suo in genere solet facere, Aristot. Vide etiã in Accipitre C. Cuculus apparere incipit Martio, quo tempore nullus accipiter (nec astur, nec sparuerius) apparet, nisi paucis diebus ultimis Martij, Niphus.

¶ Cuculus immutatur colore, & uocem minus explanat, cum se abditurus est, quod facere exortu caniculæ solet. apparere autem incipit ab ineunte uere ad eius syderis ortum, Aristot. Procedit uere, occultatur caniculæ ortu, Plinius: post rarissime cernitur, Aelian. Aestate uolat & lasciuit: hyeme iacet languens & deplumatus, ac buboni similis apparet, Obscurus. Hyeme latet in cauis arboribus, Georg. Agricola. Hyeme plumas amittere dicitur, intratq; terræ latibulũ, uel concauitates arborum: illuc ęstate congerit, unde hyeme uiuat, Author libri de nat. rerum. Certum est cuculum hyeme latere in concauis arborum & lapidum. Comportari autẽ æstate ab eo cibum quo hyeme nutriatur, falsum esse constat. sed hyeme pennas amittit & mutat, Albert. Fabulantur quidam apud nos rusticum quendam cum truncum fornaci calfaciendæ hyeme immisisset, cuculi in eo uocem audiuisse. Cuculus auis est uerna, Etymologus. Amphisbæna sola serpentium frigori se committit prima omnium procedens & ante cuculi cantum, Plin. Cuculi certo tempore adueniunt, miluorum scapulis suscepti propter breues & paruos uolatus, ne per longa aeris spacia fatigati deficiant, Isidorus. Cuculus in Phœnice ante messem apparet, Scholiastes Aristophanis. uide infra in H. a. ¶ Nostri hominem ualde scabiosum, uulgo dicere solent tam scabrum esse quàm cuculus. forte quod per hyemẽ cum latet ac pennas mutat, hæc auis corpore scabro uideatur. ¶ Cuculi saliuæ cicadas gignunt, Isidorus. Creditur enim uulgo saliuam quandã expuere: unde & herbæ nomen, de qua mox in a. dicemus. Mihi auem ullam spuere uerisimile non fit: & qui cuculum domi uermiculis aluere, spuentem nunquam obseruarunt.

D.

Cuculus auis est timidissima, ut inquit Anacreon, Etymologus. Pertimida est auis, quippe quæ ab auiculis uellatur, & præ metu earum fugiat, Aristot. Et alibi, Frigidæ est naturæ, quod ipsius pauore iudicatur. nam ab omnibus auibus fugatur, & in alienis parit nidis. Διὰ δειλίαν ὁ σῶμα=

λίζεται τοῖς λοιποῖς ὀρνέοις, Varinus. ¶ Coccyce astutior: Vide infra inter Prouerbia. Non illum (accipitrem quem celebrat) uano cuccus deceperat astu Dum uagus incertas itque reditque uias, T. Vespasianus Stroza. ¶ Solum cuculum inter aues à suo genere interimi Plinius scribit, non rectè intellectis, ut apparet, Aristotelis uerbis. Aristoteles enim hoc non scribit, sed ut contra uulgi opinionem cuculum non esse de genere accipitris doceret, illum etiam ab accipitre deuorari ait, quòd non fieret si eiusdem generis esset, uel mutata tantũ figura ab eis differret. ¶ Quòd nidum proprium non faciat, neque oua sua foueat, neque pullos excludat, &c. sat copiosè præcedenti capite explicatum est. ¶ Aues (minores) pugnant cum cuculis eo tempore quo oua pariunt, Albertus. Et rursus, Aues ferè omnes impugnant cuculos, sed occultè accedunt ad eos.

E.

Miraculum fertur de cuculo, quo quis loco primum audiat alitem illam, si dexter pes circunscribatur, ac uestigium id defodiatur, non gigni pulices ubicunque spargatur, Plinius. ¶ Cuculus primus auium uerni temporis nuncius est, Oppianus. Cum propius ciuitatẽ accesserit, magis uerò si intrârit, pluuiæ uel tempestatis prognosticum esse audio. Quidam annonæ caritatem timẽdam existimant cum propius domos hæc auis accesserit, quod cœlo frigido facere solet. Audiuntur apud nos cuculi plerunque usque ad diem diuo Ioanni sacrum: quod si etiam ab eo tempore audiantur, uinum acerbius futurum metuitur.

F.

Pullus cuculi dum in nido educatur (ab aliena matre,) eo tempore præcipuè & pinguis & grati saporis est, Aristot. Cuculi pullo qui iam uolare potest, nulla auium suauitate carnis comparatur, Plinius. postquam per se uiuit, mutat saporem, Perottus. Hodie nusquam puto in cibum admitti cuculum. nam quia spuit (ut uulgò credunt) auis impura & excrementitia iudicatur. Quod si kaath Hebræis cuculum significat, ut quidam interpretantur, (alij aliter,) lege etiam Mosis interdictus fuerit Deuter. 14.

G.

Auis cuculus leporina pelle adalligatus, somnos allicit, Plinius. Ad canis rabidi morsum aliqui fimum cuculi laudant decoctum (in uino, ut obscurus quidam addit) & potum, Idem.

H.

¶ a. Cuculus dicitur tribus syllabis breuibus: ut apud Authorem Philomelæ, Et cuculi cuculant, fritinit rauca cicada. Horatius cucullum dixit l. consonante duplicata, Cui sæpe uiator Cessisset, magna compellans uoce cucullum, in Satyris 1.7. Quòd quidam ex cuculo faciunt cucullum apud Horatium, ex aui uestem, nihil est necesse, quum hæc uox penultimã habeat productam, apud Plautum in carmine Trochaico, At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Ac mox, Cano capite te cuculum uxor ex lustris trahit, Trochaicus est, Erasmus. Alberto ineptè etiam gugulus scribitur. Coccyx apud Romanos cuccus (κοῦκκος) uocatur, Suidas & Varinus. ὁ παρὰ Ῥωμαίοις κοῦκλος, Isacius Tzetzes in Lycophronem, ut codex impressus habet: Cælius uerò cucus legit (non cuculus) per c. simplex. Non illum uano cuccus deceperat astu, T. Vespasianus Stroza. ¶ Coccyx Græcum est nomen, quo etiam Plinius utitur. ὄρτυξ & κόκκυξ declinantur per υγος, ut in Coturnice a. docuimus.

¶ Epitheta. Vagus, Vespasiano Strozæ. πρόσθε βοῆς τέττιγος (aliâs κόκκυγος) ἐαρτόρου, Nicander in Theriacis. id est, initio uêris. Κόκκυξ, ὄρνεον ἐαρινὸν δειλότατον, ὥς φησιν Ἀνακρέων, Etymologus.

¶ Cuculum maritum uocat mulier apud Plautum, qui cum alienis uxoribus dormiebat: quòd cucullus auis cum tempus suæ partitudinis appetit, nidum auiculæ, cui curruca nomen est, animaduertit, in eiusque nido, exclusis illius ouis, oua sua enititur. In Asinaria, At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Plura uide infra inter Prouerbia. Magna compellans uoce cucullum, Horatius in Sat. 1.7. ubi Acron, Cucullus auis (inquit) hoc uitio naturali laborat, ut oua ubi posuerit oblita, sæpe aliena calefaciat. Vnde rustici sibi obijciunt, quasi alieni curam sustinentes. Sed hoc alij de curruca potius scribunt, etsi non similiter. ¶ Cucullus, capitis tegmẽ. Sumere nocturnos meretrix augusta cucullos, Iuuenalis Sat. 6. Illinc cuculo prospexit caput tectus, Martialis lib. 5. Contentusque illic Veneto duroque cucullo, Iuuenal. Sat. 3. Mulieres nostrates (inquit Budęus) cappã uocant. Tẽpora Santonico uelas adoperta cucullo, Idẽ Sat. 8. Saga cucullata, id est cucullos habentia, Columellæ. Cuculio (ut Iulius Capitolinus docet) est genus pilei uiatorum, quo capite obtecto uagari nocte solent. Cuculionem pro cuculo uidetur accipere Cato cap. 2. Funes ueteres sarciri nouosque fieri: centones, cuculiones familiam oportuisse sibi sarcire, Idem cap. 135. Videtur esse à cucullus, forma Græca diminut. sicut ab homine homuncio. Penulæ Gallicæ genus si cucullum non habet, Bardiacus dicitur: idem cum cucullo bardocucullus uocatur: utriusque Martialis meminit. Habet autem nomen à Bardis Galliæ gente, quòd hæc eo genere uestis præcipuè uteretur, Perottus. Cucullus papyraceum tegmentum quo pigmentarij utuntur. Vel thuris piperisque sis cucullus, Martialis lib. 3. de libro suo loquens. ¶ Cuculare, apud authorem Philomelæ de uoce cuculi.

¶ Coccyges in Acharnensibus Aristophanis, ut Scholiastes exponit, dicuntur homines inepti ac imperiti, ἄτακτοι καὶ ἀπαίδευτοι. nam & coccyx auis (inquit) uoce inepta canit, ἄμουσόν τι φθέγγεται. Eos qui facile decipiuntur prisci Græci ab oti stolidæ auis natura otos appellabant; nostri similiter

homines

homines stolidos cuculos cognominare solent. Lycophron Aiacem cóccyga uocauit, siue (ut Scholiastes explicat) διὰ τὸ μονιόν, id est ab ingenio minimè ciuili aut sociali, sed solitario: siue propter loquacitatem διὰ τὸ φλύαρον, iactabundę quidem eius & impiæ loquacitatis Homerus meminit. Plerisq; arrisit Battum cóccyga fuisse nuncupatum, de loquutionis pontificio præpedito, Cælius. Nos apud Pindari Scholiasten in Pythijs Carmine quarto legimus Battum regem cóccyga dictum, διὰ τὸ μὴ γεγωνὼς (γεγωνῶς potius per ω, in ultima & penultima, id est, quòd non clara uoce uteretur, erat enim ἰσχνόφωνος) φθέγγεσθαι. Κόκκυγες, id est cuculi (prouerbialiter ut uidetur) dicebantur, si qui numero pauci, complures uiderentur, Hesychius & Varinus. Os sacrum à lato incipiens in angustum desinit, ubi coccyx est, qui & sphondylion (σφονδύλιον, Pollux) & orrhopygium nominatur, Cælius ex Polluce. Τισὶ δὲ καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, ὁ πρὸς κόκκυξ καλεῖται, καὶ ἔστι πάντων μέγιστον, Pollux. Κόκκυξ ὁ πρόβολος τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ τοῦ πρὸς τοῖς ἰσχίοις, Hesychius & Varinus: quanquam corruptus apud illos locus est. sicut & κόκκυς pro κόκκυξ, quod interpretantur λόφον καὶ περικεφαλαίαν, id est, cristam & galeam. uidetur autem etiam appendix illa ossis sacri sic dicta esse, quòd instar cristæ emineat, nõ quòd cum aue quicquam commune ei sit. Vocatur & cóccyx in iumentis pars quædam humeri uel inter humeros. uide in Equo E.

¶ Κοκκύζειν uerbum de gallinaceorum uoce Gaza ex Aristotele cucurrire transtulit. Coccyssare, id est κοκκύζειν uerbum habẽt Græci fictitiũ ex gallinacei uoce ac coccygis, Cælius. Ἄδειν galli proprium est, κοκκύζειν cuculi, Pollux & Scholiastes Aristophanis. Et alibi cũ poëta de gallinaceo dixisset ὁπόταν μόνον ὄρθριον ᾄσῃ, Scholiastes addit: Κοκκύζειν enim tum propriè dicitur gallus cum parta uictoria canit. ὁ δ' ὄρθριος ἄλλον ἀλέκτωρ κοκκύσδων νάρκωσιν (ἤγειρ ἀπραξίας,) &c. Theocritus. hinc nimirum etiam composita uoce (gallus) ὀρθιοκόκκυξ dicitur, Varinus. Κοκκύσω, instar gallinacei clamabo, signum dabo, σημειώσω, apud Aristophanem, Idem. Ἀπεπυδάρισα, μόθωνα περιεκόκκυσα, Aristoph. in Equitibus. ubi interpres περικοκκύζειν exponit contemnere, ludibrio habere, περιρογχάζειν, περικορδακίζειν, est autẽ cordax saltationis genus. Κοκκύζειν, ταράσσειν, φωνεῖν ὀξέως, ᾄδειν, unde cóccyx dictus apud Hesiodum. & κοκκοβόας ὄρνις, & ὀρθιοκόκκυξ, pro gallinaceo, Hesych. & Varinus. Σὲ δὲ κοκκύζων ἀλέκτωρ περικαλεῖται, Comicus apud Varinum. Ἦμος κόκκυξ κοκκύζει, Hesiodus, id est initio ueris. Κόκκυξ λήγοντος τοῦ χειμῶνος κατάρχεται κοκκύζειν. Ἀνθρώπους πάντας τέρπει δὲ. τὸ ἔαρ γὰρ μηνύει, Io. Tzetzes. Καὶ μοισᾶν ὄρνιχες, ὅσοι ποτὶ Χῖον ἀοιδὸν Ἀντία κοκκύζοντες ἐτώσια μοχθίζοντι, Theocritus Idyllio 7. ubi κοκκύζειν pro eo quod est stolidè & inepte blaterare posuit, ut huiusmodi poëtæ merito cóccyges dicantur. Aegypti quondam & totius Phœnices Cóccyx rex erat, Et cum primum cuculus dixisset κόκκυ, tum Phœnices omnes Triticum & hordeum in agris metebant, Pisthetærus in Auibus Aristophanis. Respondet Epops, τοῦτ' ἄρ' ἐκεῖν' ἦν τοὔπος ἀληθῶς, Κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε. Eo in loco Scholiastes, Multi (inquit) Aegyptiorũ recutiti erant, & cuculo canente κόκκυ, recutiti omnes in agros conueniebant. Aliter, Paroemia est, Κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε, ἀντὶ τοῦ κόκκυγος κράζοντος τὰ πεδία θερίζομεν. Et rursus, Κόκκυ uox est quædam, uel accipitur pro minimo. apparet autem cóccyx in Phœnicia ante messem. Κόκκυ, Atticè τὸ ταχύ, (ἢ ἀντὶ τοῦ ὀλίγου, ἐλάχιστον,) Hesych. & Varinus. Κοκκῷ (cum iota subscripto, Suidas absq; iota habet, ego κόκκυ legendum coniicio,) Atticè pro celeriter. Κόκκυ, acclamatio opilionis, Hesych. & Varinus. forte hic quoq; κόκκυ legendum. ¶ Νεφελοκοκκυγίαν ciuitatem à se in aëre condendam, composito à nubibus & cuculis nomine, uocant aues apud Aristophanem. ¶ Κοκκυγίαν, ἄνεμον οἱ Κροτωνιᾶται, Hesych. & Varinus.

¶ Stirpes. Nicander in Theriacis olynthos, id est grossos caprifici coccygas uocat, quòd cum cuculis simul uerno tempore prodeāt. Κεκοκκυγωμένον, colore coccygino, id est purpureo tinctum, à coccygea arbore, Hesychius & Varinus. Adrachne arbor similis est unedoni, (arbuto,) folio tantum minore. Similis & coggygria folio, magnitudine minor, proprietatem habet fructum amittendi lanugine (pappum uocant) quod nulli alij arbori euenit, Plinius 13. 22. Gaza ex Theophrasto coggygriam non rectè prunum alicubi uertit. Arbor quæ ab Italis hodie uulgò cotonum uel scotonum dicitur, folio breuiore & rotundiore quàm unedonis, nec secto aut serrato, pappos habet ferè ut uitis syluestris caustica, ut obseruaui in collibus nõ procul Tridento. eam esse puto quam Plinius barbam Iouis appellat lib. 16. cap. 18. nimirum quòd pappis suis barbam imitari uideatur. Aquas odit (inquit) & quæ appellatur Iouis barba, in opere topiario tonsilis, & in rotunditatem spissa, argenteo folio. nec alibi eius meminit. Coggygriæ folium (inquit Theophrastus) arbuto simile est, idq; non magnum. Vnde apparet hanc arborem, & eam quę Iouis barba dicitur, eandem, aut certe congeneres esse. an uero coccygriæ (uel coccygeę) usus aliquis sit ad uestes purpureo colore tingendas, alius præter Hesychium nemo quod sciam tradidit. nec puto barbæ iouis aut scotoni talem aliquem usum esse. Græci prunum κοκκύμηλον uocant, quasi cuculi malum. nam & per dissolutionem uocabuli κόκκυγος μῆλον dicitur, Eustathio teste. Μῆλον ὁ κόκκυγος καλεῦσι, Nicander ut citat Athenæus. Κοκκύμηλον fructus qui apud nos βερίκοκκα, Suid. & Varinus. sed bericocci uox corrupta est à Latina præcox uel præcoquum. sic enim Armeniacum malum appellant aliqui: quod tamen persici non pruni species est. Non probo Grammaticos qui κοκκύμελα per ε. in penultima scribunt, nec illos qui in antepenultima. ¶ Cóccyx herba nominatur ab Hesychio & Varino: nec aliud addunt. Lenticula quæ in aqua nascitur quàm tenerrima contusa, & antequam cubitum eat ei qui dolet pedes imposita, deinde interposito tempore sublata, & herba cuculus trita in reliquam partem

noctis imposita, mirè dolores podagræ sedat, Marcellus. suspicor autem cuculum ab eo solanum intelligi. nam inter medicamenta simplicia ad Paternianum (qui liber Galeno adscribitur) cap. 83. uua lupina, hoc est solanum hortense, cuculus etiam nominatur. quod & cacubalum à Plinio dicitur, quod nomen etiam apud Dioscoridem inter solani hortensis nomenclaturas legitur. Caucalis (lego cuculus) uua lupina, Syluaticus. ¶ Panem cuculi quidam nominant trifolij genus acetosum, à quo sapore Plinius oxyn appellauit. Vulgò etiam à Germanis cuculi flos (gauchblům) appellatur, flos quidam herbæ syluestris, caryophylli syluestris (quam aliqui lychnidem putant) flori similis, sed in partes plurimas dissectus & laciniatus. cuius caulem uulgò aiũt cuculi saliua aspergi. apparet enim in eo spuma alba, circa genicula maximè, ut Tragus scribit. ego in his saliuis locustas gigni arbitror. Plutarchus in libro de fluuijs in Apæsanto mõte iuxta Inachum fl. herbam selenen gigni scribit, à qua destillantem spumam, pastores initio ueris pedibus illinere ait ut à serpẽtibus tuti sint. Hæc forte aut saliuam ut flos cuculi habet, aut forte chondrilla est, in qua succus mastichæ similis concrescens è uino contra uiperas bibitur. Luna quidem absurda uulgi persuasione spumam quandam demittere creditur, unde & specularis lapis aphroselenos cognominatus, quasi ex lunæ spuma concretus. & comitialem morbum lunaticum appellant, quo correpti ore spumant.

¶ Coccyx piscis similiter atq; auis unde nomen traxit, uocem emittit, Aelianus.

¶ Coccygium mons est Græciæ iuxta Inachum fluuium, Dyceium prius appellatus: postea coccygium, eò quòd Iupiter eo in monte cum Iunone sorore concubuerit, (in cuculũ mutatus ne agnosceretur.) nascitur in eodem paliurus arbor: cui omne animal quod insederit, hæret tanquam uisco retinente, excepto cuculo, Plutarchus in libro de fluuijs. Pausanias in Corinthiacis hunc montem prius Thornacem non Dyceium uocatum insinuat, in Corinthiacis scribens: Ad Halicen itur & alia quadam uia inter Pronem & Thornacem, ut ueteres appellarunt. Quia uero Iupiter ibi dicitur in cuculum se permutasse, montis quoq; nomen mutatum aiunt. In eius uertice Iouis templum fuit. Stephano Θόρναξ mons est Laconiæ. Quindecim stadijs Heræum seu Iunonium templum ad læuam Mycenis distat, &c. in eo Iunonis simulacrum altera manu malum Punicum gerit, altera sceptrum. Sceptro cuculus insidet. quoniam Iupiter, ut aiũt, cum Iunonis uirginis amore captus esset, in hanc se auem permutauit, eamq; Iuno, ut ludicrum quoddam uenata, comprehendit, Pausanias in Corinthiacis. Theocriti Scholiastes enarrans hoc carmen poetæ, πάντα γυναῖκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἠγάγεθ' Ἥρην: hoc est, Omnia nouerunt fœminæ, etiã ut Iupiter Iunonem duxerit, cuius usus ad prouerbij instar haberi posse uidetur: Aristoteles (inquit) in libro de Hermiones templo, Iouem fabulatur, cum Iunonis ab alijs dijs separatæ concubitum insidiosè quæreret, in cuculi forma latêre uoluisse, & consedisse in monte qui prius Thronax (Θρόναξ) dicebatur, nunc uerò Coccyx. & cum Iuno sola proficiscens ad eundem mõtem peruenisset, Iouem nimia tempestate excitata, ad Iunonem quiescentem eo in loco ubi nunc Iunonis τελείας (id est pronubæ uel nuptiarum præsidis) ædes est deuolasse frigenti rigentiq; similem, & in Iunonis genibus insedisse: misertam eam auis ueste obtexisse. tum illum pristinã formam resumpsisse, & cum Iuno copiam sui negaret, quòd matrem timeret, Iouem se illi maritum fore promisisse. unde præcipui etiam Argiuorum deam hanc colunt, cuius simulacrum in templo insidens solio sceptrum insidente cuculo manu tenet.

¶ c. κόκκυξ ὄρνεον λάλον, Io. Tzetzes. θορυβητικὸν καὶ φλύαρον, Isacius Tzetzes. & ἄμουσον apud alios. πρόσθε βοῆς τέττιγος (aliâs κόκκυγος) ἐαρτόρου, Nicander.

¶ d. De cuculi ingratitudine extat Philippi Melanchthonis declamatio.

¶ e. Aues in paliuro arbore coccygij montis insidentes, retinentur tãquam uisco, cuculo tantum excepto, Plutarchus in libro de fluuijs.

¶ h. Iupiter in cuculum mutatus, Vide supra in Coccygio monte. Luditur à pueris nostris ludus quem cuculum appellant, hoc modo: Vnus occlusis oculis manet in loco quem solium uel tribunal appellant, numeros interim ab unitate deinceps clara uoce paulatim proferens, dum alij diffugientes passim se occultant: occultatis omnibus unus cuculi uoce clamat. tum ille à solio discedit & passim inquirit si quem abditum deprehendat. Deprehenso aliquo tribunal celerrimè repetit, ne cursu à deprehenso alioue præueniatur. Vltimus enim inquisitoris laborem subit. Hunc ludum Pollux libro 9. apodidrascindam appellat.

¶ Qui cuculum ruri canentem audiunt, petunt ab eo per ludum, aut ex ueteri aliqua superstitione, ut uoce numerum annorum quos adhuc superstites uicturi sint ipsis præsagiat. numerant uerò totidem annos, quoties ille suum κόκκυ per interualla post quæstionem factam repetiuerit.

¶ Prouerbia. Olim qui fuissent in re quapiam parum honesta deprehensi, uulgari probro cuculi dicebantur. Id ortum à uinitoribus, qui serius cœpissent putare uineam, nec hoc munus absoluissent priusquam audiretur ea auis, uelut cessationem exprobrans agricolis. Huius uocem imitantes uiatores, deridebant uinitores. Ita Plinius lib. 18. cap. 26. In hoc temporis interuallo (inquit) quindecim diebus primis agricolæ rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non suffecerit, dum sciat inde natam exprobrationem fœdam putantium uites per imitationem cantus alitis temporarij, quem cuculum uocant. Dedecus enim habetur opprobriumq; meritum, falcem ab illa uolucre in uite deprehendi, ut ob id petulantiæ sales etiam in primo uere ludantur. Auspicio tamen detestabiles uidentur. Adeò minima quæq; in agro naturalibus trahuntur argumentis. Porrò quos

quos Plinius (inquit Erasmus) petulantiæ sales appellat, apud quasdã nationes & hodie licet agnoscere. Vernis enim mensibus quum auditur coccyx, coniugati mutuis salibus inter sese ludunt, dicentes: Tibi canit hæc auis: significantes uxorem parum uigilanter custoditam. Quin & Plautus in Asinaria, sic facit uxorem cõuicíantem marito in amica deprehenso. At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Ac mox, Cano capite te cuculum uxor ex lustris rapit. Ex Plinij uerbis supra recitatis, intelligi possunt Horatiani uersus Sermonum 1.7: Tum Prænestinus salso multumq; fluenti Expressa arbusto regerit conuitia durus Vindemiator & inuictus, cui sæpe uiator Cessisset magna compellans uoce cucullum. Quem locum Porphyrio explicans: Nam solent (inquit) leuia (forte pro leuia legendum lenti, ut Erasmo uidetur) rustici circa uiam arbusta uindemiantes à uiatoribus cuculi appellari: quum illi prouocati tãtam uerborum amaritudinem in eos effundunt, ut uiatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum atq; iterum appellare. Acron uiatores cuculos appellari ait, quasi pigros. Cum his conuenit illud Plautinum, Etiam cubat cuculus, quod grauatim surgeret assessor puellæ. Quin arbitror in conuicio cuculi allusum ad uocem cubandi. In Pseudolo pro generali conuitio uidetur usurpasse, Quid fles cucule uiues. Nisi forte lachrymantem ac singultientem amatorem cuculum appellat, quasi κοκκύζοντα. Similiter in Mercatore, Isthæc filio non credam qui obsequitur patri, huic non, ut mero cuculo. Itidem in Persa, Tua quidem cucule causa nõ hercle si os præciderim tibi. Hæc omnia Erasmus. ¶ Astutior coccyce (melius per g. coccyge) dicebatur, qui astu sibi consuleret, sumptum ab auis ingenio, oua subijcientis in nidos alienos, Erasmus. ¶ Cuculi, Κόκκυγες, de ijs qui cũ pauci sint, multi numero esse uidebãtur, Hesychius & Varinus. Cuculi nimirum dici possunt qui strepitum, clamorem, aut ostẽtationem magnam exercent, cum re ipsa parum aut nihil sint aut prestare possint. ¶ Coccygis cantus dicitur de ijs qui eadem ingerunt semper, Cælius. Cantilenam eandem canere, prouerbiale dictum est apud Latinos, quod & Germani usurpant: Du singest yemer ein gsang wie der Guckguck: Cantilenam semper eandem repetis instar cuculi. ¶ Ipse semet canit: huic affine est illud Germanicum, Der Guckguck můß jm selbst sein orgycht außrůffen. ¶ Aries nutricationis mercedem persoluit, de homine beneficijs ingrato, impetit enim aries cornibus. Eiusdem apud Germanos sententiæ est illud, Du lonest mir wie der Guckguck dem gotsen. Mercedem mihi repẽdis qualem currucæ cuculus, nisi gorsæ nomine Germanico alia auis accipienda sit, passer spermologus forte, ein Emmeritz. Gurgulum (Cuculum, forte) & grasmuggam (id est currucam) pugnare Albertus scribit. ¶ Cuculus semper in alio nido parit, nunquam bis in eodem: Der Guckguck legt stäts in ein ander nest: uidetur torqueri posse in hominem improbum & astutum, sed cuius doli facile deprehendantur, ut nemo iterum ab eo decipiatur. Quanquam & aliter interpretari licet, cuculum semper in alio (id est simpliciter alieno) nido parere.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur Cuculi.

Ruricolas, agreste genus, plerique cuculos
Cur uocitent, quænam prodita causa fuit?
Vere nouo cantat coccyx, quo tempore uites
Qui non absoluit, iure notatur iners.
Fert oua in nidos alienos, qualiter ille
Cui thalamum prodit uxor adulterio.

CVREVS, Κουρεὺς, auis quædam est sic dicta à uoce, qua sonum imitatur forficis tonsorum panni. ἀπὸ τοῦ φθέγγεσθαι ἐμφερὲς ἦχον γναφικῷ μαχαιρίῳ, Hesychius & Varinus. Κουρεὺς alioqui tonsorem significat. γναφικὸν μαχαίριον, forficem interpretor, qua tonsores panni utuntur. γνάφαλον quidem tomentum est, hoc est lanugo quæ tondetur à pannis laneis. μάχαιρα uerò non modò gladium aut cultrum, sed etiam forficem significare uidetur: unde & Germanica uox schär per aphęresin facta sit. nã qui ψαλίδα hoc instrumentum Græcè uocant, authorem non adferunt. Aristoteles in libello de mundo ad Alexandrum, deum comparat τοῖς ἐν ταῖς ψαλίσι λίθοις τοῖς ὀμφαλοῖς λεγομένοις, hoc est medijs lapidibus fornicum qui umbilici dicuntur, &c. fornicis quidem figura lapidibus in ea eminentibus per decussim, forficem apertam uel χ. literam refert.

DE CVRRVCA.

CVRRVCA, parua auis, quæ alienos pullos, proprios putans, nutrit, maximè cuculi, ut Grammatici docent. Tu tibi nunc curruca places, fletumq; labellis Exorbes, Iuuenalis Sat. 6. de uiro stolido, fictas improbæ uxoris lachrymas miserantis. Codices quidam pro curruca habent eruca, quod non placet. Meritò enim maritus stultus qui mœchę uxoris filios pro suis & legitimis educat, ut cuculi pullos curruca & aliæ quædam aues, sed illa præcipuè, currucæ nomine appellatur. Talem Galli uulgò hodie nominant mary coquu, id est maritum cuculum, impropriè ut uidetur. non enim educat fœtus illegitimos cuculus, sed illegitimus ipse educatur. Acron quidem Grammaticus omnino errauit, ubi illud Horatij interpretatur, Magna compellans uoce cucullum. Cucullus enim auis (inquit) hoc uitio naturali laborat, ut oua ubi posuerit oblita, sæpe aliena calefaciat. unde rustici sibi obijciunt quasi alieni curam sustinentes. Atqui nos cuculum non aliena oua fouere, sed ipsum potius ab aliena matre foueri, satis in Cuculi historia probauimus. Quòd si quis tamen adhuc talem maritum cuculum appellare uelit, concedi hoc illi poterit, ea ratione qua cuculum simpliciter hominem nullius ingenij & inertem uulgò etiã uocamus. Cur-

ruca, uulgò Italicè lo cornuto, uxoris & similium, Scoppa in Dictionario obscurius quàm oportebat. Currucula nomen adhuc in usu Italiæ esse audio, cũ aliquis de stoliditate notatur, nomen quoque cornuto detortum à curuca uidetur. ¶ Curuca (ut Gaza uertit per simplex rhô. Græcè legitur ἐπιλαΐς (lib. 8. cap. 3. de hist. anim.) aliàs ὑπολαΐς, quod magis placet) uermes pascitur, Aristot. Et alibi, Curucæ (ὑπολαΐδος) in nido cuculus aliquando parit, fouet illa, & excludit, & educat: quo quidem pręcipuè tempore & pinguis, & grati saporis pullus cuculi est. Cuculi genus non extaret, nisi curuca esset, εἰ μὴ ἦν ἡ ὑπολαΐς, Theophrastus de causis 2. 24. Gaza uertit, nisi sua oua alieno in nido supponeret. Ὑπολᾶϊς (penanflexum Hesychio, paroxytonum Varino: malim oxytonum ut Aristoteles & Theophrastus habent) auis quæ uermiculis uictitat. Ὑπολῆϊς, species auis, ἡ λαΐς, (locus uidetur corruptus,) Iidem. Forsitan autem hypolâis dicta fuerit, quòd ὑπὸ τοὺς λᾶας, id est sub lapidibus uermiculos inquirat. Curucæ uerò apud Latinos nomen per onomatopœiam factum coniicimus. Est & HYPOTHYMIS, ὑπόθυμις, auis nomen in Auibus Aristophanis, quæ à Callimacho quoque memoratur.

¶ Currucam auem paruam, in cuius nido cuculus pariat, aliqui auiculam interpretantur, quæ imitetur cantu & magnitudine philomelam, alij caudatremulam, utrunque Albertus Auicennæ authoritate probat: alij alaudam. sed hi conuincuntur uerbo Græco quod est hippolais. quoniam est auis fissipes, quæ quia nidificat in oculi concauitate, quæ est capitis equi mortui, dicta est hippolais. hæc rusticè sartagnia uocatur, Niphus Italus. quod ad etymologiam attinet, ridicula uidetur & ex imperitia linguæ Græcæ ab eo conficta. non enim hippolais Græcè scribitur, tanquam ab equo composito nomine, sed hypolais, à præpositione hypo, &c. Deinde quanquam aliqui scribant, in alaudæ, chloridis, motacillæ aliarumque auium nidis cuculum parere: non easdem tamen omnes curucas appellant, ut Niphus somniat. Sic & Gallicè quidam currucam interpretantur ung uerdon, quæ uox chloridem auiculam potius significat, in cuius similiter nido cuculus parit.

¶ Auis quæ Græcè dicitur andothia (uox est corrupta) in Germania uocatur **Grasemusch**, philomelæ similis. hæc excludit aliquando oua aliarum auiũ, præcipuè cuculi. & docet pullos aliarum auium quos nutrit, uoces suas proprias, Albertus in Aristot. de hist. anim. 4. 9. Et alibi in lib. 7. cap. 7. Cuculus parit in nido auiculæ, quæ philomelam cantu & magnitudine refert ac parit in rosarijs: Germanicè dicta **Grasemuck**. Pugnãt inter se gurgulus (cuculus, quem alibi gugulũ uocat) & auis musica **Grasemusch** dicta, quòd una deuoret oua alterius, Albert. Vsitatum est apud Germanos quosdam prouerbium, **Du lonest mir wie dem kuckuck die gorse.** hoc est, Eam mihi gratiam refers quam curuca cuculo, cum contrà potius dicẽdum uideatur, quam cuculus curucæ, uide in Cuculo h. circa finem. ¶ Curucam (hypolaida) Aristotelis suspicor Anglorum titlingam esse. nam nullam auem in uita frequentius cuculi pullum sequentem, & pro suo educantem, quàm illam obseruaui. Est autem illa luscinia minor, sed eadem corporis figura, colore subuiridi. culices & uermiculos in ramis arborum sectatur. rarò humi consistit. hyeme non cernitur, Turnerus. Et alibi, Ineunte statim hyeme discedit. Alibi lingettam uocat, & à Germanis passerem gramineum uocari scribit. Ficedula auicula est Germanorum grasmuscho similis, Idem. Coloniæ etiam passerem troglodyten aliqui uulgò grasmuschum appellant. sed impropriè. nam peritiores quique aucupes ein **Koelmusch**, hoc est passerem in foraminibus & cauernis degentem nuncupant. ¶ Germanicum nomen **Graßmuck**, fortè à Latino curruca per metathesin factum est, uel quasi passerem grami-

graminis dicas. Germani enim inferiores passerem Musch appellant, ni fallor. Pronunciant autem nostri & superiores Germani Graßmuck, inferiores & Flandri Graßmüssche. Species huius generis plũres sunt, nempe quatuor aut quinq;, ut aucupes nostri obseruarũt. Vermiculos autem eduntomnes. Quædam enim ex eis maiores sunt, colore fusco, præ cæteris canoræ. has Lucarni & circa lacum Verbanum piccafigas, id est ficedulas nominant, quarũ figura in præcedenti pagina expressa est. ¶ Aliæ atricapillæ dicuntur, nostris Schwartzköpff, Italis capi neri, uel teste nere. His audio caput in prima ætate rubere, deinde nigrescere, maribus duntaxat: fœminis uerò semper rubere. auolare eas hyeme. Græcè, ni fallor, hodie uulgò καζογείτζα uocitant. Atricapillam (inquit Turnerus) in Anglia nunquam uidi, neq; sæpius in uita quàm semel, Ferrariæ in Italia mihi demonstratam. Anglorum lingettæ (supra titlingam dixit) & Germanorum grasmuco, quod ad corporis magnitudinem attinet, similis erat. sed atrum habebat caput, & reliquum corpus colorem magis ad cinereum uergentem. Forte hæc potius ficedula dicenda erit quàm prima, quum atricapilla à ficedula Aristoteli tempore tantum differat, quo capitis colorem mutat. Sed de ficedula iterum suo loco dicemus. ¶ Tertia species pectore albo cõspicitur, capite cinereo, eadem magnitudine qua prima. hanc nidum aiunt ex lino struere, hinc forte lingetta Anglis dicta. ¶ Quarta corpore minore est, uentre albo, oculis etiam albicantibus, inter sæpes ferè degit, & hyeme discedit: ut lusciniæ etiam & fringillæ, præsertim fœminæ. nam aliquando hyeme mares tantum complures simul apparent sine ulla fœmina. ¶ Ad currucarum genus aut ficedularum, hãc quoq; auem pertinere puto quæ circa Argentoratum Germanicè Bürstner appellatur, cuius iconem inter passeres dabimus. nam & specie & magnitudine conuenit, ut ex pictura conijcio, & uuis eam pinguescere audio, ut ficedulas. ¶ Italis pizamosche (quasi myiocopos, id est muscas & culices rostro pungens ac deuorans) dicitur illa ex prædictis auibus, in cuius præcipuè nido cuculus reperitur: quam tertiã speciem supradictam esse conijcio.

¶ Eliota Anglus currucam in cuius nido cuculus parit, suspicatur esse eam auem quæ Anglicè passer sæpium appelletur, an hedge sparowe: quo nomine dictam apud Anglos auiculã Turnerus passerem troglodyten interpretatur: cui apud Germanos etiam nomen à sæpibus Zaunschlipfle. ¶ Grasmuschi (sic prima species simpliciter & per excellẽtiam uocatur Germanis, ni fallor) nidum humi in fruteto spinoso uuæ crispæ, ut uocant, reperi apud nos circa initium Iunij: in quo oua erant quaterna, auellanæ magnitudine. Fertur & inter harundines nidificare. ¶ Illyrij grasmuschum nostrum uocant pienige. Gyb. Longolius eundem Græcè ægithum dici suspicatur.

DE CYGNO.

A.

CYCNVS, κύκνος, auis nomen est Græcum uetus, quam Græci hodie cyprinum appellant. Latini etiam Græco nomine cycnum, uel potius cygnum c. in g. mutato, frequentius quàm suo olorem dicunt. Vergilius tum olorem tum cycnum nominauit.

¶ De Hebraico uocabulo non constat. Racham, רחם, Leuitici cap. 11. inter aues immundas numeratur, (aliâs רחמה, rachama scribitur,) ubi LXX. interpretes cycnum reddiderunt. sed cycnus impuris & cibo negatis auibus, meo quidem iudicio, adscribi non debet. Iidem LXX. pro eadem uoce in Deuteronomio uerterunt epopa, id est upupã: ubi Complutensis codex, non epops, sed porphyrio habet, & similiter Hieronymi translatio. Chaldæus interpres pro racham transfert ierakreka, ירקריקא, (forte à croceo siue flauo colore, quem illis uox ierakrek significat, P. Fagius) in Deuteron. & in Leuitico. Arabs rakam, רכם, heth litera uersa in kaph. Persa uocem Hebraicam retinet. Dauid Kimhi racham docet esse auẽ quæ ualde afficiatur in suam prolem: ut & R. Abraham, simul indicans doctissimum Saadiam eandem auem Arabica lingua rakam (ut diximus) appellari asserere. Racham auem sic dictam à misericordia (pietate) qua in pullos afficitur, Iudæi nostrates Aglaster & Atzel Germanicè, id est picam interpretantur, Munsterus in Dictionario linguæ Hebrææ, & sic etiam ipse reddidit Leuit. 11. Sed racham (ut nos supra docuimus in Gypæeto) omninò auis rapacis nomen est quæ cadaueribus uescitur: siue gypætus ea sit, siue ossifraga secundũ alios. Ossifragæ quidem, ut & uulturis, mirus in prolem affectus celebratur. Fimus uulturis suffitus fœtum ex utero pellit, Dioscorides. Serapio interpres pro uulture racham transtulit. Constat igitur racham omnino neq; cygnum, neq; aliam, ut alij interpretati sunt, auẽ esse præterquam de aquilarum aut uulturum genere, uel inter utrunque ambigente, unde gypæeto nomen. Tinschemet, תנשמת, Leuitici XI. Chaldæus interpres uertit בותא, baueta uel bota, id est cygnum, (in Trilingui Dictionario Munsteri kaueta (uel chauetha) legitur, facili transitu à litera ב. in כ.) Rabi Salomon interpretatur צואיטא, zuettam uel ciuetam. sic Galli noctuam uocant. Alij aliter. uide in Talpa A. Tinschemet quidam Hebræorum sic dictam uolunt, quòd non sine horrore & stupore uideri possit. schom (שום) enim Hebræis stupere significat. R. Salomon dicit esse similem muri noctu uolanti, hoc est uespertilio: & ita Iudæi uulgò exponunt. Septuaginta Porphyrio uerterunt. sed magis arridet Hebræorum sententia. Vulgata æditio cygnum habet, Paulus Fagius. Ianschuph, ינשוף, Le=

uitici XI. Abram Esra exponit auem noctu uolantem, Chaldæus kipopha, ut etiam Deuteronomij XIIII. קיפופא. Arabs baschak, באשק. Persa uocem Hebraicam seruat. LXX. ibis transferunt in Leuitico: in Deuteronomio, cycnus: & similiter Hieronymus. ita enim permutant (confundūt) interpretationem duarum uocum ianschuph & tinschemet, ut etiam aliarum quarundam. Sed doctioribus uidetur uox ianschuph omnino auem nocturnam, nempe noctuam uel strygem significare, quæ à crepusculo denominetur.

¶ Cygnus Italicè dicitur lo cino, cigno, Scoppa. Tusci hodie uulgo cigno pronunciant. nam apud Petrarcham homœoteleuta sunt cigno & maligno. cesano Veneti, (quæ uox ad Germanicam accedit. puto autem etiam anatis feræ genus ab Italis quibusdam cesano uocari,) Nicolaus Erythræus. ¶ Hispanicè cisne. ¶ Gallice cyne uel cygne. ¶ Germanicè Schwan. Saxonibus & nostris uocatur etiam ölb/Elbs/ uel (ut alij scribunt) Elps/ölbsch. ¶ Anglicè a suuan. ¶ Illyricè labut.

B.

Hispania producit cygnos, & eius generis aues plurimas, Strabo lib. 3. Supra Auernum Italiæ lacum iuxta Cumam auem nullam peruolare, falsum est. nam qui illic fuerunt, cygnorum copiam in eo esse narrant, Aristot. in Mirabilibus. Circa fluuios Caicum, Caystrum & Mæandrum abundare eos legimus. In Eridano apparere interdum cygnos, sed paucos, Lucianus ex nautis se audiuisse refert. In Britannia, ut audio, abundant, rarissimi apud nos, nec nisi hyeme aliquando sæuissima cum lacus toti gelu conglaciant capiuntur. ¶ Cygnus uidetur generis anserini esse tum rostri figura, tum pedum, uictuq;. tempore pugnæ etiam sibilat ut anser, Albertus. Forma uictuq; anseri similis, sed multo maior, totus candidus, pedibus nigris, Turnerus. Primo anno cinerei coloris est, post annum uerò albissimus euadit, Albert. Plumæ ei albæ, sed carnes nigræ, Author libri de nat. rerum. Caro cygni nigra est, (præcipuè pedes,) & dura sicut omnium aquaticarum auium maiorum, Albert. Olores purpureos Horatius dixit, ut niuem purpureã Albinouanus. ¶ Pondus oloris, quem nos elbum dicimus (nihil enim differre puto, quamuis nuper quidã rostri colore & corporis magnitudine, ita ut elbus minor esset, rostro nigricante, differre putabat) ad libras (unciarum duodecim) uiginti quatuor accedit. Cygnus rostro est parũ turbinato, colore rutilo (ruffo) in cuius summa parte qua capiti committitur, nigerrimum tuberculum, atq; id rotundum, & in rostrum sese inflectens, existit, Turnerus. Cygno rostrum est sicut anseri, serratum, & falcis instar dentatum, Albertus. Dentes habet in rostro minutissimos, Author libri de nat. rerũ. Collumq; à pectore longè Porrigitur, digitosq; ligat iunctura rubentes. Penna latus uelat: tenet os sine acumine rostrum, Ouidius 2. Metam. κύκνων δουλιχοδείρων, Homerus Iliad. ο. Poeta cycnos per excellentiam δουλιχοδείρους cognominat, quod collum ei pro sua portione longissimum sit, & ueluti lineæ piscatoriæ usum in aquam porrectum præbeat, Eustathius & Varin. ¶ Olor palmipes est, & ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristot.

¶ Cygni, quem elbum uocamus, descriptionem ex inspectione propria olim confeci huiusmodi: In longitudinem extẽsus mediocrem uiri staturam æquat, totus undiquaq; cãdidus. Rostro lato ut anas, croceo, macula anterius nigra ad spatium unguis humani. Ab oculis uersus rostrum pellis apparet nigricans. Crura nigra. Digiti pedum membranis nigris iungũtur. Plumæ desinunt paulò supra genu, inde ad extremos digitos tres palmi restant longitudinis. Alarũ ambitus superior quatuor palmorum est, longissimæ alarum pennæ palmos septem cum dimidio æquant. Cauda circiter tres palmos longa est: collum circiter octo.

C.

Cygni circa lacus, amnes, paludesq; uiuunt, Aristot. In locis amœnis circa fluuios, Textor. In stagnis magis quàm fluuijs, Albert. In pratis, littoribus & stagnis aluntur, Oppianus. Fontes, lacus, paludes aliáue loca aquis redundantia incolere solent: ut stagna & fluuios perennes, quorum confluens moderatè & sedatè fertur, Aelianus. In mari Africo à nauigantibus aliquando conspecti sunt, &c. Aristot. Olor grauius habet corpus, nec se cœloq; Iouiq; Credit, sed Stagna petit patulosq; lacus: ignemq; perosus, Quæ colat elegit contraria flumina flammis, Ouid. ¶ Victu eodem quo anser utitur, Albertus & Turnerus. Aristoteles eum εὐβίοτον uocat, quòd circa parandum sibi uictum non segnis neq; iners sit. Herbis uescitur, Athenæus ex Aristotele. Herbis & uermibus & ouis piscium, & huiusmodi, & granis segetum, Albertus. Rostro cribrat cœnum, ut cibum inueniat: & dentibus secat inuẽtum, Idem. Cycnus Græcè dicitur, ut Grammatici quidam conijciunt, eò quòd cibi inueniẽdi causa cœnum præ cæteris animalibus scrutari & turbare soleat, ἀπὸ τοῦ κυκᾶν τὴν ἰλὺν, Varinus. Olores mutua carne uescuntur inter se, (alter alterum deuorant,) maximè in uolucrum genere, Aristoteles & Plinius. hoc quidem in pugna per nimiam iracundiam facere uidẽtur. alioqui enim carniuori nõ sunt: & ne piscibus quidem utuntur, ut qui cicures alunt, obseruarunt.

¶ Grus gruit, inq; glomis cycni prope flumina drẽsant, Author Philomelæ. Cygnus tempore pugnæ sibilat sicut anser, Albert. κύκνος ᾄδειν author est Pollux ubi uocis animalium differentias explicat. Olores interdum bombos emittunt ruditui asinino non dissimiles: sed breues, & qui longè audiri non possint, Turnerus. Inter omnes aues suauissimè occinunt: uox tamen, ut sæpius audiens consideraui, anserina est, Cardanus. Iam quidam cum in mari Africo nauigarent, multos canentes uoce flebili, & mori nonnullos conspexère, Aristoteles & qui ex eo repetijt Aelian. Ego huiusmodi uoces lugubres, inquit Albertus, (non sub mortem tantum, sed) in qualibet tristitia ab eis edi animaduerti. Cygnis canentibus scopuli & ualles respondent. omnium sanè auium imprimis musici feruntur, quo nomine Apollini consecrantur. Canunt autem, non lugubri ut alcedines, sed suaui & mellito cantu, ueluti tibijs aut citharis adhibitis, Oppianus in Ixeuticis. Et rursus, Diluculo canunt ante Solis ortum tanquam in aëre uacuo per id tempus audiendi clarius. Canunt etiam in maris littoribus, nisi tempestas & procellarum sonus cantum dissuadeant. Hoc enim uigente ne suis quidem ipsi cantilenis satis perfrui possent. Sed ne in senecta quidẽ morti uicina cantus obliuiscuntur, qui tamen eis in illa ætate remissior est quàm in iuuenta; quum neq; ceruicẽ amplius erigere, neq; pennas extendere queant. Fauonium tunc ad canendi suauitatem obseruant, ignaui iam cruribus & membrorũ uiribus defecti. Moriturus secedit aliquò, ubi nulla auis canentem

audiat, nec olores alij luctuosè interpellent si qui forte adessent, qui similem uitæ exitum sibi imminere intelligerent. Aegyptij senem musicum uolentes demonstrare, cygnum pingunt, quòd hic senescens suauissimum edat concentum, Orus. Sic ubi fata uocant udis abiectus in herbis Ad uada Mæandri concinit albus olor, Ouidius. Dulcia defecta modulatur carmina lingua Cantator cygnus funeris ipse sui, Martialis lib. 13. Moriturus flebilem cantum emittit, fixa prius in cerebro penna: quod miror Aristotelem ac Plinium uel ignorasse: uel, si sciuerunt, non tradidisse, Perottus. In senecta leniter cum melodia uita soluitur, penna capiti traiecta. Veluti canentia dura Traiectus penna tempora cantat olor, Ouidius. Cantat enim, ut ait Plato, non ex tristitia, sed potius lætitia propinquante fato, quòd immortales se sentiant, & ad Apollinem suum remigraturos. Nam Pythagoræ erat opinio immortalem eos habere animam. Cicero Apollini sacros eos dicit ob uaticinium finis eorum. Cygnus itaque allegoricè animæ probi uiri comparari potest qui lætus mortem obit, Volaterranus. Olori tanta animi est tranquillitas in extremo uitæ spiritu, ut sibi tanquam næniam canat. Quod autem non angore atque molestia implicatus eum extremum cantum edat, Socrates testatur: sed potius alacri animo affectus. Neque enim qui animo dolorem capit, bilem (uide an Græcè non χολὼ, id est bilem legatur, sed χολὼ ἄγει, id est ocium & occasionem canendi non habet qui animo dolet) ducit cantu, Aelian. Cycni canori (ᾠδικοὶ) sunt, præcipuè circa obitum. Cæterum Alexander Myndius ait se complures cygnos morientes secutum, nec unquam eorum cantum audijsse, Atheneus. Cygnus inter magnas & aquaticas aues sola musica est. & fertur in Hyperboreis regionibus præcinentibus cantoribus uel melodis, concinere cygnos. sed experientia constat apud nos quòd non canant nisi tempore doloris ac tristitiæ. quamobrem lamentari potius quàm canere dicendi sunt, Albertus. Plato quidem scribit, Eustathio citante in Iliados π. animal nullum per tristitiam canere. Olorum morte narratur flebilis cantus, falsò, ut arbitror, aliquot experimentis, Plinius. Lucianus in libello de Electro uel Cygnis, se cum per Eridanum nauigaret, cygnos ullos uidisse negat: & à nautis audiuisse, paucos quidem illos apparere interdum in paludibus fluuij, uocem uero omnino debilem inconcinnam absurdamque ædere (κρώζειν οὕτω πάνυ ἄμουσον καὶ ἀσθενές) ut corui & graculi præ illis sirênes existimari possint. Cycnum canentem paucissimi audiuerunt, etiamsi uulgatior fama tenet, ingruente fatali momento εὐφωνότατον καὶ ᾠδικώτατον εἶν τὸν κύκνον, id est uoce cantuque præcipuè præstare cycnum. Auctor tamen primo Variæ narrationis Aelianus est, audisse quandoque se canentem cycnum, Cælius: quem uel memoria lapsum, uel corrupto codice Græco usum uideo. nam codex impressus, Iusto Vulteio interprete, sic habet: Ego uerò cycnum nunquam audiui canere, fortasse neque alius. Eustathius tamen in Iliad. β. experientia inquit constare cycnos egregiè canoros esse, τὸ ᾠδικὸς ἀληθῶς εἶν τοὺς κύκνους.

¶ Robustæ sunt aues adeò ut etiam aquilas impugnent, Oppianus. Vim suam in alis habent, temperamenti biliosi aues & ob hoc iracundæ, Author libri de nat. rerum. ¶ Anser, anas & cygnus domesticæ, semel anno tantum pariunt, initio ueris, propter sui temperamenti frigiditatem & crassitiem, Albertus ni fallor. Tempore libidinis blandientes inter se mas & fœmina, alternatim capita cum suis collis inflectunt uelut amplexandi gratia, (colla mares applicant fœminis: deinde mas fœminam conscendit, Albertus.) Nec mora, ubi coierint, mas conscius læsam à se fœminam fugit, at illa impatiens fugientem insequitur. non diuturna tamen hæc eis discordia est: sed noxa cessante reconciliantur. & fœmina maris persecutione relicta post coitum frequenti caudæ motu & rostri se aquis mergens purificat, Author libri de nat. rerum. Post coitum, sicut & cæteræ aues aquaticæ, immergunt se aquis tam mas quàm fœmina, Albertus. Falsum est autem quod dicitur cum dolore fœmina semen suscipere, & ideo post coitum marem fugere. non prius enim fugit, quàm coëundi libido cessat, Idem. ¶ Super aquis nidificat cygnus, de pullis educandis sollicitus, Author libri de nat. rerum. Cum domesticus est in domibus nidificat, & in lapidibus iuxta aquas: apud nos uerò in paludibus inter herbas, sicut ferè omnis auis aquatica, Albert. sed Aristoteles eo in loco quem illic Albertus enarrat, non cygnum, sed coccygem tum in domibus tum in petris nidificare ait. ¶ Tertio anno parit, Albertus. Cycnus ab Aristotele uocatur καλλίπαις & πολύπαις, quia plures producat & speciosos fœtus, Cælius ex Aeliani Varijs. sed Aristoteles uoce εὔτεκνος tantum utitur. Gaza uertit, non carere eum probitate prolis. Διαιρῶσι (Διαίρουσι oxytonum potius) δὲ καὶ τὸ πέλαγος, Athenæus ex Aristotele. Trajciunt pelagus & per mare uolant indefesso alarum remigio, Aelianus in Varijs. Sed apud Aristotelem hist. anim. 9. 12. legitur: Ἀναπέτονται γὰρ καὶ εἰς τὸ πέλαγος. Volant etiam in pelagus longius, Gaza interpres. Plinius quum de gruum migratione scripsisset, subdit: Anseres quoque & olores simili ratione commeant. sed horum uolatus cernitur, &c. Vide in Anseribus feris c. ¶ Cygnus probè natat, non probè ingreditur, uolat mediocriter, Alber. Oneris impatiens est, & in stagnis quiescere quàm uolare mauult. Pede altero natat, altero se regit uelificando, (alterum eleuat, & sursum uersus caudam extendit, ut illo se regat ad uentum,) Author de nat. rerum & Albertus. Si longius proficisci instituit, gregatim natat aut uolat, & tum posteriores caput dorsis imponunt anteriorum, Albert. Cygni natationem tam facilem esse audio, ut homo in ripa expeditè progrediens uix illam æquet. ¶ Cygnus ab Aristotele εὔγηρως dicitur, quod ad senectutem satis commodè & non grauem sibi perueniat, quod & Aelianus scribit. Vitam ei longissimam esse audio; ita ut uulgò uel trecentesimum annum attingere credatur, quod mihi uerisimile

simile non est. ¶ Olori cicuta perniciem infert, Aelianus.

D.

Olores gregales sunt, Aristot. Cicurantur præciso alæ interioris articulo, Albertus. εὐήθεις dicuntur ab Aristotele, hoc est probitate morum insignes, histor. anim. 9. 12. quamuis enim Græci εὐήθη stolidum, simplicem & ineptum uocant, hoc loco tamen inter cygni laudes ab Aristotele ponitur, ut hæc etiam adiuncta, εὔβιοτος, εὔγηρως, εὔτεκνος. Hinc est nimirũ quòd Aelianus scribit eos suapte natura mites & pacatos esse. nam si prouocẽtur & infestentur uel inter se, uel ab alio quouis, admodum iracundi & pugnaces sunt. Cygnus temperamenti biliosi est; atq; ideo iracundus, Author libri de nat. rerum. Oloribus ut alter alterum deuoret, in more est; maximè in uolucrum genere. ἀλληλοφάγοι εἰσὶ μάλιστα τῶν ὀρνέων, Aristot. Mutua carne uescũtur inter se, Plinius. Μάχιμος ὤν. ἀλληλοκτονεῖ γοῦν ὁ μάχιμος, (ἢν μάχῃ potius,) Athenæus ex Aristotele, non inuicem se deuorare, sed occidere tantum scribens. Cygnus mirè amat pullos, pro quibus etiam acriter pugnat. sibilat autem pugnando sicut anser, Albertus. Lygon lygeamq; Græci uocant & arborem & quoddam herbæ genus, quod, ut inquit Athenæus, in nidos suos parituri cygni ferant (authore Bœo,) Hermolaus. ¶ Cygnus non facile secum esse patitur anseres, uel alterius generis aues quę eodem cum ipso cibo uescantur, Albertus. Dissident olores & aquilæ, Plinius. Cygnus impugnat aquilam; uincitq; sæpius, Aristot. Et rursus, Aquilam (indocti quidam hîc pro aquila accipitrem scribũt) si pugnam cœperit, repugnantes uincunt. ipsi autem nunquam nisi prouocati inferunt pugnam. Sæpe altius uolando euecti, aquilas impugnant, si quid illæ in ipsos aut pullos eorum mali moliãtur. non tamen incipiunt pugnam, sed pacem quoad licet conseruant, & placidam uitam alimentis etiam anteponunt, Oppianus. Plura & ab his diuersa, leges suprà in Aquila D. ex Alberto. ¶ Cygni & dracones hostes inter se sunt, Aelianus & Philes.

E.

Cygni, anseres, &c. quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum, Crescentiensis docet lib. 10. cap. 18. Girofalcones capiunt cygnos & grues, Sigismundus Baro. ¶ Qui sibi metuit à uenenosis animalibus, noctu præsertim dormiens, is nutriat grues, pauones, cygnos, (Bellunensis pro cygnis ciconias reponit. est sanè utraq; auis serpentibus inimica,) &c. ab his enim terrentur & morsu impetuntur animalia uenenata, Auicenna. ¶ Cygnus ferus nuper apud nos denarijs siue drachmis argenteis quinque cum triente uænundatus est. ¶ Lassus Amyclæa poteris requiescere pluma, Interior cygni quam tibi lana dedit, Martialis lib. 14. Pellis unà cũ plumis paratur pro operimento pectoris & uentriculi, tanquam uim concoctricem iuuandi peculiari aliqua ui prædita. ¶ Gratius describens retis genus quòd pinnatum uocant, quòd auium pennæ ei impònãtur ad terrendas feras: Sunt (inquit) quibus immundo decerptæ uulture plumæ, Instrumentum operis fuit, & non parua facultas: Tantum inter niuei iungantur uellera (id est pennæ) cygni, &c. ¶ Cuius olorinæ surgunt de uertice pennæ, Vergilius lib. 10. Aen. de Cupauone filio Cycni Ligurum ducis. dicit autem illum cycni pennas in galea habuisse, ad memoriam scilicet patris in cycnum mutati. Galea cristis adornatur, inquit Nicolaus Erythræus, quò terribilior hosti fiat, & miles cristatus procerior appareat. has autem ex olorinis pennis colligere moris fuit apud antiquos; & ex equinis setis, quum hodie ex struthiocamelo plurimum petatur. Laudant aliqui cygnorum pennas ad calamorum scriptoriorum usum.

¶ Cygno apud nos hyeme in lacu aliquo apparente, quod perrarò fit, frigus ingens imminere timetur. Nautæ sibi hanc auem lætũ prognosticon facere dicunt, sicut Aemilius ait: Cygnus in auspicijs semper lætissimus ales. Hunc optant nautæ quia non se mergit in undis, Isidorus: & Cælius Calcagninus, qui hoc etiam addit, hanc auem lubricis pennis adiantum herbam imitari: uidelicet quòd pennæ eius humore similiter non madescant.

¶ Strymoniamq; gruem, aut album deiecit olorem (funda scilicet,) Vergilius x I. Aenid. de filia Metabi.

F.

Cygni mensis apud nos non admodum laudantur, forte quòd nimis annosi tantum ad nos perueniant. capiuntur enim rarissimè. Apud Athenæum quidem dipnosophistis apponuntur. Ad patinas ueniunt eadem ferè ratione qua anseres, Platina. Elixari debent, Idem. Sigismundus Baro in libro de rebus Moscouiticis, Cygnos assos (inquit) in aula principis prò primò ferculo ferè hospitibus, quoties carne uescuntur, apponere solent, unà cum embammate, hoc est aceto sale & pipere condito. In Frisia cygnos saginari & saliri audio, ut in diuersas regiones euehantur. Cygni caro nigra est (præcipuè pedes) & dura, sicut omnium auium aquaticarum magnarum, Albertus. De carne ciconiarum & cygnorum & similium, quæ ut plurimum in paludibus & lacubus uersantur, dicendum est cum Isaac in libro p.d. quòd minus probentur quàm aues terrestres, Ant. Gazius. Et rursus, Caro sisonis (inquit Almansor) & aliarum auium syluestrium, quo plus rubedinis uel nigredinis habet, tanto sanguini melancholico propinquior fuerit.

G.

Cycni loco ad remedia anser ponitur, Syluaticus. Cycni tenellus pullus in oleo decoctus, admirabile neruorum medicamentum est, Aetius 2. 179. ¶ Præcipuè faciem purgat atque erugat

cygni adeps, Plinius. Ad lentiginem, Cygnæos adipes hilari miſceto Lyæo, Omne malum propere maculoſo ex ore fugabis, Serenus. Sedis uitijs efficax eſt cygni adeps, Plinius. Ne acria perurant (Contra ardores ſedis) adeps cygni illinitur, cõtra hæmorrhoides etiam utilis, Idem. Adeps cygni hæmorrhoidas comprimit, ſi aut potui detur, aut loca inde tangatur, Marcellus. Vuluarum duritias & collectiones adeps anſerinus aut cygni emollit, Plinius. Videtur autem nobis ad eadem omnia profuturus cygneus adeps, ad quæ anſerinus prodeſt. ¶ Ad ignem ſacrum, Vel oloris fæcibus oua, Sed non cocta dabis, ſic torrida membra fouebis, Serenus.

H.

a. Cygnus Græcè, Latinè olor dicitur, ſed etymo Græco à colore, quòd totus ſit albus. holon enim Græcè totum dicitur, Iſidorus & Albertus. Ab eodem ſcilicet etymo Scoppa grammaticus noſtri ſæculi cum aſpiratione holor ſcribit, quod non placet. Olor ſecundum aliquos dicitur, quaſi ὅλος ὡραῖος, id eſt totus candidus, (totus pulcher potius,) Perottus. Vergilius & alij primam huius uocis corripiunt. Sed argutos inter ſtrepere anſer olores, Vergil. 5. Aegl. ¶ Κύκνος Græcis paroxytonũ eſt, inueni & penanflexum, librariorum, ut puto, errore. penultima enim communis eſt ſyllaba, nec natura ſed poſitione producitur. Horatius 4. Carminum corripuit, Donatura cygni, ſi libeat, ſonum. & Theocritus Idyll. 16. ἢ θῆλυν ἀχροιᾶς κύκνου ἔγνω. Cycnus dicitur, quòd cœnum, dum quærit alimentum, κυκᾷν, id eſt fodere & turbare, præ cæteris aquaticis auibus ſoleat, Varinus. Sunt qui aliter forment: à uerbo κλῶ (inquiunt) quod eſt φωνῶ, uocem ædo, clamo, fit κλύω: unde κύκνος quaſi κλύκος, eſt enim auis clamoſa ſicut anſer quoq;, Etymologus. uel à terete collo, ὁ κυκλοτερῆ ἔχων τὸν τράχηλον, παρὰ τὸ κύκλος, Varinus. ſed quærendum an potius per onomatopœiam ſic appelletur. Cinnaria, id eſt cinnus (cygnus) auis, Syluaticus. Κύδνος, cycnus, Heſychius & Varinus. Et nimirum fluuius Ciliciæ Cydnus & Cycnus appellabatur. Syri quicquid cãdidum eſt cydnum uocant, (cygnum legit Iſidorus, unde Cygno fl. nomen,) authore Priſciano: & Solinus ſcribit amnem Cydnum à candore Syrorum lingua nomen ſortitum. Ἄγλα (Heſychius in fine ypſilon ſcribit) cycnus apud Scythas, Varinus.

¶ Epitheta. Albus olor, Vergilius Aen. 11. & Ouidius epiſt. 7. Amans flumina cycnus, Ouid. 2. Metam. Amycleos ad frena citauit olores, Statius 1. Sylu. Vide mox in Ledæi. Argutus, Verg. 5. Aegl. Candẽti corpore cycnus, Idem 9. Aegl. Canorus ales pro cygno, Horat. 2. Carm. Canus, Politianus. Innocui latè paſcuntur olores, Ouidius 2. Amorum. Ledæi, Martialis lib. 1. dicuntur autem Ledæi: quia Iupiter in forma cygni cum Leda cõcubuit: & eadem ratione Amyclæi, hoc eſt Lacones. Niuei, Vergil. 2. Georg. & Valerius 6. Argonaut. Purpurei (id eſt elegantes, uel ſplendidi. nam & niuem purpuream dixit Albinouanus,) Horatius 4. Carm. Rauci, Verg. 11. Aen. ¶ Sunt & alia apud Textorem partim in Cygno, partim in Olore poſita. Ales. Aonius. Apollineus. Apricus. Argenteus. Blandus. Candidus. Cantor. Cayſtrius. Dulcis. Flumineus. Imbellis. Lacteus. Mollis. Multiſonus. Neptunius. Nitidus. Paphius. Phœbeius. Plumeus. Reſonus. Sonorus. Therapnæus. Vagus. Vocalis. ¶ Κύκνοι δουλιχόδειροι, Homerus. Στρυμόνιοι, Theocritus.

¶ Lycophron in Caſſandra Calchantem cycnum nominat, eò quòd (ut interpres Iſacius Tzetzes docet) ætate admodum prouectus & uates fuerit. Præſentiũt enim obitum ſuum cycni, & tum argutiſsimè canunt, ut Aeſchylus etiam teſtatur his uerbis: Κύκνου δίκην τὸν ὕστατον μέλψασα θανάσιμον γόον, eſt enim hæc auis deo (Apollini) ſacra. Dircæum leuat aura cygnum, Horatius lib. 4. Carminum Ode 2. de Pindaro, quem cygno comparat, ſe uerò api. Κύκνον τὸν Μουσῶν ἄξια μεμψάμενον, Suidas ex Epigrammate. Eraſmus eleganter cygni & poetæ cõparationem ſenarijs conſcripſit, qui ante translationem eius Hecubæ uel Iphigeniæ Euripidis habentur. Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis, Tam ſubitò coruus, qui modo cygnus eras, Martialis. Nanum cuiuſdã Atlanta uocamus, Aethyopem Cygnum, Iuuenalis Sat. 8. ¶ Cygnum Galenus nominat inter cataplaſmata oculorum, lib. 4. cap. 7. de compoſ. ſec. locos. Appellantur (inquit) talia à medicis collyria Libiana, & Cygni ob colorem album qualem etiam cygni habent, præualente in ipſis amylo & terra Samia ac ceruſa Rhodiaca. Cygnum collyrium deſcribit etiam Trallianus 2. 5. ¶ De cygno genere nauis, uide inferius inter Icones.

¶ Olorinus adiectiuum, quod oloris eſt, ut pennæ olorinæ apud Vergilium, & color olorinus, qui & cygneus, teſtante Thyleſio, pro candido. Gaſidanen gemmam Medi mittũt, coloris olorini, Plinius. Cygneus adiectiuum à Græcis ſumptum eſt. Illa tanquam cygnea fuit diuini hominis uox & oratio, Cicero 3. de Oratore. Κύκνειον, (abſolutè apud Athenæum. ſubauditur μέλος) τὸ τοῦ κύκνου μέλος, Suidas.

¶ Aquilas cygneas (ut uocant) albedine olori planè ſimiles uidere me memini in Sipylo circa paludem Tantali, ut nominant, Pauſanias in Arcadicis. ¶ Olorum ſimilitudinem onocrotali habent, nec diſtare exiſtimarentur omnino, niſi faucibus ipſis ineſſet alterius uteri genus, Plinius.

¶ Icones. Cycnus genus eſt nauis ſic dictæ quod in prora cycnorum effigies haberet, Etymologus. Ἡ ναῦς δὲ πότερον εἰκόσορός ἐστιν, ἢ κύκνος ἢ κάνθαρος, Nicoſtratus apud Athenæum. ¶ De cygno ſydere dicemus in Metamorphoſi Iouis in Cygnum infra in h.

¶ Olor teſte Herodoto lib. 6. Thraciæ rex fuit. ¶ Hercules occiſo Cygno, & Marte eius patre

tre uulnerato, Trachinem ad Ceycem uenit: erat autem Cycnus gener Ceycis, filiæ eius Themistonomæ maritus, ut legimus in Aspide Herculis apud Hesiodum, & apud Pausaniam alicubi. Cygnum, inquit, Hercules occidit, Pindarus in Olympijs carmine 2. ubi Scholiastes, Cygnum Martis filium infestantem Thessaliam (Varinus θαλασσίαν habet non Θεσσαλίαν) Hercules occidit. Rursus etiam in alijs Scholijs in idem Carmen Thessaliam legimus. Et rursus in Carmen decimum Olympiorum, ubi Pindari uerba sunt, τρέψε δὲ κυκνεία μάχα καὶ ὑπέρβιον Ἡρακλέα. Cygnus (inquit) male afficiebat hospites, & cum in uia qua transeundum erat iuxta mare habitaret, (ἐν παρόδῳ τῆς θαλασσίας οἰκῶν,) transeuntibus capita amputabat, eo proposito ut Apollini templum è capitibus strueret. Et Herculem etiam aliquando transeuntem adortus Martis parētis auxilio ipsum fugauit. Sed postea tamen ab Hercule occisus est, ut Stesichorus in Cycno tradit. Cygnum Martis filium Hercules equestri certamine uicit, adiutus equo Arione, quem Neptunus in faciem equi transformatus ex Erinny genuerat, ut Grammatici quidam tradunt. ¶ Cycnum filium Neptuni & Scamandrodices, uel Harpales secundum alios, Troianis in bello socium Achilles occidit, Scholiastes Pindari in Olympijs Carmine 2. Et rursus alius Scholiastes, Hunc (inquit) cum classe Troianos iuuaret, & in angustia quadā maris Græcos appellere (ἀποβῆναι) prohiberet, Achilles interemit. Meminit eius & Q. Calaber libro 4. & Ouidius Metam. libro 12. Plura de eo, & an reuera inuulnerabilis fuerit, &c. leges in Dictionario Varini, primum in Κύκνος ἄτρωτος ὤν, deinde in Κύκνος ὁ Σκαμανδροδίκης. Cycnum Troianum (socium Troianorum) à natiuitate canum fuisse ferunt, (ut & Tarconem qui 12. ciuitates condidit in Thuscia sub Tyrrheno,) sed propter sapientiam qua à puero claruit, Eustathius in Dionysium. Τίς θῆλυν ἢ χροιᾶς Κύκνου ἔγνω; Theocritus Idyl. 16. De Cygno Colonense (idem est Cygnus Neptuni filius. is enim Colonis imperauit teste Pausania. Colone ciuitas supra Lampsacum in mediterraneo sita, quæ & Batiea dicebatur, patria fuit Cygni, Hermolaus) fertur, illum inuulnerabilē fuisse, quòd cum pugnator scientiæq́ bellicæ peritissimus esset, & in bello Troiano ab Achille lapide percussus fuisset, minimè uulneratum eius cadauer inspiciētes homines, inuulnerabile dixerint, Palæphatus. Thrax quidam à cygno enutritus, nomen à nutritore habuit, Varinus ni fallor. Hegesianax author est Cycnum illum qui singulare certamen cum Achille subiuit, in Leucophrye ab aue eiusdem nominis nutritum esse. Cæterum Bœus scribit Cygnum (nescio an eundem, Neptuni scilicet filium, an potius regem Ligurum, ut alijs placet) in auem conuersum esse, &c. Athenæus. Cycnum ferunt uxoris calumnia inductum, filium Tenum (aliâs Tenen, ut habet Eustathius in Dionysium. aliâs Tennen, τέννην, ut habet Varinus, & Heraclides in Tenediorum repub. & Pausanias in Phocicis) arcæ inclusum in mare deiecisse: quæ tempestate acta in Tenedum appulerit, ubi ille seruatus insulæ postea imperauerit, Diodorus Siculus. ¶ Cygnus rex Ligurum Phaëthontis amator, post illius interitum diutino fletu in auē nomine seruato mutatus esse dicitur in fabulis, ut scribit Ouidius Metam. 2. Nanq́ ferunt luctu Cycnum Phaëthontis amati, Populeas inter frondes, umbramq́ sororum Dum canit, & mœstum Musa solatur amorem: Canentem molli pluma duxisse senectam, Linquentem terras, & sydera uoce sequentem, Vergilius 10. Aeneidos. Meminit & Pausanias in Atticis. Apud Ligures (inquit) ultra Eridanum Cycnum Musicæ deditum regnasse aiunt, & post obitum ex Apollinis sentētia in auem transmutatum esse. Sed Bœus apud Athenæum (ex quo etiam Eustathius repetit) Cygnum quendam à Marte in auem sui nominis conuersum scribit: quæ cum ad Sybarin fluuium peruenisset, cum grue coierit. Gruem uerò idem Bœus mulierem fuisse ait, &c. Virum hunc ego perimam impurissimum, Barbatum, tremulum, Titanum, Cygno prognatū patre, Plautus in Menæhmis. ¶ Cygnus equi nomen à candore, Statio lib. 6. Thebaidos.

¶ Cycnîtis, Κυκνῖτις, regio in qua Cycnus imperauit, Stephanus. ¶ Cygnus oppidum fuit in ripa Phasidis, Plinius 6. 4. ¶ Cycneia Tempe nominantur ab Ouidio lib. 7. Metamorph. in quibus puer Phyllio amatus à saxo desiliens, Cuncti cecidisse putabant, Factus olor niueis pendebat in aere pennis, ut pluribus in Tauro recitaui ex Ouidio. Mihi uidentur poëtis duo maximè celebrari Tempe, Thessala: & Bœotia, quæ Teumessia dicuntur à monte Teumesso, & ab Ouidio Cygneia, Hermolaus Barb. ¶ Cygnum Syri uocant quicquid candidum est: hinc & Cygno fluuio nomen, Isidorus. sed alij melius legunt cydnum pro cādido & pro fluuio, ut supra ostendimus, prima huius capitis parte.

¶ b. Κύκνου τε πολιώτεραι δὴ αἵδ' ἐπανθοῦσι τρίχες, Aristoph. in Vespis. Sic & Verg. 10. Aen. de Cygno in auem mutato, Canentem molli pluma duxisse senectam. Diomedearum auium forma cygnis est proxima, Ouidius.

¶ c. Et qualem infelix amisit Mantua campum, Pascentē niueos herboso flumine cycnos, Verg. 2. Georg.

¶ Cycnus est auis quæ cantu delectatur, ὄρνεον φιλῳδόν, Suidas. Si difficilior mœstiorq́ in præsentia essem (inquit Socrates in Phædone Platonis) quàm in superiore fuerim uita, deterior equidem cygnis uideri deberem. Illi enim quando se breui præsentiunt morituros, tunc magis admodum dulciusq́ canunt, quàm antea consueuerint, congratulantes quòd ad deum sint, cuius erant famuli, iam migraturi. Homines uerò cum ipsi mortem expauescant, cygnos quoque falsò criminantur quòd lugentes mortem ob dolorem cantum emittant. Profectò haud animaduertūt nullam esse

auem quæ cantet, quando esuriat aut rigeat, aut quouis alio afficiatur incommodo, non ipsa philomela, nec upupa, quas ferunt per querimoniam cantare lugentes. At mihi neque hæ aues præ dolore uidentur canere, neq; cygni, sed quia Phœbo sacri sunt, ut arbitror, diuinatione præditi præsagiunt alterius uitæ bona: ideoq; cantant alacrius gestiuntq; ea die, quàm superiori tẽpore. Equidem & ego arbitror me cygnorum esse conseruum, eidemq; deo sacrum, neque deterius uaticinium ab eodem domino habere quàm illos, neque ignauius è uita decedere. Hæc ille. . Indi & Aegyptij dicunt phœnicem auem in nido tabescentem propempticos hymnos sibijpsi decantare etiam. Hoc ipsum cygnos facere perhibent, qui sapientissimi inter ipsos habẽtur, Philostratus in uita Apollonij lib. 3. Hic undiq; clamor Dissensu magnus uario se tollit in auras. Haud secus, atq; alto in luco cùm forte cateruæ Consedêre auium, piscosóue amne Padusæ Dant sonitum rauci per stagna loquacia cycni, Vergilius x i. Aen. Ibant æquati numero, regemq; canebant: Ceu quondam niuei liquida inter nubila cycni: Cum sese è pastu referunt, & lõga canoros Dant per colla modos: sonat amnis, & Asia longè Pulsa palus, Idem 7. Aen. imitatus locum Homeri quem recitaui in Ansere H. c. confert autem ille Græcorum in aciem euntium copias agminibus anserum uel gruum uel olorum in Asio (sic dicto loco circa Lydiæ fluuiũ Caystrũ. uel asio, id est palustri) prato, κλαγγηδὸν προκαθιζόντων· σμαραγεῖ δέ τε πόντος. Vare tuum nomen Cantantes sublime ferent ad sydera cycni, Idem in Bucol. Cum tuba depresso grauiter sub murmure mugit. Et gelida cycni nece torti ex antro Heliconis, Cum liquidam tollunt lugubri uoce querelam, Lucretius libro 4. Quòd in cygni formam sit transiturus, cantuq; repleturus orbem, Horatius de seipso Carm. 2. 20. O mutis quoq; piscibus Donatura cygni, si libeat sonum, Idem ad Melpomenen libro 4. Carm. Στρυμόνιοι μύρεσθε παρ᾽ ὕδασιν αἴλινα κύκνοι, Theocritus Idyl. 19. Ὡς ὅτε καλὰ νάοντος ἐπ᾽ ὀφρύσι Πακτωλοῖο Κύκνοι κινήσωσιν ἑὸν μέλος. ἀμφὶ δὲ λειμὼν Ἑρσήεις βρέμεται, ποταμοῖό τε καλὰ ῥέεθρα, Apollonius 4. Argonaut. Τοιάνδε κύκνοι, Τιοτιοτιοτιοτίγξ, Συμμιγῆ βοὴν ὁμοῦ Πτεροῖσι κρέκοντες, ἴακχον Ἀπόλλω, Τιοτιοτιοτίγξ, Ὄχθῳ ἐφεζόμενοι παρ᾽ Ἕβρον ποταμόν. Τιὸ τιὸ τιὸ τιό. Διὰ δ᾽ αἰθέριον νέφος ἦλθε βοά. Πτῆξε δὲ ποικίλα τε φῦλα θηρῶν, Κύματά τ᾽ ἔσβεσε νήνεμος αἴθρη, Τοτοτοτοτοτοτοτοτοτοτίγξ. Πᾶς δ᾽ ἐπεκτύπησ᾽ Ὄλυμπος, Εἷλε δὲ θάμβος ἄνακτας. Ὀλυμπιάδες δὲ μέλος χάριτες, Μοῦσαι τ᾽ ἐπωλόλυξαν Τιοτιοτιοτίγξ. Κύκνειον ᾆσμα, id est Cygnea cantio uel cantilena, refertur inter Græcanica prouerbia. Notatur & ab Aeliano in opere de naturis animalium, prouerbij uice. Conuenit in eos (inquit Erasmus) qui supremo uitæ tempore facundè disserunt, aut extrema senecta suauiloquentius scribunt; id quod ferè solet accidere scriptoribus, ut postrema quæq; minimè sint acerba maximeq; mellita, uidelicet per ætatem maturescente eloquentia. Porrò cygnos instante morte mirandos quosdam cantus ædere, tam omnium literis est celebratum, quàm nulli uel compertum, uel creditum. Aelianus negat eos canere, nisi flante zephyro uento, quem Latini fauonium dicunt. Nec desunt philosophi, qui huius rei causam etiam addere conantur, affirmantq; id accidere propter spiritus per collum procerum & angustum erumpere laborantes. D. Hieronymus in quodam laudans senilem eloquentiam, commemoratis aliquot scriptoribus: Hi omnes, inquit, nescio quid cygneum uicina morte cecinerunt. Idem in Epitaphio Nepotiani, Vbi est ille ἐργοδιώκτης noster, & cygneo canore uox dulcior? Nos item in Epigrammate quodam, quod olim ex tempore lusimus ad Guilelmum Archiepiscopum Cantuariensem: Vates uidebis exoriri candidos Adeò canoros atq; uocaleis, uti In alta fundant astra cygneum melos, Quod ipsa & ætas posterorum exaudiat. Meminit adagij & Athenæus libro Dipnosoph. 14. ex authore Chrysippo, referens quendam adeò impensè delectatum fuisse dicterijs (φιλοσκώπτην) ut cum esset à carnifice trucidandus, dixerit se uelle mori decantata cygnea cantione, (ὥσπερ τὸ κύκνειον ᾄσας,) sentiens dictum aliquod salsum, quod simulatq; proloquutus esset, non cunctaretur emori. M. Tullius præfans in librum de Oratore tertium, de L. Crasso ita loquitur: Illa tanquam cygnea fuit diuina hominis uox & oratio, quam quasi expectantes post eius interitum ueniebamus in curiam, ut uestigium illud ipsum, in quo ille postremùm institisset cõtueremur. Hucusque Erasmus. Κύκνειον, τὸ τοῦ κύκνου μέλος, Suidas. Ἐμὲ δεῖ κελαδεῖν, ἐμὲ δεῖ παταγεῖν, οἷά τε κύκνον ἄγοντα ποικιλόπτερον μέλος τὰν ἀοιδάν, Pratinas apud Athenæum lib. 14. Theocritus Idyllio quinto prouerbij specie dixit, Οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ᾽ ἀηδόνα κίσσας ἐρίζειν, Οὐδ᾽ ἔποπας κύκνοισιν, Erasmus Roter. transtulit, Haud fas est Lacon philomelam ut prouocet unquam· Pica nec argutis epopa obstrepat improba cygnis. Simile est in eodem Idyllio, Σφὴξ βομβῶν τέττιγος ἐναντίον, Scilicet obstrepitans argutæ uespa cicadæ, & in eum qui certat longè impar cum superiore, aut qui negotium facessit lõgè se præstantioribus. Tum canent cygni cum tacuerint graculi. hoc est, Tum loquẽtur eruditi, cum garrulis non erit loquendi locus. aut inter garrulos & obstreperos non est eruditis dicendi locus. Vsurpauit adagium Gregorius Theologus in epistola, ad Celeusium præsidem, Παῦσαι καταφλυαρῶν ἡμῶν τῆς σιωπῆς, ἤ σοι παροιμίαν ἐρῶ, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. id est, Aut desine tuis nugis obstrepere nostro silentio, aut tibi referam prouerbium ut uerissimum, ita breuissimum, Tunc canent cygni, cum tacebunt graculi. Ita nunc loquuntur Cicero, Vergilius, Horatius, & tacent Pero, Philiscus, Mæuius, qui uiuis illis obstrepebant, tanto loquaciores quanto indoctiores, Erasmus. Eodẽ prouerbio usus est Antipater in Epigrammate quo Erinnam poetriam celebrat, Λωΐτερος κύκνου μικρὸς θρόος, ἠὲ κολοιῶν Κρωγμός, ἐν εἰαριναῖς κιδνάμενος νεφέλαις. Suauidicis potius quàm multis uersibus ædam, Paruus ut est cycni melior canor ille, gruũ quàm

Clamor

Clamor in ætherijs dispersus nubibus austri, Lucretius lib. 4. Inter Ledæos ridetur coruus olores, Martialis lib. 1. Sed argutos inter strepere anser olores, Vergilius 5. Aegl. Ioannis Leluandi Angli liber Cygnea cantio inscriptus extat. Ἄρτι δὲ κυκνείῳ φθεγγομένην στόματι, Incertus in Epigrammate in Erinnam poetriam. In Pactoli fluuij Lydiæ ripis tempore uerno Κύκνων εἰαρινοῖς λιγυρὴν ὄπα, τοί τε καθ' ὕδωρ Ἔνθα καὶ ἔνθα νέμονται ἀεξομένης ἀπὸ ποίης, Dionysius Afer. Τίς ὁ κύκνῳ σιωπῆ φαίνων τὴν ᾠδὴν ὅταν ἐκπετάσῃ τὸ πτερὸν ταῖς αὔραις, καὶ ποιῇ μέλος τὸ σύριγμα; Greg. Nazianzenus.

¶ d. Qualis ubi aut leporem, aut candenti corpore cygnum Sustulit alta petens pedibus Iouis armiger uncis, &c. Vergilius 9. Aen. uidetur autem imitatus Homericum illud Iliad. ο. Ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν παρὰ βοσκομενάων Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων.

¶ e. Et fundam tereti circum caput egit habena, Strymoniamque gruem, aut album deiecit olorem, Verg. Aeneid. 11. In regis Angliæ aula multos semper cygnos ali audio.

¶ f. In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum, inter cęteras aues cygni apponunt.

¶ h. Eubuli poetæ Προσουσίαν ἢ Κύκνον Athenæus citat. Οὐδ' ἐξέπληττον αὐτὰς κύκνους ποιῶν καὶ Μέμνονας κωδωνοφαλαροπώλους, Aristophanes, ut Varinus citat in Κωδωνοφ. Fabulam elegantem de hirundinibus & cycnis Gregorius Nazianzenus in epistola ad Celeusium pręsidem recitat. Hirundines (inquit) olim cygnis obijciebant quòd hominum conuersationem recusarent, neque musicam publicè exercerent: sed prata, fluuios & solitudinem amarent: & parum admodum cantillarent, idque inter se tantum quasi eos musicæ puderet. Nostræ uerò (aiebãt) ciuitates sunt, & homines, & thalami: nos hominibus canimus, & fortunas nostras eis narramus: nempe uetera illa & Attica, Pãdionem, Athenas, Tereum, Thraciam, peregrinationem, nuptias, (τὸ κῆδος,) stuprum, linguæ exectionem, literas, & postremò Ityn, & quòd ex hominibus in aues transformatæ simus. At cygni loquacitate illarum offensi uix responso eas dignati sunt. Responderunt tamen, Atqui nostri gratia uel in solitudinem exire non desunt qui uelint, ut musicam nostram audiant, quum zephyro alas pandimus ut suauem & concinnum inspiret sonum. Quòd si nõ multum nec inter multos canimus, hoc ipsum tamen præcipuè in nobis laudari meretur, quòd cantum mediocritate temperamus (μέτρῳ φιλοσοφοῦμεν,) nec tumultuosam musicam ædimus. Vos uerò etiam in contubernio hominum molestæ estis, ita ut meritò illi uos auersentur, quæ ne linguis quidem exectis silere possitis. Et cum de hac calamitate uestra, ceu uocis priuatione conqueramini, nullas tamen uocales & musicas aues loquacitate non superatis.

¶ Metamorphoses. Fabulantur poetæ homines quosdam Apollini familiares (παρέδρους) iuxta Eridanum in cygnos mutatos esse, eosque etiamnum canere non oblitos pristinæ musicę, Lucianus. nos hoc de Cygno tantum Ligurum rege Stheneli filio, circa Eridanum, legimus. Vide supra inter propria. ¶ Cygni pueri in auem transformatio, describitur ab Ouidio Metam. lib. 12. item Hyries filij in cygnum lib. 7. & in eandem alitem Iouis lib. 6. in tela Arachnes. Arachne puella (inquit) cum Pallade certans, in tela sua Fecit olorinis Ledam recubare sub alis. Olorem inter sydera (inquit Higinus) Græci cygnum appellant: quem complures propter ignotam illis historiam, communi genere auium ὄρνιν appellauerunt: de quo hæc memoriæ prodita est causa. Iupiter cum amore inductus Nemesin diligere cœpisset, neque ab ea ut secum concumberet impetrare potuisset, hac cogitatione amore est liberatus. Iubet enim Venerem aquilæ similatam se sequi, seseque ipse in olorem conuertit, & ut aquilam fugiens ad Nemesin cõfugit, & in eius gremio se collocauit: quem Nemesis non aspernata, amplexum tenens, somno est consopita. quam dormientem Iupiter compressit, ipse autem auolauit: & quòd ab hominibus altè uolans cœlo uidebatur, inter sidera dictus est esse constitutus. quod ne falsum diceretur, Iupiter è facto eum uolantem, & aquilam consequentem, collocauit in mundo. Nemesis autem, ut quæ auium generi esset iuncta, mensibus actis, ouum procreauit: quòd Mercurius auferens detulit Spartam, & Ledæ sedenti in gremium proiecit, ex quo nascitur Helena, cæteris corporis specie præstans, quam Leda suam filiam nominauit. Alij autem cum Leda Iouem concubuisse in olorem conuersum, dixerunt: de quo in medio relinquemus, Hæc Higinus. Hyperôa, id est tabulata seu cœnacula domuum superiora Græci prisci ὠὰ uocabant, inquit Clearchus in Amatorijs, Helenam scribẽs in hisce locis nutritam, uulgò ex ouo prognatam fuisse creditum. Non rectè autem Neocles Crotoniates dixit, ouum è quo nata sit Helena, à Luna decidisse. mulieres enim Lunares (Selenitidas) Herodoro Heracleote authore, oua parere, ex quibus geniti quindecies magnitudine nos excedant. Ibycus etiam de filijs Molionis scribit, Ἀμφοτέρους γεγαῶτας ἐν ὠέῳ ἀργυρέῳ. Cæterum Eriphus poeta Ledam anserina oua enixam ait, Athenæus lib. 2. Fabula de metamorphosi Iouis in Cygnum, eleganter describitur à Cælio Rhodigino libro 11. Lectionum antiquarum cap. 19. In Laconica templum est Hilairæ & Phœbes Leucippidum, ubi à lacunari dependet ouum fascijs comprehensum, quod Ledę partum esse aiunt, Pausanias in Laconicis. Gallinaceus in somnio Luciani ait se tempore belli Troiani Euphorbũ fuisse, nouisseque Helenam, non adeò formosam ut fabulantur, sed corpore candido & collo procero, ut eatenus rectè cygni filia credita fuerit, &c.

¶ Cygni Apollini ob præsagium finis sacri habentur, &c. Vide supra in Coruo h. & hoc ipso in capite H. c. ex Phædone Platonis. Itaque commemorat ut cygni, qui non sine causa Apollini di-

cati sunt, sed quòd ab eo diuinationem habere uideantur, qua prouidentes quid in morte boni sit, cum cantu & uoluptate moriantur, Cicero 1. Tuscul. Cygnus Apollini seu Soli consecratur, ob cādorem diei, ut coruus à nigredine noctis, Varinus & Eustathius. Apollini sacer est cygnus, non solum tanquam auis canora & uaticina, sed etiam propter leucum, id est album colorem. deriuatur enim eius nomen apud Græcos à uerbo λεύσσειν quod uidere significat. uidendi autem facultatis author est Apollo, unde & Delius nominatur, ceu qui omnia δῆλα, id est conspicua & uisui exposita reddat, Iidem. ¶ Venerem aliqui cygnis uehi dixêre, ut Horatius in tertio Odarum, item Ouidius & Statius: hic in Epithalamio dicens, Amycleos ad frena citauit olores: ille in Metam. Medias Cytherea per auras Cypron olorinis nondū peruenerat alis, Gyraldus. Cycnis discedere tempus, Duxerunt collo qui iuga nostra suo, Ouidius in fine libri 3. de Arte am.

¶ Athenis non procul ab Academia monumētum Platonis spectatur, quē in philosophia summum fore hoc præsagio deus significauit. Socrates nocte priore, quàm Plato discipulus eius erat futurus, cygnum sibi in sinum inuolasse per somnum uidit, Pausanias. ¶ Apud Vergilium libro 1. Aen. ex aquilis & cygnis augurium describitur huiusmodi. alloquitur autem Venus Aeneam. Nanq; tibi reduces socios, classemq; relatam Nuncio, & in tutum uersis Aquilonibus actam: Ni frustra augurium uani docuêre parentes. Aspice bis senos lætantes (post periculum, securos iam ab aquila) agmine cygnos, Aetherea quos lapsa plaga Iouis ales aperto Turbabat cœlo: nūc terras ordine longo Aut capere, aut captas iam despectare uidentur. Vt reduces illi ludunt stridentibus alis, (signum augurij est, inquit Seruius,) Et cœtu cinxêre polum cantusq; dedêre: Haud aliter puppesq; tuæ, pubesq; tuorum Aut portum tenet, aut pleno subit ostia uelo. Hoc est ut cygni isti post aquilæ perturbationem, qua dispersi fuerant, ut naues tempestatibus constabat esse turbatas, hilaritate omni lætitiaq; recepta, ordine soluto securi uolitant: sic & naues tuæ & omnes tui, securi degunt ac tuti, Donatus. Cygnos (inquit Seruius) nauibus comparat, aquilam tempestati. In augurijs autem consyderanda sunt, non solum aues, sed etiam uolatus, ut in præpetibus: & cantus, ut in oscinibus. Quia nec omnes, nec omnibus dant auguria: ut columbæ non nisi regibus dāt, quia nunquam singulæ uolant, sicut rex nunquam solus incedit. unde in Sexto, Maternas agnouit aues: per transitum ostendit regis augurium. Item cygni nullis dant nisi nautis, sicuti lectum in Ornithogonia, Cygnus in augurijs nautis gratissimus ales: Hunc optant semper, quia nunquam mergitur undis. Quum cygnus neq; in præpetibus, neq; in oscinibus nominetur, cur ab illo sumitur auguriū? soluitur, quòd augurium ad aquilam poeta retulit: sed docet Verg. bonum omen ad naues factum de cygni uolatu, Hæc Seruius, omen non augurium ex cygno factum scribens. Isidorus carmen quod Seruius ex Ornithogonia citat, ad Aemilium authorem refert, & sic legit: Cygnus in auspicijs semper lætissimus ales, &c. Cycnus nautis & his qui freto agi uolunt prosperos cursus denunciat, reliquis inauspicatus, Alexander ab Alex.

¶ Prouerbia. Cygnea cantio, Vpupę cum cygnis certant, & Cygni canent tacentibus graculis, explicata sunt supra in H. c. ¶ Cygno nigro rarior, tam usurpari prouerbialiter potest, quàm illud Coruo rarior albo. Rara auis in terris, nigroq; simillima cygno, Iuuenalis Sat. 6. de muliere formosa, diuite & pudica. ¶ Anser inter olores, uide in Graculo prouerbiū Graculus inter Musas.

¶ Alciati emblema, quod inscripsit Insignia poetarum:

Gentiles clypeos sunt qui in Iouis alite gestant, Sunt quibus aut serpens, aut leo signa ferunt.
Dira sed hæc uatum fugiant animalia ceras, Doctaq; sustineat stemmata pulcher olor.
Hic Phœbo sacer, & nostræ regionis alumnus, Rex olim ueteres seruat adhuc titulos.

DE CYNCHRAMO.

CYNCHRAMVS, κύγχραμος, nomen est auis, Gaza legit apud Aristot. de hist. anim. 8. 12. codex Græcus impressus habet cychramus, κύχραμος. Sunt qui cenchranum legant apud Plinium, alij cichramus. Apud Hesychium κυγχράνος legitur per γχ. quanquam in eo ordine ubi sine gamma scribi debuisset. Varinus absq; gamma in suum Lexicon trāscripsit. Inuenio & κιγκράμας apud eosdem. Vtcunq; est, nomen per onomatopœiam factum uidetur. Cynchramus discedentibus coturnicibus ducem se præbet, ut lingulaca quoq;, ortygometra, & otus. A cynchramo coturnices etiam noctu reuocantur, (Græcè est, ὅσπερ αὐτὰς καὶ ἀνακαλεῖται νύκτωρ) cuius uocem cum senserint aucupes, intelligunt parari discessum, Aristoteles. Cychramus perseuerantior (quàm glottis, quæ nunquam plus uno die cum coturnicibus pergit, & in proximo hospitio eas deserit) festinat etiam peruenire ad expetitas sibi terras, itaq; noctu is eas excitat, admonetq; itineris, Plinius. ¶ Cynchramus auis est quæ noctu diluculum uersus primo clamat, quasi uocans aues ad iter, Niphus. Gyb. Longolius cenchranum & ortygometram pro una aue accipit, (quod non probamus,) quæ scrica à Germanis uocetur, ein screcke. ea uerò ortygometrá ne potius an cynchramus sit, quoniam alterutram esse non dubito, iudicent diligentiores. Nam crecem non esse, ut Turnerus putabat, ex crecis historia confirmari potest. Vide plura in Ortygometra, mox post Coturnicem. Miliaria an eadem sit auis cum cenchramo consideret lector, Vuottonus. Pro cynchramo Albertus deprauatam habet uocem fababoniz, & gallinā uibicis interpretatur, (Birckhůn) de qua plura scribemus

inter

inter gallinas sylvestres. ¶ Est apud nos auis **Brachuogel** dicta, cruribus proceris, & rostro quodque, eodemque inflexo modice, altera maior, quam Latine arquatam nominaui; altera minor, inter gallinulas aquaticas descripta, quarum alterutra an cynchramus esse posit inquirendum.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT A LITERA D.

DE DACNADE.

DACNADES sunt auium genus, quas Aegyptij inter potandum cum coronis deuincere soliti sunt, quæ uellicando morsicandoque & canturiendo (cantitando, Gillius) assidue, non patiuntur dormire potantes, Pompeius Festus. Δακνὶς, auis quædam, Hesych. & Varin. Δάκνια (per iôta in penultima, melius forte per epsilon) auiculæ syluestres, ὀρνιθάρια ἄγρια, Iidem. Ῥοίλας, δάκνας, Iidem: an uero hoc postremum etiam aues aliquas significat, incertum est mihi. Inuenio & ῥοιλιοῦς, δάκνους apud Hesychium.

DE DICAERIS INDICIS AVICVLIS.

PARVVLARVM quarundam auium Indicarum natio in excelsis rupibus nidificat, quarum magnitudo accedit ad ouum perdicum, sandaricino colore est: Indi sua lingua Dicærum solent nominare: Græci, sicut audio, Dicæum. Eius stercus si quis milij magnitudine sumpserit in potionem dissolutum, ad uesperam morietur. mors suaui somno similis est, & nullum omnino sensum doloris habet. Quamobrem summopere Indi id assequi student. ipsum enim malorum obliuionem existimant inducere. Quod quidem ex India muneri missum rex Persarum omnibus rebus antefert, & asseruat, insanabilium malorum remedium, si sumere sit necesse: neque apud Persas quisquam alius quàm rex id habet, Aelianus. Eædem forte sunt aues, quæ ab Hesychio & Varino nominantur δικηναί.

DE DIOMEDEIS AVIBVS.

IN Diomedea insula sita in Adriatico mari, templum Diomedis esse aiunt mirabile & sacrum, id undique circunsideri auibus insigni magnitudine, quarum magna & dura sint rostra. eas si Græci homines aduenerint, quiescere; si uero ex uicinis locis barbari aliqui, subuolare & è sublimi præcipites (καταῤῥάσσειν) capita eorum ferire, & rostris ad mortē usque uulnerare. Fabulantur autem Diomedis socios cum ipse ab Aenea regionum illarum rege dolo occisus esset, naufragio circa insulam facto, in has aues mutatos esse, Aristoteles in libro mirabilium narrationum. ¶ Diomedeas aues Iuba cataractas uocat, eis esse dentes oculosque igneo colore, cætero candidis tradens. duos semper (super, Solinus) ijs duces, alterum ducere agmen, alterum cogere, (congreges enim uolitant.) Scrobes excauare rostro, inde crate consternere, (surculis in uersum superpositis imitari texta cratium, & sic contegere subtercauata,) & operire terra quæ ante fuerit egesta: in his fœtificare. Fores binas omnium scrobibus: orientem spectare quibus exeant in pascua, occasum quibus redeant, (ut lux & moranteis excitet, & receptui non denegetur, Solinus.) Aluum exoneraturas subuolare semper, & contrario flatu: (quo proluuies longius auferatur, Solinus.) Vno hæ in loco totius orbis uisuntur, in insula quam diximus nobilem Diomedis tumulo atque delubro, contra Apuliæ oram, fulicarum similes, (forma illis pene quæ fulicis, Solinus, malim, ardeis.) Aduenas barbaros clangore infestant, Græcis tantum adulantur, miro discrimine, uelut generi Diomedis hoc tribuentes: ædemque eius quotidie pleno gutture madentibus pennis perluunt atque purificant: unde origo fabulæ Diomedis socios in earum effigies mutatos, Plinius. Diomedeæ insulæ duæ sunt (è regione Gargani, ut quidam scribunt. Vide Horatium lib. 1. Serm. Qui locus à forti Diomede conditus olim, &c.) quarum altera habitatur: in altera deserta Diomedem disparuisse quidam fabulantur, comitesque in aues conuersos esse. Eas etiam hac ætate mansuescere, & humanam quodammodo uitam agere, & uiuendi ordine, & erga benignos mansuetudine: à malignis autem & sceleratis fuga & euitatione, Strabo lib. 7. Diomedem à Dauno interfectum lugentes socij in aues cygnis similes conuersi sunt: quæ barbaros refugiunt, accedunt uero ad Græcos ita ut ex manibus eorum cibos auferant, & sinus eorum subeant. degunt autem illæ in insula cui à Diomede nomē, quæ sita est circa Adriaticum mare & Ionium sinum, Varinus in Diomede. Insula quædam nomine Diomedea, auibus Diomedeis abundat. hæ hominibus natione barbaris neque quippiam nocent, neque eos adeunt: Sin Græcus aduena eò diuerterit, diuino quodam munere ab his auibus aditur, alis explicatis, tanquam manibus, ad prensationem & complexum. Græcos se pertrectantes non refugientes, intrepide se palpari sustinent: in accumbentium sinus aduolant, uelut ad mensas hospitales inuitatæ. Vulgò socij Diomedis esse iactantur, qui unà cum eo contra Ilium arma tulerunt. prima eorum natura in auium speciem immutata, etiam nunc se esse Græcos & Græcorum studiosos perseuerare, Aelianus. Si uolucrum quæ sit dubiarum forma requiris, Vt non cygnorum, sic albis proxima cygnis: Magna pedis digitos pars occupat, oraque cornu Indurata rigent, finemque in acumine ponunt, Ouid. lib. 14.

Metam. ubi Diomedis sociorum in aues transformationem describit. Nunc etiam horribili uisu portenta sequuntur, Et socij amissi petierunt æthera pennis, Fluminibusque uagantur aues (heu dira meorum Supplicia) & scopulos lachrymosis uocibus implent, Diomedes undecimo Aeneidos. Vbi Seruius, Hoc loco nullus dubitat fabulæ huius ordinem à Vergilio esse conuersum. nam Diomedis socios constat in aues esse conuersos post ducis sui interitum, quem extinctum impatienter dolebant. Hinc eæ aues hodieque Latinè Diomedeæ uocantur, quas Græci ἐρωδιὸς dicunt. cuius generis auem auspicio dixit Homerus Diomedi & Vlysi speculatoribus apparuisse: Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθηναίη. Habitabant autem in insula quæ est haud longè à Calabria in conspectu Tarentinæ ciuitatis. Quin etiam de his auibus dicitur, quòd Græcis nauibus lætæ occurrant Romam uenientibus, Latinas uehementer fugiant, memores originis suę, & quòd Diomedes ab Illyrijs interemptus est, Hæc ille. Has aues aiunt, si barbarus quispiam illuc accessisset, ocyus aduolantes, unguibusque & rostro oculos & caput petentes, consauciasse & fœdè lacerasse, neque prius destitisse, quàm ibi illum crudeliter interemissent. fuisse enim illas (rostro) unco, & incuruis præterea armatas unguibus, Nic. Leonicenus in Varia hist. 1. 84. sed authorem nō adfert, nec nos usquam legimus rostro & unguibus uncis has aues fuisse. nam & Ouidius rostra earum acuta esse scribit: & Albertus, Rostris acutis (inquit) cauant molliora rupium in quibus nidificent: & tecta desuper ex tegulis (surculis) & puluere componunt ad modum magni cyphi. Et rostri figura acuta, non adunca ardearum generi conuenit. Ardearum autem generis has aues esse & Seruius sentit, cuius uerba iam recitauimus: & Stephanus Grammaticus testatur. Diomedea (inquit) urbs Dauniorum est, in qua ardeæ cicures (ἐρωδιοὶ χειροήθεις) aduolitant (ad homines, Græcos quidem, non barbaros,) & sinum subeunt, in quas Diomedis socios mutatos aiunt. Cæterum cataractæ dictæ sunt ἀπὸ τοῦ καταράσσειν, ut supra ex Aristotele citauimus: quòd in hominum capita barbarorum præcipites ruant, eaque rostris feriāt. Alias ab his catarrhactas, hoc est laros marinos albos & paruos, descripsimus supra, quæ & ipsæ è sublimi præcipites ruunt ad piscium prædam. & hæ forsitan fulicis conferri possunt, non Diomedeæ catarrhactæ, quæ cygnis ab Ouidio comparantur, & insigni magnitudine præditæ ab Aristotele dicūtur. Aut igitur errasse, duasque diuersas aues nominis similitudine deceptum confudisse Plinium iudico: aut ex Græco aliquo scriptore fulicas pro ardeis reddidisse. nam & alibi cirrhos fulicis esse scribit, quod ardeis magis conuenire uidetur: ut & color albus. sunt enim albæ quædam ardeæ etiam maiores cæteris. sed & cataractæ lari, albi traduntur. Rostris ferire & uulnerare, caputque & oculos hominum petere, ardeæ solent. Oculi quoque ignei coloris ab ardearum genere alieni non sunt. tales enim uidisse memini. & ardeę pellæ, id est fuscę, oculos coitus tempore sanguine suffundi quidam tradunt. Cæterum dentes an in ulla aue reperiantur præter aquatilium, ut anserum anatum & mergorū genere, nō facile dixerim. nam uespertilio, quæ dentes habet, auis est non auis, ut in gripho legimus. Sunt qui morphno etiam, id est anatariæ aquilæ dentes tribuant. Taui est auis habens dentes in palato, Vetus Glossographus Auicennæ. ¶ Diomedeæ aues magnitudine sunt cygnorum, colore candido, duris & grandibus rostris, circa Apuliam in insula Diomedea inter scopulos littorum & saxa uolitantes, Isidorus. Obscurus quidam inter recentiores fulicam à Diomedea prorsus nō distinguit. ¶ Diomedis aues hyeme incubant, forte propter uitanda tonitrua, quæ ouis noxia dicuntur, Albertus.

DE DRYOPE.

DRYOPS, Δρύοψ, auis una est de choro auium apud Aristophanem, Scholiastes quæ sit nō explicat. Hesychius auem à dryocolapte, id est pico martio, diuersam esse docet. ¶ Dryopes, Δρύοπες, populi fuerunt iniusti circa Parnassum, quos Hercules superatos bello in Peloponnesum transtulit. sic autem dicti sunt à Dryope Lycaonis & Diæ Lycaoniæ filio, Varinus. Horum meminit Vergilius 4. Aen. Cretesque, Dryopesque fremunt. Tamque cadas domitus, quàm quisquis ad arma uocantem Iuuit inhumanum Thiodamanta Dryops, Ouidius in Ibin. Vide plura in Onomastico nostro.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT AB E. LITERA.

DE EDOLIO.

EDOLIVS, ἐδώλιος, auis quædam, Hesychius & Varin. sic dicta forte ab aliqua corporis aut rostri figura. nam ἐδώλια dicuntur transtra nauium in quibus remiges sedent: & per metaphoram sedilia in domibus. Apud eosdem EIDALIS quoque auis, Εἰδαλίς, memoratur, à pulchritudine forsan dicta. εἰδάλιμον enim formosum & speciosum interpretantur. Sed magis puto corruptas esse has uoces. nam apud Aristophanem in Auibus ubi textus habet, Καὶ ἐλασᾶ καὶ ἐρωδιῷ, carmine trimetro dactylico, Scholiastes pro ἐρωδιῷ legit ἐδωλιῷ: & Callimachum pro edolio ait εἰδώλιον per ει. diphthongum inter aues numerare.

DE ELAPHIDE.

ELAPHIS, ἐλαφὶς, pennas in dorso omnes ceruinæ pelli colore similes habet, (unde nomen apud Græcos. Latinè ceruinam aut ceruiam aut ceruariam dixeris.) Pascitur autem hæc in aquis, sicut iynges in terra. linguam nempe longissimam, lineæ aut funiculi instar in aquam procul extendit, & sensim ad fauces deceptum aliquem piscem, qui ad conspectam adnatauerit linguam, allicit. Ad huius imitationem nimirum piscatores olim, ad longam arundinem ex pilis equinis lineam suspenderunt, Oppianus in Ixeuticis 2.12. Forte hæc auis pennas uarias & maculosas habuerit hinnulorum instar. nam & lupus ceruarius ab iisdē maculis sic dictus uidetur, & in mustelorū piscium genere nebrias. Iam cum & aquatica auis sit, & linguam prælongam exerat, cogitandum est an eadem uel certe cognata sit Aristotelis glottis id est lingulaca auis, cui à linguę longitudine nomen: & corporis forma auibus aquaticis similis. ¶ Ceruinæ aues Diodoro Siculo lib. 4. de fabulosis antiquorum gestis, non aliæ quàm struthiocameli sunt, magni cerui magnitudine, &c.

DE ELEA ET ELASA.

ELEAS & ELASAS auium nomina sunt Aristophani in fabula quæ Aues inscribitur: quænam uero aut quales sint à Scholiaste non explicatur. Nominatur autem in duobus uersibus proximis (dactylicis trimetris) utraq; auis à Comico, Καὶ ἐλεᾶ καὶ βάσκα, Καὶ ἐλασᾶ καὶ ὀρωδιῶ. Eleâs forte ea auis est quæ ἐλέας à Callimacho nominatur, qui sic scribit: Ἔλεα (proparoxytonum) μικρὸν (ὄρνεον) φωνῇ ἀγαθὸν, Scholiastes Aristophanis. hoc est, Elea auis est parua, uoce proba. Apparet autem Callimachum ab Aristotele mutuatum, qui historiæ anim. 9.16. Helea, ἐλέα, (inquit) uitæ commoditate nota, εὐβίοτος, si qua alia auis. consistit æstate in umbra & aura, hyeme in Sole & apricis. inspectat paludes ab arundinibus summis: paruo corpore est, sed uoce proba, (quæ ferè etiam de alcyone Plinius scribit, uide in Alcyone A.) Gaza ueliam interpretatur, aspiratione in u. consonantem uersa, ut pro hespero uesperum dicimus. sed sequentia quæ ad diuersam auem gnaphalum Aristoteli dictam pertinent, Gaza aut librarii, omissa gnaphali mentione, non rectè ad ueliam (heleam) omnia referunt. Erroris occasionem uideo, quoniam bis legitur φωνὴν ἔχει ἀγαθὴν, primum de helea, deinde de gnaphalo. Ἐλέας, paroxytonum, auis quædam, Hesych. & Varinus. Ego ex diuersis istis modis quinq;, quibus huius auis nomen scribi reperio, (cum prima syllaba aliâs denso aliâs tenui spiritu scribatur, media aliâs per epsilon tantum, aliâs per ει. diphthongum: ultima per α. nudè finale, uel per ας. deniq; accentu uariet, nunc acuto primam nunc mediam occupante, nunc ultimam circunflexo) eum præ cæteris probo, qui apud Aristotelē habetur: nempe ἡ ἐλέα, ut uox sit generis fœminini (nam in ας. masculini generis foret) paroxytona, prima aspirata. innuit enim Aristoteles nomen ei factum à paludibus quas inspectat, eas Græci uocant ἕλη. Alexander Myndius apud Athenæum scribit ægithali (id est pari) genus alterum à quibusdam uocari ἐλαιὸν, ab aliis pirian (si rectè scribitur,) & quo tempore maturæ sunt ficus sycalida, id est ficedulam, cuius alterum genus melancoryphus appelletur. Sed hæc auicula ab Aristotelis helea & elea Aristophanis, planè diuersa mihi uidetur. Vide mox in Ficedula A.

ENTHYSCUS, auis quædam, ὁ ἄσφαλος, Hesychius & Varinus. asphalos uerò quæ sit nō docent. Videtur autem eadem ascalapho. Vide in Bubone supra.

EPIMACHOS pulcherrimos, psittacos & struthiones grandes prouincia Abasiæ fert, Paulus Venetus 3.45. Io. Rauisius ophiomachum auem esse scribit quæ serpentes impugnet.

DE ERYTHROPODE.

ERYTHROPUS, ἐρυθρόπους, genus est auis, Varinus. Memoratur in Choro Auiū apud Aristophanem. Scholiastes ait Callimachum quoq; eius meminisse, nec aliud addit. Apud Plinium libro 10. cap. 47. hæmatopodis auis (à sanguineo pedum colore dictæ) mentio fit. sed Hermolaus himantopodam legere mauult. Etiamsi (inquit) & auis genus sit Aristophani, quam dicat erythropoda. hæc autem sit an diuersa, nō statuo. Eberus & Peucerus hæmatópodem & erythrópodem pro una aue accipiunt, quam Germanicè interpretantur Rotfinck, id est fringillam rubram: cum rursus fringillam etiam simpliciter dictam sic interpretentur. Sed cum nullam huius auis descriptionem ueterem habeamus, & ex solo nomine coniectare oporteat quod ei à rubente pedum colore impositum est, rubent autem illi permultis diuersæ naturæ & magnitudinis auibus: rem pro incerta potius relinquere quàm diuinare hominis docti fuerit. Est inter aues aquaticas, quas gallinellas (seu gallinagines) aquaticas uocamus, quòd uictum circa aquas quæritent, cruribus omnes proceris, & rostris pleræq; oblongis, genus unum quod circa Argētoratum Rotbein, id est erythropus, ut uerbum uerbo reddam, appellatur: cuius figuram dabimus inter Gallinulas aquaticas. sed hoc cruribus tantum rubet: Rala uerò Anglorum, quam inter easdem Gallinulas duplicē describemus tum rostro tum cruribus.

ἘΡΜΑΚΟΝ, ὄρνεον, Hesychius & Varinus.

ERYTHROTAON apud Plinium legitur, alii tetraonem, alii aliter legunt. ea auis inter gal-

linas montanas (alpinas) maxima nobis uidetur, quam uulgò gallum urum appellamus, etsi quidam gallum Indicum esse suspicentur. nos de utroq; inter Gallos & gallinas agemus.

EXTERNAE aues apud Plinium doctis uidentur eæ, quæ hodieq; in Italia starnæ uulgò nominantur, & apud Germanos aliosq; simpliciter ueterum perdices (Feldhüner/Rebhüner) hactenus creditæ sunt.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA A LITERA F. INCIPIVNT.

FATATOR (facator, Albertus) est auis in Oriente, quæ sobolis procreandæ naturaliter cupida, tempus ueris quo aues cæteræ conceptioni dant operam, anticipat. unde fit ut oua, quæ tum parit, (hyeme, mense Ianuario, post solstitium brumale, Albertus) frigore corrumpātur. quare denuo, calidiore tempore subsequuto parit, & pullos excludit, (sed hoc Aristoteles de merula scribit,) cum cæteræ aues agrestes ferè omnes semel tantum anno pariant, Author libri de nat. r. FETIX etiam secundum Albertum, bis parit æstate, & sobolem numerosam habet, corpore parua, (parua plerunq; fœcundiora sunt,) & breuis uitæ.

DE FICEDVLA ET ATRICAPILLA.

FICEDVLAE aui nomen à ficu, ut & συκαλὶς apud Græcos, quod ea (ut Varro ait) pinguis fiat, uel quòd ficuum tempore capiatur. Italis hodie becquefigo (piccafyga circa lacum Verbanū) id est συκοκόπος, dicitur, auicula lusciniæ simillima tum colore tum magnitudine ferè. Gallis similiter becquefigue. Germanis Graßmugg/uel Graßmusch, id est passer gramineus, ut Turnerus interpretatur. sed quærendum an à colore potius, quasi Graumusch, id est passer fuscus sic appelletur. nam cum quatuor ferè genera auium (ut pluribus in Curruca docui) grasmuschi nostris uocentur, genus fuscum inter cætera præcipuè uidetur ficedula esse. Ficedula auicula est Germanorum grasmuscho similis, Turnerus. Phœnicurus, cui nomē à rubente cauda, differt à ficedula quę cinereo tota & obscuro colore constat, Eberus & Peucerus.

¶ Ficedulæ & atricapillæ uicibus commutantur. fit enim ineunte autumno ficedula: ab autumno protinus atricapilla. nec inter eas discrimen aliquod nisi coloris & uocis est. Auem autē esse eandem constat: quia dum immutaretur, hoc genus utrunq; conspectum est, nondum absolute mutatum: nec alterutrum adhuc proprium ullum habēs appellationis, Aristoteles & Zoroastres in Geoponicis 15. 1. Alia ratio ficedulis, quàm luscinijs. nam formam (uocem Aristot.) simul coloremq; mutant. hoc nomen non nisi autumno habent, postea melancoryphi uocantur, Plinius. ¶ Melancoryphi, genus auium, quæ Latinè uocantur atricapillæ, eò quòd summa earum capita nigra sint, Festus. Plinius etiam Græcum melancoryphi nomen retinuit. Atricapilla uulgò Italis capifuscula dicitur, Niphus. Et alibi, Atricapillam (inquit) aliqui duplicem esse uolunt, alteram paruam, quæ non mutatur in ficedulam: nam & hæc tempore ficedulæ uisa est. alteram paululum maiorem, quæ conuertitur in ficedulam, & hæc nunquam uidetur apparente ficedula. Atricapilla circa Ferrariam Italiæ capo nero nominatur, quanquam & parum maiorem alibi capo negro uocari audio. Gallicè piuoine. hæc maximè (inquit Petrus Bellonius) in Creta abundat per fruteta uolitans. & quoniam huius auiculæ caput caudaq; & pars corporis nigricant, à multis uulgò asprocolos (id est albicilla, leucopygos) per antiphrasin nominatur, (melampygus potius dicēda.) nam alia quædam auis, propriè leucopygos (Bellonius Gallicè tantum scribit cul blanc) appellatur, quæ ueterum Gręcorum œnanthe est. alij in Creta magis propriè atricapillam melanocephalum, eadem qua Latina uox est significatione, nominant. est autem eadem quæ ficedula, Gallis papafigho uel becafigo dicta, Hæc ille. Atricapilla Germanis, ut creditur, est ein Graßmuckle, Turnerus. Hanc in Anglia (inquit idem) nunquam uidi, neq; aliàs quàm semel Ferrariæ in Italia, &c. uide supra in Curuca A. Nostri appellant Schwartzkopff/die Graßmuck mit dem schwartzen kopff. caput enim ut audio, prima ætate eis rubet, deinde nigrescit, maribus duntaxat: fœminis uerò semper rubet. Eberus & Peucerus Germanicè (Saxonicè) interpretantur Münchlein/id est, paruum monachum, nimirum à macula illa capitis rotunda. curucæ (inquiūt) simillima est, cinerea, uertice nigerrimo qualem auriuittis habet. auriuittem uocant auem quam nostri Güger/alij Gümpel/Goldfinck. ¶ Fecetola (Ficedula) auis quædam parua boni saporis, quam nominat Dioscorides (in capite de hirundinibus. Serapionis interpres eum locum transferens pro sycalide habet sophlidas, & apud Syluaticum sofadas, id est facetola: Auicenna omisit,) Syluaticus. Alchaugi, id est ficedula auis, Idem. Ficedulam Græci sycalida uocant, ac ampelida uel ampeliona quoq;, ut tradit Pollux, Hermolaus & Cælius. Ampelis & ampelion sit ne eadem quæ ficedula, nondum constat, Vuottonus. Nos plura de ampelide priuatim scripsimus in Elemento A.

¶ Beccefigas Itali quidam etiam alias quasdam aues nominant præter hanc de qua agimus lusciniæ seu curucæ similem, cui præcipuè hoc nomen debetur: nempe galbulam, quam aliter galbedro & reigalbulo uocitant, Græci hodie uulgo συκοφάγον, de qua suo loco dicemus: & galbulæ non multum magnitudine coloreq; dissimilem auem picorum generis Plinio, nidum à ramis arborum suspendentem, quem oriolum barbari quidam nuncupant.

¶ Alter

¶ Alter ex ægithalis (id est paris auibus) à nonnullis ἐλαιὸς uocatur, ab alijs πιπρας (πυρρας legit Vuottonus, qui locum hunc Athenæi mendosum suspicatur. uide num σπιζίας legi posit. est enim spizites ægithali species Aristoteli à magnitudine fringillæ dicta, ut accipiter spizias eidẽ qui fringillas uenatur,) & sycalis eo tempore quo ficus maturæ sunt: cuius alterum genus melãcoryphum dicitur, Athenæus. Videtur autem pari & ficedulæ genus confundere, ea (ut conijcio) erroris occasione, quoniam ut ficedulæ species atricapilla est, sic & pari genus paruum atro uertice insigne conspicitur, unde ei & nomen apud nos Kolmeiß: & apud Italos quosdã parus maior ab eodem capitis colore capo negro uocatur.

¶ Falluntur qui Albertum Magnum secuti, gallinaginem, id est beccassam Gallorum, ficedulam uocant: ut illi etiam (Gyb. Longolius) qui auem rubente pectore Güger à nostris dictam, quoniam capite atro sit atricapillam faciunt. Eberus & Peucerus ficedulam interpretantur auem phœnicuro adeò similem, ut nisi cauda differrent, quæ illi rubea, huic cinerea est, uix possent dignosci, Germanicè Schnäpfli, Wüstling. prioris nominis causa est, quòd auidissimè hiantibus faucibus muscas & culices captet. Ego uerò hanc potius erithacum quàm ficedulam existimârim.

B.

Ficedula auis paruula est, Platinæ, Grapaldo & alijs. uide in A. Celsus lib. 2. cap. 18. Ex his (inquit) quæ uolatu fidunt, firmiores sunt (in alimenti ratione) quæ grandiores aues quàm quæ minutę sunt, ut ficedula & turdus. ¶ Propriũ atricapillæ & lusciniæ præter cæteras aues, ut linguæ summæ acumine careant, Aristot. Eodem caret etiam rubro pectore auis quam dixi à nostris Güger appellari. Reliqua dicta sunt supra in A.

C.

Ficedulam & atricapillam uermiculis nutriri Aristoteles prodidit. qui uictus etiam nostris atricapillis uulgò dictis & currucis conuenit. sed autumni tempore ficubus etiam pinguescit ficedula, & tum potissimũ capi solet, ut Athenæus & Eustathius referũt. Ficuum esu pinguis fit, Varro de lingua Lat. Vuis quoq; uescitur teste Val. Martiali, hoc disticho: Quũ me ficus alat, quum pascar dulcibus uuis, Cur potius nomen non dedit uua mihi? hinc & ampelidem eandem à uineis nominatam Cælius conijcit. ¶ Atricapilla in arboribus nidificat, Aristot. in cauis arborum sicut apud nos parix, Niphus. Atricapillam etiam plurima ædere aliqui referunt, sed post Africam struthionem. Iam uel decem & septem oua atricapillæ reperta sunt. Sed plura etiam quàm uiginti parit, & numero impari semper, ut narrant, Aristoteles & Plinius. Melancoryphus pullos tam diligenter alit, ut statim in nidis pinguissimi sint. cum è nido auolant matrem turmatim sequuntur, nec deseruntur ab ea donec sibi alendis sufficiant, Albert. ¶ Amerinæ flore atricapilla perit, Aelian.

E.

Ficedulæ capiuntur tempore ficuum, Athenæus & Eustathius. Κοτίδας Græci quidam ficedulas nominant, & retia quibus capiuntur κοτίδες, Hesych. & Varinus.

F.

Ficedulæ pinguissimæ fiunt, & in Italia (ut audio) in magno pretio habentur. Apicius turdos & ficedulas bis uel ter simul nominat, tanquam aues ex æquo delicatas. Negant ullam auem pręter ficedulam, totam comesse oportere, Gellius libro 19. Ficedularum, carduelium, reliquarumq; auium minutarum caro, si pingues sunt, modò non nidificent, boni alimenti est, Platina. Ficedula optima est autumno, propter alimentum eis tunc abundans, Galenus in Hippocrat. de uictu acut. ex auibus quæ uolatu fidunt, firmioris sunt nutrimenti quæ grandiores, quàm quæ minutæ, ut ficedula & turdus, Celsus lib. 2. ¶ Cærea, (id est pinguis) quæ patulo lucet ficedula lumbo Cum tibi forte datur, si sapis, adde piper, Martialis. Si sapit, & calida arescit ficedula, quæris Cur piper? ut melius si bibis, inde coquas? Baptista Fiera. Hirundines uti ficedulæ in cibo (similiter scilicet paratæ, non quòd ficedulæ etiam oculos iuuent) aciei uisus medicamentum præbent, Dioscorides. Ficedulas implumes ac nullibi comminutas aut exenteratas, in folio uitis cum modico salis, fœniculi ac laridi inuolues: inuolutasq; cinere calido & carbonibus integes. Ante dimidiũ horæ coquentur. assas si uoles, quaternas simul deuincies circa ueru capite & pedibus: ne si transfixæ fuerint, nil habeas quod comedas. Sunt qui in extrema coctura laridum his instillent, Platina. Apicius libro 6. cap. 5. describit ius pro coquendis & condiendis auibus diuersis, turdis, ficedulis, &c. Vide infra in Pauone F. de ficedulæ coctura. Athenæus lib. 4. in opiparo quodam conuiuio porcum assum appositum scribit turdis & ficedulis fartum: qualis etiam Apicij porcus hortulanus est.

H.

a. Ficedula antepenultima longa Martiali, Cærea quæ patulo lucet ficedula lumbo. Iuuenalis licentius corripuit Sat. 14. Mergere ficedulas didicit nebulone parente. Συκαλλίδας Epicharmus dixit lambda duplicato propter uersum: communiter melius scribitur simplici, Athenæus. Colidis, id est ficedula auis, Syluaticus: uoce corrupta (ut apparet) à Græca sycalide. Κοτίδες ficedulæ sunt, & κοτίδες retia quibus capiuntur, Hesychius & Varinus.

¶ Epitheta. Ἀγλααὶ συκαλλίδες, Epicharmus. est autem ἀγλαὸν splendidũ, cum aliâs, tum pinguedine lucens: unde Martialis, Cærea quæ patulo lucet fic. lum. ¶ Μελαγκόρυφοι, οἱ ἀπηκεκρυμμένοι. ἄμεινον δὲ νοεῖν οἱ ἄνθρωποι, Μελαγκορύφους, μοιχούς, τοὺς γυναικικοὺς ἀνθρώπους, Hesych. & Varinus. uidetur autem

poeta aliquis melancoryphos, id est atricipites appellasse homines libidini & scortationibus deditos, quòd noctibus fortaſsis laruati, uel capita obuelati, aut facie alieno colore picti, ne facile possent agnosci, uagarentur. ¶ Turdetani & Ficedulenses nominantur in Captiuis Plauti.

¶ c. Prouerbium illud Græcis usurpatum, Σῦκα φίλ' ὀρνίθεσσι, φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσι, id est, Gratæ auibus ficus sunt, sed plantare recusant, à ficedulis auiculis præcipuè ductum uidetur. quanquam & aliæ quædam aues, (ut dixi in A.) ficubus uescuntur. Eiusdem sensus est hoc apud Germanos iactitatum, Felis amat pisces, sed aquas intrare recusat: **Die katz hat die fisch lieb / sy wil aber nit inns wasser.**

¶ f. Et eodem iure natantes Mergere ficedulas didicit nebulone parente, Iuuenalis Sat. 14. Κρητὶς, placenta ex farina & melle, in qua positæ erant aues ampelides aut ficedulæ assæ: quibus comesis placentam quoque (crustam) iuri intritam edebant, Pollux. Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus est, ficedulæ, turdi, &c. ante cœnam apposita sunt, Macrobius. Tiberius Cæsar Asellio Sabino H. S. ducenta donauit pro dialogo, in quo boleti & ficedulæ, & ostreæ & turdi certamen induxerat, Suetonius. ¶ Augusto aues omnes ficedulæ sunt, (quia tum temporis plereque pinguescũt uuis & ficubus,) apud Italos prouerbiali sensu dicitur, & ad uarias sententias accõmodatur.

¶ h. Emblema Alciati, sub lemmate paruam culinam duobus ganeonibus non sufficere.

In tenui spes nulla lucri est: unoque residunt Arbusto geminæ non bene ficedulæ.

DE FRINGILLA SIVE SPIZA, ET PHRYGILO.

FRINGILLA auis dicta est quòd frigore cantet & uigeat, Festus. Sunt qui frigillam scribant ex recentioribus, n. litera omissa, sed melius uidetur cum n. scribi, nam Itali hodieque in uulgari lingua sic scribunt. Quoniam uerò de fringilla apud ueteres Latinos aliud nihil legimus: & pauca admodum de spiza Græcorum, quam Gaza ex Aristotele fringillam interpretatur, (& dubium mihi est an fringilla nostra eadem quæ spiza Aristotelis sit, ut amplius dicam mox in mentione de fringillis diuersis) placuit ea seorsim conscribere, & subiungere quæ de fringilla hodie plerisque omnibus dicta, obseruauimus. Auienus ex Arato spinum, σπίνον, fringillam reddit inter signa tempestatis, hoc uersu: *Si matutino fringilla resultat ab ore.* ubi Aratus habet, Καὶ σπίνος ἠῷα σπίζων. Acanthis ueterum Græcorum, auis est quæ Gallis serin dicitur (Germanis **Zinßle**) & recentioribus Græcis uulgò spinidia, Petrus Bellonius. Vide plura de spinis (uel spinijs, spinthijs, spinidijs Græcorũ,) supra in Acanthide H. Fieri quidem potest ut una auis tum spinos tum spiza dicatur Græcis, per onomatopœiam scilicet à uerbo σπίζω: præsertim Arato etiam scribente, Καὶ σπίνος ἠῷα σπίζων. quanquam uerbum σπίζειν etiam extendere significat, unde σπιθαμὴ dicta extẽsio digitorum, & aspis scutum rotundum, non extensum in longitudinem apud Eustathium. Σπίζια dicuntur quælibet aues, Hesychius: nimirum minores duntaxat: ut passeres apud Latinos. Σπίζα sanè Aristoteli speciẽ certam significat, pro qua Gaza fringillam reddit. Hæc (inquit Aristot.) uermiculos petit: æstate tepidis, hyeme frigidis locis degit, contra quàm turtur. magnitudine est fringilla æqualis aui floro: orospizæ, id est fringillæ montanæ non admodum dissimilis, magnitudine quoque, qua & spiziten ægithali, id est pari speciem refert. ¶ Spiza auicula est passeri similis, Hesychius & Varinus. ¶ Σπιζίτης, εἶδος αἰγιθάλου (lego αἰγιθάλου. Varinus etiam corruptius habet αἰγιαλίου) ὀρνέου, Hesychius. id est, Spizites (Gaza fringillaginem uertit,) ægithali auis species est. De accipitre spizia, id est fringillario, dictum est inter Accipitres.

¶ Est & phrygilus seu phregilus auis, cuius in Auibus Aristophanes meminit. Si quis (inquit Chorus auium) fugitiuus & stigmatias è uobis est, attagâs apud nos uocabitur: sin Phryx barbarus non minus Spintharo, phregilus (φρεγίλος. malim φρυγίλος ut infra etiam. & sic magis fiet allusio ad Phrygem. & Suidas quoque hoc loco φρυγίλος legit. Varinus in Sabazio phrygilos oxytonum legit, cum Scholiastes Aristophanis è quo transcripsit paroxytonum habeat) auis apud nos erit, de genere Philemonis. nam Philemõ etiam (inquit Suidas) tanquam Phryx & peregrinus notabatur. Καὶ φρυγίλῳ σαβαζίῳ, Idem poeta paulò pòst. ubi Scholiastes iterum monet phrygilum auem esse, & Sabazium, id est Bacchum iocosè ita cognominari, quoniam Phrygum deus esset. Frigellus auis nominatur in uersibus Salernitanis inter eas quæ in cibo laudantur. Arnoldus Villauonanus auem interpretatur quæ uuis uescatur, & inebrietur etiam, uelocis uolatus, sturno similis, sed melioris nutrimenti, circa uineas frequens, initio Nouembris præferenda.

QVAE DE FRINGILLA RECENTIORES scripserunt.

A.

FRINGILLA Italicè franguello dicitur, uel frãgueglio. Fringilla Græcis ueteribus spiza dicta, hodie in Græcia fringilaro uocatur, Italis fringuello, (frenguelo) Gallis pinson, Petrus Bellonius. Audio autem pinson Gallicè dici hanc auem à pungendo, quòd rostro pungens etiam uulneret interdum. aliqui guinson appellant, Sabaudi quinson. nec scio

ſcio an eadẽ ſit, quæ (niſi fallor) alicubi frinſon dicitur. quidam beree interpretatur. Eberus & Peucerus Germanicè Finck, Rotfinck: noſtri plerunque Büchfinck uocitãt. Tertium carduelis genus Vinche uulgò dicitur, Albertus. Anglicè ſchaffinche, (uel finch, ut alij,) a ſheld appel, a ſpink, Turnerus. Eliota interpretatur ruddocke, robin, redbreſt, quę nomina Turnerus rubeculæ ſiue erithaco tribuit. Illyrijs pinkawa uel pienkawa. Polonis ſlowick.

B.

Vinchæ aui pectus omnino rubet inſtar flammæ, Albertus. colore obſcuro & nigricante rubet, Eberus & Peucerus. Fringilla paſſerem magnitudine æquat: uarijs coloribus, albo nempe, uiridi & ruffo diſtincta eſt. maris pectus rubeſcit, fœminæ palleſcit, (pallidius & dilutius eſt,) Turnerus. Fringilla toto corpore candida aliquando uiſa eſt.

C.

Fringillas puto apud Latinos nomen accepiſſe, quòd in frigore plures conuolantes cernantur quàm æſtate, Turnerus Anglus. In Heluetia noſtra per hyemem recedunt, fœminæ præſertim. mares enim aliquando complures ſimul apparẽt ſine ulla fœmina. Gregatim uolant ut & reliqua carduelium genera, Albertus. ¶ De cibo earum dicam mox in mentione uinconũ diuerſorum. ¶ Nidulantur in ſummis fruticum ramis, aut arborum infimis, nidumq́ intus ex lana, foriſq́ ex muſco faciunt, Turnerus. Vtuntur ad nidum ſuum etiam aranearum filis. ¶ De cantu earum uide mox in E. ¶ Cum uiſum caueis incluſæ amiſerint, aucupes eis neſcio quomodo herba beta mederi audio.

D. & E.

Fringillas non facile capi audio. quomodo capiantur leges ſupra in Carduele E. ex Alberto. ¶ Fringillæ (ut Rob. Stephanus Gallicè ſcripſit) hunc ferè in modum capiuntur. In loco plano, ubi fringillæ præteruolare ſolent, tres arbores reſectæ eriguntur, parum inter ſe diſtantes (en trepied,) hæ frondibus infrà cinguntur inſtar attegiæ. per medium funis extenditur perticæ alligatus, ab altera parte ſuſtinetur furca, & è longinquo tenetur ab aliquo homine. Funi duę aut tres fringillæ annexæ ſunt. Virgulæ etiam uiſco illitæ per arbores diſponuntur, & non procul inde duabus uel tribus caueis incluſæ fringillæ collocantur, quæ præteruolantes uoce alliciant. Illectæ illæ dum curioſius fringillas à fune pendentes uel caueis incluſas inſpiciunt, uiſco capiuntur. ¶ Cantat mas primo uêre, Turnerus. Cardueles aues omnes canoræ ſunt, ſed præcipuè quæ per excellentiã ſic uocantur, deinde ſpini, tertio fringillæ, poſtremo linariæ. Omnes caueolis incluſæ cornu ſuſpenſum roſtro trahunt ut bibant, ſed à potu temere delabi ſinunt, Albertus. Aucupes aliqui fringillas æſtate tota loco obſcuro includunt, aluntq́: ſub hyemem uerò uel autumno, extrahunt canoras. canere autem incipiunt cum lucem reuiſunt (alioqui id temporis mutæ ſunt) utunturq́ ita ad retia pro reliquis auibus illiciendis.

DE FRINGILLIS SEV VINCONIBVS DIVERSIS.

AVCVPES noſtri fringillam Italicam quandam nominant, neſcio quid à cõmuni noſtra differentem. Vt carduelis nomen Albertus commune facit tribus aut quatuor auicularum generibus, quæ omnes canoræ ſunt, & carduorum alijsq́ ſeminibus ueſcuntur: ita & Germanicam uocem uinco (noſtri Finck proferunt) de ijſdem ferè omnibus uſurpat. nam carduelem, quæ hoc nomen per excellentiam ſibi uendicat, uinconem carduorum appellat, Diſteluinche, ut uulgò etiã hodie Germani. & ziſelam noſtram, id eſt ſpinum, qui minimus carduelium eſt, aliâs in uinconum genere numerat, (Genera, inquit, uinconũ apud nos ſunt, aues ceycos [lego Zeyſſle] dictæ apud nos: & uinco cardui, &c.) aliâs ſimpliciter uinconem nominat, Germanicè ſichendulam (niſi corrupta uox eſt à librarijs) per onomatopœiam. Rubeum uerò uinconem à colore pectoris (Rotfinck) eum uocat, quem nos uinconem ſimpliciter, aut uinconem fagorum. Omnia hæc genera, inquit, edunt ſemina ſpinarum albarum, & roſarum & herbarum: & maximè ſemen papaueris & lappæ & huiuſmodi. Iam cum Ariſtoteles acanthophagas, id eſt carduorũ ſeminibus uictitantes aues, neq́ uermem neque animal ullum attingere ſcribat, ſpizan uerò inter uermiuoras numeret, dubitari poteſt, an fringilla noſtra Ariſtotelis ſpiza ſit. quamobrem quæ Græci de ſpiza prodiderunt, ſeparatim ſupra conſcribere uolui. Auem cui caput atrum, pectus omnium maximè rubrũ, lingua ſine acumine, Gütger à noſtris dictam, aliqui Germanicè Goldfinck & Lobfinck nominant; alij Blütfinck: infe-

riores Germani quidam Goutuinck. Galli quidam chloridis auiculæ genus, quam nos supra citrinellam, quinson uerdier nominant, ut audio, id est fringillam uiridem.

DE FRINGILLA MONTANA.

MONTIFRINGILLA, ὀροσπίζης, nomen accepit à montibus in quibus degit, fringillę similis & magnitudine proxima, sed collum habet cœruleum. in montibus degit, uescitur'q uermiculis, Aristot. Fringillæ, id est ueterũ Græcorum spizæ, à recentioribus Græcis fringillari uocantur: & similiter orospizæ, id est fringillæ montanæ, quæ Gallis uulgò dicũtur montans uel pinsons d' Ardaine, Petrus Bellonius. Montifringilla (inquit Turnerus) Anglis appellatur a bramling: Germanicè ein Rowert (uel Schneefinck/ Winterfinck, id est fringilla hyberna aut niualis, Eberus & Peucerus.) hæc auis fringillæ magnitudine & corporis figura similis est: sed mas in collo plumas habet cœruleas, quas non æquè promptè in fœmina deprehendas. Rostrum luteum est, & alæ uarijs coloribus, albo, nigro & luteo distinguũtur, ut auriuittis (sic uocat carduelem uulgò dictam.) Vox illi insuauis & stridula. Nostri eandem aut proximam auem uocant Waldfinck/ id est fringillam montanam: & Thañfinck/ id est fringillam abietum, cuius figura est quam damus. alæ ei duabus transuersis lineis ex ruffo flauescentibus distinguuntur, media linea nigra interiecta: sunt & lineæ duæ angustiores albæ, sub luteis statim. Magnitudine fringillam excedit: color in capite, dorso & cauda nigrior quàm fringillæ. supina pars albicat. pectus cum gutture nonnihil ruboris habet, &c. ¶ Itali quidam etiam coccothrausten nostrum franguel montagno, id est fringillam montanam uocitant: uel, ut alij proferunt, frenguelo montanino: ut ex eisdem nonnulli auem cui caput atrum, pectus omnium maximè rubrum, linguæ acumen nullum.

DE FVLICA VETERVM.

A.

FVLICA, quæ & fulix dicitur, marina uel stagnensis auis est, ut grammatici quidam scribunt, paulò supra magnitudinem columbæ: dicta à furuo, id est nigro. Chasida Hebraicam uocem aliqui fulicam interpretantur. uide in Ciconia. Cepphum Theodorus Gaza Latinè fulicam reddidit. sed quoniam an rectè id ab eo factum sit, non satis mihi constat, & quæ hodie fulica à plerisq; populis, qui Latinæ linguæ uestigia retinuerunt appellatur, nihil cum laris aut cepphis commune habere uidetur, priuatim de singulis quæ apud authores obseruata mihi sunt, tradere uolui. Larius lacus est Galliæ cisalpinę uicinus alpibus, à fulicarum quæ ibi sunt multitudine appellatus. Græci enim láron fulicam uocant, Perottus. Schachaph Hebraicam uocem Deute. 14. Septuaginta láron interpretantur, Hieronymus fulicam. Vide in Bubone A. Ego larum & cepphum aues congeneres esse puto, & cepphum lari speciem esse. uide supra in Ceppho A. Phalaris auis, ut scribit Kiranidæ interpres, quæ dicitur albà frons. nam tota nigra est, & frontem solum albam habet. inuenitur autem in fluminibus & stagnis. Aggregator folegam interpretatur, id est fulicã. Sed plura de phalaride scripsi supra inter Mergorum genera post anates. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus ęthyias, Ioach. Perionius. sed nos æthyias omnino mergos esse suo loco docuimus. Gaza in libro Aristotelis de communi animalium gressu pro Gręco ἐρωδιοὶ uertit, fulicæ uel potius ardeolæ, quasi dubitans utro modo rectius uerteret. ἐρωδιὸν fulicam transfert Augustinus: & Lycophronis interpres larum esse scribit: Ambrosius etiam sturnum, quem tamen Græci non erodion, sed psàra dicunt, Cælius. Nos erodiòn ardeam esse sine dubitatione asserimus. Diomedeas aues fulicarum similes esse Plinius tradit, & secutus illum Solinus. ego fulicas illos pro eródijs ex Græco aliquo scriptore uertisse suspicor, ut supra in Diomedeis dixi. Sunt etiã qui phenen, id est ossifragam pro fulica accipiant imperitissimè, (uide suprà in Ossifraga,) quos etiam Albertus reprehendit. Deniq; interpres Galeni Euporiston 3. 282. pro nessa, hoc est anate, fulicam uertit.

B.

Fulicæ sunt aues aquaticæ, anatibus paulò minores, sed corporis forma cõsimiles, Seruius. Sic & Albertus, Fulica est qui mergus niger uocatur, anate minor. Auis est nigra, aquatica, uulgò

nota,

nota, paulò supra magnitudinē columbæ, Perottus. Fulicæ leues & paruæ, ut Textor citat, à poetis quibusdam cognominantur. A furuo, id est nigro, dicitur fulica, Perottus. Cana fulix, Vergilius. ¶ Fulicarum generi natura (in capite) cirros dedit, Plinius. sed hoc forte de ardeis potius intelligendum est. uidetur enim Plinius (ut in A. ostendi) pro erodijs Græcorū quandoq; fulicas transtulisse. Plinius ubi ex autoritate Iubæ Diomedeas aues fulicis similes albas esse tradit, uidetur fulicas omnes albas facere. nam non de eo quod rarius, sed frequentius accidit, in genere loquuntur clafsici scriptores, Turnerus.

C.

Palustres fulicæ, Ouidius 8. Metam. Vergilius marinas fulicas dixit ad discretionem fluuialium, Seruius. Nidulantur & lari & fulicæ in eisdem locis, in excelsis nempe petris & marinis rupibus, Turnerus.

E.

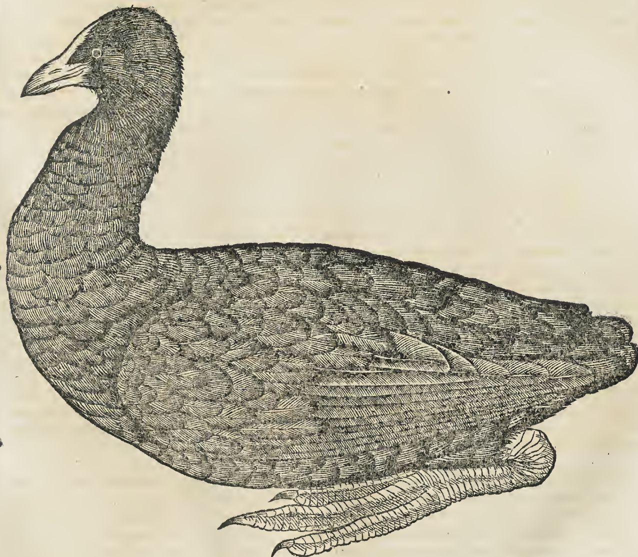
Fulicæ matutino clangore tempestatis signa sunt, Plinius. Cana fulix itidem fugiens è gurgite Ponti Nunciat horribiles clamans instare procellas, Cicero 1. de diuinat. Marinæ In sicco ludunt fulicæ, Vergilius 2. Georg. inter signa tempestatis. Follatæ siue follegæ & anates tam syluestres quàm domesticæ, quatientes alas, aquam significant; submergentes uerò se & alas quatientes, uentum præ se ferunt, Obscurus.

G.

Ad araneorum morsus: Renes leporis & fulicæ eius bestiæ, qui ab araneis laborat si crudos deglutiat, sanabitur: morsis etiam cocti dentur, Sextus. Aiunt quidam cor crudæ æthyiæ (fulicæ uertit Crassus) ad comitialem prodesse; Aretæus.

¶ H. a. Epitheta. Leues, Marinæ, Palustres, Paruæ, Vagæ, apud Textor. Cana fulix, Verg.

DE FVLICA RECENTIORVM.

A.

FVLICA quæ hodie apud Italos, Gallos & alios quosdam hoc nomen habet, etsi à nōnullis corruptum, siue eadem est quæ ueterum fulica, ut ego existimo: siue diuersa, ut quidam suspicantur, separatim hîc nobis describetur. A Græcis hodie λόφα per metathesin dicitur. Italis folega, unde etiam indocti quidam, Aggregator & alij, in Latinis libris folega,

follega & follata scribunt: Arnoldus Villanouanus fulsa uel fulca. Sed audio duas esse aues apud Italos folegæ nomine, minorem de qua hîc agimus: & maiorē, quæ in arboribus nidificet ac pisces tantos ferè deuoret quanta ipsa est: quam ego phalacrocoracem uel coruum aquaticum Aristotelis esse coniicio. ¶ Galli nominant foulque, (Monspessuli hoc nomine marinas tantum quasdam aues uocari audio diuersas à nostris) alij foucque aut foulcre: Parisijs etiam diabolū à colore nigro, alibi pulle d'eau, id est pullum aquaticum, ut Itali etiam circa Verbanum lacum polun uel pullon, & rursus Galli quidam gelinette, quod nomen alij attagenæ nostræ tribuūt, ut hæc melius cum additione dicatur gelinette d'eau. Bellonius Gallus fulicam Italis dictam, gallinā aquaticam esse ait, totam nigram. alij iodelle uel ioudarde. Neocomi belleque. ¶ Heluetij ein Böllhinen, uel Belchinen, circa lacum Acronium ein Belch: quæ nomina facta uidentur, uel ab Italicis folega, pullon: uel Gallicis, pulle d'eau, belleque. alij Florn, circa Francfordiam ad Mœnum: alij à macula alba frontis quæ rasum sacerdotis uerticem refert, Pfaff: Sueui Bleß, Blessing. Georg. Agricola interpretatur Wasserhūn, id est gallinam aquaticam, quod corporis magnitudine ad gallinam accedat, unde & Rorhennle alicubi appellatur, id est gallina harundinum. Alberto Magno pullus aquæ. In capitibus quarundam auium (inquit) est substantia dura, media inter carnem & cartilaginem, ut in capite galli & gallinæ. in capite etiam pulli aquatici auis nigræ, tale quiddam est album, quod non erigitur, sed super uerticem capitis eius iacet instar galeæ albæ. Et alibi, Anas maior est pullo aquatico. Sunt qui fulicam Germanicè reddant Hagelganß, id est anserē grandinis, nescio qua ratione. alij Taucher, id est mergum, nimis communi uocabulo. alij Schwartztaucher, id est mergum nigrum. Fulica est qui mergus niger uocatur, anate minor, Albertus lib. 23. in Aquila. Et rursus in Fulica, Est (inquit) de genere mergorum, in mari & circa stagna degēs, nec uagatur per diuersa uolitans, sed in loco generationis suæ manet. cadaueribus uescitur, & tempestate gaudere uidetur. Tunc enim in profundum maris natat & ludit. nidificat in petris quas aqua circunfluit: ubi & ciborum thesauros recondit, unde etiam extraneis auibus liberaliter impartitur, Albertus & partim Physiologus. Fulica stagnis gaudet, esca & pace contenta, nec locum, in quo hæc suppetant, deserit, Physiologus. Ego Albertum mergi nigri & fulicæ nomine non fulicam nostram de qua scribimus, sed larum nigrum accipere arbitror, de quo suo loco agetur. Rursus fulicam nostram Rostochij uocāt Zapp. Hollandi ein Meercoot. lacum illi sua lingua meer, id est mare appellant. Sed dubito an hæc sit fulica maior potius, uel phalacrocorax. nam à Frisijs genus fulicæ maius & marinum, audio nominari Marcol. has ferunt coruorum instar exosas esse, quòd cadaueribus pascantur. inter arundines parere. nidum ab accolis perforari, oua eximi uno tantum relicto in absentia matris. illam reuersam oua per foramen decidisse suspicari, & alia parere; iisq; rursus ademptis alia, donec effœta tandem exhauriatur, emoriaturq;, nisi maturè oua quæ pepererit in nido ei relinquantur. Alij oua eius nido eximi aiunt uno tantum relicto, secus enim non redire eam. De aue simili nostræ fulicæ, quæ Anglis dicitur a coote, mox priuatim mētio fiet. Eliota Anglus phalacrocoracem interpretatur a water crowe, (id est cornicem aquaticā,) uel a coote per coniecturam. Sunt qui fulicam interpretētur Germanorum kyuuittam (Gyfitz, uanellum) quæ cum nec marina sit nec aquatica, fulica esse nequit. Non desunt qui fulicam, gallinam illam nigram aquaticam, alba in fronte macula esse uolunt. sed isti Vergilij & Aristotelis autoritate facile erroris conuincuntur: quorum ille auem facit marinam, hic lib. 8. hist. anim. apud mare uiuere testatur. Quare quum palustris illa gallina neq; auis sit marina, neq; apud mare uictum petat, sed in stagnis, paludibus & recentibus aquis perpetuo degat, nec Vergilij fulica, nec Aristotelis cépphos esse poterit, Turnerus. Atqui an Gaza pro ceppho rectè fulicam uerterit, non constat. & fulicam duplicem esse nihil fortassis prohibet, aliam marinam, aliam dulcium aquarum, ut & larus apud Græcos. Certum est eam quæ fulica hodie ab Italis dicitur, in aquis dulcibus agere. Fulica (inquit Niphus Italus) est auis stagnensis uel lacustris, paulò supra magnitudinē columbæ, à furuo, id est nigro colore. Seruius quoque fulicas aliquas fluuiales esse testatur. & Vergilium æthyias ex Arato fulicas transtulisse obseruatum est. ¶ Fulica nostra Illyrijs, ut audio, lyska dicitur: etsi quidam phalacrocoracem interpretentur, uel coruum aquaticum. Polonis kacza uel dzika. ¶ Obscuri quidam authores fulicas cum Diomedeis auibus confundunt.

B.

Fulica nostra, quam dum hæc consignarem manibus tractaui, magnitudine est gallinæ, colore nigro per totum corpus, in collo quidē & capite atro, id est nigerrimo. rostrum ex albo subrubescit: syncipur glabrum est, figura ouali, alba pellicula intectum, caluitij specie. Ventris plumæ molles & confertæ sunt, colore cinereo. alarum superior ambitus per angustam lineam albicat. Digitis pedum membranæ nigræ latæ adhærent, non (ut in reliquo ferè palmipedum genere) continuæ, sed diuulsæ, ut in colymbis magnis ac paruis: sed hoc peculiare habent, quod secantur utrinq;, aut saltem ab altera parte, iuxta digitorum articulos, præsertim in medio. internodia membranarum semicirculos ferè constituunt. Color pedū pullus, supra genu uerò ubi desinunt plumæ, pars femoris in ambitu ex uiridi flauescit. Collum oblongum, cauda breuissima. Reliqua leges in A.

C.

Fulicæ (maiores puto & marinæ tantum, quę forte phalacrocoraçes fuerint) demordent arundines, do-

nes, donec paululum adhuc extent ſupra aquas, & ſuper ſtipitibus nidos conſtruunt, ut audio.

F.

Anates & fulcæ (fulicæ) magis per autumnum cõueniunt: ſed corporibus temperatis nunquam expedit anatibus aut fulcis uti, Arnoldus Villanou. Fulicæ noſtræ neſcio quid graue & paluſtre olent plerunq;. quamobrem à peritioribus elixantur primo in olla aperta, ut odoris uirus exhalet, deinde aſſantur condiunturq;.

DE SIMILIBVS FVLICAE NOSTRAE AVIBVS, primum Cotta Anglorum, deinde Rallo Italorum, cuius hæc icon eſt.

FVLICAS noſtras in Anglia nullas eſſe audio: ſed ſimilem eis forma & colore auẽ quæ uulgò cotte uel kut appelletur, in fluuijs & ſtagnis reperiri, magnitudine paulò minorem: cuius roſtrum tuberculo quodam rubeo inſigniatur, crura etiam rubeant, nulla ſyncipitis macula: hanc negant diutius poſſe uolare, quàm pedis cauo hauſta (priuſquam uolet) aqua retineatur, urinando ad aquæ fundũ uſq;, alga, limo, gramine, paruisq; cochleis ſe nutrit, piſcibus abſtinet. Ceterum auis quam Hollandi nominant ein Meercoot phalacrocorax uel fulica maior uidetur. Vide ſupra in Fulica recentiorum A.

¶ Miſit ad me nuper Geor. Fabricius pictam auem fulicæ noſtræ perſimilem, undiquaq; nigram, niſi quod infra oculos utrinq; alba macula rotunda apparet, caluitiũ in ſyncipite nullum, roſtrum quoq; & crura nigra ſunt: cum illud in noſtra albicet, hæc fuſca ſint. Apud Miſenos nimium cõmuni nomine ein Waſſerhün, id eſt gallina aquatilis appellatur.

DE RALLO ITALORVM.

RALLVS magis aquatica eſt auis, quàm terreſtris, ac Mæſtris, (rure Venetijs non multum diſtante) magnis capitur expenſis, falconũ ſcilicet, accipitrũmue, ac famulorum cateruæ, qui uenaticorum canum uice, cothurnis induti per aquas illas modo hac, modo illac errantes, uolucres illas quibuſdam fuſtibus exturbent, nonnullos frutices, & arbuſculas quas incolunt, concutientes, quò ita poſtmodum præda ſint falconum inſidijs. Celeberrima quidẽ eſt hæc auis inter proceres illius ciuitatis: uerum, iudicio meo, multò, & turdo, & coturnice guſtu inferior, Aloiſius Mundella archiater Brixienſis in ſuis ad me literis, à quo iconem quoque accepi. Differt hæc à noſtra fulica quòd in alis & circa oculos plus albi coloris habet, roſtrum nigrum, crura ſubuiridia, membranas inter digitos non ita diſſectas, caluitium nullum, quantum ex pictura aſſequor.

DE AVIBVS, QVARVM NOMINVM initialis litera eſt G.

DE GALBVLA VEL Galgulo.

DE Galbula galgulóue aue, (unã enim utroque nomine appellari arbitror, ut poſtea doce-

bo,) quoniam recentiores non parum dissentiunt: primum quæ apud ueteres tradita inuenio, seorsim conscribam. ¶ Auis icterus uocatur à colore, quæ si spectetur, sanari id malum tradunt, & auem mori. hanc puto Latinè uocari galgulum, Plinius. Et alibi cum pici meminisset illius, qui in surculo arboris nidum suspendit cyathi modo, subdit: Galgulos quidem ipsos dependentes pedibus somnum capere confirmant, quia tutiores ita se sperant, (nos alias etiam aues, caueis inclusas hoc facere uidimus, ut thraupides, non tamen perpetuo:) unde apparet galgulum Plinij aliam esse auem quàm genus illud pici quod nidum suspendit, cum recentiores quidam confundant. Galbula decipitur calamis & retibus ales, Turget adhuc uiridi cũ rudis uua mero, Martialis lib. 13. Idẽ separatim eodem libro de ficedula scribit, unde erroris conuincuntur illi qui galbulam cum ficedula confundunt.

¶ Gaza ex Aristotele aliâs celeòn, galgulum uertit, de quo supra scripsi in Auium nominibus quæ à C. incipiunt. uidetur autem gallinaginis aquaticæ genus. aliâs κολιὸν, quem omnino picum uiridem uulgò dictum existimo, de quo inter picos agemus. Sed nominum similitudo illum, ut coniicio, decepit.

¶ Sunt qui oriolum auem ut barbari nominant, id est uideuallum Germanorum, galgulum esse putent. sed uideuallus pici genus est, nidos à surculis arborum suspendens, quod Plinius, ut paulò antè scripsi, à galgulo separat. ¶ Galgulum quidam à galbula differre putant, ut galbula uel galbulus sit icterus, Eberus & Peucerus. Ego sanè differre non puto. nam quæ uulgò regalbulus hodie Italis dicitur, quod nomen à galbula factum est, galguli etiam siue icteri colorem pallidum & luridum refert. Plinius enim luridum hanc alitem uocat. Icterias gemma (inquit) aliti lurido similis, ideo existimatur salubris contra regios morbos. facit autem huius gemmæ genera quatuor. Luridum grãmatici interpretantur quod supra modum pallidum est, quasi loridum & loro percussum. Lurida præterea fiunt, quæcunq; tuentur Arquati, Lucretius lib. 4. Sunt qui icterum morbum non ab aue ictero nominatum uelint, (quam aliqui charadrium interpretantur, mihi quidem non placet: uide supra in Charadrio A.) sed à quadrupedibus feris quas Græci ictidas (Latini uiuerras uel martes, ut interpres addit) appellant, Aretæus. ἰκτερὸς à multis oxytonum scribi reperio, sed Oppiani codex noster in Ixeuticis proparoxytonum facit. Icterus (inquit) auis quædam à colore nominatur, quã si quis huius nominis morbo detẽtus inspexerit, mox integrè à morbo liberabitur.

¶ Charadrium galbulam aliqui Germanicè interpretantur Gelbling/ quo nomine auem coloris ferè lutei de genere passerum, spermologum, (ein Emmeritz/) aut similem appellari puto, ut illam quæ Gaulammer dicitur alibi: Geor. Agricola Hemmerling appellat, & galgulum interpretatur. Quidam nuper auem, quam mihi loxian appellare placuit, ueterum galgulũ esse cõijciebat.

¶ Ego omnino galgulum galbulámue nullam ex hactenus dictis auibus, sed peregrinam Germaniæ auem esse dixerim, quæ Italicè circa Bergomum galber (galberius, authore Calepino) uocatur: Venetijs etiam becquefigo à quibusdam, sed impropriè, ut & oriolus auis pici genus, (cui similis est:) cum ficedula tantum lusciniæ similis propriè sic appelletur: (sed quidam etiam Latinè, ut dixi, galbulam cum ficedula confundunt: & Grecos hodie galbulam συκοφάγον nominare audio. nam ficubus etiam uescitur, non uermibus tantum & muscis.) alibi rigey & reigalbulo, uel reigalbero, ut circa Bononiam. alibi galbedro. circa Ferrariam galbedro, uel melesiozallo. Galbula quam Bononiæ uidi circa initium Augusti mensis, magnitudine erat turturis ferè, aut turdi & forma simili, colore partim luteo per dorsum, partim luteo cum uiridi mixto cõstabat, præsertim circa caudæ initium. alæ superius nonnihil obscuræ, inferius fuscæ & nigricantes. pedes fusci. idem color in collo prono, & pectore. uenter albicans lineis per medium nigris distinguebatur. pennæ sub alis minores, luteæ, maiores inferioresq; fuscæ erant. cauda quatuor aut quinq; digitos longa. Hanc fœminam fuisse puto. uidi enim postea alias colore elegantiore magisq; luteo, qui mari conuenit. Rursus aliâs cum uiderem galbulum, uidebatur mihi oriolo pico similis, sed minus flauus, & colore potius mixto ex uiridi, fusco flauoq; constare. Niphus Italus galgulum apud Aristotelem ex interpretatione Gazæ, à rusticis uulgò grallum uocari docet. sed alibi meropẽ quoq; grallum uocari scribit. ¶ Cæterum de Græco apud ueteres galguli nomine non satis mihi constat. coniicio tamen chlorionem esse, cum & color & turturis magnitudo conueniant. Sitne aliqua naturæ affinitas inter galgulum & oriolũ picum, ac forte etiam meropem, ut coniicio, considerandũ alijs relinquo.

¶ Auium quædam trimestres sunt (id est tres menses tantum nobiscum manent) ut turtures, & quæ cum fœtum eduxêre abeunt, ut galguli, Plinius. ¶ Galgulum (κολιὸν) crex impugnat: nocet enim tum ipsi tum pullis, Aristot.

¶ C. Iulij Cæsaris futura cędes euidentibus prodigijs denunciata est. Pridie Martias idus auem regaliolum cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inferentem, uolucres uarij generis ex proximo nemore persecutæ, ibidem discerpserunt, Suetonius. Regaliolus auis est, quam Plinius scribit appellari regem auium in Italia. alij putant galgulum, quæ auis Græcè dicitur icteros à colore, Calepinus. ego apud Suetonium pro regulo potius acceperim, ut in Cæsarem ac regẽ auis etiam regiæ omen magis conueniat. & forte regalioli nomen uulgus fecit, ceu diminutiuum à regulo, quod rursus à rege diminutiuum est. auicula enim omnium minima tale nomen meretur. Qui galbulum putant, coniecturam fecêre nimirum à uulgari hodie apud Italos nomine, quo hanc auem hodie ali-

qui

qui regalbulo uocant. Gerardus Cremonensis quidē in Kiranide pro charadrio transfert regulum, auem enim regiam charadrium esse Kiranides scribit, nimirum quòd à regibus ad huius morbi curationem requireretur. Sed certè galgulus non est charadrius Aristotelis, uide in Charadrio A.

¶ Frisij auiculam fringilla minorem, pectore luteo, cauda oblonga, iuxta aquas degentem sua lingua nominant Gielfincke, hoc est fringillam luteam, hanc Christo oculos in cruce eruisse nugantur aniculæ.

DE GALLO GALLINACEO, ET IIS OMNIBVS quæ ad Gallinaceum genus in genere pertinent, quorum aliqua interdum sub gallinæ nomine apud authores proferuntur.

A.

ALLVM simpliciter & cum adiunctione gallum gallinaceum, & gallinaceum quoque simpliciter pro eadem aue apud ueteres & probatos authores legimus, Plautum, Varronem, Ciceronem, Plinium, Lampridium, alios. Plinius etiam gallinaceum genus dixit, pro gallis, gallinis, earumq́ pullis, cum ait: Seminarium munitum sit ad incursum gallinacei generis. Gallinaceos uocant totum hoc genus auiū, quod de gallinario deuolat, Gyb. Longolius. sed nos gallinarum quàm gallinaceorum nomen frequentius ab authoribus pro genere toto usurpari animaduertimus; ut cum dicunt gallinarum multa esse genera, uillaticas, Tanagræas, Rhodias, Africanas, &c. nimirum quòd in hoc genere fœminæ semper plures propter partum alantur, mares perpauci, quòd unus fœminis multis sufficiat. Gallum gallinaceum Albertus & alij linguæ Latinæ imperitiores, capum hoc est gallum castratum interpretantur; Isidorus etiam gallum simpliciter. nam gallos (inquit) ueteres castratos uocabant. Ad quod alludit etiam Martialis, gallum à castratione scribens proprie gallum uocatum iri. sed is iocatur. Constat sanè idoneos scriptores omnes, galli & gallinacei nominibus siue iunctim siue seorsim, de gallis marib. id est non castratis usur passe. Gallinæ trium sunt generū, uillaticæ, & rusticæ, & Africanæ. è queis tribus generibus proprio nomine uocantur fœminæ, quæ sunt uillaticæ, gallinæ, mares galli: capi semimares, quòd sunt castrati, Varro & Columella. Et alibi Varro, Canterij appellantur in equis, quòd semine carent: in suibus maiales, in gallis gallinaceis capi.

¶ Barbur, ברבור, 3. Reg. 4. Dauid Kimhi ex magistrorum sententia ait esse aues quæ afferantur ex Barbaria, R. Salomon gallos pingues, Kimhi addit castratos. Iosephus uolatilia uertit, Hie-

ronymus auium altilium, Septuaginta ἐκλεκτῶν, (quasi legerint barur, id est electus;) Chaldæus autem saginatam uel altilem. Gaber uel geber, גבר, Esaiæ 22. (Ecce dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, interprete Hieronymo.) Septuaginta & plærique Hebræorum uirum interpretati sunt, (quidam תרנגולא, tarnegula, id est gallinaceum, teste Dauid Kimhi in Commentarijs,) Chaldæus gabera, גברא, id est uirum. Sarsir, זרזיר, Prouerbiorum 30. uariè exponũt, Hieronymus gallum, uide in Aquila A. Quis posuit in renibus sapientiam, aut quis dedit cordi (ut Munsterus uertit Iob 38. Hebraice legitur שכוי, sekui) intelligentiam? Sunt (inquit Munsterus) apud Hebræos, qui uocem sekui, tarnegul (תרנגול, uocem Chaldaicam esse conijcio, cuius ultima syllaba Germanicæ galli nomenclaturæ congruit) id est gallum interpretantur, Dauid Kimhi, Abraham Esre, Chaldaicum Thargum utrunque, R. Symeon ben Lakis in Thalmud, & R. Moses in commẽtarijs in Iob gallum reddunt: Hieronymus itidem. Septuaginta ποικιλτικὴν. Eruditus quidam apud nos mauult cum R. Leui animæ potẽtiam imaginatiuam intelligere. Munsterus in Lexico trilingui pro gallo scribit etiam סכוי, sikui: & pro gallina סכויא, sakuia. & rursus pro gallo nergal, נרגל: & habur, תבור: quarum uocum prior ad tarnegul accedit, posterior ad gaber. Gallum hodie Saracenis dic appellari quidam literis prodidit. Auicennæ caput 296. lib. 2. inscribitur Giaziudiuch, interpres Latinus uertit de gallinis & gallo. Gigeg, gallina uel gallus, Syluaticus. Adicasugeg, (Aduzaruzegi, Vetus Glossographus Auicennæ) gallus uel gallina, Idem. Furogi uel furogigi, gallus, Idem.

¶ Gallus apud ueteres Græcos ἀλέκτωρ uel ἀλεκτρυὼν dicebatur: & hodie etiamnum ἀλέκτωρ uel ἀλέκτορας. Italicè gallo. Gallice un cocq, gau, geau, gal, coq. Hispanicè gallo. Germanicè, Han/ Haußhan/ Gul/ Güggel. Nam uocabulum Hün etsi pro gallina ferè usurpatur, tamen communius est ad omne gallinaceum genus. Anglicè cok. Illyricè kokot.

B.

Et primum DE GALLIS siue Gallinis quæ à regionibus & locis denominantur, nec aliter à uillaticis communibus differunt quàm magnitudine, aut etiam pugnacitate.

HADRIANAE gallinæ (Ἀδριανικαὶ, nimirum à regione, non ut Niphus suspicatur quòd forte ab Adriano Imperatore obseruatæ sint, uixit enim Adrianus multò post Aristotelis tempora) paruo quidem sunt corpore, sed quotidie pariunt, ferociunt tamen, & pullos sæpe interimunt, color his uarius, Aristot. Et alibi, Multa admodum pariunt, fit enim propter corporis exiguitatẽ, ut alimentum ad partionem sumptitetur. Hadrianis laus maxima (circa fœcunditatem,) Plinius. Adrianas siue Adriaticas gallinas (τὰς Ἀδριατικὰς ὄρνιθας) Athenienses alere student, quanquam nostris inutiliores, utpote multo minores. Adriatici uerò contrà nostras accersunt, Chrysippus apud Athenæum lib. 7. Gallinæ quædam Adriani regis uocantur, quæ apud nos dicuntur gallinæ magnæ, & sunt magni & oblongi corporis, abundant apud Selandos & Hollandos, & ubique in Germania inferiore. Pariunt quotidie, minimè benignæ in pullos suos, quos sæpe interficiunt. Colores earum sunt diuersi, sed apud nos frequentius sunt albæ, aliæ aliorum colorum. Pulli earum diu iacent sine pennis, Albertus. sed hæ forsitan Medicæ potius uel Patauinæ gallinæ fuerint. Gallinæ Adrianæ non magno & oblongo corpore sunt, ut somniauit Albertus, sed contrà ut Aristoteles & Ephesius tradiderunt, Niphus. Gyb. Longolius Germanicè interpretatur Leihennen, Variæ sunt (inquit) rostro candidiusculo, pulli earum columbarum pipiones colore referunt. Ab Adriaticis mercatoribus primum in Græciam aduectæ uidentur, & inde nomen tulisse. Quòd autem ferocire Aristoteles eas scribit, factum esse puto ob patriæ mutationem, cum in calidiores regiones deuectæ & feruentioris ingenij redditæ sunt, Hæc ille. Varro Africanas, quas non alias esse constat quàm Hadrianas, uarias & grandes facit, Turnerus. Ego Africanas ab Adrianis multum differre puto, cum Numidicis uerò easdem esse. Hispanus quidam amicus noster gallinã Adrianam, Hispanicè gallina enana nominat, nimirum quod corpore nana & pumila sit, quale genus in Heluetia apud nos audio nominari Schottlhennen, alibi Erdhennle, alibi Säselhünle. Sed Gyb. Longolius gallinas pumilas Germanicè uocat Kriel. Vulgares sunt (inquit) & passim extant, per terram reptant claudicando potius quàm incedẽdo. Licebit autem gallinaceos huius generis pumiliones, gallinas pumilas cum Columella nominare, sunt enim in omni animantiũ genere nani, ut dixit Theophrastus. Pumiliones, aliâs pumilas, aues, nisi quẽ humilitas earũ delectat, nec propter fœcunditatem, nec propter alium reditum nimium probo, Columella. Est & pumilionum genus nõ sterile in ijs, quod non in alio genere alitum, sed quibus certa fœcunditas rara & incubatio ouis noxia, Plinius.

¶ Apud TANAGRAEOS duo genera gallorum sunt, hi machimi, (id est pugnaces, uel præliares, ut Hermolaus) uocantur, alij cossyphi. Cossyphi magnitudine LYDAS gallinas æquant, colore similes coruis (coracino, hinc cossyphi nimirum dicti quòd merularum instar atri coloris sint:) barbam & cristam habẽt instar anemones, (calcaria & apex anemonæ floris macula modo rubent, Hermol.) Candida item signa exigua in rostro supremo & caudæ extremitate, Pausanias in Bœoticis interprete Lœschero. Ad pugillatum atque prælia, Græci è Bœotia Tanagricas, item RHODIAS, (ut Athenæus, Columella, Martialis,) nec minus CHALCIDICAS & MEDICAS probauere. quidam ALEXANDRINAS in Aegypto, Hermolaus. Tanagrici, Medici & Chalcidici, sine dubio sunt pulchri, & ad præliãdum inter se maximè idonei, sed ad partus sunt steriliores, Varro. Tanagrici plerunque Rhodijs & Medicis amplitudine pares, non multum moribus à uernaculis

naculis distant, sicut & Chalcidici, Columella: cum paulò antè dixisset Rhodij generis aut Medici propter grauitatem neque gallos nimis salaces, nec fœcundas esse gallinas. Et rursus, Deliaci (scriptores) quoniam procera corpora & animos ad prælia pertinaceis requirebant, præcipuè Tanagricum genus & Rhodium probabāt, nec minus Chalcidicum & Medicum, quod ab imperito uulgo litera mutata Melicum appellatur. Ex gallinaceis quidam ad bella tantum & prælia assidua nascuntur, quibus etiam patrias nobilitarunt Rhodum ac Tanagram. Secundus est honos habitus Melicis ac Chalcidicis, ut planè dignæ aliti tantum honoris præbeat Romana purpura, Plinius. κολοίφρυξ (Varinus habet κολοίβρυξ per β.) gallus Tanagræus, & mons Bœotiæ, Hesych. Κολοκρύων, ἀπὸ τοῦ κολοῦ ἀλεκτρυόνος μεγάλου γεγονώς, Iidem. Κολεκρυών, γένος τι Περσικὸν ἀλεκτρυόνος ὅμοιόν ἐστι, Suidas. Sed uidentur in hisce Græcis quædam corrupta. Ταναγραῖοι ἀλεκτορίσκοι, id est Tanagræi gallinacei, pugnaces & animosi (θυμικοί) sunt instar hominum, Suidas: qui & hæc Babrij uerba citat, Ἀλεκτορίσκων ἦν μάχη Ταναγραίων, οἷς φασιν εἶναι θυμὸν ὥσπερ ἀνθρώποις. & hoc prouerbium, Ἀλεκτρυόνα καὶ ἀθλητὴν ταναγραῖον. celebrantur autem (inquit) tanquam generosi. Vide infra inter prouerbia. Χαλκιδικός, genus gallinacei, Hesychius & Varinus. Rhodiæ aues fœtus suos non commodè nutriunt, Columella. ¶ Antiqui ut Thetin Thelin dicebant, sic Medicam Melicā uocabant. Hæ primò dicebantur, quia ex Media propter magnitudinem erāt allatæ, quæque ex his generatæ postea propter similitudinem, Varro & Festus. Turnerus Gallum Medicū interpretatur Anglicè a bauncok, uel a cok of kynde. Medicæ, generi uillatico adscribuntur, propter magnitudinem in Italiam translatæ. cuiusmodi Patauinæ modo sunt, Pulueraríæ cognominatæ à uico, ubi grādissimæ ac spectabiles maximè nascuntur: quas Turcarum rex, is qui Constantinopolim ætate nostra cœpit ui, muneris magni loco à senatu missas habuit, Hermolaus. Patauinæ saginatæ libras sedecim pōdere exuperant, Grapaldus. Quidam Germanicè circunscribentes interpretantur, groß Welsch hennen, id est grandes Italicas gallinas. Nos tales habemus gallinaceos, altis cruribus, absque cauda. Grande genus gallinaceorum, quod pedibus ad pectus usque sublatis incedit, plumis ex auro fuluis, patrum memoria in Germaniam ex proximis prouincijs aduectum est. Videntur autem Medici. quanquam non Media modò, uerùm Bœotiæ ciuitas Tanagra & Rhodus Chalcisque insulæ insignes corpore suffecerunt. unde istos uel Medicos uel Tanagricos uel Rhodios uel Chalcidicos appellare licebit. Vulgus Longobardicos nuncupat. pauci à uillicis educātur quòd parum fœcundi sint, Gyb. Longolius. Gallinaceos (ἀλεκτρυόνας, pro toto genere) aiunt in Perside primum natos, atque inde aliò deportatos esse, Menodotus Samius apud Athenæum. Aues Persicas uocabant aues Ecbatanis (aduectas) propter raritatem, Scholiastes Aristophanis in Aues. dubitat autem an auis ulla propriè Μῆδος dicatur. nam poeta illic auem quandam (cristatam) peregrinam Μῆδον nominârat. Et rursus in eadem fabula, sub Epopis persona, ὄρνις ἀφ' ἡμῶν τοῦ γένους τοῦ Περσικοῦ, ὅσπερ λέγεται δεινότατος εἶναι πανταχοῦ Ἄρεως νεοττός, de gallinaceo ut plerique interpretantur. Varinus etiam auem Persicam gallum exponit: Suidas auem Medicam, pauonem. Quin & gallum aliquando Persis imperasse Comicus fabulatur. Sunt autem Medi Persis finitimi, ut eadem auis ab utrisque denominata sit.

¶ Circa Tarnasari urbem Indiæ gallos gallinasque proceriores uidisse memini quàm usquā alibi, Ludouicus Patritius. ¶ In Alexandria quæ ad Aegyptum spectat, gallinæ quædā habentur mo nostræ, (ex quibus pugnaces oriuntur galli,) bis ac ter anno incubantes, post absolutionem scilicet pullis ipsis subtractis, seorsumque enutritis, Florentinus. ¶ Arabiæ pars austrum uersus contra Aethiopiam assurgens, auium omnium copia abundat præter anseres ac gallinas, Strabo.

¶ Gallinaceo generi soli fidipedum altiliū colores diuersi. nam & aliæ huius generis alites alijs coloribus uisuntur, & in singulis uel color unus per omne corpus, uel uarij. A gallo candido abstineas. uide inter prouerbia in h. ¶ Gallinacei habent ossium consistentiam laxam, cauam & leuem, Galenus undecimo de usu partium. ¶ Quæcunque aues pennas duras habent, fortes sunt, ut coturnices, galli, Aristot. in Physiognom.

¶ In rationis expertibus mari prærogatiuum honorem atque præstantiam quandam natura largita est. serpens cristatus est: gallus item formæ excellentia illustratur, Aelian. Gallus est auis faucibus & capite cristata, Obscurus de nat. rerum. Solus inter aues peculiarem sibi cristam sortitus est, sic institutam ut nec caro sit, nec à natura carnis omnino aliena, Aristot. Spectatissimum insigne gallinaceis, corporeum, serratum: nec carnem id esse, nec cartilaginem, nec callum iure dixerimus, uerum peculiare, Plinius. Gallinæ plicabilis crista per medium caput, gallinaceo erecta, Perottus. Magi in febrium medicina utūtur gallinaceorum cristis, auribus, unguibus, & radijs (aliâs rasis) barbis eorū, ut Plinius prodidit. Gallinaceus cristā habet rubram: carnē quæ rostrum cingit undique, mentum quidam uocant, Columella etiā genam. Membranosa cutis quæ sub mento & collo dependet utrinque paleæ (tanquam palearia, Beroaldus in Columellam) dicuntur. at plumæ longiores quæ collum & ceruicem undique cingunt, quasque pugnaturi & irati etiam explicant, iubas Columellam nuncupasse uideo. Sub his prominet ceu aqualiculus, omnibus tamen auibus communis: id primum ciborum receptaculum est, quod à Græcis stomachos dicitur, Gybertus Longolius. Pauo Indicus neque paleis neque genis præditus est, Idem. Mentum uocant quæ gallinarum rostris adiacet carnem, Cælius. Grammatici quidam paleam exponunt cartilaginē defluam à collo galli gallinacei. Paleæ ex rutilo albicantes, quæ uelut incanæ barbæ dependēt, Columella de gallinaceo.

Galea pro palea apud Columellam in Meleagridis mentione legi coniicio. Similiter & in bobus palearia dicimus, quæ à collo & pectore dependent. Gaza apud Aristotelem κάλλαιον, τό. cristam uertit: melius barbam redditurus uel paleas. Videntur autem callæa dicta ob purpureum colorem & floridum. nam κάλλη Græci appellant floridos colores, τὰ ἄνθη τῶν βαμμάτων, ut Ammonius de differentiis uocum interpretatur: & ibidem κάλλαια, τοὺς τῶν ἀλεκτρυόνων πώγωνας. Et forsitan Latina uox paleæ à Græcis deducta est, κ. in π. mutato, & lambda uno exempto. Plura de hac uoce leges infra in H. b. item de partibus gallinacei in E. ubi ex rei rusticæ scriptoribus de huius alitis electione agetur. οἱ τὴν ῥῖνα ἔγκοιλον ἔχοντες τὰ πρὸ τοῦ μετώπου περιφερῆ, τὴν δὲ περιφέρειαν ἄνω ἀνεστηκυῖαν, λάγνοι. ἀναφέρονται ἐπὶ τοὺς ἀλεκτρυόνας, Aristot. in Physiognom. hoc est, ut innominatus quidam transfert: Quicunque nasum concauum habent, & frontem rotundam, & sursum eminens rotundum, luxuriosi, refertur ad gallos. Adamantius nihil tale habet. ¶ Qui oculos splendidos habent, libidinosi sunt, gallinaceorum instar, Ibidem. ¶ Gallinaceorum testes tempore coitus, grandiores fiunt quàm aliarum auium, ob salacitatem, Aristot. Coturnix testes sub iecore habet ut gallinacei, Alexander Myndius apud Athenæum. ¶ Gallinaceo ingluuies præposita uentriculo est, Aristot. Aues quædam geminos sinus habent: unum quo merguntur recentia, ut guttur: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, ut gallinæ, columbæ, &c. Plinius. Cato cap. 29. gulam pro ingluuie dixit. πρόλοβος auium est ingluuies, quæ ab aliquibus φύσα dicitur, & inest omnibus gallinaceis, Suidas. ¶ Iecur gallinæ fissum est ab uno extremo in alterum, Albertus. Ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristot. ¶ Aues non uolaces, ut pauones, gallinæ, uropygium (id est caudam pennis conditam) ineptum habent, (non aptum flecti qua parte cum cute coalescit,) Aristot. Gallus pennas in cauda instar semicirculi curuat, & similiter in collo & dorso, Albertus. In sublime caudam falcatam erigit, Plinius. ¶ Calcar cum habeant mares, fœminæ magna ex parte non habent, Aristot. Et rursus, Gallinæ cum mares uicerint, cucuriunt. crista etiam eis caudaque erigitur, ita, ne facile præterea sit, an fœminæ sint cognoscere. nonnunquam etiam calcaria parua iis enascuntur. Galli spiculis aduersis in cruribus armantur. habent & quandoque spicula gallinæ: sed hoc errore potius quàm opere naturæ, Obscurus de nat. rerum. Natura calcar addidit in auium genere iis, quæ ob corporis molem sint ad uolandum minus idoneæ, cuiusmodi sunt galli, Aristot.

¶ Alectorias uocant gemmas in uentriculis gallinaceorum inuentas crystallina specie, magnitudine fabarum: quibus Milonem Crotoniensem usum in certaminibus inuictum fuisse uideri uolunt, Plinius 37. 10. Ferunt in uentre galli alectorium, id est gallinaceum lapidem. Sed is sarda uel achate fingitur, in quo flammea macula appareat, nam de alectoria uero nihil comperti habeo, Cardanus. Plinius alibi inter remedia calculi, lapillorum meminit qui in gallorum uesica (quasi auis uesicam habeat) reperiantur. Recentiores quidam non ex gallo mare, sed castrato (quem gallinacei nomine imperitè intelligunt) hunc lapidem haberi putant: & quidam lingua uernacula interpretantur **Kapunenstein**/id est caponis lapidem. Gallus aliquando trimus castratur: tum quinto uel septimo à castratione anno, in iecore eius lapis inuenitur alectorius nomine, quem ubi conceperit, non amplius bibit. quare homo etiam lapidem hunc gestans non sitire dicitur, Author de nat. r. & Albertus in historia animalium. Radaim lapidem & donatidem eundem aiunt, qui niger sit & luceat. ferunt autem cum capita gallorum formicis permittuntur, aliquando post multa tempora in capite maris galli hunc lapidem inueniri. Conferre pollicentur ad rem quamuis impetrandam, Albertus de metallicis 2. 17. Lapis alectorius Dioscoride teste (nihil huiusmodi in nostris exemplaribus Dioscoridis reperitur) inuenitur in uentribus gallorum gallinaceorum crystallo similis uel aquæ limpidæ. Albertus scribit lapidem esse nitentem, crystallo obscuro similem. extrahitur autem ex uentriculo galli gallinacei, postquam castratur supra quartum annum. quidam post nonum extrahi dicunt. melior est de gallo decrepito. maximus in hoc genere fabam æquat. Ore gestantes reges & gladiatores inuictos reddit, ac sitim tollit. mulieres uiris cōciliat, Syluaticus capite 408. Et rursus capite 470. Alberti hæc uerba recitat: Vidi sapphirum & lapidem galli oculum intrare sine ulla oculi noxa. politus enim lapis ac tenuis non lædit oculum, nisi pupillam attigerit. Hic oratorem uerbis facit esse disertum. Constantem reddens cunctisque per omnia gratum. Hic circa ueneris facit incentiua uigentes. Commodus uxori quæ uult fore grata marito, Vt bona tot præstet clausus portetur in ore, Author obscurus de lapidibus. Alectoriæ, quanquam rarò, in gallorum gallinaceorum, & caporum etiam, uentriculo & iecore gignuntur. sed in iecore plerunque maiores. nam nuper in capo inuentus est longus unciam, latus digitum, altus sescunciam: inferior pars, quæ latior, humiles habet cauernas: superior, quæ strictior, ad dextram extuberat: ad læuam humilis est & fusca, cum reliquum eius corpus in fusco candidum sit. At in uentriculo reperti, non rarò ferè figura sunt lupini, magnitudine eiusdem aut fabæ, modo in cinereo candidi: modo fusci coloris, sed diluti: nunc uerò crystallina specie, sed coloris obscuri, quæ fibras interdum habent subrubras. Crystalli similis si politus inter oculum & palpebram inferiorem interponitur, & ex una parte ad alteram transfertur, oculum non lædit. quod idem facit sapphirus, uel onyx, uel alia gemma polita interposita, modo parua sit, Ge. Agricola.

C.

Gallina est tardi uolatus, Albertus. Non uolax est, & uropygiū, quo uolatus dirigitur, ineptum habet,

habet, ut in B. retuli. ¶ Puluere impendio delectatur, in quo sese uolutãdo quodammodo scabit, Grapaldus. Gallina pulueratrix est, ut reliquæ aues non altiuolæ, Aristot. Dixit Ephesius Heraclitus sues cœno lauari, uelut cortales aues puluere aut cinere, siquidem hisce rebus plumam pinnasq; emundari. ¶ Solum hoc uolucrum genus cœlum crebro aspicit, Plinius.

¶ Gallinaceis maribus tantum cantus datus est, Aristot. Sed & gallinæ interdum cum gallos uicêre cucurire solent, Idem. Gallos gallinaceos in eo loco sic assidue canere cœpisse, Cicero 1. de diuinat. Canorum animal gallus gallinaceus, Ibid. Cantant ante lucem galli, Ibid. Græci autem ᾄδειν, id est canere, de gallinaceis dicunt: & quandoq; κοκκύζειν (cui simile est apud Latinos uerbum cucurrire) de quo plura scripsi in Cuculo a. Vide infra in H. c. Cucurrire solet gallus, gallina gracillat, Author Philomelæ. Elisa uox in illum sonum erumpit, cui Græci κλωσμὸν nomen ab immaturo gallorum (forte pullorum gallinaceorum) cantu dederunt, Quintilianus. est & κλωγμὸς sonus quidam. Quinetiam gallum nocte explaudentibus alis Auroram clara consuetum uoce uocare, Lucretius. Gallos uigiles nostros excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; somno natura genuit. Norunt sydera, & ternas distinguũt horas interdiu cantu. cum Sole eunt cubitum, quartaq; castrensi uigilia (id est hora tertia post mediam noctem, Vegetius lib. 3.) ad curas laboremq; reuocant. nec Solis ortum incautis patiuntur obrepere, diemq; uenientem nunciant cantu, ipsum uerò cantum plausu laterum, Plinius. Gallus diei nuncius, horas noctis discutit, & demum uocem exhortationis emittit. cumq; cantus edere parat, prius alas excutit, ac seipsum feriens uigilantiorem reddit, Gregorius in Moralibus. Ex gallis qui animosi sunt, uocem ædunt grauiorem, Aristot. in Physiogn. Nocte profunda cantat ualidius, & matutino leuius. cantus enim cum uento fertur, & antequam æstimari possit longius auditur, Obscurus de nat. rerum. Amant & hunc cantorem milites. quia in castris illis uice horarij gnomonici est. Nam cum statis noctis horis uigilias cõmutare coguntur, hoc indice noctis interualla discriminant. Crepusculo cubitũ eunt, tribus ante noctis statum (id est ante mediam noctem) horis cantant. medio eiusdem spatio uocem iterant. tribus itidem ab intempesta nocte horis, iterum cantillant: quod tempus ob id gallicinium appellatur. Itaq; bellicis curribus aliquando singulis singulos gallos alligãt, Gyb. Longolius. Sigismundus Liber Baro in descriptione itineris sui per Moscouiam, Gallum (inquit) Moscouiticum more Germanorum super currum sedentem, frigoreq; iam iam morientem, famulus crista, quæ gelu concreta erat, subitò abscissa, non solum hoc modo seruauit, uerum etiam ut erecto statim collo cantaret, nobis admirantibus, effecit. Scribit in Diuinationibus M. Cicero, Democritum hisce fermè causam adortum explicare, cur ante lucem concinant galli. Depulso (inquit) & in omne corpus diuiso ac modificato cibo, cantus ædunt quiete satiati. Qui quidem, ut ait Ennius, silentio noctis fauent faucibus, rursum cantu plausuq; premunt alas. Sunt uerò qui (huius sententiæ est Ambrosius Leo Nolanus, cuius uerba copiosius recitat Erasmus in prouerbio, Priusquam gallus iterum cecinerit) salacissimæ auitij eius naturæ acceptum referri astruant oportere euentum eiusmodi. Nam cantu significari Veneris appetentiam, inde est argumentum euidens, quòd antequam usui Venereo sufficiant, conticescunt. Esse porrò in more auibus nonnullis, ut procliuitatem & lubentiam ad initium quolibet præeant cantu, quum alibi comprobat Plinius, tum ubi ait, Perdices fœminas concipere superuolantium afflatu, sæpe uoce tantum audita masculi. Contingere autem gallinaceis, quod ferè cæteris usu uenire compertum est, ut peracto cibo, refecto per quietem corpore, ac inde maximè uegeto, libidinis titillentur pruritu. Interuulsus autem somnus, ac identidẽ repetitus, cantus frequentiæ causam facile suggesserit, Cælius. Gallus si rarum esset animal, non solum forma sed cantu admiratione dignissimum esset. Exultat uoce, proculq; ea exauditur: et nocte etiam ad mille atq; amplius passus. Cum expergiscitur à cibo canit, plerunq; tamen Sole meridiante mediaq; nocte, ac cum radij primum auroram effingere incipiunt. Robur igitur Solis sequitur, & in octo partes totum diuidit diem naturalẽ, non tamen oriente Sole, sed cum accedit ad auroræ terminos, sic & ante meridiem, Cardanus lib. 10. de Subtilitate. Galli antelucano tempore canunt, siue ut fertur, naturali quodam sensu Solis ad nos se conuertentis ceu deum salutantes impulsi, siue caliditate suæ naturæ & motus cibiq; sumendi desiderio, Heliodorus lib. 1. Aethiopicorum. Gallum album mensi sacrum, utpote horarum nunciũ, credidit Pythagoras. In locis ubi cœli status uuidus est, gallos nõ cantare Theophrastus inquit, Aelianus. Gallinaceis uox est cum uicêre, Aristot. Alijs in pugna uox, ut coturnicibus: alijs ante pugnam, ut perdicibus: alijs cum uicêre, ut gallinaceis. ijsdem sua maribus, Plin.

¶ Gallina unguibus scalpendo uictum quærit, ad quem inuentum pullos uocat, Albert. Chondros, (id est alica uel far) dabatur in cibo gallinaceis, Athenæus circa finem lib. 3. Piscibus etiam in cibo gaudent. Canes & gallinæ humano stercore uescuntur, Brasauolus. Plura de cibis quibus ali ac saginari genus gallinaceum solet, leges in Gallina E. item in Capo. Veterum sententia frequens fuisse uidetur, gallo uim omnia quæ deglutierit conficiendi adesse. Propterea in Vespis Aristophanes, Ἀλεκτρυόνος μ᾽ ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν. id est, Galli me uentrem habere dictitabat. Id uerò enarrantes Grammatici, Galli (inquiunt) calore uentris feruentissimo cuncta percoquunt, Cælius. Gallinæ calida natura præditę sunt. nam & uenena conficiunt, & aridissima quæq; semina consumunt, & nonnunquam arenas lapillosq; ingluuie sua deuoratos dissoluunt, Dioscor. ¶ Galli quidam pugnaces sunt nimium & rixosæ libidinis: qui & cæteros infestant, nec patiuntur inire fœminas,

cum ipsi pluribus sufficere non queant, horum procacitas quomodo cohiberi debeat, ex Columella scribemus infra in E. Plura etiam de pugna gallinaceorum qui ad certamina ab hominibus committuntur ibidem leges. In gallorum pugna qui superat, coit cum gallinis, & erigit caput ac caudam, uictus tabescit ob seruitutem, Albertus. Vide plura mox in D. Galli præ omnibus auibus pugnaces & libidinosi sunt, Oppianus in Ixeuticis. Gallinaceorum genus copia libidinis gaudet, Aristot. Clearchus scribit perdices, passeres, coturnices, & gallos gallinaceos non modò cum uident fœminas, semen emittere, sed etiam cum earum uocem audiunt: causam esse in animo impressionem, quod ipsum coitus tempore cognosces, si cōtra eos speculum posueris: Nam ad imaginem suam, quæ inaniter in speculo repræsentatur accurrentes, semē emittunt: exceptis gallinaceis, quos imago conspecta ad pugnam tantum prouocat, Athenæus. Gallinaceus alteri mari cum gallina coitum absq; pugna non permittit, Athenæus. Idem ex Theophrasto refert gallos agrestes domesticis libidinosiores esse: & mares statim à cubili uelle coire, fœminas autem magis procedente die: quod & Aelianus repetijt. Gallus auis salax ad unum ouum fœcundandū multotiens cum eadem coit gallina, quod si multi sint galli, enecant gallinas nimio coitu, Albertus. Vnicus gallus sufficit multis gallinis, Io. Textor. Gallinaceus unus pro sex gallinis destinari solet, Florentinus. Canes Indici ex bellua quadam simili & cane generātur: nec non in auibus salacioribus idem fieri uisum est, ut perdicibus & gallinis, Aristot. Quæ non unigena coëunt, primos partus similes sibi edunt, communi generis utriusque specie, quales ex uulpe & cane generantur, aut ex perdice & gallinaceo: sed tempore procedente ex diuersis pregnata parentibus soboles, forma fœminæ instituta euadit, Alex. Benedictus. Si fœminarum facultas nō sit, omnes subigunt in cohortem suam recentem uenientem, Aelianus. Perdices maritos suos fallunt, (occultantes se dum incubant.) tunc inter se dimicant mares desiderio fœminarum, uictum aiunt Venerem pati, id quidem & coturnices Trogus & gallinaceos aliquando, Plinius. Gallinacei etiam idem interdum quod perdices faciunt, in templis enim ubi sine fœminis munerarij dicatiq; uersantur, non temere eum qui nuper dicatus accesserit, omnes subigunt, Aristot. Nouissimè sacratum priores accedentes subigunt donec alius quispiam offeratur: quod si nullus oblatus fuerit, pugnant inter se uictumq; semper subigit uictor, Athenæus ex Aristo. In regione quæ uocatur Leylychynie omnes galli iuniores, nec dum prouecti ætate, inter se pugnant: & uictor cum uicto coit, quum gallinæ defuerint, Albertus. ¶ Gallus exertam semper habet cristam atq; rubentem, nisi male ualeat. Gallinacei herba quæ uocatur helxine (alsine potius, de qua dicam in H.a.) annuum fastidium purgant, Plinius. Galli cum sanguinis immoderati copia grauātur, per cristam sese purgare solent, unguibus scilicet scalpētes, ut cruorem proliciant. Carnem quæ rostrum cingit undiq; mentum quidam uocant, Columella etiam genam, hac uulnerata cum pituita laborant, quicquid abscessit, exprimitur, atq; ita animal liberatur, Gyb. Longolius. Gallinacei generis pituitas fumo sabinæ sanari tradunt, Plinius. Ligustri acini gallinaceorum pituitas sanant, Idem. Allia & cæpe gallinaceos pituita tentatos sanant, Galenus 2. Methodi. Allium contra pituitam & gallinis & gallinaceis prodest mixtum farre in cibo, Plinius. Plura uide infra in Gallina E. Gallinacei casus ex tumore scirrhoso in tunica cordis describitur à Galeno lib. 5. de Locis affectis. De gallo qui per Moscouiā super curru uectus præ nimio frigore iam morti uicinus erat, crista quæ iam gelu concreta erat subito abscissa restitutus est, superius hoc in capite mentionem fecimus. ¶ Taxi fructus edentes in Italia gallinæ nigrescunt, Dioscorides. Sparti etiam semine depasto moriuntur. Audio & aquam uitæ (ut uocant) eis letalem esse. Stercus hominis qui bibit elleborum album, necat gallinas, Auicenna. Auro superlato uis uenefica est, gallinarum quoq; & pecorum fœturis. Remedium est abluere illatum, & spargere eos quibus mederi uelis, Plinius. forte & gallinæ uicissim auro uenenum sunt: id enim dum simul coquuntur in se attrahunt, ut alibi docet Plinius nescio quàm uere. Salamandra si in aceruo tritici reperiatur, totum infici audio, adeò ut & gallinæ inde uescentes pereant. Cimicis natura contra serpentiū morsus & præcipuè aspidum ualere dicitur: item contra uenena omnia, argumentum, quòd dicunt gallinas quo die id ederint, non interfici ab aspide, Plinius.

D.

Gallus gallinis aliquando mortuis tabescit, Albertus. Contra serpentes & miluos pro gallinis dimicat, Textor. Gallinas diligenter custodiunt, & alienos à grege abigunt, pro illis dimicantes, Humelbergius. Mares uisi nonnulli sunt, qui cum fortè fœmina interisset, ipsi officio matris fungerentur, in pullos ductando, fouendo, educando, ita, ne de cætero uel cucurire, uel coire appeterent, Aristot. Narrantur & mortua gallina mariti earum uisi succedentes in uicem, & reliqua fœtę more facientes, abstinentesq; se à cantu, Plinius. Quin & iam inde à primo ortu naturæ, ita nonnulli mares effœminati proueniunt, ut neq; cucuriāt, neq; per coitum agere uelint, & uenerem eorum qui tentent superuenire patiantur, Aristot. Matrice gallina extincta, is ipse incubat, & pullos ex ouis excludit, ac tum silentio utitur, quòd sanè sibi conscius sit se muliebre munus obire, & parum uiriliter facere, Aelianus. Galli partus gallinarum leuare, & doloris participatione solari uidentur, dum placida & exili uoce eis accinunt, Oppianus in Ixeut. Maritus etiam inter bruta partus dolores intelligit, & plurimi ex eis parientibus fœminis condolent, συνωδίνει, ut gallinacei: quidam etiam excudendo iuuant, ut columbi, Porphyrius 3. de abstin. ab animatis. Recentiores quidam de

dam de gallo castrato scribunt, si pectore & uentre deplumatus urticis perfricetur, pullos fouendos admittere, quòd eo fotu pruritum quem urticæ excitarunt mitigari sentiat, atq; ita delectatum, in posterum etiam pullos amare, ducere, pascere: quod se obseruasse & miratum esse Albertus tradit.

¶ E gallinaceis animosi (οἱ εὔψυχοι) uocem ædunt grauiorem, Aristot. in Physiognom. Proximè (post pauones) gloriam sentiunt etiam galli gallinacei, Plin. Imperitant suo generi, & regnum in quacunq; sunt domo exercet. Dimicatione parit hoc quoq; inter ipsos, uelut ideo tela agnata cruribus suis intelligentes: nec finis sæpe commorientibus. Quod si palma contingit, statim in uictoria canunt, seq; ipsi principes testantur. Victus occultatur silens, ægreq; seruitium patitur. Et plebs tamen æque superba graditur ardua ceruice, cristis celsa: cœlumq; sola uolucrum aspicit crebro, in sublime caudam quoq; falcatam erigens, Plinius. Gallus uictus uictorem sequitur, Aristophanis interpres. Gallinacei uolunt uincere, ut aliæ animantes innumeræ pro sola uictoria contendentes, Galenus 5. de decretis Hippocr. De certamine eorum cum ab hominibus committuntur, scribemus sequenti capite. Sunt sanè natura pugnaces cum aliàs, tum propter fœminas coitus gratia, ut in C. dictum est. Illud item in eo mirificum, cum limen intrat, tametsi superum altissimum existit, is tamen sese inclinat, (ἐπικλίνει τὸν λόφον, id est cristam inclinat, Athenæus & Eustathius:) quod quidem ipsum superbia inductus facere uidetur, ne uidelicet crista uspiam offendatur, Aelianus.

¶ Gallinaceum exoriente luna quasi diuino quodam spiritu afflatum bacchari atq; exultare ferunt. Oriens quidem Sol ipsum nunquam fallit, tum uehementissime uocem contendens, semet magis magisq; cantando uincere conatur, Aelianus. ¶ Philon dicit eum qui Nicomedi Bithyniæ regi pocula administraret, à gallinaceo adamatum fuisse, Aelianus & Eustathius. Auctor Nicander est, Secundum, qui pincerna regius fuit in Bithynia, à gallo amatum eximiè cui nomen foret Centaurus, Cælius. ¶ Porphyrionem autem & gallum in eodem uersantes domicilio mirificè inter se coniunctos & inuicem amantes animaduerti, tandem gallo propter epulas occiso, porphyrio conuictore priuatus, tantum doloris accepit, sibi ut inedia mortē consciscerer, Aelian. ¶ Galli gallinacei terrori sunt etiam leonibus generosissimis ferarum, Plin. Vide plura in Leone D. Stat ceruix ardua, qualem Præfert Marmaricis metuenda leonibus ales; Ales quæ uigili lucem uocat ore morantem, Politianus in Rustico. Leo & basiliscus gallinacei tum aspectum tum uocē extimescunt, Aelianus. Iure gallinacei perunctos pantheræ leonesq; non attingunt, præcipuè si & allium fuerit incoctum, Plinius. Gallinaceorum cantus leones timent, Solinus. Leonem dicunt gallum album fugere, Rasis 8. 8. Sed hæc ipsa ales quæ leones exterret, metu basiliscos exanimat, miluos extimescit, Aelianus. Basiliscus & ad uisum galli contremiscit, & ad uocem conuulsus moritur. quare qui per Libyam iter faciunt, aduersus hoc malum comitem itineris gallum sibi assumunt, Idem. Aues cicures & domesticæ audacter cōtemnunt equos, asinos, boues: ac si cum mansuefactis elephantis aluntur, non modo eos non timent, uerum per eos etiam ipsos gradiuntur. Et gallinacei ut in eorundem dorsis considere audent: sic magnum eis metum mustela uel præteriens inijcit. & qui uocem uel mugientium uel rudentium præclarè contemnunt, illius clamorem uehementer horrent, Idem. Gallus & attagen inimici sunt, Aelianus. Columbas etiam gallinaceo generi inuisas esse aiunt. Vesparum examen metuit Phrynichus uelut gallinaceus: Vide in Prouerbijs infra. De animalibus quæ gallinaceum genus infestant, leges plura in Gallina E.

¶ Gallinaceis circulo è sarmento addito collo non canunt, Plinius.

E.

Gallus facile sentit auræ mutationes ex montibus Solis contingentes. & ideo cantu horas distinguit: & nocte canens se erigit, & alis percutit, excutitq; ut uigilantius cantet, Albertus. Hic præter familiarem usum, quem in uillam fert, dum gallinas plenas facit, & culinam dapibus opulentat, magno adiumento patrifamiliâs esse consueuit cantu suo, quo ad opera familiam reuocat monetq;, ut absterso ab oculis somno, expergiscātur, & uiuere discant. ob id à Græcis ἀλέκτωρ, ueluti ἀπολέκτωρ, hoc est, à lectis mortales reuocans, Gyb. Longolius. Lege etiam supra in C. quomodo cantu suo ad opera mortales excitet, & diei noctisq; tempora distinguat. ¶ Si galli noctu canant citius quàm solent, mutatio aëris aut uentus ostenditur, Gratarolus. Gallinacei, cæteræq; domesticæ aues, alarum percussione concrepantes, gestientes, exultantes, strepentes, tempestatem nunciāt, Aelianus. Nostri gallum tempestatis (ein Wetterhan) appellant, qui peculiari quadam facultate ad indicandum aëris suo cantu mutationes præditus uideatur. Gallum tempore pluuio canentem, serenitatem instantem polliceri plerіq; credunt. Gallinæ domesticæ pediculos inquirētes, & maiori uoce crocitantes, eo sono qui guttas aquarum crebras imitetur, pluuiæ signum faciunt, Aratus. Græca eius uerba sunt, καὶ πτίλα (αἱ ἥμεροι καὶ πραεῖαι) ὄρνιθες, τοὶ ἀλέκτορος ἐξεγένοντο, εὖ ἐφθειρίσαντο, καὶ ἔκρωξαν μάλα φωνῇ, οἷόν τε σταλάον ψοφέει ἐπὶ ὕδατι ὕδωρ. ¶ De saginando gallinaceo genere dicetur in Capo & in Gallina E. Cum gallina altilis antiquis cœnarum interdictis excepta esset, inuentum diuerticulum est gallinaceos pascendi lacte madidis cibis. multò ita gratiores approbantur, Plinius. ¶ Gallinaceos non attingi à uulpibus, qui iecur animalis eius aridum ederint: uel si pellicula ex eo collo inducta, galli inierint. similia in felle mustelæ legimus, Plinius.

¶ Electio. Ex gallis eligendi sunt pugnacissimi. tales autem discernes quum usu atque experimento, tum signis etiam quibusdā, Florentinus. Gallinaceos mares nisi salacissimos habere non

expedit. atque in his quoque sicut in fœminis, idē color, idemque numerus unguiū: status altior quęritur, Columel. Galli probantur lacertosi, Varro. συνεστραμμένοι τὸν ὄγκον, id est mole corporis cōtorta, Florentinus. Cristæ sunto sublimes, sanguineæ (rubentes, Varro. φοινικόλοφοι, Florent.) nec obliquæ. Oculi rauidi uel nigrantes, Columella. raui uel nigri, Varro. Galli sint εὐχάροποι τὰς ὄψεις καὶ [malim ἢ] μελανόφθαλμοι, Florent. Cornarius uertit, aspectum pulchrum habeant, pro εὐχάρ. τὰς ὄψ. Andreas à Lacuna, aspectu uenusto splendicent. Ego uocem εὐχάροπον Græcam esse non puto, sed χαροπὸν tantum quæ rauum significat: de qua multis egimus in leone. Rostrum breue, acutum, Varro. breue & aduncum, Columella. Palea rubra subalbicans, Varro. paleæ ex rutilo albicantes, quæ uelut incanæ barbæ dependent, Columel. barba rosea, γένειον ῥοδίζον, Florentinus. Aures maximæ candidissimæque, Columella. Collum uarium aut aureolum, Varro. bene compactum & coloribus uarium, (τραχήλους ἔχοντες εὐπαγεῖς, καὶ ποικίλοι [lego ποικίλους] τοῖς χρώμασι,) Florent. Iubæ uariæ uel ex auro flauæ, per colla ceruicesque in humeros diffusæ. tum lata & musculosa pectora, lacertos æque (forte lacertosaque) similes brachij, (locus uidetur corruptus. Suspicor post lacertosaque comma aut punctum notandum. tum hæc uerba, Similes brachij alæ, iungenda.) Alæ tum procerissimæ. Caudæ duplici ordine, singulis utrinque prominentibus pinnis inflexæ, Columella. caudæ magnæ, frequentibus pinnis, Varro. magnæ & densæ, Florent. Femina uasta, & frequenter horrentibus plumis hirta, (pilosa, Var.) Crura robusta, nec longa, (breuia, Var.) sed infestis uelut sudibus (spiculis solidis & bene mucronatis, Florent.) nocenter armata, Columella. crura squamosa, crassa magis quàm longa, Florent. Vngues longi, Varro. Præterea laudantur qui elati sunt, ac uociferantur sæpe, in certamine pertinaces, Varro. qui pugnam ipsi non auspicentur, sed aggredientibus alijs fortiter repugnent, & acriter de illis se ulciscantur, Florent. & qui animalia quæ nocent gallinis non modo non pertimescant, sed etiam pro gallinis propugnent, Varro. Mores autem quamuis non ad pugnam, neque ad uictoriæ laudem præparentur, maxime tamen generosi probantur, ut sint elati, alacres, uigilaces, & ad sæpius canendum prompti, nec qui facile terreantur. Nam interdum resistere debent, & protegere coniugalem gregem: quin attollentem minas serpentem uel aliud noxium animal interficere, Columella. Et rursus, Nō probo pugnacem, nec rixosæ libidinis marem. Nam plerunque cæteros infestat, & non patitur inire fœminas, cum ipse pluribus sufficere non queat. impedienda est itaque procacitas eius ampullaceo corio, quod cum in orbiculum formatum est, media pars eius rescinditur, & per excisam partem galli pes inseritur: eaque quasi compede cohibentur feri mores. Talibus autem maribus (gallinaceis uulgaribus) quinæ singulis fœminæ comparantur. Nam Rhodij generis, aut Medici propter grauitatem, neque patres nimis salaces, nec fœcundæ matres, quæ tamen ternæ singulis maritantur: & cum pauca oua posuerunt, inertes ad incubandum, multoque magis ad excudendum raro fœtus suos educant. Itaque quibus cordi est ea genera propter corporū speciem possidere, cum exceperunt oua generosarum, uulgaribus gallinis subijciunt, & ab his exclusi pulli nutriuntur. Tanagrici plerunque Rhodijs, & Medicis amplitudine pares, non multum moribus à uernaculis distant, sicut & Chalcidici. Omnium tamen horum generum nothi sunt optimi pulli, quos conceptos ex peregrinis maribus, nostrates ediderunt. Nam & paternam speciem gerunt, & salacitatem fœcunditatemque uernaculā retinent, Idem Columella. Huius igitur uillatici generis non spernendus est reditus, si adhibeatur educandi scientia, quam plerique Græcorum, & præcipue celebrauere Deliaci. sed & ij, quoniam procera corpora, & animos ad prælia pertinaceis requirebant, pręcipuè Tanagricum genus, & Rhodium probabāt, nec minus Chalcidicum, & Medicum, quod ab imperito uulgo litera mutata Melicum appellatur. nobis nostrū uernaculum maxime placet, omisso tamen illo studio Græcorum, qui ferocissimum quenque alitem certaminibus & pugnæ præparabant. nos enim censemus instituere uectigal industrij patrisfamiliâs, non rixosarum auium lanistæ, cuius plerunque totum patrimonium pignus aleæ uictor gallinaceus pyctes abstulit, Idem. Nec tamen sequendum in feminio legendo Tanagricos ac Medicos & Chalcidicos: qui sine dubio sunt pulchri, & ad præliandum inter se maximè idonei, sed ad partus sunt steriliores, Varro.

¶ De certaminibus gallorum. Galli alij, nempe ferociores, quorum usus ad certamina futurus sit eliguntur: alij, nempe salaciores, ad implendas gallinas, ut paulò superius dictum est ex Columella, qui auium lanistas aliquando totum patrimonium hoc certamine perdere ait. Maximè pugnaces esse Tanagricos, Rhodios, Chalcidicos & Medicos, dictum est & paulò ante, & supra in B. Victi galli silere solent, canere uictores, Cicero. Si gallus cum altero pugnans uincatur, idcirco non canit, quòd ex illa mala pugna spiritus fracti illi uocem supprimant. Cuius offensionis uerecundia cōfusus, in primam quanque latebram sese occultat. Is autem qui ex certamine uictoriam reportârit, tum oculorum eminentia, tū ceruice erecta simul & cantus contentione insolēter effertur, & triumphanti similis est, Aelianus. Lego apud Alexādriam aues haberi monosiros, unde pugnaces subnascantur gallinacei, si bis aut ter ouis incubârint, Cælius. Perdices & gallinaceos (Gallos & coturnices, Diosco.) pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis adianti ramulis, Plinius. Gallinaceis mox compugnaturis allium in cibis obijcere solebant, quo acrius decertarent. Ex quo facetissimè in ueteri comœdia, ἐσκοροδισμένος, id est allio pastus, pro uehemēti ac nimis in pugnam procliui dicitur quandoque, Cælius. Pergami omnibus annis spectaculum gallorū publicè æditur ceu gladiatorum, Plinius. De hoc & coturnicum certamine Pergami Athenisque celebrari solitis, plura

retuli

retuli supra in Coturnice E. Athenienses post uictoriam eius belli, quod cum Persis gesserunt, legem constituerunt, quotannis ut certo die galli in theatro publice certarent: unde uero initium lex duxerit, dicam. Contra Barbaros cum Themistocles exercitum duceret, & gallos non ignauiter pugnantes animaduertisset, exercitum cõfirmauit, his uerbis ad milites usus: At hi neq; pro patria, neq; pro penatibus, neq; pro sepulchris maiorum, atq; libertate, neq; pro pueris mala sustinent: sed ut ne uincantur, neuter cedit alteri. Quę cum dixisset, Atheniẽsibus animum auxit. Itaq; id factum, quòd eis fuisset significatio (incitamentum) ad uirtutem, ad similium factorum monumentum seruari uoluerunt, Gillius ex Aeliani lib. 2. Variorum. Gallinacei uolunt uincere, ut aliæ animantes innumeræ pro sola uictoria cõtendentes, Galenus lib. 5. de decretis Hippocratis. Vide etiam supra in D. Auium lanistæ à Columella dicuntur, qui gallinas (gallos) parant, instruuntq; ad certamen. qui mos hodieq; durat apud Boëmos: ubi primores præparant gallos gallinaceos pugnæ quasi gladiatoriæ, fiuntq; sponsiones pretij non parui, dum unusquisq; pecuniam largam deponit, quam aufert dominus uictoris gallinacei, Beroaldus. Circa Tarnasari urbem Indiæ gallinaceos procerissimos uidere memini: ex quorum sanè acerrimis conflictibus summam uoluptatem cepi. nam quotidie huic ludo per medios uicos Mahumetanorum animi causa opera dabatur, mirumq; est Mahumetanorum pro hac re certamen. habent priui priuos gallos gallinaceos, eosq; committunt alijs, expositis quandoq; pro alitum futura uictoria utrinque aureis centenis singulo congressu. Conspicati sumus senis horis concertantes alites, nec prius illæ modum prælio faciebant, quàm occubuissent, Ludouicus Romanus.

¶ M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdorum fimo ex auiarijs. proximum Columella columbarijs, mox gallinarijs facit, Plinius. Gallinaceum fimum mulieres nostræ laudant pro betonica altili, quæ in uasis colitur: non item ad alia, quod multæ inutiles herbæ ex eo nascantur. ¶ Qui piscandi scientiam in Macedonia tenent, ut pisces quosdam fluuiatiles uarijs distinctos coloribus, (pœcilias puto Græcè legi, sic dictos pisces) qui muscis in fluuio uolitãtibus uescuntur, capiant: purpurascente lana hamum circumuestiunt, & ad eandem lanã gallinacei pennas duas cerei coloris speciem gerẽtes accommodant & cõglutinant, &c. Aelianus. Lac coagulatur etiam à domesticæ gallinæ pellicula, quæ intra uentriculum stercori destinata est, echinus ab aspritudine Græcis appellata, ceu cortex quidam, Berytius apud Constantinum. ¶ Esca ad capiendos pisces magnos, omniaq; marina, uelut glaucos, orphos, & quæcunq; sunt huiusmodi: Galli testiculi cum nucibus pineis torrefactis ac tritis committuntur, ita ut sint testiculorum drachmæ octo, nucum pinearum drachmæ sedecim, teruntur autem in farinæ speciem, fiuntq; collyria, quorum esca pisces illectantur, Tarentinus in Geoponicis Græcis. ¶ Cur gallus, simia, serpens, canis, culeo parricidæ inserantur, ex Hier. Cardano scriptum est in Simia E. ad finem. ¶ Seminarium munitum sit ad incursum gallinacei generis, Plin. ¶ Vuæ florem in cibis si edere gallinacei, uuas non attingunt, Plin. Vide in Gallina E.

F.

DE GALLINACEI GENERIS TOTIVS IN CIBIS VSV, APPARATV, ET salubritate, gallorum, gallinarum, & pullorum. De ouis tantum separatim dicetur in Gallina F. item de Capo priuatim quædam.

In Alexandri Seueri conuiuijs esse solebant gallinę, oua, &c. adhibebatur & anser diebus festis. maioribus autem festis diebus fasianus: ita ut aliquando & duo ponerentur, additis gallinaceis duobus, Lampridius. Pertinax imperator nimium illiberalis, amicis si quãdo de prandio suo mittere uoluit, misit offulas binas, aut omasi partẽ, aliquando lumbos gallinaceos, Iulius Capitolinus. Hoc primum antiquis cœnarum interdictis exceptum inuenio iam lege C. Fannij consulis undecim annis ante tertium Punicum bellum, ne quid uolucrum poneretur præter unam gallinam, quæ non esset altilis: Quod deinde caput translatum, per omnes leges ambulauit. Inuentumq; diuerticulum est in fraude earum, gallinaceos quoq; pascendi lacte madidis cibis. multò ita gratiores approbantur, Plin. Et mox cum de saginatione gallinarũ dixisset, Nec tamen (inquit) in hoc mangonio quicquam totum placet, hìc clune, alibi pectore tantum laudatis. Constat Messalinum Cottam Messalę oratoris filium palmas pedum ex anseribus torrere, atq; patinis cum gallinaceorum cristis condire reperisse, Plinius. Heliogabalus sæpe edit ad imitationem Apicij calcanea camelorum, & cristas uiuis gallinaceis demptas, linguas pauonum & lusciniarum, quòd qui ederet ab epilepsia tutus diceretur, Lampridius.

¶ Apparatus uarij. Apicius lib. 5. Artis coquinariæ, cum Conchiclas quasdam (sic dicta edulia à faba conchide, ut puto) cum faba & cum pisa descripsisset: Aliter (inquit) conchiclam sic facies: Pullum lauas, exossas, concidis minutatim cepam, coriãdrum, cerebella eneruata: mittis in eundem pullum: liquamine, oleo & uino ferueat. cum coctus fuerit, concidis minutatim cepam & coriandrum. colas ibi pisam coctam non cõditam, accipies conchiclam pro modo, componis uariè: deinde teres piper, cuminum: suffundis ius de suo sibi. item in mortario oua duo dissolues, temperas, ius de suo sibi suffundis pisæ integræ elixæ, uel nucleis adornabis, & lento igni feruere facies, & inferes. Aliter conchicla farsilis, siue conchiclatus pullus uel porcellus: Exossas pullum à pectore, femora eius iungis in porrectum, surculo alligas, & impensam paras, & facies alternis pisam lotam,

cerebella,lucanicas,& cætera.teres piper, ligusticum, origanum & zingiber. liquamen suffundis, passo & uino temperabis. facies ut ferueat. & cum ferbuerit, mittis modicè & pisam cum condieris,alternis in pullo componis,omento tegis,& in operculo deponis, & in furnũ mittis ut coquantur paulatim, & inferes.

EX EIVSDEM AVTHORIS LIBRO VI. CAP. IX.

In pullo elixo ius crudum. Adijcies in mortarium anethi semen, mentham siccam, laseris radicem:suffundis acetum:adijcies caryotam: refundis liquamen, sinapis modicum & oleum: defruto temperas,& sic mittis in pullum, anethatum. Aliter pullus.Mellis modice,liquamine temperabis. Lauas pullum coctum,& sabano mundo siccas,charaxas, & ius scissuris infundis, ut combibat: & cum cõbiberit,assabis,& suo sibi iure pertangis,piper asperges,& inferes. Pullus Parthicus. Pullum aperies à naui (pectore forte.nam infra pullum farsilem à pectore aperiri iubet. Sed Humelbergius partem posteriorem uentris accipit)& in quadrato ornas;teres piper,ligusticum,carei modicum:suffundes liquamen:uino temperas:componis in cumana pullum, & condituram super pullum facies,laser & uinum inter illas dissoluis,& in pullum mittis simul & coques,piper asperges & inferes. Pullus oxyzomus. Olei acetabulum maiorem satis modicè, liquaminis acetabulum minorem,aceti acetabulum perquam minorem,piperis scrupulos sex, petroselinũ, porri fasciculum. Pullus Numidicus, (qualis apud Numidas cõdiri solebat, aut potius ex pullis gallinæ Numidicæ.) Pullum curas,elixas,lauas,lasere & pipere aspersum assas:teres piper,cuminum, coriandri semen, laseris radicem,rutam,caryotam,nucleos:suffundis acetũ,mel,liquamen:& oleo temperabis.Cum ferbuerit,amylo obligas:pullum perfundis: piper asperges & inferes. Pullus laseratus. Aperies à naui:lauabis,ornabis & in cumana ponis:teres piper,ligusticum,laser,uinum:suffundis liquamen: uino & liquamine temperabis,& mittis pullum: coctus si fuerit, pipere aspersum inferes. Pullus paroptus.Laseris modicum,piperis scrupulos sex,olei acetabulum,liquaminis acetabulum, petroselini modicum. Pullus elixus ex iure suo. Teres piper, cuminum, thymi modicum, fœniculi semen,mentham,rutam,laseris radicem:suffundis acetum:adijcies caryotam & teres:melle, aceto,liquamine & oleo temperabis:pullum refrigeratum & siccatum mittis,quem perfusum inferes. Pullus elixus cum cucurbitis elixis. Iure suprascripto addito sinape perfundis & inferes. Pullus elixus cum colocasijs elixis.Suprascripto iure perfundis & inferes. Facit & in elixum cum oliuis colymbadibus non ualde(impletum,)ita ut laxamentum habeat,ne dissiliat dum coquitur in olla:submissum in sportellam cum bullierit, frequẽter lauas & ponis ne dissiliat. Pullus Varianus, (à Vario Heliogabalo fortaßis,aliâs Vardanus.)Pullum coques iure hoc:liquamine,oleo,uino: fasciculum porri,coriãdri,satureiæ:cum coctus fuerit,teres piper,nucleos cyathos duos, & ius de suo sibi suffundis,& fasciculos proijcies, lacte temperas, & reexinanies in mortarium supra pullum ut ferueat:obligas cum albamentis ouorum tritis:ponis in lance,& iure suprascripto perfundis. Hoc ius candidum appellatur. Pullus Frontonianus.Pullum prædura,condies liquamine,oleo mixto,cui mittis fasciculũ anethi,porri,satureiæ,& coriandri uiridis & coques:ubi coctus fuerit,leuabis eum, in lance defruto perfundes, piper asperges & inferes. Pullus tractogalatus, (à tracta & lacte quibus condiebatur,Humelbergius.)Pullum coques liquamine, oleo, uino: cui mittis fasciculum coriandri,cepam:deinde cum coctus fuerit, leuabis eum de iure suo, & mittis in cacabum nouum lac & salem modicum:mel & aquæ minimum,id est tertiam partem, ponis ad ignẽ lentum ut tepescat: tractum confringis & mittis paulatim,assiduè agitas ne uratur, pullum illic mittis integrum uel carptum,uersabis in lance,quem perfundes iure tali. Piper, ligusticum, origanum: suffundis mel, & defrutum modicum:& ius de suo sibi temperas in cacabulo: facies ut bulliat: cum bullierit, amylo obligas & inferes. Pullus farsilis.Pullũ sic ne aliquid in eo remaneat,à ceruice expedies: teres piper,ligusticum,zingiber,pulpam cæsam,alicam elixam,teres cerebellum ex iure coctum:oua confringis & commisces ut unum corpus efficias: liquamine temperas, & oleum modicè mittis,piper integrum,nucleos abundantes,fac impensam,& imples pullum,uel porcellum ita ut laxamentum habeat. Similiter & in capo facies. Accipies pullum & ornas ut supra: aperies illũ à pectore,& omnibus eiectis,coques. Pullus leucozomus. Accipias aquam & oleum Hispanum abundans, agitatur ut ex se ambulet & humorem cõsumat: postea cum coctus fuerit, quodcunq; olei remanserit, inde leuas:piper asperges, & inferes.

¶ In isicia de pullo. Olei floris lib. I. liquaminis quartarium,piperis semuncia. Aliter de pullo. Piperis grana XXXI. conteres, mittis liquaminis optimi calicem, carœni tantundem, aquæ XI. mittes:& ad uaporem ignis pones. Isicia de pauo primum locum habent, ita si fricta fuerint ut callum uincant. secũdum isicia de phasianis,tertium de cuniculis, quartum de pullis. Aliter, (Isicium amylatum.) Ossicula de pullis expromas, deinde mittis in cacabum porros, anethum, salem: cum cocta fuerint,addes piper,apij semen:deinde orindam(forte oryzam,cuius & paulò ante meminerat in simili isicio amylato. sed Humelbergius ex Hesychio orindam interpretatur semen simile sesamæ,&c.)infusam teres:addes liquamen & passum uel defrutum, omnia misces & cum isicijs inferes, Apicius 2.2.

¶ Gallus cum oxyliparo apponitur Dipnosophistis apud Athenæum lib. 8. γαλεὺς καὶ βατίδας ὅσα τε τῶν γλυκῶν ἐν ὀξυλιπαρῷ τρίμματι σκευάζεται, Timocles Comicus. Est aũt forte oxyliparum trimma

seu con-

seu condimẽtum, idem aut simile quale supra in pullo oxyzomo Apicius describit, quod conficitur aceto, liquamine & oleo quæ lipará, id est pinguia sunt, &c. Inuenio oxyliparon genus esse iuris in quo raiæ ac cæteri eius naturæ pisces mandi soleant, Hermolaus. ¶ Qui morbo regio æstiuo laborat, obsonium edat pullum gallinaceum percoctum, probè conditum cum cepa, coriandro, caseo, sale, sesamo, & uua passa alba, Hippocrates in libro de internis affectionibus. Egregia quædam cõdimenta pro pullis coctis describit Ant. Gainerius in capite de restaurãdo appetitu. ¶ Pullus in agresta. Pullum cum salita carne decoquito: ubi semicoctus fuerit, grana uuæ sublatis è medio uinaceis, in cacabum feruentem indito; petroselinum & mentham minutatim concidito, piper & crocum in puluerem conterito. Hæc omnia in cacabum, ubi pullastra cocta fuerit, conijcito, ac patinam statim facito. Hoc obsonio nil salubrius. admodum enim alit, facile concoquitur. stomacho, cordi, hepati, renibus conuenit, ac bilem reprimit, Platina lib. 6. cap. 16. Et mox cap. 17. Pullus assus. Pullum bene depilatum, exinanitum & lotum assabis. asso, atq; in patinã imposito, antequam refrigeat, aut succum mali medici, aut agrestã cum aqua rosacea, saccaro ac cinnamo bene trito infundes, conuiuisq; appones. Hoc Bucino non displicet, qui acria (acida) simul ac dulcia appetit, ut bilem reprimat & corpus obeset. Idem 6.9. præscribit quomodo paretur pastillus ex quauis carne animantis cicuris, ut uituli, capi, gallinæ & similium. Eiusdem è lib. 6. cap. 15. de porcello lactente condimentis quibusdam farciendo assandoq;, uerba recitaui in Sue G. Idem autem (inquit) fieri potest ex anate, capo, pullastra. ¶ Qui icteri prima specie laborat, obsonium edat pullum gallinaceum percoctum probe conditum cum cepa, coriandro, caseo, sale, sesamo & uua passa alba, Hippocrates in libro de internis affectionibus. ¶ Ex capis aut pullastris Mirause Catellonicũ, Platinæ uerbis describemus in Capo F. ¶ E pullastris pastilli, ex libro Germanico Baltasaris Stendelij. Pastillo confecto pullastras rite paratas membris confractis impone: & pro magnitudine pastilli tria aut quatuor oua addito, salem, & zinziber satis abunde. per æstatem cõuenit etiam uuas passas Corinthiacas addi, ut caponibus quoq;, & aliquid butyri recẽtis. operculum etiam facies quale pro pastillo è capone præscribitur, & ouis illines. horis duabus coques. Quòd si frigidum habere malis, ius per foramen superius effundito, & pingui separato flatu, idem rursus affundito. Cum pulli in olla operta coquuntur, uel assantur potius in butyro, affuso etiam uino modico cum semiassi sunt, nostri hoc genus cocturæ uocant **verdempffen**. Latinè forsan suffocare dixeris, quemadmodum oua pnictà, id est suffocata Græci efferunt. Sunt qui uuarum acinos cum pullo in olla operta coquant, deinde conterunt, exprimunt, & rursus ad pullum affundunt cum butyro; Baltasar Stendelius. Et rursus ad idem, Pullos rite paratos in ollam inde, uinum & ius carnium affunde, cum modico salis & aromatici pollinis crocei. quòd si iusculum crassius desideras, segmenta duo panis albi tosta bullienti iuri inijcito, cum ferbuerint, extractis unà cum iecore tritis exprimito succum colando per aromaticum pollinem, & rursus affundito, & perfectè coqui sinito. Sunt qui limonum (quæ poma sunt de genere citreorum) segmenta cum pullis elixant, quæ deinde ijs cum inferuntur imponunt, &c. ¶ Pullos elixos uel suffocatos, ut diximus, nostri aliquando cum pisis recentibus seorsim coctis inferre solent. ¶ Gelu cum expresso succo carnis gallinacei pulli, in Gallia usitatum pro febrientibus & alijs ad uires restaurandas. Carnem pulli & pedes uituli aut ueruecis discoques donec caro incipiat dissolui, tum percolabis & exprimes succum, cui adijcies bonam partem saccari ac pollinis cinnamomi: purificabis cum albuminibus & testis ouorũ, colabis denuò, addesq; crocum, aut aliud quippiam pro colore quem desyderas, uiride, rubrum, &c. si acidum placuerit, aceti aliquid, uel rob, id est defrutũ aliquod eius saporis, ut de ribes aut berberis addi potest. ¶ Cibarium contusum: Gallinam uel caponem percoquito donec carnes bene mollescant, & in pila pulpam unà cum ossibus contunde. quod si parum carnis fuerit, licebit etiam segmenta albissimi panis simul cõterere. tum unà cum iure omnia per æneum uas colatorium exprimes, modicum generosi uini, & croci aromatumq; quantum satis uidebitur adijcies, & coques aliquandiu, cum inferre uolueris, panem tostum subijcies, interdum oua extra testam in aqua cocta impones. Reliquias etiam gallinarum & caponum à mensa, carnes scilicet cum ossibus aliqui tundunt, & ferculum parant: cui nonnulli elixum hepar agninum contusum adijciunt. Hic cibus puerperis, & ijs qui uenam secuerint conuenit, Baltasar Stendelius.

¶ Si uespertinus subito te oppresserit hospes, Ne gallina malum responset dura palato, Doctus eris uiuam misto mersare falerno: Hoc teneram faciet, Horatius 2. Serm. Nux pullo inclusa illum longè celerius coqui facit, Cor. Agrippa. ¶ In pastillum gallinaceum. Cristas pullorum trifariam, iecuscula quadrifariã diuidito: testiculos integros relinquito, laridum tessellatim concidito, nec tundito. duas aut tres uncias uitulinæ adipis minutatim concidito, aut loco adipis medullam bubulam aut uitulinam addito. Gingiberis, cinnami, saccari, quantum satis erit sumito. Hæcq; omnia cum cerasis acribus (acidis) ac siccis ad quadraginta misceto, inditoq; in pastillum ad id aptè ex farina subacta factum. In furno aut sub testu in foco decoqui potest. Semicoctum ubi fuerit, duo uitella ouorum disfracta, modicum croci & agrestæ superinfundes, Platina 6. 38. ¶ Edulium in asthmate & alijs affectionibus pectoris, cum ægri infirmi sunt admodũ. Pullum uel gallinam iuuenem pinguem cum ordeo puro discoquito donec liquefiat. tum tere pullum cum pulpa & ossibus, & parum ptisanæ infunde, exprime, cola. præstabit quidem pullo dum teritur aquã rosaceam affun

dere, & diligenter miscere, Arnoldus in libro de aquis. Idem in libro de conseruanda sanitate: Album ferculum (inquit) de pullis gallinarum frequenter sumi poterit, modo ne fiat de pulpis effilatis; (sic loquitur,) sed ex trāsuerso subtiliter incisis: & postea cōtritis ac ligatis cum lacte amygdalarum, paucóue amylo aut polline oryzæ. ¶ Ius gallinaceum cum amygdalis: Cape tibi selibram amygdalarum, tres ouorum uitellos exiguos, iecuscula gallinarum, panis è simila modum duorum ouorum, cremæ lactis quantum semiobolo emitur, ius gallinæ ueteris perfecte coctum. Tum amygdalas contusas cū iure percolando exprime, & da. Vel pone prius in hoc iure sic parato pullum prius coctum, & modicè simul efferuere finito, ut densiusculum fiat: & modicum cinnamomi, caryophyllorum salisq; addito, Baltasar Stendelius. Ex eodem ius uiride pro gallina (aut pullo:) Pyretro, sambucho, petroselino minutatim dissectis uinum affunde, simul agita, saccharum & aromatis aliquid adde, & affunde iuri in quo gallina cocta est: nec amplius coquito ne color uiridis euanescat. Conditura pro gallinis elixis: Gallinam elixam integram, uel in partes diuisam, bene purgatam in ollam inde, permodicum aquæ affunde cum pauco uino dulci, & butyri modicum adde, & pollinis aromatici nonnihil de macere, cinnamomo, caryophyllis. Cura diligenter ne diutius ad ignem maneat hoc ferculum. fit enim prorsus inutile. Tolles cum ad ruffum colorem gallina uergit, & ius mediocre habet. Si dulce placuerit, saccarum per se uel cum aromatibus adijcies. Aliud edulium de pullis uel capis cum pane tosto, &c. ex eodem. ipse Germanicè uocat plutzte hüner. Pullos aut capos assos frustatim dissectos saccharo cum aromatibus condies, ac uino dulci perfundes, imponesq; segmentis è pane albo tostis eodem uino dulci madentibus. frigidum pones. Condimentum quo gallina uel pullus farcitur. iecur & uentriculum è gallina manu diligenter exímes, ita ne quid frangas. hæc minutatim concisa cum ouo permisce, & croceum colorem adde si placet. addes & olus uiride concisum, uel uuas passas minores: his immissis pollinem aromaticum affundes, & uentrē gallinæ religabis, eamq; in olla coques eo genere quod suffocationem uocāt, (verdempffen.) Cæterum pro gallina assanda, condimentum hoc in patella mixtum cum ouo subiges, & in uentrem immittes, Idem. Præscribit & alios quosdam modos, (ein angelegte heñ/knödle von hennen/ quos breuitatis gratia relinquo. ¶ Aliqui gallinam pullam in optimo uino albo discoquunt, & dissolutam coctione diutina exprimunt, colantq; ius, & cum oui uitello ad ignem miscent. hac sorbitione prostratas ægrorum uires mirificè restaurari aiunt. ¶ Liquamen quomodo fiat ex adipe gallinaceo & anserino, uide in Sue F. ex Platina. ¶ Porcelli dimidia parte assi & dimidia elixi, fartiq; turdis ac uentriculis gallinaceis, Athenæus meminit libro 9. ¶ Mutagenat, est cibus qui fit in aliquo uase cum lacte seminum communium, (cucurbitarum generis,) iure gallinæ & uitellis ouorum. conditur autem saccharo & polline qui constat cinnamomo, spica, cubebis, calamo aromatico & cari semine. coquitur ad ignem, & apposita super uas testa calida, Syluaticus.

¶ Ex uolucrium genere gallinæ (gallinaceum genus) omnibus præstant. sint autem altiles, Aëtius in cura colici affectus. Auium caro minus nutrit quàm quadrupedum, sed facilius concoquitur, præcipuè perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ & galli, Galenus 3. de alimentis. Idem in libro de cibis boni & mali succi enumerans cibaria laudata, & neq; tenuem neq; crassum succum (aut sanguinem) gignentia, adnumerat ex auibus gallos & gallinas, &c. quod & in alijs libris ab eo repetitur, & secutis eum authoribus alijs. Temperatum bonumq; sanguinem ornithopula (id est pulli gallinacei) gignunt nec tenuem nec crassum plus iusto, Symeon Sethi. Gallinæ (& pullorum gallinaceorum, Sethi) caro facile concoquitur, Galenus in libro de diff. continui. Minus suauis est quàm phasiani, sed similis ei in coctione & nutrimento, Ibidem. Gallinæ caro accommoda est siccis, Galen. 6. de sanit. tuenda. Gallinacei utiles sunt calidis & siccis, Idem 8. Methodi. Gallinæ cortales non edendæ sunt homini qui ociosè uiuat, sed montanæ potius, Idem in libro de atten. uictu. Gallinacei pulli prosunt ijs qui minus se exercent & otiosis, (hoc Galenus non concedit, cuius hæc sunt uerba: Gallinaceæ carnis usum, ijs quibus ratione uictus tenui opus est, exercitatis quidem non prohibeo, præsertim earum quæ in montibus fuerint educatæ. at qui se non exercent, ijs gallinacea carne minus utendum est. alis tamen gallinarum uel in tenui uictus ratione uesci licebit: quanquam neq; uiscera, neq; gallinaceorum testes huic diætæ sunt idonea.) & his simul quibus facile obstruuntur meatus. his insuper qui stomachum calidum habent, unaq; aluum promouent, Symeon Sethi. Gallinarum (uel gallinaceorum pullorum) caro secundo loco est quo ad bonum succum generandum post attagenas, præsertim si pinguis fuerit. talis etiam corpus humectat & otiosos iuuat, coloremq; bonum comparat, & genitali semini adijcit, & cerebri substantiam auget. & in primis earum (uel pullorum) medulla. hæc enim cerebrum abunde nutrit. & idcirco aiunt, quòd his qui leuiori ingenio ac mente sunt, prodest, Idem. Caro pullorum gallinaceorum (gallinarum alfethi) intellectum auget. uocem clariorem reddit, & genituram in iuuenibus auget, Auicenna. Gallorū ueterū caro astringit, ius soluit. (uide infra in G.) gallinarum uerò ius astringit, Galenus in opere de simplicibus, & ad Pisonem. Galli excipiuntur à cibis ictericorum, nisi moderatè carnosi fuerint, in libello de cura icteri qui Galeno adscribitur. Pullus cohortalis quo tenerior est, eò minus alimenti præstat, Celsus. Inter aues melior est caro alduragi, (id est francolini, Bellunensis) & gallinarum est subtilior ea. & non sunt cum nutrimento carnium alchabugi, & altaiaigi & altedarigi, Auicenna. Gallinę succum gignūt temperatum. nam neq; calidæ sunt, ut facile in bilem abeāt:

neq;

nec frigidæ, ut pituitam augeant. Itaq; neſcimus qua ratione uulgus & medici quidam podagricis eas interdicant ceu podagram generãtes, quod ſi fieret, nullam certam ob cauſam, ſed occulta quadam proprietate contingeret, ab authoribus quidem nihil huiuſmodi proditum eſt. (Putauit Ariſtoteles eum qui aliquandiu gallinas pingues eſitauerit, inducere hæreditatem hæmorrhoidum & podagræ, Raſis.) Coloris bonitatem faciunt: & cerebella earum ſubſtantiam cerebri augent, ac ſenſus acuunt. Ipſæ in cibo conueniunt conualeſcentibus & otioſis, præcipuè pulli & antequam coierint, Elluchaſem. Idem in tabulis laudat eas quæ paſcantur uiridi & libero campo: genituram augere ſcribit & cerebrum, exercitio utentibus conuenire, præſertim cum bono uino odorato: temperatis, pueris, uere, calidas eſſe temperatè, uel in ſecũdo abſceſſu. gallos uerò calidos & ſiccos in ſecundo; præferri ex eis qui uocis temperatæ ſunt, ſtomachum roborare, conuenire frigidis, decrepitis, hyeme: nutrimentum ex eis non laudari. ¶ Gallina eſt temperatæ carnis & leuis, Albert. ¶ Galli caro durior quàm gallinæ eſt, Idẽ. Decrepiti galli carnes teneriores ſunt quàm iunioris, & ſi quid ineſt uiſcoſum decoctione conſumitur, Idem.

¶ Caro gallinarum iuuenum eſt calida & humida, licet parum: unde Galenus temperatam eſſe ſcripſit. pulchrum colorem efficit, quamobrem à mulieribus appetitur. Sed nimis annoſarum caro frigida eſt & ſicca, difficilis concoctu, ſicut & gallorum & caponum decrepitorum. Auicenna tertia primi: Præſtant (inquit) gallinæ quæ in uentre agni aut hœdi aſſantur. earum enim humiditates conſeruantur. Pullorum marium caro eſt temperata, ad humiditatem declinans quod ad nos, facile concoquitur, ſanguinem laudabilem gignit, appetitum roborat, omnibus ferè temperamentis conueniens. ius eorum humores æquat & uentrem ſoluit Auicennæ. ius uerò gallinarũ magis nutrit. Pullaſtrarum uerò caro humidior & minus calida eſt, non æquè ſanis conueniens, ſed magis intemperatis quibuſdam. ex his earum quæ nondũ peperère caro, mediocriter pinguis, proba & temperata eſt Auicennæ. Gallina ſiccior eſt quàm pulli, & uentrem nonnihil aſtringit, quem pulli humectant. quare elixæ magis quàm aſſæ gallinæ ſunt comedendæ, Iſaac.

¶ Electio. Galli gallinæq; ueteres improbantur. eliguntur pulli mediocriter pingues, Sauonarola. Mares antequam cantent aut coëant: fœminæ antequam pariant, (cum parere incipiunt, Arnoldus Villanou.) Idem, Sym. Sethi, Auicenna, Raſis, Elluchaſem. Capos præpingues aſſos medios inter maciem & pinguedinẽ comedes. idem fiet de gallina & pullaſtra, Platina. His tanquam ſaluberrimis ueſci debent quotidie uel maiori ex parte, quicunq; ſanitatis rationem habent, Elluchaſem. Gallinæ meliores ſunt hyeme. quia tum minus fœtu exhauriuntur. Pulli uerò æſtate dum tritura fit, dumq; adhuc de uite omphacium pendet, eſui meliores habentur: maſculi tamen magis quàm fœmellæ, Platina. Galli ante interfectionem fatigari debent, Elluchaſem. Gallinæ (parum iuuenes ſcilicet, quò minus duræ ſint) ſtatim occiſæ euiſcerari debent, & ſuſpendi à matutino tempore uſq; ad ueſpertinum, uel contrà, Arnoldus de Villanou. Vulgò experimento cognitum eſt pullos albos in uentriculo non facile coqui, ut Gilb. Anglicus ſcribit. Marſilius tamen præfert albos pro hecticis, tanquam minus calidos, Gaynerius. Gallinas albas nigris aliqui ſuauiores eſſe tradunt, Chryſippus apud Athenæum. Gallorum & gallinarum caro alimenti eſt inter aues optimi, quia facile in ſanguinem uertitur, & parum excrementoſa eſt. Caro autem gallinarum eſt melior quàm gallorum, niſi ſint caſtrati. nigrarum quoq; & quæ nondum pepererunt caro eſt melior & leuior. Veterum autem, præcipuè gallorũ, caro nitroſa eſt & ſalſa, cibo inepta, Syluius. Gallinas autem carnem tunc habere ſuauiſsimam, cum non alimẽto abunde eis exhibito, ipſę ſuis pedibus ſcalpentes non ſine labore cibum inueniunt, Clemens 2. Stromat.

¶ Hippocrates in libro de internis affectionibus, A pituita (inquit) maximè in aquã intercutem tranſitus fit, &c. in hac qui curabilis eſt, obſonium edat carnem galli aſſatam & calidam, &c. Et rurſus, Qui pituita alba laborat, &c. in cœna utatur galli carnibus & ſuis tritis. In morbo craſſo etiam à pituita putrefacta obſonium è gallinaceo pullo cocto commendat. Et alibi in eodem libro, Ab hepate laborans aqua intercute, &c. galli carnem aſſatam calidam habeat. ¶ Aretæus in curatione cephalææ carnes nuper interfecti galli laudat. Morſus à cane rabido pullorum ius ſorbeat, Arnoldus de Villan. ¶ Qui gallinaceam carnem eſitauerint, non ſtatim lac acidum (oxygala) ſumant: quoniam obſeruatum eſt colicos morbos inde fieri, Sym. Sethi.

¶ Gallinarum ius aſtringit, gallorum uerò ueterum uentrem ſoluit, ut ſcribit Galenus lib. 11. de ſimplicib. & in libro de attenu. uictu. Vide mox in G.

¶ Gallinarũ ſanguis non eſt inferior ſanguine ſuũ, ſed multò peior leporino. ſunt qui eo ueſcantur, Galenus lib. 3. de alimentis. Et rurſus lib. 10. de ſimplicib. cap. 4. Nõ pauci (inquit) pro alimento habent ſanguinem leporis & gallinarum, & ex ijs etiam qui urbes incolunt complures.

¶ Patina ex capitibus & interaneis caponum & gallinarum: Gallinarum atq; auium iecuſcula, pulmones, pedes, capita & colla, bene lauabis. Lota & elixa in patinam ſine iure transferes. Inde acetum, mentham, petroſelinũ, inſpergesq; piper aut cinnamũ, ac ſtatim conuiuis appones, Platina.

¶ Gallinaceorum criſtæ & paleæ nec probandæ nec improbandæ ſunt, Galenus libro tertio de alimentis.

¶ Ventres & hepata anſerum pinguium, deinde gallinarum pinguium omnibus præferuntur, Elluchaſem. Ventriculus uolatiliũ ſi cõcoquatur, uberrimè nutrit. gallinę quidẽ & anſeris præſtan-

tiſsimus eſt, Galenus in libro de cibis boni & mali ſucci. Ventriculi in cibo laudantur præ inteſtinis, præſertim altilium gallinarum, magisq; etiam anſerum. ſunt enim perquam ſuaues: cæterum craſsi duriq;, eoq; ad concoquendum difficiles: ſed quibus ſemel coctis multum alimenti inſit, Galenus ſi bene memini. Ventriculi animalium non laudantur in cibo, præter uentriculum gallinarum, aut anſerum, aut gruis, Arnoldus Villanou.

¶ Gallinarum alæ bene coquuntur, & bene nutriunt. conueniunt è balneis redeunti. item in uictu attenuante, Galenus in diuerſis locis. Alæ auium in cibum ſumptę, ſaluberrimi ſunt alimenti, præcipuè autem gallinarum. ſunt qui & anſerinas his addant. frequenti enim motu ſi quid mali ſucci ineſt, purgatur. Similiter quoq; anſerina & gallinacea colla (quàm) cæterarum uolatilium meliora putantur, ſi ſanguine intercutaneo caruerint, Platina. Gallinaceorum lacte nutritorum alæ & teſtes in ſiccitatibus cōueniunt, Galenus 7. Methodi. ¶ Inter hepata primatus anſerino: quod ut humidius & tenerius eſt, ita ſapore ſuauius: ſecunda laus hepati gallinaceo, Raſis ex Galeno. ¶ Gigeria, inteſtina gallinarum cum his & ita (forte, cum gallinis ita) cocta, Lucilius lib. 8. Gigeria ſunt ſiue adeò hepetia, (hepatia,) Nonius. Quidam ſic citant, Gigeria ſine oleo, his ueſcamur alacriter. Inteſtina gallinarum cum rebus alijs incocta, ueteres gigleria uocabant, Hermolaus. ¶ Gallinacei teſtes & uiſcera non conueniunt in uictu attenuante, Galenus. ¶ Gallinaceorum renes, teſtes & iecur, præſertim altilium, boni ſucci ſunt, Galenus. Teſtes eorum ſuauiſsimi ſunt, & probum alimentum corpori conferunt, Idem. 3. de alimentis. Et rurſus, Per omnia optimi ſunt. In ſiccitatibus (affectibus & conſtitutionib. ſiccis) conueniunt, Idem 7. Methodi. Gallorum lacte altorum teſtes utiles ſunt in ſyncope ex ſuccis tenuibus, Idem 12. Methodi. Cur gallinaceorum teſtes, quos lacte ſaginant, ampliſsimi & concoctu faciles fiant, cauſam adfert Alexander Aphrodiſienſis in Problematibus 2.73. interprete Gaza. Teſtes galli (aliàs galli caſtrati, qui ſcilicet à caſtrādo eximuntur) laudabiles ſunt & faciles concoctu, Auicenna. Languentibus dari conſueuerunt, Galenus in Commentario in librum de uictus rat. in morb. ac. dandi in tertiana, Idem ad Glauconem. Iis qui ex ſyncope maraſmo contabeſcunt, teſticulos gallorum, quos Græci orchis & paraſtatas appellant, dare oportet. perpetuò enim omnibus hectica laborantibus commodi exiſtunt, cum abunde nutrire & uires augere poſsint, ubi probè concocti fuerint. quapropter id alimenti ſemper exhibendum eſt, ubi uires nondum ad extremum collapſæ fuerint. quod enim præſidium deinceps eſſe poteſt, ſi natura alimentum concoquere non poſsit? Alex. Trallianus. Gallinaceos præparamus (in uſum præcipuè hecticorum & phthiſicorum) pane in lac acidum & ſeroſum merſo ſi ante nutrimus quàm iugulemus, ut teſtes habeant gratiſsimos & præſtantiſsimos: idq; ante coitum, ne uirus ex ſemine oleant. ſic enim boni ſunt ſucci, ualidè nutriunt, facile coquentur, Syluius citans Galeni librum 3. de aliment. ¶ Gallinaceorum teſtes ſubinde ſi à conceptu edat mulier, mares in utero fieri dicuntur, Plinius.

G.

DE REMEDIIS EX OMNI GALLINACEO GENERE, GALLIS, GALLINIS, pullis, eorumq; partibus & excrementis. De ouis tantum ſeorſim agetur in Gallina G.

Morbo regio reſiſtit gallina, ſi ſit luteis pedibus prius aqua purificatis, dein collutis uino quod bibatur, Plinius. Gallinaceum pinguem uerno tempore dempta cute & interaneis, ſale fartum in umbra ſuſpendito, donec areſiat: mox illum exoſſato, atq; unà cum ſale conterito, in uitrea hamula ad uſus ſeruato, obolis duobus ſi bibitur, mirè Venerem concitare dicitur, Alexand. Benedictus. ¶ Mirabile remedium in arthritide à muliere quadam, & adhibetur in quouis loco ubi iuncturæ exeunt (forte, exiſtunt.) Gallina bene habita quadrima, abſinthio referta, coquatur in tribus ſitulis aquæ ad duarum partium conſumptionem. hinc æger foueatur (uaporetur, fiat ſtuffa,) bis quotidie donec liberetur, fricando ſemper ad inferiora, Additiones ad practicam Varignanę. ¶ Pullas & capos iure & carne uiperarū cum pane ſubactis nutriuit Matthæus Gradi ad uſq; deplumationem, curaturus horum eſu elephanticos, Syluius. Serpentem uarium, qui inter alios minimum habet ueneni, & Germanicè uocatur ein huſ (uocem à librarijs corruptam cōijcio) cum tritico coque. deinde ſic cocto tritico gallinam paſce, & idem ius pro potu præbe. Huius gallinæ carnibus accipiter paſtus pennas mutabit, & morbum, ſi quem habet, expellet, Albertus. ¶ Ex gallo uulturino uiuo remedium ad elephantiaſin Aetius præſcribit, ut recitabimus in Vulture G. qualis autem hic gallus ſit non docet, idem quidem remedium ex uulture etiam fieri ait.

¶ Ius. Ad uteros: Gallinam iugulato & feſtucam lineo panniculo inuolutam intra auem conde, eamq; conſuito, elixato, & ius potui dato, Author Euporiſtorum quæ Galeno tribuuntur 3. 237. Gallinarum ius ſimplex aluum retinere, ueterum autem gallorum eandē ſubducere experti ſumus, Galenus lib. 11. de ſimplicibus, & in libro de theriaca ad Piſonem. Gallinarum iuniorum ius ſimplex ad temperanda humorum uitia datur, & in ardoribus ſtomachi utile eſt, Dioſcorides. Græcè legitur, δίδοται ἐπικεράσεως χάριν τῶν φαυλοτήτων. cum Galenus de eodem ſcribat, ὅτι ἐπικρατητικῆς ἐστι δυνάμεως, hoc eſt facultatem cohibendi & aſtringēdi habere. uidetur autem utrunq; uerè dici, ut & ἐπικρατητικὸν hoc ius ſit, id eſt fluxiones reprimat: & ἐπικεραστικόν, hoc eſt humorū acrimoniam temperet. Marcellus Vergilius Dioſcoridis interpres, hęc uerba δίδοται ἐπικεράσεως χάριν φαυλοτήτων, ſic red-

sic reddidit in annotationibus: Datur ad emendanda in homine temperamenti sui uitia, quod minimè probo, quum & uerba Græca repugnent, & temperamenti uitia etiam contraria esse possint. Idem ostendit se hunc locum de galli iunioris iure, in Græcis codicibus Dioscoridis plerisque omnibus uno excepto non reperisse, in uetere tamen Latina translatione, & apud Serapionem quoq; extare. Ad sensum quidem necessarius est perficiendum, & sententiam ueram continet. Ius gallinarum, si æstate in eo grana uuæ immaturæ decoquantur, bilem extinguit, Nic. Massa. Aluum cit & gallinaceorum decoctum ius, & acria mollit, Plinius. Sed acria mollire, id est mordaces humores temperare, gallinarum iuri magis conuenire iudico, earumq; iuniorum; gallinaceorum minus, & minimè quidem ueterum, cui ipsi tamen aluũ ciendi facultas maior. Ius gallinæ iuuenis & pinguis temperat complexionem, & est optima medicina leprosis, Auerrois. Ius è gallinaceo dysentericis medetur, sed ueteris gallinacei uehementius. salsum ius aluum cit, Plinius. hic quoq; ut galli iunioris ius in dysenteria prodesse facile concesserim, ita an ueteris quoq; gallinacei ius ei cõueniat, addubito: & uerbum uehementius ita interpretari malim, quasi hoc ius uehementius magisq; medicamentosum sit, quàm ut dysentericos iuuet: nõ autem quasi uehementius aut efficacius illis medeatur. Itaq; galli iunioris ius dysenterijs utile dixerim, ueteris inutile, salsum insuper noxium. Si torminosi uel cœliaci propter frequentes desurrectiones uiribus deficientur, dandum erit eis ius gallinæ pinguis excoctæ cum butyro, Marcellus. In iliaco affectu (inquit Aretæus, Iunio Paulo Crasso Patau. interprete) alimenta aluum ducentia exhibeantur, ut iuscula gallinarum. Ad inflammationes tonsillarum & anginas gallinæ hœdiue iusculo utere, Galenus Euporiston 2. 15. Caua iecoris purgat galli ueteris ius, Trallianus. Ius è uetere gallinaceo aluũ deijcit. abiectis itaq; interaneis salem conijci oportet, & consuto uentre decoqui in uiginti sextarijs aquæ, donec ad treis heminas (Marcellus Vergilius suspicatur sextariorum & heminarum numeros, pro rei necessitate maiores, uitiumq; in eorum notis forte esse. Plinius quidem in tribus congijs, id est octodecim heminis coqui iubet) redigantur: totum id refrigeratum sub diuo, datur. Aliqui incoquunt brassicam marinam, mercurialem, cnicum, aut filiculam. Crudos humores crassosq;, atram bilem, & strigmenta elicit. prodest longis febribus, suspirijs, articularijs morbis, & inflationibus stomachi, Dioscor. Ius è gallinaceo aluum soluit. Validius è uetere gallinaceo. Prodest & contra longinquas febres, & torpentibus membris tremulisq;, & articularijs morbis, & capitis doloribus, epiphoris, inflationibus, fastidijs, incipienti tenesmo, iocineri, renibus, uesicæ: contra cruditates, suspiria. Itaq; etiam faciendi eius extant præcepta. Efficacius enim cocti cũ olere marino, aut cybio (cnico forte, ut Dioscorides) aut cappari, aut apio, aut herba mercuriali, aut polypodio, aut anetho: utilissimè autem in congijs tribus aquæ ad tres heminas (id est libras ferè) cum supradictis herbis, & refrigeratum sub diuo dari tempestiuis antecedente uomitione, Plinius. Ius è gallo uetere (inquit Auicẽna 2. 196.) ex Galeni præscripto sic fit. Gallus nutritus cursu fatigetur donec cadat, tum decolletur & exẽteratus impleatur sale, consuaturq; filo, & coquatur in uiginti sextarijs aquæ usq; ad tres cotylas, & id omne semel bibatur. quod si polypodium & anethum adijciantur, utile erit aduersus articulorũ dolorẽ ac tremorem, &c. ut Dioscorides. Et rursus, Ius galli ueteris cum polypodio & anetho in colico affectu saluberrimum est. Febribus aut longis galli noua iura uetusti Subueniunt, etiam tremulis medicantia membris, Serenus. Decrepitorum gallorum caro (inquit Io. Mesue lib. 2. de purgantibus cap. 23. Iacobo Syluio paraphraste) nitrosa & salsa, cibo inepta, medicamentosa est, iure suo maximè. potissimum uerò gallorum ruforum, qui ad motum sint alacres, ad coitum ardẽtes, ad dimicandum fortes, obesorum & macrorum medij: quoq; uetustiores, eò magis sunt medicamentosi Galeno. Id ius ob nitrosam & salsam substantiam calidum est, lauat, terget, tenuat, flatus dissipat, cum semine anethi uel dauci & polypodio & sale gemmæ coctum: & dolorem uentriculi, coli, ilium, renum, à flatibus ortum sedat, obstructa aperit. Purgat pituitam quidẽ cum turbit & cnico, ob id confert arthriticis doloribus ex hac natis. melancholiam uerò cum epithymo & polypodio: & cum ijsdem, atq; thymo, hyssopo, anetho & sale gemmæ, arthriticis confert. Gallus autem furfure à Galeno nutritus, alijs etiam melle & pauco sale, plurimum fatigetur uel à nobis uenantibus, uel potius dimicando, decapitatus, & exenteratus cum sale, aut sale gemmæ, igne lento, aqua sufficiente coquatur ad duarum aquæ partium consumptionem: alijs atq; alijs simul incoctis pro uarijs medicorum scopis. Potatur eius decoctum ad libras duas. Hæc ille. Hierocles in Hippiatricis curationem equi anhelosi præscribẽs, inter cætera oleum laurinum, rosaceum, crocum, uinum uetus, &c. simul decoqui iubet unà cum gallinaceo, & hoc decoctum unà cum hydromelite & ouo per dies sex in equi nares infundi. Veteris galli iure usi sunt frequenter prisci pro medicamento aluũ molliente, & ad ichores educendos. aluum mirè proritat, si satis copiosè sumatur, hoc est ad tres uel quatuor communes pateras. (nam una patera nihil efficit. alibi à libra una ad duas bibi iubet.) in qua copia potum etiam capi ius uentrem emollit, gallinacei uerò pulli ius etiamsi multò copiosius hauriatur, nihil omnino educet. Sed plura de his iuribus scripsi in Commentarijs nostris in librum de ratione uictus in morb. acut. Antonius Musa Brassau. Et rursus, Ius è uetere gallo atram bilem educere, ut Serapio scribit, cum experirer uerum esse non reperi. Lenit enim & ea solum educit quæ in uentriculo & intestinis continentur. Senam quandoq; miscui, & atram bilem eduxit: aliâs turbit, pro pituita detrahenda: aliâs myrobalanos citrinos pro bile flaua. Iura decrepitorum gallorum prosunt

asthmati & defectum cordis patientibus, Albertus. Amatus Lusitanus pro muliere quadragenaria, quæ maximo dolore ab ore uetriculi ad imum pectinem cruciabatur, febricitabat, uomebat, nec quicquam aluo reddebat, post cætera remedia, ius galli præscripsit huiusmodi. Gallum ueterē, quatuor ad minimum annorum, defatigatum interfice, & exenterato immitte, salis gemmæ drachmas tres, seminis cnici, polypodij de quercu recentis & cōtusi, ana unciam unam, seminis dauci, anethi, ameos, ana semunciam, turbith drachmas tres, misce & in libris duodecim aquæ fiat decoctio ad medias, Huius decoctionis (inquit) uncias sex ieiuna bibebat: & ex eadem interdum clyster parabatur, quibus aluus secessit, ac dolor ex toto leuatus est. Alypon ad purgationem datur è gallinaceo iure, Plinius. Lathyridis grana stomachum lædunt, itaq; inuentum est, ut cum pisce aut iure gallinacei sumerentur, Idem. Aluo soluendæ Mercurialis decoquitur quantum manus capiat, in duobus sextarijs aquæ ad dimidias, bibitur sale & melle admixto, nec non cum ungula suis aut gallinaceo decoctum salubrius, Plinius. Heliotropij tricocci illitum semē, & potum in iure gallinacei decoctum, aut cum beta & lente, spinæ ac lumborum sanguinem corruptum trahit, Idem. Clyster ad omnem colicā ex descriptione Io. Gœuroti medici regis Galliarum. Gallus quem uetustissimum inueneris, uirgis uerberatus decolletur, & in situlam aquæ inijciatur, deplumati exenteratiq; uentri immittantur hęc medicamenta: Anisi, fœniculi, cumini, polypodij, seminis cneci, singulorum semuncia. turpeti, senæ, agarici in subtili linteo ligati, de singulis drachmæ binæ. florum chamæmali manipulus. decoquantur usq; ad ossium separationem. Huius decocti libra cum oleis de anetho & de chamęmalo (duabus uel tribus uncijs utriusq;) & duobus oui uitellis misceatur, fiatq; clyster, qui tepidus uentriculo uacuo exhibeatur. ¶ Chiron Centaurus pro remedio malidis siue pestilentię iumentorum, præcipit catulum lactentem uiuum in aqua feruenti missum ac depilatum ita decoqui, ut ossa separentur à carne: quibus diligenter ablatis, eius caro cum aqua in qua decocta fuerit, liquamine optimo, uino ueteri & oleo & pipere cum melle condita, usq; ad sextarium debere seruari, ac singulis animalibus binas cotylas tepefactas donec ad sanitatem perueniant, diebus singulis dari per fauces. De gallo quoq; gallinaceo albō eadem quæ de catulo obseruanda demonstrat, Vegetius 1. 17. Idem remedium Absyrtus in Hippiatricis describit capite 128. enchymatismum catharticum, id est infusionem purgatoriam appellans, nec aliud admiscens, sed solum catulum aut gallum in aqua discoquens. Contra malidem humidam equo infunditur per os ptisana ex auena, percolata, cui incoctus sit canis ὑπτάβιος (malim γαλαθηνός, id est lactens, ut supra) bene purgatus & depilatus: sin minus, gallina, Hierocles. Gallina alba cocta cum decē cepis albis, & cum manipulo de aluiule, donec bene cocta sit & comedatur, & bibatur aqua, addit in appetitu coitus, Rasis ni fallor. ¶ Ius ex gallinaceis potum præclarè medetur contra morsus serpentium, Plinius. Ius gallinaceorum coquitur aliquando cum remedijs astringentibus ad dysenteriam, & cum lacte ad ulcera uesicæ, Auicenna. Plinius etiam simpliciter ius è gallinaceo (iuniore nimirum, ut supra monuimus,) dysentericis mederi scribit. In febri hepiala, in qua exteriora calent & frigent interiora, ijs cibis utere qui hemitritæo phlegmaticæ conueniunt. Gallus antiquus post longam cū altero dimicationem occidatur; coquaturq; cum hordeo, passulis enucleatis, pulegio, hyssopo, thymo & uiolis: temperetur q; cum oxymelite acri. propinato quantum uno haustu sorbere possit æger, Brudus Lusitanus. Et rursus pro eadem febri cum à simplici pituita dependet, præsertim in homine frigidæ naturæ: Senescentem gallum (inquit) prædicto modo defatigatum, parato ad hunc modum: Chamæmeli manipulum sesqui: ficuum aridarum, passularum enucleatarum, singulorum manipulum: hordei ab uno cortice exuti manipulos tres, coquito sufficienter & colato. Cum libra huius iuris misceto adipis anatis recentis uncias tres, aceti albi è pulegio unciam, salis parum. bulliant iterum donec permisceantur. Dato calidum, quantum uno haustu sorbere possit. efficacissimum est ad crassos humores & lentos febrem generātes. Idem cum capo & pulla efficere possis, sed inefficacius. Dicatur hæc sorbitio ex adipe anatis. Idem Brudus passim in opere suo de uictu febricitantium, diuersa remedia cum gallinis aut pullis coquenda præcipit, febribus diuersis salubria, ut cucurbitam, pruna, uuam acerbam &c. quæ propter prolixitatem omittimus. ¶ Gallinacea iura salubriter bibūtur, ubi sumpti ueneni suspicio est. nam aluum subducunt, & stomachum resoluentia proniorem ipsum ad uomitionem reddunt: & uenenorum acrimonias hebetant: atq; meatus obstruentia, celerem uirium (ueneni) penetrationem inhibent, Dioscorides: cum ad hunc usum non tantum hæc iura nominasset, sed etiam pisces præpingues, uetustas carnes pinguesq;, & quæ adipe aut recenti butyro parantur. ¶ His qui toxicum biberint, iusculum pulli gallinacei pinguis absorbēdum dato postquam uomuerint, Aetius. ¶ Veneficijs ex mustela syluestri factis, contrarium est ius gallinacei ueteris largè haustum; peculiariter contra aconitum, addi parum salis oportet, Plinius. Pinguis gallinæ ius contra aconitum bibitur, Galenus libro 2. de antidotis & Nicander. Dioscorides aduersus idem malum lixiuiam laudat cum uino & gallina decoctam. Ius salsum ex gallina uel ansere auxiliatur illis qui coriandrum sumpserint post uomitionem irino oleo concitatā, Dioscor. Gallinæ pinguis de pectore caro cocta, uel iusculum inde potum remedio est contra dorycnium, Nicander & Dioscorides.

¶ Caro gallinarum claritatem uocis efficit, Auicenna. Aduersus exitum ani (resolutionem uel tenesmum) pullam gallinaceam assam edito, Obscurus. Cimicum natura contra serpentium morsus &

fus & præcipuè aspidum ualere dicitur: item contra uenena omnia argumentum, quod dicunt gallinas quo die cimices ederint, non interfici ab aspide: carnes quoq; earum percussis plurimum prodesse, Plinius.

¶ Dissectæ gallinæ (gallinarum pulli, Aegineta) & adhuc calentes appositæ, serpentium morsibus auxiliantur, sed identidem alias sufficere oportet (deinde folia oliuæ uiridia trita cum oleo & sale supponere uulneri, Kiranides) Dioscor. Et alibi, Dissecti gallinarū pulli, cum maximè tepent, percusso loco applicentur. Nec desunt qui hisce tanquam discordia quadam naturali pugnantibus utantur, uerum huius rationem inire facillimum fuerit. Gallinæ enim calida natura præditæ sunt: argumento, quòd deuoratum insigne uirus conficiunt, & aridissima quæq; semina consumunt, item nonnunquam arenas lapillosq; ingluuie sua deuoratos, dissoluunt. Itaq; animantis admoti calore adiutus spiritus, ab icta parte impetum capessens exiliensq; secum uenenum exigit. Carnes gallinæ nouiter occisæ, si morsibus imponantur, obsistunt omnibus uenenosis & curant, præter aspidis morsum, Galenus Euporiston 2.143. Viuum gallinaceum pullum per medium diuidere, & protinus calidum super uulnus (à serpente inflictum) imponere oportet, sic ut pars interior corpori iungatur, Celsus. facit id etiam hœdus agnusue discissus, &c. Idem. Ad morsus uenenatos: Optimè auxiliantur si statim post cucurbitas plagæ imponātur animalia parua discerpta, &c. uide in Hœdo G. Carnibus gallinaceorum, ita ut tepeant, appositis, uenena serpentium domantur, Plinius. Ad uiperę morsum: Primum scarificato: aut gallinam dissecato, & internè adhuc calentem morsui imponito, atq; hoc frequenter repetito, Aetius. Obscurus quidam aduersus uirulētos morsus in uiro gallum discerptum calentemq; adhuc imponi iubet, in muliere gallinam: & statim cor (cerebrū potius) è uino bibi. Epilepsia quandoq; contingit ex morsu animalis uenenosi, in quo casu quamuis auem, ut gallinam, pullum, aut pipionē columbámue, per dorsum scindes, & loco morsus calidam impones. nam sua caliditate uenenū ad se trahit. Vel sic, Gallus gallináue deplumetur circa anum, & ponatur anus supra locum morsionis, & attrahet ad se, Leonellus Fauentinus. ¶ Si bubo ortus sit in peste, gallus depiletur circa anum, & apponatur loco per horam, & in alia hora apponatur alter, & sic fiat per totum diem. Sic uenenum attrahitur à corde galli, & gallus subito moritur, Petrus de Tusignano, sed locum prius scarificari iubet. ¶ Amatus Lusitanus catulum uel columbum uiuum dissectum per spinam supra caput mulieris melancholicæ uel desipientis imponi consulit. Similiter ego quosdam gallinam nigram dissectam in eodem casu admouere audio. ¶ Attactio dicitur, cum neruus pedis anterioris in iumento, à posteriore crure (ut fit aliquando prę festinatione) læditur. hoc malum si recens sit, prima uel secunda die iunctura & locus scarificetur, ut per scarificationem sanguis exeat: postea gallus per medium scissus superponatur calidus cum omnibus intestinis, Rusius.

¶ Sunt qui scribant sanguinem galli & gallinæ ad meningum, id est membranarum cerebri sanguinis profluuium prodesse. quem ego cum nihil egregium præstiturum sperarem, experimentum de eo sumere nolui, ne uel curiosus uel stolidus esse iudicarer, si multis probatisq; remedijs ad hunc usum neglectis, maiorem è sanguine istarum alitum non compertam hactenus utilitatem expectarem, pręsertim cum sanguinis ab hac parte profluuium ualde periculosum sit. Est enim omnino experientia huiusmodi periculosa, & à solis regibus circa facinorosos homines usurpanda, Galenus lib. 10. de simplicibus. Atqui Dioscorides & alij hoc remediū è gallinæ cerebro, ut infra dicetur, non è sanguine prodiderunt. Sanguis galli leucomata oculorum & cicatrices cum aqua inunctus sanat, Constantinus. Paucus gallinæ sanguis cum oleo ex ouis permixtus, scabiem cholericam curat, Arnoldus Villanou. Sanguis gallinarum nigrarum aufert maculas fœtidas, & lentigines à facie & huiusmodi, maximè si misceatur ei lapis uaccinus tritus cum baurach rubeo. & reddit faciem formosam, abstergit, & bonum colorem facit, Rasis. Galli sanguis erysipelata & chimetla sanat, & ijs qui marinum leporem comederint auxiliatur. Si quis allium contriuerit, & biberit calidum sanguinem cum uino, nullum reptile timebit. pultibus uerò aspersus, & sumptus ad magnitudinē nucis circiter dies decem in cibo ab his qui sursum (per arteriam forte) educunt sanguinem, prodest, Kiranides. Pullinum (sed hoc remedium forte potius ex sanguine pulli equini accipiēdum est, etsi nihil tale inter remedia ex equo proditum inueniam) sanguinem tepidum in eam aurem quæ obtusior erit uel dolebit, infundes, Marcellus.

¶ Gallinaceum adipem intra corpus empyicis tantum dari legimus, apud Marcellum Empiricum, cuius hæc sunt uerba: Anethi sicci ueteris puluerem, & resinæ pityinæ puluerem, cum adipe uetere anserino aut gallinaceo, edendum mane ieiuno empyico cochlearia tria, & uespere tantundem dabis, mire subuenies. Adeps galli cum adipe turturis si detur in cibo alicui pōdere quadrantis drachmæ, infestabitur à tinea, (achoribus, puto,) Rasis.

¶ De facultatibus eiusdem extra corpus. Gallinaceus adeps ad quæ prosit, & quomodo curetur, leges in Anserino ex Dioscoride: & ibidem quomodo odoribus imbui soleant, & qua ratione etiam incurati à putredine præseruentur. In Anate quoq; ex Nicolao Myrepso, quomodo reponēdi sint adipes anatinus, anserinus & gallinaceus recitauimus. ¶ Gallinaceus adeps medius est inter anserinum & suillum. anserinus ex his ualentior est. Substituuntur aliquando gallinaceus, anserinus, suillus, caprinus adipes, quiuis in alterius absentis uicem. Gallinaceus tamen calidior &

ſiccior eſt quàm ſuum, & tenuior, ac minimum terreſtris, idq́ magis etiam ſi è gallinis ſylueſtribus fuerit: & tenuitatis ratione profundius penetrat, Galenus 11. de ſimplicibus, & de compoſitione medic. ſec. genera, & Methodi lib. 14. Indurata iuuat, Idem. Anſerinus adeps maximè tenuium partium eſt, ob id in uolucrum genere præſtat ad ſcirrhi curationem, gallinaceus illi proximus, Iac. Syluius. Galenus lib. 3. de compoſ. ſec. loc. cum Apollonij ad aurium dolores uerba hæc recitaſſet, Anſerinum aut gallinaceum adipem liquefactum ſenſim inſtilla, ſubdit: Adeps harum alitum maximè mitigat omnes affectiones dolores inducentes, ſimulq́ ipſarum aliquibus magnificè auxiliatur, &c. ut in Anſerino ſcripſi cum quo hic pleraq́ communia habet. Adeps pullorum calidior eſt quàm adultarum gallinarum: & galli quàm gallinæ, Obſcurus. ¶ Myricæ ſemen cum altilium (gallinarum, ut conijcio) pingui furunculis imponitur, Plin. Ad ambuſta: Lardum & adipem gallinaceum adhibito candelæ lumine ſuper aquam liqua, & collectũ ex aquæ ſuperficie pingue inungito, Innominatus. Varos (Varices, Marcellus) adeps gallinaceus cum cæpa tritus & ſubactus (impoſitus uel perductus adſiduè, Marcel.) ſanat, Plinius. Idem remedium maculas rubeas delere Raſis annotauit. ¶ Cutem in facie adeps anſeris uel gallinæ cuſtodit, Plinius. Adeps anſeris & gallinaceus utilis eſt ad nitorem uultus, εἰς προσώπων ἐπιμέλειαν, Dioſcorides, ut Marcellus uertit: ad mangonizandam faciem, ut Ruellius. ego cum Plinio potius uerterim ad faciei cuſtodiã, aduerſus uentos ſcilicet, frigora & Solem. Fiſſuras in facie ſanat, & faciem reddit lucidam, Raſis. ¶ Adiuuat adeps gallinæ mirificè ruptas oculorum tuniculas admixtis ſchiſto & hæmatite lapidibus, Plinius. Eundem præcipuè laudant contra puſtulas oculorum in pupillis. Has (gallinas) ſcilicet eius rei gratia ſaginant, Idem. Gallinarum adeps puſtulas oculorum reprimit, Aeſculapius & Conſtantinus. Si oculus iumenti diſſectus ſit, adeps anſeris uel gallinæ prodeſt, ut ſcripſi in Anſere.

¶ Gallinæ adeps liquefacta & tepide inſtillata, quodlibet uitium auriũ ſanat, Marcellus. Adipem anſerinum & alios auricularibus medicamentis Nicol. Myrepſus admiſcet. Gliris pingue & gallinæ adeps, & medulla bubula liquefacta tepensq́ infuſa auribus plurimum prodeſt, Marcellus. Apollonius (ut & Raſis) anſerinum aut gallinaceum adipem liquefactum dolẽtibus auribus ſenſim inſtillari iubet, ut ſuperius retuli. Adeps gall. cum nardo liquefacta ad dolorem aurium utilis eſt, & contra neruorum paſsiones, Kiranides. Eundem inſtillatum tepidum etiam aduerſus difficultatem auditus proficere obſcurus quidam ſcripſit. Gallinarum adeps auribus purulentis calida infunditur, Plin. Ad aurium nocumenta ex aqua cõfert adeps tum anſerinus tum uulpinus, tum gallinaceus, Galenus Euporiſton 1.16. ¶ Adeps anſ. aut gall. rimas labiorum egregiè curat impoſitus, Plinius & Marcellus. ¶ Adeps gallinæ aſperitati linguæ confert, Obſcurus. ¶ Dentientium puerorum gingiuas gallinaceorum pingui molliendas Aegineta cõſulit. ¶ Laudant & gallinarum adipẽ contra puſtulas in papillis: has ſcilicet eius rei gratia ſaginant, Vuotton. ¶ Adeps anſer. aut gall. recens & ſine ſale cõditus, ad uuluæ uitia proficit, (uel, ut alibi, muliebribus malis conuenit:) ſale inueteratus, & qui temporis ſpatio acrimoniam concepit, uuluæ inimicus eſt, Dioſcor. Anſerini uel gall. adipis uſum ad fœtum pellendũ in Anſere diximus. Recens laudatur ad dolorem matricis: & in eiuſdem apoſtemate inſtar emplaſtri imponitur, Raſis. Cum nardo liquefacta ad muliebria peſſaria facit, Kiranides.

¶ Galli criſtam contritam morſibus canis rabidi efficaciter imponi aiunt, Plinius & Kiranides. Gallinæ criſtam aridam da in cibo ei qui mingit in lecto neſcienti: curabitur, Raſis. alij hoc remedium ex gula & larynge galli promittunt. Capitis doloribus remedio eſt gallinaceus, ſi incluſus abſtineatur die ac nocte, pari inedia eius qui doleat, euulſis collo plumis circunligatisq́, uel criſtis, Plinius, & Marcellus ſed paulò aliter. ¶ Oſsiculis gallinarum in pariete ſeruatis, fiſtula ſalua, adacto dente, uel gingiua ſcarificata, proiectoq́ oſsiculo, ſtatim dolorem abire tradunt, Plinius. Inguinibus mirabile exhibet remedium, ex gallinacea ala oſsiculum extremum, cochleario terebratum, nodisq́ ſeptẽ licio ligatum, atq́ ita brachio uel cruri eius partis quæ inguina habet ſuſpenſum, Marcellus. ¶ Gallinæ tibiæ cum pedibus coctæ, & cũ ſale, oleo acetoq́ comeſtæ, coli (aliâs colli) ſedant dolorem, Conſtantinus & Aeſculapius. Ego coli legendum puto ex Marcello Empirico, cuius hæc ſunt uerba: Gallinam per totum diem à cibo abſtineto. dein poſtero die cum eam occideris, crura eius cum ſale & oleo inaſſato, & ieiuno colico qui ſe pridie cibo abſtinuerit mãducanda dato, mirificè profueris.

¶ Gallinacei cerebellum recentibus plagis prodeſt, Plin. Dioſcorides animalia theriaca, id eſt quæ uim morſibus uenenatis contrariam habeant enumerans, gallinaceorum etiam cerebella in cibo commendat. Gallinarum cerebellum in uino bibendum datur contra ſerpentiũ morſus, Idem, Aeſculapius & Conſtantinus. contra ſcorpionum ictus, Kiranides. Idem galli cerebrũ cum aceto (aliâs condito) aduerſus ſerpentium morſus bibendum conſulit. Venena ſerpentium domantur gallinaceorum cerebro in uino poto: Parthi gallinæ malunt cerebrũ plagis (morſibus ſerpentium) imponere, Plinius. Gallinacea cerebella cum uino pota medentur uiperarum morſibus, Dioſcorid. ex Eraſiſtrato & Aegineta. Ἠὲ σύ γ' ἐγκεφάλοιο πέριξ μήνιγγας ἀραιὰς ὄρνιθος λάζοιο κατοικίδος, Nicander. Petrichus etiam, ut Nicandri Scholiaſtes refert, contra ſerpentiũ morſus gallinæ cerebrum commendat. Ad uiperæ morſum: Galli cerebrum cum poſca adiecto pipere, his qui à uipera percuſsi ſunt uel morſi, potui dabis, auxilium maximum experiêris, Sextus. Contra omnium phalan-

giorum

giorum (aranearum, Raſis) morſus remedium eſt gallinaceum cerebrum cum piperis exiguo potum in poſca, Plinius. Ad cunctos autem morſus ictusq; minorum, Exiguo piperis cerebrum conſpergito galli, Quo lita (alij authores bibi, non lini uolunt) ſaneſcunt depulſo membra dolore, Serenus. Gallinarum cerebellum ſanguinem à cerebri membrana profluentem (per nares à cerebri uelaminibus, Auicenna) ſiſtit, Dioſcorides & Plinius. naribus ſanguine fluentibus prodeſt, Marcellus. contra fluxum ſanguinis à cerebro, Raſis. Ad ſanguinem è naribus ſiſtendum: Aut galli cerebro, uel ſanguine tinge columbæ, Quod niſi ſupprimitur ſanguis; potandus & ipſe eſt, Serenus. Atqui Galenus in libro de ſimplicibus hoc remediũ non tanquam è cerebello, ſed è ſanguine gallinæ à quibuſdam memoratum reprobat, ut ſuperius recitaui. Cerebrum gallinarum in cibo ſumptum acuit intellectũ. quare caput aſſeritur caſſare (ſic habet codex impreſſus) cæcitatem, Arnoldus in Breuiario. Cerebrum gallinarum contra tremorem cerebri commendatur à Raſi. Gingiuis puerorum infricatur ut dentes abſq; dolore naſcantur, Kiranides.

¶ Quæ interiore uentriculi galli ſinu reſidet membrana, ſecti in laminas cornus ſpecie ſimilis, quæ inter coquendum abijci ſolet, ſiccatur, (& reponitur ad remedia,) Dioſcor. Pellicula ceu cortex quidam intra uentriculum gallinæ ſtercori deſtinata, echinus ab aſpritudine Græcis appellatur, & lactis coagulandi uim habet, Berytius apud Conſtantinum. hæc uis alioqui propria tribuitur ruminantium adhuc lactentium uentriculis, quos & coagula nominant. Vide plura in Echino terreſtri G. ab initio de nomine huius particulæ. Magna fraude medicamentarij inſtitores nobis imponunt, qui ex uentriculo, quo nihil in alitibus iſtis carnoſius eſt, panniculos detractos & ſiccatos pro ingluuie uendunt. & hæc eſt cauſa cur nemo hodie mihi cognoſcatur, qui ſe feliciter in uentriculo roborando, pelliculis iſtis uſum profiteatur: Gyb. Longolius, non ex uentriculo, ſed ex primo cibi in gallinis receptaculo, quod ſtomachum & ingluuiem uocat, hãc membranam decerpendam ſentiens. Atqui ego ueteres hanc uim non ingluuiei aut ſtomacho, id eſt ori uentriculi galli gallinæue, ſed ipſius uentriculi, quem κοιλίαν propriè uocant, interiori membranæ, tribuiſſe aſſeruerim. Nam & Dioſcorides κοιλίαν nominat de hac membrana agens lib. 2. cap. 43. tum ab initio, tum in fine eius capitis. quanquam adiecta in fine à quibuſdam adulterina exiſtimantur. Et Galenus libro 11. de ſimplicibus poſt cœlian, id eſt uentriculum mergi ſtatim huius membranæ meminit, intus aduerbium ponens pro eo quod eſt in uentriculo. Vno tantum in loco (libro tertio Parabilium, qui Galeno falſò adſcribitur) galli gulam unà cum larynge (ſcribitur autem Græcè etiam γέλαν) ijs auxiliari qui ſtrata permingunt, legimus. Tunica interior gallinarum lixiuio calido hora una maceratur, ter lauatur, deinde uino ter maceratur, & ter lauatur: iterum lixiuio, poſt uino, & ſiccatur clibano ex quo panis extractus eſt, Syluius ex Bartolemæo Montagnana. Ventris gallinaceorũ membrana quæ abijci ſolet, inueterata & in uino trita auribus purulentis calida infunditur, Plin. Galli gallinacei ex uentriculo interiore membrana, quæ proijci ſolet, arefacta tritaq; ex uino, adiecto paululo opij, medicamen auribus utiliſsimum facit, quod calefactum infuſum ſuppurationem eius (earum) expurgat & ſanat, Marcellus. Pellis interior de uentriculo galli trita cum uino auribus prodeſt, & ſputum (pus forte) mouet, Cõſtantinus. ¶ Gallinaceorum uentris membrana inueterata & inſperſa potioni, deſtillationes pectoris & humidam tuſsim uel recens toſta lenit, Plinius. Ventriculi gallinacei membranam, qua ſordes aqualiculi continentur, arefactã terito diligenter, & cum uino potui dato, humidam tuſsim ſedabis, Marcellus. ¶ Trita in uino conuenienter ſtomachicis datur in potu, Dioſcorides. Ant. Gainerius has membranas præparatas miſcet medicamẽto cuidam ad confortandum uentriculum: item Leonellus medicamento ad ſtomachi dolorem. Tunicam interiorem uentriculi ſecundi gallinarum miro quodam modo, lotam & ſiccatã, & potam, ſtomachicis augere coquendi facultatem, falſum eſſe expertus eſt Galenus (de medic. ſimplicib. lib. 11.) Vnde ſubit admirari in ea hæreſi falſa medicos omnes etiam hodie permanere. Putãt, opinor, eam uim illi eſſe, quòd ea ſimilis ſit tunicæ internæ uentriculi noſtri, ſed ui tanta coquendi prædita, ut lapillos conficiat. ſed æquius fuerit, eam tunicam ex ſtruthiocamelo ſumere, quippe cui mira ſit natura coquendi, quæ ſine delectu deuorârit, (ut refert Plinius 10. 1.) ut ferrum & oſſa ueruecum integra. Vnde & pelles eorum cum plumis mollioribus concinnatas ſtomachicis applicant, Syluius. An non uident harum pellicularum temperamentum uitiari ſiccatione? & uim illam coquendi uiuis ineſſe, non ſupereſſe mortuis: nec fortaſſe pellibus illis inſitam, ſed potius à carne multa craſſa denſaq; pelliculam hanc undiq; ambiente? Iac. Syluius. Si hordeo malo aut nimio iumentum læditur, remedium eſt pelliculam de uentre pulli ſiccatam fumo deterere, additiſq; octo ſcrupulis piperis, & quatuor cochlearibus mellis, & uncia pollinis ex thure, cum ſextario uini ueteris tepefacto per os dare, Vegetius. ¶ De uſu eiuſdem pelliculæ ad ileon, uide infra in remedio ex iecore. ¶ Hanc pelliculam de gallina nigra quidam è uulgò aduerſus regium morbum edendam ſuadent, bis aut ter. ¶ Pellis interior de uentriculo galli trita & cum uino pota uentrẽ aſtringit, Conſtantinus. Gallorum uentriculus (Marcellus Vergilius interpres addit, in ſenectute, quoniam proximè de ueterum gallinaceorum iure dixerat author) inueteratus (κοιλία ταριχευθεῖσα) & in umbra ſiccatus pondere trium unciarum (ὅσον γʹ. ſic habet codex noſter impreſſus, corrupta ut apparet ponderis nota, drachmæ fortaſsis, quæ deſignatur alibi in Dioſcoride inſtar maiuſculi lambda iacentis, hoc modo < .) ſumptus, præſenti remedio eſt contra nimias purgationes, quæ à deijcientibus aluũ

medicamentis fiunt. quamprimum enim purgationes eas sistit. in quem usum terendus est & cum aqua bibendus. (δεῖ δὲ τρίμμα ποιεῖν καὶ ἑνῦν μετὰ ὕδατος καὶ διδόναι. malim ita reddere, in quem usum contritus & cum aqua permixtus, [instar trimmatis aut moreti,] exhibendus est,) Dioscorides: cuius interpres Marcellus Vergilius, Hunc locum (inquit) Serapio non habet, neq; antiqua interpretatio, neq; probatissimus mihi codex Latinæ translationis. unde fit ut suspicemur accreuisse eum Dioscoridi, præsertim quum alienus etiam Dioscoridis sermonis in ea re ductus nobis uideatur. Membrana gallinarum tosta et data in oleo ac sale, cœliacorum dolores mulcet. abstinere autem frugibus ante & gallinam & hominem oportet, Plinius. Membrana quæ est in uētriculo gallinæ siccata & trita, & cum uino austero potui ieiuno cœliaco data, medetur: ita ut ipsa gallina prius uel biduo abstineatur à cibo, & qui potionem accepturus est, antè diem frugi sit, & non cœnet, Marcellus. Nicolaus Myrepsus dysentericam quandam potionem laudatam describit, in qua membrana hæc cum cæteris miscetur. Membranam è uentriculo gallinacei aridam: uel, si recens sit, tostam, utiliter contra calculos bibi traditur, Plinius. Cum uino pota calculos frangit & per urinam eijcit, Constantinus. Celebrant quidam inter calculi remedia gallinacei uētris interiorem membranam, Alex. Benedictus. Fieri quidem potest ut aliqui huic membranæ uim calculos dissoluendi inesse sibi persuaserint, ex eo quòd gallinæ etiam lapillos concoquere uulgò credantur, ut Dioscorides etiam credidit. Ego quoniam experientiam huius effectus hactenus nullam audiui, nec rationem aliquam qua id effici possit uideo, assensionem meam adhuc cohibeo. De uentriculo galli interior pellicula in uino missa & siccata ac trita cum sale, posita (pota) cum uino uel condito, nephriticos perfectè sanat, Kiranides. ¶ Ad sistendam exuberantiam mictionis: Accipe pelliculas quæ sunt in uentre gallinarum: de quibus in Sole siccatis drachmam miscebis cum thure masculo, glande sicca, balaustijs, galla, ana ʒ. iij. Trita omnia melle rosato excipies, & ex frigida propinabis ieiuno, Galenus Euporiston 2. 133. Ad inuoluntarium mictum in stratis: Galli guttur ustum ligulæ mensura ieiuno ex aqua propinato, Galenus Euporiston 2. 76. Et rursus, Gallinæ gulā (γὺλαν) pariter cum gutture, ure, & tere diligentissime, ac ex uino uetere propina, Euporiston 3. 238. Idem remedium Rasis è crista galli promittit. In Germanico quodam codice manuscripto inuenio hasce membranas tritas utiliter bibi contra stranguriam. ¶ Aduersus abortum: Suffiatur primò mulier cum fi-lato primo cocto: deinde accipiat grassilum gallinæ, & pelliculam uentriculi qua cibus continetur discutiat lauetq;, & modicè coctam in prunis comedat, uel pollinem tritarum bibat, idq; faciat per plures dies: experimento constat, Author additionum Breuiarij Arnoldi Villanou. apparet autem uerba quædam inter hæc aut corrupta aut barbara esse. ¶ In libro quodam manuscripto inuenio hanc pelliculam de uentriculo capi utiliter tritam fistulis prius mortificatis inspergi.

¶ Ileo resistit gallinaceorum iecur assum cum uentriculi membrana, quę abijci solet, inueterata, admixto papaueris succo. alij recentem torrent ex uino bibendam. Hepar gallinæ tritum, & cum hordei farina & aqua emplastri modo impositum, podagricis prodest, Kiranides.

¶ Gallinarum & perdicum fella ad medicinæ usum cæteris præstant, Galenus. Fel efficacissimum creditur scorpij & callionymi piscium, marinæq; testudinis & hyænæ: perdicis item & aquilæ, gallinæq; albæ, Dioscorides. ¶ Fel gallinæ maculas in corpore illitum aufert, Rasis. Apud Galenum de composit. sec. locos, miscetur medicamentis liquidis ocularibus Asclepiadæ, ad ficosas eminentias, ac omnem extuberantiam carnis seu callum. Fel quorundam animalium laudatur à medicis ad uisum acuendum, & principium suffusionis discutiendum, ut callionymi & scorpij piscium, gallinæ, &c. Idem de simplic. 10. Galli gallinacei, maximè albi, fel ex aqua dilutum, & inunctione adhibitum, leucomata oculorum & hypochyses sanat, & aciem luminum confirmat, Marcellus. Galenus libro 4. de compos. sec. loc. medicamento liquido cuidam ad oculos suffusos, alios galli fel, alios aliud adiecisse scribit. Ad suffusionem admirabile quod ilico uisum restituit: Muris sanguinem, & galli fel, & muliebre lac æquis ponderibus misce, & bene subactis utere. probatum est enim, & magnificè profuit, Idem Euporiston 3. 16. Vlcera oculorum & albugines felle galli inungito, Idem Euporiston 2. 99. Fel quoq; de gallo mollitum simplice lympha Exacuit puros dempta caligine uisus, Serenus. Fel galli cum succo chelidoniæ herbæ & melle illitum, uisum acuit perfectè, Kiranides. Gallinaceo felli uis alligato (malim, illito: uel, ad caligationes, ut & aquilino sicut proximè dixerat) ad argema, & ad albugines ex aqua diluto, (aut supra forsan rectè, hîc uerò pro diluto legendum aut saltem subintelligendum illito.) item ad suffusiones oculorum, maximè candidi gallinacei, Plinius. Et rursus cum fimum ruffum gallin. lusciosis illini dixisset, subdit: Laudant & gallinæ fel, sed præcipuè adipem contra pustulas in pupillis. Fellis gallinacei, uel uulturini, quod longè magis prodest, scrupulum, & mellis optimi unciam, bene trita coniūges, atq; in pyxide cuprea habebis, & opportunè ad inungendum uteris. hoc nihil potētius caliginem releuat, Marcellus. ¶ In manuscripto quodam libro Germanico remedium hoc ad epilepsiam traditur: Fel gallinacei cum aqua mixtum bibat æger, & diebus decem abstemius esto.

¶ Aetius illos qui re Venerea uti non possunt inter cætera gallorum testiculos esitare consulit. Galli testes cum uino poti Venerem irritant, & bonam habitudinem præstāt, Kiranides. Gallinaceorum testes subinde si à conceptu edat mulier, mares in utero fieri dicuntur, Plinius. Ad inuoluntarium urinæ exitū in stratis: Galli testem ustum edendū apponito, Galenus Euporiston 3. 257.

¶ Ad

¶ Ad caducos: Galli teſticulos contritos cum aqua ieiuno dabis bibere, abſtineant autem à uino diebus decem, caducis remedium eſt. Debebunt autem teſticuli ſicci ſeruari; ut cum fuerint neceſſarij, continuò ſumantur, Sextus & Conſtantinus. Ad comitiales: Gallinacei teſtes ex aqua & lacte quidam bibendos cenſent, antecedente quinq; dierum abſtinentia uini; ob id inueteratos, Plinius. Galli gallinacei teſticulos in puluerem tritos ex aqua & lacte ieiuno propinato, idq; diebus quinq; facito, uino autem abſtinendum eſt, Trallianus hoc ſe ex Gallia accepiſſe ſcribens. Serapion pro epilepticis probat medicamen cōfectum è teſtibus galli gallinacei: Cælius Aurelianus, improbans ipſe ut uidetur.

¶ Gallinaceum fimum omnia quæ columbinum, ſed inefficacius, præſtat, Dioſcor. minus calidum eſt columbino, Galenus. Et rurſus, Cæterum ut in alijs omnibus animalium partibus aut excrementis plurimum refert, montanisne locis, an in pratis, paludibus, lacubus & ædibus uerſentur. Semper enim quę exercentur, ijs quæ non exercentur ſunt ſicciora: & quæ cibis utuntur calidioribus ſiccioribusq;, ijs quæ humidis frigidisq;. Itaq; ut columbarū ſtercus ſemper imbecillius expertus ſum quæ in domibus degunt quàm nomadum & montanarum: ſic gallinarū quoq; inueni multò infirmius earum quæ concluſæ ſeruantur & furfuribus aluntur, nō paulò autem ualentius earum quæ in agris, atrijs aut foris paſcuntur. Stercoris gallinacei pulli drachmæ duæ diſſolutæ in multa aqua calida, & potæ, uomitū mouent, Arnoldus de Villan. Stercus galli cum ſucco praſij datum; mox uomitum prouitat, Idem. Certò educit per uomitum, quare contra uenena propinatur, Ferdinand. Ponzettus. Idem Gaynerius ſcribit, ſed miſceri iubet cum lini urticæue ſemine in aqua decocto, aut aqua & butyro, &c. Ad felis morſum galli ſtercus liquidū cum adipe gallinaceo ſubigito & imponito, Aetius. Idem ex aceto impoſitum morſibus canis rabidi, ſalutare traditur, Kiranides. Gallinaceum fimum priuatim contra uenena fungorum bibitur ex aceto aut uino, (uel oxymelite, Raſis,) Dioſcor. Nicander contra idem uenenū commendat πάτον στρουθοῖο κατοικάδος (ὀπτόν.) Galenus etiam aduerſus ſtrangulationem à deuoratis fungis gallinarū domeſticarum fimum cum oxymelite bibi conſulit, in Euporiſtis 1. 131. nimirū ut uomitus ſubſequatur. Cum medicum quendam in Myſia gallinaceo utentem ſtercore cōſpexiſſem, in eis qui ab eſu fungorum ſuffocabantur: & ipſe quoq; ſum uſus in quibuſdam urbem inhabitantibus, qui & ipſi fungos eſitarant, ipſum uidelicet ad læuorem contritum tribus quatuórue oxycrati aut oxymelitis inſpargens cyathis. & palàm adiuti ſunt, idq; celeriter. nam qui præfocabantur, paulò pòſt uomebant pituitoſum humorem omnino craſsiſsimum, & exinde planè liberati ſunt ſymptomate, Galenus lib. 10. de ſimplicibus. Vide etiam inferius inter remedia ex candida parte huius fimi. ¶ Gallinarū fimum recēs illitum alopecias celerrimè explet, Plinius. Gallinaceorum ſtercus cum oleo utroq; (nō explicat quibuſnam) permixtum, alopecijs utile eſt, Marcellus. Cum aceto alopecijs impoſitum prodeſt, Raſis & Kiranides. Si prius fricetur locus cum panno & cepe donec rubeat; Raſis. Aridum quoque tritum cum nitro & arido (uox corrupta) unguēto alopeciam inſpiſſat, Kiranid. Recens adpoſitum podagris, plurimum iuuat, Marcellus & Plinius. Perniones quæ naſcuntur in manibus impoſitum ſanat, & omnes morſus, Conſtantinus. Eſt qui gallinæ perducat ſtercore corpus, Serenus inter carbonis (carbunculi) remedia. De uſu huius ſtercoris ad fiſtulam curandam, ſcripſimus in Rubeta G. Phlegmonas quæ naſcuntur in naribus impoſitum ſanat, Aeſculapius. Furunculo medicando: Præterea& fimum, ex gallo quod legeris albo Imbribus ex acidis fidens appone dolenti; Serenus. Vide etiam infra inter remedia ex rufa parte huius fimi. Fimum gallinaceū cum oleo & nitro clauos pedum ſanat, Plinius. Marcellus pulli gallinacei fimum rubrum clauellis frequenter illinendum conſulit. Fimum gallinaceum recens inunctum, cōtuſiones ex calciamentis ſanat, aufert etiam myrmecias, Kiranides. Si fiat ex eo cataplaſma cum melle, id illitum cruſtam ignis Perſici rumpit, Raſis. ¶ Mactatæ recens gallinæ uentrem unà cum ſtercore inuoluito melle, & iumento adhuc calentem in fauces immittito, Pelagonius aduerſus tuſsim iumenti è faucibus uel gutture prouenientem. ¶ Gallinaceum fimum contra coli cruciatus ex aceto aut uino bibitur; Dioſcor. cum aqua calida & melle, Raſis. Medicus quidam Myſus hoc fimum bibendum dabat ijs qui diutino coli dolore fuiſſent uexati ex œnomelite: uel ſi id non adeſſet, ex aceto, aut uino aqua diluto, Galenus lib. 10. de ſimplic. Et rurſus in opere de compoſ. ſec. loc. ex Aſclepiade: Gallinarum interanea omnia exempta, & in uas fictile cōiecta aſſato, ac trita reponito. uſus uerò tempore cochlearium unum & dimidium, & ſeminis dauci Cretici tuſi & cribrati tantundem, ex aquæ mulſæ calidæ cyathis tribus exhibeto. In libro quodam Germanico manuſcripto albam tantùm huius fimi partem aduerſus colicum affectum è uini cochleario, ſalubriter bibi legimus. ¶ Stercus gallinæ ſuffitum ſecundas educit, Arnoldus Villanou. ¶ Ad iumentorū remedia: Si equus pennam uorârit, primo uratur in umbilico, deinde in os eius ſtercus bouis tepidum inſeratur: tum fiat phlebotomia. demum omnia interiora gallinæ ſanæ in os eius immittes. Et ſi ne ita quidem liberatur, minue diligenter ipſum, Ruſius. Equo ex pituita per nares laboranti, fimū gallinaceum in nares inflabis, Obſcurus. Si equa marem non patitur, gallinaceo fimo cum reſina terebinthina trito; naturalia eius linuntur. ea res accendit libidinē, Anatolius. Sunt qui ad ulcera iumentorū utantur fimo gallinac. arido trito cribratoq;, inſpergentes mane, & ueſperi ſuccum ſambuci immittētes per dies aliquot: ubi ulcera primum abluerint uino in quo ſambuci folia decocta ſint cum modico ſale:

Ad inflationem ilium & uentris equi: Fimum columbinum aut gallinaceum, quantum manus capit, in uino dissoluimus cum nitro, & inde clysterem inijcimus, &c. Absyrtus & Hierocles. ¶ Rabies canum sirio ardente homini pestifera. quapropter obuiam itur per triginta eos dies, gallinaceo maximè fimo mixto cibis: aut si præuenerit morbus, ueratro, Plin.

¶ Gallinacei fimi candidi uires. Ad uitiligines quidam illini iubent gallinarum fimum candidum seruatum in oleo uetere cornea pyxide, Plin. Idem cum oleo uetere tenuissimè tritum & adpositum, leucomata & hypochyses sanat, & aciem luminum confirmat, Marcellus. Aduersus fungos noxios: Philagrius, gallinaceum stercus album (inquit) tritũ exhibemus ex posca aut aceto mulso. huius enim manifestum habemus experimentum, quòd ad fungorum strangulationes auxilietur, Aetius. Plinius in hyssopo decoctum aut mulso, uenena fungorum boletorumq́ astringere dicit. Item inflammationes ac strangulationes. quod miremur (inquit) cum si aliud animal gustauerit id fimum, torminibus & inflationibus afficiatur. Vide supra in uiribus Gallinacei fimi simpliciter. Illitio ad occultas anginas: Galli stercus album, & cerussam colore referens, exiccatũ habeto, & usu postulante subige cum aqua aut melicrato, propinato cochlearium. Desperatos enim sanat. Quòd si bibere nequeant, cum melle subactum intimis partibus illinito, Nic. Myrepsus. Fimum gallinarum duntaxat candidum, oleo in uetere corneisq́ pyxidibus adseruant, ad pupillarum albugines, Plin. Sunt qui huius fimi parte alba duntaxat intra corpus sumpta, sanguinem concretum discuti referunt. Fimum gallinac. album & frictum (φρύξας) tere ac potui cõfidenter exhibeto aduersus colicam, Aetius 9.31. Vide supra inter remedia ex hoc fimo simpliciter.

¶ Galli stercus ruffum, uel ut Plinius habet, ex gallinac. fimo quod est ruffum. Impositum furunculos rumpit, & dolorem tollit, Sextus. uide supra inter remedia ex hoc fimo simpliciter. Cum aceto recens illitum furunculos & canis rabidi morsus curat, Plin. & Cõstantinus. Ex fimo pulli gallinacei quod rubrum fuerit colliges, & impones clauellis, atq; inde eos sæpius lines, uehementer medebitur, Marcellus. Stercus gall. citrinum cataplasmatis instar impositum, cum cui uitello & exiguo croco, quemuis abscessum purulentum aperit, Rasis. Fimum gallinaceorum duntaxat rubrum lusciosis illinendum monstrant, Plinius.

¶ Cinis fimi gallinarum. Prodest ad ictus scorpionum, Plin. Gallinarum uel columbini fimi cinis ex oleo impositus ulcera pedum curat, Marcellus. Fimi gallinacei cinis pedum exulcerationes sanat. columbini fimi cinis ex oleo, Plin.

¶ Lapillos qui in gallinaceorum uesica inueniantur, conteri & potioni inspergi aduersus calculos iubent, Plin. Alexander Benedictus lapides in gallinaceo uentre repertos, contra calculum à quibusdam commendari scribit, ex hoc Plinij loco fortassis, memoria lapsus. Nos de lapillis qui in uentribus gallinaceorum reperiantur, plura scripsimus supra in B.

¶ Veneficia quædam fiunt ab his quæ eduntur excrementis corruptis, ut sanguine uel urina leprosorum, cum in his frumentum maduerit, gallinæq́ frumento depastæ fuerint, Hier. Cardan.

¶ A præsepibus equorum remouebuntur aues domesticæ atq; altiles, quæ ea propter reliquias pabuli sectari solent: & in his non solum pinnulas excutiunt, sed etiam stercora deijciunt: atque illæ cum gutturis, hæc cum alui periculo ab equis deglutiuntur, Ioach. Camerarius. De fimo gallinaceo à bobus aut equis deuorato, & remedijs contra eum, plura in Quadrupedum istarum historijs scripsimus. Hierocles equo aduersus hunc fimum deuoratum auxiliari docet ipsum fimum gallinæ album & solidum: quem conteri iubet cum drachma seui, (στέατος,) & cum duobus polentæ choenicibus uinoq; nigro austero in mazas redigi, & equo edẽdas dari. Gallinarum fimum, duntaxat candidum, in hyssopo decoctum aut mulso, uenena fungorum boletorumq́ astringit: item inflammationes ac strangulationes: quod miremur, cum si aliud animal gustauerit id fimum, torminibus & inflationibus afficiatur, Plin.

¶ Quidam à gallo gallinaceo pugnante leuiter læsus in rabiem uenisse dicitur, Cælius Aurelianus de morb. acut. 3. 9.

H.

a. Vt ornis apud Græcos, sic apud Latinos auis etiam aliquando pro gallo gallináue absolutè ponitur. Rhodias aues pro gallinis Rhodijs Columella dixit. & Græcè Ταναγραίους ὄρνιθας genere masc. legimus, id est alites Tanagræos pro gallinaceis Tanagræis. Gallinaceos mares pro gallis gallinaceis Columella dixit. Gallos à contrario sensu appellatos quidam existimant. nam Galli sacerdotes matris deûm castrati erãt. hinc Martialis, Ne nimis exhausto macresceret inguine gallus, Amisit testeis, nunc mihi gallus erit. Et rursus, Succumbit sterili frustra gallina marito, Hanc matris Cybeles esse decebat auem. Cristatus ales, pro gallo, Ouidius 1. Fastorum.

¶ Ἀλέκτωρ Græcè dicit à priuatiua particula & lecto: ἐκ τοῦ α καὶ τοῦ λέγω, διὰ τὸ ἐκ λέκτρου ἡμᾶς ἐγείρειν, Eustathius & Athenæus. A tertia persona præteriti passiui uerbi λέγω, quod est dormio, fit λέκτρον, ἀλέκτωρ: & forte ἤλεκτρα & ἀλεκτρυών, (oxytonum,) Idem. Ἀλεκτρυών nomen uiri Iliados ρ. seruat o. magnum (non seruat: Vide mox inter Propria) in genitiuo, pro aue uerò Homeri seculum hanc uocem non agnouit, Varinus. Vtebantur nimirum antiquitus tantum uoce ὄρνις de gallo in genere masc. de gallina in fœminino. Gallos gallinaceos alectryónas & aléctoras Greci uocãt, quia nos à lecto exuscitẽt: gallinas uerò alectoridas & ornithas. Aristophanes alectoras qui mares sint, alectryænas

quæ

quæ fœminæ, alectryónas utrunque continere, ludens in comœdia monstrauit. Inuenias & pro maribus alectoridas acceptos, ut inquit Athenæus, Hermolaus. Socrates sane in Nebulis Aristophanis Strepsiadem docens, reprehendere uidetur quod ἀλεκτρυόνα in utroque sexu proferat, itaque iubet eum fœminam ἀλεκτρύαιναν uocare, ficto uocabulo & poëtico, ut à λέων scilicet fit λέαινα: marē uerò ἀλέκτορα. Apparet autem (inquit Scholiastes) uulgarem hanc consuetudinem tum fuisse, fœminam quoque ἀλεκτρυόνα nominandi, ut patet ex hisce (Aristophanis) in Amphiarao uerbis: γύναι, τί τὸ ψοφῆσάν ἐστιν; ἡ ἀλεκτρυὼν τὴν κύλικα καταβέβληκεν. οἰμώξεσθέ γε. Et in Platonis (Aristophanis, Athenæus. positum est καὶ πλάτων, pro καὶ πάλιν à librarijs) Dædalo, ἐνίοτε πολλαὶ τῶν ἀλεκτρυόνων ὑπηνέμια βία τίκτουσιν ᾠὰ πολλάκις. ὁ δὲ πῶς ἔχειν τὰς ἀλεκτρυόνας σοφεῖ. Attici quidem etiam gallinas sic uocabant. Et Theopompus, Vocant uerò gallinam etiam ἀλεκτρύαιναν: Hæc Scholiastes. sed locus, quod ad authorum citationes, non rectè distinctus emendari potest ex Athenæo, cuius uerba subieci. Cratinus (inquit) ἀλεκτρυόνα in fœm. genere dixit. item Strattis, αἱ δ' ἀλεκτρυόνιδες ἅπασαι, καὶ τὰ χοιρίδια τέθνηκεν. & Anaxandrides Rhodius Comicus, ὀχευομένας τὰς ἀλεκτρυόνας θεωροῦσιν ἄσμενοι. Et Theopompus in Pace, ἄχθομαι δ' ἀπολωλεκὼς ἀλεκτρυόνα τίκτουσαν ᾠὰ πάγκαλα. Et Aristophanes in Dędalo, ᾠὸν μέγιστον τέτοκεν ὡς ἀλεκτρυών. Dicitur & ἀλέκτωρ. ὥσπερ ὁ περσικὸς ὥραν πᾶσαν καναχῶν ὀλόφωνος ἀλέκτωρ, Cratinus. Veteres ἀλεκτρυόνας uocabant etiam gallinas, Hesychius. Ab ἀλέκτωρ masculino, fœmininum ἀλεκτορὶς deriuatur. Ἀλεκτορὶς poeticum est, ὡς τὸ ἀλέκτωρ ἑλληνικὸν (lego ἀδόκιμον) ὅλως, Varinus. Thomas Magister quoque annotat, uocem ἀλεκτρυὼν significare marem & fœminam: ἀλεκτορὶς autem esse uocem plane poeticam, ἀλέκτωρ uerò uocabulum esse ἀδόκιμον. Atqui ἀλεκτορίδα Aristoteles etiam dixit lib. 6. de historia animalium: & Galenus in opere de Simplicibus medic. ἀλεκτρυόνος καὶ ἀλεκτορίδος αἷμα. itaque ego uocem ἀλεκτρύαινα prorsus ἀδόκιμον dixerim, ἀλέκτωρ uerò poeticam tantū contra Varinum & Thomam Magistrum: qui cum ἀλεκτορὶς poeticum faciāt, poetæ nullius testimonium proferunt, & ego quoque nullum ex poetis hac uoce usum memini. ἀλέκτορα uerò in prosa nemo dixit, sed poetæ aliquot, Aristophanes, Theocritus, Cratinus. item Septuaginta Prou. 30. & Kirañ. Vsus nostro tēpore obtinuit ut gallinę ὀρνίθια & ὀρνίθια dicātur, galli uerò ἀλεκτρυόνια & ἀλεκτορίδες, Atheneus. Ὄρνις genere communi priuatim de (auibus) domesticis (id est gallinis) dicitur, Eustathius. ὀρνίθια οἰκίδιοι & κατοικίδιοι, pro gallinaceo genere, in scriptis Porphyrij. ὄρνιθας τροφίμους Suidas in Melito dixit, siue pro gallinacei generis, siue pro alijs etiam altilibus auibus. Ἀλεκτορίδης, pullus gallinaceus, forma patronymica, Suidas, & Varinus in Λαγωός. Ἀλεκτρυόνιον & περδίκιον ab Antiphane nominantur forma diminutiua: qua etiam ἀλεκτορίσκοι dicuntur. sed Suidas alectoriscos Tanagræos nominat, qui grandes sunt gallinacei.

¶ His subiungam rariora quædam gallinacei generis nomina, quæ partim poetica sunt, partim glossis & dialectis differunt, partim fortassis etiam barbara. & quoniam ea nō pauca sunt, ordinem alphabeticum ijs recensendis adhibebo. Βητός, gallus anniculus, Hesych. & Varin. Ἱκανός, gallinaceus, Iidem. ¶ Κέρκνος, accipiter uel gallinaceus, Hesychius & Varinus. Σέρκος, gallus, & gallinæ σελκίδες, Iidem. Κῆρυξ, accipitris genus: & gallinaceus, Suidas & Varin. Κίκιρρος, gallinaceus, Hesych. & Varinus. Κικκὸς oxytonum, gallinaceus: paroxytonum uerò, parua cicada, ὁ νέος τέττιξ, & κίκκα (paroxytonum) gallina, Iidem. uox per onomatopœiam facta uidetur, ut Germanica güggel. Κοκκοβόας ὄρνις, de gallinaceo accipiendum uidetur apud Sophoclem, Eustathius. à uoce nimirum, de qua uerbum κοκκύζειν usurpant Greci. Κορύθων, ἀλεκτρυών, ἀλεκτορίδες, Hesychius & Varinus. forte autem sic nominatus fuerit gallus quòd córytha, id est cristā gerat. & eadem ratione fortassis etiam κορωνεὺς apud eosdem, quæ uox eis etiam cophinum & calathum significat. Κόσκινοι, οἱ κατοικίδιοι ὄρνιθες, Hesychius & Varin. Κόττοι, gallinacei à crista capitis sic dicti, Iidem in Γρονόττα quod est κεφαλῆς τρίχωμα. Κόττος, ὄρνις: sed equum quoque aliqui sic uocabant, Iidem. Et rursus, Κοττυβολεῖν, τὸ παρατηρεῖν τινα ὄρνιν. Κοττύλιοι (κόττυλοι, per iota. in penultima, Varinus) κατοικίδιοι ὄρνεις, Hesychius. Κοτίκας, gallus, Hesych. & Varinus. ¶ Μηδικοί, aues Medicæ, gallinacei, Iidem. Aristophanes in Auibus Medum (μῆδον) auem facere uidetur, Scholiastes gallinaceum accipiendum suspicatur. alibi quidem dubitat an ulla auis rectè μῆδος appelletur. Sed cum gallinaceus ab eodē Comico etiam Persica auis dicatur, medum quoque uel medicam auem pro gallinaceo accipi ab eo probabile est. De Medicis gallinaceis magnis & pugnacibus, scriptum est supra in B. ὥσπερ ὁ περσικὸς ὥραν πᾶσαν καναχῶν ὀλόφωνος ἀλέκτωρ, Cratinus apud Athenæum. ὀλόφωνος, gallinaceus, sic dictus, uel à lopho, id est crista, uel ab eo quod inter canendum in sublime se erigat, ἀπὸ τοῦ γὰρ ᾄδειν ὅλον αἴρεσθαι καὶ μετεωρίζεσθαι, Hesych. Alexarchus Cassandri Macedonum regis frater, gallum gallinaceum orthoboam (ὀρθοβόαν, nimirum quòd inter canēdum se erigat, unde & ὀλόφωνον dictum quidam coniiciunt, ut iam diximus: nisi quasi ὀρθροβόαν potius, à matutino cantu, sic appellatum placeat,) uocabat, Hermolaus ex Athenæo. Ὀρτάλιχοι. gallinacei, Eustathius. item pulli gallinacei, Vide infra in Pullo. ὀρτάλιχοι pulli sunt qui nondum uolare possunt, uolare tamen gestiunt & conantur, παρὰ τὸ γλίχεσθαι τοῦ ὀρθοῦν καὶ πέτεσθαι, Etymologus & Varin. Bœoticè etiam ipsi gallinacei sic uocantur, ut apud Aristophanem in Acharnensibus, Scholiastes & Varinus. Thebani rerum nomina innouare gaudent. itaque sepiam uocant ὀπιθοτίλαν, ἀλεκτρυόνα ὀρτάλιχον, &c. Atheneus lib. 13. & Varinus in Ἀλεξάνδρων. Ὀρταλὶς αἰχμητῇσιν ὑποδυηθεῖσα νεοσσοῖς, Nicander de gallina. ὀρταλίχοισι χελιδόσιν Oppianus dixit. ¶ Gallinaceus Persica auis (περσικὸς ὄρνις) dicitur propter cristā. Multos pueros deceperunt amatores, alius

coturnice, alius Persica aue aliáue donata, Aristophanes in Auibus. ubi Scholiastes, Pretiosa (inquit) omnia, quibus solus rex (Persarum) utebatur, Persica uocabantur. & hoc in loco auis Persica, non certam aliquam auem designat. sunt tamen qui gallinaceum; & qui pauonem interpretentur. Vide superius paulò in Medo. ¶ Σόρκος, gallinaceus; (scribitur etiam κόρκινος, ut supra:) & gallinæ σέλκος, Hesychius & Varinus. κλυτὸς ὄρνις, gallinaceus, Iidem: forte quòd procul exaudiatur. κλύειν enim audire est.

¶ Κρόκος, τὸ ἱεροτὸν, (mendum est forte:) & gallinacei qui collum habent eiusmodi, (croceis uel aureis iubis scilicet ornatum,) ἱερόκη, Hesych. & Varinus. Gallus ἱερονίας Hermanubidi immolabatur, Plutarchus. κώκαλον, genus quoddam gallinacei, Iidem. χελλῶνος; gallinacei quidam; Iidem. ψήληκος, τῶν ἀλεκτρυόνων οἱ νοθαγγῦναι, Suidas & Hesychius. Σίσιλος ὄρνις, pro gallinaceo apud Pollucẽ.

¶ Epitheta. Nocte deæ noctis cristatus cæditur ales, Ouidius 1. Fast. Cristatæq́; sonant undiq́; lucis aues, Martialis. Excubitorq́; diem cantu patefecerat ales, Vergilius. Apud Textorem galli epitheta sunt hæc, Gallinaceus, Metuendus leonibus, Nuncius lucis, Salax, Volucris Titania. ¶ ὀρταλὶς αἰχμητῆσιν ὑποδυνηθεῖσα νεοσσοῖς, Nicander. dixit autẽ neossos, id est pullos, pro gallinaceis adultis. Κοκκοβόας ὄρνις de gallo dici uidetur apud Sophoclem, Eustathius. ὀλόφωνος ἀλέκτωρ, Cratinus. uide paulò superius plura de hac uoce. ὀξύφωνος, apud Lucianũ. ὀρθριοκόκκυξ ἀλεκτρυὼν, Diphilus apud Eustathium. Varinus non rectè habet ὀρθιοκόκκυξ. ὄρθριος ἀλέκτωρ, Theocritus Idyllio 7. ὀρθροβόας, uide superius inter nomenclaturas uarias huius alitis. ὄρνιχες φοινικόλοφοι, Theocritus Idyl. 27.

¶ Deriuata. A gallo fit gallina. à gallina gallinaceus, quæ uox & pro gallo simpliciter ponitur, & tanquam epitheton ei adiungitur, differentiæ forsan gratia. nam & Galli populi sunt, & sacerdotes Cybeles sic uocabantur. Dicitur etiam adiectiuè gallinaceum quod ex gallis uel gallinis est, ut pullus gallinaceus & oua gallinacea Varroni, & fel gallinaceum Ciceroni 2. de diuinat. ¶ Gallinarium, locus in quo gallinæ nutriuntur, Columellæ. Idem pro gallinario officinam dixit. Gallinarium est quod & cohors dicitur, unde aues cohortales. Aedicula uerò altera, cuius parietibus corbes affiguntur, in ijsq́; gallinæ incubant, officina cohortalis (aliàs cortalis, das nisthuß) ob id appellatur, quòd non aliter ac in officinis nostris cuncta parantur, quæ in usum humanum ueniunt, ita istic oua & pulli, quæ in cibum, Gyb. Longolius. ¶ Gallinarius Plinio & Ciceroni 4. Academ. custos est gallinarum qui Varroni & Columellæ gallinarius curator dicitur. ¶ Gallicinium pars noctis appellata est, in qua galli cantant. Primum tempus diei dicitur mediæ noctis inclinatio: deinde gallicinium: inde conticinium, cum & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt, Macrobius Saturn. 1. 3. Noctis gallicinio uenit quidam iuuenis è proxima ciuitate, Apuleius lib. 2. de Asino. Tempus quo galli cantant, tribus ab intempesta nocte horis, gallicinium appellatur, Gyb. Longolius. ¶ Gallulo, pubem emitto. unde gallulasco, pubesco, quòd pubescentes uocem grandiorem ad galli gallinacei similitudinem faciant. Cuius uox gallulascit, Næuius. Aristoteles hoc τραγᾶν dixit. Vide in Hirco H. a. ¶ Gallus fortunam corporis significat, ut inquit Quintilianus: id est castratum. nam tales erant Galli sacerdotes Cybeles: de quibus extat prouerbium, γάλλος τί τέμνεις; Gallos quid execas? id est, Cur affligis afflictum? quid actum agis? Gallum matris deûm sacerdotem Iul. Firmicus archigallum uocat, Brodæus. Matris deûm Cybeles sacerdotum antistites archigalli nominabantur, ut in antiquis elogijs aduertimus. Epitaphiũ est Romæ in S. Martino in mõtibus, huiusmodi. D. M. C. Camerius Crescens Archigallus Matris Deûm Magnæ Idææ & Attis Po. Ro. &c. ut recitat Gyraldus: qui Tertulliani etiã uerba de archigallo quodã repetit, Syntagmate quarto de dijs. Archigallum etiam puto eunuchorum genus esse. Quo sydere prodeant hermaphroditi, eunuchi, uiragines, archigalli, ubertim scribit Matheseos tertio Firmicus, Cælius. Parasius pinxit Archigallum, quam picturam amauit Tiberius princeps, Plinius. ¶ Gallipedem quidam in Suetonij Tiberio ineptè pro Callipide legunt. ¶ Câres à Persis uocantur galli, eò quòd cristam in galeis habeant, Plutarchus in Artaxerxe.

¶ Ἀλέκτωρ poetis uxorem significat, ἡ ὁμόλεκτρος, Eustathius: ut & ἄλοχος. item uirginem lectum siue coniugium non expertam. sic Mineruam ἀλέκτορα legimus, Idem. Pompeianus sophista cum Panathenæa festa celebrarẽtur Athenis, in quibus iudicia cessant, dixit: γενέθλιός ἐστι σοὶ ἀλέκτορος ἀθηνᾶς, καὶ ἄδικος ἡ πᾶσα ἡμέρα, Athenæus libro 3. Ion Tragicus tibiam quoq́; ἀλέκτορα dixit, quod propter soni eius suauitatem auditores λέγεσθαι, id est dormire nolint, Eustathius. Eadem ratione Sol etiam ἠλέκτωρ cognominatur, quòd homines in lectis cubare non sinat, uel (potius) quòd ipse nunquam cubet aut quiescat, Eustathius. ¶ Diitrephes prius pauper, nunc ditatus, ξουθός ἐστιν ἱππαλεκτρυὼν, Aristophanes in Auibus. ubi Scholiastes, Nunc (inquit) facta est ales magna & non uulgaris. gallus enim plerisq́; auibus præstat. Plura de hac uoce leges in Equo a. ubi animalia ab equo denominata memorantur. Iubas etiam & capillum Græci alectoridas appellant, Hermolaus. ¶ Ἀλεκτρυοφόρον Aeschines dixit in Axiocho: unde nos etiam forte ὀρτυγοφόρον dicere poterimus. nam ὀρτυγοκόπος non est in usu, Pollux. uidetur autem significare eos qui has aues uenales gestant: uel ad ludos potius. nam ὀρτυγοκόπος dicitur, qui in ludo coturnicem digito ferit, &c. Phrynichus ἀλεκτρυοπωλητήριον dixit: ὥστε καὶ ἀλεκτρυονοπώλην ἂν εἴποις, Pollux. ¶ Pilulæ alectoriæ quædam aluum purgantes à Nicolao Myrepso describuntur: quas sic dictas apparet, eò quòd ui sua purgandi eos qui sumpserint, à lecto excitent. ¶ Ἀλεκτρυοφωνία, gallicinium, ut quidam in Lexicon uulgare Græcolatinum

latinum retulit. sed apud Marcum Euangelistam cap. 13. ἀλεκτοροφωνία scribitur. ¶ Gallinarium Græce ὀρνιθῶνα uocârim, ad uerbum auiarium dixeris. sed illi cum omnem auem, tum gallum gallinamque per excellentiam ornin nominant. Itali hodie uulgò pullarium appellant, Calepinus. In uilla est pastionis genus, quod appellant Græci ὀρνιθῶνας, καὶ περιστερῶνας, Varro. ὀρνιθονομεῖον, τὸ τὰς ὄρνιθας ἔχον οἴκημα, Suidas. Latinè etiam auiaria appellantur, ubi cicures atque omnia genera auium segregata farcirentur. Hoc & ὀρνιθοβοσκεῖον Varroni dicitur. Μέταυλος, ἡ ῥυπαρὰ λεγομένη αὐλή, ὅ ὀρνίθων ἦσαν, apud Aristophanem, Varinus. πέταυρον Grapaldus ex Polluce interpretatur caueam, in quam se cortis alites cubitum ituræ recipiunt. Πέταυρον Aristophanes nominat ὃ τῶν φοινικιδῶν ὄρνιθας ἐγκαθεύδειν συμβέβηκε, Pollux lib. 10. Verum, ut ego conijcio, non gallinarium totum petaurum nominari debet, sed tabula uel asser (σανίς, Varinus,) quasi πέτευδον, παρὰ τὸ εὕδειν ἐν αὐτῷ τὰ πετεινά. dicũtur etiam πέταυρα, asserculi (σανίδα, nimirum quas Latinè scandulas dicimus) quibus ædium tecta teguntur, ἐν οἷς στεγάζομεν τὰ ὁσπίτια. quibus hospitia, uoce à Latinis sumpta, teguntur,) quod propter leuitatem facile ad auras & flatus uolitet. Scribitur & πέτευρον Varino, & exponitur tabella tenuis & oblonga, qualis ædium tectis pro lateribus adhibetur. Αἰθαλόεν πέτευρον aliqui trabem interpretantur, &c. οὐδ᾽ ὁπότ᾽ ὀρτάλιχοι μινυροὶ ποτὶ κοῖτον ὁρῷεν Σεισαμένας πτερὰ ματρὸς ἐπ᾽ αἰθαλόεντι πετεύρῳ, Theocritus Idyl. 13. Ταρσός, μετέωρόν τι ἴκριον, ἐφ᾽ ᾧ ἀλεκτορίδες κοιμῶνται, Varinus. Κοττάναθρον, ἔνθα οἱ ὄρνιθες κοιμῶνται, Hesych. Κόττον supra gallinaceum interpretati sumus. ¶ Ratio cohortalis, quam Græci uocant ὀρνιθοτροφίαν, Columella.

¶ ᾠὰ ἀλεκτόρεια, id est gallinacea oua, Synesius in epistolis. ὀρνίθεια κρέα, id est gallinaceæ carnes, Xenophon lib. 4. Anabas.

¶ Stirpes. Cunila gallinacea, non alia herba est quàm quæ origanum Heracleoticum Græcis uocatur, Plinio teste. Ruellius sic dictam putat quòd à gallinis pascatur. In Ponto (inquit Plautus) absinthium fit & cunila gallinacea. ¶ Alectorolophos, quæ apud nos crista dicitur, folia habet similia gallinacei cristæ, Plin. Syluaticus gallitricum uel centrum galli uulgò dictum interpretatur, cuius semen (inquit, oculis immissum) caliginem ad se trahit. Eandem alibi scarleam uocat, (ut nostri scharlach) quod uisus claritatem renouet. Et alibi, Eraclea (Heraclea) est (inquit) quæ Latinè ferraria nigra uocatur: quam recentiores centrum galli, & gallitricum syluestre uocãt. Videtur autem de sideritide Heraclea sentire, quam hodie eruditi quidam herbam Iudaicam uel tetrahit Arabicè & uulgo herbariorum dictam esse putant: quibus ego quoque potius assenserim. etsi illa etiam quam polemonium Ruellius facit, pulchrè cum Dioscoridis descriptione facere uidetur. Vulgare quidem gallitrici nomen, à galli crista corruptum uidetur. Inter uerbenacæ etiã nomenclaturas apud Dioscoridem crista gallinacea legitur. Τζιντογάλη nominatur apud Nic. Myrepsum unguento 62. ¶ Gallitricus (lego Galli crus) id est sanguinaria, eò quòd naribus imposita, sanguinẽ suauiter fluere facit. nascitur circa uias & saxosis locis. habet in summitate uelut pedes galli, Syluaticus. Plura leges de hac herba in Boue H. c. & in Cornice a. Capnos siue capnion, hoc est fumus, duplex: alia Dioscoridi descripta, nascens in hortis & segetibus hordeaceis: alia & nomine & effectu similis, quam pedes gallinaceos uocant (teste Plinio) in parietibus & sepibus genitam, ramis tenuissimis sparsisque, flore purpureo, ut inquit Plinius: quam nõnulli modo cymbalarem uulgò dictam, nescio quàm rectè interpretantur, folio hederæ, prætenui, ut in cotyledone cõmonuimus, Hermolaus Corollario 724. ubi etiam mox crassissimum illorum errorẽ reprehendit, qui ex eo quòd capnon Plinius Latinè pedes gallinaceos uocari scribit, capnon etiam à Dioscoride monstratum, non aliud genus esse putant, quàm quæ uulgò sanguinaria & galli crus dicitur. quæ gramini (inquit) tam similis est, ut ab eo forte non admodũ seiungi possit: nisi quòd folio minore cernitur, & fibris potius quàm radice nititur. id autem quod in utroque summo frutice trifarin (trifarium) gallinacei pedis imitationem habet, candidius in hac quàm in gramine conspicitur. Et alibi, Cotyledon non est, ut quidam rentur, quæ uulgò cymbalaris appellatur, etiamsi cymbalion à Dioscoride uocetur. est autem cymbalaris herba folio tenus anguloso, hederaceo, flore paruo, purpureo, in muris terræ nascens, quam quidem nonnulli genus alterum capni dictæ faciunt. Hæc ille. Vulgaris quidem apud nos hæc herba est, & lactis etiam nonnihil habet, flosculo calathiformi ex purpureo ad cœruleum inclinante, radice alba dulci, ut rapulo syluestri congener uideatur: oculis à quibusdam utilis creditur, nimirum ut capnos quoque, ut ab eodem effectu nomen idem cõtigerit. foliorum species per ætatem mutatur, ex rotundiori in longam. quæ uerò eius pars pedes gallinaceos referat, non facile dixerim, nisi forte mucrones illi in quos diuiditur calyx qui florem sustinet, eos repræsentare dicatur, præsertim cum flos deciderit aut aruerit, tunc enim in diuersa tensi rigentesque magis apparent. ¶ Apud Dioscoridem inter thlaspeos etiam nomẽclaturas pes gallinaceus legitur. Item caucalis (apud eundẽ) tum eodem nomine, tum pes pulli uocatur: nimirum quòd extremum folium in gallinæ pedem conformetur, ut Ruellius scribit. Portulaca Macro etiam pes pulli dicitur, Syluaticus. Adamus Lonicerus tertiam aizoi speciem Germanicè interpretatur, Hünerbeer, Hünertruben. ¶ Herba quam pro aristolochia rotunda pharmacopolæ Germani hactenus falsò acceperunt, à quibusdam Germanicè Hanenspozn, id est calcar gallinacei, à floris figura, nominatur. ¶ Alsine herba Grecis dicta, uulgò morsus gallinæ & passerina à quibusdam nominatur, Germanis Hünerdarm, Hünerserb, Vogelkraut. ea cũ cæteris auibus tum gallinis grata & salubris, et fastidij remedium

existimatur: ut helxine etiam, qua Plinius gallinaceos scribit annuum fastidium purgare, si modo non errore aliquo factum est ut helxine pro alsine scriberetur.

¶ Animalia. κώκαλον, uetustum, & species gallinacei, Hesychius & Varin. Κώκαλος etiam nomen proprium est, Varin. Persæ etiam coruos alectoridas uocant, Hermolaus nescio quo authore. Pausanias quidem in Bœotia gallinaceos quosdam coraxos, id est atro coruorum colore esse scribit. Vpupam etiam ἀλεκτρυόνα & γέλασον uocãt, Hesych. & Varinus. Cancer Heracleoticus uulgò apud Italos gallus marinus, gallo de mare, nominatur, quòd eius chelæ cristam galli referant, Pet. Bellonius. Piscis quidam ad Oceanum Germanicum, gobijs cõgener, ut ex pictura conijcio, uulgò Seehan, id est gallus marinus uocitatur. ¶ Gallus matricis, id est mola matricis, Syluaticus. Amatus Lusitanus lib. 1. Curationum Medicinalium meminit mulieris quæ geminos utero gestans quinto mense abortiuit, & tertio à primo abortu die, frustum quoddam carnis emisit, galli cristæ cum rostro gallinaceo simile.

¶ Icones. Asis (regio puto sic dicta) puerum delphino insidentem numis insculpebat, Dardanis gallorum pugnam, Pollux lib. 9. & Cælius. Persarum rex Artaxerxes Cyri iunioris percussori ex Caria, uirtutis præmium contribuit, uti in prima acie gallum aureũ in hastæ gestaret apice. Nam Câras omnes Persæ ἀλεκτρυόνας dicunt, id est gallos, propter cristas quas in galeis surrectas habent, Cælius. ¶ In Apollinis Delphici templo chirotechnæ (id est opifices manuarij) frigida quædam & curiosa fecerunt, ut qui manui Apollinis gallinaceum imposuit, ut horam matutinam & tempus instantis ortus designaret, Plutarchus in libro Cur Pythia non amplius carmine respondeat. ¶ Lapis Eislebanus aliquando galli effigiem refert, Georg. Agricola. In arce Eleorum Mineruæ simulacrum est, cuius galeæ gallinaceus insidet, Pausanias. uide infra in h. ¶ Athenienses Anterotis aram constituerunt, in qua pueri nudi & formosi signum inerat, in ulnis geminos sustinentis generosos gallos, & se in caput impellentis, quibus Timagoram & Meletum, seu Melitum (utrunque enim legimus) qui amore perierunt, significabant. Historia notissima apud Pausaniam & Suidam: quanquam nonnihil inter se euarient, ille in Attica, hic in dictione Melitus, Gyraldus. Gestat autẽ puer gallinaceos: quòd unà cũ duobus gallis, quos à Melito sibi dono datos ulnis gestabat, ex arce Athenis se præcipitasset. Pausanias aliter hanc historiam referens, gallinaceorum quoque non meminit. ¶ In excelsarum turrium apicibus gallinacei icon ex orichalco conflata, & inaurata plerunque, imponi solet, lamina ad uentum uersatili. Vide Emblema Alciati quod in fine historiæ galli recitabitur.

¶ Propria. Auctor Nicander est, Secundum, qui pincerna regius fuit in Bithynia, à gallo amatum eximiè cui nomen foret Centaurus, Cælius. ¶ Alectryon nomen proprium uiri Iliados ρ. non seruat o. magnum in obliquis, ἀλεκτρύων uerò paroxytonũ seruat, Eustathius. Υἱὸν Ἀλεκτρυόνος μεγαθύμου, Homerus. ¶ Electryon memoratur Amphitryonis pater & filius Alcei, ut testis est Hesiodus in Aspide. ¶ Alector filius fuit Argeæ filij Pelopis & Hegesandræ filiæ Amyclæ (τοῦ Ἀμύκλα,) cuius filia Iphiloche uel Echemelus (Ἐχέμηλος) Megapenthi filio Menelai nupta fuit, Eustathius. Fuit & alius Alector filius Epei regis Elidis, &c. Eustathius in secundum Iliados. ¶ Adæus quidam Philippi militum peregrinorũ dux, ἀλεκτρυὼν cognominabatur. Meminit eius Heraclides Comicus his uersibus: Ἀλεκτρυόνα τὸν τοῦ Φιλίππου παραλαβὼν Ἀωρὶ κοκκύζοντα, καὶ πλανώμενον Κατέκοψεν, οὐ γὰρ εἶχεν οὐδέπω λόφον. Ἕνα κατακόψας μάλα συχνοὺς ἐδείπνισε Χάρης Ἀθηναίους. ut Athenæus citat libro 12. nam hic Chares (inquit Eustathius) Athenienses in foro epulis excepit, cũ sacrificaret epinicia propter pugnam prosperè contra Philippi peregrinos milites gestã. dicit autem illum intempestiuè cecinisse (ἀωρὶ κοκκύσαι) eò quòd pugnam intempestiuè aggressus sit: & nondum cristam habuisse, hoc est inermem adhuc periculo se exposuisse. Vide infra in prouerbio Philippi gallus. ¶ Alectryon quidam adolescens Marti acceptus fuit, quem Mars aliquando cum Venere cõcubiturus in domo Vulcani pro uigile secũ ducebat, ut si quis appareret, Sol oriens præsertim, indicaret. ille uerò somno uictus cum Solis ortum non indicasset, Mars à Vulcano deprehensus & irretitus est. qui postea dimissus, Alectryoni iratus in auem eum mutauit unà cum armis quæ prius gerebat, ita ut pro galea cristam haberet. Itaque memor deinceps huius rei alectryon, etiam nunc ales, id tempus quo Sol prope ortum est, quo scilicet Vulcanus domum reuerti solebat, cãtu designat. Fabulam memorant Lucianus, & ex eo interpretatus Cęlius Rhodiginus, & Aristophanis Scholiastes, & Eustathius in octauum Odysseæ, & Varinus. Alectryonem aliquando Martis ministrũ & militem fuisse etiamnum testantur, crista, animositas, calcaria, ut rhetor quidam scripsit. ἀλλὰ τοῦτο τὸ ὕστερον μυθοποιητικῆς οὐ σεμνὸν ὄντι λάλημα, Eustathius. Alectryon olim tyrannidem gessit, & Persis primus imperauit, etiam ante Darium & Megabyzum: unde etiamnum ab illo imperio Persica auis appellatur, Pisthetærus apud Aristoph. in Auibus. Vbi Scholiastes, Forte etiam in pręcedentibus (inquit) alectryóna uocat Medum auem. nam Persas quoque Medos uocabant. Mox autem subdit Epops, Hinc est nimirum quòd adhuc instar magni regis incedit, cyrbasiam (tiaram) in capite solus auiũ rectam gerens. Quanquam enim (inquit Scholiastes) Persæ omnes tiaram ferrent, solis tamẽ regibus erectam ferre fas erat: cæteris complicata erat uel in frontẽ prona uergebat, ut Clitarchus tradit. Adeò uerò præpotens (inquit Cælius) & formidolosum fuisse illud imperium aiunt, ut nunc quoque auibus id genus diluculo præcinentibus, prosiliant ad opera omnes ceu mulctam ueriti. ¶ Cornelius Gallus, poetæ ueteris nomen. ¶ Gallus, gentile à Gallia. ¶ Est & Gallus fluuius Phrygiæ, cuius aqua furorem

rorem inducit. Amnis it insana nomine Gallus aqua, Ouidius. Ab hoc, auctore Festo, Galli dicebantur sacerdotes Cybeles, qui postquam ex eo bibissent se castrabāt, & inter sacrificandum furiosè se gerebant. Crinemq; rotantes Sanguinei populis ulularunt tristia Galli, Lucanus lib. 1. Quidam Gallum puerum putauere, qui contracta offensa deæ se execuerit, & simul fluuio nomen dederit, Gyraldus. ¶ Gallinaria insula est à gallinis feris sic dicta: uide infra in Capite de gallinis feris. ¶ Et Pontina palus & Gallinaria pinus, Iuuenalis Sat. 3.

¶ b. Formoso regi, cui uertice purpurat alto Fastigiatus apex, dulciq; errore coruscæ Splendescunt ceruice iubæ, perq; aurea colla, Perq; humeros it pulcher honos, palea ampla decenter Albicat ex rutilo, atq; torosa in pectora pendet Barbarum in morem. stat adūca cuspide rostrum, Exiguum spatij rostrum, flagrantq; tremendum Raui oculi, niueasq; caput latè explicat aureis. Crura pilis hirsuta rigent, iuncturaq; nodo Vix distante sedet, durus uestigia mucro Armat: in immensum pinnæq;, hirtiq; lacerti Protenti excurrunt, duplicíq; horrentia uallo Falcatę ad cœlum tolluntur acumina caudæ, Politianus in Rustico. ¶ Crista in gallinaceo, uocatur etiam apex à Politiano. Cristas tollere uel detrahere prouerbium referetur infra. Gallorum cristas aliqui barbarè ruffas nominant. Ascili, id est crista galli, Syluaticus. Græci λόφον appellant, ut Eustathius. Aristophanes in Auibus κυρβασίαν: quanquam Varinus Cyrbasiam & Cybarsiam quoq; caput gallinacei interpretatur, κεφαλὴν ἀλέκτορος: Hesychius κορυφὴν ἀλέκτορος, id est uerticem uel cristam galli. Hippocrates cyrbasicam pileum acutum ut uidetur; qui & tiara. alij cyrbasiam, alij tiaram erectam, qua soli Persarum reges utebantur. ὁ Περσικὸς ὄρνις ὁ ἀλέκτωρ λέγεται διὰ τὴν λοφιάν, Suidas. ¶ Rostrum, uulgus Italicum becco uocat, uocabulo Tolosano antiquo: quanquam id illis gallinacei rostrum significaret, author Tranquillus in Vitellio. Κόραξ, coruus, & summa gallinaceorum rostra, à colore nigro quem Græci κορὸν dicunt, Hesychius & Varinus. Κάλεα (lego κάλλαια) barbæ gallinaceorum, & pennę in cauda earum secundum Aelium Dionysium, Varinus in uoce Θρόνα. Κάλλαιοι (lego κάλλαια) gallinaceorum barbæ, & omnis color purpureus, uel secundum alios uarius. πᾶν πορφυροειδὲς χρῶμα. ἔνιοι δὲ τὰ ποικίλα. καὶ παρ' Αἰγυπτίοις χρῶμα καλλαΐνόν. Ponitur etiam pro unguento. & καλλαὶ (malim κάλλη, ut Ammonius de differentijs uocum habet,) τὰ βαπτὰ ἔρια, Hesychius. Καλλιάνθη πορφυρᾶ, Hesychius & Varinus. legendum forte, κάλλη, ἄνθη πορφυρᾶ. nam κάλλη uocant floridos colores, τὰ ἄνθη τῶν βαμμάτων, Hesych. Καὶ ἀπὸ τῶν ὤτων ἑκατέρωθεν ἔχει κρεμάμενα, ὥσπερ οἱ ἀλεκτρυόνες τὰ κάλλαια, Athenæus de tetrace magna. Hermolaus cristas utrinq; ex auribus pendentes reddidit, quod non probo. Sed plura de hac uoce scripsi supra in B. Αἰκάλλειν uerbum dicitur de cane blandiente auribus & cauda: & per translationem à gallinaceis. κάλλεα eorum barbæ (τὰ γένεια) uocantur, Varinus. Quemadmodum barbæ appendiculas quasdam gallinacei posſident, sic aries bellua marina fœmina, cirros ex imo collo pendentes habet, Aelianus. ¶ In pullo partem quandam nauim uocat Apicius lib. 6. capite ultimo, pullum à naui aperiri iubens: pectus forte intelligēs, nam mox pullum farsilem à pectore aperiri iubet, sed Humelbergius partem posteriorem uentris interpretatur: qui ut nauis cauus, & figuræ eius non dissimilis sit. ¶ Intestina gallinarū cum rebus alijs incocta ueteres giglería uocabant, Hermolaus. alij gigeria legunt. Gigeria pullorum coques, Apicius 4. 1. ¶ Actraltigi, fasianum (imò attagenem) significat, non ut quidam putant testiculos gallorum, Syluaticus. Ὄρρα, gallinacei cauda, Hesych. & Varinus. Κάλεα (malim κάλλαια) barbæ gallinaceorum, & pennæ in caudis eorum secundum Aelium Dionysium, Varinus in Θρόνα. ¶ Πλῆκτρα Atticis sunt calcaria gallorum quibus pugnant, quæ communiter κέντρα uocantur; Varinus. Πλῆκτρον Doricum est, ut & πλακτὴρ apud eosdem. Κόπιδες, κέντρα ὀρνίθεια, Iidem. Calcar tollere prouerbium refeɾetur in h. ¶ Boccatius gallinaceos pedes Sirenibus attribuit ex Albrico ignobili authore, Gyraldus. ¶ Plumas sub cauda quæ gallinis aut capis saginandis euelli solent, aliqui priuatim nominant maſtfäderen.

¶ c. De uoce & cantu gallinacei. Miratur uocem angustam, qua deterius nec Ille sonat, quo mordetur gallina marito, Iuuenalis Sat. 3. de adulatore. Πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν (ἀλέκτωρ legi potest, ut uersiculus constet) ἐφθέγγετο. Prius atq; gallus cantet iterum cristiger. Prouerbium est à prisca consuetudine sumptum, qua noctis deliquium & accessum diei galli cantu metiebantur, gnomonibus horarijs nondum repertis. Gallus autem tribus interuallis canit, prænuncians diem. Veteres initium diei à prima mediæ noctis inclinatione ordiebantur, proximum tempus gallicinium uocabant: quòd id temporis lucem multò ante præsentientes incipiunt canere. Tertium conticinium, cum & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt. Quartum diluculum, cum incipit dignosci dies. Quintum mane, cum clarus iam dies exorto Sole. Itaq; secundus gallorum cantus, multò Solis exortum anteuenit. Hinc Iuuenalis, Quod tamen ad galli cantum facit ille secundi, Proximus ante diem caupo sciet. Consimiliter Aristophanes in Cōcionatricibus, οὐδ' εἰ μὰ Δία τότ' ἦλθεν, ὅτε τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν ἐφθέγγετο, Erasmus. Gallus antequam in hac nocte cantet (bis cantet, Marcus) ter me negabis, Matthæus Euangelista. Gallus statim cantauit ut Petrus negauit, Lucas & Ioannes. ¶ Excubitorq; diem cantu patefecerat ales, Vergilius. Cristatus ales, Qui tepidum uigili prouocat ore diem, Ouidius in Fastis. Surgite iam uēdit pueris ientacula pistor, Cristatæq; sonant undiq; lucis aues, Martialis. Sub galli cantum consultor ubi hostia pulsat, Horatius in Sermonibus 1. 1. Auroram gallus uocat applaudentibus alis, Politianus. ¶ Ipse semet canit, Αὐτὸς

αὐτὸς αὐλεῖ, ipse suimet tibicen est: prouerbium conueniens cum aliâs tum in illos qui semetipsos laudant, qui mos est gallis gallinaceis, etiam quum è pugna se proripuerint. Plato in Theæteto, φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν. id est, Videmur mihi ignaui galli in morem, quum ante uictoriam à sermone resilierimus canere, Erasmus.

¶ Ex sambuco magis canoram buccinam tubamque credit pastor ibi cæsa, ubi gallorum cantum frutex ille non exaudiat, Plinius. Hoc cur fiat, si modo uerum est, (inquit Cælius Calcagninus in epistolicis quæstionib. lib. 2.) nemo facile dixerit. Sunt qui hoc nō simpliciter, sed συμβολικῶς traditum putēt, more Pythagorico, ut multum diuersum quàm dicitur, intelligatur. Sicut prōditum est, non ex omni ligno Mercurium debere fieri: Deum non populari ritu, sed electo ac religioso colendum esse: sic non uulgari, sed remotiori Musicæ incumbendum esse admonentes, non ex obuia quaque sambuco tibiam sambucenque coagmentari oportere dixerunt, & expedire ut remotiora petantur, atque inde decerpatur ubi cantus galli non obstrepat. Nam sic hodie quoque locum longè sepositum ad quem nemo adeat significantes, dicunt in eo ne gallum quidem unquam exauditum. Aut certe stridula illa atque admodum obstrepera uox galli hebetare, & stridore suo quodammodo diffindere & conuellere potest penetrabilem ac fungosam sambuci materiem: utpote qua leo etiam tantæ animal constantiæ consternetur. Alij sunt qui eo dicto nil præterea ostendi putent, quàm syluestrem sambucum satiuæ multò esse præferendam: quòd ea procul locisque abditis, hæc propè inter nostra septa adolescat, Hæc ille. Materies quidem sambuci mire firma traditur, constat enim ex cute & ossibus: quare uenabula ex ea facta præferunt omnibus. Quoniam uerò loca syluestria (qualia sunt in quibus gallorum cantus non auditur) sicciora sunt, ligna etiam illic sicciora solidioraque fiunt, & ex tali materia tibiam magis canoram tornari credibile est, cum unumquodque corpus eò magis sonorum sit quo siccius simul solidiusque. ¶ Ἀλεκτοροφωνία, id est gallicinium, apud Marcum Euangelistam. περὶ ἀλεκτρυόνων ᾠδὰς, ἀλεκτρυόνων ᾀδόντων, ὑπὸ τὴν ᾠδὴν ὄρνιθα, Pollux. Κῆρυξ ὁ ἀλεκτρυών. πρῶτον δὲ ᾄδει, Suidas, Τῆς νυκτὸς ἤδη περὶ δευτέραν που ὀρνίθων ᾠδὴν, Synesius in epistola. Ὄρνιθος πρῶτον ἄρτι τὸν ἔσχατον ὄρθρον ἀείδειν, Theocritus Idyll. 31. Καθ' ὃν καιρὸν ἀλεκτρυόνες ᾄδουσι, τοὺς συνοικοῦντας ἰδίῳ κηρύγματι τοῦ ἔργου ἐγείροντες, Heliodorus in Aethiopicis. Διάτορόν τι καὶ γεγωνὸς ἀναβοήσας, Lucianus de gallinaceo quem & ὀξύφωνον cognominat. Ἕως ἐβόησεν ἀλέκτωρ, Homerus in Batrachomyomachia. Ἄδειν uerbum de gallinaceorum uoce priuatim usurpatur, Pollux & Eustathius. ut κοκκύζειν de cuculis, Pollux & Aristophanis Scholiastes. sed Hyperides & Demosthenes de gallinaceis etiam κοκκύζειν dixerunt, Pollux. Gaza Aristotelis interpres pro hoc uerbo cucurrire reddidit. Vide plura in Cuculo a. Κοκκύζειν τὸν ἀλεκτρυόνα (ἤγουν ᾄδειν ὡς αὐτῷ ἔθος) οὐκ ἀνέχονται, Cratinus apud Eustathium. qui & hoc Platonis Comici citat, Σὲ δὲ κοκκύζων ἀλέκτωρ προκαλεῖται. Cum Nibas coccyssauerit, ὅταν νίβας κοκκύσῃ: prouerbium simillimum illi ad Græcas calendas. Tradunt in Thessalonica Macedoniæ ciuitate uicum esse, cui nomen Nibas, ubi galli nunquam uocem ædant, (ut Nibas per synecdochen dicatur pro gallinaceis qui in eo uico sunt.) Hesychius addit (ait) nibades dici capras cristatas, ut ab ijs expectetur τὸ κοκκύζειν, quod est gallinaceorum, Erasmus. Νιβάδες, αἱ τοὺς λόφους ἔχουσαι αἶγες, Hesych. & Varinus. ego capras feras quæ montium iuga niuosa incolunt, interpretarer, non ut Erasmus cristatas. nam & νίβα niuem exponunt: & νιφόβολον, ὑψηλόν. Amator quidam apud Theocritum Idyllio 7. ne expectemus (inquit) amplius, ὁ δ' ὄρθριος ἄλλον ἀλέκτωρ Κοκκύσδων νάρκαισιν (ἀπραξίαις) ἀνιηροῖσι διδοίη. Gallinacei nomina uel epitheta à cantu eius sumpta, ὀρθροβόας, κοκκοβόας, ὀρθροκόκκυξ & ὀλόφωνος, supra in H. a. memorata sunt. Ὅσπερ ὁ περσικὸς ὥραν πᾶσαν κανάχων ὀλόφωνος ἀλέκτωρ. Apodus, uox galli immatura & intempestiua, Scoppa grammaticus. est autem Græca uox ἀπῳδὸς, id est absonus. Ἀλεκτρυόνα τὸν τοῦ Φιλίππου παραλαβὼν ἀωρὶ κοκκύζοντα καὶ πλανώμενον, Heraclides apud Athenæū.

¶ Ἐνδομάχας ἀλέκτωρ, Pindarus in Olympijs Carmine 12. id est, gallinaceus intestina & domestica prælia pugnans, φιλονεικότεροι ἀλεκτρυόνων, id est gallinaceis pugnaciores, Erasmus ex Luciano.

Adde gregem cortis, cristatarumque uolucrum
Induperatores, laterum qui sidera pulsu
Explaudunt, uigilique citant Titâna canore,
Et regnū sibi Marte parāt. quippe obuia rostris
Rostra ferunt, crebrisque acuunt assultibus iras.
Ignescunt animis, & calcem calce repulsant
Infesto, aduersumque affligunt pectore pectus.
Victor ouans cantu palmam testatur, & hosti
Insultans uicto, pauidum pede calcat iniquo.
Ille silet, latebrasque petit, dominumque superbum
Ferre gemit, comes it merito plebs cætera regi, Politianus in Rustico.

Gallus gallinaceus Vbi erat hæc (olla) defossa, occepit ibi scalpurire ungulis Circum circa, Plautus. Ipse salax totam fœcundo semine gentem Implet, & oblongo nunc terram scalpurit ungui Rimaturque cibos, nūc ædita nubila uisu Explorat cauto, Politianus in Rustico. ¶ Verbena quoquo modo applicata prohibet τὴν τοῦ ἀφροδισιάζειν ὄρεξιν, ita ut si gallus eam gustauerit, gallinas superuenire nequeat, Kiranidæ interpres ut gallus gallinam non calcet, (saliat nimirum,) edendā ei uerbenam dari iubet cum furfure & polenta. Idem si cinædius lapis gallo detur cum polenta, cinædum futurum scribit. Dicunt quidam decrepitum gallum, ouum ex se generare, idque in fimo ponere absque testa, sed pelle tam dura ut ictibus ualidissimis resistat: atque hoc ouum fimi calore fœcundari ita ut basiliscus ex eo gignatur: qui serpens sit per omnia gallo similis, sed cauda longa serpentina. ego hoc uerum esse non puto, quanquam ab Hermete proditum, scriptore apud multos fide digno, Albertus. Et rursus, Basiliscos aliquando dicunt gigni de ouo galli, quòd planè falsum est & impossibile. nam quod Hermes docet

docet basiliscum generare in utero (generari in fimo) non intelligit de uero basilisco, sed de elixir (elydrio) alchymico, quo metalla conuertuntur.

¶ d. Quis dedit gallo (sekui, Hebraice. alij transferunt cordi, uel facultati imaginatiuæ) intelligentiam? Iob 38. Non illum squamea tutò Aggreditur serpens, non raptor ab æthere miluus, Politianus de gallo. ¶ Si uis ut non cantet gallus, unge frontem eius oleo, Rasis.

¶ e. Tu istum gallum si sapis Glabriorem reddes mihi quàm uolsus ludius est, Plautus Aul. ¶ Proditur memoriæ Socratem Iphicrati duci animos adiecisse, quum ei præmonstrasset gallinaceos coram Callia pennis ac rostro dimicantes. Chrysippus etiam in libro de iustitia (ut refert Stobæus) gallorum æmulatione inijci nobis ad fortitudinem stimulos & subijci calcaria prodidit, Cælius. Gallinaceorum calcaribus in pugna plectra quædam siue embola ærea apponebant, Scholiastes Aristophanis & Varinus. Cleomenes Cleombroti cum quidam ei gallinaceos pugnaces offerret, quos pugnando pro uictoria etiam emori dicebat: Quin de illis potius (dixit) mihi dato à quibus occiduntur, illi enim præstabunt, Plutarchus in Laconicis. Malim ego mihi amicum bonum obtingere, quàm optimum (pugnacissimũ, ἄριστον) gallinaceum aut coturnicẽ, Plato in Lyside.

¶ Si contra aduersarium tuum causam obtinere uolueris, calcar galli de crure dextro tecum feras, & uinces, Rasis. Fel gallinæ si quis illinat uirgæ & mox cum uxore sua rem habeat, non diliget alium, Idem. ¶ Crista capitis galli cum grano thuris & pauco cornu cerui gestata, omnem timorem nocturnum & omnem occursum malum aufert, & intrepidum reddit gestantem, Kiranid. ¶ Testiculi gallinacei aridi miscentur escæ cuidam ad pisces omnes magnos in mari capiendos, in Geoponicis Græcis à Tarentino. ¶ Gallus contra orobanchen herbam in aruis nascentem (quę & leo dicitur) circunfertur, uel semina terræ mandanda gallinaceo sanguine rigantur, ut recitaui in Leone H. a. tanquam & herba leo non minus quàm animal, à gallo abhorreat. ¶ Sybaritæ adeò molles erant, ut nec gallinaceos nec artifices qui strepitum ullum mouerent, in urbe ali paterentur, ne somni tranquillitas interciperetur, Athenęus. Gallinaceus in Somnio apud Lucianũ, prædicat se hoc muneris à Mercurio obtinuisse, ut cuicunque dedisset caudæ suæ dexteram pennam longissimam, quę præ mollitie incuruatur, is fores omnes aperire posset & inspicere omnia, inuisibilis ipse interim. ¶ Illud incredibile, quòd calcaneus (calcar potius) pedis dextri galli uictores faciat, Cardanus. ¶ Ἀλέκτωρ πίνει καὶ οὐκ οὐρεῖ, μυξὸς (forte μυοξὸς) οὐ πίνει καὶ οὐρεῖ, incantatio in dysuriam asini apud Suidam.

¶ g. Antidoti Adriani (inquit Nicolaus Myrepsus) uim experientia plurimi inuenerunt. narrant enim si gallo à serpẽte iaculante uenenum demorso aliquid huius antidoti cum aqua tepida in os immiseris, confestim hunc restitui ac liberari. ¶ Cor gallinæ ea adhuc palpitante, coxæ alligatum, partum accelerat optimè, Kiranides. Vide in h. in Gallo Latonæ sacro. ¶ Gallinacei dexter testis arietina pelle adalligatus, Venerem concitat, Plin. Et alibi, Magi tradunt inhiberi Venerem pugnatoris galli testiculis anserino adipe illitis adalligatisque pelle arietina. item cuiuscunque galli gallinacei, si cum sanguine gallinacei lecto subijciantur. Sed aliter Sextus, Galli testiculi (inquit) cum adipe ans. in arietis pelle brachio suspensi, concubitum excitant. suppositi lecto cum ipsius sanguine, efficiunt ne concumbant qui iacent. ¶ Cristis & auribus & unguibus gallinaceorum crematis tritisque cum oleo perungi iubent febrientes, cum geminos transit Sol. Si luna, rasis barbis eorum, Plinius.

¶ h. Gallinas (id est genus gallinaceum) primi feruntur habuisse Persæ, Hermolaus. ¶ Gallus succinctus lumbos suos, & aries, nec est qui ei resistat, Prouerb. 30. ¶ Fescenninus Niger ob unius gallinacei direptionem decem commanipulares, qui raptum ab uno comederant, securi percuti iussit, Ambrosius Calepinus ex authore innominato. Platonem legimus hominẽ definiuisse animal bipes, sine plumis: & cum Diogenes Cynicus irridendi gratia in academiam eius gallinaceum deplumatum immisisset, hunc hominem Platonis esse clamitans, illum postea πλατυόνυχον, id est latis unguibus præditum, differentiæ causa addidisse. Epitaphiũ Anytes in gallinaceum, Epigrammatum Græcorum lib. 3. sect. 24. Οὐκέτι μ' ὡς τὸ πάρος πυκιναῖς πτερύγεσσιν ἐρέσσων ὄρσεις ἐξ εὐνῆς, ὄρθριος ἐγρόμενος. Ἦ γάρ σ' ὑπνώοντα σίνις λάθρη δόμ' ἐπελθὼν Ἔκτεινεν λαιμῷ ῥίμφα καθεὶς ὄνυχα. ¶ Gallus in Somnio Luciani fingit se olim Euphorbum, deinde Pythagoram fuisse. ¶ De Alectryone iuuene Marti deo familiari in auem eiusdem nominis mutato, scriptum est supra inter Propria nomina.

¶ Gallinaceum in Syria cultum pro deo, Lucianus refert in libello de dea Syria. ἀλλ' ἔστιν ἀλεκτρυὼν ἱρὸς, οἰκέει δ' ἀμφὶ λίμνην. ¶ Veteribus monumẽtis traditur, gallinaceorũ fibras maximè dijs gratas uideri, Alexander ab Alexandro. Fuit quidem priscis opinio, ut ex hœdis potius & agnis hostiæ fierent, quia hæ mites & cicures essent. nam gallinacei, sues & tauri animo magis abundare uidentur, Gyr. Anubis apud Aegyptios uocatur (uocabulo Grecę originis) ὁ ἀναφαίνων τὰ οὐράνια καὶ τῶν ἄνω λόγος: hoc est ratio superiorum & cœlestia declarans. & idem interdum Hermanubis, quod nomen rebus inferioribus conuenit, ut illud superioribus. sacrificant autẽ utrique gallum, illi album, quòd cœlestia syncera et lucida existiment: huic κροκίαν, (hoc est pennis & iubis croceis pręditũ, Gyraldus etiã croceum transtulit,) inferiora omnia mixta & uaria esse rati, Plutarchus in lib. de Iside & Osiride. Pyrrhus rex cum splene laborãtibus mederetur, albo gallo sacrum peragebat, Lilius Gr.

Gyraldus. In opertaneis sacris gallinæ nigræ non uidebantur puræ, Idem. Gallum nutrito quidem, ne tamen sacrificato: est enim Soli & Lunæ dicatus. Hoc (inquit Lilius Gr. Gyraldus) ab aliquibus inter symbola repositum est. Sunt qui dimidiatum tantum efferant, Gallos enutrias. Nonnulli præceptum hoc non symbolum faciunt, nec aliud quàm gallum ipsum intelligunt. Sed licet etiam symbolicè interpretari: uel ut Picus, ut diuinam animæ nostræ partem, diuinarum rerum cognitione, quasi solido cibo & cœlesti ambrosia pascamus: Vel simplicius, gallos, id est milites ac bellatores homines in ciuitate habendos esse, & in contubernio retinendos, non tamen rei sacræ causa. seu urbis uigiles & custodes intelligas, quando ij per gallos significari uidentur: & Soli ac Lunæ dicati, quoniam tempori hoc hominum genus inseruiunt, quod per Solem & Lunam intelligitur: uel quòd nos gallus suo cantu admoneat. Alius aliam comminisci poterit expositionem, ut gloriosos & stolidos homines, nimiumq; sibi arrogantes, habendos illos quidem, & non penitus eijciendos: non tamen ad sacra, id est arcana admittendos, minusq; in serijs & grauioribus sermonibus habendos. Scribit Pausanias in Lacon. (lege, Corinthiacis) Methanam urbem ad Isthmum, in qua ciues contra Africum uineis florescentibus ac germinantibus infestum, galli pennis albis ac niueis (alas omnino candidas habentis, Lœscherus Pausaniæ interpres,) remedio usos fuisse: quem gallum homines in diuersa trahentes, discerpebant, per uineas discurrentes: demũ in eundem locum redeuntes, ubi discerpserant, gallum sepeliebant. Adeò hi diuersi fuêre à Pythagoræ institutis, quem tradunt gallum album adeò amasse, ut si quando uideret, fratris germani loco salutaret, & apud se haberet, (Vide infrà inter prouerbia, Gallo albo abstineas) suis uerò sectatoribus, qui ciuiles id est politici dicti sunt, permisisse ait Iamblichus, ut gallum, agnum, & alia quædam paulò ante nata, præter uitulum, ritè sacrificarent. Idem scribit Suidas. Sed & Laertius, Sacrificijs (inquit) utebatur Pythagoras inanimis. Sunt qui dicant, gallis gallinaceis, & hœdis etiam lacteolis quos teneros dicunt, agnis autem minimè. Cæterum Aristoxenus apud Gellium, cuncta illũ animata in cibum permisisse ait, boue aratore & ariete exceptis. Idem scribit Suidas: qui & illud ait, à Theoclea sorore, uel potius (ut est apud Laertium) Themistoclea, hæc placita illum sumpsisse. At uerò Christiani theologi nonnulli, per gallos concionatores & diuinos homines intelligunt, qui nobis uerba salutis enunciant: quiq; iacentibus in tenebris & umbra mortis, lucem, qui Deus est, prænunciant, & à nobis mentis nostræ ueternum ac torporem suo cantu excutiunt, Hæc omnia Gyraldus. Socrates in Phædone ad mortem se præparans, Aesculapio (inquit) ô Crito gallum debemus, quem reddite neq; negligatis. Hoc uotum tanquam hominis minimè sapientis Lactantius lib. 3. Diuin. instit. & in Apologetico Tertullianus reprehendunt: defendit Cælius Rhodiginus in Antiquis lectionibus 16. 12. his ferè uerbis. Oblitus est (inquit) Lactantius sententiæ illius, Nunquam futurum Platonicum, qui allegoricè Platonem non putet intelligẽdum. Quid uerò illis inuolucris sibi Plato uoluerit, iam nunc ex Platonicorum sententia promere adoriar. Prisci Aesculapio medico, Phœbi filio gallum sacrificabant, diei Solisq; nuncium, id est diuinæ beneficentiæ morborum omnium curatrici, quę diuinæ prouidentiæ filia nominatur, cui diem, id est uitæ lumen se debere fatebantur. Eiusmodi medicum in superioribus Socrates perquiri iusserat, morborum animi curatorem. præterea priscorum oracula tradunt, animas remeantes in cœlum pæana, id est triumphalem cantilenam Phœbo canere. Reddit ergò Deo uotum, ut alacer pæana canens cœlestem repetat patriam, Hæc Rhodiginus. Socrates gallum Aesculapio sacrificandũ testamento cauit, cuius rei ex Platone etiam Eusebius, Tertullianus & Lactantius meminêre. Artemidorus quoq; in libro Onirocriticôn quinto, somniũ cuiusdam narrat, qui gallum Aesculapio uouit, si sanus foret, Gyraldus. Et rursus in libro de Symbolis Pythagoræ. Aesculapio gallus immolabatur. sunt qui gallinas scribant, & has quidem rostro nigro, nigrisq; pedibus, & digitis imparibus. Si enim luteo essent rostro, uel pedibus, impuræ putabantur ab aruspicibus. ἀφίκοντο δὲ Ἀσκληπιῷ ἀνάθημά τι καὶ ἄθυρμα, οἱονεὶ θεράποντα καὶ οἰκέτην περιπολοῦντα δὲ νεὼ τὸν ὄρνιν, ὁ Ἀσσύριος ἐκεῖνος, Suidas ex innominato, in Ἀλεκτρυόνα. ¶ Maiæ, quã & Proserpinam & Cererem uocant, gallinaceum consecrarunt. quamobrem initiati huic deæ auibus cortalibus abstinent, nam & Eleusine abstinentia ab his alitibus, & piscibus fabisq; precipitur, Porphyrius lib. 4. de abstinendo ab animatis. ¶ Gallus etiam Cybeli dicatus fuit, Gyraldus. ¶ Sunt qui tradant Pythagoram præter sua instituta, bouem quandoq; Musis, & Ioui gallum album immolasse: quod uix crediderim, propter ea quæ de eo in Symbolis retuli, Idem. ¶ Pecudem spondere sacello Balantem, & laribus cristã promittere galli Non audent, Iuuenalis Sat. 8. ¶ Gallum Latonæ in amore esse aiunt, & quòd ei affuerit parienti, & quòd etiam nunc parientibus adsit, & faciles partus efficiat, Aelian. Kiranides quidem gallinæ cor ea adhuc palpitante exemptum, & coxæ adalligatum, partum egregiè accelerare scribit. ¶ Gallus sacer erat Marti, & in templis dedicabatur, Eustathius. Hinc forte Aristophanes in Auibus gallum Ἄρεως νεοττόν, hoc est Martis pullum cognominat. Scholiastes quidem sic uocari ait, tanquam fortem & pugnacem. Romani Marti interdum gallum appingebant, ob militum uidelicet uigilantiam: uel propter Alectryonis fabulam, Martis satellitis, in eam auem conuersi, ut in eius nominis Festiuo libello Lucianus scribit, & Ausonius poeta uno penè uersu attigit: Ter clara instantis Eoi, Signa canit serus deprenso Marte satelles, Lilius Gr. Gyraldus. Lacedęmonij cum aliquo strategemate uictoria potiti essent, Marti bouem immolabant: si uerò aperto Marte uicissent, gallum, id quod ab eis nõ sine ratione fiebat, quod pluris

pluris æstimabant incruentam uictoriam, quàm cruentam, Lilius Gr. Gyraldus: ut duces suos exercerent, non bellicosos tantum esse, sed etiam στρατηγικοὺς, (lego στρατηγηματικοὺς,) Plutarchus in Laconicis. ¶ Mercurio gallum attribuit Fulgentius, ob mercatorum uidelicet uigilantiam, Gyraldus. Gallinaceus Ἑρμοῦ πάρεδρος memoratur in Somnio Luciani. In arce Eleorum Pallados galeæ insidet gallus, ex pugnacis naturæ argumento. Sed, inquit Pausanias (in Eliacis,) Mineruæ sacram arbitrari, (existimari posse,) quam ἐργάνην uocant, possumus auem hanc, Cælius, forte quòd ad ergá, id est opera, gallus excitet. ¶ Nocti deæ (inquit Gyraldus) gallus sacrificabatur, & nocturno tempore. Nocte deæ noctis cristatus cæditur ales, Quòd tepidum uigili prouocat ore diem, Ouidius in Fastis. ¶ Sacri sunt Soli, cui uenienti assurgunt, quo cum eunt dormitum, Textor. Soli & Lunæ sacrum esse gallum, supra etiam scripsimus in Symbolo Gallum nutrias, &c. Scribunt Laertius & Suidas gallum album non attingendum, inter symbola esse: hoc est ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ: quòd Ioui, inquit, sacer est & Lunæ, atque horarum nuncius & diei. Meminit & Plutarchus quarto Symposiacôn, sed causam non adfert, Gyraldus. Gallum album mensi sacrum, utpote horarum nuncium credidit Pythagoras, (quare & abstinere eo iussit, Laertius,) Gyraldus. ¶ Volucris Titania, pro gallinaceo, apud Textorem. ¶ Ludouicus Romanus author est cacodæmonis sacerdotes sanguine gallinacei, cultello argenteo iugulati, carbonibus ignitis aspersi, ei sacrũ peragere.

¶ Auguria. Inter diuinationum genera aliqui etiam alectryomantiam numerant, Gyraldus. Præposteros aut uespertinos gallorum cantus optimi euentus multi notauêre. Themistocli pridie quàm in Xerxem duceret, auditus gallorum cantus, uictoriæ mox futuræ prænuncium fecit: idque ideo, quòd uictus nequaquam canit: uictor uerò obstrepit & murmurat. contrà uerò gallinarũ, nam diri aliquid imminêre, aut futurum incommodum illarum cantus designauit, Alexander ab Alex. Cecinêre galli nocte tota qua magnus Matthæus uicecomes primum suscepit filium: unde Galeacio nomen inditum, portento quodam magnæ successionis, Volaterranus. Gallinaceorum sunt tripudia solistima. hi magistratus nostros quotidie regunt, domosque ipsis suas claudunt aut reserant. Hi fasces Romanos impellunt aut retinent: iubent acies aut prohibent, uictoriarum omnium toto orbe partarum auspices. Hi maximè terrarum imperio imperant, extis etiam fibrisque haud aliter quàm optimæ uictimæ dijs gratæ. Habent ostenta & præposteri eorum uespertini cantus. Nanque totis noctibus canendo Bœotijs nobilem illam aduersus Lacedæmonios præsagiuere uictoriam, ita cõiecta interpretatione, quoniam uicta ales illa non caneret, Plinius. Puls potissimum dabatur pullis in auspicijs, quia ex ea necesse erat aliquid decidere, quod tripudium faceret: id est terripuuium. puuire enim ferire est. Bonum enim augurium esse putabant, si pulli per quos auspicabantur, comedissent: præsertim si eis edentibus aliquid ab ore decidisset. Sin autem omnino non edissent, arbitrabantur periculum imminere, Festus. Moris fuit Romanis ducibus pugnam inituris aduocare pullarium, ut offas gallis obijceret ad augurium captandum. si uescerentur, ratum erat auspicium, cum aliquid ore excidisset, terripudium dicebatur solistimum, mox tripudium dictum, quoniam scilicet esca in solo cadebat, Grapaldus. Cum terripudio Flaminius auspicaretur, pullarius diem prælij committendi differebat, M. Tullius lib. 1. de Diuinat. Non solum augures Romani ad auspicia primum pararunt pullos, sed etiam patres familiæ rure, Varro. Pullarius dicitur qui pullorum curam habet, & qui è pastu pullorum captat auspicia, Ciceroni ad Plancum lib. 10. & Liuio 8. ab Vrbe. Attulit in cauea pullos, is qui ex eo nominatur pullarius, Cicero 2. de Diuinat. P. Claudius bello Punico primo cum prælium nauale committere uellet, auspiciaque more maiorum petijsset, & pullarius non exire pullos cauea nunciasset, abijci eos in mare iussit, dicẽs: Quia esse nolunt, bibant, Val. Maxim. ¶ Inuenitur in annalibus, in Ariminensi agro M. Lepido, Q. Catulo coss. in uilla Galerij locutum gallinaceum, semel quod equidem sciam, Plinius. ¶ Galenus alicubi in Commentario in primum Epidemiorum, insomnij de cristis gallinaceorum meminit.

¶ Prouerbia. Gallo albo abstineas, ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ: id est, Candido gallo ne manum admoliaris, quòd mensi sacer sit, utpote horarum nuncius, Erasmus in Chiliadibus inter Symbola Pythagorica. Gallo albo abstinendum, id est saluti cuiusque purissimè fauendum, (mihi hæc interpretatio non satisfacit,) Plutarchus in Symbolis Pythag. interprete Gyraldo. Pythagoram ferunt gallum album adeò amasse, ut si quando uideret, fratris germani loco salutaret, & apud se haberet, Gyraldus. ¶ Tolle calcar, Ἆιρε πλῆκτρον ἀμυντήριον. id est, Tolle calcar ultorium. extat adagium in Aristophanis Auibus, Ἆιρε πλῆκτρον εἰ μάχει, Tolle calcar si pugnas. In eum dici solitum, qui iam ultionem parat. Mutuò sumpta metaphora à gallis pugnã inituris, quibus ferrei stimuli quidam alligari solent, quo se tueantur inter certãdum, Erasmus ex Suida & Scholiaste Aristophanis. Prouerbia, Galli cantus ante uictoriam, &, Priusquam gallus iterum cecinerit, memorata sunt supra in H. c. Tollere cristas, (ut, Tollere cornua,) pro eo quod est animo efferri. Iuuenalis, Quid apertius? & tamen illi Surgebant cristæ. id est, Sibi placebat. Translatum ab auibus cristatis, in quibus cristę erectiores alacritatis atque animorum indicia sunt: nisi ad militum cristas referre malumus, quo sanè hominum genere nihil nec insolentius, nec stolidius. In hanc sententiam Aristophanes in Pace dixit, detrahere cristas, ἥτις ἡμῶν τοὺς λόφους ἀφεῖλε. Id est, quæ nobis cristas detraxit: uidelicet reddita pace. Contra submittere fasces dicuntur, qui de iure suo concedunt, ac legitimam potestatem ultrò ad priuatam mediocritatem demittunt, &c. Erasmus.

M

¶ Gallus insilit, ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ, ubi quis semel uictus redintegrat certamen, à gallorum certaminibus sumptum. Nam is huic animanti mos est, ut ad pugnam assiliat, quò magis lædat calcaribus suis in hunc usum à natura affixis, Erasmus. ¶ Philippi gallus, φιλίππου ἀλεκτρυὼν hoc dicitari consueuit, ubi quis de leui quopiam facinore, perinde ut maximo sese iactaret. Nam Alectryón dux quidam erat Philippi regis, quem Chares Atheniensis confecit. Apparet autem Charetem hũc huius facti, nimium crebro, nimisq́ insolenter apud populum Atheniensem uerba facere solitum, ut hinc uulgò sit usurpatum. Recensetur apud Zenodotum, Erasmus. Vide etiam supra inter Propria. Φιλίππου ἀλεκτρυὼν, ἐπὶ τῶν ἐν μικροῖς κατορθώμασιν ἀλαζονευομένων, Domi pugnans more galli, ἐνδομάχας ἅτ᾽ ἀλέκτωρ. In eum qui semper domi desidens, non audet uel in bellum, uel in certamina proficisci foras. Nam hoc animal pugnacissimum quidem est, sed domi. Ita quidem interpretes Pindari: sed addubito tamen an scriptum sit ἐνδομύχας, id est domi abditus. (ego ἐνδομάχας ab intestinis pugnis rectè scribi non dubito.) ἐνδομάχης dictio nouè composita ab ἔνδον & μάχομαι. Hærebit in istos qui domi perpetuò rixãtur, quum foris sint placidissimis moribus. Conuenit cum eo quod alibi diximus, Domi leones, Erasmus. Vide supra inter Propria. ¶ Socratis gallus, aut callus, Nonius Marcellus è Varrone citat Socratis gallum in significationem caluitiæ: inuenisse se, quum dormire cœpisset tam glaber quàm Socratis gallus, esse factum ericium cum pilis & proboscide. Sentit quisquis illic loquitur, se quum iret cubitum fuisse leui corpore, nec ullos habuisse pilos toto corpore, in somno transformatum in ericium, qui totus hirsutus est, & suum more proboscidem habet. Scio locum esse mendosum. Aldina æditio pro gallo legit caluum. ego callum malim, &c. Adagium conueniet in nudos & inopes, Erasmus. Nostra æditio Varronis uerba sic citat, Inuenisse se cum dormire cœpisset tam glaber quàm Socrates; caluum esse factum ericium è pilis albis &c. Quod scriptum est in ludicro Senecæ, Gallus in suo sterquilinio plurimum potest, prouerbij speciem habet. Intellexit, inquit, neminem parem sibi Romæ fuisse, illicq́ non habere se idem gratiæ: Gallum in suo sterquilinio plurimum posse. Allusit ad Claudium imperatorem Lugduni natum. hodieq́ de cane uulgò dicunt, eũ in suo sterquilinio plurimũ audere. In alieno timidiores sumus omnes, in suo quisq́ regno ferocior est & animosior, Eras. Tappius idem adagiũ Germanicè usitatum recitat, Ein hanc ist vff seinem mist seer kůne. Superatus es à gallo quopiam, ἡττήθης τινὸς ἀλεκτρυόνος, iocus prouerbialis in seruos qui dominos à tergo sequuntur, supplices uidelicet & abiecti, cuiusmodi solent esse galli superati in pugna. nam hæc auis in pugna superata silet, & ultrò sequitur uictorem. Sumptum est ex Aristophane nisi me fallit memoria. Refertur ab Eudemo, Erasmus. ¶ Ἀλεκτρυόνα ἀθλητὴν Ταναγραῖον. celebrantur enim isti à generositate, Suidas. sed magis probo copulatiuam coniunctionem interseri, ut alibi apud eundem habetur, Ἀλεκτρυόνα καὶ ἀθλητὴν Ταναγραῖον, ubi etiã prouerbialiter usurpari scribit. ut siue gallinaceum Tanagræum, siue athletã Tanagræum dicas, animosum & strenuum intelligas. elegãtius autem fuerit, si hominem & athletam pugnacem ac fortem, gallinaceum Tanagræum cognomines: quàm si athletam Tanagræum simpliciter. non enim athletas à Tanagra laudatos legere memini, sed gallos tantum. ¶ Gallinacei in more trepidat, Πτήσσει ὥς τις ἀλέκτωρ. in malè affectum & commotum, aut etiam pauitantẽ opportunè dicetur. πτήσσειν enim Græcis fugitare significat, atq́ expauescere. peculiariter autem de auibus dicitur. Πτήσσει Φρύνιχος ὥσπερ ἀλέκτωρ. fuit hic Phrynichus poëta Tragicus, quem Athenienses mille drachmis mulctarunt, quòd Milesiorum excidium tragœdia complexus esset. Quod quidem ego non adscripturus eram inter adagia, nisi commentarius Aristophanis hoc nominatim prouerbij loco retulisset. Meminit huius & Plutarchus in Alcibiade, qui cum antea fuisset ferox & insolens, ex Socratis familiaritate cœpit esse mansuetus ac modestus. Citat autem hunc senarium è poeta quopiam, Ἔπτηξ᾽ ἀλέκτωρ δοῦλος ὡς κλίνας πτερόν. Pauidus refugit more gallinacei, Quum uictus alas ille summittit suas. Meminit huius & in uita Pelopidæ. Cæterum quanquam gallus natura pugnax est, ubi tamen se imparem in conflictu sentit, mirè deiectus ac supplex profugit, risum præbens spectatoribus, Erasmus. Vide paulò inferius, Vesparum examen metuit Phrynichus. ¶ Gallorum incusare uentres, ἀλεκτρυόνων μέμφεσθαι κοιλίαν: de edacibus, ac luxu multum absumentibus facultatum. Huic enim animanti uenter mirificè calidus, ita ut omnia statim concoquat. Ἀλεκτρυόνος μ᾽ ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν, Ταχὺ γοῦν καθεψεῖν τἀργύριον, Aristophanes in Vespis. hoc est, Mihi dixerat uentrem esse gallinacei, Velociterq́ concocturum argẽtulum. Hoc genus homines Græci dicunt κατατιεῖν τὴν οὐσίαν, id est deuorare substantiam. id enim est atrocius quàm καταφαγεῖν, Erasmus. Quòd si quis gulosus naturam accusaret, quòd calidiorem uentriculum gallis tribuisset & omnia concoquentem, in hunc apto sensu adagium conueniret, Gallorum uentres ab eo incusari. nostri uentriculum huiusmodi, mergi uentriculum appellant, ein scharben magen/ qualem homini uoraci inesse aiunt. Vesparum examen metuit Phrynichus uelut gallinaceus: prouerbium conuenit in eos, qui damnum patiuntur. cum enim Phrynichus tragicus Mileti captiuitatem ageret, Athenienses metuentem perhorrescentemq́ lachrymãtes eiecerunt, Aelianus in Varijs 13.17. sed alij aliter. Vide paulò superius in Prouerbio, Gallinacei in more trepidat, Πτήσσει Φρύνιχος ὥς τις ἀλέκτωρ. Plura etiam ad Aeliani uerba clarè intelligenda leges in Gyraldi historia poetarum, & apud Suidam: quæ quia nihil ad gallum, omitto. ¶ Gallinaceos amantibus ficum ne serito, Hermolaus Corollario 194. ueluti prouerbiale recenset. ego Græcũ carmen, Σῦκα φιλ᾽ ὀρνίθεσσι, φυτεύειν δ᾽ οὐκ ἐθέλουσιν: hoc est, Aues amant ficus, sed plãtare recusant, perperam aut lectum ab eo, aut male intellectum suspicor.

¶ Sunt

¶ Sunt & peculiaria quædam Germanorum prouerbia à gallo sumpta, ut, **Wenn die hüner fürsich kratzend**, Cum gallinæ antrorsum scalpent, de eo quod ad calendas Græcas uel nunquam futurum sit. **Es wirt kein han darnach kräyen**, Nullus gallinaceus super hac re cucurriet, id est, Nemo curabit. Et quæ Eberhardo Tappio memorantur in Collatione Latinorũ adagiorum cum Germanicis. **Er duncket jm der beste hane im korbe seyn**, Præcipuus gallus in corbe (uel auiario) sibi uidetur, hoc est stultè sibi placet, Accissat. **Es stehet wol da ein hane im hauß ist**, Res bene habet in domo in qua gallus est, eodem sensu quo apud Latinos, Oculus domini: &, Frons occipitio prior. **Er laufft darüber als ein hane über die heissen kolen**, Percurrit tanquam gallus carbones ignitos, id est summa celeritate transit, ne minimum quidem immoratur, Vt canis è Nilo. **Zwen hanen auff einem mist vertragen sich nit. Zwen narren tügen nit in einem hauß.** Duobus gallis in uno sterquilinio, duobus stultis in una domo non conuenit. Vnicum arbustum haud alit duos erithacos. **Vnstäter dann ein wätterhane**, Inconstantior gallo qui cantum pro tempestate uariat, Cothurno uersatilior.

¶ Emblema Alciati sub titulo, Vigilantia & custodia.

Instantis quòd signa canens det gallus eöi,
Et reuocet famulas ad noua pensa manus,
Turribus in sacris effingitur, ærea mentem
Ad superos peluis quòd reuocet uigilem.
Est leo sed custos, oculis quia dormit apertis,
Templorum idcirco ponitur ante fores.

¶ DE CAPO.

A.

IN gallinaceo genere uillatico capi semimares dicuntur, quòd sunt castrati, Varro. En tibi capones, ut euirati neq; uocem ædunt, neq; gallinis molesti sunt, Pamphilus in dialogo Gyberti Longolij de Auibus. ubi mox ipse Longolius, Ego illos non capones, sed cum Varrone & Columella libentius capos uocauerim. Cantherius hoc distat ab equo, quod capus à gallo, Festus. Gallinaceum ueteres paponem, (capum potius,) recentiores uerò caponem uocauerunt, Albertus. Sed ille gallinaceum pro castrato tantum accipit, non pro mare: uide in Gallo A. & H. a. Capi (ut Grammatici quidam scribunt) galli sunt quibus testes auellũtur, unde meritò galli à similitudine sacerdotum Matris deûm dici posse uiderentur. itaque à contrario sensu

gallos appellatos quidam existimāt. Gallus à castratione uocatus est. nam inter aues cæteras huic soli testiculi adimuntur, ueteres autem abscissos uocabant gallos, Isidorus. Ne nimis exhausto macresceret inguine gallus, Amisit testes: nunc mihi gallus erit, Martialis lib. 13. sub lemmate Capo. Et mox de eodē, Succumbit sterili frustra gallina marito, Hanc matris Cybeles esse decebat auem. id est, hæc potius & propriè debebat uocari gallus. Capus uideri posset dictus quasi captus testibus, ut captum oculis & auribus dicimus, pro uisu & auditu priuatum. ut caper etiam dicitur propriè de hœdo uel hirco castrato. sed syllabæ primæ quantitas prohibet, quæ producitur. Alius coactos non amare capones, Martialis lib. 3. est autem senarius scazon. Ex recentioribus quidam capum gallinaceum dixit per pleonasmum. capum enim dixisse sat est. Gallus spado pro capone, apud Petronium Arbitrum. ¶ Barbur uocem Hebraicam aliqui capum interpretantur. uide in Gallinaceo A. Italicè nominatur capon uel capone. Gallicè chappon. Germanicè Kappun/ Kapaun/ Kaphan. Anglicè capon.

B.

De alectoria lapide, leges in Gallinaceo B. circa finem.

C.

Capi etiam epilepsiæ obnoxij feruntur, Aloisius Mundella. Plura quæ partim huc referri poterant, partim ad D. leges mox in E.

E.

Castrantur gallinacei parte nouissima suæ alui, quæ cum coëunt, concidit. hanc enim si duobus aut tribus ferramentis adusseris, capos facies. quod si perfectus est qui castratur, crista pallescit, & cucurire desinit, neq; coitum uenereum repetit. sed si adhuc pullus est, ne inchoari quidem ex ijs quicquam potest, cum accrescit, Aristot. Desinunt canere castrati: Quod duobus fit modis, lumbis adustis candente ferro, aut imis cruribus, mox ulcere oblito figulina creta. Facilius ita pinguescunt, Plin. Gallos castrant ut sint capi, candenti ferro inurentes calcaria ad infima crura, usq; dum rumpantur (ignea ui consumantur, Columel.) atq; extet ulcus, quod obliniunt figlina creta, (dum consanescant, Colum.) Varro. E gallis apud nos euulsis testiculis per posteriora modico uulnere capones fiunt, Grapaldus. Vulnus quidem tantum fit, quantum digito immittendo & testibus singulis extrahendis sufficit, quo testes lumbis superius adhærentes inquiruntur sub intestinis galli supini, inuentiq; digiti summitate reuelluntur. ijs extractis uulnus filo consuitur, & cinis infricatur, tum etiam crista resecatur, ut uirilitas omnis absit. Sunt qui in cristæ abscissæ locum calcar è crure exectum inserant, quod coalito uulnere etiam crescere solet. Galli castrati forma quidem maris sunt, sed animo fœmineo præditi. pinguescunt ita citius, etiāsi fartura nō obesantur. uideasq; quosdam in eam plenitudinem corporis perductos, ut de magnitudine cum ansere facile certent, Gyb. Longolius. Cum gallinis pascuntur: sed non defendunt eas, non cantant, nec horam diei uel noctis discernunt, ad nihil præter cibum utiles, Author libri de nat. rerum. ¶ Capos & gallinas saginare liguritores ipsi inuenêre, quò unctius ac lautius deuorarent, Platina. Pinguescunt capi milij farina cum melle, pręsertim & turundis in cibo datis. nam Plinius eo nomine uocat bucceas, quibus farcire saginareq; gallinas, anseres & capones solemus, Grapaldus. Sunt apud nos qui capos saginant hoc modo. Includunt eos loco angusto, & è farina milij turundos faciūt, magnitudine ferè & longitudine articuli digiti mediocris: è quibus ab initio circiter denos eis in fauces inserunt: & per aliquot deinceps dies quotidie plures paulatim aucto numero. qui postea minuitur etiam paulatim. dandum est autem eis plus minus pro concoctione, quæ tactu explorata ingluuie animaduertitur. Debent autem turundi mox inserendi, prius in aquam aut lac immitti ut facilius descendant, & leniter digitis per collum premendo deduci. In defectu milij, furfur cum pauca de frumento farina & milij etiam pauca, in turundos redigitur. Sic ferè uiginti diebus obesantur, mero quidem milio quatuordecim. Sunt qui gallinas & capones breui pinguescere scribāt, si cereuisia eis bibenda apponatur pro aqua. Capus gliscens, lo capone impastato, nutrito de pasta, Scoppa in Dictionario Latinoitalico. uidetur autem pastæ nomine turundos intelligere. De gallina farcienda priuatim scribemus infra in Gallina E. Videtur autem ratio eadem farciendis utrisq; conuenire.

¶ Capus uentre & pectore deplumatus & perfricatus urticis, pullos fouere & pascere solet, &c. ut recitauimus in Gallo D. Sunt qui hoc modo affectum, non pullos modo curare, sed oua etiam incubare dicant: præsertim si pane uino madente inebrietur, & mox ebrius in loco obscuro ouis imponatur. sic enim cum ad se redierit, oua propria existimantem, perficere aiunt. ¶ Fabæ semina Græci afferunt capi sanguine macerata aduersantibus herbis liberari, Ruellius. Ego in Geoponicis adhuc nihil tale reperi.

F.

In Gallinaceo F. permulta à nobis recitata sunt, quæ omni gallinaceo generi tum salubritatis in cibo tum apparatus ratione cōmunia sunt: hîc ea quæ ad capos priuatim pertinent afferemus. Omnium auium laudes, quantum ad obsonia pertinet, una caro gallinacea comprehendit. Quid enim popinis afferunt reliquæ altiles, quod non unus capus in se habeat, siue elixū, siue assum uelis? Huius auis patina stomachum iuuat, pectus lenit, uocem sonoram facit, corpus obesat, Platina. Capi in cibis gratiores sunt, utpote remoto Veneris usu facti pinguiores, & salubrioris nutrimenti, Grapaldus.

ldus. Caporum iuuenum in locis altis degentium caro mediocriter pinguis, cæteris omnibus (gallinacei generis, uel quibuſuis auibus potius) præſtat, ſubſtantiæ & qualitatū, & proinde etiam nutrimenti ratione, quod ad homines ſanos, Mich. Sauonarola ex Iſaaco. Ioannes Meſue (inquit idem) huiuſmodi capos (cæteris auibus) meliores & leuiores eſſe addit. Capus in quatuor qualitatibus temperatus eſt, quare multum alit, & Venerem auget, Iſaac. qui alibi etiam capum auibus omnibus præfert, ut qui melius nutrimētum & perfectum generet ſanguinem. Gallinacei (capi) caro bona eſt, & ſolidior quàm gallinæ, Albert. Capo laudatur in cibo circa ætatem ſex uel octo uel ſeptem menſium, Arnoldus Villan.

¶ Pullum farſilem ex Apicio deſcripſimus in Gallo F. ait autem in capo etiam ſimiliter fieri. De porcello lactente cōdimentis quibuſdam farciendo aſſandoq́; Platinæ uerba recitaui in Sue F. Idem autem (inquit) fieri poteſt ex anſere, anate, grue, capo, pullaſtra. ¶ Apicius lib. 4. cap. 3. in minutal Apicianum teſticulos caponū adijcit, gallis nimirū dum caſtrarentur exemptos. ¶ Fieri ius conſumptum, aut ex phaſiano, aut ex perdice, aut ex capreolo, aut ex pipionibus, aut ex columbis ſyluaticis poteſt. Si ex capo uoles, cacabum ſumes, qui aquæ metretas quatuor contineat. Huic capum fractis ac comminutis oſsibus indes cum uncia ſuccidiæ macræ, piperis granis triginta, cinnamo pauco nec nimium tunſo, tribus uel quatuor caryophyllis, ſaluiæ laceræ trifariam folijs quinque, lauri duobus. Sinito hæc efferueant horis ſeptē, uel donec ad duas ſcutulas uel minus redigantur. Caue ſalem indas aut ſalita, ſi ægrotantium cauſa fiet. parum aromatum nil uetabit quo minus ægroto etiam apponatur. Senibus hoc & ualetudinarijs detur, Platina. ¶ Ius caponis cum caſeo. Ius capi affundito ſegmentis panis albiſsimi, & caſeum optimum tritum in tyrocneſtide inſpergito cum pauco polline aromatico dulci, hoc ferculum in lance obtectum apponito, Baltaſar Stendelius ſcriptor Magiricæ Germanicus. Idem docet quomodo paſtillus è capone fiat. de quo leges etiam in Gallo F. Artocreas de carne uituli, hœdi aut capi elixa, ex Platina recitauimus in Vitulo F. ¶ Mirauſe Catellanicum: Catellani gens quidem lauta, & quæ ingenio ac corpore Italicæ ſolertiæ haud multum diſsimilis habetur, obſonium, quod miraufe illi uocant, ſic condiunt: Capos aut pullaſtras, aut pipiones bene exenteratos & lotos, in ueru collocāt; uoluuntq́; ad focum tantiſper, quoad ſemicocti fuerint. Inde exemptos, ac teſſellatim diuiſos, in ollam indunt. Amygdalas deinde toſtas ſub cinere calido, abſterſaſq́; lineo panno, terunt. His buccellas aliquot panis ſubtoſti addunt, mixtaq́; cum aceto & iure, per cribrum ſetaceum tranſmittunt. Poſita in ollā hæc omnia, inſperſaq́; cinnamo, gingiberi ac ſaccaro multo, tandiu efferuere ſimul in carnibus procul à flamma lento igne permittunt, quoad ad iuſtam cocturam peruenerint, miſcendo ſemper cum cochleari, ne feriæ adhæreant. Hoc nihil ſuauius ediſſe memini. Multi eſt alimenti, tardè cōcoquitur, hepar & renes concalefacit, corpus obeſat, uentrem ciet, Platina. Idem lib. 6. cap. 41. & 42. cibaria alba, ſiue leucophaga, delicatiſsima, ex pectore capi parare docet. & rurſus lib. 7. cap. 48. cibarium croceum ex eodem. Eiuſdem libri cap. 49. eſitium quoddam ex carne deſcribens, Sunt etiam (inquit) qui pectus capi tunſi nō incommodè addant. Eſitium ex pelle caporum ab eodem præſcribitur lib. 7. cap. 55. ¶ Aloiſius Mundella Dialogo 3. ſcribit ſe ægroto cuidam febri cōtinua maligna laboranti, cum iam ſigna concoctionis apparerent, modo turdum, modo unum aut alterum oui uitellum, modo caponis carnem contuſam conceſsiſſe, potius quàm uituli. Idem Dialogo 1. deſcribens hiſtoriam iuuenis cuiuſdam biliosi febricitantis cōtinuè à ſe curati, Victus ratio (inquit) fuit caro caponis iuuenis, per diem ante mactati, cum ſeminibus melonum contuſa: nec non panis in eiuſdem iure optimè incoctus, ad uirium (quæ debiles in eo ualde erant) robur conſeruandum.

G.

Obſcuri quidam authores caponi attribuunt uires medicas ex Dioſcoride & alijs authoribus, quas illi gallinaceis adſcripſerant: quoniam per imperitiam linguæ Latinę gallinaceum interpretantur caponem. ¶ Leonellus Fauentinus electuarium quoddam phthiſicis præſcribens, quod ualde prædicat, immiſcet in id pulpam caponis pinguis & bene cocti, inciſam contuſamq́; in mortario lapideo, &c. Medici quidam quoties deiectas uires ægrotantium excitare uolūt, medicamentum dant quod ex carnibus caponum & perdicum cōficitur, quod facile corrumpitur, ſi aliquo notabili tempore moretur: neq; etiam ita ægrotos alit, neq; ut quę prius diximus, (uinum, oua ſorbilia, teſtes gallinacei,) Aloiſius Mundella Dialogo 3. Ius caponis mirè reſtaurans uires, ſi uel cochleariū paruum inde ęgrotus ſorbeat. Capum ueterem para, exentera, totum cum oſsibus comminue. Tum in uaſe bene obturato uitreo aut ſtanneo per ſex horas bulliat, adiecto etiam auro, ut annulis uel nomiſmatis aureis, Obſcurus. Capo generoſus in aqua pura diſcoquitur cum folijs boraginis & bugloſsi, ana manip. j. conſeruarum de uiolis, roſis, boragine & bugloſſo, ana unc. ij. adijciatur etiam nonnihil de illis quæ cordialia uocant contritum. deſtillatum inde liquorem in diplomate (balneo Mariæ) cum puluere diaſantalon mixto propter odoris gratiam, propinabis creberrimè, And. à Lacuna circa finem libri de peſte. Sunt qui in quibuſuis morbis, capitis præſertim, & frigidis, & cum uirium imbecillitate, deſtillatas huiuſmodi caponū aquas laudant. & nos colicis affectibus aliquando prodeſſe experti ſumus, ijs maximè qui flatuoſi fuerint. aqua enim deſtillata aphyſos redditur, ut non amplius inflet, ſi rectè parata fuerit, adijcientur autē medicamenta alia atq; alia à perito medico pro affectuū uarietate. Plura leges in Theſauro Euonymi Philiatri. ¶ Vir nobilis quidam

in colico affectu post multa remedia frustra tentata, liberatus est tandem epoto cyatho (duarum aut trium unciarum) pinguedinis capi pinguis decocti in aqua (ut fieri solet ad cibum) absq; sale. oportet autem pinguedinem iuri innatantem se paratam bibere quàm calidissimam, Ex libro manuscripto. Ei qui patitur uarices, seui hircini selibram, & adipis de capone libram simul permisce, & in linteo die Iouis ceroti more adpone. potenter subuenies, Marcellus. Ad fistulam cum emortua est, (hoc est, ut mihi uidetur, cum nullus in ea doloris sensus superest,) pelliculã interiorem de uentriculo capi quæ abijci solet, in Sole arefactam tere & insperge, Obscurus. ¶ Sunt qui ossa crurum capi compositis ad alba mulierum profluuia medicamentis admisceant.

DE GALLINA, ITEM DE OVIS TVM gallinaceis, tum in genere in C. E. F. G. & H. c. &c.

Errore factum est per festinationem, ut superius gallinacei iconis loco gallinæ icon posita sit: cuius occasione hic contra gallinaceum pro gallina ponimus.

A.

GALLINAE propriè dicuntur fœminæ in gallinaceo genere uillatico, sed interdum pro genere toto nominantur, ut ὄρνιθες etiam uel ὄρνις, id est aues, apud Græcos. Vide in Gallinaceo A. Domesticæ uel uernaculæ gallinæ sunt, quas Varro uillaticas nuncupat, Gyb. Longolius. Plinius uillares. Cohortalis est auis quæ uulgò per omnes ferè uillas conspicitur, Columella. ¶ Hebraica nomina תרנגלת, tarnegolet, & סכוויא, sakuia, pro gallina, ponuntur à Munstero in Dictionario trilingui. Vide supra in Gallinaceo. Gigeg, gallina uel gallus, Syluaticus. Alibi apud eundem legitur digegi, ut apud Serapionis interpretem digedi. Tefese, gal lina

lina Saracenis, ut alicubi legimus. Gallinæ alfethi, secũdum expositores Arabes; sunt gallinę quæ nondum pepererũt oua, Andreas Bellunen̄. Galli & gallinæ apud uetustissimos Græcos nomen nullum peculiare inuenimus, sed communi ὄρνιθος uocabulo significasse hanc speciem uidentur. Aristoteles uerò & alij ὄρνιθα de auibus in genere proferunt, gallum ἀλεκτρυόνα uel ἀλέκτορα uocant, gallinam ἀλεκτορίδα: rursus recentiores Græci ὄρνιν uel ὄρνιθα in genere communi, de gallo gallinaq́ dicunt, ut scripsimus in Gallo H.a. ὄρνιθα etiam hodie Græcis uulgò gallina est casu recto. Italicè gallina. Hispanicè similiter. ἀλεκτορίδες οἰκογενεῖς, id est gallinæ domesticæ, Aristot. Gallicè geline uel poulle. Sabaudis similiter, uel genillete. Anglicè hen. Germanicè Heñ, Hůn. ¶ Gallinas graciles & plumis contractioribus, neq; ut aliæ garrulas, Germani nouellas (Mertzhennen) uocant, quòd anniculæ sunt, neq; ouum hactenus peperêre. Quæ uerò glocientes strepitu suo molestæ sunt, & agmen pullorum ducunt, ueteranę sunt, (Klůckhennen, Gluggeren,) at omnes quòd pullis educandis custodiantur, uno nomine matrices (Brůthennen) à Columella dici uideo, Gyb. Longolius. Gallinas iuuencas & ueteres Plinius dixit, & Gaza (ex Aristotele) eum secutus. Gallinas teneras quæ primum parierint apud Catonem legimus.

B.

Gallinæ crista ferè carent, Gyb. Longolius. Gallina plicabilem cristam per medium caput habet, gallinaceus erectam, Perottus. Sunt quædam pedibus per totum hirsutis, gehößlete Hůner. Reliqua leges in Gallo B. supra: & quædam infra in E. de electione gallinarum.

C.

Quæ de gallinis hoc in loco dici poterant, pleraque omnia iam supra in Galli historia exposita sunt. Infra etiam in E. de cibo & pulueratione earum, deq; alijs quibusdam, authorum uerba referemus. ¶ Pipare propriè gallinæ dicuntur, Nonius. Bos mugit, gallina pipat, Varro Aboriginibus citante Nonio. Varro pullos pipare dixit, Nonius. Pipire propriè dicuntur pulli gallinacei & huiusmodi Columellæ. Pipatio Oscorũ lingua clamor plorantis appellatur, Festus. Glocientes rustici appellant aues eas quæ uolunt incubare, Columella. Gallina cecinit, Terentius Phormione. Cucurire solet gallus, gallina gracillat, Author Philomelæ. Glocire & glocidare gallinarium proprium est cum ouis incubituræ sunt, Festus. ¶ Ex dialogo Gyberti Longolij de auibus. Pamphilus, Qua de causa hæc gallina canturit, officinam cortalem petens? Longolius, Non canturit, sed singultit. hoc enim uerbo Varro uocem gallinarum fractam, & intra rostrum formatam imitatur. Rusticorum gens Columellæ tempore glocire maluit dicere. Pamphilus, Gallus etiam subinde singultit. Longolius, Rectè. sed cum cantat cucurrire dicitur Latinè, Græcè autem κοκκύζειν. ¶ De morbis gallinacei generis supra in Gallo C. dictum est, diceturq; etiam infra in E. Gallinarum nonnullæ cum adeò ualde peperissent, ut etiam bis die parerent; mox à tanto partu interiêre. hyperinæ enim, id est exhaustæ effœtæq; & aues & plantæ fiunt, Aristot. Et rursus, Nonnullæ è cortalibus bis die pariunt, iam aliquæ in tantum copiæ prouenerunt, ut effœtæ breui morerentur. ¶ Ex gallinis quæ Veneris appetentior est, noctu iuxta gallum proximius considit, Albert. Gallinæ & perdices complura oua pariunt, non quidem multa simul, sed sæpe, Aristot. Oua plurima pariunt gallinæ, perdices, Plin. Coitus auibus duobus modis: fœmina humi considente, ut in gallinis: aut stante, ut in gruibus, Idem. Gallina cum clamore accedit ad nidum, & cum clamore ab eodem recedit. quod si impediatur, mox tamen sibi relicta cantum absoluit, Albert. Gallinas in Illyria aiunt nõ ut alibi semel parere, sed bis aut ter die, Aristot. in Mirabilibus. Gallinæ pumilæ minus fœcundæ sunt, Columella. Gallinæ Hadrianæ multa admodum pariunt. fit enim propter corporis exiguitatem, ut alimentum ad partionem sumptitetur. Vulgares etiam gallinæ fœcundiores sunt generosis. corpora enim alteris humidiora, alteris grandiora & sicciora. Animus generosus in eiusmodi corporibus potius consistit, Aristot. de generatione 3. 1. Gallinæ coëunt & pariunt omnibus anni temporibus, exceptis brumalibus diebus, (præterquam duobus mensibus brumalibus, Plinius, & Aristot. alibi.) magna etiam generosarum nonnullis fœcunditas, quando uel sexaginta ædunt ante incubitum. quanquam ipsæ minus fœcundæ, quàm ignobiles sunt, Aristot. Est autem tanta fœcunditas, ut aliquæ & sexagena pariant, aliquæ quotidie, aliquæ bis die, aliquæ in tantum ut effœtæ moriantur. Hadrianis laus maxima, Plin. Pariunt in loculamentis dispositis, aut ab ipsismet electis loco abditiore, Grapaldus. Gallinæ ueteres pariunt initio uêris, iuuenes æstate. Sed autumno quoq; pariunt, Albert. Gallinarum iuuẽcæ pariunt primæ, statim uêre ineunte: & plura quàm ueteres, sed minora, Aristot. & Plinius. & in eodem fœtu prima & nouissima, (scilicet minora pariunt,) Plin. Gallinæ iuuenes pariunt æstate, quum superfluus humor exiccatur in eis: & autumno quoq;. Veteres autem magis principio ueris: quòd tum calido humido frigiditas naturæ earum temperatur, Albert. Aues (gallinæ) nisi pariant, laborant morbo, atq; intereunt, Aristoteles. Gallina multa pariens, & non incubans ouis, frequenter ægrotat, & moritur eò quòd non abstrahitur à partu. exhauritur enim uis eius omnis. Ea uerò quæ incubat, ægrotat quidẽ propter affectum erga pullos, quem uox acutior indicat: sanatur tamẽ humore uitali in ea reparato interim dum non parit, Albert. Inhorrescunt à coitu, ac se excutiunt, sæpe etiã festuca aliqua sese lustrant, quod idem & ædito ouo interdum faciunt, Aristot. Facilius pariunt si festucam è terra ore apprehẽsam dorso imposuerint, Oppianus in Ixeuticis. Gallinæ, ut Theophrastus refert, ouo ædito, religione quadã

excutiunt se, & circumactæ purificant, aut festuca aliqua sese & oua lustrant, pericarphismum Plutarchus uocauit, Cælius. Gallina post coitum se excutit, eò scilicet quòd per libidinem incitatur in ea uapor, faciens extensionem, in ea sicut & in homine pandiculatio fit quando languet desiderio coitus. & tum cōfricando se aliquoties festucam ore apprehendit tanquam nidum componens. In nido etiam sedens sæpe rostro conuertit paleas, ut & aliæ aues, Albert. ¶ Gallinæ etiam ex phasianis cōcipiunt, ut copiosè scribetur in E. ¶ Gallinæ auesq; reliquæ, sicut Cicero ait, & quietum requirunt ad pariendum locum, & cubilia sibi nidosq; construunt, eosq; quàm possunt mollissimè substernunt. Fabas si comedant gallinæ, intercipitur eis generatio ouorum, Auicenna & Crescentiensis. Gallinas aiunt ex assiduo fabarum esu sterilescere, Didymus. Si frequenter edant corticces fabarum, steriles fiunt: quæ etiam arboribus nouellis ad radices appositæ eas exiccant, Clemens 3. Stromat. Quo tempore arbores florent, gallinas potissimum pinguescere audio, floribus uescentes: sed tum oua earum etiam præcipuè citò corrumpi & putrescere.

DE OVIS: ET PRIMVM DE IPSORVM FORMATIONE, PARTIBVS, NAtura, sexu, deinde de geminis, & de subuentaneis, alijsq; corruptis aut monstrosis. Item de incubatione eorum, & pulli generatione exclusioneq;.

Quæ de OVIS eorumq; natura deinceps afferemus, pleraq; omnia nō ad gallinas modo sed genus auium uniuersum pertinent, & ad quadrupedes quoq; Ouiparas aliqua ex parte: sed quoniam ea omnia in gallina magis conspicua sunt, familiari præ cæteris nobis alite, ad eius potissimum historiam referri libuit. Dicentur etiam nonnulla de auium generatione ex ouis, in cōmuni auium historia: sed paucissima aut nihil fortassis, quod hîc quoq; annotatum à nobis non sit.

¶ Oui formatio. Ouum est animal potentia, ex ouificatis productum superfluo, Aggregator. Ouum gallinæ consistit à coitu, & perficitur decem diebus magna ex parte, Aristot. A coitu decem diebus oua maturescunt in utero, uexatæ autem gallinæ & columbæ penna euulsa, aliaue simili iniuria diutius, (tardius,) Plin. Ouum è semine galli conceptum, ut plurimum undecimo die paritur, citius quidem in iuuenca, & regione calida, & nutrimento calido utente, quàm in contrarijs. Alius autem est conceptus, quando semen galli in matrice inuenit materiā oui uenti, aliqua ex parte aut omnino, propter pellem & testam, completam. huic enim coniungitur, & fœcundat totum ouum: & prout materia in matrice magis minúsue præparata fuerit, tardius citiúsue eandem perficit, Albertus. Incœpta oua si adhuc paruis desierit coitus, non accrescunt. sed si continuetur, celeri incremento augentur, iustamq; magnitudinem implent, Aristot. & Albertus. Huius rei causam inquirit Aristot. de generat. anim. lib. 3. cap. 1. Concipit fœmina quæ coierit ouum superius ad septum transuersum: quod ouum primò minutum & candidum cernitur: mox rubrum cruentumq;. deinde increscens luteum & flauum efficitur totum. Iam amplius auctum discernitur, ita ut intus pars lutea sit, foris candida ambiat. Vbi perfectum est, absoluitur atq; exit putamine, dum paritur, molli, sed protinus durescēte, quibuscunq; emergit portionibus, nisi uitio uuluæ defecerit, Aristot. Auis hypenemia gerens oua, si coëat nondum mutato ouo ex luteo in album, fœcunda ex subuentitijs redduntur. item si conceperit ex coitu oua, si eis adhuc luteis existentibus cum alio mare coiuit, simile eius quo cum postea coiuit, prouenit omne genus pullorum, Aristot. in libris de hist. & de gener. anim. Gallinæ parere à bruma incipiunt, optima fœtura ante uernum æquinoctium. post solstitium nata non implent magnitudinem iustam, tantoq; minus quanto serius prouenêre, Plin. Confecta bruma parere ferè id genus auium consueuit: atq; earum quę sunt fœcundissimæ, locis tepidioribus, circa Calen. Ian. oua edere incipiunt: frigidis autem regionibus eodem mēse post Idus, Columella. In ouo pelliculæ ex umbilico tentæ sunt: & reliqua quæ de puero dicta sunt, sic se habere in ouo uolucris reperies ab initio ad finē, Hippocrates in libro de natura pueri. Et rursus, Volucris ex oui luteo nascitur, hoc modo. Incubante matre ouum calescit, & quod in ouo inest à matre mouetur: calescens autem id quod in ouo inest, spiritum habet, & alterum frigidum ab aëre per ouum attrahit. Ouum enim adeò rarum est, ut spiritum qui attrahitur sufficientem ei quod intus est transmittat: & augescit uolucris in ouo, & coarticulatur modo eodem ac cōsimili uelut puer. Nascitur autem ex luteo oui uolucris: (hoc dicitur contra omnium sententiam. Græcè legitur, γίνεται δὲ ἐκ τοῦ χλωροῦ τοῦ ὠοῦ τὸ ὄρνεον. Τροφὴν δὲ καὶ αὔξησιν ἔχει τὸ λευκὸν, τὸ ἐν τῷ ὠῷ. Τοῦτο ἤδη πᾶσιν ἐμφανὲς ἐγένετο, ὁκόσοι προσέχουσι τὸν νοῦν. Et paulò ante, τὸ ὄρνεον γίνεται ἐκ τοῦ ὠοῦ τοῦ χλωροῦ.) alimentum uerò & augmētum habet ex albo, quod in ouo est. Vbi autem deficit alimentum pullo ex ouo, non habens id sufficiens unde uiuat, fortiter mouetur in ouo, uberius alimentum quærens. & pelliculæ circum dirumpuntur. & ubi mater sentit pullum uehementer motum, putamen excalpens ipsum excludit, atq; hæc fieri solent in uiginti diebus. Vbi enim excusa est uolucris, nullus humor in oui testis inest. qui sanè memorabilis existat. expensus est enim in pullum, Hæc ille. Aristoteles de generatione anim. lib. 3. cap. 2. pullum ait non ex luteo, sed ex albumine generari: & non albumen, (ut Alcmæon Crotoniates & alij plerique putarint, coloris affinitate decepti,) sed luteum pulli in ouo ueluti lac & nutrimentum esse. Candidum membranæ subiectum in ouo principium est, (ὅτι διαδίδοται ἀρχὴ ὑπὸ τὸν ὑμένα τὸ λευκὸν.) in hoc enim semen continetur, & non in eo qui neottòs, id est pullus uocatur. sic autē uulgò uocant luteum, quod superfluitas est seminis. decepti sunt enim qui huius opinionis authores fuerunt,

runt, Suidas in Νεοττόν. Et genus omne auiũ medijs è partibus oui, Ni sciret fieri, quis nasci posse putaret? Ouidius 15. Metam. Oua inter animal & non animal ueluti ambigere uidentur, Cælius. Oua è quibus mares nascentur, gallina gerit in parte uentris dextra: è quibus fœminæ, in sinistra, Physiologus. Quónam modo oua in utero increscant, & quomodo adhæreant, explicat Aristoteles lib. 3. cap. 2. de gener. anim. Gallinis porrò tertia die ac nocte postquam cœpere incubare, indicium præstare incipiunt, (Vide etiã infra ubi de incubatione seorsim agetur.) At maiorum auium generi plus prætereat temporis, necesse est, minori autem minus sufficit. Effertur per id tempus luteus humor ad cacumẽ, qua principium oui est: atq; ouum detegitur ea parte, & cor quasi punctum sanguineum in candido liquore consistit: quod punctum salit iam, & mouetur, ut animal. Tendunt ex eo meatus uenales sanguigeri duo tortuosi ad tunicam ambientem utranq;, dum augetur. Membrana etiam fibris distincta sanguineis, iam album liquorẽ per id tempus circundat, à meatibus illis uenarum oriens. Paulò autem pòst, & corpus iam pulli discernitur, exiguum admodum primum & candidum, conspicuum capite & maximè oculis inflatis, quibus ita permanet diu. sero enim decrescunt oculi, & se ad ratam contrahunt proportionem. Pars autem inferior corporis, nullo membro à superiore distingui, inter initia cernitur. Meatuũ, quos ex corde tendere diximus, alter ad ambiendum album liquorem fertur, alter ad luteũ uelut umbilicus. Origo itaq; pulli in albumine est, cibus per umbilicum ex luteo petitur. Die iam decimo pullus totus perspicuus est, & membra omnia patent. Caput grandius toto corpore est. oculi capite grandiores hærent. quippe qui fabis maiores per id tempus emineãt nigri, nondum cum pupilla. quibus si cutem detrahas, nihil solidi uideris, sed humorem candidum rigidumq; admodum refulgentem ad lucem, nec quicquam aliud. ita oculi & caput. Iam uerò & uiscera eo tempore patent: & alui intestinorumq; natura perspicua est. Venæ etiam illæ à corde proficiscentes, iam sese iuxta umbilicum constituunt. Ab ipso autem umbilico uena oritur duplex. altera tendens ad membranam ambientem uitellum, qui eo tempore humet, & largior, quàm secundum naturam est: altera permeãs ad membranam ambientem eam, qua pullus operitur, & eam quæ uitellum, humoremq; interiectum cõtinet. dum enim pullus paulatim increscit, uitellus seorsum in duas partes secatur. quarum altera locum tenet superiorem, altera inferiorem, & medius humor candidus continetur. nec partem inferiorẽ à uitello liquor deserit albus, qualis antè habebatur. Decimo die albumen exiguum iam, & lentum: crassum, pallidulum nouissime inest. Sunt enim quæq; locata hoc ordine. prima, postremaq; ad testã oui membrana posita est, non testæ ipsius natiua, sed altera illi subiecta. liquor in ea candidus est. deinde pullus cõtinetur obuolutus membrana, ne in humore maneat. mox pullo uitellus subiacet, in quem alteram ex uenis prorepere dictum est, cum altera albumen ambiens petat. Cuncta autem ambit membrana cum humore, specie saniei. Tum uero membrana alia circa ipsum fœtum, ut dictum est, ducitur, arcens humorem. sub qua uitellus alia obuolutus membrana. in quẽ umbilicus à corde, ac uena maiore oriens pertinet: atq; ita efficitur, ne fœtus alterutro humore attingatur. Vicesimo die iam pullus si quis putamine secto solicitet, mouet intus sese, pipitq; aliquantulũ: & iam ab eodem die plumescit, quoties ultra uicesimum exclusio protelatur. ita positus est, ut caput super crus dextrum admotum ilibus, alam super caput positam habeat. quinetiam membrana, quæ pro secundis habetur, post ultimam testæ membranam, ad quam alter umbilicus pertendit, euidẽs per id tempus est, pullusq; in eadem iam totus locatur. & altera quoq; membrana, quæ & ipsa uicem secundarũ præstat, uitellumq; ambit, ad quem alter umbilicus procedit, latius patet. Oritur umbilicus uterq; à corde, & uena maiore, ut dictum est. Fit autem per id tempus, ut umbilicus alter, qui in secundas exteriores fertur, compresso iam animante absoluatur: alter, qui adit uitellum, ad pulli tenue intestinum annectatur. Iam & pullum ipsum multum humoris lutei subit: atq; in eius aluo fecis aliquid subsidit luteum. excrementum etiam album eodem tempore pullus emittit, & in aluo quiddam album consistit. Demum uitellus paulatim absumitur totus membrorum haustu, ita ut si pullo decimo die pòst excluso rescindas aluum, nonnihil adhuc uitelli comperias. Vmbilico uero absoluitur pullus, nec quicquam præterea haurit. totus enim humor, qui in medio cõtinebatur, absumptus iam est. Tempore autem supradicto pullus dormit quidem, sed nõ perpetuò, quippe qui excitetur interdum, & mouens sese respiciat, atq; pipiat. Cor enim eius cum umbilico, ut spirantis reflat & palpitat. Sed auium ortus ad hunc modum ex ouo agitur. Hæc omnia Aristot. de hist. anim. 6. 3. quæ etiam Albertus in suis de animalibus libris paraphrasi reddidit, quam in præsentia relinquo. Omnibus ouis medio uitelli parua inest uelut sanguinea gutta, quod esse cor auium existimant, primũ in omni corpore id gigni opinantes: in ouo certè gutta salit, palpitatq;. Ipsum animal ex albo liquore oui corporatur. Cibus eius in luteo est. Omnibus intus caput maius toto corpore: oculi compressi capite maiores. Increscente pullo, candor in medium uertitur, luteum circunfunditur. Vicesimo die, si moueatur ouum, iam uiuentis intra putamen uox auditur. Ab eodem tempore plumescit, ita positus, ut caput supra dextrum pedem habeat, dexteram uero alam supra caput. Vitellus paulatim deficit. Aues omnes in pedes nascuntur, contrà quàm reliqua animalia, Plin. Principio (inquit Aristot. de generat. anim. 3. 2.) corde constituto, & uena maiore ab eo distincta, umbilici duo de uena eadẽ pertendunt, alter ad membranam, quæ luteum continet: alter ad membranam cui secundarum species est, qua animal obuolutum continetur: quæ circa testæ membranam est. Altero igitur umbilico cibum ex

luteo aſſumit: quod quidem caleſcens humidius redditur. cibum enim humidum eſſe oportet, qualis plantæ ſuppeditatur. Viuunt autem principio & quæ in ouis, & quæ in animalibus gignuntur uita plantæ. adhærendo enim capiunt primum & alimentum & incrementum. Alter umbilicus ad ſecundas tendit, (ut alimentum ex eo hauriat.) ita enim pullum auis uti luteo exiſtimandum, ut fœtus uiuipari ſua parente utitur, &c. Membrana uerò exteriore ncuiſsima ſanguinolẽta hic perinde, ut ille utero, utitur, &c. Creſcentibus umbilicus primũ conſidet, qui ſecundis adiungitur. hac enim pullum excludi conuenit. reliquum lutei, & umbilicus ad luteum pertinens, pòſt collabitur. cibum enim habeat ſtatim oportet, quod excluſum eſt. nec enim à parente nutritur, & per ſeipſum ſtatim capere cibum non poteſt. quapropter luteũ ſubit cum umbilico, & caro adnaſcitur. ¶ Oua quædam ſi aperias diffluunt, uitello præſertim, quod ſignum eſt uetuſtatis. quod ſi uitellus ouo aperto integer manſerit, ac in medio eius gutta rubicũda & ueluti ſanguinea apparuerit (ex qua corda pullorum initio conſtitui ſolent) ſignum eſt oua eſſe ad cibum adhuc laudabilia, Tragus. Ego aliquoties in ouis euacuatis ſemẽ (das hünle) obſeruaui, & in ſemine uenulam criſpam albiſsimam, quam umbilici loco eſſe puto, uitello inſertam.

¶ Partes oui. Ouum ipſum in ſe ſuum habet diſcrimen, quippe quod parte ſui acutum, parte latius ſit. parte latiore exit cum gignitur, Ariſtot. Quòd oui pars acutior principium ſit, ut quæ utero adhæſerit: quodq; durior ſit parte obtuſa, & poſterior exeat: & quòd oua quaſi in pedes conuerſa, animalia uerò in caput prodeant, Ariſtoteles docet libro tertio de generatione anim. cap. 2. Vmbilicus ouis à cacumine ineſt, ceu gutta eminens in putamine, Plin. Ouum æque omnium uolucrum duro putamine conſtat: ſi modo non deprauetur, ſed lege conſummetur naturæ. Gallinæ enim nonnulla pariunt mollia uitio. Et bicolor quoq; ouum auium intus eſt, luteum interius, album exterius. Semen genitale uolucrum omnium album, ut cæterorum animalium eſt, Ariſtot. Semen maris perficit ouum uſq; ad exitum, quod inde patet: Si frangatur ouum perfectum, inuenitur ſemen galli in ouo, triplici differentia diſtinctum. colore enim albius eſt, utpote purioris ſubſtantię, & ſubſtantia denſius: quàm reliquum albumen, quo firmius retineat calorem formantem ne facile exhalet. quod ad ſitum, pertingit per albumen totum uſq; ad uitellum, cui uerſus partem acutiorem oui infigitur. nam pulli ſubſtantia ex albumine eſt, nutritur autem è uitello, Albertus. Albedo oui apud Arabes intelligitur pars albuminis oui uiſcoſa craſſa. Pars uero eiuſdem albuminis quæ eſt ſubtilis, apud eos appellatur alzenbach oui ſeu alrachich oui, And. Bellunenſis. Noſtri genituram quæ in albumine craſsiuſcula apparet, nec facile diſſolui poteſt, auem appellant, den vogel: quòd pullus ex ea naſcatur. Oua albificat ſemen, Galenus in Anatome uiuorum. In animalibus calidioribus candidum & luteũ in ouo diſtincta ſunt: & ſemper eis (auibus calidioribus & ſiccioribus) plus candidi ſynceriq; eſt, quàm lutei & terreni. minus uerò calidis & humidioribus contrà, plus lutei, idq; humidius eſt, ut in paluſtribus auibus, Ariſtot. de gener. anim. 3. 1. Albertus in paluſtrium ouis duplo plus lutei quàm candidi haberi ſcribit. Grandines dictæ, quę initio uitelli adhærent, nil ad generationem conferunt. quanquam aliqui ita non exiſtimãt. has duas eſſe certum eſt, alteram parti ſuperiori iunctam, alteram inferiori. χάλαζαν in ouo Ariſtot. dixit; pro ea quã mulieres uocãt gallaturã, id eſt, geniturã. hæ duæ ſunt: altera maior, quæ parti inferiori iũgitur, & ad Solẽ obtegente manu apparet intra putamen. quę uerò parti ſuperiori hæret nõ cernitur, niſi fracto putamine, & inſpecta parte lutei infera. eſt pars ſuperior cacumen. inferior uerò pars rotunda huic oppoſita eſt, Niphus. Kiranides oui pelliculam hymena nominat. Oui tunicæ tres ſunt. una uitellum continet: ſecunda albumen, quæ eſt tanquam pia mater: tertia teſtæ adhæret tanquam dura meninx, Albertus. Et rurſus, Prima tunica intra teſtam oui ſubſtantiam à teſta defendit. ſub hac alia mollior continet albumen, quæ in pulli generatione ſecundarum loco eſt, & pullum complectitur. inter has tunicas eſt humor crudus qui excernitur dum formatur pullus. Vitellus ſub albumine tunica propria ambitur, uerſus partes naturales pulli ſitus, à ſpiritualibus eius remotus.

¶ Oui & partium eius natura. Oua integra in aqua dulci merguntur, corrupta innatant, ut dicetur pluribus infra in tractatione de ouis corruptis. Toſtum ouum diſsilit facile, non diſsilit aqua concoctum: ignea ſiquidem ui, quodam ferrumine copulatur quod ineſt, humectum ampliusq; calefactum exuſtumq;, plures parit ſpiritus: qui loca nacti perangusta, exitũ moliẽtes teſtam prærumpunt, demumq; euaporant. Præterea flammæ uis tunicam circunſiliens putaminoſam, amburendo diffringit: quod & fictilibus euenire dum torrentur, euidens eſt. Quamobrem perfundi prius frigida ſolent oua. calida ſiquidem aqua mollicie ſtatim humorem effundit, & raritatem relaxat, Cęlius. Vide Aphrodiſienſem problem. 1. 102. ¶ Oua aceto macerata in tãtum emolliuntur, ut per annulos tranſeant, Plinius. Acetum mollit oui corticem, ut in anguſtum urceum (phialam uitream anguſti colli) immitti poſsit, me hoc experto. ſed nigrior paulò euadit, aqua uerò dureſcit, Cardanus. Diſſoluũtur aceto forti præſertim deſtillato, uel ſucco limonum, margaritæ, teſtę ouorum, Syluius. ¶ Firmitas ouorum putaminibus tanta eſt, ut recta nec ui, nec pondere ullo frangãtur, nec niſi paululum inflexa rotunditate, Plinius. hoc uerò ita ſe habere quotidianis & uulgaribus experimentis conſtat. Cur ouum preſſum utroq; extremo ambabus manibus frangi nequeat: preſſum latere facile frãgitur? Quoniam per angulos tantummodo ſuos manibus renititur opprimentibus. eſt enim angulus quod quaq; in ſtructura ualidius conſtet. adde quod preſſum per extrema, parte *minima*

ſentit.

ſentit, preſſum per latera parte ampla conflictatur ut facile poſsit deſtrui, Aphrodiſienſis problematum 2,45. Cur uertigo ſurgenti potius accidat quàm ſedenti? An quoniam quieſcenti humor uniuerſus unum in membrum ſe colligit; ex quo cruda etiam oua nequeunt circunuerti, ſed protinus decidunt. mouenti autem humor ſe æquè expandit, &c. Ariſtot. in problemat. 6.4. Si ouum filo circunligatum ſuper igne aut candela accenſa teneas, filum nõ comburetur, niſi forte poſt multum temporis. exudat enim humor, qui lineum filum humectat. idem linteo aridis uini fecibus circunuoluto accidit. Naturam uitellus oui, & albumen habent contrariam, non tantum colore, uerumetiam uirtute. Vitellus enim ſpiſſatur frigore, (idem Niphus aſſerit:) albumen non, ſed amplius humet. contrà albumen ſpiſſatur igne, uitellus non, ſed mollis perſiſtit, niſi peruratur. magisq; in aqua feruente, quàm ad ignem cogitur, atq; induratur. Membrana hæc inter ſe diſcernũtur, Ariſtot. Sic & Albertus, Vitellus oui cum aſſatur, niſi comburatur, non dureſcit, ſed mollitur potius ſicut cera. Et quoniam molleſcit dum calefit, corrumpitur facile collecto ſuperfluo humore temporis uel loci, ſi aliquandiu immoretur. Albumen uerò non facile congelatur frigore: ſed humidius efficitur potius, & cum aſſatur durius: & in generatione pulli denſatur in ſubſtantiam membrorum. Et rurſus eadem Ariſtoteles de generatione anim. 3.2. his uerbis: Naturam candidum & luteum contrariam habent. luteum nanq; gelu duratur & coit, calore contra humeſcit. quaprõpter cum uel in terra, uel per incubitum concoquitur, humeſcit. atq; ita pro cibo animalibus naſcentibus eſt. Nec uerò cum ignitur aſſaturq;, quoniam naturæ terrenæ eſt, ut cera, ideoq; cum plus iuſto caleſcunt, niſi ex recremento humido ſint, ſanieſcunt redduntúrq; urina. at candidum gelu non concreſcit, ſed magis humeſcit. ignitum ſolideſcit. quamobrem cum ad generationem animalium cõcoquitur, craſſeſcit. ex hoc enim conſiſtit animal. ¶ Si quis rupto putamine oua plura in patinam conijcit excreta, & coquit igne molli & continente, uitelli omnes in medium coëunt: albumina autem circundant, & ſe in oras cõſtituunt, Ariſtot. ¶ Candidum ex ouis admixtum calci uiuæ glutinat uitri fragmenta. uis uero tanta eſt (oui candido, Hermol.) ut lignum perfuſum ouo non ardeat, ac ne ueſtis quidem contacta aduratur, Plin. Galenus in opere de ſimplicibus medic. ouorũ albumen magis terrenum oleo eſſe ſcribit, & ſimilem ei eſſe ſecundum humorem oculi. Albumen mixtum eſt è ſubſtantia aërea, terrea & aquea ſimul, ſicut oleum: ſed magis terreſtre eſt quàm oleum dulce, quare ægrè concoquitur, Ant. Gazius.

¶ Sexus ouorum. Quæ oblonga ſunt oua, & faſtigio cacuminata, fœminam ædũt. quæ autem rotundiora & parte ſui acutiore obtuſa, orbiculum habent, marẽ gignunt, Ariſtoteles. eandem ſententiam Albertus approbat: reprehendit uerò tranſlationem ſui temporis tanquam contrariam ijs uerbis quæ nunc recitauimus. Noſtri quidem codices Græci & Gazæ tranſlatio eam ſententiam habent, quam nunc retuli, & Albertus cõprobat. Auicenna ſcribit ex orbiculari ouo breuiq; progigni marem: ex oblongis acutisue fœminam. ipſum hoc comprobat experimentum & ſuffragatur ratio. ſiquidem uirtutis perfectio in maſculinis ouis ambit æqualiter, & continet extrema. at in fœmininis, à centro longius abit materia in quo eſt uitalis calor. hoc uerò planè imperfectionis argumentum eſt, Albertus ut citat Cælius. In ouis tam difficile ſaporum & ſexus diſcrimen eſt, ut nihil gulæ proceribus æquè incertũ ſit, Marcellus Vergilius. qui cum Columellæ & Ariſtotelis de ſexu ouorum diſcernendo ſententias contrarias recitaſſet: Eſt ſanè (inquit) in natura grauis author Ariſtoteles: Columella tamen uillaticam paſtionem ex quotidiana obſeruatione & experiẽtia docebat. nec noſtrum eſt inter tam graues ſcriptores tantas componere lites. Video Plinium quoq; cum Columella & Flacco ſenſiſſe. Quæ oblonga ſint (inquit) oua, gratioris ſaporis putat Horatius Flaccus. Fœminam ædunt quæ rotundiora gignuntur, reliqua marem. Longa quibus facies ouis erit, illa memento, Vt ſucci melioris, & ut magis alba rotundis Ponere. nanq; marem cohibent calloſa uitellum, Horatius lib. 2. Serm. Cum quis uolet quàm plurimos mares excludere, longiſsima quæq; & acutiſsima oua ſubijciet. & rurſum cum fœminas, quàm rotundiſsima, Columella. Ex ouis, præſertim in plenilunio natis, ſi plenilunij tempore ſubijciantur incubanda, & ita obſeruetur temporis ratio ut in plenilunio etiam pulli excludantur, omnibus fœminas nõ mares naſci, quidam apud nos arbitrantur.

DE OVIS MONSTROSIS, VT GEMINIS ET MOLLIBVS, &c. DE IRRITIS uel ſterilibus, ut ſubuentaneis. de corruptis, ut urinis, &c.

¶ Oua gemina binis conſtant uitellis, qui ne inuicem confundantur, facit in nõnullis prætenue quoddam ſeptum albuminis medium. alijs uitelli contactu mutuo ſine illo diſcrimine iunguntur. Sunt in genere gallinarum, quæ pariant gemina omnia, in quibus animaduerſum eſt, quod de uitello expoſui. quædam enim duodeuiginti peperit gemina, excluſitq;, præterquam, ſi qua eſſent (ut fit) irrita. Cæteris itaq; fœtus prodijt, ſed ita gemini excludũtur, ut alter ſit maior, alter minor: & tandem in monſtrum degeneret, qui minor nouiſsime prouenit, Ariſtot. Quædam gallinæ omnia gemina oua pariunt, & geminos interdum excludunt, ut Cor. Celſus autor eſt: alterum maiorem, alioquin negant omnino geminos excludi, Plin. Vetus quoq; Ariſtotelis interpres (inquit Vuottonus) ad eundem ſenſum uertit ex Arabico ita: Et in quolibet inueniuntur gemelli, & unus gemellorum paruus eſt, & alter magnus: & multoties eſt paruus monſtroſus. Græca uerò Ariſtotelis excm

plaria(nisi mendã subesse iudicemus)ita habent: τὰ μὲν οὖν ἄλλα γόνιμα, πλὴν ὅσα τὸ μὲν μεῖζον, τὸ δὲ ἔλαττον γίνεται τῶν διδύμων, τὸ δὲ τελευταῖον τερατῶδες. hoc est, ut ego arbitror: E cæteris itaq; gemina fœcunda sunt, nisi quibus hoc contingit, ut alter maior fuerit, alter minor. in ijs enim tandẽ in monstrum degenerat qui minor nouissimè prouenit. Vtra autem sententia fuerit uerior, indicabit experientia. Videtur certe Plinius uel ex professo cum Aristotele hac in re minimè conuenire, quando Celsum authorem nõ Aristotelem citet. In quibusdam exemplaribus Plinianis habetur (uti rectè annotauit Claymundus) non alioqui, sed aliqui negant omnino geminos excludi, Hæc ille. Quærendum an legendum in Aristotelis uerbis non πλὴν ὅσα, sed πλὴν ὅτι: & γίνεται præsens loco præteriti ἐγένετο accipiendum sit, ut non simpliciter hîc de ouis geminis scribat Aristoteles, sed de illius tantum gallinæ geminis, quorum historiam hoc in loco recitat hoc sensu, Ex ouis octodecim gallinæ cuiusdam omnibus geminis, pauca quædam irrita fuerunt: cætera uerò omnia (ritè) fœcunda: nisi quòd è geminis pullus alter semper minor fuit, & ultimus (alter scilicet minor de ouo postremo excluso uel parto) monstrosus. In ouis quibusdam gemelli sunt, sed alter geminorum comprimit alium: & aliquando ruptis telis (tunicis) bicorporeus generatur, Albert. Calor fouens gallinæ semen illud in fistulas (sic habet codex impressus) paulatim oui candidũ uertit, tum uerò & lutei aliquid. nam alæ & crura ex luteo fiunt. indicio est, quòd pulli, qui ex ouo cuius lutea duo sunt absq; sepiente membrana quatuor alis & totidem pedibus nascuntur, arbitranturq; prodigium, quale olim Mediolani contigit, Cardanus. Atqui nos alibi de anate scripsimus, & rursus de columba, quæ tetrapodes tantum, non etiam tetrapteri fuerunt. Monstra (inquit Aristot. de generat. anim. 4. 4.) sæpius gignuntur in ijs, quorum partus numerosus est, & præcipuè in auium genere, earumq; potissimum in gallinis. ijs enim partus numerosus, non modo quòd sæpe pariant ut columbæ, uerũ etiam quòd multos simul conceptus intra se continent, & temporibus omnibus coëunt. hinc gemina etiam pariunt plura. cohærent enim cõceptus, quoniam in propinquo alter alteri est, quomodo interdum fructus arborum complures. quòd si uitella distinguuntur membrana, gemini pulli discreti sine ulla superuacua parte generantur. sed si uitella continuantur, nec ulla interiecta membrana disterminantur, pulli ex ijs monstrifici prodeunt, corpore & capite uno, cruribus quaternis, alis totidem. quoniam superiora ex albumine generentur, & prius: uitellum enim cibo ijs est. pars autem inferior postea instituitur, quanquam cibus idem discretusq; suppeditatur. in ouis quibusdã gemelli sunt. sed alter geminorum comprimit alium: & aliquando ruptis telis (inuolucris) bicorporeus generatur, Alber. Iam quale certo tempore est ouum in gallina, tale aliquando prodijt luteum totum, qualis postea pullus est. Gallina etiam discissa talia sub septo, quo loco fœminis oua adhæret, inuenta sunt, colore luteo tota magnitudine oui perfecti: quod pro ostento augures capiunt, Aristot. Audio & trilecitha, id est triplicis uitelli oua interdum reperiri: frequentius uerò dilecitha, eaq; in medio testæ plerunq; cauitatem habere. Magis nutriunt & subtiliora sunt oua quæ duos uitellos habent, Elluchasem. ¶ Fiunt & tota lutea quæ uocant schista, cum triduo incubata tolluntur, Plin. ¶ Ego me aliquando ouum uidere memini cuius testa ab altera parte extrema in angustum ueluti collum instar cucurbitæ se colligebat. ¶ Gallinæ nonnulla pariunt oua mollia uitio, Aristot. Albertus oua sine testa exteriore inter subuẽtanea numerat, ut infra recitabimus. Qui ixiam biberunt, sumptis remedijs uomentes, tales ferè humores reddunt, qualia sunt oua gallinarum altilium, quæ sine putamine reddunt propter ictum aut aliam uim quampiam, διά τινα πληγὴν ἢ πιέσασιν, Scholiastes Nicandri. Et rursus, Oua sine putamine parit (ῥίπτει, eijcit) gallina, ἢ ἀπὸ πληγῆς ἢ ἐκ πλήθους θλιβομένη αὐτῇ. hoc est, uel propter ictum aliquem, uel propter multitudinem (ouorum nimirum se inuicem comprimentium) in ea. Poetæ quidem uersus hi sunt, Ἄλλοτε μὲν πληγῇσι νέον θρομβήια γαστρὸς Μαρναμένη (scilicet gallina) δύσπεπτον ὑπηνέμιον ἔκχεε γαίῃ. ¶ Pariunt autem oua nonnulla infœcunda, uel ex ijs ipsis, quæ conceperint coitu. nullus enim prouenit fœtus, quamuis incubitu foueantur. quod maxime in columbis notatum est. Sterilitas ouis accidit, uel quia subuentanea sunt, de quibus infra dicetur: uel alijs ex causis. corrumpuntur enim ferè quatuor modis. Primò, albumine corrupto, ex quo partes pulli formari debuerant. Secundo, propter corruptionem uitelli, unde alimentum suppeditandum erat, itaq; formatur pullus imperfectè, & partes quædã in ipso non absolutæ inueniuntur & non coniunctæ, sicut in abortu animalis uiuipari ante perfectionem lineamentorum fœtus. Albumine autem corrupto nihil omnino per incubationem formatur, sed ouum totum turbatur & corrumpitur, sicut corrumpitur humor (sanies) in apostemate. quamobrẽ perquam fœtida redduntur talia oua. (Hæc esse conijcio quæ Aristoteles & alij urina uocant, de quibus infra copiosius scribetur. nostri putrida oua, fule eyer. quanquam Aristoteles urina non albumine, sed uitello corrupto fieri ait.) Tertio contingit ouum corrumpi, membranarum & fibrarum quæ per albumen tendunt, uitio. nam corrupta tunica quæ continet uitellum, humor uitellinus effluit, & confunditur cum albumine. itaq; impeditur oui fœcunditas. Corruptis autem fibris, corrumpũtur uenæ & nerui pulli, & chordæ: & impeditur nutritio, & compago ligamẽtis destructis dissoluitur, & læsis neruis sensus amittitur. Quartò, per uetustatem, exhalante spiritu in quo est uirtus formatiua; unde uitellus pondere suo penetrat albumen, & ad testam fertur in eam partem cui incumbit ouum. His quatuor modis oua infœcunda fieri contingit. In secundo quidem modo aliquando accidit, quòd humoribus corruptis partes igneæ combustæ feruntur ad testam oui, eamq; aspergunt: unde ouum in tenebris

iacet quemadmodum quercus putrefacta. Et huiusmodi ouum sibi uisum in regione Corascena testatur Auicenna. Sunt & alij forte plures corruptionis ouorum modi, qui sub iam dictis facile comprehendi possunt, Hæc omnia Albert.

¶ Subuentanea. Ouorum quæ subuentanea uel zephyria nominant Galenus meminit lib. 2. de semine, (Oua facientes, inquit, sine mare aues & pisces sunt siccæ temperaturæ.) & lib. 14. de usu partium, ubi causam adfert cur nihil tale gressilia faciãt. In Lusitania ad Oceanum monte Tagro, quædam è uento certo tempore concipiunt equæ: ut hîc gallinæ quoq; solent, quarum oua hypenemia appellant, Varro. Sunt qui hypenemia, hoc est subuẽtaneos illos partus, zephyria nominent: eò quod uerno tempore aues flatus illos fœcundos ex fauonio recipere uideãtur. sed idem faciunt etiam si digito in gẽitale palpetur, (τῇ χειρὶ πως ψηλαφώμεναι,) Aristot. Nouimus altiles gallinas sine maris opera, mulierum manibus tantum confotas, oua peperisse, Oppianus in Ixeut. Oua subuentitia (etsi partes uideantur habere omnes) principio carent, quod à maris semine affertur. quapropter animata non sunt, &c. Aristot. de generat. anim. 2. 3. Et eiusdem libri capite primo, Perdices fœminæ (inquit) tum quæ coierint, tum quæ nõdum coierint, quarum usus est in aucupijs, cum olfaciunt marem, uocemq; eius audiunt, alteræ implentur, alteræ statim pariunt. nam ut in homine & quadrupede fit, quorum corpora accensa libidine turgent ad coitum. alia enim cum primum uiderunt, alia cum leuiter tetigerunt, semen emittunt. sic & perdices sua natura libidinosæ, leui egent motu cum turgent, citoq; secernunt, (semen emittunt,) ut in ijs quæ non coierunt, subuentanea consistant: in ijs quæ coierint, oua breui augeantur & perficiantur. Et rursus in eodem capite: Subuentanei conceptus in ijs fiunt auibus quæ non uolaces sunt ut uncæ, sed multiparæ, quoniã excremento ipsæ abundant. uncis in alas & pẽnas id uertitur, corpusq; exiguum siccum & calidum habetur. decessus autem menstruorum & genitura, excrementum sunt. Et paulò pòst, Fiunt subuentanea oua, quoniam materia seminalis in fœmina est, nec menstruorũ decessio fit auibus ut uiuiparis sanguine præditis. Volacibus subuentanea non gignuntur, scilicet eadem causa, qua neq; multa ab ijs ipsis generantur. Vncunguibus enim parum excremẽti inest, & marem desiderant ad excrementi commotionem. Gignuntur subuentanea oua plura numero quàm quæ fœcunda sunt, sed minora, ob unam eandemq; causam. quòd enim imperfecta sunt, minus augẽtur: quòd minus augentur, plura numero existunt. minus etiam suauiã sunt, quoniam minus concocta: cõcoctum enim in quouis genere dulcius est. Sed auiũ aut piscium oua non perfici ad generatiõnẽ sine mare, satis exploratum habemus. Et rursus, Auium etiam subuentanea oua colorem duplicem obtinent: habent enim ex quo utrunq; sit, & unde principium, & unde cibus. sed hæc imperfecta sunt & maris indiga. fiunt enim fœcunda, si quo tempore ineuntur à mare. Subuentanea oua sine coitu gignuntur. & falsum est quod quidam dicunt ea reliquias esse prægressi coitus. satis enim cõspectum est in nouella tum gallina tum ansere, gigni sine coitu, Aristot. Et rursus, Non audiendi sunt qui oua hypenemia dicta à uento, quasi subuentanea dixeris, reliquias esse partus, quem coitus fecerit, arbitrantur. Iam enim aliquas gallinarum & anserum iuuencas, expertes adhuc coitus parere hypenemia uisum sæpius est. Sunt hæc sterilia & minora, ac minus iucundi saporis, & magis humida (ut Plinius quoq; scribit) quàm ea quæ fœcunda gignuntur, sed plura numero. humor eorum crassescere incubatione auis nõ potest: sed tam candida, quàm lutea pars similis sibi perseuerat. Pariunt genus id oui plures aues, ut gallinæ, perdices, columbæ, pauones, anseres, (ut Plinius quoq; transtulit) & quæ ab ansere, & uulpe composito nomine chenalopeces, id est, uulpanseres dictæ sunt. Oua huiusmodi omnia sunt infœcunda, nec aliud quàm ouum, nisi quo alio modo maris opera contingat, Idem. Et alibi, Redditur certe ouum subuentaneum illud fœcundum: & quod iam cõceptum per coitum est, transit in genus diuersum, si prius coëat, quæ uel subuentaneũ, uel semine maris diuersi cõceptum fert, quàm ouum ipsum à lutea in candidam ambientẽ partem proficiat. Ita enim fit, ut subuentanea oua fœcunda reddantur: & quæ inchoata à mare priore sunt, specie posterioris proueniãt. At si iam candidum acceperunt humorẽ, fieri non potest, ut uel subuentanea in fœcunda mutentur; uel quæ per coitum concepta gestantur, transeant in genus maris, qui secundus coierit. Græcè legitur subuentanea oua fœcunda futura, si gallina ineatur, πρὶν μεταβάλλειν (τὸ ᾠὸν) ἐκ τοῦ ὠχροῦ εἰς τὸ λευκόν: Niphus uertit, priusquam candidum obtegat luteum. prius enim oua lutea tantum apparent in utero: postea etiam albumen in eis discretum. Vbi autem scribitur oua ex semine maris qui prius coierit concepta, degenerare si alius inierit postea, & posterioris speciem referre: Albertus non rectè habet, alterari ea ad sterilitatem ouorum uenti. Auis quæ ouum coitu conceptum gerit, si cum alio mare coierit, simile eius quo cum postea coiuit, excludet omne genus pullorum. quapropter nõnulli ex ijs, qui ut gallinæ generosæ procreentur operam dant, ita mutatis admissarijs faciunt, tanquam semen maris sua facultate materiam contentam in fœmina qualitate tantũ quadam afficiat, non etiam misceatur constitutionemq; subeat, Aristot. de generat. anim. 1. 20. Irrita oua, quæ hypenemia diximus, aut mutua fœminæ inter se libidinis imaginatione concipiunt, aut puluere, Plinius: qui hæc ex authore aliquo Græco mutuatus uideri potest. Græci quidem ἀφὴ tum puluerem uocant, tum tactum siue contrectationem. concipiunt autem gallinæ huiusmodi oua etiam manu contrectatæ; ψηλαφώμεναι, ut Aristoteles scribit. Contrà afferri potest, ἀφὴ non simpliciter puluerẽ, sed illum quo palæstritę post unctionem inspergebantur significare, ut Budæus annotauit: & cum pulueratrices

ſint gallinæ, & pulueratio quoq; contrectatio quædam & affricatio ſit, hoc quoq; modo ſterilia huiuſmodi oua ab eis concipi poſſe.

¶ De eiſdem ſubuentaneis ouis quæ apud Albertum obſeruaui adijciam. Oua uenti (inquit) in auibus concipiuntur ex uento maximè. rara enim corpora habent, & aerea, & locum aui, per quem concipiunt, uento expoſitum. itaq; uento ad libidinem mouentur, ſicut etiam mulieres auſtro matricem aperientes delectantur, unde menſtruus ſanguis attrahitur. Fit autem hoc frequenter in auibus propter uolatum & continuum caudæ motum, propter quem etiam attrahitur ſemen ad matrices earum. Fœminę enim auium teſticulos habent ſuper caudam & exteriori parte corporis: mares uerò interius, ubi alijs animalibus ſiti ſunt renes. Et rurſus, Zephyria oua concipiunt autumno, flante auſtrino uento. hic enim aperit corpora auium, & humectat, & fœcundat. Autumno autem abundat in eis ſicca uentoſitas. Aliæ uerò oua uenti concipiunt uere, receptione uenti auſtrini. item ad tactum manus ſupra anum, & per confricationem. Et alibi, Oua uenti dicuntur, eò quòd calor (incubantis auis) reſoluere quidem ipſa poteſt in uentum; ſed non formare in pullum. hæc tamen oua coagulabilia ſunt hepſeſi & opteſi, ſed non formabilia, proprio formante deſtituta. ita enim ſe habent ut ſeminis fœminæ permixtio cum ſanguine menſtruo, (ſine ſemine uiri,) unde nihil generari poteſt. Si oua ſubuentanea gallinæ ſubijcias incubanda, nec albugo nec uitellus immutabũtur: ſed utrunq; colorem ſuũ ſeruabit. unde apparet erraſſe Galenum cum dixit, ſemen fœminæ quoq; coagulare in generatione & formare: etſi minus id efficiat quàm ſemen maris. Inueniũtur quędam oua uenti abſq; albumine (abſq; uitello, forte) qualia fiunt quando in materia coitus abundant gallinæ ex aliquo cibo ſingulariter materiam coitus operante. tunc enim abſq; uitello teſta albumini circunducitur: & figura oui datur & producitur. Vidi ego ouum prorſus ſphęricum, duabus teſtis intectum, una intra alterã, cum albumine aquoſo tenui inter utranq; abſq; ullo uitello, & altero etiam albumine intra interiorem teſtam. quod uero uitellum ſolum haberet ſubuentaneum ouum uiſum nullum adhuc eſt. hic enim pro alimento duntaxat eſt, membrana diſcretus ab albumine, quod eſt ſperma fœminæ ui matricis & teſtium attractum ad oui ſubſtantiam. Inueniuntur præterea quædam oua uenti, quæ non habent teſtam exteriorem, ſed membranam tantum quæ teſtę ſubijci ſolet. quod fit, quoniam talia oua humida ſunt & aquoſa: & non habent calorem ſatis ualidum: præſertim ſi cibo humido ſperma augente alantur gallinæ, Hucuſq; Albertus. ¶ Auctor eſt in Hexaemero Magnus Baſilius, ſubuentanea oua in cæteris irrita eſſe ac noua, (uana,) nec ex illis fouendo quicquam excuti: at uultures ſubuentanea ferè citra coitum progignere fertilitate inſignia. Intelligi uerò ſubuentanea ſeu hypenemia debent, citra coitum concepta libidinis imaginatione. quæ ratio molam in fœminis quoq; producere creditur, uitæ ineptam, quod agens principium ex maris ſeminio non affuerit, Cælius. Ouum uenti eſt ouum ſuper quod non cecidit tempore coitus ros & uirtus de ſemine maris: & uulgò dicitur ouum uenti, quòd ſterile ſit & infœcundũ, Bellunenſis. Gallinæ nouellæ, quas à Martio menſe Germani denominant, pariunt nonnunquam oua ſubuentanea, Eberus & Peucerus. γλύθεσι γάρ τοι καὶ ἀνέμων διέξοδοι θήλειαν ὄρνιν, πλὴν ὅταν πάρῃ τόκος, Plutarchus Sympoſ. 8.

¶ Oua quæ canicularia & urina (κυνόσουρα καὶ οὔρια) à nonnullis uocantur, æſtate magis conſiſtunt, Ariſtot. interprete Gaza. forte autem ab eo dicta fuerint cynoſura, quod æſtate & ſub Cane magis urina fiunt, alioqui ſydus etiam cynoſura uocatur, nempe urſa minor. Deprauantur oua (inquit Ariſtot. de generatione anim. 3.2.) & fiunt quę urina appellantur, tempore potius calido, idq; ratione. Vt enim uina temporibus calidis coaceſcunt, fæce ſubuerſa. hoc enim cauſæ eſt ut deprauentur. ſic oua pereũt uitello corrupto. id enim in utriſq; terrena portio eſt. quamobrem & uinum obturbatur fæce permiſta, & ouum uitello diffuſo. Multiparis igitur hoc accidit meritò, cum non facile omnibus calor conueniens reddi poſsit, ſed alijs deficiat, alijs ſuperet, & quaſi putrefaciendo obturbet. Vncunguibus etiã quamuis parũ fœcundis, nihilominus tamen idem euenit. ſæpe enim uel alterum ex duobus urinum fit, ſed tertium ſemper ferè. Cum enim calida ſua natura ſint, faciũt, ut quaſi ferueat ſupra modum humor ouorum. Cum autem plus iuſto caleſcunt, niſi ex recremento humido ſint, ſanieſcunt, redduntur q; urina. Columbas inquit idem de hiſt. 6. 4. ut plurimum bina tantum oua parere. & ſi quando tria pepererint, binos tantum pullos perfici, ouum tertium urinum relinqui. Vrina fiunt incubatione derelicta, quæ alij cynoſura dixêre, Plinius. Oua generationi inepta οὔρια quaſi fluctuoſa dici legimus. nam οὖρον dicunt uentum, quo argumento etiamnum ab Homero mulos dici οὐρῆας coniectant periti, & recenſet Euſtathius: διὰ τὸ ἄγονον, id eſt ob inſitam non gignendi proprietatem, quòd eorum ſemen ſit ἀνεμιαῖον, id eſt ſpiritoſum, & proinde fœcunditatis neſcium, Cælius. Vnde fit ut τὰ ἀφανισθέντα ὠὰ καὶ οὐρεύσαντα, hoc eſt corrupta & urina oua, fluitent: Integra certè καὶ ἀπαθῆ, confeſtim ſidere, manifeſtum eſt. Ac ratio quidem erui illinc poteſt, quòd aqueſcant, ac ſpiritus contabeſcentia concipiant plurimum. Qua ratione colligitur & illud, cur in aqua pereuntes, primò quidem ima petere; mox ubi computreſcere cœperint, emergere ac fluitare ſoleant, &c. Idem. Ab exhauſto ouo facile plenum diſcernes, ſi ea in aquam demiſeris. hoc ſiquidem deſcendet & delabetur, illud uerò natabit in ſuperficie, Leontinus. Ouum recens poſitum in aqua ſalſa ſupernatat, in dulci uerò ſubmergitur, ut Aponenſis in problematis ſcribit. Aquam marinæ ſimiliter ſalſam reddituri, tandiu ſalem inijciunt, donec ouum non ſubſidat. De ouis quorum

quorum albumen corruptum est, sicut humor in apostemate, unde & infœcunda & omnino fœtida redduntur, Alberti uerba recitaui supra. Videntur autem eadem urina Aristotelis esse: quanquam is urinorum non albumen sed uitellum corruptum esse scribit. ¶ Si incubante gallina tonuit, oua pereunt, Aristot. Si cubatu tonuerit, oua pereunt: & accipitris audita uoce uitiantur. remediū contra tonitrum, clauus ferreus sub stramine ouorum positus, aut terra ex aratro, Plinius. Tonitrua incubationis tempore oua concutiunt, unde illa corrumpuntur, & præcipuè si iam in eis formati sunt pulli. sed aliarum auium ouis magis hæc nocent, aliarum minus: coruorum maximè. itaque uidentur corui partu suo & incubitu tempus tonitrui præuenire, & pullos Martio educare, Albert. Tonitruis uitiantur oua, pulliq́ semiformes interimuntur antequam toti partibus suis consummentur, Columella.

¶ Incubatio & Exclusio. De incubatione nonnihil superius scriptum est, & scribetur in E. copiose. Gallinæ cum incubant, non cum pepererint, furiunt, ratione inediæ, Aristot. in Problem. 10.37. Ouis triduo incubatis puncti magnitudine apparent uiscera, Aristot. Et rursus, Oua gallinarum tertia die ac nocte postquam cœpere incubari, indicium præstare incipiūt. maiori quidem auium generi plus temporis prætereat necesse est, minori minus sufficit. Schista oua Plinius appellat tota lutea, quæ triduo incubata tollũtur. Causa nominis, ut arbitror, quia diuidantur, & discedat uitellus à candido, Hermolaus. In ouo primum apparet caput pulli, Galenus in Anatome uiuorum. sed de formatione pulli in ouo plura superius scripta sunt. ¶ Excludūt celerius incubantes æstate, quàm hyeme. ideo æstate gallinæ duodeuigesimo (undeuigesimo, Plinius) die fœtum excludunt: hyeme aliquando uigesimoquinto. Discrimen tamen & auium est, quòd aliæ magis alijs fungi officio incubandi possunt, Aristot. Aestate locis calidis decimonono die exeunt oua, hyeme uicesimonono, Albertus. Caput pulli ad acumen oui conuertitur, & totum corpus ad residuum: & pullus nascitur supra pedes, sicut & cæteri pulli auium, Idem. Et rursus, Exit autem in partu prius pars latior, quæ extrorsum in aue uertitur: posterius acuta, quæ diaphragma respicit. quare etiam durior est eadem & ex calore nonnihil corrugata in ouis gallinarum. Exeunt oua à rotundissima sui parte, dum pariuntur, molli putamine, sed protinus durescente, quibuscunq́ emergunt portionibus, Plinius.

D.

Gallinæ cùm mares uicerint, cucuriunt, & exemplo marium tentant superuentu coire. crista etiam caudaq́ erigitur, ita, ne facile præterea sit, an fœminæ sint cognoscere. nonnunquã etiam calcaria parua ijs enascuntur, Aristot. ¶ Villaribus gallinis & religio inest. inhorrescunt ędito ouo, excutiuntq́ sese, & circumactu purificant, & festuca aliqua sese & oua lustrant, Plin. De hoc gallinarum pericarphismo, plura leges in C. ὡς δ᾽ ὄρνις ἀπτῆσι νεοσσοῖσι προφέρῃσι μάστακ᾽, ἐπεί κε λάβῃσι, κακῶς δ᾽ ἄρα οἱ πέλει αὐτῇ, Achilles Iliad. 1. suos quos pro Græcis subierat labores & pericula præ nimia in eos beneuolentia, conferens matricis auis (gallinæ nimirum per excellentiam) in pullos affectui, quos illa dum pascit, & cibos subinde collectos ore porrigit, se suamq́ famẽ negligit. Citat hæc uerba Plutarchus in libro de amore parentum erga prolem. Vbi hæc etiam eius uerba leguntur, ὅτι ἡ Ὁμηρικὴ ὄρνις τοῦ ἑαυτῆς τρέφει λιμῷ τὰ ἔγγονα καὶ τὴν τροφὴν τῆς γαστρὸς ἀπομύλλων, ἐγκρατεῖ καὶ πιέζει τῷ στόματι, μὴ λάθῃ καταπιοῦσα. Gyb. Longolius sic transtulit, Homerica auis sua fame paruulos natos pascit: & nutrimentum quod uentri suo destinauerat, ore retinet, ne eo in uentrẽ delapso in obliuionem ipsa adducatur. Sed lector consyderabit, an sic potius reddi debeāt uerba posteriora: Ventris sui alimentum ore tenens, abstinet tamen, & ne forte nolẽs etiam deglutiat, mordicus premit. Et paulò pòst in eodem libro: Quid uerò gallinæ, (inquit Plutarchus,) quas obuersari nostris oculis quotidie domi conspicamur, quanta cura & sedulitate pullos custodiunt & gubernant? alijs alas, quas subeant, remittunt: alijs dorsum, ut scandant, reclinant. neq́ ulla pars corporis est, qua nõ fouere illos, si possent, cupiant: neq́ id sine gaudio & alacritate, quod & uocis sono testari uidentur. Canes & angues (κυνέας καὶ δρακοντίας, forte κύνας καὶ δράκοντας) cum de se agitur, sibiq́ solis metuunt, fugiunt tum quidem. si uerò pullorum agmini ab his periculum uerentur, uindicare illud ab iniuria nituntur, & suprà quàm uires patiuntur sæpe dimicant. Gallinæ auesq́ reliquæ, sicut Cicero ait, & quietum requirunt ad pariendum locum, & cubilia sibi nidosq́ construunt, eosq́ quàm possunt mollissimè substernunt, ut quàm facillimè oua seruentur. ex ouis pullos cum excluserunt, ita tuentur, ut & pennis foueant, ne frigore lædantur: & si est calor à Sole, se opponant. Cum autem pulli pennulis uti possunt, tum uolatus eorum matres prosequuntur, Gillius. Super omnia est anatum ouis subditis atq́ exclusis, admiratio primò non planè agnoscentis fœtum: mox incertos incubitus sollicitè conuocantis: postremò lamenta circa piscinæ stagna, mergentibus se pullis natura duce, Plin. Exeuntes pullos gallina sub alas cõgregat, defenditq́ eos à miluo & alijs periculis, Albert. Gallina supra modum diligit fœtum suæ speciei, adeò ut præ uoce nimis acuta qua suum in pullos amorem testatur, ægrescat. Oua quidem quæ incubat, unde sint non curat, circa alienum etiam partum solicita, Idem. Gallina ardet studio & amore pullorum; primum enim ut circum auem rapacem supra tectum gyros agere cognoscit, statim uehementer uociferatur, & ceruicem iactans, atq́ in gyrũ contorquens, caput in altum tollit, ac omnibus plumis inhorrescit, tum explicatis alis timidos pullos, & sub alato tegmine pipientes protegit, auemq́ procacem retrocedere cogit: Deinde eos ex lati-

bulo plumeo prodeuntes studiose pascit, Gillius. Nostri miluũ aut accipitris genus à gallinarum præda uocant **den hünerdieb**, id est gallinarum furem. Rubetarium esse credo accipitrem illum (inquit Turnerus) quem Angli hen harroer nominant. Porrò ille apud nostros à dilaniandis gallinis nomen habet. palumbarium magnitudine superat, & coloris est cinerei. Humi sedentes aues in agris, & gallinas in oppidis & pagis repẽte adoritur. Præda frustratus, tacitus discedit, nec unquam secundum facit insultum. hic per humum omnium (accipitrum) uolat maximè. Vrticarum genera quędam mortifera pullis, gallina rostro nititur euellere: in quo conatu tantum aliquando laborat, ut rumpatur interius, Albertus.

¶ Quæ nam animalia gallinis infesta sint, dictum est paulò ante, & supra etiam in Gallo D. diceturq; amplius infra in E. Gallinam ferunt eo die quo ouum peperit, à serpente lædi non posse: & tum carnem quoq; eius à serpente morsis remedio esse, Albert. Qui serpentium canisue dente aliquando læsi fuerint, eorum superuentus gallinarum incubitus, pecorũ fœtus abortu uitiãt, Plin.

E.

Electio. Mercari porrò nisi fœcundissimas aues non expedit. eæ sint rubicundæ uel fuscæ plumæ nigrisq; pennis, ac si fieri poterit, omnes huius, & ab hoc proximi coloris eligantur: sin aliter, euitentur albæ, quæ ferè cum sint molles, ac minus uiuaces, tum ne fœcundæ quidem facile reperiuntur, atq; sunt conspicuæ. propter quod insigne candoris ab accipitribus & aquilis sæpius abripiuntur. sint ergo matrices probi coloris, robusti corporis, quadratæ, pectorosæ, magnis capitibus, rectis rutilisq; cristulis, albis auribus: & sub hac specie quàm amplissimæ, nec paribus ungulis, generosissimæq; creduntur, quæ quinos habent digitos, sed ita ne cruribus emineant transuersa calcaria. nam quæ hoc uirile gerit insigne, contumax ad concubitum dedignatur admittere marem, raroq; fœcunda, etiam cum incubat, calcis aculeis oua perfringit, Columella. Sint præcipuè nigræ aut flaui coloris, Palladius. Gallinarum generositas spectatur, crista erecta, interdum & gemina, pennis nigris, ore rubicundo, digitis imparibus, aliquãdo & super quatuor digitos transuerso uno, Plin. Qui uillaticas gallinas parat, eligat fœcundas, plerunq; rubicunda pluma, nigris pennis, imparibus digitis, magnis capitibus, crista erecta ampla. hæ enim ad partiones sunt aptiores, Varro. Gallinas educaturus eligat fœcundissimas: quas nimirum ex usu rerum & experientia dignoscet: imò uerò ex pluribus alijs indicijs. In uniuersum enim quæ colore flauescunt, & sortiuntur digitos impares, quæq; magna possident capita (τὰς ὄψεις μεγάλας, oculos magnos, Cornarius) cristamq; erigunt: nec non nigriores & corpulentiores. Eæ omnes gallinæ facile mares ferent: multò erunt præstantiores ad partum, oua maxima ædent: ac breuiter, generosos excludent pullos, Florentinus. Mox quoq; sicut in cæteris pecoribus eligenda quæq; optima, & deteriora uendẽda: seruetur etiam in hoc genere, ut per autumni tempus omnibus annis, cum fructus earum cessat, numerus quoque minuatur. Summouebimus autem ueteres, id est quæ trimatum excesserunt. Item quæ aut parum fœcundæ, aut parum bonæ nutrices sunt, & præcipue quæ oua uel sua, uel aliena consumunt. Nec minus, quæ uelut mares cantare, atq; etiam calcare cœperũt. Item serotini pulli, qui ab solstitio nati capere iustum incrementum non poterunt. In masculis autem non eadem ratio seruabitur, sed tandiu custodiemus generosos, quandiu fœminam implere potuerint. Nam rarior est in his auibus mariti bonitas, Columella.

¶ Gallinarium. Aedicula ista cuius parietibus corbes (quos Varro gallinarum cubilia appellat) affixos uides, in ijsq; gallinas incubantes, officina cohortalis ob id appellatur, quòd non aliter ac in officinis nostris cuncta parantur, quæ in usum humanum ueniunt, ita istic oua & pulli, quæ in cibum. Iste qui in gallinarium scandit, & oua manibus uersat, gallinarius curator uel custos rectè dicetur, Gyb. Longolius in dialogo de auibus. ¶ Nõ sunt plures quàm quinquaginta in uno auiario nutriendæ. labefactantur siquidem in angusto arctatæ. porrò numeri gallinarum pars sexta sint gallinacei galli, Florentinus. Parandi matrices modus est ducentorũ capitum, quæ pastoris unius curam dispendant: dum tamen anus sedula uel puer adhibeatur custos uagantium, ne obsidijs hominum aut insidiosorum animalium diripiantur, Columella. Si ducentas alere uelis, locus septus attribuendus, in quo duæ caueæ coniunctæ magnæ constituendæ, quæ spectent ad exorientem uersus, utræq; in longitudinem circiter decem pedes, latitudine dimidio minores (latitudine paulò minus, Crescenti.) & altitudine paulò humiliores. Vtriusq; fenestræ latitudine tripedali, & eo (uno) pede altiores, è uiminibus factæ raris, ita ut lumen præbeant multum, neq; per eas quicquam ire intrò possit quod nocere solet gallinis. Inter duas ostium sit, qua gallinarius curator earum ire possit. In caueis crebræ perticæ traiectæ sint, ut omnes sustinere possint gallinas. Contra singulas perticas in pariete exculpta sint cubilia earum. Ante sit (ut dixi) uestibulum septũ, in quo diurno tempore esse possint, atq; in puluere uolutari. Præterea sit cella grãdis, in qua curator habitet, ita ut in parietibus circum omnia posita sint cubilia gallinarum, aut exculpta, aut affixa firmiter. Motus enim cum incubant nocet, Varro. Gallinaria constitui debent parte uillæ, quæ hybernum spectat orientem: iuncta sint ea furno, uel culinæ, ut ad auem perueniat fumus, qui est huic generi præcipuè salutaris. Totius autem officinæ, id est ornithonis, tres continuæ extruuntur cellæ, quarum, sicuti dixi, perpetua frons orienti sit obuersa. In ea deinde fronte exiguus detur unus omnino aditus mediæ cellæ, quæ ipsa tribus minima esse debet in altitudinẽ, & quoquouersus pedes septẽ: in ea singuli dextro,

læuoq;

læuoq́ pariete aditus ad utranque cellam faciendi sunt, iuncti parieti, qui est intrantibus aduersus: Huic autem focus applicetur tam longus, ut nec impediat prædictos aditus, & ab eo fumus perueniat in utranq́ cellam: eæq́ longitudinis & altitudinis duodenos pedes habeant, nec plus latitudinis quàm media sublimitas: diuidantur tabulatis, quæ supra se quaternos, & infra septenos liberos pedes habeant, quoniam ipsa singulos occupant, utraq́ tabulata gallinis seruire debent, & ea paruis ab oriente singulis illuminari fenestellis, quæ & ipsę matutinum exitum prębeant auibus ad cohortem, nec minus ad uespertinum introitum, sed curandum erit, ut semper noctibus claudantur, quo tutius aues maneant. Intra tabulata maiores fenestræ aperiantur: & eę clatris muniantur, ne possint noxia irrepere animalia. Sic tamen, ut illustria sint loca, quo commodius habitent, auiariusq́ subinde debet speculari aut incubantis, aut parturientis fœtus. Nam etiam in ijs ipsis locis ita crassos parietes ædificare conuenit, ut excisa per ordinem gallinarũ cubilia recipiant: in quibus aut oua ædantur, aut excludantur pulli. hoc enim & salubrius, & elegãtius est, quàm illud, quod quidam faciunt, ut palis in parietes uehementer actis, uimineos qualos superimponant. Siue autem parietibus, ita, ut diximus, cauatis, aut qualis uimineis, præponenda erunt uestibula, per quæ matrices ad cubilia uel pariendi, uel incubandi causa perueniant. neq́ enim debent ipsis nidis inuolare, ne dum adsiliunt, pedibus oua cõfringant. Ascensus deinde auibus ad tabulata per utranq́ cellam datur iunctis parieti modicis asserculis, qui paulum formatis gradibus asperantur, ne sint aduolantibus lubrici. Sed ab cohorte forinsecus prædictis fenestellis scandulæ similiter iniungãtur, quibus irrepant aues ad requiem nocturnam. Maxime autem curabimus, ut & hæc auiaria, & cætera, de quibus mox dicturi sumus, intrinsecus, & extrinsecus poliantur opere tectorio, ne ad aues feles habeant aut coluber accessum, & æque noxiæ prohibeantur pestes. Tabulatis insistere dormientem auem non expedit, ne suo lædatur stercore, quod cum pedibus uncis adhæsit, podagram creat. ea pernicies ut euitetur, perticæ dolantur in quadrum, ne teres læuitas earum supersilientem uolucrem non recipiat: conquadratæ deinde foratis duobus aduersis parietibus induntur, ita ut à tabulato pedalis altitudinis, & inter se bipedalis latitudinis spatio distent. hæc erit cohortalis officinæ dispositio. Cæterũ cohors ipsa, per quam uagantur, non tam stercore, quàm uligine careat. nam plurimum refert aquam non esse in ea nisi uno loco, quam bibant, eamq́ mundissimam: nam stercorosa pituitam concitat. puram tamen seruare non possis, nisi clausam uasis in hunc usum fabricatis. sint aũt, qui aut aqua replẽtur, aut cibo, plumbei canales, quos magis utiles esse (quàm) ligneos, aut fictiles cõpertum est. hi superpositis operculis clauduntur, & à lateribus super mediam partẽ altitudinis per spatia palmaria modicis forantur cauis, ita ut auium capita possint admittere. nam nisi operculis muniantur, quantulumcunque aquæ, uel ciborum inest, pedibus euertitur. sunt qui à superiore parte foramina ipsis operculis imponant, quod fieri non oportet: nam supersiliens auis proluuie uetris cibos, & aquam conspurcat, Columella. Cors ad meridiem pateat, & obiecta sit soli, quò facilius hyeme aliquem teporem concipiat, propter ea, quæ insunt animalia, quibus etiam ad æstatis temperãdum calorem porticus furcis, asseribus, & fronde formari debent, quæ uel scandulis, uel (si copia suppetit) tegulis, uel (si facilius, & sine impensa placuerit) tegentur caricibus aut genistis, Palladius. Gallinæ domesticæ in calidioribus & bene munitis ab aëris & frigoris aditu locis sunt educãdæ, in quibus fumus quidam exurgit. In parietibus autem ipsis mansiunculas facere expedit, ut in eis pariant. Intra quas etiam adaptandi sunt asseres, paleæq́ similiter substernendæ: ne uidelicet delatum ouum in durum incidens dirumpatur. perticæ etiam figendæ sunt, in quibus aues pernoctant, Florentinus. Gallinas educare nulla mulier nescit, quæ modo uideatur industria. Hoc de his præcepisse sufficiat, ut fumo, puluere utantur, & cinere, Palladius. Siccus etiam puluis, & cinis ubicunq́ cohortem porticus, uel tectum protegit, iuxta parietes reponẽdus est, ut sit, quo aues se perfundant. nam his rebus plumam, pinnasq́ emundant: si modo credimus Ephesio Heracleto, qui ait sues cœno, cohortales aues puluere, uel cinere lauari, Columella. Gallina post primam emitti, & ante horam diei undecimam claudi debet: cuius uagæ cultus hic quem diximus, erit: nec tamen alius clausæ, nisi quod ea non emittitur, sed intra ornithonem ter die pascitur maiore mensura. nam singulis capitibus quaterni cyathi diurna cibaria sunt, cum uagis terni uel bini præbeantur. Habere etiam clausam oportet amplum uestibulum, quò prodeat, & ubi apricetur: idq́ sit retibus munitum ne aquila, uel accipiter inuolet: quas impensas, & curas nisi locis, quibus harum rerum uigent precia, non expedit adhiberi. Antiquissima est autem cum in omnibus pecoribus, tum in hoc fides pastoris, qui nisi eam domino seruat, nullus ornithonis quæstus uincet impensas, Idem.

¶ Gallinæ ad ouorum partionem à uillico, à nobis uero in mensam ali solent, Gyb. Longolius. Gallinarũ fructus sunt oua & pulli, Varro. item priuatim capus & gallus, Humelberg. ¶ Libentius ferè & commodius pariunt gallinæ, cum iam prius ouum in nido conspiciunt: quamobrem aliqui marmor ad oui similitudinem formatum imponunt.

¶ Gallinæ ut oua multa & magna pariant. Vinaceę cibo sterilescũt. Hordeo semicocto & parere sæpe coguntur, & reddent oua maiora. Duobus cyathis ordei bene pascitur una gallina quæ sit uaga, Palladius. Fabæ etiam uel earum cortices sterilitatem gallinis inducere putantur: Vide supra in C. Nasturtij semina trita cum furfure subacta uino, gallinis in cibũ exhibita, efficiunt ut oua magna pariant, Rasis. Ad idem, Comminutam Laconicam testam ac furfuri mistam leuigatamq́

uino eis propone, aut ipsius testæ contritę acetabulum unum duobus chœnicibus furfuris miscens, edendum dato. Sunt qui ad eundem effectum alimento minium (μίλτον, rubricam, Cornarius) permisceant, Leontinus. Galegæ (Rutæ caprariæ) semen dicunt mirabiliter fœcunditatem gallinarum augere, Crescentiensis. Gallinis quæ oua parere nequeunt, gith dato, Obscurus. Gallinę semine cannabis pastæ, per totam hyemem oua pariunt, quod & urticæ semen facere certum est, Brasauola. Atqui Symeō Sethi, cannabis semen in homine genituram exiccare scribit instar caphuræ. Vrticæ siccantur, atteruntur manibus, seruantur in hyemem, & in aqua feruefiunt pro gallinarum cibo per hyemem, ut inde fœcundiores reddantur. Sunt qui furfuribus coctis tanta crassitie, quanta sumi à gallinis poterunt, matura urticæ semina immiscent: & sic eas per hyemem incalescere & fœcundiores fieri aiunt. Sed de alimentis quę horum alitum fœcunditatem augent, inferius etiam in mentione de cibis earum dicetur. Aliqui uiscum etiam pro gallinis coquunt. Visci quidem pabulo fœcunditatem dari cuicunque animali sterili arbitrari nonnullos, author est Plinius. Gallinarum quæ absinthium edunt, oua, amariuscula fiunt, Matthæolus.

DE INCVBATIONE: ET PRIMVM QVAENAM OVA SVBIICIENDA, & quot numero: & quibus gallinis, & quando. Deinde quæ cura parientibus & incubantibus adhibenda. De ouis diuersarum auium, quæ gallinis subijci possunt. De ijs quæ oua propria edunt, &c.

Oua quæ incubanda subijcies, potius è uetulis sunto, quàm è pullastris, Varro. Aptissima sunt ad excludendum recentissima quæque, possunt tamen etiam requieta supponi, dum ne uetustiora sint quàm dierum decem, Columella. Oua incubari infra decem dies ædita utilissimum, uetera aut recentiora infœcunda, Plinius. Oua decem dierum bene fouentur, & pauciorum usque ad oua quatriduana. quæ infra aut supra hoc tempus sunt, minus ualere probantur, Albertus. Oua plena sint, atque utilia, (fœcunda, Albertus) néc ne, animaduerti aiunt posse, si demiseris in aquam: quod inane natat, plenum desidit. Qui, ut hoc intelligant, concutiunt, errare, quod in eis uitales uenas confundunt. In ijs idem aiunt, cum ad lumen sustuleris, quod perlucet, id esse obinane, Varro, Florentinus & Plinius. Plura uide supra in C. ubi de ouis urinis dictum est. & inferius ubi de incubatione scribetur. Oua ad incubationem eliguntur, in quibus Soli obtentis semen galli apparet. tum à septem dierum incubitu iterum inspiciuntur: & si quod est quod Soli obtentum non appareat alteratum, eijcitur tanquam subuentaneum & inutile, Albertus. Sed alij (ut infra recitabimus, ubi de cura incubantium sermo erit) uersus Solem an semē galli appareat contemplari solent, non in ijs ouis quæ ad incubationem initio deliguntur, sed quæ per aliquot dies incubitum iam pertulerūt. Cùm quis uolet quamplurimos mares excludi, longissima quæque & acutissima oua subijciet: & rursus cum fœminas, quàm rotundissima, Columella. Vide supra in C. In supponendo oua obseruant, ut sint numero imparia, Varro, Plinius, Palladius & Florentinus. ¶ Quæ uelis incubet, negant plus uigintiquinque oportere oua incubare, quamuis propter fœcunditatem pepererit plura, Varro & Plinius. Mulieres nostræ ultra septendecim uel nouendecim oua non supponunt, Crescentiensis. Numerus ouorum quæ subijciuntur, impar obseruatur, nec semper idem: nam primo tempore, id est mense Ianuario quindecim, nec unquam plura subijci debent, Martio XIX. nec his pauciora, unum & uiginti Aprili. tota deinde æstate usque in calendas Octobris totidem. Postea superuacua est huius rei cura, quod frigoribus exclusi pulli plerunque intereant, Columel. A calendis Nouembris gallinis oua supponere nolito, donec bruma conficiatur. In eum diem ternadena subijcito æstate tota, hyeme pauciora, non tamen infra nouena, Plinius. Supponātur gallinæ, fœcundæ quidem non plura quàm uigintitria oua, pauciora uerò non tali: scilicet pro uniuscuiusque natura, Florentinus. Ferè autem, cum primum partum consummauerint, gallinæ incubare cupiunt ab Idibus Ianuarijs, quod facere non omnibus permittendum est, quoniam quidem nouellæ magis edendis, quàm excubandis ouis utiliores sunt. Inhibeturque cupiditas incubādi pinnula per nares traiecta. Veteranas igitur aues ad hanc rem eligi oportebit, quæ iam sæpius id fecerint, moresque earum maxime pernosci, quoniam aliæ melius excubant, aliæ editos pullos commodius educant. At è contrario quædam & sua & aliena oua comminuunt, atque consumunt, quod facientem protinus submouere conueniet, Columella. Oua subijciantur, non quidem ijs quæ florent ætate, aut parere possunt, gallinis, sed prouectioribus. uigent enim atque florescunt anniculæ ad emissiones (partiones) ouorum, potissimum autem bimæ, sed minus quæ sunt seniores, Florentinus. Appositissimæ ad partum sunt anniculæ aut bimæ, Varro. Gallinæ incubationi destinandæ, rostra aut ungues non habeant acutos. tales enim debent potius in concipiendo occupatæ esse, quàm incubando, Idem. Quæ non secus quàm gallinacei calcaribus spiculatis armantur, cauendum est ne eæ incubent. pertundunt enim oua, Florentinus. Oportet qua die subditurus es oua, non unam tantum gallinam, sed tres superponere aut quatuor, Idem.

¶ Frigoribus exclusi pulli plerunque intereunt. Plerique tamen & ab æstiuo solstitio non putant bonam pullationem, quod ab eo tempore etiam si facilem educationem habent, iustum tamen non capiunt incrementum. Verum suburbanis locis, ubi à matre pulli non exiguis precijs ueneunt, nec plerunque intereunt, probanda est æstiua educatio, Columella. Aiunt optimum esse partum æqui-

noctio

noctio uerno, aut autumnali. Itaq; quæ ante, aut poſtea nata ſunt, & etiam prima eo tempore, non ſupponenda, Varro. Oua gallinæ ſubdenda ab eo potiſsimum tempore ædi etiam debent, quo ſpirat Zephyrus, uſq; ad Autumnale ęquinoctium. Nempe à ſeptima Februarij, uſq; ad uigeſimam ſecundam Septembris. Quare dum emittuntur hoc tempore, ſeparatim ſeruentur, ut ex eis pullorum excluſio fiat. Quæ enim ante id temporis æduntur oua, aut etiam eo tranſacto, quæq; etiam ædidit primò gallina, eorum certe nullum eſt ſubijciendum. Infœcunda ſiquidem fiunt, imperfectaq;. Eſt autem præſtantiſsimum tempus æquinoctium uernum ad incubandum, hoc eſt à uigeſima quarta Martij uſq; ad nonas Maias, Florentinus. Oua Luna noua ſupponito, Plin. Incubare oportet incipere ſecundum (poſt) nouam Lunam. quòd ferè quæ antè (prius inchoata) non ſuccedunt, (non proueniunt,) Varro & Plinius. Semper cum ſupponuntur oua, cōſiderari debet, ut Luna creſcente à decima uſq; ad quintamdecimam (quod & Palladius repetit, & Tragus hodie à mulieribus in Germania obſeruari ſcribit) id fiat. nam & ipſa ſuppoſitio per hos ferè dies eſt commodiſsima: & ſic adminiſtrandum eſt, ut rurſus cum excluduntur pulli, Luna creſcat, diebus quibus animantur oua, & in ſpeciem uolucrum cōformantur, Columella. Oportet ſubijci oua Luna increſcente: hoc eſt, à primilunio uſq; ad quartamdecimam diem. nam quæ ante nouilunium ſubiecta ſunt, tabeſcunt & corrumpuntur, Florentinus. Ex ouis natis in defectu Lunæ (non generantur pulli.) ſed plurimum ſunt generantia. (horum uerborum ſenſum nō aſſequor: & ni fallor, omitti poſſunt.) eò quòd oua à nouilunio uſq; ad plenilunium & replentur & humectantur, & ſunt laudabilia ad generationem. & econuerſo, quæ generantur à plenilunio uſq; ad nouilunium, Elluchaſem. Audio hanc apud nos quorundam perſuaſionem eſſe, ut ex ouis ſuppoſitis omnibus fœminę generentur, ſubijci oportere plenilunio, & ea quoq; ad hoc præferunt quæ in plenilunio nata fuerint: & ita obſeruandam temporis rationem, ut in plenilunio etiam excludantur pulli.

¶ Parientium & incubātium cura. Gallinas includere oportet, ut diem & noctem incubent, præter quàm mane & ueſpere, dum cibus ac potio his detur. Curator oportet circumeat diebus interpoſitis aliquot, ac uertat oua, ut æquabiliter concalefiant, Varro & Florentinus. Recludere autem hoſtium eſt opus, tum diluculo, tum crepuſculo ueſpertino, illiſq; pro conſuetudine offerre & nutrimentum & potum: ac poſtea rurſus occludere. quòd ſi aliquæ non aſcenderint ultrò, cogendę ſunt, Florentinus. Supponendi conſuetudo tradita eſt ab ijs, qui religioſius hęc adminiſtrant eiuſmodi. Primum quàm ſecretiſsima cubilia eligunt, ne incubantes matrices ab alijs auibus inquietentur: deinde antequam conſternant ea, diligenter emundant, paleaſq;, quas ſubſtraturi ſunt, ſulfure, & bitumine, atq; ardente tæda perluſtrant, & expiatas cubilibus injciunt, ita factis cōcauatis nidis, ne ab aduolantibus, aut etiam deſilientibus euoluta decidant oua. Plurimi etiam infra cubilium ſtramenta graminis aliquid, & ramulos lauri, nec minus allij capita cum clauis ferreis ſubijciunt: quæ cuncta remedia creduntur eſſe aduerſus tonitrua, quibus uitiantur oua, pulliq; ſemiformes interimuntur ante, quàm toti partibus ſuis conſummentur. Seruat autē qui ſubijcit, ne ſingula oua in cubili manu componat, ſed totum ouorum numerum in alueolum ligneum conferat: deinde uniuerſum leniter in præparatum nidum transfundat. Incubantibus autem gallinis iuxta ponendus eſt cibus, ut ſaturæ ſtudioſius nidis immorentur, neue longius euagatæ refrigerent oua: quæ quamuis pedibus ipſæ conuertant, auiarius tamen, cum deſilierint matres, circumire debet, ac manu uerſare, ut æqualiter calore concepto facile animentur. Quin etiam ſi qua unguibus læſa, uel fracta ſunt, ut remoueat. Idq; cum fecerit, die undeuigeſimo animaduertat, an pulli roſtellis oua percuderint, & auſcultetur, ſi pipiant. nam ſæpe propter craſsitudinem putaminum erumpere non queunt. Itaque hærentes pullos manu eximere oportebit, & matri fouendos ſubijcere, idq; nō amplius triduo facere. nam poſt unū & uigeſimum diē ſilentia oua carent animalibus: eaq; remouenda ſunt, ne incubans inani ſpe diutius detineātur effœta, Columella. In cubilibus, cum parturiēt, acus ſubſternendum: cum pepererint, tollere ſubſtramen, & recens aliud ſubijcere, quòd pulices & cætera naſci ſolent, quæ gallinā conquieſcere non patiuntur, ob quam rem oua aut inæquabiliter matureſcunt, aut conſeneſcunt, Varro. Curæ autem debebit eſſe cuſtodi, cum parturient aues, ut habeant quàm mundiſsimis paleis conſtrata cubilia, eaq; ſubinde conuerrat, & alia ſtramenta quàm recentiſsima reponat: nam pulicibus, alijſq; ſimilibus animalibus replentur, quæ ſecum affert auis, cum ad idem cubile reuertitur. Aſsiduus autem debet eſſe cuſtos, & ſpeculari parietes, quod ſe facere gallinæ teſtantur crebris ſingultibus interiecta uoce acuta. Obſeruare itaq;, dum edant oua, & cōfeſtim circumire oportebit cubilia, ut quæ nata ſint recolligantur, notenturq; quæ quoq; die ſint edita, ut quàm recentiſsima ſupponantur glocientibus: ſic enim ruſtici appellant aues eas, quæ uolunt incubare. Cætera uel reponantur, uel ære mutentur, Columella. Cum uolumus ut ouis gallinæ incubent, ſtramen nitidum eſt ſubſternendum, in eoq; imponendus ferreus clauus: quòd is uideatur habere uim uitium quoduis propulſandi, Florentinus. Oua quæ incubantur, ſi habeant in ſe ſemē pulli, curator quatriduo poſtquam incubari cœperint, intelligere poteſt: ſi contra lumen tenuit, & purum uniuſmodi eſſe animaduerterit, putant ejciendum, & aliud ſubijciendum, Varro. Quarto die poſtquam cœpere incubari, ſi contra lumen cacumine ouorum apprehenſo unā manu, purus & uniuſmodi perluceat color, ſterilia exiſtimantur eſſe, proq; eis alia ſubſtituenda, Plin. Oua incubationi idonea, quarto die ſanguineas habent uenas: quo tempore ſi quæ ad radios Solis clara apparuerint in acu-

tiore parte, reijciantur, Albert. Diſcernitur an id quod latet in ouis uitale ſit, & prolificum, ſi poſt quartam diem quàm foueri cœperit, nulla facta commotione uehementi ſenſim contra ſplendorem Solis & lumen ea quiſpiam ſpeculetur. Nam ſi fibroſum aliquid cruentumꝗ uideatur diſcurrere, prolificum eſt quod ineſt: ſin cõtrà perſpicuum maneat, ceu infœcundum eſt reijciendum, in reiectorumꝗ locum ſubſtituenda alia. Nec nobis uerendum eſt ne corrumpantur oua, uel ſi ab aliquo ſæpius ſenſim & commodè permutentur, Florentinus. Multum refert ne moueantur manu, nam uenæ & humores inuerſione corrumpuntur. quod uel inde conſtat: quod cum gallina in occulto excubat, oua omnia fœcunda fiunt: manibus uerò hominum tractata plura corrumpuntur, Albertus. Oua incubanda deliguntur, in quibus Soli obtentis ſemen galli apparet. tum à ſeptem (quatuor, ut Varro & alij) dierum incubitu iterum inſpiciuntur. & ſi quod eſt quod Soli obtentum non appareat alteratum, abijcitur tanquam ſubuentaneum & inutile, Idem. Vide ſupra ubi dictum eſt de ouorum ante incubationem delectu. Et in aqua experimentum eſt, (de hoc etiam tanquam ante incubationem potius adhibendo ſuperius ſcriptum eſt,) inane fluitat. itaꝗ ſidentia, hoc eſt plena, ſubijci uolunt. Concuti uerò experimento uetant, quoniam non gignant confuſis uitalibus uenis, Plin. ¶ Pulli excluſi à ſingulis gallinarum ſtatim ſubtrahendi ſunt, ſubijciendiꝗ illi quæ paucis incubat: quæ tamen ſub ea ſunt oua uel nondum concreta & formata, diſtribuere conuenit inter alias quæ adhuc fouent tepôre ſuo, ut unà cũ alijs & ipſa calefacta animentur, Florentinus. ¶ Sunt in Alexandria illa quæ ad Aegyptũ ſpectat, gallinæ quædam Monoſiræ (ex quibus pugnaces oriuntur galli) bis ac ter incubantes, poſt abſolutionem ſcilicet pullis ipſis ſubtractis, ſeorſumꝗ enutritis, ſic ut contingat gallinam unam quadragintaduos, aut etiã ſexaginta pullos excludere, Florentinus.

¶ De ouis diuerſarum auium quæ gallinis ſubijciuntur. Diuerſi generis oua aliqui gallinis ſupponunt, Florentinus. Anatum oua gallinis ſæpe ſupponimus, &c. Cicero. uide in Anate C. Anatum etiam ſyluestrium oua, ut ibidem ſcripſimus, ſi incubãtibus gallinis excluſa fuerint, anates inde cicures naſcuntur. Anſerum oua quomodo gallinis ſupponantur, uide ſupra in Anſere E. item pauonina quomodo, infra in Pauone, & Phaſiani in Phaſiano.

¶ Excluſio. Diebus ferè uiginti excudunt, Varro. Phaſiani oua nõ aliter quàm gallinarum, ad uiceſimamprimam diem excluduntur, Florentinus.

¶ Quæ gallinæ propria comedũt oua, eas ſic diſſuefacere oportet. Ex ouo enim albumine effuſo, in luteum ipſum humidum gypſum inijcito, ut teſtæ duritiem contrahat. Volentes quippe gallinæ in ſubiecto ouo gulam explere, nec in eo amplius inuenientes quid ſucci, citò quidem deſtiterint uaſtare oua, Florentinus.

¶ Ex phaſiano mare & gallinis gallinaceis quomodo phaſiani procreentur, ex dialogo Gyb. Longolij de Auibus, in quo author & Pamphilus colloquuntur. LONG. Noui quoſdam, qui ſingulari artificio ingentem apud noſtrates educatione & ſeminio phaſianorum quæſtum faciebant, quorum ſanè ædes rectius officinam, quàm uiuarium phaſianorum quiſpiam appellauerit. PAM. Quæſo rationem iſtam explices. LONG. Phaſianum marem, qua poterat diligentia, curabat (quidam in) domuncula decem pedibus longa lataꝗ, uiminibus & luto undiꝗ bene ab aëre tuta, in ea feneſtellæ omnes in meridiem ſpectantes, de ſummo tecto copioſè ſatis lumen adminiſtrabant, in medio crates uimineæ domunculam diuidebant. interuallum cratium tantum erat opertum, quantum ſatis fuit auis capiti colloꝗ tranſmittendo. In altero maceriæ latere phaſianus ſolus regnabat. PAMP. Quid uerò altera pars, carebátne habitatore? LONG. Audies. Sub initium ueris, uillaticas aliquot gallinas ſibi comparabat. ſed fœcũditatis cognitæ, plumiſꝗ uarijs, ut propemodum fœminam phaſianum mentiri poſſent. has aliquot diebus communi pabulo alebat, uerùm ita obiecto cibo, ut phaſianus in gallinarum conuiuio, traiecto per craticulam collo, lurcaretur. PAMP. Qua de cauſa obſecro nõ admittebatur? LONG. Principio hac ratione conſueſcere cũ gallinis diſcunt, deinde moleſti eſſe nequeunt, cum ueluti carcere ab iniuria inferenda prohibeantur. Alioqui ita ſœuiunt capti, ùt ne pauoni quidem parcant, quin mox ore dilacerent. At ubi iam aliquot dies conſuetudine gallinarum mitior factus eſt, una, quam cognouit illi inter reliquas magis familiarem, intromittitur, pabulumꝗ copioſius ſuggeritur. PAMP. Quid de reliquis fiet? LONG. Pleruꝗ primam iugulare ſolet: ne gallinarius itaꝗ cuſtos omni ſpe ſua decolletur, reliquas in ſubſidiũ alit. PAMP. Quid ſi res ad triarios redeat, ſolaꝗ una ſupereſt ſpes gregis? LONG. Tum latrone comprehenſo candente ferro roſtrum illius tangunt, & uino Chymico nates illius lauant. PAMP. O Apitianam diligentiam. LONG. Vbi cognouerint gallinas ab illo plenas factas, diuortium ſtatim procuratur, admittiturꝗ noua pellex, quam cupiũt uxoris more ab illo tractari. Vxorem autem ad ouorum partionem alunt. Oua autem quotquot poſuit, incubantibus alijs ſupponuntur. PAMP. Ea fortè ab gallinaceis reliquis nihil diſtant. LONG. Imò punctis nigris undiꝗ ſunt maculata, & longè maiora ſpecioſioraꝗ. Vbi autem poſt animationem excluſa ſunt, à gallina ſeorſim educãtur: maximè polenta illius frumenti triangularis, quod uulgò non ineptè fagotriticum uocant, quòd ſemen fago, (id eſt fagi ſemini,) farina triticeæ perquam ſimilis ſit: idipſum aqua ex lacubus fabrorum hauſta ſubigunt, apij folia recentia cultellis domita, immiſcent: obijciunt etiam baccas, quæ ex hyeme ſuperfuêre. hijs enim maximè delectantur, & ad incrementa proficiunt. PAMP. Non tamen fieri credo, ut per omnia patri ſimiles ſint. LONG. Non ſunt: uerum qui fucum iſtum nõ nouêre, fraudem

fraudem non facilè sentiunt. Porrò fœminæ ex hoc seminio procreatæ, cum ad patrẽ admittuntur, primo aut secundo partu, genus ad unguem propagant. PAMP. Mirum ergò mihi, non omnia auiaria phasianis esse plena. LONG. Non dubito magnum prouentum cuiuis etiã polliceri, modò neque laboris sit impatiens, & sumptus magnos ferre possit. Cogitur enim paupertinos aliquot alere, qui pro baccis quotidie in syluã excurrant. Nam sine hijs nihil ab illis boni sperare licet. Hæc omnia Longolius. Phasiani nõ modo è Media accersebãtur: sed uillaticæ quoq; gallinæ ouis è phasiano mare conceptis copiam illorum præbebant, Ptolemæus apud Athenæum.

¶ Exclusio ouorum absq; incubatione. Si aut tempus sit bene temperatum, aut locus, in quo oua manent, tepidus, concoquuntur & auium oua, & quadrupedum ouiparorum sine parentis incubitu. hæc enim omnia in terra pariunt, concoquunturq; oua tepore terræ. nam si quæ quadrupedes ouiparæ frequentantes fouent quæ æddiderint oua, custodiæ gratia potius id faciunt, Aristot. Et alibi, Incubitu auium oua excludi naturæ ratio est: nõ tamen ita solum oua aperiuntur, sed etiam sponte in terra, ut in Aegypto obruta fimo pullitiem procreant. Et Syracusis potator quidam, ouis sub storea in terra positis, tandiu potabat, donec oua æderent fœtum. Iam uerò & cum in uasis quibusdam tepidis (ἀλεεινοῖς) essent coniecta, sponte oua pullos prompsere. Cæterum Albertus pro recitatis iam postremis philosophi uerbis, ita habet: Ouis positis in uasis calidis, superposita stupa calida, leni calore fouente & non adurente extrahuntur pulli. & præcipuè calore uitali alicuius animalis, ut si in sinu hominis teneantur: aut si forte sub fimo calido ponantur, aut sub cineribus lentè calefactis, aut aliquo huiusmodi. Oua quædam & citra incubitum sponte naturæ gignunt, ut in Aegypti fimetis. Scitum de quodam potore reperitur, Syracusis tandiu potare solitum, donec cooperta terra fœtum æderent oua. Quin & ab homine perficiuntur, Plinius. Et rursus, Liuia Augusta ouum in sinu fouendo exclusit, (ut referetur infra in h.) inde fortasse nuper inuentum ut oua in calido loco imposita paleis igne modico fouerẽtur, homine uersante pariter, ut stato tempore illinc erumperet fœtus. Si gallina non incubet, hac industria cõplures habebis pullos. qua die incubanti gallinæ oua subijcis, eadem stercus gallinaceum accipiens id ipsum contere, cribraq; ac denique in uasa inijce uentricosa, pennas illi gallinarum circumpone. posthæc autẽ, figura recta imponito oua, sic ut pars mucronata superne tendat, ac dein rursus ex eodem fimo tandiu illis inspergito, donec undiq; inducta uideantur. At, ubi duos aut tres dies primos sic intacta esse oua permiseris, singulis postea diebus illa conuertito, cauens ne contingãtur mutuò, ut uidelicet ex æquo incalescant. post uigesimam autem diem, dum sub gallina oua excludi incipiunt, inuenies ea quæ in alueis sunt circumfracta. Ob quam nimirum caussam etiam inscribunt diem qua supponuntur, ne dierum numerus ignoretur. Vigesima igitur die putamen extrahens, pullos in cophinum conijcito, eos alens delicatissimè. Ascisce etiam gallinã, quæ moderabitur omnia, Democritus in Geoponicis, Andrea à Lacuna interprete. qui Græcam uocem γάστρας uasa uentricosa interpretatur, Cornarius uentriculos: Hieronymus Cardanus qui hunc locum in libros de subtilitate transcripsit, puluinaria, his uerbis: Puluinaria duo reple stercore gallinarum tenuissimè trito, inde plumas gallinarũ annecte consuendo utriq; molles ac densas. oua uerò capite tenuiore suprà extante, colloca super alterum puluinar. deinde reliquũ superpone in loco calido. permitteq; immota duobus diebus. pòst uerò ad uigesimam usq; diem illa sic uerte, ut undiq; æqualiter foueantur. inde stata die, quæ iuxta uigesimam primam est, pipillantes iam ex ouo sensim educito. Ego etsi hoc etiã modo oua excludi posse existimem; uideo tamen aliud sensisse Democritum uerbis eius Græcis perpensis. & placet gastran uas uentricosum uerti, ut primum in tale uas intelligamus fimum inijciendum, tum super fimo imponẽdas plumas, (ut ἐπίβαλλε potius quàm περίβαλλε legatur;) in plumis oua: postremo rursus fimum addendum donec cõtegantur oua. Erat & gaster uas, & gastra fictilis Dioscoridi. sed & gasterium uocat Aristophanes, seruatq; adhuc nomen, Cęlius. huiusmodi est quod corrupta uoce guiscardum appellant Itali, ut quidam in Lexicon Græcolatinum retulit. Scaphos cauitatem nauis uocat Thucydides, quam, inquit interpres, gastéra dicimus, Cælius. Τὸ μὲν ἔδαφος τῆς νεὼς κύτος, καὶ γάστρα καὶ ἀμφιμήτριον ὀνομάζεται, Pollux. Eustathius gastra uocem factam ait ab accusatiuo gastéra per syncopen: & uulgò ab idiotis sic uocari fundum nauis. Idem apud Homerum gastram tripodis interpretatur cauitatem tripodis aut fundũ eius. Hesychio gástra, posterior pars femoris est. γάστρα, ἡ εἰς κύτος γυνηθεῖσα τοῦ λαιμοῦ, Varinus. est autem locus, ut suspicor, corruptus. Fertur in quadam regione inueniri homines, qui furnos ita temperatè calefaciant, ut eorum calor par sit calori gallinæ incubantis. & in furno seu clibano ponere quàm plurimas plumas, & mille gallinacea oua, quæ post uiginti dies nascantur ac erumpant, Crescentiensis. In Aegypto circa Alcairũ oua arte excluduntur: Clibanum parant cum multis foraminibus, quibus oua diuersa gallinarũ, anserum, & aliarum auium imponunt. tum fimo calido integũt clibanum: & si opus fuerit, ignem circumquaq; faciunt. sic oua suo quæq; tempore maturescunt, ut serpentiũ apud nos per se in fimo calido, Tragus. Apud Aegyptios magna est copia pullorum gallinaceorum. nam apud eos gallinæ sua oua non incubant, sed ea in clibanis tepôre sensim adhibito ita fouentur, ut mirabili arte cõpendioq; pulli intra paucos dies progignantur simul & educantur, Paulus Iouius lib. 18. historiarum sui temporis.

¶ Pullorum recens exclusorum cura. Excussos pullos subducendum ex singulis nidis, & subijciendum ei, quæ habeat paucos. Ab eaq;, si reliqua sint oua pauciora, tollenda, & subijcienda alijs,

quæ nondum excuderint, & minus habent triginta pullos. Hoc enim gregem maiorem non faciendum, Varro. Gallinæ quæ paucis incubat, triginta tantum subijciendi sunt pulli, quandoquidem generi gallinarum res infensissima est frigus, Florentinus. Veruntamen seruare oportet modum. necꝫ enim debet maior esse quàm triginta capitum. negant enim hoc ampliorem gregem posse ab una nutriri, Columella. Pulli autem duarum aut trium auium exclusi, dum adhuc teneri sunt, ad unam quæ sit melior nutrix, transferri debent, sed primo quoqꝫ die, dum mater suos, & alienos propter similitudinem dignoscere non potest, Idem. Pullos autem non oportet singulos, ut quisqꝫ natus sit, tollere, sed uno die in cubili sinere cum matre, & aqua ciboqꝫ abstinere, dum omnes excludantur. Postero die, cum grex fuerit effœtus, hoc modo deponitur. Cribro uitiario, uel etiam loliario, qui (quod) iam fuerit in usu, pulli superponantur: deinde pulegij surculis fumigentur. ea res uidetur prohibere pituitam, quæ celerrime teneros interficit. Post hæc cauea cum matre claudendi sunt, & farre ordeaceo cum aqua incocto, uel adoreo farre uino resperso modice alendi. nam maxime cruditas uitanda est, & ob hoc tertia die cauea cum matre continendi sunt, priusqꝫ, quàm emittantur, ad recentem cibum singuli tentandi, ne quid hesterni habeant in gutture: nam si uacua non est ingluuies, cruditatem significat, abstinerique debent, dum concoquant. Longius autem non est permittendum teneris euagari, sed circa caueam continendi sunt, & farina ordeacea pascendi, dum corroborentur. Cauendumqꝫ ne à serpentibus adflentur, quarum odor tam pestilens est, ut interimat uniuersos. id uitatur sæpius incenso cornu ceruino, uel galbano, uel muliebri capillo: quorum omnium ferè nidoribus prædicta pestis submouetur. Sed & curandum erit, ut tepide habeantur. nam nec calorem, nec frigus sustinent: Optimumqꝫ est infra officinam clausos haberi cum matre, et post quadragesimum diem potestatem uagandi fieri. Sed primis quasi infantiæ diebus pertractandi sunt, plumulæqꝫ sub cauda clunibus detrahendæ, ne stercore coinquinatæ durescant, & naturalia præcludant. Quod quamuis caueatur, sæpe tamen euenit, ut aluus exitum non habeat: itaqꝫ pinna pertunditur, & iter digestis cibis præbetur, Columella. Obijciendum pullis diebus quindecim primis mane subiecto puluere (ne rostris noceat terra dura) polentam mistam cum nasturtij semine, & aqua aliquanto ante facta intrita, & ne tum deinde in eorum corpore turgescat, aqua prohibẽdum, Varro. Nutrimentum quo utuntur primis quindecim diebus, est farina mista cardami semini, ac uino perfusa cum aquæ feruefactæ portione. porri etiam folia tenerrima cum caseo musteo contusa, illis porrigimus. Hordeum autem exactis duobus (sex, in Græco codice. sed interpres mendum suspicatur) mensibus offeratur, Didymus. Vt nutriantur pulli, accipiens hordeaceum fermẽtum, id, atqꝫ etiam furfur, aqua irrorato, Democritus. Recentes pulli ubi primum in corbem coniecti sunt, statim suspenduntur in tali loco, ubi leuem fumum excipiant. Alimentum autem duobus primis diebus non sumunt. Vas porrò in quò illis apponitur nutrimentum, fimum bubulum in se contineat, (βολβίτῳ ἀλεῖν, bubulo stercore claudatur, ut Cornarius uertit,) Didymus. Asininum siue equinum stercus, in uasa capacia inijcito, ex quo decem diebus exactis nascentur uermes pullorum nutricationi percommodi, Democritus. Quando de clunibus cœperint habere pinnas, è capite, et è collo eorum crebro eligendi pedes. Sæpe enim propter eos consenescunt. Circum caueas eorum incendendum cornu ceruinum, ne qua serpens accedat: quarum bestiarum ex odore solent interire. Prodigendi in solem & sterquilinium, ut se uolutare possint, quòd ita alibiliores fiunt. Neqꝫ pullos tantum, sed omne ὀρνιθοβοσκεῖον cum æstate, tum utiqꝫ cum tempestas est, molle, atqꝫ apricum eligi debet intento supra rete, quòd prohibeat eas extra septa uolare, & in eas inuolare extrinsecus accipitrem, aut quid aliud. Euitare item caldorem, & frigus oportet, quòd utrunqꝫ his aduersum. Cũ iam pinnas habebunt, consuefaciendum, ut unam aut duas gallinas sectentur. Cæteræ ut potius ad pariendum sint expeditæ quàm in nutricatu occupatæ, Varro. Vt pulli multum & citò crescant: Testas è quibus emerserunt pulli, tunica interiore dempta, contritas, cum sale & ouo cocto duro miscebis, & pullis primi alimenti loco appones, Innominatus.

¶ Seruatio ouorum. Oua in lomento seruari utilissimum, Plinius. aut hyeme in paleis, æstate in furfuribus, Idem & Leontinus. Vt primum emissa sunt oua, statim reponenda sunt in uasis cum furfure, Florentinus. Qui oua diutius seruare uolunt, perfricant sale minuto, aut muria: atqꝫ ita sinunt tres aut quatuor horas, eaqꝫ abluta condunt in furfures aut acus, Varro. Aliqui aqua abluentes oua, ea sale minutissimo inducunt, (καταπλάττουσι. malim καταπάττουσι, id est conspergũt,) & sic conseruant. Nec desunt qui tres horas aut quatuor, oua ipsa in tepidam salsuginem infundẽtes, eaqꝫ postea eximentes in furfure aut paleis reponunt, Leontinus. Ouorum quoqꝫ longioris temporis custodia non aliena est huic curę: quæ commode seruantur per hyemem, si paleis obruas, æstate si furfuribus. Quidam prius trito sale sex horis adoperiunt: deinde eluunt, atqꝫ ita paleis, aut fufuribus obruunt: nonnulli solida, multi etiam fresa faba coaggerant: alij salibus integris adoperiunt. Alij muria tepefacta durant. Sed omnis sal quemadmodum non patitur putrescere, ita minuit oua, nec sinit plena permanere, quæ res ementem deterret. Itaqꝫ ne in muriam quidem qui dimittunt, integritatem ouorum conseruant, Columella & Leontinus. Sale exinaniri creduntur, Plinius. Oua recentiora quidam seruari aiunt frumenti genere quod secale uocant, nostri roggen: uel cinere, ita ut acutior pars oui inferior sit, tum rursus secale aut cinerem superinfundunt.

¶ Nonnulli purgant domunculas gallinarum & nidos, ipsasqꝫ aues sulphure, asphalto, picea,

(πεύκαις,)

(πολίκαις,) sed & ferri laminam aut clauorum capita atq; lauri surculos imponunt nidis, ut quæ ad arcenda prodigia (διοσημείας, tempestates) omnia magnam uim habere uideantur, Leontinus. ¶ Ius de carne salsa gallinis mortiferum existimatur. item liquor è uini aut eiusdem fæcis uapore ui ignis collectus, ni fallor. ¶ Vt gallinæ uertigine afficiantur, ὄρνιθας σκοτῶσαι: Frumentum maceratum lasere & melle mixtis, obijcito, Berytius. uidetur autem hoc fieri, non tantum ad gallinas, sed alias etiam aues, feras præsertim, capiendas. quanquam hæc inter ea quæ de gallinis scribuntur in Geoponicis Græcis legantur. Andreas à Lacuna hoc fieri ait, ut gallinæ uertiginosæ non fiant. quod ego probare non possum, cũ neq; uerba Græca sic habeant: neq; talis aliqua laseris uis legatur apud scriptores, sed potius plerisq; animalibus propè uenenosa. Pecora enim tradunt eo sumpto cũ egrotant, aut sanari protinus, quod ferè cõsequitur, aut emori. si quando inciderit pecus in spem nascentis, hoc deprehendi signo: oue, cum comederit, protinus dormiẽte, capra sternutante. serpentes auidissimas uini admistum rumpere. præcipitasse se quendam ex alto cum in dentiũm dolore cauis addidisset inclusum cera.

¶ Contra morbos gallinarum. Pullis iam ualidioribus factis, atq; ipsis matribus etiam uitanda pituitæ pernicies erit, quæ ne fiat, mundissimis uasis, & quàm purissimã præbebimus aquam. nam in cohorte per æstatẽ consistens, immunda, stercorosa, pituitam (coryzam, nostri uocãt das pfipfe) eis concitat, Columella & Paxamus. Nec minus gallinaria semper fumigabimus, & emũdata stercore liberabimus, Columella. Inimicissima gallinaceo generi pituita, maximeq; inter messis & uindemiæ tempus, Plin. Id uitium maximè nascitur cum frigore & penuria cibi laborant aues: item cum ficus aut uua immatura nec (uidetur menda) ad satietatem permissa est, quibus scilicet cibis abstinendæ sunt aues; eosq; ut fastidiant efficit uua labrusca de repribus immatura lecta, quæ cum farre triticeo minuto cocta (Plinius simpliciter cibo incoctã dari iubet, alibi cum farre miscendam) obijcitur esurientibus; eiusq; sapore offensæ aues, omnem aspernantur uuam, Columella. Vuæ florem in cibis si edere gallinacei, uuas non attingunt, Plinius (alibi:) fortasis autẽ œnanthen è Græco uiuæ florem transtulit. A Dioscoride quidẽ memoratur genus uitis syluestris sterile, quod fructum non profert, sed florem tantum quem œnanthen uocant. Similis ratio est etiam caprifici, quæ decocta cum cibo præbetur auibus, & ita fici fastidium creat, Columella. Præseruans contra coryzam seu grauedinem remedium: Origanum humectans (in aqua macerans) da bibendũ, Leontinus. ¶ Gallinacei generis pituitæ medicina in fame: & cubatus in fumo, si utiq; ex lauro & herba sauina fiat, (sauinæ herbę fumi aduersus hunc morbum uis alibi etiam ab eo celebratur:) pẽna per transuersas inserta nares, & per omnes dies mota. cibus allium cum farre: aut aqua perfusus, in qua lauerit noctua: aut cum semine uitis albæ coctus, & quædam alia, Plin. Idem ligustri acinos alibi hoc malum sanare docet, nimirum in cibo. Pituita gallinis nasci solet, quæ alba pellicula linguam uestit extremam. hæc leuiter unguibus uellitur, & locus cinere tãgitur, & allio trito plaga mundata conspergitur, Palladius. Sunt qui spicas allij tepido madefactas oleo faucibus earum inferant, (inserant,) Columella. Allij mica (lego, spica) trita cum oleo faucibus inseritur, Palladius. Allia minutim scissa in calidum oleum inijciens, illis ubi refrixerint, ora gallinarũ colluito. quòd si illa etiam uorauerint, efficacius restituẽtur, Paxamus. Allio rostri foramina inunge: aut in aquam ipsum allium conijciens, potandum dato, Leontinus. Aliqui in lotio humano elixantes allia, rostrum gallinæ fouent: uerũ circunspectè, ne scilicet portio aliqua in oculos illabatur, Paxamus. Lotio ablue, (rostra nimirum & ora,) Leontinus. Quidam hominis urina tepida rigant ora, & tandiu comprimunt, dum eas amaritudo cogat per nares emoliri pituitæ nauseam, Columella. Vua quoq; quam Græci ἀγρίαν σταφυλὴν uocant, (staphisagria, Pallad.) cum cibo (assiduè, Palladius. sola, aut mista orobo, Paxamus) mista prodest. uel eadem pertrita, & cum aqua potui data, Columella. Munda etiam scilla, macerataq; ex aqua, atq; exhibita cum farina, idem præstat, Paxamus. Sunt qui ex origano, hyssopo & thymo suffimentum molientes, caput gallinæ exponant ut fumum excipiat, allioq; perfricent eius rostrum, Paxamus. Atq; hæc remedia mediocriter laborantibus adhibentur. nam si pituita circunuenit oculos, & iam cibos auis respuit, ferro rescinduntur genæ, (scalpello aperiuntur quæ sub gena consistunt partes, Paxamus,) & coacta sub oculis sanies omnis exprimitur. atque ita paulum triti (subtilissimè, Paxamus) salis uulneribus infriatur, Columella. Vide supra etiam in C.

¶ Si pituita & sanies circumuenit oculos, &c. lege quæ proxime retrò ex Columella recitauimus. Si amarum lupinum comedant, sub oculis illis grana ipsa procedũt, quæ nisi acu leuiter apertis pelliculis auferantur, extinguunt (oculos, Crescentiensis, qui hęc ita recitat, ac si remedia quæ sequuntur, ex portulacæ succo, &c. ad hunc ipsum affectum pertineant, quod mihi non probatur: & Paxamus etiam aliter habet,) Columel. Oculos portulacæ succo forinsecus, & mulieris lacte curemus: uel Ammoniaco sale, cui mel & cyminum æquale miscentur, (particulas affectas fouendo. cæterum ad umbram ducendæ sunt, Paxamus,) Idem. ¶ Pediculos gallinarum (quibus plurimum infestantur, præcipuè cum incubant, Crescent.) perimit staphisagria, & torrefactum cyminum pari pondere, & pariter tunsa cum uino: & amari lupini aqua, (syluestris lupini decoctum in aqua, Paxamus,) si penetret secreta pennarum, Palladius & Paxamus. ¶ Diarrhœa correptas curabis, si farinæ (ἀλφίτων, polentæ, Cornarius) quantum manu apprehendi possit tantundemq; ex cera uino læuigans, atq; pastam cõficiens, ante alium cibum obtuleris deuorandum: aut pomorum etiam, cy-

doniorúmue decoctum bibendum. Quæ mala, etiam sub cineribus cocta, auxiliantur, Paxamus. ¶ Suo læduntur stercore, quod cum pedibus uncis adhæsit podagram creat, Columella. ¶ Gallinæ abortum non facient, si oui luteum (aliâs album) assatū cum uuæ passæ (tostæ) pari portione contusum, ante alium cibum porrexeris, Leontinus & Pamphilus.

¶ De animalibus gallinaceo generi infestis, leges etiam supra in Gallo D. Ne gallinæ à catis lędantur: Catus non inuadit gallinam, si ruta agrestis sub eius (gallinæ) ala appendatur, Africanus. Idem remedium etiam aduersus uulpes & alias animātes gallinis noxias ualere legimus: & multò efficacius fore (contra feles nimirum & uulpes) si uulpis aut felis fel cibo admissum exhibueris, ut etiam Democritus confirmat. Vulpes gallinis insidiatur, Albertus. & idcirco forte mutui hostes sunt miluus & uulpes, quoniam utrique gallinas rapiunt, Stumpfius. Circa caueas gallinarū incendendum est cornu, ne serpens accedat, cuius odore solēt interire. Multas à uulpibus & quibusdam alijs animalibus noxijs patiuntur insidias, ideoque circa loca in quibus uersantur extirpanda & remouenda sunt omnia in quibus uulpes latere possunt. Noctu claudantur in caueis diligenter circunquaque & septis, nec permittantur foris cubare. fertur enim uulpem subdolam intueri eas, quantumcunque in alto remotas loco, ita ut uideant oculos eius lucentes tanquā faculas: & cauda quasi baculo quodam minari eis, ut sic præ metu delapsas rapiat. Patiuntur etiam insidias miluorum & aliarum rapacium auium, præcipuè aquilarum, contra quas tendantur funes uel uites seu uitalbæ (audio uitem syluestrem causticam in Italia alicubi uitalbam uocari) supra loca in quibus interdiu morantur. Capiantur etiam uulpes taliolis, uel alijs artibus, & milui retibus, fisco uel laqueis, Crescentiensis. Putorij & martari (uiuerræ seu mustelæ syluestres) omnes infesti sunt gallinis, quibus captis primò caput & cerebrum auferunt ne clamare possint, Albertus. Mustela etiam gallinis infesta, oua earum exorbet, & ipsas interficit, Albertus. oua tantum rapit, nec aliter nocet, Stumpfius. ἀλέκτορας γαλῆ λυμαντοῖ, Philes. Vite nigra aiunt si quis uillam cinxerit (ut modo de uitalba ex Crescentiensi retuli) fugere accipitres, tutasque fieri uillaticas alites, Plin.

¶ Cibi. Eo tempore quo parere desinent aues, id est ab idibus Nouēbris, pretiosiores cibi subtrahendi sunt, & uinacea præbenda, quæ satis commodè pascunt adiectis interdū tritici excrementis, Columella. Maximè obseruandum ne uinaceos acinos uorent, ut qui fœcunditatem (Andreas à Lacuna uertit firmitudinem, legit enim μόνιμα non γόνιμα, quod non probo) earum cohibeant, Florentinus. Vinacea quamuis tolerabiliter pascant, dari non debent, nisi quibus temporibus anni auis fœtus non edit. nam & partus rarò, & oua faciunt exigua. Sed cum planè post autumnum cessant à fœtu, possunt hoc cibo sustineri, attamē quæcunque dabitur esca per cohortem uagantibus die incipiente, & iam in uesperum declinante bis diuidenda est, ut & mane non protinus à cubili latius euagentur, & ante crepusculum propter cibi spem temporius ad officinam redeant, possitque numerus capitum sæpius recognosci. nam uolatile pecus facile pastoris custodiam decipit, Columella. Gallinas aiunt illas suauioris esse carnis, quæ cibo non abunde eis apposito, sed quem ipsæ pedibus fodientes eruant non absque labore pastæ fuerint, Clemens Stromatéων secundo. Chondro, id est alica aut farre pascebantur etiam gallinæ. βούλομαί σε δίκην ἀλεκτρυόνος ἐμφορηθέντα τοῦ χόνδρου ἐρεύξασθαι, Aemilianus apud Athenæum circa finem libri tertij. Cibaria gallinis præbētur optima, pinsitum ordeum, & uicia, nec minus cicercula, tum etiam milium, aut panicum: sed hæc ubi uilitas annonæ permittit. ubi uero ea est carior, excreta tritici minutè commode dantur. nam per se id frumentum, etiam quibus locis uilissimum est, non utiliter præbetur, quia obest auibus. potest etiam lolium decoctum obijci, nec minus furfures modice à farina excreti, qui si nihil habent farris, non sunt idonei, nec tantum aptuntur (appetuntur,) Columella. Cibus illis est offerendus, elixum hordeum, aut milium aut frumenti furfur, aut zizania uocata lolium, quę quidem ad nutritionem est commodissima; ac humida folia cytisi. Hæc enim eas maxime durabiles & firmas reddunt, (fœcundiores potius, γονιμώτερα, non μονιμώτερα,) Florentinus. Cibis idoneis fœcunditas earū elicienda est, quo maturius partum edant. Optime præbetur ad satietatem ordeum semicoctum. nam & maius facit ouorum incrementum, & frequentiores partus. Sed is cibus quasi cōdiendus est interiectis cytisi folijs ac semine eiusdem, quæ utraque maxime putantur augere fœcunditatem auium. Modus autem cibariorum sit, ut dixi, uagis binorum cyathorum ordei, aliquid tamen admiscendum erit cytisi, uel si id non fuerit, uiciæ, aut milij, Columella. Sed quinam cibi simul & nutriant & fœcundas reddant, supra etiam hoc in capite dictum est, non procul initio. Ieiunis cytisi folia, feminaque maxime probantur, & sunt huic generi gratissima: neque est ulla regio, in qua non possit huius arbusculæ copia esse uel maxima, Columella. Cytisum in agro esse quàm plurimum refert, quòd gallinis & omni generi pecudum utilissimus est, quod ex eo cito pinguescit, Idem. Aristomachus uiridē cytisum gallinis dari iubet, aut si aruerit madefactum, Plin. Gallis cytisi semen foliaque (arida) perfusa aqua, offerenda sunt, quippe quæ non minus quàm uiridia eos nutriant, Florentinus. Cannabis semen in homine genituram extinguit, gallinis auget. nam quæ in hyeme hoc semine pascuntur gallinæ oua pariunt, cæteræ non item, Amatus Lusitanus.

¶ Saginatio. Vides & hîc prope uillæ culinam quasdam caueis inclusas. has uillica copiosiore cibo pascit, ut quàm mox plenas factas, cariùs mercatori uendat. has farcias & altiles nuncupant, (Germani maſthennen,) Gyb. Longolius. Altiles dictæ quòd sagina altæ & enutritæ sint, Platina.

tina. Pascitur & dulci facilis gallina farina, Pascitur & tenebris. ingeniosa gula est, Martialis sub lemmate Gallina altilis. Interdictum est lege C. Fannij cõsulis, ne quid uolucrum poneretur, præter unam gallinam quæ non esset altilis, Plin. Capos & gallinas saginare liguritores ipsi inuenêre, quò unctius ac lautius deuorarent, Platina. Gallinas saginare Deliaci cœpere: unde pestis exorta, opimas aues & suopte corpore unctas deuorandi. Fœminæ quidem ad saginam non omnes eligun tur, nec nisi in ceruice pingui cute. Postea culinarum artes, ut clunes spectentur, ut diuidantur in tergora, ut à pede uno dilatatæ repositoria occupent. Dedêre & Parthi cocis suos mores, Plinius. Hyeme melius quàm æstate saginatio fiet, probabiliorq́ erit fartura, Platina. Gallinæ & capi impinguantur citò, si cereuisia eis in potu apponatur pro aqua. Vide plura superius in Capo E. Pinguem quoq; facere gallinam, quamuis fartoris, non rustici sit officium, tamen quia non ægre contingit, præcipiendum putaui. Locus ad hanc rem desyderatur calidus maxime, & minimi luminis, in quo singulæ caueis angustioribus, uel sportis inclusæ pendeant aues, sed ita coarctatæ, ne uersari possint. Verum habeant ex utraq; parte foramina. Vnum, quo caput exeratur: alterum, quo cauda, clunesq́, ut & cibos capere possint, & eos digestos sic edere, ne stercore coinquinentur. Substernatur autem mundissima palea, uel molle fœnum, id est cordũ. Nam si durè cubant, non facile pinguescunt. Pluma omnis è capite, & sub alis atque clunibus detergetur. Illic ne pediculum creet, hic ne stercore loca naturalia exulceret. Cibus autem præbetur ordeacea farina, quæ cum est aqua con spersa & subacta, formantur offæ, quibus aues saginantur. Eæ tamen primis diebus dari parcius debent, dum plus concoquere cõsuescant. Nam cruditas uitanda est maximè, tantumq́ præbendum, quantũ digerere possint, neq; ante recens admouẽda est, quàm tentato gutture apparuerit nihil ueteris escæ remansisse. Cum deinde satiata est auis, paululũ deposita cauea dimittitur, sed ita ne uagetur: sed potius, siquid est, quod eam stimulet aut mordeat, rostro persequatur. Hæc enim ferè communis est cura farcientium. Nam illi, qui uolunt nõ solum opimas, sed etiam teneras aueis efficere, mulsa recente aqua prædicti generis farinam conspergunt, & ita farciunt. nonnulli tribus aquæ partibus unam boni uini miscent, madefactoq́ triticeo pane obesant auem, quæ prima luna (quoniam id quoq; custodiendũ est) saginari cœpta, uigesima pergliscit, Columella. Gallinæ saginantur maxime uillaticæ. Eas includunt in locum tepidum, & angustum, & tenebrosum, quòd motus earum, & lux pinguitudini inimica, electis ad hanc rem maximis gallinis, nec continuo his, quas Melicas appellant, cum Medicas deberent, Varro. Antiquissimum est maximã quanq; auem lautioribus epulis destinare. Sic enim digna merces sequitur operam & impensam, Columella. Amplas omnes è uillaticis, euulsis (pennis extremis, Florentinus) ex alis pinnis, & cauda, farciunt turundis hordeaceis partim admistis ex farina loliacea, aut semine lini ex aqua dulci. (Alij tritici pollinẽ miscent. Sunt qui his omnibus infundant uinum, Florentinus.) Bis die cibum dant, obseruantes ex quibusdam signis, ut prior sit concoctus, quàm secundum dent. Dato cibo, tum perpurgant caput, ne quos habeant pedes, & rursus eas concludunt. Hoc faciunt usq; ad dies uiginti quinque. Tum demũ pin gues fiunt. Quidam ex triticeo pane intrito in aquam, misto uino bono & odorato farciunt, ita ut diebus uiginti pingues reddant ac teneras. Si in farciendo nimio cibo fastidiunt, remittendum in datione pro portione, sic ut decem primis processit, in posterioribus ut diminuat eadem ratione, ut uigesimus dies & primus sit par, Varro. Si fastidiet cibum, totidem diebus minuere oportebit, quot iam farturæ processerint: ita tamen, ne tempus omne opimandi quintam & uigesimam lunam superueniat, Columella. Cæterum maior pars milio alunt gallinas, Florentinus. Gallinas & anseres sic farcito: Gallinas teneras, quæ primum parierint, cõcludas, polline, uel farina ordeacea conspersa, turundas facias: eas in aquã intinguat, & in os indat: paulatim quotidie addat, & ex gula consyderet, quod satis fiet. Bis in die farciat, & meridie bibere dato, nec plus aquam ante (in uase appositam) sinas quàm horam j. Eodem modo anserem alito, nisi prius dato bibere bis in die, & bis escam, Cato.

¶ Febrientibus magis conueniunt gallinæ castratæ, quanquam ueteres castrationis earum non meminerunt. ego castratas domi alo, quarum caro albior, melior & friabilior est. Facilè & citò coquuntur, & teneræ fiunt & gratæ palato, Mich. Sauonarola.

¶ Si cibus deesse sentiatur apibus, ad fores earum posuisse cõueniet crudas gallinarum carnes, & uuas passas, &c. Plinius.

¶ Albuminis usus. Aurum marmori & ijs quæ candefieri non possunt, oui candido illinitur, Plinius. Candidum ex ouis admixtum calci uiuæ glutinat uitri fragmenta. uis uerò tanta est, ut lig num perfusum ouo non ardeat, ac ne uestis quidem contacta aduratur, Plin. Aurum ouatum ex Grammaticis quidam dictum uolũt, quoniam oui albo antea illito, æra ac marmora auri & argenti laminis decorarentur. Papauer candidũ panis rustici crustæ inspergitur affuso ouo inhærens, &c. Plinius. Pharmacopolæ ut serapia & alias potiones clariores reddant, oui albumine, aliquando etiam testis pariter utuntur, decocto interim agitando iniicientes. Oui albumen ex aqua frigida scopulis agita, donec in spumam abeat, quam particulatim syrupo, uel alteri decocto feruenti inspergas: & ubi nigruerit, cochleari foraminulento deradas, nouam inspergas: id fac donec erit syrupus clarior. Alij ubi ex bullis clarius decoctum ui ignis factum animaduertunt in id tepidum (nam calidius decoctum albumẽ coqueret, in frigidiore minus promptè & parcior spuma elicitur) albumina

ſingulis libris ſingula, ſed etiam pluribus pauciora inijciunt, ſcopulis agitant, ut ſpumeſcat, ſaccharum in particulas confractum conijciunt, recoquunt: ubi ſpuma ſubſedit, igni aufertur, calidum, ſi craſſum eſt & uix colatur. ſi facile colatur, ſed turbidum, tepidum uel frigidum colatur, per manicam Hippocratis, melius autem per pannum clauis quatuor, angulis quatuor firmatum. Colatur autem ter quater ſi non ſatis clarueri: ſi ne ſic quidem albumen ſeparatim in aqua agitatum, ſcopulis inſpergitur decocto igni reddito, ſpuma illa uſta, alia inijcitur, idq; toties donec bullæ clarum ſatis produnt. tunc colatur quoties eſt neceſſe, Iac. Syluius. Surrentina uafer qui miſcet fæce Falerna Vina, columbino limum (id eſt fæcem) bene colligit ouo, Quatenus ima petit uoluens aliena uitellus, Horatius Serm. 2. 4. Vinum ut pellucidum confeſtim fiat: Alba ouorum conijce in uas quotquot ſuffecerint, & uinum quoad ſpumat concutiatur. cum uino & modicum ſalis albi tenuis, & fit album, &c. Nic. Myrepſus. Quoniam uitellus oui naturam habet cognatam cum fæce uini & albugo cum uino: ideo fit quòd cum oua immittuntur uino (turbato per æſtatem propter calorem auſtrinum) cum harena & calce clarificatur uinum. nam harena & calx perforant (penetrant) uini ſubſtantiam, & uitellus attrahit fæcem, Albertus in Ariſtot. de generat. anim. 3. 2.

¶ Vitelli uſus. Cum aqua decoquitur in ſalem, non conſtat ſal, qui terreſtris eſt naturæ, niſi per oua uel ſanguinem. quia ſanguis, & uitellus in ouis, eiuſdem ſunt naturæ, Albertus. De uſu uitelli ad uinum fęculentum purificandum, iam proximè dictum eſt. quoniam idem ferè albuminis etiam ad claritatem medicatis potionibus cõciliandam uſus eſſe uidetur. Vitellus oui in plenilunio excluſi, ſordes panni abſtergit. ſi uerò alio tempore excluſum ſit, id efficere non poteſt. huius cauſam dicunt quidam eſſe, quia media ſaginata (ſic habet codex impreſſus, forte ſanguinea) gutta in uitello, prima quidem generatione exiſtens, calorem penetrantem & diuidentem maculas ex multo lumine lunæ humidum mouente tunc concipit, quod alio tempore facere nequit, Albertus.

¶ Gallinarum pennæ culcitris imponuntur, Creſcentienſis.

¶ Maio mẽſe caſeum coagulabimus ſyncero lacte, coagulis uel agni, uel hœdi, uel pellicula quæ ſolet pullorum (gallinaceorum ſcilicet) uentribus adhærere, Palladius.

¶ Cauendum eſt ne ad præſepia boum gallina perrepat. nam hoc quod decidit immiſtum pabulo bubus affert necem, Columella.

¶ Auienus Arati interpres Latinus inter pluuiæ ſigna ponit, pectora cum curuo purgat gallinula roſtro. Gallinæ ſi ultra ſolitum ſe concutiant in arena: uel ſegregentur plures earum in uno loco ſimul, & in pluuiæ principio quærant locum opertum ubi à pluuia protegantur, ſignum eſt magnæ futuræ pluuiæ, Gratarolus.

F.

DE OVORVM APPARATV AD CIBVM, ET SALVBRItate, Tractatio ſeptem partium.

Pars 1. De ouorum diuerſis nominibus ſecundum cocturæ differentiam.
2 De ouorum ſalubritate ſimpliciter.
3 De eadem pro diuerſa cocturæ ratione.
4 Electio ad cibum.
5 De uitello & albumine ſeorſim quod ad ſalubritatem, &c.
6 Apparatus diuerſi.
7 Primò ne an ultimo loco menſæ ſumenda.

De ipſius gallinæ in cibo uſu, ſatis dictum eſt ſupra in Gallo F. hîc de ouis tantum agemus, quæ etſi ex alijs etiã nonnullis auibus in cibum ueniant, de gallinaceis tamen maximè & præcipuè quæcunq; hic adferemus accipi debent. ¶ Febrientibus magis conueniunt gallinæ caſtratæ, Sauonarola.

¶ Oua diuerſis modis coqui & ad cibum parari ſolent, aut ſimpliciter: aut cum alijs miſta, ſiue præcipuo ipſa loco, ſiue condimenti duntaxat. Par eſt autem ut de ijs quæ parantur ſimpliciter primò dicatur. Coquuntur autem hæc uel in aqua, uel ſub cineribus calidis, uel in ſartagine. Et quanquam quouis horum modo magis minúsue liquida & dura fiant pro coctionis modo, de ijs tamen quæ in aqua elixantur maximè ſentiũt authores cum ſorbilia, mollia duráue aut ſimilibus oua nominibus appellant. licebit autem horum proportione comparationeq; de ijs etiam quę alio coquendi modo magis minúsue cocta fuerint, quid ſentiendum ſit iudicare.

¶ Pars 1. De ouorum diuerſis nominibus ſecundum cocturæ differentiam. Sorbilia, Græcè ῥοφητὰ, oua dicuntur, quæ dum coquuntur excalfiunt (incaleſcunt) tãtum, Galenus lib. 3. de alimentorum facult. Et in libro de alimentis boni & mali ſucci, ſorbilia prodeſſe ſcribit gutturi exaſperato, ſi modus in coctione adhibeatur, ita ut liquidum (albumen) adhuc coactumq; non ſit. Braſauolus etiã ſorbilia interpretatur, quæ uix denſari cœpere coctura. his (inquit) nõ utimur, niſi cum oua ſunt recentiſsima, ut naturalem gallinæ calorem adhuc ſeruent. Tragus hæc Germanicè interpretatur gantz lauter geſotten oder gebraten. Sed elixa in aqua apud authores ſorbilia uocantur, potius quàm aliter parata. uidenturq; etiam ea potius intelligi quæ è teſtis ſuis ſorbentur, non autem è teſtis euacuata. etſi quod conſiſtentiæ modum attinet idem ferè in utriſq; forſan obſeruari poſſet.

¶ Oua

¶ Oua quæ coquuntur in aqua, quandoq; absq; testa, quandoq; cum testa imponuntur, & ἐξάφητα à Græcis dicuntur, Brasauolus in Aphorismos. Hermolaus in Corollario exapheta eadem facit quæ pnicta. Ego apud Græcos scriptores ueteres reperiri hoc nomen non puto, Lexicorum quidem scriptores qui uocabula uel Græcè uel Latinè exposuerunt, non ponunt. Videntur autē mihi ἐξαφητὰ (syll. ultima acuta) oua appellari, quæ è testis suis effusa coquuntur integra, siue in aquam calidam, ut sorbilia uel mollia coquenda, siue aliter ut pnictà, ut quidam putant. Nam si non integra, sed fracta mistaq; liquoribus addendis coquuntur pnictà, (ut mihi quidem uidetur, & explicabo inferius,) non putarim exapheta uocanda. Quòd ad uocabuli originem certi nihil habeo. His scriptis locum Symeonis Sethi inueni, quem alijs errandi occasionem dedisse uideo. sunt autem uerba hæc. Ἐπαινοῦνται δὲ τὰ πνικτὰ, ὥσπερ γε καὶ τὰ ὀνομαζόμενα ἐξαφητὰ (Gyraldus legit ἔξεφθα, quasi ἔξω τοῦ ἰδίου κελύφους ἑψόμενα insinuans, sed hoc nomen apud alios authores non extat. malim ego ἐξαφετὰ legere, hoc est emissa & effusa, à uerbo ἀφίημι. talia autem uocabula non usitata ueteribus Græcis, nec analogicè composita non pauca recentiores habent à uulgo sumpta,) τὰ ἐν θερμοῦ ὕδατος σκευαζόμενα, hoc est, laudantur quæ pnictà dicuntur, & exapheta, quæ in aqua calida coquuntur. quòd autem intelligat de ijs quæ in aquam calidam è testa sua effunduntur, uel hinc patet, quoniam de alijs iam supra egerat, & quòd hæc oua ab alijs etiam, præcipuè Arabibus, quos Symeon in multis sequi solet, probantur: & quod Galenus quoq; eorum meminit post pnictà, periphrasticè nominans τὰ ἐπιχεόμενα ἄνωθεν ταῖς λοπάσιν, hoc est patellis (calidā scilicet continentibus) infundi solita. infundi autem nisi fracta testa non possunt. Symeon autem cum cætera ex Galeno (lib. 3. de alim. cap. de ouis) mutuatus sit, hanc etiā partem non omissam ab eo esse credendum est. Nostri hæc uocant **in wasser gefelt / in wasser geschlagen**: & uel per se edenda, ægris præsertim afferre solent, uel coctis panis segmentis imposita. In his parandis (inquit Galenus) similiter ut in pnictis curandum est, ne supra mediocrem consistentiam incrassentur: sed cum adhuc succum suum retinent, uas ab igne submouendum. Symeon Sethi etiam ἀυγοκόλικα oua nominat, quam uocem Gyraldus interpres relinquit. ea forte fuerint quæ nō ut exapheta extra testam effusa coquuntur, sed in ipsa testa, siue parū siue multum coquantur. Græcus quidem Symeonis textus corruptus uidetur: nam post nominata simpliciter sorbilia, mollia, & dura, mox subijcitur: καὶ κοινῶς δὲ τούτων τὰ ἀυγοκόλικα, nulla idonea constructione. Græci quidem hodie uulgò oua uocant ἀυγά. culica testas intelligo. nam & culleolam & guliocam (ut Calepinus scribit) nucis iuglandis summum & uiride putamē dici inuenio. ¶ Ad mediocrem usq; consistentiam cocta τρομητὰ, id est tremula nuncupantur, Galenus & Symeon Sethi. Quod Dioscorides ἁπαλὸν, id est tenerum ouū dixit, nos ex Celso molle uertimus, Marcellus Vergilius. Τρομητὰ, tremula interpretantur nonnulli, ut sint eadem cum ijs quæ liquida seu mollia, uel hapalà etiam dicuntur. quanquam hoc nomine dicuntur Neapolitanis, quæ sine testa enascuntur, Cælius. Tenerum, siue liquidum, siue (ut Cornelius) molle, ἁπαλὸν Græci uocant, quod recentiores elixum & semicoctum interpretantur, Hermolaus. Et rursus, Sunt & quæ τρομητὰ, hoc est tremula dicantur, sed hæc alij aliter cognominant, & quantum conijcio, tenera & tremula sunt eadem. Ego liquida, non ut Cælius & Hermolaus tremula aut mollia dixerim, sed potius sorbilia, quæ cum tota adhuc liquida sint, tota etiam exorberi possint. mollibus panis intingi solet, dura manduntur dentibus. Sorbile, ῥοφητὸν, ouum uocat Dioscor. quod in coctura concepto tantum calore uix densari incœperit, & liquidum adhuc caleat potius quàm coctū sit. Tenerum deinde siue molle, quod ulteriore coctura, densatum quidem, non tamen duratū penitus fuerit, Marcellus Vergilius. Hapalà, id est tenella uel liquida dicuntur oua cocta, ut albumen in coagulati lactis speciem ueniat, recentes semicocta interpretantur & elixa, sed an bene, iudicium ferre nolo. sunt autem forte illa quæ à Celso capite secundo lib. 2. mollia dicuntur. Quod si adhuc magis coquātur, ut ad mediocrem usq; consistentiam ueniant, & ita fiant, ut cùm è putamine educuntur, tremere uideantur, τρομητὰ, id est tremula dicuntur. Sunt qui uelint hæc illa esse quæ Celsus mollia uocauit. Sed & tremula, & mollia & sorbilia, ac si idem sint accipimus, nec ullam differentiam quæ digna notatu sit, facimus, quamuis Galenus sentiat tremula omnium optimè nutrire: sorbilia minus, sed expeditius descendere, Brasauolus. Tragus oua mollia uel tremula, interpretatur Germanicè **totterweiche eyer**. ¶ Ἑφθὰ & ἑψηθέντα absolutè Galeno & Symeoni Sethi dicuntur, non simpliciter elixa, sed ad duritatē aliquam. Ouum σκληρὸν, hoc est durum, quod ita sit coctum ut indurescat, uidetur autem idem ἑφθὸν, Hermolaus. Ἑφθὰ uocant perfectè cocta, quæ uulgò oua apta ut ex pane comedantur, nuncupamus. at si adhuc magis coquantur, dura (σκληρὰ) fiunt. Galenus tamen hephthà & dura pro ijsdem sumere uidetur, Brasauolus. Durum siue igne duratum ouum, quod extrema coctura ad eam duritiem peruenerit, ut commādučari & teri dentibus opus sit, Marcellus Vergilius. Nostri huiusmodi oua testis suis exuunt, & in partes aliquot secant, ut alternis uitelli ac albuminis segmentis lances acetariorum coronent. Easdem etiam partes, seorsim utrasq;, minutim dissectas, duobus in lance interuallis distinguunt, & tertiū addunt de carne infumata rubente, donec alternis lanx repleatur, quam sacro die pascali qui ecclesiæ Romanæ ritus sequuntur, in templum sacerdoti consecrandum afferunt. ¶ Assa uel tosta, ὀπτὰ ἢ ὀπτηθέντα, quæ in cineribus calidis coquuntur, uel assantur, Galeno & alijs. Tostum ouum dissilit facile, non dissilit aqua concoctum, (ut in C. explicatum est.) quamobrem perfundi prius frigida solēt oua, Cęlius. ¶ De Gręco penu est Babylonios uenatibus assue-

tos, ubi in solitudine deprehenderentur, nec cibaria percoquendi esset occasio, cruda oua fundæ imposita, uertigine assidua tandiu rotare consueuisse, donec coquerentur, Cælius. ¶ Postremò τηγανιςὰ dicuntur oua in sartagine spissata, oleo scilicet uel butyro fricta. nam teganon Græcis patellam uel sartaginem significat. nostri uulgò oua in butyro nominant, **eyer in ancken**. His uesci quidam solent, præcipuè in ientaculo, ebriosi etiam aliqui in comessatione, Tragus. Alhagie ex uitellis ouorum est cibus, factus in sartagine ex ouis conquassatis, quem Veneti fritaleam appellant, Andreas Bellunensis.

¶ Oua quæ pnicta, id est suffocata appellant, elixis (hephthis, id est duris) & assis sunt meliora. parantur autem ad hunc modum. ubi ipsa oleo & garo & pauco uini cõspersa fuerint, uas, quo continentur, cacabo aquam calidam habenti indũt. deinde ubi ipsum totum supernè obturarint, ignem substruunt, quoad oua mediocrem habeant consistentiam. Quæ enim supra modum fiunt crassa, elixis & assis fiunt similia. quæ uerò ad mediocrem crassitiem peruenerunt, & melius quàm durá concoquuntur, & alimentum corpori dant præstantius, Galenus lib. 3. de alim. facult. ut quidã transtulit. sed uerbum Græcum ἀναδεύσαντες, quo Galenus & Aegineta utuntur, non conspergere, sed subigere & permiscere significat: quod miror nec Hermolaum, nec alios (quod sciam) præter Cornarium animaduertisse. is enim in annotationibus suis in Galeni libros de compos. medic. sec. locos, hæc Aeginetæ uerba super his ouis, Ἀναδευθέντα ὠμὰ μετὰ γάρου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ ἐν διπλώματι συμμέτρως πηγνύμενα: sic uertit, Cruda cum garo uinoq; ac oleo subacta, (Albanus irrigata uertit, & diplomata ineptè uasa ænea testaceáue) in duplici uase coquuntur donec mediocriter cõdensentur. Galenus lib. 11. de simplic. medic. de ouis agens, utiliter ouum crudum ambustis imponi scribit, siue albumen tantum imponas lana molli exceptum: siue ouum totum unà cum uitello conquassatum, ἀναδεύσας. Ἀναδεύειν, φυρᾶν, μαλάττειν, Hesychius. Δεύειν, βρέχειν, Varinus: id est irrigare, madefacere. Videtur autem uerbum compositum ἀναδεύειν, permixtionem quæ per totum fiat, præsertim in humido uel liquido, (quasi ἄνω καὶ κάτω καὶ διὰ παντὸς γιγνομένην) significare. hanc enim uim præpositio ἀνὰ in compositione quandoq; habet, ut in uerbis ἀναφυρᾶν, ἀναμιγνύναι, ἀνακινεῖν, ἀναβολεῖν. nam & extra compositionem ultro citroq; significat, ut ἀνὰ τόπον, ἀνὰ στρατόν. itaq; oua cum oleo & uino ἀναδεδευμένα, permixta & agitata uertere licebit: ita ut tale ferè hoc ferculum fuisse uideatur, (sed dẽsius tamen) quale apud nos ius est cui uulgò à uino calido nomen. neq; enim oua integra permanent, sed franguntur agitanturq;. Hermolaus primum non rectè exaphetà & pnictà confundit. deinde pnictà interpretatur, quæ in aquam calidam mittuntur immerguntúrq; cum garo, &c. hoc quoque perperam, ut ex Galeni & Aeginetæ uerbis iam recitatis facile percipitur. Pnictà Galenus uocat quòd præfocari uideantur dum certo genere coquuntur, &c. Cælius: qui nec ipse uerbi ἀναδεύειν uim animaduertit. Pnictòn uocant etiam quoddam obsonandæ carnis genus. quod equidem reor haud multum distare ab eo quod anábraston appellant, Hermolaus. Nos huiusmodi genus coctura appellamus **verdempffen**, quoniã uase operto & incluso intus uapore ueluti suffocari uideatur quod intus coquitur. unde etiã oua pnictà non ineptè puto Germanicè dixeris **verdempffte eyer**. Ad oua pnictà coquenda Galenus oleo utitur, nos butyro, Brasauolus. Suspicor autẽ edulium non aliud ab ipso intelligi, quàm in quo oua integra relinquantur. audio enim in Italia oua parari, ita ut eis in uas purum (stanneum plerunq;) euacuatis, superinfundatur parum aceti, uini, & olei aut butyri, ut oua integantur. coquunt autem donec album densari supra uitellos & albescere cœperit. Sed hæc pnictà Græcorum non esse ex prædictis patet.

¶ Pars II. De ouorum salubritate simpliciter. Cibos quot modis iuuent oua, notũ est. Nullus est alius cibus qui in ægritudine alat neq; oneret, simulq; uim potus (quidã legunt uini usum) & cibi habeat, Plin. Recentia alimẽtum sunt sanguini proximum, R. Moses. Temperamentum oui (Galenus hoc non de ouo, sed de albumine scribit. albumen quidem mole sua uitellum in ouo superat, ut totum ouũ corporis temperati respectu frigidius existimari possit, etsi Aggregator absolutè calidum faciat) frigidius est corpore temperato. refrigerat enim temperatè, & sine morsu desiccat, Serapio. Temperata sunt oua: sed albumen ad frigiditatem declinat, uitellus ad caliditatem. utraq; humida sunt, præcipuè tamen albumen, Auicenna. ¶ Oua, ut author est Galenus, alimentum humens conferunt, In libro de ptisana. Multum nutriunt, Methodi 8. Victum plenum faciunt, In Aphorismos. Velociter nutriunt propter suæ substantiæ subtilitatem. Oua cum materia & nutrimentum omnium auium existant, necesse est ut ualidissimi & multi sint nutrimenti. totum enim assimilatur sanguini, &c. Isaac. Aliquando uim carnis retinent, ut scribit Rasis. Nutriunt secundum omnes sui partes, præsertim uitellos, ita ut ex eis nulla ferè pars excrementitia sit, Nic. Massa. Oua, præsertim uitelli, ualde corroborant cor. sunt enim naturæ temperatæ, & citò in sanguinem uertuntur, & parum superflui relinquunt: & sanguinem generant subtilem & clarum: hoc est conformem sanguini quo nutritur cor, Auicenna in libro de medicinis cordialibus. commẽdat autem oua ex gallina, perdice, phasiano, starna. Oua temperata dicũtur, albumine scilicet & uitello simul sumptis: quorum alioqui alterum per se ad calidum, alterũ ad frigidum inclinat, Nic. Massa. Oua humectant & hecticis conferunt, Ant. Gazius. Boni succi sunt, De euporistis. Crassi & boni succi, & humorum acrimoniam infrænant, De uictu in morbis acutis. Non dura bene parata & cocta, generant bonum humorem, medium inter crassum & tenuẽ, De dissolutione continui. Ab

aliquibus

aliquibus difficulter coquunt, Libro 1. de locis affectis. Ab ouorum usu multo seni cauendum, Libro 5. de sanit. tuenda. Languentibus dari consueuerunt, De uictu in morb. ac. In febri cum syncope ex tenuibus succis Galenus oua (ouorum uitellos) dedit ante quartum diem, & post oua etiam carnem, Methodi. 12. Purgatis tutò exhibẽtur, In præsagio experim. confirm. Hęc omnia Galenus. ¶ Cibi qui uiscosum aliquid habent, ut oua, acrocolia, cochleæ, edacitatem prohibent, (περιγράφει τὴν πολλὴν βρῶσιν,) quòd diutius in uentriculo immorentur, & inhærendo humores (alimentum, chylum) secum detineant, Athenæus. Sunt bona, sed facile & subito tamen oua putrescunt, Sic nihil ex omni parte iuuare potest, Bapt. Fiera. De ouorum usu in tenui uictu & quòd aliquando prohibeantur non quia calidiora sint, sed quia plenius nutriant, pulchrè differit Aloisius Mundella dialogo secundo Medicinalium.

¶ Pars III. De ouorum salubritate pro diuersa cocturæ ratione. Coctura ouorum quæ in aqua fit, melior est cæteris: & quæ in calidis cineribus, melior quàm quæ in sartagine, nempe si eiusdem generis semper inter se conferas, dura duris, mollia mollibus. nam mollia in cineribus, duris in aqua coctis præferre oportet, Brasauolus. Ouum molliculum plus alit sorbili, & durũ plus molli, Dioscor. Quantum sanè ouo cocturæ accesserit, tanto τροφιμώτερον fiet, hoc est tantum in nutriendo uirium illi accrescet, Marcellus Vergilius. ¶ Ouum sorbile cibus est leuissimus, Galenus de dynamidijs. Boni succi est, non calefacit, uires potest reficere aceruatim, antiquitus sumebatur cum garo, lenit gutturis asperitates, Galenus in libris de compos. sec. locos. & alibi. Ouum sorbile boni succi est, pituitam crassiorem facit, imbecillissimæ materiæ est (id est minimum alit. ut durum ualentissimæ) ouum molle uel sorbile: eadẽ minimè inflãt, Celsus. Vt sapidiora sint & citius è uentriculo descendant, modicum quid salis addendum est, Nic. Massa. Multos uidi qui ex sorbilibus ouis molliorem uentrem habuère: & nonnullos qui uno etiam exhausto, quinquies uel sexies deijcerent, Brasauolus. Oua mollia omnium præstantissima sunt ad nutriendum. sorbilia minus nutriunt, sed facilius subducũtur, & gutturis leniunt asperitates, Galenus & Symeon Sethi. Salubris est usus ouorum recentium fractorum (effusorum) in aquam (bullientem) & mollium, Elluchasem, Arnoldus de Villanoua, & Symeon Sethi. Oua elixa in aqua cum testis suis, peiora sunt quàm fracta in aqua, quia crassos & fumosos halitus testa cohibet. unde ex frequente eorum esu inflatio oritur, & stomachi uentrisque grauatio, Isaac. Et rursus, Oua in aqua fracta meliora sunt elixis in testa, quia calor aquæ temperate penetrat, & crassas oui partes subtiliat, & grauitatem odoris aufert. Et alibi, Oua in aqua sine testa cocta, naturalem suam humiditatem seruant, & sui odoris grauitatem exuunt. Sed aliqui magis appetunt in testa sua cocta quàm effusa, ex quorum numero se etiam fuisse scribit Ant. Gazius. Vitanda sunt oua cocta in uentribus gallinarum, & inuoluta (nescio quid sibi uelit hæc uox) & frixa, Arnoldus de Villanoua. Crassi succi sunt oua, quæ uel elixa uel tosta, penitus densata sint. frixa etiam mali succi, fumosæque in stomacho cocturæ sunt, secum etiam admistos cibos corrumpentis. quapropter inter deterrimas earum rerum habentur, quæ concoqui nequeunt. Mediocriter uerò cocta, quæ ideò tremula appellantur, ad concoctionem, digestionem, nutritionem, boni que succi generationem præstantiora, Galenus in libro de cibis boni & mali succi. Oua non obdurata multum alunt, Psellus. Molle ouum stomacho aptum est, Celsus. Oua dura (ἑφθὰ καὶ ὀπτὰ, id est dura tum elixa tum assa) & ad coquendũ sunt difficilia, & tardi transitus, (descensus,) crassiusque alimentum corpori tribuũt, Galenus & Symeon. Tardè & paulatim nutriunt, Galenus. Valentissimæ materiæ sunt, (id est plurimum alunt, si concoquantur,) Celsus. Crassum & uiscosum alimentum præbent, R. Moses. Oua obdurata, assa & frixa, difficulter concoquuntur, Psellus. Duris in aqua coctis peiora habentur quæ sub cineribus calidis induruerint. nam si quid habent humidi exiccatum est. & rursus his quoque peiora, quæ in sartagine cocta induruère, Brasauolus. Oua dura uel fastidium mouent, uel non citò descendunt, Elluchasem. Oua in aqua durata sunt fugienda in epilepsia, Galenus de puero epilept. Monachus quidam Franciscanus cum in festo paschatis collecta à se oua ad duritiem cocta, alba ac rubra (albumina & uitellos: solẽt enim eo tempore incisæ minutatim utræque hæ partes in patinis digeri) ad saturitatem edisset, astricto uentre ut neque clysteribus neque medicamentis cederet, obijt, Brasauolus. Duris in aqua coctis tardius permeant: & crassioris sunt succi quæ in calidis cineribus assantur, (nimium assantur, Symeon. ὑπεροπτηθέντα,) Galenus. Oua assata sub cinere, ab igne calorem suscipiunt, ut fumosum quoque & grauem odorem. itaque magis siccant minusque refrigerãt quàm elixa in aqua, Isaac. Oua cum duobus modis assentur, inter carbones & in cinere, Isaac ea quæ in cinere assantur deteriora esse scribit. quoniam cum calor foci circumeat ipsa, fumosos eorum halitus extre prohibet: quod super carbones non fit, Ant. Gazius. In sartagine uerò cocta, (spissata,) pessimum habent omnibus modis alimentum. nam interim dum concoquuntur in nidorem (ructus fumosos) uertuntur: & non modo crassum succũ, sed etiam prauum gignunt atque excrementitiũ, Galenus & Sethi. Et alibi Galenus, Oua frixa tardè descendunt, mali succi sunt, & corrumpunt etiam secum admixtos cibos, & inter deterrima earum rerum habentur quæ concoqui nequeunt. Mox in nidorem & cholericos humores ac putredinem uertuntur. quare sunt causa fastidij & nauseæ, Isaac. ¶ Oua pnictà elixis (duris in aqua coctis) & assis sunt meliora, Galenus: ut supra recitatum est. Videntur quidem pnictà tanquam in diplomate cocta, cum sapidiora esse, idque condimentorum quoque ratione, tum magis

lenire ac mitigare, quàm quæ in uase statim igni imposito parantur, quæ facilius empyreuma aliquod trahunt.

¶ Pars IIII. De electione ouorum ad cibum. Oua gallinarum præ cæteris eligimus. non opus est autem aliorum quoq; ouorum facultates enumerare, quòd natura eorum cum gallinaceis conueniat, Serapio. Gallinarum ac phasianorum oua præstantiora sunt, deteriora uerò anserum ac struthocamelorum, Galenus. Inter oua principatum tenent pauonina, deinde uulpanseris, tertiò gallinarum, Epænetus & Heraclides Syracusanus apud Athenæum. Secundum à gallinaceis locum merentur oua auium quæ cursu gallinæ procedunt, (quæ affinitatem cum gallinis habent,) ut sunt altedarigi & alduragi, & alchabegi, & altheiugi, Auicenna. Gallinę & perdicis oua laudantur præ cæteris ceu magis temperata, deinde anatis, (fortè, anseris,) quamuis malum reddant nutrimentum. Alia uerò oua, ut paruarum auium aut magnarum, comedenda non sunt nisi medicinæ causa, Rasis. Oua gallinarum omnibus præferuntur, maximè si ex gallo conceperint. nam zephyria minus sapiunt, Platina. Oua subuentanea minora sunt, & minus iucundi saporis (utpote minus concocta) & magis humida quàm ea quæ fœcunda gignuntur, Aristot. & Plinius. Oua recentia ueteribus plurimum præstant. quippe optima sunt recentissima, uetustissima autem pessima. quę uerò in horum medio sunt, proportione recessus ab extremis, bonitate aut prauitate inter se differunt, Galenus lib. 3. de alim. & alibi, & Serapio. Oua recentia, plena sunt: uetustiora ut plurimum circa partem latiorem inania. Sunt quæ dum aperiuntur uel refringuntur, diffluant, uitello præsertim: quod signum est uetustatis. Quòd si uitellus ouo aperto integer manserit, & in medio eius gutta rubicunda & ueluti sanguinea apparuerit, (ex qua corda pullorum initio constitui solent,) signum est oua esse ad cibum adhuc laudabilia, Tragus. Sapidiora sunt oua quæ ex gallinis pinguibus, non macilentis, sunt nata: & ex depastis triticum, hordeum, milium, panicum, potius quàm herbas, Platina. Ex ouis recentibus si quæ in uitelli superficie uenulas rubicundas habuerint, in cibo laudari audio. Oua oblonga à quibusdam mascula censeri, & salubriora sapidioraq; rotundis, ab alijs uerò rotunda haberi mascula, recitatum est supra in C. Arabes præferunt oblonga, parua, tenuia, ut Tragus citat. Idem oua recentia in plenilunio exclusa, tanquam præstantiora, cum ad cibum ceu durabiliora, tum ut gallinis supponantur, colligi iubet. De ouis præcipuè uitellus probatur Auicennæ, & oua ipsa potius simpliciter parata, quàm alijs admista, ut quidam citant. Magis nutriunt & subtiliora sunt oua, quæ duos uitellos habent, Elluchasem.

¶ Omnia oua, præcipuè passerum, Venerem promouent, Auicenna. Gallinæ & perdicis oua genituram augent, & ad coitum stimulant, Rasis. Bulbi, cochleæ, oua, & similia, semen augere uidentur, non (tollenda uidetur negatio) eò quòd habeant naturæ suæ principium cognatum, (ὁμοειδεῖς,) & facultates easdem semini, Heraclides apud Athenęum. apud quem Alexis poeta quoq; oua inter cibos Venerem incitantes numerat. Oua promouent coitum, & maximè cum cepis & rapis, R. Moses. ¶ Auicenna in libro de uiribus cordis, ouis quoq; cor roborandi potentiam adscribit. Galenus quidem ouum sorbile uires defectas aceruatim (ἀθρόως) restaurare scribit: & in febri cum syncope ex tenuibus succis oua (ouorum uitellos) ante quartum diem exhibuit, Methodi 12. Vitella, maximè sorbilia, cor fouent ac membra nutriunt, Platina.

¶ Pars V. De albuminis & uitelli facultatibus alimentarijs seorsim. Oua temperata sunt: sed albumen ad frigiditatem declinat, uitellus ad caliditatem: utrunq; humidum est, pręcipuè albumen, Auicenna, & Isaac. quanquam Galenus Oui crudi albumen (inquit) lana molli exceptum, uel totum ouum agitatum, utiliter imponitur ambustis, quæ moderatè refrigerat & sine morsu siccat. Sed dici potest, oui tum album tum luteum, alimēti quidem ratione corpora nostra humectare: foris uerò applicatum nonnihil siccare. Ouorum album ægrè concoquitur, Galenus Methodi 12. Vitelli facilius coquuntur quàm albumina, Idem ad Glauconem lib. 1. Id cur fiat Aphrodisiensis inquirit problematum 2. 84. Vitellus (inquit) calidus, albumen humidum & frigidum est. Et rursus, Vitellus plus caloris quàm siccitatis habet. Dandi sunt in syncope ex tenuibus humoribus, Galenus Methodi 12. quòd cum facillimè concoquantur, subitò & multum & probè alant, atq; ita uires restaurent. Albumen frigidum est & uiscosum, nec probum sanguinem generat, & ægrè concoquitur: uitellus uerò temperatus est, & cæteris albuminis uitijs caret, ut medici quidam referunt. De ouis sufficit uitellum sumpsisse ab autumni medio usq; ad medium ueris: reliquo tempore albumen etiam cum uitello sumere licebit, Arnoldus de Villanoua. Vitella, maximè recentia & sorbilia, ex gallina, perdice, phasiano, cor fouent ac membra nutriunt. in sanguinem enim purum conuertuntur. quare qui inanitate laborant, hoc cibo, repurgato prius stomacho, quòd facillimè in alios humores conuertitur, crebrò in prima mensa utantur, Platina. Vitelli laudantur, maximè de gallinis iunioribus mares habentibus, Isaac.

¶ Pars VI. Apparatus diuersi ex ouis. De diuersis ouorum cocturis, in aqua, sub cinere, in sartagine, deq; ouis pnictis, abunde iam explicatum nobis est Parte prima huius capitis. Ouum cum melle, uel garo, uel sale coctum, est compositum ex diuersis facultat. Galenus de uictus rat. in morb. ac. Commentario 1. Candida si croceos circunfluit unda uitellos, Hesperius scombri temperet oua liquor, id est garum, Martialis. Ouis sorbilibus aut mollibus condimenti gratia quidam inspergunt cari semen, aliqui (pauci) aquilinæ seminā, alij scobem nucis myristicæ. sal quidem perpetuum est condimentum omniū.

¶ Oua

¶ Oua frixa, œnogarata, obelixa liquamine, &c. Apicius 7. 17. Humelbergius sic legit. Oua frixa œnogaro (silicet affuso inferũtur.) Oua elixa, liquamine, oleo, mero: uel ex liquamine, pipere, lasere. In ouis hapalis, nucleos infusos: suffundes mel, acetum: liquamine temperabis. Oua hapalá (inquit Humelbergius) uocat Apicius tenera & mollia, quæq; sine cortice & putamine cocta sunt in aqua: qualia & stomachum confortant, authore Scribonio Largo Compositione medicinali 104. Sed Scribonius loco iam citato simpliciter oua hapalà commendat, nec dicit ea sine putamine in aqua coqui: & Dioscorides hapalòn ouum molle appellat, hoc est medium inter sorbile & durum, ut ipse interpretatur: & nos supra quoq; ex aliorum sententia retulimus. Tyropatina: Accipies lac, aduersus quod patinam æstimabis: temperabis lac cum melle quasi ad lactantia, (id est lactaria, Humelbergius) oua quinq; ad sextarium mittis: sed ad heminam oua tria in lacte dissoluis, ita ut unum corpus facias: in cumana colas, & igni lento coques: cum duxerit ad se, piper aspergis & inferes. Oua sphongia ex lacte: Oua quatuor, lactis heminam, olei unciam, in se dissoluis, ita ut unum corpus facias. in patellam subtilem adijcies olei modicum, facies ut bulliat, & adijcies (oleo bullienti) impensam (mixtionem iam dictam ex ouis, lacte & oleo) quam parasti, una parte cum fuerit coctum, in disco uertes, melle perfundis: piper aspergis & inferes. Hæc omnia Apicius. Humelbergius oua sphongia interpretatur cibum qui ouorum formam præ se ferat, & spongiosum, id est ad modum spongiæ rarum, tenerum & inflatum. Nostri hoc uel simile edulium uocant ein bratnemilch: Græcè Latineq; oogala dici potest, quanquã Cælius, Pultem (inquit) ex ouis & lacte concinnatam oogala dicunt medicæ rei studiosi. Laudatur hoc inter cibos dysentericorum ab Aetio, si bene memini. Oua decoquuntur etiam in aqua, uel iure carnis, integra, sine corticibus, quæ sapida & optima sunt, præsertim si cum saccharo & cinnamomo condiantur. Sunt & qui in sartagine primo modo pauxilla oua primum pertractata, in aqua simplici, iuncto pauxillo saccharo uel aqua rosacea percoquunt, quæ ego non uitupero. Fit etiam ex eis laudatissimum ferculum, si confusa in iure carnium comedantur, cum quibus conducit modicum aceti, uel succi uuę acerbæ ponere. Ego tamen in senibus & cõualescentibus uini aromatici aut Maluatici optimi portionem aliquam cum saccharo & cinnamomo libentissimè porrigo. Vtcunq; parentur, semper portiunculam salis addere oportet, cum sic facilius & digerantur, & à stomacho etiam descendant. Nic. Massa in epistolis.

¶ Ex Platina. Ouorum albore utimur in condituris quorundam eduliorum ac bellariorum. Iusculum croceum è uitellis ouorum cum agresta, iure uituli aut capi, pauco croci, &c. describitur à Platina 6. 44. Frictella quomodo fiat ex albamẽto ouorum, polline & caseo recenti, leges apud eundem lib. 9. cap. 3. ¶ Quæ sequuntur ab eodem authore omnia sunt, lib. 9. cap. 19. & deinceps prodita. De ouis agitatis & confractis: Oua cum modico aquæ & lactis bene agitata; & confracta aut tudicula aut cochleari, caseo trito cõmiscebis. Mixta, ex butyro uel oleo coques. Suauiora erũt, si & parum cocta, & dum coquuntur, nunquam uoluta fuerint. Herbacei coloris si uoles, his betæ ac petroselini plusculum, succi buglossi, menthæ, amaraci, saluiæ parũ addes. Aliter: Easdem herbas concisas, & frictas modicum in butyro aut oleo, superiori impensæ admiscebis, ac coques. Nutriunt hæc, tardè concoquuntur, hepar iuuant, obstructiones & calculum generant. Oua frictellata: In patellam feruentem oleo aut butyro, oua recẽtia & integra, abiecto putamine, indes: lentoq; igne decoques, oleo semper, pręsertim cochleari aut tudicula suffundendo. Vbi alba esse cœperint, cocta scito. Durioris concoctionis propter fricturam hæc putant medici. Oua elixa: In feruentem aquam oua recentia, abiecto folliculo indes. concreta ubi erunt, statim eximes. tenella esse debent, ac saccharo, aqua rosacea, aromatibus dulcibus, agresta aut succo malarancij suffundes. Sunt qui & tritum caseum inspergant: quod nec mihi nec Phosphoro placet, qui tali edulio persæpe uescimur, sine caseo enim optimum ac suauissimum est. Aliter: Oua in lacte aut in uino dulci coques, eo modo quo ante. Verum de caseo nulla fiat mentio. plus alit hoc: etsi ad phlegmonen sanguinem ducit. Oua fricta: Oua recentia diu coquẽdo dura facies. ablatis deinde putaminibus, oua ipsa ita per medium scindes, ut nullibi albamentum comminuatur. Exempta uitella, partim cum bono caseo tum ueteri tum recenti, & uua passa contundes, partim reseruabis ad pulmentum colorandum. Parum item petroselini, amaraci, menthæ minutatim concisæ, addes. Sunt qui & duos albores ouorum aut plures cum aromatibus indant. Hac impensa albamenta ouorum repleta & conclusa, lento igne in oleo friges. Frictis, moretum ex reliquis uitellis & uua passa simul tunsis, ac ex agresta & sapa dissolutis, addito gingibere, caryophyllo, cinnamo, infundes: efferueantq; paululum cum ipsis ouis, facies. Hoc plus mali in se habet quàm boni. Oua in craticula: Oua tunsa in patellam extendes & coques, donec concreta plicari quadrifariam possint. Hæc in quadræ modum redacta, in craticulam ad focum positam extendes. Oua deinde recentia, ablatis putaminibus, huic indes: saccharumq; & cinnamum, dum coquitur, insperges. Cocta cõuiuis appones. Oua in ueru: Veru bene calefacto, oua per longum transfiges, & ad ignem, ac si caro esset, torrebis. Calida sunt edenda. Stolidum inuentum, & coquorum ineptiæ ac ludi. Aliter: Oua recentia in cinere calido diligenter ad ignem uolues, ut æqualiter coquantur. Exudare ubi cœperint, recentia & cocta putato, ac conuiuis apponito. Optima hęc sunt, & cuiuis apponi percommodè possunt. Aliter: Oua recentia in ollam cum recenti aqua imposita, ubi parum ebullierint eximito atq; edito. Optima enim sunt & bene alunt. Oua fricta Florentinorum more: In feruentem ex oleo patellam, oua recentia, ablatis putaminibus

singillatim indes, tudiculaq; aut cochleari circunquaq; restringes, in rotundum redigens. Coloratiora ubi esse cœperint, cocta scito. tenella intus sint necesse est. Coqui difficilius hæc, quàm quæ suprà, consueuerunt. Aliter: Oua integra in carbones ardentes cōijcito, ac calida donec frangantur, fuste percutito. Cocta & exempta, petroselino & aceto suffundito. Oua fricta: Caseum pinguem & tritum, parum menthæ ac petroselini concisi, uuæ passæ minimum, modicum piperis tunsi, duo uitella ouorum cruda simul miscebis. mixta, in oua more Florentino fricta, ubi inde per tenue foramen uitellum exemeris, indito: ac iterum frigito, donec farcimen coquatur. Conuoluenda sæpius sunt, & cocta agresta aut succo malarancij cū gingiberi suffundenda sunt. Oua in pastilli morem: Farinam subactam, tenuem admodum facies: extensæ per tabulam, oua recentia distincta spatijs addes, inspergendo semper unicuiq; parum sacchari, aromatum, minimum salis. Inuoluta deinde, ut pastillos solemus, aut elixabis aut friges. fricta tamen laudabiliora sunt. Dura fiant caueto. Hucusq; Platina. Idem cap. 29. septimi libri iusculum uerzusum describit: quod recipit ouorū uitella quatuor, sacchari unc. quatuor, succi mali arancij tantundem, semunciam cinnami, aquæ rosaceæ unc. duas. Iubet autem eo modo coqui, quo iusculum croceū coquitur: & quo magis placeat, etiam crocum addere. Hoc genus cibarij (inquit) æstate præcipuè salubre habetur. multum enim ac bene alit, parum refrigerat, & bilem reprimit.

¶ Germani **kroßeyer** uocant oua cum putamine suo in cinere assa, uel in butyro frixa, quibus in mucrone apertis aliquid salis & aromatum, ut cinnamomi, macis, & nucis myristicæ inijcitur, & omnibus intus ligello inserto diligenter permixtis, foramen iterum clauditur crustula testæ cum albumine apposita, ut in Magirico quodā libro Germanicè scripto reperimus. Ex quo etiam sequentem apparatum transcribere uolui. Oua farcta: (author anonymus globosa uocat, **kugelecht eyer**:) Vitellos ouorum agita & misce cum pane de simila friato, nuce moschata & sale. hac impensa testas ouorum reple per foramen, quod crustula testæ albumine illita rursus claudes. & oua coques pro libito, elixabis, assabis, aut friges in butyro. Placentam quæ ex ouis fit nos frictatā uocamus, quæ & tardi & nidorosi nutrimenti causa est, Brasauolus. Mutagenat, id est cibus qui fit in aliquo uase cum lacte feminum communium & iure gallinæ & uitellis ouorum cum saccharo & miscella aromatica è cinamomo, spica, cubebis, calamo aromatico & cari semine. coquitur autem in igne & apposita super uas testa calida, Syluaticus. Farinam quidam ex ouis aut lacte subigunt, Plinius. Idem mulieres nostræ faciunt, & phyramata sic subacta cylindro extendunt in tabula, substrata inspersaq; farina, in fascias oblongas, quas deinde per partes quadratas diuidūt, quantas capere sartago potest, in qua oleo aut butyro frigi debent **eyerörle/ milchörle**. Sed alia quoq; innumera panum, placentarum, laganorum, eduliorumq; diuersorum genera ex ouis, aut eis admixtis, fiunt, uulgò cognita, (*pfannenküchen/verbrütne küchle/eyermüser/süssel/eyerziger/ gebratne milch*, &c.) quæ omnia persequi infinitum foret. Sat fuerit ea quæ authores de his tradiderunt collegisse.

¶ Pars VII. Ordo ouorum in cibo. Oua bina mensæ inferri secundæ apud priores solita scribit Athenæus, cum turdis, &c. Apud Romanos cœnæ initia habebant oua, attestante Porphyrio quoq;. Vnde Horatius, Ab ouo usq; ad mala citaret, Sermonum 1. Integram famem ad ouum afferro: itaq; usq; ad assum uitulinum (aliàs uitellinum) opera ista perducitur, Cicero in epist. ad Pætum. Vbi integram famem ad ouum afferre (inquit Cælius) non aliud esse uidetur quàm ad secundam usq; mensam cibi appetentiam producere. Quòd si sanitatis rationem spectes, oua quoquo modo parata tum à sanis tum ab ægris priore loco sumenda uidentur. à sanis, quoniam facilius, sorbilia præsertim & mollia, concoquuntur. liquidiora enim & faciliora concoctu, quæq; facile corrumpuntur, priore sumi loco debent. à duris quidem sanos pariter & ægros, & hos multò magis abstinere prorsus conuenit, nisi cum aluus solutior est, quam si durius coctis ouis coercere libuerit, ea quoq; ante alios cibos esitari conuenit: ut contrà etiam si mollire aluum sorbilius exhauriendis statueris, id quoq; initio mensæ faciendum.

G.

DE REMEDIIS EX OVIS, PARTES.

Pars I.	De remedijs ex ouis integris in genere primum, deinde particulatim.			
II.	De oleo ouorum. Et remedium ex putidis.			
III.	Remedia ex sorbilibus.	IIII.	E crudis.	
V.	E duris, & ustis.	VI.	Cum aceto.	
VII.	Cum alijs diuersis admixtis.	VIII.	De remedijs albuminis.	
IX.	De remedijs uitelli.	X.	De pellicula interiore, & pullis ouorum, id est, nondum exclusis.	
XI.	De testis ouorum.			

¶ Pars I. De remedijs ex ouis totis, in genere. Anserina & pauonina oua idem quod gallinacea præstant, Kiranides. Ouum gallinaceum maximè nobis in usu est, utpote facillimum paratu. quare non indigemus alijs, licet eadem facultate præditis. est autem temperamento frigidius symmetris, Galenus de simplic. 11. Posset tamen aliquis hæc omnia ad album duntaxat oui liquorem referre, cum & ante & post hæc uerba de eo ipso Galenus agat. sed ipsum quoq; integrū ouum aliqui ad frigiditatem uergere sentiunt, eò quòd albuminis in eo quàm uitelli copia maior sit. Et ipse Galenus mox in eodem capite, Oui (inquit) uel albumen, uel id unà cum uitello impositum ambustis, me-

stis, me-

ſtis, mediocriter refrigerat. Dictum eſt ſæpe pharmaca illa quę uim eximiam nullam obtinent, uehementioribus materiæ inſtar admiſceri, unde fit ut polychreſta, hoc eſt multiplici uſu celebria habeantur, & potentioribus (diuerſis) inſeruiant. Huiuſmodi etiã ouum eſt, quod diuerſo inſuper elixationis aut aſſationis accedente modo, magis etiam uariũ de ſe præbet uſum. nam ſiccantibus humores pharmacis, elixando duratum, uel aſſatum uel frixum miſcetur: ijs uerò quæ contentos in thorace & pulmone humores incidunt, ſorbile, hoc eſt leuiter elixum aqua dum incaleſcat tantum, Galenus. Idem in libro de boni & mali ſucci cibis, ouorum uires propè ad alicam accedere ſcribit.

¶ De ijſdem particulatim. Oua medentur apoſtematibus circa anum & pectinem: & ſupponitur licinium infuſum in eis & in oleo roſarum, propter abſceſſus ani & percuſſionem eius, Auicenna. Et rurſus, Emplaſtris apoſtemata prohibentibus miſcentur oua: item clyſteribus propter ulcera & apoſtemata: & eryſipelata eiſdem utiliter illinuntur cum oleo. Oua confracta contuſa (illita) ſuper tumores apoſtematum, prohibẽt ea augeri, & oleum roſarum cum eis mixtum, Petrus Aponenſis in Problemata Ariſt. Cur pelles recenter detractæ, maximeq́; arietum, uerberum uulneribus & uibicibus admotæ, & oua ſuper cõfracta (ὑποκαταγνύμενα) prohibent ulcera, ne conſiſtant, Ariſtoteles quærit in Problematis 9. 1. Vide in Ariete G. quod autem ad oua, inquit ea uiſcoſitate ſua cutim ueluti agglutinare, & prohib erene ulcerũ calore nimio humores attrahi poſsint. ¶ Recentia illita aduſtiones ignis ſanant, Kiranides. Ambuſta aquis ſi ſtatim ouo occupentur, puſtulas non ſentiunt. quidam ammiſcent farinam hordeaceam, & ſalis parum, Plin. Oua medentur aduſtioni ignis. uteris autem eis cum lana, & prohibẽt ulcerationem. ac ſimiliter aduſtioni aquæ etiam, Auicenna. Plura leges inferius inter facultates albuminis. Oua cum oleo trita ignes ſacros leniunt, betæ folijs ſuperilligatis, Plin. ¶ Tumorem mamillæ repelles agitato ouo cum uino quinquies copioſiore, eo liquore madefactum linteum imponens, Ex libro Germanico manuſcripto.

¶ Ouo gallinaceo caput inlinito, poſtea aqua uel ſucco herbæ cyclaminis caput lauato: hoc pacto lendes necati ultra non renaſcuntur, Marcellus. Galenus alicubi in opere de medic. compon. ſec. locos, oua extergere negat. ¶ Dioſcorides inter aconiti remedia numerat oua in oleũ euacuata, ita ut totum hoc cum muria miſceatur & ſorbeatur tepidum. Verba Græca ſunt, ὠά τε κενωθέντα ἐπὶ αὐτὸ καὶ χλιανθέντα, (Marcellus legit θλιβέντα, quanquam uertit trita) σὺν ἅλμῃ καὶ ῥοφούμενα. Aegineta habet, ὠά τε κενωθέντα ἐπὶ τὸ αὐτὸ, λειανθέντα, σὺν ἅλμῃ ῥοφούμενα. apparet autẽ uox λειανθέντα, corrupta à χλιανθέντα. Cæterum hæc uerba ἐπὶ αὐτὸ uel ἐπὶ τὸ αὐτὸ, Ruellius interpretatur in idem, ſcilicet oleũ, quoniam impreſsi codices Græci, proximè ante oleum nominant, tanquam id tum per ſe, tum cum abſinthio potum proſit. Aegineta & Aetius non oleum eo loco, ſed uinum merum uel per ſe uel cum abſinthio potum auxiliari ſcribunt. & ſic Marcellus Vergilius quoq; uertit, nec in annotationibus quicquam admonet, tanquam omnino in codice ſuo Græco ſic legerit. Cornarius ex Aetio lib. 13. cap. 61. ſic reddit, Oua in unum uaſculum euacuata, conquaſſata & tepefacta, ex muriaq́; abſorpta. Rurſum Marcellus ὠὰ κενωθέντα ouorum putamina uertit, quòd ea tantum ouis depletis & euacuatis ſuperſint, & quòd apud Aeginetam legatur λειανθέντα, quam uocẽ ipſe exponit trita & infracta. Nicandri quoq; uerſus citat ceu qui pro ſua opinione faciant: πολλάκι δ' ὀρταλίχων ἁπαλῶν ὠδῖνα κενώσας, ἀφρὸν ἐπεγκεράσαιο θοῶς δηπτήρια κέπφου. Mihi quidem Nicander nequaquam de putaminibus ouorum ſentire uidetur, ſed de ipſis ouis (ſynedochicè dico, pro albumine & uitello tantum) euacuatis, ita ut tota oui interna ſubſtantia in uaſe aliquo unà cum muria conquaſſetur & miſceatur, bibaturq́;. nam pro muria (hálmen Dioſcorides uocat) Nicãder ſpumam marinã dixit, qua ſcilicet paſci & ineſcari ſolent cepphi marinæ aues. Sic & Nicandri Scholiaſtes ſenſiſſe uidetur, ſcribens: Oua deplere præcipit & cum ſpuma marina miſcere. Et Hermolaus ex Dioſcoride, Oua in patinam depleri & ſubigi cum ſalſugine iubet.

¶ Lac cum ouo & roſaceo ualet ad oculorum phlegmonas, Galenus lib. 10. de ſimplicib. Ad oculorum dolores & uigilias: Mulſam inſtillato, & ouum præmaceratum (nimirum in mulſa) ac putamine mundatum, in duas portiones ſecato, & ſuper oculũ deligato, & ſomno occupabitur, Idem Euporiſton 3. 18. ¶ Cibo quot modis iuuent, notum eſt, cum tranſmeent faucium tumorem, calfactuq́; obiter foueant, Plinius. Dantur & tuſsientibus cocta (ad duritiem nimirũ. hæc enim Græci ἑφθὰ abſolutè uocant, & hæc etiam propriè teri poſſunt. quanquã & ſorbilia per ſe ad tuſsim prodeſſe non eſt negandum) & trita cum melle, Idem. Ad tuſsim, Ouum melle teres domitum feruentibus undis, & ſumes, Serenus. Vide infra in Ouo duro. ¶ Equo ſtrophoſo oua quatuor in os confringe, & ut ſimul cum putaminibus deglutiat cura, Anatolius. Oua gallin. numero quatuor adijciuntur cerato cuidam podagrico apud Aetium 12. 43. ¶ Infundũtur & uirilitatis uitijs ſingula, cum ternis paſsi cyathis amyliq́; ſemuncia à balneis, Plinius.

¶ Pars II. De oleo ouorum. Oleum de ouis experientia plurima probatum eſt cutim expurgare, impetiginem, ſerpiginem, & alia cutis uitia perſanare, capillos regignere, ulcera maligna & fiſtuloſa curare. Vitelli ouorum elixãdo duratorum triginta, aut circiter, manibus friati, in ſartagine terrea plũbata (ſartagine lapidea, Monachi in Meſuen) frigantur igni mediocri, mouendo cochleari ligneo aut ferreo, donec rubeſcant, & oleum ab his reſoluatur, quod preſsi cochleari largius remittent. Vel ijdem uitelli elixando indurati mola frangãtur, deinde in offas tundantur, & torculari exprimantur, quale in oleo amygdalino explicuimus, & oleum deſtillabit. Vel ipſi uitelli corpulento

uasi (cucurbitæ destillatoriæ) oleumq́ in capitellum (alembicum) ignis uiolentia attollatur, qualiter oleum philosophorum pòst dicendum, Io. Mesues paraphraste Iac. Syluio. Cutis fœditatem mirè aufert, (inquit Syluius,) ac cicatrices, præcipuè in ambustis relictas. fere autem grauiter olet: minus tamen postremum sublimando destillatum. Pilos auget Serapioni in Antidot. aurium, dentium, sedis doloribus, & alijs plerisq́ sedis affectibus (utile) Rasi in Antidotario. Oleum ouorum Nicolai. Vitellos ouorum elixorum frige igni lento prunarum in patella ferrea, semper mouendo rude ferrea, donec probè assentur, calidissimos linteo forti, oleo amygd. dulc. madefacto exprime. Satius est uitellos crudos frigere, cochleari assiduè moueri, donec assati & cochleari pressi, uase inclinato reddant oleum: quod phiala conditum etiam diu integrum seruatur. Ex uiginti uitellis extrahes horis duabus unc. quatuor aut circiter, Hæc Syluius. In codice quidem Nicolai Myrepsi quem Leonardus Fuchsius nobis Latinum è Græco reddidit, nullam olei de ouis descriptionem reperio. Oleum ouorum salubre & experimentis cognitum est aduersus impetiginem aliosq́ morbos. admixto pauco sanguine gallinæ curat scabiem cholericam. iniectum tepidum sedat statim uehementiam doloris in abscessibus aurium, et accelerat concoctionem eorum, aperitq́ ipsos: & facit nasci capillos. confert etiam aduersus fistulas & ulcera melancholica. mitigat dolorem ambustorum & ardorem. cicatricem subtilem reddit, & dentium dolores aniq́ eliminat, si illinatur cum pinguedine anseris. per diem curat ęgrum uehementer affectum dolore hepatis propter flatus contracto. colorem corruptum restituit, præsertim in albedine oculorum, Arnoldus de Villano. Hoc oleum ipse hoc modo fieri obseruaui: Vitelli ouis ad duritiem elixis exempti, in sartagine assentur, uertendo subinde uoluendoq́ paulatim cochleari, donec incipiant ita liquescere, ut iam in chylum æquabilem & pulti similem conuertantur. manet autem materia adhuc flaui coloris. eam mox infundes in linteum, quod utrinq́ torquens ac circunuoluens oleum subflauum exprimes. Alij cum uitelli sic in patella assi ad chylum illum peruenerunt, amplius adhuc coquunt, donec materia tota siccari ac denigrari incipiat: quæ paulò pòst iterum liquescet, & multum humorem nigrum & ex adustione graueolentem remittet. Tum cochleari materiam in sartagine crassiusculam comprimūt, ut oleum & humor omnis uase in alterum latus inclinato defluat & colligatur. Et hoc tanquam maiore desiccandi ui præditum superiori præferunt.

¶ Præsentaneum colicis remedium sic: Oua putidissima in Sole ponito ut persiccentur, cum aruerint conteres, & minutissimè percribrabis, & ad præsidium in doliolo uitreo condes. cumq́ in aliquo auspicabitur coli dolor, in hemina aquæ calidæ dabis bibenda cochlearia tria, Marcellus. ¶ Si oui albumen cum uitello ponatur in matula alicuius, quem ueneno infectum esse suspicio fuerit, intra aliquot horas locus ueneni in hepate demonstrabitur. nam si id in uenis fuerit ultra gibba hepatis, aut in uijs urinalibus, ouum nigrescet ac fœtebit. Sin citra concaua hepatis, ut in orobo (colo, uel alterius intestini nomen legendum apparet,) ouum rugas & colorem citrinum contrahet, absq́ fœtore. Hoc annotatum reperi in margine codicis cuiusdam Serapionis iuxta caput de urina, Obscurus. Ad exustionem: Ouorum assorum uitellos in sartagine combure, & in modum emplastri impone, Galenus Euporist. 3. 198.

¶ Pars III. Remedia ex ouis sorbilibus. Oua sorbilia, in quibus liquidū (id est albumen) coactum adhuc densatumq́ non est, ad leniendas (læuigandas) gutturis (pharyngis) asperitates idonea sunt, Galenus in libro de alimentis boni & m. s. & alibi. In inflammationum arteriæ principijs lenissima sunt (remedia,) Idem libro 7. de compos. sec. loc. Symeō Sethi scribit oua anserum proprietate quadam εὐφυΐαν, hoc est bonum ingenium facere, ijs qui cum melle & butyro ea assiduè esitarint. sed uerisimilius est, oua cum anserina tum non minus gallinacea sorbilia, siue per se, siue magis etiam cum melle ac butyro sumpta, non εὐφυΐαν, sed εὐφωνίαν, id est uocis bonitatem, repurgata læuigataq́ arteria, præstare. Oua sorbilia uocem clarificant, Elluchasem. Ouum sorbile miscetur ijs quæ contentos in thorace & pulmone humores incidunt, & usurpatur in illis quorum guttur exasperatum est clamore, uel acrimonia humoris. tenacitate enim sua partibus affectis inhæret & immoratur cataplasmatis instar: & pariter substantiæ suæ lenitate omnis morsus experti easdem mitigat curatq́. qua ratione asperitates etiam circa stomachum, uentrem, intestina & uesicam obortas curat, Galenus. Prodest nimium calidis œsophago, stomacho, uesicæ, Elluchasem. Acrochlia ron, id est leuiter calefactum sorptumq́ prodest uesicæ rosionibus, renum exulcerationibus, gutturis scabriciæ, reiectionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis rheumatismis, Dioscorides tanquam de albumine priuatim: sed uidentur de toto ouo sorbili rectè eadem prædicari posse. Vtile est tussi, pleuritidi, phthisi, raucedini uocis à causa calida, dyspnœæ: & sputo sanguinis, idq́ in primis cum uitellus tepidus sorbetur, Auicenna. Sanguinem spuentibus salutare est ouum sorbile, Elluchasem. Oua semicocta commendantur ad tormina (dysenteriam) sine febre, Galenus de uictu in morbis acutis comment. quarto. Semicocta stomachum roborant, & uires restaurant, ut alibi inter Notha Galeno adscripta legimus. Reperiuntur qui ex sorbili ouo ter quaterq́ excernāt, Brasauolus. Ouorum trium aut quatuor candidum in aquæ congio concussum bibat febriens: hoc ualde frigefacit, & ægrum ad aluum exonerandam conturbat, Hippocrates libro 3. de morbis. ¶ De ouis quæ cum remedijs efficacioribus miscentur, inferius etiā dicetur in genere, & particulatim: in præsentia uerò de sorbilibus tantum quæ alijs ammiscentur. In ouum sorbile mastichę puluerem

uerem mittes, sed opus est ut mox coagitatum statim sorbeas, nę dilatione fiat crusta: quo exhausto facile tussem sedabis, si id sæpius feceris, Marcellus. Amylō datur cum ouo his qui sanguinem reiecerint: in uesicæ uerò dolore, semuncia amyli cum ouo & passi tribus ouis (ea nimirum passi mensura, quantam tres ouorum testę caperent) sufferuefacta, à balineo, Plin. Ad uomitum nimium reprimendum sulphuris uiui pusillum, & ramenti de cornu cerui tantundem, in ouo sorbili tritum & permixtum bibi utile est, Marcellus. Sulfur cum ouo sorptum expurgat in icteris, ut legitur in libello de cura icteri qui Galeno tribuitur. Tussem quamuis grauem maiorum natu intra quinque dies, paruulorum etiam intra triduum sanat, qui sulphuris triti quātum tribus digitis capere potest, in ouo semicocto sorbili per triduum ieiuno, aut per quinq; dies dederit, Marcellus. In ouo sorbili cimicem unum contritum ieiunus ignorans qui sorbuerit, desinet uomere, hoc sæpe expertum est, Idem. Medici liquida resina rarò utūtur, & in ouo ferè è larice, propter tussim ulceraq; uiscerum, Plinius. Eadem ratione sunt qui etiam catapotia ex ouo sorbili deglutiant, quod ita facile commodeq; deuorentur: sed hic ouum aliud nihil confert, ad tussim uerò ulceraq; uiscerum ipsum quoque per se nonnihil iuuat.

¶ Pars IIII. Remedia ex ouis crudis integris (id est cum albumine & uitello) absorptis; primum per se extra & intra corpus: deinde alijs admixtis. Ouum crudum utiliter mox imponitur ambustis, siue albumen tantum imponas lana molli exceptum, siue totū unà cum uitello agitatum, (ἀναδεύσας:) refrigerat enim moderatè & sine morsu siccat, Galenus. Ad ignem sacrum: Ouo crudo linies corpus ubi feruor fuerit, & desuper folium betæ impones: miraberis sanitatem, Sextus. Ad epiphoras oculorum sedandas: Limaces complures tere in mortario nouo uel nitido, & adijce ibi ouum gallinaceum incoctum, & tinge illic lanam succidā, & fronti impone, Marcellus. Sæpe boum languor & nausea discutitur, si integrum gallinaceum crudum ouum ieiunis faucibus inseras, ac postero die spicas Vlpici uel allij cum uino conteras, & in naribus infundas, Columella. Ouum si sorbeatur crudum, prodest contra sanguinis fluxum, eiusdemq; mictum, Auicen. Alexander Trallianus oua cruda in renum inflammatione sorberi consulit. Ouum crudum si sorbeatur, sistit fluxum muliebrem, & reiectionem sanguinis superiorem, & arteriam attenuat, & clarificat. Facit etiam ad inflammationem ani, & rupturas, & ad omnem dolorem perfectè, Kiranides. Ouum crudum sitim prohibet, & raucedinem emendat, ut in nothis Galeno attributis legimus. Raucus si oua incocta recentia singula per triduum ieiunus hauserit, statim remediabitur, Marcellus. Cæterum toto ouo crudo utimur, admixto rosaceo, ad inflammationes circa palpebras, aures & mamillas, quæ ex ictu istarum partium uel aliter oboriuntur: item circa corpora neruosa, ut cubitum, tendines digitorum, uel articulos in manibus pedibusq;, Galenus. Andromachus apud Galenum in opere de compos. med. sec. locos, oua cruda integra duo immiscet medicamento cuidam composito ad sedem. Oua cruda cum passo oleiq; pari modo tussientibus dantur, Plin. Si quis purulentum tussit, (Ad puris & sanguinis excreationem, Plinius) ouū crudum cum pari mensura succi de porro sectiuo expressi, tantundemq; optimi mellis (Græci, Plin.) permixtum, calefactum ieiunus sorbeat, Marcellus. Ad phthisicos: Oua cruda duo in calicē uerguntur, eò adijciuntur olei optimi, gari floris, passi Cretici, singulorum unciæ quinq;, cumq; hæc in calicem cōieceris, axungiæ uetustissimæ tantundem in uase igne dissolues, eundemq; liquorē calidum cæteris rebus adijcies: omniaq; pariter super aquam feruentem remittes, & calida phthisicis bibenda præbebis, Marcellus. Oua in aceto macerata ut emolliatur putamen, cum farina in pane subigunt: quibus cœliaci recreantur. quidam ita resoluta (aceto mollita) in patinis torreri utilius putant, quo genere non aluos tantum, sed & menses fœminarum sistunt: aut si maior sit impetus, cruda (præmollita aceto) cum farina ex aqua hauriuntur, Plinius. Oua ex aceto decocta ardores urinæ, renum ulcera ac uesicæ mirificè tollunt: & multò magis, si nuper nata & cruda excusso albamento deglutieris, Platina. uide etiam in Vitelli remedijs infra. Oua cruda dysentericorum qui ardorem sentiunt clysteribus adduntur, cum uino modico ac largo rosaceo conquassata, Aetius. Qui præcordiorum ardore uexantur, si etiam febres & lumbricos habeāt, hoc remedio sanabuntur: Ouum crudum summiter apertum exinanies, idq; implebis oleo uiridi, & defundes: & lotio uirginis pueri implebis, & defundes: tum adijcies parum mellis, & in unum cum oui ipsius interioribus permiscebis, & potandum ieiuno dabis. hoc & stercus uetustissimum & lumbricos noxios pellit, & febrem acutissimam releuat, Marcellus. Ad secundas mulieris morantes: Sapæ cyathos duos, ouum crudum unum, & aquæ calidæ quod satis est, simul mixta bibenda præbeto. Et si sequitur quidē, confestim ipsam subuertet, eaq; uomente statim secunda eijcietur. Si uerò non exciderit, fœnungræcum cum aqua coquito ad tertias. præbe bibendum. est enim probatum, Nic. Myrepsus.

¶ Pars V. Remedia ex ouis duris & ustis. Oua elixando indurata, assa & frixa, miscētur medicamentis ijs quæ humores (fluxiones) exiccare possunt, Galenus. In ouis est astrictio, & propriè in uitello eorum assato, Auicenna. Aluum astringunt dura oua, magisq; si assa sunt, Celsus. Oua assata in cinere sine fumo, medentur solutioni uentris & dysenteriæ, (quod & in nothis quibusdam Galeno adscriptis legitur) cum sumuntur cum aliquibus astringentibus & aqua agrestæ: item asperitati (ulcerationi) intestinorum ac uesicæ, Auicenna. Galenus hoc scribit de ouis in aceto coctis, ut inferius referetur. Oua tota sistunt & menses mulierum cocta & ex uino pota, (dura intelligo,)

Plinius ut quidam citat. Si quæ mulier menſes ordinato tempore non habuerit, tria oua recentia ad duritiem cocta, putamine ſeparato, & minutatim conciſa lateri ignito infundat, & uaporē (quod per canalem aut infundibulum fieri poterit) utero concipiat; ſic fiet ut paulatim hoc uitium emendetur, Ex libro Germanico manuſcripto. uidetur autem hoc remedium, non prouocandis menſibus, ſed coercēdis illis qui intempeſtiuè fluunt deſtinatum eſſe. Oua cocta & cum melle trita tuſsientibus dantur, Plinius. uidetur autem de duris intelligere, ut ſupra expoſui. Ex ouo duro interius quod eſt (albumen nimirum unà cum uitello) paſſo intritum, adiectis aquæ calidæ cyathis duobus, ſi antequam cubitum eas biberis, quietiorem à tuſsi maiorē partem noctis habebis, & eius potionis adſiduitate ſanabere, Marcel. Putant aliqui oua diutiſsime elixa & indurata immodicè, homini uenenum fieri.

¶ Albumen & totum combuſtum ouum, & cum uino uel aceto potum uel impoſitum, omnes fluxus ſtringit, Conſtantinus. alij ex Aeſculapio, nulla albuminis mentione facta, ſic legunt, Ouum totum combuſtum, &c. Ad ſanguinis reiectionem è pectore, Ouorum cinis prodeſſe putatur, Serenus. Ad profluuium mulieris: Gallinæ ouum totum comburas & conteras, & in uino mixtum illinies, reſtringit, Sextus. uide in Teſta oui uſta inferius.

¶ Pars VI. Remedia ex ouis cum aceto coctis, aut ſolū in eo maceratis & emollitis. Si aceto coctum edatur ouum, exiccat fluxiones uentris, Galenus & Symeon Sethi. quòd ſi etiā admiſcueris aliquid eorum quæ dyſentericis & cœliacis proſunt, deinde ſuper igne mediocri & minimè fumoſo, qualis carbonum eſt, frixeris, & exhibueris ægris, non parum eos adiuueris. Conuenienter autem addetur huic remedio omphacium & rhûs, tum ruber dictus qui obſonijs aſpergitur; tum ſuccus ipſius; & galla, & ſidia, & cinis cochlearum quæ integræ toſtæ fuerint; nec non uinacea, & fructus myrti, meſpili, corni. his medicatiora ſunt balauſtia, & hypociſthis, & cytini, Galenus. Oua cocta ſicut ſunt (in teſta ſua nimirum) cum aceto, prohibēt effuſionem humorum ad ſtomachum & inteſtina, & fluxum uentris & dyſenteriam; & medentur aſperitati gulæ & uentriculi, Auicenna. Ex aceto decocta ardores urinæ, renum ulcera ac ueſicæ mirificè tollunt; & multò magis ſi nuper nata & cruda excuſſo albamento deglutieris, Platina. Maceratorum in aceto putamen mollitur, talibus cum farina in pane ſubactis, cœliaci recreantur. Quidam ita reſoluta (aceto mollita) in patinis torreri utilius putant. Quo genere non aluos tantum, ſed & menſes fœminarum ſiſtunt; aut ſi maior ſit impetus, cruda (præmollita tamen aceto) cum farina ex aqua hauriuntur: Et per ſe lutea ex ijs decocta in aceto donec indureſcant; iterumqꝫ cum trito pipere torrentur ad cohibendas aluos, Plinius. Cœliacos recreabis pane, Quem madido farre efficies ac mollibus ouis, Quorum teſta fero prius emolleſcat aceto, Serenus. Oua in aceto cum teſtis ſuis macerata, & alio die in patella infuſa ibiqꝫ toſta, cœliacis in cibo data plurimum proſunt, Marcellus. Oua decoquuntur ex aceto donec indureſcant, & uitelli eorum toſti cum pipere eſui cœliaco dantur, cito medētur, Marcellus. Tuſsis in equo (inquit Theomneſtus in Hippiatricis Græcis) quam æſtus aut puluis excitauit, ijs remedijs abigitur. Oua quinqꝫ cum ſuis putaminibus in aceto acri cum adueſperaſcere cœperit, macerabis, diluculo deprehendes exteriorem callum intabuiſſe, ſic ut ea prorſus emolleſcant: qualia uideri ſolent quæ intempeſtiuè ponuntur & præcoci partu gallinarū eduntur: quorū folliculus tactui non renitens, in ueſicæ modum liquoris capax remanet. Vbi os diduxeris, linguam educens, integra ſingillatim faucibus impelles: ſingula auripigmento cōuolues. ſed caput ſublime teneatur, dum ſingula deuorârit. Sub hæc autē fœnigræci aut ptiſanæ cremor melle dilutus infunditur. ea triduo data uitium extenuabunt, Hæc ille. Ad lentigines faciei, Pone in acerrimo aceto oua ſeptem integra, & tandiu dimitte ibi donec exterior teſta in modum interioris pelliculæ molleſcat, & cum eis admiſce pulueris ſinapis unc. 4. & ſimul tere & in faciem inunge frequēter, Trotula. Ad ſcabiem pruritumqꝫ: Oua gallinæ integra in acetum acerrimum demitte per diem noctemqꝫ; quæ ſi tria fuerint, ipſis cum putaminibus in eodem aceto contritis adijce ſulphuris ignem non experti, arſenici ſciſsilis, uuæ taminiæ, ceruſſæ, ſpumæ argenti, nerij ſucci, ſingulorū unciam unam, olei ueteris quantum ſatis eſt, omnibus contritis obline in balneo, Galenus Eupor. 3. 77. Oua decem in aceto acerrimo macerato, quoad omnis ipſorum teſta marceſcat & molleſcat. Dein coquito oua cum aceto, & luteis ipſorum cum roſaceo & aceto læuigatis, adijce lithargyri unciam ſemis. Mixta & ſubacta bene, redige ad glutinis craſsitudinem & illine, Nicol. Myrepſus.

¶ Pars VII. Remedia aliquot ex ouis permixtis cum alijs diuerſis remedijs efficacioribus. Etſi in præcedentibus etiam remedia aliquot ex ouis memorauimus, ubi ea cum alijs quibuſdam miſcentur, ſunt enim oua (ut ab initio huius capitis dictum eſt ex Galeno) ueluti materia plurimis alijs medicamentis, uiſum eſt tamen hoc in loco ſeparatim quædam recenſere, huiuſmodi præſertim ubi longè potentioribus remedijs oua adduntur, ita ut propè materiæ ſolùm inſtar eis ſint, nec aliud quicquam ſuapte ui aut minimum conferant. Cum balſamitis (uox uidetur corrupta, legerim diuerſis) rebus mixta oua, multis ſubueniunt ægritudinibus, Conſtantinus. Aduerſus ictus ſerpentium cocta oua tritaqꝫ adiecto naſturtio illinūtur, Plin. Contra fungos gallinarum oua cum poſca pota proſunt, addita ariſtolochiæ drachma, Dioſcorides. Scabiem corporum ac pruritum oleo & cedria mixtis tollunt: ulcera quoqꝫ humida in capite cyclamino admixta, Plinius. Ouaqꝫ cum betis proſunt ſæpe illita tritis, Serenus inter ignis ſacri remedia. Oua lacti cōmiſta (oogala uocant)

cant) dysentericis prosunt, Aetius 9.45. Torminibus quoq; multi medentur, oua bina cum allijs piscis (cum allij spicis) quatuor una atterendo, uiniq; hemina calefaciendo, atq; ita potui dando, Plinius. Fit & dysentericis remedium singulare, ouo effuso in fictili nouo, eiusdemq; oui mensura, ut paria sint omnia, melle, mox aceto, item oleo, confusis crebroq; permixtis. Quo fuerint ea excellentiora, hoc præsentius remedium erit. Alij eadem mensura pro oleo & aceto resinam adijciunt rubentem, uinumq;: & alio modo temperant, olei tantum mensura pari, pineiq; corticis duabus sexagesimis denariorum, una eius quod rhus diximus, mellis obolis quinque simul decoctis, ita ut cibus alius post quatuor horas sumatur, Idem. Tota oua adiuuant partum cum ruta & anetho & cumino pota ex uino, Plin. Oua gallinarum imparia in urina asini elixata & esa, nephriticos & colicos sanabunt mirifice, Kiranides.

¶ Oui testa aliquando mensuræ usum præbet medicamentis quibusdam, quibus fere etiam ipsum ouum (hoc est interiora, albumen & uitellus) adijcitur. Marrubij succũ Castor in ouum inane conijcit, ipsumq; ouum infundit melle æquis portionibus tepefactum, uomicas rumpere, purgare, persanare promittens, Plin. Ad uomicam aut similem tumorem, Ouum defundes in fictile, deinde putamen Marrubij succo implebis, post melle liquenti Omnia consociata tepenti prospera potu Sumuntur, referantq; malum, purgantq; leuantq;, Serenus. Sed clarius idem medicamẽtum à Marcello traditur, his uerbis: Ouum incoctum (crudum) in calicẽ defunditur, & testa eius succo marrubij impletur, & in ipsum (eundem scilicet in quem ouum depletum est) calicem defunditur: & mellis optimi despumati tantundem. omnia hæc in se permiscẽtur, ac tepefacta hauriuntur, miro modo uomicas rumpunt, & ad sanitatem laborantem stomachum perducunt. Ouum recentissimum aperies, & in calicem uacuabis, ac testam eius implebis melle optimo despumato, nec nõ oleo uiridi bono, & in ipsum (eundem in quem defusum est ouum,) ac simul omnia permiscebis, & diu agitabis: ac postea in calida aqua ipsum calicem tepefacies. & sic dabis dysenterico cui medendum erit, mire proderit, Idem Marcellus. Pastillus cœliacis & dysentericis: Ouum crudum recens perforato, & in uasculum euacuato, & cum testa subscripta mẽsurato: Olei omphacini testã oui unam; piperis albi tenuissime triti tantundẽ, gallarum omphacitidum tantundẽ, farinæ tritici tantundem. Omnia (nimirũ cum ouo, id est interioribus oui euacuatis) subacta & mollita in pastillos redigito, & in sartagine fricta ante cibum dato, Asclepiades apud Galenum in opere de Compos. medic. sec. locos. In eodem Galenus ex Archigene describens fomentum, cuius uapor intra os recipiendus est, ad gurguliones inflammatos & tonsillas, Origanum (inquit) aut hyssopum, cum sufficiẽti aceto diligenter in olla feruefacito obturata, operculum autem circa medium habeat foramen, deinde harundinem ad foramen operculi ac os ægri adaptato, ac fomentum admittito. Si uero os à feruore harundinis comburatur, ouum uacuum utrinque perforatum ægri in ore contineant, & per ipsum harundo inseratur.

¶ Pars VIII. De remedijs ex albumine oui. Petrus Aponensis problem. 69. quærit an albumen oui sit calidum, & uitellus frigidus: contra scilicet quàm communis & recepta medicorum opinio est. eam quæstionem nos ceu superuacaneam omittimus. Candidum oui crudum refrigerat, spiramenta cutis occludit, Dioscorid. Læuat exasperata, Celsus. Acrimoniæ expers est, collinit, & mitigat acres mordicationes, obstruit, Galenus in diuersis locis. Glutinat uulnera, Celsus. Aiũt & uulnera candido glutinari, Plinius. Albore oui utimur in purgandis uulneribus, & in constringendis quæ laxa sunt, Platina. Ambusta si statim eo perungantur pustulas non sentiunt, Dioscor. Oui crudi albumen lana molli exceptum, uel totum (id est albumẽ simul cum uitello) agitatum, Galenus utiliter imponi scribit ambustis, quòd ea moderate refrigeret: & sine morsu siccet. Auicenna (si bene memini) uitellum pariter & albumẽ humectantis naturæ facit, nutrimenti nimirum magis quàm medicamenti ratione. At uero ambustum flammis qui candidus oui Succus inest, penna inductus sanare ualebit, Serenus. Lana albumine madens utiliter imponitur locis igne aut aqua feruida adustis, Serapio. Miscetur utiliter medicamentis profluuium sanguinis ex cerebri inuolucris supprimentibus, quæ citra morsum obstruere & astringere possunt, Galenus, Auicenna, & Serapio. Ad sanguinem fluentem è naribus, aliqui thuris farinam cum calicis oui cinere, & uermiculato gummi ex oui candido linamento in nares conijciunt, Plinius si bene memini. In Andromachi quadam potione pro hæmoptoicis apud Aetium lib. 8. alijs quibusdam astringentibus candidum ouorum duorum adijcitur. Vtendum est hoc liquore non solum in oculis, sed etiam cæteris omnibus partibus quæcunq; remedijs minime mordacibus indigent, ut ulcera maligna (rebellia) omnia circa sedem & pudenda, quæ scilicet exiccare ea absq; morsu possunt, quale pharmacum est pompholyx lotus, & metallica quædam abluta, Galenus & Serapio. Faciem à Solis adustione tuetur, Dioscor. & Plin. Epithema ex albumine prohibet corruptionem coloris à Sole & remouet eam, Auicenna. Vtiliter contra hæmorrhoidis serpentis morsus crudum sorbetur, Dioscorid. quam uim Plinius luteo adscribit. Sunt qui ægrotos plerosque iam desperatos intra duos ignes ouorum albuminibus conquassatis perfricatos, diebus aliquot, semel quotidie, restitutum iri polliceantur.

¶ Oua conferunt coryzæ, Auicẽna: qui forte hoc intelligit de albumine præsertim, quod fronti (ut mox dicetur) applicatum, fluxiones à capite descẽdere prohibet. Lac muliebre mixto ouorum

candido liquore, madidaq; lana frontibus impositum, fluxiones oculorum suspendit, Plinius. Lanæ habent & cum ouis societatem, simul fronti impositæ contra epiphoras, non opus est eas in hoc usu radicula esse curatas: neq; aliud quàm candidum ex ouo infundi ac pollinem thuris, Idem. Est & unum de collyrijs mixtum cum thuris manna, ut id lana colligas, & circa tempora imponas, hoc fluentes oculorum lachrymas stringit: & facit somnum, si exiguum oleum adijcias, Sextus. Infantes apud nos à matribus uel nutricibus post balneum statim quotidie toto corpore illinuntur albumine oui conquassato cum modico uini tepido. Ouo (albo eius potissimum) tanquam sine morsu exiccante, utimur ad anacollemata quæ fronti imponũtur. & palpebrarum etiam pilos (quorum ortus non est directus, Serap.) eodem reflectimus (ἀνακολλῶμεν,) idoneo aliquo admixto, quale etiam thus est, præsertim pingue, & non uetus aut aridum. Verum in his nõ oui temperies, sed lentor ipse utilis est: quem forte aliquis etiam ideò utiliorem esse dixerit, quòd remedio cui miscetur, aduersus non sit, nam alia quædam lenta & uiscosa aduersantur, ut uiscum quod acre & calidum est, Galenus & Serapio. Candido ouorum in oculis & pili reclinantur, ammoniaco trito admixtoq;, Plinius. Agglutinatorium ad fluxionem oculorũ, Oui tenuis uitellum cum thure fronti imponito. Aut cochleam cum testa sua & oui candido ad strigmentitiam formam redactam in splenio altero ad alterum extendendo imponito, sua sponte decidit ubi restiterit fluxus, Archigenes apud Galenum de compos. sec. locos. Candidum oui fronti impositum cum thure fluxiones arcet, auertitq;, Dioscorides: pro cuius uerbis Græcis Ἀνακόλλημά ἐστι ῥευματιζομένων σὺν λιβανωτῷ ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐπιτιθέμενον: Barbari translationem cum thuris polline, frontibus perunctis, rheumatismos reclinat, Marcellus Vergilius reprehendit. Ex Plinio enim (inquit) accepto reclinandi uerbo, uoluisse uidetur eadẽ Plinio, non Dioscoridi, hoc loco docere: & de reclinandis palpebrarum pilis in hoc scriptore præcipere, cum non de palpebris reclinandis, compescendis, firmandisue Dioscorides hîc præcipiat, nisi nos fallimur: sed de compescẽda omni à superiore parte in oculos destillatione, seu rheumatismo. quam ob causam iubet fronti imponi. Verbum quidem anacollema, manifestè indicat uim remedij lentore suo glutinantis, aut naturæ suæ ui fluentia firmantis ac retinentis. Verum non eam ob causam, ut uidetur, ex ouorum candido fieri anacollema Dioscorides ait: sed quoniam glutinoso lentore fronti hæreret, Hæc ille. Et ipsius translationem hoc in loco nos etiam potius quàm Hermolai probamus. sed reclinandi uerbum cum de palpebris sermo est, compescere aut firmare, ut ipse interpretatur, non significat. neq; enim ueteres Græci medici ἀνακολλᾶσθαι dicunt palpebras (nam de his quoq; hoc uerbo utuntur æquè, quàm de fluxione retinenda) quæ effluant, sed quæ retortæ in oculum pungendo molestæ sunt, cum ad situm & rigorem naturalem illitis quibusdam (glutinantibus & rigorem cum aruerint præstantibus) reducuntur. quos pilos aliqui forfice euellunt. Hæc quod ad propriam uocum significationẽ. quod uerò ad rem ipsam, ipsaq; remedia, pleraq; quæ pilos reclinare possunt glutinoso humore suo, eadẽ si fronti illinantur, catarrhũ etiã ad oculos sistere posse uidetur. ¶ De anacollemate fronti apponẽdo ex albumine ouorũ thurisq; polline, ne fluxus (lachrymæ & epiphoræ) in oculos decumbant, & de pilis palpebrarum retortis albumine per se uel cum ammoniaco reclinandis, paulò ante scripsimus. Oua per se infuso candido oculis epiphoras cohibent, urentesq; refrigerant, Plinius. Inter ocularia pharmaca mordacitatis maximè expertia sunt quæ dixi, suntq; acrimoniæ omnis expertes tres præcipuè liquores, primus fœnigræci decoctum, alter lac, tertius tenuis ouorum liquor. In hoc genere esse existimandum est tum gummi, tum tragacantham. & nisi prædicta tria copiaq; & usu prompta & expedita essent, liceret parum gummi aut tragacanthæ in multa aqua maceratum in eundem usum uelut illa assumere, &c. Galenus in opere de compos. med. sec. loc. Et rursus, Eiusdem generis cũ prædictis pharmacis, subtenuis ouorum liquor existit, ex redundanti potens humiditates abluere, & exasperata oblinere. uerum obturandi meatus uim cum illis æqualiter non habet, sicut neq; uim resiccandi. Atqui fœnigræci succus quod ad uiscositatem attinet, similis est albo ouorum liquori, &c. Et iterum, Lenitiuos liquores dico oui candidum & fœnigræci decoctum, & lac. Vt plurimum uerò albus oui liquor cum accommodatis pharmacis lippitudines curare sufficit: per collyria uidelicet Monohemera, hoc est unius diei appellata, &c. Albus & tenuis ouorum liquor, quo ad ophthalmias etiam utimur, è numero pharmacorum ab omni morsu & acrimonia alienissimorum est, nec ita fallit ut lac non raro fallere solet, emulsum scilicet ab animalibus, quæ cruditate, aut labore nimio, aut siti affecta fuerunt, aut malis usa cibarijs, quod in mulieribus sæpe accidit, unde lac intemperatum efficitur. Oua uerò unum duntaxat, ex uetustate scilicet, uitium habent, quod facile est cauere recentibus utentem, Galenus de simplic. lib. 11. Albumen oui sedat dolores acres, magis quàm ulla alia eiusdem facultatis: quoniam agglutinatur & remanet, nec facile recedit ut lac, Auicenna. Gallinæ ouum notissimum est omnibus habere uim ad omnium oculorum dolorem. album infusum in oculos sedat punctiones, Sextus: omnesq; feruores & prurigines, Constantinus. Oui candido ad lippitudines utimur, Galenus. Oua per se infuso candido oculis epiphoras cohibent, urentesq; refrigerant. quidam cum croco præferunt, & pro aqua miscent collyrijs. infantibus uerò contra lippitudines uix aliud remedium est, butyro ammixto recenti, Plinius. Candidum oui inflammationes oculorum infusum lenit, Dioscor. Et rursus, Inflammationes oculorum lana exceptum, addito rosaceo, melle & uino, mitigat. Ad cruentos & suggillatos oculos candidum oui instillatum prodest, atq; amplius pura lana exceptum

& super-

& superne impositum, Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. ¶ Ad auris dolorem à calore, Oui album instillato meatui auris, Nicolaus Myrepsus. Dolores aurium leniuntur oui candido, Galenus de compos. sec. loc. Et rursus, Ad dolorem auris ex inflammatione obortū, Misceatur opium muliebri lacti & oui candido, quæ ipsa etiam per se sæpe aurium inflammationibus profuêre. Ad aurium nocumenta ex aqua, Oui aquato, modo eodem quo in oculorum inflammationibus uti ipso consueuimus, præparato utitor, Galenus Euporiston 1. 16. ¶ Summè tepidum (ἀκροχλίαρον) prodest uesicæ rosionibus, renū exulcerationibus, gutturis scabriciæ, reiectionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis rheumatismis, Dioscorides: tanquam de candido oui tantum hæc remedia accipienda sint, ego de toto ouo acrochliaro, id est non cocto, sed leuiter calefacto forte ptoq; hæc uere scribi putarim. Aiunt & calculos pel.i candido oui, Plin. Ex albumine fit clyster cum meliloto propter ulcera intestinorum & putrefactionem eorum, Auicenna. Dioscorides quidem uitellum cum meliloto utilem esse scribit ad inflammationes sedis & condylomata. Ex albumine fit pessarium cum oleo de alcanna, quod ulceribus uuluæ salubre est, & uuluam lenit, Auicenna. Ouorum quinq; candida adijciuntur cerato cuidam podagrico refrigerāti apud Aetiū 12. 43.

¶ Est quando albumen oui alijs & potentioribus ferè medicamētis admiscetur, ex quibus nonnulla priuatim hîc conscribere libuit. Vlceribus ex ambusto cum candido ouorum tostum hordeum & suillo adipe, mirè prodest. Eadem curatione ad sedis uitia utuntur. infantibus quidē etiam si quid ibi procidat, Plin. Ad combusta igne, Ordea uel franges atq; oui candida iunges: Adsit adeps, (mira est nam forma medelæ,) Iunge chelidonias, ac sic line uulnera succis, Serenus. Ad ignem sacrum candido ouorum trito cum amylo utuntur, Plinius. Sunt qui sex aut septem albumina cum thure albo permisceant, & emplastrum inde paratum ossibus fractis imponant, Obscurus. Ad sanguinem sistendum, Cum oui candido mistæ & pilis leporis exceptæ aloes pars dimidia & thuris pars una, medicamentum sunt optimum, Galenus quinto Methodi & in libro de curandi ratione per phlebot. Felle tauri cum oui albo collyria fiunt (ad oculos,) aquaq; dissoluta inunguntur per quatriduum, Plinius. Aetius lib. 15. cap. 28. describit emplastrum ex ouis optimum, quod accipit spumæ argenti, cerussæ, ana unc. iiij. cadmiæ unc. ij. ceræ lib. j. rosacei lib. ij. ouorum albumina decem. Metallica (inquit) ex aqua & uino terito, deinde cum ouorum albuminibus subigito, postea liquatis quæ liquari oportet admisceto, unito & utere. Vsum ipse non exprimit, uidetur autem ad ulcera maligna facere, quæq; circa sedem sunt, quæ citra morsum siccari conuenit. Describitur & apud Galenum alicubi, in opere de comp. sec. genera (ni fallor) ceratum quoddā ex ouis. Vt splendescat facies: Farinam fabarum misce cum albuminibus oui, & inunge, Furnerius Gallus. Candido ouorum in oculis & pili reclinantur, ammoniaco trito admixtoq;: & uari in facie cum pineis nucleis ac melle modico, Plin. Asclepiades apud Galenum in opere de compos. sec. loc. ad catapotij adipsi, id est sitim extinguentis compositionem, seminum cucumeris & portulacæ ana partes duas capit: & tragacanthæ partem unam ouorum crudorum recentium candido dissoluit, & probè tritis alijs addit, & catapotia inde facta in umbra siccat, atq; unum sub lingua teneri iubet, ut liquor inde solutus deuoretur. Ramicosis cochlearū cinis cum thure ex oui albi succo illitus per dies XXX. medetur, Plin. Ad pedum rimas ouorum candido decocto cum cerusæ denariorum duorum pondere, pari spumæ argenti, myrrhæ, exiguo deinde uino utuntur, Plinius. ¶ Sunt qui ad uulnera quædam sananda, oui albumen cum sale subactum in olla noua urant donec soluatur & clarum fiat, hoc deinde lapide calido in puluerem atterūt, ut in libro quodam Germanico manuscripto reperi. ¶ Liquor de albumine instrumentis chymicis destillatus, oculos refrigerat & confortat: & utiliter miscetur collyrijs alijsq; oculorum remedijs. Facies & manus eo ablutæ nitore & claritate proficiunt. Cicatrices etiam fœdas, combustionis aliarumq; noxarum cutis uestigia emendat frequenti illitu, Ryffius ex Brunsuicensi ni fallor.

¶ Pars IX. De remedijs uitelli. Vitellus ouorum eandem albumini uim obtinet, (hoc est similiter conuenit ijs quæ remedia minimè mordacia postulant:) quamobrem miscetur cerotis lenientibus (ἀδήκτοις) ouis elixis uel assis exemptus. interest autem parum aliquid, eò quòd oua assa, paulò magis exiccent, eodemq; nomine minus leniant aut mitigent. Miscet & cataplasmatis aduersus inflammationes, ut in ijs quæ circa sedem fiunt, cataplasmatis è meliloto, Galenus & Serapio. Oui uitellus extrinsecus illitus paregoricus uel stypticus inuenitur, Inter notha de simplicibus Galeno adscripta. In ouis est astrictio, & propriè in uitello eorum assato, Auicenna. Corn. Celsus scribit uitellum crudum mollire, discutere quæ in aliqua parte corporis coierunt, & uulnera purgare. Vitelli ouorum incoctorum (id est crudorum) coagitati & inliti, liuores qui ex tumore aut collisione aliqua facti erunt, etiam ueteres, extenuant, Marcellus. Ad liuentia luteis ouorum utuntur: si uetustiora sint, cum bulbis ac melle, Plin. Vitellus assatus & tritus cū melle, utiliter imponitur panno & nigredini, (suggillatis & liuoribus,) Auicenna: sed hoc de suggillatis oculorū apud Galenum legitur, ut inferius recitabo. ¶ Vitellus assatus miscetur medicamento cuidam ad sedem ex Andromacho apud Galenum in opere de comp. sec. loc. Sedis etiam uitijs utilia sunt ouorum lutea, durata igni, ut calore quoq; prosint, Plin. Extalem (id est anum) nimis prominentem reprimit gallinaceus uitellus si coctus integer ab ipso ægro illic calidus adsiduè contineatur, Marcellus. Ouorum lutea utilia sunt & ceruicis doloribus cum anserino adipe & rosaceo, & condylomatis cum ro-

saceo. item ambustis durata in aqua, mox in pruna putaminibus exustis, tum lutea ex rosaceo illinuntur, Plin. Prodest & tussientibus per se luteum deuoratum liquidum, ita ut dentibus nõ attingatur. thoracis distillationibus, faucium scabriciæ, priuatim contra hæmorrhoidum morsum illinitur, sorbeturq́ crudum, (Dioscorides hanc uim albumini tribuit.) Prodest & renibus, uesicæ rosionibus exulcerationibusq́, & cruenta excreantibus, Idem. Oua sorbilia prosunt tussi & pleuritidi, & phthisi, & raucedini uocis ex caliditate, & stricturæ anhelitus, & sputo sanguinis, præsertim cum sorbetur uitellus eorum tepidus, Auicenna. Et rursus, Vitellus confert ulceri renum & uesicæ, præcipuè si sorbeatur crudus, (hoc Platina de integro ouo scribit.) Vitelli ouorum crudi quinque cum uini tribus cyathis hæmoptoicis prosunt, Constantinus & Aesculapius. Cum uini ueteris aut mulsi cyathis tribus permixti, & calidè per triduum poti, excreationes cruentas emendant, Marcellus. Suggillata in oculis oui uitellus impositus discutit: sunt qui mel misceant, Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. 5. 1. Oui assi uitellus miscetur cataplasmatis ad oculos lippientes, inter Asclepiadis medicamenta in eodem opere 4. 7. item ad fluxiones cohibendas. Agglutinatorium ad fluxionem oculorum, Oui tenuis uitellũ cum thure fronti imponito, (ὠοῦ λεπτοῦ λέκυθον, uide an legendum ὠοῦ λεπτὸν [uel λευκὸν] ἢ λέκυθον. nam & albumen & luteum oui conuenit,) Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. 4. 8. Ad hæmalopes & hyposphagmata, id est cruentos & suggillatos oculos, statim à principio tum ad inflammationem tum ad dolorem compescendum prodest oui assi luteum cum uino impositũ, Ibidem. ¶ Vitellus apostemati calido in aure medetur, Auicenna. ¶ Dolores stomachi lenit oui uitellus tostus & in farina comminutus, cum polenta potus, Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. & Euporiston 1. 97. Ouorum uitelli cum uino uel oleo cocti, adiecta polenta, mane sumpti, medentur his qui cibos non continent, Constantinus. In patinis frigitur uitellus ut cibo aluos sistat, per se uel admixta galla aut fructu rhois, Dioscorid. Sistunt & menses mulierum cocta ouorum lutea, & ex uino pota: inflationes quoq́ uuluæ cruda cum oleo ac uino illita curant, Plinius.

¶ De remedijs ex eodem cum alijs medicamẽtis admixto: primum extra corpus, deinde intra. Ad liuentia ouorum luteis utuntur: si uetustiora sint, cum bulbis ac melle, Plin. Contra adustionem ignis, unguentum laudatur ex uitellis ouorum recentium, oleo rosaceo, cera alba & sepo arietino, Galenus ut quidam citant. Vitelli cum oleo rosaceo & croco inuncti medentur dolori podagricorum: & si ualde doluerint, misceatur modicum opij, Idem ut quidam citant. Ouorum assatorum lutea quinq́ apud Aetium 12. 44. adduntur unguento cuidam arthritico anodyno. Ad exanthemata curãda oui cocti uitellus cum melle & psimmythio tritus rectissimè adhibetur, Marcellus. Si quæ maligna pustula in facie, uel brachijs uel pedibus, non frangat eam ne forte de uita periclitetur. sed uitellum oui cum pari sale ad spissitudinem subactũ imponat & leniter fricet. uel in ouum albumine eiecto salem iniectum diligẽter misce, & cum linteo impone & illiga pustulæ, Obscurus. ¶ Oui uitellus tostus cum rosaceo & croco utilis est oculorum doloribus, (περιωδυνίαις,) Dioscorid. Lutea ouorum cocta ut indurescant, admixto croco modicè, item melle & lacte mulieris illita, dolores oculorum mitigant. uel cum rosaceo & mulso lana oculis imposita, uel cum trito apij semine ac polenta in mulso illita, Plinius. Si chemosis (id est utriusq́ palpebræ distortio ex inflammatione) fortis contigerit, oui luteum cum muscæ (μυίας. sed in hoc remedio caro muris non muscæ adhibenda legitur apud Galenum Euporiston 1. 31.) carne terito, atq́ ubi ad cerati formam deducta fuerint, linteolo excepta impone, confestim sedant, Archigenes apud Galenum de compos. med. sec. loc. 4. 8. Et mox: Oblitiones oculorum, Oui assi luteum cum modico croco ac uino tritum imponito. Vitellus cum croco & oleo rosaceo utilissimus est ictibus (magnis doloribus, Dioscor.) oculorum: & cum ex eo fit cataplasma cum farina hordei auertit fluxionem ab oculis: & cum thure fronti illinitur eandem ob causam, Auicenna. Vitellum oui (eodẽ die positi) aliqui cum sale subigunt: & ustum inde puluerem oculis equorum lunaticis inspergunt: quo remedio cicatrices etiam aboleri aiunt. ¶ Ad ceruicum tumores sedandos, ouorũ uitelli cocti cum adipe anserina illiniuntur, felle caprino, æquis ponderibus permixto, atq́ inde ceruices fricantur, Marcellus. ¶ Ad mamillas Aegineta 3. 35. ouorum luteis crudis cum cerato utitur. ¶ Fissuras ac rimas pudendorum iuuat resina fricta cum rosaceo trita ad strigmentitiam crassitudinem, ammixto etiam oui assati uitello, Asclepiades apud Galenum lib. 9. de comp. sec. loc. ¶ Luteum oui inassatum cum meliloto sedis inflammationibus prodest & condylomatis, Dioscor. Cum uitello, sale & melle, sunt qui & crocum addant, balani ad aluum proritandam componuntur. Nõnulli cum celeritate opus est, uel alia desunt, uitellum copioso sale mixtum linteolo illigant. Cum propter hæmorrhoides locus inflammatur, maximè ubi dura aluus eum locum læsit: tum in aqua dulci desidendum est, & uitium fouendum ouis, imponendi uitelli cum rosæ folijs ex passo subacti, Celsus. ¶ Ouorum uitellum (ut alibi etiam candidum) Hippocrates mollitorijs uteri medicamentis admiscet.

¶ Intra corpus cum alijs remedijs. Gallinacei oui uitellum semicoctum oleoq́ permistum si quis sorbeat, sitire desinet, Marcellus. ¶ Cum uua fruticis eius quem rhoa dicunt, aut galla in patinis frigitur uitellus, ut cibo aluos sistat: qui per se etiam offerri solet, Dioscor. Damus & ouorum assatorum lutea dysentericis cum modico aceto ac rhoẽ, paucissimo oleo admixto, Aetius. Quinque ouorũ lutea in uini hemina cruda sorbentur dysentericis, cum iure putaminis sui, & papaueris succo

succo ac uino, Plin. Vitelli tosti cum pipere esui cœliaco dantur, cito medentur, Marcellus. Lutea ouorum per se decoquuntur in aceto donec indurescant, iterumq́ cum trito pipere torrentur ad cohibendas aluos, Plin. Et rursus, Ouorum lutea dantur cœliacis cum uuæ passæ pinguis pari pondere, & malicorio, per triduum æquis portionibus. Et alio modo, lutea ouorum trium (cum) lardi ueteris & mellis quadrãtibus, uini ueteris cyathis tribus trita ad crassitudinem mellis, & cum opus sit auellanæ nucis magnitudine ex aqua pota. Item ex oleo fricta terna, totis ouis pridie maceratis in aceto. Sic & lienicis. Sanguinem autem reijcientibus cum tribus cyathis musti.

¶ Ad eminentias expertum ualde probatum: Ouum elixato donec durum fiat, & repurgato: quod in eo testaceum est, abijcito, interiorem autem eius partem cum albo ipsius in carbones conijcito, & tantisper assato, donec totum albescat. dein uitellum eius conijce in mortarium plumbeum, cum cerussa & oleo rosaceo sufficienti: & omnia simul diligenter subigito, quoad glutinis crassitudinem nanciscantur. Dein chamæmelon coquito in aqua ad tertias, & foueto cum spongia sæpius locum. Post unctionem desuper cum penna illinito, & sic curato bis die, assidue obseruando, Nicolaus Myrepsus.

¶ Aqua de uitellis destillata uestigia combustionis & ex alijs læsionibus cutis relicta sanat (ut etiam de albumine destillata) & omnem scabiem cutis: sed multò efficacius ad hæc est oleum de uitellis, (de quo supra scripsimus,) Ryffius.

¶ Pars X. De remedijs ex pellicula oui interiore, & ex pullis ouorum, id est nondum exclusis. Membrana putaminis detracta ouo siue crudo, siue decocto, labiorum fissuris medetur, Plinius. In oui testa membrana quæ hæret, ruptis labijs recte adponitur, Marcellus. Labiorum fissorum cura mirabilis, Oui internam pelliculam fissuris eorum agglutina, Nic. Myrepsus. Hymen, id est pellicula oui, ad labra scissa & aurium fractionẽ facit, & ad asperam linguam, item ad cruris fracturam, Kiranid. Vestem (id est tunicam) oui delicatam interiorem siccatam, contere, uino misce, & cola, & ex aqua calida dysenterico da bibendam, Marcellus. ¶ Stomachum dissolutum confirmant pulli ouorum cum gallæ dimidio, ita ut ne ante duas horas alius cibus sumatur. Dant & dysentericis pullos in ipso ouo decoctos, admixta uini austeri hemina, & pari modo olei polentæq́, Plin.

¶ Pars XI. De remedijs ex testis ouorum: primũ simpliciter, deinde ustis, tertio de testis ouorum unde pulli exclusi sunt. Amiantum Syluaticus interpretatur testas ouorum è quibus pulli in nido excluduntur, manifesto errore, cũ amiantus genus lapidis sit. hoc forsan fieri potest, ut ad medicinam amianti loco testæ ouorum usurpari possint. ¶ Crito apud Galenum lib. 5. de compos. med. sec. loc. præscripto ad lichenas medicamento, Forinsecus (inquit) conseruandi pharmaci gratia uesicæ pelliculam, aut oui testam, aut uiridia folia quantum satis est impone. ¶ Vnguentum ad splendorem faciei: Putaminum ouorum puluis, semina melonum mundata, misceantur cum pinguedine anatis lota, Furnerius. ¶ Oui testa tosta cum mirro (myrto) attritiones pedum ex calceamentis sanat, omnemq́ tumorem & rheumatismum constringit. Vtilis est etiam in pessarijs, & in his quæ sunt circa sedem, hoc est ad matricis passiones, & dolores sedis: maximè uerò tumores erysipelatum & nascentiarum, Kiranid. ¶ Ad sanguinis narium eruptiones: Putaminis oui partem unam, gallæ omphacitidis partem unam, trita linamento torto aqua aut aceto madefacto excipito & indito. frontem uerò aut nasum gypso aut luto figulino integito. aures autem contente obturare iubeto, Asclepiades apud Galenum de comp. med. sec. loc. Sunt qui ad hoc remedium oui putamine usto uti malint: Vide inferius. Ad sanguinem sistendum: Cortices ouorum in aceto acri donec molliantur maceratos, in Sole siccabis, conteres, & insperges ubicunq́ sanguis fluit. Vel, puluerem ex ouorum corticibus cum fuligine pistoria mistum, insperge, & mox sistetur, Ex libro Germanico manuscripto. ¶ Ad dolorem dentium: Ouorum putamina, sepiam & oleum misceto & coquito, donec tertia pars relinquatur, & tepidum ore contineto, Galenus Euporiston 3.187. ¶ Si aluus fluat, Torridus ex uino cortex potabitur oui, Serenus. ¶ Recentiores authores inter calculi remedia celebrant oui testas, Alex. Benedictus. Ad eliciendam urinam: Ex ouo recente interiora (album & uitellum) effundas: & testam digitis in calicem uinum continentẽ confriato: & mox pariter ebibito, urina statim sequetur, Obscurus. Sunt qui ad hoc remedium testa oui ex quo pullus exclusus sit, utantur. ¶ Ad penis dolorem & inflammationem: Cuminum & ouorum putamina bene decoquito, & foueto: effectum miraberis, Galenus Euporiston 3.279.

¶ Equo strophoso oua quatuor in os confringito, & ut simul cum putaminibus deglutiat, curato, Anatolius.

¶ E testis ustis remedia. De corticibus ouorum urendis scribit Bulcasis tractatu tertio. Comburi putamina sine membrana oportet, Plinius. Puluis ad ulcus antiquum in crure siccandum: Cortices ouorum & soleas calciamentorum ueterum ure, quibus addes fimum bubulum de mense Maio arefactum & tritum. De his mistis puluerẽ insperge ulceri, & lanuginem typhæ superinsperge. Calx alba de testis ouorum in furno ustis, chirurgis erodens præstat medicamentum, Tragus.

¶ Oui putaminis cinis in uino potus, sanguinis eruptionibus medetur, Plinius. Si sanguis ex uulnere immodice fluat, fimi caballini cum putaminibus ouorum cremati cinis impositus mirè sistit, Idem. Si uerò infrenus manat de uulnere sanguis, fimus mãni (equi) cum testis uritur oui, Et reprimit fluidos miro medicamine cursus, Serenus. Cortex oui ustus tritusq́ inflatur naribus ad

ſiſtendum ſanguinem, Kiranides. alij etiam non uſto utuntur, ut ſupra dictum eſt. Ad ſanguinis è naribus profuſionem: Oui putamen integrum comburito, & liquorem ex eo extractum cum fiſsili arſenico permiſceto, in nareſq; patientis immittito. ſi arſenicum præſtò non fuerit, ſolus oui liquor ſufficiet, Galenus Euporiſton 3. 97. Ad ſanguinem fluentem è naribus, aliqui thuris farinam cum calicis oui cinere & uermiculato gummi, ex oui candido, linamento in nares conijciunt, Incertus. Putaminis cinis in uino potus ſanguinis eruptionibus medetur. ſic fit & dentifricium, Plin. Dentifricium præſtat cinis ex ouis, ſed non ſine uino, Serenus. atqui Plinius in uerbis iam recitatis ſcribens, Sic fit & dentifricium, intelligere uidetur, non quaſi id quoq; cum uino fiat, ut medicamentum proximè ab eo memoratum in uino bibendum contra ſanguinis eruptiones: ſed uſto ſimiliter putamine, & abſq; membrana ut de proximo remedio dixerat. Cortex oui uſtus collutus (forte affrictus: niſi cum uino colluendum dicas, ut Serenus ſentire uidetur) dentes purgat, Kiranides. ¶ Ventris dolori: Præterea niuei ſterilis teſta uritur oui, Quæ poſtquam in tetram fuerit conuerſa farinam, Ex calidis potatur aquis, & pota medetur, Serenus. ¶ Recentiores ad geniture profluuium corticis oui cinerem laudant, Alex. Benedictus. ¶ Si ramex in ſcrotum deſcenderit, utiliter illinitur cinere de teſtis ouorum mixto cum uino. ſic enim inteſtina in locum ſuum redeunt, Obſcurus. ¶ Idem cinis mulierum menſes cum myrrha illitus ſiſtit, Plinius. Ad profluuium mulieris, Gallinæ ouum totum (cum teſta ſcilicet) comburas, & conteras, & in uino mixtum illinies, reſtringit, Sextus. Ad alba mulierũ profluuia, cineris corticis oui, cineris cornus cerui, farinæ ſuccini, ſeminis anethi, ſingulorum drachmas duas miſce, cribra, fiat puluis, utatur cum aqua.

¶ Remedia de teſtis ouorum unde pulli excluſi ſunt. Nicolaus Florentinus in difficultate urinæ mirificè commẽdat corticem oui è quo pullus excluſus eſt, cuius à pellicula ſua repurgati drachmam propinat. ego eundem cum nobili cuidam fœminæ exhibuiſſem, emiſit duodecim (uaſa) uitrea urina plena. eſt enim hoc ſummum remedium, Gatinaria. Alij ſimpliciter teſtam oui è uino propinant. Eoſdem cortices, à quibus pullus exierit, & eodem pondere Leonellus cum aqua ſaxifragæ bibi conſulit ad prouocandam urinam. Idem remedium beſtijs etiam & pecoribus prodeſſe reperio. ¶ Si mulieri matrix prociderit, abluat eam aqua, & linteo abſtergat, & ungat ungento quod Martiatum appellant, & poſtremò inſpergat teſtas ouorum tritas è quibus pulli excluſi fuerint, Obſcurus.

H.

a. Volucrum pleræq; à ſuis uocibus dictæ ſunt, ut anſer, gallina, Varro. Gallinula diminutiuum, apud Auienum Arati interpretem. Thrax eſt gallina Syro par, Horatius Serm. 2. 6. Cortis aues pro gallinis dixit Martialis. Oua pullina, id eſt gallinarum, Lampridius. Myricæ ſemen cum altilium pingui furunculis imponitur, (gallinarum intelligo,) Plinius. Pumiliones aues (id eſt gallinas, ut & Græci pro gallinis ſimpliciter aues dicunt) non nimium probo, Columella. Auitia oua pro gallinaceis Cælius Rhodig. dixit, ut Græci ὀρνίθεια. ¶ Ἀλεκτορὶς, θρὶξ ἡ ὑπὸ τῆ κεφαλῆς τρεφομένη, καὶ ὄρνις ἡ θήλεια. id eſt, capillus & gallina, Varinus. ſed melius legetur ἀλεκτορὶς, ut Heſychius habet. Alectoridas Perſæ etiam coruos uocant, Hermolaus. mihi quidem mendum ſubeſſe uidetur. ὄρνις, ὄρνιθος communiter (Doricè ὄρνιξ ὄρνιχος. quanquam Alcman in recto ὄρνις dixit) maſc. & fœm. genere apud ueteres dicebatur de quauis aue, non de gallina tantum ut recentiores uulgò utuntur. Menander tamen ὄρνιθας & ὄρνεις, τὰς, dixit pro gallinis, & Antiphanes ὄρνιν θήλειαν pro gallina. ὄρνιθας & ὀρνίθια (Cratinus etiam ὀρνίθια dixit) conſuetudo nunc ſolum gallinas uocat, gallos uerò ἀλεκτρυόνας & ἀλεκτορίδας. Reperitur & ἀλεκτρυὼν & ἀλεκτρύαινα quoq; apud Comicum pro gallina: & apud Nicandrum ϛρουθὸς, per excellentiam ſcilicet. non enim de paſſere modo, ſed de quauis aue ϛρουθὸν Græci dicunt. Βοσκὰς ὀρταλὶς, gallina domeſtica uel altilis Nicandro: qui etiam gallinarũ oua ὀρταλίχων ἁπαλῶν ὠδῖνα appellauit. Κύμβαι, ὄρνιθες, Heſych. & Varinus. uidentur autem aues ſimpliciter intelligẽdæ: quoniam cymbateutæ etiam aucupes Varino ſunt. Κόρκορα, ὄρνις, Pergæis, Iidem. Κίκκα, gallina, Iidem. κικκὸς etiam gallus eſt Heſychio. Gallinas Comici aliquando mylacridas uocant. quanquam Ariſtophanes ita appellat beſtiolam inter molas naſcentem, Hermolaus. Σὺ δὲ δοῦλος ἢ λιθαργωδὸς (Scholiaſtes gallinã interpretatur) ἔξιθι, Πολλάκις ἀνεστήσατε μ' εἰς ἐκκλησίαν Ἀωρὶ νυκτῶν διὰ τὸν ὄρθειον νόμον, Vir quidam in Eccleſiazuſis Ariſtophanis. Plura de Græcis gallinæ nominibus leges in Gallo a. ¶ עיש, aiſch, uel עש, Hebraicum nomen ſyderis eſt, quod alij draconis ſydus, alij Pleiades ſeu gallinã (Germani uocant die Glugghenn) interpretantur, Munſterus. ¶ Dic me tuum paſſerculum, gallinam, coturnicem, Plautus Aſin. ¶ Gallinarius, gallinaceus, & alia deriuata à Gallina in utraq; lingua reperies in Gallo a. & ſtirpiũ quoq; nomina ab hac alite facta.

¶ Epitheta. ὀρταλὶς βοσκὰς Nicandro, gallina altilis. Legitur & ὄρνις κατοικὶς, id eſt gallina domeſtica, & ὄρνις σιτιστὴ, id eſt gallina pinguis apud eundẽ. ¶ Tenera, cohortalis, glociens, glocitans, querula, apud Textorem.

DE OVO ET SI IN PRAECEDENTIBVS IN A. B. ET D. NIHIL dictum ſit: uiſum eſt tamen hîc in Philologia, eodem de ouo ordine pertractare, quem in ipſis alioqui animalibus ſeruamus: ut in a. conferantur, quæ ad nomina & denominationes pertinent, in b. partes &c.

OVA Hebraicè bezah dici inuenio, Arabicè beid uel baid apud Auicennam. non probo enim quod

quod apud Serapionem naid legitur. Syluaticus baadh scribit pro Arabica uoce. Idem barch & elbair nescio cuius linguæ uocabula, (Arabica & corrupta conijcio) oua interpretatur. Munsterus in Lexico trilingui beza & beia scribit, ביצא, ביעא. Ouum Latini à Græco ᾠὸν dixerunt, interposita u, litera euphoniæ causa. Græci uerò ᾠὸν quasi οἶον, hoc est solitarium, singula enim pariuntur, Etymologus. Hodie uulgò αὐγὸ nominant. Itali ouo, Galli oeuf. Germani ey. Angli an egge. Ouū ex poetis aliqui ὤϊον uocant, uel ὀίϊον, (si rectè scribitur, Eustathius hoc omittit ὤεον & ὤϊον tantum ponit, &c.) Alexis ἡμίτομα ᾠῶν dixit. Ὠὸν πολὺ λευκότερον, Sappho. alij ᾤεον, Athenæus. Alij ᾠάριον diminutiua forma, Idem & Eustathius. Κτίλα τ᾽ ὤεα βρύχων, Nicander. id est mãsuetarum ouium oua comedens. Ὠβεα, τὰ ᾠά, Ἀργεῖοι, ἢ τὰ ἀργὰ ὦτα, Hesych. Ὠβεοκόπας, serpentes nimirum ab ouis deuorandis. ἀπὸ τούτου ὤβελλ ᾠὸν, id est ouum, & nux uel lignū Persici, τοῦ περσικοῦ τῆς ψύης, Idem. Ἄρκηλα, ouum, sed Crêtes hystrichem sic uocant, Hesych. & Varinus. Cyami nomine non aliud intellexisse uidetur Pythagoras quàm ouum, quòd sit in eo animaliū κύησις, id est fœtura. Vide in f. infra. Ouatus in similitudinem oui factus. Alijs turbinatio pyri, alijs ouata species (Cælius oualem figuram dixit) ceu malorum aliquibus, Plinius lib. 15. Aurum ouatum, ouo illitum, quoniam oui albo antea illito, æra ac marmora auri & argenti laminis decorarent. Hinc illud subijt, auro sacras quòd ouato Perducis facies, Persius Sat. 2. nec obstat quòd ouum habeat primam longam, pleraq; enim deriuatiua primitiuorum naturam non seruant. Hoc Plinius lib. 35. de marmoribus loquens innuere uidetur: quum inquit Claudij principatu inuentum, (Neronis uerò) maculas quæ non essent in crustis inserēdo, unitatem uariare, ut ouatus esset Numidicus, ut purpura distingueretur Sinnadicus. Nonnulli ouatum aurum dici aiunt, ouatione uictoriaq; quæsitum; uel ingens & copiosum, quantum ouationibus comparatur. Ouatio, tempus quo gallinæ oua faciunt, Plinius lib. 29. Certa luna capiendum censent, tanquam congruere ouationem etiam (aliâs, operationem eam) serpentium humani sit arbitrij. Ouare, per onomatopœiam, ut & Græcis ὤζειν, quod Hesychius interpretatur βοᾶν, καὶ λέγειν ὢ ὤ, καὶ θαυμάζειν. Ouatio dicebatur etiam paruus triumphus, ab ouo; uel potius ab ohe interiectione gaudentium, quasi ohatio. Vel à uoce militum, quæ fiebat geminato oo, litera, per interpositionem u, euphoniæ causa. Ὦα, (penanflexum) μηλωτή, διφθέρα, & fimbria uestis siue inferior: siue superior circa collum, quam & περισόμιον & περιτραχήλιον uocant, & στόμα ἐνδύματος. alij ἀνάκλασιν ἐνδύματος interpretantur, in Psalmo ἐπὶ τὴν ὤαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ, Suidas. Apud Hesychium scribitur ὤα paroxytonum, τὸ περιβόλαιον ἢ μηλωτή, &c. Ὦα, id est fimbria uestis, ab oue dicta est, quoniam ueteres solebant pellem ouillā extremis uestibus assuere quo minus attererentur, Eustathius. Dicitur etiam ᾠὸν (in plurali ᾠὰ) tabulatum in domo superius apud Lacedæmonios, quod & ὑπερῷον uocatur, Idem. Ὦα pro οἴα, per ectasin & synæresin. est enim pellis ouilla. ὄϊς autem ouis. sed ὄα per o. breue, fimbriam uestis significat secundum Ael. Dionysium, Varinus. ὄα etiam sorbum arborem significat & fructum ipsius, id est sorba, non mespila ut quidam scripsit. Sunt & quæ uulgo dici solent ᾠὰ τάριχα, id est oua salsa inueterataq;, abdicandi usus. Nunc oua pisciū salita in offas, aut in pastillos durata, inclusaq; membranulis oà taricha dicuntur, inter lautissimos recepta cibos, Hermolaus.

¶ Epitheta. Κτίλα ὤεα, id est mansuetarum auium oua, Nicander. Ouum leue, teres, tractabile, apud Textorem. niueum, Sereno. ¶ Ouum pro arborum fructu apud Empedoclem lector accuratus inueniet, Cælius. Recentiores quidam barbari scriptores cephalæam, id est grauem capitis dolorem, qui unam duntaxat in partem & spatium quantum ab ouo occuparetur incumbit, ouum appellant. Ὠὸν etiam genus est poculi. item ᾠοσκύφιον poculum duplici fundo (διπύθμενον) ab ouo poculi genere & scypho dictum, Eustathius: & Athenæus lib. 11. apud quem legimus pocula quædam uno & simplici esse fundo, ut phialas & similia eius pocula. alia uerò duplici quòd præter fundum proprium τὸ περὶ τὸ κύτος συγχαλκευόμενον ὅλῳ τῷ ἀγγείῳ, aliud extrinsecus ab acutiore figura in latiorem desinens, pedis & basis loco appositum habeant, cuiusmodi sunt ooscyphia, cantharia, &c. Οἶνος κεκραμένος ἐν ᾠῷ χρυσῷ, ὃν αὐτὸς βασιλεὺς πίνει, Dinon in Persicis citante Athenæo. ¶ Ὠοτόκα ζῶα, animalia ouipara Aristoteli. unde uerbum ᾠοτοκεῖν fit, hoc est oua parere. & nomen substantiuum ᾠοτοκία. Ὠοφυλακεῖν custodire oua, In Lexico uulgari. Ἐπῴζειν uerbū dicitur de auibus quæ ouis incubantes clamant, Aristophanis interpres. sed uidetur potius simpliciter incubare significare, factum per syncopē à uerbo ἐπωάζειν, quo Aristophanes & Athenæus utuntur. Hinc nomen ἐπωασμὸς incubatio: & ἐπωαστικαὶ ἀλεκτορίδες, gallinæ in incubādo assiduæ, apud Aristotelem. Ὠοειδής, ouatus, ouiformis.

¶ Propria. Ad Gallinam uilla Cæsarum fuit ad Tyberim, &c. uide infra inter Auguria. Ab insula Baltia non longè Oonæ separantur, quas qui habent uiuunt ouis auium marinarum & auenis uulgò nascentibus, Solinus ex Xenophonte Lampsaceno, & Mela. Oonæ locus Septentrionalis ab auibus copiosis dictus, quarum oua rapta incolæ sale condiunt, & seruant in multum tempus ad cibum, Zieglerus in Schondia sua.

¶ b. Kembergi uno à Vuitenberga miliario nata est gallina quadrupes, quæ anteriores pedibus posterioribus oppositos & inuersos habuit, anno Salutis 1522. ut amicus fide dignus ad nos scripsit. C. Claudio, M. Perpenna COSS. pullus gallinaceus quadrupes natus, Iul. Obsequens.

¶ Oua decumana, id est magna, Festus. Galedragon Xenocrates herbam spinosam, caule fe-

rulaceo, cui summo capite inhæreat simile ouo, &c. Plinius. ea non alia quàm dipsacos est. Sed & ipsum cœlum à ueteribus ouum dici solitum, & hominem quoque ceu quandam cœli paruam imaginem comperias, Hermolaus. Democritus & Pythagoras primi uidentur oui nomine cœlum appellasse. Sed & Plato ex Ciceronis interpretamēto: Deus (inquit) cœlum ita tornauit, ut uel nihil, uel parum asperitatis haberet, nihil offensionis, ut in uolucrū cernimus ouis. Quin hominem quoque cœlum esse dictum comperimus: quia sit cœli simulacrū quoddam, etsi paruum, Cælius. Mirum est in re tam parua, mundi permixtionem intelligi quandam. Ouum quippe elementis consurgere ac compingi quatuor, ueterum medicorum assertione traditum scimus. Nam crustæ modo circuniectum obductumque putamen, terræ imagine quadam, arescentis in frigore uim naturæ præfert. Humor autem frigēs humectusque, aquam exhibet planè. Sicuti aerem quod inest spiritosum, calens humensque. At in meditullio luteum fixum, mediocritatem caloris obtinēs, & aridioris naturæ, igni compar facile colligitur, cui calculum adiecerit & color: si quid tamē eiusmodi adesse igni creditur. An non & globata suffragatur figura? Quid, quod inest ouo uitalis uis, ueluti & mundo? Idem ex libro secundo problematum Aphrodisiensis. Sed hic paulò aliter quædam: Vitellus (inquit) ignem repræsentat. plus enim calidus, minus siccus, quasi uitellus etiam, (nō calidissimus quidem ut ignis: sed calidior quàm siccior sit.) Denique orbis uniuersi, quem mūdum uocamus, speciem in ouo dixeris demonstrari. nam & ex quatuor constat elementis, & in sphæræ faciem conglobatur, & uitalem potentiam obtinet, Hæc illi. Nec importunè elementis de quibus sunt omnia, ouum comparauerim. omni enim genere animantium, quæ ex coitione nascuntur, inuenies ouū aliquorum esse principium instar elementi. In gradientibus enim, lacertæ & similia ex ouo creantur. Quæ serpunt, oui nascuntur exordio. Volantia uniuersa de ouis prodeunt, excepto uno quod incertæ naturæ est, (uespertilione.) Natantia penè omnia de ouis oriuntur generis sui, crocodilus uerò etiam de testeis qualia sunt uolantium. Et ne uidear plus nimio extulisse ouum elementi uocabulo, cōsule initiatos sacris Liberi patris: in quibus hac ueneratione ouum colitur, ut ex forma tereti ac penè sphærali, atque undique uersum clausa, & includente intra se uitam, mundi simulacrum uocetur, Disarius apud Macrobium Saturn. 7. 16.

¶ Στόλος ὀμφαλώδης dicitur, id est umbilicaris appendicula, in ouis imperfectis adhuc, in parte acuta: quæ ouo amplius increscēte, obtenditur latius atque minuitur, perfectoque, mucro exitum complet, Cælius.

¶ Oui album nominatur à Celso, oui candidum & albumen (ut quidam citant, ego plerunque semper oui cādidum ab eo nominari inuenio) à Plinio, albus liquor Columellæ, albor oui Palladio. Apicius albamenta ouorum dixit. Candida si croceos circunfluit unda uitellos, Martialis. Recentiores quidam è Græcis transferentes oui aquatum, & tenuem oui liquorem nominarunt. Indoctiores albuginem, cum albugo propriè sit in oculo macula siue cicatrix altiuscula, sicut utique in summo nubecula, ut probi authores docent. Legimus & oui albi (lego album) succum apud Plinium in ramicosi infantis remedio: ut apud Serenum quoque candidum oui succum. Germani uocant **das klar oder wyß im ey**. Galli de blanc d' ung oeuf, aubun d' oeuf. Itali uolume de louo. Aristoteli dicitur τὸ λευκὸν τοῦ ᾠοῦ. Sunt qui hunc liquorem lac gallinæ appellarint.

¶ Vitellus & luteum oui (ut Plinius uocat) interior eius lutei coloris liquor est. Recentiores quidam uitellum etiam genere neutro efferūt, ut & Gaza quandoque, contra ueterum authoritatem. Vitellus à uita dictus est, pars oui rubra, quòd ex ea uiuat pullus. Nihil ne, inquit, de uitello? Id enim ex ouo uidebatur aurum declarasse, reliquum argentum, Cicero 2. de Diuinat. Hinc uitellinus. integram famem ad ouum affero. itaque usque ad assum uitellinum opera perducitur, Cicero. quidam deductum hoc adiectiuum esse uolunt à uitulo, ut sit genus edulij. quo ueteres mensas claudebant. nam ab ouis eas incipere certum est. Vetus exemplar habet uitulinū, quod placet. Candida si croceos circunfluit unda uitellos, Martialis. Itali uitellū appellant turlo de l' ouo: Galli le moyen d' un oeuf, le iaulne: Germani **toder** uel **tutter**: forte quia mamillam **tutten** appellāt. alitur autem pullus uitello intra ouum, succo eius attracto, ut infans in lucem editus lacte mamillæ. Ozonab, id est uitellus oui, Syluaticus. ¶ Est etiam uitellus à uitulo diminutiuum, unde & assum uitellinum fortè apud Ciceronem. C. Valerio, M. Herēnio COSS. maris uituli quum exta demerentur, gemini uitelli in aluo eius inuenti, Iul. Obsequens. ¶ Vitellum oui Græci modo lecython, modo chrysòn uocant, Hippocrates etiam chloròn, (τὸ χλωρὸν τοῦ ᾠοῦ, in libro de natura pueri,) Hermolaus. Aristoteles ὠχρὸν uocat: & alibi λέκυθον fœminino genere ut & Dioscorides. Τῶν ᾠῶν τὰ χρυσᾶ, apud Athenæum inuenio. & ᾠοῦ τὸ πυῤῥὸν apud Suidam in Νεοττόν. Veteres oui luteū etiam νεοττὸν uocabant, id est pullum: nimirum quòd pullum ex illo nasci formarique existimarent. καὶ τεττάρων ᾠῶν μετὰ τῶν φιλτάτη τὸν νεοττὸν, Menāder. Clearchus pulli genituram esse scribit ἐν τῷ λευκῷ, καὶ οὐκ ἐν τῷ καλουμένῳ νεοττῷ. διεψεύσθησαν γὰρ οἱ πρῶτοι τοῦτο φήσαντες, καὶ ἔστι τὸ ὠχρὸν πλήρωμα τοῦ σπέρματος. Chrysippus in libro de oraculis scribit, quendam somnium suum, quo oua à lecto suo pendentia uiderat, ad diuinatorem retulisse: audijsseque ex illo, inuenturum se ubi foderet thesaurum. Et cum uase in quo aurum argentumque erat inuento, ad uatem argenti nonnihil attulisset: dixisse illum, Τοῦ δὲ νεοττοῦ οὐδὲν μοι δίδως; hoc est, De uitello uerò nihil ne mihi dabis? Suidas in Νεοττόν. Lusit autem is pulchrè circa somnium ouorum, in quibus candidum & luteū continetur, illud ad argentum, hoc ad aurum referens,

referens, cum in somnij interpretatione, tum magis argenti tantum parte muneri oblata. Demetrius Constantinopolitanus ὠὸ τὸ κρόκον dixit, Eustathius τὸ ἐν τοῖς ὠοῖς κροκοειδές. λέκιθος (per iôta in penult. malim per ypsilon) propriè τὸ ξανθὸν τοῦ ὠοῦ διὰ τὸ λέπει κάλύφθαι, Scholiastes Aristophanis. Vitellum oui lecithon dici à Græcis scio, & approbat ad Glauconem primo Galenus. Cæterum λέκιθος masc. gen. (Eustathio teste) leguminis genus est, quod pisum (πίσον, Scholiastes Aristophanis. apud Suidam πισσὸς oxytonum duplici s. scriptum non probo) aliàs nuncupant, quod in Pisa Elidis abunde nascatur: refert autem colore luteum oui, unde ei nomen. λεκιθοπώλης masc. gen. paroxytonum uerò cum iôta in ultima, λεκιθόπωλις, fœminini, mulier quæ lecithon, id est pisum, & synecdochice quæuis legumina uendit, ὀσπριόπωλις, Suidas. aut uilissima omnino, tanquam nugiuendula, ut Plauti uerbo utamur, Cælius. sunt qui etiam oua uendentem interpretentur, ut Suidas habet, quod minus placet. Sed Cornarius libro quinto Commentariorum in Galeni libros de compos. sec. loc. Lecythopolæ (inquit) Græcis appellantur, non qui pisa aut oua uendunt, sed pulmentaria è farinis leguminum elixatis & pinguedine aliqua conditis. nam edulium ex cicere & reliquis leguminibus fractis ἔτνος appellatur, sicut ex farina eorundem pulmentarium quod in aqua coquitur pingui adiecto, λέκυθος (malim per iôta in penultima in hac significatione. ut in Galeni etiã Glossis legimus, λέκιθον φακῶν, τὸ ἔνδον τοῦ λέπους. id est lentium pars interior, intra corticem, uel à cortice separata) uelut in libro de boni & mali succi cibis Galenus ipse declarat. quare κυαμίνη λέκυθος, nihil aliud est quàm fabæ lomentum elixatum. Ad clauos & callos facit λέκυθος κυαμίνη μετ' ὄξους ἑψηθεῖσα, Paulo lib. 3. cap. 80. Idem ὀρόβινον λέκυθον, id est erui farinam siue lomentum habet libro 3. cap. 25. & Hippocrates in Spurijs ad primum De muliebribus adiectis, πτισσάνης (inquit) λέκυθον ἐμβαλὼν ἐν χρεία ὕδατος, ἕψε μέχρι λιπαρὸς γένηται. Cæterum Artemidorus lib. 5. somnio 85. λέκυθον oui testam appellat, nisi corrupta est lectio, & κέλυφος (aut λέπυρον) fortasse legendum. Verba eius hæc sunt: ἔδοξέ τις δοῦλος παρὰ τῆς δεσποίνης ὠὸν λαβεῖν ἑφθὸν, καὶ τὸν μὲν λέκυθον ἀπορρίψαι, τὸ δὲ ὠὸν καταχρήσασθαι, Hæc ferè Cornarius. Etymologia quidem tum interiori leguminum parti ex qua farina fit, tum oui luteo ferè conuenire uidetur; quoniam utrunque intra suum corticem continetur, quanquam uitellus non immediatè, διὰ τὸ λέπει κάλύφθαι. Legumen omne tribus modis manditur, inquit Athenæus. aut enim ex eo fit quod etnos dicitur, ut ex faba & piso. aut lecithos, ut ex araco aut phace. aut ex aphaca & lente, Hermolaus. Meleager Græcus author uolumen singulare scripsit, lecithi & phaces comparationem continens, Idem: ubi lecithus absolutè pro sui generis legumine accipiendus uidetur: aut pro lente molita uel saltem à corticibus separata. nam φακὸν lentem crudam interpretantur, φακῆν coctam: potest autem coqui uel cum corticibus suis, ut sic cocta φακῆ dicatur: uel absque illis, λέκιθος. Nec illud tacuerim lecython pro gutto oleario & ampulla falsò à quibusdam cœpisse lenticulam uocari: nescio quàm peritè, cum lenticula uasculum non sit magis quàm id quod Græci discum uocant, &c. In summa lecithos pro legumine, aliquando pro putamine, per iôta scribitur: pro uitello per y. pro ampulla per u. potius quàm per y. Hermolaus. Verum pro ampulla non per u. ut Hermolaus putat, sed per y. penultima scribitur, prima uerò per e. longum, λήκυθος, cum in alijs significationibus per ε. scribatur, id est e. breue. Eustathius in sextum Odysseæ λήκυθον olearium uas dictum scribit παρὰ τὸ ἔλαιον κεύθειν, quod & ὄλπη uocetur, διὰ τὸ ἔλαιον πεπλῆσθαι, ἤγουν κεκλεῖσθαι: è pretiosa materia fieri solitum. non solum enim ad oleum simplex, sed etiam ad ungenta eius usus erat. Hinc forte uerbum ληκυθίζειν apud Strabonem lib. 13. (pro quo quidam ineptè in Lexicon Græcolatinum uulgare retulit λυκιθίζειν) μηδ' ἐν φιλοσοφεῖν πραγματικῶς, ἀλλὰ θέσεις ληκυθίζειν: quod quidam exponit themata & argumenta fictitia elaborare. Varinus interpretatur τὸ μεῖζον βοᾶν καὶ ψοφεῖν, ληκυθιστὴν uerò non τὸν μέγα βοῶντα, sed contrà τὸν μικρόφωνον. Placeta λεκιθίτης dicebatur, cui admixtus erat uitellus oui, Eustathius. Theophrastus loti Aegyptiæ radicem decoctam, lecithodem fieri ciboque gratam scribit: hoc est araci leguminis alterius in modum: quanquam Theodorus albumen oui, quemadmodum in ea uoce luteum intellexerit, uehementer miror, cum lecythos uitellum oui potius quàm candidum significare uideatur. hoc primi uidimus, seu rectè seu perperam: certè si errauimus, utilis & eruditus error futurus est, Hermolaus. uidetur autem aliquid in his uerbis esse corruptũ, & sic legendum: Quanquam Theodorus albumen oui cur potius in ea uoce quàm luteũ intellexerit, &c. Locus est apud Theophrastum de hist. plant. 4. 10. Vbi Theophrasti uerba sunt, φλοιὸς περὶ αὐτὴν μέλας. τὸ δὲ ἐντὸς λευκόν. ἑψόμενον δὲ καὶ ὀπτώμενον γίνεται λεκιθῶδες. ἡδὺ δὲ ἐν τῇ προσφορᾷ. Vbi Gaza uertit, elixũ assumque in speciem albuminis uerti, sed ineptè, ut Hermolao etiam uidetur. Verum is quoque errat, lecithum hoc loco aracum legumen interpretatus: cum Dioscorides, qui totũ ferè caput de hac stirpe ex Theophrasto transcripsit, coctam eius radicẽ scribat τῇ ποιότητι ἀνάλογον λεκύθῳ ὠοῦ, hoc est qualitate referre luteum oui. Marcellus pari saporis qualitate esse transfert. Sed forte ad substantiam potius coloremque referri conuenit. cum Theophrastus doceat partem internam aliàs quidem albam esse, coctam uerò λεκιθώδη fieri. sic enim bilem quoque λεκιθώδη, id est uitellinam dictam à coloris & crassitiei similitudine apud ueteres medicos nouimus.

¶ Oui testam Serenus, aliqui putamen, Plinius calicem quoque, uocant. Græci κέλυφος, quod Suidas interpretatur τὸ λέπυρον τοῦ ὠοῦ. item λέπος, ut Anatolius, & λέμμα Aristophanes. Oui putamen celyphanon dixit in Alexandra Lycophron, quanquam eo nomine quilibet censeri cortex ualeat, Cælius. Hippocrates in libro de natura pueri τὰ λεπύρια dixit: Aristoteles ὄστρακον. Nicandri

Scholiastes oua ἀνόστρακα nominat quæ sine putamine redduntur. Ostracóderma oua dicuntur putamine contecta testaceo, (oua testea Macrobius dixit:) malacóderma uerò quæ molli obducuntur cute, Cælius. Ἀλλ' ὥσπερ ᾠὸν νὴ Δί' ἀπολέψαντα χρὴ Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ λέμμα καθ' οὕτω φιλεῖν, Aristophanes in Auibus de formosa muliere uel meretrice, quæ laruata (personata) in scenam prodierat, quam quidam osculari se cupere dixerat. Lecython, id est uitellum oui quidam sic dictum conijciunt, διὰ τὸ λίπει κεύθεσθαι. Videtur & pro putamine lécythos accipi Artemidoro, nisi potius corrupta est lectio, ut superius dictum est. Annara (alibi Amiantus) id est testa ouorum unde pulli excluduntur, Syluaticus.

¶ Algarichi sunt cortices (membranæ potius) subtiles interiores ouorum & arũdinum, Andr. Bellunensis. Hippocrates ὑμένας uocat in libro de nat. pueri.

¶ c. Ouum in testatis, (ut ostreis, echinis, pectinibus) impropriè uocatur. tale enim quid est, quale est pingue in sanguineo genere cum uigent, Aristot. de partib. 4. 5. ¶ Incubare ouis uel pullis gallina dicitur plerunque cum datiuo: Plinius libro 9. cum accusatiuo etiã dixit incubare oua. Græcè ἐπῳάζειν Aristophanes, Athenæus ἐπῳάζειν, Porphyrius θάλπειν. Ἐπικαθεζομένης τῆς μητρὸς θερμαίνεται τὸ ᾠόν, Hippocrates in libro de nat. pueri. Ἡ καὶ ἀφαυρὰ Τέκνα παλαμβώοντιν ὑπὸ πλευρῇσι θέρσαι, Nicander. ¶ Exeunt oua à rotundissima sui parte dum pariuntur, Plinius. Idem gallinas incubantes dixit oua excludere, & fœtum educere. Aues ex ouis excudunt pullos, Cicero 2. de nat. Varro etiam & Columella oua excudere dixerunt, & anserculum excussum. Καὶ ὁπόταν ἡ ὄρνις ἀΐσθηται τὸν νεοττὸν κινηθέντα ἰσχυρῶς, κολάψασα ἐξέλεψεν, Hippocrates. Οἱ ἄῤῥενες τῶν περιστερῶν ταῖς θηλείαις συνεκλέπουσι τὰ ᾠά, Porphyrius libro 3. de abstinendo ab animatis. Ἐκβάλλειν τοὺς νεοττοὺς, & ἐκγλύφειν τὰ ᾠά, legimus apud Varinum in Alcyone. & in eadem significatione ἐκκολάπτειν uerbum in Lexico Græcolatino uulgari: & nomen ἐκκόλαψις τῶν ᾠῶν. ¶ Italis chioccia uocatur gallina quę pullos alit, hoc est glociens uel glocitans. nostris ein Gluggere eadem origine: incubans uerò ein Brütere. Illam Latinè matricem dixeris, Matricem glocitatricem Grapaldus nominat. Gallina gracillat, Author Philomelę. Gybertus Longolius gallinas crocitantes dixit. Κακκάζειν uerbum est Atticum de gallinis uocem ędentibus circa partum, Hesychius & Varinus. huic simile est illud nostrum, gaggsen. Vocibus crebrum singultat acutis parturiens, Politianus de gallina. Pollux hoc uerbum de Meleagridum uoce in usu esse scribit. Ἀλεκτορὶς γὰρ βοῶσα συνεχῶς λυπηρὸν ἄκουσμα· ὁ δὲ μιμούμενος ἀλεκτορίδα βοῶσαν εὐφραίνει, Plutarchus. Sunt qui hoc dictum inter Germanos instar parœmiæ usurpent, So mancher schrey/so manches ey thůt vnsere henne leggen. hoc est, Gallina nostra toties parit, quoties clamârit. Τὰς ἀλεκτορίδας ἀπέκτειναν, τὰς μὲν κεκλαγυίας καὶ ᾀδούσας ἐπὶ τοῖς ᾠοῖς μηνύσαι τὸν μοιχόν, Suidas ex innominato. Vinum in quo trigle uiua suffocata fuerit, uiris impotentiam ad Venerem, mulieribus ut gallinis (ὄρνισι) quoque sterilitatem adfert, Athenæus. ¶ Ouum ὑπηνέμιον, id est subuentaneum, aliqui ἀνεμιαῖον uocant, ut Plato in Theæteto, Scholiastes Aristophanis. Eadẽ & ἀνεμιαῖα uocabant, Athenæus. Amorem siue Cupidinem Aristophanes in Auibus natum fingit ex ouo hypenemio à Nocte ædito. ¶ Semina omnia aliquid in se alimenti continent, quod unà cum generandi principio natura profundit, sicut in ouis. Qua de causa non ineptè Empedocles, Oua solent excelsis gignere ramis, inquit. (φαῖσκων ᾠοτοκεῖν μακρὰ δένδρα.) Enimuero natura seminum ouis proxima est, Theophrastus.

¶ d. Gallinæ instar uolui congregare filios tuos ô Ierusalem, ut pullos sub alas, & noluisti, Matthæi 23. Vt gallina pullos suos sub alas suas, sic uos ego collegi ingratos, Esdræ 4. 1. ¶ Serpentes pinguescunt ouis, Plinius.

¶ e. Qui gallinas alere permultas quæstus causa solerẽt, Cicero Academicarum libro 3. Gallinam altilem nominat Macrobius 3. 13. Pascales, id est pascuales, & oues & gallinæ appellantur, quòd passim pascantur, Festus. Grȩcè nomades dixeris. Ὄρνιθες σιτευτοὶ uel σιτευτοὶ nominãtur ab Athenæo libro 14. quæ etiam fœm. g. efferuntur, σιτευταί, σῖται. Plumulæ saginandis gallinis uel capis sub cauda & clunibus detrahendæ, uulgò dicuntur mastfädern.

Vocibus interea crebrum singultat acutis Parturiens coniunx: quæ scilicet oua subinde
Tollit anus, signatque dies, uigilemque lucernã Consulit: & Lunæ crescentis tempora seruans,
Vt primũ gallina glocit, numero impare subdit. Versatisque diu, solers auscultat an intus
Pipiat inuolucer pullus, tenerumque putamẽ Pertuderit molli rostro, atque erumpere tentet, Politianus in Rustico. ¶ Vt equi ferocitatem deponant, pennam gallinæ quo uolueris modo eis deglutiendam præbe, Eumelus. Græcè legitur, πτερὸν ὀρνίθειον οἴνῳ (lego ποίῳ) θέλῃς τρόπῳ δίδου καταπιεῖν. ¶ Σκιμαλίζειν, tactu minimi digiti experiri an gallinæ oua gerant. Vide Varinum, ex Scholiaste Aristoph. in Acharnenses, & Cælium 9. 37. Aristophanes utitur pro contemnere, ὑβρίζειν, χλευάζειν. ¶ Supponere oua gallinis, Cicero. ¶ Gallinarum pullos eo colore enasci aiunt, quo oua incubanda tincta fuerint, ut in libello quodam Germanico manuscripto legimus. Sunt qui ouo inscribunt quæcunque uelint intus, quòd cortex sit peruius & admittat colores. Gallas cum alumine tritas aceto subige. inde inscribe hoc liquore quod uelis cortici: & siccatum impone muriæ, uel cera obline ouum, & inscriptis literis stylo, ut cera dehiscat maneantque lituræ, in quibus humor imponatur, sic cum ouũ coquito, donec durescat. inde acri aceto infunde. sic enim literæ fiunt penetrabiles, quas cortice detracto uidebis in ouo, Cardanus ex Africano in Geoponicis Græcis. ¶ Ad lithostrota conficienda

conficienda (qualia uulgò Musaica uocant opera) ex frustulis lapidum diuersorum colorum glutino tenaci inuicem iunctis, fit maltha (glutinum) perpetua ex calce & suillo adipe, uel pice, aut oui candido, Cardanus. Qui colores picturarum illustrant, oui candidum spongia frangunt, donec prorsus tenue & aqueum fiat: quod ita fractum coloribus suis admiscēt, ut uulgares etiam pictores. Olim ad ornandos crispandosq; capillos albi liquoris oui usus erat etiam pro iuuenibus, qui nunc puellis relinquitur, Tragus. In fornacibus laterum calx de testis ouorum uritur alchymistis utilis, Idem. ¶ In libro quodam Germanico manuscripto rationem traditam inuenio, qua ebur fictitium è testis ouorum fiat. ¶ Non præteribo miraculum, quanquam ad medicinam non pertinens: si auro liquescenti gallinarum membra misceantur, consumunt illud in se: ita hoc uenenum auri est, Plinius.

¶ f. Nec minimo sanè discrimine refert, Quo gestu lepores & quo gallina secetur, Iuuenalis Sat. 5. Si pingui lacertæ, halinitro cyminoq; farinam tritici miscueris, gallinæ hoc cibo saginatæ adeò pinguefaciunt homines, ut disrumpantur, Cardanus. ¶ Coqui ad fercula quædam oua cochleari conquassare uel agitare solent, ut undiquaq; misceantur, Germani dicunt klopffen, hoc est pulsare. Ex lacte (inquit Apicius 7.10.) lauas pulmones, & colas quod capere possunt, & infringis oua duo cruda. Oua quæ non sint recentia ueteres appellabāt requieta, Hermolaus. Oua uetera uulgò euanida dicuntur, Ferrariæ stantia, Latinis requieta, Brasauolus. Oua incocta pro crudis Marcellus dixit. Flos arbuti cōcauus est tanquam ouum exscalptum ore aperto, Theoph. de hist. 3.16. Gaza interprete. Græcè legitur, ἄνθος κοῖλον ὥσπερ ᾠὸν ἐγκεκολαμμένον, (forte ἐκκεκολαμμ.) τὸ στόμα δὲ ἀνεῳγμένον. Iudæos aiunt oua aperire parte acutiore, (ut si qua illic gutta sanguinis apparuerit, abstineant:) Italos obtusiore. nostri in latere aperiunt. Grandia præterea tortoq; calentia fœno Oua adsunt ipsis cum matribus, Iuuenalis Sat. 11. θυσίδιον γὰρ καταλιπόντος μοι πατρὸς, οὕτω συνεστρογγύλικα, κἀξεκόκκικα, (id est ueluti nucleos è nuce pinea euacuaui,) ἐν μησὶν ὀλίγοις, ὥσπερ ᾠόν τις ῥοφῶν, Nicomachus apud Athenæum. Ματτύα κοινὸν ὄνομα πάντων τῶν πολυτελῶν ἡδυσμάτων, ut docet Artemidorus sic scribens de gallina mattya, (εἴ τις, lego ποῦ, τὶ ὄρνιθος ματτύης;) Ἐσφάχθω μὲν διὰ τοῦ στόματος εἰς τὴν κεφαλὴν, ἔστω δὲ ἕωλος καθάπερ ὁ πέρδιξ. ἐὰν δὲ θέλῃς ὡς ἔχει τοῖς πτεροῖς ἐᾶν τετιλμένην. Et rursus, Καὶ νομάδα παχεῖαν ἕψε, καὶ νεοσσοὺς τῶν ἤδη κοκκυζόντων. id est, Pascalem (liberè pascentem) pinguem coque, & pullos iam cucuriētes. Quòd si libuerit inter pocula (παρὰ πότον) uti, olera (cocta) in catillum exime, & minutatim cōcisis gallinæ carnes impone, labrusca cum suis acinis æstate aceti loco iuri adiecta, dum coquitur gallina. quam rursus eximes tempestiuè, priusquam uinacea remittat. hæc quidem mattya suauissima fuerit. Naucratitarum nuptialibus cœnis cauebatur, ne quis ouū intulisse uellet, aut μελίπηκτα, id est mellita, Cælius ex Athenæo, qui Hermeam citat authorem. Aegyptij purificationis tempore animatis omnibus & ouis quoq; abstinebant, Porphyrius. Pythagoras interdicto illo quo à fabis abstinere (κυάμων ἀπέχεσθαι) iussit, per fabas oua intellexit. à quibus nimirum non alia ratione abstineri uoluit quàm à quorumuis animalium carnibus, par homini fore scelus existimans in aue aut auis ouo peccanti. Itaq; eius discipuli quotidianum illud iactabant, ἴσον τε (τοι) κυάμους ἔσθειν, κεφαλάς τε τοκήων. quod est non differre comedisse oua, & parentum capita. Vocauit autem ouum cyamon, quòd quasi κύησις, id est fœtura animalis esset, & conceptum eius intra se clauderet, Marcellus Vergilius. Pythagoras abstinere iussit ouis, & quæ ex ouis nascuntur animalibus, Laertius. Cyami nomine non aliud intellexisse uidetur Pythagoras, quàm ouum, quòd sit in eo animalium κύησις, id est fœtura, Cælius. Plura leges apud Erasmum in Chiliadibus, in symbolo Fabis abstineto. ¶ Huc (ad superstitionem) pertinet, ouorū ut exorbuerit quisq; calices cochlearumq;, protinus frangi, aut eosdem cochlearibus perforari, Plin. Idem hodie circa oua in Bauaria obseruari Bauarus quidam mihi narrauit.

¶ h. An obsecro hercle habent quoq; gallinæ manus? Nam has quidem gallina scripsit, Plautus in Pseudolo. ¶ Quæstio ouūm ne prius fuerit an gallina, mouetur à Macrobio, & à Plutarcho in Symposiacis 2.3. ¶ Traditur quædam ars gallinarij cuiusdam, dicentis quod ouum ex quaq; gallina esset, Plin. Quum ouum inspexerant, quæ gallina peperisset dicere (aliâs discernere) solebant, Cicero lib. 2. Academicarum. ¶ Extat Niciæ cuiusdam perelegans tetrastichon, quo ridetur quidam tingendi capilli affectator: qui dum ei rei nimium studet, uitiata cute amiserit capillos omnes. hunc turpiter nudato capite ouum esse factum totum, facetissimè Nicias cauillatur: Καὶ δασὺς ὢν λίαν ᾠὸν ἄπας γέγονε, Cælius.

¶ Scribit Neocles Crotoniata, ouū ex quo prognata credatur Helena, ex luna delapsum. quippe oua parere Selenetidas mulieres, indeq; nascentes homines quinquies decies esse nobis ampliores, quod approbat Herodorus quoq; Heracleotes, Cælius ex Athenęi lib. 2. Superiora ædium tabulata, quæ ὑπερῷα nunc uocant, olim ὤϊα (uel ᾠὰ) uocabant. & Helena in istis domus partibus nata, ex ouo genita existimata est, ut Clearchus in Eroticis tradit. Vide plura infra in Prouerbijs, Ex ouo prodijt, &, Ouo prognatus eodem.

¶ Oui somnio thesaurus indicatus, ut supra retuli in b. ex Cælio Rhodigino. ᾠὰ κρατεῖν ἔσθειν τε σημαίνει λύπας, Suidas.

¶ Liuia Augusta prima sua iuuenta, Tiberio Cæsare ex Nerone grauida, cum parere uirilem sexum admodum cuperet, hoc usa est puellari augurio, ouum in sinu fouendo, atq; cum deponen-

dum haberet, nutrici per sinum tradẽdo, ne intermitteretur tepor. Nec falsò augurata proditur, Plinius. Gallinam cum lauri ramulo cecidisse ferunt in sinum Liuiæ Drusillæ, &c. Niphus. Ad Gallinam uilla Cæsarum fuit ad Tyberim, uia Flaminia, quæ ab eo dicta est, quòd Augustæ ex alto abiecit in gremium aquila conspicui candoris gallinam, lauri ramum suis baccis fœtum rostro tenentem, quam seruari iusserant aruspices, ramum uerò inseri diligenter: quod ad uillam factum est, quę hac de causa Ad gallinã dicta fuit. Vide etiã infra in Prouerbio, Albæ gallinæ filius. Alia quædam leges in Gallo h. Orpheus scripsit Ooscopica, ὠοσκοπικὰ, Suidas. hoc est de diuinatione ex ouis. Ouorum quondam purgandis piaculis, lustrationibusq; quotidianus erat usus: & in Bacchi Orgijs aliorumq; deorum sacrificijs, ubi pro homine soluendum aliquid deo esset, adhibebantur. Omittimus quæ in Orphicis & Bacchi Orgijs, in hac ipsa re obseruata ab antiquis traduntur. id solum ex eis repetemus, ideo religioni oua inseruisse, & in tanto honore cũctis gentibus fuisse, quòd capiente omni mundo tot animalium naturas & genera, nullum ferè est in quo non ex ouo species aliqua nascatur. Volucres passim ouum gignunt. aquatilia in mari penè infinita. in terrestribus lacertæ. in ambiguis & quibus in terra æquè quàm in aqua uictus est, crocodili. in bipedibus aues. in carentibus pedibus, angues. in multipedibus attelabi: & ne longiores simus, in pluribus generibus alijs plura alia. Ob quæ totam referre naturam credita fuerunt: & in religione ad placanda exorandaq; numina gratiorem habere potestatem: Marcellus Vergilius, nimirum ex Saturnalibus Macrobij 7.16. cuius uerba superius retuli. Καὶ ἔπου εὕροι ἐν τῇ τριόδῳ ἑκάτης δεῖπνον κείμενον, ἢ ὠὸν ἐκ καθαρσίου, Lucianus in dialogis mortuorum. id est, Sicubi comperiat in triuijs Hecates cœnam iacentem, aut ex catharsio ouum. Catharsium in Græcorum doctrina uidetur purificatio quædam dici. Morem quippe Athenis fuisse produnt, conciones expurgandi, atq; theatra, & omnino quemlibet populi conuentum. id uerò minutis fiebat porcellis, quos nominabant catharsia. eiusmodi obibant munus, qui dicebantur à collustratione peristiarchi. Oua expiationibus apta monstrat Iuuenalis illud, Nisi se centũ lustrauerit ouis. Sed & in arte Ouidius, oua hæc lustralia indicat illis uersibus: Et ueniat quæ lustret anus, lectumq; locumq; Præferat, & tremula, sulphur & oua manu. Eius autem ab recentioribus ratio promitur, quòd ex animaliũ generibus adeò multiformibus, plurima ædantur ouis, quæ uelut media sint inter animal & non animal. proinde pergrata dijs censuêre ueteres, Cælius. In purgationibus præterea notamus oua adhiberi solita, & sulphura, tædas, lauros & similia, ut ex Plinio, Iuuenale, Ouidio, Apuleio poetis cęteris colligimus, Gyrald. Oui quod in Cereali pompa solitum fuerit esse primum, meminit Varro de re rust. 1.2. Gallinæ luteo rostro pedibusq;, ad rem diuinam puræ non uidentur: ad opertanea sacra, nigræ, Plin. De Termini sacrificio Prudentius contra Symmachum ita canit: Et lapis illic Si stetit antiquus, quẽ cingere sueuerat error Fasceolis, uel gallinæ pulmone rogare, Frangitur, & nullis uiolatur Terminus extis. Aesculapio gallinæ immolabantur, Festus. uide in Gallo h. Libet expectare quis ægram Et claudentem oculos gallinam impendat amico Tam sterili, (pauperi,) Iuuenalis Sat. 2. immolabãt enim nimirum dijs, præsertim Aesculapio, pro salute & sanitate donanda gallinas. Magi Zoroastren secuti canes, gallinas (ὄρνιθας) & terrestres echinos bono deo attribuunt, aquaticos autem malo, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Ex animatis olim sex sacrificia in usu erant, de oue, sue, boue, capra, gallina & ansere, Suidas. uide in Oue h. Orpheus scripsit Oothytica, ὠοθυτικὰ, Suidas. id est de sacrificijs ex ouis. Ouorum hecatombe, ὠῶν ἑκατόμβη, ab Ephippo nominatur, (per iocum,) Athenæus.

¶ PROVERBIA à gallina. Feliciter natum, Albæ gallinæ filium dicimus. Quia tu gallinæ filius albæ, Iuuenalis Sat. 13. Vel quòd læta atq; auspicata Latini alba uocant, uel quòd prouerbium alludit ad fatalem illam gallinam, de qua meminit Suetonius Tranquillus in Galba, his quidem uerbis: Liuiæ olim statim post Augusti nuptias Veientanum suum reuisenti, præteruolans aquila, gallinam albam, ramulum laureum in rostro tenentem demisit in gremium. Cumq; nutriri alitem, ac pangi ramulum placuisset, tanta pullorũ soboles prouenit, ut hodie quoq; ea uilla Ad gallinas uocetur. Tale uerò lauretum, ut triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent. Fuitq; mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere. Et obseruatum est, sub cuiusq; obitum, arborem ab ipso institutam elanguisse. Ergo nouissimo Neronis anno, & sylua omnis exaruit radicitus: & quicquid ibi gallinarum erat, interijt. Conueniet igitur adagium in eos, qui rara & fatali quadam felicitate successuq; rerum utuntur. Huic diuersum est illud apud eundem Iuuenalem, Nati infelicibus ouis. Non abhorret huic quod scribit M. Tullius libro Epistolarum familiarium septimo ad Curionem: Quum enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit ex hoc etiam frequentius quàm solebat, quòd quasi auem albam uidentur bene sentientem ciuem uidere, abdo me in bibliothecam. Veteres enim quod inauspicatum haberi uolebant, atrum aut nigrum uocabant: quod felix, album. Vnde apud Senecam Asinius Pollio, Albutij sententias, quòd inaffectatæ essent & apertæ, solitus est albos appellare. Quin & Græcis λευκότερον εἰπεῖν dicitur, qui clarius rẽ explicat, Erasmus. Idem alibi in Prouerbio Alba auis, λευκὸς ὄρνις, eadem quæ nunc recitauimus Ciceronis uerba repetit. interpretatur autem pro re noua atq; auspicata. Quadrabit etiam (inquit) in rem admodum raram & inusitatam, quòd aues perpaucæ sint hoc colore. Ita Iuuenalis, Coruo quoque rarior albo. ¶ Lac gallinaceum, ὀρνίθων γάλα, id est gallinarum lac. dicitur in opulentos, & quibus quiduis rerum suppeditat, ut illud Copiæ cornu. Aut de raris inuentu, atq; ob id pretiosis: ut sit hyperbole significans

nihil

nihil omnino deesse. Plinius in præfatione historiæ mundi, irridens Græcorum deliciosas quasdam & magnificas inscriptiones: Cerion (inquit) inscripsére, quod uolebant intelligi fauũ: alij κέρας ἀμαλθείας, quod copiæ cornu, uelut lactis gallinacei sperare possis in uolumine haustum. Ἐγὼ γὰρ οὐδ' ἂν ὀρνίθων γάλα Ἀντὶ τοῦ βίου λάβοιμ' ἂν οὗ με νῦν ἀποστερεῖς, Aristophanes in Vespis, (in Acharnensibus,) id est, Non lac hercle gallinaceum, Hacce pro uita capiam, quam mi adimis in præsentia. Eustathius in quartum Odysseæ, citat hoc adagium ex Anaxagoræ fabula, cui titulus ὠά, (decipitur Erasmus, aut Eustathius ex quo citat: lege, ex Anaxagoræ Physicis.) Rursum Aristophanes Comicus in Auibus, Δώσομεν ὑμῖν Αὐτοῖς, παισί, παίδων παισίν Πλουθυγίειαν, εὐδαιμονίαν, Βίον, εἰρήνην, νεότητα, γέλωτα, χορούς, θαλίας, γάλα τ' ὀρνίθων. Ὥστε παρέσται ὑμῖν κοπιᾶν Ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. id est, Dabimus uobis ipsis, filijs, filiorum filijs, opulentiam bonæ ualetudinis, felicitatem, facultates, pacem, iuuẽtam, risum, choros, festa, lac gallinarum, ut sitis præ bonorum copia laboraturi. Strabo Geographiæ lib. 14. narrat de Samiorum agris, quòd essent omnium rerũ ampliter feraces, illud uulgò iactatum esse, quòd lac etiam ferrent gallinaceum. Idem testatur hoc adagium apud Menandrum comicum inueniri. Athenæus lib. 9. Dipnosoph. ex mediæ comœdiæ scriptore quodam Mnesimacho senarios hos adducit, καὶ τὸ λεγόμενον, Σπανιώτερον πάρεστιν ὀρνίθων γάλα, Καὶ φασιανὸς ἐκτετιλμένος καλῶς. id est, Et quod dicitur prouerbio, Lac suppetit res rara gallinaceum, ac Plumis reuulsis phasianus adprobè. Rursum lib. 9. adducit ex Numenio, Ἠδ' ὅπερ ὄρνιθος καλέεται γάλα. id est, Atque quod gallinæ dicitur lac, Erasmus. Anaxagoras in Physicis scribit id quod gallinæ lac uocatur, album in ouis liquorem esse. Animalibus uiuiparis cibus, qui lac uocatur, in mammis parentis paratus est: sed cõtrà quàm homines putant & Alcmæon Crotoniates ait. non enim albumen oui lac est, sed uitellus. hic enim pullis pro cibo est. illi albumen pro cibo esse existimant, propter coloris affinitatem, Aristot. de generat. anim. 3. 2. Καταστήσω σ' ἐγὼ Τύραννον, ὀρνίθων παρέξω σοι γάλα, Pisthetærus Herculi in Auibus Aristophanis. Scholiastes Aristoph. in Acharn. hoc prouerbium locum habere ait in ijs qui admodum fortunati sunt, & nihil non possident, ita ut etiam circa res impossibiles aliquid lucrentur. impossibile enim est ut unquam lac è gallinis habeatur. at fortunati homines id quoq; si uoluerint comparare sibi possunt. Meminit & Suidas. Βούλοιντο μὲν ἂν καὶ τῶν ὀρνίθων γάλα παρασχεῖν, Synesius in epistolis. De herba quam ornithógala Greci uocant, scripsimus in Gallo a. ¶ Germanica prouerbia nonnulla etiam extant, à gallinis facta, ut sunt: Per messem ferociũt gallinæ, In der ärn sind die hüner taub. hoc est, Satietas ferociam parit. Gallinis caudam religare meditaris: Du wilt den hüneren den schwantz aufbinden: non diuerso sensu ab isto, Aquilam uolare doces. Cum alienis gallinis oua in nidum parere, Mit anderen hüneren ins nest legen: ut apud Latinos, Alienum arare fundum, quod est cum alienis uxoribus rem habere.

¶ PROVERBIA ab ouis. Ouum adglutinas, ὠὸν κολλῆς, (si rectè legitur, malim κολλᾷς,) id est, Ouum glutino compingis. Refertur à Diogeniano. Ridiculè laborat, qui fractum oui putamen glutino sarcire & coagmentare conetur, Erasmus. ¶ Ab ouo usq; ad mala, prouerbiali figura dixit Horatius in Sermonibus Sat. 3. pro eo quod est, ab initio conuiuij usq; ad finem. Si collibuisset (inquit) ab ouo Vsq; ad mâla citaret, iò Bacche modò summa Voce, modò hac resonat quæ chordis quatuor ima. Antiquitus enim cœnam ab ouis auspicabantur, malis finiebant. Erit uenustius, si longius trahatur, ab ouo usq; ad mala: id est, toto colloquio, tota nauigatione, aut toto opere. Qui rem altius repetunt quàm oportet, notantur illo uersu Horatiano, Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo, Erasmus. ¶ Ex ouo prodijt, ἐξ ὠοῦ ἐξῆλθεν, aiunt dici solitum de magnopere formosis ac nitidis: quasi neges communi hominum more natos, sed ex ouo, more Castoris & Pollucis. Siquidem est in poetarum fabulis Ledam Tyndari filiam, ex Iouis concubitu duo peperisse oua, è quorum altero prodiére gemini Castor & Pollux, insigni forma iuuenes: ex altero nata est Helena, cuius forma literis omnium est nobilitata, Erasmus. ¶ Ouo prognatus eodem. hoc fortassis simpliciter dictum est ab Horatio. Quandoquidem ad fabulam respicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerso, ouum peperit, unde gemini prognati Castor & Pollux. Id ouum Pausanias in Laconicis refert. ostendi apud Lacedæmonios suspensum tænijs à testudine templi. Verum si quis hoc dictum deflectat ad ijsdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore, aut ita consimilibus ingenijs, ut eodem ouo nati uideri possint, nihil æquè fuerit prouerbiale. ueluti si dicas: Vultus, ingenium, mores, facta, ac prorsus omnia sic huic cum hoc conueniunt, ut iures eodem prognatos ouo. Aristoteles quidem ostendit iuxta naturam fieri posse, ut ex eodem ouo duo pulli nascantur, Erasmus. ¶ Extant apud authores aliquot similitudinis adagia, quorum de numero est, Non tam ouum ouo simile, de rebus indiscretæ similitudinis. Vides ne ut in prouerbio sit ouorum inter se similitudo? Tamen hoc accepimus, Deli fuisse complureis saluis rebus illis, qui gallinas alere quæstus causa solerent. Ii cum ouum inspexerant, quæ id gallina peperisset, dicere solebant. Neq; id est contra nos. Nam nobis satis oua internoscere, Cicero 2. Academic. Idem prouerbium refertur & à F. Quintiliano. Vsurpatur & à Seneca in libello, quem in Claudium Imperatorem lusit, Erasmus. Ouorum inter se miram ac propè indiscretã similitudinem, sæpenumerò apud animum meum non sine stupore perpendi. Alterum enim alteri si compares, fallitur examen, hebescitq; intuentis obtutus: tanta prorsum parilitas est, tantaq; geminitudo, Cælius. Huic simile est aut idem potius apud Germanos, Tappio referẽte, Eyer sind eyern gleych. & hoc, Wär er einem

hasen so änlich als einem narren/die hund hetten jn langst zerrissen. ¶ Ὠὸν πολὺ λευκότερον, id est, Ouo multò candidius Sappho dixit, Athenæus. ¶ Apud Tappiū hæc etiam Germanica inuenio: Ouū præ gallina sapit, Das ey wil klüger seyn dann die henne. cui illud Latinorum respondet, Ante barbam doces senes. Qui oua desiderat, gallinarum obstreperos cantus ferat oportet: Wär eyer wil haben/der müß der hennen kackelen lyden. Qui uitat molam, uitat farinam. Hollandorū est, Anserinis neglectis oua gallinacea requiris, Du süïst nae thennen ay/vnde lest tgansen ay varen. cui Tappius illud Græcorum confert, Omissa hypera pedem insequeris.

DE PVLLIS GALLINACEIS.

DE pullis gallinacei generis etsi quædam superius dicta sint in Gallinæ historia, capite tertio & quinto & sexto, & alibi fortasis: hîc tamen de iisdem copiosius separatim agere uolui, superioribus quidem nō repetitis. neq; enim ullarum auium pulli ita in usu sunt ad cibum, ac gallinacei. Nominat autem pullos gallinaceos Plautus in Captiuis, fœtus scilicet gallinarum adhuc tenellos: & Martialis in lemmate distichi, Si Libycæ nobis uolucres & Phasides essent, Acciperes. at nunc accipe cortis aues. Sed absolutè etiam pullos pro gallinaceis poni inuenio apud Vegetium & alios. Pellicula quæ solet pullorum uentribus adhærere, Palladius in Maio Tit. 9. Puls potissimum dabatur pullis in auspiciis, Festus. dabatur autē non quibuslibet, sed gallinaceis. Heliogabalus una die non nisi de phasianis tātum edebat, alia die de pullis, Lampridius. Gigeria pullorum coques, Apicius. Pullastrum & pullastram neotericè uocamus, Grapaldus. Pullastræ uocabulo pro parua gallina, Hermolaus, Sipontinus & Platina utuntur. Quidam etiam fœminino genere pullas efferunt, è recentioribus. Pullaster uel pullastra, significat gallum uel gallinam adolescentes. sic à M. Varrone libro 3. de re rust. pullastræ dicuntur iuuencæ gallinæ; ait enim, Et ea quæ subiicias potius è uetulis quàm è pullastris. Pro pullo pulleiacium Augustus dicere solebat, ut ait Tranquillus. Pullicenus (aliâs pullicinus, quod magis placet. nam & Itali hodieq; pulcinos uel pullicinos appellant) diminutiuum à pullo. Seruos habuit uectigales, qui eos ex ouis & pullicenis & pipionibus alerent, Lampridius de Alexandro Seuero. ¶ Ab Athenæo libro 9. νεοσσοὶ ὀρνίθων & ἵπποι dicuntur. Νεοττίδες ἀλεκτορίδων καὶ χηνῶν, Aristoteli sunt fœmellæ iuuencæ è gallinaceo uel anserum genere, quæ nuper scilicet parere cœperunt: possunt etiam sic dici antequam pepererint. Athenæus pullos gallinaceos à Græcis hippos, hoc est quasi equulos uocari scribit: credo, quia pulli propriè sunt equorum, Hermolaus. ὁ τῶν νοσσακῶν ζωμός, id est, pulli gallinacei ius, Dioscorides. ὀρτάλιχος (uox poetica) tum gallum ipsum tum pullum gallinaceum significat. sed pullum frequentius. uide in Gallo H. a. ὀρτάλιχοι, pulli qui nondum uolare possunt: & galli ipsi Bœotis (quod & Scholiastes Aristophanis scribit,) Varinus. Pullos qui recens apparuerunt, (ὀρνίθων τὰ ἐν ὄψει ἤδη ὄντα) Græci νεοττοὺς uocant, aliqui ὀρταλίχους, Eustathius. Ἀνορταλίζειν uerbum Aristophani in Equitibus efferri & superbire significat: uel leuiter agere, & nimis facile aliquid credere. Propriè autem ὀρταλίζειν dicitur de auibus uolare incipientibus (ἐπὶ τῶν ἀρχομένων ἀναπτερύσσεσθαι ὀρνίθων. ut & πτερυγίζειν) uel de iis qui pueros in sublime efferunt citato motu, (ἀναρριπτεῖν τὰ νήπια τῶν παιδίων, οἷον ὀρθὸν ποιεῖν εἰς ὕψος,) & impropriè deinde etiam de aliis motibus, Scholiastes Aristophanis.

Aues προπέτεις & πετεπετεῖς dicuntur, quæ antequam ocyptera, id est pennę maiores eis enatę aut satis perfectæ fuerint, uolare gestiunt, inutili & sæpe noxio conatu, cum cadant interdum & in humum allidantur. eædem ὀρτάλιχοι dicuntur, ὡς λίχοντες (γλίχοντες) ὀρθῶν, hoc est à cupiditate motus & uolatus, Io. Tzetzes 7. 128. ὄρνιθες δροσερῶν μητρὸς ὀρταλίχων, Versus à Suida citatus. οὐδ' ὁπότ' ὀρτάλιχοι μινυροὶ ποτὶ κοῖτον ὁρῷεν, Theocritus Idyllio 13. Βοσκάδίης χηνὸς νέον ὀρταλιχῆα, Nicander de pullo anseris. Plura de uoce ortálichos leges in Gallo a. Νέβρακος, pulli gallinacei masculi, Hesychius & Varinus. Alectryon Gręcis gallus est, unde diminutiuum ἀλεκτρυόνιον: ut ab alector ἀλεκτορίσκος, & patronymica forma ἀλεκτορίδης, ut scripsimus in Gallo H. a. Pulli Græcè uulgò ἀλεκτορόπουλα dicuntur, apud Symeonem Sethi ὀρνιθόπουλα. Alfrach (Arabicè) est nomen commune ad omnes pullos, & quandoq; dicitur de gallina iuuene, quæ nondum oua peperit: sed absolutè prolatum significat pullum columbinum, qui nondum uolare potest, Andr. Bellunensis. ¶ Pullus Italicè dicitur pollo, pollastro, pulcin. sed hic propriè tener adhuc & implumis, pullastro maiusculus & iam mensis aptus. Gallicè poulsin, pousin, pol, pollet, cochet, & pollaille de pullastra adultiore. Germanicè Hünle/Hünckel. Anglicè chyk.

¶ Pullos maturos dicere possumus primo uere exclusos: ut serotinos illos quos patria lingua autumnales appellamus. Et serotini quidem non pariunt oua sub ueris initio, quemadmodū illi quos maturos esse dixi. quamobrem non ad pullationem, sed ad ueru aluntur, Gyb. Longolius.

C.

¶ Varro pullos pipare dixit, Nonius. Vide in Gallina C. Pipire propriè dicuntur pulli gallinacei (& huiusmodi) Columellæ. Vrticarum genera quædam pullis mortifera sunt, quæ gallina rostro conatur euellere, Albertus.

E.

¶ Mustelæ cinis si detur in offa gallinaceis pullis, tutos esse à mustelis aiunt, Plinius.

De iis

F. & G.

De iis quæ circa salubritatem pullorum gallinaceorum, & apparatum ad cibum & remedia considerantur, abunde dictum est in Gallinacei historia.

H.

a. Pullus generale uocabulum est omniũ alitum: & quadrupedũ etiam quorũdam fœtus pulli dicuntur, ut equi & asini, unde pullini dentes, Grapaldus. Pullos dicimus paruos fœtus quorumcunque animalium, sed præcipuè auium: & inter eas gallinarum præcipuè per excellentiam. Sed iumentorum quoque, ut Græci πῶλον, nos füle. Ranæ pullos Horatius dixit, de apibus nouellis Columella. Quia tu gallinæ filius albæ, Nos uiles pulli nati infœlicibus ouis, Iuuenalis. Quinetiam arborum atque plantarum pullos dicimus, ut Plinius, unde uerba pullulare, pullescere, pullulascere. Pullatio, fœtura pullorum, Columellæ. Pullities ipsa pullatio uel pulli ipsi: qua uoce idem utitur de turture, anseribus & apibus. Georg. Alexandrinus in priscarum uocũ enarratione, pullicium, (pulliciem legendum arbitror) interpretatur fœturam pullorum è Varronis lib. 3. Pullinus, quod est pulli, unde pullini dentes, quos primum equi iaciunt. Pullarius, qui pullorum curam habet. & qui è pastu pullorum captat auspicia, ut in Gallo h. ostendimus.

¶ c. Alulen, id est cibus pullorum, Vetus Glossographus Auicennæ. Insipere, farinam iacere pultis, (lego pullis.) Vnde dissipare, obsipare, ut cum rustici dicunt, Obsipa pullis escã, Festus.

¶ h. C. Claudio, M. Perpenna COS. pullus gallinaceus quadrupes natus, Iulius Obsequens. Vide supra in Gallina b. ¶ De auguriis uel auspiciis è pullis, leges in Gallo h. Aduersus grandines olim agnum aut pullum immolabant, Cælius Calcagninus in libro de re nautica.

DE GALLINIS SYLVESTRIBVS.

DE GALLINIS SYLVESTRIBVS IN GENERE, & de nonnullis etiam particulatim.

GALLOS gallinásue syluestres aut feros ferásue dicamus, utrunque sexum comprehendendo, nihil interest. Dixerim autem syluestres potius quàm agrestes. Nam agrestes uel pascales eas potius rectè appellari puto, quæ licet domesticæ, non inclusæ tamen, sed in agris liberè pascuntur: nomades Græcis: & similiter ferè in columbarum genere. Græci animalia syluestria uidentur ἄγρια uocare, agrestia uerò ἄγροικα, ut Galenus de cõpos. medic. sec. genera, lib. 3. cap. 5. Sunt sanè permulta earum genera, figura, magnitudine, locis in quibus degũt, & aliis quæ circa naturam eorum & cibi rationem considerantur, longè differentia: ut imperitè illi facere uideantur, qui de gallinis syluestribus in genere aliquid scribunt. Quoniam tamẽ à ueteribus, & recentioribus etiam, pauca quædam sic scripta inueni, ea unum in locum hîc coniungenda existimaui. Fieri autem potest, ut certam aliquam speciem per excellentiã generali galli syluestris nomine appellarint. Ego uel phasianum, uel magnos gallos montanos syluestris nomine apud ueteres acceperim, medicos præsertim. In theriacæ ratione gallum syluestrem nominat Galenus: id interpretatus Auicenna fasianum marem eo nomine intelligendum prodit, Cælius. Gallus syluestris, id est fasianus siccior altili, Syluaticus. ¶ Theophrastus scribit ex gallinaceis libidinosiores domesticis agresteis esse, itemque mares statim à cubili uelle coire, fœminas autem magis procedente die, Aelian. Vide supra in Gallo c. ¶ Gallinæ montanæ in uictu attenuante conceduntur à Galeno. ¶ Gallinarum adeps medius est inter anserinum & suillum: sed ex agrestibus gallinis tenuiorum est partium, ut scripsi in Gallo uillatico G. sed Græcus codex (lib. 3. de compos. medic. sec. genera) adipis τῶν ἀγροίκων ἀλεκτρυόνων καὶ ἀλεκτορίδων mentionem facit, ἄγροικα appellans, quæ non in ciuitatibus sed ruri pascuntur, ut ipse uidetur interpretari. Sed quod ad remedia, syluestrium adipes magis etiam quàm agrestium subtiles dixeris. ¶ Gallinæ syluestres, montanæ præsertim, quo cibo captæ ali debeant, non constat. quidam

captas omnino cibum respuere aiunt, aut rarò sumere. ¶ Pastilli apparatum è pullastro ex Germanico Baltasaris Coqui libro in Gallo descripsimus. monet autem gallinas syluestres quocp similiter parari, sed laridum passim infigẽdum esse, ut solet assandis. De gallinæ syluestris coctura, uide etiam in Pauone.

¶ Dukiphat, דוכיפת, Hebraicum nomen, Leuitici undecimo & Deut. 14. R. Salomon exponit gallum syluestrem duplicata crista, qui uulgò dicatur, הכפא, hachpha, (forte legendum hupa, הופא, sic enim Galli upupam uocant:) unde etiam nomen sit, quasi du, id est duas habens, cephot, id est cristas. Chaldaicè uocatur נגרשרא (negarschara, ni fallor) id est artifex montis, propter opera sua, ut inquit R. Salomon. Iudæi uulgò Germanicè interpretantur Vrhan, id est maximum gallum syluestrem. nostri upupam, Paul. Fagius. Dauid Kimhi etiam ex magistrorum sententia gallum syluestrem interpretatur. Chaldaica translatio Deut. 14. habet בגר טורא, kagar thura, upupã intelligunt: Arabica הרהר, hadhar: Persica אן כה בנך, an coh benak. Septuaginta Deut. 14. porphyrionem uerterunt, Leuitici 11. upupam, ut & Hieronymus, quod probat Sanctes. Sunt qui gallinã Africanam aut Meleagridem intelligant. ¶ Neelasa, נעלסה, Iob 39. Kimhi exponit טוֹרס (ταῶς) id est pauones. Sententia hæc est: Nunquid (dedisti) alas plausibiles pauonibus, aut pẽnas ciconiæ & plumas? interprete Munstero. Septuaginta Hebraicã uocem relinquũt. Chaldæus pro neelasa ponit תרנגול ברא, hoc est gallum syluestrem. R. Abraham putat esse struthionem. ¶ Ranan, רנן, ut D. Kimhi docet, auis est quæ exultat & sibi placet ob uocem aut pennas, nimirũ pauo. In commentarijs etiam in Iob cap. 39. multos scribit pauonem putare. Alij auem esse conijciunt cantu excellentem, ueluti הריונביירלר (si rectè scribitur, lusciniam intelligo, quæ gallis russignole dicitur.) Aliqui uolunt esse auem quæ delectatur in suo cantu, Munsterus. Leui ben Gerson alam aut pennam potius auis intelligit. Interpres noster struthionis pennam reddit. Vtuntur autem struthionum pennis in cristis qui exultant & lætitiam aut superbiam ostentant. Chaldæus uertit תרנגול ברא, id est gallum syluestrem. Septuaginta πορφυρίων. זיז, sis uel ziz, Hebræis nomen generale est de omni fera bestia. Rabini quidam auem maximam interpretantur, quæ alis suis extensis Solem obscuret, Psalmo 80. alij simpliciter auem quandam, alij omne reptile agri exponunt. Septuaginta μονιὸν ἄγριον, id est aprum, (uide in Apro A.) Chaldæus tharnegul, id est gallum syluestrem. rursus Septuaginta ὡραιότητα, Psalmo 50. Hieronymus pulchritudinem. Augustinus species. Esaiæ 66. Septuaginta εἴσοδον. Ionathan מוחמר זיו יקרהא, mechamar sis iekaraha, Hieronymus omnimodam gloriam, Symmachus pinguedinem, Theodot. multitudo, Aquila παντοδαπὴν χώρας, malim παντοδαπὴν ὥραν.

¶ Vpupam Varinus ἀλεκτρυόνα ἄγριον, id est gallum syluestrem interpretatur. & Itali quidã eandem gallum paradisi uocitant. Videtur autem ei galli nomẽ attribui propter cristam, quamuis illam è pluma tantum habet, non ut gallinaceum genus ex cartilagine quadã carnosa. Hebraicam quoque uocem dukiphat, ut paulò ante retuli, alij upupam, alij gallum syluestrem exponunt. ¶ Κυπταείσια, genus gallinaceorum, Hesych. & Varinus.

¶ A Sueuis circa Rauenspurgum audio genus quoddam galli syluestris Riethanen, id est gallos palustres appellari, magnitudine anseris ferè, pedibus gallinacei: capitibus pulchris, magnis, in quibus pennæ rubicundæ spectentur. caudis ferè quales galli Italici gerunt. rarò capi nisi hyeme aliquando. captos interdum sale condiri. Ab Hieronymo Trago inter feras gallinas nominantur rot hůner, id est gallinæ rubicundæ Germanicè dictæ. Longolius hoc Germanicum nomen perdici Græcæ attribuit. uidetur autem perdicem rubram uulgò dictam intelligere. ¶ Lagopodem alpium nostrarum incolæ nominant gallinam saxorũ uel niuium, Steinhůn, Schneehůn, Schathůn. ¶ Attagenem nostram, id est gallinam corylorum, quidam Gallicè uel Sabaudicè uocant gelinettam, id est gallinulam, uel gallinulam syluestrem. Supra statim post Attagenẽ de GALLO PALVSTRI illo quem Scoti uocant Muirkock, scripsimus, & effigiem eius è Scotia missam addidimus. ¶ Reperitur in Scotia etiam aliud genus galli syluestris, phasiano carne ac magnitudine simillimum: sed nigra pluma, rubentibus admodum palpebris. syluestrem agri gallum nostrates (Scoti) dicunt, estcp frumento uictitans, Hector Boëthius in descriptione Regni Scotiæ. Huius alitis effigiem, quam unà cum proximè dicta, Cl. V. Henricus à S. Claro è Scotia nobis transmittendam curauit, hîc adieci. Scoti in hoc genere marẽ uocant ane blak cok, id est gallum nigrum: fœminam quæ magnitudine inferior & colore dilutior est, ane grey hen, id est gallinam fuscam. Mas collo, pectore, alis coxiscp punctis rubicundis aspersus est, fœminam leucophæam maculę nigræ uariant. Supercilia & barbulas in utrocp sexu membrana rubens insignit. Anglus quidam hac icone uisa, in Anglia etiam capi retulit locis erica plenis.

¶ Eandem auem Guil. Turnerus intelligere uideretur, in descriptione quam statim subdemus, nisi fœminæ alium colorem tribueret, quam ait magis ruffam esse perdice, cum fœmina galli nigri Scotici fusca sit, ut diximus.

Gallina-

Gallinaceum ſylueſtre genus apud nos eſt (inquit Turnerus Anglus, Morhennam uulgò uocant, ni fallor, forte propter colorem maris nigrum ut in Mauris: alij, puto, hethcok, id eſt gallum ericarum) in quo fœmina à mare ita differt, ut duorum generum iſtiuſmodi rerum imperito uideri poſſint. Mas gallo domeſtico paulò minor totus niger eſt, excepta ea parte caudæ quæ podicem tegit, ea enim alba eſt. Cæterum nigredo huius nonnihil ſplendeſcit, ad eum ferè modum quo columborum nigrorum torques circa colla ſplendeſcunt, ad uiriditatem igitur proximè accedit. in capite rubrum quendam habet, ſed carneum cirrum, & circa genas duos habet ueluti lobos rubros, & eos carneos. Fœmina tota maculis diſtincta eſt, & à perdice, niſi maior eſſet, & ruffa magis, ægrè dignoſci poſſet. In deſertis locis & planis, erica potiſsimùm conſitis, ambo degunt. grano ueſcuntur, & ſummis ericæ germinibus. Breues habent alas, & breues faciunt uolatus. Hanc auem attagenem eſſe conijcerem: ſed qui attagenem deſcribunt, marem à fœmina nō ſeparant. unde colligo eundem fuiſſe colorem, & eandem figuram maris & fœminæ. Quòd ſi attagen non ſit, gallina uidetur eſſe Varronis ruſtica, Hæc ille. Verum hanc auem non eſſe attagenem, ex eius hiſtoria apparebit: præſertim cum attagen paluſtris ſit, hæc non item. Vide an eadem ſit auis, quam Gyb. Longolius attagenem putauit: cuius uerba recitabimus infra in Grygallo.

DE GALLINA RVSTICA.

ALIA uideri poteſt gallina ruſtica, cuius Columella & Varro meminerunt: alia uerò perdix ruſtica, cuius Martialis, eadem (ni fallor) ruſticula Plinio dicta. ¶ Gallinæ quæ uocantur trium generum ſunt, uillaticæ, & ruſticæ, & Africanæ, Varro & Columella. Ruſtica gallina non diſsimilis uillaticæ, per aucupem decipitur: eaq; plurima eſt in inſula, quam nautæ in Liguſtico mari ſitam producto nomine alitis Gallinariā uocitauerunt, Columella. Gallinæ ruſticæ (inquit Varro) ſunt in urbe raræ, nec ferè manſuetæ ſine cauea uidentur Romæ, ſimiles facie non his uillaticis gallinis noſtris, ſed Africanis aſpectu ac facie incontaminata. In ornatibus publicis ſolent poni cum pſittacis, ac merulis albis, item alijs id genus rebus inuſitatis. neq; ferè in uillis oua ac pullos faciunt; ſed in ſyluis. Ab his gallinis dicitur inſula Gallinaria appellata, quæ eſt in mari Thuſco ſecundum Italiam contra montes Liguſticos, uigintimilliū Albingaunium. alij ab his uillaticis inuectis à nautis ibi feris factis procreatis, Hæc ille. Albingaunij quidem Liguriæ oppidi Plinius etiam meminit. eſt autem illi uicinum Intemelium oppidum, & ſic apud Varronem legendū puto, (ſic & Hermolaum legiſſe uideo,) non uigintimillium, ut Gallinaria inſula ſita intelligatur cōtra hæc duo Ligurię oppida & Liguſticos montes. ¶ Sylueſtres gallinæ quæ ruſticæ appellantur, in ſeruitute non fœtant: & ideo nihil de his educandis præcipimus, niſi ut cibus ad ſatietatem præbeatur, quò ſint conuiuiorum epulis aptiores, Columella.

¶ Ruſticæ gallinæ ſunt agreſtes (ſylueſtres potius) roſtro longiore, quæ per diminutionem ruſticulæ quoq; appellantur, Ge. Alexandrinus: quem uideo gallinaginem uel perdicem ruſticam, (quam Galli beccaſſam à roſtri longitudine, noſtri Schnepff appellant, Plinius, ut uidetur, ruſticulam,) pro gallina ruſtica accepiſſe. Audio & hodie circa Bononiam in Italia gallinā ruſticam ſiue ruſticellam nominari auem paluſtrem & lautam, haud ſcio an beccaſſam, an aliam quandam. Sed cum Columella gallinam ruſticam uillaticæ non diſsimilem faciat, beccaſſa uerò longè diſsimilior ſit illi quàm aliæ quædam ſylueſtres gallinæ, inter alias quærenda eſt quæ nam tum forma tum magnitudine ad uillaticam accedat proximè: qualis illa eſt cuius è Scotia miſſæ imaginem paulò ante poſuimus: uel illa (niſi eadē ſit) quam in Anglia reperiri Turnerus ſcripſit, ut proximè recitauimus: in quo genere mas totus niger eſt, fœmina uaria inſtar perdicis, &c. Rurſus cum Varro ruſticas non uillaticis gallinis ſed Africanis aſpectu ſimiles ſcribat, ac facie incontaminata: Africanas autem non alias quàm Meleagrides faciat, dubitare aliquis poſſet, tanquā alia Varronis quàm Columellę gallina ruſtica eſſet. quod mihi quidem non uidetur. poſſunt enim ruſticę uillaticis reliquo corpore ſimiles eſſe, facie uerò diſsimiles. ¶ Gallina apud nos ruſtica (inquit Turnerus) nuſquam reperitur, ſi gallina illa quam morhennam uocant, (quam ſupra uerbis ipſius deſcripſimus,) non ſit: quam uis de eadem an attagen ſit dubitamus.

DE MELEAGRIDE.

A. & B.

CIRCA Meleagridis hiſtoriā nec ueteres ferè ſcriptores, neq; recentiores conſentiunt. quamobrem ueterum de ijs ſcripta primo loco adferre placuit, deinde recentiorum ſeorſim. Græcè ſcribitur μελεαγρὶς oxytonum, fœminino genere. ¶ Gallinæ Africanæ ſunt grandes, uariæ, gibberæ, (gibboſæ, ut Beroaldus exponit) quas Meleagridas appellant Græci. hæ nouiſsimæ in triclinium ganearium introierunt è culina propter faſtidium hominum. Væneunt propter penuriam magno, Varro. Simili modo (ut Memnonides circa Memnonis ſepulchrum in Ilio) pugnāt Meleagrides in Bœotia. Africæ hoc eſt gallinarum genus, gibberum (aliàs gilberium, Volaterranus gilbarum legit) uarijs ſparſum plumis: quæ nouiſsimæ ſunt peregrinarum auium in menſas receptæ, propter

ingratũ uirus, Verum Meleagri tumulus nobiles eas fecit, Plinius. Columella distinguit: Africana gallina est (inquit) quam pleriq; Numidicam dicunt, Meleagridi similis, nisi quòd rutilã galeam & cristam capite gerit, quæ utraq; sunt in Meleagride cœrulea, Columella. Tranquillus etiã cum Columella sentiens, separat Meleagridas à Numidicis (seu Africanis. nam Varro, & Plinius quoq; ut uidetur non discernunt) Volaterranus & Niphus. Meleagrides, & Numidicæ & Gutteræ, aues sunt quæ & Afræ dicuntur, Ge. Alexandrinus. apparet autem illum pro gibberis apud Varronem gutteras legisse: & conijciat aliquis gutteras forte cognominari posse quòd plumis uarijs quasi guttis distinguantur, ut Plinius & Athenæus testantur de Meleagride. Et picta perdix, Numidicæq; guttatæ, Martialis. sed cum gutterum pro guttato alius nemo, quod sciam, dixerit, non temere quicquam mutârim. In eo etiam quòd galeam Meleagridi rutilam esse Columella scribit, ut & cristam, mendum mihi subesse uidetur: & paleam legendum. uocant autem paleam uel paleas, quæ ueluti barbæ à gallinarum rostro dependent, ut in Gallo B. docuimus. quanquam, ut author est Clytus apud Athenæum, barbam seu paleas propriè dictas non habet, sed eius loco carnem oblongam, & magis quàm in gallinis rubentem.

¶ Meleagrides fert ultima Syriæ regio, ut Diodorus Siculus scribit. Mnesias Africæ locum (lacum) Sycionem appellatum tradit, & Cratin amnem in Oceanum effluentem è lacu, in quo aues quas Meleagridas & penelopas uocat uiuere, Plinius. Meleagrides aues pascebantur in Acropoli, Suidas & Varinus. Meleagrides primi feruntur habuisse Aetoli, Athenæus. Strabo libro 16. circa Arabiam alicubi, in fronte portus magni (sic dicti) tres insulas esse scribit, quarum una Meleagrides multas habeat.

¶ Clytus Milesius Aristotelis discipulus libro 1. de Mileto, Circa templum Virginis, inquit, in Olero (codex Grecus habet ἀέρῳ. Gillius uertit ad templum æreum: & idem scribit, Histrum in Olero tradere Meleagridas à nullis auibus quæ unguibus sint uncis uiolari. Volaterranus ex Aeliano legit, Meleagrides in Lero insula esse. est autem Leros insula in Icario mari. ego in Olero legerim, quæ urbs est Cretæ in alto loco sita, à qua Minerua [quam & Virginem, παρθένον, per excellentiam uocant] Oleria dicta, & festum eius Olerium, apud Stephanum. conijcio autem has alites Mineruę sacras fuisse, cum Athenis etiam in Acropoli educari solitæ fuerint olim) Meleagrides aues sunt. locus ubi aluntur palustris est. pullos suos nullo amoris affectu hæc ales prosequitur, & teneros adhuc negligit. quare à sacerdotibus curam eorum geri oportet. Magnitudo ei gallinæ generosæ. caput pro corporis magnitudine paruum, & glabrum, (ψιλόν,) in quo apex (crista, λόφος) carneus durus & rotundus spectatur, claui uel paxilli instar eminens, (in Græco additur, καὶ τὸ σῶμα ξυλοειδὲς, pro quibus uerbis Gillius nihil aliud posuit, quàm paxillum quẽ diximus ligneum eminere. Vuottonus rostrum ligneum uertit. ego pro σῶμα, forte χρῶμα legendum conijcio. nam de totius corporis colore posterius agit. & apicis illius colorem hoc in loco lector desiderare poterat. itaq; ξυλοειδὲς tanquam coloris nomen accipio, etsi Columella Meleagridi tum cristam tum galeam rutilã tribuit. Hęc scripseram cum Hermolaum quoq; in Corollario nobiscum facere obseruaui. Gyb. Longolius ad totius corporis colorem refert.) Ad malas ab ore (στόματος, non σώματος, ut rectè etiam Hermolaus & Vuottonus legunt) orta caruncula longa barbæ loco dependet, rubicundior quàm in genere gallinaceo. quod autem in gallinis rostro adhæret, πώγωνα uocant Græci quidam (Latini paleam mentúmue) non habet. Rostrum acutius & maius quàm gallinæ. Ceruix nigra crassior breuiorq; quàm gallinæ. Corpus totum uarium est, nigrum uidelicet maculis (πτίλοις. forte στίλοις) plumarum candidis, frequentibus, lente maioribus, distinctum. sunt autem orbiculi isti in rhombis nigris. unde ipsi etiam rhombi uarietatem exhibent, (in Græco additur, τοῦ μὲν μέλανος ἔχοντος λευκότερον τὸ χρῶμα, τοῦ δὲ λευκοῦ μελάντερον.) Alæ etiam maculis notantur albis, specie serrata per uersus parallelos (spatia æquidistantia) digestis. Crura sine calcaribus, cæterò similia gallinaceis. Fœminæ maribus adeò similes sunt, ut uix dignosci sexus queat, Athenæus. ¶ Gallinæ rusticæ similes facie sunt, non his uillaticis gallinis nostris, sed Africanis aspectu ac facie incontaminata, Varro. facit autem easdem Africanas & Meleagrides.

¶ Verbum κακκάζειν in usu esse de Meleagridum uoce docet Pollux. Hesychius hoc uerbum Atticis usitatum esse scribit de gallinarum uoce circa partum: cui simile est apud nos gaggsen. Meleagrides, ut & attagæ, suum ipsæ nomen uoce sua imitantur, Aelianus. ¶ Meleagridum & phasianorum oua punctis distinguuntur, Aristot. (& Plinius) de hist. anim. 6. 2. ubi Albertus cum primum rectè nominasset meleagridem auem, mox iterum de eadem, Et oua (inquit) cathailar, quæ Latinè theagridi (ineptè pro meleagride) uocatur. ¶ Quorum tenuior est res familiaris in celebribus Isidis conuentibus anseres atq; aues meleagrides immolant, Pausanias.

¶ Meleagri qui filius Oenei regis Calydoniæ fuit, historiam leges apud grammaticos, Eustathium (in nonum Iliados & alibi) & alios, unde nos etiam aliquando eam in Onomasticon propriorum nominum retulimus. Meleagri sorores aliqui in Meleagrides aues mutatas ferũt, alij familiares (uirgines) Iocallidis uirginis in Lerna, cui diuinos honores præstant, Suidas & Varinus. Aelianus scribit Meleagridas in Lero insula esse, quas fabula uult Meleagri Oenei filij natas fuisse, luctu patris in aues conuersas, quare & lamentabili carmine cantus earum exaudiri, Volaterranus. ¶ Μελεάγρεια & μελέαγρα radices quædam dicuntur, ut Suidas scribit, qui & hæc innominati authoris

uerba

uerba recitat: ῥίζας αὐτοῦ μελεαγρίων καὶ καρδίας καλάμων ἐσθίοντο. Videntur autem herbæ alicuius ſylueſtris radices eſſe, adeò dulces ut mel ſylueſtre dici meruerint, quales uidentur illę quas Itali uulgò dulcichinos uocant.

DE MELEAGRIDE RECENTIORVM OPINIONES.

RECENTIORES quidam indocti gallos uros uulgò dictos (Orhanen) Meleagrides eſſe crediderunt: ſed & alia non conueniunt, ut in Galli uri hiſtoria apparebit, & quòd hic captus animum deſpondet, cibumq́ (non) niſi longo poſt tempore aſſumit. Meleagrides uerò confeſtim ut captæ ſunt, eſcas non recuſant. Has nobis quandoq́ Aegyptij pro gallinis Hieroſolymitanis magno mendacio uendiderunt, & in Syria captas affirmarunt, certè præter colorem & paleas uris noſtris planè ſimiles, Gyb. Longolius.

¶ Raph. Volaterranus ſuo tempore Meleagrides duas ſecundum Plinij deſcriptionem Romę in hortis Cardinalis S. Clementis uiſas ſcribit. Auguſtinus Niphus Meleagrides uulgò Tunes appellari tradit, nimirum ab urbe Africæ Tuneto. Eliota Anglus Meleagrides Anglicè interpretatur, hennes of Genny: Quidam Hiſpanicè gallinam moriſcam. Petrus Bellonius gallinas Indiæ uulgò dictas: ut & ante ipſum Guil. Turnerus, Qui in ſuo de Auibus libro, Columellæ (inquit) Meleagrides, uidentur illæ eſſe aues quas nonnulli pauones Indicos appellant. nam illas paleis & criſtis cœruleis eſſe in confeſſo eſt. Horum ſententiæ ipſe etiam aliqua ex parte accedo, & gallinas Indicas uulgò dictas Meleagridum ſpeciem eſſe iudico, quòd cum Clyti Peripatetici deſcriptione à nobis recitata in pluribus quàm ulla mihi cognita auis conueniant. etſi enim calcaribus non careant, neq́ eadem fortaſsis colorũ uarietate eodemq́ ordine digeſta ſpectentur: habent tamen apicem illum paxilli inſtar à capite prominentem, & barbæ uel palearum loco carnem dependentem rubram, caput glabrum, &c. Conuenit & magnitudo generoſæ gallinæ, quanquam & colore & magnitudine gallinas Indicas diuerſas reperiri audio. maximas eſſe & præferri nigras, alias albicare, minimas corpore uario eſſe, maculis nigris corpus albicans diſtinguentibus. & fieri poteſt ut alia adhuc ſpecies inueniatur, quæ etiam propius ad Clyti deſcriptionem accedat. Iam cum Columella Africanas criſtæ tantum paleæq́ (uel eius quod pro palea eſt) colore à Meleagridibus differre ſcribat, utranq́ auem generali gallinæ Indicæ appellatione comprehendi licebit.

¶ Gallinæ Aphricanæ, Græcis Meleagrides, nunc PHARAONIS aues dicũtur, Ge. Alexandrinus. Aues Pharaonis dictas, quæ ex Oriente deferri ſoleant, in regno Senegę Nigritarum plurimum abundare Aloyſius Cadamuſtus ſcribit.

DE GALLINA AFRICANA SIVE NVMIDICA.

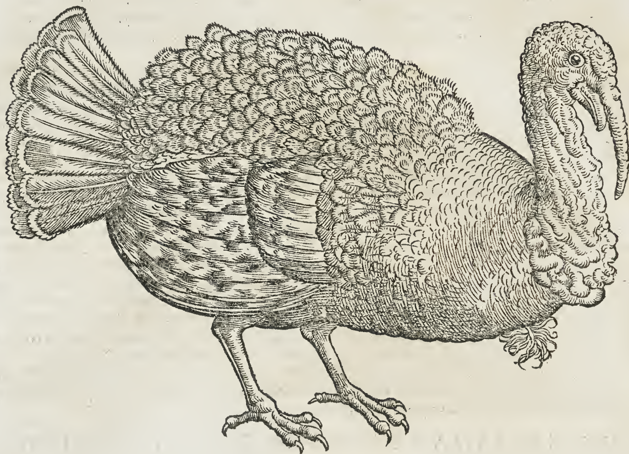
GALLINAE trium generum ſunt, uillaticæ, & ruſticæ, & Africanæ, Varro & Columella. Numidicæ (gallinæ celebrantur) in parte Aphricæ Numidia, nunc etiam in Italia, Plin. Gallinæ Africanæ ſunt grandes, uariæ, &c. Varro. uide proximè ſuperius in Meleagridis hiſtoria. Varro enim non diſtinguit: Columella colore tantum criſtæ paleæq́, in Africana rubentiũ, in Meleagride cœrulearum. Numidicarum eadem eſt ferè quæ pauonum educatio, Columella & Varro in Geoponicis Græcis. Eſt & phaſianorum educatio eadem, quæ ſuo loco explicabitur. ¶ Tuo palato clauſus pauo naſcitur, Gallina tibi Numidica, Petronius Arbiter. Pulli Numidici cocturam & condituram ex Apicio recitaui in Gallo F. ¶ Anſere Romano quamuis ſatur Annibal eſſet, Ipſe ſuas nunquam barbarus edit aues, Martialis ſub lemmate Numidicæ. Si Libycæ nobis uolucres & phaſides eſſent, Acciperes: at nunc accipe cortis aues, Idem. Plinius gulam illorum reprehendit, qui uictu ſimplici & præſentibus non contenti, aues ultra Phaſidem amnem & è Numidia petunt. Nec fruſtum capreæ ſubducere, nec latus Afræ Nouit auis noſter tyrunculus, Iuuenalis Sat. 11. Phil. Beroaldus etiam ex Horatio Afram auem, gallinam Africanam interpretatur. De his & Papinius intelligi uoluit in Syluula: Quas udo Numidæ legunt ſub Auſtro.

¶ Manardus in epiſtolis gallinas Numidicas, gallinas deſerti uocari ſcribit. Michael Sauonarola gallinas deſerti temperamẽto perdici proximas eſſe tradit, ſiccare & aſtringere admodum. Ex recentioribus quidam dubitat an coturnix ab Italis uulgò dicta, auis Numidicæ, quam quidam deſerti gallinam uocent, aliqua ſpecies ſit. Ego de gallina deſerti certum nihil habeo. auis uerò Numidicæ, id eſt gallinæ Africanæ ſpeciem eam eſſe quæ coturnix uulgò Italis dicitur, neutiquam mihi ueriſimile ſit. ¶ Ariſtoteles Hadrianas gallinas facit uarias & paruo corpore, ut & Plinius: Varro Africanas, quas non alias eſſe conſtat quàm Hadrianas, uarias & grandes facit, Recentior quidam: ſed abſq́ authore. nam qui Adrianas eaſdem Africanis eſſe ſcripſerit, nullus eſt quod ſciam. Nos de Adrianis ſcripſimus in Gallo B.

¶ Aphricanæ gallinæ nidos in nemoribus ſtruunt locis uliginoſis. Eæ ſolebat (circa Coloniam Agrippinam) eſſe tam frequentes, ut drachmæ pretium in foro non excederent. nunc ſingulas aureo numo licentur. Plumis mirificè uarijs fulget, ut eminus uidenti phaſianus uideri poſsit. criſtam habet purpuream, & caudam minimè longam, corporeq́ preſsior (quàm phaſianus) eſt. Hanc olim in auiarijs ſedulò curabant Romani, Gyb. Longolius: interpretatur autem Germanicè Kürhenn,

nescio qua nominis origine. Quòd si Africana eadem cum Meleagride est, uel ita tantum differt ut Columella putauit, (neq; enim aliam eius descriptionem à priscis relictam habemus,) non potest ea esse quam Longolius putat. Existimauit ille fortassis satis esse ad persuasionem, quoniam curhenna sua uaria sit gallina, cũ Africana quoq; uaria siue guttata memoretur. Sed nimis infirmũ hoc argumentũ est. Nouimus enim & alias quasdã toto corpore uarias è gallis syluestribus, ut grygallos.

DE GALLOPAVO.

HANC autem cum aliqui gallinam Indicam, alij pauonem Indicum uocitent, nobis composito ex utrisq; nomine gallopauum appellare libuit, ut & eruditos quosdam ante nos appellasse audio. Etsi enim gallinacei generis eam potius esse quàm pauonini constet, habet tamen cum pauonibus communem caudæ explicationem. hoc ut in uno nomine appareret, & simul Indici differentiam adijcere non esset necesse, gallopauum diximus. Itali appellant gallina d' India. Hispani pauòn de las Indias. Galli poulle d' Inde. Germani **ein Jndianisch oder Kalekuttisch / oder Welsch hün.** Angli a kok of Inde. Turnerus & Bellonius gallopauum nostrum Meleagridem esse conijciunt: qua de re sententiam meam in Meleagride supra exposui. Iis qui erythrotaonem esse putant, de quo in Vrogalli historia inferius scribam, non assentior. ¶ Qui uulgò pauo Indicus appellatur, nihil pauonis habet præter expansam pauonis in morem caudam: quam tum cum irascitur, subitò extendit, Gyb. Longolius.

¶ In India gallinacei nascuntur maximi: non rubram habent cristam ut nostri, sed ita uariam & floridam, quemadmodum coronam ex floribus cõtextam. Pennas posteriores (caudæ, πτέρα τὰ πυγαῖα) non inflexas habent, neq; in orbem reuolutas, sed latas, quas cum non erigunt, ut pauones trahunt: eorum pennæ smaragdi colorẽ gerunt, (χρόαν δὲ ἔχει τὰ πτέρα αὐτῶν χρυσωπὸς τε καὶ κυανυγεῖς [forte, χρυσωπὴν τε καὶ κυαναυγῆ] κατὰ τὴν σμάραγδον λίθον,) Aelianus 16.2. in trãslatione P. Gillij. & sanè gallus hic Indicus non alius quàm noster pauogallus uidetur, uel certe omnino congener. Rursus in Gillij accessionibus, gallopauum nostrum his uerbis descriptum inuenio: De gallo peregrino: Is quem ex nouo orbe deportatum uidi, eadem est qua pauo colli proceritate, quod ipsum simul cum capite à plumis omnino nudum est: tantum purpurascente pelle obducitur: & tam ualde crassum est, ut pellem quæ antea laxa & uacua spectabatur, cum uocem mittit, sic contendat & inflet, ut ad brachij crassitudinem accedat. Vox cum fragore per collum longe lateq; uagans redditur, ut liquorem in dolium infusum diceres strepere: in sua tamen uoce quiddam gallinaceum recinit. Eius capitis uertex colore partim albo, partim cæruleo, partim purpureo distinctus, crista caret: quædam rubra appendicula carnea ex eius summo rostro per superiorem rostri accliuitatem, tantopere eminet, ut digiti longitudine inferius depẽdeat quàm rostrum ipsum, quod quidem ipsum ea superintegitur, ut hoc

hoc nisi è transuerso uideri nō queat. Hanc quidem appendiculam cum pastum capessit contrahit, ut quæ antea digito longior, quàm rostrum propendebat, modò contracta ad rostri longitudinem non accedat. Huius plumæ tum accipitris speciem similitudinemq; gerunt, tum extremæ albæ uisuntur. Cruribus est procerissimis, eiusdemq; ungues similiter ut nostratium aduncitatem habent, & distinctionem. Illius quem uidi corpus & rotūdum erat, & pauonis excelsitatem superabat. oculorum ambitus cœruleo & purpureo colore efflorescebat, & perinde ut accipitres acri atq; acuto uidendi sensu uigebat. Cum quispiam ad gallinam appropinquat, totus inhorrescit, plumis & gradu superbo exterrere accedentes conatur: gallina illius alba erat, & pauonem cum is plumas caudæ amisit, referebat. Hæc omnia Pet. Gillius. Pauogallus (inquit Gyb. Longolius, pauonem Indic. ipse uocat) crista caret: nisi pelliculam istam carnosam, quam per nares adeò demittit irata, ut rostro promineat, & in pastu ita retrahit, ut uix uideri queat, cristam appelles. Quinetiam neq; paleis neq; genis prædita est. quid enim ista rubescens pellis aliud, ac appendix quædam cutis, quam nunc contrahit, nunc extendit: nunc cœruleo colore, mox pallido, deinde purpureo pro affectibus, ut appareret, suis pingit? Pauo Indus (inquit Hier. Cardanus) caudam in rotam erigit, gaudetq; hominum admiratione qui illam intuentur. quo fit ut pauo Indus sit, quem aliqui gallum existimant. nam & ipse caudam suam miratur in orbem conuersam gestiens: quamuis pulchritudine multum à nostro pauone decedat. Decoratur tamen pelle circa caput, cuius colorem pro uoluntatis arbitrio mutat. Cum enim uarij coloris sit, alboq; ac cinereo quasi distincti, adueniente sanguine modo cœrulea, modo rubra fit. Et cum sit iracundus, speciem ac affectum irati hominis præbet, pellem illam pro facie habens. Sed aliud est maius, quòd eam pellem quandoq; colligit, ut uix uideatur, tuncq; pallet, aliquando uerò eam extendit, adeò ut rostrum totum integat, tuncq; purpurea plerunque uidetur. Indicio est igitur illam unà cum sanguine extendi, quanquam & uiderim simul pallentem atq; extensam. Colligitur igitur ac contrahitur, quoniam tenuis est & laxa: ut scroti etiam cutis, quæ quandoq; tota contracta uidetur, quandoq; uerò extensa multum. Igitur laxitas & tenuitas tam extensionis & contractionis, quàm mutationis colorum causæ sunt. Hæc Cardanus. Attagen, id est francolinus auis, pennis est uario modo coloratis sicut gallina Indica, interdum tamen colore uiridi & cœlesti uisitur, Syluaticus: si modo de pauogallo hic loquitur, & non potius de Indica gallina illa de qua paulò pòst dicetur. Pellicula in uertice loco cristæ pauogallus, ueluti paxillus quidā est, ut de Meleagride Clytus peripateticus scripsit. illum aliquando multum demittit, ut totum rostrum contegat, & ad pectus usq; interdum porrigatur. Colli illa sub rostro appendix carnosa, cum ab aue contrahitur, tuberculis quibusdam exasperari apparet. In pectore medio ueluti penicillus quidam è setis iubæ equinæ inflexis, ab uno principio se extendēs, ad duos circiter digitos longis, in mare præsertim, spectatur: quod pictor noster non expressit.

¶ Gallopauum aiunt uocem quandam ædere gallinaceæ non dissimilem nescio quid crocitando. & in frigidis regionibus ægrè ali. minimum ex eis fructum esse, sumptus in educando alendoq; & curæ multum requiri. in cibo lautissimos haberi, & principum mensis dignos. ¶ Catreus auis Indica in C. Elemento nobis descripta, cum pauogallo confinem naturam habere uideri posset, nisi canora & musica esse traderetur.

DE GALLINA INDICA.

INDICA Gallina, quam Philippus Traiectensium episcopus in delicijs habuit, cristata planè fuit, (crista speciosa ornata,) perq; omnia gallinæ similis, si colorem, quo psittaci in morem uirebat, excipias. Eam quanquam uiuam non uiderim, exuuiæ tamē, quæ Batauoduri in arce custodiebantur, indicant gallinacei generis auem, Gyb. Longolius. Quærendum an hic sit attagen Syluatici, quem scribit pennis uario modo coloratis esse sicut gallina Indica, interdum tamen colore uiridi & cœlesti inueniri. Pauones Indi (Gallopaui) pulchritudine multum nostro pauone inferiores sunt, sed caudam suam similiter mirantur in orbem conuersam. at contrà gallinæ quas ego uidi Indicæ, nostris pulchriores sunt, pennisq; pauonis decorantur: sed cauda ampla carent, quam nec in orbem erigunt. igitur non à coloribus, sed operationibus ipsis species animalium sunt distinguendæ, Cardanus.

IDEM alterius etiam gallinæ Indicæ meminit hisce uerbis: Gallina Indiæ occidentalis, imò potius uulturis genus (nam cadauera & res corruptas sectatur) bene olet ob caloris uehementiam, & siccitatem temperiei.

DE GALLINIS LANIGERIS.

Icon hæc desumpta est ex charta quadam Cosmographica.

FVCH ciuitas est maxima uersus Orientem, in qua maximi galli nascuntur. Gallinę sunt albę instar niuis, non pennis sed lanis tectæ ut pecus, Odoricus de Foro Iulij. In ciuitate Quelinfu, in regno Mangi nomine, inueniuntur gallinæ, quæ loco pennarum pilos habent, ut catti, nigri scilicet coloris, sed oua pariunt optima, M. Paulus Venetus 2, 68.

DE OTIDE.

DE OTIDE quoniam uariæ sunt recentiorum sententiæ, primum ea seorsim conscribam, quæ apud ueteres mihi lecta obseruaui: mox de illis etiam auibus priuatim acturus, quas uel otidem ueterũ simpliciter esse, uel genus aliquod otidis, ut uel alijs uisum est, uel nobis uidetur. Et quanquam gallinaceorum generi otidem adscribendam nemo adhuc monuerit, mihi tamen rectè ad id referri uidetur. De tetraone quidem uel tetrace magno (quem nostri urogallum uocant, & eruditi quidam congenerem otidi faciunt, quibus & ipse astipulor) quin gallinarum generis sit, nemo qui auem ipsam uiderit, dubitare potest.

¶ Auibus quas tetraonas uocant, suus est nitor absolutaq; nigritia, in superciljs cocci rubor. Harum alterum genus uulturum magnitudinem excedit, quorum & colorem reddit, &c. Proximę eis sunt quas Hispania aues tardas appellat, Græcia otidas, Plinius. Hinc est quòd Gaza etiam Aristotelis interpres pro otide tardam uertere solet. Otidem auem magnam & gallinacei generis, ut dixi, cum oto aue nocturna noctuæ simili ueteres etiam authores confudisse coniicio. Est otus qui cum coturnicibus auolat, idem scops Aristoteli, non satis cognitus ei, ut fatetur: cum præteruolando tantum per biduum appareat: pinguis & esculentus alioqui. Hic apud Plinium lib. 10. cap. 23. non rectè otis uocatur. nam & apud Aristotelem otus legitur: & in quibusdã Plinij codicibus quanquam glottis & otis & cychramus legatur, paulò pòst tamen, otus bubone minor est, legitur. quod probo, quod ad nomen: de re ipsa uerò iudicium meum adhuc cohibeo. neq; enim ulla nocturna auis auolare uidetur. quòd si quæ otus dicta auis cũ coturnicibus auolat, illius forte descriptio apud authores non extat. Nam otis magna, si ea est ut docti credunt quam uulgò trapum uocant, non auolat, nisi fallor, ex nostris regionibus, (etsi Heluetiæ rara est,) & hyeme etiam apud nos capitur interdum. Vide mox in C. De oto nocturna aue, plura scribam in Elemento O. Fieri sanè facile potest, ut Aristoteles quoq; harum auium nomina & historias non satis discreuerit, nominum uicinitate deceptus, aut uulgi consuetudinem secutus. Sunt otides, quos & otos uocant, aues parum uolaces, & quæ uolando citò defatigantur nõ aliter atq; perdices, Vuottonus. Alexander Myndius otum uel otidem (ut scribit Athenæus, qui hæc nomina confundit, uel aliorum potius confundentium uerba citat) etiam lagodian (λαγωδίαν) nominari scribit. Mihi lagodiæ nomen à lepore factum, non otidi (de quá hîc agimus) sed oto noctuæ simili conuenire uidetur, eò quòd pedes plumis uillosos & leporinis ferè similes habeat, qua ratione lagopodi etiam (quam nostri perdicem albam uel montanam appellant) inditum nomen. ἐνῆσαν δὲ καὶ ὠτίδες καὶ δορκάδες, Xenophon libro 1. Anabaseos. Inuenio & ὀτίδες per o. breue in prima, & οὐτίδες per ου. diphthongũ scribi. Galenus in Glossis à Xenophonte lib. 1. Anabas. ὀτίδα per omicron haberi testatur, apud Aristotelem per ω. quod & Varinus repetijt. Est & ὦτις paroxytonum (malim oxytonum) in Hesychij Lexico.

¶ Alhabari est auis magna sicut anser, non multũ uolans, nota apud uenatores Damasci, And. Bellunensis. Interpres Auicennæ tardam uertit. Fimum eius Auicenna ad impetiginem laudat, & oua ad denigrandos capillos, ut referam in G. quanquam hæc remedia de otide Græci non scripserint. Clas, id est tardus auis, Syluaticus.

B.

Hispania otides producit, Strabo. Pascuntur circa Cephisum aues potissimum quę otides sunt dictæ, Pausanias in Phocicis. Otus auis Athenæo (noctuarum generis ut uidetur,) circa Alexandriam Libyæ maximè capitur. ¶ Otidis magnitudine Scythica quædam auis est, Aristot. & Plinius. uide in Aquila C. ¶ Otides perdicum similes sunt: præ obesitate autem corporisq; põdere, parum se alis attollunt, Volaterranus ex Aeliano. Athenæus otidi colorem coturnicis tribuit tanquam ex Aristotele: ex quo hæc etiam citat: Otis auis fidipes est, tribus insistens digitis, magnitudine gallinacei grandioris, capite oblongo, oculis amplis, rostro acuto, lingua ossea, gracili collo. Nos horum nihil in ijs quæ extant Aristotelis legimus, sed hoc tantum, quòd gula ei tota ampla sit, ingluuies nulla: appendices paucæ quædam infra qua desinit intestinum. Synesius in epistolis otidem ab imperito aliquo pauonem existimari posse scribit.

C.

Otides uel oti cibum ruminare dicuntur, Athenæus & Eustathius. Breui uolatu utuntur propter corporis sui grauitatem, unde fit ut uel manu capiantur, si quis celeriter instet, & canibus, ut in E. recita-

recitabo. ¶ Incubat tarda tricenis diebus ut reliquæ etiã alites magnæ, ut aquila, anser, Aristot. Migrat & regionem mutat, Athenæus ex Aristotele. Aristoteles quidẽ de oto scribit, auolare eum cum coturnicibus: quem locum Plinius repetijt, in cuius cȯdicibus & otus & otis legitur. ego non otum noctuæ similem, quamuis tum Plinius tum Aristoteles ita interpretẽtur eodem mox in loco, sed otidem de qua scribo auolare puto cum coturnicibus: sed corporis grauitate impeditum perseuerare non posse, & in locis proximis remanere, ut de glottide etiam legimus. Nocturnam quidem auem aut noctuæ similem nullam migrare arbitror.

D.

Attagen ceruum amat, perdix damam, otis equum, Gillius ex Oppiano. Et rursus, Otides circum pedes equorum concursant. Itaq; si quis pellem equinam sibi induat, facile quotquot libuerit capiet, Athenæus. Aegyptiorum sapientes hominem uiribus imbecillem significaturi, qui fortiorem insequentem fugiat, otidem auem & equum pingunt. uolat enim illa uiso equo, (ἄυτη γὰρ ἵπταται ὅταν ἴδῃ ἵππον,) Orus. Mihi huius auis & otidis pictura, melius ad sequentis hieroglyphici inscriptionem quadrare uidetur, quæ est: Quomodo significent hominem qui ad patronum suum confugiens nihil ab eo iuuatur: ubi passerem & noctuam pingi legitur. sed ad eandem rem denotandam diuersas fieri picturas nihil obstat. ¶ Vulpes in Ponto sic otidas uenatur, ut & sese auertens, & in terram abijciens, tanquam auis collum, sic caudam extendat: eæ autem hac insidiarum instructione seductæ, ad illam, tanquam ad suam gregalem accedunt: illa uero se uertens nullo negotio capit, Aelianus. ¶ Otis metuit sibi à cane, Philes. uide mox in E.

E.

Otides equis gaudent, & si quis equinam pellem sibi induerit, quotquot uolet uenabitur. nam sponte ad illum accedent, Athenæus & Eustathius. Equum ubi aspexerit magno statim cum gaudio ad ipsum aduolat, Aelianus. Qui perdicum in ceruos, idem in equos otidum amor est. quamobrem huiusmodi industria falluntur. Retia aliquis prope fluuium aut stagnum idoneo loco erigit, angustoq; per medium transitu relicto, quo eques unus transire possit, equum auibus ostendit. Sequuntur illæ statim pennis omnibus expansis, donec equus ex loco illo angusto recedat, ipsæ uerò inclusæ omnes irretiantur, Oppianus lib. 3. de aucupio. ¶ Canem nulla non auis paruifacit. Vnam otidem excipio, (Oppianus attagenes etiam ceu parum uolaces canibus posse capi meminit,) quæ propter corporis sui grauitatem, & tarditatem canem perhorrescit. Eam enim ponderosa corporis mole constrictam alæ non facile alleuant: iccircoq; demisso atq; humili uolatu utitur, quia pondere deprimitur. Ex eo fit, ut nonnunquam à canibus capiatur: itaq; conscientia suæ humilitatis perculsa, simulac canes latrantes audiuerit, in dumeta, aut paludes excursione se impellit, quibus & protegatur, & ab instanti periculo seruetur, Aelianus. ¶ Otidum uolatus breuis, Xenophonte teste, qui sic scribit: Otides si quis celeriter instet, capere poterit. breui enim uolatu utuntur sicut perdices, & mox fatigantur. Verum autem esse quod Xenophon scripsit, Plutarchus ait: qui multas huius generis aues in Alexandriam ex adiacẽte Libya uolare ait, capiq; eas hoc modo. Otus ad imitationem natum animal, earum præcipuè rerum quas ab homine agi uiderit, aucupes etiam imitari solet. Stant illi è regione, & certo quodam pharmaco oculos sublinunt: & alia quædam glutinosa pharmaca parata proximè alicubi in paruis peluibus apponunt: quibus uisis oti postea se illinunt, & conglutinatis oculis ac palpebris mox capiuntur, Athenæus & Eustathius. Sed cum otum ac otidem, ut dixi, confudisse ueteres quidam uideantur, hoc aucupandi genus non ad otidem, sed ad otum noctuæ similem pertinere mihi uidetur. Est enim otus auis, ut & aliæ quædam noctuis similes, (scopes maximè,) omnino ad imitationem apposita, eoq; nomine facilis deceptu. Otidem uerò cum canibus & retibus facile sit uenari, hac machinatione nihil est opus.

F.

Hispania aues tardas appellat, quas Græci otidas, damnatas in cibis. Emissa enim ossibus medulla, odoris tædium extemplo sequitur, Plin. Atqui Xenophon, citante Athenæo, otidum carnes suaues esse ait. ἤδη δέ τις καὶ ὠτίδα ἑάλωκεν, ὄρνεον ἐκτόπως ἡδύ, Synesius in epistolis. Otidũ caro media est inter gruum carnem & anserum, non tam dura scilicet atq; fibrosa quàm sit gruum caro. excrementosa est, ac proinde uitanda ijs qui salubri, id est tenui uictus ratione uti uolent, Galenus & Symeon Sethi. ¶ Aethyia, id est mergus, ad saturitatẽ usq; ab accipitre edi potest. suauissima enim eius caro est, & facilis concoctu: item otidis, Demetrius Constantinop.

G.

Phryges & Lycaones mammis puerperio uexatis, inuenêre otidum adipem utilem esse, Plin. Alhabari, id est tardæ auis fimum impetigini medetur, Auicenna. Oua auis tardæ (alhabari, Bellunensis) sunt tinctura bona capillorum, ut fertur: quod quidem experimẽto apparere aiunt, de laneo eis inserto, & donec nigrescat relicto, Auicenna libro 2. in capite de ouis. & similiter oua alocloæ (alochloch) ut aiunt, Idem. Kiranides ciconiæ oua cum uino soluta capillos denigrare scribit: & oua corui canos nigredine occultare, idẽ & Sextus. nec de aliarum auiũ ouis tale quid proditũ inuenio.

H.

Onesicritus perdices conscripsit in India anserum magnitudine esse, Aelianus. hæ forte fuerint otides, uel eius congeneres. conuenit enim magnitudo anseris, uel maior potius, & color perdicis.

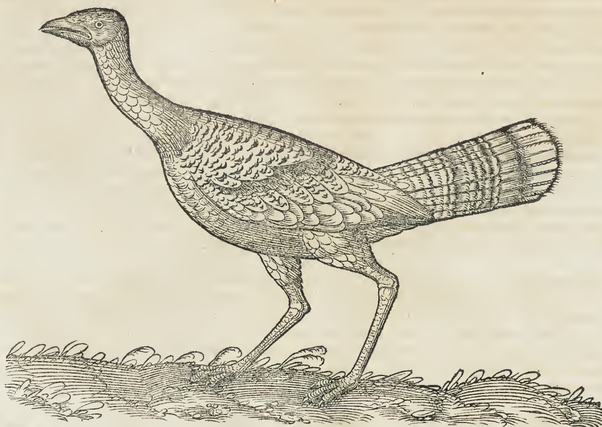
¶ Vna ex aquilarum genere quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, sed ad uictum ei herba satis est, Aelianus. ego nullam aquilam herbiuoram extare puto: nisi quis otidem aquilæ nomine dignetur, propter magnitudinem & rostrum, ut in gallinaceo genere, non dissimile aquilino. etsi autem otis quoq; carnes edit, herbis tamen & frugibus etiam pascitur.

DE OTIDE QVID SENTIANT RECENTIORES.

OTIDAS dici putant stardas, quasi tardos anseres, Cælius, & Budæus in Annotationibus in Pandectas. alij tardas scribunt. & Plinius, Tetraoni (inquit) proximæ sunt quas Hispania aues tardas appellat, Græcia otides. Otis nobis cognita perdici similis est: & tarda dicitur, quia tardè conspecta est Romę, Niphus. Idem dubitat an auis illa Scythica, (cuius meminit Aristot. de animalib. 9. 33.) quę oua sua in leporina aut uulpina pelle deponit, otidis genus sit, sed ab otide nobis nota diuersum. Ego tardæ nomen factum existimo, non quòd tardè conspecta sit Romæ, sed à corporis tarditate potius. Nam & Isidorus, Tarda (inquit) auis apud nos dicitur, eò quòd tardo & graui uolatu detenta, nequaquam ut cæteræ uolucres uelocitate pennarum attollitur. Græcè autem gradipes (ego nec hanc nec aliam eiusdem significationis uocem de hac aut alia aue apud Græcos extare puto) uocatur.

Gyb. Longolius otidem interpretatur auem à corylis Germanicè dictã *ein Haselhũn*, quam Itali francolinum uocant, cum Attagêne nobis descriptam. Eam quo minus otidem esse credam, cum magnitudo tum aliæ notæ in Otidis historia positæ, prohibent. Orix Alberto genus est gallinæ syluestris, perdice maius, ferè colore perdicis, *Haselhũn* dicta Germanis, Albertus. nomina quidem orix (quod apud nullum probatum authorem legitur) & otis colludunt: unde Longolius fortè auem eandem esse coniecit, & forsitan etiam ex lagodiæ nomine (quod tamen, ut supra docui, oti potius quàm otidis est) ad eandem sententiam impulsus, ac si Germanicum quoque nomen à lepore potius quàm corylis factum esset, quod nobis non uidetur. neq; sanè ex nominibus certi quicquam constanter colligi potest. Longolium Eberus etiam & Peucerus secuti sunt.

TARDAE VEL BISTARDAE HISTOria è recentioribus.

TARDAM uel bistardam auem quamuis otidem esse non dubitem, (& eandem quæ Germanicè *Trapp* appellatur,) propter diuersas tamẽ quorundam opiniones, (cum alij otidem alio uocabulo recentiorum interpretentur, ut proximè exposui; aliqui tardam seu trapum nostrum, alio uetere, tetracem uel tetraonem uocantes, ut deinceps dicam) ueterum de otide scripta, & de tarda recentiorum, nostrasq; obseruationes separaui. Pygargum aquilæ genus Germanorum literatores (ut Murmellius) trappum interpretantur turpi lapsu, Turnerus. Sig. Gelenius in Lexico Symphono, auem *Trap*, Illyricè drofa uocari scribit (Poloni trop dicunt) & eam esse coniicit quæ in Lexicis Græcorum ῥάφος appellatur. ῥάφοι, aues quædam, Hesychius & Varinus.

Varinus. sed cum nulla præterea raphi auis mentio aut descriptio extet, nos ex sola nominum uicinitate, eandem esse auem non asseremus. Kiranidi pelecanus alio nomine etiam ramphos appellatur, à rostro uidelicet quod insigne & omnium latissimum habet. ¶ Tarda Gallicè nominatur oustarde, uel houtarde, uel bistarde. Auis tarda quæ bistarda uocatur, Syluaticus. Anglicè a bustard, uel a bistard. Germanice ein Trapp, uel Trappganß, uel Ackertrapp.

¶ Trappus apud Aristotelem tetrix, (τέτριξ & ὄρτυξ) & Plinio tetrao est, Turnerus. Olaus Magnus in descriptione regionum Septentrional. trappum erythrotaonem nominat.

¶ De tarda, & otidis uel tetraonis tribus generibus Hermolaus Barbarus in Castigationibus Plinianis ita scriptum reliquit: Vbi uulgati codices habēt, Decet & tetraonas suus nitor, Politianus similiter legit, ex Suetonio in Caligula, qui ait: Phœnicopteri, pauones, tetraones, Numidicæ, Meleagrides, Phasianæ. Et hercule codices antiqui ferè habent tetragonas. quod & fortasse rectius est quàm tetraonas. quoniam Græci eas (ut coniicio) tetracas appellant. Tetracis enim meminit Aristophanes in Auibus. Et Athenæus, In Mœsia (Mysia) & Pæonia, inquit, nascuntur tetraces porphyrioni similes, maximis gallinaceis maiores, cristis (barbis) ex utraque auricula pendentibus, uoce graui, forma conspicua (florida) struthionis sapore. Est & auiculæ, inquit, pusillę nomen tetrax, Alexandro Myndio Epicharmoque. Ergo tetraones siue tetragones, aut eædē sunt quæ & tetraces, aut ualde similes. Merula non dissentit quidem penitus: sed & erythrotaonas quoque dici eas posse credit, scripta ad nos epistola his uerbis: Peragraui, inquit, fines patrios, secus Aemyliā uiam oblatæ mihi sunt pascentes aues, haud ita multò ansere maiores: quarum ceruix quatenus alas contingit, rubro perfunditur, rubescunt item cilia, (atqui in nostris stardis seu trappis, quas ipse uidere potui, cilia prorsus non rubescunt.) Rogati de nomine rustici, respondêre stardas appellari, & nidificare inter maturescentes segetes. præterea caudam in modum pauonis subrigere, quarum carnes qui comedêre non insuaues aiunt esse. eas cōtenderim erythrotaones Plinio uocari. tu quid sentias quando otium fuerit perscribe. Respondi ad hunc modū de erythrotaone: Si quæris de nomine, subdubito: cum propter illa Suetonij uerba, qui tetraonas aues in Caligula appellat, tum quòd omnes Pliniani codices manuscripti tetragones siue tetragonas habent, nullus erythrotaonas. sin de re, tecum sum: ut genus hoc intelligam, quod (ut scripsisti) Ligures stardas uocat. nam & Veronæ Aquileiæque modo sterdas, modo trapos eas nominant. Hispani tardas, à tarditate dictas ut arbitror. quoniam, ut inquit eodem loco Plinius, alterum earum discrimen uulturum magnitudine coloreque conspicitur. nec ulla, inquit, auis, excepta struthiocamelo, maius corpore implet pondus, intantum aucta, ut in terra quoque immobilis prehendatur. deinde sequitur, Proximæ (inquit) eis sunt, quas Hispania aues tardas appellat, Græci otidas: ut tria uideantur eius alitis fastigia. Sed uulgus differentias & interstitia tueri diu nescit. proindeque tria earum genera tanquam unum eodem uocabulo significat, tardas appellando, Hæc Hermolaus.

¶ De tetrace, ex Dialogo Gyberti Longolij de auibus, quem is interpretatur Vrhan Germanicè, id est urogallum, uel gallum syluaticum maiorem: & cum trappo confundere uidetur. mihi tetrax Athenæi, & Aristotelis tetrix, cuius uerba recitat, urogallus uidetur, ut & Plinij tetraon siue erythrotaon: Nemesiani uerò tetrax, omnino idem qui trappus uel otis. Tetracem esse arbitror (inquit Longolius) quam Aristoteles etiam tetricem uocat: Athenæus porphyrionis speciem esse docet. Indicat autem porphyrionis uox nescio quid purpurascentis, quem tamen colorem in uro gallinaceo nondum deprehendi. Certè Athenæus tetracem ita describit, ut Mysiorum potius nomenclaturæ uideatur tribuere, quod asserit, quàm ueritati. Nam ab indigenis ita uocatam auem dicit. Refert autem in Mysia sibi in sporta allatū, magnitudine maximi gallinacei, specie porphyrioni perquam similem, utrinque ab auribus propendentibus gallorum instar paleis, graui uoce, floridoque corpore. Certè urus noster non paleas, uerum uestigia tantum palearum habet: neque porphyrionis forma conspicitur, cum non adeo longo sit collo, sed instar pauonis adducto & gracili, nullaque uirentium aut rubentium plumarum imagine spectabilis: Vt tetracem tamen appellem, Nemesiani poetæ authoritas, qui de aucupio Latinis uersibus conscripsit, me adducit. Eos hîc recitare placuit. Et tetracem Romæ, quem nunc uocitare taracem Cœperunt, auium est multò stultissima, nunquam (nanque, forte) Cum pedicas necti sibi contemplauerit adstans, Immemor ipse sui, tamen in dispendia currit: Tu uerò adductos laquei cum senseris orbes, Appropera & prædam pennis crepitantibus aufer, Nam celer oppressi fallacia uincula colli Excutit, & rauca subsannat uoce magistri Consilium, & læta fruitur iam pace solutus. Hic prope Pentinum radices Apennini Nidificat, patulis qua se sol obijcit agris. Persimilis cineri dorsum, (collum forte) maculosaque terga Inficiunt pullæ (nigræ, ut in perdice) cacabantis imagine notæ. Tarpeiæ est custos arcis non corpore maior: Nec qui te uolucres docuit Palamede figuras. Sæpe ego nutantem sub iniquo pondere uidi Mazonoim (Mazonomi lego) puerū, portat cum prandia, cirro Quæ consul prætorue nouus construxit ouanti. Principio poeta auem istam stultam uocat, quòd laqueum, quem sibi corām parari uidet, non fugit, sed abeunte aucupe, mox accurrens, sese huic inuoluit. Deinde cacabanti colore & maculis persimilem asserit, hoc est, si quid sentio, perdici. etenim me legisse alicubi memini, cacabare perdicis esse uocem: neque aliter etiam nunc sonant. Deinde de magnitudine quàm bene conuenit, ad anseris pondus collata, Aristoteles tetracem (imò tetricem)

non tecto sed aperto nido oua ponere scribit, idq; plurimum in fruticibus. id quod nos etiam obseruauimus, & nidum eius congestum potius quàm constructum uidimus. Idem ab Atheniensibus uragem nominari perhibet: unde coniecerit aliquis hodie etiam à nobis urum gallũ dici, quod mihi tamen non uidetur. astruant hoc illi, quibus Germania olim Græcissasse existimatur. Est sanè urus gallus etiam puluerator, ut omnes propemodum frugilegæ. Nec alius uidetur tetraon uel erythrotaon Plinij, quem è Germania uel Septentrione, anseris specie nigricantem, (uidetur hîc Longolius gallum urum & trappum confundere, ut infra etiam in urogallo dicam. nam cum de urogallo agat, eundem Plinij tetraonem nunc faciens, mox uulgò eundẽ anseris nomine uenire scribit, quod trappo non urogallo conuenit. Illum enim Trappganß appellant,) rubro paulò perfusum, uenire asserit. Non enim speciem hic ad similitudinem, sed ad magnitudinem refero. Quòd rubro autem perfusum prædicat, id & in coturnicibus & perdicibus uidere licet, & in nostro tetraone eundem colorem animaduertere. Nam & is à perdice nulla propemodum ratione, præterquam magnitudine, qua uel quatuor propè gallinaceos etiam maximos uincit, distat. quin etiam & gregarius est, & pulnerator, & frugilegus. Sub autumnum ad nos gregatim aduolat, agrum quem insedêre, ouium grege occupatum diceres, tanta est uolucris magnitudo, sæpè mihi conspectæ: nec ullam pestem magis odêre holitores. nam uentrem rapis fulcit, & non mediocri præda contentus esse solet. At non uideo, cur uulgò anseris nomine ueniat, cum nulla in tam magno corpore mica sit, quæ anseris speciem præbeat: nisi quia anserum modo gregatim uolat. (Vide infra in capite de recentiorum scriptis de Tetrace.)

¶ Tetraones, τετρακός, Trappen Germ. colorem habent album, tendentem ad cinereum, alas nigricantes: magnitudine uultures uel æquant uel superant, Eberus & Peucerus. Sed qui elegantissimus in nostris trappis color est per dorsum, caudam, & alarum partem, ut in ardea stellari uel perdice rustica distinctus, ab illis non memoratur. ¶ Bistarda auis est (inquit Albertus) bis uel ter saltum dans, priusquam de humo eleuetur, unde & nomẽ ei factum, (quasi bisterdans s. saltum.) Magnitudine & specie aquilam refert, rostro est curuo, unguibus aduncis, alis & cauda alba, reliquo corpore uaria. Carnibus uescitur ut aquila: uolucres tamen non prædatur, sed cadauera forte inuenta comedit: uel animal innocens aut agnum aut lepusculum occidit. quod quidem sola facere non audet, sed à pluribus sui generis auibus adiuta. Herbis etiam in fame uescitur, ciceris, pisi & leguminum herbis præcipuè delectatur: quod rarum est in auibus carniuoris. Nidificat, non in sublimi, propter tarditatem: sed in terra parit, cum matura seges est, Albertus.

¶ Trappus in regionibus nostris rarus est, in Alsatia & circa Brisacum oppidũ non infrequẽs, ut audio. Memini ter quaterq; apud nos captum, & in Rhætia circa Curiam, Decembri & Ianuario mensibus, nec apud nos nec illic à quoquam agnitum. Ego duos ex eis ponderare uolui: quorum alter libras nouem duodecim unciarum appendebat, alter libras tredecim cum dimidia. Eosdem cum diligentius inspicerem, descriptionem confeci huiusmodi. Trappi color parte prona (id est dorso & alis, collo excepto, quod cinereum est) talis est qualis grygalli (de quo infra scribetur) uel perdicis rusticę, id est beccassæ, præsertim minoris, uel etiam ardeæ stellaris, sed magis ruffus, nigris maculis undantibus ferè eleganter distinctus. Rostrum gallinæ. Caput & collum cinereum. sed supina colli pars, ad album uergit: pectus quoq; & uenter, & crura quatenus plumis uestiuntur ad media usq; femora, alba sunt. Cauda digitos quindecim longa, hoc est palmos ferè quatuor: pẽnis pulchris, ruffis, cum tænijs quibusdam & maculis nigris, superiore interioreq; parte albis, ut etiam in extremitate, ornata. Collum dodrantale. reliquum corpus à collo ad orrhopygium, circiter quinq; palmos longum. cauda tres palmos. alarum pennæ maiores candidæ, circa finem nigræ. Crura fusca, paulò breuiora duobus dodrantibus. digiti pedum & ungues ut in gallina. sed digiti terni tantum antrorsum tendunt, nullus retro. Vola uel pars interior retro densa torosaq; est. Ventriculus magnus & herbis quibusdam (auricula muris, genere quodam uiciæ syluestris, & dauci uel apij) refertissimus erat: unà cum duobus calculis albis. Aliâs etiam in uentriculo capti in maxima niue, lapillos tantum quosdam & cortices arborum inuenimus. In extrema gula ante stomachum seu os uentriculi, pars est capacior, & ex multis rotundis ferè carũculis compacta & intricata quodammodo. Intestinis diductis & extensis, id quod à fundo uentriculi ad aluum rectà procedit, dodrantum est septem cum dimidio. appendices uerò duæ ab aluo retrocedunt, quarum altera tenuior est, circiter tres dodrantes longa, altera amplior longa dodrantes duos cum dimidio. Tres isti meatus iuxta aluum in unam capacitatem conueniunt.

¶ Starna (à recentioribus dicta) uel est perdix minor, uel auis magna ut anser, grisea, cinerea, cuius caro laudatur, maximè cum iuuenis fuerit, Conciliator ut citat Ant. Gazius. sed hæc auis magna ut anser, starda uel tarda potius quàm starna dicenda est: quod nomen perdici nostræ uel Externæ aui conuenit.

¶ Trappos permultos in Anglia esse audio, & locis gaudere aquosis. Syluaticus tardam auem in aqua degere scribit. In segetibus sæpe inueniuntur. euolare nisi uento iuuante non possunt: nec subitò, sed præcedente tantum curriculo aliquo, uel duobus tribusue saltibus. ¶ Has aues perquam timidas esse audio, & pusillanimes, ita ut uel leuiter uulneratæ moriantur. ¶ Trappi à canibus capiuntur, præsertim cessante uento. item à falconibus & accipitribus. ¶ Trapporum pennæ à

næ à piſcatoribus requiruntur, ut repræſentatas ex eis muſcas pro ineſcandis piſcibus, hamis ſuis annectant. Eædem uſum ſcribendi præbent, ut & anſerinæ.

¶ Laudantur à uulgo in cibo trappi, tanquam ſuaues & teneri. caro quidem eorum alba nō eſt. Biſtardi carnes uituperantur tanquam craſſæ & difficiles concoctu. præferuntur tamen ſi uno die prius occiſæ fuerint. Pectoribus & coſtis eorum allia paſsim inſeri debent, cum pipere & aromatibus. Quòd ſi concoquantur, multum alunt. In nidis reperti maioribus pręſtant. ſed debet ab eorum eſu chalce mellitum ſumi, & uinum bonum uetus cum zinzibere conditum, Elluchaſem.

¶ Anapha, אנפה, ueteres Hebræi exponunt genus milui, noſtrates Iudæi uulgò trappum, Paulus Fagius.

¶ IN Merchia Scotiæ regione naſcuntur aues GVSTARDES uernaculo ſermone dictæ, colore plumæ ac carne perdicibus non diſsimiles, ſed quæ holores corporis mole exuperant. Rara eſt eà auis, atq; humanum aſpectum plurimū abhorrens, nuda humo oua ponit, quæ ſi ab homine contrectata, aut eius anhelitu & afflatu uel leuiter imbuta ſenſerit (quod facile naturæ beneficio dignoſcit) extemplo ueluti inidonea ad pullos procreandos relinquens, aliò ad oua parienda ſe confert, Hector Boethius. Ego è Scotia auis cuiuſdam palmipedis iconem accepi, tanquam guſtardæ: quam poſui ſupra poſt anſeres feros, quoniam à guſtarda ſiue tarda qua de hic ſcribimus, planè diuerſa eſt, & in nomine fortaſsis ab eo qui adſcripſit, erratum eſt. Vera quidē tarda, guſtarda dicta uidetur à Britannis: quoniam guß anſerem ſignificat, ac ſi tardum anſerem dicas. palmipes tamen non eſt, & præter magnitudinem nihil cum anſere cōmune habet. ¶ Aliæ aues apud Albertum ſunt goſturdi, nempe alaudæ criſtatæ.

DE TETRACE, TETRICE, TETRAONE, ERYthrotaone, ex ueterum ſcriptis.

DE Tetrace uel tetraone ſcripſimus nonnihil etiam ſupra in Tarda, præſertim ex Nemeſiano; cuius tetrax omnino non alia auis quàm Tarda eſt. Tetrix, quam Athenienſes uragē uocant, nec terræ nec arbori ſuum nidum committit, ſed frutici, Ariſtot. (Quo in loco Albertus pro tetrix habet radoryz, quæ, inquit, ſpecies quædam picorum eſt, ferè ſimilis turdo, &c.) Et alibi, Tetrix minus uolat, eoq; non in nido, ſed frutice condenſo prolem ſuam ædit, nidumq; aurę patentem habet. Ab imperatore præfectus eram Myſiæ, (inquit Laurentius ille qui dipnoſophiſtas inuitauit) cum tetracem primum uidi, & ſic appellari à Myſijs & Pæonibus didici. At tetracem eſſe ex dictis Ariſtophanis recordatus ſum. Cum autem exiſtimarem dignam auem eſſe, de qua mentionem Ariſtoteles faceret, tractatum illum eius tot talentis æſtimatum legens, non de eiuſmodi aue quicquam inueni. Itaq; gaudebam me habere locupletiſsimum teſtem Ariſtophanem, qui recēs ab illius ætate fuit. Ac nimirum cùm hæc dixiſſet, ingreſſus quiſpiam eſt, qui in calatho tetracem ferret: hæc maximum gallinaceum magnitudine ſuperabat, & porphyrionis ſpeciem ſimilitudinemq; gerebat; ac quemadmodum galli barbulas utrinq; ab auribus propendētes habebat. eius uox grauis erat. Cum autem floridam & pulchram auem admirati fuiſſemus, cocta nobis nō multò pòſt allata fuit, cuius carnes magnarum ſtruthionum non diſsimiles ſæpe comedimus, Hæc Athenæus lib. 9. Sed eruditis quibuſdam (ut Longolio & Turnero) Ariſtotelis tetrix, de qua uerba eius paulò ante recitaui, non alia quàm tetrax magna Athenæo deſcripta uidetur, quibus ego etiam facile aſſentior. ¶ Videri autem poteſt tetrax hæc ales magna à uoce dicta. nam & tetrax parua, ſpermologo, id eſt frugilegæ ſimilis, per onomatopœiam ſic appellatur, ὅτι τετράζει τὴν φωνήν, quoniā cum oua peperit, talem uocem emittit: de qua inter paſſeres ſcribemus. Tetrax, phlexis & elaſas aues nominantur in Auibus Ariſtophanis: nec à Scholiaſte ſuper ijs quicquam adfertur. ¶ Decet & tetraones (aliâs tetragones, uel retragones, uel tetracones, ut codices quidam antiqui habent. Politianus in Miſcellaneis ſcribit in uetuſtiſsimo codice Mediceæ bibliothecæ haberi, Decet & traonas: conijcit autem legendum decet tetraonas. Merula etiam erythrotaones legi poſſe ſuſpicatur) ſuus nitor abſolutaq; nigritia, in ſuperciliis cocci rubor. Alterum eorum genus uulturum magnitudinem excedit, quorum & colorem reddit, (hæc forſitan otis eſt Galeno atque Ariſtoteli, & otus Athenæo, Vuottonus:) nec ulla auis, excepto ſtruthiocamelo, maius corpore implens pondus, in tantū aucta, ut in terra quoq; immobilis prehendatur. gignunt eos alpes, & Septentrionalis regio. in auiarijs ſaporem perdunt. moriuntur cōtumacia ſpiritu reuocato. Proximæ eis ſunt, quas Hiſpania aues tardas appellat, Græci otidas, damnatas in cibis, Plin. Eſt in alpium montibus anſerum (forte anſerum legit aliquis, ubi Plinius habet, Alterum eorum genus, &c. quanquā tetraces Nemeſiani tardas, Germani trappos anſeres appellant) genus, inter aues maximum præter ſtruthionem; ſed adeò ponderoſum, ut manu capiatur, Author de nat. rerum. ¶ Cæterum ut apud Plinium diuerſæ ſunt lectiones ut dixi, ita apud Græcos etiam uarijs modis hoc nomen ſcriptum reperio, quos omnes tamē ad alitem unam referri conijcio. Iam ſupra tetrax (unde genitiuus tetragis, τέτραξ, τέτραγος: quemadmodum & cum pro paſſere accipitur) ab Athenæo ſcribi oſtendimus, quem & Euſtathius ſequitur: ab Ariſtotele tetrix, τέτριξ (& ὔραξ.) Τετράδων, auis quædam eſt Alcæo, Heſychius & Varin. Phaſianos aliqui tetraonas (τετράονας) nominant, Ptolemæus lib. 12. Commentariorum de regia Alexandriæ,

apud Athenæum lib.14.sed rursus idem Athenæus lib.9.phasianum ab Epęneto tatyram nominari scribit: & à Ptolemæo Euergete in secundo libro Commentariorum τέταρτον, ubi forte similiter τετράωνα potius legendum. Vt autem phasianus olim tetraon dicebatur, sic etiã tetraones nostri (pręsertim minores. nam urogallum nostrum tetraonem maiorem, siue simpliciter tetraonem Plinij esse coniicio) à quibusdam uulgò phasiani montani uocantur. sunt enim utriq; gallinacei generis ut uidetur. Olaus Magnus etiam in regionum Septẽtrionalium descriptione aues quasdam in niue degentes uocat Germanicè Orhanen (id est tetraonas) uel phasianos.

RVRSVS DE TETRACE VEL TETRAOne, &c. scripta recentiorum.

VOLATERRANVS & Gyb. Longolius de tetraone Plinij uerba recitantes, anseris specie eum esse dicunt, quod Plinius non scribit. Coniectura tamen est eum anseri congeneres tetraonem ac otidem facere, libro 10. cap. 22. ubi cum de anseribus egisset, mox subdit, Anserini generis sunt chenalopeces & chenerotes. Et statim, Decet tetraonas suus nitor, &c. Iidem tetraonas ex Plinio, rubro paulum perfusas esse scribunt, quod Plinius non dixit, sed in superciliis cocci ruborem eis esse. Merula eandem auem tetraonem, (uel, ut ipse legere mauult, erythrotaonem) & tardã (uulgò stardam) facit: & cilia eius rubescere scribit, (ut supra in Capite de tarda recitaui.) Tetrix Aristotelis, & Plinij tetrao, ea est auis quæ uulgò trappus dicitur, Turnerus. Ego in trappis illis uel tardis tribus quos aliquando uidi, cilia (uel supercilia, ut Plinius de tetraone scribit) neutiquam rubere animaduerti: sed in ea aue potius, quam nostri urogallum (Orhan) appellãt: cui etiam nitor & absoluta nigritia conueniunt. In eadem sententia sunt, cum alij quidam uiri docti, tum Ge. Agricola, qui tetraonas interpretatur Germanicè Pirckhůner, Auerhân. Paucæ aues (inquit idem) hyeme in syluis manent, ut tetraones, attagenes. Sigism. Gelenius urogallum tetraonem esse nominum similitudine coniicit, quoniam Illyrica lingua hodieq; tetrzew uel tetres appelletur. Tetrax Athenæi nihil ad tetraones, hi enim à Plinio absoluta esse nigritia dicuntur, & quasi coccinis superciliis: quidam tamen uulturum colore, tetracem uerò porphyrioni similem tradit Athenæus, eiusq; admiratur τὸ εὐανθὲς, quasi picturatum significans, & floridum, quod Hermolaus forma conspicua conuertit: tum pendere utrinq; ab auribus paleam ostendit, Politianus. Ego contra Politianum uel omnino easdem, uel maximè congeneres aues esse dixerim, utrasq; scilicet in syluestri gallinaceorum genere maximas. ¶ Augustino Nipho Aristotelis tetrix, nõ magna aliqua auis, sed alaudæ species uidetur, absq; crista, magnitudine & colore similis cristatæ, quod ego non probo, neq; enim id omisisset Aristoteles, cum aliâs ubi de cristata sentit, semper τὴν λόφον ἔχουσαν addere soleat. Quòd si tetricis nomine paruam aliquam auem Aristoteles intellexit, ea non alia quàm tetrax passerum generis fuerit, de qua suo locó scribemus. ¶ Capitur apud Moschouitas auis subnigra, puniceis superciliis, magnitudine anseris: quæ pulparum sapore phasianorum superat dignitatem, Moschouitica lingua tetrao nuncupata, quæ Plinio erythrotao uocatur, Alpinis populis cognita, & maximè Rhętis qui saltus ad Abduæ amnis fontes incolũt, Paulus Iouius. Est autem hic omnino urogallus noster.

DE VROGALLO.

VROGALLVM imitatione Germanicę uocis hanc auem gallinacei generis feri omnium maximam appellare mihi libuit: nam quo apud ueteres nomine dicta sit, non cõuenit inter recentiores. Mihi quidem omnino tetraon Plinij uidetur. & quoniam alia etiam non dissimilis ei gallina fera reperitur in Helueticis Rhæticisq; mõtibus, multò minor tamen, maioris minorisq; differentia addenda fuerit, ut illum de quo hîc agimus uel urogallum tetraonemue simpliciter appellemus, uel maiorem: alterũ de quo postea scribemus, urogallum minorem, uel tetraonem minorem. sic enim etiam montium incolæ Germanicè appellitare solent, Kleine vnd grosse Orhanen. Vide plura ad uetus huius auis nomen pertinentia, suprà in Tarda, & in Capite de Tetrace uel Tetraone è recentiorum scriptis. Videtur autem Germanice Vrhan uel Orhan dictus, (aliqui scribunt Awerhan) non quidem ab auribus, sed à magnitudine: ut in boum etiam syluestrium genere maximũ uocamus urum, Vrochß, Awerochß: ut pluribus in Vri historia docui. ¶ Gyb. Longolius imperitos quosdam Grammaticos Meleagrides pro urogallis accipere scribit. Anserem (inquit idem) omnino corporis magnitudine æquant, ut ob id uros (urogallos) à Germanis dictos autumem. Etenim non aliter gallinaceos, ac uri boues nostros, pondere corporis superant. Et rursus, Vri (urogalli) nostrates perdicis in morem dorso sunt uario, uentre subcandicante, (hæc trappo, id est tetraci Nemesiani, non urogallo nostro conueniunt, ut & aliæ quædam notæ à Longolio hîc recitatæ: ut duas aues diuersas confundere mihi uideatur, ut supra etiã in Tarda scripsi, nimirum quòd morte præuentus dialogo suo de Auibus extremam manum non imposuerit,) pedibus cruribusq; tuberosis quarundam columbarum in modum spectantur, capti animũ despondent, cibumq; nisi longo post tempore non assumunt, Hæc Longolius.

¶ Albertus Magnus lib.7. de animalibus urogallum ineptè putauit ueterũ ortygometram esse.

Ortygo-

Ortygometra (inquit) genus eſt gallinæ maximum, anſeris magnitudine: pennis in pectore hyacinthi coloris, in dorſo cinerei. Vocatur autem Orhan ab incolis alpium, in quibus maximè abundat. Incolit ipſa iuga montium: & ex glacie quæ illic perpetua eſt, aliquando cryſtallos deijcit: & inueniuntur aliquando parui cryſtallini berylli in gulis (pappis) eius, Hæc ille. Sed urogallus quem ipſe obſeruaui ac deſcripſi, dorſo non erat cinereo.

¶ Vrogallus apud Italos diuerſa habet nomina. nam circa Tridentum cedron uocatur: alibi, ut circa Vincentiam, gallo ſeluatico, quo nomine qui circa Tridentũ habitant, alterum ſylueſtris galli genus domeſtico ſimile aut par appellant. alibi, circa Rhætiam, ſtolzo, uel ſtolgo, uel ſtolcho: cuius uocis etymon uideri poteſt Germanicum. noſtri enim ſtoltz appellant, quicquid magnificum aut ſuperbum eſt: ut forte propter magnitudinem ac pulchritudinẽ ex adiectiuo nomine ei proprium factum ſit. Illyrij tetrzew, quaſi tetracem uel tetraonem nominant. Germani Orhan, uel etiam Pirckhůn, quod nomen etiam alteri cuidam generi attribuitur, quod mox ab Vrogalli hiſtoria memorabimus. Sunt qui phaſianis adnumerent, atq; ita appellent, Bergfaſan. Phaſianus etiam in montibus Helueticis reperitur, perpulchra auis, & flauis pennis ſplendida. duorum eſt generum; maior & minor. reperiuntur autem quidam nigri, alij fuſci, (urogallos minores intelligo, quorum fœminæ, ut & maiorum magis fuſcæ ſunt quàm mares, ut eadem auis ſit phaſianus maior, & urogallus minor,) admixtis tamen diuerſi coloris ſplendentibus pẽnis. Maximi phaſiani alio nomine uro-

galli uocantur, Stumpfius. Dukiphat Hebraicam uocem Iudæi quidam recentiores Germanicè **Vrhan** interpretantur, ut ſupra ſcripſi in Gallo ſylueſtri in genere.

¶ Vrogalli quidam reperiũtur qui libras duodecim aut quatuordecim appendunt, Stumpfius: intelligit autem de libris noſtris, quæ ſedecim uel octodecim unciarum ſunt. ¶ Vrogallus à me inſpectus huiuſmodi erat: Collum dodrantale, plumis ueſtitum nigricantibus, ſed cinereo diluto colore ſparſim notatis. alarum longiſsimæ pennæ palmorum quinq;, nigricantes aut fuſcæ potius. reliquæ in alis, minores dico & minimæ, caſtaneæ ferè colore, nigricantibus punctis diſtinctæ. caput nigrum, pars infra roſtrum nigrior. Roſtrum gallinæ, breue, gibberum, latum, ualidum. Supercilia & pellicula circa oculos rubra. Collum pronum punctis cinereis uarium, quibus pennæ uirides ſuccedunt. Pectus & uenter colore nigro. In medio thorace ubi os pectoris maxime prominet, plumæ aliquot ab altera parte albæ, altera nigræ ſunt. Minores plumæ ſub alis albiſsimæ, præterquã in ſummo: reliquæ albicantes fuſco admixto ſplendidæ. Cauda quinq; palmos longa, aut paulò plus, pennis nigris condita, maculis paucis albiſsimis extremitates præſertim minorum pennarum & punctis uariarum inſignientibus. In metaphreno (dorſo ſuperiore) plumæ caſtanearum coloris, punctis aſperſæ, ut in alis: in inferiore (dorſo) cinereæ, magis uariæ punctis quàm in collo, lõgè pulcherrimæ. Poplites & femora plumis albis ueſtiuntur, quæ in cruribus fuſcæ uſq; ad digitos pedum deſcendunt, ut in grygallo quoq;, & urogallo minore, quibus etiam digitos pedum ſimiles habet, & appendiculas quaſdam pectinatim utrinq; à digitis ſed breuiter eminentes, & alia ubiq; toto corpore multa ſimilia, ut congeneres eſſe aues, magnitudine ferè tantum & colore diſtinctas, non ſit dubitandum. Longitudo urogalli à capite extenſi ad pedes, dodrantes quatuor cum dimidio. Cauda extenſa ſemicirculum reddebat, triũ in circunferentia dodrantum. Ex albis in cauda maculis ætas conijcitur. quò enim iuniores ſunt, eò pauciores illas habere feruntur. Marem à fœmina quod ad colorem nihil differre audio, niſi quòd fœmina minus nigra eſt.

¶ Verſantur urogalli in altiſsimis montium iugis, Albertus: aut altiſsimis potius ſyluis. Folia ſtirpium edunt, à quibus etiam nomen uulgare factum urogallo minori, **Laubhan.**

¶ Species quædam ſylueſtrium gallinarum nomen inuenit ab arboribus & patria ubi potiſsimum uerſatur, **ein Birckhan/** (betulam arborem noſtri uocant **Birck/**) dicitur & **Aurhan**: forſitan ab aura, quam facillimè ſentit propter rariſsimum corpus: aut **Vrhan/** à ſenio longiſsimo: aut cauda, (quæ Græcis urà eſt:) aut magnitudine, quia reliquis gallinis maior ſit. Hæc etiam coit ore menſe Martio, ſed multò aliter quàm bonoſæ. Gallus huius ſpeciei ſperma ex ore tempore coitus in uêre excreat & euomit, & uoce magna aduocat gallinas ipſas, (ſicut domeſticus gallus aduocat gallinas inuento aliquo grano) quæ cum aduenerint, ſperma eiectum & excreatum à gallo in terram, ore legunt & reglutiunt, & tali modo concipiunt. Quas deinde ludens gallus omnes ordine comprimit, (quaſi uerò illud comprimere non ſit coire,) & quaſi ratum facit ſemen comeſtum. at non coit, quod uidi: ſicuti ſemina quorundam piſcium, tantum afflatu maſculi, teſte Plinio, rata redduntur, ut ita dicam. Nam ſuper quas gallinas non aſcendit, illæ oua hypenemia pariunt ut domeſticæ gallinæ. Quicquid uerò fugatis gallinis, caſu aliquo remanet in terra de ſpermate galli excreato, hoc operante Sole nonnunquam, forſitan rore aut pluuia ſuperueniente, & putrefacta materia, mutatur in uermes & ſerpentes quæ dicuntur à Germanis **Vrhanſchlangen** & **Birgſchlangen** (id eſt urogallorum ſerpentes, & montani ſerpentes.) harum copia eſt in ſylua, quæ à Tangera fluuio nomen habet in ueteri Marchia. Quicquid econtra remanet in terra de ſpermate excreato iſtius galli, pluuia non ſuperueniente aut rore (non) coincidente, mutatur & coagulatur quaſi in ueſicã tranſlucidam & candidiſsimam, & uelutí lapideſcit: & fit gemma quæ à paſtoribus & uenatoribus colligitur. & reperitur in locis ubi tali modo galli iſti coeunt, **auff dem paltz platze/** tempore uerno, **wan yhr paltz zeit iſt.** Hęc illa ipſa gemma facta & coagulata ex ſpermate galli excreato, mirum in modum facit ad conceptum datum (data) mulieribus ſterilibus. incitat ad Venerem, & auget appetitum prolis. Gemmæ tales magnitudine & forma & candore margaritarũ apparent. nonnunquam grana harenæ unà coagulata in his reperiuntur, aut pulueres, Chriſtophorus Encelius Salueldenſis. Ego huic ſerpentium & gemmarum è genitura galli generationi, non facile crediderim. nam ſi huiuſmodi res alienæ prorſus naturæ ex auis ſemine naſci poſſent, ex aliorum quoq; animalium ſemine, quod proculdubio ſæpe in terram delabi contingit, multa & uaria cur minus quàm è galli ſemine naſcerentur? Præterea hoc auium genus ore coire quis credat? Scribit quidem ipſe Encelius ferè omnes gallinas ſylueſtres ore coire, ſed modo diuerſo. Et paulò ante, Multæ aues ore (inquit) concipiunt & coeunt, ut ſunt corui, exoſculatione facta ut fit in columbis. licet hoc negat Ariſtoteles, nec ego admodũ adfirmo, quia non uidi coeuntes. De graculis tamen ſiue monedulis mox adfirmans, Graculi (inquit) profecto ore coeunt tempore uerno. Inter aquatilia etiam lolligines, ſepias, locuſtas, ſquillas, cancros, ore coire ſcribit. Ferunt & noſtri quidam aucupes urogallos coituros aream aliquam puram & planam in terra parare, in qua coeant: fœminam à coitu maris genituram quæcunq; effluxerit deuorare & concipere.

¶ Vrogallis audio interim dum gallinas uoce alliciunt & inuitant (**faltzen** [uel **paltzen** etiam puto] Germani appellant, & **locken**,) uiſum & auditum intercipi: atq; interim opus eſſe magna celeritate aucupis ut bombardæ globo feriat: alioquin enim auditum eius acutiſsimum eſſe.

Tetrao

Tetrao Latinorum est auis quam Itali hodie uocant gallo cedrone, Sabaudi gallum syluaticum, un coc de bois. hæc frequenter in altis Cretæ montibus uidetur, duplæ magnitudinis ad capum, macula utrinq; iuxta oculos supra tempora insignis, instar phasiani. colore tam atro ut tanquã palumbi collũ resplendeat, nihil in ea albi, præterquã in alis, crura similiter ut attagenis hirsuta, Bellonius.

DE GALLO BETVLAE.

¶ ARISTOTELES de historia animalium 8.12. inter alias aues quæ auolãtibus coturnicibus duces se præstant, cynchramum quoq; numerat: à quo inquit reuocantur noctu, cuius uocem cum senserint aucupes, intelligunt parari discessum. Hunc locum reddens Albertus, Fababorioz (aliâs fababoniz, inquit,) est gallina quam uocamus gallinã fybicis, (uibicis,) quæ est arbor quam quidam nutricam (forte myricam scripsit, quanquam myrica alia arbor est) uocant. eò quòd gallus huius generis in hac arbore insidens frequenter inuenitur, & cantat noctu sicut gallus domesticus, maximè quando discessum parat. Nos de cynchramo scripsimus supra in Elemento C. Cæterum arbor quam uibicem appellat, nõ alia est quàm betula, Germanicè uulgò dicta ein birck: è qua uirgæ conficiuntur, quibus uibices & liuores in percussis excitantur. Sunt qui urogallum maiorem etiam Germanicè nominent Birckhũn, uel ut Ge. Agricola scribit, Pirckhũn. Sed is potius Germanicè dici debet Birghũn, id est montana gallina: hoc uerò genus de quo nunc agimus, Birckhũn, hoc est gallina betulæ, rectè appellatur: siue quòd betulæ gemmis uescatur, siue quòd inter has arbores latère solet, siue à colore ut Gyb. Longolius suspicatur. Nam supremum (inquit) à betula corticem si detrahas, qui albo subest, in nigroq; ruffescit, præcipuum huius gallinæ colorem imitatur. nam dorsum alioqui instar perdicis maculosum habet: Hæc Longolius, qui hanc auem attagenem esse conijcit. Ego attagenem aliam esse puto, (quoniam à ueteribus palustris describitur auis:) hanc uerò betulæ gallinam, eandem esse quæ à nostris montium incolis Spilhan uocitatur, nos grygallum minorem appellabimus paulò pòst, ubi & gallina betulæ seorsim amplius describitur Longolij uerbis. In libro quodam uulgari, in quo rerum nomenclaturæ uarijs linguis enumerantur, auem Germanicè dictã Pirckhũn, Italicè calmaza (corrupta forsitan uoce pro gallinaza) uocari inuenio.

DE VROGALLO MINORE, VEL Tetraone minore.

AVIS hæc quam urogallum minorem uoco, uel tetraonem minorem, uulgus nostrum secutus, quod eandem in alpibus Germanicè sic appellat, kleiner Orhan, cum superiore multa cõmunia habet, & post eandem inter syluestres gallinas maxima est. Aliqui Laubhan appellant, à frondibus siue folijs arborum & fruticum quibus uescitur. alij Birgfasan, id est phasianum montanum. alij Grügelhan, quasi grygallum dicas, à uoce. Sed alius est grygallus, cuius historiam proximè subijciemus: alius etiam Spilhan uulgò dictus, grygallo minor, nec aliud ferè differens. Imperiti quidam & uulgus hominũ hęc nomina confundunt: sunt qui sexu tantum differre putent, sed falluntur. Ego enim ipse singula hæc genera diligenter inspexi, præter grygallum minorem, quem nondum uidere potui: & à uiris harum rerum peritißimis, præcipuè clarißimo uiro Aegidio Scudo Claronensi, differentias eorum didici. Colores igitur & alia singulis peculiaria, in singulorum descriptionibus leges, hîc magnitudines cõparasse sat fuerit. Est enim ad attagenem (sic uoco gallinam coryli uel francolinum)

Grygallus minor,	ein Spilhan,	sesquialter:
Vrogallus minor,	ein Laubhan,	duplus:
Grygallus maior,	ein Grügelhan,	triplus:

Vrogallus maior omnium maximus, qui etiam anserem quandoq; excedat.

In Athesina regione gallinæ syluestris genus capi audio, quod uulgò Germanicè Brombenn nominetur, fortè quòd inter frutices & sentes latere soleat, uillatica maius. quod ego uel urogallum minorem nostrum, uel grygallum maiorem esse conijcio. nam maioris urogalli nomen ubiq; idem est: grygallus uerò minor infra gallinam uillaticam est.

Vrogallus minor à me conspectus multò majora supercilia è pellicula rubente, (cœrulea quandoq;, ni fallor) quàm urogallus magnus, habebat. plumas in uertice nigras. Rostrum nigrũ, breue, longitudine tantum transuersi pollicis. Collum quinq; aut sex digitorum longitudine, cœruleis uel Indicis plumis uestitum. Infra collum in medio dorso & alis plumæ nigricant. alarum tamen mediæ partes candidæ sunt, item interiores. Venter quoq; nigris plumis integitur. post medium dorsi, quod nigricare diximus, iterum caudam uersus plumæ sunt Indicæ ut in collo, utrobiq; tamen non totæ plumæ huius coloris sunt, sed margines tantum earum & extremitates, ferè ut in pauonibus. Cauda pẽnis suis nigricat, quæ in medio multæ curtæq; sunt, ita ut latè extendi posint: utrinq; uerò tres longiores extrorsum reflexæ, ita ut lilij figuram qualis depingi solet, cauda extensa quodammodo referat. Circa orrhopygium & poplites plumæ densißimæ, quæ ad digitos usq; pedũ extenduntur, quasi natura ipsos munire uoluerit ne frigoris iniuria læderentur, ut & grygallum maiorẽ (nam

minorem non uidi) & urogallum maiorem, & maximè lagopodes. Digitis pedum ſquamatim compactis, utrinq; ſquamoſæ quædam uel corticeæ appendices eminent ut in caudis cancrorum ferè, ſicut in alijs etiam gallorum montanorum generibus. Magnitudo totius alitis, inſtar gallinæ uillaticæ, uel paulò maior, & oblongior. Plumæ pedum nigricāt, ſed maculis albis diſtinguuntur: & tibiæ anterius tantum, non etiam poſterius, plumis induuntur. ¶ Fœmina in hoc genere, mari ſimilis eſt, ſed minus nigra, & magis fuſca, ut & in urogallo maiore.

¶ Italicè nominatur faſàn négro, uel faſiano alpeſtre, uel gallo alpeſtre, à montium incolis & uicinis. ¶ Phaſianos ſylueſtres nigriores in alpibus capi, qui rubedinem quandam circa collum prope roſtrum habeant, in ſchedis meis annotatū inuenio, haud ſcio an ex authore aliquo, an quòd ita audiuerim. ¶ Stumpſius etiam memorat phaſianos quoſdam montanos, nigros & fuſcos, ueris phaſianis maiores, qui non in ſummis montium altiſsimorum, ut urogalli maiores, ſed medijs

plerunq;

plerunque ſyluis reperiantur: de his ipſis, ut uideo, urogallis minoribus ſentiens: in quibus nigrior mas eſt, fœmina dilutior. ¶ Vrogallus minor rarò uiuus capitur, (ut ſcripſit ad me, qui miſit olim amicus è montibus Claronę:) capit enim laqueo, ita ut collo aſtricto ſuffocet & inſtar furis pendeat. ¶ Vrogalli minores in Septentrione (in Noruegia & finitimis regionibus) duobus aut tribus menſibus ſub niue ſine cibo latitant: interim tamen aliquando à uenatoribus capiuntur, Olaus Magnus. Eædem forte aut ſimiles aues fuerint, de quibus Ariſtoteles in libro Mirabiliũ narrationum: In Ponto (inquit) aiunt per hyemem aues quaſdam reperiri, quæ neq; excernant, neq; cum pennæ eis euelluntur, ſentiant, neq; cum ueru transfigũtur, ſed tum demum cum ab igne incaluerint. Niſi quis lagopodes potius accipiat, quæ in ſummis & frigidiſsimis, ubi ne frutex quidem præ frigore ullus creſcit, alpium iugis degunt.

DE GRYGALLO MAIORE.

AVIS hæc ad uiuum depicta, in Helueticis alpibus, circa Claronam præcipuè, uocatur ein Grügelhan, per onomatopœiam: quam ego ſecutus Latinè etiam grygallum dicere uolui. Græcè etiam γρυκόκκυξ nominari poterit, à particula gry ad uocis imitationem facta, & uerbo κοκκύζειν, quod uoci gallinaceorũ peculiariter tribuitur: unde & orthriococcyx pro gallinaceo legitur. Quòd ſi quis propter mirificã colorũ uarietatẽ, qua attagenem & gallinaginem etiam ſuperat, attagenẽ alpinum nominare uoluerit, præſertim cum delicatiſsimã eſſe in cibo exi-

stimem, non ineptè is mihi facere uidebitur: etsi magnitudine attagenes doctis plerisq; existimatos (francolinos) ut præcedenti capite docui, triplo ferè excedat. ¶ A capite ad pedes extensa auis, quam unicam in hoc genere uidi, longa erat tres dodrantes & palmum, rostro ut urogallus maior, sed minore ac nigriore. Toto corpore perdicis ferè præsertim rusticæ, uel gallinaginis instar colorato & punctis distincta ubiq; maculisq; nigricantibus, reliquus color ruffus est uel ad castaneę colorē uergens, est & cinerei aliquid, in collo præcipuè. sunt & albæ quædā alicubi maculæ. Iris oculorum rubicunda. Colore circa oculos, retro præsertim, rubente, angustius tamen quàm in alijs gallis syluestribus, nisi fœmina hæc forte fuit quam uidi. Ima colli pars prona rubet, intercedentibus lineis ex cœruleo uirentibus. In uētre plurimum albi est. Crura pedesq; & digiti similiter ut in urogallis. Varietas quidem colorum tam multiplex est, ut uarietatem decoremq; eius uerbis exprimere nequeā.

DE GRYGALLO MINORE.

GRYGALLVS minor à me appellatur, qui uulgò in Helueticis alpibus, Claronæ præsertim, Spilhan/uel Spillhan/nescio quam ob causam. Is à superiore, ut audio à uiris harum rerum peritissimis, magnitudine tantum differt, dimidio scilicet minor, sesquialter uerò ad attagenam quam coryli gallinam uocamus.

¶ Haud scio an eadem auis sit quæ circa Coloniam & alibi Birckhūn/id est betulæ gallina, nominatur: quam Gybertus Longolius attagân esse putat. Perdici (inquit) persimilis est, sed maior. nomen Germanicum habet, non à montibus, sed ab arbore betula. densa enim loca & opaca, ut uenatoris insidias, maximè bombardarum minas fugiant, petunt. quamobrem sæpe in betuleto latēt: de quo subinde, si diligenter adsis, in fœnilia & sata callidissimè excurrere uideas. at quòd nunc non eadem natalia obseruant, in causa est bombardarum frequens usus, qui multis pręclaris auibus Germaniam spoliauit. Alioquin ego non tam à montibus, quàm à betulæ colore auem nuncupatā reor. Nam supremum à betula corticem si detrahas, qui albo subest, in nigroq; ruffescit, præcipuum huius alitis colorem imitatur. perdice enim paulò magis subruffescit, ut de Attagêne Alexander Myndius tradidit. dorsum quoq; instar perdicis maculosum habet, Hæc ille. Quærēdum autem an hæc uel eadem sit cum grygallo minore nostro: uel forte fœmina in eo genere quod morhennam appellant. talem enim omnino describit Turnerus, ut supra dictum est, & dubitat an sit attagen uel gallina rustica. marem uerò in eodem genere totum nigrum facit. Fieri autem potest, ut uel Turnerus deceptus sit, (quod magis puto) talem huius galli fœminam existimando, ut utrunq; genus diuersum sit: uel Longolius talem huius fœminæ marem esse ignorauerit. Ego quidē in nullo animalium genere, fœminam mari colorum uarietate & pulchritudine anteire puto. Plura de gallina betulæ uide paulò superius in Capite proprio.

DE ORDINE SEQVENTIVM GALLINACEI GENERIS, VT VVLGVS ferè appellat, auium: quæ omnes feræ sunt, gallinis uillaticis aliqua ex parte similes, minores tamen, longis cruribus, &c.

HACTENVS dictum est de illis auibus quas gallinacei generis mansueti aut feri esse, nemo dubitat, & quas ueteres etiam eidem generi adscripserunt. Restat ut de cæteris etiam scribamus, quæ à uulgo nostro aliarumq; nationum (Italiæ & Galliæ præsertim, quod sciam) gallinellæ ferè (ab Italis) appellantur, (quo nomine communi etiam Latinè dici poterunt, nisi quis gallinagines malit) quòd gallinis similes, sed minores sint, cruribus omnes longis, & rostris pleræq; longiusculis, fidipedes, digitis tribus ante, uno retrorsum extēso, in omnibus, ni fallor (nā inter aquaticas gallinellas Argentorati mihi depictas, duas [Schmirring & Koppriegerle] uideo posteriore isto carere, nescio an uerè, an quòd pictor non expresserit, quod magis puto) minimè uolaces, & ad cursum potius comparatæ. quamobrem crura eis longiora data sunt. Plumæ in cruribus ad media femora omnibus descendunt. omnes in delicijs mensarum habentur, carne suaui & tenera, sæpe etiam pingui. Differunt uictu & locis in quibus pascuntur. Sunt enim aliæ aquaticæ, quæ in ripis, littore, glarea, locis aut pratis palustribus uictitāt, multorum omnino generum. aliæ terrestres locis siccis, quarum pauca genera nouimus. hæ corpulentiores, illæ graciliores. Primum igitur de terrestribus agendū.

DE GALLINVLIS TERRESTRIBVS: ET primum de illis quæ uulgò Germanis Hegescharæ dicuntur, quarum & icon hîc expressa est.

VIS hæc à nostris aucupibus uulgò Eggenschär appellatur, ab alijs Heggeschär tribus syllabis, uel Heggschär duabus: quoniam turmatim iuxta sæpes decurrunt, ubi post fœnisecia deprehenduntur. heggam enim uel hagam Germani sæpem uocant, scharam uerò gregem uel turmam. aut forte quoniam circa sæpes terram fodiant. Verbum enim scharren nobis significat pedibus fodere, ut gallinæ solent. quod tamen an hæ aues faciant certum mihi non est. Sunt qui periphrasticè nominent, ein groß Wasserhünle/ hoc est gallinellam aquaticam

cam magnã, ſed non propè aquatica dici debere uidetur. Corpore breui & craſſo eſt; & reliqua ſpecie ſicut hîc pingitur. Vix ulli auium digiti pro ſua magnitudine longiores, poſtremus etiam ad anteriores circiter dimidiam longitudinem obtinet. Colores non ſatis memini; puto tamen crura ſubuiridia eſſe; in dorſo & alis colorem è ſubruffo fuſcum, &c. Circa Verbanum lacum quidam mihi Italicè polle nominabant: quod nomen cum pullam ſeu gallinam ſignificet, nimis generale eſt. ¶ Græcum aut Latinum nomen nullum habeo; poterit tamen trochilus terreſtris dici (nam alij ſunt aquatici è gallinellarum ſimiliter genere trochili) cum & genus commune ſit, & in curſu celeritas, unde nomen à Græcis factum, quanquam & minimam auiculam regulum aliqui trochilum appellant. Hegeſchara quidẽ celerrimè per frutices currit, & aliquando ad latus ſalit, malè uolat, & ægerrimè in aërem ſe attollit. A falconibus aut accipitribus capitur, qui propter coloris obſcuritatem (ut audio) difficilius hanc auem quàm coturnicem eminus uiſu deprehendunt. ¶ Vocem eius eſſe audio aſperam & ſerratam, ut ita dicam, ger, ger, ger, (proferendo g. conſonantem ut Latini ſolent ante a.) inſtar ſerpentium uocis quodammodo, itaq; etiam capi ab aucupe uocem eius imitante allectam, dum cultrum per aridum lignum crenatum deducit. (Sunt qui dicant hageſcharam captam uocem inſtar ſciuri emittere.) ¶ Sed alios hoc idem de alia quadam aue referentes audiui: quæ menſe Iunio & Maio in pratis reperiatur, magnitudine turdi uiſciuori, colore ruffo inſtar perdicis, cruribus longis, cauda nulla, die nocteq; obſtreperà, uoce mirabili, quam imperiti prętereuntes na-

tricum(ſerpentium)eſſe putent,non admodum diſsimili anatum uoci (**der enten retſchen**)ſed argutiore. Hæc(aiunt)inter herbas & gramen ſeſe abdit,ut rarò appareat. Deprehendunt eam tamen aliquando fœniſeces in nido. Oua eius duodecim aliquando inuenta ſunt, columbinis paulò maiora. Hæc nobis amicus quidam retulit,cui fœniſeces narrauerant. Apparet autē hanc quoq;, ſi alia auis eſt,inter gallinellas terreſtres numerari debere. Quęrendũ an eadem ſit de qua Turnerus:Eſt apud Anglos(inquit)in Northumbria auis longis cruribus,cætera coturnici,niſi quòd maior eſt,ſimilis: quæ in ſegete & lino,uere & initio ęſtatis non aliam habet uocē quàm crex,crex.hanc enim ſemper ingeminat,quam ego Ariſtotelis crecē eſſe puto. Angli uocant a dakerhen, Germani **ein Schryck**. (Ea quam nos arquatam nominauimus,à Friſijs,ut audio, **Schrye** appellatur.) Sunt qui etiã ruſticulam minorem,uoce ſua ita obſtrepere dicant, ac ſi quis cultrum per ſerram duceret.

¶ Retulit etiam nuper mihi quidam ſimiles quaſdã hegeſcharæ aues ex India adferri, in Gallia à ſe uiſas,quæ carnem & mures edant grandibus bolis, & oſſa magna deuorent, magnitudine gallinæ. ¶ Hegeſcharam Anglicè audio ray nominari, & inter ſegetes capi, lautiſsimam auem.

DE GALLINVLA QVAM NOSTRI VOCANT **Brachhůn**:uel de arquata maiore,& phæopode duplici, quarum alteram arquatam minorem uocaui.

HAEC auis circa Argentoratũ nominatur **Brachuogel**,corpore nigricãte paucis ruffis & ſubflauis maculis aſperſa, roſtro tenui, oblongo, nigricante,modicè inflexo.collo albicante,inferiore eius parte circa medium & infra ad flauum.uel ruffum tẽdente, uentre albo, cruribus fuſcis uel cinereis, ut pictura nobis oſtendit.unde phęopus cognominari poſſet.quemadmodũ etiã ea cuius figura proximè ſequet̃,quam tamẽ arquatã minorẽ potius appellare uiſum eſt. Eiuſmdoi aues Mediolani girardellos nominãt. ¶ Sed uideo etiã turdi genus paruũ à Saxonibus **Brachuogel** uocari,quod Eberus et Peucerus collurionem faciunt. Turnerus etiam batin eſſe conijcit auiculam quæ uulgò uocetur **klein Brachuógelchen**, Anglis ſtonchattera.

PHAEOPVS **Brachuogel.**

CHRISTOPHORVS Encelius lib.3. de re Metallica meminit auis quæ in Marchia regione Germaniæ uulgò nominetur **ein Brachhůn**, **Brachuogel**, nomine ab agris quieſcentibus (**brach** uocant) impoſito: coloris cyanei, optimi ſaporis, boni chymi. Hoc etiam genus, ut & alias gallinas ſylueſtres ore coire ſcribit circa æquinoctium uernũ, mare in os fœmellæ

inſerente

inferente rostrum & infundente genituram, quod uerisimile mihi nequaquam esse, supra in Vrogallo dixi. Nos auem **Brachuogel** descripsimus in Elemento A. Arquatæ nomine, propter rostri figuram, de qua an sentiat Encelius quoq;, incertus sum. color quidem cyaneus arquatæ nostræ nõ conuenit. Audio autem eam appellari **Brachuogel** in quibusdam locis à mense Iunio quo aduentare ad illos solet: Encelius à quiescentibus & noualibus agris hoc nomẽ suæ brachhennæ factum ait. Arquatam nostram aliqui etiam **Regenuogel**, hoc est auem pluuię appellant, alij uenti uel tempestatis auem, **Windvogel**, **Wätteruogel**, quòd tempestatis futuræ prognosticon ex ea sumatur. Sed uideo hæc nomina parum certa esse: nam & aliæ quædam aues ijsdem nuncupantur: quæ quoniam ad gallinaginum aquaticarum (ut omnino conijcio ex pictura) historiam pertinent, icones earum hîc adijciemus.

HANC auẽ, quam arquatam minorem dixerim, (de maiore scripsi in Elemẽto A.) aliqui similiter ut maiorem uocãt **Rägenuogel**, id est pluuiæ auem, (à qua tamen diuersa est quæ apud Gallos una uoce pluuier, id est pluuialis uocatur.) In Italia quidam tarangolo. Superiori (iam descriptæ) ferè similis est, cruribus ut illa cinereis, & uentre albo, & sub capite similiter, itemq; rostro, nisi quòd paulò oblongius uidetur. Alæ maculis albis asperguntur, alioqui ex ruffo fuscæ. sed longiores earum pennæ nigræ sunt, ut & dorsum & collum pronum nigricant. Collum supinum cum pectore nonnihil ruboris habet obscuri & ualde diluti, plurimisq; maculis nigricantibus distinguitur. ¶ Arquata minor & ochropus magna, *ein* **Schmirring**, quanquam gallinulæ aquaticæ sunt, aliter tamen ferè capiuntur, ut ex aucupe quodam Argentinensi intellexi: nempe alis duabus commissis, idq; in gramine, non in ripa, alioqui dispositis ut mox in Capite de Gallinulis aquaticis capiendis in genere dicetur. Sed cum hæc duo genera præ cæteris adeò cauta sint, ut noctu in locis qui undique aqua ambiuntur quiescãt, astutia opus est ut aliis istis opportunè dispositis deprehẽdantur. Si quæ è retibus euaserint, tàm altè clamãt, ut spatio itineris fermè horæ exaudiantur.

DE RALA TERrestri.

RALA uel ralla, nomen apud Anglos & Gallos in usu, multis & diuersis auibus incõstanter, ut uideo, tribuitur. nam & terrestres & aquaticæ quædã sic appellantur, omnes tamen gallinularum generis, & cruribus oblongis. Petrus Bellonius ortygometram uulgò rallã dici interpretatur. Hegescharam nobis proximè descriptam, Angli (ut puto) rayl appellant. Perdix rustica uel rusticula Plinij (inquit Turnerus in epistola ad me) ab Anglis uocatur rala. Est autem rala duplex, altera cibum è ripis fluminum petit, altera degit in ericeto in locis syluestribus. Aquaticam illam Coloniæ diu alui, & male uolare deprehendi, & egregiè pugnacem. Rostrum & crura erãt rubra, plumę multis maculis respersę. Montana uerò illa & syluestris crura habet multò breuiora aquatili, & plumas undiq; ma-

S

gis cinereas, sed rubra interim crura habet & rostrum. auis utraque apud nos regium epulum (real Itali regium uocant, Galli royal, & forte hinc ductum est ralæ uocabulũ, à colore crurum forte erythropus fuerit) uocatur, Hæc ille. Ego rusticam perdicem uel rusticulam, non ralam Anglis, sed Vuodcoccum uulgò dictum, Gallis beccassam, interpretor. ¶ Quærendum an rallæ aues forte dici potuerint, quod longis cruribus tanquam grallis insistere uideantur. Sunt enim grallæ (nostri stelzas dicunt) fustes furculas habentes, quibus nituntur qui super ijs ambulant, teste Nonio. Vnde grallatorius gradus, id est magnus, cuiusmodi solet esse grallatorum. Diuersi generis est rallus auis, ut quidam in Italia uocant, quem post Fulicam descripsi.

DE AVIBVS SIVE GALLINVLIS AQVATICIS: longis cruribus &c. quædam in genere.

PRIVSQVAM reliquas huius generis aues singillatim proponam, in genere prius quædam adferenda uidentur. Dixi autem iam superius quoque nonnulla toti huic generi tum terrestrium tum aquaticarum gallinaginum communia. ¶ Girardelli Mediolani, & alibi in Italia giarioli (ut audio) uariæ aquaticæ gallinulæ nominantur, quasi glareolæ; quòd in glarea (sic uocant loca sabulo et lapidibus plena circa fluuios & torrentes) uersari soleant. Nostri ferè omnes huiusmodi aues in genere Wasserhünle/id est gallinulas aquaticas nuncupant. Sunt autem innumera earum genera, ut ardearum etiam aquaticarum auium, quarũ μυρία ἔθνη esse author est Oppianus: magnitudine præcipuè & coloribus discreta. Sed ardeæ maiores sunt & pisciuoræ, rostris omnes rectis, &c. Gallinulæ minores, neque tam piscibus (ni fallor, nisi minimis forte pisciculis) sed uermiculis potius & insectis circa aquas uictitant. Aristoteles ortygometram aquaticis auibus corporis specie similem esse scribit. Idem τοὺς ὄρτυγας (malim ὄρνιθας) τῶν λιμναίων στενόποδας esse scribit in Physiognomonicis, hoc est pedibus uel digitis pedum angustè coniunctis, & naturæ timidæ; unde homines etiam timidi esse conijciantur illi, οἷς τῶν ποδῶν τὰ δάκτυλα συμπεφραγμένα. Est autem, ut nos obseruauimus, hæc ferè species aquaticarum auium, ut crura oblonga habeãt, quo cibum commodè circa aquam & in aqua quærant, non enim natant, quare palmipedes non sunt. digitum qui pro calce est perbreuem habẽt (quo quædam omnino carent, ut ea quæ Schmirring Germanicè, & altera quæ Koppziegerle uocatur, quantum ex pictura uideo) corpus gracile & adductum, non crassum nec in corpulentiam extensum: caput pleræque omnes puto proportione paruum: plumas plerunque uarias, uersus quosdã crispantes coloris uarietate (albi uel alterius) redditos: caudam perbreuem. Rostrũ est longiusculum, modicè flexum: præterquam in rusticula utraque, & marinis quibusdam, quarum omnino rectum est rostrum. Partem capitis supinam, quæ inter rostrum & collum est, omnibus albere uideo, ut etiam uentrem. sed hoc interest, quod uenter alijs simpliciter albus est, alijs in albo maculis distinctus fuscis. Maximæ alarum pennæ omnibus ferè nigræ aut nigricantes, ochra & erythra exceptis. Plurimæ etiam circa oculos maculas albas habent. Rostrum plerisque nigrum: in ochra & poliopode aliquid punicei habet; & rubri nonnihil in erythra. in ochropode magna, pars dimidia quæ iuxta caput est, flauet, anterior nigra est.

EX GALLINVLIS AQVATICIS, QVAS NOVIMVS, SVNT

Rostro quedã
- Recto
  - Rusticula maior,
  - Rusticula minor
  - Totanus } maritimę
  - Limosa }
  - pedibus
    - cinereis,
    - è uiridi fuscis,
    - è pallido rubentibus,
    - glaucis, uel è cinereo subuiridibus.
- Modicè inflexo
  - Longiore
    - Phæopus, Brachuogel.
    - Poliopus, Geffyt.
    - Chloropus, Glutt.
    - Hypoleucos, Fysterlin.
    - Arquata minor, Phæopus altera, Rägenuogel.
    - Erythropus maior, Rotbein.
    - Melampus, Rotknillis.
    - Ochropus magna, Schmirring.
    - Rhodopus uel Phœnicopus, Steingällyl.
    - Pedibus
      - cinereis.
      - similiter, uel canis.
      - uiridibus.
      - fuscis, cũ exiguo sub ruffo colore.
      - è cinereo fuscis.
      - rubicundis.
      - fuscis nigricãtibus.
      - pallidis uel subflauis
      - è fusco roseis.
  - Breuiore
    - Erythropus minor, Koppziegerle
    - Ochropus media, Mattknillis.
    - Ochra, Wynkernel.
    - Erythra, Mattkern.
    - Ochropus minor, Riegerle.
    - Pedibus
      - rubicundis.
      - è fusco uiridibus.
      - obscurè subflauis.
      - è fusco cinereis.
      - è flauo uiridibus, uel subflauis.

Gallinulas hasce omnes ferè à crurum colore denominauimus, præter hypoleucon, à partis inferioris albedine, erythram & ochram, à totius corporis colore.

¶ Auem

¶ Auem Deffyt à crurum colore Poliopodem uocaui: (quamuis etiam gallinula quæ Brachuogel dicitur superius descripta, fuscos habet pedes, sed minus (ut ex pictura conijcio) canos, ut Phæopus potius sit quàm Poliópus: in ea quę Rotknillis dicitur, magis nigricant è fusco, nec ullius in hoc genere nigriora, quare Melampodem cognominabimus. Matkerna uerò etsi fuscos habeat pedes, à totius corporis tamen colore potius Erythram nominare placuit.) ¶ Item pleræque omnes iam dictæ aues cum aquaticæ sint, & inter frutices ac arbusta riparum uersentur, non alio ferè, quod sciamus, cibo quàm pisciculis aluntur. & initio autumni plerunque ad nos aduētant, & hyemis exitu denuò auolant, ut & aliæ quædam aues migrare solitæ. Aucupium earum mane ante Solis exortum fit, aut uesperi post occasum. Interdiu enim locis palustribus degunt, incipiente uerò uespere tam sublimi uolatu euehuntur, ut nō amplius appareant. Aucupes in ripa, quam frequentare solent, rete extendunt, ita ut uersus aquam spectet. utrinque autem ad rete eius generis aues quas capere uoluerint, aliquas mortuas, & circiter duas uiuas disponunt: ad quarum allicientium uocem aues è sublimi se demittunt, & reti in aquam deiecto capiuntur. Cæterū arquatæ minoris & ochropodis magnæ captura nonnihil differt, ut supra indicauimus.

¶ Alcyonem Encelius Salueldensis uulgò à quibusdam Wasserhünle, id est gallinulam aquaticam, sed impropriè appellari scribit.

¶ Almencalbum, seu almebacalbū, est illud quod Aegyptij uocāt albucalmun, & est auis aquatica, quam habitantes infra terram Aegyptij in loco nominato Alsemur uocant gallum aquæ, ut docet Glossa Arabica & Sirasi, Andr. Bellunensis. Sunt qui etiam fulicam nostram (ein Böllhinen) pullum seu gallinam aquæ appellent. sed ea palmipes est & natat, nec longa habet crura ut gallinulæ de quibus hic agimus, quarum nulla palmipes est.

DE AVIBVS QVARVM VETERES MENTIOnem fecerunt, quæ ad genus gallinaginum aquaticarum referri posse uidentur.

CALIDRIS & CELEVS aues suo loco dictæ sunt, TROCHILVS dicetur. Sunt autē trochili diuersi, ex quorum genere corythum (κόρυθον) etiam esse Hesychius & Varinus tradunt. NVMENIS post Arquatæ historiam descripta est, & ATTAGEN quoque auis palustris in A. Elemento. ELAPHIS in E. de GLOTTIDE ultimo post Gallinulas loco agetur. PHOENICOPTERVS auis palustris à puniceo colore pennarum dicta, in P. non omittetur.

TRYNGAS (τρύγγας) lacus & fluuios petit, caudam motitat, ut etiā cinclus, albicula & iunco, sed inter minores has maiuscula est. turdo enim æquiparatur, Aristoteles. Tryngas Germanicè dicitur ein Wasserhenn, (id est gallina aquatica,) Anglicè a water hen, or a mot hē, (forte a mor hen,) Turnerus. Est autem auis (inquit) tota pulla, excepta ea caudæ parte, quæ podicē tegit. ea enim candida est, & tum cernitur cum caudam erigit. alis parum ualet, atque ideo breues facit uolatus. In stagnis, quæ nobilium ædes obducunt, & in piscinis apud Anglos plerunque degit. Si quando periclitatur, ad arundineta densiora solet confugere. Audio & snyt appellari apud Anglos auem longo rostro, magnitudine picę, quæ semper iuxta aquam uersetur, & caudam motitet: quæ cinclus, an tryngas sit, quærendum est. ¶ Tryngas, ein Wasserhenne, nigra tota, fidipes, candido uertice ad rostrum usque demisso, pedibus altis & nigris, caudam continuò mouet, & loca incolit aquosa, Eberus & Peucerus.

¶ Huc pertinet etiam auis quæ alicubi in Heluetia, ut Claronæ, Wassertrostle, id est turdus aquaticus nominatur, rostro breui, cruribus altis, fidipes: quam non memini me uidere, nec an tryngas sit asserere possum: nisi forte merula aquatica est, de qua suo loco.

DE RVSTICVLA VEL PERDICE rustica maiore.

A.

GALLINAGO dicta (ascolopas) per sæpes hortorum capitur (ἐν τοῖς κήποις ἁλίσκεται ἕρκεσι; forte melius uertetur, in hortis capitur retibus. nam ἕρκεσι pro δικτύοις Sophocles etiam dixit, ut Varinus habet) magnitudine quanta gallina est, rostro longo, colore attagenæ. currit celeriter, & hominem mirè diligit, Aristot. de anim. hist. 9.26. in quo loco Albertus habet ascolakos. sed eiusdem libri cap. 8. circa finē σκολόπαξ habet Aristoteles, quod magis placet, Scolopax (inquit, ὁ σκολόπαξ Gallinago uertit Gaza) ex auibus non uolacibus, nunquam in arbore consistit, sed humi. Facile quidem fuit coniuncto articulo pro ὁ σκολόπαξ, ἀσκαλώπας scribere. Scolópax sanè apud Hesychium etiam & Varinum legitur. uidetur autē sic dicta hæc auis quod rostrum longum & rectum habeat instar pali. nam palum siue lignum longum rectumque Græci scólopa nominant, σκόλοπα, omnibus syllabis breuibus. cum Nemesianus penultimā producat, ut iam recitabo; apud quem prima per a. scalópax scribitur, quasi σκαλώπαξ Græcè dici deberet. Volaterranus

ineptè Aristoteli scribit hanc auem alectoridem dici, cum alectoris gallinam significet, cui magnitudine tantum comparatur ab Aristotele. Scolopacis auis Herodianus meminit, qui syluestrem perdicem interpretatur, (ut & docti pleriq; rusticam perdicem à Martiali dictam interpretantur) quam & Nemesianus sic uocat, & eius uenationem mox post otidem quibusdam notis similem statim describit, cuius hi sunt uersus: Cum nemus omne suo uiridi spoliatur honore, Fultus equi niueis syluas pete protinus altas Exuuijs. præda est facilis, & amœna scolopax. Corpore non Paphijs auibus maiore uidebis, Illa sub aggeribus primis quà proluit humor, Pascitur, exiguos sectans obsonia uermes. At non illa oculis, quibus est obtusior, etsi Sint nimium grandes, sed acutis naribus instat, Impresso in terram rostri mucrone sequaces Vermiculos trahit, & uili dat præmia gulæ. Hæc Nemesianus citante Gyb. Longolio, qui hanc auem non aliam facit, quàm quæ beccassa uulgò dicitur, ein Schnepff.

¶ Eadem planè quæ scolópax Græcorum, Latinorum rustica perdix, uel rusticula esse uidetur. Rustica sum perdix. quid refert, si sapor idem est? Carior est perdix, sic sapit illa magis, Martialis sub lemmate Rusticula. Rusticulæ & perdices currunt, Plinius. Rusticulam Scoppa interpretatur Italicè gallinam arceram, id est beccassam, ut & Gallicè quidam. Cæterum aliam esse auem quę gallina rustica à Columella nominatur, & gallinæ uillaticæ similis esse fertur, supra dictum est. Humi nidulantur perdices, & rusticulæ, quæ sunt nostrates perdices (quæ uulgò perdices uocantur, ab Italis starnæ uel externæ. nam propriè perdices sunt maiores, ut Hispanæ, & Chienses, & Siculæ, Niphus. Et rursus, Gallinago Aristotelis est, quæ uulgò gallinella dicitur. quamuis alij quidam, sed malè, (ut recognitor ille Papinij,) nostram perdicem intelligentes, dicant gallinellam rusticè dictam, esse rusticulam siue starnam, (externam.) Turnerus rusticulã illam auem esse putat, quæ Anglicè rala dicatur, duûm generum, aquatica & terrestris, ut supra recitaui in Capite de rala.

¶ Scolopacem Theodorus gallinaginem uernaculam uocem secutus (ita enim uulgò nominatur) interpretatus est, Hermolaus. Volaterranus & Niphus Italicè uulgò gallinellam dici scribunt. Effertur & gallinaza à quibusdam, ut circa lacum Verbanum: ubi & pola à quibusdam, nimis generali uocabulo dicitur, id est pulla. Phasiani & turdi & gallinacea (de gallinagine intelligo) magis hyeme conueniunt, Arnoldus de Villanoua. Arcia circa Brixiam dicitur, ut audio, & alibi gallina arcera, teste Scoppa. alibi pissacare, circa Bononiam: & gallina rusticella, ni fallor, alicubi, sed impropriè: in Hetruria accegia. Sunt aues quædam quæ gallinæ syluestres dicuntur, uulgo gallinaceas appellant, quæ ad naturam perdicis & temperamentũ eius proximè accedunt, ut Michael Sauonarola testatur, Anton. Gazius Patauinus. ¶ Gallis nominatur becasse, uel becasse grande, à rostri longitudine, ac si rostricem Latinè dicas. nam becco rostrum appellat uulgus Gallicum, uocabulo Tolosano antiquo: quãquam id illis gallinacei rostrum significaret, ut author est Tranquillus in Vitellio. Fuerit autem & pico fortasis suum nomen à rostro factum, quod ualidissimum habet, ut becassa quasi picassa longum. sunt qui scribant bequasse. Normanni uidecocq appellant nõ di-

uersam,

uerſam, ut quidam putant, ſed eandem auem. eſt autem ea uox Anglorum, qui Vuodcok uocitant, nomine ſemigermanico & ſemigallico. nam wod eis eſt ſylua, ut nobis wald. cok gallinaceus, ut Gallis. quidam Germanici & Anglici ſermonis imperiti, uidecocq dictam ſuſpicantur ridicule, quòd roſtrum inſtar uirgæ genitalis gallinacei habeat. ¶ Germanica nomina uaria ſunt, nam uel ſimpliciter Schnepff appellatur, & Schnepffhün, & Rietſchnepff, quòd humidis locis gaudeat ac paluſtribus: & ad differentiam minoris ruſticulæ, groſſer Schnepff, id eſt ruſticula maior. Brabandis Neppe nominatur, (unde Albertus & alij quidam nepam dixerunt,) à Flandris Sneppe: ab Anglis ſnype, uel wodcok ut ſupra ſcripſi. à Turcis in Aſia minore tcheluk. ¶ Græcis hodie uulgò xylornitha, id eſt gallina ſyluatica, Bellonius.

¶ Falluntur Britannici Ludimagiſtri, qui ſuum Vuodcoccum (id eſt beccaſſam) attagenem faciunt, qui ſolis ueſcitur uermibus & grana nunquam attingit, Turnerus. ¶ Sunt qui auem (beccaſſam) cui à roſtri longitudine à Germanis nomen rectè inditum eſt, ueterum ortygometram eſſe putent, Gyb. Longolius. Ethigoneta (mendoſè pro ortygometra) auis eſt ſimilis perdici, ſed longo roſtro, Arnoldus Villanou. Sed de ortygometra poſt Coturnicem ſcripſimus. ¶ Albertus ficedulam, nepam uel ſneppam Germanorum interpretatur, ea forſitan ſolum ratione ficedulam eam uocans, quòd ſuauis & pinguis ſit auis, & mẽſis plurimum quæſita: nam ueterum ficedulam aliam eſſe fatetur. ¶ Georgius Alexandrinus becaſſam, id eſt perdicem ruſticam, cum gallina ruſtica confudiſſe uidetur, uulgi forte nomenclaturis deceptus, ut ſupra in Gallina ruſtica ſcripſi.

B.

Reperitur hæc auis in omnibus ferè regionibus: apud Heluetios quidem circa loca montana & aquoſa, etiam abundat, initio hyemis præſertim. Magnitudine paulò inferior eſt quàm uillatica gallina. Roſtro longo: & ea propè crurum forma, qua cynchramum (cynchramum uerò ſcricam Germanis dictam facit, ein Screcke) eſſe diximus. ingluuie caret, Gyb. Lõgolius. Nepa roſtrum oblongum habet, in dorſo colorem perdicis, in uentre niſi: linguam ualde longam, quam procumbens in puluere procul extendit, & attrahit uermes, Albertus. Idem ubi Ariſtotelis libri de hiſt. anim. noni caput 26. interpretatur: Auis (inquit, nimirum ex Auicenna) aſcolacos (aſcalopas) ut Græci uocant, in hortis & pratis capitur, magnitudine galli (gallinæ Ariſtot. ſed minor etiam quàm gallina eſt, ut columbis melius à Nemeſiano conferatur,) roſtro longo, colore ut attagen, qui declinat ad cinereum cum quodam rubore & flauedine diſtincta. Moratur autem in hortis. nam diligit loca hominibus uicina, propter ſemina quæ inuenit incubentis (in areis forte) herbarum hortorum. Sed ſiue hæc Albertus de ſuo adiecit, ſiue ex Auicenna mutuatus eſt, falſa uidentur. non enim ſeminibus ueſcitur ſcolopax (id eſt becaſſa noſtra) ſed uermibus, ut neq; alia auis (quod ſciã) cui roſtrum ſine latitudine oblongum eſt. Longolius tamen, ut in E. referam, incluſam farina fagotritici pinguescere ſcribit. ¶ Gallinago quam ipſe inſpexi inſtar paruæ gallinæ erat, eadem qua perdix noſtra corpulentia, unciarum forte duodecim pondere. colore macularumq; uarietate mirificè diſtincta; ex ruffo uel teſtaceo colore, albicante, nigro, & alijs. Roſtro ab extremitate ad oculos quinq; digitos aut amplius longo, anterius nigricãte & aſperiuſculo. Roſtri pars ſuperior ultra inferiorem extenditur. Lingua gracilis, oblonga, neruoſa. Crura ferè roſei coloris.

C.

Aſcolopax auis pulueratrix eſt, G. Lõgolius. Verſantur circa hortos, & circa domos etiam in urbibus in Italia ut audio. alioqui circa riuos & locis humidis degere gaudent: & per diem ferè inter arbuſta latere, noctu in prata prouolare. ¶ Capiuntur Octobri menſe ferè apud nos. Autumno mane & ueſperi inter arbores uolant, Albert. In die quieſcũt, in aurora & crepuſculo uolãt, Idem. Capiuntur in Anglia mane potiſsimum & crepuſculo in ſyluis. nunquã apud noſtrates niſi hyeme uidentur. quare de prole & modo nidulandi nihil habeo quod dicam, Turnerus Anglus. Sæpenumero aduentantibus turdis incipiente capitur autumno in Gallia & patria noſtra (circa Brixiam,) Aloiſius Mundella. Circa ſolſtitia hyberna nobis uedi ſolet, Gyb. Longolius. Ficedula (ſic uocat ſneppam) à quibuſdam locis Germaniæ nunquam recedit. in Sueuia enim ſemper inuenitur. ſed à Germania inferiore Aquilonari, quæ multum eſt aquoſa, recedit æſtate, & redit in fine autumni, Albertus. ¶ Sneppa ſolis uermibus ueſcitur, & grana nunquam attingit, Turnerus. Roſtrum molli luto infigit, & cibum uermium requirit: & ſi aliquando profundius defixo roſtro hæſerit, pedibus lutum eruens ſe liberat, Albert. In puluere procumbens longe extendit linguam & attrahit uermes, Idem. Sunt qui dicant gallinaginem ſpiritu immiſſo in caua, unde ſonus etiam quidam procul audiatur, uermes extrahere: eosq; exire propter calorẽ aëre ex inflatu auis calfacto. ſonum autem reddi, ſi locus cauus, anguſtus & oblongus ſit.

D.

Mirificè amat hominem, Ariſtotele teſte, ſcolopax.

E.

Nepa in die quieſcit, in aurora & crepuſculo uolat: & ideo tunc in altũ eleuatis retibus capitur, Albert. Mane & ueſperi inter arbores uolat. quare tunc expãſis in altum retibus capitur: eò quòd exeundo & intrando ſemper eaſdem uias ſequi conſueuit, Idem. Capitur apud Anglos diluculo potiſsimum & crepuſculo in ſyluis, retibus in loco arboribus uacuo ſuſpenſis, & ueniente aue dẽ

miſsis. Ruſticulæ capiuntur noctu ad ignē, tintinabulo, & genere retis quod Galli coopertorium uocant. Ignis quidem fit è pannis ueteribus ſiccis in ſeuum liquatum intinctis, tum cōtortis brachij craſsitie, longitudine pedis, accenſisqꝫ, Rob. Stephanus. ¶ Scolopaces ſæpe in ornithone mihi ſagina plenos fieri, uidere contigit. Hæc autem ex farina fagotritici cū aridis ſubacta ficubus parátur, quæ in labris pauló latioribus effuſa, copioſius aqua conditur. eam roſtris illi longiſſimis hauriunt potius quàm ducunt. Ab hac fartura, quòd magnis impenſis fiat, multi abſtinent. uerùm illi mihi haudquaquam ſapere uidentur. Edunt enim omnium ferè minimum, ut quæ carnoſæ admodum ſunt, & ingluuie planè careant, Gyb. Longolius.

F.

Snepa carnem habet ſuauem, Albertus. Habetur quidem in delicijs, minus tamen quàm perdix, & carne minus alba eſt & magis rubicunda quàm perdix. Gallinacea (id eſt becaſſa) magis hyeme conuenit, Arnoldus de conſeru. ſanitate. in pleriſqꝫ quidem locis hyeme tantū reperitur.

G.

Gallinaginem aliqui deplumatam exenteratamqꝫ, in furno torrent & cremant in olla figlina ad quæddam remedium, aduerſus calculum ni fallor.

DE RVSTICVLA SYLVATICA.

ALIA eſt quæ ſimpliciter ruſticula dicitur, uel ruſticula paluſtris maior, de qua iam ſcripſimus: alia uerò ruſticula ſyluatica, de qua nunc agimus, quæ ſyluatica potius quàm paluſtris eſt, unde à Germanis uocatur Waldſchnepff/Holtzſchnepff: maior ſuperiore, cum gallinam ferè æquet: & colore ſimili quidem, ſed ſaturatiore, cruribus cinereis, uentre albicante, roſtro minus longo, ut pictura oſtendit, quam ab Argentoratenſi aucupe eodemꝗ; pictore accepi. Tendiculis ſeu laqueis capitur.

DE GALLINAGINE SIVE RVSTICVLA MINORE.

AVIS eſt apud Batauos eadem (qua ruſticula maior) forma roſtri, capitiſꝗ;, item corporis: niſi quòd longè minor ſit, menſarum delicijs maximè nobilis. at hæc neꝗ; in auiario, neꝗ; in caueis uiuere dignatur. neꝗ; mihi conſtat quo nomine hactenus à ueteribus ſit appellata. Aduena eſt ſecũdum uernum æquinoctium, neꝗ; à marginibus lacuũ & ſtagnorum quoquam diſcedit, quare neꝗ; pulueratrix eſt (ut ruſticula maior,) Gyb. Longolius. interpretatur autem Germanicè Hårſneff. alij uocant Herrſchnepff, hoc eſt dominorum & nobilium gallinaginem. alij Graßſchnepff, fortè quòd inter gramina lateat: alij uoce diminutiua Schnepfflin: alij nimis generali uocabulo Waſſerhünle. Galli becaſſon. Sabaudi becaſſe petite, id eſt gallinaginẽ minorem. Turcæ (ut audio) ielue. ¶ Ebero & Peucero molliceps ab Ariſtotele dicta auis, eadem eſt quæ Germanorum Harſchnepff: quod mihi nequaquam congruere uidetur, quanquam Longolius quoꝗ; ante illos idem ſenſerit. ¶ In ruſticula maiore inferior roſtri pars aliquanto breuior eſt ſuperiore, non item in minore ruſticula: in qua tamen anterior pars (ſi bene memini) multò quàm in maiore aſperior eſt.

¶ Rusticulæ minoris uocem auditam pluuiæ prognosticon quidam faciunt. Eandem aliqui talem esse aiunt, ac si quis cultrum per serram ducat. quod tamen alij de alia quadam aue dicunt, de qua supra scripsi inter Gallinulas terrestres. In rusticulæ minoris uentre initio Decembris captæ, inueni scarabeos quosdam, & uermes albicantes, tenues, oblongos, quales farinarios nostri appellant. Caro eius tenera & suauis est.

Rusticulæ siue gallinagini maiori similes esse audio in Frisia aues quasdam, nam ea quæ **Wülp** nominatur uulgò, rostro & pennis colore illi cōfertur, sed magnitudine uincit. item **Grütte** dicta, rostro, &c. ¶ Hieronymus Tragus inter aues mensis requisitas meminit illarum quæ Germanicè dicantur **Bruchschnepfflin oder Habergeißlin**: quę forsitan non aliæ sunt quàm quas supra inter Gallinulas terrestres **Brachuógel** (ab agris noualibus, rostro ferè becassæ, sed arcuato) nuncupaui. ¶ Hæmatopus, id est pica marina ut Galli uocant, rostrum habet quatuor digitos longum, ut gallinago: unde & gallinaginem marinam (becasse de mer) aliqui nominant, Bellonius.

DE DVODECIM GENERIBVS GALLINVLARVM AQVATICARVM, QVAE circa Argentoratum capiuntur: quarum nulli peculiare aliquod Latinum Græcúmue nomen assignare possum. In genere uerò nonnihil de eis dictum est supra.

DE PRIMO GENERE, quod uulgò Germanicè uocant **Rotbein**, id est erythropodem.

VCAS Schan Argentoratensis pictor diligentissimus, & idem auceps, captas à se aliquot gallinulas aquaticas egregiè depictas (nisi hoc aliquis improbet, quòd nō eo qui uiuarum est corporis gestu, sed ut pingendas suspenderat reddidit) mecum communicauit. Ex his iam superius duas dedimus, gallinulā scilicet à noualibus agris dictam **Brachuogel**, ut coniicio: (nisi ea potius terrestris est quàm aquatica) & alteram cui à pluuia nomē **Regenuogel**. Reliquum est, ut cæterarū quoq; icones proponam, & breuissimas à coloribus pictis sumptas descriptiones. uiuas enim aliquot earum non uidi. Præponam autem illas ferè quibus rostrum longius est: quibus id breuius, postponam. Icones quidē ipsæ si colores non addantur, pleræq; parum inter se discernuntur.

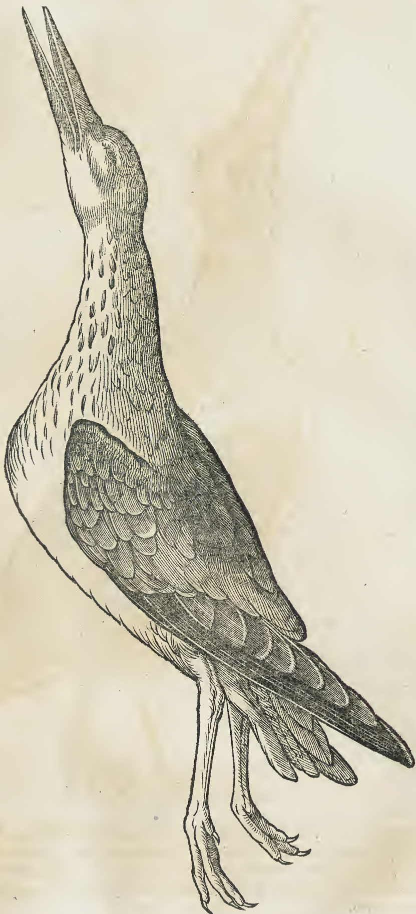
¶ Primi huius generis Germanicum nomen à rubente crurum colore factum est, ut dubites an hæc sit erythropus cuius Aristophanes meminit. quanquam & rala Anglorum, tum terrestris tum aquatica (utraq; inter gallinulas terrestres suprà nobis memorata) cruribus simul & rostro rubeat. ¶ Auis cuius hæc icon est, rostro est (ut apparet) oblongo & nigricante, per summū modicè inflexo, pennis fuscis, albo passim aspersis, uentre albo, fuscis per trāsuersum maculis intercepto. Meminit huius auis etiam Turnerus: Est apud Anglos (inquit) in locis palustribus auis quædam, longis & rubris cruribus, nostra lingua redshanca dicta: cui an descriptio hæmatopodis Pliniani conueniat, qui apud Anglos degunt inuestigent & examinēt. Quòd si Anglorum redshanca (ut coniicio) eadem quæ Germanorum **Rotbein** est, cum utrunq; nomen Germanicum sit & eiusdem significationis: non poterit esse hæmatopus Plinij, cui rostrum simul & crura prælonga rubent, nostræ uerò rostrum tantum.

¶ Erythopodem alterum minorem Germanicè dictum **Koppriegerlin** inferius describam loco undecimo.

DE

DE SECVNDO GENERE, QVOD Glutt NOminant, quaſi glottidem.

HVIC aui uulgare nomẽ eſt Glutt, forte tanquã glottis, cuius Ariſtoteles meminit, impoſito à lingua oblonga nomine. quod ſi illa non eſt, congener uideri poteſt. nam cum roſtro ſit longo, linguam etiam ei longam eſſe ueriſimile eſt, ut & gallinagini in hoc genere, quę cum uermibus paſcatur, (ſicut plereq; omnes huiusgeneris puto,) linguã exerit oblongam, ut in eius hiſtoria ſcriptum eſt. Sed de ueterũ glottide, ſiue alia ſiue eadem eſt, infra ſcribemus. Glottis hæc noſtra colore fuſco eſt, albo colore in alis modicè aſperſo pẽnis extremis. alba eſt circa oculos, collo, pectore & uentre toto. Roſtrũ nigrum eſt, crura ferè uiridia, uel mixti è pallido & uiridi coloris. Vocẽ inſtar fiſtulæ argutam ædit.

DE TERTIO GENERE, QVOD Deſſyt nominatur uulgò, à nobis Poliopus.

TERTIVM hoc genus neſcio qua ratione Seſſyt appellatum, cruribus eſt cinereis uel canis, unde poliopodem aliquis dixerit, roſtro partim obſcurè roſeo, partim nigricante. per collum ſuperne ac dorſum fuſcus color ad ſubruffum accedit, qui in alis multò dilutior & albicantior eſt, in quibus etiam pennarum margines albi ſunt, ut pectus quoq; & uenter totus.

DE QVARTO GENERE, Schmirring DICTO, NOS Ochropodem magnum nominabimus.

OCHROPVS magnus, quē ſic nomino à luteo uel ſulfuris inſtar ſubflauo crurū colore, (qui in roſtro etiam ad dimidiū uſq; uel ultra apparet. anterior enim eius pars nigra eſt,) Germanicè Schmirring, per onomatopœiam (ut cōijcio) nuncupatur. Eſt autem in hoc genere maximè uarius, cum ſeptē in eo colores (ut pictura oſtendit) diſcreti appareant. nam præter ſubflauum quem dixi, paſsim toto corpore ruffus apparet: in breuiſsimis alarum pēnis extremis etiam rubens ut in rubrica fabrili. albus tum in capite & circa oculos, tum in medijs alarum pennis & uentre. Longiſsimæ alarum pennæ nigrę ſunt: & alibi paſsim, in dorſo, cauda, collo & alis maculæ nigricant. Palpebrarum margines color croceus tingit. Eſt & fuſci uel cinerei nonnihil in alis. ¶ Digito poſteriore pedes carent, niſi pictura me fallit. ¶ Nidificat inter fruticeta è muſco & gramine.

¶ Ochropodes aliæ duæ, media & minima, inferius deſcribētur, octauo & duodecimo locis.

DE QVINTO GENERE, QVOD RHODOPOdem appellamus, uulgus Germanicum Steingällyl.

RHODOPVS auis, ut nos appellauimus, roseum uel amethysti ferè colorem in cruribus habet. rostro est nigro, corpore fusco, cinereæ per alas maculæ: ut per collum quoq;, quod alioqui album est. uenter absq; maculis candet. caudam albam transuersæ lineæ nigræ cingunt. rostrum est nigrum. Causa nominis Germanici ignota mihi est. Turnerus scribit tinnunculum etiam accipitrem ab Anglis alicubi Steingall uocari.

DE SEXTO GENERE GALLINVLAE AQVAticæ, quam Hypoleucon cognomino: uulgus Germanicum appellat Fyſterlin, neſcio qua ratione.

HYPOLEVCON, hoc eſt ſubalbum, genus hoc gallinulæ cognomino, quod tota pars ſubtus collum, pectus & uenter, albi coloris puri & abſq; maculis ſit, præ cæteris huius generis auibus. Reliquum corpus fuſcum apparet, in alis dilutius, circa collum ſuperius utrinque ruffum uel ſubflauum nonnihil admixtum eſt. Crura fuſca cum modico colore ruffo. Roſtrum nigrum modicè flexum anterius.

T

DE SEPTIMO GENERE, QVOD Rotknillis uocitant, ego Melampodem cognomino.

GERMANICVM nomen Rotknillis compoſitum uidetur, à colore. eſt enim ruffo uel rubicundo colore cum maculis fuſcis in collo hæc auis, & circa oculos. Knillis uerò neſcio unde facta uox communior eſt, cum alia etiã huius generis gallinula proximè deſcribenda, Matknillis dicatur. Nos à crurum colore Melampodis nomen finximus, quod nigripedem ſignificat. nulla enim huius generis auis, quòd ſciam, nigriora habet crura. Corpus fuſcum eſt, cum maculis quibuſdam ſordidi coloris & obſcuri. roſtrum etiam nigrum eſt. alas maculæ albæ diſtinguunt.

DE OCTAVO GENERE, VVLGO DICTO Mattknillis: nobis Ochropus medius.

De Germanico huius auis nomine proximè retrò dictum est. nos ochropodẽ medium nõminauimus, à crurum colore luteo, uel subuiridi obscure. nam ochropodem magnum supra loco quarto descripsi, minimum duodecimo descripturus. Rostrum ei nigricat, ut & tota superior pars corporis. alæ ad fuscũ tendunt, præter pennas longiores nigras. fuscum est etiam pectus cum collo, ut pictura indicat. Vidi ego captam huius generis auem, initio Februarij, huic similem: sed rostro oblõgiore paulò quàm hic pingitur: dorso minus nigro, fusco potius: cui uersus caput nonnihil cinerei coloris admixtum erat: in dorso uerò posterius aliquid subruffi obscuri. cauda aliquatenus tota candida erat, sed circa finem duæ lineæ nigricantes spacijs albis distinguebantur. Apparebant & exigua puncta albicantia passim, præsertim in minoribus pennis alarum. uenter cãdidissimus. collum cinereum maculosum. rostrum nigrum. pars capitis inferior candida. crura ferè ex uiridibus fusca. lingua in oblongum mucronem desinens. Magnitudo totius quæ merulæ, sed corpus paulò gracilius, & collum oblongius.

DE NONO GENERE, QVOD ERYTHRAM nuncupo, uulgus Mattkern.

CVR Mattkern à uulgo hæc auis dicatur ignoro: ego à totius corporis colore erythrã uocaui. Etsi autem corpus totum ferè (uentrem albicantem rubro tamen suffusum, & crura leucophæa excipio) rubicundum sit, obscurior tamen is rubor in dorso est, & maculis nigris interceptus: clarior in alarum aliquot pennis: in quibus longissimæ ad rubricæ fabrilis colorem accedunt. in collo inferius puncta quædam albicant. Rostrum nigricat, non absque rubore, breuius quàm plerisq; alijs in hoc genere. ¶ Inter arundines capitur laqueis, (mit böglinen.) Vocem & clamorem ædit quo repræsentatur sonus fullonum lanas ferientium. Er schryet vnnd schnurret wie die wullenwäber wenn sy die wullen schlahend. ¶ Audio etiam ab alijs Reinuogel, hoc est auem Rheni appellari: paruam quãdam in gallinularum genere, colore uariam subfuscam, & alio nomine Mattkern dici.

DE DECIMO GENERE Gallinularum, cui Ochræ nomen fecimus, uulgò **Wynkernell** appellant.

HVIVS etiã auis Germanici nominis rationẽ non aſſequor. Kernella quidem uulgò Germanorũ dicta, in anatum quoq; ferarum genere eſt: & Matkerna inter gallinulas proximè dicta. ego ochram nominaui, à totius ferè corporis colore ſubuiridi, ſed ſordido & obſcuro, prona parte magis fuſco. Caput, collũ, pectus & alæ, punctis & maculis candidis inſigniuntur. cauda albicat aliqua ex parte. roſtrũ partim nigricat, partim puniceũ eſt. Crura, ut in ochropodum genere, lutea.

DE VNDECIMO GENERE, quod Erythropodem minorem appello, uulgus **Koppriegerle.**

GERMANI circa Argentoratum, ut proximè ſequentem auem **Riegerle** uocant: ita eam quam nunc deſcribimus **Koppriegerle**, neſcio quam ob cauſam. Ego à pedũ colore rubente erythropodem, adiecta minoris differentia. nam maiorem ſupra primo loco deſcripſi. Coloris eſt fuſci; & nonnihil ſubruffum habet in alis præſertim & collo. Alas per medium linea alba trãſuerſa diſtinguit. longiores earum pennæ partim nigræ, partim cinereæ apparent. cauda alba. roſtrum nigricat. Digiti pedum poſteriores nulli, uel breuiſsimi uidentur, ſi pictura bene habet. Erythropodem maiorem ſupra primo loco deſcripſi.

DE DVODECIMO GENERE GALLINVlarum, quod Ochropodem minorem nomino, uulgus Riegerle.

VVLGO hanc auem Riegerle uocant, (quaſi motriculam dicas, uerbum enim regen/ nobis moueri eſt. Nam cum aliquid circa aquã audierit hæc auis, ſtatim mouetur, & exigua uoce ſua argutiſsimè clamat,) ut ſuperiorem Koppriegerle. Minima quidẽ inter gallinulas uidetur. Roſtrum nigricat. collum album eſt, idq; altius quàm in cæteris, idem linea fuſca ceu torque ambitur inferius. Caput quoq; nigricat, in quo ſpatium ſupra oculos nigrum inter albas utrinq; maculas continetur. Dorſi alarumq; color ad cinereum uergit. longiſsimæ alarũ pennæ nigricant. Crura ſublutea ſunt, à quorum colore Ochropodem minorem hanc auem nominaui. magnum enim ochropodem iam prius deſcripſi loco quarto, medium octauo.

DE GALLINVLA QVAM ANGLI Goduuittam uel Fedoam appellant.

SI ſatis exploratum mihi eſſet attagenam auem paluſtrem eſſe, & uarijs maculis diſtinctam, ut Eraſmus ſcribit, Anglorum goduuittam ſiue fedoam, attagenam eſſe, indubitanter auderem adfirmare. Eſt autem ipſa gallinagini ita ſimilis, ut niſi paulò maior eſſet, & pectoris color magis ad cinereum uergeret, altera ab altera difficulter poſsit diſtingui. uiuit in locis paluſtribus, & ad ripas fluminum. roſtrum habet longum, ſed capta triticum non ſecus atq; columbi, comedit. triplo pluris quàm gallinago apud nos uenditur, tantopere eius caro magnatum palatis arridet, Turnerus.

¶ Haud ſcio an illa quoq; auis gallinularum generis ſit, quam Friſij TIRCK appellant, pennis & roſtro non diſsimilem ſturno, cruribus proceriorem.

DE GALLINVLIS SIVE ARDEOLIS MARINIS, quarum alteram Totanum, alteram Limosam circa Venetias uocant.

TOTANVS.

OTANVS & LIMOSA, ut Venetijs uocant si bene memini, inter ardeolarum gallinularumq́ naturam ambigere ferè uidentur, quòd gallinulis maiores sint, ardeolis minores. Rostra eis recta & acuta, & ad uictum è piscibus apta sunt. In Germaniæ maritimis has aut similes aues Polschnep, uel Pfulschnepff nominari audio; hoc est gallinagines paludum, ut conijcio.

¶ Totanus auis est aquatica, rostro nigricante, præsertim anterius: posterius enim, & magis inferiore parte, ruffum est, uertex cinereus, ut & reliqua pars prona. Alarum ima pars alba, extima nigra est, reliquæ plumæ in ambitu uariæ (στικταὶ) sunt & albicantes, cauda palmi longitudine, transuersis lineis albis nigrisq́ depicta, ut etiam Limosæ. Pennæ supra caudam ad medium dorsum usq́ al-

LIMOSA.

bicant. Pars omnis ſupina alba eſt: in collo tamen & ſuperiore alarum ambitu nigricantes maculæ uiſuntur. Totius auis longitudo ab extremo (roſtro) ad pedis extremum extenſæ, dodrantem cum duobus palmis æquat. Roſtri longitudo circiter tres digitos, colli totidem. Fidipes eſt: uerum duo maiores digiti pedis aliquouſq; membrana iunguntur, ut & Limoſæ. Pedes duos palmos longi ex pallido rubent, unguiculis muniti nigris. Corpus auis ea ferè craſsitie eſt qua Mergulus noſter roſtri acuti.

¶ LIMOSA per dorſum coloribus arquatam maiorem fermè refert, maculis uaria tota parte prona, capite & collo præſertim. ſimilis propè Totano iam deſcripto (in quo de hac etiam nonnihil leges) ſed paulò maior. roſtrum ei undiq; nigricat. Interna alarum pars uariè maculoſa eſt, reliqua pars

pars supina albet, in collo tamen maculis distinguitur. Pennæ alarum extremæ lateribus adiunctæ, extremitatem caudę attingunt. Pedes longiores quàm superioris, glauci, uel ex cinereo subuirides. Totius à rostro ad ungues longitudo, dodrantes duo cum palmo; colli, palmus; rostri similiter.

DE GLOTTIDE.

GLOTTIS, γλωττὶς, auis est Aristoteli, Gaza Lingulacam reddidit. Volui autem hanc quoque Gallinularum aquaticarum historiæ adiungere, quoniam eadem forma qua aues (gallinulas intelligo) lacustres est, ut ortygometra quoq;, Aristotele teste. Lingulaca, quæ linguam exerit prælongam, otus & ortygometra, duces se præbẽt abeuntibus coturnicibus, Aristot. Glottis prælongam exerit linguam, unde ei nomen. Hanc initio blandita peregrinatione (cum coturnicibus) auidè profectam, pœnitentia in uolatu cum labore scilicet subit, reuerti incomitatam piget & sequi: nec unquam plus uno die pergit, in proximo hospitio deserit. uerum inuenitur alia, antecedente anno relicta: simili modo in singulos dies, Plin. Cæterũ quænam hæc auis sit, & quo hodie appelletur nomine, non facile dixerim. nam & alias quasdam aues, lacustrium auium specie, cum coturnicibus auolare puto. Habent autem omnes illæ corpus gracile, crura & rostra longa, & pleræq; etiam linguas longas, quas exerunt ad cibum uermium quibus uescuntur, ut inter cæteras de gallinagine uel rusticula constat. Est inter alias quæ Glutt Germanis appellatur, uocabulo ad Græcum accedente: de qua plura leges supra Loco secundo inter duodecim illas Gallinulas aquaticas quæ circa Argentoratum capiuntur. Est & elaphis apud Oppianum, quæ pennas in dorso omnes ceruinę pelli colore similes habet: & lingua longissima in aquam protensa, sensim ad fauces deceptum aliquem piscem attrahit: quæ & ipsa glottidi Aristotelis cognata uidetur. ¶ Albertus pro glottide ex Aristotele de animalium hist. 8.12. picum linguosum habet. Niphus etiam lingulacam uulgò Italicè scribit picum tocciulum dici, qui longa lingua sua extrahat uermes & formicas. Sed utrunq; deceptum apparet. neq; enim soli pici longas linguas habent; nec auium lacustrium forma, qua glottis est, picorum generi conuenit.

¶ Lingulaca, piscis etiam nomen est, & herbæ apud Plinium. Glottis Atticum fuerit, commune glossis. Est aut γλωσσὶς etiam pars tibiæ Eustathio. ἀηδόνα, ὡς λιῶ καὶ γλωσσίδα, οἱ δὲ χελιδόνα.

¶ GAVSALITES, γαυσαλίτης, auis quædam apud Indos, Hesychius & Varinus.

DE GNAPHALO.

GNAPHALVS, γνάφαλος, dicta auis, uoce proba est, colore etiam pulchro: nec non ingenio ualet in uitæ officijs, & speciem præ se fert decoram. peregrina hæc auis esse uidetur, quippe quæ rarò nostris locis appareat, Aristoteles. Gaza hunc locum transferens nullam gnaphali mentionem facit (mendoso forte codice usus:) & omnia quæ de gnaphalo scribũtur, ad ueliam (ἐλέαν) cuius Aristoteles proximè meminerat, refert. Atqui nostri codices Græci gnaphali nomen exprimunt: & in ueteri etiam traductione tanquam aues diuersæ ponuntur. Albertus pro gnaphalo habet adepellus. Eberus & Peucerus gnaphalum interpretantur fullonem, (nam & piscis γναφεὺς est, quem fullonem Gaza interpretatur. gnáphalon quidem Græcis tomentum significat, & gnaphalus auis à plumis forte tomenti instar mollibus dici potuit) Germanicè Seydenschwantz/ Wipstertz. hanc auem pulchram esse aiunt, colorum uarietate elegantem, rarò apparere, & hyberno tempore ferè cerni, ut uideatur esse peregrina auis. Ego Germanica hæc auium nomina non agnosco.

DE GRACCVLIS VEL MONEDVLIS IN GEnere: & priuatim de illa specie quæ tota nigra est, rostro etiam & pedibus, quam Aristoteles lycon cognominat: & plæriq; hodie præ cæteris monedulam: unde & dulæ uel tulæ nomen uulgare apud nos factum: cuius icon sequens pagina continet.

GRACCVLI coruini generis sunt, ut docui in Coruo A. Primitiuum graccus est, diminutiuum gracculus: & quanquam plurimi per c. simplex has uoces scribant: multi tamen ex eruditis c. duplicant, quos sequi placuit, cum aliâs: nam & Graccho ab hac aue cognomen factum aiunt: tum ut semper produci eas in carmine ita certius sit. ¶ Græcis gracculus κολοιὸς est, oxytona uoce. Gaza ex Aristotele monedulam uertit, cuius tres species cum faciat Aristoteles, & primam rutilo rostro κορακίαν nominet: Gaza eandem gracculũ Latinè uocat. Ego gracculum potius nomen generis fecerim: monedulam uerò speciem eius secundam, quæ tota nigra est, rostro etiam cruribusq;. ea enim præcipuè monetę rapax est, & talis, qualis ab Aristotele describitur secunda gracculi species. accedit & uernaculum Germanis eius nomen tula, quasi dula, ultimis duabus tantum de monedula syllabis seruatis. Des. Erasmus etiam κολοιὸν gracculum potius quàm monedulam uertit. Plinius tamen de iynge loquens ex Aristotele κολοιὸς gracculos transtulit.

Sed nonnunquam Græci etiam κολοιὸν pro ſecunda ſpecie priuatim ponunt, ut apud Conſtantinum Cæſarem de agricult. lib. 14. Nobiſcum etiam doctiſsimi uiri Turnerus & Vuottonus ſentiunt: Monedula (inquit hic) de ſecunda ſpecie ab Ariſtot. deſcripta, niſi fallor, antonomaſticè dicitur: cui & Ouidius immenſum illum auri amorem tribuit, cuius & hic uerſus: Nigra pedes, nigris uelata monedula pennis. Ad agrum circa Larium lacum ciconiæ non permeant: ſicuti nec octauum citra lapidem ab eo, immenſa alioqui finitimo Inſubrium tractu examina gracculorum monedularumq́ꝫ, cui ſoli aui furacitas auri argentiq́ꝫ præcipuè mira eſt, Plinius. apparet autem ex his eius uerbis, gracculos & monedulas ſpecie eum diſtinguere cum ſimul utraſq́ꝫ nominet: genere non item, cum mox in ſingulari numero ſubiungat, cui ſoli aui &c.

¶ De tribus gracculorũ generibus diuerſæ ſententiæ. Gracculorum tria ſunt genera: Vnum quod coracias uocatur, magnitudine quanta cornix, roſtro rotundo, rutilo. Alterum lupus cognominatum paruum, & ſcurra. Tertium, quod familiare Lydiæ, ac Phrygiæ terræ, idemq́ꝫ palmipes eſt, Ariſtoteles. ¶ Ex his tribus ab Ariſtotele deſcriptis gracculi generibus, primum (inquit Fr. Maſſarius) pedibus & roſtro rutilis, in Veronenſi agro maximè abundat. ibiq́ꝫ tacola nominatur.

Turnerus

Turnerus hanc auem eandem esse putat, cum pyrrhocorace Plinij, quæ cornice paulò minor est, rostro luteo, paruo, &c. Vuottonus etiam in eandem sententiam inclinare uidetur, nihil tamen affirmat. Nec aliter Eberus & Peucerus sentiunt. Et Albertus Magnus ubi interpretatur Aristotelis locum de hist. anim. 9. 24. Coracias (inquit, quanquam Græca uocabula apud illum ualde corrupta sunt) gracculorum generis, rubei rostri, (φοινικόῤῥυγχος habet Aristot. id est, punicei rostri. Gaza uertit pro una hac uoce, rostro rotundo, rutilo, quod nō laudo. In nostro quidem pyrrhocorace, quem Itali quidam tacolam nominant, rostrum non puniceum aut rutilum, sed luteum est:) & hæc est per omnia sicut genus monedulę montanæ, Albertus. Vocatur autem pyrrhocorax à nonnullis monedula montana. Sed de pyrrhocorace seorsim agemus mox à gracculorum historia. ¶ Secundum gracculi genus, λύκος & βωμολόχος Aristoteli dictum, hoc est lupus & scurra, Latinis propriè monedula appellatur, ut supra etiam docui, Turnero & Vuottono consentientibus. De uoce quidem βωμολόχος nos plura iam supra in Asione. Lupus, genus gracculi paruū, scurapola Venetis uocatur, tota hæc & pedibus & rostro nigra est, Fr. Massarius. λύκιος (λύκος potius) genus est gracculi, Hesychius & Varinus. ¶ Tertium genus, cuius nomen Aristoteles nullū expressit, palmipes, phalacrocoracem Plinij esse suspicatur Turnerus, & secuti eum Eberus ac Peucerus. Sed quanquam ex Aristotele Gaza tres tantum species gracculi faciat: & Albertus quoq; similiter: Græcum tamen contextum consideranti, quatuor esse uidētur: primum scilicet tres fidipedes, deinde quarta palmipes. Verba eius Gręca hæc sunt: Κολοιῶν δ' ἐστὶν εἴδη τρία. ἓν μὲν ὁ κορακίας, οὗτος ὅσον κορώνη, φοινικόῤῥυγχος. ἄλλος ὁ λύκος καλούμενος. ἔτι δὲ ὁ μικρὸς, ὁ βωμολόχος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο τι γένος κολοιῶν περὶ τὴν Λυδίαν καὶ Φρυγίαν, ὃ στεγανόπουν ἐστί. Gaza hæc uerba, ἔτι δὲ, omisit. quæ si legamus, gracculus ille paruus ὁ βωμολόχος alius fuerit quàm λύκος. ¶ Monedulæ aliæ sunt maiusculæ, similiores cornicibus, nisi quòd nigriores. aliæ mediæ, quibus & rostra & pedes rubent. aliæ minimæ, Perottus. ¶ Apud Rhætos tria gracculorum genera agnosci audio: unum quod Tulla uoce Germanis cōmuni appellent, capite cœruleo: alterum Beena dictum, inter Rhætos qui Germanicè loquuntur, & hanc esse monedulam uulgarem. tertium Germanicè Taha, Italico uerò sermone quo Rhæti utuntur, zorl, pedibus & rostris rutilis, in locis syluestribus. Eandē esse puto quæ in Bauaria Steintahen, id est gracculus saxatilis appellatur, (& haud scio an eadem quoque sit Anglorum cornix Cornubiæ,) cuius iconem ab amico missam hîc adiunxi. Rostrum ei oblongius, rubrum, ut etiam crura. reliquū corpus undiquaq; concolor, nigrum. Turres maximè in montibus incolit. cicuratur, & uescitur simila è lacte, carne, pane, tritico, &c. mox quicquid illi apponitur degustans.

¶ Stephaniō, Στεφανίων, genus gracculi, Hesychius & Varinus. hoc forte fuerit genus, quod in quibusdā Heluetiæ locis reperiri audio, ut circa Tugium, cęteris simillimū, sed albo circulo collum ambiente distinctū, de quo tamen certi adhuc nihil habeo. ¶ Quæ merula alpina uocatur circa Verbanum lacum, nos Caryocatacten in Elemento C. nominauimus, quærendum an graculi potius, picæúe genus quàm merulæ dici mereatur. ¶ Vuottonus spermologum quoq; auem cum monedulis numerat, nimirum ex Hesychio qui spermologum κολοιῶδες ζῶον interpretatur, spermonomum quoq; uocans. Spermologum, id est frugilegam Aristotelis Longolius coniecit esse cornicem graniuoram, rostro albo, cętera nigram, quæ uulgò Germanis dicitur ein Růch. De spermologo passere inter Passeres loquemur. Cornicem maiorē rostro albicante aliqui graculum uocant, Albertus.

¶ Auienus Arati interpres κολοιὸς alicubi coruos interpretatur. Lenios species est monedulæ, pedibus & rostro nigra, Albertus ex Aristot. de hist. anim. 9. 19. ubi Aristoteles nō monedularum, sed merularum differentias enumerat. Idem alicubi cornicē cum monedula, alibi cum coruo confundit: & alibi ubi Aristoteles κολοιὸν habet, in Alberti translatione coruus legitur.

¶ Graculi uulgò ciagulæ dicuntur, Niphus Italus Suessanus. Ab alijs in Italia tatula dicitur, ab alijs taccola (quanquam & pyrrhocoracem aliqui taccolam uocant) ab alijs cutta, & pola, forte à pullo, id est nigro colore. ¶ Hispanicè gracculus graio uel graia nominatur. ¶ Gallicè chucas uel choca, chouette, uel gay. Bellonius auem gay dictam Gallicè, interpretatur graculum: & multis coloribus latera eius uariegata esse scribit: unde suspicor hoc nomen Gallicū non graculo, quem hîc describimus, sed generi picæ, (quod garrulum quidam uocant) conuenire. Sabaudi quoq; gay nominant, & alicubi etiam chue, ni fallor, à uoce. ¶ Germani Tul, Dole. Saxones Aelke, uel

Kaycke, uel Gacke ut alij scribunt, sunt qui in Heluetia quoq; Graacke proferant. Hollandi, Brabandi & Frisij Ka, uel Cau uel Chau, circa Rostochium, ut audio, Wachtel, quod nomẽ alij omnes coturnici propriè tribuunt. Aliqui Tahe/ Talhe/ Sale/ Sól. Flandri, Gaey/ Hannckin. ¶ Monedulam Angli uocãt a caddo, a chogh, a ka, Turnerus. Eliota Anglus interpretatur a iay. alij scribunt etiam dawe, choughe, cadesse. ¶ Illyrij kawka, ut Turcæ tschauka. Poloni zegzolka. ¶ Hebraicam uocem anapha, אנפה, quidam graculũ interpretantur, uide in Ardea A. Oreb Hebræis plerunq; coruum significat; uidetur autem continere omne genus coruinum, nempe cornices, graculos, uide in Coruo A.

B.

De gracculis quod ad corporis speciem partesq; attinet, & secundum eas differentijs, iam supra quoq; in A. nonnihil attulimus. ¶ Gracculus non facile comparet in Alexandria, Hesychius. In transpadana Italia ad agrum circa Larium lacum ciconiæ nõ permeant; sicuti nec octauum citra lapidem ab eo, immensa alioqui finitimo Insubrium tractu examina gracculorum monedularumq;, Plin. ¶ Gracculus auis est parua, Suidas. Minor cæteris in hoc genere est, quæ βωμολόχος, id est scurra cognominatur, ut supra recitaui. Monedula multò minor est pyrrhocorace, Turnerus. Cornici similis est gracculus, sed longè minor. Formosa est auis, quanquã nigra, & grata, Author libri de nat. rerum. Simocatus & alij dicunt τὸν κολοιὸν ὑπάρχειν ὄρνιν πανδυπρεπέστατον, Io. Tzetzes. ¶ Monedula uel gracculus auis est nigra, coruini generis, Albert. Superiore capitis parte aliquantulum in nigrum colorem uergit & cinereum nitentem, Idem. Nigra est per totũ corpus, est enim de genere cornicis, Author libri de nat. rerum. Nigra pedes, nigris uelata monedula pennis, Ouidius 7. Metam. Monedulas iam uidimus propter frigus habitationis nasci albas, Albert. In Noruegia monedulæ albicant, Gyb. Longolius, qui monedulam albam etiam uisam sibi scribit. ¶ Monedula magno rostro est, albo ubi coniungitur capiti, Albert. Atro colore est ad Indicum uergente in luce, præsertim in capite & medijs alis. Colli & capitis pars retro oculos in lateribus, ad cinereum colorem inclinat. ¶ Monedulæ (gracculi Plinius) pro ingluuie gulam habent patentiorem propius uentriculum, Aristot. Atqui Albertus lib. 2. de animalib. tract. 2. cap. 2. quædam (inquit) aues os stomachi siue meri non habent latum, & papam (ingluuiẽ) tamen non habent, ut pica & graculus. ¶ Monedulæ pedes nigri sunt, Ouidius & Albertus. ¶ Iyngi ungues grandes ceu gracculis, Plinius.

C.

Monedula templorum turres incolit, & in earum latibulis (cauis) nidulatur. Graculus libenter in altissimis nidificat; idq; in tanta multitudine, ut in una sæpius arbore septem paria graculorum nidos construant, Author libri de nat. rerum. In altissimis arboribus (in syluis, & in cauis arboribus, Turnerus) nidos ciuiliter construunt, & sæpe complures in una arbore, Albert. ¶ Gracculi aues sunt loquaces, minimè canoræ sed odiosè garrulæ atq; obstreperæ. Clamosæ sunt, maximè tempore coitus, & pullorum, Albertus & Author libri de nat. rerum. Loquacissimum genus est & uocibus importunum, Isidorus. Graculi à sono oris uocati sunt, Festus. uocem enim primæ nominis syllabæ correspõdentem emittunt, Grapaldus. Gracculus frigulat, Author Philomelæ. Græcis, ut Pollux docet de gracculorum uoce, uerba κλώζειν & κολοιᾶν in usu sunt. Κλώζειν, sono aliquo illudere alicui, à uoce gracculorum qui κλώζειν dicũtur, Varin. ¶ Exprimunt gracculi & humanum sermonem, ut dicam in D. ¶ Graculus cadauer non tangit, Albert. Amant carnes & glandes, ut & genus picæ quod garrulum uocant, Hier. Tragus. Tradunt & monedulã condentem semina in thesauros cauernarum, eiusdem rei præbere causas, Plinius de insitione. Graculi forte dicti sunt à gerendo, quòd iacta segetum semina plurimum gerãt: uel quòd ex oliuetis cubitum se recipientes duas pedibus baccas, tertiam ore ferant, Festus. ¶ Varro graculos dictos conijcit quòd gregatim uolitent. Sturni etiam, ut gracculi, aues sunt clamosæ & gregatim degẽtes, Eustathius. Graculos aues esse minimè solitarias, sed gregales, apparet ex Varrone de re rust. lib. 3. ¶ Rostrorũ coniunctio coruis & id genus auibus solita est, quod in gracculis, quos mansuetos alimus, planum est, Aristot. Graculi clamosi sunt, præcipuè tempore coitus (quem in eis tempus excitat uernum, Author de nat. rerum) & pullorum, Albert. Ore coëunt tempore uerno, Christoph. Encelius: qui & alia quædam animalia ore coire scribit, ut in Vrogallo maiore recitaui. mihi omnino ullum animal ore coire uerisimile nequaquam fit. ¶ Gracculi, merulæ, & aliæ aues lauri folio annuum fastidium purgant, Plinius.

D.

Graculi maximè inter se compatiuntur, Author libri de nat. rerum. Gregatim degunt ac se inuicem diligũt, unde natum prouerbium, Semper gracculus assidet gracculo, Scholiastes Homeri. Sui generis aues tantopere monedulæ amant, ut hic amor etiam perniciosus eis sit, ut referam in E. ¶ In columbaceo genere mares non relinquunt suas coniuges usq; ad mortem: & coniugum altero mortuo alter uiduus manet. Idem & gracculi faciunt, Athenæus libro 9. ex Aristotele. nos in ijs quę extant Aristotelis nihil tale legimus. ¶ Monedula auis est grata, Albert. Aristoteles minimum genus gracculi βωμολόχον, id est scurram cognominat: de qua uoce Græca plura scripsi in Asione. ¶ Docilis est graculus, & facile mansuescit, Textor. Graculi exprimunt etiam sermonem humanum,

num, quo impensius delectant, et caueis emissi reuertuntur, Grapaldus. Voces imitantur humanas si adhuc pulli edoceantur. Mane quidem diligentius addiscunt, ut omnes aliæ aues, Albertus. mane oriente Sole citius, discretius & tenacius meminisse dicuntur, Author libri de nat. rerum. ¶ Gracculi, merulæ, & aliæ aues lauri folio annuum fastidium purgant, Plin. Gracculi πανουργίᾳ διαφέρουσι τοσούτων, Clearchus apud Athenæum. sed pro τοσούτων legerim τούτων, scilicet ὀρτύγων, de quibus proximè dixerat. ut non simpliciter astuti gracculi, sed coturnicibus tamen astutiores sint, nec eodem quo illæ modo capi possint. Scribunt & alij quidam gracculum astutum esse, nec facilē captu. Sturnos & gracculos aiunt cum umbra propria pugnare, Eustathius. Vmbræ quidem propriæ repræsentatione in oleo capiuntur, ut referam in E. ¶ Huic soli aui (gracculos & monedulas proximè nominauerat) furacitas auri argētiq; præcipuè mira est, Plin. Quicquid monetæ auri uel argenti inuenerit monedula, tollit & abscondit, Albert. Hinc est quod à moneta ei nomen factum est, secundo scilicet generi. non enim omnia gracculorum genera aurum furantur, Turnerus. ¶ Monedula gaudet fricari in capite, Albert.

¶ Aristoteles noctuam & cornicem inter se pugnare scribit: pro quo indocti Aristotelis interpretes, & qui eos secuti sunt, aliàs noctuam & monedulam inuicem pugnare reddunt, aliàs monedulam & bubonem, aliàs nicedulam uel incendulam & bubonem. monedulam enim cum cornice confundunt è Græco uel Arabico transferētes, ut cum noctua bubonem, librarij uerò monedulam etiam in nicedulam peruerterunt. ¶ Pica, cornix, monedula & huiusmodi aues contra aquilam pugnant. aquila enim deuorat illas, Albert. ¶ Gauia cum monedula amoris coniunctionem habet, Aelianus.

E.

Gracculum auem perastutam esse audio & perdifficilem captu. Cornicibus & monedulis captis pelles detrahunt, faciuntq; ut uiuæ uideantur, ad allectandum alias. Non maiores tantum accipitres & falcones, sed parui etiam ut dendrofalcus & nisus siue speruerius interdum monedulas capiunt. ¶ Aduersus clamosos gracculos (inquit Oppianus) uenatio talis instituitur. Virga oblonga terræ infigitur, cui laqueus ad funiculum additur, & in medio ὕσπληγξ, quæ circumactu suo uimina utrinq; sita contegat. In summam uirgam oleæ bacca imponitur, cui è regione laqueus pendet: quem ubi cōtigēre gracculi, ὕσπληγξ delabitur, & uirga erecta laqueus ita attrahitur ut auiū ceruices inhæreant. Similiter etiam picis insidiantur aucupes. Est & alius dolus gracculis capiēdis accommodatus: Vas (ἄγγος, κρατὴρ Athenæus) oleo plenum eo in loco exponitur, ubi conspiciatur à gracculis. Illi suas in uase imagines intuiti, aliosq; gracculos esse rati, in oleum deuolant: & licet statim resiliant, madidi tamen oleo ita pennis & membris omnibus grauantur, ut auolare nequeant, eoq; statim in loco comprehendantur, Hæc ille. Oleo quidem similiter eos capi Athenæus etiam refert lib. 9. dipnosoph. Graculi (inquit) quantumuis callidi, capiuntur tamen cratêre olei pleno: cuius labris qui insederint, mox ad imaginem in eo apparentem se demittunt, (καταράττουσι, sic enim legendum ex Eustathio. ἐμπίπτουσιν, idem Eustathius ex alio authore. καταπτάντες, Oppianus) unde pennæ eis oleo madidæ ceu glutino impediuntur. Sui generis aues uehementer monedulæ amant, quæ quidem res eas sæpe in perniciē inducit. nam si quis pelues olei plenas disponat in loco quem frequentare solent, curiosa bellè auicula eò profecta, in uasis labro considet, & simul sese inclinans, suam ipsius umbram despicit: & quòd existimet aliam se monedulam uidere, ad eam ipsam festinat descendere, eoq; ut est delapsa, olei crassitudine circunfusa, sine laqueis, sine retibus constricta tenetur, Aelianus.

¶ In Lemno insula gracculos colunt, aduerso uolatu occurrentes locustarum exitio, Plinius. Monedularum se beneficiarios existimant Thessali, Illyrij, Lemnij, ob eamq; rem his uictum urbes publice præbendum esse decretum fecerunt, qui locustarum fruges uastantium oua perderent, earumq; sobolem perimerēt, unde magna ex parte locustarum multitudo ueluti in nubem coacta minuebatur, frugesq; incolumes ad tempestiuitatem perueniebant, Aelianus.

¶ Theopompus Venetos inquit Adriam accolentes cum sementes faciunt, monedulis farinas oleo temperatas muneri idcirco mittere, ut eos permulceāt, & cum ipsis tanquam fœdus sanciant, ne sementes refodiant, & grana sparsa legant. Lupus cum hæc uera esse fatetur, tum eosdem addit loros rubros eis proponere, & monedularū greges extra fines manere, ac nimirum duos aut treis ex urbibus tanquam legatos ad eos mitti solere, exploraturos hospitum multitudinem: qui ut eam perspexerunt, inuitant & reuertuntur. Eæ autem inuitatæ gregatim proficiscuntur. ac si offas obiectas comederint, se pacem & fœdus habere Veneti intelligunt: sin contempserint, & tanquam uilia non dignentur comedere, indigenæ sibi persuasum habent, illorum cōtemptum famem ostendere. Illæ enim tanquam muneribus incorruptæ, nec ex obiectis escis quippiam gustantes, in arationes inuolant, & cum maxima animi acerbitate inuestigantes, semina prædantur, Aelian. Eadem ferè Aristoteles scribit in Mirabilibus: non tamen offis aliquibus, sed omni frugum genere exposito à Venetis inuitari ait gracculos, quorum sæpe multæ myriades in eorum regionem inuolent. ¶ Fugabis graculos unum captum suspendens. Cæteri nanq; uidentes illum aufugient, nimirum illic putantes paratas esse retiū insidias. Graculos etiam accedere, ac præterea uolucria omnia prohibebis, si ueratrum nigrum, maceratum ex uino, cum hordeo disseminaueris. Commode tamen facies, si

V

priusquam in aruum descendant, strepitu atque fragore aliquo illos abegeris. Facileque eos perterrefaciet, tum is qui à crepitaculis fit, tum qui à taurino tergore (ἀπὸ τῆς ταυρείας, scuticam intelligo,) editur sonus, Leontinus in Geoponicis.

¶ Prognostica. Graculi aduolãtes sub tecta (nimirum ut protectionem quærant) & alas concutientes, (ut quæ aeris humiditatem sentiant, nam quæuis aues madefactæ alas concutiũt,) signum sunt pluuiæ, Aratus & Scholiastes. Graculi turmatim syluis ualedicere identidem conspecti, sterilitatem ac triste nescio quid ueteribus semper indicarunt, Gratarolus. Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, ut & aliarum quæ cadaueribus uescuntur, uulturum, graculorum, &c. Niphus. Monedulæ uolãtes modo in sublime, modo deorsum uersus, frigus & pluuiam monstrant, Aelianus. Gracculi serò à pabulis recedentes hyemem præsagiunt, Plinius, quod Aratus dixit, Καὶ φῦλα κολοιῶν ἐκ νομοῦ ἐρχόμενα τραφερὴν ἐπὶ ὄψιον αὖλιν. Et rursus, Καὶ ὀψὲ βοῶντε κολοιοὶ, similiter inter hyemis (χειμῶνος, tempestatis) imminentis signa. Vbi Auienus sic habet, Hesperus æthra Cum redit innumero si cantu gracculus instat. Et Aelianus, Gracculus (inquit) crepusculo uespertino uocalis, tempestatis aduentum prædicit. Illud uerò quod iam recitaui Καὶ φῦλα κολοιῶν ἐκ νομοῦ, &c. Vergil. 1. Georg. sic uertit, Et è pastu descendens agmine magno Coruorum increpuit densis exercitus alis: cum Græcè habeatur κολοιῶν, id est gracculorum. Corui & gracculi cum gregatim apparent, & similem accipitribus uocem ædunt, pluuiæ signum faciunt, Aratus. est autem accipitrum uox acuta, Scholiastes. Auienus sic transfert, Agmine cum clauso circunuolitare uidetur, Gracculus & tenui cum stridunt gutture corui.

F.

Pulli graculorum apti sunt ad cibum, si cum plumis & pelle fuerint excoriati, Albertus & Author libri de nat. r. Sunt apud nos qui fune à fenestris altarum turrium demittantur, ut pullos monedularum è cauis exemptos in saccum, quem annexum habent, recondant, cibi gratia. Monedula gaudet fricari in capite (tanquam pruriens:) & carnes etiam eius pruritum capitis inducunt, Albertus & Author libri de nat. r.

H.

a. Gracculus primam semper producit in carmine, etsi quidam per c. simplex scribant, ut dixi in A. M. Varro graculum dictum putat ab eo quòd gregatim uolet, forte quasi gregaculum. Festus à gerẽdo, quòd iacta segetum semina gerat, uel baccas oliuæ: aut à sono uocis, (ut Quintilianus quoque,) quod mihi quidem præ cæteris probatur. Sunt qui à gracilitate uocatos existimẽt propter paruitatem, Perottus. ¶ Monedula à moneta, quam furatur, denominata est: Alberto sic dicta uidetur quasi monetam tollens uel diligens. Habet hæc uox antepenultimam longam, reliquas breues. Nigra pedes, nigris uelata monedula pennis, Ouidius. ¶ Κολοιὸς auis tumultuosa & clamosa est, denominata à uerbo κολῴω, uel uerbo κλῶ quod est φωνῶ καὶ κλάζω: à quo etiam κλώζειν & κλωγμὸς dicuntur, Eustathius & Etymologus. Κολοιοὶ, σκῶπες, μικραὶ κορῶναι, (malim κορωνίδες, ut Tzetzes habet) Hesychius & Varinus. Κολοιὸς est cornix minor, ἡ μικροτέρα κορωνὶς, Io. Tzetzes in Chiliadib. Σκῶπες, aues quædam, uel graculi, & genus saltationis, Hesychius. & forte supra quoque non σκῶπες, sed σκῶπες legendum fuerit, uidetur sanè scõpis nomen, quod genus quoddam noctuæ propriè significat, ridiculum & ad imitationem natum, monedulæ etiam ridiculæ & stolidæ aui potuisse attribui. Γῶπας, κολοιὸς, Macedones, Hesychius & Varinus. Κορακίας, Aristoteli genus est gracculi primum, ut dictum est supra in A. ab Hesychio exponitur ὁ μέλας, καὶ κολοιὸς, καὶ κορακῖνος ὁμοίως. Κορακίας, μέλας, Suidas. Κολοιφῶν, κολοιὸς, & piscis quidam marinus, Hesych. Celes, aliâs celtos, id est stragulus auis, Syluaticus. legendum conijcio, Colœos, id est graculus auis. Κολοιούς τε ψᾶράς τε nominat Homerus, ut citat Suidas.

¶ Epitheta. Graculus frigulans, loquax, apud Textorem. ¶ Monedula lasciua, apud eundem. ¶ Κολοιοὶ ὀξυβόαι, Oppianus. Κραγέται, Pindarus.

¶ Icon. Hesychius admonet colophonem interdum dici graculum: quòd, ut opinor, summis ædium fastigijs auis ea soleat imponi, uelut admonens iuxta cornicem Hesiodiam, ut homines sibi componant nidos: neque enim semper fore æstatem, Erasmus in prouerbio Colophonem addidit.

¶ Alia auis est quæ κολιὸς, uel κολεὸς: alia item κελεὸς, alia uerò de qua hîc agimus κολοιὸς. Κολῳὸς tumultum significat, ἐν δὲ θεοῖσι κολῳὸν ἐλαύνετον, Homerus Iliados primo. Scholiastes hoc nomen à gracculo translatum ait, aue obstrepera, tumultuaria & clamosa, (o. breui scilicet in longum conuerso & iôta subscripto uel adscripto.) Philoxenus uero deriuat à uerbo, κλῶ quod est κλάζω, per paragogen, neque adscribit iôta. Sunt qui κολοιὸν, ut dixi, à uerbo κολῴειν, quod est tumultuari, deducant. Verbum κολῳᾶν apud Homerum extat, κολῳεῖν apud Antimachum. Pollux de gracculorum uoce κολοιᾶν uerbum usurpat, ut & κλώζειν. Pindarus in Nemeis Bacchylidem uellicans, ut locutuleium impendio, ac humilem, sic ferè pronunciat. Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται, Cælius. Timæus historiarum conditor Agathoclem Siciliæ tyrannum κολοιὸν nuncupat & τριόρχην, id est gracculum & buteonem: & gracculum quidem fortaßis ob latrocinia & furacem naturã. nam latrocinijs eum incubuisse ante tyrannidem historia testis est, sed in concionibus quoque perfacundus est creditus: quo nomine ab æmulis & inimicis gracculus uideri potest appellatus: ueluti loquax magis esset quàm eloquens, uti de Atilio Palicano pronunciatum nouimus, nam & eadem ratione Gracchum apud Romanos

Romanos cognominatum legimus: quamuis apud Varronem obseruatũ sit, Gracchum ideò nuncupatum, quòd eum mater mẽsibus duodecim in utero gestasset, quia legitimum pariendi tempus esset supergressa. proinde ex iunioribus quidam etiam bene doctus, sine flatili scribendum censuit: quum Quintilianus olim quidem ueteres aspiratione parcissimè usos scribat, diuq́ obseruatum ne consonantibus aspiraretur, ut in Graccis & triumpis. Sed hoc non perpetuum fuit, & priscis solis usitatum, Cælius. A graco aue Gracchi cognomen principio ortum à facundia, quam æmuli loquacitatem uocabant, Perottus. Pusillos item statura κολοιὸς, id est graculos dici consuesse, in Aristophane uideor obseruasse. nam & auis hæc minutula est, ut quæ tota ferè pennis constet, Cælius. Verbum **tulen** nostris in usu est, pro eo quod est stultè imaginari, siue à gracculis factum, siue per allusionem nominis **toll**, quod stolidum significat.

¶ Sunt & coliæ pisces, dicti Theodoro monedulæ, Cælius. Κολίας piscis, ab aue eiusdem nominis, quam Galli uocant un gay, dicta, quòd eius latera coliæ auis modo multis coloribus uariegata conspiciantur, Pet. Bellonius. sed uideo eum per coliam auem genus illud picæ intelligere, quod aliqui recentiores garrulum appellant. ego nullam autem Græcè coliam dici memini. & κολοιὸς gracculus est, non garrulus recentiorum. Vbicunq́ gracculum piscem interpretes Galeni uerterunt, coracinus scribi & intelligi debet, Bellonius. ¶ Gracculus numeratur inter Diogenis Cynici scripta, Laertius.

¶ b. Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet, in Aegypto uerò graculi, Strabo. Monedulæ simili specie est spermologus auis, magnitudine tetraci æqualis, ut author est Alexander Myndius, Vuottonus.

¶ c. Gracculorum epitheton à uoce est κραγέται apud Pindarum; ὀξυβόαι apud Oppianum. Κολοιοὶ ὄλον κεκλήγοντες, Homerus. id est, Gracculi acuta uel densa uoce clamantes: ὀξὺ βοῶντες ἢ πυκνόν. Graculi non sunt solitaria natura, Varro. Plinius examina gracculorum dixit, Homerus νέφη κολοιῶν. Πολλοὶ γάρ μίσει σφε κατακρώζουσι κολοιοί, Aristophanes in Equitibus. uidetur aũt rhetores tanquam loquaces & tumultuantes nominare gracculos, & uerbo κράζειν utitur alludens ad gracculorum uocem de qua propriè κρώζειν dicitur. Κολοιῶν κρωγμός, Antipater in Epigrammate.

¶ d. Non plus aurum tibi quàm monedulæ committebant, Cicero pro Flacco. Adolescentem quendam in Sparta ob speciem gracculus amauit, Aelianus.

¶ e. Nam ubi illò adueni; quasi patricijs pueris aut monedulæ, Aut anates, aut coturnices dantur, quis cum lusitent, Plautus in Captiuis. Gracculis alijsq́ auibus quæ domi aluntur, paxilli in parietibus figuntur, quibus inuolent & insistant, unde Aristophanes in Vespis, ὁ δ' ὥσπερ εἰ κολοιὸς αὐτῷ πάτταλος ἐνεκρούετ' εἰς τὸν τοῖχον, εἶτ' ἐξήλατο.

¶ h. A Pharsalica pugna quum aufugeret Pompeius, dicẽte Nonio quodam superesse adhuc aquilas septem, necdum animum esse despondendum. Rectè (inquit) moneres, si cum gracculis depugnandum foret, Cælius. ¶ Iupiter regem auium creaturus diem præscripsit in quo aues omnes apparere deberent; & cum aliæ aquis sese abluerent, gracculus omniũ deformissimus, defluentibus diuersarum auium pennis se exornauit. unde pulcherrima omnium uisus est: & regiam quoque dignitatem adeptus fuisset, nisi noctua primum agnitam pennam unam de suis euulsisset, & mox cæteræ aues similiter. Priuatus enim furtiuis pennis mox gracculus, ut initio erat, gracculus apparuit. Hæc fabula significat, multos rerum alienarum rapina & furtis uincere uideri eos qui honestum natura & laboribus possident, Io. Tzetzes. Eandem fabulam describit copiosè & eleganter Theophylactus Simocatus in epistola quam fingit Themistoclis ad Chrysippum: Pẽnis alienis omnibus ablatis, inquit, gracculus iterum gracculus apparuit. γέγονεν αὖθις ὁ κολοιὸς κολοιός. Hæc fabula Chrysippe, si ueritatem spectes, ad magnam moderationem nos hortatur. Nam similiter nos homines quoq́ nihil in hac uita proprium possidemus: sed breui quod hic agimus tempore, ornatu fictitio superbimus; morientes uerò ijs quæ nostra non erant, priuamur. Fac igitur ut pecuniam & corpus negligas, & animam immortalem excolas. hæc enim æterna & immortalis est, cætera mortalia & ad breue tempus nostra, Hæc Simocatus. ¶ Arne Sithonis in monedulam mutata fertur, ut refert Ouidius libro 7. Metam. Quamq́ impia prodidit Arne Sithonis accepto quod auara poposcerat auro, Mutata est in auem quæ nunc quoq́ diligit aurum, Nigra pedes, nigris uelata monedula pennis. ¶ Imperante Antonino Caracalla insedit obelisco uociferabundus gracculus, mirum dictu, succlamatum ab omnibus, ceu ex composito, Martiali salue, Martiali ab tempore multo te uidimus. Hęc autem non intelligenda est gracculi appellatio, sed eius erat nomen, à quo interemptus est mox Antoninus, Cælius. Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, ut & aliarum quæ cadaueribus uescuntur, uulturum, graculorum, &c. Niphus.

¶ PROVERBIA. Aesopicus graculus, Αἰσώπειος κολοιός, dicitur qui aliena sibi usurpat, aliorumq́ bonis sese uenditat. Vsurpat Lucianus in Pseudologista. Horatius, Moueat cornicula risum Furtiuis nudata coloribus. (Grammatici quidam Græci gracculum corniculam, id est cornicẽ paruam interpretantur.) Extat apologus (supra à nobis recitatus) inter alios qui Aesopi nomine circunferuntur, Erasmus. Aquila inter graculos primas tenet, Αἰετὸς ἐν κολοιοῖς ἀριστεύει. uide in Aquila h. Pindarus in Nemeis aquilam graculo comparat, se uocãs aquilam, Bacchylidem æmulum gracculum; quòd illum immenso superaret interuallo: ut recitauimus in Aquila h. in prouerbio Aquila in nu-

bibus. ¶ Vetus adagium est, Nihil cum fidibus graculo, nihil cum amaracino sui: quod de ijs dicitur, qui se ijs rebus, quas ignorant, petulantius audent immiscere, uel de rebus suis nimium præsumunt. quale est illud, Sus Mineruam: uel quod dici solet, Asinus ad lyram, Perottus. ¶ Gracculus inter Musas, Κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις: Indoctus inter doctissimos, infantissimus inter eloquẽtissimos. Rectè dicetur & in homines ostentatione falsæ doctrinæ sese iactitantes, & uiris eruditis impudenter obstrepentes. est enim graculus auis minimè canora, sed tamen odiosè garrula atq; obstrepera. Huic confine est illud Vergilij, Argutos inter strepit anser olores, Erasmus. ¶ Semper graculus asidet graculo, Ἀεὶ κολοιὸς πρὸς (παρ, aliâs ποτὶ) κολοιὸν ἱζάνει. Refertur à Diogeniano prouerbialis hic senarius: notaturq; ab Aristotele in Rhetoricis, ubi inter alia complura huius sentẽtiæ prouerbia hoc quoq; commemorat. item libro Moralium octauo, Καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιόν, id est, Et graculus (inquit) ad graculum. Græcis est trochaicus dimeter, haud dubium quin ex poëta quopiam decerptus. Eleganter usurpauit adagium Gregorius in quadam ad Eudoxium epistola, Κολοιὸν δὲ ποτὶ κολοιὸν ἱζάνειν καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις. id est, Graculum autem asidere graculo, audis & à prouerbio. Plutarchus in libro de polyphilia, οὐκ ἀγελαῖον οὐδὲ κολοιώδης. id est, Non armentarium (gregarium potius) est, neque graculeum. Quin huic aui nomen inditum à κολάω, quod est conglutino, Erasmus. sed uerbum κολλάω, quod glutino significat per λ. duplex scribitur, nec ab eo quisquam κολοιὸν dictũ tradidit, sed potius à uerbo κολῴω, ut supra ostendimus. Gregatim degunt & mirè se inuicẽ amant: quare in usum uenit hoc prouerbium de ijs qui cum sui similibus cõuersantur, Suidas & Scholiastes Homeri. Eustathius cõuenire ait de amicitia hominum uilium, περὶ εὐτελοῦς φιλίας. Simile & Germani usurpant, Vögel von einen (einerley) fäderen / fliegen gern zůsamen. ¶ Graculo magis obstreperus, in hominem importunę loquacitatis prouerbialiter dici potest, authore Erasmo. Vide supra in a. item illud quod habet Plutarchus in libro aduersus usuram, Ἀπιθανώτερος κολοιοῦ: hoc est, Ineptior ad persuadendum quàm graculus, uel ut Erasmus transfert, Homo cui minus fidei habeatur quàm graculo. ¶ De ijs qui circa rem aliquam planè nihil operæ & curæ ponunt, parœmia hæc Tzetzæ locum habebit, Τοῦ γὰρ ἐστὶ τοῖς κολοιοῖς φροντὶς τῆς βασιλείας; hoc est, Quid enim graculi de regno curant? (In lemmate sic habetur, ὁπόσον κολοιοῖς βασιλείας καθέστηκε μέλησις. hoc est, Quantum graculi regnum curant) Io. Tzetzes. qui cum hanc suam esse parœmiam dicat, nõ uulgarem neq; ab alijs scriptoribus usurpatam insinuat.

¶ Alciati Emblema, cuius lemma Imparilitas.

Vt sublime uolans tenuem secat æthera falco,
Vt pascũtur humi gracculus, anser, anas:
Sic summum scandit super æthera Pindarus ingens,
Sic scit humi tãtum serpere Bacchylides.

DE PYRRHOCORACE.

ALPIVM peculiaris est pyrrhocorax, luteo rostro, niger, Plinius. Huic aui nomen à coloribus inditum apparet, quòd rostrum ei pyrrhòn, id est ruffum uel luteum sit, reliquum corpus instar coracis, id est corui nigrum. Ab hoc primum gracculi genus quod Aristoteles coraciam uocat, rostro puniceo (etsi id in nostro pyrrhocorace luteũ est, ut Plinius quoq; scribit. sed fieri potest ut per anni tempora aut ætatem quoq; color mutetur) non differre eruditis quibusdam uideri, supra ostendi in Gracculis A. Petrus Bellonius, Gracculus (inquit) cui rostrum & pedes rubent, Aristotelis coracias, Plinij pyrrhocorax, in altis Cretæ montibus abundat, incolæ scurapola nominãt. Sed pyrrhocorax rostro luteo describitur, qualem nos hîc damus: graculus

culus uerò coracias roſtro puniceo,qualem ſupra dedimus. Non probo recentioris cuiuſdam opinionem,qui pici genus maximum,quod Germani Holkrae nominant,pyrrhocoracem eſſe ſuſpicatur:quanquam ea auis nigra ſit, & magnitudine non multum infra coruum, & plumas in capite rubentes gerat.nos illam inter Picos deſcribemus.

¶ Pyrrhocorax noſter ab Italis quibuſdam ſpeluier uocatur, circa Lucarnum & Veronam taccola,(quamuis alibi gracculum communem etiam taccolam & tatulam dici audio,) circa Bellinzonam paſon,alibi etiam zorl ut audio. Apud Valeſios qui ferè Gallica lingua utuntur,choquar uel chouette,quæ tamen communia gracculorum generi nomina ſunt. ¶ Germanicè qui loquuntur Valeſij,uocant Alpkrapp, id eſt coruum alpinum: circa Claronam Heluetij Alpkächlen, & wilde Tulen,id eſt monedulas ſylueſtres.Aliqui Steinhetzen,id eſt garrulos(ſic enim genus picę recentiores uocant)ſaxatiles.Rhæti qui Germanicè loquuntur Beenen: quanquam alij,ut audio,gracculos communes eodem uocabulo uocitant, pyrrhocoraces uerò Tahen. ¶ Primum Ariſtotelis graculorum genus(inquit Turnerus)Plinio pyrrhocorax eſt: Anglis a cornish choghe, Germanis ein Bergdol,cornice paulò minor eſt,roſtro luteo, paruo, & in fine nonnihil adunco. frequens eſt in alpibus,& apud Anglos in Cornubia.uocem habet monedula acutiorem & magis querulam,nō parum etiam maior quàm monedula,(minor tamen coruo.) Sunt qui huius generis roſtrum & crura æſtate admodum rubere dicant, hyeme uerò lutea & pallida eſſe ut in merulis. pyrrhocorax quem ipſe uidi,roſtrum luteum,crura rubicunda habebat. Vocem eorum non admodum diſsimilem merularum uoci eſſe aiunt,& ad fiſtulæ ſonum nonnihil accedere. Cum in altum uolant, frigus augeri:cum ad humiliora,remittere ſperant. Noxij ſunt agris frumento conſitis,(quod granis ſcilicet ueſcantur ut etiam communes graculi.) Alicubi apud Rhætos hyeme tantum cernuntur, alibi uerò toto anno,ni fallor:circa altiſsimos tantum montes gregatim ſemper frequentes. ¶ In cibum non ueniunt,niſi forte apud pauperes,& pulli præſertim,ut & reliqui graculi.Quidam pyrrhocoracem præcipuo ſapore eſſe ſcribit,ex Plinio,ſed hæc uerba Plinij, præcipuo ſapore, ad lagopodem referuntur,de quo ſtatim agit, non ad pyrrhocoracem.

GRAVCALVS,γραύκαλος,auis cinerea apud Ariſtotelem,Heſychius & Varinus.Nos apud Ariſtotelem pardalum legimus auem,totam cinerei coloris: de qua plura leges in P.

DE GRVE.

SVS,סוס,uel סיס,ſis, nomen Hebraicum in Vetere Teſtamento grus exponitur, ab alijs hirundo uel miluus,ut dixi in Equo A. Turtur & hirundo & ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui,populus autem meus nō cognouit iudicium domini,Hierem. 8. interprete Hieronymo:qui uocabulum ſus uertit hirundinem, agur(עגור)uerò ciconiā.Munſterus eo in loco gruem interpretatur. Idem Eſaiæ cap. 38. (ubi Hieronymi tranſlatio habet, ſicut pullus hirundinis ſic clamabo,meditabor ut columba,)pro ſus uertit gruem,pro agur hirundinem. Hoc quidem ex locis iam citatis conſtat,agur auem eſſe aduenam,& uoce utentem lugubri. Dauid Kimhi Hebraicam uocem agur,Chaldaicè interpretatur סנוניתא,ſenukita, ſi rectè ſcribo:quam uocem à Thalmudicis uſurpatam R. Hai exponit Arabicè כטאף, cataph, uulgò ארונדינא, arundina, id eſt hirundo.Sunt qui autem putent loquentem uoce humana גאזה, gazah, uulgo dictam, (id eſt picam,uel genus picæ.)Totidem uerbis ferè Kimhi exponit Hieremiæ 8. ubi Arabicam uocem ponit קטאף,kataph.Salomon hirundinem putat.Septuaginta Eſaiæ 38.prætereunt. Aquila & Theodotion habent agor,Symmachus incluſa.Rurſus Hieremiæ 8.Aquila & Symmachus Hebraicum nomen agor relinquunt, Septuaginta uertunt ἀγροῦ στρουθία,id eſt agri paſſeres. ¶ Maracarae, id eſt fel gruis, Syluaticus. ¶ Munſterus in Dictionario trilingui pro grue Hebraice ſcribit ſas, סס, & ſenunit, סנונית.

¶ Græcè γέρανος uocatur,quod proparoxytonum eſt nomen : idem nomen Græci hodieq; ſeruant, ſed ultimam acuunt. ¶ Italis eſt gru uel grua. Hiſpanis grulla. Luſitanis ema. Gallis grue. Germanis kran uel krane/ quod nomen à Græco geranos deſumptum uideri poteſt. uel kranich/kranch:& noſtris etiam krye. Anglis a crane. Illyrijs gerzab. Polonis zoraw. ¶ Vipionem uocant minorem gruem,Plinius:ut pipionem pullum columbæ.

B.

In Tartaria circa ciuitatem Cianigainorum, quinq; gruum genera inueniuntur. quædam habent alas nigras ut corui: aliæ ſunt albæ & candidæ, quarum pennæ ueluti oculis aurei coloris diſtinguuntur, ut ſunt apud nos caudæ pauonum. Rurſum aliæ noſtris non diſsimiles. quartò, aliæ paruæ,quas pennæ ueſtiunt longæ & pulcherrimæ, rubeo ac nigro colore permixtæ. quinti generis ſunt colore cinereo (griſeo) oculis rubentibus & nigris,ualde magnę,Paulus Venetus. Petrus Martyr in hiſtoria Noui orbis,in pratis quibuſdam Noui Orbis (in Cuba) gruum agmina noſtratibus duplo grandiorum Hiſpanos reperiſſe ſcribit. ¶ Pico Martio & grui Balearicæ natura ciros (in capite) dedit,Plinius. Virum tu hunc gruem Balearicum, an hominem putas eſſe? Laberius apud Nonium. In ciuitate Halep,quam aliqui olim Hierapolim,alij Berœam dictam putant, uidimus auem grui ſimilem, minus craſſam, margine circa oculos rubente, cauda ardeæ, uoce mi

nore quàm gruis. Hanc ueteres gruem Balearicam appellasse credo, Bellonius.

¶ Apud Anglos etiam nidulantur grues in locis palustribus: & earum pipiones sæpissimè uidi, quod quidã extra Angliam nati falsum esse contendunt, Turnerus. ¶ Gruum in senectute pen-

nas

nas nigrescere perspectum est, Aristoteles & Plin. Grues senescentes effici nigriores aiunt. cuius affectus causa esse potest, quòd pennarum natura earũ albicet, plusq́ humoris senescentibus ijs constituitur in pennis, quàm ut facile putredini pateat. canicies enim efficitur putredine quadam, Aristot. de generat. 5. 5. Albertus quòd in senecta grues è cinereis nigrescant, terrestrem naturam humidi ipsorum causatur, quod à calore iam imminuto non satis concoqui ait. Grues in senectute fuluescunt, Solinus: cum tres iam citati authores eos nigrescere scribant. Grues aliquando albi uidentur, ut oculatus quidam testis nobis narrauit. & albi coloris gruem se uidisse Gyb. Longolius quoq; testatur. ¶ Gruibus rostrum porrectius est, Aristot. Arteria eorum cur angusta sit, quærit Aphrodisiensis problematum 1. 123.

¶ Grus quam hæc scribens inspexi, fœmina erat, & oua gerebat. Longa sex pedes ferè uiri mediocris, extensa rectà à summo rostro ad imos pedes. Pennæ quædam in alis retro uersus caudam pulchræ & crispæ erant, quas aliqui auro uel aliter ornatas pileis addunt. Alarum alioqui maiores pennæ nigricant: superiores uerò paruæ & cinereæ sunt. Collum duos dodrantes longum. altitudo ab imo pedis ad tergum summum, quatuor ferè dodrantes. Pondus totius libræ medicinales duodecim. Cauda breuis longioribus alarum pennis occulitur. Plumæ crurum cinereæ quinq; digitis supra genua desinunt. infra plumas cortice uestiuntur nigro. Digiti humanis non breuiores. Anterior colli pars & ad latera nigricat: prona albet. reliqua omnia cinerea, præter maiores alarum pennas. Vertex niger cum macula rubente, quæ quidem in mare magis rubet.

C.

Gruum uox cur rauca sit inquirit Aphrodisiensis problematum 1. 123. Paruus ut est cycni melior canor ille, gruum quàm Clamor in ætherijs dispersus nubibus austri, Lucretius lib. 4. Grus gruit, Author Philomelæ. Grues nomen de propria uoce sumpserunt. tali enim sono susurrant, Isidorus. Gruere dicuntur grues, ut sues grunnire, Festus. κλάζειν uerbum rectè dicetur de aquilis, κλαγγάζειν de gruibus, κλαγγὴ nomen de utrisq;, Pollux & Varinus. Latinè clangere & clangorem dicemus. κλάζειν uerbum est proprium de sono uocis gruum, & auiũ simpliciter: abusiuè uerò etiam homines, & porci & arcus κλάζειν dicuntur, Eustathius. Grues κλάζειν dicuntur, non κράζειν, (clangere, nõ clamare,) Idem. Ἠΰτε περ κλαγγὴ γεράνων πέλει οὐρανόθι πρό, Homerus Iliad. γ. de Troianis, qui clamore confuso temere in pugnam ruebant. Vox gruis ex alto quotannis clangentis (κεκληγυίης,) tempus arandi sub hyemem denotat, Hesiodus. Γέρανος κρώζουσα, Aristophanes in Auibus. Ἔχουσιν αἱ γέρανοι τοὺς ἀποσυρίζοντας ἐν τοῖς ἐχθροῖς, Aristot. ¶ Aues quædam (ingrediendo) ante se pedes iaciunt, ut ciconiæ & grues, Plin. Perq́ fabam repunt & mollia crura reponũt, Ennius de gruibus, ut citat Seruius in illo Vergilij de equo, Altius ingreditur & mollia crura reponit. Audio gruem etiamnum implumem, tam celeriter tamen currere, ut homo non assequatur. ¶ Congruere dictum est à gruibus, quæ non se segregant, siue cum uolant, siue cum pascuntur, Festus. Et rursus, Congruere, hoc est conuenire, à gruibus: quia id genus uolucrum minimè soliuagum est. ¶ Frugibus & seminibus uescuntur, inuisæ eo nomine agricolis, ut dicam in E.

¶ Apud Anglos etiam nidulantur grues in locis palustribus, Turnerus. ¶ Non considente humi fœmina, sed stantes coëunt, Aristot. & Plinius. Pariunt oua non amplius quàm bina, Aristot. Grus inter duo oua quæ parit, lapidẽ (aliquoties, ut alibi addit) interponit, quod Coloniæ per annos aliquot in horto quodam experti sumus, Albertus. Et alibi, Grues domesticas quotannis uidimus lapidem inter sua oua collocare. sed hunc sine discrimine acceperunt de lapidibus fortuitò inuentis. dubitari quidem potest, utrum in libertate lapidem peculiarem quæsituræ fuissent & utiliorem. ¶ Gruem hausta uitis lachryma interimit, Aelian. Κτείνει δὲ λιβὰς τὰς γεράνους ἀμπέλου, Philes. Grues & similes aues annuum fastidium purgant iunco palustri, Plinius.

DE VOLATV ET MIGRATIONE GRVVM.

¶ Quæ circa uolatum & migrationem reuersionemq́ gruum obseruauimus, ea hunc in locum conscribemus omnia: Quando scilicet auolent, Vnde, Quò, Quomodo, Quàm altè, Quo ordine, Quibus uentis. Tum ducis eorum & custodum uigilũmue historiam addemus: Et an lapides arenamq; gerant, & quam ob causam, dicemus. Fessi quomodo descendant, & quomodo noctu quiescant. Quando deniq; ad nos & quomodo reuertantur. Quòd si quæ forte unius argumenti nõ uno pariter loco memorabimus, uel causæ nonnihil subesse existimabit Lector æquus, aut festinanti inter tantos lucubrandi labores calamo ignoscet. ¶ De gruum migratione nonnulla leges etiam supra in Anseribus feris. Grues Septembri mense discedere incipiunt, Aristot. Nos proximo anno Septembris die undecimo grues primum migrantes audiuimus, hora una ante noctem. Grus omnem terrarum orbem peragrat, nec diu in eadem regione permanet, Symeon Sethi. More regis Persarum æstiua ac hyberna conficiunt, Aelianus. Aues quædam nõ mutant locum apud nos, aut (ut) grues sunt continuè & hyeme & æstate. licet regio nostra perquam frigida 47. ferè gradibus latitudinis ab æquinoctiali distet, Albertus. Cum Thraciam grues relinquunt, defugiendo iniurias frigoris, frequentes congregantur in (ad) Hebrum fluuiũ Thraciæ, & in turmas ac ordines se disponunt. Cum uerò iam proximum est ut auolẽt, hyberni circa Nilum uictus desyderio incensæ, grus quæ inter alias extremo ætatis tempore affecta fuerit, ter circa uniuersum gregem uolans (περιδρα-

μῶν κυκλοτερῶς, καὶ τὸν στρατὸν τηρήσας, Io. Tzetzes) diſcedit, ſupremumq; uitæ diem conficit, (ſtatim procidens mortua iacet, Tzetzes:) Hanc primò ſepultura reliquæ afficiunt, rectà deinde in Aegyptum iter faciunt: neq; immenſa pelagi ſpatia alarum robore tranſmittẽtes uſquam interquieſcunt, Aelianus & Io. Tzetzes. Quum Thraciam relicturæ ſunt, una reliquas omnes luſtrat, (ἁγνίζει,) & exclamat. tum cæteræ auolant, ea quæ collectas aues luſtrauit, ſola remanente, Oppian. ¶ Grus altè admodum uolat, ut nubes è proximo conſpiciat, neque tempeſtate agitetur, atq; ita altam agat quietem, Orus. Volant altè, ut procul proſpicere poſsint: & ſi nubes tempeſtatemq; uiderint, conferunt ſe in terram, & humi quieſcunt, Ariſtot. Plinius & Oppianus. Cum nubes pluuijs grauidas proſpiciunt, clamant & uociferantur, ac ducem ſuum celeriores captare uolatus ſolicitant, Iſidorus. Grues multa prudenter faciunt. loca enim longinqua petunt, Ariſtot. Gaza addit, ſui commodi gratia. Grues Scythicæ plagæ hyemem fugientes ad loca circa Nili fontes ſe conferunt hybernatum, Herodotus lib. 2. Grues in Thracia naſcuntur, ubi hyems ſolet eſſe atrox, & tempeſtas perfrigida: idcircoq; eam, quòd ibi ortæ ſint, amore proſequuntur, in qua æſtiuo tempore patriæ ſedis ſtudio captæ, ætatem ducunt: medio autumno ſalutis ergò, frigoris uim non ſuſtinentes, tanquam terræ ambitum, cœli mutationem temporumq; uarietatem ſcientia & cognitione comprehenderint, frequentes in Aegyptum, Libyam, ac Aethiopiam proficiſcuntur, Aelianus. Immenſus eſt tractus quò ueniunt, ſi quis reputet à mari Eoo, Plinius. Poſt hyemem uolare feruntur à montibus orientis, Iſidorus, de earum ad nos (ut apparet) reditu loquens. Atqui cæteri authores omnes nõ ab oriente neq; ad orientem, ſed à ſeptentrione ad meridiem uolare ſcribunt, cum à nobis diſcedunt: contrà, cum redeunt. Grus ſenſuum acrimonia ualet, (εὐαίσθητος eſt,) & frigus facile præſentit. quare fugiens frigus & hyberna Thraciæ loca, ad calidiora & Oceanum meridionalem peregrinatur: uel ſecundum Ariſtotelẽ ab extremis ad extrema, nempe à Scythicis campis ad paludes è quibus fluit Nilus, Euſtathius. ¶ Quando proficiſcuntur, conſentiunt, Plinius. Aduerſus aquilas aliasq; aues (rapaces) ſe mutuò iuuant & defendunt, Io. Tzetzes. Cum ſeſe ab aquila impeti perſpiciunt, in orbem conſiſtunt, & cõtractæ in ſinum falcatæq; exiſtunt, atq; ordinatim tanquam in aciem ſtructæ, ſpeciem pugnæ oſtendunt. quare aquila regreditur. eæ autem ad tergum præuolantium collis & capitibus adnitentes, nonnullam requietem laborioſi uolatus capiunt. itaq; laborem facilem efficiunt, Aelianus.

¶ Grues ut facilius aerem incidant, ordinem inſtituunt triangulum oxygonium, Io. Tzetzes. Trianguli figuram efficiunt, ut hac forma facilius aera aduerſum ſecent. ex triquetra figura ſexangulam aliquando ędunt, Aelianus. Grues Cicero ait, cum loca calidiora petentes maria tranſmittunt, trianguli formam efficere: eius autem ſummo angulo aer ab ijs aduerſus pellitur. Deinde ſenſim ab utroq; latere tanquam remis, ita pennis curſus auium leuatur: baſis autẽ trianguli quam efficiunt grues, ea tanquam à puppi uentis adiuuatur, Gillius. Vbi uentus exortus eſt maiori cum ui, & ſæuit cœlum, non quomodo cum eſt tranquillum frontatim ac lunato globi ſinu uolant: ſed in cuneum momento ſe traducunt, (nõ falcatæ, ſed triquetræ uolant, ne uel circunflante uento ordo conturbetur, uel etiam funditus de ſuſcepto itinere depellantur, Gillius,) ac ipſo mucrone uentum diuidunt, circum latera fruſtra luctantem, ſic ut nihil acies turbetur, Plutarchus. Cum ab aquila ſe impeti perſpiciunt, in orbem conſiſtunt, & contractæ in ſinum falcatæq; exiſtunt, ut ſupra recitaui. Et cœtu cinxère polum, Vergilius primo Aeneid. de cygnis uolantibus. ubi Seruius, Plinius (inquit) in Naturali hiſtoria dicit, omnes aues colli longioris, aut recto ordine uolare, ut ſequens pondus capitis præcedentis cauda ſuſtentet. unde & prima plerunq; deficiens relicto loco incipit eſſe poſtrema: aut in cœtu ſe omnes inuicem ſuſtinere. Hoc autem uolatu imitantur literas quaſdam: unde in Lucano, Et turbata perit diſperſis litera pennis: Hæc ille in genere de auium longioris colli uolatu, quæ mihi ad grues potiſsimũ pertinere uiſa ſunt. Grues unam ſequuntur ordine literato, D. Hieronymus ad Ruſticum de uita Monaſtica. Syluestres anſeres quoq;, ſimiliter omnes gregatim uolando, ordinem ſeruant literatum, Albert. Vide ſupra in Anſeribus feris C. Turbabis uerſus, nec litera tota uolabit, Vnam perdideris ſi Palamedis auem, Martialis de gruibus. Volantes ordine quodam Y. (Ypſilon) literam faciunt: id quod Palamedem deprehendiſſe legimus, Grapaldus. Inter uolandum litera Alpha (A) ab eis delineari uidetur, uel ut alijs amplius arridet, Ypſilon: cuius inuentionem ex auium uolatu Palamedi attribuunt, id quod indicare uel Philoſtratus aduertitur, Cælius. Recentiores quidam, ut Eberus & Peucerus, grues uolucri ſuo ordine literam Λ. (Labda) potius repræſentare putant. Illud inter omnes conſtat, Cadmum ſedecim literas è Phœnice in Græciam detuliſſe, A. B. Γ. Δ. E. H. I. K. Λ. M. N. O. Π. Σ. T. Y. his Palamedẽ Troiano bello quatuor adieciſſe, Ξ. Θ. Φ. X. quas uolunt ſimul cum ordine aciei à gruibus didiciſſe, Perottus. Quòd ſi, ut Perottus ſcribit, nec Λ. nec A. nec Y. literas, Palamedes inuenit, meritò aliquis dubitet, quomodo aliqua iſtarum Palamedis litera, aut grues ab eius figura Palamedis aues uocari poſsint. Mihi quidem quod ad ordinis figuram attinet, Λ. literam magis referre uidentur uolantes hæ aues: uolant enim (ut dictum eſt) trianguli oxygonij figura, ſiue tum ſolum cum uenti uis maior urget, ut Plutarchus ſcribit, ſiue aliàs quoq; ut alij. Videtur ſanè hic ordo alias etiam cõmoditates habere, quòd ſic ducem uidelicet omnes ex æquo proſpiciant: & alter alterius proſpectum nõ impediat, & uento ſecundo etiam ex æquo fruantur omnes. ¶ Prouectiores ætate in primum ordinem uolãdo collocant,

locant, ne scilicet se fatigent nimium sequendo, si iuniores præcederent. Clamorem etiam ædunt, ne separentur nimium aliæ ab aliis. Si quam sensere defessam, aliæ duæ utrinque alis subleuant, aut etiam super dorsis & pedibus ferunt. retrorsum enim cœlo sereno pedes extendere solent, Oppianus. ¶ Volant flatu secundo, Aristot. raro contra impetum uenti, nisi fugiendo, nitentes, Albertus. Secundos uentos & retro flantes obseruare norũt, Aelianus. Quod de gruibus iactatur, eas uolatum obuertere contra uentos, id ipsum omnes pisces præclare intelligunt, semper enim contra fluctum natant, Gillius in Aeliano, contra reliquos scriptores qui non aduersis sed secundis uentis grues uolare tradunt. ¶ Ducem etiam habent, & eos qui clament (τοὺς ἐπισυρίττοντας) dispositi in extremo agmine, ut uox percipi possit. Cum consistunt, cæteræ dormiunt, capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes: dux detecto (nudo) capite prospicit, & quod senserit uoce significat, Aristot. Ducem quem sequantur eligunt. In extremo agmine per uices, qui acclament (qui uicissim acclament, ne qua deesse uideatur, ut quidam citant,) dispositos habent, & qui gregem uoce contineant. Excubias habent nocturnis temporibus lapillum pede sustinentes, qui laxatus somno decidens, indiligentiam coarguat. Cæteræ dormiunt capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes: dux erecto prouidet collo ac prædicit, Plin. Cum in terram descenderint cibi gratia, dux earum caput in altum erigit in custodiam omnium: cæteræ uero secure pascuntur, Isidorus. Dux multum clamat, ut omnes conueniant: quod si nimio clamore raucescat, alius constituitur, Albert. Castigat uoce quæ cogit agmen: ea cum raucescit, succedit alia, Isidorus. Grues in tergo præuolantium colla & capita reponunt: quod quia ipse dux facere non potest, quia non habet ubi nitatur, reuolat, ut ipse quoq; quiescat: in eius locũ succedit alia ex sequentibus: eaq; uicissitudo in omni cursu conseruatur, Aelianus. Itineris iam experientes duces ad uolatum constituunt: & natu grandiores, ut uero proximum est, ad regendum extremum agmen deligunt, minores natu mediæ sunt, Idem. Gruum gubernandi rationem hominibus regendi respublicas doctrinam dedisse ferunt, Idem. ¶ Custodes semper ac duces circumeunt, & siue homo siue fera accedat, exclamant, altaq; uoce insidias indicant, ut reliquæ in tempore fuga sibi consulant, Oppianus. Vigiles constituunt, & decima quæq; custodit excubias, Albertus. In longissimis terræ tractibus noctu reliquæ omnes somnum capiunt, tres aut quatuor ad reliquarum custodiam aduigilant: & ne somno opprimantur, operoso labore ac molesto stant, nempe lapillũ summa cautione sublimi pede continent, ut si quando somnus obrepserit, edito strepitu ex lapilli casu, expergiscantur, Aelianus. Quæ noctu excubant in terra, crurum alterutri corpore innituntur, altero adducto prehensum lapillum tenent. Igitur illa in retinendo iugitas obrepere diutius somnum non sinit: sed statim ut remisere, decidens calculus excitat arguitq; negligentem. Itaq; non est cur istuc Herculis adeo quisquam miretur, Quod alæ subdens arcum hærentem brachio, & Dextra clauam regens manu, quiesceret, Plutarchus. Nocte excubias diuidunt, & ordinem uigiliarum per uices faciunt, tenentes lapillos suspensis digitis, quibus somnos arguant: quod cauendum est, clamor indicat, Isidorus: & Plinius fere similiter ut superius recitaui. Aegyptiorum sapientes hominem sibi ab aduersariorum insidiis cauentem cum uolunt significare, gruem uigilantem pingunt. hæ enim hoc seipsas præsidio custodiunt, tota nocte per uices excubias agentes, Orus. Cum lapis e pede alicuius uigilis exciderit, reliquæ sono percepto omnes clamant, quasi increpantes uigilum somnolentiam, Albertus.

¶ Migraturæ grues, lapidem pro se quæq; deuorant, ut & unde prandere possint habeãt, & aduersus incursiones uentorum firmamentum assequantur, Aelianus. Et rursus, Lapis quem deuorant, ut eo tanquam saburra firmentur uolantes, auri index est: quem postquam eo ubi habitant se applicauerunt reuomunt. Quod de lapide narrãt, falsum est. lapidem enim eas tenere fulcimento, quem, ubi deciderit, accipi utilem ad auri probationem aiunt, Aristot. Idem Albertus quoq; falsum esse ait. Lapis enim (inquit) e grege eorum cadens, a pedibus non ab ore cadit. Solent autem aliquando lapides pedibus complecti, cum digiti pedum eis incuruantur, ut super lapidem dirigant: in quem usum nõ peculiarem ullum lapidem, sed quemuis sine discrimine accipiunt: ut illum etiam quem ouis incubantes interponunt, nullo discrimine capiunt. Quamobrem ridiculum est quod Isidorus scribit: Fertur (inquit) grues post hyemem uolãtes a montibus Orientis, harenas aureas & aurichalcum lapidem deglutire: & postea in locis transmarinis reuomere. Vnde dixerunt qui experti sunt, lapidem quem grues euomunt, ignis ui conuerti in aurum. Certum est Pontum transuolaturas, primum omnium angustias petere, inter duo promontoria Criumetopum & Carambin, mox saburra stabiliri: cum medium transierint, abiici lapillos e pedibus: cum attigerint cõtinentem, & e gutture harenam, Plin. Lapidibus non omnes inter uolandum, sed quædam se onerant, quæ aliis ueolociores & leuiores sunt, ne reliquas celeritate uolandi præueniant, & defessæ posteriores aciem deserant. Lapides quidem ab eis proiici deprehensum est a nautis, in quorum aliquando naues inciderunt, Albertus. Aristophanes Byzantius grues scribit deuorare lapides, ut cum bene sublimes uolantes, & impetu quodam recta antrorsum ad cõficiendum iter attendentes, aspectum ad inferiora impeditum habent, de uia fessæ eos deiiciant, & ex lapidum casu percipiant, supra marene an terram subuolent. nam si ad mare lapides deferantur, iter susceptum facere pergunt: sin ad terram decidant, a uolando requiescunt, Gillius e Scholiis in Aristophanis Aues: unde Suidas etiã & Varinus descripserunt. Coturnices etiam mare traiecturas lapillis se munire Plinius & Oppia-

nus ſcribunt. ¶ Grues lapidem deglutientes, αἱ γέρανοι λίθους καταπεπωκυῖαι: Suidas ex Ariſtophane citat, oſtendens dici ſolitum de ijs qui ſumma prouidentia gerunt negotium. idq́ inde in uulgi ſermonem ueniſſe, quod gruibus hic mos ſit, ut quoniam admodum ſublimes uolant, &c. ut iam interprete Gillio recitaui. Verba in Auibus Ariſtophanis hæc ſunt, ἐκ μὲν γε λιβύης ἥκον, ὡς τρεῖς μυρίαι γέρανοι, θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. hoc eſt, ut Eraſmus interpretatur, Venêre gruum terdena fermè millia Libycis ab oris, deuoratis maximis Saxis. In eadem fabula ſycophanta quidam ſic loquitur: Μὰ Δί', ἀλλ' ἵν' οἱ λῃσταί γε μὴ λυπῶσί με, Μετὰ τῶν γεράνων ἐκεῖθεν ἀναχωρῶ πάλιν, Ἀνθ' ἕρματος πολλὰς καταπεπωκὼς δίκας.

¶ Feſsis aliquibus ad terram omnes deſcendunt, ut ſe inuicem expectent, Albertus. Omnes uno crure innixæ dormiũt, & capita alis obuelant, Oppianus: duce & uigilibus exceptis, ut dictum eſt. Cur grus & aliæ quædam aues dormientes uni tantum pedi innitantur, & caput humero alteri imponant, Hieronymus Garimbertus quærit quæſtione 51. Nocte ſuperueniente ad fluuios feſtinant: & in medijs illorum collibus, quos amnis inſularum inſtar circunfluit, reſident: atq́ hoc ad inſidias cauendas faciunt, quòd inſidioſæ feræ aut traijcere flumen non poſsint, aut traijciendo ſaltem ſtrepitum cieant, quo ipſæ à ſomno excitæ aufugiant, Oppianus.

¶ Grues uolucres aduenæ ſunt, Varro. Audio ciconias cum gruibus iniurias frigoris fugientes, mutatione cœli ſolum uertere, ac rurſus hyberno tempore exacto, ad patriam ſedem remigrantes, cum illas, tum has, ſicut homines domum, probe nidos ſuos recognoſcere, Aelianus interprete Gillio. Sed quanquam utræq́ hæ aues frigoris iniurias fugiant, diuerſis tamen temporibus auolare & redire ſolent. Ciconias è longinquo uenire non dubium, eodem quo grues modo: illas hyemis, has æſtatis aduenas, Plinius. Coturnices ſemper ante adueniunt quàm grues, Idem. Cum hybernum tempus in Libya & Aethiopia traduxerint, lætiſsimiq́ dies ac tranquilli illuceſcere cœperint, retro ad Thraciam uerſus gradiuntur, Aelianus. Ab Aethiopia & Nilo migrant (ad nos redeunt) Ἄτλαντος νιφόεντα πάγον καὶ χεῖμα φυγοῦσαι, Oppianus. Cum reuertuntur ad nos (à meridie ad ſeptentrionem) nullum ducem habent, abeuntes uerò habent, tum enim timent ſibi ab auibus rapacibus & Pygmæis: in reditu non item, Albertus.

D.

Grues gregales ſunt, Ariſto. Grus eſt animal ciuile, & ſub duce degit, Idem. Ad communem cuſtodiam cooperantur, Niphus. Animalia quædam imitantur ciuilitatem in habitatione congregata & defenſione communi, ſicut grus, Albertus. ¶ Quæcunq́ grues circa migrationem prudenter & admiratione digna faciunt, in C. retulimus. ¶ Grues inter ſe pugnant tam uehemeter, ut dimicantes capiantur, hominem enim expectare potius, quàm pugna deſiſtere patiuntur, Ariſtot. ¶ Grus animal eſt timidum, Euſtathius. Auis eſt ad ludum & deriſionem facilis: nam ſylueſtris etiam ad uocem hominis clamorem eius repræſentantis ludit & ſaltat, Albertus. Manſuefactæ laſciuiunt, gyroſq́ quoſdam indecoro curſu uel ſingulæ peragunt, Plinius. Aduenæ aues ſunt, ut grues & ciconiæ, quæ certo anni tempore à nobis auolant, certo redeunt: quas cum in auiario, amputatis pennis longioribus, cludimus, inter manſuetas & domeſticas uiuere diſcunt, feritatemq́ exuunt, Gyb. Longolius. ¶ Grues plurimum ſe inuicem diligunt & iuuant, Albertus. Aduerſus aquilas aliaſq́ aues rapaces mutuò ſe iuuant, ut in C. dictum eſt. Grus mas & fœmina pro pullis ducendis inter ſe decertant. nos quidem oculis noſtris uidimus gruem marē deijcere fœminam gruem, & occidere roſtro undecim uulneribus inflictis, eò quod pullos quò minus ipſum ſequerentur abſtraxiſſet. hoc autem accidit Coloniæ ubi grues manſuetæ generare ſolent, Albertus.

¶ Grues ex Scythicis campis ad paludes Aegypto ſuperiores, unde Nilus profluit, ueniunt, quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur. non enim id fabula eſt, ſed certe, genus tum hominum illic, tum etiam equorum puſillum (ut dicitur) eſt, deguntq́ in cauernis, unde nomen Troglodytæ à ſubeundis cauernis accepere, Ariſtot. Pygmæos ſub terra degentes, ſupra Gangem poſita loca incolere, & ſicut fama de ipſis prædicat uiuere, non uanum eſt, Philoſtratus libro 3. de uita Apollonij. Pygmæorum & latrantium (ὑλακτούντων) gentes in India & in Aethiopia reperiuntur, Idem. Pygmæi homines in Aethiopia ſunt, tam parui, ut pueri ſeptem uel octo annorum, &c. ut legimus in Hebraica epiſtola regis Aethiopum ad pontificem Romanum in Coſmographia Munſteri. Pygmæos Albertus genus quoddam ſimiarum eſſe putauit, quod hominum geſtus ſermonemq́ imitetur: & nos plura de eis ſcripſimus in Capite de Simijs diuerſis, ſed hîc quoq́ nonnulla adijciemus, quæ illic deſiderantur. Pygmæi (inquit Euſtathius) ſtatura ſua ne cubitum quidem æquant: denominantur enim à pygone. eſt autem πυγὼν uel πυγούσιον interuallum, quod à cubiti flexu ad initium uſq́ parui digiti, uel ad manum extremam digitis in pugnũ (quem Græci πυγμὴν uocant, ut inde etiam Pygmæi à Pygme dicti uideantur, quòd eorum menſura nõ cubitum totum, ſed ad pygmen uſq́ tantum impleat) pertingit. De his traditur quòd cornua etiam ſibi apponant, & arietum præ ſe ferentes ſpeciem (ἐν σχήματι κριῶν: niſi malis ἐν ὀχήματι κριῶν, ut arietibus eos in pugna inequitare intelligamus) ut Hecatæus ait, crepitaculis quibuſdam ſonent, & hoc modo grues ſuos hoſtes, (τὰς πυγμαιομάχους γεράνους,) qui breuitatem ipſorum contemnunt, ulciſcantur. Sunt autem agriculturæ ſtudioſi: &, ut fertur ridiculè, ſecurim in meſſem adhibent, (ἀξίνῃ ἐχρῶντο ἐπὶ τὸν ἄσταχυν.) Cæterum & aquilonares quoſdam Pygmæos eſſe legimus, è regione Thules (Θούλης) circa Inclica

(Ἰγκλικὰ

(γιγλικά, γίγλοι etiam nani exponuntur apud Grammaticos.) breui admodum corpore & uita quoque breuissima, qui telis exiguis & in acus ferè tenuitatem exeuntibus utantur. Nec desunt qui homunciones huiusmodi à se uisos affirment. Cæterum Pithecussæ dictæ insulæ non tales (homunciones) alunt, sed aliæ quædam feruntur, Hæc ille. Pygmæi homines parui sunt, qui cum gruibus bellantur, & perdicibus inequitant, Basilis apud Athenæum. At Menecles contrà apud eundem, Pygmæi (inquit) aduersus perdices & grues pugnant. Inducias habet gens Pygmæa abscessu gruum cum ijs dimicantium, Plinius. Gerania urbs fuit Thraciæ, (in eo tractu quem Scythæ Arotêres tenuêre,) ubi Pygmæorum gens fuisse proditur, quos Catizos barbari uocant, creduntq; à gruibus fugatos, Plinius. Πυγμαίων τ' ὀλιγοδρανέων (βραχυβίων interpretor) ἀμενηνὰ γένεθλα, Oppianus. Pygmææ mulieris in gruem mutatio describitur ab Ouidio lib. 6. Metam. Vide etiam infra in h.

E.

Grues cum alijs modis, tum ita capiuntur. Cucurbita sicca & decollata excauatur, uisco intus illinitur, inijcitur scarabeus, qui exitum quærens immurmurabit, eo sonitu excitata grus accurret, & capite inserto, captoq; scarabeo, ipsum etiam cucurbitæ uas oculis, capitiq; agglutinabit, ut eo pennis hærente iam neq; uisu neq; progressu uti ualeat, sed uno in loco consistat, donec ab aucupe manibus capiatur. Si desit scarabeus, cepæ folium iniecisse in aluū cucurbitæ sat fuerit. Laqueis etiam facile capietur, si quis arundinem sectam utrinq; perforet, & exiles festucas imponat, ac perforatum lapidem ab arundine suspendat, in media autem arundine ferreum acum figat, & fabam ei inserat, quam grus respiciens laqueo caput insinuet. Hac arrepta, iam retractura caput, collum illaqueatum sentiet: perceptoq; dolo, sursum euolare nitetur: sed lapidis pondus obsistet, donec ab accurrente aucupe comprehendatur, Oppianus libro 3. de Aucupio. Gruibus pedicas ponere per hyemē conuenit, Vergilius 1. Geor. Strymoniamq; gruem funda deiecit, Idem x 1. Aeneid. de filia Metabi. Captæ uel pedica uel retibus in mensas transferūtur, Platina. Grues, cygni, &c. quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum, pulchrè docet Crescentiensis 10. 18. Pantheron retis genus est quo utuntur Galli ad passeres, sturnos, grues, Budæus. Ἄρκυν τε γλαγερῶν λαιμοπέδαν γεράνων, In epigrāmate quodam ueteri. Aquila rapit anseres, grues, &c. Aelianus. Herodius (sic uocat aquilam germanam) altissimè uolat, nam si aues magnæ (quas insectatur) altius supra eam euaderent, ut grues & ciconiæ, rostrorum acie eum interimerent, Albertus. Falcones capiunt anseres, grues, &c. Crescentiensis. Galli falconem gruier, quasi gruarium, cognominant, qui ad grues capiēdos institutus est. Vidimus accipitrem ex genere perdicariorum palumbis magnitudine, gruē tractim deturbantem, uisenda solertia oculis inuolatam, ita ut præda torpens & in terram decidens à cane leporario exciperetur, Budæus. Lanarius falco quomodo instituatur ad gruum uenationem, supra in eius historia dictum est. Girofalcones capiunt cygnos & grues, Sigismundus Baro. Per grues domesticas aliæ capiuntur grues, Author libri de nat. rerum.

¶ Grues Aegyptios sementem facientes offendunt, & mensæ (ut ita dicam) in armis ciborum redundantia extructæ interueniunt, ac tametsi minus inuitatæ, hospitalis tamen mensæ iure fruuntur, Aelianus. Grues & anseres nocent agris, Verg. Georg. 1. γέρανοι γεωργοῦ κατενέμοντο χώραν ἐσπαρμένην νεωστὶ πυρίνῳ σίτῳ, Suidas in πυρίνῳ. ¶ Plato in Ciuili in Thessalicis campis scribit esse χηνοβοτίας & γερανοβοτίας, hoc est anserum & gruum pascua. ¶ Qui sibi metuit, noctu præsertim dormiens, à uenenosis animalibus, nutriat secum grues & pauones, Auicenna & Rasis. ¶ Aethiopes ex Asia in locum clypeorum pelles gruum prætendebāt, Herodotus lib. 7. ¶ Tibiæ primum ex gruum tibijs, unde nomen habent, tum ex arundinibus factæ sunt, Perottus.

¶ Initium hyemis clangore suo migrantes in sublimi grues designant. Quin & gaudebit arator Plebe gruum prima: gaudebit tardus arator Agmine pigrarum, (&c. deest,) Auienus. Obseruato quando gruis uocem quotannis altè in nubibus clangentis audias, hæc enim signum arationis adfert, & hyemem pluuiam prænunciat, Hesiodus. Cum grus crocitans in Libyam migrat, serito, Aristophanes in Auibus. Χαίρει καὶ γεράνων ἀγέλαις ὡραῖος ἀροτρεὺς ὥριον ἐρχομέναις: ὁ δ' ἄωρος αὐτίκα μᾶλλον, &c. Aratus, hoc est, Agricola qui messem celeriorē (uel tempestiuè serere) desyderat, gaudet grues maturius migrantes apparere: contrà qui tardiorem messem uel sementem (Theon utroq; modo exponit) optat, tardiore gruum aduentu lætatur. solet enim mox à gruum migratione hyems & pluuia ingruere, eaq; citius, si grues maturè & in magnis turmis appareant: tardius uerò, cum serò & non in magnis turmis, sed per interualla & pauciores, & passim moram diutius trahentes migrant. Grues ante blandam tranquillitatem (cum longam tranquillitatem futuram præsentiunt) omnes simul ad eundem cursum (uolatum coniunctum uno continuo ordine, & rectà extensum) ceu bona spe fretæ (ἀσφαλέως, tutæ à tempestatibus) pergent, neq; retrò se conuertent in serenitate uolantes, Aratus. Vbi Scholiastes Theon, Præsentientes (inquit) tranquillitatem aliquandiu duraturam, in sublime se efferunt, fiducia plenæ ad tam longinquum iter. Quòd si uentus & tempestas inciderint, retrò ferri solent, & ordinem turbare, & metum clamore testari. Βοῶσι δὲ πάλιν ὡς ἡδόμεναι, ὅταν εἰς τὰ θερμὰ τῶν τόπων ἐν χειμῶνι γένωνται, hoc est, quanquam (non solum propter metum, sed) etiam gaudentes clangūt cum hyemis tempore ad loca calidiora peruenerint. Et mox, Cœlo tranquillo licet interdum retro & inordinatè uolitent, æqualem tamen & cōtinuum (λεῖον) uolatum peragunt. Fieri quidem uidetur, ut cum aër durior densiorq; (ut fit propter uentos & frigus & pluuias) occur-

rit, retrò uertantur grues: cum contra lenis, placidus & æquabilis est, rectà pergant. Tunc & Strymonias circunuolitare (forte, rectà uolitare) repente Suspicies, & per apta (uersus est mutilus) ubi mitior annus Sponte procellosum disiecerit aera cœli, Auienus ex iam citato (ni fallor) Arati loco. Imminente tempestate, non solent in alto oblongi gruum ordines eodē ductu pergere, sed conuersi retrorsum feruntur, Aratus. Vbi Theon, Grues (inquit) aiunt, cum pluuiæ futuræ sunt, nec in sublime ferri, nec ita rectà pergere, sed retrocedere. Auienus ex Arato sic transtulit, Si Threiciæ per aperta Sponte grues trepidant, nec sese audacius æthræ Committunt. Grues nauta cū uidet gyros agere, subindeq; reuolutare in medio maris intelligit, contrarijs uentis impellentibus illas, ab itinere instituto absistere, auium discipulus factus, ad portum renauigat, & nauem incolumem seruat, Aelianus. Grues silentio per sublime uolantes serenitatem, sic noctua in imbre garrula: at sereno, tempestatem, Plinius. Grues ex mari in mediterranea uolantes, tempestatis atroces minas intelligenti significant: eædem silentio & quiete uolantes, serenitatem promittunt, Aelian. Grues in mediterranea festinantes uentum præsagiunt, Plinius. Turbulentè clamantes acerbam tempestatem denunciant, Aelianus. Nunquam imprudentibus (hominibus) imber Obfuit, aut illum surgentem uallibus imis Aeriæ fugêre grues, Verg. Georg. 1. Earum clangores pluuias accersere fama est, Aelianus. Quum nubes pluuias prospiciunt, clamant & uociferantur, ac ducem suum celeriores captare uolatus solicitant, Isidorus.

F.

Grues Polluci nominantur inter aues quæ in cibos ueniunt. idem γερανοβοσίας, id est gruum pascua à Platone nominata meminit, ut iam apud ueteres grues cibi gratia anserum instar etiam domi & in uillis nutritas appareat. Balearibus insulis in honore mensarum est uipio. sic enim uocant minorem gruem, Plinius. Cor. Nepos, qui diui Augusti principatu obijt, scripsit ciconias magis placere quàm grues; cum hæc nunc ales inter primas expetatur, illam nemo uelit attigisse, Plinius. ¶ Gruis & anseris caro conueniunt accipitri in cibo, sed absq; multo sanguine. nam si eo copiosiore utatur accipiter, corde grauatur, (tanquam homo ebrius uino,) & ad uenationem ineptus fit, Demetrius Constantinop. Valentissimæ materiæ est & plurimi nutrimenti, omnis grandis auis, ut anser, grus, Celsus. Gruum carnes calidæ sunt, siccæ & fibrosæ: & ideo post duos dies quàm iugulatæ fuerint, eas esse oportet. Sanguinem temperato crassiorem & magis melancholicum gignunt, Symeon Sethi. Caro gruis crassa est, neruosa & fibrosa, difficilis concoctu, & sanguinem atribiliarium parit, Rasis. Est hæc auis terrestris naturæ, carne dura, Albertus. grauiore quàm reliquarum auium, Author de nat. rerum. uitanda illis quos hæmorrhoides crebrò uexant & maximè pulsantes, Arnoldus Villanoua. Gruis caro à Theodosio perhibetur frigida. Ioannes uerò eam calidam ponit. mihi quidē frigida magis quàm calida uidetur. est enim crassæ substantiæ, difficilis concoctu, & sanguinem malum generat. unde eam frigidam & siccam esse conijcio: sicciorem tamen quàm frigidiorem. Eligenda est iuuenis, per falconem aut aliam auem rapacem capta. Salubriores erunt, si antequam coquantur suspensæ à collo lapidibus ad pedes alligatis per diem & noctem pendeant: item si aromatibus condiantur, & uinum generosum superbibatur, Mich. Sauonarola. Elluchasem quoq; uno alteróue die post interfectionem seruari eas iubet, lapidibus ad pedes alligatis suspensas, ut teneræ fiant carnes earum: deinde diu & diligenter decoqui. Post gruum carnem ingestam chalce mellitum sumi debet, & uinum bibi fuluum, & (cibi aut potus) huiusmodi sumi, qui ut citius distribuantur & excernantur efficiunt. sunt enim hæ aues neruosæ (carnis,) & crassæ pinguedinis, Elluchasem. Ex gruibus cibaria quouis modo cocta, tardè coquuntur: atram bilem augent, & recrementi in se quàm alimenti plus habent, Platina. Grues torminosis in cibo prosunt, Marcellus. Otidum caro medium quēdam locum habet inter anserum & gruum carnes, Symeon Sethi. Ciconiæ caro eadem ferè quæ gruis est, Platina. mihi quidem ciconiæ caro humidior, gruis uerò siccior uidetur. ¶ Ius gruum uocem clarificat, & semini genitali adijcit, Symeon Sethi. ¶ Ventriculi animalium non laudantur in cibo, præter uentriculum gallinarum, aut anserum, aut gruis, Arnoldus de conser. sanit. Occisa grus in pennis iaceat (uel potius, collo suspendatur, lapidibus ad pedes alligatis, ut supra dictum est) æstate per diem unum, hyeme per duos. sic enim caro tenerior (& facilior concoctu, Hali) fiet, Albertus. Grues & phasiani mactati biduo æstate, hyeme triduo seruari debent, Arnoldus de conseru. sanitate. Caro ex auibus habentibus duras carnes, (ut sunt turtures, grues, anates feræ, & huiusmodi) comedi debet à nece earum duodecim horis in hyeme, Auenzoar. uel potius uiginti quatuor horis pòst, ut Isaac scribit, Ant. Gazius. Rasis simpliciter ad plures à mactatione dies gruem seruari iubet: Symeon Sethi duos dies postquam iugulatæ fuerint nullo æstatis aut hyemis discrimine adnotato. ¶ Mazonomo (genere lancis, Acron) pueri magno discerpta ferentes Membra gruis sparsi sale multo non sine farre, Horatius. Grus elixari debet, Platina. Eiusdem de porcello lactente condimentis quibusdam farciendo assandoq;, uerba recitaui in Sue G. Idem autem (inquit) fieri potest ex ansere, grue, &c. Gruem cum coquis, caput eius aquā non cōtingat, sed sit foris ab aqua. cum cocta fuerit, sabano calido inuolues gruem, & caput eius trahe, cum neruis sequetur, ut pulpæ uel ossa remaneant. cum neruis enim manducari non potest, Apicius 6.2. quo in loco uarios grui & anati coquendis seu condiendis communes apparatus describit, quos nos omnes in Anate F. recitauimus.

G. Grues

G.

Grues torminosis in cibo prosunt, Marcellus. ¶ Ius gruum uocem clarificat & semini genitali adijcit, Symeon Sethi. ¶ Caput gruis, oculi, & uenter siccentur, & tosta cum omnibus contentis redigantur in puluerem: quo sanantur fistulæ, cancer, & omnia ulcera, Arnoldus Breuiarij 3.21. ¶ Galenus in opere de compos. medic. sec. locos, recitat compositionem quandam Andromachi ad uitia sedis cui inter cætera cerebrum gruis immiscetur. ¶ Ex medulla cruris gruis fit alcohol, id est collyrium, Serapio 7.33. Vide inferius in Felle. ¶ Tubera & quæcunque molliri opus sit, efficacissime anserino adipe curantur. idem præstat & gruum adeps. Gruis adeps remissus durities omnes soluit, Constantinus. Cum adipe anserino remissus, locorum duritias & concretiones discutit, Sextus. Rigor ceruicis adipe anserina, uel potius gruina perunctus, uelocissime mollietur, Marcellus. Pingue illud, quod cum coquuntur grues superfluitat, si auribus instilletur, auditus grauitati mederi creditur. tum & harum pinguedo cum scillitico aceto sumpta (παραλαμβανόμενον) in balneo lienis durities iuuat, Symeon Sethi. ¶ Iecur gruis utile est cōtra dolorem renum & operationem (uox corrupta uidetur) uesicæ, si aridum bibatur pondere drachmæ cum aqua cicerum, Rasis. ¶ Fel gruis medetur aduersus spasmum oris. & si drachmæ pondere cum zambac immittatur in nares, Rasis. est autem sententia imperfecta, quæ forte compleri potest ex aliorum scriptis quæ nunc subijciemus. Fel gruis calidum subtile, si cum aqua sansuci naribus instilletur, paralysi prodest, & facit titillationem, (uidetur aliquid corruptū,) Haly. Sunt qui tradāt, si gruum fel cum zambacelæo (quidam inepte oleum baccarum oliuæ interpretatur) misceatur, memoriæ lapsui prodesse. Sunt & qui harum etiam felle ad oculorum morbos feliciter utantur, Symeon Sethi. ¶ Gruis testiculi utilissimi sunt ad albuginem oculorum, si findātur, & apponatur sal gemmæ: tum aridi terantur, & cum spuma maris & stercore lacertæ & sacharo imponantur oculis, contra ictum & plagam oculi ablue hoc totum, Rasis. ¶ Gruis & columbæ fimum eandem facultatem obtinet, ut in Antiballomenis Græcis legimus. Anseris, accipitris, gruum, & similiū stercora, de quibus multa nugaces quidam fabulantur, inutilia esse experimento compertum est, Aetius 2.117.

H.

a. Grues masculino & fœminino genere dicuntur, ut Nonius & Seruius obseruarunt. Strymoniæq; grues, Verg. 1. Georg. Longior hic quàm grus grue tota cum uolat olim, Lucilius apud Nonium. Virum tu hunc gruem Balearicum, an hominem putas esse? Laberius apud eundem. ¶ Grues etiam Naupliadæ uolucres dicuntur, ut Textor annotauit, & Palamedis aues, quoniam Palamedes Nauplij filius ex earum ordine tres literas reperisse fertur. Clangunt Naupliadæ uolucres, & peruia pinnis Nubila conscribunt, Politianus. uide supra in C. ubi de literato gruum ordine scriptum est.

¶ γέρανος generis epicœni est, Suidas. Io. Tzetzes in masc. & in fœminino genere utitur, Basilis & Menecles apud Athenæum masc. genere. γεράνους semper in fœminino genere efferes, non masc. sicut etiam ἵππους, si Attice loqui uolueris. γέρανος dicitur quasi γηρεύνος, ἀπὸ τοῦ τὴν γῆν (τὰ ἐν γῆς σπέρματα) ἐρευνᾷν: hoc est, ab eo quod terræ semina perscrutetur. unde & σπερμολόγος (frugilega) nominatur. semina enim quæ terra non obruta fuerint in agris, colligit, Varinus & Eustathius. de auicula exigua quæ spermologus similiter uocitatur, inter Passeres dicam. Aut forte geranos uocata est, quod colore cinereo & fere cano tanquam geron, id est senex appareat. quin etiam in senectute color pennarum ad nigredinem ei mutatur. γέρην, honorandus, ἔντιμος, (ut & γερήνιος, & γεραρός,) οἱ δὲ γεράνος, Hesychius & Varinus. legendum puto γέρανος, id est grus, cum accentu in prima. nam & γέρην nonullis grus fœmina exponitur, (ut συεισὶς mas) secundum Aelium Dionysium, citante Cælio. τινίς, grus, Tyrrhenis, Hesychius & Varinus. Συεισὶς, grus mas, Iidem: dictus forsan à uoce. nam & Aristoteles grues in postremo migrantium agmine ὑποσυρίζειν ait. Σέρτης, grus, Polyrhenijs, Iidem.

¶ Epitheta. Grues aeriæ, (id est, altius uolantes) Verg. 10. Aeneid. Altiuola, Alciatus. Hyberna Rhodopes grus, Statius Sylu. 4. Strymoniam gruem, Ver. Aeneid. x i. Seruius Thraciam interpretatur. Threicia grus, Ouidius 3. de Arte. Reperio & apud Io. Textorem hæc epitheta. Grues aduenæ, altiuolantes, Thracum uolucres, rapidæ, querulæ, profugæ, granilegæ, uagæ. ¶ Ἀρπάκτειραν σπέρματος ὑψιπέτη (alias ὑψιπέτην, Suidas in Bistonia) Βιστονίαν γέρανον, In epigrammate. Thracia olim Bistonia dicebatur, ut in Bisone dixi. Ἄρκυι τε γλαγερῶν λαιμοπέδαν γεράνων, In epigrammate. Ἠέριαι γέρανοι, apud Homerum: Eustathius & alij interpretantur matutinas, uel in aere uolantes. Vergilius quoque grues aerias dixit. Κρωπνάι, Calabro. Ὑψιπέτης γεράνων χορὸς ὄρχεται ἠερόφωνων, Oppianus. Λίβυσσα γέρανος, Babrius apud Suidam. Ἡ μακραύχην ὄρνις, id est auis proceri colli, pro grue, Melanthius apud Athenæum. πυγμαιομάχοι γέρανοι, Eustathius.

¶ Gruere dicuntur grues, ut sues grunnire: unde tractum est congruere, hoc est cōuenire. quia id genus uolucrum minime soliuagum est, Festus. Et alibi, Congruere dictum est à gruibus, quæ non se segregant, siue cum uolant, siue cum pascuntur. Ingruere est simul gruum modo inuadere, Perottus. ¶ γέρανος, imber apud Cyrenæos, παρὰ τὸ τὴν γῆν ῥαίνειν, Varinus. Diades suis scriptis ostendit se inuenisse coruum demolitorē, quem nonnulli gruem appellant, Vitruuius, uide in Coruo a. Sunt qui gruem exponant machinam ad subleuanda onera, sic dictam quod in longum pro-

X

minens collũ gruis referat, cuius sæpe meminerit Vitruuius. Vide Budæum in Pandectas. Tympanum, Græci etiam geranon appellant, est rotæ ambitus magni genus, cuius circumactu calcantibus hominibus adfixas pro gradibus regulas, axis fune obuoluitur, atque ita onera extolluntur, aut sublata deprimuntur, Philander in Vitruuium 10. 4. Nostri hanc machinam uocant ein steinrad/ quod ad saxa potissimum eleuanda huius rotæ usus sit. Geranium uocatur lignum, quo ex puteis hauritur aqua, celoneum item nuncupatum: nam κᾶλον lignũ est, νεύειν adnuere, Cælius. Κηλώνειον, γεράνιον μικρὸν, τὸ ἀνανεῦον καὶ κατανεῦον, Varinus. uide in Ciconia a. Γέρανος etiam est machina quædam quæ è sublimi demittebatur ad raptum corporis alicuius, quo usa est Aurora cum Memnonis corpus raperet, Pollux libro 4. Géranos est uncus (harpax) in scena paratus à mechanopœo, quo persona aliqua rapiebatur, ὑφ' οὗ (δι' οὗ forte) ὁ ἐσκευασμένος ὑποκριτὴς τραγῳδὸς (ἀρπάζεται,) Varinus. Dicebatur item γέρανος instrumentum ligneum in quo pistores farinam pinsunt: unde & farinas (τὰ ἄλφιτα) γεράνεια cognominant, Hesychius & Varinus. Nos tale instrumentum inter uariam rei rusticæ supellectilem, depictum dedimus in Boue H. e. Simili etiam (pila scilicet, cum pistillo qui à fune pendet, funis autem alligatus est perticæ flexili quæ per transuersum tabulato superiori affixa est) figuli nostri utuntur: & simili ferè puto molitores ad excorticanda & frangenda legumina. nec ineptè aliquis etiam malleos istos quibus lintea ad usum chartæ parandæ comminuuntur, grues dixerit. ¶ Fuit & geranos saltatio, quam nostris literis dicere gruem licet. numerosa erat saltãtium turba, quadam uolantium gruum similitudine. instituta hæc primum fertur à Theseo apud aram Deliam, dum exitum de labyrintho imitatur, Cælius. Τὴν δὲ γέρανον κατὰ πλῆθος ὠρχοῦντο, ἕκαστος ἐφ' ἑκάστω κατὰ στίχον, τὰ ἄκρα ἑκατέρωθεν τῶν ἡγεμόνων ἐχόντων, τῶν περὶ Θησέα πρῶτον περὶ τὸν Δήλιον βωμὸν ἀπομιμησαμένων τὴν ἐκ τοῦ λαβυρίνθου ἔξοδον, Pollux lib. 4. Γερανουλκὸς, princeps & coryphæus chori & saltationis in Delo, Varinus: quasi geranum, id est sequentem saltationem post se trahens. ¶ Geranóchrus, color est lanæ à gruibus uocatus, Hermolaus. Apud Plinium in Epidico de geranio uideo mentionem haberi, corruptis licet uulgatis codicibus: Cerinum (inquit) uel geranium. & epiphonema statim per annominationem subiungit, Gerræ maximæ. hanc uerò (uestem) à colore gruis cinericio puto dictam, ut ea sit quam Græci σποδιαδῆ uocant, Cælius Calcagninus in Epistolis. ¶ Geranopipas legitur in scripto quodam Hieronymi ad Eustochium, de sene quodã monacho: Huic (inquit) inimica castitas, inimica ieiunia, prandium nidoribus probat, & altilis γερανοπίπης, uulgò pipizo nominatur. Ipse (inquit Cælius Rhodig.) malim legere γέρων οἰνοπίπας, id est senex temulentus, quem plebeia uoce pipizonem dici solitum coniectamus. nam πιπίζειν sugere significat. ¶ Plato in Ciuili γερανοβοτίας esse scribit in Thessalicis cãpis: sed Pollux ex Platone γερανοβοσίας legit, per σ. ¶ Seleucus ad nos misit tigrin, & oportebat nos illi uicissim remittere θηρίον τριγέρανον. οὐ γὰρ γίνεται τοῦτ' αὐτόθι, Philemon in Neæra apud Athenæũ. ego quid per uocẽ τριγέρανον significetur non assequor.

¶ Stirpes. Geranium, γεράνιον, herba à Dioscoride (uel quisquis est qui nomenclaturas diuersas adiecit) pelonitis etiam uocatur, (malim pelargitis: quod scilicet instar rostri uel gruis, uel pelargi, id est ciconiæ, pericarpia sua ueluti acus quosdam rigentes proferat,) & echinastrum (quòd acus illi ueluti spicula in echino rigeant) & geranogeron: cuius formæ uiriumque descriptio, omnino eam quæ pecten Veneris appellatur quibusdam, referre mihi uidetur: nec obstat quòd eadem forte caucalis alibi dicta uideatur. alia enim caucalis Dioscoridis esse potest, &c. Est & alterũ geranium Dioscoridi, folijs maluæ similibus, cui in coliculorum cacuminibus apices quidam prominent similitudine gruini capitis cum rostro, aut caninorum dentium, nullo in medicina usu. Sunt in folliculo illo (pericarpio) geranij secundi cum uiridi colores alij plures, præsertimque cinereus, tam præsenti totius colli capitisque & rostri gruini imagine, ut aptiore pictura ostendi à peritissimo pictore animalis eius tota ea pars non potuisset, Marcellus Vergilius. Est & gruina inter secundi geranij nomenclaturas apud Dioscoridem. mihi quidem eadem nominis ratio à gruini rostri similitudine ad pericarpia in his stirpibus, in utroque geranio conuenire uidetur, etsi authores secundo tantum generi hos acus adscribant, cui folia ut maluæ, uulgò cognito, pedem columbinum uocant. Plinius geranij genus unum folijs cicutæ facit, minutioribus: alterum uerò anemonæ folijs &c. uidetur autem mihi ex diuersis authoribus hæc descripsisse, & unum geranij genus (possunt enim eadem folia uel anemonæ comparari, uel cicutæ ut minora sint tamen) in duo distraxisse. Est & tertium apud nos geranij genus, folijs ferè pimpinellæ, sed magis diuisis, binis è regione, quam acum pastoris uulgò quidam nominant. Herba Roberti quoque uulgò dicta, quam inter sideritides ponunt eruditi, & alia quędam syluestris in montibus ferè nascens, radice sanguinea, (unde nomen ei apud nos, blůtwurtz/) apices acuum instar habent eadem qua gerania effigie eminentes. Plinius id genus cui folia anemones, radicem inquit mali modo rotundum habere, cum Dioscorides simpliciter ῥίζαν ὑποστρόγγυλον dixerit, hoc est radicem subrotundam: ego oblongam & teretem accipio. Radix è geranio (inquit alibi Plinius) peculiariter secundis inflammationibusque (lego inflationibus ex Dioscoride, & ipso Plinio in præcedentibus de geranio scriptis) uuluarum cõuenit. Apud Hesychium & Varinum γεράνιος pro herba scribitur. ¶ Quinquefolium herbã aliqui Germanicè uocant Kranfůß, id est gruis pedem, quasi geranopodium. ego inter lychnidis coronariæ nomenclaturas apud Dioscoridem geranopodion legere memini. ¶ Γεράνεια, quæ secundum aliquos hydna dicuntur, hoc est tubera, Eustathius. Cranium, tuber & fungus radice carent, Theophrastus 1. 9. Græcè legitur,

gitur, ὕδνον, μύκης, πύξος, κεράνιον, sed Athenæus lib. 2. pro duabus postremis uocibus, habet πέζις & γεράνειον. quanquam is locum Theophrasti citat non super carentibus radice, sed super habentibus corticem læuem. Hydnon est quod aliqui aschion uocat, Theophrastus 1. 10. hic etiam Athenæus pro aschion legit γεράνειον. Quærendum an tuberi appellatio cranij melius conueniat propter rotunditatem.

¶ Geranites gemma à gruis colore (alias collo) nomen habet, Plinius.

¶ Grus marinus, piscis quidam ab Aeliano descriptus, &c. NEROGURUNO, νερογέρανος, hoc est grus nigra, à Græcis uulgò dicitur (ut audio) auis quædam aquatica. Ardeam Hispani quidam grou, quasi gruem appellant, propter quandam corporis similitudinem.

¶ Icones. Aegyptiorum sapientes hominem sibi ab aduersariorum insidijs cauentem cum uolunt significare, gruem uigilãtem pingunt. hæ enim hoc seipsas præsidio custodiunt, tota nocte per uices excubias agentes, Orus. Iidem syderalis scientiæ gnarum cum significant, gruem uolantem pingunt. illa enim altè admodum uolat, Idem. Typographi quidam pro insigni suo gruem habent pictum, qui pede altero attracto lapillum sustinet, uigilantiæ & diligentiæ monumentum. Gulosi hominis icon gruino collo ab Alciato repræsentatur, cuius Emblema infra in fine huius historię ponam. Ludouicus Dominicus in Italica descriptione Theatri Iulij Camilli, inter imagines Ioui attributas: Sub Gorgonibus Iouis (inquit) erat imago gruis, quæ cœlum uolatu petens, rostro caduceum tenebat: & elabente è pedibus eius pharetra, sagittæ effusæ per aerem cadebant dispersæ: qualem memini iconem uidisse in auersa parte ueteris cuiusdam nummi. Grus animum uigilantem significat, qui iam defessus & fastidiens mundum eiusque imposturas, tranquillitatis desiderio ad cœlum euolat, caduceum hoc est pacem & tranquillitatem gerens. E pedibus uerò pharetra cum sagittis excidit, hoc est curæ huius mundi relinquuntur. In hanc sententiam Psaltes: Quis dabit (inquit) mihi pennas sicut columbæ? & uolabo, & requiescam.

¶ Propria. Gerana, Γεράνα, mulier quædam fuit, apud Pygmæos olim diuinis honoribus affecta, & à Iunone in auem gruem conuersa: uide infra in h. ¶ Gerania urbs fuit Thraciæ, (in eo tractu quem Scythæ Aroteres tenuêre,) ubi Pygmæorum gens fuisse proditur, quos Catizos barbari uocant, creduntque à gruibus fugatos, Plinius. Gerania locus est in Laconico agro, Idem 4.5. Geranthæ urbs Laconicæ est Pausaniæ, Stephanus. In ora Græciæ oppidum est Geranea, Idem. Gerania uocatur promontorium in Megaride (cuius meminit Lysias) in mediterranea uergens, ac oblongum, indeque ab figura nuncupatum, Cælius. Stephano Γεράνεια mons est inter Megara & Corinthum, à quo se præcipitem dedit Ino cum fugeret Athamantem, (ut meminit etiam Scholiastes Pindari in argumẽto Isthmiorũ.) A primitiuo Γεράνη (inquit) deriuatur Γεράνεια. gentile Γερανεύς uel Γερανειάτης. Hunc mõtem Geraniam fuisse appellatum scribit Pausanias in Atticis, quia Megarus quidam in diluuio ad uolitantium gruum clangorem eum tranauerit. Geranidæ, Γερανίδαι, incolę Phocidis, Hesychius & Varin. Gerania, Γεράνεια, oppidum Phrygiæ, Stephanus.

¶ b. GROMPHENAM auem in Sardinia reperiri narrant, grui similem, ignotam iam etiam Sardis, ut existimo, Plin. Stymphalides aues ad gruum magnitudinem accedunt, Gillius. Ibis est cruribus gruinis, Valla apud Herodotum. Theophilus ait Philoxenum Euryxidis filium (τὸν Ἐρύξιδος) hominem gulæ præcipuè circa pisces mancipium, non satisfecisse suæ circa ingluuiem libidini, gruis collum optando: cum potius oportuisset eum omnino aut bouem aut camelũ, aut elephantum fieri, ut & multũ & multa cum uoluptate ingereret, Athenæus lib. 1. cum paulò ante Philoxeni Leucadij & alterius Cytherij opsophagorum, hoc est gulæ circa pisces obnoxiorum meminisset. Φιλόξενός τις Ἐρύξιδος ὀψοφάγος ὢν τὸν φάρυγγα αὐτῷ μακρότερον γεράνου γενέσθαι ηὔξατο, ὡς ἡδόμενος τῇ ἁφῇ, Aristoteles in Ethicis 3. 10. Ego utrobique Κυθήρειον legere malim. nam & Machõ Comicus apud Athenæum lib. 8. de Philoxeno Cytherio scribit, optasse illum sibi collum tricubitale: Φιλόξενός ποθ', ὡς λέγουσ', ὁ Κυθήριος Εὔξατο τριῶν ἔχειν τὸν λάρυγγα πηχέων, Ὅπως καταπίνω φησὶν ὅτι πλεῖστον χρόνον, Καὶ πάνθ' ἅμα μοι τὰ βρώμαθ' ἡδονὴν ποιῇ. sed Philoxenum Eryxidis à Plutarcho quoque memorari Cælius annotauit. quare nihil definio. Clearchus non Philoxenum, sed Melanthium quendam ait optasse sibi τοῦ μακραύχενος ὄρνιθος τὸν τράχηλον, ἵν' ὅτι πλεῖστον τοῖς ἡδέσιν ἐνδιατρίβῃ, Athenæus. ¶ Ibis nigra in Aegypto pedibus est gruinis, Herodotus. ¶ Apion refert Oeneo in Menide regnante, bicipitẽ gruem apparuisse, tumque Aegyptum feracem extitisse: atque sub alio rege quadricipitem auem uisam fuisse, & quanta antea nunquam Nilum alluuione redundasse, frugumque ubertatem mirificam fuisse, Aelianus.

¶ c. Parasitus quidam apud Athenæum, multa de se iactans, inter cætera nihilo segrue inferiorem esse ait ad matutinam absque calceis deambulationem: Ἀνυπόδητος ὄρθρου περιπατεῖν γέρανος. ¶ Capra quidem cytisum sequitur, lupus inde capellã, Ἁ γέρανος τὤροτρον, (id est grus uerò aratrum,) ἐγὼ δ' ἐπὶ τὶν μεμάνημαι, Theocrit. Idyllio 10. Trahit sua quenque uoluptas. Aegirus agricola in epistolis Theophylacti Simocati, de gruibus conqueritur Platano rustico, quòd messes ipsorũ inuadant & spem frugum consumant. ¶ Cattuza & Rhacole Stephano, regio est Pygmæorum, & incolæ Tussyli, ut Cares uocabant. Plinius Catizos hanc gentem appellauit. ὅθεν δὲ τὰς γεράνους ὁρμᾶν, τὸ χωρίον Ῥακώλην προσαγορεύεσθαι, Stephanus. Pendula ceu paruis moturæ bella colonis Thracia, cum tepido permutant Strymona Nilo, Ordinibus uarijs per nubila texitur alis Littera, pennarumque

notis inscribitur aër, Claudianus. Τῇσι δ' ἄρ ἑσπομένῃσι κατὰ στίχας εὐρέες ὦμοι Ἠέρα τε σκιάουσι, καὶ ἀλλή-λων ὄγμον ἔχουσιν, Oppianus. Clamorem ad sydera tollunt Dardanidæ muris: Quales sub nubibus atris Strymoniæ dant signa grues: atq; æthera tranant Cum sonitu, fugiuntq; Notos clamore secundo, Vergilius x. Aeneid. Κλαγγὴ (clangor) propriè dicitur de gruum uoce. hoc uocabulo ab initio statim tertij Iliados poeta ter utitur, semel de clamore Troianorum pugnam ineuntium, bis de gruum uoce. est enim (inquit Eustathius) grus auis uocalis, (φωνητική:) ut timidiora animalia omnia φωνητικώτερα sunt animosis. Τῶν δ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ, Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα, Ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται ἀγαλλόμενα πτερύγεσσι, Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών, Homerus Iliad. β. Ταὶ δ' ἐφέροντο Κλαγγηδὸν κραιπνῇσιν ἐειδόμεναι γεράνοισι, Calaber lib. 3. ¶ Gruem marinum piscem è semine gruum per mare migrãtium delapso nasci aliqui credunt, ut in Aquatilium historia recitabo.

¶ d. Gruum genus quadam prudentia præditũ uidetur, Plato in Ciuili. Ad ciuitatem auium condendam è Libya uenerant ὡς τρισμύριαι γέρανοι, θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. Τούτους δ' ἐτύκιζον (ἔξεον) αἱ κρέκες τοῖς ῥύγχεσιν, Aristoph. Μὰ Δί', ἀλλ' ἵν' οἱ λῃσταί γε (piratæ) μὴ λυπῶσί με, Μετὰ τῶν γεράνων ἐκεῖθεν (ab insulis & urbibus) ἀναχωρῶ πάλιν, Ἀνθ' ἕρματος πολλὰς καταπεπωκὼς δίκας, Sycophanta apud Aristophanem in Auibus. ubi Scholiastes, Ἀνθ' ἕρματος, id est pro lapide. grues enim ore lapillos circunferunt, ne in transuersum rapiantur à uẽtis. ¶ Erasistratus præ nimio aduersus Hippocratem contendendi studio, ne communes quidem omnium hominum notitias obseruat, ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν γεράνων ἀνοητότερος εὑρίσκεται, Galenus in libro de phlebotomia contra Erasistratum. hoc est, Sed ipsis etiam gruibus minus mentis habere deprehenditur. ¶ Ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν πάρα βοσκομενάων Χηνῶν, ἢ γεράνων ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Homerus Iliad. ο. ¶ In breuis staturæ hominem scomma Iuliani: Ἀσφαλέως οἴκησον ἐν ἄστει, μή σε κολάψῃ Αἵματι Πυγμαίων ἡδόμενος γέρανος.

¶ e. Gruum cerebrum quippiam amatorium habet, utile ad conciliandam mulierum gratiam, si modo bene animaduerterunt qui hæc primi obseruarunt, Aelianus.

¶ f. In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum grus etiam appositus memoratur.

¶ g. Pulmonis uulturini dextræ partes uenerem concitant uiris adalligatæ gruis pelle, Plin. Iecur ranæ dryopetis (aliâs diopetis) & calamitæ in pellicula gruis alligatum uenerẽ concitat, Idem. Negant illos in ullo labore lassescere, qui neruos ex alis & cruribus gruis habeant, Idem.

¶ h. Iocatur Epicharmus apud Athenæum ludendo circa uoces ἔρανον & γέρανον. ὁ Ζεύς μ' ἐκάλεσε Πέλοπί γ' ἔρανον ἱστιῶν. Ἡ παμπόνηρον ὄψον ὦ τᾶν ὁ γέρανος. Ἀλλ' οὔτι γέρανον, ἀλλ' ἔρανόν τοι λέγω. ¶ Apologus de grue, quæ stipulata mercedem os lupi gutturi inhærens immisso capite eduxit, relatus est in Lupo, in prouerbio, E faucibus lupi. Qui in conuiuijs griphos inenarrabiles quodãmodo probant, Aesopeam uulpem gruemq; imitari uidentur, quarum utraq; facetoso conuiuij apparatu alteram delusit ac dimisit incœnem, Cælius. ¶ Pygmæa in gruem mutata memeratur in descriptione telæ Palladis, apud Ouidium Metam. lib. 6. Bœus author est Cygnum regem Ligurum à Marte conuersum esse in sui nominis auem: & cum ad Sybarin fluuium peruenisset coiuisse cum grue. Idem scribit, insignem quandam mulierẽ apud Pygmæos fuisse (hæc ab Eustathio Γεράνα uocatur) quæ cum à ciuibus deæ instar coleretur, ueros deos ipsa cõtempserit, maximè uerò Iunonem & Dianam. Quare indignata Iuno in speciem informem, auis scilicet, ipsam cõuertit, & Pygmæis, à quibus antea colebatur, inimicam & exosam reddidit. Addit, ex hac & Nicodamante testudinem terrestrem natam esse, Athenæus. Meminit etiam Aelianus de animalib. 15. 29. ¶ Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, grus Cereris, Porphyrius libro tertio de abstinentia ab animatis.

¶ Prouerbia. Grues lapidem deglutientes: Vide supra in c. & in d. ¶ Gruibus stolidior, Vide supra in d. ¶ Ibyci grues, Αἱ Ἰβύκου γέρανοι, Græcis in prouerbium abierunt, quod dici consueuit, quoties sceleribus nouo quodam & improuiso casu proditis, scelesti pœnas dant ijs quos læserunt. Id ex huiusmodi quodam euentu natum memorant. Ibycus poeta quidam, cum in latrones incidisset iam occidendus, grues fortè superuolantes obtestatus est. Aliquanto post tempore cum ijdem latrones in foro sederent, rursumq; grues superuolarent, per iocum inter se susurrabant in aurem, Αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν: id est, Adsunt Ibyci ultores. Eum sermonem assidentes in suspicionem rapuerunt, maximè desyderato iampridem Ibyco. Rogati quidnam sibi uellet ea oratio, hæsitanter atq; inconstanter responderunt. subiecti tormentis facinus confessi sunt. atq; ita uelut gruum indicio pœnas Ibyco dederunt: ac (aut) potius suo ipsorum indicio, ut dicitur, perierunt. Huiusmodi ferme Plutarchus in Commentario de futili loquacitate. Meminit huius adagij Ausonius in Monosyllabis: Ibycus ut perijt, uindex fuit altiuolans grus. Extat super hac re Græcum Antipatri epigramma, (in Anthologio,) Erasmus.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur Gula.

Curculione (Gurgulione) gruis, tumida uir pingitur aluo,
Qui larũ aut manibus gestet onocrotalum.
Talis forma fuit Dionysi & talis Apici,
Et gula quos celebres deliciosa facit.

DE GRYPE, PRIMVM EX VETERIBVS, deinde recentioribus.

GRYPS generis masculini, in gignendi casu facit grypis, ut apud Græcos γρὺψ, γρυπὸς (etsi aliqui primam circunflectant in obliquis, quæ quidem apud Vergilium longa est, Iungentur iam gryphes equis. ego utroque modo, aliâs cum acuto, aliâs cum circunflexo, in uetustis Græcorum codicibus scribi reperio) non γρύφος. multi tamen Latini, etiam ueteres, gryphas per ph. scripserunt. nos utroque modo utemur, etsi absque aspiratione grypem scribi magis placeat. Non desunt qui etiã gryphum scribant in secunda declinatione, quos non probârim: & minus illos qui gryphonem in tertia. γρῦπος, ὁ γρὺψ, Hesych. & Varin. legitur autem apud Lycophronem, λεύσσω θέοντα γρυνὸν ἐπτερωμένον. aliqui κορμὸν, id est truncum uel stipitem interpretatur. Lycophron pro naui accipit, ut Cælius annotat. etiamsi ad Alexandrum posse referri putat interpres. Picos ueteres esse uoluerunt, quos Græci γρῦπας appellant, Nonius. Picos diuitijs qui aureos montes colunt Ego solus supero, Strophilus inuento thesauro in Aulularia Plauti. ¶ Hebraicã uocem peres, פרס, aliqui gryphem interpretantur, nos potius accipitrẽ, Paulus Fagius. Deuteronomij 14. inter aues immundas Hebraice peres legitur, in translatione LXX. interpretum γρὺψ; & sic Procopius quoque habet, (ἀποφάσκει ὁ νόμος τὸν ἀετὸν καὶ τὸν γρῦπα,) & Hieronymus. & similiter Leuitici 11. alij hanc uocem aliter interpretantur, ut indicauimus supra in Capite de accipitribus diuersis. Est & asnijh, אזניה, Hebraicum nomen, quod ab alijs atque alijs conuertitur accipiter, smerillus, haliæetus, gryps. In Lexico trilingui Munsteri pro gryphe legitur etiã ברגשא & עדיא, hoc est bargesa & adia, si recte lego, nescio qua dialecto.

¶ Gryphas uolucres auritas in Aethiopia aduncitate rostri fabulosos reor, Plinius. In Asiatica Scythia terræ sunt locupletes, inhabitabiles tamen. nam cum auro & gemmis affluant, gryphes tenent uniuersa, alites ferocissimæ, & ultra omnem rabiem sæuientes: quarum immanitate obsistente, aduenis accessus difficilis ac rarus est. Quippe uisos discerpunt, uelut geniti ad plectendam auaritiæ temeritatem. Arimaspi cum his dimicant, ut intercipiant lapides, (gemmas,) Solinus. Gryphas Aristeas ait feras esse leonibus (equis, Leonicenus in Varijs, Aristeam quoque citans, non probo) similes, sed alis atque rostro aquilæ, Pausanias. uerum quæ capita cum incuruis rostris aquilarum more, sed aurita habeant, Leonicenus. Grypibus (γρυψὶ) maculas ceu pantherarũ inesse aiunt, Pausanias in Arcadicis. Aurum quod grypes effodere dicuntur, petræ sunt aureis guttis minutissimis conspersæ, quas hæc fera rostro discindit. Sunt enim huiusmodi aues in India, & Soli sacræ esse perhibentur: easdemque quadrigæ iungunt qui Solis imaginem apud Indos pingunt. Magnitudine autem ac uiribus leonibus pares illos esse tradunt: & ob petrarum cupiditatem sibi inuicem insidiari, elephantos quoque ac dracones superare. Volant autem non multum, sed quantũ paruulæ aues. non enim pennatæ sunt, sed rubra pellicula alarum costæ, tanquam digiti (animalium scilicet steganopodum) connectuntur. Itaque in gyrum delatæ aliquantum uolare, & e sublimi pugnare possunt, Philostratus lib. 3. de uita Apollonij. Philostratus scribit grypes superare elephãtos & dracones, (Aelianus cum cæteris quidem animalibus grypes pugnare ait, ab elephantis uero & draconibus uinci,) omnia denique animalia præter tigridem, quæ ob uelocitatem ab ea aufugit: uultu quoque nõ multum ab humano differre, Volaterranus.

¶ Gryphem Indicum animal audio similiter quadrupedem ut leonem esse, robustissimis item existere unguibus, leonum similibus: tum esse posticis partibus nigrum (κατάπτερον, in nostro codice) anticis uero rubrum: alas autem ipsas non item eiusmodi, sed albicantes ferunt. Ctesias eos ait (τὸν δ᾽ αὐχένα κυανοῖς διηνθίσθαι πτεροῖς: id est, collum cœruleis pennis floride distingui) aquilino ore esse, & capite cuiusmodi pictores fingunt: oculis autem igneis, nidosque in montibus facere, utque ætatis processu grandes non capi, ita earum pullos cõprehendi posse. Bactri autem Indis finitimi eos illic auri custodes esse, aurumque effodere aiunt, & simul eo ipso nidos construere: quod uero auri in terram deciderit, Indos homines auferre. Contra Indi eos auri, quod ueri quidem simile uidetur, custodes esse negant. neque enim gryphes auri egere. at cõtra ipsos cum ad colligendum aurum homines accesserunt, hos de pullis suis maiorem in modum timentes, pro eis pugnare, atque cum alijs etiam animalibus concertare, eaque funditus uincere. Contra autem leones & elephantos non stare, (atqui Philostratus has etiã belluas à grypibus superari scribit,) idcirco indigenæ, quòd ab huiusmodi animalium robore timeant, nõ interdiu, sed ad collectionem auri noctu proficisci, quod se tum melius latere arbitretur. Locus ubi gryphes uersantur, ac ubi aurum effoditur, desertissimus est. Quocirca aurum uenari studentes, mille, aut bis mille armati eò perueniũt, simulque fossoria & saccos afferunt, silentem lunam obseruantes. Quòd si gryphes fallant, duplicem commoditatem assequuntur, quòd & eorum uita ab illorum atrocitate seruatur, & quòd etiam aurum Indi domum auferunt. Sin in furto deprehendantur, pereunt. Cum semel eò profecti sunt, domum non nisi triennij, aut quadriennij interuallo reuertuntur, Aelianus.

¶ Sphingem finxerunt unguibus grypis, Scholiastes Lycophronis. Ad Septentrionem Europæ quàm plurimam auri uim esse constat. sed quomodo fiat, pro comperto dicere non queo. Dicuntur tamen id à gryphibus auferre Arimaspi, uiri unoculi, quod quidem non crediderim, ut uiri

nascantur unoculi, cæteram naturam habentes alijs hominibus parē, Herodotus libro 3. Aristeas Proconnesius in uersibus suis scriptum reliquit, grypes ob aurum cum Arimaspis (qui omnes lusci nascantur) supra Issedonos certare. aurum uerò quod custodiunt terram proferre, Pausanias.

¶ Aucha uel ancha (nescio cuius linguæ uocabulum, apud Rasim in libro de 60. animalibus cap. 39.) auis est maxima, teste Aristotele, (nihil tale apud Aristotelem extat) ex cuius alarum pennis pharetras fieri aiunt, ad condendas sagittas, & ex unguibus eius uasa potoria. Indigenæ ut eas capiant, duos boues alligant in curru alligato lapidibus, iuxta currum uerò tugurium est, in quo latet uenator: qui in promptu secum habet ignem & aquam. Et cum aduenerit auis, & unguibus in bouis corpus infixis nec illum auferre, nec ungues extrahere potest, uenator igne alas eius accendit: ijsq; consumptis ut uolare non amplius queat (ignem aqua restinguit, &) capit. Sunt sanè animalia omnia in regionibus ab æquatore uersus meridiem tum corpore maiora, tum magis admiranda, ut elephantes & rhinocerotes, & alia monstrosa. Cæterum in felle huius auis est quædam facultas mirabilis aduersus comitialem, cum ad sternutationem ciendam sumitur drachmæ pondere, (nimium hoc pondus est:) præstat enim plus quàm ocilece, (uox mihi obscura,) Hæc ille. Aues in Aethiopia tantæ reperiuntur, ut pedibus bouem uel equum integrum abreptum pro pullis cibandis auferant, Rex Aethiopiæ in epistola Hebraicè scripta ad pontificem Romanum in Cosmographia Munsteri. ¶ Indorum grypes & Aethiopum formicæ, quanquam sint forma dissimiles, eadem tamen agere student. nam aurum utrobiq; custodire perhibentur, & terram auri feracem adamare, Philostratus. Aurum à formicis aut gryphibus apud Scythas erutum omittamus, Plinius.

¶ Grypi nomen impositum mihi uidetur à rostri & unguium aduncitate, qua aquilam referre dicitur. grypum enim Græci aduncum uocant. Gryphes & striges an extent in natura, Angelus Decembrius quærit parte 68. Iungentur iam gryphes equis, Vergilius Aegl. 8. Vbi Seruius, Hoc genus ferarum in Hyperboreis nascitur montibus, omni parte leones sunt, alis & facie aquilis similes, equis uehementer infestæ, Apollini consecratæ. ¶ Grypæ, (γρυπαί, secundum alios γυπαί) dicuntur nidi uulturum, Hesychius. γρυπῶν χρυσοφυλάκων οἴκησις, Eustathius. Gryphes Hyperborei, obunci, & Scythici apud Textorem. γρυπαέτους χαλκηλάτους, καὶ ῥήμαθ' ἱππόκρημνα, Aristoph. in Ranis. scholiastes interpretatur γρυπαέτους, peregrina (ἀλλόκοτα) scuti insignia. aquilas enim (inquit) solebant in scutis pingere. Canathra grypum imagines sunt ac tragelaphorum ligneæ, quibus insidentes puellæ circunferebantur in spectaculis, ut Xenophon indicat & Plutarchus exponit, Cælius. ¶ Scyles rex Scytharum habuit in urbe Borysthenitarum ædes magnificas, & circa illas è lapide candido sphinges & grypes stantes, Herodotus libro 4. Athenis in arce simulacrum est Palladis: cuius galeæ ad partem utranq; gryphes sunt additi, in medio imago sphingis incumbit, Pausanias. Περσικὰς ἔχον (de dapidio picto) καὶ γρῦπας ἐξώλεις τινὰς τῶν Περσικῶν, Hipparchus apud Atheneum.

¶ Grypus, nasus gibbus seu aquilinus, à gryphis similitudine, Tortellius. Apud Persas plurimi sunt grypi. γρυποί, Scholiastes in Argon. Apollonij. Grypos, id est adunco naso homines Persæ amplexabantur, & regios opinabantur, quòd eiusmodi fuisse Cyrum proditum sit, Cælius. γρυπὸν, pars de instrumentis nauis, & anchoræ, & genus animantis uolucris quod γύπον (γύπον * ἐμέσιν, Hesych.) uocant, Varinus. γρῖφος, idem quod γρῖπος, genus retis piscatorij, παρὰ τὸ γρῶ τὸ ξύω. ἑλκόμενος γὰρ ξύει τὴν ὑποκειμένην ἄμμον, Eustathius. hinc & griphus dicitur sermo obscurus, & intricatus instar ænigmatis, qui in conuiuio (inquit Eustathius) proponi solebat, proposita in medium phiala uino plena, quam qui griphum soluisset pro mercede ebibebat. Agrestes boues epigrypos esse dicunt Græci, id est rictu leuiter adunco. ¶ Persina boum armenta, et equorum, ouium, coturnicum ac grypum ((γρυπῶν) greges præmisit, partim ut ex unoquoq; horum animalium genere hecatomben adornaret, partim ut populus inde aleretur, Heliodorus lib. 10.

EX RECENTIORIBVS.

QVIS gryphas auritos in Asiatica Scythia habitare credat? Perottus. Plinius etiam (ut recitaui) has aues fabulosas existimat. hinc est forte quod nullum eius in linguis diuersis peculiare nomen reperitur, sed nationes omnes usitato Græcis nomine gryphem appellant. cur enim nomen rei nunquam uisæ, aut nusquam (ut suspicamur) extanti, aut certe in ipsorum regionibus nusquam, indere homines uoluissent? Nam quod Græcorum uanitas indiderit mirum non est, quæ centauros etiam & sphinges & alia huiusmodi nomina confinxerit. Illyrica tamen lingua gryps appellatur nob. Græcis hodie uulgò γρυπὶς. Italis & Gallis gryphon, uel griffon. Germanis gryff uel greiff. Anglis a grype uel gryffon. ¶ Perperam grammatici quidam uulturem gryphem nominant, uulturem & gryphem ineptè confundentes, Turnerus.

¶ Gryphus est auis quadrupes, capite & alis aquilæ similis, sed multò maior. In nido suo lapidem agathem ponit, Author libri de nat. r. Animal pennatum & quadrupes est gryphus, (&c. ut Seruius,) Isidorus. Gryphes aues ab historicis potius quàm philosophis & rerum naturæ peritis memorantur. Aiunt autem eas anterius, capite, rostro, alis, & pedibus anterioribus, aquilam referre: posterius uerò, ut cauda & pedibus leonem. & in aquilinis quidem pedibus, longos habere ungues, in leoninis uerò breues. ex maioribus (ut ex Rasi etiam supra scripsi) cyphos potorios fieri. hinc esse quòd alij longos, alij breues gryphis ungues inueniri dicant, Albertus. Iohannes de Monteuilla scribit corpus magni gryphi maius esse octo leonibus regionum nostrarum. nam postquam bouem,

bouem, equum uel hominem etiam armatum occiderit, pleno uolatu illũ auferre. ungues eius tanquam cornua bouis esse, è quibus magni pretij pocula fiãt; ut de pennis alarum eius arcus rigidi & missilia & sagittæ ad iaculandum aptę. Memini ego me uidere apud aurifabrum in ciuitate nostra cornu nigrum læue, & in summo aduncũ, ferè ut in rupicapris, triplo forte crassius, cuius labris argentum inducturus erat aurifaber, ut pro poculo mensis adhiberetur. id forte bouis alicuius peregrini, ut quem Indicum uocant, aut bubali, cornu erat, ille uerò pro gryphis ungue acceperat.

¶ Ad extremum septentrionem Rhiphæos & Hyperboreos montes aliqui posuerunt, quos illic nullos esse experientia constat. Quinetiam in Iuhra & locis septentrionis non effoditur aurum, argentum, nec alia metalla. nec inueniũtur illic gryphi & magnę aues prohibentes fodere & efferre aurum. Ego sanè contra ueteres authores gryphos nec in illa Septentrionis, nec in alijs orbis partibus inueniri affirmarim, Matthias à Michou in Sarmatia Asiana. ¶ Vltra Madaigascar maximã & ditissimam insulam, aliæ quædam insulæ sunt, quæ propter uelocissimum maris cursum difficillimè adiri possunt. In his certo anni tempore apparet mirabilis species auis, quæ Ruc appellatur, aquilæ quidem effigie, sed magnitudine immensa. Aiunt qui illas uiderunt aues, pleraseq; alarũ pennas longas esse passus duodecim, ea crassitie quæ longitudinis mensuræ conueniat. Auem tanti roboris esse, ut sola sine aliquo adminiculo elephantem capiat: & in sublime raptũ, rursum ad terram labi sinat, quo carnibus eius uesci possit. Ego Marcus quum primum hæc de illa aue audissem, putabam esse gryphum, qui pennatus & quadrupes (ex recentioribus tantum aliqui gryphem quadrupedem faciunt, ueterum nullus quod sciam) fertur, leoni omni ex parte similis, nisi quòd faciem habet aquilæ similem. Sed hi qui aues illas uiderant, constanter asserebant, nihil illis cõmune esse cum ulla bestia, & quòd duobus ut reliquæ aues incederent pedibus. Habebat meo tempore magnus Cham Cublai nuncium quendam, qui in insulis illis tam diu captus tenebatur, donec incolis earum satisfactum esset: & hic postliminio domum reuertens, mira retulit de conditione illarũ regionum, & de uarijs animaliũ generibus quæ in illis inueniuntur, Paulus Venetus. ¶ Lutetiæ in templo quodam (Palatij, ni fallor) pes gryphis suspensus ostenditur. eum quidam falsum esse suspicantur, & ex ligno confectum. canonici uerò illius loci, ex Melita uel Rhodo allatum esse asserunt à quodam huius ordinis equite.

AVIS chym uel kym (Græcè φλώη legitur, id est ossifraga) maior est aquila (uulture, ex Auicenna:) & hoc genus aquilæ quidam gryphem esse putant, Albertus. idem rursus uocem kym pro uulture ponit.

IN Capite de Aquilis diuersis quarum recẽtiores meminerunt, auem in Misnia Germaniæ repertam descripsi maximam, cuius crura leoninis maiora fuerunt, ungues instar digiti humani.

DE GYGE AVE.

GYGES auis est semper clamosa & canora, (ἀναβοᾷν ἀεὶ καὶ ἄδειν δηκῶν,) unde & nomen ei impositum. Hæc aues amphibias noctu deuorat. Linguam eius ære exectam si quis infanti (qui tardius loqui incipiat) edendã dederit, mox silẽtium eius soluet ut fari incipiat, Oppianus de aucupio 2.16.

DE AVIBVS, QVARVM NOMINA H. LITERA INCHOAT.

DE HARPE.

HARPE auis rapacis nomen est inconstans. nam alij miluum, alij miluo similem auem, alij aliam quandam faciunt. Arba auis est, quæ in lingua nostra uocatur arpa, similis miluo, sed utcunq; maior, Syluaticus. Harpe (inquit Eustathius in Iliad. τ.) uel miluus est, uel alia auis aquilæ similis, quæ è sublimi facile in quem uoluerit locũ cum impetu se demittit. alij auem marinam laro inimicam faciunt: quæ cibum (inquiunt) colligere solet & custodire in stipulis (ἐν τοῖς καρφίσιν) ut pullis suis suppeditet. Harpe auis, quam aliqui miluum uocant, alij ossifragam, Scholiastes in Iliad. τ. Io. Tzetzes etiam harpam cum miluo confundit, Aristoteles manifestè distinguit. Cretenses miluum ἀρπιτὸν uocant, Hesychius.

¶ Harpæ (inquit Oppianus) conspectui rarò se offerunt, rupium asperrimarum incolæ. Nidos enim pullis struunt in altis montium hiatibus. Præcipitijs, ut reliquæ uolucres truncis ac ramis, insidunt. Pullos amore miro prosequuntur, adeò ut si quis rusticus pullum harpæ latenter suffuratus fuerit, illa nidum deinceps, cibo neglecto, non relinquat, & locum omnem gemitu plorantis instar mulieris impleat, & lachrymarum defluxu genas madefaciat. Vestiuntur autẽ eis maxillæ & mentum tam frequentibus plumis, ut barbæ quandam speciem ad collum demissam repræsentent, (Plinius ossifragam quoq; barbatam dici scribit: & è Græcis Grammaticis quidam, harpen interpretantur phenen, id est ossifragam: & idem in pullos amor proq; illis amissis luctus utriq; aui tribuitur: remedia etiam ferè eadem) & hæc eis inter omnes aues nota peculiaris est. Lapidibus uescuntur, & pridem mortuorum animalium ossibus. Quòd si deglutire possint, auidè, quod obtigerit, ingerunt: maiora uerò unguibus apprehensa, in sublime uolantes, per saxa deijciunt toties, donec frangantur edendoq; sint. Morbos hedera nigra sanant aut præueniunt, Oppianus lib. 1. de Aucupio. Harpæ

hederam nidis imponunt ad custodiam pullorum, (uel ut abigantur blattæ, Zoroastres in Geoponicis) Aelianus.

¶ Harpa cum gauia (laro) & brentho (Gaza anatem uertit, ex Plinio ut uidetur) dissidet, quoniam omnes cibum à mari petunt, Aristot. Harpæ inimica phoix est, uictus enim earum est similis, Idem. Et rursus, Harpa, pipex & miluus amici sunt, ubi Albertus corruptè habet, Archy & archytynos (pro harpe & ictinos) amicitiam colunt. Harpæ & miluo communes inimicitiæ contra triorchin sunt, Plinius. Et rursus, Dissident inuicem, aquaticæ, anates & gauię: harpæ & triorches accipiter. Sed Aristoteles sic scripserat: Dissident etiam inter se qui è mari uiuunt, ut brenthus & larus & harpe: item triorches, rubeta & serpens. Harpa & erodius inimici sunt, Aelianus. Harpa auis montana impetens oculos effodit, Plinius: sed perperam (ut uideo) cum Aristot. de hist. anim. 9.18. phoici (cui inimica harpe sit) peculiare præ cæteris esse scribat, ut oculos potissimum appetat, nec montanam esse harpen, sed alibi ex mari eam uiuere ait.

¶ Harpe Oppiani uidetur mihi genus uulturis illud, quod nostri à partis pronæ colore ruffo uocant ein Goldgyr, id est aureum uulturē, cuius figuram cum uulturis historia ponam. nam & in altissimorum montium petris similiter agit: & sub mento (ut ita nominem) plumas barbæ instar demissas habet. Aristotelis uerò harpe cum uictum ex aqua (mari) petat, & propter eundem anati laroq́ infesta sit, ea aut maximè congener uideri potest, quæ Germanicè Wasswy, id est miluus palustris nominatur, quòd è paludibus & lacubus anates & aues aquaticas rapiat, recto (ni fallor) deorsum impetu in eas delata.

¶ Zaucos uel zeuocos, quidam zingion, alij harpen dicunt, species est uulturis alba, deuorantis cadauera, Kiranides 1.6. Et rursus libro 3. Harpe (inquit) auis est rapax, similis uulturi, sed minor & rubicundior. Facultates quidē quas eo in loco ei attribuit, phenæ, id est ossifragæ ab alijs adscriptæ uidentur: & Homeri quoq; Scholiastes, ut supra recitaui, harpen secundum quosdam phenen interpretatur. iam quòd harpen uulture minorem & rubicundiorem esse scribit, uulturi aureo nostro (quem paulò ante harpen Oppiani esse conieci) conuenit.

G.

Harpe species est uulturis alba, deuorantis cadauera. huius intestinū si cui in cibo dederis, rumpetur ingurgitatione, erit enim insaturabilis. Colenteron, id est maius intestinum eius si tritum alicui dederis in potu, aut assum in cibo, colicum perfectè curabit, Kiranides 1.6. Adeps harpæ cum unguento olei inunctus, quartanas expellit. Fimus lepras sedat cum aceto illitus. Iecur eius utcunque modicè datum, interiora omnia corrumpit, Ibidem. addit & phylacterium in quo harpe auis sculpitur, indignum relatu. ¶ Rursus idem libro tertio: Harpe (inquit) auis est rapax, similis uulturi, sed minor & rubicundior. Huius uenter aridus tritus & cum polenta uel farina sumptus dysuriam sanat, & lapides uesicæ frangit: ileon siue condason (forte, chordapson) lumborum sanat. Venter eius gestatus concoctionem summam promouet. Eadem ferè aut similia remedia ossifragæ etiam aui à ueteribus adscribuntur: diximus autem supra, harpen aliquos non aliam quàm ossifragam auem facere.

H.

Harpe (ἅρπη) auem & falcem quoq; significat, Scholiastes Homeri. Δεξιτερῇ δὲ πελώριον ἔλλαβεν ἅρπην, μακρὴν, καρχαρόδοντα, Hesiodus. hinc harpedophorus (Suidas habet ἁρπηφόρος) dicitur falcifer. Ἅρπη εἶδος δρεπάνης παρὰ τὸ ἁρπάζω, Varinus. Ἅρπη falcem & uentum significat, Hesychius. sed pro uento harpyia potius scribēdum uidetur. ¶ Harpe Græca dictio (ut annotant Grammatici) ensem falcatum significat quo utitur Mercurius. Et subitus præpes Cyllenida sustulit harpen, Lucanus lib. 9. hoc est incuruum Mercurij gladium. Vertit in hunc harpen madefactā cæde Medusæ, Ouidius 5. Metam. ¶ Ἅρπην ὑφ᾽ ἁλὸς, Lycophron de Phæacia insula, id est Corcyra: in qua sub terra latebat falx, qua Iupiter Saturnum castrauit. uel quoniam in illa Ceres harpen, id est falcem à Vulcano accepit, messibus idoneam: & eam ob causam Corcyra drepanon, id est falx nominatur. est & in Sicilia locus Drepanon dictus, quòd in eo abscondita falx sit qua castratum fabulantur Saturnum, Varinus. ¶ Harpides (ἁρπίδες) calciamenta sunt, quæ item crepidas uocant, &c. Harpys, ἅρπυς uerò amorem significat, Cælius. ¶ Ἡ δ᾽ ἅρπῃ εἰκυῖα τανυπτέρυγι λιγυφώνῳ οὐρανοῦ ἐκκατέπαλτο δι᾽ αἰθέρος, Homerus Iliad. τ. de Minerua. Τανυπτέρυγα magnas uel longas alas habentem interpretantur. Cæterum acutus clangoris sonus aquilarum generi (Eustathio teste) proprius est. Harpam Mineruæ attribuunt, Gillius.

¶ Emblema Alciati, cui lemma, Aemulatio impar.

Altiuolam miluus comitatur degener harpam, Et prædæ partem sæpe cadentis habet, &c.

DE HARPYIS.

EQVIDEM quæ de harpyis traduntur ficta esse arbitror, Perottus. Harpyiæ dicuntur aues quædam rapaces, Varinus. Harpyias aliqui fabulantur in Thracia fuisse, corporibus uulturum, auribus ursorum, faciebus uirgineis: Isacius Tzetzes, & Varinus in Scylla, ubi pro κύρκων legendum est κορῶν ex Tzetze. ¶ Sophocles in Phineo harpyias nominat catarrhactas, Varinus & Hesychius:

chius: quòd uehementi scilicet ac præcipiti ad rapiendũ aliquid in terra uolatu ferrentur. ¶ Harpyias malas pro nequissimis mulieribus ueluti ex adagio usurpasse uidetur Apuleius, Cælius. Δράκαιν' ἄμικτος, χίμαιρα πυρπνόος, τρίκρανος σκύλλα ποντία κύων, πτίλωσ δ' ἁρπυιῶν γένυ, &c. nihil aliud quàm scorta fuerunt, ut Athenæus lib. 13. Anaxilæ uersibus recitat. Qui harpyiarum fabulam historicè interpretantur, mulieres fuisse aiunt ἀσώτους δαπάνους, (si rectè scribitur;) Eustathius. id est in luxum prodigas ac sumptuosas. Sidonius Apollinaris pro cruẽtis sanguinarijsq; raptoribus, qui pecunię uel immoriãtur, harpyias usurpasse uidetur: In foro (inquit) Scythæ, in cubiculo uiperæ, in exactionibus harpyiæ, &c. ut citat Cælius.

¶ Ἅρπυια, subita rapina, ἁρπαγὴ ἡ διὰ τάχους, Hesychius. Νῦν δέ μιν ἀκλειῶς ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο, Homerus Odysseæ α. Grammatici (ut Scholiastes Homeri, Suidas, Varinus, Hesychius) harpyias interpretantur rapaces deas uel dæmones, alij dæmones alatas fœminas, alij uentos rapidos, alij canes rapaces. Harpyiæ per allegoriam uenti intelliguntur, Varinus. Ἅρπυιαι, αἱ τῶν ἀνέμων συστροφαί, θύελλαι, Hesychius. Ἅρπυια, ἡ τοῦ ἀνέμου καταιγὶς, ἄνεμος καταιγιδώδης, Eustathius. Harpyias Scholiastes quidam Hesiodi flatus rapaces interpretatur, qui ex aquæ exhalatione nascantur. unde nimirum Hesiodus ex Electra Oceani filia ipsas natas fingit. quemadmodum & iris in nubibus ab exhalatione ortis apparet, cuius quidem conspectum nemo non admiratur, ut meritò Thaumãtis filia fingatur, quemadmodum & uenti omnia penetrantes. Harpe auis, & falx, & uentus, Hesychius. sed ut uentum significet, harpyia potius scribi debet. ¶ Electra Oceani filia ex Thaumante peperit Irin, ἠϋκόμους θ' Ἁρπυίας, Ἀελλώ τ', Ὠκυπέτην τε Αἵ ῥ' ἀνέμων πνοιῇσι καὶ οἰωνοῖς ἅμ' ἕπονται, Ὠκείαις πτερύγεσσι, μεταχρόνιαι γὰρ ἴαλλον, (ἴαλλον, ἀντὶ τοῦ ἔτρεχον, ἐπέτοντο. χρόνον uerò cœlum uocabãt, ut sensus sit, Cœli enim motum & cursum sequebantur,) Hesiodus in Theogonia. Harpyiæ dicuntur Ponti (Neptuni secundum alios) & Terræ filiæ, ut ait Seruius, (ut quidam citant;) unde in insulis habitant, partem terrarum, partem maris tenentes. Fabulæ referunt etiam Phinei filias Eraseian & Harpyreian aues fuisse, quæ cibum ab ore senis diripuerint, Varinus. Strophades Graio stant nomine dictæ Insulæ Ionio in magno, quas dira Celæno Harpyiæq; colũt aliæ, Phineia postquam Clausa domus, mensasq; metu liquêre priores. Tristius haud illis mõstrum, nec sæuior ulla Pestis, & ira deûm Stygijs sese extulit undis. Virginei uolucrum uultus, fœdissima uentris Proluuies, uncæq; manus, (id est ungues unci) & pallida semper Ora fame, Vergilius 3. Aeneid. Vbi Seruius, Phineus (inquit) rex fuit Arcadiæ: hic suis liberis superinduxit nouercam, cuius instinctu eos cæcauit. Ob quam rem irati dij ei oculos sustulerunt, & adhibuerunt harpyias. quæ quum ei diu cibos abriperent, hic Iasonem cum Argonautis propter uellus aureum Colchos petentem suscepit hospitio, cui etiam ductorem dedit. Hoc ergo beneficio illecti Argonautæ, Zeten & Calaim filios Boreæ & Orithyiæ, alatos iuuenes ad pellendas harpyias miserunt. Quas quum strictis gladijs persequerentur, pulsæ de Arcadia peruenerunt ad insulas, quæ appellabantur Plotæ. & quum ulterius uellent iuuenes tendere, ab Iride admoniti, ut abstinerent à Iouis canibus, suos conuerterunt uolatus. Quorum conuersio, id est στροφή, nomen insulis dedit, quod Apollonius exequitur plenissimè. Vt autem canes Iouis dicerentur, hæc ratio est: quia ipsæ furiæ esse dicuntur, unde etiam epulas dicuntur abripere, quod est furiarum. ut, Et manibus prohibet contingere mensas. Vnde & auari finguntur furias pati, qui abstinent partis. Item ipsas furias esse paulò pòst idem testatur, dicens: Vobis furiarum ego maxima pando. Furias autem canes dici & Lucanus testatur: ut, Stygiasq; canes in luce superna Destituunt. & in sexto Vergilius, Visæq; canes ululare per umbram Aduentante dea. Sanè apud inferos Furiæ dicuntur & canes, apud superos Diræ & aues, ut ipse in duodecimo ostendit. In medio uerò Harpyiæ dicuntur: unde duplex in his effigies. Has Vergilius tres dicit, Aëllò, Ocypete, & Celænò: Apollonius duas, quem in 12. Vergilius sequitur: ut, Sunt geminæ pestes, Hæc Seruius. Harpyiarum uẽter (inquit Donatus eundem Vergilij locum enarrans) non retinebat cibum, sed statim effundebat quicquid uictus causa recepisset. unde non tantum non satiabantur, sed semper patiebantur famem, atq; ex ea pallor succedebat. Tunc littore curuo (inquit Aeneas libro 3. Aeneid.) Extruimusq; toros, dapibusq; epulamur opimis. At subitę horrifico lapsu de montibus adsunt Harpyiæ: & magnis quatiunt clangoribus alas, Diripiuntq; dapes contactuq; omnia fœdant Immundo: tum uox tetrum dira inter odorem. Rursum in secessu longo sub rupe cauata Arboribus clausi circũ, atq; horrentibus umbris Instruimus mensas: arisq; reponimus ignem. Rursum ex diuerso cœli, cæcisq; latebris Turba sonans prædam pedibus circumuolat uncis, Polluit ore dapes, &c. Sunt qui putent tribus Harpyis addi ab Homero quartam nomine Thyellam. Apollonij uerò interpres in illis poetæ uerbis ex Argonauticôn primo, Ἀλλὰ θύελλαι Ἀντίαι ἁρπάγδην ὀπίσω φέρον. id est, At thyellæ aduersæ raptim retrò ferebant, ita scribit: Thyellæ hyberni flatus & procellæ. unde Homerus per synonymiam thyellas posuit, & harpyias, hoc est procellosos flatus. Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι. Τόφρα δὲ τὰς κούρας Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο. Apollonius uerò operis eiusdem libro secundo, Iouis magni canes harpyias dixit illis uersibus: Οὐ θέμις ὦ υἱέες Βορέου ξιφέεσσιν ἐλάσσαι Ἁρπυίας, μεγάλοιο Διὸς κύνας. Et mox subiungit, fugatas à Zete & Calai coniecisse se in specu, quod in Creta uisebatur sub Arginûnte. Sunt ex Græcis qui irin harpyiarum sororem prodiderint, Cælius. Sunt qui Harpyiarum nomine Furias intelligant. unde etiam epulas abripere dicuntur, quod est furiarum. Hinc elegãter Horatius gulam dixit rapacibus

dignam harpyis: intelligi uolens, gulones dignos uideri, quibus harpyiæ furtim inuolantes edulia surriperent, in ipso edendi desiderio & epularum apparatu, sicuti Phineias diripuêre dapes, Cælius.

¶ Ex harpyis unam nomine Celæno (quæ seipsam apud Vergilium furiarum maximam uocat) Homerus Podargen nominat Iliad. π. & ex ea Zephyrum uentum Achillis equos, Balium uidelicet & Xanthum genuisse dicit: Τὼ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην, Τοὺς ἔτεκε Ζεφύρῳ ἀνέμῳ Ἅρπυια Ποδάργη Βοσκομένη λειμῶνι παρὰ ῥόον Ὠκεανοῖο. Vbi Scholiastes, Harpyiarum (inquit) nomina sunt Ἀελλώ, Ὠκυπέτη, Ποδάργη. sunt qui Harpyiam hîc armentalis equæ nomen faciant, cui à pedum albedine epitheton ποδάργη factum sit. Podarge nomen proprium est Harpyiæ, unde & Hectoris Pódargos denominatur. Dicit autem hæc poeta fabulosè propter nimiam istorum equorum celeritatem, quos & ποδήνεμους & ἀελλόποδας cognominat. Naturalis quidem ratio hæc est: Equæ cocepta genitalibus suis aduersa Boreæ aura (aut etiam Zephyri) pullos generosiores pariunt, quales nimirum & Achillis equi fuerunt. Sed nomen etiam & etymologia equi uelocis, quem Græci πόδας ἀργὸν uocant, ex Podarge harpyia natum esse, pulchrè colludunt, Eustathius. Et rursus alibi, Harpyia (inquit) genus uenti est: fingitur autem secundum fabulas dæmonium quoddam alatum equiforme (ἱπποφυὲς) ut & Pegasus secundum easdem equus alatus. Quoniam enim uiolēti quidam uenti etiam grauia corpora infernè subleuant ac tollunt, confictæ sunt harpyiæ uenti quidam crassi (σωματοειδῆ τινα πνεύματα) forma monstrosa, à quibus rapta dicuntur quæcunque quomodo euanuerint uel quo peruenerint ignoratur, (ὅθεν γίνονται ἀφανῆ:) ut poeta etiam sentit, inquiens, Ἅρπυιαι ἀνηρέψαντο. Etsi uerò cæteris Harpyis fabulæ manus attribuant ad raptum idoneas, ea tamen (Podarge) de qua Homerus hoc loco agit, manibus prædita uideri non potest propter equinam speciem. Cæterum equi Achillis Xanthus & Balius æquales celeritate dicuntur flatibus (uēti nimirum alicuius, ut Zephyri, aut harpyiarum uentorum, qui per allegoriam uolare dicuntur,) & ungulis pares harpyis iuxta Harpinnam illam apud Lycophr. quod parabolicum est, & non simpliciter accipiendum. nimium enim audacis & mendacis foret equos illos simpliciter Harpes (Harpyiæ) & Zephyri sobolem esse asserere, Hæc ille cum alibi tum in primum Odysseæ. Sunt qui scribant, ideo uirgines fingi, quòd omnis rapina arida sit ac sterilis, ideo plumis circundatas, quòd quicquid inuaserit rapina, cęlat. Volatiles autem, quòd omnis rapina ad uolandum sit celerrima. Dicitur enim aellò, quasi ἑλῶν ἄλλο, id est alienum tollens, (etymologia est absurda:) ocypete, citius auferens. Celænum uerò Græci nigrum uocant. Vnde & Homerus prima Iliados Rhapsodia, Αἶψά τοι αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί. Quæ omnia id demum significare agnoscimus, quòd aliena concupiscimus primò, mox expetita inuadimus, postremò inuncata semel abscondimus illatebramusque. Sed & ipsum Harpyiarum nomen inditum à rapacitate uidetur, siquidem eo nomine indicatur Græcis rapina. Vide plura apud Cælium 29.27. Ἅρπυιαι ἄτλητον ἀπὸ ψῶαν πνέεσκον: id est, Harpyiæ putidum & fœtidum odorem emittebant, Varinus: coniicio autem carmen esse Apollonij. Sirênas (Varinus corruptè habet Harpyias) Lycophron ἁρπυιογόνους uocat, ἀντὶ τοῦ ὀρνιθογόνους ἀπὸ μέρους. erant enim alatæ, & partes inferiores sicut aues habebāt, (superiores uirgineas, quod & Harpyis tribuitur. Vtrasque sanè pro meretricibus meritò per allegoriam interpreteris,) Isacius Tzetzes. Ἐοικότες ἁρπυίῃσι Καρπαλίμως ζαύγλῃσι μέγ' ἔνθορον ἀγαλόωντες, Calaber lib. 4. Exterruit ales Aello, Ouidius libro 3. Metam. Ἀελλός, furens, uel auis quædam, Hesychius & Varinus.

¶ Recentiores ueterum figmentis non contenti, plura insuper commenti sunt: Harpyiā (inquit author de nat. r.) primum hominem quem in deserto uiderit occidere ferunt, & si postea fortuito aquas inuenerit, (uel iuxta mare consederit,) faciemque suam in eis contemplata fuerit, mox sui similem hominem occidisse se animaduertentem, immodicè tristari, & omni tempore uitæ suæ occisum lugere. Sed hæc (inquit Albertus) fabulosa uidētur, tradita ab Adelino & Iorach. Harpyia quamuis rationis expers auis, aliquando tamen cicurata uocem exprimit humanam, Author de nat. r. ineptissimè mendacissimeque: quasi non satis fuisset Vergilium poetam Harpyiarū uni sermonē humanum tribuisse, nisi illi etiam qui philosophi uideri uolunt, simiæ purpuratæ, huiusmodi nugas simpliciter ceu ueras proponerent, quod hominis insanè deliri est. ¶ Penelope (Odyss. υ.) duas Pandarei filias orbas à Venere educatas, iā nubiles ab Harpyis raptas & Furijs traditas ait, Eustathius: ubi Harpyiæ à Furijs distinguuntur, cum alij easdem faciant.

¶ Harpyia, urbs Illyriæ iuxta Encheleas, Stephanus. Harpyia etiam nomen est unius è canibus Actæonis, apud Ouidium.

DE HELIODROMO.

HELIODROMOS est auis in India, quæ mox nata euolat ad Orientem uersus Solem: & statim cum Sol uertit se ad Occidentem, rursus eundem sequitur. Annum uitæ unum non excedit, parit marem & fœminam. Hæc auis pota gratiam conciliat. Nam si quis eam aperuerit, & interiora eius gestauerit, passans (condiens, inueterans) eam myrrha, ditescet. In cibo etiam sumpta bonam ualetudinem efficit. & qui gestauerit eam cum ab omni morbo tutus perpetuo, tum etiam diues reddetur, Kiranides.

¶ HEMIONION, Ἡμιόνιον, herba & auis quædam, Hesychius.

DE HELORIO.

HELORIVS, ἐλώειος, auis creci similis traditur, hic ut & trochilus & carulus, mari tranquillo littoribus aduolant, uictum ex piscibus quærens. Non probo eos qui elorium sine aspiratione scribunt. uidetur enim hæc auis (ardeæ uel ibidi similis) nomen παρὰ τὰ ἕλη, id est à paludibus accepisse, quòd circa eas nimirum degere soleat. ¶ Homerus ἑλώεια uocat ἑλκύσματα ἢ σπαράγματα: ut Iliados primo, Αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσι, παρὰ τὸ ἕλω τὸ φονεύω, ἢ παρὰ τὸ ἕλκω.

DE HERCYNIAE SYLVAE AVIBVS.

IN Hercynio Germaniæ saltu inusitata genera alitum accepimus, quarũ plumæ ignium modo colluceant noctibus, Plin. Saltus Hercynius aues gignit, quarum pennæ per obscurum emicant, & interlucent, quamuis densa nox obtegat, & denset tenebras. Vnde homines loci illius plerunque nocturnos excursus sic destinant, ut illis utantur ad præsidiũ itineris dirigendi, præiactisque per opaca callium, rationem uiæ moderentur indicio plumarum refulgentium, Solinus. ¶ Emeriæ (nomen corruptum apparet pro Hercyniæ) quæ noctu uolantes pennis aërem illuminant, & in tenebris magis quàm interdiu lucent; sicque produntur & capiuntur, Iorath. Author de nat. rerum & Albertus Magnus has aues lucidias à luce nominant.

DE HIMANTOPODE.

PORPHYRIONIBVS rostra & prælonga crura rubent. hæc quidem & himantopodi, multò minori, quanquam eadem crurum altitudine nascitur in Aegypto. insistit ternis digitis. præcipuè ei pabulum muscæ. uita in Italia paucis diebus, Plinius. Dubitandum autem uidetur, cum inquit, hæc quidem & himantopodi, utranque ne partem quæ in porphyrione rubet, hoc est rostrum & crura, an crura tantum intelligere debeamus. nam hic, pronomen cum de duobus dictum est, ad posterius referri solet. Vuottono quidem & Bellonio utranque partem in hac aue, similiter ut in porphyrione rubere placet. Scio hæmatopodas uideri nominatas aues has, à colore pedum sanguineo. Cęterum multi codices Pliniani tam in Indice quàm hoc loco, Imantopódas habent, ex argumẽto pedum, quasi loripedes. ait enim crura ijs præalta esse. nam & populi Aethiopiæ, qui serpendo (id est, ut Solinus interpretatur, flexis crurũ nisibus) ingrediuntur, Imantopodes Pomponio Plinioque uocantur. In disputationẽ reuoco, non decido rem, Hermolaus in Plinium. Sed himantopodes cum aspiratione scribendum ijs facile constat, qui Græcè sciunt. Lentis cruribus esse Himantopodas scribit Mela Pomponius: tu interpretare loreis, ex nominis quoque etymo, Cælius. Himantopodes (ἱμαντόποδες) aues nomen à crurum tenuitate habent. hoc nouum in eis, quòd maxilla inferiore fixa, superior solum ipsis moueatur, Oppianus lib. 2. de aucupio.

¶ Inter aues omnes mihi cognitas, nulla non quatuor digitos in pedibus habet, præter pluuialem, & tres alias: quarum unam Galli uocãt Guillemot, alteram Canne petiere, tertiam pie de mer, id est picam marinam, (bistardam ego addiderim, & charadrium nostrum) est autem pica hæc ueterum hæmatopus, quæ in nostris littoribus raró quidem, conspicitur tamen aliquando. ea corporis mole est, qua auis aigretta Gallis dicta, alis prædita instar gauiæ (muettam Gallicè uocat. cuius alæ oblongæ sunt, & in acutum ferè desinunt) corpore phœnicopteri (quem Galli flambant nominant) rostro quatuor digitos longo, ut gallinaginis, unde & gallinaginem marinam aliqui appellãt. figura quidem ab omnibus aliarum auium rostris differt: nam circa finem planum & latiusculum est, & in acutum desinit, (applati & agu par le bout,) & modicè nigrum in fine: cum cætero tota rubeat. Caput totum & collum: & tota superior (prona) alarum pars per transuersum albet, unde à picæ colore Galli nomen ei imposuerunt. In uentre etiam & sub alis alba est. Cauda in fine nigra, longa ut anatis. Digitos in pedibus duos habet coniunctos, & tertium interiorem separatum. calcis loco nullum habet retrò paruum ut cæteræ aues aquaticæ habere solent. Pedes ei molles, non ita sicci & duri ut in alijs. Crura tres digitos (sic habet textus Gallicus, uidetur autem corruptus, ne crura rostro breuiora sint) longa. digiti pedum breues, cum ungue uno flexo ut in bistarda. Caro eius improbatur, cum sit dura & ualde nigra. Gula prægrandis est, ampla & ualida, Bellonius in Singularibus Obseruationibus lib. 1. capite X I. sed rursus lib. 2. cap. 32. Supra (inquit) scripsi de ibide nigra, hæmatopodem esse conijciens: sed nunc re diligentius animaduersa, ibidem nigram cuius Herodotus & Aristoteles meminerunt esse statuo. magnitudine est qua auis Gallicè dicta corlis (arquatam interpretor) uel paulò minor, tota nigra, capite phalacrocoracis, rostro uersus caput plus quàm pollicari crassitudine, quod in acutius tendit, & modicè inflectitur, colore rubro: ut crura etiam, quibus alioqui ardeam stellarem refert. collo ut aigretta Gallorum, ita ut quum primum uidissem hanc auem corpore & habitu uel gestu ardeæ stellari simillima mihi uideretur, Hæc ille. atqui supra (lib. 1. cap. X I.) hæmatopodem, nõ hanc ibidem nigram (quæ mihi coruus syluaticus noster uidetur) sed aliam auem esse coniecerat, quam Galli uulgò picam marinam à coloris uarietate nominent: cum ibis nigra, ut ipse scribit, tota sit nigra.

¶ Est apud Anglos in locis palustribus auis quædam, longis & rubris cruribus, nostra lingua

redshanca dicta: cui an descriptio hæmatopodis Pliniani conueniat, qui apud Anglos degunt inuestigent & examinent, Turnerus. Ego hanc autem, de qua Turnerum sentire conijcio, primo loco inter duodecim Gallinularum aquaticarum genera descripsi, & Erythropodem maiorem nominaui. himantopodis quidem historia ei non conuenit. ¶ Eberus & Peucerus hæmatopodem & erythropodem nō distinguunt, & fringillam rubram interpretantur nulla ratione: nam & communem fringillam sic uocant, Rotfinck.

¶ HIPPOCAMPTVS, ἱππόκαμπτος, auicula quædam, Hesych. & Varinus.

¶ HIPPOS auis alicubi apud Aristotelem nominatur, Gaza piponem uertit: alibi uerò πίπραμ similiter piponem. Vide in Pico A.

DE HIRVNDINE DOMESTICA ET IN GENERE.

A.

HIRVNDINVM plura genera sunt. de apode seu cypselo scripsimus in Elemento A. de cæteris mox post præsentem historiam scripturi, in præsentia de hirundine urbana siue domestica, & si quæ de hirundinibus in genere afferri poterunt, agemus. ¶ Agur Hebraicam uocem aliqui hirundinem interpretantur: alij picam, alij gruem esse malunt: Vide in Grue A. ¶ Sus uel sis, Hebraicè à quibusdam hirundo exponitur, (ut Hierem. 8.) ab alijs grus, uel miluus, ut dixi in Equo A. Chauraf, id est hirūdo, Syluaticus. apud Serapionem legitur thartaph: apud Auicennam libro 2. cap. 356. chatas uel chataf. Hirundo, chauraf & algardaione idem significant, Syluaticus. ¶ Græcè χελιδών, & hodie uulgò χελιδόνι, uel χελιδώνη. ¶ Italicè rondine, uel (ut alij scribunt) rendena, rondena, rundina, rondinella, cesila, zisila. Rondone uerò Italicè dicta apus est, quæ & biui alibi. ¶ Hispanicè golondrina, andorinha. ¶ Gallicè harondelle. ¶ Germanicè Schwalbe/Schwalb, à nostris Schwalm/Hußschwalm. Saxonibus Swale, Flādris Swalwe: Brabandis arunde, à Gallica uoce. ¶ Anglicè swallowe. ¶ Illyricè wlastowige.

B.

Hirundines Thebarum tecta subire negantur, quoniam urbs illa sæpius capta sit, nec Biziæ in Thracia propter scelera Terei, Plinius. Hirundo est auis leuissima, rostro paruo, forma grata, nigredine decentissima, modicam habet carnem & nigram, plumas multas, Author de nat. rerum. Cyanea, id est cœrulea hirundo cognominatur Simonidi apud Athenæum: Aristophani ποικίλα, id est uaria. Hirundinis pennæ præ nimio frigore interdum albescunt, Aristot. Idem in libro de coloribus aliam causam adfert cur hirundo & alia quædam animalia ante tempus albescant uel canescant, ut recitaui in Ceruo B. ex interpretatione Ruellij. sed præstat uerba authoris Græca apponere. καὶ μέλας (λευκὸς lego cum Ruellio) δ᾽ ἤποτε πέφηνε καὶ ἔλαφος καὶ ἄρκτος. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ὄρτυξ, καὶ πέρδιξ, καὶ χελιδών. ὅταν γὰρ ἀσθενήσωσι τῇ γενέσει πάντα τὰ τοιαῦτα, διὰ τὴν ὀλιγότητα τῆς τροφῆς, πρὸ ὥρας ἐκπεττόμενα (forte ἐκπεττομένης) γίνεται λευκά. Albæ hirundines aliquandò apparent, sicut dicit Alexander Myndius, Aelianus. Hirundo alba non minor perdice in Samo apparuit, Heraclides. ¶ Hirundo auis est parua, dorso & alis nigra, uentre alba, rubea sub gutture, Albertus. ¶ Hirundines domesticæ primi hirundinum generis sunt, sanguinolento pectore nobiles, Turnerus. Et rursus, Ad primum genus referri possunt hirundines illæ in domibus rusticorū semper nidificantes, quas à reliquis generibus, duæ sanguinolentæ maculæ, quas utrinque in pectore uideas, distinguunt. Hirundo Tecta subit, neque adhuc de pectore cædis Excessere notæ, signataque sanguine pluma est; Ouidius. Et manibus Progne pectus signata cruentis, Vergilius. Hirundines domesticæ nigræ sunt, Eberus & Peucerus. ¶ Vt pennis preualere, sic pedibus degenerare uidetur hirundo, Aristot. Hoc differunt apodes ab hirundinibus tam agrestibus quàm domesticis, quòd tibias habent

hirsutas,

hirſutas, Georg. Agricola. ¶ Hirundines caudam habent longam, bifurcatam, Albert. ¶ Sola hirundo ex his quæ aduncos ungues non habent, carne ueſcitur, Plinius. ¶ Hirundini, ut auiculis omnibus, nō gula amplior, nec ingluuies, ſed uentriculus longior eſt, Ariſtot. Fel earum alijs uentri, alijs inteſtino adhæret uel in eodem hirundinum genere, Idem.

C.

Hirundo ſola auium non niſi in uolatu paſcitur, Plinius. Carne ueſcitur, etſi unguibus non ſit aduncis, Ariſtot. Sola carne ueſcitur ex ijs quæ aduncos ungues non habent, Plin. Apibus iniuriam infert, Ariſtot. apes populatur, Plin. Muſcis & apibus inſidiatur, Albert. Capiunt cicadas, Plutarchus, Aelianus & Philes.

¶ Heſiodus teſtatur luſciniam ſolam auium ſomni expertem eſſe, & aſsiduam in uigilijs: hirundinem uerò non prorſus ſemperq; uigilare, ſed dimidium tantummodo ſomnum perficere, Aelianus in Varijs.

¶ Hirundinum genera ut pennis præualent, ſic pedibus degenerare uidentur, Ariſtot. Volucrum ſoli hirundini flexuoſi uolatus, uelox celeritas, quibus ex cauſis neq; rapinæ cæterarū alitum obnoxia eſt, Plinius.

¶ Volucrum pleræq; à ſuis uocibus nominātur, ut hirundo, ulula, Varro. Drinſat (aliâs Trinſat) hirundo uaga, Author Philomelæ. Regulus atq; merops, & rubro pectore Progne Conſimili modulo zinzilulare ſciunt, Idem. χελιδόνας ψιθυρίζειν apud Pollucem legimus. τιτυβίζει, ὡς χελιδὼν φωνεῖ, Heſychius & Varinus. τιτυβίζεται, ποιὸν ἦχον ἀποτελεῖται. καὶ Βάβριος, ἔπη χελιδόνος ταύτης ἀπούσας μακρὰ τιτυβιζούσης, Suidas. Cantu ualent hirundines, Aelianus. Nulla auis cum aut fame, aut frigore aut alia moleſtia afficitur, canit, ne ipſa luſcinia quidem, aut hirūdo, & upupa, quam quidem aiunt præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone. Hirundo garrula eſt, & diem præcinendo nunciat, Albertus. Cum primum redierint uêre, cantu priſtinis nidis inuentis applaudere & ſibi gratulari uidentur, mirificè uario & quaſi articulato, ut uerbis etiam quibuſdam gaudium ſuum teſtari uideantur uulgò.

¶ Auium quædam perennes ſunt ut columbæ, aliæ ſemeſtres ut hirundines, Plinius. A noſtris obſeruatum eſt aduenire eas Martio, abire Auguſto. Fauonium quidam ad VI. cal. Martij chelidonian uocant ab hirundinis uiſu, Plinius. Diſcedunt ante hyemem, Ariſtot. hybernis menſibus, Plinius. Abeuntes eas aliquando palumbi aliqui comitantur, Ariſtot. Ciconię à nobis prius recedunt quàm hirundines, & hirundines quàm coturnices, Albert. Milui non ante hirundines abeunt, Plinius. Signum orientis Arcturi ſeruetur hirundinum abitus, nanq; deprehenſæ intereunt, Idem 18.31. Hirundo tandiu hominum hoſpitio utitur, dum pullos ex ſeſe pepererit ac aluerit: deinde ingrata in deſertos receſſus abſtruſa latet, Aelianus. Hirundines (tam domeſticæ quàm agreſtes, G. Agricola) hyeme ad loca tepidiora abeunt, ſi uicina ſint: at ſi longè diſtent, non mutant ſedem, ſed ſe ibidem (in anguſtis montium locis, G. Agricola) condunt, Ariſtot. Iam uiſæ ſunt multæ hirundines in anguſtijs conuallium nudæ, atq; omnino deplumes: milui etiam de huiuſmodi locis euolaſſe, cum primum apparerent, uiſi ſunt, Idem. In uicina abeunt, apricos (aliâs Africos) ſecutæ montium receſſus: inuentæq; iam ſunt ibi nudæ atq; deplumes, Plinius. Iam uiſum eſt quòd hirundines in plantis quibuſdam concauis ſe abdiderunt: & hoc accidit in quadam ſylua ſuperioris Germaniæ, ubi inciſa quercus putrida inuenta eſt plena hirundinibus, & fuit multus puluis ligni putrefacti in quercu: & ſimiliter uiſum eſt de miluis, Albert. Idem hoc Pompeius Columba, uir maximus rerum naturæ rimator, in Germania ſe reperiſſe in concauo cuiuſdam arboris in imo fluminis exortæ, teſtatus eſt mihi, Auguſt. Niphus. Comperi latêre hyeme hirundines in nido ſuo tanquam mortuas, proinde non puto auolare eas. Totam hyemem habent ſecum recentia oua, reuiuiſcunt autem ſub æſtatem. Quare iudico mirabile quoddam opus eſſe, ac imaginem reſurrectionis noſtrorum corporum, Innominati authoris uerba hæc ſunt quæ recitat Gaſp. Heldelinus in Encomio ciconiæ. Idem rurſus in excauatis arborum truncis hirundines abſcōdi ſcribit. Hyematum Alexandriam hirundines, miluos cæteraſq; uolucres, pontum hyeme adueniente à noſtris regionibus Europæis tranſuolantes, tendere cognoui, Petrus Martyr lib. 2. Legationis Bab. In Libya circa fontes Nili milui & hirundines perennant, (id eſt non recedunt inde, quòd regio admodum calida ſit,) Herodotus lib. 2. Per uer ad nos ueniunt, flare incipiente Fauonio, Grapaldus. Hirundo cuſtodit tempus aduentus ſui, Albert. Ab Arcturi ſydere ad hirundinum aduentum, notatur cornicem in Mineruæ lucis templiſq; rarò, alicubi omnino nō aſpici, Plin. Arcturi ortus & hirundinis aduentus à Columella coniunguntur, tanquam eiuſdem temporis.

¶ Hirundo tecta ſubit, Ouidius. Hirundines uolucres aduenæ in tecto pullos faciunt, Varro. Intra domos hominibus habitatas nidificant, Albertus. Nidum hirundo confingit implicito luto feſtucis ad normam lutariæ paleationis: & ſi quando luti inopia eſt, ſeipſa madefaciens uolutat in puluere omnibus pennis. ſtragulum ſibi etiam more hominum facit, duriora primum ſubijciens, & modice totum conſternens pro ſui corporis magnitudine, Ariſtot. Nidum luto conſtruunt, ſtramento roborant. Si quando inopia eſt luti, madefactæ multa aqua pennis puluerem ſpargūt. Ipſum uerò nidum mollibus plumis flocciſq; conſternunt tepefaciēdis ouis, ſimul ne durus ſit infantibus pullis, Plinius. ¶ Si luti facultas ſit, id hirundo unguibus fert, nidumq; ex eo fingit: ſin minus luti fa-

cultas ei detur, aqua se conspergit, atq; in pulue rem se abijciens, alas luto mergit, idq; post alis agglutinatum rostro excutiens, nidificat, Aelianus. Primum festucis solidioribus ceu fundamento iactis, molliores insuper adfigunt. Luti, quo cemento & ueluti glutino nidum ædificandum relinunt, cum penuria est, ad lacum sinúmue proximum aduolantes, summis alis sic stringunt aquas, ut humescant liquore tantum, nihil grauentur autē: mox concepto his puluere, illinunt aspera, hiantia glutinant, Plutarchus. Pulchrè intelligit hirundo, quòd si teneros, ex pennisq; nudos in duris fruticibus pullos requiescere sineret, non ferendis doloribus premerentur: quamobrem in ouium tergo considens, floccos lanarum euellit, indeq; suis pullis nidum quàm mollissime substernit, Aelianus. Hirundinum duo prima genera (nempe domesticum & quod in cauis riparum nidificat iuxta aquas) artificiosos nidos sibi construunt, grauia inferius, & leuia superius ponendo, & erigendo parietes. foramen in nido relinquunt, per quod intrent: interiora nidi, pilis plumisq; impositis, mollia & calida faciunt, Albertus. Omnes quæ in muris nidificant, claudunt nidos præter foramen per quod intrant, Idem. Figuram operi nec angulosam, nec multifidam, sed æquabilem, & quantum id fieri potest sphæricam maximè inducunt. Hæc enim omnium est cum firmissima tum capacissima, & animantium insidijs minus patet, Plutarchus. Boreæ & uentorum qui ex Thracia spirant flatus non amant, & nidos inde auersos collocant, Oppianus. Redire quotannis uēre ad eosdem nidos solent.

¶ Auersæ hirundines coeunt, contra atq; cæteræ aues, Aelian. Hirundo fœmina libidinis imagine concipit aut puluere, Author de nat. r. ¶ Hirundines bis anno pariunt, Plin. Cætera quæ carne uescuntur, non plus quàm semel anno parere exploratum est, hirūdo una bis anno nidificat, Aristot. Primi partus oua quandoq; propter hyemem (frigore. prima enim omnium parit) corrumpuntur, posteriora uerò pullos proferunt, Physiologus: sed Aristot. de hist. 5. 13. de merula hoc refert: cum qua etiam hirundinem nominauerat, ea tātum ratione quòd similiter bis pareret. Non amplius quinq; ferre in utero atq; parere solet, Aelianus. Hirundines quæ in Italia pariunt, non in omnibus terris pariunt, Varro. Pausanias cum dixisset hirundines in Daulia non parere, subiungit: Nec in ipsa quoq; Terei Thracis patria, his uerbis: φωκεῖς δὲ λέγουσιν ὡς τῇ φιλομήλῃ καὶ ὄρνιθι οὔσῃ, Τηρέως δὴ δεῖμα, καὶ τῆς πατρίδος ἀπέστη τῆς Τηρέως, Hermolaus. ¶ Hirundini cæci primò pulli, & ferè omnibus quibus numerosior partus, Plinius. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, uidelicet quæ cum paruæ corpore sint, multos progenerant, ut cornix, hirundo, &c. quamobrem si quis hirundinum nouellarum adhuc oculos præpungat, rursum incolumes reddentur. cum enim fiunt, non facti iam, corrumpuntur. itaq; denuò oriuntur ac pullulant, Aristot. Hirūdinum pullis, laceratis oculis subnasci alios nonnulli referūt, Aristot. Et rursus, Pullorum hirundinis adhuc recentium oculi, si quis stimulo (acu) eos uexârit, resanescunt: & cernendi uim postea planè recipiunt. Serpentium catulis & hirundinum pullis, si quis eruat oculos, renasci tradunt, Plinius. Philosophi hos renasci tradunt, quòd imperfecti sint, medici dicerent quòd humidiores sint, Cardanus. hoc si uerum est, cur non omnibus renascerentur, cum natiua humiditas pullis omnibus maximè abundet? quare magis placet Aristotelis ratio. nam quod lęditur antequam perfectum sit, & interim dum crescit, facilius resarcitur. aliorum uerò pullorum oculi statim perfecti sunt. Hirundinum pullos plena Luna excæcant, restitutaq; eorum acie capita comburuntur ad oculorum remedia, Plinius: quasi plena Luna excæcati facilius restituantur. Aristoteles in Samo ait albam nasci hirundinem, cuius oculos si quis pupugerit, statim quidem excæcatur, pòst uero uisum recipit: &, sicut ille dicit, sic acute quemadmodum à principio uidet, Aelianus interprete Gillio: quasi non in quauis hirundine (aut cuiusuis potius hirundinis pullis, ut alij authores scribunt, & Aristoteles ipse in libris de hist. & de gener. anim. Nam in Mirandis narrationibus, albam quidem hirundinem in Samo nasci scribit, sed nihil aliud addit) sed in alba tantum in Samo hoc accidat. Hirundinis pulli (inquit alibi Aelianus) similiter atq; canum catuli, tardum uisum accipiunt. Veruntamen eadem mater admota herba quadam uisum eis affert: & adhuc ex ætatis infirmitate alis hæsitantibus tremebundos, parumq; ad uolandum habiles, è nido ad cibi inquisitionem profert. Huius herbę homines quamuis compotes fieri summo cupiant opere, nunquam tamen in hac parte eorum studio satisfactum est, Aelianus. atqui alij authores pleriq; omnes chelidoniam, id est hirundinariam hanc herbam nuncupant. Chelidonia hirundines oculis pullorum in nido restituunt uisum, ut quidam uolunt, etiam erutis oculis, Plinius. Et alibi, Chelidoniam uisui saluberrimam hirundines monstrauere, uexatis pullorum oculis illa medentes. Si quis hirundinum pullos excæcauerit, hirundinarię herbæ rostro demorsę liquorem oculis infundunt, & noxam cęcitatis amoliuntur, Oppianus. Sed de hoc ex chelidonia remedio, an eo hirundines utantur, nihil omnino certi constat, Niphus. Extrinsecus interdum si ictus oculum lædit, ut sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est, quàm sanguine uel columbæ, uel palumbi uel hirundinis inungere. Neq; id sine caussa fit, cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimeq; (celerrimeq;) hirundinis. unde etiam locus fabulæ factus est, aut per parentes aut id herba (quidam legit, per parentes id herba) chelidonia restitui, quod per se sanescit, Celsus. Chelidonia herba in hirundinum stercore nascitur, quæ oculis plurimum suffragatur, Marcellus. ¶ Pullus hirundinis auidè clamat & ieiunus & de nocte, Author de nat. r.

¶ In

¶ In uentre hirundinum pullis lapilli reperiuntur candido aut rubenti colore, qui chelidonij uocantur, Plinius. Nos quæcunq; de his lapillis obseruauimus, omnia in G. referemus.

D.

Hirundo hominis studiosa est, cuius contubernalem se esse gaudet: cum ei rursus bonum uidetur, discedit. Homines Homeri lege hospitalitatis eam tecto recipiunt: qui præcipit, hospitem præsentem esse diligendum, discedere uero uolentem dimittendum, Aelianus. Hirundines hominibus maximè familiares & contubernales sunt, Oppianus. ¶ E uolucribus hirundines sunt indociles, è terrestribus mures, Plinius. Hirundinem & murem animalia indomita esse dicunt: sed ego sæpe mansuefactas uidi, & ad manum uolantes sicut aliæ aues aduolant, Albertus. Animalia complura nec placida, nec fera sunt, sed mediæ inter utrunq; naturæ, ut in uolucribus hirundines, apes, Plinius. Ex animalibus duo, quæ hominum hospitio utuntur, musca (mus Plinio, sed de utroq; uerum est) nulla arte ad hominum tractationem mãsuescere possunt: neq; nobis quicquam officij cum quapiam animi grati uel minima significatione compẽsant. nam musca quòd sibi timeat negotium exhiberi, prehensari perhorret. hirundo uerò sic homini diffidit, ut neq; mansuefieri possit, neque quicquam non periculi plenum ab homine expectare, Aelianus. ¶ Hirundinibus aduersus blattas defensionem natura largita est. nam cum blattæ earũ ouis perniciosæ sint, matres apij folia ante pullos proijciunt, ob idq; ab illis ad pullos accessus fieri nequit, Aelianus. Quanta solertia earum in nidi extructione sit, dictum est in C. & quomodo pullorum oculis chelidonia herba medeantur.

¶ Hirundinem accipiamus maternæ sedulitatis in filios grande documentum, Ambrosius. In fœtu summa æquitate alternant cibum, Plinius. In enutrienda prole mira tam mas, quàm fœmina equitate laborat. Impartit pullis singulis cibum, obseruans consuetudine quadam, ne qui acceperit, bis accipiat, Aristot. Iustitiam mater hirundo aduersus filios suos seruat, in distributione cibariorum suam cuiq; tribuens dignitatem. nõ enim unica tantum cibi uectione omnes pascit, neq; enim posset, cum ea quæ affert pusilla, & pauxillula sint: primum in lucem editum primò pascit: deinde ab illo secundum: tertium, tertio loco partum alit: sicq; deinceps usq; ad quintum progreditur, Aelianus. Pullos suos hoc ordine pascunt, ut illi qui cibo accepto locum mutauerit, nihil amplius largiantur, donec ad pristinum suum locum redierit, Oppianus. ¶ Notabili mundicia egerunt excrementa pullorum: adultioresq; circumagi docent, & foris saturitatẽ emittere, Plinius & Aristot. Lapillum dicuntur pullo excluso dare, Plinius. uide infra in G. Aegyptiorum sapientes, omnes parentum opes filijs relictas uolẽtes innuere, hirundinem pingunt. illa enim iam morti proxima, luto seipsam uolutat, & pullis latebras (nidum, ut in C. dictum est. quanquam alij non moribundam, sed quandocunq; nidificare uoluerit, hoc eam facere, id est aqua se aspergere, tum in puluere uolutari scribunt, cum luti inopia est) comparat, Orus 2.32. ¶ Hirundines & apes suas gregales extinctas eijciunt, Aelianus. Io. Tzetzes cadauera sui generis hirundines sepelire scribit. ¶ Quomodo aggerem Nilo, quo minus inundet, opponãt, uide infra in Hirundine riparia. Hostilem in modum apibus insidias moliuntur hirundines, Aelianus: ego non tanquam hostes, sed cibi gratia tantum apibus eas insidiari dixerim. Hirundines & passeres interficiunt se cum cõueniunt in una domo, Auicenna. Albertus hirundines illas quæ in muris exterius & lapidibus nidificant, mirè cum passeribus dissidere scribit. uide infra in capite de hirundinibus syluestribus. ¶ Coluber aliquando hirundinis nidum inuadit, ut pullos eius deuoret: ea (parens) primum auolat lugubriter canẽs, cum uerò pullos iam perire animaduerterit, superato metu ad colubrum aduolat, & circa eius maxillas se uoluit, donec ab eodem hoste conficiatur, Oppianus lib. 5. de piscibus.

E.

Hirundo musicæ reuerentia permotis non ab apiarijs occiditur, alioqui ad necandum facilis. satis enim est eas prope alueos nidificare prohibere, Aelianus. Hirundines apibus nocent, Idem, Aristot. & Florentius in Geopon. quare nidos earum alueis propinquos apiarij tollunt, Aristot. Absint ab aluearibus meropes, aliæq; uolucres, Et manibus Progne pectus signata cruentis, Vergilius. ¶ Vulgus hirundinum aduentu gaudet, & tanquam fortunatas aues hospitio libenter suscipit, ut nidos earum uastare plerisq; religio sit. ¶ Cecina Volaterranus equestris ordinis quadrigarum dominus, comprehensas in urbe secum uictoriæ nuncias amicis mittebat, in eundem nidum remeantes illito uictoriæ colore. Tradit & Fabius Pictor in annalibus suis, cum obsideretur præsidium Romanum à Ligustinis, hirundinem à pullis ad se allatã, ut lino ad pedem eius alligato nodis significaret, quoto die adueniente auxilio eruptio fieri deberet, Plinius.

¶ Hirundo certa aduentus sui tempora obseruat, eoq; ueris initium nunciat, Aelianus & alij. Veris & aduentum nidis cantarit hirundo, Columella. Garrula est, & diem canendo prenunciat, Albertus. Vere homines cantãdo excitat, Kiranides. ¶ Aratus inter signa pluuiæ (licet Theon Scholiastes χειμῶνος signum faciat) ponit hirundinem circa lacus aquæ tam proximè uolitantem ut etiam uentre cõtingat. Ἢ λίμνην πέρι δηθὰ (συνεχὲς) χελιδόνες ἀΐσσονται γαστέρι τύπτουσαι αὔτως εἰλυμένον ὕδωρ, id est aquam à uento commotam. Aut arguta lacus circunuolitauit hirundo, Auienus ex Arato. Hyemem (tempestatem) presagit hirundo tam iuxta aquam uolitans, ut penna sæpe percutiat, Plin.

F.

Hirundines à pauperculis quibusdam, ut apodes quoq;, etiam in cibum admittuntur. Alimen-

tum ex eis nocuum & feruidum est, Bapt. Fiera. Remedij quidem gratia sumi à medicis iubentur, ut referetur in G.

G.

Efficaciores ad omnia quæ ex hirundinibus monstrantur, pulli syluestrium (hirundinum sunt:) multò tamen efficacissimi ripariarum, Plinius. ¶ Linguæ ulcera & labrorum hirũdines in mulso (in melle uel mulso, Sextus. in mulsa, Constantinus) decoctæ sanant, Plinius. Ad morsum canis rabidi laudant hirundinis decoctum epotum, Plinius. Sunt qui hirundines totas censeant deuorandas aduersus quartanas, Plinius inter remedia à Magis prodita. Si hirundinum pulli tres tribus offis in fauces boum (cum uino) deijciantur, toto anno eos ualere quidam scripserunt, Plinius & Columella. ¶ Aqua hirundinum sic fit: Hirundines iuuenes tritas misce cum castoreo & pauco bono aceto, & destilla. Hæc aqua à ieiuno pota est uera medicina morbi caduci ex quacunq; causa oborti, & quamuis aliquis hunc morbum quinquẽnio passus fuerit, curabitur, idq; perfectè, si per dies quatuor huius aquæ parum biberit. phrenîtin quoq; pota intra nouem dies curat. cerebrum corroborat magis quàm ulla medicina. uentriculum purgat. pectus emollit, neruos confirmat, & resolutionis eorum causas exterminat, genituram auget, & refrigeratos calfacit. Cum hyssopi decocto pota, hydropem ex causa frigida curat: item febres quotidianas, & capitis dolorem tollit, somnum facilem præstat, concoctionem iuuat, & urinæ (aliâs alui) excretionem promouet. Sed abstinento ea grauidæ, ne fœtus in utero periclitetur. Pilos remouet ubicunq; cuti puræ illinitur, ita ut nunquam renascantur, Lullius & Aegidius. ¶ Hirundines comestæ (frequenter, Kiranid.) caducos sanant, Sextus. Pulli hirundinum uel assi, uel elixi, in cibo sæpius sumpti, oculis caligantibus efficaciter prosunt, Marcellus. Hirundines uti ficedulæ (paratæ) in cibo, aciei uisus medicamentum præbent, Dioscor. Hirundo in cibo acuit uisum: & aliquando exiccata (inueterata & trita) datur in potu aurei pondere, Auicenna. Verum hoc posterius remedium non ad uisum acuendum, sed aduersus anginam à Dioscoride ponitur: quanquam id ipsum etiam aduersus anginam positum ab Auicenna repetitur, Salitur (inquit) & exiccatur, & bibitur aurei pondere aduersus synanchen. Vnde apparet illum in posteriore secutum Dioscoridem: in priore uerò Galenum, qui tamen simpliciter non tanquam ad uisum acuendum hoc remedium à nõnullis usurpari scribit, &c. Et ipsæ & pulli exiccati (σκελετευθέντες: Marcellus Vergilius uertit, sale inueterati, Plinius in sale seruati, Ruellius simpliciter exiccati) si drachmæ pondere ex aqua bibantur, hos iuuant qui angiuæ morbo conflictantur, Dioscorid. Sunt multi qui cuiuscunq; hirundinis (domesticæ, syluestris, aut ripariæ) pullum edendum censent, ne toto anno metuatur anginæ malum, Plinius. Vulgò audio, si quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari, Celsus. Pullus hirundinis syluestris, uel melius si ripariolæ, certè etiam domesticæ assus uel elixus comesus, anginam uelocissimè certissimeq; sanat: adeò ut hominem ab hoc morbo per totum annum tutissimum præstet, Marcellus. Aduersus anginam, Ius in quo hirundinum pulli cocti fuerint accipitur tepens, & intra fauces continetur, atq; aliquid inde transmittitur, Marcellus. Laboranti uuæ diuturno labore hæc cura succurrit: Hirundinem uiuam testa Africanæ cochleæ includes, eamq; phœnicio inuolutam, lino circa collum subligabis, intraq; diem nonũ omni molestia liberaberis, Idem. Ad gurguliones inflammatos & tonsillas, aiunt aliqui summè facere hirundinum pullos teneros ualde, siue recentes, siue inueteratos assos & in cibo exhibitos. statim enim leuant suffocationem, Archigenes apud Galenũ de compos. sec. loc. Hirundo comesta partum accelerat, Kiranides.

¶ Ex hirundinibus crematis remedia. Hirundines ad remedia sic rectè urentur: Pullos hirundinum implumes in olla noua pones, & modicum salis superinijcies: & ollam luto obturatam super prunas aut in furno collocabis, donec cremati fuerint, Bulcasis. Hirundines ad remedium contra anginas (inquit Asclepiades apud Galenum de compos. sec. loc.) uruntur hoc modo: Pullos sale conspersos unà cum pennis in fictile conijcimus, obturatumq; prunis imponimus. Gratia habenda est Asclepiadæ (inquit Galenus) ob id quòd tam diligenter describit, quomodo hirundinum pullos uri iubeat, & quòd ipsa animalia & non eorum recrementa in pharmaci (contra anginam) compositionem præparanda censeat. Leonellus uerò Fauentinus remedia anginæ describens, hirundinem hoc modo comburi uult: Decolletur (inquit) & sanguine euacuato deplumetur, & saliatur, deinde ponatur in uase uitreato oris angusti: & claudatur os uasis cum luto, & relinquatur in furno donec præ ariditate facile teri possit. Plinius ad oculorum remedia uiuas hirundines cremari iubet: alibi uerò ad anginam pullos strangulatos cum suo sanguine comburi. ¶ Vlcus etiam annosum coalescet si cineres hirundinis altæ ei inducas, Serenus. Hirundinis pullorum cinis cum lacte tithymalli spumaq; cochlearum, pilos in palpebris incommodos euulsos renasci non patitur, Plin. Sunt puto qui hirũdini ustę, nõ hirundini, psilothri uim tribuant. sed cum addiderit pullos Plinius, hirũdini legere non possumus. Si spina uel aculeus in pede aliaue parte canẽ lęserit, extrahet illum impositus puluis hirundinellarũ (cinerem de pullis hirundinũ intelligo) in olla noua cũ partibus intestinis (cum ipsis intestinis) combustarum: quod medicamentũ tanquam saluberrimum in pyxide reseruandum est, Albert. Ego hunc cineris hirundinum usum apud ueteres non reperio: cæterum harundinis, quam phragmiten cognominat, radicem concisam per se, & unà cum bulbis illitam, surculos & cuspides extrahere, Dioscorides tradit. Contra canis rabiosi morsus prodest glebula ex hirundi-

hirundinum nido illita ex aceto, uel pulli hirundinis combuſti, Plin. Ad ſoluendam ebrietatem, Cineris hirundinum aduſtarum quantitatem ſufficientem da ebrioſo, Author Theſauri pauperum. Ad comitialem, Aptus muſtelæ cinis eſt & hirũdinis unà, Serenus. Hi duo cineres miſti comitialibus quotidie in potu dandi ſunt, Plinius. Nuper amicus quidam noſter remedium aduerſus comitialem à medico quodam in Germania celeberrimo exhiberi ſolitum his uerbis mihi deſcripſit: Cineri de quatuor hirundinum pullis combuſtis, drachmas duas caſtorei addebat, & unciam aceti fortis. hæc mixta linteolo exprimebat, & expreſſum inde liquorẽ ægro ante uel mox poſt paroxyſmum propinabat. Tam pullorum quàm matrum in fictili olla (ἐν χύτρᾳ, Auicennæ interpres habet in uitro) crematarum cinis cum melle (ſi ex eo fiat alcohol cum melle, Auicenna) oblitus, oculis claritatem adfert, Dioſcor. & Kiranides. Hirundines uiuas cremare, & cinere earum cum melle Cretico inungi caligines utiliſsimum eſt, Plinius. Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines, Hirundinis pulli cinerem cum melle in oculos mitte, Sextus. ¶ Hirundinum pulli in cinerem combuſti, faucium morbis medentur, Sextus uel Aeſculapius & Conſtantinus. Hirundinum ripariarum pulli ad cinerem ambuſti, mortifero faucium malo, multisq́ aliȷs morbis humani corporis medentur, Plin. Cinerem ex hirundinibus aduerſus anginam aliqui in potu dant, aliȷ illinunt uel per ſe cõtingendo, uel cum melle, aliȷ cum canna tenui inſpirant. Vulgo audio, ſi quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari: ſeruatumq́ eum ex ſale cum is morbus urget, comburi, carbonemq́ (cinerem) eius cõtritum in aquam mulſam (quæ potui datur) infricari, & prodeſſe. Id cum idoneos autores ex populo habeat, neq́ habere quicquam periculi poſsit, quamuis in monumentis medicorum non legerim, tamen inſerendum huic operi meo credidi, Celſus. Anginis ſuccurritur cinere hirũdinis ex aqua calida poto. huius medicinæ auctor eſt Ouidius poeta. ſed efficaciores ad omnia ex hirundinibus remedia pulli ſylueſtrium ſunt: multò tamen efficaciſsimi ripariarum. Strangulatos cum ſanguine comburunt in uaſe, & cinerem cum pane aut potu dant. quidam & muſtelæ cineres pari modo admiſcent. ſic & ad ſtrumæ remedia, & comitialibus quotidie in potu, Plinius. Crematarum hirundinum cinis pro diſcutienda angina utiliſsimus eſt, quem deinceps utinam medici in uſum traherent, Amatus Luſitanus: an uerò intra corpus ſumi debeat, an foris adhiberi non exprimit. Palatum cinere hirundinis aduerſus ſynanchen utiliter tangitur, Auicenna. Hirundinum combuſtarũ cinis cum melle Attico mixtus, faucibusq́ inditus, & anginam reprimet, & ulcera ſi quæ arteriȷs inerunt cõtacta purgabit ſanabitq́, Marcellus. Præcipuè contra ſynanchen prodeſt, ſi hirundininos pullos uiuos in nido prendas, & uiuos incedas, ut puluis ex his fiat, die Iouis, Luna uetere. ſed obſerua ut impares in nido inuenias, & quãti fuerint exuras. horum in calida aqua puluerem bibendum dabis, & de ipſo puluere digito locum ſynanches ab intro continges, miraberis remedium. ſed inlotis manibus remediũ facies, Idem. Hirundinum cinere cum melle commodè perunguntur anginæ, Dioſcor. & Kiranides. Aſclepiades & Andromachus pullorum cinerem anginis illinunt, Dioſcorides uerò tam matrum quàm pullorum cinere utitur. Marcellus Empiricus cap. 15. remedium ad anginam deſcribens compoſitum, hirundinũ pullorum exuſtorum cinerem adȷicit. & rurſus alteri hirundinum ſylueſtrium pullorum exuſtorum cinerem: quod quidem Liuiam Auguſtam ſemper compoſitum habuiſſe dicit, & reconditum in uaſculo uitreo. facere enim mirificè aduerſum anginam & ſynanchen. Eandem compoſitionem paululum uariantem (ubi Galenus habet ſeminis apiȷ, Marcellus habet opiȷ, quod non placet) Galenus deſcribit lib. 6. de compoſ. ſec. locos. uocat autem ſtomaticam illitionem ex beſaſa, hoc eſt ſemine rutæ ſylueſtris. Celebre eſt (inquit) & hoc pharmacum ab Andromacho deſcriptum. Id inter alia apud Galenum recipit cinerem hirundinum recentem: apud Marcellum, hirundinum ſylueſtrium pullorum cinerem. Hoc ipſum pharmacum (inquit Galenus) etiam Heras ſcripſit, ut parum abſit quò minus penitus idem ſit. de hirundinibus quidem ambo obſcurè tradiderunt, quanquam aliȷ clarè ſcripſerint, niſi quòd inter ipſos non conuenit. aliȷ enim nidũ urere iubent, ex ſtercoribus hirundinum maximè compoſitum, aliȷ ipſas hirundines, aliȷ ipſarũ pullos. Hi uerò obſcurius ſcripſerunt: & Andromachus quidem cineris hirundinum recentis: oportebat autem ipſum apponere uſtarum. tale enim quiddam cineris uox ſignificat, niſi nidum ipſum terere ac lęuigare iubet. Heras autem, hirundinum recrementi, non apponens uſtarum. Forte igitur neuter uult comburi debere hirundinum recrementum, quemadmodum aliȷ. In quibuſdam tamen exemplaribus ſic ſcriptum eſt, Hirundinum tenerarum unciam j. quemadmodum in aliȷs hirundinum à trabibus. Palàm eſt autem acre & diſcuſſorium hoc pharmacum eſſe ex hirundinum excrementis conſtans: quemadmodum etiam alia omnia omnium animalium ſtercora, aliqua magis, aliqua minus: uelut etiam ipſorum animalium uſtorum cinis, Hæc Galenus. Aliud ſtomaticum, quod facit etiam ad anginas, Aſclepiadæ: Hirundinum ſylueſtrium uſtarum cineris drachmas iiȷ. croci drach. j. nardi Indicæ drach. j. melle excipe. mixtura fit quum iam ſub manibus ſunt affectiones. Pulli hirundinum cum pennis in fictili ſuper prunas uſti diachelidonium (διαχελιδόνων potius) ſtomaticum ad anginas Andromacho faciunt apud Galenum, Syluius. Stomaticum ex hirũdinibus ad anginas ut Harpocras (ſcripſit, uel uſus eſt:) Pullorum hirundinum uſtorum numero x i. mellis cyathum j. (aliàs ȷj.) myrrhæ obolos tres. Omnia tere, & miſce. Hæc duo præſcripta pharmaca (inquit Galenus de compoſ. medic. lib. 6. cap. 1.) ex hirundinibus ſunt abſq́ beſaſa, alia autẽ duo ſtomatica hæc præcedentia ex hirundinibus

unà cum besasa constant. Est autem & tertia coniugatio pharmacorum eiusdem generis, in qua ea quæ ex besasa citra hirundines præparantur, continentur. Eandem (nunc recitatam) ad anginas illitionem Nicolaus Myrepsus quoq; describit in Capite de illitionibus, interprete Leonh. Fuchsio, sed uariantem nonnihil, & ut iudico ex parte deprauatam: Pullos (inquit) hirundinum agrestium numero XI. succi myrti uiridis, mellis Attici, ana cyathos ij. seminis myrti succi (forte sicci legendum, non succi. Galenus habet tantum myrrhæ) triobolum, misce. Electuariũ diachelidonon Auicenna etiam describit primo quinti, & Mesue in curatione anginę, & Serapio inter Antidota 8. Ad anginam: Cinerem crematæ hirundinis, cum fimo canis ossibus pasti misce. hic puluis inspiretur in fauces & locum abscessus cum cannula subtili bis uel ter in die, Leonellus Fauent. ¶ Hirundinum cinere multi melle excepto usi sunt ad affectiones quæcunq; circa fauces & uuam cum tumore fiunt, Galenus. Hirund. exustarum cinis usq; ad periculum laboranti uuæ, cum melle mixtus potenter illinitur, Marcellus. Sic uuæ & tonsillarum inflammationibus succurri Dioscorides & Plinius scripserunt. Sic & faucium dolor mitigatur, Plinius. Ad gurguliones inflammatos & tonsillas, Hirundines integras unà cum pennis ustas ac tritas cum melle illinito, Archigenes apud Galenum de compos. sec. lo. Et rursus, Aut cinerem pullorum hirundinum implumium illine. Hirund. cin. cum melle inunctus ulcera in gutture & lingua, & omnia depascentia, & gangrænas perfectè curat, Kiranides. ¶ Ad oris putredines & crustas, Vstarum hirundinum cinerem ex melle illinito, Galenus Euporist. 1. 72. Aut hirund. ustarum & stercoris humani (pueri, præsertim qui biduo ante lupinos ederit & uinum mediocre biberit, huius autem stercus exiccatum reponitur, Nic. Myrepsus) parem modũ cum melle illine, Idem ex Archigene libro 6. de compos. med. sec. loc. ¶ Cinis hirund. raucedines sanat cum melicrato potus, Kiranides.

¶ Hirundinis matutino pascentis caput præcisum, maximè Luna plena, lineo panno adalligant capitis doloribus licio, Plinius. ¶ Hirundinum pullos plena Luna excæcant, restitutaq; eorum acie, capita comburuntur. hoc cinere cum melle utuntur ad claritatem & dolores, ac lippitudines & ictus, Plinius & Marcellus. Hirund. capita usta cum melle illita leucomata in equis curare in Hippiatricis Græcis legimus. ¶ Ex hirundinum pullis fit calliblepharion bonum, quod aspritudinem pruriginemq; oculorum potenter expurgat, nec patitur quicquam in his molestiæ concrescere: humidos quoq; naturaliter oculos exsiccat, quod hoc modo componitur. Capita pullorum quàm plurima igne lentissimo comburuntur, & trita in puluerem tenuissimum rediguntur, quæ admixta recenti adipe gallinæ inunctioni maximè prosunt, Marcellus.

¶ Comitialibus medetur hirundinum sanguis cum thure, Plinius & Serenus. Nicolaus Myrepsus sanguinem hirundinis miscet suffimento ad epilepticos experto. Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines, Hirundinis fel & sanguinem inungito, mirè prodest, Sextus. Sanguis eius de subala dextra medetur oculis, Albertus. Sanguine hirundinis recenti ac tepido inunctus oculus ictu læsus & cruore suffusus, statim sanabitur, Marcellus. Extrinsecus interdum si ictus oculum lædit, ut sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est, quàm sanguine uel columbæ, uel palumbi, uel hirundinis inungere. Neq; id sine causa fit, cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimeq; (celerrimeq;) hirundinis. Vnde etiam locus fabulæ factus est per parẽtes id herba restitui, quod per se sanescit. Eorum ergo sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu commodissimè tuetur, hoc ordine, ut sit hirundinis optimus, deinde palumbi, minimè efficax columbæ & illi ipsi & nobis, Celsus: quasi non hirundinis tantum oculi extrinsecus læsi, sed etiam columbæ ac palumbi ui interni ipsorum sanguinis per se sanescant: sed tardius quàm in hirundine, quòd sanguis eius ad sanandum efficacior sit tum sibi ipsi tum nobis, in illis infirmior. Sanguis hirundinis illitus podagricos dolores mirificè lenit, Trallianus lib. 11. Hirundininus sanguis psilothrum est, Plinius.

¶ Hirundinum caro recens concerpta contra serpentes auxiliatur, Plinius. Aduersus uiperæ morsus in iumentis hirundinis pullos dissectos adhiberi consulit Pelagonius.

¶ Hirundinis cerebrum ad suffusiones facit, Plinius. Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem ad idem remedium mel ei admiscet. Auicenna etiam & innominatus quidam apud Serapionem, idem remedium cum melle in suffusionis oculorum (aquam ipsi uocant) principio commendant.

¶ Hirundinis oculi fronti alligati ophthalmiam sanant, omnemq; rigorem febrium auferunt, Kiranides.

¶ Corda hirundinum cum melle deuorari iubent Magi aduersus quartanas, Plinius. Hirund. cor recens deuoratum comitialibus prodest, Plinius. Cor mandito amomis Commixtum, ingenij uis tibi maior erit, Io. Vrsinus. Certissimum est (inquit Iacobus Oliuarius) quod ab Hieronymo Montuo medico præstantissimo didici, corda hirundinum augere memoriam, si cum cinnamo, amomo, & his quas elephanginas species uocant, sumatur. Hirund. cor potum morbos faucium curat, Aesculapius.

¶ Hirundinis fel psilothrum est, Plinius. Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines, Hirundinis fel & sanguinem inungito, mirè prodest, Sextus.

¶ Ex uentre hirundinis medicamenta quædam leguntur apud Nic. Myrepsum Leonharto Fuchsio interprete; in quibus ego nidum potius legendum puto. nam in Græcis uocabulis facilis

est mutatio, uide infra inter remedia è nido hirundinis. Ad omnem uirulentum ictum in iumentis Eumelus pulli hirundinis uentrem, uel eorundem nidum contritum imponi iubet.

¶ Hirundinum stercus acre est, & digerit, ut aliorum animalium (omnium) magis, minus, Syluius (ex Galeno.) Celsus hirundinis stercus inter adurentia numerat. Decoctum & potum aduersatur morsui rabidi canis, Plinius ut quidam citant. Ponzettus tum illitũ tum potum conferre scribit. Aliqui (Magi) fimum hirundinis drachma una in lactis caprini uel ouilli, uel passi cyathis tribus ante accessiones aduersus quartanas propinant, Plinius. Potum nascentiam (phyma, id est furunculum uel similem tumorem intelligo) sanat, Kiranides. ¶ Ad faciendum capillos albos: Stercus hirund. tritum cum felle taurino inunge, Galenus Euporiston 2.82. Cum felle caprino mistum capillos tingit nigros, & alphos leprosos nigros sanat, Kiranides. Vt pili fiant albi, suffiantur sulfure uel stercore hirundinum, Elluchasem. Oribasius apud Aetium 13. 129. hirundinis stercus ex aqua illini iubet ad nigras cicatrices inalbandas. Capillis nigrandis infectio optima: Hirundinum stercus quantum sufficiat cum aceti sextario, mitte in fas fictile, atq; in fimo caballino per dies 35. suffossum habeto, ac sic macerato, atq; hoc medicamento rasum caput illinito in umbra per peniculum pictoris: sed seuo ceruino faciem prius perunge, nequid inde destillet, & maculet: & dum siccatur infectio, oleum intra os teneto, ne & dentes inficiantur: ac postquam imposueris medicamen quarto die caput lauato, Marcel. ¶ Ad dolorem capitis & temporũ: Hirund. stercus priusquam terram attigerit simul cum luto nidi, in uasculo ligneo, aceto madefac, & illine frontem, Galenus Euporiston 2.92. Mirificè medetur albugini oculorum quod iam expertus sum, Albertus. Stercus hirund. calidum oculos excæcat, Albertus. Contigit aliquando ut fatigato Tobiæ à sepultura, uenienti domum & obdormienti iuxta parietem, ex nido hirundinum stercus calidum in oculos incideret, unde excæcatus est. Stomaticæ compositioni ex besasa, aliqui hirundinum cinerem admiscent, alij hirundinum recrementum (simpliciter, alij eiusdem cinerem, ut Heras) ut supra recitaui: mihi quidem cinerem ipsarum hirundinũ addi magis probatur. Hirund. stercus in cibo uel in potu sumptum, tribuit colo sanitatem, Marcellus. Idem apud Nic. Myrepsum miscetur medicamento ad difficultatem urinæ & calculum & colum. Aluum cit & hirundinum fimum adiecto melle subditum, Plinius.

¶ Oua hirundinis denigrant capillos & albugines, Kiranides libro 3. Elemento ultimo. Alij hanc facultatem fimo hirund. attribuunt.

¶ Nidum hirund. cum uino uetere contritum aduersus uiperarum morsus in iumento imponito, Pelagonius. Ad omnem quidem uirulentum ictum in iumento Eumelus pulli hirund. uentrem, uel eorundem nidum contritum imponi iubet. Glebula ex hirund. nido illita ex aceto, morsui canis rabidi medetur, Plinius & Valerianus. Aetius Sermone 14. cap. 49. hirundinis nidum tritum & cribratum ac melle exceptum, contra erysipelata faciei commendat, tanquam remedium cito discutiens. Ad oculos sanguine suffusos & staphylomata in equo: Nidum hirund. integrum, ut nihil prorsus de eo amittatur, in uase cum aqua misce & turba, cola, & liquorẽ colatum iumento sitienti bibendum dato, aut etiam per cornu infundito, Eumelus. Terra nidi hirund. cum aceto cephalalgiam sedat, Kiranides. Hirundinum stercus priusquam terrã attigerit simul cum luto nidi, in uasculo ligneo, aceto madefac, & illine frontem, Galenus Euporiston 2.92. Stomaticæ compositioni ex besasa ad anginas aliqui hirundinum cinerem admiscent, alij nidum urere iubent ex stercoribus hirundinum maximè compositum. Terra nidi hirundinum cum aqua soluta & inducta, colli & faucium tumores & synanchen curat, Kiranides. Anginæ nidus hirund. mederi dicitur potus, Plinius. Ad anginam ualet emplastrum maturans & resoluens abscessum è nido hirund. quod ab Arculano describitur, Leonellus Fauent. Hoc tempore medici pro angina curanda discutiendáue emplastrum ex nido hirundinis collo imponunt, non sine magno & euidenti iuuamento, quanquam non desint aliqui, qui quum nidum ex terra & paleis compositum animaduertant, rebus, ut apparet, stypticis, illius admotionẽ timent, ac metuunt ne forsan astrictione sua materiam intrò repellat: quo fit ut solo nidi decocto utantur, in quo cæteræ res anginam discutientes miscentur. sed reuera falluntur, quum omnia in hirundinis nido contenta, potius discutiendi uim quàm constrictoriam aliquam habeant, Amatus Lusitanus. Vide plura apud eundem lib. 1. Curatione 40. Asclepiades apud Galenum de compos. sec. loc. medicamẽto cuidam ad laxatas columellas nidum hirundinum syluestrium aridũ admiscet, ubi Galenus, Nidus hirund. syluestrium (inquit) multam discussoriam uim habet. Ad inflammatas tonsillas illini debet stercus columbæ & uenter hirundinis, Nicol. Myrepsus. ubi Fuchsius (si bene memini) καλιὰν, id est nidum, quàm κοιλίαν, id est uentrem, legere mauult. Ad fluxionem gutturis, Nido hirund. trito ex aceto illinito, Galenus Euporiston 3.283. Emplastrum ad pleuriticos mirabile (numero 80. apud Nic. Myrepsum.) Nidũ (nam Græcus codex καλιὰν habet. Fuchsius κοιλίαν, id est uentrem legit, quod non probo) hirundinis uniuersum accipiens terito, & succo apij farinaq; fœnigræci imbuto & probè calefacto utere. Contra calculos sumi prodest cinerem intestinorum palumbium ferorum cochlearibus tribus è nido hirundinum, Plinius. Vrticæ semen & hirund. nidum cum sapa terito ac illinito, Aetius inter unguenta podagrica 12. 44.

¶ Chelidoniæ lapilli (à recto chelidonias, ut apparet, ὁ χελιδονίας λίθος; quidam chelidonium lapi-

dem, & chelidoniam gemmam dicunt) uulgò à nostris schwalmenstein uocatur, id est hirundinum calculi. In uentre hirundinũ pullis lapilli, candido aut rubenti colore, qui chelidonij uocantur, magicis narrati artibus reperiuntur, Plinius. Et alibi, Chelidoniæ duorũ sunt generum, hirundinum colore, & alia parte purpureæ, nigris interpellantibus maculis. Aspidi similis est gemma quam uocari chelidoniã inuenio, Idem 37.11. ubi gemmas nominat quæ ab animalibus denominantur. unde hanc aspidi chelidoniæ similem, nomen ab ea tulisse conijcimus; & ab ea cui hirundines nomen fecerunt diuersam. Genus quidem aspidum unum est, quas chelidonias uocant, quæ circa ripas fluuiorum, præsertim Nili, latibula habent. Pulli hirundinis Augusto mense lapidem chelidonium gestant aliquando in hepate uel uentriculo: quem ego diuersorum inueni colorum. Fertur autem quòd pulli gestantes lapidem hoc signo cognoscuntur, quòd in nido sedent conuersis ad se inuicem uultibus. nam cæteri qui non habent lapidem, posteriora ad se conuertunt, Albertus & Author de nat. rerum. Lapilli sunt exigui, & tales iam uidimus à socijs nostris extractos è uentriculo hirundinum mense Augusto. tunc enim extracti efficaciores habentur. & frequenter duo simul in una hirundine inueniuntur, Albert. Chelidonijs, qui in hirund. uentriculis reperiuntur, figurã globi ferè dimidiati, semperq; intus caui. qua de causa admodum tenues existunt. in eminentia sunt plerunq; rauo, sed diluto colore, in caua conuexitate purpureo, nigris interdum interpellantibus maculis. atq; ob id duæ earum species uidentur esse, Georg. Agricola. Lapilli magnitudine sunt, ut ipse uidi, seminis lini, forma quoq; simili. ego nigros & ruffos tales uidi lapillos, Christophorus Encelius. Vidi & ipse cum ruffos lentis figura & magnitudine chelidonias: tum alios quosdam candidissimos non tamen perspicuos, quos in monte quodam Sedunorum abunde reperiri audio, in arena inter excelsas rupes. horum unum cum fregissem dentibus multum renitentem, solidum deprehendi, non cauum. ¶ Iidem aut simillimi chelidonijs hodie nominatis lapillis illi mihi uidentur, quorum Strabo libro 17. mentionem facit, his uerbis: Acerui quidam ex tritura lapidum ante pyramides (in Aegypto) iacent, in quibus lapilli & forma & magnitudine lentis inueniuntur, quidam ut hordei grana, quæ semiexpoliata excurrunt. dicunt reliquias ciborum qui operantibus supererant in lapidem induratas, quod quidem satis uidetur uerisimile. nam & apud nos collis quidam est oblongus, in campo situs, qui tofi calculis in modum lentis plenus est, &c.

¶ Dissectis crescẽte Luna pullis hirundinis qui primo partu exclusi sunt, (ἐκ τῆς πρώτης νεοσσοποιίας, è prima fœtura,) in uentre eorum lapillos offendes. è quibus duos, unum colore uarium, alterum purum eximes: (quorum alter colorem unum habet, alter plures, Auicenna.) ij priusquam terram attigerint, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle brachio aut collo adalligati, comitialibus proderunt. & sæpe prorsus eos recreabunt, Dioscor. Sanant uel lapilli è uentre pullorum hirundinum sinistro lacerto annexi. dicuntur enim excluso pullo lapillum dare. Quòd si pullus is detur incipienti in cibo, quem primum peperit, cum quis primum tentatus sit, liberatur eo malo, Plinius. Lapilli in uentriculis hirund. reperti & brachio alligati, caducos perfectè sanant, Sextus. De collo puerorum suspensi ad comitiales morbos utiles esse perhibentur, Ge. Agricola. Mirificum hoc ad comitiales remedium est. duo lapilli in hirundinum pullis dissectis inueniuntur: quorum unus quidem niger, alter uerò albus existit. comitiali collapso eos imponito, ac ipsum excitabis. nigrum uerò cuti alligato. At hirundines dicuntur primo pullo hos lapillos dare, qui non facile inueniuntur nisi uniuersis pullis dissectis, Alexander Trallianus. Author Additionum in Breuiario Arnoldi antidoto cuidam contra epilepsiam lapidem hirundinis admiscet. Hirundinum pulli lapillos in uentriculis habere consueuerunt, ex quibus qui albi maxime fuerint, si in manu etiam singuli teneantur, aut circa caput lino nectantur, ueterrimos & diutinos capitis mulcent dolores, nisi contactu terræ lapillorum potentia minuatur, Marcellus. Et alibi, Hirundinis uentriculo scisso albi ac nigri lapisculi inueniuntur, qui si lupino aureo includantur, & collo suspendantur, omnem dolorẽ oculorum perpetuò auertent. sed & contra quartanas prosunt, croceo linteo uel panno inuoluti linoq; ad collum ualidiore suspensi. Adduntur ad oculorum collyria, Ge. Agricola. Si quid in oculos inciderit, imponuntur. nam cum minimi & læuissimi sint, nec mole obsunt, nec figura aut angulis: & palpebrarum compressione, id quod inciderit, emouere & elidere possunt, ut & alectorolophi semen. Dextro brachio suspensi hepaticos perfectè sanant, Kiranides.

¶ Quin & è nido earum lapillus impositus recreare (excitare) comitiales dicitur confestim, & adalligatus perpetuò tueri, Plinius, & Serenus. Lapilli in nidis pullorum hirundinum reperti appensiq;, à tussi tutum reddunt. sanant & columellæ uitia & tonsillarum phlegmonen, Galenus Euporiston 2.44.

H.

a. Hirundo primam corripit. Aut arguta lacus circunuolitauit hirũdo, Auienus. uideri autem potest ab hærendo dicta, quoniam tectis ædium uel trabibus, ubi nidificat, adhæreat. Varro tamen à sua uoce sic dictam conijcit. A poetis uocatur Progne, ut à Vergilio; Pandionis ales, ab Ouidio ad Pisonem: Atthis à Martiali, propter fabulam quam in h. referemus. Ἀτθὶ κόρα μελίθρεπτε, in epigrammate lib. 1. sect. 60. Brodæus hirundinem aut lusciniam interpretatur, ego hirũdinem omnino eo in loco. illæ quidem non uescuntur melle. ¶ Χελιδὼν penultimã producit, Arato, Theocrito, Aristophani. Vocatur autem χελιδὼν, ἢ παρὰ τὸ τὰ χείλη δονεῖν, ἢ παρὰ τὸ τὰ χείλη οἰδαίνειν, ἢ παρὰ τὸ τοῖς

χείλεσιν

χείλεσιν ᾄδειν, Etymologus & Varinus. Dicitur & χελιδὼ, χελιδοῦς, unde uocatiuus ὦ χελιδοῖ, Eustathius. ποικίλα χελιδοῖ, Aristophanes in Auibus. χελεὰξ, χελιδὼν, χελιδονίας, & piscis quidam, Hesych. ἀηδόνα, ᾠδὴν, καὶ γλωσσίδα, οἱ δὲ χελιδόνα, Etymologus. ὄρνις δ᾽ ὡς ἀνόπαια διέπτατο, Homerus; alij πανόπαια legunt & hirundinē interpretantur, alij aliter. uide supra in Capite de Aquilis diuersis. ἀδωνῖς, χελιδὼν, καὶ ἡ θρίδαξ, Etymologus. sed magis placet ut Hesychius habet, ἀδωνίης, ἡ χελιδὼν, καὶ ἡ θριδακίνη. κείδων, hirundo, Hesychius & Varin. Thebani, qui nouis rerum nominibus gaudebant, hirundines κωπιλάδας uocabant, Athenæus lib. 13. & Varinus in λεξάδιω. κωτίλος, auis sic dicta, à qua etiam loquaces & adulantes uel decipientes κωτίλοι dicuntur: hirundo, Varinus. quanquam ab illo per λ. duplex scribitur. ὀλολυγόνα apud Theocritum aliqui hirundinem interpretantur deflentem Ityn, alij aliter. uide in Acredula. ὠκύπτερον Kiranidę interpres hirundinem exponit, alibi uerò sparuerium, id est accipitrē minorem. ὄρνις κατὰ δῶμα συνέστιος ἀνθρώποισιν, Oppianus de hirundine.

¶ Epitheta. Arguta, Vergilio 1. Georg. & Auieno. Garrula, 4. Georg. Vaga, Sereno. Veris prænuncia, Ouidio 2. Fast. Et apud Textorem Bistonis, peregrina, trinsans, Daulias, lasciua, Pandione nata, uocalis. nam Agrestis & Rustica differentiæ potius sunt, & speciem propriam constituunt. ¶ θρηϊκία χελιδὼν, Aristophanes in Ranis. εἰαρινὴ ζεφύρου πρωτάγγελος ὄρνις, Oppianus. ἄγγελε κλυτὰ ἔαρος ἁδυόδμου, κυανέα χελιδοῖ, Simonides apud Athenæum, & Aristophanis Scholiasten. κεκροπίδες, in Epigrammate. κωτίλη etiā epitheton esse potest, ut Latinis garrula. nam & ipsas substantiuè Thebani κωπιλάδας uocabant. Hirundo κωτίλη appellatur Hesiodo, Anacreonti & Simonidi, Gyraldus. Cum sexaginta dies à solstitio brumali abierint, initio noctis Arcturus oritur. τὸν δὲ μετ᾽ ὀρθρογόη (aliâs ὀρθοβόη) Πανδιονὶς ὦρτο χελιδὼν ἐς φάος ἀνθρώποις, Hesiodus. Varinus ὀρθρογόην exponit, τὴν μεγάλως θρηνοῦσαν, ἢ ὑπὸ τὸν ὄρθρον ἠχοῦσαν, id est magno uel matutino luctu insignem auem. Cognominatur & ὀρθόλαλος, (forte ὀρθρόλαλος:) Κορκίδας, ὀρθολάλοισι χελιδόσιν εἰκελοφώνους, ut Suidas citat. πεδοίκου, χελιδόνιος συνοίκου, Αἰσχύλος Τροφοῖς, Hesychius & Varinus. ego χελιδόνος legendum coniicio, ut πεδοίκος (quod etiam μέτοικον interpretantur) eius epitheton sit. ποικίλα χελιδοῖ, Aristoph. in Auibus. Καταυλούμενοι πρὸς χελιδόνος (aliâs χελωνίδος) πολυκρότου ψόφους, Athenæus libro 5. uide in Testudine a. ὑπωρόφιος. nam Theocritus hirundinis τέκνα ὑπωρόφια dixit. ὄρνις κατὰ δῶμα συνέστιος ἀνθρώποισιν, Oppianus de hirundine. Ἀτθὶ κόρα μελίθρεπτε, λάλος λάλον ἁρπάξασα Τέττιγα πτανοῖς δαῖτα φέρεις τέκεσιν; Τὸν λάλον ἁ λαλόεσσα, τὸν εὔπτερον ἁ πτερόεσσα, Τὸν ξεῖνον ἁ ξείνα, θερινὸν ἠρινά, (forte εἰαρινά. nam Oppianus etiam εἰαρινῆσι χελιδόσι dixit.) οὐχὶ τάχος ῥίψεις; οὐ γὰρ θέμις, οὐδὲ δίκαιον ὄλλυσθ᾽ ὑμνοπόλους ὑμνοπόλοις στόμασιν, Incertus in Epigrammatū lib. 1. sect. 60. ubi Brodæus Atthidem puellam hirundinem uel lusciniam interpretatur, ego omnino hirūdinem hoc in loco. cicadas quidem ab hirundinibus capi Plutarchus & Aelianus scribunt.

¶ Dic igitur me tuam anaticulam, columbam, uel catellum, hirundinem, &c. Plautus. Est & hirundininus adiectiuum, quo utuntur Plinius & Plautus in Rud. In nido seges est hirundinino, Martialis lib. 11. Ligneis securiclis (Galli hirundinis caudas uocant) cæra & amurca perfusis ueteres in alligationibus (lapidum) usos ipsa opera docent, Gul. Philander in Vitruuium 2. 8.

¶ Χελιδὼν, ungulæ concauitas in equis: & in canibus eodem modo secundū aliquos: & in homine pars supra cubitum, τὸ ἄνωθεν τοῦ ἀγκῶνος τὸ κατὰ τὰς καμπὰς, Hesychius, Suidas & Cælius. Vide in Equo B. Ornamenta in brachijs quædam ponebantur circa carpos, ut pericarpia, echini, ὄφεις, χελιδόνες (aliâs χλιδόνες, quibus utebantur Samij, ut scribit Athenæus:) sed ἀμφιδέαι & χλιδῶνες (χλιδόνες potius, uel χελιδόνες ut supra: nisi utrunq; rectè dicatur, & χελιδόνες, & per syncopen χλιδόνες) tum circa brachia, tum circa carpos nominantur, Pollux. Equorum impetigines sunt squammulę anteriorum crurum sub armorum partibus in ipsis animalibus natæ. has Græci lichenas uocāt, siue chelidonas. nos uerò impetigines uel hirundines, Cælius Aurelianus. ¶ Πρὸ χελιδόνων, Ante hirundines, id est ante hirundinum aduentum, Aristophanes in Equitibus. ¶ Χελιδονιδεῖς, hirundinum pulli, Eustathius. Achæus durius dixit, χάσκοντα λιμῷ μόσχον ὡς χελιδόνος, pro νεοττὸν, ἤγουν χελιδονιδῆ, Idem. Χελιδόνειον μέλος, id est hirundinis cantus, Suidas. ¶ Fauonium quidam ad VII. cal. Martij chelidonian (à recto chelidonias, ὁ χελιδονίας ἄνεμος) uocant ab hirundinis uisu, Plinius lib. 2. Est & chelidonias uel chelidonius lapis, (ὁ χελιδονίας ἢ χελιδόνιος λίθος,) uel chelidonia gemma: de quo supra in G. scripsimus. nisi quis distinguendi gratia malit ut is qui nomen ab hirundine habet, chelidonius lapis uel chelidonia gemma dicatur: alter uerò chelidonias, cui aspis similiter dicta nomen dedit. Chelidonium etiam gladij genus est cauda bifurca, Brodæus. nam & auis hirundinis huiusmodi cauda est. ¶ In Rhodo insula (Eustathij codex impressus in Homerum, non rectè habet Ῥωμαίων pro Ῥοδίων) festum siue ludicrum solebat celebrari, in quo cornici aggregatio fiebat quædam hordei & id genus rerum aliarum. Vocabant autem carmina illa (τὰ ᾀδόμενα, aliâs τὰ διδόμενα) coronismata. Eiusmodi quippiam & hirundinibus in eadem fiebat insula, ut est apud Theognin tertio de sacrificijs Rhodiorum. Id uerò χελιδονίζειν dicebant, quòd ita cōcinerent: Ἦλθε, ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα, καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς. id est, Venit, uenit hirundo pulchras ducens horas & annos pulchros, Cælius. Athenæus lib. 8. integra hæc carmina Doricè scripta sic refert, nos ex Eustathio quædam emendauimus, etsi is integra non referat: Ἦλθ᾽, ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς, ἐπὶ γαστέρα λευκὰ κἀπὶ νῶτα μέλαινα. Παλάθαν οὐ προκυκλεῖς ἐκ πίονος οἴκου, (Eustathius habet, εἶτα ὡς συνόψει φάναι, οὐ παλάθαν ζητοῦμεν, quod nō placet. exponit autem παλάθην, σύκων ἐπισύνθεσιν.) οἴνου τε δέπαστρον, τυροῦ τε κάνυστρον

(forte κάνιςρον, Eustathius omittit) καὶ πυρῶν; Χελιδὼν καὶ λεκιθίταν (placentam, à lecitho, id est uitello sic dictam) οὐκ ἀπωθεῖται. πότερ' ἀπίωμες, ἢ λαβώμεθα; Εἰ μέν τι δώσεις. (ἐλλειπτικῶς ἔχει: ἔστι δὲ καὶ πρὸς ὑπόνοιαν, Eustathius.) εἰ δὲ μή, οὐκ ἐάσομεν. Ἢ τὰν θύραν φέρωμες, ἢ θ' ὑπέρθυρον, Ἢ τὰν γυναῖκα τὰν ἔσω καθημέναν. Μικρὰ μέν ἐστι ῥαδίως μιν οἴσομεν. Ἂν δὴ φέρῃς τι, μέγα δή τι καὶ φέροις. Ἄνοιγ' ἄνοιγε τὰν θύραν χελιδόνι. Οὐ γὰρ γέροντές ἐσμεν, ἀλλὰ παιδία. Fiebat autem hæc collectio mense boedromiône (Iunium interpretantur, quod hîc non conuenit. hirundinis enim aduentus uernus est) à pueris passim circum eundo cantillantibus: & primum eam instituisse in Lindo Cleobulus Lindius fertur, cum pecunia colligenda egerent, Hæc Athenęus. Qui hanc cantilenam decantabant, χελιδονισαὶ uocabantur, (& cantus uel ludus ipse χελιδονισμὸς Eustathio) ut qui cornicis nomine stipem colligebant, κορωνισταί, Eustathius & Hesychius. Aeschylus χελιδονίζειν uerbum usurpat pro βαρβαρίζειν, id est barbarè loqui: & Ion in Omphale barbaros χελιδόνας nominat masc. g. (cum alioqui fœm. g. tantum efferantur) Herodiano teste, Scholiastes Aristophanis. uide infra in prouerbio Hirundinum musea. Vtuntur & per se succo (chelidoniæ maioris, etsi de utraque proximè locutus sit) in collyrijs, quæ chelidonia appellantur ab ea, Plinius. Apud Galenum de compos. sec. loc. 4. 7. collyrium chelidonium inuenio, in quod chelidonia herba non recipitur, ab hirundinibus, ut apparet, dictum, quasi oculis hominum claritatem ita restituere possit, ut remedio quodã uisum suis pullis ademptum reddere creduntur hirundines.

¶ Chelidonia herba est, quæ & chelidonium dicitur. Χελιδονία βοτάνη, Oppianus. Dioscorides & alij medici χελιδόνιον gen. neutro proferũt. est autem duorum generum maius & minus. recentiores quidam Latinè hirundinariam nominant. Creditur chelidonium maius nomẽ sibi inuenisse, quòd hirundinum aduentu ex terra prodit: discedentibus uerò ijsdem marcescit. Alij uerò tradiderunt, si quis ex hirundinis pullis in nido excæcatus fuerit, matrem hanc herbam oculis admouentem, cæcitati eius mederi, (ut inde potius, quàm à tempore nominatum uideatur,) Dioscorides. uide supra in C. Τὸ χελιδόνιον ἅμα τῇ χελιδονίᾳ ἀνθεῖ, id est chelidonium cũ aduentu hirundinis floret, Theophrast. de hist. 7. 14. interprete Gaza. Dioscorides non florere tum, sed prodire scribit, ἅμα ταῖς χελιδόσι φαινομέναις ἀναφύεσθαι. Apud nos quidem chelidonium minus eo tempore & prodit & statim floret: marcescit idem mense Maio. chelidonium uerò maius Iunio demum floret: ut Plinius nõ rectè scripserit, Florent aduentu hirundinum, discessu marcescunt: tanquam de utroque uerè dicatur. Ρ῾ῶ δὲ (circa fontem) θεία πολλὰ πεφύκει, Κυάνεόν τε χελιδόνιον, Theocritus. Dioscorides tribuit maiori chelid. folia colore subglauco. ¶ Hanc capnon quæ nascitur in sæpibus chelidoniam phragmiten uocare moris est Aetio, ad exinanitiones partium in iocinere curuarum utilem: dictã, ut puto, quoniam succo discutit caliginem, ut chelidonia: & ob id in medicamenta oculorum additur: ut in collyrium Marciani eam chelidoniam capnitida cognominantis. Quod si eadem probetur esse cum cymbalari, ut quidam conijciunt, etiam illa similitudo confluet, quòd folium hederæ habuerit, quale chelidonio minori contigit. propterea considerari cupio, nunquid non similis, sed eadem omnino sit capnos hæc cum chelidonio minore. multa certe paria comperio, Hermolaus. Eruditi quidam chelidoniam phragmitin eam esse herbam conijciunt, qua hactenus pharmacopolæ in Germania pro aristolochia rotunda perperam usi sunt. Chelidonion paruum inter fumariæ etiam nomenclaturas apud Dioscoridem legitur: & chelidonion simpliciter inter uitis albæ & anagallidis purpureæ nomina. ¶ Est & apud Germanos alia ab hirundinibus dicta herba, nescio qua occasione, **schwalmenkrut**/quam multi asclepiadem ueterum esse putant. flore lacteo, ligustri ferè odore: folijs binis per genicula, lauri ferè, sed in angustum exeuntibus, radicibus albis multis implicatis, &c. quas aliqui ad ossa fracta consolidãda facere putant, ut eo quidem nomine **wallwurtz** potius quàm **schwalmenwurtz** dici deberet, ut & symphytum maius. ¶ Ficus chelidoniæ, ἰσχάδες χελιδόνιοι, ficus Atticæ sunt, quæ & chelidónes uocantur, Pollux. Commendantur eædem ab Athenæo libro 14. qui eas colore ἐρυθρομελαίνας,, id est ex rubro & nigro permixto esse ait. Purpureæque chelidoniæ, Columella inter ficus. Nouissima sub hyeme maturatur chelidonia ficus, Plin. Grammatici quidam à Chelidonijs populis in Britannia dictas conijciunt, nescio quàm rectè. Clemens in Pædagogo nominat ἰσχάδας χελιδονίους, δι' ἃς εἰς Ἑλλάδα πεντακοσίαις ἅμα μυριάσιν ὁ κακοδαίμων ἐστείλατο Πέρσης. Χελιδόνεως, (Χελιδόνειοι potius,) εἶδος ἰσχάδων, Hesych. & Varinus.

¶ Χελιδονίαι λαγωοί, & χελιδόνιος δασύπους leguntur apud Athenæũ lib. 9. Eustathius chelidonias lepores interpretatur, qui superiore parte nigri sint, inferiore subalbi instar hirundinum. Frisij qui maritimam Germaniæ partem habitant, prænunciam hirundinum (**schwalken vorbott**) uocant auem de genere motacillæ. ¶ Est & χελιδών, id est hirundo marina, piscis Aristoteli. Volat hirundo (piscis) sanè perquam similis uolucri hirũdini, Plinius. Est & alius piscis chelidonias dictus, χελιδονίας ὁ, cuius Athenæus ex Diphilo meminit: ut & hirundinis piscis polypo similis. Alterum exocœti genus circa Byzantium quidam chelidonium uocant, Bellonius.

¶ Piscem Boreum (inter sydera) hirundinis præferre caput, proptereaque à Chaldæis piscem nuncupari chelidoniam Theon scribit, Cælius. Cum L X. dies à solstitio brumali abierint, initio noctis arcturus oritur, post illum uerò hirundo apparet, Hesiodus. Χελιδὼν etiam est numisma argenteum Peloponnesiacum, (uel χελώνη potius apud Pollucem.) Aegyptiorum sapientes omnes parentum opes filijs relictas uolentes innuere, hirundinem pingunt. illa enim iam morti proxima, luto

luto seipsam uolutat, & pullis latebras (φωλεὸν, nidum) comparat, Orus.

¶ Propria. Chelidonius ex Cleopatræ mollibus patrimonium grande possedit, Seneca epistola 88. Χελιδὼν uocabatur Cleopatræ cinædus, Suidas in Χελιδὼν & in Κίναιδα. Item uates quidam priscus, Idem. Et nauis quæ in Massiliam traiecit, ἡ ναῦς ἡ εἰς τὴν εἰς Μασσαλίαν διανηξαμένη, Idem. Menippus quidam olim Χελιδὼν cognominabatur, Aristoph. in Auibus. ubi Scholiastes, Διὰ τὸ ἱπποτρόφον εἶναι καὶ παντοπωλεῖον (forte καυτηρίῳ τούτῳ, scilicet χελιδόνι) κεχρῆσθαι, οὕτως ὠνομάσθη. Chelidonẽ theologum quendam fuisse aiunt, qui obseruatis prodigijs collegerit rerum exitus. uide infra in Prouerbio, Audi chelidonem. Cicero lib. 3. Verrinarum de Chelidone meretrice agit, quam efflictim deperibat Verres, ea uerò tum in Vrbana, tum in Siciliensi Verris prætura omnia moderabatur, transigebat, decidebat. chelidon quoq; hirundinem auem significat: omniaq́; auspicatò, & captatis augurijs Romani agebant, auguresq́; & auspices & publicis & priuatis rebus adhibebant. Propterea ait Cicero: Nam ut Verres prætor factus est, qui cum auspicatò à Chelidone surrexisset, sortem nactus est Vrbanæ prouinciæ, &c. Quibus uerbis alludit simul & ad auspicium, & meretricis concubitum & cubile, Gyraldus in libro Aenigmatum. ¶ Chelidoniæ insulæ sunt in initio oræ Pamphyliæ, Strabo lib. 11. Et lib. 14. Chelidoniæ insulæ in Pamphyliæ ac Lyciæ confinio iacent. Et rursus in eodem, Prope Hieram promontorium Lyciæ Chelidoniæ insulæ tres sunt, asperæ sanè, & magnitudine æquales, ad stadia quinq; inter se distantes, &c. Post Rhodum uersus orientem Χελιδόνιαι γεγάασι Τρεῖς νῆσοι, μεγάλης Πατταρηΐδος ἔνδοθεν ἄκρης, Dionysius Afer. Herodianus Χελιδονιαί legit cum acuto in ultima, Eustathius. Chelidoniæ insulæ nauigantibus pestiferæ, Plinius 5.31. Hæ duę sunt secundum Stephanum, quarum una Corydela, altera Menalippea dicitur, contra Tauri promontorium similiter Chelidonium dictum sitæ. Stephanus has insulas, Chelidonias petras appellat. Chelidonij populi sunt Illyriæ, Stephanus. ¶ Ἐνεχελιδὼν, hippodromus Atheniensium, non ab hirundine, sed ab Echelo heroë denominatus est, ut scripsi in Equo H.e.

¶ c. Supra corpus eorum uolant noctuæ & hirundines, Baruc 6.

¶ Garrula quæ tignis nidum suspendit hirundo, Vergilius 4. Georg. Sicut grus & hirundo (agur) sic garriebam, Esaiæ 38. Tecto uaga plorat hirundo, Politianus. Τετριγυῖα, Oppianus de hirundine. ὅταν ἦρος ὥρᾳ κελαδῇ χελιδὼν, Stesichorus. & Aristophanes in Pace, ὅταν ἠρινὰ μὲν φωνῇ χελιδὼν ἑζομένη κελαδῇ. Vlysses neruum arcus intendit, πειρήσατο νευρῆς, Ἡ δ' ὑπὸ καλὸν ἄεισε χελιδόνι εἰκέλη αὐδήν, Odyss. φ. Εἰ τὸ συνεχῶς, καὶ πολλὰ, καὶ ταχέως λαλεῖν, Ἦν τοῦ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες Ἐλέγοντ' ἂν ἡμῶν σωφρονέστεραι πολύ, Nicostratus apud Stobæum. ὀξὺ μὲν ἔκλαγξεν αἶψα, καὶ ἄνθορεν ὀξὺ λακοῦσα, Oppianus de hirundine. Τραυλὰ μινυρομένα πανδιονὶ κάμμορε φωνᾷ, In epigrammate authoris incerti. Et rursus Palladas, Τίπτε πανημερίη πανδιονὶ κάμμορε κούρη Μυρομένη κελαδεῖς τραυλὰ διὰ στομάτων; Homerum infantem Aegyptijs parentibus ortum fabulantur, cum mel aliquando ex Aegyptię nutricis uberibus in os eius manasset, ea nocte nouem uoces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, lusciniæ & merulæ, ut recitaui in Columba liuia ex Eustathio. οὐδὲ τόσον θρηνεῦσιν ἂν ὥρεα μακρὰ χελιδὼν, Theocritus Idyll. 19. Ἐφ' οὗ δὴ χείλεσιν ἀμφιλάλοις Δεινὸν ἐπιβρέμεται Θρηκία χελιδὼν Ἐπὶ βάρβαρον ἑζομένη πέταλον, Κελαδεῖ δ' ἐπίκλαυτον ἀηδόνιον νόμον, Aristophanes in Ranis de Cleophônte quem traducit tanquam peregrinũ, imperitum, loquacem, ignobilem, barbarum & matre Thrassa genitum. uidetur enim hæc omnia Threiciæ hirundinis appellatione comprehendere. Χελιδὼν δὲ ἀπαιδευσία, Scholiastes.

¶ Hirundo (sis Hebraicè scribitur) & ciconia (agur) custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini, Hieremiæ 8. Νεῦμαι τοι νεῦμαι ἐνιαύσιος, ὥστε χελιδὼν, Homerus in Iresione apud Herodotum. Ὀρφάνα, χελιδόνων ὀροφή, id est hirundinum tectum, (nidus fortè,) Hesychius & Varinus. Vêre nouo cum iam tinnire uolucres Incipient, nidosq́; reuersa lutabit hirundo, Calphurnius. Achæus poëta pullum hirundinis durius μόσχον χελιδόνος dixit, Eustathius.

¶ d. Aristophanes in Auibus hirundines fingit lutum ore conferre ad extruendam auium ciuitatem. hoc enim faciunt (inquit Scholiastes) cum nidificant. ¶ Μάστακα δ' οἷα τέκνοισιν ὑπωροφίοισι χελιδὼν Ἄψορρον ταχινὰ πέτεται, βίον ἄλλον ἀγείρειν, Theocrit. Idyll. 14.

Ὡς δ' ὁπότ' ἀπτῶτεσσι φορβῇ βόσιν ὀρταλίχοισι
Μήτηρ, εἰαρινὴ Ζεφύρου πρωτάγγελος ὄρνις.
Οἱ δ' ἁπαλὸν τρύζοντες ἐπιθρώσκουσι καλιῇ
Γηθόσυνοι περὶ μητρὶ, καὶ ἱμείροντες ἐδωδῆς
Χεῖλος ἀναπτύσσουσιν, ἅπαν δ' ἐπὶ δῶμα λέληκεν
Ἀνδρὸς ξεινοδόκοιο λίγα κλάζουσι νεοσσοῖς,

Oppianus libro 3. de piscatione.

Hybernos peterent solito cum more recessus
Atthides, in nidis una remansit auis.
Deprehendere nefas ad tempora uerna reuersæ,
Et profugam uolucres diripuere suæ.
Serò dedit pœnas, discerpi noxia mater
Debuerat: sed tunc, cũ lacerauit Itym, Martialis.

Ὡς δ' ὄρνις κατὰ δῶμα συνέστιος ἀνθρώποισιν, Ἀρτίτοκος νεαροῖσι περισκαίρουσα νεοσσοῖς Κίρκον ὑπὲρ τέγεος κατεπάλμενον ἀθρήσασα, ὀξὺ μὲν ἔκλαγξεν αἶψα, καὶ ἄνθορεν ὀξὺ λακοῦσα, Ἀγχίνα δ' ὕψοσ' ἄειρεν ὑπ' ἤθεα γυρώσασα, Καὶ πάσαις ἑκάτερθεν ἑαῖς ἔφερξεν ἐθείραις, Καὶ πτερὰ πάντα χάλασσε ποτὶ χθόνα. τοὶ δ' ἄρα δειλοὶ Τεῖχος ὑπ' ἀμφίβρυγον περιλέσχη τρύζουσι νεοσσοί. Ἡ δὲ καὶ ἂψ ἐφόβησε, καὶ ἤλασεν ὄρνιν ἀναιδῆ, Εἰρυμένη φίλα τέκνα, τά τ' εἰσέτι νήπια φέρβει, Ἄπτερα λυσικόμων θαλάμων ἀχλύμενα δεσμοῦ, Oppianus lib. 3. de uenatione. Οἵη δ' ἀμφὶ μέλαθρα μέγ' ἀχλαίουσα χελιδὼν Μύρεται αἰόλα τέκνα, τά περ μάλα τετρυγῶτα Αἰνὸς ὄφις κατέδαψε,

καὶ ἤικαχε μητέρα κεδνήν. Ἡ δ᾽ ὅτε μὲν χήρη περιπέπταται ἀμφὶ καλιήν: Ἄλλοτε δ᾽ αὖ τύκτοισι περὶ προθύροισι ποτᾶται, Αἰνὰ κινυρομένη τεκέων ὕπερ, Poeta quidam priſcus, Apollonius (ut cõijcio) aut Q. Calaber. Serpens quidam impetu ſubiturus nidũ hirundinis ut pullos eius uoraret, decidit in focum & igne perijt, ut legimus inter Epigrammata Græca 3. 24. Ἠέ τις εἰαρινῇσι χελιδόσιν ἐγγὺς ἔκυρσε Μυρμηδόνας ἐὰ τέκνα, τά τε σφίσι λείσαντο ἐξ εὐνῆς, ἢ φῶτες ἀπηνέες, ἠὲ δράκοντες, Oppianus lib. 1. de Venatione.

¶ e. Kiranides (lib. 3. in Hirundine) ex pullis hirundinum in ollam luto obfirmatam incluſis & aſſatis, &c. philtrum ſiue στέργητρον, & contrarium ei μίσητρον, ſuperſtitioſa & impia perſuaſione parare docet. Mulier ut non ſecedat à uiro, iecur hirundinis uſtum bibendum clam præbe ex uino, & non amplius de alio cogitabit uiro, Nic. Myrepſus. χελιδόνων φάρμακον, id eſt Hirundinum pharmacum apud Hipponactem memoratur, quod fit (τὸ δραγινόμενον) ἐπειδὰν χελιδόνα πρῶτον τις ἴδῃ, Suidas. ¶ Ἡ μὲν χελιδὼν αὐτὸ (σὺ τὸ) θέρος ὦ γύναι λαλεῖ, Philemon apud Scholiaſten Ariſtophanis. Εἶτα χελιδὼν (ὥραν ἐκφαίνει) ὅτε χρὴ χλαῖναν πωλεῖν ἤδη, καὶ ληδάριόν τι (θερίστριον, ἢ εὐτελὲς ἱμάτιον θερινόν) πρίασθαι, Ariſtoph. in Auibus.

¶ g. Hirundinis roſtri cinis cum myrrha tritus, & uino quod bibatur inſperſus, ſecuros præſtabit à temulentia. inuenit hoc Horus Aſſyriorum rex, Plin. Hirundinum pullis paſce accipitrem, & citius mutabit pennas, Demetrius.

¶ h. Apologum de hirundinibus quę cygnis obijciebant quòd in ſolitudine canerẽt, cum ipſæ ſuos cantus in ciuitatibus publicarent, &c. recitaui in Cygno h. ¶ Hirundinum genus dijs penatibus & Veneri, quæ ipſa quoq; è numero penatium eſt, charum eſſe dicitur, Aelianus. ¶ Hirundines infauſti ominis eſſe, & ancipitem afferre fortunam, multi prodiderunt. nam Pyrrhi tabernaculo, & in naui Antonij inſidentes, ſuſcepti belli infelicitatem & funeſtas clades portenderunt, Alexander ab Alex. In Pyrrhi pueri tabernaculo nidificans hirundo, rerum actiones quas ſuſciperet, non bene & feliciter euenturas eſſe ſignificauit. Et item Cyro altera nidũ in huius tectis conſtruens, quæ ei male caſura eſſent prænunciauit. Contra enim Medos (Scythas, Alexander ab Alexandro) profectus, non reuertit ad ſuos; ſed rebus male geſtis, de loco quopiam ſe præcipitem deiecit. Dionyſio priori arcem relinquenti nidificantes ibidem reditũ præmonſtrarunt, Aelian. Cleopatræ nauis, quæ Antonias dicebatur, ſignum habuit horrendum. nam cum ſub puppi hirundines nidificaſſent, ſuperuenêre aliæ, & primis per uim expulſis, nidos deſtruxêre, Plutarchus in Antonio. ¶ Iſis in Byblo Aegypti nutriuiſſe fertur reginæ (quã alij Aſtarten, alij aliter uocant) filium, digito ei in os pro mamilla inſerto: & noctu quæ in corpore eius mortalia erant, aduſsiſſe; ipſamq; hirundinis ſpecie circa columnam lugendo uolitaſſe; donec regina aliquando noctu infantem ambuſtum conſpicata clamore emiſſo, immortalitatem ei ademit, &c. Plutarchus in libro de Iſide.

¶ Homerus Odyſſeæ τ. luſciniæ fabulam, inquit Euſtathius, aliter quàm recentiores memorat. neq; enim Pandionis, ut illi, mentionem facit, (niſi Pandion forte alio nomine etiam Pandareos dictus ſit) neq; Procnes, neq; Terei. & Itylum uocat illum, quem recentiores Ityn, quem Pandarei filia è Zetho peperit, κοῦρον Ζήθοιο ἄνακτος. alia lectio habet Ζήτοιο. Sunt & qui Itylum, Αἴτυλον eſſe nugentur, & prima litera adempta Ἴτυλον per ι. ceu qui genus ab Aëte ducat, ut & pater eius Zetes Boreæ filius. Cæterum recentiores ſic tradunt: Pandionis Atticæ tyranni filiæ fuerunt Procne & Philomela. Ex his Philomela (Φιλομήλα) Tereo Thraci nupſit, et ſic ex Attica muliere facta eſt Thracia. Porrò Tereum aliquando Athenas profecturum rogauit ut Procnen ſororem ſuam ſecum adduceret. quod is fecit quidẽ, ſed in itinere puellæ uim intulit: & ne facinus ſorori aperiret, linguam execuit. Procne uerò in tela texendo iniuriam ſorori prodidit. Philomela uindictæ cupida filium Ityn è Tereo ſibi partum, occidit, & patri coctum appoſuit. Comedit ille, & ex minutis quibuſdam reliquijs filium eſſe agnouit. itaq; perſequutus ſorores occidere parabat. fugiunt illæ, & dijs imploratis, in aues mutantur, Philomela hirundinis, Procne uerò luſciniæ forma aſſumpta, (lego, Philomela luſciniæ, Procne uerò hirundinis forma aſſumpta.) Quamobrẽ hirundinis uox aſpera & cantu inſuauis eſt, ut cui lingua mutilata fuerit: & frequenter Terei ceu balbutiens nomen efferre conatur. luſcinia uerò ityn ſubinde ſuo cantu repetit. Tereus deniq; in upupam transformatus crebrò Vbi nam ſunt, (ποῦ ἄρα εἰσίν,) exclamat. Sic quidem recentiores fabulantur: alij uerò Homerum ſequuti, Pandarei (inquiunt) cui pater fuit Merops Mileſius, filiæ fuerunt Merope, Cleothera & Aëdón. Harum maxima natu Aëdon Zetho Amphionis fratri nupta, unicum filium peperit Itylum: & cum inuideret numeroſæ leuiri ſui (τοῦ δαέρος, τοῦ ἀνδραδέλφου) Amphionis ſoboli, qua ille ex Niobe uxore Tantali & Hippomeduſæ filia augebatur, Itylum filium ſuum cum filijs Niobes ludere & uno etiam in lecto interdum dormire ſolitum, ſeorſim cubare (uel, ut alij ſcribũt, in lecto interiore) iuſsit, ut ipſa intempeſta nocte accedens, primũ ex Amphionis filijs occideret, Amaleum nomine, (Ἀμαλέα:) ſed cum Itylus uel oblitus eſſet uel non obtemperaſſet matri, ea noctu filium proprium, Amaleum eſſe rata, occidit. quo cognito præ nimio luctu ut ex hominibus migraret, à dijs petijt. itaq; in luſciniam mutata, Ityli luctum retinuit, cuius nomen cantu ſuo repetere ſolet. Alij Aëdóna mulierem non ignorantia, ſed ſponte Itylum filium interfeciſſe dicunt. occiſo enim (aiunt) Amphionis filio Amaleo, cum uxorem illius (Amphionis) timeret, mox ſuum quoq; filium interemit, ut expectandam ſibi ab inimica ultionem præueniret. Porrò in ſequẽte Rhapſodia (Odyſſ. υ.) reliquas duas Pandarei filias parentibus orbas, Penelope à Venere educatas ait: & cũ iam nubiles eſſent ab

Harpyis

Harpyis raptas & Furijs traditas esse. Fortasſis enim cum forma quidem excellerent, propter orbitatem tamē infelices, in prauam & furiosam aliquam (εἰς ἀπονενοημένον καὶ ὡς οἷον εἰπεῖν ἐριννυῶδες ἦθος) uitam præ nimio luctu conuersæ, obscuræ perierunt, ut inde à uentis raptas & Furijs traditas fabulosè feratur; Hæc omnia Eustathius. ¶ Similiter hanc fabulam Varinus quoq; refert è Scholijs Aristophanis in Aues, in uocabulo ἴτυς, in hoc tamen differt, quòd Procnen Terei uxorem, & Ityn eiusdem è Tereo filium facit, non Philomelæ ut Eustathius. Procne (inquit) cum sororis Philomelę casum intellexiſſet, mactatum Ityn filium Tereo edēdum apposuit. quo ille cognito, gladio eas persecutus est, clamans ποῦ ποῦ, (ut solent quærentes.) Philomela uerò præ metu Terei nomen efferebat. Procne uerò filium lugens Ityn, ἴτυ ἴτυ miserabiliter sonabat. Ioue autem miserato, Procne in lusciniam, Philomela in hirundinem, & Tereus in upupam mutati, easdem adhuc uoces canunt. Hæc ille. nos Philomelam potius in lusciniam mutatam dicimus, & Prognen (cum Ouidio) in hirundinem, & huic uocem τηρεὺς, illi uerò ἴτυ ἴτυ cōuenire. Aristophanes ipse Terei (sub persona Epopis) uxorem facit aëdona, id est lusciniam. Io. Tzetzes etiam Hesiodi Scholiastes eandem fabulam similiter narrat, Procnen scilicet Terei uxorem fuisse, & in lusciniam mutatam: Philomelam uerò in hirundinem. Tereum quoq; addit Philomelæ in Aulide Bœotiæ uim intulisse; & huius fabulæ Sophoclem in Tereo meminisse. Procne ex Tereo binos liberos suscepit, & in hirūdinem à Ioue mutata est, Proclus in Hesiodum. Megaris non procul Hippolytæ Amazonis sepulchro, tumulus conspicitur Terei, qui Prognen Pandionis filiam uxorem habuit. Regnauit autem, ut Megarenses aiunt, Tereus, in ijs Megaridis partibus, quæ Pegæ, id est fontes appellantur. Sed ut mihi uidetur, & certè adhuc coniecturæ extant, in Daulide quæ supra Chæroneam est, Tereus regnauit. Olim enim Barbari, eius quæ nunc Græcia nominatur, multas partes incoluerunt. Ob flagitia uerò quæ Tereus in Philomelam, & mulieres in Itym commiserant, subigere eos non potuit. Atq; ideo manus sibi ipsi Megaris attulit: cui tumulum confestim excitarunt, & adhibitis pro mola calculis, rem sacram quotannis peragunt. Vpupam præterea auem primùm ibi apparuisse asserunt. Mulieres Athenas peruenerunt, ibiq; dum mala deplorant, quæ passæ fuerant, quæq; ultionis causa ipsæ regesserant, lachrymando contabescunt. Vnam item in lusciniam commutatam esse aiunt, alteram in hirundinem, non aliam ob causam, ut puto, quàm quòd eædem quoq; auiculę miserabilem cantum ædant & lamentis similem, Pausanias in Atticis. ¶ Aut ut mutatos Terei narrauerit artus: Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit, &c. Vergilius Aegl. 6. ubi Seruius, Tereus rex Thracum Pandionis Athenarum regis filiam Prognen duxit uxorem: & Athenas profectus ut sororem illi accerseret Philomelam, in itinere illam uitiauit & linguam abscidit. Illa tamē rem in ueste suo cruore descriptam misit sorori. Qua re cognita Progne Itym filium interemit, & patri epulandum apposuit. postea omnes in aues mutati sunt, Tereus in upupam, Itys in phasianum, Progne in hirundinem, Philomela in lusciniam. Et mox in illud Vergilij, Quas illi Philomela dapes, Atqui (inquit) hoc Progne fecit, sed aut abutitur nomine, aut illi imputat propter quam factum est. Idem rursus in quartum Georg. sibi aduersatur, enarrans illud poetæ, Et manibus Progne pectus signata cruentis, (id est hirundo:) Nomen (inquit) posuit pro homine. nam Philomela in hirūdinem uersa est: pro qua Prognen, uel quasi sororē posuit: uel quasi eam, quę fuerat illius sceleris causa. nam ipsa miserat Tereum ad adducendā sororem. Quod ait Seruius in Bucolicis, (inquit Erythræus in Indice Vergiliano,) Atqui hoc Progne fecit, rectius quidem dixiſſet ex fabula: Atqui hoc pariter cum Progne fecit. Nam & apud Ouidium in 6. Metamorph. Iugulū ferro Philomela resoluit: Ityosq; caput Philomela cruentum Misit in ora patris. Tu illinc integram fabulam pete. Hanc quidam in auem sui nominis mutatam ferunt, quæ à Latinis luscinia appelletur. Prognen uerò in hirundinem. Quos apertè sequitur Martialis eo disticho, cuius est lemma, Luscinia. Ait enim, Flet Philomela nefas incesti Tereos, & quæ Muta puella fuit, garrula fertur auis. Et alibi idem Martialis: Multisona feruet sacer Atthide lucus. Nam Atthis ab eo luscinia intelligitur, quasi Attica auis: quod declarat epitheton Multisona, & uerbum Lucus. In lucis enim multis modis canit luscinia: quum hirūdo tecta frequentet. Et hoc à Græcis traxisse uidetur, apud quos Tragœdia extabat Philochori de Philomela, quæ Atthis inscribebatur. In hac sententia fuisse uidetur & illius carminis auctor, quod Philomelæ titulo circunfertur. Quod etsi omnino negligendum non sit, Ouidium tamen non refert. Probus tamen, non reprobus Vergilij interpres, prodit, Philomelam in hirundinem, Prognem in lusciniam conuersam. quod mihi uerisimilius fit, propter garrulitatem hirundinis, quam ex amputatione linguæ Philomelæ referat. quom ipsa luscinia mille modis cantum uariet. A Probo stat M. Varronis auctoritas, cuius in IIII. de orig. uerb. hæc uerba sunt: Lusciola (fortasse lusciniola ὑποκοριστικῶς legendum) quòd luctuosè canere existimetur, atq; esse ex Attica Progne facta auis, Hactenus Erythræus. Progne pro Gręco Procne dicitur, ut cygnus pro cycnus. Primam in Progne corripuit Petronius Arbiter, quem Quintilianus & Macrobius citant: Atq; urbana Progne, quæ circum gramina fusæ, Erythræus. Τὰ περὶ Φιλομήλαν καὶ Πρόκνην ἐν Δαυλίδι μυθεύουσι, Θουκυδίδης δ' ἐν Μεγάροις φησί, Strabo. Fabulam omnem copiosius cæteris ex Ouidio (ut conijcio) Nic. Perottus in Cornucopiæ persequitur. Itys uerò (inquit) in phasianam mutatus est: quæ auis picturatarum uestium colores seruat, quibus uti regij pueri solebant. Prognen quæ facinus illud in filiū perpetrauit, & Ityn, in arcè Athenis Alcamenes dedicauit, Pausanias. Hirundines aliqui ideo auersas coire putant, quòd Te-

reum regem horreant, ne quando latenter irrepens, nouam tragœdiam efficiat, Aelianus. Hirundines in aues mutatæ sunt cum uir adhuc esset Thracius ille Tereus: postquam uerò & illum mutatum uiderunt in auem, relicto omni auium consortio, ad hominum domicilia confugerunt. Quinetiam neq; Boreæ, neq; uentorum qui ex Thracia spirant flatus amant: & nidos inde auersos collocant, Oppianus. Biziam in Thracia ingredi negantur propter scelera Terei, Plinius. Hesiodus testatur lusciniam solam ex omnibus auibus somni expertem esse, seduloq; in uigilijs uersari: hirundinem uerò non prorsus semperq; uigilare, sed dimidium tantummodo somnum perficere. Has autem pœnas luunt propter facinus in Thracia perpetratum in cœnam illam illicitã, Aelianus in Varijs lib. 12. Pandionis ales, Ouidius ad Pisonem, hirundinem intelligens aut lusciniam. nam Progne & Philomela filiæ fuerunt Pandionis. Daulias & Getici tandem secura mariti Ales adest, plausuq; larem cantuq; salutat, Politianus de luscinia, (uel hirundine.) Deflet Threicium Daulias ales Itym, Ouidius in epistola. nam Daulia uel Daulis oppidum fuit Phocidis sub ditione Terei regis Thracum. Daulidas aues etiamnum uocant, Plutarchus in Symposiacis 8. 7. Cum hirundo in Gorgiam sophistam alui onus emisisset, directo in eam uisu, οὐ καλὰ ταῦτα εἶπεν ὦ φιλομήλα, Idem ibid. Diluculo autem philomela inter frutices silentem Prognen, inter acceres minurizantem, Sidonius 1. epistolarum, id est parua uoce succinentem, cantillantem, quod & Græci μινυρίζειν dicũt. Ἴτυλος, ὀρφανός, μόνος, νέος, ἁπαλός, Varinus. uocat autem Homerus Itylum quẽ alij Itym. Itys quidem in prouerbio, I modo uenare leporem nunc Itym tenes, quid sibi uelit, nõ facile dixerim. Prognes apud Textorem epitheta sunt hæc: Daulias, Querula, Impia, Rhodopeia, Pandionia, Getica, Sæua, Dura, Attica, Minuriens, Cruenta, Ismaria, Garrula, Domestica, Acerba, Cecropis. Eadem & Philomelæ attribuit, & insuper, Flebilis, Tristis, Dulcis, Garrula, Sibilans, Torua. ¶ Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos, Iuuenal. Sat. 7. Philomelides quidam Lesbi rex fuit.

¶ Prouerbia. Audi chelidonem, ἄκουε χελιδόνος, id est in tempore curato tua negotia. Quidam à theologo quodam ortum autumant, cui nomen Chelidoni. nam aiunt huic fuisse morem obseruatis prodigijs colligere rerum exitus, (Ἀπὸ τινος Χελιδόνος θεολόγου καὶ τερατοσκόπου, καὶ περὶ πλείστων διειλεγμένου, Suid.) atq; huius opinionis author citatur Mnaseas Patrensis ἐν τῷ περὶ ἐρίπλων. Nonnulli malunt ad auem hirundinem referri, quòd stridula sit auis, ac lugubris, siue quòd ueris prænunciet aduentum, Erasmus. Huc & illud facere uidetur quod annotauit Suidas, χελιδόνειον μέλος, Hirundininum carmen. est autem uox hirundinis (inquit) non luctus, sed cantus adhortans & incitans ad opera (ἆσμα ᾠδικὸν καὶ κελευστικὸν πρὸς ἔργα:) nam hyeme neq; uolant neq; canunt, (sed tempore ueris adueniunt, & summo diluculo ad opera mortales excitant.) ¶ Hirũdines sub eodem tecto ne habeas, ὁμωρόφιους χελιδόνας μὴ ἔχειν. Diuus Hieronymus Aristotelis authoritatem secutus, interpretatur abstinendum à commercio garrulorum & susurronum. Verum hoc interpretamentum refellitur apud Plutarchum Symposiacôn decade octaua, (8. 7.) Nam haud æquum uideri (ait,) ut auem domesticam & humani conuictus citra noxam amantem, perinde ut sanguinarias & rapaces (nã hoc etiam inter Pythagoræ symbola est, γαμψώνυχον οἴκοι μὴ τρέφειν) propellamus. quod enim de garrulitate causantur, id esse friuolum, cum gallos, graculos, perdices, picas, cumq; his alias complureis multò magis obstreperas non arceamus à domestico contubernio: imò nihil penè minus in hirundinem conuenire, quàm garrulitatem, (ψιθυρισμοῦ μὲν γὰρ ἥκιστα χελιδόνι μέτεστι, λαλιᾶς δὲ καὶ πολυφωνίας οὐ μᾶλλον ἢ κίτταις καὶ πέρδιξι καὶ ἀλεκτορίσι.) Ne id quidem accipiẽdum uidetur, quòd quidam Pythagoricum hoc symbolum ad tragœdiam quę de hirundine fertur, referunt, quasi triste omen secum adferat. nam hac ratione philomelam item eijci oportere, ut quæ ad eandem pertineat tragœdiam. Itaq; uero propius uidetur, ob id improbatam hirundinem, quòd eidem malo uideatur obnoxia, quo infames habentur aues aduncis unguibus. Siquidem carnibus uictitat, & cicadas, animal maximè uocale ac Musis sacrum uenatur; præterea humi uolans minutis animalibus insidiatur, deinde sola auium in tectis uersatur, nullam adferens utilitatem. Nam ciconia quum ne tecto quidem utatur nostro, (οὔτε σκέπης μετέχων, οὔτε ἀλέας,) tamen haudquaquam mediocrem contubernij gratiam refert, bufones, serpentes, hostes hominum è medio tollens. Contrà hirundo, posteaquam sub nostro tecto suos educauit pullos, abit nulla relata gratia communicati hospitij. Deniq; quod est omnium grauissimum, duo duntaxat animalia domestica sunt, quæ nunquam humano conuictu mansuescunt, neq; tactũ admittunt, neq; consuetudinem, neq; ullius rei aut disciplinæ communionem. Musca semper pauitat ne quid mali patiatur, & ob hanc causam indocilis ac semifera. Hirundo item natura uidetur hominem exosum habere, proinde nec cicuratur, utpote diffidẽs semper, semperq; suspicans mali quippiam. His de rebus rectè Pythagoras conuictorem ingratum parumq; firmum, hirundinis symbolo monuit ablegandum, Huiusmodi fermè Plutarchus Erasmo interprete. Quibus illud unum uidetur addendum (inquit Erasmus) Ciceronem, seu quisquis is fuit, in Rhetoricis ad Herennium, infidæ amicitiæ similitudinem ab hirundinibus mutuari, quæ uere ineunte præsto sint, hyeme instante deuolẽt: ita falsi amici, inquit, sereno uitæ tempore adsunt, simulatq; fortuna immutata est, deuolãt omnes. Locum è Symposiacis Plutarchi de hirundine hospitio non recipienda, Phil. Melanchthon etiam conuertit. Hieronymus & Cyrillus & quidam alij, putant nos hoc symbolo moneri, ne garrulis & nugacibus fidem præstemus, neue eorum consuetudinem consortiumq; habeamus. Alij sic interpretantur ut cauendum dicant ab ijs amicis, qui infelicitatis tempore recedũt. Talis enim est hirundinis

dinis natura, ut garrula sit, & bono tempore, hoc est uerno & æstiuo, nobiscum sit, malo uerò & turbido, hoc est hyberno, demigret, procul͡q; à nobis recedat. Alexander quoq; Myndius & Dionysius Heliopolites, hirundinem in somnis malum significare prodiderunt. contrarium tamen sentit Artemidorus lib. 2. Onirocriticôn, ubi de hirundine quædam scitu digna scribit, L. G. Gyraldus. Sub eodem tecto hirundines non habendas, id est mutabiles homines in amicitia non habendos, uel alienos in locum nostrum nõ habendos, Plutarchus in libello de symb. Pythagoricis interprete Gyraldo. Hirundo tandiu hominum hospitio utitur, dum pullos ex sese pepererit, ac aluerit: deinde ingrata in desertos recessus abstrusa latet. quamobrem Pythagoras minimè tecto recipiendam censebat, Aelianus. ¶ Hirundinum musêa Aristophanes in Ranis dixit. Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ στωμύλματα, Χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης. hoc est, Sunt ista folia, & stulta blateramina, Musea hirundinum, artis ac subuersio. Interpres admonet prouerbium esse in impendio loquaces & obstreperos. hirundines enim inepto garritu plus tædij auditoribus adferre quàm uoluptatis. (Τὸ γὰρ χελιδόνων γένος πλέον διὰ τὸ πολὺ τῆς ᾠδῆς ἀνιᾷ τοὺς ἀκούοντας, ἢ διὰ τὸ μέλος εὐφραίνει, Scholiast. Aristoph. hoc est, magis nimio suo cantu auditoribus molestum est, quàm suauitate iucundum.) Aptè dicetur in poëtas indoctos, oratores loquaces magis quàm eloquentes, aut in cœtum hominũ ineptè loquacium, Erasmus. Sic & alibi Aristophanes, οὖ περὶ χείλεσι βρέμεται Θρηκία χελιδών. Contrario sensu sirênum & lusciniarum musêa legimus, Scholiastes Aristophanis & Varinus. Comicus tragicos poëtas hirundinum musêa uocat, quod barbaro & obscuro sermone uterentur, ὡς βάρβαρα καὶ ἀσύνετα ποιοῦντας, Hesych. & Suidas. Πολὺς δ' ἀνεῖρπε κισσὸς εὐφυὴς κλάδοις, Χελιδόνων μουσεῖον, Euripides apud Scholiasten Aristoph. Homines barbari (οἱ ὑποβάρβαροι) & parũ puræ orationis hirundinibus conferuntur, & hirundinum musêa cognominantur, Eustathius. Χελιδονίζειν pro βαρβαρίζειν Aeschylus dixit, & Ion barbaros χελιδόνας nominauit, Scholiastes Aristophanis. ¶ Noua hirundo, apud Aristophanem in Equitibus, (etsi Suidas ex Auibus citat, fallente, sicut opinor, memoria:) Σκέψασθε παῖδες, οὐχ ὁρᾶθ', ὥρα, νέα χελιδών; id est, Spectate pueri, non uidetis uer, noua ecce hirundo. Interpres admonet prouerbiali figura dictum, ac perinde ualere, quasi dicas initium ueris, propterea quòd id temporis appareat hæc auis. Quemadmodum & Horatius, Zephyris & hirundine prima. Suidas ait dici solere, quoties uerba darentur alicui. Sumptum à ioco puerili. nam hi data opera nouam hirundinem adsimulantes uidere sese, ostendunt alijs: deinde contemplantibus illis & intentis, interim quod uolunt surripiũt, (sic quidem Aristophanes usus est.) Proinde quadrabit in eos, qui falsa spe quapiam iniecta fallunt ac nocẽt, Erasmus: qui apud Aristophanẽ distinguit post ὥρα, & νέα χελιδών cõiungit. codex noster ὥρα νέα coniungit. sed Suidas pro ὥρα habet ἆρα, interrogandi aduerbium. οὐχ ὁρᾶτ' ἆρα; νέα χελιδών, id quod placet. ¶ Hirundo totos schœnos anteibit, πρόσω τις χελιδὼν ὅλους σχοίνους παρέπται. Vbi quis immenso uincit interuallo. nam σχοῖνος Græcis mensuræ genus est quæ sexaginta complectitur stadia Herodoto & Hermogeni: Plinius alicubi quadraginta stadia illi tribuit, alibi triginta, scribarum (ut uidetur) uitio. Verum suspicor Chelidonem hoc loco pro uiro accipiẽdum, qui haud scio añ cursu celeritate͡q; præcelluerit, Erasmus. ¶ Vna hirundo non facit uer, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. hoc est, unus dies non sat est ad parandam uirtutem aut eruditionem. aut non unũ aliquod benefactum, benedictúmue sufficit ad hoc, ut uiri boni, aut boni oratoris cognomen promerearis. plurimis enim uirtutibus ea res constat. Aut ut certum aliquid cognoscas, non satis est unica coniectura. Siquidem fieri potest ut una quæpiam hirundo casu maturius appareat. Sumptum ab hirundinis natura quæ ueris est nuncia. Aristoteles libro Moralium primo, Τὸ γὰρ ἔαρ οὔτε μία χελιδὼν ποιεῖ, οὔτε μία ἡμέρα. id est, Ver enim nec una hirundo facit, nec unus dies. & beatum eodem modo felicémue nec unus dies, nec breue efficit tempus. Aristophanes in Auibus, Δεῖσθαι δ' ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων. id est, Multa uidetur opus habere hirundine. Interpres indicat allusum ad prouerbium quod modo retulimus, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. Huic affine uidetur illud Sophocleon in Antigona: Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. Etenim quemadmodũ una hirundo non facit uer, ita nec unus homo facit ciuitatem, nec unus nummus diuitem, Erasmus. Sensus est huius parœmiæ, nõ posse uno die sapientem uel ad perfectionem peruenire, uel ad inscitiã, εἰς τελείωσιν ἐμβάλλειν ἢ εἰς ἀμαθίαν, Hesychius. Et quoniam hirundines ueris nunciæ sunt, Aristophanes in Auibus ludens in quendam uetere & è uarijs centonibus consuta ueste indutum, appellat eum ποικίλαν χελιδόνα, id est uariam hirũdinem. Tum alius, Εἰς θοιμάτιον τὸ σκόλιον ἄδειν μοι δοκεῖ; Δεῖσθαι δ' ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων. id est, nõ una hirundine, sed pleni iam ueris tepore indigere uidetur, quo multæ se proferunt hirundines.

¶ Alciati Emblema sub lemmate Garrulitas.

Quid matutinos Progne mihi garrula somnos
Rumpis, & obstrepero Daulias ore canis?
Dignus epops Tereus, qui maluit ense putare
Quàm linguam immodicã stirpitus eruere.

DE HIRVNDINIBVS DIVERSIS.

ARISTOTELES tria tantum hirundinũ genera facit: domesticas, apodes & falculas. Plinius autem quatuor genera facere uidetur: domesticas, rusticas, apodes & riparias, Turnerus. Hirundinum quædam nidificant in domibus, quædam in fenestris uitreis, quędam in abruptis montium: & hæ qualitate & quantitate differunt, Author de nat. rerum. Hirundinum genera sunt quatuor:

domeſticæ:quæ in muris exterius : quæ in terra (ripis) iuxta flumina : & marinæ dictæ, Albertus. ¶ De apode ſiue cypſelo,hirundinum generis aue, in Elemento A. ſcripſi. Cæterum marinas nullas agnoſco.piſcis enim eſt,nō auis,quam hirundinem marinam ueteres appellant. Noſtri tamen auem meropi congenerem, ut conijcio, Seeſchwalm, id eſt hirundinem marinam nuncupant: & Itali gauias hirundines marinas.aiunt enim earum alias nigras, alias albas eſſe, & piſcibus uiuere. Plinius apodes hirundinū ſpecie toto mari cerni ſcribit,& ſemper comitari naues, haud ſcio quàm rectè. fortaſsis enim aues illæ non apodes,ſed gauiarum generis fuerint: quod conſiderabunt ij qui propius mare uerſantur. ¶ In quodam Mauritaniǽ flumine hirundines(uide ne hirudines legendum ſit ut conijcio,cum in aqua degant) ſeptenûm cubitorum ſunt, & gulam ad reſpirandum perforatam habent, Aelianus interprete Gillio. ¶ Auis quæ caput caprino ſimile habet, uocatur Latinè apud uulgus caper hirundinis, Albertus.

DE HIRVNDINIBVS SYLVESTRIBVS.

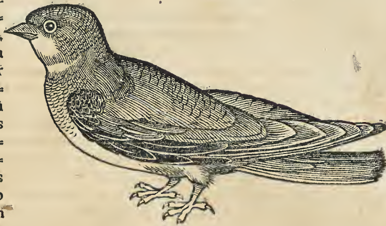

HIRVNDINES quædā ruſticæ ſunt, quæ & ſylueſtres & agreſtes à Plinio nominantur: præter enim Pliniū nullus,quod ſciā, ex ueteribus earum meminit. Alterum genus hirūdinum eſt (inquit) ruſticarum & agreſtium, quæ rarò in domibus, diuerſos figura, ſed eadem(qua domeſticæ) materia confingunt nidos,totos ſupinos,faucibus porrectis in anguſtū,utero capaci: mirum qua peritia occultandis habiles pullis, & ſubſternēdis molles. In Aegypti Heracleotico oſtio molem continuatione nidorum euaganti Nilo inexpugnabilem opponunt,&c. Sed hoc poſterius ad riparias hirundines, non ad ſylueſtres ſimpliciter uocatas pertinere dixerim:quare ad illas differo,etſi dubitem ad utras potius referri debeat. Et alibi, Anginis(inquit)ſuccurritur cinere hirundinis ex aqua calida poto. Sed efficaciores ad omnia quæ ex hirundinibus monſtrantur pulli ſylueſtrium. (proinde cætera etiam ex ſylueſtri hirundinum genere remedia,ſupra in domeſtica requires.)figura nidorum ſylueſtres deprehendit, Hæc Plinius.

¶ Hirundines ſylueſtres illas eſſe ſuſpicor,quas Turnerus apodes minores uocat, quarum iconem poſuimus. Apodes minores(inquit Turnerus)uoco,quæ in ſcopulis,templorū feneſtris æditioribus & ſummis turribus nidos figunt. has Angli uocāt rok martinettes,uel chirche martnettes: Germani Kirchſwalben. Alij aliter Germanicè nuncupāt, Murſpyren/Münſterſpyren/Murſchwalben,(ut Ge. Agricola:) Bergſchwalben/wyſſe Spyren: eò quòd in tēplis,& muris & montibus nidificent. Imo uentre ad collum uſq; albicant,reliquo corpore nigræ, Eberus & Peucerus. In muris ueterum ædificiorum & cauernis ac ſcopulis montium nidificant, Matthæolus. Hirundinum genus tertium in parietibus murorum (in muris) exterius nidificat, & muſcis eſt infeſtum. Idem cum paſſeribus pugnat. paſſer enim domicilium (nidum) eius præoccupat initio ueris antequam ueniant hirundines. tum hirundo conatur eum è nido eijcere. Et obſeruatum eſt ſæpius Coloniæ,hirundinem cum non poſſet eijcere paſſerem, ſtridore ſuo hirundines multas cōuocaſſe: quæ ſimul cum impetu aduolantes,luto quod roſtro ſingulæ gerebant,nidi foramen ſubito obſtruxerunt:& paſſerem ita incluſum ſuffocarunt, Albertus. Et rurſus alibi, Hirundines quæ in muris & lapidibus nidificant,concludunt luto nidum uſq; ad arctum foramē per quod intrant & exeunt. quòd ſi paſſer intrauerit, & non citò exierit, hirundinibus collectis pluribus & luto obturantibus nidum ſuffocatur. poſtea reparato foramine hirūdo ad quam pertinebat nidus paſſerem mortuum eijcit. Auicenna hirundines(ſimpliciter) & paſſeres ſe interficere mutuò ſcribit cum in una domo conuenerint. Hirundines omnes quæ in muris nidificant,claudūt nidos pręter foramen per quod intrant, Albertus. ¶ Apodes hoc differunt ab hirundinibus tam agreſtibus quàm domeſticis, quòd tibias habent hirſutas, Geor. Agricola. Turnerus ſanè eas quas nos ſylueſtres hirundines facimus,apodes minores uocat,nullo antiquo nomine impoſito: ruſticas uerò ſeu ſylueſtres alias facere uidetur, quæ ſcilicet in domibus ruſticorum ſemper nidificant: quas à reliquis generibus (inquit) duæ ſanguinolentæ maculæ quas utrinq; in pectore uideas, diſtinguūt: quod Ouidius his uerſibus pulchrè oſtendit: Altera tecta ſubit:nec adhuc de pectore cædis Exceſſere notę, ſignatáq; ſanguine pluma eſt, Hæc ille. refert autem has hirundines ad primum genus, hoc eſt ad domeſticas, quas itidem ſanguinolento pectore nobiles dixerat: ut Ouidij uerſus de pectore ſanguinolento, ad domeſticas ſimpliciter, uel ad utraſq; referri poſsint.

DE HIRVNDINIBVS RIPARIIS, ET PRImum de Drepanide.

Drepanis Aristoteli memorata auis, à Theodoro falcula aut riparia conuertitur. uidetur autem non alia quàm quæ riparia à Plinio nominatur, à Marcello Empirico ripariola uoce diminutiua. est enim (ni fallor) in hirundinum genere minima, unde & à Germanis quibusdã, ut circa Argentoratũ Rhynuögele, id est Rheni auicula, diminutiua formula dicitur: cuius figuram nos posuimus, quòd alia riparia nõdum nobis cognita sit. aut enim hæc riparia simpliciter est, aut certè ei cognata. Drepanis ut pennis præualet, sic pedibus degenerat, ut & hirundo & apodes. nam tria hæc genera & moribus & uolatu (ὁμοιόπτερα) & specie (tum reliqua scilicet, tum paruitate pedum) proxima inter se conspiciuntur, Aristoteles. Aestate tantùm apparet drepanis cum imber incessit. tunc enim & apparet & capitur. deniq; rara hæc auis est, Idem. Qui negant uolucrem ullam sine pedibus esse, confirmant & apodes habere, & drepanin in eis quæ rarissimè apparent, Plinius ex Aristotele. Δρεπανὶς Hesychio & Varino cenchron, id est milium significat. δρεπτανίδες uerò eisdem (legò δρεπανίδες, quanquam ordinis ratio apud illos hoc nõ admittat) genus auis est. ¶ Tertium hirundinum genus est quæ ripas excauant, atque ita internidificant. nidos enim (propios) non faciunt: migrantq; multis diebus antè, si futurum est ut auctus amnis attingat, Plinius. Ripariæ in riparum cauis nidificant, Idem. ¶ Alterum genus hirundinum est rusticarum & agrestiũ, &c. In Aegypti Heracleotico ostio molem continuatione nidorum euaganti Nilo inexpugnabilem opponunt stadij ferè unius spacio, quod humano opere perfici non posset. In eadem Aegypto iuxta oppidum Copton insula est sacra Isidi, quàm ne laceret amnis idem, muniunt opere, incipientibus uernis diebus palea & stramento rostrũ eius firmantes, continuatis per triduũ noctibus tanto labore, ut multas in opere emori cõstet. Eaq; militia illis cum anno redit semper, Plin. Conijceret autẽ aliquis hoc opus circa fluuios ad riparias pertinere, quòd illæ maximè in ripis fluuiorum uersentur & pariant. Sed obijci pòtest quòd alibi scribit Plinius riparias nõ facere nidos proprios, sed in riparum cauis nidificare. itaq; tale opus quo Nilus inundare prohibeatur, nõ efficient. item quòd hoc ipso in loco Plinius mox à rusticarum & agrestium hirundinum mentione hæc scripsit, tanquam illas tantum hoc opus perficere sentiens. Sed Albertus hirundines illas quæ in foraminibus riparum ædificant iuxta aquas, nidos artificiosos sibi construere asserit, nõ minus quàm domesticas, ut in illis retulimus, quare rem in medio relinquo. Plutarchus quidem in libro de fluuijs (de Nilo scribens) hirundinibus simpliciter hoc attribuit: Generantur (inquit) in Nilo lapides κόλλωτες (nimirum à ui agglutinandi, uel glutinoso humore) quos hirundines colligunt cum imminuta est Nili aqua (ὑπὸ τὴν ἀσέβειαν τοῦ Νείλου. locus uidetur corruptus. ego pro ἀσέβειαν reponerem μείωσιν, uel κατάβασιν, uel simile aliquod uocabulum) & chelidonium, id est hirundininum appellatum murum construunt, qui aquæ impetum cohibet, & regionẽ inundari prohibet, ut Thrasyllus in Aegyptiacis tradit. ¶ Hirundinum quæ ripas excauant pulli ad cinerem ambusti, mortifero fauciũ malo, multisq; alijs morbis humani corporis medẽtur, Plin. Remedia quidem eadem omnia, eodem teste, ex hirundinum genere domestico, syluestri & ripario habentur: sed efficaciora è syluestribus, è riparijs efficacissima.

¶ Albertus in historia animalium lib. 1. cap. 3. pro ijs quæ Aristoteles de drepanide scripserat, sic habet: Hirundinis quædam species non apparet nisi uno tempore anni post pluuiam in fine æstatis mense Augusto, cum Sol est in Leone. ea auis Græcè uocatur abroycayn, & quidam uocant eam daryachim (aliâs dryacha. uoces sunt corruptæ à Græca drepanis.) Est autem admodum rara: & per totum annum non nisi semel apparet, mense uno, quo etiam perit. quare generatio eius obscura est. Et rursus libro 23. Dryacha (inquit) auis est Aristoteli pedibus carens, (κακόπους non ἄπους Aristoteli est:) & cum ad terram ceciderit, cubitis alarum & pectore repit ferè sicut uespertilio. Non apparet autem nisi post pluuiam in principio æstatis, & eo tempore parit, cumq; pulli cõualuerint moritur.

¶ Tertium hirundinum genus quod in ripis nidulatur, Angli nominant a bank martnet, Germani ein überswalbe, aut Speiren, (aliqui Wasserschwalme/Rynschwalme/) Turnerus. Ge. Agricola apodem eandem cum hirundine riparia facit, (cui non assentior,) & Germanicè interpretatur Speirschwalben. Ego diuersarum hirundinum nomina in diuersis Germaniæ locis cõfundi puto. nostri spiras (Spyren) uocant apodes: inferiores uerò Germani riparias sic nominant, ut dixi in Apode A. Ripariæ inter hirundines minimæ colorem habent fuscum ad cinereum uergentem,

ü𝔟𝔢𝔯𝔰𝔠𝔥𝔴𝔞𝔩𝔟𝔢𝔫 Germanis dictæ, Eberus & Peucerus. In terra in foraminibus riparum iuxta aquas nidificant, & insidiantur bibionibus (culicibus) qui uolant super aquas, Albertus. Hirundines quæ in altis ripis fluuiorum nidulantur, ut & cæteræ syluestres, ab Italis rondoni uel tartari dicuntur, Matthæolus Senensis, ab alijs, ut audio, dardanelli, à Gallis martinet, quod nomen etiam ad apodes seu cypselos pertinet. Volitant super aquas, & occursu mutuo infestæ uidentur, cum interim nihil aliud quàm muscarum uenationem sibi proponant. Arena rostro allata nidificare eas aiunt. ¶ Auiculam, cuius figuram pro riparia posui, in Rheni riparum cauis nidificare certum est. sunt qui foramina etiam ab ea excauari afferant. Eadem ab alijs Germanicè 𝔉𝔢𝔢𝔩𝔰𝔠𝔥𝔴𝔞𝔩𝔪 nominatur. caudam ut alia genera hirundinum bifurcatam non habet, quantum ex pictura apparet: uentre albicat, ut in collo quoque: pectore fusca est.

¶ In genere item ripariarũ est, cui nidus ex musco arido ita absoluta perficitur pila ut inueniri non posit aditus, Plinius 10.33. cum proximè de alijs hirundinibus riparijs egisset: quare magis placet ripariarũ legi, quàm ut nonnulli codices habent parrarum. nam Gazam quoque ripariarum legisse uideo. etsi eo in loco Plinius non de certo auium genere, sed in uniuersum de auium in nidificando solertia perscribat. Et mox, Argatilis appellatur eadem figura ex ligno (lino) intexens. Solerti porrò ingenio argathylis (Græcus codex habet acanthylis: Gaza uertit argathylis, Plinij scilicet lectionem secutus. acanthylis quidem non alia auis quàm acanthis uidetur: Hesychius & Varinus acanthyllis per l. duplex scribunt, & genus passeris interpretantur) in ripariarũ genere (Gaza hoc de suo addidit, Plinium nimirum sequi se ratus: cum tamen Plinius non argathylin ripariarum generis esse scribat, sed innominatam aliam de qua proximè egerat) suũ instruit nidum. filis enim intexit lineis specie pilæ, aditu arcto, Aristot. 9.13. Quærendum est an non parrarum, neque ripariarum, sed parorum (id est ægithalorum) generis sit, quæ ex musco arido nidificat. talis quidem pari species apud nos est, quam à caudæ lõgitudine denominamus: sed nidus eius oblongus est, non pilæ forma. Aegithalus & argathylis nomina facile permutari potuerunt.

DE HORIONE.

CLITARCHVS in India scribit uolucrem amatorio affectu flagrantem, nomine horionem, nasci, magnitudine herodio similem, rubris cruribus, oculis cœruleis, sic à musica instructam, ut naturæ munere tam suauiter canat, ut ipsas Sirenes lacessere posit, Aelianus. ὡρίων syderis nomen, aut auis quædã, Hesychius. In nostro Aeliani codice manuscripto primæ huius nominis non aspiratur, ut neque Orioni syderi.

¶ HORTVLANAM auiculam quandam in cibis expetitam & facile pinguescentem, Itali circa Bononiam uocant, alaudis (ni fallor) congenerem. Hortulanæ caro calida est, geniturã auget, & renes calefacit ac impinguat, & menses prouocat, Rasis.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT AB I. LITERA.

DE IBIDE.

A.

HEBRAICAM uocem ianschuph Leuit. 11. & Esaię 34. Septuaginta & Hieronymus ibin interpretantur. doctiores multi noctuam, & auem nocturnam esse consentiunt, à uoce ianaph (uel nescheph potius) quæ crepusculum significat, tum temporis enim apparet, ut Aben Ezra dicit, cum lucem interdiu ferre nequeat. Vide in Cygno supra, & Noctua infra. Tinschemet quoque eiusdem linguæ uocabulum alij ibin, alij aliter exponunt, ut scripsi in Talpa A. Auicennæ interpres pro ibide habet auschuz, sed Albertus legit caseuz. Auis (inquit, de ibide sentiens) quæ ab Aegyptijs secundum Aristotelem leheras (aliâs ieheras) dicitur, secundum Auicennam caseuz uocatur. ¶ Græce ἶβις scribitur. ¶ Mentiuntur qui dicunt ibides esse ciconias: nisi dicant genus esse ciconiarũ in orbe nostro ignotum. habẽt enim ciconię rostrum rectũ, ibides aduncum, Author de nat. r. & Albertus. ¶ Ibidi forte cognata est auis quam Itali falcinellum uocitant, mox post Ardeas nobis descripta: cui rostrum longum & aduncum, id est modicè, arcus aut falcis instar, inflexum. color pennarum subuiridis. Tringo dicta auis à uulgo Gallorum ad mediterraneum mare, quæ ciconiæ similis est & serpentibus uescitur, nondum mihi cognita est. ¶ Bellonius ibidem nigram facere uidetur auem illam, quam nos Coruum syluaticum diximus, ut de supra in Himantopode.

B.

Ibis extra Aegyptum nunquam progreditur. quoniam cœli status illic uuidus est, (ὅτι νοτιωτάτη χωρῶν ἁπασῶν Αἴγυπτός ἐστιν. id est, quoniam Aegyptus magis quàm ulla regio ad meridiem sita est. quod cum uerum non sit, Gillius νότιον, humidum trãstulit, licet in ea significatione usurpari non putem, nisi fortè à poeta aliquo:) & Luna omnium maximè planetarũ humida (νοτιωτάτη.) Iam si quis ui atque impetu eam ab Aegypto exportet, illa quidem ex insidiatoribus ultionem capit, uel cum ma

gna

gna sua pernicie. mortem enim sibi fame consciscens, raptoribus studium in se exportanda extra Aegyptum uanum esse ostendit, Aelianus. Circa Licham in extrema Africa lacus quidam dulcis est, & in eo loco ibes conspiciuntur, Strabo. Visam in alpibus ab se peculiarem Aegypti ibin, M. Egnatius Caluinus præfectus earum prodidit, Plinius. Scio ego in alpibus reperiri auem, quam nostri ciconiam nigram appellant: quam tamen ibin esse rostrum rectum non sinit. ut nec coruus syluaticus alpina auis nigra ibis esse mihi uidetur, quanquam rostro adūco, quòd alia quædam non respondeant. ¶ Ibes Aegypti duplici genere distinguuntur. sunt enim aliæ candidæ, aliæ nigræ. candidæ apud Pelusium tantum non sunt, cum in reliqua tota Aegypto habeantur. nigræ contrà apud Pelusium tantum, in cætera Aegypto nullæ, Aristoteles, Plinius, & Solinus. Rostrum non rectum, sed aduncum (πρόσωπον ἐπίγρυπον, Herodotus) uel obliquum ibidi tribuunt Plinius & Pausanias. Stymphalides aues magnitudine grues æquant, sed ibibus sunt similes, rostra tamē habent firmiora, & non ut ibes obliqua, Pausanias in Arcadicis. Ibis nigra tota uehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem qua crex magnitudine. pugnant autem nigræ cum serpentibus. At earum quæ pedes humanis similes habent (omittit hæc Vuottonus; Græcè legitur, τῶν δ' ἐν ποσὶ μᾶλλον εἱλευμένων τοῖσι ἀνθρώποισι, ψιλὴ τὴν κεφαλὴν (δηλονότι ἡ ἶβις) καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν) gracile caput ac totum collum, pennæ candidæ pręter caput ceruicemq; & extrema alarum & natium, quæ omnia uehementer nigra sunt: crura & facies (πρόσωπον, rostrum) alteri consentanea, Herodotus libro 2. Crex auis marina ibidi similis, Hesychius. Ibis magnitudine & figura ciconiæ persimilis est. colore autem duplex. nam altera ciconiæ similis, altera tota nigra: & nullum Alexandriæ triuium non eis plenum est, Strabo. Ibes aues sunt excelsæ, cruribus rigidis, corneo proceroq; rostro, Cicero 1. de nat. deorum. Qui Tarichceæ bestijs præsunt, ibidis intestinum sex & nonaginta cubitorum esse affirmāt. quod idem in Lunæ defectione comprimitur, Aelianus. hinc est nimirum quòd etiam decrescente Luna minus quàm augescente alimenti hanc auem capere apud eundem traditur. Ibis iuxta Nilum est uaria, in Aethiopia (Pelusio malim) uerò nigra: auis magna, in multis ciconiæ naturam referens, Albertus. Idem alibi ibidem scribit esse ciconiā totam nigram in dorso, & reperiri quoq; fuscam, (griseam.)

C.

Ibis licet aquatica sit & super (iuxta) Nilum uersetur, aquam tamen nunquam ingreditur, neque natare potest, Albertus & alij obscuri. Nocte & die semper iuxta litora (ripas) ambulat, Physiologus. ¶ Magna tarditate graditur: nec eam ocyus quispiam ingredi uideat, quàm molli gradu & tardo, more lautarum mulierum, Aelianus.

¶ Cibus ibidis. Gaudet ibis alimento fœtido, uenenoso, & uoracissima est, & inimica serpentibus, Simocatus. Apud Grecos Lexicorum conditores ibin ὀφιοφάγον ab esu serpentium, & ῥυπαροφάγον ab impuritate uictus cognominari inuenio. Nullum Alexandriæ triuium non plenum est his auibus, partim utiliter, partim inutiliter. utiliter quidem, quia omnem serpentem, & omnes macelli immunditias colligit, inutiliter uerò, quia immunda est, & omnia comedit, nec facile à mundorum coinquinatione arceri potest, Strabo lib. 17. Ibes nigræ anguium uolucrium cateruas pestilentes intra Aegyptios fines & ingredi prohibēt, & pro terra sibi amica propugnantes, illud uniuersum agmen interficiunt, atq; cōsumunt. Aliæ uero ibes ex Aethiopia Nili alluuionibus serpentes Aegyptum appetentes conficiunt, eorum conatibus obuiam euntes: quæ causa prohibet Aegyptios ex accessu serpentium perire, Aelianus. Serpentes (paruos, Mela) alatos ferunt initio uēris in Aegyptum uolare, quos ibides aues occurrentes ad ingressum planitiei interimant: & ob id opus ibidem magno in honore Aegyptij habent, Herodotus. Ibes maximam uim serpentiū conficiunt, auertunt pestem ab Aegypto quum uolucres angues ex uastitate Libyæ uento Africo inuectas interficiunt atq; consumunt. ex quo fit, ut illæ nec morsu uiuæ noceant, nec odore mortuæ. Eam ob rem inuocantur ab ipsis Aegyptijs ibes, Cicero 1. de nat. deorum. Ibis serpentum populatur oua, gratissimamq; ex his escam nidis suis defert. Sic rarescunt prouentus fœtuum noxiorum. Nec tum aues istæ tantum intra fines Aegyptios prosunt. nam cum Arabicæ paludes pennatorum anguium mittunt examina, quorum tam citum uirus est, ut morsum antè mors quàm dolor insequatur: sagacitate, qua ad hoc ualent, aues excitatæ, in procinctum eunt uniuersæ, & prius quàm terminos proprios externum malum uastet, in aëre occursant cateruis pestilentibus, ibi agmen deuorant uniuersum. quo merito sacræ sunt & illæsæ, Solinus & Ammianus Marcellinus. Ibis Aegyptijs utilissima est ad serpentes ac locustas bruchosq; delendos, Diodorus. Quòd autē calidissima sit natura, propterea uel pessimarum rerum cōficientissima uorago est. siquidem serpentes & scorpios exest, & conficit, atq; ex his partim facile & calore, quo permulto abundat, exterit, & concoquit: partim nullo negotio excrementa excernit, atq; expellit: ægritudine perraro afficitur, Aelian. Ibis iuxta aquas colligit pisciculos & cadauera reiecta, & alia quæ inuenerit animalia, & maximè serpentes. altiores quidem & puriores aquas, in quibus pisces puri degunt, refugit, Albertus & alij obscuri. Catarrhactes, ibis, &c. prohibentur, eò quòd aues sint piscium uoraces, quorū rapinæ inhiant, Procopius. Ibin audio crescente Luna copiosiore alimento uti quàm decrescente: & intestinum eius in Lunæ defectione comprimi, Aelianus. In quidlibet uel sordidissimum, quamuis immittit rostrum, ut quippiā illic inquirat, ex inquisitione tamen cibi, cum se quieti tradit, cubile lauat, & pur-

gat, Idem. Ibis nunquam sordidam aut ueneno infectam (medicatam aut insalubrem, Plutarchus) aquam bibit, Idem.

¶ Ore parit, Solinus. Aegyptij eam ferunt ore coire & parere: ueruntamen ea de re mihi non facile persuadent, Aelianus. Aristoteles de generat. anim. 3. 6. contradicit illis qui coruum & ibin ore coire putant, ut retuli in Coruo C. Ibis in palmis, ad euitandos feles, nidificat; non enim facile in palma, ob eminentem & cultellatum trunci corticem ij sæpe repulsi & reiecti, sursum correpere possunt, Aelianus. Lunæ sacra est, tot enim diebus oua excudit, quot Luna augetur & decrescit, Idem. Ibidis oua frangunt Aegyptij, quòd inde basilisci credantur nasci, Simocatus. ¶ Ibis rostri aduncitate per eam partem se perluit, qua reddi ciborum onera maximè salubre est, Plin. Purgationem qua ibis utitur, salsuginem scilicet adhibens, aduertisse & imitati postea Aegyptij dicuntur, Plutarchus & Aelianus. sed Aelianus salsuginis mentionem non facit. Vidi ego canem sæpe uomitu utentem, & Aegyptiam auem clysterem imitantem, Galenus in libro de phlebotomia. ¶ Apion eam ait longissimæ uitæ esse. Atque in eam rem Hermopolis sacerdotes citat sibi sanè immortalem ibim ostendisse, quod quidem ipsum huic nõ minus procul à uero abesse uidetur, quàm ab omni ratione abhorrere existimo, Aelian. Ibis felle hyænæ interimitur, Aelianus.

D.

Mitissima (mãsuetissima) auis est ibis, Strabo. Hæc auis prima clysteris usum hominibus monstrauit, ut retuli in C. ¶ Crocodilum si ibidis penna tangas, immobilem reddes, Orus & Aelian. De ibidum pugna contra serpentes scripsi in C. Ibidis pennæ serpẽtibus aduersantur, Simocatus. Non mouebitur serpens penna ibidis ipsi iniecta, Zoroastres in Geoponicis. & Florentinus Democritum citans authorem. Quilibet serpens ibidis pennam uel intueri timet; si attigerit, obtorpescit; si comederit, uentre dirupto moritur, Philes.

E.

Ibis etsi utilis est in Aegypto, ut quę serpentes omnes, & omnes macelli immundicias absumat: inutilis est tamen tanquam auis immunda, & quæ à mundorum etiam inquinatione non facile arceatur, ut narraui in C. Iosephus Antiquitatum Iudaicarum 2. 10. Moses (inquit) cum ad bellum contra Aethiopes ab Aegyptijs mitteretur, plectas ex papyro fecit in modum arcarum, easque complens ibidibus secum portabat. hoc autem animal serpentibus inimicum est. fugiunt enim eas aduenientes; & cum se celare uoluerint, flatu uelut ceruorum arreptæ deuorantur. Ibides autem sunt ualde mansuetæ, & generi tantum serpentino feroces. Ibis apud Aegyptios sacra est & amabilis & innocua; ideo quòd nidulis suis ad cibum suggerens oua serpentum, efficit ut rarescant mortiferæ pestes absumptæ, Ammianus Marcellinus. Vescitur ibis scorpionibus & serpentibus, Aelianus. Aegyptijs utilissima est ad serpentes ac locustas bruchosque delendos, Diodorus.

F.

Ibis, siue tinschemet Hebraicè dicta est, siue ianschuph, in uetere Testamento, cibis interdicitur: siue etiam neutro istorum nominũ, impura enim uidetur, cum serpentibus & cibis impuris tantum alatur. Ibidum oua & caro uenenosa sunt, quoniam deuorant serpentes, Albertus. Ibis, in Pentateucho, auis Aegyptia, obscœnitate oris immunda, quo aluum purgare consueuit, Eucherius. Ibidem, ciconiam & gruem Baptista Fiera in Cœna sua tanquam graues cibos improbat. Ibis (inquit) in antiquos, redeatque ciconia luxus. nos ciconiam quidem mensis receptam legimus, ibin uerò nunquam.

G.

Ibidum oua & caro uenenosa sunt, quoniam deuorant serpentes, Albertus. Oua earum frangunt Aegyptij quòd inde basilisci credantur nasci, Simocatus. Si quis ea comederit, morietur, Author de nat. rerum. Assa feras (serpentes, nidore scilicet) depellunt, Kiranides. Cinis ibidis sine pennis crematæ potus tormina sanat, Plinius. Ibidum pennæ uim serpentibus contrariam habent, (non tamen inter hominis remedia commendantur,) ut scripsi supra in D. ¶ Pro folijs erini, id est caprifici, fimus ibidis uel folia mori in medicina substitui possunt, ut legimus in Antiballomenis Græcis quibusdam. sed folia mori aliâs proximè postponuntur, substituenda scilicet pro radice hibisci.

H.

a. Ibis in gignendi etiam casu ibis facit, uel ibidis. Cicero & Plinius ibes in multitudinis numero protulerunt. Inuenio & ἴβυς per υ. in ultima apud Athenæum quod non probo. ἴβυξ ὀρνίθιδος, καὶ ἴβυς, Hesych. & Varinus. ἶβις auis est, cuius genitiuus ἴβιδος, & accusatiuus (pluralis) τοὺς ἴβιδας, Varinus. quasi mascul. generis sit. Plutarchus in libro de Iside, & alij omnes (quod sciam) gen. fœmin. proferunt. ἶβιξ (malim ἴβυξ per υ.) genus est auis clamosæ, à qua Ibycus nomẽ proprium factum est: καὶ ἰβυκλιώσαι, ὅπερ κατὰ μεταφορὰν λέγεται βυκλιώσαι, Etymologus in Ibis. Videri autem potest Ibyx auis nomen per onomatopœiam factum, ut & gifytz apud nostros: quæ forsitan etiam eadem fuerit, cũ & clamosa sit, & onomatopœia similis. ¶ Ybos uel ibis pro antho aue apud Albertum legitur, qui eam alicubi imperitè eandem ciconiæ facit. uide in Antho. Idem Albertus alicubi ichneumonem quadrupedem ex interpretis Auicennæ (opinor) translatione anschycomon & thyamon uocans, ibidem auem interpretatur indoctissimè.

¶ Ichneu-

¶ Ichneumonis & ibidis imago in statua reperitur Romæ in horto Belueder in palatio Pontificis, Bellonius. ¶ Aegyptij cor uolentes indicare, ibin pingunt, quòd hæc auis Mercurio cordis ac rationis præsidi attributa sit, (ut dicemus in h.) Orus. Iidem pro homine rapace & otioso, crocodilum pingunt cum ibidis penna in capite. hunc enim si ibidis penna tangas, immobilem reddes, Idem. De ibide aurea quæ in comessationibus Aegyptiorum circunferebatur, uide infra in h.

¶ Ibidis sanguis inter rubi nomenclaturas apud Dioscoridem legitur. item ibidis penna & ibidis unguis pro quinquefolio secundum Magos.

¶ Aristophanes in Auibus Lycurgum ibin cognominatum scribit: ubi Scholiastes ostendit Lycurgum à plerisque uel genere uel moribus Aegyptium esse creditum. ¶ Minutianus auctor est, Coruinum ab Ouidio appellatum fuisse ibin ex auis fœditate, cui uentrem rostro purgare insitum sit, & hoc ex Callimachi imitatione, Cælius. Callimachum inuenio Apollonium poëtam ibin appellasse. Ibis (ut Grammatici scribunt) à similitudine auis eiusdem nominis, pro inuido ponitur. unde Ouidius conscripsit libellum in inuidum, quem In ibin uocauit. Ibidis (inquit) interea tu quoque nomen habe.

¶ h. In pugna gigantum contra deos Cyllenius (id est Mercurius) ibidis alis latuit, Ouidius 5. Metam. ¶ Ibin orationis parenti Mercurio aiunt in amore esse, quia orationis speciem similitudinemque gerat. nanque eius nigræ pennæ cum tacito, & nondum emisso sermone comparari queunt: nec dum uero prolatæ orationi, intimorum sensuum enunciatrici, candidæ possunt conferri, Aelianus interprete Gillio. sed aliter ex eodē Volaterranus: Ibis (inquit) à Mercurio diligitur, quòd eius naturæ cōueniat. nam quòd nigra & alba in hoc genere reperitur, altera mentis tantum excogitata, tacitaque notantur. altera uerò nuncius auditi prolatique sermonis extrinsecus significatur. Aegyptij dicunt ibin statim ab ouo excusam duas drachmas appendere, quantum & cor infantis nuper nati. Eadem pedum inter se & ad rostrum interuallis designatis trigonum æquilaterum (cordis quadam specie scilicet) constituit, Plutarchus in Symposiacis 4.5. & in libro de Iside. Illam ibidis etiam uim de Aegyptiorum libris accepi: eam nimirū cum in pēnas, quæ sub pectus existunt, collum & caput abdiderit, cordis figuram exprimere. Socrates in Phædro Platonis, Audiui (inquit) circa Naucratem Aegypti priscorum quendam fuisse deorum, cui dicata sit auis quam ibim uocant, deo autem ipsi nomen Theuth. Eruditi Thoth uel Theuth deum, Mercurium interpretantur. Aegyptij cor uolentes indicare, ibin pingunt. quod quidem animal Mercurio attributum ac dicatum est, cordis omnisque rationis præsidi & moderatori. nam & ibis per se ipsa magna ex parte cordi adsimilis est, de qua re plurimi apud Aegyptios agitātur sermones, Orus 1.36. ¶ Ibis Lunæ sacra est. tot enim diebus oua excudit, quot Luna augetur & decrescit, Aelianus. In comessationibus (κωμασίαις) Aegyptiorum, aurea deorum simulacra circunferunt: canes duos, accipitrem unum, & ibin unam. & quatuor hæc simulacrorum idola, quatuor literas uocant. canes duo mundi hemisphæria interpretantur, accipitrem Solem, ibidem Lunam. opacam enim Lunæ partem (τὰ σκιερὰ) nigro ibidis pennarum colori: splendidam albo conferunt. alij per canes accipiunt duos tropicos, per accipitrem æquinoctialem, per ibin denique zodiacum: quòd hæc auis præcipuè in numeri & mensuræ cogitationem Aegyptios induxerit, quemadmodum præ cæteris circulis zodiacus, Clemens lib. 5. στρωματέων. Aegyptij animalium quorundā figuras non sine humani generis emolumento dijs tribuêre. nam cum eorum regio adeò serpentibus scateat, ut nulla maior pestis incolas soleat infestare, prouida natura Deusque malorum depulsor aues quasdam illuc immisit ibes appellatas, quæ serpentes interimunt. quamobrem Aegyptiorum sapientes, ut homines Aegyptios ab interficiendis huiusmodi auibus suæ gentis conseruatricibus deterrerēnt, (neque enim deerant qui eis mortem molirentur,) lege cauerunt, ne cui liceret Aegyptiorum ibim interimere, subiecta causa, quòd dij si quibus apparerent, in ibium forma sese eis ostenderent, Alexander Aphrod. in 12. primæ philosophiæ Aristot. Aegyptij diuersa animalia colunt uel usus uel symboli gratia: quædam etiam utriusque, ut ibin. hæc enim reptilia mortifera interimit, hæc prima clysteris usum in seipsa ostendit: & religiosissimi sacerdotum non alia lustrali aqua purgantur, quàm de qua ibis biberit. neque enim unquam illa insalubrem aut uenenatam aquam gustat, cum ne accedat quidem. hęc designatis inter se pedum gressu distantium & rostri interuallis triangulum æquilaterum efficit. Et nigræ eius pennis albis ita appositæ sunt, ut Lunam amphicyrton referant, Plutarchus in libro de Iside. Ipsi quorum uanitas ridetur Aegyptij, nullam belluam, nisi ob aliquam utilitatem cōsecrauerunt: uelut ibin, quòd maximam uim serpentum conficiat, Cicero. Vide etiam supra in c. Inuocant Aegyptij ibes suas contra serpentium aduentum, Plinius. Crocodilon adorat Pars hæc (Aegypti,) illa pauet saturam serpentibus ibin, Iuuenalis Sat. 15. πῶς ἂν μὲν ἂν σώσειεν ἶβυς, (ἶβις potius,) ἢ κύων; Timocles in Aegyptijs apud Athenæum. Aegyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutæ mentes prauitatum erroribus, quamuis carnificinam potius subierint: quàm ibim, aut aspidem, &c. uiolent, Cicero. In Aegypto si quis aliquā de feris sacris uolens occiderit, morte mulctatur: sin inuitus, plectitur ea mulcta quam sacerdotes statuerint. Ibin uerò aut accipitrem quisquis necauerit, siue uolens, siue nolens, necessariò morte afficitur, Herodotus lib. 2. Diodorus Siculus tamen non accipitrem cum ibide, sed ælurum, id est felem in eodem honore ponit. ¶ In Aegypto sacerdotes non omni aqua se aspergunt, sed ea duntaxat, ex qua ibim bibisse credunt. nam planè sciunt hanc nūquam aquam impuram aut

ueneno infectam bibere, sacram enim diuinandi quandam uim in se habere hanc auem existimant, Aelianus.

¶ Emblema Alciati in sordidos: Quæ rostro (clystêre uelut) sibi proluit aluum Ibis, Niliacis cognita littoribus, Transijt opprobrij in nomen quo Publius hostem Naso suum appellat, Battiadesq́ suum.

DE AVE INCENDIARIA SEV SPINTVRNICE.

INAVSPICATA est & incendiaria auis (de bubone prius scripserat) propter quam sæpenumero lustratam urbem in Annalibus inuenimus: sicut L. Crasso, C. Mario COSS. quo anno & bubone uiso lustrata est. Quæ sit auis ea nec reperitur, nec traditur. Quidam ita interpretantur incendiariam esse, quæcunq; apparuerit carbonem ferens ex aris uel altaribus, alij Spinturnicem eam uocant. sed hæc ipsa quæ esset inter aues qui se scire diceret non inueni, Plinius. C. Lælio, L. Danitio COSS. auis incendaria uisa occisaq́, Iulius Obsequens. Auis incendiaria secundum grammaticos quosdam dicta est quòd incendijs nascatur.

¶ INTVBA auis amari iecoris falsò creditur à nonnullis in Vergiliano uersu, primo Georg. Et amaris intuba fibris: quo doctissimus poeta ad genus illud intubi uidetur alludere quod picris appellatur, Hermolaus in Corollario.

DE ISPIDA.

A.

ISPIDA auis nomen apud recentiores, à sono uocis factum est, ut scribit Author libri de nat. rerum. Italicè piumbino, id est plumbina uocatur, & circa lacum Larium martinus piscator: & alibi auis paradisi propter pulchritudinem scilicet. plumbina uerò nominari uidetur, ut Io. Antonius Clarius Ebolitanus ad nos scripsit, quoniam desuper deuolans, in aqua, tanquam plumbum iactum, deorsumq́ tendens, linea perpendiculari mergitur, ut inde pisciculos quibus uescatur, piscetur. Eandem ob causam etiam haliæetum auem piscium rapacem Italis plumbinam dici puto. Græci eadem ratione aues quasdam catarrhactas nominant. Rursus Itali quidam hanc auem piscatorem simpliciter nominant, circa Mediolanum: alij piscatorem regis, ut Angli quoq;: alij uitriolum, à uitrioli, id est chalcanthi colore, ut conijcio, circa lacum Verbanum: in Hetruria auem S. Mariæ. ¶ Hispani in Lusitania aruela. ¶ Galli pescheur, id est piscatorem: alij martinet pescheur, ut & Larij lacus accolæ: alij tartarin per onomatopœiam: alij artre, quòd artras Gallice dictas, id est tineas abigat. Circa Lutetiā audio mounier appellari, nescio quàm rectè. à nonnullis impropriè etiam piuerd, id est picum uiridem, à colore. ¶ Germani Yßuogel/ uel Eißuogel/ id est glaciei auē, ut Albertus Magnus quoq; interpretatur. nam hyeme etiam apud nos manet, & circa aquarum ripas glacie cōcretas degit. Pomerani Yßengart. ¶ Angli the kynges fissher, id est regis piscatorem, ut & Itali quidam. ¶ Ispidam ex recentioribus quidam ueterum alcyonem esse putant, uel simpliciter, uel fluuialem: qua de re sententiam meam exposui in Alcyone A. Christophorus Encelius alcyonem ab ispida diuersam facit: sed illi quoq; ut huic Germanicum nomen Eißuogel attribui scribit.

B. Ispida

B.

Iſpida auis parua eſt, ſed pulchra & pennarum uenuſtate clariſsima: colore medio inter uiridem & cœruleum, qui ad Solis radios ſapphirum refert: color pectoris inſtar carbonum ardentium eſt. Binos tantum habet in pedibus digitos, ungues aduncos, roſtrum paruum & rectum, Albertus & Author de nat. rerum. Iſpidæ (ipſe alcyonem fluuiatilem ſeu ripariam uocat) pectus purpureum eſt, collum & dorſum in uiridi cœruleum, alæ fuſcæ: roſtrum, ut etiam pedes, cinereum, Ge. Agricola. Iſpidæ (ex noſtra inſpectione) roſtrum eſt nigrum, rectũ, in ſummo acutum, tres digitos longum. Vẽter totus, & minores ſub alis plumæ, colore ferrugineo uel ruffo tali qualis ferè interiorum caſtaneæ tunicarum eſt. Pedes breues, rubicundi: in quibus duo longiores digiti ad mediam uſque partem connexi, poſtea ſinduntur. ſunt autem articulati ab imo digiti multis minutis tranſuerſis lineis. Plumę genua tegunt, inferior pars nuda eſt. Per medium dorſum, à principio eius uſque ad finem caudæ, plumæ ſunt cœrulei coloris diluti & ad album inclinantis, mirum in modum ſplendidæ, ut oculos etiam uiſu immorantes ſplendore ſuo offendant. Pronum caput cum ceruice uidetur uiridis coloris, tranſuerſis lineis ex albo cœruleis diſtinctum. Virent etiam alæ, ſed interior pars plumarum in eiſdem ad purpureum ferè tendit uiolaceo dilutum colorem, ut cœrulearum quoque per medium dorſum. Aſperguntur & alæ lucidis aliquot punctis. longiores earum pennæ exteriorem partem uiridantem habẽt, interior nigricat. Lingua perbreuis eſt, latiuſcula, ac ſubrubens cum faucibus palatoq́. Oeſophagus ualde longus. uentriculus in infimo corpore iuxta anũ. adeps ruffa.

C.

Iſpida maximè ſolitaria auis eſt. Manet apud nos etiam hyeme circa ripas glacie concretas, unde & nomen ei à noſtris impoſitum. Allata eſt mihi nuper Ianuarij initio capta. ¶ Piſcibus uiuit. unde in uarijs linguis alij piſcatorem ſimpliciter, alij piſcatorem regis, alij martinum piſcatorem uocitant. Circa aquas uolat, piſciculis inſidiatur & uermibus, Albertus & G. Agricola. Terram circa aquas roſtro cauat, ibiq́ nidum congerit ac fœtus facit, Author de nat. rerum. Audio eam in arena uel in ſcopulo aliquo iuxta aquam nidificare: nidum forma rotunda conſtruere, eminente in angulum foramine exiguo, mollem, ex floribus harundinum: pullos interdum nouem in nido uno reperiri. ¶ Iſpida cum pullis ſuis ſuauiter olet moſchi odorati ferè inſtar, Hier. Tragus. Caro eius mortuæ non putreſcit. Vulgò creditur pellem eius detractam (multi unà cum carne ſeruant, inteſtinis tantum ademptis) & alicubi ſuſpenſam, pennas quotannis tanquam in uiuo corpore mutare: quod ego falſum eſſe expertus ſum in pluribus huius generis auibus per plures annos reſeruatis, Albertus.

D.

Ali & manſuefieri poſſe hanc auem non puto.

E.

Qui pannos laneos uendunt, huius auis pellem cum pannis habere ſolent, quaſi ui quadam peculiari aduerſus tineas polleat. unde & artram à Gallis quibuſdã dici arbitrantur. hoc autem ut præſtet, ſatis eſſe aiunt in eadem cella eam haberi, atq; hoc quidam per aliquot annos ſe expertos mihi retulerunt: ego uix fidem habuerim. Sunt qui negent fulgurari domum in qua fuerit nidus ipſius. Dicunt etiam auguria ſectantes hanc auem cõſeruatam in theſauris, augere illos & amoliri paupertatem, Alber. Sunt & ſimiles quædam circa alcyonem ſuperſtitiones, quas retuli in Alcyone H. e.

F.

In cibo non probatur, Hieron. Tragus.

CORNIX aquatica apud Morpetẽſes Anglos dicta (quam ſupra inter Cornices deſcripſimus) roſtro eſt paulò breuiore quàm iſpida, ante uolatum eiuſdem more crebrò nutans. Voce eandem ita refert, ut, niſi uideas, iſpidam eſſe iurares. In ripis etiam fluminum degit, & piſciculis uictitat.

ITYX, ἴτυξ, auis quædam, Suidas. Sed forte legendum ἴβυξ, quod auis nomen cõmemoraui ſupra in Ibide H. a. aut ἴτυς. fertur enim Itys puer in phaſianum mutatus.

IVNCO lacus & fluuios petit, caudam motitat ut & cinclus, albicula & tringa. quæ inter minores has maiuſcula eſt. turdo enim æquiparatur. Iunco quidem alaudæ amicus eſt, Ariſtoteles interprete Gaza: qui pro Græca uoce σχοίνικλος iunco tranſtulit. nam Græci iuncum σχοῖνον nominant. & forte inter iuncos degit cum circa aquas uerſetur. Apud Heſychium & Varinum σχοίνικος legitur ſine lambda. Σχοίνικος, auriga Amphiarai, & auis quædam, & planta, Heſychius. ¶ Ego (inquit Turnerus) quum nullam aliam nouerim auiculam, iuncis & harundinibus inſidentem, præter Anglorum paſſerem harundinarium, illum iunconem eſſe iudico. auis eſt parua, paſſere paulò minor, cauda longiuſcula & capite nigro. cætera fuſca, Turnerus. uocat aũt hanc auem Anglicè a rede ſparrow, Germanicè ein Reydtmüß, (noſtri potius efferent ein Riedtmeiß, id eſt parum paluſtrem. Nos plura de harundinario paſſere inter paſſeres, & de paro paluſtri (hic enim ab harundinario paſſere differt, etſi Turnerus unam auem faciat) inter paros dicemus: ut de motacillis quoq; diuerſis in Elemento M. Eberus & Peucerus etiam Turnerum (ut plerunq;) ſecuti iunconem interpretantur Germanicè ein Rietmeiß, id eſt parum paluſtrem. Græcè ab iiſdem ſcribitur σχοίνικλος uel σχοινίων,

DE IYNGE.

A.

IYNX auis apud Ariſtotelem dicta, ἴυγξ, torquilla uertitur à Theodoro Gaza, tanquam uulgo (Italorum) ſic nominetur. Idem ab antiquis turbinem appellatã ſcribit. ego nullum ex antiquis turbinis nomine pro aue uſum inuenio. A colli circumactu, reliquo corpore quieſcente, collitorquis appellari poteſt, Cælius. Italica huius auis nomina uaria obſeruauimus, collotorto, ſtortacoll, capetorto: &, ut author Promptuarij habet, uertilla. Neapoli formicula dicitur, quoniam formicis ueſcitur. Hiſpanicè torzicuello. Gallicè terco uel turcot: in Atho monte Gręciæ alcion nominatur, Pet. Bellonius. Germanicè Windhalß/Naterhalß/Naterwendel/Naterzwang/Träehalß: quæ nomina omnia ei indita ſunt quod collum circumagat, uel ſimpliciter, uel ſerpentis inſtar. Eberus & Peucerus meropem Germanicè Krinitz, & Windhalß interpretantur, quaſi uel Windhalß Germanicum uocabulum de duabus diuerſis auibus in uſu ſit, uel merops quoq; collum circunuoluat ſimiliter, quod non puto. Iidem motacillam, uel Græce σεισοπυγίδα eandem faciunt auem: Theocriti (ut uideo) Scholiaſten & Suidam ſecuti. mihi hæc Grammaticorum opinio non placet: nec iynx nobis cognita, quæ abſq; omni cõtrouerſia ueterum iynx eſt, caudam motitat, quod equidem ſciam aut obſeruarim, cum uiuam dies aliquot aluerim. quanquam uideo Io. Tzetzen quoq; iyngem interpretari cinclida & σεισοπύγιον: & in opere Galeni de compoſ. medic. ſec. loc. iyngem etiam cinædum nominari. Sed hoc eſt iyngem & motacillam confundere.

B.

Iynx auium una utrinque binos habet digitos. cauſa eſt quòd eius corpus minus quàm cæterarum propenſum eſt in aduerſum, Ariſtot. & Plinius. Atqui etiam aliæ picorum & nocturni generis auium, binos utrinq; digitos habent, ut pſittaci quoq;. Iynx paulò maior quàm fringilla eſt, colore uario. Habet ſibi propriam digitorum, quam modo dixi, diſpoſitionẽ, & linguam ſerpentibus ſimilem: quippe quam in longitudinem menſura quatuor digitorum porrigat, rurſumq; contrahat intra roſtrum. Collum etiam circumagit in auerſum, reliquo quieſcente corpore, modo ſerpentum, (unde torquilla uulgò appellata eſt, quanquam turbo ab antiquis.) Vngues ei grandes, & ſimiles ut monedulis exeunt: uoce autem ſtridet, Ariſtot. interprete Gaza. Iynx linguã ſerpentium ſimilem in magnam longitudinem porrigit. Collum circumagit in auerſum. Vngues ei grandes ceu graculis, Plinius. Ariſtoteles torquillam fringillæ comparauit, quoniam coloribus ſimiles ſunt, Niphus. nam quòd ad magnitudinem torquilla paulò maior eſt quàm fringilla. pictura quidem à nobis poſita magnitudinẽ iuſtè exprimit. ¶ Turbo, ut Gaza nominat, fortè à corporis figura dictus fuerit. cauda ſiquidem (cuius pars poſtrema in icone à nobis poſita patentior & latior eſſe debebat) rhombi alteram partem quodammodo refert. & reliquũ corpus cauda & capite dempto rhombum integrum. Vngues utrinq; bini ſunt, ita ut utrobiq; longior alter cum altero breuiore coniungatur. Linguæ aculeus tam acutus & ualidus eſt, ut hominis quoq; cutẽ penetret inſtar aciculæ. lingua infra arteriæ ſummum ſubit, & ſupra craniũ reflexa naribus inſeritur. eſt autẽ gemina ubi ab occipitio reflecti incipit, in ſincipite rurſus conueniunt partes utræq;. Marem à fœmina diſcerni puto cum aliâs fortè, tum pectore magis flauo.

C. Iynx

C.

Iynx lingua exerta magna celeritate formicas aculeo linguæ ſuæ transfixas (ut pueri ranas mucrone ferreo per arcum attracto emiſſoq; uenari ſolent) uorat, nec unquam illas roſtro attingit ut cęteræ aues ſuos cibos. Ego aliquando Aprili menſe captam per quinq; dies formicis alui: quæ deinde mortua eſt, & haud ſcio an ali diutius poſsit. ægerrimè enim fert captiuitatem, nec alio præter formicas cibo ueſcitur: ut diuerſis uermiculis, aſellis alijsq; ei obiectis experiri uolui. Roſtro lignum ferit & ſtrepitum ferè ut pici mouet. Iynges linguas prælongas, ut piſcatores lineas extẽdunt, qua formicæ tranſeunt. accelerant illæ tanquam ad eſcam: & ubi iam plures inſederint, paulatim iynges lingua retracta captas deuorant, Oppianus in Ixeuticis. ¶ Si manu teneas caput circumagit in utranq; partem, non adeò quidem ut roſtrum ad medium dorſum omnino retrò ſpectet, ſed aliquouſq;, ulterius ſcilicet quàm ulla alia auis. ¶ Voce ſua ſtridet, Gaza ex Ariſtotele. Græcè legitur τρίζει. Grammatici Græci iyngem per onomatopœiam ἐκ τοῦ ἰύζειν dictã rentur. Vocis ſono obliquam tibiam imitatur, Aelianus. ¶ Nidificat in foraminibus arborum ut pici, aliquando etiam in domibus (ruſticorum tantum puto.) Hyeme, ut audio, non apparet, ſed autumno maximè. ego menſe Aprili captam uidi, & aliàs Iulio: quo tempore etiam ſobolem habebat. parit autem oua multa, circiter octo uel nouem.

D.

Iyngem mirabilem & ſtultam auiculam dies aliquot nutriui formicis. Ea homine accedente nõ facile refugiebat: iraſcebatur tamen, & collum in ſublime erigens & roſtro pinſens (ſine morſu tamen) ac idem retrahens extendensq; per uices, tanquam minãdo, iram declarabat. plumis interim, præſertim capitis, rigebat, & caudam erigebat dilatabatq;.

F.

In cibum etiam admittitur, ut Hieronymus Tragus ſcribit.

G.

Antonij Muſæ ad pilos pungentes in palpebris enaſcentes, trichiaſim uocant: Fel auiculæ quæ cinædus appellatur, (eſt autem iynx, ut oſtendemus mox in H.a.) & aconiti dimidium eius, mixtis utere, hoc eſt euulſis pilis locũ illine, Galenus de compoſ. medic. 4.7. inter Aſclepiadæ liquida medicamenta ocularia. Aliqui etiam cinædi auiculæ felle per ſe utuntur, ut eodem in capite legimus.

H.

ἴυγξ auis debebat potius (φυσικώτερον) ἴυξ ſine gamma uocari: à uerbo ſcilicet ἰύζω, ἰύξω, ultima uocali abiecta, Euſtathius. Lynx pro iynge, id eſt illecebra apud Sophoclem legitur, ut citat Athenæus lib. 13. Τοιάνδ' ἐν ὄψει λύγγα θηρατηρίαν Ἔρωτος ἀστραπὴν τιν' ὀμμάτων ἔχει. Lynx auis, id eſt uultur, Kiranides. Scribitur etiam ἴυυξ apud Heſychium & Varinum, quod non placet. Μίνθον alij mentham interpretantur, alij ἤυγγα, (forte ἴυγγα,) Varinus. Τύϊγγα, auicula quædam, Varin. Iynx auis quæ & cynædœon (κιναίδιον, malim κιναίδιον cum Suida) uocatur, Heſych. & Varin. Fel auiculæ quæ cinędus appelletur (ut retuli in G.) medici contra pilos in palpebris pungentes illinunt. Kinædius, id eſt iynx: & piſcis marinus in cuius corpore tranſlucido ſpinæ apparent, Kiranides. Apud Kiraniden lib. 1. in Phoca, nominatur ad ſuperſtitioſum quoddã phylacterium formicarius & iynx, (lectio corrupta habet itygos:) puto autem pro iynge ab interprete formicarium redditum eſſe, & utrunq; in textum aſcitum. nam & Itali quidam hodie iyngem formiculam uocant.

¶ Pindarus ποικίλαν ἴυγγα dixit à uarietate coloris. item τετράκναμον, propter cauſam inferius explicandam.

¶ Iynx auis quoniam ueneficis ad philtra & amatorias illecebras in uſu erat: iyngos etiam uocabulum authoribus Græcis plerunq; ἐπιθυμίαν, πόθον ἢ θέλησιν ſignificat: hoc eſt deſiderium, cupiditatem, uoluntatem, lenocinium, illecebram, & quicquid animum ad amorem ac deſiderium trahit. ut Grammatici annotant, qui & hæc authorum anonymorum dicta citant: ἴυγγί τινι ἑλκομένη, Heſychius. Τῇ σῇ ληφθέντες ἴυγγι, Suidas. Σοφίαν τινὰ καὶ ἴυγγα κίνησον ἐπ' αὐτὴν Αἰγυπτίαν, Heliodorus. Ἡ δὲ Κλεοπάτρα ᾤετο ταῖς αὐταῖς ἴυγξιν ἅσπερ ὃν Καῖσαρ καὶ Ἀντωνίου, καὶ μέντοι καὶ τοῦ σεβαστοῦ κρατήσειν τρίτου. Καὶ αὖθις, Τοιαύτη τις πειθὼ ἴυγξ Διογένους τοῖς λόγοις τοῦ κυνός, Suidas. Troilus Achillem πυρφόρῳ ἔβαλλεν ἴυγγι τόξων, ἤγουν πυρφόρῳ βέλει. λέγει δὲ περὶ ἔρωτι. Τοιάνδ' ἐν ὄψει λύγγα, (ſic citat Athenæus lib. 13.) θηρατηρίαν Ἔρωτος ἀστραπὴν τιν' ὀμμάτων ἔχει, Sophocles. Per illecebras mutuas, quæ magorum iynges nuncupantur, & ſympathiam ſeu cognationem quandam rerum miracula cõſurgunt maxima, Cælius. Eſt inter erotica infamis quoq; iynx. propter quod ſcitè admodum pro cupiditate uehementi dicitur iynx Pindaro: ἴυγγι δ' ἕλκομαι ἦτορ, νεομηνίᾳ θιγέμεν, Idem. Qui uehementi & impotenti deſiderio trahuntur ad aliquid, iynge trahi dicuntur, Eraſmus in Prouerbijs, citans hoc Pindari è Nemeis hymno 4. ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ, id eſt, Iynge trahor animo. & illud Theocriti in Pharmaceutria, ἶυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα. ¶ Iynges uocant philtra & quæcunq; ad illiciendos amores parantur, ab iynge aue, qua ad hanc rem olim abuſæ ſunt ueneficæ, ut Grãmatici docent. hanc enim auem aiunt idoneã eſſe εἰς μαγγανείας, (μάγγανα interpretantur φάρμακα, μηχανήματα,) Heſych. ¶ Sunt qui iynga fuiſſe antiquis citharã cantus prædulcis tradant, (ut Varinus recitat,) ut inde omne quod expetas iucundius, rectè iynga dicas, Cælius. Iynx etiam fiſtulam ſignificat ex unico calamo compactam, ut quidã in Lexicon Græcolatinũ retulit. Ἴυγγες, λεπτοὶ πόροι καὶ αἱ τέρψεις, Suidas & Varin.

¶ Iyx potius dici debebat quàm iynx, à uerbo ἰύζω, ultima uocali abiecta: à quo etiam ἰυγμὸς deducitur, Eustathius. ἰυγὴ, uox, clamor, Hesych. idem quod ἰυγμός. ἰύζον legimus apud Homerum de canibus & uenatoribus contra leonem clamantibus, Iliad. ρ. ubi Scholiastes: ἰύζουσιν, ἀγροικικῇ φωνῇ προσφθέγγονται, προσφωνοῦσι. πεποίηται δὲ ἡ λέξις παρὰ τὸ ἰοὺ ἐπίῤῥημα. ἰυγγίης, Bacchus, Hesychio & Varino. fortè quòd uinum homines ad se iyngis instar alliciat, quasi illecebrosum interpreteris. Hinc ego (inquit L. G. Gyraldus) putârim Pindarum quodam hymno Pyth. ad Arcesilaum Cyrenęum iyngem auem Bacchi nuncupasse. ¶ Babylone ex testudine loci ubi rex ius dicere solebat, iynges quatuor aureæ pendebant, fatalem conditionem (Adrastiam) significantes, admonentesq́ue regem ne se supra hominem efferret. eas uerò dicunt Magos cum in regiam uenissent, iussisse fieri. Vocãt autem ipsas deorum linguas, Philostratus lib. 1. de uita Apollonij.

¶ Myrus piscis colorem totum similem habet iyngi, tum intus, tum foris, ut scribit Aristoteles libro 5. de animalibus, Athenæus. sed Aristoteles libri iam citati cap. 10. aliter, ὅτι ὁ σμύρος ὄφιν ὁμόχροος καὶ ἰσχυρός, καὶ τὸ χρῶμα ὅμοιον ἔχει τῇ πίτυι (Gaza uertit larici. non ἴυγγι) καὶ ὀδόντας ἔχει καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Hinc igitur Athenæi locus restituetur. Iyngem prima Venus fertur è monte Olympo ad homines detulisse, ac dedisse Iasoni, & docuisse eum incantandi artes, ut Medeæ animum in sui amorem compelleret, Scholiastes Pindari in Pythijs Carmine quarto in Arcesilaum Cyrenæũ. ubi hæc poetæ uerba legimus, πότνια δ' ὠκυτάτων βελέων ποικίλαν ἴυγγα τετράκναμον οὐλυμπόθεν, ἐν ἀλύτῳ ζεύξαισα κύκλῳ μαινάδ' ὄρνιν Κυπρογένεια φέρεν πρῶτον ἀνθρώποισιν, &c. Cognominat autem iyngem uariam à colore: item τετράκναμον, hoc est quatuor tibijs uel quatuor radijs insignem. quoniam à ueneficis hæc auis ad circulum seu rotam alligari solebat, alis binis supernè, & pedibus binis infernè, ut ita quatuor radiorũ rotæ speciem præ se ferret. Potest & rota ipsa metaphoricè (inquit Scholiastes) iyngis nomine appellari, quatuor distincta radijs. sed poeta notanter ἴυγγα τετράκναμον dixit, non κύκλον. Iynx auis philtris est accommoda & excantaminibus amatorijs. pendens enim ex rota agitatur, aut cum cerea amburitur rota super ardentes prunas. Tradunt alij eius interanea explicari rotę circunuoluta, Cælius ex Varino uel Scholiaste Pindari. Ex iynge auicula caudam quatiente ad philtra utuntur priuatim pennis quæ circa caudam sunt, priuatim etiam osse circa pectus labdoide figura, specie simili myopi seu calcari equitum. Collum etiam eius ad alia quædam prodest: & auis tota ad amores, alis suis in aliqua rotula extensa & circunuoluta in nomẽ amantis, Io. Tzetzes Variorum 11. 380. Iynx etiam paruum quoddam instrumentum est, quod ueneficæ solebant circumagere, ceu ita sibi conciliaturæ eos quos amabant, Suidas. Ferunt iyngem ipsam prius mulierem fuisse, filiam Pithûs uel Echûs & Panis quæ cũ in Ioue Iûs (Ἰοῦς. ut Scholiastes Lycophronis habet, & Cælius quoq; legit. Varinus non rectè habet Ἠοῦς, id est auroræ) amorem suis ueneficijs excitasset, à Iunone fugata in auem mutata sit, Varinus. Iynx perhibetur filia Echûs aut Pithûs, aut Hieronices aut Veneris (sed Græcè legitur Ἴυγξ Ἠχοῦς ἢ Πειθοῦς, θυγάτηρ Ἱερονίκης καὶ Ἀφροδίτης,) quæ cum Iouem suo ueneficio affecisset, eam ob causam à Iunone in auem conuersa sit, Suidas, quamuis hic ἀπελιθώθη habeat, Varinus melius ἀπωρνεώθη. Iyngis ope puella Theocriti ad alliciendum amatorem utitur.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur Inuiolabiles telo Cupidinis, habet autem adiecta figura iyngem in rotula extensam.

Ne dirus te uincat amor, neu fœmina mentem
Diripiat magicis artibus ulla tuam:
Bacchica auis præstò tibi motacilla paretur,
Quam quadriradiam circuli in orbe loces:
Ore crucem & cauda, & geminis ut cõplicet alis,
Tale amuletum carminis omnis erit.
Dicitur hoc Veneris signo Pagasæus Iason
Phasiacis lædi non potuisse dolis.

¶ Nos quoq; olim in iyngis iconem uinctam ad manum hominis lusimus his senarijs.

Cur uinctam iyngem picta detinet manus?
Auis hæc amoris & uoluptatis nota est,
Quæsita philtris: fortè quòd quouis agat,
Ante & retrorsus, colla, in orbem, liberè,
Sic & uoluptas corda agit mortalium,
Mirumq; torquet in modum quoquò libet.
Hanc tu nisi uinctam cum ratione rexeris,
Mentis peribit quicquid ac sensus habes.
Hoc fascinum putabis, atq; maximum
Philtrum, ueneficiumq; quàm miserrimum.
Hoc torquet animos, turbat, & retro mouet.
Aut igitur omnem tu uoluptatem fuge,
Aut si libet uti, uincla semper admoue.
Nũquam cicuratur, semper est uinclis opus.

IZINES, ἼΖΙΝΕΣ, οἰωνοί, ὄρνιθες, πτωχοί, λέβητες, tripodes, Hesychius & Varinus.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA L. CONSONANS INCHOAT.

DE LAGOPODE.

ALPIVM peculiaris auis est lagopus, præcipuo sapore. pedes leporino uillo insignes ei nomen hoc dedêre, cætero candidæ, columbarum magnitudine. Non extra terram in qua nascitur ea uesci facile: quãdo nec uiua mansuescit, & corpus occisæ statim marcescit. Est & ALIA nomine eodem à coturnicibus magnitudine tantum differens, croceo tinctu cibis gratissima, Plinius 10. 48. Si meus aurita gaudet lagópode Flaccus, Martialis lib. 7. In alijs exemplaribus

exemplaribus lagopice legitur, quod quidam ancillæ nomen interpretatur, quàm rectè ipse uiderit. in lagopode quidem prima breuis est, sed licentia produci potuit. Pinguemq́ uitijs albumq́, nec ostrea, Nec scarus, aut poterit peregrina iuuare lagois, Horatius Sermonum 2. 2. ubi Acron, Aut (legerim, Lagois est auis quæ) carnem leporis habere perhibetur. aut genus piscis quod in mari Italo non inuenitur. λαγωΐνης, auis quædam, Hesychius & Varinus. ¶ Otidem auem, de qua inter Gallinas scribemus, Alexãder Myndius lagodian (λαγωδίαν) cognominari ait. ¶ Est & herba lagopus, de qua plura scripsi in Lepore a.

¶ Lagopus pedes habet leporinos, & uillum pro plumis, & malè uolat: & ideo in specubus sub terra uiuit. quòd si ad prædam aliquando prosilit, mox ea capta ad antrum redit & comedit, Albertus: tum hoc ex Plinio addit, nõ mansuescere, captam mori, & citissimè putrescere. Sed ex eo quòd

illam è ſpecubus ad prędam proſilire ſcribit, nocturni generis auem exiſtimaſſe uidetur. ſunt autem nocturnæ quædam aues pedibus ferè uilloſis & pluma contectis, non tamen inferius quoq; ut nobis cognita lagopus. ¶ Lagopis, quos francolinos uocant, ager Vicentinus abundat, qui optimi ſaporis bonitate faſianos & perdices ſuperant, Zacharias Lilius. ¶ Eberus & Peucerus lagopodem croceam Germanicè interpretantur Emmerling/Goldammer, quod eſt genus paſſerum.

¶ Auis quam ego pro lagopode pinxi, à noſtris & montium incolis Germanicè nominatur ein Schneehůn / Schneeuogel/ein wyß Räbhůn / ein wild wyß hůn / Steinhůn, circa Lucernam Schrathůn. quæ uocabula uel à colore candido facta ſunt: uel à locis ubi degunt, niuibus ſcilicet & ſcopulis circa montium uertices. poſtremi ſignificationem non aſſequor. Bellonius Gallicè uocat perdrix blanche de Sauoie, id eſt perdicem albam Sabaudicam. Ego in Sabaudia Valleſijs finitima arbenne uocitari accepi. cui proximum nomen eſt urblan, Italis in Lombardia uſitatum. Burmij in Rhætis Italicè loquentes appellant rhoncas, alibi herbey: alibi perdice alpeſtre: qui circa Tridentum habitant pernise bianche de la montaigne, id eſt, perdicem albam montanam. ¶ Ciuis quidam Curiæ Rhætorum uir non indoctus perdices albas in montibus Rhætorum inueniri mihi affirmauit, nihil à uulgaribus noſtris differentes, niſi quòd colorem, quem æſtate fuſcum & noſtris ſimilem habeant, hyeme in candidum mutent, quemadmodum & lepores in iiſdem montibus, quorum pedes etiam uilloſos perdices illæ repręſentent. aiebat autem totas eſſe candidas, præter minimas quaſdam notas quæ circa aures nigricent. lagopodes uerò (die Schneeuögel oder Berg hůner) quamuis eadem magnitudine ſint, nō tamen eſſe perdicum generis: & in frigidiſsimis montium iugis uel cacuminibus morari, ubi ne frutices quidem ulli pręnimio frigore creſcere poſſunt: perdices locis non adeo frigidis reperiri, & maximè inter iuniperos.

¶ Allata eſt ad me aliquando lagopus, initio Maij capta, magnitudine columbæ, tota candida, niſi quòd pēnæ in cauda utrinq; nigræ erant. pedes & digiti undiquaq; hirſuti, ut in lepore. roſtrum quale galli corylorum dicti, quem attagenem interpretor. Auriculæ nullæ, nec aliquid aurium inſtar eminēs, ut mireris cur auritam lagopodem Martialis dixerit. Amplius corpus mari, & à roſtro oculos uerſus linea nigra, qua fœmina caret. Supercilia etiā, id eſt ſemicirculi ſupra oculos in mare magis rubent, in fœmina pallent. Aeſtate fuſcam eſſe aiunt, nō albam: eas uerò quæ non aſcendant in montes, ne hyeme quidem albeſcere. uocem ædere non diſsimilem ceruinæ. prope niuem & glaciem degere in alpium uerticibus tota hyeme. eadem in iis quæ in perdicibus obſeruari, quòd oua humi pariant, & quòd gregatim uolent nec in ſublime. cauis equorum ueſtigijs per niuem aliquando inſidere, unde ſi quis forte accedat ſubitò euolent. uiatores propè admittere, minimè ſuſpicaces. capi interdum pane tantum obiecto, alio accedente à tergo. ¶ Guſtaui aliquando aſſatæ lagopodis carnem, ſubamaram, guſtu alioqui non ingrato, & delicijs quæſitam. cutis eius nigricat. ¶ Lagopus (quæ Germanicè Steinhůn uel Schneehůn dicitur) non procul uolat: & facile capitur, tanquam ſimplex & ſtolida auis, hoc ferè modo: Lapides oblongo ductu diſponuntur, tanquā ad muri extruendi initium. eò cum peruenerint lagopodes, non tranſiliunt, ſed iuxta illum ſubinde aſcendunt deſcenduntq;. tum aucupes funem longum laqueis inſtructum iuxta eundem extendunt, & cum illic uiderint aues, funem tandiu huc illuc trahunt, donec illæ collo illaqueentur, Stumpfius. Quin & ſimplicius interdum capiuntur: Aucupum alter pileum manu rotat, quem dum admiratur auis, alter cum longa arundine & laqueo accedit. Lagopodes hyeme ſuſci fiunt, æſtate candidi: habentq; crura & pedes albo pilo tectos. incolæ montium aiunt carnes earum cibum eſſe lautum, ſalubrem & calidi temperamenti. capiuntur hoc pacto: Lapilli diſponuntur in lōgam ſeriem continui: ad quam uenientes aues cum non audeant tranſire metam poſitorum lapidum, ordine ſequuntur murulum illum, donec in extremitate eius incidant in laqueos & poſitas inſidias, Munſterus. ¶ In Septentrione genus eſt auium niualium, quæ in ſæuiſsima hyeme tantum & magnis niuibus prodeunt, turdi magnitudine & ſapore, totæ candidæ, Olaus Magnus. Mihi quidem hæ aues uel lagopodes, uel eis congeneres uidentur.

¶ Attagen uulgò in Creta Taginari uocatur: aliquibus attagas, ut Conſtantinopoli. Hæc auis noſtræ quæ Gallis uulgò canne petiere dicitur, perſimilis eſt. ſed canna noſtra non habet crura plumis intecta: attagen habet, & roſtrum nigrum, breue, præualidum, corpus quàm canna gracilius. Reliqua, ut color etiam, ferè ſimilia ſunt. Sed attageni color inconſtans. reperitur enim totus candidus, quem conijcio nihil differre à perdice alba Sabaudorum, hoc eſt lagopode Plinij. Memini equidem Venetijs attagenem album uidere. Itali ſiue albo ſiue alio colore inſignem, francolinum appellant, Bellonius.

DE LAGOPODE VARIA, CVIVS ICONEM in fine libri requires.

ALTERVM etiam hoc lagopodis genus in Heluetiæ montibus reperitur. Auis huius generis quam deſcripſi, mas erat, uentre candido, & alis quoq; albiſsimis. à poſteriori parte tamen pennæ aliquot partim fuſcæ, partim uariæ (ποικίλαι) erant. Caput, collum & dorſum plumis fuſcis & maculoſis diſtinguebantur, collum ſupina parte plurimum albi, nigri parum ha-

rum habebat: prona partim uarias, partim albas plumas. Pellicula supra oculos utrinque semicirculi figura rutila eminebat. Rostrum perbreue, nigrum: cuius pars superior incuruata, inferiorem canaliculatam in se recipiebat. Cauda digitos quinque longa duodecim pennis nigris constabat, & duabus in medio candidis, & tribus aut quatuor uarijs. Circa coxas densæ & multæ erant albæ plumæ, ad imos usque digitorum ungues adnatæ, ita ut nihil plane nudum appareret exceptis unguiculis nigris. Vola pedis tantum & interna digitorum pars sine plumis erant. digiti tamen undequaque coeuntibus plumis tanquam pilis integi poterant. Magnitudo columbę aut paulò maior. longitudo totius circiter palmos quinque. ¶ Hanc auem circa Tridentũ Italicè puto dici otorno, circa Verbanum lacum colmestre. Nostri priuatim Steinhůn, id est saxatilem gallinã appellant: ut & præcedentem aliqui. sunt qui distinguendi gratia magnitudinis differẽtiam adijciant, (Klein oder groß Steinhůn.) conijcio autem secundum hoc genus paulò maius esse. De priore quidem genere dubium mihi nõ est, quin sit lagopus prima Plinij, candida, &c. hoc secundum uerò etsi dubitari fortè potest an secunda Plinij lagopus sit, quam à coturnicibus magnitudine tantum differre scribit, omnino tamen ad idem genus cum prima referri debet.

¶ LALAGES, λάλαγες, ranæ uirides circa paludes, uel genus quoddam auis, Varinus. aliàs λάσταγες.

DE LANIIS, ET PRIMVM DE CINEREO.

A.

LANIVM cinereum nostrum, cuius effigiem in fine libri ponemus, alij aliter Latinè Græceue nominari posse coniecerunt. ego cum nulli ueterum descriptioni satis eam accedere uiderem, nouo nomine lanium appellare malui: quòd in alias aues non solum se minores sed maiores etiam aliquas laniando sæuire soleat. Germanica eius nomina habemus Thorntraer/Thornkretzer, quasi torquispinum uel spinilanium dicas. ferũt enim aucupes insecta à se captã & auiculas eum spinis ueprium infigere, & circuntorquẽdo occidere, simul etiam rostro laniantem deuorãtemque. Item Nüntöder/Nünmörder, hoc est enneactonos, apud Vuestphalos, Hessos & Turingos: quòd singulis diebus nouem alias uolucres occidere credatur. Circa Friburgum Waldhäher, uel Waldherr. Angli uocant a shrike, a hynmurder. In Anglia (inquit Turnerus) sæpius quàm bis nunquam uidi, in Germania sæpissimè. Nomen huius apud nostros (Anglos) neminem inueni qui nosset, præter Franciscum Louellum tam animi quàm corporis dotibus equitem auratum nobilissimum. Itali regestola, nescio quam ob causam: Circa lacum Verbanum oresta. alij regestola falconiera, quòd prædandi natura falcones & accipitres imitetur: unde alijs gaza speruiera dicitur. circa Ferrariam destolo falconiero. alij gaza marina. gaza quidem pica est. refert autem hæc auis picam aliquo modo, cauda præsertim, & in genus etiam quoddam picarum sæuit. alij passera gazera, quam aiunt magnas etiam aues nido suo appropinquantes morsu repellere: nisi hoc nomen forte minori tantum generi laniorum, quod passeris magnitudinem non excedit, conueniat. Sabaudi matagasse: quibus etiã agasse picam sonat. alij pie griayche, id est pica Græca, uel pie escrayere. Galli quidam arneat: alij pie ancrouelle, quòd unguibus suis passim adhæreat arborum truncis ita ut aliquando uix extricetur. Turcę gezegán. Bellonius scribit uidisse se in Aegypto in sæpibus uolantes aues illas, quæ Gallicè dicuntur pies grieches (id est picæ Græcæ) quæ (inquit) mures deuorant, ut tinnunculi.

¶ Turnerus in libro de auibus Aristotelis tyrannum esse arbitratur, cui Aristoteles corpus non multò amplius quàm locustæ tribuit, cristam rutilã ex pluma elatiusculam, &c. inde nimirum quod propter sæuitiam in cæteras aues tyranni nomen mereri uideatur. Quanquam Aristoteles (inquit) unum tantum tyranni genus faciat, Colonienses tamen aucupes tria genera esse contendunt. Primum uocant die grosse Nünmörder, quod Angli etiam schricum nominant: & ego Aristotelis mollicipitem esse conijcio. sturnum magnitudine æquat, color eius à cyaneo ad cinereum uergit. Secundum genus eiusdem est coloris, cuius & superius, sed passerem magnitudine non excedit. Hoc genus etiam in aues sæuit. Tertium genus, quod Aristotelis tyrannus est, auicula est regulo paulò maior, crista rutila redimita, & cæteris generibus (si aucupibus credere phas sit) cæde & corporis effigie non dissimilis. Secundum & tertium tyrãni genus apud Anglos hactenus nunquam uidere contigit, & primum genus licet in Anglia sit, paucissimis tamen notum est: sunt tamen, qui norunt, & shricum uocant. Primum genus ex istis à Turnero descriptis spinitorquus noster est, magnitudine merulæ, uel turdi ferè. alterum genus nostri appellãt spinitorquum minorem, specie, colore & natura simile, sed fringilla aut passere nõ maius. Tertium genus (quod Turnerus in lemmate historiæ tyrãni Germanicè uidetur Goldhenlin appellare, nescio quàm rectè. Germani enim regulum ab aurea capitis nota Goldhenlin appellant,) à Turnero positum, nõ putauerim laniorum generis esse: & Turnerus ipse non id se uidisse, sed ab aucupibus audiuisse insinuat. Vidi quidem in Italia minimum harum auium genus, uertice rubẽte, reliquo corpore cinereo, tenerum & mollè tactu, in cibo laudatum tanquam saluberrimum. (sed hæ non sunt quæ Germanis Goldhendle di-

cuntur.) Eædem uel minimis lanijs paulò maiores ſunt, quæ Italicè uulgò (circa Ferrariam) uerſe uel uerle dicuntur, roſtro pedibus & colore maioribus lanijs ſimiles: ut caſazui etiam dicti, magnitudine media, magis ruffi dorſo, pectore uarij, cætera ſimiles, ſuκροί.

¶ Eberus & Peucerus lingulacam, id eſt glottidem Ariſtotelis, Dorendreer Germanicè interpretantur: quibus ego nullo modo aſſentior. Iidem mollicipitem, gallinaginem minorem faciunt, (ein Härſchnepf/) non ut Turnerus lanij noſtri genus primum.

B.

Auis quæ Germanicè nō ſine cauſa nominatur Nünmörder / huiuſmodi eſt: Magnitudine minimum turdorum genus æquat, è longinquo contemplanti tota apparet cinerea. Propius autem inſpicienti, mentum, pectus & uenter alba apparent, ab utroq; oculo ad collum uſq;, longa & nigra macula, ſed nonnihil obliqua porrigitur. Capite tam grandi eſt, ut aui triplo maiori (modò roſtrum longius & maius eſſet) proportione ſua ſatis reſponderet. Roſtro nigro eſt, & mediocriter breui, & in fine adunco, ſed omnium firmiſsimo & fortiſsimo, utpote quo manum ſemel meam duplici chirotheca munitam, ſauciauerit, & auium oſſa & capita confringat & conterat quàm ocyſsimè. Ala utraq; nigra tota eſt, niſi quòd alba linea grandiuſcula, mediā utrinq; alam tranſuerſim diſtingat. Caudam picæ ſimilem habet, longiuſculam nimirum, & uariam. Tibias & pedes pro ratione corporis omnium minimos, & eos nigros: alas breues, & ueluti per ſaltus ſurſum atq; deorſum uolitat, Turnerus. Ore eſt firmo, paruo & rotundo, pennis inualidis, ſed pedibus ualet, Eberus & Peucerus. Alarum pennæ multæ inferius albicant, pennæ in cauda nigræ ſunt, ſed extremæ utrinq; ſitæ albæ, diuerſo modo. nam prima extremarū tota albet, ſecunda minus quàm prima, & tertia minus quàm ſecunda, quarta deniq; minus quàm tertia, ita ut utrinq; ex quaternis pēnis interior ſemper minus alba ſit exteriore. ſuperius tamen, hoc eſt circa orrhopygium, omnes albicant. qui color etiam in uentre & inferiore colli parte ſpectatur. Roſtrum, crura & ungues nigredine ſplendent. Roſtrum aduncum eſt ut ſperuerio. eius pars ſuperior ualde inflexa deorſum duos angulos utrinq; efficit. inferior uerò pars modicè ſurſum curuatur. Os ſubrubet intrinſecus, & lingua extrema (ni fallor) in fibras quaſdam diuiditur. Hæc ex obſeruatione propria.

C.

Viuit ex ſcarabeis, papilionibus & grandioribus inſectis: ſed non ſolis iſtis, uerumetiam, more accipitris, auibus. Occidit enim regulos, fringillas, & (quod ego ſemel uidi) turdos. Tradunt etiā aucupes hanc picas quaſdam ſylueſtres interdum iugulare, & cornices in fugā adigere. Aues, quas occidit, non unguibus, ut accipitres, uolando perniciter adſequitur, ſed ex inſidijs adoritur, & mox (quod iam ſæpius expertus ſum) iugulum petit, & cranium roſtro comprimit & confringit. Oſſa comminuta & contuſa deuorat: & quando eſurit, tantos carnis bolos in gulam ingerit, quantos rictus oris anguſtia poteſt capere. Oſſifraga dici poſſet, ſi eius illi magnitudo adeſſet. nam nec moribus, nec colore ab ea multum abludit. Præter morem quidem reliquarum auium, quando uberior præda contigit, nonnihil in futuram penuriam reponit. Muſcas enim grandiores & inſecta iam capta in aculeis & ſpinis arbuſtorū figit & ſuſpendit, Turnerus. ¶ Audio lanios noſtros plerunq; uerſari inter frutices ſpinoſos, & cum conſident caudam erigere. in ijſdem nidificare. fruticum & humilium arbuſtorum ſummis ſurculis inſidere. inſanire nouies die: & ſingulo menſe horis uiginti quatuor ægrotare morbo, quem quidam S. Ioannis appellant, Itali malum terræ, quo tanquā mortui iaceant. nullo non die uiuum aliquod animal perimere, aues ſcilicet aut uermes (ut iulos & erucas) præſertim hirſutos, quos circa ſpinam aliquam intorqueāt. cantillare, & uarias auium modulationes imitari latentes in ſæpibus, ut aues ad ſe alliciant capiendas. nam alioqui parum ualent uolatu. itaq; in ipſo etiam aere operam dant ut uolent ſublimius, id eſt ſupra illas aues quas capere conantur: & celeritatem illarum uarijs utentes ipſæ anfractibus impediunt, donec defeſſas corripiant. ſic turdis & ſimilibus maiuſculis auibus interdum potiuntur. alioqui muſcas captant.

E.

Lanij facile capiuntur. nam cum uident auem aliquam caueæ incluſam, deſuper uolant inuaſuræ, tacta uerò decipula mox concidit. ¶ Cicurantur aliquando à pueris accipitrum inſtar & aluntur, ut paſſeres captent è nidis. Audio Franciſcum Galliarum regem, cicurem habuiſſe laniū, eoq; ad manum redeunte aucupari ſolitum. Omnium auium facillimè cicurantur, & manſuefacti carnibus aluntur, quæ ſi fuerint ſicciores, aut prorſus exangues, potum requirunt, Turnerus.

F.

Hieron. Tragus lanios & alias aues rapaces in cibo improbari ſcribit. atqui minimum genus laniorum rubore uerticis inſigne, ut ſupra ſcripſi, in Italia delicatum & ſalubre habetur.

DE ALIO LANIORVM GENERE MAIORE.

SIMILIS hæc auis eſt ſuperioribus lanijs, maiori præſertim: quam tamen duplo ferè uincit magnitudine, ut ad merulam ferè dupla ſit. natura & ſpecies corporis eadem, niſi quòd alæ ſunt ruffæ. Germanicè circa Argentoratum, Francfordiam & alibi Werkengel uel Warkengel nominatur, neſcio qua ratione. Sed Albertus Ariſtotelis de hiſt. anim. caput ter-

put tertium libri octaui enarrans, hoc nomen Germanicum præcedentibus lanijs tribuit, ita ut commune potius quàm uni speciei proprium uideri debeat. Aristoteles quidem eo in loco picorum genera duo facit, maius & minus. Albertus uerò ineptè (ut solet) pro pico àuem kya uel kyliam nominat. Kyliam (inquit) Græcè est auis, quæ apud nos Warchengel uocatur: & habet rostrum non curuum (rostrum incuruum lego) nec uncos ungues; in quo genere species maior, ad magnitudinem merulæ accedit, minor uerò paulò infra sturnum est. utrisque color cinereus, & maculæ duæ nigræ iuxta oculos. Venantur aues paruas, quas rostro capiunt. Idem Albertus alibi (in Aristot. de hist. anim. 9.17.) pro certhio aue (suo nobis loco descripta) habet rarycheus, & Germanicè Warkengel interpretatur. Et alibi, Auis (inquit) Germanicè dicta Warkengel, uenatur paruulam auem musicam, quam nos uinconem, quidam Germanicè sichendulam uocant (acanthidem intelligo, ein Zinßle/Zyschen) ab imitatione soni ipsius auis. Sed lanij nostri uarias auiculas, nõ acanthides tantum discerpunt.

¶ MERVLIS affine genus quoddam est uenaticum & captiosum, colore atrum, splendide canorum, recte ex eo uenaticum (Ἀγρεύς) appellatum, quòd ex auibus multas sui cantus permulsione ad se allicit, & capit: cuius ingenitæ sibi præstantiæ hæc auis non ignara, eo naturæ munere ad se uoluptate & cibo explendam uti uidetur. nam ex sui cantus auditione & bellissimas oblectationes habet, & aucupio & uenatione proxime ad se accedentium auicularum exsaturatur. Quòd si quando quisquam hanc captam concluserit in caueam, nõ modo canere omittit, uerum etiam pro seruitute sua à uenatore pœnas silentio sumens, muta permanet, atque elinguis, Aelianus. uideri autem potest hoc genus lanijs nostris cognatum, cum & magnitudo, & natura uenandique modus aues cantu allectas, conueniant. solus color ater non conuenit. Bellonius in Obseruationibus suis Gallicis, Circa Gazam Syriæ (inquit) uidimus auem, quæ meo quidem iudicio suauitate cantus sui cæteras plerasque uincit, ueteribus, ni fallor, uenatica dicta. Magnitudine paulo supra sturnum est, uentre albo, dorso cinereo, ut molliceps auis quam Galli uocãt gros bec à magnitudine rostri: cauda nigra, quæ alas eius excedit ut in pica.

DE LARO.

A.

CEPPHVS est qui uulgò larus dicitur, Scholiastes Aristophanis & Suidas. Ego cepphũ è larorum genere auem esse non dubito: quando & inter Grammaticos ueteres id conuenit: & locus ubi degunt uictusque ratio, & ingeniũ, ut conferenti apparebit, non discrepant. Lari quidem nomen latius patere dixerim, quum & marini & fluuiatiles lari sint: cepphum uerò & catarrhacten, larorum marina duntaxat genera esse, quæ colore & magnitudine differant. Lege plura in Ceppho A. Larus uox Græca est, λάρος: Latinè gauiam reddunt, Gaza & alij. Larus in Pentateucho gauiam significat, Eucherius. Hebraicam uocem scharchaf aliqui larum interpretãtur, uide in Fulica ueterum uel in Bubone. Larus Hebraicè schachaph nominatur à morbo quo laborat. Hebræi uulgò cuculum sic uocant, quòd hæc auis præ cæteris scabiosa appareat, P. Fagius. Thachmas, תחמס, Leuit. 11. exponitur auis quædã immunda & rapax, iuxta Thar-

gum est genus accipitris. L X X. & communis translatio larum uerterunt. quidam uulgò interpretantur lusciniam, ut scribit Munsterus. Deuteron. 14. L X X. γλαῦκα reddũt, Hieronymus noctuam. Thargum Hierosolym. habet chatuphita, חטופיתא, quod sonat raptorem aut harpyiam. Chaldæus tarphita, טרפתא, id est laceratorem. Arabs cataph, בטאת. Persa Hebraicam uocem retinuit. Perottus in Cornu copiæ, Græci (inquit) larum fulicam uocant: quæ auis est nigra aquatica, uulgò nota, paulò supra magnitudinem columbæ. quam ego eius opinionem non probo. Sed de fulica tum ueterum tum recentiorum, suo loco satis dictum est. Albertus ex Aristot. de hist. anim. pro laro habet aleroz, ex Auicenna nimirum: & alibi latroz. ¶ Larorum plura sunt genera. Albi sunt quidam, & minoribus columbis similes. His alij maiores & robustiores sunt, ac pennis densius uestiti. His rursus tertium genus maius est, albis itidem pennis, extremis tantum unguibus & collo nigricans: ijsq; cæteri omnes lari de pascuis & sede tanquam regibus concedunt, Oppianus de aucupio. Buphagus genus lari, ab insigni uoracitate dicti, nominatur Eustathio.

B.

Cepphus auis marina est laro similis, Scholiastes Nicandri. Lari leues ab Oppiano cognominantur, ob corporis leuitatem. nimirum quòd propter multas & densas plumas (πυκινὰ πτερὰ lari dixit Homerus) leuiores sint corpore quàm appareant. Cataractes auis instar lari minoris est (παρόμοιος, id est similis. ἴσος malim, id est æqualis, scilicet magnitudine: quanquam & specie corporis similis est) robustior & colore cãdido, accipitri palumbario similis, Oppianus. ¶ Larus coloris est cinerei. inuenitur tamen & albus, qui apud mare uictitat, Aristot. Auis peralba illa gauia, Apuleius. Laris senescentibus pennas cœruleus color inficit, Oppianus. Vide plura ex eodem superius in A. Larus est nigra auis (sine authore) lato oris rictu. hinc prouerbium larus hians, Textor. Gauiæ gula tota ampla est & lata, Aristot.

C.

Lari alij circa dulces aquas, alij circa mare degunt, ut scripsi in A. Gauia illa peralba quæ super fluctus marinos natat, demergit sese propere ad Oceani profundum gremium, Apuleius. Larus cinereus lacus & fluuios petit: albus apud mare uictitat, Aristot. Larus auis est rapax & uorax, Suidas & Varinus. Cibum à mari petit, ideoq; cum anate & harpa dissidet, Aristot. Lari aues, ut Eudemus scribit, sublimeis cochleas surripiũt, ac ex alto deijcientes, magna ui ad saxa allidunt. itaq; esculenta testis seiunctis eligunt, Aelianus. Delphini in littora eiecti à coruis, laris, cæterisq; maritimis auibus exeduntur, Idem. ¶ Quod ad natandi uelocitatem, uix auis ulla laro contenderit, Oppianus. ¶ Mergi & lari saxis maritimis oua bina ternaue pariunt, sed lari æstate, mergi à bruma ineunte uere. & incubant cæterarum auium more: sed neutra earum auium conditur, Aristot. Gauiæ in petris nidificant, mergi in arboribus. pariunt plurimum terna, sed gauiæ æstate, mergi incipiente uere, Plin. Fœtificant in petris, præcipuè à quibus potabilis aqua manat: ut fœtus eorum uictu quidem marino, aqua uerò (in potu) dulci utantur: donec adulti nidos relinquãt, quo tempore iam cibo simul ac potu ex mari utuntur, Oppianus. ¶ Perit larus mali punici grano, Aelianus.

D.

Lari hominum amantissimi sunt, & propè eos tanquam maximè familiares uersantur: ac ubi uiderint piscatores extrahere sua retia, ceu prædæ participes adiungunt se nauiculis, & clamore partem aliquam sibi postulant. Illi pisces aliquot proijciunt, quos lari statim uorant, & si qui alij forte sagenas subterfugerint, promptè excipiunt, Oppianus in Ixeut. ¶ Larus cum monedula amoris coniunctionem habet, Aelianus. Harpen aliqui interpretantur animal marinum laro inimicum, (λάρῳ πολέμιον,) Varin. Larus cibum à mari petit, ideoq; cum anate & harpa dissidet, Aristot. Aquaticæ, anates & gauiæ; harpe & triorches accipiter dissident; Plin. Ardea odit albos laros, Philes.

E.

Lari marinæ auis penna à piscatoribus pelamydum ad hamum lineæ annexum alligatur, ut ab occurrente aqua sensim & leuiter agitetur, Aelianus.

F.

Lari in cibum hominum non ueniunt, cum impuræ habeantur tanquam aues rapaces, & piscibus & alijs etiam impuris (cadaueribus nimirum circa littora) uiuentes. Prohibentur etiam in uetere testamento in translatione L X X. & Hieronymi. Homines inexplebiles legislator damnat, prohibitis in cibo passeribus & laris auibus, quæ cibos semper obuios (τὸ παρεμπῖπτον) colligunt, Procopius. ¶ Accipiter comedat inter alia cor lari cum sanguine & paucis de pectore carnibus, Demetrius Constantinop. Et rursus, Lari cor tantum & iecur uoret accipiter. cæteræ enim eius partes graues & uirosæ sunt.

G.

In epilepsia dant aliqui cerebrum gauiæ fumo siccatũ atq; concisum, infantibus uel pueris odorandum, perfectis autem ætatibus bibendum ad modum cyathi cum mulso & aceto tribus cyathis, Cælius Aurelianus.

H.

a. Larus auis nomen accepit à laris pisciculis quos appetit. ij uerò sic appellantur & capiuntur in lacu quodã, qui Thessalonica distat itinere bidui, Siderocapsa uerò dimidij diei, Bellonius. sed cũ

authorum

authorum nullus huic etymologiæ patrocinetur, mihi quoq; ea parum arridet. ¶ Λάρος pro aue paroxytonum est, & primam corripit. Ἑζόμενος ἔπειτ᾽ ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς, Homerus Odyss. ε. cum uero suauem significat, oxytonum est & primam producit. Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ λαρὸν πτυκώμεθα δόρπον, Homerus. Et alibi, λαρὸν δέ οἱ αἷμ᾽ ἀνθρώπου. Dicitur autem λαρὸν, τὸ ἄγαν ἀρηρὸς τῇ ψυχῇ, παρὰ τὸ λα, καὶ τὸ ἀρῶ, ὃ δηλοῖ ἁρμόζω, κράσει τῶν δύο αα. εἰς ᾱ. μακρόν. Hinc superlatiuus λαρώτατος, primã & secundam producens apud Homerum præter canonem, nam secunda per omicron scribi debuerat, Eustathius. ¶ Lycophronis interpres ἐρωδιὸν larum esse arbitratur, Cælius. sed erodios indubitate ardea est. Κῆξ εἰναλίη, (Cex marina,) auis est marina similis hirundini, uel larus, uel mergus, unde genitiuus κηκὸς, ὅθεν ἴσως τὸ κηκάζειν ἐπὶ βλασφημίας, Eustathius & Varinus. Κήκαι, lari, Hesych. & Varinus. Κήξ, larus secundum Appionem: qui & καύηξ dicitur. Τινὲς καὶ ἐφυίαν (sic habet codex impressus) ἀηδόνα, οἱ δὲ κέπφον. οἱ δὲ διαφόροντα ἀλλήλων, Hesychius. Κάβηξ, larus Etymologo. In epigrammatis libro 3. titulo in naufragos legitur καύηξ per υ. Χ᾽ ὡ μὲν ποῦ καύηξιν ἢ ἰχθυβόροις λαρίδεσσι τέθριπται, ἄπνους δ᾽ εὑρεῖ ἐν αἰγιαλῷ, uersus sunt Leonidæ. Et rursus, Κἠγὼ μὲν ἁλιζώοις λαρίδεσσι κέκλαυμαι. Videtur autem λαρὶς, diminutiuum à λάρος. Ἠύτε τις καύηξ δίνῃσιν ἁλμυρὸν πέλαγος, Antimachus apud Scholiasten in Argonautica Apollonij. Videtur autem Græca uox καύηξ, per onomatopœiam facta: & similiter gauia apud Latinos, aut ad imitationem Græcæ. Καύαξ, larus, Hesych. & Varinus. Καύηξ δρυὸς προσκαθήμενος κλάδῳ, Lycophron. Et rursus, Καύηξ κυμάτων δρομεύς. exponitur autem à Scholiaste larus. Κάβηξ (Κάυληξ, Varinus: quod non placet) larus, propter uoracitatem. κάβη (κάπη, Varinus) enim cibus est, Τῆς δ᾽ αἴθυιαι, δὲ κρυεροὶ κάβηκες, Euphorion, ut Suidas & Varinus annotarunt. Lycophron tres senes, Calchantem, Idomeneum & Sthenelum καύηκας nominat, quòd senes & albi (cani) essent instar larorum. Καύης (καύηξ) enim larum significat apud Aenianes. unde & Hipponax, Κίκων δ᾽ ὁ πανδάλητος ἀμμορος καύης, Isacius Tzetzes. Κράβος, larus, Hesychius & Varinus. Οἱ δὲ κορώνῃσιν (cornicibus marinis) ἴκελοι κύμασιν ἐφορέοντο, Homerus. dicit autem Apion eandem esse auem quæ & larus, & æthyia uocetur, Etymologus. Vide in Cornice H.a. ¶ Forte apodes illę quæ toto mari cernuntur Plinio, & semper comitantur naues, gauiarũ generis sunt: quod considerabunt ij qui iuxta mare habitant aut qui maria nauigant.

¶ Epitheta. Κοῦφοι τε λάροι, Oppianus. Λαρίδεσιν ἁλιζώοις ἰχθυβόροις, Leonides in Epigrammatis. Κρυεροὶ κάβηκες, Euphorion apud Suidam.

¶ Larus pro homine rapace & fure accipitur, item pro parasito & pro stolido: ut ostendetur infra inter prouerbia.

¶ Larius lacus est Galliæ cisalpinæ uicinus alpibus, à fulicarum quæ ibi sunt multitudine appellatus. Græci enim larum fulicam uocant, Perottus. nos fulicam à laro differre ostendimus. quare magis probo Catonis sententiã, qui in Orig. Larius lacus (inquit) dictus est, quia Hetrusci larunem (alias laronem. barones etiam pro uiris fortibus quidam putant esse Latinum) uocãt nobilem principem. Lari insulæ dictæ, Λάρου νῆσοι, Aphricæ adiacent prope terram, Ptolemæus. Leuce insula dicta ab auibus albis, laris forte aut ciconijs, Eustathius in Dionysium.

¶ g. Larus eadem potest quæ alcyon. Huius cor tenens ad mulierem partu laborantem ingredere, & mox pariet. Recedes autẽ mox ut peperit, ne & aliud quid (ipse uterus) subsequatur. Venter quoq; eius aridus potus & gestatus, concoctionem maximè confirmat, Kiranides.

¶ h. Vulgò celebratur opinio laros olim homines fuisse, qui primi uenationẽ & prædam marinam exercuerint: deinde, sic uolentibus dijs, in aues mutatos, iuxta urbes & portus uolitantes, ueteris etiamnum artis meminisse, Oppianus de aucupio. ¶ Aquam bibebat etiam Lamprus Musicus: de quo Phrynichus ait, luxisse eum laros, inter quos mortuus sit argutus ille Musarum sophista. In Pontica insula, quæ Achillis insula uel cursus dicitur, multæ sunt aues, & inter alias innumeras lari, quæ Achillis fanum colunt, ut scripsi in Aethyia. Epicureus quidam (apud Athenæum) cum placentam nimis calidam deuorasset, ἐξεφόρειτο, (euomebat,) quo uiso Cynulcus ait, Ἀποφόρειται ἐκ τῆς βρογχοπαρατάξεως ὁ λάρος.

¶ Homerus Odysseæ quinto Mercurium laro assimilat, non corpore, sed motu & uolandi super mare impetu. Verba poëtæ hæc sunt: Ἑζόμενος ἔπειτ᾽ ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς, Ὅς τε κατὰ δεινοὺς κόλπους ἁλὸς ἀτρυγέτοιο Ἰχθῦς ἀγρώσσων, πυκινὰ πτερὰ δεύεται ἅλμῃ. Larus Mercurio conuenit, utpote auis alba deo argiphontę, nam argon album significat. διὰ τὸ λευκὸν, ὃ δηλοῖ ἐναργὲς, τοῦ λόγου. commendatur autem oratio cui præest Mercurius, cum perspicua & quasi candida fuerit. aut propter suauitatem, διὰ τὸ λαρὸν καὶ ἡδύ. laron enim suaue est. oratio autem res suauis & iucũda, Eustathius & Varinus. Laro confertur Mercurius Odyss. quinto. ut inde sacer ei uideri posit. sed Herculi magis conuenit hæc auis, siue larus simpliciter, siue is qui buphagus nominatur. talis enim Hercules quoq; celebratur. nam Athenæus & alij tradunt fuisse eum Βουθοίναν, id est integri bouis deuoratorẽ, inq; eo certamine Lepreum uicisse, Eustathius. Herculi propter uoracitatem sacer est larus, qui & Βουφάγος cognominatur, Athenæus ab initio libri 10. Aristophanes quidem in Auibus eandem ob causam Herculi larum attribuit: Si quis (inquit) antehac Herculi bouem sacrificarit, pro eo iam laro plenas & bene farctas placentas (ναστοὺς μελιτοῦττας) immolet. ¶ Τοὺς λάρους ἅπαξ εὗρον ποτὲ ἐκβεβρασμένους, καὶ τούτους ἀνέπηξα εἰς τὴν ὄφρυν ἐφ᾽ ἣν τὴν πλησίον τῆς θαλάσσης, Pastor apud Dionem Chrysostomum in Euboico.

¶ Prouerbia. Cepphus, larus: in garrulum ac uecordem dicebatur, præcipuè qui cuiusuis rei

cupiditate deceptus capitur, Eraſ. Vide plura ſuprà in Ceppho h. Laros uocamus ſtolidos, (τοὺς εὐήθεις,) quemadmodum & cepphos & otos, Euſtathius. Γεινώδη λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς, Matron parodus de paraſito apud Athenæum. comparat autem paraſitum laro propter inſatiabilem in utriſq; uoracitatem: uel propter nominis ſimilitudinem, tanquam à uerbo λαρινεύεσθαι, quod eſt σιτίζεσθαι, id eſt paſci & ali: unde & boues & ſues larini dici uidentur, Euſtathius. ¶ Larus hians, λάρος κεχηνώς, dicebatur ubi quis auidius inhiaret prædæ. eſt enim larus auis auida uoraxq;. λάρος κεχηνὼς ἐπὶ πέτρας δημηγορῶν, Ariſtophanes in Equitibus, Cleonem ob rapacitatem larum uocans: quòd quemadmodum auis in ſcopulis obuerſatur, ſi quid piſcium poſsit uenari, ita ille uerſaretur in reipub. negotijs adminiſtrandis (in foro. τὴν δὲ πέτραν λέγει, διὰ τὸ βῆμα τὸ ἐν τῇ Πνυκί, Scholiaſtes,) ſuum interim agens negotium. Refertur hic trimeter apud Athenæum lib. 8. ὀψοφάγους ὥστε τοὺς λάρους εἶν Σύρους. Eſſe uti laros opſoniorum auidos Syros, Eraſmus. In Nubibus quoq; Ariſtophanes Cleonem uocat larũ munerum & furti, Κλέωνα τὸν λάρον δώρων καὶ κλοπῆς. Larus hians, in rapaces & furaces dicitur. nam & larus auis rapax & uorax eſt, Suidas & Varinus. ¶ Larus in paludibus, λάρος ἐν ἕλεσι: Suidas ſcribit dictitatum de ijs qui faciles ſunt ad dandum. ductum à laro aue, quæ quia facile decipitur illiciturq;, proinde prouerbio locum fecit, Eraſmus. Παροιμία ἐπὶ τῶν ταχὺ ἐκδιδόντων, Suidas & Apoſtolius. mihi quidem Eraſmi interpretatio non placet, tanquam lari dicantur qui faciles ſint ad dandum. neq; enim talis eſt lari natura, ut liberalis ſit aut facile communicet: ſed contra potius rapax uoraxq; eſt. quare uel mendum in dictione ἐκδιδόντων ineſſe ſuſpicor, & ἀπατωμένων aut tale quid legendum: uel certè alio ſenſu accipiendum, ut de homine uorace, qui ſubinde ingerat egeratq;, ut ἐκδιδόναι, ſcilicet τὴν τροφὴν, pro eo quod eſt cibum egerere accipiatur. ferè enim omnes piſciuoræ aues famelicæ ſunt, & mox aluo reddũt quod acceperint. ¶ Larus parturit, prouerbium apud Eraſmum, quod potius efferri debet Cepphus parturit. uide ſupra in Ceppho h. ¶ Lari uitam uiuit, λάρου βίον ζῇ, Aelianus in epiſtolis de mercatore perpetuò nauigante.

¶ Gurgulione gruis, tumida uir pingitur aluo, Qui larum, (producit primam quæ correpta eſt,) aut manibus geſtet onocrotalum, Alciatus in Emblemate Gula inſcripto.

DE LARORVM GENERIBVS DIVERSIS quorum mentio fit apud recentiores.

QVAE de laris eorumq; generibus diuerſis, (quæ magnitudine & colore differunt, & locis etiam, cum alij circa aquas dulces degant, alij circa mare,) apud recentiores obſeruaui, unum hic in locũ digerere placuit, ita ut primum illa ponerem quæ ad laros in genere pertinere uiderentur, deinde quæ ad genera ſingula priuatim.

¶ Larus eſt de genere milui, tam in aqua natans ad prædam, quàm in aere uolans, Albertus. Mihi miluis adnumerare aut cognatos facere laros nequaquam placet, cum palmipedes ſint omnes mihi cogniti lari, roſtro oblongo & recto ferè, (uel in extremo modicè inflexo,) non breui & adunco ut milui, magnitudine columbæ plus minus, alis oblongis & ualidis, quæ pari cum cauda longitudine extenduntur, colore in eiſdem cinereo, reliquarum enim partium colores differunt, cruribus breuiuſculis, corpore leuiſsimo, multis et denſis plumis induti, multa circa pellem pinguedine, clamoſi, uolaces, famelici, piſciuori, &c. ¶ Lagus (corruptè pro larus) eſt auis aquatica, mergo utcunq; moribus contraria. Nam ſicut mergus tempeſtatem maris fugit: ſic larus in tempeſtate lætatur & ludit, Iorath. Larus eſt auis quæ & in aere uolat, & in aqua natat, Elicius in Leuiticũ. Vulgò uocatur raſſe, Obſcurus. ¶ Gauiæ paluſtribus in locis per hyemem latent, Gaſpar Heldelinus. uidetur autem non laros (quos Ariſtoteles latere negat. apud nos quidem non latere certum eſt) gauiarum nomine intelligere, ut debuerat, ſed aues illas quas aliqui uanellos uocant, noſtri Gyfitʒ: quæ larorum & magnitudine & leuitate ſunt, & ſimiliter clamoſæ, unde & per onomatopœiam utriſq; inditum nomen: & à Germanis Oceani accolis lari etiam Gyfitʒ appellantur: ſed alijs multis tum corpore tum natura differunt.

¶ Larus in Creta uulgò antiquum nomen Græcum retinet, laros, Bellonius. Crocali uel crocay gauiæ uulgò nominantur circa Adriaticum mare, aliæ albæ, aliæ cinereæ, (ſunt qui crocalos mihi dixerint aues eſſe albas, in dorſo aliquid fuſci habere, roſtro falcato, pedibus nigris:) in alijs Italiæ locis, ut audio, rondene marine, id eſt hirundines marinæ, quæ & nigræ & albæ inueniantur, & piſcibus uiuant: alibi hoche marine, id eſt anſeres marini, non à magnitudine, ſed forte quòd ſimiliter palmipedes ſint. ¶ Larus Gallicè uocatur mouette, & alibi (ut ad Oceanum circa Dieppam) mauue, Bellonius. alibi gabian, à Latino nomine gauia. Germanicè Mewe / ut quidam putant, Murmellius. à qua uoce etiam Gallica mauue detorta uidetur. eſt autem onomatopœia: ut & Mawen de uoce felium, quam gauiæ aliquo modo referunt. Laros eſt auis alba marina quam nos melbam (meuuam) uocamus, Albertus. Sed uideo etiam laros qui circa dulces aquas uiuunt Mewen uocari, ut commune hoc nomen ſit: marinos uerò Seemewen priuatim. Aues quædam palmipedes habent aliquando partem aliquam qua comprehendant ea quæ ſunt in aqua, & collum illis eſt ſicut harundo piſcatorum, & ideo eſt longum: roſtrum uerò eis eſt pro hamo, Albertus ex Ariſtot. de partib. anim. 4. 12. Et talis eſt (addit Albertus de ſuo) auis quæ meba Germanicè uocatur.

Audio

Audio etiam alicubi Meerschwalm, id est hirundinem marinã uocari, ut & ab Italis quibusdam: circa Gandauũ Miesen, tum fluuiatiles tum marinas gauias. ¶ Illyricè wlastowige uel morska. ¶ Gauiæ aduolantes ad piscatores qui retibus piscantur, copiæ piscium capiendæ spem faciunt. ¶ Imminente uento, sublimes in aëre uolitant & uento se obuertunt: quod & ueterum quidam de cepphis prodidit.

DE LARIS QVI CIRCA AQVAS DVLCES DEgunt, & primum de cinereo, quem sic cognomino quòd plus cinerei habeat quàm reliqui.

GAVIA cinerea, quæ ad flumina & lacus ascendit, querula semper & clamosa est, pisciculos captat & uermes ad ripas lacuum, Turnerus. Hæc Italicè circa Comum galedor uocatur, circa Verbanum lacum & alibi galetra, Gallis gauian uel mouette, uel glaumet. Sabaudis grebe, uel griaibe, uel beque, uel heyron, quamuis ardeæ potius id nomen conueniat. Germanis Meb/Mew/Mieß/ nostris Holbrot/ Holbrüder, circa Acronium lacum Alenbock. Anglis secob, seegell. Turcis bahare. Vide plura paulò ante de communibus larorum generi uocabulis. uidentur enim pleraq; huic etiam generi quod circa dulces aquas degit uel simpliciter attribui, uel fluuiatilis differentia adiecta. quamuis non deesse puto è uulgo qui fluuiatiles etiam laros, impropriè marinos cognominent, (ut Germani quidam & Itali hirundines mari-

nas)propter ſpeciei ſimilitudinem. ¶ Apud Friſios audio hanc auem Kabel uel Meew uocitari, quæ ruſticos arantes ſequatur propter uermiculos: perquam φιλόστοργον eſſe in ſobolem, oua terna parere, idq; in magnis gregibus, ita ut aliquando ducentę trecentæúe per interualla diſpoſitos habeant nidos: oua colore & magnitudine ſimilia eſſe ouis auium quas Schryen appellant. ¶ Meaucæ(aliâs Meancæ)aues ab imitatione uocis nominantur, colore cinereo, &c. Albertus. Vide plura ſupra in capite De anatibus Germaniæ inferioris & maritimæ. Eberus & Peucerus gauias cinereas Germanicè interpretãtur Kybitz: quæ colore(ut ſcribunt) cinereo propemodum nigricant, uentre albent, criſtam capite gerunt, amnes & flumina petunt uictus cauſa. Ego nullam gauiam criſtatam circa aquas dulces uerſari adhuc cognoui. Kybizam quidem nos uanellum aliâs dictam auem uocamus, quæ criſtata eſt, ſed non gauiarum generis, colore uiridi ferè, &c. interim ſcio idem kybizæ uocabulum ad gauias quoq; transferri. ¶ Gauia communior apud nos, huiuſmodi eſt: Crura rubent, membranis digiti rubris ſæpiuntur, roſtrum quoq; leniter incuruum rubet. magnitudo parum ſuperat columbam, oblongior. alæ magnæ & oblongæ. color undiq; albus, in dorſo tantum & alis cinereus. extremæ & longiores alarum pennæ altero latere albæ ſunt, altero partim albæ partim nigræ. Tota leuis eſt ac plumis abundat. parum carnis habet. Os etiam interius totum & lingua rubent. Linguæ extremitas bifida eſt.

DE STERNA.

EIVSDEM generis est & alia parua auis, nostrati lingua sterna appellata, quæ marinis laris ita similis est, ut sola magnitudine & colore ab illis differre uideatur: est enim iste larus, marinis minor & nigrior. Tota æstate tam improbè clamosa est, quo tempore parturit, ut iuxta lacus & paludes degentes, immodico clamore tantum non obtundat. hanc ego sanè auem esse credo, cuius improba garrulitas adagio, Larus parturit, locum fecit. uolat ferè perpetuò super lacus & paludes, nunquam quiescens, sed prædæ semper inhians. Nidulatur hæc in densis arundinetis, Turnerus Anglus. Frisij quoque hanc auem Stirn appellant: & aiunt esse coloris fusci, clamosam, laro proximè descripto minorem, minus albam, uertice nigro. Cruribus & rostro rubet ut superior. Circa Argentinam Spyrer appellant, nostri Schnirring. capitur aliquando uirgis uisco illitis circa Limagum nostrum, ex alto ad prædam piscium se demittit. Volant aliquando frequentes, nimium clamosæ.

DE LARO PISCATORE.

ETSI larorum genus omne piscari & piscium præda uictitare solet, hunc tamen priuatim piscatorem circa Argentinam appellari audio, ein Fischerlin. Circa Oppenhemium eandem, aut aliam certe simile͂ gauiarum generis auem uulgò Fel uocitāt. albicare eam aiunt, uertice nigro. Minor est hic quoq; laro cinereo, uertice nigro ut sterna, rostro & cruribus è fusco pallidis. uolatus celerrimi, & dum pisces captat etiam in aquam se mergens, quod larus cinereus non facit. Sunt qui etiam aquilæ speciem quæ circa paludes anatibus ac piscibus insidiatur, piscatorem (Fischer) Germanicè nominent.

DE LARO NIGRO.

LARVS hic niger est rostro, capite, collo, pectore, uentre & dorsi parte superiore saltem (neque enim ex pictura de toto iudicare licet) alis cinereis, ultra caudam extensis: cruribus leui rubore notatis. Circa Argentoratum Meyuögelin / id est auis Maij appellatur.

Haud scio an idem sit larus ille niger, qui in Germania inferiore, ut circa Gandauum, Brandvogel nominatur, à colore nimirum. nam & ceruos & uulpes colore nigricãtes Germani uocant Brandhirtz & Brandfüchs. Laro cinereo maiorem esse aiunt, & homines perquam auersari. Alibi meuam nigram appellant, ein schwartzen Mew. & forsan eadem fulica ueterum fuerit. Albertus quidem fulicæ & mergi nigri appellatione non fulicam nostram, (ein Böllhinen/ quæ alia quàm ueterum fulica est,) sed larum nigrum accipere mihi uidetur. Vide supra in Fulica A. & in Capite de anatibus Germaniæ inferioris.

DE LARIS MARINIS, & primum de albo.

LARVS marinus Anglicè nominatur seecob uel seegell: etsi Turnerus larũ simpliciter ita interpretatur. Eberus & Peucerus laros albos marinos etiam Germanice Seegallen uocant, & Albuken. albæ sunt (inquiunt) hæ gauiæ, & in mari circunuolitant coniunctæ fulicis. Gauiã albam à fulica parum differre arbitror, solo nimirũ cirro & rostro, Turn. In petris & rupibus marinis nidificat, Idem. Aues quædam maritimæ ita callidæ sunt ut raro capiantur, ut quam Græci chikyloz, nos melbam magnam uocamus: hæc enim ualde cauet retia aucupis, cum uerò capta est optimè cicuratur, Albertus in Aristot. de hist. anim. 9. 12. ubi Aristoteles hæc de cinclo scribit. Catarrhactes (de quo supra scripsimus) fortè ea species lari est, quæ apud Frisios uocatur Seemew / id est larus marinus, maximus in larorum genere, miluo ferè æqualis: qui cadaueribus (etiam hominum) uescitur, & in fame etiam anates rapit: semper in mari uolitat, oua apud Frisios non parit. Alba quædam auis duorum generum, maior & minor, uolat super aquam, & aliquando residet & natat in aqua: nostri Mere (lego Mew) uocãt. pisces uenatur, & cadaueribus aquæ innantibus uescitur, Albertus. Et alibi, Pisces captat auis alba marina quam nos melbam uocamus. ¶ Galancas, γαλαγκάς, uulgò hodie à Græcis uocatur, auis columba maior, quæ aquæ innatat, nec mergitur, albissima. hæc an gauiarum generis sit quærendum.

¶ Gauiæ marinæ, ab accolis Oceani Germanici (ut supra scripsi) kybitzæ per onomatopœiam nominantur, & generali uocabulo see oder meervögel. Has nautæ aiunt uentorum & tempestatis ui è suis locis procul impelli, & ut ipsi loquuntur in alia atq; alia maria peruenire: cuius autem singulæ regionis sint alumnæ facile ex ipsa specie dignoscunt. Magna celeritate propter uim tempestatis urgentis aliquando ad maximas naues aduolant, ceu circa summas earum malos quietem & protectionem quærant, & in ipsas aliquando naues incidũt. Videntur & clamore suo tanquam galli mutationem tempestatis prænunciare, unde nautæ plerięq; de nauigatione sua consilium capiunt. Pleræq; sunt albæ, quædam ad cœruleum uel cinereum colorem dorso & alis inclinant, uentre interim albo. Britannicis circulus rubicundus collũ insignit, ut Danicis niger: Lusitanicæ paulò maiores cæteris capita acuminata & plumis cristata habent ferè ut upupæ: Prussicarum capita partim albo, partim nigro colore distinguuntur.

DE LI-

DE LIBYO.

LIBYVS, λιβυός, & galgulus pugnant, Aristot. de hist. anim. 1. 9. interprete Gaza. pro galgulo quidem Græcè κελεός legitur, quam ego auem non galgulū, sed gallinulis aquaticis adnumerandam censeo. Rursum inferius eodem capite hæ duæ aues λιβυός & κελεός, inter amicas nominātur. causam addit philosophus. quoniam celeòs iuxta fluuios & nemora degat, libyus (Gaza hic lædus uertit. Alberti translatio habet, dedos serpens manet in lapidibus & montanis) uerò saxa & montes incolat: suisq; locis uterq; contentus degat pacificè. Quamobrem superiorem locum aut deprauatum, aut abundare iudico.

DE LINARIA.

LINARIAM hanc auiculam appellaui, imitatione Gallorum qui linotam uocāt, quòd lini seminibus potissimum uescatur. etsi Ruellius linotam uulgò dictam auiculam, miliariam interpretetur. dicuntur autem miliariæ aues quædam à rei rust. scriptoribus quòd inclusæ milio ad cibum pinguescant: uide infra in M. Elemento. Ea quam nos hîc pinximus passeris est magnitudine & specie, colore subruffo aut testaceo, passim etiam nigricans aut fusca, cum alibi, tum maximè cauda, alis extremis & dorso, uenter testaceus colore maculis aspergitur fuscis. crura ferè punicea. A milio aues miliariæ dicuntur, ut Varroni placet, quòd (ut arbitror) ad hanc frugem cateruatim se conferant, eoq; uescentes pinguescant. Vulgus Gallicum linotas, uel melius linarias appellitat. quia cum rarior apud nos sit usus milij, ad linum & cannabim turmatim aduolent, sicut cardueles ad carduos. inde nomen adhuc uulgo remansit, Ruellius. ¶ Italicè fohonelo dicitur, uel fanello, alicubi canuarola, nimirum à cannabi. ¶ Gallis, linotte. Sabaudis lynnette. ¶ Germanis, Lynfinck/Schößzlin/Hensfling/Flachßfinck. Frisijs priuatim Rubin. ¶ Anglis linota. ¶ Turcis, gezegen. ¶ Vide quædam in Carduele ex Alberto.

¶ Eberus & Peucerus eleam siue ueliam auem scribunt esse paruam, colore pulchro, inferne croceo, quæ uoce ualeat, & æstate umbrosa, hyeme aprica loca petat. Germanicè interpretantur Zigelhempfling: & alteram eius speciem, cineream cognominantes, Heidenhempfling. mihi hæ linariæ species, his quidem nominibus, ignotæ sunt. Eleam quidem auem, uel potius heleam à paludibus quas ab arundinibus summis inspectat dictam, neque linariam, neque aliquam eius speciem esse arbitror.

¶ Gyb. Longolius linariam siue miliariam esse rubetram (batin Aristotelis) putabat, quòd rubis crebrò insideat. Sed quum Anglorum buntinga in rubis tam frequens sit, quid uetat quò minus & ipsa quoq; batis dici possit? nihil itaq; de hac aue (bati) certum habemus, Turnerus.

¶ Suauiter canit linaria, eaq; gratia ut carduelis alitur. Cibus apponitur cannabis, panicum, & auena fracta, inuicem permixta plerunq;. Dum in caueis alitur, corripitur quandoq; comitiali morbo. ¶ Acanthides, cardueles & linariæ, cornu suspensum rostro trahunt; sed post potum temere delabi sinunt, Albertus. Cum in libertate adhuc est linaria, si accipitrem persequentem euaserit, mirificè cantu sibi de salute gratulatur. ¶ Quomodo capiatur leges in Carduele E. ex Alberto. ¶ Est & linaria herbæ nomen apud recentiores, cui folia lino similia.

DE LINARIA RVBRA.

INARIAM rubram hãc auem uocare uolui, quòd linariæ suprascriptæ congener uideatur uel nomine apud nostros aucupes, etsi rarius capitur. Schösserle appellant. aliqui (ni fallor, ut circa Francfordiam ad Mœnum) Stockhenfling: Itali circa Verbanum lacum finett. Considerandum an hic forte sit Oppiani aster, nisi is carduelis uulgò dicta est. Cantu nõ adeò probatur ut superior. Magnitudine & figura rostri ad ligurinũ accedit, colore differt. Cocci color in uertice saturatus. In pectore & supino collo, & ultimæ dorsi pennæ eundẽ colorem dilutiorem & non continuum habent: licet nonnullæ in pectore ualde rubeant. Ventris color albicat, alæ subnigræ. Ceruix & dorsum dimidium superius pennas è fusco ruffoq; mixti coloris habent. rostrum flauet, sed medius superioris partis angulus liuet, breue, ex lato in acutum desinit. ¶ Hæc auis Norimbergæ, ut audio, Tschütscherle uocatur. Aduolant aliquando turmatim, & ferè pestilentia breui sequutura expectatur.

LINVRGI aues, Λινυργοί, capiuntur laqueis (πάγῃσι καὶ βρόχοις) ut anates & cenchritæ, & alia anserum genera, celeresq; phelini & phalarides, Oppianus lib. 3. de aucupio. unde nos facile linurgos aues aquaticas & palmipedes esse conijcimus, quæ forte lini seminibus obiectis pascantur illicianturq;, ut cenchritæ milio. mox enim subiungit poeta, aues iam nominatas aliasq; plurimas ex amphibijs, obiectis circa lacuum amniũmue ripas, hordei, olyræ aut milij seminibus decipi.

DE LOXIA.

ANC auem lingua Germanica Krützuogel, id est cruciatam, uel Krumschnabel, id est curuirostram appellat, Illyrica krziwonoska, id est nasicuruam, à rostri figura utraque. Sola enim hæc auium summas rostri partes ac mucrones inuicem transponit ac decussat, quare nos loxian ab obliquitate nominauimus. Capitur apud nos non infrequens, magnitudine supra maximum parum, colore per corpus uario, quẽ tempore etiam & ætate mutat. Habui ego nuper Septembri captum nigricantem, qui sequente mense colorem mutabat in magis rubicundum. Primũ rubere solent pectore, uentre & collo inferius, deinde flauere. Cœruleus in uertice, ceruice, & circa oculos color apparet: in cauda & extremis alis è subruffo nigricans. Crura rubicunda. Hyeme præsertim colorem mutat. Sunt qui colores eius quotannis mutari afferant, ita ut nunc ad flauum, nunc ad uiridem, rubrum aut cinereum magis declinet. Frigoribus gaudet, & canit: æstate ferè silet cum cæteræ aues canunt. Nidificat Ianuario mense aut Februarij initio in abietibus, quarum etiam nucleis uescitur. pulli quidẽ eius multò ante capiuntur quàm aliarum auium.

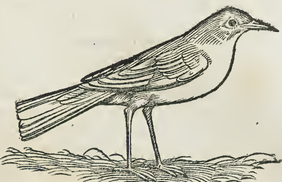
Vorax eſt auis, ſimplicis & ſtolidi ingenij. caueis incluſa roſtro ac pedibus ſurſum deorſumq́ repitat. hominem ferè nihil reformidat. Cepi aliquando manu ſylueſtrem (niſi illa fortè alibi cicurata euaſerit) quæ ad alteram quam in cauea alebam aduolauerat. Cannabis ſemine in primis delectatur. Cum ſatis biberit, pocillum roſtro reijcit, ſi extrahere poſſit: fortè quòd imaginem ſui conſpiciat. Cantillat interdum ſatis ſuauiter. Audio eam cadaueribus quoq́ ueſci, æſtate non inſuauem eſſe in cibo. ¶ Quærendum an hæc ſit Ariſtotelis chlorion: etſi illam potius, quam galbulam Latini uocant, hodie uulgò regalbulum circa Bononiam, chlorionem eſſe coniectem.

DE LVSCINIA.

A.

LVSCINIAM ex Latinis pleriq́ alio nomine philomelam nuncupant, ut hirundinem Prognen, propter fabulā quam in Hirundine retuli. Græcorum uerò pleriq́ philomelæ nomine non luſciniam, ſed hirundinem accipiunt. Philomela dici debet non philomena, ſuffragante Pauſaniæ authoritate, qui φιλομήλαν dicit, Cælius. ¶ Thachmas Hebraicam uocem, aliqui luſciniam interpretantur, alij aliter: uide in Laro A. ſic & ranan, aliqui luſciniam, alij aliter. uide in Gallo ſyluatico. ¶ Enondon, ruſciniolus auis, Syluaticus. uox corrupta uidetur à Græca aedon, ἀηδὼν, quæ luſciniam ſignificat: ut & audon, apud Auicennæ interpretem. Odorbrion, id eſt ruſsignolus auis, Syluaticus. Hodie uulgò à Græcis adoni uel aidoni uocatur, Bellonius. ſcribunt autem ἀηδόνη uel ἀϊδόνι. ¶ Italicè roſignuolo, roſcignolo, ruſcigniuolo, roſcignuolo, uſcigniuolo, luſigniuolo. Luſcinia æſtate cum colorem uocemq́ mutauit, in Italia alio nomine appellatur, Ariſtot. Hoc nomen (inquit Niphus Italus) quo luſcinia æſtate dicatur, non eſt traditum à Latinis nec notatum: licet Albertus dicat apud Italos hyeme luſciniā dici uniſonum. ¶ Hiſpanicè ruiſſennór. ¶ Gallicè roſsignol uel rouſsignol, quod tamen nomen (Bellonio teſte) etiā phœnicuro attribuunt, appellantes illum roſsignol de mur. ¶ Germanicè Nachtgall. ¶ Anglicè nyghtyngall. ¶ Illyricè slawik.

B.

Luſciniarum color æſtate mutatur, Plinius & Ariſtot. Luſcinia tum colorem tum cantum mutat, Iidem & Clemens in Pædagogo. Poëtæ hanc auem à ceruicis colore χλωραύχενα & ποικιλόδειρον cognominant: id eſt collo inſignem uario, aut uiridi, niſi ſynecdochicè per collum uocem accipias, quam uariam & floridam ædunt. Luſciniæ & atricapillæ proprium eſt præter cæteras aues ut linguæ ſummo acumine careant, Ariſtot. Linguis earum tenuitas illa prima non eſt, quæ cęteris auibus, Plinius.

C.

Philomenæ uermibus uictitant, formicas auidiſsimè legunt, & oua earum, & ex his conualeſcunt infirmæ, Albertus. Plura de cibo earum leges infra in E. ¶ Nidificant ferè inter frutices & in ſæpibus loco denſo non procul à terra. nidum è folijs arborum, paleis & muſco parāt oblongum. ¶ Luſcinia aliquando coit cum xanthiuro, (phœnicuro,) Chriſtophorus Encelius. ¶ Parit æſtate quinq́ aut ſex oua, Ariſtot. Vere primo parit, cum plurimum ſena oua, Plinius. Minores aues, ut philomena & alauda, ſemel anno pariunt quatuor aut quinq́ oua, Albertus. ¶ Cuculus cum in aliarum auicularum, præcipuè curucæ, tum in luſciniæ nido aliquando parit, ut audio. ¶ Heſiodus teſtatur luſciniam ſolam ex omnibus auibus ſomni expertē eſſe, ſeduloq́ in uigilijs uerſari, Aelianus in Varijs. Luſcinia peruigil cuſtos cum oua quodam ſinu corporis & gremio fouet, inſomnem longæ noctis laborem cantilenæ ſuauitate ſolatur, quò poſsit nō minus dulcibus modulis (ut mihi uidetur) quàm fotu corporis oua animare quæ fouet, Ambroſius ut quidam citant. Neq́ quantum luſciniæ dormiunt, οὐδ᾽ ὅσον ἀηδόνες ὑπνώσσι, (prouerbium quod recitatur à Varino,) in eos conuenit qui ſomni parciſsimi ſunt. Luſciniæ minimum dormire feruntur, uel propter Ityn extinctum, uel ob timiditatem. Equidem magis arbitror dictum, quòd luſciniæ uernis menſibus per omnem ferè noctem perpetuo cantu garriant, Eraſmus Roter. Ἀηδόνων ὕπνον (ὕδει) μὲν ὕπνου τὸ ἐλάχιστον, ὕπνον δὲ λύπης τὸ σφοδρότατον, Heſych. ¶ Luſcinia æſtate adulta non diu apparet. abdit enim ſeſe & latet, Ariſtot. Hyeme non cernitur, Plinius. Conditur ab autumno uſq́ ad uernos dies, Ariſtot.

¶ Cantus. Luſcinia Græcis ἀηδὼν dicitur, ut Grammaticis placet, ἀπὸ τοῦ ἀεὶ ᾄδειν, quòd ſine intermiſsione ferè cū cœpit, canat. Catrei auis uox acuta & cōciſa eſt, ſicut luſciniæ, Aelianus. Ἐνστομεῖν uerbum de luſciniarum uoce Pollux habet. Scribere me uoces auiū philomela coëgit, Quæ cantu cunctas exuperat uolucres. Dulcis amica ueni noctis ſolatia præſtans, Inter aues etenim nulla tibi ſimilis. Tu philomela potes uocum diſcrimina mille, Mille potes uarios ipſa referre modos. Nam quamuis aliæ uolucres modulamina tentent, Nulla poteſt modulis æquiualere

tuis. Insuper est auium spatijs garrire diurnis: Tu cantare simul nocte dieq; potes, Author Philomelæ. Luscinia canere solet assidue diebus ac noctibus quindecim, cum sylua frõde incipit opacare. dein canit quidem, sed non assiduò. mox adulta æstate, uocem mittit diuersam, non insuper uariam, aut celerem, modulatamq;, sed simplicem. colore etiam immutatur, Aristot. Colorem & uocem per æstatem in aliam speciem immutat. neq; enim sic cantum uariat, distinguit, inflectit, acuit, quemadmodum uerno tempore, Aelianus. Luscinijs diebus ac noctibus continuis 15. garrulus sine intermissu cantus, densante se frondium germine, nõ in nouissimum digna miratu aue. Primum tanta uox tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus. Deinde in una perfecta musicæ scientia modulatus æditur sonus: & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc uariatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto, promittitur reuocato: infuscatur ex inopinato: interdum & secum ipse murmurat, plenus, grauis, acutus, creber, extentus, ubi uisum est uibrans, summus, medius, imus. Breuiterq;, omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit: ut non sit dubium hanc suauitatem præmonstratam efficaci auspicio, cum in ore Stesichori cecinit infantis. Ac ne quis dubitet artis esse, plures singulis sunt cantus, & nõ ijdem omnibus, sed sui cuiq;. Certant inter se, palamq; animosa contentio est. Victa morte finit sæpe uitam, spiritu prius deficiente quàm cantu. Meditantur aliæ iuniores, uersusq; quos imitentur accipiunt. Audit discipula intentione magna & reddit, uicibusq; reticent, (audit attenta discipula, redditq; uicibus cantum, ut citat Author de nat. r.) Intelligitur emendatæ correctio, & in docente quædam reprehensio. Ergo seruorum illis precia sunt, & quidem ampliora quàm quibus olim armigeri parabantur. Scio sestertijs sex candidam (Sestertia sex, 150. coronati) alioquin, quod est prope inusitatum, uenisse, quæ Agrippinæ Claudij principis coniugi dono daretur. Visum iam sæpe, iussas canere cœpisse, & cum symphonia alternasse: sicut homines repertos, qui sonum earum, addita in transuersas harundines aqua, foramen inspirantes, linguæue parua aliqua opposita mora, indiscreta redderent similitudine. Sed eæ tantæ tamq; artifices argutiæ à 15. diebus paulatim desinunt, nec ut fatigatas possis dicere aut satiatas. Mox æstu aucto in totum alia uox fit, nec modulata aut uaria. Mutatur & color, Plinius. De luscinia Plinius falsò scribit quòd à coitu uocem deponat & mutet colorem. audiuimus enim nos illam sæpe canentem dum oua adhuc incubaret, Albertus: qui Plinij uerba non rectè animaduertisse uidetur. Hæc auis mira modulatione audientes exhilarat. gaudet ad ortum Solis, præitq; lætitia uenientem. uerno tantum tempore cantat, hyberno nunquam. Initio quidem ueris adeò suæ uocis amœnitate delectatur, ut rarissimè comedat. & hoc cum summa festinatione, Author de nat. rerum. Luscinia modulos suos pullos docere, uersusq; quos imitarentur tradere uisa est, Aristot. Lusciniæ mares canunt perinde ut suæ fœminæ. fœmina tamen cessat cantu, cum incubat, pullosq; educat, Aristot. Auium quarundam maribus eadem uox quæ fœminis, ut lusciniarum generi, Plinius. Cicadarum mares tãtum canunt, non fœminæ, tanquam sic monente natura mulieres decere silentium. nam & lusciniarum fœminæ ἀμελεῖς (cantu priuatæ, Cælius Rhodig.) sunt, Eustathius Iliad. r. Luscinia longæ noctis tædia cum oua fouet dulcibus cantibus releuat, & cantu diem nunciat, & cãtu oua uiuificat, Albertus: & Ambrosius ut supra recitaui. Philomela inter incubandum cantat. & dixerunt aliqui Platonicorum oua eius non posse sine cantu parentis uiuificari. id quod uerum esse (aliqua ratione) uidetur. nam spiritus lenis & calor eleuans sanguinem in talibus animalibus mouet in eis cantus iocũditatem, & desiderium gaudij. talis uerò parentum calor incubando magis uitalis est quàm alius, Albertus. Petrus Aponensis Aristotelis problemata enarrans, philomenas Scotiæ scribit non tam suauiter canere quàm Italicas: & oblectari eas cantu humano. Lusciniæ domesticæ (præsertim mares) ineuntem brumam cãtu admodum uocali, tacentibus reliquis produnt, Incertus. Charmidem Massiliensem audio dicentem, non modo musicæ perstudiosam esse lusciniam, uerùm gloriæ etiam cupidam. Cum enim in deserta solitudine sibi tantum canit, tum simplicem cantum & illaboratum edit: cum autem captiua tenetur, & non caret auditoribus, cantum uariat, contendit, remittit, exprimit, obscurat, Aelianus interprete Gillio. Græcè legitur, ποικίλον τι ἀναμέλπειν, καὶ τακερῶς ἑλίττειν τὸ μέλος. Κατᾴδει δὲ ἀηδὼν ἐρημαίων χωρίων δύσομώτατα ὀρνίθων καὶ τορώτατα, Aelianus lib. 1. de anim. Atqui in cauea lusciniam minus bene canere Eberhardus Tappius inter sententias prouerbiales ponit, tanquam libertatis desideriũ cantus earum suauitatem imminuat. Philostratus in uita Apollonij libro 7. adolescentem quendam scribit philomelas & merulas & alias aues docuisse hominum uoces imitari.

¶ His adiungere libuit narrationem quam amicus quidam uir doctissimus & fide dignus ad me perscripsit. Quoniam de auibus perscripturus es Gesnere, dicam tibi de luscinijs sermones hominum imitantibus mirabile quiddam, ac propemodum incredibile, quod tamẽ & uerissimum est, & ipse his meis auribus audiui atq; expertus sum proximis Comitijs Ratisboneñ. Anni 1546. cum istic in publico diuersorio ad auream Coronam agerem, habebat hospes tres luscinias separatim collocatas, ita ut singulæ singulis caueis opacis includerentur. Per id uero tempus uernum, quo alioqui continuo ac indefessæ cantare solent, aduersa ualetudine ex calculo ita laborabam, ut quàm minimum mihi somno indulgere liceret. Tum circa, & post quidem mediam noctem, cum nihil usquam turbarum esset, miras altercationes & æmulationes duarum lusciniarum Germanico sermone inter sese colloquentium audiuisses planè hominum sermones imitãtium, me ob admirationem propemo-

propemodum obſtupeſcente. Promere enim ac conferre inter ſeſe nocte ſilentio hominum facto, quicquid interdiu ab hoſpitibus colloquentibus inaudierant ac meditatæ fuerant. Duæ autem inter eas erant eius artis inſignes atq; præcipuæ, uix decem pedum ſpacio diſiunctæ, tertia longè remotior aberat, quam non ita lecto decumbens exaudire poteram. Sed duæ illæ mirum dictu quàm inuicem altera alterā laceſſendo ac reſpondendo inuitabant, nec uoces tamen ſimul confundebant, ſed potius alternatim reddebant. Præter autem quotidiana & recenter à conuiuis prolata, duas potiſsimum hiſtorias mutuo inter ſeſe prolixè & à media nocte in auroram uſq;, donec nullus hominum ſtrepitus fieret, decantabant, & ea quidem modulatione ſua natiua & uario inflexu uocis, ut niſi intentus nemo hominum facile ab illis beſtiolis expectaſſet uel animaduertiſſet. Et quærenti mihi ex hoſpite num linguæ earum fortaſſe nouacula ſolutæ eſſent, aut aliquid loqui edoctæ, reſpondebat, minimè: num item animaduertiſſet, aut intelligeret quæ noctu occinerent, ſimiliter negabat. Idem dicebat familia tota. Ego uerò qui totas noctes ſæpe dormire non poteram, auſcultabam beſtiolas auidius ac diligentius induſtriam earum & certamen profecto admiratus. Altera hiſtoria ſeu collocutio erat de pincerna ſeu oikete, eiuſq; uxore, quæ poſtulantem maritum profecturum in bellum ſequi noluerat. Conabatur enim maritus uxori, quantum ex auiculis aduertebam, perſuadere ſpe prædæ ut diuerſorio eo ſeruitioq; relicto ſecum proficiſceretur in bellum. Illa uero recuſans ſequi, uel Ratisbonæ manſuram, uel Norimbergam abituram ſe recipiebat. Fuerat utrinq; magna & longa contentio, ſed amotis (quantum intelligebam) arbitris atq; herò inſcio hancq; totam reddebant auiculæ. Si quid etiam ſecretius tacendumq; magis inter diſceptandum forte euomuerant, illæ prodebant, ceu neſcientes diſcrimē inter honeſtas & inhoneſtas uoces. Et hanc quidem contentionem & altercationem beſtiolæ ſæpe noctu repetebant, ut quę firmiſsimè, ut conijciebam, hærebat, ac probe meditata fuerat. Altera erat tunc imminentis belli Cæſaris contra proteſtantes hiſtoria, & ceu præcinium quoddam, rem enim omnem, quæ paulo poſt accidit, uelut præſagientes ac uaticinantes decantare uiſę ſunt. Tum & immiſcebant ea, quæ antea contra ducem Brunſuicenſem geſta erant. Sed ut ego puto, auiculas illa hauſiſſe omnia ex nobilium ſeu Capitaneorum quorundam priuato & clandeſtino colloquio, quod eo loci, ubi auiculę detinebant, tanquam in publico diuerſorio, frequens eſſe potuit. Hæcq; nocte (ut dixi) & præſertim poſt mediam, cum profundius eſſet ſilentium, faciebant. interdiu uero magna ex parte ſilebant, & nihil quàm apud ſe illa quę forte uel in menſa conuiuę uel deambulando conferebant, meditari uidebantur. Ego profecto nunquam Plinio noſtro credidiſſem multa adeò miranda de auiculis illis ſcribenti, niſi ipſe has beſtiolas talia promentes & oculis uidiſſem & auribus hiſce audiuiſſem. Neq; ſatis ex tempore tamē mi Geſnere iam iſta ad te omnia perſcribere poſſum, & ſingula comminiſci longum eſſet.

D.

Philomelas gaudere cantu humano ſcribit Petrus Aponenſis in problemata Ariſtot. Philomela, ut expertus ſum, aduolat ad cantantes, ſi bene cantent. & dum cantant, auſcultat tacens, & poſtea quaſi uincere conans canendo reſpondet. Et ſic etiam ſeipſas mutuò prouocant ad cantum, Albertus. Sermonem humanum addiſcunt, ut referam in E. Luſciniæ tanquam amantiſsimæ ſuæ ſobolis Oppianus meminit lib. 1. de piſc. Ariſtoteles affirmat luſciniam quæ ad canendum pullum inſtitueret obſeruatam. Aſtipulatur certe, quod inconcinnius canunt, quaſcunq; matres ob exilitatem uocis amandant. docentur contrà quæcunq; degunt unà, diſcuntq;, non quæſtus laudiſue ſtudio, ſed quia modulari uolupe eſt, tum quia magis elegantiam quàm uſum uocis amauere, Plutarchus. Dedit & luſcinijs natura miram cōcentus ſuauitatem. hæ pullos ſuos ad cantū potius quàm temere educant: & quorum putauerint eſſe genuinos cantus, illos omni diligētia curant: mutos autem occidunt, tanquam indignam Atticis luſcinijs ſobolem. Quinetiam libertatis amorem tantum pullis ſuis inſtillant, ut ſi capiantur cantum omnino recuſent ac elingues fiant, Oppianus de aucupio. Quòd ſi capiatur iam confirmata ætate, & incluſa aſſeruetur in cauea, idcirco ſe & cantu & cibo abſtinet, & pro ſeruitute uenatorem ſilentio ulciſcitur, quia omnium uehementiſsime auium libertatis retinens eſt. quarum rerum experientes uiri, iam ętate grandes capere omittunt, & pullos comprehendere ſtudent, Aelianus. Luſciniæ pulli ſi qui capiantur adhuc cantandi rudes, interq; homines alantur, ideo peius canunt, quòd ante legitimum tempus à magiſtris parentibus ſubducti fuerint. cum igitur aluntur cum parentibus, erudiuntur & diſcunt, non ob quæſtum, ſed quòd ex cantu mirificam uoluptatē capiāt, Gillius. atqui noſtri aucupes luſcinias omnes è nido eximi oportere ut ali poſsint, aſſerunt. adultiores cibum omnem detrectare. Luſciniam ſi ſe audiri ſentiat ſuauius canere audio: ſerpentem timere, atq; ideo fruteta ſpinoſa quærere.

E.

Luſcinia auis eſt ſtolida & curioſa, ideoq; captu facilis. ſi quis in terra alicubi foſſulam faciat, & diſcedat, aduolat illa curioſe. formicis uel ouis facile ineſcatur. Oppiani uerba de merularum & luſciniarum aucupio, referam in Merula. ¶ Cur me Donace formoſa reliquit? Munera nanq; dedi, noſter quæ non dedit Idas, Vocalem longos quæ ducit aëdona cantus: Quæ, licet interdum contexto uimine clauſa, Cum paruæ patuere fores, ceu libera ferri Nouit, & agreſteis inter uolitare uolucres. Scit rurſus remeare domum, tectumq; ſubire Viminis, & caueam totis præponere ſyluis, Alcon apud Nemeſianum. Luſciniæ educandæ circa initium Maij nidis exi-

muntur, eliguntur autem mares, quorum color aliquanto obscurior est quàm fœminarum. canere illi (pulli Maio exempti) incipiunt mense Augusto paulatim, canuntque ferè anno toto. Aluntur uermibus quibusdam aquaticis: uel melius farinarijs uermibus, qui apud pistores reperiuntur, & copiosius apud textores pannorum è lino uel cannabi. utuntur enim illi miscela quadam è furfuribus aceto & axungia: qua destillante putrescenteque uermes nascuntur, & conseruantur pro luscinijs in furfure. Edunt & carnem, corda bubula, crudam quidem libentius, uel coctam sed absque sale, oua gallinacea cocta, & oua formicarum tempore ueris præsertim. Facile pinguescunt, ut etiam extinguantur præ adipe. quare carnem crudam, ne nimis alat, dissectam uel contusam aqua interdum prius abluere solent. cibos pingues non dant. aquam in uase aliquando apponunt, ut si libuerit lauent. Domini & loci consueti mutationem non facile ferunt. Dominum quidem suum agnoscere & amare uidentur. Hyeme ob frigus facile pereunt: quæ in Italia ultra hyemem educatę fuerint, magno uæneunt. ¶ Habebant Cæsares iuuenes (Drusus & Britannicus Claudij filij) luscinias Græco atque Latino sermone dociles: præterea meditantes in diem, & assiduè noua loquentes, longiore etiam contextu. Docentur secretò & ubi nulla alia uox misceatur, assidente qui crebrò dicat ea quæ condita uelit, ac cibis blandiente, Plinius.

¶ Lusciniæ domesticæ, prẹsertim mares, ineuntem brumam cantu admodum uocali tacentibus reliquis produnt, Incertus. Cantu diem nunciant, Albertus. Veris nunciam lusciniam Sappho cognominauit.

F. G.

Auiculas diuersas quæ Augusto mense & autumno pinguescunt ficedulas Itali uocant eo tempore (becquefigas uulgò) & inter alias (ut audio) lusciniã quoque, uel potius auem lusciniæ similem, nimirum curucam. Pro cachecticis in cibo laudãtur alaudæ, lusciniæ, &c. Alexander Benedictus. Heliogabalus sæpe edit ad imitationem Apicij calcanea camelorũ, & cristas uiuis gallinaceis demptas, linguas pauonum & lusciniarum, quòd qui ederet ab epilepsia tutus diceretur, Lampridius. Carnes lusciniæ aiunt in cibo sumptas uigiliam promouere, Aelianus.

H.

a. Aëdon uox Græca usurpatur etiam à Nemesiano poëta Latino. Luscinia incipiente uère non desinit cantare dies ac noctes flebili & luctuosa uoce, unde etiam nomen accepit ut Grammaticis placet. Lusciola (lego lusciniola) quòd luctuosè canere existimetur, atque esse ex Attica Progne in luctu facta auis, Varro de lingua Latina. Idem de re rust. 3. 5. ornithotrophîon operosissimum describens, Intra rete (inquit) aues sunt omne genus, maximè cantrices, ut lusciniolæ ac merulæ. Plautus etiam in Bacchid. lusciniolam dixit. Luscinia dicitur quasi lucinia, quæ cantu suo solet signare dici surgentis exortũ, Isidorus. Luscinia à Cicerone acredula uocatur, Idem. sed Cicero acredulam uertit pro aue quam Aratus ὀλολυγόνα nominat. Pandionis ales: Ouidius ad Pisonem, hirundinem intelligens aut lusciniam. nam Progne & Philomela filiæ fuerunt Pandionis. Vide in Hirundine H. h. Lusciniæ nota est fabula. quapropter Philomena (Philomela potius) & Daulias & Pandaris à Græcis appellatur, Volaterranus. Daulias ales, id est luscinia, à Daulide oppido, Seneca in Hercule Oetæo. Daulia cornix, id est luscinia, Suidas & alij, ut copiosè scripsi in Cornice H. a. Euboi, hoc est luscinia, echinus maris, Kiranides 1. 5. Acanthis auis est, quam alij lusciniam, alij carduelem esse uolunt, Grammaticus quidam. nos nostram aliorumque de acanthide sententiam; ab initio huius libri retulimus. Ἀηδὼν, genitiuum facit ἀηδόνος, Suidas: penultima breui. Reperitur & ἀηδοῦς, contractè ἀηδοῦς, poëticè apud Sophoclem: & uocatiuus ἀηδοῖ, tanquam à recto ἀηδώ, ut λητώ. sic à χελιδὼν, χελιδοῦς & χελιδοῖ, Eustathius & Varin. Ἀηδὼν fit à uerbo ἀείδειν, mutatione Aeolica ει. diphthongi in η. impropriam diphthongum, Eustathius & Etymologus. Recentiores quidam deriuant ab ἀεὶ & ᾄδω, quòd sine intermissione ferè cum cepit canat. Ἀδόνος pro ἀηδόνος, Theocritus Idyl. 19. Ἀβηδόνα, ἀηδόνα, Hesychius & Varinus. Τετράδλυσιν, ἀηδόνα, Iidem. Ἀτθὶ κόρα μελίθρεπτε, &c. Epigrammatum libro 1. sectione 60. Brodæus eo in loco Atthidem hirundinem uel lusciniam interpretatur, ego hirundinem omnino. Ἁ δ᾽ ὀλολυγὼν τηλόθεν ἐν πυκινῇσι βάτων τρύζεσκεν ἀκάνθαις, Theocritus Idyl. 7. hoc est luscinia (uel hirundo) Ityn deplorans, Scholiastes & Varinus. sed alij aliter interpretantur, ut in Acredula & in Rana C. exposui. Ἀηδονιδεὺς, lusciniola, diminutiuum est patronymicæ formæ. Οἱ οἱ ἀηδονιδῆες ἐφεζόμενοι περὶ δένδρων ποτῶνται πτέρυγας πειρώμενοι ὄζον ἀπ᾽ ὄζω, Theocritus. Est & ἀδονὶς apud eundem pro ἀηδονὶς, Idyl. 19. ut ἀδόνος pro ἀηδόνος. Αἴπερ ὁμοῖον Μοῖσα δὴ Δάφνις ταῖσιν ἀηδονίσι, Theocritus Idyl. 7. Ἀηδονὶς, lusciniæ pullus, & pudendum muliebre apud Archilochum, & locus in quo cantabant, & officina, (ἐργαστήριον,) Hesychius & Varinus. Ἀηδόνων γένος alicubi apud Aristot. legitur, ubi Gaza alcyonem transtulit: quære in Alcyone A.

¶ Epitheta. Aëdon uocalis, Nemesianus. Epitheta quædam Philomelæ & Prognæ communia retulimus in Hirũdine h. Aëdon & aëdonis apud Textorem inter epitheta Philomelæ, ipsam potius philomelam siue lusciniam significant. ¶ Ἀηδὼν εὔφωνος, αἰολόφωνος, Oppianus. Ἦρος ἄγγελος ἱμερόφωνος ἀηδὼν, Sappho apud Suidam. Λιγύμυθος (apud Varinum λιγύμοχθος) ἀηδὼν τανυσίπτερε, Aristophanes in Auibus. Λιγεῖα, στένουσα Ἴτυν, ξουθὰ, Aeschylus. Ἡδυμελῆ ξύμφωνον ἀηδόνα μούσης, Aristophanes in Auibus. Ἁ στονόεσσ᾽ ὄρνις, Sophocles in Electra. Οἰκτρᾶς ὄρνιθος ἀηδοῦς, Idẽ apud Suidam. Ποικιλόδειρος, Hesiodus. Μελίγηρυς, in epigrammate Philippi. Χλωρηῒς ἀηδὼν, uel quòd degat in locis

in locis uiridibus, ἢ ὡς ἅμα τοῖς χλωροῖς φαινομένη. uere enim apparet. uel propter colorẽ, à quo & apud Simonidem ἀηδόνες χλωραύχενες cognominantur, Scholiaſtes in Odyſſ. τ.

¶ Sunt in bombardarum genere, ut uocant hodie, quæ neſcio quam ob cauſam luſciniæ dicunt.

¶ Ἀηδόνες, Sirenes apud Lycophronem, propter ſuauem ac demulcentem earum cantum, Euſtathius & Iſacius Tzetzes. Ἀηδόνας ἀδελφὰς, τὰς δούλας, Lycophron. Libyſſa aëdon (apud authorem innominatum.) quoniam in Carthagine Libyæ mulieres ſunt quæ filios ſuos neſcio qua religione Saturno ſacrificabant. aliqui ἐρημίαν, id eſt uaſtitatem (uel orbitatem) expoſuerunt, non rectè, Heſychius. Quidam in epigrammate cicadam aëdóna cognominat, hoc eſt muſicam & ſuauiter cantillantem. Ἀκρίδι τῇ κατ' ἀρούραν ἀηδόνι. Ἀηδὼν pro gloſſide, id eſt lingula tibiæ per metaphoram legitur apud Euripidem in Oedipo: qui tibias quoq; alicubi λωτίνας ἀηδόνας nominauit, Heſychius & Varinus. Ἀηδόνα, ᾠδὴν καὶ γλωσσίδα. οἱ δὲ χελιδόνα, Etymologus. Τὰν οὐδὲν ἀλγοῦσαν ἀηδόνα μουσᾶν, Euripides in Palamede, ut citat Iſacius Tzetzes. Κορνίδα τ' εὐποίητον ἀηδόνα, τὰν ἐν ἐλαίβοις Βακχυλὶς εὐηρέτους (ſic habet codex impreſſus) εὖ δίκειλε μίτους, ut citat Suidas in Μίτος. Ἀηδὼν, Minerua apud Pamphylios, Heſychius & Varinus. Λαμπρᾶς μινυρὸς ὑποβροσθεὶς ἧς μουσῶν σκελετὸς ἀηδόνων ἠπίαλος ὕμνος ᾄδει, Phrynichus apud Athenæum. ¶ Ἀηδόνειος ᾠδὴ καὶ ἀηδόνειον μέλος, Suidas & Varinus. Κελαδεῖ δ' ἐπίκλαυτον ἀηδόνιον νόμον, Ariſtophanes in Ranis. id eſt, Lugubri cantu perſtrepit quaſi filium deflet luſcinia Ityn. Ἀηδονὶς, luſciniola, & locus in quo canebant, Varinus.

¶ Fabricius Luſcinus, uiri nomen apud Ammianum Marcellinum libro 3. uidetur autem Luſcinus à luſco potius quàm â luſcinia deriuatum. ¶ Aedòn, Ἀηδὼν, uocabatur maxima natu filiarum Pandarei, ut retuli in Hirundine h.

¶ b. Curuca minor eſt luſcinia, ſed eadem corporis figura, colore ſubuiridi, Turnerus. Et rurſus, Colore luſcinia & corporis magnitudine auiculam illã proximè refert, quam Angli lingettam, & Germani paſſerem gramineum nominant. Audio in quibuſdam Heluetiæ montibus, ut circa thermas Fabarias paſſeri ſpecie & magnitudine non diſsimilem auiculam reperiri, inſtar luſciniæ canoram, quæ & ipſa forſan è curucarum genere fuerit.

¶ c. Homerum infantem Aegyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquãdo ex Aegyptiæ nutricis uberibus in os eius manaſſet, ea nocte nouem diuerſas ædidiſſe uoces, hirundinis, pauonis, luſciniæ, &c. ut recitaui in Columba liuia ex Euſtathio. Luſciniæ uocem aiunt eſſe ἴτυ ἴτυ, tanquam amiſſum filium Ityn deflentis, ut in Hirundine h. retulimus. Ageſilaus cum inuitaretur ad audiendum quendam luſciniæ uocem egregiè imitantem, recuſauit, ipſam ſe luſciniam ſæpe audiſſe dicens. Poëtæ cantiones & carmina, ut quæq; dulciſsima ſunt, non alijs quàm luſciniarum cygnorumq; modulis comparant, Plutarchus. Nec querulæ ceſſant tenerum tinnire uolucres, Fluctibus alcyone, denſa philomela ſub umbra, Politianus.

¶ T. Veſpaſiani Strozæ carmen in Philomelam libro 6. Eroticon.

Aemula diuini ſuauiſsima carminis ales,
Quæ uirides umbras & loca ſacra tenes;
Mollibus & uarijs quæ tot diſcrimina uocum
Flexibus humana dulcius arte refers:
Munere pro tali tibi quid philomela rependam?
Præmia quę tanto digna labore putem?
Dum uagus huc illuc hortis genialibus erro,
Miror & artifici culta uireta manu,
Hoſpitis officio tu protinus uſa benigni,
Fingis in aduentu carmina mille meo.
Nec procul hinc denſis canis abdita frondibus, altæ
Ilicis in ramo populeiſue comis.
Verum hic iuniperi inſidis mihi proxima trunco,
Non imitabilibus me uenerata modis.
Et licet hac perſtem tibi tam uicinus in umbra,
Deq; tua ſuaui garrulitate loquar:
Nil tamen ipſa times, nec gutturis iſta canori
Sedulitas ideo dulce remittit opus.
Grata ſed in lòngum luco reſonante querela
Ducitur, argutis continuata modis.
Nos uerò tali quoniam dignaris honore,
Dicimus in laudes hæc tibi pauca tuas:
Humanas auium quæ mulcent cantibus aures
Cedere carminibus carmina cũcta tuis.
Viue diu, ſimiliſq; tui generata propago
Finiat extremum non niſi ſera diem.

¶ Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν
Καλὸν ἀείδῃσιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο,
Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσι,
Ἥ τε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν,
Παῖδ' ὀλοφυρομένη Ἴτυλον φίλον, ὅν ποτε χαλκῷ
Κτεῖνε δι' ἀφραδίας κοῦρον Ζήθοιο ἄνακτος,
Ὣς καὶ ἐμοὶ δίχα θυμὸς ὀρώρεται ἔνθα καὶ ἔνθα, Penelope apud Homerum Odyſſ. τ. Πολυηχέα φωνὴν, multiſonam uocem, hoc eſt quæ multis mutetur ac uariet modis interpretor. aliqui (inquit Aelianus) legunt πολυδευκέα φωνὴν, τὴν ποικίλως μεμιμημένην, ὡς τὴν ἀδευκέα, τὴν μηδόλως εἰς μίμησιν παρατραπεῖσαν. Pandaris ut quondam florente ætate puella Vêre nouo ramis denſa ſuper arbore mœſtum Ingeminans carmen uarijs loca cantibus implet, Volaterranus ex Homero. Luſcinia uêre πολυήχως καὶ ποικίλως ᾄδει, Aelianus. ¶ Ἀηδόνες αἱ πυκινοῖσιν ὀδυρόμεναι ποτὶ φύλλοις, Theocritus Idyl. 19. Et rurſus, οὐδὲ τόσον πόκ' ἄεισεν ἐνὶ σκοπέλοισιν ἀηδών. Item Idyl. 12. Ὅσσον ἀηδὼν Συμπάντων λιγύφωνος ἀοιδοτάτη πετεηνῶν Τόσσον ἐμ' εὔφρανας τὺ φανείς.

¶ Οὐδ' οἰκτρᾶς γόον ὄρνιθος ἀηδοῦς ἄσει δύσμορος. ἀλλ' ὀξυτόνους ᾠδὰς θρηνήσει. χειρόπληκτοι δὲ στέρνοις πεσοῦνται δοῦποι, Sophocles apud Suidam. Et rurſus, Ἀλλ' ἐμέ γ' ἁ στονόεσσ' ἄραρε φρένας, (Atticè, pro ἴση μοι ταῖς φρεσίν,) ἃ Ἴτυν αἰὲν Ἴτυν ὀλοφύρεται, ὄρνις ἀτυζομένα Διὸς ἄγγελος. Dicit autem ſe imitari & æmulari luſciniam meritò lugentem Ityn; quam Iouis nunciam uocat, quòd uer prænunciet, uel diem: uel quòd ſuam

ipsius calamitatem, illam uulgari sermone iactatã nunciet. ἡ ἄγγελος, οἷον τέρας, τὸ παρ' αὐτοῖς γινόμενον εἰς τερατείαν τῆς φύσεως, ut apud Suidam legimus. Ὦ φίλη, ὦ ξουθή, ὦ φίλτατον ὀρνέων, πάντων ξύννομε τῶν ἐμῶν, ὕμνων ξύντροφ' ἀηδοῖ, ἦλθες, ἦλθες, ὤφθης, ἡδὺν φθόγγον ἐμοὶ φέρουσ'· ἀλλ' ὦ καλλιβόαν κρέκουσ' αὐλὸν, φθέγμασιν ἠρινοῖς ἄρχου τῶν ἀναπαίστων, Chorus ad Lusciniam in Auib. Aristoph. In eodem dramate Epops lusciniam sic alloquitur: Ἄγε σύννομέ μοι παῦσαι μὲν ὕπνου, λῦσον δὲ νόμους ἱερῶν ὕμνων, οὓς διὰ θείου στόματος θρηνεῖς· τὸν ἐμὸν καὶ σὸν πολύδακρυν Ἴτυν ἐλελιζομένη (θρηνοῦσα) διεροῖς (ὑγροῖς ἐκ τῶν δακρύων) μέλεσι. γένυος ξουθῆς καθαρὰ χωρεῖ (ἀντὶ τοῦ χωρήσει) διὰ φυλλοκόμου σμίλακος ἠχὼ, πρὸς Διὸς ἕδρας. ἵν' ὁ χρυσοκόμας Φοῖβος ἀκούων, τοῖς σοῖς ἐλέγοις (θρήνοις) ἀντιψάλλων ἐλεφαντόδετον φόρμιγγα, θεῶν ἵστησι χορούς, διὰ δ' ἀθανάτων στομάτων χωρεῖ ξύμφωνος ὁμοῦ θεία μακάρων ὀλολυγή. Αὐλεῖ τις. Tum Euelpis subdit: Ὦ Ζεῦ βασιλεῦ τοῦ φθέγματος τοὐρνιθίου, οἷον κατεμελίτωσε τὴν λόχμην ὅλην.

¶ d. Qualis populea mœrens philomela sub umbra, &c. Vergilius Georg. 4. ubi Seruius eum speciem pro genere posuisse ait, philomelam pro quauis aue. Nulla auis cum aut fame aut frigore, aut alia molestia afficitur, canit: ne ipsa luscinia quidem, aut hirundo & upupa, quam quidem aiunt præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone.

¶ e. Cor lusciniæ si quis ea adhuc palpitante cum melle transglutierit, & aliud cor eiusdem auis cum lingua portauerit, suauis ad loquendum erit, & sonoræ uocis, & libenter audietur, Kiranides.

¶ f. Luscinias soliti impenso prandere coemptas, Horatius Serm. 2. 3. Lusciniæ plumas cum quidam detraxisset, & parum omnino carnis inuenisset, Vox tu (inquit) es, & aliud nihil, Plutarchus in Laconicis.

¶ g. Magi oculos earum (fortè eorum, scilicet cancrorum, de quibus proximè dixerat) cum carnibus lusciniæ in pelle ceruina adalligatos, præstare uigiliam somno fugato tradunt, Plinius. Si quis oculos lusciniæ abstulerit, eamq; uiuam dimiserit, eosq; portauerit, nullo modo dormiet, quandiu portauerit. Fel autem eius cum melle illitum uisum perfectè acuit, Kiranid.

¶ h. Extat Philippi cuiusdam carmen inter Epigrammata Græca 1. 40. de luscinia, quæ boream fugiens quum per mare uolaret delphini dorso suscepta uectaq; sit, & illum nantem carminibus suis delectârit, ut uel hoc historiæ Arionis fidem faciat. ¶ In Auibus Aristophanis lusciniæ personam gerit meretricula habitu ornata meretricio, capite uerò lusciniam referens, (plumis nimirum eius auis capiti circumpositis:) unde quidam dicit, ὅσον δ' ἔχει τὸν χρυσόν; simul ad auis uarietatem in collo, simul ad meretricis ornatum respiciens. Apologum accipitris & lusciniæ Hesiodo scriptum, retuli in Accipitre h. ¶ Pandareo filiæ fuerunt Merope, Cleothera, & Aedòn. quarũ hæc in lusciniam mutata fingitur: secundum alios Progne in lusciniam, & soror eius Philomela in hirundinem, ut copiosè prosequuti sumus in Hirundinis historia. Sunt qui contra Prognen in Hirundinem, Philomelam uerò in lusciniam transformatam putent.

¶ Picus Martius & luscinia efficaci auspicio habentur, prosperaq; semper & felicia decreuerũt, Alexander ab Alex. Mira lusciniæ cantus suauitas, &c. ut non sit dubium hanc suauitatem præmonstratam efficaci auspicio, cum in ore Stesichori cecinit infantis, Plinius.

¶ PROVERBIA. Bubo canit lusciniæ, à Calphurnio Aeg. 6. prouerbij specie usurpatur, his uersibus: Nyctilon ut cantu rudis exuperauerit Alcon Astile, credibile est ut uincat acanthida cornix, Vocalem superet si dirus aedona bubo. Videtur autem transtulisse ex isto Theocriti Idyl. 1. Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὼς κύνας ὥλαφος ἕλκοι. Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. Et quanquam scops alia auis est quàm bubo, utraq; tamen nocturna & absonæ uocis est. Eiusdem sententiæ est etiam illud Theocriti Idyllio 5. Pica cum luscinia certat, οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδειν, οὐδ' ἔποπας κύκνοισι. ¶ Lusciniæ deest cantio: prouerbialis allegoria (inquit Erasmus) perinde quasi dicas, Mulieri desunt uerba, poetæ uersus, oratori color, sophistæ cauillum. Nulla enim auium æquè canora atq; luscinia, etiam fœmina, sicuti testatur Plinius 10. 29. Ego quoq; pol metuo ne lusciniolæ defuerit (defuat) cantio, Plautus in Bacchidibus. Tappius etiam Germanis quibusdam usitatum hoc ait, Die nachtgall kan nit singen. ¶ Corui luscinijs honoratiores, cum indocti doctis præferũtur, &c. uide in Coruo h. ¶ Lusciniarum musea, Ἀηδόνων μουσεῖα, apud Varinum ex authore innominato in prouerbio Χελιδόνων μουσεῖα, id est Hirundinum musea, cuius sensus cõtrarius uidetur, de barbaris & loquacibus & molestis: quale scilicet hirundinum genus est, quod nimio cantu suo audientes magis molestat quàm suauitate oblectet. lusciniæ uerò etsi cum cœpere canant assiduè, tanta tamen earum cantus & suauitas & uarietas est, ut auditores mirificè capiat: ut hominum eloquentia & eruditione præstantium orationes, scripta, bibliothecas, uel etiam doctorum conuentus, pulchrè lusciniarum musea appelles. Sic & Sirenum musea dicuntur, eodem loco apud Varinum. ¶ Lusciniæ nugis insidentes, Ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι. Proximum illud (Hirundinum musea, inquit Erasmus) ad imperitos & tamen garrulos conuenit, hoc ad eruditos qui tamen immodicè suo studio delectentur, quod genus sunt poetæ potissimum. Plautus in Bacchidibus ad puellam transtulit, Metuo (inquit) ne lusciniolæ defuerit cantio. Quanquam in Græco prouerbio iocosa deprauatio uidetur inesse, ut pro λόχμαις dictum sit λέσχαις. Sumptum est autem ab incredibili canendi tum studio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. Λέσχαι loca dicebantur publica, in quibus colloquendi uel epulandi uel se calfaciendi gratia homines conueniebant: & quoniam pleriq; ijs in locis

de rebus inutilibus sermones miscebant, factum est ut eadem dictio nugas significet. in hoc tamen prouerbio nugas interpretari non placet, cum non ad indoctam loquacitatem, ut Erasmus ipse testatur, sed eruditos sermones pertineat: ut idem nimirum sensus sit etiã superioris prouerbij Lusciniarum musea. ¶ Neq; quantum lusciniæ dormiunt: uide supra in c. ¶ Luscinia uocalior, prouerbialiter usurpari posse Erasmo placet. Vocalem superet si dirus aëdona bubo, Calphurnius. ¶ Io. Tzetzes in Varijs 8.244. cum parœmias duas commemorasset, Quantum graculi de regno curant, &, Quantum aquilis leges Platonis curæ sunt, subdit: Hæc quoq; similis est superioribus parœmia, Syllogismorum quæ cura est luscinijs? siue librorum qualiumcunq; Aristotelis? συλλογισμῶν γὰρ τίς φροντὶς ἐστι ταῖς ἀηδόσιν; εἴτε καὶ βίβλων οἱασοῦν τῶν Ἀριστοτελείων;

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT AB M. LITERA.

MAGNALES aues sunt Orientis ualde magnæ, pedibus magnis (aliâs nigris, malim magnis,) & rostro (scilicet magno) hominibus non nocentes. Piscibus in fluminibus & stagnis insidiantur, quos deuorant, Albert. Eædem forsitan onocrotalis sunt.

MATTYΕΊΣ, dictio Macedonica, nomẽ auis, & lágana quæ è iure eius circunferuntur, Hesych.

MELANDERVS, μελάνδερος, auicula quædam, Hesychius & Varinus: à colli scilicet nigro colore dicta.

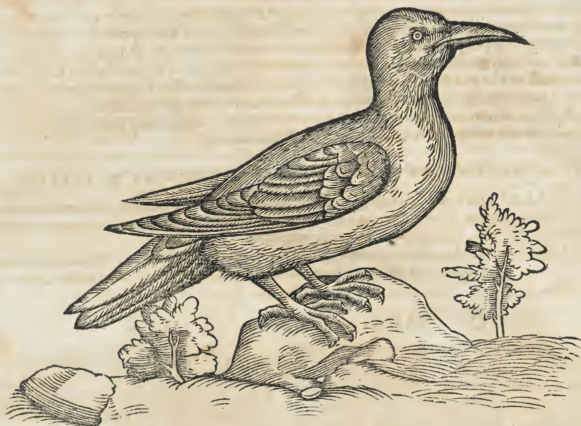
DE MEMNONIIS AVIBVS.

AVCTORES sunt, omnibus annis aduolare Ilium ex Aethiopia aues, & confligere ad Memnonis sepulchrum, quas ob id Memnonidas (Memnonias, Solinus) uocant. Hoc idem quinto quoque anno facere eas in Aethiopia circa regiam Memnonis, exploratum sibi Cremutius tradit, Plinius & Solinus. Circa Memnonis sepulchrum quinto quoque anno cum biduo circunuolarint, tertio die pugnam ineunt, & se rostris & unguibus lacerant: deinde reuertuntur in Aegyptum, Albertus. ¶ Terram Mariandyneam aues aspectu nigras incolere ferunt, (Græcus codex noster manuscriptus habet, τὴν τῶν Παρειῶν καὶ τὴν γείτονα Κυζικηνῶν ὄρνιθας οἰκεῖν μέλανας ἰδεῖν φασί,) quæ figura corporis & forma accipitribus similes esse uidentur: eæ usu carnium cum se abstinent, tum in omni uictus ratione se continent, eis enim ad cibum semina satis sunt. Cum autumnus esse cœpit, Ilium gregatim aduolant. Eas autem idcirco Memnonias uocant, quòd rectà ad Memnonis filij Auroræ & Tithoni sepulchrum proficiscantur. id enim uel etiam nunc à Troadis incolis ad ornamentum Memnonis cõditum ibi fuisse dicitur, atq; Memnonis cadauer ex cæde à matre in Susa tantopere decãtata exportatum fuisse, ut humatione afficeretur, eiq; dignitate illius exequiarum iusta ei persoluerentur. Aues igitur Memnonis gentiles (ἐπωνύμους) quotannis eò proficisci, ibiq; primum in contrarias partes distrahi, deinde pugnam committere, eamq; summa contentione tandiu pugnare, dum ex his media pars pereat, altera uictrix discedat, Aelianus. ¶ Memnones aues (οἱ ὄρνις οἱ μέμνονες, malim Μέμνονος in genitiuo. id est, Memnonis aues. Sic & Hesychius & Varinus, Antipsychi, inquiunt, uocantur Memnonis aues) genus à nigerrimis Aethiopibus ducunt, sed Aethiopia relicta, ut quæ nimio calore fœturam impediat, ne nidos quidem in ea struunt (Sol enim statim oua omnia combureret) & Aquilonem uersus ac Thraciam feruntur. Cum autẽ ad Hellespontum ac Troiam peruenerunt, super Memnonis sepulchro inter se tanta prælia miscent, ut strepitus alarum scuta resonantia repræsentet. deinde cum desitum est pugnare circa montem Aesepum (Aesepus est fluuius Lyciæ sub Ida, cuius meminit Homerus lib. 2. & 4. Iliadis) se lauant, & in arena se uolutantes puluere sparguntur, ac super Memnonis sepulchro alas ad Solem siccant, collectumq; pennis puluerem monumento inspergunt: uel hoc argumento, ni fallor, ex humana in auium formam se transijsse, & neq; regium honorem, neq; belli meditationem à se negligi declarãtes, Oppianus in Ixeuticis. ¶ Ouidius lib. 13. Metamorph. Memnonides aues è fumo & fauillis rogi in quo Memnon ab Achille occisus cremabatur, primum natas fingit, colore nigro, unguibus aduncis. Aues aliquas in Numidiam atq; Aethiopiæ sepulchra peti, Plinius reprehendit. οὐδ᾽ ἂν ἐξεπλήττετ᾽ αὐτὰς κύκνους ποιῶν καὶ μέμνονας κωδωνοφαλαροπώλους, Aristophanes ut Varinus citat, in Κωδωνοφ. οὐ τόσον ἠῴοισιν ἐν ἄγκεσι παῖδα τὸν ἀοῦς ἱπτάμενος περὶ σᾶμα κινύρατο Μέμνονος ὄρνις, Theocrit. Idyl. 19.

DE MEROPE, CVIVS EFFIGIEM EX PETRI Bellonij peregrinationibus mutuati sumus.

A.

MEROPS, μέροψ, auis nomen usitatũ est Bœotijs, Aristot. Meropes aues uocantur apiastræ, quia apes comedunt, Seruius. Merops qui & apiaster, Gaza apud Aristotelem. Alberto eadem auis muscicapa nominatur, ut suspicor, sine authore. Aëropes uel aërópodes dicuntur parentes suos alere ut ciconiæ, Aristophanis Scholiastes & Suidas Aristotelem citantes: sed legendum apparet μέροπες tribus syllabis: quamuis Hesychio etiam & Varino ἀέροπες aues quædam sint. Eberus & Peucerus ἀέροπα dici arbitrantur ab aëreo colore. nos aliam

meropis etymologiam adferemus. Alkemus uel akeuius auis apud Rasim de L X. animalibus, cap. X L V I I I. non alia mihi quàm merops uidetur. scribit enim eam apibus uesci, &c. Marochos pro merope apud Albertũ legitur. ¶ In Creta uulgò melissophago dicitur à comedẽdis apibus, Bellonius. A nonnullis Græcis hodie μελισσοφαγος. Meropes aues quę & flori (φλῶροι) dicuntur, Varinus: nimirum à floridis coloribus. sed alia auis est anthus, quam Gaza Latinè florũ reddit. Phlorus, φλόρος, per o. breue auis est, per o. longum uerò, φλῶρος, propriũ uiri nomen, Suidas. Anthum autem à Græcis hodie uulgò florum dici Bellonius testatur. ¶ Meropes dicuntur aues, quas in Italia uocant barbaros, Probus in Georgica. ego dardos uel dardaros legerim. darda enim Græcis hodie apiculam sonat: & dardo circa Bononiam alibiq; meropem auem, quæ apes muscasq; ut hirundines ripariæ (quæ uulgò similiter Italis dardani, dardanini & tartari dicuntur) uolando deuorant. Meropes aliter gauli uulgo Italico dicuntur, ut aiunt: & ieuoli, Ant. Mancinellus. Vulgo apud nos grallum appellant, Niphus. sed idem alibi galgulum quoq; grallum interpretatur. Meropem Neapoli audio lupo de l'api uocitari: in Sicilia picciaferro, à ferrea rostri duritie. ¶ Hispanicè aueiuruco. ¶ Gallicè dici posset guespier, Bellonius. ¶ Germanicum nomen fingere licebit, ein Imbenwolff, uel Imbenfraß.

¶ Darbarcaria Latinè meroli (merops) uocatur, & est picus uiridis, Albert. Et alibi, Merops (inquit) est de genere picorum. Sed longe alia auis est picus uiridis, ut historiam utriusq; & icones conferenti facile erit animaduertere. ¶ Galli & Germani quidam putauerunt meropem esse auem quæ Gallicè mesange appellatur, (ea parus est Latinorum,) quod falsum est, Bellonius. Eberus & Peucerus auem Germanicè dictam Krinitz uel Windhalß, meropem faciunt, quum ea omnino iynx sit.

B.

Auis est merops tam uulgaris in Creta, ut nusquam non in illa uolare appareat: rara alibi, & ipsis etiam Græcis per continentem incognita, uix unquã uisa Italiæ, Bellonius. Nos in quibusdam Italiæ locis satis frequentem esse accepimus. Colore est longè pulcherrimo, quo uel cum egregio psittaco certat, paulò maior sturno, Bellonius. Et rursus, Magnitudine sturni est, similis ferè ispidę uulgò dictæ aui, (ipse ispidã alcyonem interpretatur.) Muscicapa auis est maior turture & columba, colore pennarum sicut lanarius, pedes & rostrum habet sicut hirundo, Albertus. hæc forte meropi non conueniunt. Meropes aues sunt uirides, Seruius. Errat Seruius qui meropem inquit uiridem esse & uiridiores pennas habere, Perottus. Pennæ huius auis inferiores pallidæ sunt, superiores cœruleæ, ut alcyonis: postremæ pinnulæ rubrę habentur, Aristot. interprete Gaza. Græcè legitur, τὰ δὲ ἐπ᾽ ἄκρων τῶν πτερυγίων ἐρυθρά: id est, in summis alis rubræ. Plinius ex Aristotele sic, Merops est pallido intus (in uentre, Isidorus: quod magis placet) colore pennarum, supernè cyaneo, priori (Isidorus legit pectore, sed malo priori, cum Græcè sit, ἐπ᾽ ἄκρων) subrutilo. ¶ Meropes rubentibus sunt cruribus & ore prælongo, Textor. Græci hodie suum melissophagum rostro oblongo esse dicunt: Siculi durissimo, unde & picciaferrum nominant. Rictum oris tantum habet muscicapa, ut muscas multas in os eius gratia humoris insidentes capiat, Albertus. Oris rictum

habet

habet amplissimum propter muscas & ciniphes, quibus uescitur. rostrum tamen inter aues, comparatione sui corporis habet minimum, & pedes similiter, Liber de nat. rerum. sed meropis rostrum non uidetur mihi corporis reliqui comparatione in eo minimum. Idem coloris esse flaui audio.

C.

Meropes comedunt apes (inter uolandum instar hirundinum, Bellonius:) unde & apiastræ Latinis dicuntur, & Græcis uulgò melissophagi. Cicadas quoque deuorant, Bellonius. Muscicapis nomen quia muscas capiunt, quibus solis & uermiculis uescuntur, Albertus. ¶ Regulus atque merops, & rubro pectore Progne Cōsimili modulo zinzilulare sciunt, Author Philomelæ. Meropes sic dicuntur Græcè, quoniam earum uox multiplicem capit partitionem, à merísmo opòs, id est partitione uocis, Probus in 4. Georg. Longè auditur merops, ac uocē ædit quodammodo instar hominis, qui ore in rotundum clauso sonaret grul gruru ururul, sono tam alto quàm oriolus, Pet. Bellonius. ¶ Contrà uolat atque cæteræ aues. aliæ enim omnes quasi sursum ad oculos uersus: illa uero retro (ad caudam uersus) uolat. Et profectò naturam uolatus admiratione & insolentia pleni, quem facit hoc animal, summopere miror, Aelianus. Volat ferè cum alijs sui generis auibus, rarò solus, frequens circa montes thymi feraces ubi apes deuorat, Bellonius. Muscicapa pigra est in uolatu, Albertus. ¶ Solus merops subiens terræ cauernas facit cunabula, Aristot. Cunabula in terra facit, corporis grauitate prohibitus sublime petere. Nidificat in specu sex pedum defossa altitudine, Plinius. Parit sex aut septem æstate, (ὑπὲρ τὴν ὀπώραν,) in præcipitijs mollioribus, intrò uel ad quatuor cubita subiens, Aristot.

D.

Sunt qui meropes quoque idem facere cōfirment, quod ciconiæ, uicemque reddi, ut parentes non modo senescentes, uerumetiam statim, cum iam datur facultas, alantur opera liberorū: nec matrem aut patrem exire, sed in cubili manentes pasci labore eorum, quos ipsi genuerunt, enutrierunt, educarunt, Aristot. & Aelianus. Genitores suos reconditos pascunt, Plinius. Aëropes dicuntur parentes suos alere, & in pennis gestare ut ciconiæ, Aristophanis Scholiastes. Meropes soliciti sunt de pullis suis: & quando iam senescunt & uolare nequeunt, pulli fouent eos & alunt quandiu uiuunt, Iorath.

¶ Merops auis est astuta: quæ pullos ne quis capiat mutat de loco ad locum. ipsa quoque cum aliquem suos pullos quærentem uidet, ad loca diuersa se transmutat, ne forte cognoscatur ubi eos nutriat, Kiranides.

E.

Meropes apibus iniuriam inferunt, Aristot. Vergilius, Aelianus & Florētinus in Geoponicis. Quare nidos eorum alueis propinquos apiarij tollunt, Aristot. ¶ Pulchritudo eorū inuitat pueros in Creta ut cicadis eos capiant, sicuti apodes, id est hirundines maiores, hoc modo: Acicula instar hami curuata cicadam transfigunt. aciculam filo alligant, cuius ipsi extremitatem tenent. Cicada sic transfixa in aërem euolat. eam conspectam merops impetu petit, & deuorata filo hærente capitur, Bellonius.

F. G.

Merops in cibo improbatur, Bellonius. Caro auis alkemi est austera, prauæ (difficilis) concoctionis: utilis tamen contra inflationes, Rasis. Si fel eius misceatur cum gallis, oleo omphacino, capillos denigrat nigredine firma, Idem.

H.

a. Pro merope Auicennæ interpres habet merū. Merops, id est para auis, est omnino uiridis, quam quidam grangenam uocant, Kiranidæ interpres. Merops uocatur, eò quòd cito hominem ad amorem conciliet, Idem. Μέροπες hominum epitheton est apud poëtas, aliquando autem absolutè sine substantiuo ponitur imperfectè, ut etiam βροτοί, Eustathius & Varin. Μέροπες homines dicuntur ab eo quòd uocem articulatam habeant, & diuisam in dictiones, syllabas & literas: uel quia linguis & dialectis utuntur diuersis. ὄπα quidem & αὐδὴν poëtæ de hominum uoce duntaxat efferunt, Eustathius & Varinus. uel à Merope Coo qui ante Phaëthontem fuit, Hesychius.

¶ Pandareum Meropis Milesij filium canem aureum in Creta furatum aiunt, &c. Eustathius. Huius Pandarei filiæ memorantur Merope, Cleothera & Aëdon, &c. ut retuli in Hirundine h. Merops Côus ante Phaëthontis tempora fuit, Hesychius. Μερόπη, nomen unius Pleiadum, Eustathius. Merope fuit Atlantis & Pleionæ filia, quæ Sisypho nupsit, atque ob id fingitur stella inter pleiades obscurissima, de qua Ouidius: Septima mortali Merope tibi Sisyphe nupsit: Pœnitet, & facti sola pudore latet. Eustathius refert quòd Côs insula olim dicta sit Merope & Meropeis, Μεροπηΐς (Suidas habet μεροπίς, ut & Plinius 5. 31. Hercules Troia euersa per Aegæum pelagus rediens ui tempestatis actus est in Côn Meropidem, εἰς Κῶν μεροπίδα, Scholiastes Homeri in Iliad. ξ.) quoniam populi quidam Meropes in ea habitarint: deinde Côs à Cô Meropis filia. Merops filius fuit Triopæ (Thessalorum regis) à quo Coi Meropes dicti sunt, & insula ipsa μεροπίς, Stephanus. Idem in dictione Κῶς, Vocabatur (inquit) hæc insula Μέροπος (lego μεροπὶς) à Merope gigante, Côs postea dicta à Cô Meropis filia. Siphnus quoque insula (eodem teste) olim Merope dicebatur. Merops dictus est unus ex terrigenis gigantibus illis, qui affectasse regnū cœleste dicuntur: hoc est qui turrim

Babel extruxerunt, in qua ædificanda cum interuenerit linguarum confuſio, uocumq; diuiſio, qui eam moliebantur, dicti ſunt Meropes, id eſt diuerſarum uocum, ut grammaticus quidam annotauit. Meropem Coum fabulantur cum uxoris mortem deflere non deſineret, & in luctu hoſpitio Rheam ſuſcepiſſet, in aquilam mutatum ſemper adeſſe Ioui: Vide in Aquila h. ex Euſtathio & Higino. Meropis Percoſij uatis meminit Homerus Iliad. β. Aëropes populi in Trœzene, & genus quoddam in Macedonia, Heſychius. ſcripſimus autem ſupra in A. meropem quoq; auem à nonnullis aëropem uocari. Legitur & Aërope Atrei uxor, adulterio à Thyeſte Atrei fratre corrupta. Meropus, mons Græcis iuxta Theſſaliam, uarijs præruptus anfractibus, unde & nomen habet. nam cum ex uarijs anfractibus, undiq; referiente Echo, uoces diuerſas reddat, ab effecto hãc appellationem ſortitus eſt, Grammaticus quidam.

¶ e. Si akeuium auis decollata frigatur cum oleo, & inde manus alicuius inungatur, qui poſtea eam in apes immittat, non lædetur, Raſis. ¶ Merops ad multa facit, ſicut & alcyon, Kiranid. Cor eius ad nimium amorem aptum eſt, Idem.

¶ g. Meropis cor in cibo cardiacos, ictericos & ſtomachicos iuuat, Kiranides. Fel eius cum melle ac ſucco rutæ ſuffuſionem oculorum ſanat, Idem.

DE MEROPE ALTERO.

MEROPEM qui uiderunt, aui quam hîc pictam damus non diſsimilem eſſe aiunt, tum coloribus tum corporis ſpecie. Mihi quidem neutram adhuc uidere contigit. Ea quam hîc ponimus ab aucupe quodam & pictore Argentinenſi (rariſsimè tamẽ circa Argentinam conſpicitur) expreſſa eſt, nomine Seeſchwalm/ id eſt marina hirundo. uidetur enim partim

tim forma corporis, ut pedum breuitate: partim natura, ut uolatu, & quòd inter uolandum muscis pascitur, hirundinem referre. (Cælius Calcagninus tamen alcyonem hodie uulgò alicubi in Italia hirundinem marinam nominari scribit.) Versatur, ut audio, circa aquas, crassior merope, uel sturno, (ut pictura ostendit:) rostrum habet oblongum, nigrum, & eiusdem coloris lineam à rostro per oculum retro ad colli initium pertingentem: crura fusca, breuia, dorsum ex flauo & uiridi ferè mixtum: caudam & extremas alarum pennas uirides, uentrem & pectus cœrulea, partem sub rostro flauam, synciput ei albicat, uertex & occiput rubent.

DE MERVLA.

A.

MERVLA fœminino genere tantum apud clasſicos authores, à recentioribus etiam merulus effertur, ut ab authore Philomelæ. quidam à nigro colore uoce nõ Latina nigretum appellauerunt. Archia, id est merulus auis, Syluaticus: nescio qua lingua. Cosſyphos certe Aristoteles merulas intelligit, item cottyphos, Hermolaus. κόψιχος auis, quæ κόσσυφος à nonnullis dicitur, Hesychius & Varinus. Suidas habet κόσιφος per iôta in penultima, quod non placet. κόψυχος, ἀπὸ ὀρνέων· κόσσυφος ἀπὸ ἰχθύων, Suidas absq; authore. proximè quidem scripserat κόψυχος εἶδος ἰχθύος. κόψιχος, glossa (uox alicui gẽti peculiaris) est; κόσσυφος, communius, Eustathius. Merula auis hodieq; Gręcis κοτζιφός nominatur. Ab hoc Græco nomine corrupto leguntur, apud

Syluaticum cosefos uel cossifos, kepsos: apud Albertū fastozoz uel farrakoz, cokoylos, folkynos, & chyricos, & focoton. ¶ Hæc quoq; barbara sunt, & nescio cuius linguæ, apud Syluaticum omnia, Alfia, merulus: Echus, idem: Euchus, meruli uenter: Nithoseuchis, Idem. item edulcus & ethida, pro merulo. Sed uideo omnia hæc uocabula corrupta esse ab æthyia Græcorū, quæ Latinè mergum non merulum sonat.

¶ Merula Italis dicitur merlo. Hispanis mierla. Lusitanis melroa. Gallis merle. Germanis **Amsel: Merl** in Germania inferiore, ut Coloniæ, in Hollandia, &c. quidam Flandricè scribunt **Merlaer**, uel **Meerel**. Hollandi etiam peculiare uocabulum usurpant **een Lyster**. Anglis a blak osel, a blak byrd. Illyrijs kos, quæ uox facta uidetur à Græca kossyphos. Turcis feluek.

¶ Merularum genus unum nigrum & uulgare est, Aristot. Nigra merula rostro rutilo est, colore nigro & nitente, cætera non dissimilis turdo, Eberus & Peucerus. Merularum genus alterum undiquaq; nigrum est, (de fusco genere intelligo, cui rostrum quoq; nigricat:) alterum rostro cereo, κηρῷ τὰ χείλη πεσοινὸς,) idemq; magis canorum, Oppianus. ¶ Genus alterum candidum est, magnitudine quidem compari, & uoce simili: sed circa Cyllenam (montem) Arcadiæ familiare, nec usquam alibi nascens, Aristot. in hist. anim. & Plinius. In Cyllene cossyphi penitus albi reperiuntur: à comicis autem qui ita appellantur ex alio genere auium sunt, non canori, Pausanias in Arcadicis. In Cyllene Arcadię merulas albas gigni fertur, nec usquam alibi, uoce uaria: ad Lunam progredientes, interdiu uerò, si quis experiatur, captu difficiles esse, Aristot. in Mirab. & Eustathius in Iliados β. Gallinæ rusticæ in ornatibus publicis solēt poni cum psittacis, ac merulis albis, item alijs id genus rebus inusitatis, Varro. Io. Carus qui cum Hispanis (in nouum Orbem) nauigauit albos coruos & merulas isthic se uidisse adserit, Gyb. Longolius. In Noruegia merulæ & monedulæ albicant, Idem. In Heluetia etiā apud nos aliquando captæ sunt albę merulæ, rostro tamen flauente. ¶ Est etiam ex hoc genere quæ similis nigræ sit, sed fusca colore, & magnitudine paulò minor, uersari hæc in saxis & tectis (ἐπὶ τῶν κεράμων) solita est: nec rostrum rutilum ut merula habet, Aristoteles. Quærendum an hoc genus sit quod nostri passerem solitarium nominant, de quo infra post Merulam torquatam priuatim agemus: uel genus illud merulæ quod Eberus & Peucerus **Birckamsel**, id est merulam montanam interpretantur. Vidi ego nuper Ianuario mense & initio Februarij hoc genus fuscum, in uentre ad cinereum colorem inclinans. mas paulò nigrior est & pectore magis ruffo & maculosiore quàm fœmina, rostro color idem in utroq; sexu. Autumno adueniunt, & ad cibum tanquam lautæ & opimæ probantur. nostri quoque uocant **Birgamßlen** uel **Hagamßlen**. Hanc esse puto cuius descriptionem olim confeci huiusmodi: Auis est paulò infra turdū maiorem. colore nigricat in capite, dorso & alis, ruffo quodā modicè admixto. cauda est atra. crura ex glauco nigricante ruffoq; compositum colorem habent. pectus obscurè maculosum ex plumis partim subfuluis, partim nigricantibus. os interius & lingua luteo seu melino colore sunt. rostrum nigrum & concolores digiti. uentris color ex nigro cinereoq; mixtis constare uidetur. Albertus enarrans Aristotelis de hist. anim. caput 19. libri 9. pro merula hac fusca (ipse monedulam mōtanam interpretatur, cum merulam dicere debuisset) nomen leneos ponit, cui in Græco nihil respondet, nisi φαιὸς forte ita deprauatum sit. nam Theodorus φαιὸς legit, quod est fuscus. codices uulgati βαιὸς habent, quod est paruus: quod non probo, quum mox sequatur, magnitudine paulò minor.

B.

Aristoteles turdum trichàda merulæ æqualem facit, Athenęus. Merula tota ualde nigra est, solo rostro aureo, Kiranides: nigra aliquantulum, fusca pectore, Albertus. Hyeme ex nigra redditur ruffa, (ruffescit, Plinius,) Aristot. ξανθὸς (ὑπόξανθος, Aelianus) ἐκ μέλανος γίνεται, Aristot. & Clemens in Pædagogo. Varinus cóssyphon melanósticton esse scribit. Hæc auis croceum quantulumcunque colorem habet in pectore, (rostro potius;) reliquum uerò corporis occupat nigredo, Author de nat. rerum. Rostrum & pedes crocei habet coloris & multum nitentis, Albertus. Rostrum anniculis in ebur transfiguratur, duntaxat maribus, Plin. Rostrum singulis annis mutant in candorem, Author de nat. rerum.

C.

Merula uersatur in locis densis, consitis arboribus & spinetis, & in fissuris lapidum, Albertus in Aristot. de hist. anim. 9. 11. ubi Aristoteles hæc omnia de trochilo tantum scribit.

¶ Merulæ cantu ualent, Aelianus. Dulcisonæ sunt, & æstate multum canunt, Kiranides. Merula dicebatur olim medula: quia mirabiles uocis modulos reddit, maximè cum uernū tempus imminere prospexerit. nam hyeme tacet, tantummodo balbutiens, Author libri de naturis rerum. Merula domestica dulce canit, & uocis amœnitate seipsam oblectat, Idem. Clausa ergastulis propter pinguedinem diutius cantat: & tunc contra naturam carnibus uescitur, & propter eas libentius cantat, Albertus. Cantui educatur, Volaterranus. Et merulus modulans tam pulchris concinit odis: Nocte ruente tamen carmina nulla canit, Author Philomelæ. Aues quædam per anni tempora tum colorem tum uocem mutant, ut merula quæ ex nigra ruffescit, & uocem cohibet, (τὴν φωνὴν ἴσχει. Gaza uertit, uocem reddit diuersam.) canit enim æstate, per hyemem uerò strepitat & tumultuantem ædit uocem, Aristot. Gaza aliter, Strepitat enim per hyemem, cum per ęstatem tumultuans cantet. sed Græcè legitur: ἐν μὲν γὰρ τῷ θέρει ᾄδει, τοῦ δὲ χειμῶνος πατταγεῖ καὶ φθέγγεται θορυβῶδες.

ξυβάδες. cui lectioni astipulatur etiam Aelianus, κόσσυφος θέρους μὲν ᾄδει, χειμῶνος δὲ παταγεῖ καὶ τεταραγμένον φθέγγεται. & Clemens in Pædagogo, παταγητικὸς δὲ ᾠδικὸς γίνεται. Item Plinius qui sic transtulit, Canit æstate, hyeme balbutit, circa solstitium muta. Merularum genus alterum undiquaque nigrum est, (fuscum uidetur intelligere:) alterum rostro cereo, quod & magis canorum est, Oppianus. In Cyllene cossyphi penitus albi reperiuntur: à comicis autem qui ita appellãtur ex alio genere auium sunt, non canori, Pausanias in Arcadicis. Κοψίχους σίζειν apud Pollucem legimus. οἷα πιππίζουσι καὶ τρέχουσι διακεκραγότες, Aristophanes in Auibus de merulis. Philostratus in uita Apollonij lib. 7. adolescentem quendam scribit philomelas & merulas docuisse hominum uoces imitari.

¶ Merula domestica contra naturam carnes comedit, Author de nat. rerum. & propter eas (pinguescens) libentius cantat, Albertus. Iisdem quibus collurio uescitur, Aristot. Myrtis, lauris & cupresso consitis nemoribus gaudet: & læta populo, picea pinuque frondosa, denique hedera se oblectat, Oppianus. Vermes & locustas edit, Elluchasem. Pomis sorborũ, & orni sambucique acinis etiam uescitur. ¶ Lauare amat, & plumas rostro purgat, Author de nat. rerum. ¶ Aues quædam saliunt, ut passeres, merulæ, Plinius. Merum, solum antiquis: unde & auis merula, quòd soliuaga & solitaria pascitur, Festus: quòd mera, id est sola uolitat, Varro. Hyeme uolare uix potest propter pinguedinem, Author de nat. rerum. ¶ Plumas non exuit sicut cæteræ aues, Idem. Pennas nõ mutat contra naturã auium, Alber. ¶ Merula hyeme latet, Aristot. Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, sicuti sturni, turdi, merulæ, &c. Aristot. Abeunt & merulæ turdique & sturni simili modo in uicina. sed hi plumam non amittunt, nec occultantur, uisi sæpe ibi (aliàs, nisi spe cibi) quo hybernũ pabulum petunt, Plinius. sed Platina sic legit, Occultantur hæc animalia sæpibus, ibique hyberno tempore pabulum quærunt. Merulæ aliquando in angustis montium locis latere consueuerunt, Georg. Agricola. ¶ Parasitus quidam in Aristophontis Pythagorista apud Athenæum inter cætera de se gloriatur, si frigus sub dio ferendum sit, se cópsichon, hoc est merulam, esse. Ὑπαίθριος χειμῶνα διάγειν κόψιχος. ¶ Merula bis anno parit. sed eius primi partus intereunt frigore hyberno: omnium nanque auium prima hæc parit. posteriorem autem partum educat, & feliciter ducit ad finem, Aristot. Merulæ bis anno pariunt, Plinius. Ante exactam hyemem fœtificant, Oppianus. apud nos ferè Martio uel Aprili, ut aucupes narrant. Fatator (deprauatum nomen cõijcio, nec aliam auem quàm merulam indicare) ante alias aues parit: sed oua eius prima frigore pereunt, secũda excludit & pullos educat, Author de nat. rerum. ¶ Nidum durum & quasi glutino quodam firmatum construit merula. ¶ Lauri folio fastidium annuum purgat, Plinius. ¶ Mali punici grano perit, Aelianus.

D.

Philostratus in uita Apollonij de adolescente quodam scribit, qui merulas docuerit sermonem humanum imitari. ¶ Merulæ & turdi (turtures, Aristot.) amici sunt, Plin. Rubeculam audio (cui à rubente pectore nomen uulgus imposuit) merulam amare, eamque sequi, & noctu ferè iuxta merulam aut in proxima arbore quiescere. Merulam crex impugnat. nocet enim ipsi pullisque, Aristot. Merulas, turdos & garrulos (picarum generis) præcipuè infensas esse noctuæ aiunt, & ad eius clamorem mox aduolare.

E.

Accipitres capiunt merulas, turdos, &c. Crescentiensis. Merulas (inquit Oppianus in Ixeuticis) & canoras luscinias capere licebit laqueo inter densa fruteta collocato, quem bini orbes constituant, sub intortis sinibus retis latentes, & marinis retibus, quæ ἀπoχὰς uocant, similes. Intenduntur etiam longissimi nerui bubuli, posita in medio uirga, à neruis funiculus & laqueus suspenduntur. Ad hæc esca imponitur uermiculus aliquis, aut lumbricus, qua inescata auis illaqueatur, & omnibus illis quæ ad capturam destinata erant, circumactis, detineatur. Cæterum in merulas alium etiam captionis modum adolescẽtes excogitarunt. Scrobem hyeme fodiunt, cum auis maximè cibi inops est, & oliuæ aut lauri baccam iniiciunt, ac propè testæ fragmentum uel lateris ponunt: scrobi item paxillum inserunt, quo testas binas intendunt. Apponitur & altera auis laqueo ligata. Sic omnino merula famelica aduolabit, & scrobem subibit, Hæc ille. ¶ Merula cantui educatur, Volaterranus. uide in C. Varro de re rust. 3. 5. ornithotrophion operosissimè describens, Intra rete (inquit) aues sunt omne genus, maximè cãtrices, ut lusciniolæ ac merulę, quibus aqua ministratur per canaliculum, cibus obiicitur sub rete. Merulæ quomodo clausæ saginentur, in Turdis leges. ¶ M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdorum (& merularum, ut ipse Varro habet 1. 38.) fimo ex auiarijs, Plinius.

F.

Tum pectore adusto Vidimus & merulas poni, & sine clune palumbes, Horatius 2. Serm. Galenus in libro de cibis boni & mali succi, merulas numerat inter cibaria laudata, & neque tenuem neque crassum succum gignẽtia. Merularum caro durior est quàm perdicis, columbæ, gallinæ, &c. Idem libro 3. de alimentis. Aluum astringit, Celsus. Merulæ improbantur in cibo, eò quòd uermibus & locustis pascantur: unde carnis acrimonia in eis percipitur, & odor ingratus. sed neque colore placent, deteriores cuzardis, (id est alaudis,) Elluchasem ex quo etiam Mich. Sauonarola quædam repetijt. Turdorum & merularum carnes sunt calidæ & siccæ in fine primi gradus, usque ad

principium secundi, ut Iesus docet. Eligi debent pingues & laqueo uel retibus captæ secūdum Baldach. nonnulli præferunt captas cum aue, (noctua.) Difficiles sunt concoctu: quod cauetur si in iure humectante decoquantur. Merulæ quidem turdis (ego turdos merulis prætulerim, quod & Volaterranus facit: merulas sturnis) sunt meliores, Mich. Sauonarola. Merulæ tardè concoquuntur, parum alunt, melancholiam augent, Platina. Medici Salernitani inter aues laudatas eam numerant. Arnoldus teneram eligit. Alexander Benedictus etiam pestilentiæ tempore eam laudauit. Arnoldus interdicit eius cibo illis quos hæmorrhoides crebrò uexāt, & maximè pulsantes. ¶ De merulæ coctura, dicetur aliquid in Pauone. ¶ Ad artocreas è merulis: Accipe caseum optimū, & indito in auem medullam bubulam, lardum minutatim incisum, & gingiber, Coquus Gallicus.

G.

Merulæ torminosis in cibo prosunt, Marcellus. Turdus inassatus cum myrti baccis dysentericis medetur: item merulæ, Plinius. Oleum uetus in quo merula discocta est donec dissoluatur, inunctum opisthotonon & ischiadem curat, Kiranides. Merularum (sturnorum potius, quos oryza pasci ut fimo eorum crocodilea adulteretur, Dioscorides meminit) qui oryza uescuntur, fimus tritus & cum aceto mixtus, morpheæ nigræ impositus, & lentiginem quoq; extirpat, Hali.

H.

¶ a. Merum solum antiquis. unde & auis merula, quòd soliuaga est, & solitaria pascitur, Festus. Isidorus merulam ait antiquitus medulam uocatam eò quòd moduletur. Merulæ nomine fœminino mares quoq; sunt, Varro. Τῆπις, merula, Hesychius & Varinus. Brenthum aliqui merulam interpretantur, Iidem. uide in Brentho supra inter Anates. Sisofigius auis merula, Syluaticus. mihi potius motacilla uidetur, uoce corrupta à Græco σεισοπυγίς. Pausanias Bœoticarum gallinarum duo genera describit, quorū alterū cossyphos, id est merulas appellat, à colore scilicet atro.

¶ Fungos qui riguis prodeunt, longo pediculo, callo corporis in turbinem mucronato, Galli uulgò merulios uocāt, non à merula aue, sed à metæ figura, quasi metulios, ut Ruellio placet. ¶ Est & merula saxatilis piscis Plinio, nimirū à colore auis dictus, quem Græci ab eadem aue cóssyphon nominant. A merula merulatim pro solitariè dicimus, Grapaldus. ¶ Cornelius Merula consulari familia ortus nominatur à Varrone de re rust. 3. 2. Georgius Merula Alexandrinus uir inter utriusq; linguæ cognitione claros floruit circa annum Salutis M. D. XCIIII. ¶ Merula fluuius est qui Albingæ ciuitatis latus alluit, alio nomine Centena dictus, quia centenis amnibus augeatur.

¶ b. Caprimulgi appellantur aues grandioris merulæ aspectu, Plinius. Merula sandaricino colore, Næuius apud Festum. sed color sandaracæ rostro merulæ duntaxat conuenit.

¶ c. Euolare merulas, Cicero 5. de finibus. ¶ Κόσσυφοι ἀχεῦσι ποικιλόστρωλα μέλη, Incertus in epigrammate. ¶ Ferunt merulam quandam olim adeò excelluisse in nouem modis uocum, quibus omnis cantilena componitur, exprimendis, ut nullus hominum perfectè illam imitari potuerit: eamq; quasi ostentantem sæpe in præsentia hominum nouem ordine notas formasse, Albertus & Author de nat. rerum. Homerum infantem Aegyptijs parentibus ortum fabulantur, cum mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis uberibus in os eius manasset, ea nocte nouem uoces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, merulæ &c. ut recitaui in Columba liuia ex Eustathio. ¶ Herbæ quas à radicis figura testiculos & satyria uocant, ex spermate turdorum & merularum nasci uidentur, Hieron. Tragus.

¶ In merulam quercui insidentem Argentarij epigramma.

Μηκέτι νῦν μινύριζε παρὰ δρυῒ, μηκέτι φώνει Κλωνὸς ἐπ' ἀκροτάτου κόσσυφε κεκλιμένος.
Ἐχθρόν σοι τόδε δένδρον, ἐπείγεο δ' ἄμπελος ἧχι Ἀντέλλει, γλαυκῶν σύσκιος ἐκ πετάλων.
Κείνης ταρσὸν ἔρειδον ἐπὶ κλάδον, ἀμφί τε κείνῃ Μέλπε, λιγὺν προχέων ἐκ στόματος κέλαδον.
Δρῦς γὰρ ἐπ' ὀρνίθεσσι φέρει τὸν ἀνάρσιον ἰξόν. Ἡ δὲ, βότρυν. στέργει δ' ὑμνοπόλους Βρόμιος.

¶ Archiæ epigramma in merulam quæ è reti euasit turdis detentis.

Αὐταῖς σὺν κίχλῃσιν ὑπὲρ φραγμοῖο διωχθεὶς Κόσσυφος ἠερίης κόλπον ἔδυ νεφέλης.
Καὶ τὰς μὲν συνοχηδὸν ἀνέκδρομος ὄχμασε θῶμιγξ, Τὸν δὲ μόνον πλεκτῶν αὖθι μεθῆκε λίνων,
Ἱρὸν, ἀοιδοπόλων ἔτυμον γένος. ἦ ἄρα πολλὴν Καὶ κωφαὶ πηκτῶν φροντίδ' ἔχουσι πάγαι.

¶ e. Testudo fit magna, in qua millia aliquot turdorum ac merularum includi posint, Varro. ¶ Τοῖς τε κοψίχοισιν εἰς τὰς ῥῖνας ἐγχεῖ τὰ πτερά, Aristophanes in Auibus. ubi Scholiastes, Merulæ (inquit) cum oua pariunt, pungunt ea. quamobrem aucupes pennas eis inserunt, ut rostra pennarum mollitie hebetent. uel ne pituita laborent, (ἵνα μὴ κορύξωσι. lego κορυζῶσι.) aut iugulatis pennas inserunt, ut ab illis suspensæ ab omnibus conspiciantur.

¶ f. Apud Nicostratum quidam emi ad cibum iubet, νηττία καὶ κοψίχους. Κομψεία, carnes merularum, Hesychius.

¶ h. Σὺ κοψίχῳ γ' ἔοικας σκάφιον ἀποτετιλμένῳ, Aristoph. in Auibus. Scaphium (inquit Scholiastes & Suid.) tonsuræ genus est, κουρὰ ἡ ἐν χρῷ. ὁ δὲ κῆπος, τὸ τοῦ μετώπου κενοσμῆσθαι.

¶ VENATRIX auis (Ἀγρεύς) uenatica & captiosa, colore nigro, merulis affinis est, &c. uide supra post Laniorum historiam.

¶ Est quoddam merularum genus quod CAPRIMVLGVS uocatur, Albertus. Aristoteles magnitudine tantum merulæ caprimulgum confert, ita ut paulò maior sit, alioqui auis nocturna est.

¶ Brabandi

¶ Brabandi uulgò aues quasdã totas lutei uel aurei coloris, ut audio, Goldmerles, hoc est MERVLAS aureas uocant, uel OLIMERLES. Ego hanc auem esse puto quæ obscuris quibusdam Latinis scriptoribus oriolus dicitur, quam Plinius uidetur picorum generi adnumerare. sed ea nigrum colorem in alis habet, non tota aurea est.

¶ Verbani lacus accolæ Italico sermone MERVLAM alpinam nominant auẽ, merle alpadic, quam nos supra Caryocatactẽ appellauimus: sed merulam torquatã potius sic uocandam coniicio.

¶ Auis quædam Germanis uocatur Brachuogel uel Brachamsel, id est MERVLA noualium, quòd in noualibus agris ferè degat, & circa loca palustria, rostro & cruribus oblongis, corporis reliqui specie uel magnitudine non dissimilis merulæ puto. uide supra in capite de Gallinulis terrestribus.

DE MERVLA TORQVATA.

MERVLAE tertia quædam species à Gallis uocatur merle au collier. habet enim lineã albam sub gutture uersus pectus: quæ totum eius collum ambit. Hoc genus maximè abundat in ualle Morienna & uallibus Sabaudiæ, Bellonius. Apud nos etiam circa montes reperitur: & uulgò nominatur Ringamsel, hoc est merula torquata: uel Waldamsel, id est merula syluatica. Magnitudine ferè & colore turdi est, inter collũ & pectus parte prona plumas

habet albas duorum digitorum latitudine, reliqua pars tota inferior uaria & maculosa est, nigris in medio pennis, ambitu albis. rostrum inferius subflauum, tota pars superior fusca, alarũ pennæ margine extrinsecò albicant, præsertim quæ in medio sunt. Auis barbatula est ut turdus. Nomina ei apud nostros diuersa, **Birgamsel/Steinamsel**: hoc est, merula montana, merula saxatilis. **Roßamsel**, quod in syluis uermiculos quærat in fimo equino. **Kureramsel**, forte quòd circa Curiam Rhætorum in montibus degat. sed **Birgamsel** uocatur etiam merula fusca non canora, de qua supra in Merula A. Italis quibusdam merulo alpestro.

DE PASSERE SOLITARIO.

EST etiã ex merularũ genere quæ similis nigræ sit, sed fusca colore, & magnitudine paulò minor. uersari hęc in saxis & tectis solita est: nec rostrũ rutilum ut merula habet, Aristot. Merula fusca, id est nec nigra nec alba, passer solitarius est à recentioribus dictus, quoniam soliuaga est, & tecticola, & saxicola, Niphus: cuius sententię ego quoq; astipulor. cõueniunt enim, genus merulæ, color, magnitudo, & habitatio. Alia, sed huic congener, ut coniicio auis est, de merularum & ipsa genere, in saxis habitans, unde petrocossyphus, id est merula saxatilis à Græcis uulgò dicitur, à nostris **Steinrötele**, similiter propter cantũ pretiosa, de qua supra in Cyano scripsimus. Est & alia merula fusca, non canora, de qua supra diximus in Merula A. ¶ Passer solitarius circa Tridentũ merulus solitarius nominatur. Romani merulum stercorosum uocant, quia habitat in latrinis antiquis & rimosis, Albertus. Germani nomen Latinum seruant **Passer solitari**, ab Italis nimirum acceptum. in Germania enim hanc auem nasci non puto, sed ex Italia tantum mitti, uel Rhætia nobis transalpina, quæ Italiam spectat. circa Larium lacum in dumosis rupibus nidulatur: & solitarius degit, non cũ alijs auibus, unde nomen: nec mirum, cum de genere merularum sit, quibus inde nomen quòd meræ, id est solæ uolitent. Mediolani & Geneuæ in foro aliquando has aues uendi aiunt magno pretio. Grapaldus imperitè carduelem putat esse passerem solitariũ suauiter cantillantem. ¶ Passer solitarius auis est nigra, (fusca,) merula minor, canora: & dicitur solitarius, quia cum nullo sui generis unquam congregatur nisi tempore generationis. Versatur in parietibus, & cum alijs passeribus coniungitur, & cum eis uolat ad pastum, eos qui sui generis sunt omnino contemnens, Albertus. Apud eundem falconarius Federici Imperatoris ad remedia quædam utitur fimo passeris Indici siue solitarij, uel loco eius passeris communis. Vidi ego iuxta Larium lacum passerem solitarium, uel montanum ut uocabant, fœminam ni fallor: quæ eadem cum merula habebat communia quæ cyanus auis, (**ein Steinrötele**,) nempe rostrum, pedes, & magnitudinẽ. caput cinereum ferè: dorsum, uentrem & pectus cœrulea, (uersus Solem præsertim:) alæ & cauda uno colore nigricabant. ¶ Passer solitarius, στρουθίον μονάζον, auis aliquanto grandior passere ac subnigrior, solus per domorum culmina incedens, cantu suauis, Calepinus. ¶ Passer solitarius in tecto, Zippor boded al gug, Psalmo 102. hinc factum puto ut recentiores passeri, quem solitarium cognominant, nomen imposuerint. neque enim apud ueteres reperitur.

DE MERVLA AQVATICA.

AVIS hæc à nostris appellatur **Wasseramsel/Bachamsel**, hoc est merula aquatica uel riualis. Lucarni & circa Verbanum lacum nomen ei folor, uel folun d'aqua, Bellinzonæ lerlichirollo. Mense Nouembri aliquando captam & in cibum paratam gustaui, saporis erat mediocris, non admodum grati. Vescitur uermiculis aquaticis, illis præsertim quos nostri uocant **Kerderle**: haud scio an etiam pisciculis. ¶ Eandem aut congenerem esse coniicio, quam Turnerus in Alcyone describit, cornicem aquaticam nominãs, sturno paulò minorem, &c. cuius uerba recensui supra post Cornicem uariam. Cognata etiã illa uidetur, quam cinclũ Turnerus facit, Germani puto **Lyßklicker** appellant, cuius effigies inter Motacillas ponetur. ¶ Nostra quidẽ merula aquatica capite & dorso fuscis est: alis partim nigra, partim cinerea: collo & pectore alba: uentre rubicundo, cum maculis quibusdã albis aut cinereis. cruribus roseis. cauda nigra breui.

rostro

rostro nō longiore ferè quàm merularum, nigro: fidipes. ¶ Cæterum Eberus & Peucerus etiam palmipedem auem, minimam in mergorum genere, quam urinatricem ueterum esse putant, Germanicè interpretantur Wasseramsel & Schwartztücherlin; id est merulam aquaticam & mergulum nigrum. ¶ Georg. Agricola merulam interpretatur Amsel & Sebamssel, merulam quandam marinam uel maritimam quoq; reperiri insinuans.

¶ METHYDRIDES, μεθυδρίδες, paruæ quædam aues, Hesych. & Varinus.

DE MILIARIA.

MILIARIAE à cibo dicuntur, quòd milio fiant pingues, Varro de lingua Lat. In ornithone præter alias aues quidam alunt miliarias ac coturnices, quæ pingues uæneunt carè, Idem de re rust. Coturnix est auis miliaris, hoc est milio ut plurimum uescitur, Al. Mundella. & sanè licebit coturnicem hoc modo miliarem dicere, si adiectiuè accipias: si uerò substantiuè, miliaris nomen est auis à coturnice diuersæ, Varrone, ut iam recitaui, distinguente: quæ nimirum præ cæteris auibus milio maximè farciri soleat: ut quæ hortulanus uulgo ab Italis hodie nūcupatur, ortelano. hanc enim alaudæ non dissimilem esse audio, etiam colore, minorem. autumno captam per mensem milio ali, & mirè pinguescere. Ruellius linariam auem uulgò dictam, miliariam facit, de qua in L. Elemento nobis scriptum est. ¶ Vuottonus an eadem sit auis miliaria cum cenchramo dubitat: ego planè diuersas puto, quanquam & cenchramus apud Græcos ab eadem fruge nomen inuenisse uideatur: sed alij cynchramum scribunt, &c. Diuersa etiam cenchris est, nempe tinnunculus accipiter, κεγχρὶς: nimirum à uarietate punctorum milij instar. cenchritæ uerò auium aquaticarum genus milio inescatum capitur. Vide in Accipitre tinnunculo H. ¶ Eubulus inter strutharia hoc est auiculas nominat acanthylides, bittacos, spinia, & κορχυΐδας: à recto κορχυΐς. quæ forte eadem miliariæ Latinorum fuerit. quanquam sic etiam scripta hæc uox alibi tinnunculū significet, qui tamen cum parua auis non sit, non potest apud Eubulum intelligi.

DE MILVO.

A.

MILVVM Plinius ex accipitrum genere esse scribit. Vocatur & Miluius. ¶ Daah, ראה & איה aiah, nostrates Iudęi interpretantur pro generibus miluorum. & daah miluum simpliciter exponunt. aiah uerò miluum rubeum, uulgo Rötelwy. nostri interpretes uulturem reddunt. Chaldaicè טרפיתא taraphitha dicitur, uidelicet à rapacitate. nam taraph rapere significat. Quidam ex Hebræis sentiūt aiah à notis insulis quas inhabitet sic uocari. אי, ai enim

Hebraicè inſulam ſignificat, איים iijm, inſulæ, Paul. Fagius. Aiah, איה, Rabino Kimhi auis eſt quæ uulgò gaza uel agaſſa, id eſt pica dicitur, Deut. 14. & Leuit. 11. ubi Chaldęus interpres taraphitha trãſtulit, hoc eſt uulturẽ: Arabs zeda, צדא. Perſa mar an tih, מר אן טיה. Septuaginta ἰκτῖνον & ἰκτῖνα, id eſt miluum. Hieronymus uulturem. Daiah, דיה, nomen auis, miluus, Deuteron. 14. in plurali dauoth, דיות, Eſaiæ 34. Munſterus. Daiah auem Elias Leuita ſuſpicatur dictam ab atrore. Deuter. 14. Chaldæus uertit דיתא, daietha, uel daiatha. Arabs cheda, חדא. Perſa andih, אן דיה. (uox quidem dih, accedit ad Germanicam wih.) Septuaginta prætereunt. Eſaię autem 40. ἐλαφροὶ (aliâs ἔλαφοι, cerui) reddunt pro douoth, דיות. Hieronymus miluus. Eodem capite Eſaiæ Kimhi interpretatur uulgari lingua אולטול, aultul. (nimirum auſtour', quod Gallis eſt uultur.) R. Salomon al torìſch, אל טורש, uulturem interpretatur. Daah, דאה, miluus, auis ob pernicem uolatum ſic uocata, Munſterus. à uerbo ſcilicet daah, quod eſt uolare. hoc nomen in Leuitico cum delta (rectius nimirum,) in Deuteron. cum rhô ſcribitur. Deuteron. 14. Chaldæus uertit bath kanepha, בת כנפא. Arabs gadach, גארח. Perſa mar an daah, מר אן ראה. Septuaginta gyps, id eſt uultur. Hieronymus miluus. Chaldæus in Leuitico daietha, item in Deuteron. R. Abraham probat eos qui uolunt idem eſſe nomen cum raah, ראה. Alhada eſt auis quæ dicitur miluus, Andr. Belluneñ. ¶ Haſida uel chaſidah, Hebraicam uocem Thalmudiſtæ aliqui daiah lebano, id eſt miluum album interpretantur: & ſic dictum uolũt quòd faciat gratiam ſiue pietatem cum ſodalibus ſuis, diſtribuendo eis cibos. uide in Ciconia A. ¶ Sus uel ſis Hebraicè grus exponitur, uel hirundo uel miluus, ut docui in Equo A. ¶ Anapha, אנפא, ueteres Hebræi exponunt genus milui irritabile, quaſi deductum nomen ſit à uerbo anaph, quod iraſci ſignificat, ut etiam Aben Ezra explicat. noſtrates Iudæi uulgò Trapp/ P. Fagius. uide in Ardea A. ¶ Ardrias, burdo & actiros, neſcio quæ uocabula, ſingula Syluatico miluum ſignificant. poſtremum à Græco ictinos corruptum apparet.

¶ Miluus Græcis ἰκτῖν@ uel ἰκτὴν uocatur. Io. Tzetzes cum de ictino, id eſt miluo ſcripſiſſet, multos hoc nomen ineptè cum ictide (id eſt uiuerra) confundere ſubiungit. Harpe auis rapax alijs miluus eſt, alijs miluo ſimilis auis, alijs alia quædam. uide in Harpe A. Miluus auis eſt quam uocamus harpam, Tzetzes. Harpetos, ἁρπητὸς, miluus eſt Cretenſibus, Varinus & Heſychius. Ariſtoteles & Plinius harpen à miluo manifeſtè diſtinguunt. Miluus hodie à Græcis uulgò λύπο dicitur, nimirum à lupina rapacitate, Varinus in ἰκτῖνα. Bellonius tamen licadurum hodie uocari ſcribit. ¶ Miluius auis Italicè lo nichio, miluio, Scoppa. Nibius corruptè uulgò dicitur, Niphus. Inuenio & nibbio ſcriptum, & niggo. Poyana quoq; Italicum uocabulum eſt, quaſi pullana, ni fallor, à raptu pullorum, haud ſcio miluus an buteo potius. ¶ Hiſpanicè, miláno. Miluos quoſdam Hiſpani regales appellant, Pet. Martyr. ¶ Gallicè milan, & eſcorffle quoq; Roberto. ¶ Germanicè Wy / Weye: uel ut Peucerus & Eberus ſcribunt, Weiher. Flandris Wiuwe. Genus quoddam milui Saxonicè Rüttelwy dicitur: Paulus Fagius ſcribit Rötelwy / & miluum rubeum interpretatur. Vulgus noſtrum miluum furem pullorum appellat, Hünerdieb. Miluus Wei uel Hünerarh/Ge. Agricola. Angli uerò accipitris generi, quem rubetarium eſſe conijcit Turnerus, à dilaniandis gallinis nomen impoſuerunt, hen harroer. Ego circum accipitrem priuatim gallinis inſidiari legiſſe memini. ¶ Anglicè, a glede, a puttok, a kyte, Turn. ¶ Illyricè, luniak.

¶ De generibus miluorum. Duo miluorum genera noui, maius & minus: maius colore propemodum ruffo eſt, apud Anglos frequens, & inſigniter rapax. Pueris hoc genus cibum è manibus in urbibus & oppidis eripere ſolet. Alterum genus eſt minus, nigrius, & urbes rarius frequentans. Hoc genus ut in Germania ſæpiſsimè, ita in Anglia nunquam me uidiſſe recordor, Turnerus. Et rurſus in epiſtola ad me, Miluos tales habemus in Anglia, quales nuſquã aliâs uidi. Noſtrates ſunt Germanicis multò maiores, clamoſiores, ad albedinem magis uergentes, & multò rapaciores. Tanta enim eſt noſtrorum miluorum audacia, ut panem pueris, piſces fœminis, & ſudaria ſepibus, & uirorum manibus eripere audeant. Imò ſæpe pileos hominum capitibus; eo tempore, quo nidulantur, ui auferre ſolent. Miluorum duo ſunt genera: alteros tempeſtate noſtra regales, (nimirum Rötelwyen Germani. Hiſpani etiam regales quoſdam miluos appellant. Niphus regalem aquilã quandam à quibuſdam pygargum exiſtimari ſcribit.) alteros nigros, qui & robuſtiores ſunt, Beliſarius. ¶ Albertus pro ictino perperam habet acrinoz & lartinoz; quod (inquit) paruum genus eſt milui, & uocatur apud nos miluus riſus. Ego conijcio illum Germanicam uocem Lachwy/ſic uoluiſſe interpretari.

interpretari. quæ ſicubi in uſu eſt, cur à riſu deriuetur rationem nullam uideo. etiamſi lachen Germanis ridere ſignificat. quin potius ſuſpicor harpam uel milui genus circa aquas & paludes uerſari ſolitum, quod Maßwy noſtrum uulgus appellat, id eſt paluſtrem miluum, alicubi Lacchwy uocitari. paludem enim Germani & maß & lacchen, quaſi lacum, appellant. Eodem in loco ubi Ariſtoteles (de hiſt. anim. alicubi) habet, γαλῶ, κελεόν, λιβυόν, imperite miluorum generis facit, barbaris quibuſdam uel Græcis potius corruptis nominibus utẽs. ſic & pro chlorione aue, habet glaro, & genus milui parui exponit. Coróne, id eſt cornix, occidit tapynũ, Ariſtot. Albertus pro tapyno miluum habet. Noſtri neſcio quod milui genus uocant ötlwy. ¶ Aquilam percnopterum ab alarum notis uel colore dictam, fortè non imperitè ait Albertus miluum eſſe, Niphus. ego imperitiſsimè dictum puto. ¶ Aſtures ex genere infimo aquilarum uel miluorum eſſe putamus, P. Iouius.

B.

Milui ex accipitrum genere magnitudine differunt, Plinius. Miluus ex accipitrum genere ijſdem & magnitudine & pennis reſpondet, Eberus & Peucerus. Buteonem aliqui natura formaq; miluo non diſsimilẽ eſſe putant. Miluo magnitudo eſt accipitris, pennæ ruffæ, ungues & roſtrum adunca ſimiliter, Albertus. ſed alas curuas & non rectas habet, in quo ab illis differt, Author de nat. rerum. Ictericorum oculi pallidi (ὠχροὶ) & nigri ſunt, ſicut ictinorũ, id eſt miluorum, Suidas. Miluo uentriculus eſt feruentior, Ariſtot. Iecori eius ſimul & inteſtino iungitur fel, Ariſtot. plerisque toto inteſtino continetur, ſicut accipitri, miluo, Plinius. Fel quibuſdam diſpergitur in hepate, uentre, & inteſtino inferiore inuoluto primo, ut accipitri & miluo, Albertus. Miluis, ut magnæ parti auium, lien adeò exiguus eſt, ut propemodum ſenſum effugiat, Ariſtot. Aelianus ſcribit marem miluum non inueniri, &c. Volaterranus Aelianum authorem citans, ſed falſò. nam Aelianus 2.45. de uulturibus hoc ſcribit, de miluis uerò mox alia quædam.

C.

Oculos miluinos pro acutiſsimis Politianus dixit. ¶ Miluum quidam conijciunt fictitio nomine dictum à uoce quam ædit. Iugere milui dicuntur cum uocem emittunt, Feſtus. Accipiter pipat, miluus hianſq; lipit, Author Philomelæ. ¶ Milui uidentur artẽ gubernandi docuiſſe caudæ flexibus, in cœlo monſtrante natura, quod opus eſſet in profundo, Plinius. Sunt qui miluum à molli uolatu dictum putent. Rahaph, רחף, motus quidam eſt, quali ſcilicet miluus in aëre mouetur immotis alis, &c. Munſterus. ¶ Rapaciſsima & ſemper famelica hæc auis eſt, Plinius. carniuora, Ariſtot. Inſidiatur auibus domeſticis, maximeq; pullis gallinaceis & anſerinis, & quos incautos uiderit, ſtatim rapit. Sectatur etiam cadauera, quare circa coquinas & macella uolitat, ut ſi quid carnis crudæ proijciatur foras, mox rapiat, Albertus & alij. Nullum genus falconum cadaueri inſidet ſicut faciunt aquilarum & miluorum genera, Albert. Miluus auis eſt quam uocamus harpam, rapiens pullos gallinarum, Io. Tzetzes. Miluus cubitus (uidetur uox corrupta) cum à nido egreditur, perfectis iam alis, aues magnas uenatur: & cum ualidior fuerit, debiliores tum capit. tandem cum ad ſummum uigorem peruenit, muſcas, culices, ac lumbricos terreſtres captat, & tunc fame moritur, Iorath. Fertur etiam uulgò miluum primo anno adeò audacem eſſe, ut nihil mortuum guſtet, ſecũdo nihil uiuum præ metu, tertio fame mori. Veſcuntur & glande aues quædam uncorum unguium, pomiſq; multæ, ſed quæ carne tantum non uiuunt, excepto miluo, Plinius. In Aegypto palmulis etiam ueſcuntur, teſte Bellonio. ¶ Miluus quãdoq; uiſus eſt bibere, ſed rarò, Ariſtot. Miluum aiunt ex ſolis aquis pluuialibus bibere, eo ſolum tempore quo pluuia cadit, Io. Tzetzes. Punicæ malo nunquam eos inſidere ferunt, & ne aſpectum quidem eius ſuſtinere. Fertur autem, ſi credere dignum eſt, uirum quendam amiſſa uxore, ex qua filiam nomine Siden (ſide etiam malum punicum ſignificat) ſuſceperat, libidinis affectu in filiã arſiſſe. illam uerò ne à parente contaminaretur, ſuper materno ſepulchro ſeſe iugulaſſe. poſtea uerò dijs hunc caſum miſeratis, terram de ſanguine arborem produxiſſe: & patrem mutatum in miluum, calamitatis ſuæ monumenta refugere, nec inſidere huic arbori, Oppianus. ¶ Milui hyeme ad loca tepidiora abeunt, ſi uicina ſint: at ſi remota fuerint, non mutant ſedem, ſed ſe ibidem condunt. Iam enim de anguſtijs uallium euolaſſe, cum primum apparerent, uiſi ſunt. Sic & hirũdines, Ariſtot. Miluus de genere unco paucis quibuſdam diebus latet, & noctua, Idem. Hybernis menſibus latent, non tamen ante hirundines abeuntes, Plin. In Libya circa fontes Nili milui & hirundines perennant, Herodotus libro 2. id eſt non recedunt inde per hyemem, quòd regio admodum calida ſit. Accidit in quadam ſylua ſuperioris Germaniæ, ubi inciſa quercus putrida, inuenta eſt plena hirundinibus, & fuit multus puluis ligni putrefacti in quercu. & ſimiliter uiſum eſt de miluis. miluus enim ad breue tempus latet, ita ut multi ipſum latere neſciant. Aues ſua tempora norunt, quando ſcilicet ad calida loca feſtinantes, rigorem hyemis debeant declinare, et principio ueris ad regiones ſolitas redire. Vnde ſcriptum eſt, Miluus non apparet niſi in æſtate, ſicut nec turtur & hirundo. In hyeme nanq; manent in nido, uel latent in cauernis arborum, uel ad alia loca calidiora ſe transferunt, Author Gloſſę in Hieremiam. Hyematum Alexandriam hirundines, miluos (quos regales Hiſpani appellant) ceteraſq; uolucres, pontum hyeme adueniente à noſtris regionibus Europæis tranſuolantes, tendere cognoui, Pet. Martyr. Cuculi tempus habent & ipſi ueniendi miluorum ſcapulis ſuſcepti propter breues & paruos uolatus, ne per longa aëris ſpacia fatigati deficiant, Iſidorus. Milui in Aegypto ni-

dificant dum absunt à nostris regionibus, & illic adeò mansueti sunt, ut ad fenestras usq; domuum aduolent, & dactylis pascantur. Aestate in Europam transeunt, ut Solis æstum declinēt, Bellonius. ¶ Pariunt milui bina magna ex parte: interdum tamē & terna, totidemq; excludunt pullos. sed qui ætolius nuncupatur, uel quaternos aliquando excludit, Aristot. Sed Plinius 10. 60. ægolius legit, quod est ulula, non ætolius. Singulos ferè parit, nunquam plus ternos, is qui ægolios uocatur quaternos, Plinius ibidem: cuius loci lectionem nos ex Aristotele sic restituimus, Miluus binos ferè parit, nunquam plus ternos, &c. Vicenis diebus incubat, Aristot. & Plinius. Milui rhamnum nidis suis imponunt ceu fascinationis remedium, (uel nescio contra quas noxas,) Aelianus. ¶ Traduntur à solstitijs affici podagra, Plin. Arthritica auis est & podagrica, ideoq; timida: & latet aliquando, circa solstitia frequētius, quòd tunc morbo (podagræ) magis obnoxia sit, Albertus. Certo anni tempore magnum in pedibus dolorem patitur, Oppianus.

D.

Impudentissimi omnium milui sunt, qui etiam ad hominum usq; manus prouolant, Oppianus. Buteones paulò minus audaces miluis sunt, remotius enim à domibus prædantur, Stumpfius. Viribus & audacia destituitur miluus, nisi quòd pullis domesticis insidiatur, Albertus. Aquilæ quædam non solum aues uiuas, sed etiam mortuas degustant: & hæ declinant ad naturam & ignobilitatem miluorum, Albertus. Miluus audax est in paruis, timidus in magnis, fugatur à niso, quamuis triplo maior illo, Author de nat. rerum. Primo ætatis suæ anno animosior esse fertur, deinde paulatim timidior fieri, ita ut tertio anno etiam fame intereat. uide supra in C. ¶ Notandum in miluis, nihil eos unquam esculenti rapere ex funerum ferculis, nec Olympiæ ex ara, ac ne ferentium quidem manibus, nisi lugubri municipiorum immolantium ostento, Plinius. Miluus in rapinas faciendas eminentissimus si superior extiterit, carnes è macello rapacissime aufert: ex Olympiæ tamen aris (de carnibus Ioui sacrificatis, in Græco legitur, nulla Olympiæ mentione) eas nunquam attingit, Aelianus. Meminit & Pausanias in Eliacis: & Aristoteles in Mirabilibus, Miluos (inquit) esse aiunt in Elide, qui carnes ab illis qui per forū gerunt rapiant, sacrificatis uerò abstineant. ¶ Cū harpa miluus amicitiam seruat, Aristot. & Aelianus. Communes inimicitiæ harpæ & miluo contra triorchin, Plinius. Habent & cuculi ueniendi tempus miluorum scapulis suscepti, propter breues & paruos uolatus, ne per longa aëris spatia fatigati deficiant, Isidorus. Vulpem & miluum inimicitias exercere aiunt: forte quia ambo rapiunt gallinas, Stumpfius. Miluus cum coruo dissidet. eripit enim miluus à coruo quicquid tenet, ut qui & unguibus sit præstantior, & uolatu. ita fit, ut eos quoq; uictus ratio faciat inimicos, Aristot. plura leges in Coruo D. Gallus cum cantu suo terreat leones, & basiliscos exanimet metu, miluum tamen timet, Aelianus. Gallus contra serpentes & miluos pro gallinis dimicat.

E.

Milui capiuntur ut accipitres: lege in Accipitre E. Quomodo irretiantur milui & aquilæ, & aliæ aues quæ cadauera appetunt, Crescentiensis præscribit 10. 22. Miluorum uenationem primus demonstrauit Alfonsus rex Neapolitanus patrum nostrorum memoria, cōmissa in aëre falconum (magnorum accipitrum & falconum, Volaterranus) cum eis pugna, Niphus. Volatilis aucupij (per accipitres & falcones) studium hodie flagrantissimum est, ita ut nec ardeæ nec milui intra nubes conditi, euadere humanas manus possint, Budæus. Milui nigri regalibus uulgo dictis robustiores sunt, ut quamuis etiam ad terrā usq; capti, & à sacris falconibusq; circumacti, per aëra descendant, à falconum tamen manibus quandoq; euadant. Capiuntur autem præcipuè à sacris qui bini se inuicem iuuant, Belisarius. ¶ Coruorum & miluorum pulli apud Indos quomodo cicurentur & instituantur ad prædam hominibus adferendam, leges in Aquila E. ex Aeliano. ¶ Milui olim ueris ineuntis signum erant: uide infra in Prouerbio, Prouolui ad miluos. ¶ Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, ut & aliarum quæ cadaueribus uescuntur, uulturum, miluorum, &c. Niphus. Milui ludentes & spatiantes in aëre, alter cum altero uolando, significant calorem, siccitatem, aërisq; serenitatem, Gratarolus. ¶ Reptilia abiguntur si milui fimus cum styrace suffiatur, Florentinus in Geoponicis.

F.

Auicenna miluinam carnē crassam esse scribit: & alibi, duræ carnis. ¶ Miluus in sacris Deut. 14. & Leuit. 11. cibo interdicitur. Moses in Lege miluum inter alias aues rapaces mensis Hebræorum abdicauit, innuens (ut Barnabas exponit) non oportere cōiungi uel assimilari hominibus illis, qui non labore ac sudore uictum comparant, sed rapto & iniquitate uiuunt, Clemens Stromat. 6. & Pædagogi 3.

G.

Surculus ex nido milui puluino subiectus dolentis caput prodest, Plinius & Marcellus. Ceruicis neruis & opisthotono ex milui nido surculus uitis adalligatus auxiliari dicitur, Plinius. De miluo quidam affirmant, si inueterato tritoq; quantū tres digiti capiant bibatur ex aqua, podagram sanari, aut si pedes sanguine miluino aut palumborum urtica trita permixta illinantur: uel pennis eorum cum primum nascūtur tritis cum urtica, Plinius & Marcellus. Milui caput aiunt podagricos iuuare, si quis eius siccati absq; pennis, quantum tribus digitis capitur, ex aqua biberit, Galenus ad Piso-

ad Pisonem.(& Aegineta lib.7.in κεφαλαί.) Ad comitialem, Miluum in olla cremato uiuentem, cineremq́ propinato, & sanabis, Galenus Parabilium.2.3. ¶ Milui iecur ad inunctiones oculorum uitiorum laudatur, Plinius ut quidam citant. Ad comitiales prædicatur iecur milui deuoratum, Plin. Ad comitialem, Milui iecur exustum & tritum ex aqua potui dato, Galenus Parabilium 2.3. Aridum tribus obolis in aquæ mulsæ cyathis tribus potum opisthotonos fieri prohibet, Plinius. ¶ Qui in Venerem infirmior erit, testiculos millonis (miluum uel buteonem uidetur intelligere. uide in Buteone G.) ex aqua fontana quæ perennis est, cum melle decoctos edat ieiunus per triduum, statim remediabitur, Marcel. Fimus miluorum articulorū doloribus illinitur, Plin.

H.

a. Miluus dicitur quasi mollis auis, scilicet uiribus & uolatu, Isidorus. quidam fictum hoc nomen ab eius uoce putant. ¶ ἴκτινος legitur media producta in Auibus Aristophanis. Sæpe proparoxytona hæc uox mihi reperta est; sæpe etiam penanflexa. Eustathius in Iliados rhô, Ictinum inquit uiri nomen esse, quod similiter ut auis nomen & scribatur & penanflectatur. ἰκτῖνα, significat auem quam Greci uulgò lupam uocant, παρὰ τὸ ἰκνοῦμαι. Plato proparoxytonum facit, ut Aristophanes quoq; in hoc senario ἴκτινα παντόφθαλμον, &c. Varinus. sic & Clemēs tertio Pædagogi ἴκτινας nominat à recto ἴκτιν. ἰκτῖνοι penanflexum, apud Pausaniā in multitudinis numero. ἰκτὸς, ἰκτῖνος, Pergæis, Hesychius. Harpe etiam & harpetòs nonnullis miluum significat: uide in A. Βαθυξηγαλ-λν, miluus Lydis, Hesychius. Itali & Hispani hodie genus miluorum infirmius regales nominant. Δίκτυς, miluus apud Lacones, Hesychius & Varinus. Sunt & dictyes semel Herodoto nominatæ, quadrupedes uiuiparæ, ut conijcio, de quibus alibi diximus. Ἐλανος, miluus, Hesych. & Varinus. Κασανδήκιον (Varinus f. duplici scribit) miluus, Iidē. Item σκίλλος apud eosdem. ¶ Albertus epilaidem auem genus milui temere interpretatur, & tympanum genus milui parui.

¶ Epitheta. Rapidissima uolucris miluius, Ouidius 2. Metamor. Hinc propè summa rapax miluus in astra uolat, Martialis. Raptor ab æthere miluus, Politianus. ἴκτινα παντόφθαλμον ἅρπαγα τρίφων, Aristophanes ut citat Varinus.

¶ Miluus de homine rapaci dicitur per translationem. Plaut. Rud. Vidi petere miluiū, etiam quum nihil auferret tamen. Idem Penul. Tene sis me arctè mea uoluptas, malè ego metuo miluos, Mala ista bestia est, ne fortè me auferat, pullum tuum. ¶ Miluinus, adiectiuum, quod milui est. Madida quæ mihi apposita mensam miluinam suggerant, Plautus Menæh. Miluinus pullus, per translat. Cicero ad Q. Fratrem. Hieracites gemma alternat tota, miluinis nigricans ueluti plumis, Plinius. Aquilinus, quod ad aquilam pertinet, aut quod est aquilæ simile. An tu inuenire postulas quenquam cocum, Nisi sit miluinis, aut aquilinis ungulis? Plautus Pseud. id est rapacibus. ¶ Miluina, genus tibiæ acutissimi soni, Festus.

¶ Pes miluinus herba à Columella in usum colligi & reponi iubetur, sed qualis sit nō explicuit. Ruellius cornu ceruinum hodie uocatum eandem suspicatur. Nam extremum folij in articuli aut milui pedem articulatur. Nos cornu ceruinum supra coronopodem interpretati sumus in Cornice. Pes milui herba alio nomine pepanus dicta, folia habet diuisa satis & subalbida, cum flore & capitello oblongo sicut cauda animalis, Syluaticus. sed alia est Plinij pepanus, buglossi folio, pulmonaria Latinè dicta, &c. Aliqui dicunt sinonum esse pedem milui, alij alexādrum (olusatrum.) sed falsò utrinq;. nam pes milui seu pepanus folia satis maiora & pinguiora habet, & flores à floribus sinoni satis differentes, multos, albos, & simul coniunctos in summo caule, apparentes instar caudæ felis: folia ut Valeriana. Sinonum uerò floret sicut petroselinum commune, &c. Syluaticus cap. 648. Pes milui similis est aro folijs, nisi quòd aron folia cornuta fert, pes milui uaria, Obscurus quidam in Synonymis medicinalibus. Pes milui, id est cetrach, Idem. ¶ Hieracium minus rura nostra alicubi uocant wyenschwantz, hoc est caudam milui.

¶ Ictinus cognominatur quartum genus lupi, à rapacitate nimirum, ut secundum etiam circus. Sunt enim hæ aues rapaces. ¶ Auis quæ uulgò à nostris Maßwy, id est miluus palustris uocatur, uidetur Aristotelis harpe. ¶ Est & miluus piscis Plinio, qui Græcis ἱέραξ, id est accipiter dicitur, à uolatu, quem repræsentat, harum auium nomina sortitus.

¶ Propria. Audit cum magno blateras clamore furisq́ Mulius, Horatius lib.2. Sermonum: ubi Acron legit Miluius, qui parasitus fuerit: Calepinus mulium in eo loco pro mulione accipit. ¶ Miluium pontem Sublicium interpretatur Hermolaus Barbarus. ¶ ἴκτινα, nomen proprium, Suidas. ¶ Ictinus, ἰκτῖνος, Eleusinæ Cereris phanum mysticum apparauit, Strabo lib.9. meminit huius opificis Eustathius quoq;, & Græcè ἰκτῖνος penanflexum scribi docet. Parthenon, id est Mineruæ templum fuit fanum ad Acropolin curante Pericle conditum, ab Ictino architecto, ut est apud Strabonem: Ictini meminit & Vitruuius, Hermolaus.

¶ b. Quod si omni tempore similes miluijs sint stymphalides atq; aquilis, aues mihi uidentur Arabicæ, Pausanias in Arcadicis. Catanances usus ad amatoria tantum. electa est ad hunc usum coniectura, quoniam arescens contraheret se ad speciem unguium milui exanimati, Plinius.

¶ c. Ἐπὶ ποίου ἱερέου καλεῖς Ἁλιαιέτος καὶ γύπας; οὐχ ὁρᾷς ὅτι Ἴκτινος εἷς ἂν τοῦτ' οἴχοιθ' ἁρπάσας; Aristophanes in Auibus. Solent milui (οἱ ἴκτινοι) si quid incustoditum fuerit & rapere, & cum rapuerint in tutum aliquem locum secedere priusquam deprehendantur, Xenophon in Hipparch. Miluus in

gyrum uolat, subitoq; se demittit cum in gallinas aut columbas inuolat. Ducitq; per aera gyros Miluius, Ouidius Eleg. 2. 6. ¶ Miluus thryon comedit, Philes: tanquam remedium scilicet aduersus aliquos morbos.

¶ e. Quia non rete accipitri tenditur, neq; miluio, Qui male faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur, Terentius in Phormione. Sunt autem uerba Parasiti, qui sibi nō metuit insidias aut uim ab eo, qui eam faceret maiore suo periculo, quàm alieno. Aues capiuntur uel gulæ gratia, uel delectationis. tale nihil in miluo aut accipitre, qui ad cibum non expetuntur, quosq; nemo alere uult, quia sunt nimis edaces: nemo habere cupit, quia malefici. Ideo autem tutiores sunt, quia in illis & fructus perditur, & opera luditur.

¶ h. Vt sibi liceret miluium uadarier, Plautus Aulularia. ¶ Arbor erit anima scilicet è corpore migrās apud Platonē, illius qui nutritioni deditus die noctuq; torpuerit: miluus, qui raptu uiuet per cōcupiscentiā, Cælius. οὐ γὰρ οἶμαι ῥᾴδιον ἐν γήρᾳ μετατιθεμένῳ διαφυγεῖν τὸν λεγόμενον πρὸς τοῦ ἰκτίνου μῦθον· ὃς ὄρνις ὢν ἐπεθύμησε τοῦ χρεμετίζειν, ἀμφοῖν ἥμαρτε, ἀγροικίας τε ἅμα καὶ δεξιότητος, Suidas in ἴκτινος ex authore incerto: in eum qui rationem uiuendi in senectute immutat ut uidetur. ¶ De patre Sides puellæ in miluum mutato, uide supra in C. ¶ Εὔχεσθε τῇ ἑστίᾳ τῇ ὀρνιθείῳ, καὶ τῷ ἰκτίνῳ τῷ ἑστιούχῳ, Aristophanes in Auibus. ¶ Vescuntur & glande in hoc genere (uncos ungues habentiū auium) pomisq; multæ, sed quæ carne tantum non uiuunt, excepto miluo: quod ipsum in augurijs dirum est, Plinius. Miluij qui potissimum inter aues gaudent rapinis, sacrificantes in Olympia nulla afficiunt iniuria. Sin autem aliquando rapiantur à miluijs intestina aut carnes, signum inauspicatum sacrificāti putatur oblatum, Pausanias in Eliacis. uide in D. supra. C. Valerio, M. Herennio Coss. miluus in æde Apollinis Romæ comprehensus est, Iul. Obsequens. Agmen coruorū in futurum excidium retulerunt augures, ut & aliarū quæ cadaueribus uescuntur, uulturū, miluorum, &c. Niphus. Miluus diri maliq; ominis, semperq; infortunia præmonstrare creditus, Alexāder ab Alex.

¶ Prouerbia. Quantum non miluus oberret: prouerbialis est hyperbole, de homine supra modum locuplete, cui tantum sit agrorum quantum nec miluus peruolet. Persius de Vectidio: Diues arat Curibus, quantum non miluus oberret. Id imitatus Iuuenalis Satyra nona: Tot miluis, inquit, intra tua pascua lassis, Erasmus. Quantum non miluus oberret, Persius dixit: uel secundum prouerbium, quo dici solet, Quantum non milui uolant: uel ὑπερβολικῶς ex prouerbio, tantam dicit regionem, quam uolans miluus circumire non possit, Hæc uetus Persij interpres. ¶ Milui & columbe adulterium. Horatius in Epodo, Mirus amor, iuuet ut tigres subsidere ceruis, Adulteretur & colūba miluio. παροιμία ἐκ τοῦ ἀδυνάτου, pro summa discordia & naturali impotentia: primùm quòd aduersum animal columbæ sit miluius: deinde quia columba nulli alij succūbere dicitur, quàm cui semel se iunxit, ut inquit Porphyrio interpres, & copiosius enarrat Plinius. ¶ Non rete accipitri tenditur, neq; miluio. uide superius in e. ¶ Prouoluitur ad miluios, προκυλινδεῖται ἰκτίνῳ, id est, Adorat miluium. Initio ueris prodeunt miluij, quare læti tenues quòd iam hyeme sint leuati, prouoluuntur, eosq; uelut adorant. Accommodari potest in eos qui noua spe gestiunt. Suidas prouerbij loco commemorat. Item Iuuenalis, Durate atq; expectate cicadas. Sumptum est autem ex Auibus Aristophanis προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις. Causam adscribit interpres, docens quatuor partes anni per aues denunciari hominibus. uer attribuit miluis, Erasmus. ἴκτινος οὖν τῶν Ἑλλήνων ἦρχε τότε, κἀβασίλευε, καὶ κατέδειξέν γ' οὗτος πρῶτος βασιλεύων, προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις, Aristophanes in Auibus. ubi Scholiastes, Ineunte uere (inquit) apud Græcos miluus apparet, ad cuius conspectum lætati homines, tanquam certum hyemis exactæ signum, in genua ceu adorantes procidebant, sicuti reges adorantur. itaq; ictinum regem olim fuisse fingit. Sed hic honos temporis mutationi potius quàm aui habebatur. Et rursus in eadem fabula Aristophanes, ἴκτινος φανεὶς ἑτέραν (ἐαρινὴν) ὥραν ἀποφαίνει.

¶ Emblema Alciati, inscriptum Aemulatio impar.

Altiuolam miluus comitatur degener harpam, Et prædæ partem sæpe cadentis habet.

¶ Eiusdem aliud, sub lemmate Male parta, male dilabuntur:

Miluus edax, nimiæ quem nausea torserat escæ, Hei mihi mater ait uiscera ab ore fluunt.
Illa autem, quid fles? cur hæc tua uiscera credas, Qui rapto uiuens sola aliena uomis?

DE MOLLICIPITE.

MOLLICEPS (Μαλακοκρανεύς, à cranei mollitie) eodem in loco semper sibi statuit sedem, atque ibidem capitur. grādi & cartilagineo capite est, magnitudine paulò minor quàm turdus, ore firmo, paruo, rotundo, colore totus cinereo. depes (codices nostri habent εὔπους, quod est pedibus ualens) & pennis inualens est. Capit̄ maxime per noctuā, Arist. Molliceps auis ea est, quæ Lutetiæ uocatur vn gros bec, à magnitudine rostri, à qua etiamnum in monte Atho nomen sortitur: & alibi in Gallia vn pinson royal, id est fringilla regalis, dorso cinereo, quemadmodū & uenatica dicta auis, Bellonius in Singularibus. Coccothraustæ nostro si color conueniret totus cinereus, molliceps uideri posset. ¶ Longolius mollicipitem esse putauit auem illam quam nos supra rusticulam minorem uocauimus, ein Harschnepff: quem Eberus etiam & Peucerus sequuntur. ego minimè probo. ¶ Turnerus auis illius quam nos lanium appellauimus, & Germani uocant ein Nünmörder,

mözber, genus unum mollicipitem esse conijcit. mihi quidem secus uidetur. Lanios nostros ipse tyrannos uocat communi uocabulo, præcipuè uerò minimum ex eis, crista rutila insignem, Aristotelis tyrannum esse arbitratur. maximum uerò, mollicipitē: qui sturnum (inquit) magnitudine æquat, colore è cyaneo ad cinereum uergente. Idem de passere magno, ut Actuarius uocat, scribens, mollicipitis ex Aristotele descriptionē magna ex parte ei conuenire ait. ¶ Gallinaceos pugnaces fieri aiunt apud Alexandriam ex ouis quibus aues MONOSIRI bis aut ter incubarint, Cælius.

DE MOTACILLIS, ID EST CAVDAM MOTItantibus diuersis auibus: & primum quædam in genere.

MOTACILLAE nomen auibus diuersis conuenire uidetur, cum plures sint quæ caudam irrequietè motitant. Græca aliqui transferentes, cinclum motacillam uerterunt, alij sisopygida, alij iyngem. nos non solum de Græcis istis diuersis siue diuersorum, siue unius interdum auis nominibus separatim agemus: sed de alijs quoq; aliarum linguarum. ¶ Motacilla dicta est quòd semper moueat caudam, Varro. Motacillæ formiculis pascuntur, Arnobius contra gentes 7. Bacchica auis præstò tibi motacilla paretur, Alciatus de iynge sentiens. ¶ Pleræque caudam mouentes aquaticæ aues sunt. muscis quidem uesci commune omnibus, quamobrem ubi illæ abundant, ut circa aquas & circa pecora, uersari solent.

¶ Σεισόπυγίς, est passer qui iuxta riuulos aquarum & torrentes inuenitur, cauda semper mobili, Kiranides. κίλλυρος, σεισοπυγίς, Hesychius & Varin. Cillere Latinis mouere est, unde (& cilia forte dicta: &) furcillæ, quibus frumenta cillentur, Seruius in Georg. 2. Quidam cinclum & sisopygida pro eadem aue accipiunt, ut apud Hesychium & Suidam legimus. Iyngem quoq; aliqui cum sisopygide confundunt. Iynx auis quæ sisopygis dicitur, Suidas. uide in Iynge A. Iynx quę & cinclis dicitur, caudæ motu insignis auicula, quam & σεισοπύγιον ab argumento (φερωνύμως) uocamus, Io. Tzetzes 11.380. Iyngem aiunt suis carminibus Iouem in Iûs amorem pellexisse: quare à Iunone in hanc auem conuersam fuisse, quæ sisopygis etiam, à nostris autem motacilla nuncupatur. addit Hesychius cinædion etiam (similiter scilicet à clunium motu,) appellatam, Gyraldus. A Syluatico imperitè sisofigius scribitur, & imperitius merula exponitur. In Lexico Græcolatino etiā σείσουρα scribitur, idem quod σεισοπυγίς. Σισουρὰ & κωλοσοῦσα nomina sunt Gręcię nostro tempore usitata. colosusam interpretor παρὰ τὸ τὸν κῶλον ἤγουν πυγὰς σείειν. Si quis sisopygida cum pennis suis ollæ inclusam cremarit, & puluerem illū mulieri in potu dederit, faciet eam dissolui præ amore & liquescere. Summus enim & inuictus hic amatorius potus est, Kiranides. ¶ Iideon, ידעני, uel ijdeoni, 1. Regum 28. & Deut. 18. R. Salomon diuinum intelligit, qui utitur osse animantis, quod iadu, ידוע, uocatur. ita Kimhi etiam. sunt qui motacillā putent. ¶ Motacilla Italicè nominatur la cogiuuanella, codatremola, la codacinciola, cotretola, titispisa, authore Scoppa. Inuenio & couatremola, squasacoa, & balarina. etsi hoc postremum aliqui ad motacillam albam priuatim referunt. ¶ Hispanicè pezpitalo, & aguza nieue, (hoc est auis niuis, ni fallor.) Eadem est, ut conijcio, quæ Venetijs quoque Vcciello di neue uocatur, id est auicula niuis, pispissa Siculis per onomatopœiam. hyeme per uicos apparet, nunquam quiescit, cauda semper tremit, colore uario, æqualis passeri aut minor, gracilis. Eandem & Nic. Massa describere uidetur in Epistolis, cuius uerba mox recitabo inter Remedia ex caudatremula ad calculos. ¶ In Gallia Narbonensi guignecue: alibi battemare.

¶ Tragulidauntes Arabicè, Græcè safurion, Latinè caudatremula: auis est omniū minima, quæ lapidem de renibus & uesica expellit, &c. Syluaticus cap. 674. Apparet autem nō caudatremulam uel motacillam hanc auem esse, sed omnino passerem troglodyten Aetij. nam troglodyten corruperunt in tragulidauntes, (uetus interpres Auicennæ adruculudidos habet,) & struthon uel struthion, id est passerem, in safurion, uel safarahun. Et cum Aetius scribat circa sæpes & muros uersari, ipsi (imperiti Arabum sectatores) circa piscinas & parietes reddiderunt: & cum caudam erigere dicere debuissent, mouere dixerunt. hinc natus est error, ut motacilla uel caudatremula crederetur. Andreas Bellunensis apud Auicennam lib. 2. tract. 2. cap. 659. legit safarahun. Recentiores authores celebrant inter calculi remedia cinerem motacillæ: putamus ex Pauli sententia troglodytē uoluisse dicere, Alexand. Benedictus. Caudatremulæ cinis in medicina administratur, Nicolaus. ¶ Lapidem educit puluis crematæ auis quæ caudatremula dicitur, Leonellus Fauentinus. Aduersus lithiasin prodest auis quæ caudatremula dicitur, cuius mira uis in atterendo calculo. Ea pennas habet circa dorsum colore auri, (imò, ut Aetius refert, passer troglodytes regulo similis est in multis, nisi quòd in frōte auricolores pennas nō habet, &c.) & in cauda puncta alba. Et quidā putant quòd sit parix. Sed potius uidetur illa quæ uulgò dicitur caudatremula, & præparaẗ sic: Auis hæc cū pennis suis, uel ut aliqui uolunt absq; pennis (Aetius cum pennis) ollæ obstructæ inclusa in furno torretur. Eius pulueris drachma una uel altera datur cum aqua saxifragiæ: aut uino albo generoso, Leonellus Fauentinus. Vide etiam Nic. Florentinum in 5. de cura lapidis, & Montagnanam Consilio 182. Serapionem & Auicennam 18.3. item in Alauda G. quomodo quæuis auis ad remedia cremari debeat. Inter aues quæ eduntur sunt etiam caudatremulæ, quæ frequentissimè ad nos (Venetias) per hyemem accedunt. Non sunt autem illæ quas medici lapidem in uesica & renibus fran-

gere dicunt.hæ enim rarò ad nos aduolant. inueniuntur tamen aliquando nimirum hyemis tempore, cum boreales uenti uigent, & sunt paruo corpore, colore cinereo, alis rubro ac nigro hinc inde colore distinctis. (Vide superius inter nomina uariarum gentium.) Quare uideant qui has aues ad frangendum lapidem uenantur, ne similitudine decepti in cassum laborent, N. Massa in Epistolis. Ad calculum etiã uesicæ, motacillæ genus quod à luteo colôre denominatur Germanis, (gâl bachstelzen,) in olla uritur pariter cum plumis: tum sanguis ceruinus similiter in olla tostus admiscetur, & è uino potente propinatur utiliter, Ex libro Germanico manuscripto. Medici quidam in Gallia circa Monspessulum, ut audio, ad calculi remedium ispidam auem (quam alcyonem fluuiatilem quidam esse putant) comburunt. arbitror autem illam quoq; caudam mouere, ut & alcyon marina fortè mouet, nam cinclus (inquit Aelianus) caudam semper mouet, quemadmodum cerylus (sic uocatur alcyon mas) apud Archilochum. Ego non admodum referre conijcio quænam auis comburatur: cum cineris prope omnium uis eadem uideri posit. prætulerim tamẽ illa auium genera, quæ insectis uescuntur, muscis, formicis, &c. Cinis quidem etiam ex alijs quàm plurimis remedijs in animalium & stirpium genere, ad lithiasin cõmendatur. Plura uide infra inter Passeres in Troglodyte. ¶ Arnoldus Villanou. in capite de calculo renum, laudat hanc auem, & ego quoq; mirabilem eius experientiam uidi. Reperitur autem apud nos frequens æstate ac hyeme. sed æstate non uersatur in ciuitatibus; hyeme uerò ciuitates & piscinas frequentat. Lombardis uulgò caudatremula, aliquibus beuerina, Author Luminaris maioris.

DE CINCLO.

LACVS & fluuios petunt iunco, cinclus, albicula (in Græco nihil est quod uoci albiculæ respondeat) & tringa: quæ inter minora hæc maiuscula est. turdo enim æquiparatur. omnibus his cauda motitat, Aristot. Et alibi, Cinclus apud mare uitam traducit. is astutus & capi difficilis est. sed captus omnium maximè mitescit. Læsus est, & incontinens parte sui posteriore. Suidas quoque auem marinam facit cinclum tum in uoce Ἡμερινά, tum in Κίγκλος, legendum Κίγκλος. Cinclus uolatilis bestia quòd posteriore sui parte debilis sit, ideo suapte natura, & per se dicunt non posse nidũ fingere, & construere, sed in alienis parere: eamq; ob rem bonorum inopes (qualem Catullus describit Furium, cui neq; uillula fuerit, neq; domus, neq; arca. hoc genus homines Græci ἀνεστίους uocant, hoc est expertes penatium, Erasmus) in rusticorum prouerbio cinclos appellari solere. Hæc semper caudam mouet, Aelianus & Suidas. Cinclus est auis quæ subinde clunes mouet, quam aliqui σεισοπυγίδα uocant. est autem pertenuis. unde prouerbium Cinclo pauperior, Πτωχότερος κίγκλου, quo Menander in Thaide usus est, Suidas. Cincalus, Κίγκαλος, auis est tenuis & minimè carnosa, à qua factum est prouerbium, Mendicior leberide atq; cincalo, Πτωχότερος ἢ λεβηρίδος καὶ κιγκάλου, Idem ut Erasmus legit, qui hunc Menandri in Thaide uersum esse ait. uidetur autem alpha insertum carminis implendi gratia. ¶ Non placet quod aliqui κιγκλὸς oxytonum scribunt. ¶ Volaterranus falsò & sine authore cinclum auiculam esse palmipedem scribit. Idem memoria lapsus Plinio quædam de cinclo uerba attribuit, quæ Aristotelis sunt. ¶ Iynx auis est, quæ & cinclis dicitur, κιγκλὶς oxytonum, Io. Tzetzes. Eandem aliqui σεισοπυγίδα esse putant, Idem & Hesychius. ¶ Ab hac aue fit uerbum κιγκλίζειν, quod est διασείεσθαι, Hesychius. Erasmus interpretatur cõmoueri & obstrepere. sed actiue accipiendum uidetur. Κιγκλίζειν, σαλεύειν, μοχλεύειν, κινεῖν, ἦχον ποιεῖν, Varin. Cincli auis Aristophanes etiam in Amphiarao meminit: ὀσφὺν δ' ἐξ ἄκρων διακίγκλισον. id est, Lumbis ceueto summis. Et, οὔτε κίγκλου ἀνδρὸς πρεσβύτου: id est, Neq; cincli (pauperis nimirum & infirmi) hominis senis. Et in Geralordo, (forte, Gerytade. huius enim nominis fabulam Aristophanis Athenæus citat,) Κιγκλιοβάταν (κιγκλοβάταν) ῥυθμὸν, hoc est cinædicum & cæuentem ingrediendi uel saltandi modum. Et Autocrates in Tympanistis: οἷα παίζουσι φίλαι παρθένοι αὐλῶν κόραι κοῦφα πηδῶσαι κόμαις, καὶ ἀνακρούουσαι χεροῖν, Ἐφεσίαν παρ' Ἄρτεμιν, κάλλιστ' αὖ καὶ τοῖν ἰσχίοιν τὸ μὲν κάτω, τὸ δὲ αὖ εἰς ἄνω ἐξαίρουσαι, οἷα κίγκλος ἅλλεται. hoc est, Vt gratæ ad tibias puellæ saltitant Leuiter, comasq; iactitãt, manus mouent, Dianæ in festo, natibusq; motitant Sursum deorsum sese, ita ut cinclus salit.

¶ Turnerus cinclum auem Anglicè interpretatur à water swallow, (quasi dicas hirundinem aquaticam,) Germanicè ein Steinbeisser, (sed nostri aliam auẽ, coccothraustẽ nostrum, Steinbeisser appellant.) Auicula (inquit) quam ego cinclum esse puto, galerita paulò maior est, colore in tergo nigro, uentre albo, tibijs longis, & rostro neutiquam breui. Vêre circa ripas fluminum ualde clamosa est & querula. breues & crebros facit uolatus. ¶ Huic Turneri descriptioni cognata uideri potest merula aquatica nostra: magis uerò illa, quam circa Argentoratum Lyßklicker appellant: quam non similem modo Turneri cinclo, sed prorsus eandem esse conijcio, cuius figuram sequens pagina cõtinet. De eadem, ni fallor, Eberus quoq; & Peucerus sentiunt: similiter enim Germanicè interpretantur Steinbeisser & Steinbicker, (quasi lithocopon dicas: quòd nimirum in ripis calculos rostro feriat dum muscas & uermiculos petit.) Magnitudine (inquiunt) ruticillæ est, ex cinereo albicans, caudam mouet. Nostra, cuius iconẽ damus, rostro recto, nigro & longiusculo est, uentre albo, pectore cinereo, cauda breui, ita ut eadem alarum longitudo sit. alis dorsoq; fusca. cruribus ex ruffo ferè luteis, ut pictura repræsentat. ipsam enim auem non memini uidere.

¶ Βανδλίνη,

¶ Βουκολίνη, cinclus, (κίγκλος perperam scribitur,) Hesychius & Varinus. apparet autem nomen hoc à bucolijs, id est armentis factũ, quòd hæ aues pecora ferè sequantur, propter muscas ni mirum. nam & apud nos genus motacillarum unũ esse audio, quod à bobus Rinderschysser appelletur. ¶ Κίγκλης, auis quædam marina, Suidas & Varinus. eadem cinclo nimirũ. In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum nominãtur cygni, grues, κίγκλοι, κίγκλοι legerim. ¶ Κιγκλισμὸς, βραχεῖα (καὶ) συνεχὴς κίνησις, à cinclo animali, Galenus in Glossis in Hippoc. Κιγκλὶς ianua est biforis uel biualuis, &c. Varin.

DE CERCIONE.

IN India auis ad sturni magnitudinem accedens, uarijs coloribus picta, nascitur, quæ & humanam uocem effingit, & psittacis uocalior, & maiore est docilitate & ingenio, non tamen humanum uictum æquo animo sustinet, sed libertatis desiderio famem potius quàm seruitutem cibis refertam amplectitur. Vrbes quas Alexander in India excitauit, ideo cercionem appellant, quòd similiter caudam (Græci κέρκον uocant) atque cinclus mouet, Aelian. Græcè κερκίων scribitur per iôta acutum in penultima. Κερκυὼν uerò cum y. in penultima, oxytonum, nomen uiri est Eustathio.

¶ TRINGA lacus & fluuios petit, caudam motitat, ut etiam cinclus & IVNCO. sed tringa inter minores has maiuscula est. turdo enim æquiparatur, Aristot. Græcè legitur penultima per y. ὁ τρύγγας, tryngas in prima declinatione. ¶ De iuncone scripsi supra in Elemento I.

DE MOTACILLA QVAM NOSTRI albam cognominant.

MOTACILLA alba nostra uno nomine albicula uel albicilla uocari poterit. Cinclus, iunco, albicula (sed quod huic nomen in exemplaribus nostris Græcis respondeat nullum est) & tringa, quæ inter minores has maiuscula est. turdo enim æquiparatur, Aristot. interprete Gaza. Germanicè appellatur ein wysse oder grawe Wassersteltz oder Bachsteltz: Quikstertz, id est alba aut fusca motacilla. à S. Hildegardi Begestertz, uel Wegestertz, cuius temperamentum illa calidum & humidum esse scribit. A quibusdam Klosterfreuwle, id est monialis, ab albi & nigri colorum distinctione. Anglicè Vuagtale. Italicè balarina, & circa lacum Verbanum geron. Lusitanicè aueloa, quanquam alij motacillam flauam sic appellare malunt. Sabaudicè colapa. Gallicè circa Monspessulum enguane pastre, fortè quia ad pecora quæ pascuntur propius accedit, ut ad hominem quoq;, ut audio. ¶ Cuculus aliquando uisus est parere in nido auiculæ aquaticæ, quæ mouens caudam uocatur, Albertus. Aucupes nostri cuculi pullum à motacilla alba aliquando nutritum obseruarunt. ¶ Motacillæ albæ autumno auolant, flauæ non item. ¶ Pecora amare existimatur, quòd prope ea, forte propter muscas, circunuolet. ¶ In cibum etiam uenit, teste Hieron. Trago.

¶ Turnerus in libro de Auibus Cnipológon Aristotelis (id est culicilegã interprete Gaza) hãc auem esse putat. Culicilegam (inquit) esse iudico auiculam, quam aliqui motacillam nuncupant. est autem illa ex albo & nigro uariè distincta: cauda longa, quam semper motitat. degit plurimum ad ripas fluminum, ubi muscas captat & uermiculos. quin & aratrum uermiũ causa sequitur, quos uersat & exhibet cum gleba aratrum. Sed postea in epistola ad me, Culicilegam Aristotelis (inquit) in terra Bergensi uidi. tota cinerei ferè coloris est, & speciem habet pici Martij. illa uerò quam culicilegam esse putabã, est uariola, nisi fallor. ¶ Culicilega, Germanis Fligenstecher, differt à motacilla, Eberus & Peucerus. Vide supra in Culicilega.

DE MOTACILLA FLAVA.

MOTACILLAE quam flauam à colore uentris imi appellamus, nomina conueniunt quæcunq; ſuperiori, flauæ tantum differentia adiecta. Priuatim tamē à Gallis nominatur battequeue, nōnullis batteleſſiue, battemara. Italis cotremula. Sabaudis auſſecue, uel hauſſequeue. Turcis belbék. Auis eſt magnitudine pari maioris. caudam ſemper mouet, quæ ei bifurcata eſt, reliquo corpore multò lōgior, pennis longioribus octonis condita, quarum duæ extremæ utrinque tres diſcretos colores habent, plurimum albi, minus nigri, minimum lutei. interiores uerò, itidem utrinque duæ nigricant cum paucißimo luteo. ſunt & paucæ in medio breuiores. Roſtrum longiuſculum, rectum, gracile, nigricat. Cranium mollißimum. Venter albicat cum paucißimo luteo. qui color initio caudæ inferius intenſior eſt: ut & ſuperius infra orrhopygium color ex luteo & uiridi mixtus ſpectatur. Caput & dorſum fuſca ſunt. Pennæ in alis nigricant, in medio per tranſuerſum albicant, præter extremas quæ totæ nigræ ſunt. Alæ ſunt breues, caput pro portione paruum, cruſcula fuſca. ¶ Motacillas albas autumno migrare audio, flauas manere. Vtræq; armenta & pecora amant, nimirū propter muſcas quibus uictitant. ¶ Ab accipitre perſequente ſi euaſerint, egregie cantant, tanquam ſibi de ſalute gratulantes. ¶ Caueis nō includuntur: in hypocauſtò tamen uel diæta liberius uolantes ali aliquandiu poſſunt. ¶ Ad remedium aduerſus calculum motacilla torretur ollę incluſa in furno, ut ſupra ſcripſimus in Motacillis in genere. Sunt qui flauam in hoc remedio præferant.

¶ Albertus cum ex Ariſtotele mouentes caudas aliquot aquaticas aues nominaſſet, addit: Et ſunt apud nos quædam fortißimi uolatus & boni greſſus, & uelociter currentes in ripis fluuiorum & maris.

¶ MOTACILLAE quædam uulgò **Ryſerle** & **Rinderſchyſſer** dicuntur, genus (ni fallor) ab alba & flaua motacilla diuerſum: quod & ipſum caudam motitat, & pecora præ cæteris amat, quòd muſcæ circa ea abundent: colore mixto è fuſco & uiridi, ut audio: unde conijcio, eandem fortè eſſe auiculam illam quæ circa Argentoratum **Gickerlin** appellatur. Bucoline Heſychio auis eadem quæ cinclus eſt, bucoliorum ſcilicet, id eſt armentorum amans, & caudam quatiens. Sunt & budytæ auiculæ Oppiano dictæ à bobus, quos ſubeūt ſcilicet & circunuolāt. uide ſupra in Elemēto B.

¶ PRAENVNCIA Hirundinum uulgò in Friſia appellatur, **Schwalken vorbott**, cui cauda ſemper agitatur, caput utrinq; rubet linea medium nigra trāſeunte. magnitudo fringillæ, ſed pedes & cauda longiores. Nidificat in haris nido tignis affixo. paſcitur in ſtercoretis.

¶ Dicuntur & AVES quædam Germanicè **Todtenuögel**, neſcio quam ob cauſam, niſi forte quòd rarius appareant & ferè imminente peſte. hæ quoq; caudis mouendis nunquam quieſcunt, rubeculæ magnitudine, albicantes circa caudam. Aliqui **Muggenſtecher**, id eſt myiocopos uel myiophagos appellant. ſolis enim muſcis ueſcuntur. Roſtra eis ueluti hirundinum. Auguſto & Septembri aliquando capiuntur. Sed non degunt circa aquas, ut pleræq; cæteræ motacillæ.

¶ PHOENICVROS etiam, **die Hußrötele**, caudis motitare obſeruauimus.

¶ Auis Anglicè dicta ASNYT, longo roſtro, magnitudine picæ, ut fertur, ſemper ad aquas conſiſtit, & caudam agitat. Hæc an forte ſit tryngas Ariſtotelis quærendum eſt.

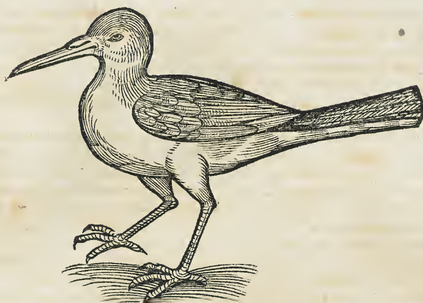
¶ TREMVLVS in Regimine Salernitano inter aues bonas & ſalubres nominatur, cum perdice, phaſiano, columba, &c. Arnoldus Villanouanus, Auis eſt, inquit, quæ ſolet degere iuxta mare, gallina minor, colore fuſco, altè clamans & uelocißimè uolās: & quando ingreditur ſuper terra, cauda eius ſemper tremit, & ſuper capite plumas habet longas. Non eſt autē parua illa auis longam habens caudam, quæ à medicis caudatremula nominatur, Hæc ille. Quærendum an hæc auis aliquod genus fulicę ſit, utpote cirrhata & circa mare uelociter uolans & clamoſa: aut fortè uanelli, de quo in V. Elemento ſcribemus.

DE MOTACILLAE GENERE, CVIVS ICOnem Io. Kentmannus, deſcriptionem Ge. Fabricius ex Miſnia ad me dederunt.

AVIS quæ à Germanis in Miſnia **ein Pilwenckgen**, uel **Pilwegichen**, uel **Pilente** nominatur, caudam ſine intermißione mouet, ut motacilla. Primum nomen Germanicū compoſitum eſt à ſono uocis, & ab agitatione caudæ: alterū à quadam ſimilitudine cum anate impoſitum. quanquam hæc auis palmipes non eſt, & roſtrum longum (molle & colore cinereum) ac alta crura habet. Eius duo genera ſunt, maius & minus. Minus eſt, cuius picturam in ſequente pagina damus, magnitudine merulæ: tergum cinereū, uenter albus, alæ & cauda ſuperiore

parte

parte cinereæ, inferiore cum albo distinctæ. Flumina colit, & in ripis hac illac uagatur, nidificat & incubat arenis: & aut in iisdem, aut inter saxa, oua ponit, eaq́ue, ut & hirundines ripariæ, nullis stipulis aut herba tegit. Supra octo pullos non excludit uno tempore. Vescitur muscis, uermibus, pisciculis: domi uerò cum alitur, pane, & malorum putaminibus. In muscis capiendis arte utitur. lento enim suspensoq́ue gradu accedens, rostro eleuato primum designat, tum captam prædam deglutit. Mansuescit non difficulter, & cōclauia ab araneis purgat. Aestate capitur in nassis, in quas propter escam se immergit: hyeme, perticis glutine (uisco) illitis: pedicis uerò è pilis equorum factis, quouis anni tempore. Vocem noctu lachrymantis aut lamentantis instar ædit. A pueris aliquando delectationis causa alitur.

¶ MYTTEX, μύττηξ, auis quædam, Hesych. & Varinus.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA N. LITERA INCHOAT.

NERTOS, νέρτος, auis apud Aristophanem in Choro auium, quæ sit non constat, nec adferunt quicquam scholiastæ.

DE NOCTVA.

A.

NOCTVA à tempore noctis dicta quo canit uel uolat, Festus. Quanquam uerò multa nocturnarum auium genera sint, hæc una tamen præ cæteris apud Latinos nomen à nocte accepit, ut uespertilio apud Græcos nycteris. Albertus tamen uidetur noctuam ad omnes aues nocturnas generale uocabulum facere. ¶ Hebraicum nomen kos, כוס, noctuam interpretantur, cui finitima est Germanica uox Kutz: alij nycticoracem, alij aliter. uide in Bubone A. ¶ Pro uoce iaanah, יענה, Leuitici 11. Septuaginta uerterunt glaux, id est noctua: item Deuteron. 14. ubi communis etiam trāslatio noctuam habet: alij nycticorax. Munstero iaanah secundum Abraham Iob 39. est auis quæ ponit oua sua in terra, & uulgò uocatꝰ struza, id est struthio. ¶ Ianschuph, ינשוף, omnes Hebræi sentiunt esse auem nocturnam, à ianaph, (nescheph potius, נשף) quod crepusculum significat. tum temporis enim apparet, ut Aben Ezra dicit, cum lucem interdiu ferre nequeat. nostri (& Septuaginta Leuit. 11.) ibin exponunt, P. Fagius. Munsterus Deuter. 14. noctuam. Vide supra in Cygno A. Noctua (ianschuph) & coruus habitabunt in ea, Esaiæ 34. Munstero interprete. hoc est, desolata reddetur. exponunt autem hoc loco etiam Hebræi ianschuph pro nocturna aue. ¶ Tachmas, תחמס, auis quædam impura & rapax Leuit. 11. Septuaginta larum interpretantur, Deuteronomij uerò 14. γλαῦκα, Hieronymus noctuam. uide in Laro A. Tachmas est nycticorax, sic dictus quod rapiat & spoliet cæteras aues. unde Thargum Hierosolymitanum habet hatuphitha, à rapacitate. hataph (חטף) enim rapere significat. Idem quoque hamas, Chaldaicè dicitur zizia, ציציא, ab elatis plumis, P. Fagius. ¶ Tinschemet, alijs noctuā, alijs aliud animal significat, ut scripsimus in Talpa A. ¶ Lilith interpretantur lamiam, onocentaurum, no-

ctuam, ut annotauimus in Onocentauro. & fortè ululam significat, alludente uocabulo. ¶ Kipod non noctua, nec aliud animal est, ut quidam suspicantur, sed omnino erinaceus. ¶ In trilingui dictionario Munsteri alia etiā noctuę nomina inuenio: nempe kimus, קימוס: & kiphupha, קיפופא.

¶ Allakaliki, id est aues nocticulæ, Syluaticus. uidetur autē noctuas intelligere. Albertus noctuam halatron inquit Græcè dici, imperitissimè: uidetur autem Persica uel Arabica ea uox esse ex Auicenna. Idem Albertus noctuam & bubonem in Aristotelis de animalibus scriptis non semel confundit.

¶ Noctua Græcè γλαὺξ nominatur à glauco oculorum colore. & per onomatopœiam ciccaba, & cicymis. unde etiam uox κικκαβαῦ conficta est apud Aristophanem in Auibus. Καρτ' ἀγαθὴ κικυμὶς, Callimachus, ut citat Scholiastes Aristophanis. unde gignendi casus κικυμίδος. Hinc & cicumę nomen Latinum fortè Gaza finxit, quo nycticoracem interpretatur ex Aristotele. Volunt autem aliqui nycticoracem eandem esse auem cum noctua, ut Isidorus: alij diuersam, ut Albertus & nos quoq;. Nycticorax noctua est: multi bubonem esse contendunt. sunt etiam qui adserunt esse orientalem auem, quæ nocturnus coruus appelletur, Eucherius. Κικυμῆις, noctua, Hesych. malim Κικυμίς. Κυβλώαυς, γλαυξί. Iidem. Κοκκοβαρὴ, noctua, Hesych. & Varinus. hodie etiam uulgò Græcis κουκουβάγια dicitur. Homerus noctuam à dijs chalcidem dici scribit, nimirū quòd eius pennæ æs colore referant: ab hominibus cymindin. Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ κύμινδιν, Homerus Iliad. ξ. accedit autem cymindis uox ad cicymis. Vide in Cymindide inter accipitres. ¶ Βῦφοι, noctuæ apud Symeonem Sethi. uide in Bubone A. Τυτὼ, noctua, Hesych. & Varinus, per onomatopœiam ut coniicio: fortè à uoce tu tu, ut Plautus habet. Κεῖγυ, noctua, uel dæmones, idola, Iidem. Σίτλου alij noctuam, alij picam aut accipitrem interpretantur, Iidem. ¶ Glastus (glaux potius) auis Palladi sacra, coronam in capite pennatam habet, oculos ut nycticorax magnos, in agris degit, Kiranides.

¶ Fr. Alunnus noctuam Italicè interpretatur nottola, bubonem uerò ciuetta, nescio quàm recte. Ego bubonis alia Italica nomina suo loco attuli, ciuettam non aliam quàm noctuam arbitror. Scribunt alij ziuetta, zueta, ziguetta, & magnæ paruæq; differentiam addunt, à sexu nimirum petitam, ut fit in genere uncunguium. nam & alteram quæ chio ab ipsis dicitur, & noctua minor est, similiter in maiorem minoremq; distinguunt. Gimus & gimeta quoq; apud Crescentiensem 10. 16. non alia mihi uidetur auis quàm noctua maior & minor. ¶ Noctua Hispanis appellatur lechúza. Lusitanis mocho. ¶ Gallis hibou, & chathuant, ut Rob. Stephano placet, nisi is potius bubo est. noctua uerò circa Lugdunū nominatur siuette, alibi chouette, souette, zoetta Auinione, & cheueche quoq;, ni fallor, alicubi. ¶ Germanis Kutz, uoce Hispanicæ finitima. Alij pleriq;, ut Turnerus, Ge. Agricola, Eberus & Peucerus, noctuam Germanicè interpretantur ein Eul/ Nachteul/ Schleiereul/ Stockeul/ Steineul, quæ quidem uocabula omnia ululæ potius mihi tribuenda uidentur. ¶ Anglis an owl, or an howlet, Turnero interprete. ¶ Illyrijs kalus, uel kalaus. ¶ Polonis szowa. ¶ Turcis baigús.

¶ Noctuarum quatuor sunt genera. Vnum, cui pluma aurium modo eminet, quod maximum est, & asio uocatur, (ôtus Græcis.) Alterum eximij candoris in gutture & uentre, alioqui candidis & luteis maculis alternis distinctum. Tertium paruū, quo (ut etiam quarto) aucupes uenantur aues. Quartum minus illo, quod in rupibus saxisq; uersatur. hoc, sicut & tertiū, cinereis & candidis maculis uariat, item alternis, Ge. Agricola. Auis Kutz uel Kützlin apud nos dicta, magnitudine turturis est, quæ è Gallia cisalpina & locis circa Mediolanum ad nos adfertur, tetradrachmi ferè in singulas pretio: colore subflauo, oculis elegātibus, claris, noctu musculos uenatur, aucupijs quæsita. ¶ Noctuam auritam (ein Orkutz) audio uocari auem paulò minorem, sed longiorē, ulula cōmuni, subruffam, circa oculos albicantem: oculis nigris, ambitu flauo, cruribus ad imum usq; pluma intectis. Hanc otum uel asionem esse dixerim. ¶ Noctuarum generis est etiam Steinkutz, id est saxatilis noctua dicta auis, (eadē forte illi quam Eberus & Peucerus Steineul uocant: qui hanc scopem esse coniiciunt: quod nō placet, cum scops auritus sit.) Magnitudo ei columbæ: crura & digiti pedum hirsuta plumis albidis, imi tamen digiti ad terram nudi sunt. ungues nigri, adunci. Color ei tota parte prona fuscus, modico ruffo permixtus, albicātibus maculis distinctus. caput ad reliquam magnitudinem prægrande, iris oculorum flaua & oculi magni. rostrum breuissimum, aquilinum, quæ pleraq; cum alijs noctuini generis auibus communia habet. In aue extincta rostrum superius rubebat, cum prius non uideretur rubere. Inter oculos & rostrum pennulæ quædam ceu pili aut barbulæ rigent. in uentre plus albidi habet quàm cæteris partibus. In montanis & saxosis locis eam uersari puto, ideoq; ad frigus cauendum plumas cruribus digitisq; induisse, (nam aliæ noctuæ non sunt hirsutis pedibus, colore ruffo è fusco) sicut & lagopodes & aliæ quædā. Speciem eius sequens pagina continet. Italicis noctuis saxatiles istas nostras similes esse audio, sed minus alacres, interdiu ferè cæcas. ¶ Adferuntur & ex inferiore Germania noctuæ quædā, Niderlendisch kutzen.

¶ Quærendum an scôpes sint minimæ in noctuarū genere, auritæ, quas nostri paruas noctuas Italicas uocant, (kleine frembde oder Welsche Kützle/ Köpple,) Itali chus uel zus in agro Patauino, alibi chio per onomatopœiam, quòd noctu talem ædat uocem. harum caudas maculis uarias esse aiunt. His simile genus est apud nos, quod uulgus nominat Tschauytle, (ab Italico ciuetta forte corrupto nomine,) exiguū, Italicis albius, cauda longiore, auriculis altioribus. Audio apud nos no-

nos noctuam aliquando captam ætate perfecta, magnitudine alaudæ, drachmis undecim uæniſſe, Eberus & Peucerus ſcôpis genus quod ſemper apparet, Keutzlin interpretantur.

B.

Noctuam Creta non habet: & ſi inuehatur, emoritur, Plinius, Solinus, & Aelianus. Noctuæ neq; maiores neq; minores in alpinis Heluetiæ regionibus inueniuntur, præter aduectas è Longobardia, uel Germaniæ ad Rhenum inferiore tractu, Stumpfius. ¶ Noctua auis eſt uaria, uarietas autem eius ad albedinem uergit, crura habet plumoſa, caput ingens, roſtrum curuũ, maior eſt niſo, oculis glaucis, Albertus, magnis & glaucis oculorum pupillis, Ambroſius. Zuetis (id eſt noctuis) & bubonibus collũ perbreue, (pro ſua magnitudine,) Albert. Noctua appẽdices paucas quaſdam habet infrà quà deſinit inteſtinum, Ariſtot. Otis (lego Otus) bubone minor eſt, noctuis maior, Plinius. Noctuæ pars inferior gulæ paulò latior eſt, Ariſtot. Noctuis ut magnæ parti auium lien adeò exiguus eſt, ut propemodum ſenſum effugiat, Ariſtot. Vncos ungues & nocturnæ aues habent, ut noctuæ, bubo, Plinius. Zueta cauda breui eſt, ut & bubo, Albertus. Noctua è genere adunco eſt, Ariſtoteles.

C.

Noctua uagatur noctu, Ariſtot. Nocte uolat, Albertus. Dicta eſt à tempore noctis quo canit uel uolat, Feſtus. quo canit ac uigilat, Varro. ¶ Noctuas nouem uoces habere tradit Nigidius, Plin. Nomen ei quia noctu canit, Varro & Feſtus. Habet & noctua cantus ſuos, Ambroſius. Seros exercet noctua cantus, Vergilius. Vox ei rauca, Albertus. Noctuæ cognationem habent cum bubone & ulula: ſed differunt uoce, nec enim ululant, uerum ædunt ſonum, quem Ariſtophanes κικκαβαῦ nominauit, Ge. Agricola. A ſono quidem κικκαβαῦ ipſam quoq; noctuam Græcis ciccabam dici Ariſtophanis Scholiaſtes meminit. Noctua lucifuga cucubat in tenebris, Author Philomelæ. γλαῦκας ὕζειν author eſt Pollux. Cum mulier in Menæhmis Plauti, palla è domo ſubrepta, ad Menæhmum quem ſurripuiſſe ſuſpicabatur, ſemel ac iterum diceret tu, tu (ſurripuiſti:) & Peniculus idem diceret, adderetq; amicæ Erotio eam detuliſſe, quærit Menæhmus, Egon' dedi? Tum Peniculus, Tu tu inquam, uin' afferri noctuam, quæ tu tu, uſq; dicat tibi? nam nos iam nos defeſsi ſumus. Hinc & τυτὼ forte nomen noctuæ apud Græcos confictum. Serus & intortus noctuæ cantus eſt, Apuleius. ¶ Noctua & nycticorax magnis & glaucis oculorum pupillis nocturna-

rum tenebrarum non ſentit horrorem: & quò fuerit obſcurior nox, eò crebrior uolatus exercet inoffenſos. Die autē uidere non poteſt: quia exorto ſplendore uiſus eius hebetatur, Ambroſius. Noctuæ uiſum in tenebris ualere aiunt, interdiu obcæcari, propter nimis ſiccum & tenuem oculi humorem non ferentem uim luminis, Varinus ex Euſtathio. Bubonem quoq; audio per diem nihil ferè uidere, minus quàm noctuam. Noctuæ & cicumæ & reliqua, quæ interdiu nequeūt cernere, noctu uenando cibum ſibi acquirunt. Verum nō tota nocte id faciunt, ſed ueſpertino & matutino. Venantur autem mures, lacertas, uerticillos, & eiuſmodi alias quaſdā beſtiolas, Ariſtot. Noctua mures & bruchos noctu capit, Albert. De cibo noctuarū nonnihil adferetur etiam in E. ¶ Noctua & miluus ex unco genere auiū paucis quibuſdā diebus latent, Ariſtot. & Plin. Noctuas ſexagenis diebus hyemis cubare tradit Nigidius, Plin. ¶ Hylas tradit noctuam, bubonem, &c. à cauda de ouo exire; quoniam pondere capitum peruerſa oua poſteriorem partem corporum fouēdam matri applicent, Plinius. hoc fieri Alberto nō probabile uidetur. uide in Bubone C. ¶ Noctuam aiunt ſolam inter uncungues & carniuoras non parere cæcos, propter igneam eius oculis inſitam uim, quæ tenebras etiam penetrat. quare etiam luna ſilente uidet, (διὰ τὸ πυρῶδες τῶν ὀφθαλμῶν πυρῶδες, ὃ τμητικὸν ὂν διαιρεῖ τὴν θέαν. διὸ καὶ ἐν ταῖς σκοτομηνίαις ὁρᾷ,) Euſtathius & Varinus.

D.

Noctuæ cum formicas à ſuis pullis abigere cupiunt, ueſpertilionis cor in nido habent: tanquam formicis ſua etiam latibula deſerentibus, ſi quis cor ueſpertilionis impoſuerit, Oppianus. ¶ Noctuæ oues oderunt & infeſtant, Idem. ¶ Diſsident noctuæ & cæteræ minores aues, Plinius. Noctuarum contra aues ſolers dimicatio. Maiore circundatæ multitudine (auium quæ eas deplumare conantur) reſupinæ pedibus repugnant, collectæq; in arctum, roſtro & unguibus totæ teguntur. auxiliatur accipiter collegio quodam naturæ, bellumq; partitur, Idem & Albertus. ¶ Cum noctua cornix diſsidet, inuicemq; oua furantur, hæc interdiu, illa noctu. plura uide ſupra in Cornice D. ¶ Paſſer aliquando dum aucupum uenatione petitur, ad noctuam accurrit tanquam auxilium ſperans, à qua mox opprimitur, Orus. ¶ Noctua cum orchilo diſsidet. nam is quoq; oua exedit noctuæ. Sed die uel cæteræ auiculæ omnes noctuam nimirum circumuolant, quod mirari uocatur, aduolanteſq; percutiunt. Quinetiam qui rex auium appellatur, priuatas cōtra eandem inimicitias gerit, Ariſtot. Vix ullam auem tam citò noctuam aggredi audio, ac picæ genus quod garrulū quidam uocant. Quomodo cæteræ aues per noctuam ab aucupibus capiantur leges in E. ¶ Noctua apibus contraria, & ueſpis, crabronibuſq; & ſanguiſugis, Plinius.

E.

Otus, quem aliqui aſionem Latinè uocant, capitur haud difficulter ut noctuæ (quodam genere ſaltationis,) intenta in aliquo circumeunte alio, Plinius. Fœminæ præferuntur maſculis, ut inter omnes aues rapaces. Gimeta optime habetur in aliquo columbario uel ſimili loco, Creſcent. Si bene cicurata fuerit gimeta, optimè capiet mures in domibus, Idem. Gimus & gimeta uiuunt de quibuslibet carnibus, pręcipuè de muribus noctu. & cum ſemel ſaturatę fuerint, duobus, tribus, uel quatuor diebus poſtea ieiunant: gimus quidem uel ad nouem dies abſtinens non læditur. Edunt etiam lacertas & ranas, & omnia carnem habentia, Creſcent.

¶ Mulieribus ueneficia & cantiones exercentibus ſimilis eſt noctua, captioſum animal. Hæc enim capta, ſuos in primis aucupes ſic captionibus ſuis in ſe elicit, ut eam uelut ludicrum quoddam in humeris circungeſtent. Noctu quidem uigilat, & uoce quaſi quibuſdam præſtigijs ac illecebris aues allicit, eaſq; ſibi aſsidere facit. Interdiu uerò alia aucupij inductione utitur, auibus illudit, nimirum in aliam atque aliam ſpeciem uultum conuertens: quibus aues peradoleſcentes in admirationem raptę, manere apud eam perſeuerant, maximo eorū in quæ ſe format timore perculſæ, Aelian. Auiculæ omnes noctuam circumuolāt, quod mirari uocatur, aduolanteſq; percutiunt. quapropter aucupes ea conſtituta, auicularum genera multa & uaria capiunt, Ariſtot. Septembri menſe in amitibus apparetur aucupium noctuæ, cæteraq; inſtrumenta capturæ, ut circa calendas exerceatur Octobris, Palladius. Noctua in apſide ærea expoſita, auceps funiculum ſubinde attrahens, & circumpoſitas undiq; uirgulas uiſco illinens, aduolantes ad noctuam capiendam alaudas capit, Oppianus. Noctua ab aucupibus ponitur iuxta retia, ut per eam aues cæteræ capiantur, (alliciantur,) Albertus. Paſſer maior agreſtis maximè capitur noctua, Actuarius. Gimus & gimetta (inquit Creſcentienſis 10. 16. quidam Germanicè uertit Eülen vnd Kutzen, malim Kutz vnd Kützle) ſunt eiuſdem naturæ, animalia ſcilicet nocturna potiùs quàm diurna. nam earū oculi noctu melius quàm interdiu uident. Cum igitur deformia ſint, & rarò ab alijs animalibus uideantur, admirantur eas reliquæ aues & uidere cupiunt, ceu rem nouam ac inſolitam. Quamobrem homines uidentes alias uolucres circunuolare gimo & gimetæ, & eas cum auiditate plurima intueri, excogitauerunt nouum aucupij modum: nempe ut his auibus ad ſpectaculum propoſitis allectas cæteras uiſco aut retibus ſibi quærant. Aues capiuntur cum gimetta & capite cattæ (ſuper amite,) Idem.

¶ Noctua in imbre garrula, ſerenitatem præſagit: at ſereno, tempeſtatem, Plinius & Aelianus. Καὶ νυκτερίη γλαὺξ ἥσυχον ἀείδουσα μαραινομένου χειμῶνος γινέσθω τοι σῆμα. hoc eſt, Et nocturna noctua quietè canens tempeſtatis deficientis tibi ſignū eſto, Aratus inter ſigna ſerenitatis. Noctua ſignificat pluuiam, ſi cecinerit poſt Solis occaſum, Seruius in illud poetæ 1. Georg. Solis & occaſum

ſeruans

seruans de culmine summo Nequicquam seros exercet noctua cantus.

¶ Contra grandinem, noctua pennis patentibus extensa suffigitur, Palladius. ¶ Ebriosis oua noctuæ per triduum data in uino tædium eius adducunt, Plinius, uide in G.

F.

Damnantur in lege Mosaica (Leuit. 11.) noctis ac tenebrarum amicæ aues, noctua, uespertilio, &c. nam tales mala faciunt. ait enim Christus, omnem qui mala perpetret odisse lucem, Procopius. ¶ Noctuæ caro frigida, sicca & crassa est, Rasis. Carnes pullorum accipitris & noctuæ, sunt saporis boni, quæ corroborant animam, & prosunt melancholicis & mente perturbatis, R. Moses in Aphorismis: si recte translatum est.

G.

Contra pituitam gallinarum prodest cibus aqua perfusus, in qua lauerit noctua, Plin. ¶ Noctuæ sanguinem aliqui orthopnoicis utilem dicunt, quos reprehendit Galenus de medic. simplic. 10.27. ut recitaui in Ciconia G. inter remedia e fimo eius. Cum aduersus spirandi difficultatē multa parabilia pharmaca habeamus, nihil sanguine noctuæ indigebimus: cuius aliqui sanguinem propinant, alij coctam ipsam edi iubent in iure simplici. Sanguinem uero aliqui aquæ instillāt, alij uino miscent. Ego cum à quodam hunc sanguinem mulieri frequenter anhelosæ commendante interrogarem, quamnam spirandi difficultatem hoc remedio curatam sciret, nullam huius affectionis differentiam agnoscebat. & cum mulier eo usa esset, nihil profecit, Idem cap. 3. eiusdem libri. Aetius 1.319. noctuæ sanguinem numerat inter psilothra, quæ palpebris post euulsos pilos adhibentur. ¶ Noctuæ carnes paralyticos curant, ut quidam e Plinio citant. Vide supra in F. ¶ Capitis doloribus remedio est noctuæ cerebrum in cibo sumptum, Plinius. Noctuæ maris cerebrum in collyrio adhibitum, aufert prauitatem uidendi de nocte, (nyctalopiam,) Rasis. Cerebrum eius uel iecur cum oleo infusum auriculæ aut parotidi utile est, Plin. Noctuæ iecur diligenter seruatum atque ex unguento nardino trito auriculis subinde infusum, celeriter parotidum uitiū omne persanat, Marcellus. Ad parotidas conuenit noctuæ cerebellum butyro mixtum adponi. discutit enim fere eas sine dolore & molestia. oportet autem per aquam marinam feruentem, nouis spongijs illic demersis, & linteo uel sabano intorto, utrinque expresis, uaporare eas, atque ita oblinire hoc medicamētum, superque tegere lana sulphurata totam maxillam. Anginis succurritur cerebro noctuæ, Plinius. ¶ Fertur cum decollatur noctua, oculum eius alterum apertum manere, alterum claudi: & si clausus supponatur capiti non dormientis, dormiturum: si uero apertus, uigilaturum, Rasis. ¶ Iecur uel cerebrum noctuæ, auriculis & parotidi prodest. uide in Cerebro. Iecur noctuæ siccum in potu sumptum inducit colicam, & difficultatem solutionis, & frigiditatem stomachi, Rasis Aristotelem citans. ¶ Oua noctuæ diuersæ sunt naturæ. nam ex medullio (medio) primi quod pepererit, si inungatur pars aliqua, eradicantur pili & nō renascuntur. & ex secundo ouo si ponatur in loco nudo pilis, producit pilos, Rasis. Ebriosis oua noctuæ per triduum data in uino, tædium eius adducunt, Plin. Philostratus de uita Apollonij lib. 3. Cum quidam apud Indorum sapientes (inquit) conquereretur, filios quidem sibi nasci, sed cum primum bibere uinū cœpissent, omnes mori: sic respondit Iarchas: Melius cum illis agi quod moriantur. si enim superstites essent, omnes euasuros insanos, quod ex semine (ut apparet) minus calido procreati essent. Vino igitur abstinendum est filijs uestris, ita ut ne cupiditate quidem ipsius moueantur. Si qui igitur posthac filij nascētur, obseruare oportet ubi noctua nidū faciat, & illius oua mediocriter elixata infanti comedenda prębere. si enim illa comederit, (priusquam uinum biberit,) uinum oderit, & modestius deget; quia temperatior fiet naturalis calor. Proditum est si infantes noctuæ oua assumpserint, perpetuo uinū odisse: & id non modo non bibere, sed & temulentos formidare, ut Philostratus auctor est, Gyraldus.

H.

a. Et coeunt (Bacchæ contra Orpheum) ut aues, si quando luce uagantem Noctis auem (noctuam) cernunt, Ouidius XI. Metam. ¶ γλαῦξ nomen, inquit Euphronius, Attici circunflectunt, Dores acuunt, Aristophanis Scholiastes. communiter acuitur, Attice circunflectitur, Varinus & Eustathius. γλαύξ, νυκτοβας, auis nocturna, Hesych. Στείγλος auis quæ & νυκτοβόα dicitur: alij nycticoracem reddunt, Idem. Strix quidem etiam Latinis auis nocturna est. Nyctimene puella in noctuam mutata fertur: & pro noctua usurpatur. uide infra in h. Varia in diuersis dialectis noctuę nomina retuli supra in A.

¶ Epitheta. Noctua lucifuga, Seruius & Author Philomelæ. An mage noctiuolæ tibi traditur alitis usus, Martianus Capella. Noctis auis, & Palladis ales (apud Ouidium 2. Fastorum) apud poetas pro noctua uel tanquam epitheta, uel per antonomasiā usurpantur. Item apud Textorem, Garrula, solicana, noctiuida, improba, fera, prænuncia fati. ¶ Νυκτερίη γλαύξ, Aratus.

¶ γλαύξ inter saltationum genera nominatur apud Athenæum lib. 14. in qua fortassis gestus & circumactus colli noctuæ aliquis imitabatur. nam & ipsa noctua genere quodā saltationis capitur, teste Plinio. ¶ γλαύκειον ὠόν, id est noctuinum (ut Nic. Perottus & Erasmus reddunt) ouum, Suidas. ¶ Glaux, γλαύξ, stirps quædam, Hesychius: quæ à Dioscoride describitur. Eustathius habet γλάξ, quasi γάλαξ. lactis enim copiam facere dicitur. ¶ Auis quæ glaucium dicitur, γλαυκίον, ab oculorum colore glauco, anati similis est, (paulo minor, Athenæus,) Eustathius. ¶ Est & glaucus

piſcis quidam. & glaucus, γλαυκὸς, adiectiuum coloris nomen. Dionyſius Afer beryllum glaucam, ὑγρὰν, id eſt humidam dixit: quòd corpora glauca nimirum humida eſſe uideantur propter perſpicuitatem, (ut laminæ cornu ſcilicet:) quin etiam muris epitheton eſt glaucus, Euſtathius. Byſsi tinctura ut pulchrior reddatur glauca miſcetur crocus, γλαυκὴ κρόκος, ſecundum Empedoclem, Plutarchus in libro De oraculis defectis. In tragœdijs homines calamitoſi, & præcipuè exules, induebantur ἢ λευκὰ δύσπινῆ, ἢ φαιὰ, ἢ μέλανα, ἢ μήλινα, ἢ γλαύκινα, Pollux. ¶ Γλαυκώπης, qui oculos glaucos habet, gen. maſc. unde glaucôpis, γλαυκῶπις, fœmininum. ſic autem Minerua cognominabatur poetis, quòd ôpas, id eſt oculos tum colore glaucos, tum inſuper terribiles haberet: ſic & leones glauci cognominantur, & dracones glaucôpes, Euſtathius. Plura reperies apud Gyraldum Syntagmate XI. de dijs. Hinc & glaucopiũ dicta, quæ ei ſacra erat arx Athenis, Idem. Γλαυκιόων apud Homerum, qui uiſu ardente & ueluti igneo intuetur: à uerbo γλαύσσω, à quo etiam γλαὺξ, Varinus. Γλαυκιᾶν, oculos uertere, & quod in eis glaucum eſt oſtẽdere, (ὑποφαίνειν,) Idem. Γλαυκιῶν τὸ βλέμμα, καὶ θρασὺν ἅμα καὶ γοργὸν προσβλέπων, Heliodorus lib. 7. Ἐγγλαυκῶσαι, ἐμβλέψαι, Heſychius & Varin. Γλαυκίζειν, τὸ ἀμβλυώττειν, hallucinari, cæcutire, Iidem. Ἐπιλλίζειν, oculis conniuere, quod propriè noctuarum eſt, eò quòd die non cernant, Varinus. Aues quæ noctuam ſpecie & natura referunt, γλαυκώδεις Græcè dicuntur, & ſuperiore palpebra conniuent, Vuottonus. ¶ Κίκυμος, λαμπτὴρ, ἢ γλαυκὸς, ὁμοίως καὶ κίκυβος, Heſych. & Varinus. Κικυμώττειν, τυφλώττειν, δυσβλέπειν, Iidem. Κιτύμινα, (malim Κικύμινα, etſi literarum ordo repugnet,) γλαυκά, Heſychius. ¶ Noſtri hominem ſtolidum & improbum plebeio conuicio appellant ein Kutz, id eſt noctuam. Noctuam in magna Italiæ parte uulgò ciuettam uocant, eodemq́ uocabulo hominem nihili & lucifugam. eſt enim noctua auis omnibus auibus contemptui & ridicula, Lil. Greg. Gyraldus.

¶ Icones. Aegyptij hominem qui ad proprium patronum confugiat, nec eius ſubleuetur auxilio, monſtrare cupientes, paſſerem & noctuam pingunt. hic enim dum aucupum uenatione petitur, ad noctuam accurrit, à qua mox opprimitur, Orus. Minerua plerunq́ cum noctua effingebatur. Vide infra in h. Noctua Mineruæ ſacra eſt: quamobrem in eius honorem (Athenienſes) noctuam in numiſmatis effingebãt, Scholiaſtes Ariſtophanis. Et alibi, In nummis tetradrachmis noctuam formabant, & nummos etiam ipſos noctuas nominabant. Vnde Ariſtophanes in Auibus: Γλαῦκες ὑμᾶς οὔποτ' ἐπιλείψουσι Λαυρειωτικαί, Ἀλλ' ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἔν τε τοῖς βαλλαντίοις Ἐννεοττεύσουσι, κἀκλέψουσι μικρὰ κέρματα. hoc eſt, Noctuæ non uos relinquent Laurioticæ, ſed hæ Aedibus aderunt in ipſis, inq́ loculis nidulos Sibi parabunt, nummuloſq́ paruos excudent: Athenienſium ſcilicet auaritiam notans. Et rurſus, Nomiſma tum temporis quatuor drachmas appendẽs, noctua dictum eſt, erat enim eius inſigne noctua & facies Mineruæ, cum priores nummi duas tantum appenderent drachmas, & pro inſigni bouem haberent. Noctuæ Laurioticæ, ſtatêres erant argentei (ἀργυρoστατῆρες,) in Laurio enim (ut Pauſanias meminit) metalla erant argentea, Heſychius. appendebat autem etiam ſtater drachmas quatuor. Diobolis nummis noctuæ ſignum erat Athenis cum Iouis facie. nam tetrobolum duas habuiſſe noctuas compertiſsimum eſt, Cælius ex Polluce. Apud Suidam & Varinum legimus noctuam in Attico nomiſmate aureo impreſſam fuiſſe. Sunt qui tradunt noctuæ imaginem in nummo triobolo, id eſt hemidrachmio fuiſſe, (alij diobolo legunt, ſed tres oboli in dimidia drachma ſunt,) cum Iouis effigie ab altera parte. Noctuæ Laurioticæ: Hoc uelut ænigmate pecuniarum uim ſignificabant. Laurios enim Atticæ regio eſt auri uenis frequens, &c. Eraſmus. L. G. Gyraldus in Aenigmate: Multæ ſub tegulis cubant noctuæ: Athenienſes (inquit) nummum quem tetradrachmon uocabant, noctua & Mineruæ capite ſignare ſolebant, cum antea didrachmos fuiſſet bouis imagine notatus: qua de re in nono Iul. Pollux. Atque hinc illud frequens apud Græcos emanauit, Bos eſt in lingua: quod in eum dicitur qui pecunia corruptus uel ſilet, uel loquitur. A tetradrachmo igitur numo, noctua ſignato, ſerui illius ænigma emanauit, qui cum domini furtũ indicaret: Multæ (inquit) ſub tegulis cubant noctuæ: hoc eſt, pecuniæ ſub tegulis obtectæ ſunt. Hiſtoriam ſcribit Plutarchus in uita Lyſandri.

¶ Propria. Euſtathius meminit Glauci Anthedonij in dæmonem marinum mutati, & Glauci Potniei ab equis diſcerpti, & aliorum eiuſdẽ nominis: & Glauconis ſuffocati in dolio mellis. Glaucus Hippolochi filius memoratur Homero Iliad. 8. Fuit & Glaucus quidam Samius uel Libycus, à quo factum eſt prouerbium Glauci ars. Γλαυκέτης, uiri nomen in Pace Ariſtophanis. De his partim, & alijs eiuſdem nominis plura in Onomaſtico reperies. Glauce nomẽ Nereidis, Euſtathius. ¶ Glaucus nomen fluuij Phâſin ingredientis apud Euſtathium in Dionyſium Afrum. Glaucia, oppidulum Ioniæ, Stephanus.

¶ b. Otus auis ſimilis eſt noctuæ, ſed non nocturna, Athenæus.

¶ c. Aedes emit Aper, ſed quas nec noctua uellet Eſſe ſuas, adeò nigra uetuſq́ caſa eſt, Martialis. Cum Archippe meretrix Sophocli iam ſeni adhæreret, Smicrynes qui illam prius amauerat à quodam interrogatus quid ageret Archippe, reſpõdit: ὥσπερ αἱ γλαῦκες ἐπὶ τάφων κάθηται. id eſt, Tanquam noctuæ ad ſepulchrum ſedet, Athenæus lib. 13. Super hoc extat Emblema Alciati recitatum in Bubone. Cuculus atq́ noctua (Hebraicè pro noctua legitur kippod, quod eſt hericius, ut rectè uertit Hieronymus) pernoctabunt in ſuperliminaribus eius, Sophoniæ 2. ¶ Si homines colant aues, tum uites eorum nullam experientur iniuriam parnopum; Ἀλλὰ γλαυκῶν λόχος αὐτὰς καὶ κερχνῄδων

κορχνιδίων ὑποτρίψει, Aristophanes. ¶ Ἐγὼ δ' ὑπὸ τῶν γλαυκῶν γε τάλαιν' ἀπόλλυμαι ταῖς ἀγρυπνίαισι κακκαβιζουσῶν ἀεί, Idem in Lysistrata.

¶ d. Noctuæ uiuas uolucres etiam eiusdem generis inuadunt atq; interimunt, Plutarchus in uita Romuli.

¶ e. Cõtra formicas, si in horto habent foramẽ, cor noctuæ admoueamus: si foris ueniũt, omne horti spacium cinere aut cretæ candore signemus, Palladius. ¶ Si cor noctuæ magnum ponatur supra sinistram mamillam mulieris dormientis, confitebitur quæ fecerit bona uel mala, Rasis.

¶ h. τὴν γλαῦκα τωθάζουσι τήνδε, ἀντὶ ταύτην, Suidas ex innominato. ¶ Αἴθ' ὄφελον θανεῖν ἢ πανύστατον ὀρχήσασθαι. ἐπειδὴ τὴν γλαῦκα ὅταν λάβωσι τὰ παιδία περιάγουσιν. ἡ δὲ μὴ βλέπουσα δι' ἡμέρας ὥσπερ ὀρχεῖται: ἢ ὅταν πληγῇ τελευτῶσα στρέφεται ὥσπερ ὀρχουμένη. Καλλίμαχος ἐν Ἑκάλῃ λέγει περὶ αὐτῆς, Suidas in Αἴθε.

¶ Leucippe, Aristippe & Alcithoë, sorores dictæ Minyades, mutatæ finguntur, una in cornicem, altera in uespertilionem, tertia in noctuam, Aelianus lib. 3. Variorũ. Vide in Vespertilione h. ¶ Nyctimene postquam cum patre (Nycteo) concubuit, & agnouit facinus, in syluis se abdidit, & lucem refugit, ubi deorum uoluntate cõuersa est in auem quæ tanto scelere omnibus auibus est admirationi, Seruius. Metamorphosin istam describit Ouidius libro 2. Metamor. Vide Nycteus in Onomastico.

¶ Noctua sacra est Mineruæ, quamobrem abundat in Attica, & in honorem deæ noctuam in numis repræsentant, Scholiastes Aristophanis. De numis noctuæ imagine insignibus, leges supra inter Icones. Minerua Græcè Ἀθήνη dicta uidetur παρὰ τὸ ἀθρεῖν, hoc est, à uidendo, ceu quæ præuideat quæ ueluti in tenebris quęcq; futura sunt. sic & γλαυκὸν nomen deriuatur à γλαύσσω, quod est θεωρῶ, uideo, significans id quod subalbum & facile uisu est. Quod si γλαύσσειν & ἀθρεῖν uerba eiusdem significationis sunt, ea etiam quæ ab eis deriuantur nomina cognationem inter se aliquã habebunt. Itaq; uisus glaucus Mineruæ tanquam uisu pollenti conuenit: & ipsa glaux, id est noctua auis ei sacra habetur, non modo quòd noctu uideat, quemadmodum prudentia in rebus obscuris rectè præuidet & consulit: uerum etiam propter similitudinem deriuationis, ut diximus: cum duo illa uerba γλαύσσω & ἀθρῶ, à quibus nomina γλαὺξ & Ἀθήνη deriuantur, synonyma sint: quod & in alijs nonnullis auibus, quæ alijs dijs consecrantur, obseruatum animaduertimus, &c. Eustathius. Palladis ales pro noctua, Ouid. 2. Fastorum. Mineruæ sententiam hominibus crex & noctua denunciant, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab anim. Solebant prisci aues unicuiq; deo sacras in capite eius simulachri collocare. Mineruæ uerò Archegetidis simulachrum noctuam manu tenebat, Scholiastes Aristophanis. Minerua plerunq; cum noctua effingebatur, nunc ad pedes, nunc in capite: sed & cum dracone. Quare cum in exilium iret Demosthenes, dixisse fertur, Mineruam tribus immanibus oblectari feris, noctua, dracone, populo, Lilius Gr. Gyraldus. Minerua habuit in sua ægide pictam ad pectus suum noctuam & gorgonem: hanc, ut metuendam prudentię uim: illam, ut consiliorum profunditatem ostenderet. Nihil enim tam abditum, tam obscurum, quod prudentia non percipiat: quemadmodum noctuæ oculi obscurissima nocte uisu non destituuntur, Io. Tzetzes. Videbatur mihi Minerua ex urbe uenire, & noctua ei insidere, Aristophanes Equitibus. ¶ Noctua auis inuisa fuit Bacchio, utpote cui uitem denegârit, solamq; à suis racemis abegerit, quòd mortalibus uinum criminata sit. Quin & illud proditum est, si infantes noctuæ oua assumpserint, perpetuò uinum odisse, Gyraldus. ¶ Si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis accipitres, noctuas? Arnobius 7. contra gentes.

¶ Auspicia. Oscines aues Appius Claudius esse ait, quæ ore canentes faciant auspicium, ut cornix, noctua, Festus. Oscinum tripudium est quod oris cantu significat quid portendi, cum cecinit cornix, noctua, &c. Idem. Noctua non semper infortunia facit: nanq; uolans insignem de hoste uictoriam quandoq; apportauit, Alexander ab Alexandro. Noctua uolat, γλαὺξ ἵπτατο siue ἵπτατο: prouerbium (apud Zenodotum & Suidam) quod rebus feliciter atq; ex animi sententia succedentibus dici consueuit. Priscis Atheniensibus noctuæ uolatus uictoriæ symbolum existimabatur: propterea quòd auis hæc Mineruæ sacra crederetur, quæ quidem dicta est etiam malè consulta Atheniensium bene fortunare. Non illepide dicetur uolasse noctua, quoties res non uiribus, sed pecuniarum interuentu confecta creditur, quòd Atheniensium nomisma noctuam haberet insculptam. unde & illud, Laureoticæ noctuæ. Plutarchus in uita Periclis tradit illi è superiore nauis tabulato concionanti, noctuam ad dextram aduolasse, ac malo insedisse: quod omen effecit ut omnes irent in illius sententiam, Erasmus. γλαὺξ ἔπτατο, Noctua uolauit. Ante pugnam in Salamine noctuam præteruolantem aiunt uictoriæ omen fecisse, Hesych. Aiunt reuera noctuam uictorię nunciam per exercitum Atheniensium uolasse, cum bellum eis contra barbaros esset, Aristophanis Scholiastes. Ἂν γλαὺξ ἀνακράγῃ, δεδοίκαμεν, Menander. hoc est, Si noctua clamauerit, timemus. Accedenti ad seriam actionem homini occurrentem noctuam inauspicatã significationem dare aiunt. Cui quidẽ rei testimonio fuit Pyrrhus Epirotarũ rex: cum enim in illius Argos proficiscentis hasta quam erectam ferebat, hæc auis sedisset, ei malum auspicium dedit. nam Argos ingressus, ualde ingloria atq; ignobili morte occubuit. Quare mihi Homerus (lib. 10. Iliad.) præclarè intellexisse uidetur, auem hanc mali auspicij esse, cum Diomedi ad castra Troianorum exploranda proficiscenti, Mineruam facit auspicatò mittentem erodium, non noctuam, Aelianus. Diuitibus supremus ho-

Ee

nos, prænuncia fati Noctua præcedit, Architrenius. Nocte (ut uulgus opinatur) mortes hominum prænunciare uidetur uocibus importunis, Author de nat. rerũ. Noctuas in Creta non nasci, & inuectas etiam mori aiunt, quamobrem Euripides inconsiderate fingere uidetur Polyidum (in hac insula glauce, id est noctua conspecta) coniecturam & auspicium sibi concipere de inueniendo etiam Glauco defuncto Minois filio, Aelianus.

¶ PROVERBIA. Aquilam noctuæ comparas, uide in Aquila h. ¶ Noctuas Athenas, γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, (Erasmus non recte, Vlulas Athenas,) subaudiendum portas aut mittis. Coueniet in stultos negociatores, qui merces eò comportant, ubi per se magis abundant: ut si quis in Aegyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuectet. Venustius fiet, si metaphora ad res animi transferatur: ut si quis doceat doctiorem, carmina mittat poetæ, consilium det homini consultissimo. Cicero ad Torquatum, Sed rursus γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, qui hæc ad te. Idem ad fratrem, Et tibi uersus quos rogas, hoc est Athenas noctuam mittam. Aristophanes in Auibus, τί φής, τίς γλαῦκ' Ἀθήναζ' ἤγαγε; id est, Quid ais? quis, oro, uehit Athenas noctuam? Vsurpat idem atque exponit Lucianus in epistola ad Nigrinum. Porrò paroemia inde fluxit, quòd noctua in Attica plurima est, ei regioni quasi peculiaris. Demon quidem apud Aristophanis interpretem existimat, non ob id solum dici, Noctuas Athenas, quòd Athenis noctuarum sit copia, sed quòd in nummis etiam tum aureis tum argenteis Atheniensium noctua insculpi soleat unà cum facie Mineruæ, (sed probabilius uidetur ab auibus tantum illic abundantibus ortum esse adagium,) Erasmus. Conuenit hoc prouerbium in eos qui potentioribus & nullarum rerum indigis aliquid mittunt, Io. Textor. Hesychius exponit, de illis qui aliquid frustra faciant, &c. Varinus ἐπὶ τῶν συμβαλλόντων ἔνθα μὴ χρεία συμβολῆς· ἢ ἐπὶ τῶν θαμιζόντων, ἔνθα πολὺ τούτου πλῆθος. οἱ δὲ παλαιοί φασι καὶ ὅτι τὸ γλαῦκας Ἀθήναζε, ἁρμόττει ἐπὶ τῶν ἄλλοθεν μάτην τὰ πλεονάζοντα ὡς σπάνιά τινα ἐμπορευομένων· ὃ καὶ ἔστιν ὅμοιον τῷ πύξον (Varinus perperam habet πυρὸν) εἰς Κύτωρον ἤγαγες, ἢ ἰχθὺν εἰς Ἑλλήσποντον, Varinus ex Eustathio: apud quem etiam sic effertur, γλαῦξ εἰς Ἀθήνας: ut apud Aristophanis Scholiasten, τίς εἰς Ἀθήνας γλαῦκ' ἐνήνοχεν; ¶ Γλαῦξ ἐν πόλει, Noctua in ciuitate, παροιμία τοῖς ἀληθείαις. ἀνέκειτο γὰρ ὑπὸ Φαίδρου ἐν τῇ ἀκροπόλει, Hesychius. mihi quidẽ sensus obscurus est. ¶ Noctua aliud sonat, aliud cornix, in dissidentes & quibus male inter se conuenit. uide in Cornice D. ¶ Noctua inter cornices, hodie uulgò dicitur, ubi stupidior aliquis in homines petulantes ac dicaces incidit: simile illi apud Græcos, Asinus inter simias, Erasmus. Germanice effertur, **Ein eüle vnder einem hauffen kräben.** Vocabulum autem eule ululæ potius quàm noctuæ conuenit. ¶ Noctuinum ouum, γλαύκειον ᾠόν, refertur à Nicolao Perotto in Copiæ cornu prouerbij loco, nec explicatur tamen. Fortassis antiquitus abstemium & à uino abhorrentem hoc adagio significabant: Philostratus enim oua noctuæ infantibus data uini odiũ in eis excitare scribit. Sunt qui negent noctuinum ouum inueniri. Prouerbium itaque quadrabit uel in hominem nihili, nullius frugis, iuxta fabulamentum Aeliani, (sed ex Aeliano quædam hoc in loco transferens Erasmus, nycteridem imperite noctuam uertit:) uel in rem raram inuentu iuxta horum sententiam, Erasmus. ¶ Noctua uolat: uide supra inter Auspicia. ¶ Noctuæ Laureoticæ, prouerbium iam inter icones explicatum est: & illud, Multæ noctuæ sub tegulis latitant, ibidem. ¶ Noctuæ quid commune cum Minerua? uidetur prouerbialiter dici posse, sicut & illud Mineruæ felem comparas, *nihil enim his animalibus cum Minerua commune præter cæsios oculos.*

¶ Emblema Alciati, Senex puellam amans inscriptum:

Noctua ut in tumulis, super utque cadauera bubo, Talis apud Sophoclem nostra puella (Archippe) sedet. Integrum in Bubone scripsimus. uide etiam supra in H. C.

¶ Eiusdem aliud sub lemmate, Prudens magis quàm loquax:

Noctua Cecropijs insignia præstat Athenis, Inter aues sani noctua consilij.
Armiferæ merito obsequijs sacrata Mineruæ est, Garrula quo cornix cesserat ante loco.

¶ CHARADRIVS uidetur species noctuæ, Niphus. sed noctuæ nomen nimium extendere uidetur. non enim omnem nocturnam auem recte noctuam appellabimus.

¶ ASIO noctuarum genus est maximum, quibus pluma aurium modo emicat, Plin. Græci quandoque scôpas uocant, aliquando nycticoracas, id est ululas: & quandoque otos quasi auritas, Hermolaus. Vide supra in Elemento A.

¶ Apud Nigritas reperiunt uespertiliones & noctuę magnitudinis triũ palmorũ, Cadamustus.

DE NYCTICORACE.

NYCTICORAX genus auis solitariæ, Varinus. Νυκτὶ πετόμενος, ὁ νυκτικόραξ, Idem & Hesychius. Obscurus quidam inepte nocticoracem scribit, & bubonem interpretatur. Eucherius, Isidorus, & Ambrosius noctuam & nycticoracem pro una aue accipiunt. uide in Noctua A. Nycticoracem multi bubonem esse contendunt. sunt etiam qui asserunt esse orientalem auem, quæ nocturnus coruus appelletur, Eucherius. Aduduc est nycticorax, & secundum alios est auis quæ dicitur bubo, Vetus glossographus Auicennæ. uide in Bubone A. Γλαῦκες, id est noctuæ & nycticoraces, nominantur ab Aristotele de hist. anim. 9.34. ubi Albertus, Auis autem quæ hein uocatur, & ea quæ glaux, sunt genera bubonum, & aliæ quædam genera sunt noctuarum.

ctuarum. Et alibi (in librum 8. cap. 3. hist. anim.) coruum nocturnum Græcè ait kanen uocari. quæ uox forte Arabica aut Persica est, & ab Auicenna usurpata. nihil minus enim quàm Græca est. Nycticorax dicitur etiam cicuma. Sunt qui otum dicant nycticoraca, Hieronymus noctuam, Cælius. Theodorus apud Aristotelē in oti auis descriptione pro nycticorace uertit ululam, quod non probo. alibi uerò ęgoliòn ululam interpretatur, nycticoracem cicumam. Festo cicuma est auis noctua. nisi fortè legendum est nocturna. Græci etiam noctuam cicymida nominant, per onomatopœiam ut uidetur. Vide in Cymindide inter accipitres. Chaldæus Psalmo 102. pro Hebraico nomine kos, uertit kiphupha, קיפופא, (noctuam quidam interpretantur:) quod ad cicumam Latinum accedit: & ad cucupha Aegyptiacum, quod est upupa: nam & kos upupam aliqui reddunt. Asiones noctuarum genus maximum Græci scôpas uocant, aliquando nycticóracas, id est ululas: & quandoque otos quasi auritas, quoniam plumeas eminentes habent aures, ut inquit Plinius, Hermolaus. Scoppa nycticoracem Italicè barbaiane interpretatur: quæ uox ulularū generis auem significat, ein Schleiereül. Audio & nitoran esse Italicum nomen auis nocturnæ, peregrinæ, & similis ciæ ab Italis dictæ. uidetur sanè nitoran nomen à Græco nycticorax factum. Georgius Agricola Germanicè Nachtrabe, id est coruum nocturnum: cuius iconem hîc posuimus. Στρίγλος auis quæ & νυκτοβόας dicitur: alij nycticoracem reddunt, Hesych. Strix quidem etiam Latinis auis nocturna est. γλαὺξ, νυκτοβόας est, auis nocturna, Idem. Sunt qui nycticoracem uelint esse uespertilionem, Niphus. ¶ Ego noctuam, bubonem, ululam, & uespertilionem, quatuor diuersa auium genera esse sentio: & quintum ab eis diuersum nycticoracem. ¶ Hebraica nomina kos & tachmas aliqui nycticoracem transferunt: de priore uide in Bubone A. de altera in Noctua. Schalak, Deuteron. 14. in translatione Græca & communi Latina nycticorax uertitur: uide in Mergo in genere. Septuaginta Regum 1. 26. kore uocem Hebraicam faciunt nycticoracem, alibi perdicem, uide in Perdice A.

B.

Cicuma auis est nocturna, unguibus aduncis, carniuora, Aristot. Ad imum intestinum appendices paucas habet, Idem. uulgati quidem codices Latini corruptè ciconiam habent pro cicuma. Nycticorax hoc est coruus nocturnus niger est, ut alterius generis coruus, sed eo plerunque minor, Ge. Agricola. Nigræ uarietatis est, minor quàm noctua, Albertus. Magnitudine turturis Al-

berto, colore niger, Niphus. Caput habet ingens, nec ut aues cæteræ formatũ, roſtrum aduncum ut niſus, ungues hamatos & aſperos, Author de nat. rerum, à noctua hanc auem non diſtinguens.

C.

Nycticorax eſt auis loca deſerta amans & ruinoſa, & fugiens habitata, Suidas & Varinus. In domicilijs & parietibus, præcipuè rimoſis quæ ſine tecto ſunt, libenter habitat, & pullos ſuos fouet, humanis uocibus delectatur, mures & omne genus eorum perſequitur, Author de nat. rerũ, hanc auem cum noctua confundens. Auis eſt uigil, teter coruus noctis, habitans in ruinis, ubi parietes ſtant ſine fundamento: unde ſcriptum eſt, Factus ſum ſicut nycticorax in domicilio, Author gloſſæ in Pſalterium. Noctuæ & nycticoraces, (apud Athenæũ mutila eſt lectio, córaces) & reliqua quæ interdiu nequeunt cernere, noctu uenando cibum ſibi acquirunt. Verum nõ tota nocte id faciunt, ſed ueſpertino & matutino. Venãtur aũt mures, lacertos, uerticillos & eiuſmodi beſtiolas, Ariſtot. ¶ Nycticoracis uox eſt eho, (aliâs choho,) & quum uocat (uolat, legit Niphus) reuoluit ſe conuertendo in aere, conſuetudo ei & uenatio eadem quæ noctuæ, & eſt ſimiliter lucifuga. Pedes ei debiles ſunt, ut omnibus ferè nocturnis auibus, uolatus autem uelociſsimus. Rarò uidetur, & plerunq; circa ædificia diruta ac templa apparet, augurijs infauſta auis, bis uiſa nobis, Albertus. Niphus ſibi nunquam uiſam ait. Nycticorax mortem ſignificat. quemadmodum enim hic derepente pullos noctu, ſic & mors homines nec opinatò inuadit atq; opprimit, Orus.

E.

Otus auis laudata & ſaltans capitur, uelut nycticorax, Aelius Dionyſius apud Euſtathium.

G.

Albugines oculorum tinges illito nycticoracis ouo, Archigenes apud Galenum de compoſ. ſec. locos. & Galenus Euporiſton 1.43.

¶ h. Extat facetum Lucillij diſtichon in citharœdum infœlicem huiuſmodi: Νυκτικόραξ ᾄδει θανατηφόρον, ἀλλ᾽ ὅταν ᾄσῃ Δημόφιλος, θνήσκει καὐτὸς ὁ νυκτικόραξ.

¶ TVRNERVS in literis ad me miſsis caprimulgum auem ſe uidiſſe ſcribit prope Bonnam, (Germaniæ ciuitatem ad ripam Rheni, ſupra Coloniam,) ubi à uulgò appelletur Naghtrauen, id eſt coruus nocturnus. Nos in præcedente pagina effigiem adiecimus auis quæ circa Argentoratum, ut audio Nachtram, alibi Nachtrab nominatur. quæ tamen neq; caprimulgus, neq; nycticorax mihi uidetur, cum iuxta aquas & inter arundines eam uerſari audiam, ubi nocte clamet uoce abſona & tanquam uomiturientis. Nidificat in altis arboribus, oua terna aut quaterna parit. piſcibus ueſcitur.

DE AVIBVS, QVARVM NOMINA O. LITERA INITIALI SCRIBVNTVR.

OCEN aliqui legunt apud Plinium, ubi ita ſcribunt: Qui negant uolucrem ullam ſine pedibus eſſe, confirmant & apodas habere, & ocen (Hermolaus non ocen ſed nycterin legit) & drepanin in eis quæ rariſsimè apparent. Sed cum locus translatus ſit ex Ariſtotelis hiſtoria animalium 1.1. ubi oce prorſus (ut nec uſquam alibi apud ullos authores) nõ nominatur, ſed nycteris tantum, nos cum Hermolao omnino nycterin, id eſt ueſpertilionem, legemus: aut potius nycterida uel nycteridem.

DE OENANTHE.

DE Oenanthe aue, quæ Ariſtoteli ſtatos latebræ dies habet, exoriente Sirio occultata, ab occaſu eiuſdem prodiens, Gaza uitifloram uertit: ſcripſimus nonnihil ſupra in Capite de Columbis feris, è quarum numero eſt auis etiam quæ œnàs appellatur. Nulla auis in Creta magis abundat, quàm cui Gallicum nomen eſt piuoine, quæ per humilia fruteta uolat. Ea quoniam parua auis eſt, capite, cauda & parte corporis nigra, multis uulgò aſprocolos nominatur, quaſi albicilla à podice albo, contraria ſignificatione. (nam alia quædam auis propriè albicilla (cul blanc, Gallicè) uocatur, œnanthe Græcorum, Latinè uitifloram dixeris.) Sunt qui piuoinam noſtram congruentius melanocephalon, hoc eſt atricapillã nominent, ut ueteres Greci melãcoryphon. eſt autem auis eadem ſycalis, Gallis papafiga uel becafiga, Latinis ficedula, Bellonius in Singularibus obſeruationibus. ¶ Italis circa Ferrariam auis quædã chullo (culo) bianco appellatur uulgò, quę uermibus, muſcis et alijs inſectis ueſcitur, ut audio: & degit in agris proſciſsis.

¶ Circa Argentinam auiculã quandam ficedulæ magnitudine, ut pictura oſtendit, uulgò Bürſtner appellant, quam uuis pingueſcere audio. color ei fuſcus,

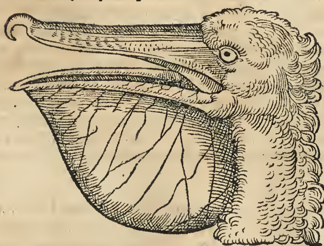
fuſcus, pars ſupina alba, maculis aliquot aſperſa cinereis. partem etiam ſub cauda albere puto. longiores alarum pennæ nigricant. roſtrum longiuſculum modicè inflectitur. Sed cum de occultatione eius nihil cognorim, œnanthen eſſe non aſſero. Speciem eius in præcedente pagina adiecimus.

DE ONOCROTALO.

Icon hæc onocrotali eſt, capti in Heluetia in lacu prope Tugium, quem ipſi inſpeximus.

Onocrotali caput, à pictore quodam olim nobis communicatum.

A.

Onocrotali figura ex tabula Septentrionali Olai Magni.

HANC auem à Latinis truonem appellari Verrius Flaccus ſcripſit; unde Cæcilius Comicus (ut citat Feſtus) irridens quendam ob naſi magnitudinem dixerit: Proh dij immortales, unde hic prorepſit truo? Kaath Hebraicam uocē, קאת, interpretantur alij cuculum, alij onocrotalum, pelecanum, mergulum, upupam; ut diximus ſupra in hiſtoria Mergi in

genere. Esaiæ 34. numeratur inter aues solitudinis, ubi onocrotalum Hieronymus uertit, Septuaginta simpliciter ὄρνεα, id est aues. Leuitici XI. Septuaginta primum, deinceps reliqui interpretes Græci & Latini, onocrotalum transtulerunt: & Deuteron. XIIII. Dum pisces uenatur ingluuie repleta aqua per oris spiramenta illam reuomit, atq; ita præda uescitur. ab hoc aquæ uomitu kaath Hebræis dicta existimari potest. nam uerbum kaah uomere significat. In medio Assur cuculus (kaath, Hieronymus onocrotalum uertit,) atq; noctua (kippod, id est hericius) pernoctabunt, Sophoniæ 2. Similis factus sum pelicano (kaath) deserti, Psalmo 102. Kaath in Thalmud (teste R. Dauid Kimhi) auis esse dicitur solitaria, in locis maritimis degens, quæ alio nomine kik, קיק, appelletur. Iudæi uulgò kra, id est cornicem interpretantur, Paulus Fagius. Sunt qui chasida etiam Hebraicum auis nomen onocrotalum uertant. uide in Ciconia. ¶ Græcè onocrotalus, ὀνοκρόταλος, appellatur propter absonam uocem, qua rudentem asinum refert: quod nomẽ etiam hodie Græcia seruat. Italicè grotto, & agrotto secundum Matthæolũ Senensem, uel grotto molinaro, uel grotto marino: aliqui ocello d' el ducha, id est auem ducis. Albertus aliquoties hanc auẽ uulgò uolinare dici scribit, nec addit qua lingua. ego nomen Italicæ linguæ molinaro corruptum puto. sic quidem Itali hodie molitorem uocant, cui quid cum hac aue conueniat nescio. Nomen grotto ab onocrotalo corruptum uidetur. ¶ Hispanicè croto. ¶ Gallicè uel Sabaudicè potius circa Lausannam gouttreuse, quasi gutturosa, ab ingluuie quæ strumæ instar propendet. ¶ Germanicè Schneegans, ut Ge. Agricolę placet: nos anseri fero hoc nomẽ tribuimus. Aliqui, ut audio, Meergans, id est anserem marinum appellant. ferè enim peregrina à mediterraneis marina uocantur. & quanquam in dulcibus etiã aquis reperiatur onocrotalus, magis tamen frequentat marinas. Machliniæ in Germania inferiore, ubi publicè iam supra quinquaginta annos onocrotalus alitur, ficto nomine uulgò nominatur Vogelheine. In Austria, ut audio, ein Onuogel, quasi dicas auem absurdam & à communi auium natura multum diuersam, ut hominem absurdum uocamus ein Vnmensch. Possent etiam fingi nomina, Eselschryer, à uoce asinina: Kropffuogel, ab ingluuie prominente. ¶ Turcicè sackagusch.

¶ Bellonius onocrotali nomine se intelligere scribit nõ boues tauros, id est ardeas stellares: neque aues Gallicè dictas pales, (plateas interpretor:) sed quas Aristoteles pelecanos nominet. Gaza quidem ubicunq; Aristoteles pelecãnas nominat, Plinium imitatus, plateas uertit. Ego quoq; plateas à pelecanis non distinxerim. onocrotalum uerò genus diuersum iudico, licet recentiores quidam confundant, & ex antiquioribus etiam Oppianus. Vide infra quoq; in Pelecano A. Amicus quidam iam senex mihi narrauit, adolescentem se Romæ uidisse onocrotalum à nostro diuersum, rostro anterius lato cochlearij æmulo, sed cauo instar conchæ alicuius, dependente ab eo utre non nudo, sed plumis tecto: multò minorem cygno, paulò maiorem ansere, colore albo & nigro uel fusco distinctum. Quòd si is rectè meminit, hæc onocrotali species propter rostri formam pelecano uel plateæ congener fuerit.

¶ Onocrotalos uocant aues rostro longo, quorum duo sunt genera, Isidorus. Albertus genus unum aquaticum, alterum syluestre facit. ¶ Osina est auis alba, cygno maior uel æqualis, quam nostri quidam uolinarum uocant, Albertus. Matthæolus Senensis non osina, sed ossifraga apud Albertum legit, describens hanc auem in suis in Dioscoridem commentarijs, onocrotalum interim esse nesciens. Sed author etiam de nat. rerum osyna habet, adiuncta descriptione quæ omnino onocrotali est.

¶ In prouincia Manzi uel India superiore, pręcipua ciuitas est Censcalan. in hac anseres habentur pulchri, duplo maiores nostris, toti albi, cum osse supra caput unius breui (sic habet codex manuscriptus) quantitate, colore sanguineo. Sub gula pellis per semissem pendet. pinguissimi sunt, Odoricus de foro Iulij. Apparet sanè hanc auem uel onocrotalum ipsum esse, uel alterum eius genus. Sed & Celam auem Æliano memoratam, cui nomen à cela, id est struma uel utre à gutture prominente, onocrotalum Indicum dixerim. Lege supra in Elemento C. Magnales quoq; Orientis, ut scribit Albertus, maximæ, pedibus magnis (aliàs nigris) & rostro, hominibus innoxiæ, piscibus in fluminibus & stagnis insidiantes: nisi onocrotali fuerint, ut sanè uidentur, quò referã nescio. ¶ Onocrotalum eandem auem cum botauro, quæ ardea stellaris est, arbitrãtium, crassior est error, quàm qui pluribus refelli debeat. nihil enim his auibus præter soni absurditatem, quo hæc mugit, illa rudit, commune.

B.

Onocrotalos Gallia septentrionalis proxima Oceano mittit, Plinius. Circa Lausannã Sabaudiæ, (in lacu Lemano nimirum,) semel tantum anno apparere audio, & peregrinum esse. Martialis Rauennatem onocrotalum cognominat, à ciuitate Italiæ circa quam conspicitur, (in paludibus scilicet,) quanquam Bellonius Galliæ & Italiæ incognitum esse scribit, nisi quòd interdum in lacu Mantuæ uideatur. Reperitur & in Benaco lacu interdum. Sed Matthæolus Senensis, In Hetruriæ maritimis (inquit) uulgaris est omnibus, præsertim his qui circa Argentarium promontorium habitant. nam circa Herculis portum & Vrbecelli stagnum, frequens reperitur, incolæ agrotto nominant. In Heluetia rarissimus est. ego semel tantum captum memini circa finem Februarij, in lacu prope Tugium, omnibus ignotum & facie & nomine. Circa Strymonem fluuium abundat, Bellonius.

Bellonius. Circa Gazaram Aegypti ciuitatem uidimus greges onocrotalorum uersus mare uolantes, Idem. In flumine Physon inuenimus aues albas, magnis rostris, ut sunt aues Pattauiæ insulæ Danubij, quæ rostra in usu sunt ad aquam è nauibus proijciendã, Innominatus qui Italicè scripsit de Terra sancta. Circa Fortem insulam in Nouo orbe conspectus est onocrotalus ingens, Petrus Martyr. Author de nat. rerum auem esse scribit quæ loca ad Orientem incolat. In Holelà lacu Finlandiæ, quæ pars est Scandinauiæ regionis uel insulæ ad Septentrionẽ remotissimæ, (item in lacu albo Biarmiæ regionis in eodem tractu) auis reperitur (inquit Olaus Magnus) magnitudine anseris, saccum sub rostro habens, in quo partem cibi recondit, & magnum clamorem ædit, instar botauri auis. Nos figuram ex tabula Olai depictam supra posuimus. adscribitur autem in tabula illius uox Surpesi, quasi nomen illarum auium eo in loco.

¶ Plinius onocrotalum oloris similitudinem habere scribit: nec distare (inquit) æstimaretur omnino, nisi faucibus inesset alterius uteri genus: nõ solum colore specieq; corporis similem, sed etiam magnitudine parem innuens. Recentiorum aliqui cygno æqualem, uel etiam maiorem esse scripserunt: Ant. Nebrissensis duplo maiorem; Petrus Martyr uulture maiorẽ. Olaus Magnus anseri comparat. ¶ Auis quędam alba est cygno maior, cuius extensio alarum excedit quantitatem extensionis brachiorum hominis in utraq; parte, Albertus. ¶ Duos onocrotalos mihi uidere contigit: alterum cominus in foro Bononiensi, (croton uocabãt) ad uulgi spectaculum publicè expositum: alterum eminus ad Anæ fluminis ripam, ad cuius uolantis monstrosam magnitudinem uisendam, multi mortales concurrerunt. æquiparabat sanè mole sua agnum anniculũ, Ant. Nebrissensis. ¶ Onocrotali nihil ab oloribus distare existimarentur, nisi faucibus ipsis inesset alterius uteri genus, miræ capacitatis, Plin. Cygnis aliquo modo persimilis est. Plinius quidem quid per uterum hîc intelligat satis liquet. nec tamen per (hoc) nomen (propriè) significatur quod ipse uult, hoc est ingluuies, quæ à Græcis πρόλοβος dicitur. hæc in onocrotalo mirum in modum est ampla, quippe quę amphoræ mensuram aut non multò minus capiat: de qua Martialis lib. 11. Turpe Rauennatis guttur onocrotali. nam turpe guttur, pro magna ingluuie posuit, Ant. Nebrissensis. Vteri qui huius auis faucibus hæret, tanta est capacitas, ut ipsi uiderimus ingentis staturæ hominem ocreatum pedem usq; ad genu in fauces immittentem, eximentemq; sine læsione, Perottus. Vidi & ego qui bombarda occisæ huius auis siue gulam siue ingluuiem appelles, capiti suo instar cuculli imponeret, reliquo corpore à tergo pendente. Rostrum hæc auis magnũ habet, prælongum, & ualidum: & à gutture usq; ad pectus instar sacculi (magni sacci, ante guttur & pectus, ex rostri inferiori parte ante pectus pendens) receptaculum longum & amplum, rubicundum, foras prominens, radici linguæ eius annexum. In hoc cibus receptus primum emollitur: & inde ad stomachum digerendus transmittitur. alia cibi receptacula non habet, & ideo aquis uiuere dicitur, Albertus & partim Author de nat. rerum. Quidam in onocrotalo uiuo ingluuiem illam latere mihi retulit, præterquam cum cibum cepit aut capere parat: ego mortuum tantum uidi. Rursum alius in Italia onocrotali hanc partem albam, non rubicundam uidisse se narrauit: & fit nimirum ut per ætatem mutetur. ¶ Albertus onocrotali genera duo faciens aquaticum & syluestre, utrunq; solum inter aues splene carere scribit. ¶ In Rhodo uidimus onocrotalum cicurem, per ciuitatem circumeuntem: paulò minorem cygno, multò maiorem ansere, undiquaq; album: cruribus cygno similem, ut etiam pedibus, sed colore cinereo, dura pelle intectis. Rostrum ei largum & instar canalis est, acutum & recuruum in fine. plumas à uertice retro tendit, ut uanellus suam cristam, Bellonius.

¶ Onocrotalus Machliniensis, quæ **Vogelhain** à Brabantis uocatur, quinquaginta annis, ut ipsi ferunt, Machliniæ uixit, cygno maior est. pennę foris albicant, in fundo uerò rubrum quiddam ostendunt. collum duas spithamas longum est, aut paulò longius. rostrum, quod rubrum habet, dodrantali longitudine est & quatuor uncias longius, & in fine hami propemodum more incuruum, & uersus finem latius latiusq; proturbinatur. crura anserinis similia, breuia, nimirum pro magnitudine tanti corporis: in pectore magnum habet ueluti sacculum protuberantem. Alis est longissimis, & ipsis in summa extremitate nigris, Guil. Turnerus in epistola ad me. De eadem aue Io. Culmannus Goppingensis, uir eruditus & mihi amicissimus, in hęc uerba ad me scripsit, icone etiã missa: Auis quam Mechliniæ mihi conspectã **Vogelhain** appellant, cygno uel anseri simillima est, sed magnitudine superat, colore albo omnino, præter pẽnas quas in alis subtus gerit, nisi quòd præ senectute iam rubescere paulatim incipit. rostrum habet oblongum & latum aliquatenus. sub rostro strumam amplam quæ interdum inflatur. De ea dicunt huius regionis homines fide digni, octogenariam esse, & Cæsaris Maximiliani castra aliquot annis præcessisse, & quasi castris locum signauisse. idem etiam temporibus Philippi huius imperatoris parentis factum autumant. Postea in aula reginæ aliquandiu dum per ætatem uolare potuit, semper ex præparatu aulicorum profectionem adornari cognouisse dicitur. Itaq; quandiu per ætatem licuit, reginam quasi auis cicurata sequuta esse fertur. nunc quod ego uidi impensis regijs à quadam uetula illic alitur, quatuor nummis quos stipheros uocant in singulos dies ei decretis. pascitur nunc piscibus, & cibis liquidioribus ut pane ex iure, &c. Et rursus, Hæc auis ab anu quã dixi, eiusq; patre, annis quinquaginta sex nutrita est. De ætate ipsius & unde aduenerit non cõstat. Alarum extensarum spatium quatuor ulnas Brabanticas æquat, hoc est quinq; Helueticas ferè. Ante uiginti annos tam sublimi in aerem uolatu quan-

doque euehebatur, ut hirundine nihilo maior appareret. Ab eo tempore non nisi raro ex ædibus ubi asseruatur in aulam Cæsaris, quæ fere contigua est, uolauit. Iam rostrum & pedes colore cœruleo & quasi subflauo uidentur, cum olim ruberent, propter senectutem. Piscibus tantum uiuis alitur, parcius nunc quàm olim, Hæc ille.

¶ Cæterum onocrotalus quem ipse captum uidi circa finē Februarij, in lacu ad Tugium, duobus Tiguro miliaribus nostris distāte, cuius integri iconē dedimus, talis erat. Rostrum ad oculos usq; duos dodrātes longum, circiter tres digitos latum. Rostro diuaricato ab una extremitate ad alteram duo pedes spatij intererant. Margines rostri utrinq; admodum acuti. Longitudo ab initio rostri ad pedes ultimos extensæ auis, hominis proceritatem æquabat. Latitudo inter extrema alarum circiter decem pedes. Color crurum & pedum fuscus ut in cygnis. Totus erat albus, præter maiores alarum pennas fuscas. Pondus totius auis libræ duodecim unciarum, uigintiquatuor. Magnitudo & latitudo supra cygnum. Ingluuies rubicunda ad croceum inclinans, dodrantis longitudine à posteriore rostri parte rectà deorsum: tam ampla ut brachium cum pugno facillimè procul inseretur. Lingua nulla. Arteria aspera in ingluuiē ad sex digitos pertingebat. Ingluuies ipsa toti rostro adhæret, angustior ad extremum rostrū, & paulatim profundior ad trianguli ferè figuram. Plumis munitur densissimis, ut omnes ferè aquaticæ aues. Lien exiguus & subrotundus erat, quanquam huic aui lienem Albertus neget. iecur magnum, ut etiam cor. uentriculus angustus & oblongus, in quo succus quidam uiridis continebatur & uermiculi quidam. Vesicam quoq; nescio qua corporis parte (alius enim qui exenterauerat uiscera ad nos misit. puto autem circa uentriculi principium sitam fuisse, collum uersus) continebat, tenui membrana constantem, cylindri forma, diametro ambitus palmari: nescio in quem usum, nisi fortè ut commodius natet ac minori labore.

¶ Bononiæ uisus est mihi onocrotalus (uerba sunt ex epistola Angli cuiusdam amici ad me) plumis cinereis tectus, cygno maior, palmipes, capite mergi, rostro quatuor palmos ferè longo, & in fine adunco, collo deplumi, amplissimo, ut anatem deuorare posset. Captam aiebāt in lacu Benaco.

C.

Onocrotalus auis est aquatica, Albertus. palmipes enim est & aqua ut anser utitur. Fluuios ac piscinas inhabitat, Author de nat. rerum. Pascitur tum in salsa tum in dulci aqua, Bellonius. In Aegypto uidimus uolantes onocrotalos, qui à septentrione uersus meridiem tendebāt: ab ijs autem locis hyeme reuertuntur, (ad mare scilicet,) Bellonius. Ciconiæ quæ æstatē in Europa transigunt, circa Antiochiam parte hyemis degunt, sicut etiam in Aegypto, item onocrotali, Idem. ¶ Onocrotalus auis est rapax, longo rostro, quod in aquam uel terræ lutum ponit & infigit: & quasi cornu sonans horribilem uocem emittit, Albertus. instar rugitus, Author de nat. rerum. instar botauri uel ardeæ stellaris, Olaus Magnus. Onocrotalus dicitur quòd collum aqua mergēs, spiransq;, ueluti ruditum asini ædat, Perottus. ¶ Nunquam hæ aues nisi in aqua diffusiori & piscibus abundanti habitant. paruam enim aquam citissimè, etsi piscibus copiosam, ingluuie sua euacuant, Author de nat. rerum & Albertus. Omnia inexplebile animal in genus illud uteri, quod faucibus inest, congerit, mira ut sit capacitas. mox perfecta rapina (postquam omnia ingurgitauit) sensim in os reddita in ueram (aliàs, inferam in) aluum ruminantis modo refert, Plin. Ingluuiem aqua explet, atq; ore aperto piscibus se obiectat. quos cum sentit deprehensos intra ingluuiem, aquā per oris spiramenta euomit, atq; ita præda uescitur. Ab hoc aquæ uomitu, ego suspicor ab Hebræis auem cognominatam, caath, quod uomitum interpretantur, Antonius Nebrissensis. Cicuri si quis piscem libralem aut maiorem (audio enim eos pisces uel trilibres deuorare) in os imponat, ita inuertūt ut rostro præmisso deglutiant. Pisces intra ingluuiem colligit, donec paulatim glutiendo digerat, Albert. In faucibus folliculum (utrem quendam) habet, in quo primum cibum concipit, & post horam in uentrem suum mittit ac digerit, Author de nat. rerum. Amplam piscium copiam in utre faucium reponit, ut scilicet in tanta mole diffusa natura non egeat, paulatimq; digestis in uentre cibis inueniat paratum quod præbeat, Idem. Solis uictitat piscibus, & bis tantum anno bibit, Turnerus. Eum qui Mechliniæ cicur alitur, liquidiore etiam cibo, ut pane è iure, uesci diximus. Cibus ingluuie receptus primum emollitur: & inde ad stomachum digerendus transmittitur. alia cibi receptacula nō habet, & ideo aquis uiuere dicitur, Albertus. Pisces, præsertim anguillas, auidissimè uorat botaurus auis, Turnerus. idem amicus quidam de onocrotalo ad me scripsit. ego onocrotalum quidem hoc facere non dubito: de botauro dubitari potest, præsertim cum multi etiā non indocti cum onocrotalo eum confundant. Onocrotalus conchas deuorat, quas calore interno apertas reuomit, & carnem ab ostreis seligit, Bellonius. Veteres de pelecano tantum hoc scribunt: quem Bellonius eundem onocrotalo facit. ego distinguo quidem, sed fieri posse conijcio ut auis utraq; hoc faciat. Nam & Oppianus pelecino (sic uocat, non pelecanum) hoc adscribit. constat autem ex uerbis ipsius pelecinum ab eo pro onocrotalo sumi. Pelecini (inquit) non minus quàm lari uoraces, nō toto tamen corpore merguntur. sed ut solent qui se in caput præcipites uoluunt, colla, quibus ulnæ (ὀργυιᾶς) proceritas est, subinde demittunt, dorsis interim supra mare prominentibus. piscem obuium quenque amplissimis faucibus exceptum deuorant. Sinus (κόλπος) quidam ante pectus dependet, in quem cibum omnem tuburcinantes aliquantisper recondunt, & ne testa quidem intectis abstinent, (ὅτι τέκνων, fortè πελλίνων, ὅτι σκληρῶν μυῶν ἀπεχόμενοι;) sed unà cum testis primū quod se obtulerit deglutiunt:

riunt: deinde mortua in os reuocant, & reiectis testis pulpam uorant. Nam quæ dum uiuerent occlusæ erant conchæ, uita spoliatæ aperiuntur ac dehiscunt. ¶ Cum uolat, sonum alarum ictu ciet instar cygni, Bellonius.

D.

Auis est alacris & animosa, capite recto & sublimi, Bellonius. Facile cicuratur, ut in B. diximus.

E.

Pelle gutturis onocrotali, quæ longè amplissima est, (fortè dimidiæ ulnæ amplitudine,) fenestræ alicubi (in Italia, ut audio) integuntur, transparet enim tanquam membrana. Eiusdem detracta pellis cum plumis, substernitur puerorum lectis, non læditur enim urina. aliqui eandem uestibus subdi & assui curant. ¶ Multi piscatores Nili in nauiculis suis non aliud aquã exhauriendi instrumentum habent, quàm onocrotali ingluuiem rostro suo tanquam ansæ hærentem, ea figura quæ reticulum quo in pilę ludo utuntur refert. nam si rostra posteriore sui parte quæ uersus caput est ligantur, circulum ingluuies repræsentat. humiditate quidem non uitiatur, & longo tempore durat.

F.

Onocrotalus assus in cibo mihi gustanti grauis & ferini odoris, nec grati saporis uisus est, etsi prius in aqua & uino pariter mixtis elixus fuerat, coniicio autem annosum fuisse.

H.

a. Prò dij immortales unde hic processit truo? Cæcilius irridens magnitudinem nasi, Perottus. Trua nomen est uasis, quod à transuolando aliqui dictum putant, quòd transuolet ex ea aqua, unde & truo auis dicta est, ob colli magnitudinem, quòd per id aqua transuolet, Perottus. ¶ Rauennatem onocrotalum Martialis dixit. licebit & turpem, rudentem, pisciuorum, uoracem, & longæuum cognominare.

¶ c. Nostri sæculi quidam monachos imperitos non ineptè phalacrocoraces & onocrotalos nominauit.

¶ h. Gurgulione gruis tumida uir pingitur aluo, Qui larum, aut manibus gestet onocrotalum, Alciatus in Emblemate Gula inscripto.

¶ Eiusdem aliud in garrulum & gulosum:

Voce boat torua, prælargo est gutture, rostrum Instar habet nasi multiforisq; tubæ,
Deformem rabulam, addictum uentriq; gulæq; Signabit, uolucer cum truo pictus erit.

OPHIOMACHVS auis est dimicãs in serpentes, unde accepit nomẽ, Io. Rauisius. ego ophiómachum, uel ophiomáchen locustarum generis tantum esse inuenio, absq; pennis. Paulus Venetus scribit aues epimachos dictas pulcherrimas in prouincia Abasiæ inueniri.

OPHIVRVS, ὀφίουρος, auis quædam in Aethiopia, Hesychius & Varinus. apparet autem nomen illi à cauda serpentina inditum, qualis nimirum basilisco, quem uulgus appellat, tribuitur.

OPILO, genus auis, Festus.

ORCHILVS oua noctuę exedit, Aristoteles. Καὶ ὀρχίλος, ἢ καὶ ἐριθεὺς Δύωσιν ὑπὸ κοίλας ὀχεάς, Aratus inter signa tempestatis, hoc est, Orchilus & eritheus cum caua terrę foramina subeunt. Scholiastes nihil quàm auium genera esse dicit. Auienus quoq; interpres Latinus nomina Græca reliquit, his uersibus: Orchilos infestus si floricomis hymenæis Ima petit terræ, si deniq; paruus eritheus. Coniicio autem non alia ratione hymenæis infestam hanc auiculam eum dixisse, quàm quia tempestatem indicat: cum nuptiæ sereno tranquilloq; cœlo gaudeant. Ego orchilum non aliam quàm trochilum auem esse puto. cum utranq; paruam auiculam esse & foramina subire legamus: utranq; noctuæ inimicam. facile aũt uulgus uel negligentia, uel ioco (ad ὄρχεις, id est testes, alludens) trochili nomen in orchilũ mutauit. Alius est trochilus auis quæ iuxta aquas degit, & celeriter currit, inde nomine imposito, multorum generum. ¶ Ὅσον τὸ πλῆθος κατέπτυσαν τῶν ὀρχίλων; Aristophanes in Vespis de filijs Carcini poetę: quos ceu paruos (ut orchilus auis parua est) & libidinosos (à testibus quos Græci ὄρχεις nominant) traducit: uel tanquam magna habentes genitalia, uel saltationi deditos. nam ὀρχεῖσθαι saltare est, ut Scholiastes admonet. Idẽ in Auibus, Si quis Ioui (inquit) sacrificauerit arietem, rex nunc est orchilus auis, Βασιλεύς ἐσθ' ὀρχίλος ὄρνις. solebãt autem Ioui κριὸν ἔνορχιν, id est arietem marem non castratum sacrificare, Ioui quidem orchilus auis facetè adscribitur, tanquam libidinoso & adultero, διὰ τοὺς ὄρχεις, id est à testibus, à quibus poeta hoc nomen confinxit, ut scribit Scholiastes, & repetit ex eo Varinus. Præterea cum trochilus auis Aristotele teste, alijs nominibus rex & senator (βασιλεὺς, πρέσβυς) appelletur, nimirum eandem auiculam non immeritò orchilum faciemus, quæ hîc Ioui regi tanquam & ipsa rex attribuitur. ¶ ὀρχίλος, auicula uilis, quæ ab aliquibus σκαλιγγίτης dicitur, Hesychius.

IN Hieroglyphicis Ori 1. 4. de ORYGE legitur tanquã aue, τὸν μόνον τῶν πτηνῶν, sed perperam, & θηρῶν fortè aut κτηνῶν legendum. oryx enim quadrupes est, & piscis. orygem uerò auem nemo tradidit, & eo etiam in loco pro quadrupede accipi certum est.

DE OTO.

A.

TVS & otis aues sunt longè diuersæ. De otide inter gallinas feras scripsimus. otus uerò noctuæ similis est, sed maior, ut bubone minor, auribus plumeis eminentibus, unde & nomen illi, quidam Latinè asionem uocant, teste Plinio. Sed cum Gaza ex Aristotele scôpem Latinè asionem interpretetur, nos quoq; scôpis historiam in Elemento A. sub Asionis nomine posuimus: & obiter quædam de oto tradidimus, hîc non repetenda: præsertim quòd otus Latinè asio uerti debeat, secundum Plinium, qui etiam asionem noctuarum genus maximum esse scribit: scops uerò, qui noctua minor est, Latinum nomen quod sciam non habet. Item quòd authores aliqui otum cum otide cõfundere uideantur, ut Athenæus, Aristoteles, Plinius: nisi ea librariorum alicubi culpa est, de qua re pluribus etiam in Otide scriptum nobis est. ¶ Otus (ὦτος, prima circunflexa: quanquam codices impressi ultimam acuunt) noctuæ similis est, pinnis circiter aures eminentibus, unde nomen, quasi auritum dicas. nõnulli nycticoracem appellant; (Gaza uertit, nonnulli ululam eum appellãt, alij asionem,) Aristot. Asiones noctuarum genus maximum, quas Græci quandoq; scôpas uocant, aliquando nycticoraces, id est ululas: & quandoq; otos quasi auritas, Hermolaus Barb. in cuius uerbis nos reprehendimus: Primum quòd asionem Græcorum scopem esse dicit: alterum quòd nycticoracem interpretatur ululam, in utroq; secutus Gazam. Asio noctuarum genus maximum est, cui pluma aurium modo emicat, Plin. Quidam otum uocant bubonem, Obscurus. Otum lagodiam uocari (à lepore nimirũ, quòd pedes plumis uillosos habeat,) Alexander Myndius author est apud Athenæum.

¶ Otus Hispanis, ut audio, dicitur mochuélo. Gib. Longolius, item Eberus & Peucerus Germanicè interpretantur Schleiereül, ut ante eos Turnerus, qui etiam aliud nomen Germanicum adfert Ranßeül: & Anglicum a horn oul: ut Eliota a shryche oule. Sed auis quam nostri uocant ein Schleiereül, aurita non est, ulularum generi in V. elemento à nobis adnumerata. Ego potius otum eam auem esse conijcio, quam aucupes nostri uulgò uocant ein Orhüwel. ¶ Otus bubonis figuram habet, & ideo à multis bubo uocatur, aures habere uidetur, plumis instar aurium erectis. uox eius est huhu, tanquam hominis frigore nimio affecti, Albertus. Auis est quæ uulgò (Gallis puto) huans dicitur à sono uocis huhu, quam noctu horrificã emittit, impropriè uocem humanam simulans, ita ut hominem contractum frigore clamare credas. sed certæ regiones sunt, in quibus huiusmodi uoces profert, in cæteris ut plurimum muta: bubone minor, noctua maior: rostro ac pedibus uncis, plumis circa aures eminentibus. nocte uolat, præda uiuit, carnibus uescitur, mures persequitur, & ab auibus cæteris odio habetur, Author de nat. rerum, & partim Albertus.

B.

Quod ad partium oti descriptionem, nõnulla iam in A. retulimus. Pinnulæ ei circa aures eminent, unde auritus uocatur: ut & buboni & aluconi minori, & scopi uel noctuæ minimæ, quãquam Plinius scribat buboni tantum & oto plumas uelut aures haberi, cæteris cauernas ad auditum. Athenæus oto magnitudinem columbæ tribuit, & formam humanam (nimirum quod ad faciem,) tanquam ex Aristotele, apud quem nos nihil tale reperimus. Otum uncis unguibus esse apparet ex lib. 8. historiæ animalium cap. 12. prope finẽ. Reddens enim causam quod otus planipes & imitator sit, subdit: Omnes deniq; aues uncæ breui sunt collo, & lingua lata, aptæq; ad imitandũ. Quin & noctuæ similem esse testatur, habet autem noctua uncos ungues.

C.

Otus noctuæ similis est, non nocturna tamen, Aristoteles citante Athenæo. ego nihil tale apud Aristotelem inuenio, & otum quoq; nocturnam auem esse puto.

D. & E.

Otus est blatero, & hallucinator & planipes, (κόβαλος καὶ μιμητής, uide in Asione, ubi uocem κόβαλον copiosè explicui, &c.) saltãtes enim imitatur, capitur intentus in altero aucupe, altero circumeunte, ut noctua, Aristot. Auis est imitatrix ac parasita, & quodam genere saltatrix. capitur haud difficulter ut noctuæ, intenta in aliquo, circumeunte alio, Plinius. Otus imitatur omnia quæ homines faciunt: quos saltantes cum imitari conatur, capitur, (ἀντορχούμενος ἁλίσκεται.) In aucupio illarum, qui saltandi peritissimus fuerit, saltat in conspectu earum, & simul ipsos contra aspicientes ad saltationem inducit, (καὶ τὰ ζῶα βλέποντα εἰς τὸν ὀρχούμενον νευροσπαστεῖται.) Alius à tergo latẽs uoluptate imitandi captas comprehendit. idem & scopes facere aiunt, &c. Athenæus. Otus laudata & è regione saltans capitur, sicut & nycticorax: quamobrem etiam homines stolidos & ambitiosos otos appellabant, Aelius Dionysius apud Eustathium. Orus in Hieroglyphicis turturem quoq; saltatione ac tibia capi scribit. Capiuntur & otides uenatorum imitatione oculos aqua è pelui inungentium, & aquæ loco in altero uase relinquentium uiscum, siue otides uerè id faciant, siue pro otis ab authoribus nominentur: Quære in Otide E.

G.

Glaucomata magi dicunt curari felle recenti asionis, Plinius.

H. ὦτ

H.

οὖς uel ὠτίον auricula eſt, habent autem auriculas ſolæ quadrupedes uiuiparæ. Sed quoniam in oto aue plumæ utrinq; in capite auricularum inſtar eminent, Græci otum quaſi auritam dixerunt, ut hodie aliqui cornutam hanc auem eſſe dicunt. ¶ Otus auis laudata & ſaltans capitur, (ut ſcripſimus in E.) unde otos item dicimus qui nullo negotio decipiuntur, aut gloriæ uanitatem affectantes, Cælius. χαῦνος καὶ κενόδοξος ὦτος ἐκάλουν, Aelius Dionyſius apud Euſtathium & Suidas. Qui fraudibus expoſiti ſunt, ac negotio propè nullo inſita ſimplicitate decipiuntur, oti à comicis uocantur, ex auis natura, quæ quum imitatrix ſit, inde ab aucupibus facile capitur, Cælius. Qui facile à quouis falluntur, oti dicebantur, aptius quidem illi, qui ſolo auditu nulla ampliore cura cõſyderatis uerbis decipiuntur, ſic dicerentur, Euſtathius. Vt cepphus, ſic & otus hominem ſtolidum uel ſimplicem impoſturis expoſitum indicat. Quare & Comicus traducens Athenienſes ceu qui facile dictis quæcunq; audirent fidem habentes deciperentur, ὦ μόνοι ὦτοι τῶν ἑλλήνων, dixit, Idem.

¶ Otum (Ὦτον) & Ephialten Aloei & Iphimediæ filios fuiſſe aiunt & Martem ligaſſe: cuius fabulæ expoſitionem requires apud Euſtathium in Iliad. ε. Maximi hi fratres fuiſſe feruntur, & bellum cœlo ac ſuperis inferre auſi, in quo Apollinis ſagittis cõfecti ſint: alij in uenatione imprudentes inuicem ſe iaculis transfixiſſe aiunt Dianæ conſilio, &c. Eoſdem primos Muſis ſacra feciſſe aiunt.

¶ Emblema Alciati Fatuitas inſcriptum:

Miraris noſtro quòd carmine diceris otus, Sit uetus à proauis cum tibi nomẽ Otho.
Aurita eſt, ſimiles & habet ceu noctua plumas, Saltanteq; auceps mancipat aptus auem.
Hinc fatuos, captu & faciles, nos dicimus otos, Hoc tibi cõueniens tu quoq; nomẽ habe.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA P. LITERA INCIPIT.

DE PARADISEA, VEL PARADISI AVE.

PARADISEAM uel paradiſi auem, uel apodem Indicam appello illam, cuius figura ſequens eſt, à clariſsimo uiro & doctiſsimo I. C. felicis memoriæ Conrado Peutingero nobis communicata: qui & mortuam ſimilem ſibi uiſam teſtabatur, ut & alij multi fide digni homines alij alias ſe uidiſſe mihi teſtati ſunt. Et nuper charta quædam Norimbergæ excuſa, quæ huius auis ſimillimam noſtræ iconem continet, ad nos miſſa eſt, his uerbis adiectis: Paradiſea uel apus Indica magnitudine eſt turdelæ, miræ leuitatis, alis prædita oblongis, teneris & uiſui peruijs, & pennis (ſi pennæ dici debent, potius quàm ſetæ, deplumes enim ſunt, in noſtra effigie nõ expreſſæ) duabus longis, anguſtis, nigris, duritie cornea. pedes nulli, perpetuo uolat, nec uſquam quieſcit niſi in arbore aliqua (ab altera de longis illis ſetis ramo implicata pendens.) Nulla nauis tam celeriter in mari pergit, aut tam procul à continente, quam non circumuolet. Callida eſt, præſertim circa uictum. Magni pretij propter raritatem. primates in militia galeis pro criſta inſerunt. Oſtentatur Norimbergæ apud Io. Kramerum, & numis argenteis octo drachmarum ferè, (quos à ualle Ioachimica denominant,) centenis indicatur.

¶ In Moluchis inſulis ſub æquinoctio (inquit Hier. Cardanus lib. 10. operis de ſubtilitate) auis mortua in terra aut mari colligitur, (manucodiatam uocat, uocabulo linguę indigenarũ) quę uiuens nunquam uideri ſolet, quoniam pedibus careat: tametſi neget Ariſtoteles auem ullam pedibus carere. Hæc igitur, quam ter uidere iam contigit, ſola ut ita dicã ob id pedibus caret, quòd in ſublimi aere atq; procul ab omni uiſu humano habitet. Corpus eius roſtrumq; magnitudine & forma ſimile hirundini; pennæ alarum & caudæ accipitrem magnitudine dum alas extendit ſuperant, æquant uerò fermè aquilam. Pẽnarum craſsitudinem excogitare potes. tanta enim eſt, qualem prò auiculæ paruitate conuenire ratio docet. Sunt igitur tenuiſsimæ, & perſimiles præter tenuitatem pennis pauonum fœminarum ex toto, neq; maſculorum pauonum pennis aſsimilantur, quòd non ſint oculatæ, ut quæ in maſculi pauonis cauda cernuntur. Maſculi dorſum auiculæ huius ſinuatur intus, in eamq; cauitatem oua fœmina facere ratio ipſa docet, cum & ipſa fœmina cauum habeat uentrem, ut ſic utraq; cauitate poſsit oua incubare. Maſculo hæret in cauda filum longius tribus palmis, coloris nigri, medium inter quadratum rotundũue, neq; craſſum, neq; admodum tenue, uerum ei non abſimile quo crepidas cerdones conſuere ſolent. Hoc exiſtimamus dum fœmina oua incubat alligari firmius illam maſculo. Neq; mirũ eſt in aere perpetuò habitare. nam cauda & alis in orbem extenſis haud dubium eſt ſponte ſuſtineri. Viciſsitudo etiam ſi quid eſt laſsitudinis illam excutere poteſt. Cibum nullum eſſe puto præter cœli rorem, qui ſimul ſit cibus & potus, & ita natura prouidiſſe diligenter tanto miraculò uidetur, ut in aere habitare poſſet. Veſci autem aere puro haud uериſimile eſt, quòd nimis tenuis ſit. Veſci animalculis: neque id, quòd ibi non fiat congregatio ad generationem illorum haud dubiè neceſſaria: neq; in auium uentribus illa cernuntur, qualia in hirundinum, ſed tamen hoc non cogit, cum manucodiatas ſolo ſenio confici credendum ſit, at nec uapore, cum infrà copioſior ſit, unde deſcendentes uiderẽtur. uapor etiam nõnunquam pernicioſus eſt. rore igitur per noctem ueſci ueriſimile eſt, Hæc ille. Et rurſus in ſtruthiocameli mentione, Sunt qui ob raritatem nunc manucodiatæ tum alas tum caudam in criſtas figant, addita etiam ſuperſtitione qui ſecum habeat in bello non uulnerari.

¶ Sunt qui hanc auem Germanicè **Lufftvogel** appellent, hoc est auem aeris: siue quòd in aere semper ferè degat, siue quòd eo etiam uiuere uulgò existimetur. Quidam receptaculum putant sub alis habere fœminam, ubi oua foueat. ¶ Reges Marmin (in Moluccis insulis) paucis antè annis immortales animas esse credere cœpere; haud alio argumento ducti, quàm quòd auiculam quandam pulcherrimam, nunquam terræ aut cuiquã alij rei quæ in terra esset insidere animaduerterent, sed aliquando ex summo æthere exanimem in humum decidere. Et cum Mahumethani qui ad eos cõmercij causa commearent, hanc auiculam in paradiso ortam, paradisum uerò locum animarum quæ uita functę essent, attestarentur, induerunt hi reguli Mahumethi sectam, quòd hæc de hoc animarum loco mira polliceretur. Auiculam uerò mamuco diata, id est auiculã dei appellant: quam adeò sanctè religioseq; habent, ut se ea reges tutos in bello existimẽt, etiamsi suo more in prima acie

collocati

collocati fuerint. plebeij autem caphræ, id est gentiles sunt. Reges harum insularum auiculas numero quinq;, singuli singulas dono ad Carolum V. miserunt, Maximilianus Transsyluanus.

¶ Milites in aula Turcarũ imperatoris quos Genissarios appellant, cum multa superbè faciunt, tum pennis struthionum se ornant, & rhyntacis auibus, quas Arabes uendunt exiccatas carne adempta, ita ut pellis tantum supersit, à qua pennæ procedunt pulcherrimæ in unum ceu manipulum collectæ, ea crassitie quæ capi est. Hanc aliqui recentiorum apodem uocãt, ego phœnicem ueterum esse conijcio, Bellonius. Nos de Phœnice & Rhyntace auibus infra suo loco dicemus.

¶ Hæc iam perscripseram, cum Melchioris Guilandini Borussi (doctissimi iuuenis, & incomparabilis circa simplicium medicamentorum indagationem doctrinæ ac diligentiæ) literæ Patauio missæ ad me peruenerunt, in quibus paradiseam auem his uerbis describit: Memoriæ ac literis (inquit) proditum est, apud eos qui integra de Hispanorum nauigationibus in alienum & tot iam sæculis incognitum orbem, uolumina condidêre, in Moluccis insulis auiculam quandam pulcherrimam oriri, mole quidem corporis exiguam: uerum pennarum ob causam, quæ ei sunt longissimæ inq; orbem digestæ, ita ut amplioris circuli describant ambitum, primo aspectu uideri maximam. Auicula est corporis magnitudine & penè forma coturnici similis, pennarũ ambitu discolore, uerum uenusto admodum & decoro, uisuq; iucundissimo undique exornata. Caput quale hirundinis maiusculum, pro corporis amplitudine. Pennæ superiorem eius partem à prima ceruicis uertebra ad rostri usq; initium exornantes, breues sunt, crassæ, duræ, spissæ, coloris lutei insigniter splendentis, & auri purissimi modo, radiorúmue solarium instar fulgentis. Cæteræ quæ mentum contegunt, & molliores, & tenuiores, atq; ex cyaneo mirè equidem uirides deprehenduntur, haud planè colore ijs absimiles, quas in anatum masculorum capitibus, dum lucidissimo obuertuntur syderi, conspicimus. Rostrum item quàm sit hirundini prolixius. Pedes nulli. Pennæ alarum ardeis forma pares, tenuiores tantum longioresq;, colore fusco, inter ruffum & nigrum, fulgentes. Verum cum omnes, tum quæ alas constituunt, tum quæ caudam efformant, in orbem extendantur, rotæ similitudine, etenim cuti animantis ueluti infixa hærent spicula, immobiles planè, mirum uideri non debet, sponte sustineri, neque unquam in terris quoad in uiuis est conspici, quando & pedibus usus nullius in aere existentibus, prorsus destitui, (quod tamen placitis Aristotelis scholæ Peripateticorum summi principis refragatur, auem ullam pedibus carere negãtis,) paulò ante dictum sit. Cæterum exoriuntur iuxta singulas maiorum pennarum, alas constituentium, origines, aliæ quoq; minores, neq; sanè paucæ pennulæ, quę supra maiorum principia extensæ, ea obtegunt, dimidio quisquiliatæ, ruffæ, coccineæue, reliqua parte croceæ, & fuluo auri colore splendidæ, multum hercule gratiæ ac uenustatis auiculæ ob eximiam illam & singularem colorum disparitatem conciliantes. Corporis reliqua moles tota, pennis fuluis in ruffum uergentibus obducitur, ita tamen ut aliquid adhuc inter eas discriminis animaduertas. Nam quæ in pectore & uentre collocantur, & frequentissimæ sunt, & pariter latissimæ, duorum triúmue digitorum amplitudine, colore fuluo, & eo quidem nitidissimo, haud sanè alio, quã iecur ipsum splendentes. Quæ uero dorso infixæ sunt, rariores neq; ita frequentes esse apertè cognoscimus: & insuper amplis diuisuris hiare, pennarum omnino ardearum tergo adhærentium similitudine, clarè uidemus. Neq; etiam ad tam insignem latitudinem accedere, aut præstantem illum hepatis colorẽ adæquare, quin puniceo potius colore, carni æmulo, obscuriore etiamnum relucere, plenissimè perspicimus. Porrò pennæ hæ simul omnes, tum quæ à uentre suam trahunt originem, tum quæ à dorso enascuntur, caudam, cum sint longissimę, constituunt, quia ea cæterarum auicularum more minimè exornatur. Nec id equidem mirum, quando & alæ ipsæ diuersa sint ratione concinnatæ, quippe quæ in arctum contrahi, uel latum diffundi, pro animantis libitu, nequeant, sed naturaliter uno tantum eodemq; modo perpetuò consistant. Præterea masculi huius auiculæ dorsum omni ex parte depressum inflexumq; est, adeo ut sinum quendam foueamq; efformet. In eam cauitatem oua fœminam deponere ratio ipsa claro est argumento, quum & fœmina uentrem cauũ obtineat, ut hoc pacto oua facilius possit incubare, ac tandem pullos excludere. Deniq; adnectuntur maris dorso fila gemina, nigra, cornuum modo utrinque in rectum extensa, tres & amplius palmos longa, neq; rotunda exactè, neq; etiam perfectè angulata, sed figura inter quadratum & rotundum media, nec crassa ualde, nec summę tenuia, uerum sutorio filo haud planè dissimilia. Horum usum talem esse, cum cæteris sæculi huius uiris eruditissimis existimo, quo nimirum fœmina, dum oua incubat, mari firmius alligetur, copuletúrue. Cibus eis nullus præter cœli rorem, qui simul est cibus & potus. interiora si spectes, inane nihil reperias, uerum continua ac perpetua pinguedine auiculam totam expletã uideas. Hæc auiculæ ipsius integra & certa historia, cui neotericorum peritissimi quiq; calculum uno ore omnes adijciunt, præter unum Antonium Pigafetam, rostro prolixo, & pedibus palmi unius longitudine donari, falsissime affirmantem, quum hoc me hercule longe ab omni ueritate sit alienum, quod ipse aliter se rem habere, iam bis (neq; enim pluries uidere contigit) oculis manibusq; proprijs liquidissimè deprehẽderim. Hæc Guilandinus ad nos. suspicatur autem hanc esse rhyntacen auem, cuius in uita Artoxerxis Plutarchus meminit: de qua nos suo loco in R. elemento scribemus. ¶ Sunt qui hanc auem, ut ispidam uulgò dictam uestibus apponi scribant aduersus tinearum iniuriam. ¶ Ptereugotyranni auis Indicæ Varinus meminit, quæ fortè paradisea nostra est. uide infra mox post Psittacos.

¶ SVNT & aliæ aues paradisi dictæ, ut author de nat. rerum scribit, (apud Aegyptios, Albertus) non quia ex paradiso ueniant, sed ob insignem pulchritudinem: qua ita excellunt, ut nullus eis color deesse uideatur, magnitudo eis anserũ, uox mirè dulcis & blanda, captę gemere non desinunt donec in libertatem restituantur. Super Nilum habitant, qui de paradiso profluere perhibetur, rarę aliâs repertu.

¶ Nauigando in flumine Physon inuenimus aues quæ aues paradisi nominantur, mirabili colorum uarietate conspicuas: ita ut si quis propius intueatur, nimio earum splendore uisum propè amittat, Author incertus, qui de Terra sancta Italicè scripsit.

¶ ALIAE præterea in Aegypto aues eodem nomine ueniunt, fusci coloris & subrutili, monedulis minores. aues autem paradisi uocantur, quia ubi nascantur, unde ueniant, & quò se recipiant, nescitur. non enim coitus earum uidetur: sed certis temporibus collectę terras quas habitant transituræ relinquunt, Albertus & Author de nat. rerum.

¶ Ispidam quoq; auem propter pulchritudinem colorum, nonnusquam in Italia auem paradisi uocari audio: & similiter upupam Venetijs.

DE PARDALO.

PARDALVS, πάρδαλος, etiam auicula (ὄρνεον, auis) quædam perhibetur, quæ magna ex parte gregatim uolat, nec singularem hanc uideris. colore tota cinereo est, magnitudine proxima mollicipiti, (qui paulò minor turdo est, etiam ipse totus cinereus, pedibus ualens, pennis non item: etsi Gaza pro εὔπους, legit ἄπους, ut neq; pedibus neq; pennis ualeat) sed pennis ac pedibus bonis. uocem frequentem (πολλὴν) nec grauem emittit, Aristot. Pardalis, πάρδαλις, auis quædã, Hesych. Graucalus, γραύκαλος, auis cinerea, Idem & Varinus. suspicor autem corruptum esse uocabulum pro pardalo, quæ Aristoteli colore tota cinereo est. quanquam & caucalias auis quædam ijsdem Grammaticis memoratur. ¶ Gyb. Longolius, eumq; secutus Turnerus, ut hunc Eberus & Peucerus, pardalum auem uulgò pluuialem dictam interpretãtur, ein Puluer, de qua infra priuatim scribemus.

¶ PARONIS auis Festus meminit, ni fallor: ut & uaronis & rupicis ex Lucilio.

DE PARRA.

PARRA, uel ut alij scribunt para, per simplex r. (ut & Hermolaus) auis est, quæ oriente Sirio (ipso) die non apparere, donec occidat, traditur, Plin. Aristoteles hæc eadem de œnanthe scribit, ut auis una existimanda sit. Sed alia uidetur inauspicata illa Horatij parra, cuius meminit Carminum 3.27. his uerbis: Impios parræ recinentis omen Ducat, & prægnans canis, &c. In capite paucis animalium, nec nisi uolucribus apices: alijs aliter, phasianæ corniculis, præterea parræ, Plinius. alij paro legunt, Hermolaus parco: quæ uerò sit auis parcus fatetur se ignorare. uide infra in Vanello. Festus duobus in locis parram numerat inter oscines aues, quæ ore canentes faciant auspicium. ¶ Author libri de nat. rerum parram cum regulo confundit. Regulus (inquit) qui & parra, quasi auis parua, dicitur, multa est prole & garritu.

DE PARIS DIVERSIS, ET PRIMVM IN GENERE.

A.

AEGITHALVS, αἰγίθαλος, auis Aristoteli memorata, cuius tres species describit, nos plures agnoscimus, à Gaza uertitur parus, recentioribus eadem parix est, Alberto & alijs. In Campania & alijs regionibus parula uocatur auicula, cuius uertex nigricat coronæ specie, quæ an parus ueterum sit nondum perspexi, Hermolaus Barb. mihi quidem eandem esse dubium non est. sed & alia pari species est cœruleo uertice, nigro tres aut plures. Parus, uulgò parizola, rusticè apud nos patascius, Niphus Italus. In alijs Italiæ locis parruza, in alijs zinzîn, & orbesina nominatur parus communi pluribus speciebus uocabulo. ¶ Gallicè mesange uel sparuoczolo, Bellonius. Iacobus Syluius etiam mesangã uocat. Sabaudicè mayenche. ¶ Germanicè ein Meyse uel Mayß. ¶ Anglicè a tit mouse. ¶ Illyricè, ni fallor, sykorã. ¶ Galli & Germani quidam putauerunt meropem esse auem, quæ Gallicè mesang appellatur, quod falsum est, Bellonius.

B.

In capite paucis animalium, nec nisi uolucribus, apices, alijs aliter, phasianæ corniculis, præterea parræ, Plinius. aliâs paro. Hermolaus legit parco. uide infra in Vanello. Paro maximo pectus luteum est, &c. cæterorũ corpora albo, nigro, pallido & cyaneo coloribus distinguuntur, Turnerus. Pari omnes ferè iuxta oculos maculas albas habent.

C.

Pari gregatim uolitant. ¶ Parus enim quamuis per noctẽ tinniet (aliâs tinninet) omnem, At sua uox nulli iure placere potest, Author Philomelæ: tanquam parus noctu canat, quod forte para

uel par-

uel parra facit. ¶ Parus uermiculis uescitur, Aristot. & Albertus. Iniuriam apibus infert, Aristot. & alij, unde apiastram aliqui esse coniecerunt, quæ tamen merops est. Vescuntur pari non solum uermibus: sed & canabino semine & nucibus, quas rostris suis acutioribus solent perforare, saeuo duo priora genera (parus magnus, & montanus) delectantur, Turnerus. ¶ Pari omnes unguibus suis reptare & facile ubi uolunt adhærere possunt: ita ut ad nucem à filo eis suspensam adhærescentes comedant. ¶ Capiuntur apud nos etiam media hyeme. ¶ In cauis arborum nidificant, Albert. Oua plurima ædere feruntur, Aristot.

D.

Parus auis est animosa, & ad se defendendã strenua, pro sua magnitudine: uocalis, clamosa, uolatu impetuosa, præsertim maior. Noctuam odit.

E.

Gregatim uolant: quare sæpe complures capiuntur per noctuam. Gustatu farinæ uino dilutæ primum inebriati capite grauantur, deniq; cadunt, & abiecti uolare non queunt, & facile tolluntur ab apiarijs. nocent enim apibus, Aelianus. Paros & luscinias audio stultas esse aues & facile capi, quòd propter curiositatem mox ad eum locum accedant à quo aucupes abierint.

F.

Veniunt etiam in cibum pari apud nos, etsi non admodum delicati.

G.

Sunt qui paro eandem facultatem tribuant, quam ueteres ictero uel galgulo aui, ut scilicet regium morbum aspectu patientis in se recipiat, ille sanetur.

H.

Αἰγίθαλος, nomen auis, & saltationis genus, Suidas & Varin. Αἰγίθαλος & αἴγιλος herbæ sunt, Varinus. Aristophani in Auibus ægithallus scribitur l. duplici: ubi Scholiastes, Aegithalus auis est de genere accipitrum, sic dicta quod capram sugat, παρὰ τὸ δὴ αἰγὸς τεθηλακηκέναι, ut quidam putant. Sed quæ capram sugere fertur auis nocturna est, αἰγοθήλας Græcis dicta, id est caprimulgus, quæ forsitan para uel parra Latinorum fuerit: ægithalus uerò parus, nõ à capra dictus, quam Græci æga uocant, sed ab impetu fortassis quo utitur uolando. nam & αἰγίδα, qui flatus est impetuosus, à uerbo ἀίσσειν deriuari suspicor. Sed uideo Oppianum quoq; lib. 3. de aucupio ægithalum pro caprimulgo accipere: fortè quòd heroicum carmen quo usus est ægothelæ uocabulum respueret. Aegithalum (inquit) capturus capræ papillam uisco circumlinat. Cæterum auis caprinũ lac haustura, cum ultra sæpes in stabulum peruolauerit, & sugere capram inceperit, effuso ei ad pedes usq; uisco deprehenditur. ¶ Pari piscis meminit Bellonius de piscibus lib. 1. cap. 1. item Vuottonus. ¶ Vt Græci struthópoda, hominem cuius crurum tenuitatem notare uoluerint, sic nostri à pari crusculis meisenbeinle nominant.

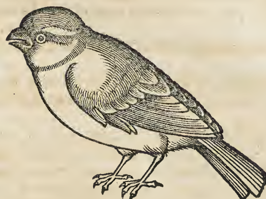
DE PARO MAIORE.

PARI genus quod maius est fringillago uocatur, αἰγίθαλος σπιζίτης, quippe quod fringillam æquet, Aristot. Genera parorum plura sunt, quamuis Aristoteles tria tantum refert. fringillago, maxima omnium, pulchra, inferius ex luteo uirescens, in uertice nigricans, quem Germani uocãt Spiegelmeiß/ Kolmeiß, Eberus & Peucerus. Longolius etiam & Turnerus parum maiorem Kolmeiß interpretantur, hoc est parum carbonarium, ab atro colore capitis, qui utrinq; etiam à collo descendit per pectus & uentrẽ medium, longiore in maribus, breuiore & angustiore in fœminis spatio: nostri partem hanc nigram bracham appellant, die bruch. Sed nostri aucupes parum alium minorem uertice nigro Kolmeiß appellant: maiorem uerò Spiegelmeiß à colorum pulchritudine quibus distinguitur. eundẽ Germani quidam, Brandtmeiß, similiter ab atro colore: aliqui grosse Meiß, id est parum magnum. Brabanti masenge, ut Galli mesange. Sabaudi maienze. Angli the great titmous, or the great oxei. Itali parisola uel parussola, orbesina, quanquam communia hæc nomina etiam alijs paris uidentur: uel parisola domesticha, & circa alpes tschirnabó. alicubi etiã capo negro, quod nomen ficedulæ potius uel atricapillæ conuenit. Lusitani tintilaum. Turcæ alá. Ex ægithalis alter (quasi duo tantum genera sint à nonnullis ἐλαιὸς uocatur, ab alijs πιείας (uox uidetur corrupta, Vuottonus legit πυρίας:) & sycalis, id est ficedula tempore quo ficus maturæ sunt, aliâs melancoryphus, Athenæus. uide in

Ficedula, & in Elea. Sed & alij pari, pręter cœruleum, omnes melancoryphi sunt. propriè uerò melancoryphus dicta auicula, id est atricapilla, tempore tantum à ficedula differt, à paris plurimum. ¶ Parus maximus ineunte statim uere cantiunculam quandam breuem, nec admodum iucundam exercet, aliâs mutus. huic pectus luteum est, intercursante linea nigra maiuscula, Turnerus. Pari magni à quibusdam in ædibus aluntur, & muribus quoq; uescuntur cute tantum detracta obiectis: & cantillant interdum. ¶ Aduersus calculum renũ motacilla seu caudatremula uulgò dicta, furno siccata, efficacissima creditur. item quæ uulgo Gallorum messengua dicitur, Iac. Syluius. Vide in Motacilla. Easdẽ quas ueteres galeritæ auiculæ uires ad colicos & nephriticos cruciatus, easq; probatissimas, tribuunt aliqui pulueri auiculæ quam uulgus mesenguam uocat, Ant. Mizaldus.

DE PARO COERVLEO.

PARVS alter mõticola cognomine est, quoniam in montibus degat, cui cauda longior. tertius magnitudine sui exigui corporis discrepat, quanquam cætera similis est, Aristot. Turnerus parum secundum facit qui Germanicè dicatur ein Meelmeisse, (Anglicè the less titmous.) sed hæc eadem est, quam nos Blawmeiß uocamus, id est cœruleum parum, qui cæteris minor est, & solus cœruleo insignis capite, quod in alijs omnibus nigrum est uel totum uel ex parte. atqui secundus Aristotelis parus caudam habet longam præ cæteris paris, quamobrem eum nos esse putamus qui à nostris Pfannenstil nuncupatur, cuius iconem infrà dabimus. ¶ Tertium parum (inquit Turnerus) Angli nonnam, à similitudine quam cum uelata monacha habet, nominant. Sabaudi parum cœruleum nostrum moyne uel moyneton hoc est monialem: atq; hoc tertium pari Aristotelis genus esse nobis uidetur. alij in eadem regione, ni fallor, lardera. Gallis marenge. Itali paruffolin, uel parozolina. Hispani & Lusitani chamaris, ni fallor, uel alionine, uel milheiro. Nostri Blawmeiß: circa Norimbergam Bymeisse, quòd apiculas deuoret. Parus minor uulgò nominatur ein Pimpelmeiß oder Meelmeiß, Gyb. Longolius. ¶ Genus hoc pari ut alijs plerisq; minus, ita etiam mansuetioris ingenij est & minus impetuosum. ¶ Titmous Anglorum oua ferè sedecim parit: unde & paruas mulieres fœcundas eiusdem auiculæ nomine uulgò appellant.

DE PARO ATRO.

PARVM atrum appello, quem plerìq; Germani Kolmeiß, id est parum carbonarium nominãt, quanquam etiam parum maiorem Saxones & alij quidam similiter appellãt. Alba macula ei infra oculos est, & alia in occipitio, reliquũ caput atrum, uenter luteus, crura fusca. ¶ Nostri non hoc, sed palustre genus pari, de quo iam dicetur, carbonarium cognominant.

DE PARO PALVSTRI.

PARVS palustris, Germanicè ein Mürmeiß oder Rietmeiß/oder Reitmeiß: nostris Kolmeiß, cum alij genus pręcedens sic appellent: capite prorsus nigro est: cum superior in medio per occipitium maculam albam habeat. Pectus & uenter albicant, crura rosea sunt, ut pictura indicat. Dorsum & cauda fusca, aut ferè cinerea: unde etiam Aeschmeißle à quibusdam appellatur: ab alijs Kaatmeißle, fortè quòd circa cœnũ & paludes degat. Habet etiam aliquid ruffi in supremo dorso: ut pictura Argentoratensis præ se fert. Ego cum captum nuper parulum carbonarium siue atricapillum nostrum inspicerem, deprehendi illum paulò minorem esse cœruleo parulo, corpore fusco ad cinereum uergente: macula nigra continua per totum caput medium

dium insignem, utrinque candicantem: uentre è cinereo albicante, cauda magis quàm uertex nigricante, crusculis ad cœruleum inclinantibus. Turnerus hanc auem Aristotelis iunconem (schœniclon) facere uidetur, & à passere harundinario non distinguere.

DE PARO CRISTATO.

PARVS cristatus nigro est capite cum paucis punctis albis, crista retrò extensa, corpore prono fusco, pectore albo, cruribus cinereis. Germani à crista uocant Robelmeiß/Strußmeißlin: uel Heübelmeiß, & Heidenmeiß, ut Eberus & Peucerus interpretantur. Galli mesange hupée. Minor est paro maiore, montano par magnitudine, Eberus & Peucerus.

DE PARO CAVDATO.

PARVM caudatum hanc auē uoco, quòd caudæ longitudine paros cæteros excedat. hæc esse uidetur parus alter Aristotelis, monticola cognomine, quoniā in montibus degat, cauda longiore. Caudę longitudo nomen ei apud nos fecit, Schwantzmeißlin oder Pfannenstil: ut loca montana quæ frequentat, Berckmeißle. Parus ἀνώνυμος, minimus quidem omnium in genere parorum, sed longissimam habet caudā, Zagelmeiß/Pfannenstiglitz, Eberus & Peucerus. Niger est parte prona, albus supina, in medijs alis rubet, ut & circa uentrem imum sed dilutius. ¶ Tempore uerno uocem ædit inconditam, guickeg, guickeg. Gregatim ferè uolant, deni aut duodeni. Vescuntur uermibus, araneis, forte & gemmis arborum. Fœcunda est auis: nam octo, decem aut duodecim ferè pullos educat. Rarò inuenitur nisi tempore frigido. Nidum struit duos ferè palmos cum dimidio longum ex musco & filis (araneorum, ut uidetur) compositum, aditu semper angusto, inter frutices. facit autem oblongum, propter caudæ longitudinem. In genere ripariarum Plinio auis est, quæ nidum è musco arido struit, non quidem oblongum, sed pilæ figura tam absolutè ut inueniri non possit aditus.

DE PARO SYLVATICO.

HIC quoque parus perque exiguus est, macula per medium uerticem rubente conspicuus, partibus utrinque nigris, crusculis fuscis, alis nigricantibus, & cauda quoque extrema: reliquo corpore uiridis, dilutius in uētre. Nostri à syluis in quibus degit, pręsertim circa abietes & iuniperos, uocant Waldmeißle/Thannmeißle: aliqui minus propriè Waldzinßle. alij à uoce Zilzelperle. cantillat enī zul zil zalp. Turcę

ut audio, agulgufsin. Auceps quidam apud nos aliquandiu aluit, ſed mutam.

¶ Audio & mounier apud Gallos nominari quandam pari ſpeciem, exiguam, atro capite, reliquo corpore ſubcœruleo uel cinereo: quæ nidum rotundum aditu gemino ad arboris alicuius truncum ſuſpendat, & multa oua pariat.

DE PASSERE.

A.

PASSERIS nomen etiamſi ad omnes ferè minores aues extenditur, (uide infra in H.a.) priuatim tamen ſpeciem certam ſignificat, de qua præcipuè hic ſcribimus. ¶ Zippor Hebraicè, צפור, ſecundum aliquos eſt generale uocabulum auium, tametſi translatio noſtra ſæpe uertat paſſerem: & inuenitur in utroque genere. Kimhi dicit quòd aliquando capiatur pro certa auium ſpecie, nempe Pſalmo 84. pro aue parua quæ uulgò uocetur paſſer. Pluralis numerus eſt ziparim, Eſaiæ 31. Secundum Moſen Gerundẽſem auis eſt quæ mane ad aſcenſum auroræ incipit cantare, Munſterus. Zipor Deuter. 14. dicitur de omnibus auibus mundis. Chaldæus eo in loco habet zipar, Arabs taër, טאיר. Perſa gongeſcheck, גונגשך. Nominãtur autem aues omnes ab unguibus (ziparen unguis eſt) ziparim, ut à uolatu ophim, Leuitici 14. ubi de mundatione leproſi agitur, Chaldæus pro paſſere habet zepara, צפרא. Arabs, azbur, עצבור. Perſa etiam retinet generale uocabulum gongeſchek. LXX. ὄρνιθα ponunt, Hieronymus paſſerem. Agur etiam Hebraicam uocem aliqui paſſerem interpretãtur: uide in Grue ſupra. Alhaſſafir, id eſt paſſerum, Andr. Bellunenſis. Stupion (Struthion legerim) paſſer, Syluaticus. Leſan alhaſſafir (aliâs alaſafir) id eſt lingua paſſerum, de fructu fraxini uel orneogloſsi arboris legitur apud Arabicos medicos. Babebot eſt auis quædam omnium calidiſsima, Venerem ſtimulans, mihi ignota, Syluaticus. uidetur autem eſſe paſſer.

¶ Στρουθία, omnes auiculæ: ſed στρουθὸς propriè qui τρωγλίτης dicitur, Varinus. Στρουθὸς ex Ariſtotelis deſcriptione auis illa uidetur, quę uulgò τρωγλίτης dicitur, ſpecialiter accipiendo. nam alioqui generale nomen eſt, Euſtathius ſi bene memini. Xuthros, alijs ſtruthos, uel pyrgites, alij trogliten uocant, Kiranides. Paſſerculus in Creta uulgò ſporguitis appellatur, Bellonius. ſunt qui σπόργητας uel ἀσπουργίτης uulgò uocari mihi retulerint. uidẽtur autem hæc nomina corrupta à priſca uoce πυργίτης: quod hoc genus auium circa turres uerſari ſoleat. Στρουθοὶ πυργῖται, id eſt paſſeres turricolæ, Galeno de ſanitate tuenda libro 6. cap. 16. dicuntur, qui in turribus quæ in locis excelſis ſunt nidulantur. Alaudæ criſtatæ aues ſunt ſimiles paſſerculis, ut inquit Galenus, qui pyrgitæ ac troglitæ nominantur in oppidorum muris ac turribus frequentes, extraquàm galero quo illi carent, Hermolaus. nos idem legimus apud Aetium 9.31. Troglitæ quidem dicti mihi uidentur domeſtici paſſeres, quòd paſsim in ædium troglis, id eſt cauis uerſari ac nidulari ſoleant: (ut & troglodytæ ab his diuerſi in cauis terræ circa ſæpes præcipuè) & ijdem quoque pyrgitæ, niſi quòd circa turres & loca excelſiora degunt, quare etiam ſalubriores habentur. In paruorum paſſerum (ad differentiam nimirum τῶν μεγάλων στρουθῶν, hoc eſt ſtruthocamelorum) numero πυργῖται etiam ſunt, Galenus lib. 3. de alimentis. Cypſelos Pſellus in libro de uictus ratione trogletas nuncupat, quia in foraminibus & cauis ferè latitent, Cælius. Laudat quidem Pſellus in cibo paſſeres & troglatas (ut Ge. Valla transfert) quæ hirundinibus ſimiles, pedibus curtis, foraminibus turrium ſolum ſe cõmittunt. Ego uerò hæc uerba, hirundinibus ſimiles, pedibus curtis, à Valla imperitè adiecta exiſtimo, ut ſic quas ipſe aues troglatas eſſe putaret interpretaretur. illas ſanè hirundinibus ſimiles aues apodes & cypſelos appellant Græci, quas in cibum admitti nullis equidem hominibus niſi fame coactis exiſtimem. quare Pſellum de paſſeribus troglitis & pyrgitis ſenſiſſe dixerim. nam & alibi inter attenuantes cibos cum

perdicibus

perdicibus & auiculis montanis trogletas nominat. Ego non trogletam neq; troglatam, sed troglitam per iota in penultima scribendum censeo. Vulturem odit τρωγλίτης, Philes. Est & fimi τρωγλίτου mentio apud recentiorem quendam Græcum, qui de morbis accipitrum scripsit.

¶ Italicè passara, uel celega, uel passara cazarenga. Passerculum pullatum uulgus cilegam dicit modo, uti coniecto, quasi spicilegã, siue frugilegã: quod genus spermologon nuncupant Græci, Celius ex Hermol. ¶ Hispanicè gorrion uel paxaro. Gallicè moineau, moucet, passe, passereau, passerat, passeteau. ¶ Germanicè Spar/Spatz/Hußspar. Saxonibus Sperck/Sperlinkg. aliis Lüningk. Germanis inferiorib. Müsche/Spätze. ¶ Anglicè sparrou. ¶ Illyricè wrabecz.

¶ Alexander Myndius duo passerũ genera esse dicit, alterum mansuetum, alterũ ferum, Athenæus. Struthocameli quoq; passeres feri, ἄγριαι στρουθοὶ dicuntur, Eustathio teste. ¶ Passer duorũ est generum, unum griseum (cinereum aut fuscũ,) quod in tectis degit & nidificat: & alterũ minus, rubeum in uertice, in cauis arborum nidificans, Albertus.

B.

Passer est auis parua, cinerea, Albert. Fœminæ ubiq; sunt coloris cinerei, Idem. Color κεραμοῦς, id est testaceus, passeri est & plerisque puluerat ricibus, G. Longolius. Passeris pennæ quoties frigora urgent acriora interdum in albas transeunt, Aristot. qui alibi etiam passerem quandoque album conspectum memorat: audio & nostra memoria eodem colore uisum. Nigrities quæ est in rostro uel mento æstate incipit, cum ueris initio nõdum spectetur: uide infra in C. de uita passerum. Passeri, ut auiculis omnibus, nõ gula nec ingluuies, sed uentriculus longior est, Aristot. Ad imum intestinum appendices paucas habet, sed perexiguè, Idem. Passeribus aliis uentri, aliis intestino fel iungitur, Idem. Mares guttulis nigris & albis distinguuntur, Albertus. Mas nigredinem habet circa os, fœmina uerò albedinem, Obscurus. Alexander Myndius fœminas dicit rostro esse colore magis (quàm in maribus) corneo, facie uerò nec admodum alba neque nigra, Athenæus. ¶ Domestici syluestribus corpore paulò maiores sunt, & capite pro corporis portione satis magno, Longolius.

C.

Passer uocem sibi peculiarem habet, sicut & turtur, Obscurus Aristotelem citans: apud quem nihil eiusmodi extare puto. Pessimus at passer tristia flẽdo pipit, Author Philomelæ. Pipire pullos gallinaceos Columella dixit, pipare gallinas Varro. Sed circunsiliens modò huc, modò illuc, Ad solam dominam usq; pipilabat, Catullus de passere Lesbiæ. πιππίζειν uerbum fictum est ad imitationem uocis auium, Suidas & Varinus. uidetur autem passeribus præcipuè conuenire. Titos palumbes dici interpretor ex passerum salacitate, qui solent τιτίζειν, Cælius. Et rursus, Passerculi creduntur τιτίζειν, id est titissare: ex quo titis corriuatur, ut scribit Ael. Dionysius, auiculæ species, aut etiam auis quælibet minutior. Draco deuorat passerculos ἐλεεινὰ τετριγῶτας, Iliad. β. alioqui τρίζειν uerbum proprium est uoci uespertilionum. Qui strident potius quàm canant, στρουθίζειν Græcè dicuntur, quod Latinè enunciare licet struthissare: ex passerum uoce qui struthi uocantur uerbo deflexo, Cælius. ¶ Passer uermiculis uescitur, Aristoteles & Albert. Muscas uenari fertur, Obscurus. Hordeum præ cæteris in cibo amat, & corticem celeriter à grano separat: & si quando nimium auidè paleam cum grano deuorauerit, suffocatur, Albertus. Vescitur & acinorum quorundam granis, ut sambuci, Tragus. Mox digerit quicquid deuorârit, unde corpus eius cibo non pinguescit, sed sustentatur tantum, Author de nat. rerum. Auicula est naturæ perquam calidæ, (omnibus auibus calidior, Author de nat. rerum.) libidinosa & multi motus, quas ob causas non obesatur, Albertus & alii. ¶ Stercus eius calidissimum est quando emittitur, sed mox refrigeratur, Author de nat. rerum. ¶ Passer tum lauare, tum puluerare solet, Aristot. ¶ Aues quædam saliunt, ut passeres, merulæ, Plin. ¶ Passer gregatim ad pastum uolat, Author de nat. rerum. ¶ In tectis habitat & in altis locis, in petræ foramine nidificat, Obscurus. Pyrgitæ passerculi nominant quòd circa turres uersari soleant. Passeres domestici in ædium & turrium cauernulis, quinetiam capsulis pensilibus nidum collocant, G. Longolius. Passer griseus in tectis degit & nidificat: alterũ uerò genus in cauis arborum nidum struit, Albertus. Conscientia uel suæ infirmitatis, uel sui corpusculi exiguitatis, passeres in ramorum cacuminibus, modò ab iis sustineri queant, nidos contexunt, sæpeq; numero ea machinatione sibi factas à uenatoribus insidias declinant: eò sanè ii propter rami tenuitatem ascendere non queunt, Aelianus: passerum nomen fortè communius pro auiculis quibusuis paruis usurpans. ¶ Passer supra modum libidinosus est, Author de nat. rerum. hinc illud, Passere salacior, Erasmus prouerbii specie usurpari posse ait. Passer animal est libidinosum & fœcundum. quare Terpsicles eos etiam qui passeribus in cibo utuntur, ad res uenereas ait procliuiores fieri. Perdices mares, ut & passeres, genituram emittunt, non solum conspectis fœminis, sed etiam uoce earum audita, Eustathius ex Athenæo. Passer pyrgites immodica ira & copia seminis ductus (ὑπὸ ὀργῆς [forte ὁρμῆς] καὶ πολυσπερμίας ὀχλούμενος) septies in hora fœminam init, copiosum confertimq; semen effundens, Orus. Passer adeò salax est, ut in una hora fortè uigesies coeat, Albertus. Aliqui eum trecenties die coire aiunt, Vrsinus. Sunt qui passerum etiam mares anno diutius durare non posse arbitrentur, argumento quòd ueris initio nulli mentum habere nigrum spectentur, sed postea, tanquam nullus anni superioris seruetur. fœminas uerò hoc in genere esse uiuaciores

uolunt, capi enim has cum nouellis, cognoſciq́; laborũ callo (duritie quadam) aſſeuerant, Ariſtot. de hiſt. anim. Et in libro de longitudine uitæ, Mares (inquit) ſi ſalaces fuerint, breuioris uitæ ſunt quàm fœminæ, ut in genere paſſerum. Paſſeri minimum uitæ, cui ſalacitas par (ut columbis & turturibus) mares negantur anno diutius durare, argumento quia nulla ueris initio appareat nigritudo in roſtro, quæ ab æſtate incipit. fœminis longiuſculũ ſpatium, Plin. Ariſtoteles ſcribit paſſ. marem uno anno tantum uiuere, quod de paſſeribus Orientis credimus. nam & illa nigredo de qua dicit quòd ſit in collo (mento) maſculi, non eſt in eis qui ſunt apud nos, ſcilicet in Europa, Author de nat. rerum. Aetas paſſeris apparet in roſtro, quia iuuenis habet illud cinereũ, & circa fauces croceum, ſenex uerò durum & nigrum, Idem. Mares parum uiuũt propter coitum & nimium motum, quæ exiccant in eis humidum uitale, Albertus. Alexander Myndius ait fœminas maribus infirmiores eſſe, Athenæus. Mares hyeme perire, fœminas uerò durare Ariſtoteles putat, probabiliter ex colore hoc conijciens immutato, Idem. Albertus paſſerum uitam computat à tempore coitus. dicit enim nullum paſſerem uiuere à tempore coitus plus uno anno. Epheſius fortaſſe magis ad uerba Ariſtotelis attendens, computat annum à tempore natiuitatis, aſſerens nullum paſſerem uiuere à tempore ſuæ natiuitatis plus uno anno, Niphus. ¶ Paſſer bis anno uel ter parit, in ſingulas uices ſeptena ut plurimum, ut minimum quaterna oua, Albertus. Parit ad ſummum octona, Athenæus Ariſtotelem citans. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, uidelicet quæ cum paruæ corpore ſint, multos progenerant, ut paſſer, hirundo, Ariſtot. Cuculi oua paſſeris in nido reperta deuorant & ſua ſubijciunt: hic poſt illa ſuſcepta fouet & nutrit, Iſidorus. ¶ Paſſer comitialem morbum, imò & lepram pati creditur, Iac. Oliuarius abſq; authore: quanquam Author de nat. rerum, In quibuſdam regionibus (inquit) morbum caducum hæc auis patitur: nimirum quia ſemine hyoſcyami paſcitur, ut Ariſtoteles credit. Ego nihil huiuſmodi apud Ariſtotelem. Plinius uerò de coturnice, elleboro eam ueſci, & ſolam præter hominem comitiali obnoxiam eſſe tradit.

D.

Paſſer eſt auicula ualde circunſpecta, Obſcurus. ¶ Paſſeris pulli cum euolare debent, uicini paſſeres cum eorum parentibus conatus ipſorum euolantium comitantur, ut imbecilles ſi neceſſe ſit plurium conſtipatione adiuuentur, Author de nat. rerum. In furorem citò cõcitantur, ſed nulla mora diſcordiæ, Idem. ¶ Paſſer dum aucupum uenatione petitur, ad noctuã accurrit, à qua mox opprimitur, Orus. Apud nos pica aliquando deuorat paſſerem iuuenem, Albertus. Hirundines & paſſeres interimunt ſe mutuò cum cõueniunt in una domo, Auicenna. uide in Capite de Hirundinibus ſylueſtribus. Vulturem timet troglites, Philes.

E.

Paſſeres ſylueſtres facilius capiuntur, domeſtici difficulter. ¶ Struthi (id eſt, auiculæ in genere) diuerſi uiſco capiuntur: & ramis duobus myrti colligatis annexo funiculo, &c. ut ſcribit Oppianus de aucupio 3.3. Capiuntur uiſco paſſeres & cæteræ aues paruæ uel magnæ, ſi uirgulæ inuiſcatæ ponantur in locis ubi paſci uel morari conſueuerunt, Creſcentienſis. Et rurſus, Capiuntur paſſeres præcipuè iuuenes minus ſagaces cum ſaxa ſeu brechoëllo, quæ eſt quædam cauea ex iuncis conſtructa, de qua exire non poſſunt, cum ad paſſerum pullos impoſitos ingreſsi fuerint. Coturnices, perdices, & paſſeres, quàm ſint libidinoſæ aues, & quomodo libidinis earum tempore ſpeculo propoſito capiantur, recitauimus in Coturnice C. Pantheron retis genus, quo Galli ad paſſeres, ſturnos, & grues utũtur, Budæus deſcribit in Annotationibus in Pandectas. Accipitres capiunt paſſeres, & alias aues diuerſas, Creſcentienſis. E nidis quos in parietibus habent muſtelis aut uiuerris cicuribus immiſsis extrahuntur. Aues etiam quas nos lanios appellauimus pueri cicures alunt, ut paſſeres è nidis captent.

¶ In Media (aliquando) adeò ingens paſſerum inoleuit copia, iacta abſumentium ſemina, ut homines malo acti ad alia migrarint loca, Diodorus Sic. lib. 4. de fabuloſis ant. geſtis. ¶ Paſſer clamans mane tempeſtatem ſignificat, Gratarolus.

F.

Paſſeres & turdi in delicijs habentur præ cæteris cibis, Suidas. Auiculæ (omnes ſcilicet minores, ut præcipuè paſſeres) & cuzardi (alaudæ) improbantur. nam ſi parum de oſsibus eorum deglutiatur, gula & inteſtina aliquando exulcerantur. Quòd ſi de pullis harum auium fiat froſa (edulium) cum ouis & cepis, promouent coitum. Iura earum uentrem ſoluunt, carnes aſtringunt, maximè ſi macræ ſint. Deteriores ex eis ſunt, quæ ſaginantur in domibus, Elluchaſem. Caro paſſerum calida eſt uſq; ad tertium gradum, & ſicca ferè in eodem, difficilis concoctu, corporibus temperatis inſalubris. aliarum quoq; auicularum carnes declinant ad caliditatem, ſed magis ad ſiccitatem. quamobrem de cæteris (auiculis, non paſſeribus) præferuntur pingues. harum enim caro laudabilis eſt, & boni nutrimenti, facilis concoctu, & conualeſcentibus ſalubris, Michael Sauonarola. Paruorum paſſerum, inter quos & pyrgitæ ſunt, caro durior eſt quàm gallinarum, perdicum & ſimilium, Galenus. Pſellus trogletas laudat & attenuare ſcribit. Trallianus tympanicis concedit ex minutis paſſerculis illos qui pingues non fuerint.

¶ Ex auibus laudantur perdices cum montanis omnibus paſſeribus, deinde gallinæ, phaſiani, &c. Galenus de ingenio ſanitatis capite 2. quo in loco Conciliator per paſſeres ſe intelligere ſcribit

aues mi-

aues minutas, & non passeres propriè dictos, qui (inquit) calidissimi sunt, (teste etiam Rasi) & libidinem incitant. Passerum ac palumbiū caro dura & difficilis concoctionis est, maliq́; nutrimenti; sanguinem calidum & siccum generans, Haliabbas S. Theoricæ, cap. 22. Et paulò pòst, Omnino uitandi sunt passeres domi nutriti. procreant enim sanguinem pessimum. Passeres auium calidissimi sunt, & præ cæteris auiculis astringunt, & sanguinem accendunt, Isaac. Et alibi, Calidi & sicci sunt, stomachum corrumpunt, quamobrem rarò sunt admittendi. calfaciunt enim, & facilè in nidorosos uapores & bilem rubeam conuertuntur, præcipuè syluestres & macri. concoctioni sua siccitate obsistunt, & uentrem astringunt. Passeres omnes calidi & sicci sunt in fine caloris, Auerrois. Hæc omnia ex recitatione Antonij Gazij.

¶ Passeres omnes mali sunt, Auicenna. Passeres & ipsi salaces sunt, & uescentes eis procliuiores in Venerem fieri Terpsicles prodidit, Athenæus. Vide etiam in G. & de cerebellis passerum ad eundem usum parandis, ibidem. ¶ Pastillus à passerculis: Cape bubulā aut uitulinam, & adipem uituli incisum minutatim, & caseum optimum, aromata & crocum, Coquus Gallicus.

¶ Omnia quidem oua, sed præcipuè passerum, rem Veneream promouent, Auicenna. Venerem conciliant oua passerum in cibo, Plinius & Marcellus. Passerum oua cęteris calidiora sunt, & sanguinem feruidiorem generant, Ant. Gazius.

G.

Passer assus in cibo sumptus delectationem facit & mouet Venerem, Kiranides. Passeres in cibo Venerem conciliant, Plinius & Marcellus. In libro Secretorū qui Galeno attribuitur, compositio quædam præscribitur ad coitum promouendum: qua cum (inquit author) passeres quandoque decoquuntur. A salacioribus inuentum est passeres pinguiusculos commanducare, Alexander Benedictus. Vide etiam in F. ¶ Cinis passerum sarmentis crematorum cochlearibus duobus in aqua mulsa (potus) morbo regio resistit, Plinius. Similiter crematorum passeris pullorum cinerem ex aceto aduersus dentium dolorem utiliter infricari tradunt, Idem. ¶ Passeris adeps ponitur in emplastro Nic. Myrepsi ad tofos seu poros, numero 70. ¶ Cibarium factum ex capitibus passerum, & maximè masculorum, adiuuat coitum, R. Moses. Cerebella animalium quomodo reponi debeant, docetur ex Bulcasi in uulgari & barbara æditione Nic. Præpositi lib. 1. cap. 13. Peculiariter uerò cerebella auium (inquit Bulcasis) quorum ad remedia usus est, accipi debent de auiculis quæ nidificant in domibus, tempore autumni aut uēris. quibus decollatis exempta cerebella ponantur in uase mundo, & purgentur à uentriculis (membranis) ambientibus. pro singulis uerò cerebellis decem, uitellum oui recentis nati ex gallina à gallo cōpressa addes: & mixta siccabis in patella super cinere calido: deinde insolabis ut amplius desiccentur, aut iterum ad ignem pones. Sunt qui sine uitellis hoc medicamen faciant, aliqui cerebellis mox recentibus utuntur. alij cerebellis & ouis parum mellis admiscēt, & ad ignem coagulata reponunt. Cerebella passerum uēre occisorum lauantur, purgantur. Ex his decem cum uitello oui subacta, parum igni friguntur, deinde Sole uel igne siccantur: adiecto, si libet, pauco melle, ad Venerem incitandā parantur, alij ut adipes & medullas parant, Syluius. ¶ Passeris fel pondere dauic solutum in zambacelæo pondere aurei, uirgæ testibus & inguinibus inungitur, ut uim ad Venerē confirmet, Rasis. ¶ Passeris fimus à lentigine purgat faciem: quod si sputo hominis uarices illinantur, extirpat eas, Hali. Dolorē dentium statim abire tradunt fimo passerum cum oleo calefacto, & proximæ auriculæ infuso. pruritum quidem intolerabilem facit, Plinius. Stomacho exoluto & nauseabundo passerum stercus aridum uelut polentam, siue aquam biberint, siue uinum, inspergito, Archigenes apud Galenum de compos. medic. sec. loc. Passeris stercus cum uino potum erectionem facit magnā: cum adipe uerò porcino inunctum alopeciam sanat & explet, & carbunculos frangit, Kiranides. Remedijs contra accipitrum & falconum lumbricos aliqui passeris (aliâs passeris Indici, uel solitarij: uel, si is desit, communis) stercus admiscent. Troglitæ fimum uel carnem cum uino aut melle accipitri contra morbum quendam dari iubet incertus author Græcus recentior: εἰς συγκεχωνόμενον ἱέρακα. ¶ Oua passerum in cibo sumpta Venerem augent, Hali & alij. uide in F.

H.

a. Passer dubij generis nomen, in masc. gen. usurpari solet. unde diminutiuū passerculus apud Plautum, Ciceronem, & Varronem. Passeres sunt minuta uolatilia à paruitate uocata. Verbum στρουθὸς non modo passerem aut struthionem significat, sed & aues alias: quod & nos (Latini) quandoque sequimur: ut Cicero cum dixit, omnibus passeribus insitam à natura uoluptatem. hodieq́; aues ipsas in commune passeres uocant Hispaniarum uernaculi, Hermolaus. Passeres dici possunt omnes aues minutæ, Syluaticus. ¶ Στρουθὸς oxytonum est, (secundum canonem Eustathio relatum,) Atticè uerò penanflectitur Herodiano, ut scribit Aristophanis Scholiastes in Aues. Generis est communis, Eustathius. Στρουθὸς nomen alijs etiam auibus commune est. sed placet magis στρουθοὺς uocari ut plurimum aues illas Homericæ strutho (quarum scilicet Iliados secundo ille meminit) congeneres, Idem. Στρουθία dicuntur omnes minimæ auiculæ: στρουθὸς uerò propriè qui (uulgò) τρωγλίτης dicitur, Varin. Reperitur & στρουθάκιον pro passerculo. Στρουθὸς dicitur ab eo quòd cum furore quodam in libidinem feratur, παρὰ τὸ μετὰ οἴστρου θεῖν (πρὸς τὴν ὀχείαν,) Eustathius. Nicander inter remedia contra aconitū στρουθὸν pro gallina dixit, & contra fungos πάτον στρουθοῖο κατοικάδος pro fimo gallinæ.

nam & ὄρνις per excellentiam pro gallina ponitur. κίχλαι, εἶδος στρουθῶν, Varin. Legitur & στρουθὸς pro struthione uel struthiocamelo, ut ἀφελὴ ἐλεφάντων ἅρματα κ. τ. λ. συνωρίδες τράγων, ἑξήκοντα. βουβαλίων, ιϛ. στρουθῶν, ὀκτώ, citante Eustathio. Στρουθὸν Attici simpliciter pro struthocamelo dicunt, Hesych. Aliàs uerò στρουθοκάμηλοι, μεγάλαι στρουθοί, & ἄγριαι στρουθοὶ dicuntur. Vbi de historia plantarũ quarto Theophrastus στρουθῶν πτερὰ dixit, ac Theodorus struthorum alas reddidit, auium transferre maluit Plinius: tanquam struthos Græcis quandoq; de auitio dicatur, sicuti Latinè passer, Cælius. sed Theophrastus de struthocamelis sensit, non de passeribus. nam Indicas quasdam arbores describens, sic inquit: ἕτερον δὲ οὗ τὸ φύλλον, τὴν μὲν μορφὴν πρόμηκες, τοῖς τῶν στρουθῶν πτεροῖς ὅμοιον, ἃ παρατίθενται παρὰ τὰ κράνη. Στρῦς, ὁ στρουθὸς, καὶ ὀσπρεῖον, Hesychius. Elei passeres uocant δειλίτας, ut Nicander Colophonius ait, Athenæus. Δίγκρος, passeres, Hesychius: Varinus penanflectit. Inuenio & δίγκρος, δίγκρος, & δίγκρος pro passeribus apud eosdem. item δρῖλος, Macedonum lingua. Ἐλλόποδες & ἐλλοὶ (Hesychius habet ἐλλόποδας) passeres & hinnuli, ἀπὸ τοῦ ἄλλεσθαι, & catuli serpentis, Hesych. & Varin. Κιλίας, passer mas, Iidem. Σμαρδίκον, στρουθίον, Iidem. hinc σμαρδικοπῶλαι, qui passeres uendunt.

¶ Epitheta. Arguto passere uernat ager, Martialis. Leuis passerculus, Varro apud Nonium. Passer saltitans, cantillans, soliuagus, apud Textorem. ¶ ὠκέες στρουθοί, ταχεῖς, εὐπτερεῖς, κοῦφοι, Hesychius & Varinus.

¶ Passer ille Catullianus allegoricôs, ut arbitror, obscœniorem quempiam cælat intellectum, quem salua uerecundia nequimus enunciare. Quod ut credam, Martialis epigrammate illo persuadet, cuius hi sunt extremi uersiculi: Da mi basia, sed Catulliana, Quæ si tot fuerint, quot ille dixit, Donabo tibi passerem Catulli, Politianus. Strutheum Latinè, ut est apud Festum, à salacitate passeris, membrum uirile significat, præcipuè in mimis: ut qui passerem in Martialis & Catulli uersibus aliter accipiunt, nihil mihi dixisse uideantur: ne quis in ea re Politianum, quia sine authore loquitur, somniasse cauilletur, Hermolaus in Corollario. Dic igitur me tuum passerculũ, gallinam, coturnicem, &c. Plautus in Asin. ¶ Στρουθὸς, homo salax & libidinosus, Hesych. Στρουθὸς, ὁ λελωβημένος, Suidas. οἴμοι κακοδαίμων, στρουθὸς ἀνὴρ γίγνεται. ἐκπήσεται. ποῦ ποῦ 'στι μοι τὸ δίκτυον; Aristophanes in Vespis. ubi Scholiastes senẽ, inquit, quia saltat, famulus passerem fieri ait. Idem in Auibus Philocratem τὸν στρούθιον (inquit) si quæ auis occiderit, talentum accipiet. ubi Scholia, Ἄνω εἶπεν ἐκ τῶν ὀρνέων. Στρούθιον δὲ εἶπεν ὡς μήλιον. In eadem fabula Cleocritus quidam traducitur ὡς στρουθόπους, τουτέστι μεγαλόπους, (à struthocameli pedibus fortasis: uel à passerinis per antiphrasin:) ἢ ὡς τὴν ὄψιν στρουθώδης, Scholiastes. Ego struthópoda eum dixerim cui pedes & crura exigua fuerint, ut nostri meisenbeinle: Sic & Plinius: Eudoxus (inquit) author est, in meridianis Indiæ uiris plãtas esse cubitales: fœminis adeò paruas, ut Struthopodes appellentur. Plautus cruscula todila dixit, citante Festo, cui todus est genus auis paruæ. Monstrosi partus in utero fiunt, uel parte aliqua magnitudine excedente, ὡς τὰ μεγαλοκέφαλα (scilicet τέρατα:) uel deficiente: ὡς τὰ στρουθοκέφαλα, Author Definitionũ medicinalium quæ Galeno attribuuntur. habet autem & struthiocamelus quoque caput proportione exiguum. Στρουθίζειν uerbum à nomine στρουθὸς, quod est passer, deriuatur, & cantum uilem ædere significat, τὸ ψιπλὸς (aliàs ψιπλῶς, quod placet) πως ᾄδειν, Eustathius. Quæ strident potius quàm canant, στρουθίζειν Græcè dicuntur, ex passerum uoce, Cælius. Στρουθίζειν, τρίζειν, Suidas. Poculum quoddam Persicum στρούθιον dictum Athenæo, à quibusnam struthis (passeribus) denominatũ sit non constat, Eustathius. Struthio herbæ folium oleæ est, quod à medicis aureum poculũ uocatur. ab hac similitudine potorium quoddam uasculum fortasse struthion appellatũ sit, Hermolaus. Strutheum, in mimis præcipuè, uocant obscœnam partem uirilem, à salacitate uidelicet passeris, (etiamsi anseris in codicibus plerisq; scriptum est, Hermolaus) quæ Græcè στρουθὸς dicitur, Festus.

¶ Passer marinus, quem uocat uulgus struthiocamelum, Festus. Græci στρουθὸν simpliciter pro struthiocamelo ponunt, ut supra ostendi: aliquando ἀγρίαν, uel λίβυσσαν, uel μεγάλην cognominant. Est & passer marinus piscis, Græcorum ψῆττα.

¶ Stirpes. Struthium à nostris (ut Plinio) radicula uocatur: spinosa herba, nõ tamen acanacea. Flos spectabilis æstatibus, sine odore, caule lanuginoso, semen nullum, radix magna, quæ conciditur purgandis lanis, mirum quantum conferens candore mollitiaeq;, &c. Smyrnæa mulier Galena florem hunc non struthion, sed strythion uocauit, Hermolaus. Στρούθιον, radix herbæ lanis eluendis apta, Hesychius. Ἐστρουθισμένα Græcis dicuntur struthio herba repurgata (uellera,) Cælius. Dioscorides ad œsypum laudat lanas ἀστρουθίστους, hoc est illotas & radicula non curatas. Medicis hodie & orbi nostro, in quo prouenire etiam non puto, struthium ignoratur. Serebatur olim passim. Sponte uerò nascitur in Asia Syriaq;, & trans Euphratem. Hippocrates commendat nascens in Andri insulæ littoribus. ¶ Alterum syluestris papaueris genus heraclion uocatur, ab alijs aphron, folijs (si procul intuearis) speciem passerum præsentantibus, semine spumeo. Ex hoc lina splendorẽ trahunt æstate, Plinius 20.19. Dioscorides huic papaueri folia tribuit σφόδρα μικρὰ, στρουθίῳ ἐοικότα: id est, minima uel breuissima, struthio similia, herbæ uidelicet, non passeribus. tribuunt autem quidam struthio herbæ folium oleæ: ut lapsus uideatur Plinius. nam Theophrastus quoq; de historia plant. 9.13. (unde & Dioscoridem & Pliniũ mutuatos apparet,) Papauer Herculanũ (inquit, interprete Gaza) folio constat struthi, quo splendorem linteis tribuunt. τὸ φύλλον ἔχουσα οἷον στρούθιον, ᾧ τὰ ὀθόνια λευκαίνουσι.

¶ Mala struthia, μῆλα στρούθια, στρουθιόμηλα, è cotoneorum genere, minori amplitudine, & serotino prouentu,

uentu, odoratius uibrāt. Aetius uerò struthia uocat, quæ magna sint & suauiora; minoriq; placeant acerbitate. Nominat struthium etiam Macrobius inter malorum genera 3. 19. Et Callistruthis, roseo quæ semine ridet, Columella ficuum genera enumerans. codex noster habet Challistruthis. ¶ Errant qui passerinam uulgò dictam florem candidum ferentem, anagallida existiment, Hermolaus. Passarina, inter leucoij nomenclaturas apud Dioscoridem. Ticedillo, id est herba passerina, quam ignoro, Syluaticus. Centumnodia, lingua passerina, Idem. Lingua passerina, ut quidā uocant, genus minus lithospermi, quod in aruis reperitur, radice inutili, Tragus. ¶ Auicenna 2. 435. lasan alasafir, uel lesan alhassafir, (linguam auis interpretantur, Bellunensis linguam passerum) arborem quandam uocat, quæ Græcis recentioribus orneoglosson est. uidetur autem fraxinus uel fraxini species, in cuius siliquis medulla inest linguæ auis similis, &c. Syluaticus cap. 703. usnen herbam interpretatur stercus passerum, uel herbam kali, &c. albam esse aiunt, & pānos ea lauari ac dealbari. quærent diligentiores struthióne an papaueri spumoso descriptio eius conueniat. mihi ad struthium potius accedere uidetur.

¶ Icones. Aegyptij hominem qui ad proprium patronum confugiat, nec eius subleuetur auxilio, monstrare cupientes, passerem & noctuam pingunt. hic enim dum aucupum uenatione petitur, ad noctuam accurrit, à qua mox opprimitur, Orus. Iidem hominem semine abundantem uolentes designare, passerculum pyrgiten pingunt, Idem.

¶ Propria. M. Petronius Passer nominatur apud Varronē de re rust. 3. 2. Στρούθας, Struthas, satrapæ regij nomen est apud Xenophontem rerum Græcarum lib. 4. ¶ Passer, nomen loci, cuius meminit Martialis: Non mollis Sinuessa, feruidiq; Fluctus Passeris, aut superbus Anxur.

¶ b. Ilia passeris, Horatius 2. Serm. Σπίζαν auiculam passeri similem esse tradunt Hesychius & Varinus: item σπαράσιον. Corydalus passerculus est, similis passerculis quos pyrgitas à turribus, & troglitas ab antris & cauernis appellant, sed maior & cristatus, Aetius. Sirēnes supernè specie sunt στρουθῶν, id est passerum, Gyraldus. Ὄψιν ἔχεις στρουθῶν πανομοίιον, ἢ ῥά σε Κίρκη ἐς πτηνῶν μετέθηκε φύσιν κυκεῶνα πιόντα, Distichon Iuliani. Passerem quadrupedem circa paludes Liberdæ oppidi in Lusatia captum, Ge. Fabricius nobis significauit.

¶ c. Ἐκολάκευσεν οὐ συμπιέσας τὸ στόμα ὥσπερ πολέμιος, ἀλλὰ τοῖσι στρουθίοισι χαυνοῦσα ὁμοίως, Comicus quidam apud Eustathium. uidetur autem significare quandam alicui assentatam ore non compresso, sed pleno & hiante, ut hiare solent auiculæ. ¶ In Domino confido. quomodo dicitis animæ meæ, auola (de) monte uestro (sicut) passer? Psalmo 10. Et passer quolibet uadens, Prouerb. 26. Factus sum sicut passer solitarius in tecto, Psalmo 102. Aristophanes passerum nubem dixit, (στρουθῶν νέφος ἀρθὲν ἐκ τῶν ἀγρῶν τὸ σπέρμ᾽ αὐτῶν ἀνακάψαι. Illic (in arboribus) passeres (ziparim, aues, Munsterus) nidificabunt, Psalmo 103. in translatione Hieronymi. Passer inuenit sibi domum, Psalmo 83. a.

¶ d. Passer aliquò strepitum magnum faciens uolat, ne laqueo uenantium capiatur: unde inquit, Anima nostra sicut passer, &c. Glossa in Psalm. 124. ¶ Τὸ στρουθίον δειλὸν ὄρνεον ὂν ὑπὸ ἀγωνίας ἐλαύνει τὸν ὕπνον, Suidas in Nycticorax.

¶ Passeres duo nonne asse uæneunt, & unus ex illis non cadet super terram sine patre uestro? Matthæi 10. Passeres quinq; nonne uæneunt dipondio? Lucæ 12. Καὶ γὰρ πόσῳ κάλλιον ἱκετεύω τρέφειν Ἄνθρωπόν ἐστ᾽ ἄνθρωπον, ἂν ἔχῃ βίον, Ἢ στρουθὸν, ἢ πίθηκον; Eubulus apud Athenæum. Pestem à milio atq; panico sturnorum passerúmue agmina scio abigi herba, cuius nomen est ignotum, in quatuor angulis segetis defossa: mirum dictu, ut omnino nulla auis intret, Plinius. Multi ad milij remedia, rubetam noctu aruo circumferri iubent, priusquā sarriatur, defodiq; in medio inclusam uase fictili: ita nec passerem, nec uermē nocere: sed eruendam priusquam metatur, alioqui amarum fieri, Idem.

¶ h. Χρῶν ὁ θεὸς Ἀριστοδίκῳ περὶ Κυμαίων ἱκέτας σοὺς στρουθοὺς αὐτῷ ἔφη εἶν, Porphyrius lib. 4. de abstinendo ab animatis.

¶ Apollonius cum Ephesios doceret, oportere eos sese mutuò nutrire atq; nutriri, passeres fortè in arbore quadam taciti considebant: unus autem ex ipsis tanquam alicuius rei nuncius uocem emisit, qua uisus est aliquid cæteris prædicere. Eo audito cæteri clamorem tollentes post ipsum uolarunt. Tunc aliquandiu tacuit Apollonius, sciens quidem quam ob causam passeres uolitassent, nondum tamen auditoribus id enarrans. Vbi uerò omnes in se conuersos, & quasi portentum aliquod admirantes aspexit, tunc rupto silentio sic est locutus: Puer quidam effusum frumentum in arcam manibus demittens, cum negligenter illud collegisset, abijt, multa grana passim in angiporto sparsa relinquens: quæ cum passer ille inuenisset, cæteris (ut uidistis) nuncians, inuentū cibum communicauit. His uerbis permulti commoti, ad hoc uisendū cucurrere. ipse uerò his qui manserunt, cœptum sermonem de communi societate seruanda prosecutus est. Postquā uerò qui uisum ierant cum clamore atq; admiratione summa reuersi sunt: Videtis (inquit Apollonius) quo pacto passeres mutuam de se curam habeant, quantumq; communi gaudeant societate, nos autem homines eam colere dedignamur, &c. Philostratus lib. 2. de uita Apoll. Draco quidam terribilis octo pullos passeris unà cum matre deuorat, & mox à Ioue in lapidem conuertitur, Iliados secundo: quod prodigium Calchas interpretatur, fore ut Græci circa Ilium nouem annis pugnent, (ut draco passeres nouem deuorârat,) & decimo demum obtineant. Ex passerum numero belli Troiani annos auguratus est Calchas, Cicero 1. de diuinat. Et rursus, Cur autem de passerculis coniecturam facit, in qui-

bus nullum erat monstrum? Sic Apollonius apud Philostratum (lib. 1. de uita Apollonij) ex leæna capta, in cuius uentre cæso octo catuli reperti erant, annuam & mensium octo futurã prædixit, &c. ¶ Στρουθὸν κρατῶν φεύγοντα προσδόκα βλάβην, Senarius onirocriticus apud Suidam, id est, Passerem fugientem si comprehenderis, damnũ expecta. ¶ Passer auicula parua est, Veneri sacra, tum propter fœcunditatẽ eius in tantillo corpore, tum quod libidinosa sit auicula, Eustathius. Passeribus Venerẽ subuehi Sappho cecinit, Cælius. ¶ Qui purificat, offerat duos passeres uiuos, Leuit. 14.

¶ Prouerbio celebratur apud Italos passerem uetulum non illaqueari. Passaro uecchio non tra se in gaio uel gaiola: ut apud Latinos Annosa uulpes non capitur laqueo; & Simia non capitur laqueo, in eum qui longa ætate, multaq; rerũ experientia est callidior quàm ut dolis capi possit, Scoppa.

DE PASSERE SYLVESTRI PARVO, SIVE TORQVATO.

PASSERES quidam in arborum truncis, qui longo situ foraminosi sunt, nidificat, uitæ quàm domestici diuturnioris, corporeq; multò minores. horum colla plumæ candidæ, ueluti torques aliqua, circundant, unde & apud nostrates nomen inuenêre, (Ringelspatz:) qui per hyemem ferè omnes auolare consueuêre, G. Longolius. Passer torquatus non solum torque albo à cõmuni passere differt, sed & uoce & modo nidificandi. Hoc genus in Germania frequens est, sed apud Anglos rarum, Turnerus. atqui Eberus & Peucerus passerem in harundinetis nidificantem, de quo mox priuatim scribemus, torque albo insigniri aiunt. ¶ Hieronymus Tragus passerem quendam syluestrem uocat Waldspatz, id est passerem syluaticum. ¶ Est & alius syluestris passer maior, quem mox describemus.

DE PASSERIBVS DIVERSIS, QVORVM scriptores Græci meminerunt.

ACANTHYLLIS, genus est passeris, Hesychius.

HIPPOCAMPTVS, passerculus quidam, Idem & Varinus.

PITYLVS, πίτυλος, auicula quædam syluestris, ὀρνιθάριόν τι ἄγριον, Iidem.

SPARASION, Σπαράσιον, auis passeri similis, ὅμοιον σπίζῃ, Iidem.

SPERGVLVS, Σπέργουλος, auicula syluestris, Hesychius & Varin. Ab hac uoce corruptum uidetur πέργουλον, quod ijdem interpretantur ὀρνιθάριον ἀγρίου λευκόν.

PASSERES pyrgitæ & troglitæ à Græcis cognominati, nihil opinor à passeribus domesticis differunt. solent enim domestici passeres uel circa domos in cauis se abdere & nidificare, unde troglitæ dicuntur: uel altius circa turres, unde pyrgitæ dicti. uide supra in Passere A.

PSARIS, ψάρις, genus est passeris, Hesychius & Varinus.

DE PASSERE SYLVESTRI MAGNO.

PASSERIS syluestris (magni, non superioris qui paruus est) caro neq; redundans, neque concoctu difficilis est, sed si quæ alia boni succi. Testatur autem Tragon medicus cerebellum eius proprietate quadam comitialibus auxiliari. Est autem passer (hic) magnus, terrestris: neq; in arboribus neq; domibus habitat: uerùm in summis fruticum surculis desidet, uoce nimis quàm garriens, (καὶ λαλίζων,) pascitur autem in triticum hordeumq; ferentibus agris, & nidum in terra collocat. colore & magnitudine alaudæ similis. hyeme non uisitur. capitur uerò maximè noctua, Actuarius lib. 2. Regalium sermonũ, ut Gyb. Longolius citat enumeratis etiam uerbis Græcis. ¶ Passerem magnum Actuarij uarijs de causis Anglorum buntingam, & Germanorum Gerstthammer esse suspicor, Turnerus in libro de Auibus. in margine etiam adijcit huic passeri mollicipitis apud Aristotelem descriptionẽ magna ex parte conuenire. ¶ Passer magnus solitarius est, paulò minor merula, Germanis Gerstthammer, Eberus & Peucerus.

DE TETRACE PARVA.

TETRACEM autem magnam in Gallinaceo genere descripsi. sed alia tetrax est auicula, passerum generis, ut mihi uidetur, quoniam mentio eius apud authores cum spermologo fit & passere, magnitudo enim his tribus, ni fallor, ferè eadem, & uictus similis, è granis ut plurimum: neq; cantu nobiles sunt, ut eo nomine à passerum uilium auicularum genere eximi debeant. Tetrax auicula est à uoce dicta, quam oua pariens emittit, (ὅτι τετράζει τὴν φωνήν. ego τετράζειν uerbum per onomatopœiam accipio, nec probo illum qui uocem quadruplicem ab hac aue cum peperit ædi reddidit.) Plumis color macularum sorde uarius, perpetuisq; (μεγάλαις γραμμαῖς, lineis magnis) lineis, magnitudine spermologi, Hermolaus ex Athenæo: qui colorẽ tetracis κεραμεοῦν esse ait, id est ruffum qualis est lateris, uel testæ coctæ, figlinum dixeris. & carpophágon esse addit, id est frugibus uesci, ex Alexandro Myndio. Athenæus ipse auiculam minimam esse ait. Epicharmus apud Athenæum, λαμβάνοντα γὰρ ὄρτυγας, στρουθούς τε καὶ κορυδαλλούς φοινικοείμονας τέτραγας, σπερματολόγους τε; ubi epitheton φοινικοείμονας

φιλήμονας ad alaudas an galeritas referri debeat, dubitari potest: & an σπερματολόγους pro aue sui generis accipiendum, an tanquam epitheton tetragum: utrunque enim fieri potest. Et rursus, τέτραγές τε καὶ σπερματολόγοι. ¶ Τετράιον, ὀρνιθάριόν τι, id est auicula quædam, Hesych. & Varinus. ¶ Apud Aristotelem τέτριξ scribitur, Gaza Græcam uocem reliquit. Alauda & tetrix condenso frutice prolem muniunt, Aristot. Niphus hanc auem esse conijcit quæ uulgò calandrella uocetur, congenerem alaudæ, magnitudine etiam & colore similem, absque apice. Aristoteles quidem alibi genus alaudæ non cristatum describens, nullum ei peculiare nomen tribuit. sed calandrella alterum alaudæ non cristatæ genus est.

DE SPERMOLOGO PARVO.

SPERMOLOGUS nomine auis alia maior est, de genere graculi uel cornicis, de qua superius scripsi inter cornices. alia uerò auicula exigua, quam ad passerum genus referre uolui, propter causas iam proximè in Tetrace paruo assignatas, cui magnitudine confertur ab Alexandro Myndio. Epicharmus pro spermologo spermatologum dixit, ut citaui in Tetrace. Τότε γὰρ στρουθῶν νέφος ἀρθέν, Καὶ σπερμολόγων ἐκ τῶν ἀγρῶν τὸ σπέρμ' αὐτῶν ἀνακάψαι, Aristophanes in Auibus. Scholiastes spermologos auiculas dictas ait διὰ τὸ ὀρύττειν τὰ σπέρματα καὶ ἐσθίειν, (ἀναλέγειν, Suidas) hoc est, ab eo quòd semina in agris eruat & deuoret. Frugilega uermiculos petit, Aristot. Spermologum nos spicilegam siue frugilegam uocare possumus: quanquam frugilega (καρποφάγον nimirum) nomen generis est, ita uictum quærentis apud Aristotelem. Rura (Italiæ) ipsum passerculum uocant spicilegam, detrita modo priore syllaba, Hermolaus. ¶ Nuper quidam spermologum auem specie simili monedulæ esse scripsit, magnitudine tetraci æqualem: sed is aues diuersas pro eadem accepit. ¶ Quærendum an spermologus sit genus illud passeris, quod uulgo nostri emmerizam uocant, cuius iconem paulò post ponemus. ¶ Eberus & Peucerus picam glandariam nostram, garrulum ipsi uocant, Græcorum spermologum esse putant, à quibus ego longè dissentio. ¶ Gruem Græci géranon uocant quasi γηρόνον, ab eo quòd terræ semina scrutetur: & aliter σπερμολόγον, id est frugilegam, quòd frugum semina quæ humo non obruta fuerint, ab agricolis depascatur, Varinus. ego spermólogum, potiùs epitheton gruis esse dixerim, quàm ipsam gruem.

¶ ὀλακτοί, σπερμολόγοι, καὶ ὀλακτοί, Hesychius & Varinus. uidetur autem ὀλακτὸς hæc auis dicta quasi hordearia, (ut miliariam dicimus.) ὀλὰς enim & οὐλὰς, hordeum interpretantur. quod hac fruge pasci gaudeat. Σαρκάδην, σπερμολόγος, Iidem. Aristophanes in Auibus, auium quædam genera à uictu cognominat κνιποφάγα, alia κειθοφάγα & σπερμολόγα. ¶ Spermologus auis est quæ frugibus nocet, quæ & σπερμονόμος dicitur. ab ea spermologos uocabant Attici homines (inopes) circa emporia & fora commorantes, & ea quæ de mercibus fortè deciderent (τὰ ἐκ τῶν φορτίων διαπίπτοντα) colligentes. Per tropum etiam spermologi dicuntur homines nullius pretij, (nullius solidæ doctrinæ) qui ex collectitia quadam & passim emendicata consutaque eruditione gloriam sibi aucupantur. unde & uerbum σπερμολογεῖν, ἀντὶ τοῦ ἀμεθόδως οὐδὲ μαθήμασιν ἐκ τινῶν παρακουσμάτων ἀλαζονεύεσθαι, Eustathius. Ἀπειρίαθων ὧν καὶ αἱ θέαι καὶ τὰ ἀκροάματα βωμολοχίας καὶ σπερμολογίας πολλῆς γέμοντα, Clemens lib. 10. στρωματ.

DE PASSERE TROGLODYTE.

AETIUS libro XI. cap. XI. quod communia remedia aduersus uesicæ & renum calculos continet: Passer troglodytes (inquit) est passerculus minimus, iuxta sæpes & muros uictum quæritans, estque hoc animalculum omnium auicularum minimum, ea excepta quæ regulus appellatur. similis est autem regulo in multis, præterquam quòd in fronte auricolores pennas non habet. eodem paulò maior est, & nigrior, caudamque semper subrectam, & albo colore retro interpunctam habet. magis item garrulus quàm regulus est: & sanè iuxta summum alæ lineamentum cinerei amplius coloris, (ψαρότερος, id est magis uarij coloris, Vuottonus.) breues item uolatus facit. Naturalem autem uim omnino admiratione dignam habet. Itaque sale conditus & crudus in cibo acceptus, morbum perfectè sanat: & noui adeò quosdam ob eius usum nunquam amplius ab affectione uexatos. Conditur autem optimè pennis euulsis, atque inde largo sale adobrutus, & postquam fuerit arefactus comeditur, & affectionem perfectè sedat. Melius autem est etiam aliter ipsos edere si plures contigerint, coctos nimirum, eius præsertim generis quod per hyemem ubique apparet. Exhibetur autem & alio modo. Passerculus non deplumis in ollulam conijcitur, ac deinde operculo addito uritur, animaduersione assidua habita, ne

fallaris, quum in cinerem sit redactus, & (ne) in aerem exhalans per exustionem totus consumatur. consueuit enim hoc contingere tum ipsi, tum alijs quæ uruntur. quapropter pręstat ollæ operculum non oblinire, ut per interualla quædam operculo adempto ustionis modum intueamur. Exhibendus est autem semel omnis unius passerculi usti cinis per se, aut modico phyllo & pipere admixto (καθ' ἑαυτὴν, καὶ μετὰ πεπέρεως καὶ φύλλου συμμέτρου δι' οἰνοκρατομέλιτος πινομένη ἡ τέφρα, Aegineta) quò saporis iucunditate ori commendetur. Vstus itaq; passerculus peregre proficiscentibus commodus est, licetq; melle cocto exceptum in promptu habere. Melior autem mihi uidetur condiendi modus, atq; adhuc dictis præstantior, si quis præeuulsis pennis uiuum passerculum sale adobruat. quod & ego facio, inquit Philagrius. Arbitror enim & sanguinis naturam quiddam in se complecti, quod minimè uulgariter prosit: cui amplius stercoris efficacia accedit, quam exustione debiliorem reddi planè credo. Proderit etiam eis qui abundant assatos edere integros, ita ut nihil ex eis præter pēnas abijciant. ¶ Eadem uerò breuius scribit Paulus Aegineta libro 3. cap. 45. Troglodytes (inquit) paulò maior est regulo, & colore illi similis inter cinereum & uiridem, rostro tenui, &c. mihi hic inter cinereum & uiridem color non troglodytæ, sed regulo tantum conuenire uidetur.

¶ Nihil est in Aetij descriptione quod non ad amussim auiculæ conueniat, quam Angli sepiarium, Colonienses aucupes koelmusshum nominãt. Vocatur apud Anglos an hedge sparrow, hoc est passer sepiarius, & a dike smouler. hoc est, in sepibus delitescens. Vulgus Coloniense hunc passerem ein Grasmusch (nostri curucam uel atricapillam hoc uocabulo nominant) appellat. uerum peritiores quiq; aucupes ein Koelmusch, (nostri parum minorem capite atro, alij maiorẽ Kolmeiß, uel Kolmusch appellãt,) hoc est passerem in foraminibus uel cauernis degentem, nuncupant. Hic Germanos monitos uolo, quum duæ sint aues, grasmuschi sua lingua uocatæ, illam solam esse troglodyten, quæ per totum annum regulo similis cernitur: & non illam quæ circa fauces plumosa ineunte statim hyeme discedit. Nidum huius passeris semel humi factum inter urticas uidi: & pullos antequam uolare possunt, relicto nido, inter herbas fruticesq; reptitãtes, sæpius obseruaui. Vermibus pascitur, & paulò ante uesperum solet impensiùs strepere, & omnium ferè auium postrema ad somnum se recipit, Turnerus. Currucam in cuius nido cuculus parit, conijcimus esse Anglicè dictum passerem sæpium, an hedge sparowe, Eliota.

¶ Troglodyten esse credo hunc quem Germanorum uulgus regulum uocat, sæpibus obuolantem crebrò, unde & Zaunschlipfflin cognomento appellant. Siquidem huic ipsi descriptio Aetij perbellè congruit: & doctissimus Tanstetterus Collimitius remedium ex troglodyte ad hunc modum, quem Aetius præscripsit, comperit & expertus est in aliquot calculosis, efficacissimum, Io. Agricola Ammonius. Audiui & ipse à fide digno homine, qui nõnullos feliciter remedio ex hac auicula usos mihi asserebat. Quomodo autem quæuis auis aut aliud quoduis animal rectè ad medicinam uri debeat, scripsimus in Alauda G. Recentiores quidam medici, & Arabes, uel eorũ interpretes potius, pro troglodyte passere caudatremulam ineptè interpretãtur, & nomine corrupto tanquam Arabico tragulidunten appellant. Auicenna safarahun, alij safurion: & remedium aduersus calculum ex caudatremula parant, ut copiosius in Motacilla scripsi.

¶ Troglodytes auis, τρωγλοδύτης, nomen habet à subeundis troglis, id est cauernis, ut & Troglodytæ populi. trogites uerò, uulgò apud recẽtiores Græcos dictus, passer communis domesticus est. Et quoniam passer troglodytes auicularũ minima est, ac regulo similis, multi populi regulum appellarunt. Itali reatin, riatino: circa Verbanum lacum aryotin. circa Florentiam fiorrancio, id est flos calendulæ (nisi hic fortè uerus regulus est, qui aurei calendulæ floris colorẽ maculis utrinq; in uertice refert.) Scoppa Grammaticus Italus regaliolum interpretatur reillo, & scricciola, quæ nomina ad troglodytẽ pertinere puto. uide in Regulo. Perchia chagia Siculis est auicula minor passere, sæpes perforans, inde nomen, non alia puto quàm troglodytes. ¶ Gallis roy. alibi beurichon, alibi farfonte. Normannis rebetre, quasi roybetre. Sabaudis roy des oiseaux, roytolat, rezeto, redoyell: & alibi conta fasona, quòd saltitando uideatur numerare fasciculos. ¶ Germanis Zunschlipffle, in Saxonia Thurnkönick/Schnyküinig/Zunküinig. circa Rostochium Nesselküinig/Winterküinninck. alicubi Meußkönig, & Sumeling, id est pollicaris, à paruitate. Flandricè Kuningsken. ¶ Anglis wren. ¶ Polonis krolik. ¶ Turcis bilbil. ¶ Eberus & Peucerus trochilum interpretantur, ein Zaunköning / Schneeköning, qui troglodytes noster est, (sed trochilus idem qui regulus est, à troglodyte diuersus.) Passerem uerò troglodyten passerculi genus faciunt, qui Germanicè nominetur Baumsperlingk, uel Moßsperlingk, id est passerculus arborum uel palustris. in arborum (inquiunt) cauitatibus nidificat, supernè fuscus, sed uarius & transuersis albis lineis distinctus, infernè cæsius, uertice purpureo, sub collo nigris candidisq; maculis eleganter uariatus.

¶ Passerculus troglodytes noster iuxta parietes domuum & sæpes nidulum è musco struit, plumis etiam impositis. Vide infrà in Reguli nidificatione ex Turnero. Araneas uenatur. Mira eius in cantu suauitas, sed ali non potest. Maio præcipuè cantillat, ut ferunt. ¶ Regulus bis anno parit, circiter nouem oua uno tempore, Albertus. uidetur autem reguli nomine passerem troglodytem intelligere.

¶ Antidotus ad difficultatem & stillicidium urinæ mirifica: Passerculum quẽ troglodyten nominant

minant (Græcè σιλιπιπίδα scribitur, uoce haud dubiè barbara. intelligit autem passerẽ troglodyten, Fuchsius. uide an Græcum nomen corruptum sit pro σεισοπύγιδα, quod nomen motacillam significat, quam recentiores ad idem remedium pro troglodyte accipiunt) integrum cremato, & sumpto cinere ac tenuiter contrito bibendum ex mero dato, quantitate cochlearij, (minoris, quod pendet drachmam unam, Fuchsius.) Si autem uolueris admisceto etiam farinæ prædictarum cicadarum quartam cochlearij partẽ, & ieiuno ex uino præbeto, Nicolaus Myrepsus antidoto 60. ¶ Aetius cum præscripsisset remediũ efficax ciendæ Veneri, nempe ut passer troglodytes dictus in cibo acciperetur, subdit: Verum his qui frequentius & supra quàm conuenit inde coëunt, urinam capræ bibendam præbe. Cerebellum passerum in antidotum diasatyrion alteram, numero 66. apud Nic. Myrepsum recipitur: & rursus in aliam numero 68. cerebellum simul & oua. hæc quidem apud Aeginetam lib. 7. etiam in unguentum entaticon immiscentur.

¶ Narrant quidam (ex Italis) de hac auicula, deplumatam quoq; ligno (ueruculo) infixam ad ignem, paulatim aliquoties per se conuerti. Albertus hoc de regulo scribit. ¶ Galli fabulantur troglodyten in festo trium magorum, omnes quos eo anno educauerit pullos congregare, & cum eis cantillare. addunt, regem esse auium, quoniam cum conuenisset inter aues ut rex esset quæ altissimè uolasset, hæc aquilæ tergo clam insidens, cum illa iam defessa altius uolare non posset, paulò sublimius euolârit, regno quod uiribus nequibat arte sibi cõparato. Hoc alij de regulo scribunt, ut infra recitabo. ¶ Τρωγλοδυτεῖν uerbum cauernas subire significat. ¶ Angli hanc auiculam (troglodyten) uulgò aiunt esse fœminã, & marem eius rubeculã esse, quod falsum est. Vtraq; imminentem pluuiam uoce prædicit. ¶ Troglodytæ Herodoto populi sunt Aethiopiæ.

DE PASSERIBVS QVIBVSDAM, ILLIS PRAEsertim quorum nomina Germanica tantum nobis cognita sunt. Et primum de passere harundinario.

SCHOENICLOS auis Aristoteli est, (quam Gaza iunconem uertit,) quæ ad ripas lacuum & fluminum uictitat, & caudam frequenter motitat, turdo minor. Turnerus, Ego (inquit) quum nullam aliam auem nouerim iuncis & harundinibus insidentem, (atqui hoc Aristot. non scribit, sed ex etymologia probabile est,) præter Anglorum passerem harundinarium, (Anglicè a rede sparrow,) illum iunconem esse iudico. Auis est parua, passere paulò minor, cauda lõgiuscula, & capite nigro, cætera fusca, Hæc ille. nominat autem Germanicè etiam alio nomine ein Reydtmüß, quem parum palustrem esse cõijcio, de quo supra priuatim scripsi. De iuncone supra post ispidæ historiam egimus. ¶ Passer aquaticus in harundinetis nidificat domestico cætera similis, nisi quòd collum albus cingit torques, Rhorsperling, Eberus & Peucerus. nos de passere torquato supra priuatim scripsimus. Auis Rorspätzle etiam Hier. Tragus meminit. Vocatur & à nostris Rorspar, minor passere, uentre fusco, torque albo, &c. Circa Argentoratum aliud passeris genus Rorgytz, uel Rorgeutz dicitur, in quo (ut pictura loquitur) uenter albus est, pectus cinereum, mentum nigrum, ut & uertex & pars circa oculos, sed non contigua. hæc enim figlini coloris est, ut alæ etiã, sed nigris maculis uariantibus. longiores earum pennæ prorsus nigræ sunt. dorsum fuscũ, partim cinereum. cauda partim nigricat, partim obscurè testacei coloris est. crura rosea. retro oculos & in parte colli albus est color. nostri aucupes uocant Wydenspatz, id est passerem salicum. autumno in frutetis reperitur. ¶ Calamodyten auem cedri folium perdit, Aelianus. apparet autem ex etymologia hoc quoq; nomen passeris esse uel alterius auis inter arundines degentis.

DE PRVNELLA.

PRVNELLAS aucupes nostri uocant auiculas à colore qui obscurè ruffus est, uel figlinus saturatus. quidam linarijs eas comparant, alij passeribus, quibus minores sint, colore simili ferè. canoras esse audio, & cantillare instar troglodytæ passerculi, nunquam auolare. ali à quibusdam in caueis propter cantum. Crura rosea sunt. color circa collum & pectus ad cœruleum inclinans, in uentre dilutior. retro oculos macula figlina. rostrum nigrum.

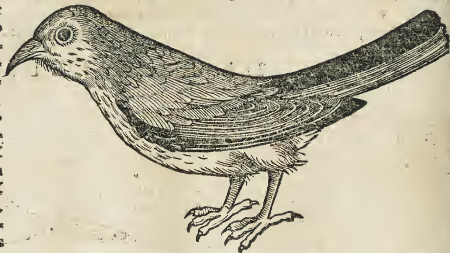
DE EMBERIZA FLAVA ET ALBA.

Icon hæc Emberizæ flauæ est.

De passere spermologo paulò antè scripsi:idẽ uerò aliquando mihi uisum est hoc genus, quod nostri Embritz, uel Emmeritz appellant, alij Emmering, uel Emmerling. Circa Rostochiũ Gälgensiken. In Brabantia Jasine, à colore flauo, qui Gallis est iaune. Alibi Gilbling, ut in Brisgoia Heluetiæ Gilberschen, uel Gilwertsch, ab eodem colore. Circa Glaronã Kornuogel, ab eo quòd granis frumenti pascitur. Alicubi Geelgorst, (in Germania inferiore puto.) Galgulum aliqui esse putant Germanorũ Emmerling, (ut Ge. Agricola, qui cum aspiratione scribit Hemmerling:) alij Widewol uulgò dictam auem: (id est oriolũ) nos eam esse conijcimus cui uulgare nomen Geelgorst, Eberus & Peucerus. Iidem lagopodem interpretantur Emmerling / Goldammer. Ego eandem auem ab alijs Germanis Emmerling, ab alijs Geelgorst appellari existimo. Gyb. Longolius chloreum interpretatur, Geelgörß. ¶ Turnerus auem Geelgorst, Anglicè uocari scribit a yelowham, a yowlring: & eandem Aristotelis chloreum uel luteum luteámue esse suspicatur. ¶ Italica nomina uaria esse audio, nempe cia, megliarina, uerzerot, paierizo: & circa Bellinzonam spaiarda. ¶ Gallica bruyan, uerdun, uerdrier, uerdereule, uerdere. ¶ Illyrij, ni fallor, strnad appellant.

¶ Gelgorsta auicula Turnero passere paulò maior est. maris pectus & uenter lutea sunt. fœminæ uerò pectus luteum, & uenter pallidus est, in capite, dorso, & alis, pẽnis fuscis luteæ intermiscentur. Rostrum utriq; firmum & breue, in quo tuberculum quoddam dentẽ mentiens, reperias, præter uermes, hordeo & auena libenter uescitur. Cauda huius auiculæ longiuscula est, & frequenter motitans, Hæc Turnerus. cõuenit autem hæc descriptio emmerizæ nostræ; quam alij etiam Goldhammer uocant, quasi aureolam dicas, à colore. ¶ Hyeme hanc auem in stercoribus equinis alimentũ quærere audio. Turmatim uolitant, ut passeres, circa uillas, horrea & stabula. uescitur enim granis, hordei, tritici, pane, &c. Includitur à quibusdam caueis ad cantum. ¶ Apud nos plerunque inueniuntur cuculi in nidis auicularum, grasemuschæ (id est curucæ:) & citrinæ cuiusdam auis quam alij gursam, alij ameringam uocant, Albertus. Hinc natum est prouerbium de homine beneficijs ingrato, Du lonest mir wie der guckauch dem gorse, (alij scribunt, wie dem guckauch die gorse:) Eam mihi mercedem reddis quam cuculus ameringæ nutrici. Genera uinconum (carduelium) & auis Gurse dicta, animal nullum attingunt: edunt uerò semina spinarum albarum & rosarum, & herbarum, & maximè semen papaueris & lappæ, & huiusmodi, Albertus.

¶ Eberus & Peucerus auem Germanicè dictam Emmerling, eandem alio nomine Goldammer appellãt. alij Gollammer scribũt, alij Gaulammer, quo nomine missa ad me Argentorato effigies à nostra emmeriza uel emmerlinga differre uidetur. est enim rostro, colore, & reliqua specie dissimili. natura uerò, ut cõijcio, simili. uolat enim cateruatim, auenæ & aliarum frugum seminibus pascitur. nidificat inter fruteta, & terna uel quaterna oua parit. Tota pars supina flauet, superior nigricat, per alas medias & dorsum medium ruffa est.

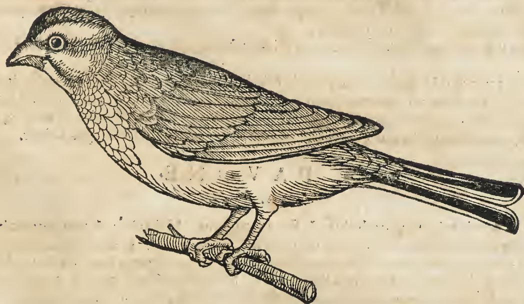

DE EMBERIZA ALBA.

EMBERIZA alba quæ mihi demõſtrata eſt media hyeme apud nos capta, (ein wyſſe Emberitz.) maior eſt ſuperiore, roſtro breui, latiuſculo, flaui nihil habet, colore ſimilis alaudę, alioqui diſsimilis, uentre albicante, à quo etiam albam cognominauimus. In ſuperiore roſtri parte retro mucronem tuberculum intus conſpicitur. Digiti fuſci ſunt, crura album & puniceum colores mixtos præ ſe ferunt. ¶ Italis cia montanina uocatur, ut audio. ¶ Quærendum an hic ſit paſſer magnus, de quo ſupra ſcripſimus.

DE EMBERIZA PRATENSI.

EMBERIZAM pratenſem uoco, quam aucupes noſtri Wiſemmertz à pratis in quibus uerſari ſolet, appellant. hæc, ut pictura indicat, colore eſt teſtaceo ſeu figlino, cruribus, pectore, uentre, alis, & cauda media: utrinq; enim in ea nigræ ſunt pennæ. Dorſum quoque nigricat. & in alis ſuperiùs maculæ nigræ ſunt ſubrotundæ: inferiùs uerò margines pennarum ſecundum longitudinem nigricant. roſtrum fuſcum, uertex niger. infra quem utrinq; macula albicans retrorſum tendit: tum rurſus aliæ duæ nigræ & albicantes per interualla ſequuntur. Hanc auem circa lacum Verbanum ceppa uocant.

DE PASSERE MVSCATO.

INDIA mittit muſcatum paſſerem, quem qui uolantem uiderit, tum ob celeritatẽ, tum ob paruitatem, crabronẽ aut ueſpam iure exiſtimet. pennis aureis uiridibusq;, alijsq; uerſicoloribus ornatur. magnitudo ape paulò maior. roſtro uelut acus eſt tenuiſsima. totus cum nido grana tritici

XXIIII. uix pondere æquat. hunc è cotto cõficit. audax est, & nidum petentibus oculos inuadit, celeritate & paruitate tutior. Constat itaq; auem hanc tenuissimæ esse substantiæ, calidamq́;, ob id & audacem. nam cum rostrum, pedes, linguam, alas, uiscera, plumã, ungulas, cerebrumq́; habeat, tum alia multa, subtilem substantiam illius, ac bene elaboratam esse oportuit, atque ut reor hæc est auium omnium minima, Cardanus. Coniecerim ego muscatum dictum, quod instar muscæ ferè sit, paulò maior scilicet ape.

DE PASSERE STVLTO.

AVIVM solertissima in India habitat, quam stultum uocant passerem, contrario sensu. Nigra est auis, intermicantibus pennis albis in collo, turdi magnitudine. quæ aduersus caudatas simias, quarum ibi numerus est incredibilis, hoc modo se munit, ut nec homo tot cõmoda aduersus periculum inuenire queat. Eligit primò arborẽ excelsam, ac spinis obsitam, ut metu terreatur ob altitudinem, & à spinis arceat ob incõmodum. Ramis huius arboris maximè aculeatis suspendit nidũ prædurum, ne frangi ab inimico posit; instruit aditum angustum, ut hostis arceatur, ipsa sola posit ingredi; latum in imo, ut commodè cum pullis degere posit, tum maximè quòd in eodẽ excrementa illorum colligere cogitur, nullo exitu patente alio quàm per quem in suprema parte est ingressus. Verum quia hostem uti nouit manu non secus quàm hominem, nidi longitudinem ad quatuor palmos extendit, ut cum manum immiserit etiã procul absit ab imo, atq; ea ratione oua uel pullos qui intus latent tueatur, Cardanus.

DE ALIIS PASSERIBVS QVIBVSDAM, præsertim quorum Italica tenemus nomina, de antiquis Latinis aut Græcis dubitamus.

DE passere solitario, supra post merulam scripsimus. Italis uulgò passara solitaria dicitur. Remedijs contra lumbricos accipitrum & falconum, aliqui passerum stercus admiscent: alij PASSERIS Indici uel solitarij, uel si is desit, communis.

TYRANNVM auiculam Auicenna & Albertus inter passeres numerant. nos (Itali) uulgò uesiuillum nuncupamus, Niphus.

PASSARINVM Italicè uocant passerculum capite coloris ruffi uel spadicei. idem fortè est, qui alibi passorono dicitur. Est & passara montanina, id est montanus passer quidam apud Italos dictus: & passara ualina, à uallibus nisi fallor.

BOARINA uel buorino apud Italos auis est æqualis regulo, ut audio, dorso eodem colore quo rubecula.

PAGOLINO apud eosdẽ uocatur auicula mirabilis, magnitudine & colore passeris, nisi quòd caput eius magis inclinat ad colorem quem Itali pauonaceum uocant. & rostrũ eius est instar nerui subtilis, qui tractus extenditur, remissus contrahitur, ut ligulæ è corio subtiles & molles, res fermè incredibilis, cuius etiam Aluigus Pulcius meminit in libro Morgante inscripto Italicè.

DE PAVONE.

A.

PAVO auis etiam pauus dicitur, & fœm. gen. paua. Hebraicè tuk, תוך, quamuis eam uocem aliqui simiam interpretantur. uide in Cercopitheco. Ranan, רנן, aliâs uerbum est, & cantare ac uociferari significat: aliâs nomẽ, quod pauonem interpretãtur, alij struthionem uel lusciniam. uide in Gallo syluestri. Similiter neelasa, נעלסה, uocem Hebraicam alij pauonem, alij gallum ferum transferunt, alij struthionem: de qua itidẽ plura scripsimus in Gallo syluestri. R. Kimhi Iob 39. neelasa exponit טווס, taos, quod est pauo. Hoben, חובן, uel חבן, Ezech. 27. unde pluralis num. hobanim. D. Kimhi super huius uocis significatione uarias opiniones recenset. Sunt qui animal putant ex cuius ossibus cõficiuntur opera, ut ex ebore. (Munsterus aliquos elephantem interpretari scribit.) Syrus interpres reddit tauasin, טווסין, pauones. Magistri quoq; Thalmundici, טווסא, tauasa, pauonem uocant, ut Arabica lingua, teste Kimhi, tauas, טאווס, nimirũ uoce mutuo accepta à Græca ταώς. Alij lignum intelligunt quod uocant הבנים, ebenum nimirum. LXX. εἰσαγομένοις. Rectius Kimhi in Ezechiele lignum dicit, quod Arabicè uocatur abnus, אבנוס: & Hieronymus ligna ebeni ex India, quæ nigri coloris pretiosissima sint. ¶ Vt pauo uel pauus Latinis, sic Græcis ταὼς uel ταὸς dicitur. uide infra in H. a. Vulgò hodie παγόνι, uel παγώνη. ¶ Italicè pauon, pauone, pagone, fœmina priuatim pauonessa. ¶ Hispanicè pauón. ¶ Gallicè paon. ¶ Germanicè Pfaw, fœmina Pfäwin. Flandricè Pauw. Saxonicè Pagelũn. ¶ Anglicè apecok. ¶ Illyricè paw.

B.

Pauo rara olim auis fuit, ut Antiphanes & Eubulus indicant, nostro uerò tẽpore ita abundant Romæ,

Romæ, ut uel coturnicibus nihilo rariores sint, Athenæus. Theophrastus tradit inuectitios esse in Asia pauones, Plinius. Pauo ex Barbaris ad Græcos exportatus esse dicitur, Aelianus. In India omnium maximi qui ubiq; sunt pauones nascuntur, Aelianus. Pauonum greges agrestes transmarini esse dicuntur in insulis Sami in luco Iunonis, item in Planasia insula M. Pisonis, Varro. Pauus è Samo præstantior est, Gellius lib. 7. Paui Iunoni sacri sunt, ut scribit Menodotus Samius in descriptione templi Samiæ Iunonis: & forte (inquit) in Samo primum & nati & educati sunt, ac inde in alia loca distributi, ut recitat Athenæus. Babylonia pauones plurimos colore uario distinctos nutrit, Diodorus: tanquam illic maior pulchriorq; eorum uarietas sit quàm alibi, ut Cælius accipit. Clemens in Pædagogo homines gulosos pauonẽ Medum celebrare scribit. ¶ Pauo auis uaria est toto genere, Aristot. Colores (uarios) incipit fundere in trimatu, Plinius & Aelian. Pauonis pennæ magnum quidem ornamentum habent, sed is sine corpore existit, Aelian. Auis est pulcherrima, & pulchritudinis studiosa, Author de nat. rerum. Pauoni natura formæ è uolucribus dedit palmam, Varro. ¶ Pauonis apicem crinitæ arbusculæ cõstituunt, Plinius. Auis est paruo capite, & quasi serpentino, & longis pennis coronato, ruffo, Albertus. Pluma ei in capite instar coronæ uel potius cristæ, Author de nat. rerum. Collum longum, sapphiri colore, Idem & Albertus. Pauonum ceruix, quoties aliquò deflectitur, nitet, Seneca lib. 1. nat. quæst. Pectus quoque colore sapphiri est, lucidum. alæ ruffæ: dorsum cinereum, ad ruborem declinans, Albertus. Pedes fissi, Aristot. apud Athen. Aues non uolaces, ut pauones, gallinæ, uropygium (caudam pennis conditam) ineptum habent, (non aptum flecti qua parte cum cute coalescit,) Aristot. Cauda pauoni ad ornatum data est, Cicero 3. de finibus. Cauda mari est longa, pennis plumosis, & in fine pennarum habet orbes ex uiridi quasi chrysolithi splendore, & auri & sapphiri coloribus distinctos, Albertus. Caudaq; pauonis larga cum luce repleta est, Consimili mutat ratione obuersa colores: Qui quoniam quodam gignuntur luminis ictu, Scire licet sine eo fieri non posse putandum, Lucret. lib. 2. Miraris quoties gemmanteis explicat alas? Et potes hunc sæuo tradere dure coco, Martialis. Pauonis caudæ pennarum oculos & gemmantes colores Plinius dixit, uide in D. Nullam auem pulchriorem pauone nostro fingere naturam posse credam, nisi cùm uidero; tot oculis in cauda tam

longa atq; densa plumis, tanta colorum uarietate, tanto nitore, tam selectis etiam colorum generibus, ut album ac nigrum, quorum unus per se tristis est, alter reliquos alios obscurat, colores deuitentur, Cardanus. ¶ Gyb. Longolius scribit se pauones albos aliquando tanquam rem raram admiratum Coloniæ, postea uerò frequentiores illos factos esse: aduectos primũ à mercatoribus è Nortuuegia. Nam cum spectaculi causa (inquit) pauones uarij à nostris essent in regionem istam inuecti, primò genti fuêre miraculo, numero deinde per feminium aucto, cùm penitius in frigidiora loca commearent, iamq; matres in ipso uêre ouis incubantes niuosa illa montium iuga perpetuò ob oculos uiderent, ex ouis iam animatis albos pullos excluserunt. Produnt nonnulli & in animalibus alba nasci, ex genitoribus alba imaginantibus, sicuti relatum de pauonibus est, Cælius. Inueniuntur in locis humidis & frigidis albi pauones, qui dictos (caudæ) colores quasi per pãnum album præferunt, Albertus. In Medera insula paui quàm plurimi syluestres sunt, colore ad albedinem inclinato, Aloysius Cadamustus. Curiana regio noui orbis pauones habet, sed non pictos aut uersicolores, discrepat à fœmina parum masculus, Pet. Martyr.

C.

Pauo etiam, ut pleræq; uolucres, à sua uoce dictus est, Varro. Pupillat pauo, Author Philomelæ. ¶ Pauo cum ad libidinem extimulatur, semetipsum uelut mirantem caudæ gemmantibus pinnis protegit: idq; cum facit rotare dicitur, Columella. Gẽmantes suas pinnas ipse miratur, illis semetipsum protegens quum rotari dicitur, Cælius. uide infra in D. ¶ Pauo (mas, ut quidam addunt) amittit pennas cum primis arborum frondibus: recipit cum germine earundem, Aristoteles. Cauda annuis uicibus amissa pudibundus quærit latebram, donec renascatur, Plinius. Colores uarios fundere incipit in (à) trimatu, Idem. Aristot. & Aelian. ¶ Pauo est ποιολόγος, hoc est gramine uictitat, Aristot. apud Athenæum. De pauonum tum adultiorum tum pullorum cibo, leges infrà in E. ¶ Λίνου δὲ ταὼς τοῖς πόροις θύσας φορεῖ, Philes loquẽs de auibus quibusdam quæ res diuersas uel edunt, uel nido imponunt. ¶ Coeunt uêre, Aristot. Pauo cum calcat (coit) clamat: & postquam coierit, in posteriora recedit. solum autem uêre calcat, Kiranid. Pauones ab idibus Februarijs calere incipiunt, Palladius. Pauonem & alias quasdam aues quidã falsò concipere sine coitu putant, Albertus. Mares singuli quinis sufficiunt coniugibus, &c. Plura de partu & incubatione eorum, leges infrà in E. ¶ Partus breui à coitu agitur, Aristot. Semel tantummodo anno parit oua duodecim, aut paulò pauciora, nec cõtinuatis diebus, sed binis ternisue interpositis. primiparæ octona maximè ædunt, Idem. Irrita & subuentanea oua pauones etiam nonnunquam pariunt ut gallinæ, Idem, Aelian. & Plinius. Pariunt maximè à trimatu, Idem. Pauo primo anno unum aut alterum ouum parit, sequenti quaterna quináue, cæteris duodena, non amplius: intermittens binos dies ternósue: & ter anno, si gallinis subijciantur incubanda. ¶ Excludit pauo diebus tricenis, aut paulò tardius, Aristot. Partus excluditur diebus ter nouenis, aut tardius tricesimo, Plin. Pauonis & anseris oua ad uicesimam nonam diem excluduntur, Florentinus. Ter septenis diebus opus est gallinaceo generi, at pauonino & anserino paulò amplius ter nouenis, quæ si quando fuerint supponenda gallinis, prius eas incubare decem diebus alienigenis patientur. Tum demum sui generis quatuor oua, nec plura quàm quinq; fouenda recipient. sed & hæc quàm maxima. nam ex pusillis aues minutæ nascuntur, Columella, & partim Varro. Gallinis subijciunt incubanda oua pauonia: quoniam mas dum fœmina incubat, aduolans ea frangat, quam ob causam & syluestres nonnullæ aues pariunt fugientes marem, & incubant. Subijciuntur maximè bina, cum plura suo incubitu nequeant aperire. curaq; adhibetur ut cibus assit, ne desiderio eius discedẽs gallina, intermittat fouendi operam, Aristot. Mares oua frangunt desiderio incubantium. quapropter noctu & in latebris pariunt, aut in excelso cubantes: & nisi molli strato excepta franguntur. ¶ Mortui paui caro nec marcescit, nec fœtet, sed manet tanquam condita aromatibus, Kiranides. ¶ Pauo uiuit annos uigintiquinq;, Aristot. ¶ Pullus paui si totus madescat & polluatur, aliquando perit, Albertus.

D.

Inter alites (id est magnas aues) pauonum genus reliquas præcedit, cum forma, tum intellectu eius & gloria. Gemmantes laudatus expandit (cum iactatione, Platina) colores aduerso maximè Sole, quia sic fulgentius radiant. Simul umbræ quosdam repercussus cæteris qui in opaco clariùs micant, conchata quærit cauda: omnesq; in aceruum contrahit pennarum, quos spectari gaudet oculos, Plinius. Formam ipse suam pauo miratur, & si quis formosum appellauerit, mox floridas & auricomas pennas expandit, & ueluti pratum floribus refertum erigens ostentat, & oculis ipse lustrans in orbem circunducit. Adeò cauda ei tanquam stellata nitet: ac si quis eum laudauerit de pulchritudine, ambitiosius se geret: si uerò reprehenderit, cauda recondita quasi calumniatorem odio sibi esse testabitur, Oppianus. Erecto pẽnarum flabello seipsum miratur, Textor. Pandentemq; alas caudamq; ad terga rotantem Pauonem spectare. Tristatur suis pedibus pauo, cauda gloriatur, Petrus Aponensis. Caudam laudatus extendit, & si pedum deformitatem uiderit, mox deponit. Quòd si à tacito spectetur, pennas omnes quas spectari gaudet, contractis oculis abscondit. Nocte experrectus, cum se in tenebris constitutum intueri non potest, clamans pauidè, suam pulchritudinem amisisse se putat, Author de nat. rerum. Sentit pauo pulchritudinem suam, exclamatq; dum

dum pedes intuetur, deformitatem eorum aspernatus, caudamq; in rotam erigit, exponitq; Soli ut pulchrior uideatur, gaudetq; hominum admiratione qui illam intuentur: ob id usq; ad lassitudinem eam continet, Cardanus. Pauo se non ignorat ex auibus formosissimum esse, uerum etiam ubi formæ sita sit pulchritudo, præclare tenet, atq; ea elatus & ceruiculam iactat: & ex pennis, quæ ei non mediocre ornamentum afferunt, maximos spiritus sumit. his enim spectatoribus metum inijcit, & æstiuo tempore natiuum & non accersitum habet tegmentum. Quòd si quem uelit exterrere, pennas primum explicat, deinde ad inijciendum terrorem his concrepat, capitisq; elatione ac superbo supercilio uelut triplicem cristam iactat. Cum refrigeratio ei necessaria est, tum passis pennis & in anteriorem partem reflexis, ex sese corpus suum opacans, caloris uim frangit & propulsat. Si retro atque à tergo uentus flat, alas paulatim pandit, atq; uentus interspirans auras & molles & suaues ei afflat, unde is refrigeratur. Quòd si laudatur, tanquam formosus puer aut mulier pulchra, corporis præstantiam belle ostentat, sic is ipse pennas ornatè & ordine erigit, ut uel florido prato, uel uariæ picturæ similis esse uideatur. Ac uerò ante pictorum oculos se ad imitandum exponens, abunde sui pingendi potestatem facit, & spectatorē conspectu suo expleri facile patitur: Et quaquauersus conchatam caudam intorquens, & gemmatiorem & uariam magis quàm sint Medorum Persarúmue uestes, suam stolam ambitiose admodum & elatè ostentat, Aelianus.

¶ Pauo pulchritudinis (puritatis) studiosus, gradu composito incedit ne maculetur: & dum est pullus, madidus aliquando totus & pollutus expirat, tanquam impuritatis impatiens, Albertus.

¶ Pauones inuidi, & ornatus ac polituræ studiosi sunt, Aristot. Ab authoribus non gloriosum tantum animal hoc traditur, sed & maleuolum, sicut anser uerecūdum, quoniam has quoq; quidam addiderunt notas in his, haud probatas mihi, Plin. Pauones fimum suum resorbere traduntur, inuidentes hominum utilitatibus, Idem. Pauo cauda annuis uicibus amissa cum folijs arborum, donec renascatur iterum cum flore, pudibundus ac mœrens quærit latebram, Plinius.

¶ Pullos suos tanquam alienigenas persequuntur, priusquam illis cristarum nascatur insigne, Palladius. Retulit mihi quidam ob zelum pauonum oua quandoque frangi. pugnant enim pauo & paua pro incubatione ouorum præ nimio insobolem amore, Albertus. Clearchus author est in Leucadia pauonem tantopere adamasse uirginem, ut ea defuncta commoreretur, Athenæus lib. 13. Eustathius & Cælius. ¶ Amici sunt pauones & columbæ, Plin. ¶ Phasiani capti recens ita ferociunt, ut ne pauoni quidem parcant, quin mox ore dilacerent, Gyb. Longolius.

E.

Pauones prisci etiam domi cicures alebant, Athenæus. In hortis Indiæ pauones & phasiani mansueti aluntur, Aelianus.

¶ Pauo ex Barbaris ad Græcos exportatus esse dicitur. Primum autem longo temporis interuallo rarus: deinde studiosis elegantiæ & pulchritudinis, pretio spectatus fuit Athenis, & uiros & mulieres admittentes ad huiusmodi spectaculum, ex eo quæstum fecerunt: atque, ut in oratione contra Erasistratum Antiphon inquit, marem & fœminam mille drachmis æstimarunt. De pauonibus (inquit Merula apud Varronem) nostra memoria greges habere cœpit, & uenière magno. ex his M. Aufidius Lurco HS sexagena millia numûm in anno dicitur capere. Eundem Plinius scribit ex hoc quæstu reditus sestertiûm sexagena millia habuisse. Seius à procuratore ternos pullos exigit: eosq; cum creuerint, quinquagenis denarijs (hoc est, libris decem Turonicis, Rob. Cenalis Gallus) uendit, ut nulla ouis hunc assequatur fructum, Varro. Pauonum pretia multi extulerunt ita, ut oua eorum denarijs ueneant quinis, ipsi facile quinquagenis, grex centenarius facile quadragena millia sestertia ut reddat, ut quidam Albutius aiebat, si in singulos ternos exigeret pullos, perfici sexagena posse, Idem. Hunc locum citans Macrobius in Satur. 3. 13. Ecce res (inquit) non admiranda solum, sed & pudenda, ut oua pauonum quinis denarijs ueneant, quæ hodie non dicam uilius, sed omnino nec ueneunt.

¶ Numidicarum gallinarum eadem est ferè quæ pauonum educatio, Columella.

¶ Pauones nutriri possunt in septis uillæ affixis, Varro. Et rursus, In auiarijs stabulātur turdi ac pauones. Pauones nutrire facillimum est, nisi fures, aut animalia inimica formides: qui plerunque per agros uagantes sponte se pascunt, pullosq; educunt, & altissimas uespere arbores petunt. Vna uero his cura debetur, ut incubantes per agrum fœminas, quæ hoc passim faciunt, à uulpe custodias. Ideo in insulis breuibus meliori sorte nutriuntur, Palladius. In insulis potissimum manufactis, multisq; herbis & floribus luxuriantibus, educantur pauones, Didymus. Pauonum educatio magis urbani patrisfamiliæ, quàm tetrici rustici curam poscit. Sed ne hæc tamen aliena est agricolæ captantis undiq; uoluptates acquirere, quibus solitudines ruris eblandiantur. Harum autem decor auium etiam exteros, nedum dominos oblectat. Itaq; genus alitum nemorosis, & paruulis insulis, quales obiacent Italiæ, facilimè cōtinetur. Nam quoniam nec sublimiter potest, nec per longa spatia uolitare, tum etiam quia furis ac noxiorum animalium rapinę metus non est, sine custode tutò uagatur: maioremq; pabuli partem sibi acquirit. fœminæ quidem sua sponte tanquam seruitio liberatæ studiosius pullos enutriunt. Nec curator aliud facere debet, quàm ut diei certo tempore signo dato, iuxta uillam gregem conuocet, & exiguum ordei concurrentibus obijciat, ut nec auis esuriat, & numerus aduenientium recognoscatur. Sed huius possessionis rara conditio est, quare

mediterraneis locis maior adhibēda cura est, eaq; sic administretur. Herbidus, syluestrisq; ager planus sublimi clauditur maceria, cuius tribus lateribus porticus applicantur: & in quarto duæ cellæ, ut sit altera custodis habitatio, atq; altera stabulum pauonum: sub porticibus deinde per ordinem fiunt arundinea septa in modum cauearum, qualia columbarij tectis superponuntur. ea septa distinguuntur uelut clatris intercurrentibus calamis, ita ut ab utroq; latere singulos aditus habeant. Stabulum autem carere debet uligine: cuius in solo per ordinem figuntur breues paxilli, eorumq; partes summæ ligulas edolatas habent, quæ transuersis foratis perticis inducantur. hæ porrò quadratæ perticæ esse debent, quę paxillis superponuntur, ut auem recipiant adsilientem. sed idcirco sunt exemptiles, ut, cum res exigit, à paxillis deductæ liberum aditum cōuerrentibus stabulum præbeant, Columella. Seius pauonum oua emit, ac supponit gallinis, à quibus ex his excussos pullos refert in id tectum, in quo pauones habet, quod magnum pro multitudine pauonū fieri debet: & habere cubilia discreta, tectorio læuata, quò neq; serpens, neq; bestia ulla accedere posit. Præterea locum habere ante se, quo pastum exeant diebus apricis. Vtrunq; locum purum esse uolunt hæ uolucres. Itaq; pastorem earum cum batillo circumire oportet, ac stercus tollere, ac conseruare, Varro.

¶ Hoc genus auium, cum trimatum expleuit, optime progenerat. siquidem tenerior ætas aut sterilis, aut parum fœcunda est, Columella. Fœminæ pariunt trimulæ. iuniores autem uel excludunt uel enutriunt pullos, Didymus. Ad greges constituendos parantur bona ætate, & bona forma. Huic enim natura formæ è uolucribus dedit palmam. Ad admissuram hæ minores bimis non idoneæ, nec iam maiores natu, Varro. Vegeti & ualidi à languidis separādi sunt. quandoquidem hos illi opprimunt maximè, Didymus.

¶ Aliquanto pauciores esse debēt mares, quàm fœminæ, si ad fructum spectes: si ad delectationem, contrà. formosior enim mas, Varro. Mares singuli quinis sufficiunt coniugibus, Plinius & Palladius. cum singulę aut binæ fuēre, corrumpitur salacitate fœcunditas, Plinius. Masculus pauo gallinaceam salacitatem habet, atq; ideo quinq; fœminas desyderat. nam si unā, uel alteram fœtam sæpius compresit, uixdum concepta in aluo uitiat oua, nec ad partum sinit perduci, quoniam immatura genitalibus locis excidunt, Columella. Ab idibus Februarijs calere incipiunt, Palladius. Ferè locis apricis ineundi cupiditas exercet mares, cum Fauonij spirare cœperunt, id est tempus ab idibus Februarijs ante Martium mensem, Columella. Faba leuiter torrefacta in libidinem prouocantur, si eis quinto quoq; die tepida præbeatur. Sex cyathi uni sufficiunt, Palladius. Signa sunt extimulatæ libidinis, cum semetipsum ueluti mirantem caudæ gemmantibus pinnis protegit: idq; cum facit, rotare dicitur, Columella. Cupidinē coeundi masculus confitetur, quoties circa se amictum caudæ gemmantis incuruat, & singularum capita occulta pennarum locis suis exerit cum stridore procurrens, Palladius. ¶ Masculi oua & pullos suos persequuntur uelut alienigenas, priusquam illis cristarum nascatur insigne, Idem.

¶ Post admissuræ tempus confestim matrices custodiendæ sunt, ne alibi quàm in stabulo fœtus ædant, sæpiusq; digitis loca fœminarū tentanda sunt. nam in promptu gerunt oua, quibus iam partus appropinquat. itaq; includendæ sunt enitentes, ne extra clausum fœtum ædant: maximeq; temporibus ijs, quibus parturiunt, pluribus stramentis exaggerandum est auiarium, quò tutius integri fœtus excipiantur. nam ferè pauones, cum ad nocturnam requiem uenerunt, prædictis perticis insistentes, enituntur oua, quæ quo propius ac mollius deciderint, illibatam seruant integritatem, Columella. Parturientibus per totam mansiunculam fœnum aut stramen est substernendum, ne confringantur oua cadentia. Stantes siquidem pariunt anno semel atq; iterum oua emittentes, eaq; omnino duodenum numerum non transcendentia, Didymus. Gallinis oua pauonia subijciunt incubanda, quoniam mas dum fœmina incubat, aduolans ea frangat. Subijciuntur maximè bina, cum plura suo incubitu nequeant aperire: curaq; adhibetur ut cibus adsit, ne desiderio eius discedens gallina, intermittat fouendi operam, Aristot. Quotidie diligenter mane temporibus fœturæ stabula circumeunda erunt, & iacentia oua colligenda: quæ quanto recentiora gallinis subiecta sunt, tanto commodiùs excluduntur: idq; fieri maximè patrisfamiliâs ratione conducit. nam fœminæ pauones, quæ non incubant, ter anno ferè partus ædunt: at quæ fouent oua, totum tempus fœcunditatis aut excludendis, aut etiam educandis pullis consumunt. Primus est partus quinq; ferè ouorum. Secundus quatuor. Tertius aut trium, aut duorum. Neq; est quod committatur ut Rhodiæ aues pauoninis incubent, quæ ne suos quidem fœtus commodè nutriunt. sed ueteres maximè quæq; gallinæ uernaculi generis eligantur: eæq; nouem diebus à primo lunæ incremento nouenis ouis incubent, sintq; ex his quinq; pauonina, & cætera gallinacei generis. Decimo deinceps die omnia gallinacea subtrahantur: & totidem (quot ablata sunt) recentia eiusdem generis supponantur, ut trigesima luna (hoc est expletis triginta diebus) quæ est ferè noua, cum pauoninis excludantur. Sed custodis cura non effugiat obseruare desilientem matricem, sæpiusq; ad cubile peruenire, & pauonina oua, quæ propter magnitudinem difficilius à gallina mouētur, uersare manu: idq; quo diligentius faciat, una pars ouorum notanda est atramento, quod signum habebit auiarius an à gallina conuersa sint. Sed, ut dixi, meminerimus cohortales quammaximas ad hanc rem præparari: quæ si mediocris habitus sunt, non debent amplius quàm terna pauonina, & sena generis sui fouere. cum deinde fecerit pullos ad aliam nutricem gallinacei debebunt transferri, & subinde qui nati fuerint pauonini ad unam

congregari,

congregari, donec quinque & uiginti capitum grex efficiatur, Columella, Palladius & Didymus. Natos pullos si ad unam transferre à pluribus uelis, dicit Columella uni nutrici uigintiquinq; sufficere. Mihi uerò, ut bene educi possint, uidentur quindecim satis esse, Palladius. Vltima parte hyemis concitantibus libidinem cibis utriusq; sexus accendenda uenus est. maximè facit ad hanc rem, si fauilla leui torreas fabam, tepidamq; des ieiunis quinto quoq; die: nec tamen excedas modum sex cyathorum in singulas aueis. hęc cibaria non omnibus promiscue spargenda sunt, sed in singulis septis, quæ arundinibus intexi oportere præposueram, portione seruata quinq; fœminarum & unius maris ponenda sunt cibaria: nec minus aqua, quæ sit idonea potui. quod ubi factum est, mares sine rixa deducuntur in sua quisq; septa cum fœminis, & æqualiter uniuersus grex pascitur. nam etiam in hoc genere pugnaces inueniuntur masculi, qui & à cibo, & à coitu prohibent minus ualidos, nisi sint hac ratione separati, Columella.

¶ Pascuntur omne genus obiecto frumento, maximè ordeo. Itaq; Seius his dat in menses singulos, ordei singulos modios, ita ut in fœtura detur uberius, & antequam salire incipiant, Varro. Pauonum singulis dare conuenit in nutrimentum, hyeme quidem, fabarum torrefactarum in prunis sex cyathos, idq; ante alium cibū aquamq; purissimam exhibere. Sic enim fœcundiores reddentur, Didymus. Cum erunt editi pulli, similiter ut gallinacei primo die nō amoueantur, postero die cum educatrice transferantur in caueam, primisq; diebus alantur ordeaceo farre uino resperso: nec minus ex quolibet frumento cocta pulticula, & refrigerata: post paucos deinde dies huic cibo adijciundum erit concisum porrum Tarentinum, & caseus mollis (recens) uehementer expressus. nam serum nocere pullis manifestum est. Locustæ quoq; pedibus ademptis utiles cibandis pullis habentur. atq; ijs (ita) pasci debēt usq; ad sextum mensem. postmodum satis est ordeū de manu præbere (sò lenniter.) Possunt aūt post quintū, & trigesimum diem quàm nati sunt, etiā in agro satis tutò educi, sequiturq; grex uelut matrem gallinam singultientem. ea cauea clausa fertur in agrum à pastore, & emissa ligato pede longa linea gallina custoditur, ad quam circumuolāt pulli: qui cum ad satietatem pasti sunt, reducuntur in uillam persequentes, ut dixi, nutricis singultus. satis autem conuenit inter autores non debere alias gallinas, quæ pullos sui generis educant, in eodē loco pasci. nam cum conspexerunt pauoninam prolem, suos pullos diligere desinunt, & immaturos relinquunt, perosæ uidelicet, quod nec magnitudine, nec specie pauoni pares sint, Columella & Palladius. Primis duobus diebus alimenti nihil est offerendum pullis. tertio autem die, hordei farina subacta uino & tritico (πυρῷ πτισθέντι, ut Cornarius legit, cui assentior) & zea decorticata madefactaq; ex aqua, pascuntur, Didymus.

¶ Pituitas & cruditates ijs remedijs submouebis, quibus gallina curatur. Maximum illis periculum est, cum incipit crista produci. nam patiuntur languores infantū similitudine, cum illis tumentes gingiuas denticuli aperire nituntur, Palladius. Vitia quæ gallinaceo generi nocere solent, eadem has aueis infestant. sed nec remedia traduntur alia, quàm quæ gallinaceis adhibentur. nam & pituita, & cruditas, & si quæ aliæ sunt pestes, ijsdem remedijs, quæ præposuimus, prohibentur. Septimum deinde mensem cum excesserunt, in stabulo cum cæteris ad nocturnam requiem debēt includi. sed erit curandum, ne humi maneant. nam qui sic cubitant, tollendi sunt, & supra perticas imponendi, ne frigore laborent, Columella.

¶ Pauo clamore suo serpentes deterret, & omnia animalia uenenata depellit: nec facilè propè morari audent, ubi uox illius frequenter auditur, Author de nat. rerum.

¶ Pauo quum altè ascendit, pluuiæ signum est, Author de nat. rerum. Cognito apparatu uenenosi medicamenti, ad locum prodeunt, clamitant, seq; ipsos expandunt, & medicamentum ex uasis dispergunt, aut etiam effodiunt, si quidem sit sub terram defossum, Incertus. Rasis & Auicenna eos qui sibi à uenenosis animalibus timent, pauones & mustelas nutrire iubent. Pauones, ut Theophrastus asserit, cum paucitant, (ultra solitum clamant,) pluuiam indicant, præsertim noctu, Incertus & Gratarolus.

¶ Marium pennæ sunt pulchræ, ideoq; puellis pro sertis & alijs ornamentis aptæ, Crescentiēs. ¶ E caudæ pennis muscaria artificiosa & elegantia conficiuntur, quale describemus in H.e. Lambere quæ turpes prohibet tua prandia muscas, Alitis eximiæ cauda superba fuit, Martial. ¶ Stercus pauonum ad agriculturam idoneum est, & ad substramen pullorum, Varro. ¶ Pauonis oua ad aureum colorem faciendum conducunt, sicut & anserina, Kiranides.

F.

Pauones primus Q. Hortensius augurali cœna posuisse dicitur, quod protinus factum tam luxuriosi quàm seueri boni uiri laudabant, Varro: uel (ut Macrobij quidam codices habent in Satur. 3.13.) quod potius factum tam luxuriosè quàm seuerè. Et crudum pauonem in balnea portas, Iuuenal. Sat. 1. Veniat ante omnes aues ad patinam pauo: & quoniā uiuus gloria delectatur, mortuus quoq; eiusdem sit particeps, Platina. Ditissimorū mensis duntaxat pauones ac phasiani nati sunt, Idem. Samius pauus numeratur inter cibos electiles, Cælius. Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes extis illorum refertas, & capitibus fasianorum & pauonum, Lampridius. Heliogabalus sæpe edit ad imitationem Apicij linguas pauonum, &c. Idem. ¶ Pauonis caro cocta nō perit, Augustinus de ciuit. Dei. Pauo triginta annos integer incorruptusq; seruatur. calor enim

non facile compactam exiccatamq; naturam potest dissoluere, neq; rursus humorē expellere naturalem, Herm. Barbarus. Extincti pauonis caro nec marcescit, nec fœtorē contrahit, sed manet tanquam condita aromatibus, Kiranides. Pauonis caro tam dura est, ut putredinem uix sentiat, nec facilè coquatur; Isidorus. Olim amicus quidam pauonis carnem per tres menses integram se asseruare mihi significauit; à quo tempore quandiu seruarit nondum resciui.

¶ Pauo occisus per biduum seruari debet: uel si annum ætatis excesserit ut minimum triduo, ut durities carnis eius remittatur, Arnoldus de Villan. æstate per diem relinqui debet, hyeme duobus uel tribus, Isaac. Pauones & alia duræ carnis animalia, postquam interfecta sunt, per duos aut tres dies relinquere oportet suspensa, pedibus ad pedes eorū alligatis, Haliabas. quidam sinunt eos suspensos sine pondere per decem dies, Mich. Sauonarola. Bene decoqui debent, Elluchasem. Pauones ueteres hyeme magis conueniunt, Villanouanus. Pauonem, phasianum, &c. assabis. hæ quoq; aues si elixentur cum pipere & saluia, non insuaues uidebuntur, Platina. ¶ Vt pauo coctus uiuus uideri posit: Necatur pauo, aut penna supernè in cerebrū demissa, aut iugulatur ut hœduli solent quo sanguis exeat. A gutture deinde usq; ad caudam pellis leniter scinditur, scissaq; cum proprijs pēnis à toto corpore ad caput trahitur, quo abscisso cum pelle reseruato cruribusq;, pauonem ipsum aromatibus ac odoriferis herbis refertum, ueru assabis, infixis tamen prius per pectus caryophyllis, inuolutoq; collo linteo albo, cōtinuè aqua humectato, ne omnino desiccetur. Coctum pauonem ex ueru exemptum, propria pelle integes, & ut pedibus stare uideatur, uirgulas ferreas infixas tabulæ ad hoc fabrefactas per crura, ne cernantur, per corpus ad caput & caudam adiges. Sunt qui ad ludum & risum camphoram cum lana ori indant, ignemq; ubi ad mensam fertur, inijciant. Inaurare etiam pauonem assum & aromatibus conspersum, bracteis aureis licet ad uoluptatem & magnificentiam. Idem etiā fieri de phasianis, gruibus, anseribus, capis, ac cæteris auibus potest, Platina. Apicius libro 6. cap. 5. iura quædam describit pro diuersis auibus, turdis, ficedulis, pauo, &c. ut inscriptio habet, quanquam in cōtextu orationis nulla harum auium nominatur. Idem lib. 2. cap. 2. de pauo (inquit) isicia primum locum habent, ita si cocta fuerint ut callū uincant. secundum locum habent de phasianis.

¶ Caro pauonis incorrupta seruatur, ut diuus Augustinus experiētia comprobauit: nec immeritò quidem, quoniam (Galeno authore) dura & fibrosa caro est, frigida nempe & sicca, & propter duritatem (Galeno teste de alimentis 3. 18. & de dissolutione continui) difficilis concoctionis, sed gustu iucundissima, (satis bona, Crescentień.) Incertus. Pauonum caro fibrosa seu neruosa est, & superuacanea, & difficilis cōcoctionis, & mali etiam succi, (quod & Rasis testatur,) Symeon Sethi. Sunt qui uelint pauonis carnem crassi & modici alimenti esse, ac difficilis concoctionis, atramq; bilem augere: cuius naturæ etiam struthiocameli caro habetur, Platina. Pauonis caro propter duritatem ut putredinem uix sentit, ita non facile coquitur, Isidorus. Hepaticis ac spleneticis nocet, Platina. Omnis grandis auis ualentissimæ materiæ est, & plurimi nutrimenti, ut pauo, anser, Celsus. Auicenna etiam inter aues carnis duræ pauonem numerat. Pauones calidi sunt & humidi circa secundum, iuxta recentiores (Mich. Sauonarolam) & sanguinem melancholicū generant: non admittendi in cibum nisi domi nutriti sint, ut author est Isaac. & quanquam (inquit idem) plus nutriant anatibus, reliquis tamen auibus duriores & grauiores sunt, sicut etiam grues, Ant. Gazius. Est cibus malus eis qui utuntur quiete, & bonus (magis conueniens, Elluchasem) utentibus exercitio. Præparentur ita ut in Grue dictum est, (aromatibus condiantur,) & uinum generosum superbibatur, Mich. Sauonarola. Vino bono uetere superpoto, facilius concoquuntur, Elluchasem. Multum (aliâs, melancholicum, quod placet) sanguinem gignunt, præsertim uetustiores, Idem. qui etiam odoratas eorum carnes esse scribit. Eis quos hæmorrhoides crebrò uexant, diligenter uitandæ sunt grues & pauones, &c. Arnoldus Villanou. ¶ Inter oua principatum tenent pauonina, Athenæus. Pessima omnium sunt pauonis oua, propter horribilem odorem carnis eorum, Ant. Gazius.

G.

Fumum de pennis pauoninis, oculis exceptum, lippis uel rubentibus oculis mederi inuenio in libro Germanico manuscripto. ¶ Fel pauonis similiter ut perdicis, &c. ut indocti quidā è Dioscoride citant, qui nihil tale habet. ¶ Pauonis fimus potus, caducos mirabiliter sanat, Sextus & Kiranides. hinc fortè est quòd fimum suum hominum utilitati inuidens resorbere fertur. Idem feruorem podagræ dicitur mitigare, ut quidam nescio ex quo Hieronymo citant. ¶ Anserina & pauonina oua, idem quod gallinacea præstant, Kiranid. ¶ Ferunt pauonis ius quadam peculiari proprietate pleuriticos sanare, præsertim si pingue sit. Pauonis adeps cū rutæ succo & melle, affectus colicos ex humore frigido factos, optimè tollit. Eius autē ossa adusta, & in aceto trita & illita, lepras & uitiligines emendant, Symeon Sethi.

H.

a. Paua fœmina pauonis ab Ausonio dicitur, tamen Columella semper pauonem fœminam dicit. Iunonis auem pro pauone Iuuenalis & Martialis dixerunt. Explicat atq; suas ales Iunonia pennas, Ouidius Eleg. 2. Gemmata uolucris Iunonia cauda, Statius Sylu. 2. Sydereas Iunonis aues, Idem Sylu. 7. ¶ Ταοὶ nominantur apud Pollucem, & à Menodoto ut Athenæus citat. Ταὼς, ταῶ di-

ταὼ dicitur, & ταὼν, ταῶνος: & Atticè ταῶς, ταῶ, circunflexum, Eustathius. ὁ ταὼς Antiphon rhetor in suo de pauonibus sermone, duabus syllabis inflectit. Attici uerò cum dicāt ταῶνι, indicant rectum esse ταῶν. quare & rectus pluralis uariat, in quo numero rari sunt obliqui. Herodianus cum ijs quæ in ων desinentia circunflectuntur, ut Ξενοφῶν, hæc duo etiam, τυφῶν & ταῶν, enumerat, eaq; sola per ντ. declinari negat, quoniam & alteram terminationem habeant, nempe ταῶς & τυφῶς, Idem. Ταῶς (Ταῶς) dicitur à caudæ extensione. aliqui à uoce ταὸς deducunt, ο. breui in longum uerso, & mutato accentu. quod non recipimus. nam ταὸς, ut ait Herodianus per ο. breue non est usitatum Græcis. Sunt qui (si à ταὸς deduceretur) τάως potius proferendum fuisse dicant, ut λεὼς à λαός. Nonnulli ταῶς ultima aspirata scribunt, Varinus. Ταὼς ἀπὸ τοῦ τάσεως τῶν πτερῶν, id est ab expandendis pennis, Athenæus: apud quem etiam Seleucus hanc uocem (ultimā huius uocis) ait Atticè præter rationem aspirari & circunflecti, ταῶς: cuius scriptionis Tryphonem quoq; testem citat: & sic apud Eupolidem legi ait. item apud Aristophanē in Auibus, Τηρεὺς γὰρ εἶ σύ; πότερον ὄρνις, ἢ ταὼς. In datiuo etiam ταῶνι efferunt Attici, ut Aristophanes ibidem. Antiphôn rhetor sermonem condidit περὶ ταῶν, id est de pauonibus inscriptum: in quo tamē nulla huius nominis mentio fit, aues uerò uarias (ὄρνεις ποικίλας) sæpe in eo nominat, Athenæus. atqui Eustathius ὁ ταὼς inquit duabus syllabis inflectitur ab Antiphônte, fortè ex libri inscriptione tantum ita sentiens, quæ est περὶ ταῶν. Persicam auem, Περσικὸν ὄρνιν, apud Aristophanem in Auibus, aliqui interpretantur lautissimam quamuis: quoniam pretiosa omnia quibus solus rex utebatur Persica dicerentur. aliqui gallinaceū, alij pauonem, τὸν ταῶ, Scholiastes. Medica auis, Μηδικὸς ὄρνις, pauo, Suidas, alij gallū interpretantur. uide in Gallo B. Ex Argi sanguine ortus est pauo, Theocritus Idyll. 20. utitur autē periphrasi tali, ὄρνις ἀγαλλόμενος πτερύγων πολυανθέϊ χροιῇ, Ταρσὸν ἀναπλώσας, ὡς εἴ τις ὠκύαλος νηῦς Χρυσείῳ πλαγίοιο περίσκεπε χείλεα ταρσοῖς. Τοῖος ἔην πέλαγος περικαλλέος Εὐρώπειης.

¶ Epitheta. Gemmei pauones, Martialis. Picti, Ouid. 2. Metam. Et apud Textorem, Volucris Saturnia, Laudatus, Iunonius, Auis Iunonis, Pythagoreus, Crinitus, Eximius, Sydereus, Regius, Rotans, Speculosus, Pupillans, Oculeus, Samius, Superbus, Inachius. ¶ Ἡ δ' ἐν Σάμῳ Ἥρα τὸ χρυσοῦν φασὶν ὀρνίθων γένος Τοὺς καλλιμόρφους καὶ περιβλέπτους ταὼς (ἔχει,) Antiphanes apud Athenæū. Ταὼς ἐυπήληξ, ὁ Μηδικὸς καὶ χρυσόπτερος, καὶ ἀλαζονικὸς ὄρνις, Suidas. Ὁ δὲ ταὼς ἐυπήληξ χλωρὴν ἀεὶ βόσκοιτο χείματος πόην, Babrius apud eundem.

¶ Pauoninus adiectiuum est, ut pauoninum ouum. Pauonius, idem, Varroni: qui oua pauonia dixit, sed castigatiora exemplaria habent pauonina. Aceris genera plura sunt, quod Gallicum uocatur: & alterum crispo macularum discursu, qui cum excellētior sit, dicitur pauonium, à caudarum pauoninarū similitudine, (uide infra in b. ex Plinio.) Martialis de lecto pauonino, Nomina dat spondæ pictis pulcherrima pēnis Nunc Iunonis auis, sed prius Argus erat. hoc in Istria Rhætiaq; præcipuum est, Perottus. In Belgica prouincia candidum lapidem serra qua lignum, faciliusq; etiam secant ad tegularum & imbricum uicem: ut si libeat ad quæ pauonacea uocant tegendi genera. quo in loco doctiores legunt, pauimentata tegendi genera, hoc est pauimentorum more constructa, cuiusmodi permulta hodie uidemus. ¶ Phœniceus siue puniceus color, flagrat uelut uiola flammea: atq; ita à multis olim purpura uocata fuit uiolacea, hodie penè nomē seruat (apud Italos.) nam paonacius, quasi puniceus dicitur: etsi aliqui uocem hanc uernaculam à pauonis colore factam uolunt, Ant. Thylesius. Color pauonis, id est color azurus, Andr. Bellunensis. A pauonis natura Itali uerbum pauoneggiare deduxerunt, pro eo quòd est seipsum mirari. ¶ Ταὼς, id est pauones appellant Græci nitidius cultos & uersicoloribus amictos, (ut attagâs seruos stigmatias,) Erasmus. In uestitu si nimium splendorem & uarietatem affectes, non declinabis scomma quale apud Lucianum lectitatur, ἔαρ ἦλθεν, καὶ πόθεν ὁ ταὼς; Iam uer adest, & undenam pauo? Cælius. Ἄχθομαι τοῖς ταῶσι, τοῖς τ' ἀλαζονεύμασιν, Aristophanes, hoc est, Molestè fero pauones & fastum. Pauones interpretantur sinus (uestium) uarios, à uarietate colorum pauonis: ὅτι πορφύρας ἐνέδυντο καὶ ταρὰς, Suid. in Ἀχθεσθῶν.

¶ In Hyphasi fluuio Indiæ pisces quos pauones appellant oriri perhibent, nec alibi usquā. Vocantur autem eodem quo & aues nomine, quia ipsis etiam cœruleæ sunt cristæ, squamæ autem uersicolores, cauda uerò aurea in quācunq; uoluerint partē uersatilis, Philostratus. Pari piscis meminit Bellonius ab aue dicti lib. 1. de piscibus cap. 1. ubi paui legendum cōiecissem, nisi pauones etiam pisces separatim nominaret. ¶ Persicariam uulgò dictam herbam, Germanicè quidam nominant pfawenkrut, uel pfawenspiegel, id est pauoninam herbam, uel pauonum specula. quod folia eius ita nigris insigniantur maculis, ceu speculis oculisue, ut pauonum caudæ: unde & molybdænam, id est plumbaginem Plinij quidam esse uoluerunt. Fungi seu boleti genus quoddam globosum, sessile, terræ locis syluestribus hærens, quod initio album uegetumq; reperitur, deinde in aridissimum puluerem nigrum redigitur tenui membrana nigricāte inclusum, Galli crepitum lupi, nostri pfawenfyst, id est pauonis fimum appellant. puluerem illum chirurgi quidam à uenæ sectione inspergunt ad sistendum sanguinem. uide in Lupo H. a. ¶ Ταὼς gemma pauoni est similis, Plinius. Kiranidi taôs lapis est de capite pauonis.

¶ Icones. Iunonis templum quindecim stadijs ad læuam Mycenis distat: ubi inter cætera donaria pauonem uidi, quem (quia Iunoi sacram hanc auē esse credunt) ex auro gemmisq; splendentibus Hadrianus imperator consecrauit, Pausanias in Corinthiacis. In numis etiam pauonis effi-

giem sculpebāt Samij, quòd Iuno, cui hæc auis sacra habetur, peculiariter apud eos coleretur, Athenæus. Kiranides in tao, id est pauone lapide, pauonem auem sculpi iubet, tenentem turturem (trygóna) marinum piscem, &c. ad superstitiosos usus.

¶ Fircellius Pauo Reatinus nominatur apud Varronem de re rust. 3. 2.

¶ b. Classis regis Salomonis ibat per mare in Tharsis cum classe Hiram, ferēs aurum & argentum, dentes elephantinos, simias & pauones, Regum 3. 10. & Paralip. 2. 9. Antiphôn rhetor apud Athenæū author est pauones (Athenis) aluisse δῆμον τὸν πυριλάμπους, & multos è Lacedæmone etiam ac Thessalia ad hasce aues spectandas confluxisse, & ut oua sibi compararent operam dedisse. Admittebantur autem, inquit, spectaturi in nouilunijs tantum, idq; per annos plus quàm triginta factitatum. Quod uerò ad speciem eorum, sic scribit: Εἴ τις ἐθέλει καταβαλεῖν εἰς πόλιν τοὺς ὄρνιθας, οἰχήσονται ἀναπτάμενοι. ἐὰν δὲ τῶν πτερύγων ἀποτέμῃ, τὸ κάλλος ἀφαιρήσεται. καὶ πτερὰ γὰρ αὐτῶν τὸ κάλλος ἐστὶν, ἀλλ' οὐ τὸ σῶμα. Ego sic uerterim, Quòd si qui (Athenis acceptas) has alites in aliam ciuitatem transferre uelit, pristinum locum uolatu repetent, pennis uerò amputatis, (ne auolare queant,) decor omnis amittitur: qui sanè non in corpore eorum, sed in pennis totus est positus. ¶ Pauonis magnitudine est catreus auis, &c. Aelianus. Otidem auem imperitus aliquis conspectam, pauonem dixerit, Synesius in epistolis. Tuo palato clausus pauo nascitur Plumato amictus aureo Babylonico, (id est tapetum Babylonicorum instar ornato,) Petronius Arbiter.

Οἷον δή νυ ταῶνος ἐὸν δέμον (δέμας) ἀγλαόμορφον — Γναπτὸν ὑποσκιάουσιν ἀριπρεπὲς αἰολόνωτον.
Τῶν οὐλὴν μερόπεσσι Διὸς τεχνήσατο μῆτις — Φαιδρότροφον, τερπνοῖσιν ἐν ὄμμασιν εἰσορᾶασθαι.
Τοῖον ἐπ' ὀρνίθεσσιν ἀριζήλοις ἀμαρύσσει — Χρυσῷ πορφυρέοντι μεμιγμένον αἰθόμενον πῦρ,

Oppianus lib. 2. de uenatione. Et rursus lib. 3. Τόσσον δ' ἐν θήρεσσι μέγ' ἔξοχος ἔπλετο τίγρις, Ὅσσον ἐν πτερόεσσι ταὼς καλὸς οἰωνοῖσι. Melibœaq; fulgens Purpura Thessalico concharum tecta colore Aurea pauonum rident imbuta lepôre, Lucret. lib. 2. Solonis dictum de pauonū pulchritudine, uide in Phasiano b. Anzadarahec, est arbor folia habens lucida, ut penna pauonis, semper uirens, Syluaticus. Theombrotion Democritus scribit triginta schœnis à Choaspe nasci, pauonis picturis similem, odore eximio, Plin. Corydalus (id est galerita) auicula in uertice cristam habet instar pauonis, Aegineta. Aceris genus alterum crispo macularum discursu, qui cum excellentior fuit, à similitudine caudæ pauonum nomen accepit, in Istria Rhætiaq; præcipuum, Plin. Et alibi, Sunt & undatim crispæ mensæ, maiore gratia, si pauonum caudæ oculos imitentur. Pantheræ maculas ὀπωπὰς uocat Oppianus, Plinius oculos, ut & in pauonis cauda aliqui.

¶ c. Vocat Iunonius ales Consortem thalami, & speculosa uolumina uersat. Cauda micat, medijs fulgent sua sydera pennis. Venit amans, cupidis miscet simul oscula rostris. Iungit amor geminos geminataq; gaudia gliscunt, Io. Textor, ex nescio quo poeta. ¶ Homerū infantem Aegyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis uberibus in os eius manasset, ea nocte nouem uoces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, &c. ut recitaui in Columba liuia ex Eustathio.

¶ d. ὁ ταὼς ἐναβρυνόμενος τῷ ἑαυτοῦ κάλλει, τοῖς ὁρῶσι τὴν οὐρὰν ἐξαπλῶν ἐπιδεικνύει, Varinus.

¶ e. Pauonis cerebrum amatorium poculum est, & cor eius gestatum beneuolentiam ac fœlicitatem præstat, Kiranides. ¶ Cum amicus quidam mihi olim musacrium ex pennis pauoninæ caudæ faberrimè concinnatum donasset, ego tum ut illi gratias agerem, tum ut ingenium in elegantissimi muneris descriptione exercerem, hanc ad ipsum epistolam dedi: Accepi pulcherrimum munus tuum muscarium pauoninum, pro quo maximas tibi gratias habeo. Video & admiror in illo summam artem, & manuum tuarum dexteritatem artificiosissima illa pennarum in capulo implexione, nodis & internodijs elegantissimè confectis. Tu uerò non contentus artificio tuo, & natiua pennarum pulchritudine, ornamenta etiam alia addidisti, filis distinxisti aureis, sericisq; discoloribus, & uillos bombycum textorij operis mollissimæ instar fluxæq; comæ puellaris ad basin capuli appendisti. Caput eiusdem instar Gordij nodi pennarum caulibus ita implicasti, ut nec initium ullius neq; finis appareat. Quod idem in cæteris quoq; nodis capuloq; toto mirificè à te præstitū est. Artificiosissimū uerò illud est in omni opere, si ars quàm maximè occultetur: neque ex initio aut fine partium operis, ratio eius & constructio prodatur. ea enim quorum modum & rationem uidemus, admirari desinimus. Iam cum caules in nodis crassiusculi sint, per internodia uerò in subtiles & tenuissimas fibras extensi secundum capuli longitudinem, hoc quoq; admirationem auget. Has strias tanquam stamen in tela, transuersis & obliquis filorum è serico auroq; ductibus ueluti subtegmine intertextis, operis Musaici & phrygionum qui acu pingunt æmulatione felici, rhombis alijsq; figuris & labyrinthis distinxisti, cancellasti, totumq; uarium & iucundissimū uisu opus perfecisti. Hoc scilicet non modo conatus, sed assequutus etiam mihi uideris, ut cum ipsa natura cōtenderes, & (si dicere fas est) superares quoq;. Quid enim in ipso pauone, & elegantissima eius parte, quam toties tanquam hinc se laudari intelligens, non sine summa ambitione & ipse in se admiratur, & spectatoribus expandit ostentatq;: quid in hac inquam, tam pulchrum, splendidum, uarium & admirabile est, qui oculi, quæ gemmæ, aut quouis modo appelles, quod nō in ornatissimo flabro tuo uel par uel superius spectetur? Fila caudæ plumata in opere tuo ut ex pennis minutissimè sectis constant, in multam longitudinem promissa, sic leuissimo etiam impulsu auram copiosam citant, nec

uentilando

uentilando tantum refrigerant, sed muscas, culices, & omne uolucrium insectorum genus abigunt, gratissimo per æstatē beneficio, ut Hercule muscíperda, cui in Olympijs olim Græci sacrificabant, nihil ad hanc rem opus sit. Sed desino tecū certare, hoc est uerbis exprimere uelle speciosissimum donum tuum, cuius artificium ne Cicero quidem disertissimus, & cum Roscio mimo contendere solitus, ipsene uerbis rem eandē magis uariare posset, an Roscius histrio gestibus corporis, satis pro merito depinxerit. Cedo itaq; tibi tuæq; arti, & me uinci fateor.

¶ f. Num esuriēs fastidis omnia præter pauonem rhombumq;, Horatius Serm. 1.2. citat etiam Seneca ad Lucilium. Vix tamen eripiā posito pauone, uelis quin Hoc potius, quàm gallina tergêre palatum, Corruptus uanis rerum, quia uæneat auro Rara auis, &c. Horat. Serm. 2.2. Apud Alexidem Comicum quidam negat se tantū argenti consumere potuisse, etiamsi pauones esitasset, (ceu longè pretiosissimam auem,) ut Athenæus recitat.

¶ g. Sanguis pauonis potus dæmonia expellit, Kiranides. Interiora eius & fimus suffitu omne malum abigunt. ipse dysentericos sanat, Idem.

¶ h. Pauo quondam Argus erat, qui conuersam Io in uaccam, Iunonis ira, custodiebat, à Mercurio demum interfectus: ex cuius cadauere tellus auem protulit, in qua etiamnum signa centum quos habuit oculorum apparent, Oppianus. Vide Ouidium Metam. lib. 1. Argum aiunt in pauonem conuersum esse, quamobrem Aristophanes ait, πότερον ὄρνις εἶ σὺ ὁ λεγόμενος Τηρεύς; id est, Num tu auis illa es quæ Tereus dicitur? à uerbo τηρεῖν, quod est custodire: eò quòd Argus custodiuerit Iò uaccam, Varinus. ¶ Valle Banæ res nota, & uix credenda poetis, Sed quæ de uera proditur historia Fœmineam in speciem se uertit masculus ales, Pauaq; de pauo constitit ante oculos, Ausonius Sectione 1.

¶ Alexander Macedo eiusmodi aues apud Indos uidens, earum admiratione cōmotus, in eos qui has occiderent, grauem pœnam constituit, Aelianus. Pauo sacer erat in Libya, ita ut quisquis huius generis auem læsisset, non ferret impune, Eustathius. ¶ Iunoni pauo & anser dicabantur. De pauone fabula est apud Ouidium in Metam. & Athenæum, Gyrald. Ingreditur liquidū pauonibus aera pictis, Ouidius de Iunone Metam. 2. Iunonis uolucrem quæ cauda sydera portat, Idem 13. Metam. Didicit iam diues auarus Tantum admirari, tantum laudare disertos, Vt pueri Iunonis auem, Iuuenalis Sat. 7. Iunonis templum quindecim stadijs ad læuā Mycenis distat: ubi inter cætera donaria pauonem uidi, quem (quia Iunoni sacram hanc auem esse credunt) ex auro gemmisq; splendentibus Hadrianus imperator cōsecrauit, Pausanias in Corinthiacis. ¶ Μήποτε θρέψω παρὰ Φερσεφόνῃ τοιόνδε ταὼν, ὃς τοὺς ἄδοντας (forte εὕδοντας) ἐγείρει, Eupolis apud Athenæum. ¶ C. Caligula eò uesaniæ processisse traditur, ut sibi tanquam numini sacro phasianos & pauones mactari iusserit, Gyraldus.

¶ Prouerbia. Laudant ut pueri pauonem. Prouerbij faciem habet quod scripsit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poetæ. Didicit laudator auarus Tantum admirari, tantum laudare disertos, Vt pueri Iunonis auem. Idem alibi, Probitas laudatur & alget. Notior est metaphora, quàm ut oporteat explicare. Ouidius alicubi de pauo, Laudatas ostendit auis Iunonia pennas, Si tacitus spectes, illa recondit opes, Erasmus. ¶ Coquus quidam apud Athenæum lib. 3. uarijs & diuersis cibis in sartaginem coniectis Ἐποίησατ' αὐτὸ (τὸ τάγηνον) ποικιλώτερον ταῶ, hoc est sartaginem reddidit pauone magis uariam. Erasmus in prouerbio, Magis uarius quàm hydra, hunc senarium citans non rectè legit αὐτὸν, ad hominem referens. Pauonem cognominabant Græci hominem uestitu nimis splendido & uario utentem: ut supra in H. a. inter deriuata exposui.

PEGASVS ales est Aethiopici cœli: quæ præter aures equinum nihil habet, Solinus. Plura leges in Equo H. h.

DE PELECANO.

A.

Pelecanus ut uulgò à pictoribus effingitur.

PELECANVS auis à nobis nominabit, per l. simplex, & e. breue in utrisq; prioribus syllabis, declinatione secunda, quoniam à Græcis quoq; πελεκάν dicitur, quam recentiores quidam pelicanum dixerunt, ut Eucherius: alij pellicanum (per l. duplex) ut Albertus: & eruditi quidam pelecânem à recto pelecân, imitatione Græcorum ut Hermolaus. Pelicanus siue pelicanis, ut ab Aristotele in 8. (lib. hist. anim. cap. 12. ubi tamen πελεκᾶνες legimus, ut etiam lib. 9. cap. 10. Gaza plateas uertit Plinium imitatus) appellatur: à Plinio (10.40.) platea dicitur, à Cicerone in secundo de nat. deorum platalea, Volaterran. Cicero non plateam, sed plataleam tradit hanc uocari, ut in ipso forte Ciceronis codice sit error, Hermol. Oppianus de aucupio 2. 7.

Pelecani seu plateæ nostræ figura.

non pelecanum, sed pelecinum (πελεκῖνον) hanc auem nominat. Aristophanes uerò in Auibus pelecanum & pelecinum simul nominat, tanquam aues diuersas. Et rursus in eadem fabula tetracis auis cum porphyrione & pelecino meminit. ¶ Hebraicum nomen kaath, קאת, Septuaginta Leuit. 11. pelecâna uertunt, & Psalmo. 102. Dominus ponet Niniuen sicut desertum, & pernoctabunt in superliminaribus eius cuculus (kaath) atq; noctua, Sophoniæ 2. Munstero interprete. qui tamen Esaiæ 34. kaath interpretatur pelecanum. Pelicanus (inquit propheta) & ulula, noctua, & coruus, habitabunt in ea. loquitur aũt de syluestribus & solitarijs auibus, ut kaath etiam talis sit, non aquatica. Plura de nomine kaath scripsi in Mergo in genere, & in Onocrotalo. Chasida quoq; Hebraicam uocem, aliqui pelecanum, alij onocrotalum, alij aliter interpretantur. uide in Ciconia. ¶ Alberti

berti ex Aristotele translatio alicubi falakynes, alibi kalakanez pro pelecanes habet. Auicenna autem (inquit) appellat balazub. Ramphius auis est quæ dicitur pelecanus, Kiranides: nimirum à magnitudine rostri, quod Græci rhamphos nominant. Sunt & ῥάμφοι aues quædā Hesychio & Varino. ¶ Pleræque gentes pelicani nomen tanquam peregrinæ & incognitæ auis, quam pro arbitrio pictores hactenus finxerunt, adunco ut uidetur rostro pectus sauciantem, & effluentē sub ea sanguinem hiante ore excipientibus pullis: cum nulla talis, opinor, in rerum natura auis sit, nisi quis Aegyptios de uulture hoc uerè tradere putet, quod Orus literis mandauit, eum ne fame pulli pereant, femori suo uulnus infligere, & emanantē sanguinem ab illis exorberi. Verum pelecanum, cuius iconem posuimus, Itali quidam hodie appellant becquaroueglia. ¶ Galli pale, truble, poche, à palæ uel cochlearis figura, quam rostri latitudine refert. uox poche Burgundis cochlear magnum significat. ¶ Germani Löffler / Löffelganß: hoc est cochleariam, uel anserem cochlearium. circa Coloniam Lefler proferunt. Frisij Lepler. ¶ Angli a schofler, uel shouelard. nostri proferrent Schufler. palam enim uel batillum schufel appellamus. ¶ Sigis. Gelenius pelicanum Germanicè Fauser interpretatur, nomine mihi ignoto; Illyricè bucacz. sed hæc ardea stellaris nostra est, non onocrotalus.

¶ Videtur sanè mihi pelecanus noster ardearum generi adnumerandus, à quo non tam alio insigni quàm rostri latitudine differt, quanquam Aristoteles etiam ardeæ albæ rostrum latum & porrectum tribuit. ego albardeolas in Italia uidi rostro non lato, sed cæteris simili. Albardeolam si non uidissem in Italia, Anglorum shouelardam albardeolā esse iudicassem, Turnerus. Albertus etiam auem quam cochleariam uocamus, ardeam albam esse putauit. hæc ardea (inquit) tota alba est, & figura similis cinereæ, sed melius pēnata, collo longiore, & rostro anterius rotundo, tanquam circulo uno super alterum imposito.

¶ Aues quas Aristoteles pelecanos, Plinius onocrotalos appellat, Bellonius. uide supra in Onocrotalo A. Duo dicuntur esse pelecanorum genera: unum aquaticum, quod piscibus: alterum terrestre, quod serpentibus & uermibus uiuit, & dicitur delectari lacte crocodilorum, quod crocodilus spargit super lutum paludum: unde fit ut pelecanus crocodilum sequatur, Albertus. Quidam ex D. Hieronymo recitāt pelicani duo esse genera, unum uolatile, alterum aquaticum. Pelicanus auis est parua quæ solitudine delectatur. Est & aliud pelicanorū genus in Nilo, penè cygnis simile, nisi quòd paulò maiores sunt. quidam ità & onocrotalos uocant, Eucherius. Oppianus quoque pelecanum (ipse pelecinum appellat) ab onocrotalo nō uidetur distinguere, cum sinum ei ante pectus dependere scribat, κόλπον ἐξηρτῆσθαι πρὸ τοῦ στέρνου. Nos cum de onocrotalo abunde scripserimus supra: in præsentia de illa aue scribemus cuius iconem posuimus, & quam ueterum pelecâna uel plateam esse non dubitamus. ¶ Pelecanum aliqui cum porphyrione confundunt, ut in Porphyrione ostendam.

B.

Pelecanus auis secus Nilum & in paludibus Aegypti moratur, Kiranid. Auis est Aegyptiaca, habitans in solitudine Nili fluminis, unde & nomen sumpsit. nam canopos Aegyptus dicitur, Isidorus. In tabulis quibusdam quæ orbis terrarum descriptionem cōtinent, pelicanum auem totam albam in Africa circa Aegyptum degere inuenio. ¶ Rostrum (rhámphos) habet magnum, Scholiastes Aristophanis. hinc scilicet etiam rhamphius à Kiranide nominatur: & à rostri latitudine platea uel platalea à Græcis, à nostris cochlearia, à Gallis pala. ¶ Oppianus pelecino suo collū ulnæ (orgyiæ) proceritate tribuit, & sinum ante pectus propendentem: quæ ad onocrotalum, non pelecanum nostrum pertinent. Aristoteles pelecanis ingluuiem tribuere uidetur, τὸν πρὸ τῆς κοιλίας τόπον nominans, hist. anim. 9. 10. ¶ Pellicanus dicitur quasi pellem habens canam, id est plumas albas, (ridicula etymologia, quanquam res uera est.) hæc auis semper macie afficitur: & quicquid glutit, citò digerit, quia uenter eius nullum habet diuerticulum, quo cibum retineat. solum enim uisceris (intestinorum) habet ductum, qui ab introitu oris usque ad secreta naturę pertingit, Author de nat. rerum. Nos nostræ plateæ intestina multis anfractibus inuoluta reperimus. Raro apud nos capitur, frequentius (ut audio) in Bohemia, & apud Anglos in littore maris. ¶ Capta apud nos platea prope urbem in ripa lacus, circa finem Septembris, ad me allata est, candida pennis omnibus, præterquam ultimis & maximis alarū, quæ ex parte inferiore nigricant. pedes & crura nigra sunt. magnitudo parum infra anserem. lingua breuissima, uel signum potius & initium linguæ. collum digitos longum circiter decem. oculi glauci. cauda breuis, quinque aut sex digitos longa. crurum altitudo paulò infra duos dodrantes. inter digitos pedum aliquid membranæ est, idque amplius inter duos maiores. ungues breues, nigri, acuti. Obesa admodū erat, multa circa cutim pinguedine undiquaque. intestina admodum inuoluta, præpinguia. fel uiride. In uentriculo herbas quasdam aquaticas uirides reperiebam, & ramenta quædam radicum geniculata, harundinum puto. In aquam immissa natabat, & quærebat aliquid immerso rostro in fundo. Irascens adeuntibus rostro aperto collisoque sonitum ædebat. Pediculis quibusdam latis infestabatur.

C.

Platea nostra, ut audio, circa mare præcipuè degit, & innatat quoque: raro circa dulces aquas, Arist. tamen historiæ anim. 9. 10. pelecânes fluuiatiles memorat. Capitur in Anglia in littore maris:

& cicurata piscibus uescitur, intestinisq́ gallinarum & alijs culinæ reiectamentis. Sunt qui ranis quoq́ & serpentibus eam uesci referant. Pelicanus lacte crocodili uiuit, quod utiq́ bestia præ nimia mamillarum abundantia in aliquo palustri loco copiosè fundit: unde & crocodilum libenter pelicanus sequitur, Author de nat. rerum, & Albertus. Pelecani fluuiatiles (οἱ πελεκᾶνες οἱ ἐν τοῖς ποταμοῖς γινόμενοι) conchas maiusculas læuesq́ fodiendo erutas deuorant: & quũ iam multas ingesserint, ingluuieq́ sua coxerint, euomunt, ut hiantibus iam testis carnes lectas deuorẽt, Aristot. in historia animalium & in Mirabilibus narrationibus, & Aelianus, & Cicero 2. de nat. deorũ. Platea (aliâs Platalea) nominatur aduolans ad eas quæ se in mari mergunt, & capita illarum morsu corripiens, donec capturam extorqueat. Eadem cum deuoratis se impleuit conchis, calore uentris coctas euomit, atq́ ita ex ijs esculenta legit testas excernens, Plinius & Cicero. Vt conchas pelecanus quas deuorarit, uentris calore discuneatas reuomit, & pulpam à testis seligit: sic herodius (ardea) ostrea testis obducta uorat, & ingluuie concalefaciens tandiu custodit, quoad calore stomachi discludantur. postquam uerò iam diductas senserit testas, eas euomit, & carnem ad sustentandum se retinet, Aelianus, Plutarchus & Philes. Oppianus quanquam pelecini nomine onocrotalum, ut dixi, intelligat, eadem tamen de eo scribit. Pelecini (inquit) non minus quàm lari uoraces, non toto tamen corpore merguntur, sed ut solent qui se in caput præcipites uoluunt (οἱ κυβιστῶντες,) colla quibus ulnæ (ὀργυιᾶς) proceritas est, subinde demittunt, dorsis interim supra mare prominentibus. piscẽ obuium quenq́ amplissimis faucibus exceptum deuorant. Sinus quidam ante pectus dependet, in quem cibum omnem tuburcinantes aliquantisper recondunt: & ne testa quidem intectis abstinent: sed unà cum testis primum quod se obtulerit deglutiunt: deinde mortua in os reuocant, & reiectis testis pulpam uorant. Nam quæ dum uiuerent occlusæ erant, uita spoliatæ aperiuntur ac dehiscunt. Hæc ille. ¶ Cum ut aliæ aues in locis à terra altis pelecanus nidum construere possit, tamẽ imprudentia quadam in scrobe, quem in terra facit oua ex sese parit, Orus. Pelecânes etiam migrant, & de Strymone amne ad Istrum aduolant, prolemq́ ibi faciunt. abeunt uniuersæ, ac priores expectant posteriores, propterea quod ubi montem superarint, uideri priores à posterioribus nequeant, Aristot.

D.

In Anglia plateas cicures ali audio: ego Ferrariæ in Italia mansuefactam uidi, quæ culinæ reliquijs uescebatur. ¶ Conchas integras à pelecano deuorari, & testis calore dehiscẽtibus reuomi ut pulpam seligat, superius in C. perscripsimus. ¶ Ciconias & pelecanos postquam consenuerunt pulli proprij alunt, & ingressum uolatumq́ eorum promouent, Io. Tzetzes. Herodios & pelecanos similiter ut ciconias in pullis suis enutriendis, singulari beneuolentia uti audio: nempe ut cum aliunde cibus non suppetit, esculenta quæ prius ederant, euomant, & in educandos fœtus conuertant: & ad uolandum pullis imperitis duces sint, Aelianus. Pullos suos tantopere amat, ut dum ignem circa nidum ab aucupibus excitatum extinguere alis uentilando conatur, illas sibi adurat, ut in E. referemus. Pelicani cum suos à serpente filios occisos inueniunt, lugent, seq́ & sua latera percutiunt, & sanguine excusso, corpora mortuorum sic reuiuiscunt, Hieronymus in epistolis. Pulli pelecanorum ubi parum adoleuerint, mox parentes suos percutiunt in faciem: cuius illi iniuriæ impatientes pullos colaphizant (cędunt ceu colaphis rostrorum) & interficiunt. deinde miserti eorum lugent (per triduum, secundum aliquos obscuros.) Eadem (Tertia, secundum alios) uerò die mater sua latera dilanians aperit: & sanguinem super filiós suos mortuos effundẽs uiuificat eos. resurgunt autem quodam naturali modo, Kiranides, Isidorus, Physiologus, Author de nat. rerum, & Albert. Post sanguinis uerò effusionem adeò debilitatur, ut exire de nido non ualeat, & pulli pro sua ac matris cibatione euolare cogantur. Sed horum quidam propter ignauiam uel impietatem in matrem exire nolunt, (& pereunt. quidam autem seipsos quidem pascunt, sed matrem penitus negligunt. Mater ubi conualuerit pios filios nutrit: impios uerò abijcit & contemnit, Author de nat. rerum) hos cum uoluerit (ualuerit) abijcit, & prouidentes sibi se sequi permittit. Sed hęc à quibusdam literis prodita, nullo affirmari experimento possunt, Albertus. Aegyptij etiam uulturem ardentissimè suos pullos amare aiunt, & per centum ac uiginti dies in terra commorando ita ut nusquam humo tollatur, sic in alendam prolem incumbere, ut non se ex pullorum loco commoueat: ac si quando nutrimenti facultas desit, ne fame pulli pereant femori suo uulnus infligere, & effluentem sanguinem eis exorbendum dare. ¶ Pelecanus de coturnicis exitio acerbè & crudeliter cogitat. rursus coturnix ab ea uehementer dissentit, Aelianus & Philes. Pugnã ciconiarum & pelicanorum aduersus cornices, coruos, uultures aliasq́ carniuoras aues descripsimus in Ciconia C. ex Kiranide.

E.

Pelicanus nidificat in scrobe in terra: quod non ignorantes aucupes, bubulo stercore locum circumlinunt, ignemq́ succendunt. ea uerò fumum aspiciens, aggreditur ignem alis restinguere. ueruntamen ei tantum abest ad extinguendum astutia, ut magis magisq́ sua tanquam uentilatione incendat, idcircoq́ alis exustis capiatur, Orus. ¶ Fel pelicani argentum obscurum splendidum reddit, Kiranides.

F.

In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum nominatur inter cæteras aues pelecân. Ibis, porphyrio & pelecân prohibentur mensis (in uetere testamento) eò quòd aues sint uoraces piscium,

piscium, quorum rapinæ inhiant, Procopius. Aegyptiorum sacerdotes pelecanum, quòd pro liberis in discrimen se conijciat, (dum ignem circa nidum accensum alis uentilando extinguere conatur, ut in E. retuli) non edunt. Multi tamen ex Aegyptijs eo uescuntur, ut qui eum dicant non iudicio ac prudentia quadam ut uulpanseres, sed beneuolentia duntaxat & mira in sobolem pietate certamen hoc suscipere, Orus. ¶ Platea nostra aliquando mihi gustanti grata, & anseri non dissimilis uisa est. apud Anglos in delicijs haberi audio.

G.

Fel pelecani cum nitro mixtum, nigros alphos sanat: & cicatrices nigras eiusdem coloris cum reliqua carne facit: & argentum obscurum splendidum reddit, omnem deniq; nigredinem pellit & abstergit, Kiranides.

H.

Πελεκὰν oxytonũ: πελεκᾶνος, penultima in obliquis circunflexa, (etsi Grãmatici quidam acuant, nisi librariorum is error est,) lingua communi dicitur, (ut apud Aristotelem, Aelianum, Orum.) πελεκάν, πελεκᾶντος Attica (apud Aristophanẽ in Auibus:) πελεκᾶς, πελεκᾶ, Dorica, Suidas, Varinus, & Aristophanis Scholiastes. Idem Scholiastes dubitat utrum casus rectus penultimam potius acuere debeat, ut πελέκας scribatur sicut ἀλίβας. Ὄρνιθες ἦσαν τέκτονες Σοφώτατοι, πελεκᾶντες, οἳ τοῖς ῥύγχεσιν Ἀπεπελέκησαν τὰς πύλας, ἦν δ᾽ ὁ κτύπος Αὐτῶν πελεκάντων (malim πελεκόντων participium) ὥσπερ ἐν ναυπηγίῳ, Aristoph. in Auibus. Πελεκᾶντες, παρὰ τὸ πελεκᾶν τὰ ξύλα, ut pulchrè iocatus sit poeta, & uocabuli allusione, & rerum quoq; similitudine. habet enim hæc auis rostrum magnum latumq;, & instar πελέκεως seu dolabræ aptum dolationi. ¶ Est quando pelecàn, non auem de qua scribimus, sed picum significet, iuxta Grammaticos. nam apud authores nusquam sic usurpari puto. Πελεκὰν ὄρνεον τὸ κολάπτον καὶ τρυπῶν τὰ δένδρα, Suidas & Hesychius. ἀφ᾽ οὗ καὶ δενδροκολάπτης καλεῖται, Varin. ¶ Sunt & ex anatum genere syluestres lato admodum rostrò, quas Galli & Angli pochardas, id est cochlearias appellant, quemadmodum ab eadem rostri figura plateæ nomen & illi & nostri indiderunt. ¶ Fr. Alunnus Italus pelicanum etiam piscis nomen facit, sine authore, & eadem quæ alij pelicano aui attribuit. ¶ Σπέλεκος, pelecàn, Hesych. Βαυβυκᾶνες, pelecânes, Idem & Varinus.

¶ Pelecînus apud medicos Græcos genus est herbæ, cuius semẽ πελέκεως, id est securis speciem refert, est enim in siliquis cornutis latiusculum è parte altera crassiore uersus alteram paulatim tenuius. Inter cepe genus condimentarium Græci gethyon, nostri pallacanam uocant, Plinius. ¶ Πελικὰν, genus poculi lignei, uel peluis lignea, διὰ τὸ πεπελεκίσθαι, Hesych. & Varinus: inde dictum quod non torno, sed dolabra factum sit. dolare enim Græcis est πελεκᾶν, πελεκεῖν, πελεκίζειν. Πέλεκκος, ὁ τοῦ πελέκεως στειλειός, παρὰ τὸ πεπελεκῆσθαι, Scholia in Iliad. ν. ¶ Pelicanum chirurgi uocãt organum quo dentes apprehensi extrahuntur: & chymistæ genus uasis utrinq; canalibus in orbem tanquam ansis extensis. ¶ Πελιγᾶνες, οἱ ἔνδοξοι. παρὰ δὲ Σύροις οἱ βουλευταί, Hesychius. ¶ Aegyptij pelecano picto amentem ac imprudentem significant, Orus. non enim in alto nidum struit, sed in scrobe in terra parit: & ignem ab aucupibus circa nidum excitatum dum alis extinguere conatur, seipsum amburit. ¶ Atilium Palicanum loquacẽ magis quàm eloquentem fuisse legimus, Cælius. Pelecania nomen est loci inter Cephisum & Melanam, Theophrastus de hist. plant. 4.12. dicti fortè à pelecanis auibus. nam & lacum illic esse meminit.

PELORIS, Πελωρίς, genus est auis à magnitudine dictæ. nam πέλωρον Græci magnum uocant, Varinus. Cum uerò aliorum nemo peloridem auem memoret, facilè conijcio non εἶδος ὀρνέου, sed εἶδος ὀστρέου legendum: hoc est genus conchæ. peloridem enim conchã apud bonos authores legimus.

DE PERDICE.

A.

PERDIX eodem nomine Latinis appellatur, & Græcis πέρδιξ. recentiori Greciæ πέρδικη uel πέρδικα. Hebraicè kore, קורא. nam Kimhi Hierem. 17. & 1. Reg. 26. פירדריזי, perdrise, Gallica uoce, id est perdicem exponit. Chaldæus 1. Reg. 26. habet korea, קוריא. & Hierem. 17. koriah, קוריאה. R. Salomon alibi perdicẽ interpretatur, alibi uulgari lingua (Gallica) קוקו גלרצנט. coquu Gallicè cuculum uocant. Nicolaus Lyranus auem uulgò dictam coquin, quæ insequatur muscas & alias res uiles. Septuaginta Reg. 1.26. nycticoracem, Hieronymus perdicem, ut & Hierem. 17. ubi Septuaginta quoq; perdicem uerterunt. ¶ Scriptores Arabici uel eorum interpretes ea de aue cubeth scribunt, quæ Græci de perdice. In Auicenæ translatione historiæ animalium quæ circumfertur, pro perdice cubes legitur, & alibi cunteg. Cubata Auicennæ perdix est, Albertus. Altaiugi uel alteiugi est auis quæ dicitur perdix: alij phasianum interpretantur. alij, ut Ebenbitar, asserunt auẽ similẽ esse coturnici in omnibus, nisi quòd sub alis habet quasdam pennas nigras & albas, Bellunensis. Vide in Phasiano A. Theiugi uel teyuz sunt perdices, Idem. Cubugi (Cabegi, Bellunensis) auis est cui attuiugi communicat in formis suis, Auicenna 2.186. malim altuiugi, cũ al articulo. In capite de ouis, oua alchabegi & altheiugi, id est utriusq; perdicis, comparat ouis gallinæ. Et alibi, Inter aues (inquit) præstat caro alduragi, (attagenis:) & gallinarum est subtilior ea: & non sunt cum nutrimento carnium alchabagi & atheiz, (Bellunensis pro

atheiz legit altaiaigi.) Altei,uel alteiem,uel alteiei,eſt perdix maſculus,Syluaticus & uetus gloſſographus in Auicennam. Alereze,perdix mas, Syluaticus. Alcubi,perdix uel phaſianus, Idem. Diuerſas barbaras uoces Aduranti, Altinagi, Roſelhageli, Bonion, omnes ab eodem pro perdice exponi reperio. Politicum,id eſt parua ſtarna,Idem.

¶ Perdix,cuius iconem damus, ab Italis quibuſdam perdice dicitur: ab alijs perniſette, (circa Verbanum lacum pernigona)id eſt perdix minor:ut maior perniſe,de qua priuatim poſtea:ab alijs ſtarna.Starna eſt perdix minor, Syluaticus: quanquam aliqui ſtarnæ nomine auem accipiunt magnitudine anſeris,cineream,ut Ant.Gazius annotat:quæ quidẽ mihi non ſtarna ſed ſtarda uel tarda potius uulgò dicta uidetur. Sunt qui ſtarnas ueterum attagenas eſſe putarint,quos reprehendit Volaterranus.Starnæ enim potius(inquit)aues externæ uocantur. Hieron. Accorombonus medicus quoq; externas aues eſſe ſcribit,quas uulgus perdices uocet. Aduenerunt bellis Bebriacenſibus ciuilibus in Italiam aues externæ,quæ adhuc nomen retinent,paulum infra columbas magnitudine,turdorum ſpecie,ſapore gratæ,Plinius. ¶ Hiſpanicè,perdiz. Luſitanicè codornix,quod uocabulum tamen ad coturnicẽ pertinere apparet. ¶ Gallicè perdris ſimpliciter, uel perdris gringette aut grieſche,uel perdris des champs,uel perdris griſe(à colore)uel perdris goache,teſte Bellonio.Circa Montempeſſulũ raſcle per onomatopœiam. ¶ Germanicè Räbhůn/Våldhůn. Flandri Gallico nomine utuntur Pertrijs. ¶ Anglicè a pertrige. ¶ Illyricè kuroptwa. Polonicè koropathwa. ¶ Turcicè zil.

¶ Ruſticulæ(Plinio dictæ)ſunt noſtrates perdices.etenim propriè perdices ſunt maiores,ut Hiſpanæ,& Chienſes,& Siculæ,Niphus. De perdice non ſatis compertũ nobis eſt, quo nomine noſtra ætate indicetur hæc auis:tam multiplex eſt diuerſis locis earum auiũ genus & ſeminium, Marcellus Vergilius. ¶ Quas nos perdices uocamus,ſcioli quidã quibus nihil uulgò acceptũ placet, perdices eſſe negant. Atqui cũ pro regionum uarietate, differentes quoq; nõ forma modò,uerùm etiam ſono & moribus aues eiuſdem generis uideantur,id ipſum ſanè in perdicibus animaduertere maximè licet.Athenæus miratur in Italia perdices roſtris non eſſe cinnabarinis, cum in Græcia eo colore quotquot ſunt ſpectabiles ſint.Germania noſtra utrunq; genus habet. Nam & uulgares iſtas nemo eſt qui ignorat,& qui roſtro cinnabari colorato ſunt ſæpe in hac urbe(Coloniȩ)uidentur,Longolius.Intelligit autem perdicem maiorem, cui roſtrum rubet & crura, de qua poſtea ſeorſim agemus. Et alibi,Perdices(inquit)cacabare dicuntur à ueteribus,neq; aliter etiam nunc ſonant. Quæ Ariſtoteles & Ouidius de perdice ſcribunt,omnia noſtræ perdici uulgari conueniunt. nempe uolandi nidulandiq; ratio, aſtutia, circa prolem ſolicitudo, corporis grauitas, & uocis ſtridor, à quo etiam nomen accepiſſe uidetur,Turnerus in epiſtola ad nos. Perdicum in Italia genus alterũ eſt, corpore minus,colore obſcurius,(ἀμαυρὸν τῇ πτερώσει, Vuottonus uertit, uolatu incõpoſito, Gillius infirmo uolatu,)roſtro non cinnabarino,(Vuottonus negationem tollendam ſuſpicatur,quod non probo,)Athenæus. Otides perdicum ſimiles ſunt, prȩ obeſitate autem corporiſq; pondere parum ſe alis attollunt, Volaterranus ex Aeliano. In hydrope aſcite cõueniunt turtures,perdices,& quæ roſtro pedibuſq; rubris,phœniceis alis,frequẽti in Creta & Cypro inſula ſobole, domeſtica etiamnum manſuefactis fœtura, perdices ab incolis uocantur, Alex. Benedictus. Ex his facile eſt colligere,perdicum genus duplex eſſe,alterum minus, alterum maius. Nos hîc & de minore priuatim,&

tim, & de utroque in genere scribimus: de maiore postea.

B.

Porus Indorum rex Augusto dona misit perdicem uulture maiorem, Strabo lib. 15. Et rursus, Onesicritus author est perdices in India anserum magnitudine esse. ¶ Cirrhæi (Circa Cirrham, Athenæus) perdices neq; ad certamina ualent, nec suauiter cantant: ne uerò cibi gratia capiantur, allia deuorant & carnem planè insuauem reddunt, Aelianus. Perdices non transuolant Bœotiæ fines in Attica, (in Atticam lego,) Plinius. in Bœotia sui iuris nō sunt, sed in ipso aere quas transire non audeant metas habent. inde ultra notatos iam terminos nunquam exeunt, nec in Atticum solum transmeant, Solinus. Bœotij perdices in Atticam non transeunt, uel si transierint uocis mutatione agnoscuntur, Athenæus. Cùm quidam perdices duas in Anaphen immisisset, tanta perdicum uis illic exorta est ut incolæ de insula relinquenda periclitarentur. Apud Heluetios perdices multæ capiuntur, non quidem in montibus, sed in uallibus & agris, Stumpfius.

¶ Perdix coloris est rufi, nigris interpictis longis maculis, Albert. Otis est colore coturnicis; secundum alios perdicis, Athenæus. Color testaceus cōmunis est ferè pulueratricibus, ut alaudæ, perdici, &c. G. Longolius. Perdix uisa est aliquando alba, Aristot. in libro de coloribus. Perdici ingluuies præposita uentriculo est, Idem & Plinius. Perdix ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristot. In Paphlagonia bina perdicibus corda, Plinius. Idem à Theophrasto proditum Athenæus & Gellius testantur. Coitus tempore testes habent magnitudine insignes (præ cæteris auibus propter salacitatem,) aliàs uerò omnino obscuros: ita ut hybernis mensibus ne ullos quidem testes in his haberi nonnulli arbitrentur, Aristot. Perdici nostrati color omnino uarius, nec facilis descriptu. Rostrum subfuscum est. crura è fusco albicant. Sinciput, partes circa oculos & prora capitis cum initio colli inferioris, ruffo colore simplici insigniuntur. reliquum caput superius è ruffo fuscum est. singulæ autem plumæ per medium maculis distinguuntur ruffi coloris diluti. Collum & pectus cinerea sunt, exiguis maculis nigris quasi per uersus crispos & undantes interstincta, qualis in sciuris ponticis color apparet. In medio uentre utrinq; pennæ quædā ruffi coloris ad fuscum tendentis sunt. Inferiora uentris & crura modicè supra genu plumæ albicantes subfuscæ uestiunt. Dorsum cauda & alæ, uarios alternis colores ostendunt. nam in dorso caudaq; nigricantem, subflauum & ruffum saturum colores uideas, per transuersum alternatim dispositos. minimū autem nigri est, & quasi per puncta uersuum undantium. In alis pennæ maiores fuscę sunt, maculis ruffis maiusculis per transuersum asperfæ. In ijsdem minores superioresq; pennæ magis uariæ & splendidæ sunt, eodem ferè quo per dorsum colore, sed singulas linea media albicans elegantissimè distinguit. Latera etiam cinereo colore sunt ut in collo & pectore, sed maculæ aliquot latiusculæ ruffæ per transuersum intercipiunt. Longitudo caudæ digiti quatuor, & colli similiter uel paulò minus, &c. Et talis quidem mas erat, ni fallor, mihi hæc condenti inspectus: fœmina fortè nonnihil differt. uncias appendebat duodecim cum dimidia.

C.

Perdix auis est terrestris, Athenæus. Perpaucæ aues hyeme in agris manent, quarum in numero sunt perdices, G. Agricola. Perdices multæ capiuntur in Heluetiorum uallibus & agris, non etiam in montibus, Stumpfius. Frequenter eas inter iuniperos degere audio.

¶ Vox. Dicta est perdix à sono uocis, Albertus. Garrula perdix, Serenus. Caccabat hinc perdix, hinc gratitat improbus anser, Author Philomelæ. Perdicum alij caccabant, alij strident, Aristot. cuius uerba hæc Græca sunt, οἱ μὲν κακκαβίζουσιν, οἱ δὲ τρίζουσι. Perdicum uox nunquā eadem, sed uaria & multiplex est, alia Athenis ultra uicum Corydalensium, alia citra. Harum uariarum uocum quæ sint nomina Theophrastus explicat. In Bœotia & Eubœa idem sonant, ac (ut sic dicam) eiusdem sunt linguæ, Aelian. Theophrastus in eo opere quod cōscripsit de uaria uoce auium eiusdem generis, Athenis inquit perdices citra Corydalum uicū uersus urbē κακκαβίζειν, ultra illum uerò πιττυβίζειν, Athenæus, negans perdices omnes caccabare. Perdix à strepitu & uoce stridente nomen accepisse uidetur. quæ enim auis uerius stridet, & serræ stridorem magis imitatur, quàm perdix nostra? Turnerus in epistola ad me. Coturnicibus in pugna uox, perdicibus ante pugnam, Plinius & Aristot. Perdices non modo canunt, uerum etiam strident, & uoces alias quasdam emittunt, Aristot. Perdices uocat caccabas (alij caccabidas) Alcmenes, qui genus cantiunculæ composuit Caccabidum, profitens se id à perdicibus cantare didicisse. Itaq; Chamæleon Ponticus dicit antiquos musicam excogitasse ex auibus in solitudine cantantibus, Gillius. Bœotiæ perdices aut non transeunt in Atticam: aut si trāsierint, uocem mutant, (& caccabant, Gillius,) Athenæus. Τιτυβίζειν (Athenæus τ. duplex habet) de perdicibus quibusdam dicitur, ut de alijs κακκαβίζειν, (Eustathius habet κικκαβάζειν, quod non probo. unde, inquit, apud Comicum aduerbium κικκαβαῦ habetur.) unde apud Comicum κακκαβᾶν, Cælius. atqui apud Comicum (Aristophanem) nusquam κακκαβᾶν, sed κικκαβαῦ aduerbium de uoce noctuæ legere memini. Apud Pollucem perdices πιττιβύζειν (lego πιττυβίζειν) aut κακκαβύζειν, (lego κακκαβίζειν,) legitur. Varinus uerbum πιτυβίζειν etiam de uoce hirundinis usurpari docet. Κακάβα, & κάκκαβος, perdix, Varinus. Perdices quædam uocis contentione & cantu ualent, Aelianus. Grammatici quidam perdicem dictam putant παρὰ τὸ πέδιοσῶς ἄδειν. Perdici porrum prodesse ad uocem sonoram apud Aristot. legitur problematum 11, 39. Plutarchus in

libro aduersus usuram, quendam proscindens, illum dicit ἀφωνότερον πέρδικος, id est perdice magis mutum, Cælius. Perdicem uidetur Papinius docilē intellexisse, aptumq́ sermoni humano enunciando, cum Syluula quadam libri 2. de psittaco Melioris ita canit: Quiq́ refert iungens iterata uocabula perdix. Domitius interpres ingenij longè præcellentis, eius rei rationē poetæ ipsi excutiendam reliquit. Id quod reprehendent fortè aliqui, ac referendum putabunt non ad auis docilitatem, sed ad uocis sonum, qui auis eius est genuinus. Est autē κακκαβίζειν: indeq́ ob syllabæ repetitionem, quæ in eo uerbo est, à poeta dictum uideri, iterata uocabula à perdice referri. Est sanè id uerbū perdicum uoci peraccommodum, sed non omnium, ut qui loci ratione differant. καὶ οἱ μὲν κακκαβίζουσιν, οἱ δὲ τρίζουσι. Verùm hæc etsi uera sint, nihil tamen ad Papinium, à quo eæ tantum recensentur aues, quæ humani sermonis enunciationi sufficiunt. Sic autem habēt ipsius carmina: Plangat Phœbeius ales, Auditasq́ memor penitus dimittere uoces Sturnus, & Aonio uersę certamine picę, Quiq́ refert iungens iterata uocabula perdix, Et quæ Bistonio queritur soror orba cubili, (lusciniam, nō hirundinem intelligit.) Ferte simul gemitus. Plutarchus quidem in Symposiacis perdicis loquacitatem non tacuit, quin esse uocalem ac discere comprobat idem alibi. Sed & in Laconia haberi perdices uocales, monstrauit in Dipnosophistis Athenæus, Cælius. Plura ad hunc locum uide suprà in Cornice C. Κρατῖνος ἀδύφωνον ἰδίως καλεῖ τὸν ὄρτυγα, πλὴν εἰ μή τι παρὰ τοῖς Φλιασίοις ἢ τοῖς Λάκωσι φωνάεντες, ὡς καὶ οἱ πέρδικες, Athenæus.

¶ Cibus. Perdices comedunt limaces, Aristot. Perdices in Sciatho insula cochleas edunt, Athenæus. Vide in Ardea D. Hexlinen herbam aliqui perdicium uocant, quoniam perdices ea præcipuè uescantur, Plin. Perdices circa Cirrham allia deuorant, ut caro eorum ad cibum ingrata putetur, gnari se cibi duntaxat gratia peti ab aucupibus, non ad cantus neq́ certamina, Aelianus. Porrum eis ad uocem sonoram prodest, Aristot. problem. 11. 39.

¶ Aues quædam currunt, ut perdices, rusticulæ, Plinius. ¶ Perdix pulueratrix est, non enim altè uolat, Aristot. Terræ propinqua uolat, spatijsq́ breuibus, unde Ouidius: Nec facit in ramis altoq́ cacumine nidos, Propter humum uolitat, ponitq́ in sepibus oua. Auium quædam breuis uolatus sunt, ut perdix, Xenophonte etiam teste, Athenæus. χαμαιπετὲς τὸ ζῶον, καὶ μὴ προσδινεῖσθαι ἐν ἀέρι δυνάμενον. unde & perdicem uocari quidam conijciunt παρὰ τὸ πέδον, id est ab humo. Pennis plausit, Ouidius de perdice 8. Metam.

¶ Libido perdicum, præcipuè marium. Vsque adeò tum perdices tum coturnices copia libidinis gaudent, ut in aucupantes corruāt, & sæpenumero capitibus eorum residant, Aristot. Rabie quidem tanta feruntur, ut in capite aucupantium sæpe cæcæ metu sedeant, Plinius. Quomodo hæ aues libidinis tempore proposito eis speculo capiantur, recitaui in Coturnice C. Ad libidinem Veneris inflammatissimi sunt perdices: idcirco cum fœminis assiduè uersantur, Aelian. Secernuntur uernò tempore de grege per cantum & pugnam, coniugatim mares cum fœminis, quamcunq́ sibi quisq́ fortè acceperit, Aristoteles. Depugnant inter se propter Venerem, ad quam tempore ueris præcipuè mouentur, & cum gregatim per nemora pascentibus eis fœmina se offert, dissidium pugnamq́ cient, cedit autem fœmina uictori, ille protinus tanquam pręclarus aliquis bellator auro aut puella, aut alio honorario munere donatus, exclamat, Oppianus. Illum autem qui uiribus uidetur antecelluisse, in posterum sequūtur fœmellæ omnes. Qui quidem superbiens & iactabundus detrectat uictum antagonistam. Qui sanè reliquum temporis in ordine fœminarū etiam uictorem sequitur, Berytius. Fœminis præsentibus acrius inter se certant, ut in D. referemus, ubi dicetur de pugna perdicum, qua cicures inter se committuntur. Oua mares quæ compererint peruoluunt, (proruunt,) & frangunt præ sua salacitate, ne fœmina incubet, Aristot. incubans enim marem non admittit, Athenæus & Plutarchus. Illæ quidem & maritos suos fallunt: quoniam intemperantia libidinis frangunt earum oua, ne incubando detineantur, Plinius. Oua fœminis incubare non permittunt, eaq́ ob nouum Veneris desiderium suffurantur. quanquam & ipsæ matres nonnunquam præ libidine pullitię negligunt, Oppianus. Cum diffugerit fœmina ut incubet, mares tumultuant, clamitant, pugnamq́ inter se conserunt, quos cœlibes (uiduos) uocant. qui autem uictus in pugna fuerit, sequitur uictoris Venerē patiens, nec ab alio, nisi à suo uictore subigitur. sed si à comite principis, aut quouis uulgari uincatur, clàm à principe ac furtò subigitur. Verum hoc non ita fieri semper, sed certo tempore anni planum est. Hoc idem à coturnicibus quoq́ agi animaduertimus, Aristot. ex quo Athenæus etiam citat, & eadē ab Alexandro Myndio prodi testatur. Tunc (incubantibus clàm fœminis) inter se dimicant mares desiderio fœminarum. uictum aiunt Venerem pati. id quidem & coturnices Trogus inquit, & gallinaceos aliquando. perdices uerò à domitis feros & nouos, aut uictos, iniri promiscuè, Plinius. Perdices uidui se inuicem abutuntur, Orus. Perdices mansueti iam & domestici subigunt feros, & spernunt, contumelioseq́ tractant, Aristot. Phocylides in animantium brutarum genere masculam Venerē reperiri negat. Aelianus quidem ichneumonem quoq́ huic turpitudini obnoxium esse scribit. Pulli etiam ipsi subiguntur à mare statim cum procedunt, Aristot. Sæpe & fœmina incubans exurgit, cum marem fœminę uenatrici attendere senserit, occurrensq́ seipsa præbet libidini maris, ut satiatus negligat uenatricē, Idem. Adeò uincit libido etiam fœtus charitatem, ut fœmina perdix furtim & in occulto incubans, cum sensit fœminam aucupis accedentem ad marem, recanat reuocetq́, & ultrò præbeat se libidini, Plinius.

Vide plura in E, de aucupio perdicum per allectatores mares aut fœminas eiusdem generis.

¶ Conceptio. Perdix fœmina eo tempore quo libidine incitatur, si cõtra marem steterit, aura ab eo flante fit prægnans, atq; extemplo inutilis aucupijs. olfactũ enim esse exquisitum perdicibus creditur, Aristot. hist. anim. 6.22. quem locũ Niphus enarrans, Videtur (inquit) Ephesius hoc quod Aristoteles dicit de conceptione facta ex aura flante à mare, intelligere de ouis subuẽtaneis, quibus impleri ait præ nimia libidine. Quam expositionem Albertus probauit, asserens se nõ credere eam conceptionem posse esse fœcundam, nisi fortasse ad ouum, & non ad pullum. quoniam, ut inquit, ad pullum necessaria est receptio seminis corporea. Præterea se obseruasse ait domesticas perdices coire ut cæteræ aues faciunt. Insuper euaporatio seminis non habet præfinitum motum in uuluam fœminæ, cum multiplicetur circulo ab mare perdice, qui est ueluti centrum circularis euaporationis. Sed Alberti & Ephesij sententiæ aduersantur uerba Aristotelis lib. 5. (quæ mox referemus:) ubi apertissime Aristoteles exposuit, perdices non solum ad oua, sed ad pullos concipere per contrapositionem maris. Si enim Aristot. intelligeret de conceptione ad ouum, & non ad pullum, nõ solum perdix conciperet in contrapositione maris, sed etiam nullo mare inspecto, nec audito. quare cum hæc expresse asserat in perdice, & in nulla aliarum auium, fit, ut perdix sola, ea ratione concipiat & ad ouum & ad pullum. Et quanquam Albertus dicat ad conceptionem quæ est ad pullum, necessariam esse corpoream seminis receptionem: negaret tamen hoc Aristoteles, quoniam in solius perdicis conceptione aliquando, præ nimia libidine, sufficit spiritalis genituræ receptio. Quin nos etiã obseruauimus perdicem bifariã concipere posse, aliquando receptione seminis corporea, cum non nimia libidine agitur: aliquando sola spiritali conceptione, cum furit præ nimio amore. Nec obstat quod affert de circulari euaporatione: tum quia spirante uento à mare, diffunditur uapor seminalis per sphæram conuersam in rectum: tum etiam, quoniam perdix fœmina tunc concipit spiritali receptione seminis, cum nimio amore exardet, & inuenitur intra circulum euaporationis: Hæc ille, pluribus etiam in libris de generatione se hac de re dicturũ pollicitus. Perdices si aduersæ maribus steterint, uentusq; inde afflet, ubi mares stant, concipiunt, & maritantur. plerunq; etiam uoce marium utero ingrauescunt, si gestiunt, ac libidine turgent. uolatu quoq; superne marium effici idem potest: uidelicet dum mas ipse in fœminam fœtificum spiritũ demittit, Aristoteles: In cuius uerbis Ephesius fœtificum spiritum interpretatur uaporem, qui defert calorem eleuatum à genitali semine maris: quiq; susceptus per meatus perdicis penetrat ad menstrua illius, & sic conceptio euenit, ut Niphus recitat. Perdices fœminæ, & quæ nondum coierunt, & quæ coierunt (quarum usus est in aucupijs) cum olfaciunt marem, (uel cõspiciunt, Athenæus & Eustathius,) uocemq; eius audiunt; alteræ implentur, alteræ statim pariunt. Est hoc auium genus sua natura libidinosum, ut leui egeat motu cum turget, citoq; secernat, ut in ijs quæ non coierint, subuentanea consistant: in ijs quæ coierint, oua breui augeantur & perficiantur, Aristot. & ex eo Athenæus. Aristoteles dicit perdicẽ fœminam, ὅταν ἐπὶ νῶτα (forte κατ' ἄνεμον) γένηται τοῦ ἄρρενος, ἐγκύμονα γίνεσθαι φύσει τινὶ ἀρρήτῳ, Aelianus. Si contra mares steterint fœminæ, aura ab his flante prægnantes fiunt, Plin. odore, Solinus. Perdices, ut Archelaus scribit, uoce maris audita concipiunt, Varro. Mares quoq; non solum uisis fœminis, sed etiam uoce earum audita, geniturã fundunt, Eustathius. Quòd Auicenna dicit perdicem fœminam concipere ex uento flante à mare, & uoce maris, & commisceri eos per linguas in coitu, nec Aristoteles dixit, neq; uerum est. sed potius hæc tria (uẽtus à mare, uox, & lingua exerta) libidinem ante coitum excitant: & postea coëunt sicut gallus & gallina: ut sæpissime in Germania uisum est, & nos quoq; in domesticis perdicibus obseruauimus, Albert. Et alibi, Perdices & alias quasdam aues quidam falsò concipere autumant sine coitu. libidinem quidem sentientes ad se inuicem conuertuntur, & confricando mares ad coeundum excitant, sicut & columbæ. coeunt enim & semen inferius sicut aliæ aues recipiunt: & coitus tempore fœtent. Hiantes exerta lingua per id tempus æstuant, concipiuntq; superuolantium afflatu, sępe uoce tantum audita masculi, Plin. Ore hiante exertaq; lingua & mares & fœminæ coeunt, Aristot. Libidinis tempore hiantes uolant, linguaq; exerta in utroq; sexu, Athenæus ex Alexandro Myndio.

¶ Nidus. Nidificant humi mares & fœminæ, singuli locum sibi peculiarẽ parantes, (οἱ ἄρρενες καὶ αἱ θήλειαι, διακρινόμενοι ἕκαστον [forte διαπτόμενοι ἕκαστοι] οἶκον,) Athenæus ex Alexandro Myndio. Bina ouorum receptacula faciunt perdices: in altero fœmina incubat, in altero mas: excluditq; sua uterq; & educat, Aristot. Perdices spina & frutice sic muniunt receptaculum, (receptus suos, Solinus,) ut contra feras abunde uallentur, Plin. Perdix in condensis spinarum nidificat, Albertus. Nec facit in ramis altoq; cacumine nidos, Propter humum uolitat, ponitq; in sepibus oua, Ouidius. Septem diebus nidum contexit, Aelianus. Perdices cum sunt uicinæ ad pariendum, aream (ἅλων, Aristoteles uocat κονίστραν ἢ λέῳ) molliter puluere substernũt, atq; fruticibus & surculis circumsæpiunt. Contextus areæ cauus est, & ad incubandum accommodatus. cum enim puluerem infixerunt, & molle quiddam uelut cubile effecerunt, in idipsum ingrediuntur: post sese desuper fruticum inuolucris occultantes, contra auium rapacitatem, hominumq; insidias in multa pace incubant, Aelian. Et rursus, Incubantes locum fruticibus & aliter ita muniunt, ut & ipsæ lateant, & rorem ac imbrem humoremq; omnẽ auertant. oua enim humefacta sterilescunt, nisi mox à parente iterũ concalfiant. Perdix nõ nido, sed in condenso fruteto parit, minus ẽm uolat, Aristot. Vide suprà in Coturnice C.

¶ Perdices in pariendo dies septem consumunt, Aelianus. Oua plurima pariunt, Plinius & Aristot. Pariunt oua non pauciora quàm decē, sed sæpius sedecim, (quindecim & sedecim, Athenæus,) Aristot. Ἀθρόα καὶ πεντεκαίδεκα ᾠὰ ἀποτίκτει πέρδιξ, Aelianus. Perdix bis anno parit, quindecim aut quatuordecim oua, uno partu octona, & altero totidem aut paulò minus, Albertus. Cum quidam duas perdices in Anaphen inuexisset, tanta perdicum uis enata est, ut incolæ de insula relinquenda periclitarentur, Athenæus. Perdicum oua candida sunt, Aristot. & Plin. Pariunt & hypenemia interdum, Iidem.

¶ Incubitus & exclusio. Refouent suos pullos sub se ipsæ ducendo more gallinarum, & coturnices, & perdices. nec eodem in loco & pariunt, & incubant, ne quis locum percipiat longioris temporis mora, Aristot. Incubat perdix & educat pullos sicut gallina, Athenæus ex Aristotele. Ouis stragulum molli puluere contumulant, nec in quo loco peperēre: néue cui frequentior conuersatio sit suspecta, transferunt alió, Plin. Clanculo reuertuntur, ne indicium loci conuersatio frequens faciat. Plerunq; fœminæ transferunt partus, ut mares fallant, qui eos (eas) impatientius affligunt, sæpissimè adulantes, Solinus. Mares oua quæ compererint, peruoluunt, & frangunt præ sua salacitate, ne fœmina incubet, quod ne accidat fœmina emoliens, clanculum diffugiens parit. sed fit sæpius, ut præ turgore parturiendi quolibet loco ædat, & mare præsenti. uerum ut oua seruentur, nunquam ex eo quo peperit loco discedit. & si ab homine uisa est, ita se ab ouis astutè quemadmodum à pullis subtrahit, labans ante hominis pedes, dum dimoueat, (de qua astutia plura leges in D.) Aristoteles. Non uni loco oua committunt, sed quasi migrantes ea in alium locum important. in magno enim timore sunt, nequando deprehendantur si in eodem loco diu commorentur. Itaque alio loco nidificantes, rursus pullos etiamnunc teneros inuehunt, fouentq;, & suis alis tepefaciunt, pennisq; tanquam fasciolis quibusdam inuoluunt: non eos quidem lauant, sed puluere respergentes nitidos efficiunt, Aelian. ¶ Perdix aliena oua tanquam propria fouet. uerùm mox cum pulli nati fuerint, ad proprios genitores reuertuntur, & quæ eos fouerat, desertam relinquunt, Kiranid. Perdix incubauit oua quæ non peperit, parauit diuitias non iuste: in medio dierum suorum eas deserit, & in fine erit insipiens, Hieremias propheta. quem locum explanans Hieronymus, Perdix (inquit) & aliena oua calefacit, si furto propria amiserit. sed quum creuerint in nidis pulli, euolant, & ad parentes suos redeunt, ementitum omittentes. Huic opinioni astipulatur etiā Kimhi, nisi quòd non addit alienæ perdicis oua eam fouere, sed simpliciter auiculæ alterius, (quærendum an curucæ hoc potius conueniat: uel utriq;.) Perdix est auis astuta, quæ alterius perdicis oua diripēs, corpore suo fouet: sed fraudis suæ fructū habere nō potest, quia cum pullos suos eduxerit, eos amittit. Vbi enim uoces illius audierint, quæ oua generauit, relicta ea ad illam se naturali quodam munere & amore conferunt, quam ueram sibi matrem cognoscunt, Ambrosius & Albertus. Perdix oua perdit: sed eius mos est ouorum perditorum damna resarcire, alterius matris oua surripiēdo, Obscurus. Perdicum fœtus intra ouum etiamnunc circumplicatione testarum comprehensi, à parentibus sui exclusionem ex ouis minimè expectant, sed per se ipsi tanquā fores pulsantes, oua elidunt, & iam foras eminentes seipsos impulsu suo impellunt, ouiq; etiamnunc tegumento circumuestiti, currunt, atque ex dimidia testæ parte, si adhuc tergo adhærescat, semet expellētes, uelocissimè ad cibi inquisitionem prosiliunt, ac postquam pedes extra oui testam posuerunt, statim cursu maximè ualent, ut anaticularum pulli, primum ut lucem aspiciunt, continuò à partu natant, Aelianus. Aues quæ uolaces non sunt, ut attagen, perdix, & huiusmodi, mox natæ ingredi possunt & plumis uestiuntur, Theophrast. apud Athenæum. & cibū per se capiunt. Perdix septē diebus pullos enutrit, Aelian.

¶ Aues quædam salaciores generis diuersi coeunt inter se, & sobolem educunt, ut perdices & gallinæ, Aristot. Et alibi, Ex perdice & gallinaceo primi fœtus communi generis utriusq; speciei generantur. sed tempore procedente diuersi ex diuersis prouenientes, demum forma fœminæ (id est primæ genitricis suæ) instituti euadunt.

¶ Noctu conuersis posterioribus perdices sedent, Author de nat. rerum. Tempore quo non coeunt caudas ad se inuicem conuertunt, & sunt multi stercoris, Albertus.

¶ Quædam non pinguescunt, ut lepus atq; perdix, Hermolaus. ¶ Perdices lauri folio annuum fastidium purgant, Plin. ¶ Pro amuleto & custodia pullorum, perdix arundinis gramen (arundinis bulbum, uel φορβὴν, fortè φόβην, id est iubam, Zoroastres) nido imponit, Aelian. Philes arundinis comam à perdice contra fascinum non nido imponi, sed edi scribit.

¶ Vita. Perdicum uita ad sedecim annos durare existimatur, Plin. Amplius quàm ad sedecim annos, Aristot. hist. anim. 6.4. quo in loco cum de columbaceo genere agat, suspecta est dictio περδίκων. & tradunt aliqui, ut Niphus annotauit, in uerioribus codicibus legi πέλειαι. Perdix uiuit annos quindecim: fœmina etiam pluribus. nam in auium genere fœminæ maribus uiuaciores sunt, Athenæus ex Aristot. Porrò alibi apud Aristot. legimus huic aui uitam ad quinq; & uiginti annos extendi, errore forsitan exemplaris Græci aut scriptoris, ut Vuottonus suspicatur.

D.

In regione circa Trapezuntem, quæ Pontus olim dicebatur, uidi hominem ducentem secum supra quatuor millia perdicum. Is iter faciebat per terram, perdices per aerem uolabant: quas ducebat ad quoddam castrum nomine Thanega, quod à Trapezunte distat trium dierum itinere. Hæ

perdices

perdices, cum duci ipsarũ homini quiescere aut dormire libebat, omnes quiescebant circa eum tanquam pulli gallinarum: & sic ducebat eas Trapezuntem usq; ad palatium imperatoris. Cum uerò sic quiescebant circa eum, capiebat de ipsis quantum uolebat numerum, reliquas ad locum in quo prius erant reducebat, Odoricus de Foro Iulij. ¶ Perdix cum in multis astuta sit, in hoc dicitur esse fatua, quod capite alicubi occultato, credat se totam latere, & cum neminem uideat, à nemine quoque uideri, Obscurus. ¶ Dicitur sicci esse cerebri, & ob hoc obliuiosa, & nidi proprij obliuiscens. sed hoc falsum est, & non philosophicè dictum. memoria enim in sicco firmior est: & perdix ipsa ad nidum reuertens, ostendit se nidi sui meminisse, Albert. ¶ De perdicis docilitate ad enunciandum sermonem humanum scripsimus supra in C. ¶ Perdices aiunt & ciconias & palumbos uulneri accepto origanum imponentes ad sanitatem redire, Aelianus. ¶ Malitiosa astutaq; auis hæc est, Aristot. Perdicis uafricia in prouerbium abijt. Quàm uafrè quidem & sibi & pullis contra aucupum insidias prospiciat, iam referemus. Qua cura quidem & astutia circa incubationem utatur, dictum est in C. alio enim loco pariunt & incubant: & ne frequens conuersatio suspecta sit, oua aliò transferunt. sic & mares fallunt qui oua earum frangere solent. ¶ In uniuersum dolosæ sunt: adeò ut pulli quoq; accedentem aucupem decipere calleant, frondibus aut ramis aut alia materia se occultantes: qui dolus etiam polyporum est proximæ cuiusq; petrę colorem simulantium, Oppianus. Perdices festucas pedibus arripiunt, & ita se supinas abijciunt, ijsq; tectæ periculum declinant, Aristophanis Schol. Pullos, quantisper fugitare per ætatem non licet, assuefaciunt, ut quoties uenator instet, supini sternant sese, gleba festucisue (συρφετῷ) corpori ueluti integumento superingestis. ipsæ uenatorem alia abducunt interim. circumagunt enim se, ac impeditè uolant, tantumq; non deficere cursu simulant, captarum hoc pacto speciem tantisper præbentes, dum procul à pullis hominem auellant, Plutarchus in libro Vtra animaliũ, &c. & in libro de amore in sobolem. Si ad nidum auceps cœperit accedere, procurrit ad pedes eius fœta, prægrauẽ aut delumbem sese simulans, subitoq; in procursu aut breui aliquo uolatu cadit (tanquam) fracta aut ala aut pedibus: procurrit iterum iamiam prehensurum effugiens, spemq; frustrans, donec in diuersum abducat à nidis. Eadem in pauore libera, ac materna uacans cura in sulco resupina gleba se terræ pedibus apprehensa operit, Plin. Sed Solinus Plinij simia aliter posteriorem partem legit, ut ex uerbis eius coniecto: Si quis hominum (inquit) ubi incubant propinquabit, egressæ matres uenientibus sese sponte offerunt, & simulata debilitate uel pedum, uel alarum, quasi statim capi possint, gressus fingunt tardiores. hoc mendacio solicitant obuios & eludunt, quoad prouecti longius à nidis auocentur. Nec in pullis studium segnius ad cauendum. cum enim uisos se persentiscunt, resupinati glebulas pedibus attollunt, quarum obtectu tam callidè proteguntur, ut lateant etiam deprehensi, Hæc ille. Perdix si ab homine uisa est, ita se ab ouis astutè, quemadmodum à pullis subtrahit, labans ante hominis pedes dum dimoueat, Aristot. Cum ad nidũ quis uenando accesserit, prouoluit sese perdix ante pedes uenantis, quasi iam possit capi, (ὡς ἐπίληπτος ὤν,) atq; ita allicit ad se capiendam hominem, eousq; dum pulli effugiant: tum ipsa auolat, & reuocat prolem, Idem & recitans ex eo Athenæus, Aelianus, & Aristophanis Scholiastes. Quòd si Pisiæ filius portas uult prodere infantibus, πέρδιξ γενέσθω τοῦ πατρὸς νεόττιον. ὡς παρ' ἡμῖν οὐδὲν αἰσχρόν ἐστιν ἐκπερδικίσαι, Aristoph. in Auibus. id est, perdix, & uersutus similiter ut pater, fiat. Decipere enim (uel fugere & exulare) nihil apud nos turpe est. Educit pullos in pascua, quòd si hominem uiderit, sibilo id illis significat: qui confestim resupinos se collocant: adeò ut ne si palpitando quidẽ periclitêris, aduertas. Mox ubi uenator quadantenus est progressus, rursum pater sibilat, at illi euolant protinus. Hoc igitur est ἐκπερδικίσαι, Cælius ex Aristophanis Scholiaste. Idem Scholiastes, ἐκπερδικίσαι (inquit) pro fugere uel exulare accipi potest, ut Pisiæ filius tanquam exilio mulctatus traducatur. nam perdices sua uafricie facilè ab aucupibus euadunt, sæpe se resupinantes & festucis integentes. ἐκπερδικίσαι, astu & dolo effugere, διαδρᾶναι πανούργως, metaphora à perdicum ingenio sumpta, Suidas, Etymologus & Varinus. Διαπερδικίσαι, διαλαλῆσαι (lego διολισθῆσαι ex Apostolio) διαφυγεῖν, Hesych. & Varinus. Erasmus in prouerbijs, ἐκπερδικίσαι (inquit) Græci prouerbiali metaphora uocant elabi ac suffugere: ab auibus quæ nonnunquam elabuntur è retibus seu laqueis. Chenalopex etiam, quam Angli bergandrum uocant, ut Turnerus scribit, dum teneri adhuc pulli sunt, si quis eos captare tentet, prouoluit sese ante pedes captantis, quasi iam capi possit, atq; ita allicit ad se capiendam hominẽ, donec pulli effugiant, tum deinde reuocat prolem. Idem de uanello refertur. ¶ Perdices si ad hoc fuerint ut capiantur, similem sibi colore lapidem quærunt, & inibi supinos se componunt, Cælius.

¶ Pugna. Perdicem uenatorem dux syluestrium primus inuadit, pugnamq; obuiam conferit, &c. uide in E. hic enim de illa perdicum pugna potius scribimus, ad quam ab hominibus utrinq; committuntur. Homines qui perdices ad certamen alunt, cum eos ad pugnam inter se incitare uolunt, suam cuiq; uxorem præsentem esse curant. hac enim machinationis commẽtatione perdicum timiditas repellitur, & mala pugna uitatur. nam male pugnando uictus nunquam in conspectum, nec ad amatam, nec ad coniugem audet uenire, ac potius morte occumbit, quàm commissam pugnam non summa cõtentione pugnatam amica uideat. quocirca nequid à se turpe commissum illa uideat, atq; ut amicæ suæ probetur, omnes neruos contendit, Aelianus. Perdicibus uox est ante pugnam dum suos aduersarios prouocant, Aristot. & Plin. Perdices & coturnices pugnaciores

fieri putant in cibum eorum additis adianti ramulis, Plinius. Palumbes & perdices bene inter se sentiunt, Aelianus. Perdices damarum amore tenentur, Gillius ex Aeliano. Et rursus, In damarum dorso perdices alas explicantes se refrigerant. Perdices amicæ & familiares sunt dorcis, & propè pascuntur, & propè cubant, quare & capiuntur dorcis allectæ: & contrà etiam dorci perdicibus alliciuntur, Oppianus lib. 2. de uenatione. Gillius dorcos uertit damas, malim capreas. Perdices mirificè ceruos amant, & pasci cum eis gestiunt: nec usquam discedere uolunt, sed comitantur, & unà currunt, & dorsis insidentes pilos eorum uellicant. quare etiam facilè capiuntur ab aucupe, qui cerui imaginem eis ostenderit, Oppianus de aucupio 1. 9. ¶ Perdici hostis testudo est, Aelianus & Philes. ¶ Parui illi homunculi qui cum gruibus belligerātur, perdicibus inequitant, (πέρδιξιν ὀχήμασι χρῶνται,) ut Basilis scribit: Menecles uerò tam cum perdicibus quàm cum gruibus eis pugnam esse, Athenæus & Aelianus.

E.

Perdices neq; propter fœcunditatem, neq; propter suauitatem saginātur, sed sic pascendo fiunt pingues, Varro de re rustica, si rectè legitur. De perdicibus nutriendis & saginandis, leges in Phasiano E. & in Turdo. ¶ De pugna perdicum qua inter se cicures cōmittuntur, scriptum est in D.

¶ Aucupium. Vsq; adeò perdices copia libidinis gaudent, ut in aucupantes corruant, & sæpenumero capitibus eorum residant, Aristot. Quàm uafrè perdices aduersus aucupum insidias & ipsæ sese & pullos tueantur, dictum est abundè in D. Ex perdicibus qui uocis contentione & cantu ualent, & linguæ facultati confidunt, quiq; pugnaces & ad certamen habiles sunt, se minimè dignos credunt, qui ad extruendas mensas capiantur: unde fit, quia minus contra uenatores de sua libertate depugnent, ut comprehendantur, sibi præfidentes quòd à cæde studiosè ad cantus & certamina seruabuntur. Reliqui autem perdices, & potissimum qui nuncupantur Cirrhęi, sibi conscij, quòd nec ad certamina ualent, neq; pulchrè cantare sciunt, qui si capiantur, erunt his prandium qui ceperint, itaque naturali quadam machinationis commentatione seipsos macie cōficiunt: nimirum cum ab omni alia esca, quæ ad pinguitudinem eos perducere queat, se sua sponte abstinent, tum ut ne idonei sint ad hominum mensas, cupide allijs uescuntur: cuius rei experientes, his pręteritis, aliò uenationem conuertunt. Qui uerò hoc ipsum ignorant, eos si facultas sit capiunt. quicunq; autem ipsos captos decoxerit, eorumq; insuaues carnes expertus fuerit, se iam & tempus & operam cognoscit in his uenandis perdidisse, Aelianus. Capiuntur perdices pugnacitate libidinis, contra aucupis indicem exeunte in prælium duce totius gregis. Capto eo procedit alter, ac subinde singuli. Rursus circa conceptum fœminæ capiuntur, cōtra aucupum (aliàs aucupem) fœminam exeuntes, (aliàs fœmina exeunte,) ut rixando abigant eam (aliàs abigat eum.) neq; in animali alio par opus libidinis, Plinius. Perdicem uenatorem dux syluestrium primus inuadit, pugnamq; obuiam conserit, quo capto compage (ἐν ταῖς πηκταῖς) alter occurrit, tum alius, atque ita singulis dimicatur, si mas sit, qui uenatur. Sed si fœmina est, quæ uenatur & canit, ubi dux ad eius uocem occurrerit, cæteræ uniuersæ eum inuadunt, feriunt, fugant ab ea fœmina, inuidentes quòd non sibi, sed illi accesserit. hic tacitus ob eam rem sæpe accedit, ne uoce percepta oppugnetur. nonnunquam marem adeuntem efficere, ut fœmina obmutescat, ne re cognita pugnare cum cæteris maribus cogatur, periti referunt, Aristoteles: cuius uerba Græca, τὸν ἄῤῥενα προσιόντα φασὶ τὴν θήλειαν κατασιγάζειν, duobus modis accipi possunt, ut uel mas fœminam silere faciat, uel fœmina marem. posteriorem sensum Athenæus sequitur, qui hæc uerba tanquam Alexandri Myndij recitat: Ἐνίοτε ἡ θήλεια τὸν ἄῤῥενα προσιόντα κατασιγάζει. priorem Gaza interpres, cui & ipse assentior. fœmina enim est, ἡ θηρεύουσα καὶ ᾄδουσα, secundum Aristotelem. Producitur perdix uenator in capturam, ad illiciendos feros, & ante retia (τῇ πάγῃ) propositus, cantum ædit eos lacessentem ad pugnam, eosdemq; ut ex insidijs in laqueos inserat incitantem, contrà cantans. syluestrium dux suum gregem præcurrens, obuiam procedit, cum hoc luctaturus. cicur autem per malitiam semper insidias instruens, pedem refert, se timere simulans: alter uerò spe atq; animo inflatus, simul & sibi iam uictoriam spondens, impetum facit, sed mox captiuus compage tenetur. Quòd si uenator perdix, qui ad illecebras uenatorio instrumento assidet, mas sit, cæteri gregales ei ipsi captiuo opem ferre conantur: sin qui positus est in insidijs fœmina est, captiuum ipsum omnes feriunt, ut qui libidine incensus, in seruitutem ceciderit, Aelian. interprete Gillio. cuius uerba Gręca posterius sic sonant: Καὶ ἐὰν μὲν ἡ ἄῤῥην ὁ τοῖς θηράτροις παραμένων, πειρῶνται ἀμύνειν οἱ συννόμοι τῷ ἑαλωκότι, &c. (id est, ut ego interpretor: Quòd si perdix uenator mas fuerit, tum (fero perdici) capto cæteri gregales auxiliari conantur. sin fœmina uenatrix fuerit, perdicem captum omnes feriunt, alius aliunde. Si pugnās (ὁ παλαίων, malim παλεύων, id est perdix allectatrix & uenatrix) sit fœmina, ne mas incidat, fœminæ quæ sunt extrà, illum ex casu in compagem propinquo seruant, suo cantu tanquam amatorio quodam retractum, Idem. Perdices sibi insidiantur, etsi afferunt illos ad syluam qui eos habent, uocem emittūt absconsi, sicq; ueniunt cæteri, ac in retia præcipitantur, plusq; pedibus quàm pennis fugiunt aucupantes, Cælius. Aucupes fœminam includunt in cauea quæ maculas habet, per quas à mare fero conspicitur: & habet receptaculum in quod potest intrare in una parte: mas igitur ferus ad eam ingressus capitur, & aliquando plures intrant. duce quidem capto cæteri sequi solent, Albertus.

¶ Aues gregarię gregatim etiam capiuntur, Cardanus. Perdices capiuntur retibus, aut instrumento

mento aucupatorio quod πηκτίδας uocant, (Ariſtoteles πηκτὰς nominat, Gaza compagem. uidetur laqueorum uel tendicularum genus eſſe, nam Aelianus πάγην dixit:) aut uoce perdicis, aut prouocatæ ad pugnam, aut ceruina pelle. Vehementer enim ceruos amant, & pelle decipiuntur, hoc modo. Si quis pellem cerui indutus cornua capiti imponat, & furtim accedat, illæ uerum ceruum eſſe ratæ, ſuſpiciunt coluntꝗ eum: & accedente gaudent adeò, ut diſcedere ab eo nolint, ac ſi familiarem aliquem & coætaneum adoleſcentem à longa peregrinatione reuerſum uiderent. Hac beneuolentia & amore nihil quàm laqueos aut plumbata retia lucrantur, ac ut pro ceruo uenatorem detecta fraude aſpiciant, Oppianus. Vt ceruis, ita etiã dorcis (capreis) gaudent, eorumꝗ imagine allectæ capiuntur, ut in D. retuli ex Oppiano. Fictis equis quidam perdices illaqueant, Gyb. Longolius. Robertus Stephanus in Appẽdice dictionarij Gallicolatini bouis imaginem ex linteis fieri ſcribit, quæ ab aucupe geſtetur, ita ut poſt imaginem lateat: & ſic decipi perdices. Et rurſus, Quidam (inquit) ad aucupium perdicum (a la tonnelle, ou tomberel Galli uocant) utuntur uaccę effigie è ligno, aut equi, coloribus additis, & ita effigiem ceu animal uiuum paulatim admouent, donec perdices tendiculis ante effigiem diſpoſitis implicentur. Perdices citò uenaberis, ſi farinam illis uino exceptam obieceris, Anatolius. Perdices (Starnæ) irretiendi modos duos Creſcentienſis præſcribit lib. 10. cap. 18. & rurſus alium cap. 24. Quomodo laqueis è pilis caudæ equinæ capiantur, ex eodem ſcripſi in Coturnice E. Supra etiã in Gallinagine E. modum perdices noctu ad ignẽ capiendi reperies. Perdices, coturnices & paſſeres, quàm ſint libidinoſæ aues, & quomodo libidinis tempore ſpeculo propoſito capiantur, recitauimus in Coturnice C. Accipitres & falcones capiunt perdices, Creſcentienſis. Accipiter mas perdices capit, Tardiuus. Sunt qui niſorum etiã genus, quorum pectus maculis rubris inſignitur (**rote Sperber**) ad perdicum capturam laudant. De perdicothera uel perdicario accipitre leges in capite de accipitribus diuerſis. Canes ſagaces è longinquo perſentiſcunt feras, perdices & lepores, aduerſo uento eorum odorem captãtes. Equidem ipſe ſæpe admiratus ſum perdicarios & campeſtres canes, quum curſu præcipiti in longum contendere ſpatium eos cernerem, non aliter atꝗ ſi obiectam prædam oculis ſequerentur, quoad uiderem emicantes inde & euolantes perdices quò illi contenderant, Budæus. Quomodo utendum ſit accipitre & cane aduerſus perdices, pluribus ex Demetrio Conſtantinopolitano ſcripſi in Accipitre E. ¶ Propter perdicum & phaſianorum aucupium principes aliquando facinoroſos quoſdam & ob alia ſcelera mortem commeritos ſe ſuſpendere fingunt, & harum uolucrum pennis circundari iubent, ut ita ruſticos ab earum aucupio deterreant, Ant. Braſauolus.

¶ Quum Aſtypalenſis quidam duas perdices inuexiſſet in Anaphen, tanta perdicũ uis in Anaphe nata eſt, ut incolæ de inſula relinquenda periclitarentur, Athenæus & Euſtathius. Samij cum in Sybarin nauigaſſent, & Siritin regionem occupaſſent, perdicum euolantium ſtrepitu deterriti fugerunt, & in naues regreſsi aliò ſe contulerunt, Hegeſander apud Athenæum.

¶ Scribit Ael. Lampridius Heliogabalum non facilè cubuiſſe in culcitris ſeu accubitis, niſi quæ leporinum pilum haberent, aut perdicum plumas ſubalares.

F.

Ponitur Auſonijs auis hæc rariſsima menſis: Hanc in lautorum mandere ſæpe ſoles, Martialis de perdice. Homines circa gulam exercitati in perdicibus alas præcipuè laudant. Perdicis pectus cum ſuperioribus perquam ſapidum eſt, inferior pars non æquè, Iſidorus. ¶ Perdices Cirrhæi (circa Cirrham) carnem minimè eſculentam habent propter pabulum, Athenæus. Perdices aliæ quæruntur cantibus, aliæ certamini: quæ uerò uocantur Cirrhæi, ſibi quodãmodo conſcij, nulli uirtuti ſe eſſe idoneos, deguſtatis allijs de induſtria marceſcunt, ut ab aucupe ne quidẽ cibo dignentur (propter maciem & odoris uirus,) Volaterranus ex Aeliano.

¶ Perdices ueteres debent ut minimum per diem naturalem adſeruari (ſuſpenſi) antequã præparentur ad cibum, Arnoldus Villanou. Recens quidem mactatas non eſſe edendas Galenus etiam ſcribit in libro de attenuante uictu. Poſt diem unum aut alterũ comedi debet, ſic enim amittit quod durum eſt, Symeon Sethi. Hyeme magis conuenit in cibo ſi prouectior ætate fuerit, Arnoldus. Obſeruandum eſt in omni carne aſſanda, & peculiariter in perdicibus, ne nimium ſiccentur & torreantur, Idem. Phaſiani eduntur ut plurimum aſsi, & aliquandò elixi, aſperſi aromatibus temperatis: & ſimiliter perdices, Nic. Maſſa. Præſtare mihi uidetur ut perdices elixentur potius quàm ut communiter fit aſſentur, ut ex humiditate aquæ ſiccitas earum nonnihil temperetur, niſi corpora ſumentium humida fuerint. Eligi autem debent iuuenes & pingues, (atqui Plinius perdicem pingueſcere negat,) Ant. Gazius. ¶ In perdice & attagena & turture, ex Apicio. In elixis. Piper, liguſticum, apij ſemẽ, mentham, myrrham & baccas, uel uuam paſſam: mel, uinum, acetum, liquamen & oleum: uteris frigido. Perdicem cum pluma ſua elixabis, & coctura madefactam depilabis perdicem. conciſa perdix poteſt ex iure coqui dum indureſcat, ſi iterũ ferbuerit, elixa condiri debet. Aliter in perdice & attagena, & in turture. Piper, liguſticum, mentham, rutæ ſemen: liquamen, merum & oleum calefacies, Hæc Apicius.

¶ Perdicem aſſabis. elixa etiam cum pipere & ſaluia non inſuauis uidebitur, Platina. Patina Catellonica in perdices: Perdicis aſſæ ac propè (probè) coctæ alas & pulpam circunquaꝗ abſcindes, indeſꝗ in locum modicum ſalis, aromatum, caryophyllorum contuſorum. Succus citri aut mala-

rantij, quò melius ſimul hæreant, miſceri his debet. Inuoluatur tamẽ citò neceſſe eſt, ac calida deuoretur oportet. Edulium cum pectore perdicis ab eodem deſcribitur 7. 49. Ex perdice ius conſumptum quomodo paretur, in Capo leges. ¶ Artocreas de perdice: Impone perdici lardum minutatim inciſum, & inſperge zinziber tritum cum caryophyllis, Coquus Gallicus. ¶ Perdix minor in cibo minus laudatur maiore. huius enim carnes albicant, illius ſubfuſcæ ſunt.

¶ Galenus in libro de cibis boni & mali ſucci, cibarijs laudatis, & neq; tenuem neq; craſſum ſuccum gignentibus, perdices adnumerat. Idem has aues coctu faciles eſſe, & ſanguinem generare laudatiſsimum ſcribit, lib. 3. de alim. facultatib. Boni ſucci eſſe, præſertim iuuenes, in libro de remedijs paratu fac. Montanas edendas in uictu attenuante, in libro de uict. atten. Conuenire eas ſtomachicis, lib. 8. de compoſ. ſec. loc. ſiccis, ſexto de ſanitate tuenda & ſeptimo Methodi med. calidis & ſiccis, octauo Methodi. Idem alicubi lupum piſcem perdici comparat. Sanguinem tenuem gignit, & ſi ſanguinem craſſum contingat, extenuat, & præſertim alæ, quæ reliquo huius uolucris corpore facilioris ſunt concoctionis. Proſunt uerò otioſis inexercitatisq;, ac ijs qui imbecilliores ſunt & inualidi, & qui tenuioris diætæ eſſe dicuntur, quiq; humido ſunt ſtomacho, Symeon Sethi. Ex uolucrium genere gallinæ altiles omnibus præſtant, Aetius in cura colici affectus phlegmatici. ¶ Ventrem ſiſtit perdicum caro, Symeon Sethi, Raſis & alij: propter ſiccitatem ſuam, Iſaac. ſiue aſſa, ſiue elixa, Auerrois. Auicenna idem de cubugi, hoc eſt perdice maiore ſcribit. R. Moſes de ſtarna. Aues autem quæ ſicci temperamenti ſunt, non debent edi niſi altiles & ſaginatæ fuerint, ut turtures & perdices, Iſaac. Caro pullorum perdicis leuis eſt, ut caro coturnicis, Raſis. Caro perdicis maſculi tenuior (leuior) eſt carne aliarum auium, & citius concoquitur, Idem. Et rurſus, Caro perdicis maris calida eſt & humida, inflat, Venerem promouet, obeſat, calfacit, & ſanguinem multum auget. conuenit conualeſcentibus quorum corpus refrigeratum & imminutum fuerit. Auicenna de cubugi, id eſt maiore perdice eadem ferè ſcribit. Auium laudatiſsimæ perdices declinãt parum ad frigiditatem & ſiccitatem: & ſimiles ſunt gallinis deſerti, Auerrois. Raſis quoq; eas frigidas & ſiccas eſſe alicubi ſcribit, cum alibi perdicem marem calidum & humidum faciat, ut citat Ant. Gazius. Multum nutriunt perdices. humiditatem ſtomachi exiccant, & putredinem arcent, maximè ſi cum ſucco pomorum dulcium coquantur. Retinent (aſtringunt) & roborant uirtutem. Ius etiam earum temperatũ eſt, boniq; odoris & ſaporis, Raſis. Starnæ caro in auium genere leuiſsima eſt, & uictui ſubtili conueniens: deinde caro coturnicis (uulgò Italis dictæ, id eſt perdicis maioris:) quæ parum excrementi relinquit, nec admodum calida eſt, & probiorem quàm gallinæ ſanguinem gignit, & genituram auget. perdicis uerò caro craſsior eſt, & uentrem conſtringit, Idem Raſis ut citat Ant. Gazius, quaſi tres diuerſæ aues ſint, perdix minor, & coturnix Italorum, id eſt perdix maior, & perdix ſimpliciter. ¶ Starnæ, id eſt perdices minores, naturæ ſunt temperatæ, ſed ad caliditatem declinant. pingues ex eis humidæ ſunt. conueniunt conualeſcentibus. uentriculo frigido nocent. noxa earum emendatur ſi præparentur cum fermento. ſanguinem temperatum generant, & hominibus temperatis conueniunt, Elluchaſem. Et rurſus, Starnæ phaſianis natura proximæ ſunt. Quod ad temperamentum & ſubtilitatem, primo loco ſtarnæ habetur: deinde phaſiani, tertio perdices (maiores) propter uim exiccandi earum. (in quibus uerbis ego primum locum accipio de ijs quæ minus talia fuerint, ut aliquid primo gradu calidum dicimus.) His cibis ſani uti non debent, & maximè qui exercentur. Coturnices eiuſdem temperamenti ſunt cuius perdices, ſed paulò ſicciores. probè nutriunt, Nic. Maſſa coturnices qualeas interpretans. ego hæc non de qualeis, ſed de coturnicibus Italorum uerè dici aſſeruerim. Perdix nutrimentum mediocre, ſed aliquatenus ſubtile præbet, teſte Iſaac: cuius hæc ſunt uerba, Inter aues ſtarna ſubtilior eſt, ac pulli perdicũ & pulli gallinacei. deinde perdix, phaſianus, & gallina. Et in Vniuerſalibus, Starnæ (inquit) & perdicis pulli ſunt ſubtiles in tertio gradu ſubtilitatis, Hæc ille ut citat Ant. Gazius. Phaſiani caro magis nutrit quàm perdix, minus tamen imbecilles particulas roborat. caro enim phaſiani media eſt inter perdicem & pullam gallinaceam, (inter perdicem & capum, Platina) Brudus Luſitanus. Inter aues perdicis caro parum recrementi, nutrimenti multum in ſe habet, cerebri uim & genituram auget, Platina. Carnes temperamento proximæ, ut ſtarni (ſtarnæ) pulli, cito concoquuntur, & facilè uenas penetrant, ac ſanguinem generant laudabilem, omniq; ætati & temperamento congruunt: ſed quoniam citò diſſoluuntur particulas corporis parum corroborant: quare ad tuendã ſanitatem potius quàm uires augendas faciunt, Iſaac. Sani perdicibus & huiuſmodi (delicijs) ueſci non debent, ut ſuperueniente morbo habeant aliquid quod ultra conſuetudinem comedant, Mich. Sauonarola. ¶ Pulli perdicum quia ſolum autumno reperiuntur, eo tempore ad cibũ magis congruere dicendi ſunt, Arnoldus Villanou. ¶ Iure perdicum ſtomachus recreatur, Plin. Vide in G. ¶ Aretæus inter cibos elephantiacorum perdices omnes laudat.

¶ Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes extis illorũ refertas, & perdicum ouis, Lampridius. Oua, præſertim uitelli, ualde roborant cor: nempe ex gallina, perdice, phaſiano, ſtarna. ſunt enim naturæ temperatæ, & uelociter in ſanguinem conuertuntur, & parum excrementi relinquunt: & ſanguinem ſubtilem clarumq; generant: hoc eſt conformem ſanguini quo nutritur cor, Auicenna in libro de medicinis cordialibus. Oua gallinæ & perdicis ſperma augmentant, & ad coitum incitant, Raſis. Auicenna in capite de ouis, oua alchabegi & altheiugi (id eſt utriuſque

perdicis)

perdicis) comparat ouis gallinaceis. Oua perdicum sunt subtiliora ouis gallinarum, & minoris nutrimenti. Probe autem apparabuntur, si elixentur in aqua bulliente cum sale & aceto, ita ut superficies aquæ æquetur extremæ superficiei ouorum. Nec minus laudatur modus præparationis cum oleo, muri (garo) & modico uino, in uase operto & suspenso in caldario continente aquam calidam. Frixa in oleo, mala sunt. gignunt enim calculos, & fastidiũ mouent, & colicam. in aqua uerò cocta, meliora sunt, Elluchasem.

G.

Perdix cocta cum malis cydonijs & esitata, iusq; potum cum uino styptico, cœliacos & stomachicos sanat, Kiranides. Medici quidam pulpas caponum aut perdicum medicamẽtis quibusdam miscent ad restaurandas deiectas ægrorum uires, quod nullus ferè eruditorum probat. ¶ Iure perdicum stomachus recreatur, Plin. Ad iecoris dolorem ius perdicis sumitur, Serenus. Ileo resistit ius perdicum, Plinius. item regio morbo, ut quidam citant ex eodem. Perdicis medulla si cum uino hauriatur ictericos sanat, Symeon Sethi. ¶ Perdicum, columbarũ, turturum, palumbium sanguis, oculis cruore suffusis eximiè prodest, Plinius. Vide plura in Columba G. inter remedia ex sanguine columbino. Earundem auium sanguis nyctalopas sanat, Plinius. ¶ Cerebrum perdicis è uini cyathis tribus potũ, morbo resistit regio, Plinius, Sextus, & Constantinus. ¶ Ventriculus perdicum per se contritus, ex uino nigro resistit ileo, Plin. ¶ Perdicis iecur aridum tritumq; potum, comitiali morbo laborantibus confert, Haly & Symeon Sethi.

¶ Si singulis mensibus felle perdicum tempora perungantur, memoriam facit, Symeon Sethi. ¶ Fel inter aues præstantissimum perdicis, aquilæ & gallinæ albæ, Dioscorid. Gallinarum & perdicum fella, ad medicinæ usum præstant, Galenus; præcipuè ad remedia aduersus hebetudinem uisus, & incipientes suffusiones. Fel perdicis recipitur in compositiones quasdam ad omnem uisus hebetudinem, & cicatrices & incipientes suffusiones, apud Galenum de compos. sec. locos 4. 7. & apud Aetium 7.111. Compositioni cuidam Asclepiadæ exacuenti uisum & ad glaucedinem apud Galenum de comp. sec. loc. miscetur fel perdicis syluestris, (id est non altilis,) sed aliàs legitur succi herbæ perdicij. Fel perd. suffusionibus oculorum à principio ualde prodest. facit & ad ipsorum hebetudinem, Symeon Sethi. Fel perdicum cum mellis æquo pondere ad claritatem oculorum laudatur, Plinius: ut quidam citant, & placet, quanquam apud ipsum Plinium ita refertur, ac si contusis oculis medeatur, & sic Vuottonus quoq; recitat. Perd. fel cum æquali melle Attico caliginem tollit, si oculis assiduè infundatur, Marcellus. Ad albugines sæpe comprobatum remedium: Perdicis masculi felle ex melle illinito, Galenus Euporiston 3.14. Fel perd. cum melle & opobalsamo & succo marathri uisum acuit, Kiranides. Ad caliginem, incipientem suffusionem & leucomata, (glaucomata, Marcellus:) Hæc est cõpositio uera, uehemens, quod frequentius ipsi experti sumus. Perdicis fellis uesicula quicquid habuerit, ad hæc commiscens opobalsamum cyatho uno, cyprum Sydoniæ (cyperi Sidonij, Marcel.) cyatho dimidio, in se commixtum contere diligenter, (ad summam leuitatem, Marcel.) & repone in pyxide stannea siue argentea, (plumbea, Marcel.) & inde inunges, miraberis. Et licet quòd prorsus nõ uideat, sed tamen si pupillam integram habet, sine difficultate curabitur. Hoc nos ipsi frequenter tentauimus., Sextus. Eadem descriptio apud Constantinum Africanum legitur, sed deprauatior. ¶ Ad difficilem auditum & surditatem, perdicis fel calidum instillato, Nic. Myrepsus.

¶ Ad apoplexiæ periculum cauendum, remedium inuenio traditum in libro quodam manuscripto Germanicè, si fiat suffitus è cumini syluestri genere, quod consolidam regiam uocant, pennis perdicis, & thure albo. Sunt qui aduersus uteri strangulationem crematas perdicum pennas in linteolo ad olfaciendum porrigant.

¶ Oua perd. soluta cum melle, uisum acuunt, partum quoq; accelerant, Kiranid. In uase æreo decocta cum melle, ulceribus oculorũ & glaucomatis medentur, Plin. Oua perd. in cibo sumpta, Venerem incitant. sunt autem amatorius potus, Kiranid. Aetius etiam eis qui re Venerea uti nõ possunt, inter cætera ut perdicum ouis uescantur, consulit. Oua perd. si sorbeantur, fœcunditatem facere putant, & lactis copiam, Plin. Cum adipe anserino soluta, mammisq; nutricum inuncta, copiam lactis educunt, Kiranides. Vt castigentur (constringantur) papillæ: Aut ouum illitum tulerit quod garrula perdix, Serenus 20. Ouorum perd. putaminum cinis, cadmiæ mixtus & ceræ, stantes mammas seruat, Plin. & Kiranides. Putant & ter circunductas ouo perdicis mammas non inclinari, Plinius.

H.

a. Perdix & masc. genere dici potest. Varro Admirandis, Perdicas Bœotios, Nonius. Perdix dicta est à sono uocis, Albertus. ¶ Πέρδιξ παρὰ τὸ περισσῶς ᾄδειν, ἢ παρὰ τὸ πηδᾶν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἢ ὁ περισσῶς διωκόμενος καὶ φεύγων. ἢ παρὰ τὸ πέδον, ὃ σημαίνει τὸ χαμαὶ, τὴν γῆν. χαμαιπετὴς γὰρ τὸ ζῶον, καὶ μὴ σφόδρα εἰς ὕψος αἰρόμενον, μηδὲ περιδινεῖσθαι ἐν ἀέρι δυνάμενον, Etymologus & Varinus. ὁ πέρδιξ masculino genere, frequens est apud probatos authores. Aliqui corripiunt iota in casibus obliquis, ut Archilochus, Γλωσσοῦσαν ὥστε πέρδικα: ut ὄρτυγα, χοίνικα. Attici plerunq; producunt, ut Sophocles, ὄρνιθος ἦλθ' ἐπώνυμος πέρδικος ἐν κλεινοῖς Ἀθηναίων πάγοις. & Pherecrates, ἔξεισιν ἄκων δεῦρο πέρδικος τρόπον. & Phrynichus, τὸν Κλεόμβροτόν τε τοῦ Πέρδικος υἱόν, Athenæus. Perdix à uoce per onomatopœiam

κακκάβα (κακκάβα potius) etiam & κάκκαβος dicitur, ut Varinus habet. Vocantur perdices à nonnullis κακκάβαι: ut ab Alcmane sic dicente: Ἔπη γε δὲ καὶ μέλος Ἀλκμὰν, εὗρε τι γλωσσαμένον (forte γλωσσόκομον) κακκαβίδων ὄνομα συνθέμενος, σαφῶς ἐμφανίζων ὅτι παρὰ τῶν περδίκων ᾄδειν ἐμάνθανε, Athenæus. Carthago etiam aliquando κακκάβη dicta est, Eustathius in Dionysium. Πέρξ, perdix apud Cretenses, Hesychius & Varin. Σισίλαρος, perdix Pergæis, Iidem. Κύπιδος σκέλος, τὸ πέρδικος, Hesych. & Varin.

¶ Epitheta. Garrula perdix, Serenus. Aprica, Idem. Picta, cacabans, apud Textorem. Sodomitica, Grapaldo. ¶ Πέρδικες θοῦροι, πυρώδεες, αἰολόδειροι, Oppianus.

¶ Athenæus (lib. 3.) Aristomenem Atheniensem, Adriani libertum, dici à patrono solitum (scribit) Atticoperdica, quum esset comœdiæ ueteris histrio, Cælius. ¶ Περδίκιον pro perdice parua dixerunt Menippus Cynicus, Anaxandrides & Antiphanes, apud Athenæum. Περδικιδεῖς, pulli perdicum, Eustathius. à recto singulari περδικιδεύς, Varinus in λαγωός. forma est patronymica. Περδίκειος (περδίκειον) κρέα, καὶ περδίκειος πούς, Suidas. Perdicotheras, περδικοθήρας, accipiter perdicarius. Οἰκίσκος περδικικὸς nominatur apud Aristophanem, & περδικοτροφεῖον apud Hyperidem, Pollux.

¶ Helxinen aliqui perdicium uocant, quoniam perdices ea præcipuè uescantur, Plinius. Et alibi, Perdicium & aliæ gentes quàm Aegyptij edunt, nomen dedit auis, id maximè eruens. crassas plurimasque habet radices, Plinius. Herbaceorum pleraque radices habent grandes & carnosas, ut spalax, crocum, perdicium, sic dictũ quòd perdices se ad id uolutent, Theophrastus historiæ plant. 1. 11. Apud Apuleium perdicalis inter helxinæ nomenclaturas est. ¶ Perdicitin siue perdiciatin lapidem ad omnes duritias pollentem, requiri inuenio in compositionem illam quę pamplethes & diacinnabareos uocatur ab Aegineta Paulo, (lib. 7.) Hermolaus in Corollario. In tractu Hildesheimio quà itur uersus occasum à fossa mœniorum urbis septentriones spectante, reperitur lapis qui exprimit strijs & colore perdicum pennas quas in pectore habent, Georg. Agricola.

¶ Icones. In Rhodo Iouis Colossus unum ex septem miraculis fuit. iuxta columnam Protogenis picturæ erant Ialysus ac Satyrus: super columna perdix, ad quam ita homines hiabant, cum nuper tabula esset posita, ut illam solam admirarentur, Satyrum uerò contemnerent, quanquã perfectissimum opus. Augebant admirationem perdices mansuetæ, quæ à nutritoribus allatæ, & contra pictas appositæ, canebant ad picturam & congredi gestiebant. Protogenes uidens rem præter opinionem euenisse, æditus rogat, ut se delere permittant, quod & ita factum est, Strabo lib. 14. In Rhodo erat pulcher ille perdix, celebre illud Protogenis parergon, Eustathius in Dionysium. Perdices in Aegyptiorum literis contumeliosos monstrare uidentur: quoniã istiusmodi aues senio confectæ (uidetur pro χηρεύωσιν ineptè legisse γηρεύωσιν apud Orum, cuius uerba iam recitabo) contumelia se afficiant, Cælius. Perdix auis ad libidinis denotationem symbolicè usurpatur. Aegyptij obscœnum puerorum amorem designantes, geminos perdices pingunt: qui cum uidui sunt se inuicem abutuntur, Orus 2. 96.

¶ Propria. Πέρδιξ μὲν εἰς κάπηλος ὠνομάζετο, Aristoph. in Auibus: ubi Scholiastes: Prius dictum est Perdicem illum claudum fuisse: à quo etiam factum aiunt prouerbium, Perdicis crus, in ualde leptópodas, id est pedum prætenuium. Et rursus, Perdicis (uiri) claudi etiam in Anagyro meminit, & alij multi. Πέρδικος καπηλεῖον. Perdix uir quidam erat claudus & mutilus, à quo etiam natum aiunt prouerbium, Hesychius: apud quem πηρὸς lego, non πηλός. Erasmus Rot. hoc prouerbium à Perdice caupone claudo ortum scribit, & conuenire in crura gracilia distortaque. Refertur (inquit) à Suida Πέρδικειος πούς, id est, Perdicis pes. In loripedes quadrat. Κύπιδος σκέλος παροιμιῶδες ἦν, τὸ πέρδικος σκέλος, Hesych. & Varinus. ¶ Perdicis templum (Athenis) iuxta Acropolin erat. Eupalamo enim liberi fuerunt Dædalus & Perdix, (ἡ Πέρδιξ.) Perdicis filius Calos, (Κάλως:) quẽ Dædalus propter inuidiam artis ab Acropoli deiecit. propter quod Perdix seipsam suspendit. Athenienses uerò ei honores decreuerunt. Cæterum Sophocles in Comicis, Perdicem (non Cálon) illum quem Dædalus occiderit uocatum fuisse scribit. Proditum à mythicis est, Perdicem fuisse uenatorem, qui sit matris infando amore correptus. dum uerò utrinque immodesta libido ferueret, & noui facinoris uerecundia reluctaretur, consumptus, atque ad extremam labẽ (tabem) perductus memoratur. Hunc primum inuenisse serram scribunt nonnulli. nam primi cuneis scindebant fissile lignum. Fenestella Martialis scriptum reliquit, hunc Perdica fuisse initio uenatorem, cui quum cruentum institutum & solitudinis studiosa meditatio displicere cœpisset, eo studio desito agriculturæ se totum mancipasse: quo nomine terram, quasi matrem omnium genitricem fertur adamasse. quo labore consumptus, ad maciem prolapsus dicitur. Quòd uerò cunctis uenatoribus detraheret, serram, ueluti linguæ uirulentiam dicitur excogitasse. Matri eius indidêre nomen Polycaste, quod interpretantur Polycarpem, à fructuum numerositate quos humanis usibus terra parens producit, Cælius. Vide infra in h. de metamorphosi perdicis.

¶ b. Perdices αἰολόδειροι, Oppianus. Inter aues aquila ἀρρενωπός est, perdix uerò θηλύμορφος, Adamantius. Cleanthes Tarentinus nihil non inter pocula uersibus efferebat, ut: Ἔγχει πιεῖν μοι, καὶ τὸ πέρδικος σκέλος, Ἀμίδα δότω τις, ἢ πλακοῦντά τις δότω, Athenæus.

¶ c. Homerum infantẽ Aegyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis uberibus in os eius manasset, ea nocte nouem uoces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, &c. ut recitaui in Columba liuia ex Eustathio.

¶ d. Nos

¶ d. Nos aliquando Carthagine perdicem cicurẽ quæ adulolauerat aluimus, & temporis progressu adeò familiarem effecimus, ut non modò adulari, colere nos & colludere uideretur, sed nostræ etiam uoci occurrere, & quantum fieri poterat, respondere alio quodam tenore, quàm quo se inuicem perdices uocare solent, Porphyrius lib. 3. de abstinentia à carnibus. Perdices uolunt uincere, Galenus lib. 5. de decretis Hippocratis. Flet uiduus perdix, Politianus in Rustico. οἰκογενὴς ἀλλότριος ἐμὴν πέρδικα φαγοῦσα, Ζώειν ἡμετέροις ἔλπεται ἐν μεγάροις, Suidas in οἰκογενής.

¶ e. Aristippum aiunt iussisse aliquando perdicem 50. drachmis emi. & tantum luxuriæ grauiter ferenti cuidam respondisse, Tu istam obolo non emeres? & cum annuisset ille, Mihi uerò, inquit, 50. drachmę tantum ualent, Laertius. Ἀφροδισίαν ἄγραν apud Sophoclem aliqui perdices interpretantur, qui apti sint ad expiationem, perdice fœmina cicure exposita capti. (τῇ δὲ θηλείᾳ παλεύοντες ἀγρεύειν αὐτούς.) Sed hos alij reprehendunt, porcum dictẽes & agnum expiationibus adhiberi, non perdicem, Hesychius in Ἀφροδισία.

¶ f. Lautorũ dubijs perdix Sodomitica cœnis Aptior, ægrotis iuscula sæpe dedit, Grapald.

¶ h. Talus (Κάλως fortè secundũ Græcos. uide suprà inter Propria) puer serræ circiniq́ inuentor in perdicem mutatur apud Ouidium Metam. 8.

¶ Οὐκέτ᾽ ἀν᾽ ὑλήεντα δρίος (ut legit Suidas in Δρίος, quod est τόπος συνδενδρος, aliâs ὑλῆεν δρυὸς) δύσκιον ἀγρότα πέρδιξ Ἠχήσεις ἀνιεὶς γῆρυν ἀπὸ στόματος Θηρεύων ἀγρίους συννομήλικας ἐν νομῷ ὕλης. Ὤιχεο γὰρ πυμάταν εἰς Ἀχέροντος ὁδόν, Simmias Anthologij lib. 3. sectione 24. Ibidem leguntur epitaphia duo Agathiæ Scholiastici, & unum Damocratis Grammatici, in perdicem à fele occisum.

¶ Perdix sacra est Ioui & Latonæ, Aelianus. ἄθυρμα τοῦ Διὸς καὶ Λητοῦς.

¶ PROVERBIA. Perdicis crura, suprà inter Propria: & Ἐκπερδικίσαι, suprà in D. exposita sunt. Ἀφωνότερος πέρδικος, id est, Magis mutus quàm perdix, Plutarchus in libro aduersus usuram. Perdicis uafricia in prouerbium abijt, Cælius. quàm uafrè autem & sibi & pullis contra aucupum insidias prospiciat, dictum est suprà in D. Perdicis libidinem usurpari posse adagio scimus, pro efferata, turpi atq́ infami, demumq́ perniciosa, Cælius.

DE PERDICE MAIORE, QVAM ITALI uulgò Coturnicem uocant.

A.

PERDICEM maiorẽ uoco auem cuius hæc delineatio est, quòd plerunq́ perdice nostra uulgari, de qua superius scriptum, maior sit, quanquam Bellunensis magnitudine parẽ faciat. Athenæus miratur in Italia perdices cinnabarinis rostris non haberi, cũ in Gręcia omnes eo colore spectabiles sint, quamobrem Gybertus Longolius perdicẽ hanc Græcam nominat. In Creta & Cypro uulgò simpliciter perdices dicuntur, Alex. Benedictus. Vide plura de eis in præcedenti capite de perdice simpliciter inscripto, in A. præsertim: quanquam & alia pleraq́ de perdice simpliciter scripta & huic (id est maiori) & illi communia esse uidentur. Coturnix Italis dicta (uulgò hodie, aliqui scribunt chotronisse) in Creta etiam coturno uocatur. nam perdices nostræ uulgò Gallis grises uel goaches cognominatæ in Creta non sunt, Bellonius. Coturnix uulgò dicta est species perdicis maior, Antonius Gazius. Flet uiduus perdix, queritur peregrina coturnix Inclusi caueis, Politianus in Rustico. Circa alpes & in Longobardia perniso uel pernisa dicitur. ¶ Sabaudis perdris gaye uel gaille, uel ut aliqui scribunt gaule, id est diuersorum colorum. quidam circumloquuntur, perdris aux pieds rouges. Pernisse apud Sedunos tum illos qui Sabaudicè, tũ qui Germanicè loquuntur. ¶ Germanicè, ein Pernissen/ oder Parnisse. Ein Weltsch Räbhün. Ein Rothün, circa Coloniam. Ein rot Räbhün. ¶ Arabicè ut perdix minor cubeth dicitur, sic hæc maior cubugi, uel cubegi, cabegi, uel cabagi, aliqui primæ literæ c. aspirant: plerunq́ etiam articulus al præponitur. Alchabegi seu alchubugi sunt coturnices, quarum rostra & pedes rubent, magnitudo par est perdici: & uulgò à Venetis coturnices appellantur, Bellunensis. Vetus Auicennę glossographus alcubigi malè interpretatur alaudam cristatam.

¶ Perdices, sunt perdices magnæ cum pedibus rubeis, Syluaticus. atqui idem alibi attagênem interpretatur coturnicem, uulgò dictam, (quæ scilicet perdix illa est pedibus rubeis.) Vide suprà in

Attagēne A: ¶ Porphyrionem eſſe crediderim eam auē,quam Siculi & Romani uernacula lingua coturnicem appellant.nam aliam eſſe à phœnicoptero, ex pennis rubentibus nomen adepto, certo certius eſt, Grapaldus:cuius ego ſententiam priorem laudo,poſteriorem minimè. ¶ Coturnicem quæ uulgò appellatur,nō eſſet fortè admodum abſurdum gallinaginis aliquam ſpeciem eſſe putare,ſiue auis Numidicæ,quam quidam deſerti gallinam uocant, Aloiſius Mundella. Nos quid de gallinagine,quid de aue ſiue gallina Numidica ſentiamus,ſuprà ſuo loco docuimus.

B.

Perdix maior reperitur in alpibus Sedunorum, Rhætorum, & uerſus Longobardiam, & Sabaudorum. Nō tam altis nec tam ſylueſtribus locis ut lagopodes, Stumpfius. In uinetis montanis circa Coloniam Agrippinā, Gyb.Longolius. Coturnix uulgò(Italis)dicta, perdice maior eſt, eiuſdem ferè coloris,pedibus & roſtro rubens, Arnoldus Villano. Genæ,roſtrū & pedes rubent, reliqua pennarum facies ad leucophæum uergit, magnitudo aliquantulum ſupra perdicem, Aloiſius Mundella. Roſtrum in hac aue (ut ipſe manibus tractans obſeruaui) cocci colore, pedes minus rubent.color cinereus per dorſum,pectus & caput.Ab oculis linea nigra retrò per collum tendit:inde reflexa per pectoris partem ſupremam ſemicirculum facit.quod intra eam eſt albicat. Oculorum quoq; palpebræ marginibus rubent. Venter ſubruffus eſt. Vtrinq; ad latera pennæ uarijs coloribus diſtinguuntur,albo,ſubruffo, & nigro ſplēdente.Magnitudo & roſtri figura quæ columbæ. ¶ Corporis ſpecies, breuitas & craſsities ad perdicem accedit, magnitudo par uel paulò plenior, Stumpfius. ¶ In India liuiæ columbæ ſunt uirides, quarum labra & crura colore Græciæ perdicibus ſunt ſimilia, Aelianus.

C.

Perdices cinnabarini roſtri ſæpe etiam circa Coloniam uiſuntur. In uinetis ferè uictitant, ſed ijs,quæ in montibus ſita ſunt, & arbuſtum aliquod denſum ſibi uicinum habent. Ego illos primùm propè arcem nobilem,quam à ſpecioſitate ſitus Choroſtephanon (Landßkron) uocant, haud ita multùm à Regiomago diſtantem,conſpexi. Nulla dies erat, qua non ad excelſiſsima uſque mœnia gregatim ſcandebant.gaudebant enim elutabulo,quo ſordes culinariæ profluebant, Gyb. Longolius. ¶ Indigena & ſtataria auis eſt, (non aduena & peregrina ut ueterum coturnix,) & in alpibus nobis uicinis moratur, Aloiſius Mundella Brixienſis. Granis ſeu frugibus & ſeminibus,ut & perdix minor,ueſcitur.

D.& E.

In Creta & Cypro inſula frequentes ſunt,domeſtica etiamnum manſuefactis fœtura, Alex.Benedictus. Cum in Burmijs(Rhætorum)medicum agerem,noſtratium coturnicum marem & fœminam in domo altiles habui:quæ adeò cicures & manſuefactæ redditæ ſunt,ut poſtea cum domeſticarum gallinarum corte promiſcuè habitarent,ſimulq; ueſcerentur, Aloiſius Mundella. Si à prima ætate ab homine alantur, planè cicures & amabiles aues redduntur, Stumpfius. Alui & ipſe olim è Sedunis allatam huius generis auem,quam feles domeſtica præſente aliquo homine non lædebat:ſed ſe morderi etiam & abigi ab illa patiebatur. mordax enim & pugnax auis eſt. tandē uerò nemine præſente dilaniauit.

F.

Cabegi caro eſt de ſubtilioribus carnibus.impinguat, abſtergit cor (ſtomachum, Bellunenſis:) leuis eſt,uentrem aſtringit, & Venerem promouet, Auicenna 2.186. Et rurſus cap.221.ſcribit carnem auis duraz præferendam eſſe carni auis cubugi & alfuachat, (quod eſt genus turturis Bellunenſi.) Vide etiam ſupra in Perdice minore F. Coturnix uulgò dicta grati eſt ſaporis, quod intelligens Raſis carnes eius poſt carnes ſtarnæ(perdicis minoris)præfert, Arnoldus Villanou. Noſtri ferè primum locum attageni ſiue gallo corylorum noſtro tribuunt, ſecundum perdici maiori, tertium minori,quartum gallinagini,has quatuor ſcilicet aues inter ſe conferendo. Perdicis rubente roſtro carnes in hydrope aſcite conueniunt, Alex. Benedictus. Arabes quidem ſiccandi aſtringendiq; uim in perdice maiore efficaciorem eſſe aiūt, quàm in minore. ¶ Coturnicem noſtram, quantum iudico ex guſtu, & odoratu & loci natura, in quo continuè commoratur, & ex ijs quibus paſcitur(nam illa grati admodum ſunt odoris)ſi probè à nobis cōficiatur, boni & laudabilis eſſe alimenti exiſtimo,& propterea in cibis meritò expetendam eſſe. Verum utile eſſe ducerem, ſi poſtquam interempta fuerit,ſub dio per aliquot dies ad gelu relinquatur(quemadmodum narrat Galenus de multis uolucribus, quæ alas fibroſas, & uniuerſam carnem huiuſmodi habent) priuſquam eam aqua coquas aut aſſes,ut magis tenera & friabilis reddatur illius caro, quæ paulum quidem ſolida eſt.accidet enim ut facilius deinde à uentriculo concoquatur, Aloiſius Mundella.

¶ Oua alchabegi & altheiugi (id eſt utriuſq; perdicis) gallinarum ouis comparat Auicenna in Capite de ouis.

G.

Inter fella auium laudatur fel galli, duragi & cubugi, (id eſt, attagæ & perdicis maioris,) Auicenna. ¶ Perdicis maioris caro magis ſiccare,magisq; aſtringere uentrem traditur quàm minoris, ut ſupra in Perdice ſimpliciter annotauimus.

DE PER-

DE PERDICIBVS DIVERSIS.

SYROPERDIX (Συροπέρδιξ) in Antiochia Pisidiæ lapides exest & conficit, (καὶ σιτεῖται καὶ λίθους:) perdice minor est, niger item est, excepto rostro, quod ruffum spectatur: non mansuescit ut perdix communis: sed semper perseuerat ferus esse. eius carnes & densiores sunt quàm cæterorum, & suauiorem cibi usum præstant, Aelianus. Volaterranus non rectè transtulit cibo inutilem esse.

¶ SCOLOPAX auis memoratur ab Herodiano, syluestrem perdicem interpretante: ut docti plerique hodie rusticã perdicem. Rustica sum perdix, quid refert, si sapor idem est? Carior est perdix, sic sapit illa magis, Martialis sub lemmate Rusticula.

¶ LAGOPODES aliqui hodie perdices albas uocant. Sunt qui perdices nostras uulgares hyeme in altis montibus, ut & lepores albescere scribant: & alias esse quàm lagopodes uel aues niuium à Rhætis dictas, ut pluribus scripsi in Lagopode. Bellonius lagopodem, perdicem albam Sabaudiæ interpretatur: Itali quidam perdicem alpinam uocitant, ut Galli uel Sabaudi quidam perdicem montanam.

¶ COTVRNICES Theophrastus fortè perdices nanos dicet. sic enim per omnia perdicem imitantur, ut præter exiguitatem & pressitudinem corporis planè nihil distent, Gyb. Longolius.

DE PHALACROCORACE.

QVAEDAM animaliũ naturaliter caluent, sicut struthiocameli, & corui aquatici, quibus apud Græcos nomẽ est inde, Plinius. Vnde apparet Plinium phalacrocoracem Latinè uoluisse coruum aquaticum nominare. an uerò idem sit coruus aquaticus Aristotelis, dubitari potest. Vide suprà mox post Corui historiam in Capite de Coruis aquaticis. Phalacrocoraces aues per alpes etiam capiuntur, Balearium insularum peculiares, Plinius. Hispani hanc auem, ut audio, coruum caluum appellant, cueruo caluo, Græci uocabuli significatione expressa. Galli, ut Rob. Stephanus interpretatur, ung corbeau d'eaue, ung cormorant, corbeau pescheret. Angli cormerant. Eliota Anglus eam esse auem conijcit quæ Anglis dicitur a water crowe (id est, cornix aquatica,) uel illa quæ uulgò a coote nominatur. Germani inferiores Schwemmergenß, hoc est anserem natantem, si rectè interpretor. huic maculam (caluitium) esse aiunt in medio capite. Nuper Gallus quidam nobis narrauit cormorants uulgò dictas aues esse latiusculò rostro, instar anatum rostri: magnitudine inter anatem & anserem ferè. Eodem nomine apud Anglos auis, anguillas edit (ut audio) quas integras deuorat. Illæ mox per intestina rursus elabuntur, ita ut uel nouies aliquando auis una eandem anguillam deuoret priusquam retineat. ¶ Nostri sæculi facetus quidam monachos imperitos non ineptè phalacrocoraces & onocrotalos nominauit.

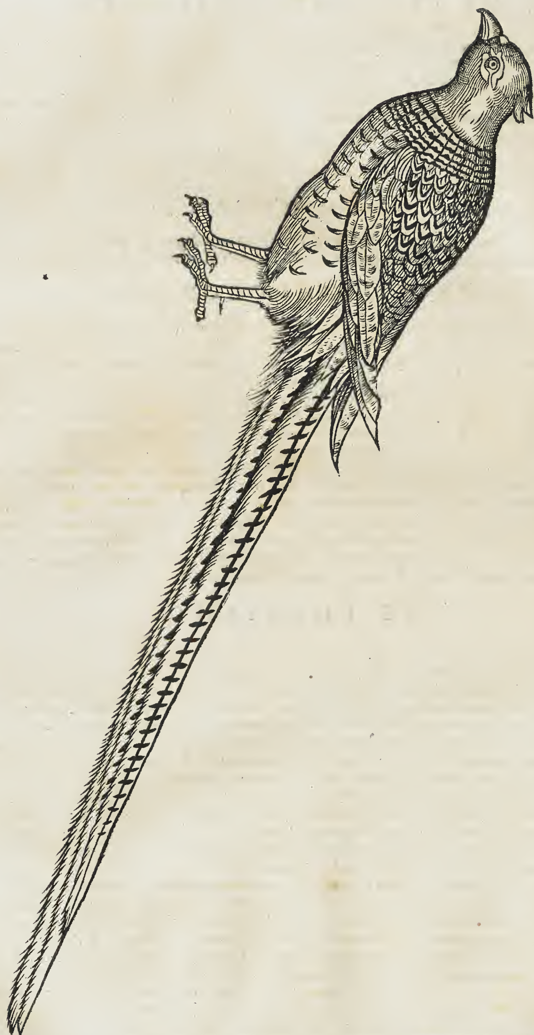
DE PHASIANO.

A.

PHASIANVS auis à Phasi uel Phaside amne apud Colchos dictus est, quod illic abũdet: uel ab Argonautis inde in Græciam primum aduecta sit, teste Martiali. Φασιανικὸς ὄρνις ab Aristophane nominatur: qui & ὄρνις φασιανὸς dixit: alij ferè φασιανὸς absolutè, ut Aristoteles & Speusippus apud Athenæum. ὀρνίθων φασιανικοί, Pollux. Phasianum Epænetus tatyran, Ptolemæus tétarton & tetráona uocari dixit. Vt autem phasianus tetraon, sic etiam tetraones nostri præsertim minores, à quibusdam uulgò phasiani montani uocantur. Sunt quidem utrique gallinacei generis, & per onomatopœiam sic dicti, ut conijcio, διὰ τὸ πιτυράζειν τῇ φωνῇ. Vide suprà in Tetrace. Phasianus auis uocatur alicubi πιτύρας, ut Pamphilus scribit, (sic & Hesychius & Varinus habent:) & alibi τέταρτος (fortè πιτράων) ut Ptolemæus Euergetes, Athenæus. Lampridius fasianum scribit per f. ab initio. Plinius phasianam fœminino genere. ¶ Hebraicum nomen schelau aliqui phasianum interpretantur: alij coturnicem, quod magis probo. uide in Coturnice A. Munsterus in Lexico trilingui piseon, פִּיסְיוֹן, habet pro phasiano.

¶ Atedenim & aditrigi barbaras uoces Syluaticus phasianum interpretatur: item adrungi. Altedarigi sunt phasiani aues, Bellunensis. Adempto quidem al articulo reliqua uox ad tetarton uel tetraonem nonnihil accedit. Alibi alderatiz apud Auicennam legitur, ubi Bellunensis reponit altedarigi, ut alibi pro atederaz: & alibi atadrogi, ubi Bellunensis, altedarugi. ¶ Altaiugi, uel alteiugi, est auis quæ dicitur perdix: alijs phasianus: alijs, ut Ebenbitar, auis similis coturnici in omnibus, nisi quòd sub alis habet quasdam pennas nigras & albas, Bellunensis. Altamegi, uel altahiegi, id est fasiani, Syluaticus. Tueiugi, id est fasianus, Idẽ. Ego his uocibus altaiugi & similibus, solam perdicem accipio. Alcubi, id est perdix, secundũ alios phasianus, Syluaticus. nos suprà non cubi, sed cubeth pro perdice scribi ostendimus. ¶ Foradòr, quem nos phasianum dicimus, Albertus in Aristot. de hist. anim. 6.16. ubi Græcè κόρυδος, id est alauda legitur. Alibi etiam foraydec, phasianum interpretatur.

¶ Phasianus utpote peregrina auis in plerisque linguis nomen unum retinuit. Italicè fasan, fa-

ſano, fagiano. Hiſpanicè faiſán. Gallicè ung faiſant. Germanicè **Faſan**, uel ut alij ſcribunt **Faſian**: & apud Flandros **Faſant**. Anglicè ſimiliter a feſan, uel feſant. Illyricè baziant. Polonis baſant. Turcis ſuglún.

B.

Phaſianus auis dicta eſt, quòd apud Phaſianos populos abundet, Euſtathius. Acceſſebatur olim è Media, Athenæus. Phaſianos circiter ducentos Fridericus Saxoniæ dux in Saxoniam immiſit, & uetuit capi, itaq; hoc tempore nunc multiplicati dicuntur. Phaſianos ſiue gallos ſylueſtres in quibuſdam Scandinauiæ locis ad plures menſes ſine cibo ſub niue latitare, Olaus Magnus prodidit. Heluetici montes phaſianos quàm plurimos alunt, Stumpfius. Mihi hactenus nullos uſquã apud Heluetios uidere contigit, quamuis plurima loca montana inuiſerim. In regnis Ergimul & Cerguth Magno Cham tributarijs, maximi faſiani reperiuntur, qui caudas habent longitudinis decem aut octo palmorum, Paulus Venetus.

¶ Phaſianæ in capite cornicula ſunt, Plinius. Et alibi, Phaſianæ in Colchis geminas ex plumis aures ſubmittunt ſubriguntq;. Fel renibus & parte tantum altera iungitur inteſtino in coruis, phaſianis, Idem. Phaſianis nunquam quicquam ſpecioſius contemplatus ſum. Valeant pictores omnes, ipſe Apelles ſi rediuiuus foret, uarietatem & ſplendorem pennarum plumarumq; imitari non poſsit, Gyb. Longolius. Phaſianus eſt gallus ſyluaticus, auis perpulchra, pennis coruſcis inſtar ignis. Cœruleus interdum ac uiridis, (forte, Cœruleis interdum ac uiridibus) rubeiſq; pennis interſcribitur nitor, Author de nat. rerum. Igneis & rubentibus pẽnis, & interdum uiridibus in capite decoratur, Albert. Aures geminas uidetur habere in capite plumis extantibus, quas ſubrigit cum libet atq; ſubmittit. Criſtis in capite, & ſpiculis in cruribus caret, Author de nat. rerum, & Albertus. Azurini (Cœrulei) coloris eſt in collo, & in corpore: & aliquando cœrulei coloris ad terreum inclinantis, Albertus. Non citò rubricatas habent barbas, uel in pedibus calcaria ſicut galli domeſtici, ſed tractu temporis, Obſcurus Ariſtotelẽ citans. Gallina in hoc genere minus ſpecioſa eſt, Alber.

C.

Faſiana pulueratrix eſt. haud enim altè uolat, Ariſtot. Auium illæ quæ breuis uolatus ſunt, ut gallus, perdix, faſianus, mox ab ouis excluſæ & ingredi poſſunt, & plumis ueſtiũtur, Theophraſtus apud Athenæum. ¶ Seminibus & granis ueſcitur hæc auis. Auena delectatur, Albert. ¶ Ptolemæus eam tetarton & tetraona uocari dixit, per onomatopœiam ut conijcio. Cœlo pluuio triſtatur, & in rubetis ac ſyluis ſe abdit. Pennas præ pinguedine mutat, iterumq; ſæpe renouat, Obſcurus Ariſtotelẽ citans. ¶ Phaſianus ſolus inuenitur in prima parte hyemis loca mutare & de ſylua ad ſyluam. At non mutat regionem apud nos, ſed inſtabilis eſt, per ſyluas diſtantes diſcurrens: & in illo diſcurſu aliquando quieſcit in hortis hominum, in uillis & ciuitatibus. Et iam quidem ſæpius in horto noſtro Coloniæ inter ſaluiam & rutam quieſcens eſt inuentus, laſſus ex uolatu, Albertus in Ariſtotelem de hiſt. anim. 8. 12. ubi Ariſtoteles nihil tale habet. ¶ Phaſiani tantum libidinis tempore ſimul degunt, cæteris uerò temporibus ſeparatim, Obſcurus Ariſtotelẽ citans. Oua quædam punctis diſtincta ſunt, ut meleagridum & phaſianarum: rubrũ tinnunculi eſt, Ariſtot. de hiſt. anim. 6. 2. interprete Gaza: & ſic etiam Græcus contextus habet: ut non rectè uerterit Plinius, ſi ita uertit ut in codicibus noſtris legitur, nempe: Ouorum alia punctis diſtincta ſunt, ut meleagridum: alia rubri coloris, ut phaſiani, cenchridis. Phaſiani ſemel in anno fœtus creãt. uiginti ferè ouis pariendi ordo concluditur, Palladius. Trigeſimus (forte Viceſimus) dies maturos pullos in lumen emittit, Idem. Phaſiani oua non aliter quàm gallinarum ad uiceſimam primã diem excluduntur, Florentinus. Phaſiani cicures ad gallinas gallinaceas admitti poſſunt, uide in Gallina E. ¶ Pediculis intereunt, niſi ſe puluerent, Plin. & Ariſtot.

D.

Phaſianus roſtrum in terra figens, abſcondit ſe, & ſe totum latere putat, Obſcurus tanquam ex Ariſtotele. Struthiocamelum aiunt cum deliteſcendum habet, caput ſolum planè totum in cõdenſum abſcondere, reliquam ſe in aperto relinquere: ita dum in capite ſecura eſt, nuda qua maior eſt capitur tota cum capite, Tertullianus. Et idẽ, At nos phaſianas aues hoc facere uidemus. ¶ Quanquam & in capite criſta, & in cruribus ſpiculis careat, animoſa tamen & audax auis eſt, Author de nat. rerum. Phaſiani capti recens ita ferociunt, ut gallinis nõ parcant, ſed ne pauoni quidem, quin mox ore dilacerent, Gyb. Longolius.

E.

In hortis Indiæ pauones & faſiani manſueti aluntur, Aelianus. In phaſianis nutriendis hoc ſeruandum eſt, ut nouelli ad creandos fœtus parẽtur, id eſt qui anno ſuperiore ſunt editi. ueteres enim fœcundi eſſe non poſſunt. Ineunt fœminas menſe Martio, uel Aprili. Duabus unus maſculus ſufficit, quia cæteras aues ſalacitate non æquat. Semel in anno fœtus creant. Viginti ferè ouis pariendi ordo concluditur. Gallinę his melius incubabunt, ita ut quindecim phaſianina oua nutrix una cooperiat, & cætera ſui generis ſupponantur. In ſupponendo, de luna & diebus quæ ſunt in alijs dicta ſeruentur. Trigeſimus (forte, Viceſimus, uide ſuprà in C.) dies maturos pullos in lumẽ emittet. Sed per quindecim dies diſcocto ac refrigerato leuiter ordei farre paſcentur, cui uini imber aſpergitur. Poſt triticum fractum præbebis, & locuſtas, & oua formicæ. Sanè ab aquę prohibeantur acceſſu, ne eos pituita cõcludat. Quod ſi pituitam patientur phaſiani, allio cum pice liquida trito roſtra eorum debebis aſsiduus perfricare, uel uitium, ſicut gallinis fieri conſueuit, auferre. Saginandi hæc ratio eſt, unius modij triticea farina in breuiſsimas offulas redacta clauſo phaſiano per XXX. dies mini-

ſtrata ſufficiat: uel, ſi ordeaceam farinam præbere uolueris, unius & ſemiſsis modij farina per prædictos dies ſaginam replebit. Obſeruandum ſanè eſt, ut offulę ipſæ oleo leuigentur aſperſo, & ita inſerantur faucibus, ne ſub infima linguæ parte mergantur: quod ſi euenerit, ſtatim pereunt. Illud quoque magnopere curemus ne præbeantur noua alimenta, niſi digeſtis alijs, quia eos facillime onus cibi hærentis extinguit, Palladius.

¶ Quomodo educentur phaſiani, Numidicæ, perdices & attagenæ, uerba Varronis, ut in Geoponicis Græcis recitantur: Hæ aues (inquit) ſunt educãdæ, quemadmodum & pauones educandos eſſe docuimus. Saginantur enim optimè incluſæ, ſic ut prima die nihil accipiant pabuli. At ſecunda hydromel, aut uinum eſt offerendum. Cibus porrò ſit farina hordei aquæ infuſione ſubacta. Quæ quidem offeratur non ſimul, ſed uiciſſatim, adijciendumq́ illi paulatim eſt. Dein uerò lomentum fabaceum, hordeum, & milium minimè infectum, (κέγχρον ὑγιῆ,) ac deniq́ linoſpermon elixans, polentæq́ hordeaceę permiſcens, adijciensq́ oleum, atq́ ex omnibus tandẽ faciens pulticulas, (μάζας, id eſt offas,) eas ipſis ut expleantur in alimentum apponito. Sunt qui ad quinq́ dies aut ſex, porrigant fœnogræcum, euacuare aues purgareq́ ſtudentes. Pingueſcunt autem ut plurimum diebus ſexaginta. Genera harum auium curantur remedijs dictis illic ubi de gallinis domeſticis mentionem fecimus.

¶ E phaſiano mare & gallinis gallinaceis quomodo phaſianis ſimiles gallinæ procreentur: quæ deinde ad patrem admiſſæ fœtum parenti omnino ſimilem ædant, copioſè ſcripſi in Gallina E.

¶ Phaſiani quomodo capiantur laqueis ex pilis caudæ equinæ, item quomodo retibus, uerba Creſcentienſis leges in Coturnice E. Circa ueſperam uel auroram phaſianus de ſylua egreditur, & facile capitur, Obſcurus tanquam ex Ariſtotele. Et rurſus, Phaſianus ſic capitur: Aliquando auceps panno in quo hæc auis depingitur coopertus, phaſiano ſe oſtẽdit: qui ſequens coopertum, nec fugientem, nec retrocedentem, tandem à ſocio aucupis in inſidijs latitante reti inuoluitur. Auis fatua eſt, & facilè decipit. Si enim pannus albus quadrangulus inter quatuor uirgas uel baculos inde flexibiliter diſtenſus pictum in ſe phaſianum rubei coloris præferat, adeò phaſianus miratur picturam, ut non aduertens uenatorẽm retrorſum in rete contrudatur. Adhuc longè præparatum rete etiam per modum dictum quadrangulum erigitur, & baculo ſuſtentatur, ita quòd leui motu cadere poteſt: & in baculo ſuſtentante chorda eſt ſub niue uel folijs ad latibulũ protenſa aucupis: & ſub illo reti cibus auenæ, qui eſt pabulum faſiani poſitus, & ſuper congregatos ibi faſianos rete deijcitur. Capitur autem etiam laqueis in uijs per quas de ſylua uadit ad aquam diſtenſis, Albertus. Quo pacto accipitris aucupio aduerſus phaſianos utendũ ſit Demetrij Conſtantinop. uerba retuli in Accip. E.

¶ Phaſianorum pennis piſcatores aliqui neſcio quod genus muſcarum certis anni temporibus repræſentant, quibus hamo infixis piſces decipiant.

F.

Ditiſsimorum menſis duntaxat pauones ac phaſiani nati ſunt, Platina. Faſianus ponebatur Alexandro Seuero in maioribus tantum feſtis, Lampridius. Pertinax imperator nimium illiberalis, faſianum nunquã priuato conuiuio comedit, aut alicui miſit, Iulius Capitolinus. Ptolemæus rex lib. 12. operis de palatijs regijs Alexandriæ & animalibus quæ in eis nutriuntur, fatetur ſe phaſianum nunquam guſtaſſe: ſed tanquam κειμήλιον (rem pretioſam. ἐχρῶντο γὰρ οἱ παλαιοὶ αὐτοῖς ὡς ἀγάλμασι) quoddam aues has reſeruaſſe. Noſtrũ uerò ſingulis (inquit Athenęus dipnoſophiſta) apud Laurentium Romæ conuiuantibus ſinguli appoſiti erant phaſiani.

¶ Phaſiani occiſi, æſtate biduo, hyeme triduo ſeruari (ſuſpendi) debent, priuſquam parentur ad cibum, Arnoldus Villanou. Phaſianum aſſabis: quòd ſi etiam elixetur cum pipere & ſaluia, nõ inſuauis uidebitur, Platina. Editur ut plurimum aſſus: & aliquando elixus, aſperſus aromatibus temperatis, Nicolaus Maſſa. Eſitium ex carne abdominis porcini aut uitulini cocta ac conciſa, cum caſei ueteris parte dimidia ad carnem, pauco pingui, herbis odoriferis & aromatibus, paratur. ſunt qui etiam pectus capi tunſi, uel phaſiani, non incõmodè addant, Platina. Ex eodem in Capo ſcripſimus, ius conſumptum quomodo ex capo aut phaſiano fiat. Phaſiani coctura, uide in Pauone. Apicius lib. 6. cap. 5. iura pro diuerſis auibus deſcribit, ut inſcriptio quidem habet, pro pauo, phaſiano, &c. ſed harum auium nulla priuatim in contextu deſcriptionum nominatur. De pauo iſicia primum locum habent, ita ſi cocta fuerint ut callum uincant: ſecundum de phaſianis, Apicius 2. 2.

¶ Phaſianum auem omnium libri decantant, quam primam ferè in mẽſis eſſe iudicant propter carnis bonitatem, à qua medicinæ profeſſores ueluti à ſcopo de temperamentis ciborum iudicia auſpicantur, Gyb. Longolius. Huius auis caro, quod ad concoctionem & nutrimentum attinet, gallinarum carni ſimilis eſt, ſuauitate uerò in edendo ſuperior, Galenus & Sethi. Idem Galenus phaſianum adnumerat cibarijs laudatis, & quæ neq́ tenuem neq́ craſſum ſuccum gignunt. Phaſiani probè concoquuntur & facilè, boniq́ ſucci ſunt, & bonum ſanguinem gignunt, Sethi. Phaſianos non pingues purulentis in cibo Trallianus concedit. Phaſiani caro magis nutrit quàm perdix, minus tamen imbecilles particulas roborat. media enim eſt inter perdicem & pullã gallinaceam, Brudus Luſitanus. Medium inter perdicem & capum obtinet: licet Auerrois hanc auem in cibo cæteris anteferat, Platina. ¶ Inter aues excellit caro alduragi (attagenis:) & gallinarum eſt ſubtilior ea: & non ſunt cum nutrimento carnium alchabegi & altaiaigi & altedarigi, (id eſt perdicis maioris & mino-

& minoris & phaſiani, Auicenna. Inter aues ſtarna (perdix minor) eſt ſubtilior, (leuior,) pulliq; perdicis & pulli gallinacei: deinde perdix, faſianus & gallina, Iſaac. Elluchaſem quoq; phaſianos minus ſubtiles facit, minusq; temperatæ naturæ quàm perdices. Inter aues ſylueſtres (inquit Conciliator) phaſiani præferuntur ad ſanitatem pariter & robur: & fortè etiam domeſticis, cum gallinis proximę ſint, & eiuſdem ſpeciei ferè: ſintq; illis ſiccioris aeris ac alimenti, & exercitij amplioris. Sequuntur eos perdices, ſtarnæ, &c. Phaſianus cibus eſt ſalubris, ſubtilis, pullis (gallinis) affinis: corroborat hecticos (extenuatos,) & eos qui à morbis conſumpti ſunt: & ui quadam ſingulari cõfirmat facultatem concoquendi, & corruptos in uentriculo humores præparat, (emendat,) Raſis. Phaſiani caro temperata eſt, (tenera, ualde alba, & temperata, Albertus,) & multũ nutrit, nocet autem his qui ualidè exercentur. eligendus eſt iuuenis & pinguis, Mich. Sauonarola. Starnæ, phaſiani, perdices, proxima inter ſe natura ſunt: & conſequenter ſe habent quod ad temperamentum & ſubtilitatem. nam ſtarnæ primo loco ſunt, phaſiani ſecundo, tertio perdices, propter ſiccitatem earum. His quidem ſani uti non debent, ut ſuperueniente morbo aliquid ultra conſuetudinem comedant, Elluchaſem ut Sauonarola citat. Gallus ſylueſtris, id eſt faſianus, ſiccior eſt altili, Syluaticus. Faſiani magis conueniunt hyeme, Arnoldus de Villanoua.

¶ Oua gallinarum & phaſianorum præſtantiora ſunt, Galenus 3. de alim. Oua gallinæ ſequuntur oua auium quæ curſu eius procedunt, ut altedarigi, (id eſt phaſiani,) &c. Auicẽna. Vide ſupra in Perdice F. circa finem. In Gallina quidem quæcunq; de ouis, quod ad alimenti rationem, dici poſſunt, expoſuimus: quæ omnia gallinaceis & ſimilis naturæ auium, ut perdicum faſianorumq; ouis communia ſunt.

G.

Medulla arietis non caſtrati inter uenena numeratur, humanæ naturæ adeò contraria, ut memoriæ functionem aboleat. reſiſtunt ei carnes phaſiani, Arnoldus in libro de doſib. theriacal. Leonellus Fauentinus medicamento cuidam ad phthiſicos reſtaurandos adijci iubet carnes teſtudinis, aut phaſiani, aut cancrorum fluuialium. Remedium ad tortiones: Phaſianum uiuum in uino necabis, dabisq; ex eo uino bibere ei qui patitur tortiones, confeſtim remediabitur, Marcellus. ¶ Phaſiani ſanguis antidotum eſt contra uenenũ: adeps, tetanicis prodeſt & matricis paſsioni: fel, uiſum acuit: ſtercus inunctum uel potum, erectionem facit, Kiranid. Adeps anſeris & phaſiani miſcetur diſcutienti emplaſtro diapyranu apud Paulum Aeginetam.

H.

a. Phâſis, penultima longa, fluuius eſt dictus à Phaſide patre Colchi: cui ciuitas eiuſdem nominis adiacet, & Phaſiana regio. inde & phaſiani aues dictę uidentur, ceu quæ illic abundarint, Euſtathius in Dionyſium. Argoa primum ſum tranſportata carina: Antè mihi notum nil niſi Phâſis erat, Martialis ſub lemmate Phaſianus uel potius Phaſiana. πλῆθος δὲ ὀρνίθων τῶν καλουμένων φασιανῶν φοιτᾷ τροφῆς χάριν πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῶν ςομάτων, Agatharchides Cnidius de Phaſi fluuio ſcribens. Aues ultra Phaſidem amnẽ peti Plinius uituperat. Philoſtratus lib. 8. de uita Apollonij, à Phaſide Mæoniâue aduectas aues inter delicias numerat. Iam Phaſidis unda Orbata eſt auibus, Petronius in Satyris. Homines gulæ ac uẽtri dediti non deſinunt celebrare ὄρνεις τὰς ἀπὸ Φάσιδος, Clemens in Pædagogo. Phaſidis ales, id eſt phaſianus, Statius libro 4. Sylu. Si Libycæ nobis uolucres & phaſides eſſent, Acciperes: at nunc accipe cortis aues, Martialis. ἀλεκτρυόνων τε νεοσσοί, πέρδικων φασιῶν τε χύδαν, Philoxenus apud Athenæum. Non magni corporis ingens Phaſiacis robur profuit alitibus (contra impetum accipitris,) T. Veſpaſianus Stroza. Gallus ſylueſtris, phaſianus uocatur, Albertus. In Theriacæ ratione gallum ſylueſtrem nominat Galenus: id interpretatus Auicenna faſianum marem eo nomine intelligendum prodit, Cælius. Vide ſupra in Gallo ſylueſtri in genere. Φασιανοί, ἀλεκτρυόνες, καὶ ὄρνεις τινὲς, Suidas & Varinus. Malim ego, Φασιανοὶ ἀλεκτρυόνες, ὄρνεις τινὲς. id eſt, Phaſiani galli, aues quædam. Licebit enim in phaſiani genere marem, phaſianũ gallum nominare: & fœminam, phaſianam gallinam. Itys etiam pro phaſiano ponitur, ut recentior quidam ſcribit, quoniam Itys puer in hanc alitem mutatus fertur.

¶ Epitheta. Phaſianus Scythicus, Phaſiacus, Phaſius, apud Textorem. Sed dicẽdum potius Phaſiacam auem, aut Phaſiam aut Phaſidem, per periphraſin dici pro phaſiano. Scythicum uerò epitheton eſſe poſſe concedimus. Sed Iuuenalis Satyra 5. Scythicas uolucres periphraſticè pro phaſianis dixit.

¶ Φασιανὸς, Phaſianos, apud Ariſtophanem, alij aues interpretantur: alij equos habentes inſigne (χάραγμα) phaſiani (in femore, Suid. inuſtum, Cælius:) uel à Phaſide fluuio Scythiæ, ubi egregij equi naſcebantur, Varinus. Phaſianus quidem adiectiuum & gentile nomen eſt. nam & Phaſiana regio dicitur. quare & phaſianum alitem, & phaſianam auem, ita canem equumq; phaſianum dicere poſſumus. Apud Stephanum gentilia ſunt Φασιάτης, Φασιατινὸς (fortè Φασιανικὸς) & Φασιανὸς, unde fœmininum Φασιανή. apud T. Veſpaſianum Strozam Phaſias pro Medea ponitur. Idem Phaſiacas alites dixit. Fortè & Phaſis aliquando adiectiuè accipitur, Φασὶς ſcribendum cum acuto in ultima: ut differat à proprio fluuij & ciuitatis Φᾶσις quod penanflexum eſt: ut ſi quis Phaſidẽ auem, id eſt Phaſianam auem dicat. Phaſiani, aues quædam, alij Ponticos (populos ſcilicet in Ponto ad Phaſidem amnem) interpretantur, Heſychius. ¶ Phaſianum (Φασιανικὸν) Ariſtophanes in Auibus quendam

appellat, nimirum quasi sycophantã traducens, παρὰ τὸ φαίνειν. Et in Acharnensibus, Μὴτ' ἄλλος ἐστὶ φασιανὸς ἐς' ἀνήρ. Scholiastes exponit sycophantam, παρὰ τὴν φάσιν, ὅ ἐστι φαίνειν. ¶ Phasianarius, qui phasianos pascit. Paulus iureconsultus, Phasianarij autem & pastores anserum non continentur. ¶ Vrogallum minorem nostrum, genus galli montani, Italicè quidam alpium accolæ fasanellam, alij montanum phasianũ, aut nigrum appellant. In Scotia auis est phasiano carne ac magnitudine simillima: sed nigra pluma, rubetibus admodum palpebris, syluestrem agri gallum Scoti uocitant. uictitat autem frumento, Hector Boethius.

¶ b. Profectò nunquam ego credidissem, naturam rerum parentem eam pulchritudinem excogitare potuisse. Neq; mihi admiratione dignus posthac Solon est, quem de Græciæ sapientibus maximum fuisse ad regem Crœsum in regali solio diademate & purpura auroq; superbum, interrogantemq;, nunquid speciosius quidquam spectasset, dixisse ferunt, phasianos & pauones uenustiores sibi uideri: quoniam naturali ornamento decoratæ, non ascititio fuco spectabiles essent, Gyb. Longolius.

¶ f. Heliogabalus habuit istam cõsuetudinem, ut una die non nisi de fasianis tantum ederet: item alia die de pullis, &c. Lampridius. Et rursus de eodem, Psittacis atq; fasianis leones pauit & alia animalia. Καὶ φασιανὸς ἀρτιπλημμένος καλός, Mnesimachus apud Athenæum.

¶ h. De phasi (phaside) aue T. Vespasiani Strozæ carmen legitur, lib. 4. Eroticôn. Ityx, ἴτυξ, auis est, Varinus. quærendum an Itys potius legendum, ut phasianus auis intelligatur: in quam Itys (qui & Itylus secundum aliquos) puer Procnes uel Philomelæ ex Tereo filius, mutatus fertur, ut Seruius & Perottus scribunt. Nos fabulam integrã prolixè in Hirundine h. exposuimus. I modo uenare leporem, nunc itym tenes, prouerbium in Lepore nobis declaratum. Alij Itylum scribunt filium fuisse Zethi ex Aedone coniuge, quem mater noctu per errorem interfecerit, putans eum esse Amalea Amphionis filium. inuidebat enim Amphionis uxori, eò quòd illi sex essent filij masculi. Hanc errore cognito cum mori optaret, deorum commiseratione in carduelẽ uersam Itylum deflere aiunt. ¶ Caius Caligula eò uesaniæ processisse traditur, ut sibi tanquã numini sacro phasianos, phœnicopteros & pauones mactari iusserit, Gyraldus. ¶ Εἰ δοίης γέ μοι τοὺς φασιανοὺς οὓς τρέφει Λεωγόρας, Aristophanes. Hoc est, Non si mihi phasianos dederis quos alit Leogoras. Scholiastes tanquam prouerbialiter dictum interpretatur, in eos qui quouis pretio aliquid se facturos negarint, ὑπὲρ τῶν εἴς τι πρᾶγμα ἀπαγορευόντων. interpretantur autem hîc phasianos, ut suprà quoq; monui, alij equos, alij aues.

PHLEXIS, φλέξις, auis quædam nominatur in Auibus Aristophanis. Ea quæ sit, inquit Scholiastes ignorantiam suam confessus, ex animalium historia quærendum.

DE PHOENICOPTERO.

PHOENICOPTERVS, φοινικόπτερος, auis est palustris à puniceo colore dicta in Auibus Aristophanis. Auis quam Galli uulgo picã marinã uocant, corporis mole similis est aui ab eisdem uocatæ aigrette, alas habet ut larus, & corpulentiam auis quam Galli uocant un flambant, Latini phœnicopterum, Bellonius in Obseruationibus Gallicis 1. 11. Audio auem flambant (uel flamman) uulgò dictam in mediterraneo mari Gallico non procul à litore gregatim natare, magnitudine ciconiæ uel paulò maiorem, rostro sesquialtera ferè longitudine ad ciconiæ rostrum, colore rubro instar sanguinis, superius crasso & tuberculis quibusdam aspero. cruribus rubris, ea proceritate qua in ciconia sunt, uel procerioribus: palmipedem. pennis albis parte prona: rubentibus per collum, pectus, uentrem, & alas. pisciuorum esse, in cibum uenire. Hæc mihi amicus quidam, quãtum meminisse poterat, narrauit. Ego Gallicũ nomen à rubro & flammeo rostri, crurum, pẽnarumq; in aliquibus partibus colore inditum coniecerim: uel potius quoniam ex Flandria hyeme ad Narbonensis prouinciæ maritima uolat. nam Flandrum Galli Flammain appellant. Rursus alius quidam retulit auem (un flamming) non procul à Monte Pessulano capi, similem ciconiæ, sed rostro recuruo, breuiore dimidio: totam albam, præter illas in alis partes rubras quæ nigræ sunt in ciconijs. ¶ Dat mihi penna rubens nomen, sed lingua gulosis Nostra sapit. quid si garrula lingua foret? Martialis. Phœnicopteri linguam præcipui saporis esse Apicius docuit nepotum omniũ altissimus gurges, Plinius. Nomenq; dedit quæ rubẽtibus pennis, Martialis lib. 3. Solis animal est phœnicopteros, habens alas puniceas, Kiranides 1. 7. Auis est Nili, Heliodorus lib. 6. Phœnicopterum ingẽtem Iuuenalis nominat Sat. 11. inter cibos lautiores. Auem quam Itali uulgò coturnicẽ appellant, aliam esse à phœnicoptero ex pennis rubentibus nomen adepto, certo certius est, Grapaldus.

¶ F. Philostratus in uita Apollonij lib. 8. phœniceam auem (φοινίκεον ὄρνιθα) (uidetur autẽ phœnicopterum intelligere) inter delicias numerat. Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes extis illorum refertas, & cerebellis phœnicopterorum, &c. Lampridius. ¶ Phœnicopterum elixas, lauas, ornas: includis in cacabum. adijcies aquam, salem, anethum, & aceti modicum, dimidia coctura alligas fasciculum porri & coriãdri ut coquatur: prope cocturam defrutum mittis, coloras: adijcies in mortarium piper, cuminum, coriandrum, laseris radicem, menthã, rutam, fricabis: suffundis acetum: adijcies caryotam: ius de suo sibi perfundis: reexinanies in eundem cacabum, amylo obligas,

obligas, ius perfundis, & inferes. Idem facies & in psittaco. Aliter. Assas auem: teres piper, ligusticum, apij semen, sesamum defrictum, petroselinum, mentham, cepam siccam, caryotam: melle, uino, liquamine, aceto, oleo & defruto temperabis, Apicius.

¶ ὄρνιθας φοινικοπτέρους Cratinus nominat. ¶ Phœnicopteron inter phœnicis herbæ nomenclaturas apud Dioscoridem legimus. ¶ C. Caligula eò uesaniæ processisse traditur, ut sibi tanquam numini sacro phasianos, phœnicopteros, & pauones, mactari iusserit, Gyrald. Idem pridie quàm periret sacrificans, respersus est phœnicopteri sanguine, Suetonius. ¶ Phœnicopterus auis circa lacus & paludes uictitat, uisu pulchra, & colore decora purpureo. Videtur autem insigni esse magnitudine, ex Suetonio in Caligula. Hostiæ erant (inquit) phœnicopteri, pauones, erythrotaones, non tamen inter maximas aues numerandus, sed inter mediocres magnitudine potius uidetur ex Cor. Celso, Vuottonus. Omnis grandis auis ualentis materiæ est, & plurimi alimenti, Celsus. Et mox, Aues omnes à minimis ad phœnicopterum, mediæ materiæ seu mediocris alimenti sunt.

¶ PHRYGILVS, φρυγίλος, genus est auis Scholiastæ Aristophanis. Comicus quidē Bacchum ioco sic uocat, quòd à Phrygibus coleretur.

DE PHOENICE.

AETHIOPES atq; Indi discolores maximè & inerrabiles ferunt aues, & ante omnes nobilem Arabiæ phœnicem, haud scio an fabulosè, unum in toto orbe, nec uisum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa collum, cætera purpureus, cœruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis faciem (fauces, Solinus: quod nō placet) caputq; plumeo apice cohonestante, (cohonestata.) Primus atq; diligentissimus togatorum de eo prodidit Manilius, neminem extitisse qui uiderit uescentem: sacrum in Arabia Soli esse: uiuere annis sexcentis sexaginta, (quadraginta & quingentis, Solin.) senescentem casia thurisq; surculis construere nidum, replere odoribus, & superemori. Ex ossibus deinde è medullis nasci primo ceu uermiculum, inde fieri pullū. Principióq; iusta funeri priori reddere, & totum deferre nidum prope Panchaiam in Solis urbem, & in ara ibi deponere. Cum huius alitis uita magni conuersionem anni fieri prodit idem Manilius, iterumq; significationes tempestatum & syderum easdem reuerti. hoc autem circa meridiem incipere, quo die signum Arietis Sol intrauerit. Et fuisse eius conuersionis annū prodente se P. Licinio, M. Cornelio COSS. CCXV. Plinius. Cum phœnicis uita magni anni fieri conuersionem, rara fides est inter autores: quamuis plurimi eorum magnum annum, non quingentis & quadraginta, sed duodecim millibus noningentis quinquagintaquatuor annis constare dicant, Solinus. Cor. Valerianus phœnicē deuolauisse in Aegyptum tradit Q. Plautio, Sex. Papinio COSS. Allatus est & in urbem Claudij principis censura, anno urbis DCCC. & in comitio propositus, quod actis testatum est, sed quæ falsa (aliâs, quem falsum) esse nemo dubitârit, Plin. Anno octingentesimo urbis conditæ iussu Claudij principis in comitijs publicatus est: quod gestum, præter censuram quæ manet, actis etiam urbis continetur, Solinus. Phœnicem aiunt sub Claudio Cæsare Aegyptijs comparuisse, διὰ τεττάρων καὶ ν χ ἐτῶν, Suidas. Claudij Tiberij temporibus uisus est apud Aegyptum phœnix, quam ferunt uolucrem anno quingentesimo ex Arabia memoratos locos aduolare, S. Aurelius Victor.

¶ Est in Aegypto uolucris sacra, nomine phœnix, quam equidem nunquā uidi, nisi in pictura. Etenim perrara ad eos commeat, quingentesimo quoq; (ut aiunt) Heliopolitani anno, & tunc demum, & cum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est, talis tantusq; est: Pennæ coloris partim rubidi, maxima ex parte cū habitu tum magnitudine simillimus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi non fit uerisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrem myrrha obuolutum, & in eo templo humare: Sic autem gestare: Primum ex myrrha ouum cōponere, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri. Hoc expertum, ita demum ouum exenterare, atq; in illud parentem inferre: & qua parte ouum exinaniuit, patremq; intulit, eam partem alia myrrha inducere. Et cum tantundem ponderis imposito parēte effectum sit, obstructo rursus foramine baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hanc auem commemorant, Herodotus lib. 2. ¶ Vna est quæ reparet, seq; ipsa reseminet ales, Assyrij phœnica uocant. nec fruge, nec herbis, Sed thuris lachrymis & succo uiuit amomi. Hæc ubi quinq; suæ compleuit sæcula uitæ, Ilicis in ramis, tremulæq; cacumine palmæ Vnguibus & duro (aliâs puro) nidū sibi construit ore: Quò simulac casias & nardi lenis aristas, Quassaq; cum fulua substrauit cinnama myrrha, Se superimponit, finitq; in odoribus æuum. Inde ferunt totidem qui uiuere debeat annos, Corpore de patrio paruum phœnica renasci. Cum dedit huic ætas uires, onerìq; ferendo est, Ponderibus nidi (per appositionem) ramos leuat arboris altæ, Fertq; pius cunasq; suas, patriumq; sepulchrum: Perq; leues auras Hyperionis urbe potitus, Ante fores sacras Hyperionis æde reponit, Ouid. Metam. 15. ¶ Auem phœnicem esse percredimus, quæ quingentesimo quoq; anno in Aegyptū ueniens hanc ipsam Indiam superuolat. Aiunt autem unicam tantum hanc auem esse, & ex se radios emittere, atq; auri colore fulgere. Magnitudine uerò formaq; aquilæ in nido considere, quem prope Nili fontes ex aromatibus ipsamet sibi construxit. Hæc uerò quæ de ipsa decantant Aegyptij, quo pacto in Aegyptum deferatur, ipsi etiam Indi testificantur, sermoni consentientes, quo dicunt, phœnici in

nido liquescenti propempticos hymnos decantari oportere, Iarchas Indus apud Philostratum in uita Apollonij lib.3. Sed aliter Io. Tzetzes Variorum 5.6. Philostratus (inquit) in uita Apollonij, phœnicem auem per omnem uitam unicā esse scribit, quæ pauone formosior sit, & maior citra collationem, & auri colore splendidior. nidum ex aromatibus compingere in arboribus. Ex hoc mortuo uermem gigni, qui Sole calfactus, rursum in phœnicem excrescat. migrare eum in Aegyptum, mori in Aethiopia, Hæc ille. Volaterranus etiam eundem Philostrati librū citans, phœnicem scribit annos uiuere sexcentos. ¶ E cinere phœnicis in suo nido combusti uermem enasci, & ex eo phœnicem alterum fieri, qui in Aegyptū è regione incognita deuolet, Suidas quoq; tradit authore non nominato. ¶ Phœnici apud Indos (ut perhibent) longissima & secura uita contigit, cum nullis hominum insidijs petatur, non sagittis, non lapidibus, non calamis, non deniq; laqueis. Mors ei initium uitæ. Nam ubi iam per ætatem ad uolatum debiliorem se, aut aciem oculorum obtusam senserit, collectis in excelsa rupe cremijs & festucis, rogum sibi mortalem, uitalem autem nouę proli nidum construit: qui à solaribus radijs, insidente aue, incensus conflagrat. Sic illa consumpta, altera noua phœnix è cinere surgit, & pro more patrio ijsdem in locis uitam degit. Res mira, sine genitore, sine genitrice, solo splendore Phœbæo auem hanc procreari, Oppianus. ¶ Aegyptij instaurationem diuturnam, & quæ post multa fiat sæcula, uolentes indicare, phœnicem auem pingunt. Hic enim dum nascitur, rerum uicissitudo fit & innouatio. Gignitur autem hunc in modum: Iamiam moriturus phœnix, in terrā sese summo impetu proijcit, unde & uulnus accipit. Ex sanie uerò defluente alius gignitur: qui simulac pennæ ei natæ sunt, cum patre Heliopolim, quæ in Aegypto est, proficiscitur: quò cum peruenerit, pater illic, simulac Sol ortus est, moritur: post cuius mortem pullus in propriam redit patriam. At phœnicem hunc defunctum Aegyptij sacerdotes sepulturæ mandant, Orus. Et rursus, Quin & eum innuentes qui longo tempore peregrinatus, tandem in solum natale remeet, phœnicem pingunt. Hæc enim in Aegyptū, cum tempus mortis instat, quingentesimo demum anno regreditur. ubi si naturæ debitum persoluerit, magna solennitate ac ritu funeratur. Quæcunq; enim in cæteris sacris animantibus religiosè obseruant Aegyptij, & ea phœnici tribui debent. fertur siquidem Sole magis apud Aegyptios gaudere, quàm apud cæteras gentes: ideoq; Nilum ipsis ex huius dei calore inundare. Animam quoq; quæ diutissimè in hac uita moram traxerit, aut inundationem commonstrare uolētes, eandem auem pingunt. Animam quidem, quòd omnium quæ toto orbe sunt animantiū, hoc maximè diuturnæ uitæ est. Inundationem uerò, quòd uelut signum Solis sit phœnix: quo nihil in orbe maius, cū omnia subeat, omnia scrutetur & disquirat, Hæc omnia Orus. ¶ Phœnix uiuit sex annis & septē milibus, & moritur in Aegypto, ut scribit Chæremon Aegyptius sacrarum literarum scriba, Io. Tzetzes. ¶ Phœnicem aiunt trecentis quadraginta annis uiuere solitariam. Caput ei tribuitur pauonis. Cum se grauem ætate senserit, cōstruit nidum in alta & abdita super limpidum fontem sita arbore, ex uarijs aromatibus. in hoc radijs feruentibus Solis se obijcit, quos etiam resplendentibus pennis suis multiplicat, donec ignis elicitur: cuius mox ui in cinerem uertitur. Die altero uermem aiunt in cinere nasci, qui alis die tertia assumptis, intra paucos dies in auem pristinæ figurę commutatur, & auolat, Albertus. Conuersus ad Solis radios alarum plausu uoluntarium sibi incendium nutrit, Isidorus. ¶ In terra mea est phœnix auis, cuius anni uitæ sunt trecenti. hæc prope finem uitæ tam altè uersus cœlum euolat, ut accendatur à Sole. tum descendens & nido suo se ingerēs, totus comburitur. è cinere uerò subnatus uermis, in aliam eiusdem generis auem excrescit, Rex Aethiopiæ in epistola ad Pontificē Romanum, quam Cosmographię suæ Munsterus inseruit. ¶ Et Tyrio pinguntur crura ueneno, Vuottonus de phœnice, nescio ex quo poeta.

¶ Ex Lactantij etiam poematio, quod Phœnicē inscripsit, ea quæ præcipuè ad hanc auem pertinent, excerpta subiungemus. Primum igitur locum describit, paradisum ut uidetur, ad Oriētem situm, in quo cœlum sit clementissimū, nec ulla caloris frigorisq; intemperie, nec alijs tempestatum mutationibus noxium, nullis corporum morbis, nullis fortunæ luctibus, nullis deniq; animorū uitijs aut peccatis infamem. Illic planities tractus diffundit apertos, Nec tumulus crescit, nec caua uallis hiat. Sed nostros montes quorum iuga celsa putantur, Per bis sex ulnas eminet ille locus. Hîc Solis nemus est, & consitus arbore multa Lucus, perpetuæ frondis honore uiret. In medio fons est, quem uiuum nomine dicunt, Perspicuus, lenis, dulcibus uber aquis. Hunc lucū incolit auis unica phœnix Soli sacra. Cum primum enim aurora surgit, Ter quater illa pias immergit corpus in undas, Ter quater è uiuo gurgite libat aquam. Tum in altissimam arborem euolans Solis ortum expectat: qui cū apparere incœperit, Incipit illa sacri modulamina fundere cantus, Et mira lucem uoce ciēre nouam. Cum uerò iam totus apparet, Illa ter alarum repetito uerbere plaudit, Non errabilibus nocte dieq; sonis. Atq; eadem celeres etiam discriminat horas: Igniferumq; caput ter uenerata, silet. Quæ postquam uitæ iam mille peregerit annos, locis sanctis relictis, Dirigit in Syriam celeres longæua uolatus, Phœnices nomen cui dedit ipsa uetus. Tum legit aerio sublimem uertice palmam, Quæ gratum phœnix ex aue nomen habet: super qua in summa aeris tranquillitate nidum ex omni genere aromatum construit. in eo ęstuans corpus & aereo de lumine concipiens ignem Flagrat, & ambustum soluitur in cinerem. E cinere nascitur uermis colore lacteo. Creuit in immensum subitò cum tempore certo, Seq; oui teretis colligit in speciem. Inde

reforma-

reformatur, qualis fuit ante figura: Et phoenix ruptis pullulat exuuijs. Nullo nostri orbis cibo uescitur. Ambrosios libat coelesti nectare rores, Donec maturam proferat effigiem. Ast ubi prima eua coepit florere iuuenta, Euolat ad primas iam reditura domos. Ante tamen, proprio quicquid de corpore restat, Ossaq́ue, uel cineres, exuuiasq́ue suas, Unguine balsameo, myrrhaq́ue, & thure soluto Condit, & in formam conglobat ore pio. Quam pedibus gestans contendit Solis ad ortus, Inq́ue ara residens ponit in aede sacra. Et mox de forma eius: Principio color est, qualis sub sydere coeli, Mitia quē croceo punica grana legunt. Qualis inest folijs quae fert agreste papauer, Cum pendens uestit Sole rubente polus. Hoc humeri pectusq́ue decens uelamine fulgent: Hoc caput, hoc ceruix summaq́ue terga nitēt, Caudaq́ue porrigitur fuluo distincta metallo, In cuius maculis purpura mista rubet. Clarum inter pennas insigne est desuper, iris Pingere ceu nubem desuper alta solet. Albicat insignis misto uiridante smaragdo, Et puro cornu gemmea cuspis hiat. Ingentes oculos credas, geminosq́ue hyacinthos: Quorū de medio lucida flamma micat. Aequatur toto capiti radiata corona, Phoebei referens uerticis alta decus. Crura tegunt squamae flauo distincta metallo: Ast ungues roseus pingit honore color. Effigies inter pauonis mista figuram Cernitur, & mistam phasidis inter auem. Magniciem, terris Arabum quae gignitur ales, Vix aequare potest, seu fera, seu sit auis. Non tamen tarda est, ut aues magni corporis: sed leuis & uelox. Ad huius spectaculum Aegyptus conuenit. Protinus insculpunt sacrato in marmore formam, Et signant titulo remq́ue diemq́ue nouo. Contrahit in coetum sese genus omne uolantum, Nec praedae memor est ulla, nec ulla metus. Alituum stipata choro uolat illa per altum: Turbaq́ue prosequitur munere laeta pio. Foemina uel mas haec, uel neutrum sit mage, felix, Felix, quae Veneris foedera nulla colit. Ipsa sibi proles, suus est pater, & suus hęres, Nutrix ipsa sui, semper alumna sibi. Hucusque Lactantius. ¶ Extat & Claudiani de phoenice carmen in Epigrammatis. Phoenix decantatissima illa uolucris sub aequinoctiali ad orientem & meridiem reperitur, Nicephorus Callistus.

H.

a. φοῖνιξ in recto iota uocalem breuem habet, positione quidē longam, in obliquis uerò natura, Eusthathius. De palma arbore (quam Graeci phoenicem uocant) mirum accepimus, cum phoenice aue, quae putatur ex huius arboris argumento nomen accepisse, iterum mori ac renasci ex seipsa, Plinius: & partim Lactantius, ut suprà recitaui. Phoenix auis dicta est eò quòd colorem phoeniceum habeat: uel quòd sit in toto orbe singularis & unica. nam Arabes singularem & unicam phoenicem uocant, Isidorus. Claudianus in Epigrammatis Titanium alitem pro phoenice dixit: & rursus alitem longaeuam lib. 2. de raptu Proserpinae. Quòd semper casiaq́ue cinnamoq́ue, Et nido niger alitis superbae Fragras, Martialis lib. 6.

¶ Epitheta eius apud Textorem sunt, Reparabilis, Viuax, Nobilis, Pharius, Longaeuus, Vnicus, Auis Solis, Gangeticus, Rarus, Assyrius, Soligena.

¶ φοῖνιξ arborem quoq́ue palmam significat, (uide supra in a.) & fructū eius. item colore ruffum, unde φοῖνιξ ἵππος in Iliade: & tincturae genus, & populum, & organum quoddam Musicum apud Athenaeum, Eusthathius. Phoenix collyrium Apollonij, describitur apud Galenū de compos. sec. locos 4.7. ¶ Est & phoenix herba apud Dioscoridem, à colore opinor dicta. ¶ Hygrophoenix, ὑγρὸς φοῖνιξ, piscis quidam maris rubri est Aeliano, ac si humidū phoenicem dicas, ad aerei & uolucris nimirum differentiam. Conijcio autem phoenicis nomen ei communicatum, quòd coloribus similiter ferè ut auis distinguatur uarijs & elegantibus.

¶ Phoenix apud Homerum nomen proprium est paedagogi Achillis: & eiusdem nominis statuarius Plinio: & fluuius quidam Herodoto. Et nomen unius ex equis Cleosthenis Epidamnij Pausaniae.

¶ c. Cinamomum & casias fabulosa narrauit antiquitas, princépsue Herodotus, auium nidis & praecipuè phoenicis, in quo situ Liber pater educatus esset, ex inuijs rupibus arboribusq́ue decuti, carnis quam ipsae inferrent pondere, aut plumbatis sagittis, Plin. Cinamomum quidem Hebraicę uel Arabicae originis uocabulum mihi uideri, à uoce קן, ken, quae nidū significat, quòd ē nidis auis uel phoenicis uel cinamomi decuti à quibusdam traditum sit, exposui supra in Cinamomi auis historia. Quae sibi praesternat uiuax altaria phoenix, Statius 3. Sylu. in propemptico Metij Celeris. Martialis libro quinto Erotio puellae comparatum facit inamabilem sciurum, & frequentem phoenicem. Et uiuax phoenix unica semper auis, Ouidius 2. Amor. Eleg. 6. De aetate phoenicis, cornicis, cerui & corui, uersus Hesiodi Graecos, & innominati ueteris Latini recitaui in Cornice c. Phoenix semel anno quingentesimo nascitur, Seneca alicubi. ¶ Inter prima proditae sunt etiam (à magis) ex cinere phoenicis nidoq́ue medicinae: ceu uerò id certū esset, atq́ue non fabulosum. Irridere est uitae remedia post millesimum annum reditura monstrare, Plinius.

¶ h. Heliogabalus fertur promisisse phoenicem conuiuijs: uel pro ea libras auri mille, ut in praetorio eas dimitteret, Lampridius. Fertur iam aliquando in Heliopoli Aegypti ciuitate accidisse, ut phoenix super lignis ad sacrificia compositis aromata congerens se incenderet: unde in conspectu sacerdotis primum uermis natus sit, deinde auis ex illo facta auolârit. Plato quidem author est non decere nos calumniari ea quae libris sacrorum delubrorum conscripta referuntur, Albertus. Doceat nos phoenix exemplo suo resurrectionem credere, quae sine exemplo & sine rationis prae-

ceptione sibi insignia resurrectionis instaurat, Ambrosius.

¶ Phœnice uiuacior. Ἦν μὴ φοίνικος ἔτη βιῶν, Lucianus in Sectis, id est, Ni phœnicis annos uixerit, ut citat Erasmus inter prouerbia. Phœnicis etiam raritas (inquit) prouerbio fecit locum, Phœnice rarior, quale est illud, Coruo quoque rarior albo. Negãt enim phœnicem esse nisi unicam, si qua fides scriptoribus. Idem alibi, Phœnice rarior, φοίνικος σπανιώτερος, prouerbio (inquit) dicitur, de rebus aut etiam hominibus inuentu perquam raris.

DE PHOICE.

PHOIX, φῶϊξ, (uel potius φῶϊξ penultima circunflexa,) inimica harpæ est: quoniam uictus similis est, peculiare ei præ cæteris, ut oculos auium deuorare potissimum appetat, Vuottonus ex Aristotele, sed Aristot. de hist. animalium 9. 18. de phoice scribit, μάλιστα τῶν ὀφθαλμοβόρον τῶν ὀρνίθων: hoc est, præ cæteris auibus oculos eam appetere uel deuorare. quid si ὀφθαλμοβόλον legas? Videtur sanè ardearum generis, cum statim post ardeas illic ab Aristotele nominetur: & piscibus uictitare, nam & harpe cibum à mari petit. Harpa auis montana impetens oculos effodit, Plinius. sed deceptus uidetur, cum Aristoteles (ex quo trãsfert) de phoice, cui inimica est harpe, hoc scribat. Sunt qui phoicem uocent phoicum, rusticè quoque aliqui dicunt fraudium, Niphus. πῶϋξ auis est quædam Aristoteli in historia animalium, Hesych. & Varin. sed in codicibus nostris phoix tãtum est, poyx nullus.

DE PICA IN GENERE, PRAECIPVE VERO de illa quæ uaria & caudata, à caudæ longitudine cognominatur, cuius iconem sequens pagina continet.

A.

PICA auis ueteribus Græcis κίσσα dicta, hodie quoque nomen retinet in Græcia. Hebraicum nomen raham, רחם, uel rahamah, רחמה, auem esse docent dictam ab eo quòd pia & benigna sit in pullos suos. Leuitici cap. 11. translatio uulgaris porphyrionem habet, Munsterus picam uertit, sic enim Iudæi nostrates interpretantur. Deuteronomij 14. Septuaginta upupam. Vide suprà in Ossifraga inter Aquilas, & in Gypæeto. Ego planè nec picã nec porphyrionem hoc uocabulo significari asseruerim, sed aquilæ genus aliquod aut uulturis. Eiusdem linguæ dictionem agur, עגור, uariè exponunt, hirundinem, picam, gruem, ciconiã, passerem, Esaiæ 38. uide in Grue. Item aiah uocem, alij picam, alij uulturem aut miluum, ut leges in Miluo. Munsterus in Lexico trilingui pro pica ponit nescio cuius dialecti uocabulum serakrak, שרקרק. Auicennæ interpres barbarus pro κίττα habet cacha, obscuri quidam kiches: & Albertus aschytahez, qui uidetur numerus pluralis à singulari aschyta, corrupto nimirum à Græco uocabulo, ut prima litera abundet, uel articuli loco sit. ¶ Italicè gazzuola uel gazzara dicitur, item gazza, regazza, putta, & picha apud Alunnum: qui & ghiandaica Italicum auis nomen, alibi Latinè auem glandarem, alibi picam interpretatur. Sed pica glandaria alterum picæ genus est, quod glande uescatur dictum: ad cuius differentiam ea de qua hîc scribimus, uaria uel caudata à caudæ longitudine cognominatur, quanquam glandaria etiam uaria est, præcipuè in alis, quam ob causam aliqui confundere uidentur. Apud Crescentiensem alicubi gaza auis nominatur, alibi aregaza uel aregata, nisi corrupti sunt codices nostri ut suspicor: alibi gaza auis cauda longa. Kiranidæ interpres Cremonẽsis cittan uertit gaiam uel gazam uel glandariam. sed gaia & glandaria, alterius tantum picæ nomina sunt, de qua postea priuatim agemus. gaza uerò cõmune nomen ad utranque. ¶ Hispanicè pigáza. ¶ Gallicè, pie, iaquette, dame, & agasse: quod postremum Sabaudiæ usitatius est. ¶ Germanicè à nostris Aegerst, ab alijs Aglaster/ Agelaster/ Algaster, (quod ad Sabaudicum agasse accedit: id uerò ab Italico gazza deriuatũ uidetur. Gelenius Agerluster scribit Germanicè quasi agrilustram, cui non assentior.) ab alijs Elster/ Atzel. Flandricè Aexter. ¶ Anglicè a pie, a py, or a piot. ¶ Illyricè strakauel, krzistela.

¶ Nuper & adhuc tamen rara ab Apennino ad urbem uersus cerni cœpere picarũ genera quæ longa insignes cauda uariæ appellantur, Plinius. Idem facilius ait sermonẽ humanum addiscere picas quæ glande uescuntur, & quinos habent digitos in pedibus: eas nunc Itali glandarias uocant. Picam quæ prægnantium fastidio & appetitioni absurdæ nomẽ fecit, credimus eam esse quæ à Plinio longa insignis cauda describitur, & uaria, id est non sibi concolor, sed quæ alias plumas & pennas candido, alias nigro colore ostendat. Nulla enim in picarum genere longiore cauda est. Quæ enim uersicolores sunt, glandariæ ab eodem Plinio & ab alijs manifestè dicuntur, scribentesque Græcorum medici in prægnantibus cissan uocari διὰ τὸ ποικίλον τοῦ ζώου, id est ob uarietatẽ auis, facilè persuaserunt eam esse quam Plinius, ut diximus, uariam appellat: gens nostra priuatim gazã nunc uocat: Marcellus Vergilius, aliam picam uariam, aliam uersicolorem & glandariam faciens, quo cum etiam Perottus Sipontinus sentit. Pica (inquit) auis est alis uario colore, & præsertim cœruleo depictis, uerba proferens ad similitudinem humanæ linguæ. Est & alia pica sub uentre alba, superius nigra,

nigra, quæ uaria appellatur, rara olim (circa urbem,) nunc frequentiſsima per omnẽ Italiam. Plinius duo picarum genera facere uidetur: poſterius hoc genus Plinij, picarum genus eſſe uidetur, quod paſsim in Germania & Anglia longa cauda prędítum, oua & pullos gallinarum populatur. Aliud genus picæ, tam longa cauda ornatum, quàm hoc eſt, non noui. noſtra quoque pica uulgaris caluеſcere quotannis ſolet. Alterum autem picæ genus diu ſanè dubitaui quódnã eſſet, & adhuc non ſatis teneo. Cùm eſſem in Italia ad ripam Padi, ambulantibus mihi, & itineris mei comitibus, auis quædam picæ ſimilis, lingua Britannica iaia, & Germanica mercolphus appellata, conſpiciendam ſeſe commodùm obtulit, cuius nomen Italicum quum à monacho quodã, qui tum fortè aderat, percontarer, picã granatam (fortè, glandariam) dici reſpondit. Quare cùm apud Italicum etiam uulgus non ſolùm priſtinæ linguæ Romanæ, ſed & rerum ſcientiæ, non obſcura ueſtigia adhuc ſupereſſe deprehenderem, ſuborta eſt mihi hinc ſuſpicio, auem hanc è generibus picarum eſſe: & quòd ſcirem eandem, altera uulgari pica, multò expreſsius humanas uoces imitari, ita ſuſpicionem meam auxit, ut parùm abſit, quin credam hanc eſſe alterius generis picã, nam & glandibus ueſcitur magis omnibus alijs auibus, Turnerus, eiuſdẽ opinionis Perottum quoq; authorem citans. ¶ Eberus & Peucerus picę genera duo faciunt, unum urbanum, garrulum, cæcos pariens, uocẽ ſubinde mutans, caluеſcens quotannis: alterum ſylueſtre, toto corpore uarium, pennis candidis, cinereis, cœruleiſq; mixtis, alis uerò nigris, quas Plinij uarias eſſe putant: & Germanicè interpretãtur Heidenelſter / Krigelſter. (Quærendũ an hæc ſit cornix illa cœrulea, cuius figuram in Paralipomenis dabimus.) Picam uerò glandariam noſtram, quam cum recentioribus garrulum appellant, Græcorum ſpermologum eſſe putant, quod minimè probo. ¶ Achani eſt auis omnibus nota, & uocatur pica achani, Syluaticus. Sunt qui picam Latinos à Græco ποικιλὶς deriuaſſe coniectent: cum & nomen conueniat, & res ipſa, uidelicet τὸ ποικίλον, hoc eſt coloris uarietas. Heſychio & Varino ſimpliciter ποικιλὶς auis quędam eſt. Ariſtoteles ſemel tantum pœcilidum auiũ meminit (uarias Gaza reddit) ab alaudis eas diſsidere ſcribens. Theocriti Scholiaſtes in Idyllion 7. acanthidem auiculam eſſe docet canoram & uario colore, ideoq; ποικιλίδα etiã dictam. Gelenius noſter picam uariam Græcis ποικιλίδα dictam arbitrabatur, eandemq; ἀγάσραγ apud Græcos recentiores (uocabulo nuſquam mihi reperto) cui Germanicum nomen Aglaſter accederet.

B.

Picis forma non uulgaris eſt, quamuis non ſpectanda, Plinius. Ariſtoteles turdum maximum uiſciuorum, picæ æqualẽ facit. Pica auis (ut quidam ſcribunt) magnitudine eſt columbæ, alis uario colore, & prę ſertim cœruleo depictis. Auis eſt uaria ex albo & nigro colore, ſed in cauda niger color ſplendeſcit in uiridem cum ſapphirino permixtum, Albertus. Latior eſt iſs lingua: omnibuſq; in ſuo cuiq; genere quæ ſermonem imitantur humanum, Plinius & Suidas in Pſittaco. Auium

quæcunq; similem habẽt linguam & maxillarum positionem (διάθεσιν,) humanum aptæ sunt imitari sermonem, ut picæ, psittaci, & similia, Suidas & Varinus. Nuper, & adhuc tamen rara, ab Apennino ad urbem uersus cerni cœpere picarum genera, quæ longa insignes cauda uariæ appellantur, Plinius. Quædam aues os stomachi non habent amplum, & ingluuiem tamen nõ habent, ut pica & graculus, Albertus 2.2.2. Pica garrula breuitatem alarum cauda longiore recompensat, Obscurus. ¶ Picas albas in Septentrionalibus terris reperiri quidam tradit. Picarum genus quod glande uescitur, & in eo magis illæ quibus digiti quini in pedibus, sermonem exprimunt humanum Plinio. Solinus & Apuleius eum secutus, psittacis quinos digitos tribuũt, cum Plinius, quẽ imitantur, omnino hoc de pica non de psittaco scribat. Fertur & porphyrio pentadactylus, nec alia auis, quod sciam.

C.

Picam uariam, de qua scribimus, Eberus & Peucerus urbanam faciunt.

¶ Vox. Pica uoces plurimas commutat. singulis enim ferè diebus diuersam emittit uocem, Aristot. imò, ut nos obseruauimus, eadem die ac eadem hora uocem uariat. Albertus addit picam huiusmodi uocum mutationẽ facere potissimùm tempore coitus. nos uerò obseruauimus hanc mutationem uocum eàm facere omni tempore. immò aliquando per hyemem ita fingit uocem uenatoris, ut canes moueat ad se, Niphus. Picę in uocis imitatione singularem naturam, & quàm diuersa animalia repræsentet, quis facile dixerit? Ego aliquando garrientem picam audiens hœdi uocem arbitrabar, qui à matre separatus iuxta arborem eam requireret, cui clamans pica insidebat. Et iterum ædito mugitu, uitulum referebat. deinde ouis instar balabat. postremò fistulam siue sibilum pastoris imitabatur, quo ille post pascua oues ad potum ducit. Vix uerò tandẽ pica per ramos saliente cõspecta miratus sum tanta cum in cæteris rebus, tum in auibus, diuinę largitatis dona splendere, Oppianus. Κίττας κιττάβιζειν legimus apud Pollucem. Scimus picas loquaces esse, Aelian. Pica loquax uarias modulatur gutture uoces, Scurrili strepitu quicquid & audit, ait, Author Philomelæ. Pica cum alias uoces, tum maximè humanam imitatur, Aelianus. Statius etiam picas inter aues humani sermonis imitatrices nominat. Picæ minor quàm psittaco nobilitas, quia non ex longinquo uenit, sed expressior loquacitas certo generi picarum est. Adamant uerba quæ loquuntur. Nec discunt tantum, sed diligunt: meditantesq; intra semet, cura atq; cogitatione intentionem non occultant. Constat emori uictas difficultate uerbi, ac nisi subinde eadem audiant, memoria falli: quærentes mirum in modum hilarari, si interim audierint id uerbum. Nec uulgaris ijs forma, quamuis nõ spectanda. satis illis decoris in specie sermonis humani est. Verũ addiscere alias negãt posse, quàm quæ ex genere earum sunt, quæ glande uescuntur. & inter eas facilius quibus quini sunt digiti in pedibus, ac ne eas quidẽ ipsas nisi primis duobus uitæ annis, Plinius. Pica loquax certa dominum te uoce saluto. Si me non uideas, esse negabis auem, Martialis. Augustus Cæsar picam, à qua salutatus erat, emi iussit, Macrobius Sat. 2.4. Πάντα δὲ τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα καὶ διηρθρωμένα ἐστὶ τὴν φωνὴν, καὶ μιμεῖται τὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχους, ὥσπερ ψιττακὸς καὶ κίττα, Athenæus. quid si legas: Πάντα δὲ τὰ πλατύγλωττα τῶν ζώων, εὔγλωττα, &c. nam & Plinius sic habet: Latior picis est lingua: omnibusq;, in suo cuiq; genere, quæ sermonem imitantur humanum: quanquã id penè in omnibus contingit. Τῶν πτηνῶν ὅσα παραπλησίαν ἔχει τὴν γλῶτταν, καὶ τὴν τῶν γενύων διάθεσιν, τὴν τῶν ἀνθρώπων δύναται μιμεῖσθαι διάλεκτον, οἷον κίτται, καὶ ψιττακοί, καὶ τὰ ὅμοια, Suidas. Tonsor quidam (inquit Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. ex multis Græcis Romanisq; hominibus, ijsq; qui interfuere memorabilem hanc historiam se accepisse præfatus) officinam Romæ habens ex aduerso templi quod forum Græcum uocant, picam prodigiosè streperam & loquacem, humana uerba, ferarum sonos reddere, instrumentorum omnium garritus & strepitus effingere, idq; nullo cogente, sed sponte sua assuefacientem sese, ac nihil indictum inimitatumq; relinquere gestientem, habebat. Accidit autem ut hâc diues quispiam ingenti tibicinum strepitu efferretur. hi quia nobilitati fama erant, & canere iussi fuerant, moram istic fortè, ut fit, diutius hominum studijs se dando canendoq; traxerunt. pica postridie muta elinguisq; fuit, adeò, ut nec quam inter quotidianas necessitates uocem solita fuerat, mitteret. Præbuit his qui norant antea, silentium subitum admirationem ingentem, tum illis ipsis qui adire hæc loca consueuerant, muta ac perturbata omnia cernentibus, tristitiam incussit. Venenum alij per eiusdem opificis homines datum, plerìq; tubarum uoce auditũ obstupefactum, unaq; uocem extinctam suspicabantur. Sed neutrum fuit, apparabat. quippe omni ingenij studio intrò reuocato, uocem sic quemadmodum organum aptabat instruebatq;. Subitò enim redijt illuxitq; spectatoribus suis, non consueta illa ueteraq; imitamenta, sed tubarum cantum ijsdem prorsus periodis sonans, transitus omnes insuper, omnes numeros eodem planè pacto seruans.

¶ Cibus. Pica & aliæ quædam aues glandes reponentes obruunt terra, Theophrast. de causis plant. 2.23. Glandes cum deficiunt colligit, & in repositorio abditas reseruat, Aristot. De glandibus maturis cibum sibi sufficientem colligit, Author de nat. rerum. E fuum alueis interdum uescitur. Sermonem humanum addiscere picas alias negant posse, quàm quæ ex genere earum sunt, quæ glande uescantur, Plinius: tanquam non omnes picæ hoc fructu uescantur. priuatim quidem glandarias hodie Itali appellant genus alterũ, de quo dicemus proximè. Pica fructibus (acrodryis) gaudet, sed mox fastidit quos gustârit, & alios quærit in diuersas subinde arbores transuolãs, Varin.

Auis

Auis eſt guloſa (ὄρνιον λιχνότατον) & ad libidinem maximè procliuis, Idem. Vorax eſt, & uaria curioſe deguſtat, Idem. Audio picas etiam teneris gallinarum pullis inſidiari. Viſcum ſatum nullo modo naſcitur, nec niſi per aluum auium redditum, maximè palumbis & turdi, Plinius 16. 44. Theophraſtus non turdos ſed picas, id eſt cittas ponit, atq; ita Theodorus interpretatur. forteq; deprauatum id in Theophraſto fuerit, ut pro cichla, quod turdum ſignificat, cittā librarius aſcripſerit, Hermolaus.

¶ Nidum in arboribus facit ex pilis & lana, Ariſtot. Nidum cum duobus foraminibus conſtruit, per quorum unum intrat, per alterum caudam emittit, Obſcurus. Nidum extrinſecus ſpinoſum facit & tegit. & duo foramina in oppoſitis lateribus in nido ad intrandum & exeundum conſtruit, & frequenter duos habet nidos, ut aſpicientes decipiat, & dubitari faciat in utro ſint oua, Albertus. Nidum inter loca ſpinoſa conſtituit, eumq; terra interius, & ſpinis exterius in circuitu ſubtus ac deſuper diligentiſsimè ſæpit ac munit. arctiſsimum enim tantum foramē per quod ingrediatur in latere relinquit: & hoc eo loco, quo nidus inacceſsibilior eſt: quem cum ab homine uiſum ſenſerit, oua transfert aliò, commoditate digitorum iuuante, Author de nat. rerum. ¶ Pica parit nouenos, Plinius. circiter nouem numero, Ariſtot. Auium nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, uidelicet quæ cum paruæ corpore ſint, multos progenerant, ut cornix, pica, paſſer, Idem. ¶ Pica pennas paulatim exuit, non uno tempore ſimul ut accipiter, Albertus. ¶ Picis uarijs, longa inſignibus cauda, proprium calueſcere omnibus annis cum ſeritur rapa, Plinius. Rapa quidem duas habet ſationes. ſeritur enim & uère ante calēdas Martias, & Auguſto, ex Plinio, Columella & Palladio. Plinius de ſecunda ſatione, quæ mēſe fit Auguſto, intelligere uidetur, Vuotton. Noſtra quoque pica uulgaris calueſcere quotannis ſolet, Turnerus. Picas epilepſiā quoq; ſentire ferunt, Aloiſius Mundella.

D.

Picæ pulli educati & ad uolatum roborati, paſcunt parentes ſuos in ſenectute, faciuntq; eos manere in nidis abſq; ullo labore, Author de nat. rerum. ¶ Pica eſt auis callidiſsima, Author de nat. rerum. deriſiua, Albertus. Picæ cum diligentius uiſum ab homine nidum ſenſère, oua transferunt aliò, Plinius: commoditate digitorum iuuante, Author de nat. rerum. Ferunt picam oua ſub digitis pedum aliquando de nido ad nidum ducere, Albertus. De calliditate eius circa nidum, leges ſuprà in C. Inſtiterant ramis imitantes omnia picæ, Ouidius 5. Metam. Pica auis eſt ſagax, imitans uocem hominis, Kiranides. Picaſq; docuit noſtra uerba conari, Perſius. ¶ Apud nos pica aliquando comedit paſſerem iuuenem, Albertus. Apud nos pugnant cum aquila cornix, pica, monedula, & huiuſmodi aues. quoniam aquila deuorat eas, Albertus. uide ſuprà in Aquila D. Picas aluco & ulula uenantur, Ariſtot. ¶ Vidi aliquando picam aduolantē ad auem baſsie in quodam loco ligatam: & cum illa fruſtula carnis comedere uellet, pica ſua cauda ea remouit: unde picam auem eſſe aliarum auium deriſiuam cognoui, Auicenna in nonum Ariſtot. hiſt. anim.

E.

Pica quomodo capiatur una ab altera, ſcriptū eſt nobis in Cornice. Reti quomodo capiantur, Creſcentienſis docet 10. 20. & quomodo oliuæ fructu illectæ laqueo intricentur, in Graculo ex Oppiano. Accipitres capiunt regazas, (id eſt picas) & glanderas ſiue gazas, Creſcentienſis. Picarios accipitres Budæus nominat, qui picas captant. Speruerij generoſi etiam picas captant. ¶ Picæ gallinarum pullis inſidiantur. ¶ In hoc laudantur, quòd horto uel loco in quo nidificant, proſpiciunt. multo enim clamore fures produnt, & ſæpe illos à propoſito auertunt, Obſcurus. ¶ Pica auis, quæ & pluuiæ auis ueteribus dicta eſt, amplius ſolito ſtridēs, certò imbrē indicat, Gratarolus.

F.

Picæ in cibum non ueniunt, ſed pulli earum interdum nidis exempti, à pauperibus eduntur. Eſus pullorum picæ aſsiduus, uiſum auget, Plinius. ſed niſi excoriati prius fuerint, non facilè concoquuntur, Author de nat. rerum & Albertus. Picæ caro eſt calida, ualde abominabilis: & eſt in ea ſubtilitas, Raſis. Accipitribus picæ omnis caro utiliſsima eſt, Demetrius Conſtantinop.

G.

Picam uiuam diſſectam aliqui imponunt articulis laborantibus. Auis pica (picus, apud Kiranidem) aſſa elixáue comeſta, citò ſanitatem reſtituit ægrotis, & incantatione ligatos ſoluit & ſanat, & proſperitatem tribuit, Gilbertus apud Arnoldum. Liquor ſtillatitius è pullis picarum chymico uaſe collectus, uiſum infirmum & hebetem roborat & acuit, Io. Gœurotus. Ryffius (ex Brunſuicenſi nimirum) liquorem ita exceptum è picis minutatim inciſis, oculis rubentibus & obſcuris prodeſſe ſcribit: & oculorum leucomata uel pterygia tollere: ignem ſacrum (quem S. Antonij uocant) reſtinguere, linteolis ex eo madētibus ſæpe impoſitis. Eſus pullorum picæ aſsiduus, uiſum auget, Plinius. recentiores quidam excoriari iubent, ut facilius concoquantur. Pica combuſta in olla ſigillata quocunq; modo data contra noctilupam, & cardiacam, & melancholiam de cauſa frigida, & cancrum in uirga uirili curat locum cum licio, Author Additionū ad Breuiarium Arnoldi. Pica cocta & eſitata reparat ſpiritus uiſiuos. Item pica deplumetur & exenterata decoquatur in uino albo uſq; ad uini conſumptionem, & ſeparationem carnis ab oſsibus. & tunc ſimul cum iure teratur, ac Soli per triduum exponatur. & cum opus eſt cum carpia uel linteo ſubtili oculis imponatur, ocu-

lorum enim aſperitatem,obſcuritatẽ,ruborem & dolorem tollit, & ſpiritus temperat,Idem. Picam unam uel plures integram pones in olla noua uitreata,luto diligenter obducta clauſaq́: & in furno torrebis,ut facile in puluerem uertatur, nec aduratur tamen. hic puluis oculis immittatur, aut fiat ex eo collyrium,aut ſumatur per ſe.hæc enim peculiaris picæ uis eſt,ut quocunq́ modo ſumpta uel adhibita uiſui conferat,Gordonius in capite de imbecillitate uiſus. Io.Gœurotus oculis caliginoſis hunc pollinem cum aqua fœniculi inſtillari iubet. ¶ Picæ fel utile eſt immiſſum oculis ambulantium per niuem,Raſis. ¶ Oua eius ſicca trita oculis immiſſa cõtra albuginem medent̃,Idem.

H.

a. Picumnus eſt auis Marti dicata, quam picum uel picam uocant, Nonius. ſed authores qui extant omnes,quod ſciam, picum duntaxat Marti ſacrum faciunt, & à pica diuerſum. Pica dicitur quaſi poetica,eò quòd uerba in diſcrimine uocis ut homo exprimat, Iſidorus. Sunt qui uocabulũ Græcæ originis rentur,παρὰ τὸ ποικίλον,id eſt à colorum uarietate. ¶ Κίσσα commune eſt,κίττα Atticum. Κίσσα ἐτυμολογεῖται παρὰ τὸ κίειν,καὶ μετὰ σφοδρότητος σεύεσθαι πρὸς συνουσίαν, Varin. Apud Lacones κεῖσσα,dicitur,Heſychius & Varinus. Iiſdem βάσκιλλος picam ſignificat:item κραγγών. Σίττην aliqui noctuam,alij picam uel accipitrem interpretantur,Iidem.

¶ Epitheta. Pica loquax,Martialis & Author Philomelæ. Improba,Martialis. Et apud Textorem,Garrula,ſalutatrix,diſerta.

¶ Olim multis hominibus nomina imponebantur auium, ut Chærephonti Veſpertilio, Syracuſano Pica,Ariſtoph.in Auibus.Scholiaſtes Syracuſanum iſtum in foro uerſari ſolitum ſcribit, & ab Eupolide eum tanquam loquacem traduci. Argò nauim Lycophron uocat λάληθρον κίσσαν. eſt enim pica auis loquax, & carinam Argûs loquutam aliquãdo ferunt. ¶ Κιττᾶν,πρόγονοι, Heſych.& Varinus. ¶ Noſtri picæ oculum uocant (ein Ägerſtenaug) uerrucæ genus, quod Latini clauum appellant,ni fallor. cuius generis gemurſa etiam Feſto dicta uideri poteſt. tuberculum eſt (inquit) ſub minimo digito pedis, dictum quod gemere faciat eum qui gerit. ¶ Picarios accipitres à capiendis picis Budæus dixit. ¶ Cittoſin dicunt Græci,quum ab racemis dilapſi acini pereunt,Cælius. ¶ Gallis uerbum gazouiller eſt cornicari,ineptè garrire: nimirum à pica aue,quam Itali gazam uocant.

¶ Citta,id eſt pica morbus prægnantium. Malacia prægnãtium(inquit Cælius)Plinio(lib.33.) eſt mollities quædam & defectio,quum languẽtes modo hoc,modo illud appetunt, adeò ut terram quoq́ uorare appetant nõnullæ,carbones etiam extinctos,aut cimoliam, inquit Paulus Medicinæ primo:quæ res nuncupatur κίττην(κίττα)id eſt pica.Nam & gethyllidas(gethyum uel porrum capitatum interpretantur)Latonæ ſacras ſcribit Athenæus, quoniam prægnans id cibi expetiſſet genus. Prouenit incommodum id ab conceptu menſe potiſſimum tertio, nequeunte fœtu interim delata in uuluam omnia ratione alimenti abſumere,inſita imbecillitate,proindeq́ in ſtomacho multorum facta redundantia.ex qua etiam abſurdorũ ſeſe promit appetentia.Indidem quoq́ nomẽ nacta affectio eſt, διὰ τὸ ποικίλον τοῦ ζώου τῆς κίττης:id eſt ex auis uarietate. Vel, ut ſcribit Paulus Aegineta, quòd malo id genus (pica auis) corripiatur frequentius, Hæc Cælius. Et rurſus alibi,Galenus(inquit)in libro De dignoſcendis locis affectis, affectionem illam ſcribit qua malos affectant cibos mulieres, κίτταν aut κίττησιν,id eſt picam & picationem uocari. contingere uerò hæc ſecundo aut tertio à conceptu menſe,quòd appetentiæ organum(id uerò os uentriculi eſt)ſit oblęſum,infanti non ſuppetente ui ad alimenti conſumptionem. Κίττα,id eſt pica,in prægnantibus dicitur. quoniã auis illius uariæ modo ſolent uaria appetere.nam & cruſtas (ut cætera taceam) ex fluminibus in eſcam petunt nonnullæ,Grapaldus. Κιττᾶν,id eſt picare,quidam denominant à pica aue, ut Gaza ſuppleuit: quod prouerbium demonſtrat,quod de eo qui uaria cupit, dicitur, uidelicet (ueluti) pica prægnans, Niphus. Citta in prægnantibus circa ſecundum aut tertium menſem fit, à prauis humoribus uteri ad ſtomachum euectis,unde abſurda quædam appetunt,teſtas,lapides,carbones,labruſcas, Varinus. Sunt qui definiãt languorem & mollitiem diſſoluti & cuncta faſtidiẽtis ſtomachi in grauidis:quòd picæ aues quoque uaria appetere ſoleant cum ſunt prægnantes. Οἱ κιττῶντες τῆς εἰρήνης, Ariſtoph. in Pace.id eſt,auidè deſyderãtes pacem.eſt enim pica(inquit Scholiaſtes, & ex eo Suidas) auis uorax, omniuora, & curioſè uaria deguſtans.unde & de mulieribus prægnantibus, ciborum abſurdorum appetentia laborantibus, & de alijs hominibus auidè aliquid deſiderantibus,κιττᾶν uerbum uſurpamus. Οὕτω κιττῶ διὰ τῶν σανίδων μετὰ χοιρίνης περιελθεῖν, Ariſtoph.in Veſpis.ubi Scholiaſtes, Κιττῶ,ἐπιθυμῶ,γλίχομαι.ἀπὸ τῶν ἀρτίων τικτουσῶν (fortè ἀρτίως κυουσῶν) γυναικῶν,καὶ ἐπιθυμουσῶν τινῶν.nam pica auis fructus arborum (acródrya)appetens, mox faſtidit quos guſtauerit, & diuerſos ſubinde appetens, in alias atq́ alias arbores tranſuolat. Polemon apud Athenæum ſcribit, Latonam in utero gerentem appetijſſe gethyllidem, κιττῆσαι γηθυλλίδος. Hanc in mulieribus grauidis affectionẽ Arabicè uocari inuenio alguaham,uel(ut alij ſcribunt) alguama, uel algaham. Acidam citri partem Dioſcorides à mulieribus edi dicit πρὸς τὴν κίσσαν,id eſt aduerſus faſtidia quæ ipſis prægnãtibus ſuperueniunt:quorum Ariſtoteles quoq́ meminit,libro de animalium hiſt.ſeptimo,Manardus. Potus è uitium folijs expreſſus ſuccus iuuat κισσώσας,Dioſcorid.id eſt abſurda in cibo appetentes mulieres. Vbi Marcellus Vergilius,Κίσσα(inquit) & κισσᾶν uerbum, uehemẽtiores & impetus magis quàm appetitus propoſitarum rerum in gerentibus uterum ſignificant, quæ quotidianos cibos faſtidientes, abſurda & inſueta

insueta homini comedisse tunc cupiunt: carbones, terram, cæmenta, & asperrimi acerbiq; saporis cibos. Deinde Hermolaum reprehendit, qui hoc in loco, à conceptu mulierum defectiones reddiderit: & Ruellium etiam, qui malaciam stomachi. sed Ruellius Plinium imitatus rectè excusatur. Et mox, Credimus picam quæ huic malo nomen fecerit, non glandariam esse, sed illam quæ à Plinio longa insignis cauda & uaria describitur. Plura de hoc affectu leges apud Aetium 16. 10. ubi admonet quosdam ab hederæ similitudine, quam Græci cittòn uocant, cittan hoc morbi genus appellatum sensisse. nam sicut illa diuersis plantis quæcunq; occurrerint, uariè implicari solet, ita mulieres pica laborãtes diuersissima edulia appetũt, præsertim opposita, quæ tum uoluptatem tum tristitiam gustantibus afferunt. Memini ego in muliere quadam hoc malum in grauiditate ortum, à partu etiam ultra annũ durasse, nec scio quousq;. pallida erat, phlegmatica, macra, menses ferè detinebantur. fluore albo infestabatur. infans breui interijt. Grammatici (Suidas, Varinus) uerbum κισσᾷν interpretantur etiam cum uoluptate concipere, à pica aue, quæ gulosa admodum sit, & ad libidinem procliuis. sed hoc sensu in sacris tantum literis hoc uerbũ reperiri puto. ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με (poterat etiam legi, ἐκύησέ με) ἡ μήτηρ μου, Dauid. Κισσὸς, id est hedera, circumuolui solet proximis quibusq;, arboribus, ædificijs, alijs. hinc factum uerbum κισσᾷν de muliere, pro eo quod est cum uoluptate concipere, Varinus. Ἐγκισσήσωσι, συλλάβωσιν, ἐπιθυμήσωσιν. ἐγκίσσησις, ἡ ὄχευσις, Suidas.

¶ Κίσσα, auis & piscis, Hesychius. ¶ Itali quidam auem, cui nos lanij nomen finximus, gazam marinam, id est picam marinam uocant, quòd coloris uarietate & caudæ longitudine ferè picam referat: alij gazam sperueriam, quòd prædandi natura accipitrem minorem imitetur: alij regestolam, quod nomen fortè diminutiuum à regazza est, sed detortum. alij passera gazèra, hoc est passerem picarium. Sabaudi matagasse: est autem agasse eisdem pica. alij pie griayche, quasi picam Græcam. Galli quidam pie ancrouelle, quòd unguibus suis passim adhæreat arborum truncis. In Palæstina uidi aues similes illis quas picas Græcas (pies griesches) nominamus, quæ deuorant mures sicut tinnunculi, Bellonius. Pica marina alia est Gallicè uulgò dicta, similiter (ut arbitror à coloris distinctione,) rostro quatuor digitos longo ut gallinago, unde gallinaginem (beccassam) marinam aliqui nominant, Bellonius. uide in Hæmatopode. Eadem an diuersa sit pica marina Anglorum (a sepy) auis milui quantitate, ut audio, nõdum comperi. Nostri genus pici picarium cognominant (Ägerstenspecht) albo nigroq; colore ut pica ferè distinctum.

¶ Minutius Pica nominatur Varroni de re rust. 3. 2. ¶ Dicunt Macedones Caranum Macedoniæ regem pugna superasse Cisseum, qui in uicina regione principatum obtinebat, Pausanias in Bœoticis. Cum Alcimedontis herois filia Phillò, Herculem Phigalij aiunt concubuisse. Vt uerò peperisse eam sensit Alcimedon, in montem exposuit, ut unà cum puero interiret, quem Aechmagoram appellant Arcades. Puerum itaq; expostititium pica auis & plorantem audiuit, & ploratum est imitata. Cæterùm Hercules, cum fortè illac transiret, audita pica, uocem non uolucris, sed infantis ploratum esse ratus, rectà ad uocem deflexit. Re itaq; cognita, ipsam uinculis soluit, & puerum seruauit. Ex eo fons uicinus Cissa, id est Pica dicitur, Pausanias in Arcadicis. ¶ Cissa est fluuius Ponti Cappadocij, authore Ptolemæo.

¶ b. Aues quæ ut plurimum mergi uocantur, uariæ sunt ut picæ, Albertus.

¶ d. Inde salutatus picæ respondet arator, Martialis. Corui & picę homines (uoce) imitãtur, & eorum quæ audierint meminerunt, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. ¶ Iacobi Micylli epigramma de mirabili historia quadam duorum falconum & picæ, recitaui in Falcone d.

¶ f. Cotyis Thracum regis conuiuium describens Athenæus, inter cæteras appositas aues, picas quoq; nominat.

¶ g. Picæ cor gestatum cum radice cissi, id est hederæ, contractas mulieres sanat: similiter & dysuriam curat, Kiranides.

¶ h. Picæ epitaphium, authore Archia, legitur Anthologij Græci libro 3. sectione 24.

Audio picam etiam cancris uesci: & contigisse aliquando ut cancer à pica in arborem sublatus, collo eius suis forcipibus cõpresso eam interemerit. Pieri filiæ nouem cum Musis ausæ cantu decertare, in id genus auis mutatæ sunt, unde Statius: Et Aonio uersæ certamine picæ. Ouidius lib. 5. Metam. hanc fabulam prosequitur: Pierus has genuit Pellæis diues in oris, Pæonis Anippe (inde Anipides, per systolen, cognominantur ab Ouidio in codẽ libro) mater fuit, &c. Et circa finem lib. 5. Plangere dumq; uolunt per brachia mota leuatæ, Aere pendebant nemorum conuicia picæ, Nunc quoq; in alitibus facundia prisca remansit, Raucaq; garrulitas, studiũq; immane loquendi. ¶ Improba Cecropias ostendit pica querelas, Martialis. ¶ Baccho loquacitatis ratione picam esse sacram prodidère, Cælius. Picã auem nugacẽ huic deo cõsecrarunt, ut Phurnutus prodit, Gyrald.

¶ PROVERBIA. Pica cum luscinia certat: uide in Cygno H. c. ubi de Cygnea cantione scripsimus. οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ᾽ ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδεν, οὐδ᾽ ἔποπας κύκνοισι, Theocritus Idyl. 5. ¶ Κιττᾷν uerbi usus prouerbialis esse uidetur, de ijs qui magna auiditate quædam ita desiderant, ut nisi potiantur de aliquo animi corporisue deteriore statu periclitentur. uide supra in H. a. Sic nostri desiderium huiusmodi significantes, abortiendi periculo aliquid appeti dicunt, etiam de uiris, (Das ernit vmb das kind komme,) metaphora à grauidis sumpta mulieribus. ¶ Germanis (inferiori-

bus) uſitatum eſt illud, Die egſter kan er hüppen nicht lathen, Pica ſuos ſaltus (ſaltationes per interualla) relinquere non poteſt: de ijs qui nunquam mutaturi ſunt ingenium. quicquid enim natiuum, id haud facilè mutatur, ut Aethiops non dealbeſcit, Tappius. ¶ Nihil temere uulgò dictitari, & aliqua ſaltem ex parte uerba aut ſermones rebus conuenire ijdem innuentes, nullam eſſe picam dicunt, quæ non aliqua macula aut uarietate ſit inſignis: Es iſt kein atzel/ ſy hab dann etwas bundtes.

DE PICA GLANDARIA, VEL GARRVLO AVE.

A.

PICAS negant ſermonem humanum addiſcere alias poſſe, quàm quæ ex genere earum ſunt quæ glande ueſcantur. & inter eas facilius, quibus quini ſunt digiti in pedibus: ac ne eas quidem ipſas, niſi primis duobus uitæ annis. latior ijs eſt lingua, Plinius. Mihi quidem Plinius picas ſimpliciter uocare uidetur illas quæ glandibus ueſcuntur, quas Itali glandarias hodie uocant, de quibus in præſentia ſcribimus: uarias uerò, & longa inſignes cauda cognominare, de quibus ſuprà ſcriptũ eſt nobis: has ſuo tempore raras circa urbẽ, illas uulgares. Omnia ſanè quæ de picis ueteres ſcripſerũt, glandarijs nõ minus quàm uarijs attribui poſſunt, ni fallor: quædam

quædam etiam magis, ut uariarum uocũ & sermonis humani imitatio. Plura lege suprà in Pica, A. ¶ Italicè gaza uocatur, etsi id nomen potius utriq; picæ commune esse iudico, & à glandibus alibi ghiandaia, uel ghiandara, Crescentiensi glandera uel glandara. alibi gaza uerla, ad differentiam alterius. alibi berta. ¶ Gallicè gay. Sabaudicè gaion. ¶ Germanicè apud nos Häher. alibi Hätzel uel Hätzler: quod nomen accedit ad alterius picæ nomen Atzel, ut id quoq; ad Italicũ gazza. alibi Baumhätzel. circa Friburgum Heluetiorum, Herrenuogel. alibi Här per syncopen, pro Häher. In Sueuia ein Jäck. Alibi deniq; Margraff: item Marcolfus/ Holtzschreier, ut Eberus & Peucerus interpretatur. Brabantis Gerau uel Richau. ¶ Anglis a iay. ¶ Illyricè soyka. ¶ Græcis hodie uulgò καρακάξα dicitur, ut audio, pica uarijs distincta coloribus, caudam assiduè quatiens. ¶ Bellonius auem Gallicè dictam vn gay, graculum interpretatur, cuius ego opinioni non assentior.

¶ Garrulus auis est à garrulitate dicta, quam Germani Heher uocant, Albertus. Hanc nonnulli falsò opinantur eandẽ esse cum graculo. sed graculus alia auis est unius coloris; garrulus uerò colore distinguitur ex diuersis plumis, dictus à garriendo, Author de nat. rerum.

B.

Garrulus tanta plumarum uarietate distinguitur, ut nullus ei cæterarum auium color deesse dicatur. in alis quidẽ uersus inferiorem partẽ colore nitet pulcherrimo cœruleo, Albertus & Author de nat. rerum. Garruli dorsum ad cœruleum colorem tendit: alæ cœruleo & plurimis alijs uenustissimè coloratæ sunt. uenter purpurascit, & uelut ὑακινθίζει, (hyacinthi colorem repræsentat,) Eberus & Peucerus. ¶ Ego aliquando manibus tractans hanc auem, descriptionem reliqui huiusmodi: Magnitudine est columbæ, (palumbæ, Perottus.) colores per totum corpus uarios habet. rostrum breue, nigrum, robustum. pedes sine colore certo, ex albo ferè, fusco ruffoq; æquali mensura mixtis. digiti pedum multis articulis flectuntur. cristam in capite ex plumis erigit, anterius partim albidam, partim nigrã: retrorsum uersus mixtus est ex rufo cæsioq; color. similiter per totã partem pronam, nisi quòd in dorso minus ruffi, plus cinerei admiscetur. Pennæ ab orrhopygio ad caudam candidæ extenduntur. Cauda pennis constat nigris, tam longa ab orrhopygio retrorsum, quanta ab orrhopygio ad caput longitudo est. Alarum pennæ oblongæ & ualidæ sunt, partim prorsus nigræ, partim candidæ, partim ex nigro albicante, & cœruleo coloribus ordine distinctis uariantes. Supina pars eiusdem ferè coloris est cum prona, sed remissioris: & quo propius caudam fuerit, eò magis ad album uergit. A rostro plumæ aliquot atræ retrorsum subtus oculos tendunt.

C.

Garrulus dicitur à garriendo. non enim eum quisquam transire potest, cõtra quem non garriat. Cæterarum quidem auium uoces uel modulos non ad delectamenta lætitiæ, sed tantum ad garriendum dicitur imitari. Captus in iuuentute clauditur, ut articulata uerba loqui uideatur: quæ etiã ubi didicerit, magis garrire gestit. & quandoq; dum garrulitati intendens sibi non prospicit, à niso inopinatè rapitur, Author de nat. rerum. Omnes inclamat, & omnium uoces imitatur, (utpote auis derisiua, & ueluti illudens aliarum auium uocibus, ut nostri aucupes aiunt,) propter quod etiam à quibusdam marcolfus uocatur. In caueis autem detenta etiam articulatas uoces hominum nonnunquam imitatur, Albertus. Vide etiam suprà in A. ab initio, & in Pica. (nam quæ de picæ uoce tum aliâs, tum circa sermonis humani imitationẽ ueteres tradiderunt, glandariæ aut æquè aut etiam magis conuenire uidentur. ¶ Garrulus fructibus arborum ut glandibus uescitur, Eberus & Peucerus. carnes & glandes amat, Tragus. Audio etiam passeres & alias auiculas ab eo deuorari. ¶ Frequenter insanire (præ iracundia adeò furere) dicitur, ita ut plerunque inter furcatos arborum ramos se suspendens perimat, Albertus & author de nat. rerum. Sunt qui epilepsia eum corripi asserant.

D. E.

Noctuæ infestus est, & ad eius clamorem statim aduolat, & adoritur præ cæteris ferè auibus.

¶ Accipitres capiunt aregazas, & glanderas siue gazas, Crescentiensis. Idem libro 10. cap. 20. de his auibus scribit quomodo reti capiantur.

F.

Garruli à pauperibus tantum eduntur.

H.

h. In historijs quibusdam Germanicis legitur anno à nato Domino 1482. picarum & garrulorum examina copiosa apparuisse uolantia in aere, & per spatium miliarium aliquot inter se uehementer depugnasse, secuti cuiusdam prælij præsagium.

¶ GARRVLORVM tria genera esse nostri aucupes narrant: ex quibus unum Nusshäher, id est garrulos nucum (iuglandium) appellitant, sturni ferè instar maculosum, &c. Hos nos suprà Caryocatacten nominauimus, & gracculis potius quàm garrulis siue picis adnumerandum ostendimus.

DE GARRVLO QVI CIRCA ARGENTO- ratum Roller appellatur.

AVIS hæc cuius figuram ponimus, circa Argentoratum **Roller** uocatur per onomatopœiam, ut audio, in aere perquam altè uolat: multis & uarijs ornata coloribus, ut pictura repræſentat, alis præcipuè uaria, in ſummo cœruleis, circa medium ad uiridem colorem uergentibus, pennis maioribus poſteriori parte nigris: eſt & quod albicet in ijſdem, ſed modicè & punctis tantum, dorſum & cauda ruffi ferè coloris ſunt, roſtrū nigricat, &c. Hanc auem memini me uidere aliquando Bononiæ in Italia, gazæ nomine quod cōmune eſt generi picarum. Erat illa, ut tunc annotaui, coloribus diſtincta pulcherrimis. alis in ſummo ſplendētibus colore cœruleo ad puniceum inclinante: circa medium ſubuiridibus, parte poſtrema nigricante ab uno latere, ab altero ad puniceum è nigro tendente colore. erat & albi nonnihil in medio cum modico partim uiridi partim cœruleo colore mixtum. In dorſo & poſteriore alarū parte ruffus è fuſco. in principio dorſi color idem qui in ſummis alis, hoc eſt cœruleus ad puniceum inclinans. Reliquæ partes omnes ſubuirides.

DE GARRVLO BOHEMICO.

GARRVLVM Bohemicum appello auem hanc, cuius picturā ab Argentoratenſi pictore accepi, qui nomen eius ignorabat, ſed ab alijs poſtea didici hac ſpecie auem circa Norimbergam uocari **Behemle**, id eſt Bohemicam, (quanquam & turdi genus minus aliqui ſimiliter nominant.) Corporis quidem forma & colores fermè ad garrulū communem noſtrum accedere mihi uidentur. Alij alio Germanico nomine **Zinzerelle** uocitant, haud ſcio an à uocis imitatione. Rari ſunt pleriſq; in locis, & cum apparent peſtilens aeris mutatio expectatur. Plumeus in capite apex retrò ſpectat, ruffi coloris, cum pennis aliquot cinereis. Collū anterius nigrum eſt, ut etiam poſterius, latera colli ruffa. In pectore & uentre roſeus ferè color eſt, dilutus, fuſcis quibuſdam & cinereis intermixtis pennis. Alæ ſuperius è ruffo nigricant, tum color cinereus ſequitur; tertiò candidus, quartò maculæ quinæ egregiè rubentes, quas natura corneas eſſe quidam mihi retulit. longiores alarum pennæ nigræ ſunt, maculis aliquot è uiridi ſubflauis diſtinctæ. Cauda nigra eſt, extremitas uerò in ruffo flaueſcit. Roſtrum nigricat. crurum color fuſcus ad cœruleum accedit. Hæ fortè aues fuerint quæ in Hercynia ſylua noctu ignium modo collucēt, ſi uerè ueteres quidam prodiderunt. Hæc dum ſcriberem, Germanus quidam mihi aſſeruit, ſe in patriæ ſuæ Votlandiæ Bohemis uicinæ ſyluis, auem quandam uidiſſe turdi minoris magnitudine, colore partim cœruleo, partim aureo ſiue croceo, quam noctibus lucere fama eſſet: ſe tamen neque lucentem uidiſſe, neque nomen noſſe aiebat. Addebat aliam auem, non maiorem carduele, alaudæ ferè colore, & canoram; circa Norimbergam uulgò **Behemle** uel **Beemerle** nominari: & earum aduentum peſtilentiam ferè ſubſequi. ¶ Garruli Bohemici anno Salutis M. D. LII. inter Moguntiam & Bingam iuxta Rhenum maximis examinibus apparuerunt in tanta copia, ut ſubito qua tranſuolabant, ex umbra earum ueluti nox appareret: & in plurimis circa Moguntiam locis capti, in cibum uenerunt.

nerunt. Hoc ueluti prodigium annotatum, & excusa auis icone (absque nomine tanquam ignotæ) à typographis publicatum est. Magnitudo eis ferè quæ merulæ attribuitur.

DE PICIS MARTIIS ET PICORVM GEnere in uniuersum.

A.

DRYOCOLAPTEN (Δρυοκολάπτην) ex Aristotele picum Martium conuertit Theodorus Gaza, genera eius plura sunt, ut dicemus: & in uictu quidem conueniunt omnia, à quo & nomen apud Græcos habent, rostro enim arbores feriunt (τὰς δρῦς κολάπτουσι) dum uermiculos & formicas quæritant. pleraque etiam specie corporis, rostrum omnibus rectum ualidum: ungues plerisque bini antè, & totidem retrò. Dicuntur autem uel pici simpliciter, uel pici Martij, tum quia sacri sunt Marti, tum fortè ut à pica diuersa aue discernantur, & à gryphe, quem ueteres Latini picum nominabant. ¶ Dryocolaptæ tria genera sunt, unum minus quàm merula, cui rubidæ aliquid plumæ inest. alterum maius quàm merula. tertium non multo minus quàm gallina, Aristot. Obserua ubi Aristot. duo tantum picorum genera facit, (ut ubi pipram maiorem & minorem describit, & utranque dryocolapten appellari ait,) ibidem eum galgulum (κολιόν) describere: & ubi tria facit eundem omittere, Turnerus. Δρυκόποι nominantur Aristoteli in opere de partibus animalium, huius generis aues; Gaza roborisecі generis aues transtulit. ¶ Hebraicum nomen anapha aliqui picum interpretantur: Vide in Ardea A. Auicennæ interpres in hist. animaliũ pro pico alicubi habet belschiat. Inuenitur genus unum dura siue pici, quod uocatur koduron Græcè: quod quidam uocant kafraheos cyboleth: sub quo etiam comprehenditur aliud genus quod uocatur ruboz, quod maximè perforat ligna, Albertus in Aristotelis hist. anim. 9. 9. Καλοτύπος, δρυοκολάπτης, Hesych. & Varinus: quod cálon, id est lignum & arbores rostro tundat ac feriat. Scribitur & drymocólaps apud Hesychium, cuius hæc sunt uerba, ἵππα, ὁ δρυμοκόλαψ ἑνικῶς, καὶ Ἥρα. Aristoteles lib. 9. cap. 21. cyanũ auem inquit crura habere breuia τῷ ἵππῳ παρόμοια: Gaza hippon piponem uertit. Lutea & pipra (πίπρα) dissident, oua enim inuicem exedunt, Aristot. hist. anim. 9. 1. Gaza piponem uertit, ut alibi quoque ubi Aristot. pipram maiorem minoremque facit: quorum uterque dryocolaptes uocetur. Pipo (ἵππος) inimica ardeolæ est. oua enim & pulli ardeolæ uiolantur à pipone, Aristot. Πιπὼ, ὄρνεον πολεμικὸν, ὡς τινὲς, ἐρωδιός, (lego ἐρωδιῷ,) Hesych. Alia est ibos auis Alberto & Authori de nat. rerum, anthus scilicet Aristotelis uocem equi imitans; unde illi etiam hippon, id est equum dicere uoluisse uidentur, ut pluribus in Antho scripsi. Est & πιπὼ auis quædam marina, pulchra & decora, ut Lycophronis interpres & Varinus accipiunt. Lycophron quidem Hesionem sic appellat, quòd pulchra esset uirgo & in littore maris belluæ exposita. est sanè anthus quoque Aristoteli auis pulchri coloris, & circa aquas & paludes degens.

¶ Picus Græcis hodie κυρκυνιστὴς uocatᷓ. ¶ Italis pico, picchio. ¶ Hispanis bequebó, ni fallor. ¶ Gallis un pic, uel pimar (aliâs pieu mart) uel besche bos, à pungendis arboribus. ¶ Germanis Specht. In Carinthia Baũhecker. Flãdris Spicht. ¶ Anglis a specht, uel a Vuodpecker, uel taynbyrde. ¶ Polonis dzieziol. ¶ Turcis sægarieck. ¶ Sunt qui iyngẽ cum pico confundant.

B.

Picus Martius in Tarentino agro negatur eſſe, Plin. ¶ Pici Martij paruæ ſunt aues, Idem. ¶ Cirros(Antias,Perottus)in capite gerit,Idem. ¶ Roboriſeci generis auibus robuſtum & prædurum roſtrum eſt, Ariſtot. Pico roſtrum eſt ualidiſsimum,Kiranides.aptum ad perforandas arbores,Albertus. Aelianus tribuit ei ῥάμφος ἐπίκυρτον lib.1.cap.44. Gillius uertit incuruatũ & aduncum.nos picis omnibus roſtrum rectum eſſe obſeruauimus. Duro fera robora roſtro Figit, & iratus longis dat uulnera ramis. Purpuream chlamydis(Pici,qui in ſui nominis auem mutatus eſt) pennæ traxêre colorem: Fibula quod fuerat, ueſtemꝗ momorderat aurum, Pluma fit:& fuluo ceruix præcingitur auro,Ouidius 14.Metam. ¶ Picus linguam maiuſculam & latiuſculam habet,(πλατεῖαν καὶ μεγάλην,) Ariſtot. uetus quidem interpres uertit, longam & latam, ut Vuottonus annotat. Nos longam & acutam linguam in genere picorum animaduertimus,& per occiput uerticem uerſus extenſam,ita ut cum exeritur in longum inde reuoluta extendatur, ſicut etiam in torquilla. Vide infra in Picis uarijs circa finem. Aues quædam compoſitam linguam habent, poſterius è carne,antè ex cornu acutiſsimo,ſicut picus niger,qui infigit linguam in lignum, & pungẽdo extrahit uermes,Albertus. ¶ Cyanus auis crura habet breuia τῷ ἵππῳ παρόμοια, (ſimiliter ut pipo, Gaza,) Ariſtot. ¶ Picus Martius ungues habet uncos,Plinius. commodiores quàm monedula, ad tutiorem arborum reptationem.his enim affixis aſcẽdit, Ariſtot. ¶ Pauca genera auium duos tantum digitos habent anterius in pede,& duos poſterius, ut & apud nos bubo tantum & genera picorum, Albertus. (picus tamen cinereus, ein Chlän, & oriolus qui nidum ab arbore ſuſpendit, digitos anteriores ternos habet,pro calce unum.) Hæc enim diſpoſitio digitorum apta eſt ſcanſioni arborum:& habent digitos ualde cõiunctos,ut firmius apprehẽdant arborẽ quam ſcandunt,Idem.

C.

Picus auis aliquando perfectè loquitur: Albertus,citans illud Martialis, Parua loquax uolucris, &c.quod tamen ad picam pertinet, non ad picum. Minor in genere picorum eſt altioris uocis quàm maior:& ſunt iſti pici cinerei coloris,Albertus.ſed Ariſtoteles, Dryocolaptes (inquit) maior & minor ſimiles inter ſe ſunt,uocemꝗ ſimilem ædunt, ſed maiorem qui maior eſt. Pulli picorum in ſyluis clamantes longè audiuntur,& immaturi adhuc exiſtimantur quandiu clamant.

¶ Picus roſtro quercus(δρῦς,id eſt quaſuis arbores) tundit, unde à Græcis dryocolaptes appellatur,Aelian. Paſcitur formicis & coſsis, (uermibus,σκώληξι,)cum coſſos uenatur, tam uehementer excauare ut ſternat arbores dicitur. Iam uerò miteſcens quidam amygdalum, quod rimæ inſeruerat ligni,ut fixum conſtanter ictum reciperet,tertio ictu pertudit,& nucleum edit, Ariſtoteles. Picus omnis capit formicas & uermes,qui ſunt in lignis & corticibus arborum: & in capiẽdo perforat arbores fortiter:ita quòd exiccat ramos earum: & Auicenna quidem dicit picum nigrum aliquando uno ictu exiccare ramum arboris, Albertus. Picus roſtro tam duro eſt, ut amygdalum in foramine arboris poſitum perforet,& comedat nucleum. Et hoc ſæpius experti ſumus, ponendo amygdalum in foramine quod picus fecerat.rediens enim perforauit illud nobis uidentibus,& fracto oſſe comedit nucleum,non quòd illum in cibum appetat:ſed foramine quod fecerat obſtructo, præ auiditate quærendi uermes,deuorat nucleum amygdali & uermes ſub eo quærit, Idem. Vermes lingua ſua ferè cornea & acuta transfixos extrahit,Symp.Campegius. Picus uermium & culicum cauſa quercus tundit,ut exeant.recipit enim egreſſos lingua ſua, Ariſtoteles:è quo Gaza σκνῖπας culices uertit.Vide ſuprà in Cnipologo aue. Omne genus picorum uictitat uermibus qui in cortice lignorum naſcuntur,Albert. Percuſsi corticis ſono pabulum ſubeſſe intelligunt,Plinius:è ſono nimirum coniectura de ſoliditate facta.ferè enim partibus non ſolidis uermes inſunt. ¶ Martius picus humi nunquam conſiſtere patitur,Ariſtot. In ſaxis non conſidet ne aciem unguium retundat,Albert. Scandit per arborem omnibus modis: nam uel reſupinus more ſtellionum (καθάπερ οἱ ἀσκαλαβῶται) ingreditur, Ariſtot. ut Gaza & Hermolaus interpretantur. Plinius aſcalabotas hîc feles reddidit:Pici(inquit)arborum cauatores ſcandunt in ſubrectum felium modo, illi uerò & ſupini.Vide in Stellione A. Picum in arboribus ingredi aiunt aſcalabotarũ inſtar,etiam ſupinum, & in uentrem,(καὶ ὕπτιον καὶ ἐπὶ τὴν γαστέρα,) Ariſtot.in Mirabilibus: nimirum non modo ſurſum per arborem reptando,ſed etiam deorſum,& ſub ipſis ramis pedibus & uentre ſurſum, tergo deorſum uerſus terram cõuerſo:id quod ὕπτιον dicere uidetur, & per epexegeſin etiam in uentrem. Niphus uerò aliter pici ingreſſum accipiens,Reſupinus(inquit)aſcendit arborem, id eſt humeris iuxta poſitis ad arborem,& pedibus(ſimiliter)uerſis ad arborem:roſtro uero & pectore conuerſis ad contrarium arboris. Vngues etiam habet commodiores quàm monedula, ad tutiorem arborum reptationem.his enim affixis aſcendit, Ariſtot. ¶ Nidulatur picus in arboribus cum alijs tum oleis, Ariſtot. Pici genus nigrum apud nos,cæteris maius,paulò infra gallinã,ſemper nidificat ſuper arbores,& præcipuè oliuas in regionibus ubi illæ proueniunt: apud nos uerò omnia picorum genera in arborum cauis nidificant,Albertus. Pullos in cauis(arborum)educant auium ſoli,Plinius & Kiranides.(Ariſtoteli etiam upupa ſtipites arborum ſubiẽs in cauis parit.)In arbore locum excauant, in quem tanquam nidũ pullos imponunt:ad nidi inſtructionem non ferulis inter ſe cõnexis egent, neꝗ ædificatiunculis,Aelianus. Alcyonis nidus non facilè ferro ſecatur propter artificioſam materiæ conſtructionem;ut neꝗ pici nidus, qui conſtruitur è lignis inter ſe conſertis & innexis: quin

potius

potius nidi huiusmodi & ligna è quibus constant manibus separantur: ut & nux pinea è lignis inuicem ualidè consertis constat, quæ facilius manu auferuntur quàm ferro scindantur, Albert. Picum audio pullos septem uel octo educare. Hyeme in cauis arboribus latet, Ge. Agricola.

D.

Picum etiam mitescere apud Aristotelem legimus. ¶ Adacto cauernis eorum à pastore cuneo, admota quadam herba ab his, elabi creditur uulgò. Trebius auctor est clauum cuneúmue adactum quanta libeat ui arbori, in qua nidum habeat, statim exilire cum crepitu arboris, cum insederit clauo aut cuneo, Plinius. Si quis lapide (aut ligno) immisso ei foramen nidi obstruxerit, ille ex his coniectura assecutus insidias sibi oppositas esse, herbam lapidi contrariam affert, eamq; contra lapidē ponit. lapis uelut offensus, & non facilè ferens uim herbæ, exilit, atq; rursus foramen pico aperitur, Aelianus & Oppianus. Hanc herbam qui nôrit, nullo negotio ianuarum etiam feras resoluet, Oppianus & Kiranides. ¶ Lutea & pipo (pipra) dissident. oua enim inuicem exedunt, Aristoteles. Et rursus, Pipo (ἴππος) inimica ardeolæ est. oua enim & pulli ardeolæ uiolantur à pipone, ubi Albertus habet, Auis hyckyppo pugnat cum aue arodycam, (erodio.) πιπὼ, ὄρνεον πολεμικὸν, ὡς τινὲς, ἐρωδιὸς (lego ἐρωδιῷ,) Hesychius.

E.

Pici sono suo (de quo nostri uerbum **rollen** usurpant) prognosticon pluuiæ faciunt.

G.

Ad eminentias intrinsecas & extrinsecas ani, Picum Martium torrefactum cum sale applicato, Aetius.

H.

a. Picum Martium ideo appellatum constat, quia Marti sacer est, Perottus. Quærendum an picus à rostro dici potuerit. Tolosani enim olim rostrũ uocabant beccum. unde beccassæ, id est gallinagini apud Gallos nomen. Picum Plinius non solet simpliciter nominare: sed uel arborarium, uel arbores cauantem cognominare. Aliqui picum aiunt dictum à Pico rege quem in hanc auem fabulantur cõuersum: de quo plura scribemus infrà. Picumnus est auis Marti dicata, quam picum uel picam uocant: & deus qui sacris Romanis adhibetur. Higinius, Picumnus est parua ueste picus Martis. Fabius Pictor rerum gestarum libro primo, Et simul uidebant picum Martium, Nonius. Δρυοκολάπτης auis quæ rostro δρῦς, id est quercus & quasuis arbores κολάπτει, id est ferit: quæ & dryco laptes à Comico tribus syllabis dicitur, Eustathius. Δρῦς apud ueteres non modo quercum, sed arborem quamuis significabat, Scholiast. Aristophanis. (unde δρυτόμος, &c.) apud quem & δρυηκολάπτης scribitur, per η. in secunda, perperam ut iudico. Colaphus dicitur ἀπὸ τοῦ κολάψαι τὸ μέρος τὸ πληττόμενον, id est à quatiendo illud quod percutitur. unde δρυοκόλαφος, id est picus Martius, quia rostro arbores quatiat, Meletius de natura hominis. Pelecàn non modò plateam auem lato rostro insignem, sed etiam picum significat Varino. uide in Pelecano H.a. Σπέλεκος, πελεκάν, Hesychius. Germanicum sanè nomen specht, ad Græcum spélectos accedit.

¶ Epitheta pici apud Textorem, Martius, Mauortius, Rostricatus. nam læuus non epitheton est, sed differentia in uolatu auspicibus obseruata.

¶ Dixit Democritus, credidit Theophrastus esse herbam, cuius contactu illatæ ab alite, quam retulimus, (à pico) exiliret cuneus à pastoribus arbori adactus. Quæ etiam si fide carent, admirationem tamen implent: coguntq; confiteri multum esse, quod uero supersit, Plinius. Hanc herbã qui nôrit nullo negotio ianuarum etiam feras resoluet, Oppianus. Omne genus pici foramẽ nidi obstructum herba quadam aperit: quam adhuc sibi cognitam nullus, quod sciam, professus est, Albert. Plura leges suprà in D. Ferunt aliqui picum excutere quicquid nido eius infixum fuerit, admota herba quam putant Lunariam maiorem dici, folijs sampsuchi, cœruleis: crescẽtem & decrescentem cum Luna. sunt qui addant, radices eius & flores quoq; coloris flaui esse. Sed hæc & nobis incomperta sunt, & nullo certo authore nituntur. Plinius Aethiopidem herbam uocat, cuius tactu, ut quidam (magi) scripserunt, clausa omnia aperiantur. Aelianus upupam quoq; cauum parietis in quo uersatur luto obstructum herba quadam admota aperire author est. Nos plura de lunarijs diuersis aliquando in Stirpium historia docebimus.

¶ Picos ueteres esse uoluerunt quos Græci γρῦπας appellant. Plautus Aulularia, Picos diuitijs qui aureos montes colunt Ego solus supero, Nonius.

¶ Picus Canentis nymphæ filiæ Iani maritus, cum Circen ipsum amantem audire nollet, in sui nominis auem ab ea conuersus est, ut describit Ouidius lib. 14. Metam. Picum (auem) quidam dictum putant à Pico rege Aboriginum, quo dissolutus sit, Festus. Huic aui nomen dedit Picus, quem Saturni filium fuisse finxerũt. Ouidius, Picus in Ausonijs proles Saturnia terris. Vergilius, Fauno Picus pater, isq; parentem Te Saturne refert. Fertur Pomonã deperisse pomorum deam: propter quod à Circe, quæ amore eius ardebat, in picum auem esse cõuersum. cuius figmenti ratio est, quia Picus rex Latinorum, Fauni pater, & Latini regis auus, auguriorum peritissimus fuit, & in primis hac aue usus est in auspicijs, eiq; nomen dedit, Perottus. Picus equûm domitor, quem capta cupidine coniunx Aurea percussum uirga, uersumq; uenenis Fecit auem Circe, sparsitq; coloribus alas, Verg. 7. Aeneid. Picus (Πῖκος) qui & Iupiter dicebatur, cum Occidentis imperium

filio Mercurio tradidiſſet, obijt poſt uitam annorum centum & uiginti: & corpus in Creta inſula humari iuſsit, cum inſcriptione, Hic conditur defunctus Picus Iupiter. Meminerunt autem ſepulchri huius plurimi in ſuis libris, Suidas. Vide plura apud Gyraldum de dijs. ¶ Picumnus dicebatur deus, qui in ſacris Romanis adhibebatur. Aemilius Macer in Theogonia, Et nũc agreſtes inter Picumnus habetur. Fabius Pictor Iuris pontificij libro tertio, Pilumno & Picumno, ut Nonius citat. Vide Pilumnus in Onomaſtico noſtro, & Gyraldum de dijs. Eſt & Martius Picus nomen uiri uel dei apud Antiatem in ſecundo hiſtoriarum, cuius uerba recitat Arnobius in quinto: Numam, inquit, regem, cum procurandi fulminis ſcientiam ei noſcendi cupido eſſet, Aegeriæ monitu caſtos XII. iuuenes apud aquam cælaſſe cum uinculis, ut cum Faunus & Martius picus ad id locorum ueniſſent hauſtum, inuaderent, colligarent, ſed quo res fieri expeditius poſſet, regem pocula nõ parui numeri uino mulſoq; compleſſe, circaq; acceſſus fontis inſidioſam uenturis oppoſuiſſe fallaciã, &c. ¶ Picena regio, in qua eſt Aſculum, dicta quòd cum Sabini Aſculum proficiſcerentur, in uexillo eorum picus conſederit, Feſtus.

¶ b. Linguæ penè ſimilitudinem habet ea gloſſopetra nigricans, quam Germani natricis linguam uocant, cui ſimilis non eſt, ſed magis linguæ pici, Ge. Agricola.

¶ c. Hylas qui de augurijs ſcripſit, tradit picum arbores cauantem à cauda de ouo exire: quoniam pondere capitum peruerſa oua poſteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. uide in Bubone c.

¶ e. Pici Martij roſtrum ſecum habentes non feriuntur ab apibus, Plinius. Et alibi, Eos qui arborarij pici roſtrum habeant, & mella eximant, ab apibus non attingi quidã ſcripſerunt. ¶ Glycyſidam noctu effodiendam præcipiunt. nam interdiu, à pico Martio uiſus quiſpiam, fructum quidem legens, oculis periclitabitur: radicem autem ſecans ſedem procidet, Theophraſt. de hiſt. 9. 9. Glycyſidas tradunt noctu effodiendas, quoniam pico Martio impetum in oculos faciente, interdiu periculoſum ſit, Plinius. Et alibi, Pæoniam præcipiunt eruere noctu: quoniam ſi picus Martius uideat, ruendo in oculos impetum faciat.

¶ g. Picus auis aſſata uel elixa & comeſta, ſanitatem ægris celeriter reddit: & incantatione (& incarceratione, aliâs additur) ligatos ſoluit & ſanat, & proſperitatem tribuit, Kiranides. idem aliqui recentiores de pica ſcribunt, ſuo ſcilicet uel librariorum lapſu, quibus facilè fuit picam pro pico legere. Pici oculi geſtati uiſum acuunt, Kiranides. Roſtrum eius ad collũ ſuſpenſum, omnem dentium dolorem & uuulæ & anchiadæ (lego antiadum, id eſt tonſillarum) & ſynanches curat, Idem.

¶ h. Romulo & Remo infantibus expoſitis lupam ferunt præbuiſſe ubera: ad hæc picum accesſiſſe, qui ſimul pueros nutriret cuſtodiretq;. Putantur uerò ea animalia Marti ſacra eſſe. picus quidem ſemper à Latinis ſummo cultu & honore eſt habitus, Plutarchus in uita Romuli. Quid eſt quòd Latini picum colunt, & omnes ab hac aue mirum in modum abſtinent? An quia Picum (τὸν πῖκον) dicunt pharmacis mulieris in ſui nominis auem mutatum oracula reddere & uaticinari interrogantibus? An hoc fabuloſum & fide indignũ eſt: uериſimilior uerò fabula, quæ Romulum & Remum infantes expoſitos narrat non à lupa ſolum lactatos eſſe, ſed etiam à pico aduolante paſtos? nam nunc quoq; in locis nemoroſis & circa montes (ὑπωρείοις καὶ δρυμώδεσι) ubicunq; picus apparet, ibi etiam lupus, ut Nigidius ſcribit. Siue potius quòd ut aliæ auium alijs dijs, ita hæc Marti ſit ſacra. eſt enim fortis & animoſa, (εὐθαρσὴς καὶ γαῦρος,) & roſtri robore tanto, ut arbores etiam ſubuertat, quarum tundendo medullã attigerit, Plutarchus in rerum Romanarũ quæſtionibus cap. 21. ¶ οὐκ ἀποδώσει ταχέως ὁ Ζεὺς τὸ σκῆπτρον τῷ δρυκολάπτῃ; Ariſtophanes in Auibus, ubi Scholiaſtes, Iocatus eſt (inquit) Comicus circa quercus nomen, quæ arbor Ioui ſacra eſt. uel quoniam ſceptrum è ligno fit. drys uerò apud ueteres quoduis lignũ ſignificabat. & drycolaptes auis in quercubus (arboribus) reperitur. Hæc ſi feceris, aquila in nubibus fies: Si uerò non dederis, οὐκ ἔσῃ οὐ τρυγὼν, οὐδ' ἀετὸς, οὐ δρυκολάπτης, In eadem fabula in oraculo Bacidis.

¶ De Pici mutatione in auem, lege ſuprà inter Propria nomina in a.

¶ Pici Martio cognomine inſignes in auſpicijs magni ſunt, Plinius. Et rurſus, Ipſi principales Latio ſunt in augurijs, à rege qui nomen huic aui dedit. Oſcines aues Appius Claudius eſſe ait, quæ ore canentes faciant auſpicium, ut coruus, &c. alites autem quæ alis ac uolatu, ut buteo, &c. Pica aut Martius (lego, Picus autem Martius) Feroniusq;, & parra, & in oſcinibus & in alitibus habentur, Feſtus. ego picum feronium nuſquam legi. Feronia quidem dea eſt quæ in Italia colebatur. Idem Feſtus alibi quoq; picum inter oſcines numerat. Picus rex Latinorum (de quo ſupra ſcripſimus) auguriorum peritiſsimus fuit: & in primis hac aue uſus eſt in auſpicijs, Perottus. Picus rex ideo fertur in picum Martium mutatus, quia augur fuit, & domi habuit picum, per quem futura noſcebat, quod pontificales indicant libri, Seruius. Martium ideo cognominatum conſtat, quia Marti ſacer eſt. ſiquidem proficiſcentes in bellũ non niſi auſpicatò urbem egrediebantur, Perottus. A dextra coruus, & à ſiniſtra cornix uel picus, ſpem non ambiguam & ratum auſpicium fecere, Alexander ab Alex. Picus & cornix eſt ab læua, coruus porrò ab dextera, Plautus Aſin. Teq; nec læuus uetet ire picus, Nec uaga cornix, Horatius Carm. 3. 27. Picus Martius & luſcinia efficaci auſpicio habentur, proſperaq; ſemper & felicia decreuerunt, Alexander ab Alex. In uexillis Sabinorum inſidẽs felix augurium fecit, Idem. Picena regio dicta eſt, quòd cum Sabini Aſculum

proficiſce-

proficiſcerentur, in uexillo eorum picus conſederit, Feſtus. In capite prætoris urbani L. Tuberonis, in foro iura pro tribunali reddentis, ſedit ita placidè, ut manu apprehenderetur. Reſpondêre uates, exitium imperio portendi ſi dimitteretur: at, ſi exanimaretur, prætori. Et ille auē protinus concerpſit: nec multo poſt impleuit prodigium, Plinius. Pedius Pætus cum eſſet prætor urbanus, & ſedēs in ſella curuli ius diceret populo, picus Martius aduolauit, atque in capite eius aſſedit, Nonius.

DE PICO MAXIMO VEL NIGRO.

ARISTOTELES pici Martij tria genera faciens, tertium ex illis nō multò minus quàm gallinam eſſe ait. Hoc genus (inquit Turnerus) Anglia non nouit: Germani autem craſpechtam (kråſpecht) id eſt cornicinum picum appellant, quòd cornicem plumarum colore & magnitudine etiam penè æquet. Pici quidam nigri ſunt, ualde magni, Albertus.

Picus quidam niger est, magnitudine cornicis, & rostro intra cortices siccarum & putrescẽtium arborum infixo sonum terribilem instar tubæ ædit, Idem. Et rursus, Pici genus nigrum apud nos est, maius cæteris, paulò infra gallinã. hoc semper nidificat in arboribus, & præcipuè in oliuis, (Aristoteles hoc de picis simpliciter scribit,) si regio ferat: in nostris uerò terris omnia picorum genera in arborum cauis nidificant. ¶ Plumas habet hic picus (ut nos inspicientes annotauimus) in uertice coccino uel flammeo colore resplendentes: cætera niger, paruæ gallinæ magnitudine, rostro parui digiti longitudine, ualido: cuius superior pars eminet, & binas utrinq; strias habet, ut folium cyperi ferè. superior eiusdem iuxta caput pars lata est & ualde crassa. lingua ut in picorum genere oblonga, dura & aspera extremitate. Crura plumis induta multis ad digitos usq; pedum dependentia. Vngues unci. Vocatur à nostris Holkräe, uel melius Holtzkräe, id est cornix syluatica. ab alijs nõ rectè Holtzhün, id est gallina syluatica: & per periphrasin, ein grosser schwartzer Specht, hoc est, picus magnus niger. Ab Italis, ut audio, una sgaia. Ab Hispanis bequebó. etsi id cõmune picorum nomen esse conijcio. ¶ Eberus & Peucerus Holkrae cornicem feram interpretantur. est autem non alia auis quàm picus maximus. Ge. Agricola scribit Holkrabe, & coruum interpretatur cuius caput rubra macula sit insigne, qui propterea pyrrhocorax à Græcis nominetur. nos de pyrrhocorace, qui in alpibus nostris gregatim uolat, aliter sentimus. Hanc etiã auem, ut picum, hyeme in cauis arboribus latere idem Agricola tradit.

DE PICORVM GENERE VARIO ex albo & nigro.

SVNT pici Martij tria genera, unum minus quàm merula, cui rubidæ aliquid plumæ inest. alterum maius quàm merula. tertium non multò minus quàm gallina, Aristot. Primum pici genus Angli spechtam, & wodspechtam, Germani Elsterspecht (id est picarium uel picæ instar albo nigroq; distinctum picum. nostri proferunt Aegerstspecht) nominant: Secundum genus Germani picum uiridẽ nuncupant, Turnerus. Sed forte & primum & secundum genus ab Aristotele memoratum ad picos uarios pertinet. nam picus uiridis etsi de picorum genere ac merula maior sit, priuatim tamen colios ab Aristotele nominari mihi uidetur, ut & ipsi Turnero alibi. Picorum minimus qui pipo dicitur, (atqui pipo uel pipra potius Aristoteli, idem quod dryocolaptes est: hoc est, nomen & paruo & magno pico commune,) corpore merula inferior, uarius, ex nigro alboq; commixtas pẽnas habet, Germanis Bunterspecht / Elsterspecht, à colore. Est & alius minor, Graßspecht Germanicè, id est picus graminis dictus, Eberus & Peucerus. Pici genus aliquod est paruulum, uarium, Albertus. Et alibi, Sunt apud nos tria genera picorum uariorum, maiora & minora. & aliud genus pici maius isto, (istis, forte,.) quod apud nos Motol (uidetur uox corrupta. arbitror autem hunc picum esse maximũ, de quo supra scripsimus) uocatur. & hoc robustius est in perforando: cuius garritum & uolatum obseruant augures. Picos uarios nostri, ut dixi, uocant Aegerstenspecht: aliqui Wyßspecht, id est picos albos: uel periphrasticè gesprægelte Specht oder Spechtle, hoc est uarios picos. & uel duo uel tria eorum genera faciunt, magnitudine tantum diuersa: quorum minimũ paro conferunt magnitudine, rarius magnis.

¶ Mino-

¶ Minores pici uarij circa arbores inferius uolitant, ut audio, & auellanis uescuntur. memini ego huius generis auem in fine Nouembris apud nos captam, quæ obiectos iuglandium nucleos edebat. In dissecta aliquando obseruaui linguam per occipitium extensam uersus sinciput reuolui bipartitam. nam in faucibus statim bifurcatur: & per caluam, quam proximè nudam attingunt, reuolutæ antrorsum utræq; partes in medio oculorum spatio rursus in idem coeunt, & fermè os caluæ illic subire uidentur. Lingua attracta partes illæ bifurcatæ sequuntur. Existimo aūt in cæteris etiam picis linguam similiter sitam diuisamq; esse.

¶ Epops, id est upupa, nominatur Aristoteli historiæ anim. 6. 1. ubi Albertus picum marinū nominat. & est (inquit) picus uarius, qui impropriè marinus cognominatur. Idē alibi cum de alcyone scripsisset, mox subiungit: Alia autem auis est quæ uocatur Græcè fauorath, quæ est picus marinus & agrestis, maior aliquantulum passere, &c. Sed hæc quoq; non alia quàm alcyon est, ut facilè ex illis quæ subijcit apparet. Fieri quidem potest ut epopem existimauerit meropem Albertus, aut quem sequitur Auicennæ interpres. merops autem non ineptè (puto) picus marinus appellabitur, rostri præsertim ratione. ¶ Hier. Tragus picum uarium Germanicè nominat Atzelspecht inter aues quæ edendo sint.

DE PICO VIRIDI.

ARISTOTELES aues lignipetas, hoc est quæ pabuli gratia rostro arbores tundunt feriuntq;, ut uermiculis potiantur, enumerans, primum picos nominat: deinde κολιὸν, quam auem totam uiridem esse ait, (χλωρὸν enim hîc uiride potius quàm luteum, ut Gaza, interpretor,) lignipetam admodum, magnaq; ex parte more picorū ad ligna (arbores) uiuere, magnitudine turturis, uoce magna, incolā maxime Peloponnesi esse. Quòd si hæc auis picus uiridis à nobis dictus non est, quæ sit ignoro. Gaza galgulum uertit pro Gręco nomine κολιός, ut alibi etiam pro nomine κελεός, quæ tamen diuersa est auis, ut suprà ostendi in Celeo in Elemento C. Galgulum crex impugnat, lib. 9. historiæ anim. cap. 1. Græcè est Κολεῷ κρὲξ πολέμιος, ubi κολεὸς per ε. in penultima scribitur. Galgulus quidem mihi icterus auis potius uidetur, de quo suo loco scripsimus. Omnia quæ Aristoteles hactenus colio siue galgulo tribuit, Anglorum huholo, & Germanorum grunspechto, si incolam maximè esse Peloponnesi exceperis, (mihi hoc quoq; nihil impedire uidetur,) conueniunt. nam turturem ferè magnitudine æquat, lignipeta est, maceriem (materiem potius id est ligna) cōtundit, & uocem grandem emittit. Sed nihil hîc definio, inquiro tantum, Turnerus. Vidi in alpibus abieti insidentē auem, magnitudine turturis, uiridibus ueluti maculis in luteo distinctam, quæ tota corporis effigie picū Martiū retulit. sed caput reliquo corpori (secus atq; in pico fit) colore fuit simile. rostrum longiusculum. An hæc galguli species fuerit, nihil statuo, sed fuisse suspicor, Idem.

¶ Apud Germanos Grammatici non indocti sunt, qui grunspechtum suum meropem esse doceant, sed Aristotele & Plinio reclamātibus, Turnerus. Auis quæ Græcè darharcaria, Latinè meroli (merops) uocatur, picus uiridis est, cuius uocem & uolatum multū obseruant augures, similiter

autem auis quam obarcham Græci uocant, oua parit in foramine terræ quod rostro suo construit, Albertus exponens uerba Aristotelis de hist. anim. 6. 1. ubi apud Aristotelem solũ meropis nomen legitur, quem ut cum pico uiridi cõfundit, sic Græca quæ citat nomina nulla sunt. Omnes pici ex uermibus qui in cortice arborum nascũtur, uiuunt: ut is etiam qui Latinè merops dicitur (Aristot. nihil hîc de merope) Græcè kaloz (κολιὸς) cui magnitudo est auis taringen (turturis,) Albertus in Aristot. de anim. hist. 8. 3. ¶ Auis quædam fraudius (Græcè est σίππη, Gaza sittam legit) nomen habet, quòd fraudulenta & callida sit, ingenij tamen mansueti & bonorum morum. pullos multos educat: & ab aliquibus putatur esse merops. est enim auis pulchra, uiridis, numerosæ sobolis, de abscisione arborum (ὑλοτομοῦσα) uiuens: quam ualde sequuntur necromantici & augures, eo quòd de multis rebus certiores eos facit magis quàm cæteræ aues, Albert. in Aristot. de hist. anim. 9. 17. Nos de sitta aue picorum generis, ut uidetur, alia tamẽ quàm uiridi pico, in Pico cinereo mox dicemus.

¶ Picum uiridem Hispani nominant pico uerde. Galli un piuert. sed ispidam etiam aliqui in Gallia per imperitiam eodem nomine uocitant, à coloris nimirum & rostri aliqua similitudine. Nostri Grünspecht. Angli huhola. Poloni zotna. Itali pigozo.

B.

Picus uiridis capite ruffo est, croceo pectore, collo dorsoq; uiridi, alis cœruleis, merula maior, Eberus & Peucerus. Pennæ eius superiores uirides sunt, inferioresq; (nisi malè memini) luteæ aut saltem pallidę, Turnerus. Ex genere picorum pulchriores (ac maiores, Author de nat. rerum) sunt in uertice ruffi, in pectore crocei, circa collum uirides, in alis cœrulei, in cauda corusci, Albertus.

C.

Picus uiridis nidum sibi rostro suo in arboribus facit. ubi enim picus arborem tundens, illam ex sono subcauam esse deprehendit, instante tempore partus, eam in qua postea nidulaturus est, rostro perforat, Turnerus. Apud nos nidum aliquando facit in cauernis ueterum arborum putrefactarum, Albertus ubi meropem picũ uiridem interpretatur, qui in cauernis terræ nidificat. ¶ Nulla uspiã arbor tam alta est, quã impediẽte ulla corporis grauitate nõ uolatu traijcere possit, Turnerus.

E.

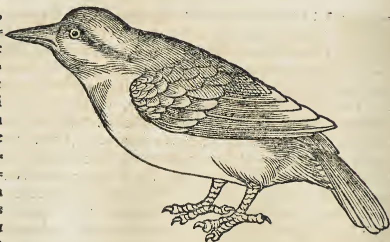
Nuper quidam cum Aprili huius auis clamores apud nos audiuisset, niuem adhuc metuẽdam prædixit. æstate enim eam ferè silere aiunt.

G.

Ad calculum renum remedium huiusmodi in libro quodam Germanico manuscripto reperi: Ossa pici uiridis in pollinem redacta (tosta nimirum prius uel usta) poculo suo è quo uinum album bibat ægrotus immittito.

¶ Pici Martij genus alterum maius quàm merula est, Aristot. Hoc genus (inquit Turnerus) Angli huholam, hoc est foraminum dolatorem, Germani grunspechtum nuncupãt, (id est uiridem picum.) Ego uerò uiridem picum κολιὸν Aristotelis esse conijcio, ut dixi. alterum uerò picorũ genus eiusdem, non aliter quàm magnitudine à primo differre, & utrunq; ad picos uarios pertinere. quanquam Eberus etiam & Peucerus cum Turnero sentiant: quibus ut hoc concedatur, picum uiridem tamen propriè picum Martium Latinorum esse, absq; authore asserunt.

DE PICO CINEREO VEL SITTA.

MINOR in genere picorũ est altioris uocis quàm maior, (atqui Aristoteles dryocolaptæ maioris uocem quoque maiorem esse ait:) & sunt isti pici cinerei coloris, Albertus. uidetur autem de aue illa picorum generis sentire, quæ à nostris Chlän appellat. plerisq; enim huius generis auibus minor est, & cinerei ferè parte supina coloris, uel cœrulei diluti. Turnerus hanc sittam Aristotelis esse conijcit. Sunt aui quæ sitta dicitur (σίππη, Gaza legit σίττη. Albertus habet fraudius auis, quòd callida et fraudulenta sit. hanc, inquit, multi putant esse meropem, [picum uiridem,] est enim uiridis de abscisione arborum uiuens) mores pugnaces, sed animus hilaris, concinnus, compos uitæ facilioris. rem maleficam ei tribuunt, quia rerum callet cognitione. prolem hæc numerosam, felicemq; progignit. uiuit materiem contundens, (ὑλοτομοῦσα,) Aristot. Sitta & trochilus cum aquila dissident. sitta enim oua aquilæ frangit. aquila tum ob eam rem, tum etiam quòd carniuora est, aduersatur, Idem. Apud Nigidium subis appellatur auis, quę aquilarum oua frangat, Plinius. hæc an eadem quæ sitta sit dubitari potest. Vbi sittæ meminit Aristoteles

stoteles lib. 9. cap. 1. ibi Albertus, Camulgum (inquit) Latinè dicunt uocari, psittacum Græcè: sed imperitius quàm ut refelli sit opus. Auicula, inquit Turnerus, quam Angli nucipetam uocant (a nut iobber) & Germani meispechtum (ein Meyspecht, id est picū Maij; alij ein Nussʒhäcker, à tundendis nucibus) paro maximo paulò maior est, pēnis cyaneis, rostro longiusculo, & per arbores eodem modo quo picus ascendit, & easdem uictus gratia cōtundit. nuces rostro etiam perforat, & nucleos comedit. nidulatur in cauis arboribus more pici. uoce ualde acuta & sonora est. Eberus etiam & Peucerus sittam uel sippam auem interpretantur Germanicè ein Nussʒhacker uel Nussʒhaer. Sitta (ἡ σίττη) & aliæ quædam aues, dextræ (à dextra uolātes,) fœlix amoris auspicium faciunt, Didymus Aristophanis Scholiastes: qui & hæc uerba citat ex authore innominato, ἐγὼ μὲν ὡς λευκίππῳ δεξιὰ σίττη, uidetur autem aliquid in eis corruptū aut mutilum. Σίττας, auis quædam, aliqui psittacum interpretantur, Hesych. Σίττη, auis quædam, picus secundum aliquos, Idem. ¶ Auis apud nos dicta Chlän, ab alijs (ut audio) uocatur ein Tottler, uel Kottler in Sueuia, circa Argentoratum & alibi ein Nussʒbicker. (Auis quidem Germanicè dicta Nussʒbickel, à Trago numeratur inter aues mensis non improbatas.) alijs periphrasticè Blawspechtle, id est picus paruus cœruleus, præsertim in Carinthia: in Saxonia Baumhecker: circa Norimbergam Kläber. Ab accolis Verbani Italice generali nomine pic, & circa Bellizonam ziollo, à Turcis agascakán.

B.

Picus cinereus noster magnitudine fringillam uel parum maiorem paulò excedit. rostrum ei nigrum, directum, & longiusculum ut in picis. Color in ore & lingua albicat. lingua anterius fissa est, & similiter ut in alijs picis per occipitium uersus sinciput reuoluitur, non tamen ad uerticem usque peruenit (nisi fallor, fieri enim potest ut inter secandum linguam in ore nimis attraxerim) cum in cæteris ultra uerticem extendatur ad medium inter oculos spacium. In capite, dorso, initio alarum & cauda color cinereus ad cœruleum inclinat. A rostro maculæ nigræ retrò tendunt. In cauda præter subcœruleas pennas quædam nigræ sunt, maculis anterius albis. Supinæ partis color subflauus est, ex albo ruffo flauoq́ fere permixtus: pedum uerò ex glauco nigricante & modico flauo.

¶ Rostro ualidè ferit, & specularia uitrea aliquando, & caueas ligneas quibus includitur, frangit. Muscas persequitur. Arbores scandit ut cæteri pici, etsi digitos non ut cæteri binos antè, sed ternos habeat: retrò unum. hyeme etiam hortis ciuitatum apparet. In arbore si foramen amplum inuenerit, quod incolere libeat, terra & limo obstruit solidissimè, angusto tantum aditu sibi relicto.

AVDIO etiam Blindchlän, quasi chlanium cæcum (chlanium enim picum cinereū appellant) nominari auem picorum naturæ quæ per arbores tanquam cæcæ reptare soleat, idem an diuersum genus haud scio. quærendum an hæc sit certhius Turneri, Baumkletterlin.

DE PICO MVRALI.

PICVM muralem nomino hanc auem, quòd muris ita adhæreat, turrium præcipuè, ut pici propriè dicti arboribus. unde à nostris appellatur Murspecht, & Klättenspecht. Per hyemem, ut audio, maximè apud nos inuenitur, semper circa muros in ciuitatibus, ubi uermiculos & fortè araneas quærit. alas semper motitat: magnitudine infra merulam, unguibus acutis. Pitschat Sabaudicè circa Neocomum uocatur. Italis communi nomine pico, id est picus. Rostrum est oblongū & tenue, pectus candidum: dorso color cinereus: ut & alis partim, quæ uersus uentrem rubent, longiores in eisdem pennæ nigræ sunt, ut & dorsum inferius, cauda, uenter, crura & rostrum fere, ut ex pictura notaui, quanquam & auem ipsam aliquoties uidi & habui.

DE PICIS DIVERSIS.

CRAVGVS, Κραυγός, genus pici, Hesych. & Varinus. Κραυγόν, auis quædam, Iidem.

DE CNIPOLOGO, quæ auicula minima est, & picorum uideri generis potest, scripsimus in Elemento C.

DRYOPS, Δρύοψ, auis quædam est à dryocolapte diuersa, Hesychius & Varinus. nominatur in Auibus Aristophanis, nec explicatur à Scholiaste quæ sit. ¶ Dryopes populi sunt circa Pythonem, Suidas.

GENVS auium piscosum, (picosum lego,) rostri magnitudine & corporis celebre in occidentali India est ALCATRAZ dictum, cinerea croceaq́ pluma distinctum, rostro duorū palmorum in acutum tendente, cum tamen parum ab hac magnitudine absit rostrum tum ciconiæ tum gruis. Sed PICVTO rostrum maius est toto corpore: corpus aūt coturnice paulò maius. Rostrum igitur

longius,latum ubi capiti iungitur tribus digitis, adūcum, quo terebrat arbores: atq; ibi à caudatis ſimijs arte ac roſtro, quanquam puſillus, ſe tuetur pulchrè. Illud in eo mirum, quòd pennam habeat loco linguæ, unde à natura aliarum auium multum diſsidet. Sibilat uehemēter. Hunc etiam eadem terra alit quæ alcatraz, Cardanus.

¶ GLOTTIS auis Ariſtoteli linguam prælongam exerit. Hæc(inquit Albertus) apud nos picus linguoſus uocatur, quòd linguam habeat cæteris picis lōgiorem: & rarò inuenitur niſi in receſsibus magnarum & ueterum ſyluarum. Ego neq; picum hoc cognomine agnoſco ullum, neq; omnino glottidem picorum generi adnumero, ſed auium uel gallinularum paluſtrium potius. Glottis uel lingulaca eſt, qui uulgò picus tocciulus dicitur, lingua oblonga extrahens uermes & formicas, Niphus Italus.

¶ PICVS alius eſt marinus, alius ſylueſtris: uterq; cauat cortices arborū, pabulum ſubeſſe ſperans, Albertus. ſed uideo picum marinum eius, uel interpretis Auicennæ, non aliam eſſe quàm alcyonem, ut ſcripſi in Alcyone A.

¶ TETRIX, quam Athenienſes uraga uocent, nominatur Ariſtoteli de hiſt. anim. 6. 1. Vbi Albertus ſic habet: Radoryz(inquit) ſpecies quędam picorū eſt, ferè ſimilis turdo, &c. quod approbari neutiquam poteſt.

¶ SVNT qui lingua uernacula noſtra alios etiam picos mihi ignotos nominent: ut picum rubrum, ein Rotſpecht: & picum paruum nigrum pectore rubro, Ein ſchwartz ſpechtlin mit roter bruſt: & picū paruum aquaticū coloris mixti è cœruleo & uiridi, Ein grün blaw waſſerſpechtli.

DE ORIOLO, VEL PICO NIDVM SVSPENDENTE.

A.

GALLI auem cuius hæc effigies eſt, uulgò nominant orio uel loriot, Author de nat. rerum & Albertus oriolūm, ſiue à ſono uocis, ut ipſi aiunt: ſiue ab aureo colore quem ijdem ei tribuunt. Quòd ſi chlorion hæc auis eſſet, ut quidam conijciunt, orioli uocabulum originis Græcæ eſſe ſuſpicari quis poſſet. Guil. Budæus quidem chlorionem eſſe putat, quæ Gallicè lorion(loriot potius) dicatur. eius deinde ſententiam ſecutus eſt Turnerus, ut Turneri Eberus & Peucerus. Nos de Chlorione ſuprà ſcripſimus. Orioli ſunt de picorū generibus, & apud Germanos Vuidewali uocantur, Albertus. Picorum aliquis nidum ſuſpendit in ſurculo primis in ramis cyathi modo, ut nulla quadrupes poſsit accedere, Plin. Turnerus nullā aliam auem præter uireonem(chlorionē, quem Vuidewalum noſtrū interpretatur) ita nidulari in Europa ſe noſſe ſcribit.

¶ Germanicum huius auis nomen alij aliter ſcribunt uel efferunt: nēpe Witwol/Weidwail, ut Turnerus habet: Widwol, ut Eberus & Peucerus. Widwal, ut Tragus. Widdewal, ut Albertus Magnus. Wedewål ut Longolius, chlorionem interpretans. Noſtri ferè Wittewalch. Sunt & alia eius nomina, ut circa Francfordiam ad Mœnum Bierolff/ Brůder berolff. In Heſsia Gerolff. In Saxonia Byrolt, & Tyrolt, Ebero & Peucero authoribus. Circa Coloniā ein Kerſenrife, à maturitate ceraſorum, quo tempore apparent frequentiores. ijs enim ueſcuntur. In Germania inferiore Goldmerle, id eſt merula aurea. ſunt enim merulis ferè pares, uel paulò maiores, colore aureo. In Brabantia Olimerle. Species quædā meropis braacya dicitur, & uocatur à quibuſdam Widdewal: quæ non eſt merops, ſed ſpecies quædam eius, Albertus. Anglis quoque, ut Germanis uocatur a witwol, Turnero teſte. ¶ Galgulum(uel galbulam) quidam auem Germanicè dictam Widwol eſſe putant, Eberus & Peucerus. Hiſpanus quidā galbulam ſua lingua mihi interpretatus eſt Oroyéndola, hoc eſt oriolum ut mihi uidetur. Oriolus circa Vincentiam & Venetias becquafiga & bruſola uocatur: in Longobardia galbedro. huius enim nominis auem totam

flauam

flauam esse aiunt præter alas, & iuniores magis subuirides esse, annuas omnino flauas. Ego galbulam auem diuersam arbitror: propter magnitudinis uerò & colorum similitudinem, cum oriolo à nonnullis confundi: & becquefigam quoque utranque nominari, quòd ficubus delectentur. Vocatur & garbella alicubi in Italia, nimirum quasi galbula. eam enim auem merula paulò maiorē esse aiunt, alas (saltem maribus) esse nigras, corpus reliquum fuluum, rostrum rubrum. ficos & cerasa edere: nidum instar corbis suspendere.

B.

Vide quædam superius in A. Oriolus coloris est aurei per totum, excepto quòd in alis habet pennas quasdam cœrulei (crocea, Albertus) uarietate distinctas, Author de nat. rerum. Digiti pedum (non ut in cæteris picis) terni antè, & singuli retrò sunt.

C.

Oriolus dictus est à sono uocis, Author de nat. rerum. sic enim ferè cantillat orio, loriot. Sed uariat uocem, & aliquando instar fistulæ canit, præsertim imminente pluuia. ¶ Venit ad nos plerunque Maio mense, uel circa decimum Aprilis: in calidioribus locis prius apparet, ut in quibusdam Galliæ Martio. ¶ Nidum in ramis arborum minutissimis mira subtilitate suspendit, ita ut in aere solo pendere uideatur de terra cernētibus. Ipsum quoque nidum aduersus imbrem camerat ac densa fronde protegit, Author de nat. rerum. De lanugine nidum tanto artificio construit, ut bureti (bireti fortè, id est pilei: uel biretarij qui pileos facit. Plinius nidum ab eo suspendi scribit primis in ramis cyathi modo, ut nulla quadrupes accedere possit: ego ita humilem aliquando uidi, ut ferè attingerem, inter duos arboris ramos) artem uideatur imitari: & chordis (funiculis) suspendit ad extremos surculos ramorum arborum, ita ut in aere uideatur pendere: & per omnia nidus speciem refert testiculorum arietis: & relinquit in eo canalem, in quo est porta introitus sui, Albertus. Sunt qui dicant in nido orioli sericum reperiri: nidificare eum plerunque non procul ab aqua: nidum è musco, & quibus eum suspendat funiculos è pilis equinis cōtexere. Ego nidum eius è fœno & culmis contextum uidi instar calathi uel corbis ficarij è iuncis intexti: culmis & filis quibusdam surculis toto circuitu annexum, ita ut fila non dependerent, sed surculis planè annexa essent. Vincula autem illa non seligere eum puto, sed obuia quæque arripere, ut culmos, iuncos, fila è lino aut serico, pilos equinos. Psittaci & in India occidentali passer stultus nidos suos suspendunt à ramis arborum, oriolus alligat potius quàm suspendit. ¶ Orioli fructibus arborū uescuntur, nempe cerasis, ficubus.

D.

Oriolus circa nidi sui locum aues omnes abigit. Fabulantur aliqui pullos eius in quatuor partes diuisos nasci, easque à parente herbæ Iuliæ dictæ ui consolidari.

E.

Capitur noctua. ¶ Cum ad nos aduenerit, quod fit aliquando circa decimum Aprilis, bona spes est pruinas non amplius futuras. Imminentem pluuiam præsagit quum uoce fistulam refert: item quum ad domos propius aduolârit.

F.

Hieronymus Tragus oriolum inter aues numerat quæ in cibum hominis ueniunt.

G.

Vuideuuallus curat icterum, & ipse flauescit Hildegardis. hoc ueteres de ictero aue uel galgulo scribunt.

¶ h. Viteualli uocem & uolatū præ omnibus auibus non rapacibus obseruāt augures, Albert.

¶ PIPHALLIS, πιφαλλὶς, πίφιγξ, Hesychius & Varinus. Piphinx, πίφιγξ, alauda, Iidem. Piphix, πίφιξ, auis, à uerbo πίω, gaudet enim aquis, Varinus & Etymologus. Pifex, harpa & miluus amici sunt, Aristot. scribitur autem Græcè πίφηξ per η. in ultima.

¶ PLOAS, πλωάς, genus auis magnæ, Varinus. apud quem etiam πλώας paroxytonum legitur pro aue: sed magis placet oxytonum.

DE PLVVIALI.

HVIVS auis figurā Guil. Rondeletius uir doctissimus (quod uel libri eius de piscibus nuper æditi egregiè testantur) è Gallia ad nos misit. Gallicum eius nomen est un pluuier. Gibertus Longolius Germanicè uocat ein Pulvier. Turnerus ein Pulver. Eberus & Peucerus ein Pulvier uel Pulroß. Heluetijs incognita aut certè rarissima hæc auis est. appellari autem potest ein grawer Gyfitz. hoc est uanellus fuscus. nam Angli etiam, ut audio, uanellum auem subuiridem, nominant pluuialem uiridem, a grene pluuer.

¶ Longolius & Turnerus hanc auem Aristotelis pardalum esse suspicantur. ego nōdum assentior, neque enim pluuialis colore tota cinereo est, ut pardalus.

¶ Viuit plurimū circa lacus, quanquā & in agris quoque sæpe capiatur, præclara ista auis quam Romano nomine à puluere fortè Germani appellant. est enim pulueratrix. Coloris est cinerei, magnitudine paulò turture minor. gregatim uolat, neque temerè à quoquam singularis conspicitur. uocem emittit frequentem & minimè grauem: sed eo ferè modo quo illa nostratibus appellatur. quan-

quam autem cinerei coloris sit, pennas tamen luteis ijsq; obscuris maculis conspersas habet, unde à Græcis pardalus appellatur, (tanquam pardi instar sit maculosus.) quanquam Aristoteles minimè aduenam hanc auem, sed semper cõspicuam ut coruos & cornices esse testatur: id quod fortè uerum est in Græcia, regione longè feruentiore quàm nostra. nam apud nos nulla propè auis est, quæ per hyemem aut locum non mutet, aut non lateat, Gib. Longolius.

¶ Si auis illa pardalus sit, quam esse suspicor, celerrimè currit: & sibilum, quem pastores & aurigarum pueri labijs porrectis ædunt, uoce imitatur. Pennas habet ad cinereum colorem proximè uergentes, quarum singulæ singulis flauis maculis sunt respersæ: & ea auicula, quam mollicipitem (auis illius quam nos lanium appellauimus genus unum mollicipitem esse conijcit Turnerus) esse conijcio, multò maior est. Fieri potest ut eius auis plures sint species, Turnerus. ¶ Pluuialis auis est propè ad magnitudinem perdicis, uarijs pennis ornata, croceo & albo nigroq; distincta. Aëre solo uiuere dicitur. huius argumentum est, quòd licet pinguescat, nihil tamē unquam in eius uisceribus inueniri potest, Author de nat. rerum. Pluuiales aues quanquã præpingues aliqui solo aere uiuere putant, quoniam in uentribus earum nihil inuenitur. Sed eius rei causa est, quia intestinum ieiunum solum habent, in quo nunquam aliquid inuenitur. & hoc in multa animalia cadit, ut alibi ostendimus. Aer certe purum elementum nutriendo corpori accedere non potest, Albertus. Ex auibus omnibus mihi notis, nullam uidi quæ non quatuor digitos haberet, excepta pluuiali, & pica marina ut uulgò uocant: & alijs duabus quarũ altera Gallis uulgò Guillemot dicitur, altera Canne petiere, quæ de genere lagopodum est, Bellonius. Ego pluuialem uanello congenerem existimo. nam & nomen commune ambabus tribuitur apud Anglos, adiecta tantum coloris differentia. sed differunt etiam quòd uanellus cristam habet, pluuialis non habet: & digitis pedum. Pluuialis enim posteriorem nullum habet, uanellus breuissimum.

¶ Sunt qui excrementa lumbricorum ab his auibus edi asserant.

E.

Hæ aues dicuntur capi dum plumbatæ sagittæ (baculi plumbati) ultra eas (altius) in aere proijciuntur. sic enim territæ humilius uolant, & in retia iuxta terrã expansa incidunt, Albertus & Author de nat. rerum. capiuntur autem gregatim.

F.

Lautæ sunt in cibo & in magnis delicijs: & uiridibus, quos aliqui priuatim uanellos uocant, longè præferuntur. In hominem delicati cibi nimium appetentem, ne pluuiali quidem apposita cõtentum fore, alicubi tanquam prouerbio dicitur. Sunt è uulgo qui negēt eam cibo solido uesci, & proinde ne exenterandam quidem existimant, ut & alias quasdam lautas & opimas aues.

¶ An hæc Plutarchi rhyntace esse posit, & an eadem sit quam Itali quidam piuier nominãt (per onomatopœiam, in pratis palustribus degentem auem, corpore fusco, pectore albo, ut audio,) diligentiores inquirant.

DE PORPHYRIONE.

A.

ORPHYRIO auis hactenus nobis ignota est: cuius picturam à præstantissimo medico Guil. Rondeletio ex Montepessulano mittendam expectamus. Quid sit porphyrio non constat, Niphus. Porphyriones à nobis uisi sunt in agro Patauino allati ex Hispania, quos ibi telamones uocant, siue quia statuæ uiriles, quibus mutili & coronæ sustinentur, ita nominantur: siue quasi thalamorum & pudicitiæ custodes, etenim scribit Athenæus uolucrem hanc sensum adulterij habere, &c. nisi quis telamones quasi nutriculas esse dictos putet. ita enim Græci altrices uocant, Hermolaus in Corollario. ego telamonum uocem de his auibus potius barbaram quàm Græcæ originis existimârim. Quod uerò telamonem Græcis nutriculam significare scribit, non probo, nisi thelamòn cum aspiratione scribat, nimirum ἀπὸ τοῦ θηλάζειν. nam & θηλάστρια, τροφὸς exponitur. Θηλαμὼν, τάφος, ἡ τροφὸς, παρὰ τὸν θήσω μέλλοντα, ὃς δηλοῖ τὸ θηλάσω. τὸ γὰρ θῶ (sic legendum, non θύσω. Vide in Θῶ & in Θῆσθαι) δύο σημαίνει, τὸ ποιῶ, καὶ τὸ θηλάζω, Varin. Hesychius nihil habet, quàm Θηλαμὼν, τάφος. suspicor autem librariorum culpa pro τροφὸς scriptum fuisse τάφος.

¶ Hebraicum nomen dukiphat Septuaginta Deut. 14. porphyrionem interpretantur: Leuitici 11. epopem, id est upupam, quod magis placet. uide suprà in Gallo syluestri in genere. ¶ Sic & raham uel racham Deuter. 14. uulgaris translatio porphyrionē uertit, Septuaginta upupam. neutrum probo. omnino enim aquilæ aut uulturis aliquod genus hac uoce significatur. Lege suprà in Gypaeto, Ossifraga & Cygno. Sunt qui porphyrionem cum Pelecano cōfundant, eandem auem arbitrati, eò quòd Septuaginta alicubi pelecanum reddiderint, ubi Hieronymi translatio porphyrionem habet. Munsterus in Lexico trilingui porphyrionē Hebraicè nominat racham & ierakreka. ¶ Tinschemet quoque Hebraicum uocabulum uariè interpretātur, uespertilionem, porphyrionem, talpam, cygnum, noctuam, ibin. Vide in Talpa & Cygno. Iudæi doctiores ferè uespertilionem accipiunt. ¶ Chasida Hebraicè auis est, quam translator noster uocat miluum & porphyrionem, Munsterus. uide suprà in Ciconia.

¶ Grapaldus nō rectè porphyrionem credit esse auem quam Itali uulgò coturnicem appellant, quum ea perdix maior sit.

B.

Porphyriones laudatissimi in Comagene, Plinius lib. 10. cap. 43. Et rursus cap. 49. Nobiliorem etiam supradicto (è Comagene scilicet misso) porphyrionem Baleares insulæ mittunt. Vltima Syriæ fert porphyriones, Diodorus Siculus. Alexāder Myndius Libycam auem esse ait, Athenæus. ¶ Porphyrionem Aristoteles scribit colore cœruleo esse, (uel cœruleum imitante,) pedes habere fissos, crura longa, rostrum puniceum, (ῥύγχος ἠργμένον ἐκ τῆς κεφαλῆς φοινικοῦν,) magnitudine esse gallinacei: quinis pedum digitis, quorum maximus sit medius, Athenæus. Porphyrio animal est quod tum formæ pulchritudine excellit, tum nomini suo maximè respondet, Aelianus. ὡραιότατόν τε ἅμα καὶ φερωνυμώτατόν ἐστι ζῶον. Tetrax auis magna porphyrionis speciē similitudinemque gerit, Laurentius apud Athenæum. Porphyrio uocatur à puniceo rostri colore, Eustathius. Porphyrio, cui à colore nomen, rostrum habet rubicundum: & in capite ueluti cristam, qualē faciunt & gestāt sagittarij Persæ: par magnitudine gallinis altilibus, sed crura ei longiora, Oppianus. Rostra ijs & prælonga crura rubent, Plinius. Hæmatopus multò minor est quàm porphyrio, quanquā eadem crurum altitudine, Vuottonus. Guttur (ingluuiem) quo merguntur recentia aues quædam habent, ut gallinæ: aliæ carent, sed gula patentiore utuntur, ut gracculi, corui. quædā neutro modo, sed uentrem proximum habent, quibus prælonga colla & angusta, ut porphyrioni, Plinius. Porphyrio, ut & reliquæ aues longi angustique colli, ingluuiei gulæque amplitudine caret: longitudine autem admodum prolixa utitur, Aristot. Ardeolæ & porphyriones uropygium (caudam) parum aptum receperunt, Aristot. in libro de com. anim. gressu. ¶ Fortè & horion Indica auis porphyrioni cognata fuerit, cum herodio similis & rubris cruribus describatur, sed distinguitur cantus suauitate qua mire celebratur.

¶ Recentiores porphyrioni quędam præter ueterum authoritatem attribuunt, ut Isidorus: Porphyrio (inquit) est auis, cui hoc peculiare quòd pedem unum habet latū ad natandum, alterum uerò fissum ad ambulandum. In quo notatur quòd utroque elemento gaudet, & in aqua natans ut anates, & in terra ambulans ut perdices. Idem Albertus scribit, sed tanquā de aue sibi ignota, & ipse etiam fidem non adhibens. Alij recentiores huiusmodi pedes auriphrygio suo uel haliæeto adscribunt. Meliores in hoc auium genere sunt quæ rostrum habent magnum & crura prælonga: Albertus & Isidorus, ex male intellectis, ut apparet, Plinij uerbis.

C.

Porphyrio est auis fluuialis, quia in fluminibus abundat, Kiranides. ¶ Puluerulentis uolutationibus non mediocriter gaudet: in locis ubi columbarum lauatio esse solet lauatur, Aelianus interprete Gillio. Græcè legitur, Χαίρει κονιόμενος, ἤδη δὲ καὶ λούεται τὸ τῶν περιστερῶν λουτρόν. Non prius tamen se uel in puluerem uel lauationem dat, quàm in ambulationem ueniens certa spatia cōfecerit, Idem interprete Gillio. Sed aliter Athenæus ex Polemone: Non prius (inquit) cibum capit, quàm

locum aliquem sibi commodum inuenerit in quo deambulet: peracta deambulatione (μεθ᾽ ὃν, lego μεθ᾽ ὃ) pulueratur, tum lauat, postremò cibum sumit. Solus auium morsu bibit, Aristot. & Plinius. Σκάπτων δὲ πίνει, Athenæus: lego λάπτων. Idem est (edit) proprio genere, (suo quodam & peculiari modo,) omnem cibum aqua subinde tingens, deinde pede ad rostrum ueluti manu afferens, Plin. Hic solus præter psittacum pede suo instar manus aquam suscipiens (hauriens) ad rostrum defert & potat: seq; humano modo pascit, quia cum omni cibo bibat oportet & cũ solo morsu. aliter enim cibus ei propter appetitus debilitatem non descenderet, Isidorus & Albert. Sed uideo eos Plinij sensum nõ satis assecutos. neq; enim cum omni cibo uel bolo, ut Albertus habet, bibit porphyrio iuxta Plinium: sed cibum omnem in aquam intingit, intinctum pede rostro admouet: aliâs uerò cum bibit, morsu bibit. Cum digitos quinq; habeat hæc auis, commodius pede loco manus uti potest. ἀπὸ τῶν λαμβανομένων εἰς τὸν πόδα ταμιεύεται μικρὰς τὰς ψωμίδας, Polemon apud Athenæũ. hoc est, De cibo autem quem pede apprehenderit paruas buccellas decerpit. quanquam ταμιεύεσθαι an hoc sensu accipiatur, dubito. Leonicenus in uaria hist. ex hoc loco scribit, eum pedibus comminuta frusta ad futurum usum seruare, quod nõ placet. Ταμιεύεσθαι τὴν τύχην, quidam interpretatur, pecunijs parcè uti, hoc est non uno tempore multum uel omnia consumere. ita & hæc auis nimirum non uorax, sed parca, exiguas subinde buccellas sibi decerpit. Cum pascitur, se testes sui prandij habere dolet. itaq; secedit, & latens in occulto comedit, Aelianus & Eustathius. Callimachus in libro de auibus porphyrionem ait cibum ita capere, ut ab hominibus non uideatur. odio enim haberi ab eo illos qui ad cibum eius accesserint. Pisces deuorat, Procopius Gazæus. ¶ Alui excrementum, ut & reliquę aues longi angustiq; colli, humidius quàm cæteræ solent, reijcit, Aristot. ¶ Ardeola & porphyrio uropygium (caudam) parum aptam habent, & ad uolatum dirigendum loco uropygij pedes protendunt, Idem. Volans non sublime fertur, Aelianus.

D.

In hominum conspectu nunquam coniugi suæ miscetur. natura enim adeò castus est, ut ne maritum quidem uxori concumbentem uidere sustineat: & si adulterium deprehẽderit, nimio dolore contabescit, Oppianus. Acerrima riualitate ardet (porphyrio qui in domo alitur,) & mulieres quę sunt sine uiro obseruat, (τὰς ἀνάνδρους τῶν γυναικῶν, ut codices nostri habent, & Gillius quoque legit: fortè quòd illæ ad concubitum cum uiris procliuiores & magis expositæ uideantur. sed malim ὑπάνδρους, hoc est uirorum libidini se supponentes, ex Athenæo.) Adulteria sensu quodam naturæ deprehendit: & si de ijs suspicetur, uita laqueo finita crimen domino præmonstrat, (si cum matrefamiliâs stuprum fieri cognouerit,) Aelianus. Auis tam studiosa est castitatis, ut conspecto tantũ scorto moriatur, Io. Tzetzes. Quemadmodum adulteris obtrectet & inuideat porphyrio animal etiam prudentissimum, non modo moderatissimum, alibi (ut iam recitauimus) me dicere memini, Aelianus. ¶ Porphyrio præterquam quòd & riualis est, & obtrectator, ea sanè etiam naturæ indole præditus est, ut eorum, quibuscum usu coniunctus est, amatissimus esse dicatur. Eum ipsum & gallum in eodem uersari domicilio percepi, easdemq; ambulationes & æqualia spacia conficere solitos, eisdem uesci cibis, communiter puluerulentis uti uolutationibus, mirificumq; ex his rebus amorem inter se mutuum contraxisse. At enim cum utriusq; dominus festo quodam die cum sodalibus, ut epulare sacrificium faceret, gallum occidisset, porphyrio conuictore priuatus, tantum doloris accepit, sibi ut inedia mortem conscisceret, Aelianus. ¶ In obscuro loco cibum capit, & accedentes ad cibum ipsius odit, Eustathius.

E.

Porphyrioni capiendo neq; uiscum neq; retia adhiberi opus est: sed ubinam solus considẽat obseruare, & saltando paulatim accedere. Saltationis enim spectaculo tantopere delectatur, ut licet accedentem magis magisq; hominem uiderit, non tamen auolet: sed ipse etiam se moueat & ad saltandum membra componat, donec capiatur, Oppianus. ¶ Porphyrio gratus est hominibus, quamobrem caute & studiose ipsum alunt. itaq; magnificis ædibus pro ludicra delectatione est: uel in templo aliquo sacro nutritur, & liberè oberrat, & sacer intra claustra circumit: Aelianus, ut nos conuertimus, quòd Gillij translatio non placeret.

F.

Porphyrio Iudæorum mẽsis interdictus est, quòd auis sit uorax piscium quorum rapinæ inhiat, Procopius. Pro tinschemet Hebraica uoce Septuaginta porphyrionem uerterunt, qui inter immundas aues reputatur quòd luxuria (libidine) insignis sit, ut quidam scribũt, Paulus Fagius. Porphyrionem cibi gratia in cœnis apposuisse hominem scio neminem, nec Calliam, nec Ctesippum uiros Athenienses, nec Hortensium Romanum, quos è multis lurconibus paucos mihi commemorasse satis fuerit, Aelianus. Quòd si in cibum non ueniunt, miror cur Plinius laudatissimos è Comagene, nobiliores è Balearibus insulis mitti scripserit.

H.

a. Aristophanes in Auibus mentionem fecit tetracis auis (magnæ) cum porphyrione & pelecino. ¶ Porphyrion & auis & piscis cuiusdam nomen est, Hesychius.

¶ Alcyoneus gigas Purpurei (aliâs Porphyrionis) frater ab Hercule telis est cõfossus. Nomen habet magni uolucris tam parua gigantis: Et nomẽ Prasini Porphyrionis habet, Martialis lib. 13.

Constat

Constat inter gigantes principatum obtinuisse Porphyrionem & Alcyoneum. Prasinus quoque auriga, cuius in Nerone Tranquillus mentionem facit, Prasinus Purpurio dictus est, Perottus. ὦ Κεβριόνα καὶ Πορφυρίων, exclamat quidam in Auibus Aristophanis: scitè autem Cebrionæ & Porphyrionis gigantum nomina coniunxit, præsertim cum eadem duo etiam auium nomina sint. conuenit & argumento. nam ut gigantes illi deos olim impugnauerunt, ita & aues in hac fabula eos impugnare moliuntur. Porphyrion quidem gigas à Venere uictus fertur. Scholiastes & Varinus in Cebrione. πέμψω δὲ πορφυρίωνας εἰς τὸν οὐρανὸν ὄρνις ἐπ' αὐτὸν παρδαλᾶς ἐνημμένους, Aristoph. in eadem fabula. Minatur autem quidam se aduersus Iouem cœlo immissurum porphyriones, siue aues siue gigãtes accipias. Typhœ̃s & Porphyrion gigantes in Pythijs Pindari Carmine 8. memorãtur, tanquam utrique fulmine icti. Scholiastes monet Typhòn tantum fulminatum, Porphyrionem uerò Apollinis sagittis occisum. Eundem ait Herculis boues per uim abducere conatum fuisse.

¶ c. Homerum infantem Aegyptijs parentibus ortũ fabulantur, cum mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis uberibus in os eius manasset, ea nocte nouem auium uoces diuersas ædidisse, & inter cæteras porphyrionis, ut recitaui in Columba liuia ex Eustathio.

¶ e. Multos pueros quos amabant muneribus deceperunt amatores, donata alius coturnice, alius porphyrione, Aristoph. in Auibus.

¶ POYX, πῶϋξ, auis quędam Aristoteli de animalibus, Hesychius & Varinus. Ego hoc nomen apud Aristotelem legisse non memini. Phoix quidem (φῶϋξ) apud eum inimica harpæ est, & ardearum generis mihi uidetur, ut suprà scripsi. Sunt & πώϋγγες mergi, aliâs búnges dicti, à uoce & clamore, παρὰ τὴν βοὴν καὶ τὴν ἰυγὴν, Varinus.

¶ PORPHYRIS, πορφυρὶς, auis nominatur apud Aristophanem in choro Auium. Est autẽ alia quàm porphyrio, ut Callimachus in libro de Auibus testatur. Ibycus aues quasdam λαθιπόρφυρας nominat, cuius hæc uerba apud Athenæum legimus: τοῦ μὲν πετάλοισιν ἐπ' ἀκροτάτοισι ξανθοῖσι ποικίλαι πανέλοπες αἰολόδειροι, πορφυρίδες, καὶ ἀλκυόνες τανυσίπτεροι, quasi ut alcyones & penelopes, ita etiam porphyrides marinæ quædam uel maritimæ aues sint. Et rursus, αἰεί μ' ὦ φίλε θυμὲ τανύπτερος ὡς ὁ κατπορφυρίς. locus uidetur corruptus, & legendum fortè, ὡς λαθιπορφυρίς. Porphyrides ex auium sunt genere, à porphyrionibus diuersæ: sicut ab utroque latiporphyrides, siue adiporphyrides & latiporphyræ, Hermolaus in Corollario. apparet aũt ipsum ex Athenęo hęc mutuatũ, & de lectione dubitasse.

PSIPHAEON, ψιφαῖον, uelum uel stoream significat: uel auiculam paruam, Hesych. & Varin.

DE PSITTACO.

Psittaci genus cætera sequenti simile coloribus, nisi quòd per medium alarum plurimum flaui coloris habet, nonnihil etiam in cauda; quare ERYTROXANTHVM *nominabimus. nam cærulei multò minus habet quàm sequens.*

A.

SITACVS auis humanam uocẽ reddit, hanc mittit India, & sitacem uocat, uiridem toto corpore, &c. Plinius. Hermolaus legendum conijcit hoc in loco psitacen, ex Aristotele, ut ait, qui item non masculino (inquit) sed fœminino genere pronunciat hanc alitem. Cæterum in Indica historia, quam Arriano sunt qui tribuant, sittacen per σ. non per ψ. legimus initio uocatã. Est Aristoteli auis sitta, sed omnino alia, Hæc Hermolaus. Ego psittace (ψιττάκη) apud Aristotelẽ in nostris codicibus per t. duplex scribi inuenio, ut & apud alios Græcos authores

Aliud genus Psittaci parte supina rubet, alis superius in flauo uiridibus, cætero cœruleis, cauda partim rubra partim cœrulea, ut pictura ad nos missa indicat, in qua pars prona non apparet, caput etiam cum collo undiq; rubet, nisi quòd color candidus circa oculos est. Nos eum à præcipuis coloribus ERYTHROCYANVM *cognominabimus.*

omnes semper t. duplex, siue psittacus, siue psittace, siue sittacus ab illis scribatur. Arrianus quidem in Indicis (ut nostri codices habent) σιττακὸν scribit, sittacum, non ut Hermolaus citat sittacen. Ψιττακὸς & σιττακὸς oxytona sunt & masculina: ψιττάκην fœmininum paroxytonum. Latini quidam, præsertim recentiores (Gaza, Volaterranus, Grapaldus) psitacum per t. simplex scribunt, quod nõ placet. poetæ primam semper producunt. Sittas, Σίττας, auis quædam, aliqui psittacum interpretantur, Hesychius & Varin. Sitta auis gen. fœm. suprà inter picos nobis descripta est. Sittas masculinum fuerit, sed pro eadem, ut coniicio, aue accipiendum. ¶ Hastaialga (uocabulum ut coniicio Persicum, quanquam Albertus Græcum esse ait, uir Græcæ linguæ imperitus) est auis parua de genere psittaci, &c. Albertus in Aristotelis de hist. anim. 8. 12. ubi Aristoteles psittaci simpliciter meminit. ¶ Græcè uulgò παπαγὰς hodie uocatur. ¶ Italicè papagallo. ¶ Hispanicè papagáio. ¶ Gallicè papegay: uel perroquet. Sed aliqui genus quoddã maius & cœrulei coloris priuatim perroquet nominant.

minant. ¶ Germanicè Pappengeij/Sittich/Sickuſt. ¶ Anglicè a popiniay, uel a popingey. ¶ Illyricè pappauſſek. Polonicè papuga. Turcicè dudi. ¶ Plurimis quidem linguis papagalli nomen commune eſt. Pſittacus, qui uulgò papiagabio, id eſt principalis ſeu nobilis gabio dicitur, Obſcurus.

¶ Vltima Syriæ fert pſittacos, Diodorus. Apportantur ad nos ex regionibus ſub æquinoctiali ad Orientem & Meridiem ſitis, Nicephorus Calliſtus. Inueniuntur in Thebaide Aegypti, & in India, Kiranides. Plinius ait inſulam eſſe Gagaudem in Aethiopia, inde primum uiſos eſſe pſittacos à Neronis exploratoribus. Sola India mittit pſittacũ, Plinius & Pauſanias. Regio quædam Luſitanis in Indiam nauigantibus reperta, abundat pſittacis multijugi coloris, tantæq; proceritatis, ut cum gallinis magnitudine contendant, Aloiſius Cadamuſtus. Eſt uarietas pſittacorum in coloribus magna, unde pulcherrimi etiam apud Indos exiſtimantur, nam præter colorum aptam uarietatem illam, ſplendor etiam quidam affulget, Cardanus. Circa Pego urbem Indiæ pſittacos uocaliores habent quàm uſquam alibi offenderim, eoſdemq; pulchriores, Ludouicus Romanus. In regione circa Tarnaſari Indiæ urbem, pſitaci omnium pulcherrimi ſpectantur, albicantes ſepteno colore præſertim diſtincti, Ludouicus Patricius. Hiſpanæ inſulæ pſittaci, alij coloris praſini, alij fului ſunt, alij uerò Indis non abſimiles, id eſt torque miniato, Chriſtophorus Columbus. Hiſpani (ex Hiſpaniola inſula & uicinis) pſittacos, quorum alij uirides erant, alij flaui toto corpore, alij ſimiles Indicis torquati minio, uti Plinius ait, quadraginta tulerunt, coloribus uiuaciſsimis & lætis maximopere, Pet. Martyr. In regno Senegæ apud Nigritas tota regio ſcatet pſittacis, qui triplici colore diſtinguuntur, ſubcinericeo, uiridi ac ueneto, Aloiſius Cadamuſtus. In Calechut reperiuntur alij praſini coloris, alij ſcutulati, alij purpurei, Ludouicus Romanus. Supra Caput Bonæ Spei Lebegio uecti uento Luſitani, nacti ſunt nouam tellurem quam appellarunt Pſittacorum, quoniam inibi inueniuntur alites huiuſmodi incredibilis proceritatis, utpote qui brachium & dimidium longitudine excedant, multijugi coloris, ut ſcribit quidã in Noui orbis hiſtoria. Pſittacos nunc ex Luſitania inſuliſq; uicinis Aethiopicis pręſtantiſsimos adduci uidemus, uarioq; colore diſcriminatos, Volaterranus. Gracchana Noui orbis inſula fert pſittacos phaſianis multò maiores, nec alijs ſimiles, nam alas habent uerſicolores, cætera rubei, Chriſtophorus Columbus. Prouincia Abaſiæ pſittacos habet, Paulus Venetus. Pſittacorũ genus peculiare audio à Gallis parroquet uel perroquet uocari, uiridibus maius, roſtro magis adunco, uocalius, maioriſq; pretij. ¶ Pſittacis è Braſilia, quem pictum habeo, collum, alę & dorſum uiridis ferè coloris ſunt: ſed dorſum ad cœruleum inclinat, cauda ſimiliter, in qua longiores pennæ rubent: longiores in alis nigræ ſunt, in uiridibus earundem maculæ quædam uel puncta rubent, caput cinereum eſt, uenter coloris flaui. ¶ Cinereum quoq; uel ſubcœruleum toto corpore, pictum habeo, in cauda tantum rubẽtibus pennis, parte circa oculos candida, hunc ex Mina ciuitate diui Georgij adferri aiunt.

B.

Quibus in regionibus reperiantur iam ſuprà dictum eſt. ¶ India (ſola, Solinus) mittit pſittacum auem, uiridem toto corpore, torque tãtum miniato, (puniceo, Solinus,) in ceruice diſtinctam. Magnitudine & coloribus diuerſi reperiuntur, ut in A. oſtendimus: priſci uiride genus tantũ agnouiſſe uidentur. In India liuiæ columbæ uirides pennas habent, ut is primo aſpectu, qui ſit rudis in ſcientia auium, pſittacum non columbam dicat, Aelianus. Pſitacus Indiæ auis eſt, inſtar illi minimo minus quàm columbarum, ſed ne colorum (non colores) columbarum. Non enim lacteus ille, uel liuidus, uel utrunq; (utcunq;) ſubluteus, aut ſparſus eſt: ſed color pſitaco uiridis, & intimis plumulis & extimis palmulis, niſi quòd ſola ceruice diſtinguitur. Enimuero ceruicula eius circulo mineo, (minij colore,) uelut aurea torqui, pari fulgoris circumactu cingitur & coronatur, Apuleius Florid. 2. Viredo in toto corpore pſittaci lutea, præter collum miniato diſtinctum torque, Eberus & Peucerus. Auis eſt tota uiridis, ſed roſtro & pedibus rubet, Kiranides. Similis eſt aliquantulum obelo (uox uidetur corrupta) & falconi: uirides habet plumas, pectus rotundum, roſtrum aduncum, tantæ fortitudinis ut caueæ ſuæ uirgas ferreas ui frangat, Obſcurus. Roſtro uel ferrum rumpit, Kiranides. Capitis oſſa duriſsima pſittacis, Plinius. Capiti pſittaci duritia eadem quæ roſtro, Idem, quare cum diſcit ſermonem hominis, radio uerberatur ferreo: & cum deuolat, roſtro ſe excipit, propter pedum infirmitatem, ut in C. dicetur. ¶ Omnes aues uncæ breui ſunt collo, & lingua lata, aptæq; ad imitandum, nam & pſittaca auis Indica talis eſt, Ariſtot. Lingua ei lata, multoq; latior quàm cæteris auibus: unde perficitur ut articulata uerba penitus eloquatur, Solinus & Apuleius. Hinc eſt quòd ἀνθρωπογλώττου dicunt, quaſi humanam linguam referentem, Vuottonus. ¶ Inter nobiles & plebeios diſcretionem digitorum facit numerus, qui pręſtant, quinos in pede habent digitos: cæteri ternos, Solinus & Apuleius. Sed Plinius lib. 10. cap. 42. de picarum genere hoc ſcribit, nõ de pſittacis, nempe facilius diſcere ſermonem humanum illas quibus quini ſunt digiti in pedibus. Habent pſittaci digitos binos ante, & totidem retro, ut picorum genera.

C.

Cnici uel cneci, ut uocant, ſemine ueſcuntur pſittaci: & ſaccharo delectãtur. In Calechut tanta harum auium copia eſt, ut exhibendi ſint cuſtodes ſeruandæ oryzæ in aruis, ne eam depaſcantur, Ludouicus Romanus. Pede ſeipſos paſcunt & ori admouent eſcas, ut manu homo, Author de

nat.rerum. ¶ Dum bibit, pedibus suspensus caudam in altum, & caput deorsum ad aquam extendit. caudam enim diligenter custodit, & sæpe rostro componit, Albert. ¶ Quemadmodũ pueri erudiuntur, sic psittaci ex tribus Indiæ generibus omnes humanæ uocis usum addiscunt. In syluis inconditam uocem, cuiusmodi aues indoctæ edere solent, mittunt: non autem expressum os & explanatum habent, Aelianus. Vox eius naturalis est ualde sonora, Albertus. Imitatur uoces hominum omniumq; animalium, Kiranides. Auium quæcunq; linguam cõsimilem (humanæ) habent, & maxillarum dispositionem (auibus pro maxillis rostrum est) humanum aptæ sunt imitari sermonem, ut psittaci, picæ, & similes, Suidas. Psittacen auem ἀνθρωπόγλωττον dicunt, quasi humanam linguam referentem, Vuottonus. De lingua eius uide supra in B. Psittacus à uobis aliorum nomina discam: Hoc didici per me dicere, Cæsar aue, Martialis. Psittacus humanas depromit uoce loquelas, Atq; suo domino χαῖρε ualeq; sonat, Author Philomelæ. Articulata uerba penitus eloquitur. quod ingenium ita Romanæ deliciæ miratæ sunt, ut barbari psittacos mercẽ fecerint, Solinus. Omnes aues uncæ breui sunt collo, & lingua lata, aptæq; ad imitãdum. nam & Indica auis psittace, quam loqui aiunt, talis est, & loquacior (ἀκολαστότερος) cum biberit uinum redditur, Aristot. Plinius uocem ἀκολαστότερος uertit lasciuior. recẽtiores quidam ad libidinem referunt. mihi quidem Aristoteles hoc uocabulo intemperantiam linguæ maximè significasse uidetur. Super omnia humanas uoces reddit psittacus, & quidem sermocinatur. imperatores salutat, & quæ accipit uerba pronunciat, in uino præcipuè lasciua. Capiti eius duritia eadem quæ rostro. Hæc cum loqui discit, ferreo uerberatur radio, (ferrea clauicula Solinus & Apuleius,) non sentit aliter ictus, Plinius. Dum pullus est atq; adeò intra alterum ætatis suæ annum, quæ monstrata sunt & citius discit, & tenacius retinet. Maior paulò segnior est, & obliuiosus & indocilis, Solinus & Apuleius. sed Plinius hoc de pica, non de psittaco scribit lib.10.cap.42. Ad disciplinã humani sermonis facilior est psittacus, glande qui uescitur: & cuius in pedibus, ut hominis, quini digituli numerantur. non enim omnibus id insigne, Apuleius. sed hoc quoq; apud Plinium eodem in loco ad picas non ad psittacos pertinet. Id quod dicit psittacus, ita similiter nobis canit uel potius eloquitur, ut uocem si audias, hominẽ putes. Nam quidem si uideas idem conari non eloqui. Verùm enimuero & coruus & psitacus nihil aliud quàm quod didicerunt pronunciant. Si conuitia docueris, conuiciabitur, diebus ac noctibus perstrepens maledictis, Apuleius. Augustus Cæsar picam à qua salutatus erat, item psittacum emi iussit, Macrobius Satur. 2. 4. Non silebo parte hac miraculum insigne nostris uisum temporibus: Psittacus hic fuit Ascanij Cardinalis Romæ, aureis centum comparatus nummis, qui articulatissimè continuatis perpetuò uerbis Christianæ ueritatis symbolum integrè pronunciabat, perinde ac uir peritus enunciaret, Cælius. Sturni coruiq; & psittaci, quoniam loqui discunt, & uocis spiritum tam sequacem, tam æmulum, pensandũ formandumq; docentibus præbent, ea ipsa docilitate adesse patrocinariq; cæteris animalibus uidentur, & tantum non uoce testari, etiam cæteris omnibus proferendi sermonis, & uocis articulandę uim natura concessam, Plutarchus. ¶ Cum deuolat, rostro se excipit, illi innititur, leuioremq; se ita pedum infirmitati facit, Plinius. Rostri tanta durities est, ut cum è sublimi præcipitatur (præcipitat, Apuleius) in saxũ, nisu se oris excipiat, & quodam quasi præsidio utatur extraordinariæ firmitatis, Solinus. rostro se uelut anchora excipit, Apuleius. Qui memoria nostra terras antiquis ignotas peragrarunt, (ut Aloisius Cadamustus, apud quem hæc similiter leguntur) mirifica animi solertia in construendo nido psittacos esse affirmant. Etenim procerissimam inuestigant arborem, tenuibus ramis, & intolerabilibus ad quiduis graue sustinendum: ad quorum cacumina pensilem surculum alligant, ex quo nidum affabre & callidissimo artificio factum suspendunt, pilæ modo rotundum, sanequàm exiguo ad aditum & exitum relicto foramine. Quod quidem ipsum eos moliri asserunt, ut serpentium insidijs uiam obstruant. non enim ex tam subtilibus ramis pensilem nidum serpentium natio corpore grauis inuadere audet, Gillius. Est & oriolus dictus picorum generis, qui nidum à ramis suspendit, (uel potius alligat,) & passer stultus in India occidentali. ¶ Psittacus aquas alias quocunq; modo patitur, sed pluuia moritur. idcirco in montibus Gelboe nidificare fertur, in quibus raro uel nunquã pluit, Albert. Multa humiditate in cuti eius abundante moritur, Obscurus.

D.

Psittacus inter aues ingenio sagacitateq; pręstat, quòd grãdi sit capite, atq; in India cœlo syncero nascatur: unde etiam didicit nõ solum loqui, sed meditari. meditantur ob studium gloriæ. participes enim sunt & huius & amoris: unde memoria non uulgaris illis, Cardanus. Amat hæc auis loqui cum pueris, à quibus etiam cæteræ aues facilius loqui addiscunt, Albertus. Caudam suam summo studio custodit, pennasq; rostro suo frequentius extergit, Author de nat. rerum. Miræ etiam calliditatis est in excitando risum. Homines quoque osculari domesticos consueuit. Admoto speculo propria forma deluditur, & nunc gaudẽti nunc dolenti similis efficitur. Aspectu uirgineo multum delectatur, & uino inebriatur, Obscurus. In uino præcipuè lasciuus est, Plinius. Vidi ego psittacum mirè amantem pueros imberbes. Gaudent sanè hæ aues conuersatione puerorum, & sermonem humanum coram eis exprimere. Nuper etiam quidam fide dignus mihi asseruit, nouisse se hominem adeò amatum à psittaco, ut ob discessum eius semper lugeret auis, & æmulatione erga alios psittacos duceretur, Auicenna. ¶ Psittacus & lupus simul pascuntur. semper enim uiridem hanc

auem

auem amant lupi, Oppianus 2. de uenat. Turturibus amici sunt, Plinius & Ouidius. uide in Turture D.

E.

Caueis inclusi aluntur psittaci, ut tum aspectu suo colorisque gratia & formę raritate, tũ sermonis humani imitatione oblectent. Gallinæ rusticæ in ornatibus publicis solent poni cum psittacis ac merulis albis, Varro. Seruare eos non in ligneis sed ferreis caueis (κλωβοῖς) oportet, Oppianus. ¶ In regno Senegæ apud Nigritas tota regio scatet psittacis, quos Nigritæ plurimũ oderunt: quoniam totam plagam ferè circunuolitantes, fruges & præsertim legumina deuastant, Aloisius Cadamustus. In Calechut tanta eorum copia est, ut collocandi sint custodes seruandæ oryzæ in aruis, ne eam depascantur. Vocales sunt admodum, ac uili pretio, utpote gemino denario, id est media solidi parte singuli uæneunt, Ludouicus Romanus.

F.

Gracchana insula psittacis mirè abundat. incolæ eos saginant & in cibatu gratissimos habent, Christophorus Columbus. ¶ Phœnicopteri apparatum ex Apicio suprà scripsimus. idem autem facies (inquit) & in psittaco.

G.

Psittacus potest quæcunque & anser, Kiranides. In cibo iuuat quosuis ictericos, & phthisicos sanat, Idem.

H.

a. Sittacum & psittacum ueteres dixerunt. nam σ. & ψ. inter se permutantur quandoque. sic & σίττα & ψίττα effertur, quæ acclamatio pastorum est ad boues, capras aut sues. Sitta auis diuersa memoratur Aristoteli 9.1. ubi Albertus, Camulgum (inquit) Latinè dicunt uocari, psittacum Græcè. sed & psittacus auis alia est, (licet apud Hesychium legatur, Σίττας auis est, quam nonnulli psittacum faciunt,) & camulgus Latina uox non est. ¶ Viridis auis, id est psittacus, per antonomasiam uel periphrasin. Semper & à uiridi turtur amatur aue, Ouidius. Et si qua loquendi Gnara, coloratis uiridis defertur ab Indis, Claudianus in Eutropium.

¶ Epitheta. Psittaci epitheta apud Textorem sunt, Ales, Canorus, Dux uolucrum, Garrulus, Imitator, Loquax, Viridis. Psittacum ἀνθρωπόγλωττον dicunt, quasi humanam linguam referẽtem, Vuottonus. βροτόγηρυς, Philippo in Epigrammate.

¶ Ψιττακία, genus calciamenti muliebris, Hesych. & Varinus. Psittacion emplastrum numero 24. describitur apud Nicolaum Myrepsum.

¶ Propria. Psittacum Alcęus γάστριον, id est uentri deditum uocat, Pollux ut nostri codices habent, sed Pittacum legendum coniicio. ¶ Terra psittacorũ alicubi in Nouo orbe nominatur, ubi maximi psittaci uariorum colorum reperiuntur. ¶ Psittacene, Ψιττακηνὴ, regio Persidis, Aristoteli in Mirabilibus. ¶ Psittace, Ψιττάκη, urbs est iuxta Tigrin, ubi Psittacia fructus (quos alii pistacia uocant) nascuntur. hinc Psittacius & Psittacenus, Stephanus. Psittaces Persicæ Aelianus alicubi meminit in Historia animalium.

¶ b. Tu poteras uirides pennis hebetare smaragdos, Tincta gerens rubro punica rostra croco, Ouidius in psittacum.

¶ c. Vide quædam in h. πάντα τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα, καὶ διηρθρωμένα ἐστὶ τὴν φωνὴν, καὶ μιμεῖται τὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἠχὰς, ὥσπερ ψιττακὸς καὶ κίττα, Athenęus. malim, πάντα δὲ τὰ πλατύγλωττα τῶν ὀρνέων, εὔγλωττα, &c. Apsephâs rex Libyæ fertur instruxisse psittacos, ut per aerem uolantes sonarent Ἄψεφας θεός ἐστιν: ut quidam annotauit in margine ad orationẽ Dionis Chrysostomi de regno: ubi Dion scribit hominem improbum non posse esse uerum regem & dominum, neque sui nec aliorum, etiamsi non solum homines eum admirentur, eique obediant: sed etiam aues uolantes & feræ in montibus. Nuper amicus quidam recitauit nobis iucundam de psittaco historiam: quem aiebat Londini in Anglia è palatio regis Henrici octaui in præterlabentem fluuium Thamesin decidisse, & uoce consueta iis qui quantocunque pretio (ut in periculo aliquo constituti, aut alii etiam ioco) portitorem ex opposita ripa uocant, a bott a bott for twentye pownd: quod est, Cymba cymba uel pro uiginti libris, quam sæpissimè enunciari audierat, & tum commodissimè meminerat, exclamasse. Ea excitatum portitorem quendam, propere adnauigasse & sustulisse auem, & regi (ad quem pertinere agnoscebat) reddidisse, tantum mercedis sperantem, quantum auis promiserat. Rex pactus est ut quam auis interrogata denuò mercedem dixisset, acciperet. Placuit. Respondit auis, Gibe the knabe a grott: id est, Da nebuloni solidum.

¶ e. At tibi quanta domus rutila testudine fulgens? Connexusque ebori uirgarum argenteus ordo? Argutumque tuo stridentia limina cornu? Et querulæ iam sponte fores? uacat ille beatus Carcer, & angusti nusquam conuitia tecti, Statius 2. Syluarum de cauea psittaci mortui. ¶ Rostrum psittaci gestatum dæmones abigit, Kiranides.

¶ f. Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes refertas capitibus psittacorum & fasianorum, &c. Lampridius. Psittacis atque fasianis leones pauit & alia animalia, Idem. In hortis Indiæ regiis psittaci aluntur, & sursum deorsum ultro citroque circum regem uersantur: nec psittacum idcirco Indorum quisquam, etsi eorũ magna illic multitudo sit, edit, quòd eos sacros putent, & Brach-

mânes quidem ex auibus plurimi hunc existiment: ut qui solus humana uerba uocis cõformatione consequatur, Aelianus.

¶ g. Rostrum psittaci gestatum, omnem rigorem febrium curat, Kiranides.

¶ h. Anthologij lib. 1. elegans Philippi in psittacum epigramma legimus, quod recitare libuit.

Ψιττακὸς ὁ βροτόγηρυς, ἀφεὶς λυγοτευχέα κύρτον
Ἤλυθεν εἰς δρυμοὺς ἀνθοφυεῖ πτέρυγι.
Αἰεὶ δ' ἐκμελετῶν ἀσπάσμασι καίσαρα κλεινόν,
Οὐδ' ἂν ὄρη λήθην ἤγαγεν ὀνόματος.
Ἔδραμε δ' ὠκυδίδακτος ἅπας οἰωνὸς, ἐρίζων
Τίς φθῶναι δύναιτο δαίμονι χαῖρ' ἐνέπειν.

¶ Ouidius Elegiarum 2.6. in mortem psittaci his carminibus lusit:

Psittacus eois ales mihi missus ab Indis
Occidit, exequias ferte frequenter aues
Omnes, quæ liquido libratis in aere cursus,
Tu tamen ante alias turtur amice dole.
Plena fuit uobis omni concordia uita,
Et stetit ad finem longa tenaxq; fides.
Non fuit in terris uocum simulantior ales,
Reddebas blæso tam bene uerba sono.
Plenus eras minimo, nec præ sermonis amore
In multos poteras ora uocare cibos.
Nux erat esca tibi, causæq; papauera somni,
Pellebatq; sitim simplicis humor aquæ, &c.

¶ Extat & Statij Epicedion in psittacum Melioris Atedij Sylu. 2.

Psittace lux uolucrũ, domini facunda uoluptas,
Humanæ solers imitator psittace linguæ, &c.
Occidit aeriæ celeberrima gloria gentis,
Psittacus ille plagæ uiridis regnator eoæ:
Quem non gemmata uolucris Iunonia cauda
Vinceret aspectu: gelidi non phasidis ales.
Ille salutator regum, nomenq; loquutus
Cæsareum, & queruli quondam uice functus

amici, &c. Legimus etiam in psittacum uocalem carmen T. Vespasiani Strozæ lib. 6. Eroticôn.

¶ Psittacos in India sacros existimari, & idcirco non uenire in mensas, paulò ante in f. ex Aeliano recitaui.

¶ PROVERBIA. Alia uoce psittacus, alia coturnix loquitur. uide suprà in Coturnice h.

¶ Erasmus Rot. in adagio Senis mutare linguam: Ne hoc quidem (inquit) prætermittendum, quanquam uulgò iactatum: Senex psittacus negligit ferulam. Et mox recẽset Apuleij uerba ex secundo Floridorum de psittaco, cui sermonem nostrum addiscenti ferrea clauicula (loco ferulæ) caput à magistro tundatur. Discit autem (inquit Apuleius) statim pullus usq; ad duos ætatis suæ annos. senex autem captus & indocilis est & obliuiosus. Quæ posteriora uerba (quòd pullus usq; ad biennium facilè discat, senex indocilis sit) Apuleius, ut uideo, à Solino mutuatus est: hic à Plinio. & quãquam Plinius hæc de pica non de psittaco scribat, possunt tamen fortasis huic etiam cõuenire. sin minus, ratio saltem prouerbij non impeditur. ¶ Vsitatum est apud Germanos quosdam prouerbium, Arbitrium (libertas) auro præferendum est, aiebat psittacus caueæ inclusus. Wille gehet für gold/ sprach der papegeye/da saß er im korbe. Tale est & illud, In cauea minus bene canit luscinia.

¶ PTEREVGOTYRANNVS, πτερυγοτύραννος, (malim Pterygotyrannus, ut ordo etiam literarum scribi postulat apud Hesychium,) auis est quædam in India Alexandro data, Varinus. Quærendum an hæc esse posit auis paradisi dicta, uel apus Indica: quæ cum pedibus careat, & alis pennisq; suis perpetuò in sublimi uehatur, non immerito Pterygotyrannus appellabitur: tanquam principatum inter aues obtinens quod ad remigium alarum.

DE PYRALIDE.

PYRALIS, πυραλὶς, auis nominatur apud Aristot. historiæ anim. 9. 1. ubi Gaza ignariam uertit. Pyralidem (inquit) turtur impugnat. locus enim pascendi uictusq; idem eorum est. nec alibi usquam eius meminit. Turtur & pyralis dissident, Plinius. Quòd si Callimacho fides est adhibenda, palumbus, pyrallis, (πυραλλὶς per duplex λ.) columba & turtur, nihil habent inter se simile, Aelianus in Varijs. πυῤῥαλὶς (per duplex rhô & lambda simplex) auis quædam, Hesychius & Varinus. Pyralis auis est quædam, quæ etiam rusticè sic uocatur, Niphus Italus. ¶ Est & pyrrhulas auis, Gaza rubicillam uertit, de qua in R. elemento scribemus. Item PYRIS, πυρὶς, secundum aliquos apud Aristophanem. uide suprà in Ceblepyri.

¶ Oppianus de aucupio lib. 3. cap. 10. cum merularum capturam præscripsisset, subdit: Eodem etiam modo capiuntur PYRRHIAE aues, αἱ (forte οἱ) πυῤῥίαι. Pyrrhiæ uocabantur serui qui in comœdijs introducebantur, Eustathius.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIT R. LITERA.

DE REGVLO VEL TROCHILO EX VETERIBVS.

A.

TROCHILVS uocatur alijs nominibus senator & rex, Aristot. Gaza interprete. Græca nomina sunt, τροχίλος, πρέσβυς, βασιλεύς. Trochilus rex appellatur auium, Plin. ¶ Eadem etiam orchilus dicitur, ut docui suprà in O. elemento. ¶ Trochilos in Aegypto uocatur, rex auium in Italia, parua auis, quę crocodili in somno hiantis os & dentes repurgat, Plinius.

Plinius, sed trochilus ille Niliacus & crocodilo familiaris longe alia auis mihi uidetur, gallinularum aquaticarum generis, sub quo species diuersæ continentur, ut in T. elemento dicemus. ¶ Regulus Græce tum βασιλεὺς uocatur, tum uoce diminutiua βασιλίσκος Aetio, Aeginetę & Aristophani in Auibus. ¶ Regaliolus quoque non alius quàm regulus uidetur: etsi quidam pro galgulo accipiant, uide in Galgulo. Pridie easdem idus (antequam Cæsar interficeretur) auem regaliolū cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inserentem, uolucres uarij generis proximo nemore prosequutæ ibidem discerpserunt, Suetonius in Iulio Cæsare.

B.

Passerculus troglodytes auicula omnium minima est regulo excepto: quo paulò maior est & nigrior, similis est autem ei in multis, præterquam quòd in fronte auricolores pennas non habet, &c. & iuxta summum alæ lineamentum cinerei amplius coloris, (Græcè legitur ψαρότερ@, id est magis uarij, Vuottonus,) Aetius. Troglodytes paulò maior est regulo, & colore illi similis, inter cinereū & uiridem, (μεταξὺ τεφρȣ̃ καὶ χλωρȣ̃. mihi hic color non troglodytæ, sed regulo tantum conuenire uidetur. Vuottonus suspicatur legendum μεταξὺ τεφρȣ̃ καὶ ὠχρȣ̃.) rostro tenui, Aegineta.

C.

Trochilus fruteta incolit & foramina, Aristoteles. ¶ Passerculus troglodytes magis garrulus quàm regulus est, Aetius. Regulus atque merops & rubro pectore Progne Consimili modulo zinzilulare sciunt, Author Philomelæ. ¶ Regulus uermiculos edit, Aristot.

D.

Trochilus fugax atque infirmis moribus est, sed uictus probitate & ingenij solertia præditus. uocatur idem & senator & rex. quamobrem aquilam cum eo pugnare referunt, Aristot. Idem historiæ anim. 9. 1. trochilū cum aquila pugnare scribit. Aquilæ & trochilus, si credimus, dissident, quoniam rex appellatur auium, Plin. ¶ Rex auium priuatas cōtra noctuam inimicitias gerit, Aristot. Alibi etiam orchilum noctuæ infensum tradit: quem nos eundem trochilo esse ostendimus.

E.

Capi difficile potest, Aristoteles. ¶ Orchilus subiens caua terræ signum facit futuræ tempestatis, Aratus.

H.

Immusculus auis genus, quam alij regulum, alij ossifragum dicunt, Festus. Plura de immusculo leges in capite de aquilis diuersis. In Auibus Aristophanis cum auis quædā seruus Epopis, quænam esset non diceret, sed tantum ad domini sui mandata subinde se τρέχειν, id est currere: subijcit quidam: Es igitur τροχίλος auis, alludens ad uerbum τρέχειν. ubi Scholiastes, Trochilus, inquit, fertur esse auis acris, (ὄρνεον δριμύ.) uolūt autem aliqui mediam syllabam acui debere: quasi in textu τροχιλὸς scribatur. sed codices nostri τροχίλος paroxytonum habent. Et rursus cum quidam dixisse se currere ὑπὸ τοῤῥύλω: alius subdit: Hic auis est trochilus. abi igitur ô Trochile & dominum nobis accerse. ¶ Κόρθιλος, auis quam aliqui βασιλικὸν uocāt, Hesychius & Varin. ¶ ῥόβιλλ@, basiliscus auis, Iidem. ¶ Τείκνος, auicula quædam, & rex apud Eleos, Iidem. ¶ Acalanthis, nobilissimi canis nomen: quidam tamen eo nomine aues intelligunt, quas nonnulli basilicas nuncupant, Cælius. ¶ Πρέσβυς apud Aristot. historiæ anim. 9. 1. ubi Albertus basit habet, quod ex Græco corruptum uidetur ut pleraque apud ipsum. basit (inquit) Arabicè, apud nos autem senecta uocatur. ¶ Hesychius orchilum auiculam uilem ab aliquibus σαλπιγκτὴν dici refert, nimirum à uoce qua forsitan tubæ imitatur sonitum.

DE EADEM AVE QVID PRODIDERINT Albertus, & eiusdem sæculi scriptores.

REGVLVS, qui & parra, quasi auis parua dicitur, multa est prole & garritu, Author de nat. rerum. Trochilus est auis minima omnium, quam regulum uocant: quæ licet paruo sit corpore, ausu tamen magno contra aquilam pugnare conatur. Solitaria uolat, pullis fœcunda est. nam plurimos uno fœtu producit, uno specu uel antro in hyeme multi conduntur, ut ad calorem turba conferente calor qui paruus est in tam minimis corporibus augeatur, Albertus & Author de nat. rerū. Vermibus & araneis uescitur, Author de nat. rerum. Est etiam auis musica, & præcipuè cantat tempore magni & sicci frigoris in hyeme, Albertus. Auis minima est, sed quanto minor, tanto uelocior, adeoque animosa, ut etiam cōtra aquilam aliquid conari audeat. Homines quoque deludit. nam cum se proximè quasi manu capiēdam obtulerit, casso hominis conatu & labore impigra profugit, Author de nat. rerum. ¶ Conuenerant aliquando aues inter se, sicut fabula refert, ut illa pro rege haberetur, quæ sublimi uolatu omnes alias uinceret: cumque aquila omnes alias aues transcenderet, exiliens parra quæ sub ala eius latuerat, insedit aquilæ capiti, & inde se esse uictricem asseruit, Author de nat. rerū. Si deplumatus regulus in ueru paruo exponatur igni, uoluit seipsum, ut nos experti sumus, Albertus. ¶ Hæc illi de regulo: an uerò aliquid ad passerem troglodytē potius pertinens, (quem uulgò in plerisque uulgaribus linguis regem auium nominant, & recētiores etiam aliqui cum regulo cōfundunt) regulo adscripserint, ut mihi quidem uident, considerandum relinquo.

ADHVC DE EADEM AVE EX SCRIPTORIbus nostræ memoriæ, & obseruationibus proprijs.

A.

REGVLVS omnino ea auis mihi uidet, cuius hîc figurã posui, id quod primum ex doctissimi medici Io. Agricolæ Ammonij scriptis me cognouisse profiteor. Reguli (inquit) in Bauaria plerisq; locis turmatim uolant, auricoloribus pennis, quibus in capitibus loco aurearum coronarũ insigniuntur: appellantq; Germanicè eam ob rem Goldhendlin. hi cum bruma est gelidissima in urbibus, reliquo uerò tẽpore in syluis conspiciuntur. & ubi nidificant sex aut septem oua tam parua quàm est pisum ædunt. Fœmellas inter eos percipimus pallidioribus capitis pennis, loco coloris aurei cõspicuas esse, Hæc ille. ¶ Italicè fior rancio, id est flos calendulæ appellatur, à macula uerticis nimirum aurea. ab alijs ochio bouino, id est oculus bouinus, à magnitudine, ni fallor: ut etiam Germanis Ochsenteugle, id est ocellus bouinus: quanquam alij (in Bauaria, & circa Argentoratum & Francfordiam ad Mœnum) Goldhendlin nominant. circa Bernam in Heluetia, Strüßle. aliqui Thannmeißle, id est parum uel paruulum abietum, sed impropriè. ¶ Anglì wren. ¶ Turcæ Serce.

¶ Auis regia est quam nos uocamus regillum, Syluaticus Italus. Trochilus, lo reillo, Scoppa Italus. Regaliolus auis, reillo, scricciola, Idem. Quidam Italicè regulum rectino interpretantur. ¶ Gallicè aliqui rottolet, roytolat, petit roy. ¶ Flandricè Koningkin. Polonicè krolik. Sed omnia hæc nomina in diuersis linguis à rege denominata passerem troglodyten significant, quem cum regulo multi confundunt.

¶ Trochilus (Turnero) est auium omniũ minima, cauda longa & semper erecta, rostro longiusculo, sed tenuissimo, colore ferè fuluo, nidũ facit foris ex musco, intus ex plumis aut lana, aut floccis, sed plurimum ex plumis. Oui erecti & in altero suo fine consistentis, formam nidus habet, in medio ueluti latere hostiolum est, per quod ingreditur & egreditur. In posticis ædibus & stabulis stramine tectis, interdum nidum construit, sed sæpius in syluis. auis est etiam soliuaga, & gregatim nunquam uolat, imò quoties alium sui generis offendit, mox illi bellum indicit, & confligatur. Quare aues illæ, quæ in Bauaria pẽnis auricoloribus, quas in capitibus ceu coronas aureas ferunt, in syluis æstate degentes, & gregatim ad urbes hyeme aduolantes, reguli non sunt sed tyranni Aristotelis, Hæc ille. mihi quidem hæc quæ scribit omnia passeri troglodytæ conuenire uidentur, corporis forma, cauda semper erecta, nidificatio, uolatus solitarius. Quòd autẽ regulus Agricolæ Ammonij & noster gregatim uolat, hoc non obstat, ut ipse putat, quò minus sit regulus. neq; enim ueterum aliquis regulos solitarios esse prodidit, sed Albertus Germanus, qui passerculum troglodyten, ut Germani uulgò, pro regulo accepisse uidetur. Aucupes quidam nostri auiculas Goldhendle, non gregatim, sed paucas simul uolitare mihi retulerunt. Turneri de trochilo sententiam Eberus & Peucerus comprobant: & inter Gallos Bellonius, qui in libro Gallico Singularium Obseruationum suarum, Auis (inquit) quam nos roitelet uocamus Græci (in Creta) uulgo trilato uocitãt, uoce accedente ad ueterem Græcam trochilus. Atqui Gallorum roitelet passer troglodytes est, ut dixi: & trilato uox Græca à troglodyte per syncopen mihi facta uidet. Hac uerò minor auis (mox subdit) tettigon ab ijsdem uulgò uocatur, (à magnitudine puto, qua cicadam uix excedit:) à Latinis (ab Aristotele) tyrannus: Gallis un poul uel soucie uel sourcicle, (à supercilijs.) habet enim plumas in capite flauas utrinq; instar cristæ, quæ oculos eius inumbrãt ut supercilia in nobis: nec multò maior est locusta, Hæc ille. ego omnino regulum esse puto, quam ipse tyrannum, in regulo autem nostro non utrinq; plumæ illæ capitis aureæ habentur, sed in medio tantum. Mihi soucie Gallis dici uidetur non tanquam sourcicle à supercilijs (quo forte nomine corrupto uulgus utitur) sed à simili in uertice colore floris calendulæ, quam Galli uulgò soucie, quasi solsiam uel solsequiam appellant: præsertim cum Italicè quoq; hæc auicula alicubi fior rancio, id est flos calendulæ appelletur. Tyrannus minutissima auium, paulò suprà locustam, cristam gerit rutilam. color corporis ex citrino rubescit supernè, infernè cæsius est: ὄρνεον ὄυχαει καὶ ὄυρυθμον, ein goldhenli, Eberus & Peucerus. Nostram de regulo & passere troglodyte sententiam nuper etiam Melchior Guilandinus Borussus iuuenis doctissimus & in longinquis regionibus peregrinatus, in sua ad me epistola confirmauit.

¶ Reguli nostri autumno ferè capiuntur: auiculæ colore subuiridi, uerticis colore partim luteo partim flammeo, pallidiore in fœminis. muscis, uermiculis & cossis uescũtur. Sunt qui eos muscis adeò

adeò ingurgitari dicant, ut aliquando de uita periclitentur. ¶ Regulus qui & bitriscus dicitur, Io.Saresb.in Polycrat. Gerardus Cremoneñ.pro charadrio apud Kiranidē uertit regulum, uide in Charadrio A. ¶ Inter iuniperos degit regulus noster, ut audio. Niphus tamē regulum rubrum esse scribit, præparuum, & in ripis riuorum agere. Minima auium apud nos est regulus, qui per dumeta uolitat, passerculo dimidio minor, Cardanus. ¶ Aucupum nostrorum alij regulos perennare apud nos aiunt: alij hyeme auolare, post omnes alias aues quæ migrare solent. ¶ Regulus bis anno parit, oua circiter nouem uno tempore, Albertus. uidetur autem is reguli nomine passerem troglod. intelligere.

¶ Baltasar Stendel, qui de arte coquinaria Germanicè scripsit, lib.6. cibarium quoddam (ex butyro, ouis, farina) describit, quod eodem quo regulum Germani nomine Goldhänlde nominat.

¶ Nos deum putamus ardeis, trochilis & coruis uti, ut harum auiū uoce aliquid significet, Plutarchus in libro De eo quòd Pythia non amplius carmine respondeat, an uerò trochilos intelligat regulos, uel eiusdem nominis aquaticas aues, non habeo quòd afferam.

¶ RHAPHI, ῥαφοι, aues quædam sunt, Hesychius & Varin. Kiranides pellicanum ramphon uocat, nimirum propter rostri (quod Græci ramphos appellant) magnitudinem.

¶ RHINOCEROS, ῥινόκερως, fera quadrupes, & auis quædā in Aethiopia, Hesych. & Varin.

¶ RHYNTACES, ῥυντάκης, parua auicula (μικρὸν ὀρνίθιον) in Persis nascitur, cui excrementi nihil est, sed totum corpus interius pinguedine plenum: quamobrem uento & rore eam ali existimant. Hanc Ctesias prodidit cultello altero latere ueneno illito Parysatim (Artoxerxis matrem) diuisisse, dimidiam partem ueneno infecisse, & quæ ueneno intacta atq; incorrupta erat, ipsam in os iniectam exedisse, Statiræ (uxori Artoxerxis) autē uenenatam partē porrexisse. Sed Dinon ab hoc parumper dissentiens, ait non Parysatin, uerum Melantam partitum cultello Statiræ infectam partem apposuisse, Plutarchus in uita Artoxerxis. ¶ Rhyndace, ῥυνδάκη, auicula æqualis columbæ, ὀρνίθιον ἠλίκον περιστερά, Hesych. & Varin. Pluuialis quidem auis lautissima, de qua in P. scripsimus, cibo solido uesci negatur à nonnullis, quoniam nihil in ea reperiatur. itaq; non exenteratur. magnitudine est columbæ. sed rhyntacem esse non assero. Bernicla quoq; auis, (de qua inter anates egimus,) quæ ex arbore aut ligno nasci uulgò creditur in Britanniæ & Flandriæ quibusdam locis, superflui aliquid non habet, ut neq; arbores, Obscurus. Sed rhyntacen aliqui eam esse auem coniíciunt, quæ auis Paradisi appellatur, ut in Elemento P. scriptum à nobis est.

¶ RVBETRA uermiculis alitur, Aristot. historiæ anim. 8.3. nec alibi huius auis meminit. Legitur aūt Græcè βατὶς oxytonum, fœminino genere, Gaza rubetram uertit. Niphus ait esse auem quæ uulgò ab Italis barada dicatur. ¶ Rubetra Aristotelis quænam auis sit, prorsus diuinare non possum. Gybertus Longolius linariam siue miliariam esse rubetram putabat, quòd rubis crebrò insideat. Sed quum Anglorum buntinga (ea est auis quam Germani uocant Gerſthammer, uide in Passere maiore & in Linaria) in rubis tam frequens sit, quid uetat quò minus & ipsa quoq; batis dici possit? Nihil igitur certi habemus, quod nomen Britannicum aut Germanicum sit huic aui imponendum. Sed quum auium supra commemoratarū, altera (miliaria) seminibus herbarum uescatur, altera (buntinga) hordeo & tritico, & batis Aristotelis uermiuora sit, deligēda est auicula quæpiam quæ solis uermibus pascitur: qualis est auicula Anglis stonchattera, aut mortettera dicta, & Germanorum klein Brachuogelchen. hæc si batis non sit, mihi prorsus ignota est, Turnerus. ¶ Ebero & Peucero rubetra minima est turdorum generis, rubi fructu & sambuci uictitans. Atqui Aristoteles nihil quàm uermiuoram esse scribit. ¶ Est & βατὶς uel βατία, piscis lati genus à bato diuersi.

DE RVBECVLA ET RVTICILLA, VEL ERIthaco & Phœnicuro ex ueteribus.

A.

ERITHACVS, ἐρίθακος, auis pro qua Gaza rubeculam reddit, nimirum à rubro colore pectoris: alibi uerò syluiam, (fortè quòd in syluis degere soleat per æstatem:) hyeme cum propius ad domos accedit phœnicurus dicitur, ut Aristot. scribit. Rubeculæ (inquit) & quæ ruticillæ (phœnicuri) appellantur, inuicem transeunt. estq; rubecula hyberni temporis, ruticilla æstiui. nec alio ferè inter se differunt, nisi pectoris colore & caudæ. Erithacus hyeme, idem phœnicurus æstate, Plinius. Quædam certis temporibus transformari uidetur, ut erithacus, & qui uocantur phœnicuri æstiui, Constantinus in Geoponicis 15.1. Phœnicurus, φοινίκουρος, proparoxyt. Erithacus auis quæ & ἰεθεὺς dicitur, Hesych. & Varin. Erithacus auis à plerisq; dicta, à nonnullis ἰεθεὺς, ab alijs ἰέθυλος uocatur, Scholiastes in Vespas Aristophanis.

C. & D.

Erithacus auis est solitaria, (ὄρνεον μονῆρες καὶ μονότροπον, Varinus,) quæ nunquam ferè in eodem saltu nisi una reperitur. uide infra in prouerbio Vnicum arbustū, &c. Rubecula uermiculis uescitur, Aristot. ¶ Corui, picæ & erithaci, homines imitantur (scilicet uoce,) & meminerunt eorum quæ audierint, Porphyrius lib.3. de abstinentia ab animatis.

E.

Orchilus aut eritheus, (ἐριθεὺς, prima breui, sequentibus longis,) caua terrę subiens, signum facit tempestatis futuræ, Aratus. ab Auieno conuertitur, paruus eritheus. Rubecula auis stabula circumiens, & habitata loca lustrans, ex aduentu tempestatis se fugere declarat, Gillius.

H.

Αἴσακος, erithacus auis, Camers. Idem & Hesychius æsacum interpretātur ramum lauri, quem manu tenentes hymnos deorum dicebant. Δαύδαλος, erithacus auis, Hesych. & Varinus. scribitur autem ab illis ἐριθακός oxytonum, (ut & à Varino in Αἴσακος. in Erithaco uerò proparoxytonū, quod placet) nisi librariorum erratū sit. ¶ Ἐριθακὶς, mulier pro mercede laborans, Eustathius. Proprium hoc nomen puellæ uidetur apud Theocritum Idyl.3. ¶ Ἔριθοι agricolæ, quòd ἔραν, id est terram colant: abusiuè uerò etiam ἐριουργοί, id est qui circa lanam laborant, uel mercenarij, Hesych.

¶ Vnicum arbustum haud alit duos erithacos. Zenodotus author est hoc adagio notatos illos, qui ex rebus minutis festinant ditescere. Mihi uidetur non intempestiuiter dici posse in eos, quibus parum conuenit, nec in eodem munere concorditer uersari queunt. Est autem erithacus auis quædam solitaria, ut eodem in saltu non temere nisi unam inuenias. Thomas Magister ait à quibusdam ἐριθέα uocari, ab alijs ἐρίθυλον, à plerisq; ἐρίθακον. Aristophanes elegāter ad hoc allusit adagium in Vespis, οὐ γὰρ ἄν ποτε τρέφειν δύναιτ᾽ ἂν μία λόχμη κλέπτα δύο. Non enim fieri potest Fures ut unquam saltus alat unus duos. Non omnino dissimile est huic quod dixisse fertur Alexander Magnus: Mundum nō capere duos Soles, Erasmus Rot. Eiusdem sententiæ est illud Germanis quibusdam usitatum, ut Tappius scribit, Duobus gallis in uno sterquilinio, duobus stultis in una domo non conuenire. Zween hanen auff einem mist vertragen sich nit. Item, Zween narren tügen nit in einem hauß.

¶ Emblema Alciati inscriptum, Paruam culinam duobus ganeonibus non sufficere: In modicis nihil est quod quis lucretur, & unum Arbustum geminos non alit erithacos. Aliud. In tenui spes nulla lucri est: unoq; residunt Arbusto geminæ non bene ficedulæ.

DE RVBECVLA, HOC EST AVE QVAM plerique à rubicundo pectoris colore denominant, scripta recentiorum.

A.

Cvm Aristoteles tum Plinius (inquit Turnerus) de erithaco & phœnicuro scripserunt, transire uidelicet has aues in se inuicē, hanc hyberni, illam æstiui temporis esse. Qua in re uterq; aucupum relatibus magis quàm sua experientia nixus, à ueritatis tramite longissimè aberrauit. nam utraq; auis simul conspicitur, & rubeculæ domitæ & in caueis alitæ (idem nostri aucupes affirmāt) eandem perpetuò formam retinent. quin & eodem tempore nidulantes, sed modis longè diuersis, sæpissimè in Anglia uidi. Rubecula, quæ non secus æstate quàm hyeme rubrū habet pectus, quàm possit longissimè ab oppidis & urbibus in densissimis uepretis, & fruticetis ad hunc modum nidulatur. Vbi multa querna reperit folia, aut quernis similia, ad radices ueprium, aut densiorum fruticum, inter ipsa folia nidum construit: & iam constructum, opere ueluti topiario folijs contegit. Nec ad nidum ubiq; patet aditus, sed una tantùm uia ad nidum itur, ea quoq; parte, qua nidum ingreditur, longum struit ex folijs ante hostium nidi uestibulum, cuius extremam partem pastum exiens, folijs claudit. Hæc, quæ nunc scribo, admodum puer obseruaui, non tamen inficias iuerim quin aliter nidulari possit. Si qui alium nidulandi modum obseruauerint, ædant, & huiusmodi rerum studiosis, & mihi cum primis nō parùm gratificabuntur. Ego, quod uidi, alijs candidè sum impertitus. Phœnicurus, quem ruticillā uocat, in excauatis arboribus & (quod sæpe expertus sum) in rimis & fissuris murorum, posticarum ædium, in medijs urbibus, sed ubi hominum minor frequentia cōcursat, nidulatur. Phœnicurus mas nigro est capite, & cauda rubra, cætera fœminæ, nisi quòd subinde cantillat, similis. (Rubeculam æstate cantantem nunquam audiui.) Caudam semper motitat uterque. Phœnicuri fœmina, & proles adeo rubeculæ pullis similes sunt, ut uix ab oculatissimo discerni possint. Verùm motu caudæ dignoscuntur. Rubeculę licet caudam moueant, postquam tamen submiserint, statim erigunt, nec tremūt bis aut ter more ruticillarum. Ruticillæ enim simul atq; caudā mouere cœperint, non cessant donec ter aut quater simul leuiter mouerint, ut alas, iuniores auiculæ cibum à matribus efflagitantes, motitant. Rubeculæ in æstate, ubi in syluis satis superq; alimenti suppetit, nec ullo infestantur frigore, (quæ res cogit illas in hyeme ad urbes, oppida & pagos cōfugere) cum

cum prole ad desertissima quæq; loca secedunt. Quare minus mirandũ est, rubeculas in æstate non passim occurrere. Ruticillas quid miri est in hyeme non esse obuias, quum per totam hyemem delitescant? Adhæc cum rubeculæ pulli, in fine autumni perfectam ferè in pectoribus rubedinẽ nacti, ad pagos & oppida propiùs accedunt; ruticillæ, quæ antea per totam æstatem cernebantur, dispa-rent, nec amplius in proximum usq; uer cernuntur. Quæ quum ita se habeant, quid Aristoteli aut illi hoc referentibus erroris ansam præbuerit, facilè quiuis potest colligere, Hucusq; Turnerus.

¶ Erithacus hyeme, phœnicûrus æstate, auis est quam uulgò pectus rubeum uocant, Perottus. Vulgò ab Italis petto rosso dici inuenio, ab alijs per syncopen petusso pro pettorusso. Ab alijs peccietto, (quæ uox pectusculum significat,) uel pechietto, uel ut nos proferremus petschetto, alibi fer-bott. ¶ Lusitanis pitiroxo. ¶ Gallicè, ut Bellonius scribit, rubeline uel gorge rouge nominatur. Ab alijs rouge gorge uel berée. Eadem fortè fuerit Sabaudis dicta rouge bourse. ¶ Germanicè Rötele/ Winterrötele/ Rotbrüstle/ Waldrötele/ Rotkropff/ Rotkröpfflin, & apud Saxones Rotkelchyn, ut Eberus & Peucerus annotant. ¶ Anglicè a robin, a redbreste, Turnerus & Eliota. (Sed Eliota alibi frigillam interpretatur a ruddocke, or robin, redbrest:) alibi a robbyn rock. Passerem troglodyten Angli uulgò fœminam tantum esse aiunt, & marem eius a robbyn rock. ¶ Illyricè czierwenka.

B.

Rubeculæ rubro sunt pectore, unde & in plerisquis linguis nomen sortiuntur. dorso & capite fusco. Veteres colorem eius hyeme mutari putarunt, & ruborem è pectore in caudam transire, unde & nomen mutetur in phœnicurum, qui rursus æstate in erithacum, id est rubeculam transeat: sed aues has esse semper diuersas, nec ex alterius mutatione alteram fieri, in A. iam scripsimus ex Turnero.

C.

De rubeculæ nido, & quomodo caudam moueat aliter quàm phœnicurus: & quòd æstate in syluis ac locis desertis degat, in fine autumni ad oppida & pagos propius accedat, Turneri uerba recitauimus in A. ¶ Rubecula uescitur apibus, Bellonius. Domi captiua muscis, micis panis & nucleis iuglandium concisis alitur, & per hyemem quoq; cantillat, phœnicûrus non ante uernum tempus. ¶ Comitiali interdum corripitur, qui morbus in alijs etiam auiculis inclusis quandoque obseruatur.

D.

Domi si duæ aut plures simul alantur, pugnare inuicem solent. unde in syluis etiam eas esse pugnaces uerisimile est, & ut prouerbium habet, Arbustum (Frutetum) unum non alere duos erithacos. ¶ Rubecula, ut audio, merulã amat, eamq; sequitur, & noctu ferè in proxima arbore quiescit.

E.

Noctuæ infensa est. ¶ Imminentem pluuiam uoce prædicit.

DE RVTICILLA SEV PHOENICVRO ITErum copiosius, ex recentioribus.

A.

Erithaci & phœnicuri inuicem transeunt. estq; erithacus hyberni tẽporis, phœnicûrus æstiui. nec alio ferè inter se differũt, nisi pectoris colore & caudæ, Aristot. Nos aues esse diuersas, nec inuicem transire suprà ostendimus. ¶ φοινίκουρος proparoxytonũ Græcè scripserim, Latinè phœnicûrus penanflexum. φοινικουργός alicubi apud Aristotelem non rectè legitur. ¶ Italicè nominatur reuezôl, quasi rubicellus uel rubicilla. alibi corossolo à cauda russa. ¶ Galli rousignol uocant tum lusciniã, tum phœnicurum, qui circa muros seu parietes degit, Bellonius. Ego phœnicurum non simpliciter rousignol à Gallis appellari audio, sed rousignol de mur, hoc est lusciniã murorum. ¶ Germani, ut nostri, Hußrötele, quod est rubecula domorum. nam circa domos & hortos uolitat. uel Summerrötele, id est rubecula æstiua, quòd hyeme appetente auolet uel lateat. Alibi Rotschwentzel, à cauda rubra, ut circa Francfordiam ad Mœnum Rotzagel. Eberus & Peucerus interpretantur Rotstertz. Murmellius Rotstert. Audio etiam Wynuögele alicubi nominari, quasi ampelidem à uineis: quum tamen uuis non uescatur. ¶ Angli a redetale.

¶ Circa Argentoratum alia quædam auis Rotschwentzel à cauda rubente, minus tamẽ & obscurius quàm superiori, nominatur, cuius iconem adiungimus. Transuersa etiã per alas macula obscurè rubet. Fuscus color capitis & dorsi est, maiores alarũ pennæ nigricant, ut in dorso quædam, & rostrum. Crura fusca, superior alarum pars subruffi coloris sordidi est. Pectus & uenter albent. Pars circa oculos in fusco albicat, ut pictura demonstrat, nam auem ipsam nondum uidi.

B.

Phœnicurus mas nigro est capite, & cauda rubra, cætera fœminæ similis, Turnerus. Differt à ficedula, (ficedulam Germanicè interpretantur Schnäpffli/Wüstling,) quæ cinereo tota & obscuro colore constat, Eberus & Peucerus. ¶ Phœnicurus (ut aliquando consideraui captum in fine Iunij) macula alba rotunda insigne habet sinciput, pennæ sub rostro nigræ sunt, caput cum dorso cinerei uel fusci coloris. Alarũ pennæ fuscæ modicè ad ruffum inclinant. Ruffus color est in pectore uentre & cauda, sed uenter imus magis albicat, cauda pennis octonis constat. Magnitudo totius infra parum (maiorem) est, rubeculæ æqualis. Rostrum nigricat, tenue, oblongum, rectum. (Rectitudo & tenuitas in icone nostra non bene expressæ mihi uidentur.) Crura nigricant.

C.

In fine autumni auolat, ut nostri aucupes aiunt, aut se abscondit, uerno tempore ad nos redit. ¶ Quòd si domi alantur, per hyemem non cantillant ut erithaci, sed uère primum. aluntur autem difficilius, & sæpius pereunt. uescuntur ijsdem quibus rubeculæ, nempe muscis, micis panis, & nucleis iuglandium concisis: item ouis formicarum, & (ni fallor) araneis quoque. Auceps quidam non imperitus phœnicurum uictu eodem, quo curruca (ein Grasmugg) uti mihi retulit: & natura ferè illi cognatam esse, nisi quòd non inter harundines nidificat. ¶ Mas subinde cantillat, Turnerus. Canit ferè in sublimi aliquo ædificio, ut pinnaculis, summis caminis. Primo diluculo præcipuè suauiter cantillat. Pullis iam exclusis, ut & philomela, non canit: sed inter incubandum. Prætereunte aliquo clamitat. ¶ Caudam subinde motitat, sed aliter quàm rubecula, ut suprà ex Turnero scripsi. ¶ Nidificat, ut audio, in muris uel parietibus, uel iuxta domorum tecta, uel in foraminibus arborum. Plura de eius nido leges suprà, ab initio Historiæ de rubecula ex recentioribus, uerbis Turneri. Oua bina aut terna parit. Nutrit & cuculi pullũ aliquando: quem nuper in phœnicuri nido in ripa riui cuiusdam constructo quidam sibi deprehensum retulit.

E.

Noctuæ infensus est, ut erithacus quoque.

H.

a. Pyrrhulas eadem uidetur quæ phœnicurus: quanquam Theodorus rubicillam interpretatur, cum phœnicurum ruticillam uocet: si cui secus uideatur, non contendo, Vuottonus. ¶ Sigismundus Gelenius noster psittaci etiam genus quoddam cauda rubente phœnicurũ uocabat. Encelius Salueldensis phœnicurum uidetur xanthiurum appellare, lusciniã quandoque cum xanthiuro coire scribens.

DE AVIBVS DIVERSIS RVBECVLAE AVT Phœnicuro cognatis.

PHOENICVRVM curucæ (grasmuscho nostro, uel atricapillę) cognatũ esse superius scripsi. ¶ AVCVPES nostri genus quoddã rubeculæ Kätschrötele nominant, (per onomatopœiam, ut puto,) colore fuscum, quæ primæ auium adueniant uerno tempore, & sub hyemem primæ recedant. Hyeme in altis montibus latère aiunt.

¶ EBERVS & Peucerus ficedulam Germanicè interpretantur Schnäpffli uel Wüstling. huic (aiunt) Latinum nomen inde factum est, quòd cum ficus maturescunt, tum primum ferè prodit & conspicitur: cognata phœnicuro uero, adeò similis, ut nisi cauda differrẽt, quæ illi rubea, huic cinerea est, uix possent dignosci. Schnäpffli uerò inde nominatur, quòd auidissimè hiantibus faucibus muscas captat & culices, Hæc illi.

RVBECVLARVM generi cognatæ fuerint forsan etiam aues duæ, quarũ alterum Bürstner Germani uocant, alteram Wegflecklin. hanc in Appendice describemus, illam iam suprà cum Oenanthe descripsimus.

DE RVBECVLA SAXATILI.

CYANVM Aristotelis Bellonius à Græcis hodie petrocossyphum appellari scribit, de eo copiosè supra in C. elemento scripsimus. Rhæti circa Curiam (ubi interdum capitur hæc auis, sed rarò: & magno uenditur, uterq; sexus drachmis octonis, aut pluris) **Steinrötele**, id est rubeculam saxatilem, uel **Steintröstel**, id est turdum uel turdelam saxatilem appellant. Nec alia, ut puto, est auis quæ circa Augustam **Blawuogel**, id est cœrulea nominatur. Hanc circa Clauennam Rhætorum captam, uir doctissimus & poeta insignis Franciscus Niger olim ad me misit, & Italicè corossolo appellauit, quod nomen haud scio an ruticillæ potius conueniat. circa Bellizonam crosseron uocãt. Nidulatur in rupibus. Natura & specie ferè & canendi suauitate merularum generi, imprimis quidem passeri solitario, cognata uidetur. ¶ Auis est toto corpore uarij coloris, maximè nigro, ruffo & albicante distincta, plurimum albi in uentre, plurimum ruffi circa orrhopygium & in cauda. circa collum cinereus color est, ad cœruleum inclinans. Ventris plumæ ruffum & album notis in medio nigris distinguentibus eleganter pinguntur. Rostrũ est merulæ, corpus paulò minus.

DE RVBICILLA SIVE Pyrrhula.

A.

RVBICILLA uermiculos edit, Aristoteles semel in hist. anim. nec alibi eius meminit usquam. Græcè πυῤῥούλας scribitur, Gaza rubicillam uertit. Hæc auis (inquit Niphus) rusticè à nostris (Italis) rubeccius uocatur: licet rubicilla & rubecula iuxta uersionẽ Gazę non sint idem. ¶ Pyrrhulas eadem uidetur quæ phœnicurus: quanquam Theodorus rubicillam interpretatur. si cui secus uideatur, non cõtendo, Vuottonus. ¶ Pyralis etiam semel tantum nominatur ab Aristotele, quæ cum turture pugnet, eo quòd locus pascendi uictusq; idem eorũ sit. Gaza uertit ignariam. Hanc à pyrrhula diuersam esse apparet ex eo quòd uictus eit diuersus.

¶ Pyrrhulam Turnerus esse conijcit, auem quæ à Germanis **Blůtfinck** nominatur, ab Anglis bulfinche, cuius hæc est figura. Rubicillã (inquit Turnerus) Aristoteles inter eas aues cõnumerat, quæ uermibus uescuntur: sed pluribus uerbis eã non describit. Ego nominis etymologiam sequutus rubicillam, Anglorum bulfincam esse conijcio. Nam omnium quas unquam uidi auium mas in hoc genere pectore est longè rubidissimo: fœmina uerò pectore toto est cinereo, cætera mari similis. Sed ut faciliùs omnes intelligant, de qua aue scribam. Magnitudine passeris est, rostro breuissimo, latissimo & nigerrimo. lingua latiore multò quàm pro corporis magnitudine. Pars ea linguæ, quæ cibi sapores dijudicans, oris cœlum tangit, carnea & nuda est, reliquæ partes cornea pellicula obducuntur. Supremam auis partem plumæ cyaneæ contegunt. cauda nigra est, & capite etiam nigro. Vescitur libentissimè primis illis gemmis ex arboribus ante folia & flores erumpentibus, & semine canabino. auis est imprimis docilis, & fistulam uoce sua proximè imitatur. nidulatur in sæpibus, & oua quatuor excludit, ut plurima quinq;. eundem colorem per totum annum seruat, nec locum mutat. Quæ quum ita se habeant, non potest hæc atricapilla esse, ut quidam uolunt, (Gyb. Longolius melancoryphum hanc auem esse putabat) utcunq; extremo linguæ acumine carere uideatur, Hæc Turnerus.

¶ Auis cuius iconē in præcedenti pagina dedimus, Italicè nominatur ſuffuleno, uel franguello montano, id eſt fringilla montana: quamuis & aliæ quædam aues fringillæ montanæ uocentur. & alibi circa alpes franguel inuernengk, id eſt fringilla hyberna. ¶ Gallicè piuoine, quanquam & ficedulæ uel atricapillæ idem nomen attribuit Bellonius. Lotharingis pion. ¶ Germanicè Gügger apud nos per onomatopœiam: alibi Blütfinck, id eſt fringilla ſanguinea, à rubro colli, pectoris & uentris ſuperioris colore. alibi Gütfinck/Brommeiß/Bollenbyſſer/Rotuogel/Hail/Goll: in Auſtria Gympel, in Brabantia Pilart: Roſtochij Thumherr. Eberus & Peucerus hanc Ariſtotelis chryſomitrin, id eſt auriuittem eſſe putant, quod non probârim. inuitauit illos nimirū Germanicum nomen Goldfinck (id eſt fringilla aurea) alicubi uſitatum. adferunt & alia nomina, Lobfinck, (quaſi fringilla frondium. fortè quòd frondium gemmas deuoret,) Thumpfaff, (quod neſcio quomodo ſacerdotis canonici habitū præ ſe ferat,) & Gumpel. Fœmina (inquiūt) priuatim Quetſch uocatur à uoce quam ædit. Iidem rubicillam uel Pyrrhulam Germanicè interpretantur Büchfinck, (nos fringillam ſimpliciter ita nominamus,) Quecker/Blütfinck. ex quibus penultimum nomen mihi ignotum eſt: ultimum quidem non fringillæ, ſed aui de qua hic ſcribimus conuenit & attribui ſolet. itaq; cum hac aue fringillam confudiſſe uidentur quod ad nomina. Eandem auem eſſe puto quæ circa Francfordiam ad Mœnum Pfäfflin dicitur. aiunt enim auem eſſe fuſcam, pectore rubro, uertice nigro. hinc nimirum etiam Thumpfaff dicitur, quòd nigrū habeat circa caput quaſi cucullum. ¶ Illyricum ei nomen eſt dlask.

¶ Quidam apud nos non indoctus hanc auem Plinij taurum eſſe cōijciebat, à uoce dictam. ſed taurum cum Bellonio potius ſenſerim botaurum uulgò dictum ſiue ardeam ſtellarem eſſe.

B.

Auis eſt magnitudine ferè alaudæ, colore fuſco, uel cinereo in alis ſuperioribus & dorſo, capite, alarum parte inferiore & cauda nigris. poſt oculos, collo & pectore rubra, qui color uentrē uerſus dilutior eſt, imo uentre albicat, nigro circa caput ueluti cucullo inſignis. roſtro breui, craſſo, nigro, & fermè triangulo, quo ſe etiam excipere ſolet. Vide ſuprà in A. deſcriptionem ex Turnero recitatam. ¶ Fœmella in hoc genere tota cinerea eſt, (pectore non rubro ut mas, ſed cinereo,) uertice tamen nigro ut mas, Eberus & Peucerus.

C.

Veſcitur ſemine cannabis, & primis arborum gemmis, Turnerus. Gemmas præcipuè florum mali aut piri priuſquam ſe aperiunt, deuorat: ad quod aptum & bene comparatum habet roſtrum, unde & nomen ei apud Germanorum aliquos Bollenbyſſer: inde & aliam auem (coccothrauſten noſtrum, den Steinbyſſer) aliqui Bollebick nominant, hoc eſt nymphocopon. nymphas enim appello flores priuſquam dehiſcant. Nuces etiam edit: & acinos quorundam fruticum, rubentibus præcipuè, ut ſambuci aquaticæ, & ſolani perpetui cognominati, ſiue aliâs etiam, ſiue per hyemem tantum, cum cibos alios nō inuenerit. ¶ Auis perquam docilis eſt, & fiſtulam uoce ſua proximè imitatur, Turnerus. Fœminam audio nō minus quàm marem canere, quod in alio auium genere non fit. Eruditus quidam apud nos hanc auem taurū Plinij eſſe ſuſpicabatur ex uoce. nos taurum potius ardeam ſtellarem facimus. Docetur exprimere omnes cantus auium, ut audio, ſibilando & quaſi canendo: interdum etiam, ſed rarò, humanum quoq; ſermonem. Lingua enim ei lata eſt. Fœmina priuatim Germanicè Quetſch appellatur à uoce quam ædit, Eberus & Peucerus. Mas quoque per onomatopœiam uocatur à noſtris Gügger. ¶ De nido eius & ouis, leges ſuprà in A. in uerbis Turneri.

D. & E.

Hyeme ad domos aduolant & capiuntur facilè. Ego in decipula lignea aliquoties non paucos cepi in circuitu ſparſis rubentibus ſolani perpetui acinis. ¶ Cicures admodum euadunt, ita ut domi etiam pariant & educent interdum.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIT S. LITERA.

SALPINX auis, Σάλπιγξ, tubæ ſonitum imitatur, Aelianus. ¶ Heſychius orchilum auiculam uilem ab aliquibus σαλπιγκτὴν dici meminit. ¶ ὁ δ' αἰγίθαλος, ὅτ' ἐελοσάλπιγξ, Callimachus apud Scholiaſten Ariſtophanis in Aues. Ἐλοσάλπιγξ, auis quædam, Varinus. ¶ Picus quidam niger eſt, magnitudine cornicis, qui infixo roſtro intra cortices ſiccarum ac putreſcentium arborum ſonum ędit terribilem, ſono tubæ non diſsimilem, Albert. Sic & ardea ſtellaris roſtro in cœnum aut foramen aliquod iuxta paludē inſerto, tubā uoce repræſentat, à qua diuerſa ei nomina Germani poſuerunt.

DE SALO SIVE AEGITHO AVE.

AEGINTHVS nomen eſt auis apud Ariſtotelē, Gaza ſalum conuertit, Plinius habet ægithus ſine n. litera, ut & Ariſtot. hiſt. anim. 9. 1. Αἴγινθος ἡ. & αἰγίνθιος ὁ. legimus in Ixeuticis Oppiani 1. 10. & rurſus αἴγινθος ὁ. 3. 11. ¶ Salus (Græcè legitur αἰγίοθος, malim αἴγινθος) uitæ commoditate & partus numero commendatur: ſed alterius pedis claudicate cedit, Ariſtot. hiſtoriæ anim. 9. 15. Græcè legitur, τὸν δὲ πόδα χωλός ἐστι. Alberti translatio habet, ægithum habere pedes citrinos, ut interpres ali-

quis

quis pro χωλὸς legerit ὠχὸς. Plinius non hanc auem, sed circum scribit claudum esse altero pede, est autem circus de genere accipitrum: sicut æsalon quoq;: & sane recentiores quidam, ut Albertus & alij salum auiculam cum æsalone accipitre confundunt. Ego Aristotelem hanc auiculam pedibus infirmis esse sensisse arbitror, non altero tantum, sed utroq;. nam & cyano pedem magnum esse scribit, per synecdochem scilicet. Salo præliũ cum asino est, propterea quod asinus spinetis sua ulcera scabendi causa atterat, (scabendi causa atterens nidos eius dissipat, Plin.) tum igitur ob eam rem, tum etiam quod si uocem rudentis audierit, oua abigat per abortum, pulli etiam metu labantur in terram. itaq; ob eam iniuriam aduolans, ulcera eius rostro excauat, Aristot. & Oppianus in Ixeuticis 1.10. Acanthis in spinis uiuit, idcirco asinos & ipsa (ut ægithus) odit flores spinæ deuorantes, Plinius. ¶ Aegithus, florus (anthus) & spinus, odium inter se exercent: & nimirũ sanguinem ægithi & flori misceri nõ posse dicitur, Aristot. Aegithum anthus odit intantũ, ut sanguinem eorum non credant coire, multisq; ob id ueneficijs infament, Plin. Spini & sali sanguis in eodem uase nõ possunt misceri, ut Aristoteles ait. hunc sacrum esse aiunt genijs qui præsunt hominibus itinera ingredientibus, Aelianus. uide in Acanthide D. ¶ Aeginthus capitur cauea, (κλωβῷ,) cui alius pridem captus ad alliciendum uoce includitur. Fores utrinq; binæ. esca nux ponitur, aut uermiculus, aut aliquid aliud, cui uoce illecta auis aduolet. Has quidẽ fores laqueus (ὕσπληγξ) ambiat, ne ingressus ægithus iterum euolet, Oppianus in Ixeuticis.

¶ Pro ægitho Alberti translatio aliâs simpliciter passerem habet, aliâs uoces à Græca corruptas, argicus, agyrthus, habynoz.

¶ Salus auis parua est, ut quidam aiunt, magnitudine passeris, aliquantulum ruboris habens supra caput. hæc enim est quæ asino est hostis: quoniam eius rudore abortit oua, & pulli è nido excutiuntur, Niphus. Eberus & Peucerus salum interpretantur Germanicè **Zötscherlin**, colore cinereo, magnitudine luteolæ, uertice miniato. Hæc nimirum est auicula superius nobis descripta Linariæ rubræ nomine, quam nos **Schösserle** nominamus. Gyb. Longolius ægithũ auiculam eandem curucæ facit, Germanis dictam *ein Graßmusch*.

¶ IN VRBE Calechut sunt quædam alites sarau nomine, psittacis nonnihil inferiores, si proceritatem respicias, concentu tamen longè suauiores amœnioresq;, Ludouicus Romanus.

¶ SARIN, Σαρὶν, genus auis simile sturno, Hesychius & Varinus.

¶ IN SCYLLAE auis uentre chloriten gemmam herbacei coloris magi inueniri dicunt, Plin. De Scylla Nisi filia in auem, quam aliqui cirin uocant, mutata, abunde scripsimus suprà in Accipitrum historia, mox post circum accipitrem.

¶ SCIPS, Σκὶψ, uidetur auis esse nomen. nam apud Varinum legitur sparasion auis esse passeri similis: secundũ aliquos scips. Scnipes quidem uel cnipes, insecta quædã uolucria sunt, ut culices.

¶ SELEVCIDES aues uocantur, quarum aduentum ab Ioue precibus impetrant Casij montis incolæ, fruges eorum locustis uastantibus. Nec unde ueniant, quoue abeant, compertum, nunquam conspectis (conspectæ) nisi cum præsidio earum indigetur, Plinius lib. 10. Seleucis, Σελευκὶς, auis est locustis uescens, Hesych. & Varinus. Auis est uentriculi multum & facile concoquentis, insatiabilis, maligna uel astuta, (ὄρνεον δύπεπτον καὶ ἀκόρεστον καὶ πανοῦργον) & locustis deuorandis maximè inhians, Suidas. accipit autem δύπεπτον actiuè præter consuetudinem. ¶ Voracissima auis est Seleucis, & agricolis maximè exoptata, cũ fruges locustis infestantur. Has enim partim deuorant, partim uel umbra sui enecant. Ingestas nullo negotio per aluum excernũt. Aduentum sanè ipsarum peregrinorum militum subsidio rectè comparauerit aliquis. nisi tamen gratitudinis aliquod specimen in ipsas mutuò referatur, cõseruatas à se fruges populantur. Iam si quis mentis parum compos Seleucidem interfecerit, reliquæ ad defendendas à locustarum iniuria fruges in regionem non reuertuntur. Auiculæ quas nostrates in Asia Seleucidas uocant, iugiter locustas edunt, easq; celeriter excernunt, Galenus lib. 6. cap. 3. de locis affectis.

¶ Seleucis genus est poculi à rege Seleuco dicti, Athenæus, Hesychius & Varinus. item calciamentum muliebre, Hesych. & Varinus. Pocula quædam unicum fundum habent: alia duplex, ut oöscyphia, cantharia, Seleucides, &c. illorum fundum uasis corpori continuum fabricatum est: in his præterea alterum, quod è figura angustiore in ampliorem extenditur, cui poculum insistit, Athenæus. Seleucia ciuitas est prima Syriæ, uel Ciliciæ Tracheæ, quam Seleucus Nicanor condidit. item aliæ urbes eiusdem nominis. Mesopotamia quoque aliâs Seleucia dicta est. uide Onomasticon nostrum.

¶ SIALENDRIS, Σιαλένδρις, auis quædam est apud Callimachum, Hesych. & Varinus.

¶ SIALIS, Σιαλὶς, auis nomen Athenæo. Is enim lib. 9. cum de uoce coturnicis scripsisset, subdit: Sialis quoq; forsan à uoce, ut Didymo placet, nominata fuerit, ut auium pleræque. Est & σιαλὶς piscis idem qui blennus apud Grammaticos.

¶ TARTARIAE regio Camandu habet aues, quæ sincolinæ dicuntur, permisti coloris, albi scilicet & nigri, quarum pedes & rostra rubescunt, Paulus Venetus 1.22.

DE SIRENIBVS, QVAS ALATAS ET SEMIuolucres fingunt plerique ueterum.

SIRENES ab aliquibus etiam inter nymphas connumerantur, (inquit Gyraldus,) quæ & à patre Acheloides cognominatę fuerunt, de quibus Homerus in Odyss. 12. & Orpheus in Arg. itemq́ Apollonius in quarto, (ne Latinos commemorem,) in commentarijs Tzetzes in Hesiodum, quod & ipse in Musis retuli. Filiæ dicuntur Terpsichores seu Melpomenes & Acheloi, (uel Acheloi & Steropes Amythaonis filiæ, Eustathius.) Seruius tamē Calliopes ait. Quidam tres commemorant, Parthenopen, Leucosiam, & Ligiam. (Παρθενόπη, Λίγεια καὶ Λευκωσία apud Stephanum.) Alij duas tantum, & sine nomine, ut Eustathius notat. alij quatuor: nec qui quinq́ scripserint defuere. Græci tradunt Grammatici Sirênas à pectore habuisse ad superiora στρουθῶν, id est passerum, speciem: inferiora uerò mulierum. De his ita propemodum Seruius: Sirênes secundum fabulam tres, in parte uirgines fuerunt, & in parte uolucres, Acheloi fluminis & Calliopes Musæ filiæ. harum una uoce, altera tibijs, alia lyra canebat. & primò iuxta Pelorum, pòst in Capreis insula habitauerunt: quæ illectos suo cantu in naufragia deducebāt. Secundum ueritatem, meretrices fuerunt, quæ transeuntes quoniam ducebant ad egestatem, his fictæ sunt inferre naufragia. has Vlysses contemnendo deduxit ad mortem. Buccatius ex Albrio ignobili scriptore, eis uirgineum corpus umbilicotenus attribuit, & gallinaceos pedes. Quidam eas in pratis, ubi multa essent mortuorum corpora statuerunt: uel, ut Vergilius cecinit (Aeneid. 5.) Iamq́ adeò scopulos Sirenum aduecta subibat, Difficiles quondam, multorumq́ ossibus albos. In Bœoticis est à Pausania proditum, Sirenas ab Iunone impulsas, ut cum Musis canendo certarent: quas cum cantu facile Musæ uicissent, eis pennas euulserunt, sertaq́ ex ijs sibi effecêre. Stephanus & Apteram (Ἄπτερα potius neutro genere, numero plurali) urbem in Creta ex re appellatā scribit, quò loco certamen fuit. Strabo de Sirenis libro primo agit, deq́ earum sacello, & Sirenusis insulis, quæúe loca ipsæ incoluerint. Prætermitto quæ traduntur à Palæphato, & à Fulgentio, ne nimius sim: si uacat, eos legito. Hæc omnia Gyraldus.

¶ Lycophron Harpyias (Sirenes lege ex Isacio Tzetze) uocat ἀρπυιογόνους, quasi ὀρνιθογόνους. erant enim alatæ, & partes inferiores sicut aues habebant: quas cum Musæ cantu uicissent, pennis earum coronatæ sunt, excepta Terpsichore quæ mater erat Sirenum. hæc circa Cretam gesta aiunt. unde & Ἄπτερα dicta est Cretæ urbs, quòd illic uictæ Sirenes pennas amiserint. Erant autem Sirenes (ut diximus) infra aues; superius homines, & circa Tyrrheniam habitabant, Varinus in Harpe. ¶ Nec Sirênes impetrauerint fidem, licet affirmet Dino, Clitarchi celebrati autoris pater, in India esse, mulcerìq́ earum cantu, quos grauatos somno lacerent, Plinius. ¶ Monstra maris Sirênes erant, quæ uoce canora Quaslibet admissas detinuêre rates, Ouidius. ¶ Sirenussæ, Σειρηνοῦσσαι, memorantur insulæ in Italia iuxta fretum Siculum, in ipso promontorio loci auulsi sitæ: qui locus intra sinus suos continet Cymen & Posidoniam, ubi etiam templum Sirenęum est in magna ueneratione, Meminit Stephanus. & Strabo lib. 5. Athenæum siue Prænussum promontorium iuxta sinum Posidoniaten, in quo templum Mineruæ est ab Vlysse conditum, circunflectenti, exiguæ tres (inquit) occurrunt insulæ, saxosæ atq́ desertæ, quas Sirenas appellant, &c. ¶ Surrentum, Συρρέντιον, Campaniæ oppidum à Græcis conditum, quod alio nomine dicitur Petræ Sirenum. Meminit Plinius lib. 3. cap. 5. his uerbis, Surrentum cum promontorio Mineruæ, Sirenum quondam sedes. De hoc & Vergilius Aeneid. 5. Iamq́ adeò scopulos Sirenum aduecta subibat.

¶ Eustathius in commētarijs suis in Odysseæ 12. de Sirenibus scribit ex Hesiodo, uentos etiam ab eis demulceri in fabulis tradi, ita ut mare tranquilletur. (Et alibi, unā ex eis Ligeiam dictam παρὰ τὸ λιγαίνειν.) Et quòd cum uitam uirgineam sibi delegissent, per iram Veneris in aues conuersæ (ὀρνιθωθεῖσαι) in Tyrrheniam auolarint, & Anthemusam quādam insulam incoluerint in mari Tyrrheno, Homerum Σειρήνοιιν protulisse in duali numero tanquam duę tantū Sirenes fuerint, quarum aliqui nomina dicunt Aglaopheme & Thelxiepeia. alios tres facere, Parthenopen, Ligeam & Leucosiam, ut Lycophron: & Parthenopes tumulum apud Neapolitanos esse. ijdem (inquit) alatas faciunt, non item Homerus, facturus eas alioqui sequentes & aduolantes ad fugientem Vlysis nauem. Addunt aliqui ueterum, eas præ dolore quòd solus Vlysses cantu earum inuictus præteruectus esset, in mari se præcipitasse, & undis eiectas esse in loca ab eis denominata. Sunt qui natas eas dicant è sanguine qui manârit è cornu Acheloi cum lucta ab Hercule uictus esset. Sirenum & ceræ Plutarchus etiam in Symposiacis meminit. Sirênes etiam astra dicuntur, ut scribit author Lexici Rhetorici, à uerbo σειριᾶν, quod est fulgere, lucere, inflammare, unde & Sirius (canis sydus) priuatim & per excellentiā ita dictus. Est qui σειράζειν uerbum interpretetur, στρέφειν, πνιδοσειν, (quod factum conijcio à nomine σειρὰ catenam significante.) Est & apud Aristotelem animalculum insectum quod siren masc. genere uocatur, uidetur autem illud quoq́ ædere uocem quandam σημειώδη, (id est futurum aliquid significantem.) Κηληδόνες quædam à Pindaro memorantur, quæ suauitate cantus sui ita demulceant (κηλεῖν Græcis demulcere est) auditores, ut alendi corporis obliti contabescant: quo ille nomine Sirênásne an alia quædam dæmonia canora significârit, incertum. ¶ Sirenūm fabulam uariè interpretantur, allegoricè, historicè, physicè. Per allegoriam enim significare uidentur illam philosophiæ partem quæ contemplationi rerum incumbit, cum aliarum tum naturalium,

ralium, & historiæ & matheseos cognitioni, quieta & ab actionibus remota. Itaq; canunt apud Homerum omnia se nosse, & historiam belli Troiani & quæcunq; in terra euenerint, ut quisquis ipsas audierit, illum tum lætiorem ex uoluptate percepta, tum cognitione sapientiorẽ abire. Quanquam autem hæc philosophiæ pars & uoluptatis & eruditionis multum habeat, ita ut hominem uix à se dimittat, & ad officia actionesq; humanæ uitæ necessarias, ut circa res in familia aut repub. gerendas, progredi uix patiatur, (unde etiam ligatus fingitur Vlysses, tanquam ad omnem actionem impeditus,) philosophum tamen qui per Vlyssem indicatur, non nimium his studijs immorari decet, sed contentum hanc uoluptatem se degustasse, nec omnino taliũ rerum cognitionis se expertem esse, ad ea quæ in hominum utilitatem administranda & prudenter gerenda sunt pergere, uinculis quibus agere prohibebatur solutis, ut non sibi tantũ sed alijs quoq; natus uideri possit, & perfectus esse philosophus cum parte illa quæ cõtemplatur, tum altera quæ agit & mores ac uirtutes officiaq; exercet. ¶ Sunt qui Sirenas psaltrias quasdam & meretriculas fuisse coniẏciant, quæ transeuntes uiaticis priuatos, non mori quidem (hæc enim fabulosa hyperbole est) sed miserè in posterum uiuere effecerint. ¶ Alij senserunt fuisse loca caua, è quibus continuus quidam spiritus emitteretur, qui per fistulas quasdam ab incolis appositas sonum tam suauem reddiderit, ut prætereuntes ad se alliceret & in admirationem aliquandiu immorantes traheret. Et sanè cõstat huiusmodi ueluti cantum sponte naturæ multis in locis ędi, non modo cauis ore angusto (οὐ μόνον τῶν συστόμων τόπων:) sed in littoribus etiam modicè cauis, ad quæ undæ per motus diuersos allisæ sonum non ingratum eliciunt. ¶ Athenæus coqui cuiusdam facetè per Sirenum fabulam iocantis hæc ferè uerba recitat: Si semel culinam meam arte instituero, id planè futurum uidebis, quod olim circa Sirenes contigit. Præ suauitate enim nidoris nullus per proximum uicum transire poterit: sed accedens quiuis hians ad fores tanquam affixus stabit, donec alius quispiam naribus obturatis adcurrẽs eum abstraxerit. Hæc omnia Eustathius in duodecimum Odysseæ, ex tempore à nobis conuersa.

¶ Sirenes existimare conuenit illecebrosas & fraudulentas esse uoluptates: quæ delicatis, blandis mellitisq; præstigijs omnes homines grauiter irretiant, quicunque præsentem uitam tanquam mare quoddam nauigant. Has uoluptates ille superabit, qui exemplum Vlysis imitatus, animæ facultates & sensuum instrumenta connata, diuinis rationibus actionibusq; ueluti cera referserit, ita ut inani nullo relicto spatio, illæ frustra occinentes admitti experiantur: corporeos autem impetus robustissimo philosophiæ uinculo cõpescuerit, externisq; machinis inexpugnabiles effecerit. Hoc enim pacto licet sentiens non sentire uidebitur, & audiens obaudire. Etenim uoluptates simpliciter expertum esse, non statim animam corrumpit, sed per omnem uitam ipsis adhærere uelle temperantiæ optimarum actionum immemorem, hoc uerò est quod præsentem animæ internecionem affert, Author incertus qui morales interpretationes errorum Vlysis condidit, quas nos aliquando è Græcis Latinas fecimus.

¶ Apollonius Argonautas scribit mare nauigantes uidisse insulam Anthemoëssam (sic & Hesiodus uocat,) in qua Sirenes fuerint. Ἔνθα λίγειαι Σειρῆνες σίνοντ' Ἀχελωΐδες ἡδείῃσι θέλγουσαι μολπῇσιν, ὅς τις παρὰ πεῖσμα βάλοιτο. Addit eas Acheloi & Terpsichores filias esse, & comitatas aliquando Proserpinam adhuc uirginem, aliâs auibus, aliâs uirginibus similes aspectu. Nomina earum à Scholiaste annotantur hæc, Thelxiópe uel Thelxinóë, Molpè, & Aglaóphωnos.

¶ Siren uel sirena, ut recentiores quidam Grammatici scribunt, monstrum maris est sic dictum ἀπὸ τοῦ εἴρειν, quod cõnectere uel retinere significat. Vel à σειρὰ quod est catena, eò quòd libidinis uinculum Sirenes fuerint. uel à σύρω quod est traho, unde quidam per ypsilon scribunt, sed perperam. Vel à uerbo σείω. Sed friuolæ istæ Grammaticorum coniecturæ sunt, quarum una si mihi recipienda foret, παρὰ τὴν σειρὰν, id est à funè uel catena Sirenes fuisse dictas præ cæteris probarim: quòd audientes scilicet uoce illarum capti ab ea tanquam fune penderent, & tanquam alligati traherentur, ut ab Herculis Gallici ore procedẽte catena uincti quidam illum sequuntur apud Lucianum, quod ad demonstrandam eloquentiæ uim confictum est. Nec displicuerit si quis à sar Hebraico uerbo deriuet, quod canere & psallere significat. Eisdem zar ligare est, unde σειρὰ forte dicitur, quod est funis & uinculum. ¶ Σειρῆνες, αἱ τῆς ψυχῆς ἐναρμόνιοι καὶ μουσικαὶ δυνάμεις, Suidas: apud quem etiam Σειρήνιον μέλος legimus. Sirenes fabulantur fuisse specie muliebri à thorace & suprà, inferiùs uerò auitia, Idem. Et rursus, Σειρῆνας φασὶ θηλυπρόσωπα ὀρνίθια εἶναι, &c. hoc est, Sirenes aiunt aues quasdam facie muliebri fuisse, quæ præternauigãtes uocis dulcedine demulsos meretricio cantu deceperint, & tandem mori compulerint. Rei autem ueritas est, esse locos quosdam marinos (τόπους θαλαττίους, in ipso scilicet mari uoragines, non in littore) in angustum redactos inter colles quosdam eminentiores, (ὄρεσί τισιν ἐστενωμένους, quales nimirum circa Syrtes sunt, ubi colles seu tumuli arenarum sub ipso mari sunt. nisi quis malit angustias maris inter scopulos aliquos montium instar utrinq; extra mare eminentes intelligere) in quibus undæ marinæ compressæ & conflictantes argutum quendam sonum ædunt, quo percepto pręternauigantes, & fluctibus se credentes, unà cum nauibus intereunt. Cæterum Sirênes & Onocentauri apud Esaiam dæmones quidam sunt, certa quadam corporis figura assumpta, ad desolationem ciuitatis alicuius, ira numinis. Syri uerò cygnos interpretantur. Hi enim loti ex aqua sursum in aerem uolant, & suauem quendam cantum ædunt. Vnde Iob. 30. Frater factus sum Sirenum (לתנים, letannim, draconũ, Hieronymus & Munsterus) & socius passerum,

(στρουθῶν, ſtruthocamelorum, ut hoc in loco Suidas accipit.) Hoc eſt, calamitates meas cano, quemadmodum Sirenes, Hucuſq; Suidas: qui illud etiam ex Græco quodam epigrammate citat: Καὶ τὸ λάλημα κεῖνο τῶν σειρήνων γλυκύτερον. Habitabũtq; ibi filiæ ſtruthionis (iaana) & piloſi (dæmones, ſeirim, ſatyri,) Eſaiæ 13. Vox quidem ſeirim accedit ad ſirenes. Sed Septuaginta pro ieanim uertunt ſirenes, uide in Struthione A. Σειρῆνες, οἱ μὲν ἔξω γυναῖκας φασὶ μελῳδούσας, ὁ δὲ Ἀκύλας στρουθοκάμηλον, Heſych.

¶ Vobis Acheloides unde
Pluma, pedeſq; auium, cum uirginis ora geratis?
An quia cum legeret flores Proſerpina uernos,
In comitum numero mixtæ Sirenes eratis?
Quam poſtquàm toto fruſtra quæſiſtis in orbe,
Protinus ut ueſtram ſentirent æquora curã,
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optaſtis, facileſq; deos habuiſtis, & artus
Vidiſtis ueſtros ſubitis flaueſcere pennis.
Ne tamẽ ille canor mulcẽdas natus ad aures,
Tantaq; dos oris linguæ deperderet uſum,
Virginei uultus, & uox humana remanſit,

Ouidius lib. 5. Metam. unde apparet malè quoſdam ſcripſiſſe poſtremã Sirenum corporis partem in piſcem deſinere, authoritate Ouidij: cum hoc neq; Ouidius, neq; alius quiſquam ueterum ſcripſerit: etiamſi pictores aliqui noſtri temporis Sirẽnas inferiùs piſces faciant, decepti nimirum uocabulo uulgi, quod huiuſmodi mõſtra marina uirgines marinas uocitat. itaq; ſuperius uirgines pingunt, & inferiùs piſces, quoniam in ipſo mari eas degere putant atq; natare; ad quod piſcium non auium forma requiritur. Sed hæc forma Nereidum potius quàm Sirenum fuerit, de quibus inter Aquatilia nobis ſcribendum eſt. ¶ Siren, Σειρὴν, dicitur etiam genus tunicæ tenuis & perſpicuæ, qualem ſcilicet ſub Sirio (id eſt in magno æſtu) geſtari cõuenit, Suidas. uideri autem poteſt talis tunica ſerica eſſe cum & res & nomen conueniant. ¶ Neſcio quis in Lexicon Græcolatinum retulit, ſirenem etiam auiculam quandam eſſe, quod ego apud nullum hactenus probatum authorem legiſſe memini. Galli quidem uulgò canoram quandam auiculam & ſuauiſsimè argutam ſua lingua ſerin appellant, fortè quaſi ſirenem. eſt autem ea ueterum acanthis. ¶ Βίᾳ οὖν ὥσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα, οἴχομαι φεύγων, Plato in Sympoſio. Οἱ τέττιγες ἐὰν ἴδωσιν ἡμᾶς διαλεγομένους, καὶ παραπλέοντας σφᾶς ὥσπερ Σειρῆνας ἀκηλήτους, ὃ γέρας ἔχουσι παρὰ θεῶν ἀνθρώποις διδόναι, τάχ᾽ ἂν δοῖεν ἀγασθέντες, Idem in Phædro.

SITARIS, Σιταρὶς, auis, Varinus. De ſitta aue inter picos diximus.

SMERINTHVS, Σμήρινθος, auis quædam, & funiculus, Heſych. & Varinus.

SODES, (Σῶδες, αἱ,) uiſco decipiuntur, Oppianus Ixeut. 3. 3.

SPARASION, Σπαράσιον, auis paſſeri ſimilis, ſecundum aliquos ſcips, Varinus.

SPERGVLVS, Σπέργουλος, auicula agreſtis, Heſych. & Varinus.

SPHICAS, Σφίκας, genus auis, ut quidam in Lexicon Græcolat. retulit, ſine authore.

SPYNGAS, Σπύγγας, auis, Heſychius. dicta nimirum à uocis ſono.

SPINTVRNIX eſt auis genus turpis figuræ, occurſatrix, unde artificum perditas. Spinturnix ea Græcè dicitur, ut ait Santra, σπινθαρίς, Feſtus. eſt autem locus obſcurus & mutilus. Eandem incendiariam uocant. Vide ſuprà in Elemento I. Græci σπινθῆρα & σπινθάρυγα ſcintillam uocant. Incendiaria autem auis dicenda putatur quæcunque ex aris uel altaribus carbonem (ardentem nimirum & ſcintillantem) rapuerit.

STETHIAS, Στηθίας, auis quædam, Heſych. & Varinus. nomen ei à pectore factum apparet, quod fortè inſigni aliquo colore in ea conſpicuum eſt: ut à ruffo pectoris colore rubeculam Itali pechietto quaſi pectorinum uocitant.

DE STRIGE.

VOLVCRVM ueſpertilio tantũ mammas habet. fabuloſum enim arbitror de ſtrigibus, ubera eas infantiũ labris immulgere. Eſſe in maledictis iam antiquis ſtrigem conuenit: ſed quæ ſit auium, conſtare non arbitror, Plin. ¶ Ouidius libro ſexto Faſtorum tradit Ianum cum Crane nympha concubuiſſe, & pro concubitu ius cardinis ei donauiſſe, ut à cardinibus ſcilicet & foribus noxia & infauſta omnia depellere poſſet: & eo munere illam ſtriges nocturnas aues, quæ Procam infantem infeſtabant, & corpore unguibus laniato ſanguinem eius exorbebant, adhibitis precibus, ceremonijs, ſacrificijs & uirga de ſpina alba, abegiſſe. Ipſas autem ſtriges his uerſibus deſcribit,

Sunt auidæ uolucres, non quæ Phineia menſis
Guttura fraudabãt, ſed genus inde trahunt.
Grande caput, ſtantes oculi, roſtra apta rapinæ,
Canicies pennis, unguibus hamus ineſt.
Nocte uolant, pueroſq; petunt nutricis egentes,
Et uitiant cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactentia uiſcera roſtris,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.
Eſt illis ſtrigibus nomen, ſed nominis huius
Cauſa, quòd horrenda ſtridere nocte ſolent.
Siue igitur naſcuntur aues, ſeu carmine fiunt,
Neniaq; (ſic habet codex noſter. nænia quidem gen. fœ. carmen eſt lugubre.) in uolucres falſa figurat anus,
In thalamos uenẽre Procæ, &c.

Eſt igitur, aut fingitur, ſtrix auis nocturna, inauſpicata, à ſtridore dicta, uel, ut Feſtus ait, à ſtringendo: fortaſsis quòd noctu pueros conſtringere exiſtimentur. Quod trepidus bubo, quod ſtrix nocturna queruntur, Lucanus lib. 6. Plumamq; nocturnæ ſtrigis, Horatius. Infauſtæ ſtrigis omen triſte, Seneca Herc. fur. Semper & è tectis ſtrix uiolenta canat, Tibul. lib. 1. Eleg. Strix nocturna ſonans,

ſonans, & ueſpertilio ſtridunt, Author Philomelæ. Lamias puerorum eſſe terriculamenta uel ex Apuleio ſatis conſtat. ſunt qui ſtriges putant, quæ infantium in cunis ſanguinem ſugunt, Gyraldus. Sed de lamijs abunde ſcriptum nobis eſt in Quadrupedum uiuip. hiſtoria.

¶ C. Titinius poeta fabulas togatas ſcripſit. ex huius ſententia Q. Serenus puero qui ſit à ſtrige faſcinatus, allium præcepit annecti, quòd eo præſidio & amuleto ſeruetur, his carminibus: Præterea ſi forte premit ſtrix atra puellos, Viroſa immulgens exertis ubera labris, Allia præcepit Titini ſententia necti, (noſtri codices non rectè habent, Vecti, tanquam nomen proprium, ut Gyraldus monet:) Qui ueteri claras expreſsit more togatas. ¶ Si utrunque oculum uiuentis hyænæ extraxeris, & alligaueris utrique brachio in purpureo panno, abiges omnem timorem nocturnum, & ſtrix quæ necat infantes & partubus inſidiatur, & omnis dæmon fugiet, Kiranides.

¶ Striges dicuntur inauſpicatæ aues quæ ſyrnia Græcè nuncupantur, à quibus nomē inditum maleficis mulieribus, quas (ut ait Feſtus) uolaticas etiam dicebant. Itaque ſolent (inquit) eas auertere ijs uerbis: Σύρνια πομπδύεμ νυκτίκομα, στρίγγα δ' τ' ολοὸμ ὄρνιμ ἀνώνυμον, ὠκυπόρον τι πνίκα, (codex noſter impreſſus, πνύκα per υ. habet, non probo.) Hæc ideo appoſui, quòd erant in Feſto deprauatiſsima: nec ante diem hunc quiſquam ea uerba legit, nedum ut intelligere potuerit, literis mutilatis & malè cohærentibus. Eſt autem ſenſus, Vti ſyrnia noctiuaga, ſtrigesque deteſtabiles inauſpicati nominis, & uelocis offocationis alites abigātur, Hermolaus. Ego tres aues diuerſas, omnes inauſpicatas, in uerbis iſtis Græcis nominari dixerim, cum ſuis ſingulas epithetis: nempe ſyrnia νυκτίνομα, (ſic enim potius legerim quàm νυκτίκομα,) & ſtrigem pernicioſam abominabilem auem, & pnica (uel pniga) ὠκυπόρον, id eſt uelocem uel celerem. Et fortè pnix auis quædam credita fuerit, quæ noctu πνίγειν, id eſt ſuffocare dormientes conaretur: quemadmodū & incubus, pnigalion Græcis uel ephialtes dictus, (item ἠπίαλος uel ἠπιόλης,) eiuſdem maleficij monſtrum ſiue ſpectrum nocturnum uulgò creditur, noſtri uocāt das Schrättele: alij Schretzlin/ Jochimcken/ Nachtmännle. Angli mare, id eſt equā. Niſi quis ſyrnium tantum & ſtrigem pro auibus accipiat, πνίκα uerò pro incubo ſpectro. Medicis pnix hyſterica, ſuffocationem ex utero ſignificat.

¶ Στρίγξ pro ſtrige apud Vuottonū reperio, ex Feſto nimirū, qui στρίγγα nominat in accuſatiuo. Στρίγλος, τὸ ὄρνεος τοῦ κόρακος, νυκτίφυτον, (legendum uidetur ὄρνεον νυκτίφοιτον:) καλεῖται δὲ καὶ νυκτιβόα, οἱ δὲ νυκτικόρακα, Heſych. & Varinus. De nycticorace plura diximus ſuo loco. Noctua etiam à nonnullis νυκτόβας dicitur, quaſi νυκτιβόα nimirum. Strix auis Græcè σίαργος dicitur, ſi rectè neſcio quis hoc uocabulum Ambr. Calepini dictionario adiecit: quod ego apud authorem nullum reperio, ut neque ſimile aliud præter σύρνιον apud Feſtum. A ſtrige aue nocturna ſtriges appellamus mulieres puellos faſcinantes ſuo contactu, & lactis munerumque oblatione, Calepinus. Striges non à ſtringendis infantium corporibus, ut quidam falſo exiſtimant, (atqui Feſtus eas à ſtringendo dictas ait,) ſed à ſtridore nomen habent, Perottus.

¶ Striges aues ſunt nocturnæ, ſic etiam uulgo appellatæ, Volaterranus. Italicum uulgus ſtrigas uel magas uocat uetulas, quæ transformentur in feles & alias formas animalium diuerſas, & ſanguinem infantium ſugant, Fr. Alunnus. Scoppa Italus Grammaticus ſtrigem interpretatur la ianara, fattureia, la ſtrea, ſtria. Et alibi lamiam quoque la ianara, ſtrea, la magara. Nomen quidē ſtrea uidetur accedere ad Germanicum Schrettele, quo incubum ſignificamus. ¶ Gryphes & ſtriges an extent Ang. Decembrius quærit parte 68. ſed certi nihil adfert. ¶ Strix à uulgo ama (amma, Albertus per m. duplex. ſic autem Germanicè uocatur nutrix quæ lactat infantem,) uocatur eò quòd pullos amat. & (uel) ſic dicitur, quòd ſola inter aues pullis humorem lacteum inſtillat, Author de nat. rerum & Albertus. atqui ueteres ſtrigem non ſuis pullis, ſed pueris & infantibus noctu lac inſtillare ex uulgi opinione tradunt.

¶ Strygis, Στρύγις, ἡ, frumenti genus apud Hippocratem, quod tritico leuius eſt, & uentrem magis ſoluit: ſunt qui dubitent an pro trago accipiant. Grammatici quidam recentiores, ſtriges interpretantur olera uilia apud Plautum, cuius hæc in Pſeudolo uerba ſunt: Et homines cœnas ſibi coquunt: quum condiunt, Non condimentis condiunt, ſed ſtrigibus. Sed quærendum an hîc etiam ſtriges genus illud frumenti indicetur, quod ſtrygis Hippocrati dicitur, uilius nimirū cæteris. ¶ In columna ſtriata pars eminula dicitur ſtria, pars caua ſtrix, Vitruuius lib. 10. Striæ in columnis partes, & (ut ita dicam) femora ſunt quæ prominent, exochas Græci uocant: ſicut ipſa caua, hoc eſt canaliculi ſtrigles (ſtriges forte) ab eodem Vitruuio dicuntur lib. 4. Circa ſtriglium (ſtrigum) inquit caua & angulos ſtriarum. item lib. 7. canaliculus earum qui ſtriglix (forte ſtrix) appellatur: Hæc ita citat Hermolaus in gloſſematis ſuis in Plinium. Hinc nimirum ſtrigiles dicūtur canaliculi è ligno aut ferro dentati, quibus pellis animalium perſtringitur & abſtergitur. ¶ Striga eſt ordo rerum inter ſe continuatè collocatarum, ut ait Feſtus, quòd unà ſint conſtrictæ. Similia & Germanis uocabula ſunt, ein ſtrich/ ein ſtrym: hoc eſt ductus rectus, oblongus, latitudinis nullius uel modicæ plerunque. Strigoſa animalium corpora dicimus (præſertim in pecore & equo) malè habita & gracilia. hæc enim ſtrijs & rugis deformantur. Sunt qui ſtrigoſum dictum putent, quaſi à ſtrige exhauſtum, Perottus.

DE STRVTHOCAMELO.

A.

STRVTHOCAMELVS nomen Græcum eſt, quod etiam Latini receperunt, Plinius & alij: etſi quidam ſtruthiocamelum ſex ſyllabis ſcribant, quod non probo. Recentiores Latini ſtruthionem dicunt, ut Hieronymus & eo poſteriores: (apud Iul. Capitolinũ ſtruthiones Mauros legimus: ſexcentorum ſtruthionum apud Lampridiũ) quos etiam docti quidam imitantur, Gaza & alij. Et quoniam Græci ϛρουθὸν μεγάλην uel λιβυκὴν, hanc auem uocant, plerunq; fœminino genere (Ariſtoteles tamẽ ϛρουθὸς ὁ ἐν λιβύῃ, maſc. gen. Gaza ſtruthionem Africam dixit, & alibi ſtruthionem Libycum,) recentiorum quoq; nõnulli fœm. gen. ſtruthionem magnam uel Li-

uel Libycam dicunt. Nõ deſunt etiam ex recentioribus qui ſtruthium efferant, ut Valla in tranſlatione Herodoti lib. 4. ut & apud Philoſtratum in uita Apollonij στρουθοὶ πολλαί. Gaza ex Theophraſto de hiſt. plant. 4. 4. ſtruthum inquit generari in parte Africæ qua non pluit, ubi etiam Græcè στρουθὸν ſimpliciter legimus κατ' ἐξοχήν. Struthionem magnam Sextus Pompeius & Auſonius paſſerem marinum appellant, Gillius. Paſſer marinus quem uocat uulgus ſtruthiocamelum, Feſtus. Sipontinus ſtritomellum legit, & auis genus eſſe dicit, quod non probo. Eſt & paſſer marinus inter piſces Plinio. Perſa apud Plautum curriculo uolare iuſſus, reſpondet: Iſtuc marinus paſſer per circum (facere) ſolet. quod ego de ſtruthocamelo acceperim, non de piſce. ¶ Στρουθὸς μεγάλη Ariſtophani in Auibus nominatur. Struthocameli nomen ueteribus inuſitatum eſt, qui has aues στρουθοὺς μεγάλας appellant, Galenus lib. 3. de alimentis, cap. 19. Aelianus quoq; paſsim στρουθὸν μεγάλην uocare ſolet. Λίβυσσα ὄρνις, id eſt Libyca auis, eadem ſtruthocamelo, ut in hoc carmine: ἀλλὰ Λίβυσσα Στρουθὸς ἁλιστηθμένη πλάζε καὶ ἀμφοτέρους, Varinus. Afra auis, ſtruthio, Acron in Horatium. Græcè hodie uulgò στρουφοκάμηλος dicitur.

¶ Azida iuxta phyſiologum, auis eadem eſt quæ ſtruthio, Obſcurus. Aſida à quibuſdã Græcè uocatur, ab alijs cameleon, Albertus. ſed pro cameleon, ſcribendum ſtruthocamelus. Aſida uerò Hebraicum nomen (non Græcum) eſſe uidetur, non tamen aſida ſed chaſida ab Hebræis profertur, (uide in Ciconia A.) & nominatur Iob. 39. unà cum neelaſa aue, quam Kimhi pauonem, Chaldæus gallum ſylueſtrẽ interpretatur. R. Abraham putat eſſe סטרוצא, ſtruza, id eſt ſtruthionẽ. בת יענה, bath iaana, Dauid Kimhi ponit in themate ain, עין, & exponit aues degentes in ſolitudine, quæ uocem lugubrem emittant. Idem ait bath, בת, minorem eſſe: ieanim, יענים, maiores. Eſaiæ 13. Septuaginta ſirênes transferunt. Hieronymus ſtruthiones. Animal eſſe aiunt ſemper ſolitudinis appetens: quod cum pennas habere uideatur, tamen de terra altius non eleuetur, & hoc ſtruthioni conuenit, ut & Scripturæ loci omnes, in quibus huius animantis fit mẽtio. Deuteronomij 14. (& Leuitici 11.) Chaldæus interpres habet בת נעמיתא, bath naamitha. Arabs נעאמה, neamah. Perſa prætermiſit, nimirum eandem uocem poſiturus, ut per uerſum totũ fecit. Septuaginta interpretes στρουθός, Hieronymus ſtruthio. Struthio auis eſt deſerti, Hebraicè iaenah, ab ululatu ſic dicta. ianah enim ululare eſt aliquando Hebræis: unde eſt quòd quidam ululam interpretantur. Dicitur bath iaenah, id eſt filia ſtruthionis, eo quòd homines fœmella ferè ueſci ſolent, & cum adhuc parua eſt, teſte R. Dauid Kimhi in libro Michlol, P. Fagius. Iaanah Iob 39. ſecundum Abraham eſt ſtruthio. uide in Noctua A. Iob inquit ſe factum eſſe fratrem ſirenum, & ſocium στρουθῶν. στρουθοὺς autem dicit quos nos ſtruthocamelos uocamus, Suidas in Sirenibus. Sirenes ethnici (οἱ ἔξω) interpretantur mulieres quaſdam muſicas, (μελῳδούσας,) Aquila uerò ſtruthocamelum, Heſych. Habitabuntq; ibi filiæ ſtruthionis, (iaanah,) Eſaiæ 13. interprete Munſtero. Eſaiæ etiam cap. 34. iaanah. Sunt qui ranan quoq; Hebraicam uocem, ſtruthionem transferant. uide in Gallo ſylueſtri. Thalim, id eſt ſtruthio mas, Syluaticus. Vetus gloſſographus Auicennæ legit Thaliz. codices noſtri Auicennæ 2. 719. Thalium habent. Thalium (inquit) explicauimus in capite de ſtruthione. Vox fortè Perſica fuerit. Naam, id eſt ſtruthio auis, Syluaticus. Codex noſter Auicennæ 2. 523. habet nahã: Bellunenſis legit Nham: & eſt (inquit) auis ſtruthius. alia lectio, nacham, quæ eſt auis magna paluſtris. ¶ Græcum nomen ut Latina, ſic linguæ aliæ pleræq; ſeruant, utpote auis peregrinæ. ¶ Italicè nominatur ſtruzzo, uel ſturzo apud Scoppam. ¶ Hiſpanicè aueſtrúz. Luſitanicè ema di gei. ema enim ſimpliciter gruem eis deſignat. ¶ Gallicè autruche uel auſtruche. ¶ Germanicè Strauß/Struuß. ¶ Anglicè an oiſtris uel oſtrige. ¶ Illyricè pſtros. Polonicè ſtrus.

B.

Apud Afros paſtorales ad orientem reperiuntur ſtruthij ſubterranei, (στρουθοὶ κατάγαιοι,) Herodotus lib. 4. interprete Valla. Parte Africæ qua nunquam pluit ſtruthum gigni aiunt, Theophraſtus de hiſt. plant. 4. 4. Struthiocamelos Africos & Aethiopicos Plinius nominat. Struthi magni in Arabia non pauci ſunt, Xenophon lib. 1. Anabaſ. Diodorus Siculus etiam in Arabia has alites gigni ſcribit. Apollonius dextra Gangen, ſiniſtra uerò Hyphaſin fluuios habens ad mare deſcendit: in quo itinere ſtruthiones multi ei occurrerunt, Philoſtratus lib. 3. de uita Apoll. Prouincia Abaſię ſtruthiones grandes habet, aſinis haud minores, Paulus Venetus 3. 45. In noſtras terras rarò aduehuntur, Venetias aliquando & Antuerpiam.

¶ Struthio Africus eodem modo (ut ueſpertilio) partim auem, partem quadrupedem refert: quippe qui ut non quadrupes pennas habeat: ut non auis, ſublimis non uolet, nec pennas ad uolandum commodas gerit, ſed pilis ſimiles, (πτερὰ τριχώδη.) item quaſi quadrupes ſit, pilos habet palpebræ ſuperioris: & glaber capite & parte colli ſuperiore eſt, itaque cilia habet piloſiora. ſed quaſi auis ſit, infrà pennis integitur. Bipes etiam tanquam auis, biſulcus tanquã quadrupes eſt. non enim digitos habet, ſed ungulam bipartitam: quarum rerum cauſa, quòd magnitudine non auis, ſed quadrupedis eſt. Magnitudinem enim auium minimã eſſe, propè dixerim, neceſſe eſt. corporis enim molem ſublimem moueri nequaquã facile eſt, Ariſtot. in fine lib. 4. de partib. anim. Auium grandiſsimi ſunt & penè beſtiarũ generis ſtruthiocameli Africi uel Aethiopici. altitudinem equitis inſidentis equo excedunt, celeritate uincunt: ad hoc demum datis pennis ut currentẽ adiuuent. Vngulæ ijs ceruinis ſimiles, (inſtar ungularum arietis, Obſcurus,) comprehendendis lapidibus utiles,

quos in fuga contra sequentes ingerunt pedibus, Plinius. Struthiocamelus alitum sola, ut homo, utrinq; palpebras habet, Idem. Tetraonum genus alterum, uulturum magnitudinem excedit: nec ulla auis, excepto struthiocamelo, maius corpore implet pondus, Idem.

¶ Hæc tria ex minimis euadunt maxima animalia: ex aquatilibus, crocodilus: ex uolucribus, magna struthio: ex quadrupedibus, elephantus. Τῆς ἤτοι μέγεθος μὲν ὑπέρβιον, ὅσσον ὑπέρθε Νώτοις ἀγρυπτοῖσι φέρειν νεοθηλέα κοῦρον, &c. Oppianus. hoc est, Magnitudo ei eximia. dorsum tam latum, ut puerum lactetem sustinere possit, (uel, ut quidam Italicè scripsit etiam hominem adultum insidentem,) Crura alta, similia cruribus camelorum, crebris corticibus ceu squammis intecta, usq; ad geminos duros poplites. In altum porrigit, caput quidem exiguum, ceruicem uerò magnam & proceram. Collum (inquit Gillius) longum & cyanei coloris est, oculi magni, rostrum breue acutumq;: molles plumæ, ungula fissa. ¶ Arabia fert animalia quædam naturæ duplicis, ut struthiocamelos, qui è struthione camelisq; constant, magnitudine ad cameli nascentis modum. capite sunt pilis minutis, oculis crassioribus nigrisq;, non dissimili forma & colore camelis. collo oblongo. rostro breui atq; acuto, elati, mollibus pennis, duobus cruribus, ungulis bifidis, ut terrestre simul uolatileq; animal uideatur, Diodorus Siculus lib. 3. de fabulosis antiquorū gestis. Struthocamelus auis quidem est, sed pedes & collum asini habet, Suidas in Sirenes, nescio quàm rectè. quod ad pedes quidē asinus solipes, struthocamelus bisulcus est. Struthiocamelus præ cæteris auibus pennas alarum undiquaque æquales habet, Orus in Hierog.

¶ Struthiocamelus à terra non discedit unquam, ut auem dicere non possis, nisi ad formam respicias. Nomen, ut reor, sumpsit, quòd colli & crurium longitudine camelum imitetur. est enim homine ipso paulò procerioris staturæ. Struthio autem passerculus dicitur Græcè, (στρουθίον,) quasi per ironiam nomine composito, uelut si quis pygmæum gigantem diceret simul, uel homunculum giganteum. E passeris genere est struthiocamelus, sed cameli magnitudine: collum, rostrum, oculi, caput, anseri, sed pro magnitudine propria respondent. alæ & cauda pennis uersicoloribus, cœruleis, candidis, rubris, nigris, uiridibus: nec ulli auium in pennis tanta iucunditas aut pulchritudo, ob id galeas milites non alijs ornant. Corpus igitur raris plumis, rarioribus crura teguntur, adeò ut humana crura non auis uideantur. nam magnitudine rotunditateq;, ac quòd in angustum, nec admodum, sed sensim iuxta genu finiantur, humanum femur, quodq; plumis careant, cādida carne, imitantur. Pedes bifidi ut bobus, cū ungulis, crus ut anseri, sed pro magnitudine, Cardanus lib. 10. operis de subtilitate. Alibi etiam pilos hanc auem habere scribit in superiore palpebra. Alitum sola utrinq; genas habet & palpebras, Perottus. Et rursus, Præter hominem & struthiocamelum nulli animali sunt palpebræ, nisi quibus & in reliquo corpore pili.

¶ Struthio ingens est corpore, rara in plumis, Author de nat. rerum. ¶ Struthio alta est à pedibus ad dorsum circiter quinq; uel sex pedes, collum habet longissimum, caput anserinum, & rostrum respectu sui corporis ualde paruum, iuuenis (primo anno) cinerea est, & tota bene pennata, sed pennis mollibus inualidis. secundo anno & deinceps paulatim in coxis, collo & capite pennas prorsus amittit (naturaliter caluet, Plinius) denudato corpore, sed duritie pellis cōtra frigus munitur. Pennæ dorsi nigerrimæ & instar lanæ redduntur. coxas habet prægrandes, crura carnosa pelle alba, & digitos in pede sicut camelus. item spicula quædam in cubitis interioribus alarum, quibus ferit eos quibus insilit, Albertus. Ossiculum paruum sub alis habet, quo se in latere purgat (pungit) & agitat, quum prouocatur ad iram, Author de nat. rerum. In extremis alis, ut audio, ossei quidam mucrones extant, quibus ceu calcaribus inter currendum se incitat, infligendo eos coxis ubi deplumis est, ut in plerisq; alijs partibus corporis. Caput ei exiguū, cerebrum ferè nullum. ¶ Corpus habet ferè ad magnitudinem asini staturæ mediocris. in pectore magnum os & latum, ad protectionem tanti corporis, Author de nat. rerum. Scriptor quidam Italicus hanc alitem equi grandis altitudinem æquare tradit. ¶ Bestia quædam magis quàm auis, licet pennata, breui capite, protracta ceruice, cætera altegradia, Tertullianus. ¶ Multæ huius auis partes anserinis conferuntur, nisi quòd magnitudine excedunt: ut collum, rostrū, oculi, caput, crus: nulla alteri alicui auium, sed quædam quadrupedum partibus, præcipuè cameli. quare chenocamelum (ut chenalopeca) potius quàm struthocamelum curiosus aliquis dixerit. ¶ Quidam pictura nostra inspecta, rostrum aiebat latius debuisse exprimi, anserinum ferè: & pedes magis bisulcos ut uituli, eosdemq; breuiores & latiores. Iudicent testes oculati. mihi enim hanc auem nondum uidere contigit.

C.

Vocem eius nunquam audiui, Cardanus. ¶ In struthionis uentre inciso, expurgatis sordibus, lapides inueniuntur, quos hæc posteaquàm deuorauit, in omaso prope reticulū diu asseruatos concoquit, Aelianus. Ferrum deuoratum concoquit, quia calidissimæ naturæ est, Author de nat. rerum. Ferrum concoquere aiunt: quod ob caliditatem uehementem, & uentriculi contingit crassitudinem, Cardanus. Struthiocamelis mira natura coquendi quæ sine delectu deuorârint, Plinius: ut ferrum & ossa ueruecum integra, Syluius. Struthiocamelum uolunt aliqui (non proprietate ulla, sed) ui sui caloris ferrum concoquere, quod absurdum penitus. Leo enim qui longè quàm struthiocamelus calidior est, ferrum concoquere non potest: Aphrodiseus in præfatione sua in primum librum problematum, ex quo etiam Cælius Rhodig. repetijt. Struthocamelum ferunt ferrū edere & con-

& concoquere, quod ego non sum expertus. nam ferrum à me pluribus huius generis auibus obiectum est, quod illæ deuorare noluerunt: ossa tamē magna in breues partes truncata, & lapides, auidè comederunt, Albertus. Caput huic aliti exiguum, cerebrum ferè nullum. hinc absque delectu quicquid tetigerit uorat, lintea, ferrum, lapides. Verum hæc inconcocta & integra in eius uentriculo manent: & si nimia fuerint, tandem animal ad mortem uel ad tabem deducunt, ut in dissectis apparuit. ¶ Non bene uolat propter corporis molem, Obscurus quidam Aristotelem citans. Struthiocameli Africi uel Aethiopici altitudinem equitis insidentis equo excedunt, celeritate uincunt: ad hoc demum datis pennis, ut currentem adiuuent: cætero non sunt uolucres, nec à terra tolluntur, Plinius. Propter grauitatem neq; altius extolli, neq; uolare potest, sed uelociter terra graditur, Diodorus Siculus. Non uolat, sed alis erectis currit ut equus, adeò celeriter, Cardanus. Lentè incedit, Idem: nimirum cum non libet festinare, nec est quod urgeat. Auis est densa pennis, (multis pennis, Oppianus,) sed in altum uolare non potest: currit tamen celerrimè, & utrinq; in alas ingruens uentus, tanquam uela eas extendit & sinuat, Aelianus. Adeò uelox est, ut uel cum alite uolante contendere possit, Oppianus. ¶ Pedibus pugnat quibus hominem quoq; prosternit, Grapaldus. uide in E. ¶ Ferunt eam oculo altero cœlum intueri, altero terram, Obscurus. ¶ Non coeunt struthiocameli ut aues, sed auersi ut cameli Bactrianæ, Oppianus. Multum coeunt & multum excrementi habent, sicut gallina & perdix, Obscurus quidam tanquam ex Aristotele citans. Pedibus nidum ex sabulo architectans, in solo humilem nidum fingit, & construit, cuius medium concauum efficit: labra ambientia alte exaggerat, ac tanquam muro circummunit, ut munitio eminens pluuiam in nidum influere, & pullos etiamnū teneros alluere prohibeat. Amplius octoginta oua ex sese parit: non tamen uno eodemq; tempore ex ouis pullos excludit, sed ex his partim iam in lucem proferuntur, partim intra oua informantur & cōglutinantur, partim etiam fouentur, Aelianus. Et rursus, Etsi permulta oua parit, non tamen omnia ad frugem perducit, sed fœcunda ab infœcundis secernit, tātumq; frugiferis incubat, simul & ex iis pullos excludit, & sterilitate affecta, eis ipsis æditis pullis alimēta præbet. Plurima ædit oua struthio Africa, post ipsam atricapilla, Arist. Et alibi, Multiparæ sunt quædam quæ sæpe pariunt sed non multa, ut gallinæ, perdices, struthio Libycus. Plurima pariunt struthiocameli, gallinæ, &c. Plinius. Ouum parit maximum, durissima & quasi lapidea crusta munitum, Oppianus. Oua eius tanta sunt, ut ex transuerso secta, uasa potoria fiant. uide in E. Propter duritiem & spissitudinem testæ non facile franguntur, Albertus. Caput infantis magnitudine referunt, rotunda, cum senescunt ebur effingunt, Cardanus. ¶ Struthio solo uisu ita fouet oua sua in arena recondita, ut ex eis pulli egrediantur in lucem, Obscurus & Cælius Rhod. Variorum 20.5. Oua mense Iulio parit, & in sabulo abscondit, quæ calore Solis excuduntur, ut alia multa oua animalium: & ideo ad ea non reuertitur, quòd nudo corpore ea fouere non possit: & (subinde) respicit ad locum in quo condita sunt, unde falsò aliqui crediderunt quòd uisu ea foueat, Albertus de animalibus lib. 23. Et rursus lib. 6. Struthionis (inquit) oua sub arena calore Solis uiuificantur & exeunt. & ideo prouerbium est (uulgò fertur) quòd ducatur (afficiatur) ad oua tanquam non sua. Exeuntes enim pullos non pascit, qui nati per se statim comedunt. Inutiliter quidem incubaret mater, neq; calore profutura ferè deplumis, & pondere suo grauatura. Iam quòd ea uisu fouere perhibetur, falsum est. nullum enim animal hoc facit. & fortè rarò ea intuetur propter custodiam: unde uulgus imperitum uidendo eam sua oua fouere putat. Non oculis fouet oua, uerùm obseruat. calore enim Solis pulli educuntur, Cardanus. ¶ Struthiocameli naturaliter caluent, Plinius.

D.

Struthio fœtus suos tanto amore prosequitur, ut peracutas etiam ferreas cuspides circa nidum suum à uenatoribus defixas, negligat, atq; ita transfixa morte afficiatur, ut referetur in E. Fertur de natura huius auis quòd matres semper uolent, ac pullos suos relinquant, qui ob inopiam cibi flent atq; ululant. ad quod sæpe alludit Scriptura, ut Micheæ 1. Faciam planctū sicut dracones, & luctum sicut filiæ iaenah, id est ululæ siue struthionis. item Threnorum 4. Filia populi mei crudelis caieenim, id est sicut ululæ uel struthiones, P. Fagius. Struthio relinquit oua sua, Iob. 39. ¶ Illa quam uidi mitis erat, reliquarum mores ignoro, Cardanus. ¶ Mira huius auis stoliditas in tanta reliqui corporis altitudine, cum colla frutice occultauerit, latere sese existimantis, Plinius. Idem aliqui de perdice ferunt, & inter quadrupedes de bubalo ueterū seu bubalide, inter pisces de sciæna. Quum effugere uenatores non potest, inter arbusta sæpius aut umbrosa loca caput abscondit, non naturæ desidia, ne uideatur aut conspiciatur ab aliis ut quidam putant, sed quia corporis pars cæteris debilior umbram sibi pro tutela parat, Diodorus Siculus. ¶ Struthio equum naturaliter odit, & miro modo persequitur. equus etiam illam in tantum odit ac retinet (timet,) ut eam intueri non sustineat, Author de nat. rerum.

E.

Struthum Arabicum nemo capere potuit: & equites qui persequebantur mox desistebant. aufugiens enim procul abducebat, pedibus scilicet ad cursum, & alis simul erectis instar ueli utens, Xenophon Anabasi 1. Capitur non ut cæteræ aues uisco aut calamis: sed equis, canibus & retibus, Oppianus. In cursu deficiens lassitudine comprehenditur ab equitibus, etenim in orbem currit,

uerùm equites ei orbem præcidentes, currendo defessam assequuntur, Aelianus interprete Gillio. Græcè sic legitur. θεῖ μὲν γὰρ εἰς κύκλον, ἀλλ' ἐξωτέρω περιθέουσα. οἱ δὲ ἱππεῖς τὸν ἐνδοτέρω ὑποτέμνονται κύκλον, καὶ ἔλαττον περιϊόντες ἀπειποῦσαν τὸν δρόμον ἀγρεύουσιν αὐτὴν χρόνῳ. Quæ uerba hoc sonare uidentur: Currit enim in orbem, sed patentiorem & extrinsecum: equites uerò persequētes interiùs & breuiore uia (ὑποτέμνονται pro ἀποτέμνονται fortè) circumeunt, donec defessam demum comprehendant. Hanc aiunt cum delitescendum habet, caput solum planè totum incondensum abscondere, reliquam se in aperto relinquere: ita dum in capite secura est, nuda qua maior est capitur tota cum capite, Tertullianus. uide suprà in D. Quòd si quis eam insectetur, propter corporis grauitatem uolando effugere nequit, sed duntaxat explicatis alis, gressu ipso effugere aggredit: sin propior facta est, ut capiatur, obuios lapides sic pedibus retro ad hosteis uersus tanquā funda iaculatur, Aelian. & Diod. Sic. Vngulæ ijs ceruinis similes, quibus dimicant, bisulcæ, comprehendendis lapidibus utiles, quos in fuga contra sequentes ingerunt pedibus, Plin. Pedibus pugnat, quibus hominem quoque prosternit, Grapaldus. Elephanti cum uenatores inuadunt, aures patulas intendunt & pandunt, more magnarum struthionum, quæ uel dum fugiunt, uel dum inuadunt, explicatis alis feruntur, Aelianus. Capitur struthio (inquit idem) ad hunc quoque modum: Cum ipsam sic incubantem (ut in C. relatum est) uir eius uenationis bene peritus animaduerterit, peracutas ex ferro cuspides spiculorum more rectas circum nidum defigit, & alicubi prope in occulto latens, ex insidijs rei euentum acerrimè expectat. Struthio uerò quoniam amore, quem erga fœtus suos acerrimū habet, flagrans sitienter cum eis uersari cupiat, ex inquisitione pastus reuertitur, ac nimirum priusquam in nidum introcat, huc illuc uersans oculos, circūspectat, quòd metuat ne quis sese speculetur. Deinde ardentissimo pullorum studio uicta, etsi ferrum splendescit, ita tamen alis passis (tanquam uelis contento fune explicatis) intra nidum mirabiliter ingreditur. nam cuspidato ferro trāsfixa, acerba morte afficitur. Venator uero repentinus eò accedit, & simul cum matre pullos capit.

¶ Supra Elephantophagos in Arabia sunt Struthophagi, gens non admodum magna: apud quos aues dicuntur esse, ceruorū magnitudine, quę uolare non possunt, sed celeriter currunt quemadmodum struthocameli. Nonnulli eas arcu uenātur, nonnulli pellibus struthorum tecti. nam dextram manum pelle colli operiunt, atque eam sic mouent, quemadmodum animalia collum. sinistra uerò semen spargunt è suspensa pera eductum, eo auem allicientes, in conualles detrudunt, ubi uiri animal circumsistentes obtruncant. Atque hi huiusmodi auium pelles induunt & substernunt, Strabo lib. 16. Mihi quidem aues istæ ceruinæ nō aliæ quàm struthocameli uidentur, quum in tota descriptione conueniant omnia, nihil aduersetur: & ipsi scilicet struthophagi dicti sunt, quod struthis siue struthionibus quas capiunt, non alijs quibusdā auibus uescantur. adde allici eas à uenatore struthionis pelle induto. conuenit autem aues easdem ab ijsdem allici. Ea etiam quæ de hisce auibus ceruinis Diodorus Siculus scribit, cum struthocamelis per omnia congruunt. Sic autem ille lib. 4. de fabulosis antiquorum gestis Pogio Florētino interprete. Populi (inquit) qui partes Aethiopię supra Aegyptum ad hesperum pertinentes habitant, Aethiopes simi: ad meridiem spectantes Struthophagi cognominantur. Est apud eos auium species natura terrestribus animantibus mixta, unde & aues ceruinæ nominatæ sunt. Hæ magnitudine sunt magni cerui, collo oblongo, rotundis lateribus atque alatis, capite tenui oblongoque, cruribus ac iuncturis firmissimis, fixo pede. Altè uolare propter grauitatem nequeunt: uerùm ocyssimè summis pedibus terram tangentes, præsertim quum flans uentus alas ueluti nauem extentis uelis impellit, currunt. Venatores feriunt lapidibus, fermè lateris magnitudine, pede iactis. Cessante uento, alarum præsidio destitutæ, cursuque uictæ, prehenduntur. Harum quum magna sit multitudo, uarijs artibus plurimas barbari facileque capiunt: & carnes quidem edunt, pellibus uerò pro uestibus utuntur ac lectis. Ab ijs uerò quos simos Aethiopes dicunt, sæpius uenatione lacessitæ, rostris se tuentur: quæ quum magna sint & ad incidendum apta, magno sunt incolis usui, quum haud parua habeatur horum animantium copia. Hæc ille.

¶ Arabes struthocamelorum (στρουθῶν) pellibus loco thoracum & scutorum muniebātur, Pollux. Aethiopes captos à se struthiones excoriant, & carnem in cibo absumunt, pelles uerò cum plumis suis reseruant ut mercatoribus uendant, qui eas in magna copia Alexandriam uenales aduehunt: inde per alia loca distribuuntur. Nam Turcæ etiam pileos suos uel galeas his pennis ornant, Bellonius in Singularibus. Cristas galearū ex olorinis pennis colligere moris fuit apud antiquos, quom hodie ex struthiocamelo plurimum petantur, Nic. Erythræus. Componebantur olim etiam ex equinis setis hæ cristæ, unde galea hippuris cognominata Gręcis. In Gallia audio esse artifices qui non alia quàm huius alitis pennas adornādi arte uictitent. Præmia, ex struthiocamelis conos bellicos & galeas adornantes pennæ, Plinius. ¶ Oua propter amplitudinem pro quibusdam habentur uasis, Plin. Ex transuerso secta uasa fiunt potoria, Author de nat. rerum. Caput infantis magnitudine referunt, rotunda, cum senescunt ebur effingunt. Suspendi solent in templis. diu enim manent, quòd durissima sint, humoreque exempto quasi ossea redduntur, Cardanus. ¶ Vrina struthionis atramenti lituras abluit, Hermolaus: tanquam ulla sit auis urina præterquam uespertilionis.

F.

Struthio tanquam auis immunda cibo interdicitur Leuit. 11. & Deuter. 14. ¶ Bath iaenah, id est filia struthionis Hebraicè dicitur, eo quòd homines fœmella ferè uesci solēt, & cum adhuc parua est, teste

eſt,teſte R.Dauid Kimhi in libro Michlol,P.Fagius. Struthophagi Arabiæ populi ſunt,uide infrà in H.a. Aethiopes captis à ſe ſtruthionibus ueſcuntur,Bellonius.

¶ In ſtruthione elixo:Piper,mentham,cuminum aſſum,apij ſemen,dactylos uel caryotas:mel, acetum,paſſum,liquamen & oleum modicè:& in cacabo facies ut bulliat,amylo obligas,& ſic partes ſtruthionis in lance perfundis, & deſuper piper aſpergis. Si autem condituram coquere uolueris,alicam addis,Apicius 6.1. Aliter in ſtruthione elixo:Piper,ligusticum,thymum aut ſatureiam, mel,ſinape,acetum,liquamen & oleum,Idem.

¶ Tetracis magnæ carom agnorum ſtruthionum carni (quam & ipſam ſæpe guſtauimus) non diſsimilis eſt, Athenæus. Sunt qui uelint pauonis carnē craſsi & modici alimenti, ac difficilis concoctionis eſſe, melancholiamq́ augere. eiuſdemq́ naturæ ſtruthij caro habetur, quem Africa peculiariter nutrit,Platina. Caro ſtruthionis omnium craſsiſsima iudicatur,eam ob cauſam uitanda, Raſis. Ex grandibus ſtruthis membra omnia dura, excrementoſa & concoctu difficilia ſunt, Galenus de cibis boni & mali ſucci,& lib. 3. de aliment. facult. Alæ eorum non ſunt deteriores cæterarum auium alis,Idem. Carnem nham quidam medici magnificè laudauerūt; quam ſcribunt eſſe calidam,pinguem,appetitum excitare,confirmare corpus, & laudabilem eſſe quando cōcoquitur. ſed eſt mali ſaporis &(Vetus translatio,eſt debilis & uacua)craſſa,& (non facilè) concoquitur. coitum promouet, Auicenna 2.523. ¶ Heliogabalus ſtruthiones & camelos exhibuit in cœnis aliquoties,dicens præceptum Iudæis ut ederent,Lampridius. Et rurſus de eodem,Sexcentorū ſtruthionum capita una cœna multis exhibuit ad edenda cerebella. ¶ Oua ſtruthionum in Arabia ſe non inſuauiter comediſſe Aloyſius Cadamuſtus ſcribit. Oua ſtruthocameli comedens,guſtū quendam ſapidum habere inueni, Braſauolus. Gallinarum & phaſianorum oua præſtantiora ſunt, deteriora uerò anſerum & ſtruthocamelorum, Galenus 3. de alim. Inter oua ſicciora ſunt oua anſeris & ſtruthij, Auicenna. Oua ſtruthionum craſſa ſunt & difficilia concoctu: qui eis ueſci uoluerit, uitellis tantum utatur, Tacuinus.

G.

In ſtruthionis uentre inciſo lapides inueniuntur, quos hæc deuoratos tandem concoquit. ij ſanè ad efficiendam oculorum medicinam ſalutares ſunt, Aelianus. Græcè legitur, ἔχει δ' αὖ ἔτι καὶ ἀνθρώπων ὄψεως ἀγαθόν. ubi καὶ coniunctio ſimilitudinem aliquā cum præcedentibus inſinuat, & rei ipſius natura πέψεως potius quàm ὄψεως legendum dictat: ut lapides in uentriculo animalis omnia concoquentis in homine etiam concoquendi uim promoueant & confirment: (Hæc ſcripſeram cum Kiranidem quoq́ lapidem è uentriculo ſtruthionis collo ſuſpenſum bonam facere concoctionem ſcribere legi.) Qua ratione etiam echinus ſiue interior membrana gallinarum in cibo ſumpta,tanquam illi etiam uis cōcoquendi lapillos inſit;& exteriores pelles animalium quorundam uoracium foris applicatæ,cum ſuis plumis aut pilis,mergi,cygni, lupi, bonam facere concoctionem exiſtimantur. quod ſi faciunt,calori forſan per illas aucto adſcribendum fuerit, non occultæ cuipiam proprietati. poterat autem ſimiliter alijs quoq́ calidis aut calfacientibus impoſitis augeri. Struthocameli uentriculus falsò laudatur ceu medicamentum quod iuuat coctionem,Galenus 3.de alim.facultatibus. Struthiocamelis mira natura coquēdi quæ ſine delectu deuorarint, ut ferrum, & oſſa ueruecum integra. unde & pelles eorum cum plumis mollioribus concinnatas ſtomachicis applicant, Syluius. Struthiocameli uentriculus,& aliarum auium ſimiliter, cochleariorum duūm menſura ex uino potus febri abſente, præſente uerò ex aqua, uentris profluuio medetur, Galenus Euporiſton 2.46. Cortex interior uentris ſtruthionis ſumptus confert ſtomachicis & calculum diſſoluit, R. Moſes. eadem uis echino ſeu interiori membranę uentriculi gallinarum attribuitur. ¶ Struthionis adeps & nerui auxilium & ſalutem neruis hominum afferunt, Aelianus. ¶ Cum auctio regia per Catonem Vticenſem fieret,ſeuum ſtruthiocamelinum ſeſtertijs LXXX. uænijt, efficacioris ad omnia uſus quàm eſt adeps anſerinus,Plinius. Nicolaus Myrepſus adipem ſtruthiocameli miſcet acopo ex uulpe in oleo decocta,itē unguento 12.ad arthriticos. Eundē Paulus Aegineta inijcit in emplaſtrum diacinnabareos ad tofos alioſq́ tumores induratos. ¶ Vrina puerorū impubium Salpe illinit Sole uſta,cum oui albumine,efficacius ſtruthiocameli,binis horis, Plinius. Struthocameli oua podagricis inuncta proſunt,Kiranides.

H.

a. Struthius auis eſt grandi corpore & graui,fœmina uocatur ſtruthio, Textor Rauiſius; ſed abſque authoritate. Vaſta ales pro ſtruthocamelo,Claudianus in Eutropium lib.1. Afra auis pro ſtruthione,uide infra in h. Aues ceruinas dictas, eaſdē ſtruthocamelis eſſe, in E. docuimus ſuprà. ¶ Μεγάλαι στρουθοὶ dicebantur etiam Λιβυκαὶ στρουθοί, & στρουθοὶ ſeparatim,ut Ἀφείθη ἐλεφάντων ἅρματα κδ. συνωρίδες τράγων, ἑξήκοντα. στρουθῶν, ὀκτώ, Euſtathius (ex Athenæo.) Στρουθοὶ οἱ Ἀράβιοι,Heraclides. Στρουθός, ὁ καταφορὴς καὶ λάγνος. Ἀττικοὶ δὲ τὰς στρουθοκαμήλους, Heſychius. Ἀγρίας, στρουθοκάμηλος, Idem & Varinus. ſed locus uidetur mutilus, & legendum, Ἄγριαι στρουθοί, αἱ στρουθοκάμηλοι, ut Aelius Dionyſius habet citante Euſtathio. Λιβύης πρόσθεν βοτὸν ἀγκυλόδειρον, Oppianus lib.4.de piſcat. Μετὰ στρουθοῖο κάμηλος, Idem. Veſpertilionem in gripho auem non auem uocant, uidetur autem ſtruthio quoq́ auis non auis poſſe appellari,cum licet auis non uolet,& multis partibus ad quadrupedes accedat.

¶ Epitheta. Ἀγκυλόδειρος, Oppianus. Quòd ſi Græcè στρουθὸν per excellentiam pro ſtruthoca-

melo accipias, epitheta fuerint, Λιβυκὴ, μεγάλη, ἀγρία.

¶ Seuum ſtruthiocamelinum Plinius dixit. Noſtri hanc auem uocãt ein Struß. & quoniam pennis eis pilei & galeæ ornantur, deducitur inde nomen ein ſtrüßle pro quauis criſta, & uerbum ſtrüſſen, pro eo quod eſt ſuperbè ſe erigere.

¶ Icones. In libro Notitiarum Orientis & Occidentis, qui inſignia diuerſarum Romani imperij prouinciarum continet, animalia quædam pinguntur inter Arabiæ inſignia, ſerpentes, ſtruthio, & aquila aut phœnix. Aegyptiorum ſapientes cum eum qui ius æqualiter omnibus impertiatur ſignificare uolunt, ſtruthiocameli pennam pingunt. hoc enim animal præter cætera pennas alarum undiquaq; æquales habet, Orus in Hieroglyph. Eſt in Helicône Arſinoæ imago, quam frater eius Ptolemæus duxit. Arſinoën geſtat ſtruthio (ϛρουθὸς) ænea, de genere magnarum illarum auium quæ propter magnitudinem & grauitatem uolare non poſſunt, Pauſanias in Bœoticis. Extat Gordiani ſylua memorabilis, picta in domo roſtrata Cn. Pompeij: in qua pictura etiã nunc continentur, ſtruthiones Mauri miniati trecenti, onagri triginta, &c. Iulius Capitolinus.

¶ Struthocamelus inter ſtruthij herbæ nomenclaturas legitur apud Dioſcorid.

¶ Albertus in opere de animalibus ex Auicẽna nominat chychelinches aues ex anſere & ſtruthione compoſitas, ubi chenalopeces, id eſt uulpanſeres legendum, ut monui in Anſere C.

¶ De Struthophagis populis diximus ſuprà in E.

¶ b. In India gignitur arbor quædam cui folium ſpecie prælongũ, ſimile pennis ſtruthiorum, quæ ſuper galeis imponuntur, longitudine duorum cubitorũ, Theophraſt. de hiſt. plant. 4.5. Struthionis penna ſimilis eſt pennis herodij & accipitris, Iob 39.

¶ c. Habitabuntq; ibi filiæ ſtruthionis, Eſaiæ 13. & Hierem. 50. Et ſocius ſtruthionum, Iob 3. Erit cubile draconum, & paſcua ſtruthionum, Eſaiæ 34. Filia populi mei fidelis quaſi ſtruthio in deſerto, Hierem. Thren. 4. Faciam planctum meum uelut draconum, & luctũ quaſi ſtruthionum, Micheæ 1. Struthio quãdo oua ſua derelinquit in terra, tu forſitan in puluere calefacies ea, Iob 39. Struthio cum tempus fuerit, in altum alas erigit, Ibidem.

¶ d. Struthio dura eſt in ſuos pullos, quaſi nõ ſint ſui, fruſtra laborauit nullo timore cogente, Iob 39. Struthionem deus priuauit ſapientia, nõn dedit illi intelligentiam, Ibid.

¶ e. Struthiorum pennę ſuper galeis imponuntur, Theophraſt. ¶ Struthiocamelus habet in uentriculo echinum, quod dicitur ſuffuchium, (nomen uidetur corruptum,) aridum hoc tritum & datum in potu occultè, amorem & libidinem excitat, Kiranides.

¶ f. Heliogabalus habuit iſtam conſuetudinem, ut una die nõ niſi de phaſianis tantum ederet, item alia die de pullis, alia de porcis, alia de ſtruthionibus, Lampridius. Regi Perſarum inter cæteras animantes quotidie etiam ſtruthi Arabici mactabantur, Heraclides.

¶ g. Lapis de echino, id eſt uẽtriculo ſtruthiocameli, cum grano (pondere grani) ſatyrij tritus, & datus in cibo uel potu latenter, magnam facit intentionem, maximè frigidis & impotentibus ad concubitum. Ipſe etiam lapis ſolus ad collum ſuſpenſus, bonam concoctionẽ facit, (uide ſuprà in G. ex Aeliano,) & intentionem ad concubitum, Kiranides.

¶ h. Glorificabit me beſtia agri, dracones & ſtruthiones, Eſaiæ 43. Ariſtophanes in Auibus Rheæ matri deorum ſtruthocamelum comparat propter eius magnitudinem.

¶ PROVERBIVM Afra uel Libyca auis, Λιβυκὸν ὄρνεον, refertur à Suida de prægrandibus, quòd ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Horatius de prælauta uſurpauit. Non Afra auis (Meleagridem hîc uel Numidicam gallinam, non ſtruthionem acceperim) deſcendat in uentrem meum Iucundior, quàm lecta de pinguiſsimis Oliua ramis arborũ. Nam gallinas prægrandes olim mittebat Africa, quas eaſdem Numidicas aues appellãt. Acron uidetur de ſtruthione ſentire, quæ & ipſa auis mira mole corporis eſſe fertur. Mea quidem ſententia non ineptè iacietur & in hominem peregrino cultu notabilem. Et Plautus alicubi Pœnum auẽ uocat, ob manicas alarum inſtar utrinq; penſiles. Prouerbium extat in Auibus Ariſtophanis. Interpres indicat cõuenire in barbaros ac meticuloſos. Sunt enim homines prægrandes ferè timidiores. Terentius, Hic nebulo magnus eſt, Eraſmus.

DE STVRNO.

A.

STVRNVS auis, à quibuſdam parum Latinè ſturnellus dicitur, ut Italis uulgò ſturnello. Græcè ψὰρ: uel ψαρὸς, ut bis habet Ariſtoteles: item Galenus & Varinus. Ἐρωδιὸν (alij aliter interpretantur, nos omnino ardeam,) Ambroſius ſturnum transfert, quẽ tamen Gręci non erodiòn, ſed pſâra dicunt, Cælius. ¶ Sarſir Hebraicam uocem nonnulli aſtarem uel ſturnum aiunt ſignificare, alij aliud animal: uide in Aquila A. Alzarazir ſunt aues apud Arabes, turdorum ferè magnitudine, ſed colore diuerſo. habent enim plumas & pennas nigras aliqua inſignes albedine, & apud Venetos dicuntur ſtornelli, And. Bellunen̄. Auicenna meminit fimi alzarazir oryzam edentium: ubi uetus interpres non rectè turdos trãſtulit. Serapio de remedio ex eodem fimo citans Galeni uerba, pro ſturno zezir habet: & eadẽ ex Dioſcoride transferens ineptè

turturem pro sturno posuit. Napellus (Cicuta) uenenũ (imò cibus) est zaratro, id est sturno, Auerrois interpres. Sturnelli qui dicuntur azuri, Interpres Auerrois. Alseudeni est auis nigra, rostro luteo: secundum aliquos sturnus, And. Bellunensis, sed uidetur potius merula. ¶ Sturni Italicum uulgare nomen est storno, stornello uel sturnello. ¶ Lusitanicum sturnino. ¶ Gallicum estourneau. ¶ Germanicum Staar, quod nomen à Latino effictũ est: Rinderstaar, quòd circa boum armenta uersari soleat. Alij scribunt Stâr/Stôr/Starn. Circa Argentoratum & Francfordiam ein Sprehe. Flandris Spreuwe, Brabantis Sprue. ¶ Anglicum a sterlyng, a starll, a stare. ¶ Illyricum & Polonicum sspacziek, uel spatzek.

B.

Sturnus uarius est, (Gaza uertit: niger est, albis distinctus maculis,) magnitudine merulæ, Aristot. de hist. anim. 8. 16. Auis est uarij coloris, omnibus nota, Kiranides. Nigra est, aliquantulum in cinereo pallescens (cinereis maculis pallidis) respersa, Albertus. Linguam habet latam, Idem. Auis parua est, fusco nitens colore, Author de nat. rerum.

C.

Dum turdus trutilat, sturnus tunc pisitat ore, Sed quod mane canunt, uespere non recolunt, Author Philomelæ. Sturnus pisistrat & isitat uoce, F. Alunnus, nescio quàm rectè. Sturni ut & graculi aues clamosæ & gregariæ sunt, Eustath. Τῶν δ᾽ ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται, ἠὲ κολοιῶν, οὖλον κεκλήγοντες (ὀξὺ βοῶντες ἢ πυκνόν) ὅτε προΐδωσιν ἰόντα κίρκον, ὅστε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν, Homerus in fine Iliados ρ. Dicit autem Troianos turmatim Hectorem & Aeneam ducem secutos esse persequendo Græcos: & in hoc quidem simile est, quòd turmatim feruntur: dissimile uerò quòd Troiani Græcos fugant, sturni circo accipitre conspecto fugiunt. Audio sturnos qui ab homine aluntur ualde canoros esse, & aliarum quarumuis auium uoces imitari. Sturnus linguæ est latæ, & perfectissimè loquitur, Albert. Cæsares iuuenes (Drusus & Britannicus Claudij filij) habebant turdum imitantem sermones hominum, item sturnum, luscinias Græco atq; Latino sermone dociles, Plin. Sturni loqui discunt, uide suprà in Psittacis ex Plutarcho. Papinius etiam sturnum inter humani sermonis imitatrices nominat. ¶ Sturni in arenis & paludibus (& pratis aquosis) assiduè uersantur, & cum armentis uaccarum etiam propter pascua quæ de stercoribus colligunt, Albertus. unde & nomen eis nostri à bobus indunt, Rinderstaren. In agros milio & panico consitos agminatim inuolant, Plin. Sunt qui sturnos captos oryza tantum pascunt, ut eorum fimo crocodileam adulterent, Idem. Magno impendentis uindemiæ damno ueniunt, Volaterr. Sambuci acinis grana insunt sesamacea non ingrata turdis sturnisq;, Ruellius. Cicuta sturnis alimentum est, ut elleborus coturnicibus, utrunq; homini uenenum, Galenus in opere de temperam. & in libro de theriaca ad Pisonem: item Kiranides. Elleborus uenenum (imò cibus) est coturnicibus, & napellus (cicuta) zaratro, id est sturnello, Auerrois uel eius interpres potius. Aduersus napelli uenenum (inquit Ant. Gainerius) darem puluerem musconum (muscarum uel culicum) napellum depascentium, uel puluerem coturnicis seu turdi. Sed apparet illum deceptum ab Arabibus uel eorum interpretibus, qui coturnices napello uel aconito pasci scripserunt, cum sturnos (non turdos) conio, id est cicuta non aconito pasci scribendum fuisset, ut copiosè in Philologia de lupo exposui, de aconito scribens. Cicuta quidem pinguescunt etiam sues Aeliano teste. ¶ Sturnorum generi propriũ (cum abeunt è nostra regione) cateruatim uolare, & quodam pilæ orbe circumagi, omnibus in medium agmen

tendentibus, Plinius. Gregatim uolant & compressè quasi ad aciei centrum, propter timorem accipitris. hunc enim supernè uel à latere accedentem alis euentant, (uento alarum coniunctarum repellunt:) & subtus uolantem stercoribus opprimunt, Albertus. Sturni aues se inuicem amant & gregatim degunt, sed mutuo se iuuare (propter infirmitatē, contra aues rapaces) non facile possunt, Eustathius. Maximè gregatim uolant, modò in aciē directi, modò globatim condensati, tanta multitudine atque impetu, ut nubē facere & tempestatis more sonare primo uolatu uideantur: & pulchrè Homerus ψαρῶν νέφος, id est sturnorum nubem dixit. Vesperè aggregantur & immensis turmis commurmurant, nocte silent, aurora rubente murmur excitant. demum uero diuisi per turmas ad cibum uolant, Author de nat. rerum. ¶ Ter anno pariunt, ut audio: uno tempore septem uel octo oua. ¶ Sturnus hyeme latet, Arist. Abeūt & merulæ turdique et sturni simili modo in uicina, sed hi plumam non amittunt, nec occultantur, uisi sæpe ibi, quo (alias, nisi spe cibi quo) hybernum pabulū petunt, Plinius. Aliter legit Platina: Abeunt merulę (inquit) et turdi, similiter ac sturni, sed in uicina loca. occultantur hæc animalia sępibus, ibique hyberno tempore pabulum quærunt. Aues quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, ut sturni, turdi, &c. Ge. Agricola. Et rursus, In angustis montiū locis latere aliquando consueuerunt turdi, sturni, &c. ¶ Sturno allij semen mortiferum est, Aelianus.

D.

Animalia quædam imitantur ciuilitatem in habitatione congregata & defensione communi, ut grus, sturnus, anas, Albertus. Sturni quidem natura φιλάλληλοι & συναγελαστικοί sunt, ut Eustathius & Io. Tzetzes scribunt. uide supra in C. ubi hoc etiam annotauimus, sturnos accipitrem fugere, & quomodo aduersus eum se tueantur: & quod humano etiam sermone dociles sint. Ad quemlibet impetum accipitris comprimuntur in aere, & uento alarum coniunctarū repellunt accipitrem: qui si infra eos uolet, stercoribus eorum inquinatur ita ut appropinquare non possit, Albertus. ¶ Hoc experientia deprehensum est, sturnum sibi ipsi medicinam facere. Cum enim quidam luscinias simul & sturnum aleret, & huic pes luxatus esset, oua formicarū, quibus uescuntur lusciniæ, sturnus rostro minuit: & deposita sub alis atque calefacta, rostro ad pedem attriuit. Qua ratione intra paucos dies integer, ut antea, incessit, ut Ge. Fabricius suis ad nos literis testatus est. ¶ Canem à sturno abhorrere fertur, Blondus.

E.

Animalia quæ gregatim degunt, facilius decipiuntur ab aucupibus. positis enim quibusdam suę speciei auibus, uel imaginibus auium iuxta retia, statim accedunt & capiuntur, ut anates, sturni, Albertus. Sturni ad quemlibet impetum accipitris comprimuntur in aere, & uento suis alis excitato repellunt eum, &c. uide in D. Pantheron retis genus quo utūtur Galli ad passeres, sturnos, &c. Budæus describit in Annotationibus in Pandectas. Funiculis longis inuiscatis capiuntur sturni, qui ualde gregatim uolant, cum habetur aliquis sturnus ad cuius pedem ligatur funiculus inuiscatus, & manu tenetur. dimittitur autem cum grex sturnorum propè uidetur. tūc enim cum funiculo dimissus ad gregem accedit, & cum ipso strictè (quàm proximè & contiguè) uolitat: multique tangentes funiculum inuiscantur, & ad terram simul cum eo ruunt, Crescentieñ. In quibusdam Italiæ locis, mustelis domesticis (ut audio) utuntur, ut aues è nidis extrahant, passeres, sturnos, &c. Capiuntur in uolatu, Eberus & Peucerus. Facile eos aiunt capi hyeme laqueis quibusdam (**in böglinen**) in pratis aquosis. ¶ Sturnus domi ut parasitus educatur, Volaterr. Est apud nos qui sturnum octauo iam anno domi alit: & auceps qui septimo: ait autem is ualde canorum esse, & aliarum quarumuis auium uoces (quas scilicet in eadem domo subinde audit) imitari. ¶ Magno impendentis uindemiæ damno ueniunt, Volaterranus. Pestem à milio atque panico sturnorum, passerumue agmina scio abigi herba, cuius nomen est ignotum, in quatuor angulis segetis defossa, mirum dictu, ut omnino nulla auis intret, Plin. ¶ Starnes (Sturni conijcio legendum) si mane uolauerint congregatæ, mane erit tempestas: si autem tardè, tardè & multo tempore erit tempestas; & si reuertantur uolantes, tempestatem significant, Gratarolus ex authore barbaro.

F.

Sturni carnes habent siccas & sapidas, Albertus. Sunt quibus uideātur ferinum quid resipere, quod nostri dicunt **wiltelen**. Non laudantur in cibo, Nic. Massa. Sturni, quos uulgò diabolicam carnem habere dicimus, omnino ab obsonijs lautorū reijciantur, Platina. Galenus lib. 6. de tuenda ualetud. inter perdices, turdos, merulas, & huiusmodi, quæ quidem boni succi esse ab omnibus existimantur, ψαρὰς, hoc est sturnos, etiam commemorat, qui à multis illaudabilis esse nutrimenti iudicantur. Cui obiectioni sic occurri posse arbitror: Galenum in eo libro in calculi renum uitio sturnos tanquam tenuis alimenti approbasse, similiter & palumbes turritósue passerculos, quos Græci πυργίτας appellant: uel sturnos non ita fortasse improbi succi esse, præsertim iuuenculos, ut uulgus putat. quædam nanque animalia in tenella adhuc ætate boni succi sunt, ut uituli & hœdi; si uerò annosa fiant, praui. hæc enim (ut ait Galenus in tertio de alim. facult.) carent & concoctionis & boni succi, & nutritionis laude, Aloisius Mundella epistola 6. Medicinalium. Et paulò pòst, Nec obstiterit (inquit) quò minus boni succi sint quòd cicuta interdum pascantur, ut neque coturnicibus quòd elleboro. Et rursus dialogo 4. Medicinalium, Galenus (inquit) lib. 6. de tuenda ualetud. sturnos inter attenuan-

attenuantis optimíq; alimenti cibos connumerat, qui tamen ab omnibus ferè qui de illis tradidere, & praui ſucci & ſaporis ingrati habiti ſunt. Et fieri quidem poteſt ut uox illa pſaros, id eſt ſturnus, ab alio Galeni contextui, non ab ipſo authore addita fuerit. Vel Galenum ibi de ſturnis iuuenculis locutum fuiſſe dicemus, qui nimirum tenelli adhuc ſucci laudabilioris fuerint quàm adulti, &c. Vel potius exiſtimabimus illum intellexiſſe de ſturnis qui in montibus degunt, non autem qui circa paludes & loca campeſtria uerſantur: quos ſanè ſi comedas, cum præſertim nouellæ ſunt ætatis, adeò miram cibi illius ſuauitatem ſenties, ut uix illos à turdis diſcernere poſsis, Hæc ille. Sturni ſunt calidi, Galeno lib. 3. de alim. facult. accommodi ſiccis, libro ſexto de ſanit. tuenda. non aduerſantur renibus, Ibidem. Sturnos tanquam melancholicum & uitioſum generantes humorem reijcimus; quum & cicuta illi nutriantur, Amatus Luſitanus in Curatione ulceris cancroſi. Sturni caro craſſior eſt quàm pulli (gallinæ) uel coturnicis, uentrem aſtringit, & multum nutrit, Raſis ut quidam citat. Sturni phaſianis natura proximi ſunt, Elluchaſem: ſed titulus habet, Perdices paruæ ſeu ſturnæ: lego ſtarnæ. ſic autem Itali uulgò uocant perdices minores. Sturni & alchata (ſpecies palumbium) habent in ſe ſuperfluitates, & ſunt malæ concoctionis, maliq; nutrimenti: & ſanguis ex eis generatus eſt calidus & ſiccus, Elluchaſem. Sturnelli ſunt calidi & ſicci, difficiles concoctu, craſsi ſucci, Auerrois. Eis quos hemorrhoides crebò uexant, & maximè pulſantes, expedit ut diligenter euitent grues, ſturnellos, &c. Arnoldus de conſ. ſanit.

G.

Sturnus in cibo ſumptus iuuat omnes qui mortiferum aliquid biberunt: & ſi quis præguſtauerit, omnino non lædetur, Kiranides. ¶ Crocodileã adulterant amylo aut cimolia, ſed maximè (ſturnorum fimo) qui captos oryza tantum paſcunt, Plinius. Plura de huius fimi uſu ad faciem ornandam ex Dioſcoride, Plinio, & Galeno, attuli in Scinco G. Ad alphos conuenit crocodilea & fimus ſturnorum cum oryzam comederint, Aegineta. Stercus turdorum (alzarazir, id eſt ſturnorum) edentium rizi, confert ad pannum & morpheam, Auicenna. Stercus zezir (ſturni) oryza paſti, impetigines efficaciter abſtergit, Serapio citans Galenum. atqui Galenus lib. 10. de medic. ſimplic. fimum crocodili terreſtris cutim abſtergere & ſiccare ſcribit, ut & ſturnorum oryza paſtorum, qui tamen multò imbecillior ſit: crocodili uerò terreſtris tam efficax, ut ephelides etiam & alphos, & lichenes tollat. Eiuſdem Serapionis interpres ex Dioſcoride transferens, pro fimo ſturni, imperitè poſuit turturis.

H.

¶ a. Pſaros, id eſt ſturnus auis, Syluat. qui & paros alibi habet pro ſturno, ſed mutilã dictionem. Græce in recto ſingulari ψαρ⁀ effertur, ut λόγ⁀: uel ψὰρ, ut κάρ. inde obliqui ψαρὸς, ψαεὶ, oxytoni: etſi non meminerim illos apud authores legere. pluralis quidem numerus ψαρόν uoce paroxytona, & ψαρῶν circunflexa, non infrequens eſt. ψῆρόν poeticũ eſt, Euſtathio teſte: quod cum penanflectatur, miror ψαρόν etiam non penanflecti præſertim cum primam producat Homero, ut in hoc uerſu: Τῶν δ᾽ ὥστε ψαρῶν νέφ⁀ ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν. Ψαρόν dicuntur παρὰ τὸ ψαίρειν. διακινοῦσι γὰρ τὰ παραπίπτοντα οἱ ψαρόν ἐν τῷ διαχάσκειν (forte διαχαράσσειν) καὶ ζητεῖν τροφήν τινα κάτωθεν, Euſtath. hoc eſt, ab eo quòd terram pedibus mouent & radunt, & obuia quæque uerrunt dum alimentum ſibi quærunt. Ψαρόν, genus auis. ſunt qui dicant hanc uocem apud nullum authorem reperiri, Heſych. & Varin. Ψαρὶς genus auis, (γέν⁀ στρουθοῦ,) uel triremis, Iidem. ὄρνις θήλεια, ψαρόν, Antiphanes apud Athenæum. Ψῆρόν, genus auium, Heſychius & Varinus. Suidas interpretatur ψαροὺς, id eſt ſturnos, & citat illud Homeri, Κολοιούς τε ψῆράς τε. ὃ πρὶν ἐγὼ καὶ ψῆρα, καὶ ἁρπάκτειραν ἔβυκων Σπέρματ⁀ ὑψιπετῆ Βιστονίαν γεράνων, Suidas ex Epigrammatis. Ἀσραλὸς, ὁ ψαρὸς, (malim ὁ ψάρ⁀, oxytonum,) Theſſali, Heſych. & Varinus: inde forſan quòd punctis ceu ſtellis quibuſdam inſigniatur. Βύνθα, ſturnus, Iidem. Γόλαμος, ſturnus, Iidem. Targula barbaris ſcriptoribus quibuſdã turtur eſt: aliqui (inquit Albertus) ſturnum interpretantur. ſed locus qui ex Ariſtotele transfertur, turturem eſſe oſtendit.

¶ Epitheta. Sturnus edax, piſitans, Textor.

¶ Sturni proprium habent cateruatim uolare: unde ſturnatim, ſicut graculatim, Grapaldus.

¶ Ψαρὸν ἵππον, Ariſtoph. in Nubibus. Scholiaſtes & Suidas interpretãtur celerem, ἀπὸ τοῦ ψαίρειν, unde & ἀνψηρὸς deducatur. uel qui colore tali ſit. Scribitur autem ψαρὸς adiectiuũ oxytonum, pro aue paroxytonum. A ſturno aue uaria, quæ dicitur ψὰρ, in genitiuo ψαρὸς, equus ſimiliter uarius, καὶ ὡς εἰπεῖν βαλιὸς, ψαρὸς cognominatur, Euſtathius. Ψαροὶ ποικίλοι, καὶ εἶδος χρώματ⁀, Varinus. Ψαρὸν de turdi in collo colore Gaza apud Ariſtot. hiſt. anim. 9. 49. uertit murinum, Plinius concolorem. neutrum probo. malim enim uarium uel maculoſum. Paſſerculus troglodytes ſimilis eſt regulo, ſed iuxta ſummum alæ lineamentum ψαρότερ⁀, Aetius, id eſt magis uarius. quidam uertit, cinerei amplius coloris. Lapis hic quem ex Plinio à maculis ſturni pſaroniũ, uel (quod ex lapidicinis Thebanis excidatur) Thebaicum nomino, ſupra omnes lapides duriori corporis callo cõſtat, Bellonius de operibus antiquis cap. 8. ¶ Sunt & pſari piſces, à uarietate coloris nimirum dicti, ſicut & equi pſari, quòd ſturnorum inſtar maculoſi ſint. ¶ Sturnini, Italiæ populi, Plinius 3. 11.

¶ b. Σαρὼν, auis genus ſturno ſimile, Heſych. & Varin. Frigelli aues ſturnis ſimiles in uineis reperiuntur & uuis inebriantur, Arnoldus de Villanoua.

¶ c. Homerum infantem fabulantur, cum mel aliquando ex Aegyptiæ nutricis uberibus in

os eius manasset, ea nocte nouem auium uoces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, sturni, &c. ut recitaui in Columba Liuia ex Eustathio.

¶ d. ἴθυσεν δὲ διὰ προμάχων ἴρηκι ἐοικὼς ὠκέϊ, ὅστ' ἐφόβησε κολοιούς τε ψῆράς τε, Homerus Iliad. π.

¶ f. Sturne peregrinas mendices aridus uuas, Socratici cœna nolumus esse tua, Bapt. Fiera. Nunc sturnos inopes, fringillarumque querelas, Martialis lib. 9.

DE STYMPHALI AVIBVS SEV STYMPHALIDIBVS.

Ad aquam Stymphali fama inualuit aues quondam fuisse enutritas, quæ humanis carnibus uescebantur. Has sagittis confecisse Hercules dicitur. Pisander uerò Camirensis aues ab Hercule occisas negat, sed crotalorum strepitu fuisse abactas. Arabia quidē deserta feras exhibet tum alias, tum aues Stymphalides nomine, quæ nō minus in homines grassantur quàm leones aut pantheræ. Ad has capiendas si qui proficiscantur, in eos uolatu feruntur, rostrisque uulneratos occidūt. Si quæ homines gerant ex ære facta aut ferro, ea aues perforant. sin autem uestem phloinam crassam contexant, rostra Stymphalidum ea ueste non aliter quàm minorum auium alæ uisco detinentur. Magnitudine grues æquant, sed ibibus sunt similes. rostra tamen habent firmiora, & non ut ibes obliqua. Vtrum autem mea etiam ætate Arabicis auibus, idem cum illis quæ in Arcadia olim fuerunt, nomen, forma uerò sit diuersa, exploratum non habeo. Quòd si omni tempore similes miluijs sint Stymphalides atque aquilis, (ut Loescherus uertit. Græcè legitur, Εἰ δὲ τὸν πάντα αἰῶνα ὥσπερ τὰ αὐτὰ ἱέρακες καὶ ἀετοῖς καὶ Στυμφαλίδες εἰσὶν ὄρνιθες, &c. hoc est, ut ego uerterim, Quòd si Stymphalides aues semper in rerum natura sunt, ut aliæ auium species, accipitres uidelicet & aquilæ,) aues mihi uidentur Arabicæ. Et fieri potest ut pars quædam ex illis in Arcadiam Stymphalum transuolârit: Arabes autem alio eas nomine principiò, non Stymphalidas appellauerint. Sed Herculis gloria, & qui Barbaris semper fuerunt prælati Græci, in causa fuerunt ut & illæ in Arabia deserta, Stymphalides nostra ætate uocarentur, Pausanias in Arcadicis. ex quo transferentes Gilius & Loescherus ἐσθῆτα φλοΐνην corticeam uestem uerterunt, Nicolaus Lonicerus in Varijs multiplicem pannosamque tunicam. sed phlûs uel phleos genus est stirpis Theophrasto, ex qua phloinæ uestes conficiebantur, quarum & Pollux meminit. Stymphalides aues innumeras ex Stymphalide palude Hercules abegit, Diodorus Siculus. ¶ Stymphalides aues Herculem negant abigere potuisse, nisi crotali (crepitaculi) ærei sonitu perterrefactas, quod à Vulcano fabrefactum Minerua acceperit & donauerit Herculi. Stymphelus quidem (Στύμφηλος) Arcadiæ oppidum est, & Stymphalis lacus, Στυμφαλὶς λίμνη: circa quem Stymphalides aues fuerunt ploides etiam dictæ (πλωΐδες) Apollonio in Argonaut. Seleuco & Charoni, eò quòd in lacu isto natarent. Priuatim Mnaseas author est Stymphali cuiusdam herois & Ornithos mulieris filias fuisse Stymphalides, quas Hercules occiderit, quòd ipsi hospitium negassent, & Molionas suscepissent. Pherecydes uerò non mulieres sed aues fuisse ait, ab Hercule interfectas. Similiter & Hellanicus: qui addit Stymphalidem lacū per uoragines quasdam (διὰ βερέθρων) emissum exaruisse. Has aues scribit Apollonius circa Aretiadem insulam fuisse, quam primum ab Otrera Martis filia habitā ferunt. sunt autem his alitibus pēnæ ferreæ. Meminit earum *Timagetus*, & Pisander in Scythiam eas auolasse tradens, unde etiam primò uenerint, *Scholiastes* Apollonij. Canit autem Apollonius Argonauticorum secundo, missiles earum pēnas fuisse, quibus tanquam sagittis homines uulnerarint. ¶ In capite paucis animalium, nec nisi uolucribus apices: phasianæ corniculis, stymphalidæ cirro, Plinius 11. 37. Equidem quæ de harpyis & stymphalidibus tradun tur ficta esse arbitror, ut de plerisque alijs auibus, Perottus. ¶ In Stymphalide palude aues quædam fuerunt tantæ magnitudinis ut Solis radios obumbrare dicerētur, omnem Arcadiam deuastantes. has Hercules nō sagittis, ut quidam putant, sed sonitu ahenei crepitaculi fugauit, & usque ad insulam Aretiada propulit, Grammatici quidam. Stymphalides pepulit uolucres discrimine quinto, Vergilius de laboribus Herculis. ¶ Author obscurus qui de naturis rerum scripsit, uanellum auem uulgò dictam stymphalidem Plinij esse arbitratus est, non alio ut apparet argumento persuasus, quàm quòd stymphalidi Plinius cirrhum tribuit, & uanellus quoque cirrhatus est; sed eadem ratione felem Mineruam feceris, quòd cæsij utrique oculi.

SVBIS appellatur auis apud Nigidium quæ aquilarum oua frangit, Plin. Aristoteli sitta quoque aquilarum oua frangit.

HISTORIAE AVIVM, QVARVM INITIALIS LITERA T. EST.

TAVTASVS & TENGYRVS, Ταύτασος, Τεγγύρος, auiū esse nomina apud Hesychium & Varinum legimus. uidentur autem per onomatopœiam facta.

TELEAS, Τελέας, uiri nomen in Auibus Aristophanis, qui traducitur tanquam incōstans, auis instar. Symmachus tamen auis nomen esse putauit, citans alium poetæ locum, τελέᾳ, καὶ πορφυρίδι, καὶ ταῶνι, καὶ βασιλίσκῳ, Scholiastes. Est & eleas auis, de qua in Elemento E. iam scripsimus.

THOVS, Θωός, auis quædam, Hesychius & Varinus.

THRACES, Θρᾶκες οἱ, aues mergorum generis sunt marinæ, de quibus in A. Elemento Oppiani uerba retulimus.

THRAT-

THRATTA, Θρᾶτ]α, mulierem in Thracia natam significat. est etiam piscis & auis nomen, Stephanus Grammaticus in Θρᾴκη.

TIPHIA, Τίφια, aues quædam palustres; ὄρνεα τὰ ἐν τοῖς ἕλεσι γινόμενα, Hesychius & Varin. Τῖφος idem est quod ἕλος, id est palus.

TITYS, parua est auicula à sono uocis dicta, ἐκ τοῦ πιπίζειν, (aliâs πιτύζειν,) aut fortè quælibet parua auicula à ueteribus ita uocatur. quidam per onomatopœiam uel mimesin dictam scribit, Varin. Seruius in Bucolico ludicro titos scribit dici columbos; non Latinè quidem, sed multorum auctoritate tanquam Latinè. Titos uerò palumbes dici arbitror ex passerum salacitate, qui solent πιπίζειν, id est titissare. hinc fortè titis deriuatur, ut scribit Dionysius, auiculæ species, aut etiam auis quælibet minutior, Cælius. TITII sodales sacerdotes extra urbem habitabant, & in tugurijs certa auguria seruabant, quoniam ad id deputati à Pont. erant. Nomen inditum est ab auibus, ut Varro ait, quas in augurijs certis obseruare solebāt. horum meminit & Lucanus, Septemuirq; epulis festus, Titijq; sodales, Gyraldus. Sunt qui hos sacerdotes Apollinis fuisse scribant.

TITYRVS, Τίτυρος, Satyrus, calamus, uel auis quædam, Hesychius & Varinus. pro aue quidem & calamo siue harundine, cuius pro fistula usus erat, nomen ad soni imitationem factum uidetur. cum fistulis autem etiam Satyri pingebantur. Vergilio pastoris nomen est.

TITYRAS, Τιτύρας, auis quædam, ὄρνις ποιός, ἢ τιτυρώδης, Iidem. Athenæus phasianum à nonnullis τατύραν nominari scribit. uide in Tetrace inter Gallinas.

Equidem & TRAGOPANADEM, quam plures affirmant maiorem aquilâ, cornua in temporibus curuata habentem, ferruginei coloris, tantum capite phœniceo, fabulosam reor, Plin. Videtur tragopanadem dicere à recto tragopanas, quod Grecè scripserim τραγοπανὰς genere fœminino, ut παλλὰς: nimirum quòd cornuta sit hirci instar uel Panos dei pastorum. apud Solinum tamen tragopa legitur: Aethiopica (inquit) auis est tragopa, maior aquilis, cornibus arietinis proferens armatum caput. ¶ Auis certè cornuta alia nulla legitur. nam Claudianus lib. 1. in Eutropium, Profert iam cornua uultur, de re minimè uerisimili dixit.

TODI genus auium paruarū. Plautus, Cum extortis talis, cum todilis crusculis; Festus. Greci struthopodem dicunt cui crufcula sint gracilia, ut nostri Weissenbeinle.

TRICCVS, Τρίκκος, auicula quædam, & rex apud Elienses, Hesychius & Varin. Fieri potest ut regulum auiculam hoc nomine aliqui uocarint.

DE TROCHILIS AQVATICIS.

TROCHILVS (Τροχίλος) aquas adamat, Aristot. Crocodilis hiantibus trochili aues inuolantes depurgant dētes, (inhærentes hirudines rostro in fauces inserto extrahunt, Aelianus,) quo munere & ipsi aluntur, & crocodilus sentiens commodè secum agi, nihil nocet. sed cum egredi auem uult, ceruicem mouet, ne comprimat, Idem. Plura leges in Crocodilo D. Alius est trochilus, qui regulus uel rex auium alio & frequentiore nomine appellatur: cuius historiam in R. Elemento absoluimus. Trochilus auis est è genere palustrium, & iuxta ripas fluuiorum oberrat, ubi obuia quæque legens depascitur: nutritur uerò etiam à crocodilo, hoc est hirudinibus quæ faucibus eius inhærent; cui etiam se gratum ostendit. nam dormienti crocodilo ichneumon insidiatur, & sæpe ceruicē eius (mordicus) inhærens strangulat. Trochilus clamat, & crocodili nasum ferit, & excitatum aduersus hostem irritat, Aelianus. Iam tametsi non pauca sint trochilorum genera, & nomina, quæ sanè quidem quoniam dura sunt, & ab aure religiosa & terete auersa, prætereo: haudquaquam cum ijs omnibus fœdere deuincitur, amicitiamq; colit crocodilus, sed cum solo nuncupato cladoryncho societatem, atque amicitiam facit. Enimuero nulla hic offensione hirudines ei legere potest, Idem interprete Gillio. Hermolaus in castigationibus in Plinium cladarorynchum legit. Κλαδαρόρυγχος, τροχίλος εἶδος, Hesych. & Varin. Videtur autem sic dictus à motu & concussione rostri. nam κλαδάσαι exponunt σεῖσαι, id est concutere, pro κραδάσαι nimirum. Sic & κλαδαρόμματοι, οἱ δονοῦντες τὰ ὄμματα.

¶ Sunt etiam ex amphibijs auibus trochili dicti. hi per littora discurrūt, tanta sæpius celeritate, ut cursus eorum uolatu etiam pernicior sit: atq; hinc nomen eis apud Græcos meritò impositum. Pisces magnos non aggrediuntur: cancellis, et si quæ fluctibus ad littora propelluntur, contenti. Mares seorsim à fœminis, fœminæ à maribus pascuntur. Ineunte uere, priores fœminæ solicitant mares ad coitum. sequuntur enim, & prope eos peculiari quodam cantu strident: quo uix tandem allecti mares accedunt. mox iterum fœtu procreato separantur, & ad sua sexus uterq; pascua seorsim reuertitur. Tunc mares omnem fœturæ & Veneris curam relinquunt: fœminis labor solis incumbit: eumq; illæ inter se partiuntur. Iam aliæ oua in nidis fouent, aliæ fouentibus cibum congerunt, & sic alternis oua suis plumis concalfacere pergunt. Pullos iam adultos ad littus producunt, ubi mares uersari solent: ibi fœmellæ etiam ex pullis cum suo sexu remanent, masculi ultrò separantur. sic oues inter pascendum mixtæ à pastoribus secernuntur, Oppianus lib. 2. de aucupio. Helorius, trochilus, & carulus mari tranquillo littoribus aduolant, uictum ex piscibus quærentes, Athenæus. Τροχίλος auis à currendo dicta est, Varinus: cui paroxytonum hoc nomē est, ut & Athenæo, Aeliano, & alijs plerisq;: apud Herodotum penanflectitur: proparoxytonum est Hesychio in Nu-

menio. Aristophanes in Pace inter lautitias ciborum enumerat, χλῶας, νήττας, φάττας, τροχίλους. Et in Acharnensibus inter Bœotorum delicias, φαλαρίδας, τροχίλους, κολύμβους, &c. ¶ Albertus authoritate Auicennę asserit trochilum esse auem similem picæ, sed aquaticam & uariam, cuius rostrum simile sit rostro anatis, Niphus. nos huius anatis, uel potius mergi genus uocamus ein Rynent oder wysse Merch. Ego uerò trochilos non anatum aut mergorum generis, quibus uelocitas in cursu nō conuenit, sed gallinularum aquaticarum esse dixerim, quas in ripis & arenis celeriter currere notum est, cū cursu magis quàm uolatu ualeant, eoq́ cruribus sint oblongis, caudis uerò perbreuibus.

¶ Trochilorum genera non pauca esse testatur Aelianus, & inter alia cladarorynchum, crocodilo familiare, ut suprà retuli. Sisophelos etiam, Σισόφιλος, trochilorū generis est apud Hesychium & Varinum. Corythus, Κόρυθος, unus de trochilis, Hesychius. hæc fortè cirrhata aut cristata est, & inde Græcum nomen sortita auis. Numenius, Νεμήνιος, ὁ καὶ τρόχιλος, idem qui trochilus, Hesych. Vide suprà in Arquata A.

HYLAS autor est trogonem, cornicem & alias quasdam aues, à cauda de ouo exire: quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. hoc cum in bubone non probabile uideatur Alberto, ne in cæteris quidem uidebitur.

DE TVRDIS IN GENERE: ET PRIVATIM de illo quem pilarem Gaza nominat, Aristot. trichāda, cuius figuram sequens pagina continet.

A.

TVRDORVM Aristoteles tria genera facit: unum uisciuorum, magnitudine picæ, quod à nostris etiam à uisco denominatur ein Mistler: alterū trichāda uocat, pilare Gaza uertit, quod (inquit) sonat acutè, & magnitudine merulæ est. hoc nostri auem iuniperorū nominant, quòd earum baccis pascatur: tertium quod iliacum quidam uocant, minimum inter hæc, minusq́ maculis distinctum. hoc esse conijcio auem quæ Germanis Winsel uel Beemerle nuncupatur. Est insuper eiusdem generis quam aliqui turdelam tanquam Latinè nominant, Germani ein Tröstel, præ cæteris musica. Sed de alijs infrà suo loco priuatim agetur: hîc uerò partim de turdis in genere, partim etiam de turdo trichade, ubi id exprimetur, ne quid confudisse uideamur. hoc quidem genus cæteris ferè in cibo præfertur: & magis peregrinum est, ut Varro per aduentitios turdos hoc maximè genus intellexisse uideatur.

¶ Præfertur turdorum genus quoddam reliquis maiusculum, pectore albo, nigrantibus maculis uariegato, quod merulæ magnitudine per hyemem iuniperi baccis enutritum, præsertim montana mittere sub pillaris nomine consueuerunt, Grapaldus. Ego pillaris nomen non uulgare esse puto, sed Latinum à Gaza confictum, ut Græcum τριχὰς exprimeret. τρίχα enim Græci pilum dicunt. scribit autem Gaza pilarem per l. simplex. qua ratione autem à pilis hoc turdi genus dicatur non uideo: & fortè non inde sed per onomatopœiam inditum illi hoc nomen est à Græcis. Porrò an illam auem, quam nos hic pro pilari delineatam dedimus, pro pilari Grapaldus quoq́ accipiat, dubito. neq́ enim pectore albo est. Veteres quidem hoc ei non attribuunt. ¶ Turdi Græcè κίχλαι dicuntur: & uulgo schinopoulli, id est aues lentisci uocantur: ab alijs myrtopoulli, quòd harum stirpium fructibus pascantur, Bellonius. Sunt qui turdi nomen Græcis hodie uulgare mihi esse affirmarint κύχλα, alij τζίχλα, alij πίσο. ¶ Alchamari, id est turdus auis, Syluaticus. Cichlæ leguntur apud Aristotelem historiæ animalium 6. 1. ubi Alberti translatio habet triangel & aulones. Alzarazir Auicennæ interpres turdos co..uertit, cum sturnos debuisset.

¶ Turdus pilaris quia corpus & rostrum acutum habet, rusticè apud nos dicitur schiron, Niphus Italus. In alijs Italiæ locis, ut Lombardia, uiscada uocatur: quamuis alius sit à turdo uisciuoro Aristotelis, quem ipsi dresso appellant. utrunq́ genus uisco pabulū quærere audio. Scoppa Grammaticus nescio quomodo Dauliam auem interpretatur Italicè maluizo, tordo. sed tordo est quæ à nobis Trostel uocatur: maluiccius uerò, ut Nipho placet, Iliacus, hoc est minimus turdorum. ¶ Hispanicè tordo uel zorzól. ¶ Gallicè une griue, un tourd, ou oiseau de nerte, Rober. Stephanus. Bellonius turdos Gallicè exponit griues, mauuiz, trasles & touretz. sed turdū maiorem propriè griue dici ait, minorem mauuis: & pilarē, mediæ magnitudinis litorne. ¶ Germani turdum pilarem appellant Krametuogel, uel (ut alij scribunt) Krameßuogel / Kranwituogel, nostri Reckolteruogel: alij Wachholteruogel / Wecholterziemer. nam Ziemer nomē commune turdorum est. ¶ Angli a feldefare, uel a feldfare, uel a filfar. ¶ Illyrij kwicziela, (ut Dores κιχήλα.) Poloni gluch, iemiolucha.

¶ Turnerus, & secuti eum Eberus ac Peucerus, turdi genus minus & canorum, quod nostri Trostel appellant, turdum pilarem esse putarunt: quibus nō assentior. Verùm Turnerus post æditum de auibus librum in suis ad me literis, non hanc amplius auem, sed Germanorum Krametuogel, mediæ magnitudinis turdum, (quem prius collurionem esse putârat,) turdum pilarem se existimare scripsit. ¶ Turdones pro turdi, apud Arnoldum Villanou.

B. Aduc-

B.

Aduenerunt bellis Bebriacensibus ciuilibus in Italiã aues externæ, quæ adhuc nomen retinent, paulum infra columbas magnitudine, turdorum specie, sapore gratæ, Plin. ¶ Turdus pilaris magnitudine merulæ est, Aristot. & citans ex eo Athenæus. ¶ Mutat & turdus colorem: quippe qui collo æstate uarius, (ποικίλος,) hyeme murino distinctus, (ψαρὸς,) spectetur, Aristoteles interprete Gaza: quem Gillius etiam in transferendo Aeliano sequitur: cuius hæc uerba Græca sunt: κίχλη χειμῶνος δὲ ψαλωτόρα (lego ψαροτόρα ex Aristotele) ἰδεῖν, θέρους δὲ τὸν αὐχένα ποικίλον ὑποδείκνυσι. Turdis color æstate circa collum uarius, hyeme concolor, Plinius. De uocis ψαρὸς significatione scripsimus in Sturno A. ¶ In Germania hyeme turdi maximè cernuntur, Plinius. In Italia temporibus quidem diuersis, sed aliâs alijs locis, uide in C. Apud nos in Heluetia per hyemes abundãt plerunq;, præsertim circa Tigurum nostrum.

¶ Turdus auis est cinerei coloris, non magno corpore, Albertus. Turdus trichas nigris quibusdam in cinere maculis distinguitur, Gyb. Longolius. Auis quam collurionem esse puto, (de turdo nostro pilari loquitur,) turdum (uidetur turdum uisciuorum uel maiorem intelligere) magni-

tudine æquat, sed caudam habet longiorem, & magis mobilem, & pectus maculosum, Turnerus. ¶ In regionibus ad Septentrionem remotis turdi albi reperiuntur, teste Olao Magno. ¶ Turdus pilaris corpus & rostrum acutum habet, Niphus.

¶ Turdum pilarem nostrum curiosiùs olim inspectum his uerbis descripsi: Rostrum ei subflauum in extremo nigricat. tota ferè magnitudine & figura est merulæ. os etiā intrinsecus & linguam flauus color, sed dilutior quàm in merulis pingit. collum pronum cinereum est, ut etiam caput, sed nigris maculis aspersum. dorsum charopum seu ruffum obscurè, & per medias pennulas nigricans. Pars circa orrhopygium rursus cinereis plumis obtegitur. caudam pēnæ nigræ cōstituunt. Collum supinū & pectus uaria sunt. nam flauescentes in eis plumas nigræ distinguunt maculæ. Alæ interiores albæ sunt. Latera etiam intra alas (sub alis) in extremitate plumarum albicant, inde lineis rufis distinguuntur: intima parte latius nigrescunt. Plumæ uentris albę. Vngues digitiq; pedum nigricant. Pennæ alarum partim nigricant, partim rufo colore, ut dorsi, minores præsertim & breuiores, apparent. Sexus in hoc genere non facile distinguitur. Intestinum eius appendices non habet: nec gula uersus stomachum dilatatur, nec ingluuiem (ni fallor) superius habet.

C.

Turdi à tarditate uocati sunt. hyemis enim confinio se referunt, Isidorus. In Germania hyeme turdi maximè, æstate in nostris montanis locis: autumno, in plano & collibus inueniuntur. Hyeme præterea loca maritima, & iuniperis ac myrtis abundantia, etiam apud nos frequentant, Platina Italus. In æstate apud nos aut raro aut nunquam uidetur turdus pilaris. in hyeme uerò tanta copia est, ut nullius auis maior sit, Turnerus Anglus. Turdi & turtures trimestres sunt, Plinius. id est tribus tantùm mensibus manent. Turdus hyeme latet, Aristot. Merulæ, turdi & sturni, in uicina abeunt. sed hi plumam non amittunt, nec occultantur, nisi spe cibi, quo (aliàs, uisi sæpe ibi, quo) hybernum pabulum petunt. (Platina aliter, Occultantur hæ aues sæpibus, ibiq; hyberno tempore pabulum quærunt.) Itaq; in Germania hyeme maximè turdi cernuntur, Plin. Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, ut sturni, turdi, &c. Ge. Agricola. Et rursus, In angustis montium locis conditi aliquando turdi repe riuntur. Turdi sunt de genere auiū aduentitio, ac quotannis trans mare in Italiam aduolāt circiter æquinoctium autumnale, & eodem reuolant ad æquinoctium uernum. & alio tempore turtures & coturnices immani numero. Hoc ita fieri apparet in insulis propinquis, Pontia, Palmaria, Pandataria. ibi enim in prima uolatura cum ueniunt, morantur dies paucos requiescendi causa, idemq; faciunt cum ex Italia trans mare remeant, Varro. Pilares apud nos postremi adueniunt. Versantur turdi in glebis agrorum quiescentium, Albert. ¶ Turdus pilaris sonat acutè, Aristot. Alius ei hyemę color, alius æstate: uoce tamen eadem est, Idem. Dum turdus trutilat, sturnus tunc pisitat ore, Sed quod mane canunt, uespere nō recolunt, Author Philomelæ. Turdus quidem per onomatopœiam dictus uideri potest. Turdus pilaris gregatim uolat, & inter uolandum obstreperus est, Turnerus. Turdi loquacissimi sunt, Erasmus Rot. sunt tamen qui mutum, item qui surdum faciant turdum, ut paulò post dicetur. Agrippina coniunx Claudij Cæsaris turdū habuit (quod nunquam antè) imitantem sermones hominum, cum hæc proderē. habebant & Cæsares iuuenes, (Drusus & Britannicus Claudij filij,) item sturnum, luscinias Græco atq; Latino sermone dociles, Plin.

¶ Turdum audio uermiculis & muscis uesci. Ab transenna hic turdus lumbricum petit, Plautus Bacch. de amatore loquens. Si homines colāt aues inter alia ab eis commoda hoc etiam lucrabuntur, ὅτι οἱ κνῖπες κὴ ψῆνες ἀεὶ τὰς συκᾶς ὀ κατέδονται, ἀλλ' ἀναλέξει πάντας καθαρῶς αὐτοὺς ἀγέλη μία κιχλῶν: hoc est, Ficos eorum non semper deuorabunt culicum genera, sed omnes illos uel unus turdorum grex absumet, Aristoph. in Auibus. Turdus pilaris baccis aquifoliæ arboris, sorbi minimæ & similium arborum uescitur, Turnerus. Pascuntur apud nos cum alijs arborum fructibus, tum sorbi alpinæ, & orni, (ornum appello arborem quam nostri Wielåschen, alij groß Malbaum,) nucleos nimirum excerpentes. Fagi glans turdis expetitur, Plin. Turdi pilares præcipuè iuniperi baccis delectantur, unde & nominantur à Germanis. & in uulgari ænigmate quæritur quæ sit auis quæ pabulo trimo pascatur. iuniperi enim baccæ tertio demum anno maturescere creduntur. Ego in pilaris turdi uentriculo dissecto reperi baccas iuniperi, & ossa spinæ albæ fruticis, (quam oxyacantham interpretatur,) & berberi uulgò dicti granorum semina. Non sic destructa macrescit turdus oliua, Vt Lycidas domina sine Phyllide turbidus erro, T. Calphurnius. In sambuci fructu grana insunt sesamacea, non ingrata turdis sturnisq;, Ruellius. Turdi Græcis uulgò schinopoulli dicuntur, ab alijs myrtopoulli, id est lentisci uel myrti aues, quòd baccis earum pascantur, Bellonius. Turunda turdis esca solis cognita, M. Ant. Flaminius. De turdis sagināndis leges infrà in E. Lōbardi turdum pilarem uiscadam appellant à uisco: nostri uerò turdum maiorem à uisco denominant ein Mistler. utrunq; genus uisco pabulum quærere audio. Aristoteles maiorem duntaxat turdū, uisciuorum cognominat, quod non nisi uisco ac resina uescatur. Turdela quasi maior turdus dicitur, cuius stercore uiscum generari putatur, Isidorus. Viscum satum nullo modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum, maximè palumbis, (οἰνάδος Athenæus,) & turdi. Hæc est natura, ut nisi maturatum in uentre auium non proueniat, Plinius 16.44. Theophrastus non turdos, sed picas, id est cittas (aues) nominat, quarū fimo gignatur uiscum, atq; ita Theodorus interpretatur, forteq; depra-

uatum

uatum id in Theophrasto fuerit, ut pro cichla quod turdum significat, cittam librarius asscripserit, Hermolaus. Viscum non putredine aliqua nascitur, nec prouenit nisi semine, ubi aues quæ fructum deuorauerint, excremẽtum in arbore egesserunt, Theophrastus de causis plant. 2.23. Oenadem ferũt si deuorato uisci semine aluum exonerârit, uiscum nasci, Athenæus lib. 9. Vnius plantę ramus sæpe innascitur & succrescit alienæ arbori. Causam cur id fiat Theophrastus, abstrusas rerũ naturas perscrutatus, affert: Aues enim arborum fructum comedentes, posteaq́ in arboribus considentes, excrementa egerere, semenq́ in cauernas delapsum pluuia irrigatum enasci & pullulare, itaq́ in oliua ficum, in aliisq́ alias ingenerari, Aelianus. Turdus ipse sibi malum cacat, κίχλα (κίχλη melius) χέζει αὐτῇ κακόν: prouerbium (inquit Erasmus) in eos dici solitũ, qui sibiipsis ministrarent exitii causam. Siquidem uiscum non prouenit nisi redditum per auium aluũ: cuius rei meminit & Seruius in sextum Aeneid. Quoniam autem uisco capiuntur aues, ipsæ sibi malum cacant uidelicet. Plautus paulò diuersius extulit: Ipsa (inquiens) sibi auis mortem creat, quanquam equidem non dubitem affirmare à Plauto cacat, non creat fuisse scriptum: deinde locum à quopiam Græcanici prouerbii ignaro deprauatum. In hos igitur quadrabit parœmia: aut in eos, qui potentes sibi generos asciscunt, à quibus postea per uim opprimantur, Hæc ille. ¶ Surdior turdo, Κωφότερος κίχλης. Zenodotus ex Eubuli Dionysio citat, adscribẽs surditatem huic aui peculiarem, cum sit loquacissima, uel prouerbio teste. (Ego non de turdi, sed trygonis, id est turturis loquacitate prouerbium legisse memini.) Vnde concinnè dicetur in eos, qui perpetuò blaterantes ipsi nõ auscultant quid uicissim ab aliis dicatur, quod uicium in multis licet deprehendere, Erasmus. Κωφότερος κίχλης: παρ᾽ Εὐβούλῳ ἐν Διονυσίῳ λέγεται ἀφωνότερος κίχλης, Suidas & Varinus. hoc est, apud Eubulum in Dionysio legitur, non surdior sed magis mutus quàm turdus. Nos de uoce & loquacitate turdi diximus suprà. ¶ Turdi oua decem à conceptu diebus pariunt & fouent, Albertus. ¶ Turdi nidos ex luto, ut hirundines, faciunt in excelsis arboribus, ita deinceps continuato opere, ut quasi catena quædam nidorum contexta uideatur, Aristot. In cacuminibus arborum luto nidificantes, penè contextim, in secessu generant, Plinius.

D.

Turdos aliquando sermones hominum imitari, scriptum est suprà in C. ¶ Palumbes laurum edit contra fascinationis noxam, turdus myrti comam, Philes. Zoroastres in Geoponicis turdum hoc facere scribit contra blattarum iniuriam. ¶ Merula turturem amat, Aristot. Merulæ & turdi amicæ sunt aues, Plinius. fortè autem turdi non rectè scriptum est pro turtures.

E.

Tempore hoc per humiles syluas, & baccis fœcunda uirgulta ad turdos, & cæteras aues capiendas, laqueos expedire conueniet. Hoc usq́ in Martium mensem tendetur aucupium, Palladius in Decembri mense. Tenus est laqueus dictus à tendicula. Plautus Bacchidibus, Nunc ab transenna hic turdus lumbricum petit: Pendebit hodie pulchrè, ita intendi tenus, Nonius. Dum turdos uisco, pedica dum fallit alaudas, Alciatus in Emblematis. Pellaci cãtu deceptus ab aucupe turdus, Politianus in Rustico. Accipitres cum alias aues tum turdos capiunt, Crescentiensis. Μακώνιον, retis genus quod turdis tenditur, νεφέλη à quibusdam dictum, Hesychius & Varin. Turdis regio Heluetiorum quibusdam annis abundat, ut circa Tigurum: ubi aucupes sunt periti, qui fundis in sublimi aere longo spacio (ad iter horę interdũ aut amplius) has aues persequuntur, donec ad descensum coactos retibus non supra hominis staturam erectis cateruatim implicent, Stumpfius. Oppianus lib. 3. de aucupio cap. 10. modum quendam merulas capiendi præscribit, eodemq́ turdos etiam capi ait. Vide in Merula E.

¶ Lucullum turdos æstate in auiariis alere solitum scribit Plutarchus, Volaterranus. Cor. Nepos, qui diui Augusti principatu obiit, turdos scribit paulò antè cœptos saginari, Plinius. In auiariis stabulantur turdi ac pauones, Varro. In prima parte ornithônis sint aues terra modo contentæ, ut sunt pauones, turtures, turdi, Idem. ¶ In uilla materteræ meæ in Sabinis, ad quartum & uicesimum lapidẽ uia salaria à Roma, ornithon est, ex quo uno quinq́ millia scio uænisse turdorum denariis ternis, ut HS sexaginta millia ea pars uillę reddiderit eo anno, bis tantũ quàm tuus (Axium alloquitur) fundus ducentorum iugerum Reate reddit, Varro de re rust. 3. 2. Et rursus sequenti capite, Non dissimulabo, quod uolo de ornithône primum, quòd lucri fecerunt hoc nomen turdi. HS enim sexaginta millia fircellina excandêre me fecerunt cupiditate. Et mox, Ornithônis alterũ genus fructus causa est, quo genere macellarii, & in urbe quidam habent loca clausa, & rure maximè conducta in Sabinis, quòd ibi propter agri naturam frequentes apparent turdi. Impensa curaq́ (ut par est) adhibita, M. Terẽtius ternis sæpe denariis turdos singulos emptitatos esse significat auorum temporibus, quibus qui triumphabant populo dabant epulum. At nunc ætatis nostræ luxuries quotidiana fecit hæc pretia, propter quæ ne rusticis quidẽ cõtemnendus sit hic reditus, Columella. Turdi si alieno tempore saginentur, (id est eo tempore quo non reperiuntur ut capi possint) & uoluptatem cibi & reditum maximum præstant, parcitati beneficium ministrante luxuria, Palladius. Turdis maior opera & impensa præbetur, qui omni quidem rure, sed salubrius in eo pascuntur, in quo capti sunt. Nam difficulter in aliam regionem transferuntur, quia caueis clausi plurimi desponddent, quod faciunt etiam cum eodem momento temporis à rete in auiaria coniecti sunt. itaq́ ne id

accidat, ueterani debent intermisceri, qui ab aucupibus in hunc usum nutriti, quasi allectores sint captiuorum, mœstitiamque eorum mitigent interuolando. Sic enim consuescent & aquam & cibos appetere feri, si mansuetos id facere uiderint, Columella. Claudantur illæsi, & recenter capti mistis aliquibus antè nutritis, quorum societate ad capiendos cibos pauidam nouæ captiuitatis mœstitudinem cõsolentur, Palladius. Dicam, quod te malle arbitror Axi, de hoc ornithône, quod (quem) fructus causa faciunt: unde nonnulli sumuntur pingues turdi. Igitur testudo (ut peristylum tectum tegulis, aut rete) fit magna, in qua millia aliquot turdorum, ac merularum includere possint. Quidam cum eo adijciunt præter eas aues, alias quoque, quæ pingues uæneunt care, ut miliariæ ac coturnices. In hoc tectum aquam uenire oportet per fistulã, & eam potius per canales angustas serpere, quæ facile extergeri possint. Si enim latè ibi aqua diffusa, & inquinatur facilius, & bibitur inutilius, & ex eis caduca quæ abundat & exit per fistulam, facit ut luto aues laborẽt. Ostium habere humile, & angustum, & potissimum eius generis, quòd cochleã appellant, ut solet esse in cauea, in qua tauri pugnare solent. Fenestras raras, per quas non uideantur extrinsecus arbores, aut aues, quòd earum aspectus ac desyderium macrescere facit uolucres inclusas. Tãtum luminis habere oportet, ut aues uidere possint, ubi assidant, ubi cibus, ubi aqua sit. Tectorio tecta esse leui circum ostia, ac fenestras, ne qua intrare mus, aliáue quæ bestia possit. Circum huius ædificij parietes intrinsecus multos esse palos, ubi aues assidere possint. Præterea & perticas inclinatas ex humo ad parietẽ, & in eis transuersas alias gradatim modicis interuallis annexas, ad speciem cancellorum scenicorum ac theatri. Deorsum in terram esse aquã, quam bibere possint. Cibatui offas positas: eæ maximè glomerantur ex ficis & farre misto. Diebus uiginti ante quàm quis tollere uelit turdos, largius dat cibũ, & aquæ plus ponit, & farre subtiliore incipit alere. In hoc tecto, caueaque tabulata habeant aliquot ad perticæ supplementum. Contra hoc auiarium est aliud minus, in quo quæ mortuæ ibi sunt aues, ut domino numerum reddat, curator seruare solet. Cum opus sunt ex hoc auiario, ut sumantur idoneæ, excluduntur in minusculum auiarium, quod est coniunctũ cum maiore ostio, & lumine illustriore, quod seclusorium appellant. Ibi cum eum numerum habet exclusum, quem sumere uult, omnes occidit. Hoc ideo in seclusorio clam, ne reliqui, si uideant, despondeant animum, atque alieno tempore uenditori moriantur. Non enim ut aduenæ uolucres faciunt pullos, ut in agro ciconiæ, in tecto hirundines, sic aut hic, aut illic turdi, Varro de re rust. 3. 5. Turdi locum æque munitum, & apricum, quàm columbi desyderant, sed in eo transuersæ perticę perforatis parietibus aduersis aptantur, quibus insidant, cum satiati cibo requiescere uolunt. eæ perticæ non altius à terra debent subleuari, quàm hominis statura patiatur, ut à stante contingi possint, Columella. Sub columbario cubicula duo subijciantur, unum quo turtures claudantur, &c. aliud uerò cubiculum turdos nutriat. Sit autem locus mundus & lucidus, & undique læuigatus. Transuersæ in hoc perticæ figuntur, quibus possint post inclusum uolatum sedere. Rami etiam uirides sæpe mutentur, Palladius. Turdi in calida domo uictitant. ipsius autem muris domunculæ, perticæ inserendæ sunt, ac lauri surculi, alteriusue cuiuspiam circa angulos collocandi, Didymus in Geoponicis. Cibi ponuntur ferè partibus his ornithonis, quæ super se perticas non habent, quo mundiores permaneant. semper autem arida ficus dilig̃eter pinsita, & permista polline, præberi debet, tam largè quidem, ut supersit. hanc quidam mandunt, & ita obijciunt. Sed istud in maiore numero facere uix expedit. quia nec paruo conducuntur qui mandant, & ab ijs ipsis aliquantum propter iucunditatem cõsumitur. Multi uarietatem ciborum, ne unum fastidiant, præbendam putant. ea est cum obijciuntur myrti & lentisci semina: item oleastri, & ederaceæ baccæ, nec minus arbuti. Ferè enim etiã in agris ab eiusmodi uolucribus hæc appetuntur: quæ in auiarijs quoque desidentium detergent fastidia, faciuntque auidiorem uolaturam, quod maximè expedit. nam largiore cibo celerius pinguescit. Semper tamen etiam canaliculi milio repleti apponuntur, quæ est firmissima esca. nam illa, quæ suprà diximus, pulmentariorum uice dantur. Vasa quibus recens & munda præbeatᷓ aqua, non dissimilia sint gallinarijs, Columella & Palladius. Caricæ tunsæ mistis pollinibus largissimè præbeantur, Palladius. Pabulum in loco pauimenti mundiori ponitur: hoc est, arida ficus perfusa aqua, macerataque, immò etiam minutim scissa farinæque mista, aut etiam polentæ hordeaceæ. Baccæ præterea myrti, lentisci, fructus hederæ, (item lauri & oleæ, Cornarius,) atque omnia id genus turdis pascendis sunt. Pinguiores tamen eos reddit milium atque panicum, nec non limpidissima aqua, Didymus in Geoponicis Andrea Lacuna interprete.

¶ Ad agrum stercorãdum præstare arbitror stercus ex auiarijs turdorum ac merularum, quod non solum ad agrum utile, sed etiam ad cibum ita bubus & suibus, ut fiant pingues. itaque qui auiaria conducunt, si caueat dominus stercus ut in fundo maneat, minoris conducunt, quàm ij quibus id accedit, Varro. M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdorum (& merularum) fimo ex auiarijs: quod etiã pabulo boum suumque magnificat, neque alio cibo celerius pinguescere asseuerat. De nostris moribus bene sperare licet, si tanta apud maiores fuere auiaria, ut ex his agri stercorarentur, Plinius.

¶ Turdorum greges qui non rari & sparsi, sed turmatim uolitent, aliqui imminentis pestilentię præsagium faciunt.

F.

Turdus boni & præcipui ſaporis eſt, Albertus & alij. Præ cæteris auibus inter lautitias habetur, Ariſtophanis Scholiaſtes. Nil melius turdo, Horatius 1. Epiſt. Inter aues turdus, ſi quis me iudice certet, Inter quadrupedes gloria prima lepus; Martialis. Texta roſis fortaſſe tibi, uel diuite nardo, At mihi de turdis facta corona placet, Idem. Et alibi, Illic coronam pinguibus grauem turdis uideres.

¶ Galenus in libro de cibis boni & mali ſucci, cibarijs laudatis, & neq; tenuem neq; craſſum ſuccum gignentibus turdos adnumerat. Ex auibus quæ uolatu fidunt firmioris ſunt nutrimenti quæ grandiores quàm quæ minutæ, ut ficedula & turdus, Celſus 2. 18. Bapt. Fiera pinguem merulam turdo præfert: ambo (inquit) ſiſtunt, ſed turdus calidior eſt, & grauius redolet. ab aucupe tamen laqueo uel reti captum non minus quàm merulam probat. Vide ſuprà in Merula F. Tympanicis, ex auibus præponi debent ferè manſuetis, ut palumbus, turdus, Trallianus. Eis quos hæmorrhoides crebrò uexant, & maximè pulſantes, expedit ut diligenter euitent turdos, grues, Arnoldus de conſeru. ſanit.

¶ Turdos, merulas, &c. aſſabis. hæ quoq; aues, ſi elixentur cum pipere & ſaluia, non inſuaues uidebuntur, Platina. In turdo: Vbi turdum aſſaueris eo modo quo conuenit, amygdalas bene tuſas, ſaleq; inſperſas, cum agreſta & iuſculo miſcebis, modicumq; gingiberis & cinnami inſperges. Mixta hæc omnia per cribrum ſetaceum in cacabum tranſmittes. Vbi modicū ebullierint, in ollam in quam turdos aſſos repoſueris, infundes. Sunt item qui ſatius dicūt in aſſos turdos uel malarancia exprimere, uel aromata dulcia inſpergere, Idem. Apicius lib. 6. cap. 5. titulum habet, Iura in diuerſis auibus, turdis, ficedulis, pauo, phaſiano, anſere: ſed in contextu nullius harum auium priuatim mentio fit præterquam anſeris. Ab Alexandro Benedicto laudatur tempore peſtilentiæ in cibo turdus biduo maceratus aceto. Pectora turdorum in patinam Apicianam conijciuntur libro 4. cap. 2. Apicij Magiricæ. Heliogabalus exhibuit Palatinis ingentes dapes extis illorum refertas, & cerebellis turdorum, &c. Lampridius. Porcellus dimidia parte aſſus & dimidia elixus, apud Athenæum lib. 9. fartus erat turdis & uentriculis gallinaceis, &c. Item lib. 4. porcus aſſus apponebatur, turdis & ficedulis fartus. Turdi quomodo parētur cum iecore ouillo, uide in Oue F. De paſtillis è pullaſtris in Gallo F. Baltaſaris Stendelij uerba recitauimus: ſimiliter autem inquit paſtillos etiam è turdis fieri, quos non ultra horam coqui iubet.

G.

Turdos ediſſe cum baccis myrti prodeſt urinæ, Plin. Et rurſus, Turdus inaſſatus cum myrti baccis dyſentericis medetur. ¶ Puluerē coturnicis uel turdi Ant. Gainerius aduerſus napellum commendat, deceptus nimirum ab interpretibus Arabum, & ijs qui napellum, aconitum, & cicutam ferè confundunt: cum ſturnos nō turdos conio, id eſt cicuta paſci ueteres teſtentur. ¶ Stercus turdorum (alzarazir, id eſt ſturnorum) edentiū oryzam cōfert ad pannum & morpheā, Auicenna.

H.

a. Turdi à tarditate uocati ſunt. hyemis enim confinio ſe referunt, Iſidorus. mihi per onomatopœiam potius dicti uidentur. Turdi cum ſint nomine mares, re uera fœminæ quoq; ſunt, Varro de re ruſt. Turdi maſc. ſunt generis, ut plerunq; lectum eſt: fœminini apud Varronem Quinquatribus, Nonius. ¶ Albertus turdorum ſpecies enumerans ex Ariſtotele, turturem pro turdo imperitè ponit: ut & Auicennæ interpres alicubi, ut teſtis eſt Aggregator. ¶ Κίχλα aliqui & τρίχλα efferunt, non rectè. nam fœminina in λα. omnia debent habere λ. duplex (ſecundum Atticos,) ut κόλλα, σκίλλα, βδέλλα, &c. quæ uerò λ. ſimplex habent per η. ſcribuntur, ut πύλη, ὁμίχλη, &c. Varinus, qui Herodiano etiam hunc canonem placere ait. Κιχῆλαι, turdi, Heſychius & Varin. Κιχήλας pro κίχλας Doricum eſſe aiunt, apud Comicum & Epicharmum. Syracuſani quoq; κιχήλας uocant, tanquam & ipſi δωρίζοντες, Athenæus & Varinus. Κιχήλας per pleonaſmum pro κίχλας. Κρεαντορνίθια (lego, κρέα τ' ὀρνίθεια) κιχηλῶν, Varinus. Ἴχλα, ἡ κίχλα, Suidas & Heſychius. Ἰχάλη piſcis quidam uel turdus auis, Heſych. & Varin. Ἴσκλαι, turdi, & melotæ (pelles) caprinæ, Iidem. Cicla & clice uoces à Græca κίχλη corruptas Syluaticus turdum interpretatur. Κίλλα, animal uolucre, Varinus non ſuo loco, ſed ubi κίχλα ſcribi deberet.

¶ Epitheta. Turdos pingues & craſſos Martialis dixit. Obeſus turdus, Horat. 1. epiſt. Apud Textorem turdi epitheta ſunt, Edax, Auidus, Vagus, Trutilans (ex authore Philomelæ,) Aduena, Raucus. ¶ Epicharmus ἐλαιοφιλοφάγους κιχήλας dixit, Varinus; quanquam apud Athenæum ἐλαιοφυλλοφάγους perperam legitur.

¶ Deriuata. Turdarium, locus in quo turdi ſaginantur. Verba ex uerbis ita declinari ſcribunt, ut uerba literas alia aſſumant, alia mutent, alia commutent, (fortè amittant,) ut fit in turdo, & turdario, turdelitio, M. T. Varro. ¶ Turdus piſcis eſt Columellæ, Plinio & Quintiliano. Piſcem aſellum nō à corporis ſimilitudine, ſed à colore dicimus, ut umbram atq; turdum, author M. Varro. Sic & apud Græcos κίχλη tum auem turdum, tum piſcem marinum ſignificat, Heſychio & Varino. Κίχλη auis eſt, & piſcis ſimiliter uarietate punctorum inſignis, ὥσπερ ὁ κόσσυφος μελανόστικτος, Varin. ¶ Κιχλισμὸν riſum interpretantur, non quemuis, ſed tenuem, (id eſt tenui uoce emiſſum,) exiguum, (alij contrà uehementem, immoderatum,) muliebrem, meretricium. ſed quoniam alij aliter & in-

terpretantur & scribunt, singulorum uerba enumerabo. Κιχλισμὸς, ὁ λεπτὸς καὶ ἀκόλαστος γέλως, Suidas. Varinus similiter scribens exponit μικρὸν γέλωτα, ἢ πολὺν καὶ ἄκοσμον: & rursus, muliebrem risum. Apud eundem & Hesychium κιχλισμὸς per η. in penultima, risus uehemens est. item κικλισμὸς, risus simpliciter, Iisdem. Κιχλιασμὸς, risus muliebris & meretricius, Clemens in Pædagogo. Κιγχλισμὸς, risus turpis & immoderatus uel lasciuus, αἰσχρὸς γέλως μετὰ ἀταξίας, Hesych. & Varinus. Γιγγλισμὸς, uel γιγλισμὸς, uel γιγγλισμὸς, γαργαλισμὸς ἀπὸ χειρῶν, κιχλισμὸς γέλως, Iidem. Ego ex diuersis istis scribendi modis nullum probârim, præter unum κιχλισμός. Homerus Odysseæ antepenultimo ancillas turdis cichlis & columbis comparat: illud fortè propter risum immodestum (διὰ τὸν κιχλισμὸν [lego κιχλισμὸν] τῶν γελώντων:) hoc uerò propter libidinem ad quam columbarum genus procliue est. Κιχλίζειν prouerbio dicebantur qui pinguibus coturnicibus aut turdis uescerent: aut qui riderent lasciuè parumcp decore. Proinde & κιχλισμὸν risum mollem & impudicum appellant. Quadrabit igitur uel in liguritores & cupedijs addictos, uel in lasciuius ludentes, Erasmus: qui uocē κιχλίζειν coturnissare uertit. nam Aristophanis interpres in Nubibus idem uerbū interpretatur pro eo quod est pingues coturnices aut turdos esitare, aut indecorè & immoderatè ridere, ex quo Suidas etiam & Varinus repetunt. Sed cum cichla turdum non coturnicem significet, turdari potius uertendum fuerat. Comicus ipse in Nubibus simul nominat ὀψοφαγεῖν, κιχλίζειν, (Athenæus lib. 8. legit κιχλάζειν,) καὶ ἴσχειν τὼ πόδ' ἐναλλάξ. Multæ puellæ iubēt me sibi colludere noctu, Κιχλίζοντι δὲ πᾶσαι, ἐπὴν ἢ αὐταῖς ὑπακούσω, Cyclops apud Theocritum. Κιχλίζεις χειμέτισμα γάμου πεποιηλύθον ἰέσαι, Suidas ex epigrammate. Varinus κιχλίζειν uerbum interpretatur etiā pro eo quod est moueri & agitari, σαλεύεσθαι, κινεῖσθαι: in qua significatione ego κιγκλίζειν scripserim. id enim Hesychio est κινεῖν, σαλεύειν, μοχλεύειν, ταράζειν. quanquam & κιγλίζειν & κιγχλίζειν apud illum scribitur, corruptè ut arbitror. Idem à cinclo aue, quæ caudam subinde mouet, κιγκλίζειν uerbum factum ait, pro eo quod est διασείεσθαι, concuti. Videntur & κιγκλίδες θύραι ab hoc uerbo dictæ, quod circa cardines suos moueātur. Et fortè κιγκλισμὸς (sic enim scribere malim quàm κιγχλισμὸς uel γιγγλισμὸς) risus tam uehemens fuerit, qui totum agitet & concutiat corpus: sed κιχλισμὸν potius dixerim à turdis: quòd homines saturi cibis præsertim delicatioribus, ad risus lasciuos dissolutiores sint. Habent Germani uerbum **kitzeren** non dissimile Græco, & eiusdem ferè significationis. Κιχλίζειν, quod & καχλάζειν, affatim ridere, ἀθρόως γελᾶν, per translationem ab undis & fluctibus cum attolluntur & æstuant, Varinus. Κιχλίσκειν, γελᾶν, μειδιᾶν, ridere, Hesych. & Varinus. Ταγατίζων, κιχλίζων, Iidem. Epicichlides carmen dictum quod in Homerum refertur authorem à quibusdam, quoniam dum id pueris præcineret, turdis donabatur, Athenæus & Cælius. ¶ Κιχλιβάδης, portulaca herba, Hesychius & Varin. Onocichle herba composito nomine ab asino & turdo, quæ particulatim floreat, memoratur Theophrasto historię plant. 7. 10. (Gaza turdariam uertit) & Plinio 17. 16.

¶ Turdetani & Ficedulenses nominantur in Captiuis Plauti. Turdetania regio quæ uulgò Andelucia dicitur, Scoppa.

¶ c. Si mihi Picena turdus palleret oliua, Martialis 9. 55. pascitur enim oleæ & oleastri baccis turdus, ac inde pinguior & præ pingui pallidior, id est magis cereus euadit. hinc turdos ἐλαιοφυλλοφάγους Epicharmus dixit, ut rectè legit Varinus. nam Athenæi codices impressi non rectè habent ἐλαιοφυλλοφάγους. ¶ Pœciliæ pisces turdi uolucris uocem ædere dicuntur, Pausanias. Herbæ quas satyria & orches appellant, uidentur nasci è genitura turdorum & merularum, Hieron. Tragus.

¶ e. Subdola tendūtur crassis modo retia turdis, Martialis. Archiæ epigramma in merulam quæ è reti euasit turdis detētis, retuli in Merula H. e. ¶ Philocrates ὁ Στρούθιος φυσῶν τὰς κίχλας διέκνυσι καὶ λυμαίνεται, in Auibus Aristophanis. uenditurus scilicet inflabat ut pingues apparerent.

¶ f. Turdus, Siue aliud priuū dabitur tibi, deuolet illuc, Res ubi magna nitet domino sene, Horatius Serm. 2. 5. Tiberius Cæsar Asellio Sabino H S. ducēta donauit pro dialogo, in quo boleti & ficedulæ & ostreæ & turdi certamen induxerat, Suetonius. Aristophanes in Pace inter lautissima cibaria nominat amylos placētas & turdos aues. Τίλλειν τε φάττας καὶ κίχλας ὁμοῦ σπίνοις, Ephippus apud Athenæum. Philoxenus cum mentio incidisset quòd turdi essent pretiosi, & fortè adesset Corydus, qui se adolescentem prostituerat: At ego memini (inquit) Corydum (corydus Græcis alaudam quocp sonat) obolo uænisse, Athenæus. Gulæ dediti quidam turdos Daphnios laudauerunt, Clemens in Pædagogo. Ὀπταὶ δὲ κίχλαι μετ' ἀμητίσκων εἰς τὴν φάρυγγ' εἰσεπέτοντο, Teleclides de ueteri beata uita. hoc est, Turdi assi unà cum placentis in fauces eis inuolabant. Κίχλαι ἐκκαίδεχ' ὁλόκληροι μέλιτι διαμεμιγμέναι, Plato Phaone apud Athenæum. Ὀπταὶ κίχλαι ἀνάβραστ' ἠρτυμέναι, Pherecrates. Et rursus, Κίχλαις τ' ἀναβάστροις, melius ἀναβράστοις.

¶ DE PROVERBIIS, Turdo surdior, & Turdus malum cacat sibi, leges suprà in C. Κιχλίζειν, uide suprà in H. a.

DE TVR-

DE TVRDO VISCIVORO PRIVATIM.

A.

De Turdis in genere multa ſcripſimus, inter quæ multa etiã uiſciuoro priuatim dicto conueniunt, quem Ariſtoteles ἰξοβόρον, Athenæus ἰξοφάγον nominat. Hic magnitudine picæ eſt Ariſtoteli, nec niſi uiſco atq; reſina ueſcitur. uide ſuprà in c. in Turdis in genere: ubi turdum pilarem quoque uiſco paſci ſcripſimus: unde ab Italis uulgò uiſcada uocatur uel uiſcardo: hic uerò, de quo nunc agimus, dreſſo: quem & ipſum non uiſco ſolum, ſed etiam baccis iuniperi ueſci aiunt. Turdella turdi genus alterum eſt, (nõ alterum Ariſtotelis, ſed ſimpliciter diuerſum,) quod in Venetia prouincia drexanos uulgò nominant, in Liguria priſcum nomen retinent: maiores turdo ſunt, penna ſubtus uaria, Hermolaus in Corollario. Turdela maior eſt turdo, Monachi in Meſuen Itali. Turdela quaſi maior turdus dicitur, cuius ſtercore uiſcũ generari putatur, Iſidorus. ¶ Turdus uiſciuorus maior alijs, une griue Gallicè, Bellonius. Griue ſiſalle apud Sabaudos (ut amicus quidã ad me ſcripſit) turdus maior eſt, colore columbino, roſtro merulæ, nidum facit ex muſco in pariete, oua quaterna parit. Turdum uerò pilarẽ ijdem ſimpliciter (ni fallor) griuẽ

nuncupant. ¶ Germanicè Miſtler & Miſtelfinck in Heluetia, à uiſco: alibi Ziering. Carinthijs Zerrer. Bauaris Schnerrer. Gyb. Longolius, qui circa Coloniã in Germania uixit, Primum (inquit) turdi genus, quod picæ magnitudine eſt, nondum, quod ſciam, in noſtra regione conſpexi. ¶ Anglicè a poluer. ¶ Illyricè prskawecz. ¶ Turcicè garatauk.

B.

Turdus uiſciuorus noſter maior eſt cæteris turdis, paulò infra columbam: capite alis & uentre fuſcus. plumis tamen iuxta caudam aliquid flaui admixtum apparet. cutim intra roſtrum pallidus & ſubruber color mixti tingunt. Pedes digitiq; flaueſcunt, præſertim poſteriore neruo tibiarũ. Vngues & roſtrum nigricãt. Collum parte prona uenterq; totus nigris punctis in albicantibus plumis & alicubi flauis uariant. Plumæ ſub alis candidæ ſunt.

C.

Veſcitur turdus uiſciuorus noſter non uiſco tantum & reſina, ut Ariſtot. ſcripſit, ſed uuis quoq;, & iuniperi liguſtriq; baccis. Cicuratur etiam, & paſcitur omni genere ciborum, pane, caſeo, &c. Aeſtate (ut audio) in ſyluis ſe abdit. Nidificat in noſtris regionibus.

D. E.

Noctuam odit, (ut & iliacus turdus,) & ea clamante aduolat: ſed non proximè ipſam, niſi arbor aliqua prope ſit. Turdos huius generis ſingulos ſingulas uiſci feraces arbores occupare aiunt, & ſemper proximè eas uerſari, neq; admittere alias, ſed perſequi & depellere. quod eorum ingenium etiam in cauſa eſt ut facilè capiantur. Aucupes enim caueam cui auis una huius generis ſit incluſa, & reti obtecta ut conſpici poſsit è ſublimi, cum decipula ſuperſtructa, ad arborem aliquam uiſcum ferentem unco ligneo prælongo ſuſpendunt. mox turdus ferus conſpecto incluſo, impetu in illum delapſus, ut de arbore ſua depellat, decipulæ operculo cadente capitur. & ſic deinceps ad arbores multas caueam eandem ſuſpendunt. ¶ Vtuntur hoc turdo etiam aucupes ad accipitres capiendos in attegia, amiti impoſito. nam cum accipitrem uiderit, clamat. ¶ A ruſticis quibuſdam accepi, ſi turdus uiſciuorus circa finem hyemis in cacumine alicuius arboris inſidens, & ſupra arborem eminens cantillet, hyemis diutius duraturæ ſignum eſſe: ſi uerò in medio arboris conſidat, ita ut non appareat, aut ægrè, æſtatem propinquam ſignificari.

F.

Viſciuorus turdus minoris apud nos pretij eſt, minusq; in cibo lautus habetur quàm pilaris.

DE TVRDO MINORE, QVEM ILLADEM uel tyladem cognominant.

TVRDI genus tertium eſt, quod iliacum (ἰλλάδα quidam uocant) minimum inter cætera (minus pilari & uiſciuoro) minusq; maculis diſtinctum, Ariſtot. Turdi genus tertium & minimum illas uocatur: uel, ut Alexãder Myndius ſcribendũ arbitratur, tylas, (τυλάς.) proinde Theodorus qui non illáda, ſed iliáda (Athenæus etiam ἰλιάδα habet) legerat, iliacum turdum conuertit. ſed erat commodius illadicum, Hermolaus. Alexander Myndius apud Athenæum dicit hoc genus gregale eſſe, & nidificare ut hirundines. Cleomenes apud eundem nominat τυλάδας πηκτάκις μυρίας, χήνια ταριχηρὰ μύρια. ἰλλὰς etiam genus uinculi eſt Euſtathio, ex

loris &

loris & uiminibus; à uerbo εἰλῶ uel ἴλλω, quod est contorqueo.

¶ Turdus iliacus (id est minimus) Italicè uulgò dicitur maluiccius, (maluizo,) Niphus. Alibi (ut audio) cion uel cipper, ut circa lacum Verbanum. ¶ Gallicè un mauuis, minor alijs, magnitudine sturni, in uentre & sub flexu alarum magis flauus, Bellonius. Sabaudicè griuette, id est turdulus. ¶ Germanicè Winsel uel Wintze apud nos à uoce sua. Claronæ in Heluetia Bergtrostel. alibi Boemerle/Bömerlin/Beemerziemar, uel Behemle, quasi Bohemica auis, uel turdulus Bohemicus, in Bohemia enim nidificare fertur. (sed alia quoque auis est Bohemica uulgò à quibusdam dicta, cui nihil cum turdis commune, cuius icon in Appendice dabitur.) Alibi Wyntrostel, id est turdus uinearũ, fortè quòd uuis pascat: & Rottrostel, id est turdus ruber, ad differentiã alterius turdi minoris, quem nostri Trostel simpliciter, alij Wyßtrostel, id est turdum album uocitant. Turdus iliacus qui reliquis minor est, & gregatim plerunque uictitat, in dumetis & inter humiliores syluas, iuniperos & aquifolias degit: cui uulgus Germanicum (circa Coloniam) ab amaritudine nomen indidit, (ein Bitter,) Gyb. Longolius. Circa Basileam nomen habet Gyverle, per onomatopœiam, ut coniicio. Iliacus turdus cinereus est ad fuscedinem uergẽs, sed minus uarius, Germanis (Saxonibus) Weindruschel/Weingartuogel, Eberus & Peucerus. ¶ Anglicè a filfar, uel feldfare, quod nomen turdis omnibus commune in Anglia esse puto. ¶ Illyricè gikawecz.

¶ Vuinsela nostra per totum dorsum fusca est, pectus ei uarij coloris, medius uenter albicat, rubet utrinque, ut etiam pars sub alis. Interiora oris penitus flauescũt. Denique similis est tum specie tum magnitudine illi quam Trostel nominamus. ¶ In uentriculo dissectæ Vuinselæ Nouẽbri mense reperi baccas spinæ albæ, quam oxyacantham interpretantur. Peregrinæ sunt aues, neque apud nos nidificant, sed in Bohemia (ut audio) uel Vngaria. Aduolant ad nos initio hyemis per xiiij. ferè dies ante turdos pilares: circa Pascha recedũt. Laqueis capiuntur (in böglinen) sed difficilius quàm pilares. nam si laqueus sit albus, remouent, ut transgrediantur.

¶ Tertium turdi genus ab Anglis a wyngthrushe, & à Germanis ein Weyngaerdsuogel nuncupatur. Hic turdus utrinque iuxta oculos, & in pectore & in ipso alæ flexu, intus & foris maculas habet latiusculas rubras. Huius nidum nunquam uidi: nec mirum, quum per æstatem apud nos nusquam uideatur. primum genus non nisi hyeme in Anglia cernitur, aut si uideatur, rarum est.

¶ Auceps quidam apud nos auem dictam Bechemle, id est turdulum Bohemicum, aliam à Vuinsela nostra esse mihi asseruit, sed similem: quam ipse aliquando in cauea cerasis aridis aluerit, quorum ossibus integris ab aue redditis aluo in subiectam caueam delapsis, coccothraustes (ein Steinbysser) illi inclusus nutritus sit.

DE TVRDO MINORE ALTERO, QVEM Itali turdum simpliciter, nostri Trostel uocitant.

A.

TVRDELA auis est quæ uulgò Stroschele uocatur. Sed Itali quidam hodie, ut in Liguria, turdelam appellant turdum maiorem uisciuorum, ut suprà docuimus. Author Philomelæ hanc auem, nescio qua lingua, palâram appellat: cuius hoc carmen est, Dulce palâra sonat, quam dicunt nomine drostam. ¶ Itali simpliciter turdum appellant, turdo, tordo, tuordo. ¶ Galli, ni fallor, trasle. ¶ Germani Trostel, quod nomen ab Italico turdela factum uideri potest. Alij aliter scribunt & efferunt: Gyb. Longolius, qui Coloniæ scripsit Stroessel: Turnerus qui ibidem, Stroffel uel Surstel. Hieron. Tragus Trossel. Murmellius Trusel. Eberus & Peucerus Sangdrüschel, id est turdũ musicum, ad differẽtiam turdi iliaci superioris, (quem aliqui Rottrostel, id est turdum rubrum appellant: hunc uerò, de quo scribimus, Wyßtrostel, id est turdum album: quòd non admodum nisi colore quarundam partium differant.) Iidem trostelam nostram, Aristotelis turdum pilarem faciunt, quod nõ probo. ¶ Angli a trossel, aut a mauis, Turnerus, (sed Itali maluiccium uocant turdum minorem rubrum, de quo suprà egimus: & Galli eundem mauuis.) alij a thrushe, quod nomẽ tamen primo & maximo turdorum generi Turnerus Anglus adscribit. ¶ Illyrij & Poloni drozd.

B.

Magnitudine & ferè colore turdum refert: & est coloris cinerei, declinans in pectore ad uarietatem croceam, Albertus. Pectore est ualde maculoso, Turnerus. Auis est uaria & maculosa, magnitudine merulæ, Eberus & Peucerus. ¶ Magnitudo & species huic generi (ex inspectione nostra) eadem ferè quæ turdo minori proximè descripto. crura ei albicant. pectus, uentrem, & latera puncta nigra insigniunt. Venter alioqui candidus est, ut caudæ etiã pars supina in minoribus pennis. pectus subflauo & ruffo colore in unum mixtis. idem sub alis color merus & absque maculis in minoribus pennis est. Tota pars prona uno ferè & simplici colore, nempe fusco. Alæ fusco ruffum miscuerunt, & maculas subflauas habent. Sexus, ut audio, non facile discernitur, nisi cantu.

C.

Per totum annum apparet, & cantus sui gratia à multis in caueis alitur, Turnerus. Probè ad-

modum cicuratur, Albertus. Auis eſt muſica, canens uêre, uocis multiplicis, Idem. Dulce palâra ſonat, quam dicunt nomine droſtam, Sed fugiente die nempe quieta ſilet, Author Philomelæ. Vocem ædit acutam cum obſcura quadam fuſcedine, Eberus & Peucerus. Nidum intus ex luto aut lignorum carie liquore mixta, & artificioſè læuigata, foris ex muſco in ramis arborum aut fruticum facit, Turnerus. ſuperficies nidi intus ſolida, læuis & dura eſt. Martio menſe apud nos uel Aprili ouis incubant.

D.

Turdus hic, ut etiam uiſciuorus, noctuam odio habet.

F.

Caro eius bona eſt, & ad cibum expetitur, Albertus.

¶ Turdus Iliacus, quem noſtri **Winſel** appellãt, alibi uocatur, **Bergtroſtel**, id eſt turdela montana: alibi **Wintroſtel**, quod uuis uefcatur, ni fallor.

¶ Apud Carinthios auis dicta **Leyntroſtel**, cognata eſt turdis minoribus, ſed pedibus albis.

¶ Auis ex turdorum genere minima eſt, quæ Germanicè (Saxonicè) **Ziepdruſchel** uocatur, figura alioqui & colore iliaco turdo (Vuinſelæ noſtris dictæ) ſimilis. circa rubos uiuit & uerſatur. delectatur enim fructibus eorum & ſambuci baccis, Eberus & Peucerus: qui hãc Ariſtotelis batin eſſe conijciunt. quoniam bátos Græcis rubus eſt. ¶ Apud nos turdi genus exiguum, tertia ferè parte turdelis uel iliacis minus, **Waldtroſtel** uel **Kleintroſtel**: hoc eſt turdelam ſyluaticam uel minorem uocant. Eberus & Peucerus turdum quendam paruum, minorem merula, maiorem fringilla, acuto roſtro, breuibus pedibus, Germanicè **Klein zimmer**, id eſt turdũ paruum nuncupant: & Ariſtotelis cyanum, id eſt cœruleum eſſe conijciunt. Nos de cœruleo opinionem noſtram in c. elemento protulimus.

¶ In Heluetia alicubi, ut circa Claronam, **Steintroſtlen**, id eſt turdelas rupiũ nominant aues, quæ ab alijs **Steinrötele** dicuntur, ab alijs (ni fallor) **Blawuogel**, id eſt cœruleæ aues: de quibus copioſè in Cœruleo ſcriptum à nobis eſt. Ibidem (circa Claronam) **Waſſertroſtlen**, id eſt turdelæ aquaticæ uocantur, aues quædam cruribus oblongis, breuibus roſtris, fidipedes, quæ iuxta aquas degunt: eædem fortè merulis aquaticis. ¶ In multis Germaniæ regionibus, ut Miſnia, Turingia, Haſsia, merulam torquatam noſtram audio nominari **ein Meertziſche druelſel**, id eſt turdum Martium, quòd menſe Martio canere incipiat.

¶ Sabaudis griue turdus pilaris eſt: & alia turdi ſpecies paulò nigrior, une tortue.

¶ Circa Francfordiam (ſi bene memini) **Halbuogel**, id eſt dimidia auis nominatur, quam inter turdos uendi aiunt, cum tamen non ſit turdus. Hinc uulgò apud aucupes hoc dictum celebratur Germaniam quinque aues habere cum dimidia, **ein Krametuogel/ ein Enntuogel/ ein Yſzuogel/ ein Brachuogel/ ein Speiuogel der flügt über ſy all/ vnd ein Halbuogel.**

¶ Ex turdorum genere eſt auis Germanicè (Saxonicè) dicta **Brachuogel**: quæ capitur ſub hyemem maximè, nec figura nec magnitudine multũ diſsimilis merulæ: colore fuſco, terreo, obſcuro, ut humi ſedens uix agnoſci & à terræ colore diſcerni poſsit, Eberus & Peucerus: qui hanc Ariſtotelis collyrionem faciunt. Turnerus quidem cum in libro ſuo de auibus turdum pilarem noſtrum, collyrionem eſſe coniecíſſet, poſtea in epiſtola ad me miſſa turdelam noſtram (**ein Troſtel**) iam potius collyrionem ſibi uideri ſcripſit. Porrò Germanicum nomẽ **Brachuogel**, uagum & incertum eſt. nam & arquatæ & generi cuidam gallinaginis tribuitur: quòd hæ aues in noualibus & quieſcentibus agris immorari ſoleant.

¶ Venêre in Italiam Debriacenſibus bellis ciuilibus trans Padum externæ aues (ita enim adhuc uocantur) turdorum ſpecie, paulum infra columbas magnitudine, ſapore gratæ, Plinius.

¶ TYMPANVS (τύμπανος) à cornice occiditur, Ariſtot. hiſtoriæ anim. 9. 1. nec alibi quod ſciã eius meminit. ¶ Tympanus eſt de genere paruorum miluorum. in nõnullis codicibus πίπυγος, qui etiam ruſticè ſic appellatur. Sed ex ſola nominis ſimilitudine argumentum idoneum nullum eſt: neque ullum milui genus à cornice occidi uerisimile. Apparet autem Niphum ſecutum eſſe translationem Alberti, in qua pro tympano legitur, miluus qui dicatur Græcè cochyno.

DE TYRANNO.

TYRANNO auiculæ corpus non multò amplius eſt, quàm locuſtæ, criſta rutila ex pluma elatiuſcula. eſt & cætera elegans cantuque ſuauis hæc auicula. Veſcitur uermiculis, Ariſtoteles. ¶ Tyrannum auiculam Auicenna & Albertus inter paſſeres numerant. nos ruſticè ueſsiuillum nuncupamus, Niphus. ¶ Turnerus eumque ſecuti Eberus & Peucerus tyrannum auiculam Germanicè interpretantur **Goldhendlin**. Sed Turnerus etiam aliud Germanicum nomen adfert **ein Nünmürder**, quod conuenit generi auium quas lanios appellaui, quod in cæteras aues etiam ſe multò maiores laniando & cædibus ſæuiant. eſt autem inter illos quoque ſpecies quædam minima, uertice rutilo inſignis. ¶ Trochilo (uel paſſere troglodyte potius) minor eſt auis (inquit Bellonius) quæ à Græcis uulgò tettigon uocatur, (nimirum à magnitudine, qua cicadam uix excedit: à Latinis, (ab Ariſtotele,) tyrannus; Gallis un poul, uel ſoucie uel ſourcicle, (à ſupercilijs.) habet enim plumas in capite

capite flauas utrinq;, instar cristæ, quæ oculos eius inumbrant, ut supercilia in nobis: nec multò maior est locusta, Bellonius in Gallico libro Singularium. ego omnino regulum esse puto quàm ipse tyrannum: nec utrinq; plumas illas capitis aureas haberi, sed in medio tantum.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA AB V. LITERA INCIPIVNT.

DE VANELLO.

A.

VANELLVM hanc auem nominant author de nat. rerum & Albertus, Gallici (ut apparet) nominis imitatione un uanneau. quanquam per n. simplex. Iidem hanc auem ueterum Stymphalidem esse putant, nimium leuiter hoc uno, quantum uideo, decepti argumento, quoniam uanellus cirrhatus est: tribuit autem cirrhos etiam Stymphalidi Plinius.

Vannellus(per n.duplex) à barbaris dicitur auis, eo quòd inter uolãdum magnum strepitum ædat, Turnerus: fortè quòd alis instar uanni aut uentilabri commotis strepitũ excitet. Auis quæ in compluribus Galliæ locis uocatur dixhuict,(per onomatopœiam. sic etiam uocant numerũ octodecim. similiter Cretenses cuculum auem uulgò nominant decocto, quòd suo cantu tale quid sonare uideatur;) & Parisijs un uanneau(& circa Montem pessulanum:)quamq; Romani ueteres parcum uocarunt, Itali hodie paoncello, Græcis uulgò æx (αἲξ) dicitur antiquo nomine, id est capra: eo quòd subinde uocem caprinæ similem ædit. ab alijs ταὼς ἄγριος, hoc est pauo syluestris, eo quòd cristam in capite erigat instar pauonis uel alaudæ cristatæ, Bellonius. Aristoteles quidem nihil aliud de capra aue scribit, quàm circa lacus & amnes eam uersari. In capite paucis animalium, nec nisi uolucribus, apices: alijs aliter, phasianæ corniculis, præterea parræ, (aliàs paro,) Plinius 11.37. Hermolaus pro parræ, habet parco, quod quidem nomen nondũ hactenus se legisse fatetur, ut mirer Bellonium scribere nomen parci apud Romanos ueteres extitisse. sed ut parcum legas, non tamen uanellum auem eo nomine accipi licebit, cum cornicula illi non conueniant. non enim instar phasianæ cornicula habet uanellus noster, sed apicem simpliciter, uel ex plumis cristam simplicem à medio uertice retrò extensam. cornicula uerò utrinq; eminẽt, ut in bubone, & alijs quibusdam nocturnis auibus. quamobrem parræ potius legerim, ùt codices nostri habent, (uel paræ per simplex r.) quæ & nocturna auis est, & alijs quoq; authoribus memorata. Imposuit fortè Bellonio, quod in Corollario Hermolaus scribit, his uerbis: Differt ab alauda & parcus, etiamsi quidam negant. (cõfuderunt fortè aliqui eo quòd utriq; apex tribuatur. sed Plinius ipse siue parcum siue parram legas, loco iam citato, à galerita liquidò secernit.) Est autem parcus auicula palumbo minor aliquanto, subtus candida, cætero pauoni similis, & crista quoq;. Vanellum quidem his uerbis ab eo significari non est dubium. ¶ Vanellus circa Patauiũ in Italia pauonzino nominatur, quasi paruus pauo, à colore & crista. Venetijs paon, id est pauo. ¶ Lusitanis a bybe. ¶ Germanicè apud nos ein Gyfitz, ab imitatione uocis. alibi Gyuitt, uel Gybytz, Murmellius scribit ein Kyuütz. alibi ein Zweiel. Ein grüner oder blawgrüner Gyfitz, ad differentiam pluuialis. ¶ Anglicè a lapuuing, ab implicatione alarum frequenti, ut audio. nam uuing illis est ala, lap implicare. ¶ Illyricè czieyka. ¶ Turcicè gulgurúk.

¶ Literatores plerię omnes Britãnici, upupam eam nominant auem, quam barbari ab alarum strepitu uannellum nuncupant, & ipsi sua lingua lapuuingam uocãt, Turnerus. Sunt etiam(inquit idem)in inferiore Germania literatores aliqui, qui fulicam kyuittam suam esse uolunt, ex eo forsan opinionem suam adstruentes, quòd apud Plinium fulicæ cirrũ tribui legerint. sed cum kyuitta nec auis marina sit(Vergilius enim marinam facit)nec aquatica, satis liquet eam non esse fulicam. Sunt quidem uanelli larorũ & magnitudine & leuitate, & similiter clamosi, unde & per onomatopœiam utrisq; inditum nomen. nam à Germanis Oceani accolis lari etiam Gyfitz appellantur: qui tamen alijs multis & corpore & natura à uanellis differũt. è larorum autem genere etiam fulica ueterũ est.

B.

Vanellus auis est satis pulchra, columbina magnitudine, cristato capite ut pauo, in collo uiridi colore & lucenti, reliquo corpore uaria, Author de nat. rerum & Albertus. Cornice minor est, plumis ferè uiridibus & nigris per totũ dorsum & caput & collum: uentre albo: longa & semper erecta in capite crista plumea, alis obtusioribus, Turnerus. ¶ Ego ex præsenti inspectione olim descriptionem huius auis reliqui huiusmodi: Coloribus est elegantissimis, per totum dorsum uiridi, maculis quibusdam purpureis utrinq;. alæ partim uirides, partim cœruleæ sunt. extremæ uerò & longiores earum pennæ nigræ, quæ inuersæ præ atro colore splendent. Venter & alarum interior pars plumas habẽt albas. cirrhi à capite retrorsum tendunt ex plumis nigris oblongis conditi. Rostrum nigrum sesquidigiti longitudine. Sunt etiam plumæ subruffæ circa caput & ceruicem. sub rostro & prona colli parte albicant. In pectore color ex uiridi nigro cœruleoq; mixtus uidetur in plumis, sed earum quoq; extremitates per quosdam ordines albicant. Totius auis longitudo est circiter dodrantem & palmum manus mediocris, qui sunt digiti XVI.

C.

Germanicum nomen Gyfitz uel Kyuuitt, & Gallicum dixuuict, per onomatopœiam huic aui indita sunt. Bellonio uocem caprinę æmulam ædit, inde æx, id est capra Aristoteli, & hodie uulgò Græcis dicta. ¶ Circa nidum suum subinde circunuolitare solet. Lapuuinga Anglis dicitur ab implicatione alarum frequenti. Alis est obtusioribus, & inter uolãdum magnum strepitum ædentibus: unde & uanellus à barbaris dicitur. Aquis uermiũ gratia, quibus solis uictitat, appropinquat, sed ipsas non ingreditur. In planis & in locis erica consitis plurimum degit, Turnerus.

D.

Cum hominem etiam à longè nido suo appropinquare senserit, egressa statim de nido cum clamore occurrit. sicq; stulta dum hominem à nido suo repulsuram se sperat, ipso clamoris indicio nidum prodit, quem progressus homo spoliare contendit, Author de nat. rerum & Albertus. Sunt qui dicant hanc auem dum pullos fouet, ad hominem à quo nidum inquiri suspicatur proximè accedere, & ueluti deditionem simulare, donec paulatim à nido abducat: quod idem de perdicibus & chenalopece fertur.

E. Capiun-

E.

Capiuntur uanelli gregatim, ut audio. ¶ Ad depopulandum uermes Angli eos sæpe in hortis alunt, Turnerus.

F.

In cibo commendantur, sed minus quàm pluuiales quibus cognati sunt. Mihi aliquando gustanti & boni saporis, & alimenti probi, sed leuis ac tenuis (propter assiduum uolandi exercitium nimirum,) huius auis caro uisa est.

H.

a. Hieronymus Tragus inter aues quę in Germania edantur nominat Gigitzen, haud scio an uanellos intelligens. ¶ ἴβιξ (apud Hesychium ultima per ypsilon scribitur ἴβυξ & ἴβυς.) genus est auis clamosæ, unde & Ibycus nomen proprium, & ἰβυκλωίσαι: ὅπερ κατὰ μεταφορὰν λέγεται βυκλωίσαι, Etymologus. legendum suspicor, ὅπερ κατ' ἀφαίρεσιν λέγεται βικωίσαι: aut si legendum est per metaphoram, βυκλωίσαι in fine abundabit. Vide ἰβυκινήσαντες apud Hesychium, quanquam nihil est quod ad ibyn aut ibycem auē pertineat. Hæc sanè auis per onomatopœiam dicta uidetur: & cum clamosa sit, ac uocis similitudo accedat, de genere uanelli forsitan fuerit. ¶ Mulieres per contumeliam aliqui in Gallia uanneaux, id est uanellos uocāt, uagabundas puto & inconstantes: aut fortè clamosas.

DE AVIBVS VANELLO COGNATIS.

VANELLOS etiam candidos reperiri audio, (kyuittas candidas:) nisi fortè de laris candidis id accipiendum est. Item uanellos sine crista: quales aliquando colore fusco & maculis uarios Brugis in Heluetia uidi: nec satis memini an eadem sit pluuialis Gallorum, de qua in P. elemento egimus. nam & illa de genere uanelli est, sine crista, colore quo diximus. quamobrem utrunque aliqui Germanicè kyuittam appellant: sed uanellum, uiridem: pluuialem uerò, fuscam. Itali puto piuier pro pluuiali efferunt. ¶ Quærendum an eiusdem generis sit auis TREMVLVS dicta in Regimine Salernitano, quæ inter aues salubres numeratur. Hęc ut plurimum propè mare uersatur, (inquit Arnoldus in suis Annotationibus,) minor gallina, coloris fusci, altè clamās & uelocissimè uolans: quæ cum super terra incedit, semper tremit cauda, unde ei nomen.

¶ VARIAE aues, (ut Gaza uertit ex Aristotele de hist. anim. 9. 1. pro Græco ποικιλίδες,) cū alaudis pugnant. nec alibi earum meminit. Sunt & uariæ picarū generis, de quibus suo loco diximus. ποικιλίδα Theocriti interpres acanthidem interpretatur, auem uariam & argutam.

¶ VARONVM ac rupicū squarosa incondita rostra, Lucilius apud Festū in dictione Squarosi. quænam uerò hæ aues sint nusquam explicatum inuenio. Petrones rustici ferè dicuntur propter uetustatem, & quòd deterrima quæque ac prærupti iam agri petræ uocantur: ut rupices ijdem à rupinis, (à rupibus,) aliter à petrarum asperitate & duritia dicti, Festus. sed locus uidetur corruptus. Gaza charadrium alicubi rupicem uertit.

DE VESPERTILIONE.

A.

VESPERTILIO nomē habet quod uespere & noctu uolare soleat: & Græcis etiā νυκτερὶς à nocte dicitur. Græca uoce Plinius quoque alicubi utitur: quamobrem à Leoniceno notatur, quasi auem à uespertilione diuersam putârit. Vulgò Græcè νυκτερίδα dicitur. Nuper quidam uespertilionem in Græcia hodie γλαύκην & κουκουβάγια nominari scripsit: quæ tamen nomina alibi rectius noctuæ attribuit.

¶ Tinschæmæth Hebraicam uocem uariè reddunt, uespertilionem, cygnum, talpam. uide in Cygno & in Talpa. Ataleph, עטלף, uespertilio, reptile alatum, Leuit. 11. unde pluralis numerus atelaphim Isaiæ 2. & capitur pro imaginibus uespertilionum, Munsterus. accedit sanè hæc uox ad Græcam attelabus, quod reptile est alatū. D. Kimhi interpretatur ataleph murē alatū nocte uolantem, id est uespertilionē. Chaldæus Deut. 14. habet atalæpha, אטליפא. Arabs baphas, בפאש. Persa an seb perak, אן שב פרך. Septuaginta νυκτερίς. Hieronymus, ut & Leuitici x 1. hic & illi. Sunt qui upupam interpretantur nomen Hebraicum ataleph, quod non laudo. In die illa proijciet homo idola argenti sui, & simulacra auri sui, quæ fecerat sibi, ut adoraret talpas & uespertiliones, Esaiæ 2. in translatione uulgari. Munsterus sic reddit, In die illa proijcientur aurei & argentei dei in fossuras talparum & uespertilionum. Hebraicè pro talpis legitur peros, pro uespertilionibus laatalephim. Abraham Esra Esaiæ 2. cheporperot legit, quam uocem alij disiungunt, & aues noctu uolantes exponunt. uide in Talpa A. Auicenna lib. 2. cap. 739. uespertilionem chafas nominauit, inde puto corrupta esse uocabula cafesci apud ueterem Auicennæ glossographum, & apud Syluaticum cafekso, utrunque pro uespertilione. Sizarach est lac uespertilionis, uel secundum alios urina uespertilionis, And. Bellunensis. quam ego uocem reor esse Persicam: quanquā Persa Deuter. 14. pro Hebraica ataleph, id est uespertilione, uerterit seb perak, uoce non admodum differente. Hinc corruptæ uidentur uoces Scetazirach pro uespertilione apud Syluaticum. Secranrach apud eundem, & Sceirazirai apud ueterem Auicennæ glossographum, utrunque pro lacte uel urina uespertilionis. Alcionetus, id est uespertilio, Syluaticus nescio qua lingua.

¶ Verspertilio Italicè dicitur notula, uel nottola, quam uocem aliqui noctuam non rectè interpretantur. Alibi sportegliono, ut Scoppa scribit. alibi ratto penugo (in Lombardia ratto penago, id est mus pennatus) uel barbastello: item pipistrello, uipistrello, uilpistrello. ¶ Lusitanicè morcego, uel murziegalo, id est mus cæcus. ¶ Gallicè chauue souriz, uel souris chaulue, si rectè scribo, quasi mus caluus & glaber: uel ratte uolage, uel ratte sauuage. ¶ Germanicè Fläderməuß. Hieronymo Trago Speckmauß, quòd laridum corrodat. ¶ Anglicè a bal, a reare mous. ¶ Polonicè nietoperſz. Illyricè netopyrz. ¶ Sunt qui nycticoracem uelint esse uespertilionē, Niphus.

B.

Vespertilio animal est mediæ cuiusdam inter auem & murem speciei, ut mus alatus dici possit. Animal est uolucre, biforme, de quo Varro in Agathone: Quid multa? factus sum uespertilio, neque in muribus planè, neque in uolucribus sum, Nonius. Vituli marini & uespertiliones, quoniam ambigunt, illi cum aquatilibus & terrestribus, hi cū uolucribus & pedestribus, ideo participes & utrorunque & neutrorum sunt. Vespertiliones quidem pedes ut uolucres habent, sed ut quadrupedes nō habent. cauda etiam tam quadrupedis quàm uolucris caret. nam quia uolucres sunt, cauda quadrupedis uacant: quia pedestres, uolucris: quod ijs necessariò accidit. habent enim cuteas pennas. nullū autem uolatile caudam habet, nisi penna scissa uolatile sit. genus enim id caudæ ex penna eiusmodi constat. cauda uerò quadrupedis generi uolatili adiuncta, uel impedimento eius pennis proculdubio esset, Aristot. de partib. anim. lib. 4. in fine capitis penultimi. Vespertilio est quasi mus uolucris. caput enim habet muris, sed canini etiam capitis speciem refert, & inuenitur aliquando cum auribus quaternis. Dentes habet serratos (in utraque maxilla) nō ut mus, in quo duo anteriores oblongi sunt, sed potius ut canis, qui caninos dētes longos habet. Voce etiam canis potius gannitum quàm sibilum muris imitatur. Corpus habet pilosum fuluo pilo. alas membraneas: & in cubitis (flexibus) alarum digitos singulos cum unguibus acutis, quibus se retinet quū parietibus adhæret, Albertus. Volucrum nulli dentes, præter uespertilionem, Plinius. Volucrum animal parit uespertilio tantum. eadem sola uolucrum lacte nutrit ubera admouēs, geminos uolitat amplexa infantes secumque deportat, Idem. Parit ut quadrupes, & lactat pullos, Kiranid. Formatos pullos parit & nutrit lacte quos generat, Macrobius. Sola uolucrum & lac in mamillis habet, & mox æditum fœtum lactat, Suidas. Animalium sola mamillas in pectore habent, homo, uespertilio, & elephas, Pollux. Vespertilio in pectore mamillas habere deprehendi per anatomen earum in magna pyramide Aegypti, & intra labyrinthum Cretæ facta: ubi etiam matres uidi lactare suos fœtus admotis uberibus, Bellonius. Mulierem lactantem ac bene nutrientem ubi pictura exprimere uolebant Aegyptij turturem pingebant. Sola enim inter omnes uolucres hæc dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2. 53. Legitur autem Græcè etiam τρυγόνα, id est turturem. sed omnino apparet legendum νυκτερίδα, id est uespertilionem. Vespertilionis uulua dum partum gerit acetabula habet, Aristot. est enim uiuipara. ¶ Vespertilio non habet aures, (lego pennas uel plumas,) sed est pilosa, Alber. Et rursus, Et quia accedit ad naturam quadrupedis, ideo habet aures (auriculas) sicut quadrupes in superiori parte laterum capitis sui: cum homo & cætera bipeda aures uel earum meatus habeant in inferiori parte lateris capitum suorum retro articulum maxillæ. ¶ Vespertilio uolat quidem pellitis alis, sed inter uolantia non habendus est, Macrobius. Pennis (Alis) cuteis uolat, Aristot. Pinnæ (Alæ) membranaceæ huic uni (uolucrum,) Plinius. uni, aliâs non legitur, quod placet. non enim hæc sola cute uolat, sed etiam alópex, id est uulpecula, Aristoteli. quamobrē ὄρνιθα δερμόπτερα dicuntur. Vespertilio etsi pennas (πτερὰ. quidam non rectè uertunt alas) non habet, uolat tamen, Orus. ¶ Animal quod uolucre tantum sit, nullū nouimus. nam & quæ alis cuteis uolant, ingredi possunt.

unde

unde uespertilioni etiam pedes sunt, Aristot. hist. anim. 1. 1. unde etiam Plinius transferens: Qui negant (inquit) uolucrẽ ullam sine pedibus esse, cõfirmant & apodas habere & nycterin. ubi quidam legunt & ocen & nycterin, quod non probamus. ego ocen omiserim, aut legerim & alopecem & nycterin. Vespertilio est animal quadrupes, Kiranides. Quatuor pedibus graditur, Macrobius. mihi nullis ingredi pedibus uidetur, ne posterioribus quidem qui perfectiores sunt. semper enim aut uolat alis, aut toto corpore iacet, aut digitis alarum (quos digitos potius quàm pedes dixerim, quòd imperfecti & singuli sint, ueluti unci alarum) adhæret & affigitur ædificijs, saxis, arboribus. Vespertilio licet non habeat nisi duos pedes in membrana suæ caudæ, habet tamen duos pedum digitos in cubitis alarum, quibus utitur loco duorum pedum. quare cum cadit excipit se alis, Albert. ¶ Coxendix huic aui una traditur, Plinius.

C.

In monasterio quodam deserto Misniæ, tantam uespertilionum copiam uidi, ut de excrementorum aceruis carrhi aliquot onerari potuissent, Amicus quidam in epistola ad nos.

¶ Vox. Strix nocturna sonans & uespertilio stridunt, Author Philomelæ. Vespertilio non tam uoce resonat quàm stridore, Isidorus. Minimam pro corpore uocem Emittunt, peraguntq; leui stridore querelas, Ouidius. Vespertilio imitatur uoce exili grunnitum (gannitũ) & latratum canum potius quàm sibilum murium, Albertus. ¶ τρίζειν (uerbum ὠνοματοπεποιημένον) est tenui uoce instrepere, qualis est uespertilionum sonus, τρύζειν uerò per ypsilon de turturum uoce (asperiuscula, Cælius) dicitur, Eustathius & Varinus. inde nomen τρισμὸς, stridor uespertilionum uel murium, Eustath. Νυκτερίδας τετριγυίας author est Pollux.

ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο τρίζουσαι ποτέονται, ἐπεί κέ τις ἀποπέσῃσιν
ὁρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ' ἀλλήλῃσιν ἔχονται, ὣς αἱ (αἱ τῶν μνηστήρων ψυχαὶ) τετριγυῖαι ἅμ' ἤισαν,

Homerus Odysseæ ultimo. Vbi Eustathius, Conuenit (inquit) τρισμὸς, id est stridor & tumultuatio quædam animis articulato sermone iam priuatis: & animas in nocturnum abeuntes locum νυκτερίσιν, id est nocturnis auibus uespertilionibus poeta conferre uoluit. Troglodytæ Aethiopes lingua nulli alteri simili utuntur, sed uespertilionum more stridẽt, τετρίγασιν, Herodotus. τρίζειν etiam est stridere uel frendere dentibus præ iracundia. & nix cum calcatur, τρίζειν dicitur. Quin & iugum bilancis aliquando τρίζει, de quo poeta aliâs κρίζειν, Eustathius. Τετριγυῖαι dicuntur auium pulli, & uespertiliones & nix, cum pedis latitudine calcatur, Idem. Inuenitur etiam de elephanti uoce uerbum τρίζειν.

¶ Cibus, &c. Vespertilioni in cibatu culices gratissimi, Plinius. Cibus eius sunt muscæ & culices: quem nocte uolans inquirit. uescitur etiam carnibus, & lardum uel succidiam suspensam, corrodit, Albertus. quamobrem à quibusdam Germanicè Speckmuß appellatur. Cum capti clauis affiguntur parietibus, sine cibo multos dies uiuunt. ¶ Vrinam quoq; reddit sola auiũ. Andreas Bellunẽs. sizarach (Persicam puto uocem) lac uel urinam uespertilionis interpretatur. ¶ Noctu uidet, interdiu ferè nihil, Aphrodisiensis problematum 1. 66. Ab Hispanis morcego uel murziégalo, id est mus cæcus appellatur. ¶ Ferunt hanc auem strepitum quærere, Isidorus. ¶ Parasitus adulandi studio uigilans uespertilioni apud Athenæum cõparatur. Si frigus (inquit parasitus) sub dio, merula sum: si ne minimum quidem dormiendum, uespertilio aut lepus, &c. ¶ Vespertilio etsi pennas non habet, uolat tamẽ, Orus. Cute (alis cuteis) uolat: uide in B. Volat ut hirundo, Kiranides. Noctu uagatur, Aristot. Nomen ei, quòd uespere se ad uolatum præparat noctis, Nonius. Vespertilio dicitur, eo quòd lucẽ fugiens uespertino crepusculo circunuolet præcipiti motu acta, Isidorus. Tectaq; non syluas celebrant, lucemq; perosæ Nocte uolãt, feroq; tenent à uespere nomen, Ouidius. De uolatu huius auis, gressu & affixione, leges quædam superius in B. Non stat neq; sedet sicuti alia animalia: sed cum nõ uolat, aut suspenditur in parietibus & rimis obscuris, aut latet in cauernis, Albertus. Vlysses Odysseæ M. fingitur ramis arboris adhærescere instar uespertilionis, siue (ut inquit Eustathius) ad ostendendum robur ramorum arboris, à quibus Vlysses non tanquam grauis corpore heros, sed tanquã leuis uespertilio adhæresceret: siue quòd hæc auis super ramis ingredi non solet, sed ab eis pendere. τῷ (ἐρινεῷ) προσφὺς ἐχόμην, ὡς νυκτερίς, οὐδέ πῃ εἶχον, οὔτε στηρίξαι ποσὶν ἔμπεδον, οὔτ' ἐπιβῆναι. Proprium uespertilionum est, ut Homerus etiam canit (uide suprà ab initio huius capitis C.) continuata quadam serie (ὁρμαθηδὸν) inter se cohærere, Eustathius. ¶ Volucrum animal parit uespertilio tantum, Plinius. Volantia uniuersa de ouis prodeunt, excepto uespertilione, qui incertæ naturæ est: qui formatos pullos parit, & nutrit lacte quos generat, Macrobius. Volucrum uespertilio tantum mammas & lac habet, Plinius. Vespertilionem pullos suos lactare, gripho Germanico celebramus, Ein vogel on zungen/ Der ander saugt seine jungen. De lacte huius auis, quodq; eo pullos alat, leges supra quoq; in B. Nidum non construunt, sed in aere suspensi uncis alarum (digitis) pullos similiter pendentes ad fornicem (uel parietem) lactant, Bellonius. ¶ Salamandra & uespertilio fœtus suos ædunt uiuos, sed nulla inuolutos tunica, (nullis secundis. eò nimirum quòd oua in eis concipiantur initio:) & similiter uespertilio, quod nõ fit in muribus, talpis, & huiusmodi animalibus quibus illa similis est, Idem. ¶ Vpupa dormit hyeme, sicut & uespertilio, Alber. ¶ Vespertiliones hederæ suffitu moriũtur, Zoroastres in Geoponicis.

D. & E.

Hederæ suffitus (exustæ odor) perimit uespertiliones, Africanus & Zoroastres in Geoponicis. Platani aduersantur uespertilionibus, Plinius. Ne uespertiliones ingrediantur, (inuolent,) Ad ingressus omnes platani folia suspēdito, Africanus. Ciconia & uespertilio inimicæ sunt. hic quidem ciconiæ oua solo contactu sterilia efficit, ni cauerit illa impositis in nidum platani folijs, quæ accedentibus uespertilionibus torporem inferunt, Aelianus, Philes, & Zoroastres in Geoponicis. Est & formicarum genus uenenatum, non fere in Italia. solipugas Cicero appellat, salpugas Bætica. Iis cor uespertilionis contrarium, omnibusque formicis, Plin. Noctuæ cum formicas à suis pullis abigere cupiunt, uespertilionis cor in nido habent: tanquam formicis sua etiam latibula deserentibus, si quis cor uespertilionis imposuerit, Oppianus. Vespertilionum pennis (Græcè πτέρα legitur, id est alæ: quas tamen non habet hæc auis, sed alas) ad formicarum nidos admotis nulla ex ipsis egreditur, Orus. ¶ Crepusculo uespertino si quis gladium nudum & micantem in sublime porrigat, uespertiliones ad illum aduolare, & offensi interdum decidere solent. ¶ Locustæ tractū aliquem infestantes locum subiectum transuolabunt, si quis uespertiliones uenatus, elatioribus ipsius regionis arboribus eos alligauerit, Democritus in Geoponicis. ¶ Perseuerabunt columbæ si caput uespertilionis posueris in columbarij fastigio, Didymus in Geoponicis. ¶ Vespertiliones si uesperi citius & plures solito uolarint, signum est calorem & serenitatem postridie fore, Gratarolus.

F.

Auis est impura, non solum lege Iudaica, sed uel aspectu abominabilis.

G.

Vespertilionem decola (decolla) & arefactū tere, inde propina (cum syrupo & aceto) quantum tribus digitis cōprehenditur. Aut septem uespertiliones pingues decollatos repurga, & in uase uitreato acetum forte eis superinfunde: & uas luto obstructum in furnum impone ut decoquantur. Tum uase extracto & refrigerato, uespertiliones in aceto digitis dissolue. inde propinabis quotidie pondus drachmarum duarum. Remedium enim hoc experimento constat, Auicenna de curatione scirrhi lienis. ¶ Psilothrum: Vespertiliones plures uiuos pone in bitumine, & dimitte ut putrefiant, & unge quencunque uis locum, Galenus Euporiston 2.85. ¶ Ad podagram: Vespertiliones tres aquæ pluuiali incoquito, deinde hæc adijcito: lini seminis triti unc. iiij. oua cruda tria. olei cyathum j. bubuli stercoris, ceræ, utriusque unc. iij. Omnia in unum corpus redacta subigito, & cubitum eunti semel atque iterum applicato, Idem Euporist. 3.248. ¶ Arthriticis doloribus utile est oleum uespertilionū, quod ita paratur. Accipe uespertiliones duodecim: succi almarmacor (marmacor uel marmauzi est herba quam Veneti uulgò appellant herbam S. Ioannis, cuius semen est semē maru, Bellunensis. Monachi qui Mesuæ compositiones interpretantur, marmacor ab alijs aliter exponi docent, ipsi melissophyllon esse potissimum approbant. negant autem esse herbam quæ herba S. Ioannis dicatur in ditione pontificis Rom. quam ipsi eupatorium Mesuæ faciunt. à uulgò quidem in diuersis regionibus diuersæ herbæ S. Ioannis appellantur) & olei ueteris (ana) librā ſ. Aristolochiæ, castorei, ana drach. iiij. Costi drach. iij. Decoquantur simul ut consumatur aqua (succus herbæ) & remaneat oleum, Auicenna 3.22.2.11.

¶ Iumentorum urinæ tormina uespertilione adalligato finiuntur, Plinius. ¶ Ad epilepsiam accipitris, Vespertiliones captos coque, & in cibo præbe, curabitur, Demetrius Cōstantinop. Accipitri flenti & querulo obijce uespertilionem edendum, qui tria staphisagriæ grana deuorârit, & conto eum alligato. quod si non statim concoxerit, flebit per biduum, postea uerò desinet, Idem.

¶ Attritis medetur cinis uespertilionis, Plinius. De uespertilionibus ad medicinam urendis, scribit Bulcasis tractatu 3. Cinis uespertilionis acuit uisum, Auicenna.

¶ Sanguis. Magi sanguinem uespertilionis cum carduo contra serpentium ictus inter præcipua laudant, Plinius. Sanguis ex uespertilionibus sic extrahitur. decollatur sub aure: & sanguis calidus, ut fluit, illinitur, ut auferat pilos ad tempus: uel in perpetuum, si illinatur sæpius fricando, Arnoldus in libro de ornatu mulierum. Sanguinem uespertilionis scribunt quidam, si uirginum uberibus illinatur, plurimo ea tempore ab extuberatione tueri, quod falsum est: ueluti & quòd enasci sub alis pilos prohibeat, id quod rectè Xenocrates tanquam mendacium calumniatus est. Verum ipse censet post illius usum aut chalcanthon inspergendum, aut semen cicutæ. aitque ubi hoc factum erit, aut prorsum pilos non prodituros, aut certè lanuginosos: ceu leue atque exile medicamentū adderet cicutæ semen, ac nō per sese sufficiat strenuè refrigerare partes quibus fuerit impositum. Sunt qui & puerorum pudendis sanguinem uespertilionis illinunt, credentes ita diutissimè eas partes à pube seruari posse immunes. atqui non oportebat putare diutissimè, uerum perpetuò fore tales, ue lut existimant & alas. Sanè ex refrigeratione partis uehementi, eiusmodi quippiam posse contingere, non est à ratione alienum. non tamen adeò frigidæ facultatis est uespertilionis sanguis. Nam in totum nullus sanguis frigidus est, Galenus de simplic. medic. 10. 4. In Auicennæ translatione legitur unguentum uespertilionum prohibere ortum pilorum, quod falsum sit: & incrementum mamillarum in puellis. sed legendum est sanguinem uespert. inunctum uel illitum hoc præstare perhiberi. Tribuuntur etiam similes effectus falsò, sanguini alharbe, id est chamæleonis, & ranunculi uiridis. uide in Ranunculo uiridi in Historia quadrup. ouiparorum. Vespert. sanguis psilothri uim habet:

habet: sed malis puerorum illitus non satis proficit, nisi erucæ uel cicutæ semen (erucæ semẽ nihil ad psilothra, quare hoc uel omiserim, uel legerim: chalcanthum uel cicutæ semẽ, ut Galenus habet) postea inducatur. Sic enim aut in totum tolluntur pili, aut non excedunt lanuginem. Idem & cerebro eorum profici putant. est autem duplex, rubens utiq; & candidum. Aliqui sanguinem & iecur eius admiscent, Plinius. Ad uitiligines uespertilionum sanguinem illini iubent, Idem. ¶ Pilos oculis molestos diligentissime uelles, atq; eorum loca uespertilionis sanguine recenti inlines, Marcellus: & non renascentur alij pili, Kiranides. Si oculi infestentur pilis palpebrarum, Ergo locum crinis uulsi continge cruore, Quem dat auis, tremulis simulat quæ pellibus alas, Serenus. Ad idem incommodum, trichiasin uocant, Archigenes apud Galenum de compos. medic. sec. locos 4.8. uespertilionis sanguinem alijs quibusdam miscet, ut & Ant. Musa præcedẽti ibidem capite. Sanguis nycteridum cum succo rhamni & melle illitus, uisum acuit, & curat suffusionem, Kiranides. Magi uespertilionis sanguine contacto uentre in totum annum caueri dolorem tradunt, Plinius. Grauissimum uitium ileos appellatur. huic resisti aiunt discerpti uespertilionis sanguine, etiã illito uentre subuenire, Idem & Marcellus. Quotiens dolor & contractio intestinorum uentris orietur, uespertilionis sanguine uentrem manu perfricato, & ad presens subuenies, & in totum annum medebere, Marcellus. Si uespertilionis sanguine uẽtrem oblinas torminosi, in omne tempus dolore releuabis, Idem. ¶ Psilothrum: Cerebrum uespert. misce cum lacte mulieris, & unge, Galenus Euporist. 2.85. Fel herinacei psilothrum est, utiq; mixto cerebro uespertil. & lacte caprino, (canino fortè,) Plinius. Marcellus idem hoc remediũ renibus impositum prodesse scribit. uide in Echino terrestri G. Cerebrum uesp. duplex est, rubens utiq; & candidum: & uim psilothri habet similiter ut sanguis, Plin. uide superius inter remedia è sanguine. Cerebrum hirundinis aut uespertilionis cum melle ferunt mederi principio aquæ descendentis in oculum, (suffusionis,) Auicenna. ¶ Si mus araneus iumenta momorderit, fel uespertil. cum aceto imponitur, Plinius. ¶ Vesp. sanguis psilothri uim habet, aliqui & iecur admiscent, Plinius. ¶ Stercus uesp. aliquando excæcat oculos, Arnoldus Villanou. ¶ Sceirazirac (Bellunensis legit Sizarach) est lac uel urina uespertilionis: quod abstergit, ualde calefacit, & curat ungulam & albuginem, Auicenna.

¶ Caput uespertilionũ scilicet tertiarũ necat statim quod bemasar & uerificat de lactante. Ex totum continens, qui comederit linguam uel cor ipsius, morietur hydrophobicus nisi curetur, Arnoldus Villanou. in libro de uenenis. sunt autem omnia planè corrupta. nos ita recitauimus ut codex impressus habet. Alibi etiam, si bene memini, morsum eius uenenatum facit. nos de letifero morsu uespertilionũ Indiæ scribemus infra. ¶ Vrina uespertilionis uulgò apud nos uenenosam quandam & septicam uim habere existimatur. ego aliquos ea sine noxa aspersos fuisse audio.

H.

a. Vespertilio animal biforme, dictum quòd uespere se ad uolatum præparat noctis, Nonius. Dicta est quasi uespere alis utens, Albertus. Plinius, Macrobius & alij eruditi masc. genere efferunt: recentiores quidam, ut Albertus, fœminino. Victorinus uespertilionem soricis nomine appellat. uide infra in h. Auis, tremulis simulat quæ pellibus alas, periphrasis uespertilionis apud Serenum. ¶ Nycterin & drepanin Plinius dixit: nycteridem malim & drepanidem, quoniã rectus eorum oxytonus est. φάλκη, squalor comæ, & uespertilio, Hesychius & Varinus. Romphæa est auis nycteris, id est uespertilio (quamuis interpres noctuam reddit) omnibus nota, Kiranides 1. 17. νυκτάλωψ & φιλέσπερος pro uespertilione leguntur apud Philen. Grîphus studio ac cura componitur, ænigma lusum potius habet. Griphum alio uocabulo ænum dicunt, quod ex Eustathio est: uti apud Clearchum, Vir non uir, auis nec tamen auis, lignum non lignum, lapis non lapis. Significantur uerò hæc, eunuchus, uespertilio, ferula, pumex. Qui de his plura nosse cupit Athenæũ adeat Dipnosophistarum decimo, Cælius. Verba Athenæi hæc sunt: Καὶ τὸ Παναρκῆς δέ ἐστι τοιοῦτον, ὥς φησι Κλέαρχος ἐν τῷ περὶ γρίφων, ὅτι βάλλει ξύλῳ τε καὶ οὐ ξύλῳ, καθημένην ὄρνιθα καὶ οὐκ ὄρνιθα, ἀνήρ τε καὶ οὐκ ἀνήρ, λίθῳ καὶ οὐ λίθῳ. Suidas etiã in Αἶνος sic habet, Αἶνός τίς ἐστιν, ὡς ἀνήρ τε κοὐκ ἀνήρ, ὄρνιθα κ' οὐκ ὄρνιθα * (fortè πετομένην, aut tale quid) δ' ὅμως, ἐπὶ ξύλου τε κ' οὐ ξύλου καθημένην, λίθῳ τε κ' οὐ λίθῳ βαλὼν διώλεσεν. In his non probo quod nycterida καθημένην, id est sedentem legimus: neq; enim sedere aut stare instar aliarum auium solet: sed uolare tantum aut adhærere. Νυκτερίδος αἶνος αἰνιγματωδῶς δηλοῖ περὶ νυκτερίδος, Suidas. Struthocamelus etiam auis non auis dici posset.

¶ Epitheta uespertilionis nulla occurrunt apud Latinos, esse tamen possunt, biformis, ambiguus, &c. Græcum esse potest δερμόπτερος, ab alis cuteis.

¶ Olim multis nomina erant auium, ut νυκτερὶς Chærephônti, Aristoph. in Auibus. Scholiastes Chærephontem Socraticum magno (procero) & tenui corporis habitu fuisse scribit: & apud alios quoq; nycteridem uocari. Et rursus, Chærephon non ineptè uespertilio uocatur. quoniam neq; hoc animal interdiu apparet, ut neq; philosophi. latent enim & philosophantur. Chærephontem lego Socratis perfamiliarem fuisse ἰσχνόφωνον: & quia simul nigricantis erat coloris, interfuso pallore, nycterida cognominatum: atq; item pyxinon, id est buxeum, Cælius. Nihil natura (corporis habitu) à Cherephônte differes, οὐδὲν διοίσεις Χαιρεφῶντος τὴν φύσιν, in homines pallidos & graciles. talis enim corporis specie erat Chærephon, utiq; philosophiæ studijs exhaustus, unde & nycteris nominabatur, Suidas in Διοίσειν. Vespertiliones quinam dici possint prouerbialiter, uide infrà in h. ¶ Ny-

cteridem herbam, quam unguẽtum Helenes appellant, oleo decoquito, & per diem unam in oleo manere sinito, percolatoq́ & illinito, Aetius 12.1. in curatione ischiadis. Idem lib. 7. cap. 39. remedia quædam ad cicatrices oculorum & albugines subigi iubet cum succo herbę nycteridis & melle. Ruellius anagallidem hoc nomine intelligendam conijcit, quoniam hæc eius appellatio inter cæteras apud Dioscoridem legatur. Codices nostri Dioscoridis inter anagallidis nomenclaturas nycteritin ponunt, tanquam ita à magis appelletur. Est & nyctegreton Plinio herba coloris ignei, folijs spinæ, nec à terra se extollens. eruitur post æquinoctium uernum radicitus, siccaturq́ ad lunam triginta diebus, ita lucens noctibus. ¶ Hamerocœta siue callionymus piscis, supra caput habet oculos: interdiu in arenis semper iacet, noctu tantum excitatur & errat, ex quo nomen traxit ut uespertilio uocetur, Gillius ex Oppiano. Niphus uespertilionem marinum facit, qui non solum natare, sed etiam uolare queat. uidetur autem piscem aliâs hirundinem dictum intelligere. habet enim pinnas grandes, oblongas, & ferè cuteas ut uespertilio.

¶ Icones. Mulierem lactantem ac bene nutrientem significaturi Aegyptij, turturem (τρυγόνα. uidetur omnino legendum νυκτερίδα, id est uespertilionem) pingebant. sola enim inter omnes uolucres hæc dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2. 53. Iidem imbecillem hominem & temere audacem monstrare uolentes, uespertilionem pingunt. hæc enim etsi pennas (πτερὰ. melius πτέρυγας, id est alas) non habet, uolat tamen, Idem.

¶ b. Vespertilionum alis similes processus quosdam in hominis cranio apud medicos leguntur. ¶ Dumq́ petunt tenebras paruos membrana per artus Porrigitur, tenuesq́ includunt brachia pennæ, Ouidius 4. Metam. Non illas pluma leuauit, Sustinuêre tamen se perlucentibus alis, Ibidem.

¶ c. Volucrum solus uespertilio (σαρκοτίκτει) carnem parit, id est uiuiparus est, cæteræ ouiparæ, Suidas. In lapidicinam seu Pseudolabyrinthum Cretæ inter Gnosum & Cortynam, cum candelis ingredi opus est ducibus incolis. sed in eo tot uespertiliones stabulantur, ut nisi quispiam sibi ab eis caueat, dum obuolant, suis alis faces extinguant. In lapidicinæ aũt centro magni reperiuntur stercorum uespertilionum acerui, tenelliq́ adhuc eorum catuli pendentes. Patres cum uolare desierint, se nec parieti affigunt, nec in pedes stant, sed illic in trabe pendent, quod nostri in lignorum rimis faciunt, Bellonius in libro de Operibus antiquis.

¶ e. Sculpatur nycteris in rhinocerote lapide (qui est in extremo cornu rhinocerotis) & ad pedes eius raphis, id est acus piscis, & sub lapide radix herbæ immittatur. Hoc gestatum dæmonia fugat, & si posueris ad caput alicuius nescientis, non dormiet, Kiranides. Similiter & caput nycteridis uiuentis abscissum si ligaueris in pelle nigra, & apposueris læuo brachio alicuius, nunquam dormiet donec auferatur, Idem. Vespertilionis caput aridum adalligatum, somnum arcet, Plin. Cor etiam eius gestatum, magnam uigiliam præstat, Kiranid. ¶ Huius generis (id est magicæ uanitatis, qualia proximè de bubone dixerat) propè uideri possunt quæ tradunt & de uespertilione: quòd si ter circunlatus domui uiuus per fenestram inuerso capite infigatur, amuletũ esse: priuatimq́ ouilibus circunlatum toties, & pedibus suspensum sursum in superliminari, Plin. Tarchon ut fulmina prohiberet, suas sedes percinxit uitibus albis. Hinc, Amythaonius docuit quæ plurima Chiron, Nocturnas crucibus uolucres (uespertiliones, ut conijcio, quas nycterides Græci, id est nocturnas appellant) suspendit, & altis Culminibus metuit (uetuit) feralia carmina flere, Columella. ¶ Maleficia quædam fiunt de characteribus scriptis sanguine uespertilionis, Arnoldus Villanou. Vespertilionis corde, sanguine, alijsq́ membris ad ueneficia uti dicuntur mulieres maleficæ.

¶ g. Magi tradunt uespertilionis sanguinem collectum flocco, suppositumq́ capiti mulierum, libidinem mouere, Plin. Si sanguinẽ eius quis susceperit in panno, & fœmina nesciente posuerit sub capite, & concubuerit cum ea, mox concipiet. Habet & alios usus, quos non oportet publicare, Kiranid. Magi perungi iubent febrientes, crematis tritisq́ cum oleo cristis & auribus & unguib. gallinaceorum, cum geminos Sol transit: si Luna, radijs barbisq́ eorum. Si sagittarium alteruter, uespertilionis alis, Plinius.

¶ h. Mineides uel Mineiades, Alcithoë & duæ sorores, quòd Bacchum eiusq́ orgia contempsissent, in uespertiliones mutantur apud Ouidium Metam. 4. At non Alcithoë Mineias orgia censet Accipienda dei, &c. Finis erat dictis, & adhuc Mineia proles Vrget opus, spernitq́ deũ, &c. Et triplices operire nouis Mineidas alis. Aelianus in Varijs lib. 3. Minyades scribit (per ypsilon in antepenultima) tres sorores fuisse, Leucippen, Aristippen, & Alcithoen: quarum una in cornicem mutata sit, altera in uespertilionẽ, tertia in noctuam. ¶ Auibus cunctis exulare aliquando iussis edicto, uespertilio dixit se murem esse: rursus alio super exilio murium promulgato, auem se esse dixit. ¶ Victorinus in libro de Orthographia uespertilionẽ soricis nomine appellat, propter stridorem uocis forsitant. ait enim soricem auem ab auguribus Saturno attributam: quia tarditati & uetustati & senectuti cõuenit, quòd & in ueteranis uersetur locis, & noctium sit, & maximè noctis primæ: quod Ge. Fabricius nos admonuit.

¶ PROVERB. Vespertiliones uidentur appellari, (inquit Erasmus,) qui grauati ære alieno, luce domi se continent, ne à creditoribus appellentur, noctu prodeunt. Vlpianus lib. Pandect. 21. tit. De Euictionibus, Si quis ita stipulanti spondeat, sanum esse, furem nõ esse, uespertilionem non esse, &c.

esse, &c. Quidam hoc loco pro uespertilione legunt uespillonem, aut uersipellem. Alciatus inter iureconsultos undequaq; doctissimus, in Commentarijs suis de rerum significationibus, putat uespertilionem dictum, quemadmodum modo diximus, qui metu creditorum interdiu latitat, noctu prodit. Adagium esse sumptum uidetur ex apologo quopiam, siue Aesopi, siue alterius illum imitati, (nam Aesopo uidetur indignus,) qui narrat uespertilionem mergum & rubum iniisse societatem, ut conflatis sortibus pariter negociarentur. Vespertilionem contulisse pecuniam à fœneratoribus mutuò sumptam, mergum aliud quippiam, rubum uestem. Quum omnes è naufragio nudi enatassent, uespertilionem metu creditorum interdiu latitare, noctu uolare tantum: mergum obsidere littora, ac subinde collum demittere in fundũ, sicubi reperiat merces suas, uel eiectas in littus, uel in fundo hærentes: rubum prætereuntium adhærere uestibus, si quam fortè suam reperiat. Poterat uideri parum quadrare, seruum ære alieno grauatum esse: quis enim credat seruo? nisi legeremus apud Terentium, Dauum Getæ quod debebat reddidisse. Mihi tamen uidetur uespertilionis nomẽ & in fugitiuum seruum cõpetere, qui noctu ab hero solitus sit subducere sese, latitetq; ubi periculum est ne agnoscatur. Nam inibi mox proximo capite pro uespertilione ponit erronem ac fugitiuum: Quum quis, inquit, stipulatur furem non esse, fugitiuum non esse, erronem non esse. Prisci tamen ea uoce secus usi sunt, uidelicet pro homine ancipitis fidei, qui nec huius ordinis sit, nec illius, cum utroque tamen colludat: eo quòd uespertilio sic est utrunq;, ut nec inter uolucres, nec inter mures habeat locum. Vnde Varro in Agathone, Factus sum uespertilio, neq; in muribus planè, neq; in uolucribus sum. Vespertilionis conuicium torqueri poterit & in amantes, qui noctu uolitant: quos Plautus in Trinummo uocat tenebricolas. Elegans, inquit, despoliator, latebricolarum hominum corruptor. Hæc omnia Erasmus. ¶ Chærephôn Socraticus philosophus cur uespertilio cognominatus sit, leges suprà in a.

¶ ALBERTVS lib. 1. de animalibus, ex Auicenna abasic interpretatur genus uespertilionis: sed perperam. nam Aristoteles eo in loco apodis tantum & hirundinũ meminit. Vide in Apode A.

¶ IN amplissima Aegypti pyramide multos offendimus uespertiliones, nostris in hoc dissimiles quòd caudam habent ut mures oblongam, multum (quatuor digitis: cum in nostris cauda non excedat alas, ut in Gallico libro Singularium scribit) extra alas prominentem: qui cum unicum, interdum binos pepererint catulos, hamis, quos in alis habent, de lapidibus suspendunt: eos deinde uberibus lactant, quæ in pectore hominũ more posita habent, Bellonius in lib. de Operib. antiquis.

¶ BORSIPPA urbs est Babyloniæ, quæ Mesopotamiæ coniuncta est, inter Euphratis conuersiones, in qua maximum lanificium est, & maxima uespertilionum multitudo, qui longè maiores sunt, quàm qui in cæteris locis capiuntur, & in esum condiuntur, ex Strabonis lib. 16.

¶ VESPERTILIONIBVS similes feræ alatæ, stridore diro, & uiribus præualẽtibus in Arabia degunt in palude & circa paludem in qua casia (bitumen, uetus Persij interpres) nascitur: quam qui collecturi sunt, cum reliquum corpus, tum faciem præter oculos corijs obligãt, alijsq; pellibus, & feras ab oculis arcentes sic casiam metunt, Herodotus lib. 3. Casiam fabulosa narrauit antiquitas, princepsue Herodotus (colligi) circa paludes, propugnante unguibus diro uespertilionum genere, aligerisq; serpentibus, his commentis augentes rerum pretia, Plinius.

¶ VESPERTILIO in calidis regionibus maior est quàm in frigidis. nam in India, ut in epistola Alexandri legitur, magnitudine columbæ sunt, & inuadunt facies hominum percutiendo & uulnerando, ita ut interdum partes aliquas (nares, aures, & alias) mutilent, Albertus & Isidorus.

¶ APVD Nigritas reperiuntur uespertiliones & noctuæ magnitudinis trium palmorũ, Cadamustus. In Dariene Noui orbis regione Hispani noctu uespertilionum morsibus torquebantur, quæ si dormientem fortè momorderint quempiam, exhausto sanguine trahunt in uitæ discrimen: & mortuos fuisse nonnullos ea tabe compertum est. Si gallum aut gallinam sub dio noctu uespertiliones deprehenderint, in cristã aculeo fixo, interimunt, Pet. Martyr Oceaneæ decadis tertiæ lib. 6.

IN Pariæ siue Indiæ plerisque locis Hispani inuenerunt uespertiliones, turturibus nõ minores: quæ ad ipsos acri furore, primo noctis crepusculo, uolitabant: & uenenato morsu ad rabiẽ usq; læsos trahebant, ita ut aufugere inde, uelut ab harpyis fuerint coacti, Idem Oceaneæ Decadis 1. lib. 10.

IN Vraba Noui orbis amplissima insula maximus est fluuius, ex cuius paludibus uespertiliones inquiunt prodire noctu, turturibus non minores, morsu lethali nostros (Hispanos) infestantes. Id aliqui ex ijs qui morsus experti sunt, testantur. Ancisus prætor eiectus, interroganti mihi de uespertilionum uenenato morsu, retulit se fuisse inter dormiendum à uespertilione demorsum in talo pedis æstate ob calorem detecti: nec magis nocuisse, quàm si alterius animalis non uenenosi dentibus læsus fuisset. Dicunt alij uenenosum esse morsum, sed aqua marina illico lotum curari, Idem Oceaneæ decadis secundæ lib. 4.

¶ VVLPECVLA (ἀλώπηξ) & uespertilio uolant cute, Aristoteles. unde apparet hanc auem uespertilioni cognatam esse, & similiter non pennis, sed cuteis alis uolare. Niphus aliquos non auem sed uulpem marinam accipere ait, quæ cuteis alis uolet. ego Aristotelẽ omnino de aue sensisse conijcio. Arnoldus Villanouanus harbe animal uulpam interpretatur, uespertilionem (ni fallor) intelligens. nam & Itali quidam uilpistrello nominant, etsi id nomen corruptũ uideri potest à uespertilione, & ab alijs aliter effertur. Sed harbe uox Arabica chamæleontem propriè significat.

DE VLVLA.

A.

THEODORVS αἰγωλιὸν ex Aristotele ululam *interpretatur: in oti uerò* descriptione, dicente Aristotele otum à nõnullis nycticoracem uocari, ipse nycticoracem uertit ululam, cum nycticoracem alibi cicumam transferat, uide in Nycticorace in Elemento N. Aetolius alicubi apud Aristotelem scribitur perperam ut iudico pro αἰγωλιὸς, ut dicam in C. Ἐπολιὸς, genus auis nocturnæ, Suidas: apud quem hoc nomen similiter scribitur in uocabulo ἡμιενά. ego utrobiq; αἰγωλιὸς legerim.

¶ Iim, אײם, Hebraicũ nomen, uariè transferunt, onocentauros, ululas, bubones: uide in Quadrupedum uiuip. historia in Onocentauro. Vlulæ Esaiæ 13. ab omni translatione nomine ipso Hebræo Iim appellantur. Septuaginta tantum interpretes pro his onocentauros in translatione posuerunt. Sunt qui ululas putent aues esse nocturnas, ab ululatu uocis, quas uulgò cauãnos dicunt, Eucherius. Lilith interpretantur lamiam, onocentaurum, noctuam, ut annotaui in Onocentauro: & fortè ululã significat alludente uocabulo. Struthio Hebraicè iaenah dicitur ab ululatu: ianah enim ululare est aliquando Hebræis: unde est quòd quidam ululam interpretantur, Paul. Fagius. lege in Struthocamelo & in Noctua. Kipod nõ ulula, nec aliud animal est, ut quidam suspicantur, sed omnino erinaceus, quod in historia eius demonstraui.

¶ Vlula apud Italos aliquos nomen seruat, ut audio, ab alijs uulgò barbaiano dicitur. Scoppa nycticoracem barbaiano interpretatur. alludit nonnihil hoc nomen ad Hebraicum iaenah, & bath iaenah. ¶ Lusitanis corusa dicitur, nomine forsan à coruo deducto, ut sit idẽ nycticoraci. ¶ Galli cheueche, uel hibou secundum alios, Robertus Stephanus. alij scribunt hybou (sed hybou, alijs bubo est) uel grimauld, uel machette, ut Auinione. ¶ Germanis Vwel / ül / Eul / Nachteul / Stockeul. quanquam aliqui hæc nomina etiam noctuæ tribuunt, sed impropriè. nam siue per onomatopœiam, siue à Latino nomine facta sunt, ululam non noctuã (cuius uox est diuersa) significant.

Ge. Agri-

Ge. Agricola ululam Germanicè interpretatur **Buhu**. ¶ Anglis an owl, an howlet: uel, ut alij scribunt, an owele, an howlet, an oull. ¶ Illyrijs sowa. Polonis Puszzyk.

B.

Aluco maior gallinaceo est, ulula compar, (id est æqualis gallinaceo,) Aristot. Vuottonus uocem παραπλήσιος nõ ad magnitudinis comparationem refert: sed ad formæ similitudinem, ueterem in hoc interpretem secutus. ego quanquam aluconem & ululam aues specie non dissimiles esse fateor, Aristotelem tamen hoc in loco magnitudinem utriusque ad gallinaceum comparasse (cui æqualis sit ulula, aluco maior) non dubitarim. Vlula, asio, aluco simili specie constant, Idem alibi. Vngues habet aduncos, Idem & Plinius. ¶ Vlulæ (**Nachtülen**) apud Heluetios abundant, Stumpfius. ¶ Vlulæ genus quod aliquando inspexi, huiusmodi erat: Magnitudo gallinæ uel supra, color ruffus nigro consperssus, rostrum albicans, breue, ut in genere noctuarũ, aduncum, ita ut superior pars multò longior sit. oculi magni, nigri, pupilla obscurè ruffa, margines palpebrarum rubicundi, membrana nictanti supernè obducebatur. Pinnulæ inter oculos & rostrum multæ, densæ, cinereo ferè colore. Collum agile multum retrò. Crura albicantia, punctis cõspersa liuidis, hirsuta ad pedes usque. Pedum digiti bini ante, totidem retrò, quod in illo genere cuius picturam in præcedenti pagina dedimus, non contingit: sed in altero, cuius historia proximè sequetur.

C.

Vlula auis est lucifuga, Albert. Nocturna est, carniuora, picas uenatur ut etiam aluco, Aristot. Nocte uagatur ac pascitur, die rarò apparet. colit hæc etiam saxa & speluncas. uictus enim gemini est. pollet ingenio ac industria in uitæ muneribus, Idem. ¶ Oculi earum interdiu hebetes, ut & aliarum nocturnarum auium, Plinius. ¶ Vlulam Varro à sua uoce dictam scribit. Ast ululant ululæ lugubri uoce canentes, Author Philomelæ. Seruius nominatam ait ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, quod est ululare ac flere. Auis luctisona est & funebris, Textor. A planctu & luctu nominatur. clamans enim aut fletum imitatur aut gemitum, Isidorus. Quibusdam auibus breuem & temporarium natura cantum commodauit, hirũdinibus matutinum, noctuis serum, ululis uespertinum, bubonibus nocturnum, Apuleius 2. Floridorum. ubi etiam querulum ululæ carmen appellat. Noctuæ cum bubone & ulula cognationem habent: sed differunt uoce. nec enim ululant, uerùm ædunt sonum quem Aristophanes κικκαβαῦ nominat, Ge. Agricola. ¶ Qui ægolius uocatur, quaternos ferè parit, Plinius 10. 60. ex Aristotelis historiæ anim. 6. 6. ubi αἰτώλιος τ. pro γ. perperã legitur; quod Gaza non animaduertit.

D.

Vlula colarem rapit, cæterique adunci, unde his oritur bellum, Aristoteles: qui alibi ululam & aluconem cittas, id est picas uenari scribit, ut suspicer nomen colarem fortè corruptum esse, præsertim cum nec ipse Aristoteles alibi, nec alius quisquam eius meminerit: cittan aut κολοιὸν malim, aut collurionem.

G.

Vlula auis cocta in oleo, cui liquato miscetur butyrum ouillum & mel, ad ulcera sananda ualet, Plin. Vlulæ fel prædicatur ad albugines, suffusiones, caligines: adeps similiter ad claritatẽ, Idem.

H.

¶ a. Onocrotalus est auis illa quę fixo in palude rostro horrendè clamat, & uulgò butorius dicitur, (hæc ardea stellaris est, nõ onocrotalus,) quę etiam in Esaia uocatur ulula, Obscurus, tres aues longè diuersas in unam confundens.

¶ c. Certent & cygnis ululæ, sit Tityrus Orpheus, Vergilius Aegl. 8.

¶ d. Est sine lætitia uolucris, altera sine sanguine, ut fertur in ænigmate quodam Germanico: ululam & apiculam interpretantur.

¶ h. Auis est luctisona & funebris, Textor. Apud augures, si lamentetur, tristitiam: si taceat, ostendere fertur prosperitatem, Isidorus. Vlula clamans, tristitiam: tacens autem & cõtra dextram sedens altè, uel ad dexteram uolans & tacens, prosperitatem denunciat, Albertus.

¶ PROVERBIA. Noctuas Athenas uertendum fuerat ab Erasmo Rot. ubi conuertit, Vlulas Athenas. Vide in Noctua. ¶ Inuenio Germanica quædam prouerbia apud Eberhardum Tappium: **Ein Eule hecket keinen blawfüß. Ein Eule hecket kein falcken. Ein yeden duncket das sein Eul ein falck sey. Ein Eul vnder einem hauffen kråhen.** Primis duobus Latinum illud opponit, E squilla non nascitur rosa, tanquam eiusdem sententiæ. Tertio illud, Suus rex reginæ placet. Quarto illud, Asinus inter simias, ubi stolidus aliquis incidit in homines nasutos & contumeliosos.

DE ALTERO GENERE VLVLAE, QVOD quidam flammeatum cognominant.

FIGVRA hæc est generis cuiusdam ululæ, quod Germani circa Argentoratum uocant Schleyerül, id est ululam flammeatam, quod nescio quomodo plumis circa faciem mulieris peplo seu flammeo obuolutæ caput & faciem referat. Flandri Kirchül, id est ululam templorum. Hollandi Kansulle, nescio quam ob causam. ¶ Facies & tota ferè pars supina ei albicat, ut pictura ostendit, quam à pictore & eodem aucupe Argentoratensi accepi. nam ipsam auem nondum uidi. Prona pars omnis ad cinereum inclinat, maculis & lineis aspersa nigris passim: per alas etiã ruffis maculis, quarum una per transuersum oblonga est. Frontem transuersam linea plumis cõdita flauis insignit. Crura fusci uel cinerei coloris, binos ante digitos & totidem retrò habent. ¶ Turnerus & secuti ipsum Eberus ac Peucerus otum interpretantur Germanicè, Schleierül / Kanßül: Anglicè Turnerus etiam a hornoul. Ego otum diuersum facio, ut in eius historia ostendi. Primus omnium Gyb. Longolius otum noctuam flammeatam interpretatus est, sed diuersam ab ea quam nos sic nominamus, auem intelligẽs. nam plumas eam circa aures erigere scribit, auriculasq; ueras imitari. & de eadem fortè etiam Turnerus intellexit, quoniam Anglicè nominari tradit a hornoul, id est ululam uel noctuam cornutam. ¶ Nuper amicus quidam eruditus hanc auem, cuius figuram posuimus, à Gallis cisalpinis uulgò damam, id est matronam nominari mihi retulit, eandem ob causam propter quam nostri flammeatam appellant. noctuæ similem esse aiebat, sed maiorem: cuius etiam digitum demonstrabat ungue magno & nigro munitum, pilis obtectum subruffis usq; ad unguem, quod in eo genere quod pictum nos damus non apparet: ut duæ forsan eiusdem generis species sint.

VOISGRA auis quæ se uellit, augures fecilitram appellant, Festus.

DE VPV.

DE VPVPA.

A.

EPOPS, ἔποψ, Græcè dicitur auis quæ Latinis upupa, utroq; per onomatopœiam nomine facto: quanquam Latinum à Græco deriuari potuit. ¶ Kaath, קאת, Hebraicum nomen Munsterus alicubi upupam exponit, ut & Iudæi recentiores ferè, alij aliter, onocrotalum, pelicanum, cuculum, uide in Mergo in genere, & in Onocrotalo. Cos etiam, כוס, uariè interpretantur, noctuam, upupam, &c. lege in Bubone. Item ataleph, עטלף, aliqui upupam, quod non probo, alij uespertilionem, ut in Vespertilione scripsimus. Racham, רחם, omnino genus aliquod aquilæ aut uulturis genus est, quanquam Septuaginta upupã transtulerint. uide in Gypæeto & Ossifraga inter aquilas. Anapha etiam & chasida Hebraicas uoces nõ desunt qui upupam uer-

tant. de hac plura leges in Ciconia, de illa in Ardea. Dukiphat, רוכיפת, Leuit. 11. R. Salomon exponit gallum ſylueſtrem duplicata criſta, unde etiam nomen ſit quaſi du cephot, id eſt duas criſtas habens. Septuaginta upupam transferunt, & Deuteronomij 14. porphyrionem. uocatur ſanè etiam upupa à quibuſdam Græcè alectryòn agrios, id eſt gallus ſylueſtris, ut ab Italis quibuſdam gallus paradiſi. Lege ſuprà in Gallo ſylueſtri in genere. Huic finitimum eſt uocabulum cucupha, quod Aegyptiacum uidetur. Kiranides ſanè lib. 1. cap. 7. cucufam pro upupa interpretatur. Orus in Hieroglyphicis 1. 55. Cucupha, Κουκοῦφα, (inquit) parentibus ſenio confectis nidum extruit, pennis eorum euulſis, &c. hoc alij de upupa referunt, pietate eius in parẽtes celebrata. Sed uidetur Orus, aut eius interpres potius aliquis Græcus cucupham ab upupa auem diuerſam exiſtimaſſe, cum hîc cucupham, alibi uerò libro 2. epopem nominet. ¶ Alhudud ſeu alhedud eſt auis quæ dicitur upupa, uulgò apud Patauinos gallus paradiſi, Bellunẽ. Fitomos, id eſt upupa auis, Syluaticus. Gareſol, id eſt upupa, Idem. Hakocoz apud Albertum inuenio pro upupa. ¶ Vpupæ à uoce ſua uulgò apud Italos buba nomen inditum: alij ad upupam antiquam alludentes upega uocant, (ut circa Vincentiã:) & à criſta, qua inſignis ſpectatur tertio nomine gallo de paradiſo dicitur, (circa Venetias,) Erythræus in Indice Vergiliano. Alicubi in Italia galleto de magio, Bellizonæ puppula. Siculis (ni fallor) criſtella. ¶ Hiſpanis abubilla. Luſitanis pópa. ¶ Gallis huppe, uel hupe. Et in quibuſdam locis putput; à fœtore. Circa Montempeſſulanum lupege. Sabaudis etpie, ni fallor. In ualle Auguſta, putta. ¶ Germanis Wydhopff/ Widehopffe/ Kathaan, id eſt gallus ſtercorarius: circa Roſtochium Wedehoppe. Flandris Hupetup. Brabantis Huberon. ¶ Anglis a howpe. ¶ Illyrijs dedek. Polonis dudek. Turcis ibik.

¶ Literatores plerique omnes Britannici, upupam eam nominãt auem, quam barbari ab alarum ſtrepitu uannellum, & ipſi ſua lingua lapuuingam, Turnerus.

B.

Vpupa mutat faciem tempore æſtatis & hyemis, ſicut cæterarum quoque agreſtium plurimæ, Ariſtot. Et rurſus, Vpupa cum colore, tum uerò ſpecie immutatur, ut Aeſchylus poeta ſatis carmine ſuo expoſuit.

Τοῦτον δ' ἐπόπτην ἔποπα τῶν αὑτοῦ κακῶν Πεποικίλωκε, καὶ ἀκροδηλώσας ἔχει
Θρασὺν πετραῖον ὄρνιν ἐν παντευχίᾳ. Ὃς ἦρι μὲν φαίνοντι διαπάλλει πτερόν,
Κίρκου δ' ἐπ' ἄγχου. δύο γὰρ οὖν μορφὰς φαίνει, Παιδός τε αὑτοῦ νηδύος μιᾶς ἄπο.
Νέας δ' ὀπώρας ἡνίκ' ἂν ξανθῇ στάχυς, Τίκτει νιν αὖθις καμφινομίσῃ πτέρυξ.

Hos uerſus Theodorus ita tranſtulit: Quin fert ſui ſpectantem, & epopem mali, Colore ſpeciem multimodo pingens ſuam. Saxicolam & improbum arma geſtantem alitem. Adulti infantis forma hic ſeſe refert. Nam uere candicãs ubi extitit nouo, Aeſtate tum deinde, ut recanduit ſeges, Alas repente uarius maculatas quatit. Nos Græcè nonnihil quàm in impreſsis codicibus noſtris habẽtur, melius deſcripſimus; prorſus quidem reſtituere abſque codicis melioris authoritate nec libet nec licet. Apparet ſanè Aeſchylum mentionem facere Terei in upupam mutati, & in hac facie ſuam ipſius calamitatem inſpicere, ubi ludit in uocabulis ἔποψ & ἐπόπτης. tanquam ita diceret, Iupiter (aut quiſquis Tereum mutauit in auem) effecit eum ſuorum ſpectatorem malorum, & pennis inſigniuit uarijs, & ferocem illum antea in ſua panoplia, auem cum eadem (nam roſtrum longum pro enſe eſt, criſta pro galea) reddidit timidam. Conijcio enim legendum ἀκροδειλώσας per ει. non per η. ut ἀκροδειλοῦν uerbum ſignificet δειλὸν ποιεῖν, ſicut ποικιλοῦν ποικίλον ποιεῖν. Pro uerbo φαίνει fortè φύει legendum, ut carmen conſtet, ſenſu eodem. pro κἀμφινομίσῃ, fortè κἀμφιέννυσιν, hoc eſt, & ueſtit uel induit; ut ſenſus ſit, eam tempore uẽris plumas amittere, meſſe denuò ijſdem ueſtiri. De cæteris obſcuris non habeo nunc quod dicam. Quædam temporis ratione mutari uidentur, ut accipiter, upupa, & ſimiles uolucres, Theophraſtus hiſtoriæ plant. 2. 6. Mutat & upupa colorem, ut tradit Aeſchylus poeta, auis criſta uiſenda plicatili, cõtrahens eam ſubrigenſque per longitudinem capitis, Plinius. Vpupa auis eſt magnitudine paulò ſupra coturnicẽ; in capite uerò ei plumæ inſtar criſtæ ſubriguntur, ὡς λόφου σχῆμα, Pauſanias. Vertitur in uolucrem, cui ſtant in uertice criſtæ, Prominet immodicum pro longa cuſpide roſtrum. Nomen epops uolucri, facies armata uidetur, Ouidius 6. Metam. Diximus & cui plicatilem criſtã dediſſet natura, per medium caput à roſtro reſidentem, Plinius. Vpupa eſt ſepticolor, regimen (criſtam) habens in capite altitudine digitorum duorum, quod aperitur & contrahitur: eſtque quatuor colorum, conueniens ad quatuor tempora anni, Kiranides. Auis eſt criſtis extantibus galeata, Iſidorus. Galeam de pelle (lego, de plumis uel pennis) habet in capite, toto reliquo corpore uaria & pulchra, Albertus. Auis eſt perpulchra, Author de nat. rerum. ¶ Nuſquam in tota Britannia upupa (quod ego ſcio) reperiri poteſt, apud Germanos tamen frequentiſsima. Ea eſt magnitudine turdi, alis per interualla fuſcis, albis & nigris pennis diſtinctis, criſta in capite ab ea parte roſtri, qua capiti committitur, ad extremum uſque occiput in longitudinem porrigitur, quam pro adfectibus ſuis aut contrahit, aut dilatat, ut equus aures arrigit aut demittit. tibijs eſt ualde breuibus, alis obtuſioribus, Turnerus. Color in upupa reperitur cinereus, albus & nigricans. Roſtrum ei nigrum, oblongum. pennę albis & nigris maculis alternatim diſtinctæ. Criſta ruffa, in ſummo tamen nigra.

C.

Vpupa à sua uoce dicta est, Varro. Pollux ἔποπας ποπύζειν scribit. Vpupę uocem quidam esse aiunt pû pû, quod Græcis sonat, Vbi, ubi: quod Tereus qui in hanc auem mutatus est, dum Procnen & Philomelam iugulaturus quæreret, hac uoce sit usus, ut in Hirundine h. recitauimus. Torotinx in Auibus Aristophanis alij upupæ, quod non placet: alij alterius cuiusdam auis innominatæ uocem esse aiunt. Vpupa una tantum uoce, sicut & cuculus, importuna est, Author de nat. rerum. Hyeme latet muta: & uere unius est uocis, clamosa, Albert. Quidam dicunt upupam alia uoce per æstatem sonare, alia per hyemem. Auicenna tamẽ (ut Aristot. quoq;) colorem potius quàm uocem his temporibus ab ea mutari ait, Albertus. Vpupa si ante uitium tempus cecinerit, bonitatem & copiam uini promittit, Orus. ¶ Auis est pastu obscœna, Plin. Semper in sepulchris & humano stercore commorans, fœtenti pascitur fimo, Isidorus. Aristophanes in Auibus upupam myrti baccas & serphos (uermes quosdam, uel formicis similia animalcula) deuorare facit. Apiculas deuorant, Philes. Audio eas formicis uesci inter cætera. Vpupa si uuæ pastu læsa fuerit, adiantum ori inserens circumambulat, Orus. ¶ Lentè admodum uolat, Turnerus. ¶ Montes incolit & syluas, Aristot. Vagatur hæc semper fastidiens locos. Deserta quærit nemorum & inuias plagas, Aeschylus apud eundẽ Gaza interprete. Græca uerba sic habent, ἀεὶ δὲ μισεῖ τόνδε ἀπ᾽ ἄλλων εἰς τόπον Δρυμοὺς ἐρήμους ἀπάγουσ᾽ ἀκρικίοσι. Quæ quoniam corrupta sunt, nec ullum genuinum sensum exprimunt, sic fortè legere poterimus, ἀεὶ δὲ μισεῖ τοῦ γυναικείου γένους Δρυμοὺς ἐρήμους ἀπάγει (uel ὑπάγει, etsi neutrum carminis ratio admittat) ἀκρικίσων, hoc est, Semper autẽ propter odium muliebris generis, in syluas solitarias confert se habitatura. Nam & Aelianus sic scribit: Δοκοῦσί μοι οἱ ἔποπες τῶν προτέρων τῶν ἀνθρωπικῶν ἐν μνήμῃ: καὶ μέντοι καὶ μνήμῃ τοῦ γένους τῶν γυναικῶν ἀποπλέκειν τὰς καλιὰς ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ τοῖς πλαγίοις (lego πάγοις. nam & Volaterranus uertit in desertis altisq; montibus: & Aeschylus auem hanc petræam, id est rupicolam nominat. págos autem rupes est, uel mons saxosus) τοῖς ὑψηλοῖς. ¶ Vpupa nidum potissimè è stercore hominis facit, Aristot. inde apud Germanos Kaathane, id est gallus stercorarius appellatur. Nidũ luti loco hominis stercore circumlinit, ut intolerabili odoris fœditate homines à nido & pullis depellat, Aelianus. Humano stercore nidum struit, & ideo iuuenis fœtet, Albertus. Industria quadam naturali materiam nido suo conuenientem colligit stercus hominis. quia id uim quandam uenenis aduersam habet, quod & leopardus & leo agnoscunt, Idem. Auis est spurcissima, semper in sepulchris & humano stercore cõmorans, Isidorus. Vpupa una suo in genere (τῶν καθ᾽ ἑαυτῶν νεοττευόντων) non nidificat, sed stipites arborum subiens, parit sine ullo stramento in cauis, Aristot. non in ipsis puto stipitibus, sed subtus. nam picus Martius solus, Plinio teste, in cauis arborum nidificat. Terna ferè oua parit, ut audio. ¶ Postquam pullos compleuit, in eodem nido plumas commutans exuit: & interim à pullis alitur, Albertus. uide infrà in D. Hyeme latet & nuda est, uere prodit, Author de nat. rerum. Οἱ ἔποπες εἰσὶν ὀρνίθων ἀπτιλώτατοι, Aelianus. Gillius uertit upupam auium inimicissimã esse, (legerat fortè ἀπλωϊστατον:) malim, maximè nudam, hoc est, præ cæteris auibus plumis ac pennis eam nudari. aut si quis mauult, minimè uolacem. est enim alis obtusioribus, & lentè admodum uolat, authore Turnero. Dicuntur autem propriè ἀπτῶες auiũ pulli inuolucres adhuc, ut à positiuo ἀπτὼς, superlatiuus fiat ἀπτιλώτατος, sicut à σώφρων fit σωφρονέστατος. Hyeme latet muta, Albert. Dormit hyeme, sicut & uespertilio, Idem. Vpupæ, sturni, &c. in angustiis montium locis latere consueuerunt, Ge. Agricola. Et rursus, Vpupæ quædam hyeme latent in cauis arboribus. Siue autem in arboribus, siue in montibus latuerint (quæcunque in eis latere solent aues) ea de causa uerno tempore deplumes solent conspici. Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, sicuti palumbes, upupæ, &c. Idem. Aues quædam trimestres sunt, (id est tribus mensibus nobiscum degunt,) ut turdi & turtures: & quæ cum fœtum eduxere abeunt, ut galguli, upupę, Plinius. ¶ Procopius Gazæus upupam inter aues noctis ac tenebrarum amicas numerat cum erodio, noctua & charadrio: nescio quàm rectè. Isidorus eam semper in sepulchris & humano stercore commorari scribit. ¶ Dorcadis adeps upupam interficit, Aelianus & Philes.

D.

Vpupæ aduersus parentes existimantur piæ, Aelianus. Aegyptij gratum indicantes animum, cucupham pingunt: propterea quòd solum hoc ex mutis animantibus, posteaquam à parentibus educatum fuerit, iisdem senio confectis parem refert gratiam. Quo enim loco ab ipsis enutrita est, eodem nidum ipsis extruit, pennis eorum euulsis: cibumq; subministrat, donec renatis pullis parentes sibi ipsis opem ferre queant. unde & diuinorum sceptrorum cucupha insigne atq; ornamentum apud eos esse solet, Orus. Vpupæ parentes senescentes inter pullos iam adultos in nido plumas exuunt, & interim à pullis pascuntur, donec uires plumasq; recuperẽt. Cum enim senio uisum amiserint, pulli notam naturaliter herbam colligunt, & excæcatis oculis illitu uisum restituunt, Author de nat. rerum & Albertus. Vpupæ pulli cum parentes senuisse uiderint, ita ut neq; uolare neq; uidere queant, uetustissimas eorum plumas euellunt, & oculos eorum illinunt, fouẽtq; ipsos sub alis, donec pennę eis renascantur, & oculorum renouetur acies: sicq; mutuã uicem parentibus reddunt, Obscurus. Parentes suos fouentes anhelant super oculos ipsorum, ut uisum recuperent, Iorath. ¶ Vpupa gramen edit aduersus βασκανίαν, (id est fascinationem, uel nescio quas iniurias,) Philes.

Aelianus adianton, id eſt capillum Veneris, upupam contra faſcinationes nido ſuo imponere ſcribit. In Geoponicis Græcis 15.1. authore Zoroaſtre hoc remedium ab eis contra blattas fieri fertur. perperam autem amianton pro adianto legitur. Vpupa ſi uua eſitata læſa fuerit, adiantum ori inſerens circumambulat, Orus. ¶ Cum aliquando in parietis diruti & deſerti rima uetuſtate acta peperiſſet upupa, id ipſumq; parietis curator animaduertiſſet, luto rimam expleuit & obſtruxit. Vpupa uerò rediens ac uidens receſſum ac latebram ſuam clauſam, herbā attulit, qua ad lutum admota, diſſolutum eſt lutum & defluxit. illa in cauum ad pullos ſuos ingreſſa eſt. & cum poſtea ad inquirenda cibaria rurſus proficiſceretur, homo ille iterum parietis cauernam oblinēs obſtruxit. auis uerò eadem ipſa herba rimam aperuit. quod ipſum tertiò factum eſt. Cuius factum parietis curator intelligens, herba illa è luto ſublata, non quidē ad eos uſus, ad quos upupa, utebatur, ſed ad reſignandos theſauros ad eum nihil pertinentes, Aelian. Idem alibi author eſt picum quoq; herba quadam allata foramen ſuum lapide aut ligno immiſſo obturatum aperire.

E.

Vpupa ſi canat ante uitium tempus (antequam uites germinent) inſignem ſimul bonitatem ac copiam uini prænunciari aiunt, Orus.

F.

Vpupa quocunq; nomine Hebraico appelletur, auis impura haberi debet, uel eo nomine quod in ſtercore moretur: &, ſi uerum ſcribit Iſidorus, etiam in ſepulchris. Procopius inter aues noctis ac tenebrarum amicas ideoq; abdicandas menſis eam numerat. Auis eſt lugubris & luctum amans: quamobrem in lege prohibetur. quia ſeculi triſtitia mortē operatur, Author Gloſſæ in Leuiticum. ¶ Vpupæ caro auſtera eſt, Raſis.

G.

Colum ſanat cum pinnis upupa exuſta, & ex uino cinis eius potui datus, Marcellus. In puluere upupæ eſt remedium contra morſum cancri, (canis.) decollatur autem & ſcinditur, & fit cataplaſma ſuper locum, Raſis. ¶ Sanguis upupæ illitus homini dormienti dæmoniaca gignit phantaſmata, Pythagoras in libro Romanorum, ut citat quidam obſcurus. Pennæ uerò poſitæ ſuper caput hominis, ſedant ſodam, id eſt dolorem capitis, Idem. Pennarum upupæ ſuffitus uermes expellit, Raſis. ¶ Lingua eius ſuſpenſa ſuper hominem nimis obliuioſum, prodeſt ei, Pythagoras in libro Rom. ¶ Vpupæ cor in lateris doloribus laudatur, Plinius.

H.

a. Vpupa Græcè dicta eſt (epops,) eo quòd ſtercora humana conſideret, & fœtenti paſcatur fimo, Iſidorus. Nobis probabilius eſt à uoce ſua dictam, ut Varroni placet. ¶ Epops auis eſt multorum nominum. nam & σιπτην eam uocant, & ἀλεκτρυόνα, & γέλασον, Heſychius & Varin. ἔποπα, ἀλεκτρυόνα ἄγριον, Iidem non ſuo loco, nempe poſt Ἐπώνυμοι. ἔροψ, auis quædam, Iidem. cōijcio autem uocem eſſe corruptā, & legendum uel μέροψ, uel ἔποψ, etſi ordo literarum apud illos neutrū admittat. Syluaticus alaudam auem cum upupa confundit, nimirū quoniam utraq; criſtata eſt. Idem hanabroch, (alij kambrah uel kanabir ſcribunt,) quæ uox Arabica alaudā ſignificat, imperitè upupam interpretatur. Albertus alicubi ex Ariſtotele (de hiſt. anim. 6. 1.) pro epope picum marinum, uel picum uarium poſuit.

¶ Epitheta. Epops eſt auis ſordida & criſtata, Textor. Obſcœna paſtu, Plin. ¶ τριλόφιαν nominat eam Ariſtoph. quaſi triplicem habeat in galea criſtam, uti in ſcholijs habetur. forſitan ab inſigni criſta ſic dicta fuerit, Vuottonus. Μακροσίκραν὿ ἔποψ, & κορυθαίολος etiam à criſta capitis cognominatur (à poetis,) Heſychius & Varin. Θρασὺν πετραῖον ὄρνιν, Aeſchylus apud Ariſtotelem, id eſt, Audacem ſaxicolam auem. Videri autem poteſt audax & minax, quòd inſtar militis galeata ſiue criſtata ſit.

¶ Vpupa pro meretrice. Plautus Captiuis, Itidem huc mihi aduenięti upupa, quæ me delectet, data eſt. ¶ Ariſtophanes in Auibus Philoclem upupæ nomine traducit, tanquam ὀξυκέφαλον uel πθκέφαλον.

¶ Icones. Cucupha apud Aegyptios picta (propter gratitudinem huius auis in parentes, uide in D.) gratum animum ſignificat. Diuinorum etiam ſceptrorū apud eoſdem inſigne atq; ornamentum eſſe ſolet, Orus. Præſagium quoq; copiæ uini ſignificātes, upupam pingunt. hæc enim ſi ante uitium tempus cecinerit, inſignem uini bonitatem ſimul ac copiam prænunciat, Idem. Vuæ eſu offenſum & ſeſe curantem notantes, hanc auem pingunt & adiantum. hæc enim ſi uua comeſta læſa fuerit, adiantum ori inſerens obambulat, Idem.

¶ b. Vpupa magnitudine coturnicem paululum excedit. in capite autem pennas habet criſtarum inſtar inſublime elatas, Pauſanias. Τίς ἡ πτέρωσις; τίς τρόπος τῆς τριλοφίας; Euelpis de epope quærens apud Ariſtophanem in Auibus. ubi Scholiaſtes, Mirātur (inquit) tanquam peregrinam auem. pennis enim ueſtitur dēſis, & tres in criſta apices habet. Vpupam Megaris, ubi Tereus ſibi manus attulit, primum apparuiſſe aſſerunt, Pauſanias.

¶ c. Nulla auis cum aut fame aut frigore, aut alia moleſtia afficitur, canit. ne ipſa luſcinia quidem, aut hirundo & upupa, quam quidem aiunt præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone. ¶ Fœtet ut upupa, dictum apud Italos uulgare. Lapis quirin, (aliâs, quiricia) ut ſcribunt Euax & Albertus,

Albertus, inuenitur in nido upupæ aliquando, quæ tota est auis præstigiosa & auguralis, (aliâs, & multa augurans,) ut ferunt magi & augures. Hunc lapidē aiunt secreta prodere, & phantasias pro-mouere, impositum pectori dormientis, Syluaticus.

¶ e. Vpupæ adhuc uiuæ & palpitantis cor exemptum deglutito conuersus ad Solem, initio horæ primæ uel octauæ, die Saturni, Luna Orientali existente, & superbibito lac uaccæ nigræ cum modico melle ex compositione recitanda. Vide ut sanum & integrum deuores cor, & eris præscius eorum quæ in cœlo, & quæ in terra (fiunt:) & quid cogitent homines cognosces, & res quæ in locis remotis geruntur, & futuras. Deinde mellis compositionem recitat, quam meliorem esse ait si cor & iecur upupæ immittatur. sed inde periculum esse ait phthiriasis, id est pedicularis morbi, qui ne superueniat remedium subiungit, Harpocration ut citat author Kiranidum. Kiranus autē (inquit idem) partim conueniens, partim discrepans, addidit de upupæ gustu, præscientiam ex eo fieri omnium mundanarum rerum. Mox & magico cuidam gestamini upupæ cor & hepar & capitis coronam adiungi iubet, Hæc ille libro 1. elemento ἄλφα: & rursus similia elemēto φ. de corde & sanguine upupæ. Et libro 2. in Talpa, In pelle upupæ auis (inquit) cum duobus oculis eiusdē auis si quis suspenderit uel ligauerit cor aspalacis, omnia præsciet, quandiu gestauerit eam castus. Quod si cor huius auis gestauerit interius, magnus & potens erit. Si Luna noua decollaueris upupam, & cor eius palpitans deglutiueris, scies omnia quæ fiunt, & mentes hominum, & multa cœlestia, Arnoldus Villan. Fertur si suspendatur dens hominis & ala upupæ dextra ad caput hominis dormientis, non expergisci illum donec auferantur, Rasis.

¶ g. Corium upupæ impositum dolenti caput, sedat dolorem, Rasis. Tempora inuncta sanguine upupæ quando dormiendum est, faciunt terribilia uideri somnia. Vpupam etiam ipsam, & eius membra, præcipuè cerebrum & linguam & cor multum quærunt incantatores, Albert. Lingua upupæ suspensa super obliuiosum, reducit ad memoriam ea quæ oblitus est, Rasis. Si oculus eius suspendatur supra leprosum, curatur lepra, Rasis.

¶ h. Tereum Thracum regem fabulantur mutatum in upupam, militaremq́ adhuc in capite cristam gerere, & rostro oblongiore ensem referre, quo habitu uxorem (Procnen & Philomelam) insequebatur: & quasi adhuc filium quæritaret sonare ποῦ ποῦ. Vide copiosissimè in Hirundine. Indicam Vpupam duplo maiorem nostra & formosiorem Indorum rex amores & delicias suas circumgestat, & eius uenustatem summa admiratione frequenter intuens, magnam lætitiam uoluptatemq́ capit. Brachmânes uerò fabulam huiusmodi de ea narrant. Regi Indorum (inquiunt) olim filius fuit minimus natu, quem fratres cæteri maiores cum planè improbi & iniqui essent, propter ætatem contempserunt. Cum uerò parentes quoq́ iam senectute graues contumeliosè ab eis tractarentur, ut improbitatem eorū declinarent, assumpto filio minimo discedunt ac fugiunt: & propter laborem in itinere moriuntur. Defunctos filius in sui capitis uulnere, quod ense sibi inflixerat, sepelit. Insignem hanc eius pietatem cōspicatus admiratusq́ Sol, puerum in auem formosam admodum & uiuacem conuertit, crista supra caput eius erecta, de sepultis ab eo parētibus eadem in parte monumento. Talia quædam de alauda etiam fabulantur Athenienses, ut in Auibus Aristophanis apparet, (uide in Alauda:) qui fortè hanc de upupa Indorum fabulam, non satis quænam auis esset intelligentes, ad alaudam (quæ & ipsa cristata est) transtulerunt, Aelianus.

¶ Vpupa animal est sacrum, Kiranides. Aegyptij upupis honorem habent, quòd aduersus parentes existimentur piæ, Aelianus.

¶ PROVERBIVM, Vpupa cum cygnis certat, uide in Cygno H. c. in Cygnea cantione.

DE VVLTVRE.

A.

AIAH, אייה, Hebraicè uulturem interpretātur, ut Hieronymi & Munsteri translatio habet, Deuteron. 14. & Leuit. 11. item daah uel daiah eiusdem linguæ uocabula, דאה, דיה, unde daioth Esaiæ 34. pluralis numerus, nonnulli similiter uulturem. nos de his omnibus plura diximus in Miluo A. Legitur & raah, ראה, Deuteron. 14. inter aues impuras, quæ uox ad daah proximè accedit. auem esse aiunt acuti uisus, (nimirum inde nomen sortitam. nam raah uidere est.) Munsterus uulturem reddit in translatione sua (ut & Septuaginta γύπα) in Dictionario uerò miluum. interpretatio communis ixon. obscurus quidam in historia animalium xyon scripsit. auis est (inquit) impura secundum Legem, cuius natura non satis est nobis nota. est autem, ut legitur & Albertus quoq́ tradit, de genere uulturum, sed minor quàm uultur. Rachame uel rocham Arabicis scriptoribus uultur est, ut colligo ex interprete Auicennæ & Serapione. uide inter Aquilas in Gypaeto & in Ossifraga: item in Cygno. Auis quæ dicitur machame, (lego rachame,) uultur est, Auicennæ interpres. Inuenio & aradam (aliâs aridam) pro uulture apud Albertum, ubi aracham fortè scribendum. Kipoz quoq́ Hebraicum nomen alij ericium, alij uulturem interpretantur. uide in Echino terrestri. Item chasida, upupam, uulturem, uel uulturem candidū, alij aliter, lege in Ciconia. Item anapha, uulturem, miluum, ardeam, &c. ut in Ardea scripsi. ¶ Reschepħ, רשף, unde pluralis numerus reschaphim, Dauid Kimhi carbones intelligit, & filios (carbonū) scintillas.

Figura hæc est uulturis, quem in Heluetia aureum cognominari audio.

Abraham Esre Iob 5. & Deuteron. 32. auem sentit, ut & Moses Rambam Iob 5. Hieronymus Abacuc 3. Iudaicam fabulam exponit, dęmonem q nidecepit homines in paradiso auem & uolatile nuncupari. Septuaginta uertunt in Deuteron. ὀρνέων. Cant. 8. ἄνθρακες. Iob 5. γῦπα, Abacuc 3. πεδίον. Psalmo 76. κράτη. Psalm. 78. πυρί. Hieronymus quoque mirè uariat interpretationem: diabolus, exterminator angelus, auis, uolucris, uolatilia, lampades, ignis. Propriè quidem (ut uir huius linguæ doctissimus nobis dictauit) hæc uox carbonem significat: sunt autem scintillæ filij carbonis: per tropum uerò iacula ignita, & morbos uehementissimi ardoris, atque inflammationes pestilentes. ¶ Taui, uel tagi, uel taram, est auis habens dentes in palato, uultur secũdum aliquos, Syluaticus. Albertus (Auicennam nimirum secutus) pro phene, id est ossifraga, alicubi habet chym uel kym, alibi uerò kym ponit pro uulture. ¶ Aristoteles & alij quidam philosophi aquilam & uulturem ad idem genus auis referunt, Albertus: nos neque apud Aristotelẽ nec alium ullius authoritatis scriptorem hoc legimus.

legimus. sed ipse Albertus & alij quidam recentiores indocti uulturem cum aquila confundunt, & pleraque aquilæ propria uulturi adscribunt, ita ut Albertus alicubi uulturem uerum pro aquila uera dicat. ¶ Vulturis nomen apud Græcos ueteres est γὺψ, apud recentiores γύπας. Lynx auis exponitur egips apud Kiraniden 1. 11. ego pro egips puto legendum gyps, uel ægypios. quanquam alijs lynx est iynx. ¶ Italicum auoltoio. ¶ Gallicum uautour, uel uaultour. Sabaudicum uauteur. ¶ Germanicū Gyr/Geir. ¶ Anglicū a geir. ¶ Illyricū sup. Polonicum semp, uel sep.

Vultur quem Germani uocant Aßgyr uel Hasengyr.

¶ Harpe Oppiani (in H. elemento descripta) uidetur mihi genus uulturis illud, quod nostri à pectore ruffo uocant ein Goldgyr, id est aureum uulturem: cuius figuram posuimus. Zaucos uel Zeuocos, quidam zingion, alij harpen dicunt, species est uulturis alba deuorantis cadauera, Kiranid. 1. 6.

¶ Vulturum duo genera sunt, alterū paruum & albicantius: alterū maius ac multiformius, Aristot. Quo in loco Albertus: Vulturis (inquit) genus unū maius est, cinerei coloris, quod uocamus uulturem griseum: alterum paruum, & hoc est albius, & sæpe apparet sedens in rupibus Rheni fluminis & Danubij, & ab incolis Germaniæ uocatur uultur albus. De genere albicante minore sunt qui uocant Fischgeyer, Eberus & Peucerus. sed quærendū an ijdem rectius Weißgeir, id est albi uultures, nominetur, ut Albertus habet: quàm Fischgeir, id est piscium uultures, ut illi. album quidem & piscis similibus uocabulis apud Germanos, (præsertim inferiores, qui in plerisque u. consonantem pro f. ponunt,) efferuntur. Vultures undiquaque albos in nonnullis Heluetiorum montibus, ut circa Claronam, interdum reperiri audio. ¶ Vulturum præualent nigri, Plinius: uiribus scilicet & robore. nam alibi minus uirium esse nigris scribit, in usu medico, ni fallor, intelligens, ut pennarum nidore ad abigendos serpentes. Vultures tum coloris Bætici tum nigri crebri sunt in montibus Cretæ, Bellonius. ¶ Τόργος, genus est uulturis sanguinem sorbentis: & uultur ipse apud Siculos, Hesychius & Varin. Τόργιον mons est in Sicilia, in quo nidificant uultures, à quo ipsi etiam torgi dicuntur, Varinus. Τόργος pro uulture sanguinario (hæmatorrhopho, id est sanguisorbo) apud Lycophronē legitur. Astorgium pro asture, id est accipitre maiore apud Pausaniam legi Volaterranus annotat: quem ego Pausaniæ locum hactenus non inueni. ¶ Ex ossifragis uultures progenerantur minores, & ex ijs magni qui omnino non generant, Plin. uide in Aquila c.

¶ Auis apud Heluetios dicta Steinbrüchel, uidetur nonnullis genus esse uulturis. uide in Ossifraga. ¶ Accipitrem fringillariū Eberus & Peucerus interpretantur Rotelgeyer, id est uulturem rubicundum. ¶ Apud Saxones uulturis genus audio nominari ein Stoßgyr, id est uulturem ferientem, qui non perinde magnus sit, sed animosus, & gallinam uno rostri impetu feriens prosternat.

¶ Vulturis genus unum minus est, magisque albicat, ut diximus: alterū maius, & σποδοειδέστερον, (id est magis cinerei coloris,) ut Hasengeyer & Ösgeyer. sagacissimè hi odorantur, & biduo triduóue antè circumuolitant loca, in quibus cadauera futura sunt, Eberus & Peucerus. Ego hoc genus Germanicè Aßgyr, id est cadauerum uulturē rectè nominari puto: unde & Keibgyr dicitur. ab alijs Roßgyr, ab equis: nimirum quòd eorum cadauera appetat. ab alijs (ut circa Claronā Heluetiorum) Hotzgyr, nescio qua ratione, nisi fortè deprauatum est nomen ab Aßgyr. alibi Steingyr, à rupibus in quibus nidificat. Agnos & hœdos rapit, ut audio: & nimirum lepores quoque, ut inde illi factum sit nomen Hasengyr. uide infrà in c. Pectore non ita fuluo est hic ut uultur aureus noster, magnitudine inferior, id quod mihi uidetur. sunt enim qui hunc maiorem esse dicant. Agnos, hœdos, & in rupibus hinnulos rupicaprarum rostro impetens ferit, & si collabantur, iacentium corpora depascitur. De hoc simpliciterne uultur sit, quod magis puto: an ex uulture & aquila compositum genus, quale Græci gypæetum & ægypium, nomine ab utraque alite composito, iudicent alij. Veterum quidem gypæetus, qui & oripelargus dicitur, cuius iconem inter aquilas posui, multum ab hoc differt. Iconem eius Germaniæ nostræ ornamentum Ge. Fabricius ad me misit, hac etiam descriptione adiecta: Vultur, quem Germani ein Hasengeier appellant, rostro est obunco nigro, fœdis oculis, corpore firmo & magno, alis latis, cauda longa & directa. colore in rutilo nigri-

cante, pedibus flauis. Stans aut ſedens criſtam quaſi cornutam in capite erigit: quæ in uolante non apparet. Alæ extenſæ menſuram orgyiæ excedunt: inceſſu, duorum palmorum ſpatio, gradũ facit. Ex auibus perſequitur omne genus: ex feris uenatur lepores, cuniculos, uulpes, hinnulos: nec non piſcibus inſidiatur. Non manſueſcit feritate. Nec ſolum uolatu, ex præcipiti, uerum etiã curſu prædam inſequitur: uolat magno & ſonoro impetu. Nidificat in denſis & deſertis ſyluis, & in altiſsimis arboribus. Pedibus nõnulli utuntur, ut ijs imponant candelabra. Paſcitur carnibus & extis animalium, ne à cadaueribus quidem abſtinens: famem quatuordecim dierum ſpatio tolerat, quamuis uorax. Eiuſmodi uultures duo capti in Alſatia, M. D. XIII. menſe Ianuario, in ditione Gerolceckenſi: ſuperioribus annis unus Rotachi in Francis montanis: proximo & hoc ipſo anno, plures ex nido, in altiſsima quercu cõstructo, inter arcem nouam Mauricij principis, & Miſenam oppidum. Vulgus opinatur eſſe aquilas, neq; aliter de Alſaticis in Chronicorum libris ſuſpicatur Hedio: cuius deſcriptio cum ijs uulturibus, quorum tres hic uidimus, maxima ex parte conuenit.

B.

De uulturum coloribus diuerſis: & de nonnullis eorum corporis partibus, ſuprà in A. nonnihil ſcripſimus: ubi etiam integram uulturis cadauerum ſiue leporarij à noſtris cognominati deſcriptionem reperies. Vergilius 6. Aeneid. uulturem roſtro obunco dixit. Mihi quidem uulturum genus ab aquilarum & accipitrum falconumq; genere, quod ad roſtri figuram, differre uidetur in hoc maximè, quòd nõ ſtatim ut illis in uncum flectatur, ſed rectum primò ad duos uel amplius digitos ſit, deinde curuetur deorſum, ut apparet in uulture aureo pariter & leporario, quorũ hîc picturas exhibuimus: & in gypæeto, quem inter aquilas poſuimus. nam cum uultures ferè cadauera tantum aggrediantur, non ſimiliter adunco & ita ualido roſtro fuit opus, ut rapacibus cæteris quæ uiuas plerunq; inuadunt & rapiunt animantes. Crura in aureo uulture ad pedes uſq; hirſuta ſunt, ut etiam in illo genere aquilæ, cuius iconem in Aquilæ ſimpliciter dictæ hiſtoria delineauimus: nimirum quod horum generum alites, in altioribus & niuoſis montium iugis ac rupibus degant: quare aduerſus tempeſtatum ac frigoris iniurias natura has in eis partes plumis induit, ut etiam in alijs quibuſdam montium aut ſaxorum incolis auibus, lagopode, gallinis mõtanis diuerſis, attagena noſtra, & nocturnis quibuſdam. ¶ Vultur eſt magnitudine & pondere inſigni, Albertus.

¶ Vulturis aurei pellem ad nos aliquando ex Rhætis Alpinis miſſam, roſtro adhuc & cruribus hærentibus cum contemplarer, hoc modo deſcripſi: Multa hic uultur communia habet cum genere aquilæ alpinæ, (cuius figuram ſuprà poſui in hiſtoria aquilæ, deſcriptionem daturus infrà inter Paralipomena:) ſed per omnia maior eſt. longus à roſtro ad extremam caudam ſex dodrãtes & paulò amplius: ad extremos ungues V. dodrantes aut paulò minus. longitudo ſuperioris roſtri, quantum eius aperitur, ſeptem ferè digiti tranſuerſi. Caudæ longitudo circiter tres dodrantes. Tota pars ſupina, id eſt collũ inferius, pectus & uenter & pedes quoq; ruffo colore ſunt, dilutiore quidem caudam uerſus, rubentiore autem uerſus caput. Digiti pedum fuſco uel corneo colore ſunt. Alarum penna longiſsima iiij. ferè dodrãtes æquat. Subnigricant ſeu fuſcæ ſunt omnes alarum pennæ, uno ferè colore: paruulæ tamen ſupremæ in alis nigriores ſunt, & per mediũ aliæ ſubruffis maculis, aliæ ſubalbidæ circa imum diſtinguuntur. eò nigriores autem ſunt, quo propiores dorſo, ubi præ nigredine ſplendent. Pennæ per medium dorſum nigræ ſunt, ſplendentq; in earũ medio cauliculi albi, præſertim quæ circa medium dorſum ſunt & dimidia colli parte. reliqua enim colli pars pennas ex albido ruffas habet. Caudæ pennis idem color eſt qui alarum, nempe fuſcus.

C.

Dum clangunt aquilę uultur pulpare probatur, Author Philomelæ. Clangorem aquilarum & uulturum Gillius ex Aeliano dixit.

¶ Vultur eſt auis rapax, utpote roſtro & pedibus uncis. Vultures carniuori ſunt, Ariſtoteles. ὄρνεα σαρκοφάγα καὶ νεκροφάγα, Heſychius. hoc eſt, aues quæ carne uiuunt & cadauera ſectantur. Cadauera appetunt, & exercitus ſequuntur, futuram hominum ſtragem præſentiẽtes, (ut infra alicubi copioſius dicetur,) Aelianus. Vulture edacior, prouerbialiter uſurpari poteſt, ut Eraſmo placet. γῦπες καὶ κόρακες πολὺ νεκροὺς νέμονται, Scholiaſtes Ariſtophanis. In hominum cadauera uultures infeſtiſsimi feruntur, in quæ incurrentes tanquam hoſtilia inuadunt, ac hominem uicinum ad moriendum quando ſupremum uitæ diem agat, diligenter obſeruant, Aelianus. Herodotus Ponticus teſtis eſt, uultures eſſe omnium animalium innocentiſsimos, quia nihil prorſus attingant eorum, quæ ſerant homines, plantent, alant: animantium præterea nullam interimant: uolucribus quoq; uel mortuis abſtineant, (quodam cognationis intellectu,) Plutarchus in uita Romuli. Vultur etiam maiores aues rapaces, ut accipitrem, inſequitur, Obſcurus. Vultur infeſtiſsimo animo cætera perſequitur atq; interimit, Orus. Vultures crebri ſunt in montibus Cretæ, ubi rapiunt agnos, hœdos & lepores quos ſub dio deprehenderint, Bellonius. In altis etiam Heluetiæ montibus, ut in Ammano prope lacum Riuarium, agnos à uulturibus rapi audio: alibi etiam lepores (unde nimirum leporarij cognomen, ein Haſengyr,) hinnulos ceruorum & caprearum, & alia animalia infirma uel nõdum adulta. Vultur etiam uulpem prehendit, Obſcurus Ariſtotelem citans, qui de aquila hoc, non de uulture prodit. ſic & Albertus ineptè uulturem à meridie uſq; ad noctem uenari ſcribit, & à matutino tempore uſq; ad meridiem quieſcere, quum hoc etiam de aquila tantùm Ariſtoteles tradat. Se-

ſelis uel

felis uel silis Cretici semen esse & uultures dicuntur, Plinius lib. 20. Demetrius Constantinopolitanus in libro de remedijs accipitrum, γυπονόμον herbam aliquoties nominat, & interpretatur σίλιν τὸ λεγόμενον, hoc est quod uulgo sil uel siler scribatur. utitur ea alicubi ad lumbricos, &c. & herbam grauis esse odoris insinuat. apparet primam per y. scribi oportere, & à uulturum pastu inditum esse nomen. ¶ Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ: sicuti uultures, milui, &c. Ge. Agricola.

¶ Vultur & ferè grauiores, nisi ex procursu aut altiore tumulo immissæ, non euolant: cauda reguntur, Plin. Vultur à uolatu tardo nominatus putatur. propter magnitudinem quippe corporis præpetes uolatus non habet, Isidorus. Tardè uolat: sed cum à terra se eleuauerit, bene & altè uolat: & ideò docent quidam à uolando uulturem uocatum, Albertus. Auis est magna & grauis. quare tribus saltibus uel pluribus uix à terra eleuatur: & ideo antequam eleuetur, frequẽter capitur, Idem.

¶ Ex omnibus animantibus perspicacissimi uisus est uultur, ut qui oriente quidem Sole in occasum, occidente uerò in ortum prospiciat: atq; è longissimo interuallo quæ sibi usui sint comparet edulia. quamobrem Aegyptij aspectum significantes uulturem pingunt, Orus. Sedet uultur in altissimo loco, tum ut inde facilius prouolet, (à terra enim difficulter euolat:) tum ut loca remota circunspiciat. quamobrem fertur solum uulturem esse auem Dei, Obscurus.

¶ Vultures sagacius quàm homines odorantur, Plin. Nos aper auditu, lynx uisu, simia gustu, Vultur odoratu præcellit, aranea tactu, Distichon uulgare. Vultures, sicut & aquila, ultra maria cadauera sentiunt. altiùs quippe uolantes, quæ multa montium obscuritate celantur ex alto illi conspiciunt, Isidorus. Mellis apes quamuis longè ducuntur odore, Vulturijq; cadaueribus, Lucret. Vulturum odorandi uis mirifica ab auctoribus traditur classicis. nam & in Magia significat Apuleius: Si uerò (inquit) naribus nidorem domesticum præsensit, uincit idem sagacitate odorãdi canes & uulturios. Scribit diuus Thomas per quingẽta millia passuum ab uulturibus (addit Hieronymus etiam ab aquilis) præsentiri cadaueris putorem, sed & eo amplius. Illuc autem usq; odorem, uel corporalem euaporationem pertingere, prorsus absurdum, præsertim quum sensibile medium immutet undiq; secundum eandem distantiam, nisi præpediatur. neq; enim sufficeret ad tantum spatij occupandum, etiamsi in fumidam resolueretur euaporationem integrum cadauer, &c. Cælius. Vmbricius tradit uultures triduo aut biduo antè uolare, ubi cadauera futura sunt. uide infrà in h.

¶ Vultures dicuntur sine concubitu concipere & generare, Ambrosius. Inter uultures mas non est. gignuntur autem hunc in modum: Cum amore concipiendi fœmina exarserit, uuluam ad Boream uentum (ἄντελλον, lego ἄνεμον) aperiens, ab eo uelut comprimitur per dies quinq;, quibus nec cibum nec potum omnino capit, fœtus procreationi intenta. Sunt porrò & alia uulturum (γυπῶν, lego ᾠῶν, ut & Basilius uidetur legisse, cuius mox uerba recitabo) genera quæ ex uento concipiunt quidem, sed quorum oua ad esum duntaxat ipsorum, non item ad fœtum suscipiendum ac formandum sunt accommodata. At eorum uulturum quorum non est subuentaneus duntaxat & inefficax coitus, oua ad gignendam tollẽdamq; sobolem sunt imprimis idonea, Orus. Auctor est in Hexaëmero Magnus Basilius, subuentanea oua in cæteris irrita esse ac uana, nec ex illis fouẽdo quicquam excuti. at uultures subuentanea ferè citra coitum progignere fertilitate insignia, Cælius. γῦπες δ' ἡμέραις πρὸς πυγὴν πετόμενοι ἀνέμοις, (lego πρὸς πνοὴν πετόμενοι ἀνέμων,) κυρίως συλλαμβάνουσι γονὴν πολυετῆ μίαν, Io. Tzetzes 12. 439. Vulturem non nasci marem aiunt, sed fœminas omnes generari. quam rem non ignorantes hæ bestiæ, pullorumq; solitudinem ac inopiam timentes, ad gignendos pullos talia machinantur. Aduersæ Austro uolant: uel si Auster non spirat, ad Eurum uentum oris hiatu se pandunt. spiritus uenti influens, ipsas implet, Aelianus interprete Gillio. Græcè legitur, ἀντίπρωροι τῷ νότῳ πετόμενοι, κεχήνασιν. hoc est, aduersus Austrum uolantes, hiant. ego utero potius quàm ore hiante & aperto, uentum eas concipere dixerim, ut Orus etiã sentit. In Geoponicis hæc tanquam Aristotelis uerba legimus, τοὺς γῦπας μὴ συγγίνεσθαι, ἀλλ' ἀντιπρώρους τῷ νότῳ πετομένους ἐγκυμονεῖν, καὶ διὰ τριῶν ἐτῶν τίκτειν. Tertio à conceptu anno pariunt: nec nidum struunt, ut fertur. sed ægypij mediæ inter uultures & aquilas naturæ, etiam mares sunt (utriusq; sexus) ut audio, & nigri colore: eorumq; nidi ostenduntur. uultures uero non parere oua, aiunt, sed statim pullos, eosq; mox à natiuitate uolucres, Idem ut nos uertimus, aliter quàm Gillius. Vultures triennio gerunt uterũ. nullus enim est mas inter eos: sed fœminæ ore aperto (uide ne in Græco χάινοντες tantum sit) extensisq; alis, zephyrum, aut eius loco Eurum hauriunt, ac inde concipiunt materiam quandam, quæ ob sui tenuitatem plurimo tempore eget ad animalis perfectionem. animal enim non ouum pariunt, Simocatus. Aiunt eos sæpe sine coitu parere ex uẽto & calore ac radijs Solis, Varinus in οἰωνός. Vultures quidam temere dicunt animalia parere, & lac & mamillas habere, & cætera talia. ego uerò ut tigrides omnes mares esse inuenio, (apud authores:) sic & uulturum genus omne fœmineum, Io. Tzetzes. Annum significantes Aegyptij uulturem pingunt, quoniam animal hoc trecẽtos illos ac sexaginta quinq; dies quibus completur annus ita distribuit, ut centum quidem ac uiginti diebus prægnans (ἔγκυ⊙, non ἔγγε⊙ ut Gillius legit: qui alia etiam huius loci nõ rectè transtulit) maneat, totidem pullos enutriat: reliquis uerò centum ac uiginti sui curam gerat, neq; uterum ferens, neq; alendis addictum liberis, sed seipsum duntaxat ad aliam parans conceptionem. Quinq; autem illos qui supersunt anni dies in uenti, ut iam dictum est, compressionem & coitũ insumit, Orus. Sed uarians non-

nihil Tzetzes Chiliade 12.cap.439. Oua(inquit)ſubuentanea procreant centum & uiginti diebus; & totidem alijs excudunt ac pullos producunt: deniq; alijs totidem uſq; ad uolandi facultatem eos educant.per quinq; uerò dies ex uento concipiunt. Haliæeti ſuũ genus non habent,ſed ex diuerſo aquilarum coitu naſcuntur. Id quidē quod ex ijs natum eſt, in oſsifragis genus habet, è quibus uultures progenerantur minores:& ex ijs magni,qui omnino non generant, Plinius ex Ariſtot.in Mirabilibus.uide in Aquila C. ¶ Pariunt uultures oua bina,Ariſtot. Et alibi, Aedunt nō plus quàm unum ouum, aut duo complurimum. Fœtus ſæpe cernuntur ferè bini, Plinius. Et rurſus, Vmbricius haruſpicum in noſtro æuo peritiſsimus, uulturem parere tradit oua tria: uno ex ijs reliqua oua nidumq; luſtrare,mox abijcere. Immuſſulum aliqui uulturis pullum arbitrantur eſſe,Plinius. Plura de immuſſulo leges in Capite de Aquilis diuerſis.

¶ Vultur nidificat in excelſiſsimis rupibus: unde fit, ut raro nidus & pulli uulturis cernantur. Quocirca Herodotus Bryſonis rhetoris pater, uultures ex diuerſo orbe nobis incognito aduolare putauit, argumento, quod nemo nidum uidiſſet uulturis, & quod multi exercitum ſequentes repente appareant.ſed quanquam difficile nidū eius alitis uideris,tamen uiſus aliquando eſt,Ariſtot. Et rurſus, Vulturis uel pullum uel nidum à nemine uiſum adhuc nonnulli aiunt. & nimirum ob eam rem Herodotus Bryſonis rhetoris pater,aliunde ſitu eminentiore quodam uenire dixit: argumentumq; afferebat,quod breui tempore multi apparerent,& tamen unde, conſtaret nemini. Sed cauſa huius rei eſt,quod rupibus inacceſsis pariat:neq; locorum plurium incola auis hæc eſt. Vulturum nidos nemo attigit,ideo etiam fuère qui putarent illos ex aduerſo orbe aduolare falsò. Nidificant enim in excelſiſsimis rupibus, fœtus quidem ſæpe cernuntur, ferè bini, Plin. In montibus qui ſunt inter ciuitatem Vangionum, quæ nunc Vuormacia uocatur, & Treuerim, ſingulis annis nidificant uultures,ita ut magnus undiquaq; fœtor ex cōgeſtis cadaueribus ſentiatur.Quod autem fertur quoſdam uultures non coire,falſum eſt.nam illic quoq; ſępiſsimè permiſceri uidentur, Albertus. Niphus etiam in Italia ſe uulturis nidum uidiſſe ſcribit. Vultures, aquilæ & falcones nidificant in Creta,non in arboribus ut cæteræ aues, ſed in difficilibus rupium præcipitijs ſuper mare propendentibus,ita ut uideri uix poſsint,nec pulli eorum nidis eximi, niſi quis fune à rupibus demittatur,Bellonius. Aiunt uultures non nidificare, Aelianus ſi bene memini. ¶ Ex Hieronymo compertum nobis eſt,uulturem quum cœperit oua ædere, quippiam ex Indico tractu afferre, quod eſt tanquam nux,intus habens quod moueatur, ſonumq; ſubinde reddat. Id uerò ſibi ut appoſuerit,multos fœtus producere,ſed unum tantum remanere, qui immuſulus à pleriſque dicitur. Maſurius uerò pullum aquilæ eo nomine intelligit, priuſquā albicet cauda, Cælius. Hoc quidem quod ex Indico tractu affert inſtar nucis,&c. aëtiten lapidem eſſe dixerim, quo aquila etiam ad partum promouendum utitur,ut quidam credunt:de quo copioſè ſuo loco ſcripſimus.Aquilę quidem & uulturis hiſtoriam recentiores ferè confundunt. ¶ De uulturibus apud Ambroſium comperi, naſci eos abſq; coitu: & ita natos in multum ſupereſſe æui, adeò ut ad annum centeſimum uitæ ſeries producatur,Cælius. Vultur fertur penè uſq; ad centum annos procedere,Iſidorus. In extrema ſenecta quidam adeò roſtrum eius incuruari ſcribunt, ut præ fame moriatur: ſed hoc ueteres de aquila. ¶ Vultur hepatis dolore affectus uenatur aues magnas, & hepata earum uorat, *Raſis* & Albertus. ¶ Vultures & aliæ quædam aues mali punici grano pereunt, Aelianus. Animalia quædam ab his quæ nobis ſuauiſsimè olent perimuntur,ceu uultures ab unguentis, & canthari roſis,Theophraſt.6.4.de cauſ.& Ariſtot.in Geoponicis. Et rurſus in libro de odoribus,Animal nullum ſuaui odore per ſe delectari uidetur, ſed tantum quatenus is cibo coniungitur; quædam etiam offenduntur,ſi uerum eſt quod de uulturibus & cantharis fertur. Vulturibus unguentum perniciem infert,Aelianus & Zoroaſtres. Odorum & unguentorum ſuauitas uulturibus mortē affert, Aelianus. Vultures unguento qui fugantur,alios appetunt odores:ſcarabei roſam,Plinius. ſed locum à librarijs corruptum apparet. Hermolaus legit ſcarabei roſa, ſcilicet fugantur. Roſam interpretor unguentum roſaceum.uidetur autē ῥόδον in ſingulari numero,ut roſa apud Celſum, pro rhodino accipi,non item in plurali.etſi quidam ſcribant uultures interire τῇ ὀσμῇ τῶν ῥόδων, ut in Geoponicis Ariſtot.& Theophraſtus, οἱ κάνθαροι ὑπὸ τῶν ῥόδων ἀναιροῦνται. Οἱ γῦπες καὶ κάνθαροι ῥοδίνῳ χρισθέντες μύρῳ τελευτᾶν λέγονται, Clemens 2. Pædagogi. Vultures aiunt odore unguentorum perire,ſi quis uel inunxerit, uel cibum unguento illitum obtulerit, Ariſtot. in Mirabilibus. Cadauerum fœtore gaudent,& tantopere auerſantur unguēta,ut ne armenta quidē mortua, quorum carnes unguento illitæ fuerint,attingant, Oppianus.

D.

Vultur prægrandis quidem auis eſt,ſed pigra & ignobilis, Albert. Vultures ſoli uncunguium gregatim degunt,ita ut aliquando quinquaginta in uno grege appareant, ut in Aegypto ſe obſeruaſſe ſcribit Bellonius. Vulturem animalium omnium innocentiſsimum,Hermodori(Herodori, uide etiam infrà inter Auguria ex uulture circa principium) Pontici ſententia pronunciauit: quia nil prorſus attingat eorum quæ ſerant homines, plantent, alant. animantium præterea nullam interimat.uolucribus quoq; uel mortuis abſtineat, quodam cognationis intellectu,Cælius. ¶ Miſericordem ſignificantes Aegyptij, uulturem pingunt, quod quibuſdam forſan uidebitur alieniſsimum,præſertim quū hoc animal infeſtiſsimo animo cætera perſequatur atq; interimat. Sed ut hoc

pictura uulturis innueret, eo impulsi sunt, quòd centum (& uiginti) illis diebus quibus suos educat, penè nunquam euolet, (ἀλλ᾽ πλέον ἢ πέντε,) sed omnem curam ac solicitudinem illis alẽdis adhibeat, quod si eo tempore cibus non suppetat, quo eos sustentet, proprio femore uulnerato sorbẽdum eis exhibet & impertitur sanguinem, ut ne cibi penuria atq; inedia cõficiantur, Orus. Hanc in pullos pietatem recentiores quidam pelecani non uulturi attribuunt. ¶ Vmbricius haruspex uulturem parere tradit oua tria: uno ex ijs reliqua oua nidumq; lustrare, mox abijcere, Plinius.

¶ Vultur & æsalo inuicem inimici sunt, ungues enim utriq; unci habentur, Aristot. Vultures & aquilæ pugnant, Idem, Aelianus & Philes. Iustæ magnitudinis accipitres & integræ ætatis, sæpenumero etiam contra aquilas & uultures pugnare aiunt, Gillius. Clangorem quidem aut aquilarum aut uulturum facile columbæ spernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Aelianus.

E.

Vultur propter sui corporis molem, uix tribus aut pluribus saltibus à terra eleuatur, & ideo antequam euolet frequenter capitur, & ipse aliquando unum persequendo cepi. sed is satur erat cadauere, & eò grauior, Albertus. Scythæ, & maximè inter eos qui carne humana uescuntur, & Melanchlæni & Arimaspi, aquilarum & uulturum ossibus pro tibijs utuntur, Pollux. Gratius describens retis genus quod pinnatum uocant, eò quòd pennæ ei ad terrendas feras imponantur: Sunt (inquit) quibus immundo decerptæ uulture plumæ, Instrumentum operis fuit, & non parua facultas: Tantum inter niuei iungantur uellera (id est pennæ) cygni, &c. Et mox, Ab uulture dirus auaro Turbat odor syluas, meliusq; alterna ualet res. Vultures in montibus Cretę à pastoribus capiuntur, tum quia agnos & hœdos eorum rapiunt: tum ut pennas eorum uenundent opificibus, qui illas sagittis accommodant: pelles uerò pellificibus, qui illas præparatas satis magno precio uendunt, Bellonius. Sic & aliarum magnarum alitum pelles præparãtur, tanquam uentriculo salubres, ut impositæ concoctionem promoueant. Vulturinæ pennæ literis etiam exarandis idoneæ sunt si aptè parentur. ¶ Penna uulturis si scalpantur dentes, acidum halitum faciunt, Plinius.

¶ Tradunt aliqui uultures duos aut tres, aut etiam septem dies, futuram hominũ in bellis præsentire stragem, & illuc aduolare ubi cadauera futura sunt, uide infrà in h.

F.

Vultur in lege Mosaica inter aues impuras censetur: nec immeritò, ut scribit author Glossæ, ut qui bellis & cadaueribus gaudeat. Vultur, aquila & similes aues prohibentur, quòd sublimi suo uolatu (humilia enim oderunt) superbiæ symbolum sint, Procopius. ¶ Vulturis caro neruosa, tardæ concoctionis est, & prauos humores gignit, Rasis.

G.

Vultur eadem omnia potest quæ aquila, sed inefficaciùs, ita & accipiter eadem quæ uultur, sed hic quoq; infirmiùs, Kiranides.

¶ Zaucos uel zeuocos, quidam zingion, alij harpen dicunt, species est uulturis alba deuorantis cadauera, Kiranides 1.6. remedia quæ ibidem illi adscribit recensuimus suprà in Harpe.

¶ Contra comitialem morbum uulturem in cibo dari iubent, & quidem satiatum humano cadauere, Plinius.

AD ELEPHANTIASI AFFECTOS, CARCINOMATA, PODAGRAM, ARticularem morbum, strumas, condylomata & conuulsiones neruorum, ex Aetij libro 13. cap. 124.

Vulturis cerebrum unà cum capitis ossiculis & plumis ac carnibus capitis accipito, & in uino dulci coquito, atq; excolata quidem illa proijcito: cum iusculo uerò ipso euphorbij, croci, atramenti Indici, piperis albi, castorij, zingiberis, cuiusq; sextantem coquito. & foliorum rubi, seminis satyrij, picis, cuiusq; quadrantem. succi mandragoræ, cedriæ, cuiusq; unciam unam. fel tauri aut capræ integrum. uermes ex lignis putrescentibus & marcidis numero tres addito. Hæc sanè omnia in uini dulcis sextarijs nouem simul coquito. Hoc iuramento adstrictus accepi, ne cuipiam reuelarem. Hic apparatus ad illitionem in nouem dies sufficit, & eminẽtias ipsas exterit. Cæterum cum penna uulturis etiam illinatur.

ALIVD (EX EODEM LOCO) AD ELEPHANTIASIN, ABSCESSVS, CONdylomata, strumas, eminentias corporis, steatomata, paronychias, bronchocelas, adq; omnes malignas eminentias quacunque corporis parte, multo experimento cognitum.

Vulturem uiuum accipito, eumq; in uini dulcis aut sapæ sextarijs nouem aut sex suffocato: aut uulturinum gallum eodem modo tractato, & à uespere usq; ad matutinum tempus ad uitis ligna coquito. Cæterum ægrum tenui uictu connutrito: sæpe etiam inediam perferre iubeto, & per subscriptum medicamentum purgato, perq; dies septem ex marina aqua lauato. Postquam uerò uultur coctus fuerit ac excolatus, ossa ipsius cõtrita cum ægri sudore, præsertim qui à Sole prolectus est, cani edenda proijcito. massas uerò septem inde formatas cani dato. Vulturem autem ipsum per triduum à uespere usq; ad matutinum tempus, ne ab aurora conspiciatur, coquito, atq; id similiter tertia die

facito, probeq; contectum omni die mane in domo tenebricosa reponito. Atq; ubi tandem ita percoctum ac excolatum habueris, ad iusculum in nocte, minime uero in die sequentia addito. Salis fossilis marini in petris condensati trientem, (alij unciam j. habent.) atramenti sutorij, (chalcanthum legit interpres. alia lectio habet galbani) opopanacis, utriusq; sextantem. colophoniæ, picis, utriusq; quadrantem. euphorbij, castorij, sanguinis capræ, ammoniaci thymiamatis, cuiusq; trientem. foliorum semperuiui numero septem. catanancæ herbæ scrupulos tres. amianti scrup. j. polypodij herbæ quæ per contrariam affectionem Luna desinente auxiliatur, lapidis gagatæ, cedriæ, singulorũ quadrantem. bituminis Iudaici sextarium j. artemisiæ herbæ, chamæmeli herbæ, cuiusq; sextantẽ. Hæc omnia cum iusculo, ut dictum est, apparato, probe trita committito & unito. Cæterũ uulturem primum una cum pennis usq; ad pedes excoriato, atq; ita in sapam cõiectum suffocato. Pellem autem ipsam cum pennis myrrha conditam, & in fumum suspensam exiccari sinito. Pedes uero in oleo coquito, & cum oleo podagricos, per uulturis etiam pennã, illinito. Neruos uero ad pedes podagrici pro amuleto appendito, & ab affectione eum liberabis. Porro purgatiuum cuius mentionem feci hocce est: Aloës unciæ dimidium, gari, aceti, parem mensuram unito, & octauam sextarij partem bibendam præbeto.

DE RELIQVIS E VVLTVRE REMEDIIS.

Vulturis ossa combusta & trita, inspersa, sanant omne ulcus, & contra dolorẽ prosunt cum uino perfusa, (colluta,) Kiranides. ¶ Ossa e capite uulturis adalligata (suspensa collo, Sextus) capitis dolorem sanãt, Plinius & Marcellus. Ossa capitis de pullo uulturis filo purpureo ad cubitũ suspensa cephalalgiam sanant & ueterem scotomiam, Kiranid. Ad hemicraniam: Aquilæ capitis os, simile simili, ut dextrum latus dextro, appende: perinde & uulturis, Galenus Euporiston 3. 34. ¶ Ad pediculos & phthiriasin: Vulturis uiui excisam medullam contritam cum uino dabis bibere, prodesse dicimus, Sextus. ¶ Penna uulturina subiecta pedibus, adiuuat parturientes, Plinius: efficit ut sine labore partum ædant, Sextus. apud nos etiam uir quidam hac in re credulus, tantam uulturinæ pennæ pedibus subiectæ ad partum educendum uim esse, ut nisi tempestiue auferatur, uteri etiam detrahendi periculum sit, mihi aliquando (qui minimũ huiusmodi remedijs tribuo) affirmauit. Penna uulturis si scalpantur dentes, acidum faciunt anhelitum, Plinius. Vulturis pennas si comburas fugabis serpentes, Sextus & Aesculap. & Samonicus. Ex uolucribus in auxilio contra serpentes primum uultur est. annotandum quoq;, minus uirium esse nigris. pennarum ex his nidore, si urantur, fugari eas dicunt, Plinius. Pennæ uulturis suffitæ lethargum & suffocationem uteri, & phreniticos sanant, Kiranides. ¶ Aegre concoquentes aliqui pellem uulturinam stomacho applicant, Alex. Benedictus. Super uulturis pelle bene calida desidere, salutare esse ferunt podagricis & qui defluxionibus aliquibus tentantur, Rasis. ¶ Adeps uulturis dissoluit, sicut adeps asini syluestris, Rasis. Adeps uulturinus cum uẽtre arefactus, contritusq; cum adipe suillo inueterato, neruorum dolores tollit & nodis medetur, Plinius. Si uero occultus neruos dolor urit inertes, Vulturis excisos adipes, rutamq; remitte, Aut cerã, & tali recreabis lãguida fotu, Serenus. Adeps uulturis mixtus cum porcino adipe iuuat arthriticos, tremulos, refrigeratos, podagricos, stomachicos, paralyticos, & eos qui nimia euacuatione patiuntur spasmum, Kiranides. Vulturis adeps & uentriculus cum axungia contritus & perunctus, omnem neruorum dolorem tollit & articulorum emendat, Sextus. Adeps uult. dolorem oculorum (articulorum potius) sanat, & dolores neruorum euacuat, Aesculap. Neruis & arthritidi adeps uulturina cum felle eiusdem, & axungia uetere ac melle, malagmatis more adposita medetur, Marcellus. ¶ Sanguis (fel potius, uide infra in Felle) uult. cum succo marrubij caliginem oculorum sanat, Aesculapius. Vulturinus sanguis cum chamæleonis albæ, quam herbam esse diximus, radice & cedria tritus, contectusq; brassica, lepras sanat, Plin. ¶ Medicamentum podagricum quod pedes & manus præseruat: Neruos uulturis ex cruribus ac summis pedibus collectos ad talos ægri alligato, curãs, ut neruos dextri pedis uulturis, dextro ægri pedis alliges, & sinistros sinistro. Similiter etiam cubitorum, manuum, & humerorũ neruos, alasq;, Trallianus lib. 11. ¶ Ad dolorem capitis: Cerebrum uulturis terens unge caput & tempora, Galenus Euporiston 2. 91. Cerebrum uulturis si cõmisceas cum oleo cedrino, & inde nares frequenter tangas, capitis dolorem aufert, Sextus & Plinius. Vulturis cerebro paululum cedri (cedriæ) si immiscueris, & nares inde intrinsecus caputq; perfricueris, omnes capitis dolores statim minues, Marcellus. Cerebrum eius cum cedria solutum & oleo ueteri, & inunctum temporibus, omnem cephalalgiam sanat, Kiranides. Fama est uulturis cerebrum in cibo sumptũ, morbum comitialem discutere, cuius ego periculum non feci, Aretæus. Si uulturis cerebro mulieris uenter & uiri liniantur, sterilitas inducitur, Kiranides. ¶ Pulmonis uulturini dextræ partes Venerem cõcitant uiris adalligatæ gruis pelle, Plin. Sanguinem reijciẽtibus pulmo uulturinus uitigineis lignis combustus, adiecto flore mali punici ex parte dimidia, medetur, Idem. Obscurus quidã recentior aduersus epilepsiam commendat cor & pulmonem uulturis arida trita, in potu. ¶ Cor pulli uult. ligatum in pelle omnem fluxum sistit, Kiranides. Cor pulli uulturini adalligatum aduersus comitialem morbum prædicatur. quidam pectus eius bibẽdum censent, & in cerrino calice, Plin. Contra epilepsiam, Cor & pulmonem uulturis arida propina, Obscurus recentior. Ex posterioribus nonnulli de

nulli de corde uult. scribunt, si in corio lupi adalligetur, tædium Veneris afferre, Alex. Benedictus. ¶ Iecur uulturis tritum cum suo sanguine ter septenis diebus potum (per dies septem, Sextus & Aesculap.) aduersus comitialem morbum prædicatur, Plinius. Lusciosus uescatur beta, uulturis iecore assato, eiusque felle illinatur, Archigenes apud Galenum de compos. medic. Serenus ad iecoris dolorem, uulturis iecur commendat. Idem iecur (Plinius cor) exectum de uulture gestari iubet ceu prophylacticum aduersus serpentium morsus. Ex uentriculo uulturis remedium diximus in Adipe superius.

¶ Lusciosus uescatur beta, uulturis iecore assato, eiusque felle illinatur, Archigenes apud Galenum de compos. sec. locos. Vulturis fel ex aqua dilutum, albugines sanat oculorum, Plinius lib. 19. ut quidam citant. Fellis gallinacei uel uulturini, quod longè magis prodest, scrupulum, & mellis optimi unciam, bene trita coniunges, atque in pyxide cuprea habebis, & opportunè ad inungendum uteris. hoc nihil potentius caliginem releuat, Marcellus. Ad caliginem oculorum prosunt uulturis atri Fella, chelidoniæ fuerint queis gramina mista. Hæc etiam annosis poterunt succurrere morbis, Serenus. Nubeculæ & caligationes suffusionesque oculorũ, inunguntur aquilæ felle, quam diximus pullos ad contuendum Solem experiri, cum melle Attico. eadem uis & in uulturino felle est cum porri (melius, marrubij, ut alij etiam authores habẽt: & facile Plinius prason, id est porrum, pro prasio, id est marrubio, deceptus accipere potuit) succo & melle exiguo, Plin. Omnem oculorum obscuritatem incipientemque suffusionem curat fel uult. cum marrubij succo & melle Attico: cuius si nulla sit copia, tenero ac molli utere. esto autẽ tum succi marrubij, tum mellis dupla ad ipsum fel portio, Galenus Euporiston 1.44. Sanguis (Fel, potiùs) uult. cum succo marrubij, caliginẽ oculorum sanat, Aesculap. Vult. fel mixtum cum succo marrubij omnem caliginem discutit, incipientem suffusionem pariter insistit, Sextus. Fel pulli uult. cum melle & succo prasij suffusionem oculorum sanat, Kiranides. Et alibi, Vult. fel cum succo prasij, & opobalsamo & melle solutũ, omnem colliquationem (caligationem) oculorum & suffusionem summè sanat. Comitiali Prodest cum ueteri Baccho fel uulturis ampli, Sed cochlear plenum gustu tibi sufficit uno, Serenus. In Germanico quodam manuscripto codice uulturis fel cum sanguine eius è uino diebus decem potum, inter comitialis remedia inuenio. Neruis & arthritidi adeps uulturina cum felle eiusdem, & cum axungia uetere ac melle, malagmatis modo adposita medetur, Marcellus.

¶ Tonsillis renes uulturini aridi in melle triti uel decocti, mirum remedium præstant, si pro emplastro adponantur, Marcellus. ¶ Vulturini fimi nidore partus excuti produntur, Dioscorides. Vt facile pariat mulier, stercus supponunt uulturis atri, Serenus.

H.

a. Vultur, auis, masc. g. & Vulturis, uulturis. Ennius, Vulturis in syluis miserum mandebat homonem. Et Vulturius, uulturij, apud Lucretium, Catullum, & alios. Crinitus fœm. gen. protulit ex Varrone. Cicero uulturiũ dixit, & Plautus in Curculione uulturios quatuor. Vultur à uolando quibusdam dictus uidetur, Albertus: uel à uolatu tardo, ut alij. Propter corporis grauitatẽ in terra libentius sedet quàm in arbore, nisi timeat: unde ab antiquis grapides (uox uidetur corrupta) uocabatur, Albert. Ales auida, pro uulture, Senecæ in Hercule Furente. Perperam Grammatici quidam uulturem & gryphem confundunt, Turnerus. ¶ γὺψ, παρὰ τὸ γυρεύειν τὰς ὕλας, Varinus. γῦπες prima producta effertur, admonente Eustathio, ut in illo Homeri Iliad. Σ. πολλοὺς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται Τρώων. Cipes, id est uultur, Syluaticus: ineptè, cum gyps uel gypes scribere debuisset. Orus in Hieroglyphicis fœminino tantũ genere τὴν γῦπα effert, quòd uultures omnes fœminas arbitretur: alij plerique masculino tantum utuntur. οἰωνοὶ dicuntur omnes aues carniuoræ, ut uultures, corui, Varinus. οἰωνὸς dicitur uultur παρὰ τὸ οἰῶ τὸ μονῶ: eo quòd solitaria in suo sexu & sine coniuge auis sit. aiunt enim aliqui eam absque coitu sæpenumero ex uento & calore & Solis radijs concipere, Idem. Αὐτοὺς δ' ἑλώρια (ἑλκύσματα, σπαράγματα) τεῦχε κύνεσσιν, οἰωνοῖσί τε πᾶσι, Homerus Iliad. α. ubi Scholiastes annotat accipere eum per οἰωνοὺς aues carniuoras, ut uultures, coruos. οἰωνοῖσί τε δαῖτα, Idem alibi. Non tibi parentes claudent oculos mortuo, ἀλλ' οἰωνοὶ ὠμησταὶ ἐρύουσι περὶ πτερὰ πυκνὰ βαλόντες, Iliad. λ. Ἀλλ' ἄρα τόν γε κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατέδαψαν, Odyss. γ. Μήθ' ὑπ' ὠμηστῶν κυνῶν Εἴασ' ὀλέσθαι, μήθ' ὑπ' οἰωνῶν τινός, Sophocles Antigone. οἰωνοὶ δὲ περὶ πλέες, ἠὲ γυναῖκες, Iliad. λ. Memorabile est quod tomo De ideis primo, ubi περὶ σεμνότητος λόγου differitur, Hermogenes adnotauit, quosdam appellare solitos uultures, τάφους ἐμψύχους, id est animata sepulchra. Παρὰ δὲ τοῖς ὑποξύλοις τούτοισι σοφισταῖς πάμπολλα εὕροις ἄν. τάφους τε γὰρ ἐμψύχους τοὺς γῦπας λέγουσιν, ὧν περ εἰσὶ μάλιστα ἄξιοι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ψυχρεύονται πάμπολλα. id est, Apud subligneos uerò hosce sophistas plura inuenias utique. quippe uultures dicunt sepulchra esse animata, quibus digni sunt ipsi maximè: & frigidiora his alia non pauca, Cælius. Mari sepeliri dicitur, qui in id demersus fuerit: & uentribus belluarum, ab eis deuoratus. sic & uultures illum quos laniarint deuorarintque, uentribus suis tanquam sepulchris cõdunt. quare etiam sepulchra uiua nonnulli eos appellare ausi sunt, Varinus in Τυμβεῦσαι: in cuius uerbis pro ὅστε καὶ τινων ταύρων, lego ὡς καὶ τινων τάφων.

¶ Epitheta. Vulturem amplum Samonicus cognominat. Atrum, idem & Iuuenalis. Ab uulture dirus auaro Turbat odor syluas, Gratius. Auido uulturio, Catullus. Ales auida pro uulture, Seneca in Herc. furẽte. Dirus uultur, Samonicus, & Valerius 4. Argonaut. Edax, Ouid. 2.

Amorum. Immanis obunco rostro, Verg. 6. Aeneid. Immundus, Gratio. Tardus, Samonico. Et præterea apud Textorem, Auidus, Caucaseus, Cupidus, Montanus, Niger, Obscœnus, Palatinus, Palpãs, Promethæus, Rapax. ¶ γῦπες θηλύγονοι, id est è fœminis tantũ procreati, Io. Tzetzes. γαμψώνυχοι, ἀγκυλοχεῖλαι, epitheta sunt ægypijs, sed quæ etiam uulturi conueniant.

¶ Vulturius homo per translationem pro rapace. Cicero in Pisonem, Appellatus est hic uulturius illius prouinciæ, si dijs placet, imperator. Quoniam hæc ales cadauera iam tabida summè affectat & rapit auidissimè, propterea quodam loco Apuleius causidicos & oratores forenses probrosis incessens uerbis, quòd eis (ut Columella dixit grauissimè) concessum sit in medio foro latrocinium, togatos nominauit uulturios, sicut M. Tullius pro Sextio uulturios paludatos appellauit Gabiniũ & Pisonem imperatores, qui pretio nundinarentur omnia. Porrò & ratione eadẽ salibus suis Plautus inseruit uulturios pro talis in Curculione. ut enim uultures carniuori sunt & rapto uiuunt, compari modo & tali uoratores ita sunt, ut dispolient ex toto aleatorem, Cælius. Captatores quoq; dici uulturios, non Seneca modò, sed indicauit Catullus item illo uersiculo, Suscitat à cano uulturium capite, Idem. ¶ Vulturnus, uentus qui ab Oriente hyberno spirat, ut ait Plinius 2. 47. dictus à uulturis uolatu, ut quidam aiunt, quoniam altè resonat. Græci Euronotum uocant, quòd inter Notum & Eurum sit. Hi igitur sunt tres uenti Orientales, Aquilo, Vulturnus, Eurus: quorum medius Eurus est, Gellius 2. 22. Vulturnalia celebrabantur sexto Calendas Septembris, Varro. Vulturinus, quod est uulturis, adiectiuum apud Plinium. Est & subuulturius adiectiuum. Eia corpus cuiusmodi, Subuulturium: illud quidem subaquilum uolui dicere. Plautus Rud. Grammatici interpretantur, rapiens ad se homines, subaquilũ uerò, subfuscum. ¶ Plautus salibus suis inseruit uulturios pro talis in Curculione. ut enim uultures carniuori sunt, & rapto uiuunt, cõpari modo & tali uoratores ita sunt, ut dispoliẽt ex toto aleatorem, Cælius Rhod. Plauti uerba hæc sunt: Iace (inquit) parumper. Iacit uulturios quatuor. talos arripio, inuoco almam meam nutricem, (Venerem nimirum,) Herculem iacto basilicum. Vulturij autem (inquit Cælius Calcagninus) uidentur appellati, uel à rapacitate, uel à fœcunditate, quòd id animal foret naturæ symbolum Aegyptijs.

¶ Gyponomum herbam sil uel seseli Creticum interpretor, à uulturum pastu. uide suprà in C. γυπὸν, μακρὸν, Varinus & Hesychius. γρυπαὶ, uel γυπαὶ, (quod magis placet,) nidi uulturum, Iidem. γύπας (oxytonum malim) interpretantur tuguria & latebras (καλύβας καὶ θαλάμας) uel uulturũ nidos: uel uias ad uias (ὁδοὺς εἰς ὁδοὺς,) uel habitationes subterraneas, uel speluncas, καὶ γυπάρια τὰ αὐτά. (lego γυπάρια, ut idem sit γυπὴ, & diminutiuum γυπάριον.) οἱ δὲ ἀζώσεις, ἀνασεσυρμένας, Hesych. & Varinus. γύπη, (ultima uidetur acuenda,) κοίλωμα γῆ, (lego γῆς,). θαλάμη, γωνία, Iidem. Καὶ πῶς σὺ φιλεῖς; ὃς τοῦτον ὁρῶν οἰκοῦντ' ἐν ταῖσι πιθάκναισι, Καὶ γυπαρίοις, καὶ πυργιδίοις, ἔτος ὄγδοον οὐκ ἐλεαίρεις, Aristoph. in Equitibus. Vbi Scholiastes, γύπες (inquit) aues sunt. lusit autem Comicus propter similitudinem sequentis uocabuli πυργιδίοις. uel quia hæ aues maximè solent insidêre in turribus & mœnijs, in quibus Athenienses etiam cubabant tempore belli ad custodiendam ciuitatem. debuit autem dicere in latebris, specubus uel locis angustis. nam secundum Cratinum omnem locum angustum uel latibulum ita nominabant. ¶ Pediculi uulturis mentio fit apud Auicennam 4. 6. 5. 12. insectum esse aiunt uenenosum, simile pediculo paruo, uel pediculo nascenti in inguine. nomen eius Persicum faciunt pedi, uel potius dedi, inuenio & dede, dedey, & declin apud Syluaticum: item meluke, tagomus, uel ragarius Indicè, tafaris uel tafatis pro eodem animali. Est sicut paruus altadan, (aliàs alcandan) Syluaticus. Altamula (Althabuha) est animal multipes, acuti ueneni, de quo idem iudicãdum quod de pediculo uulturis & uespis, Auicenna 4. 6. 5. 13. ego scolopendram esse conijcio. de pediculo autem uulturis diuinare nihil possum. Auicennæ de ipso uerba, referam in Historia insectorum.

¶ Aegypij, Αἰγυπιοί, mediæ inter aquilas & uultures naturæ sunt, utriusq; sexus, (cum uultures omnes fœminæ existimentur,) colore nigro. harum nidos & oua ostendi audio: uultures uerò non oua, sed statim pullos parere, Aelianus. Aegypiòn Grammaticorum alij genus aquilæ, alij uulturem interpretantur, ἀπὸ τοῦ αἴσσω. ego potius nomen compositum dixerim, ἀπὸ τοῦ αἰετοῦ καὶ γυπός. Hi fortè fuerint quos Plinius uultures nigros appellat: nisi gypæetũ esse placeat, cui caput albicat, &c. Plura de ægypio leges suprà in Capite de aquilis diuersis, quarũ ueteres meminerunt. Nicander à uulture distinguit hoc uersu, Αἰγυπιοί, γῦπές τε, κόραξ τ' ὀμβρήεα κρώζων.

¶ Icones. Cánathra, uehiculi genus plegmata habens, in quibus uirgines per pompam ad Helenæ templum uehebantur, simulachris (ut quidam tradunt) ceruorum aut uulturum ornata, Varin.

EX ORI HIEROGLYPHICIS.

Annum significantes Aegyptij uulturem pingunt, quoniã hæc ales annum ita partitur, ut tertia ferè eius parte prægnans sit, altera incubet & excudat oua, altera educet, ut in C. retuli. ¶ Aspectum quoq; indicaturi eundem pingunt, quòd ex omnibus animantibus perspicacissimi uisus sit, uide in C. ¶ Misericordem quoq; pictus illis denotat uultur, propter peculiarem eius in sobolem suam affectum & amorem. lege in D. ¶ Item significantes limitem: quòd cum belli conficiendi tempus instat, locum ubi pugna committenda sit, septem ante diebus ad eum accedens præfiniat & circunscribat. Item præsagium cum eandem ob causam, tum etiam quòd ad eam exercitus partem sese conuertere soleat, ubi maior sit futura clades, uide infrà in h. Præterea matrẽ, quòd in hoc animantium

mantium genere mas non sit. Aegyptij in uulture naturæ genium ac maiestatem indicabat, quòd inter has uolucres fœminæ duntaxat inueniantur: de quo & Marcellinus Ammianus in Rom. historia scribit, & Plutarchus item Chæroneus, Crinitus. Mineruam quoque ac Iunonem uulturis pictura eis significat: quoniam uidetur apud Aegyptios Minerua quidem superius cœli hemisphærium occupasse, Iuno uerò inferius. Quæ & causa est ut absurdum censeant cœlum masculino genere efferre: quippe cum & Solis & Lunæ cæterorumque siderũ genitura in eo perfecta sit, qui nimirum fœminæ actus est. Complectitur autem uulturum quoque genus fœminas tantum. Quam ob causam & cuiuis fœminei sexus animanti Aegyptij uulturem, ut in eo sexu principem ac primarium, apponunt. ex quo & deam omnem, ne singillatim unamquanque percurrens prolixior sim, significant Aegyptij. Similiter etiam innuentes οὐρανίαν, hoc est cœlum (neque enim placet ipsis, ut dixi, masculino genere οὐρανὸν dicere) quoniam horum omnium generatio inde est. Duas denique drachmas uulture picto denotant, quod apud Aegyptios duæ lineæ unitas est. Vnitas uerò cuiuslibet numeri ortus est ac principium. Optima itaque ratione duas drachmas indicare uolentes, uulturem pingunt, quòd generationis ipse sibi autor materque ac principium, quemadmodum & unitas, esse uideatur. Postremò Vulcanum indicantes, scarabæum & uulturem pingunt: Mineruam uerò, uulturem & scarabæum. solis enim his, nõ etiam masculis, mundus uidetur consistere. Vulturem autem pro Minerua pingunt, quòd hi soli ex dijs apud ipsos mares sint simul ac fœminæ.

¶ Propria. Vultur mons est in Apulia, ut quidam annotant. ¶ Vulturnum, Βουλτοῦρνον, Campaniæ oppidum est, cum fluuio eiusdem nominis, ut scribit Plinius lib. 3. cap. 5. Pomponius Mela lib. 2. Fluctuque sonorum Vulturnum, Silius lib. 8. Fluuius quidẽ non neutro gen. ut oppidum, sed masculino Vulturnus dicitur. hic per Campaniã labens, haud longè ab Cumis mergitur. Amnisque uadosi Accola Vulturni, Verg. 7. Aeneid. Seruius fluuium esse scribit qui iuxta Cumas cadit in mare. Delabitur inde Vulturnusque celer, &c. Lucanus lib. 2. Meminit eius etiam Strabo. ¶ Est & Vulturnum Hetruscorum oppidum, teste Liuio lib. 4. ab Vrbe. ¶ De Vulturno uento scripsi suprà inter deriuata. ¶ Vulturna uel Voltunna celebris Hetruscorum dea fuit, cuius non semel meminit T. Liuius, &c. Gyraldus.

¶ b. Decet tetraones suus nitor absolutaque nigritia. alterum eorum genus uulturum magnitudinem excedit, quorum & colorem reddit, Plinius. Porus Indorũ rex Augusto inter cætera dona misit perdicem uulture maiorem, Strabo. Percnopterus aquila uulturina specie est, &c. Plinius & Aristoteles. Phlegyam apud Hesiodum aliqui interpretantur auem uulturi similem. Harpyiæ in Thracia habent uulturum corpora, aures ursinas, & facies κύρκων, (lego κορῶν, id est uirginum,) Varinus in Scylla. ¶ Lapis quandros aliquando inuenitur in cerebro uulturis, (coloris candidi, ut quidam addit,) cui uis tribuitur contra quoslibet noxios casus, & replet mamillas lacte: authores, Euax, Albertus, Syluaticus.

¶ c. In cane requiritur uulturina sagacitas, Budæus. ¶ Et qui uulturibus seruabat uiscera Dacis Fuscus, Iuuenalis Sat. 4. Lingua exerta auido sit data uulturio, Catullus. ¶ Δέρτρον Grecè aliqui rostrum interpretantur. eo autem quæcunque ederint lancinant uultures. τούτῳ δὲ διαῤῥήσσουσιν ὃ ἂν ἐσθίωσιν οἱ γῦπες, τῇ κρούσει τοῦ ῥάμφους, Varinus. Οἱ δανεισταὶ τοὺς χρεώστας γυπῶν δίκην ἐσθίουσι καὶ ἀποκείρουσιν αὐτοὺς δέρτρον εἴσω δύοντες, Plutarchus in libro de nõ accipiendo mutuo pro fœnore. Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον Δέρτρον ἔσω δύνοντες, Homerus de Tityo. Οἱ δ᾽ ἐπὶ γαίῃ Κεῖατο γύπεσσιν πολὺ φίλτεροι ἢ ἀλόχοισιν, Iliad. λ. Πολλοὺς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται Τρώων, Iliad. Σ. Τάχα κέν ἑ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται, Iliad. X. Τῷ σ᾽ ἐνθάδε γῦπες ἔδονται, Odyss. X. Ἐπὶ ποῖον ἱερεῖον καλεῖς Ἁλιαιέτους καὶ γῦπας; οὐχ ὁρᾷς ὅτι ἴκτινος εἷς ἂν τοῦτο οἴχοιθ᾽ ἁρπάσας; Aristophanes in Auibus. Μηδὲ τεκοῦσα κυσὶ ῥίψῃ καὶ γυψὶν ἕλωρα, Phocylides. Τῷ σε χρὴ παρὰ δαῖτα δεδεγμένον εὔφρονι θυμῷ Πίνειν· μηδὲ βορῆς κεκακωμένον ἠΰτε γῦπα Ἧσθαι πλημμύροντα λελασμένον εὐφροσυνάων, Panyasis apud Stobeum. Vulturem aliqui sepulchrum uiuum dixerunt. uide suprà in a.

¶ e. Oculum uulturis si quis manu dextra gestet, gratiam & fauorem omniũ quibus cum uersabitur, sibi conciliabit, Obscurus. ¶ Os eius uel rostrum cum lingua gestatum facit ad itinera nocturna. fugat enim dæmones & feras & omne reptile, & cuncta animalia. & uiriliter dicamus omnem uictoriam, & rerum abundantiam, sermonum facundias, & causas, & gloriam ac honorẽ portanti acquirit. Porta ergo cum lingua & oculos, & seruabis corpus tuum ab omni castitate, Kiranid. ¶ Cor uulturis habentes, tutos esse ferunt ab impetu non solum serpentium, sed etiam ferarum latronumque, ac regum ira, Plin. Cor uulturis ligatũ in pelle lupina, si circa brachium habeas, nullum medicamentum nocere tibi poterit, nec serpens, nec latro, nec ulla malicia, nec quidem phantasma senties, Sextus. Eum qui gestauerit cor pulli uulturis, omnia dæmonia fugient, & maximæ feræ. habebit autem is quoque gratiã cum apud omnes homines, tum mulieres, & locuples uiuet. idem gestatum rebus in omnibus uictoriæ cõpotem reddit, Kiranid. Adulti uulturis cor elixum & datũ in cibo latenter, aut siccum datum in potu mulieri, magnam amicitiam & desiderium lasciuum eius facit, Idem. ¶ Eiusdem pedes gestati ad facundiam sermonum, & lucrum, & taciturnitatem inimicorum, & uictoriam ab aduersarijs summè faciunt, Idem. ¶ Vngues eius combusti, & cum uino uetere soluti, totique corpori inuncti, & poti, ad uictoriam de inimicis summè faciunt, Kiranid. Qui pedem uult, in mensa habuerit, tutus est à ueneno, Obscurus. Sunt qui hac spe ducti candelabra è

uulturinis pedibus conficiant. arbitrantur enim si uenenum in mensa superuenerit, extinctum iri candelam quæ inserta fuerit tali candelabro, ita ut infima cādelæ pars uulturis pedem attingat. nam pars (sinus) superior cui inseritur candela ex metallo additur. ¶ Si quis cum modico uerbenacæ herbæ & fimo uulturis fumum fecerit super ficcario (sic habet codex nosterm anuscriptus) decident folia, Kiranides 1.10.

¶ g. Si mulier cerebro uulturis liquefacto inunxerit uentrem suum per 7. dies, & uiri etiam uentrem inunxerit, non concipiet omnino, Kiranides. Vulturis crus si ablata carne suspendatur supra crus excoriatum, auferetur dolor, & sanabitur, Rasis. Corium cauillæ eius si applicetur podagrico, dextrum lateri dextro, sinistrum sinistro, prodest manifestè, Idem.

¶ h. Inimicus si quid delinquas inhæret affixus scrutaturq;. & profectò uulturum exprimere uidetur mores. hi quippe tabida tantum consectantur cadauera. nam pura beneq; habentia ne sentiunt quidem. Consimiliter inimicum uitæ modo labes mouet, ægra illum excitant ac quæ computruerint, Cælius ex commentariolo Plutarchi de utilitate ab inimico capienda. Creditores in foro debitores tanquam loco miseris assignato uulturum instar exedunt & arrodunt, rostro in eorū corpus inserto, δέρτρον ἔσω δύνοντες, Plutarchus in libello de non accipiendo mutuo pro fœnore. De uulturijs scitus admodum narratur apologus aduersum fœnore sese illaqueātes: Vulturius quidam uehementer agitatus uomere amplius cœpit, simulq; etiam queri, ac sese affligare, quòd intestina eiectare uideretur. Pax sit rebus, inquit alter: non est quòd ægro sis animo. neque enim tui euomis quippiam, sed cadaueris portiones, quod nuper conscidimus. Eadem ratione fœnore adobruti non agros euomunt distrahuntq; proprios, sed fœneratoris, quem ijs dominum præfecerunt, Cælius.

¶ Fulgentius in Mythologico Promethei iecur apud inferos non ab aquila, sed à uulture corrodi tradit, & perbellè interpretatur, cui & Petronius Arbiter in his hendecasyllabis congruit: Cui uultur iecur ultimum pererrat, Et pectus trahit, intimasq; fibras, Non est, quem tepidi uocant poetæ, Sed cordis mala, liuor atque luxus. Vide in Aquila h. ¶ Ales auida, pro uulture iecur Tityi iugiter exedente, Seneca in Herc. furente. Vulturis atri pœna, Iuuenalis Sat. 13.

Nec non & Tityon terrę omniparentis alūnum
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, rostroq; immanis uultur obunco
Immortale iecur tondens, fœcundaq; pœnis
Viscera rimaturq; epulis, habitatq; sub alto
Pectore, nec fibris requies dat ulla renatis, Vergilius 6. Aeneid. ubi Seruius, Tityus (inquit) secundum aliquos filius Terræ fuit, secundum alios à terra nutritus. unde elegit sermonem poeta quo utrunq; significaret: nam alumnum dixit. Hic amauit Latonam, propter quod Apollinis telis cōfixus est. Damnatus est autem hac lege apud inferos, ut eius iecur uultur exedat. Quanquam Homerus uicissim dicat duos uultures sibi in eius pœnam succedere: unde hæc canit de Tityo:

Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱόν,
Κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον,
Δέρτρον ἔσω δύνοντες. Per hoc quod porrigi eum canit ad nouem iugera, quantum ad publicam (primam) faciem, magnitudinem ostendit corporis: sed illud (aliud) significat, quia de amatore loquitur, libidinem latè patêre. Sanè de his omnibus rebus mirè reddidit rationem Lucretius, & confirmat in nostra uita esse omnia, quæ finguntur de inferis. dicit enim Tityon amorem esse, hoc est libidinem: quæ secundū physicos & medicos in iecore est, ut risus in splene, iracundia in felle. Vnde etiā exesum à uulture, dicitur in pœnam renasci. etenim libidini non satisfit re semel peracta, sed recrudescit semper: unde ait Horatius, Incontinentis aut Tityi iecur, Hæc Seruius. Cui uacat, adeat etiam Eustathium. ¶ Eurynomus dæmon, quē mortuorum carnes arrodere fingunt, ita ut nihil præter ossa relinquat, colore pingitur inter cœruleum & nigrum, qualis est muscarum quæ carnibus insident: & dentes exerit, & pellis uulturis ei substernitur, Pausanias.

¶ In Onirocriticis scribit Artemidorus in Italia ueteri lege uultures à nemine solitos necari: quin & illis insidias cōcinnantes ἀσεβεῖς (inquit) opinabantur, Cælius. Marti sacros censuit uultures ueterum auctoritas, uti scribit Phurnutus, quoniā plurimi uisantur ubi sint πτώματα πολλὰ ἀρηΐφατα, Cælius. Easdem uolucres Iunoni sacras Aegyptij ducunt, atq; earum pennis Isidis caput, & uestibulorum fastigia ornant, Aelianus. in Græco manuscripto codice nostro legitur, ὅτι τῶν προπυλαίων ὀρόφοις ὑποτορεῦσαι γυπῶν πτέρυγας, hoc est, sub fastigijs uestibulorum alas uulturum eos insculpsisse. Vultur pictus Mineruam & Iunonem significat Aegyptijs, imò deam omnem, Orus. uide suprà in a. inter Icones. Vulcanum indicantes Aegyptij, scarabæum & uulturem pingunt: pro Mineruа uerò uulturem & scarabæum, ut suprà inter icones docuimus. ¶ Quòd si animantiū cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis canes, uulturios? &c. Arnobius contra gentes.

¶ Accolæ Phasidis fluminis homines quosdam facinorosos in uoraginem impiorum dictam (εἰς τὸ καλούμενον στόμιον τῶν ἀσεβῶν) inijciunt. ea ferè rotunda est, & puteo consimilis: & quod iniectum fuerit post trigesimum diem in Mæotin paludem uermibus iam refertū eructat. ubi uultures subito & ex improuiso inuolantes dilaniant, authore Ctesippo in Scythicis, Plutarchus in libro de fluuijs. ¶ Barcæi gens Hesperia ex aliquo morbo mortuos, ut muliebriter & ignauiter defunctos, ad notandam mortis ignominiam igni cremant: eos uero qui in bello morte occubuerint, ut summa uirtute ornatos, uulturibus deuorandos obijciunt: quòd eas aues sacras existiment, Aelian. Diogenes dicebat, si mortui ipsius corpus à canibus lacerari contingeret, Hyrcaniam fore sepulturam: sin uultures,

tures, ἀπτίων, ut Stobæus annotauit. ubi pro ἀπτίων uoce deprauata, fortè Βαρκαίων legendum fuerit. quanquam non hos solum, sed Indos etiam & Iberos & Caspios corpora defunctorum uulturibus lancinanda proposuisse legimus.

¶ Auguria ex uulturibus. Quid est quòd Romani uulturibus ad auguria maximè utuntur? An quia etiam Romulo urbem condenti uultures duodecim apparuerunt? Vel quoniam auium omnium hæc minimè frequens & cōsueta homini est. neq; enim facilè quisquam in uulturis nidum inciderit. derepente enim & inopinatò aduolant alicunde è longinquo. quo fit ut eorum aspectus semper aliquid significet. Vel hoc etiam ab Hercule didicerunt. siquidem omnium maximè, si uerè dicit Herodorus, (aliàs Herodotus Ponticus, ut legitur in uita Romuli,) uulturibus gaudebat Hercules qui circa rerum gerendarum principia comparuissent: ut qui uulturem inter cunctas carniuoras aues iustissimum existimaret. Primum enim nullum animal uiuum attingit, neq; animatum ullum interimit, quod aquilæ, accipitres & nocturnæ aues faciunt. sed extinctis tantum corporibus pascitur: & inter ea etiam suo generi parcit. nunquam enim uolucrem aliquam gustare uisus est uultur, cum aquilæ & accipitres cognatas maximè aues persequantur & feriant. atqui iuxta Aeschylum auis auem deuorans pura esse non potest. Deinde hominibus etiam ferè minimè nocet, cum neq; fruges consumat aut uastet, neq; stirpes nec animantes mansuetas lædat. Quòd si, ut Aegyptij fabulantur, omne genus eorum fœmineum est & hausto subsolani flatu concipiunt, ut arbores fauonio, prorsus firma certaq; ab eis signa colligi probabile fuerit: cum in cæteris auibus ex libidinis motu, rapinis, fugis & persecutionibus, magnam turbationem & inconstantiam oboriri necesse sit, Plutarchus in Quæstionibus rerum Romanarū 89. & partim in uita Romuli. Vulturius à Festo numeratur inter alites uolatu auspicia facientes. Vulturum conspectum Aristoteles & Plinius semper in malum retulerunt, Niphus. Hic uultur, hic lucifer bubo gemit, Seneca de palude Cocyti. Vulturem auem in augurio infœlicissimam: id est, innocuos (an quia uultur nō nocet uiuis?) homines facilè esse infelices, Plutarchus in Symbolis Pythagoricis. Vulturemq; frequenti foro in tabernaculum deuolasse, Liuius 7. belli Punici. Sæpe uulturem in ædem Iouis aut deorū uolasse prodigij loco receptum, ideo uelut portentum maliq; auspicij procuratum fuit, Alexander ab Alexandro. P. Crasso, Q. Scæuola coss. uultures canem mortuum laniantes occisi ab alijs & comesi uulturibus, Iulius Obsequens. L. Sylla, Q. Pompeio COSS. Stratopedo, ubi senatus haberi solet, corui uulturem tundendo rostris occiderunt, Idem. Dareio accipitrum uisio duo uulturum paria uellicantium, omen fuit quòd è coniuratis sumpto supplicio, haud multò pòst Persarum regno potiretur, Alex. ab Alexandro. ¶ Romulus & Remus urbem condituri, conuento inter se sequundis auibus dijudicare litem (de loco urbis,) diuersa loca ad inaugurādum capiunt. Priori Remo augurio uenisse ferunt sex uultures, cum duplex numerus Romulo se ostendisset. Sed dicitur à quibusdam uerè Remum uidisse, Romulum uerò esse ementitū: sed cum accessisset Remus, tunc Romulo duodecim apparuisse: inde mansisse morem Romanis ex uulture augurādi. Meminit etiam Plinius de uiris illustribus cap. 1. Scripsit Varro Terentius in libris Antiquitatum (inquit Petrus Crinitus in opere de honesta disciplina 16. 5.) fuisse Romæ Vectium in augurandi disciplina nobilem, eumq; affirmasse futurum Rom. imperij terminum, post M. & CC. annos: si modò, inquit, uerum foret quod in historijs annalibusq; Romanis traditur de XII. uulturibus, quas poeta Ennius corpora sancta appellat. Sic autem Varro, Si uerum est quod de Romuli augurio traditur in condenda urbe, deq; XII. uulturibus, ad M. & CC. annos Romanus populus perueniet, cum CXX. annos incolumis præterisset. Qua in re factum est quidem iudicium ex numero alitum, ut singulæ uultures centenos annos portenderent. Censorinus uerò in perquirendis ueterum monumentis uir diligens, & qui M. annos ab urbe condita uixit, minimè ad suum iudicium pertinere asseruit hoc ipsum dijudicare, ne in re parum comperta minus prudenter posteritati faceret imposturam: quod his ferè hominibus accidit, qui maiore studio quàm consilio fortunæ aleam pensant, temporumq; uarietatem considerant. Cæterum tali sententiæ Vectij uidetur annorum numerus conuenire. siquidem CC. annis post authorem Censorinum adiectis, imperantibus Cæsaribus Constantijs, Romana illa dignitas consumpta est, quæ Italiæ fines egressa Byzantium urbem se recepit. Nam ingruentibus in Italiam Vnnis, Vandalisq; & Gothis, tum maximè Rom. imperium cladibus multis affectum est atq; deletum. Quòd autem XII. uultures auspicij fœlicitatem Romulo prænotassent, cum historiæ multorum testantur, tum Q. Ennius in annalibus: qui Romulum inquit ipsum in Auentino monte secessisse, ad auspicium capiendum de urbe condenda & nomine imponendo. itaque studijs summis de hoc inter eos peractum refert. Certabant urbem Romámne Remámue uocarent. Omnibus cura uiris uter esset induperator, Hæc omnia Crinitus. Eadem partim Cælius Rhod. repetit Lectionum antiquarum 27. 8. & insuper, Scribit (inquit) libro 16. Paulus Diaconus, Adouacrem cum fortissima Herulorum manu Italiam irrupisse, quo percussus terrore Augustulus purpuram sponte deposuit: ac ita cōditæ urbis anno millesimo ducentesimo uigesimo nono, Occidentis imperium finem est assequutum, anno ab incarnatione Verbi quadringentesimo quinto. Cæterum quod uultur unus, ut Crinitus tradit, annos centum significasse existimetur in auspicio Romuli, inde forsitan sumptum est, quòd uita singulorum centesimum ferè annum attingere putatur. quanquam Aegyptij uulture picto annum unum duntaxat significarint, propter causam in C. expositam: nempe quia annum totum hæc ales in conceptu, in partu & incubitu ouorum,

& pullorum educatione consumat. In somnis apparens uultur annum significat, Io. Zzetzes. Romulus in Palatino colle ex duodecim uulturibus optima auguria egit. Nam ex auium numero commutatione in duodecim homines facta, principes totidem Romanos, quot aues perspexisset, uirgis antecedere iussit, Aelianus. Cæsar quum in campum Martium exercitum deduceret, sex uultures apparuerunt, conscendenti deinde rostra, creato consuli, iterum sex uultures conspecti, uelut Romuli auspicijs nouam Vrbem condituro signum dederunt, Iul. Obsequens. Octauio Augusto primo consulatu augurium capienti, duodecim se uultures, ut Romulo ostenderunt, Suetonius. Auctor est historicus Dion post Cæsaris cædem Octauio in campum Martium descendenti uultures sex augurium fecisse, mox uerò apud milites concionanti duodecim: unde ab eo coniectatum Romuli monarchico se principatu constanter potiturum, Cælius.

¶ Quòd stragem designent exercitus quem sequuntur. Vultures tradunt futurā stragem præsensione quadam mirè percipere: & comprobat in Hexaëmero magnus Basilius, Cęlius. Expeditos in bellum exercitus præsensione quadam consequuntur, planè scientes & quòd ad bellum proficiscuntur, & quòd omnis pugna strages edere solet, Aelianus. Traditur ingruentis mali certissimum haberi præsagium, ubi exercitum uultures insequantur, Cælius. Si uultures, corui, & (aut) aquilæ in unum coirent, cędem haud dubiam interpretabantur, Alexander ab Alexandro. Huius quidem (ex uulturum præsensione) augurij rationem scrutari difficillimum censuit Albertus, ni stellarum potestate occultiore fieri, collibeat credere, Cælius. Auium quarumuis quæ cadaueribus uescuntur, (ut sunt uultures, aquilæ, cornices, gracculi, miluí,) agmē cum in aliqua regione apparuerit, ac per aliquot dies ibi sederit, esse futuri excidij signum, cōsentiunt omnes, Niphus. Solent uultures mortem hominis quibusdam signis annunciare. cum enim lachrymabile bellum acies inter se instruunt, multo uultures sequuntur agmine, & eo significant, quòd multa hominum multitudo bello casura sit, futura præda uulturibus, Ambrosius. Communis hominum opinio est uultures in exercitibus gregatim uolantes esse futuri excidij præsagium. Vultures enim & aquilæ ultra maria cadauera sentiunt. altius enim uolantes, quæ multa montium obscuritate cælantur, ex alto conspiciunt: & non modo præsentia, uerùm etiam (ut Plinius inquit) biduo aut triduo futura, Niphus. Vmbricius haruspex uultures tradit triduo ante aut biduo uolare eò, ubi cadauera futura sunt, Plinius. Hoc quidem (inquit Niphus) experientia cōstat: & in excidio Troianorum ita accidisse meminit Aristoteles in augurijs. Iam quasi uulturij triduo prius prædiuinabāt, quo die esurituri sient, Plautus Trucul. Limitem significantes Aegyptij uulturem pingunt, quòd cum belli conficiendi tempus instat, locum ubi pugna committenda sit, septem antè diebus ad eum accedens præfiniat & circunscribat, Orus. Et mox, Præsagium quoq; eodem picto repræsentant, tum eandem ob causam, tum etiam quòd ad eam exercitus partem sese conuertere soleat, ubi maior sit futura clades, sibi ex cadaueribus alimentum seponens, ac in futurum prouidè reseruans. Vnde & prisci reges exploratores mittebant, per quos in utram aciei partem respexissent uultures, cognoscerent, indeq; uincendos ac internecina strage delendos colligerent, Idem & Aelianus. Vulturū, & aliarum alitum quibus strages cadauerum pabulo est, ingens uis, exercitum aduolauit, Iul. Obsequens.

¶ PROVERBIA. Si uultur es, cadauer expecta, prouerbium usurpatum à Seneca in Epistolis 15.96. Captatores testamentorum (inquit Erasmus) & hæredipetæ, uulgata metaphora uultures appellantur, quòd senibus orbis ceu cadaueribus inhient. Nam huic aui propriū, cadaueribus tantum uiuere eorum quæ sponte interierunt uel ab alijs relicta sunt: non fruges, nō uiuum quicquam attingere, & à sui generis, hoc est auium cadaueribus abstinere: hoc minùs nocens, quàm sint homines isti diuitum funeribus imminentes. Vnde mirum est hanc auem innocentissimam apud homines tam malè audire. Proinde qui diuites audent aut accusare, aut ueneno tollere è medio miluij uocantur: qui uerò duntaxat obsequijs & adulationibus aucupantur, ut misceantur testamento, uultures prouerbio dicuntur. Martialis lib. 6. Amisit pater unicum Silanus. Cessas mittere munera Opiane? Heu crudele nephas, malæq; Parcę, Cuius uulturis hoc erit cadauer? Diogenianus in Collectaneis meminit huius adagij, sed alia figura, Ἅπερ γῦπες, id est uulturum ritu, admonet aūt dictum de ijs, qui uel ob hæreditatis, uel alterius alicuius emolumenti spē insidiantur cuipiam. ¶ Vulturis umbra, Γυπὸς σκιά, de nullius precij homine dicebatˇ. Refertur à Diogeniano. Mihi magis quadrare uidetur in hæredipetas, aut alioqui rapaces inhiantesq; prædæ. Respondet illi, Si uultur es, cadauer expecta, Erasmus. Γυπὸς σκιά, παροιμία ἐπὶ τοῦ μηδὲν λόγου ἄξιον ἀπὸ φθόνου πραττόντων, Hesych. & Varin. Suidas uerò simpliciter, ἐπὶ τῶν μηδενὸς λόγου ἀξίων. ¶ Profert iam cornua uultur, Claudian. lib. 1. in Eutropium de re minimè uerisimili. Sola quidem auium tragopanas cornuta scribitur à Plinio, sed fabulosa ut arbitratur. ¶ Vulture edacior, tanquam prouerbiale memoratur Erasmo. idem Germani sic efferunt, Fräſſig wie ein Gyr.

¶ Leæna & aper dum certant, uultur spectator prandia captat, Alciatus in Emblematis.

¶ Emblema eiusdem quod inscribitur Opulenti hæreditas:

Patroclum falsis rapiunt hinc Troës in armis, Hinc socij atq; omnis turba Pelasga uetat.
Obtinet exuuias Hector, Græcíq; cadauer: Hæc fabella agitur cum uir opimus obit.
Maxima rixa oritur, tandem sed transigit hæres, Et coruis aliquid uulturijsq; sinit.

FINIS.

APPENDIX DE AVIBVS NONNVLLIS IGNOTIS, VEL INNOMINATIS, VEL QVARVM NOMINA IN DIVERSIS LINGVIS EXTRA GRAEcam & Latinam reperimus: & de quibus, an ulli auium suprà à nobis descriptarum ceu cognatæ adiungi possent, incerti eramus.

Ἀνθοισιν, ὀρνέοις, Suidas.

¶ τρωξὴν, genus auis, & cicadæ uel serpentis exuuium, Hesychius & Varinus. Poterant quidem hæc duo auium nomina, in præcedenti uolumine ordine literarum suo collocari, sicut & alia non pauca posuimus, ordinis literarum duntaxat respectu habito, etsi ad quod genus quámue cognationem referri deberent, incertũ esset. Eæ uerò quæ sequuntur uolucres, cum & innominatæ sint, & genere etiam suo nobis ignotæ, non alio quàm hoc loco memorari potuerunt.

¶ Eumeliq́ domum lugentis in aëre natam Respicit, Ouidius 7. Metam. sentiens de Eumeli filia in uolucrem innominatam mutata.

¶ Aspilatem gemmam Democritus in Arabia gigni tradit, ignei coloris. eam oportere cameli pilo spleneticis alligari, inueniriq́ in nido Arabicarum alitum, Plinius.

¶ In insula Sylan aues sunt bicipites, magnitudine anserum, Odoricus de Foro Iulij.

¶ In insula Ascẽsionis dicta uidimus complures aues, anatum nostrarum magnitudine; uerùm adeò simplices doliq́ expertes, ut quo minus (ut comminus) manibus eas corripere liceret nauim circumuectas. Sed ubi corripueris, ferociam præ se ferunt incredibilem, cum prius quàm caperentur ueluti stupidi ad omnem conspectum nos instar miraculi cuiuspiam contuerentur, unde conijciebamus hominum aspectum eis planè insolitum esse. insula enim inhabitabilis est, Ludouicus Romanus Nauigationum suarum lib. 7. cap. ultimo.

¶ In tabula Regionum Septentrionalium Olai Magni circa B. literam in lacu quodam auis pingitur, magna, ut uidetur, rostro oblongo serpentem tenens, capite cristato. Sed neq́ nomen eius neque historiam ullam in Tabulæ explicationibus reperio.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA ITAlica tantum audiui.

ARZAVOLA, *Chorchalone* maior & minor, *Cholanze*; *Chorchalle* diuersorũm generum, albæ & nigræ; *Chouaduri*, *Fangarolla*, *Felizete* aut *Souige*, *Giuara*, *Guachi* albi & nigri, *Lagan*, *Penazi*, *Piueri*, *Sporzana*, & *Strapocino*, omnes circa Ferrariam reperiuntur & piscibus uiuunt. Inter has corcallæ fortè cepphorum siue larorum generis sunt. Cochalli ab alijs uocantur aues, gallina maiores, albissimę, qua piscibus uictitare uidentur. assiduè enim circa aquas tum marinas tum fluuiorũ (Padi, Ticini & aliorum magnorum) uolitant. In cibum ueniunt tum ipsi, tum oua eorum, quibus magnitudo quæ anserinis. Vide suprà in Capite de larorũ generibus diuersis apud recentiores. *Piuero* forsitan ea est auis quam Galli & Germani quidam pluuialem uocant.

¶ BARELLO auis ad prædam in manu gestatur.

¶ Vermibus & muscis & alijs insectis uescuntur *el chullo biancho* (quasi albicillam dicas à cauda alba, uide suprà in Oenanthe) auis quæ degit in agris aratro proscissis, œnãthe forsan; *la rezestolla* alba & cinerea & ruffa; item *Pendolina*, omnes circa Ferrariam sic dictæ. ¶ Ibidem *Spargadollo* & *Langanino* aues granis & seminibus uescuntur.

¶ FORSANELLI uulgò Patauij dicuntur aues turdorum magnitudine, rostro duos digitos longo rubroq́, pectore cinereo, palustres, ut suspicabatur qui nobis retulit.

¶ GARDE, auis sic uocata, Syluaticus. ardea fortassis.

¶ NITORAN auiculę inescantur melle & scaiola: quod granum esse aiunt panico æquale, oblongius, cortice similiter tectum ut panicum, ex Hispania uehi.

¶ PAIPO de ualle, paruus & magnus, circa Ferrariam.

¶ PAIPO, auis cauda bifurcata, parua, ibidem.

¶ PANEDRA piscibus uiuit.

¶ QVARO, albus & niger, qui uolat per campos, circa Ferrariam.

¶ TOTONE Patauij dicitur auis à uoce quam ædit, & Ferrariæ rundine di mare, id est hirundo marina. est enim hirundini similis, sed duplò maior, plumis in capite nigris ut audio. Quærendum an cepphi aliquod genus sit. Nos inter gallinas aquaticas totani Italicè dicti auis diuersæ iconem dedimus.

¶ Auis quædam habetur circa Patauium magnitudine gallinæ, rostro tenui, palmum lõgo: tota ferè ex cinereo coloris ferruginei, uentre albo, tibijs longis, lacustris, ut quidã ex Italia reuersus nobis dictauit. Hanc equidem inter gallinas aquaticas numerârim cum totano & limosa uulgò dictis.

DE AVIBVS QVARVM GALLICA TANTVM nomina ad nos peruenerunt.

AIGRETTE nominatur à Bellonio.

BIIÈN auis quædam Sabaudis.

BLEREAV auis apud Gallos, ut quidam nobis retulit, cùm melem alioqui, id est taxū, sic appellent Galli.

BVBO auicula cantillatrix, quæ Chamberiaci in cauea nutriri solet, & singulæ denario aureo uæneunt, à bubone nocturno toto genere diuersa.

CANNE grigne, genus anatis minoris puto.

CANNE petiere Bellonio auis est, cui circulus ambit pectus sicut in merula torquata & perdice Damascena. Vide mox in aue Guillemot.

CHARGAIS auis apud Sabaudos fusca & alba, quaterna parit oua. Eadem, ni fallor, alio nomine torcu appellatur, auis uulgò maledicta, & minimè musica. uide an iynx.

CHEVALIER, id est eques, cuius meminit Bellonius in Singularibus.

CRIBLETTAE dictæ Sabaudis aliæ albæ sunt, aliæ cœrulei coloris & criblettæ marinæ cognominantur.

CROCHERANT per onomatopœiam Sabaudicè dicta est à uoce crot crot.

GROLLE auis similiter nomen meruit à uoce grol grol, apud Sabaudos: rostro ruffo, & pennis pellucidis.

GVILLEMOT Gallicè dicta ternas tantū in pedibus digitos habet, ut pluuialis etiam, et canne petiere, (quod genus est lagopodis attageni simile,) & pica marina uulgò Gallis dicta, Bellonius in Singularibus.

MARGAIRES à Sabaudis uocatæ aues albæ sunt, aliæ ruffæ, aliæ nigræ.

PEREGRINAS quasdam auiculas uulgò appellant, Budæus in Pandectis.

QVINSON auicula est Sabaudis, magnitudine passeris.

TORCOL auis quædam iisdem: iynx forte, quæ collum torquet.

DE AVIVM QVARVNDAM NOMINIbus Germanicis.

Büchbisser.

Flügelschlapp.

Gickerlin uel Guckerlin, uel Grienvögelin, auicula muscis uictitat: quamobrem circa pecora & armenta uersari solet, quòd muscæ circa ipsa abundet. Ante hyemem plurimæ collectæ auolant. Color per dorsum fuscus, (ut pictura indicat) partim ex fusco subuiridis, ut in lateribus quoque & parte alarum. pectus nigris maculis distinguitur in albo, uenter sine maculis albicat. in cauda superius, & maiores alarum pennæ nigricant. crurum color roseus. rostrum rectum, & reliqua species, ut in icone apparet, quam ut à pictore Argentoratensi accepi hîc apposui. Milio quoq; pinguescit, ut audio.

Hünckel nescio quæ auis memoratur ab Hier. Trago.

Oefener Francfordiæ ad Mœnum auicula quædam minima, & suauiter canora ni fallor.

Wamber, si bene memini, alicubi nescio cuius auis nomen est.

Wegflecklin, auis circa Argentoratum dicta, magnitudine & specie phœnicurũ seu ruticillam refert, collo & pectore cœrulei coloris diluti, maculis distincti nigris; capite, cauda superiùs & maioribus alarum pennis nigricat, reliqua pars prona fusca est. sed circa orrhopygium, & in cauda supina & uentris superiore parte color ruffus est, reliqua pars supina albicat. rostrum fuscum, longiusculum; crura rubicunda, ut ex pictura Argentorati expressã descripsi, quam hîc exhibeo. Vidi &

ipse aliquãdo apud nos (raram alioqui) Septembri mense captam hanc auem, pectore cœruleo, parte inter pectus & uentrem media ex flauo subruffa: qui color etiam in pennis caudæ (supinis) non usq; ad extremum tamen, & circa orrhopygium ei erat. rostrum paulò breuius quàm hîc exprimitur. uenter cinereus, non albus ut in Argentoratensi pictura. crura fusca, non ruffa ut in eadem: & plumæ sub rostro statim non cœruleæ, ut in eadem, sed fuscæ & uariæ. Quærendum autem an hæc differentia ad sexum, aut ætatem, aut speciem forte eiusdem generis diuersam referenda sit. Germanicum nomen partim à uijs ei impositum est. nam circa uias, itinera & agros uersatur: & inde, ut coniicimus, uermiculos & alia in terra obuia (semina) ad cibum legit. partim à cœrulea pectoris macula, quantum coniectura assequor.

Wydengückerlin, circa Argentoratum auicula est minima, colore partim fusco, ut parte prona, partim subflauo ut supina, partim albicante, ut per latera & iuxta collum, crusculis subruffis, cuius hæc figura est, Argentorato ad nos missa. Capitur apud nos etiã interdum, & alijs noĩbus uocatur **Wyderle**, à salicibus, quas amat, ut ferunt, quãuis aquatica non sit: & **Zilzepfle** à frequẽti uoce **zilzel**/ uel **tiltapp**. muscis & araneis, alijsq; circa salices (uermiculis) uescitur: quibus ut fruatur, alias auiculas abigit. Vidi captam Iulio mense, rostro gracili, recto, &c.

Wiggügel, auis circa Francfordiam ad Mœnũ, pulcherrimis est coloribus, ut audio.

Wißkern, circa Francfordiam, si bene memini, auis, coccothraustæ nostro similis, colore fusco: cantu ut auis **Gerle** uulgò dicta.

Zierolf ibidem uocatur auis coloribus uaria, magnitudine fringillæ.

AVICVLA parua aliquando circa urbem nostram capitur, rostro tenui, recto, acuto, nigricante: minor paro, colore fusco, alis, cauda & cruribus nigricantibus, in alis tamẽ medijs maculæ transuersæ albæ sunt. species tota huiusmodi. Aucupes quidam nostrates nominant eam **Todtenuögele**. forte quòd imminente pestilẽtia frequentiores & propius ciuitates appareãt: & **Flügenstecherlin**, id est, muscipetam. solis enim muscis uictitat ut hirundines, quibus etiam rostrum simile gerit. Solitaria semper est: & alas subinde motitat, per arbores semper irrequieta uolitans.

QVAE circa Argentinam **Gyntel** nominatur auicula, seminibus uescitur, ut linaria, papaueris alijsq;. Gregatim uolat. Oua terna aut quater

na parit, eo colore quo linaria. Per dorsum, caudam & caput fusca est, cruribus rubicundis: pectore ruffo, fuscis distincto maculis: uētre inferiore albicat, ut pictura præ se fert.

CIVIS quidā noster aliquando mihi narrauit, Tiguri sibi uisas aues à rustico allatas omnibus ignotas, multis & uarijs coloribus insignes: in quibus cornei quidam processus flammeo colore rubentes digiti ferè transuersi longitudine, crassitie pennæ anseris qua scribimus, eminuerint nescio qua parte alarum. Hæ fortè aues illæ fuerint quæ in Hercynia sylua noctu igniū modo collucent, si uerè ueteres quidā prodiderunt: nam nostro tempore nihil tale audimus, ne ab ijs quidem qui circa eam syluam habitant. Quærendum an hic sit garrulus Bohemicus, quem inter picas descripsimus, adiuncta etiam icone.

¶ ANOPE in Anglia auis est magnitudine ferè passeris, magno capite, in cuius summitate pili nigri sunt, utrinq; sub oculis maculis nigris; pectore flauo, pertranseunte nigra linea ab ingluuie usq; ad caudam. In collo plumis uirentibus, in tergo ex albo purpurascentibus. cauda, alisq; passeri similib. cæruleis: rostro nigro: per arbores repit, ibiq; uictum quęrit, easq; excauat: cibus est, glandes, nuces & cerasa. Dicunt eam noxiam esse aluearijs. Hæc Anglus quidam amicus noster ad nos perscripsit. uideri autem potest hæc auis picorum generis, illi præsertim cognata quem cinereū uel cæruleum picum nominauimus.

ABENAGI, auis quædam, Vetus glossographus Auicennæ.

DE NOMINIBVS QVIBVSDAM AVIVM ARAbicæ, Persicæúe, aut aliarum fortè barbararum linguarum.

ADORAM nomen loci, & auis ab eodem sic dicta, quæ non reperitur in nostris regionibus, Syluaticus.

AFABYHVC auis confirmat uim retinendi, Rasis.

ALBASACH, uel basich, auis rapax ignota nominatur ab Auicēna 2.614. Eadem fortè est basi Hebraicè, albasi Arabicè dicta auis.

ALBEGATH, sunt aues magnæ, quæ semper uolant iuxta terrā, Andreas Bellunensis: haud scio quasuisne aues magnas & pulueratrices intelligens, an genus aliquod peculiare.

ALKALKAN, apud Rasim in libro de 60. animalibus auis esse uidetur. nam fimo eius easdem uires esse scribit, quæ sunt columbino. Caro eius (inquit) frigida est, austera, & meatus corporis obstruit. cibus ex ea lepram inducit: quinetiam ex odore iuris in quo decocta fuerit periculum est ne lepra contrahatur. Cerebrum eius, ut philosophus quidam tradidit, pondere trium aureorum in cibo datum, hominem stupidum reddit. Carnes eius & melangias quæ semen habent si pariter subacta dederis mulieri cum micis panis uel iure calido, uterum eius corrumpes. Folliculus fellis eius supra oculū suspensus salutaris est. Item pellis citrina de iecore eius mouet partum: & fimo eædem sunt uires quæ columbino.

ALKARAVEN, uide Aztor paulò inferius.

ALMELIKI, est auis magna aquatica, Andreas Bellunensis.

ANACANATI, id est auis mouens caput, Syluaticus.

ASSIKAKAK, multum sunt citrini, in cibo sumpti assi, & frangunt lapidem in renibus. idem facit cinis eorum, si crementur, potus, Rasis.

AZEDARAZ, auis quædam, Vetus glossographus Auicennæ.

AZTOR, uel ALKARAVEN apud Rasin de 60. animalibus cap. 42. auis (inquit) multam habet carnem, modicum habentem abominationis, temperamenti calidi: & cibus ex ea non est ualidus, Venerem tamen confirmat. Adeps eius calefacit renes, & mouet libidinem: quam ob causam reges eam inquirunt. Cerebrum eius cum æquali pondere piscis sagittæ (scinci) misceatur, & melle colato excipiatur: adiecto butyro uaccino ad pondus omnium. hoc remedium est Veneris incitatiuum. Aues omnes uenaticæ, ut aztor, aquila & similes, carnes habent crassas, neruosas & duras: & adipem sicciorem calidioremq; quàm aliarum auium uel etiam quadrupedum: & similiter fel. Sunt qui tradant carnem aztor mederi aduersus morbum capitis quem ouum appellant. Fel eius prodest contra uehemētem hemicraneam naribus immissum pōdere unius uel alterius grani cum lacte mulieris masculum nutrientis. Cum contigerit aztori tela in oculo, præpara ei lac muliebre, Hæc ille. Nomen quidem aztor accedit ad nomen astur, quod accipitrem maiorem significat, & similiter

ſimiliter auis rapax eſt, ſed accipitri ea remedia non tribuuntur ab alijs authoribus, quæ Raſis huic aui adſcribit.

CAPTILVS, id eſt auis quam uenatur draco cum debilior eſt quàm ut hœdos & arietes uenari poſſit: & hepate eius deuorato uires ac appetitum recuperat, Syluaticus.

CHERVBIM, כרבים, à ſingulari cherub, כרוב, formæ quibus angelorum figura in tabernaculo repræſentabatur. Hebræi animalia quædam uolucria eſſe ſuſpicantur, Ioſephum & ueteres illos ſynagogæ magiſtros ſecuti. Hieronymus ad Marcellam, In Exodo cæteriſq; locis ubi deſcribũtur ueſtes arte plumaria contextæ, opus Cherubim, id eſt uarium atq; depictum eſſe factum deſcribitur: ita tamen ut uau literam cherubim non habeat. quia ubicunq; cum hac litera ſcribitur, animalia magis quàm opera ſignificat. Quid ſi (ut eruditus quidam apud nos conijcit) uehiculum & currus triumphales eo nomine ſignificetur? quoniam in laudibus diuinis celebratur & hoc, quòd Dominus ſedeat ſuper cherubim.

CVMEN dictæ auis caro humidiorem gignit ſanguinem & ſubtiliorem quàm perdix, Raſis.

FETIX, auis bis per æſtatem parit, & plurimos pullos æſtate educat. eſt enim corpore parua, & breuis uitæ: cuiuſmodi animalia fœcunda eſſe ſolent, & ſemen copioſum emittere, Albertus.

GENGES auis caro uentrem aſtringit, Raſis.

HABERI auis membrana interior uentriculi arida peculiari ui prodeſt aduerſus aquam in oculum deſcendentem, (ſuffuſionem,) admixto antimonio, R. Moſes.

KOMOR auis quinquies uel ſexies anno parit.

MADION, id eſt auis diuerſorum colorum, Vetus gloſſographus Auicennæ.

SARSAR, auis eſt, Syluaticus. Vetus interpres apud Auicennã libro 2. cap. 660. ſarſar ferrum interpretatur: Andreas Bellunenſis gryllũ inſectum, quod probo. Scribit enim Auicenna, ſi oleum cui ſarſar incoctus fuerit deſtilletur in aurem, dolorem & pulſationẽ eius remoueri. niſi quis malit aſellos ſeu multipedes interpretari.

SPVMOS, id eſt ſtringulus auis, Syluaticus.

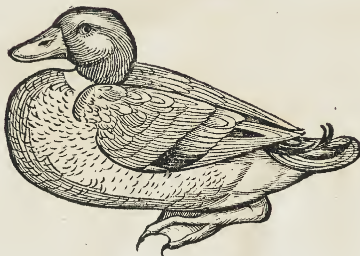
FINIS.

PARALIPOMENA QVAE CONTINENT AVIVM ALIQVOT FIGVRAS ET DESCRIPTIONES IN PRAECEDENTIBVS ſuis locis omiſſas.

ACCIPITER MINOR MAS, QVEM VVLGO NISVM VEL ſperuerium appellant. Sperwer.

ANAS CICVR MAS. Zamer Entrach.

HANC iconem ſupra pag. 95. cum eius hiſtoria poſuiſſe oportebat: ſed errore factū eſt ut anatis cuiuſdam marinæ icon illic poneret, quæ Germanicè Seeuogel, id eſt auis marina nominat: cuius corporis partes & colores deſcripſi ſuprà in cap. de anatib. platyrhynchis, id eſt latiroſtris, pag. 117.

DE ANATE INDICA MARE, CVIVS FIGVRAM SEQVENS PAGINA continet: quæ uerò hîc exhibetur pica marina est.

EST apud nos (inquit Io. Caius, qui figuram huius auis & descriptionem ex Anglia ad nos misit) ex India anas, eadem planè corporis figura, eodem rostro & pede, quo uulgaris, sed ex dimidio maior ea & grauior. Caput illi rubescit ut sanguis, & bona pars coniuncti colli à posteriore parte. Id totum callosa caro est & incisuris distincta: quaq; ad nares finit, carunculã demittit à reliqua carne figura separatam, qualis cygnis est, rostro cõiunctam. Nudum plumis caput est, & ea colli pars quæ rubescit, nisi quòd in summo capite crista est plumea atq; candida per totam capitis longitudinem: quam, cum excandescit, erigit. Sub oculis ad rostri initium per inferna, inordinatæ maculæ nigræ carni sunt inductæ: & una atq; altera à summo oculo ad superna eleuatæ. Oculus flauescit, separatus à reliquo capite circulo nigro. Sub extremo oculo in auersum macula est singularis, separata à cæteris. Rostrum totum est cœruleum, nisi quòd in extremo macula nigrescit una. Pluma illi per totum colli processum reliquum, alba. Qua corpori collum iungitur, circulus est plumeus, niger, rara pluma alba maculosus & inęqualis, per ima angustior, sed summa latior. Post eum per totum imum uentrem pluma alba est: per summum corpus, fusca: sed ab circulo illo nigro pluma alba in summo diuisa. Extremæ alæ atq; cauda cum splendore uirescunt, ut canthārides. Tibiarum cutis fusca est, incisuris leuibus per circuitus ducta. Membrana per interualla digitorũ pedis pallescit magis, una atq; altera respersa macula fusca, incerta lege disposita, nisi in interuallo sinistri pedis, ubi sex per digiti extremi longitudinem ordine disponuntur. Tardo gradu incedit propter corporis grauitatem. Vox illi non qualis cæteris anatibus, sed rauca, qualis faucibus humanis catarrho obsessis. Maior mas est fœmina. Ea similis mari est, nisi quòd non ita uariegato corporis colore est. Viuit ex cœnosis aquis, & alijs quibus cætera uulgaris anas gaudet. ¶ De hoc anatum genere forsan intellexit Christophorus Colũbus ubi scribit, In Hispana insula turtures syluestres & anates nostris prò ceriores inuenimus, anseresq; oloribus candidiores, capite tantum rubeo.

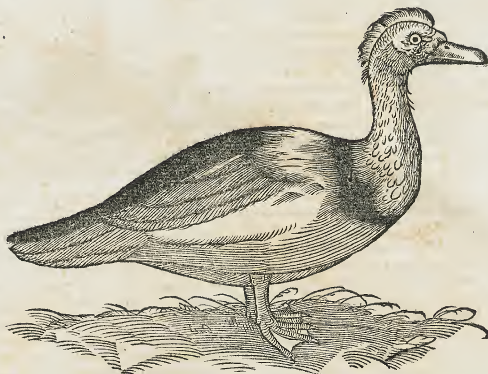
DE MERGO MARINO.

MERGVS marinus Venetijs uulgò dictus mergo di mare, magnitudine anserem syluestrem æquat, palmipes, tergo plumis tecto cinereis, cum maculis nigris inspersis; uentre candido; rostro tres digitos longo & tenui, ut amicus quidam ad nos scripsit.

ANAS QVADRVPES, CVIVS HISTORIAM HABES SVPRA CIRCA finem paginæ 117, in Capite de anatibus, quas Ge. Fabricius apud Misenos nobis descripsit.

DE PICA MARINA PALMIPEDE.

AVIS quædam marina eſt (inquit Io. Caius Anglus, qui pariter etiam iconem miſit) anatis magnitudine & figura corporis, pedibus palmatis & rubeſcentibus, ad poſteriora magis poſitis quàm cęteris palmipedibus: roſtro tenuiore magis latitudine ſe demittẽte, quàm longiore proceſſu ſe extendente, quatuor inciſuris rubris à ſumma, duabus ab ima parte ſulcato, in colore pallentis ochræ. Quod inter has & caput eſt, ſubcœruleum eſt, & ea figura, qua luna eſt, cum exacti dies decem ſunt à coitu. per ſumma corporis totius nigreſcit, niſi qua oculi ſunt, qui in albo conſtituti ſunt; per ima exalbeſcit tota, niſi ſummo pectore, qua nigricat. uiuit ex mari. Latitat in cauernis, ut charadrius. eam ob rem educta è cuniculi cauea auis eſt, loco non procul à mari poſita, à uenatore quodam immiſſa uiuerra. Si animo conceperis totam hanc auem albam eſſe, ac dein ſuperinductam illi ueſtem nigram cucullatam, tum ſi aliud nomen deſit, fratercula marina rectè ex argumento dici poſſet. Et rurſus, Hanc auem ioco fraterculam uocaui; ſeriò forſan pica marina nominari poteſt, donec aptius nomen occurrat.

DE AQVILAE GENERE QVOD IN ALTISSIMIS RHAETORVM ET Heluetiorum montibus reperitur: cuius iconem dedimus cum aquilæ hiſtoria pagina 163.

HAEC auis extenſa à roſtro ad extremos ungues, quinq; dodrantum longitudinem habet; ad caudam uerò extremam, quinq; dodrantum & palmi unius. Alæ ſunt ingentes, in quibus longiſſima penna longa eſt dodrantes tres. Collum cum roſtro duos habet dodrantes. Colorem non unum habet, ſed plumas, alibi fuſcas, nigricantes, alibi charopas rufas; quemadmodum & in alis; pennæ in alis quo maiores ſunt, eò magis nigricant; quo minores, eò plus rufi habent. pedes denſi ſunt plumis ad digitos uſque pedum, qui perquam craſſi, ſquamoſi, & flauo colore ſunt. Vngulæ aduncæ, robuſtæ, nigræ. digitus craſſior, alioqui breuior, ſed ungue longiſſimo, inſtar pollicis tribus reliquis opponitur, qui longiores quidem ſed minus craſſi ſunt, & breuioribus unguibus. Callum in medio manus carnoſum & amplum ueluti uolam habet. Medius digitus humani medij longitudine eſt. Roſtrum tribus aut quatuor digitis lõgum, aduncum, nigrum; inferius, quod cauum, canaliculatum & rectum ferè eſt, ſubit cauitatem ſuperioris. In collo prono pennulæ ſunt uario colore rufo & albido ſplendentes, ueluti in gallinaceo.

DE OENA-

DE OENADE, CVIVS ICONEM EX MONTE pessulo Guil. Rondeletius ad nos misit.

OENAS, columbacei generis est, columbo maior, palumbe minor, ἐλάττων φαβὸς, Aristot. est autem phaps palumbus minor, phatta palumbus maior, ut in Palumbis historia docuimus. nec plura de hac aue quisquam ueterum. Scribitur autem Græcè οἰνὰς apud Aristotelem, (ut Gaza quoq; legit, qui uertit uinago,) Athenæum & Eustathium. Rondeletius tamen uir doctrina & iudicio præstantissimus ἰνὰς per iôta tantum in prima legendum censet, ut ita dicatur hæc auis ἀπὸ τῶν ἰνῶν, hoc est à fibris carnis. ita enim fibrosa & dura est, ut neq; edi neq; ad cibum parari nisi detracto tergore commodè possit. Auis est gregalis, & circa Monspessulum uulgò angelus (un angel) uocatur: simillima perdici, sed rostro & pedibus nigris. plumis ex fusco colore in nigrum uergentibus, & luteis in ruffum. cætera, magnitudine præsertim, perdici persimilis, ut Io. Culmannus noster pereruditus ac diligens iuuenis ad nos perscripsit. ¶Ego eandem auem esse conijcio quæ apud Arabes scriptores alchata, uel alfuachat, & filacotona nominatur: uide supra in Capite de Palumbe, A. circa finem. hoc unum fortè obstiterit quòd pedes alchatæ perbreues tribuit Bellunen. hoc tamen non impediet quin saltem eiusdem generis proximi species sint diuersæ. & sanè angelo etiam Monspessuli dicto, ut pictura ostēdit, pes propriè dictus, hoc est inferior & digitatus, breuis est proportione, & postremus digitus minimus. ¶Cognata omnino auis est etiam quæ à Bellonio perdix Damasci uocat, & describitur ab eo in Singularibus obseruationibus quas Gallicè ædidit, libro 2. cap. 93. nisi quòd minor est & cauda breuiore. Perdix Damasci (inquit) minor est tum maiore tum minore perdice nostrarū regionum. Color ei in dorso & collo superiùs qui becassæ, id est gallinaginio. Alarum pars propior corpori pennas habet albas, fuscas & fuluas: pennæ uerò maiores decem cinereæ sunt. Venter & alarū pars interior albent. circulus pectus ambit sicut in merula torquata (uel in aue quam Galli uulgò canne petiere uocitāt) coloris mixti ex rubeo, flauo, & fuluo. Et sanè credidissem hanc auem esse de genere pluuialis, uel illius quam rasle de genet Galli uulgò appellant, nisi crura ei plumis integerentur ut perdici albæ Sabaudicæ, (lagopodi,) uel columbæ dasypodi.

TVRTVR. Turteltaub.

CORNIX VARIA, MARINA, HYBERNA: CVIVS HISTOriam habes pagina 319. Nåbelkrae.

CORNIX COERVLEA, CVIVS ICONEM IO. KENTmannus, historiam uerò Ge. Fabricius miserunt è Misnia.

HAEC auis planè syluestris & immansueta à Misenis ein wilde Holtzkrae, ab alijs Galgenregel, uel Halckregel appellatur. Trans Albim in saltu Luchouiano & in syluis finitimis reperitur. uersatur in locis non frequentatis. Nidum ut upupa ex oleto construit; & præter cætera à proiectis cadaueribus uictitat. A colore quidam eam nominant ein Teütschen Pappagey, id est Psittacum Germanicum. Deportatur hinc in alias nationes, nulla alia commendatione nisi coloris. Hæc G. Fabricius. Rostrum, ut pictura ostendit, nigrum est: crura fusca & pro portione corporis parua. Cœruleo colore passim nitet, in capite, alis, cauda, circa orrhopygium & tota parte supina: alibi synceriore, alibi admixto uiridi. Dorsi & colli proni color fuscus est. maiores alarum pennæ nigræ. ¶ Quærendum an hæc sit pica illa syluestris quam Eberus & Peucerus Germanicè uocant Heidenelster/Krigelster. uide supra in Pica A.

CVCVLI

CVCVLI FIGVRA VERIOR QVAM QVAE SVPRA cum eius hiſtoria ponitur. Guggauch.

CVRRVCAE quoddam genus inueniri audio capite(uertice)flauo uel croceo.

DE DIOMEDEIS AVIBVS.

IN Diomedeis inſulis, quæ hodie Tremiti uocantur, ſub imperio Venetorũ in Adriatico mari, Canonici regulares ſunt D. Auguſtini Lateranenſis inſtitutionis. In eiſdẽ aues quædam raræ uulgò artenæ dictæ(tanquam ardeæ)nec alibi reperiuntur: ut amicus quidam, qui in illis aliquandiu habitauit, quantum meminiſſe poterat, nobis per literas ſignificauit. Fatebatur autem non omnium exactè ſe meminiſſe. Magnitudine(inquit)ſunt qua gallinæ ſatis corpulentæ: ſed collo & cruribus longiuſculis. Color eis fuſcus uel cinereus obſcurus, &(niſi fallor)nonnihil albi habent ſub uentre, ut columbi ſylueſtres quandoq;. Roſtrum prædurum, & aduncum ut aquilæ ferè, non adeò tamen: colore egregiè rubrum, ſi bene memini. Oculi formoſi, igneo colore, non admodum magni. Vidi enim aliquando unam, quæ uirga percuſſa in capite oculos aperiebat, & clamabat: ſed mox recludebat, cum lucem Solis ferre non poſſet. Piſcibus uiuũt, quos noctibus tantum uenantur. Digitos habent uncos, ferè ut accipiter minor. Non longè à ſcopulis inſularum Diomedis prouolant. Incolæ in cauernis ſcopulorum & in terra eas nidificare affirmabant. Fœcundiſſimas equidẽ eſſe ſcio. In cauis autem degunt, ut lucem Solis declinent: qua ne offendantur, interdiu latent: noctu uerò circa ſcopulos non longè ſupra aquam uolitant. Carnes earum in cibum non ueniunt, propter uirus piſcium quod reſipiunt. Euadunt autem immodicè pingues, ita ut uiſa à me ſit huius generis auis quæ præ pinguedine pedibus ſe ſuſtinere non poterat. Ex hoc pingui unguentum fit, colore croceum, odore grauiſsimo, neruorum morbis ſalubre, conuulſioni, arthritidi, iſchiadi, defluxionibus frigidis, & multis alijs malis quæ humores frigidi crearint, quod experientia mihi conſtat. Egregiè enim calfacit: & omnino lędit affectus calidos, in uulneribus, rupturis, aut alijs morbis calidis. Canonicũ quendam eius loci olim quotidie hoc unguento uentriculum ſibi inungere ſolitũ audiui, ut melius concoqueret & plura appeteret. Deplumatas exenteratasq; aues in Sole ſuſpendunt, & adipem deſtillantem colligunt. Vocẽ ædunt ſimilem uagitui infantiũ. Et aiunt olim ducem Vrbini Franciſcum Mariam Guidonis Vbaldi noſtro tempore ducis patrem, cum fortè ad illas inſulas appuliſſet, ac noctu harum auium uocem audiuiſſet, infantium eſſe uagitus putauiſſe, & canonicos ſcortatores: donec aue ab illis allata & pręſentis audito clamore ſe deceptum intellexit. Falſum eſt quod Plinius & ſequutus eum Auguſtinus in libris De ciuitate Dei referunt, aduenas barbaros has aues clangore infeſtare, Græcis adulari. Nec illud uerum, quod ab eodem Plinio traditur, ædem Diomedis (cuius adhuc ueſtigia extant, ſacello ibidem extructo) quotidie eas pleno gutture & madentibus pennis perluere atq; purificare. Color quoq; earum non ſimpliciter albus eſt, ut Plinius ſcribit, ſed ad cinereum uergens, ut in fulicis(larorum generis)etiam, quibus eas comparat. Dentatæ an ſint, non obſeruaui. roſtrum ſanè habent ualidum & longiuſculum, (ſupra etiam aduncum dixit, quod ardearũ generi non cõuenit.) Scrobes eas roſtro cauare, inq; eis fœtificare, incolæ teſtantur. Verè etiam

ſcriptum puto, omnium ſcrobibus fores binas eſſe, unas orientem uerſus, quibus exeant in paſcua: alteras ad occaſum, quibus redeant. Mordent crudeliter, & unguibus aduncis quod uolunt ſicut accipitres arripiunt. Hæc ille.

¶ IN capite de fringilla, & mox in ſequente de fringillis diuerſis, dixi me dubitare an fringilla ſit eadem auis quæ noſtris uulgò Finck, Gallis pinſon dicitur: quod ſpizam Ariſtoteles, Gaza fringillam uertit, inter uermiuoras aues numeret, finca uerò noſtra ſeminibus uictitet. ſed poſtea intellexi præter ſemina uermiculis quoq; eamueſci: & cuculi etiam pullum (qui uermiculis tantū paſcitur) in eius nido quandoq; reperiri. Quare iam minus dubito fincam noſtram eſſe fringillam, præſertim cum Bellonio quoq; & alijs eruditis uiris ſic uideatur.

DE MELEAGRIDE, VEL GALLO NVMIDICO AVT MAVRITANO ſyluestri, cuius iconem & deſcriptionem à Io. Caio Britanno accepi: qui gallinam domeſticam quoq; à noſtra diuerſam eiuſdem regionis, ſe miſſurum promiſit.

GALLVS Mauritanus pulcherrima auis eſt, magnitudine corporis, figura, roſtro, & pede phaſiano ſimilis: uertice corneo, in apicem corneum à poſteriori parte præcipitem, in anteriori leniter accliuem eleuato, armatus. Eum natura uoluiſſe uidetur inferiori capitis parti tribus ueluti lacinijs ſe promittentibus committere atq; deligare: inter oculum & aurem utrinq; una, & in fronte media item una: omnibus eiuſdem cum uertice coloris: ita ut inſideat capiti eo modo, quo ducalis pileus illuſtriſsimo Duci Veneto, ſi quod iam aduerſum eſt, auerſum fieret. Rugoſus is eſt inferius, per circuitum: qua ſe attollit, in directum. In ſummo collo ad occipitium, naſcuntur erecti quidam atq; nigri pili (non plumæ) in contrarium uerſi. Oculi toti nigri, æquè & in orbem palpebræ atq; cilia, ſi maculam in ſumma & poſteriori parte ſupercilij utriuſque demas. Imum caput per longitudinem utrinq; caro quædam calloſa colore ſanguineo occupat, quæ ne propendeat ueluti palea, ut replicaretur na-

retur natura uoluit,& auerſo ductu in duos proceſſus acutos à capite liberos finiret. Ex hac carne attollunt ſe utrinq; carunculæ,quibus mares in ambitu ueſtiuntur, & caput in anteriori parte à cætero roſtro pallido ſeparatur.Harum ad roſtrum margines inferiores, replicantur etiam leniter ſub utroq; nare. Quod inter uerticem & carnem eſt à dextra & ſiniſtra parte, album deplume eſt, leui cœruleo mixtum.Color uerticis atq; apicis,idem prorſus eſt cum colore dactyli.Tibiæ nigræ ſunt, & in anteriori parte,ſquamoſa inciſura duplici notatæ:in poſteriori, nulla,ſed læues, & ueluti punctis quibuſdam ſui coloris reſperſæ.Color illi ſub faucibus exquiſitè eſt purpureus: in collo obſcurè purpureus:in cætero corpore per ſumma contuenti qualis conſurgit ſi album & nigrum pollinẽ utcunq; tenuiter tritum,colori fuſco rariùs aſpergas,nec tamen commiſceas.Tali colori maculæ albæ ouales aut rotundæ per totum corpus ineſſe uiſuntur,per ſumma minores, per ima maiores, comprehenſæ interuallis linearum,ut apparet in plumarum compoſitione naturali,quæ ſe mutuò interſecant obliquo hinc inde ductu per ſumma tantum corporis, non item per ima. Id non ex toto corpore ſolum deprehendes,ſed ex ſingulis auulſis plumis. Superiores enim, obliquis lineis ſe mutuo interſecantibus,aut, ſi mauis,orbiculis quibuſdam ex albo & nigro(ut dixi) polline cõfectis, & per extremitates coniunctis, ut in fauis aut retibus, maculas ouales aut rotundas in ſpatijs fuſcis comprehendunt:inferiores non item.Vtræq; tamen ſimili lege poſitæ ſunt.Nam in alijs plumis, ordine ita iunctæ ſunt,ut ferè triangulos acutos faciant.in alijs,ut oualem figuram repræſentent.Huius generis ordines tres aut quatuor in ſingulis ſuis plumis ſunt,ita ut minores in maiorum complexu reponantur. In extremis alis & in cauda, rectis lineis æquidiſtantibus procedunt per longitudinem maculæ.Inter gallum & gallinam uix diſcernes,tanta eſt ſimilitudo, niſi quòd gallinæ caput totum nigrum eſt.Vox illi eſt diuiſus ſibilus, non ſonorior, non maior uoce coturnicis, ſed ſimilior uoci perdicis, niſi quòd ſubmiſſior ea eſt, nec ita clara. Hæc oĩa Caius. ¶ Ego omnino Meleagridem hanc auem, uel Numidicam gallinam appellârim, de qua ſuo loco inter Gallinas ſcripſimus. Eadem nimirũ fuerit Afra auis in uerſu Horatiano, Non Afra auis deſcendat in uentrem meum,&c. uide in Struthocamelo h. in prouerbio Afra auis.

FERRARIAE in horto ducis,quem Montagna uulgò nominant, duas aues uidi,gallinis paulò maiores,totas cinereo colore,eoq; albicante,cum nigris rotundisq; maculis inſperſis; capite pauonibus ſimillimas, & criſtatas plumis inſtar pauonum. GALLINAS INDICAS uocabant, Io.Fauconerus in epiſtola ad nos.

GALLINAGINIS VEL GALLINVLAE GENVS nomine ignoto.

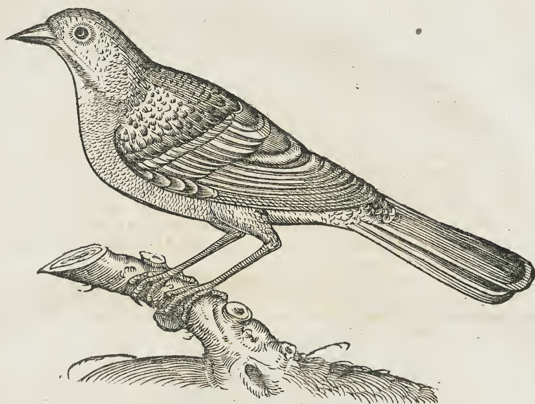

GALLINVLARVM ſylueſtrium,præſertim aquaticarum genus,multiplex eſt,inter cæteras ea quam hic pictam exhibeo rara & inſignis eſt, colore atro & ruffo per totum ferè corpus, (quantum memoria teneo,)niſi quod uenter albet,pulcherrimè diſtincta. Et quoniam color ater in ea holoſerici inſtar ſplendet,Germanicum eius nomen fingere libuit ein Sametbünle.crura alta & fu-

ſca ſunt, digiti prælongi, ſed poſtremus breuis: roſtrum oblongum.

SVB Aequatore ad orientem & meridiem uerſus reperiuntur uariæ punctiſq; diſtinctæ aues, quas quidam GARAMANTIDAS uocant: nomine à gente, unde plurimæ afferuntur, eis impoſito, Nicephorus Calliſtus.

HORTVLANA, VT VVLGO IN ITALIA uocant, circa Bononiam.

HVIVS auis effigiem Vlyſſes Aldrouandus, uir cum in re medica tum ſtirpium hiſtoria præſtantiſsimus, ad nos miſit. Eſt autem, ut pictura præ ſe fert, huiuſmodi: Magnitudine alaudæ, roſtro & cruribus rubicundis: iride oculorum alba, exteriore ambitu flauo. in collo & pectore partim flauus, partim uiridis color eſt, diſcretus uterq;. Venter croceus maculis diſtinctus cinereis: quo colore maculæ alibi etiam paſsim in eo uidentur. Alarum & caudæ pennæ nigræ ſunt, eſt tamen & ruffi & cinerei nonnihil in eiſdem. Vide etiam ſupra in Hortulana & in Miliaria.

LAGOPVS VARIA. Steinhůn. HISTORIAM EIVS ſupra poſuimus, poſt Lagopodem candidam.

VIDIMVS nuper tertiam quoq; huius generis ſpeciem, initio Septembris captam, uario prorſus & maculoſo colore inſignem, albido & nigricante ferè paſſim diſtinctam, uentre tantum & maioribus alarum pennis candidis, magnitudine qua gallina ſex menſium. Hæc fortè attagen eſt Bellonij, aut ei proxima auis. hic enim attagenem lagopodis ſpeciem facit. eſt autem hæc inter lagopodes quod ſciam maximè uaria & maculoſa.

PORPHYRIO.

PORPHYRIONEM pictū Io. Culmannus, amicissimus meus, è Montepessulo misit, uiri in uniuersa rerum naturaliū historia doctissimi Gulielmi Rondeletij beneficio. Cæruleus ei toto corpore color, media caudæ extremæ pars in cinereo albicat, oculi nigri sunt, rostrum & crura purpureo rubore splendent. Digitos quaternos tantum pictura ostendit, ita dispositos ut in picorum genere, non quinos, ut ueterum quidam scripserunt. Rara est auis, ni fallor, in Narbonensi Prouincia, frequentior Hispaniæ.

LANIVS CINEREVS. Thorntråer/Nünmörder.

LANIOS aues appellare uolui, cum aliud uetus nomen non inuenirem, eò quòd aues alias inuadere & laniare ſoleant, falconum uel accipitrum inſtar: unde ab Italis genus unum eorum regeſtola (fortè quaſi regazula uoce diminutiua, nam gaza & regaza ijſdem pica eſt) falconiera, uel gaza ſperuiera dicitur. Eandem alibi in Italia falconellum uocari audio.

FINIS.

EMENDANDA VEL ADDENDA PASSIM TOTO OPERE. PRIOR NVMERVS PAGINAM, SECVNdus uersum denotat. L. id est, lege.

PAG. 3. in fine uersus 13. adde, Vide plura infrà in Fringilla. Bellonius acanthidẽ Græcorum ueterum, Gallis uulgò serin dictam, Gręcis hodie spinidia uocari docet. 45. 60. L. Italicè buzza uocatur: & fortè etiam poyana, quasi pagana. 51.40. L. maiorem & minorem, nimirum propter sexum magnitudine differentem. Aliqui, &c. 66.30. L. dictus, Quidam. 76.57. τρωλίτης, adde, sed hæc dictio potiùs trogliten, id est passerem domesticũ significare uidetur. 85. 13. Sed quid si legamus, &c. usq; ad dorsum utriq; cœruleum, hæc omnia tanquam superuacua inducantur. 95.1. pappos, adde: de qua uoce plura leges in Ansere A. In eadẽ pagina anatis cicuris effigies poni debuerat, quam in Paralipomenis requires. huius autem auis quæ hîc non suo loco posita est, hoc est anatis feræ marinæ, descriptionem reperies infrà pag. 117. uersu. 7. quæ incipit, His aliam speciem, &c. 111.45. in fine uersus adde, Vide infrà etiam in Anate muscaria.

¶ 115.9. Hæc uerba, Georg. Fabricius aliam nobis, &c. usq; ad finem illius historiæ per sex uersus, omnia delenda sunt. 117.7. His aliam speciem, &c. hæc anas fera marina est, cuius figura superiùs loco anatis cicuris per errorem posita est. 117.57. L. ad nos misit, quam inter Paralipomena habes, Vidi ego, &c. 118.12. in fine uersus adde, Hæ forsan anates Indicæ fuerint, de quibus leges in Paralipomenis. 121.14. peculiari proprietate, adde, ¶ Fama est crudæ æthyiæ (quidam transtulit fulicę) cor comesum comitialem morbum discutere. ipse quidem periculũ non feci, Aretæus. 124. 37. piscibus quidem uiuit, adde, ni fallor. 129.52. anseri similis, adde (unde nos merganserem appellauimus. 133.52. pro chenalópeca L. hipparion. 160.2. interpretantur, adde, Sed aliæ sunt meropes aues quæ φλῶροι quoq; dicũtur teste Varino. 160. 58. Murspyren. adde, sed hoc nomen puto rectiùs cõuenire ijs quas Turnerus apodes minores nominat, den Münsterschwalmen. 161.5. L. in Elemento H. 189.37. astipulatur, adde, & Aelianus, ut uidetur. lege infrà in Vulture H. a. inter deriuata. 190.28. L. seu plangam, & percnum, & morphnum. 199.15. L. colore ex eo qui castaneę est nigricante. 200. uersum 28. cuius initium, In India referunt, &c. cum quatuor sequẽtibus dele. 200.41. in fine uersus, adde, Talem auem super trium arborum ramis nidificantem Olaus Magnus in Tabula Septentrionali depinxit: quam nos picturam in Paralipomenis posuimus.

¶ 205. 65. airon negro, adde (sic & falcinellum aliqui uocant.) 210. 17. aut fuser, delenda hæc. 216.56. L. pareudistas. 218.8. L. Italicas uocant. Ibidem L. uel zus, uel chio. 227.40. cucubas nominent. adde, Plura de Chaldaica uoce kiphupha leges in Vpupa.) 229.7. L. Alũnus. Ibidem in fine uersus 8. adde, Barbaianum alij nuncupant genus ululæ quod flammeatum Germani cognominant. 230.62. L. commendat ad neruorum dolores & nodos, cum lilij, &c. 234.60. in fine uersus, adde. Oppianus etiam lib. 3. de aucupio ægithalũ pro caprimulgo accipit: cuius uerba inferiùs in Paro h. quo modo capiatur à nobis recitata, hoc potiùs in loco recitari debuerant. 237.57. L. alpina (quod nomen merulæ alpinæ suo loco describendæ potiùs conuenit.) sed, &c. 243. 34. G. cum duobus sequentibus uersibus deleantur tanquam nõ huius loci. 244.44. L. carduele. Ibid. 46. L. Chloridis. Ibid. 47. Baumheckel. adde (picum cinereũ etiam Saxonicè Baumhecker uocant.) Ibid. in fine uersus 44. adde, Vide ne potiùs dici debeat Rindenkläber, quòd corticibus arborum adhæreat. 265.36. L. fortè, ubi si ossa cerasorũ desint, seminibus cannabis ali potest. Nam nuper, &c. 279.52. L. repere possit, Crescentiensis. 295.7. medicis dicta, adde, Plura de Oenanthe aue leges infrà in Elemento O. 296. inter uersum 25. & 26. H. litera signum Philologiæ notetur.

¶ 302.38. L. Verg. Buc. Aliquando masc. Macrosq;, &c. 310.30. L. perfringere ualeant, Plin. Imitantur, &c. 320.16. L. appellat: nisi hoc genus gracculi potius est, rostro & pedibus rutilis. pyrrhocoraci enim rostrum luteum est. 336.9. L. Cum uir opîmus. Ibid. uersu 37. appellant, adde, & recentiores de porphyrione & auriphrygio. 338.12. ut cõijcio, adde, è gryllorum genere. 348.36. L. P. Fagius. Quidam kore Hebraicum nomen interpretantur cuculum. uide in Perdice A. 349. Cuculi figura uerior in Paralipomenis ponitur. 369. 38. in fine uersus adde. ¶ Eleam seu ueliam Eberus & Peucerus auem inquiunt esse paruam, colore pulchro, infernè croceo, ualentem uoce: quæ æstate umbrosa, hyeme aprica loca petat. & Germanicè interpretanт Zigelhempfling. Scio Germanos aliquos linariam nostram Hempfling uocare: cuius ego nullam speciem ueliam esse, aut circa paludes uersari arbitror. 370.59. nomẽ debetur: ut & alias, & galbulam, &c. Ibidem 60. & galbulæ non multum, &c. usq; ad finem paginæ, dele. 371.14. L. hanc potius erithaco cognatam quàm sic. 378.33. putaui cum ista scriberem, Italorum auem quam uocant galberio, galbedro, &c. aliam esse ab oriolo seu pico nidum suspendente. nunc dubito, uel potiùs eandem esse puto. 379. Gallinæ figura pro gallinaceo hîc posita est, ut contra gallinacei infrà pro gallina. 380. 23. Et primum, dele. 386.13. omitte parenthesim, & L. similes brachij alæ, tum procerissimæ caudæ duplici ordine, &c. 386. inter uersum 47. & 48. insere uersus circiter nouem, qui habentur circa finem in Gallina E. infrà, nempe de usu pennarum & echini in genere gallinaceo: & ne gallinæ ad præsepia boum accedant; & prognosticum tempestatis. 395. uersu 49. & 50. L. Pullinum (de gallinaceo genere in=

nere intelligo, uide infrà in Gallina H. a.) sanguinem, &c.

¶ 409.48. L. purissimè (fortè legendum purissimi, ut clarior sit interpretatio. albus enim color puritatem significat) fauendum, Plutarchus in Symb. &c. 411.58. uocauerim, adde. Atqui Martialis quoq; caponem dixit. 434. Versus 23. cum octo sequentibus, referri debet ad Gallinaceum E, pag. 386. ut suprà monui. 463.25. & fieri potest, &c. usq; ad accedat, dele hæc uerba. nam uera Meleagris in Paralipomenis ponitur. 479.46. L. sed nō propriè aquatica dici posse uidetur. 418.15. in titulo, L. Brachhün: uel de phæopode duplici, quarum, &c.

¶ 503.27. appellatur, adde, in Athesina regione Steinkräe, id est cornix saxatilis. 516.2. mutilus, adde, pro apta fortè legendū aperta.) 521.42. in nostro codice. adde, uidetur κατάπυγον legendum. 527.3. L. aduolat, uictum ex piscibus quærens, Athenęus. 227.17. in fine uersus adde. Vide infrà in Garrulo Bohemico post picas. 535.54. L. ubi Fuchsius κοιλίαν, id est uētrem, quàm καλιάν, id est nidum, legere mauult. 544.8. In quodam Mauritaniæ flumine, &c. hęc uerba delenda sunt, usq; ad interprete Gillio. omnino enim hirudines, nō hirundines legi debet, ex Strabone. 546.34. expunge hæc uerba, alaudis (ni fallor) congenerem. 553.44. θέλκτιν, adde, (fortè θέλξιν, id est mulcimentum.) 566.22. L. quæ fortè alia quàm, &c. 567.51. Anglorum buntinga, adde (Germanorum gersthammera.) 568.18. in fine uersus, adscribe. Lege infrà in Salo. 582.49. L. πολλῷ. in fine eiusdem uersus adde, Extat hoc libro 1. Anthologij, ubi etiam aliud Pauli Silentiarij eiusdem argumēti legitur. 594.41. in fine uersus adde, Figuram habes inter Paralipomena. 595.27. in fine uersus adscribe. Quærendum an hic sit Schœniclus, id est iunco Aristotelis; uel tryngas, cui turdi magnitudo tribuitur. 597. iconi exhibitæ inscribendum, Noctua saxatilis, de qua leges præcedente pagina, uersu 45.

¶ 602.25. pro his uerbis, mihi quidem sensus obscurus est, lege, hoc est, Et prouerbio dicitur, & reuera Phædrus in arce noctuam consecrauerat. 603. Addatur figuræ inscriptio hæc, Nycticorax, non ueterum, sed uulgò sic dictus circa Argentinā, auis pisciuora. 604. uersu ultimo, audio. adde, Inter condensa fruticum degit, infrequens alioqui. oua ferè ut curuca humi fouet. 651.55. baccas, adde, (fortè myrti baccas,) 668.51. L. opificij. 670.26. Cælius. adde, Apud Theophrastum 5.3. de causis legitur κρεάτωσις & κρεατώδη. Gaza exuperantiā uertit, malim uarices. 682.19. in fine uersus, adde, Hæc dum scriberem inspectus mihi picus uiridis, mas an fœmina nescio, huiusmodi erat. In uertice rubor cocci. Collum ac dorsum uiride. Alæ etiam uirides; sed maiores in eis pennæ fuscæ, albis per interualla distinguentibus maculis, latus earundem angustius, subuiridi colore. Pectus & uenter è subuiridi albicabant. Circa orrhopygium tantum croceus color. Cauda pennis denis condita fuscis; ex quibus quatuor mediæ per interualla maculosæ erant, maculis minus fuscis; in fine in mucronem ferè tendebāt. 687. Porphyrionis figuram & descriptionem in Paralipomenis requires. 688.10. digitos quinq;, adde (quatuor, ut pictura nostra ostendit, sed aptos apprehensioni, cum bini ante ac totidem retro sint, ut in psittaco & picorum genere.) 691.29. L. Psittaci. 696.24. Angli wren, dele hæc uerba. nam wren Anglorum troglodytes est. 697.2. regulum, adde, (legendum puto regalbulum. sic enim charadrium aliqui interpretantur.) 697.50. per æstatem. adde, hæc uerba ex Nipho fortè aut alio recentiore nobis descripta sunt. Gaza nusquam nominat syluiam, quod sciam, sed hist. anim. 8.3. siluiam [per i. scribens] cum rubecula nominat inter aues quæ uermiculos petunt, ubi Græcus codex noster nomen quod siluiæ respondeat nullum habet.

¶ 729.38. uocatur, adde, Albertus.

FINIS.

